

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

GRVFD-00556

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΒΕΡΟΙΑΣ

1000
βιογρ

Αριθ. εις 8786/70

Εξ αγοράς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Bible in English
of 1896.

1896

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΑΡΙΣΤ. Η. ΚΥΡΙΑΚΟΥ

Η ΕΞΟΔΟΣ

4896 ΤΗΝ ΑΣΤΟΡΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑ
ΕΚΔΟΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Κ. ΤΣΑΓΚΑΡΗΣ

1006

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

1896

Ἡ ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΤΟΥ 1862

Ἡ ΕΞΟΔΟΣ

Δὲν ἐχρειάσθησαν πολλὰ ἔτη διὰ νὰ λησμονηθῇ πᾶν ὅτι οἱ ἀειμνηστοὶ πρῶτοι Βασιλεῖς τῆς Ἑλλάδος Ὁθων καὶ Ἀμαλία ἔπραξαν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὅποιαν ἡγάπησαν ὡς ἰδίαν τὴν πατρίδα, καὶ ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου τῆς ὁποίας εἰργάσθησαν ὡς θὰ εἰργάζετο οἱ ἐνθερμότεροι καὶ φανατικώτεροι τῶν πατριωτῶν.

Ἦδη, καὶ εὐρισκόμεθα εἰς τὸ ἔτος 1861, ἡ κατὰ τῆς δυναστείας ἀντίδρασις ἤρχισε νὰ ἐκδηλοῦται ἀπροκαλύπτως πλέον, καὶ οἱ Ἕλληνες, τοὺς ὁποίους ὁ Ὁθων ἐξηκολοῦθει ν' ἀποκαλῇ ὑπερφηανεύμενος οἱ Ἕλληνες μου, μετὰ δυσφορίας ἔφερον τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ ἑλληνικοῦ Βασιλείου παραμονὴν τῶν δύο ἐκείνων Βασιλέων.

Ἡ ἀντίδρασις δὲ αὕτη δὲν ὑπεχώρει πρὸ οὐδενός, καὶ δὲν ἐφείδετο οὐδενός. Οἱ κατὰ τῆς δυναστείας δὲ τοῦ Ὁθωνος ἀντιδρῶντες, δὲν ἐσέβοντο οὐδ' αὐτὰ τὰ πρόσωπα τῶν Βασιλέων, καθ' ὧν ἐξεφράζοντο πλέον δι' ὕβριστικῶν φράσεων. Οἱ φροντίζοντες δέ, ὅπως ἡ ἀντίδρασις αὐξάνηται καθ' ἑκάστην, διὰ τῆς προσκλήσεως νέων ὁπαδῶν, συνερχόμενοι εἰς μυστικὰ συμβούλια, διεξαγόμενα εἰς τὰ ὑπόγεια οἰκίων ἀνηκουσῶν εἰς τοὺς φανατικώτερους τῶν ἀντιοθωνιστῶν, κατήρτιζον κατὰ διαστήματα τὸ πρόγραμμα τῆς μελλούσης ἐνεργείας τῶν, μεταβάλλοντες καὶ τροποποιούντες αὐτό, συμφώνως πρὸς τὴν ἐξέλιξιν τῶν πραγμάτων.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης συνεχούς, ἐπιμελοῦς, ἀδιακόπου ἐργασίας δὲν ἤργησε νὰ γείνη κατάδηλον εἰς τοὺς περὶ τὸν Ὁθωνα,

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

60

πρὸς τὸν ὅποιον ἔσπευσαν ν' ἀνακοινώσουν τὰς ὑπονοίας καὶ τὰς ὑποθέσεις των, καὶ νὰ ἀποδείξουν ὠρισμένα πρόσωπα, πρωτοστατοῦντα εἰς τὰς συνωμοτικὰς κατὰ τῆς δυναστείας ἐνεργείας.

— Ἀδιαφορῶ πλέον, ἀπήντησε τότε ὁ Ὅθων. Ἄς λέγουν ὅ,τι θέλουν καὶ ἄς ἐνεργήσουν ὅ,τι θέλουν. Ἀφ' οὗ ἐπὶ τόσα ἔτη κοπιᾶζων, μοχθῶν, ἐργαζόμενος, δὲν κατώρθωσα νὰ πείσω τοὺς Ἕλληνας, ὅτι ἐγὼ δὲν εἰμαι ὁ αἰτίος τῆς κακοδαιμονίας των, εἶναι δυνατόν νὰ κατορθώσω τοῦτο τώρα ;

— Ἀλλὰ Μεγαλειότατε, ὑπέλαβον ἐκεῖνοι, οἱ ἀπαίσιτοι αὐτοὶ ἐργάται τοῦ σκότους κατώρθωσαν νὰ δηλητηριάσουν ὅλον σχεδὸν τὸν ἑλληνικὸν λαὸν ἐναντίον τῶν Ὑμετέρων Μεγαλειότητων. Καὶ ἀλλοίμονον ἂν τὸ δηλητήριον φθάσῃ μέχρι τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς...

— Φοβεῖσθε σεῖς ;

— Φοβούμεθα, Μεγαλειότατε, δι' Ὑμᾶς, διὰ τὴν Βασίλισσαν.

— Καὶ ὅμως ἡ Βασίλισσα πρώτη σὰς ἔδωκε τὸ παράδειγμα τοῦ θάρρους, τῆς ὑπομονῆς, καὶ τῆς ἐγκαρτερήσεως.

— Ἐχομεν καὶ θάρρος, καὶ ὑπομονὴν καὶ ἐγκαρτέρησιν, Μεγαλειότατε. Ἀλλ' ἔχομεν καὶ ὑποχρεώσεις πρὸς τὸν Θρόνον καὶ ὑποχρεώσεις πρὸς τοὺς Βασιλεῖς τῆς Ἑλλάδος. Δι' αὐτὸ Μεγαλειότατε, πρέπει νὰ ἐργασθῶμεν καὶ ἡμεῖς.

— Πῶς ; ἠρώτησεν ὁ Ὅθων.

— Κανονίζοντες τὸ ζήτημα τῆς διαδοχῆς συμφώνως πρὸς τοὺς πόθους τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἀφαιρέσατε ἀπὸ τοὺς δυσηρεστημένους καὶ τοὺς ἀντιδρῶντας τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς διαδοχῆς καὶ τοὺς ἀφαιρεῖτε, Μεγαλειότατε, τὸ κυριώτερον ὄπλον τῆς ἀντιδράσεως καὶ τῶν ἐνεργειῶν των...

— Θὰ τὸ κάμω, ἀπήντησεν ὁ Ὅθων.

— Ἀλλὰ ταχέως, Μεγαλειότατε. Ἡ Βασίλισσα ἐξ ὑπερβολικῆς ἰσως ἀγάπης πρὸς τὸν ἀδελφόν της, ἐνεργεῖ ὅπως ἡ διαδοχὴ τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου περιέλθῃ πρὸς τὸν ἀδελφόν της. Ὁ Κουμουνδούρος ἰδρύσας ἴδιον κόμμα, ἐργάζεται ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τῆς Βα-

ειλιστής, πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου. Καὶ ἰδοὺ ὅ,τι ἀπαρέσκει εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαόν. Καὶ ἰδοὺ ὅ,τι δίδει ὅπλα εἰς τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν...

Εἰς τοὺς λόγους τούτους, ὁ Ὅθων ἔμεινε σκεπτικός ἐπὶ τινὰς στιγμάς. Φεῦ! Ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία ἐξήσκει ἤδη ἀπεριόριστον ἐπ' αὐτοῦ ἐπιρροήν, καὶ ὁ ἀγαθὸς Βασιλεὺς, δὲν εἶχε πλέον τὸ εὐθύνειν νὰ ἐπιβληθῇ ἐπὶ τῆς Βασιλείας. Ἐν τούτοις ἀπεφάσισε νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὰς συμβουλὰς τῶν πιστῶν φίλων του. Ἐσχέθη καὶ ἀπήντησε.

— Θὰ πράξω ὅ,τι καλὸν καὶ σύμφωνον πρὸς τοὺς πόθους τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἐγὼ αὐτὸς θ' ἀπέλθω εἰς Βαυαρίαν καὶ θὰ ἐργασθῶ τελεσφόρως πρὸς ἐπίλυσιν τοῦ ζητήματος τῆς διαδοχῆς.

— Κάμετέ το, Μεγαλειότατε. Κάμετέ το ἐν ὀνόματι τοῦ Ὁθωνοῦ πρὸς χάριν ἡμῶν τῶν πιστῶν καὶ ἀφρωσιωμένων φίλων Σας, καὶ ἵσατε βέβαιος, ὅτι ἡ εἰρήνη καὶ ἡ μετὰ τοῦ λαοῦ καὶ δυναστείας σύμπνοια θὰ ἐπανεέλθῃ πάλιν εἰς τὸν δυστυχισμένον τούτον τόπον.

Ἄλλ' οὔτε ἡ προαγγελία τοῦ ἐπικειμένου εἰς Εὐρώπην ταξιδίου τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος ὑπῆρξεν ἱκανὴ νὰ κατευνάσῃ τὰ ἐξηρηθισμένα ἤδη πνεύματα, καὶ ν' ἀναστείλῃ τὰς ἐπιτυχεῖς ἐργασίας τῶν ἀντιδυναστικῶν.

Ἡ ἀντίδρασις ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξειλίχθη εἰς συνωμοσίαν, ἡ ὁποία ἀπὸ τῆς πρωτευούσης δὲν ἤργησε νὰ μεταπηδήσῃ εἰς τὰ περὶ αὐτὴν χωρία, καὶ ἐκείθεν εἰς τὰς ἐπαρχίας. Ἀπὸ τοῦ Μεσολογγίου, ὅπου οἱ ἀξιοματικοὶ τῆς ἐκεῖ φρουρᾶς ἐγένοντο ἀρχηγοὶ τοῦ παρασκευαζομένου κινήματος, ἡ συνωμοσία εὗρεν ὁπαδοὺς εἰς τὰς Πάτρας καὶ εἰς ἄλλα τῆς Πελοποννήσου μέρη. Τὸ ἀπαίσιον ἔσχα :

«Ἐως πότε ἡ ξένη ἀκρίδα»

«Ἐως πότε κουφὸς Βαυαρὸς»

ἤρχισε ἤδη νὰ ψιθυρίζεται καὶ νὰ συντίθεται καὶ νὰ ὑποψάλλεται. Οἱ περὶ τὰς Ἀθήνας χωρικοί, αὐτοὶ οἱ λατρεύοντες ἄλλοτε τὸν

Ἔθωνα ἐγένοντο ἀκουσίως των, παρχυρθέντες ὑπὸ τῶν εἰσηγήσεων τῶν συνωμοτῶν, οἱ μεγαλύτεροι τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἑθωνος.

Ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ φουστανελλοφόρου Βασιλέως ἀπέστρεφον τώρα, μετὰ μὴ ἀποκρυπτομένης περιφρονήσεως, τὰ βλέμματά των, καὶ οὐχὶ σπανίως τὰ χεῖλη των ἐψιθύριζον :

— Κερατόϊ, κουφόϊ Μπαρμπαρόϊ. . . .

Ἦθρεις τὰς ὁποίας πολλάκις ἤκουσεν ὁ ἀτυχὴς Ἑθων μετὰ σπαργμῶν, ψυχῆς, σπαργμῶν οἱ ὅποιοι ἐγίνοντο ὀδυνηρότεροι, διότι ὁ ἀγαθὸς Βασιλεὺς ἐγνώριζεν, ὑπὲρ πάντα ἄλλον, ὅτι τίποτε κακὸν δὲν ἔπραξεν, ὅπως γείνη τόσον ἀντιδημοτικὸς μετὰ τῶν Ἑλλήνων του. . . .

Εἶπομεν, ὅτι καὶ αὕτη ἡ προαγγελία τοῦ εἰς Εὐρώπην ταξειδίου τοῦ Ἑθωνος, δὲν ἴσχυσε νὰ κατευνάσῃ τὰ πνεύματα. Παρὰ τὰς ἐπιμόνους παρακλήσεις τοῦ Ἑθωνος, ἡ Ἀμαλία δὲν ἔστεργε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ εἰς Εὐρώπην ἐπέμεινε δὲ νὰ παραμείνῃ ἐν Ἀθήναις, ὅπως ἐνασκήσῃ αὐτὴ τὴν ἀντιβασιλείαν, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀπουσίας τοῦ βασιλικοῦ της συζύγου. Καὶ πρὸς τὸν Βασιλέα Ἑθωνα καὶ πρὸς τὴν Βασίλισσαν Ἀμαλίαν ὑπεδείχθη τότε ὑπὸ τῶν φίλων τῆς δυναστείας ὅτι ὁ ἐλληνικὸς λαός, εἰς ἣν διατέλει ψυχολογικὴν κατὰστασιν, δὲν θὰ ἠνείχετο τὴν ἀντιβασιλείαν τῆς Ἀμαλίας, κατ' ἐξοχὴν ἀντιδημοτικῆς τότε, ὡς ἐκ τῶν ἐνεργειῶν της ὅπως διάδοχος τοῦ ἐλληνικοῦ θρόνου ἀνακηρυχθῇ ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς.

Ἀλλ' ἡ ὑπερόπτις καὶ ἐπίμονος Βασίλισσα, δὲν ἠθέλησε ν' ἀκούσῃ τὰς συμβουλὰς τῶν φίλων της. Κατόπιν θυελλωδῶν καὶ βιαίων κατὰ τοῦ συζύγου της σκηνῶν, ἐπέτυχε τέλος τοῦ ποθυμένου, καὶ ἀπεφασίσθη, ὅπως ἡ ἀντιβασιλεία ἀνατεθῇ, εἰς αὐτὴν παραμένουσαν ἐν Ἀθήναις, ὁ Ἑθων δὲ μόνος ἐπιχειρήσῃ τὸ εἰς Εὐρώπην ταξειδίον.

Ἡ ἀπόφασις ὅμως αὕτη γνωσθεῖσα, ἐξηρέθισεν ἔτι μᾶλλον τὸν ἐλληνικὸν λαόν, τὴν ἐρεθισμὸν δὲ αὐτόν, οἱ ἀντιδρῶντες κατὰ τοῦ Ἑθωνος ἐφρόντιζαν νὰ διατηρῶσιν ἀκμαῖον καὶ ἀδιάσπαστον διὰ καταλλήλων διαδόσεων. Αἱ διαδόσεις αὗται, ἐντέχνως τιθέ-

μενάι εἰς κυκλοφορίαν, παρίσταν τὴν Ἀμαλίαν ὡς βυρσοδομοῦσαν ἀνυπολόγιστα κακὰ διὰ τὴν Ἑλλάδα, ὡς ἐτοιμαζομένην, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀντιβασιλείας τῆς, νὰ ἐκδικηθῇ ὅλους τοὺς μὴ φίλους τῆς, καὶ νὰ συλλάβῃ καὶ φυλακίσῃ τοὺς καλλιτέρους καὶ τολμηροτέρους τῶν πατριωτῶν καὶ τέλος ὡς παρασκευάζουσιν πραξικόπημα κατὰ τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Εἶναι μάλιστα ἔκτος πάσης ἀμνηστῆσής, ὅτι ἡ ἀντιβασιλεία τῆς Ἀμαλίας, καὶ αἱ ἐπ' εὐκαιρίᾳ καὶ κατὰ τὸ διάστημα αὐτῆς, τεθεῖσαι εἰς κυκλοφορίαν ψευδεῖς διαδόσεις, ἐπὶ ἤξησαν τὸν ἀριθμὸν τῶν ὁπαδῶν τῆς ἐγκυμονουμένης ἐπαναστάσεως, ὑπέσκαψαν δὲ τόσον τὰ θεμέλια τοῦ Θρόνου, καὶ τόσον συνεκλόνησαν τὴν δυναστείαν τοῦ Ὁθωνος, ὥστε ἐπέφερον ἀμεσώτερον καὶ ταχύτερον τὸ τραγικὸν ἀποτέλεσμα τοῦ 1862.

Ἐν τούτοις ὁ Ὁθων, μὲ τὴν ψυχὴν περίλυπον, ἀπογοητευμένος τελείως πλέον, ἐλάχιστα ἐλπίζων καὶ μὴ προσδοκῶν πολλὰ ἐκ τοῦ ταξειδίου τὸ ὁποῖον διὰ τελευτήκην φορὰν ἐπεχείρει εἰς Εὐρώπην, ἀπεχαίρετισε τοὺς φίλους του, καὶ ἀπῆλθεν ἐξ Ἑλλάδος, ὅπως διαλύων τὴν παγερύτητα καὶ ἀδιανομίαν τῆς Βαυαρικῆς αὐτῆς αὐτοπροσώπως, ἐπιτύχῃ εὐνοϊκῇ λύσει τοῦ ζητήματος τῆς διαδοχῆς τοῦ Θρόνου.

Τοῦ Ὁθωνος δὲ ἀπελθόντος, ἡ βασίλισσα Ἀμαλία ἀνέλαβε τὴν ἀντιβασιλείαν ἐπὶ ἀνυπολόγιστῳ ζημίᾳ τῶν συμφερόντων τοῦ βασιλείως συζύγου τῆς, τοῦ ὁποῖου οὕτω ἐπέσπευσε τὴν καταστροφὴν, ὅπως αὐτὰ τὰ ῥαγδαίως κατόπιν ἐπελθόντα γεγονότα ἀπέδειξαν.

Ἀπόπειρα κατὰ τῆς Ἀμαλίας.

Δὲν θέλομεν εἰς τὰς σελίδας ταύτας νὰ ἐξετάσωμεν πῶς εἰργάσθη καὶ πῶς ἔδρασεν ἡ βασίλισσα Ἀμαλία κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀντιβασιλείας τῆς. Εἶναι προφανὲς ὅμως, ὅτι ἡ καὶ ὅλα τὰ ἄλλα

εὐγενὲς καὶ σώφρων, καὶ πατριῶτις ἐκείνη γυνή, δὲν ἐπολιτεύθη συμφώνως πρὸς τὰς περιστάσεις καὶ τὰ πράγματα, προέβη δὲ εἰς πράξεις τοιαύτας, αἵτινες ἐπηύξησαν τὸ κατ' αὐτῆς μῖσος τοῦ λαοῦ.

Ἴσως δέ, δὲν εἶχε καὶ ἄδικον οὕτω ἐνεργοῦσα ἡ Ἀμαλία. Ἄν λάβῃ τις ὑπ' ὄψει ὅτι οἱ πρῶτοι τῆς Ἑλλάδος βασιλεῖς, δὲν διήνυσαν ἀνθόσπαρτα καὶ εὐτυχῇ, ὅλα τὰ ἔτη τῆς βασιλείας ταν' ἂν λάβῃ ὑπ' ὄψει ὅτι εἶχον ἀπογοητευθῇ ἐκ τῶν συνεχῶν ἐπαναστάσεων καὶ εἶχον πικραθῇ ἐκ τῶν συνεχῶν ἀποτυχῶν, ὀφειλομένων κατὰ πολὺ καὶ εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ἀντιδράσεις· ἂν σκεφθῇ εἰς ποίαν ἀπέλπιδα θέσιν, καὶ εἰς ποίαν βιαιότητα παθῶν ἐξικνεῖται ὁ ἀδικούμενος καὶ συκοφαντούμενος, θὰ δικαιολογήσῃ ἴσως τὴν βασίλισσαν Ἀμαλίαν, προσενεχθεῖσαν, εὐκαιρίας τυχεύσης, μετὰ τραχύτητος, σκληρότητος καὶ περιφρονησεως πρὸς τοὺς ἐχθροὺς αὐτῆς.

Καὶ θὰ τὴν δικαιολογήσῃ ἔτι μᾶλλον, ὅταν λάβῃ ἐξ ἐνός ὑπ' ὄψει, τὰ εὐγενῶς φιλόδοξα ὄνειρα τῆς ὀνειροπόλου ἐκείνης γυναικός, ἐξηγθεῖσης μέχρι τοῦ σημείου νὰ θεωρήσῃ δυνατὴν τὴν ἀνδρῶσιν τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, καὶ τὰς ποταπὰς συκοφαντίας αἱ ὁποῖαι ἐπερρίπτοντο ἐναντίον τῆς, κατηγορουμένης ὡς ἐργαζομένης ἐπὶ ζημίᾳ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἐπὶ βλάβῃ τῶν ἐλληνικῶν συμφερόντων.

Ἄλλ' ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ὅπως καὶ ἂν ἐπολιτεύθῃ, καὶ ὅπως καὶ ἂν εἰργάσθῃ ἡ Ἀμαλία κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀντιβασιλείας τῆς, ἐνῷ δὲν προσεπόρισεν εἰς ἑαυτὴν ὠφέλειαν τινα, ἐβλαψεν ἐν τούτοις κατὰ πολὺ τὸν ἀπουσιάζοντα τότε Βασιλέα, καὶ κατέφερε τὸ τελευταῖον, ἀλλὰ καὶ καιριώτερον τραῦμα, κατὰ τῆς δημοτικότητος αὐτοῦ.

Πᾶσα πράξις τῆς, ἔστω καὶ ἂν ἀπὸ ἀγαθῶν ἐνεφορεῖτο σκοπῶν, παρεξηγεῖτο ἐπίτηδες· ἐ ἐθύνετο ἔπιτα, ἐστρεβλύνετο, παρεμορφούτο, καὶ παρεδίδετο, στρεβλωμένη καὶ παραμορφωμένη εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν. Καὶ οἱ ἐλάχιστοι τῶν λόγων τῆς, ἐγίνοντο γνωστοὶ ἔξω τῶν ἀνακτόρων, χάρις εἰς τοὺς κατασκόπους, οἱ ὁποῖοι εἶχον εἰσχωρήσει ἐν αὐτοῖς, καὶ οἱ ὁποῖοι ὀλοφύχως ἀνῆκον εἰς τὸ κόμμα

τῆς ἀντιδράσεως, τὸ ὁποῖον παντοῦ εἶχεν ἐκτείνει τοὺς πλοκάμους του, καὶ ἀπανταχοῦ σχεδὸν τῆς Ἑλλάδος εἶχεν εὖρει καὶ εἰς προσηλυτίσῃ ὁπαδοὺς. Οἱ λόγοι δὲ οὗτοι τῆς Ἀμαλίας, μετεδίδοντο εἰς τοὺς ἔξω τῶν Ἀνακτόρων παραμεμορφωμένοι πάντοτε, καὶ τοιοῦτοτρόπως, ἐπῆλθεν ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐπίστευσε τέλος, ὅτι ὁ μεγαλειτέρος του ἐχθρὸς διέμενεν ἐν τοῖς Ἀνακτορίοις. Καὶ ὅτι ὁ ἐχθρὸς οὗτος ἦτο ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία!

Ἀλλὰ τὸ κατὰ τῆς ἀτυχοῦς ἐκείνης Βασιλίσσης μῖσος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ δὲν ἐξεδηλώθη μόνον διὰ λόγων, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Οἱ περὶ τὴν Βασίλισσαν, καὶ ἡ Κυβέρνησις τῆς χώρας, ἤρχισαν νὰ φοβοῦνται καὶ δι' αὐτὴν τὴν ζωὴν τῆς Βασιλίσσης, ἐν ὑπουργικῇ δὲ συμβουλίᾳ ἀπεφασίσθη ἡ λήψις ἐκτάκτων μέτρων, ὅπως περιφρουρηθῇ ἡ Βασίλισσα καὶ ἐξασφαλισθῇ ἡ ζωὴ αὐτῆς.

Τούτου ἕνεκα, σῶμα χωροφυλάκων ἐπίππων παρηκολούθει πάντοτε τὴν Βασίλισσαν ἐξερχομένην εἰς τοὺς περιπάτους αὐτῆς, μυστικοὶ δὲ κλητῆρες μετημφισμέναι πάντοτε, προεπορεύοντο καὶ εἶποντο τῆς Βασιλίσσης ἐπιβλέποντες πάντα ὑποπτον καὶ ἀπομακρύνοντες τῆς ὁδοῦ τῆς Βασιλίσσης, πάντα τοῦ ὁποίου τὸ ἐξωτερικὸν ἤθελε φανῇ ὑποπτον.

Παρ' ὅλα ταῦτα ὅμως ἡ κατὰ τῆς Ἀμαλίας ἀπόπειρα δὲν προελήφθη. Παρ' ὅλας τὰς προφυλάξεις καὶ τὰ μέτρα τῆς Κυβερνήσεως, παρ' ὅλην τὴν ἐξ ἐπίππων χωροφυλάκων καὶ ἀστυνομικῶν μετημφισμένων κλητῆρων φρουρὰν τῆς Βασιλίσσης, θερμόαιμος καὶ τολμηρὸς νέος, ὁ Ἀριστείδης Δόσιος, τῇ 6 Σεπτεμβρίου 1861 καιροφυλακτῶν, ἐνεφανίσθη πρὸ τῆς Βασιλίσσης Ἀμαλίας καὶ σκοπεύσας ἐκυροβόλησε κατ' αὐτῆς.

Καὶ ἡ σφαῖρα μὲν ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ τῆς, καὶ ἡ ζωὴ τῆς Βασιλίσσης ἐσώθη τότε.

Ἀλλὰ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἡ ἀτυχὴς Βασίλισσα φοβηθεῖσα, ὅτι καὶ ἄλλος τις ἐνδεχόμενον νὰ ἐμμεῖτο τὴν πόλιν, καὶ νὰ ἐφθάνει τὴν δόξαν τοῦ Δοσίου, καὶ θέλουσα ν' ἀποφύγῃ τὸν κίνδυνον νέας δολοφονικῆς ἀποπειράς, ἐκλείσθη ἐν τοῖς Ἀνακτορίοις μὲ τὴν ψυχὴν

περίλυπος ἕως θανάτου καὶ δὲν ἐξήρχετο αὐτῶν, ἢ εἰς σπανία· καὶ ἐξαιρετικὰς περὶ στάσεις, καὶ πάντοτε, ἀφ' οὗ πρὸ τῆς ἐξόδου τῆς ἐλαμβάνοντο ἐκτάκτως ἐξασφαλιστικὰ μέτρα...

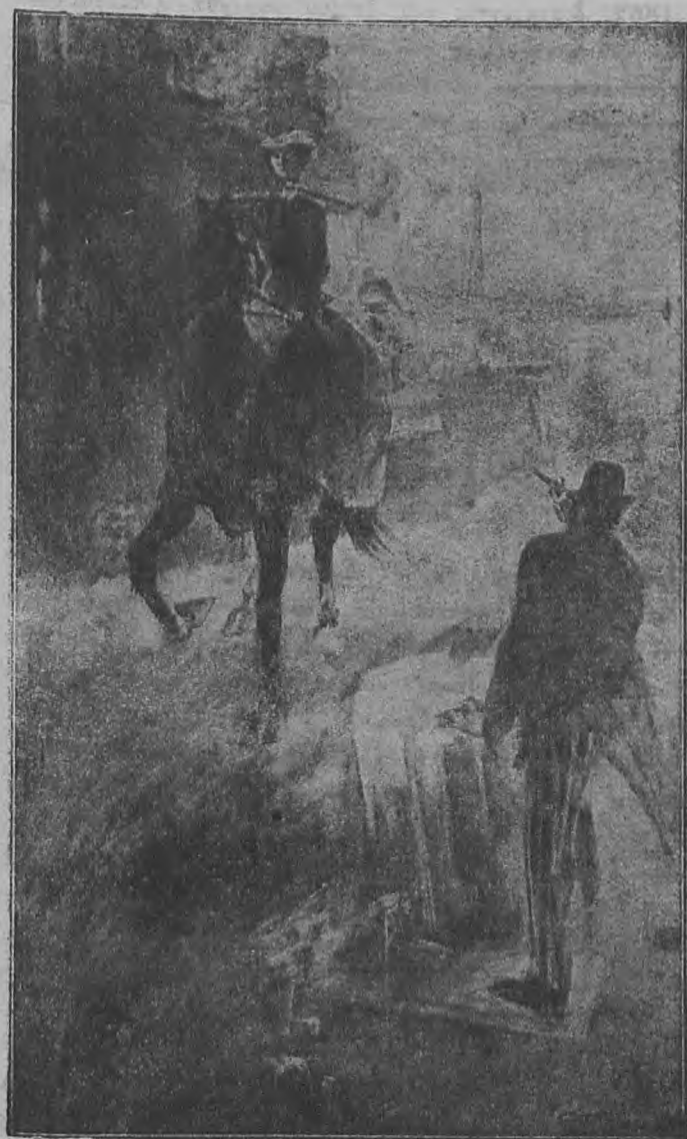
Τὸ ἐκ τούτων ὅμως ὄφελος οὐδέν. Ἐφ' ὅσον ἡ ἀντιβασιλεία παρετίνατο, ἐπὶ τοσοῦτον τὸ μῖσος ἠϋξάνετο, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἡ ἰδέα τῆς ἐπαναστάσεως ἐριζοβόλει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ καὶ κατέκτα νέα ἐδάφη, καὶ εὗρισκε νέους ὁπαδοὺς, μεταξὺ τῶν πολιτικῶν, τῶν στρατιωτικῶν, τῶν ὑπαλλήλων, τῶν πολιτῶν, καὶ μεταξὺ καὶ αὐτῶν τῶν κληρικῶν εἰσέτι.

Μόνον ἀπομεμακρυσμέναί τινες ἐπαρχίαι τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὰς ὁποίας ἡ συγκοινωνία εὗρισκετο εἰσέτι εἰς τὴν ἀρχέγονόν της κατάστασιν, καὶ νῆσοί τινες, αἱ πλέον ἀπομεμακρυσμέναί, δὲν εἶχον προσχωρήσει εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἀλλὰ τοῦτο ὀλίγον ἐνδιέφερε τοὺς συνωμότας. Ὅπως πάντοτε, ἐξαιρετικώτερον μάλιστα κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, τὰ συνθήματα τῶν μεγάλων ἐξεγέρσεων ἐδίδοντο ἀπὸ τῶν πρωτευουσῶν, πολλάκις δέ, ἐπαρχίαι ὁλόκληροί ἠναγκάσθησαν νὰ δεχθῶν ὡς τετελεσμένα γεγονότα, ἀποφάσεις ληφθείσας ἐν ταῖς πρωτευούσαις, καὶ μάλιστα ἀπὸ μέρους μόνον τοῦ λαοῦ τῶν πρωτευουσῶν.

Τοιοῦτοτρόπως, ὅταν ἡ ἀντιβασιλεία τῆς Ἀμαλίας ἔληξε καὶ ὁ Ὀθων ἐπανελθὼν εἰς Ἑλλάδα ἐκ τοῦ ἐξ Εὐρώπης ταξειδίου του, ἀνέλαβε τὴν βασιλείαν, εὗρίθη ἐντὸς ἀτμοσφαίρας ἐπαναστατικῆς, ἐπὶ ἡραιοῦς κοχλάζοντος καὶ ἐτοιμοῦ νὰ ἐκραγῇ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν.

Ἀλλὰ καὶ πάλιν, οἱ πιστοὶ τοῦ Βασιλέως φίλοι δὲν ἀπηλπίσθησαν. Ἐλπίζοντες ὅτι ὑπῆρχεν ἀκόμη καιρὸς ὅπως περισωθῇ ὅ,τι ἦτο δυνατόν, καὶ ὅπως ἀνορθωθῇ τὸ καταπεσὲν γόητρον τῆς δυναστείας, ἐπελήφθησαν μετὰ νέας ζέσεως καὶ νέου θάρρους τοῦ ἀγῶνος.

Ἄλλ' ἐπέπρωτο καὶ ὁ τελευταῖος οὗτος ἀγὼν νὰ μὴ στεφθῇ ὑπὸ ἐπιτυχίας. Καὶ ὅταν τὸ 1861 ἔληγε καὶ ἤρχιζε τὸ φοβερόν

Ἀπό-τετρα δολοφονίας κατὰ τῆς Βασιλίσσης Ἀμαλίας.
Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν φυλ. 61

ἔτος 1862, διαρκούντος τοῦ ὁποίου ἐπαίχθη ἡ τελευταία πράξις τῆς τραγωδίας τῆς ζωῆς τῶν Βασιλέων, ὁ Ὅθων εὕρισκετο κυκλωμένος ὑπὸ συνωμοτῶν, οἱ ὅποιοι τῶρα συνεννοοῦντο καὶ συνεσκέπτοντο περὶ τοῦ τρόπου, κατὰ τὸν ὅποιον θὰ ἐκήρυσσον τὴν ἐπανάστασιν.

Καὶ πρὸς τοῦτο ἐπεζήτουν μόνον τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν.

Β'.

ΟΙ ΣΥΝΩΜΟΤΑΙ

Πρὸς τὸ ἑσπέρας τῆς 12 Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1862 ὁμάς νέων διελθοῦσα τὴν πλατεῖαν τοῦ Δημοπρατηρίου ἔκαμψεν ἀριστερᾶ, ἔφθασεν εἰς τὰ σκαλάκια τῆς Ἀγορᾶς, ἐκεῖθεν δέ, ἔλαβε τὴν στενωπὸν τῶν «Ἀμπατζίδικων» καὶ κατελθοῦσα πρὸς τὸ «Κάτω Συντριβάνι» ἔφθασεν εἰς τὸ τζαμί.

Ἀλλὰ φαίνεται, ὅτι ἡ ὁμάς ἐκείνη θὰ εἶχε καὶ ἄλλην ἀκόμη νὰ διανύσῃ ὁδόν, διότι εἰσελθοῦσα εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ ἐπροχώρησεν ὀλίγον καὶ ἔπειτα κάμψασα ἀριστερᾶ, ἀνῆλθε τὸν ἀνηφορικὸν δρομίσκον τὸν ἄγοντα πρὸς τὰ ὑψώματα τῆς Ἀκροπόλεως, ὑπὸ τὰ ὅποια εὕρισκοντο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους αἱ οἰκίαι τῶν Ἀθηναίων, τῶν κατεχόντων ἐπιφανῆ ἐν τῇ κοινωνίᾳ θέσιν, διακρινομένων δὲ καὶ ἐπὶ παιδείᾳ καὶ ἐπὶ πλούτῳ καὶ ἐπὶ εὐγενεῖ καταγωγῇ.

Τὰς συνοικίας ἐκείνας, ὅπως καὶ σήμερον, εὕτω καὶ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἐκάλουν γενικῶς μὲ τὸ ὄνομα «Βρυσάκι». Ἄν πιστεύσωμεν δὲ τὰς ἀφηγήσεις τῶν μεταγενεστέρων, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι εἰς τὰς ἀριστοκρατικὰς οἰκίας τοῦ Βρυσακίου, ἔγεν-

νήθη τὸ πρῶτον ἡ ἰδέα τῆς ἐξώσεως τοῦ Ὁθωνος, εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς οἰδῆ τίνος θερμοκεφάλου πατριώτου. Ἐπειτα ἡ ἰδέα αὕτη ἀνεκοινώθη, εὔρεν ὁπαδοὺς καὶ κατακτῶσα ὅλον ἐδάφος ἔλαβε τέλος τὰς διαστάσεις εὐρείας συνωμοσίας, ἡ ὁποία τέλος ἐξεργάγη ἀκράτητος καὶ φοβερὰ κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1862.

Ἐπὶ τῆς προκειμένης περιπτώσεως δεῖν νὰ σημειωθῇ, ὅτι εἰς τοὺς ὁπαδοὺς τῆς ἰδέας τῆς ἐξώσεως, οἱ ὁποῖοι μετὰ ταῦτα κατήρτισαν τὴν κατὰ τοῦ Ὁθωνος συνωμοσίαν, κατελέγοντο ὄχι μόνον ἄνδρες, ὑψίστα κατέχοντες ἐν τῇ Πολιτείᾳ ἀξιώματα, ἀλλὰ καὶ νέοι καλῶν οἰκογενειῶν. Τὸ πανεπιστήμιον, μὲ τοὺς θερμοαῖμους καὶ τολμηροὺς φοιτητάς του, εἶχε συνεισφέρει μεγάλην μερίδα ὁπαδῶν, ὁ στρατὸς δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον, ὅλον ἐφανατιζόμενος ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικούς του, οἱ πλεῖστοι τῶν ὁποίων ἦσαν ἀντιοθωνισταί, δὲν ἀνέμενεν ἢ μίαν ὄθησιν, καὶ μίαν ἴσως λέξιν, διὰ νὰ λάβῃ τὰ ὅπλα κατὰ τοῦ βασιλέως του, καὶ νὰ ἀνατρέψῃ τὸ καθεστῶς.

Κατὰ τὸ ἔτος 1862, δύναται νὰ λεχθῇ ἀσφαλῶς, ὅτι ἡ ἐπανάστασις χωρὶς νὰ ἐκτραπῇ ἀποτελεσματικῶς, εἶχεν ἐν τούτοις ἐκδηλωθῇ ἐπισήμως. Αἱ ἐφημερίδες τῶν Ἀθηνῶν ἐδημοσίευσαν φλογερὰ ἄρθρα, ἐξερεθίζοντα τὸν λαόν, καὶ ὑποβάλλοντα εἰς τὸν στρατὸν τὴν ἰδέαν τῆς ἐξεγέρσεως, οἱ λόγιοι δὲ, καὶ πάντες σχεδὸν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ λόγιοι ἦσαν καὶ ποιηταί, ἔγραφον στίχους, ἐκάστη λέξις τῶν ὁποίων ἦτο καὶ μία ἐπαναστατικὴ προκήρυξις. Ἐξ ἄλλου, μυστικοὶ ἀπεσταλμένοι τῶν συνωμοτῶν ἀνεχώρουν τακτικῶς ἐξ Ἀθηνῶν διὰ τὰς ἐπαρχίας, κομίζοντες πρὸς τοὺς ἐκεῖ συνωμοτὰς ὁδηγίας καὶ παραγγέλματα, ἄλλοι δὲ πάλιν κατέφθανον εἰς Ἀθήνας, μεταβιβαζόντες εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς συνωμοσίας πληροφορίας σχετικὰς πρὸς τὴν συνωμοσίαν καὶ πρὸς τὴν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις πρόσδον αὐτῆς.

Τοιοῦτοτρόπως αἱ φρουραὶ Ἀθηνῶν, Πατρῶν, Μεσολογγίου καὶ ἄλλων ἐπαρχιακῶν πόλεων εὗρισκοντο εἰς διαρκή μεταξὺ των συνενόησιν, κατὰ τὴν ὁποίαν, διδομένου τοῦ συνθήματος, θὰ ἐκηρύσseto ἡ ἐπανάστασις εἰς πολλὰ ταυτοχρόνως μέρη, ὅπως μὴ εἶναι οὔτε

δυνατή, οὔτε ταχεῖα ἢ καταστολὴ αὐτῆς διὰ τῶν ὀλίγων στρατιωτικῶν σωμάτων τὰ ὅποια ᾔθελον μείνῃ πιστὰ εἰς τὸν Ὅθωνα.

Καὶ ὅπως ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθη, ὄχι μόνον μέγα μέρος τοῦ στρατοῦ δὲν ἀνεμίχθη εἰς τὴν συνωμοσίαν, ἀλλὰ καὶ μέγα μέρος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ὀλόκληροι ἑλληνικαὶ ἐπαρχίαι, ὁλοφύχως ἀφωσιωμένοι εἰς τὸν Ὅθωνα, δὲν ἔπαυσαν ἀναμνησκόμεναι τοῦ ἀγαθοῦ Βασιλέως καὶ πολὺ μετὰ τὴν ἔξωσίν του, τὴν ὁποίαν ἔμαθον ἄλλαι μὲν μετὰ ἡμέρας, ἄλλαι δὲ μετὰ ἐβδομάδας, καὶ ἄλλαι, ὅπως νῆσοι τινες ἀπομεμαχρυσμένοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους, μετὰ μῆνας ὀλοκλήρους.

Ἡ ὁμάς τῶν νέων, περὶ τῆς ὁποίας ἐν ἀρχῇ τοῦ κεφαλαίου τούτου ὠμιλήσαμεν, εἰσῆλθε μετὰ πολλῶν προφυλάξεων εἰς στενωπὸν τινα τοῦ Βρυσακίου, κατέληξε δὲ εἰς διώροφόν τινα οἰκίαν, τῆς ὁποίας ἔκρουσε συνθηματικῶς τὴν θύραν, ἣ ὁποία, ὥς διὰ μαγείας ἤνοιξε, καὶ ἐπανεκλείσθη ὅταν οἱ νέοι ἐκεῖνοι ἐπισκέπται εἰσῆλθον.

Ἐπειδὴ δέ, ἀπὸ τὰ κλειστὰ τῆς οἰκίας ἐκείνης παράθυρα οὐδαμοῦ ἐφαίνετο ἔστω καὶ ἡ ἐλαχίστη ἀκτίς φωτός, οἱ διερχόμενοι ἔξωθεν αὐτῆς θὰ ἐπίστευον, ὅτι τῆς οἰκίας οἱ ἔνοικοι ἢ θὰ ἐκοιμῶντο, ἢ θὰ ἀπουσίαζον.

Καὶ ὅμως μέσα εἰς τὴν οἰκίαν ἐκείνην, εἶχον συγκεντρωθῇ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, οἱ κυριώτεροι τῶν ἐν Ἀθήναις συνωμοτῶν, οἱ καὶ ἀρχηγοὶ τῆς στάσεως. Διεκρίνοντο δὲ μεταξὺ αὐτῶν οἱ Δ Καλλιφρονᾶς, ὁ Θ. Ζαΐμης, ὁ Τριγγέτας, ὁ Πάνος Κολοκοτρώνης, ὁ Εὐθ. Κεχαγιᾶς, ὁ Ν. Μαυροκορδάτος, καὶ ἄλλοι, εἰς τοὺς ὁποίους προσετέθη καὶ ἡ νεοαφιχθεῖσα ὁμάς τῶν νέων, τὴν ὁποίαν ἀπετέλουν ὁ Παράσχος, ὁ Ἰάλεμος, ὁ Ἄγις Κλεομένης, ὁ Γλήνης καὶ ὁ Μητζάκης. Καὶ κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην, ἐπρόκειτο νὰ κανονισθῇ ὁ τρόπος κατὰ τὸν ὅποιον μὲ ἐλπίδας ἐπιτυχίας, θὰ ἐδίδετο τὸ σύνθημα τῆς ἐπαναστάσεως.

Τὸν λόγον ἔλαβε πρῶτος ὁ Δ. Καλλιφρονᾶς.

— Δὲν νομίζω, εἶπεν, ὅτι πρέπει νὰ βασισθῶμεν πλέον εἰς τὰς ἐπαναστάσεις τῶν ἐπαρχιῶν. Ἰδοὺ ὅτι τόσαι ἐπαναστάσεις ἐξεργάγησαν χωρὶς κανὲν ἀποτέλεσμα· ὅλοι κατεστάλησαν, ἡμεῖς ἐδῶ δέ, τρέχομεν τὸν κίνδυνον νὰ ἴδωμεν καὶ τὴν νέαν ἐπανάστασιν καταστελλομένην. Καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει κύριοι, ὁ Βαυαρὸς δὲν θὰ μᾶς φεισθῇ.

— Καὶ τί πρέπει νὰ γείνη λοιπόν; ἠρώτησεν ὁ Ζαΐμης.

— Ἡ ἐπανάστασις, εἶπεν ὁ Πάνος Κολοκοτρώνης, πρέπει τὴν φορὰν αὐτὴν νὰ ἔχη τὴν ἔδραν τῆς μέσα εἰς τὰς Ἀθήνας. Καὶ νομίζω, ὅτι ἡ ἀρίστη εὐκαιρία εἶνε ἐκείνη τὴν ὅποian μᾶς παρασκευάζει ἡ Κυβέρνησις.

— Δηλαδὴ ποία; ἠρώτησεν ὁ Κεχαγιᾶς.

— Τὸ ταξιδίδιον τῶν Βασιλέων.

— Πῶς; θὰ ταξειδεύσουν λοιπόν οἱ Βασιλεῖς; ἀνέκραξεν ὁ Μαυροκορδάτος.

— Ναί.

— Ἀλλὰ ποία ἡ ἐκ τοῦ ταξιδιῶν των ὠφέλεια; Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς δὲν ἐξαπατᾶται πλέον διὰ ξηρῶν ὑποσχέσεων. Ὁ Βασιλεὺς ἀν' ἀλλάξῃ σύστημα διοικήσεως δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ περιοδεύσῃ. Ἀρκεῖ μόνον ν' ἀποσκορακίσῃ τοὺς δῆθεν ἀφωσιωμένους εἰς αὐτόν, καὶ νὰ ἀναθέσῃ τὴν διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων τῆς χώρας εἰς πολίτικούς, δυναμένους νὰ φέρουν συνδιαλλαγὴν μεταξύ τοῦ λαοῦ καὶ τῆς βασιλείας. Ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς δὲν ἐννοεῖ νὰ τὸ κάμῃ. Ἄς περιοδεύσῃ λοιπόν.

Τοὺς ἰδίους τούτους λόγους ὁ Μαυροκορδάτος, διεμήνυσεν τὴν ἐπομένην εἰς τὸν Ὅθωνα διὰ τρίτου προσώπου, χωρὶς, ἐννοεῖται, ὁ Ὅθων νὰ δώσῃ ἀκράσιν εἰς τοὺς λόγους αὐτούς.

— Ἰδοὺ λοιπόν ἡ εὐκαιρία τὴν ὅποian ζητοῦμεν, κύριοι, ἐπανελάβεν ὁ Πάνος Κολοκοτρώνης. Ἀμα οἱ βασιλεῖς ἀπέλθουν ἐξ Ἀθηνῶν, καὶ ἀπομακρυνθῶσι τόσον, ὥστε νὰ μὴν εἶναι δυνατὴ καὶ

ταχεῖα ἡ ἐπιστροφή των, ἡμεῖς κηρύσσομεν τὴν ἐπανάστασιν καὶ καταλύομεν τὴν δυναστείαν τοῦ Ὁθωνος.

— Ναί, ἐπανελάθεν ὁ Καλλιφρονᾶς. Αὐτῆς τῆς γνώμης εἶμαι καὶ ἐγώ. Ἀλλὰ μᾶς λείπει ὁ ἀρχηγός. Καὶ αἱ ἐπαναστάσεις δὲν εὐδοῦνται ἂν χεῖρες δεξιαὶ δὲν διευθύνουν αὐτάς.

— Ἀρχηγός θὰ ᾔναι ὁ Βούλγαρης, ἀπήντησεν ὁ Τριγγέτας. Φρονεῖτε, ὅτι ὁ Βούλγαρης δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ φέρῃ εἰς αἴσιον πέρας τὸ κίνημα ;

— Ναί, ναί, ἀπήντησαν μιᾷ φωνῇ οἱ συνωμόται. Ἀρχηγός θὰ εἶναι ὁ Βούργαρης.

— Μίαν στιγμήν, κύριοι, ἐπενέβη λέγων ὁ Ζαΐμης. Ὅλοι ἡμεῖς εὐρέθημεν σύμφωνα εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Βούλγαρη. Ἀλλὰ πολιτικὸς ὑπέροχος, διαθέτων μεγάλα διὰ τὴν ἐπανάστασιν κεφάλαια, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἔννοεῖ νὰ δεχθῇ ὡς ἀρχηγὸν τῆς ἐπαναστάσεως τὸν Βούλγαρην.

— Ποῖος πολιτικὸς ; ἠρώτησεν ὁ Καλλιφρονᾶς.

— Ὁ Ἐπαμεινώνδας Δεληγεώργης.

— Τὸν εἶδες, κύριε Ζαΐμη ;

— Τὸν εἶδα, ναί, σήμερον ἀκριβῶς.

— Καὶ ὠμίλησες μαζί του διὰ τὸ ζήτημα τῆς ἀρχηγίας ;

— Ἐπὶ μίαν καὶ πλέον ὥραν.

— Καὶ τί σοῦ ἔλεγεν ;

— Ἀπλούστατα. ὅτι θεωρεῖ ἀπρεπές νὰ ἄρχῃ τῆς φιλελευθέρου νεολαίας καὶ τῆς ἐπαναστάσεως ἀνὴρ φρονῶν τυραννικὰ καὶ φορῶν τσουμπέδες. Ξεύρετε μάλιστα πῶς ὁ Δεληγεώργης ὀνομάζει τὸν Βούλγαρην ;

— Πῶς ;

— Σατράπην τῆς Ὑδρας.

— Διάβολε. Ὁ Δεληγεώργης λοιπὸν ἀντιπράττει ;

— Σχεδόν. Ξεύρετε καὶ κἄτι τι ἄλλο σοβαρώτερον ;

— Τί πράγμα ;

— Ὅτι ὁ Δεληγεώργης ἐνεργεῖ ὅπως οἱ ἐν Ναυπλίῳ παρὰ τὴν

Καλλιόπην Παπαλεξοπούλου ἐπαναστάται ἀποδοκιμάσουν δι' ἀναφορᾶς τῶν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Βούλγαρη.

— Ὅριστε τῶρα! ἀνέκραξεν ὁ Καλλιφρονᾶς. Ἄλλ' αὐτὸ παραλύει τὰς ἐνεργείας μας, διαιρεῖ τὰς δυνάμεις μας καὶ παραλύει τὴν ἐπανάστασιν.

— Καὶ κἄτι περισσότερο, συνεπλήρωσεν ὁ Πᾶνος Κολοκοτρώνης. Μᾶς παραδίδει σιδηροδεσμίους εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Βαυαροῦ. Ἄμα εὐρεθῶμεν διηρημένοι, τετέλεσται. Ἡ βασιλεία, ἡ ὁποία μᾶς φοβεῖται ἡνωμένους, ἅμα μᾶς εὖρη διηρημένους θὰ θέσῃ χεῖρα ἐφ' ἡμῶν. Ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον θὰ συλληφθῶμεν, κύριοι, καὶ θὰ ριφθῶμεν εἰς τὰς φυλακάς.

— Καὶ αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ γείνη, κύριοι. Πρέπει νὰ λάβωμεν μέτρα, ὅπως ματαιώσωμεν τὰς ἐνεργείας τοῦ Δεληγεώργη.

— Καὶ νὰ σᾶς εἰπῶ γὼ τί πρέπει νὰ κάμωμεν, εἶπεν ὁ Πᾶνος Κολοκοτρώνης.

— Λέγε, θὰ σὲ ἀκούσωμεν.

— Ὁ Γεννάδιος, αὐριον ἀφεύκτως πρέπει ν' ἀναχωρήσῃ διὰ τὸ Ναύπλιον. Αὐτὸς εἶνε ἱκανὸς νὰ τὰ καταφέρῃ καλὰ. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι ὄχι μόνον θὰ πείσῃ τοὺς ἐπαναστάτας τοῦ Ναυπλίου νὰ μὴ ὑπογράψουν τὴν κατὰ τοῦ Βούλγαρη ἀναφοράν, ἀλλὰ θὰ τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ ὑπογράψουν τοιαύτην, διὰ τῆς ὁποίας θὰ ζητοῦν καὶ αὐτοὶ ὡς ἀρχηγὸν τὸν Βούλγαρην.

— Ἔστω, ἀπήντησεν ὁ Ζαΐμης. Ἄς φύγῃ ὁ Γεννάδιος.

Καὶ καλέσας ἓνα τῶν παρισταμένων νέων, τὸν Ἀχιλλέα Παράσχον.

— Ἀχιλλέα, τοῦ εἶπε· σὺ πήγαινε ἀμέσως νὰ εὕρῃς τὸν Γεννάδιον καὶ νὰ τὸν εἰδοποιήσῃς, ὅτι αὐριον πρέπει νὰ φύγῃ διὰ τὸ Ναύπλιον. Ἀργότερα θὰ τὸν ἰδῶ καὶ θὰ συνεννοηθῶ μαζί του.

Καὶ ὅταν ὁ Παράσχος ἀπῆλθε πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἐντολῆς ἡ ὁποία τοῦ ἀνετέθη, ὁ Ζαΐμης ἔλαβε πάλιν τὸν λόγον, καὶ ἀποταθείς πρὸς τοὺς συνωμότες :

— Κύριοι, τοὺς εἶπε. Πρέπει νὰ γνωρίζετε, ὅτι αἱ ἐπαναστάσεις

ὅσῳ πατριωτικὸν σκοπὸν καὶ ἂν ἔχουν, ἔχουν ὅμως καὶ ἀνάγκην χρημάτων. Καὶ ἡμεῖς ξεύρετε πόσα χρήματα ἔχομεν ;

— Πόσα ;

— Μόλις δέκα χιλιάδας δραχμᾶς.

— Τόσον ὀλίγα ; Ἠρώτησεν ὁ Καλλιφρονᾶς.

— Ἀτυχῶς, ἐπανελάθεν ὁ Ζαΐμης, ὁ Ν. Χατζόπουλος, ὁ ὁποῖος ἐστάλη πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἰς Σύρον, μόλις δύο χιλιάδας δραχμᾶς εἰσέπραξε παρὰ τῶν ἐκεῖ ἐπαναστατῶν.

— Καὶ ὁ Καλὸς ;

— Ὁ Α. Καλὸς ἐπέτρεψε σήμερον ἀπὸ τὰς ἡγεμονίας.

— Καὶ τί χρήματα εἰσέπραξε παρὰ τῶν ἐκεῖ πατριωτῶν ;

— Ἀνάξια λόγου 8,000 δραχμᾶς.

— Μόνον ; Καὶ ἡμεῖς οἱ ὅποιοι ἐπιστεύαμεν, ὅτι ἀπ' ἐκεῖ θὰ μᾶς ἐστέλοντο τοῦλάχιστον 100,000 δραχμῶν.

— Δὲν μᾶς ἐστάλησαν, κύριοι. Δι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη ἀπὸ τῶν ἔργων νὰ ἔλθωμεν εἰς τὰς πράξεις. Ἐκαστος ἐξ ἡμῶν, ὀφείλει νὰ συνεισφέρει τὸν ὀβολὸν τοῦ εἰς τὸ Ταμεῖον τῆς ἐπαναστάσεως διὰ νὰ συναθροισθῇ ἄρκετόν ποσὸν μὲ τὸ ὅποιον νὰ στρατολογήσωμεν εἰς τὰς ἐπαρχίας ἐπαναστατικὰ σώματα. Ἐγὼ ἐδῶ καὶ μίαν ἐπιστολὴν τοῦ στρατηγοῦ Θ. Γρίβα....

— Ὁ Γρίβας, ἀνέκραξεν ἐν ὀργῇ ὁ Κολοκτρώνης. Ξεύρετε, κύριοι, διατὶ προσεχώρησεν εἰς τὴν ἐπανάστασιν ὁ Στρατηγός ;

— Διατὶ ; ἠρώτησεν ὁ Τριγγέτας.

— Διότι θέλει μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὄθωνος νὰ γείνη ἡ Ἑλλὰς Δημοκρατία, καὶ αὐτὸς νὰ γείνη πρόεδρος.

— Ἀνοησία, ἀπήντησεν ὁ Ζαΐμης. Ἄς μᾶς βοηθήσῃ τῶρα ὁ Γρίβας μὲ τοὺς Ἀκαρινᾶς τοῦ, καὶ ἔπειτα κανονίζομεν τὸ ζήτημα τῆς Δημοκρατίας. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου λοιπόν, κύριοι. Ὁ Γρίβας μὲ πληροφορεῖ, ὅτι ἂν δὲν τοῦ στείλωμεν 28,000—30,000 δραχμᾶς δὲν εἴμπορεῖ νὰ κινηθῇ....

— Καὶ πῶς θὰ εὑρεθοῦν τὰ χρήματα αὐτά ; ἠρώτησεν ὁ Μαυροκορδάτος.

— Θὰ εὔρεθούν, κύριοι. Εἶδα σήμερον τὸν Β. Ροῦφον καὶ τοῦ παρέστησα τὰ πράγματα ὡς ἔχουν. Τοῦ ὑπέδειξα, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ μᾶς ἀποσταλῶσιν ἐκ Πατρῶν τὰ χρήματα τὰ ὅποια δὲν μᾶς ἀπεστάλησαν ἀπὸ τὰς ἡγεμονίας.

— Καὶ ὁ Ροῦφος ;

— Ἐδυστρόπησε κατ' ἀρχάς, ἀλλ' ἔπειτα ἐπέισθη, ὅταν τὸν διεβεβαίωσα, ὅτι ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν θὰ χάσῃ τὰ χρήματά του, καὶ ὅτι ἡμεῖς ὅλοι θὰ εἴμεθα ὑπεύθυνοι ἀπέναντι αὐτοῦ.

— Πολὺ σωστά.

— Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν ὁ Ροῦφος καὶ ὁ Π. Καλκίopoulos ἀνέλαβαν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ δανεισθῶν 75,000 δραχμῶν ἀπὸ τὸ ἐν Πάτραις ὑποκατάστημα τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ ὑποθήκῃ κτημάτων των.

— Καὶ πότε θὰ κάμουν τὸ δάνειον ;

— Αὐριοῦν ὁ Ροῦφος πηγαίνει εἰς τὰς Πάτρας πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, κύριοι, καὶ τὸ χρηματικὸν ζήτημα λύεται κατ' εὐχὴν.

Οἱ συνωμόται, ἐντελῶς εὐχαριστημένοι ἐκ τῆς αἰσίας τροπῆς τὴν ὅποιαν ἐλάβανον πάντα τὰ συναφῇ πρὸς τὴν ἐπανάστασιν ζητήματα συνεχαίροντο ἀλλήλους. Ὁ Δ. Καλλιφρονᾶς μάλιστα, ζωηρότερος ὅλων, ἐφώναζε :

— Κάτω ὁ Βαυκρὸς καὶ ζήτω ἡ ἐλευθερία.

Ἄλλ' ὁ Ζαΐμης ἔσπευσε νὰ τοῦ ἐπιβάλῃ σιγὴν.

— Σιγώτερα, τοῦ εἶπεν· ἡ κυβέρνησις ἔχει ὠτακουστάς καὶ κατασκοπούς, οἱ ὅποιοι εἴμπορεῖ νὰ μᾶς στείλουν νὰ δοκιμάσωμεν τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐλευθερίας μέσα εἰς τὸν Μενδρεσέ. Πρὶν διαλυθῶμεν κύριοι, θὰ σᾶς ἀναγγεῖλω καὶ ἄλλην εὐχάριστον εἴδησιν.

Καὶ ὅταν ἐγένετο πλήρης σιγὴ, ὁ Ζαΐμης εἶπεν :

— Νέος σύντροφος, κύριοι, προσήλθεν εἰς τὰς τάξεις ἡμῶν. Σύντροφος πολύτιμος καὶ ἀνεκτίμητος, ὁ ὁποῖος βεβαίως θὰ συνοσφίρῃ εἰς τὴν ἐπανάστασιν τόσα, ὅσα καὶ ὁ Γρίβας.

— Ποῖος εἶνε ὁ νέος σύντροφος; ἠρώτησεν ὁ Κολοκοτρώνης.

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 62

— Ὁ Πέτρος Λεωτσάκος, ἀπήντησεν ὁ Ζαΐμης. Ὁ ἀδελφός τοῦ ἀτρομήτου ἥρωος τῆς Κύθνου Νικολάου Λεωτσάκου, δι' ἐπιστολῆς του μοῦ ἀναγγέλλει, ὅτι θέλων νὰ ἐκδικηθῇ τὸ αἷμα τοῦ ἀγρίως φονευθέντος ἀδελφοῦ του, προσχωρεῖ ἐκουσίως εἰς τὴν ἐπανάστασιν ἀνευ ὄρων. Καὶ τώρα, κύριοι, ἕς διαλυθῶμεν. Τὴν προσεχῇ Κυριακὴν, κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν, θὰ συνέλθωμεν πάλιν ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ. Τότε ἐλπίζω νὰ εἶμαι εἰς θέσιν νὰ σὰς ἀνακοινώσω πλέον εὐχάριστα. Ἐν τῷ μεταξὺ σύ, Κολοκοτρώνη, θ' ἀναλάβῃς, ἀντὶ πάσης θυσίας, νὰ μάθῃς ποίαν ἀκριβῶς ἡμέραν θ' ἀναχωρήσουν διὰ τὴν περιοδείαν των οἱ Βασιλεῖς, καὶ ποῖον θὰ εἶνε τὸ δρομολόγιόν των. Τὸ τελευταῖον τοῦτο πρὸ παντὸς μᾶς ἀναγκαιοῖ ἀπαραιτήτως. Ἡ ἐπανάστασις πρέπει ν' ἀρχίσῃ εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὅποια πρόκειται νὰ ταξειδεύσῃ ὁ Βασιλεὺς. Τοιοῦτοτρόπως ματαιώνομεν καὶ τὸ ταξεῖδιον καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ ταξειδίου του.

— Ἡσύχασε, Ζαΐμη, ἀπήντησεν ὁ Κολοκοτρώνης. Τὴν ἄλλην Κυριακὴν θὰ ἡξεύρω ὅ,τι πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ὅλοι.

Καὶ διελύθησαν.

Οἱ συνωμῶται, ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον ἐξηλθὼν τῆς οἰκίας ἐκείνης, καὶ αἱ σκιαὶ των ἐξηφανίσθησαν μετ' ὀλίγον εἰς τὰ σκότη τῆς νυκτός.

Γ'.

Ἡ ΠΡΟΔΗΠΤΙΚΗ ΒΑΣΙΔΙΣΣΑ

Δύο ἡμέρας μετὰ τὰ γεγονότα, τὰ ὅποια ἀφηγήθημεν ἀνωτέρω, ὁ Βασιλεὺς Ὅθων ἐδέχετο εἰς συνεργασίαν τὸν τότε πρωθυπουργόν

του Ἰωάννην Κολοκοτρώνην ἔχοντα ἐν ταύτῃ καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἑσωτερικῶν. Ἡ συνεργασία ἐκείνη δέ, ἦτο ἄκρως σοβαρὰ καὶ ἐνδιαφέρουσα, διότι ὁ πρωθυπουργὸς εἶχε κομίσει τῇ Βασιλεῖ σοβαρωτάτας πληροφορίας περὶ τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἐπαναστατῶν.

— Δὲν θέλω νὰ πιστεύσω, ἔλεγεν ὁ Ὅθων μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι ὁ λαὸς ἔχει ἀναμιχθῆ εἰς τὰ ἐναντίον ἡμῶν τεκταινόμενα. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἡμεῖς ἐπαύσαμεν μεριμνῶντες ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων καὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ Ἑθνους.

— Τῆς αὐτῆς γνώμης, Μεγαλειότατε, εἰμαι καὶ ἐγὼ καὶ πάντες οἱ ὑπουργοί, ἀπήντησεν ὁ Κολοκοτρώνης. Ἀλλ' ὁ λαὸς θέλει κάτι τι, μὲ τὸ ὅποιον ν' ἀπασχολῆται πάντοτε. Ἐφ' ὅσον δὲν βλέπει τὴν Ἑμετέραν Μεγαλειότητα ἀσχολουμένην μὲ τὸ ζήτημα τῆς διαδοχῆς, πιστεύει, ἢ τὸν βιάζουσι νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἐγκατελείφθη πᾶσα ἄλλη ἐθνικὴ ἐργασία.

— Καὶ ἰδοὺ ἡ πλάνη του, ἀνέκραξεν ὁ Ὅθων. Πλάνη μεγάλη καὶ ὀλεθρία. Ὁ λαὸς δὲν θέλει νὰ πιστεύσῃ ὅτι αἱ Δυνάμεις μᾶς δεσμεύουν τὰς χεῖρας, καὶ ἀντιδρῶσι κατὰ πάσης ἐνεργείας ἡμῶν. Οἱ Σέρβοι, τῶν ὁποίων ἐζητήσαμεν τὴν κοινὴν κατὰ τῶν Τούρκων ἐνέργειαν, μᾶς ἀπήντησαν ὅτι εἴμεθα ὄργανα τῆς Αὐστρίας. Ἡ Ἰταλία τῆς ὁποίας ἐζητήσαμεν τὴν συμμαχίαν μᾶς ἀπήντησεν, ὅτι εἴμεθα τῆς Ρωσσίας ὄργανα. Καὶ κανεὶς δὲν θέλει νὰ μᾶς πιστεύσῃ, ὅτι δὲν εἴμεθα κανενὸς ὄργανον καὶ ὅτι μόνον διὰ τὰ ἰδικὰ μᾶς συμφέροντα ἐργαζόμεθα.

— Περὶ τούτου ὅμως, Μεγαλειότατε, εἶνε ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ πεισθῇ ὁ Ἑλληνικὸς λαός.

— Καὶ θὰ πεισθῇ, ἀπήντησεν ὁ Βασιλεὺς. Παρ' ὅλας τὰς ἀντιδράσεις, παρ' ὅλον τὸν φανερόν καὶ ἀπροκάλυπτον πόλεμον τῆς ἀντιπολιτεύσεως, θὰ πεισθῇ ὅτι ἡμεῖς εὕρισκόμεθα ἐν τῇ δικαίῳ, ἐκεῖνος δὲ ἐν τῇ πλάνῃ.

— Τὸ εὐχμαι, Μεγαλειότατε, ἐψιθύρισεν ὁ πρωθυπουργός. "Α ! Ἐὰν ἤθελε νὰ κινηθῇ ὁ Γαριβάλδης...

— Ὁ Γαριβάλδης... Καὶ τί παταίει. Κολοκοτρώνη, ὁ Γαριβάλδης, ὅταν ἡμεῖς ἐδῶ, μὲ τὰς πράξεις καὶ τὰ ἔργα μας τοῦ ὑποδεικνύομεν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ κινηθῇ.

Καὶ ὁ Βασιλεὺς, ἐρευνήσας μεταξὺ τῶν ἐγγράφων του, ἀνεῦρεν ἐπιστολὴν τοῦ μεγάλου πατριώτου τῆς Ἰταλίας Γαριβάλδη, ἐφυσυχάζοντος τότε ἐν ἐν Καπρέρα, καὶ δεικνύων αὐτὴν πρὸς τὸν πρωθυπουργόν :

— Ἰδοῦ, εἶπεν, ἡ ἀπάντησις τοῦ Γαριβάλδη. Δὲν δέχεται νὰ συμπράξῃ μεθ' ἡμῶν, ἂν προηγουμένως δὲν ἐπέλθῃ πλήρης ὁμόνοια μεταξὺ Βασιλέως καὶ λαοῦ, καὶ ἂν δὲν συνεννοηθῶμεν ἐντελῶς μετὰ τῶν λοιπῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ Χριστιανικῶν λαῶν. Ἀλλὰ πῶς θὰ γείνουν ὅλα αὐτά, Κολοκοτρώνη, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ γείνουν, ὅταν ὁ ἐσωτερικὸς ἐχθρὸς ἀντιδρᾷ τόσον λυσσῶδῶς;

— Τὸν ἐχθρὸν αὐτόν, Μεγαλειότατε, ἐφ' ὅσον δὲν τὸν πατάσωμεν πρέπει νὰ τὸν ἔχωμεν ὡπιοσδήποτε ἐξηυμενισμένον. Καὶ πρὸς τοῦτο ὑποβάλλω εἰς τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα σχέδιον Διατάγματος.

— Ἀφορῶντος :

— Τὴν παροχὴν ἀμνηστίας εἰς τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα τὰ ὅποια τὸ βασιλικὸν διάταγμα τῆς 30 Ἀπριλίου δὲν περιέλαβε μεταξὺ τῶν ἀμνηστευθέντων.

— Ἀμνηστίαν εἰς τὸν Πάνον Κορωνάϊον, ἀνέκραξεν ἐν ὀργῇ ὁ Βασιλεὺς, εἰς τὸν Ζυμβρακάκη, εἰς τὸν Μακρῆν, εἰς τὸν Βούλγαρην, εἰς τὸν Γούδαν ; Ὁχι, Κολοκοτρώνη. Οὐδέποτε θὰ υπογράψω τὸ διάταγμα αὐτό.

— Καὶ ὅμως, ἄς μοῦ ἐπιτρέψῃ ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης νὰ παρατηρήσω εἰς αὐτήν, ὅτι αὐτοὶ ἀκριβῶς, οἱ ἐξαιρεθέντες τῆς ἀμνηστίας, εἶνε οἱ δεινότεροι ἡμῶν πολέμιοι. Οἱ πρέσβεις καὶ οἱ πρόξενοι ἡμῶν μὲ πληροφоруσι, Μεγαλειότατε, ὅτι κατὰ χιλιάδας κυκλοφοροῦσι τὰ ἐναντίον τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος φυλ-

λάδια, διὰ τῶν ὁποίων, ἀπαύστως συκοφαντεῖται τὸ ἔργον Ὑμῶν. Ἄν ἡ εἰς τοὺς ἔξω Ἑλληνας ἀποστολὴ τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος ἀπέτυχε, καὶ ἂν οἱ ἄλλοτε προθυμότατοι ὁμογενεῖς ἐφάνησαν τόσον δύσπιστοι εἰς τὰς προθέσεις τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος, ὥστε ν' ἀρνηθῶσι τὴν ἀποστολὴν καὶ μίᾳς ἔστω δραχμῆς, διὰ τὸν ἱερὸν ἡμῶν ἀγῶνα, τοῦτο ὀφείλεται πρωτίστως εἰς τὰς ἐνεργείας τῶν μὴ ἀμνηστευθέντων. Δι' αὐτὸ ἱκετεύω τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα νὰ μὴ ἀρνηθῇ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ διατάγματος αὐτοῦ.

— Καὶ ὅμως δὲν θὰ τὸ ὑπογράψω, Κολοκοτρώνη. Ἀρκετὰ ὑποχωρητικὸς ἐφάνην ἀπέναντι τῶν ἀχαρίστων αὐτῶν. Ἄς κάμουν ὅ,τι εἴμπορουν.

Καὶ ὁ Βασιλεὺς ἀπόθηκε τὸ Διάταγμα μετὰ περιφρονήσεως, πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἔκαμε τὸν πρωθυπουργὸν νὰ συνοφρυωθῇ. . .

— Καὶ ἤδη ἄς ἐξακολουθήσωμεν τὴν προχθὲς διακοπεῖσαν συνομιλίαν μας. Φρονεῖτε, ὅτι πρέπει νὰ γείνη τὸ εἰς τὰς ἐπαρχίας ταξείδιον ;

— Ἄνευ ἀναβολῆς, Μεγαλειότατε.

— Ποίᾳς πληροφορίας ἔχετε ;

— Καλλίστας. Αἱ κατὰ τόπους ἀρχαὶ ἔσπευσαν ν' ἀπαντήσουν εἰς τὴν ἐμπιστευτικὴν ἐγκύκλιόν μου. Πανταχόθεν μὲ διαβεβαιοῦν, ὅτι ὁ λαὸς τῶν ἐπαρχιῶν θὰ δεχθῇ ἐνθουσιᾶσιν τοὺς Βασιλεῖς του. Καὶ ἡ παρουσία ὑμῶν, Μεγαλειότατε, βεβαίως θὰ κατευνάσῃ τὰ πνεύματα τῶν ἐπαρχιῶν ὅσαι ἔδωκαν ἀκρόασιν εἰς τὰς εἰσηγήσεις τῶν ἀντιπολιτευομένων.

— Ἔστω, ἀπήντησεν ὁ Βασιλεὺς· θὰ ἐπιχειρήσω ταξείδιον ἐπιβεβλημένον ὑπὸ τῆς ἀνάγκης. Κατηρτίσθη τὸ δρομολόγιον, τὸ ὅποιον πρέπει ν' ἀκολουθήσωμεν ;

— Ἴδου αὐτὸ, Μεγαλειότατε.

Ὁ Βασιλεὺς, ἔλαθεν ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Κολοκοτρώνη τὸ αἰτηθὲν δρομολόγιον, τὸ ὅποιον ὑπὸ τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου εἶχε κανονισθῇ ὡς ἑξῆς :

Ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ὑδραν, Σπίτσας, Ἄνδρον, Γύθειον, Λιμένιον, Καλάμας, Πύλον, Κυπαρισσίαν. Κατάκωλον, Πύργον, Ἀστακόν, Μύτικα, Παλαιοχαγιά, Βόνιτσαν, Κραβασσαράν, Ἀγρίνιον, Αἰτωλικόν, Μεσολόγγιον, Πάτρας, Ναύπακτον, Ἰτέαν, Ἀμφισσαν, καὶ ἐκεῖθεν, ἢ διὰ τῆς Κορίνθου, ἢ διὰ Θηβῶν εἰς Ἀθήνας.

— Ἀνιάρων καὶ κοπιῶδες, συνεπέραναν ὁ Βασιλεὺς ὅταν ἀνέγνωσε τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων τὰ ὅποια ὤφειλε νὰ ἐπισκεφθῇ.

— Ἀλλ' ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον, Μεγαλειότατε, προσέθηκεν ὁ Κολοκοτρώνης.

Ἐπηκολούθησε μικρὰ σιγή, τοῦ Βασιλέως ἐν τῇ μεταξύ ἀναζητοῦντος κατὰ τι μετὰ τῶν ἐγγράφων του. Ἀνέστυρεν ἔπειτα ἐξ αὐτῶν, μακρὰν ἐκθεσιν τοῦ τότε διευθυντοῦ τῆς Ἀστυνομίας Μπακάλογλου, ὁ Βασιλεὺς, καὶ ἐγχειρίζων ταύτην εἰς τὸν πρωθυπουργόν.

— Φροντίσατε τῇ εἰπε, νὰ εὔρητε κατάλληλον πρόσωπον ὅπως διαδεχθῇ τὸν διευθυντὴν τῆς Ἀστυνομίας.

— Τὸν Μπακάλογλου ; Ἀλλ' εἶναι εἰς ἐκ τῶν καλλίστων φίλων μας, Μεγαλειότατε.

— Ἀπατάσθε, Κολοκτρώνη. Ἀναγνώσατε τὴν ἐκθεσιν ταύτην καὶ ἐξ αὐτῆς θὰ πεισθῇτε, ὅτι ὁ Διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας ζητεῖ νὰ ἀποκρύψῃ γεγονότα, τὰ ὅποια ἐγὼ τοῦλάχιστον γνωρίζω ἐξ ἄλλων πηγῶν. Ἐπὶ παραδείγματι. Προσπαθεῖ νὰ μοῦ ἀποδείξῃ ἀθώοτερον περιστερὰς τὸν Ζαῖμην. Τὸν Ζαῖμην ὁ ὅποιος εἶναι ἀρχηγὸς τῆς καθ' ἡμῶν συνωμοσίας.

— Εἶναι δυνατὸν τοῦτο, Μεγαλειότατε ;

— Ἀναγνώσατε. Καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν θὰ πεισθῇτε καὶ σεῖς, ὅτι ὁ Μπακάλογλου, ἂν δὲν εἶναι συνωμότης, εὐρίσκεται ὅμως εἰς συνεννοήσεις μετὰ τῶν συνωμοτῶν.

— Ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης, θὰ εὐαρεστηθῇ νὰ ἐκλέξῃ τὸν κατάλληλον ὃν ἀναλάβῃ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας, ἐκ τοῦ καταλόγου τὸν ὅποιον θὰ λάβω τὴν τιμὴν νὰ τῇ ὑποβάλω ὅταν ἐπιστρέψῃ ἐκ τοῦ ταξιδίου της.

— Ἐχει καλῶς· μολοντί πολὺ εὐχαρίστως θὰ ἔβλεπα τὸν Μπακάλογου ἀπομακρυνόμενον τῆς ἀστυνομίας, πρὸ τῆς ἐξ Ἀθηνῶν ἀναχωρήσεώς μας.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ θύρα τοῦ γραφείου τοῦ Βασιλέως ἤνοιξε, καὶ ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία εἰσῆλθεν. Εἰς τὸ ἀκουσμα δὲ τῶν τελευταίων λέξεων τοῦ Βασιλέως :

— Ἀναχωροῦμεν λοιπόν ; ἠρώτησεν.

— Μάλιστα, Μεγαλειοτάτη, ἀπήντησεν ὁ Κολοκοτρώνης. Πρὸ μικροῦ ἡ Μεγαλειότης Του ὁ Βασιλεὺς εὐηρεσθήθη νὰ ἐγκρίνη τὸ δρομολόγιον τοῦ ταξειδίου.

Ἡ Βασίλισσα ἔρριπεν ἐπιτροχάδην βλέμμα ἐπὶ τῶν ὀνομάτων τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων τῶν ἀναγραφόμενων εἰς τὸ πρωθυπουργικὸν σημείωμα, καὶ ἔπειτα πλήρης πικρίας, μὲ φωνὴν ὀργίλην :

— Τί ὠφελοῦν αὐτά, κύριε Πρωθυπουργέ; ἀνέκραξε. Διὰ τί στέλλετε ἡμᾶς νὰ ταξειδεύσωμεν, νὰ ταλαιπωρηθῶμεν, νὰ ὑποβληθῶμεν εἰς τὰς ἐσχάτας τῶν ταπεινώσεων, καὶ ἀφίνετε ἐδῶ ἐλευθέρους τοὺς πρωταίτιους τῆς συμφορᾶς τοῦ ἔθνους ;

— Μεγαλειοτάτη, ἐτόλμησε νὰ διακόψῃ ὁ Ὅθων.

— Δὲν λέγω τίποτε τὸ ὑπερβολικόν, Ὅθων. Πᾶν ὅ,τι λέγω εἶνε καὶ ἡ ἀλήθεια. Καὶ ἀλήθεια ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶνε ὅτι, ἂν δὲν πατάξωμεν ἐντελῶς ὅλους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι δὲν παύουν νὰ μᾶς συκοφαντοῦν, νὰ μᾶς ὑβρίζουν, νὰ μᾶς σατυρίζουν, νὰ μᾶς δολιεύωνται, δὲν θὰ ἐπανακτήσωμεν τὴν ἡσυχίαν μας. Καὶ ὁ κύριος Πρωθυπουργὸς μεγίστην θὰ προσέφερεν εἰς τοὺς Βασιλεῖς τοῦ ὑπηρεσίαν, ἂν ἀπεφάσισε νὰ θέσῃ χεῖρα ἐπὶ ὅλων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ὑπονομεύουν τὸν Θρόνον. Ἐπὶ τοῦ Βούλγαρη, τοῦ Ζαΐμη, τοῦ Δεληγεώργη, τοῦ Καλλιφρονᾶ, τοῦ Μαυροκορδάτου καὶ τῶν ἄλλων. Ὁ κύριος Πρωθυπουργὸς ἄς εἶνε βέβαιος, ὅτι ἂν ἦτο πρωθυπουργὸς περισσότερον τῆς πυγμῆς καὶ ὀλιγώτερον τῶν ἡπίων μέσων, ἡ ἐκρηγμός αὐτῇ κατάστασις θὰ ἐτερματίζετο καὶ ἡ σύμποινα μεταξὺ λαοῦ καὶ Βασιλείας, ἡ τόσον ἀναγκαία διὰ τὴν εὐημερίαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἔθνους θὰ ἐπῆρχετο τέλος. Πληρώσατε τὰς φυλακάς.

ἀπὸ ὅλην αὐτὴν τὴν λεγεῶνα τῶν πατριωτῶν καὶ τὸ ἔθνος ἐσώθη.

— Φεῦ ! Μεγαλειοτάτη, ἀπήντησεν ὁ Κολοκοτρώνης. Αἱ ἡμέραι, τὰς ὁποίας διερχόμεθα εἶνε πικραί, καὶ μία τολμηρὰ πράξις, ὅπως ἐκείνη, τὴν ὁποίαν συμβουλεύει ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης, ἐνδεχόμενον νὰ ὠφελήσῃ, ἀλλ' ἐνδεχόμενον καὶ νὰ βλάψῃ. Θὰ συλλάβωμεν τὸν Ζαΐμην καὶ τὸν Βούλγαρην καὶ τὸν Δεληγεώργην, ὅταν εἶνε καιρός. Ἐν τῷ μεταξύ ἄς ἐξαντλήσωμεν τὰ ἥπια μέσα...

— Τὰ ταξείδια, διέκοψε μετὰ φωνῆς ἥρωος ἡ Βασίλισσα.

— Ναὶ Μεγαλειοτάτη, ἀπήντησεν μετὰ θάρρους ὁ Κολοκοτρώνης.

— Ἀλλὰ τὰ μέσα αὐτά, κύριε Πρωθυπουργέ, παρατείνουν τὴν ἐκρυθμότητα τῆς καταστάσεως.

— Βεβαίῳ τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα, ὑπέλαβε μετὰ πείσματος ὁ Κολοκοτρώνης, ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι ὁ ὑπαίτιος τῆς ἐκκρεμότητος αὐτῆς.

— Ἀλλὰ ποῖος εἶνε λοιπόν, ἀνέκραξε παραφερομένη ἡ Ἀμαλία. Μήπως ἐγώ; Μήπως ὁ Βασιλεὺς; Ὁχι βεβαίως. Ἡ Κυβέρνησις παρ' ὅλας τὰς ὑποσχέσεις, παρ' ὅλας τὰς ἐπαγγελίας τῆς δὲν ἔκαμε τίποτε. . . .

Εἰς τὸ ἄκουσμα τῶν τελευταίων τούτων λέξεων, ὁ Ἰωάννης Κολοκοτρώνης, ἐγένετο καταπόρφυρος ἐξ ὀργῆς. Συνεκρατήθη ὅμως. Καὶ εὐλαβῶς ἀποτεϊνόμενος εἰς τὸν Βασιλέα :

— Μεγαλειότατε, εἶπεν, ἡ Α. Μεγαλειότης ἡ Βασίλισσα, ἔχει δίκαιον. Ὁμολογῶ, ὅτι ἀπὸ χαρακτῆρος δὲν ἤμουν βίαιος, ὅπως ἴσως ἀπαιτεῖται νὰ εἶναι ὁ πρωθυπουργὸς τῶν σημερινῶν περιστάσεων. Καὶ μὴ ἀνεχόμενος, ἐν γνώσει τῆς ἀκαταλληλότητός μου νὰ γίνω παραίτιος κακοῦ, καθικετεύω τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα νὰ σκεφθῇ καὶ ἀποφασίσῃ συντόμως περὶ ἄλλου προσώπου, δυναμένου νὰ φέρῃ τὸ δι' ἐμὲ βαρὺ φορτίον τοῦ πρωθυπουργοῦ, καὶ ν' ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς σημερινὰς περιστάσεις τῆς Ἐπικρατείας καὶ τῆς ὑπηρεσίας.

Ἡ ἀνέλπιστος αὕτη παραίτησις τοῦ πρωθυπουργοῦ, γεννῶσα

Δημήτριος Βούλγαρης άρχηγός της Έπαναστάσεως και Προέδρος
της προσωρινής Κυβερνήσεως.

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 63

νέας περιπλοκάς διὰ τὴν Βασιλείαν, κατεταράξε τὸν Ὅθωνα. Καὶ ὁ ἀτυχὴς βασιλεὺς, θέλων νὰ καταπραύνη τὸν δικαίως ὀργισθέντα ἐξ αἰτίας τῶν λόγων τῆς Βασιλίσσης πρωθυπουργόν.

— Σὺ Κολοκοτρώνη, τοῦ εἶπεν, εἶσαι κύριος ν' ἀποχωρήσης· ἀλλ' ἡ ἰδική μου συνειδήσις δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἐνδώσω εἰς τὴν παράκλησίν σου, διότι δὲν θέλω νὰ στερηθῶ συμβούλου τόσο πιστοῦ, ἀφωσιωμένου καὶ πολυτίμου. Ἡ Βασίλισσα, διατελοῦσα ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἀπογοητεύσεως, ἡ ὁποία κατέχει καὶ τὴν ἰδικὴν μου ψυχὴν, ὠμίλησεν ὅπως ὠμίλησεν. Ἀλλ' ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης γνωρίζει τὴν ἀξίαν ἑνὸς Κολοκοτρώνη, καὶ θὰ λυπηθῇ ἂν ὁ Θρόνος χάσῃ τόσο ἀνεκτίμητον σύμβουλον. Δὲν ἀποδέχομαι, ὄχι, τὴν παραίτησίν σου Κολοκοτρώνη, διότι ἐκτιμῶ τὸ ἔργον καὶ τὰς φροντίδας σου. Δὲν πρέπει νὰ συλλαβῶμεν κίνενα ἀκόμη. Μήπως κ' ἐγὼ αὐτὸς δὲν γνωρίζω, ὅτι προετοιμαζονται νὰ μὲ δολοφονήσουν καὶ μήπως δὲν γνωρίζω τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον γυμνάζονται εἰς τὴν σκοποβολήν, καὶ τὴν οἰκίαν ἑνὸς γερουσιαστοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ὀκτῶ πολιτικοὶ ἄνδρες συγκροτοῦσι διαβούλια κατὰ τῆς ζωῆς μου; Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ δὲν προβαίνω εἰς συλλήψεις. Ὅφειλω νὰ πῶ μέχρι τρυγὸς τὸ ποτήριον, καὶ νὰ ἐκπληρῶσω μέχρι τέλους τὸ πρὸς τὴν Ἑλλάδα καθήκόν μου.

Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Βασιλέως κατηύνασαν τὸν Πρωθυπουργόν, ὅστις, λαβὼν καὶ πάλιν τὸν λόγον, ἀνέπτυξεν εἰς τὴν Βασίλισσαν τὰς ὠφελείας, τὰς ὁποίας προσεδόκα ἡ Κυβέρνησις διὰ τὸ γόνιτρον τῆς βασιλείας ἐκ τοῦ βασιλικοῦ ταξιδίου. Καὶ ἡ Ἀμαλία πεισθεῖσα τότε, ἠρώτησε τὸν Κολοκοτρώνην :

— Καὶ πότε θ' ἀναχωρήσωμεν;

— Μετ' ὀλίγας ἡμέρας, Μεγαλειοτάτη.

— Δηλαδή;

— Τὴν πρώτην Ὀκτωβρίου.

— Ἀλλ' ἡ πρώτη Ὀκτωβρίου εἶνε ἡ δεκάτη τρίτη κατὰ τὸ νέον ἡμερολόγιον. Κ' ἐγὼ εἶμαι δεισιδαίμων κύριε Πρωθυπουργέ,

τούτου δ' ἔνεκεν, οὐδέποτε ταξιδεύω τὴν δεκάτην τρίτην παντὸς μηνός. Ἄς ἀναχωρήσωμεν τὴν 2 Ὀκτωβρίου.

— Αἱ διαταγαὶ τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος θὰ ἐκτελεσθοῦν. Ἡ ἀτμόβαρις « Ἀφρόεσσα » θὰ παρακολουθήσῃ εἰς τὸ ταξιδιδίον τῆς τὸν ἀτμοδρόμωνα « Ἀμχλίχ » ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ ἐπιβιβάσθωσιν αἱ Ὑμέτεραι Μεγαλειότητες.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, ἡ συνεργασία μεταξὺ τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ Πρωθυπουργοῦ ἔληξε, καὶ ὁ πρωθυπουργὸς Κολοκοτρώνης ἀποχαιρετήσας κατὰ τὰ κεκανονισμένα τοὺς Βασιλεῖς, ἐξῆλθε τοῦ βασιλικοῦ γραφείου καὶ ἀπῆλθε τῶν Ἀνακτόρων.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐν τούτοις, ὁ Πάνος Κολοκοτρώνης ὁ ἐπιφορτισθεὶς ὑπὸ τῶν συνωμοτῶν νὰ μάβῃ ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεως τῶν Βασιλέων, καὶ τὰ μέρη τὰ ὅποια ἐκεῖνοι θὰ ἐπισκέπτοντο, ἐλάμβανεν ἐκ τῶν ἀνακτόρων, σημείωμα ἀνυπόγραφον, περιέχον πάσας ταύτας τὰς πληροφορίες.

— "Ὅλα παγαίνουν κατ' εὐχὴν ἐσκέφθη ὁ Πάνος Κολοκοτρώνης. Καὶ κρύπτων εἰς ἀσφαλὲς μέρος τὸ πολύτιμον σημείωμα.

— Οἱ κατασκοποὶ μας, ἐψιθύρισεν, ἐργάζονται θαυμάσια.

Δ'.

ΠΡΟ ΤΗΣ ΑΝΑΧΟΡΗΣΕΩΣ

Μόλον ὅτι, ἀνεγνωρισμένος σχεδὸν ἀρχηγὸς τῆς ἐγκυμονουμένης ἐπαναστάσεως ἦτο ὁ Βούλγαρης, ὁ Σατράπης τῆς Ὑδρας ὅπως τὸν ἀπεκάλει ὁ Δεληγεώργης, ἐν τούτοις οἱ ἐπαναστάται· σπανιώτατα ἤρχοντο εἰς συνάφειαν καὶ συνομιλίας μετ' αὐτοῦ.

Τοῦτο δὲ διὰ λόγους δικαίας προφυλάξεως.

Ἡ Κυβέρνησις, ἐγνώριζε μετὰ πόσου πείσματος, τόλμης καὶ ἐπιμονῆς ὁ Βούλγαρης ἐνήσκει τὴν ἀντιπολίτευσιν. Εὐθὺς δὲ ὡς ἐπληροφορήθη, ὅτι ὁ Ἀναστάσιος Γεννάδιος, ὁ υἱὸς τοῦ διδασκάλου τοῦ γένους, ἐπανειλημμένως ἐπεσκέφθη αὐτὸν καὶ ἐπανειλημμένας ἔσχε μετ' αὐτοῦ συνεντεύξεις, ἤρχισε νὰ ὑποπτεύηται, ὅτι ὁ Βούλγαρης ἀποβαλὼν τὴν ἐπιφυλακτικότητα αὐτοῦ, προσεχώρησεν εἰς τὸ κόμμα τῶν δυσηρεστημένων, οἱ ὁποῖοι ὑπέθαλπεν καὶ ὑπεκίνουν τὰς ταραχάς, τὰς ἐξεγέρσεις καὶ τὰς κατὰ καιροὺς ἐκκραγείσας ἐπαναστάσεις, ὅπως ἡ τῆς Κύθνου καὶ τοῦ Ναυπλίου.

Δὲν εἶχε δὲ ἄδικον ἡ Κυβέρνησις, τοιαύτην τινὰ ὑπόνοιαν συλλαβοῦσα.

Ὁ Ἀναστάσιος Γεννάδιος ἦτο ἀναμεμιγμένος εἰς ὅλα τὰ κινήματα, εὐρίσκετο εἰς σχέσεις μεθ' ὅλων τῶν ἐπαναστατῶν καὶ διαρκῶς ἐργάζετο ὑπὲρ τῆς ἀνατροπῆς τοῦ καθεστώτος, τὸ ὅποιον εὐρίσκει κακὸν καὶ ὀλέθριον διὰ τὴν πατρίδα.

Ἦτο δὲ ἀκαταμαχῆτως εὐγλωττος ὁ Γεννάδιος, καὶ τούτου ἔνεκεν οἱ ἐπαναστάται εἰς αὐτὸν ἀνέθετον τὴν διεξαγωγὴν πάσης δυσχεροῦς ὑποθέσεως.

Εἰς αὐτόν δὲ ἀνέθεσαν καὶ τὸ ὄντως δυσχερὲς ἔργον, νὰ πείσῃ τὸν Βούλγαρην καὶ νὰ τὸν κάμῃ νὰ δεχθῇ τὴν ἀρχηγίαν τῆς παρασκευαζομένης ἐπαναστάσεως.

Κατ' ἀρχὰς ὁ Βούλγαρης ἐδυστρόπησε. Παρέταξε σειράν ἐπιχειρημάτων, διὰ τῶν ὁποίων ἐπειράθη νὰ πείσῃ τὸν Γεννάδιον, ὅτι δὲν προσῆκεν εἰς αὐτόν, τοσάκις χρηματίσαντα πρωθυπουργόν, νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγίαν ἐπαναστάσεως, σκοπούσης αὐτὸ τοῦτο τὴν καταλύσιν τῆς βαυαρικῆς δυναστείας.

Ἀλλ' ὁ Γεννάδιος τοῦ ἀπήντησεν εὐθύς. Διὰ χειμαρρῶδους καὶ συναρπαζούσης εὐγλωττίας, ὁ μέγας ρήτωρ κατεπολέμησεν ἐν πρὸς ἐν τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Βούλγαρη, τὰ ἐξεμνηδένισε, τὰ συνέτριψε, καὶ μέσα ἀπὸ τὰς ἰδίας ἀντιρρήσεις τοῦ Βούλγαρη ἐξήγαγεν ἄλλα, ἀκατανικήτως πειστικὰ ἐπιχειρήματα. Τοῦ ὠμίλησε περὶ ἐλευθερίων, τὰς ὁποίας δὲν ἤνῳει ὁ τυραννικώτατος Βούλγαρης, περὶ ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης, περὶ σωτηρίας καὶ ἀπολυτρώσεως τοῦ ἔθνους, καὶ δὲν ἔπαυσεν ὁμιλῶν παρὰ ὅταν εἶδε τὸν πανοῦργον Βούλγαρην, συγκινούμενον, καμπτόμενον, ὑποχωροῦντα, ἐνδίδοντα καὶ τὸν ἤκουσα νὰ τοῦ λέγῃ :

— Ἀφ' οὗ εἶνε ἔτσι, Γεννάδιε· ἀφ' οὗ πρόκειται νὰ κάμωμιν καὶ τι καλὸν γιὰ τὴν πατρίδα, δέχμαι.

Προκειμένου δ' ἐνταῦθα περὶ τοῦ Γενναδίου, ὑπενθυμίζομεν, ὅτι εἰς αὐτὸν πάλιν ἀνετέθη ὑπὸ τῶν συνωμοτῶν νὰ μεταβῇ εἰς Ναύπλιον καὶ πείσῃ τοὺς ἐκεῖ ἐπαναστάτας νὰ μὴ ἀντιδράσωσι κατὰ τῆς ἀρχηγίας τοῦ Βούλγαρη καὶ νὰ μὴ δώσωσι πίστιν εἰς τὰς συμβουλὰς τοῦ Δεληγεώργη. Καὶ τὴν ἀποστολὴν τῇ δὲ ταύτῃ ὁ Γεννάδιος, ὡς εὐθύς κατόπιν θέλομεν εἶδῃ, ἐξετέλεσεν ἄκρως ἐπιτυχῶς καὶ ταχύτατα.

Ἀφ' ἧς ὁ Βούλγαρης ἐγένετο ὑποπτος παρὰ τῇ Κυβερνήσει, ἐτέθη καὶ ὑπὸ κατασκοπείαν. Ὁ οἶκός του παρεφυλάσσετο ἡμέραν καὶ νύκτα, παντὸς δὲ εἰσερχομένου καὶ ἐξερχομένου τὰ ὀνόματα διεβιβάζοντο πρὸς τὸν διευθυντὴν τῆς Ἀστυνομίας, ὅστις πάλιν καθίστα ταῦτα γνωστὰ εἰς τὸν Βασιλέα. Τοιοιουτρόπως, εἰς τὸ

γραφεῖον τοῦ Ὁθωνος εὐρίσκετο κατάλογος ὀνυμάτων ὑπόπτων, πολλοὺς τῶν ὁποίων ἡ Κυβέρνησις συνέλαβε καὶ ἐφυλάκισεν ὀλίγας ὥρας πρὶν ἢ ἐκραγῇ ἡ ἐν Ἀθήναις ἐπανάστασις.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Βούλγαρος δὲν ἤργησε νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι κατεσκοπεύετο. Καὶ τότε ὥρισεν ὅπως τὰ διαβούλια τῶν συνωμοτῶν λαμβάνουν χώραν εἰς ἄλλας οἰκίας μὴ ἐπιτηρουμένας. Διὰ τὸ ἀποπλανῶνται δ' ἔτι μᾶλλον αἱ ἀρχαί, ὁ Βούλγαρος οὐδέποτε παρίστατο εἰς τὰ διαβούλια ταῦτα, τῶν ὁποίων προήδρευεν, ὁ μετ' αὐτοῦ συνεργαζόμενος καὶ ὡς ὑπαρχηγὸς τοῦ κινήματος θεωρούμενος Ζαΐμης.

Τὴν ὀρίσθεισαν ὑπὸ τῶν συνωμοτῶν Κυριακὴν, ὡς ἡμέραν νέας συνεδρίασεως, συνῆλθον πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ Βρυσακίου οἰκίαν, οἱ ἐπιφανέστεροι τῶν συνωμοτῶν, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ζαΐμη. Καὶ τότε εἰς τοὺς ἐπαναστάτας ἀνεκοινώθησαν εὐχάριστοι καθ' ὅλα εἰδήσεις.

— Ὁ Ρούφος, εἶπεν ὁ Ζαΐμης, καὶ ὁ Χαλκιόπουλος συνωμολόγησαν τὸ δάνειον. Ἀπὸ τὰς 75,000 δραχμᾶς, τὰς ὁποίας ἐδανείσθησαν, ἀπέστειλαν εἰς τὸν Γρίβαν τὰς 28,000. Τὸ ὑπόλοιπον εὐρίσκεται εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ἐπαναστάσεως.

— Καὶ ὁ Γεννάδιος; ἠρώτησάν τινες· τί ἔκχμεν ὁ Γεννάδιος εἰς τὸ Ναύπλιον.

— Ἐπέτυχε περισσότερα ἐκείνων τὰ ὁποῖα μᾶς ἐχρειάζοντο. Ὅχι μόνον ἔπεισε τοὺς ἐκεῖ φίλους μας νὰ μὴν ἀντιδράσουν κατὰ τῆς ἀρχηγίας τοῦ Βούλγαρη, ἀλλ' ἔφερε καὶ μαζὺ του ἀναφορὰν διὰ τῆς ὁποίας καὶ οἱ ἐκεῖ φίλοι μας ζητοῦν ν' ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγίαν ὁ Βούλγαρος.

— Ἐν τῷ αὐτῇ περιπτώσει, ἀνέκραξεν ὁ Πάνος Κολοκοτρώνης, οἱ σκοποὶ μας ἐπιτυχάνουν καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν. Οἱ Βασιλεῖς θὰ ταξιδεύσουν.

— Πότε; ἠρώτησάν τινες.

— Τὴν 2 'Οκτωβρίου. Ἐπρόκειτο ν' ἀναχωρήσουν τὴν 1. Ἀλλ' ἡ Βασίλισσα εἶνε δυσειδαίμων.

— Ἀστειὼν, εἶπεν ὁ Μαυροκορδάτος. Ἄν πράγματι εἶνε δυσειδαίμων, τότε δὲν ἔπρεπεν οὔτε εἰς τὰς 2 'Οκτωβρίου ν' ἀναχωρήσουν.

— Διατί ;

— Διότι ἡ 2 'Οκτωβρίου εἶνε Τρίτη. Καὶ ὅλοι γνωρίζομεν, κύριε, ὅτι ἡ Τρίτη εἶνε ἀποφράς ἡμέρα.

— Ἔχεις τὸ δρομολόγιον τοῦ ταξιδίου τῶν Βασιλέων ; ἠρώτησεν ὁ Ζαΐμης τὸν Κολοκοτρώνην.

— Ἴδου αὐτό.

— Πλήρες ;

— Πλήρες καὶ ἐγκεκριμένον ἀπὸ τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον, τὸν Βασιλέα καὶ τὴν Βασίλισσαν.

Ὁ Ζαΐμης ἔρριψε μακρὸν καὶ ἐξεταστικὸν ἐπὶ τοῦ δρομολογίου βλέμμα, καὶ ἔπειτα :

— Ἀφοῦ οἱ Βασιλεῖς, εἶπε, θὰ κατευθυνθοῦν πρῶτον εἰς τοὺς λιμένας τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, ἡ ἐπανάστασις πρέπει ν' ἀρχίσῃ ἀπὸ τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα. Ὁ Γρίβας θὰ κάμῃ τὴν ἐναρξιν. Ἀμα καταλαβώμεν τὸ Μεσολόγγιον, θὰ ᾔνε εὐκόλον νὰ ἐξαπλώσωμεν τὴν ἐπανάστασιν πρὸς τὴν Ἀχαΐαν καὶ τὴν Ἠλιδα ἐξ ἑνός, πρὸς τὴν Βόνιτσαν, τὸν Κραβασσαρὰ καὶ τὴν πρωτεύουσαν ἐξ ἄλλου. Καθ' ὃν δὲ χρόνον ὁ Βασιλεὺς θὰ ταξειδεύῃ ἐφιππος εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Πελοποννήσου, μακρὰν πάσης συγκοινωνίας μετὰ τῆς πρωτεύουσας, ἡμεῖς θὰ ἐξεγερθῶμεν ἐδῶ.

— Δὲν ἀρκεῖ ὅμως νὰ ἐξεγερθῶμεν μόνον, ὑπέλαβεν ὁ Κολοκοτρώνης. Ὁ Βούλγαρης θὰ διευθύνῃ τὴν ἐπανάστασιν. Ἀλλὰ ποῖος θὰ διοργανώσῃ στρατιωτικῶς τοὺς ἐπαναστάτας, καὶ ποῖος θ' ἀναλαβῇ τὴν φροντίδα νὰ ἐπαναστατήσῃ καὶ τὸν στρατόν ;

— Ὁ Δ. Παπαδιαμαντόπουλος, ἀπήντησεν ὁ Ζαΐμης.

— Ἔχετε πεποιθήσιν εἰς τὸν ταγματάρχην αὐτόν;

— Ὅσῃν καὶ εἰς σὲ Κολοκοτρώνη, ἀπήντησεν ὁ Ζαΐμης. Ὁ

ταγματάρχης τοῦ Πυροβολικοῦ Παπαδιαμαντόπουλος, ἔχει ἤδη κανονίσει καὶ τὸν τρόπον διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐπαναστατήσῃ τοὺς ἄνδρας του, καὶ θὰ τοὺς πείσῃ νὰ στρέψουν τὰ τηλεβόλα των κατὰ τῶν Ἀνακτόρων.

— Ἐν τριαύτῃ περιπτώσει, κύριε, δὲν ἔχομεν ἄλλο τίποτε νὰ κάμωμεν ἐδῶ, συνεπέραναν ὁ Κολοκοτρώνης. Ἄς διαλυθῶμεν, καὶ ἄς ἀφίσωμεν τὰ πράγματα νὰ ἐξελιχθῶσιν ὁμαλῶς. Ὅταν δοθῇ τὸ σύνθημα ἄς εἴμεθα παντες ἑτοιμοί. Ὁ Θεὸς τὴν φορὰν αὐτὴν δὲν θὰ μᾶς ἐγκαταλείψῃ, καὶ θ' ἀπαλλάξῃ τέλος τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν Βαυαροκρατίαν.

— Ἄς διαλυθῶμεν, εἶπε καὶ ὁ Ζαΐμης. Πρὸ τούτου ὅμως, κύριοι, πρέπει νὰ γνωρίσετε καὶ τὸ σύνθημά μας τὸ ἐπαναστατικόν. Εἶνε δὲ τοῦτο «Ναύπλιον—Νίκη». Ἐν καταλλήλῳ ὥρᾳ ἀνακοινώσατέ το εἰς τοὺς φίλους σας. Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ εὐλογήσῃ τὸν ἀγῶνά μας καὶ νίκη νὰ στέψῃ τὰς προσπάθειάς μας.

Μετὰ τοῦτο οἱ συνωμῶται διελύθησαν ἐν ἡσυχίᾳ διὰ νὰ συναντηθῶσιν ἐκ νέου μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως, διεξάγοντες ἀγῶνα στρεφόμενον κατὰ τοῦ εὐγενεστέρου καὶ πατριωτικωτέρου τῶν Βασιλέων καὶ παίζοντες πρόσωπα ἡρώων εἰς τὴν ἀγρίαν τραγωδίαν, ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει τῶν λεπτομερειῶν τῆς ὁποίας πολλῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ—πράγμα παραδοξόν—πολλῶν ἐκ τῶν τότε ἐπαναστατῶν οἱ ὀφθαλμοί δακρύουν καὶ σήμερον εἰσέτε...

Ε΄.

Η ΑΝΑΧΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ

Ὁ πρωθυπουργὸς Κολοκοτρώνης εἰργάζετο εἰς τὸ ἐν τῇ ὑπουργείῳ τῶν Ἑσωτερικῶν γραφεῖον αὐτοῦ, ὅτε εἰδοποιήθη, ὅτι ὁ Βασιλεὺς τὸν ἀναμένει καὶ τὸν παρακαλεῖ ν' ἀνέλθῃ ἐπειγόντως εἰς τὰ Ἀνάκτορα.

Τὴν πρόσκλησιν ταύτην δὲν ἀνέμενεν ὁ Πρωθυπουργός. Ὑπείκων ὅμως εἰς τὸ βασιλικὸν κέλευσμα, ἔσπευσε ν' ἀνέλθῃ εἰς τ' Ἀνάκτορα.

Ἀλλὰ μόλις εἰσελθὼν εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Βασιλέως, συνήντησεν ἐκεῖ πλὴν τῆς Βασιλίσσης Ἀμαλίας καὶ τοῦ Ὁθωνος, τὸν στρατηγὸν Χὰν καὶ τὸν διοικητὴν τοῦ πεδινοῦ πυροβολικοῦ Πετμεζᾶν. Τὸν στρατηγὸν Χατζηπέτρων καὶ τὸν στρατηγὸν Μαμούρη. Ἐξω δὲ τοῦ γραφείου τοῦ Βασιλέως συνήντησεν ἀναμένοντα τὸν ὑπολοχαγὸν Ἀριστείδην Κανάρην.

Ἡ συνάθροισις ἐπὶ τὸ αὐτὸ τόσων προσώπων ἐξέπληξε τὸν Πρωθυπουργόν, ὑπωπτευθέντα, ὅτι καὶ αἰφνίδιον ἔλαβε χώραν. Τούτου ἕνεκεν ὁ Κολοκοτρώνης ἔσπευσε νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Βασιλέα.

— Μεγαλειότατε, μήπως συμβαίνει τι ἔκτακτον;

— Ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐδέν, ἀπήντησεν ὁ Βασιλεὺς, Ἀλλ' ἔκρινα καλὸν νὰ συναθροίσω πάντας ὑμᾶς ἐνταῦθα, ὅπως ἀπὸ κοινοῦ λάβωμεν μέτρα τινα ἐξασφαλιστικά.

Καὶ μετὰ μικρὰν σιγὴν ὁ Βασιλεὺς ἐπανέλαβεν :

— Ἐχω ἀσφαλεῖς πληροφορίες, κύριοι, ὅτι καὶ κατὰ κράτος πα-

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

64

ρασκευάζεται ἐντὸς αὐτῆς τῆς πρωτευούσης. Καὶ πολὺ φοβοῦμαι, ὅτι τὸ σεβαρὸν αὐτὸ παρασκευάζεται διὰ τὰς ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποίας θὰ ἀπουσιάζω ἐξ Ἀθηνῶν.

— Εἰς ὅ,τι δῆποτε καὶ ἂν παρασκευάζεται, Μεγαλειότατε, ἀπήντησεν ὁ στρατηγὸς Μαμούρης, τολμῶ νὰ διαβεβαιώσω τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα, ὅτι ὁ στρατὸς δὲν ἔχει ἀναμιχθῆ ποσῶς.

— Αὐτὴν τὴν διαβεβαίωσιν δύνῃμι νὰ κάμω κ' ἐγώ, προσέθηκεν ὁ στρατηγὸς Χαν.

— Σὺ Πετμεζά, τί λέγεις; ἠρώτησεν ὁ Βασιλεὺς.

— Ἀτυχῶς, Μεγαλειότατε, ἐγὼ ἔχω ἄλλας πληροφορίες. Τὸ ὄρεινόν πυροβολικὸν σῶμα μοῦ φαίνεται πολὺ ὑποπτον.

— Ὁ Παπαδιαμαντόπουλος δὲν μοῦ ἀρέσει καθόλου, Μεγαλειότατε, προσέθηκεν ὁ Χατζῆ-Πέτρος. Κἄτι θέλει καὶ κἄτι ἐπιζητεῖ ὁ ἄνθρωπος αὐτός. Χθὲς συνηντήθη μὲ τὸν Βούλγαρην εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κεχαγια. Ἀλλὰ καὶ ὁ Βούλγαρης καὶ ὁ Κεχαγιας, Μεγαλειότατε εἶνε ἀντιπολιτευόμενοι.

— Καὶ κἄτι περισσότερον μάλιστα, προσέθηκεν ὁ Πετμεζάς· συνωμῶται.

— Ἀλλὰ, κύριε, διέκοψεν ὁ πρωθυπουργός, νερμίζω ὅτι ἐξογκώνετε πολὺ τὰ πράγματα. Ὁμολογῶ, ὅτι εἰ ἀντιπολιτευόμενοι πνέουν μένεα καθ' ὅλων ἡμῶν. Ἀλλὰ δὲν πιστεύω, ὅτι ἔφθασαν μέχρι τοῦ σημείου ὥστε νὰ συνωμοτοῦν κατὰ τοῦ καθεστώτος, καὶ νὰ πιστεύουν, ὅτι θὰ τελεσφορήσῃ κίνημα ἐν αὐτῇ τῇ πρωτεύουσῃ.

— Ἐν πάσῃ περιπτώσει, Κολοκοτρώνη, αἱ προφυλάξεις δὲν βλάπτουν. Εἴθε αἱ πληροφορίες μου ν' ἀποδειχθῶσιν ἐσφαλμέναι καὶ σὺ νὰ εὕρεθῇς ἐν τῇ ἀληθείᾳ. Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ πρόκειται ν' ἀπουσιάζω, δὲν κρίνω ἄσκοπον νὰ κάμω εἰς Ὑμᾶς γνωστὰς τὰς θελήσεις μου ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ ἐκτελεσθῶν κατὰ γράμμα.

— Θὰ σὰς ὑπακούσωμεν, Μεγαλειότατε ἀπήντησεν ὁ Κολοκοτρώνης.

— Ἐπιθυμῶ δέ, ἐξηκολούθησεν ὁ Ὅθων, ἐν ἐνδεχομένῃ ἀπενεχταίᾳ περιπτώσει, ἡ φρούρησις τῶν Ἀνακτόρων ν' ἀνατεθῇ εἰς τὸν

στρατηγόν Χαν, ὁ Πετμεζῆς δὲ νὰ εἰδοποιηθῇ ἐγκαίρως ὥστε νὰ λάβῃ τὰ κατάλληλα μέτρα διὰ τὸ πυροβολικόν. Εἰς τὰ δημόσια ταμεῖα ἔχομεν περὶ τὰ 6,000,000 δραχμῶν. Ἐκ τῶν χρημάτων αὐτῶν, ὡς μεταφερθῶσι τὰ δύο τρίτα ἐν τοῖς Ἀνακτόροις ὅπου ἀσφαλέστερον θὰ φυλάσσωνται, τὸ δὲ ἕτερον ἐν τρίτον ὡς σταλῇ ἐντὸς τῆς αὔριον εἰς τὸ ταμεῖον Ναυπλίου, ἢ φρουρὰ τοῦ ὁποίου εἶνε ψυχρὴ τε καὶ σώματι ἀφιερωμένη εἰς ἡμᾶς.

— Ἐστὲ ἡσυχος, Μεγαλειότατε, ἀπήντησεν ὁ Κολοκοτρώνης.

— Καὶ ἂν λάβετε ἀνάγκην ἀνδρῶν διαρκούσης τῆς ἀπουσίας μου, χρησιμοποιήσατε ἐκ τῶν πρώτων τὸν Χατζηπέτρν, τὸν Μαμούρη, τοὺς Μαυρεμιχαλαίους, καὶ ὅλους ἐκείνους οἱ ὅποιοι δὲν ἔπαυσαν ἀκόμη νὰ πιστεύουν εἰς τὴν εἰλικρίνειαν τῶν Βασιλέων των.

Ἐδῶκεν ἀκόμη ἐπισεισάδεις τινὰς ὁδηγίας ὁ Βασιλεὺς, ἔπειτα δὲ ἀποπέμψας πάντας τοὺς λοιποὺς, ἐκράτησε μόνον τὸν πρωθυπουργόν Κολοκοτρώνην.

Καὶ παρουσίᾳ τῆς Βασιλίσσης.

— Κολοκοτρώνη, τοῦ εἶπε. Μὴ μὲ παρεξηγῆς ἂν ἀναμειγνύωμαι εἰς ζητήματα περὶ τῶν ὁποίων μένη ἡ Κυβέρνησις ὥρμιε νὰ φροντίζῃ...

— ὦ Μεγαλειότατε...

— Ἄν τὸ πράττω, τὸ πράττω διότι εὐρίσκομαι σήμερον ὑπὸ τὴν ἐπὶ ῥεῖαν παραδόξων προαισθήσεων, αἱ ὁποῖαι μοῦ προμαντεύουν κακά.

— Ἡ Ὑμέτέρα Μεγαλειότης ἐν τούτοις δὲν πρέπει νὰ ἀπέπτεται οὕτω. Θριαμβευτικὴ ὑποδοχὴ, ὑποδοχὴ εἰλικρινῆς καὶ ἄδελος παρασκευάζεται αὐτορμήτως ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῶν ἐπαρχιῶν, τὰς ὁποίας θὰ ἐπισκεφθοῦν αἱ Ὑμέτεραι Μεγαλειότητες. Καὶ εἶμαι βέβαιος, ὅτι εὐθὺς ὡς γνωσθῶν εἰς τὴν πρωτεύουσαν αἱ θριαμβευτικαὶ ὑποδοχαὶ καὶ αἱ ἀποθεώσεις τῶν Βασιλέων, οἱ ἀντιπολιτευόμενοι θὰ καταληφθῶσιν ὑπὸ φόβου.

Καὶ ἐν πεποιθῇ οἱ Κολοκοτρώνης :

— Ταξιδεύσατε ἄνευ φόβου, Μεγαλειότατε, τῷ εἶπεν. Ἡ Κυβέρνησις εἶνε βεβαία, ὅτι ὅταν λήξῃ ἡ ἀνά τὰς ἐπαρχίας περιο-

δεῖα σας, ἡ σύμπνοια μεταξύ λαοῦ καὶ βασιλείας θὰ ἔχῃ ἐπέλθῃ πλήρης.

— Πρὸς καλὸν τῆς πατρίδος, κύριε Πρωθυπουργέ, εἶπεν ἡ Ἀμαλία.

— Βεβαίως, Μεγαλειοτάτη.

— Διότι, ὅταν ἐκλείψουν αἱ ἐσωτερικαὶ διχόνοιαὶ καὶ παταχθῇ ὁ ἐσωτερικὸς ἐχθρὸς, ὁ Βασιλεὺς θὰ δυνηθῇ νὰ ἐργασθῇ τελεσφόρως ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τῶν σχεδίων του, σχεδίων, τὰ ὁποῖα, ἄλλως τε, ἀσπάζεται ὁλόκληρον τὸ ἔθνος. Ὁ ἀτμοδρόμων παρεσκευάσθη διὰ τὸ ταξείδιον ;

— Μάλιστα, Μεγαλειοτάτη. Ὁ πλωτάρχης Παλάσκας διετάχθη ν' ἀνθρακεύσῃ. Ὅπως ἔλαβα τὴν τιμὴν προηγουμένως νὰ πληροφορήσω τὰς Ὑμετέρας Μεγαλειότητας, ἡ «Ἀφρόεσσα» θὰ παρακολουθῇ τὸν ἀτμοδρόμωνα, ὅπως μεταφέρῃ εἰς Ἀθήνας, ἐνδεχομένης διαταγὰς τοῦ Βασιλέως.

— Μεθαύριον λοιπὸν ἀναχωροῦμεν ἀνεφώνησεν, ἐν προσποιητῇ εὐθυμίᾳ ὁ Ὅθων.

— Καὶ ἀπὸ μεθαύριον, Μεγαλειότατε, εἶπε τότε ὁ Κολοκοτρώνης, Λαὸς καὶ Βασιλεῖα θὰ εὕρισκωνται ἐν πλήρει συμποσίᾳ.

— Εἴθε, ἐψιθύρισεν ἐν προφανεῖ ἁμριβολίᾳ ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία.

Μέχρι τῆς ὁρισθείσης διὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Βασιλέων ἡμέρας ὑπελείπετο διήμερον χρονικὸν διάστημα, τὸ ὁποῖον διετέθη διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν παρασκευῶν, αἵτινες ἀπητροῦντο διὰ μακρὸν βασιλικὸν ταξείδιον. Ἡ «Ἀμαλία», ἀνθρακεύσασα καὶ συμπληρώσασα τὸ πλήρωμα αὐτῆς διὰ νέων ναυτῶν, ληφθέντων ἐκ Πόρου, καὶ συνεπῶς μὴ ἐλθόντων εἰς ἐπικοινωνίαν τινα μὲ τὸν Πειραιᾶ, ὅπου οἱ ναῦται ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατηχοῦμενοι προσηλυτίζοντο εἰς τὴν

ἐπανάστασιν, παρελάμβανε τὰς βασιλικὰς ἀποσκευάς, αἱ ὁποῖαι διὰ τῶν σκευοφορεῖων τῶν Ἀνακτόρων ἀπεστέλλοντο ἐξ Ἀθηνῶν.

Ἐξ ἄλλου, οἱ Βασιλεῖς προβλέποντες, ὅτι εἰς τὰ μέρη εἰς τὰ ὁποῖα θ' ἀπεβιβάζοντο καὶ εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα θὰ ἐπεσκέπτοντο, θὰ εὕρισκοντο εἰς τὴν ἀναπόδραστον ἀνάγκην νὰ δώσωσι δῶρά τινα ὡς ἐνθύμιον εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι θὰ ἐφιλοξένουν αὐτοὺς, προέβησαν εἰς τὴν προμήθειαν διαφόρων ἀντικειμένων.

Τὰ ἀντικείμενα ταῦτα, ἀγορασθέντα ἀντὶ 34,000 δραχμῶν παρὰ τοῦ τότε μεγαλεμπόρου Στεφάνου, ἐναπετέθησαν ἐν κιβωτίοις, καὶ ἀπεστάλησαν καὶ ταῦτα ἐπὶ τῆς «Ἀμαλίας», παραληφθέντα ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου αὐτῆς, πλωτάρχου Λ. Παλάσκα.

Συγχρόνως ἀπεφασίζετο ὅπως τοὺς Βασιλεῖς παρακολούθησιν εἰς τὸ ταξειδίον τῶν ἀπασα ἡ Αὐλὴ. Μόνον ἡ Μεγάλῃ κυρία, βαρυνὼς Πλούσκιφ ἐλαφρῶς κακοδιαθετοῦσα, ἀπηλλάγη τῆς ὑποχρέωσης ν' ἀκολουθήσῃ τοὺς Βασιλεῖς εἰς τὸ ταξειδίον τῶν. Ἐπίσης καὶ δύο τῶν ὑπασπιστῶν τοῦ Βασιλέως, ὁ συνταγματάρχης Παπατσώνης καὶ ὁ πλωτάρχης Μουρούζης, ἀπουσιάζοντες ἐν ἀδείᾳ, δὲν θὰ παρακολούθουν τοὺς Βασιλεῖς.

Τέλος ἡ ἡμέρα τῆς ἀναχωρήσεως τῶν Βασιλέων ἐπέστη.

Καὶ περὶ τὴν ὀγδόην καὶ ἡμίσειαν ὥραν τῆς νυκτός οἱ Βασιλεῖς ἐγκατέλειπον τὰ Ἀνάκτορα καὶ κατήλθον εἰς Πειραιᾶ, εἰς τὴν βασιλικὴν τοῦ ὁποίου ἀποβάθραν ἦταν παρατεταγμένοι οἱ Εὐέλπιδες, ἀνέμενον δὲ οἱ ὑπουργοὶ καὶ αἱ ἀρχαὶ τῶν δύο πόλεων.

Περὶ τὴν 10 ὥραν τῆς αὐτῆς νυκτός (1 πρὸς τὴν 2 Ὀκτωβρίου) οἱ Βασιλεῖς ἀποχαιρετήσαντες τοὺς ὑπουργούς, ἀφῆκαν τὴν βασιλικὴν ἀποβάθραν καὶ ἀνῆλθον ἐπὶ τῆς «Ἀμαλίας» ἀκολουθοῦμενοι ὑπὸ τοῦ αὐλάρχου ὑποστρατήγου Νοταρά, τοῦ ἱατροῦ Λινδερμάγερ, τῶν ὑπασπιστῶν συνταγματάρχου Α. Βαλτινοῦ καὶ ἐπιλάρχου Δράκου, τῶν διαγγελέων, λοχαγῶν Κ. Ρώμα καὶ Σ. Καραϊσκάκη, τοῦ ὑπολοχαγοῦ Εὐθυμίου Χατζηπέτρου, τοῦ ὑπολοχαγοῦ Βάσσου, τῶν ὑπασπιστριῶν Ἀσπασίας Καρμπούνῃ καὶ Μαρίας Γρίβα καὶ ἄλλων τινῶν ἀκόμη.

Ὀλίγον δὲ μετὰ τὴν 10 ὥραν τῆς ἀποφράδος ἐκείνης νυκτός, ἡ «Ἀμαλία» με κυβερνήτην τὸν πλωτάρχην Ι. Παλάσκαν καὶ με ὑπαρχον τὸν Κουτσοῦκον, ἤρε τὰς ἀγκύρας τῆς καὶ ἀπέπλευσεν ἐκ τοῦ Πειραιῶς, συνεδευμένης ὑπὸ τῆς «Ἀφροέσσης», τὴν ὁποίαν ἐκυβέρνηα ὁ ὑποπλοίαρχος Σταματέλλος.

Καὶ οὕτω, αἱ ἐλπίδες καὶ οἱ πόθοι τῶν ἐπαναστατῶν ἐπληρώθησαν. Οἱ καλοὶ τῆς Ἑλλάδος Βασιλεῖς ἔφευγον ἐκ τῆς πρωτεύουσας με τὰς καλλιτέρας ἐλπίδας, διὰ νὰ μὴ ἐπανέλθουν ποτὲ πλέον εἰς αὐτήν, καὶ οἱ συνωμόται ἀπέμενον κύριοι, ὅπως ἐφαρμόσωσι τὰ μεγάλα σχέδιά των.

Καὶ ἡ τραγωδία τῆς ἐξώσεως ἤρξατο ἀπὸ τῆς νυκτός ἐκείνης.

ΣΤ'.

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΜΗΝΥΜΑ

Ὁ πρωθυπουργὸς Κολοκοτρώνης, ἔχων τὰς καλλιτέρας πληροφορίες περὶ τῶν ἐνθουσιωδῶν ὑποδοχῶν αἱ ὁποῖαι παρεσκευάζοντο εἰς τοὺς Βασιλεῖς ταξιδεύοντας, ἦτο λίαν εὐχαρις τὴν πρωίαν τῆς 6 Ὀκτωβρίου 1862. Ἐνεκεν ὑπηρεσιακῶν λόγων εἶχε μεταβῇ παρ' αὐτῷ, εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Χατζῖσκος, καὶ ὁ πρωθυπουργὸς τῷ ἔλεγε :

— Βλέπεις, Χατζῖσκει, ὅτι αἱ προβλέψεις μου ἀποδεικνύονται καθ' ὅλα ἀληθεῖς ; Ἐγὼ ἐδῶ ἀσφαλεῖς πληροφορίες περὶ τοῦ ταξιδίου τῶν Βασιλέων, καὶ περὶ τῶν ὑποδοχῶν αἱ ὁποῖαι ἐγένοντο εἰς αὐτοὺς. Εἰς τὴν Ὑδραν, εἰς τὰς Σπέτσας, εἰς τὸ Ἄστρος, εἰς τὸ Γύθειον, εἰς τὴν Σπάρτην, ὁ λαὸς ἐδέχθη ἐνθουσιωδῶς τοὺς Βα-

σιλεῖς του, εἰ ὅποιοι σήμερον πρὸς τὸ ἐσπέρας θὰ εὐρίσκωνται εἰς Καλάμας, ὅπου ὁμοία μεγαλοπρεπῆς καὶ ἐνθουσιώδης ὑποδοχὴ παρασκευάζεται εἰς αὐτούς.

— Κ' ἐγώ, ἀπὴν τησεν ὁ Χατζίσκος, δὲν εἶχα καμμίαν ἀμφιβολίαν.

— Μὰ ἦτο τὸ πρᾶγμα φανερόν. Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς εἶναι φύσει φιλοβασιλικός. Θέλει ὅμως τοὺς Βασιλεῖς του ὀλιγώτερον βασιλεῖς καὶ περισσότερον δημοκράτας. Ἰδοὺ ἡ ψυχολογία τοῦ Ἑλλήνος, τὴν ὅποιαν ἠγνόησεν ὁ Ὅθων, δὲν θέλει ὅμως νὰ ἐννοήσῃ καὶ ἡ Ἀμαλία.

Αἰφνης ὅμως ὁ πρωθυπουργὸς διεκόπη, εἰσελθόντος εἰς τὸ γραφεῖον αὐτοῦ ἐνὸς τῶν τμηματάρχων, ὡχροῦ, τεταραγμένου καὶ ἀγωνιώντος.

— Τί τρέχει; ἠρώτησεν ἀπορῶν ὁ Κολοκοτρώνης.

— Κᾶτι φοβερόν καὶ ἀνέλπιστόν, κύριε Πρόεδρε, ἀπήντησεν ὁ τμηματάρχης.

— Φοβερόν; Δηλαδή;

— Πρὸ μικροῦ, ἔφιππος ταχυδρόμος κατέφθασεν ἐκ Βονίτσης, κομίζων τρομακτικὰς εἰδήσεις. Ὁ Μοίραρχος Μεσολογγίου, κανονίσας τὰ τῆς ὑποδοχῆς τῶν Βασιλέων ἀναμενομένων εἰς Μεσολόγιον, ἀπῆλθεν εἰς Βόνιτσαν, ὅπως παρασκευάσῃ καὶ ἐκεῖ τὰ τῆς ὑποδοχῆς . . .

— Ἐπειτα; ἠρώτησεν ἀγωνίων ὁ πρωθυπουργός.

— Ἄλλ' ἐν ᾧ χρόνῳ ὁ Μοίραρχος εὐρίσκατο εἰς Βόνιτσαν, ὁ στρατηγὸς Θεόδωρος Γρίβας, ἡγούμενος ὑπερχιλιῶν Ἀκαρνανῶν, συλλαμβάνει καὶ φυλακίζει τὸν Μοίραρχον, ἐπαναστατεῖ δὲ τὴν φρουράν καὶ τίθεται ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῆς.

— Ἄλλ' αὐτὸ εἶνε φοβερόν, ἐπιθύριτεν ὁ Χατζίσκος.

— Καὶ ἀτυχῶς, δὲν εἶναι μόνον αὐτό, κύριε ὑπουργέ, εἶπεν ὁ τμηματάρχης. Ὁ Γρίβας, ἅμα κηρύξας τὴν ἐπανάστασιν, εἰδοποίησε περὶ τούτου καὶ τὸν ἐν Κραδατσάρᾳ διαμέοντα Πέτρον

Λεωτσάκην, ὁ ὁποῖος, συλλαβὼν ἐφυλάκισε τὸν Διοικητὴν τοῦ ἐκεῖ ἐδρεύοντος τάγματος.

— Ἐπειτα ;

— Μετὰ τοῦτο ὁ Λεωτσάκος ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐπαναστατήσαντος τάγματος, ἀπῆλθε μετ' αὐτοῦ ἐν Κραβασσαρᾷ, καὶ ἠνώθη καθ' ὁδὸν μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Γρίβα ἄγοντος μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς ὀπλισμένους Ἀναρῆνας του καὶ τὴν φρουρὰν Βονίτσης. Οὕτω, οἱ δύο ἐπαναστάται ἄρχηγοί ἦνωσαν τὰς δυνάμεις των, καὶ ἄγοντες μεθ' ἑαυτῶν ἑπτὰ χιλιάδας ἄνδρας κατηυθύνθησαν εἰς Μεσολόγιον, εἰσῆλθον, ἐκήρυξαν τὴν ἐπανάστασιν καὶ κατέλυσαν τὰς ἀρχάς.

— Καὶ ἡ φρουρὰ Μεσολογίου ;

— Ἠνώθη μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν.

— Ὁ Θεὸς ἥς σῶσιν τώρα τὴν Ἑλλάδα, ἀνέκραξεν ὁ Κολοκοτρώνης.

Καὶ ἔδωκε παρευθὺς ὁδηγίας ὅπως κληθῶσιν αὐτοστιγμὴ εἰς ὑπουργοὶ εἰς ὑπουργικὸν συμβούλιον, προκειμένου ν' ἀνακοινωθῶσιν εἰς αὐτοὺς ἐκτάκτως σοβαρὰ εἰδήσεις.

Πράγματι. Μίαν ὥραν μετὰ ταῦτα εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἑσωτερικῶν συνῆλθε τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον, τὸ ὅποιον ὄντως ἔλαβε σοβαρώτατα μέτρα πρὸς καταστολὴν τῆς στάσεως.

Καὶ ἐν πρώτοις, μακρὸν τηλεγράφημα περὶ τῆς στάσεως τοῦ στρατηγοῦ Γρίβα ἀπεστάλη εἰς Καλάμας πρὸς τὸν Βασιλεᾶ Ὅθωνα. Ἀλλὰ τὸ τηλεγραφικὸν σύρμα κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἔληγεν ἐν Τριπόλει. Ἐπομένως ἡ εἰδήσις τῆς ἐπαναστάσεως ἔφθασεν εἰς Καλάμας μόλις τὴν 8 Ὀκτωβρίου καὶ οὕτω ὁ Ὅθων, ἔλαβε γνῶσιν τοῦ συμβάντος τέσσαρας ὅλας ἡμέρας βραδύτερον.

Καὶ περὶ μὲν τῶν μέτρων, τὰ ὅποια ἐκ Καλαμῶν ἔλαβεν ὁ Βασιλεὺς θὰ ὁμιλήσωμεν ἐν τοῖς ἐπομένοις. Ἦδη θ' ἀσχοληθῶμεν ἀφηγούμενοι τὰ μέτρα, τὰ ὅποια ἡ Κυβέρνησις ἔλαβεν ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ Βασιλέως πρὸς καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ πρὸς παρεμπόδισιν τῆς ἐξαπλώσεως αὐτῆς.

Καὶ ὁ μὲν προύρχος Ἀθηνῶν Τριαντᾶφυλλος Λαγαρέτος, συν-

Θρασύβουλος Ζαΐμης, ἐκ τῶν ὑπουργῶν τῆς Ἐπαναστάσεως
καὶ ὑπουργὸς τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Ὑπουργείου.

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 65

ταγματάρχης, διετάχθη παρὰ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου νὰ παραλάβῃ 700 ἄνδρας ἐκ τῆς φρουρᾶς Ἀθηνῶν καὶ νὰ σπεύσῃ εἰς Καλάμας, ὅπου νὰ τεθῇ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Βασιλέως. Ταυτοχρόνως διαταχθεῖσα ἡ Ἑλληνικὴ ἀτμοπλοικὴ ἐταιρεία ἔθεσεν εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως δύο ἀτμόπλοιά της, τὴν «Ἵδραν» καὶ τὴν «Ὀμόνοϊαν», ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπέβη ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Χατζίσκος, ὁ φρούραρχος Λαζαρέττος καὶ οἱ 700 στρατιῶται μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν αὐτῶν.

Τὰ ἀτμόπλοια ταῦτα, χωρὶς ἀκόμη κανεὶς νὰ γνωρίζῃ τὴν αἰτίαν, ἀπέπλευσαν τὴν νύκτα τῆς 6 Ὀκτωβρίου ἐκ Πειραιῶς κατευθυνόμενα εἰς Καλάμας.

Συγχρόνως ἡ Κυβέρνησις διέθεσεν ὅσον ἡδύνατο καλλίτερον τοὺς ἄνδρας ἐκείνους, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶχε πλήρη πεποίθησιν. Οὕτω ὁ στρατηγὸς Χατζηπέτρης, λαβὼν ἐκ τοῦ Δημοσίου Ταμείου 15,000 δραχμῶν ἐξεπέμφθη εἰς Φθιώτιδα. Ὁ στρατηγὸς Μαιμούρης, λαβὼν 25,000 δραχμῶν διετάχθη νὰ μεταβῇ μετὰ τοῦ ὑπολοχαγοῦ Ἀριστείδου Κανάρη εἰς Παρνασσίδα καὶ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Τζαμάλα Παπακώστα. Ὁ γεροϋσιαστὴς καὶ συνταγματάρχης Ἀντώνιος Γεωργαντζᾶς ἀπεστάλη εἰς Μεγαρίδα, ὁ δὲ Ἀντώνιος Μαυρομιχάλης ἀπεστάλη εἰς Μεσσηνίαν. Εἰς πάντας τούτους ἀνετίθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἡ ἐντολὴ νὰ περιστείλωσι μὲν πάσῃ θυσίᾳ τὴν ἐπανάστασιν, ἂν ἐξερράγη τοιαύτη εἰς τὰ μέρη, εἰς τὰ ὁποῖα ἀπεστέλλοντο, νὰ ἐμποδίσωσι δὲ τὴν ἔκρηξιν αὐτῆς, ἂν δὲν εἶχον σημειωθῇ εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα ἐπαναστατικὰ κινήματα.

Ἄλλ' ὅταν ἐλήφθησαν αἱ ἀποφάσεις αὗται, εἰς τὰς ὁποίας εὐρέθη σύμφωνον ὁλόκληρον τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Σπυρομήλιος ἔλαβε τὸν λόγον :

— Δὲν νομίζω, εἶπε, κύριε, ὅτι πρέπει νὰ ἐπαναπαυθῶμεν εἰς τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἐλάβομεν. Πολὺ φοβοῦμαι, ὅτι τὸ κίνημα ἀπὸ καιροῦ διενεργούμενον δὲν θὰ περιορισθῇ εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν. Καὶ μὴ μὲ θεωρήσετε ὡς ὑπερβολικόν, ἂν σὰς εἶπω ἐλευθέρως τὴν γνώμην μου.

— Ὅμιλήσατε, εἶπεν ὁ Κολοκοτρώνης.

— Ἡ γνώμη μου λοιπόν εἶνε, ἐξηκολούθησεν ὁ Σπυρομήλιος, ὅτι πρέπει συντόμως νὰ λάβωμεν τολμηρὰ καὶ ἀποφασιστικὰ μέτρα, καὶ διὰ τὴν πρωτεύουσάν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ ἐκραγῇ ἐπαναστασις.

— Καὶ τί μέτρα φρονεῖτε, ὅτι πρέπει νὰ λάβωμεν ;

— Κατ' ἀρχὰς νὰ κτυπήσωμεν κατακέφαλα τοὺς δύο μεγάλους ἐπαναστάτας. Νὰ συλλάβωμεν δηλαδὴ ἀμέσως καὶ νὰ φυλακίσωμεν τὸν Βούλγαρην, τὸν Ζαΐμην καὶ τὸν Δεληγεώργην...

— Πρὸς Θεοῦ, ἀνέκραξεν ὁ Κολοκοτρώνης. Σκεφθῆτε τί λέγετε καὶ μὴ λησμονῆτε, ὅτι οὕτω πράττοντες παρακινοῦμεν ἡμεῖς αὐτοὶ τοὺς ἀντιπολιτευομένους νὰ ἐξεγερθῶσι τάχιστα.

— Φοβεῖσθε λοιπόν ; ἀνέκραξεν ὁ Σπυρομήλιος.

— Ὅχι δὲν φοβοῦμεθα. Ἀλλ' ἀμφιβάλλω ἂν θὰ εὑρετε ὄργανα τόσον πιστὰ καὶ ἀφωσιωμένα ὥστε νὰ δεχθοῦν νὰ συλλάβουν καὶ φυλακίσουν τὸν Βούλγαρην, τὸν Ζαΐμην, τὸν Δεληγεώργην.

— Θὰ τοὺς συλλάβω μόνος μου. Εἰς τὸν ἑαυτὸν μου ἔχω πεποίθησιν.

Ἄς μὴ παραφερώμεθα παρακαλῶ, εἶπεν ὁ Πρωθυπουργός. Ὅμολογῶ ὅτι εἶμαι κατὰ τῶν συλλήψεων. Δυναστεία, ἀπολέσασα τὴν ἀγάπην τοῦ Λαοῦ, δὲν πρέπει νὰ ὑποστηρίζεται ἐν Ἑλλάδι διὰ τῆς βίας...

Οἱ λόγοι οὗτοι ὁμῶς δὲν ἤχησαν λίαν εὐαρέστως εἰς τὰ ὦτα τῶν ἄλλων ὑπουργῶν. Πρώτην φοράν ὁ Κολοκοτρώνης ἐξεφράζετο οὕτω πως περὶ τῆς δυναστείας ἀφίνων νὰ ὑπονοηθῇ, ὅτι καὶ αὐτὸς δὲν εὑρίσκει τὴν θέσιν τῶν Βασιλέων ἀσφαλῆ.

Τὸν λόγον ἔλαβε πρῶτος ὁ Σπυρομήλιος.

— Ἐπιμένω εἰς τὴν σύλληψιν τῶν πρωτουργῶν τῆς ἐπαναστάσεως εἶπε. Ἄλλως παραιτοῦμαι καὶ κάμετε τότε σεῖς ὅ,τι νομίζετε καλόν.

Εὐρέθησαν ὅμως σύμφωνοι πρὸς τοὺς λόγους τοῦ Σπυρομήλιου καὶ οἱ ἄλλοι ὑπουργοί, τοῦτου δ' ἕνεκα καὶ ὁ πρωθυπουργός Κολοκοτρώνης ἠναγκάσθη νὰ συμφωνήσῃ μὲ τοὺς συναδέλφους του.

— Καὶ δὲν πρέπει, κύριοι, νὰ περιμένωμεν τὴν τελευταίαν στιγμήν διὰ νὰ συλλάβωμεν τοὺς κυρίους αὐτοὺς. Αὔριον, μεθαύριον θὰ εἶνε ἴσως ἀργά.

— Τότε ἄς δώσωμεν σήμερον τὰς ἀναγκαίας διαταγὰς. Προκειμένου νὰ πατάξωμεν τὸ κακὸν εἰς τὴν ρίζαν του, εἶπεν ὁ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν Ν. Μέξης, ἄς λησμονήσωμεν, ὅτι εἴμεθα Κυβέρνησις συνταγματικοῦ κράτους.

Ἀποφασισθέντος δὲ νὰ κληθῇ εἰς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ὁ διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας Μπακάλογλου, ὅπως λάβῃ τὰς ἀναγκαίας διαταγὰς, εἰς τῶν κλητῆρων τοῦ ὑπουργείου ἀπεστάλη πρὸς ἀνέυρεσιν αὐτοῦ.

Ἐν τῇ μεταξὺ οἱ ὑπουργοὶ εἶχον καταρτίσῃ κατάλογον περιλαμβάνοντα τεσσαράκοντα καὶ πλέον ὀνόματα ἐκ τῶν θεωρουμένων ὡς συνωμοτῶν καὶ ὡς πρωταιτίων τῆς ἐκραγείσης ἐν Ἀχαρνανίᾳ ἐπαναστάσεως. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν περιελαμβάνοντο οἱ Δ. Βούλγαρης, Θ. Ζαΐμης, Λ. Δεληγεώργης, Α. Καλός, Θ. Ἰάλεμος, Νικολαΐδης, Χαρατζάρης καὶ ἄλλοι.

Ὁ κατάλογος αὐτὸς ἐνεχειρίσθη εἰς τὸν προσελθόντα διευθυντὴν τῆς Ἀστυνομίας Μπακάλογλου, ὁ ὁποῖος ὑπεσχέθη, ὅτι θὰ προέβαινε μετὰ φρονήσεως καὶ ἄνευ θορύβου εἰς τὴν σύλληψιν τῶν ὑπόπτων. Πῶς ὅμως ἐξετέλεσε τὰς ὑποσχέσεις του ὁ Μπακάλογλου, θέλομεν ἰδῇ ἐν τοῖς ἐπομένοις.

Ἀπελθόντος τοῦ διευθυντοῦ τῆς Ἀστυνομίας, τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον συνεζήτησεν ἂν ἔπρεπε νὰ λάβῃ καὶ στρατιωτικὰ ἐν τῇ πρωτευσούσῃ μέτρα. Ἀπεφασίσθη ὅμως νὰ μὴ ἐπιδείξῃ σπουδὴν εἰς τοῦτο ἡ Κυβέρνησις, ἐκ φόβου μήπως τὰ στρατιωτικὰ μέτρα λαμβανόμενα πρὸ τῆς συλλήψεως τῶν πρωτουργῶν τῆς συνωμοσίας, ἀναγκάσωσι τούτους νὰ προβῶσιν εἰς τολμηρὰ διαβήματα, τὰ ὅποια ἴσως ἤθελον ἐπιδεινώσῃ τὴν κατάστασιν.

Ἐνῷ ὅμως συνεζήτει εἰσέτι τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, κατέφθασεν ἐφ' ἁμαξῆς εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ἰταλίας Μαμιάνη,

Ὁ Ἰταλὸς Πρεσβευτὴς, ὅπως ἐκ τῶν ὑπέρων ἀπεδείχθη, ἦτο φίλος τῶν ἐπαναστατῶν, αὐτὸς δὲ πρὸ παντὸς ἐπόθει τὴν κατὰ λυσιν τῆς Βαυαρικῆς δυναστείας, ἄγνωστον ἂν συνεπεία μυστικῶν ὁδηγιῶν τῆς Κυβερνήσεώς του, ἣ ἐκ προσωπικῆς πρὸς τοὺς Βασιλεῖς ἀντιπαθείας. Ἐπομένως δὲν εἶνε παράδοξον πῶς ὁ Μαμιάνη πρῶτος, ἐξ ὅλων τῶν ἐν Ἀθήναις Πρεσβευτῶν, εὗρέθη νὰ ἔχῃ ἀκριβεῖς περὶ τῆς ἐν Ἀκαρνανίᾳ ἐπαναστάσεως εἰδήσεις. Ἐσπευσε δὲ εἰς τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον ὅπως συναντήσῃ ἐκεῖ τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν Δραγούμην καὶ ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ πληροφορίας περὶ τῶν μέτρων τὰ ὅποια ἔλαβεν ἡ Κυβέρνησις.

Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ὑποθέτων, ὅτι συνωμίλει μετὰ πρεσβευτοῦ φίλης πρὸς τὴν δυναστείαν Δυνάμεως, κατέστησεν εἰς αὐτὸν γνωστὰ ὅλα τὰ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ληφθέντα διὰ τὰς ἐπαρχίας μέτρα.

— Καὶ διὰ τὰς Ἀθήνας ; ἠρώτησεν ὁ πρεσβευτὴς. Δὲν ἔλαβατε καμμίαν ἀπόφασιν ;

— Ἴσως τὴν ἐπιτυχεστέραν.

— Δηλαδή, ποίαν ;

— Διετάξαμεν νὰ συλληφθῇ ὁ Βούλγαρος καὶ ὁ Ζαΐμης.

— Καὶ τί ἐλπίζετε ἐκ τῶν συλλήψεων τούτων ;

— Νὰ καταπτοήσωμεν τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐπαναστάτας καὶ νὰ ἐμποδίσωμεν τοὺς ἐν Ἀθήναις νὰ συμμερισθοῦν τὸ κίνημα τῆς Ἀκαρνανίας.

— Πῶς ;

— Ὁ Βούλγαρος καὶ ὁ Ζαΐμης εἶνε οἱ δύο ἀρχηγοὶ τῶν ἐν Ἀθήναις συνωμοτῶν. Καὶ ἡ ὑμετέρα ἐξοχότης δὲν ἄγνοεῖ, ὅτι στρατοὶ πολυάριθμοι κατετροπώθησαν εὐθὺς ὡς ἀπώλεσαν τοὺς ἀρχηγούς των.

Λαβὼν τὰς πληροφορίας ταύτας ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ἰταλίας ἀπῆλθεν ὅπως πληροφορήσῃ περὶ τῶν συμβαινόντων τὴν Κυβέρνησιν του. Δὲν ἠρκέσθη ὅμως ὁ πρεσβευτὴς εἰς τοῦτο μόνον. Γνωρίζων ἐκ τῶν προτέρων τὰς ἀποφάσεις, τὰς ὁποίας ἔλαβε τὸ Ὑπουργικόν

Συμβούλιον, καὶ τὸν λόγον διὰ τὸν ὁποῖον ἔλαβε τὰς ἀποφάσεις αὐτάς, ἐνήργησε κατὰ τοιοῦτον παράδοxon τρόπον, ὥστε δὲν λέγει τις ὑπερβολὴν ἰσχυρίζομενος, ὅτι καὶ ὁ πρέσβυς τῆς Ἰταλίας ὑπῆρξεν εἰς τῶν κυριωτέρων πρωτοουργῶν τῆς ἐν Ἀθήναις ἐπαναστάσεως.

Ἐν τούτοις τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, μετὰ τὴν λήψιν τῶν ἀποφάσεων, τὰς ὁποίας ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω, κατήρτισε μακρὰν πρὸς τὸν Βασιλέα ἔκθεσιν περὶ ὧν ἐν γένει τῶν ἐν Ἀχαρνῶν λαβόντων χώραν, καὶ περὶ τῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα ἔλαβε τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον.

Τὴν ἔκθεσιν δὲ ταύτην λαβὼν ὁ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν παρέδωκεν εἰς τὸν κυβερνήτην τῆς «Παράλου», ὅστις μετ' ὀλίγον ἀπέπλευσεν ἐκ Πειραιῶς κατευθυνόμενος εἰς Καλάμας, ὅπου εὕρισκοντο οἱ Βασιλεῖς.

Ζ΄

ΤΑ ΠΡΟ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Ὁ Βασιλεὺς Ὅθων δὲν εἶχεν ἄδικον, θέτων ἐν ἀμφιβολίᾳ τὴν πρὸς τὴν Δυναστείαν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν τοῦ διευθυντοῦ τῆς Ἀστυνομίας Μπακάλογλου. Καὶ ἂν ἡ ἐπιθυμία τοῦ Ὅθωνος ἐξετελεῖτο ταχύτερον, καὶ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ βασιλικοῦ ταξειδίου ἀπελύετο ὁ Μπακάλογλου, ἄλλος δὲ ἀντ' ἐκείνου διωρίζετο διευθυντής, πολὺ πιθανὸν ἢ ἐπανάστασις νὰ μὴ ἐπετύγχανεν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ καὶ πολὺ πιθανώτερον νὰ μὴ ἐξερήγνυτο κἄν. Διότι, ἂν ὁ Βούλγαρος

καὶ ὁ Ζαΐμης συνελαμβάνοντο, οἱ ἐπαναστάται ἀποστερούμενοι τῶν κυριωτέρων ἀρχηγῶν αὐτῶν, πιθανῶς νὰ μὴ προέβαινον εἰς τὸ πραξικόπημα τῶν τῆς 10 Ὀκτωβρίου, τὸ ὅποιον ἀπεπείρησε τὸ ἔθνος ἀπὸ τοὺς Βασιλεῖς του, τοὺς μετὰ τόσου ζήλου, φανατισμοῦ καὶ κροσιώσεως ἐργασθέντας ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων.

Ἄλλ' οὔτε ὁ Βούλγαρης, οὔτε ὁ Ζαΐμης συνελήφθησαν, καὶ τοῦτε διὰ λόγους, τοὺς ὁποίους θ' ἀναφέρωμεν εὐθὺς κατωτέρω.

Ὁ διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας Μπακάλογλου, ἀναχωρήσας ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἑσωτερικῶν, ὅπου ἔλαβε παρὰ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου διαταγὰς περὶ συλλήψεως ὀρισμένων προσώπων, κατηνύθη εἰς τὸ κατάστημα τῆς Διευθύνσεως, ἐκλείσθη εἰς τὸ γραφεῖόν του καὶ ἐμελέτησε μετὰ προσοχῆς τὸν κατάλογον, τὸν περιέχοντα τὰ ὀνόματα τῶν προσώπων ἐκείνων, τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ συλληφθῶσιν.

Ὅταν ὁμως ἔφθασεν εἰς τὰ ὀνόματα τοῦ Βούλγαρη καὶ τοῦ Ζαΐμη, ἔκαμε χειρονομίαν ὀργῆς, ἐσήμανε τὸν κώδωνα, καὶ ἐκάλεσεν ἓνα τῶν κλητῆρων του, ὁ ὁποῖος ἐξετέλει χρέη σωματοφύλακος καὶ συμβούλου, ἔχαιρε δὲ τῆς ἀπολύτου ἐμπιστοσύνης τοῦ Μπακάλογλου, πρὸς τὸν ὅποιον καὶ ἐκεῖνος ἦτο τυφλῶς ἀφωσιωμένος.

— Εὐερίεις τοῦ Ζαΐμη τὸ σπῆτι; ἠρώτησε.

— Μάλιστα, ἀπήντησεν ἐκεῖνος.

— Λοιπόν, ἀκούσε τί ἔχεις νὰ κάμῃς. Ἐν πρώτοις θὰ βγάλῃς τὴν στολὴν σου, καὶ θὰ φορέσῃς πολιτικά, οὕτως ὥστε κανεὶς νὰ μὴ σὲ ἀναγνωρίζῃ ὡς κλητῆρα.....

— Αὐτὸ εἶναι εὐκόλον, ἀπήντησεν ὁ κλητῆρ.

— Ἐπειτα θὰ πρὸς γρήγορα εἰς τὸ σπῆτι τοῦ Ζαΐμη. Καὶ χωρὶς νὰ κάμῃς χρῆσιν τοῦ ὀνόματός μου εἰς τὸν ὑπηρέτην, ἢ νὰ φανερώσῃς ποῖος εἶσαι, θὰ προσπαθήσῃς μὲ κάθε τρόπον νὰ ἴδῃς τὸν Ζαΐμην.

— Εἶναι εὐκόλο τὸ πράγμα. Ὅλος ὁ κόσμος βλέπει τὸν Ζαΐμην.

— Ναι, ἀλλὰ σὺ δὲν πρέπει νὰ τοῦ ὁμιλήσῃς ἐνώπιον ὅλου τοῦ κόσμου. Ὅτι θὰ τοῦ εἰπῇς, μόνος ἐκεῖνος πρέπει νὰ τὸ ἀκούσῃ.

— Καί θά τοῦ εἰπῶ ;

— Ὅτι πρὸ ὀλίγου μ' ἐκάλεσαν εἰς τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον καὶ ὅτι μοῦ ἔδωσαν αὐστηροτάτας διαταγὰς νὰ συλλάβω καὶ αὐτὸν καὶ τὸν Βούλγαρον.

— Τὸν Βούλγαρον ; Ἄλλ' ἅμα γίνη αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, κύριε Διευθυντά, θὰ σηκωθῇ ὁ λαὸς στὸ ποδᾶρι.

— Καὶ ὅμως θὰ γείνη, ἀφ' οὗ αὐτὴν τὴν διαταγὴν μοῦ ἔδωσαν.

— Ὡστε ;

— Θὰ συλληφθοῦν ὅμως οἱ Ζαΐμης καὶ Βούλγαρης, ἂν εὑρεθοῦν.

— Σωστά.

— Ἄλλ' ἀπ' αὐτοὺς ἐξαρτᾶται νὰ μὴν εὑρεθοῦν. Δόξα τῷ Θεῷ φίλους ἔχουν· ἄς κρυφθοῦν εἰς κανένα φιλικὸ σπήτι τὸ ὅποιον ἡμεῖς δὲν θὰ μάθωμεν, καὶ ἐν τῷ μεταξύ ἄς σκεφθοῦν μὲ ἡσυχίαν τί πρέπει νὰ κάμουν.

— Πηγαίνω, κύριε Διευθυντά.

— Μὴ στιγμὴ. Εἰπέ εἰς τὸν Ζαΐμην, ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν ἐπιδέχεται ἀναβολήν. Τὸ ἀπόγευμα θὰ διατάξω ἕνα ἀστυνομὸν νὰ ἐνεργήσῃ τὰς συλλήψεις. Ἄν ἕως τότε δὲν προσθᾶσουν νὰ κρυβοῦν, δὲν θὰ πταίω ἐγὼ δι' ὅ,τι θὰ συμβῇ.

Ὁ κλητὴρ ἀπῆλθε καὶ ὁ Διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας μείνας μόνος εἰς τὸ γραφεῖόν του :

— Μὰ τὸν Θεόν, ἐσκέφθη. Αὐτὸ τὸ ὅποιον μὲ διέταξαν νὰ κάμω εἶνε σωστὴ τρέλλα. Καί ἐφ' ὅσον εἶμαι διευθυντὴς δὲν εἴμπορῶ παρὰ νὰ ἐκτελῶ τὰς διαταγὰς των. Ἀλλὰ τί θὰ συμβῇ λοιπὸν ἂν φυλακισθῇ ὁ Βούλγαρης καὶ ὁ Ζαΐμης, καὶ πῶς θὰ ἐμπόδισωμεν ὕστερα τὴν ἐξέγερσιν τοῦ λαοῦ ;

Ἡ σκέψις αὕτη τοῦ Μπακαλογλου δὲν ἦτο ἴσως παράλογος.

Ὁ Διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας ἦτο εἰς θέσιν, καλλίτερον παντὸς ἄλλου, νὰ γνωρίζῃ τὰ πνεύματα τοῦ λαοῦ, ἐντεῦθεν δὲ ὁ λόγος διὰ τὸν ὅποιον ἐφοβεῖτο ἐξέγερσιν καὶ ταραχάς, ἂν οὕτω συνελαμβανόντο οἱ ἀρχηγοὶ τῆς συνωμοσίας, καὶ ὁ λόγος διὰ τὸν ὅποιον

ἔσπεσε νὰ εἰδοποιήσῃ αὐτοὺς νὰ κρυβῶσι. Δὲν ἀποκλείεται ἐν τούτοις καὶ ἡ γνώμη ὅτι ὁ Μπακάλογλου ἐνήργησεν ὅπως ἐνήργησεν, ὁρμώμενος μᾶλλον ἐκ λόγων προσωπικῆς πρὸς τοὺς προγραφέντας φιλίας.

Ὅπως δὴποτε ὁμως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι ὁ Ζαΐμης ἅμα ἔμαθε τὴν δοθεῖσαν πρὸς σύλληψίν του διαταγὴν, ἔσπευσε νὰ μεταβῇ πρὸς συνάντησιν τοῦ Βούλγαρη πρὸς τὸν ὁποῖον ἀνεκοίνωσεν ὅ,τι τῷ διεμήνυσεν ὁ Μπακάλογλου.

— Τὸ περίμενα, ἀνέκραξεν ὁ πενηρὸς Ὑδραῖος.

— Τὴν σύλληψίν μας ; ἠρώτησεν ὁ Ζαΐμης.

— "Ὁχι· διότι οὔτε ἐμένα οὔτε ἐσένα θὰ συλλάβουν. Περίμενα ὅμως ὅτι θὰ ἔκαμναν τὴν ἀνοησίαν νὰ διατάξουν τὴν σύλληψίν μας. Τώρα ἂς κρυφθῶμεν ὅπως εἰμποροῦμεν καλλίτερα, καὶ ἂς ἀφίσωμεν εἰς τοὺς φίλους μας τὴν φροντίδα νὰ ἐξερεθίσουν τὸν λαόν. Πρέπει νὰ ξεύρης, Ζαΐμη, ὅτι τὰ μέτρα αὐτὰ τῆς Κυβερνήσεως εἶνε οἱ καλλίτεροί μας συνεργάται.

Καὶ μετὰ μικρὰν σκέψιν προσέθηκεν :

— "Ἀμα ἐρεθισθῇ τὸ λεοντάρι εὐκολὰ σπάει τὰ εἶδερα τοῦ κλουβιοῦ του. Ἐχéis μέρος κατάλληλον νὰ κρυφθῆς ;

— Ναί· καὶ σύ ;

— Βέβαια. Κάποιο σπῆτι θὰ μὲ φιλοξενήσῃ καὶ μένα. Πήγαινε τώρα Ζαΐμη πρὶν προφθάσουν τὰ λαγωνικά τοῦ Μπακάλογλου.

Καὶ μειδιῶν ὁ Βούλγαρης :

— "Α ! τί ἔδυνα, εἶπε, νὰ ἐβλεπα τὰ μούτρα τοῦ Κολοκοτρώνη ὅταν θὰ μάθῃ ὅτι οἱ ἀστυνόμοι καὶ οἱ χωροφύλακες του δὲν εἰμπόρεσαν νὰ συλλάβουν τὸν σατράπην... Σατράπην, νιμίζω, δὲν μὲ λέγουν οἱ κύριοι βασιλικοί ;

— Σατράπην ναί·

— "Ἄς ἦναι· σατράπην μὲ φωναζει καὶ ὁ Δεληγεώργης· ἀλλ' ἄργα θὰ καταλάβουν ὅλοι τους ὅτι ὁ Ρωμηὸς πρέπει νὰ αἰσθάνεται πάντοτε ἓνα χέρι ἑτοῖμο νὰ τὸν ἀρπάξῃ καὶ νὰ τὸν βάλῃ εἰς τὴν

Τὰ μετὰ τὴν Κάτοχὴν

φυλ. 66

θέσιν του. Ὁ Ὅθων δὲν ἤθελε νὰ μὲ πιστεύσῃ ὅταν τοῦ τὰ ἔλεγα· ἄς μὲ πιστέψῃ τώρα...

Ἐν τούτοις ὁ Βούλγαρος δὲν ἔσπευσε ν' ἀποκριθῇ. Παρέμεινε πολὺ πέραν τῆς μεσημβρίας εἰς τὴν οἰκίαν του, ἐδέχθη φίλους του τινας, ἐξηφάνισεν ἀκριτὰς ἐπιστολάς τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις συνωμοτῶν, ἔγραψε μακρὰν ἐπιστολὴν εἰς τὸν Γρίβαν, δίδων εἰς αὐτὸν καταλλήλους ὁδηγίας περὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ μέλλοντος, καὶ ἔπειτα ἐξῆλθε τῆς οἰκίας του, μὲ τὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι μετὰ μίαν ἢ δύο ὥρας θὰ ἐπέστρεφε πάλιν.

Τὸ ἀπόγευμα αὐτῆς ἐκείνης τῆς ἡμέρας, ὁ Διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας Μπακάλογλου, ἐκάλετεν εἰς τὸ γραφεῖόν του τὸν ἀστυνόμον Μπουκλάκον, καὶ ἄνευ πολλῶν περιστροφῶν, τοῦ εἶπε :

— Εἰξεύρεις ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ λάβῃ ριζικά καὶ ἀποτελεσματικὰ μέτρα κατὰ τῶν ἀντιπολιτευομένων ;

— Δὲν εἰξεύρω τίποτε, κύριε Διευθυντά. Σεῖς θὰ μᾶς τὰ εἰπῇτε. Ἐμεῖς πάλιν θὰ ἐκτελέσωμεν τὰς διαταγὰς σας.

— Λοιπὸν Μπουκλάκε. Σὲ ἐκάλεσα ἐδῶ ὄχι μόνον διὰ νὰ σοῦ εἰπῶ τί ἀπεφάσισεν ἡ Κυβέρνησις, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ σοῦ ἀναθέσω νὰ ἐκτελέσῃς σὺ τὰς ἀποφάσεις τῆς Κυβερνήσεως.

— Καὶ θὰ τὰς ἐκτελέσω, κύριε Μπακάλογλου..

— Τὸ ἐλπίζω· ἀφ' οὗ μάλιστα πρόκειται νὰ ὑπηρετήσωμεν τὸν Βασιλέα.

— Ὅπως πρέπει νὰ κάμῃ κάθε καλὸς ὑπῆκοος.

— Λοιπὸν Μπουκλάκε· ἀναλαμβάνεις σὺ νὰ συλλάβῃς τὸν Ζαῖμην ;

— Αὐτὴν τὴν στιγμὴν, μάλιστα.

— Καὶ κάποιον ἄλλον ἀκόμη ἀναλαμβάνεις νὰ συλλάβῃς ;

— Ποῖον ;

— Τὸν Δημήτριον Βούλγαρην.

— Καὶ αὐτὸν τὸν Πρωθυπουργὸν εἰμπορῶ νὰ συλλάβω, ἂν εἶνε θέλημα καὶ ἐπιθυμία τοῦ Βασιλέως.

— Τότε, πάρε μαζί σου ὅσους κλητῆρας θέλεις καὶ πῆγαινε. Ἔως τὸ βράδυ πρέπει καὶ ὁ Ζαΐμης καὶ ὁ Βούλγαρης νὰ ἔχουν συλληφθῇ.

— Καὶ ἅμα τοὺς συλλάβω θὰ τοὺς φέρω ἐδῶ ;

— Ὅχι· θὰ τοὺς ὀδηγήσῃς κατ' εὐθείαν εἰς τὸν Μενδρεσὲ καὶ θὰ τοὺς παραδώσῃς εἰς τὸν ἀρχιφύλακα. Ἀλλοίμονον. Μπουκλάκε. Διερχόμεθα κρίσιμους περιστάσεις καὶ νομίζω, ὅτι δὲν θὰ εἶνε μόνον ὁ Βούλγαρης καὶ ὁ Ζαΐμης, οἱ ὅποιοι θὰ ριφθοῦν εἰς τὸν Μενδρεσέ.

Ὁ Μπουκλάκος, φανατικὸς φίλος τῆς Βασιλείας, ἀναλαβὼν μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀπῆλθε τοῦ καταστήματος τῆς Διευθύνσεως συνοδευόμενος ὑπὸ τινων κλητῆρων, πρὸς τοὺς ὁποίους εἶχεν ἐμπιστοσύνην. Φοβηθεὶς ὅμως μήπως οἱ φίλοι τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν, τοὺς ὁποίους ὤφειλε νὰ συλλάβῃ, ἀντιτάξωσιν ἀντίστασιν κατὰ τῆς μικρᾶς ἐστυνομικῆς δυνάμεως, τὴν ὁποίαν διέθετεν, ἐζήτησεν ἐνίσχυσιν ἐκ χωροφυλακῶν, τῶν ὁποίων ἡ πρὸς τὸν Ὁθωνα ἀφοσίωσις, ἦτο ἀναμφισβήτητος. Ἐκτὸς τούτων ὅμως, παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τινὰς Χειμαρριώτας, καὶ οὕτω, ὑπ' ὅλων αὐτῶν συνοδευόμενος, κατηνύθη κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Βούλγαρη, ἐλπίζων ὅτι θὰ εὕρισκεν ἐκεῖ καὶ θὰ συνελάμβανεν αὐτόν.

Φθάσας ὅμως εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Βούλγαρη, ἐπληροφόρηθη ὅτι ὁ πολιτικὸς Ὑδραῖος ἀπουσίαζε, δὲν θὰ ἐπανήρχετο δὲ εἰς τὸν οἶκόν του πρὸ τῆς παρελεύσεως μιᾶς ἢ δύο ὥρων.

— Καὶ μήπως ξεύρετε, ἠρώτησεν τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ, ποῦ εὕρεται τώρα ;

— Καὶ πῶς νὰ τὸ ξεύρωμεν, ἀπήντησαν ἐκεῖνοι. Μήπως λέγει ποτὲ σὲ κανένα ποῦ πηγαίνει ;

Ὁ Μπουκλάκος ἐσκέφθη ὅτι ἂν παρέμενεν πρὸ τῆς οἰκίας Βούλγαρη, ἀναμένων τὴν ἐπάνοδον ἐκείνου, πιθανῶς νὰ ἔδιδεν ἀφορμὴν

εἰς ὑπονοίας, καὶ οὕτω ἀπετύγγανε τοῦ σκοποῦ του. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ μεταβῇ καὶ συλλάβῃ τὸν Ζαΐμη, ἔπειτα δὲ ἐπιστρέφων νὰ συλλάβῃ καὶ τὸν Βούλγαρη.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Ζαΐμης δὲν εὗρέθη εἰς τὸν οἶκόν του, ἀπουσιάζων ἀπὸ δύο ὥρων. Καὶ ὁ Μπουκλάκος μὴ ὑποπτευόμενος, ὅτι οἱ δύο καταζητούμενοι πολιτικοὶ ἄνδρες εἶχον εἰδοποιηθῇ περὶ τῆς ἐπικειμένης συλλήψεώς των, καὶ κρυβῇ ἀσφαλῶς εἰς οἰκίας φίλων των, ἀπῆλθεν ἄπρακτος καὶ ἐκ τῆς οἰκίας Ζαΐμη, μὲ σκοπὸν νὰ ἐπιστρέψῃ ἀργότερον καὶ ἐνεργήσῃ τὴν σύλληψιν.

Μέχρι τῆς ἐσπέρας ὅμως οὔτε ὁ Βούλγαρης οὔτε ὁ Ζαΐμης ἐπηνῆλθον εἰς τοὺς οἴκους των. Καὶ ὁ Μπουκλάκος, ἀπορῶν περὶ τοῦ πρακτέου, ἐζήτησεν ὁδηγίαν ἀπὸ τὸν προϊστάμενόν του Μπακάλογλου, ὁ ὁποῖος τοῦ εἶπε :

— Μὴ κάθῃσαι, Μπουκλάκε. Κάμε ἐρεῦνας, προσπάθησε, κάμε τέλος τὰ ἀδύνατα δυνατά, ἀλλὰ μὴν ἀφίσῃς νὰ σοῦ διαφύγουν. Εἶνε ἀνάγκη ἐντὸς τῆς νυκτὸς νὰ συλληφθοῦν.

Ὁ Μπουκλάκος, ἐκτελὼν τὰς διαταγὰς τὰς ὁποίας ἔλαβεν, ἤρχισεν ἤδη νὰ ἐνεργῇ ἀπροκαλύπτως. Ἐκαμεν ἐπιμελεστάτας ἐρεῦνας εἰς τὰς οἰκίας τῶν δύο πολιτικῶν, καὶ μετ' αὐτάς, ἤρχισεν ἐρευνᾶν ὅλας τὰς οἰκίας, εἰς τὰς ὁποίας ἦτο δυνατόν νὰ καταφύγωσιν ἐκεῖνοι. Ἀλλ' ὅλαι αἱ ἐρευναι τοῦ Μπουκλάκου ἀπέτυχον, διότι οὐδαμοῦ ἀνευρέθησαν οἱ καταζητούμενοι. Καὶ ἡ πρωτὰ τῆς 7 Ὀκτωβρίου, εὔρε τὸν ἀτυχῆ ἀστυνόμενον διασχίζοντα ἐν ἀπογοητεύσει τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως, καὶ ἐπιστρέφοντα εἰς τὴν Διεύθυνσιν τῆς ἀστυνομίας, ὅπως ἐκθέσῃ τὰς νυκτερινὰς του ἐνεργείας εἰς τὸν διευθυντὴν Μπακάλογλου.

Η'.

ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ ΕΝ ΑΝΑΒΡΑΣΜΟΙ

Ὁ Διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας, φρονίμως ποιῶν, καὶ θέλων νὰ ἔρῃ πᾶσαν ὑπόνοιαν ἀπ' αὐτοῦ, τὸ μὲν ἐφρόντισε ἀφ' ἐσπέρας νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν πρωθυπουργὸν Κολοκοτρώνην, περὶ τῆς πιθανῆς δραπετεύσεως τοῦ Βούλγαρη καὶ Ζαίμη, τὸ δέ, θέλων νὰ δείξῃ τὸ δῆθεν ἐνδιαφέρον του, διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν κυβερνητικῶν διαταγῶν, παρέμεινε δι' ὅλης τῆς νυκτὸς εἰς τὴν Διεύθυνσιν τῆς ἀστυνομίας, ἐκπέμπων ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀγγελιαφόρους εἰς τὸν Μπουκλάκον καὶ δίδων εἰς αὐτὸν ὁδηγίας.

Τὸ πρωὶ δέ, λαβὼν τὴν ἐκθεσιν τοῦ Μπουκλάκου περὶ τῶν νυκτερινῶν, ματαίων ὅμως καὶ ἄνευ ἀποτελέσματος, ἐνεργειῶν του, μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πρωθυπουργοῦ Κολοκοτρώνη, διὰ νὰ ζητήσῃ νέας ὁδηγίας διὰ τὴν ἀνέλπιστον τροπὴν, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἡ ὑπόθεσις τῆς συλλήψεως τῶν δύο ἀντιπολιτευομένων.

— Ὡραῖα, ἀνέκραξεν ὁ Κολοκοτρώνης. Τώρα οἱ ὑπουργοὶ θὰ ἐπιρρίψουν τὴν εὐθύνην τῆς ἀποτυχίας εἰς ἐμέ, ὁ ὅποιος δὲν ἐφάνην πρόθυμος νὰ συναίνεσω εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὰς συλλήψεις.

— Ἀναμένω τὰς διαταγὰς σας, κύριε Πρόεδρε, εἶπεν ὁ Μπακαλόγλου, προσποιούμενος ὅτι δὲν ἠννόησε τὴν σημασίαν, τῶν τελευταίων λέξεων τοῦ Πρωθυπουργοῦ. Φρονεῖτε, ὅτι πρέπει νὰ προβῶ εἰς τὰς συλλήψεις τῶν ἀλλων προσώπων, ἢ νὰ ἀναστείλω αὐτάς μέχρις οὗ ἐπιτευχθῇ ἡ σύλληψις τοῦ Βούλγαρη;

— Ἡ ἰδική μου γνώμη δὲν εἶνε ἀρκετή, κύριε Μπακαλογλαῦ. Εἰς τὰς ἐννέα συνέρχεται καὶ πάλιν τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον. Μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης μὴ πρεβήτε εἰς καμμίαν ἐνέργειαν.

Ἄλλὰ πλὴν τῆς δυσαρέστου εἰδήσεως τὴν ὁποίαν ὁ Κολοκοτρώνης ἔλαβε τὸ πρωὶ τῆς 7 Ὀκτωβρίου, καὶ ὡς εἶχε τότε ἡ καταστασις, ἡ ἀναγγελία τῆς μὴ συλλήψεως τοῦ Βούλγαρη, ἦτο ὄντος δυσάρεστος εἰδήσις, καὶ ἄλλας δυσαρέστους εἰδήσεις ἐπέπρωτο νὰ λάβῃ μετ' ὀλίγον, εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἑσωτερικῶν, εἰς τὸ ὁποῖον μετέβη ἀπὸ τῆς 8 πρωΐνης ὥρας.

Οὕτω, ἐν ᾧ ἐξ ἑνὸς τῷ ἀνηγγέλλετο ὅτι τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τοῦ Γρίβα, ἡσπασθησαν ἡ Ἀχαΐα καὶ ἡ Ἥλις, ἐξ ἄλλου, οἱ ἀνώτεροι τοῦ ὑπουργείου ὑπάλληλοι, τῷ καθίστῳ γνωστόν, ὅτι ἡ εἰδήσις τῆς ἐν Ἀκαρνανίᾳ ἐπαναστάσεως, παρ' ὅλας τὰς προφυλάξεις ἐγένετο γνωστὴ καὶ εἰς τὴν πρωτεύουσιν, ὅπου ἠκούσθη σχεδὸν μετ' εὐχαριστήσεως, ἀπροκαλύπτως ἐκδηλωθείσης. Ἐκτὸς τούτου ὁμως, μετὰ τῆς πλειονότητος τῶν κατοίκων τῆς πρωτεύουσας ἐπεκράτει ἄκρος ἐρεθισμός, διαδοθέντος ὅτι διετάχθη ἡ σύλληψις τοῦ Ζαΐμη καὶ τοῦ Βούλγαρη. Ἐπηύξανε δὲ τὸν ἐρεθισμόν ἐκεῖνον καὶ ἐπαναστατικὸν τι παράρτημα, ἐκτυπωθὲν διαρκούσης τῆς νυκτός καὶ διανεμηθὲν τὴν πρωΐαν εἰς τοὺς πολίτας, παρορμωμένους νὰ ὑπερασπίσουν ἀντὶ πάσης θυσίας, τὰς ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἐν συμπτᾷ μετὰ τῆς Βασιλείας, ὑπονομιευσμένας ἐλευθερίας τῶν.

Τὸ φοβερώτερον δὲ διὰ τὴν Κυβέρνησιν ἦτο, ὅτι οἱ συνωμοταὶ καταλλήλως ἐκμεταλλευθέντες τὴν εἰδήσιν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Γρίβα, διέδωκαν, ὅτι ὁ ἐπαναστάτης στρατηγὸς μετὰ τοῦ Λεωτσακου καὶ μετὰ δυνάμεως ἀνερχομένης εἰς 10,000 ἄνδρας καὶ ὁλονὲν αὐξανομένης καθ' ὁδόν, διὰ προσθήκης νέων ἐπαναστατῶν, ἐβάδιζε κατὰ τῆς πρωτεύουσας, μὲ σκοπὸν νὰ καταλάβῃ τὰ Ἀνάκτορα, νὰ καταλύσῃ τὴν δυναστείαν τοῦ Ὁθωνος καὶ τὰς ἀρχάς καὶ νὰ ἀνακηρύξῃ προσωρινὴν Κυβέρνησιν.

— Ψεύδη, ἀνέκραζεν ἐν ὀργῇ ὁ Κολοκοτρώνης, ὅλα αὐτὰ εἶνε ψεύδη.

Ἀλλὰ πῶς ἦτο δυνατόν εἰς τοὺς χρόνους ἐκείνους, κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ συγχωροῦνία εὐρίσκατο εἰς τὰ σπάργανά της, νὰ ἀποδειχθῇ τὸ ψευδὲς τῆς διαδόσεως ; Οἱ ἀντιπολιτευόμενοι θέσαντες εἰς κυκλοφορίαν τὰ ψεύδη ταῦτα, ἐγνώριζον ὅτι ἔπρεπε νὰ παρέλθῃ χρονικὸν διάστημα τριῶν ἢ τεσσάρων ἡμερῶν, ὅπως ἀποδειχθῇ τὸ ἀναληθὲς αὐτῶν. Ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ ὅμως ἤλπιζον, ὅτι θὰ ἐξήγειρον εἰς στάσιν καὶ τὸν λαόν τῶν Ἀθηνῶν, τὸν ὅποιον ἀκριβῶς προδιέθετον εἰς τοῦτο αἱ ψευδεῖς μὲν, ἀλλ' ἐνθαρρυντικαὶ διὰ τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν, εἰδήσεις αὗται.

Ἦδη καὶ ὁ Κολοκοτρώνης πεισθεὶς, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἦτο σοβαρώτερον παρ' ὅσον ὑπέθετεν, ἀπέβαλε τὴν συντηρητικότητά του, καὶ ἀπεφάσισε νὰ παραιτήσῃ πλέον τὰ ἥπια μέσα.

— Ἡ Βασίλισσα εἶχε δίκαιον, ἐσκέφθη. Εἶνε καιρὸς νὰ κυβερνήσω μὲ τὴν πυγμὴν καὶ μὲ τὴν μπαγιονέτταν.

Καὶ ὅταν, μετ' ὀλίγον, συνήλθε τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, ὁ Κολοκοτρώνης ἔλαβε τὸν λόγον καὶ πρῶτος αὐτὸς ἐξ ὅλων τῶν ὑπουργῶν, ἐζήτησε τὴν λήψιν ἐκτακτῶν μέτρων, δι' ὧν τὸ μὲν θὰ ἐφρουρεῖτο ἡ πόλις, κατὰ πάσης ἐνδεχομένης ἀποπείρας τῶν ἐπαναστατῶν, τὸ δὲ θὰ κατεπτοῦντο οἱ ἐπαναστάται, καὶ πᾶν σκοπούμενον ἐν τῇ πρωτεύουσῃ κίνημα, θὰ ἐματαιοῦτο ὀριστικῶς.

Τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἤκουσε μετὰ προσοχῆς τὸν λόγον τοῦ Πρωθυπουργοῦ, εὐρέθη δὲ σύμφωνον πρὸς τὴν γνώμην, ὅτι ἔδει πρᾶγματι νὰ ληφθῶσιν ἐκτακτῶς αὐστηρὰ μέτρα κατὰ τῶν ὑποκινούντων τὰς ταραχὰς καὶ ὑποθαλπόντων τὰς στάσεις, ἔργον τῶν ὁποίων βεβαίως θὰ ἦτο καὶ ἡ ἐν Ἀκαρνανίᾳ στάσις, ἡ μετὰ τόσης ταχύτητος μεταδοθεῖσα εἰς Ἀχαΐαν καὶ Ἡλιδά.

Ἀλλ' ὅπως ἀποφασίσῃ τὸ Συμβούλιον περὶ τῶν καταλλήλων νὰ ληφθῶσι μέτρων, ὅπως προκριθῶσι τὰ κάλλιστα τούτων, ὅπως ἐκλεχῶσιν οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι, οἱ πιστοὶ πρὸς τὸν Ὁθωνα, διέρρευσε ἐκκληρὸς ἡ πρὸ μεσημβρίας καὶ οἱ ὑπουργοί, οὐδὲν ὀριστικὸν ἀποφα-

σίσαντες ἀπῆλθον εἰς τοὺς οἴκους των, ὀρίσαντες νὰ συνέλθουν καὶ μετὰ μεσημβρίαν, ὅτε πλέον θὰ ἐλάβανον ὀριστικὰς περὶ τοῦ πρακτέου ἀποφάσεις.

ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Ἐπίσης μακρά, θορυβώδης δὲ λίαν, ὑπῆρξε καὶ ἡ μεταμεσημβρινὴ συνεδρίασις τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου· οἱ ὑπουργοὶ προσῆλθον λίαν τεταραγμένοι, ἐνωρίτερον μάλιστα πολὺ τῆς ὀρισθείσης πρὸς συνεδρίασιν ὥρας. Ἡ ταραχὴ των δέ, ἦτο λίαν δεδικοιολογημένη, διότι ἤδη πάντες ἐγνώριζον ὅτι ἡ πρωτεύουσα διετέλει ἐν ἀναβρασμῷ καὶ ὅτι οἱ πολῖται, ἐν μεγάλῃ πλειονότητι, ἐξεφράζοντο εὐμενῶς περὶ τῶν ἐπαναστατῶν τῆς Ἀκαρνανίας, θαυμάζοντες τὸν τολμηρὸν στρατηγὸν Γρίβαν, ὁ ὅποιος πρῶτος ὄλων, ἔσχε τὸ θάρρος νὰ καταλύσῃ τὴν Βαυαρικὴν δυναστείαν.

Οἱ ὑπουργοὶ κατενόουν ἤδη, ὅτι ἄνεμος ἐπαναστατικὸς ἔπνεε καθ' ἅπασαν τὴν πρωτεύουσαν, ἦσαν δὲ ἀπολύτως βέβαιοι ὅτι ἤρκει ὁ παραμικρὸς σπινθὴρ ὅπως ἀνάψῃ πυρκαϊάν, τὴν πυρκαϊάν τῆς ἐπαναστάσεως.

Τούτου ἕνεκα, τὸ Ὑπουργικὸν συμβούλιον μετεκαλέσατο ἐν πρώτοις παρ' αὐτῶν, τὸν στρατηγὸν Χάν, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀνέθεσε τὴν ἐντολὴν νὰ ἐγκατασταθῇ μετ' ἐπαρκoῦς δυνάμεως ἀνδρῶν, ἐντός

Δημήτριος Καλλιφρονᾶς, ἐκ τῶν πρωτεργατῶν τῆς ἐξώσεως τοῦ
Ὁθωνος καὶ ὑπουργὸς τῶν Ναυικῶν ἐν τῇ ἐπανάστατικῇ ὑπουργείᾳ.

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 67

τῶν Ἀνακτόρων, ἀναλαβὴ δὲ ὑπ' εὐθύνην του τὴν φροντίδα τῆς ὑπερασπίσεως αὐτῶν, κατὰ πάσης ἐνδεχομένης ἐπιθέσεως τοῦ λαοῦ, ἐν ἣ περιπτώσει θὰ ἐξεγείρετο οὗτος. Σημειωτέον, ὅτι κατ' ἐντολὴν τοῦ Ὁθωνος, δοθεῖσαν πρὸ τῆς ἐξ Ἀθηνῶν διὰ τὰς ἐπαρχίας ἀναχωρήσεώς του, 4,600,000 δραγμῶν εἶχον μετακομισθῇ ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου εἰς τ' Ἀνάκτορα, ἐπεὶ δὲ, μὴ τηρηθείσης ἀπολύτου ἐχεμυθείας, τὸ πρᾶγμα ἐγνώσθη ἀνὰ τὴν πόλιν, ἡ Κυβέρνησις ἐφοβήθη τοιαύτην τινὰ κατὰ τῶν Ἀνακτόρων ἐπίθεσιν, πρὸς διαρπαγὴν τοῦ δημοσίου πλούτου.

Ἐκλήθησαν ἅπαντες ἀλληλοδιαδόχως οἱ σωματάρχαι τῶν διαφόρων σωμάτων τοῦ ἐν τῇ πρωτευούσῃ στρατοῦ, οἵτινες διατάχθησαν νὰ ἐγκαταλείψωσι μετὰ τῶν στρατιωτῶν των τοὺς διαφόρους στρατῶνας, νὰ κατασκηνώσωσι δὲ περὶ τὴν πόλιν, εἰς μικρὰν ἀπὸ τῶν Ἀνακτόρων ἀπόστασιν, καὶ νὰ ᾔηεν ἑτοίμοι εἰς πρώτην διαταγὴν ἡ ὁποία ᾔθελε δοθῇ πρὸς αὐτοὺς.

Ἐπεὶ δὲ τὸ πιστότερον πρὸς τὴν δυναστείαν στρατιωτικὸν σῶμα ἦτο ἡ χωροφυλακὴ, οἱ ὑπουργοὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἀναθέσωσι εἰς αὐτὴν τὴν φρούρησιν τῶν διαφόρων πιστωτικῶν καταστημάτων τῆς πρωτευούσης, ἰδιαιτάτα δὲ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζίης, πρὸς τὴν ὁποίαν, ἐν ἐκρήξει ἐπαναστάσεως, θὰ ἐστρέφοντο πρωτίστως οἱ ἐπαναστάται. Ἡ Κυβέρνησις εἶχε πληροφορίας, ὅτι οἱ ἐπαναστάται ἐστεροῦντο χρημάτων, δὲν ἦτο δὲ ἄδικος καὶ ἀβάσιμος ἡ ὑπόνοιά της ὅτι θὰ ἐζήτουν νὰ προσπορισθῶσι χρήματα λεηλατοῦντες τὰ ταμεῖα τοῦ ἐθνικοῦ πιστωτικοῦ ἰδρύματος.

Εἰς τοὺς χωροφύλακας ὅμως, ἀνέθεσαν, ἐκτὸς τούτου, οἱ ὑπουργοὶ καὶ τὴν ἀτομικὴν των φρούρησιν. Ἀποφασισθέντος ὅπως τοῦ λοιποῦ τὰ Ὑπουργικὰ Συμβούλια λαμβάνωσι χώραν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, οἱ χωροφύλακες, ἐνισχυθέντες καὶ ὑπὸ ἐνόπλων πολιτῶν, σιτιζομένων ἐκ τῶν ὑπουργείων, ἢ μισθοδοτούμενων ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῶν ὑπουργῶν, διατάχθησαν νὰ καταλάβωσι τὰς περὶ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν οἰκίας. Ἡ κατάληψις δ' ἐκείνη ἐνηργήθη τὴν ἰδίαν νύκτα (7 πρὸς τὴν 8 Ὀκτωβρίου), καὶ ταῦτα

χρόνως, τὴν αὐτὴν νύκτα, ἐκίνητοποιεῖτο ὁ στρατός, τὰ δημόσια καὶ τὰ πιστωτικὰ καταστήματα κατελήφθησαν ὑπὸ χωροφυλάκων, πολῖται ἀνήκοντες εἰς τὸ Κυβερνητικὸν κόμμα, καὶ φίλοι τῆς δυναστείας θεωρούμενοι ὠπλίσθησαν, ἐφημερίδες καὶ παραρτήματα, μέλλοντα νὰ κυκλοφορήσουν τὴν ἐπομένην, κατεσχέθησαν, καὶ οὕτω, τὸ πρωὶ τῆς 8 Ὀκτωβρίου, ἡ πόλις εὐρέθη ὑπὸ στρατοκρατίαν, οἱ πολῖται δέ, αἰσθανθέντες ἰσχυρὰν καὶ βαρεῖαν τὴν πυγμὴν τῆς Κυβερνήσεως, ἔκριναν καλὸν, νὰ μετριάσωσι τὰς ἐκφράσεις των, νὰ δείξωσι συντηρητικότητα καὶ νομιμοφροσύνην, καὶ νὰ μὴν ἀπομακρύνωνται τῶν καταστημάτων καὶ τῶν οἰκιῶν των, εἰς τὰς ὁποίας θὰ ἐκλείοντο, ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἀδιαφοροῦντες διὰ τὰ ἐν ταῖς ὁδοῖς συμβαίνοντα.

Τοιοῦτοτρόπως, χάρις εἰς τὰ ἐκτάκτως αὐστηρὰ καὶ ταχεὰ μέτρα τῆς Κυβερνήσεως, ἡ ἐπανάστασις, ἡ ὁποία ἀπειλητικὴν εἶχε προβαλεῖ τὴν κεφαλὴν τῆς τὴν προτεραίαν, ἐφάνετο νῦν κατασταλεῖσα. Ἐν τῷ μεταξύ ἰσχυραὶ περιπολῖαι ἐπίππων χωροφυλάκων διέσχίζαν θορυβωδῶς τὰς ὁδοὺς τῆς πρωτευούσης, ὁ ἀστυνόμος Μπουκλαχος δέ, καὶ τινες ἄλλοι ἀκόμη, ἐξηκολοῦθουν τὰς ἐρεῦνας των, ὅπως ἀνακαλύψωσι τὸν Βούλγαρον καὶ τὸν Ζαΐμην, καὶ συλλαβῶσιν αὐτούς, πράγμα, τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν κατωρθώθη· καὶ τοῦτο διότι ὁ πονηρὸς Ὑδραῖος, εἶχε λάβει τόσον καλὰ τὰ μέτρα του, ὥστε ἐν πιστεύωμεν τὰ τότε λεγόμενα, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἐκρύπτετο εἰς μέρος, τὸ ὁποῖον μόνος ὁ ταγματάρχης τοῦ Πυροβολικοῦ Παπαδιαμαντόπουλος ἐγνώριζε, καὶ τὸ ὁποῖον διετέλει ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς Ἰταλικῆς σημαίας.

Ὅπως δὴπότε ὅμως, ἐπὶ τῇ φαινομενικῇ ἡσυχίᾳ τῆς πόλεως, τῇ ἐπελθούσῃ μετὰ τὰ ληφθέντα μέτρα, ἡ Κυβέρνησις ἤρχισε ν' ἀναθαρρῇ, καὶ νὰ πιστεύῃ, ὅτι πᾶς κίνδυνος ἐκρήξεως ταραχῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἐξέλιπε, νὰ φρονῇ δέ, ὅτι οἱ συνωμῶται, φόβῳ καὶ τρόμφῳ καταληφθέντες, ἔπαυσαν τὰς ἐνεργείας των, φροντίζοντες ἤδη, μόνον περὶ τῆς διασώσεως αὐτῶν. Ἐκ τῆς ἐσφαλμένης δὲ ταύτης πεποιθήσεως ἀναχωροῦσα ἡ Κυβέρνησις, διέταξε νὰ μὴν ἐνεργηθῶ-

σιν αἱ συλλήψεις τῶν προσώπων ἐκείνων, σημείωσιν τῶν ὀνομάτων τῶν ὁποίων ἐνεχείρισεν εἰς τὸν Μπακάλογλου, καὶ τοῦτο, διὰ νὰ μὴν ἐξωθήσῃ τὰ πράγματα εἰς τὸ ἀπροχώρητον. Ἐπέμενεν ὁμως εἰς τὴν σύλληψιν τῶν Βούλγαρη καὶ Ζαΐμη, ἔδωκε δὲ νέας ἐντονωτάτας διαταγὰς, ὅπως, ἀντὶ πάσης θυσίας καταρωθῇ ἡ σύλληψις αὐτῇ.

Κακῶς ὁμως ἐπίστευσε, καὶ κακῶς ἔπραξε, καθησυχάσασα ἡ Κυβέρνησις. Διότι ἂν οἱ συνωμῶται δὲν ἐνῆργουν ἀπὸ τοῦ φανεροῦ πλέον, ὅπως τὰς προηγουμένας ἡμέρας, δὲν ἔπαυσαν ὁμως συσκέπτόμενοι ἐν τῇ κρυπτῇ περὶ τοῦ πρακτέου, μετὰ τὰ μέτρα τὰ ὁποῖα ἔλαβε, καὶ ἐφαίνετο διατεθειμένη νὰ λάβῃ κατ' αὐτῶν ἡ Κυβέρνησις.

Καὶ ἰδοῦ, ὅτι αὐτὴν ἐκείνην τὴν νύκτα, εἰς τοῦ Μακρυγιάννη, ὁ Δημήτριος Καλλιφρονᾶς, ἡ ψυχὴ τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ τὸ ἰνδαλμα τῆς νεολαίας τῶν χρόνων ἐκείνων, κατῴρρωσε νὰ συγκεντρώσῃ ὁμάδα νέων, οἱ ὅποιοι αὐτὸ τοῦτο, ἔλαβον τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐνεργήσωσιν ἐν ἀνάγκῃ μόνοι των, καὶ νὰ πέσωσιν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς ἐλευθερίας, ὅπως ἐθεώρουν τὴν ἐκ τοῦ Ὁθωνος ἀπαλλαγὴν τοῦ Ἔθνους....

Καὶ τί μὲν συνεζήτησαν, καὶ ποίας τολμηρὰς ἀποφάσεις ἔλαβον οἱ συνελθόντες τὴν νύκτα ἐκείνην, εἰς τοῦ Μακρυγιάννη νέοι, θὰ ἐκθέσωμεν ἐν τῇ μεθεπομένῳ κεφαλαίῳ τοῦ βιβλίου ἡμῶν τούτου. Προκειμένου ὁμως νὰ συναντήσωμεν ἐν τῇ ἐξελίξει τῆς θλιβερᾶς ταύτης ἱστορίας, δρῶντα πλειότερον ὄλων, πρωτουργὸν ἀκάματον, τολμηρὸν μέχρις αὐτοθυσίας, τὸν Δημήτριον Καλλιφρονᾶν, δὲν νομίζομεν ἄσκοπον ἂν ἀφιερῶσωμεν ὀλίγας σελίδας, ὅπως εἰδικώτερον ἀσχοληθῶμεν περὶ αὐτοῦ. Ἀρχηγὸς μὲν τῆς καθόλου ἐπαναστάσεως, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἡ ἔξωσις τοῦ Ὁθωνος, ἦτο, ὡς γνωστόν, ὁ Βούλγαρης, ὑπαρχηγοὶ δὲ αὐτῆς ὁ Ζαΐμης καὶ ὁ Δεληγεώργης. Ἄλλ' εἰς ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐν Ἀθήναις ἐπαναστάσεως, ἦτο ἀναμφισβητήτως ὁ Δημήτριος Καλλιφρονᾶς, καὶ τούτου τοῦ λόγου ἕνεκεν, εἰς αὐτὸν ἀνετίθη ἡ Διεύθυνσις τοῦ Ὑπουργείου τῶν

Ναυτικῶν, εὐθὺς ὡς καταλυθεῖσθαι τῆς δυναστείας τοῦ Ὁθωνος, τὴν διοίκησιν τῆς ἔννευ Βασιλείας πλέον Ἑλλάδος ἀνέλαβεν ἡ προσωρινὴ Ἐπαναστατικὴ Κυβέρνησις.

Γ.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΛΛΙΦΡΟΝΑΣ

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1821 εὗρεν αὐτὸν σφριγῶντα σπουδαστὴν· ἀλλὰ πρὶν ἢ ἀπὸ τῆς ἀγίας Λαύρας τὸ κήρυγμα τοῦ Γερμανοῦ φθάσῃ εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Φαλήρου, ἓνα μῆνα πρότερον, ὁ πατὴρ του ὑπόπτος γενόμενος ὡς εἰς τῶν ἐργατῶν τῆς ἐγέρσεως, ἥτις ὑπέβραζεν ἀπὸ τοῦ Ἰστρου μέχρι τῶν ἄκρων τοῦ Μαλέα, συνελήφθη καὶ καθείρχθη ὑπὸ τοῦ Ὁμέρ πασσᾶ εἰς τὸ φρούριον τῆς Εὐβοίας, καὶ ὁ Δ. Καλλιφρονᾶς μετὰ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ του Ἰωάννου ἐν τοῖς πρώτοις ἤρπασαν τὰ ὅπλα καὶ ἐμάχοντο. Ὅτε δὲ μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Ἀράβων εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐφάνη ἡ ὑπεροχὴ τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ καὶ ἀνετίθη εἰς τὸν Γάλλον Φαβιέ ἡ συγκρότησις τακτικοῦ σώματος ἐν Ναυπλίῳ, πρῶτος ὁ Καλλιφρονᾶς πολλοὺς ἐξ Ἀττικῆς ἀπέστειλεν εἰς Ναύπλιον πρὸς κατατάξιν, ὅπερ ἐνεθάρρυνε τὸν Φαβιέ νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας, ἐλπίσαντα πλείονα αὐξήσειν τοῦ μικροῦ στρατοῦ του. Ὁ Καλλιφρονᾶς τότε κατετάχθη μετὰ τῶν νέων φίλων του καὶ ὁπαδῶν ἐν ταῖς τακτικοῖς ὑπὸ τὸν Φαβιέ, δίδων τὸ παράδειγμα εἰς τοὺς διστάζοντας καὶ ἐπὶ δύο ἔτη ὑπηρέτησεν ὡς τακτικός, ὅτε ἐκ Μεθάνων, ὅπου διέτριβον οἱ τακτικοί, γνωσθέντος, ὅτι ὁ βεζύρης Κιουταχῆς μετὰ τὴν ἐξοδὸν τοῦ Μεσολογγίου ἔβαινε κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, ἀνεχώρησε καὶ ὅτε ἀπέβη εἰς Πειραιᾶ, 75,000 ἤδη στρατοῦ τοῦ Κιουταχῆ ἐπλημύρουν τὴν Ἀττικὴν καὶ

περιέσφιγγον τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Ἀκρόπολιν. Ὁ νέος Καλλιφρονᾶς κατῴρθωσε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν, ἥτις ἀντέστη ἐπὶ 50 ἡμέρας, μεθ' ὃ οἱ ὑπερασπισταὶ τῆς ἀπεσύρθησαν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἐν ὧς ἠριθμεῖτο, μέχρις οὗ ἐπιστάσης ἀνάγκης νέας ἐπικουρίας ὁ Καλλιφρονᾶς ἀνεδέχθη τὴν ἐπικίνδυνον ἐντολὴν καὶ μετὰ προηγουμένην συνεννόησιν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰωάννου, εὕρισκομένου ἐν τοῖς ἔξω ἐλλήνικοις στρατοπέδοις, κατῴρθωσε νύκτα τινα νὰ διαλαθῇ τὰ στενωὺς περιιορκοῦντα στίφη καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ἐν Ἐλευσίνι στρατόπεδον. Ὁ στρατηγὸς Κριεζώτης γενναίως ἀνεδέχθη νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τὴν ἐπικουρίαν καὶ εἰσῆλθε διασχίσας τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον καὶ μαχόμενος μετ' αὐτοῦ εἰ ἦλθε καὶ ὁ πρεσβύτερος ἀδελφὸς τοῦ Καλλιφρονᾶ Ἰωάννης, ὅστις καὶ δὲν ἐξῆλθε πλέον, διότι ἐν μιᾷ ἐφόδῳ τῶν Τούρκων πρὸς ἄλυσιν τοῦ Ὠδείου τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, πληγείς καιρίως εἰς τὸ μέτωπον, ἔπεσε. Καὶ ἐνῷ ὁ πρεσβύτερος ἀδελφὸς ἐφονεύετο ἐντός, ὁ νεώτερος ἔξω πολέμων καὶ ἐν Πειραιεὶ πρὸ καὶ μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ στρατηγοῦ Καραϊσκάκη, ἐπληγόνετο εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα. Μέχρι τέλους τοῦ ἀγῶνος ὑπηρετεῖ γενναῖος στρατιώτης τὸ ἔθνος μεθ' ὃ ἐκλήθη νὰ προσενέγκῃ ἄλλας ὑπηρεσίας, εἰς τὰς ὁποίας μᾶλλον ἢτο κεκλημένος.

Ὁ Καλλιφρονᾶς ἐπεράτωσε τὴν στρατιωτικὴν του ἱστορίαν μετὰ τοῦ ἀγῶνος, καίτοι δὲ ἦτο γενναῖος στρατιώτης ἐν αὐτῷ, οὐχ ἦττον ἀληθὴς ἱστορία του ἄρχεται μετ' αὐτόν. Τὸ πνεῦμα τοῦ πολιτικοῦ ἀνεφαίνετο ἐν τῷ στρατιώτῃ, διότι ἔφερε καλῶς τὸ ὄπλον, ἀλλὰ καλλίτερον συν ἄμβανε καὶ ἐξετέλει πολιτικὰ σχέδια. Ἐν τῇ πολιτικῇ ἀμέσως μετὰ τὸν ἀγῶνα, ὅτε καὶ διοικητικὰς θέσεις ἔδεχθη, ἀλλ' ἡ πολιτικὴ του ἱστορία ἄρχεται ἰδίᾳ ὀλίγου μηνος ἀπὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ὁθωνος, ὅτε ὀρισθέντων τῶν ὁρίων ἡ Ἀττικὴ εἰσῆλθεν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῆς ἐλληνικῆς Κυβερνήσεως, καὶ ἐκδοθέντος τοῦ περὶ δῆμων νόμου ἐγένετο ἡ πρώτη δημοτικὴ

ἐκλογή Ἀθηνῶν, καθ' ἣν ἐξελέγη δημοτικὸς σύμβολος καὶ ἄμα ὑποψήφιος μετὰ δύο ἄλλων διὰ τὴν θέσιν τοῦ δημάρχου, κατὰ τὸ παλαιὸν δημοτικὸν καθεστῶς. Ὁ Ὅθων δὲν ἐπεκύρωσε τοῦτον ὡς δήμαρχον ἀλλὰ τὸ δημοτικὸν Συμβούλιον ἐξελέξατο αὐτὸν πρόεδρον καὶ ἰδοὺ ὁ πρῶτος πρόεδρος τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου Ἀθηνῶν. Ὡς τοιοῦτος ἀπεκαλύφθη ἀμέσως ἐν τῇ στάσει ἣν ἔλαβεν ἀπέναντι τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Ὅθωνος, ὁ μέλλων φιλελεύθερος καὶ συστηματικὸς ἐπαναστατῆς τῶν δυναστειῶν, εἴτε κυβερνήσεων, εἴτε βασιλείας. Ἐπρόκάλεσε συζητήσεις περὶ τῶν τότε ἐκδοθέντων νέων φορολογικῶν θεσμῶν. Ἡ Κυβέρνησις ἐκπληκτος προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς ἀπολογία καὶ εἰς ἀνάκρισιν διὰ τὴν ὑπέρβασιν τῶν ὀρίων τῆς ἀρμοδιότητος τῶν δημοτικῶν καὶ καθηκόντων, ζητοῦσα νὰ εἰσαγάγῃ αὐτὸν εἰς δίκην. Ὁ Καλλιφρονᾶς ἀπήντησεν αὐτολεξεῖ:

— Τὰ δημοτικὰ Συμβούλια, ὡς ἀντιπρόσωποι τῶν δήμων ἀρχαὶ ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ἐκφράζωσι τὰς εὐχάς, τὰς ἀνάγκας καὶ τὰ παράπονα τοῦ λαοῦ, διότι μετὰ τὴν σύστασιν τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν, κατὰ τὸν δημοτικὸν νόμον, ἀπαγορεύεται πᾶσα συνάθροισις πολιτῶν, πρὸς σύσκεψιν ἐπὶ πολιτικῶν πραγμάτων· ἄρα, ἐὰν ἀπαγορευθῇ τοῦτο καὶ εἰς τὰ δημοτικὰ συμβούλια, τὴν ταχθεῖσαν ἀντιπροσωπείαν τοῦ λαοῦ, τότε δὲν μένει εἰς αὐτὸν ἄλλος τρόπος ἐκφράσεως τῶν δικαίων του, ἢ ἡ ἐπαναστασις !

Τὸ χειρόκτιον ἐρρίφθη, ἡ μεγάλη λέξις ἐξεστομίσθη· οἱ λόγοι τοῦ προέδρου τοῦ δημοτικοῦ Συμβουλίου ἴσως δὲν φανῶσι νῦν τόσῳ βαρύνοντες, οὔτε ἡ τελευταία λέξις, ἀλλ' ἐν ἡ ἐποχῇ ἐλέχθησαν, τῶν πρώτων χρόνων τοῦ μοναρχικοῦ Ὅθωνος καὶ τῶν Βαυαρῶν του, ὅτε οὐδὲν νέφους εἶτι εἶχε σκιάσει τὸν ἑλληνικὸν οὐρανὸν καὶ τὰ μέτωπα τῶν ὑπηκόων του, ἦσαν λόγοι μεγάλης πολιτικῆς σημασίας καὶ στάσις πολλὰ οἰωνίζουσα. Ἡ βαυαρικὴ Κυβέρνησις μανεῖσα διέλυσε τὸ δημοτικὸν τοῦτο Συμβούλιον. Ἀλλ' εἰς τὴν νέαν ἐκλογήν ὁ Καλλιφρονᾶς ἐπλειοψήφησεν ἀπολύτως ὡς σύμβολος καὶ ὡς δήμαρχος, ἡ δὲ Κυβέρνησις ἠναγκασθῇ νὰ ἐπικυρώσῃ τὸν δήμαρχον,

προτιμῶσα αὐτὸν τοιοῦτον ἀντίπρεδρον τοῦ δημοτικοῦ Συμβουλίου μετὰς ἐπιφόβους συζητήσεις του.

Ἡ δημοτικὴ αὕτη ἐκλογὴ διεξήχθη μεθ' ὅλου τοῦ πείσματος· διετάχθη ἡμέρα ἐκλογῆς ταχέως, ὅτε ἡλπίζετο, ὅτι ὁ Καλλιφρονᾶς λείπων εἰς Ζάκυνθον, δὲν θὰ ἐφθάνεν ἐδῶ. Ἄλλ' ἐνέσκηψεν ἀπροσδοκῆτως· μαθάνει τὸν παράνομον τρόπον τῆς ἐκλογῆς ἐν τῷ Νομαρχιακῷ καταστήματι, σπεύδει ἐκεῖ, εἰσέρχεται, διαμαρτύρεται, δὲν ἀκούεται ἡ φωνὴ του, ἀλλ' ἀκούεται ἰσχυρὸν ράπισμα του ἐπὶ τῆς παρειᾶς τοῦ νομάρχου, διακόπτεται ἡ ἐκλογὴ καὶ ἀναβάλλεται διὰ τὴν ἄλλην κυριακὴν, ὅπερ ἐζήτει. Ἡ Κυβέρνησις ὀρίζει τόπον ἐκλογῆς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, θέλουσα ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ Βασιλέως—διότι Ἀνάκτορα ἦσαν τότε, ἡ τέως διεύθυνσις τῆς ἀστυνομίας—να δειξῇ ὁποῖος ταραξίας ἦτο ὁ Καλλιφρονᾶς. Ἐρχεται ἡ ἐκλογὴ, ἀλλ' ἐνεργεῖται ὅπως καὶ πρότερον, καὶ ὁ Καλλιφρονᾶς εἰσελθὼν, διαμαρτύρεται, καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἐξήρχετο ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς θύρας τοῦ ναοῦ ἡσύχως, οἱ Ἀθηναῖοι τοῦ ἀρπάζουσι τὴν κάλπην ἐν θορύβῳ, καὶ ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ Ὁθωνος, ἐξελθόντος ἐν τῷ ἐξώστῃ, ἐπὶ τῷ θορύβῳ, κατέρχονται φέροντες αὐτήν· σημειωτέον δέ, ὅτι μία ἦν ἡ κάλπη τότε δι' ὅλους, καὶ ψηφοδέλτια ἀντὶ σφαιριδίων. Ἡ ἐκλογὴ ἀναβάλλεται καὶ αὖθις, καὶ ὅτε ἐγένετο νομίμως, ὁ Καλλιφρονᾶς ἐπέτυχε σχεδὸν παμψηφεί.

Ἐν τῇ δημαρχικῇ του ταύτῃ περιόδῳ συνέβη ἐπεισόδιον, δεικνύον τὸν ἀνυπότακτον, πείσμονα καὶ ἰσχυρὸν χαρακτῆρά του· συγχωνεύσας τὴν ἀστυνομίαν, ἵνα ἀπαλλάξῃ τὸν δῆμον δαπάνης πολλῆς, ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ παυθῇ οὕτω ὁ τότε ἀστυνόμος Μπλάκ, αὐζυγος τῆς ὠραίας Ἀθηναίας, ἣν ἔψαλλεν ὁ Βύρων· ὁ Μπλάκ ἦν περισσότερον Ἀγγλος καὶ ἡ παῦσις του ἐθύμωσε τὸν ἰσχυρὸν πρέσβυν τῆς Ἀγγλίας Λαῦνς, ἀλλ' ὁ Καλλιφρονᾶς δὲν ἐταράχθη. Ὁ Λαῦνς δὲν τὸν προσεκάλει εἰς τὸν χορὸν του ἐκδικούμενος, καὶ

ὁ Καλλιφρονᾶς ἀντειδικόμενος, ἀφῆρσε τοὺς φανούς τῆς ὁδοῦ ἔνθα κατέκει οὗ πρέσβυς, ἔκοψε τὸ νερό, διέταξε νὰ μὴ περᾷ τὸ κάρρον τῆς καθαριότητος καὶ μίαν νύκτα ὁ γραμματεὺς τῆς πρεσβείας συντρίβεται ἐκ τοῦ σκότους, ἀλλὰ μεσολαθεῖ, διότι ἦν φίλος τοῦ δημάρχου, καὶ ἐξευμενίζονται τὰ δύο πείσματα.

Εἰς τὸ τέλος τῆς περιόδου ἐξελέγη καὶ πάλιν δι' ἀπολύτου πλεοψηφίας, ἀλλὰ δὲν τῷ ἐπετράπη οὔτε δημοτ. σύμβουλος νὰ μείνῃ, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ἦτο καὶ ἐπαρχινκὸς καίτοι εἶχε παραιτηθῇ τούτου. Ὁ Ὅθων ἐθεώρει αὐτὸν ἐκ τῶν ἐπικινδυνωδὲς στέρων φιλελευθέρων.

Ὁ Καλλιφρονᾶς ἀναφαίνεται εἰτα σπουδαιότατος ἐργάτης τῆς τρίτης 7θρίου. Καὶ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ διακρίνεται ὅλη ἡ ἐπαναστατικὴ τοῦ ἰδιοφυΐα. Εἰς τοὺς στρατιωτικὸς ἀρχηγούς, τὸν στρατηγὸν Καλλέργην, ὅστις διηύθυνε τὸ ἱππικόν, καὶ τὸν Σκαρβεῖαν τοῦ πεζικοῦ, ἐβεβαίουν, ὅτι ὁ λαὸς ἐν νεῦμα περιέμενε πρὸς ἐξέγερσιν, ἀλλὰ δέον νὰ συμπράξῃ ὁ στρατός, εἰς δὲ τοὺς πολίτας ἐβεβαίουν, ὅτι ὁ στρατός ἦν ἔτοιμος. Τοὺς στρατιωτ. ἀρχηγούς παρῶτρυνεν, ὅτι οἱ στρατιῶται τῶν δέον νὰ μὴν ὑπνώσωσιν, ἵνα ὦσιν ἔτοιμοι εἰς τὸ σύνθημα, ὅπερ ἦτο τρεῖς πυροβολισμοὶ ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως.

Τὰ πάντα μετὰ πολλῆς μυστικότητος ἐγένοντο, ἀλλ' ἐν τούτοις ἡ κυβέρνησις ὠσφράνθη ἐπαναστατικὸν ἄνεμον, ἀπειλοῦντα τὴν μοναρχίαν ἐκείνην τὴν νύκτα. Ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Βλαχόπουλος προσεκάλεσε τοὺς Καλλέργην καὶ Σκαρβεῖαν, εἰς οὓς ἐξέθηκε τοὺς φόβους του, ἀλλ' ἐκεῖνοι τὸν καθησύχασαν, εἰπόντες ὅτι διὰ καθὲ ἐνδεχόμενον θὰ κρατήσωσι καθ' ὅλην τὴν νύκτα τοὺς ἄνδρας εἰς τὰ ὅπλα, πρὸς πλειοτέραν δὲ καθυσίχασιν ἐθεάθη ὁ Καλλιφρονᾶς τὸ ἐσπέρας εἰς τὸ θέατρον ἡτυχώτατος μετὰ οὐρᾶς φίλων του, καὶ ὁ Βλαχόπουλος ἀνῆγγειλεν ὅλα αὐτὰ τὰ καθησυχά-

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχήν

φυλ. 68

στικά εἰς τὸν Ὅθωνα. Ἀλλὰ αἰφνης μετὰ τὰ μεσάνυχτα πυροβολισμοὶ ἤκούσθησαν ἐν τῇ πόλει, ἐπανεληφθήσαν ὑπὸ τῶν σκοπῶν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ὁ στρατὸς ὑπὸ τὸν Καλλέργην καὶ Σκαρθέλην ἐξῆλθε τῶν στρατῶνων. Ἀλλ' ἡ ἐξέγερσις τοῦ λαοῦ δὲν ἐφαίνετο. Εἰς τὴν Καπνικαρέαν, ὅτε ἐφθασαν, ἐφάνη ὁ Καλλιφρονᾶς μετὰ πολλῶν, ἠνώθησαν καὶ ἐβάδισαν πρὸς τὰ ἀνάκτορα, ζητωκραυγάζοντες ὑπὲρ τοῦ συντάγματος. Ἦρως τῆς τρίτης ἑβδόμης φέρεται ὁ Καλλέργης· ἀλλ' ἂν ὁ Καλλιφρονᾶς δὲν τῷ ὑπέσχετο τὸν λαὸν ἴσως οὐδὲν θὰ συνέβαινε. Ἐν μέρος ἀνήκει εἰς τὸ τέχνασμα τοῦ καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὴν τύχην. Διότι ἴσως παρήρχετο καὶ ἡ νύξ ἐκείνη χωρὶς νὰ ἤχησωσιν οἱ συνθηματικοὶ πυροβολισμοί. Ἀλλὰ τρεῖς χωρικοὶ ἐρχόμενοι ἐκ Φυλῆς, ἐξωθι τοῦ οἴκου τοῦ στρατηγοῦ Μακρυγιάννη, ὅστις ἦτο ἀποκεκλεισμένος ὑπὸ χωροφυλάκων ὑπὸ τὸν Μπασδέκην ἐσταματήθησαν ὑπ' αὐτοῦ, ἐκεῖνοι ἀντίστησαν πυροβολήσαντες καὶ φονεύσαντες τὸν Μπασδέκην, οἱ χωροφύλακες ἀντεπυροβόλησαν καὶ οἱ ἐν τῇ Ἀκρόπολει ἀκούσαντες τοὺς πυροβολισμοὺς ἐπυροβόλησαν ἐκεῖθεν καὶ ἰδοὺ ἡ τρίτη ἑβδόμη.

Ὁ Καλλιφρονᾶς ἐξελέγη πληρεξούσιος ἐν τῇ συντακτικῇ συνέλευσει καὶ ὑπ' αὐτῆς μέλος τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς συντάξεως τοῦ Συντάγματος καὶ τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου καὶ εἰτα βουλευτὴς ἐν τῇ πρώτῃ βουλευτικῇ ἐκλογῇ, καὶ ἀντιπρόεδρος πρῶτον. Εἶχε συμφωνηθῇ χάριν συμπορίας, ἵνα ἕκαστος τῶν τριῶν τμημάτων τῆς Ἑλλάδος, ἡ Πελοπόννησος, ἡ Στερεὰ Ἑλλάς, καὶ αἱ νῆσοι, δίδωσιν ἐκ περιτροπῆς τὸν Πρόεδρον τῆς Βουλῆς· γενομένης δὲ ἀρχῆς ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου πρόεδρος ἐξελέγη ὁ Κανέλλος Δηλιγιάννης, ἀντιπρόεδρος ὁ Ναύαρχος Κανάρης ἐκ τῶν νήσων, καὶ ὁ Καλλιφρονᾶς ἐκ τῆς Στερεᾶς. Ἐν τῇ βουλευτικῇ ταύτῃ ἐκλογῇ κατήρτισε συνδυασμὸν ἀντιπολιτευόμενον πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τότε τοῦ Μαυρο-

κορδατου, καθ' ἧς, ἐπεμβάσης ὑπὲρ τῶν ὑποψηφίων της, προκα-
λεσε καὶ διηύθυνεν ὁ Καλλιφρονᾶς μανιώδη ἐξέγερσιν. Ἡ ἐκλογὴ
ἐνηργεῖτο ἐν ἀγίᾳ Εἰρήνῃ, ὁ δὲ μοίραρχος Γενοβέλης εἰσελθὼν ἐπε-
νέβη. Ὁ Καλλιφρονᾶς ἐφώναζεν τότε καὶ ὁ λαὸς ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ
ναοῦ τὸν Γενοβέλην. Ὅτε δὲ ὁ Γενοβέλης ἐκάλεσε τὴν δίπλα τότε
σταθμεύουσαν πρωτοφυλακὴν εἰς τὰ ὅπλα, οἱ πολῖται ὤρμησαν, ἀφώ-
πλισαν τοὺς χωροφύλακας, καὶ ὠπλίσθησαν πάραυτα πάντες. Ἡ
ἐκλογὴ ἐκλείσθη, ἡ δὲ ἐπιτροπὴ ἔφυγε καὶ ἤρχισε ἡ μανιώδης ἐξέ-
γερσις κατὰ τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ στρατηγὸς Καλλέργης, μέλος τῆς
Κυβερνήσεως, ἐφάνη τότε πεποιθὼς ἐπὶ τὸ γόνιτρον ὅπερ ἐξήσκει
ἀπὸ τῆς τρίτης ἑβδομάδος ἐπὶ τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ἰσχυρὰ γιούχα τὸν ὑπε-
δεχθησαν καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν πρώτην, παρὰ τὴν ἀπέναντι τῆς
ἀγίας Εἰρήνης στενωπὸν, οἰκίαν, ὅτε δὲ ἐφάνη εἰς τὸν ἐξώστην,
αὐθις πυροβολισμοί, συριγμοί, γιούχα μεθ' ὕβρεων, ἠκούσθησαν κατ'
αὐτοῦ, ὠχροῦ βλέποντος τὸ μεγαλεῖδόν του πίπτειν. Ἀπὸ τὸν Ὁθωνα
ὅλα αὐτὰ ἠκούσθησαν εὐχαρίστως, διότι σχεδὸν ἐβασίλευε καὶ
ἔδρεπε τὰς ἐπευφημίας ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ Συντάγματος ὁ Καλ-
λέργης, καὶ ἔφιππος ἀντὶ νὰ λάβῃ τὴν συνήθη ὁδὸν τοῦ περιπάτου
ἐτραπη πρὸς τὸ κέντρον τῆς εἰς τὸ κατακόρυφον εὐρισκομένης ἐξε-
γέρσεως. Παράφοροι οἱ νέοι συνέλαβον τὰ ἡνία τοῦ ἵππου του κραυ-
γάζοντες κατὰ τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ Ὁθων προσεκάλεσε πάραυτα
νὰ σχηματίσῃσι κυβέρνησιν οἱ Κωλέττης καὶ Μεταξᾶς· ἐν τῇ
ἐκλογῇ δὲ ἐπέτυχεν ὅλος ὁ συνδυασμὸς τοῦ Καλλιφρονᾶ.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ βουλευτικῇ περιόδῳ ἐξελέγη αὐθις βουλευτὴς
μεθ' ὅλων τῶν φίλων του καὶ οὔσης ἤδη τῆς σειρᾶς του, καὶ πρόε-
δρος τῆς Βουλῆς, ὅτε ὑποβλεπόμενος ὑπὸ τῆς Αὐλῆς, πάντοτε κατη-
γορήθη συνωμότης καὶ παρεπέμφθη διὰ βουλευματος εἰς τὴν ποι-
νὴν τῆς λαμητιόμου, ὡς ἔλεγε τὸ βουλευμα σπεύδον νὰ ὀρίσῃ καὶ τὴν
ποινὴν ὡς καὶ τὸ ἐγκλημα « . . . διότι διὰ τῶν ἐνόπλων, οὓς εἶχε
συγκεντρώσει εἰς τὸν δῆμον Φυλῆς ἐσχόπει νὰ φέρῃ τὴν ἐξωσιν τοῦ
Ὁθωνος ἀπὸ τὸν θρόνον καὶ τὰ βασιλικά αὐτοῦ δικαιώματα καὶ νὰ
ἀνακηρύξῃ τὴν δημοκρατίαν »· ἀπέσχον ὅμως νὰ προβῶσι κατ' αὐτοῦ,

διότι περιεβάλλετο μὲ τὴν ἀπαράβιαστον τοῦ βουλευτοῦ Τήθενον καὶ ἐπεφυλάχθησαν νὰ τὸν εἰσαγάγωσιν εἰς δίκην μετὰ τὸ τέλος τῆς Βουλῆς, ὅτε προλαμβάνων ὁ Καλλιφρονᾶς προὐκάλεσεν ἐπιτηδεῖως ἀποδοκιμασίαν τῆς Βουλῆς κατὰ τῆς ἰσχυρᾶς Κυβερνήσεως καὶ ἐπέτυχε τὴν πτώσιν τῶν Κουντουριώτου καὶ Ρούφου.

Τὸ ἐπεισόδιον τῆς ὑφηνθείσης κατηγορίας του ἐπὶ συνωμοσίᾳ ἔχει οὕτω :

Ἡ Κυβέρνησις ἔπαυσε τὸν δῆμαρχον Φυλῆς, φίλον του στενόν. Ὁ Καλλιφρονᾶς εἶχε πάντοτε ἀφωσιωμένους φίλους. Καὶ ὁ δῆμαρχος, ὅστις οὔτε τὸν Ὅθωνα, οὔτε τὴν Κυβέρνησιν ἐγνώριζεν, ἀλλὰ μόνον τὸν Καλλιφρονᾶν, δὲν ἀνεγνώρισε τὴν παῦσιν του ὅτε τοῦ ἤλθε, καὶ ὅτε τὸν διέταξαν νὰ παραδώσῃ τὴν σφραγίδα καὶ τὰ ἀρχεῖα ἀπήντησε :

— Νὰ ἐρωτήσω πρῶτον τὸν Καλλιφρονᾶν.

Ὅτε δὲ ἐξεβιάσθη πλέον καὶ ἔβλεπε τὴν παρανομίαν ὁ ἄνθρωπος, ἐφώναξεν ἐν ἀγανακτήσει :

— Ἄμ' αὐτὸ εἶνε λοιπὸν τὸ Σύνταγμα ποῦ ἐζητήσαμε : αἱ λοιπὸν ἐμεῖς ποῦ ἐκάμαμε τὸ Σύνταγμα θὰ κάμωμε καὶ τὴ Δημοκρατία !

Ἄρα συνωμοσία ὑπάρχει, εἶπεν ἡ κυβέρνησις, ὁ Καλλιφρονᾶς ἀρχισυνωμότης καὶ εἰς τὴν λαϊμητόμον ! Ἀλλὰ πρὶν ἢ γίνῃ τοῦτο καὶ πρὶν ἢ σταλῇ εἰς τὴν λαϊμητόμον, κατὰ τὴν ἀμίμητον σκέψιν τῆς Κυβερνήσεως, ὁ Καλλιφρονᾶς ἐπάτει ἐπὶ τῶν ἐρεπίων τῆς γενόμενος ὑπουργὸς εἰς τὰ 1849 πρῶτον νομίζομεν, δι' εὐφυοῦς προξικιστήματός του ἐν τῇ Βουλῇ, ὡς ἐξῆς : Καταλιπὼν τὴν ἔδραν τοῦ προέδρου ἐπέπεσε σφοδρῶς κατὰ τῆς κυβερνήσεως ἐπὶ τῇ παύσει τοῦ δημάρχου του καὶ ἄλλων, χαρακτηρίσας τὸ μέτρον τῆς παύσεως, ὡς πειθαρχικὴν ποινήν, ἔκνομον. Ὁ ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης Γ. Ράλλης ἐπέδειξε τὸν ποινικὸν νόμον, ἀλλ' ὁ εὐφύης Καλλιφρονᾶς, ἀποστομόνων τὸν νομομαθὴ ἀπήντησεν, ὅτι τὰ ἐπιδειχθὲν ἥρθεον ἀφορὰ μόνον τοὺς δημοσίους ὑπαλ-

λήλους, ἡ δὲ βουλὴ ἔκλινε πρὸς τὴν γνώμην του. Ὁ ἀγὼν ἦν ἐξ ἴσου ὑπὲρ τῶν δημοτικῶν ἐλευθεριῶν, ὧν πρόμαχος ἀείποτε παρέσθη ὁ Καλλιφρονᾶς, καὶ κατὰ τῆς Κυβερνήσεως. Τὸ ὑπουργεῖον ζητεῖ νὰ θέσῃ ζήτημα ἐμπιστοσύνης, ἀλλὰ ζωηρῶς ἀνθίσταται, προβάλλων ὅτι ζήτημα ἐμπιστοσύνης δὲν δύναται νὰ τεθῇ ἐπὶ θέματος κατὰ τοῦ Νόμου καὶ κερδίζει ὁ Καλλιφρονᾶς, ὡς πρόεδρος δὲ ἀποστέλλει ταχέως ἀντίγραφον τοῦ πρακτικοῦ, ἵνα ἐγκυκλίως κοινοποιηθῇ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Κράτους· ὁ σάλος δὲν εἶχε κοπάσει, ὅτε καταγγέλλει ὁ Καλλιφρονᾶς τὸν νομάρχην πρωτευούσης Ζυγομαλᾶν ἐπὶ κλοπῇ καὶ πλυστογραφίᾳ εἰς τὸν εἰσαγγελεῖα Σκαλιστήρην αὐτὸς δὲν ἐνεργεῖ ἀνακρίσεις καὶ ἐρωτώμενος ἀπαντᾷ ὅτι τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης τὸν ἀποτρέπει.

— Ποῦ εἶναι τὸ ἔγγραφον, λέγει ὁ Καλλιφρονᾶς, τοῦ ὑπουργείου, διὰ νὰ ἀνακαλύψῃ ἐν ἔγγράφῳ εἰσθῇ τοιαύτη διαταγή.

Ὁ Σκαλιστήρης ἀπειλούμενος ὅτι θὰ καταγγελοῖ ἀποσπᾷ τοιοῦτον ἔγγραφον ἀπὸ τὸν νέον ὑπουργὸν Ροῦφον ὅτε ὁ Καλλιφρονᾶς ἐπιτίπτει ἐν τῇ βουλῇ ἐπὶ τούτῳ κατὰ τοῦ ὑπουργείου, ἡ βουλὴ ὀρίζει ἡμέραν ἵνα ἀπολογοθῇ, ἀλλὰ τὸ ὑπουργεῖον, δὲν προσέρχεται καὶ ὁ πρόεδρος Καλλιφρονᾶς, ἀφου ἐκάλεσε τοὺς ὑπουργοὺς διὰ ὑπαλλήλου τῆς βουλῆς, συνδέει τὰ δύο σκανδαλώδη ζητήματα, χαρακτηρίζει τὴν διάγωγὴν τῆς κυβερνήσεως ὡς περιφρονητικὴν πρὸς τὴν βουλήν, καὶ θέτων τὰ ζητήματα, εὐφυῶς ἐρωτᾷ τὴν βουλήν.

— Οἱ παραδεχόμενοι τὰς περιφρονήσεις αὐτὰς πρὸς τὴν βουλήν νὰ ἐγερθῶσι.

Οὐδεὶς καὶ ἐκ τῶν κυβερνητικωτέρων τολμᾷ νὰ ἐγερθῇ, ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν συνωστιζομένων ἀκροατηρίων τοῦ τότε λαοῦ, καὶ θεὶς ὁ πρόεδρος καὶ ἀντιστρόφως τὴν ἐρώτησιν, καὶ προσθεὶς ἔκφρασιν ἀποδοκιμασίας συναρπάζει τὴν βουλήν εἰς ἀποδοκιμασίαν κατὰ τῆς κυβερνήσεως. Οἱ ὑπουργοὶ καλοῦνται εἰς τὰ ἀνάκτορα ὑπὸ τοῦ θυμωθέντος Ὁθωνος, φήμῃ διατρέχει ὅτι τὸ ὑπουργεῖον πίπτει ἢ ἡ βουλὴ διαλύεται, καὶ πάντες οἱ βουλευταὶ, περιδρεῖς εἰς τὸ ἀκου-

σμα τῆς διαλύσεως, συνέρχονται εἰς τοῦ Καλλιφρονᾶ προτείνοντες, ἵνα ἐπιτροπὴ ἀνέλθῃ εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ ὁμολογήσῃ τὰ φιλοδασιλικά των αἰσθήματα· ὁ Καλλιφρονᾶς ἀποκρούει αὐτὰ καὶ ἐνῷ τοὺς προσφέρει καφῆ καὶ σκέπτεται ὀξέως ἵνα σώσῃ τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς βουλῆς, καλεῖται εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ ἀνατίθεται αὐτῷ τὸ ὑπουργεῖον τῶν ναυτικῶν ὑπὸ τὸν ναύαρχον Κανάρην.

Τοιοῦτο πολιτικὸν στάδιον, πλήρες δράσεως μεγάλης, διέτρεξεν ὁ Καλλιφρονᾶς μέχρι τοῦ 1863, ὡς ὑπουργὸς ἢ βουλευτὴς ἐπιτυχῶν πάντοτε πλὴν τοῦ 1861 ὅτε ἰσχυρῶς πολεμηθεὶς ἀπέτυχεν, ὑπὸ τὸ κράτος ὅμως ὡς ὁμολογεῖται καλπονοθεύσεως. Τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος κατηγορηθεὶς ὅτι συνεννοούμενος μετὰ τῆς ἐν Ναυπλίῳ ἐπαναστάσεως ἐπέδωκε τὴν ἐξωσιν τοῦ Ὁθωνος συνελήφθη καὶ ἐφυλάκισθη ὡς τόσοι ἄλλοι νέοι φίλοι του εἰς Μενδρεσέν. Διαδοθέντος ὅμως ὅτι ὑπὲρ τοὺς 300 πολίτας προητοιμάζοντο νύκτωρ νὰ ἐπιπέσωσι— ἦτο ἡ τελευταία τῶν ἀποκρέω— καὶ νὰ τὸν ἀπέλευθερώσωσι, μετέφερον αὐτὸν ἐν μέσῳ δάσους λογχῶν εἰς Πειραιᾶ καὶ τὸν ἀπεβίβασαν ἐπὶ ἀτμοπλοίου διὰ Κύθον. Ἐκεῖθεν δὲ μετὰ τὸ δράμα τῆς ἀνιέρου σφαγῆς τῶν τριῶν μαρτύρων τῆς ἰδέας τῆς ἐξώσεως τοῦ Ὁθωνος, Λεωτσάκου, Μωραϊτίνῃ καὶ Σκαρβέλῃ μετηνέχθη μετ' ἄλλων ἐξορίστων εἰς τὴν ἐν Μυκόνῳ μονὴν τῆς Τουρλιανῆς, ὅπου ἔμεινεν ἐν φυλακῇ ἐπὶ τέσσαρας μῆνας καὶ ἐπανήλθεν, ὅτε ἐδόθη γενικὴ ἀμνηστία, ὀλίγους μῆνας πρὸ τῆς ἐξώσεως τοῦ Ὁθωνος.

ΙΑ΄.

Ἡ ΝΥΞ ΤΗΣ 8 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Ἀπὸ τοιαύτας δὲ ὀρμώμενος ἀρχὰς ὁ Καλλιφρονᾶς, εὐθύς, ἅμα τῇ ἐκ τῆς ἐξορίας ἐπανόδῳ του, ἐφρόντισε νὰ ἐπανεύρῃ τοὺς φίλους του, τοὺς ὁμοφρονοῦντας αὐτῷ, καὶ νὰ συνεννοηθῇ μετ' αὐτῶν περὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ μέλλοντος. Ἀκρῶς ἀντίβασιλικὸς τῶρα, ἐν πεποιθῆσει διατελῶν, ὅτι ὁ Ὄθων, διὰ τῶν ἔργων καὶ τῶν πράξεων αὐτοῦ δὲν ἐξυπηρέτει ὡς ἔδει τὰ Ἐθνικὰ συμφέροντα, ἐπίστευεν, ὅτι ἡ Ἑλλάς ἐσώζετο, ἂν ὁ Βασιλεὺς ἐκεῖνος, ἐξέλιπε. Πλάνη ἴσως, ἀλλὰ πλάνη, εἰς τὴν ὅποιαν ὑπέπεσαν οἱ ἐπιστημότεροι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἄνδρες, πρὸς τοὺς ὁποίους δὲν δύναται ν' ἀποδοθῇ ἡ μομφή, ὅτι ἐνήργησαν, ὅπως ἐνήργησαν, χωρὶς τὰς ἐνεργείας αὐτῶν νὰ ἐμπνέῃ πάντοτε τὸ Ἐθνικὸν συμφέρον.

Ὅπως ἐν τοῖς προηγούμενοις κεφαλαίοις εἶδομεν, ὁ Καλλιφρονᾶς πρωτοστατῶν ἐν τῇ ἐπαναστατικῇ κινήσει παρευρίσκειτο εἰς ὅλα τῶν συνωμοτῶν τὰ διαβούλια. Ἦτο δὲ ἐν πληρεστάτῃ γνώσει τῶν λαμβανομένων ἀποφάσεων. Ἄλλ' ἄφ' ἧς ὁ Βουλγαρὴς καὶ ὁ Ζαΐμης ἐκρύβησαν ὅπως ἀποφύγουν τὴν σύλληψίν των, οἱ ἐπαναστάται ἤρχισαν καταλαμβανόμενοι ἀπὸ ἀποθάρρυνσιν, ἡ ὁποία ἂν δὲν κατεπολεμεῖτο, ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς, ἡδύνατο νὰ ματαιώσῃ ὅλας τὰς ἕως τότε ἐνεργείας, καὶ ὅλα τὰ σχέδια, ν' ἀφίση δὲ ἐκτεθειμένον ἐν τῇ Ἀκαρνανίᾳ, τὸν ἐπαναστατημένον ἤδη στρατηγὸν Γρίβαν καὶ τὸν Λεωτσᾶκον.

Ὁ Καλλιφρονᾶς ὅμως συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ Μακρυγιάννη, ἀνέλαβε νὰ ἐνεργήσῃ οὕτως ὥστε οἱ συνωμῶται νὰ ἀναθαρρήσωσι, καὶ νὰ ἦναι ἔτοιμοι διδομένου τοῦ συνθήματος νὰ προκινδυνεύσωσιν ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἰδέας των. Καὶ ἀνεζήτησε μὲν ὁ Καλλιφρονᾶς ν' ἀν εὗρῃ τὴν κρύπτῃν τοῦ Βούλγαρη καὶ τοῦ Ζαΐμη ὅπως συν-νενοηθῇ μετ' αὐτῶν. Ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσεν. Οἱ δύο ἐκεῖνοι τῆς ἐπαναστάσεως ἄρχηγοί, μὴ λαθόντες εἰσέτι ὀριστικὰς ἀποφάσεις περὶ τῆς ἡμέρας τῆς ἐνεργείας, καὶ ὑπεθέτοντες ὅτι εἶχον ἀκόμῃ εἰς τὴν διαθέσιν των χρόνον ἐπαρκῆ πρὸς τοῦτο, ἐφησυχάζον εἰς τὰς κρύπτas των, χωρὶς νὰ φροντίσωσι καὶ εἰδικοποιήσωσι τοὺς συνεργάτας των περὶ τοῦ πρακτέου.

Ἀπετυχὼν ὅμως εἰς τὰς πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ Βούλγαρη καὶ τοῦ Ζαΐμη ἐνεργείας του ὁ Καλλιφρονᾶς, δὲν ἀπηλπίσθη. Εἰδοποίησεν ἓνα πρὸς ἓνα τοὺς θερμοαίμους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης νέους ὅπως συγκεντρωθῶσι τὴν νύκτα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Μακρυγιάννη, διότι ἡ ἰδικὴ του οἰκία κατεσκοπεύετο ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῆς Κυβερνήσεως, καὶ ὅταν οἱ προσκληθέντες εἰς τὴν σύσκεψιν προσῆλθον, ὁ Καλλιφρονᾶς ἔλαβε τὸν λόγον :

— Δὲν θέλω νὰ σκεφθῶ, εἶπεν, ὅτι οἱ ἀρχηγοί μας μᾶς ἐγκατέλειψαν, οὔτε νὰ ὑποθῶ, ὅτι ἐφοβήθησαν. Ἀλλ' ἐφ' ὅσον αὐτοὶ κρύπτονται, καὶ κάμνουν καλὰ διότι δὲν πρέπει νὰ συλληφθoύν, ἡμεῖς, οἱ ἐλεύθεροι ἀκόμῃ, ὀφείλομεν νὰ μὴ παύσωμεν ἐνεργοῦντες. Ὁ Γρίβας κύριοι ἐπανεστατήσεν. Ἀλλὰ κατὰ τοῦ Γρίβα ἐτοιμάζεται νὰ σταλῇ στρατός. Σὰς ἐρωτῶ, πρέπει ἡμεῖς οἱ ὅποιοι παρεκινήσαμεν τὸν Γρίβαν νὰ ἐπανεστατήσῃ, νὰ τὸν ἀφίσωμεν τώρα ἐκτεθειμένον ;

— Ὅχι, ὄχι. ἀνέκραξαν ἐνθουσιώδεις φωναί.

— Καὶ ἀφοῦ ἔχομεν τόσα παραδείγματα, ὅτι αἱ ἐπαναστάσεις τῶν ἐπαρχιῶν δὲν εὐδοκимоῦν, καὶ καταλήγουν εἰς μίαν αἱματηρὰν τραγωδίαν, ἂν πρὸς αὐτὰς φαίνεται ψυχρά καὶ ἀδιάφορος ἡ πρωτεύουσα, δὲν ἔχομεν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐξεγερθῶμεν καὶ ἡμεῖς ἐδῶ ;

— Ναί, ναί, ἀπήντησαν οἱ ἄλλοι.

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ ΔΕΛΙΓΕΩΡΓΗΣ

Ἐκ τῶν πρωτοεργῶν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1862, συντάξας τὸ ψήφισμα, διὰ τοῦ ὁποίου κατελύετο ἡ δυναστεία τοῦ Ὑδωνος.

— Ἄς προπαρασκευασθῶμεν λοιπὸν διὰ τὴν ἐξέγερσιν. Ἐπὴγες εἰς τοὺς Εὐέλπιδας, Ἰάλεμε ;

— Ναί, ἀπήντησεν ὁ Ἰάλεμος. Ἀπὸ τὸ πρῶτὸ σήμερα κατέβηκα εἰς τὸν Πειραιᾶ. Εὐτυχῶς οἱ Εὐέλπιδες εἶχον ἐξοδὸν σήμερον, καὶ κατῴρθωσα νὰ συνομιλήσω μὲ τοὺς περισσοτέρους ἐξ αὐτῶν.

— Καὶ τί σοῦ εἶπαν;

— Ὅτι εἶνε σύμφωνοι μαζί μας. Περιμένουν ἐξ Ἀθηνῶν τὸ σύνθημα. Ἄμα ἡ πρωτεύουσα ἐπαναστατήσῃ, θὰ λάβουν τὰ ὅπλα καὶ ἐκεῖνοι, θὰ φύγουν ἀπὸ τὴν σχολήν, καὶ θὰ ἐνωθῶν μὲ τοὺς ἐπαναστάτας.

— Πιστεύεις ὅτι θὰ τὸ κάμουν ;

— Ἄν τὸ πιστεύω ; Ἀλλὰ δὲν ἤξεύρεις λοιπόν, ὅτι τὴν νύκτα ποῦ ἔφευγαν οἱ Βασιλεῖς, οἱ Εὐέλπιδες παρατεταγμένοι εἰς τὴν ἀποβάθραν, δὲν ἐφώναζαν οὔτε ἓνα ζήτην, παρ' ὅλας τὰς διαταγὰς ποῦ εἶχε δώσει ἀπὸ τὴν ἡμέραν ὁ Σπυρομήλιος ; Ἄς δώσωμεν ἐμεῖς τὸ σύνθημα Καλλιφρονᾶ, καὶ σοῦ ὑπόσχομαι, ὅτι οἱ Εὐέλπιδες ἀμέσως θὰ ἐπαναστατήσουν.

— Καὶ σὺ Παράσχῃ ; Συνεννοήθης καθόλου μὲ τοὺς φοιτητάς ;

— Μὲ τοὺς περισσοτέρους. Ὅλοι εἶνε σύμφωνοι. Τὸ σύνθημα περιμένουν.

— Καὶ ὁ Παπαδιαμαντόπουλος ; Τί λέγει ;

— Ἐγγυᾶται διὰ τοὺς ἄνδρας του. Ἄμα κάμωμεν ἡμεῖς τὴν ἀρχήν, τὸ ὀρεινὸν πυροβολικὸν θὰ στραφῇ κατὰ τῶν Ἀνακτόρων.

— Τότε λοιπόν, ἄς μὴ ἀναβάλωμεν περισσότερον. Αὐριον τὸ πρῶτ' ἐγώ, εἶπεν ὁ Καλλιφρονᾶς, θὰ μεταβῶ εἰς τὰ χωριά. Θὰ φέρω μέσα εἰς τὰς Ἀθήνας ὅλους τοὺς χωρικοὺς μου ὡπλισμένους. Μαζὶ μὲ αὐτοὺς ἐνοσούμενους μὲ τὸν λαόν, ἡ ὑπόθεσις τελειώνει θαυμάσια, καὶ ἡ πατρίς ἀπαλλάσσεται ἅπαξ διὰ παντὸς ἀπὸ τὸν Βαυαρὸν καὶ καὶ τοὺς ἐνοσούμενους του.

— Καὶ πότε θὰ ἐπιστρέψῃς ;

— Μεθαύριον τὸ πρῶτ'.

— Καὶ πότε θὰ κάμωμεν τὴν ἐναρξιν τῆς στάσεως ;

— Τὴν νύκτα τῆς 10 Ὀκτωβρίου θέλουν δὲν θέλουν, ὁ Βούλγαρης καὶ ὁ Ζαΐμης· ὥσῳ περνοῦν ἡ ἡμέραις, τόσῳ λαμβάνει καιρὸν ἡ Κυβέρνησις καὶ μᾶς κτυπᾷ. Ἐπειτα μὴ λησμονῶμεν καὶ τὸ ἄλλο, κύριοι.

— Ποίον ;

— Ὅτι σήμερον θὰ ἔμαθεν ὁ Ὅθων τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἀκαρνανίας. Ὅτι σήμερον θὰ ἔφθασαν εἰς τὰς Καλάμας ὁ Λαζαρίττος καὶ οἱ 700 στρατιῶταί του. Ἡ δύναμις αὐτὴ, εἰς τὴν διαθέσειν τοῦ Βασιλέως εἶνε πολὺ ἐπικίνδυνος. Ἐπειτα ὁ Βασιλεὺς ἔχει μαζί του μίαν φρεγάταν, καὶ δύο μικρότερα πολεμικά. Ἐχει ἀκόμη καὶ τοὺς ὑπασπιστάς του. Τὸν Βαλτινὸ τὸν φοβοῦμαι πολὺ. Ἐχει ἀρκετὴν δύναμιν εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν καὶ ἡμπορεῖ ἡ παρουσία του ἐκεῖ νὰ μεταβάλλῃ τὰ πράγματα.

— Καὶ τὸ ἄλλο ; ἀνέκραξεν ὁ Γλαρακῆς. Ἄν ὁ Βασιλεὺς μανθάνων τὴν ἐπανάστασιν ἐπιστρέψῃ εἰς Ἀθήνας ; Ἀπὸ τὰς Καλάμας ἕως τὸν Πειραιᾶ, ἡ « Ἀμαλία » φθάνει γρήγορα. Μεθαύριον τὸ πρῶτον ὁ Ὅθων εἴμπορεῖ νὰ εὐρίσκειται εἰς τὰς Ἀθήνας. Καὶ τότε τὸ πρᾶγμα εἶναι δυσκολώτερον. Ἄν εἴμεθα ἱκανοὶ νὰ τὸν ἐμποδίσωμεν ν' ἀποβιβασθῇ εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἴσως δὲν εἴμεθα τόσον ἰσχυροὶ ὥστε νὰ τὸν διώξωμεν μέσα ἀπὸ τὸ παλάτι του. Ἐχει φίλους ὁ Βαυαρὸς καὶ ἀφωσιωμένους ἀκόμη. Καὶ ὅλοι αὐτοὶ θὰ λάβουν θάρρος ἀμα μάχωνται μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ βασιλέως των. Ἐπειτα μὴ λησμονῇτε τοὺς Πρέσβεις. Οἱ ὅποιοι ἴσως ἐπέμβουν καὶ ἴσως ἀναλάβουν ὑπὸ τὴν προστασίαν των τοὺς Βασιλεῖς τῆς Ἑλλάδος. Τὰ Γαλλικὰ καὶ τὰ Ἑγγλέζικα καράβια σταθεύουν εἰς τὸν Πειραιᾶ, καὶ χρειάζονται μόνον μία ὥρα διὰ ν' ἀνέβουν οἱ ναῦταί των εἰς Ἀθήνας. Ἄμα γίνῃ τὸ πρᾶγμα αὐτό, τετέλεσται. Δὲν θὰ πιστεύετε βέβαια, ὅτι θὰ ἡμπορέσωμεν νὰ κτυπήσωμεν ἔστω καὶ ἓνα ξένον αὐτήν, χωρὶς νὰ προκαλέσωμεν νέας συμφορὰς κατὰ τῆς δυστυχισμένης πατρίδος. Δι' ὅλ' αὐτὰ πρέπει νὰ ἐπιταχύνωμεν τὸ κίνημα. Ἄν ὁ Βούλγαρης δὲν εὐρεθῇ ἐντὸς τῆς αὔριον, ἂν ὁ Ζαΐμης ἐξακολουθῇ νὰ κρύπτεται χωρὶς νὰ μᾶς φανερώνῃ τὸ μέρος ποῦ κρύ-

πτεται, τότε ἄς ἀνακηρύξωμεν μόνον ἀρχηγὸν τὸν Δεληγεώργην.

— Ἄς συνεννοηθῶμεν καλῶς, εἶπεν ὁ Καλλιφρονᾶς. Ἐγὼ αὖριον θὰ λείπω ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Ἐνας ἀπὸ σᾶς, ὁ Ἰάλεμος, ἢ ὁ Γλαράκης, ἢ ὁ Παράσχος, ἄς φροντίσουν ν' ἀνεύρουν τὴν κρύπτην τῶν ἀρχηγῶν. Δηλώσατέ τους ὅτι ἡ ἐπανάστασις πρέπει νὰ κηρυχθῇ καὶ θὰ κηρυχθῇ τὴν νύκτα τῆς 10 Ὀκτωβρίου. Ἄν αὐτοὶ δὲν θέλουν, τότε συνεννοηθῆτε μὲ τὸν Δεληγεώργην. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, κύριοι, τὴν νύκτα τῆς 10 Ὀκτωβρίου θὰ συναντηθῆτε ἐδῶ πάλιν ὅλοι ὠπλισμένοι. Ξεκινήσατε ἔπειτα διὰ τὴν πόλιν. Διασχίσατε τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ, πυροβολοῦντες καὶ σαλπίζοντες εἰς τὸν λαὸν τὸ μέγα κήρυγμα τῆς Ἐλευθερίας. Περάσατε ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν α' Ὠραίαν Ἑλλάδα».

— Καὶ σύ :

— Ἐγὼ μὲ τοὺς χωρικοὺς θὰ εὐρίσκωμαι εἰς τὴν «Παλαιὰν Καζάρμαν». Ἐκεῖ θὰ γείνη ἡ συνάντησις. Ἐκεῖ θὰ καταλυθῇ τὸ καθεστὼς καὶ ἐκεῖ θὰ ἀναζήσῃ πάλιν ἡ ἐλευθερία εἰς τὸν δυστυχισμένον τοῦτον τόπον...

Καὶ ἡ ἐπαναστατικὴ ἐκείνη συνάθροισις, ἡ τελευταία ἐξ ὧν ἔλαβον χώραν πρὶν ἢ ἐπέλθουν τὰ γεγονότα τῆς 10 Ὀκτωβρίου, διελύθη. Οἱ συναθροισθέντες ἀπῆλθον ἀνὰ μικρὰς ὁμάδας ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Μακρυγιάννη, ἀφοῦ ὑπεσχέθησαν, ὅτι τὴν νύκτα τῆς 10 Ὀκτωβρίου θὰ συνηθοῖζοντο πάλιν ἐκεῖ, διὰ νὰ προβῶσιν εἰς τὸ τολμηρότερον τῶν διαβημάτων.

Ἄλλ' ἡ νύξ ἐκείνη δὲν παρῆλθε μόνον μὲ τὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ Μακρυγιάννη ἐπαναστατικὴν συνέλευσιν. Καὶ ἄλλα, σοβαρὰ ἐπίσης γεγονότα, ἔλαβον χώραν τὴν νύκτα ἐκείνην, γεγονότα τὰ ὅποια ἐπέσπευσαν τὸ μοιραῖον τέλος τῆς δυναστείας τοῦ Ὁθωνος, τῆς τόσον λυσσῶδῶς καταπολεμηθείσης ὑπὸ τῶν ἀγνοτέρων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης πατριωτῶν, οἱ ὅποιοι πλανηθέντες ἐν τῇ περὶ Ὁθωνος γνώμῃ των, ἐθεώρουν καὶ ἀπεκάλουν αὐτὸν τύραννον.

Οὕτω, ἐν ᾧ χρόνῳ διήρκει ἡ συνάθροισις τῶν ἐπαναστατῶν, Κυβέρνησις νέας λαβοῦσα πληροφορίας παρὰ τῶν κατασκόπων τῆς, περὶ τῶν ἐνεργειῶν τῶν συνωμοτῶν, ἀπεφάσισε νὰ προβῇ εἰς τὴν λήψιν καὶ ἄλλων ἐκτακτῶν μέτρων, χωρὶς ἐπὶ τοῦ προκειμένου νὰ ἀναμένῃ τὰς ὁδηγίας τοῦ Βασιλέως, αἱ ὁποῖαι πάντως δὲν θὰ ἐλαμβάνοντο πρὸ τῆς 10 Ὀκτωβρίου.

Ἐσπευσμένως λοιπόν, τὴν αὐτὴν νύκτα τῆς 8 Ὀκτωβρίου, συνεκαλεῖτο εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ κατὰ τὰς νυκτερινὰς ἐκεῖνας ὥρας ἐξοδὸς τῶν ὑπουργῶν ἦτο ἐπικίνδυνος, παρατηρήθη τὸ περίεργον μὲν, ἀλλ' ὄχι καὶ ἀσύνηθες διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην φαινόμενον, ὅτι ἕκαστος τῶν ὑπουργῶν προσῆλθεν εἰς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, συνοδευόμενος ὑπὸ εἰκοτάδου ὀπλοφόρων πολιτῶν, οἱ ὁποῖοι ὑπόπτως ἐβλέπον πάντα, ὅστις ἤθελε τυχὸν εὐρεθῇ εἰς τὸν δρόμον των.

Σημειωτέον ὅμως, ὅτι αἱ περὶ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν οἰκίαι κατεῖχοντο ὑπὸ χωροφυλάκων καὶ τοῦτο εἶχε γνωσθῇ εἰς τὴν πόλιν. Συνεπῶς οἱ πολῖται, φρονίμως ποιοῦντες, ἀπέφευγον νὰ συγχάξουν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ὅπου ἡ παραμικρὰ παρεξήγησις, ἡδύνατο νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς τὸν περίφημον Μενδρεσέ.

— Κύριοι, εἶπεν ὁ πρωθυπουργὸς Κολοκοτρώνης εἰς τοὺς συνελθόντας ὑπουργούς. Σὰς ἐκάλεσα ἐκτάκτως ἀπόψε, διότι εἶναι ἀνάγκη νὰ σκεφθῶμεν σοβαρώτερον περὶ τῆς καταστάσεως. Καταστάσεως ἡ ὁποία παρ' ὅλην τὴν φαινομενικὴν γαλήνην, ἐπεδεινώθη εἰς βαθμὸν τρομακτικόν, ἂν πιστεύσω — καὶ πρέπει νὰ πιστεύσω — τὰς πληροφορίας τὰς ὁποίας ἔχω.

— Τί φοβεῖσθε; ἠρώτησεν ὁ Σπυρο-Μήλιος.

— Πολλὰ. Ἐν πρώτοις με ἐμβάλλει εἰς σοβαρὰν ἀνησυχίαν τὸ γεγονός, ὅτι οὔτε ὁ Βούλγαρος, οὔτε ὁ Ζαΐμης, συνελήφθησαν εἰσέτι.

— Εἰς αὐτὸ πταίει ὁ Μπακάλογλους, ἀνέκραξεν ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Σπυρο-Μήλιος. Καὶ ὁ Βασιλεὺς εἶχε δίκαιον μὴ ἔχων πολλὴν πεποίθησιν ἐπὶ τὴν ἀφασίωσιν τοῦ κυρίου αὐτοῦ.

— Παρακαλῶ, εἰς τί πταίει ὁ Διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας;

— Ἀκριβῶς εἰς τὸ ὅτι δὲν ἐπέτυχε τὰς συλλήψεις. Καὶ θέλετε νὰ μάθετε τὸ διατί ;

— Σὰς παρακαλοῦμεν ὁμιλήσατε, εἶπεν ὁ Μέξης.

— Ἡμεῖς κύριοι συνήλθομεν καὶ διετάξαμεν τὴν σύλληψιν τοῦ Βούλγαρη καὶ τοῦ Ζαΐμη. Καὶ τὴν ἀπόφασίν μας αὐτήν, μόνον εἰς τὸν Διευθυντὴν τῆς ἀστυνομίας ἀνεκοινώσαμεν.

— Παρακαλῶ, διέκοψεν ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Καὶ ὁ πρέσβυς τῆς Ἰταλίας ἔμαθε τὰς ἀποφασισθείσας συλλήψεις.

— Ναί. Ἄλλ' ὁ πρέσβυς τῆς Ἰταλίας δὲν ἐπῆγε βεβαίως νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν Βούλγαρην νὰ κρυφθῇ.

— Τί ἐννοεῖτε ; ἠρώτησεν ὁ Κολοκοτρώνης.

— Ἐννοῶ, κύριε Πρόεδρε, ὅτι τῆς ἀποφάσεώς μας, πρῶτοι ὅλων, ἔλαβον γνῶσιν οἱ Βούλγαρης καὶ Ζαΐμης. Ἀλλὰ πῶς ; Κανεῖς βεβαίως ἐξ ἡμῶν ὅλων, δὲν ἐπῆγε νὰ εἰδοποιήσῃ τοὺς κυρίους αὐτοὺς. Καὶ ἂν δὲν τοὺς εἰδοποίησεν ὁ ἀστυνομὸς Μπουκλάκος, τότε νὰ ἦσθε βέβαιοι, ὅτι τοὺς εἰδοποίησεν ὁ Μπακάλογλους. Αὐτὴ εἶναι ἡ γνώμη μου....

Οἱ ὑπουργοὶ εἰτήγησαν.

Πιθανῶς ὁ Σπυρομήλιος νὰ εἶχε δίκαιον, διότι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξηγηθῇ πῶς ἡ μυστικὴ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἀπόφασις, ἔγεινεν εὐθὺς γνωστὴ εἰς τοὺς ἀμέσως ἐνδιαφερομένους.

— Ὅπως δῆποτε καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, εἶπε σύνοφρος ὁ Κολοκοτρώνης, μὲ ἀνησυχεῖ πολὺ. Καὶ μὲ ἀνησυχεῖ, διότι ὁ Βούλγαρης κρύπτεται τόσο καλᾶ, χωρὶς ὁ ὑποκρύπτων αὐτὸν εἰς τὸν οἶκόν του, νὰ ὑπολογίζῃ τὰς συνεπείας τῆς πράξεώς του. Τὸ πρᾶγμα αὐτό, κύριοι, μοῦ γεννᾷ τὴν σκέψιν, ὅτι οἱ ἀντιπολιτευόμενοι, ἢ οἱ συνωμῶται, ὅπως κατήντησαν τὰ πράγματα, ἔχουν καὶ πολλοὺς καὶ φανατικούς ὁπαδούς, τοὺς ὁποίους ἡμεῖς δὲν γνωρίζομεν. Ἐπειτα, πρέπει νὰ γνωρίζετε καὶ τὸ ἄλλο σοβαρώτατον ἐπίσης. Μ' ἐπληροφόθησαν, ὅτι μὲ ὅλα τὰ μέτρα, τὰ ὅποια ἐλάβομεν, ἡ ἐπανάστασις ἐτοιμάζεται νὰ ἐκραγῇ διὰ τὰς Ἀθήνας.

— Πότε ;

— 'Απόψε ἴσως αὔριον πιθανῶς· μεθαύριον πιθανώτερον. Ὡρ-
σμένως, δὲν γνωρίζω πότε. 'Αλλ' ἐπιμένω εἰς τὴν ἀκρίβειαν τῆς
πληροφορίας μου.

— Ἡμεῖς ἐκάμαμεν ὅ,τι ἦτο δυνατόν νὰ γείνη, χωρὶς νὰ δώ-
σωμεν ἀφορμὴν νὰ διασαλευθῇ ἀπὸ μέρους ἡμῶν ἡ τάξις.

— Ἐν τούτοις, ἐπανελάβεν ὁ Κολοκοτρώνης, τὰ μέτρα μας
δὲν εἶνε πλήρη. Ἐτηλεγράφησα πρὸς τὸν Βασιλέα σήμερον ζητῶν
ὁδηγίας ἂν πρέπει νὰ διαθέσω τὸ πυροβολικὸν δι' ἐνδεχομένην περι-
στασιν.

— Τὸ πυροβολικόν ; Μήπως δὲν εἶνε εἰς τὴν διαθεσὶν μας, διέ-
κοψεν ὁ Σπυρομήλιος.

— Εἶνε ναί. Διότι ὁ Πετμεζᾶς εἶνε φίλος μας. 'Αλλὰ δὲν
εἰςέυρει κανεὶς τί εἰμπορεῖ νὰ γείνη ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν. Ἐν
πάσῃ περιπτώσει φρονῶ, ὅτι πρέπει νὰ σκεφθῶμεν σοβαρῶς ἐπὶ τοῦ
ἀντικειμένου τούτου.

— Ἡ ἀπαντησις ὅμως τοῦ Βασιλέως πότε θὰ φθάσῃ;

— Ἴσως αὔριον. Ὅπως δὴποτε ἡμεῖς πρέπει νὰ ἔχωμεν προ-
παρασκευάσει καλῶς τὰ πράγματα. Νομίζω, ὅτι ὁ Πετμεζᾶς πρέ-
πει ἀπὸ ἀπόψε νὰ λάβῃ καταλλήλους ὁδηγίας. "Αν ἔως αὔριον
βράδῃ δὲν ἔχωμεν τὴν γνώμην τοῦ Βασιλέως, τότε ἡμεῖς πρέπει ν'
ἀναλάβωμεν ὅλην τὴν εὐθύνην τῶν ἐνεργειῶν μας. Νομίζετε, ὅτι ὁ
κύριος Σπυρομήλιος πρέπει νὰ δώσῃ ἀπόψε τὰς ὁδηγίας αὐτὰς εἰς
τὸν Πετμεζᾶν ;

— Ποίας ὁδηγίας;

— Νὰ τοποθετήσῃ τὰ κανόνια τοῦ πρὸ τῶν Ἀνακτόρων.

Οἱ ὑπουργοί, μετὰ τινὰς ἀκόμη συζητήσεις, συνεφώνησαν. Ἀγ-
γελιαφόρος δὲ τοῦ ὑπουργείου ἐξεπέμφθη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πετ-
μεζᾶ ὅπως προσκαλέσῃ αὐτὸν ἐξ ὀνόματος τοῦ ὑπουργοῦ εἰς τὸ
ὑπουργεῖον.

— Εἶνε ἀνάγκη ἀκόμη, ἐξηκολούθησεν ὁ Κολοκοτρώνης, νὰ
συλλάβωμεν ὅλους ἐκείνους τοὺς θερμοκεφάλους νέους, οἱ ὅποιοι δὲν
παύουν ἐξερεθίζοντες τὸν λαὸν μὲ τοὺς λόγους καὶ τὰ ἔθρακα καὶ

τὰ ποιήματά των. Καὶ περὶ τοῦτου ἐζήτησα τὰς ὁδηγίας τοῦ Βασιλέως. Ἄλλ' ἂν βραδύνουν αἱ ὁδηγαί αὐταί, τί πρέπει νὰ κάμωμεν; ὅα καθήμεθα μὲ ἐσταυρωμένους τὰς χεῖρας, βλέποντες μακαρίως ὑπονομευομένην τὴν τάξιν, ὑποσκαπτόμενα τὰ θεμέλια τοῦ θρόνου, διασαλευόμενον τὸ καθεστώς;

— Ὅχι βεβαίως, ἀνέκραξεν ὁ Σπυρομήλιος. Ἐγὼ μάλιστα νομίζω, ὅτι ἀπὸ ἀπόψε πρέπει νὰ ἀρχίσουν ἄνθρωποι αἱ συλλήψεις.

— Δὲν βλέπω τί τὸ παράλογον εἰς τοῦτο. Ἀλλὰ — εἶπεν ὁ Κολοκοτρώνης — ἀφ' οὗ ἐζητήθησαν αἱ ὁδηγαί τοῦ Βασιλέως, ὥς ἀναμείνωμεν αὐτὰς ἕως αὐριον τὸ ἐσπέρας. Ἐπειτα ἐνεργοῦμεν μόνοι μας.

Καὶ ἐπὶ τοῦτου συνεφώνησαν οἱ ὑπουργοί, παρεσχέθη δὲ πλήρης ἐλευθερία ἐνεργείας εἰς τὸν πρωθυπουργόν, ἐπιμένοντα καὶ ἰσχυρίζομενον, ὅτι εὐρίσκοντο ἐν παραμοναῖς ἐπαναστάσεως. Ἐπειδὴ δὲ ἄλλο θέμα πρὸς συζήτησιν δὲν ὑπῆρχε, δὲν ἔφθασαν δὲ καὶ αἱ ἐκ τῶν ἐπαναστατημένων μερῶν ἀναμενόμεναι εἰδήσεις, τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἔληξε περὶ τὸ μεσονύκτιον, καθ' ἣν ἀκριβῶς ὥραν, ἔληγε καὶ ἡ ἐν τῇ οἰκίᾳ Μακρυγιάννη ἐπαναστατικὴ συνάθροισις.

Τὴν αὐτὴν ὁμῶς νύκτα, καὶ ἄλλο γεγονός ἔλαβε χώραν, οὐχὶ ἄσχετον πρὸς τὴν τραγωδίαν τῆς 10 Ὀκτωβρίου.

Πολὺ μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ἀπὸ τοῦ μέγαρον τῆς Ἰταλικῆς Πρεσβείας, ἀνεχώρησε μία ὁμάδα μὲ ἐσβεσμένους τοὺς φανούς, τῆς ὁποίας ἐπέβαιναν ὁ Πρεσβευτὴς τῆς Ἰταλίας Μαμιάνη.

Ἡ κατὰ τοιαύτην ὥραν, καὶ ἡ κατὰ τοσοῦτον μυστηριώδη τρόπον μεταμεσονύκτιος ἐξοδος τοῦ Ἰταλοῦ πρεσβευτοῦ, δὲν ἦτο βέβαια γεγονός σύνθηρος. Ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ἰταλίας δὲν εἶχε κανένα λόγον νὰ ἐξέλθῃ τοῦ μεγάρου τοῦ μὲ τόσας προφυλάξεις καὶ νὰ διασχίσῃ τὴν πολιν ἐπιβαίνων ἀμάξης μὲ ἐσβεσμένους φανούς, ὥς τις συνωμότης ἢ ὡς ἐραστής, σπυῖδων εἰς τὴν ἐρωτικὴν του συνέντευξιν. Ἄν δὲ παρήτησε τὴν ἀνάπαυσίν του καὶ τὴν χλιδὴν τοῦ μεγάρου τοῦ διὰ νὰ ἐξέλθῃ κατὰ τοιαύτην ὥραν, πάντως θὰ ἔπραξε τοῦτο διὰ λόγους σοβαρωτάτους.

Καὶ πράγματι· ὁ πρεσβευτὴς μετὰ ἑλιγμοὺς πολλοὺς ἔφθασεν εἰς οἰκίαν κειμένην σχεδὸν ἐν αὐτῇ τῇ πλατείᾳ τοῦ Συντάγματος, κατήλθεν εἰς ὀλίγην ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν, διέταξε τὴν ἀμαξίαν του νὰ ἐπανέλθῃ μετὰ χρονικόν τι διάστημα, καὶ ἔπειτα εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ἐκείνην, τῆς ὁποίας ἡ θύρα εἶχεν ἀνοίξει εὐθὺς ὡς ἠκούσθη τῆς ἀμαξίας ὁ κρότος.

Εἰς τὴν οἰκίαν ἐκείνην ἐκρύπτετο ὁ Ζαΐμης, ὁ ὁποῖος εἶχε μείνει ἄυπνος μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης ἀναμένων τὸν Ἰταλὸν πρεσβευτήν.

Πῶς ὅμως ὁ Μαριάνης ἐγνώριζε τὸ μέρος εἰς τὸ ὅποιον τόσον ἀσφαλῶς ἐκρύπτετο ὁ Ζαΐμης, καὶ διατί τόσον λυσσῶδῶς εἰργάζετο ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἐπαναστάσεως, εἶναι ἐκ τῶν μυστηρίων ἐκείνων, τῶν ὁποίων ἡ διαλεύκανσις ἀνήκει εἰς ἄλλους. Σκοπὸς τοῦ παρόντος βιβλίου εἶναι ἡ ξηρὰ ἀλλὰ πιστὴ ἀφήγησις τῶν λεπτομερειῶν τῆς μεγάλης τραγωδίας τῆς ἐξώσεως, καὶ πᾶσα κρίσις ἢ παρέκκλασις θὰ ἀντιβαίνει πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ βιβλίου τούτου.

Ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ἰταλίας συναντηθεὶς μετὰ τοῦ Ζαΐμη, εἰήτησε νὰ πείσῃ αὐτὸν ὅτι ἡ ἐπανάστασις ἦτο ἀνάγκη νὰ κηρυχθῇ τὸ ταχύτερον καὶ ἐν Ἀθήναις.

— Δὲν εἶνε καιρὸς ἀκόμη, ἀπήντησεν ὁ Ζαΐμης.

— Ἴδου τὸ σφάλμα σας, ἀπήντησεν ὁ πρεσβευτὴς. Εἰζεύρετε τί ἀπεφάσισαν ἀπόψε οἱ ὑπουργοί, νὰ καταπνίξουν διὰ πυρὸς καὶ διὰ σιδήρου πᾶσαν ἐξέγερσιν.

— Καὶ πιστεύετε ὅτι θὰ τὸ κατορθώσουν ;

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἔξω εἰς τὸν σκοτεινὸν δρόμον τῆς οἰκίας ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐλάβανεν χώραν ἡ συνομιλία ἐκείνη, διῆλθεν ὁμάς ἀντιοθωνιστῶν. Οἱ ἀποτελοῦντες τὴν διερχομένην ὁμάδα θὰ εἶλον φαίνεται κάμει ἀφρόνους σπονδὰς εἰς τὸν Βάκχον, διότι ἔψαλλον μεγαλοφώνως, ἐν ἐκ τῶν σατυρικῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀσμάτων, τὰ ὅποια λαϊκοὶ ποιηταὶ συνέθετον διὰ νὰ ψάλλῃ ὁ μεθυσκόμενος ὄχλος. Καὶ ἡ φωνὴ τῶν διερχομένων ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς οἰκίας, ἰσχυρὰ, τρομομακτικῶς θορυβώδης, ταρασσούσα τὸν νυκτερινὸν ὕπνον τῶν φιλησύχων κατοίκων τῆς ὁδοῦ ἐκείνης, ἠκούετο ψάλλουσα :

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχήν

φυλ. 70

«Τοῦ Σκούφου τὸ καπέλλο
τὸ κάνανε σκαμνί
νὰ κάτῃ ἡ Ἀμαλία
νὰ κάνῃ τὸ παιδί...»

— Τοὺς ἀκούετε, κύριε πρεσβευτά, εἶπε τότε ὁ Ζαΐμης εἰς τὸν Μαμιάνη, τραγουδοῦν. Ἀλλὰ κάθε λέξις τοῦ τραγουδιοῦ των εἶνε καὶ μία χυδαιοτάτη ὕβρις πρὸς τὴν Βασίλισσαν. Ἀλλὰ τοὺς ὕβριστάς τούτους κανεῖς δὲν τολμᾷ νὰ τοὺς πειράξῃ. Καὶ ὅμως ὅ,τι λέγουν αὐτοὶ τὴν στιγμὴν ταύτην, εἶνε ἱκανὸν νὰ τοὺς στείλῃ εἰς τὴν λαμνητόμον.

— Ἐχεις τὰς πεποιθήσεις σου, σύ, κύριε Ζαΐμη, ἀπήντησεν, ἐπιμένων ὁ πρεσβευτής, ἀλλ' ἔχω κ' ἐγὼ τὰς πληροφορίας μου. Καὶ σοῦ λέγω τοῦτο. Μὴ ἀναβάλλετε περισσότερον. Μεθαύριον ἴσως δὲν ἔχετε καιρόν.

Ἀλλ' ὁ Ζαΐμης ἐξηκολούθει ἰσχυρογνώμωνως ἀπαντῶν, ὅτι ἡ ἡμέρα τῆς κηρύξεως τῆς ἐπαναστάσεως δὲν ἔφθασεν εἰσέτι. Καὶ ὁ Μαμιάνης ἐρεθιζόμενος :

— Μὲ ἀναγκάζεις, εἶπε, νὰ παραβῶ τὴν διπλωματικὴν ἐχέμυθειαν.

— Ἄν τὸ πρᾶγμα δύναται νὰ ὠφελήσῃ, κάμε το, κύριε πρεσβευτά. Ἄλλως τε ἐγὼ δὲν θὰ εἰπῶ τίποτε εἰς κανένα. Εἰξεύρετε πόσον σέβομαι τὰ διπλωματικὰ ἀπόρρητα.

— Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, κύριε Ζαΐμη, μαθετε, ὅτι οἱ πρέσβεις Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἀναμένουν ὁδηγίας παρὰ τῶν Κυβερνήσεών των, ὅπως ἐπέμβουν ὑπὲρ τοῦ Ὁθωνος. Καὶ ἂν ἡ τοιαύτη ἐπέμβασις διαταχθῇ, τότε οἱ σκοποὶ καὶ τὰ σχέδιά σας ναυαγοῦν ἀνεπιστρεπτί.

— Ἀλλὰ πῶς ; Εἶνε δυνατὴ τοιαύτη ἐπέμβασις ;

— Ὅλα εἶνε δυνατὰ καὶ ἐνδεχόμενα. Σὰς εἰδοποίησα· σκεφθῆτε τώρα καὶ πράξατε, ὅπως σεῖς νομίζετε καλλίτερον.

Θεωροῦμεν ἀπαραίτητον νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι ὁ πρε-

σθευτῆς τῆς Ἰταλίας κόμης Μαμιάνη δὲν ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν, βεβαιῶνων τὸν Ζαΐμην, ὅτι οἱ πρέσβεις θὰ ἐπενέβαινον ὑπὲρ τοῦ Ὄθωνος.

Ὁ τότε ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Ν. Δραγούμης, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκρήξεως τῶν ταραχῶν, μετέβη εἰς ἐπίσκεψιν τῶν πρέσβεων. Καὶ τὸν μὲν τῆς Γαλλίας πρεσβευτὴν Βουρέ, εὔρε προσποιοῦμενον τὸν ἀσθενῆ, πράττοντα δὲ τοῦτο ἀναμφιβόλως διὰ νὰ μὴ ἀναγκασθῇ ὅπωςδὴποτε νὰ ἐπέμβῃ ὑπὲρ τῶν Βασιλέων. Τὸν δὲ τῆς Ἀγγλίας Σκάρλετ ἤκουσε νὰ τοῦ λέγῃ, σχεδὸν μετὰ παγερᾶς ἀδιαφορίας, ὅτι φέρονται κακῶς πρὸς τὸν Βασιλέα. Καὶ τὸν πρεσβευτὴν τῆς Ρωσσίας Βλουδῶφ εὔρεν εὐχαριστημένον διὰ τὰ γινόμενα καὶ μὴ ἀποκρύπτοντα καὶ τὴν εὐχαρίστησίν του. Προφανῶς ἄρα, καμμία ἐπέμβασις πρεσβευτῶν δὲν ἐπέκειτο, ὁ δὲ κόμης Μαμιάνη λέγων τ' ἀντίθετα εἰς τὸν Ζαΐμην, ἐζήτει προφανῶς νὰ καταπτοήσῃ αὐτόν, ὅπως τὸν ἐξαναγκάσῃ νὰ ἐξωθήσῃ τὰ πράγματα εἰς τὰ ἄκρα.

— Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, κύριε κόμη, ἀπήντησεν ὁ Ζαΐμης θὰ συνεννοηθῶ αὔριον μὲ τὸν Βούλγαρην. Βλέπετε ὅτι δὲν ἔχομεν καὶ τὰ μέσα τῆς συνεννοήσεως. Ἐν τούτοις δεχθῆτε τὰς ἀπείρους εὐχαριστίας μας διὰ τὴν μέριμναν τὴν ὁποίαν δεικνύετε πρὸς εὐδῶσιν τοῦ ἔργου μας.

Ὁ κόμης Μαμιάνης ἐπανελάθεν καὶ παλιν τὰς αὐτὰς εἰς τὸν Ζαΐμην συστάσεις, πρὸς ἐπίσπευσιν τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ περὶ τὴν δευτέραν ὥραν τοῦ μεσονυκτίου, ἀπῆλθεν ἐκείθεν ἐπιστρέφων εἰς τὸ μέγαρον τῆς πρεσβείας.

Καθ' ὁδὸν ὅμως ἡ ἀμαξία του συνηντήθη μὲ ὁμάδα ὀπλοφόρων, ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων, ὑψώνων πελωρίαν μαγκούραν.

— Ἄλτ ! ἀνέκραξε πρὸς τὸν ἀμαξηλάτην. Ποῖον ἔχεις μέσα;

— Τὸν πρεσβευτὴν τῆς Ἰταλίας, ἀπήντησε παρὰ τὸν ἀμαξηλάτην καθήμενος διερμηνεύς.

Ὁ μαγγουροφόρος ἀνὴρ, ἐπλησίασε τότε τὴν ἀμαξίαν ὅπως βεβαιωθῇ ἂν πράγματι ὁ ἐπιβαιὼν αὐτῆς ἦτο ὁ πρεσβευτῆς τῆς Ἰτα-

λιας. Καὶ βεβαιωθείς περὶ τούτου, ἠθέλησε νὰ σώσῃ τὰ προσχήματα.

— Συγγνώμην, κύριε πρεσβευτά, εἶπεν ἕνεκα τοῦ σκότους δὲν ἀνεγνώρισα τὴν ἁμαξάν Σας. Εἶμαι ὁ ἀστυνόμος Μπουκλᾶκος.

Καὶ ἀφίπων ἐλευθέραν τὴν ἁμαξάν νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν δρόμον της ὁ Μπουκλᾶκος, ἐξακολούθησε καὶ αὐτὸς τὸν δρόμον του, ψιθυρίζων :

— Μὰ ἀπὸ ποῦ διάβολο ἔρχεται αὐτὴν τὴν ὥραν ὁ πρεσβευτής...

Ὅταν δὲ προχωρήσας ἀρκετά, εἰσῆλθεν εἰς τὴν συνοικίαν τοῦ Ροδακιοῦ, ἤκουσεν ἀπὸ μακρὰν τὸ ἄσμα τῶν ἀντιεθωνιστῶν

«Τοῦ Σκούφου τὸ καπέλλο

Τὸ κάνανε σκαμνί.....»

— Αἶ μωρὲ ζαγάρια, ἀνέκραξε. Θὰ μοῦ πέσετε καμμιὰ φορὰ στὸ δρόμο. Καὶ τότε θὰ λογαριασθοῦμε...

Τὸ ὑπόλοιπον τῆς νυκτὸς ἐκείνης διήλθεν ἐν ἡσυχίᾳ. Πρὸς τὰ ἐξημερώματα δὲ αὐτῆς, ὁ Δημήτριος Καλλιφρονᾶς, ἐπόμενος τῇ ὑποσχέσει τὴν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς τοὺς συναθροισθέντας ἐν τῇ οἰκίᾳ Μακρυγιάννη, ἐξῆλθε τοῦ οἴκου του, καὶ ἐπέβη εἰς ἁμαξάν ἀναμένουσαν αὐτόν.

Μετὰ τοῦτο ὁ ἁμαξηλάτης ἐμάστισε τοὺς ἵππους του, καὶ ἡ ἁμαξα ἐξηφανίσθη πρὸς τὴν παλαιὰν ὁδὸν Πατησίων, τὴν φέρουσαν εἰς τὰ χωρία τῶν Μεσογείων. Ἀλλὰ μόλις ἔφθασε πλησίον τοῦ ἐν Πατησίοις κτήματος τοῦ ναυάρχου Κανάρη, ἡ ἁμαξα ἔκαμψεν ἀποτόμως πρὸς τ' ἀριστερὰ κατευθυνθεῖσα πρὸς τὴν παρὰ τὰ Λιόσια βασιλικὴν ἔπαυλιν τῆς Ἀμαλίας.

Ὁ Δημήτριος Καλλιφρονᾶς μετέβαινεν εἰς τὸν δῆμον Φυλῆς, ὅπου ἦτο πανίσχυρος, ὅπως στρατολογήσῃ τοὺς φίλους αὐτοῦ διὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς 10 Ὀκτωβρίου.

IB.

ΤΟ ΤΑΞΕΙΔΙΟΝ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ

Ὅπως τηρήσωμεν κατὰ χρονολογικὴν τάξιν τὴν σειρὰν τῶν διαφόρων γεγονότων τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, ἀνάγκη νῦν νὰ παρακολουθήσωμεν τοὺς Βασιλεῖς ἀπὸ τοῦ ἐκ Πειραιῶς ἔκπλου αὐτῶν. Εἶνε γνωστὸν, ὅτι τὸ εἰς τὴν Πελοπόννησον τελευταῖον ἐκεῖνο ταξείδιον τῶν Βασιλέων ἦτο ἄκρως θριαμβευτικόν, ἄπορον δὲ τῇ ἀληθείᾳ, πῶς Βασιλεὺς, θεοποιούμενος ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, καθηρεῖτο ἐν τῇ πρωτεύουσῃ καὶ ἐξεθρονίζετο.

Περιγραφὰ τοῦ ταξιδίου ἐκείνου τῶν Βασιλέων ὑπάρχουν πολλαί. Ἀλλὰ πιστοτέρα ὅλων εἶνε ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἔγραψεν ὁ πλωτάρχης Λ. Παλάσκας, κυβερνήτης τῆς «Ἀμαλίας», ὁ ὁποῖος καὶ παρηκολούθησε τοὺς Βασιλεῖς εἰς τὴν ἐξορίαν των. Τὸ βιβλίον τοῦτο φέρει τὸν τίτλον «Ἀπομνημονεύματα τοῦ κυβερνήτου Παλάσκας», ἐξ αὐτοῦ δὲ ἀποσπῶμεν καὶ μεταφέρομεν ἐνταῦθα σελίδας τινὰς ἀναφερομένας εἰς τὰ πρὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς ἐν Ἀθήναις ἐπαναστάσεως λαβόντα χώραν ἐπὶ τοῦ ἀτμοδρόμωνος «Ἀμαλία».

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἰδοῦ τί ἀφηγεῖται ὁ πλωτάρχης Παλάσκας:

«Τὴν 1ην Ὀκτωβρίου 1862, ὁ Βασιλεὺς Ὁθων καὶ ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία, ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς πρωτεύουσας, διὰ τὴν περιοδείαν ἐκείνην, ἣτις ἔμελλε δι' αὐτοὺς νὰ εἶνε καὶ ἡ τελευταία.

Μετὰ τὴν Ναυπλιακὴν στάσιν, ἡ ἰδέα τῆς τοιαύτης περιοδείας τοῦ Ἡγεμόνος, ἦν φυσικωτάτη καὶ ὀρθή, παραχθεῖσα ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ν' ἀπαγγεῖλῃ εἰρήνην καὶ συμφιλίωσιν εἰς τὸ ἔθνος, εἰς-ἔτι τεταραγμένον ἐκ τοῦ φονικοῦ ἐκείνου δράματος.

Καί ὄντως, ἐπεὶ αἱ διαφοραὶ τοπικαὶ στάσεις, διεπράχθησαν ἢ ἐπειράθησαν ἀπανταχοῦ ὑπὸ μόνου τοῦ στρατοῦ—κατεπολεμήθησαν δὲ μετὰ δραστηριότητος, ἣν πρέπει νὰ θαυμάσωμεν σήμερον—καθῆκον τῆς Βασιλείας ἦν, νὰ καθησυχᾷ τούς πολίτας, καὶ νὰ θεραπεύσῃ ὡς τάχιστα τὰ δεινὰ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου.

Τὸν Μάιον λοιπόν, καὶ ὄχι τὸν Ὀκτώβριον, ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἡ περιοδεία, καθὼς δὴ καὶ συνεβουλεύθη· αἱ δὲ πόλεις ἐκεῖναι, ὅπου εἶχεν ἀνακηρυχθῇ ἡ ἀνταρσία—τὸ Ναύπλιον δηλαδὴ καὶ ἡ Σύρος καὶ ἡ Χαλκὶς καὶ ἡ Νάξος καὶ ἡ Θήρα καὶ ἡ Τρίπολις—ἔπρεπε μάλιστα νὰ προσδοκῶσι τὴν βασιλικὴν ἐπίσκεψιν· ἀλλὰ φαίνεται, ὅτι ἡ Α. Μ. τὴν μὲν εὐκαιρίαν παρεῖδεν, ἀπασχοληθεῖσα ὑπὸ μνησίων δυσχερειῶν ἄλλων, ἀπὸ δὲ τοῦ σκοπομένου αὐτοῦ, παντελῶς παρεξέκλινε, διότι ἡ μὲν περιοδεία μετὰ πολλοὺς δισταγμούς καὶ ἀναβολάς, ἐξετελέσθη πέντε μῆνας βραδύτερον, τὸ δὲ ἐπίσημόν της πρόγραμμα, οὐδεμίαν τῶν ἀνωτέρω πόλεων ἀνέφερε.

Χαρακτηριστικὸν τῆς κυβερνήσεως τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος, ἔγραφε τότε ξένος τις διπλωμάτης, εἶνε τὸ παράκαιρον μετὰ προθέσεων ἀρίστων.

Ναί, σύμφημι· ἀλλ' ἐρωτῶ αἱ ξενικαὶ ραδιοургίαι ἦσαν ἄρα γε ὅμως ἀναίτιοι τῶν παρακαίρων ἐκείνων βραδυτήτων; Ἄπαντα δὲ τὰ μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τοῦ Ναυπλίου σφάλματα τῆς Βασιλικῆς πολιτικῆς θὰ ἐγίνοντο χωρὶς τῆς ραδιοургίας τῶν ξένων; Παραλείπω δὴ τὰς ὑποκινησάσας τὴν Ναυπλιακὴν ἐτάσιν καὶ κατόπιν τὴν Ὀκτωβριανὴν ἀπ' εὐθείας.

Οἱ Βασιλεῖς λοιπόν μεθ' ὅλης τῆς Αὐλῆς των—ἐξηροῦντο μόνον ἡ Μεγάλῃ Κυρία καὶ δύο ὑπασπισταί—ἐμελλον διὰ τοῦ ἀτμοδρόμωνος α' Ἀμαλίας νὰ ἐπισκεφθῶσι τὴν Ὑδραν, τὰς Σπέτσας καὶ τὸ Ἄστρος—διερχόμενοι οὕτω ἐν ὄψει τοῦ Ναυπλίου, καθ' οὗ ἐφαίνοντο μνησικακοῦντες, κατόπιν τὸ Γύθειον καὶ διὰ ξηρᾶς τὴν Σπάρτην καὶ τὰς Καλαμάς· ἐντεῦθεν δὲ πάλιν διὰ θαλάσσης τὴν Πύλον καὶ τὸ Κατακόλων, ὅθεν θ' ἀνέβαινον εἰς Πύργον τῆς Ἠλείας· ἔπειτα ἤθελον διαπλεύσει εἰς Ζαβέρδαν τῆς Ἀκαρνανίας καὶ πορευθῇ

ἔφιπποι εἰς Μεσολλόγγιον· ἐκεῖ δ' ἐπιβαίνοντες πάλιν τοῦ ἀτμοδρόμωνος, ἤθελον ἐπισκεφθῇ τὰς Πάτρας, εἰσπλεύσῃ εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον καὶ ἀποβῇ εἰς Γαλαξειδίον ἢ Ἰτέαν, ἵνα τέλος ἀνακάμψωσι κατὰ γῆν εἰς Ἀθήνας· ἐνδεχόμενον δὲ καὶ μέχρι τῶν μεθορίων καὶ τῆς Λαμίας νὰ προῆγον τότε, ἵνα ἐπιβῶσιν ἐν Στυλίδι τοῦ ἀτμοδρόμωνος, ὅστις ἤθελεν ἐπὶ τούτῳ ἐκπεριπλεύσει διὰ τοῦ Μαλῆα εἰς τὸ Αἰγαῖον. Τὸ τελευταῖον ὅμως μέρος τοῦ τοιοῦτου προγράμματος δήμενον τοῦλάχιστον ἀπαιτοῦντος χρόνον, ἔμενεν εἰσέτι ἀόριστον.

Διὰ τὰς ἐν γένει ὁδεύσεις τέσσαρες ἵπποι ἀνεπιβάζοντο εἰς τὴν «Ἀμαλίαν», ἅμα ἐπιστρέψασαν ἐκ Πόρου, ὅπου ἐστέλλετο πρῶτον εἰς παραλαβὴν τῶν βασιλικῶν ἐπίπλων.

Διὰ δὲ τὰς ἐνδεχομένας ἀνάγκας τοῦ μεταδύναμι διαταγὰς ἢ ἀγγελίας, μία τῶν ἀτμοβαρίδων μας, ἡ «Ἀφρόεσσα», ὠρίσθη νὰ προπλῇ τοῦ ἀτμοδρόμωνος. Ἀλλ' ἐν τῇ μακρᾷ ταύτῃ περιοδείᾳ, καίπερ ἀποδημούντων τῶν Βασιλέων συγχρόνως—ὅπερ ἐδείκνυε τῇ ἀληθείᾳ ὑπερβάλλουσιν, ἵνα μὴ εἶπω ἀλλόκοτον, ἐμπιστοσύνην—οὐδεὶς ὑπουργὸς προώριστο νὰ συνοδεύσῃ αὐτοὺς. Διατί ; — Τοιαύτη ἀνέκαθεν τοῦ Βασιλέως ἡ συνήθεια.

Εὐλαβούμενοι τὴν δεισιδαιμονίαν τῆς Βασιλείσης, μὴ ἐπιτρέψουσης νὰ ἐκπλεύσωμεν τὴν 13 τοῦ μηνός (Γρηγοριανῶς χρονολογούμενην) ἀνήχθημεν ἐκ Πειραιῶς τῇ ἐπαύριον 2) 14 πρὸ τῆς ἑω. (Ἦν ὅμως ἡμέρα Τρίτη τῆς ἑβδομάδος, ἦν οἱ τῆς Ἀνατολῆς Χριστιανοὶ θεωροῦσιν ἀποφράδα, ὡς τὴν Παρασκευὴν οἱ τῆς Δύσεως).

Ὁ καιρὸς ἦν λαμπρότατος· τῇ 7 πρωῒας ἀνεκωχέυσσαμεν πλοῖον τῆς Ὑδρας· τῇ 11 κατέναντι τῶν Σπετσῶν, τῇ 4 ἐσπέρας ἠγκυροβολήσαμεν εἰς Ἀστρος ἀντιπέραν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, νοτιῶς τοῦ Ναυπλίου. Αἱ Α.Α. Μ.Μ. κατέβησαν εἰς τὴν ξηρὰν ἐκασταχοῦ, καὶ ἐκαστοτε ὁ λαὸς ενθουσιωδῶς ἐπευφήμει καὶ αὐθορμήτως μαλιστα· ἐν Γυθείῳ, τῇ ἐπαύριον ἐπίσης, καὶ ἐν Σπάρτῃ ὅπου ἀνέβηκαν ἔφιπποι παρὰ τὸν Εὐρώταν, τὸ αὐτὸ πάλιν συνέβη.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἀτμοδρόμων περιπλεύσας τὴν Λακωνικὴν χερσόνησον, κατῆρεν εἰς Καλάμας, ὅπου προσέμεινε τοὺς Βασιλεῖς·

οὔτοι θὰ ἐπεβίησαν τὸν Ταύγετον διὰ τοῦ ἀγριωποῦ αὐλῶνος τῆς Λαγκαδάς.

Παντοῦ δὲ καθ' ἰδὸν ὡς ἐν θριαμβῇ ἦλθεν ἐν Καλάμαις μάλιστα, καὶ εἰς τὸ πείσμα τῶν ἐκεῖ δικηγόρων, ὑποβαλόντων τῷ Βασιλεῖ ἀναφερὰν τινα κατακριτικὴν τῆς Κυβερνήσεώς Του, ὁ λαὸς συνωθεῖτο μετ' ἀκρατοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἀνευφημῶν τὰς Α. Α. Μ. Μ. καὶ ἐκδηλῶν εὐτῷ ζωηρὰν τὴν κατ' ἐκείνων ἀποδοκιμασίαν του.

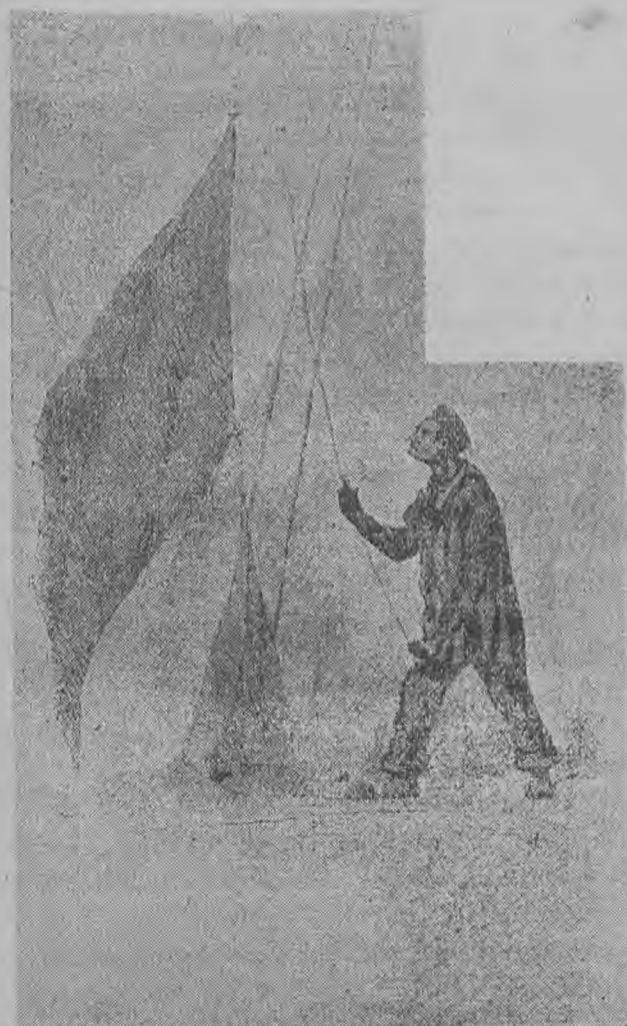
Πῶποτε ἀπὸ τῆς πρώτης ἀφίξεώς των εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ Βασιλικὸν ζεῦγος δὲν ἔτυχε τοιαύτης διαπύρου ὑποδοχῆς. Ἡ Βασίλισσα μάλιστα τὸ ὁμολόγει ρητῶς καὶ ἐξίστατο ἀπὸ χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ.

Ὅτι καὶ ἂν εἶπον αἱ τότε ἐφημερίδες, αἱ ἐκδηλώσεις ἐκείναι οὐκ ἦσαν ἐκ παραγγέλματος ἔργα τῆς Ἀστυνομίας, κηθότι οἱ οὕτω ἐνθουσιῶντες ἦσαν ἄνθρωποι τοῦ ἀληθινοῦ λαοῦ πολυπληθέστατοι· ἐγὼ δὲ αὐτίπτης, εἶδον ἐν ταῖς περιστάσεσι ταύταις τὰς πολιτικὰς ἀρχάς— αἵτινες συνήθως σεμνύνονται ἢ τοῦλάχιστον ἐν ασμενίζουσιν ἐπὶ ταῖς τοιαύταις ἐκφράσεσι τῆς δημώδους χαρᾶς, ὡς δὴθεν παραγομένης ἐκ τῶν ἐνεργειῶν ἢ τῆς ἀγαθῆς διοικήσεώς των— πολὺ ἀπορούσας τότε ἐπὶ τῇ περιέργῳ τούτῳ φαινομένῳ.

Ὁ Βασιλεὺς Ὅθων, νομίζομεν, δὲν κατενόησε δυστυχῶς ἐπὶ τῆς τριακονταετοῦς Βασιλείας Του, ὅτι εἶχε τοιοῦτον ὑποστήριγμα, μολὼν μάλιστα, ἐν τῇ πλῆθει τοῦ λαοῦ, ἵνα καταπαύσῃ τὴν ἀναρχίαν, δηλαδή ταπεινώσῃ τὴν φιλαρχίαν μας. Ἴσως τότε ἐν Καλάμαις ἡ τοιαύτη ἰδέα ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν Του, καὶ ἔπρεπε νὰ εἰσχωρήσῃ αὕτη, ἕνεκα τῆς συμπτώσεως τῶν ἐνθουσιωδῶν τούτων ἐκδηλώσεων, μὲ τὰς πρώτας εἰδήσεις τῶν στασιαστικῶν ἀλλαγῶν κινήματων.

Ἀλλ' ἐπὶ νύκτα τότε πάλιν, ὡς φαίνεται, αὕτη ἡ σωτηριώδης ἴσως ἰδέα ὑπὸ τῆς ἀνέκαθεν ἐρριζωμένης ἐν Ἑλλάδι προλήψεως, ὅτι δι' ἡμῶν καὶ δι' ἡμᾶς μόνον πρέπει νὰ διοικῆται τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος.

Ἡ ἐν Ναυπλίῳ ἀποτυχία, καὶ τῶν στάσεων ἡ ματαίωσις, εἶχεν ἀποδείξει εἰς τοὺς στασιαστάς, ὅτι ἡ ὁδὸς τῆς ἐποτυχίας ἦτο

— Εἶδομεν ἐπαιρομένην τὴν μεγίστην τοῦ πλοίου σημαίαν, ἀπὸ
 τῆς ὁποίας εἶχον ἐξηλώσει τὰ βασιλικά παράσημα...

(Ἀπομνημονεύματα Παλάσκα)

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 71

ἄλλη. Ἄμα τῇ πρώτῃ ἀγγελίᾳ, ὅτι ἐμελλεν ὁ Βασιλεὺς νὰ περιοδεύσῃ τοῖς ἐπὶ ἤθεν, ὡς εἰκὸς ἡ ἰδέα νὰ πειραθῶσιν αὐτῆς τῆς πρωτευούσης· ἵνα δὲ προηγουμένως ἀφωπλίσωσιν αὐτήν, διανοήθησαν νὰ ἀναστατώσωσι πρῶτον τὴν ἀπόκεντρον καὶ πολυστασίαστον Ἀκαρνανίαν, ὅπου ἔζη ἀποχωρήσας, ἀλλ' ἰσχύων εἰσελθεῖν καὶ δεινῶς μνησικακῶν, ὁ γέρον στρατηγὸς Θεόδωρος Γρίβας, ὁ ἐμπειρότατος τῶν στασιαρχῶν.

Ἡ ἐπανάστασις ἐξεργάγη ἐν Βονίτῃ τῇ 4 Ὀκτωβρίου ἐν τῇ φρουρᾷ ἐννοεῖται· ἡ εἰδήσις αὐτῆς ἔφθασεν ἐν Ἀθήναις τὴν 6, καὶ ὁ Βασιλεὺς τὴν ἔλαβεν ἐν Καλάμαις τὴν 8 διὰ Τριπόλεως, ὅπου ἔλῃγε τότε τὸ τηλεγραφικὸν σύρμα· τῇ δὲ ἐπιούσῃ 9, ἡ ἀτμόβαρις «Πάραλος» ἐκ Πειραιῶς, ἀποσταλεῖσα ἐν τάχει, ἀφίκετο εἰς Καλάμας κομίζουσα ἔγγραφα τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου· ἀλλὰ δὲν ἐφάνησαν πολὺ ἀνησυχῶντες, τούτων ἕνεκεν αἱ περὶ τὸν Βασιλέα, οἱς οὐδὲν τότε ἴσως ἀνεκοινώθη. Οὐχ ἦττον ὅμως τὴν ἐσπέραν τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἡ «Πάραλος» ἀπέπλευσεν εἰς Ἀκαρνανίαν μετὰ τοῦ ὑπασπιστοῦ τῆς Α. Μ. συνταγματάρχου Ἀθ. Βαλτινοῦ, ἐπιφορτισθέντος νὰ ἰδῇ καὶ ἐνεργήσῃ, ὅ,τι ἐφικτὸν ἐπιτοπίως.

Τὸ περίορθον τῆς ἐπαύριον 10 Ὀκτωβρίου, καθωρμίσθησαν ἐν Καλάμαις δύο ἀτμόπλοια τῆς Ἑλληνικῆς ἐταιρείας, ἡ «Υδρα» καὶ ἡ «Ὀμόνοια» φέροντα ἑπτακοσίους ἀνδρας ἐκ τῆς φρουρᾶς τῆς πρωτευούσης, ἐλαττωθείσης οὕτως ἐπὶ τὸ ἥμισυ.

Ὁ κ. Χατζῆσκος τότε ὑπουργὸς τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ἀφίκετο διὰ τῆς εὐκαιρίας ταύτης εἰς Καλάμας, ἀπεσταλμένος παρὰ τῶν συναδέλφων του, ἵνα συνεδρεύσῃ τὸν Βασιλέα ἐν τοῖς κρείσμοις τούτοις καιροῖς.

Ἀρχηγὸς δὲ τοῦ στρατεύματος ἦτο ὁ συνταγματάρχης Τριαντάφυλλος Λαζαρέττος, ὁ φρούραρχος αὐτὸς τῆς πρωτευούσης, τοῦ ὁποίου τὴν δραστηριότητα καὶ ἀφοσίωσιν ἐφοβοῦντο μάλιστα οἱ συνωμότες. Ἡ ἐκστρατεία λοιπὸν αὕτη ἤρχετο εἰς Καλάμας, ἵνα λαβὴ τοῦ Βασιλέως τὰς διαταγὰς πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἐν Ἀκαρνανίᾳ στάσεως. Μέγα σφαλμα βεβαίως ἦν τοῦτο ἀλλ' ἂν

κως, νομίζομεν, ἤθελεν ἀποδοθῇ εἰς προδοσίαν τινά· τυφλότητος μόνον ἦν δείγμα ἐλσεινόν.

Ὁ δὲ Βασιλεὺς συνετύφλωτε τοῖς ὑπουργοῖς του κατὰ τὸ φαινόμενον, διότι ἐνῷ ἐλάμβανε καθ' ἑκάστην ἀπαισίας εἰδήσεις ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ὅπου προφανῶς ἐξηπλοῦτο ἡ ἐπανάστασις, προχωροῦσα πρὸς τὴν πρωτεύουσαν, ἐπέμεινεν ἀταράχως ἐξακολουθῶν τὴν περιοδείαν, καὶ διέταξε τὴν ἀναχώρησιν τοῦ στρατοῦ, ἀντὶ νὰ τὸν φυλάξῃ παρ' αὐτῷ.

Κατόπιν τῆς ἐν Βονίττῃ φρουρᾶς, ἐπανεστῆ καὶ ἐν Μεσολογγίῳ· τὴν δὲ περὶ τούτου εἶδησιν, ἐλάβεν ὁ Βασιλεὺς ἡ ἐν Καλάμαις, οὐδὲν ὅμως ἀνακινῶσας.

Ἀληθῶς δέ, ἡ καθ' ὅλου εὐεργία καὶ πίστις τοῦ κατὰ γῆν στρατοῦ ἦν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, λίαν ἀμφίβολος, οὐχὶ ἐκ πταίσματος τῶν ἀξιωματικῶν, ἀλλ' ἐνεκα τῆς ὑπερσχυοῦσας ἐπιρροῆς τῶν ὑπαξιωματικῶν, τοὺς ὁποίους οἱ συνωμῶται προσοικειωθέντες, εἶχον εὐκόλως διαφθείρει, ὑποσχόμενοι νὰ τοὺς προβιβάσουν εἰς ἀξιωματικούς.

Οἱ ἐπὶ τὴν Ἀχαρνανίαν ἀπεστελλόμενοι στρατιῶται, τοῦ Συνταγματάρχου Λαζαρέτου, βεβαίως δὲν ἦσαν ἀπηλλαγμένοι τῆς ἐπανάστατικῆς ζύμης, ὡς προερχόμενοι ἐκ τῆς Πρωτεύουσας, ἐκ τοῦ κέντρου δηλαδὴ τῆς ἀναρχικῆς κατηχήσεως.

Οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ των, ἴσως οἱ ἄριστοι τοῦ ὅλου στρατοῦ, ὀλίγοιτο ἠδύναντο νὰ ἔχωσι θάρρος, καθὼς δυσπιστοῦντες πρὸς ἑαυτοὺς ὡς ἀλλοτρίους γενομένους τοῖς στρατιώταις.

Καὶ τοῦτο ἀπεδείχθη τότε, ἐπὶ τῶν ἀτμοπλοίων ἐκείνων ἐν ὄρμῳ Καλαμῶν καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ αὐτῶν τῶν Βασιλέων, θελησαντων νὰ ἐπιθεωρήσωσι τὸ στρατευμα πρὶν ἢ ἐπιβῶσι τοῦ ἀτμοδρόμωνος καὶ πλεύσωσιν εἰς λιμένα, ὅθεν ἤθελον ἐξακολουθήσει ἔπειτα τὸν πρὸς δυσμὰς πλοῦν. Ἐν τῇ ἐπιθεωρήσει ἐκείνῃ οὐ μόνον οἱ στρατιῶται ἄφωνοι ἔμειναν καὶ ἀπαθεῖς πρὸς τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Ἡγεμόνος, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ αὐτοί, κληθέντες ἐν κύλῳ εἰς τὴν πρύμναν τοῦ ἐτέρου τῶν πλοίων, οὐδὲν ἀπήντησαν εἰς τὴν παρα-

κέλευσιν τοῦ ἀρχηγοῦ των, αἰτήσαντος παρ' αὐτῶν ἐν τῇ κρίσει αὐτῇ ἐκείνη ὥρα τὸν ὄρκον τῆς πίστεως.

Ἡ ψυχρότης αὕτη κατέπληξε μάλιστα τὴν Βασίλισσαν, τοῦ Βασιλέως οὐδεμίαν ἀποδείξαντος συγκίνησιν. Ὁ δὲ συνταγματάρχης Λαζαρέτος περίλυπος ἦλθεν ἀμέσως ἐνδον τοῦ ἀτμεδρόμωνος, προτιθέμενος βέβαια νὰ δώσῃ τὴν παραίτησίν του, ἀλλ' ἡ ἀτάραχος τοῦ Βασιλέως ὄψις ἀνεχαίτισεν αὐτόν, φοβηθέντα ἴσως μὴ προσβάλλῃ τὴν Μονάρχην διὰ φαινομένης ἀποστασίας, καὶ διὰ τῆς ὁμολογίας τῆς ἀπεθαρρύνσεώς του, οὕτω δὲ σιωπήσας ἀπῆλθεν.

Διακόπτεμεν ἐνταῦθα τὴν ἀφήγησιν τοῦ πλωτάρχου Παλάσκας, ὅπως διὰ μικρᾶς τιμῆς παρεκβάσεως ἐξηγήσωμεν τοὺς λόγους, ὧν ἔνεκα οἱ στρατιῶται τοῦ συνταγματάρχου Λαζαρέτου ἐφάνησαν ψυχροὶ καὶ ἀδιάφοροι ἀπέναντι τῶν βασιλέων των.

Τὰ φέροντα τοὺς 700 στρατιώτας, τὸν συνταγματάρχην Λαζαρέτον, τοὺς ἀξιωματικούς του δύο ἀτμόπλοια, διχταχθέντα ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀπέπλευσαν εἰς Πάτρας, τῆς ὁποίας ἑφρουρὰ εἶχεν ἐπαναστατήσει, ἀσπασθέντων τὴν ἐπανάστασιν καὶ πολλῶν πολιτῶν. Καὶ καθ' ὅλον μὲν τὸν μέχρι Πατρῶν πλοῦν οἱ στρατιῶται ἐκεῖνοι δὲν ἔδειξαν στασιαστικὰς διαθέσεις. Ἀλλ' ἅμα ἠγκυροβόλησαν πρὸ τῶν ἐπανεστατημένων Πατρῶν, καὶ φωναὶ καὶ ἄλλαλαγοὶ καὶ πυροβολισμοὶ ἠκούσθησαν ἀπὸ τὸ μέρος τῆς πόλεως, οἱ στρατιῶται ἠνώνησαν εὐθύς, ὅτι οἱ συνάδελφοί των τῶν Πατρῶν εἶχον ἐπαναστατήσει. Καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἀνταρσίας ἔπνευσεν εὐθύς ἐπὶ τοὺς στρατιώτας ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ὁ Λαζαρέτος ἤγεν ἐπὶ τοὺς ἐπαναστάτας τῶν Πατρῶν. Ἐξερράγη δὲ παρευθὺς καὶ ἐπὶ τῶν δύο ἀτμοπλοίων ἡ ἐπανάστασις καὶ οἱ στρατιῶται ὡς πρῶτον ἔργον των ἐπαναστατικὸν ἐθεώρησαν ἀναγκαίαν τὴν φυλάκισιν τοῦ συνταγματάρχου Λαζαρέτου καὶ τῶν ἀξιωματικῶν του. Καὶ πράγματι, Μετὰ τὴν ἀπόφασιν ταύτην ὁ συνταγματάρχης ἐκρατήθη βιαίως μεθ' ὅλων τῶν ἀξιωματικῶν των, οἱ δὲ ἐπαναστατήσαντες στρατιῶται ὀδηγήσαντες αὐτοὺς εἰς τὴν ξηράν, ἠνώθησαν μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν τῶν Πατρῶν.

Μετὰ τὴν παρέκβασιν δὲ ταύτην, ἐξακολουθοῦμεν τὰ κατὰ τὸ

ταξειδίων τῶν Βασιλέων, κατ' ἀφήγησιν πάντοτε τοῦ πλωτάρχου Α. Παλάσκα, τοῦ κάλλιον παντός ἄλλου γνωρίζοντος τὰ ἐπὶ τῆς «Ἀμαλίας» συμβάντα.

Λέγει δὲ ὁ Παλάσкас :

«Εὐθὺς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν δύο ἀτμοπλοίων ἐπὶ τὰς Πάτρας, ὁ ἀτμοδρόμων ἐξεκίνησε καὶ διαπλεύσας 25 μίλια πρὸς νότον ἠγκυροβόλησεν εἰς Λιμένιον τῆς Δυτικῆς Μάνης περίτῃν 3 ὥραν τῆς ἑσπέρας. Κατ' ἀρχὰς οἱ Βασιλεῖς δὲν ἐσκόπουν ἐκεῖ νὰ προσορμισθῶσιν, ἀλλ' ἐνέδωκαν εἰς τὴν δέησιν τοῦ στρατηγοῦ Ἀντωνίου Μαυρομιχάλη, τότε ἐν Καλάμικis, καὶ ὠπισθοδρόμησαν ἐκ τῆς προδιαγραφείσης περιοδείας των πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ τόπου ἐκείνου, ὅπου ἴσχυον ἀπολύτως οἱ Μαυρομιχαλαῖοι. Οἱ Βασιλεῖς ἐξῆλθον εἰς τὴν πολίχνην ταύτην, ὅπου εἶχον συρρεύσει ἐνθουσιώδη πλήθη ἐκ τῶν περιχώρων ἦν δέ, ὡς προεῖπον, ἡ ἡμέρα ἐκείνη 108) ἑρίου, ὅτε τὰ πάντα παρεσκευάστο ἐν Ἀθήναις διὰ τὴν ἐπανάστασιν, ἣτις ἐξεργάγη τῇ 10ῃ ὥρᾳ τῆς ἑσπέρας. (*Εὰν ἐκ Καλαμῶν ἐκινουμέν τὴν πρωτὰν τῆς ἡμέρας ταύτης περὶ τὴν 8ην ὥραν, ὡς εἶχεν εἶπει ἀφ' ἑσπέρας ὁ Βασιλεὺς, οὐχὶ ὁμως ἐπὶ τὸ Λιμένιον, ἀλλ' ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ κατ' εὐθείαν κατὰ τάχος, μετὰ τῶν δύο ἐταιρικῶν πλοίων καὶ τοῦ ἐμπλέοντος στρατοῦ, ἠθέλομεν ἀφίχθῃ εἰς Πειραιᾶ περὶ τὸ μεσονύκτιον πιθανώτατα (ὁ γὰρ ἐναντίας Βορρᾶ, ὃν ἀπηντήσαμεν τὴν ἐπιούσαν, ἠγέρθη μετὰ τὴν ὥραν ταύτην), ὅτε ἡ ἐπανάστασις δὲν εἶχεν εἰσέτι ὀριστικῶς ὑπερνικήσει τῆς ἐξουσίας τὴν ἀσθενῆ ἀντίστασιν.

Ὁ Πειραιεὺς ἐν παντελεῖ ἀγνοία διακείμενος τῶν ἐν Ἀθήναις πραττομένων, ἤθελε δεχθῇ ἀκωλύτως τὸν Βασιλέα καὶ τὸν ἀτμοδρόμονα, τί δὲ ἤθελε συμβῇ ἔπειτα, ὁ Θεὸς οἶδεν.)

Ἐν Λιμένιῳ ὁμως καὶ ἔνδον, ἄδηλα ταῦτα πάντα καὶ ἀνυπόπτευτα, καθ' ὅτι ἐμελετᾶτο ἡ πρὸς δυσμὰς ἐπὶ Πύλον καὶ Κατάκωλον ἐξακολούθησις τοῦ περίπλου διὰ νυκτός, ὅτε αἰφνης ἡ «Ἀφρόδεσσα», ἣν πρό τινων ἡμερῶν εἶχον ἀποπέμψει ἐκ Γυθείου εἰς

Πειραιᾷ, ἵνα ἐφοδιασθῇ γαιάνθρακας, ἀνεφάνη κομίζουσα ἐπιστολὰς ἐξ Ἀθηνῶν.

Τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἀνήγγειλε τῷ Βασιλεῖ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Πατρῶν, καὶ ἐξέφραζε φόβον μήπως ταχέως διαταραχθῇ αὐτῆς τῆς πρωτευούσης ἡ ἡσυχία.

Τότε πλέον ἐξ ἀνάγκης ἠνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Βασιλέως, ἀλλὰ καὶ τοῦτο πάλιν, νομίζομεν, οὐκ ἀνενδοιάστως· οὐδενὶ δὲ τῶν ἔνδον ἐξεμυστηρεύθησαν αἱ λήφθεισαι εἰδήσεις. Μόνος ἐγώ, καὶ κρυφίως πως, διετάχθην νὰ ἐπιβάλω τὴν πρῶραν ἐπὶ τὸν Πειραιᾷ. (Ὁ κυβερνήτης τῆς «Ἀφροέσσης» ἠγνόει καὶ αὐτὸς ὅτι ἐκόμιζε σοβαρὰς ἀγγελίας ὡς συγκοινωνήσας μόνον ἐν Πειραιεῖ. Ὁ δὲ Βασιλεὺς μετ' ὀλίγον ἀνακαλέσας αὐτὸν καὶ ἐρωτήσας, χωρὶς νὰ τῷ κοινοποιήσῃ τίποτε, ἐπέιοθῃ ὅτι δὲν ἠδύνατο ἡ «Ἀφρόεσσα» καὶ μετὰ πάσης σπουδῆς πλείουσα νὰ καταφθάσῃ τὰ φέροντα τὸν στρατὸν ἀτμόπλοια, τὰ ὅποια εἶχον ἤδη 6 ὥρων προτέρησιν. Καὶ ὅμως ἠδύνατο νὰ τὰ φθάσῃ ἐν τῷ ὅρμῳ Πύλου, ὅπου ἔκριναν εὖλογον νὰ διανυκτερεύσωσι βραδυποροῦντα ἐξ ἐπίτηδες ὅπως ἀφίκωνται δι' ἡμέρας εἰς Πάτρας· ἀλλὰ καὶ τίς ἠδύνατο νὰ προΐδῃ τοῦτο ;)

Ὁ ἥλιος εἶχεν ἀρτίως δύσει· νέφη φαιὰ ἀνέβαινον ἀπὸ Βορρᾶ ἢ «Ἀφρόεσσα» μᾶς ἠκολούθει. Τῇ 8ῃ ἐκάψαμεν τὸ Ταίναρον. Τῇ 9ῃ τὸν Μαλέαν· εὗρομεν δὲ τότε ἐναντίον μας σκαιὸν ἄνεμον βορρᾶν, ἱκανὸν ν' ἀναχαιτίσῃ τὰ πλεῖστα πλοῖα. Ἡ «Ἀμαλία» ὅμως ἠδύνατο καὶ τῆς καταιγίδος ταύτης νὰ κατισχύσῃ. Ναυπηγηθεῖσα ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ 1860 ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπὶ τῶν ἀξιολόγων διαγραμμάτων τοῦ ἐν Γαλλίᾳ ἐκπαιδευθέντος κ. Σπ. Ἀθ. Μόστρα, ὅστις καὶ ἐπεστατήσεν εἰς τὴν παρασκευὴν τῆς ὑπὸ ἐργολάβου τινὸς Ἀγγλοῦ, αὕτη ἡ ὡραία ναὺς εἶχε δρόμον ἐξαιρετόν καὶ ἀρμένισμα λαμπρόν.

Τὰ πρὸς ἐνδιαίτησιν τοῦ Βασιλέως χωρίσματα τῆς, εὐθετα καὶ εὐρύτατα, ἦσαν συνάμα καὶ ἀφαιρετά, ὥστε ὁ ἀτμοδρόμων ἐξεπλήρου ἐν δέοντι τὴν διττὴν χρῆσιν τοῦ καθαρῶς πολεμικοῦ πλοίου καὶ τοῦ κομποῦ καὶ ταχυναυτοῦντος θαλαμηγοῦ. (Ὁφείλω νὰ μνημονεύσω ἐνταῦθα τὰ ὀνόματα τῶν κ. κ. Σπ. Μαυρογιάννη καὶ Β.

Μελα, δύο μεγαλεμπόρων μας ἐν Λονδίῳ, ἐπιφορτισθέντων τὴν χρηματικὴν διαχείρισιν καὶ ἐπιστασίαν τῆς ναυπηγίας ταύτης, οἵτινες εἰδείξαν τότε καὶ ἰκανότητα καὶ ἀκραν ἀφιλοκέρδειαν).

Ἦν δὲ σταθερὰ μεσημβρία τῆς Πέμπτης 11 Ὀκτωβρίου 1862, ὅτε ἀφικόμεθα κατὰ τὸ Φάληρον προσπλέοντες ὁλοταχῶς ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ.

(Μίαν ὥραν πρότερον ἀπηντήσαμεν κατὰ τὰς Φλέβας ἐν ἀτμόπλοιον τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρείας «Βασίλισσαν Ἀμαλίαν», ἣτις ἀπέφυγε νὰ μᾶς πλησιάσῃ, ἐκτραπεῖσα παραδόξως τοῦ ἐπὶ Σύρον πλοῦ, ἕως οὗ παντελῶς τὴν παρηλλάξαμεν).

Οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ οἱ ναῦται ἦσαν πάντες ἐν τάξει ἀγκυροβολίας. Ὁ δ' Αὐλάρχης, ὑποστράτηγος Νοταρᾶς, μοὶ εἶχεν ἄρτι ἐγχειρίσει ἐν γράμμα του, πρὸς τὸ ἐν Πειραιῇ τηλεγραφεῖον, ἐπιδότῃν ἅμα τῇ ἐκεῖ ἀφίξει μας, ἵνα κατέλθωσιν ἀμέσως ἐξ Ἀθηνῶν αἱ ἄμαξαι καὶ τὰ σκευοφορεῖα τῆς αὐλῆς. Ἡ Βασίλισσα ὁμῶς δὲν εἶχε τὴν αὐτὴν πεποίθησιν τοῦ Αὐλαρχοῦ, καὶ ἴσως τοῦ Βασιλέως αὐτοῦ, διότι, ὡς ἠτένιζον ἐγὼ πρὸς τὰς Ἀθήνας διὰ τοῦ διοφθάλμου τηλεσκοπίου, πλησιασασα, μὲ ἡρώτησε μετ' ἀγωνίας ἂν ἐβλεπόν τι. Προσέθηκε δὲ ἀδημενοῦσα :

— Ἐχῶ προαίσθησιν τινα, ὅτι ἐπανάστασις ἐγένετο ταύτην τὴν νύκτα εἰς Ἀθήνας.

Ἦν δὲ ὠχροτατὴ ταῦτα λέγουσα, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἐμαρτύρουν ἀγρυπνίαν καὶ δάκρυα.

Εἰς τὴν ἐκφώνησιν ταύτην, συγκινηθεὶς καὶ ἐγὼ, ἔκρινα εὐλογον νὰ παρατηρήσω εὐσεβᾶστως μὲν, ἀλλὰ βεβηκότως, ὅτι ἐὰν αἱ εἰδήσεις, αἱ κομισθεῖσαι μὲ τὸ τελευταῖον ταχυδρομεῖον, εἰς Λιμένιον, ὑπὸ τῆς « Ἀφροέσσης », ἦσαν ἱκαναὶ νὰ στηρίξωσι τοιαύτην σοβαρὰν ὑποψίαν, τῇ ἀληθείᾳ ἐθεώρουν ἀσύγγνωστον τὴν σιωπὴν τοῦ Βασιλέως, οὐδὲν ἀνακοινώσαντος πρὸς τοσοῦτους συμπλέοντας πιστοῦς του καὶ ἀφωσιωμένους, μὴ συγκαλοῦντες δὲ ἡμᾶς ἤδη εἰς συμβούλιον, ἵνα λάβωμεν εὐθύς ἐν τῇ δεινῇ ταύτῃ ὥρᾳ πάντα τ' ἀναγκαῖα τῆς φρονήσεως καὶ ἀσφαλείας μέτρα.

— «Ἐγκλίρως ἔσται πάντοτε», ἀντεῖπε, στενάχασα ἡ Βασίλισσα, ἀλλ' ἀφικώμεθα πρῶτον».

ΙΓ'.

Ἡ ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ 10 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Ἀπὸ τῆς προτεραίας ὁμως ἡ ἐπανάστασις εἶχεν ἐκραγῇ εἰς τὰς Ἀθήνας, ἡ βασιλεία τοῦ Ὁθωνος εἶχε καταλυθῇ καὶ τῆς χώρας τὴν Κυβέρνησιν εἶχεν ἀναλάβει ἡ ἐπαναστατικὴ Κυβέρνησις. Ἐπαγερχόμενοι δὲ εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον διεκόπη ἡ ἀφήγησις τῶν ἐν Ἀθήναις συμβαινόντων ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ Ὁθωνος συνεχίζομεν τὴν ἀφήγησιν μας, ὅπως ὁ ἀναγνώστης γνωρίζῃ ἀκριβῶς τί ἐμεσολάβησεν ἀπὸ τῆς πρῆχς τῆς 9 Ὀκτωβρίου μέχρι τῆς μεσημερίας τῆς 11 Ὀκτωβρίου, ὅτε οἱ Βασιλεῖς ἐπανεπλευσαν εἰς Πειραιᾶ.

Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς 9 Ὀκτωβρίου δὲν παρατηρήθη ἐν Ἀθήναις ἀξιοσημειωτόν τι γεγονός. Ὁ ἀναβρασμὸς ὑπέβασκε μὲν καὶ ἡ ἐπανάστασις ἦτο ἐτοιμὴ νὰ ἐκραγῇ. Ἀλλὰ παντοῦ ἐκυριάρχει φαινομενικὴ ἡσυχία, πρὸς τὴν ὁποῖαν οἱ ὑπουργοὶ δὲν εἶχον πλήρη πεποιθήσιν, γνωρίζοντες τὰ τεκταινόμενα.

Κατὰ τὰ ἐν τῇ Ὑπουργικῇ Συμβουλίᾳ τῆς νυκτὸς τῆς 8 Ὀκτωβρίου ἀποφασισθέντα, οἱ ὑπουργοὶ ἀνέμενον ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν τῆς 9 Ὀκτωβρίου, μήπως ἐν τῇ μεταξὺ φθῶσωσιν αἱ ὁδηγίαι τοῦ βασιλέως. Ἀλλ' ὥς εἶδμεν ὁ Ὁθων, ἀλλαχοῦ ἀπησχολημένος, ἀπέφυγε νὰ δώσῃ τὰς αἰτηθείσας ὁδηγίας, τούτου δ' ἔνεκεν οὐδεμία τοιαύτη ἐλήφθη εἰς Ἀθήνας μέχρι τῆς ἐπελθούσης νυκτὸς τῆς 9 Ὀκτωβρίου.

Ὅθεν, συμφώνως πρὸς τὰς ἀποφάσεις τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Σπυρο-Μήλιος, διέτασσε τὸν Πετμεζαν νὰ ἐνεργήσῃ. Ἐκεῖνος δέ, παραλαβὼν τὸ πεδινὸν πυροβολικὸν καὶ τοὺς ἄνδρας του, ἐγκατέλειπε νύκτωρ τὸν στρατῶνα καὶ κατηνύθη πρὸ τῶν Ἀνακτόρων. Ἐκεῖ παρέταξε τὰς πυροβολαρχίας του, ὥσῃ νὰ εὐρίσκητο ἐν πλήρει ἐπαναστάσει, ἔτοιμος ν' ἀμυνθῇ καὶ ὑπερασπίσῃ τ' Ἀνάκτορα, ἐν ᾗ περιπτώσει ταῦτα ἤθελον προσβληθῇ.

Ἡ εἰδήσις τῆς πρὸ τῶν Ἀνακτόρων τοποθετήσεως τοῦ πεδινοῦ πυροβολικοῦ διεδόθη ἀστραπικῶς εἰς τὴν πόλιν, εἶνε δὲ ἀναμφισβήτητον, ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο τῆς Κυβερνήτεως ἀνητύχῃσε ζωηρῶς τοὺς συνωμώτας. βλέποντας νῦν ἐστραμμένῃ κατ' αὐτῶν στόμια πυροβόλων.

Ἐνῷ δὲ οὕτω ἐνήργει ὁ Σπυρομήλιος, ὁ πρωθυπουργὸς εἶδεν συντόνους διαταγὰς ὅπως, διαρκούσης τῆς νυκτός, συλληφθῶσι πάντες ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐθωροῦντο ὡς ταραξίαι καὶ ὡς ὑποπτοι. Ἐπειδὴ δὲ τὴν φράν αὐτὴν, αἱ περὶ συλλήψεως διαταγαὶ δὲν ἐδόθησαν εἰς τὸν Μπακάλογλου, ἀλλ' εἰς τοὺς πιστοὺς πρὸς τὴν δυναστείαν χωροφύλακας, ἐξετελέσθησαν μετὰ ταχύτητος. ἐμβολούσης εἰς νέους φόβους, τοὺς συνωμώτας καὶ τοὺς ἐτοιμαζομένους νὰ ἐπαναστατήσωσιν ἐκ τῶν πολιτῶν.

Οὕτω, διαρκούσης τῆς νυκτός, αἱ πόλαι τοῦ Μενδρεσὲ ἠνοίγοντο κατὰ διαλείμματα, ὅπως δεχθῶσι τοὺς συλλαμβανομένους. Συνελήφθησαν δὲ, ἀπὸ τῆς νυκτός τῆς 9 Ὀκτωβρίου μέχρι τῆς πρωῒς τῆς 10 Ὀκτωβρίου, ὁ Λ. Δεληγεώργης, ὁ Καλὸς, ὁ Χαρατζάρης, ὁ Ἰαλεμς, ὁ δικηγόρος Νικολαΐδης, ὁ Πιράσχος, ὁ Κλεομένης καὶ ἄλλοι, 23 ἐν ὅλῳ, εἴτινες καὶ καθείρχθησαν εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Μενδρεσὲ. Ἀλλὰ καὶ τὸ μέτρον τοῦτο ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθη ἄστοχον, διότι οἱ συλληφθέντες, παρ' ὅλον τὸν ἀπειλοῦντα αὐτοὺς κίνδυνον, δὲν ἐδειλίσαν, καὶ ἤρχιταν νὰ κηρύσσουν καὶ εἰς τοὺς ἐν τῇ Μενδρεσὲ ἐγκαθειρόμετους τὸ ἐπαναστατικὸν κήρυγμα.

Ὅπως δὴ ποτε, αἱ κινήσεις τῶν στρατιωτικῶν σωμάτων, τὰ

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 72

στόμια τῶν λαμποκοποῦντων τηλεβόλων, αἱ ἐξ ἐφίπων χωροφυλάκων, ἀνδρῶν ὠρίμων, ἡλικαῶν, ἀγρίων τὴν θεάν, περιπολῖαι, αἱ κινήσεις τῶν ἀστυνομικῶν, οἱ ὅπλαφοροῦντες ἐπιδεικτικῶς ἄνθρωποι τῶν ὑπουργῶν, καὶ αἱ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἐνεργηθεῖσαι συλλήψεις ἐνέσπειραν τὸν πανικὸν ἐν τῇ πόλει, ἐχούσῃ πλέον ὅψιν πόλεως τρομοκρατουμένης καὶ στρατοκρατουμένης. Οἱ φρονιμώτεροι τῶν πολιτῶν, προβλέποντες ἐνδεχόμενας ταραχάς, ἐκλείσαν τὰ καταστήματα τῶν, ἡσφάλισαντὰ ὑπάρχοντά τῶν, καὶ μετέβησαν εἰς τοὺς οἴκους τῶν, μὴ ἀπομακρυνόμενοι ἀπὸ τῶν συνοικιῶν αὐτῶν. Ἄλλοι πάλιν, προβλεπτικώτεροι ὄλων, ἐφρόντισαν νὰ κάμουν προμήθειαν τροφίμων ἐπαρκῆ δι' ἄρκετάς ἡμέρας. Πυρῖτις καὶ ὅπλα καὶ σφαῖραι, μυστικῶς τῷ τρόπῳ, ἐκμερίζοντο ὑπὸ τῶν πολιτῶν, εἰς τὰς οἰκίας, ὅπως τελεσφόρως γίνῃ ἡ ἔμυνα κατὰ πάσης ἐνδεχομένης προσβολῆς τοῦ οἰκογενειακοῦ ἀσύλου.

Ἐν τῷ μεταξύ ὅμως, ἐν γνῶσει τῶν παρασκευαζόντων τὴν ἐπανάστασιν περιῆλθεν ἡ εἰδήσις τῆς ἐν Πάτραις ἐπαναστάσεως. Ἐτίθη δὲ καταλλήλως ἡ εἰδήσις αὐτὴ εἰς κυκλοφορίαν, οὕτως ὥστε ἐχρησίμευσεν εἰς ἀντίδοτον κατὰ τῆς ἀποθαρρύνσεως, ἡ ὁποία εἶχε καταλάβει τοὺς μεμνημένους εἰς τὸ κίνημα, ἐξαιρέσει ὀλίγων μόνον, μὴ πταθέντων ἀπὸ τὰ μέτρα τῆς Κυβερνήσεως. Ὁμολογούμενως δέ, εἰ, ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων ἦτο καὶ ὁ Δημήτριος Καλλιφρονᾶς, ὁ ὁποῖος τὴν πρωίαν τῆς 10 Ὀκτωβρίου, ἐπιστρέψας ἐκ τῆς ἀνὰ τὰ χωρία περιουσίας του, περιέφερε τὴν πάλλευκον φουστανέλλαν του ἐπιδεικτικῶς ἀνὰ τὴν πόλιν, μὴ δειλιάσας νὰ διέλθῃ καὶ πρὸ τῶν Ἀνακτόρων, ὅπου συναντήσας ἓνα τῶν ἀνθρώπων τοῦ Σκουφοῦ :

— Αἶ, μικρέ, τοῦ εἶπε· Σπίτι εἶνε ὁ Σκουφός ;

— Σπίτι, ἀπήντησεν ἐκείνος.

— Καλὰ· τότε πῆγαινε καὶ πέ του, ὅτι ἔχει τοὺς χαιρετισμούς μου, καὶ ὅτι γρήγορα θὰ ἀνταποθεῖμ...

Ὁ Σκουφός δὲ ἦτο βασιλικώτατος καὶ ἐκ τῶν ισχυροτέρων πολιτικῶν ἀντιπαλῶν τοῦ Καλλιφρονᾶ, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῆς βασι-

λείας. Ἀτυχῶς, κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἡ μετὰ τῶν πολι-
τικῶν ἀνδρῶν διαίρεσις εἶχε λάβει τεραστίας διαστάσεις, ἕκαστος
δὲ αὐτῶν, ζητῶν νὰ ὑπερτερῇ τὸν ἄλλον, μετεχειρίζετο πάντα τὰ
πρὸς τοῦτο δυνατὰ μέσα. Ὅσοι ἠλπίζον τι ἐκ τῆς βασιλείας, προ-
σεκολλῶντο εἰς αὐτήν· ἄλλως προσεκολλῶντο εἰς τὸν λαόν. Καὶ τῆς
διαίρεσεως ταύτης δημιουργήματα ἦσαν ὁ Σκουφος καὶ ὁ Καλλι-
φρονᾶς.

Ἐντεῦθεν, καὶ πρὶν ἢ συνεχίσωμεν τὴν ἀφήγησιν τῶν κατὰ τὴν
11) Ὀκτωβρίου λαθόντων χώραν, καὶ ὅπως παρασχωμεν μικρὰν τινα
εἰκόνα τῶν κατὰ τοῦ Ὁθωνος ἀφορμῶν, αἵτινες ἐγέννησαν τὴν
ἀπαισίαν 10 Ὀκτωβρίου, δυνάμεθα νὰ ἀναγράψωμεν, ὅτι τὸ σύν-
ταγμα τοῦ 1844 ὑπῆρξε τῇ Ἑλλάδι ὅ,τι ὁ χιτὼν τῆς Διτκνείρας
τῷ ἀρχαίῳ ἥρωϊ. Ἡ πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ μόλις ἀναβιώσαντος
καὶ ἀποκαταστάντος τόπου ἀναγκαιοῦσα αὐστηρὰ κυβερνητικὴ ἐρ-
γασία ἐχαλαρώθη, ἡ δὲ διοίκησις παρεδόθη, καὶ ἡ ἀνωτέρα καὶ ἡ
κατωτέρα, χερσὶν ἀνθρώπων, ἀνικάνων πρὸς τοῦτο, ἀπαιδεύτων· ἡ
βασιλικὴ δύναμις περιορίσθη ἐξ ὀνόματος τοῦ πολιτικοῦ δόγματος,
«Ὁ Βασιλεὺς βασιλεύει καὶ δὲν κυβερνᾷ», τὸ ὅποion ἐκάστοτε ἐπε-
σείετο κατ' αὐτοῦ ὑπὸ πολιτικῶν σπουδαρχιδῶν, ἐκτὸς τῆς ἐξουσίας
διατελούντων, προθύμων δὲ νὰ παραβιάσωσι τὸ δόγμα τοῦ συνταγ-
ματικοῦ πολιτεύματος, εὐθὺς ὡς ἐκαλοῦντο σύμβουλοι τοῦ στέμ-
ματος.

Ἐντεῦθεν ἂν ὁ Βασιλεὺς ἀνθίστατο κατὰ τῶν ὑπερφιάλων τού-
των ὀρέξεων, πρὸς ἐκαλεῦντο στάσεις, διευθυνόμεναι ὑπὸ τῶν συν-
τριμμάτων τῆς παλαιᾶς ἐκείνης ἀναρχίας, ἣτις περισσώζετο ἔτι,
ἰσχυρὰ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, ἐν τε τῇ πρωτευούσῃ καὶ ἐν
ταῖς ἐπαρχίαις.

Ἐντεῦθεν προήρχεντο αἱ συχναὶ ἐκεῖναι εἰς τὰς ἐπαρχίας στα-
σεις τοῦ Γρίβα, τοῦ Κριεζώτη καὶ τῶν ἄλλων τῆς πολιτικῆς Δερ-
ναίας Ὑδρας κεφαλῶν, αἱ κατασυνταράζουσαι ἔθνος καὶ πολιτείαν
καὶ συντελέσασαι εἰς τὴν ἐθνικὴν ὀπισθοχώρησιν κατὰ πολλὰ ἔτη.
Δυστυχῶς ὅμως πλέον ἢ ἀπαξ οἱ πρωταγωνισταὶ τῶν ἀκοσμιῶν

τούτων, μετὰ τινα χρόνον, ἐλάμβανον κατ' ἀνάγκην τὴν ἀνταρμι-
βὴν αὐτῶν, διὰ τῆς εἰσαγωγῆς, ἂν μὴ εἰς τὴν κυβέρνησιν, ἀλλὰ
τοῦλάχιστον εἰς τὰ δύο τότε νομοθετικά Σώματα. Ἀλλὰ καὶ εἰς
τὰ Σώματα ταῦτα εἰσαγόμενοι δὲν ἔπαυσαν τὸν κατὰ τοῦ Ὁθωνος
πόλεμον.

Ἐντεῦθεν δὲ ἡ μακρὰ βασιλεία αὐτοῦ ἀποτελεῖ τὴν ἱστορίαν
τῆς πάλης ταύτης τοῦ ἔθνους πρὸς τὸν ἡγεμόνα αὐτοῦ· τοῦ ἔθνους,
ζητοῦντος νὰ κυβερνηθῇ συμφώνως πρὸς τὰ ἔθνη, τὰς παραδόσεις τὰ
ἔνστικτα καὶ διὰ τῶν ἐγκριτοτέρων αὐτοῦ τέκνων, καὶ τοῦ ἡγεμό-
νος, ἐπιδιώκοντος μετὰ ζήλου τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ καταστήσῃ τὴν
Ἑλλάδα τύπον εὐρωπαϊκοῦ Κράτους, πρὸς τοῦτο δὲ συγκεντροῦντος
ἐν ἑαυτῷ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ μεταχειριζομένου ὄργανα ἢ ξένους, ἢ
πρόσωπα μετρίας σημασίας καὶ ἐπιροῆς.

Ἐκ τῆς πάλης ταύτης προέκυψεν ὁλεθριωτάτη πολιτικὴ σχολή,
ἥτις προφασιζομένη ὅτι ἐζήτει νὰ συμβιβάσῃ τὰ διεστῶτα, διεπαί-
δαγώγει καὶ "Ἔθνος καὶ Βασιλεία, ἡ σχολὴ τοῦ Κωλέττη" ἔκτοτε
ἤρξατο ἡ διαφθορὰ τῆς συνειδήσεως, ἡ ἄλλειψις πάσης πολιτικῆς
πίστεως, αἱ προφανεῖς παλινωδίαι τῶν πολιτευομένων ἀνδρῶν, ἡ ἀπο-
λάκτισις πάσης ἀρχῆς, ἡ ἀποθέσις καὶ, κατὰ συνέπειαν, ὁ ἐξευ-
τελισμὸς τῶν προσώπων, ἡ καθυστέρησις τῆς δημοσίας αἰδοῦς καὶ
τοσαῦτα ἄλλα τραγελαφικά πολιτικὰ δόγματα, ἅπερ ἐκληροδότησαν
ἡμῖν. Κατὰ τὰ τελευταῖα δὲ ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Ὁθωνος αἱ ἐθνι-
καὶ ἐλπίδες ἦσαν καταπεπιεσμέναι. Ἡ ἐπὶ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου
στρατιωτικὴ κατάληψις τοῦ Πειραιῶς καὶ τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἡ ἀπο-
τυχία τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ, Ἡπείρῳ καὶ Μακεδονίᾳ ἐπαναστάσεως,
ἐπεισαν τοὺς Ἕλληνας, ὅτι ἡ Εὐρωπαϊκὴ διπλωματίη δὲν ἦτο εἰς-
έτι ὥριμος, ὥστε νὰ ἐγκρίνῃ τὰ φιλοκτήμενα σχέδια τῶν Ἑλλήνων.
Οὕτω δὲ ἀποστραφέντες τῶν ἐξωτερικῶν καὶ εἰτα δὲ ἐπὶ ἔτη περι-
οριθέντες ἐν ἐσωτερικοῖς διαπληκτισμοῖς, ἀνέτρεψαν ἀλληλοδια-
δόχως κυβερνήσεις καὶ ἐπετέθησαν καὶ κατὰ τῆς βασιλείας, ἥς τὸ
πρῶτον πταῖσμα ὑπῆρξεν, ὅτι δὲν ἠδυνήθη νὰ εὐδοκιμήσῃ ἐν τοῖς
ἐπιθετικαῖς σχεδίοις αὐτῆς, καὶ ἐπεδόθησαν εἰς τὰς περὶ μέλλοντος

προρρήσεις αὐτῶν, ὧν ἡ κυριωτέρα ἦτο, ὅτι ἔπρεπε νὰ τύχῃσι νέου ἡγεμόνος καὶ αἰσιωτέρας ἐξωτερικῆς πολιτικῆς· ἐντεῦθεν δὲ αἱ συνωμοσίαι ἐκείναι, αἵτινες ἀπὸ τοῦ 1859 ἀρξάμεναι μικρὸν καὶ κατ' ὀλίγον ὑπέσκαπτον τὸν Θρόνον, κατέληξαν εἰς τὸ μοιραῖον τέλος, ὅπερ ἐπέφερε τὴν ἔξωσιν τῆς βαυαρικῆς δυναστείας· διότι ἡ δυναστεία αὕτη εἰς τοσαύτην περιήλθεν ἀμηχανίαν, ὥστε ὡς ἐξ ἀναποδράστου τινός Νεμέσεως ἐξωθυμένη καὶ θέλουσα δὲν ἡδύνατο τοῦ λαοῦ νὰ ἐνεργήσῃ συστηματικὴν τινα μεταρρύθμισιν καὶ βελτίωσιν τῶν μὴ εὖ ἐχόντων, διότι εἰς πολιτικούς ἀγῶνας ἐμπεπλεγμένη καὶ εἰς πρόσωπα πολλάκις τὰ πράγματα θυσιάζουσα, κατεχομένη δὲ ὑπὸ εὐλόγων φόβων, εἰς οὓς ἐνέριψεν αὐτὴν ἡ πρὸς τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἱερυθμός θέσις αὐτῆς καὶ δυσπίστως ἔχουσα πρὸς παντὰ μὴ πρὸς αὐτὴν ὁμολογοῦντα, δὲν ἦτο ἱκανὴ ἐν μέσῳ τῶν ἀπείρων ἀντιπερισπασμῶν αὐτῆς νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἣν ἀνέλαβεν ἐντολήν, τὴν διόρ-
θωσιν τρυτέστι τῶν κακῶς ἐν τῇ πολιτείᾳ ἐχόντων.

Ἐπὶ τὸν βραδύτερον τὰ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς αὐτοῦ, ὅπερ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν παρώξυναν τὰς Δυναμεις κατ' αὐτοῦ, ὥστε ἐναμφιδόλως ὡς μία τῶν σπουδαιοτέρων αἰτιῶν τῆς πτώσεως τοῦ Ὁθωνος δύναται νὰ θεωρηθῇ καὶ ἡ μετὰ τοῦ Γαριβάλδη συμμαχία, ἀφ' ἧς ἵνα ἀποσπᾷσθαι αὐτὸν ἡ Ἀγγλία ἀπέστειλε τὸν Σερ Ἀρντ Ἐλλιοτ, ὑποσχομένη τὴν ἐκχώρησιν τῇ Ἑλλάδι τῆς Ἑπτανήσου· ἀλλ' ὁ ἀτυχὴς ἐκεῖνος Βασιλεὺς δὲν ἡδυνήθη νὰ εὐνοήσῃ τὴν διαγωγὴν ταύτην τῆς ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, ἐξ οὗ ὀργισθεῖσα ἡ Ἀγγλία ὤμωσε τὴν πτῶσιν αὐτοῦ, τοῦθ' ὅπερ καὶ κατώρθωσε· διότι ἡ παρὰ τὸ Ἀσπρομόνι ἡττα τοῦ Γαριβάλδη ἐπέφερε τὴν διάλυσιν τῶν ἰταλοελληνικῶν σχεδίων, ἐξ ἧς, μείνας μετέωρος ὁ Ὁθων, ἐπέσυρεν εἰς ἑαυτὸν οὐ μόνον τὴν δυσμένειαν τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξωτερικὴν.

Ὡς δὲ κατὰ τὸ 1841 οὕτω καὶ κατὰ τὸ 1861 αἱ Δυναμεις πᾶσαι, μὴδ' αὐτῆς τῆς Βαυαρίας ἐξαιρουμένης, ἐγκατέλιπον τὸν ἀτυχῇ Βασιλέα εἰς τὴν ἰδίαν τύχην· διότι ἡ μὲν πονηρὰ Ἀλβίων ἐπίστευεν, ὅτι ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος καὶ μετὰ τὰς δυσπραγίας

τοῦ 1854 ἐξηκολούθει νὰ ἐργάζεται λάθρα καὶ ἐν παραβύσῳ περὶ τῆς μεγάλης ιδέας καὶ περὶ τῆς ἐνώσεως τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ὃ δὲ Ναπολέον, ὅστις ἐν ἔτει 1850 διὰ τοῦ Θουβενέλ τοσοῦτον ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐπεδείξατο κατὰ τῶν ἀγγλικῶν ἀξιώσεων ἐνδιαφέρειν, ἐμνησικαχεῖ κατὰ τοῦ Ὁθωνος ὡς μὴ ἐνωτιζομένου τῶν συμβουλῶν αὐτοῦ, ἡ δὲ Ρωσία ἔνεκεν τοῦ περὶ διαδοχῆς 40 ἄρθρου τοῦ Συντάγματος δυσπίστως εἶχε τῷ βασιλεῖ βλέπουσα αὐτὸν εὐλαβῶς ἐχόμενον τοῦ ἄρθρου τούτου.

Οὕτω δὲ διὰ τῆς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν πίεσιν ἀπειθείας, ἥτις ἱκανοποιουμένη μὲν καθίσταται ἰσχυρότατος σύμμαχος, ἀπορριπτομένη δὲ τριμερώτατος πολέμιος τῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν, ἐπέσυρεν εἰς ἑαυτὸν τὸν πόλεμον πάντων καὶ κατέστρεψεν ἑαυτὸν καὶ τὴν δυσχεσίαν.

Κατὰ τὰ τελευτήσια τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔτη ὁ Ὁθων προσεπάθησε νὰ καταδαμάσῃ τὴν πολιτικὴν τοῦ Κράτους ἀκοσμίαν, καθιστῶν τὴν κυβέρνησιν αὐτοῦ προσωπικωτέραν, ἐθνικωτέραν καὶ ἀμεροληπτοτέραν, ὑπερτέραν ὅσον ἦτο δυνατόν τῶν ἐνστικτῶν τῆς κρατούσης συνταγματικῆς ὀλιγαρχίας, τῆς κρυπτομένης ὀπισθεν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ ἀγώνος.

Καὶ ἐφάνη μὲν θριαμβεύσας ἐπὶ τινι χρόνῳ, ἀληθῶς δὲ ἀποκατέστη ἡ ἐπιθυμητὴ τάξις, ἡ τοσοῦτον ἀναγκαία πρὸς τὴν κοινωνικὴν ἐργασίαν καὶ τὴν κρείττονα ἀποκατάστασιν τοῦ τόπου, καὶ κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ διώρισε κυβέρνησιν αποτελουμένην ἐκ τῶν ἱκανωτέρων καὶ χρηστοτέρων πολιτικῶν στοιχείων τοῦ τόπου, ἀφωσιωμένην τῇ τάξει καὶ τῇ βασιλείᾳ· ἐν τῷ προϋπολογισμῷ ὑπῆρχε διὰ τῆς πατριωτικῆς διαχειρίσεως τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, Παναγ. Βάρβογλη, ἰσχυρίον, καὶ ἐν δημοσίᾳ ταμείᾳ, περίσσευμα 6,000,000 δραχμῶν· ἐθνικωτάτη δὲ ἔργασία διεξήγετο ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ὑπὸ τὴν προσωπικὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ τοῦ Ὁθωνος, ὅστις οὐδέποτε ἐπαύσατο καλλιεργῶν τὴν Μεγάλην Ἰδέαν.

Δυστυχῶς ὅμως ἡ ἐργασία αὕτη τοῦ ἀεμνήστου ἐκείνου Βασι-

λέως δὲν ἐξετιμήθη προσηκόντως· διότι ἡ ἐξ ἰδιοτελείας κινουμένη μειονοψηφία τοῦ Ἔθνους, μεταπείσασα τὴν σπριγῶσαν ἀκαδημαϊκὴν νεολαίαν καὶ τὸν λαόν, ἐξήγειρεν αὐτοὺς κατὰ τῆς βασιλείας, τὸ μὲν πρῶτον ἐν Ναυπλίῳ, ἔνθα ἐχύθη ἀδελφικὸν αἷμα, καὶ ἐν Κύ-
θῳ, εἶτα δὲ καὶ ἀλλαχοῦ, ὅπως ἐπιβάλωσιν αὐτῇ τὴν ἐπαναφορὰν τῆς ἐκτροχισθείσης συνταγματικῆς διοικήσεως καὶ τὸν περιορισμὸν αὐτοῖς ἐν τοῖς ὑπὸ τοῦ Συντάγματος διαγραφομένοις ὁρίοις. ἐξ ὧν εἶνε ἀληθές, πολλαχῶς καὶ πολυτρόπως ἐξεληθῶσα καὶ τὰ ἐσκαμ-
μένα ὑπερπηδήσασα, κατέστη ἡ πρώτη τῶν συνταγματικῶν θεσμῶν παραβάτων.

Ἐπῆλθε λοιπὸν ἡ μοιραία 10 Ὀκτωβρίου 1862, ἣτις κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἐπαναστατῶν ἐμελλε νὰ γίνῃ αἴτιος παροχῆς πάντων τῶν κοσμικῶν ἀγαθῶν τῇ Ἑλλάδι καὶ ἀνθρωπώσεως τῶν καταπα-
τουμένων συνταγματικῶν θεσμῶν ὥς ποτε ἀπεφῆναιτο ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐν Ἀθήναις Ἐθνοσυνελεύσει ὁ Δεληγιάννης.

Βεβαίως διὰ τῆς συντελεσθείσης μεταβολῆς καθρέθη καὶ κατε-
λύθη ἡ δυναστεία, οὐχὶ ὅπως πληρωθῇ ὁ νόμος καὶ ἐξασφαλισθῶσι
τὰ καταπατηθέντα συνταγματικὰ δικαιώματα, ἀλλ' ὅπως ἱκανο-
ποιήσῃσι τὰς ἐξεγερθείσας μικροφιλοτιμίας αὐτῶν, οἱ ὀλιγαρχικὰς
τάσεις δεικνύοντες τότε πολιτικοί, οἱ θεωρήσαντες ὥς μέγα τι καὶ
ἀγθὲς ἐν τοῖς συνταγματικοῖς κράτεσι τὴν διάλυσιν τῆς Βουλῆς
τοῦ 1861, οἵτινες διεκήρυττον στεντορείως, ὅτι ἡ βαυαρικὴ δυνα-
στεία κατελύθη· διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ κατανοήσῃ, ὅτι, ὅπως ὁ
κατὰ τὸ σύνταγμα ὑπέρτατος ἄρχων διατηρήσῃ ἀνέπαφον καὶ ἀλί-
μαντον τὸ ὑπὸ τῆς πολιτείας ἀπονεμηθὲν αὐτῷ προνόμιον τοῦ ἀνευ-
θύνου, ὀφείλει, ὡς ἀληθὲς κυβερνήτης, νὰ ἐμμένῃ ἀτάραχος καὶ
ἀπαθὲς ἐν τῇ ἐξόχῳ καὶ ἐπιφανεῖ περιωπῇ, εἰς ἣν ἀνύψωσεν αὐτὸν
τὸ πολίτευμα, καὶ οὐδέποτε νὰ συγχέῃ τὴν ὄντως συνεκτικὴν καὶ
μετριαστικὴν αὐτοῦ ἀρχὴν πρὸς τὰς ὑποδεστέρας ἐνεργείας τῶν
ὑπευθύνων καὶ εὐμετακινήτων αὐτοῦ ὀργάνων, ἀλλὰ τοῦναντίον δι'
ἐγκαίρων παραχωρήσεων νὰ προλαμβάνῃ πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ δια-

ταρχῇ τὴν ἔννομον αὐτοῦ ἀρμονίαν, καὶ νὰ ἐκρίπῃ ἐν τῷ ἔθνει ὄρμας ἐμπαθεῖς, καὶ κινδυνώδεις ἀντεκδικήσεις.

Ἡ 10η Ὀκτωβρίου συνετελέσθη, ὁ δὲ Ὅθων, ὥστις, τῇ 18η Ἰανουαρίου 1833, ἤρχετο ἐπιβαίνων τῆς «Μαδαγασκάρ», συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς ρωσικῆς φρεγάτας «*Ἀννης*», τῆς γαλλικῆς κορβέττας «*Κορνηλίας*» καὶ 36 ἄλλων φορτηγῶν πλοίων, ἥδη ἐφευγεν ἔσσημος ἐπὶ τῆς ἀγγλικῆς «*Σκύλλης*», ὡς ποτε ὁ Μέγας Ναπολέων ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ—ὅλα σύμπτωσις!—«*Κούμπερλανδ*».

Ἀλλὰ ποῖον ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐξώσεως ταύτης; ἂν ἡ ἐπικληθεῖσα αὕτη, τὸ κατ' ἀρχάς, ἐθνοσωτήριος ἡμέρα, βραδύτερον δέ, ὅτε προῆλθεν εἰς μέσον ἡ πολυκέφαλος ἀναρχία, ὅτε ἐφθασαν εἰς τὸ ἄκρον ἄωτον αὐτῶν αἱ κακουργίαι καὶ ἡ δυσπραγία τοῦ λαοῦ, κατήντησεν ἐθνωλείτεια, ἂν ἡ μεταπολίτευσις, ὡς ἀπεκάλεσαν αὐτὴν οἱ πρωτοῦργοί, ἥτις οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ ἀνταρσία κακόνους καὶ κακέβουλος, παρέσχε φαινομενικῶς ποίαν τινα ἀνακούφισιν τοῖς ἡράσταις αὐτοῖς, ἀνακούφισιν οἷαν αἰσθάνεται ὁ ἐκπληρῶν τὸ πεθοῦμενον, δὲν ἐθράδυνεν ὅμως νὰ καταδείξῃ ὅτι ἡ τῇ 10η Ὀκτωβρίου συνετελεσθεῖσα μεταβολὴ οὔτε ὠφέλιμος οὔτε χρησιμὸς ἀπέβη τῷ ἔθνει, ἀλλὰ συνετέλεσεν ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὴν μετέπειτα κακοδαίμονίαν, τὴν μέχρι σήμερον παρομαρτοῦσαν αὐτῷ, εἰς τὴν οἰκονομικὴν δυσπραγίαν, ἧς αἱ ἐθνωλείτειραι συνέπειαι τῆς σήμερον εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε κατέστησαν ἐπαισθηταί.

Ἐγένετο ἡ ἐπανάστασις, ἀλλ' ἐπανάστασις εἶνε καὶ λέγεται ἡ τελευταία καὶ δεινὴ διαμαρτύρησις τῶν ἐθνῶν κατὰ τῆς χρονίας ἀφροσύνης καὶ ἀδικίας τῶν κυβερνώντων. Ἀλλ' εἰς ποίαν ἀφροσύνην καὶ ἀδικίαν ἐνέπεσεν ὁ Ὅθων, ὅστις οὐδὲν ἄλλο ἐζήτει ἢ τὸ μεγαλεῖον τῆς πατρίδος, τὴν μεγάλην ἰδέαν, ὑπὲρ ἧς μικροῦ δεῖν κατὰ τὸ 1854 ἐξεθρονίζετο ἀντιεστὰς γενναίως κατὰ τῆς ἀγγλογαλλικῆς συμμαχίας;

Καὶ ὅμως ἐλέχθη, ὅτι ὁ βασιλεὺς οὗτος, ὁ τοσοῦτον τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1855 ὑποστηρίξας, κινδυνεύων νὰ ἀπολέσῃ τὸν θρό-

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΟΥΜΟΥΔΟΥΡΟΣ

Ὑπουργὸς τῆς ἐπα' αὐστηριοῦ Ὑπουργείου.

νον, συνειργάζετο μετὰ τῶν Αὐστριακῶν ἵνα ὑποδουλώσῃ τὴν Ἑλλάδα τοῖς Αὐστριακοῖς !

Ὁ Ὅθων ἐξώσθη ἵνα πληρωθῇ τὸ ρηθὲν ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου στρατηγοῦ Κολοκοτρώνη εἰπόντος, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἑθν. Πανεπιστημίου, ὅτι τὸ μικρὸ αὐτὸ παλαιὰν θὰ φάγῃ τὸ μεγάλο, οὐχὶ ὅμως πρὸς δόξαν τῆς νεολαίας ὑπὲρ ἧς τοσοῦτον γενναίως ἠγωνίσθη ὁ πρῶτος ἡμῶν ἐκεῖνος Βασιλεὺς ἰδρύσας τὸ Πανεπιστήμιον, ἵνα καταρρίψῃ οὕτω τὸ μεσότοιχον τὸ διαχωρίζον τοὺς πολλοὺς ἀπὸ τῶν ὀλίγων, τοὺς ἀμαθεῖς τῶν ἐπιστημῶν, οἵτινες πρὸ τοῦ 1837 ἦσαν προνομιοῦχοι ἐν Ἑλλάδι καὶ νὰ μεταλαμπαδεύσῃ τὴν εὐρωπαϊκὴν σοφίαν εἰς τὴν χώραν ἐκείνην, ἥτις πρὸ τοσοῦτων μὲν αἰῶνων ὑπῆρξεν ἡ κοιτίς τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς σοφίας, ἀλλ' οἱ μακροὶ χρόνοι τῆς δουλείας εἶχον καταστήσει βάρβαρον καὶ ἀγρίαν. Καὶ ἐν τούτοις ὁ βασιλεὺς Ὅθων ἐξεδιώχθη.

«Ὁ βασιλεὺς Ὅθων, λέγει ἱστορικός τις, ἔχων ἐπιστημονικωτάτην παιδίαν, αὐστηροτάτην ἠθικὴν, δεξιὸν γοῦν, ἔκτακτον ὀξύνοϊαν καὶ μεγάλην φιλοπονίαν, ἦτο φιλοδίκαιος καὶ εὐγενέστατος τοὺς τρόπους. Ἐσπούδασε καὶ ἔμαθεν ἐν ταῖς λεπτομερείαις αὐτῶν τὰς ἀναγκὰς καὶ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Κράτους καὶ τοὺς χαρακτῆρας πάντων τῶν πολιτευομένων. Τοὺς νόμους καὶ τοὺς κανονισμοὺς πασῶν τῶν ὑπηρεσιῶν καλλίον ἐγνώριζεν οὐ μόνον αὐτῶν τῶν ὑπουργῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν εἰδικῶν ὑπαλλήλων.

Ἦτο ὁ καλλίτερος τῆς Ἑλλάδος διπλωμάτης καὶ κατεῖχε τὴν διπλωματικὴν ἐθιμοταξίαν καὶ λεπτότητα ὅσον ὀλίγοι καὶ αὐτῶν τῶν Εὐρωπαίων διπλωματῶν. Ἠγάπα εἰλικρινῶς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐφλέγετο ὑπὸ τοῦ μεγαλείου αὐτῆς, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ δύνηται νὰ φθάσῃ μέχρις αὐτῶν.

Ἐλαττώματα αὐτοῦ διεγνων δύο, πρῶτον μὲν ὅτι ὁ νοῦς αὐτοῦ, καίτοι θεωρητικός, ἐσκοτιζετο, προουκολώμενος, ὅσον δὲν ἐπρεπε, εἰς τὰς τελευταίας λεπτομερείας καί, συγχέων τὰς ἰδέας του, τὸν ἐστέρει τῆς ἀναγκαίας πρωτοβουλίας καὶ ἐτοιμότητος ἐν ταῖς κρίσεσιν περὶ στάσεσιν· δεύτερον δὲ ὅτι ἦτο φιλόποπτος καὶ δῦσπιστος,

ὅπερ ἡλάττωσε, κατὰ πολὺ, τὸν ἀριθμὸν τῶν φίλων του καὶ τὸν ἐστέ-
ρησε πολλάκις τῶν εἰλικρινῶν αὐτῶν συμβουλῶν. Ἰσως δὲ τὸ ἐλατ-
τώμα τοῦτο ἀπέκτησεν ἐξ ἡμῶν, οἵτινες κακολογοῦντες ἀλλήλους,
ἀπεσιπῶμεν ἀπὸ τὸν νῦν του τὴν ἀξιοπιστίαν».

Αἱ ἀνωτέρω περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ὁθωνος κρίσεις, γραφεῖσαι
παρ' ἀνδρὸς ἀμερολήπτου, ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν παρακολουθήσαν-
τος τὴν ἐσωτερικὴν τῆς Ἑλλάδος κατάστασιν καὶ ἐκ τοῦ συνεγγε-
μελετώματος αὐτῆν, παρέχουσιν ἴσως τὴν πιστοτέραν εἰκόνα τῆς
ἐποχῆς ἐκείνης καὶ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλης φύσεως ἀνωμαλιῶν,
μέσω τῶν ὁποίων ἐβασίλευεν ὁ Ὁθων.

Καὶ ἤδη, ἐξακολουθοῦμεν τὴν ἀφήγησιν ἡμῶν περὶ τῶν συμβάν-
των, ἅτινα ἔλαβον χώραν τῇ ἡμέρᾳ τῆς 10 Ὀκτωβρίου.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὁ πρεσβευτὴς τῆς
Ἰταλίας Μαμιάνη ἐζήτησε καὶ κατόπιν πολλῶν δυσχερειῶν εἶδε πάλιν
τὸν Ζαΐμην, ὁ ὅποιος, ἐξηκολούθει νὰ κρύπτεται. Ὁ πολιτικὸς
ἐκεῖνος ἀνὴρ, εἶχεν ἤδη συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ Βούλγαρη καὶ τοῦ
Δεληγεώργη, τῆς συνεννοήσεως δ' ἐκείνης ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ
ὁμόφωνος γνώμη, ὅτι ἡ ἐπανάστασις δὲν ἔπρεπε πλέον νὰ βραδύνῃ
οὐδ' ἐπὶ μίαν στιγμὴν.

— Εὐτυχῶς, ἀπήντησεν ὁ πρεσβευτὴς, ὅτι εὐρέθητε σύμφωνοι
μὲ τὴν γνώμην του. Δύο ἡμέρας ἀκόμη ἂν μείνετε ἐν ἀκινήσειᾳ, ἡ
Κυβέρνησις παρ' ὅλα τὰ ἀσθενῆ μέσα, τὰ ὅποια διαθέτει, θὰ κατι-
σχύσῃ ὑμῶν.

— Μόνον ἡ ἐνδεχομένη ἐπάνοδος τοῦ Βασιλέως μᾶς ἀνησυχεῖ
κάπως, ἀπήντησεν ὁ Ζαΐμης. Τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν δὲν τὴν
φοβοῦμεθα. Ἡ Κυβέρνησις ἐν σπουδῇ καὶ ἀσυλλογίστως ἐνεργή-
σασα εὐθὺς ὡς ἐγνώσθη ἡ ἐν Ἀχαρναιᾷ ἐπανάστασις, ἐμείωσε τὴν
φρουρὰν τῆς πρωτεύουσας, ἀποστείλασα ἐξ αὐτῆς 700 ἄνδρας εἰς
τὸν Βασιλέα. Κακὸν καὶ ὀλέθριον τὸ μέτρον. Ἦδη ἡ ἐν Ἀθήναις

στρατιωτικὴ δύναμις ἀνέρχεται μόνον εἰς 750 ἄνδρας, οἱ πλεῖστοι τῶν ὁποίων θὰ ταχθῶσι μὲ τὸ μέρος μας. Ὁ Λαζαρέττος, ὁ λυσισώδης αὐτὸς πολέμιός μας, συνελήφθη ἤδη ὑπὸ τῶν ἐπαναστατισάντων στρατιωτῶν του καὶ εὐρίσκεται φυλακισμένος εἰς τὰς Πάτρας. Ὡστε βλέπετε, ὅτι ὁ ἐκ τῆς φρουρᾶς κίνδυνος δὲν εἶνε μέγας. Τὴν ἀντίδρασιν μόνον τῶν πολιτῶν, τῶν φίλα φρονούντων πρὸς τὸν Ὁθωνα, φοβούμεθα.

Καὶ πάλιν, ἂν ὁ Ὁθων εὐρίσκεται εἰς Ἀθήνας.

— Τότε, ἐνεργήσατε ἐντὸς τῆς σήμερον, ἀπήντησεν ὁ Πρεσβευτής.

— ἔχετε πληροφορίαν τινά;

— Τὴν ἡμιεπίσημον πληροφορίαν ὅτι ἐνδεχόμενον αὔριον τὸ πρωί, ἡ βασιλικὴ φρεγάτα, φέρουσα τοὺς Βασιλεῖς, νὰ ἀγκυροβόλησῃ εἰς τὸν Πειραιᾶ.

— Εὐχαριστῶ, ἀπήντησεν ὁ Ζαΐμης. Ὁ κύβος ἐρρίφθη ἤδη. Δύνασθε νὰ θεωρῆτε τὴν ἐπανάστασιν ὡς γεγονός πλεόν.

Καὶ ὁ μὲν πρεσβευτὴς τῆς Ἰταλίας ἀπῆλθεν. Ὁ δὲ Ζαΐμης δι' ἐμπίστων του ἀνθρώπων, ἤρξατο συνεννοούμενος μὲ τοὺς ἐν τῇ πόλει συνωμώτας, τοὺς ἀναλαβόντας νὰ κηρύξουν τὴν ἐπανάστασιν, καὶ ἐξεγείρουν τοὺς φοιτηταί, τοὺς νέους, καὶ τοὺς πολίτας, ὁ δὲ Βούλγαρης, συναντηθεὶς ἐντὸς τῆς ἡμέρας, μὲ τὸν Κανάρην καὶ τὸν Δεληγεώργην, ἐκανόνισαν τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον τὸ μὲν θὰ ἐκρηγνῇ, σιμοποιεῖτο τὸ ὄρεινόν πυροβολικὸν τοῦ Παπαδιαμαντοπούλου, τὸ δὲ, θὰ ἐστρεφε τὰ ὅπλα του ὁ στρατός, κατὰ τοῦ τυράννου καὶ τοῦ καθεστῶτος.

Οὕτω, καθ' ὅλον τὸ ἀπόγευμα τῆς 10 Ὀκτωβρίου, αἱ μυστικαὶ ἐνέργειαι τῶν συνωμωτῶν δὲν ἐχαλαρώθησαν οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν. Οἱ φίλοι τῆς ἐπαναστάσεως εἰδοποιοῦντο πρὸςφορικῶς, ὅτι τὴν νύκτα ἐκείνην θὰ ἐκρηγύσεται ἡ ἐπανάστασις καὶ ἐλάμβανον γνῶσιν τοῦ συνθήματος, τὸ ὁποῖον, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ ἐγράψαμεν, ἦτο «Ναύπλιον — Νίκη». Ἐξ ἄλλου δὲ οἱ πρωτοῦργοι τῆς συνωμοσίας, ἐλάμβανον

ἀφειδῶς ὑποσχέσεις παρὰ τῶν πολιτῶν, ὅτι ἤρκει μόνον νὰ δοθῇ τὸ σύνθημα, διὰ νὰ ταχθῶσι παρὰ τὸ πλευρόν των.

Ἀκριβεῖς πληροφορίας περὶ τῶν προπαρασκευαζομένων ἐν τῇ πόλει διὰ τὴν νύκτα ἐκείνην, δὲν εἶχεν ἡ Κυβέρνησις, διότι μεγίστη μυστικότης καὶ ἀπόλυτος ἐχεμύθεια ἐτηρήθη ἀπὸ μέρους τῶν ἐπαναστατῶν. Ὅπως δὴποτε ὁμως ἐτυραννεῖτο ὑπὸ τῆς προαισθήσεως, ὅτι κατὰ ἀπρόοπτον, ἡ δύναμις, ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν νὰ λάβῃ χώραν. Τούτου ἕνεκεν, ἐν νέῳ Ὑπουργικῷ Συμβουλίῳ, οἱ ὑπουργοὶ ἔλαβον ἀποφάσεις νέας, τὰς ὁποίας ὁμως, ραγδαίως ἐπελθόντων τῶν γεγονότων τῆς νυκτός, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐκτελέσωσιν, ἀνεκοίνωσαν δὲ εἰς τοὺς φίλους αὐτῶν, καὶ δι' ἐκείνων εἰς τοὺς ὁμοφρονούντας πρὸς αὐτοὺς πολίτας, ὅτι τὸ σύνθημα τῶν κυβερνητικῶν ἐνδεχομένη ταραχῇ θέλει εἶσθαι «Τηλέμαχος — Τρωάς».

Ἐν τῇ μεταξὺ ἐπῆλθεν ἡ ἐναγωνίως ἀναμενομένη ὑπὸ τῶν συνωμωτῶν νύξ, διότι διὰ τὴν νύκτα, εἶχεν ἀποφασισθῇ ἡ ἐπανάστασις. Καὶ τῆς νυκτός ἐπελθούσης, οἱ πολῖται ἔσπευσαν νὰ κλεισθῶν εἰς τοὺς οἴκους των, ἀποφασισμένοι νὰ μὴν ἐξέλθουν αὐτῶν, ὅτι δὴποτε καὶ ἂν ἤθελε λάβει χώραν. Καὶ αὐτοὶ ἀκόμη, οἱ ὑποσχεθέντες πρὸς τοὺς συνωμώτας, ὅτι θὰ ἐτάσσοντο μὲ τὸ μέρος των, ἐπρότιμησαν νὰ ζητήσωσι τὴν ἡσυχίαν ὑπὸ τὴν ἀσφαλῆ ἐτέγην τοῦ οἴκου των, παρὰ νὰ προκινδυνεύσωσι, μαχόμενοι κατὰ τῆς Βαυαρικῆς δυναστείας.

ΙΑ'.

Ἡ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

Ἄλλ' ἐνῷ οἱ πολῖται ἡσύχαζον, οἱ ἐπαναστάται ἐκινουῦντο. Μέσα εἰς τὰ σκότη τῆς νυκτός τὰ ὅποια μάτην ἐπειράτο νὰ διαλύσῃ ὁ ἀτελής φωτισμὸς τῶν χρόνων ἐκείνων, ἐκινουῦντο σκιαὶ συγῆλαι καὶ μυστηριώδεις, κατευθυνόμεναι πρὸς τοῦ Μακρυγιάννη ὅπου, κατὰ τὰ προσυμπεφωνημένα, θὰ συνηθορίζοντο οἱ μέλλοντες νὰ σαλπίσωσιν ἀνὰ τὴν πόλιν, τὸ κήρυγμα τῆς ἐπαναστάσεως νέει. Ἐξ ἄλλου, ὁ ταγματάρχης τοῦ Πυροβολικοῦ Δ. Παπαδιαμαντόπουλος κατηνύνητο, μετὰ μυρίων προφυλάξεων εἰς τὸν στρατῶνα τοῦ ὀρεινοῦ πυροβολικοῦ, ὅπου, συναθροίσας τοὺς μεμνημένους εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ἐπαναστάσεως ὑπαξιωματικούς του, τοὺς ἀνήγγειλε τὴν διὰ τὴν νύκτα ἐκείνην ληφθεῖσαν ἀπόφασιν. Ἐν τῷ μεταξύ, ἄλλοι τῶν συνωμοτῶν, κατηνύνησαν εἰς τὸν στρατῶνα τῶν Πυροσβεστῶν, ὅπου ἐκρατεῖτο ἐν περιορισμῷ ὁ ὑπολοχαγὸς Διαμαντίδης καὶ ἀνήγγειλαν καὶ εἰς τοὺς ἐκ τῶν Πυροσβεστῶν μεμνημένους εἰς τὸ κίνημα, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐξεγερθῶσιν εὐθὺς ὡς θὰ ἐπληροφοροῦντο ὅτι ἐξηγέρθη μὲ τὸ πυροβολικὸν καὶ ὁ Παπαδιαμαντόπουλος. Ἄλλ' ὁ ἀρχηγὸς τῶν Πυροσβεστῶν Μάνος, πληροφορηθεὶς ἄγνωστόν πως, τὰ μεταξύ τῶν πυροσβεστῶν του κατὰ τοῦ καθεστῶτος βυρσοδομομένα ἔσπευσε νὰ μεταβῇ εἰς τὸν πυροσβεστικὸν στρατῶνα, μὲ ἀποφασιν νὰ παραμείνῃ ἐν αὐτῷ δι' ὅλης τῆς νυκτός, ἐπιβλέπων αὐτοπροσώπως τοὺς στρατιώτας του.

Ματαίᾳ ὅμως καὶ ἀνωφελὲς ἡ πράξις αὕτη τοῦ Μάνου ὅπως θὰ ἴδωμεν κατωτέρω.

Ὁ Δημήτριος Καλλιφρονᾶς ὅμως, εἰς μάτην, μέχρι τῆς ὀρισθείσης ὥρας ἀνέμενεν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ τοὺς χωρικοὺς οἱ ὅποιοι τὸν εἶχον ὑποσχεθῆ ὅτι θὰ ἤρχοντο ἐνοπλῆι εἰς τὴν πόλιν, ὅπως τεθῶσιν ὑπὸ τὰς διαταγὰς του καὶ «διώξουν τὸν κουρὸ Μπαρμπάρ» ὅπως ἀπεκαλοῦν τὸν Ὁθωνα. Φρονιμώτερα σκεφθέντες οἱ χωρικοί, ἀπεφασίαν νὰ μὴ προτρέξουν αὐτοὶ τῶν γεγονότων, καὶ νὰ μὴ δημιουργήσουν τοιαῦτα εἰς βάρος των, καὶ οὕτω ἔμειναν ἐφθυσχάζοντες εἰς τὰ χωρὶς των, ἀναμένοντες νὰ ἐπαναστατήσῃ πρῶτον ἡ πρωτεύουσα, διὰ νὰ ἔχουν ἄλλοι τὴν εὐθύνην τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ἔπειτα νὰ σπεύσουν εἰς συνάντησιν τοῦ Καλλιφρονᾶ.

Οὕτω, ὁ Δημήτριος Καλλιφρονᾶς, ἔμενεν ἐκτεθειμένος ἀπέναντι τῶν συνωμοτῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους εἶχεν ὑποσχεθῆ νὰ παράσχω γενναίαν ἐκ χωρικῶν ἐπικουρίαν, ἐν ᾗ τῶρα, δὲν ἦτο εἰς θέσιν οὔτε τὸν ἴδιον ἑαυτὸν του νὰ διαθέσῃ, ἀφ' οὗ ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ παραμείνῃ ἐν τῷ οἴκῳ του, μὴ τυχόν, οἱ ἐπαναστάται ἀρχηγοί, βραδύνοντες πιθανῶς ἐκ τυχαίου τινὸς περιστατικοῦ, θὰ ἤρχοντο βραδύτερον.

Ἀνέμενεν ὅμως εἰς μάτην. Εἶχεν ἤδη παρῆλθοι ἡ 8η ἐσπερινὴ ὥρα, καὶ οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀναμενόμενων χωρικῶν εἶχε φανῇ.

— Νὰ πάρ' ἡ ὀργή, ἐβρυχήθη ὁ Καλλιφρονᾶς, μ' ἐγέλασαν λοιπόν;

— Σ' ἐγέλασαν, ἡ ἐμποδίσθησαν νὰ ἔλθουν, εἶπέ τις τῶν ἀνθρώπων του.

— Νὰ ἐμποδίσθουν; ἀπὸ ποίους;

— Ξεύρω κ' ἐγώ; Ἡ Κυβέρνησις ζεύρει, ὅτι ἔλειπες εἰς τὰ χωρὶά καὶ καθόλου παράδοξον νὰ ὑποπτεύθῃ τίποτε. Οἱ χωρικαὶς μόνον τοὺς δὲν θὰ τὰ βάλουν βέβαια μὲ τὸ στρατό. Ἄν ἡ Κυβέρνησις ἐπρόλαβε καὶ ἔστειλεν εἰς τὸν δρόμον λίγους στρατιώτας....

— Δὲν τὸ πιστεύω, ἀπήντησε μετὰ σκέψιν ὁ Καλλιφρονᾶς.

Καὶ μειδιάσας.

— Δὲν τῆς περισσεύουν δὲ οἱ στρατιῶται, προσέθηκε, γιὰ νὰ εἶνε εἰς θέσιν νὰ κἀνῃ καὶ ἐκστρατείας.

Αἰφνης, μακράν, ἀπὸ τὸ μέρος, ὅπου τὸ καφενεῖον τῆς «Ὁραίας Ἑλλάδος» ἀντήχησαν συνεχεῖς πυροβολισμοί.

— "Ὡ νὰ πάρ' ὁ διάβολος, ἀνεβόησεν ὁ Καλλιφρονᾶς. Οἱ φίλοι μας κτυπιοῦνται! ἐκεῖ κάτω καὶ μεῖς ἐδῶ καθόμαστε καὶ συζητοῦμε.

Ὁρμήσεν, ἤρπασε τὴν πολεμικὴν του πάλαν, τὴν ὅποιαν ἐκρέμασεν ὑπὸ τοῦ ὤμου του, ὠπλίσθη καὶ με δύο μεγάλα πιστόλια, καὶ ἔπειτα εἶδε περίξ του.

Τρεῖς μόνον τῶν ἀνθρώπων του, εὕρισκοντο τὴν ὥραν ἐκείνην εἰς τὸν οἶκόν του.

— Ὅποιος ἀπὸ σᾶς θέλει, ἐφώναζεν ὁ λεοντόκαρδος Καλλιφρονᾶς, ἄς με ἀκολουθήσῃ.

Τὸν ἠκολούθησαν καὶ οἱ τρεῖς.

Τὸ μικρὸν τοῦτο ἐπαναστατικὸν σῶμα, με τὸν Καλλιφρονᾶν ἐπὶ κεφαλῆς, κατηυθύνθη εἰς τὴν παρὰ τὸ Μεταξουργεῖον Παλαιὰν Καζάρμαν τοῦ Πυροβολικοῦ, χωρὶς κανένα τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐξουσίας νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὸν δρόμον του, διότι ἀλλαχοῦ κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἦτο ἐστραμμένη τῆς ἐξουσίας ἡ προσοχή.

Φθάσας πρὸ τῆς Παλαιᾶς Καζάρμας ὁ Καλλιφρονᾶς ἔστη.

Καὶ βάλλων ἐπαναστατικὴν κραυγὴν.

— Κάτω ὁ τύραννος! ἀνέκραξε.

— Ζήτω ἡ ἐλευθερία, ἀπήντησαν οἱ τρεῖς ὁπαδοὶ του.

Ἄλλ' εἰς τὰς ἐπαναστατικὰς αὐτὰς κραυγὰς τῶν τεσσάρων ἐκείνων ἀνδρῶν οὐδεμία ἐδόθη ἀπάντησις, καὶ εἰς τοὺς τέσσαρας ἐκείνους ἄνδρας, οὐδὲ εἰς προσετέθη ἐπαναστατῆς.

— Κουράγιε, εἶπεν ὁ Καλλιφρονᾶς εἰς τοὺς ἀνθρώπους του. Κουράγιε, καὶ ὅλα θὰ πᾶνε καλὰ. Τὸ λεοντάρι δὲν ζυπνᾷ εἰς εὐκολα.

Ἄλλ' ἐνῷ ταῦτα συνέβαινον εἰς τὴν Παλαιὰν Καζάρμαν, σκη-

ναὶ ὑψίστης σοβαρότητος διεδραματίζοντο ταυτοχρόνως εἰς τρία σημεῖα τῆς πόλεως, καὶ πρὸς τὰ σημεῖα ταῦτα ἡ Κυβέρνησις ἔστρεψε τὴν προσοχὴν της.

Καὶ ἐν πρώτοις, ὁ ταγματάρχης τοῦ πυροβολικοῦ Παπαδιαμαντόπουλος, προπαρασκευάσας τοὺς ὑπαξιωματικούς του καὶ δι' ἐκείνων τοὺς στρατιώτας, περὶ ὥραν 8 1)2 τῆς νυκτὸς τῆς 10 Ὀκτωβρίου, διέταξε νὰ μεταφερθῶσι τὰ πυροβόλα ἐξω τοῦ στρατώνος, παρέταξε τοὺς ἀνδράς του ὡς ἐν ἐκστρατεῖᾳ, προσεφώνησε καταλλήλως καὶ ἔπειτα δίδων τῆς ἀνταρσίας τὸ σύνθημα !

— Ζήτω ἡ ἐλευθερία, ἀνέκραξε.

— Ζήτω! ἀπάντησαν οἱ στρατιῶται.

— Κάτω ὁ τύραννος!

— Κάτω ! ἠκούσθησαν αἱ φωναὶ τῶν ἐπαναστατῶν στρατιωτῶν.

Ταυτοχρόνως, εἰς διάφορα τῆς πόλεως σημεῖα ἠκούσθησαν πυροβολισμοί, ριπτόμενοι εἰς τὸν ἀέρα ὑπὸ τῶν συνωμοτῶν.

Οἱ πυροβολισμοὶ οὗτοι ἦσαν τὸ προσημειωμένον σύνθημα, τὸ ὅποιον θ' ἀνέμενον οἱ πολῖται, ὅπως ἐξεγερθῶσιν.

Ἀλλὰ παραδόξως, εἰς τοὺς πυροβολισμοὺς τούτους οὐδεμία ἐδόθη ἀπὸ μέρους τῶν πολιτῶν εὐνοϊκὴ ἀπάντησις, μάττην δὲ οἱ συνωμόται ἐξήντλουν εἰς τὸν ἀέρα τὰ πολεμοφοδιαῖα των.

Οὔτε εἰς τῶν πολιτῶν ἐκινήθη.

Οὔτε εἰς ἀπεφάσιζε νὰ συμμετάσχη τῆς ἐπαναστάσεως, τῆς ὁποίας οὕτω οἱ πρωτοεργοὶ ἐγκατελείποντο εἰς τὴν τύχην των, καὶ εἰς τὴν διαθεσὶν τῆς Κυβερνήσεως, τῆς ὁποίας οἱ ὑπουργοί, ἅμα τῷ πρώτῳ πυροβολισμῷ, ἔσπευσαν νὰ συγκεντρωθῶσιν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, ὅπως συσκεφθῶσι περὶ τοῦ πρακτέου, καὶ ὅπως ἐξασφαλίσωσι τὴν ζωὴν αὐτῶν ἀπὸ πάσης ἐνδεχομένης ἐπιθέσεως, διότι, ὡς εἶπομεν, τὸ μέρος ἐκεῖνο ἐφρουρεῖτο κάλλιον παντὸς ἄλλου.

— Καὶ τώρα ; ἠρώτησε τοὺς ὑπουργοὺς ὁ Κολοκοτρώνης ; Τί θέλετε νὰ κάμωμεν ; Ἰδοὺ ὅτι ἡ ἐπανάστασις ἐξερράγη εἰς τὴν πόλιν.

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 74

— Ἐπανάστασις ; ἀνέκραξεν ὁ Σπυρομήλιος· μὴ τὸ πιστεύετε. Οἱ στενοκέφαλοι ἐκεῖνοι, καὶ· θὰ ἀπεπειράθῃσαν, ἀλλὰ βεβαίως θ' ἀπέτυχαν ἢ θ' ἀποτύχουν.

— Τὸ πιστεύετε ;

— Ἄν τὸ πιστεύω ; Ἀλλὰ νομίζετε ὅτι οἱ πολῖται θὰ ἔλθουν στὰ καλὰ καθούμενα νὰ πέσουν ἐπάνω εἰς τῆς λόγχαις μας καὶ εἰς τῆς μπούκαις τῶν τουφεκιῶν καὶ τῶν κανονιῶν μας ;

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὅμως, δρομαίως καταφθάσας εἰς ἔφιππος χωροφύλαξ, καὶ εἰσαχθεὶς εἰς τὴν αἴθουσαν ὅπου συνεδρίαζον οἱ ὑπουργοὶ ἐκόμισε σοβαρωτάτην εἰδήσιν, τῆς ὁποίας πρώτην ταύτην φαρὰν ἐλάβανον γινῶσιν οἱ ὑπουργοί. Τὴν εἰδήσιν ὅτι ὁ ταγματάρχης Παπαδιαμαντόπουλος ἐπανεστάτησε μαζί με τὸ ὄρεινὸν πυροβολικόν.

— Καὶ ποῦ εὐρίσκεται τώρα ; ἠρώτησεν ἐν ὀργῇ ὁ Σπυρομήλιος.

— Ἐξω ἀπὸ τὸν στρατῶνα, κύριε ὑπουργέ, ἀπήντησεν ὁ χωροφύλαξ. Ἐτοιμάζονται νὰ βαδίσουν κατὰ τῶν ἀνακτόρων.

— Καὶ γιατί δὲν βαδίζουν ;

— Περιμένουν τοὺς ἄλλους ἐπαναστάτας, κύριε ὑπουργέ.

— Τὸν λαὸν δηλαδὴ περιμένουν, ἐφώναξεν ὁ Σπυρομήλιος. Ἀλλὰ θὰ τὸν περιμένουν πολὺ.

Καὶ καλέσας ἕνα τῶν ἐν τῇ ὑπουργείῳ ἐργαζομένων λογιτῶν.

— Τὸ ἄλογό μου, εἶπε. Πές νὰ μοῦ ετοιμάσουν τὸ ἄλογο.

— Τί σκέπτεσαι νὰ κάμῃς ; ἠρώτησεν ὁ Μέξης.

— Σκέπτομαι νὰ τρέξω μαζί με τοὺς ἀνθρώπους μου εἰς τὸν στρατῶνα τοῦ πυροβολικοῦ· νὰ συλλάβω τὸν Παπαδιαμαντόπουλον καὶ νὰ ὀδηγήσω τὰ πυροβόλα ἐδῶ. Περιμένετε με, κύριοι. Σὺς ὑπόσχομαι, ὅτι πρὶν περάσῃ μία ὥρα ἢ στάσις θὰ ἔχῃ κατασταλῇ, καὶ οἱ στασιασταὶ ὅσοι δὲν προφθάσουν νὰ κρυφθῶν θὰ ἔχουν φυλακισθῇ.

Καὶ βέβαιος ὅτι θὰ ἐπετύγχανε τῶν σκοπῶν του ὁ Σπυρομήλιος ἔπνευσε· παρέλαβε μαζί του σωματαφυλακὴν ἀπὸ ἐνόπλους Χει-

μαρριώτας, ὁ παλληκαρισμὸς τῶν ὁποίων ἦτο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν καὶ ἐν τάχει κατηυθύνθη εἰς τὸν στρατῶνα τοῦ πυροβολικοῦ ὅπως συναντήσῃ τὸν Παπαδιαμαντόπουλον καὶ τοὺς στασιαστὰς του.

Δὲν εὗρεν ὅμως τὰ πράγματα ὁ ὑπουργὸς τόσον εὐκόλα, ὅσον ἐξ ἀρχῆς τὰ ὑπέθεσεν. Ὁ ταγματάρχης Παπαδιαμαντόπουλος, παραταχθεὶς ἔξω τοῦ στρατῶνος μὲ τοὺς στρατιῶτας καὶ τὰ πυροβόλα του, καὶ κηρύξας τὴν ἐπανάστασιν, μάτην ἀνέμενε νὰ ἔλθῃ ἐκεῖ καὶ ὁ λαὸς καὶ νὰ ἐνωθῇ μετ' αὐτοῦ. Ἦκουε μὲν ἀπὸ τὰ διάφορα μέρη τῆς πόλεως τοὺς συνθηματικούς πυροβολισμούς, ἀλλὰ μέχρις αὐτοῦ δὲν ἔφθανε καὶ ὁ θόρυβος ἐκείνος, τὸν ὁποῖον πάντως θὰ ἐπροξένει μία ἐπαναστατημένη πόλις. Εἰς τῶν ὑπαξιωματικῶν, ὁ ὁποῖος ἀπεστάλη ὅπως πληροφορηθῇ τὰ ἐν τῇ πόλει συμβαίνοντα, ἐπέστρεψε περίλυπος.

— Λοιπὸν ; ἠρώτησεν ὁ Παπαδιαμαντόπουλος.

— Τίποτε, ταγματάρχα μου.

— Πῶς τίποτε ;

— Ὅλοι ἡσυχάζουν. Εἰς τοὺς δρόμους δὲν φαίνεται ψυχὴ.

— Καὶ ἡ τουφεκίαὶς ποῦ πέφτουν ;

— Μέσα εἰς τὸ σκοτάδι ἀκούονται οἱ πυροβολισμοί. Ἀλλὰ ποῦ πέφτουν καὶ πῶς πέφτουν εἶναι ἄγνωστον.

— Καὶ ὅμως οἱ πυροβολισμοὶ αὐτοὶ εἶναι τὸ σύνθημα τῆς ἐξέγερσεως.

— Σύνθημα ὅμως εἰς τὸ ὁποῖον κανεὶς δὲν ἀπαντᾷ καὶ τὸ ὁποῖον κανένα δὲν συζητεῖ.

— Ὁ Παπαδιαμαντόπουλος ἐσκέφθη ἐπὶ τινὰς στιγμάς.

— Ἀδιάφορον, εἶπεν ἔπειτα ὅτι ἔγεινε τώρα, ἔγεινε. Καὶ ὁλόκληρος ὁ στρατὸς ἂν ἔλθῃ ἐναντίον μας, ἡμεῖς δὲν εἰμποροῦμεν πλέον νὰ ὑποχωρήσωμεν.

— Θὰ βαδίσωμεν ἐμπρὺς, ταγματάρχα ;

— Ὅχι ἀπήντησεν ὁ Παπαδιαμαντόπουλος. Τὸ καλλίτερον εἶναι νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸν στρατῶνα. Κανόνια καὶ πολεμοφόδια

ἔχομεν. Ἄς ὀχυρωθῶμεν μέσα καὶ ἄς περιμένωμεν τὸ ἀποτέλεσμα. Τί διάβολο· δὲν εἶναι δυνατόν ἢ ἐπανάστασις νὰ ναυαγήσῃ πρὶν ἀκόμη κηρυχθῇ καλὰ—καλὰ.

Καὶ ἔδωσε τὰς διαταγὰς νὰ ἐπανεέλθουν οἱ ἄνδρες εἰς τὸν στρατῶνα.

Ὅταν δὲ καὶ τὸ τελευταῖον τηλεβόλον ἐπανεφέρθη εἰς τὴν θέσιν του, εἰσῆλθε καὶ ὁ Παπαδιαμαντόπουλος, ὁ ὁποῖος ἔταξε πανταχόθεν φρουρούς, μὲ αὐστηράν ἐντολήν νὰ μὴν ἐπιτρέψουν εἰς κα-
νένα τὴν εἰσοδόν.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὅμως κατέφθασεν ὁ ὑπουργὸς Σπυρομή-
λιος, ἐν στολῇ, συνοδευόμενος ὑπὸ ἀρκειῶν χωροφυλάκων, καὶ ὑπὸ
πλήθους ἐκτάκτων ἐμμίσθων Χειμαρριωτῶν.

— Ἄλτ! ἀνέκραξεν ἀπειλητικὸς ὁ φρουρός.

— Εἰμαι ὁ ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν, ἀπήντησεν ὁ Σπυρο-
μήλιος. Θέλω τὸν ταγματάρχην Παπαδιαμαντόπουλον.

— Σταθῆτε αὐτοῦ, ἐπανελάβεν ὁ φρουρός. Ἡ εἰσοδὸς εἶνε
ἀπηγορευμένη.

Καὶ ἀποταθεὶς εἰς ἄλλον στρατιώτην φρουροῦντα εἰς τὸ ἀπώ-
τερον τοῦ στρατῶνος.

— Εἰδοποίησε τὸν κύριον ταγματάρχην, εἶπε. Τὸν ζητεῖ ὁ
κύριος ὑπουργός.

Ὁ Παπαδιαμαντόπουλος δὲν ἤργησε νὰ προσέλθῃ. Ἀλλὰ μόλις
ἔφθασεν εἰς τὴν ἐξωτερικὴν τοῦ στρατῶνος θύραν καὶ εἶδεν εἰς ὀλί-
γην ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν τὸν ὑπουργὸν ἐν τόσῃ ἰσχυρᾷ συνοδείᾳ
ἐνόπλων ἐδίστασε νὰ προχωρήσῃ.

— Ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως, ἀνέκραξεν ὁ Σπυρομήλιος ἐν
ὀργῇ. Ἀκολουθήσατέ με.

— Ἀτυχῶς, ἀπήντησεν ὁ Παπαδιαμαντόπουλος, δὲν σκέ-
πτομαι νὰ τὸ κάμω. Ἐχω ἄλλα σπουδαιότερα καθήκοντα νὰ ἐκ-
τελέσω αὐτὴν τὴν στιγμὴν.

— Τότε θὰ με ἀναγκάσετε νὰ προβῶ εἰς ἄλλα μέτρα.

— Εἰς ποῖα ;

— Νά σᾶς συλλαβῶ διὰ τῆς βίας.

— Δικαίωμά σας εἶνε, κύριε Σπυρομήλιο. Ἐγὼ ἐν τοσοῦτῳ ἐπιστρέφω πλησίον τῶν ἀνδρῶν μου, μέσα εἰς τοὺς ὁποίους εἴμπρεῖτε ὁπότεν θέλετε νὰ με συλλαβετε.

Καὶ ὀπισθοχωρήσας ὀλίγα βήματα ὁ Παπαδιαμαντόπουλος.

— Εἰς τὰ ὄπλα, ἐφώναξε πρὸς τοὺς στρατιώτας του.

Ἠκούσθη τότε διὰ μιᾶς θόρυβος ἀνδρῶν σπευδόντων καὶ καταλαμβανόντων ἐπικαίρους ἐν τῷ στρατῶνι θέσεις.

Ὁ Σπυρομήλιος εἶδεν, ὅτι εὕρισκετο πλέον ἐνώπιον ἀνδρῶν τεθέντων ἐκτὸς τοῦ νόμου, καὶ ἐτοίμων νὰ ἀμυνθῶσι μέχρις ἐσχάτων ὑπὲρ τῆς ζωῆς των.

Σημειοῦμεν ἐνταῦθα, ὅτι ὁ Σπυρομήλιος ἦτο γενναῖος ἀνὴρ, τολμῆρὸς εἰς τὸ ἔπακρον, ριψοκίνδυνος καὶ ἀτρόμητος. Καὶ πάντως θ' ἀπεπειράτο νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν στρατῶνα ἀδιαφορῶν ἂν πράττων τοῦτο θὰ ἤρχετο εἰς σύγκρουσιν αἱματηράν μετὰ τῶν στρατιωτῶν, ἂν δὲν τὸν συνεκράτει ἡ σκέψις ὅτι τὴν στιγμὴν ἐκείνην δὲν ἐνῆργε. πλέον ὡς Σπυρομήλιος, ἀλλ' ὡς ὑπουργός, ἔχων εὐθύνas καὶ ὑποχρεώσεις σοβαρὰς ἀπέναντι τῆς Κυβερνήσεως τῆς ὁποίας ἀπετέλει μέλος καὶ τοῦ βασιλείως. Δικαίως δὲ ὁ Σπυρομήλιος ἐσκέφθη, ὅτι ἂν εἰσῆρχετο εἰς τὸν στρατῶνα, ἥ θὰ ἐπροκάλει ταραχὴν, θόρυβον, καὶ ἴσως φοβικὴν συμπλοκὴν, ἥ συλλαμβανόμενος ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν, θὰ ἐκρατεῖτο αἰχμάλωτος. Ἀλλ' ὅ,τι δῆποτε καὶ ἂν συνέβαιnen ἐκ τούτων, τὸ ἀποτέλεσμα θὰ ἦτο δυσάρεστον διὰ τὴν Κυβέρνησιν.

Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ ἀποχωρήσῃ ἐκεῖθεν, ἀφίνων εἰς τὸν στρατῶνα τὸν Παπαδιαμαντόπουλον καὶ τοὺς ἀνδρας του, καὶ δι' ἐμπίστων ἀνθρώπων του, ἐπιτηρῶν καὶ ἐπιβλέπων τὰς κινήσεις τῶν στασιασάντων στρατιωτῶν.

Δὲν ἠθέλησεν ὅμως ν' ἀπέλθῃ ἐκεῖθεν, χωρὶς νὰ ἐκφέρῃ τὴν τελευταίαν κατὰ τοῦ ἀποστάτου ταγματάρχου ἀπειλήν.

— Ταγματάρχα Παπαδιαμαντόπουλε, ἀνέκραξεν. Ἐλπίζω, ὅτι θὰ συναντηθῶμεν καὶ πάλιν.

— Τὸ ἐλπίζω καὶ ἐγώ, ἀπήντησεν ἔσωθεν τοῦ στρατῶνος ὁ Παπαδιαμαντόπουλος.

Καὶ ὁ μὲν Σπυρομήλιος ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν, συνοδευόμενος πάντοτε ὑπὸ τῶν χωροφυλάκων καὶ τῶν στρατιωτῶν του, ὁ δὲ Παπαδιαμαντόπουλος ἔμεινεν εἰς τὸν στρατῶνα, λέγων εἰς τοὺς ἄνδρας :

— Ἐδῶ θὰ πεθάνωμεν ὅλοι.

ΙΕ'.

Ἡ ΠΡΩΤΗ ΣΥΜΠΛΟΚΗ

Ὁ Σπυρομήλιος, ἐκ τοῦ στρατῶνος τοῦ πυροβολικοῦ κατηυθύνθη μὲ τοὺς φρουροὺς του εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς πόλεως, διῆλθε πρὸ τῆς «Ὁραίας Ἑλλάδος», ἀνῆλθε τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ, οὐδένα συναντῶν εἰς τὸν δρόμον του, καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος. Ἐκεῖ τὸν συνήντησεν ὁ ἀστυνόμος Μπουκλάκος, ἀκολουθούμενος ἐπίσης ὑπὸ πολλῶν μισθωτῶν ἐνόπλων Χειμαρριωτῶν.

— Αἶ ; τί νέα Μπουκλάκε ; ἠρώτησεν ὁ Σπυρομήλιος.

— Ἡσυχία, κύριε Ὑπουργέ.

— Οἱ πυροβολισμοὶ τί ἦσαν ;

— Συνθήματα ἀποτυχόντα.

— Συνελάβετε κανένα ;

— Τὸν βιβλιοπώλην Νάκην μὲ τρεῖς ἄλλους, οἱ ὅποιοι εἶχον ἐπαναστατήσει.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην διμοιρία στρατιωτῶν διήρχετο πρὸ τοῦ Σπυρομήλιου.

— Ἄλτ ! ἀνέκραζεν ὁ ὑπουργός.

Οἱ στρατιῶται, ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν ἀνέκοψαν εὐθὺς τὸ βῆμά των.

— Ποῦ πηγαίνετε ; ἠρώτησεν ὁ Σπυρομήλιος τὸν διοικοῦντα τὸ ἀπόσπασμα.

— Νὰ ἐνισχύσωμεν τὴν φρουράν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζίης, ἀπήντησεν ἐκεῖνος.

— Καὶ ποῖος σὰς διέταξεν ;

— Ὁ κύριος Πρωθυπουργός.

— Διαταγὰς μόνον ἀπὸ μένα θὰ λαμβάνετε, ἀνέκραξε πλήρης ὀργῆς ὁ Σπυρομήλιος. Γυρίστε πίσω εἰς τὰς θέσεις σας.

Τὸ ἀπόσπασμα τῶν στρατιωτῶν ἔκαμε μεταβολὴν καὶ ἀνῆλθε πάλιν πρὸς τὴν πλατεῖαν τῶν Ἀνακτόρων, ὅπου ἔμενε τὸ σῶμά του.

— Ὅρίστε τώρα, εἶπεν ὁ Σπυρομήλιος εἰς τὸν ὑπασπιστὴν του.

— Αὐτὸ ποῦ κάμνει ὁ Πρωθυπουργός εἶνε τελεία σύγχυσις. Σὲ παρακαλῶ, πήγαίνε εἰς τὸ ὑποτρεῖον τῶν Στρατιωτικῶν καὶ εἰπὲ εἰς τὸν κύριον Πρόεδρον ἐκ μέρους μου ν' ἀνακαλέσῃ ὅσας τυχὸν διαταγὰς ἔδωκεν ἐν ἀπουσίᾳ μου. Ἐγὼ διοικῶ τὴν φρουράν, καὶ ἐγὼ δίδω εἰς αὐτὴν διαταγὰς. Ἄλλ' ἐὰν ἐξακολουθῇ δίδων διαταγὰς καὶ ὁ Πρωθυπουργός θὰ ἐπέλθουν παρεξηγήσεις, τῶν ὁποίων βεβαίως θὰ ὠφεληθοῦν οἱ ἐπαναστάται.

Ὁ ὑπασπιστής ἀπῆλθεν ἐν ταχείᾳ, ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν Πρωθυπουργὸν τὴν παράκλησιν τοῦ Σπυρομήλιου, ἐκεῖνος δέ, δικαιολογήσας τὴν αἰτίαν, τὴν ὁποίαν ἠναγκάσθη νὰ δώσῃ διαταγὰς τινάς, ἔσπευσε ν' ἀνακαλέσῃ αὐτάς.

Οὕτω ὁ Σπυρομήλιος, ἀφῆθη ἐλεύθερος εἰς τὰς ἐνεργείας του. Ἐπεθεώρησε τὰ θεωρούμενα πιστὰ εἰς τὴν βκτιλεῖν στρατεύματα, συνέστησεν εἰς τοὺς ἀξιωματικούς ὑπακοὴν καὶ αὐταπάρνησιν, καὶ ὀλίγον πρὸ τοῦ μεσονυκτίου ἐπανῆλθεν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, ὅπου ἐξηκολούθουν παραμένοντες, καὶ ἀγωνιῶντες οἱ ὑπουργοὶ μετὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ.

Τὴν ὥραν ἐκείνην, ἡ ἐπαναστασις ἐφαίνετο τελείως κητταστα-

λεῖσα. Οἱ πυροβολισμοί, οἱ ἀπὸ τῆς ἐνάτης νυκτερινῆς ὥρας ἀδικοῦ-
πως σχεδὸν ἀκούμενοι· ἐν τῇ πόλει, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡραιοῦνται·
ἐγγιζόντος δὲ τοῦ μεσονυκτίου εἶχον σχεδὸν καταπαύσει τελείως.

Ὁ πρὸς στιγμὴν ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως παρατηρηθεὶς θό-
ρυβος, ἐκόπασεν, ἡ κίνησις δὲ τῶν κεντρικῶν δρόμων ἢ ἐπὶ τινὰς
στιγμὰς ζωηρεύσασα, ἐνεκρώθη πάλιν. Μόνον τώρα, ἰσχυραὶ ἐπίπ-
χωροφυλάκων περιπολῖαι διέσχιζον τὰς ὁδοὺς, καὶ τὴν ἡσυχίαν τῶν
κατοίκων ἐτάραττεν ὁ θόρυβος τῶν καλπαζόντων ἑππων, καὶ ἡ
κλαγγὴ τῶν ξιφῶν τῶν χωροφυλάκων.

Ἡ πρὸ τῶν Ἀνακτόρων φρουρά, ἐφαίνετο παραμένουσα πιστὴ εἰς
τὴν βασιλείαν. Στρατιῶταί τινες, οἱ ὅποιοι ἅμα τῷ ἀκούσματι τῶν
ἀνὰ τὴν πόλιν πυροβολισμῶν, ἔδειξαν στασιαστικὰς διαθέσεις, ἀπε-
μακρύνθησαν εὐθὺς ὑπὸ διαφόρους προφάσεις, καὶ ἀπεστάλησαν ἄνευ
διαδικασίας τινος εἰς τὸν Μενδρεσέ.

Ἐπομένως ὁ Σπυρομήλιος, ἐπανερχόμενος εἰς τὸ ὑπουργεῖον,
ὅπως συναντήσῃ τοὺς συναδέλφους του ἦτο ἀπολύτως βέβαιος, ὅτι
ἡ ἀπόπειρα πρὸς ἐπανάστασιν ἀπέτυχεν, ὅτι ἡ πρὸς στιγμὴν ὑψώ-
σασα τὴν κεφαλὴν τῆς ἀναρχίας ἐπατάχθη, καὶ ὅτι ἡ ἡσυχία ἀπε-
κατέστη εἰς ὅλην τὴν πόλιν.

— Τί λοιπὸν ; ἀνέκραξαν μὲθ' φωνῇ οἱ ὑπουργοί, ὅταν εἶδον τὸν
Σπυρομήλιον εἰσερχόμενον.

— "Ο,τι σὰς ὑπεσχέθην, ἀπήντησεν ὁ Σπυρομήλιος, ἔγεινεν.

— Ὁ Παπαδιαμαντόπουλος ;

— Ἐκλείσθη εἰς τὸν στρατῶνα, ὅπου θὰ συλληφθῇ αὖριον.

— Εἰς τὴν πόλιν ;

— Παντοῦ ἡσυχία. Προσέξατε, ὅτι οὔτε εἰς πυροβολισμὸς
ἀκούεται πλέον. Κἄποιος βιβλιοπώλης Νάκης, ἔκαμεν ὀλίγον θόρυ-
βον καὶ ὀλίγας ἀταξίας. Συνελήφθη, καὶ τώρα εὐρίσκεται εἰς τὰς
φυλακάς.

Καὶ γελῶν ὁ Σπυρομήλιος :

— Αἱ κύριοι, εἶπεν Ἐλεγαν, ὅτι θὰ κάνουν ἐπανάστασιν καὶ
ἡναγκάσθην νὰ τοὺς πιστεύσω διότι ὑπέθετα ὅτι θὰ ἐσχεδιάζον

κάτι τι. Ἄλλ' αἱ ἐπαναστάσεις δὲν γίνονται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, καὶ οἱ θρόνοι δὲν χάνονται μὲ ὀλίγαις τουφεκίαις. Ὅτι ἔγεινεν ἀπόψε εἰς τὴν πόλιν ἦτο σωστὴ παρωδία ἐπαναστάσεως, καὶ ἂν ἡ παρωδία αὕτῃ ἐπετύγχανε, τότε ἔπρεπε νὰ ἐλεεινολογηθῇ ἡ Ἑλλάς, ἡμεῖς δὲ ὡς Κυβερνῆται νὰ γίνωμεν καταγέλαστοι...

Ἀλλὰ δὲν εἶχε τελειώσει ἀκόμη τοὺς λόγους τοῦ τούτους ὁ Σπυρομήλιος καὶ ὁμοβροντία πυροβολισμῶν ἠκούσθη πάλιν ἀπὸ τὸ μέρος τῆς πόλεως. Ταυτοχρόνως, μέχρι τῶν ὑπουργῶν ἔφθανεν ἀλαλαγμὸς συγκεχυμένος, κάτι τι ἀνάμικτον φωνῶν, κραυγῶν, ὀρυγῶν...

— Θεέ μου, ἀνέκραζεν ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν Βαρβογλης. Κτυπῶνται.

— Μὰ ποῖοι εἰμποροῦν νὰ κτυπηθοῦν, ἀπήντησεν ὁ Σπυρομήλιος. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι κάποια παρεξήγησις ἔγεινεν.

Ἀλλὰ νέα ἠκούσθη ὁμοβροντία πυροβολισμῶν, καὶ νέαι φωναί, καὶ νέος θόρυβος.

— Κάτι σοβαρὸν συμβαίνει, ἐψιθύρισεν ὁ Κελοκοτρώνης. Πολὺ φοβοῦμαι, ὅτι ἀπ' αὐτὴν τὴν στιγμήν ἀρχίζει καὶ ἡ ἀληθινὴ ἐπανάστασις...

Καὶ δὲν εἶχεν ἄδικον, ταῦτα λέγων ὁ Πρωθυπουργός, ὁ ὅποιος παρ' ὅλας τὰς καθησυχαστικὰς διαβεβαιώσεις τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν Σπυρομήλιου, ἐξακολουθεῖ διατελὼν ἐν ἀμφιβολίᾳ, καὶ φόβῳ, μὴ δικαιολογούμενῳ ὅμως ἐκ τῶν πραγμάτων, τῶν μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης γνωστῶν.

Πράγματι.

Ἡ ἀληθινὴ ἐπανάστασις, ἐκείνη ἡ ὁποία θὰ συνεπήγετο τὴν ἔξωσιν τοῦ ἀτυχοῦς τῆς Ἑλλάδος Βασιλέως Ὁθωνος, ἤρχιζε τὴν στιγμήν ἐκείνην, μὲ τὰς ὁμοβροντίας ἐκείνας τῶν μακρῶν ἀκουσμένων πυροβολισμῶν.

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχήν

φυλ. 75

Ἰδοῦ δέ, τί ἀπὸ τῆς ἑννάτης νυκτερινῆς ὥρας μέχρι τοῦ μεσσηνίου ἔλαβε χώραν, καὶ πῶς, ἢ πρὸς στιγμὴν κατασταλεῖσα ἐπανάστασις, ἐξ-οράγῃ ἀκράτητος καὶ φοβερά τὰς μεσσηνικίους ἐκείνης ὥρας.

Οἱ ζωηρότεροι τῶν νέων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὑπῆρξαν καὶ οἱ πρῶτοι δώσαντες διὰ πυροβολισμῶν τὸ σύνθημα τῆς ἐπαναστάσεως.

Ἀλλὰ δὲν ἐβράδυναν νὰ ἴδουν τὰς ἐλπίδας τῶν ματαιουμένων.

Οὐδεὶς τῶν πολιτῶν ἐξηγέρθη, οὐδὲ εἰς ἐπαναστάτης ἐφάνη εἰς τὰς ὁδοὺς.

Ἐν τῷ μεταξύ ἐγένετο γνωστὸν εἰς αὐτοὺς, ὅτι ὁ Δ. Παπαδιαμαντόπουλος ἀπεκλείετο εἰς τὸν στρατῶνα τοῦ πυροβολικοῦ, καὶ ὅτι διέτρεχε τὸν κίνδυνον νὰ συλληφθῇ.

Οἱ θερμόαιμοι νεανῖαι ἐν τούτοις δὲν ἀπηλπίσθησαν ἐντελῶς.

Συνεννοηθέντες μεταξύ των καὶ κανονίσαντες τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας των, ὤρμησαν ἀνὰ εἰς πρὸς τὰς διαφόρους συνοικίας τῆς πόλεως τὰς ἀποκέντρους ἰδίαι, καὶ κρούοντες τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν, ἐξώρχίζον τοὺς πολίτας ἐν ὀνόματι τῆς Ἐλευθερίας νὰ σπεύσωσιν εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ ταγματάρχου Δ. Παπαδιαμαντοπούλου, ὁ ὁποῖος ἔμενεν ἐν τῷ στρατῶνι τοῦ πυροβολικοῦ, ἐπαναστατήσας ἤδη καὶ ἀναμένων τὸν λαὸν διὰ νὰ ἐνωθῇ μετ' αὐτοῦ.

Καὶ πράγματι πολλοὶ τῶν πολιτῶν, μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης καταχλίστοι ἐν ταῖς οἰκίαις των μένοντες καὶ μὴ τολμῶντες νὰ ἐξέλθουν εἰς τοὺς δρόμους, ἀπεφάσισαν νὰ συναγωνισθῶσι μετὰ τοῦ στασιασάντος πυροβολικοῦ. Καὶ ὅπλισθέντες κατηυθύνοντο διὰ διαφόρων ὁδῶν εἰς τὸν στρατῶνα, ὅπου συγκεντρούμενοι θὰ ἐνήργουν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν στρατιωτῶν, τιθέμενοι ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Παπαδιαμαντοπούλου.

Ταυτοχρόνως ὅμως, ἄλλη στάσις ἐξερρήγνυτο καὶ εἰς τὸν μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης ἐφυσυχάζοντα στρατῶνα τῶν σκαπανέων. Οἱ στρατιῶται τοῦ σώματος τούτου, μεμυημένοι εἰς τὴν ἐπανάστασιν καὶ ἔτοιμοι νὰ ἐξεγερθῶσιν, εὐθὺς ὡς ἠκούσθησαν οἱ ἀπὸ τῆς ἑννάτης νυκτερινῆς ὥρας ριφθέντες συνθηματικοὶ πυροβολισμοί, δὲν ἔπραξαν

τοῦτο, συγχρατηθέντες ὑπὸ τῆς παρουσίας ἐν μέσῳ αὐτῶν, τοῦ ἀρχηγοῦ των Μάνου. Ἀλλὰ μήνυμα μυστικὸν ἀπεστάλη εἰς ἓνα τῶν ὑπαξιωματικῶν τῶν σκαπανέων, προερχόμενον ἀπὸ ἓνα τῶν ὑπαξιωματικῶν τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ Παπαδιαμαντοπούλου.

« Ἀδελφέ μου, ἔγραφεν ὁ εἰς ὑπαξιωματικὸς πρὸς τὸν ἕτερον. Ἐμεῖς ἐκηρύξαμεν τὴν ἐπαναστασιν, ἀλλὰ φαίνεται, ὅτι ἐγκατελείφθημεν ἀπὸ τοὺς πολίτας εἰς τὴν τύχην μας. Ἀπὸ σᾶς τώρα ἐξαρτᾶται νὰ μᾶς ἔλθετε εἰς βοήθειάν μας. Σχεδόν, μᾶς ἔχουν ἀποκλίσαι εἰς τὸν στρατῶνα. Σᾶς περιμένομεν. Ἐλᾶτε ἢ νὰ ἐορτάσωμεν μαζί τὴν ἐλευθερίαν μας, ἢ μαζί ν' ἀποθάνωμεν ».

Αἱ ἀφελεῖς ἀλλὰ συγκινητικαὶ γραμμαὶ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης τοῦ ὑπαξιωματικοῦ, ἐπέφερον τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα. Ὁ λαβὼν αὐτὴν σκαπανεύς, τὴν ἀνέγνωσεν εἰς τοὺς συναδέλφους του, ἐν συμβουλῇ δέ, οἱ ὑπαξιωματικοί, ἀπεφάσισαν νὰ σπεύσωσιν εἰς βοήθειαν τοῦ κινδυνεύοντος Παπαδιαμαντοπούλου.

Καὶ ἡ ἀπόφασις ἐκείνη ἐξετελέσθη παραχρῆμα. Ἐνῷ οἱ ὑπαξιωματικοὶ ἀνήγγελλον τ' ἀποφασισθέντα εἰς τοὺς στρατιώτας, δύο ἐπιλοχαί μεταβαίνουνσιν εἰς τὸ γραφεῖον, ὅπου ἔμενον ὁ ἀρχηγὸς Μάνος, καὶ τοῦ ἀναγγέλλουν τὴν περὶ ἐπαναστάσεως ὁμώρων των σκαπανέων ἀπόφασιν.

— Θέλετε, τὸν ἐρωτοῦν ἔπειτα, ἀρχηγέ, νὰ τεθῇτε σεῖς ἐπ' κεφαλῆς μας ;

— Καὶ νὰ σᾶς ὀδηγήσω ποῦ ; ἐρωτᾷ ὁ Μάνος.

— Ἐκεῖ ὅπου ἡ ἐλευθερία μᾶς καλεῖ, ἀρχηγέ. Κατὰ τῆς τυραννίας.

— Ὅχι, ἀπαντᾷ ὁ Μάνος ὠρκίσθην πίστιν εἰς τὸν Βασιλέα, καὶ δὲν ἐννοῶ νὰ παραβῶ τὸν ὅρκον μου.

— Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἀρχηγέ, εἰσθε ὑπὸ κράτησιν.

— Ὑπὸ κράτησιν ! ἐγώ ;

— Ναί, σεῖς. Δὲν θὰ σᾶς ἐπιτρέψωμεν νὰ ἐξέλθετε ἀπ' ἐδῶ, ἐν δὲν καταλυθῇ προηγουμένως ἡ δυναστεία τοῦ τυράννου.

Φρουροὶ ἐποπθετήθησαν πρὸ τῆς θύρας τοῦ γραφείου ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐκρατήθη ὁ ἀρχηγὸς Μάνος, ἀφοπλισθεὶς συνάμα.

Ἐν τῷ μεταξύ ὅμως, οἱ σκαπανεῖς εἶχον ἐπαναστατήσει τελειῶς πλέον. Ἐν μέσῳ ζητωκραυγῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, καὶ ἄρῶν καὶ ἀναθεμάτων κατὰ τῆς τυραννίας, τὴν ὁποίαν κατὰ τοὺς στασιαστὰς ἐξεπροσώπει ὁ ἀτυχὴς Ὅθων, οἱ σκαπανεῖς, ἐπυροβόλησαν ταῦτο-χρόνως εἰς τὸν ἀέρα κραυγάζοντες :

— Ζήτω ἡ ἐπανάστασις !

Πολλῖται ἔνοπλοι, διερχόμενοι πρὸ τοῦ στρατῶνος καὶ ἀκούσαν-τες τὰς ἐπαναληπτικὰς ζητωκραυγὰς καὶ τοὺς πυροβολισμοὺς, ἀντιπυροβολοῦσι καὶ αὐτοί, καὶ ἄλλαι διάτοροι φωναὶ ἀκούονται :

— Ζήτω ἡ ἐπανάστασις.

— Κάτω ὁ τύραννος.

Σκαπανεῖς τώρα, καὶ πολῖται ἔχουν ἀδελφωθῇ καὶ ἐνωθῇ εἰς κοινὴν ἐνέργειαν. Μέσα εἰς τὸν στρατῶνα τῶν πυροσβεστῶν, εὐρίσκετο φυλακισμένος ὁ ὑπολοχαγὸς Διαμαντίδης, καὶ οἱ ἐπαναστάται θραύοντες τὰς θύρας τοῦ στρατῶνος, εἰσέρχονται ἐντὸς αὐτοῦ, ἀποδίδουσι τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὸν φυλακισμένον ἀξιωματικόν, συμπαράσφουρουν εἰς τὴν ἐπανάστασιν καὶ τοὺς πυροσβέσττας, καὶ ἔπειτα τάσσουσι ὡς ἀρχηγοὺς αὐτῶν, τὸν ἀπελευθερωθέντα Διαμαντίδην, τὸν Ἀγγελινίδην, καὶ τὸν Μπούρμπιχην.

Οἱ ἀρχηγοὶ συσκέπτονται πρὸς στιγμὴν, καὶ λαμβάνουσι τὴν ἀπόφασιν νὰ σπεύσουν εἰς βοήθειαν τοῦ Παπαδιαμαντοπούλου.

— Ἐμπρὸς κραυγάζουσι. Εἰς τὸν στρατῶνα τοῦ πυροβολικοῦ.

— Ναί, ναί, ἀπαντῶσι μιᾷ βοῇ οἱ ἐπαναστάται. Ζήτω ἡ ἐλευθερία, Κάτω ὁ κουφὸς Βαυαρὸς!

Ἦδη ἡ λαϊκὴ θύελλα μαίνεται. Οἱ ἐπαναστάται, ὡς ἀφρισμένος χεῖμαρρος, ὀρμῶσι, πυροβολοῦντες οἱ μὲν, ψάλλοντες οἱ δέ, πρὸς τὸν στρατῶνα τοῦ πυροβολικοῦ, ὅπου ὁ Παπαδιαμαντόπουλος ἐνισχυθεὶς προηγουμένως ὑπὸ τῶν σπευσάντων εἰς βοήθειάν του ἐνό-πλων πολιτῶν, καὶ ἀναθαρρήσας, εἶχε σύρει πάλιν τὰ τηλεβόλα

ἔξω τοῦ στρατῶνος, καὶ ἦτο ἕτοιμος νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως, τὸ ἐφησυχάζον εἰσέτι.

Ἐπὶ τῇ θῆα τοῦ ἐρχομένου ἐπαναστατικοῦ πλήθους τοῦ συγκειμένου ἀπὸ σκαπανεῖς, πυροσβέστας καὶ πολίτας, οἱ στρατιῶται τοῦ πυροβολικοῦ ἐκποῦν εἰς φρενητιώδεις κραυγὰς.

— Ζήτω ἡ ἐπανάστασις

— Ζήτω ἐλευθερία

— Κάτω ὁ τύραννος

Ἐπειτα, οἱ ἐπαναστάται πάντες ἐνούνται ὑπὸ ἑνα μόνον ἀρχηγόν, τὸν Δ. Παπαδιαμαντόπουλον, ὁ ὁποῖος δίδει τὸ σύνθημα τῆς ἐκκινήσεως, ἡ ὁποία πραγματοποιεῖται εὐθὺς.

Καὶ τώρα, τὸ ἐπαναστατημένον πλῆθος, ἀποτελούμενον ἀπὸ 2000—3000 πολίτας καὶ στρατιώτας, διοικούμενον ὑπὸ ἀξιωματικῶν διατελούντων ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἀρχηγίαν τοῦ Παπαδιαμαντοπούλου, ἐν ὅρμῃ ἀκατασχέτῳ ὅρμῳ πρὸς τὴν πόλιν, ἐν' ᾧ χρόνῳ ἀκούονται φωναί.

— Στοῦ Βούλγαρη.

— Στοῦ Ζαΐμη, Στοῦ Δεληγεώργη.

Ἀποφασίζεται τέλος ὅπως τὸ πλῆθος κατευθυνθῇ πρῶτον εἰς τὰς οἰκίας τοῦ Κανάρη, Κουμουνδούρου, Δεληγεώργη, Ζαΐμη καὶ Βούλγαρη, παραλαβὴ μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς πολιτευομένους τούτους, καὶ ἔπειτα κατευθυνθῇ εἰς τὸ Μεταξουργεῖον, ὅπου ἐνούμενον μετὰ τοῦ Καλλιφρονᾶ καὶ τῶν χωρικῶν του, καταλύσῃ τὴν δυναστείαν, καὶ ἔπειτα ἐπιστρέφον, κυριεύσῃ τὰ Ἀνάκτορα. Μετὰ τοῦτο, τὸ ἐν ἐπαναστάσει πλῆθος σὺν μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὰ ὀρεῖνά πυροβόλα, καὶ ἐν μέσῳ ἀδιακόπων ζητωκραυγῶν, καὶ πυροβολισμῶν, ἐκκινεῖ κατευθυνόμενον εἰς τοῦ Δεληγεώργη πρῶτον....

Ἐνῷ χρόνῳ ὅμως ἡ ἐπανάστασις ἤρχιζεν εἰς τοὺς στρατῶνας τῶν σκαπανέων καὶ τοῦ πυροβολικοῦ καὶ πολῖται ἐσπευδον νὰ ἐν-

θοῦν μετὰ τῶν ἐπαναστατησάντων στρατιωτῶν, καὶ ἡμίσειαν ὥραν πρὶν οἱ ἐπαναστάται κατευθυνθῶσιν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Δεληγεώργη. ἄλλαι σκηναὶ διεδραματίζοντο ὀλίγον πέραν τοῦ καφενεῖου τῆς «Ὁραίας Ἑλλάδος» ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ.

Ἐκτελέσαντες τὴν ἀνὰ τὰς συνοικίας τῆς πόλεως ἀποστολὴν αὐτῶν οἱ ζωηροὶ καὶ θερμόαιμοι νεανίαι, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα πολλάκις ἐλάβομεν ἀφορμὴν ν' ἀναφέρωμεν μέχρι τοῦδε, ἐπανῆλθον πάλιν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ στρατηγοῦ Μακρυγιάννη, ὅπου συνεκέντρώθησαν τεσσαράκοντα ἐν ὧν ἕξ αὐτῶν.

Ὁπλίσθησαν πάντες, ἔπειτα ὠρκίσθησαν νὰ ἐκτελέσωσι πιστῶς τὸ καθήκον αὐτῶν, ἀπαλάσσοντες τὴν πατρίδα, δυναστείας τυραννικῶς διοικούσης, καὶ τοῦ συνθήματος δοθέντος, ἐξῆλθον ἐν σώματι τῆς οἰκίας τοῦ στρατηγοῦ Μακρυγιάννη, κραυγάζοντες.

— Ζήτω ἡ ἐπανάστασις.

— Ζήτω τὸ ἔθνος.

— Κάτω ὁ τύραννος !

Μετὰ τοῦτο, πυροβόλουντες διαρκῶς καὶ ψάλλοντες τὰ ἐπαναστατικά τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ᾠσματα, ἔφθασαν εἰς τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ, ἐν θορύβῳ ἐπαναστατικῷ, ἀλαλαγμοῖς καὶ ζητωκραυγαῖς ὑπὲρ τῆς ἐπανάστασεως.

Εἰς τὸ ἄκουσμα τῶν ζητωκραυγῶν αὐτῶν, εἰς τὸν κράτον τῶν ριπτομένων πυροβολισμῶν, εἰς τὰς κατὰ τῆς τυραννικῆς δυναστείας τοῦ Ὁθωνος κραυγὰς, τὰ παράθυρα τῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ οἰκιῶν ἠνοίγοντο. Μορφαὶ πολιτῶν ἐνεφανίζοντο καὶ χεῖρες ἀνεκινοῦντο εἰς σημεῖον ἐπιδοκιμασίας τῶν πραττομένων. Οἱ εἰς τὰ παράθυρα σπεύδοντες πολῖται, πάντες δυσηρεστημένοι κατὰ τοῦ Ὁθωνος καὶ τῆς Κυβερνήσεώς του, ἐχειροκρότουν τοὺς στασιαστὰς, ἐζητωκραυγάζον ὑπὲρ τῆς ἐπανάστασεως, ἐνίοτε ἐπυροβόλουν εἰς ἔνδειξιν ὑπερτάτης χαρᾶς, ἀλλὰ δὲν ἀπεφασίζον νὰ προβῶσι κατεργαίῳ. Εὐθὺς ὡς ἡ ἐπαναστατικὴ ὁμὰς τῶν νέων ἀπεμακρύνετο ὀλίγον, τὰ παράθυρα ἐκλείοντο πάλιν, οἱ πολῖται ἀπεσύροντο εἰς τὰ ἐνδότερα τῶν οἰκῶν των καὶ ἴσως θὰ ἐξηκολούθουν ἀμέριμνοι

μέχρι πρώτας τὸν ὕπνον των, ἂν τὰ μετὰ μίαν ὥραν λαβόντα χώραν σοβαρώτατα γεγονότα, δὲν τοὺς ἠνάγκαζεν τέλος νὰ ἐξέλθουν εἰς τοὺς δρόμους.

Διὰ τὰ ἐννοηθῇ δὲ ἡ παγερὰ ἀδιαφορία, τὴν ὁποίαν οἱ ἐν τῇ ὁδῷ Ἑρμοῦ οἰκοῦντες, ἔδειξαν πρὸς τὴν ἐπανάστασιν, ἅμα τῇ ἐκρήξει της, παραθέτομεν ἐνταῦθα τοὺς ἰδίους λόγους ἐνός τῶν ἐπαναστατῶν νέων :

— Σαράντα — ἔλεγεν — ἐξεκινήσαμεν ἀπὸ τοῦ Μακρυγιάννη. Ἀπ' οὗτου ἐπερνώγαμεν ἐχαλῶσεν ὁ κόσμος. "Ολοὶ ἔβγαιναν στὰ παράθυρα, μᾶς ἐχειροκρότουν, ἐφώναζον· «Εὐγέ σας», «εὐγέ σας» καὶ «Ζήτω ἡ ἐπανάστασις» καὶ «κάτω ὁ τύραννος» καὶ ἔπειτα, ἐπήγαιναν ἡσυχά-ἡσυχά νὰ κοιμηθοῦνε. Σαράντα εἴμεθα, ὅταν ἐξεκινήσαμεν ἀπὸ τοῦ Μακρυγιάννη. "Οταν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν «Ὠραίαν Ἑλλάδα», δὲν εἴχαμε γεῖνει σαράντα καὶ ἕνας...»

Καὶ πράγματι. Οἱ λόγοι αὗτοί τοῦ ἐπαναστάτου εἶνε μέχρι κεραίας ἀληθεῖς. Ἡ θορυβώδης ἐπαναστατικὴ ὁμάς διέσχισεν ἐν θριάμβῳ ὅλην τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ καφενεῖου τῆς «Ὠραίας Ἑλλάδος», χωρὶς εἰς αὐτὴν νὰ προστεθῇ οὔτε εἰς νέος ἐπαναστάτης. Ὀλιγάριθμος δὲ οὕσα ὑπέστη μάλιστα σφοδρότατην πρὸ τῆς Ὠραίας Ἑλλάδος προσβολήν.

Ὁ ἀστυνόμος Μπουκλάκας ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ὑπὲρ τοὺς τριάκοντα χωροφύλακας καὶ ἐξήκοντα περίπου Χειμαρριώτας, ἐκ τῶν ἐκτάκτως μισθωθέντων καὶ ὀπλισθέντων ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἤκουσε τὸν θόρυβον τῆς ἐπαναστατικῆς ἐκείνης συναθροίσεως τῶν νεανιῶν. Ὑπελόγισε τὴν ὁδὸν τὴν ὁποίαν ἐκείνη θὰ ἠκολούθει καὶ ἐξέλεξε μέρος κατάλληλον εἰς τὸ ὅποιον θὰ ἠδύνατο τελεσφόρως νὰ προσβάλῃ αὐτήν. Ὡς τοιοῦτο δὲ ἐξέλεξε τὸ μεταξύ τῆς «Ὠραίας Ἑλλάδος» καὶ τῆς «Καπνικαρέας» διάστημα, παρέταξεν ἐκεῖ, εἰς φοβεράν ἑνεδραν τοὺς ἀνδρας του καὶ ἀνέμενε.

Οἱ στασιασταί, ἀνυπόπτως κατερχόμενοι τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ, δὲν ἐπίστευαν ὅτι θὰ ἐδέχοντο ἐπίθεσιν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ὅπου οὔτε ἔχνος ἐξουσίας ἐφαίνετο.

Αἴφνης ὅμως, οἱ προπορευόμενοι τῆς διαδηλώσεως ἤκουσαν βρον-
τώδη φωνήν.

— Ἄλτ μωρέ· τοῦ πᾶτε ;

— Ὅπου θέλομε. Ποῖος εἶσαι σύ ;

— Ὁ ἀστυνόμος Μπουκλάκος.

— Ὡρα σου καλή. Παραμέρισε νὰ περάσωμε.

— Πίσω, ἐφώναξε πάλιν ὁ Μπουκλάκος. Δὲν ἐπιτρέπεται.

— Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ περάσωμε ;

— Ὅχι.

— Καὶ τί εἶσαι, σύ, τοῦ μου ἐμποδίζεις τὴν ἐλευθέραν δι-
δασιν.

— Ἡ ἀρχή· ἡ νόμιμος ἐρχή. Ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως διαλυ-
θῆτε.

— Ζήτω ἡ ἐπανάστασις, ἐκραύγασαν εἰς ἀπάντησιν τῶν λόγων
τούτων τοῦ ἀστυνόμου οἱ στασιασταί.

— Ἔτσι ; Ἐβρυχήθη ὁ Μπουκλάκος. Ἐπανάστασιν θέλετε ;
Τώρα θὰ ἰδῆτε παληόπαιδα.

Ἐστράφη ἔπειτα πρὸς τοὺς ἀτιθάσσους παλληκαράδες του,
τοὺς Χειμαριώττας, καὶ δίδων τὸ παράγγελμα, τοῦ μεταξὺ πολι-
τῶν ἀλληλοσπαραγμοῦ.

— Ἐπάνω τους μωρὲ παιδιὰ, διέταξε. Ἐπάνω τους. Ρουθουνί-
νὰ μὴ μείνη ζωντανό...

Οἱ Χειμαριῶται, μετὰ δυσκολίας συγκρατοῦντες ἑαυτοὺς μέχρι
τῆς στιγμῆς ἐκείνης, ἐπροθυμοποιήθησαν νὰ ἐκτελέσωσι τὴν διατα-
γὴν τοῦ Μπουκλάκου.

Καὶ σύροντες τὰ πιστόλια των οἱ μὲν, τῆς πάλλαις των οἱ δέ,
ἄλλοι δέ, λαμβάνοντες ἐπικαίρους θέσεις εἰς τὰς γωνίας τοῦ δρόμου,
ἐπετέθησαν κατὰ τῶν στασιαστῶν...

Ἐκεῖνοι πάλιν δὲν ἔμειναν ἀπαθεῖς κατὰ τῆς ἐπιθέσεως ἐκεί-
νης. Δι' ὁμοβροντίας πυροβολισμῶν ὑπεδέχθησαν τοὺς ἐφορμῶντας
Χειμαριώτας. Οὗτοι δέ, συνοιθισμένοι νὰ μάχωνται ἀπὸ κρύπτῃς
πάντοτε, ἔλαβον καταλλήλους θέσεις ὅπισθεν τῶν θυρῶν, πρᾶγμα

τὰ ὅποῖον ἔπραξαν καὶ οἱ ἐπαναστάται νέοι, καὶ οὕτω ἤρχισε μίᾳ μακρᾷ, ἀναίμακτος, καὶ ἄνευ ἀποτελέσματος ἀνταλλαγὴ πυροβολισμῶν, ἣ ὅποια τίς οἶδεν ἐπὶ πόσῃν ὥρᾳ θὰ διήρκει, ἂν μὴ ὁ Μπουκλάκος κατέφευγεν εἰς στρατηγικὴν κίνησιν χρησιμοποιήσας εἰς τοῦτο τοὺς ἐρίππους χωροφύλακας τοὺς ὁποίους εἶχε μαζί του.

Διὰ πλαγίας ὁδοῦ, οἱ χωροφύλακες, διέγραψαν μέγαν περὶ τὸν τόπον τῆς συμπλοκῆς κύκλον, καὶ ἐξεληθόντες εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ, ἐπετίθησαν ἐκ τῶν ὀπισθεν κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν, οἱ ὅποιοι οὕτω εὐρέθησαν ἐν μέσῳ δύο κινδύνων, τοῦ κινδύνου νὰ πέσουν ἀπὸ τὰς σφαίρας τῶν Χειμαρριωτῶν, ἂν ἐξήρχοντο ἀπὸ τὰς κρύπτας των, καὶ τοῦ κινδύνου νὰ κατακερματισθῶσιν ἀπὸ τὰς ἐπάθας τῶν χωροφυλάκων, ἂν ἔμενον εἰς τὰς κρύπτας των αὐτάς.

Ἀπεφασίσαν λοιπὸν νὰ ὑποχωρήσουν, ἀπομακρυνόμενοι τοῦ μέρους ἐκείνου καὶ συναθροιζόμενοι παρὰ τὸ Ψυρῆ, ὅπως ἐκεῖθεν ἐξακολούθησιν τὴν πρὸς τὸ Μεταξουργεῖον πορείαν των, ὅπου, κατὰ τὰς δοθείσας εἰς αὐτοὺς διαβεβαιώσεις, ἐπίστευον ὅτι θὰ εὕρισκον τὸν Καλλιφρονᾶν.

Μαζὺ δὲ μὲ αὐτόν, ἤλπιζαν, ὅτι θὰ εὕρισκαν καὶ πλῆθος χωρικών.

Ἄλλ' ὅσῳ καὶ ἂν ᾔθελσαν ν' ἀποχωρήσουν τοῦ πεδίου τῆς συμπλοκῆς ἐν τάξει, δὲν τὸ κατώρθωσαν.

Μία ἀγρία ἐπέλασις τῶν χωροφυλάκων μὲ γυμνάς τὰς μακράς σπάθας των, τοὺς διέλυσε, τοὺς διεσκόρπισε, καὶ σχεδὸν μετέτρεψε τὴν ὑποχώρησίν των, εἰς φυγὴν....

Ἰατῶρθωσαν ὅμως παρ' ὅλα ταῦτα νὰ συνενωθῶσιν ὀλίγον πέραν τοῦ μέρους ἐκείνου.

Καὶ χωρὶς νὰ χάσῃ τὸν ἐνθουσιασμόν καὶ τὸ θάρρος των, χωρὶς ν' ἀπογοητευθῶσιν ἀπὸ τὴν ἐγκαταλείψιν των, ἐξηκολούθησαν τὸν θορυβῶδη δρόμον των διὰ τῆς ὁδοῦ Αἰόλου τώρα, κραυγάζοντες πάντοτε :

— Ζήτω ἡ ἐπανάστασις.

— Ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας, πολῖται, ἐγερθῆτε.

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 76

— Κάτω ὁ τύραννος....

Ὁ ἀστυνόμος Μπουκλάκος πρὸς στιγμὴν ἐσκέφθη νὰ τοὺς καταδιώξῃ. Ἀλλὰ σκεφθεῖς, ὅτι ἂν ἀπεμακρύνετο τοῦ μέρους ἐκείνου, πιθανὸν νὰ ἔδιδεν ἀφορμὴν εἰς νέαν ἐξέγερσιν, καὶ ταύτην εἰς τὰ μέρη τὰ ὅποια αὐτὸς ἐφρούρει, ἀπεφάσισε νὰ μὴ κινηθῇ ἀπὸ τὴν θέσιν του.

Καὶ οὕτω οἱ ἐπαναστάται νέοι ἐξηκολούθησαν βαίνοντες διὰ τῆς ὁδοῦ Αἰόλου Διήλθον πρὸ τῆς Τραπεζίης, τὴν ὁποίαν ἐφρούρουν χωροφύλακες τοποθετημένοι εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν παραθύρων, καὶ εἰς τὴν ταρατσαν αὐτῶν, καὶ χωρὶς νὰ πυροβοληθῶσιν ὑπὸ τῶν χωροφυλάκων, ἢ νὰ πυροβολήσωσι κατ' αὐτῶν, ἔφθασαν τέλος εἰς τὰ Χαυτεῖα.

Ἀλλ' ἐκεῖ, ἐκπληξίς εὐφρόσυνος τοὺς ἀνέμενεν.

Ἀπὸ τὴν ὁδὸν Σταδίου, θόρυβος φρικαλέος ἤκούετο, καὶ ἐπαναστατικῶν κραυγῶν ἰαχαί, καὶ ἐλευθερίας ᾠσματα, καὶ φωναὶ θριάμβου, καὶ πυροβολισμοὶ ἀδιάκοποι.

— Ζήτω ἡ ἐλευθερία, ἀνέκραξαν οἱ ἐπαναστάται νέοι, καὶ ἔσπευσαν νὰ ἐνωθῶσι με τοὺς ἐκ τῆς ὁδοῦ Σταδίου κατερχομένους ἐπαγαστάτας.

Ἦσαν δ' ἐκεῖνοι, οἱ ὑπὸ τὸν Δ. Παπαδιαμαντόπουλον ἐπαναστάται, στρατὸς καὶ πολῖται ἀναμίξ.

ΙΣΤ'.

Ἡ ΚΑΤΑΛΥΣΙΣ ΤΗΣ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑΣ

Ὁ Δ. Παπαδικμαντόπουλος ταχθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀνδρῶν τοῦ ὄρεινου πυροβολικοῦ, τῶν πυροβόλων, τῶν σκαπανέων, τῶν πυροσβεστῶν καὶ τῶν πολιτῶν, κατηυθύνθη ἐν πρώτοις κατὰ τῶν ἀνακτόρων. Ὅταν δὲ οἱ ἐπαναστάται ἔφθασαν πρὸ αὐτῶν, ἐρμητικῶς κεκλεισμένων, ἤρχισε πυροβολῶν κατὰ τῆς Μεγάλης Πύλης αὐτῶν καὶ τῶν παραθύρων καὶ διὰ πελέκεων ἐκτύπα κατ' αὐτῆς, ὅτε ὁ διοικητὴς τῶν ἀνακτόρων στρατηγὸς Χὰν προβλέπων ὅτι πᾶσα ἀντίστασις ἤθελε φέρεи ὀλέθρια ἀποτελέσματα, ὅτι ἤθελε χυθῇ ἀδελφικὸν αἷμα εἰς μάτην, καὶ τὸ οἰκοδόμημα ἤθελεν ἴσως καταστραφῇ, θεωρῶν ἄφ' ἑτέρου ὅτι ἡ εἰς διαφορὰ μέρη τοποθετηθεῖσα φρουρὰ οὐ μόνον δὲν ἀντέστη εἰς τὴν ὁρμὴν τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ συνεμερίσθη τὴν ἐπανάστασιν, ἐνέδωκε καὶ διέταξε ν' ἀνοιχθῶσιν αἱ Πύλαι.

Ὁ λαὸς ἀθρόος μετὰ τοῦ παρακολουθοῦντος διασκορπισμένου ἐν τῇ μεταξὺ αὐτοῦ στρατοῦ, εἰσῆλθεν εἰς τὰ Ἀνάκτορα πυροβολῶν εἰς τὸν ἀέρα καὶ ζητωκραυγάζων.

Τῶν δ' ἐν τοῖς ἀνακτόροις χωροφυλάκων ἄλλοι μὲν ἀφωπλίσθησαν, ἄλλοι δὲ συνηνώθησαν μετὰ τοῦ πλήθους, καὶ ὁ στρατηγὸς εὗρεθεὶς μόνος ἀπῆλθεν.

Αὐτοστιγμῇ διωρίσθη Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῶν Ἀνακτόρων συγκειμένη ἐκ τῶν Ν. Ι. Σαριπόλου, Κ. Ν. Δοσίου, Εὐθυμίου Κεχαγιά, Παύλου Καλλιγᾶ καὶ Ἀλεξάνδρου Γ. Σούτσου, καὶ νέος διοικητὴς αὐτῶν ὁ Δ. Τριγγέτας, οἵτινες, ἀπὸ κοινοῦ, καὶ ἔλαβον τὴν ἀπαιτουμένην φροντίδα πρὸς διάσωσιν τοῦ ἰδιαιτέρου ταμείου τοῦ Ὁθω-

νος, τῶν σκευῶν αὐτοῦ, τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας καὶ πάσης τῆς θεραπείας αὐτῶν, σφραγίσαντες τὰ πάντα ἐντὸς δωματίων, λαβόντες συγχρόνως ἰδιαιτέραν πρόνοιαν πρὸς διασώσιν, διατήρησιν καὶ σφράγισιν τοῦ ἰδιαιτέρου τοῦ Ὁθωνος γραφεῖου μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ ἀρχείων καὶ διορίσαντες ἅπανταχοῦ τοὺς ἀναγκαίους φύλακας.

Ὅπου δὲ ἐν τοῖς ἀνακτόροις ὑπῆρχον αἱ προτεμαί, αἱ εἰκόνες τῶν βασιλέων, κατεκερματίσθησαν ὑπὸ τοῦ μαινομένου πλήθους, τὸ ὅποιον ὅμως οὐδέν τι ἐπιπλεον καὶ τῶν βασιλικῶν σκευῶν ἐθίξε.

Μόνον τὰ ἄνθη τοῦ ἀνακτορικοῦ κήπου, αἱ ἄνθοδόχαι καὶ τὰ ἐφίππια καὶ πάντα τὰ σκεύη τῆς ἱππασίας διηρπαγήσαν.

Μετὰ τοῦτο, ἄγων τοὺς ἐπαναστάτας τοῦ ὁ Παπαδιαμαντόπουλος, περιῆλθε τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην, ἀπάσας τὰς οἰκίας τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τῶν ἐργασθέντων τελεσφόρους διὰ τὴν ἐπανάστασιν, καὶ τῶν ἀναλαβόντων τὴν ἀρχηγίαν αὐτῆς.

Τοὺς πλείστους δὲ τῶν πολιτικῶν τούτων ἀνδρῶν παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ. Οὕτω, ὁ Δεληγεώργης, ὁ Ζαΐμης, ὁ Κεϋμουνδούρος, ὁ Βούλγαρης, ὁ Κανάρης καὶ ἄλλοι τινες ἀκόμη παρηκολούθησαν τοὺς ἐπαναστάτας, οἱ ὅποιοι διὰ προσθήκης νέων ἐπαναστατῶν ἀνελθόντες εἰς 5000 χιλιάδας περίπου, κατήλθον ἐν θριάμβῳ τὴν ὁδὸν Σταδίου, καὶ ἐκεῖθεν ἐνωθέντες μετὰ τῶν ἐκ τοῦ Μακρυγιάννη ἐξερμισάντων ἐπαναστατῶν καὶ τῶν φαιτητῶν, οἱ ὅποιοι ἐγκαταλείψαντες τὸ Πανεπιστήμιον ἔσπευσαν πρὸς αὐτοὺς, ἔφθασαν διὰ διαφορῶν ὁδῶν εἰς τὸ Μεταξουργεῖον, παρὰ τὴν Παλαιὰν Καζάρμαν.

Ἄλλ' ἐκεῖ εὗρον μόνον τὸν Δ. Καλλιφρονᾶν μὲ τοὺς τρεῖς ἀνθρώπους του

Ὁ Ζωηρὸς καὶ ἀτρόμητος Καλλιφρονᾶς, μὲ γυμνὴν τὴν σπαθὴν ἀνὰ χεῖρας, ἐπὶ δύο ὥρας ἔμεινεν εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην, ἀταραχος, ἀναμμένων τοὺς ἐπαναστάτας,

Καὶ ὅταν τοὺς εἶδεν ἐρχομένους, ἐξεργαγεῖ εἰς ἐνθουσιώδεις ζητωκραυγὰς.

— Ζήτω ἡ ἐπανάστασις !

— Ζήτω ἡ ἐλευθερία !

— Κάτω ὁ τύραννος !

Οἱ προπορευόμενοι τῆς πολυπληθοῦς ἐπαναστατικῆς διαδηλώσεως, εἶδον τὸν Καλλιφρονᾶν μὲ τοὺς τρεῖς ἀνθρώπους του.

— Καὶ οἱ χωρικοί ; ἠρώτησαν.

— Δὲν ἦλθον, ἀπήντησεν ἐκεῖνος.

Καὶ παλλὼν ἐνθουσιωδῶς τὴν σπάθην του.

— Ἀλλὰ δὲν πειράζει ἀνέκραξε. Ἐγὼ καὶ οἱ ἄνθρωποι μου ἔχομεν θάρρος, καὶ τὸ θάρρος αὐτὸ ἀρκεῖ. Μόνοι μας φθάνουμε.

Καὶ βαλλὼν ἐνθουσιωδῶς ζήτωκραυγὴν.

— Ζήτω ἡ ἐλευθερία ἀνέκραξε. Καὶ κάτω ὁ Δυνάστης.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ, οἱ μεταξύ τῶν ἐπαναστατῶν παρευρισκόμενοι πολιτικοὶ ἄνδρες τῆς χώρας, οἱ καὶ ἀρχηγοὶ τῆς συνωμοσίας, συνεσκέφθησαν δι' ὀλίγων, ἀνέθεσαν δὲ εἰς τὸν Ἐπαμεινώνδαν Δεληγεώργην νὰ συντάξῃ καὶ γράψῃ ἐκεῖ τὸ ψήφισμα τῶν ἐπαναστατῶν, τὸ καταλῶν τὴν δυναστείαν τοῦ Ὄθωνος.

Ἐζητήθη καὶ εὐρέθη ῥακιδῶδες τεμάχιον χάρτου. Ἐν ὀρεινὸν πυροβόλον ἐκυλίσθη μέχρι τοῦ μέρους ὅπου εὐρίσκοντο συσκευτῶμενοι οἱ ἀρχηγοί, καὶ ὁ Ἐπαμεινώνδας Δεληγεώργης, ἔγραψε τὸ ψήφισμα, τὸ ὁποῖον ἐνέκριναν καὶ οἱ ἄλλοι ἀρχηγοί.

Μετὰ τοῦτο, ὁ Ἐπαμεινώνδας Δεληγεώργης ἀνῆλθεν ἐπὶ προχείρου βήματος, ἐπέβαλε σιγὴν εἰς τὸ μακρινόμενον πλῆθος τῶν ἐπαναστατῶν, καὶ τῆς σιγῆς ἀποκαταστάσης :

— Κάτω ἡ δυναστεία, ἀνέκραξε.

— Κάτω, ἐδρυχήθησαν μυριαδες φωνῶν.

— Κάτω ἡ ἀντιβασιλεία τῆς Ἀμαλίας.

— Κάτω ἡ Ἀμαλία, ἤλλαλαζαν τὰ πλήθη.

— Κάτω ἡ δυναστεία καὶ οἱ διαδοχοὶ αὐτῆς...

— Εἶναι περιττόν, κύριε Δεληγεώργη, ἐτόλμησε νὰ παρατηρήσῃ ὁ Κουμουνδούρος, εἶναι περιττόν ν' ἀναφέρετε ἐνταῦθα τὸ ζήτημα τῆς διαδοχῆς...

Ἀλλ' ὁ Δεληγεώργης, διακόπτων ἐν ὀργῇ τὸν Κουμουνδούρον :

— Αὐτὸ ποῦ λέγω ἐγὼ θὰ γείνη, εἶπε.

Καὶ ἔπειτα στρεφόμενος πάλιν καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας.

— Κάτω ἡ δυναστεία, ἀνέκραξε, καὶ οἱ διαδοχοὶ αὐτῆς.

— Κάτω, κάτω, ἐφώναξαν ἐνθουσιωδῶς τὰ πλήθη.

Μετὰ τοῦτο, ὁ Ἐπαμεινώνδας Δεληγεώργης, ἐπέβαλε νέαν σιγὴν.

— Καὶ τώρα εἶπεν, ὁ λαὸς ἄς ἀκούσῃ τὸ ψήφισμα.

Καὶ διὰ φωνῆς ἰσχυρᾶς ἀνέγνωσε τὸ ἐπὶ τοῦ ὀρεινοῦ πυροβόλου γραφὲν ψήφισμά του, ἔχον ὡς ἑξῆς :

«Τὰ δεινὰ τῆς πατρίδος ἔπαυσαν. Ἀπασαὶ αἱ ἐπαρχίαι καὶ ἡ πρωτεύουσα, συνενωθεῖσαι μετὰ τοῦ στρατοῦ, ἔθεσαν τέρμα εἰς αὐτά, ὡς πιστὴ δὲ ἀπόφασι τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ὀλοκλήρου, κηρύσσεται καὶ ἀπορραϊζεται :

Ἡ Βασιλεία τοῦ Ὁθωνος καταργεῖται.

Ἡ ἀντιβασιλεία τῆς Ἀμαλίας καταργεῖται.

Προσωρινὴ Κυβέρνησις συνιστᾶται ὅπως κυβερνήσῃ τὸ Κράτος μέχρι τῆς συγκαλέσεως τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως συγκειμένη ὑπὸ τῶν ἑξῆς πολιτῶν : Δ. Βούλγαρη, Κ. Κανάρη, Β. Ρούφου.

Ἐθνικὴ Συνέλευσις συγκαλεῖται ἀμέσως πρὸς σύνταξιν τῆς πολιτείας καὶ ἐκλογὴν ἡγεμόνος.

Ζήτω τὸ Ἔθνος !

Ζήτω ἡ Πατρίς !

Ἐγένετο ἐν Ἀθήναις, ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1862, μηνὶ Ὀκτωβρίῳ, ἡμέρᾳ 10η.

Οὕτω λοιπὸν διὰ τοῦ ψηφίσματος τούτου κατήργησαν οἱ ἐπαναστάται τὴν πρώτην δεναστείαν καὶ δὲν εὗρεθῆσαν εἰμὴ μόνον ὁ Θρασύβουλος Ζαΐμης, ὅστις ἤρε φωνὴν εἰπὼν ὅτι ἔπρεπε τὸ ψήφισμα νὰ ἐπιδιοκιμασθῇ ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ ὅτι μόνη ἡ ἐθνοσυνέλευσις ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπικυροῖ ἢ νὰ ἀποδοκιμάζῃ.

Εἶτα ἀποσυρθέντες εἰς τὸ Πανεπιστήμιον οἱ τὴν προσωρινὴν κυβέρνησιν ἀποτελέσαντες Δ. Βούλγαρης καὶ Κ. Κανάρης, τοῦ Β.

Ρούφου ἀπόντος εἰς Πάτρας, ἐσχημάτισαν τὸ ὑπουργεῖον αὐτῶν ὡς ἑξῆς:

Θρασύβουλος Ζαῖμης ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν, Τάτσης Μαγγίνας ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν, Ἀλέξ. Κουμουνδούρος ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης, Δ. Μαυρομιχάλης ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν, Α. Διαμαντόπουλος ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, Δημήτριος Καλλιφρονᾶς ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν, Ἐπαμεινώνδας Δεληγεώργης ἐπὶ τῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ Βασίλειος Νικολόπουλος ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν.

Ἐνταῦθα δὲ ὁ Νικόλαος Ι. Σαρίπολος, εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Δημητρίου Βούλγαρη: ἂν πρέπει νὰ συγκληθῇ ἡ Γερουσία, ὅπως κηρύξῃ ἔκπτωτον τὸν Ὅθωνα, ἀπήντησεν:

— Τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι τὸ ἔσχατον τῶν πολιτικῶν σφαλμάτων καὶ ὅτι ἄλλως ἦτο περιττὴ διότι τοῦ λαοῦ, διὰ τοῦ ψηφίσματος τῆς νυκτὸς ἐκείνης, καταλύσαντος τὴν βασιλείαν Ὅθωνος, συγκατελύθη καὶ τὸ Σύνταγμα τοῦ 1844, καὶ πάντα τὰ κατ' αὐτὸ ἀνώτατα τῆς Πολιτείας Σώματα. Ἄλλως τε δὲ καὶ ἔστοπον ἦτο νὰ ἴδῃ τις τοὺς γερούσιαστὰς τοὺς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ὅθωνος διορισθέντας, νὰ καταλύσῃ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ.

Μετὰ τοῦτο μετεκλήθη ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν ἵνα ὀρίσῃ τοὺς τε τὴν προσωρινὴν κυβέρνησιν ἀποτελέσαντας καὶ τοὺς νέους ὑπουργούς, μεθ' ὃ ἀνοιχθείσῶν τῶν Πυλῶν τοῦ Πανεπιστημίου, πλήθος λαοῦ εἰσέρρουσεν ἐγένετο ἱεροτελεστία, μεθ' ἣν ὁ Σαρίπολος ἀνέγνω μεγαλοφώνως τὰ πρωτόκολλα, ἀνέβη ἐπὶ τοῦ Προεδρείου τῆς πρῶν Γερουσίας, καὶ διὰ συντόμου λογυδρίου ἐξέθετο τὰ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν, ἣν ἐξύμνησεν ὑπερβαλλόντως.

Καὶ φοβούμενος μήπως ἀκουσθῇ.

Τὸν κουφὸ τὸν Βαυαρὸ, ἐψιθύρισεν....

“Ὅλα τὰ καταστήματα τοῦ Πειραιῶς, πόλεως μὲ ὀλίγους κα-
τοίκους, καὶ ὀλιγίστην κίνησιν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, εἶχον
κλεισθῇ ἐνωρίς.

“Ὁ Πειραιεὺς συνεκοινώνει τότε μετὰ τῶν Ἀθηνῶν, δι’ ἐπίπῳν
καὶ δι’ ἀμαξῶν, τοῦ σιδηροδρόμου μὴ λειτουργοῦντος ἀκόμη. Ἀλλὰ
μόλις ἐνύκτωνεν ἡ συγκοινωνία διεκόπτετο διότι οὐδεὶς θὰ εἶχεν ἐρ-
γασίαν νὰ κατέλθῃ νύκτωρ ἐξ Ἀθηνῶν, ἢ ν’ ἀνέλθῃ εἰς Ἀθήνας
ἐκ Πειραιῶς.

Ἐν τούτοις, ὀλίγον μετὰ τὸ μεσονύκτιον τῆς φοβερᾶς ἐκείνης
10 Ὁκτωβρίου, ἐνοπλος πολίτης ἐξ Ἀθηνῶν κατερχόμενος, εἰσῆλθεν
εἰς τοὺς σκοτεινοὺς καὶ ἡσύχους δρόμους τοῦ Πειραιῶς καὶ ἐκάλ-
πασεν εὐθὺ πρὸς τὸν στρατῶνα, ὅπου ἔμενε λόχος στρατιωτῶν. Εἰς
τὸν πρῶτον φρουρὰν, τὸν ὅποιον συνήντησεν, ἐνεχείρισε σημείωμά τι,
πιθανῶς τοῦ Παπαδιαμαντοπούλου, καὶ ἔπειτα ἐξακολουθήσας τὸν
δρόμον τοῦ ἔφθασε ταχέως πρὸ τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς τῶν
Εὐελπίδων.

Ἐξήγαγεν ἀκολουθῶς δίκανον πιστόλιον, καὶ σκοπεύσας κατὰ
τινος παραθύρου τῆς σχολῆς, ἐπυροβόλησε δις.

Ἐπειτα ἐκέντησε τὸν ἵππον του, ὁ ὅποιος ὥρμησε καὶ ἐξηφα-
νίσθη μετὰ τοῦ ἱππέως εἰς τὰ σκότη τῆς νυκτός.

Οἱ δύο ἐκεῖνοι πυροβολισμοὶ ἦσαν τὸ συμπεφωνημένον σύνθημα
τῶν ἐν Ἀθήναις συνωμοτῶν, ἀναγγελλόντων εἰς τοὺς Εὐελπίδας,
ὅτι ἡ ἐπανάστασις ἐξεργάγῃ ἐν Ἀθήναις, καὶ καλούντων αὐτοὺς νὰ
ἐπαναστατήσωσιν ἐπίσης.

Φαίνεται δέ, ὅτι οἱ Εὐελπίδες, προητομασμένοι ἀφ’ ἐσπέρας,
θ’ ἀνέμενον μόνον τὸ σύνθημα, ὅπως ἐξεγερθῶσι, διότι, εὐθὺς, μετὰ
τοὺς δύο πυροβολισμούς, εἰς τῶν Εὐελπίδων ἀρπάσας ἔνα σαλπικτήν.

— Ἐμπρός, τοῦ εἶπε· σάλπισε συναγεμρόν.

Τότε ἡ ἐπαναστατικὴ σάλπιγξ ἤχησεν ἀπαισίως, καὶ ἐν μιᾷ
στιγμῇ οἱ νεαροὶ Εὐελπίδες, ὠπλισμένοι, μὴ δίδοντες προσοχὴν εἰς

τάς διαταγάς καί τάς νουθεσίας τῶν ἀξιωματικῶν των, ἔθραυσαν τὰς θύρας τῆς Σχολῆς καί ἐξῆλθον εἰς τοὺς δρόμους τοῦ Πειραιῶς, κραυγάζοντες.

— Ζήτω ἡ ἐπανάστασις.

— Ζήτω ἡ ἐλευθερία.

— Κάτω ὁ τύραννος !

Με τοὺς στασιασάντας Εὐέλπιδας, δὲν ἤργησαν νὰ ἐνωθῶσιν ἄρκετοὶ πολῖται, καί περισσότεροι ναῦται τοῦ βασιλικοῦ καί τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ.

Ὀλίγον ἔπειτα, με τοὺς στασιαστάς ἠνώθησαν καί οἱ ἐπαναστατήσαντες στρατιῶται τῆς φρουρᾶς τοῦ Πειραιῶς, καί οὕτω ἀπετέλεσθη εἰς ὀλίγιστον διάστημα χρόνου, διαδήλωσις ἐκ πεντακοσίων καί πλέον ἀτόμων, κυριολεκτικῶς μαινομένων, ψαλλόντων τὰ σατυρικά τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, κατὰ τῶν βασιλέων, ἄσματα, πυροβολούντων, καί μεταδιδόντων οὕτω τὴν ἐπανάστασιν ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν, καί ἀπὸ ἀτόμου εἰς ἄτομον.

Δέον νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα, ὅτι οἱ ἐπαναστάται τοῦ Πειραιῶς ἂν καί ὀλιγώτεροι τῶν ἐν Ἀθήναις τοιούτων, ὑπῆρξαν ὅμως βιαίότεροι εἰς τὰς πράξεις των. Τοῦτο ἀπεδοτέον εἰς τοὺς κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν μεθυσκομένους εἰς τὰ οἶνοπωλεῖα τῆς πόλεως ναύτας, καί εἰς τοὺς ἐργάτας τοῦ λιμένος, οἱ ὅποιοι προειδοποιημένοι περὶ τῆς μελλούσης ἐπαναστάσεως, ἀνέμενον νὰ ἔλθῃ ἡ ὀρίσθεισα δι' αὐτὴν ὥρα μεθυσκόμενοι.

Καί ὅχι μόνον βίαιοι, ἀλλὰ καί σκληρότεροι τῶν ἐν Ἀθήναις ἐπαναστατῶν ὑπῆρξαν οἱ ἐν Πειραιεῖ τοιοῦτοι.

Ἐπειδὴ ὁ φρούραρχος Πειραιῶς Ἰλαρχος Καραγιαννόπουλος, εὐθύς ὡς ἐξεργάγη ἡ ἐν τῷ στρατῷ στάσις ἔσπυσεν ἀμέσως καί ἐζήτησε νὰ παρεμποδίσῃ πάσῃ θυσίᾳ τὴν ἐξοδὸν τῶν στρατιωτῶν, ἐπροκάλεσε τὴν μῆνιν αὐτῶν τε καί τῶν πολιτῶν τόσον, ὥστε ὅπως σωθῇ ἀπὸ τοῦ ἀπειλοῦντος τὴν ζωὴν του κινδύνου, ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ καταφύγιον ἐν φιλικῇ του οἰκίᾳ, εἰς τὴν ὅποιαν καί ἐκρύβη.

Ἄλλ' οἱ στασιασταί, ὅταν ἐμεθύσθησαν πλέον ἀπὸ τὴν ἐπιτυ-

χίαν τῆς ἐπαναστάσεως, ἐπληροφορήθησαν δέ, καὶ δι' ἑτέρου ἐξ Ἀθηνῶν ἀγγελιαφόρου, τὴν ἐκπόρθειν τῶν Ἀνακτόρων, τὴν κατὰ λυσιν τῆς δυναστείας τοῦ Ὀθωνος καὶ τὸν σχηματισμὸν τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως, ὑπὸ τόσον πολεμικοῦ μένους κατελήφθησαν, ὥστε παρευθὺς ἐσκέφθησαν ν' ἀνέυρουν τὸν φρούραρχον Πειραιῶς, καὶ νὰ τιμωρήσωσιν αὐτὸν διὰ τὰ βασιλικά του αἰσθήματα.

Ἄγριαι τότε, καὶ ἀπειλητικαὶ ἠκούσθησαν κραυγαί.

— Θάνατος εἰς τοὺς Ὀθωνιστάς.

— Κάτω οἱ τύραννοι.

— Θάνατος εἰς τὸν Καραγιαννόπουλον !

Ὁ ἀτυχὴς Ἰλαρχος, ἀπὸ τῆς κρύπτῃς εἰς τὴν ὁποίαν εὕρισκετο, ἔμαθε τὸν νέον κίνδυνον τὸν ὅποτον διέτρεχε, καὶ τὰς νέας κατ' αὐτοῦ διαθέσεις τῶν μαινομένων ἐπαναστατῶν. Μὴ θέλων δὲ νὰ ἐκθέσῃ εἰς τὸν κίνδυνον καὶ τοὺς φιλοξενούντας αὐτόν, καὶ ἐξ ἄλλου, θέλων νὰ ἀσφαλίσῃ ἑαυτὸν περισσότερον, μέχρις οὐ παρέλθῃ ἡ μῆτις, καὶ ἐπέλθῃ ὅπως δῆποτε ἡ ἡσυχία, ἐσκέφθη, φρονίμως ποιῶν, νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν ἐν τῷ λιμένι ἑρμοῦσαν Γαλλικὴν ναυαρχίδα «Ζηνοβίαν», ὡς συνδεόμενος διὰ φιλίας, ὅχι μόνον μετὰ τὸν ναύαρχον Τουσάρ, ἀλλὰ καὶ μετὰ τοὺς ἀξιωματικούς τῶν Γαλλικῶν πληρωμάτων.

Μετὰ μυρίων λοιπὸν προφυλάξεων ἐξῆλθε τῆς φιλικῆς οἰκίας εἰς τὴν ὁποίαν ἐκρύπτετο, κατηυθύνθη δι' ἐρήμων δρομίσκων εἰς τὴν ἀκτὴν, καὶ ἐκεῖθεν ἐπέβη λέμβου, ἡ ὁποία τὸν ἔφερεν ἐπὶ τῆς «Ζηνοβίας».

Ὁ ναύαρχος Τουσάρ τὸν ἐδέχθη φιλοφρόνως, τοῦ παρέσχε πᾶσαν δυνατὴν φιλοξενίαν, καὶ τοῦ συνέστησε νὰ παραμείνῃ ἐν τῷ πλοίῳ, ἀναμένων ἐκεῖ τὸ ἀποδοσόμενον.

Ὁ ἀτυχὴς Καραγιαννόπουλος οὕτω, παρέμεινεν ὅλον τὸ ὑπολοιπὸν τῆς νυκτός ἐπὶ τῆς «Ζηνοβίας» παρακολουθῶν ἀπὸ τῆς γεφύρας αὐτῆς, τὰ ἐν τῇ ξηρᾷ συμβαίνοντα.

Ἐξω δὲ εἰς τὴν πόλιν, περὶ τὰ ἐξημερώματα, συνέβαινον ὄντως σκηναὶ ἀπαίσiai, ὅσφ καὶ ἄγριαι. Ἀτμόπλοιάν τι τῆς Ἑλληνικῆς ἀτμοπλοικῆς ἐταιρείας, τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσπλεύσαν εἰς τὸν λι-

μένα, ἀπεβίβασε λόχον στρατιωτῶν, τὸν ὅποιον ἡ Κυβέρνησις εἶχε μετακαλέσει ἀπὸ ἡμερῶν ἐκ Σύρου, ὅπως ἐνισχύσῃ τὴν φρουρὰν τῆς πρωτευούσης. Ἄλλ' οἱ στρατιῶται ἐκεῖνοι, μόλις ἀπεβιβάσθησαν, εὗρον ἐνώπιόν των, τὸ μαινόμενον πλῆθος τῶν κατὰ τὸ πλεῖστον οἰνοπλήκτων στασιαστῶν, οἱ ὅποιοι ἐκραύγαζον.

— Ζήτω ἡ ἐπανάστασις

— Ζήτω ἡ ἐλευθερία

— Κάτω ἡ δυναστεία.

— Κατηργήθη ὁ τύραννος !

Αἱ κραυγαὶ αὗται αἱ ἐπαναστατικαί, ἤλεκτρισαν τοὺς ἐκ Σύρου στρατιώτας, οἱ ὅποιοι ἔκριναν καλὸν νὰ ἐπαναστατήσωσι καὶ αὐτοί. Ἐρριψαν ὁμοβροντίαν πυροβολισμῶν εἰς τὸν ἄέρα καὶ ἐφώγησαν καὶ αὐτοί.

— Ζήτω ἡ ἐπανάστασις !

Ἄλλ' εἰς τοὺς στρατιώτας τούτους προσετέθη καὶ ἄλλη ὁμὰς στρατιωτῶν, ἐξ Ἀθηνῶν κατελθόντων, περὶ τὴν χαραυγὴν τῆς 11 Ὀκτωβρίου, πάντες δὲ οὗτοι φανατισθέντες ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τῆς ἐν Πειραιεὶ φρουρᾶς, ἔστρεψαν τὸ μένος των ἄνευ λόγου καὶ ἀφορμῆς, κατὰ τοῦ ἱλάρχου Καραγιανοπούλου, ἀπειλοῦντες θάνατον κατ' αὐτοῦ.

Ἐν τούτοις ὁ Καραγιανόπουλος ἐξηκολούθει παραμένων ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ ἐπὶ τῆς «Ζηνοβίας».

Συνέφαγε μετὰ τοῦ ναυάρχου Τουσάρ, ὁ ὁποῖος φιλικώτατα τὸν συνεβούλευσε νὰ μὴν ἐξέλθῃ εἰς τὴν ξηράν, καὶ ὑπεσχέθη νὰ πράξῃ τοῦτο, τοσοῦτο μᾶλλον καθόσον εἰδῆσεις τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς πρεσβείας, κοιμισθεῖσαι τῷ Ναυάρχῳ, ἀνήγγελλον εἰς αὐτὸν ὅτι ἡ ἐπανάστασις ἐγενικεύθη εἰς Ἀθήνας, ὅτι πᾶσαι αἱ Ἀρχαὶ κατελύθησαν, καὶ ὅτι ἡ νέα Κυβέρνησις, ἡ ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν διορισθεῖσα ἀνέλαβεν ἤδη τὴν διοίκησιν τῆς χώρας.

— Ἐγὼ ναύαρχε, ἀπήντησεν ὁ Καραγιανόπουλος, βεβαίως δὲν θὰ ἐξέλθω εἰς τὴν ξηράν. Ἀλλὰ τίς θὰ προασπίσῃ τὴν ζωὴν τῶν

Βασιλέων, ἂν ἐν τῷ μεταξύ οἱ Βασιλεῖς ἐπιστρέφουν ἐκ τοῦ ταξιδίου των.

— Βεβαίως ὄχι ἐγώ, ἀπήντησεν ὁ Ναύαρχος.

— Δὲν ἐλάβετε ἐπὶ τοῦ προκειμένου καμμίαν ὁδηγίαν ;

— Αἱ ὁδηγίαι μου περιορίζονται ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὸ νὰ δώσω μερικὰς συμβουλὰς εἰς τὸν Βασιλέα. Ἀλλὰ δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ ἐπέμβω εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ὑποθέσεις ξένου Κράτους ἀτυχῶς δὲ μέχρι τῆς ὥρας δὲν ἔλαβον οὐδαμῶθεν διαταγὰς ἐπεμβάσεως.

Οἱ ἐν Πειραιεῖ δὲν ἐγνώριζον ἀκόμη, ἂν καὶ πότε θὰ ἐπιστρέφει ὁ Βασιλεὺς ἐκ τοῦ ταξιδίου του. Τοῦτο οὔτε ἡ καταλυθεῖσα Κυβέρνησις τοῦ Ὅθωνος ἐγνώριζεν. Ἐντεῦθεν ἴσως καὶ ἡ ἔλλειψις καταλλήλων πρὸς τοὺς ναυάρχους ὁδηγιῶν, τόσῃ ἀπαραιτήτως ἀναγκαίων κατὰ τὰς κρίσιμους ἐκεῖ νας περιστάσεις.

Ἄλλ' ἐνῷ, οὐδεὶς ἀνέμενε τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἀτμοδρόμου « Ἀμαλίας » ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπέβαινον οἱ Βασιλεῖς μετὰ τῆς Αὐλῆς των, αἴφνης εἰς τὸν ναύαρχον Τουσάρ ἠγγέλθη — καὶ ἦτο τότε δεκάτῃ πρωϊνῇ ὥρᾳ — ὅτι ὁ ἀτμοδρόμος ἐσημειώθη εἰς διώρον ἀπὸ τοῦ λιμένος ἀπόστασιν, καὶ ὅτι συνεπῶς περὶ τὴν μεσημβρίαν, θὰ ἔρριπτε τὰς ἀγκύρας του ἐν Πειραιεῖ.

— Ἴδου ὅ,τι ἐφοβούμεν ἐψιθύρισεν ὁ Γάλλος ναύαρχος, κινῶν ἀπελπιστικῶς τὴν κεφαλὴν του.

— Ἴδου ναύαρχε, ὅ,τι θὰ μὲ ἀναγκάσῃ νὰ ἐξέλθω εἰς τὴν ξηρὰν, εἶπεν ὁ Καραγιαννόπουλος.

— Ἄλλ' αὐτὸ εἶναι ἀφροσύνη, ἀνέκραξεν ὁ Ναύαρχος. Ἄν' ἐξέλθετε θὰ σὰς φονεύσουν.

— Εἶνε καθήκον ναύαρχε, ἀπήντησεν ὁ πιστὸς εἰς τὸν ὄρκον του στρατιώτης. Ὁ Βασιλεὺς ἔρχεται καὶ ὁ Βασιλεὺς μὴ γνωρίζων, καὶ βεβαίως δὲν θὰ γνωρίζῃ τὰ διατρέχοντα, θὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν ξηρὰν. Ἄλλ' ἐκεῖ ἔξω, ἀκούσατέ τους, μαίνονται. Καὶ δὲν θὰ ἦτο στίγμα ἀνεξίτηλον κατὰ τῆς στρατιωτικῆς μου τιμῆς, δὲν θὰ ἦτο αἴσχος δι' ἐμὲ Φρούραρχον Πειραιῶς ν' ἀφήσω τὸν Βασιλέα

μου νὰ ἐκτεθῇ εἰς μυρίους κινδύνους, καὶ τίς οἶδεν εἰς ποίους ἐξευτελισμούς ;

Ὁ Γάλλος ναύαρχος ἐσκέφθη ἐπ' ὀλίγον· ἔπειτα

Ἐχεις δίκαιον εἶπεν εἰς τὸν Καραγιαννόπουλον. Ἐν τούτοις μὴ βιάζεσαι νὰ ἐξέλθῃς· ἴσως μετ' ὀλίγην ὥραν ἡ εἰδησις τοῦ ἔρχοῦ τοῦ Βασιλέως κατευνάσῃ τὰ πνεύματα.

— Κατευνάσῃ ἢ ἐξερεθίσῃ, ναύαρχε ;

Καὶ ἀποφασίζων

— Ὅχι, εἶπε· δὲν πρέπει νὰ μείνω περισσότερον ἐδῶ. Μέχρις οὗ φθάσῃ ὁ ἀτμοδρόμιον, θὰ λάβω καιρὸν νὰ τοῦ προπαρασκευάσω εὐπρεπῇ ὅπως δῆποτε ὑποδοχὴν. Τί διάβολο. Δὲν πιστεύω ὅτι οἱ φίλοι τῆς βσιλείας θὰ ἐφοβήθησαν τόσον ὥστε νὰ μὴν σπεύσουν ἂν ὅχι εἰς τὴν ὑποδοχὴν, τοῦλάχιστον διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ζωῆς τῶν Βασιλέων τῶν.

— Ἐστῶ, εἶπεν ὁ ναύαρχος Τουσάρ, πηγαίνετε.

Καὶ καλέσας ἓνα τῶν ἀξιωματικῶν τῆς ναυαρχίδος.

— Δύο λέμβοι εἶπε, νὰ ᾔνε πάντοτε ἑτοιμοί, ὅπως ἐν ἀνάγκῃ σπεύσωσιν εἰς βοήθειαν τοῦ ἱλαρχοῦ καὶ ἐπαναφέρωσιν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον.

Καὶ κατ' ἀρχάς μὲν ἐγένετο ἡ σκέψις ὅπως ὁ Καραγιαννόπουλος ὀδηγηθῇ εἰς τὴν ξηρὰν ἐπιβαίνων Γαλλικῆς πολεμικῆς λέμβου.

Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα θὰ προσείλκυεν ἴσως τὴν προσοχὴν τῶν ἐπαναστατῶν καὶ ὁ ἱλαρχος ἀναγνωρίζομενος, θὰ ἐξετίθετο εἰς τὸν κίνδυνον πρὸ πάσης τοῦλάχιστον ὑπὲρ τῶν Βασιλέων ἐνεργείας.

Ὅθεν ἀπεφασίσθη, ὅπως ὁ Καραγιαννόπουλος ἐξέλθῃ εἰς τὴν ξηρὰν ἐπιβαίνων ἰδιωτικῆς λέμβου, ἡ ὁποία θὰ ἀπεβίβαζεν αὐτὸν εἰς μέρος τῆς παραλίας ἔρημον, καὶ μακρὰν τοῦ ἐπαναστατικοῦ θορύβου.

Οὕτω δὲ καὶ ἐγένετο.

Ἀπὸ μέρους τῆς ναυαρχίδος ἐκλήθη διερχομένη τυχαίως λέμβος, τῆς ὁποίας οἱ δύο λεμβοῦχοι, προθύμως ἐδέχθησαν νὰ ὀδηγήσουν εἰς τὴν ξηρὰν τὸν ἱλαρχον.

— Τοῦ εἶπον ὁμως :

— Κύριε φρούραρχε. Πρέπει νὰ ξεύρετε, ὅτι ἔξω οἱ στρατιῶται ἔχουν ἐπαναστατήσει, ἔχουν μεθύσει ὅλοι καὶ σὰς ἀπειλοῦν.

— Τὸ ξεύρω, ἀπήντησεν ὁ Καραγιαννόπουλος· ἀλλὰ πρέπει.

Ἐπήδησεν εἰς τὴν λέμβον, ἀπεκρύβη ὅσον ἡδύνατο καλλίτερον ἐντὸς αὐτῆς καὶ ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς ἀναχωρήσεως, μεθ' ὃ ἡ λέμβος ἤρέμα κωπηλατουμένη, διὰ νὰ μὴ δώσῃ ὑπονοίας, κατηνύθη πρὸς τὴν ξηράν, ἐπὶ τῆς ὁποίας μετ' ὀλίγον, ἡ ἀγριωτέρα τῶν τραγωδιῶν ἐμελλε νὰ διαδραματισθῇ.

Ἡ λέμβος, τῆς ὁποίας τὴν πορείαν παρηκλούθει ἀγρύπτως ἀπὸ τῆς γεφύρας τῆς «Ζηνοβίας» ὁ Γάλλος ναύαρχος Τουσάρ, διαγράψασα μέγαν ἐν τῷ λιμένι κύκλον, ὅπως ἀπομακρυνθῇ τῶν πλοίων καὶ τοῦ θορυβώδους μέρους τῆς παραλίας, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κατὰ προτίμησιν συνεκεντροῦντο οἱ ἐπαναστάται, ἔφθασε τέλος εἰς ἔρημόν τι τῆς κρητίδος μέρος, ὅπου ὁ Καραγιαννόπουλος ἀπεπειράθη νὰ ἀποβιβάσῃ.

Ἀτυχῶς ὁμως, τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀκριβῶς ὁμᾶς μεθυμένων στρατιωτῶν, ἀνηκόντων εἰς τὴν φρουρὰν Πειραιῶς ἐξώρμησεν ἀπὸ τινος στενωποῦ πυροβολοῦσα καὶ κραυγάζουσα, καὶ ἐξῆλθε καταντικρὺ ἀκριβῶς τοῦ μέρους τῆς παραλίας ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀπεπειράτο νὰ ἀποβιβάσῃ ὁ Καραγιαννόπουλος.

Οἱ μεθυμένοι στρατιῶται εἶδον τὸν ἱλαρχον καὶ τὸν ἀνεγνώρισαν.

— Μωρέ, ἐκραύγασεν εἰς ἐξ αὐτῶν, νὰ ὁ φρούραρχος.

— Ὁ Καραγιαννόπουλος ; ἐβρυχήθησαν οἱ ἄλλοι στρατιῶται.

— Ναί· νάτος. Τώρα μᾶς ἔρχεται.

— Καὶ τί τὸν φυλάμε ; Ἀπάνω του...

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ὁ ἱλαρχος εἶχεν ἀποβιβάσῃ εἰς τὴν ξηράν, καὶ ταχύων τὸ βῆμα, ἐζήτει ν' ἀπομακρυνθῇ τοῦ μέρους ἐκείνου, φόβῳ μὴ ἀνακαλυφθῇ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν.

Ματαία ὁμως σπουδὴ, καὶ ματαία προφύλαξις, διότι ἤδη εἶχεν ἀναγνωρισθῇ πλέον.

Δύο—τρεῖς, οἱ τολμηρότεροι καὶ οἱ νηφαλιώτεροι τῶν στρα-

τιωτῶν, ὤρμησαν εὐθὺς κατὰ τοῦ Καραγιαννοπούλου, μὲ σκοπὸν νὰ συλλάβουν αὐτόν, κραυγάζοντες:

- Στάσου ἱλαρχε.
- Ἄλτ ! Φίλε τοῦ τυράννου.
- Ζήτω ἡ ἐπανάστασις.

Κινδυνεύων νὰ συλληφθῇ ὁ Καραγιαννόπουλος, κατέφυγεν εἰς τὴν ἄμυναν. Εἶδεν, ὅτι ἦτο ἀδύνατον πλέον νὰ προχωρήσῃ καὶ ἤδη, ὅτι ἀνεγνωρίσθη, ὁ σκοπὸς τῆς ἐξόδου τοῦ ἐματαιοῦτο ὀριστικῶς. Ὅθεν ἀπεφάσισε νὰ ἐπανεέλθῃ καὶ πάλιν εἰς τὴν «Ζηνοβίαν» καὶ νὰ ζητήσῃ καὶ πάλιν τὴν προστασίαν τῆς Γαλλικῆς σημαίας.

Οἱ λεμβούχοι, οἱ ὀδηγήσαντες αὐτόν εἰς τὴν ζηράν, δὲν εἶχον ἀπομακρυνθῇ εἰσέτι.

Ἐστράφη πρὸς αὐτούς.

- Γυρίστε πίσω, ἐφώναζε γρήγορα.

Καὶ πειδῆ, οἱ ἐπιτιθέμενοι κατ' αὐτοῦ στρατιῶται ἐπλησίασαν ἤδη, ὁ Καραγιαννόπουλος ἀνέγκυσε τὴν σπάθην του. Ἀμυνόμενος δὲ κατ' ἐκείνων ἐπιτιθεμένων, ὑπεχώρει ὁλονὲν μέχρις οὗ ἐφθασε παρὰ τὸ χεῖλος τῆς κρηπίδος, ὅπου τὸν ἀνέμενε ἡ ἐπανελθοῦσα λέμβος.

Οἱ στρατιῶται εἶδον τότε, ὅτι ἡ λεία τοὺς τοὺς διέφευγε.

Μία φωνὴ ἠκούσθη ἀπὸ μέρους τῶν μὴ ἐφορμώντων στρατιωτῶν, φωνὴ ἀποτεينوμένη πρὸς τοὺς ἐπιτιθεμένους κατὰ τοῦ Καραγιαννοπούλου συναδέλφους των.

- Παραμερίστε λίγο· νὰ τὸν μουςκετάρουμε.

Πράγματι ἐκεῖνοι ἔσπευσαν ν' ἀπομακρυνθοῦν.

Ὁμοβροντία πυροβολισμῶν ἠκούσθη τότε, καὶ ὁ ἀτυχὴς Καραγιαννόπουλος βαρέως τραυματισθεὶς, ἔπεσεν ἐντὸς τῆς ἀναμενούσης αὐτὸν λεμβοῦ, μὲνις προφθασας νὰ ψιθυρίσῃ εἰς τοὺς λεμβούχους.

- Γιὰ ὄνομα τοῦ θεοῦ· πηγαίνετε με γρήγορα εἰς τὴν «Ζηνοβίαν».

Αἱ ἀπαίσιαι αὗται σκηναὶ διεδραματίσθησαν ἐντὸς ὀλιγίστων δευτερολέπτων. Παρ' ὅλα ταῦτα ὅμως οἱ ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος ἀντελήφθησαν τὸν κίνδυνον, ἐν μέσῳ τοῦ ὁποίου ἔπεσεν ὁ Καραγιαννό-

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 78

πouλος καὶ ὁ Τουσάρ, θέλων νὰ ἐπέλθῃ ἄρωγός εἰς τὸν κινδυνεύοντα στρατιώτην.

— Γρήγορα, διέταξε τοὺς διοικούντας τὰς ἐτοιμοὺς ἤδη λέμβους ἀξιωματικούς. Γρήγορα· σπεύσατε εἰς βοήθειαν τοῦ φρουράρχου, καὶ ὁδηγήσατέ τον πάλιν ἐδῶ.

Αἱ δύο λέμβοι ἀπεμακρύνθησαν τότε τῆς «Ζηνοβίας» κατευθυνόμεναι ἐν σπουδῇ πρὸς τὸ μέρος τῆς συμπλοκῆς, ἣ ὅποια τῶρα, ἐλάμβανε νέαν φάσιν.

Διότι οἱ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς στρατιῶται, εἰς τοὺς ὁποίους προσετέθησαν καὶ τινες ἑνοπλοὶ πολῖται, βλέποντες τὴν φέρουσαν τὸν πληγωμένον Καραγιαννόπουλον λέμβον ἀπομακρυνομένην, ἤρχισαν νὰ πυροβολῶσιν ὁμαδὸν κατὰ τῆς λέμβου καὶ κατὰ τῶν δύο αὐτῆς λεμβούχων, πρὶν ἢ προσφάσουσιν καὶ ἀπομακρυνθῶσιν πολὺ τῆς ξηρᾶς.

Οἱ δύο λεμβούχοι, βλέποντες πλέον ὅτι ὁ κίνδυνος ἠπείλει αὐτούς, καὶ βέβαιοι ὅτι ἂν ἐξηκολούθουν παραμένοντες ἐν τῇ λέμβῳ θὰ ἐφρονεύοντο παρὰ τῶν ἀδιακόπως πυροβολούντων ἐπαναστατῶν, ἀπεφάσισαν νὰ σώσωσιν ἑαυτοὺς, ἀδιαφοροῦντες διὰ τὴν τύχην τοῦ τραυματίου ἡλάρχου.

Καὶ διὰ ταχείας κινήσεως ἐρρίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν ἐβυθίσθησαν ὑπὸ τὸ ὕδωρ, ἐκολύμβησαν ἐπὶ μακρὸν, καὶ μετ' ὀλίγον προέβαλον μακρὰν τοῦ μέρους ὅπου εὕρίσκετο ἡ λέμβος.

— Ἐμπρός, ἐβρυχήθησαν οἱ ἐν τῇ ξηρᾷ ἐπαναστάται· νὰ τὸν συλλάβουμε.

Ἡ λέμβος μὲ τὸν Καραγιαννόπουλον, ἀφθεῖσα εἰς τὴν τύχην τῆς, ἐταλαντεύετο ὑπὸ τοῦ θαλασσίου σάλου, προσωθουμένη ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὴν ξηράν.

— Νὰ πιάσουμε τὴ βάρκα ἀνέκραξαν οἱ ἐπαναστάται.

Ἐπὶ δὴσαν ἐντὸς ἄλλης λέμβου, καὶ μετ' ὀλίγον συλλαβόντες τὴν λέμβον ἐφ' ἧς ἔκειτο τραυματισμένος ὁ Καραγιαννόπουλος, ἐρρυμούλησαν αὐτὴν πρὸς τὴν κρηκπίδα.

— Νὰ τὸν σκοτώσουμε, ἐφώναζαν οἱ στρατιῶται.

— Ποῖον νὰ σκοτώσετε, ἀπήντησαν μερικοὶ πολῖται. Δὲν βλέ-

πετε ὅτι ὁ ἄνθρωπος ψυχμαχάει. Ἐἵνε ντροπή σας ἂν τὸν πειρά-
ξετε καὶ ντροπή μας ἂν σᾶς ἀφίσουμε νὰ τὸν πειράξετε.

Οἱ πολῖται εὐρέθησαν ὁμόφωνον ἔχοντες γνώμην, καὶ τούτου
ἕνεκα παρ' ὅλας τὰς διαμαρτυρίας τῶν οἰνόπληκτων στρατιωτῶν,
ἀπεφασίσθη ὅπως ὁ ἀτυχὴς Καραγιαννόπουλος, ὁδηγηθῇ εἰς τὸ Θερα-
πευτήριον τῆς Στρατιωτικῆς Σχολῆς τῶν Εὐελπίδων.

Ἐζητήθη καὶ εὐρέθη μία ἀμαξά.

Οἱ πολῖται δέ, λαβόντες εἰς τὰς χεῖράς των τὸν ἡμιθανῆ φρού-
ραρχον, τὸν ἐτοποθέτησαν ἐντὸς τῆς ἀμαξῆς ἐκείνης καὶ διέταξαν
τὸν ἀμαξηλάτην :

— Γρήγορα ἀμαξᾶ· εἰς τὸ θεραπευτήριον τῶν Εὐελπίδων...

Ἐν τούτοις οἱ στρατιῶται· δὲν παρητήθησαν τῆς σκέψεως νὰ
ἀποτελειώσωσι τὸν ἀξιωματικόν των.

Καὶ ἐν ᾧ χρόνῳ οἱ πολῖται, φιλανθρώπως φερόμενοι, ἀπεβίβαζον
τὸν τραυματίαν ἐπὶ τῆς ἀμαξῆς, οἱ οἰνόπληκτοι στρατιῶται, συνε-
σκέπτοντο μετὰ τῶν καὶ ἐλάμβανον ἀπαισίας ἀποφάσεις.

Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ἡ ἀμαξά ἐξεκίνησε κατευθυνομένη εἰς τὸ
Θεραπευτήριον τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου, οἱ μαινόμενοι στρατιῶται
ῥῆρσαν ἐν λύσσει· ἀπεμάκρυναν τοὺς πολίτας, περιεκύκλωσαν καὶ
ἀνέκοψαν τὸν δρόμον τῆς ἀμαξῆς, καὶ διὰ τῶν λογγῶν των, ἤρχισαν
πλήττοντες ἀπανθρώπως τὸν ἀτυχὴ Καραγιαννόπουλον, ὅστις λογ-
χίζόμενος οὕτω, ἐξέπνευσε ψιθυρίζων :

— Ἀνάθεμά σας..... ἀνάθεμα.....

ΙΗ'.

ΜΕΤΡΑ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ

Ἡ ἐπαναστατικὴ Κυβέρνησις μετὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ νέου Ὑπουργείου τῆς ἐπαναστάσεως, διαρκούσης τῆς νυκτὸς τῆς 10 Ὀκτωβρίου, καὶ μέχρι τῆς πρωΐας τῆς 11 Ὀκτωβρίου, εἰργάσθη, πρὸς καταρτισμὸν τῶν ἀπαραιτήτων διαταγμάτων, δι' ὧν τὸ μὲν θὰ ἀνήγγελλεν εἰς τὸν λαὸν τῆς Ἑλλάδος, τὸν καταρτισμὸν αὐτῆς, τὸ δὲ θὰ ἐ' ἀμβανε μέτρα τοιαῦτα, δι' ὧν θὰ ἡδύνατο ὅπως δήποτε νὰ καθησυχάσῃ τὰ πνεύματα, καὶ νὰ προφυλάξῃ τὰ Ἀνάκτορα, τὰ ὅποια πάντοτε διέτρεχον τὸν κίνδυνον διαρπαγῆς ἀπὸ μέρους τοῦ ὄχλου.

Τοιοιουτρόπως, τὸ λίαν πρωΐ τῆς 11 Ὀκτωβρίου ἐκδοθὲν φύλλον τῆς «Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως» περιεῖχε τὰ ἐπόμενα διατάγματα.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ὁ Πρόεδρος τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως.

Δυναμίει τῆς ἀνατεθείσης ἡμῖν ἐξουσίας διορίζομεν φρούραρχον Ἀθηνῶν τὸν κύριον Βασίλειον Α. Πετμεζᾶν. Ἀναθέτομεν δὲ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ παρόντος θεσπίσματος ἡμῶν εἰς τὸν στρατιωτικὸν διαικμητὴν τῆς Πρωτεύουσας κύριον Δημήτριον Παπαδιαμαντόπουλον.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 11 Ὀκτωβρίου 1862.

Ὁ Πρόεδρος

Δημήτριος Γ. Βούλγαρης

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ὁ Πρόεδρος τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως.

Πρὸς τοὺς Ἕλληνας.

Ἕλληνες,

Αἱ εὐχαὶ τοῦ Ἔθνους εἰσηκούσθησαν τῇ θεῇ συνάρσει. Λαὸς καὶ στρατὸς ὁμοφώνως τὴν δυναστείαν τοῦ Ὁθωνος κατέλυσαν καὶ συνέστησαν προσωρινὴν Κυβέρνησιν ἐκ τῶν πολιτῶν Δ. Γ. Βούλγαρη προέδρου, Κ. Κανάρη καὶ Β. Ρούφου.

Ὁ πρόεδρος

Δημήτριος Γ. Βούλγαρης.

Ἐπίσης στρατιωτικὸς διοικητὴς τῶν Ἀνακτόρων διορίσθη ὁ ταγματάρχης Δ. Τριγγέτας ἀντὶ τοῦ τέως στρατηγοῦ Χάν, οὗτινος ἡ φρόνησις, κατὰ τὴν κρίσιμον καὶ σοβαρὰν τῆς παρελθούσης νυκτὸς περίστασιν, ἔσωσε τὰ Ἀνάκτορα καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κρυπτόμενα χρήματα καὶ ἄλλα ἀντικείμενα ἀξίας, ὅστις μετὰ τοσαύτης ἐπιμελείας ἐξετέλεσε τὸ ἀνατεθὲν αὐτῷ ἔργον, ὥστε οὐδὲ τὸ εὐτελέστερον ἀντικείμενον ἀπωλέσθη ἐξ αὐτῶν. Οὕτω δὲ καταλυθείσης τῆς βασιλείας, πᾶσα πράξις ἡ ἀπόφασις ἣτις τέως ἐξεδίδετο ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως Ὁθωνος, ἤδη ἐξεδίδετο ἐν ὀνόματι τοῦ Ἔθνους, ὁ δὲ ὄρκος ὃν ἔπρεπεν εἰς τὸ ἐξῆς νὰ δίδουν οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι ἐκανοῖσθαι ὡς ἐξῆς :

«Ὁρκίζομαι πίστιν πρὸς τὴν πατρίδα, ὑπακοὴν εἰς τοὺς νόμους τοῦ Κράτους καὶ τὴν προσωρινὴν Κυβέρνησιν καὶ νὰ ἐκπληρῶ τὴν ἀνατεθεισάν μοι ὑπηρεσίαν τιμῶς καὶ ἐδυννειδότως».

Ταυτοχρόνως ἡ προσωρινὴ Κυβέρνησις ἐδημοσίευσε τὸ πρόγραμμα αὐτῆς ἔχον ὡς ἐξῆς :

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ προσωρινὴ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος,

Πρὸς τοὺς Ἕλληνας.

Συμπολῖται!

Σύστημα πολιτικῆς, ταπεινόν τὴν ἐθνικὴν ἀξίαν, ἐπάγον δὲ τὴν κατάπτωσιν τῶν ἡθῶν, σύστημα κυβερνήσεως ἀθετῆσαν τὸ πρὸς τοὺς νόμους τῆς Ἐπικρατείας καὶ τὰς συνειδήσεις τῶν πολιτῶν σέβας, εἴπετο νὰ διεγείρῃ καθ' ἑαυτοῦ τὰς πεποιθήσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, καὶ νὰ ὠθήσῃ αὐτὸ εἰς ἐπανάστασιν. Διὰ τοῦτο πρὸ μικροῦ πλείσται ἐπαρχίαι ἐπεχείρησαν τὸ μέγα τοῦτο ἔργον, καὶ ἤδη πᾶσαι σχεδὸν αἱ ἐπαρχίαι τοῦ Κράτους ἐγερθεῖσαι, κατέλυσαν τὰς ὑφισταμένας ἀρχάς· ὑποστηριχθεῖσαι δὲ ὑπὸ τοῦ εὐγενοῦς καὶ γενναίου στρατοῦ, κατέστησαν τοπικὰς διοικήσεις.

Ἡ αὕτῃ ἀνάγκη καὶ ὁ αὐτὸς πόθος ἤγειραν κατὰ τὴν νύκτα τῆς χθὲς πρὸς τὴν σήμερον καὶ τὸν λαὸν τῆς πρωτευούσης, ὅστις, ἐφάμιλλος, κατὰ τὸν πατριωτισμόν, πρὸς τὸν λαὸν τῶν ἐπαρχιῶν, ἐπεζήτησε τὴν κατάλυσιν τῆς καθεστῶσης τάξεως· ὁ δὲ στρατός, πιστὸς θεματοφύλαξ τῆς πρὸς πίστῳσιν τῶν ὄρκων καὶ κύρωσιν τῶν νόμων ἀποτεθειμένης αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἔθνους παρακαταθήκης, ἄξιός τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ, τὸ ὅποῖον κοσμεῖ αὐτόν, ὑπεστήριξε τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ λαοῦ, καὶ οὕτω, τῇ κοινῇ συμπράξει αὐτῶν, κατελύθη ἡ καθεστῶσα τάξις, κηρυχθέντος ἐκπτώτου τοῦ Θρόνου τῆς Ἑλλάδος τοῦ ἐπ' αὐτοῦ καθήμενου, καταργηθέντων δὲ καὶ τῶν πρὸς τὴν ἀντιβασιλείαν δικαιωμάτων τῆς συζύγου αὐτοῦ, κατεστάθη δὲ προσωρινὴ κυβέρνησις, ἀποτελουμένη ὑπὸ τῶν κυρίων Δ. Γ. Βούλγαρη προέδρου, Κ. Κανάρη καὶ Β. Ρούφου.

Ὁ πρόεδρος τῆς νέας κυβερνήσεως, ἐσχημάτισεν ἐπομένως ὑπουργεῖον ὑπὸ τῶν κυρίως Τ. Μαγγίνα ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν, Θ. Α. Ζαΐμη ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν, Ἀλεξ. Κουμουνοδούρου ἐπὶ τῆς Δικαιο-

σύνης, Δημ. Μαυρομιχάλη ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν, Ἐπ. Δεληγεώργη ἐπὶ τῆς Ἐκπαιδεύσεως, Δημ. Καλλιφρονᾶ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν, Β. Νικολοπούλου ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Α. Διαμαντοπούλου ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν.

Ἡ ἐντολή, τὴν ὁποίαν ἡ προσωρινὴ κυβέρνησις ἔλαβεν ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ στρατοῦ, εἶνε νὰ τηρήσῃ τὸ συνταγματικὸν πνεῦμα, νὰ μαρτυρήσῃ πάντοτε ἀπαραιμείωτον τὸ εὖθας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὰς τρεῖς εὐεργέτιδας Δυνάμεις, νὰ διατηρήσῃ δὲ ἀκμαίως τὰς φιλικὰς σχέσεις τῆς Ἐπικρατείας μεθ' ὅλων τῶν ἄλλων Ἐπικρατειῶν, νὰ συγκαλέσῃ τάχιστα τὴν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν καὶ νὰ διατηρήσῃ, κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, τὴν τάξιν καὶ τὴν ἡσυχίαν, ἐκτελοῦσα τοὺς νόμους τῆς Ἐπικρατείας. Τὸ καθήκον δὲ τοῦτο θέλομεν ἐκπληρώσει, κύριοι, μετὰ πάσης πίστεως καὶ προθυμίας, ἔτοιμοι νὰ καταθέσωμεν τὴν ἀρχὴν εἰς τὴν συγκροτηθεῖσαν Συνέλευσιν.

Ἰνα ὅμως ἀποτελεσθῇ τὸ μέγα τοῦτο καὶ ἱερὸν ἔργον, ἀπαιτεῖται νὰ διατηρηθῇ ἀκμαίως ὁ πατριωτισμὸς ὅλων τὸν πατριωτισμὸν λοιπὸν ὑμῶν, ἐπικαλούμεθα κύριοι, καὶ προσδοκῶμεν παρ' ὑμῶν οὐ μόνον τὴν τήρησιν τῆς τάξεως καὶ ἡσυχίας, ἀλλὰ καὶ τὴν αὐταπάρνησιν ἐκείνην, ἥτις διέκρινε πάντοτε τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἐν τοῖς κρίσιμοις καιροῖς τοῦ παρελθόντος· οὕτω δὲ ἐλπίζομεν ὅτι ἡ κραταιὰ χεὶρ τοῦ Ὑψίστου, ἥτις οὐδέποτε ἐγκατέλιπε τὴν Πατρίδα, θέλει ἐνισχύσει· τὰς ἀσθενεῖς μὲν ἄλλ' εἰλικρινεῖς προσπάθειας ἡμῶν, καὶ θέλει εὐλογῆσαι τὸ νέον τοῦτο ἔργον, παγιοῦσα τὴν νέαν τάξιν τῶν πραγμάτων πρὸς δόξαν τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 11ῃ Ὀκτωβρίου 1862.

Ὁ Πρόεδρος τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἑλλάδος

Δ. Γ. Βούλγαρης.

Οἱ Ὑπουργοὶ τῆς Ἐπικρατείας

Τ. Μαγγίνας, Θ. Α. Ζαῖμης, Α. Κουμουνοῦρος, Δ. Μαυρομιχάλης, Ἐπαμ. Δεληγεώργης, Δημ. Καλλιφρονᾶς, Β. Νικολόπουλος, Α. Διαμαντόπουλος.

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως
Ν. Α. Χατζόπουλος

Μετὰ τὸ πρόγραμμα, ἡ προσωρινὴ κυβέρνησις ἐξέδωκε διάφορα ἄλλα ψηφίσματα, περὶ ἐγκαταστάσεως τῶν νέων ὑπαλλήλων, ἀρχῶν, περὶ τῆς ἀστυνομίας ὡς καὶ τὸ περὶ γενικῆς ἀμνηστείας, ἐξ οὗ ἀνοιχθεῖσιν τῶν φυλακῶν ὑπὸ τοῦ πλήθους, ἐξέδραμον οἱ ἐν αὐταῖς κρατούμενοι, ὧν δώδεκα τὴν αὐτὴν νύκτα, θελήσαντες νὰ λεηλάτῃσιν ἐμπορικόν τι κατὰσθημα τῆς οἰοῦ Ἑρμοῦ, συνελήφθησαν ἐπ' αὐτοφώρῳ παρ' ἐνόπλων πολιτῶν, οἵτινες ἐπλήγωσαν καὶ δύο ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τῆς πράξεως μέρους, καὶ οἱ λοιποὶ συλληφθέντες ὠδηγήθησαν ἐκ νέου εἰς τὰς φυλακάς σιδηροδέσμιοι. Τοσοῦτον δὲ εἶχεν ἐξαγριωθῇ ὁ λαὸς κατὰ τῶν κακούργων τούτων, διὰ τὴν πρᾶξιν αὐτῶν, ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ κατακερματίσῃ παραχρῆμα αὐτούς, ἐὰν ἡ ἀστυνομία δὲν ἐπενέβαινε ν' ἀπαλλάξῃ αὐτούς.

Αὐθιμερὸν ἡ νέα Ἀστυνομία παρέλαβε τὰς ἀποθήκας τῶν δημοσίων ὅπλων καὶ προσκαλέσασα ὅσους ἐκ τῶν πολιτῶν δὲν εἶχον τοιαῦτα, ἐχορήγησεν ἐκάστῳ αὐτῶν. Οἱ φοιτηταὶ καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ γυμνασίου, οἱ δυνάμενοι νὰ φέρωσιν ὅπλα ὠπλίσθησαν οὕτω, σχηματισθέντες εἰς διάφορα Σώματα, γυμναζόμενα ὑπὸ ἐμπειρῶν στρατιωτικῶν προγυμναστῶν, ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν καὶ ἀρχηγίαν τῶν ἁρμοδίων καθηγητῶν.

Τὰ σώματα ταῦτα, ἀριθμοῦντα περὶ τοὺς 1000 νέους, ἀπετέλουν ἀξιόμαχον ὑπὲρ τῆς τάξεως καὶ τῆς ἡσυχίας δύναμιν. Ταῦτα βραδύτερον ἐξετέλουν διάφορους φρουρὰς καὶ περιπολίας ἀνά τὴν πόλιν νυχθημερὸν μετ' ἀπεριγραπτῶν ἐθνουςιασμῶν, αὐστηρᾶς πειθαρχίας, καὶ εὐγενεστάτης συμπεριφορᾶς.

Τὰ Σώματα ταῦτα τῶν φοιτητῶν καὶ μαθητῶν προϊόντες τοῦ χρόνου εἴλκυσαν ἐπὶ τοσοῦτον τὸν θαυμασμόν καὶ τὴν συμπάθειαν ἀπάντων, ὥστε πολλαὶ εὐγενεῖς κυρίαι ἔρραψαν, ἰδίαις χερσὶ, καὶ προσήνεγκον τούτοις μεταξωτὰς λαμπρὰς σημαίας καὶ ἐθνόσημα, οἱ δὲ εὐκατάστατοι πολῖται πάσης τάξεως προσέφερον ἄρκετὰς χρηματικὰς ποσότητας τῇ Συγκλήτῳ τοῦ Πανεπιστημίου πρὸς κατασκευὴν τῆς ἀναγκαίας διὰ τοὺς φοιτητὰς καὶ μαθητὰς ὁμοιομορφου στολῆς καὶ μουσικῆς. Μεταξὺ τῶν πρὸς τοῦτο γενναίως

— Ἡ βασιλικὴ σημαία, συμφώνως τῷ κανονισμῷ, ὑψώθη
ἐπὶ τοῦ ἰστοῦ τῆς λέμβου, τῆς ὁποίας ἐπέβαινον οἱ ἐξωσθέν-
τες Βασιλεῖς...

(Ἄπομνημονεύματα Παλάσκα)

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 79

Δημόσια Κέντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

προσενεγκόντων διακρίνεται ὁ φιλογενὴς *Μανάκης* προσενεγκὼν 4,000 καὶ ἡ εὐγενὴς κυρία *Τασίτσα* ἡ ὁποία προσήνεγκε δέκα χιλιάδας δραχμῶν, ποσὸν δηλαδὴ μέγα κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους.

Παρ' ὅλα ταῦτα ὅμως, παρ' ὅλα τὰ ληφθέντα μέτρα, παρ' ὅλας τὰς περιπολίαις τῶν πολιτοφυλάκων, ἡ τάξις δὲν ἐφαίνετο ὅτι ἀποκατέστη τελείως.

Οἱ Βασιλεῖς, τῶν ὁποίων ἡ δυναστεία κατελύθη, δὲν ἐξώσθησαν εἰσέτι ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους, οἱ ἀποτελοῦντες δὲ τὴν προσωρινὴν ἐπαναστατικὴν Κυβέρνησιν ἄνδρες ἐγνώριζον κάλλιστα, ὅτι ἡ Βασιλεία εἶχε πολλοὺς καὶ ἐνθέρμους φίλους, ὅχι μόνον ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πρωτεύουσῃ. Τοῦτο δὲ γνωρίζοντες, ἀνησυχοῦν πολὺ διὰ τὰ μέλλοντα νὰ συμβῶσιν. Ἐκεῖ περὶ τούτων Βασιλεῖς, ἐπιστρέφοντας ἐκ τοῦ ταξειδίου των, συνεκεντροῦντο οἱ ἀφωσιωμένοι πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἐὰν οἱ Βασιλεῖς ᾔθελον κατορθώσαι νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἀναμφιβόλως θὰ ἐπηκολούθουν γεγονότα, τὰ ὁποῖα τίς οἶδεν ἐπὶ πόσον χρόνον θὰ αἵματοκύλιον τὸ ἔθνος.

Ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλο τι ἀνησυχοῦν οἱ προσωρινοὶ τῆς Ἑλλάδος Κυβερνῆται.

Γνωστὸν ὅτι ὁ Βασιλεὺς, ἀπελθὼν ἐξ Ἀθηνῶν, δὲν εἶχεν ἀποφασίσει ἂν διὰ θαλάσσης ἢ διὰ ξηρᾶς θὰ ἐπανέστρεφεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Καὶ βεβαίως, ἂν ὁπωσδήποτε εἶχε λάβει γνῶσιν τῶν ἐν Ἀθήναις συμβάντων, θ' ἀπέφευγε τὴν θαλασσίαν ὁδὸν καὶ ἐπιστρέφων, δὲν θ' ἀπεβιβάζετο ἐν Πειραιεῖ, ὅπόθεν θὰ ἦτο ἀκροαθῆναι τῇ δυσχερὲς ἢ εἰς Ἀθήνας ἀποδοῦναι τοῦ. Ἐν τῇ αὐτῇ περιπτώσει, ὁ Βασιλεὺς μετὰ τῆς ἀκολουθίας του, πιθανόν ν' ἀπεβιβάζετο εἰς ἕρμηκόν τινα ἀκτὴν. Ἐκεῖθεν δὲ πεζοπορῶν νὰ ἤρχετο εἰς Ἀθήνας, ὅπου πάντως θὰ εὗρισκε φίλους, προθύμους ν' ἀγωνισθῶσι καὶ ν' ἀποθάνωσιν ὑπὲρ αὐτοῦ.

Αἱ σκέψεις αὐται ἀνησυχούν τοὺς προσωρινοὺς κυβερνήτας μέχρι τῆς 1 μ. μ. ὥρας τῆς 11 Ὀκτωβρίου, ὅτε οἱ ἐν Πειραιεὶ ἐπαναστάται ἀνῆγγελλον εἰς τὸν Βούλγαρον, ὅτι ὁ βασιλικὸς ἀτμοδρόμων «Ἀμαλία» φέρων τοὺς Βασιλεῖς ἔφθασε καὶ ἀνεκώχευσε πρὸ τοῦ Πειραιῶς, καὶ ἐζήτουν ὁδηγίας περὶ τοῦ πρακτέου.

— Τί ὁδηγίας ζητοῦν, ἀνέκραξεν ὁ Δεληγεώργης. Νὰ μὴ τοῦ ἐπιτρέψουν νὰ πατήσῃ τὸ πόδι του εἰς τὴν ξηράν.

— Εἰμπορεῖτε νὰ ἡσυχάζετε, κύριοι, ὡς πρὸς τοῦτο, ἀπήντησεν ὁ Ζαΐμης. Ὁ Καλλιφρονᾶς πρὸ δύο ὥρῶν εὕρεται εἰς τὸν Πειραιᾶ, καὶ αὐτὸς ἤξεύρει καλὰ τί πρέπει νὰ πράξῃ.

Σημειοῦμεν ἐνταῦθα, ὅτι ὁ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν Δημ. Καλλιφρονᾶς, ἀπὸ πρωΐας τῆς 11 Ὀκτωβρίου κατέβη εἰς Πειραιᾶ, ὅπως ἐξ ὀνόματος τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως καταλάβῃ τὸ Ναυτικόν. Ἀλλὰ μέχρι τῆς μεσημβρίας τῆς ἡμέρας ἐκείνης οὐδὲν πληροφορικὸν πλοῖον εὕρετο εἰς τὸν λιμένα, ὃ δὲ Καλλιφρονᾶς πληροφορηθεὶς ἐγκαίροτερον τῶν ἐν Ἀθήναις τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἀτμοδρόμωνος, παρέτεινε τὴν ἐν Πειραιεὶ διαμονὴν του, ὅπως καταλάβῃ τὸ βασιλικὸν τοῦτο πλοῖον, καὶ πᾶν ἄλλο, ὅπου τυχὸν θὰ συνώδευεν αὐτό.

Σημειωτέον ἐπίσης, ὅτι ὁ ἐπανάστατης Καλλιφρονᾶς, ὡς ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν κατελθὼν εἰς Πειραιᾶ, συνωδεύετο ὑπὸ τοῦ ἀντιπλοιαρχοῦ Δ. Σαχτούρη καὶ τοῦ ἀνθυποπλοιαρχοῦ Δ. Κριεζῆ. Περὶ τούτων, ὁ πλωτάρχης Παλάσκας εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του, ἐκφράζεται μετὰ περισσῆς πικρίας ὡς ἑξῆς :

«Ὁ ἀντιπλοιαρχὸς Δ. Σαχτούρης καὶ ὁ ἀνθυποπλοιαρχὸς Δ. Κριεζῆς, ὁ μὲν χρηματίσας γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν ὑπουργείου κατὰ τὰ Ναυπλιακὰ καὶ προκαλέσας μάλιστα τότε ἐξ ὑπερβολικοῦ βέβαια ὑπὲρ τῆς Βασιλείας ζήλου ἐκστρατεῖαν τινά, ἦν καὶ ὠδήγησεν αὐτοπροσώπως κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν—ἀναίμακτον ὅμως—εἶχε δὲ ζητήσῃ τὴν πρωΐαν καὶ παρὰ τοῦ κ. Καλλιφρονᾶ, τοῦ νέου ὑπουργοῦ τῆς ἐπαναστατικῆς Κυβερνήσεως, τὴν πλοιαρχίαν τοῦ ἀτμοδρόμονος, καίτοι φέροντος εἰσέτι τὸν Βασιλέα !

Ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀντιναυάρχου καὶ Γερουσιαστοῦ Α. Κριεζῆ, τοῦ ἀλληλοδιαδόχως Πρωθυπουργοῦ καὶ Ἀυτάρχου ἐπὶ ὁλόκληρον εἰκοσαετίαν, ὑπασπιστὴς ὧν αὐτὸς ἐχθὲς ἔτι τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν κ. Μέξη, εἶχε δεχθῇ σήμερον ἐκ πρώις τὴν αὐτὴν θέσιν ὑπὸ τὸν κ. Καλλιφρονᾶν.»

Καὶ ὁ τῶσον πιστὸς παραμείνας εἰς τὸν Βασιλέα του πλωτάρχης Παλάσκας ἐπιλέγει :

«Λυπηρότατον ὅμως, καθότι οἱ δύο κύριοι, παρεκτὸς τῶν εὐεργεσιῶν, τὰς ὁποίας ἡ Βασιλεία τοῦ Ὁθωνος εἶχε δαφιλῆσαι εἰς τὰς οἰκογενείας των, εἶχον εὐεργετηθῇ καὶ προσωπικῶς, ὁ μὲν ἐκπαίδευθεὶς ἐν Μονάχῳ δαπάναις αὐτοῦ τοῦ Βασιλέως Λουδοβίκου ὁ δὲ ἄρτι ἐξελθὼν τῶν φυλακῶν τοῦ ἐν Παρισίοις Clichy (Κλισύ) δυνάμει πέντε χιλιάδων δραχμῶν τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἀνακτορικοῦ Ταμεῖου, ἐξοφλήσαντος οὕτω τὰ ἐν Γαλλίᾳ χρέη του.»

Μετὰ τὴν παρέκδοσιν ταύτην τὴν ἀπαραίτητον ἄλλως τε συνεχιζόμεν τὴν ἀφήγησιν ἡμῶν.

Οἱ προσωρινοὶ Κυβερνήται εἶχον μὲν πλήρη πεποίθησιν ἐπὶ τὸν Δ. Καλλιφρονᾶν, ἀλλ' ἐσκέφθησαν ὅτι ὅπως δήποτε ἔπρεπε νὰ ἐνισχύσωσι τοὺς ἐν Πειραιεὶ ἐπαναστάτας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους κυρίως ἐξηρτάτο ἡ ἔξωσις τοῦ Ὁθωνος.

Ἀνέθεσαν λοιπὸν εἰς τοὺς ζωηροτέρους τῶν νέων ἐπαναστατῶν νὰ ἐμπνεύσωσιν εἰς τὸν λαὸν τῶν Ἀθηνῶν τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἔπρεπεν ἄνευ ἀναβολῆς, νὰ κατέλθῃ ὠπλισμένος εἰς Πειραιᾶ, ὅπως παρεμποδίσῃ τὴν ἀποβίβασιν τῶν Βασιλέων. Διὰ νὰ φανατίσωσι δ' ἔτι μᾶλλον τὸν λαόν, διέδωκαν ὅτι οἱ Βασιλεῖς, παρ' ὅλην τὴν κατάλυσιν τῆς δυναστείας των, ἦσαν ἀποφασισμένοι νὰ ἀποβιβασθοῦν εἰς Πειραιᾶ καὶ ν' ἀνέλθουν εἰς Ἀθήνας...

Ἡ εἰδησις τῆς ἀφίξεως τῶν Βασιλέων, καὶ τῶν δῆθεν προθέσεων αὐτῶν, ἐξηρέθησαν πράγματι τὸν λαὸν τῶν Ἀθηνῶν, τὸν ἐπαναστατημένον καὶ ἐν ἀναρχίᾳ πλήρῃ διατελοῦντα.

Καὶ τότε ἡ πρωτεύουσα ἀνεστατώθη ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον, καὶ ὤφθη ἡ ἐπανάστασις ἐν τῇ ἀγριωτέρᾳ αὐτῆς ἐκδηλώσει. Τὸ γινώ-

σθέν, ὅτι οἱ Βασιλεῖς εὐρίσκοντο εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ Πειραιῶς, ὑπῆρξε τὸ σύνθημα τῆς πανδήμου ἐξεγέρσεως. Ἀπὸ πάσης Ἀθηναϊκῆς συνοικίας, ἀπὸ πάσης οἰκίας, ἀπὸ παντὸς δρομου καὶ δρομίου, ἐξήρχοντο οἱ πολῖται ἔνοπλοι, καὶ ὡς ἐκ συνθήματος κατηνύοντο πάντες πρὸς τὴν τότε «Πλατεῖαν τοῦ Ὁθωνος» νῦν «Πλατεῖαν Ὀμονοίας» ὅπου καὶ συνεκεντροῦντο. Τινὲς ἦλθον κομίζοντες καὶ σημαίας, ἄλλοι προσῆλθον ὀπλισμένοι μὲ ραβδωτὰ τουφέκια, τὰ ὅποια πρὸ μικροῦ εἶχον λάβει ἐκ τῶν δημοσίων ἀποθηκῶν. Πάλλαι, καὶ λόγχοι καὶ καρυοφύλλια, καὶ κουμποῦρια ἀπὸ τοὺς χρόνους τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ μεγάλα πιστόλια τῆς χωροφυλακῆς, καὶ λόγχοι ἀκόμη, καὶ χονδραὶ ράβδοι, ἀπετέλουν τὸν ὀπλισμὸν τοῦ μαινομένου ἐκείνου πλήθους. μέσα εἰς τὸ ὅποιον — ὦ τῆς παραφροσύνης τῶν ἐξεγερμένων λαῶν — ὑπῆρχον καὶ γυναῖκες καὶ παιδιὰ ἀκόμη, τὰ ὅποια, οὐδεμίαν ἔχοντα συναίσθησιν τῆς σοβαρότητος τῶν συμβαινόντων τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ, ἀλλὰ μιμούμενα τοὺς μεγάλους, ἐκραύγαζον στεντορεῖα τῇ φωνῇ.

— Ἐξω ὁ κουφός.

— Ἐξω ὁ τύραννος τῆς πατρίδος.

— Πάμε νὰ τὸν διώξωμε.....

Ἐν τῷ μεταξύ κατέφθανον καὶ νέοι ἐπαναστάται. Οἱ πολιτοφύλακες τῶν συνοικιῶν μὲ τοὺς πολίτας ἀρχηγούς των. Οἱ ἐπαναστατήσαντες στρατιῶται μὲ τὰ ὅπλα των. Οἱ φοιτηταί, οἱ ζωηροὶ νέοι τῆς ἐπαναστάσεως, ἀξιωματικοί, καὶ ἄλλοι, οἱ ὅποιοι ἔπειτα ἀνεδείχθησαν ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ κατέλαβον τὰ ὕψιστα αὐτῆς ἀξιώματα. Ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, διακρίσεις καὶ ἀξιώματα καὶ ὑπεροχαί, καὶ κοινωνικαὶ τάξεις, καὶ μόρφωσις, δὲν ὑπῆρχον. Ἡ ἐπανάστασις εἶχεν ἰσοπεδώσει τὰ πάντα, καὶ τοὺς πάντας. Κα δι' αὐτό, μία καὶ μόνη, συνεχῆς, ἀδιάκοπος, ἀγρία, ἀπειλητικὴ ἠκούετο κραυγὴ :

— Νὰ πάμε στὸν Περαιᾶ.

— Νὰ τὸν διώξωμε.

— Ἐξω ὁ τύραννος.

— Ἐξω ὁ κουφός.

Τέλος τὸ σύνθημα ἐδόθη. Κάποιος ἄγνωστος ἐσκέφθη νὰ φωνάξῃ :

— Ἐμπρός....

Καὶ εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦ παραγγέλματος τούτου, τὰ ὀπλισμένα πλήθη, ἀλαλάζοντα, πυροβολοῦντα, ὠρυόμενα, ἐξώρμησαν ὡς ἄγριος καὶ καταστρεπτικός λαῖλαξ, καὶ ἀφρισμένος χεῖμαρρος πρὸς τὴν ὁδὸν Πειραιῶς, ἐγείρουσα νέφη ὅλα κονιορτοῦ. Τὸ πλήθος ἐκείνου, ὑπερέβαινε τὰς 5000. Καὶ ἐξαιρέσει ἑκατοντάδος ἐφίππων, ὅλοι οἱ ἄλλοι ἦσαν πεζοί. Καὶ πολλοὶ ἀνυπόδητοι. Καὶ πολλοὶ βάρη περιβεβλημένοι καὶ ἄλλοι φέροντες ἀκόμη τὴν ἔντιμον ποδῖάν τῆς ἐργασίας των. Καὶ ὁ λαὸς αὐτός ὁ ἐργατικός, ὁ πατριώτης, ὁ ὄνειροπωλήσας μετὰ τῆς Ἀμαλίας τὴν ἀνδρῶσιν τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, ὁ βαυκαλισθεὶς ἐπὶ τριακοντάδα ἐτῶν μὲ τὴν Μεγάλην Ἰδέαν ὁ λαὸς αὐτός, ὁ ἄλλοτε θεοποιῶν τὸν Ὀθῶνα, καὶ ψάλλων πρὸς αὐτόν :

Ὡρα καλὴ σου, Βασιλίστα,
ὦρα καλὴ σου αὐθέντη.
Αὐτοῦ ποῦ βούλεσαι νὰ πᾶς,
στὴ Λιάκουρα νὰ ἀναίβῃς.
Νὰ πᾶς νὰ ἰδῇς τὸν Παρνασσόν,
τὸν εὐμορφον τὸν τόπον.
Νοπέχει τὸ ψηλὸ βουνό,
ψηλότερο ἀπ' ὅλα.
Παρακαλῶ σε, Βασιλιά,
παρακαλῶ σε αὐθέντη.
Ἀγάλι ἀγάλια νὰ ἄρχεσαι,
ἀγάλια νὰ διαβαίνῃς.
Μὴν ἀποστάσῃς Βασιλιά,
μὴν ἀποστάσῃς ρῆγα.
Γιατί· ν' ὁ τόπος γουρωτός,
καθάλλα δὲν διαβαίνεις.

Ἐμπροσθὰ πηγαίνουν οἱ πλόφοροι,

πίσω οἱ καπεταναῖοι.

Στὴ μέση παῖ ὁ Βασιλεὺς,

παρατηρεῖ τὸν τόπον.

Ὁ λαὸς αὐτός, ἔτρεχε τώρα διὰ τῆς κονιορτοβριθοῦς ὁδοῦ Πειραιῶς, ἀπειλῶν, ὑβρίζων, μαινόμενος, ὅπως προφθάσῃ καὶ ἐμποδίσῃ τὸν Βασιλέα του, ν' ἀποβιβασθῇ καὶ πάλιν εἰς τοῦ βασιλείου του τὸ χῶμα...

Μετὰ πορείαν μιᾶς καὶ πλέον ὥρας τὸ πλῆθος αὐτό, τὸ ἔνοπλον, κάτασπρον ἀπὸ τὴν σκόνην τοῦ δρόμου, καθιδρῶν, καταπεπονημένον ἔφθασεν εἰς τὸν Πειραιᾶ, ὅπου τὸ ὑπεδέχθη ἐνθουσιῶν ὁ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν Καλλιφρονᾶς...

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης, ἤρχισε παίζομένη ἡ τελευταία πράξις τῆς μεγάλης τραγωδίας, ἡ ὁποία ἤρχισε τὴν νύκτα τῆς 10ης Ὀκτωβρίου καὶ ἔληξε τὸ ἀπόγευμα τῆς 14ης Ὀκτωβρίου. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ Ἀθηναϊκὸς λαός, συνενωθείς μετὰ τοῦ Πειραικοῦ διέπραξε σκληρότητας, τὰς ὁποίας ἀποφεύγω ν' ἀναφέρω εἰς τὰς σελίδας ταύτας. Ἀρκεῖ νὰ σημειώσω μόνον, ὅτι οἱ ἐξ Ἀθηνῶν κατελθόντες ἔνοπλοι, παραταχθέντες εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς ἀκτῆς καταντικρὺ τοῦ ὁποίου ἀνεκώχευεν ἡ ἀτμοδρόμων «Ἀμαλία» προέβησαν εἰς ἀποδοκιμασίας κατὰ τῶν Βασιλέων. Ἀποδοκιμασίας ἔργοις καὶ λόγοις. Πυροβολοῦντες κατὰ τοῦ βασιλικοῦ πλοίου καὶ ὑβρίζοντες τοὺς ἐπ' ἐκεῖνου εὐρίσκομένους Βασιλεῖς δι' ὕβρεων δὲ χυδαίων, ἐξακοντίζοντες κατὰ τῶν σεπτῶν βασιλικῶν προσώπων, φράσεις ἀλειυμένας μέσα ἀπὸ τὸν βόρβορον, ἀπὸ τὰ καταγῶγια, ἀπὸ τῶν ταβερνεῖων τὰ ὑπόγεια.

Καὶ ὡς ὑψίστη διὰ τὴν ἀτυχὴ Ἀμαλίαν εἰρωνεία, ἐχρησίμευσεν ἐν ᾧσμα συντεθὲν δι' αὐτήν, τὸ ὁποῖον αἱ παρθένοι τῆς Ἀράχωβας ἔψαλλον πρὸ ἐτῶν ἐν χορῷ, ὅτε ἡ ἀτυχὴς Ἀμαλία ἐπεσχέφθη τὸ χωρίον τῶν. Τὸ λησμονημένον τοῦτο ᾧσμα, κάποιος ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς βραχῶδους ἀκτῆς ἐπαναστατῶν ἐνεθυμήθη κατὰ τὴν

τραγικὴν ἐκείνην στιγμήν. Καὶ ἤρχισε νὰ τὸ ψάλλῃ χορεύων. Τὴν ἐμιμήθησαν καὶ ἄλλοι. Καὶ μετ' ὀλίγον ἡμᾶς παραφρόνων ἐχόρευον, καὶ ὑπὸ τοὺς κτηνώδεις καγχασμοὺς τῶν παρακολουθούντων τὸν χορὸν ἐκείνων ἐπαναστατῶν, ἔψαλλε μὲ τὴν βραχνήν, τραχεῖαν, ἀπανσίαν φωνὴν του :

Βασίλισσά 'σαι μάτιά μου,
 βαστᾶς καὶ τὴν κορώνα,
 ἔχεις καὶ τὸν αὐγερινόν,
 'σ τὰ χεῖλη καὶ στὸ στόμα.
 "Όταν θ' ἀναίβης 'σ τᾶλογον,
 ὅλος ὁ κόσμος τρέχει.
 Ποιὸς πρῶτος νὰ σὲ πρωτοῖδῃ,
 ποιὸς νὰ σὲ πρωτοβλέπῃ.
 Ἡ μέση σου εὐλύγιστος,
 τᾶγγελικόν σου σῶμα.
 Φαίνεται 'πάνω 'σ τᾶλογον,
 'σάν ἄγγελος 'σ τὸ δῶμα.
 "Όταν σὲ πρωτοῖδαμεν,
 'σ τὸ κάστρον νάναβαίνης.
 Ὁ ἥλιος ἐσκοτίνιασε,
 καὶ σ' ἤρχισες νὰ φέγγης.

Καὶ ἴσως ἡ ταλαίπωρος Ἀμαλία ἀπὸ τοῦ ἀτμοδρόμωνος νὰ ἤκουε τὸ ᾄσμα αὐτό, τὸ ὁποῖον τῆς ἐπανεφέρεν εἰς τὴν μνήμην ὀλοζώντανα τὰ εὐτυχησμένα ἐκεῖνα χρόνια τοῦ παρελθόντος, κατὰ τὰ ὅποια ἦτο πράγματι ἡ πολυλάτρευτος τοῦ λαοῦ Βασίλισσα μὲ τὸν αὐγερινόν στὰ μάτια...

ΙΘ΄.

ΕΠΙ ΤΟΥ ΑΤΜΟΔΡΟΜΩΝΟΣ

Καὶ αἱ φρικωδέστεραι σκηναὶ τῆς μεγάλης ἐκείνης τραγῳδίας, ἤρχισαν παιζόμεναι ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ ἀτμοδρόμωνος «Ἀμαλία», ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπέβαινον οἱ Βασιλεῖς.

Ἡ «Ἀμαλία» διελθοῦσα πρὸ τοῦ Φαλήρου, ἐξηκολούθησεν ὁλοταχῶς τὸν πρὸς τὸν Πειραιᾶ πλῶν της, μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ εἰσέλθῃ καὶ ἀγκυροβολήσῃ ἐντὸς τοῦ λιμένος ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ, ἐν τῇ ὁποίᾳ πάντοτε προσωρμίζετο, ὅσαςκις ἔμενεν ἐν Πειραιεῖ.

Ὀλίγον πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ λιμένος, ἀνέκοψε κατὰ τὸ ἡμισυ τὸν δρόμον της, ὅπως ἡρέμα πλέουσα διέλθῃ τὸ στόμιον τοῦ λιμένος καὶ εἰσπλεύσῃ. Καθ' ἣν ὁμως στιγμὴν εὗρίσκετο ἀκριβῶς πρὸ τοῦ στομίου, πλησιέστατα δὲ τῶν βράχων τῆς ἀκτῆς, μεγάλη Γαλλικὴ λέμβος ἔχουσα ὑψωμένην τὴν Γαλλικὴν σημαίαν, καὶ φέρουσα τὸν ναύαρχον Τουσάρ, ἐθεάθη σπεύδουσα πρὸς τὴν «Ἀμαλίαν» καὶ διὰ σημείων νεύουσα εἰς τὸν ἐπὶ τῆς γεφύρας Κυβερνήτην Παλάσκαν ν' ἀνακόψῃ τὸν δρόμον του...

Ὁ Γάλλος ναύαρχος Τουσάρ ὑποφέρων ἀπὸ ἡμερῶν τὸν πόδα παρέμενε διαρκῶς ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος, μὴ ἐξερχόμενος αὐτῆς. Ἀλλὰ πρὸ τοῦ κινδύνου τὸν ὁποῖον θὰ διέτρεχον οἱ Βασιλεῖς τῆς Ἑλλάδος, ἂν εἰσήρχοντο ἐντὸς τοῦ λιμένος, ὁ Γάλλος Ναύαρχος, ἐλήσμονησε τοὺς πόδας τοῦ ποδὸς του. Εὐθὺς ὡς τῷ ἀνηγγέλθη ἡ ἐμφάνισις τοῦ ἀτμοδρόμωνος, ἐνεδύθη τὴν στολὴν του, ἐπέβη τῆς μεγάλης τῆς Ναυαρχίδος λέμβου, καὶ ἔσπευσεν εἰς προὔπαντησιν τῆς «Ἀμαλίας» ὅπως καταστήσῃ εἰς τοὺς Βασιλεῖς γνωστὰ τὰ ἐν Ἀθήναις συμβάντα, κομίσει δὲ πρὸς αὐτοὺς καὶ ἀντίγραφον τῆς

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 80

ἐπαναστατικῆς προκηρύξεως, τὸ ὅποιον τῷ εἶχε φέρει, ἐξ Ἀθηνῶν, ἀπὸ τῶν πρὸ μεσημβρίας ὥρων κατελθὼν, ὁ πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας Βουρέ.

Πρὸ τῶν σημείων τοῦ Γαλλοῦ ναυάρχου, ἡ «Ἀμαλία» ἀνέκωχευσε πρὸ τοῦ στομίου τοῦ λιμένος. Ὁ Τουσάρ δέ, πλησιάσας τὸ βασιλικὸν πλοῖον, ἀνῆλθεν ἐπ' αὐτοῦ, καὶ ἐζήτησε νὰ συνομιλήσῃ ἰδιαιτέρως μετὰ τῶν Βασιλέων, πρὶν ἢ ὁ ἀτμοδρόμων εἰσέλθῃ εἰς τὸν λιμένα.

— Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, κύριε Κυβερνήτα, εἶπε τότε ὁ Ὅθων πρὸς τὸν Παλάσκαν, μείνατε ἐδῶ, θὰ σᾶς εἰδοποιήσω τί πρέπει νὰ πράξετε.

Καὶ κατηυθύνθησαν εἰς τὴν μεγάλην ἐξέδραν τοῦ πυροβολείου, ἐκεῖ δὲ ὁ Τουσάρ, μετὰ τὴν λύπην ἐξωτερικευομένην εἰς τὰ χαρκτηριστικὰ τῆς εὐγενοῦς μορφῆς του, ἀφηγήθη εἰς τοὺς Βασιλεῖς τὰ καταπληκτικὰ συμβάντα, ὅσα ἀπὸ τῆς νυκτὸς τῆς χθὲς ἔλαβον χώραν ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ.

Ἡ Ἀμαλία, ἡ ὑπερήφανος Βασίλισσα, λαμβάνουσα γνῶσιν τῆς ἐν Ἀθήναις ἐπαναστάσεως, καὶ πληροφορουμένη τὰ κατὰ τὴν ἐκθρόνισιν αὐτῶν, δὲν ἠδυνήθη νὰ συγκρατήσῃ τὴν λύπην, ἡ ὁποία ἐπλημμύρει τὴν ψυχὴν αὐτῆς. Καὶ ἡ λύπη αὕτη, βαθυτάτη καὶ ἀγρία, ἐξεδηλώθη εἰς τὰ δάκρυα τὰ ὅποια ἐφάνησαν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Βασίλισσης.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Βασιλεὺς ἀνεγίνωσκε τὴν διὰ μολυβδίδος γραμμην ἐπαναστατικὴν προκήρυξιν, ἐν ᾧ χρόνῳ ὁ ναύαρχος Τουσάρ, καθήμενος ἕνεκα τῶν πόνων τοῦ ποδὸς του

— Μεγαλειότατε, ἔλεγε. Τολμῶ νὰ ὑποβάλω μίαν παράκλησιν ὑπὸ τὴν κρίσιν Ὑμῶν. Μὴν εἰσέλθετε ἐντὸς τοῦ λιμένος. Διότι ὁ λιμὴν ἔχει ἐπαναστατήσει. Ἀπὸ τῆς κρηπίδος ἀλλαλάζουν τὰ πλήθη. Τὰ ἐν τῷ λιμένι ὁρμοῦντα πλοῖα ἔχουν ἀναρτήσῃ σημαίας ἐπαναστατικὰς.

Καὶ ταπεινῶνων ἔτι μᾶλλον τὴν φωνὴν ὁ ναύαρχος :

— Ἄς μοι ἐπιτρέψῃ ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης, προσέθηκε, νὰ κάμω καὶ καὶ τι ἄλλο γνωστὸν πρὸς αὐτήν· ἐπίσης σοβαρόν.

— Ποῖον ; ἠρώτησεν ὁ Βασιλεὺς.

— Ἐχω πληροφορίας Μεγαλειότατε ὅτι καὶ ἐντὸς τοῦ πληρώματος τοῦ ἀτμοδρόμωνος τούτου ὑπάρχουν συνωμοταὶ καθ' ὧμων.

— Ἀδύνατον, ἐψιθύρισεν ὁ Βασιλεὺς. Τοιοῦτό τι δὲν ἐξεδηλώθη ποτέ...

— Καὶ ὅμως, Μεγαλειότατε, ἔχω λόγους νὰ μὴ δυσπιστῶ εἰς τὰς πληροφορίας τὰς ὁποίας μοῦ ἔδωκαν. Κατὰ ταύτας, ἐξήκοντα τουλάχιστον ναῦται, καὶ πολλοὶ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς « Ἀμαλίας » εἶνε συνωμοταί. Καὶ πολὺ φοβοῦμαι, Μεγαλειότατε, ὅτι ἂν τὸ πλοῖον εἰσπλεύσῃ εἰς τὸν λιμένα...

— Θὰ ἐπαναστατήσῃ τὸ πλήρωμα ; Αὐτὸ θέλετε νὰ εἰπῇτε, ναύαρχε ;

— Σχεδὸν Μεγαλειότατε. Αἱ ἐπαναστάσεις ἠλεκτρίζουν, μεθύουν, παρασύρουν...

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ κυβερνήτης Παλάσκας κατῆλθεν, ὅπως ζητήσῃ ὁδηγίας περὶ τοῦ πρακτέου παρὰ τοῦ Ὁθωνος. Εὗρε τὴν Ἀμαλίαν κλαίουσαν, τὸν Βασιλέα ἀναγινώσκοντα τὴν ἐπαναστατικὴν προκήρυξιν καὶ τὸν ναύαρχον Τουσάρ καθήμενον, πλήρη δὲ μελαγχολίας. Ἐν τούτοις ἔλαβε τὸ θάρρος καὶ ἠρώτησε :

— Μεγαλειότατε· τί διατάσσει ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης νὰ πράξωμεν ; Θὰ μείνωμεν ἀναχωρεῦντες ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ;

Ὁ Βασιλεὺς διέκοψε τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπαναστατικῆς προκηρύξεως, καὶ βλέπων κατὰμμάτα τὸν Παλάσκαν, τὸν ἠρώτησε γαλλιστί.

— Ἐχετε ἐμπιστοσύνην εἰς τὸ πλήρωμά σας, κύριε κυβερνήτα ; Καὶ ἐπειδὴ ὁ Παλάσκας ἐφάνη δισταζὼν ν' ἀπαντήσῃ.

— Ὁμιλήσατε ἐλευθέρως, τῷ εἶπε. Τοῦτο εἶνε τὸ καθήκόν σας.

— Μεγαλειότατε, ἀπήντησε μετὰ πεποιθήσεως ὁ Παλάσκας, μὴν ἀνησυχεῖτε περὶ τούτου. Ἀλλ' ἀνάγκη ν' ἀπομακρυνθῶμεν ἐν ταχείᾳ ἐκτὸς ὁφews καὶ ἀκοῆς, τῶν ἤδη καθ' ἡμῶν ἀλαλαζόντων

ἔξωθεν ἀνταρτῶν, καθὼς καὶ τῶν ἐν Πειραιεὶ ἐλληνικῶν πλοίων πάντων ἐστολισμένων μὲ σημαίας ἐπαναστατικᾶς, ἅπερ εἰσὶν ἀμφοτέρωθεν πράγματα διὰ ναύτας ἀχρεῖα, ὅσον καὶ ἂν ᾧσι πιστοί...

— Ἀπορῶ, κύριε κυβερνήτα, διέκοψε τὸν Παλάσκαν ὁ ναύαρχος Τουσαρ, μὲ τὴν ἐπὶ τοῦ πληρώματος πίστιν σας. Δὲν νομίζω περιττὸν νὰ κάμω καὶ πρὸς ὑμᾶς γνωστά, ὅσα μ' ἐπληροφόρησαν.

Καὶ ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν Παλάσκαν, ὅσα καὶ προηγουμένως ἀνέφερεν εἰς τοὺς Βασιλεῖς περὶ συνωμοτῶν ναυτῶν καὶ ἀξιωματικῶν εὐρισκομένων ἐπὶ τοῦ ἀτμοδρόμωνος.

— Εὐρίσκομαι, κύριε ναύαρχε, εἰς θέσιν νὰ σας ἀποδείξω τὸ ἐναντίον. Τὸ πλήρωμα τοῦ ἀτμοδρόμωνος τὸ ὁποῖον μετὰ τὰ Ναυπλιακὰ πολλάκις ἐπειράθησαν οἱ συνωμόται νὰ διαφθείρῳσιν, εἶχεν ἔκτοτε πολλάκις ἀνανεωθῇ, χάρις εἰς τὴν ἀγρυπνὸν ἐπιτήρησίν μου. Ἐσχάτως εὐρισκόμενος ἐν Πόρῳ, συνέλαβον δυσπιστίας τινας πρὸς τινὰς τῶν ἀνδρῶν τοῦ πληρώματος. Τούτου ἕνεκεν, ἀπεβίβασα εἰς τὴν ξηρὰν τοὺς ὑπόπτους τούτους, ἀντικατέστησα δὲ αὐτοὺς διὰ νέων ἐκ Πόρου ναυτῶν, οἱ ὅποιοι οὐδόλως εἶχον παραμείνει ἐν Ἀθῆναις ἢ Πειραιεὶ, ὅπου ἐπιμόνως κατηγούνητο οἱ ναῦτές μου. Ἰδοὺ, κύριε ναύαρχε, διατὶ δὲν ἀμφιβάλλω περὶ τῶν ναυτῶν μου. Φοβοῦμαι μόνον, μήπως παρασυρθῶσιν ἀπὸ τὴν ἐπανάστασιν, καὶ ἐξήγησα εἰς τὴν Μεγαλειότητά του τοὺς λόγους ὧν ἕνεκα ἔχω τοὺς φόβους αὐτοὺς.

Καὶ ὁ Παλάσκας, εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του, ἐν παρενθέσει προσθεῖτι τὰ ἐξῆς, τὰ ὅποια ὁμως ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθησαν ὅλως ἀναληθῆ, ὅπως εἰς τὰ αὐτὰ ἀπομνημονεύματά του ἀφίνει νὰ ὑπονοηθῇ ὁ κυβερνήτης τῆς «Ἀμαλίας».

«Εἶνε ἀληθές— λέγει — ὅτι μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν καὶ δοκίμων τρεῖς μοὶ ἐφάνιντο ὑποπτοὶ, καὶ τούτου ἕνεκεν εἶχον μάλιστα ζητήσῃ τὴν ἀλλαγὴν των ἐγκαίρως πρὸ τοῦ ἀπόπλου· ἀλλ' ὁ τότε ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν κ. Ν. Μέξης εἶχε παρίδει τὴν σπουδαίαν ταύτην αἵτησίν μου. Εὐτυχῶς οἱ κύριοι οὗτοι οὐδεμίαν εἶχον ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ πληρώματος, ὀλίγιστα γνωρίζοντες αὐτό. Μικρὰν

λοιπόν ἐπὶ τοῦ παρόντος μοὶ ἔδιδον ἀφορμὴν ἀνησυχίας, ἣν δὲ καὶ ὀλοτελῶς ἀπεσιώπησα τότε, καίπερ προτιθέμενος νὰ ἐξακολουθήσω ἐπιτηρῶν αὐτοὺς δραστηρίως καὶ νὰ λάβω ἐν δέοντι κατ' αὐτῶν αὐστηρότερα μέτρα».

Ὁ Βασιλεὺς ἐν τούτοις ἐσκέπτετο μὴ θέλων ν' ἀπομακρυνθῇ τοῦ λιμένος. Προφανῶς ὁ ἀτυχὴς Ὅθων νὰ ἤθελε νὰ συνεμιλήσῃ μετὰ τοῦ Διπλωματικοῦ σώματος. Πιθανώτερον νὰ διεννοεῖτο νὰ δεχθῇ τοὺς ἀπεσταλμένους ἀπὸ μέρους τῶν ἀνταρτῶν, ἐν ᾗ περιπῶσει θ' ἀπεστέλλοντο τοιοῦτοι. Ὁ ἀγαθὸς Βασιλεὺς δὲν εἶχεν ἀκόμῃ ἀπελπισθῇ τελείως, καὶ ἐπίστευεν, ὅτι οἱ ἐπαναστάται θὰ τῷ ὑπέβαλον προτάσεις. Καὶ τὰς προτάσεις ταύτας ὅπως δὴποτε ἤθελε νὰ μάθῃ καὶ ν' ἀκούσῃ.

Ἄλλ' ὁ Παλάσκας ἐπέμεινε.

— Μεγαλειότατε, ἐπανέλαβε. Φοβοῦμαι τὸ ἐπαναστατικὸν μόλυσμα, τὸ ὅποιον πάντοτε, εἶνε δεινὸν κατ' ἀρχάς. Ἐπιμένω τονίζων εἰς τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα ὅτι εἶνε ἀνάγκη ταχέως ν' ἀπομακρυνθῶμεν τοῦ μέρους τούτου.

Ἡ ἔως τότε κλαίευσσα Ἀμαλία, ἐπενέβη τέλος εἰς τὴν συνομιλίαν. Ἐν ἐκρήξει ὀργῆς ἀκρατήτου, ἡ βίαία, ὑπερήφανος καὶ ἀτίθασσος γυνή, ἐκτύπησε τὸν πόδα της ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ ἀνέκραξε Γαλλιστί :

— «Λοιπόν, Ὅθων ! ἄφες τοὺς διπλωμάτας σου, οἵτινες θὰ σέ προδώσουν ἅπαντες καὶ πιστεύσόν μοι, μὴ κατατρίβωμεν τὸν πολυτιμον χρόνον ἐνταῦθα, ἀλλ' ἐπιστρέψωμεν ὡς τάχιστα εἰς Καλάμας ἢ καλλίον εἰς Λιμένιν· ἐκεῖ ἀποβαίνομεν εἰς τὴν γῆν, ἀποστέλλομεν τὸν ἀτμοδρόμονα νὰ ἐπαναφέρῃ τῶν δύο ἀτμοπλοίων ἐκείνων τὸν στρατὸν καὶ νὰ συνάξῃ τὰ ἄλλα πολεμικὰ πλοῖα πιστὰ διαμείναντα πάντα· συγκαλοῦμεν εἰς τὴν Μάνην τότε ἅπαντας τοὺς φίλους μας καὶ ἀναμένομεν ἐκεῖ τὸ συμβησόμενον !»

Ἄλλ' ὁ Ὅθων ἐδίσταζεν.

Οὔτε εἰς τὸν Παλάσκαν ἔδιδε διαταγὰς περὶ τοῦ πρακτείου, οὔτε εἰς τὴν ὀργίλῃν συμβουλὴν τῆς Ἀμαλίας ἀπήντησεν.

Πρὸς τὴν Βασίλισσαν ὁμοῦς, ἀπήντησεν εὐσεβᾶτως ὁ ναύαρχος Τουσάρ.

— Ἄς μοι ἐπιτρέψῃ — εἶπεν — ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης νὰ παρατηρήσω πρὸς αὐτὴν, ὅτι διὰ νὰ φθάσῃ ὁ ἀτμοδρόμων εἰς Λιμένιον ἢ Καλάμας, ἀπαιτοῦνται τοὐλάχιστον 15 ὥραι. Ἀλλ' ἡ εἰδησις τῆς ἐν Ἀθήναις ἐπαναστάσεως διαδοθεῖσα πανταχοῦ ἀπὸ τῆς παρελθούσης νυκτός, ἤθελεν ἀφίχθῃ τηλεγραφικῶς εἰς Τρίπολιν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Καλάμας καὶ εἰς Λιμένιον, πιθανῶς πρὸ τοῦ ἀτμοδρόμωνος καὶ τῶν Ὑμετέρων Μεγαλειότητων, αἵτινες θὰ εὕρισκον ἐκεῖ τὸν τόπον ὅλον ἀνάστατον καὶ ἐχθρικόν. Ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης δὲν πρέπει νὰ ἐκπλήσσεται διὰ τοῦτο, μετὰ τὴν θριαμβευτικὴν τῇ κληθείᾳ ὑποδοχὴν τῆς ὁποίας ἔτυχον ἐκεῖ αἱ Ὑμέτεραι Μεγαλειότητες.

Καὶ ἀναστενάζων ὁ ναύαρχος προσέθηκε :

— Δυστυχῶς, Μεγαλειοτάτη, εἶδον ἄλλοτε παρόμοια θεαματὰ καὶ ὁμολογῶ ὅτι ἐξεπλάγην ἐπὶ ταῖς ταχεύαις μεταβολαῖς τῆς κοινῆς γνώμης μᾶλλον ἢ ἐπὶ ταῖς ἐπαναστάσεσιν αὐτῆς.

Καὶ δὲν εἶχεν ἄδικον ταῦτα λέγων ὁ ναύαρχος Τουσάρ. Κατὰ τὸ ἔτος 1848 ὑποπλοίαρχος ὢν καὶ ὑπασπιστὴς τοῦ ἀντιναυάρχου Πρίγκηπος Ἰωμβίλλης ἐτύγχανε παρεπιδημῶν ἐπ' ἀδείᾳ ἐν Παρισίοις, ὅπου τότε δὴ ἐνυμφεύθη· εἶχε δὲ ἀφίσει ἐν Ἀλγερίᾳ τὸν Πρίγκηπα παρὰ τῷ νεωτέρῳ αὐτοῦ ἀδελφῷ Δουκὶ τῆς Ὁμάλης τότε Γεν. Διοικητῇ τῆς ἐν Ἀφρικῇ μεγάλης ταύτης τῶν Γάλλων ἀποικίας. Ἀρὰ δ' ἐκραγείσης ἐν Γαλλίᾳ τῆς ἐπαναστάσεως, ἥτις ἐξεδίωξε τὸν βασιλέα Φίλιππον ἐκ τοῦ θρόνου εἰς τὴν Ἀγγλίαν, οἱ μὲν δύο βασιλικοὶ Πρίγκηπες ἔφυγον ὡς εἰκὸς ἐξ Ἀλγερίου, ὁ δ' ἐν Παρισίοις ὑποπλοίαρχος Τουσάρ ἔκρινε καθήκον του νὰ δώσῃ τὴν παραίτησιν τοῦ βαθμοῦ του, ὅπως ἀκολουθήσῃ ἐλευθέρως τὸν ἐξόριστον Πρίγκηπα. Ἀλλ' ὁ τότε ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν, ὁ διάσημος ἀστρονόμος Ἀραγὼ, ἐκτιμήσας δεόντως τοῦ νέου ἀξιωματικοῦ τὴν γενναίαν πράξιν ἡγήθη νὰ δεχθῇ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ· ἀντιφιλοτιμούμενος δὲ ἐξέδωκε πρὸς χάριν του εἰδικὸν φύλλον πορείας

καὶ τρέμνον ἀπειρίας ἄδειαν, δι' ὧν ἡδυνήθη ὁ πιστὸς ὑπασπιστὴς νὰ διοδεύσῃ ἀσφαλῶς τὴν τότε ἀνάστατον Γαλλίαν καὶ ν' ἀποδημήσῃ ἀκωλύτως εἰς Ἀγγλίαν. Ἐκεῖθεν δὲ μετέπειτα προτροπῇ αὐτοῦ τοῦ Πρίγκηπος ἀνακάμψας εἰς τὴν πατρίδα οὐ μόνον εἰς ἐνεργητικὴν εὐθὺς προσελήφθη ὑπηρεσίαν ἀλλὰ καὶ ἐξετιμῆθη διορισθεὶς κυρβενήτης πολεμικοῦ πλοίου.

Ἄλλ' ἐνῶ, ὁ νάυαρχος Τουσάρ, δὲν εὗρισκε λυσιτελῆ τὴν πρότασιν τῆς Βασιλείσσης ὅπως πλεύσωσιν εἰς Καλάμας ἢ Λιμένιον, καὶ ἀπέκρουε ταύτην, ὁ πλωτάρχης Παλάσκας, διάφορον ἐκφράζει γνώμην εἰς τὰ ἀπομνημονευματὰ του. Καὶ ἐν ὑποσημειώσει σχετικῇ παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς:

«Ἡ παρατήρησις αὕτη εὐλογος βεβαίως. Ἐὰν ὅμως εἴχομεν ἐκκινήσει εὐθὺς τότε κατὰ τὴν θαρραλίαν προτροπὴν τῆς Βασιλείσσης, ἠθέλομεν, νομίζω, πεισθῇ κατὰ τὸν πλοῦν νὰ καθορμηθῶμεν οὐχὶ εἰς Λιμένιον, ἢ Καλάμας, ἀλλὰ προτιμώτερον εἰς Γυθειον, 12 μόνον ὥρας ἀπέχον κατὰ θάλασσαν ἐκ Πειραιῶς, πολὺ δὲ πρὶν τῆς ἐκεῖ διαδόσεως τῶν ἐν Ἀθήναις συμβάντων. Ἐκεῖ ἐν Γυθείῳ διεμενε τότε ὁ συνταγματάρχης Πετροπουλάκης, εἰς τὴν ἀφοσίωσιν καὶ ἐπίρροήν του ὁποίου δικαίως ἐνεπιστεύοντο οἱ Βασίλεις.

Γνωστὸν δὲ ὅτι ὁ γενναῖος οὗτος, συναγαγὼν ἔπειτα ὁλόκληρον στρατόν, ἡρνήθη ἐπὶ πολλοὺς μῆνας ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν μεταβολήν, καὶ περ παρ' οὐδενὸς τῶν ἔξω παρακινήθεις πώποτε».

Τὰ κατόπιν λαβόντα ἐπὶ τοῦ ἀτμοδρόμωνος χώραν, ὁ πλωτάρχης Παλάσκας, διηγεῖται ὁ ἴδιος ὡς ἑξῆς:

«Ὁ Βασίλεὺς, συμμόρφως τῷ γνωστῷ χαρακτῆρί του, ἐπεθύμει νὰ πληροφωρηθῇ ἀκριβέστατα πρὶν λάβῃ ἀπόφασίν τινα· αἱ δὲ πληροφωρίαι προσήρχοντο ἤδη, ἀναγγεληθέντων τοῦ Λιμενάρχου καὶ τοῦ ὑγειονόμου Πειραιῶς.

Ἔως οὗ ἔλθωσιν ὅμως οὗτοι ἡ Α. Μ. ἐζήτει νὰ μάθῃ παρ' ἐμοῦ ἐπὶ πόσον χρόνον ἐν τῷ μέσῳ τασούτων, ἄς ἐζήτουν ν' ἀποσκόψω, δεινῶν περιστάσεων, ἡδυνάμην ἐγὼ νὰ ἐγγυηθῶ τὴν ἡσυχίαν

καὶ πίστην τοῦ πληρώματός μου. Ἀναγκαζόμενος ν' ἀπαντήσω εἰς τὴν παραδοξὸν ταύτην ἐρώτησιν, ἀπετόλμησα νὰ ὀρίσω 24 ὥρας, τὰς ὁποίας ὁ Ναύαρχος ἔκρινεν ὑπερβολικὰς· εἰπὼν, ὅτι οὐδεὶς πλοίαρχος ἐν ὁμοίᾳ περιπτώσει δύναται νὰ ἐγγυηθῇ τοσοῦτον χρόνον, ὅσῃν καὶ ἂν ἔχει πεποιθήσιν εἰς τοὺς ναύτας του.

Ἐν τούτοις ἐμένομεν ἀναχωρεῦντες ἔμπροσθεν τοῦ εἰσπλου τοῦ Πειραιῶς καὶ κινούμεντες τὴν ἀτμομηχανὴν πρόσω καὶ ὀπίσω, ἵνα μὴ ἐκπίπτωμεν παρωθοῦμενοι ὑπὸ τοῦ ἀνέμου.

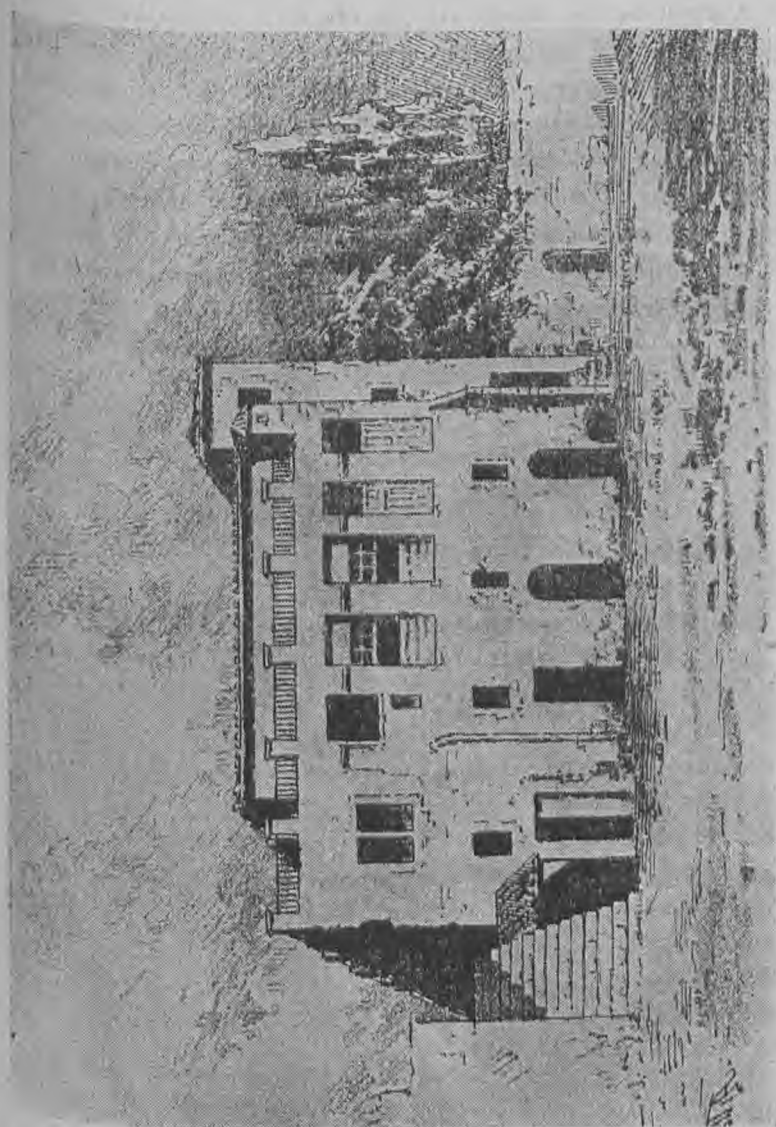
Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν δύο ὑπαλλήλων, οὓς ὁ Βασιλεὺς ἐδέχθη ἕκαστον χωριστά, καὶ τοὺς ὁποίους ἀτυχῶς δὲν ἠδυνήθην ἐγκαίρως νὰ κωλύσω μὴ διηγηθῶσιν εἰς τοὺς ἀξιωματικούς μου, διψῶντας εἰδήσεων, τὰ δεινὰ γεγονότα τῆς ἐν Ἀθήναις ἐπαναστάσεως, ἦλθεν ὁ κ. Μπουρέ, Γάλλος πρέσβυς. Ἐφόρει δὲ οὗτος πολιτικὴν ἐνδυμασίαν, ἐκκινήσας ἐξ Ἀθηνῶν πρὶν ἢ μάθωσιν ἐκεῖ τὴν ἀφίξίν μας, καὶ κατελθὼν εἰς Πειραιᾶ μόνον πρὸς ἀπλὴν συνεννόησιν μετὰ τοῦ Γάλλου ναυάρχου.

Ἐνῷ δὲ μετὰ τῶν Βασιλέων συνωμίλει ὁ κ. Βουρέ, μοὶ ἀνηγγέλθη ἐρχόμενος πάλιν ἐκ Πειραιῶς ὁ Λιμενάρχης συνοδευόμενος ὑπὸ δύο ἄλλων ἀξιωματικῶν τοῦ Βασιλικῷ Ναυτικῷ ἐν πρώτῃ στολῇ. Ἦσαν δὲ οὗτοι ὁ ἀντιπλοίαρχος Δ. Σαχτούρης καὶ ὁ ἀνθυποπλοίαρχος Δ. Κριεζῆς, ἕως χθὲς ὑπασπιστής τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν κ. Μέξη καὶ σήμερον δεχθεὶς τὴν αὐτὴν θέσιν ὑπὸ τὸν ὑπουργὸν τῆς ἐπαναστάσεως κ. Δ. Καλλιφρονᾶν.

Καὶ ὁ μὲν κ. Σαχτούρης εἶχε ζητήσῃ ἀπὸ πρώτης καὶ λάβει τὴν πλοιαρχίαν τοῦ ἀτμοδρόμωνος, ὁ δὲ κ. Κριεζῆς ἤρχετο νὰ ἐπισφραγίσῃ διὰ τῆς παρουσίας του τὴν διαταγὴν τοῦ διορισμοῦ τοῦ νέου Κυβερνήτου.

Ἀλλὰ τοιαύτη διαταγή, ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ, φανερώς ἰσοδυναμεῖ πρὸς διαταγὴν συλλήψεως αὐτοῦ τοῦ Βασιλέως.

Ἐγὼ δέ, ὁ ὁποῖος εἶχον μάθει παρὰ τοῦ Λιμενάρχου Πειραιῶς τὴν τοιαύτην μεταβολὴν τῶν φρονημάτων τοῦ κ. Σαχτούρη δὲν ἤργησα νὰ ἐννοήσω ὁποῖαν ἤρχετο νῦν νὰ ἐπιτελέσῃ ἀποστολήν.

Τὸ ἐπὶ Ὀθωνος Παλαιὸν Πανεπιστήμιον.
(Σώζεται νῦν εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Ἀκροπόλεως)

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 21

Ἀναγγεῖλας τὴν ἔλευσίν των εἰς τὴν Α. Μ., οὐδεμίαν ἐλάβανον ἀπάντησιν περὶ τοῦ πρακτέου, ταλαντευομένου φύσει τοῦ Βασιλέως μεταξὺ τῆς ἐπιθυμίας νὰ μάθῃ ἂν ἐκόμενον οἱ ἐρχόμενοι πρότασιν τινα τῶν ἐπαναστατῶν καὶ τῆς τοῦ κινδύνου ὃν ἔτρεχε δεχόμενος αὐτοὺς ἔνδον. Μόνη ἡ ἰδέα αὕτη ὅτι ἔμελλον οἱ κύριοι οὗτοι νὰ ἔλθωσιν εἰς συνάφειαν μετὰ τοῦ πληρώματος καὶ τῶν ἀξιωματικῶν μου φυσικῶς μὲ κατετάραττ' ἐν' ἀναλογιζόμενος δὲ ὅτι ὅσον οὕτω ἤδη ἐπέβαινον τοῦ πλοίου, ἀνεπήδησα εἰς τὸ κατὰστροφμα ἐγκαίρως τῇ ἀληθείᾳ, καθότι ἐκείνοι μὲν ἦσαν ἐπ' αὐτοῦ ἄρτι ἀναβάντες τὴν κλίμακα, οἱ δὲ ἀξιωματικοί μου προσήρχοντο ἤδη ὀμιλῶντες αὐτοῖς.

Τούτους ἀπομακρύνας διὰ νεύματος ἐπιτακτικοῦ, ἠρώτησα τοὺς ἐρχομένους:

— Τί θέλετε κύριοι ;

Μόνον ὁ κ. Κριεζῆς ἀπεκρίθη τείνων μοι χαρτίον τι.

— Κομίζομεν ὑμῖν διαταγὴν.

— Τίνος ;

— Τῆς νέας Κυβερνήσεως.

Ἐχων ἔνδον τὸν Βασιλέα οὐδενὸς ἔχω νὰ λάβω διαταγὴν· παρακαλῶ δὲ ν' ἀναχωρήσητε ἀμέσως !

— Ἀλλ' εἶνε ἔγγραφον ἰδιαίτερον πρὸς ὑμᾶς.

— Δότε λοιπόν· ὁ Βασιλεὺς ὅμως θὰ τὸ, ἀνέιξ' ὑμεῖς δὲ ἀπέλθετε ! Παρακαλῶ εὐθὺς !

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐφώναζα τῷ ὑπάρχῳ μου κ. Κουτσοῦκω, ἱσταμένῳ τότε παρὰ τῇ εἰσόδῳ, ὅπως καλέσῃ τὴν κομίσασαν αὐτοὺς λέμβον νὰ τοὺς παραλάβῃ.

Τότε ὁ κ. Σαχτούρης, κάτωχρος, εἶπεν, ἀνοίξας πρῶτον ἡδὴ τὸ στόμα, ἐξηλλοιωμένη δὲ τῇ φωνῇ.

— Λοιπὸν μᾶς διώκεις ;

— Πολὺ τὸ λυπούμαι, ἀλλ' ἐννοεῖτε ὅτι καιρὸς φιλοφρονήσεων δὲν εἶνε τώρα.

Ἐκ τοῦ ἥθους μου φαίνεται ὅτι ὁ κύριος αὐτὸς ἔκρινε φρόνιμον νὰ μὴ ἐπιμείνῃ πλέον, ἀλλὰ κατέβῃ εὐθὺς ἀπερ-

χόμενος μετὰ τοῦ κ. Κριεζῆ καὶ τοῦ κ. Βάνδεν· οὗτος δὲ μὲ ἀπε-
χαιρέτισεν ἐπ' ὀλίγον βραδύνας καὶ διαμαρτυρηθεὶς ὅτι κατ' οὐδὲν
εἰς τὴν οἰκτρὰν ταύτην ὑπόθεσιν ἐνείχετο, ἀναγκασθεὶς — ἔλεγεν
— ὑπ' ἐκείνου ἐνώπιον τοῦ ἐνόπλου πλήθους καθ' ἣν στιγμήν ἐκ
τοῦ ἀτμοδρόμωνος ἐπανήρχετο ἔξω.

Ἡ δὲ ὑπουργικὴ διαταγὴ ἦν ἀπεσφράγισα καὶ ἀνέγων μετὰ
τὴν ἀποχώρησιν των ἐπέδωκα δ' εὐθὺς τῇ Α. Μ. ἀληθῶς ἐπεγράφετο
πρὸς ἐμὲ ὀνομαστί, ἐφ' ἁπλοῦ ὅμως χάρτου ἄνευ ἐπιστήμου φακέλ-
λου ἢ ἐντύπου κεφαλίδος οὔτε σφραγίσεως οἰασθήποτε, ἀπροσυπό-
γραπτος δὲ καὶ ἀπρωτοκόλλητος ἔλεγεν οὕτω· (Ἡ διαταγὴ αὕτη,
ὡς ἐπληροφόρηθην ἔπειτα ἐγράφη ἐν Πειραιεῖ ὅπου ὁ κ. Καλλι-
φρονας ἐκ πρωΐας κατέβη νὰ καταλάβῃ τὸ Ναυτικόν. Οὐδὲν ὅμως
ὑπῆρχεν εἰσέτι ἐν τῷ λιμένι ἑλληνικὸν πολεμικὸν πλοῖον).

Τὸ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν ὑπουργεῖον

Πρὸς τὸν πλωτάρχην κύριον Α. Παλάσκαν, μέχρι τοῦδε κυβερνή-
την τοῦ ἀτμοδρόμωνος «Ἀμαλία».

Κοινοποιούμεν ὑμῖν, ὅτι διὰ τοῦ θεσπίσματος τῆς προσωρινῆς
κυβερνήσεως ἀπελύθητε τῆς θέσεως τοῦ κυβερνήτου τοῦ Ἐθνικοῦ
ἀτμοδρόμωνος «Ἀμαλία» διωρίσθη δὲ εἰς τὴν θέσιν ὑμῶν ὁ κύριος
Δημήτριος Σαχτούρης ἀντιπλοίαρχος, πρὸς ὃν θέλετε ἀμέσως παρα-
δώσει τὴν κυβέρνησιν τοῦ πλοίου.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 11 Ὀκτωβρίου 1862.

Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν

Δ. Καλλιφρονᾶς.

Ὁ Βασιλεὺς μὲ εὐχαρίστησε ζωηρῶς διὰ τὴν ἔντονον ταύτην
πραξίν, ὃ δὲ κ. Βουρέ, ὅστις ἔμενεν εἰσέτι παρ' αὐτῷ, ἐξέφρασε τὸν
θαυμασμόν του ἀνακράξας. «Εὖγε κύριε! τὸν Βασιλέα σας ἐσώσατε!»
Ἄλλ' ἐκ μέρους τῶν ἐπαναστατῶν δεινὸς ἐξηγέρθη κατ' ἐμοῦ παρ-
οργισμός, ἄδικος τῇ κληθείᾳ καὶ παράλογος, διότι ἀποδιώκων τοὺς
κύριους ἐκείνους, οἵτινες σημειωτέον οὐδ' ὅλως ἐζήτησαν πρὸς τὸν Βα-
σιλέα νὰ διαλεχθῶσι, τί ἄλλο ἐπραῖα ἐγὼ ἢ ἀληθῶς τὸ καθήκον
μου; Πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ οὐχὶ πρὸς ἐμὲ πᾶσα τῶν ἐπαναστατῶν

πρότασις ἢ ἀπάντησις ἔπρεπε ν' ἀπευθυνθῇ. Πρὸς ἐμὲ ὅμως ἀπ' ἐν-
 θείας ἀποτεινόμενοι, τί λοιπὸν ἐζήτουν; ἄνθρωπον ὑποταγὴν, ἢ τοι
 προδοσίαν καθαρὰν καὶ οὐδὲν ἄλλο. Διότι ὑποτεθείσθω πρὸς στιγμὴν
 ὅτι ἐγὼ ὑπείκον τότε καὶ παρέδ' ἰδὼν τὴν τοῦ πλοίου ἀρχὴν· ἐρωτῶ
 δὲν ἦν τότε παράδοσις αὐτοῦ τοῦ Βασιλέως αἰχμαλώτου; Μετὰ δὲ
 τὴν πρόσφατον σφαγὴν τοῦ φρουράρχου Πειραιῶς Καραγιαννοπούλου
 συμβάσαν τραγικώτατα τὴν πρωΐαν ταύτην, σφαγὴν τῆς ὁποίας μὲν
 εἶχον ἤρτίως διηγηθῇ τὰ καθέκαστα, ἐρωτῶ πάλιν δὲν εἶχον καὶ
 δι' αὐτὴν τὴν ζωὴν τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Βασιλίσσης νὰ φοβηθῶν
 ἐκ μέρους ὄχλου μαινομένου, τοῦ ὁποίου δὲν ἤθελον πιθανῶς ἰσχυρῶς
 νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἔνδον εἰσβολήν;

Ὁ κ. Βουρὲ μετ' ὀλίγον ἀπεχαιρέτισε τοὺς Βασιλεῖς. Πρὶν
 ὅμως ἐκ τοῦ πλοίου ἀναχωρήσῃ, ἠθέλησε μετ' ἐμοῦ νὰ διαλεχθῇ
 ὑπερεπαινῶν πάντοτε τὴν διαγωγὴν μου· ἐξεδήλου ὅμως πολλὴν μέ-
 ριμναν διὰ τὴν κατ' ἐμοῦ προσδοκωμένην ἐξαγρίωσιν τῶν ἐπαναστα-
 τῶν, οὓς ἔκτοτε ἐθεώρει ὡς ὀριστικῶς ἐπικρατήσαντας. Προσέφερε
 λοιπὸν αὐθόρμητος νὰ συνηγορήσῃ ὑπὲρ ἐμοῦ παρὰ τοῖς ἀρχηγού-
 των, ὅπως ἐλαττώσῃ τὰ δεινὰ ἐπακλουθήματα τῆς ἐκδικήσεώς
 των, ὅταν ὡς προέβλεπεν, αἱ Α. Α. Μ. Μ. ἤθελον ὀριστικῶς ἀνα-
 χωρήσῃ ἐκ τοῦ πλοίου καὶ ἐκ τῆς Ἑλλάδος. Ὁμολογῶ ἐνταῦθα, ὅτι
 τότε δὲν ἐθεώρουν ἐγὼ τὴν τοιαύτην λύσιν πιθανήν· ὁ δὲ Βασιλεὺς
 αὐτὸς οὐδόλως ἐφαίνετο ἀπελπίσας ἀπὸ τὰ πράγματα. Πρὸ πάντων
 ὅμως ἐάν δὲν ἔδωκα εἰς τὰς ἄγαν εὐμενεῖς προτάσεις τοῦ κ. πρέ-
 σβευς τὴν ποθουμένην ἴσως ὑπ' αὐτοῦ προσοχὴν, ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι
 οὐδαμῶς ἐμερίμνων περὶ τῆς προσωπικῆς μου θέσεως, καίπερ ἐπι-
 σφαλοὺς τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ, ἐνώπιον τῶν διακυβευομένων τότε ἐνώ-
 πιόν μου μεγάλων τῆς Πολιτείας συμφερόντων. Τὸ μνημονικόν μου
 βεβαίως ἠθέλην ἀρνηθῇ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν διαδρομικῶν μου κινή-
 σεων ἐπὶ τοῦ Ἀτμοδρόμωνος ἀνακωχέοντος ὁλονὲν ἔξωθεν τοῦ Πει-
 ραιῶς καθ' ὅλον τὸ δειλινὸν τοῦτο. Ἀλλεπαλλήλως ἔτρεχον ἀπὸ
 τῆς γεφύρας ὅθεν ἐκέλευον τὰ τῆς μηχανῆς εἰς τὴν εἴσοδον ἵνα ὑπο-
 δεχθῶ ἢ προπέμψω τοὺς ἐπισκέπτας ἢ κάτω εἰς τὴν ἐξέδραν, ὅπου

ποσειδαλούμην συχνά ὑπὸ τοῦ Βασιλέως, ἡναγκαζόμενη δὲ μόνος, οἱ γὰρ ἄξιωματικοί μου ἐκπληκτοὶ οὐδεμίαν σχεδὸν παρεῖχόν μοι συνδρομήν, νὰ ἐπιτηρῶ συγχρόνως τὰ τε ἔξωθεν τοῦ πλοίου καὶ τὰ ἐνδον καὶ νὰ παραφυλάττω τὴν εἰς τὸ πλήρωμά μου ἐκ τῶν ἄλλεπαλλήλων εἰδήσεων μεταδιδομένην ἐντύπωσιν. Εὐκατανόητος δὴ τότε ἡ ἀνησυχία μου ἕνεκα τῆς ὁποίας ἐτόλμησα καὶ ἐνώχλησα πολλάκις τὸν Βασιλέα παριστάνων ὅτι ὁ Ἀτμοδρόμων δὲν ἐδύνατο νὰ μένῃ ἐπ' ἀπειρὸν ἐντὸς τοῦ στενοῦ τούτου πορθμοῦ καὶ ἐξαιτούμενος ἐπιμύνης τὴν ἄδειαν νὰ ἀγκυροβολήσω δύο μίλλια περαιτέρω ἐν Σαλαμῖνι, ὅθεν εὐκόλος ἦν ἡ μετὰ τοῦ Πειραιῶς διὰ λέμβου συγκοινωνία τοῦ καιροῦ παντελῶς εὐδίου γενομένου.

Παρακάλεσα μάλιστα καὶ ἀπαξ τὸν Γάλλον ναύαρχον ἔνδον ἐπανελθόντα νὰ μεσολαβήσῃ καὶ πείσῃ περὶ τούτου τὸν Βασιλέα. Ἡ Α. Μ. ὅμως, θέλουσα πιθανῶς νὰ δοκιμάσῃ τὸν ναύαρχον ὡς πρὸς τὴν συνδρομήν ἢ ὑπεράσπισιν, ἣν ἡδύνατο νὰ προσδοκᾷ παρ' αὐτῷ ἐν δέοντι, τὸν ἠρώτησεν ἂν δὲν ἐθεώρει προτιμότερον νὰ καταπλεύσῃ ὁ ἀτμοδρόμων εἰς Πειραιᾶ καὶ νὰ καθορμισθῇ ἐπὶ τὸ ἀσφαλέστερον μετὰξὺ τῆς γαλλικῆς ναυαρχίδος καὶ ἀγγλικῆς τινος ἀτμοδρόμωνος ἐπίσης ἐκεῖ ναυλοχούντος.

Ὁ ναύαρχος ἀπεκρίθη ὑπαινιττόμενος βέβαια τὴν ἄρτι ἐκφρασθεῖσαν αὐτῷ ἀνησυχίαν μου διὰ τὴν ἐκ τῆς θεᾶς τῶν ἐπαναστατῶν κακίστην ἐντύπωσιν ἐπὶ τοῦ πληρώματός μου : « Μεγαλειότατε, ἐρωτήσατε τὸν κυβερνήτην Παλάσκην ἂν στέργῃ νὰ καταπλεύσῃ ἐντὸς τοῦ Πειραιῶς ». Ἄλλ' εἶχον ἤδη κατανοήσει τοῦ Βασιλέως τὴν πρόθεσιν, ὥστε ἀδιστακτικῶς ἀπήντησα, ὅτι τοῦτο μόνον προέβλεπα τὸ δυσάρεστον εἰς τὴν ἐλλειμένισίν μας ἐν Πειραιεῖ, ὅτι ἤθελον ἀναγκασθῇ αἱ Α. Α. Μ. Μ. νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸ κῦτος τοῦ πλοίου, καθότι ἐκ τῆς γῆς πάντοθεν περικειμένης λίαν ἐνδεχόμενον ἦν τινὲς ἀνάρται νὰ πυροβολήσωσι, δι' ὧν εἶχον ραβδωτῶν ὅπλων τινὰ κατὰ τῶν παραθύρων των.

Τότε πλέον ὁ ναύαρχος ἀναγκασθεὶς σαφῶς, ἀπεκρίθη ἀνενδοία-
τως τῇ ἀληθείᾳ. « Ὅφειλω ταπεινοφρόνως νὰ παρατηρήσω τ

Ἑμετέρᾳ Μεγαλειότητι, ὅτι συμφώνως ταῖς ἀνάγκαις δοθείσας ἡμῖν ὁδηγίαις διὰ τὰς τοιαύτας συγκυρίας, ἤθελον περιπέσει μετὰ πλείστης μου λύπης εἰς τὸ ἀδύνατον νὰ ἀποδώσω εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ τοῦ πλοίου τούτου κυματίζουσαν σημαίαν τῆς Ἑμετέρας Μεγαλειότητος εἰσερχομένης εἰς Πειραιᾶ τὰς βασιλικὰς τιμὰς, καὶ γὰρ μᾶς ἀπαγορεύεται ρητῶς πᾶσα πρᾶξις ὁμοιάζουσα πρὸς ἀναμίξιόν τινα εἰς τὰ συμβαίνοντα ἐν τοῖς ξένοις κράτεσιν. Ὁ διὰ πυροβόλων χαιρετισμὸς καθὼς καὶ αἱ ἀπὸ τῶν κεραίων ζητωκραυγαὶ τῶν πληρωμάτων ἤθελον θεωρηθῇ εὐλόγως—ἀλγῶ ταῦτα λέγων—ὡς διαμαρτυρήσεις κατὰ τῶν ἐν τῇ γῇ πραττομένων

Πρὸς τὴν παρατήρησιν ταύτην τοῦ Γάλλου ναυάρχου, τῇ ἄλλῃ θείᾳ σκληράν, ἀλλ' ἀτυχῶς ὀρθήν ὡς πρὸς τὰς νέας ἀρχὰς τοῦ ἀλληλεθνοῦς δικαίου, ὁ μὲν Βασιλεὺς ἀξιοπρεπῶς εἰσήγησεν, ἡ δὲ Βασίλισσα μετὰ φανερᾶς ὁμῶς ὀδύνης καὶ ἐρυθριάσεως μόλις κατέπνιξε τὴν ἀγανάκτησίν της. [(Ἦμεθα καὶ οἱ τέσσαρες ὀρθοὶ ἐν τῇ ἐξέδρᾳ τοῦ ἀτμοδρόμωνος. Ὁ ναύαρχος προφανῶς ἐδυσχεραστεῖτο καὶ ἐδυσώπει λέγων ταῦτα, πιθανῶς προσυμφωνηθέντα μετὰ τοῦ πρίσβεως· ἡ δὲ Βασίλισσα κατέρυθρος ἐκ τοῦ θυμοῦ, ἤθελε βεβαίως ἀπαντήσῃ βιαίως, ἐὰν ἐγὼ δὲν ἐτόλμων κρυφαίτατα νὰ ἐλκύσω τὴν χειρίδα τῆς ἐσθῆτος Αὐτῆς. Μετέπειτα δ' ἐν Μονάχῳ ὀργιζομένη πάλιν πρὸς μόνην τὴν μνήμην τῶν λόγων ἐκείνων τοῦ ναυάρχου, μετέπληττεν ὡς παρεμποδίσαντα Αὐτὴν νὰ ὀνειδίσῃ, ὡς ἔλεγε, τὸν ἀσεβῆ).]

Ἄπαντες οἱ ἐν Ἀθήναις ξένοι πρεσβευταὶ ἦλθον εἰς τὸν ἀτμοδρόμονα τὴν δείλην ἐκείνην διὰ τῶν Γαλλικῶν καὶ Ἀγγλικῶν λέμβων. Μετὰ τὸν κ. Βουρέ, ὅστις ταχέως ἀνεχώρησεν, ἦλθον ἀμέσως ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας κ. Σκάρλετ, ἔπειτα οἱ Πρέσβεις Ρωσσίας κόμης Βλιούδωφ, Ἰταλίας κόμης Μαμιάνη, Αὐστρίας βαρὼν Τέστας, Τουρκίας κ. Φωτιάδης-μπέης, Πρωσσίας κόμης Ὁμπερτ. Ἐκτὸς δὲ τοῦ κ. Σκάρλετ, ὅστις ἐφάρει πολιτικά, πάντες οἱ ἄλλοι ἦσαν ἐνδεδυμένοι τὴν στολὴν τῶν. Ὁ Βασιλεὺς δὲν τοὺς ἐδέχθη ἀθρόους, ἀλλὰ καθ' ἕνα. Δὲν τοὺς ἐζήτησεν οὔτε μεσολάβησιν, οὔτε

διαμαρτύρησιν, οὔτε κἂν νὰ συνοπογράψωσι πρωτόκολλόν τι. Κατὰ τὴν συνήθειάν του ἐζήτηε παρ' αὐτῶν πληροφορίας, ἵνα κρίνῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ πεισθῇ ἀσφαλῶς. Εἶπε ἀληθές, ὅτι οἱ κύριοι οὗτοι ἀυθόρμητοι τὸν συνεβούλευσαν ν' ἀναχωρήσῃ ἀμέσως, βεβαιοῦντες ἐπανειλημμένως, ὅτι σύσσωμον ἐξανέστη κατ' αὐτοῦ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, καὶ ὅτι οὐδεὶς ἀπέμεινε πλέον φίλος αὐτοῦ ἢ ὑπέρμαχος. (Ταῦτα μοὶ διεβεβαίωσαν πολλοὶ τῶν κυρίων τούτων ἅμα ἐκ τῆς ἀκροάσεώς των ἐξερχόμενοι). Μὴ ξενίζομεθα δὲ περὶ τούτου, διότι βεβαίως εἰς τὰ ὄμματά των ξένων, τὸν χαρακτῆρά μας ὀλίγιστα σπουδαζόντων καὶ γινωσκόντων, ἡ φυσιογνωμία τῆς Πρωτεύουσῃς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐδικαιολόγει τὴν τριαύτην αὐτῶν ἐπιπόλαιον κρίσιν).

Ἐν τούτοις ὁ ἥλιος εἶχε δύσει, καὶ ἤδη συνεσκόταζεν. Οἱ πρέσβεις παρέμενον ἐπὶ τοῦ καταστρώματος προσδοκῶντες νὰ κληθῶσι πάλιν· ἔνεκα τοῦ ψύχους μάλιστα ἐδανείσαμεν αὐτοῖς μανθῶας. Τέλος ἀνεχώρησαν ἅπαντες ἐκτὸς τῶν τῆς Ἀγγλίας καὶ Βαυαρίας. Τότε ἐνέκρινε τέλος πάντων ὁ Βασιλεὺς νὰ μεθορμισώμεν εἰς Σαλαμίνα διὰ τὴν νύκτα.

Κ'.

Ἡ ΝΥΞ ΤΩΝ ΕΞΟΡΙΣΤΩΝ

Τὸ νὰ μεθορμισθῶσιν εἰς Σαλαμίνα, ἐκτελοῦντες τὴν ὑπὸ τοῦ Βασιλέως δοθεῖσαν διαταγὴν, ἦτο εὐκολον. Ὁ ἀτμοδρόμων ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς εἰς Πειραιᾶ ἀφίξεώς του διετέλει ὑπ' ἀτμόν, καὶ ἤρκει τοῦ Κυβερνήτου του τὸ παράγγελμα μόνον, διὰ νὰ στρέψῃ πρύμναν πρὸς τὸν Πειραιᾶ καὶ νὰ πλεύσῃ εἰς Σαλαμίνα.

Ἄλλ' ὁ Κυβερνήτης Παλάσκας, ἐξαιρετικῶς λαμβάνων ὑπὸ τῶν ἀτυχῶν Βασιλέων του προφυλάξεις ὑπεκρίθη φόβον, ἀνύπαρκτον βεβαίως, ἐνδεχομένης ἐν Σαλαμῖνι προσβολῆς ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν διαρκούσης τῆς νυκτός.

— Ἐχετε λόγους δικαιολογούντας τοὺς φόβους σας τούτους; ἠρώτησεν ὁ Γάλλος ναύαρχος, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπετάθη.

— Ἡ φρόνησις μου ὑπαγορεύει νὰ λάβω πάσας τὰς δυνατὰς προφυλάξεις, κύριε Ναύαρχε, ἀπήντησεν ὁ Παλάσκας.

Καὶ ἐπέμεινε παρὰ τε τῷ Γάλλῳ ναύαρχῳ, καὶ παρὰ τῷ πρεσβευτῇ τῆς Ἀγγλίας κ. Σκάρλετ, μόνους εἰσέτι ἐπὶ τοῦ ἀτμοδρόμωνος, νὰ συνοδεύσωσιν τὸν Βασιλέα μέχρι Σαλαμῖνος ἢ τε Γαλλικῆ καὶ ἡ Ἀγγλικὴ σημαία.

Ὁ Γάλλος ναύαρχος πρῶτος εὔρε δίκαιας τὰς προφυλάξεις ταύτας τοῦ Παλάσκα. Καὶ διέταξε μικρὸν τινα πρόσκοπον, τὴν «Ἐλαφον» νὰ ἀνάψῃ τὰ πυρὰ του καὶ νὰ συνοδεύσῃ τὸν ἀτμοδρόμωνα μέχρι τῆς Σαλαμῖνος, νὰ παραμείνῃ δὲ καθ' ὅλην τὴν νύκτα πλησίον αὐτοῦ.

— Σεῖς ναύαρχε; ἠρώτησεν ὁ Βασιλεὺς;

— Μεγαλειότατε, ἀπήντησεν ὁ Τουσάρ. Ἐλπίζω, ὅτι ἐὰν τύχῃ τῆς Ὑμετέρας συγγνώμης. Πάντες οἱ ἐπαναστάται τῶν Ἀθηνῶν ἔχουν κατέλθει ἤδη εἰς Πειραιᾶ, καὶ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν, ἐνδεχόμενον νὰ λάβωσι χώραν δυσάρεστα γεγονότα, ὧν ἕνεκα νὰ διακινδυνεύσωσιν οἱ Γάλλοι ὑπήκοοι. Εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ παραμείνω ἐπὶ τῆς «Ζηνοβίας», ὅπως προστατεύσω ἐν δεδομένη στιγμῇ τὰ συμφέροντα τῶν συμπατριωτῶν μου.

Ἀλλὰ καὶ ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας Σκάρλετ δὲν ἠθέλησε ν' ἀφίσῃ τοὺς Βασιλεῖς ἐκτεθειμένους εἰς ἐνδεχομένην νυκτερινὴν ἐπίθεσιν τῶν ἐπαναστατῶν.

Μιμούμενος δὲ καὶ αὐτὸς τὸν Γάλλον ναύαρχον, διέταξεν ὅπως ὁ Ἀγγλικὸς ἀτμοδρόμων «Σκύλλα» ἐτοιμασθῇ, καὶ συνοδεύσῃ ἐπὶ τῆς τοὺς Βασιλεῖς εἰς Σαλαμῖνα.

Ἐν ᾧ χρόνῳ τὰ δύο ξένα πλοῖα ἡ «Ἐλαφος» καὶ ἡ «Σκύλλα»

παρεσκευάζοντο ὅπως συνεκπλεύσωσι μετὰ τῆς «Ἀμαλίας» ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας ἐκλήθη ἐσπευσμένως νὰ μεταβῇ ἐπὶ τῆς ἐντὸς τοῦ Πειραιῶς ὁρμούσης «Ζηνοβίας», ὅπου κτεπειγόντως τὸν ἐξήτει ὁ Γάλλος ναύαρχος.

Ἐνεκὰ τῶν ἐν Ἀθήναις ἐκραγείσων ταρχῶν, καὶ τῆς ἐπικρατοῦσης καθ' ἅπασαν τὴν πρωτεύουσαν ἀναρχίας, ὁ Ἀγγλὸς πρεσβευτὴς κ. Σκάρλετ δὲν ἐνόμισεν ἑαυτὸν ἀσφαλῆ ἐν Ἀθήναις μένοντα. Ἐντεῦθεν ὁ λόγος δι' ὃν, παραλαβὼν ἅπασαν τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ καὶ ἅπαν τὸ προσωπικὸν τῆς Ἀγγλικῆς Πρεσβείας, κατήλθεν εἰς Πειραιᾶ καὶ ἐπεβίβασθη τῆς «Σκύλλας» ὅπου καὶ ἀπὸ πρῶτας διέμενεν. Ἐπομένως ἐφ' ὅσον ὁ Ἀγγλὸς Πρεσβευτὴς θὰ παρέμενεν ἐπὶ τῆς «Ζηνοβίας» εἰς τὴν ὁποίαν δι' ἄγνωστον αἰτίαν ἐκλήθη κατὰ τοιαύτην ὥραν. ἡ «Σκύλλα» δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐκπλεύσῃ μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀτμοδρόμωνος.

Καὶ κατ' ἀνάγκην ἡ πρὸ τοῦ στομίου τοῦ Πειραιῶς ἀναχώρησις θὰ παρετεινέτο...

Ἦτο δὲ ὀδυνηρὰ ἡ παράτασις αὕτη, διότι οἱ ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ἐπαναστάται, παρ' ὅλον τὸ προκεχωρηκὸς τῆς ὥρας, ἐξηκολούθουν μετ' ἐπιμονῆς παραμένοντες ἐκεῖ, ὑβρίζοντες, ἀπειλοῦντες, καὶ ἐνίοτε πυροβολοῦντες τὸν Ἑλληνικὸν Ἀτμοδρόμονα...

Εὐτυχῶς, διὰ τοὺς ἐκπτώτους Βασιλεῖς, τὸ μαρτύριον δὲν παρετάθη ἐπὶ πολὺ.

Μετὰ παρέλευσιν ἡμισείας ὥρας ὁ Ἀγγλὸς πρεσβευτὴς κ. Σκάρλετ, ἐπανῆλθεν ἐπὶ τῆς «Ἀμαλίας» συνοδεύων καὶ γηραιὰν κυρίαν.

Τὴν Μεγαλὴν Κυρίαν Βαρώνην Πλούσκωφ !

Διὰ θαυμαστῆς ψυχραιμίας καὶ τόλμης ἀσυνήθους εἰς γυναῖκα, ἡ Βαρώνη Πλούσκωφ, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Ἀθηναϊκὸς λαὸς εἰσώρμα εἰς τ' Ἀνακτορα, κατῴρθησε νὰ περισώσῃ τὴν ἰδιαιτέραν ἀλληλογραφίαν τῆς Βασιλίσσης Ἀμαλίας καὶ τὰ ἰδιαιτέρα οἰκογενειακὰ αὐτῆς κειμήλια.

Μετὰ τοῦτο κατῴρθησε νὰ φύγῃ τῶν ἀνακτόρων, καὶ ἔμενε

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

κρυπτομένη ἐν Ἀθήναις, μέχρις οὗ, ἔμαθεν ἐν τῇ κρύπτῃ της, ὅτι οἱ Βασιλεῖς τῆς Ἑλλάδος ἀφίκοντο εἰς Πειραιᾶ.

Διὰ τὴν Βαρώνην Πλούσκωφ, τὴν ἀφωσιωμένην τῆς Ἀμαλίας σύντροφον, τὴν ἐπὶ τόσα ἔτη, μετὰ παραδειγματικῆς πίστεως ὑπερετήσασαν τὴν νῦν ἔκπτωτον, δευτέρα σκέψις δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ, ἀπὸ τῆς σκέψεως τοῦ νὰ σπεύσῃ εὐθύς πλησίον τῆς Βασιλίσσης, καὶ νὰ συνταυτίσῃ τὴν τύχην της, μετὰ τῆς τύχης κείνης.

Ἀλλὰ πῶς;

Εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν οἱ ἐπαναστάται περιφέροντες ἑνοπλίαι ἀπειλητικαὶ συναθροίσεις παρετηρεῦντο εἰς ὅλους τοὺς δρόμους. Μυρίαὶ κατὰ τῶν ὀθωνιστῶν ἐξετοξεύοντο ἀπειλαὶ ὧν ἔνεκον οἱ μὴ φίλοι τῆς ἐπαναστάσεως, ἠναγκασθησαν νὰ κρυβῶσιν εἰς τὰς οἰκίας των. Καθ' ἣν δὲ στιγμήν ἡ βαρὼν Πλούσκωφ ἀπεφάσισε νὰ κατέλθῃ εἰς Πειραιᾶ πρὸς συνάντησιν τῶν Βασιλέων, Ἀθηναϊκὸς λαός, εἰς χιλιάδας συμποσωθείς ὥρμα πρὸς τὸν Πειραιᾶ ὅπως ἀποδιώξῃ τὰς πεπτωκυῖας Μεγαλειότητας...

Καὶ ἂν ἡ βαρὼν Πλούσκωφ, γνωστοτάτη εἰς ὅλους τοὺς Ἀθηναίους, ἀπεφάσισε νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὰς ὁδοὺς, θὰ διέτρεχε κίνδυνον τοῦ ὁποίου τὸ μέγεθος δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ προῖδῃ.

Ἐν τούτοις δὲν ἀπηλίπισθη.

Δι' ἀπεσταλμένου πρὸς τὴν Γαλλικὴν πρεσβείαν, ἐζήτησεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὴν προστασίαν τοῦ Γάλλου πρεσβευτοῦ, ὁ ὅποιος ἐξετίμα ἰδιαζόντως καὶ ἐσέβετο τὴν μεγάλην Κυρίαν. Τούτου ἔνεκον ὁ Βουρέ, ἐπέβη τῆς ἀμαξίας του, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐκυμάτιζεν ἡ Γαλλικὴ σημαία καὶ ἔσπευσε παρὰ τῇ κυρίᾳ Πλούσκωφ.

Μετ' ὀλίγον ἡ ἀμαξία τοῦ πρεσβευτοῦ, φέρουσα αὐτὸν καὶ τὴν βαρὼν Πλούσκωφ, παραλαβοῦσαν μεθ' ἑαυτῆς τὰ ἰδιαίτερα κειμήλια καὶ τὴν ἀλληλεγγραφίαν τῆς Βασιλίσσης, διέσχισε τὰς θορυβώδεις καὶ ὄχλοκρατουμένας ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἔφθασεν εἰς Πειραιᾶ, ἔνθα ὁ Γάλλος Πρεσβευτὴς συνώδευσε μέχρι τῆς «Ζηνοβίας» τὴν Μεγάλην Κυρίαν.

Ἐκ τῆς «Ζηνοβίας» δὲ εἰδοποιήθη ὁ ἐπὶ τῆς «Ἀμαλίας» εὐρί-

σκόμενος πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας, ὁ ὁποῖος παραλαβὼν τὴν βαρὼν-
νην, συνώδευσεν αὐτὴν μέχρι τῆς «Ἀμαλίας».

Εἶναι ἀδύνατον νὰ περιγραφῇ ἡ ἄκρως συγκινητικὴ σκηνὴ ἡ
ἐπακολουθήσασα μετὰ τὴν ἀνοδὸν τῆς βαρὼνης Πλούσκωφ εἰς τὸν
ἀτμοδρόμωνα. Ἡ ἀτυχὴς Ἀμαλία ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς μεγάλης Κυρίας
ἐρρίφθη εἰς τὰς ἑγκατάλας τῆς, κλαίουσα καὶ ψιθυρίζουσα :

— ὦ ! βαρὼννη. Τὸ ἤλπιζες σὺ αὐτὸ ποτέ ;

— Θάρρος, Μεγαλειοτάτη, ἀπήντησεν ἡ κυρία Πλούσκωφ. Οἱ
καλοὶ μας φίλοι δὲν θὰ μᾶς ἐγκαταλείψουν. Πᾶσα ἐλπίς δὲν ἀπω-
λέσθη εἰσέτι.

— Τὸ ἐλπίζω, βαρὼννη, ἐψιθύρισεν ἡ βασίλισσα.

Καὶ ἐξετάζουσα τὰ ἰδιαιτέρα ἐκεῖνα κειμήλια καὶ τὴν ἀλλη-
λογραφίαν τῆς τὴν ὁποίαν τῆς ἐκόμισε ἡ βαρὼννη Πλούσκωφ.

— Σὲ εὐχαριστῶ, τῆς εἶπε. Σώζουσα τὰ προσφιλῆ ταῦτα κει-
μήλια ἔσωσας καὶ τι ἀπὸ τὴν ζώην μου.

Καὶ θέλουσα νὰ μάθῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρας πληροφο-
ρίας περὶ τῶν ἐν τοῖς Ἀνακτόροις συμβαντῶν.

— Καὶ ὁ κ. Βένταλδ; ἠρώτησεν.

Ὁ Βένταλδ ἦτο ὁ ἰδιαιτέρος τοῦ Βασιλέως γραμματεὺς.

— Ἀτυχῶς, Μεγαλειοτάτη, ὁ κ. Βένταλδ δὲν ἐξεπλήρωσε
μέχρι τέλους τὸ καθήκον του.

— Δηλαδή ;

— Ἐφοβήθη, Μεγαλειοτάτη, καὶ ἔφυγε.

— Καὶ ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Βασιλέως ;

— Ἐμεινεν εἰς χεῖρας τῶν στασιαστῶν Μεγαλειοτάτη.

— Λυπηρόν, ἐψιθύρισεν ἡ Βασίλισσα. Τίς οἶδε ποῖαν χρῆσιν
θὰ κάμουν τῆς ἀλληλογραφίας αὐτῆς

Ἐπειτα ἡ συνομιλία περιστράφη εἰς τὰς ἄλλας τῆς ἐπανα-
στάσεως πληροφορίας, τὰς ὁποίας ἡ βαρὼννη Πλούσκωφ ἔδιδεν εἰς
τὴν Βασίλισσαν, παρακολουθοῦσαν μετὰ συγκινήσεως τὴν ἀφήγησιν
ταύτην τῆς βαρὼνης.

Τὴν συγκίνησιν ταύτην τῆς Βασίλισσας κατεῖδεν ἡ κυρία

Πλούσκωφ, καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν, ὅπως ἀλλάξῃ θέμα ὀμιλίας. Ἐπωφεληθεῖσα δὲ τῆς στιγμῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ πλωτάρχης Παλάσκας διήλθε πρὸ αὐτῆς.

— Αἶ, κύριε κυβερνήτα, τοῦ εἶπεν. Ἐχω νὰ ἀναγγεῖλω καὶ εἰς ὑμᾶς λυπηρὰν εἰδήσιν.

— Κυρία βαρόνη, ἀπήντησεν ὁ Παλάσκας· ἐσυνείθησα εἰς τὰς λυπηρὰς εἰδήσεις.

— Ἐν πάσῃ περιπτώσει μάθετε καὶ τὴν ἰδικήν μου. Βίβετε, ὅτι κατεδικάσθητε εἰς θάνατον ;

— Θεέ μου ! καὶ ἀπὸ ποίους ;

— Ἀπὸ τοῦς ἐπαναστάτας τοῦ Πειραιῶς.

— Καὶ διατί ;

— Διότι ἡρνήθητε νὰ παραδώσητε τὴν πλοιαρχίαν τοῦ ἀτμοδρόμωνος εἰς τὸν κ. Σαχτεῦρην. Ἡ ἄρνησις αὐτὴ ἐθεωρήθη ὡς ἔγκλημα ἐσχάτης προδοσίας, οἱ ἐπαναστάται δὲ, κατήρτισαν πολὺ μικρὸν συμβούλιον, τὸ ὁποῖον χωρὶς πολλὰς διατυπώσεις σᾶς κατεδίκασεν εἰς θάνατον.

— Θὰ ὑποστῶ εὐχαρίστως τὴν θανατικὴν ποινὴν, κυρία βαρόνη, ἀπήντησεν ὁ Παλάσκας. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ παρόντος ἂς μὴ ἀσχολούμεθα περὶ ἐμοῦ.

Καὶ ὑποκλιθεὶς πρὸ τῆς Βασιλίσσης, ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ «Ἐλάφος» ἐθεάθη ἐξερχομένη τοῦ λιμένος καὶ πλέουσα ἡμιταχῶς πρὸς τὸν ἀτμοδρόμωνα. Ὀλίγον ἔπειτα καὶ ὁ ἀγγλικὸς ἀτμοδρόμων «Σκύλλα» φέρων ἐπ' αὐτοῦ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Ἀγγλοῦ πρεσβευτοῦ καὶ ὁλόκληρον τὸ προσωπικὸν τῆς ἀγγλικῆς πρεσβείας, ἔφθασε πλησίον τοῦ ἑλληνικοῦ ἀτμοδρόμωνος, ὅπως συνοδεύσῃ αὐτὸν μετὰ τῆς γαλλικῆς «Ἐλάφου» μέχρι Σαλαμῖνος.

Ὁ κυβερνήτης Παλάσκας τότε ἔδωκε τὸ σημεῖον τῆς ἀναχωρήσεως καὶ ἡ «Ἀμαλία» ἐκινήθη βαίνουσα πρὸς τὴν Σαλαμῖνα.

Ἦνεν γνωστόν, ὅτι τὸν Ἑλληνικὸν Ἀτμοδρόμωνα, συνώδευεν εἰς τὸ ταξείδιόν του καὶ ἡ «Ἀφρόεσσα» ἡ ὁποία καὶ παρηκολούθησεν αὐτὸν ἐπιστρέφοντα εἰς Πειραιᾶ. Καθ' ὁδὸν ὅμως ἀμφότερα τὰ πλοῖα συνήντησαν σφοδρὰν τρικυμίαν. Καὶ ἡ μὲν «Ἀμαλία» στερεὸν καὶ ἀντοχῆς πλοῖον, ἠδυνήθη, παρ' ὅλην τὴν τρικυμίαν, νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν δρόμον του, καὶ νὰ φθάσῃ εἰς Πειραιᾶ, φέρον τοὺς Βασιλεῖς, περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς 11 Ὀκτωβρίου. Ἡ «Ἀφρόεσσα» ὅμως, καταβληθεῖσα ὑπὸ τῆς τρικυμίας καὶ ὑπὸ τοῦ ἐναντίου ἀνέμου, ἠναγκάσθη νὰ ποδίσῃ, καὶ δὲν ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον της παρὰ μόνον, ὅταν κατέπαυσεν ἡ τρικυμία. Τούτου ἕνεκεν, ἐθεάθη ἐρχομένη ἐκ τοῦ πελάγους καθ' ἣν στιγμὴν ἡ «Ἀμαλία» ἡ «Σκύλλα» καὶ ἡ «Ἐλαφος» εἶχον ἀποπλεύσει διὰ Σαλαμῖνα.

Διὰ σημάτων τότε, γενομένων ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀτμοδρόμωνος, διετάχθη καὶ ἡ «Ἀφρόεσσα» νὰ πλεύσῃ μετὰ τῶν ἄλλων πλοίων εἰς Σαλαμῖνα.

Ἦτο δὲ τότε 8η ἐσπερινὴ ὥρα.

Καὶ τὰ τέσσαρα πλοῖα, εὐπλοῦντα ἔφθασαν εἰς τὸν ὅρμον τῆς Σαλαμῖνος, ὅπου καὶ ἠγκυροβόλησαν, περὶ τὴν 9ην τῆς νυκτὸς τῆς 11 Ὀκτωβρίου.....

Τὰ κατόπιν, ὁ πλωτάρχης Παλάσκας, εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του, ἀφηγεῖται ἐπὶ λέξει ὡς ἐξῆς :

«Μετὰ τὸ ἄριστον ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν τὸ δεῖπνον, γενόμενον ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τῆς πρύμνης, αἱ Α. Α. Μ. Μ. ἀπεχαιρέτησαν περὶ τὴν 11ην τοὺς δύο πρέσβεις ἀπελθόντας εἰς τὴν «Σκύλλαν» ὅπου ὁ κ. Σκάρλετ ἀπὸ πρῶτας ἤδη διέμενε μετὰ τῆς οἰκογενείας του καὶ ὅλου τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἀγγλικῆς πρεσβείας.

Ὁ Βασιλεὺς ὅμως δὲν κατεκλίθη ἀποχωρήσας εἰς τὸν θάλαμόν του ὑπεκρίνατο πρῶτον τὸν ὕπνον, μήπως ἀγρυπνήσωσιν οἱ περὶ αὐτόν. Ἐπειτα ἀνάψας κηρίον ἐν τῇ ἐξέδρᾳ περιεπάτησε μόνος δι' ὅλης τῆς νυκτὸς σκεπτόμενος ἐπὶ τῶν συμβάντων.

Τὴν νύκτα ἐκείνην ἠγρύπνησα καὶ ἐγὼ ἔχων νὰ λάβω πάσας τὰς ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δυνατάς προφυλάξεις βοηθούμενος προ-

θυμώτατα ὑπὸ τοῦ ὑπάρχου μου κ. Κουτσούκου, μετὰ τριῶν ὑπαξιωματικῶν ἐμπεισιστευμένων καὶ τοῦ ἰδιαίτερου ὑπηρετοῦ μου κατεβιάσαμεν ἀψοφητὶ καὶ ἐκλειδώσαμεν ἐντὸς τῆς πυριτοθήκης ἅπαντα τὰ ἐν τῷ πυροβολεῖῳ κείμενα συνήθως φορητὰ ὄπλα, τὸ δὲ πλήρωμα οὐπὲρ το ἐν τέταρτον ἐγρηγόρει φυλάττον ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἐνῶ τὰ τρία ἄλλα τέταρτα ἤδη ἐκοιμῶντο κάτω ἐν ταῖς αἰώραις δὲν ἠνόησε τὰ γενόμενα διότι εἶχομεν προλαβόντως σβύσει λαθραίως τοὺς φανούς τοῦ πυροβολείου.

Μετὰ ταῦτα παραθέσαμεν ἐν τῷ ἰδιαίτερῳ θαλάμῳ μου ἐπὶ τῆς κλίνης δεκαπέντε πολυβόλα πιστόλια γεγεμισμένα πρὸς ὀπλισμὸν πάσης ἐν δέοντι τῆς βασιλικῆς ἀκολουθίας καὶ ὀλίγων τινῶν πιστῶν.

Αἱ τοιαῦται προφυλάξεις, αἱ ὑπαγορευόμεναι μᾶλλον ὑπὸ τοῦ καθήκοντος ἢ ἐκ βασίμου ὑποψίας, μᾶς ἐξησφάλιζον βέβαια κατὰ παντὸς σωματικοῦ κινδύνου, ἀλλ' ἐπεθύμουν καὶ ἤθελον νὰ βεβαιωθῶ τί διενεοῦντο οἱ ναῦται μου, ὅπως προλαβῶ ἴσως διαδήλωσιν τινα, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐφώδευσα μόνος ἐν τῷ σκάτει, ἀπέστειλα δὲ καὶ τοὺς ἄλλους εἰς ἐφοδεῖαν μυστικὴν ἀπανταχόσε τοῦ πλοίου. Οὕτως ἐπείσθην, ὅτι οὐδὲν εἶχομεν ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ φοβηθῶμεν ἐκ μέρους τοῦ καθ' αὐτὸ πλήρωματος, οὐκ ἐτι κατανοήσαντος τὴν σπουδαιότητα τῶν ἐν τῇ γῇ συμβεβηκότων.

"Ὅσον δὲ περὶ τῶν δύο ὑπόπτων ἀξιωματικῶν καὶ τοῦ δοκίμου τὰ νεύματά των καὶ κινήματα κατεσκοπεύθησαν δι' ὅλης τῆς νυκτός ἀλλ' οὐδὲν παρετηρήθη ἱκανὸν νὰ δικαιολογήσῃ αὐστηροτέραν τινα ἐνέργειάν μου. Ἐξὼν δὲ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ἔξω ὑπῆρχε κρυφία τις συνεννόησις ἔλειπεν ὅμως αὐτοῖς ὁ ἀπαιτούμενος χρόνος, ὁ ἀρμόδιος καιρὸς καὶ τὸ ἀπαιτούμενον θάρρος.

Οὐχ ἦττον τῇ ἐπαύριον πρωΐᾳ, ἀμα τοῦ Βασιλέως κωδωνίσαντος ἐπὶ τὸν ὑπνρέτην Του, εἰσελθὼν ἐγὼ ἐξέθηκα αὐτῷ τὰ ληφθέντα ἀσφαλιστικά μέτρα, ἐζήτησα δὲ τὴν ἄδειαν νὰ ἀποβιβάσω εἰς τὴν γῆν αὐτοὺς τοὺς τρεῖς, ἕνεκα τῶν ἐποίων ὡπλοῦν ἀνησυχούμεν. Ἦθελον δὲ μάλιστα νὰ πράξω τοῦτο ἄνευ τκανθάλου, οὔτε προσ-

βολῆς τινος τῆς φιλοτιμίας των, ἀποστέλλων μὲν αὐτοὺς μετ' ὀλιγίστων τῶν ναυτῶν εἰς ἀγγαρείας ἰδανικάς, οἷον ἐπὶ σάρωθρα καὶ ἄμμον καὶ ἐπιστολὴν τινα πρὸς τὸν λιμενάρχην, προτιθέμενος νὰ ἐγκαταλείψῃ πάντας ἔξω.

Ἄλλ' ὁ Βασιλεὺς ἠρνήθη τοῦτο παντελῶς, λέγων, ὅτι ἦν περιττόν.

Τὸν παρεκάλεσα τότε ὅπως ὁμιλήσῃ αὐτὸς πρὸς τὸ πλήρωμα ἢ τοῦλάχιστον πρὸς τὸ ἐπιτελεῖόν μου, ὅπως ἀσφαλίσῃ καὶ ἐμπέδωσῃ τὴν πίστιν αὐτῶν, ὑπεθυμήσας τὸ θαυμάσιον ἀποτέλεσμα τῆς αὐτῆς τινος προσλαλίας του κατ' ἄρχας τῶν Ναυπλιακῶν πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς τοῦ κατὰ τάχος ἐν Κορίνθῳ συνταχθέντος τότε στρατοῦ.

Οἱ κύριοι ἐκεῖνοι οἱ πλεῖστοι ἀναντιρρήτως—καὶ τοῦτο καταφανές σήμερον—ἦσαν κοινωνοὶ τῆς συνωμοσίας καὶ ὁμως ἐνεθουσιάσθησαν ὑπὸ τῆς Βασιλικῆς ἀγορεύσεως τοσοῦτον, ὥστε ἐπολέμησαν γενναίως τοὺς συναδέλφους αὐτῶν, τινες δὲ καὶ τὴν ζωὴν ἀπέβαλον κατόπιν τῆς πικτινοδίας των ταύτης. Ἀλλὰ πάλιν ἠρνήθη ὁ Βασιλεὺς τοιοῦτόν τι νὰ πράξῃ ἐν τῷ παρόντι. Ἐφκίνητο δὲ ἐκ τῆς νυκτερινῆς σκέψεως ἡδὴ ἀπελπίσας τῶν πραγμάτων.

— «Οὐδὲν θέλω, ἀπεκρίθη νὰ πράξω ἢ νὰ εἶπω αὐτοῖς, μήπως ἐκληφθῇ ποτὲ ὡς ἀπόπειρα ὅπως ἐπηρεάσω τὴν γνώμην των». Προσεῖπε δὲ ἰδὼν τὴν πρὸς τὰς λέξεις ταύτας ἐκδηλουμένην ἀδημονίαν μου.

— «Δὲν σὰς ἀπαγορεύω ὁμως νὰ ὁμιλήσῃτε ὑμεῖς πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς σας, ἀλλ' ἔστω ἐκ μέρους σας μόνον, οὐδόλως δ' ἐπ' ὀνόματί μου».

Ἐνῶ δ' ἔλεγε ταῦτα ὁ Βασιλεὺς, ἐθαύμαζον ἐγὼ τὸ θαρραλέον τοῦ ἥθους του. Τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καίπερ ἀγρυπνήσαντος ὅλην τὴν νύκτα οὐδεμίαν ἐνέφαιεν ἀθυμίαν ἢ καταπληξιν· ἡ δὲ φωνή του συνήθως δισταζουσα καὶ ὡς ἀποροῦσα, οὐδόλως ἐτραυλίζετο πλέον.

Καίπερ κατανόησας ἔκτοτε, ὅτι ἀπόφασιν εἶχεν ἐκ τοῦ πλοίου

ν' ἀναχωρήσῃ, συνεκάλεσα εἰς τὰ δωμάτια μου, κείμενα ἐν τῇ ὑποφράγματι, ὑποκάτω τῆς βασιλικῆς ἐξέδρας, ἅπαντας τοὺς ἀξιωματικούς καὶ δοκίμους τοῦ πλοίου. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν εἶχον ἄλλοτε ὑπηρετήσῃ ὑπ' ἐμέ, ἄλλοι δὲ συνεπιβάντες τοῦ ἀτμοδρόμωνος μετ' ἐμοῦ πρὸ ἐνὸς ἔτους καὶ πλέον, μ' ἐγνώριζον ἤδη καλὰ· ὑπῆρχον ὅμως καὶ ἄλλοι τινὲς νεήλυδες μεταξὺ τῶν δοκίμων μαλίστα, οἵτινες παρ' ἡμῖν δὲν εἶνε παιδάκια, οὔτε πάνυ νεώτατοι ὡς παρὰ τοῖς ξενίοις, ἀλλ' ἤδη ἄνδρες, ἐνίστε τριακονταετῆς.

Διὰ βραχείων ἐκθέσας αὐτοῖς τὰ γεγονότα προσεπάθησα νὰ εἰσῇ γήσω ὅτι δι' αὐτοὺς ὑπηρετοῦντας σήμερον, ἐπὶ πλοίου φέροντος τὰς Αὐτῶν Μεγαλειότητος, τὸ στρατιωτικὸν καθήκον, ἦν ἀσυγκρίτως ὑψηλότερον καὶ δεινότερον παρὰ διὰ τοὺς ἐν γῇ ἢ ἐπὶ τῶν ἄλλων πλοίων τυγχάνοντας συναδέλφους των. Ὁ Βασιλεὺς ἦν ὡς ξενιζόμενος ἐν τῇ μέσῃ ἡμῶν. Πρὶν ἢ τοῦ πλοίου ἐπιβῇ ἠδύνατο κατὰ τὸ δοκοῦν Αὐτῷ νὰ μεταβάλλῃ ἢ τροποποιήσῃ τὸ προσωπικόν· μὴ πράξας δὲ τοῦτο εἶχε δηλώσῃ ἄρα σιωπηλῶς τὴν ἐμπιστοσύνην του εἰς ἕνα ἕκαστον ἐξ ἡμῶν. Ἐπομένως οἰονόησεν ἂν εἴχομεν ἕκαστος πολιτικὸν φρόνημα καὶ ὅπωςδὴποτε ἂν ἐμελλον νὰ καταλήξωσι τὰ γενόμενα, ἡ διαγωγή μας ὑπῆρχεν ἤδη ἀπαρεγκλίτως διαγεγραμμένη, ὃ δ' ἐλάχιστος ἡμῶν δισταγμὸς ἐμελλεν ὑπὸ τῆς αὐστηρᾶς ἱστορίας νὰ χαρακτηρισθῇ μίαν ἡμέραν ὡς προδοσία.

Ἵνα δὲ καθησυχάσω τοὺς φοβουμένους τυχὸν μήπως ἡ πρὸς τὸν Βασιλέα πίστις καὶ εὐορκία ἐνοχοποιήσῃ αὐτοὺς ὅπως δήποτε, προσέθηκα, ὅτι ἐκ τῆς μετὰ τοῦ πρέσβους τῆς Γαλλίας προσφάτου συνεμιλίας μου ἤμην πεπεισμένος ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἐπανασταταὶ ἐνόουν ἄριστα εἰς τὴν ἐτυγχάνεμεν θέσιν ἡμεῖς ὡς ἐκ τοῦ αἰσθηματος τῆς στρατιωτικῆς τιμῆς.

Ἡ προσλαλιά αὕτη ἔφερε τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα· ἅπαντες συγκινηθέντες ζωηρότατα διεμαρτύροντο καὶ ὤμοσαν ὅτι δὲν ἤθελον ἀναδεχθῇ πώποτε μηδεὶς νὰ ἀσεβήσῃ πρὸς τὰ Βασιλικά πρόσωπα. Τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην οὐδεὶς ἀληθῶς ἠθέτησεν, οὔτε οἱ δυσμενέστεροι ἐκείνοι τρεῖς οὗς καὶ προεῖπον. (Ναὶ μὲν εἰς ἐκ τούτων

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ταγματάρχης τοῦ ὀρεινοῦ πυροβολικοῦ. Ἀρχηγὸς τῆς ἐπαναστά-
σεως κατὰ τὴν νύκτα τῆς 10 Ὀκτωβρίου, καὶ στρατιωτικὸς διοικητὴς
τῆς Προτετινούςης κατὰ τὰς ἐπανάστατικὰς ἡμέρας τοῦ 1862.

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

83

ὁ ὑποπλοίαρχος Γ. Κριεμάδης ἀπερισκέπτως νομίζω ἴσως δὲ καὶ παρακινήθεις ὑπὸ τῶν ἄλλων φοβούμενος μήπως ὁ Βασιλεὺς ἐμπειριπλέξῃ αὐτοὺς μετὰ τοῦ ἀτμοδρόμωνος εἰς τολμηρὰν τινα ἐνέργειαν, ἐψιθύρισεν εἰς τὸ οὖς τοῦ Αὐτάρχου ἀορίστους τινὰς ὑποψίας περὶ τῶν διαθέσεων τοῦ πληρώματος, ἀλλ' ἡ τοιαύτη εἰσήγησις ἦν πάντῃ σφαλερὰ ὥς ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων· οὐδεὶς οὐδὲν ἐμελέτα ἔνδον κίνημα καὶ περὶ τούτου εὐκόλως καθυσύχασα τότε τὸν Βασίληα ἐπιγελάσαντα τέλος εἰς τὴν εὐπιστίαν τοῦ αὐτάρχου).

ΚΑ'.

ΘΟΔΩΡΑΚΗΣ ΓΡΙΒΑΣ

Ἐνῷ ταῦτα συνέβαινον ἐπὶ τοῦ ἀτμοδρόμωνος, εἰς τὰς Ἀθήνας κατέφθαναν ἀλληλοδιαδόχως ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν εἰδήσεις, ἀγγέλλουσαι, ὅτι τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα ἐγενικεύθη καὶ ὅτι ὁ ἐπαρχιακὸς λαός, κατὰ τὸ πλεῖστον, συνεμερίσθη καὶ ἐπεδοκίμασε τὰ ἐν Ἀθήναις συμβάντα, τὰ ὅποια ἀναιμάνκτως κατέλυσαν μίαν βασιλείαν καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὴν ἐξορίαν δύο Βασιλεῖς.

Τὸ ἀναιμάνκτον τῆς ἐπαναστάσεως ἐκείνης, βραδύτερον ἐνέπνευσεν τὴν μοῦσαν τοῦ ἐνθουσιώδους ποιητοῦ Μπίλλερ, ὁ ὅποιος ἔδωκε θαυμασίως ὥραϊον χαρακτηρισμὸν τῶν κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας συμβάντων διὰ τοῦ σατυρικοῦ διστίχου :

« Ἐν μιᾷ νυκτὶ καὶ μόνῃ
ἀντιστάσεως μὴ οὔσης
ἔθραυσαν ἀρειμανίως
τοὺς φανούς τῆς πρωτευούσης. »

Παρ' ὅλα ταῦτα ὅμως, ἡ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπαναστάσεως ἐπικρατοῦσα ἐν τῇ πρωτεύουσῃ καὶ ἐν ταῖς πλείσταις τῶν ἐπαρχίων κατάστασις, δὲν ἐδικαιολόγει τὸ δίστιχον τοῦτο. Οἱ ἐπαναστάται μεθυθέντες ἐκ τῆς ἐπιτυχίας, ἤρχισαν, καὶ πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Ὁθωνος ἔτι, ἀπειλοῦντες τοὺς ἀντιφρονούντας διὰ πυρός καὶ σιδήρου. Οἱ ὑπουργοὶ τοῦ Ὁθωνος, ἀνεζητοῦντο ἐπιμόνως, δὲν εὐρίσκοντο ὅμως, διότι φρονίμως ποιεῦντες εἶχον κρυφθῇ εἰς ἀσφαλῆ καταφύγια. Ἡ γνωστὴσα δὲ καὶ διαδοθεῖσα ἀνά τὴν ἐπαναστατημένην πρωτεύουσαν εἰδήσις, ὅτι κατὰ τὴν νύκτα τῆς 10 Ὀκτωβρίου, ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Σπυρομήλιος καὶ ὁ πρωθυπουργὸς Κολοκοτρώνης ἐκοιμήθησαν ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου καὶ ἐντεῦθεν, ἀγρυπνησάντων μόνον τῶν ἄλλων ὑπουργῶν, ὑπῆρξεν ἀφορμή, ὅπως δεῖναι εἰρωνεῖται ἀκουσθῶσι κατ' αὐτῶν.

Ἐξ ἄλλου, οἱ ἀποφυλακισθέντες ἐκ τῶν φυλακῶν, καὶ μεταξὺ αὐτῶν ὑπῆρχον δυστυχῶς καὶ ἀπεσώλεια τέρατα, ὅπως καὶ ἀνωτέρω ἐγράψαμεν, ἤρχισαν νὰ σχεδιάζουν διαρπαγὰς καὶ λεηλασίας. Ἡ Ἑθνικὴ Τραπεζα πιστῶς φρουρουμένη ὑπὸ χωροφυλάκων, ὑπῆρξε τὸ ἀντικείμενον τῶν σχεδίων ἐκείνων. Μία τῆς Τραπεζῆς ἐκπύρθησις καὶ μία εἰσβολὴ τοῦ λαοῦ εἰς τὰ πλήρη χρυσίου καὶ χαρτονομισμάτων ταμεῖα αὐτῆς, θὰ καθίστα τοὺς πτωχοὺς πλουσίους πρὸς δόξαν τῆς ἐπαναστάσεως!

Ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ ἡ ἐν Ἀθήναις ἀποτελεσματικὴ ἐπανάστασις ἐξήγειρε παράδοξα ὄνειρα καὶ ἀνεπτέρωσεν ἐλπίδας ἄλλοκότους. Οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐπαναστάται φρονούντες, ὅτι τῆς Βασιλείας καταργηθείσης, ἡ Ἑλλὰς θὰ διενέμετο τοῦλάχιστον μεταξὺ αὐτῶν, ἤρχισαν νὰ ὀνειροπολῶσι «φούρνους μὲ καρβέλια», κατὰ τὴν ἐπιτυχὴ ἐκφρασιν χρονογράφου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Πάντας ὅμως ὑπερέβη ὁ στρατηγὸς Θεωδωράκης Γρίβας, ὡς κατωτέρω θέλομεν εἶδῃ :

Ὁ κατ' ἐξοχὴν πολεμικώτατος οὗτος ἀνὴρ, κηρυχθεὶς ἐναντίον τοῦ Ὁθωνος ἀπὸ τοῦ ἔτους 1859, ἀπεσύρθη εἰς τὰ ἐν Ἀκαρνανίᾳ

ὀρεῖνὰ κρησφύγετα αὐτοῦ, μηνύων κατὰ τε τοῦ Βασιλέως καὶ τῶν περιστοιχιζόντων αὐτῶν.

Ὁ Γρίβας, πάντα μὴ πολεμικὸν ἄνδρα ἐθεώρει ἀνάξιον προσο-
χῆς καὶ ἐστερημένον οἰασδῆποτε ἀξίας. Ἄν δὲ προκειμένου νὰ ἐγερεθῇ
ἢ κατὰ τοῦ Ὁθωνος ἐπανάστασις ἐδέχθη καὶ συνέπραξε μετὰ τῶν
ἐν Ἀθήναις συνωμοτῶν, καὶ προθύμως ἐξυπηρέτησε τὰ σχέδιά των,
κηρύξας αὐτὸς πρῶτος τὴν ἐπανάστασιν ἐν Ἀκαρνανίᾳ, τὸ ἔπραξεν
ἔχων καὶ αὐτὸς τὸ σχέδιόν του.

— Ἄς κτυπηθοῦν καὶ ἐκεῖνοι ἐκεῖ οἱ καλαμαράδες, ἔλεγεν· ἄς
διώξουν αὐτοὶ ἀπὸ τὸν τόπον τοὺς τὸν Βασιλῆα, καὶ ἔπειτα ξέρω
ἐγὼ νὰ τοὺς δουλέψω.

Δὲν ἀπέκρυπτε δὲ καὶ τί ἐσκέπτετο ὁ Θεωδωράκης Γρίβας. Καὶ
εἴτε ἐρωτώμενος, εἴτε κατηγὼν τοὺς ἐν Ἀκαρνανίᾳ φίλους του,
διὰ τὴν παρασκευαζομένην ἐπανάστασιν καὶ διὰ τὰ μέλλοντα νὰ
ἐπακολουθήσουν αὐτῇ, ἔλεγε :

— Μιὰ νὰ φύγῃ ὁ Βασιλεὺς, καὶ ὕστερα δὲν θὰ κάνουμε ἄλλο
Βασιλῆα.

Καὶ ὅταν πάλιν τὸν ἠρώτων :

— Καὶ τί θὰ κάνουμε, καπετὰν Θεωδωράκη ;

Ὁ πολυμήχανος Γρίβας ἀπήντα :

— Δημοκρατία, μωρέ. Τί νὰ τὸν κάνουμε τὸν Βασιλῆα ;
Δημοκρατία. Καὶ ἐγὼ θὰ γείνω ὁ Πρόεδρος.

Ἄν δέ, ἐλάβανέ τις τὴν τόλμην νὰ παρατηρήσῃ εἰς τὸν στρα-
τηγόν :

— Μὰ θέλουνε Δημοκρατία καὶ στὴν Ἀθήνα ;

Ὁ Θεωδωράκης Γρίβας ἐβρυχάτο :

— Καὶ ποῖος μωρὲ τοὺς ρωτᾷ τοὺς καλαμαράδες ; Μιὰ νὰ
φύγῃ ὁ Βασιλεὺς καὶ καλῶς νὰ δεχθοῦνε τὸ Θεωδωράκη Γρίβα στὴν
Ἀθήνα μὲ τὰ παλληκάρια του.

Ἐξ ἄλλου, καὶ οἱ ἐν Ἀθήναις ἐπαναστάται, ὅπως καὶ εἰς
ἄλλο μέρος τοῦ βιβλίου ἡμῶν τούτου ἐγράψαμεν, ἦσαν ἐν γνώσει
τῶν παραδόξων σχεδίων τοῦ Γρίβα. Ἀλλὰ ἀποβλέποντες εἰς τὴν

μεγίστην ὠφέλειαν τὴν ὁποίαν πάντως θὰ προσέφερον ὁ Γρίβας εἰς τὴν ἐπανάστασιν, προσεποιῶντο ὅτι δὲν ἐγνώριζον τὰ σχέδιά του, ἀναχωροῦντες ἀπὸ τῆς σκέψεως ὅτι μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπανάστασεως, θὰ ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ὑποδείξωσιν εἰς τὸν στρατηγὸν ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τοῦ ἐπιτραπῇ νὰ θέλῃ, ὅ,τι δὲν θέλει καὶ τὸ Ἔθνος ὁλόκληρον.

Καὶ ὡς εἶδομεν, αὐτὴν τὴν νύκτα τῆς ἐπανάστασεως, ὁ Δεληγέωργης συντ' ἄσσαν ἐπὶ τοῦ πυρρῶλου τὸ ψήφισμα τῆς καταργήσεως τῆς δυναστείας τοῦ Ὁθωνος προέβλεψε καὶ περὶ τῆς ταχείας ἐκλογῆς νέου ἡγεμόνος.

Τὸ νὰ μεταβιβασθῇ αὐτολεξεί εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας τοῦ Κρατοῦς τὸ ψήφισμα τοῦτο ἐντὸς ὥρων μόνον, δὲν ἦτο κατορθωτὸν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ συγκοινωνία εὕρισκετο εἰς τὰ σπάργανά της. Ὅπως δὴποτε ὅμως, τὴν ἐπομένῃ τῆς ἐπανάστασεως, τὴν 11 Ὀκτωβρίου δηλαδή, ἔφθανεν ἀορίστως μέχρι τοῦ Γρίβα, ἐν Μεσολογγίῳ μένοντος, ἡ εἰδήσις, ὅτι ὁ Βασιλεὺς Ὁθων ἀπεδιώχθη τέλος καὶ ὅτι οἱ ἐν Ἀθήναις ἐπαναστάται ἀπεφάσισαν νὰ καλέσουν τὴν ἐθνοσυνέλευσιν ὅπως προβῇ εἰς τὴν ἐκλογὴν νέου ἡγεμόνος.

Δὲν εἶνε δυνατόν νὰ περιγραφῇ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοδωράκη Γρίβα, μαθόντος τὰς προθέσεις ταύτας τῶν ἐν Ἀθήναις καλαμαράδων, ὅπως περιφρονητικῶς ἀπεκάλει τοὺς πολιτικοὺς ἄνδρας τῆς χώρας.

Ἦθρισεν, ἠπειλήσεν, καὶ τέλος καλέσας ἓνα τῶν ἀνθρώπων του.

— Μωρὲ ἐσύ, τοῦ εἶπε· Πρέπει νὰ φύγῃς γιὰ τὴν Ἀθήνα.

— Νὰ φύγω καπετάνιο μου, ἀπήντησεν ἐκεῖνος.

— Καὶ νὰ πᾶς μωρὲ στοῦ Βούλγαρη, καὶ στοῦ Ζαΐμη καὶ στοῦ Δεληγεώργη καὶ νὰ τοὺς πῆς ...

— Στάς προσταγὰς Σου, καπετάνιε μου. Τί νὰ τοὺς πῶ ;

— Νὰ μοῦ ἐτοιμάσουν μωρὲ γρήγορα τὸ παλάτι, γιατί θὰ πάω νὰ καθήσω ἐγώ. Νὰ τοὺς πῆς ὅτι ἄλλος βασιλεὺς δὲν θ' ἔλθῃ

στὴν Ἑλλάδα· νὰ τοὺς πῆς ὅτι ἐγὼ μὲ τὸ ἀσκέρι μου θέλουμε τὴν Δημοκρατίαν. Νὰ τοὺς πῆς, ὅτι ἐγὼ θὰ ᾔμαι ὁ Πρόεδρος ...

Καὶ πρὶν ἐκφέρει τὴν ὑστάτην τοῦ ἀπειλὴν ἐσκέφθη ἐπ' ὀλίγον· μεθ' οὗ :

— Καὶ ἂν μωρὲ δὲν θελήσουν νὰ κάνουν ὅσα τοὺς παραγγέλλω, νὰ τοὺς πῆς ὅτι θὰ μαζέψω χιλιάδες ἀσκέρι, ὅτι θὰ ξεκινήσω καὶ θὰ πάω στὴν Ἀθήνα καὶ ὅτι δὲν θὰ ἀφήσω πέτρα στὴν πέτρα ... Ἄμει· πῆγαινε.

Τὸ παλληκάρι τοῦ Γρίβα, ἓνας λεβέντης φουστανελλοφόρος Ἀκαρναν, Θεὸν καὶ βασιλέα του ἔχων μόνον τὸν Θεοδωράκη Γρίβα, ἵππευσε καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὰς Ἀθήνας τὴν νύκτα τῆς 11 Ὀκτωβρίου, ἀκριβῶς τῇ ὥρᾳ κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ βασιλεὺς Ὅθων ζητῶν σχετικὴν ἀσφάλειαν, κατέφυγεν εἰς Σαλαμῖνα ...

Ἀλλὰ πλὴν τῆς ἐκ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος ἀπειλῆς τοῦ Γρίβα, ἀπειλῆς ἡ ὁποία ὡς θὰ εἶδομεν κατωτέρω παρ' ὀλίγον νὰ πραγματοποιηθῇ ἐξ ὀλοκλήρου, ἄλλα δεινὰ ἐνεχυμονοῦντο ἐν μέσαις Ἀθήναις, ὅπου τὰ μίση ἤρχισαν νὰ ἔρχονται εἰς ἐπαφὴν, τὰ πάθη νὰ ἐξάπτωνται, καὶ ὁ κόσμος νὰ διαιρῆται εἰς ἀντίπαλα στρατόπεδα ἑτοιμα νὰ ἐπιπέσωσι κατ' ἀλλήλων καὶ νὰ κατασπαρχθῶσιν.

Ὅπως δὴποτε, ἐφ' ὅσον ὁ Ὅθων εὕρισκετο ἐν Ἑλλάδι, ἡ προσοχὴ τοῦ λαοῦ ἦτο ἐστραμμένη πρὸς τὰ ἐν Πειραιεὶ συμβαινόντα. Καὶ ὅταν πολλοὶ τῶν ἐξ Ἀθηνῶν κατελθόντων εἰς Πειραιᾶ, ἐπανῆλθον περὶ τὸ μεσονύκτιον τῆς 11 Ὀκτωβρίου εἰς Ἀθήνας καὶ ἐκόμισαν τὴν εἰδήσιν, ὅτι ὁ Ὅθων ἀπεσύρθη εἰς Σαλαμῖνα, λαὸς κατελήφθη ὑπὸ νέας ἀγωνίας καὶ ἀνέμενε νὰ ἀνατείλῃ τὸ 12 Ὀκτωβρίου, ὅπως ἔδῃ τὸ ἀποβησόμενον.

KB'.

ΕΥΧΟΜΑΙ ΝΑ ΕΥΤΥΧΗΣΗ Η ΕΛΛΑΣ...

Τὰ κατὰ τὴν 12 Ὀκτωβρίου θλιβερά συμβάντα, ὁ πλωτάρχης Παλάσκας ἀφηγεῖται ὡς ἑξῆς εἰς τ' ἀπομνημενεύματά του :

«Ὁ Βασιλεὺς ἀναλαβὼν ἐκ πρώτης τὰς συνδιαλέξεις μετὰ τῶν κρέσθων τῆς Ἀγγλίας καὶ Βαυαρίας, ἐφανέρωσεν ἐπὶ τέλους ἦν εἶχεν ἀμετάκλητον πρόθεσιν ν' ἀναχωρήσῃ, καλέσας με ἵνα ὀρίσῃ τὴν ὥραν καὶ τὸν τρόπον τῆς μεταβιβάσεώς του ἐπὶ τῆς «Σκύλλας». Καίπερ προσδοκῶν, ὡς προεῖπον, τὴν τοιαύτην τοῦ Βασιλέως δῆλωσιν, ἐταράχθη πάλιν εἰς τὸ ἄκουσμα. Ἐτόλμησα νὰ ἀντιτείνω πάλαι σπουδαίας ἐνστάσεις ὡς μηκέτι ἀπεγνωσμένων τῶν πραγμάτων. Καὶ ὄντως ὁ ἀτμοδρόμων, ὡς ἔλεγον ἐγώ, ἐν παντὶ μὲν ἄλλῳ ἔθνει, καὶ μεγάλῳ μάλιστα, ἐλαχίστην ἤθελεν ἔχει σημασίαν ὡς δύναμις πολεμικὴ εἰς παρομοίας περιστάσεις, ἀλλ' ἐν Ἑλλάδι τότε μεγάλην σχετικῶς παρῆχεν ἰσχύϊν τὸ τοιοῦτο πλοῖον, καὶ ἡδύνατο νὰ ᾔδῃ δεινὸν καὶ λυσιτελὲς εἰς χεῖρας Ἡγεμόνος θαρραλέου καὶ συνειδότου τὰ δικαιώματά του. Τοῦτο δὲ μάλιστα ἐνεκα τῆς πολυκόλπου παραλίας ἡμῶν ἦν τοσοῦτον πρόσφορον εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ ναυτικοῦ, συνάμα δὲ καὶ διὰ τὴν σχετικὴν ἀδυναμίαν τοῦ τότε κατὰ γῆν πυροβολικοῦ. Παρετήρουν δὲ προσέτι, ὅτι ἐκτὸς τῆς Λακωνίας, ὅπου οἱ Βασιλεῖς εἶχον ἤδη πιστοὺς ὑπερμάχους καὶ ἤθελον εὑρεῖ παντοῦ ἀσφαλὲς καταφύγιον, αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου παρῆχον ἡμῖν ἐν δέοντι λυσιτελῆ ὁρμητήρια πρὸς ἀποκλεισμόν τῶν ἀνταρτῶν, τῇ βοήθειᾳ δὲ καὶ τοῦ ἄλλου ναυτικοῦ, ὅπερ ἐθεώρουν ἐγὼ καὶ δικαίως πιστόν... Ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς οὐδόλως ἤκουε τὰ τοιαῦτα καὶ μὲ διέκοψε

σταί τοῦ Βασιλέως συνταγματάρχης Παπατσώνης καὶ πλωτάρχης Μουρούζης ἀπουσίαζον ἐπ' ἀδεία.

Αἱ κυρίαι τῆς Αὐλῆς Ἀσπασία Καρμπούνη καὶ Μαρία Γρίβα, ἐφιλοτιμήθησαν ἐπίσης ν' ἀκολουθήσωσι τὴν Βασίλισσαν εἰς τὴν ἔξορίαν. Καὶ τῆς μὲν πρώτης ἡ μήτηρ καὶ αἱ ἀδελφαὶ ἦσαν τότε ἔνδον ἐλθοῦσαι τὴν πρωίαν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Σαλαμῖνα· ἡ δὲ κυρία Γαρδικιώτη Γρίβα μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς Χρήστου ἦλθον ἀργότερον ὅτε εἴμεθα πλέον ἐπὶ τῆς «Σκύλλης» νὰ ζητήσωσι θυγατέρα καὶ ἀδελφὴν, ἀλλ' αὕτη ἀγανακτήσασα ἠρνήθη πάλιν καὶ ζωηρῶς μάλιστα, οὔτε κὰν θελήσασα νὰ ἴδῃ τὸν ἐπαναστάτην ἀδελφόν τῆς.

Ἐρωτηθεὶς καὶ γὰρ μετὰ πλείστης εὐμενείας τί διενεούμην νὰ πράξω μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Βασιλέως ἀπήντησα, ὅτι ἐσκόπουν πρῶτον εἰς τὴν Γαλλικὴν Ναυαρχίδα νὰ προσφύγω, ἔπειτα δὲ νὰ μεταβῶ εἰς Γαλλίαν. Τότε ὁ Βασιλεὺς μετὰ συγκινήσεως μὲ προέτρεψε νὰ τὸν ἀκολουθήσω εἰς Βαυχρίαν λέγων, ὅτι ἐθεώρει ἐαυτὸν ὑπόχρεον καὶ εὐγνώμονα πρὸς ἐμέ διὰ τὴν χθесινήν μου διαγωγὴν ἕνεκα τῆς ὁποίας ἔλεγεν ὅτι ἤθελον ἀφεύκτως κινδυνεύσει σπουδαῖοτατα ἐὰν μὲ συνελάμβανον οἱ ἐπαναστάται· εὐτυχὴς δὲ τὸ καθ' Αὐτὸν νὰ μὲ προσλάβῃ καὶ διατηρήσῃ εἰς τὸ ἐξῆς ὡς ὑπασπιστὴν τοῦ. Ἡ εἰδήσις τῆς καταδίκης μου εἰς θάνατον ὑπὸ πολεμικοῦ συμβουλίου συγκληθέντος δῆθεν ἀφ' ἐσπέρας μετὰ τὴν ἄρνησίν μου ὅπως παραδώσω τὴν κυβέρνησιν τοῦ ἀτμοδρόμωνος, θρυλληθεῖσα δὲ καὶ πιστευθεῖσα τότε σχεδὸν παρὰ πάντων εἶχεν ἤδη χομισθῇ ἐκ πρώτης ἔνδον, καὶ ἐπιστοποιήθη πανταχόθεν κατὰ τὴν ἐν ὄρμῃ Σαλαμῖνος ὀλιγοχρόνιον διαμονήν μας. Εὐτυχῶς ἡ εἰδήσις αὕτη ἦν ψευδής· ἀλλ' οὐχ ἥττον βέβαιον εἶνε, ὅτι ἐκινδύνεον τὰ ἔσχατα ἐὰν παρέδιδον ἐμαυτὸν μετὰ τοῦ ἀτμοδρόμωνος.

Ἐδέχθην ὡς εἰκός· παρεκάλεσα δὲ τὴν Α. Μ. νὰ μὴ ἀνακοινώσῃ ὅτι ἀνεχώρησα μετ' αὐτῆς μήπως ταραχθῶσιν ἐκ τούτου οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ τὸ πλήρωμα μου. Τὸ ὑπεσχέθη δὲ καὶ ἀληθῶς ἐτήρησεν ἀπόρητον τὸ πρᾶγμα καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν Βασίλισσαν.

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 84

Ἦν δὲ 11 πρωίας ὅτε διεδόθη ἔνδον ἡ ἀγγελία τῆς προσεχούσας ἀναχωρήσεως τῶν Α. Α. Μ. Μ.

Μετ' ὀλίγον ἤρξαντο μετακινούμενα τὰ πολυάριθμα Βασιλικά σκεύη καὶ ἐφόδια, ἐντιθέμενα εἰς τὰς λέμβους τῶν τριῶν πλοίων.

Τελευταῖον δὲ μετὰ τὸ κατηφέστατον ἀκράτημα παρατεθὲν πάλιν εἰς τὸ κατὰστροφμα τῆς πρύμνης, λευκή τις μεγάλη λέμβος ἐκ τῶν ἡμετέρων, ἡ ὠρισμένη συνήθως διὰ τοὺς Βασιλεῖς, καὶ τούτου ἔνεκα ἐπικαλουμένη Βασιλική, παρέβαλεν εἰς τὴν δεξιὰν κλίμακα ὅπως παραλάβῃ Αὐτούς.

Ἦν τότε 1 μ. μ.

Ἄπαντες ἤμεθα ἐπὶ τοῦ κατὰστροφματος ἐξαιρουμένων τῶν ἐν ταῖς λέμβοις κωπηλατῶν καὶ τῶν ἐπιστατῶν καὶ γεμιστῶν τῶν τηλεβόλων, οἵτινες ἦσαν κάτω ἐν τῷ πυροβολείῳ ἐγκαίρως μετὰ τῶν οἰκείων ἀξιωματικῶν καὶ δοκίμων, ὅπως ἐνεργήσωσι τὸν νενομισμένον χαιρετισμὸν ἐξ 21 βολῶν.

Ἄκρα σιωπὴ ἐγένετο ἅμα ἀνέβησαν εἰς τὸ κατὰστροφμα αἱ Α. Α. Μ. Μ. ἔτοιμοι ν' ἀναχωρήσωσιν.

Ἡ Βασίλισσα πρώτη ἐθεάθη ἐνδεδυμένη ἀπλῶς ὁδοιπορικὴν στολὴν καὶ κρατοῦσα ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν τὸ ἐχειρίδιόν της. Οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ πλοίου πάντες ἐν στολῇ πρώτοι ἐφίλησαν τὴν χεῖρά της. Τινὲς μάλιστα ἔκλαιον.

Ἀπεχαιρέτησε διὰ νεύματος, χωρὶς νὰ προσφέρῃ λέξιν καὶ ἐπειδομένη ἐπ' ἐμοῦ κατῆλθε τὴν ἐξωτερικὴν κλίμακα καὶ ἐκάθισεν ἐν τῇ λέμβῳ.

Ὁ δὲ Βασιλεὺς, φορῶν τὴν ἐθνικὴν ἐνδυμασίαν προέβη κατόπιν ἔτεινεν εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν ἀξιωματικῶν τὴν δεξιὰν του, ἣν ἅπαντες αὐθρομήτως ἐφίλησαν.

(Οὐδὲν γινώσκω ἕτερον παράδειγμα τοιοῦτου χειροφίληματος ἐν Ἑλλάδι τοῦλάχιστον. Γράφω δὲ ταῦτα πρὸς γνῶσιν τῶν νομιζόντων καὶ γραψάντων, ὅτι ὁ Βασιλεὺς Ὅθων ἐφυγεν ἔνεκα ἀπειλητικῆς διαδηλώσεως τῶν ἀξιωματικῶν καὶ ναυτῶν τοῦ ἀτμοδρόμωνος. Πρὸς ἀνάρεσιν τῶν διαδοθέντων τότε ψευδῶν καταχωρίζω κατωτέρω καὶ

ἄλλας πολλὰς τοιαύτας λεπτομερείας, τὰς ὑποίας ἤθελον ἄλλως παραλείψῃ ὡς περιττὰς καὶ ἀσήμους).

Καὶ ἀποχαιρετήσας ἐν κύκλῳ διὰ στρατιωτικοῦ σχήματος πρὶν ἢ κατέλθῃ εἰς τὴν λέμβον, εἶπε γεγωνυῖα τῇ φωνῇ τὰς ἀπλὰς ταύτας λέξεις :

— «Εὐχρημαὶ νὰ εὐτυχῇσῃ ἡ Ἑλλάς !»

Μεθ' ὃ κατέβη βραδέως τὴν ἐξωτερικὴν κλίμακα κρατῶν ἐπὶ τῶν ὀρθογώνων τὸ ἄκρον τῆς φουστανέλλας του . . .

Ἐπὶ τῆς πρύμνης τῆς βασιλικῆς λέμβου παρ' αὐτὸν τὸν οἶακα, ἐστάθην ἐγὼ συμφώνως τῷ ναυτικῷ κανονισμῷ τῷ παραγγέλλοντι νὰ αἰκνίζῃ ὁ κυβερνήτης αὐτὸς ὅταν συνοδεύῃ τὸν Βασιλέα.

Εἶχον δὲ ἀφήσει συμμόρφους διαταγὰς εἰς τὸν ὑπαρχόν μου καὶ εἰς τὸν ἐπὶ τῆς φυλακῆς ἀξιωματικόν, ὡς μέλλων νὰ ἐπανέλθω ἐνδον, ἅμα προπέμψω τὰς Α. Α. Μ. Μ. εἰς τὸ ἀγγλικὸν πλοῖον. Μόνος ὁ Βασιλεὺς ἐγίνωσκε τὸ ἐναντίον τὸ προσυμφωνηθὲν μεταξὺ μας.

Ἡ λέμβος τότε διηυθύνθη μεγαλοπρεπῶς βραδυποροῦσα καὶ κύκλον μέγαν ἐκτρέχουσα ἐξεπίτηδες, ὅπως ἐν τῷ διαστήματι, βραχεῖ ὄντι, προφθάσωσιν ἀμφότερα τὰ πλοῖα νὰ ἐκτελέσωσι τὸν διὰ πυροβόλων χαιρετισμόν, ἐνῷ ἐκ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸ ἄλλο διεπλέομεν. Ὁ δὲ χαιρετισμὸς οὗτος ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀτμοδρόμωνος ἐξετέλεσθη ἔνευ τοῦ ἐλαχίστου δισταγμοῦ καὶ μετὰ πάσης ἀκριβείας ἐν εὐσεβάσῳ δὲ σιωπῇ. (Τὸ πλήρωμα τῆς α' Ἀμαλίας) ὅμως δὲν ἦτο παρατεταγμένο ἐπὶ τῶν κεραίων ὡς τὸ τοῦ ἀγγλικοῦ καὶ ἐπομένως δὲν ἐφώναζε «Ζήτω» κατὰ τὴν ἀνχώρησιν τοῦ Βασιλέως, ἀλλ' ἡ ἑλλειψὶς ἀποδοτέα εἰς συγγνωστὴν τινα ἐν τοιούτοις καιροῖς εὐχρησιν, καθότι, ὡς προείπομεν, πάμπολλοι νῆυται τότε ἀπνησχοῦντο εἰς τὴν μεταβίβασιν τῶν πολυαριθμῶν ὑπηρετῶν καὶ τῶν βασιλικῶν πραγμάτων εἰς τὴν «Σκύλλαν» καὶ α' Ἐλαφον» δὲν εἶχον δὲ προνοήσει νὰ συμπληρώσωμεν τὰς τάξεις τῶν παραταχθησομένων εἰς τὰς κεραίας ἀνδρῶν.

Οὐχ ἥττον ὅμως τὸ μὲν κέλευμα «Ἄνω ! ἐδόθη ἐγκαίρως, οἱ δὲ

ναῦται οἱ συνήθως ὠρισμένοι εἰς τὰς κεραίαις, πανταχόθεν εἰς τοὺς ἐπιτόνους ἀνεπήδησαν πρόθυμοι, ἀλλὰ φανέντων τότε πολλαχοῦ τῶν κενῶν, ἐγὼ δὲ αὐτὸς ἐκ τῆς λέμβου ὅπου ἤμην ἤδη παρήγγειλα νὰ καταβῶσιν ἐν τάχει, ὅπως καλυφθῇ εὐτως ἡ ἀταξία. Οὕτως ἐξηγεῖται τοι ἀπλούστατόν τι γεγονός ὑπ' ἄλλων ἐσφαλμένως ἢ κακοβούλως ἐρμηνευθέν.

Πρὸς τούτοις εἶπον, ὅτι ἅμα τῇ ἀναχωρήσει τοῦ Βασιλέως, ἡ Β. σημαία καθελκυσθεῖσα ὡς εἰκὸς ἐκ τοῦ ἱστοῦ, κατεπατήθη ἐπὶ τοῦ καταστρώματος· ψευδέστατον καὶ τοῦτο ! ἡ γὰρ Βασιλικὴ σημαία καταβιβασθεῖσα ὡς εἰκὸς ἐκ τοῦ ἱστοῦ τοῦ πλοίου καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Βασιλεὺς κατέβαινεν εἰς τὴν λέμβον, ὑψώθη εὐθὺς ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ τῆς λέμβου αὐτῆς, συμφώνως τῷ κανονισμῷ, καὶ μᾶλλον συνώδευσεν οὕτω κυματίζουσα ὑπεράνω ἡμῶν μέχρι τοῦ Ἀγγλικοῦ πλοίου, ὅπου τὴν ἐκράτησαν μάλιστα οἱ Ἀγγλοὶ μὴ ἔχοντες τοιαύτην, ὥστε μεθ' ἡμῶν ἦλθε καὶ εἰς Βενετιάν, χρησιμεύσασα τὸ τελευταῖον κατὰ τὴν ἐκεῖ ἀπόβασιν τῶν βασιλέων).

Τὰς Α. Α. Μ. Μ. ὑπεδέχθησαν οἱ Ἀγγλοὶ μεθ' ὅλων τῶν βασιλικῶν τιμῶν. Ὁ πρέσβυς κ. Σκαρλετ ἦν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἐν στολῇ ὡς καὶ οἱ γραμματεῖς του· ἡ δὲ θυγάτηρ τοῦ πρέσβεως νεᾶνις 18ετῆς παρίστατο τῇ ὅψει μελανοφοροῦσα ὡς ἐν μεγάλῳ πένθει.

Μετ' ὀλίγον ἡ Πρεσβεία τοὺς Βασιλεῖς ἀποχαιρετίσασα εἰς Ἀθήνας ἀπῆλθεν. (Ἐνταῦθα λεκτέον περὶ τινος συγχρόνου περιστατικοῦ μόνον δὲ πρὸς ἐξάλειψιν ἐνδεχομένης ἀμφιβολίας.

Ὁ ἀνθυποπλοίαρχος τοῦ Ἀτμοδρόμωνος Κοταρᾶς ὅστις συνώδευσε μετ' ἐμοῦ τοὺς Βασιλεῖς μέχρι τῆς «Σκύλλας» ὡς φύλαξ τῆς λέμβου καὶ τῆς ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ Β. σημαίας, πιστεύσας ὡς ἄλλοι πάντες ὅτι ἐμελέτων ἀληθῶς νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὸν Ἀτμοδρόμονα καὶ φοβούμενος φαίνεται τὰς συνεπειὰς τῆς τοιαύτης ἀπερισκεψίας, ἀνεχώρησεν εὐθὺς μετὰ τῆς λέμβου μὴ προσμείνας με. Ἀναχωρῶν δὲ εἶπε τῷ λοχαγῷ καὶ δι' ἀγγελεῖ κ. Καραϊσκάκη ὅτι ἔσχατος ἐκ τῆς λέμβου ἀνέβαινεν εἰς τὸ Ἀγγλικὸν πλοῖον κατόπιν τῶν Βασι-

λέων καὶ τῶν ἄλλων ὑπασπιστῶν καὶ διαγγελέων νὰ μετὰ-
 πείσῃ ὡς τὰ μέγιστα κινδυνεύοντα. Καίπερ περιττῆς οὐσίας τῆς
 συμβουλῆς ἦν καὶ πολὺ ἀργότερον ἔλαβον, οὐχ ἥττον εὐγνωμονῶ
 πρὸς τὸν ἀξιωματικὸν τοῦτον ὅστις ἐν τούτοις ἦν ἐκ τῶν τριῶν
 ὑπόπτων).

Ἄμα ἐπὶ τῆς «Σκύλλης» ἀναβάς ἔγραψα καὶ ἔστειλα εἰς τὴν
 «Ἀμαλίαν» τὴν ἐξῆς ἐπίσημον διαταγὴν.

«Πρὸς τὸν ὑπαρχον τοῦ Β. ἀτμοδρόμωνος «Ἀμαλίας».

— Κατὰ διαταγὴν τοῦ Βασιλέως μένω μετ' Αὐτοῦ. Ἐπομένως
 ἀναλάβετε τὴν κυβέρνησιν τοῦ ἀτμοδρόμωνος καὶ καταπλεύσατε εἰς
 Πειραιᾶ, ὅθεν θέλετε ζητήσῃ ἀμέσως τὰς διαταγὰς τῆς προσωρινῆς
 Κυβερνήσεως.

Ἐν ὄρμῃ Σαλαμῖνος, 12 86ρίου 1862.

Ὁ κυβερνήτης

Α. ΠΑΛΑΣΚΑΣ

Τὸ ἔγγραφόν μου τοῦτο ἐκόμισε καὶ ἐπέδωκεν εἰς ἀξιωματικὸς
 Ἀγγλος ἐν στολῇ καὶ διὰ λέμβου ἀγγλικῆς. Τὰ πάντα ἡσύχαζον
 εἰσέτι ἔνδον τοῦ ἐλληνικοῦ ἀτμοδρόμωνος· ὅτε ἐλήρθη ἡ διαταγὴ
 ἀμέσως ἠνέφθησαν τὰ πυρὰ τῆς ἀτμομηχανῆς καὶ ἠτοιμάσθησαν εἰς
 ἀνάσπασιν τῶν ἀγκυρῶν· ἀλλὰ σκεφθέντες μὲν ὅτι ὁ μὲν καπνὸς
 μετὰ μίαν ὥραν θὰ ἡγείρετο, τὸ δὲ ἕτερον ἔργον ἀπῆται χρόνον
 ἱκανόν, ἔνεκα τοῦ βάθους 17 καὶ 19 ὀργυιῶν εἰς ὃ ἦσαν αἱ ἄγκυραι
 πεπονησμένα· ἔκριναν, νὰ στείλωσιν ἀμέσως εἰς Πειραιᾶ καὶ νὰ
 ζητήσωσι τὰς διαταγὰς τῆς νέας Κυβερνήσεως. Ἡ ἐπὶ τούτῳ στα-
 λείσα λέμβος ἦν αὐτὴ ἡ βασιλικὴ ἡ ἄρτι μετακομίσασα τοὺς Βασι-
 λείας καὶ ἡμᾶς ἀπαντὰς εἰς τὴν «Σκύλλαν», ἐξεκίνησε· δὲ ὑπὸ τὴν
 ὀδηγίαν ἐνὸς ἀξιωματικοῦ φέρουσα καὶ δύο οἰκογενείας, αἵτινες ἐκ
 πρωίας εἶχον ἔλθει ἔνδον ν' ἀποχαιρετήσωσι τινὰς τῆς βασιλικῆς
 συνοδείας. Ἦσαν δὲ αὗται ἡ οἰκογένεια Καρμπούνη καὶ ἡ κυρία
 Καίσαρος Ρώμα, ἥτις πολλοὺς ἀφόβως παρῆδε κινδύνους, ὅπως
 ἔλθῃ πρὸς τὸν σύζυγόν της τότε διαγγελέα τοῦ Βασιλέως.

Ἄμα εἰσέπλευσαν εἰς Πειραιᾶ, ἐκύκλωσαν τὴν λέμβον πᾶν-
πολλὰ πορθμεῖα γέμεντα ὀπλοφόρων, ἀπὸ δὲ τῆς κρηπίδος τοῦ Τε-
λωνείου ὅπου παρέβαλεν, ὁ μανιώδης ὄχλος ἠπείλησε τοὺς ναύτας
ἀρνηθέντας νὰ φωνάξωσι «κάτω ὁ τύραννος» καὶ μόλις ἀντιφωνή-
σαντας «Ζήτω τὸ Ἔθνος», ἐπὶ τῇ δεήσει τῶν περιφόβων ἐπιβατῶν
καὶ τῇ παρακλείσει τοῦ ἀξιωματικοῦ των τοῦ ὑποπλοιάρχου κ. Γ.
Κριεμάδη καὶ τούτου δὲ ὄντος ἐνός τῶν τριῶν ὑπόπτων.

Τὸ αὐθεντικὸν τοῦτο γεγονὸς ἀποδεικνύει καὶ αὖθις ὅτι τὸ ἐπα-
ναστατικὸν ρεῖμα ὑπερ ἐφουσίμεθα δὲν εἶχεν εἰσέτι· εἰσδύσει ἐπα-
σθητῶς εἰς τὸ πλήρωμα τοῦ ἀτμοδρόμωνος παρὰ τὴν γνώμην τινῶν
ἐφημερίδων, αἵτινες ἀδίκως ἀπέδωκαν εἰς τὴν ἔκφρασιν αὐτοῦ τὴν
φυγὴν τοῦ Βασιλέως.

ΚΓ'.

Ἡ ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ ΤΟΥ ΑΤΜΟΔΡΟΜΩΝΟΣ

Ἐν ...-οι αὗται σκηναὶ συνέβαινον πρὸ τοῦ Τελωνείου
Πειραιῶς καὶ αἱ ἀποθιρασθεῖσαι εἰς τὴν ξηρὰν οἰκογένειαι ἐσώζοντο
τῇ ἐπεμβάσει τοῦ Κριεμάδη καὶ ἄλλων τινῶν φρονίμων πολιτῶν,
ἄλλαι ἐπαναστατικαὶ σκηναὶ ἐλάμβανον χώραν ὀλίγον πέραν τοῦ
μέρους ἐκεῖνου, ὅπου εὕρισκετο κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ ὑπουργὸς
τῶν Ναυτικῶν τοῦ ἐπαναστατικοῦ ὑπουργείου Δημ. Καλλιφρονᾶς.

Μὴ ἐπιτευχθείσης ἀπὸ τῆς προτεράιας τῆς καταλήψεως τοῦ
ἀτμοδρόμωνος ὅπως ἤλπιζαν οἱ ἐπαναστάται καὶ ὅπως προσεδόκα ἡ
ἐπαναστατικὴ Κυβέρνησις, ὁ ἐπὶ τούτῳ ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ

κατελθὼν ὑπουργὸς Δημ. Καλλιφρονᾶς, ἅμα τῇ μεθορμήσει τῆς «Ἀμαλίας» εἰς Σαλαμῖνα, τεθείσης ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγ-
γλικῆς καὶ Γαλλικῆς σημαίας, ἐπανῆλθε καὶ οὗτος περὶ τὸ μεσο-
νύκτιον ἄπρακτος εἰς τὰς Ἀθήνας, μετὰ πολλῶν ἐκ τῶν ἀνθρώπων
του, ἀνακοινώσας τὰ συμβάντα εἰς τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον.

Τὴν ἐπομένην ὁμως, λίαν πρωΐ, ἀκολουθούμενος πάλιν ὑπὸ πλεί-
στον ὀπλοφόρων, καὶ ὑπὸ τινων ἀξιωματικῶν τοῦ Ναυτικοῦ ἀπο-
δεχθέντων τὸ νέον καθεστῶς, κατῆλθε πάλιν εἰς Πειραιᾶ, ὅπῃθεν
διαρκῶς ζητῶν πληροφορίας, ἐμάνθανε τὰ ἐπὶ τοῦ ἀτμοδρόμου
ἐξελισσόμενα γεγονότα. Ἀμα δὲ ἔμαθε τέλος, ὅτι οἱ Βασιλεῖς ἐγ-
καταλείψαντες τὴν «Ἀμαλίαν», ἐπέβησαν τῆς «Σκύλλας», ἀνέκρα-
ξεν ἐνθουσιῶν :

— Δόξα Σοι ὁ Θεός.

Καὶ στρεφόμενος πρὸς τὸν Σαχτούρη :

— Κύριε Σαχτούρη, τοῦ εἶπε. Θὰ μὲ συνωδεύητε, ὅπως ἐν
ὀνόματι τοῦ Ἐθνους καταλάβωμεν τὸν ἀτμοδρόμονα.

Τὰ περὶ τὸν Καλλιφρονᾶ συνωδούμενα πλήθη, ἡλάλαξαν ἐκ
χαρᾶς, φωναὶ δὲ ἐνθουσιώδεις ἠκούσθησαν :

— Ζήτω τὸ Ἔθνος.

— Ζήτω ἡ ἐλευθερία.

Ἐν ᾧ ἄλλοι, ζωηρότεροι καὶ ἐνθουσιωδέστεροι, ἐπήδων εἰς τὰς
λέμβους κραυγάζοντες :

Στὴν «Ἀμαλίαν».

— Πάμε νὰ πάρωμε τὴν «Ἀμαλίαν».

— Ζήτω ἡ ἐλευθερία.

Τὸ νὰ μεταβῇ ὁμως ὅλον ἐκεῖνο τὸ πλῆθος, τὸ μεθυμένον ἐκ
χαρᾶς, διὰ λέμβων εἰς τόσῃ μακρὰν ἀπόστασιν, καὶ νὰ θαλασσο-
πλοήσῃ, ἦτο ἄκρως ριψοκίνδυνον καὶ ἀσύνητον διάβημα, τὸ ὅποιον
πάντως θὰ παρηκολουθεῖτο ὑπὸ δυστυχημάτων.

Τούτου ἕνεκεν, ὁ ἔχων τὸ γενικὸν πρόσταγμα κατὰ τὰς ὥρας
ἐκείνας Ὑπουργὸς Καλλιφρονᾶς, ἔκρινε καλλίτερον, ὅπως ἢ εἰς τὴν
«Ἀμαλίαν» μεταβάσας γείνη δι' ἑτέρου πολεμικοῦ πλοίου.

Ὡς τοιοῦτο δὲ ἐξελέγη ἡ «Ἀφρόεσσα», ἡ ὁποία, ὡς γνωστόν, εἶχεν ἀπὸ ὥρων εἰσπλεύσει εἰς Πείραια καὶ τεθῇ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς ἐπαναστατικῆς Κυβερνήσεως.

Μετὰ τὴν ληφθεῖσαν ταύτην ἀπόφασιν, ὁ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν Καλλιφρονᾶς, ὁ ἀντιπλοίαρχος Σαχτούρης, διορισθεὶς, ὡς γνωστόν, κυβερνήτης τῆς «Ἀμαλίας» εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Παλασκα, καὶ ὁ ἀνθυποπλοίαρχος Κριεζῆς ὑπασπιστὴς τοῦ Καλλιφρονᾶ, ἐπέβησαν λέμβου, ὅπως διαπεραιωθῶν εἰς τὴν «Ἀφρόεσσαν».

Ταῦτοχρόνως ὅμως, ὑπερσχίλιοι πολῖται Ἀθηναῖοι καὶ Πειραιεῖς, ὠπλισμένοι μὲ παντὸς εἶδους ὅπλα, σείοντες σημαίας ἐπαναστατικὰς, πυροβολοῦντες, ζητωκραυγαζόντες, κυριολεκτικῶς μαινόμενοι, εἰσέπληθον εἰς τὰς λέμβους, τὰς σταθμευούσας κατὰ μῆκος τῆς κρηπίδος.

Κωπηλατοῦντες δὲ μόναι τῶν, διότι πολλοὶ τῶν λεμβούχων δὲν εὕρισκοντο τὴν στιγμήν ἐκείνην εἰς τὰς λέμβους τῶν, ὥρμησαν ὅπισθεν τῆς λέμβου τῆς φερούσης τὸν ὑπουργὸν Καλλιφρονᾶν, προτιθέμενοι καὶ αὐτοὶ νὰ ἐπιβῶσι τῆς «Ἀφρόεσσης», καὶ πλεύσῃσι πρὸς κατὰληψιν τοῦ Ἀτμοδρόμωνος.

Ἡ «Ἀφρόεσσα», μικρᾶς χωρητικότητος πλοῖον, δὲ ἦτο βεβαίως δυνατόν νὰ περιλάβῃ ὅλον ἐκεῖνο τὸ πλῆθος, εἰς χιλίους καὶ πλέον συμποσούμενον. Τούτου ἔνεκεν οἱ ἐπὶ τῆς «Ἀφρόεσσης» βλέποντες τὸ πλοῖον τῶν περικυκλούμενον ὑπὸ τῶν καταφόρων λέμβων, καὶ πλήθη ἀκατάσχετα ἀναρριχώμενα ἀπὸ πάσης τοῦ πλοίου πλευρᾶς καὶ κατακλύζοντα τὸ κατὰστρωμα, τὰς γεφύρας, τοὺς ἱστούς, ἤρξαντο σημαίνοντες τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου καὶ κραυγαζόντες.

— Θὰ βουλιάξῃ τὸ καράβι.

— Θὰ πνιγοῦμε.

— Δὲν χωράει ἄλλους.

Τοιοτοτρόπως, κατωρθώθη νὰ ἐμποδισθῇ ἡ περαιτέρω εἰσβολὴ καὶ ἄλλων ἐν τῷ πλοίῳ ἐπαναστατῶν. Ἀλλὰ καὶ οὕτως, οἱ εἰσεληθόντες ἤδη συνεποσοῦντο εἰς πεντακοσίους, τὸ βάρος τῶν ὀπλίων,

ΤΥΠΟΣ ΘΕΣΙΩΝΡΑ

Κατὰ τοὺς ἐπαναστατικὰς ἡμέρας τοῦ 1862.

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 88

δυτανάλογον διὰ τὴν μικρὰν τοῦ πλοίου χωρητικότητα, ἐξέθετε τότε εἰς τὸν κίνδυνον νὰ καταβυθισθῇ.

Διὰ παρακλήσεων τότε καὶ τοῦ πληρώματος, καὶ τοῦ εἰσακουσμένου ἀπὸ τὰ ἐπαναστατικὰ πλήθη ὑπουργοῦ Καλλιφρονᾶ, ἐζητήθη ἂ πεισθῶσι μερικοὶ τῶν ἐπιβάντων καὶ ἐγκαταλείψωσι τὸ πλοῖον, ὑπὸ τόσο δεινοῦ κινδύνου ἀπειλούμενον.

Ἄλλ' οἱ ἐπαναστάται δὲν ἐδέχθησαν ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὰς παραινέσεις τῶν ναυτῶν καὶ τοῦ ὑπουργοῦ.

Ἐμμένον εἰς τὰς θέσεις των καὶ ἀπήντων στερεοτύπως

— Δὲν φεύγουμε

— Ἄς πνιγούμε

— Θὰ πᾶμε ὅλοι στὴν «Ἀμαλία».

Πρὸ τῆς ἐπιμονῆς τούτης τῆς ἀνενδότου εὐρεθείς τότε ὁ Κηλφρονᾶς, καὶ μὴ θέλων νὰ ἐπιμείνῃ πλεονέτερον, ὡς φοβούμενος τὴν ἐκρηξὴν βιαιῶν σκηνῶν

— Ἐμπρὸς λοιπόν, ἀνέκραξεν, ἀποτεινόμενος εἰς τὸν κυβερνήτην τῆς «Ἀρρώσεως».

Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας οἱ ὅποιοι ἐνθουσιωδῶς ἔχουσιν ῥοκρότουν καὶ ἐκραύγαζον

— Ζήτω ὁ Καλλιφρονᾶς,

— Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φυλάξῃ εἰπε...

Ἐν τῷ μεταξύ ἡ «Ἀρρώσσσα» στένουσα ὑπὸ τὸ ὑπερβολικὸν ἐκεῖνο βάρος, κλίνουσα πότε ἐπὶ τῆς μίσης καὶ πότε ἐπὶ τῆς ἐτέρας αὐτῆς πλευρᾶς, ἀνέτπασε τὴν ἄγκυραν, καὶ ἠρέμα κατ' ἀρχαίαν ἔπειτα ὀλοταχῶς πλέυσσα, ἔβαινε πρὸς τὴν «Ἀμαλίαν» φέρουσα ἐπ' αὐτῆς πεντακοσίους ἐπαναστάτας ὅλων τῶν ἡλικιῶν, ὅλων τῶν κοινωνικῶν τάξεων, πάσης μορφώσεως καὶ παντὸς ἐπαγγέλματος ἀνθρώπου...

Κατὰ τὰς ἀφηγήσεις αὐτόπτου, ἀναμνηστικομένου μετὰ τρόμου τὰς ἀγρίας στιγμὰς τῆς μέθης ἐπὶ πλήθους θριαμβεύοντες, ἡ «Ἀρρώσσσα» παρουσίᾳ, ἢν θέναν πλωτοῦ ἀνθρωπολογικοῦ μουσείου. Οἶανδῆποτε μορφὴν καὶ ἂν ἐρχνταξέτο τις, θὰ τὴν συνήντα τὴν

στιγμὴν ἐκείνην ἐπὶ τῆς «Ἀφροέσσης». Φουστανελλοφόρους καὶ ναύτας τῶν ἐμπορικῶν πλοίων. Στρατιώτας φοροῦντας εἰς ἔνδειξιν ἐνθουσιασμοῦ φέσια, καὶ πολίτας φέροντας στρατιωτικὰ πηλήκια. Τοὺς ἰδιορρῦθμοὺς τύπους τῶν θεσιθηρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, μὲ τὸν κλασικὸν «μποξάν» ἐπὶ τῆς ράχews τῶν. Τοὺς γενειοφόρους φοιτητὰς τῶν χρόνων ἐκείνων, ἄνδρας ὥριμους πλέον. Τὸν ἐργάτην καὶ τὸν ἀχοφόρον. Τὴν κομψεύμενον νεανίαν καὶ τὸν σοβαρὸν πατριώτην. Νέους καὶ γέροντας καὶ παιδία ἀκόμη, τὰ ὅποια διαφυγόντα τὴν πατρικὴν ἐπιτήρησιν, εὐρέθησαν αἴτης ἐπὶ τῆς «Ἀφροέσσης», διὰ τὴν εὐρεθῶν βραδύτερον ἐπὶ τῆς «Ἀγκλίας» καὶ ἀπὸ τῶν κερσιῶν αὐτῆς, τὴν μυκτηρίσωσιν ἀσυνειδήτως τοὺς ἐκδιωχθέντας Βασιλεῖς καὶ τὴν ψαλλῶσι μετὰ τῶν μεγάλων τὸ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἐπελθόντων γεγονότων, μεταπειθὲν ἄσμα

«Πᾶσι, πασι ἡ ξένη ἀκρίδα

«Πᾶσι, πᾶσι, ὁ κυρτὸς Βρυαρὸς...»

Εὐρίσκοντο δὲ καὶ γυναῖκες ἀκόμη ἐπὶ τῆς «Ἀφροέσσης», γυναῖκες ἐπαναστατήσασαι ὅχι κατὰ τοῦ πολιτικοῦ καθεστώτος, ἀλλὰ κατὰ τοῦ κοινωνικοῦ τοιοῦτου, κατὰ τῆς οἰκογενείας, κατὰ τῶν ἀγῶν Ἑλληνικῶν ἐθίμων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τὰ ὅποια ᾔθελον τὴν γυναῖκα ἐντὸς τοῦ οἴκου μένουσαν, ἀρχηγὸν τῆς οἰκίας, οἰκοδόσποιαν μόνον, καὶ μόνον μητέρα τῶν παιδιῶν τῆς.

Μία ἐκ τῶν γυναικῶν αὐτῶν, εἶχε κατορθώσει ν' ἀναρχηθῇ ἐπὶ τῆς σχεϊνίνης κλίμακος ἐνὸς τῶν ἱστών τοῦ πλοίου. Καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ἐκείνης, κραδάλινυσσά πελωρίαν πάλαν, ἄγνωστον πῶς εὐρεθεῖσαν εἰς τὰς χεῖράς τῆς, ἐκραύγαζεν ὡς δαιμονισμένη :

— Θάνατος εἰς τὸν τύραννον. Μὴ τὸν ἀφίνετε νὰ φύγῃ. Θάνατος.

— Πᾶσι τὸ πουλὶ κυρὰ μου, τῆς εἶπε κάποιος, δεικνύων πρὸς αὐτὴν τὴν εἰς μακρὰν εἰσέτι ἀπόστασιν εὐρισκόμενὴν «Σύλλαν»

ἐπὶ τῆς ὁποίας ἤδη εἶχον ἐπιβιβασθῇ οἱ Βασιλεῖς τῆς Ἑλλάδος.
Πάει τὸ πουλί. Πέταξε μέσα σὲ Ἀγγλικὸ κλουβί.

— Οὐ νὰ μευ χαθῇτε δειλοί, ἀπήντησεν ἡ μαινάς. Οὐ νὰ μευ
χαθῇτε πεῦ φοβώσαστε τοὺς Ἀγγλους...

Τέλος περὶ τὴν 3 μ.μ. ὥραν τῆς 12 Ὀκτωβρίου, ἡ «Ἀφρὲσσας»
ἐπλησίασε τὴν «Ἀμαλίαν» καὶ ἔστη παρὰ τὴν δεξιὰν πλευρὰν
αὐτῆς, ὅπου καὶ προσεδέθη.

Καὶ εὐθὺς οἱ ἐπιβαίνοντες τῆς «Ἀφρὲσσας» ἐπανασταταί
ὠθεῦντες καὶ ὠθούμενοι, ἀλαλαζόντες, φρενητιῶντες, κινδυνεύοντες
ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ καταπέσωσιν εἰς τὴν θάλασσαν, ἐπήδησαν
ἐντὸς τοῦ ἀτμοδρόμωνος, τὸν ὁποῖον ἐν ὀνόματι τοῦ Ἔθνους εἶχε
καταλάβει πλέον ὁ Καλλιφρονᾶς, καὶ τοῦ ὁποίου τὴν Κυβέρνησιν
ἀνέλαβεν ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ Σαχτούρης.

Ὁ νέος κυβερνήτης διέταξε νὰ παρταχθῇ ὁλόκληρον τοῦ
ἀτμοδρόμωνος τὸ πλήρωμα, ὁ δὲ ὑπουργὸς Καλλιφρονᾶς, εἰς ἐπήκουον
αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐφησυχάζοντος, ἔνεκα τοῦ ἐπιβλητικοῦ τῆς στιγμῆς
ἐκείνης, πλήθους τῶν ἐπαναστατῶν, ἀνέγνωσε τὸ ψήφισμα τῆς καθαι-
ρέσεως τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς συγκροτήσεως τῆς προσωρινῆς Κυβερ-
νήσεως, καθὼς καὶ τὸ θέσπισμα τοῦ διορισμοῦ τοῦ νέου Κυβερνήτου
τῆς «Ἀμαλίας» Σαχτούρη.

Ἡ πρυμνησία σημαία τῶν ἐλληνικῶν πολεμικῶν πλοίων, ἔφερε
τότε ἑξωγραφισμένα τὰ βασιλικά ἐθνόσημα, ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ λευ-
κοῦ σταυροῦ.

Ὁ Καλλιφρονᾶς δὲ διέταξε ν' ἀφαιρεθῶσιν ἐν τάχει τὰ οἰκό-
σημα ταῦτα. Καὶ τούτου γενεσμένου, ἀνευ οἰκοσήμεων πλέον, ἀπήρθη
ἡ μεγίστη τοῦ πλοίου σημαία ὑπεράνω τοῦ καπνοῦ εἴκοσι καὶ ἐνός
πυροβολισμῶν ριφθεῖσάν ἀπὸ τῶν τηλεβόλων τοῦ ἀτμοδρόμωνος, πρὸς
χαιρετισμὸν τοῦ εὐφροσύνου ἐκείνου γεγονότος...

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ ἀτμοδρόμων σημαιστόλιστος δῖως, καὶ
μετεώρους ἔχων τὰς ἀγκύρας του, ἐκινήθη ὑπὸ τὰς φρενητιώδεις
ζητωκραυγὰς τῶν ἐπιβατῶν του.

Ἀλλὰ δὲν ἔπλευσε κατ' εὐθείαν εἰς Πειραιᾶ.

Διαταγῇ ἀγνωστον τίνος, διότι δὲν θέλωμεν νὰ ἐπιρρίψωμεν εἰς εὐδὲνα τὴν εὐθύνην τοῦ Ὀλιβεροῦ τούτου ἐπεισοδίου, τοῦ κατενεγκόντος τὸ τελευταῖον τραῦμα κατὰ τῆς ψυχῆς τῶν δύο ἀτυχῶν Βασιλείων, ἐλοξοδρόμησε καὶ ἐβόησε πρὸς τὴν «Σκύλλαν», ἐπὶ τῆς ὁποίας εὐρίσκοντο, ἰστάμενοι εἰς τὸ κατὰστροφμα οἱ Βασιλεῖς.

Ὁ Ἀγγλος πλοίαρχος, ἐννοήσας τότε, τὰς σκληρὰς προθέσεις τῶν ἐπαναστατῶν, ἔσπευσε πρὸς τὸν Ὅθωνα.

— Δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ Μεγαλειότατε. Δὲν βλέπετε ;

— Τί, ἠρώτησεν ὁ Ὅθων.

— Ὅτι ἔρχονται πρὸς ἡμᾶς.

Καὶ ἐδείκνυε τὴν «Ἀμυλίαν» πλησιαζούσαν ἤδη.

— Φεβεῖσθε ; ἠρώτησεν ὁ Ὅθων.

— Δι' Ὑμᾶς, Μεγαλειότατε.

— Δὲν ἔχουν λόγους πλέον νὰ μὲ φονεύσουν, ἀπήντησε πικρῶς βασιλεῶν ὁ Ὅθων.

— ὦ, Μεγαλειότατε. Ἀλλὰ τίς ὅα ἐμποδίσῃ τὰ μαινόμενα ἐκείνα πλήθη νὰ σῶς ὑβρίσουν.

Ὁ Ὅθων συνεβουλεύθη διὰ τοῦ βλέμματος τὴν Ἀμυλίαν καὶ ἔπειτα ἀναστενάζων ἀπὸ βάρους ψυχῆς, καὶ μόλις συγκρατῶν τὰ δάκρυά του :

— Ἔστω, εἶπεν ᾧς πῶμεν μέχρι τρυγὸς τὸ ποτήριον.

Καὶ λαμβάνων ἀπὸ τοῦ βραχίονος τὴν ὥχραν καὶ συγκεκινημένην Βασιλισσάν.

— Ἐλα Ἀμυλία, ἐτραύλισεν... ᾧς κρυφθώμεν...

Καὶ κατήλθον εἰς τὸν δι' αὐτοὺς προσωρισμένον θάλαμον ἀπὸ τῆς θυρίδος τῆς ὁποίας περηκολούθησαν τὸ λυπηρὸν δι' αὐτοὺς θέαμα.

Ἡ «Ἀμυλία» πλεύσασα ἡμιταχῶς πρὸς τὴν «Σκύλλαν», διέγραψε μέγαν τινα περὶ αὐτὴν κύκλον, καὶ ἔπειτα ἐπλευσε πρὸς τὸν Πειριαιά...

Ἀλλὰ τόσον ἡ στιγμὴ ἐκείνη ὑπῆρξε τραγικὴ, καὶ τόσον αἰσθητὴ ἐγένετο ἡ ἀγρία τραγικότης τῆς, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ ἐπανα-

στάται, οἱ πρὸ μικροῦ ἀλαλάζοντες, οἱ κραυγάζοντες καὶ ὑβρίζοντες καὶ ἀπειλοῦντες, ἐτήρησαν εὐλαβῆ σιγὴν, καθ' ἣν στιγμὴν τὸ ὑστατον διήρχοντο πρὸ τῶν Βασιλέων των...

Ἦρχιζεν ἄρα γε ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἡ μετάνοια, ἡ ἐπαναστάται ἐφάνησαν εὐλαβεῖς πρὸς δύο δυστυχεῖς, κατὰ τὸν ἄγριον τρόπον ἐκδιωχέντας τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν ἡγάπησαν ὡς ἄλλην πατρίδα των ;

Τίς εἶδε...

ΚΔ'.

Ἡ ΑΝΑΧΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΕΞΟΡΙΣΤΩΝ

Τὰ μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ ἀτμοδρόμωνος, τὴν ἀναχώρησιν, καὶ τὸ μέχρι Μονάχου ταξίδιον τῶν ἐξορίστων Βασιλέων, ὁ παρακολυθήτας αὐτοὺς Παλάσκας, περιγράφει ὡς ἑξῆς εἰς τ' ἀπομνημονεύματά του :

Αἱ ὀλίγοι ὥραι, ὥς ἔμειναν τὰ δύο πλοῖα ἐν Σαλαμῖνι μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀτμοδρόμωνος ἐδαπανήθησαν εἰς προετοιμασίαν τοῦ μέλλοντος αὐτῶν πλεῦ. Ἡ α' Ἐλαφος» καθ' ἡ ἐλάσσων τῆς «Σκύλλης» καὶ βραδυτέρα ἐδέχθη οὐ μικρὸν μέρος τῶν φορτίων καὶ τοὺς πολλοὺς ὑπηρέτας ἐνῷ αἱ Α. Μ. καὶ ἡ συνδεῖα Των ἔμειναν ἐν τῇ Ἀγγλικῇ πλοίᾳ, μέλλοντι ὅμως νὰ ρυμουλκήσῃ τὸ Γαλλικὸν ἐκ τοῦ ὁποίου συνέφερε νὰ μὴ χωρισθῇ.

Ὁ συνταγματάρχης Βαλτινὲς ἐκ Καλαμῶν ἀποσταλεῖς ἐπὶ τῆς «Παράλου» εἰς Ἀκαρνανίαν μᾶς ἐπανήλθε τότε εἰς Σαλαμῖνα ὅλως ἀνελπίστως. Ἦδη ὁ Βασιλεὺς ἀνησύχει ὑπὲρ τοῦ πιστοῦ ὑποπιστοῦ ὡς εὐρόντος βέβαια τὸν ἐκεῖ τόπον ἐπαναστατον. Καὶ ἄλλοι

ὥς ἐκινδύνευσέ πως· ἀλλ' εὐτυχῶς ἐσώθη τῇ πιστῇ συνδρεμῇ τοῦ κυβερνήτου Ἀντ. Σεβίδου· ἐπιστρέψαντες δὲ εἰς Καλόμας καὶ Λιμένιον εἰς ἀναζήτησιν τῆς «Ἀμαλίας» ἀφίκοντο τέλος ἔξωθεν τοῦ Πειραιῶς ὅπου ἔμαθον ἐκ στόματος τῶν ἐπαναστατῶν τὰ πρόσφατα ἐν Σαλαμῖνι συμβάντα.

Ὁ κυβερνήτης Ἀντώνιος Ρεβίθης ἐμμένοντας πιστὸς εἰς τὸ καθήκον του καὶ καταφρονήσας τὰς ἀπειλὰς ἀνδρῶν τότε ἤδη θριαμβευόντων, ἦλθεν ἀδιστακτικῶς εἰς Σαλαμῖνα καὶ ἐπέδωκε τὸν ὑπασπιστὴν εἰς τὸν Βασιλέα μεθ' ὃ εὐθὺς ἀπῆλθεν εἰς Πειραιᾶ. (Τὸ Βασιλικὸν Ναυτικὸν οὐδὲν μετέσχε τῆς ἐκθρενισάσης τὴν Ὀθωνα συνωμοσίας· οὔτε κανὲν πολεμικὸν πλοῖον σταθμεῦον ὅπουδῆποτε τοῦ Κράτους συνήργησεν ἐπὶ τούτῳ μετὰ τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς. Ἐξ ἐναντίας δὲ ἤρχθησαν ἀπανταχοῦ καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐνίστε τὰ μὲν ν' ἀναγνωρίσωσι τὴν ἐπανάστασιν τὰ δὲ καὶ τοὺς ἐνδον φυλακισμένους πολιτικοὺς καταδικαίους νὰ ἐλευθερώσωσι. Περαιτέρω πάλιν θ' ἀναφέρωμεν ἄλλο τι δεῖγμα τῆς εὐσυχίας τοῦ Ναυτικοῦ γνωθὲν κατὰ τὴν ἐν Κερκύρᾳ προσόρμισίν μας.

Σπάνει δέ τινες ἀτρεμεῖς ἐξαιρέσεις δὲν ἀναιροῦσι τὴν ἀνκντρηρῆτον ταύτην ἀλήθειαν).

Ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς «Σκύλλας», ἐν Σαλαμῖνι ὁρμούσης, ἐξέδωκεν ὁ Βασιλεὺς τὴν παρὰ πόδας προκήρυξιν ἣτις ὅμως ἐδημοσιεύθη μόνον ἐν Κερκύρᾳ τρεῖς ἡμέρας ὕστερον.

ΕΛΛΗΝΕΣ!

Πεπεισμένος, ὅτι μετὰ τὰ τελευταῖα συμβάντα, ἅτινα ἔλαβον χώραν εἰς διάφορα μέρη τοῦ Βασιλείου, καὶ ἰδίως εἰς τὴν πρωτεύουσιν, ἡ περαιτέρω ἐν Ἑλλάδι διαμονή μου κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἡδύνετο νὰ φέρῃ τοὺς κατοίκους αὐτῆς εἰς ταραχὰς αἵματηρὰς καὶ δυσκόλους νὰ καταβληθῶσιν, ἀπερρίσσεια ν' ἀναχωρήσω ἐκ τοῦ τόπου τούτου, τὸν ὁποῖον ἡγάπησα καὶ εἰσέτι ἀγαπῶ, καὶ πρὸς εὐημερίαν τοῦ

ὁποῦ ἀπὸ τριακονταετίας σχεδὸν οὔτε φροντίδων οὔτε κόπων ἐφείσθην. Ἀποφεύγων πᾶσαν ἐπίδειξιν εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν μόνον τ' ἀληθοῦς τῆς Ἑλλάδος συμφέροντα καὶ πάσαις δυνάμεισι προσεπείθησα καὶ προαγάγω τὴν ὕλικήν καὶ ἡθικὴν αὐτῆς ἀνάπτυξιν, ἐπιστήσας τὴν προσοχὴν μου εἰς τὴν ἀμερόληπτον τῆς δικαιοσύνης ἀπονομήν, ὅσας δὲ ἐπρόκειτο περὶ τῶν κατὰ τοῦ προσώπου μου πολιτικῶν ἐγκλημάτων, εἵδειξα πάντοτε μεγίστην ἐπιείκειαν καὶ λήθη τῶν πεπραγμένων. Ἐπιστρέφων εἰς τὴν γῆν τῆς γεννήσεώς μου, λυποῦμαι ἀναλογιζόμενος τὰς συμφορὰς ὑφ' ὧν ἐπαπειλεῖται ἡ προσφιλέτης μου Ἑλλάς ἐκ τῆς νέας πλοκῆς τῶν πραγμάτων, καὶ παρακαλῶ τὸν εὐσπλαγχνον Θεὸν καὶ ἀπονέμῃ πάντοτε τὴν χάριν τοῦ εἰς τὰς τύχας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐξεδύθη ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Σαλαμῖνος τὴν 12)24 Ὀκτωβρίου 1862.

Ο Ο Ω Ν

Ἡ «Σκύλλα» καὶ ἡ «Ἐλαφος» ἀπῆρχον ἐκ Σαλαμῖνος τῇ 6ῃ ἐσπέρας (12 Ὀκτωβρίου) καὶ ἀπέπλευσαν πρὸς νότον διαβᾶσαι ἀφανεῖς ἔμπροσθεν τοῦ Πειραιῶς, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔμεινε μόνον ἀλλοδαπὸν πολεμικὸν πλοῖον ἡ Γαλλικὴ Ναυαρχίς «Ζηνοβία» ἵνα ὑπερκασιῇ διὰ τῆς παρουσίας της, ὡς ἔλεγεν ὁ Ναύαρχος Τουσαρ. Ἄπαντα τὰ ξενικὰ ἄτομα τε καὶ συμφέροντα κατὰ τὰ ἀνὰ πλάγια ἀπὸ πάσης ἐπαναστάσεως ὄργισ. Τῇ ἐπαύριον ὅμως ἀγρυπνοῦντες ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς ἐκστρατείας ἐκστρατείας κατὰ τὴν Κερκύραν ὅπου ἐστάθμειεν ὁ Ἀγγλικὸς στόλος, ἡγκυροβόλησεν εἰς Πειραιᾶ.

Τὸ πλοῖον τοῦτο ἀπληγήσαμεν ἡμεῖς περὶ μεσημβρίαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὀλίγον ἔξωθεν τοῦ Μαλέα. Ὁ κυβερνήτης αὐτοῦ Hilliard (Χυλλιάρδ) προσηνέχθη προθύμως καὶ δέχθη τὰς Α. Α.

Μ. Μ. ἐπὶ τοῦ δικρότου ὅπου ἤθελον ἔχει οὐ μόνον πλείονα εὐρυχωρίαν καὶ εὐθεσίαν ἀλλὰ καὶ τὸ πλεονέκτημα ν' ἀφίχθωσιν εἰς Βενετίαν τοῦλάχιστον 24 ὥρας πρότερον. Ἦθελε δὲ συμπληράσθαι εὐκόλως τὰ τε σκευὴ πάντα καὶ τοὺς ἐκ τῆς α' Ἐλάφου ὥστε νὰ ἐπαλλάξῃ ἐκ μίας τὰ δύο ταῦτα πλεῖστα εὐτως ἐπιστρέφοντα εἰς Πειραιᾶ. Ὁ Βασιλεὺς ὁμως ἀπεποιήθη τὴν εὐγενῆ ταύτην πρότασιν πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἀπαιτουμένης κοπιώδους μετεμβάσεως ἐν πέλαι· μάλιστα. Ἐπεθύμει δὲ εὐτὼ νὰ φανῇ εὐγνώμων πρὸς τὸν κυβερνήτην τῆς «Σκύλλης» κ. Λάμπερτ, ὅστις περιποιεῖτο σφίδρα τὰς Α. Α. Μ. Μ. συνάμα δὲ καὶ νὰ μὴ ἀποχωρισθῇ τὴν ὁμοπλοοῦσαν Αὐτῷ Γαλλικὴν σημαίαν.

Ἡ «Σκύλλα» λοιπὸν καὶ ἡ α' Ἐλάφος ἐξηκολούθησαν ἐπὶ Βενετίαν βραδυπλοοῦσαι μὲν, ἀλλ' ὑπὸ θυμωστικῆς εὐδίας παραπεμπόμεναι. Καθ' ὅσον τὸν πενθήμερον τοῦτον διέπλουν ἡ θάλασσα ὑπὸ λιπαρῆς γαλήνης κατεχομένη εὐδένᾳ τῶν ἐπιβητῶν ἐνώχλησεν. Ὁ δὲ ἀνὴρ πῶποτε ὑπῆρξε δικηγέστερος τοσοῦτον ὅψι τοῦ ἐνικυτοῦ. Τῇ Κυριακῇ μάλιστα (14 Ὀκτωβρίου) ὀλίγον πρὸ τῆς ἡλίου ἀνατολῆς ὡς ἀπεμακρυνόμεθα τῆς Πελοποννησιακῆς ἀκτῆς (Ἡ Βασίλισσα ἀφ' ἐσπέρας εἶχεν ἐκρράξει τῷ Ἀγγλῷ πλοιάρχῳ τὴν ἐπιθυμίαν της, ὅπως διαπλεύσωσιν ἐκεῖθεν τῶν Ἰονίων νήσων, ἵνα θυμωσῇ πάλιν ἐφάπαξ τὴν δυτικὴν πελάγειν τῆς Ἑλλάδος· ἀλλ' ἐγὼ προῖδὼν τὴν ἐκ τῆς θείας ταύτης γενησομένην θλιβεράν συγκίνησιν, μετέπειτα τὸν πλοίαρχον, ὅπως ἐπιβάλη πρὸς τὸ πέλαιος πρὶν ἢ ἐξυπνήσουν οἱ Βασιλεῖς καὶ περιπλεύσωμεν τὴν Ζάκυνθον καὶ Κεφαλληνίαν ἐξωθεν, ὅπερ καὶ ἐγένετο) ἡ τοῦ αἵρος ἐξαισία διαφάνεια, ὡς ἀπὸ τινος κατοπτρισμοῦ βοηθουμένη ἐπέδειξεν εἰς τοὺς ἀτυχεῖς Βασιλεῖς, ἐγερθέντας ἤδη, καὶ διὰ δεικρῶν θεωμένους ἀπὸ τῆς γεφύρας ἅπαντα ἐκ μίης τὰ ὅρη τῆς παλαιήμου γῆς, ἐφ' ἧς ἐβασίλευσαν 30 ἔτη. Ἐξ διεκρίνοντο ἀπόψεις ὁρέων ἐπαλλήλως κειμένων ὡς σκιαγραφίαι λεπτόταται προεξέχουσαι τοῦ πέραν διαυγοῦς καὶ καταφωτιστοῦ ἤδη οὐρανοῦ. Ἐν πρώτοις αἱ νῆσοι Σαπινέτιζαι· αἱ πάλαι Οἰνῦσαι εἰς ἀπόστασιν 3 ἢ 4 μιλλίων, ὅπισθεν αὐτῶν τὸ

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχήν

φυλ. 86

Νεόκαστρον, ἡ ἀρχαία Πύλος μετὰ τοῦ κυανόχρου της ὄρους, ὅπου διατείνει πρὸς τὴν Μεθώνην καὶ Κερώνην, τρίτην σκιαγραφίαν ἐσχ^η μάτιζον τὰ κατάσκια τῆς Μεσσηνίας ὄρη, ὑπεράνω δέ, δηλαδὴ ὀπισθεν τούτων, τὰ τῆς Ἀρκαδίας καὶ δεξιῶθεν αἱ κορυφαὶ τοῦ Ταυγέτου, καὶ ἡ τραχεῖα ράχης τῆς Μάνης μέχρι τοῦ Ταινάρου καὶ Ματαπᾶ.

Ἐν ἀπώτερον τούτων, πρὸς ἀριστερὰ μὲν ἡ Ζάκυνθος ἀκροφανής, κατέναντι δὲ αἱ ἀκρόρειαι τῆς Ἰλιδος καὶ τῆς Ἀχαΐας καὶ τὸ τῆς Κυλλήνης ὄρος τὸ μετὰ τὸν Ταυγέτον ὑψηλότετον τῆς Πελοποννήσου· τέλος δὲ εἰς τὰ πέρατα τοῦ θαυμασίου τούτου καὶ ὡς ἀπιστεύτου ὀρίζοντος πρὸς βερρᾶν μὲν αἱ χιονοσκεπεῖς τῆς Αἰτωλίας κορυφαὶ κατὰ δὲ τὸ μέσον τῆς ἐσχάτης ταύτης ἀπέψευς εἰς 120 μιλίων ἢ 222 χιλιομέτρων εὐθυτενῇ ἀπόστασιν αἱ τρεῖς εὐδιάγνωστοι κορυφαὶ τοῦ Παρνασσού.

Ἐν Κερκύρᾳ ὅπου ἐμείναμεν ὀλίγας ὥρας τῆς ἐπιούσης πρωίας 14 Ὀκτωβρίου πρὸς ἀπαραίτητον ἐφοδιασμένον γαιανθράκων, ὃ ἐκεί ὀρμῶν ἀγγλικὸς στόλος ἀπείδωκεν εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ἰστού τῆς «Σκυλλῆς» βασιλικὴν σημαίναν τῆς Ἑλλάδος τὰς νενομισμένας διὰ πυροβόλων τιμὰς ἄλλ' ἤτο τότε πρᾶτ', ὥστε δὲν ἤλθον ἔνδον ἀπκσαι αἱ τῆς νήσου ἀρχαί. Ὁ μέγας ἀρμολογὴς ὅμως σὺρ Χ. Στόικερς ἦλθε καθὼς καὶ ὁ γενικός μας Πρόξενος κ. Βιτάλης καὶ παρευσιάζθησαν ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως (ἐν τούτοις προσωρμίζετο ἐν Πρεβίτζης ἐν ἀτμόπλοιον Αὐστριακὸν ἐφ' οὗ ἐπέβαινον ἀξιωματικοὶ τινες Ἑλλήνες (ὁ ὑπολ. τοῦ πεζικοῦ Ἀγ. Μπουγιούκας, ὁ στρατ. ἰατρός Ὀριγώνης καὶ ὁ καταλυματίας Βλαχόπουλος καὶ οἱ τρεῖς ἐκ τοῦ ἐπιτελείου τοῦ περιδεύοντος τότε εἰς ἐπιθεώρησιν ὑποστρατήγου Καρατζᾶ. Οὗτος δὲ περιτυχὼν ἐν Βενίτῃ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ προσβληθεὶς ὑπὸ τῶν ἀνταρτῶν ἐχωρίσθη βιαίως ἀπὸ τῆς συνοδείας του καὶ μόλις διέφυγε μεθ' ἐνὸς μόνου χωροφύλακος εἰς Ἀγρίνιον) ἐκ Βενίτσης φυγόντες εἴτινες ἤλθον ἅπαντες καὶ εἶδον τὸν Βασιλέα. Μετ' αὐτῶν ἦν καὶ ὁ τροφιδότης τῆς ναυλοχύσης ἐν τῇ Ἀμβρακικῇ κόλπῃ μικρᾶς ἱμερίας «Ναυπλίας». Ἐκεῖθεν τέλεος ὁ Ἑλ-

λην πρόξενος τοὺς ἀπέστειλεν ἅπαντας εἰς Κέρκυραν διὰ τοῦ Αὐστριακοῦ ἐπὶ τὸ ἀσφαλίστερον.

Αἱ Α.Α. Μ.Μ. συνεκινήθησαν μαθόντες τὸ τοιοῦτον παράδειγμα εὐορκίας καὶ ἀνδρείας ἐπαινέσασαι σφόδρα τὸν νέον τρικοῦτον. Ἐρωτηθέντες δὲ τοῦτου τί ἐπεθύμει πρὸς ἀνταμειβήν, ὑποσχέθη ὁ Βασιλεὺς νὰ τὸν ἐκπαιδεύσῃ εἰς τὰ ναυτικά ὅπως ἀξιωθῇ ποτε νὰ ταχθῇ εἰς τοὺς μαχίμους ἀξιωματικούς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ναυτικοῦ.

(Ἡ ὑπόσχεσις αὕτη ἐφ' ὅσον ἀπὸ τοῦ Βασιλέως ἐξηρτάτο ἐξεπληρώθη καὶ ὁ νέος Ἀντώνιος Βάος ἐπὶ τριετίαν ἐσπούδασε τὰ Ναυτικά ἐν Τεργέστη· ἀλλ' ἀντὶ νὰ προαχθῇ δόκιμος τοῦ Β. Ναυτικοῦ ἦτοι βαθμολογηθῇ, ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας ἴδρωσεν—ὡς κοινῶς λέγεται—νὰ διορισθῇ πάλιν εἰς τὴν εὐτελεστάτην τάξιν τῶν ὑπολογιστῶν ὅπου εἰσέτι διατελεῖ ἐφ' ὀλόκληρον εἰκοσαετίαν). Εἰς τοὺς ναύτας ἐδόθησαν χρήματα ὅπως οἰκονομηθῶσιν ἄχρι τῆς ἐκινδύνου εἰς Ἑλλάδα ἐπιστροφῆς των.

Δύο ἡμέρας κατόπιν, τὴν 17ην, εἰσηρχόμεθα εἰς τὴν Βενετίαν ἐν τῇ μέσῃ τῶν πυροβολισμῶν τῶν ἐκεῖ Αὐστριακῶν φρουρίων καὶ πλοίων. Τῆς «Σκύλλης» τὸ κατὰστρομα ἔγεμεν ἀξιωματικῶν, ἡ δ' «Ἐλαφος» ἦν εἵχομεν ἀποχωρισθῇ ἐν Κερκύρα, ἀφίκετο μόνον τῇ ἐπαύριον πρωΐα. Τὴν ἐσπέραν ἐκείνην αἱ Α. Α. Μ. Μ. ἀπέβησαν ἐκ τοῦ πλοίου καὶ τότε ἡ Βασιλικὴ σημεῖα τῆς Ἑλλάδος ἡ ἔχουσα ἐν τῇ κέντρῳ τῆς κυανόλευκον ἀβακωτὸν τοῦ Βαυαρικοῦ οἰκοσμήμου ἐχαιρετίσθη τελευταῖον ἐπὶ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους.

Οἱ Βασιλεῖς μετέβησαν μεθ' ὅλης τῆς συνοδείας διὰ τοῦ σιδηροδρόμου εἰς Ρότζεν, ἐκεῖθεν ἐφ' ὁδοπορικῶν ἁμαξῶν διήλθον τῆς Τυρολίας μέχρις Ἰνσμπρούκ. Ἀναλαβόντες δὲ πάλιν τὸν σιδηροδρομὸν ἀφίκεντο τέλος εἰς Μόναχον τῆς Βυαρίας τὴν 20ὴν Ὀκτωβρίου 1862 ὁκτῶ ἡμέρας μετὰ τὸν ἐκ Σαλαμῖνος ἀπόπλου.

ΚΕ'.

Ο ΔΟΓΟΣ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΗ

Ἐν ταύτοις ἡ Προσωρινὴ Κυβέρνησις, ἐπιληφθεῖσα ἀπασῶν τῶν τοῦ Κράτους ἐξουσιῶν, ἤρξατο νὰ φροντίζη περὶ τῆς συγκλήσεως τῆς μελλούσης νὰ κανονίσῃ τὰ τοῦ βασιλείου Ἐθνικοσυμβουλίου, ἣτις μόλις συνεκλήθη τῇ 10 Δεκεμβρίου.

Τὰ δὲ ἐν ταῖς καλῶς ἡφαλισμένοις Ἀνακτόροις ἐναπομείναντα ἀντικείμενα, τὰ ἀνήκοντα εἰς τοὺς πρῶην Βασιλεῖς, ἤρξαντο νὰ ἀπασχολῶσι τὴν προσωρινὴν Κυβέρνησιν, ἐφ' ᾧ καὶ οἱ πληρεξούσιοι τοῦ Ὁθωνος ἅμα ἀναχωρησάντων τῶν ἐκπτώτων Βασιλέων, οἱ Πρέσβεις Αὐστρίας καὶ Βαυαρίας, δι' ἐγγράφου πληρεξουσιότητος τοῦ Ὁθωνος, ὑποστηριζόμενοι καὶ ὑπὸ τῶν τριῶν εὐεργετῶν Δυναμῶν, Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας, ἀπήτησαν παρὰ τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως τὴν κινητὴν περιουσίαν τοῦ Ὁθωνος τῆς Ἀμαλίας καὶ τῆς ἀκρολυθίας αὐτῶν.

Ἡ Κυβέρνησις συνκινήσασα, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς νὰ θέσωσι τὰς οἰκέας ἑκάστος σφραγίδας ἐπὶ τῶν θυρῶν τῶν δωματίων τῶν Ἀνακτόρων, ἐν οἷς ἦσαν κεκλεισμένα τὰ σκεύη καὶ λοιπὰ ἀντικείμενα, ὅπως παραλάβωσιν αὐτὰ βραδύτερον.

Ἐπειδὴ ὅμως οἱ δύο πρέσβεις Αὐστρίας καὶ Βαυαρίας ἐζήτησαν νὰ σφραγίσωσιν ἐπίσης καὶ τὰ ἀρχεῖα τοῦ ἰδιαιτέρου γραφείου τοῦ Ὁθωνος, ἡ Κυβέρνησις δὲν ἐπέτρεψε τὸ τοιοῦτον, διτχυρίζομένη, ὅτι μόνη ἡ ὅσον οὕτω συγκαλουμένη Ἐθνικοσυμβουλίς, ἦτο ἀρμοδίαν ν' ἀποφασίσῃ περὶ τούτου, ὡς καὶ ἐπραξε, διορίσασα ἐπιτροπὴν, ἣτις ἀναγνώσασα αὐτὰ καὶ ἰδούσα τὰ φιλοπάτριδα σχέδια τοῦ μεγάλου ἐκείνου Βασιλέως ἔχυτε δάκρυα πικρὰ μετανείας.

Ἐν μάλιστα μέλος τῆς ἐπιτροπῆς ὁ Γεώργιος Πετμεζᾶς εἰς τῶν ἐπαναστατῶν Ναυπλίου, λέγουσιν ὅτι ὑπὸ τοιαύτης θλίψεως κατελύθη, ὥστε ἀπεσύρθη πλέν τῆς πολιτικῆς ἀπεθανῶν εἰσαγγελεὺς, ἡ δὲ Ἐθνικὴ Συνέλευσις κατεδίκασε τὸ ἐπικλυθὲν ὑπουργεῖον τοῦ Αἵματος εἰς ὑπερρίαν καὶ στέρξιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων.

Ὡς ἐκ τούτου οἱ πρέσβεις διεμαρτυρήθησαν, ἀλλ' οἱ ἄλλοι τῶν τριῶν εὐεργετῶν Δυνάμεων πρεσβεύαται ἔμειναν οὐδέτεροι εὐδαμῶς παρεμβάντες.

Τοῦτ' αὐτὸ συνέβη καὶ ὡς πρὸς τὸ μουσεῖον τῶν Ἑλληνικῶν Ἀρχαιοτήτων, ὅπερ ὑπῆρχεν ἐν τοῖς Ἀνακτόροις.

Μόνον δὲ τοὺς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐν τῷ Ταχυδρομείῳ εὐρεθίντας φακέλλους τοῦ Ὁθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας παρέδωκεν, ὡς εἶχον, ἡ Κυβέρνησις τοῖς πληρεξουσίοις πρεσβευταῖς.

Οὕτω λοιπὸν τῶν κατὰ τὴν περιουσίαν τοῦ Ὁθωνος διατεθέντων, μετὰ μεσημβρίαν τῆς 14 Ὀκτωβρίου συνήλθεν ἐν τῇ Πλατεῖᾳ τοῦ Ὁθωνος, ἔκτοτε τῆς «Ὁμονοίας» ἀπεκλυθείσης, ὡς ὁμονοησάντων στρατοῦ καὶ λαοῦ, ὁ λαὸς τῆς Πρωτευούσης, καὶ ἐπὶ παρευσία τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως τῶν ὑπουργῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀρχῶν ἰψάλη πρὸς τὸν Ὑψίστον δοξολογία ὑπὲρ εὐδοξίας τοῦ ἔργου τῆς Ἐπαναστάσεως, ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐνδεδυμένων τὰς ἀρχιερατικὰς αὐτῶν στολὰς.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐν τῇ εὐαγγελικῇ αὐτῆς ἀρετῇ, προσέφερε τὰς δοξολογίας αὐτῆς ἀναμέλψασα :

«Δώμεν δόξας τῷ Ὑψίστῳ, ὅστις κηδόμενος τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδος, τοῦ ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος αγωνισαμένου, ἐξέτεινε τὴν δεξιὰν αὐτοῦ καὶ ἐνίσχυσεν αὐτὸν ἵνα ἐν μιᾷ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ κατορθώσῃ ἀναιματὶ τὸ μέγα καὶ ἐνδοξον ἔργον τῆς 10ης τοῦ ἐνεστώτος μηνός !

Μετὰ δὲ τὴν δοξολογίαν, ὁ πρόεδρος τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως Δημ. Γ. Βούλγαρης, ἀπήγγειλε, γεγωνυῖη τῇ φωνῇ, τὴν ἐπέμνην πρὸς τὸν λαὸν προσλαλιάν.

«Συμπολιταί !

Ἀποῦ ὑμνήσαμεν τὸν Ὑψιστον, ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ ὁποίου ἐξετελέσθη ἔθνικόν ἔργον, καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ ὁποίου θέλει ἐξασφαλισθῇ ἡ μέλλουσα εὐημερία τῆς Πατρίδος, εἶνε ἀνάγκη νὰ σὰς ἀπευθύνω ὀλίγας συντόμους λέξεις, πεποιοῦς εἰς τὸν ἀκραίην πατριωτισμὸν ὅστις ἐχαρακτήρισε καὶ χαρακτηρίζει τὸν Ἕλληνα, καὶ συνδέει αὐτὸν μετὰ τοῦ ἐνδόξου παρελθόντος του.

Συμπολιταί !

Αἱ εὐχαὶ καὶ οἱ πόθοι τοῦ ἔθνους ἐξεπληρώθησαν, ἡ ἐθνικὴ κυριαρχία ἀνέστη !

Λαὸς καὶ στρατὸς εἰς ἓν ἐνωθέντες ἐν μιᾷ στιγμῇ, ἀνεδείχθησαν ἄξιοι τοῦ μεγάλου μέλλοντός των.

Ἡ πρόφῃ καθιστῶσα τάξις ἔπαυσε ἀνεπιστρεπτεί, καὶ νέα τάξις διεδέχθη αὐτήν, χρέος καὶ καθήκον ἔχουσα τὴν εὐδαιμονίαν καὶ δόξαν τῆς Πατρίδος !

Ὑπείκοντες εἰς τὴν ὁμόφωνον φωνὴν τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ γενναίου στρατοῦ ἀνεδέχθημεν ἀσμένως ὑψηλὴν ἐθνικὴν ἀποστολήν· καθήκον ἔχομεν, ὅσον τάχος, νὰ συγκαλέσωμεν ἐθνικὴν συνέλευσιν, διὰ νὰ σκεφθῇ περὶ τῆς νέας Συνταγματικῆς Μοναρχίας.

Διὰ νὰ φθάσωμεν δὲ αἰσιώτερον πρὸς τὸν ἐθνικὸν τοῦτον σκοπὸν εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐμψυχωθῇ ἡ τάξις, ἡ ἡτυχία, αἵτινα ἐξχρῶνται ἐκ μόνου τοῦ ἀκραίονος πατριωτισμοῦ σας. Ἐπ' αὐτοῦ ἐρειδόμενοι προβαίνετε, μετὰ σπουδῆς, νὰ ἐκπληρώσωμεν τὴν ἐθνικὴν ἐντολήν, ἣν ἀνεδέχθημεν.

Πεποιούτες δὲ εἰς τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἐλπίζομεν μὲ τὴν βεβήθειαν τοῦ Ὑψίστου νὰ φανῶμεν ἄξιοι τῶν προσδοκιῶν του. Ἀναφερόμεθα, ἐπαναλαμβάνω, εἰς τὸν πατριωτισμὸν σας. Σὰς συνιστῶ τὴν ἀμοιβαίαν ἀγάπην, τὴν ἀμοιβαίαν πίστιν, τὴν ὁμόνοιαν, τὴν ἀδελφότητα, καὶ ἐν γένει τὴν τήρησιν τῆς τάξεως, δι' ὧν τὰ ἔθνη εὐδαιμονοῦσιν.

Ἡ πατὴρ σας ἔδωκεν ὅπλα πρὸς ἀνάκτησιν τῶν δικαίων σας·

λοιπὸν δὲν εἶνε πλέον ἀνάγκη νὰ φέρητε αὐτὰ εἰς χεῖρας, ὅλ' κάμετε δὲ χρῆσιν αὐτῶν τότε μόνον, ὅταν ἡ πατρίς λάβῃ ἀνάγκην, ὅταν, λέγεμεν, ἡγήσῃ ἡ σάλπιγξ πρὸς ὑπερχίπισιν τῆς πατρίδος.

Ἡ νέα κυβέρισις ἀφιεροῦται εἰς τὸν πατριωτικὸν σας, σας συνιστᾷ τὴν τήρησιν τῆς ἀταμικῆς ἐλευθερίας ἐκάστου, τῆς τιμῆς, τῆς ἰδιοκτησίας του.

Οὕτως ἐδεύοντες θέλωμεν ἀποπερατώσει τὸ μέγα ἔργον, ὅπερ ἤρξάμεθα, θέλωμεν διεγείρει ὑπὲρ ἡμῶν τὸν Οὐμασμὸν τοῦ ἐξευγενισμένου κόσμου, καὶ τὴν ἀγάπην τῶν φίλων καὶ Προστατίδων Δυναμέων.

Οὕτως ἐμμένοντες καὶ πρὸς τοῦτο καὶ μόνον ἐργαζόμενοι, ἅς ὀρκισθῶμεν ἐπὶ τῆς Πλατείας ταύτης, τῆς λαβούσης ἤδη τὸ ὠραῖον τῆς α' Ὀμονοίας» ὄνεια, καὶ ἅς εἴπῃ ἕκαστος ἡμῶν :

»Ὀρκίζομαι πίστιν εἰς τὴν πατρίδα καὶ ὑπακοὴν εἰς τὰς Ἐθνικὰς ἀποφάσεις.»

Βραδύτερον δέ, τῇ 21 Ὀκτωβρίου, ἐν τῷ Πολυγώνῳ (Πεδίῳ Ἀρεῶς) ἐπίσημος πανήγυρις καθ' ἣν, μετὰ τὴν συνήθη δοξολογίαν, παραύσης τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, πρὸντων τῶν μελῶν τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως, τοῦ Ὑπουργείου καὶ πατρῶν τῶν ἀρχῶν, τῶν πρέσβεων τῶν φίλων Δυναμέων, ὡς θεατῶν, ἀπκντος τοῦ ἐν Ἀθῆναις στρατοῦ κατὰ σώμα, καὶ πολλοῦ κόσμου, ἐγένετο ἡ ὀρκωμοσία τοῦ στρατοῦ, ἡ παράδοσις τῶν νέων σημαίων τοῖς διαφόροις σώμασιν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὑπῆρχε μόνον ὁ Σταυρὸς καὶ ἡ ἐρυθρὰ τῆς ἐλευθερίας ταινία, ἀποβληθέντος τοῦ βυχαρικοῦ τοῦ Ὀθωνος θυρεοῦ καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῦ βασιλικῶν σημμάτων.

Μετὰ τὸ πέρας ὑπὸ τὴν μεγάλην ἀψίδα—διότι ἐστήθησαν καὶ ἀψίδες—παρετίθη παρὰ πρῶτων τῶν ἀρχῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν γεύμα, ἐν ᾧ διάφοροι ἐξεφωνήθησαν λόγοι ὑπὸ τε τῶν ἀρχιερέων καὶ ἄλλων πολιτῶν, δι' ὧν συνιστᾶτο τῷ λαῷ ἡ ὁμόνοια καὶ ἡ ἀδελφότης.

Αἱ ἐν τῷ Πολυγώνῳ στηθεῖσαι ἀψίδες ἦσαν σημαυστόλιστοι.

δι' ἐθνικῶν καὶ ἐρυθρῶν ἐπαναστατικῶν σημαιῶν, ἐπὶ μιᾷς τούτων ὑπῆρχεν εἰς φυσικὸν ἀνάστημα ἡ Ἑλλάς, ἔχουσα ὑψωμένην τὴν δεξιάν καὶ ὁ Γερμανὸς φέρων τὸ λόβαρον τῆς 25 Μαρτίου 1821. Ἡ δὲ κυριωτέρα ἀψὶς ἔφερεν ἐπὶ τῶν τεσσάρων αὐτῆς μετώπων μεγάλοις γράμμασιν :

25 ΜΑΡΤΙΟΥ. — 3 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ. — 11 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ
ΟΜΟΝΟΙΑ — ΕΥΚΟΜΙΑ — ΣΤΡΑΤΟΣ — ΝΕΟΛΑΙΑ
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ — ΤΡΕΙΣ ΣΥΜΜΑΧΟΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ

Ἐν τούτοις, τῆς ἐξώσεως συντελεσθείσης, ὁ ριζοσπαστικὸς τῆς πόλεως ἤρξατο δημοσιεύων σφοδρότατα κατὰ τῆς πρώτης βασιλείας ἔρθρα καὶ ἐνὶ λόγῳ πάντες ἐπροθυμοποιοῦντο τίς πρῶτος νὰ βάλῃ τὸν λίθον κατ' αὐτῆς, ἀλλὰ βραδύτερον ὅμως ἐπῆλθεν ἡ ἐπὶ τῇ ἀνεπανορθώτῳ ἀπώλειᾳ μετάνοια, ἥτις μόνῃ ἐξήγγισε τοὺς διεξαγόντας τὴν πράξιν ἐκείνην τῆς ἐξώσεως.

Τοσοῦτον δ' εἶχε κερυφωθῇ τὸ κατὰ τοῦ ἐξωσθέντος βασιλικοῦ ζεύγους μῖσος τινῶν, ὥστε καὶ αὐτὰ τὰ ὀνόματα Ὁθων καὶ Ἀμαλία, ἅπερ ἦσαν κοινότατα ἐν Ἑλλάδι πρὸ τῆς ἐξώσεως, τὸσον παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, ὅσον καὶ τοῖς πλοίοις, ἀτμοπλοίοις, λέμβοις, καταστήμασι, πλατεῖαις, ἐξηλείφθησαν καὶ μετωνομάσθησαν διὰ καταλλήλων ἐθνικῶν ὀνύματων.

Διηγοῦνται δὲ μάλιστα, ὅτι πολίτης τις Ὁθων καλούμενος μετωνομάσθη Καισιῆς, ἵνα μὴ τυχόν εἰ φίλοι καλεῦντες αὐτὸν διὰ τοῦ πρώτου ὀνόματος ἀναμνησκῶνται τῆς ἐκπεσούσης δυναστείας.

Ἡ πλατεῖα Ὁθωνος μετωνομάσθη Ὀμονοίας.

Ἡ ἐν Πειραιεῖ, ἀφ' ἧς κατεβίβασαν τὴν ἐπὶ στήλης προτομὴν τοῦ Βασιλέως καὶ ἔθηκαν τὴν τοῦ Θεμιστοκλέους, μετωνομάσθη Θεμιστοκλέους.

Ὁ δῆμος Ὁθωνουπόλεως (Καρύστου) ἀπέβαλε τὴν προσωμίαν ταύτην μείναντος, οὐκ οἶδ' ὅπως, μόνου τοῦ τῆς Ἀμαλίας.

Ὁ ἀτμοδρόμων «Ὅθων» μετωνομάσθη «Ἀθηναί», ἡ «Ἀμαλία» «Ἑλλάς» καὶ ὁ «Λευδοβίκος» «Μεσολόγγειν».

Τὸ Ὅθωνειον Πανεπιστήμιον μετωνομάσθη Ἑθνικόν, αἱ ἐν αὐτῷ εἰκόνες τοῦ Ὅθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας κατεθραύσθησαν ὑπὸ τῶν φοιτητῶν, συνελθόντων πρὸς σχηματισμὸν τῆς Πανεπιστημιακῆς Φάλαγγος, καὶ μόλις πρὸ ὀλίγων ἑτῶν ἐξωγραφήθη ἐν τῇ προμετωπίδι αὐτοῦ ἡ εἰκὼν τοῦ Ὅθωνος προστατεύοντος τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας, τῇ γενναίᾳ συνδρομῇ τοῦ ἐν Βιέννῃ Ἑλλήνος γεροῦσιαστοῦ Νικολάου Δούμπα, μόλις δὲ ἐν τῇ μαρμαρίνῃ στήλῃ τῶν εὐεργετῶν τοῦ Πανεπιστημίου ἀνεγράφη καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ιδρυτοῦ αὐτοῦ.

Σήμερον δὲ μικρὰ τις ὁδὸς ἀπὸ τῆς πλατείας Συντάγματος εἰς τὴν λεωφόρον Ἀμαλίας ἄγουσα, ἥτοι ἡ δεξιὰ ὁδός, ἡ ἄγουσα πρὸς τὰ Ἀνάκτορα φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Ὅθωνος· ἡ Ἀμαλία κατὰ τοῦτο ὑπῆρξεν εὐτυχεστέρα, διότι τὸ ὄνομα αὐτῆς κοσμεῖ τὴν φερώνυμον λεωφόρον.

Οὕτως ἐξηκολούθει ὁ κατὰ τῶν ἐκπτώτων Βασιλέων δημοσιογραφικὸς ἀγὼν, ὅστις μόλις κατὰ τὰς ἀρχὰς Νοεμβρίου ἐκόπασε καὶ καθησέχαται ὅπως οὖν τὰ ἐν Ἀθήναις γεγονότα, περὶ τῶν ὁποίων εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀσχοληθῶμεν διεξοδικώτερον, διότι ἐπὶ τινα χρόνον ἡ Ἑλλάς παρουσίασε τὸ θέαμα χώρας ἀναρχομένης καὶ παραδεδομένης εἰς τὰ δεινὰ τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων!

ΚΖ'.

Ο ΔΟΣΙΟΣ.—ΟΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΑΙ.—Ο ΠΑΡΑΣΧΟΣ

Ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ βιβλίου τούτου, ἐμνήσθημεν δι' ὀλίγων τῆς κατὰ τῆς Ἀμαλίας ἀποπειρας τοῦ νέου Δοσίου, ὁ ὅποιος δι' οὓς λόγους καὶ καθ' ὃν τρόπον θὰ ἐκθέσωμεν κατωτέρω, ἐπυροδόκησε κατὰ τῆς Βασιλίσσης μὲ σκοπὸν νὰ φονεύσῃ αὐτήν. Ὁ νέος Δόσιος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἀποπειρας εὕρίσκετο εἰς τὰς φυλακάς, οἱ φίλοι του ἀπηλευθέρωσαν αὐτὸν τὴν 11 Ὀκτωβρίου 1862, δηλαδὴ τὴν ἐπομένην ἀκριβῶς τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐξεργάγη ἡ κατὰ τοῦ Ὁθωνος ἐπανάστασις.

Ὁ Δόσιος ἦτο καὶ αὐτὸς θυμὰ τῶν ἰδεῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· κεκηρυγμένος δὲ ἐχθρὸς τῶν Βασιλέων, ἀφ' οὗ μάλιστα προέβη καὶ μέχρι τοῦ σημείου νὰ φονεύσῃ τὴν Ἀμαλίαν. Ἐν τούτοις, ὅταν ὁ Λ. Δεληγεώργης συνηντήθη μετ' αὐτοῦ ἀπελευθερωθέντος, τὸν ἠσπάσθη καὶ τοῦ εἶπεν :

— Ἀπηλλάγημεν τοῦ τυράννου.

Ὁ Δόσιος ἀπήντησε :

— Τῆς Ἀμαλίας, ναί. Ἀλλὰ δὲν ἔπρεπε νὰ ἀπαλλαγῇτε καὶ τοῦ Ὁθωνος.

Καὶ ἔσως δὲν εἶχεν ἄδικον, ταῦτα λέγων ὁ Δόσιος.

Καὶ ἐπειδὴ, κατωτέρω θ' ἀναγκασθῶμεν καὶ πάλιν ν' ἀσχοληθῶμεν περὶ τοῦ Δοσίου, δὲν νομίζομεν ἄσκοπον ἂν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἀφηγηθῶμεν πῶς ὁ τολμηρὸς νέος ἐξετέλεσε τὴν κατὰ τῆς Ἀμαλίας ἀπόπειράν του, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ ὁ Καμπᾶς καὶ ὁ Δεληγεώργης εἶχον κατηγορηθῇ.

Τὰς λεπτομερείας τῆς ἀποπείρας ταύτης, ἐπιμελῶς ἐργασθεὶς συνίταξε καὶ ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Τσολόπουλος, ἡ ἐργασία δ' αὐτοῦ σοβαρὰ ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν, ἔτυχε τῆς γενικῆς ἐκτιμήσεως. Καὶ ἐκ τῶν λεπτομερειῶν ἐκείνων τὸ μὲν ἐγνώσθη ὁ ἀκριβὴς χαρακτήρ τοῦ Δοσίου, τοῦ μετὰ τὴν ἔξωσιν δημοκράτου, ὀνειρευθέντος μετὰ τοῦ Παράσχου καὶ ἄλλων ἐνθουσιωδῶν νέων τὴν ἰδρυσιν ἑλληνικῆς Δημοκρατίας ὑπὸ πρόεδρον τὸν Γρίβαν, ὡς κατωτέρω θὰ ἐκθέσωμεν, τὸ δὲ ἦλθεν εἰς φῶς γεγονότα περιεργότατα ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν :

Μεταξὺ τῆς ζωηρᾶς νεολαίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὅχι τὸσον τῶν πολιτειολόγων τῆς «Ὀραίας Ἑλλάδος» ὅσον τοῦ ἐκλεκτοτέρου ὁμίλου τοῦ Σολωνεῖου, ὁ Ἀριστείδης Δόσιος κατεῖχεν ἐξαιρετικὴν θέσιν, χάρις εἰς τὴν ἀκράτητον ζωηρότητά του.

Ἐκτάκτως εὐφυὲς καὶ πρικισμένος μὲ πολλὴν ἀντίληψιν, διεκρίθη ἀργότερα ἐπὶ γλωσσομαθείᾳ καὶ εὐρύτητι σκέψεως. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἰδιαιτέρως τοῦ ἀνεγνώριζαν οἱ φίλοι του ἦτο ἡ σπανία ἀγαθότης του καὶ ἡ γενναιοῦτης, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ἀπέναντι οὐδενὸς ἰδιεῖας. Ὅλα ἐν τούτοις τὰ σπάνια αὐτὰ διανοητικὰ καὶ ψυχικὰ χαρίσματα δὲν ἡμπόδιζαν νὰ εἶνε, ἐν ἐξημμένῃ ἐποχῇ καὶ ἐξημμένῃ περιβάλλοντι, αὐτὸς ἐξημμένος περισσώτερον καὶ προσώπων καὶ ἰδεῶν.

Ὁ Ἀριστείδης Δόσιος ἀπετέλει μέρος τοῦ ὁμίλου, ὁ ὁποῖος περιελάμβανε τότε ἐκλεκτοὺς νέους τῆς ἐποχῆς, τὸν Λεωνίδαν Δελιγεώργην, Ἀλκ. Καμπᾶν, Σκαρβέλην, Γλαράκην καὶ ἄλλους.

Εἰς τὸ «Σολωνεῖον», καθὲς βράδυ, ὁ ὁμιλος αὐτὸς συνεζήτει τὴν «κατάστασιν» καὶ ἐνισχύετο εἰς τὰς τολμηρὰς ἰδέας τῆς ἀνάγκης τῆς μεταβολῆς τῶν πραγμάτων. Τὰς συζητήσεις τοῦ νεανικοῦ ὁμίλου ὑπέτρεφε τὸ ἀνήσυχον περιβάλλον, τὰ φλογερὰ ἀντιδυναστικά κῆρυθα τοῦ τόπου, τὰ ἀτελείωτα μικροεπεισόδια εἰς τὴν Βουλὴν, αἱ ὑποκινήσεις τῶν πρεσβυτέρων. Μεταξὺ τῶν πέντε ἢ ἑξ αὐτῶν φίλων, εἰς τοὺς ὁποίους συχνὰ προσετίθεντο καὶ ἄλλοι, ὁ ζωηρότερος καὶ τολμηρότερος πάντοτε ἦτο ὁ Δόσιος, πρᾶγμα τὸ ὅποιον δὲν ἐξέκλινε τοὺς φίλους του, γνωρίζοντας καλὰ τὸν χαρακτήρα του.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου, ὁ Δόσιος μετὰ τῶν φίλων τῶν ἀνῆλθον εἰς τὴν Πεντέλην, ἔμειναν εἰς τὸν ξενῶνα τῆς μονῆς κατεγίνοντο εἰς τὴν ἐзоχὴν εἰς τὴν σκοποβολὴν, καὶ παρέτειναν μάλιστα τὴν ἀσκήσιν ἕως τὸ ἑσπέρας.

Εἰς τὴν Πεντέλην εὗρισκοντο κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς πείρας, μοιράζοντες τὰς ὥρας τῶν μεταξύ τῆς συζητήσεως, τῆς κακῆς πορείας τῶν πραγμάτων καὶ τῆς σκοποβολῆς.

Ἡ λεπτομέρεια αὕτη δέν νὰ τηρηθῇ εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀνγνώστου, διὰ νὰ ἐννοηθῇ κατόπιν ὁ χαρακτηρισμός τῆς συνωμοσίας ὁ ἀτόπως ἀποδοθεὶς εἰς τὴν μεμονωμένην πράξιν τοῦ Δοσίου.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ εὗρισκοντο τὰ πράγματα, ἐνῷ ἐν μεταξύ ἡ Βασιλίσα εἶχεν ἀποφασίσει νὰ μεταβῇ εἰς τὸν Πόρον.

Πῶς ὁ Δόσιος ἐξέλεξε τὴν προηγουμένην ἀκριβῶς τοῦ ταξιδίου αὐτοῦ, διὰ νὰ ἀποπειραθῇ τὸν νόμον τῆς Βασιλίσσης, δέν εἶνε δύνατον νὰ ἐξακριβωθῇ σήμερον. Ἐπίσης δέν εἶνε εὐκόλουν νὰ ἐξακριβωθῇ διατί ἐπροτίμησε τὴν Ἀμαλίαν ἀντὶ τοῦ Ὁθωνος. Φαίνεται μάλιστα, ὅτι ἐν τῇ ἐξάψει του, ἐνόμισεν, ὅτι δέν ἦτο ἀνάγκη νὰ πείσῃ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Ὁθωνος, καὶ ὅτι ἐπίσης ἀποτελεσματικὸν θὰ ἦτο τὸ κτύπημα ἂν διηυθύνετο κατὰ τῆς Βασιλίσσης.

Οὐδὲν ἐξαιρετικόν γεγονός ἦλθε τὴν ἰδίαν ἡμέραν τῆς ἀποπείρας καὶ μέχρι τῆς στιγμῆς τῆς πραγματοποιήσεως αὐτῆς, νὰ ἐξυπνίσας τὰς ὑπονοίας τῶν φίλων τοῦ Δοσίου, ὅτι θὰ προέβαιεν εἰς τὸ θάνατον τοῦ αὐτοῦ.

Τοῦναντίον ὁ Δόσιος ἦτον ἡσυχώτατος, συναντήσας δὲ καθ' ἑαυτὸν τὸν Καμπὰν ἐκάλεσεν αὐτὸν καὶ τὸν Δεληγεώργην εἰς γεῦμα εἰς τὴν αἰκίαν του, ὅπου συχνὰ συνηντῶντο οἱ φίλοι καὶ ἐγευματίζον ἐν εὐφροσύνῃ, χάρις εἰς τὴν τέχνην τοῦ μαγείρου τοῦ Δοσίου, Ἐπτασίου, Μιχαὴλ Βρετοῦ.

Τὸ γεῦμα δέν παρουσίασε τίποτε τὸ ἐκτακτον, καὶ μόνον μὴ στιγμὴν, ὁ Δόσιος, ἀποχωρήσας εἰς τὸ δωμάτιόν του, κατένευεν ἄρτι νὰ γράψῃ—τὸ ἄρτι αὐτὸ ἀπεδείχθη, ὅτι ἦτο ἡ διαθήκη του.

ἐπιστρέψας δὲ εἰς τοὺς φίλους του τοὺς εἶπεν, ἀλλὰ μὲ τρόπον μὴ κινήσαντα τὰς ὑποψίας των.

— Ἡ διάκρισις τῶν φύλων παύει, ὅταν ἡ γυνὴ ἀναβῇ ἐπὶ θρόνου.

Μολονότι ἡ φρασις αὕτη ἦτο κῆπως ὑποπτος, ἐν τούτοις, ἐπαλαμβάνομεν, οὐδεὶς ὑπόπτεισέ τι, διότι οἱ φίλοι του τὸν ἐγνώριζον τὸν Δόσιον συχνὰ λέγοντα τοιαύτας φράσεις καὶ ἐπαναλαμβάνοντα περικοπὰς ἐξ ἀναγνώσεων τὰς ὁποίας ἔκαμνε, καὶ μάλιστα κατὰ προτίμησιν ἐξ ἀναγνώσεων ἐπαναστατικῆς ὁπωςδήποτε φύσεως.

Μετὰ τὸ γεῦμα, ὁ Δεληγεώργης καὶ ὁ Καμπᾶς, ἀνεχώρησαν, διευθυνόμενοι εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ «Μέλλοντος τῆς Πατρίδος», ὅπου ἔγραφον ἀμφοτέρω, ἔμεινε δὲ μόνος ὁ Δόσιος, ὅστις ἐπωφεληθεὶς τῆς ἀπουσίας τοῦ Καμπᾶ, ἀπέστειλεν εἰς τὴν οἰκίαν του τὸν μάγειρον Βρεττὸν καὶ ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν ὑπηρέτην τοῦ Καμπᾶ τὸ πιστόλι του, ἐκ μέρους τοῦ κυρίου του, αὐτὸ ἐκεῖνο διὰ τοῦ ὁποίου ἰγίνετο ἡ σκοποβολὴ μέχρι τῆς προηγουμένης εἰς τὴν Πεντέλην.

Ὁ ὑπηρέτης ἀνυπόπτος, ἔδωκε τὸ πιστόλι εἰς τὸν μάγειρον, καὶ ὁ Δόσιος λαβὼν αὐτὸ πλήρες ὅπως ἦτο, τὸ ἔδωσε διὰ σπάγγου ἐκ τοῦ χαλκᾶ, ὁ ὁποῖος ὑπῆρχεν εἰς τὴν λαβὴν, καὶ ἀναρτήσας αὐτὸ ἀπὸ τὴν μέσην του, διηυθύνθη εἰς τὸ ζαχαροπλαστεῖον, ὅπου τὸ βράδῳ συνηντῶντο ὅλοι οἱ φίλοι του, καὶ ὅπου μετ' ὀλίγον ἦσαν συνηγμένοι ὅλοι πάλιν, διὰ νὰ ἐπαναλάβουν ὅσα καθ' ἡμέραν ἔλεγον περὶ τῆς καταστάσεως.

Ὅλιγον πρὸ τῆς ἐσπέρας ὅλοι μαζὶ ἐξεκίνησαν καὶ διὰ τῆς ἐδοῦ Σταδίου ἀνέρχοντο πρὸς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος. Καθ' ὁδὸν μερικοὶ ἀπεχωρίσθησαν καὶ ἔφυγον, οἱ ἀπομείναντες δὲ ἐπλησίαζον εἰς τὴν οἰκίαν Κωστῆ, ὅπου πέρυσιν ἡ Μουσικὴ Ἑταιρία, ὅτε εἰς τὸ βάθος τῆς ὁδοῦ Σταδίου, πρὸς τὴν πλατεῖαν τῆς Ὁμοιοῦς εἰσῆλθεν ἡ βασιλικὴ ἀκολουθία, ἐπιστρέφουσα ἀπὸ τὸν ἐσπερινὸν περίπατον τῆς Βασιλίσσης καὶ ἀποτελουμένη ἀπὸ τὴν Βασιλίссαν, τὴν κυρίαν ἐπὶ τῶν τιμῶν Μαρίαν Γρίβα, τοὺς ὑπασπιστάς Βαλτι-

νὸν καὶ Χατζηπέτρον, τὸν ἀρχιποκόμον Μιτάνερ καὶ τοὺς χωροφύλακας.

Τὴν στιγμήν ἐκεῖνην ὁ Δόσιος ἐξηφανίσθη ἀπὸ τὸν ὄμιλον τῶν φίλων του, οἵτινες φθίσαντες ἔξω τῆς σημερινῆς οἰκίας Βούρου, δὲ τὸ καφενεῖον Ζαχαράτου—καὶ ὅπου τότε ἦτο οἰκόπεδον—διελθόντες ἔσαν χωρὶς νὰ παρατηρήσουν τὴν ἀπουσίαν τοῦ Δοσίου.

Ἐν τῇ μεταξύ ἡ Βασιλικὴ συνεδία ἐπρωχόρει ἤδη καὶ ἠκούοντο εὐκρινῶς ὁ καλπασμὸς τῶν ἵππων, ἀνερχομένων τὴν ὁδὸν Σταδίου. Ὅταν ἡ συνεδία ἔκαμψε τὴν σημερινὴν ὁδὸν Γεωργίου διευθυνομένη πρὸς τὰ Ἀνάκτορα, ἕνας πυροβολισμὸς ἠκούσθη.

Ὁ Ἀριστείδης Δόσιος κρυμμένος εἰς τὴν θέσιν ὅπου ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν ἡ μικρὰ θύρα τῆς οἰκίας Σκουλούδη, ἐπυροβόλησε κατὰ τῆς Ἀμαλίας ἥτις ἐπροπορεύετο. Ἡ σφαῖρα διελθοῦσα πλησίον τῆς Βασιλίσσης ἐνεπάγη εἰς τὸ δένδρον τὸ ὅποιον εὕρισκετο τότε ἀκριβῶς πρὸ τοῦ μικροῦ ξυλίνου περιπτέρου τῆς πλατείας, ἐφαίνετο δὲ μέχρι πρὸ δεκαπέντε ἐτῶν ἀκόμη ὅτε τὸ δένδρον μαρανθὲν—κατὰ μοιραίαν σύμπτωσιν μόνον αὐτὸ μεταξύ τῶσαν ἄλλων—ἀπεκόπη.

Ὁ κρότος τοῦ πυροβολισμοῦ ἔφερε πρὸς στιγμήν κάποιαν σύγχυσιν. Ὁ ἵππος τῆς κυρίας τῶν τιμῶν Μαρίας Γρίβα, ἀνατιναχθεὶς τὴν ἔρριψε κάτω. Οἱ χωροφύλακες οἱ ἐρχόμενοι ὀπισθεν ἔσπευσαν πρὸς τὴν Βασιλίσσαν, ἐπιστεύθη δὲ πρὸς στιγμήν ὅτι ἐφονεύθη ἀντὶ αὐτῆς ἡ Μαρία Γρίβα. Ἐνῶ δὲ δύο τρεῖς διαβάται ἐσπεύδον πρὸς τὴν πεσοῦσαν αὐλικὴν κυρίαν καὶ προσεπάθουν νὰ κρατήσουν τὸν ἵππον τῆς, ἡ βασιλίσσα καταληφθεῖσα ἴσως ὑπὸ τῆς γυναικειᾶς δειλιάς, ἡ ὁποία ἀπεκάλυπτε τὸ φύλον τῆς, ἐμάστισε τὸν ἵππον τῆς καὶ ἔσπευσε πρὸς τὰ Ἀνάκτορα, λέγουσα μεγαλοφώνως ὥστε νὰ ἀκουσθῇ ἀπὸ τοὺς ἀκολουθοῦντας τῆς.

— Ὁδηγήσατέ τον εἰς τὰς φυλακάς καὶ ἀνακαλύψατε τοὺς συνενόχους του, ἐὰν ὑπάρχουν.

Ἐν τῇ μεταξύ ὁ Δόσιος, πιθανώτατα φαντασθεὶς καὶ αὐτὸς ὅτι καί ποιος ἐφονεύθη ἐκ τοῦ πυροβολισμοῦ του, ἐτάπη πρὸς τὰ ἄνω

διὰ νὰ κάμψῃ τὸ σημερινὸν ξενοδοχεῖον τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ νὰ εἰσέλθῃ ἴσως εἰς τὴν ὁδὸν Πανεπιστημίου.

Ἀλλὰ πρὶν φθάσῃ εἰς τὴν γωνίαν ἔφθασεν ὁ Χατζηπέτρος, ὁ Βαλτινὸς καὶ ὁ ἀρχιπποκόμος Μιτάνερ, οἵτινες τὸν συνέλαβον καὶ τὸν παρέδωκαν εἰς τοὺς ἀκολουθοῦντας χωροφύλακας. Ἐν τῷ μεταξὺ πλῆθος πυκνὸν εἶχε συναθροισθῇ καὶ ἡ μελετηθεῖσα κατὰ τῆς ζωῆς τῆς Βασιλίσσης ἀπόπειρα, διεσπείρετο εἰς τὰ τέσσαρα τμηεῖα τῆς πόλεως.

Οἱ χωροφύλακες οἱ συλλαβόντες τὸν Δόσιον, ἐνισχυθέντες ἀπὸ τοὺς προσδραμόντας ἀστυνομικοὺς καὶ πολίτας, ὠδήγησαν τὸν συλληφθέντα διὰ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ εἰς τὰς φυλακάς, ὅτε ἔγεινε καὶ μία ἀπόπειρα ἑρπαγῆς αὐτοῦ ἀπὸ τὰς χεῖρας τῆς ἐξουσίας.

Ὁ ἀξιωματικὸς Ἀγαμέμνων Σκαρβέλης, ὁ φρονεθεὶς ἔπειτα εἰς τὰς ταραχὰς ἐν Κύνῳ, καθήμενος εἰς τὸ ζαχαροπλαστεῖον Σαρρή, κάτω τοῦ σημερινοῦ ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης, καὶ βλέπων τὸν Δόσιον ἀπαγόμενον εἰς τὰς φυλακάς, ἀγνοῶν δὲ περὶ τίνος ἐπρόκειτο, μολοντί καὶ αὐτὸς ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου φιλικοῦ ὁμίλου τοῦ Δοσίου, καὶ ὑποθέσας φαίνεται, ὅτι συνελήφθη ὡς ἐκφράζων ἀπλῶς ἀντιδυναστικὰς ἰδέας, ὥρμησε νὰ τὸν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν χωροφυλάκων.

Δὲν τὸ κατώρθωσεν ὅμως καὶ συνελήφθη καὶ αὐτός, ἀπολυθεὶς ὀλίγον ἔπειτα, ἐνῷ ὁ Δόσιος ἐκλείσθη εἰς τὰς φυλακάς ἐν αὐστηρᾷ ἀπομονώσει.

Κατὰ τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς τῆς ἀποπείρας οἱ δύο τελευταῖοι εὐντροφοὶ ἀποχωρισθέντες ἐκ τοῦ ὁμίλου τοῦ Δοσίου εὐρίσκοντο ἀκόμη πλησίον τοῦ τόπου ἐν ᾧ ἔγεινεν ἡ ἀπόπειρα.

Καὶ ὁ μὲν Καμπᾶς ἀντιληφθεὶς ὁλόκληρον τὴν σκηνὴν εἰσῆλθεν εἰς τὸν κῆπον τῶν Μουσῶν καὶ διηυθύνθη εἰς τὴν δεινδροστοιχίαν, ὃ δὲ Δεληγεώργης ἀνύποπτος καὶ μηδὲ τὴν ἀπόπειραν ἀντίληφθεις, διηυθύνετο πρὸς τὴν οἰκίαν τευ, ὅτε ὁ Καμπᾶς προφθάσας αὐτὸν τοῦ διηγήθῃ τὰ συμβάντα. Μεθ' ὃ οἱ δύο φίλοι ἐχωρίσθησαν, ἀρῶν ἐπινοήθησαν ὅτι πρέπει νὰ ὁμολογήσουν τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ ἐπι-

στευθοῦν τὴν ἀθωότητά των εἰς τὴν δικαιοσύνην τῆς πατρίδος των.

Ἐν τῇ μεταξὺ ἡ ἀρχὴ ἔχουσα εἰς χεῖρας τῆς ἡδὴ τὸν Δόσιον καὶ μὴ δυναμένη νὰ παραδεχθῇ, ὅτι τὸ διάθημά του ἦτο αὐθόρμητον καὶ συνένοχοι δὲν ὑπῆρχον, ἐξ ἄλλου δὲ καὶ διὰ νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὰς διαταγὰς τῆς Βασιλείσης, ἔσπευσε νὰ ζητήσῃ τοὺς φίλους τοῦ Δοσίου.

Ἡ ἐνεργουμένη τότε ἐλσεινὴ κατασκοπεῖα, τῆς ὁποίας τὰ κατὰ τὸρῶματα ἀνεφέρθησαν καὶ εἰς προηγούμενα κεφάλαια τῆς μελέτης ταύτης, ἐτίθη εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ἀρχῆς καὶ ὁ ἀναλαβὼν τὴν ὑπόθεσιν ἀνακριτῆς Σπετσερόπουλος ἐγνώριζε μετ' ὀλίγον μὲ ποίους ἦτο καθ' ὅλον τὸ προηγούμενον τῆς ἀποπείρας διάστημα ὁ Δόσιος.

Μεταξὺ ὅλων τῶν φίλων τοῦ Δοσίου οἱ μᾶλλον ἐπιβαρυνόμενοι ἦσαν ὁ Δεληγεώργης καὶ ὁ Καμπᾶς. Αὐτοὶ εἶχαν γευματίσει τὴν ἰδίαν ἡμέραν μαζί του, αὐτοὶ ἐχωρίσθησαν τελευταῖοι ἀπὸ τὸν δμίλον.

Εἰς ἐπίρρωσιν τῶν ὑπονοιῶν τῆς ἀρχῆς ἤλθεν ἀκόμη μία πολύτιμος μαρτυρία. Μία κυρία κατέθεσεν ὅτι οἱ τρεῖς φίλοι εὐρισκόμενοι ἐπὶ ἡμέρας πρὶν εἰς Πεντέλην ἤσκούντο εἰς τὴν σκοποβολὴν. Ἐπὶ πλέον τὸ πιστόλι, δι' οὗ ἐμελετήθη ἡ βασιλοκτονία, ἀνεγνώρισθαι ὡς ἀνήκον εἰς τὸν Ἀλκιβιάδην Καμπᾶν.

Τὴν ἰδίαν νύκτα ἰσχυρὰ στρατιωτικὴ δύναμις συνελάμβανεν εἰς τὰς οἰκίας των τὸν Δεληγεώργην καὶ τὸν Καμπᾶν καὶ τοὺς ὠδήγησε εἰς τὸν στρατῶνα τῆς χωροφυλακῆς ὁπόθεν κατόπιν μετεφέρθησαν εἰς τὸν Μενδρεσέν.

Ὁ Δόσιος ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς συλλήψεώς του διεκήρυξεν, ὅτι δὲν εἶχε συνενόχους, ὅτι εἰς τὸ διάθημά του προέβη μόνος του. Εἰς τὴν ἀστυνμίαν, ὅπου ἐνηργήθη ἡ πρώτη ἀνάκρισις, εἶπε πρὸ πάσης ἄλλης ἀπαντήσεως εἰς τὰς ἐρωτήσεις τοῦ ἀστυνόμου :

— Μαρτυρῶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι οὐδεὶς ἐγνώριζε τίποτε περὶ τῆς ἀποφάσεώς μου.

Τὸ ἴδιον ἐδήλωσαν καὶ οἱ δύο συλληφθέντες ὡς συνένοχοι, τὸ ἴδιον ἐπανάλαβε καὶ ὁ Δόσιος εἰς τὴν Ἀρχὴν πρὸ πάσης ἀνάκρισεως.

Ἄλλ' ἡ Ἀρχὴ δὲν ἐπείθετο ὅτι τὸ διάβημα ἐκεῖνο ὠφείλετο εἰς ἔξω-
ψιν τοῦ ζωηροῦ νέου καὶ ὅτι δὲν ἦτο ἀποτέλεσμα μεγάλης καὶ
ὀργανωμένης συνωμοσίας.

Καὶ αἱ ἀνακρίσεις ἐξηκολούθουν ἐπίμονοι. Δυστυχῶς ἐνταῦθα
εἰμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ μαρτυρήσωμεν, ὅτι καὶ βασανιστήρια ἐτέ-
θησαν εἰς ἐνέργειαν, διὰ ν' ἀποσπασθῇ μαρτυρία ὁμολογίας ἀπὸ
τούς τρεῖς νέους. Ἐκτὸς τῆς ἀπολύτου ἀπομονώσεως, εἰς τὴν ὅποιαν
ὑπεβλήθησαν, ἀπαγορευθείσης αὐστηρῶς πάσης ἐπικοινωνίας μεταξὺ
τῶν ἢ πρὸς ἄλλους, προσεπαθήσεν ἡ Ἀρχὴ καὶ διὰ τῆς αὐπνίας νὰ
τούς ἐξανγκάσῃ εἰς ὅμ. λογίαν καὶ ἐπὶ νύκτας πολλὰς, στρατιῶται
καὶ χωροφύλακες εἶχον διαταγὴν νὰ ἐξυπνοῦν τοὺς κρατούμενους
μόλις ὁ ὕπνος ἐκάθητο εἰς τὰ κουρασμένα τῶν βλέφαρα. Μεθ' ὅλα
ταῦτα ὅμως ἡ ὁμολογία δὲν ἤρχετο. Οἱ δύο θεωρούμενοι συνένοχοι
ἀπήντων στερεοτύπως, ὅτι δὲν εἶχον γινῶσιν καὶ τῶν σκέψεων καὶ
τῶν σχεδίων τοῦ Δασίου.

Ἐν τούτοις τὴν ἰδίαν ἡμέραν τῆς ἀποπείρας ἡ Κυβέρνησις ἠθέ-
λησε ν' ἀντιληφθῇ ἡ ἰδία τὰς καταθέσεις τῶν συλληφθέντων καὶ
ὠδηγήθησαν αὐτοὶ πρὸ τῶν ὑπουργῶν ἐν πλήρει Ὑπουργικῇ Συμ-
βουλίᾳ, τὸ ὅποιον εἶχε συνέλθει εἰς τὴν οἰκίαν Καλλιγᾶ, ὅπου σή-
μερον τὸ ξενοδοχεῖον Μινέρβα.

Πρῶτος εἰσήχθη εἰς τὴν αἵθουσαν τῶν ὑπουργῶν ὁ Δούσιος μὲ
δεδεμέναις τὰς χεῖρας, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἀπέμειναν εἰς τὸν προθάλαμον,
ἐπίσης δεδεμένοι καὶ αὐτοὶ καὶ ἀποκαμωμένοι ἐκ τῆς αὐπνίας.

Ὁ διάλογος μεταξὺ Δασίου καὶ τῶν ὑπουργῶν ὑπῆρξε ζωηρό-
τατος. Οἱ ὑπουργοὶ ἠρεθισμένοι ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ Δασίου, ὁ
ὅστις ἀπῆντα ἠρεμώτατα καὶ ἐπαναλαμβάνων τὴν δῆλωσιν, ὅτι
αὐτὸς ἔχει ὅλην τὴν εὐθύνην τῆς πράξεώς του καὶ ὅτι συνένοχοι δὲν
ὑπάρχουν, κατέληγεν εἰς τὸ προσφιλες ἀξίωμα.

— Ἡ διάκρισις τῶν φύλων παύει, ὅταν ἡ γυνὴ ἀναβῇ ἐπὶ
θρόνου.

Μεταξὺ τῶν ὑπουργῶν δύο ἦσαν αἱ περισσότερον μεμφόμενοι τὸν

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 88

Δόσιον διὰ τὴν πράξιν του, ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Δημ. Βότσαρης καὶ ὁ τῶν Οἰκονομικῶν Σίμος.

Ὁ τελευταῖος ἐξελθὼν εἰς τὸν προθάλαμον, ὅπου εὕρισκοντο οἱ δύο ἄλλοι, ἀναμένοντες τὴν σειρὰν των, ὠμίλησεν εἰς αὐτοὺς μὲ ὕψος ἄγριον.

— Κακοῦργοι, εἶπε, ἐμελετήσατε νὰ καταστρέψετε τὸ ἔθνος.

Ὁ Δεληγεώργης καὶ ὁ Καμπᾶς ἀπήντησαν, ὅτι δὲν ἤξευρον τίποτε· ὅτι δὲν ἐσκέφθησαν ποτὲ νὰ φονεύσουν τὴν Βασίλισσαν· ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ τυρανῶνται καὶ νὰ ὑβρίζωνται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον.

— Σιωπὴ, αὐθαδέστατοι, εἶπεν ὁ Σίμος. Μὲ αὐτὰς τὰς ἐλευθερίας σας ἐπῆγατε νὰ πάρετε τὸ ἔθνος εἰς τὸν λαιμὸν σας.

— Αὐτὰς τὰς ἐλευθερίας σεῖς μᾶς τὰς ἐδίδαξατε, εἶπεν ὁ Καμπᾶς, ὑπαινιττόμενος τὴν προηγουμένην φιλελεύθερον πολιτικὴν τοῦ Σίμου.

Ὁ μετὰ τοῦ Σίμου ἐξελθὼν εἰς τὸν προθάλαμον ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Βότσαρης, ἐκλαβὼν τὴν φράσιν αὐτὴν ὡς ὁμολογίαν, τὴν ὅποیان ματαίως ἐπερίμενεν ἡ ἀνάκρισις, ἔσπευσεν εἰς τὰ Ἀνάκτορα. Ἦτο ἥδη ἡ ὥρα πολὺ προχωρημένη, ἀλλ' ἡ Βασίλισσα δὲν εἶχε κοιμηθῇ, ἀναμένουσα νὰ μάθῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου. Ὁ Βότσαρης ἐπανελάβε τὴν φράσιν τοῦ Καμπᾶ, ἡ δὲ Βασίλισσα ἤτις ἐνεθυμεῖτο πῶς ὠμίλει πρὶν γεῖναι ὑπουργός, δὲν κατώθωσε νὰ κρατηθῇ καὶ εἶπεν :

— Εὖγε τοῦ Καμπᾶ !

Ἐν τούτοις οἱ συλληφθέντες ὠδηγήθησαν καὶ πάλιν εἰς τὸν Μενδρεσὲ καὶ ἡ ἀνάκρισις ἐξηκολούθησεν ἐπίμονος καὶ προσεκτικὴ, ζητοῦσα νὰ συμπληρώσῃ τὰ στοιχεῖα τῆς κατηγορίας.

Τὴν ἐπομένην ἡ Βασίλισσα ἀνεχώρησε διὰ τὸν Πόρον, ἐπιστρέψασα δὲ μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, ἐγένετο δεκτὴ μετ' ἀπεριγράπτου ἐνθουσιασμοῦ ἐν μέρους τῆς πόλεως, ἡ ὅποια ἐκχέτο ὁλόκληρον τὴν ἐσπέραν πρὸς τιμὴν τῆς. Ἀπὸ τὸ σιδηρόφρακτον πηράθυρον τῆς φυλακῆς των οἱ κρατούμενοι ἐβλεπαν τὰς ροκέττας καὶ ἤκουον

τὰς ζητωκραυγὰς τῶν Ἀθηναίων, οἱ ὅποιοι τρεῖς ἡμέρας πρὶν ἐκράυ-
γαζον κατὰ τῶν τυράννων.

Δὲν ἐώρτασαν μόνον αἱ Ἀθηναὶ τὴν σωτηρίαν τῆς βασιλείας.
Τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἀφ' οὗ ἀνῆλθεν εἰς τ' Ἀνάκτορα ἐν σώ-
ματι διὰ νὰ συγχαρῇ τὴν Ἀνασσαν, ἀπηύθυνεν ἔπειτα ἐγκύκλιον
πρὸς ὅλας τὰς ἀρχὰς τοῦ Κράτους, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐξιστόρει τὴν ἀπό-
πειραν ὡς προελθοῦσαν ἐκ μέρους ἀκρονονοημένου νεανίου, τὸν ὅποιον
δὲν ὠνόμαζε.

Ἐν τούτοις πόσον τὰ αἰσθήματα τοῦ λαοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν
ἐκείνην ἐφθάναν εἰς τὰ ἄκρα ἀποδεικνύει τὸ ἐξῆς γεγονός :

Μεταξὺ τῶν ἄλλων νομαρχῶν τοῦ Κράτους, οἵτινες ἔλαβον τὴν
ἐγκύκλιον τῆς Κυβερνήσεως τὴν ἀναγγέλλουσαν τὴν ἀπόπειραν καὶ
τὴν διαταγὴν νὰ τελεσθῇ δοξολογία ἐπὶ τῇ διασώσει, ἦτο καὶ ὁ
Νομάρχης Ἀργολίδος, ὁ ὁποῖος ἔσπευσε πάχυτα νὰ κανόνισῃ τὰ
τῆς τελετῆς τοῦ Ναυπλίου. Ἡ δοξολογία ἐψάλη εἰς τὸν Μητροπο-
λιτικὸν ναὸν ἐπὶ παρουσίᾳ ὅλων τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν
Ἀρχῶν. Τὸ ἑσπέρας ἐφωταγωγῆθη ἅπανα ἡ πόλις καὶ τὰ φρούρια, ἡ
δὲ μουσικὴ τῆς φρουρᾶς ἐπαιάνισεν εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγμα-
τος μέχρι τοῦ μεσονυκτίου, μεθ' ὃ διήλθεν ἀπὸ τὰς κεντρικωτέρας
ὁδοὺς τῆς πόλεως, παιανίζουσα τὴν ἀποχώρησιν, καὶ ἀκολουθουμένη
ὑπὸ πυκνοῦ πλήθους.

Τὴν μουσικὴν παρηκολούθει καὶ νεανίας τις Ταρταρούγας ὀνό-
ματι, ὑπηρετῶν ὡς δόκιμος μουσικός, καὶ ἐπιφορτισμένος τὴν φύλα-
ξιν τῶν ἀναλογίων. Οὗτος, ὅταν ἡ μουσικὴ ἐτελείωσε, παρὰ δώσας
τὰ ἀναλόγια εἰς τὴν ἐπὶ τούτῳ ἐλθοῦσαν ἀγγαρεῖαν στρατιωτῶν,
ἠκολούθησε τοὺς μουσικοὺς παίζοντας, καὶ ἀπαρτήρητος εἰς τὸ με-
ταξὺ, καὶ βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ σκότους, ἔρριπτεν ἀπὸ καιροῦ εἰς
καιρὸν λιθέλλους, μετὰ τοὺς ὁποίους τὸν εἶχον ἐφωδιάσει τίς αἶδε
πῶς οἱ ἐν Πηλαμῆδιᾳ κρατούμενοι ἀξιωματικοί, τοὺς ὁποίους
πυκνοτάτως ἔστειλεν ἐκεῖ ἡ ὁλονὴν αὐξανομένη αὐστηρότης τῆς
κυβερνήσεως τοῦ Ὁθωνος. Οἱ λίβελλοι ἔφεραν τὰς ἐξῆς φράσεις διὰ
χαρακτῆρων κεφαλαίων :

« Ἀθλίε λάε τῆς Ἑλλάδος, ἀντὶ νὰ λυπῇσαι διὰ τὴν ἀποτυχίαν πανηγυρίζεις αὐτὴν ὡς ἐορτὴν ; »

Τὴν ἐπαύριον ὁ ἀντεισαγγελεὺς Σπετσερόπουλος, ἐνεργήσας ἀναχρίσεις κατέσχε τοὺς ὀλίγους εὐρεθέντας λιβέλλους, ὡπασθήσασκε δὲν εἶνε παραδοξὸν καὶ ὀλίγον χαρακτηριστικὸν τὸ παράδειγμα κοινωνίας, ἡ ὁποία ἐδοξολόγει τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς βασιλοκτονίας ἀλλὰ ταυτοχρόνως ἀνεγίνωσκε μυστικὰ τοὺς λιβέλλους διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἀσπείρας.

Εἰς τὰς Ἀθήνας ἐν τῷ μεταξὺ ἐξηκολούθει δραστηρίως τὸ ἔργον τῆς ἡ ἀναχρίσεις καὶ οἱ κρατούμενοι εἰς τὰς φυλακὰς ὑπεβάλλοντο εἰς παντὸς εἶδους ἂν ὄχι μαρτύρια, τοῦλάχιστον στενοχωρίας, ἀποκλεισμοὺς καὶ βίαν, διὰ νὰ ὁμολογήσουν τὸ σχέδιον. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἀναχρίσεων συνελήφθησαν ὁ Γλαράκης, ὁ Ὁθων Μακρυγιάννης καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ δευθυντοῦ τοῦ «Μέλλοντος τῆς Πατρίδος» Μαντζούνης, οἵτινες κατὰ τὴν πρόεδον τῆς ὑποθέσεως ἀπελύθησαν.

Εἰς τὰς φυλακὰς ἀπέμεναν οὕτω, ὁ Δόσιος, ὁ Δεληγεώργης καὶ ὁ Καμπὰς, ἐν στενῷ ἀποκλεισμῷ καὶ μὲ πᾶσαν προσπάθειαν νὰ μὴ ἐπικοινωνήσουν μεταξὺ των καὶ μετὰ τῶν ἔξω. Αἱ διπλαῖ φρουραὶ ἐξηκολούθουν μία ἐκ στρατιωτῶν καὶ μία ἐκ χωροφυλάκων καὶ ἡ ἀνάγκη εἰς φημερίδων ἀπηγορεύετο εἰς αὐτοὺς αὐστηρῶς, μόλις δὲ ἀπὸ τὸ παράθυρον τῆς φυλακῆς ἐπρέσθανεν ν' ανταλλάξουν δύο λέξεις μεταξὺ των, ἡ φρουρὰ σπεύδουσα διέκοπτε τὴν συνομίλιαν.

Ὁ Δόσιος ἐν τῷ μεταξὺ καλούμενος εἰς ἀναχρίσιν, ἐξηκολούθει ἐν πάσῃ καταθέσει νὰ διακηρύττῃ :

— Ὁμνύω ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ὅτι: κανεὶς ἄλλος δὲν ἤξευρε τί ἐσκεπτόμην νὰ κάμω.

Καὶ ἡ ἀναχρίσις ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπέιθετο, ὅτι πραγματικῶς δὲν παρυσιάζονται σὺν τῇ ἐνοχῇ ἐκ μέρους τῶν ἄλλων.

Ἡ Ἀμαλία, παρακολουθοῦσα ἐκ τοῦ πλησίον τὴν ὑπόθεσιν, ἐπέμενε παρὰ τῇ Ἀρχῇ νὰ μὴ παραληφθῇ καμμία ἐνέργεια, ἥτις θὰ ἠδύνατο νὰ φέρῃ εἰς φῶς ἔγνη συνωμοσίας.

Ἄλλ' ἡ ἀνάκρισις ἔβλεπεν ἀποτυγχάνοντα ὅλα τὰ μέσα τὰ ὅποια ἔθεσεν εἰς ἐνέργειαν, καὶ ἐπὶ τέλους ἀπελπισθεῖσα νὰ ἀνακαλύψῃ ἔγνη συνωμοσίας εἰς τοὺς δύο κρατούμενους ἀνέφερεν εἰς τὴν Βασίλισσαν, ὅτι πρέπει ν' ἀπολυθοῦν. Καὶ ἡ Βασίλισσα ἐδέχθη καὶ διὰ νὰ προπαρασκευασθῇ ἡ κοινὴ γνώμη, ὁ Λεβίδης ἔγραψεν εἰς τὴν αὐλικὴν ἐφημερίδα «Ἐλπίδα» ἄρθρον, εἰς τὸ ὅποιον συνιστάτο ἡ ἀποφυλάκισις τῶν χαρακτηρισθέντων ὡς ἐνόχων. Εἰς τὸ τεμάχιον τῆς ἐφημερίδος, τὸ ὅποιον περιελάμβανε τὸ ἄρθρον αὐτὸ ἡ ἀδελφὴ τοῦ ἐνὸς τῶν κρατούμενων, τυλίξασα καφὲν τοῦ τῷ ἔστειλεν εἰς τὰς φυλακάς. Ὁ κρατούμενος διψῶν ἀνάγνωσιν ἐφημερίδος ἐξετύλιξε τὸ τεμάχιον καὶ τὸ ἀνέγνωσε.

Τρόντι μετὰ τινὰς ἡμέρας, ἐξεδόθη βούλευμα, παῦον τὴν καταδίωξιν τῶν δύο ἄλλων καὶ εὐτως ἔμεινεν ὁ Δόσιος εἰς τὰς φυλακάς.

Μετὰ τὴν ἀποφυλάκισιν τοῦ Δεληγεώργη καὶ τοῦ Καμπᾶ, ἡ ὑπόθεσις ἐπισπευσθεῖσα κατὰ τὸ δυνατόν, εἰσήχθη εἰς τὸ δικαστήριον.

Ὁ Δόσιος καὶ ἐκεῖ ἐπανέλαβε τὰς ἰδίας διαβεβαιώσεις, ὅτι ἐνήργησε μόνος του ἀνευ συνεννοήσεως πρὸς ἄλλους τοῦτο, δὲ ἐπιστοποίησαν καὶ οἱ μάρτυρες, μολοντί εὐρύτατα πλέον ἐκυκλοφορεῖ ἡ διάδοσις ὅτι ὄχι μόνον συνωμοσίᾳ ὑφίστατο, ἀλλὰ καὶ κληρὸς ἐρρίφθη, δειλιάσαντος δ' ἐκείνου εἰς ὃν ἔτυχεν ὁ λαχνός, ἀνέλαβε τὴν συντέλειαν τῆς βασιλοκτονίας ὁ Δόσιος.

Τὸ δικαστήριον λοιπὸν κατεδίκασε τὸν Δόσιον εἰς θάνατον.

Καὶ μέχρι μὲν τῆς στιγμῆς ἐκείνης, ὁ Δόσιος διετῆρει τὴν ἀπαρξίαν του. Ἀλλ' ὅταν ἐξεφωνήθη ἡ ἀπόφασις, οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐπλανήθησαν εἰς τὸ κοινὸν ἀνήσυχο.

Ὅταν ὁ καταδίκος ὠδηγήθη εἰς τὰς φυλακάς, ὁ πατὴρ του ἔσπευσεν εἰς τοὺς φίλους του καὶ τοὺς παρεκάλει νὰ τὸν πείσουν νὰ κάμῃ ἀναίρεσιν τῆς ἀποφάσεως.

Οἱ φίλοι του ἔσπευσαν καὶ τοῦ διεβίβασαν τὴν ἐπιθυμίαν του, ἀλλ' ὁ Δόσιος ἀπήντησεν ὑπερῶς :

— Εἰπέτε εἰς τὸν πατέρα μου, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ζητῇ νὰ με ἐτιμάσῃ.

Ἄλλ' ὁ δυστυχὴς πατὴρ ἐπίμενε καὶ οἱ μεσαζόντες φίλοι ἔκαμον καὶ δευτέραν ἀπόπειραν. Ἐπὶ τέλους ὁ Δόσιος συνεκινήθη. Οἱ φίλοι τοῦ τὸν εἶδον ταραχθέντα καὶ δακρύσαντα εἰς τὴν παράκλησιν τοῦ πατρὸς του.

— Ἄς εἶνε, εἶπε. Θὰ τὴν κάμω.

Καὶ ὑπέγραψε τὴν αἴτησιν. Ἄλλ' ἡ αἴτησις μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀπερρίφθη καὶ ἡ καταδικαστικὴ ἀπόφασις ἐπεκυρώθη. Καὶ τὴν νέαν αὐτὴν ἀπόφασιν τὴν ἤκουσεν ἀταράχως ὁ Δόσιος. Ἄλλ' ἤδη ἡ συγκίνησις παρὰ τῇ κοινωνίᾳ ἦτο ζωηροτάτη. Ὁ Δόσιος ἦτο συμπαθέστατος εἰς τοὺς φίλους του καὶ εἰς τοὺς γνωρίζοντας αὐτὸν διὰ τὴν μεγάλην του ἀγαθότητα, τὴν ἐνθουσιώδη ψυχὴν του καὶ τὸ εὐστροφον πνεῦμά του.

Καὶ ὅταν ἡ λύπη διὰ τὴν τύχην τοῦ νεανίου ἐγενικεύετο, ἐξαφνα ἤλθεν ἡ εἰδήσις, ὅτι ἡ Βασίλισσα μεγαλοφύχως τοῦ ἐχάρισε τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου, ἐπιφυλαττομένη ἴσως ἀργότερα νὰ μετριάσῃ καὶ τὴν ποινὴν τῶν ἱσθίων δεσμῶν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπέμενε πρὸς παραδειγματισμὸν ἡ δικαιοσύνη.

Ἡ εἰδήσις τῆς ἀπονέμης τῆς βασιλικῆς χάριτος ἠκούσθη με ἐνθουσιασμὸν καὶ ὁ πατὴρ τοῦ Δοσίου σπεύσας εἰς τ' Ἀνάκτορα ἐξέφραξε τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὴν Ἀμαλίαν. Ἐκείνη ὁμῶς τοῦ ἀπήντησεν :

— Αὐτὰ συμβαίνουν ὅταν οἱ μεγάλοι δὲν σκέπτονται πῶς ὁμιλοῦν ἐνώπιον παιδίων.

Διὰ τῆς φράσεώς αὐτῆς Βασίλισσα ἐξέφραζεν ἐμμέσως παρόνα κατὰ τοῦ γέροντος Δοσίου, ὁ ὁποῖος ἀντιθέτως πρὸς τὴν διάδοσιν, ὅτι ἦτο ἀφωσιωμένος πρὸς τὴν Βασίλισσαν, εἶχε καταγγεληθῇ εἰς αὐτήν, ὅτι εἰς τὴν αἵθουσαν του συνεκεντροῦντο πλεῖστοι δυσπρεστημένοι κατὰ τῆς Δυναστείας καὶ ὠμίλουν φανερά κατὰ τῶν Βασιλέων.

Πρέπει μάλιστα νὰ προστεθῇ ἐνταῦθα ἡ λεπτομέρεια, ὅτι ὁ

Δόσιος δὲν εὐρίσκετο εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀποπείρας, ἐπιστρέψας δὲ ὀλίγας ἡμέρας μετ' αὐτὴν καὶ μαθὼν τὸ δυστύχημα ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου ἀκόμη, ἐλιποθύμησε.

Μετὰ τὴν ἀπονέμωσιν τῆς βασιλικῆς χάριτος ὁ Δόσιος ἀπέμεινεν εἰς τὴν φυλακὴν, ἡ Βασίλισσα δὲ βεβαιωθείσα ἐπὶ τέλους, ὅτι τὸ διαβήτημα τοῦ ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἀτμοσφαίρας, τὴν ὁποίαν ἀνέπνεε, διέταξε νὰ χαλαρωθῇ ὀλίγον ἡ αὐστηρότης ἀπέναντι τοῦ καταδίκου. Καὶ τότε οἱ φίλοι τοῦ ἀπεφάσισαν νὰ τὸν ἐκπασσουν καὶ νὰ τὸν φυγαδεύσουν.

Εἰς ἐκ τῶν ὑπαξιωματικῶν φρουρῶν ἐμυήθη εἰς τὴν συνωμοσίαν καὶ ὁ πλοίαρχος ἐνὸς τρεχαντηρίου ἔφερε τὸ πλοῖόν του εἰς τὸ παλαιὸν Φάληρον, διὰ νὰ μεταφέρῃ τὸν Δόσιον εἰς τὴν Σμύρνην. Ἡ Βασίλισσα, εἰς τὴν ὁποίαν φαίνεται, ὅτι ἀνεκοινώθη τὸ πρᾶγμα, ἀπεφασίσα νὰ κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἀπόδρασιν.

Ἄλλ' ἐνῷ ταῦτα ἐμελετῶντο ἐπῆλθεν ἡ στάσις τοῦ 62 καὶ οἱ φίλοι τοῦ Δοσίου, ἐπωφεληθέντες τῆς δημιουργηθείσης ἀναρχίας, ἔκπευσαν εἰς τὰς φυλακὰς καὶ τὸν ἠλευθέρωσαν.

Ὁ αὐτῷ λοιπὸν ἀπελευθερωθεὶς Δόσιος, πρῶτος ὅλων ἐξέφρασεν εἰς τοὺς φίλους τοῦ τὴν γνώμην, ὅτι ἡ Βασιλεία δὲν πρέπει νὰ ἐπανιδρυθῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα.

— Ὑπὸ βασιλικὸν πολίτευμα, τοὺς εἶπεν, εἶνε ἀδύνατον νὰ εὐνομηθῇ ἡ Ἑλλὰς. Ὁ ἑλληνικὸς, εἶνε φύσει δημοκρατικὸς λαός, καὶ οὐδέποτε θὰ ἐπιτρέψῃ ἐκ νέου νὰ ἐγκαθιδρυθῇ ἡ ἀπολυταρχία εἰς τὸν τόπον τοῦ. Ἀπεδιώξαμεν τὸν Ὀθῶνα· ἔστω· τὸ μέλλον θὰ ἀποδείξῃ ἂν κακῶς ἢ καλῶς ἐπράξαμεν. Ἀλλὰ τὸ παρελθὸν ἐν μόνον μᾶς διδάσκει. Ὅτι δὲν πρέπει νὰ προσκολληθῶμεν πάλιν εἰς νέαν Βασιλείαν. Δὲν ἔχομεν σήμερον Βασιλείαν, ὥς μείνωμεν ἐπ' ἄπειρον ἔννευ τοιούτου. Ἄνδρας ἔχομεν. Ἡ ἀριστοκρατία τοῦ ἀγῶνος δὲν ἐξέλειπεν εἰσέτι. Πάρετε ἓνα Κανάρην, ἓνα Κολοκοτρῶνην, ἓνα Γρίβαν καὶ δώσατέ του τὴν ἐλευθερίαν νὰ κυβερνήσῃ τὴν Ἑλλάδα.

Βεβαιωθῆτε, ὅτι θὰ τὴν κυβερνήσῃ τόσο καλῶς ὅσον καὶ εἰς καλὴν Βασιλείαν. Πρὸς τί λοιπὸν νὰ ζητήσωμεν νέον ἡγεμόνα;

Ὁ Παράσχος, ὁ ἐνθουσιώδης ἐπαναστάτης καὶ ἐνθουσιώδης ποιητὴς ἀπήντησεν :

— Ἐχεις δίκαιον, Δόσιε. Ἄλλ' ἡ Κυβέρνησις καταγίνεται ἤδη εἰς τὴν σύγκλησιν ἐθνοσυνελεύσεως, πρὸς ἐκλογὴν ἡγεμόνος.

— Ἡ Κυβέρνησις, ἀνέκραξεν ὁ Δόσιος, εἶνε ἐλευθέρᾳ νὰ καταγίνεται εἰς ὅ, τι θέλει. Ἄλλ' ἡμᾶς ποῖος ἐμποδίζει νὰ ἐργασθῶμεν ὑπὲρ τῶν σχεδίων μας;

— Κανείς, ἀπήντησεν ὁ Παράσχος. Ἄς ἐργασθῶμεν. Ὅσον γρηγορώτερα, τόσο καλλίτερα. Καὶ πρὸ παντός ἄς στραφῶμεν εἰς τὸν λαόν, ὁ ὅποιος ποτὲ δὲν εἰξεύρει τί θέλει καὶ πάντοτε ζητεῖ κατὰ τι. Ἄς πείσωμεν τὸν λαόν νὰ ζητήσῃ ἀντὶ νέας βασιλείας, μίαν Δημοκρατίαν.

— Καὶ θὰ ἔχωμεν τὸν καιρὸν νὰ τὸν πείσωμεν, ἀπήντησεν ἑτερός τις.

• — Πῶς τὸ γνωρίζεις;

— Ἄλλ' αὐτὸ τὸ μαντεύει κανείς εὐκόλως ἀπήντησεν ὁ Παράσχος. Ὁ Δεληγεώργης ἐφρόντισε νὰ καταρτίσῃ ὄχι μόνον τὴν βασιλείαν τοῦ Ὁθωνος ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρον τὴν Βαυαρικὴν δυναστείαν, διότι εἶχε τοὺς σκοποὺς του. Ὁ Κουμουנדούρος ἠθέλησε νὰ μὴ καταργηθῇ ἡ Βαυαρικὴ δυναστεία διότι εἶχε καὶ αὐτὸς τοὺς ἰδικoὺς του σκοποὺς.

Καὶ καθὲς πολιτευόμενος, ἀνήκων εἰς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ κόμμα, καὶ ἐμπνεύμενος ἀπὸ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς ἐξωτερικῆς ἐμπνεύσεως, ἔχει καὶ ἓνα σκοπὸν μὴ ἐκδηλωθέντα εἰσέτι ἀλλὰ πάντως ἐκδηλωθῆσόμενον σήμερον. Βεβαιωθῆτε, φίλοι μου — ἐξηκολούθησε μετὰ προφητικῆς ἐξάρτεως ὁ Παράσχος, ὅτι τὰ δεινὰ τῆς πατρίδος δὲν ἔλθουν μὲ τὴν ἐκδίωξιν τοῦ Ὁθωνος. Προβλέπω ἐσωτερικὸν ἀλληλοφάγωμα. Καὶ τοῦ ἀλληλοφαγώματος τούτου ἀρχηγὸς θὰ εἶνε ὁ Βούλγαρης, ὁ Δεληγεώργης, ὁ Ζαῖμης, ὁ Κανάρης, ὁ Καλλιφρονᾶς...

ΜΑΡΙΑ ΓΡΙΒΑ

Υπασπίστρια τῆς Ἀμαλίας, ἀκολουθήσασα ἐκουσίως τοὺς
Βασιλεῖς εἰς τὴν ἔξορίαν των.

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 89

— Καὶ εἶνε αὐτὸς μόνον ὁ κίνδυνος; διέκοψεν ὁ Δόσιος. Φρονεῖτε ὅτι οἱ φίλοι τοῦ ἐξορισθέντος Βασιλέως, ὅταν συνέλθουν ἐκ τῆς κατακλήξεως, εἰς τὴν ὁποίαν τώρα διατελοῦν, δὲν θὰ ἐργασθῶν καὶ αὐτοὶ ὑπὲρ τῆς ἰδέας των; Καὶ ἂν ἐνεργήσωσιν ἐπιτυχέστερον ὄλων, καὶ ἐπαναφέρωσιν εἰς τὸν Θρόνον τὸν ἐξορισθέντα Βασιλέα, τότε δὲν πηγαίνουν εἰς μάτην ὅλα τὰ χυθέντα μέχρι σήμερον αἱματα, δὲν ἐκμηδενίζονται οἱ εὐγενεῖς μας ἄγῳνες;

— Ἐμπρὸς λοιπόν, ἀνέκραξεν ὁ Παράσχος. Τύχη ἀγαθῇ. Ἀπὸ σήμερον δύο ἔσονται αἱ φροντίδες ἡμῶν. Ἡ τήρησις τῆς τάξεως καὶ ἡ κατήχησις τοῦ λαοῦ εἰς τὰς δημοκρατικὰς ἰδέας.

Ἄλλ' οἱ φιλελεύθεροι ἐκεῖνοι νέσι, πρὶν ἐπιληφθῶσι τοῦ ἔργου των, τῆς κατηχήσεως τοῦ λαοῦ, εὗρον ἀνελπιδίως ἄρωγόν καὶ ὑποστηρικτὴν τῶν ἰδεῶν των τὸν στρατηγὸν Θεωδωράκην Γρίβαν, τοῦ ὁποῦ ὁ ἀπεσταλμένος φθάσας εἰς Ἀθήνας, ἐφρόντισε νὰ παρυσιασθῇ εἰς τὸν Βούλγαρον καὶ τὸν Ζαΐμην, πρὸς τοὺς ὁποῖους εἶπεν:

— Ὁ στρατηγὸς Θεωδωράκης σὰς παργγέλει νὰ μὴ φροντίσῃτε γιὰ ἄλλον Βασιλέα.

Καὶ ἐπειδὴ ἐκεῖνοι τὸν ἔβλεπον καὶ τὸν ἤκουον ἑκπληκτοὶ, ὁ ἀπεσταλμένος ἐπανελάβεν:

— Ὁ Θεωδωράκης Γρίβας θέλει τὴν Δημοκρατίαν, καὶ θέλει νὰ γείνη αὐτὸς πρόεδρος. Σὰς παργγέλλει μάλιστα νὰ τοῦ ἐτοιμάσῃτε τὸ παλάτι, γιατί θὰ ἔλθῃ νὰ καθήσῃ αὐτός.

Καὶ εἰς εἰρωνικὸν μειδίαμα τοῦ Βούλγαρου ἀπαντῶν ὁ ἀγγελιαφόρος τοῦ Γρίβα, προσέθεσεν:

— Ὅλη ἡ Αἰτωλία καὶ ὅλη ἡ Ἀκαρνανία, καὶ ὅλοι οἱ στρατιῶται καὶ ὅλοι οἱ δήμαρχοι, οἱ τσελιγκάδες, οἱ καπεταναῖοι τῆς Ρούμελης δὲν θέλουν ἄλλον Βασιλέα ἀπὸ τὸν Θεωδωράκην Γρίβα. Ἄν δὲν συμφωνήσετε καὶ σεῖς ὁ Γρίβας μὲ τὸ ἄσκери του ἔρχεται στὴν Ἀθήνα...

— Νὰ κάνῃ τί;

— Πόλεμο! Τί ἄλλο νὰ κάνῃ...

Αἱ παράδοξοι δὲ αὐταὶ ἀξιώσεις τοῦ Γρίβα καὶ ἔτι παραδο-
ξώτερά του ἀπειλαὶ δὲν ἤργησαν νὰ γνωσθῶν εἰς εὐρὺν κύκλον πολι-
τῶν, ἐκ τῶν ἐρχομένων εἰς ἀμεσωτέραν μετὰ τῶν κυβερνητῶν συνά-
φειαν.

Ἀπὸ αὐτοὺς ἰδί, μὴ τηρήσαντας τὴν πρέπουσαν, ἐχεμύθειαν ἡ
ἐλπίσις ἐγνώσθη καὶ εἰς τὰς λαϊκὰς τάξεις, παρηγήθη δὲ εἰς γνώσιν
τοῦ Δοσίου, τοῦ Παράσχου, καὶ τῶν ἄλλων δημοκρατῶν, οἱ ὅποιοι
εὖρον, ὅτι ἡδύνατο καταλλήλως νὰ ἐκμεταλλευθῶσι τὴν περίστασιν
πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ιδεῶν των, καὶ πρὸς αὐξήσιν τῶν ὁπαδῶν τοῦ
νεοπαγοῦς δημοκρατικοῦ κόμματος!

Ὅθεν, ἐπελήφθησαν μετὰ ζήλου τὰς ἐργασίας των.

Ἀνεπτυγμένοι, εὐφραδεῖς, ἐνθουσιώδεις, τολμηροί, ριψοκίνδυνοι
ὥς ἦσαν, δὲν ἐδειλίασαν πρὸ οὐδενός.

Ἀπετάθησαν πρὸς ὅλους ἀνεξαιρέτως. Πρὸς τοὺς στρατιωτι-
κοὺς, τοὺς ναυτικούς, τὸν κληρὸν, τοὺς πολίτας, τοὺς πολιτενο-
μένους. Ἀνέπτυσσον εἰς ἕνα ἕκαστον τὰς ιδέας των· ὅτι ἡ βασι-
λεῖα ἀπεδείχθη ἀσύμφορος διὰ λαὸν ἔχοντα, ὅπως ὁ ἐλληνικὸς
δημοκρατικὸς ροπάς. Ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἔχει ἱκανοὺς καὶ ἀξιόους ἄνδρας
δυναμένους νὰ διοικήσωσιν αὐτήν. Ὅτι εἰς ἐξ αὐτῶν ἦτο ὁ Θεο-
δωρακὴς Γρίβας τοῦ ὁποίου δὲν ἡδύνατο κανεῖς ν' ἀρνηθῇ τὸν πα-
τριωτισμόν, τὰ μεγάλα ὑπὲρ τοῦ ἔθνους σχέδια, τὴν τόλμην, τὴν
εὐλικρίειαν καὶ τὸ ἀκέραιον τοῦ χαρακτῆρος.

Καὶ ἂν λαβῶμεν ὑπ' ὄψιν τὰς χιλιάδας τοῦ πλήθους, αἱ ὁποῖαι
μετὰ τινα χρόνον συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν Μητρόπολιν, ὅταν ἐτε-
λείτο τὸ ἐπὶ τῷ ἀπροόπτῳ θανάτῳ τοῦ Γρίβα μνημόσυον, δυνά-
μεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι τὸ ἔργον τοῦ Παράσχου, τοῦ Δοσίου καὶ
τῶν ἄλλων, ἂν δὲν ἐτελεσφόρησε, δὲν ἀπέτυχεν ὅμως ἐξ ὁλοκλήρου.

ΚΣΤ'.

ΟΙ ΟΘΩΝΙΣΤΑΙ

Ἐνῷ ὁμως, ἡ τῶν φιλελευθέρων νέων ὁμὰς εἰργάζετο μετὰ τόσου ζήλου καὶ ἐπιμονῆς ὑπὲρ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν δημοκρατικῶν ἰδεῶν, οἱ ἐν τῇ Κυβερνήσει προέβαινον εἰς τὰς προπαρασκευαστικὰς ἐργασίας τῆς συγκλήσεως τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, ἐπὶ σκοπῷ τὸ μὲν τῆς ἐγκρίσεως τῶν τελεσθέντων ὑπὸ τῆς ἐπισήμου τοῦ ἔθνους ἀντιπροσωπείας, τὸ δὲ τῆς ἐκλογῆς νέου ἡγεμόνος.

Ἄλλ' εὐθύς, ἀπὸ τῶν πρώτων προκαταρκτικῶν ἐργασιῶν ἡ μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐπαναστάσεως ἐπικρατοῦσα ἀσυμφωνία γνωμῶν ἐξεδηλώθη, αὐτὴ δὲ ἡ διαίρεσις κατέληξεν εἰς τὴν ἐπαναστασιν, ἡ ὁποία ἐξεργάγη ὀλίγους μῆνας ἀπὸ τῆς ἐξώσεως τοῦ Ὁθωνος.

Εἰς τὴν σύρραξιν τῶν πεδινῶν καὶ τῶν ὄρεινῶν.

Εἰς τὸν ἐμφύλιον ἀλληλοσπαραγμὸν.

Εἰς τὴν σύγκρουσιν τοῦ Βούλγαρη πρὸς τοὺς ἄλλους συναρχηγοὺς τοῦ πραξικοπήματος τῆς 10 Ὀκτωβρίου.

Ἀφορμὴ δὲ τὸ ζήτημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἡγεμόνος.

Καὶ χεὶρ ὠθοῦσα τοὺς Ἀθηναίους εἰς ἀλληλοσπαραγμὸν, ἡ χεὶρ τῆς διπλωματίας.

Αὐτῆς ἐκείνης τῆς διπλωματίας, ἡ ὁποία ἐξώρισε τὸν Ὁθωνα.

Διότι ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθη καὶ τι ἀπαισίως σκληρόν.

Ὅτι ὁ ἐν Ἀθήναις πρεσβευτὴς τῆς Βαυαρίας Ὁμπελ, αἰσχρότατα πολιτευθεὶς ἀπέναντι τοῦ Ὁθωνος, κατὰ τὰ τελευταῖα ἐτὴ τῆς Βασιλείας του, ἔπραττε τοῦτο ἀπὸ σκοποῦ.

Ἡλπίζεν, ὅτι ἐκθρονιζομένου τοῦ Ὀθωνος, ἤθελε κληθῆ εἰς τὸν Θρόνον ὁ ἐπίδοξος Διάδοχος Λουδοβίκος τῆς Βαυαρίας.

Ἐλπὶς, ἡ ὁποία ἐξικνεῖτο μέχρι πεποιθήσεως.

Διότι τότεν εἶχε περὶ τούτου πεποιθήσιν ὁ Ὀμπελ, ὥστε δὲν ἵδιστασε νὰ βεβαιώσῃ περὶ τῶν συμβησομένων τὴν Κυβέρνησιν του.

Ὁ δὲ ἐπίδοξος Διάδοχος Λουδοβίκος, πιστεύων καὶ αὐτὸς ὅτι θὰ ἐκαλεῖτο νὰ βασιλεύσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶχε φροντίσει νὰ μάθῃ καὶ τὰ Ἑλληνικὰ ἀκόμη.

Ἀλλὰ περὶ τούτων, δὲν πρόκειται σήμερον.

Ἀπλῶς διὰ τῶν ὀλίγων αὐτῶν γραμμῶν ἠθελήσαμεν νὰ ὑποδείξωμεν, ὅτι ἡ διπλωματία εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἐξώσεως τοῦ Ὀθωνος, ἐπενέβη εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς χώρας πράγματα, μετὰ ζωηρότητος, ζητοῦσα νὰ ἐπηρεάσῃ τοὺς Κυβερνήτας καὶ νὰ παρασύρῃ αὐτοὺς πρὸς τοὺς σκοποὺς καὶ τὰς βλέψεις τῆς.

Ἐν τούτοις ἡ ἐν ἀρχῇ παρατηρηθεῖσα ἀσυμφωνία τῶν γνωμῶν δὲν ἔφθασεν ἀμέσως εἰς τὸ ἐπιφόβως ὅζυ σημεῖον εἰς τὸ ὅποιον ἐξελίχθη βραδύτερον.

Καὶ ἐδόθη ὁ καιρὸς πρὸς σύγκλησιν τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, περὶ ἧς θὰ ὁμιλήσωμεν ἐν ἄλλοις κεφαλαίοις τοῦ βιβλίου τούτου.

Οὐχ ἦττον ἡ ἔξωσις τοῦ Βασιλέως καὶ ἡ κατάλυσις τῆς Δυναστείας αὐτοῦ, δὲν ἀπῆλπισε τελείως τοὺς Ὀθωνιστάς.

Εἶνε ἀληθές, ὅτι πάντες οἱ ἐπιφανεῖς, οἱ φίλα πρὸς τὴν βασιλείαν φρονούντες μετὰ τὸ ἐπελθόν ἀποτέλεσμα, φοβούμενοι διὰ τὴν ἰδίαν ζωὴν αὐτῶν, ἐφρόντισαν νὰ κρυβῶσιν εἰς μέρη ἀσφαλῆ.

Ἄλλοι δὲ πάλιν ἐξ αὐτῶν, συνελήφθησαν καὶ καθείρχθησαν, διέτρεξαν δὲ πραγματικὸν κίνδυνον.

Καὶ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, μνημονεύομεν ἐνταῦθα τοῦ ἐπὶ τόσας περιόδους χρησιμεύσαντος Δημάρχου Ἀθηναίων Σκούφου, φανταστικῷ Ὀθωνιστοῦ, περὶ τοῦ ὁποίου πολὺ πρὸ τῆς ἐξώσεως ἀκόμη ἡ λαὸς ἔψαλλε :

«Τοῦ Σκούφου τὸ καπέλλο
τὸ κάνανε σκαμνί...»

Ὁ Σκούφος ἓνα μόνον εἶχεν ἄσπονδον πολιτικόν ἐχθρόν, τὸν Καλλιφρονᾶν.

Καὶ ὁ Καλλιφρονᾶς, ἓνα μόνον ἐφοβεῖτο ἐν τῇ πολιτικῇ τῷ Σκούφον.

Διότι ἐνῷ ὁ Καλλιφρονᾶς διέθετε τὰ λαϊκὰ πλήθη, οὐ ἔνεκον ἰθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν Ὀθωνιστῶν καὶ ἀπεκαλεῖτο ἀναρχικός, ὁ Σκούφος εἶχε μὲ τὸ μέρος τοῦ τὴν ἀνεπτυγμένην τῶν πολιτῶν τάξιν, καὶ ὑποστηρίζετο ὑπὸ τῆς Βασιλείας ἐπεμβαίνουσας τότε εἰς τὰς ἐκλογάς.

Πόσον δὲ σκανδαλωδῶς ἡ Βασιλεία ἐπενέβαινεν εἰς τὰς ἐκλογάς, μαρτυρεῖ τὸ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Σκιαδικῶν συντεθέν στιχόν.

Τὸ ὅποῖον ἔπειτα ἐγένετο δημοτικώτατον, ψαλλόμενον ἀνά τὰς ὁδοὺς :

«Ἄν γείνουν εἰς τὸν τόπον
»ἐλευθερ' ἐκλογαί
»θὰ λείψουν καὶ αἱ δέκα
»τοῦ Φαραῶ πληγαί.»

Ὁ λαὸς λοιπὸν ὁ ἐπαναστάτης, ὁ ἄνευ Βασιλείας, ὁ ἄνευ ἀρχῶν λαός, ἐμήνυε κατὰ τοῦ Σκούφου.

Κατ' αὐτοῦ δὲ ἐμήνυε καὶ ὁ Καλλιφρονᾶς, ὁ εἶχεν τότε ἀπορίριστον ἐν Ἀθήναις ἰσχύν.

Καὶ ἀπεφασίσθη ἡ πάση θυσίᾳ ἐξόντωσις τοῦ Σκούφου.

Ἀξιωματικός τις, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Σκιαδικῶν, καταδικασμένος ὑπὸ τῶν φοιτητῶν καὶ κινδυνεύων νὰ φονευθῇ, εἰσῆλθεν τυχαίως ὅλως εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Σκούφου Δημάρχου Ἀθηναίων ὄντος, ὁποῖος, ἀπέκρυψεν ἐπὶ χρόνον πολὺν εἰς τὸν οἶκόν του τὸν κινδυνεύοντα ἀξιωματικόν.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ὁμοῦς τῆς ἐξώσεως τοῦ Ὀθωνος ὁ ἀξιωματικὸς αὐτοῦ ἦτο ἐκ τῶν ἐπαναστατῶν ἐκ τύχης δὲ ἔλαβε γνῶσιν τῶν κατὰ τοῦ Σκούφου τεκταινομένων.

Καὶ εὐγνωμονῶν πρὸς τὸν σωτῆρά του, καὶ περ μὴ ἐπαναστάτην, ἔσπευσε νὰ τὸν εἰδοποιήσῃ περὶ τῶν κατ' αὐτοῦ τεκταινομένων.

Καθ' ἣν στιγμὴν ἠγγέλλοντο ταῦτα εἰς τὸν Σκούφον εὐρίσκετο εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ὁ Μέρλιν, πρόξενος τῆς Ἀμερικῆς τότε ὢν.

—Κύριε Σκούφε, τῷ εἶπεν, εἶναι ἀνάγκη νὰ φύγετε ἅπ' ἐδῶ καὶ νὰ κρυφθῆτε, ἕως οὗ παρέλθῃ ἡ ἐξαφίς τῶν πνευμάτων.

—Θεέ μου, ἀπήντησεν ὁ Σκούφος· καὶ ποῦ νὰ κρυφθῶ;

Ἐν τούτοις ἀπεφασίσθη νὰ ὀδηγηθῇ ὁ Σκούφος εἰς τὸ μόνον τότε ἐν Πειραιεὶ ὑπάρχον ξένον πολεμικὸν πλοῖον.

Ἦτο δὲ τοῦτο ἡ «Ζηνοβία».

Ἡ Ναυαρχία τῆς ὁποίας ἐπέβαινεν ὁ Γάλλος ναύαρχος Τουσάρ.

Ἀλλὰ διὰ νὰ ὀδηγηθῇ ὁ Σκούφος διὰ τῶν ὀχλοκρατουμένων ὧν τῶν Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ, ἦτο ἄκρως ἐπικίνδυνον.

Ἀν ἀνεγνωρίζετο πιθανῶς καὶ νὰ ἐφονεύετο.

Ἡ σφαγὴ τοῦ Φρουράρχου Πειραιῶς Καραγιαννοπούλου εἶχεν ἐνσπεῖρει τρόμον εἰς τοὺς Ὀθωνιστάς.

Ὅθεν ἀπεφασίσθη νὰ ὀδηγηθῇ ὁ Σκούφος εἰς Πειραιᾶ μεταμφιεζόμενος εἰς Γάλλον πεζοναύτην, ὅπερ καὶ ἐγένετο.

Ὁ Μέρλιν, καὶ ὁ φέρων τὴν στολὴν τοῦ πεζοναύτου Σκούφος ἐπέβησαν μετὰ προφυλαξέως ἀμαξῆς, καὶ κατηυθύνθησαν εἰς Πειραιᾶ.

Ἀλλ' ἦτο πεπρωμένον νὰ αἰσθινῶσι πρὸς στιγμὴν τὰς συγκινήσεις τοῦ κινδύνου ἐκείνου ἀκριβῶς τὸν ὅποιον ἀπέφυγον.

Ὁ Βενιζέλος Ρούφος, ἀπὸ τῆς προτεραίας ἐλθὼν ἐκ Πατρῶν ἔτυχε νὰ εὐρίσκεται ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔτρεχε ἡ κατάκλειστος ἀμαξα τοῦ Μέρλιν.

Ὁ Ρούφος, ἠγούμενος ὁμάδης ἐνόπλων πολιτῶν, ὑπωπτεύθη τὴν

κλειστὴν ἐκείνην ἄμαξαν ἣ ὅποια ἔφευγε μετὰ ἀστραπιαίαν ταχύτητα.

— Ἄλτ! ἐφώναξεν εἰς τὸν ἀμαξηλάτην.

Ἐκεῖνος δέ, βλέπων τὰς ἀπειλητικὰς μορφὰς τῶν ἐπαναστατῶν ἑσταμάτησεν, ὑπακούσας εἰς τὸ πρόσταγμα.

Ὁ Ροῦφος προέβη τότε μέχρι τῆς ἀμάξης.

Ἦνοιξε βιαίως τὴν θύραν αὐτῆς καὶ ἠρώτησε.

— Ποιὸς εἶνε μέσα ;

Ταυτοχρόνως ὅμως, προλαμβάνων ὁ Μέρλιν, προέβαλεν διὰ τῆς ἀνοικτῆς θυρίδος.

Καὶ παρατηρῶν τὸν Ροῦφον, ἀπήντησε μετ' ὅλον τὸν ἐγωισμόν καὶ τὴν ἀγερωχίαν Ἀμερικανοῦ.

— Ἄϊ ἄμ. (ἐγὼ εἶμαι).

Ὁ Ροῦφος εὐρεθεὶς ἀπροόπτως πρὸ τοῦ προξένου τῆς Ἀμερικής, ἐζήτησε συγγνώμην καὶ ἀπεμακρύνθη.

Ἡ ἄμαξα δὲ ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον τῆς καὶ ἔφθασεν αἰσίως εἰς τὸν Πειραιᾶ.

Ἄνευ δ' ἐπεισοδίου τινός, ὁ Ροῦφος διεπεραιώθη εἰς τὴν «Ζηνοβίαν» εἰς τὴν ὅποιαν καὶ ἔμεινεν ἐπὶ δύο ἡμέρας.

Ἀλλὰ τὴν τρίτην ἡμέραν ἐνόμισε τὸν κίνδυνον παρελθόντα.

Καὶ ἀπεφάσισε κρυφίως νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ νὰ ἀνέλθῃ εἰς Ἀθήνας.

Ἀνεγνωρίσθη ὅμως, συνελήφθη, ἐφυλακίσθη, καὶ κατὰ διαταγὴν τοῦ Καλλιφρονᾶ, καταδικάσαντος αὐτὸν εἰς ἰσόβια δεσμὴν, ὠδηγήθη ἐπὶ τοῦ ἀτμοδρόμωνος «Ἀμαλία», ὅπου ἀπουσιάζοντος τοῦ κυβερνήτου αὐτοῦ Σαχτούρη εἰς Ἀθήνας, ἐτίθη ὑπὸ τῶν ναυτῶν τοῦ ἀτμοδρόμωνος ἐπὶ τοῦ πυρμυαίου ἱστοῦ.

Εὐτυχῶς, ὁ μετ' ὀλίγον ἐπανελθὼν εἰς τὸν ἀτμοδρόμονα κυβερνήτης Σαχτούρης ἀπήλλαξε τὸν Σκουφον τῶν δεσμῶν, καὶ παρέσχεν εἰς αὐτὸν ἱκανὰς περιποιήσεις, μέχρις οὔ, καὶ τοῦτο μετὰ πάροδο ὀκτῶ ὅλων ἡμερῶν, ὁ Σκουφος ἐνεργείαις τῶν φίλων του, ἀφένθ' ἐλεύθερος καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας.

Παρ' ὅλα ταῦτα ὅμως, οἱ Ὀθωνισταὶ δὲν ἀπηλπίσθησαν.

Καὶ παρελθουσῶν τῶν πρώτων ταραχῶδων ἡμερῶν καὶ τῆς πρώτης ἐκ τῆς ἐξώσεως συγκινήσεως, οἱ ὀθωνισταί, προεξάρχοντες εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ Νικολάου Λιδωρίκη, ἤρχισαν συνεννοούμενοι κρύφα μεταξὺ των περὶ ἐπανόδου τοῦ Ὀθωνος εἰς τὴν Ἑλλάδα, περὶ τῆς ἐκ νέου ἀναθέσεως εἰς αὐτὸν τῆς Βασιλείας καὶ περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ στεφθῶσιν ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας αἱ ἐνεργεαὶ των.

Ἐν ᾧ χρόνῳ ὅμως ἡ πρωτεύουσα, ὀχλοκρατούμενη, φρουρουμένη ἀπὸ ἀπείρους καὶ ἀγυμνάστους πολιτοφύλακας, τρομοκρατούμενη, διῆγε τὰς ταραχώδεις αὐτὰς ἡμέρας, ἐνέσκηψεν ὡς βόμβη ἐν μέσῳ αὐτῆς, τρομερὰ τις εἰδήσις.

Ὅτι ὁ στρατηγὸς Θεωдорάκης Γρίβης, μὴ λαβὼν εὐνοϊκὴν εἰς τὰς προτάσεις τοῦ ἀπάντησιν καὶ ὀργισθεὶς, ἐκίνητοποίησεν ὅλους τοὺς μαχίμους ἄνδρας τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, τοὺς ὥπλισε, καὶ καταρτίσας ἐξ αὐτῶν δυσπολέμητον στρατόν, ἐβόησε κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, ὅπως καταλάβῃ τὴν πόλιν, καταλύσῃ τὰς ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν διορισθείσας ἀρχάς, καὶ ἀνακηρύξῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν Δημοκρατίαν!

Ἡ εἰδήσις αὕτη, ὅσον ἀπίστευτος καὶ ἂν ἐφάνη κατ' ἀρχάς, ἐν τούτοις ὑπῆρξεν ἀφορμὴ ἐνὸς πρωτοφανοῦς πανικοῦ ἐνσκήψαντος εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ καταλαβόντος τοὺς κατοίκους αὐτῆς.

ΚΖ'.

Ἡ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΓΡΙΒΑ

Ὁ στρατηγὸς Θεодωράκης Γρίβας δὲν ἦτο ἐξ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἀφ' οὗ συνελάμβανον σχέδιόν τι ἐν τῷ νοῦ, δὲν ἐπεχείρουν ἔπειτα τὴν πραγμάτωσιν αὐτοῦ.

Ὁ Γρίβας ἐθεώρει ἑαυτὸν ἴσον πρὸς Βασιλεῖς, ἐμότιμον καὶ ἐμόδοξον, δὲν ἐφοβεῖτο δὲ κανένα καὶ δὲν ὑπελόγιζε κανενὸς τὴν ὀργήν.

Ἡμέραν τινα εἰσῆλθεν εἰς τ' Ἀνάκτορα, φέρων δεκάδα διαφόρων παρασῆμων, τὰ ὅποια κατὰ καιροὺς εἶχον ἀκονεμηθῇ εἰς αὐτόν.

Ὁ Ὅθων δὲ μειδιῶν.

— Στρατηγέ, τοῦ εἶπε. Διατί ἐφόρεςες ὅλ' αὐτά;

Ὁ Θεодωράκης Γρίβας ὁμως ἀντὶ πάσης ἄλλης ἀπαντήσεως, κτυπῶν τὰ στήθη του καὶ ἐπιδεικνύων τὰ παρασῆμά του.

— Αἶ, Βασιλεῖ, τοῦ εἶπεν. Ἄν δὲν ἐφοροῦσα ἐγὼ αὐτὰ τὰ παιγνίδια, δὲν θὰ καθούσανε ἐσὺ ἐδῶ μέσα...

Ὁ Ὅθων ἠννόησε τὸν ὑπαινιγμὸν καὶ ἐσιώπησεν.

Ἄλλοτε πάλιν, καὶ τοῦτο ἤκουσα λεγόμενον ἐκ παραδόσεως, ὁ στρατηγὸς Θεодωράκης Γρίβας, παρετήρησεν ἐρωτικώτερον πρὸς τὴν βασίλισσαν Ἀμαλίαν, εἰς τὴν ὁποίαν μάλιστα, καθὼς ἡ αὐτὴ παράδοσις βεβαίῳ, ὁ Γρίβας ἠθέλησε νὰ ἐκφράσῃ καὶ τὸν ἔρωτά του, κλείων πρὸς αὐτὴν τὸν ἕνα τοῦ ὀφθαλμόν.

Ἡ Ἀμαλία ἔσπευσε ν' ἀνακοινώσῃ τὸ ἀνέλπιστον γεγονός εἰς τὸν Ὅθωνα.

Ἐκεῖνος δὲ πάλιν, ἀνέφερε τοῦτο εἰς τοὺς ὑπασπιστάς του, οἱ

ὅποιοι τίς εἶδε ποία μέσα μεταχειρισθέντες ἔπεισαν τὸν Γρίβαν διὰ δὲν πρέπει νὰ ἐπιζητήσῃ τὴν ἐρωτικὴν εὐνείαν τῆς βασιλίσσης...

Μετὰ τὸ ἔτος 1859, ὅτε μηνύων πλέον κατὰ τοῦ Ὁθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας ἀπεσύρθη εἰς τὰ ἐν Ἀκαρνανίᾳ κτήματά του, δικαστικός τις κλητὴρ πρῶτος ὄλων ἐδοκίμασε τὸ ἀποφασιστικόν, τὸ μνησίκακον, καὶ τὸ ἀνένδοτον τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Γρίβα.

Εἰς τὸν Θεωδωράκην Γρίβαν, ἐπρόκειτο νὰ κοινοποιηθῇ ἀπόφασις τις τοῦ Δικαστηρίου Μεσολογγίου ἀφορῶσα διένεξίν τινα περὶ τῶν ὁρίων ἐνὸς κτήματος.

Ἡ ἀπόφασις ἦτο κατὰ τοῦ Γρίβα, δι' αὐτὸν δὲ ἀκριβῶς τὸν λόγον, οὐδεὶς τῶν ἐν Μεσολογγίῳ δικαστικῶν κλητῆρων, ἀνελάμβανε τὴν κοινοποίησιν αὐτῆς εἰς τὸν Γρίβαν τὸν πανίσχυρον τοῦτον ἐρχηγὸν τῆς Ρούμελης.

Ἐν τούτοις, μετὰ πολλὰς ἐρῦνας, ὁ ἀναζητούμενος τολμηρὸς εὗρέθη.

Δικαστικός τις κλητὴρ προσεφέρθη νὰ μεταβῇ εἰς τὰ κτήματα τοῦ Γρίβα καὶ κοινοποιήσῃ εἰς τὸν στρατηγὸν τὴν ἀπόφασιν.

— Καὶ δὲν φοβᾶται τὸν ἡρώτησαν ;

— Νὰ φοβηθῶ ; Γιατί ; Ἐγὼ ἐκτελῶ τὸν νόμον. Καὶ κοινοποιῶ ἀπόφασιν Δικαστηρίου. Τί πταίω ἐγώ.

Ἀπὸ τῶν λογικῶν τούτων σκέψεων ὀρμηθεὶς ὁ δικαστικὸς κλητὴρ, ἀνεχώρησεν ἐκ Μεσολογγίου, εἰσεχώρησεν ἐνδότερον καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Γρίβα, ἐντὸς τῆς ὁποίας καὶ περὶ τὴν ὁποίαν ἑκατοντάς ὀπλοφόρων, τὰ παλληκάρια τοῦ Γρίβα, περιεφέροντο.

Ὁ δικαστικὸς κλητὴρ, ἀποκρύψας τὴν ιδιότητά του, κατῴρωσε νὰ εἰσαχθῇ πλησίον τοῦ Γρίβα, ὁ ὅποιος ἅμα τὸν εἶδε καὶ τὸν ἀνεγνώρισε.

— Τί θέλεις ἐδῶ μωρέ, τὸν ἡρώτησεν ἀγρίως ;

— Στρατηγέ μου ἀπήντησεν ἐκεῖνος δὲν φταίω ἐγώ...

— Ἀλλὰ ποιὸς μωρὲ φταίει ;

— Ἐκεῖνοι ποῦ μ' ἔστειλαν.

— Καὶ τί σῆσταιλαν νὰ κάνης.

— Στρατηγέ μου, νὰ σοῦ δώσω αὐτὸ τὸ χαρτί.

— Καὶ τί χαρτί εἶνε αὐτό ;

— Μία ἀπόφασις...

Ὁ Γρίβας, κατέστησε τὴν φωνὴν του ἡπιωτέραν.

— Ἐλα μωρέ, εἶπεν εἰς τὸν κλητῆρα. Τί φοβάσαι· φέρ' τὴν ἐδῶ νὰ ἰδοῦμε.

Λαβὼν δὲ τὴν ἀπόφασιν καὶ περιεργασθεὶς αὐτὴν ἐνευσεν εἰς τὸν κλητῆρα νὰ πλησιάσῃ, καὶ δεικνύων εἰς αὐτόν, τὸν τύπον ἐκτελέσεως.

— Τί λέει ἐδῶ ; τὸν ἠρώτησε.

— Ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος ...

— Τέτοια ἀπόφασις, ἀνέκραξεν ἐν ἀκρατήτῃ ὀργῇ ὁ Γρίβας ἐγὼ τὴν...

Καὶ ἐγχειρίζων εἰς τὸν δικαστικὸν κλητῆρα τὴν ἀπόφασιν.

— Ἐλα μωρέ τοῦ εἶπε· φάτην

— Τὴν ἀπόφασιν ;

— Τὴν ἀπόφασι μωρέ καὶ γρήγορα.

Ὁ δικαστικὸς κλητῆρ κατελήφθη ἀπὸ ἀγωνίας καὶ ἐζήτηε εὐκαιρίαν νὰ τραπῇ εἰς φυγὴν.

Δὲν ἐπρόφθασεν ὅμως.

Εἰς ἐν νεῦμα τοῦ Γρίβα ὑπερύψηλος Ἀκαρνὰν εἰσηλθε.

— Πάρ' του μωρέ τὸ κεφάλι διέταξεν ὁ Γρίβας, ἂν δὲν φάγῃ τὰ χαρτὰ αὐτά...

Καὶ ἡ παράδοσις λέγει ὅτι πρὸ τῆς γυμνῆς σπάθης τοῦ Ἀκαρνᾶνος πτοηθεὶς ὁ δικαστικὸς κλητῆρ, κατεβρόχθισε τὸ πλαῖσιον τῆς ἀποφάσεως, μέχρις οὗ, γονυπετήσας πρὸ τοῦ στρατηγοῦ, ἀνέκραξεν ἐν μέσῳ λυγμῶν.

— Ἐλεος στρατηγέ· θὰ σκάσω ὁ κακομοῖρος.

— Ἀἴντε μωρέ φύγε, ἀνέκραξεν ὁ Γρίβας...

Καὶ ὁ κλητῆρ ἔφυγεν.

Ἀλλὰ τὸ πάθημά του αὐτὸ γνωσθὲν, ἐνέσπειρε τὸν τρόμον εἰς τοὺς δικαστικοὺς κλητῆρας τοῦ Μεσολογγίου...

Τοιοῦτος ὁ Γρίβας.

Ὑπερήφανος, ἀτίθαστος, τολμηρὸς, ἀποφασιστικὸς.

Συλλαβῶν δὲ τὴν ιδέαν νὰ ἐκστρατεύσῃ εἰς Ἀθήνας, καὶ νὰ δώσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα δημοκρατικὸν πολίτευμα, ἔπρεπε καὶ νὰ ἐκτελέσῃ αὐτήν.

Καὶ ναὶ μὲν, ἀπέστειλεν ἀγγελιαφόρον εἰς Ἀθήνας, διαβιβάζων εἰς τοὺς προσωρινούς κυβερνήτας τὴν θέλησίν του.

Ἄλλ' ὁ Γρίβας ἐγνώριζε καλὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις.

— Αὐτοὶ οἱ καλαμαράδες, ἐκέφθη, θὰ θέλουν νὰ κάνουν τοῦ κεφαλιοῦ τους.....

Καὶ ὑπὸ βιαίας καταλαμβανόμενος ὀργῆς :

— Αἱ μωρὰ παιδιὰ, ἀνέκραξε. "Ἄν δὲν τοὺς κάνω μὲ τὰ κρεμμύδια, νὰ μὴ μὲ λένε Γρίβα....

Καὶ χωρὶς ν' ἀναμένῃ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν ἐπάνοδον τοῦ ἀγγελιαφόρου του, ἀπεφάσισε νὰ διοργανώσῃ τὴν εἰς Ἀθήνας ἐκστρατείαν καὶ παρασκευασθῇ δι' αὐτήν. Οἱ ὀπλοφόροι του τότε ἀπεστάλησαν κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, κομίζοντες ἄγγελμα μέγα καὶ τρομερόν.

Ὁ στρατηγὸς Θωδωράκης Γρίβας, προσεκάλει ὅλους τοὺς κατόικους τῆς χώρας, νὰ ὀπλισθοῦν, νὰ σπεύσουν πρὸς αὐτόν, καὶ μετ' αὐτοῦ νὰ βαδίσουν κατὰ τῶν Ἀθηνῶν.

— Γιατί ; ἡρώτων ἐκεῖνοι.

— Γιατί θὰ κάμωμεν ἓνα βασιλεῖα ἀπὸ τὴν Ρούμελην.

— Καὶ ποῖον θὰ κάνωμε ;

— Τὸν Γρίβα.....

— Ζήτω του, ἐκραύγαζον ἐνθουσιῶδως οἱ ὄρεινοὶ ἐκεῖνοι.

Καὶ ἔσπευδον νὰ ὀπλισθῶσι καὶ νὰ κατέλθωσι πρὸς συνάντησιν τοῦ Γρίβα.

Ἐντὸς ὀλίγιστου διαστήματος δέ, περὶ τὸν Θωδωράκην Γρίβαν, συνεκεντρώθησαν τρεῖς καὶ πλέον χιλιάδες Αἰτωλοὶ — Ἀκαρναῖες.

Ἦσαν δὲ μετὰξὺ αὐτῶν, τὰ ἐπιφοβώτερα, ἀγριώτερα, καὶ ἀτιμωτέτερα τῆς Ρούμελης στοιχεῖα.

Δήμαρχοι τῶν ὀρεινῶν καὶ πεδινῶν δήμων τῆς χώρας μετὰ τοὺς ἐκλογεῖς των. Ἀρχιποιμένες μετὰ τοὺς ποιμένας των. Κακοποιοὶ καὶ φυγόδικοι τῶν ὀρέων μετὰ τοὺς ἀνθρώπους των. Χωρικοὶ σημαίνοντες μετὰ τοὺς ὑποτακτικούς των. Οἱ ἐπιφανεῖς τοῦ τόπου μετὰ τῶν ὀπλοφόρων των. Καπεταναῖοι τῆς ἐπαναστάσεως μετὰ τὰ παλληκάρια των. Ἀλβανοὶ μετὰ τὰ ἀτίθασσα ἔνστικτά των, ὀνειρευόμενοι τὸ πλιατσικολόγημα τῆς πρωτευούσης. Συνέπραττε δὲ μετὰ τοῦ Γρίβα καὶ ὁ ἐπαναστατήσας στρατός, καὶ ἔσπευσε νὰ συνενωθῇ μετ' αὐτοῦ καὶ ὁ ἐν Πάτραις καὶ τοῖς περιχώροις Ἀλβανικὸς πληθυσμὸς, ὁ ἀναγνωρίζων ὡς ὑπέρτατον αὐτοῦ ἀρχηγὸν τὸν Γρίβαν.

Τρεῖς χιλιάδες ὀρεινοὶ πολεμισταὶ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ὠπλισμένοι μετὰ στρατιωτικὰ τουφέκια, μετὰ καρυφύλλα, μετὰ πάλαι τρεῖς χιλιάδες ἄνδρες βαπτισμένοι εἰς τὸ πῦρ τῶν μαχῶν οἱ πλεῖστοι καὶ διατελοῦντες ὑπὸ τὴν ὑπερτάτην ἀρχηγίαν τοῦ Θεοδωράκη Γρίβα, τοῦ ἀπείτητου ἥρωος καὶ ὑπερφηανοῦ πολεμιστοῦ, ἦτο δυνάμις φοβερὰ καὶ ἀπροσμάχητος.

Τίς θὰ ἠδύνατο νὰ ἀντιπαρταχθῇ κατὰ τοῦ πλήθους ἐκείνου;

Ποῖος στρατός θὰ ἔστρεφε τὰ ὄπλα του κατὰ τοῦ Θεοδωράκη Γρίβα;

Καὶ ποῖος Ἕλλην στρατιώτης; ὅσοι ἀφωσιωμένοι καὶ ἂν ἦτο εἰς τὸ καθεστώς, δὲν θὰ ἔσπευδε νὰ ἐνωθῇ μετὰ τοῦ στρατηλάτου, τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου καὶ μόνον ἦτο ἱκανὸν νὰ ἡλεκτρίσῃ καὶ τοὺς πλέον ψυχροὺς καὶ τοὺς πλέον ἀδιαφόρους τῶν ἀνθρώπων;

Καὶ τὸ φοβερώτερον ὅλων.

Τί ἤθελε συμβῆναι ὅταν ὁ Θεοδωράκης Γρίβας μετὰ τοὺς τρισχιλίους πολεμιστάς του θὰ ἐξεκίνηι, καὶ διασχίζων τὴν Ρούμελην, τὴν ἀντηχοῦσαν ἀπὸ τὰ ἡρωϊκὰ πολεμικὰ κατορθώματα τῶν Γριβίων, θὰ κατηυθίνοτο εἰς τὰς Ἀθήνας;

Καὶ δὲν ἦτο πλέον ἢ βέβαιον, ὅτι ὅλος ὁ δυνάμενος νὰ φέρῃ ὄπλα πληθυσμὸς τῆς Ρούμελης, ἐκεῖνος ἀπὸ τὰ μέρη τοῦ ὁποίου θὰ διήρχετο ὁ Θεοδωράκης Γρίβας θὰ ἔσπευδε νὰ ἐνωθῇ μετ' αὐτοῦ;

Καὶ δὲν ὑπῆρχεν ὁ φόβος ὅτι ὅλα τὰ ἄτακτα στοιχεῖα τῆς χώ-

ρας, καὶ ἦσαν πάμπολλα τοιαῦτα κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἐλκυόμενα ἀπὸ τὴν μαγικὴν ἰσχὺν τῆς λαφυραγωγίας τῆς πρωτεύουσας, δὲν θὰ ἡνοῦντο μὲ τὸν Γρίβαν ;

Καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τί θὰ συνέβαινε ;

Πόσας χιλιάδας ἀτιθάσσων πολεμιστῶν θὰ εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ ὁ Γρίβας ὅταν ἔφθανεν εἰς τὰ πρόθυρα τῶν Ἀθηνῶν ;

Ἐν τούτοις, ἡ στρατιὰ τοῦ Γρίβα παρεσκευάζετο ὁλονέν. Πολεμισταὶ συνεκεντροῦντο ὁλονέν περὶ αὐτόν, ὁ ὅποιος αὐτοκράτωρ πλέον καὶ ἀπόλυτος κύριος καὶ ἄρχων τῆς Ρούμελης διέτασσε τοὺς πάντας, καὶ ἠπεῖλει...

Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ τότε συντεθὲν καὶ ψαλλόμενον ὑπὸ τῶν καλληκαριῶν τοῦ Γρίβα ποίημα, ἦτο εἰς τρόμος καὶ μία ἀπειλή.

« Τρέμουν τὰ κάστρα, τὰ βουνὰ

τρέμουν τὰ βιλαέτια

ὁ Γρίβας ἐξεκίνησε

καὶ πάει στὴν Ἀθήνα.... »

Πράγματι δέ.

Ὁ Θεόδωρος Γρίβας, στρατοπεδεύσας εἰς τὸ Κεφαλόβρυσον, ἠνώθη μὲ τὰ βασιλικά στρατεύματα, ὧν ἀρχηγὸς ἦτο ὁ Λεωτσᾶκος μὲ τὸ τάγμα του...

Τὰ παράδοξα ταῦτα γεγονότα, δὲν ἐβράδυναν νὰ γνωσθῶσιν εἰς τὴν πρωτεύουσαν.

Πρώτῃ ἡ Κυβέρνησις ἔλαβε γνῶσιν τούτων, καὶ ὑπουργικὸν συμβούλιον ἐκτάκτως συγκληθέν, ἐσκέφθη περὶ τῶν μέτρων τὰ ὅποια θὰ ἠδύνατο νὰ λάβῃ, τὸ μὲν ὅπως ἀποκρούσῃ τὴν ἀπειλουμένην εἰσβολὴν τοῦ Γρίβα εἰς τὴν πρωτεύουσαν, τὸ δὲ ὅπως διαφυλάξῃ αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἐνδεχομένης ἀπὸ τῶν Ἀρβανιτῶν λαφυραγωγίας.

Ὡς πρώτιστον δὲ ὅλων καὶ ἀπαραίτητον ἐθεωρήθη ἡ ἐνίσχυσις τῆς ἐν Ἀθήναις φρουρᾶς, δι' ἀνδρῶν ἀφωσιωμένων εἰς τὴν νέαν Κυβέρνησιν τῆς χώρας.

Πρὸς τοῦτο, μέρος τῆς ἐν Πάτραις καὶ Ναυπλίου Φρουρᾶς μετακλήθη ἐσπευσμένως εἰς Ἀθήνας, χωρὶς ν' ἀποκρυβῇ ἀπ' αὐτὴν, καὶ ὁ λόγος τῆς μετακλήσεώς της εἰς τὴν πρωτεύουσαν.

Οἱ ἱκανώτεροι καὶ ἐμπιστότεροι τῶν ἀξιωματικῶν, προσεκλήθησαν εἰς τὴν πρωτεύουσαν κατὰ δὲ τὰς παραδόσεις, ἡ Κυβέρνησις ἐκ μυστικότητι ἐνεργοῦσα καὶ τοῦτο ὅπως μὴ ἐνσπεῖρῃ τὸν πανικὸν εἰς τὴν πόλιν, ἤρchiσε νὰ τοποθετῇ εἰς τὰ περὶ αὐτὴν ὄχυρά σημεῖα φρουρὰν καὶ νὰ ὀχυρώνη καὶ τὰ σημεῖα ταῦτα.

Παρ' ὅλα ταῦτα ὅμως ὁ πανικὸς δὲν ἀπεσοβήθη.

Ὅταν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἐγνώσθη, ὅτι ὁ Γρίβας συνεκέντρωνε 3000 πολεμιστὰς ὁ πανικὸς αὐτὸς ἐξερράγη ἀκράτητος.

Οἱ ἀγαθοὶ Ἀθηναῖοι τῶν χρόνων ἐκείνων, οἱ ἀναμακάτως ἀποδιώξαντες τὸν Ὅθωνα, δὲν ἐνόμισαν ἑαυτοὺς τέσον ἱκανοὺς ὥστε ν' ἀντιπαραταχῶσι μὲ ἓνα Γρίβαν.

Ἐξ ἄλλου, ἤρχισαν φοβούμενοι καὶ διὰ τὰς περιουσίας καὶ τὴν ζωὴν αὐτῶν.

Διότι ἐγνώσθη ὅτι εἰς τὰς τάξεις τῶν καλληκαριῶν τοῦ Γρίβα, περιλαμβάοντο καὶ στοιχεῖα ἀναρχικὰ καὶ ἄτακτα, προσκολληθέντα εἰς τὴν στρατιὰν τοῦ Γρίβα μόνον ὅπως εἰσβάλλωσιν εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ λαφυραγωγῇσωσιν αὐτήν.

Καὶ πολλοὶ μὲν τῶν εὐπόρων Ἀθηναίων, ὑψίστης φρονήσεως μέτρα λαμβάνοντες, ἀφ' οὗ ἡσφάλισαν ὅπως ἡδύναντο κάλλιον τὰ ὑπάρχοντά των, κατέφυγον εἰς τὴν Σαλαμίνα καὶ τὴν Αἴγινα, ὅπως ἐκεῖθεν παρακολουθήσωσι τὰ συμβησόμενα.

Ἄλλοι ὅμως, μὴ δυνάμενοι νὰ κινητοποιήσωσι τὰς οἰκογενείας των, ἤρχισαν λαμβάνοντες μέτρα ἐσωτερικῆς ἀμύνης.

Ἐπρομηθεύθησαν ὅπλα καὶ φυσίγγια.

Ἐναποθήκευσαν τροφάς.

Ὁχύρωσαν τὰς οἰκίας των.

Καὶ ἔλαβον τὴν ὑπερτάτην ἀπόφασιν νὰ ἀμυνθῶσιν ἡρωϊκώτατα, ἐν ἡ περιπτώσει ὁ Γρίβας εἰσερχόμενος εἰς τὰς Ἀθήνας, δὲν θὰ εἶχε τὴν δύναμιν νὰ συγκρατήσῃ τοὺς Ἀρβανίταις του, ἀλλὰ θ' ἄφινεν αὐτοὺς ἐλευθέρους νὰ πλιατσικολογήσωσι !

Ὁ φόβος δέ, ἡ κατῆφεια, ἡ ἀπόγνωσις, ἐξωγραφίζοντο εἰς τὰ πρόσωπα πάντων.

Εἰς μάτην οἱ περὶ τὴν Κυβέρνησιν ἐζήτουν νὰ ἐνθαρρύνουν τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως.

Εἰς μάτην παρίστων εἰς αὐτοὺς ὡς ἀδύνατον καὶ ἀκατόρθωτον τὴν ἐκστρατείαν ταύτην.

Οἱ πολῖται ἀνένδοτοι ἀπήντων :

— Ὅτι πῇ ὁ Γρίβας τὸ κάμνει.

Ἄλλοι δὲ πάλιν, καλλίτερον πληροφορημένοι, καὶ εὐνοϊκῶς διακειμένοι πρὸς τοὺς σκοποὺς καὶ τὰς προθέσεις τοῦ Γρίβα, ἔλεγον :

— Εὐρετε τί εἶπεν ὁ Θεωδωράκης ;

— Τί ;

— Ὅτι θὰ βάλῃ τὴν Περσεφόνῃ του νὰ καθήσῃ μέσα εἰς τὸ παλάτι.

Περσεφόνῃ δὲ ἦτο ἡ σεβασμία δέσποινα Γρίβα, ἡ σύζυγος τοῦ ἐνδόξου Θεωδωράκη.

Καὶ οἱ πολῖται θεωροῦντες βεβαίαν πλέον τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, ἤρχισαν νὰ διερωτῶσιν ἀλλήλους :

— Θὰ ἔλθῃ ;

— Ἀπὸ ποιοῦ μέρους θὰ ἔλθῃ ;

— Πότε θὰ ἔλθῃ ;

Ἡ περὶ τὸν Δόσιον καὶ τὸν Παράσχον καὶ τοὺς ἄλλους τολμηροὺς νέους, δημοκρατικὴ ὁμάς, ἐν τῇ μεταξύ δὲν ἔκρυπτεν ἐνεργοῦσα ὑπὲρ τῆς Δημοκρατίας καὶ τοῦ Γρίβα.

Ἐπωφελουμένη τοῦ πανικοῦ ὁ ὁποῖος εἶχε καταλάβει τοὺς πολῖτας ἔλεγε πρὸς αὐτοὺς :

— Τί φοβάσθε ; Ὁ Γρίβας δὲν ἔρχεται νὰ πολεμήτῃ μαζί μας. Ὁ Γρίβας ἔρχεται γιὰ τῆς πατρίδος τὸ καλόν.

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 91

— Δηλαδή ;

Ἔρχεται νὰ ἐμποδίσῃ νὰ φέρωμεν νέον Βασιλεία.

Καὶ ἐπειδὴ οἱ πολῖται ἐξεπλήσσοντο.

— Τί μᾶς χρειάζεται ὁ Βασιλεὺς, ἀπήντων οἱ Δημοκρατικοί. Εἴμεθα λαὸς εὐφυῆς, πατριώτης, αἰσθηματίας. Καὶ εἴμεθα ἐξαρτημένοι νὰ κυβερνηθῶμεν μόνοι μας. Ἐπὶ τριάκοντα ἔτη εἶδομεν καλὰ τῆς βασιλείας. Ἡ βασιλεία μᾶς διήρσεν ἡ βασιλεία μᾶς ἔρριψεν εἰς μίαν ἐπανάστασιν. Ἄς μὴν ἐπανέλθωμεν λοιπὸν πλὴν αὐτὴν. Ἄς ἐγκαταστήσωμεν νέαν περίοδον πολιτικοῦ βίου. Ἄς πρὸς σπαθίσωμεν νὰ κυβερνηθῶμεν μόνοι μας. Ἀνδρῶν δὲν στερεώμεθα. Εἰς ἓνα ἐξ αὐτῶν ἅς ἀναθέσωμεν τὴν φροντίδα τῆς Διοικήσεως. Ὅλοι δὲ ἡμεῖς ἅς ἀναλάβωμεν τὴν φροντίδα τῆς φρουρᾶς καὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν νόμων. Τοῦτου κατορθωνομένου κατορθοῦν τὸ πᾶν.

Καὶ προσηλύτιζον ὅλον ἐν.

Καὶ ὅλον ἐν οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Δημοκρατικοῦ πολιτεύματος, ἐξελκόμενοι ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς ὁπαδοὺς τοῦ Γρίβα, ἐπολλαπλοῦντο.

Ἄλλ' εἰς τὰς ιδέας τοῦ Γρίβα δὲν φαίνεται ὅτι ἦσαν ἀντοχοὶ καὶ τινες τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς χώρας. Καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν ὁμοφρονεῦντες τῷ Γρίβῳ, συνελθόντες εἰς μυστικὴν συνδιάσκεψιν ἔθεσαν τὰς βάσεις γενικωτέρας καὶ συστηματικωτέρας ἐνεργείας πρὸς κατίσχυσιν τῆς ιδέας τῆς Δημοκρατίας.

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ πιστευθῇ, ὅτι καὶ μετὰ ταῦτα ὁ πανταχὺ ἐκ τῆς πόλεως ἐξέλιπεν.

Ἡ μεγάλη πλειονότης τῶν πολιτῶν, ἐμμένουσα ἐν τῇ τῆς ἐκλογῆς, καὶ ταχείας μάλιστα νέου ἡγεμόνος, ἤκουε μετὰ μου τὰς περὶ Γρίβα κυκλοφορούσας ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν διαδόσεις πολλὰς καὶ ποικίλας, φερούσας τῶρα μὲν τὸν Γρίβαν διασχίζοντα τὴν Ρούμελην, τῶρα δὲ φθάνοντα πρὸ τῶν Θηβῶν, τῶρα βαδίζοντα κατὰ τῶν Ἀθηνῶν.

Σημειωτέον, ὡς καὶ ἄλλα χροῖ εἶπομεν, ὅτι ἡ συγκοινωνία

δυσχερεστάτη κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους. Ἐπομένως καὶ ἡ ἔξωσις ἢ ταχεῖα τῶν κυκλοφορουσῶν εἰδήσεων ἦτο λίαν δυσχερής.

Τὴν ἐπαλήθευσιν ἢ τὴν διάψευσιν πάσης τοιαύτης κυκλοφορούσης εἰδήσεως ἐνῆργει ὁ χρόνος μόνον.

Ὡς νὰ μὴ ἔφθανε δὲ ἡ εἰδησις τῆς ἐπὶ τὰς Ἀθήνας στρατείας τοῦ Θεόδωράκη Γρίβα, ἄλλη τρεμακτικὴ ἐπίσης εἰδησις, ἐξογκωθείσα τεραστίως ὑπὸ τῶν περιφόδων κατοίκων διεδόθη ἀστραπιαίως ἀνὰ τὴν πόλιν.

Κατὰ ταύτην, ὁ ἀρχιληστής Κυριάκος, ἐνδικοιτῶμενος τότε εἰς τὰ περίχωρα τῶν Ἀθηνῶν, πληροφορηθεὶς τὰ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Γρίβα, ἀπεφάσισε νὰ συμμετάσχη καὶ αὐτός.

Πρὸς τοῦτο ἐλέγετο, ὅτι συνήθροισε πάντας τοὺς ἀνὰ τὰ ὄρη κλαυόμενους ληστάς, καὶ καταρτίσας μέγα σῶμα ἐκ τριακοσίων καὶ ἐπικείμενα κακούργων, παρέμενεν εἰς ἀσφαλές, ἔξω τῶν Ἀθηνῶν, μέρος, ἀναμένων τὴν ἄφιξιν τῆς στρατιᾶς τοῦ Γρίβα, ὅπως ἐνωθῇ μετ' ἐκείνης, καὶ εἰσθῇ ἡ εἰς τὰς Ἀθήνας, ὑπὸ τὸ πρόσχημα μὲν τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς Δημοκρατίας, πράγματι ὅμως, ὅπως ἐπωφελοῦμενος τῆς περιστάσεως, λαφυραγωγῇ τὴν πόλιν, καὶ ληστεύσῃ τοὺς πλουσίους αὐτῆς κατοίκους, ἰδίᾳ δὲ, διαρπάσῃ τὰ χρήματα τοῦ Δημοσίου Ταμείου καὶ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς.

Καὶ ὅτι μὲν ὁ ληστής Κυριάκος, εἶχε τοιοῦτους σκοποὺς, καὶ πρὸς τοῦτο ἐστρατολόγησε καὶ νέους ὁπαδοὺς, εἶνε ἀναμφισβήτητον. Ἀλλ' ἐπίσης ἀναμφισβήτητον, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ ἐξωγκώθη ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον.

Κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν πεδινῶν καὶ τῶν ὄρεινῶν, ὁ ληστής Κυριάκος ταχθεὶς μετὰ τοὺς πεδινούς, εὐρέθη ἔχων μόνον ὀγδοήκοντα ὁπαδοὺς.

Ὅπως δὴποτε ὅμως, ἡ κατάστασις ἐν τῇ πρωτεύουσῃ περιήλθεν εἰς σημεῖον ἀπελπιστικώτατον. Στρατεύματα ἐκινητοποιοῦντο, πολεῖται ὠπλιζόντο, μέτρα ἀμύνης καὶ ἀσφαλείας ἐλαμβάνοντο, καὶ οἱ ὑπουργοὶ συνήρχοντο εἰς ἀδιάκοπα καὶ πολύωρα ὑπουργικά

συμβούλια, ὅπως λάβωσι τὰ μέτρα ἐκεῖνα, διὰ τῶν ὁποίων θ' ἀποσοβεῖτο ὁ κίνδυνος.

Εἰς ἔν δὲ τῶν μακρῶν ἐκείνων ὑπουργικῶν συμβουλίων, φαίνεται, ὅτι θὰ ἐλήφθη ὀριστική τις ἀπόφασις· διότι αἶφνης ἐγνώσθη εἰς τὴν πρωτεύουσιν ὅτι ὁ Δεληγεώργης ἀνεχώρησε κατευθυνόμενος εἰς Μεσολόγγιον, καὶ κομίζων προτάσεις συνδιαλλαγῆς πρὸς τὸν στρατηγὸν Θεοδωράκην Γρίβαν, στρατοπεδεύοντα εἰσέτι εἰς τὸ Κεφαλοβρυσον.

ΚΗ'.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΓΡΙΒΑ

Εἰς τὰς σελίδας τοῦ βιβλίου τούτου συνηντήσαμεν οὐχὶ ἀπὸ τὸν ποιητὴν Ἀχιλλέα Παράσχον. Καὶ νῦν, προκειμένου περὶ τοῦ Θεοδωράκη Γρίβα, τὸν συναντῶμεν πάλιν δρῶντα. Καὶ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, δὲν θεωροῦμεν ἄσκοπον, τὴν ἀφιέρωσιν ὀλίγων γραμμῶν διὰ τὸν ἐμπνευσμένον ποιητὴν, τὸν ψάλτην μιᾶς γενεᾶς, τὸν ἡμῶν σάντα εἰς στίχους καλλιπεῖς τοὺς ἥρωας τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ἐν ταύτῃ, συγκινήσαντα καὶ τὰς τρυφερωτέρας τῶν καρδιῶν μετὰ τρυφερά ποιήματά του, τὰ ἀφιερωθέντα εἰς τὸν ἔρωτα.

Καὶ ὅμως ὁ Παράσχος ὑπῆρξε λυσσώδης πολέμιος τοῦ Ὀθωνίου. Τόσον λυσσώδης καὶ τόσον ἐπικίνδυνος, ὥστε αἱ ἀρχαὶ συνέλαβον αὐτὸν κατὰ τὸ ἔτος 1861 καὶ ἄλλους ὁμόφρονας αὐτῷ, καὶ τοὺς ἔρριψαν εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Μενδρεσέ.

Καὶ εἰς ἄλλο μέρος τοῦ βιβλίου τούτου ἐγράψαμεν, ὅτι οἱ φιλελευθέρους νεοί, δὲν ἀπεδειλίασαν, καὶ ἐνέμειναν εἰς τὸν κατὰ τὴν

δυναστείας τοῦ Ὁθωνος ἀγῶνά των, προσηλυτίζοντες εἰς τὰς ἰδέας των καὶ τοὺς ἄλλους φυλακισμένους.

Ὁ Παράσχος ὑπῆρξε κατ' ἐξοχὴν τύπος φιλελευθέρου καὶ ἐπαναστάτου ἀνδρός. Καὶ ἐν τῇ φυλακῇ μένων δέ, δὲν παρέλειπε νὰ ἐξακοντίζῃ τοὺς μύδρους αὐτοῦ κατὰ τοῦ ἀτυχοῦς Ὁθωνος, τὸν ὁποῖον ἔπειτα, μετανοήσας, ἔκλαυσεν εἰς στίχους ὑπερόχους τοὺς ὁποίους ὁ ἀναγνώστης θὰ συναντήσῃ εἰς ἄλλο μέρος τοῦ βιβλίου τούτου.

Ἐν τῇ σειρᾷ τῶν πειρημάτων τοῦ Παράσχου, συναντῶμεν στίχους ἄκρως ἐπαναστατικούς ὃχι μόνον ἐξωτερικεύοντας τὰ αἰσθήματα τοῦ νεαροῦ τότε ποιητοῦ, ἀλλὰ καὶ χαρακτηρίζοντας ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴν καὶ τὰ πρόσωπα περὶ τῶν ὁποίων πραγματευόμεθα.

Καί ὡς χαρακτηριστικώτερον ὅλων τῶν ποιημάτων του, μεταφέρωμεν ἐνταῦθα, τὸ πρὸς τὸν «Πλάτανον τοῦ Μενδρεσέ» τὸ ὁποῖον ὁ ποιητὴς ἔγραψεν ἐντὸς τῶν φυλακῶν κατὰ τὸ ἔτος 1861, ὅπου ἐκρατεῖτο διὰ τὰς ἀντιδυναστικές του ἰδέας, μετ' ἄλλων πολλῶν, ἐκ τῶν ἀντιδυναστικῶν νεανιῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἰδοὺ δὲ τί ἔγραψεν ὁ Παράσχος περὶ τοῦ Πλατάνου τοῦ Μενδρεσέ, τοῦ ἱστορικωτάτου.

Εἰς τὸν Πλάτανον τοῦ Μενδρεσέ

ὦ Πλάτανε ! τοῦ Μενδρεσέ στοιχειὸ καταρχμένο,

Τῆς τυραννίας τρόπαιο στὴ φυλακὴ ὑψωμένο·

Συμμαζῶξε τὰ φύλλα σου τὰ δακρυρραντισμένα,

Νὰ ἰδῶ κομματί οὐρανὸ καὶ τ' ἄστρα τὰ καῦμένα.....

Ἄν ἦσαι δένδρο σπλαγχνικόν, ἀνθρώπους μὴν μιμῆσαι,

Μὴ δεσμοφύλακας κ' ἐσὺ ὡσὰν ἐκείνους ἦσαι !

Ναί· ἄφησε καμμιὰ φορὰ νὰ βλέπ' ἀπ' ἐδῶ πέρα

Τὸν ἀσημένιο οὐρανόν, τὴν ἄσπρη τὴν ἡμέραν·

Κάνένα σύννεφο μικρὸ ποῦ φεύγει ν' ἀντικρύσω
 Κάνένα ταξειδιάρικο πουλάκι νὰ ῥωτήσω.
 Νὰ στείλω χαιρετίσματα στὴ μάνα ποῦ μὲ κλαίγει,
 Κ' ἐκείνης ὁποῦ μ' ἀγαπᾷ χωρὶς νὰ μοῦ τὸ λέγῃ !

ὦ Πλάτανε· πόσαις φοραῖς στοὺς κλώνους σ' ἀπικάτω
 Τῆς ἀρετῆς τὸ φέρεμα ἐσύρθη τὸ χιονάτο
 Πόσαις ἀθώαις κεφαλαῖς ἐγύρανε σ' ἐτένα,
 Καὶ πόσα μάτια ἀγγελικὰ ἐκλείσαν δακρυσμένα...
 Πόσαις φοραῖς σὰν ἀδελφαῖς στὴ ρίζα σου τὴν κρύα
 Ἐκάθηναν ἡ ἀρετὴ κ' ἡ σκοτεινὴ κακία !

Ὅλο τὸ ἔθνος σκέπασαν τὰ ἔρημα κλαδιὰ σου,
 Καὶ στὸν ἀγῶνα σάβανο ἐξάπλωσ' ἡ σκιά σου !
 Ἐδῶ ὁ Γρίβας ἔτρωγε τὰ σίδερα δεμένους,
 Κ' ἐδῶ γλυκομαραίνονταν ὁ Σοῦτσος ὁ καυμένος.
 Ἐδῶ κι' ὁ Τουρκοφάγος μας ἀνταμοιβὴ εὗρηκε,
 Κι' ὁ Μακρυγιάννης, ἄρρωστος, μὲ κοντακιάς ἐμπήκε !

Πόσα, ἄχ, πόσα μάντρωσες λειοντάρια πληγωμένα,
 Ἀκόμη ἀπὸ τὸν πόλεμο καὶ τὴ φωτιά βγαλμένα·
 Πόσους αἰτοὺς τῆς Ἀμπλιανῆς, πόσα παιδιὰ τοῦ Φλέσσα,
 Ὡσὰν μανοῦλα τ' ἔβαλες στὴν ἀγκαλιά σου μέσα !
 Μὴ σοῦ τοὺς φάγῃ ἐννοιάζουσαν τὸ κρῖο καὶ ἡ πεῖνα,
 Γιὰ νὰ τοὺς στείλῃς ζωντανοὺς στὴ μαύρη γκιλοτίνια.

Πάρε, δεντρί, τὰ νειάτα μας καὶ τ' ἄνθη μας στολίσου,
 Νὰ γείν' ἡ ρίζα σου βουνὸ καὶ σύννεφο ἡ κορφή σου·
 Πάρε, δεντρί, τὰ νειάτα μας καὶ τὴν παλληκαριά μας,
 Καὶ βύζαξε τὸ αἷμά μας καὶ πιὲ τὰ δάκρυά μας.
 Νὰ γείνης δράκος, γίγαντας, τὸν κόσμον νὰ σκεπάσῃς,
 Φάγε, δεντρί, τὰ νειάτα μας, φάγε τα νὰ χορτάσῃς !

Ὁχ', δὲν εἶνε, Πλάτανε, ἑλληνικὴ ἡ σπορὰ σου,
 Ἀπὸ λαγκάδι σκοτεινὸ κατὰ γειτ' ἡ γενιά σου.
 Ἀπὸ τῆ γῆ τοῦ Μπαυαροῦ ἐδῶ φυτεύθης παλι,
 Κόρακας μαῦρος σ' ἔφερε, καιροῦ ἀνεμίζαλη.
 Κ' ἐφούντωτες στὰ χῶματα τὰ μωσχουρισμένα,
 Κ' ἔχεις ἀπὸ τὸν ἥλιο μα: τὰ φύλλα χρυτωμένα !

—
 Ἐν καίρῳ — ὡτὰν αὐτὸν ποῦ ἔχομε καὶ τώρα —
 Ἐρύτους' ὁ Ἀλῆ-πασσᾶς στήν ἔρημὴν τοῦ χώρου.
 Τὸν Πλάτανο, ποῦ θέριεψε κ' ἐσκέπαζε τ' ἀστέρι,
 Γιατί τὸν πότιζ' ὁ Ἀλῆς μὲ τὰ διὰ τοῦ χέρι.
 Καὶ μ' αἶμα τὸν ἐρράντιζε τοῦ Ζίδρου καὶ τοῦ Γιώτη,
 — Ἀχ, ἀνατρέφεισαι κ' ἐσὺ μὲ τὴ δική μας νειότη !

—
 Θὰ ἔλθῃ ὦρα, Πλάτανε, ἀλλόθρησκη Βαστίλλη,
 Ποῦ ξυλοκόπους ἡ ὀργὴ τοῦ ἔθνους θὰ σοῦ στείλῃ.
 Καὶ πέλεκυς στὴ ρίζα σου ἐλεύθερος θ' ἀστράψῃ,
 Δὲν θὰ σὲ φᾶν γεράματα· φωτικὰ θενὰ σὲ κάψῃ.
 Καὶ γύρω θὰ χορέψωμε στὴ σκίνη σου τὴν κρύα,
 Ὅταν ἀνοίξῃ τὸ χορὸ Πατρίς κ' Ἐλευθερία...

Ὁ κατ' ἐξοχὴν λοιπὸν ἀντιδυναστικὸς Παράσχος, δὲν ἦτο δυνατὸν παρὰ νὰ ἐνθουσιασθῇ μὲ τὸν Θεωδωράκην Γρίβαν, τὸν ἀτί-
 θαστον ἀρχηγὸν τῆς Ρούμελης, ἐρχόμενον εἰς Ἀθήνας νὰ πατάξῃ
 πάντα δυναστικόν, καὶ νὰ φυτεύσῃ τὸ δένδρον τῆς ἐλευθερίας, ὅπως
 τὸ ἠνύκει αὐτός, ὅταν ἔγραφε τὸ πρὸς τὸν Πλάτανον τοῦ Μενδρεσέ
 ἐπαναστατικὸν ποιήμα του.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ Παράσχος ἀπὸ τῶν χρόνων ἐκείνων ἀκόμη, εἶχεν
 ἐπαδοὺς καὶ θαυμαστάς, δὲν συνήντησε πολλὰς δυσκολίας εἰς τὸ
 ἔργον του.

Ἐντεῦθεν δὲ ὁ λόγος δι' ὃν, εἰς τὰς Ἀθήνας ἤρχισε νὰ σχη-
 ματίζεται ρεῦμά τι ἐνθουσιασμοῦ ὑπὲρ τοῦ Θεωδωράκη Γρίβα, ὁ ὁποῖος,
 ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἀνεμείνετο νὰ φθάσῃ πρὸ τῆς πρωτευούσης

ὅτε θεωρεῖτο βέβαιον, ὅτι καὶ ὁ στρατός, θὰ ἔσπευδε νὰ ἐνθου-
μετ' ἐκείνου...

Πολλοὶ μάλιστα, τόσον βέβαιοι ἦσαν, ὅτι ὁ γηραιὸς ἀρχηγὸς
τῆς Ροῦμελῆς θὰ ἔφθανεν ἐντὸς ὀλιγίστου χρόνου εἰς τὴν πρωτεύου-
σαν, ὥστε ἤρχισαν παρασκευαζόμενοι διὰ τὴν ὑποδοχὴν αὐτοῦ. Λι-
γεται μάλιστα, ὅτι καὶ ὁλόκληρα φορτία μυρσινῶν παρηγγέλθησαν
ὑπὸ τῶν ἐν Ἀθήναις δημοκρατικῶν, καὶ ἐκομίσθησαν εἰς τὴν πόλιν
διὰ τῶν ὁπίων θ' ἀνηγείροντο ἀψίδες θριαμβευτικά, καὶ θὰ ἔσπευ-
λίζοντο αἱ οἰκίαι, ὅπως ὑποδεχθῶσι μεγαλοπρεπῶς τὸν λευκτόκαρδον
στρατηγόν. Καὶ τεῦτο, καθ' ὃν χρόνον ἄλλοι τῶν πολιτῶν, κατε-
χόμενοι ὑπὸ διαρκoῦς φόβου, ἐλάμβανεν ὁλονέν προφυλακτικὰ καὶ
ἀμυντικὰ μέτρα κατὰ τῶν Ἀρβανιτῶν τοῦ Γρίβα....

Εἰς τοὺς τελευταίους τούτους, κατὰ τὰς διασωθείσας μέχρι
ἡμῶν παραδόσεις, περιλαμβάνοντο καὶ οἱ ἀρεϊμάνιοι ἐκείνοι, οἱ
ὁποῖοι, τὴν ἐπόμενην τῆς μεταπολιτεύσεως, ἑορταζόντες τὴν νίκην
αὐτῶν, καὶ πανηγυρίζοντες τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὁθωνος, ἐλιθοβολοῦν
τὰς οἰκίας τῶν τελευταίων, τῆς πεσοῦσης δυναστείας, Ὑπουργοῦ
τοῦ ὑπὸ τὸν ἀντιστράτηγον Ἰωάν. Κολοκοτρώνην Ὑπουργοῦ
ἠνάγκαζεν τοὺς Ὑπουργοὺς τούτους νὰ φύγουν κρύφα εἰς τὴν ἄλλο-
δαπήν, καὶ κατέστρεφον τὰ τυπογραφεῖα τῶν ἐφημερίδων, αἱ ὁποῖαι
διέκειντο φιλικῶς πρὸς τὸν Ὁθωνα καὶ τὴν δυναστείαν του.

Οὕτω δὲ εἶχον τὰ πράγματα, καὶ ἡ πρωτεύουσα ἐν ἀγωνίᾳ
ἀνέμενε τὴν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἄφιξιν τοῦ Γρίβα, ὅτε κεραυ-
νοβόλος ἐγνώσθη αἰφνὺς ἡ εἰδήσις:

Ὅτι ὁ στρατηγὸς Θεόδωρᾶκης Γρίβας ἀπέθανεν αἰφνιδίως...

Καὶ πράγματι.

Ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ροῦμελῆς ὁ σύρων ὀπισθεν αὐτοῦ ὅλον τὸν μά-
χιμον πληθυσμὸν τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαριανίας εἶχεν ἀποθάνει αἰ-
φνιδίως ἐν Κεφαλαιόβρυση. Ἡ στρατιὰ δὲ αὐτοῦ, τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς
θανέντος διελύθη. Καὶ εἰ μὲν ἐξ ἄγνου καὶ πατριωτικοῦ αἰσθήματος
παρακλησθῆσαντες τὴν Γρίβαν, ἐπανεκάμφαν εἰς τὰ ἴδια, περίλυ-
ποι ἕως θανάτου, οἱ δὲ, ἐπὶ σκοπῇ λαφυραγωγίας σπεύσαντες εἰς τὴν

πρόσκλησιν αὐτοῦ ἐτρέπησαν κατὰ διαφόρους διευθύνσεις. Οἱ πλεῖστοι ὅμως τούτων, ἐπέδραμον εἰς τὴν Πελοπόννησον, λεηλατήσαντες ἀρχετὰ τῶν εἰρηλικῶν χωρίων αὐτῆς, εἰς τὰ ὅποια ἀκόμη μετὰ τρέμου ὀμιλοῦν περὶ τῶν «Ἀρβανιτῶν» τοῦ Γρίβα.

Ἐν τούτοις εἰς τὴν πρωτεύουσαν, σὺν τῇ εἰδήσει τοῦ θανάτου τοῦ Γρίβα, ἐκυκλοφόρει καὶ ἄλλη τις εἰδήσις.

Ὅτι ὁ Γρίβας δὲν ἀπέθανεν αἰφνιδίως ἐκ φυσικοῦ θανάτου, ἀλλὰ δηλητηριασθεῖς.

Ἐλέγετο δηλαδή, ὅτι οἱ περὶ τὴν Κυβέρνησιν, βλέποντες ὅτι δὲν θὰ ἦτο δυνατόν, διὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων νὰ ἐμποδίσωσι τὴν εἰς τὴν πρωτεύουσαν εἰσβολὴν τοῦ Γρίβα, καὶ θέλοντες ν' ἀποτρέψωσιν ἀπὸ τῆς πρωτεύουσας τὸν μέγαν τοῦτον κίνδυνον, ἐδωροδόκησάν τινας τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ ἢ ἐνήργησαν ἄλλως πως, κατορθώσαντες οὕτω νὰ δηλητηριάσωσι τὸν ἀκαμπτον καὶ ἰσχυρογνώμενα ἀρχηγόν.

Τὴν εἰς Μεσολόγγιον μάλιστα μετέβασιν τοῦ Δεληγεώργη δὲν θεωροῦν ἄσχετον πρὸς τὸν θάνατον τοῦ Γρίβα.

Καὶ ναὶ μὲν αἱ διαδόσεις αὗται ἦσαν καθαρῶς γεννήματα ἐξημνίων φαντασιῶν. Οὐχ' ἦττον ὅμως ἤρκεσαν νὰ γεννήσωσιν ἐρεθισμόν τινα ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, αὐξανόμενον ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, καὶ τείνοντα νὰ λάβῃ διαστάσεις μεγάλας.

Ὁ ἐρεθισμὸς μάλιστα αὐτὸς κατέστη ζωηρότερος καὶ ἐξεδηλώθη ἀπειλητικώτερος, ὅταν οἱ ἐν Ἀθήναις φίλοι καὶ θιασῶται τῶν ἰδεῶν τοῦ Γρίβα, ἀπεφάσισαν νὰ τελέσουν ἐν τῇ Μητροπόλει Ἀθηνῶν, μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ Γρίβα.

Ἡ Κυβέρνησις κατ' ἀρχὰς ἐσκέφθη νὰ ἐμπέδισῃ τὸ μνημόσυνον τοῦτο.

Εὐτυχῶς ὅμως ἐπεκράτησαν φρονιμώτεροι σκέψεις, θεωρηθέντος ὅτι ἡ παρεμπόδισις τοῦ μνημοσύνου θὰ ἔδιδεν ἀκριβῶς ἀφορμὴν εἰς ταραχάς, τὰς ὁποίας ἡ Κυβέρνησις ἐζήτει ν' ἀποσοδήσῃ.

Καὶ τὸ μνημόσυνον δὲν παρημποδίσθη.

Ἐν τούτοις, κατὰ τὴν ἡμέραν ἧς τελέσεως αὐτοῦ ἡ Κυβέρνησις ἔλαβεν ἑκτακτα στρατιωτικὰ μέτρα, περὶ τὴν Μητροπόλιν δὲ ἐν

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 92

τῇ ὁποίᾳ θὰ ἐτελεῖτο τὸ μνημόσυνον, ἔταξεν ἰσχυράν στρατιωτικὴν δύναμιν, τὸ μὲν διὰ νὰ προλάβῃ παταν ἐνδεχομένην ἐξέγερσιν, τὸ δὲ νὰ πτοήσῃ διὰ τῆς παρουσίας της τὸν λαόν, καὶ ἐμποδίσῃ τὴν εἰς τὸ μνημόσυνον συρροὴν πλήθους.

Ἄλλ' ὅπως ἦσαν ἀβάσιμοι αἱ περὶ ταραχῶν φόβοι τῆς Κυβερνήσεως, ἦσαν καὶ μάταιαι αἱ φροντίδες αὐτῆς καὶ ἡ προσπάθεια, ὅπως παρεμποδίσῃ τὰ πλήθη νὰ μεταβοῦν εἰς τὸν ναόν.

Καὶ ὁ λαός, τιμῶν καὶ γεραίρων τὴν μνήμην τοῦ ἐνδόξου στρατηλάτου συνέρρευσε ἀπειροπληθής.

Μεταξὺ δὲ τῶν προσελθόντων ἦσαν καὶ οἱ ὑπουργοὶ καὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοδώρου, Δημήτριος Γρίβας.

Τὸ μνημόσυνον ἐτελέσθη κατανυκτικώτατα ἐν τάξει ζηλευτῇ καὶ ἡσυχίᾳ. Καὶ ὅταν ἡ Ἐκκλησία ἐπεράτωσε τὸ ἔργον τῆς καὶ εἰσήγουν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ ψάλται, νεανίας τις ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ ἁμβωνος.

Ὁ νεανίας ἐκεῖνος ἦτο ὁ ἐνθουσιώδης ποιητὴς Ἀχιλλεὺς Παράσχος.

Ἐπέβαλεν εἰς τὰ πλήθη σιγὴν, καὶ ἔπειτα διὰ τῆς μελωδικῆς τῆς ρητορικῆς, τῆς παλλομένης φωνῆς του, ὁ ἐμπνευσμένος ψάλτης τῆς γενεᾶς τοῦ 21, ἀπήγγειλε τὸ ἐπόμενον ποίημα, ἐντολῇ ὁδῶν τῶν ἐν Ἀθήναις φίλων τοῦ θανόντος στρατηγοῦ.

Καὶ τὸ ποίημα τοῦτο ἀποτελοῦν ὁλόκληρον ἱστορικὴν σελίδα, μεταφέρομεν ἐνταῦθα, ὡς χαρακτηρίζον ἐπίσης ζωηρῶς τὰς ἰδέας καὶ τὰ εὐγενῆ ὄνειρα τῶν ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἐχει δὲ τὸ ποίημα τοῦτο ὡς ἐξῆς :

Ἐν ᾧ ἀκόμη ἀντηχεῖ τοῦ ῥήτορος τὸ ῥῆμα,

Καὶ φέρ' εἰς τὴν καρδίαν μας παράπονον καὶ σάλον,

Δὲν ἔπρεπε τὸ ἥτολμον ἐδῶ νὰ φέρῃ βῆμα,

Ὅστις ποτὲ δὲν ἐκλάυσεν ἐνώπιον τῶν ἄλλων.

Πλὴν μόνη καί' ἡ ἀηδὼν... Καθὼς αὐτὴ ἀκόμα

Καὶ τὸ στρουθίον δὲν θορνεῖ χειμῶν ὁπότεν πνέη ;

Πρέπει νὰ ᾔναι θελκτικὸν τοῦ κλιόντος τὸ ὄμμα ;
 Ὅποταν κλαίῃ δυστυχῆς, τίς ἐρωτᾷ τίς κλαίει ; —
 ὦ, καὶ τοῦ νέου ἄφετε νὰ πλημμυρῇς ἡ λύπη·
 ἴσως τοῦ λείπ' ἡ λαλιά, πλὴν πόνος δὲν τοῦ λείπει !

Ναί, ἄφετε τοῦ ἥρωος τὴν μνήμην νὰ θρηνησῶ·
 Ἀφῆτέ με, με τῆς ψυχῆς τὸ ἀνιχνεῦον ὄμμα,
 εἰς τὸ εὐρὺ μνημεῖόν του νὰ τὸν ἀναζητήσω,
 Νὰ τὸν ἰδῶ μίαν φορὰν, μίαν φορὰν ἀκόμα !
 Θέλω νὰ ἰδῶ ὁ καιρὸς, ὁ θάνατος, ἡ μοῖρα,
 εἰς τί, εἰς τί μετέβαλον τοῦ ἥρωος τὸ σῶμα·
 Ἄν εἰς τὸ ξίφος καὶ νεκρὸς ἐπικρεμᾷ τὴν χεῖρα,
 Καὶ ἂν ὁ Γρίβας ἔγεινε κηθὼς καὶ οἱ ἄλλοι χῶμα...
 ὦ, πόσον παραφέρουσι τὸν νοῦν μας αἱ ὁδύναι·
 Ναί· εἰς τὸν τάφον, καὶ αὐτὸς ὁ Γρίβας χῶμα εἶναι !

Ἐν ᾧ τὸν ἐπροσμέναμεν καὶ ἐλέγαμεν «θὰ ἔλθῃ»,
 Καὶ ἔνθη ἔδρεπεν ὁ εἰς, ὁ ἄλλος μύρτων στίβας·
 Ἐν ᾧ ἐσκίρτα σύσσωμος ἡ πόλις — ἀνηγγέλθη
 Φαρμακευμένη εἰδήσις· «Ἀπέθανεν ὁ Γρίβας !»
 Καὶ δὲν τὸν εἶδομεν, καὶ δὲν ἐφάνη, δὲν ἐφάνη·
 Ἐκ τῶν χειρῶν μας ὀρφανὰ κατέπεσαν τὰ ἔνθη.
 Τὸ Πάσχα μας ἦτο πικρὸν, ἡ προσδοκία πλάνη,
 Καὶ τῆς ἐπαναστάσεως ὁ φοίνιξ ἐμαράνθη...
 Καὶ ἤκουε εἰς διώματα λαμπρὰ καὶ εἰς καλύβας,
 — Ὁ Ταξιάρχης ἔπεσεν, ἀπέθανεν ὁ Γρίβας ! —

Τὸ Παλαμῆδι θλιβεράν στολὴν εἶχε φορέσει·
 Ἐσίγα εἰς τὸν Ἅγιον Ἡλίαν τὸ κανόνι·
 Ἡ Ἄρεια εἶχε χαθῇ, ὁ Δυοβουνιώτης πέσει,
 Καὶ χῶμα, χῶμα ἔτρωγε τὸ ξίφος τοῦ Παγώνη !
 Τὸ πᾶν ἐχάνετο, τὸ πᾶν τὸ ἔθνος ἡγωνία,

Ἄλλὰ τὸ δράμα ἔπνιγε τῆς Κύθου κάθε πόθον,
 Ὅποτε «Γρίβας!» ἤχησε μακρὰν ὡς τρικυμία,
 Καὶ «Γρίβας!» ἔκραξ' ἡ Ἑλλάς κ' ἐξέλιπεν ὁ Ὅθων!
 Ὡ δόξα· μόνον τ' ὄνειμα, μὲ τὸνομά του μόνον
 Ἐνὸς δυνάστου ἔρριψε τὸ σκῆπτρον καὶ τὸν θρόνον!

Ναί· ἔπρεπε τὸ γηραιὸν Εἰκοσιένα πάλιν,
 Μὲ τὴν λευκὴν φλοκάταν του, μὲ τὰ γηράματά του,
 Μὲ τοῦ Μαρτίου τὴν αἰχμὴν ν' ἀναδεχθῇ τὴν πάλιν,
 Καὶ νὰ συντρίψῃ δι' αὐτοῦ τὸ ἔθνος τὰ δεσμά του!
 Ἐπέπρωτο τὸ παρελθὸν τὴν χεῖρά του ν' ἀπλώσῃ·
 Ὁ γέρον νὰ διαδεχθῇ τὸν πόλεμον τῶν νέων,
 Νὰ διαγράψῃ τὸ παρὸν καὶ μέλλον νὰ μᾶς δώσῃ...
 Ναί· ἔπρεπεν ὁ γηραιὸς τῶν Ἀκαρνάνων λέων
 Τὰ πρῶτα νὰ ἐνθυμηθῇ, τὴν χαίτην του νὰ σείσῃ,
 Καὶ ὁδηγῶν τοὺς σκύμνους του ἐν στέμμα νὰ κρημνίσῃ!

Ὅποῖον ἐστερήθημεν Στρατάρχην, ποῖον κλέος!
 — Τὸν ἐνθυμεῖσθε, Ἕλληνες; τὸν ἐνθυμεῖσθε φίλοι;
 Ἐπέρα καὶ ἔλεγες· «περὶ τὸ πνεῦμα τοῦ βορέως»,
 Ἐλάλει κ' ἔλεγες· «ἰδοῦ, ἀνοίγει καρποφύλλι».
 Ναί, εἶδα τὸν Νικηταρᾶν, ναί, εἶδα τὸν Τζαβέλλαν·
 Ὡς εἰς ἐκεῖνον κ' εἰς αὐτοὺς ἡ εὐκλεία ὠμίλει,
 Ἄλλ' ὡς αὐτὸς δὲν ἔφερεν οὐδεὶς τὴν φουστάνέλλαν!
 — Τὸν ἐνθυμεῖσθε, Ἕλληνες; τὸν ἐνθυμεῖσθε, φίλοι;
 Ἐνώπιόν μας ἤρχετο μὲ πανοπλίαν πλήρη,
 Κ' ἐνόμιζες τὴν Ρούμελην ὀπίσω του πῶς σύρει!

Νὰ σκάψουν μνημα ἔπρεπεν εὐρύ, βαθύ, μεγάλον,
 Κ' ἐκεῖ νὰ θέσουν εὐλαβῶς τὸ τίμιόν του σῶμα·
 Αἱ χεῖρές του νὰ μὴ δεθοῖν ὡς τῶν νεκρῶν τῶν ἄλλων,
 Κ' ἐπάνω του πυρίτιδα νὰ ρίψουν, ὄχι χῶμα...

Ἐπρεπεν εἰς τὰ σύνορα τὸ μνημά του νὰ γείνη·
 Πολέμου μίαν εἰς αὐτὸ ν' ἀνοίξωσι θυρίδα,
 Τὴν νύκτα νὰ ἐγείρεται, τὸν ὕπνον του ν' ἀφίνη,
 Καὶ νὰ φυλάττη καὶ νεκρὸς ἀκόμη τὴν πατρίδα.
 Καὶ ὅταν ψάλλουν τ' οὐρανοῦ ἀνάστασιν οἱ θόλοι,
 Νὰ ρίψῃ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ αὐτὸς τὸ πρῶτον βόλι !

Δοῦλοι λαοί ! ὁ πόνος σας δὲν ἐξαρκεῖ, δὲν φθάνει !
 Μακεδονία, Ἡπειρος, τὸ δακρυ σας ἄς ρέη·
 Χαρῆτε εἰς τὸ πένθος μας, χαρῆτε, Μουσουλμάνοι,
 Καὶ μόνον ὁ Ὀκτώβριος καὶ Μάρτιος ἄς κλαίῃ·
 Ἀπέθανεν ὁ Ἀχιλλεὺς τῶν Ἀκαρνάνων πλέον,
 Καὶ μάστιγν τὸν ρεμβάζομεν καὶ τὸν θρηνοῦμεν ὅλοι.
 Ἐξέλιπε διὰ παντὸς ὁ πρῶτος τῶν Γρίβαίων,
 Ὁ πρῶτος, ὅστις ἔρριπτε τὸ ταυρκομάχον βόλι !
 Φεῦ· ἂν ἡ μοῖρα τὴν ζωὴν ἐκείνου δὲν ἐφθόνηι,
 Γοργότεροι θὰ ἔρρεον τοῦ Ἑλληνος οἱ χρόνοι.

Καὶ τώρα, ὅταν ἔρχονται νὰ μᾶς ἰδοῦν οἱ ξένοι,
 Καὶ μᾶς ζητοῦν ἀρματωλὸν καὶ φουστανέλλαν—ποῖον,
 Ποῖον θὰ δείξῃς ἀντ' αὐτοῦ, Πατρίς ὀρφνευμένη ;
 Ὅλοι ἐσθέσθησαν οὐδεὶς δὲν μένει τῶν ἀνδρείων !
 Ἀλλ' ὅχι, ὅχι· βλασφημοῦν τὰ τεθλιμμένα χεῖλη.
 Μικρὸν ἂν στρέψω, ἥρωα δὲν ἀπαντῶ τοιοῦτον ;
 Ὁ Γρίβας δὲν ἀπέθανεν, ἐμπρὸς μας εἶναι φίλοι·
 Νὰ τὸν ἰδῇτε θέλετε ;—Ἰδέτε τον, ἰδοῦ τον !
 Ναί· ὅταν, ὅταν ἡ Ἑλλάς χορὸν ἀνοίξῃ πάλιν,
 Μονόχειρ θέλει καταβῇ ὁ Γρίβας εἰς τὴν πάλιν.

Με τοὺς τελευταίους στίχους τοῦ Παράσχου, μὲ τοὺς μελαγχολικοὺς τόνους αὐτοῦ τοὺς σθεσθέντας ἐν τῷ κενῷ, ἔληξε καὶ ἡ ἐκστρατεία τοῦ Θεωδωράκη Γρίβα. Εἰς ἀκόμη τῶν γιγαντομάχων τοῦ

21, ὁ Ἀννίβας τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ὅπως ἐκαλεῖτο ὁ Γρίβας ἀπέθανε. Μία ἰδέα εὐγενῆς καὶ μεγάλη ἐναπετέθη ἀκόμη εἰς τὸν τάφον...

«Ὁ Θεωδωράκης πέθανε
Ὁ Θεωδωράκης πάει
Κλάψετε ὄρη καὶ βουνὰ
Κάστρα καὶ βιλαέτια...»

ΚΘ'.

ΟΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΕΝ ΕΞΟΡΙΑ

Καὶ ἤδη, ἔς στρέψωμεν τὸ βλέμμα ἐπὶ τοὺς ἀτυχεῖς ἐξορίστους Βασιλεῖς τῆς Ἑλλάδος, τὸν Ὁθωνα καὶ τὴν Ἀμαλίαν, οἱ ὅποιοι τόσον οἰκτρῶς ἀποδιωχθέντες ἀπὸ τὴν χώραν ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐβασίλευσαν καὶ τὴν ὁποίαν τόσον ἠγάπησαν, ἐσπευδον ἐκεῖ ὅπου ἡ μοῖρα τοὺς ἀπώθει, ἐκεῖ ὅπου ὁ τάφος ἀνέμενεν ἀμφοτέρους..

Ὡς ἐγράψαμεν, τὸ ἀτμόπλοιον τὸ φέρων τοὺς Βασιλεῖς ἀπεβίβασεν αὐτοὺς εἰς Βενετιαν ἐκεῖθεν δὲ διὰ Τυρόλου ἔφθασαν εἰς Μόναχον.

Παρὰ τὰ ἐν Μονάχῳ «Ἑλληνικὰ Προπύλαια» ὑποδέχονται τῇ 20 Ὀκτωβρίου τὸν βαρυθυμούντα υἱὸν καὶ ἀδελφὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ Λουδοβίκος καὶ ὁ βασιλεύων τότε ἀδελφὸς αὐτοῦ Μαξιμιλιανὸς ὁ Β'. Ὁ ὑποδεξάμενος τὸν Ὁθωνα οἰκογενειακὸς ὄμιλος διέρχεται μετ' αὐτοῦ ὑπὸ τὸ μεσαῖον τῶν Προπυλαίων τούτων.

Ὁ πατὴρ τοῦ Ὁθωνος Λουδοβίκος, ὃν προσφύεστατα δύνανται

τις νὰ ὀνομάσῃ Περικλῆ τοῦ Μονάχου, ἔκτισε τὰ Προπύλαια ταῦτα καὶ ἀνάμνησιν τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος τῶν Ἑλλήνων !» Τὸ οἰκοδόμημα κτιζόμενον ἀπὸ τοῦ 1844 μέλις εἶχε περατωθῇ πρὸ δύο ἐτῶν, ἦτο· τῷ 860· ἵνα δ' ἕκαστος ἐννοήσῃ τὴν ἀξίαν τοῦ μνημείου τούτου, ἀναγράφομεν ἐνταῦθα ὅτι ἡ δαπάνη αὐτοῦ ὑπερέβη τὰ 1,500,000 φράγκων. Πρέπει δὲ νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα καὶ τὸ ἔξης, ὅπερ ἀποδεικνύει τὴν ἀγάπην τοῦ Λουδοβίκου πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

Εἶχεν ἤδη ἰξορισθῇ ὁ Ὅθων καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἔφθανεν εἰς τὸ Μονάχον, ὅτε ὁ Λουδοβίκος ἐτέλει τῇ 18 Ὀκτωβρίου ἐν πάσῃ ἐπισιμότητι τ' ἀποκαλυπτῆρια τοῦ μνημείου ! Ὁ υἱὸς αὐτοῦ δὲν ἦτο πλέον βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος, ὅτε αὐτὸς ἐνεκαίνιαζε μνημεῖον, ἐφ' οὗ εὐρίσκονται διάφοροι ἀλληγορικαὶ εἰκάνες, παριστῶσαι τὸν Ὅθωνα ἐν μέσῳ τῶν ἐλληνικῶν ἐπαρχιῶν ! Σημειωθήτω δὲ ὅτι τὸ κτίριον τοῦτο εἶνε εὐμέγεθες οἰκοδόμημα οἰκοδομηθὲν κατὰ δωρικὸν ρυθμὸν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τῆς Ἀκροπόλεως Προπυλαίων.

Ἀλλὰ θλίβερά καὶ ἐνταῦθα ἀνάμνησις σπαράσσει τὰ στήθη τοῦ ἀγαθοῦ βασιλέως. Ἐνθεν καὶ ἔνθεν ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν τοίχων τοῦ ἰδρύματος ἀναγινώσκει τὰ ὀνόματα τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος, τοῦ Μιαούλη, τοῦ Βότσαρη, τοῦ Πλαπούτα, οἵτινες ἦλθον ἐνταῦθα τότε, ἵνα καταθέσωσιν πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ τὸ στέμμα τῆς Ἑλλάδος, τοῦ Κουντουριώτη, τοῦ Κολοκοτρώνη, τοῦ Ζαΐμη καὶ τοῦ Νικηταρά, οἵτινες μετὰ κλάδων μυρσίνης καὶ δάφνης ἔσπρυνον τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, ὅτε ἀπέβαινεν εἰς Ναύπλιον, καὶ τόσων ἄλλων, οἵτινες μετ' ἐκτάσεως ἐκ χαρᾶς καὶ εὐγνωμοσύνης περιέκυκλωσαν τότε τὸν ἀρτίσυστατον θρόνον αὐτοῦ καὶ ὧν οἱ υἱοὶ ἐξεδίωξαν αὐτόν !

Ὁ Ὅθων ἠναγκάσθη, ἐν τούτοις, νὰ ἐγκαταστῇ ἐν τῇ ξένῃ ταύτῃ ἢ τῆς Βαυαρίας· διότι ὄντως ἦτο ξένη δι' αὐτόν ἡ γενετήρια Βαυαρία, καὶ πατρίδα ὁ τῆς Μεγάλης Ἰδέας Βασιλεὺς, ἐθεώρει τὴν ἀγαπητὴν αὐτῷ Ἑλλάδα.

Ἐξ ἧ μὲν ἐν μέσῳ τῶν περιπτύξεων καὶ τῆς παρηγορίας, τῆς

Βασιλικῆς αἰκογενείας αὐτοῦ ἐτιμᾶτο δὲ καὶ ἀπελάμβανε πάσης συμπαθείας, καὶ ἀμερίστου τῆς ἀγάπης τοῦ ὁμαίμου αὐτῷ λαοῦ, ἀλλ' ἔζη ἐν ὁδύνῃ.

Ἡ γῆ αὕτη ἦτο δι' αὐτὸν ξένη. Δύναται ὁ ἐξόριστος, ὁ ἀγαπῶν ἐνδομύχως τὴν ἰδίαν πατρίδα, νὰ εὕρῃ ἀνάπαυσιν, ἡρεμίαν, ἐκτὸς τῆς πατρίδος αὐτοῦ ;

«Σπανίως ἔλαβε τὴν εὐκαιρίαν, λέγει ὁ κ. Κ. Ν. Παπαμιχαήλ-πouλος, ἡ ἱστορία ν' ἀναγράφῃ ἐν τοῖς δέλτοις αὐτῆς παραδείγματα ἡγεμόνων, οἵτινες ἀπολέσαντες τὸ στέμμα αὐτῶν, δὲν ἐκλή-τησαν ν' ἀικαλάθωσιν αὐτὸ ἔστω καὶ βεβαμμένον ἐν τῷ αἱματι τοῦ λαοῦ των, οἵτινες δὲν ὑπεκίνησαν στάσεις καὶ ταραχὰς πρὸς ἀνά-κτησιν τοῦ θρόνου, οἵτινες δὲν ἐπεχείρησαν μίαν καὶ ἀπόπειραν πρὸς τοῦτο.

Ἄλλ' ὁ Ὅθων ; . . . Ὁ ἀτυχής ! Ἐχυνε δάκρυα διὰ τὴν στέρησιν τῆς πατρίδος του, τῆς Ἑλλάδος, χωρὶς ν' ἀτενίζῃ πρὸς τὸ ἀκανθῶδες στέμμα, πρὸς τὸν ταραχώδη θρόνον αὐτῆς. Ἀπὸ τῆς 11ης Ὀκτωβρίου 1862 ἔδυσε διὰ τὸν Ὅθωνα ὁ ἀστὴρ τῆς ἡμέρας. Ἡ θλίψις ἤνοιγεν αὐτῷ τὰς πύλας τῆς πρωίας καὶ ἡ ἀλγηδὼν ἔφερεν αὐτῷ τὴν νύκτα. Οὔτε τιμαί, οὔτε μέγαρα νύχαρίστου πλέον αὐτὸν τὰ μαλιστα ἐθλίβον καὶ ἐσπάρασσον τὴν καρδίαν του. Οἱ ὀφθαλμοὶ του δὲν ἐβλεπόν τι ἐλληνικόν· τὸ βλέμμα του δὲν ἔπλεεν ἐν τῷ φαεινῷ καὶ προσφιλεῖ ὀρίζοντι τῆς Ἑλλάδος· τὸ μέλλον καὶ αἱ ὑπολειπόμεναι αὐτῷ ἡμέραι δὲν εἶχον σχέσιν πρὸς τὸν Ἑλλη-νισμόν. . . »

Αἱ πικρίαι ὅμως ἐπέπρωτο ἀνὰ πᾶν βῆμα νὰ ἐνθυμίζου ἐῖς τοὺς ἐκπτώτους Βασιλεῖς, τὴν ἀδυναμίαν καὶ τὸ ἀνίσχυρον αὐτῶν. Καὶ ἰδοὺ ὅτι οἱ ἴδιοι συγγενεῖς, ἐπαυξάνουν τὴν πικρίαν τῶν ἀτυχῶν. . .

Ἀποδείξεις τούτου εἶνε ὅτι καὶ εἰς τὸ Μόναχον δὲν κατάρθωσαν νὰ μείνουν πολὺ οἱ Βασιλεῖς καὶ μετὰ σύντομον διαμονὴν ἤτοιμά-σθησαν διὰ Βαμβέργην, ὅπου ὁ βασιλεὺς Μαξιμιλιανὸς ὤρισε τόπον διαμονῆς εἰς τὸν Ὅθωνα. Ὅταν μάλιστα ὁ Βασιλεὺς ἀπεφάσισεν

ὀριστικῶς νὰ ἐγκαταστήσῃ ἐκεῖ τοὺς πρῶν Βασιλεῖς τῆς Ἑλλάδος, οὔτε ἠρώτησε καὶ ἂν εὐαρεστώνται καὶ ἂν τοῖς ἀρέσῃ ἡ διαμονὴ ἐκεῖ, ἀλλὰ σχεδὸν τοὺς διέταξε νὰ μεταβοῦν.

Ἄλλως τε καὶ ὁ Ὀθων πλέον εἶχε πεισθῇ, ὅτι καὶ οἱ ἰδικοὶ του συγγενεῖς εἶχον συνεργασθῇ ὅπωςδὴποτε εἰς τὴν καταστροφὴν του καὶ ἡ διαμονὴ του εἰς τὸ Μόναχον, κάθε ἄλλο παρὰ εὐχάριστος ἦτο. Λέγουν, ὅτι ὅταν ὁ πρῶν βασιλεὺς Λουδοβίκος, ὁ πατὴρ τοῦ Ὀθωνος, ἔμαθε τὴν ἐκθρόνισίν του, εἶπεν :

— Ὑπῆρξε τόσον μωρὸς λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ὥστε νὰ κατορθώσῃ νὰ τὸν ἐκθρονίσουν οἱ Ἕλληνες ;

Ὅταν ὅμως ἤκουσεν ὁ Λουδοβίκος, ὅτι ὁλόκληρος ἡ Βαυαρικὴ δυναστεία κατελύθη, ἐπιθύρισε :

— Δὲν ἤλπιζον, ὅτι τόσον ἀχάριστοι θὰ φανοῦν πρὸς ἐμὲ οἱ Ἕλληνες.

Ἐν τῷ μεταξύ ἐν Μονάχῳ συνέβη παράδοξον γεγονός. Εἰς τὰ ἀνάκτορα τῆς πόλεως ταύτης, ἐν τῇ κεντρικῇ στοᾷ ὑπάρχει πινακοθήκη τῶν παλαιῶν ἡγεμόνων τῆς Βαυαρίας, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ ἡ εἰκὼν τῆς συζύγου ἐνὸς τῶν ἀρχαιοτέρων ἐκλεκτόρων. Ἡ ἡγεμονίς αὕτη εἶνε ἀγρία τὴν ὄψιν καὶ ἐνδεδυμένη κατάμαυρα, θρυλεῖται δὲ εἰς τὴν Βαυαρίαν, ὅτι ὁσάκις μέλος τι τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας πρόκειται ν' ἀποθάνῃ, ἡ «Μαύρη Κυρία» κατερχομένη ἐκ τοῦ πλαισίου, ἐμφανίζεται εἰς τὰ ἀνάκτορα ἢ εἰς τὴν Τεατινερκίρχε.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν λοιπὸν ἐκείνην ἐνεφανίσθη καὶ πάλιν ἡ «Μαύρη Κυρία», οἱ δὲ ἀκόλουθοι τῶν Ἑλλήνων Βασιλέων, οἱ ὅποιοι τὴν εἶδον καὶ οἱ ἴδιοι, ἐζήτησαν τὴν ἄδειαν ν' ἀποχωρήσουν τῶν Ἀνακτόρων καὶ νὰ παραμείνουν εἰς τι ξενοδοχεῖον.

Ἐν τῷ μεταξύ οἱ Βασιλεῖς ὑπακούοντες πλέον εἰς τὰς διατάγας τοῦ Μαξιμιλιανοῦ, ἀπεχώρησαν εἰς τὴν Βαμβέργην, ὅπου τοὺς ἠκολούθησαν ὅλοι οἱ ἄλλοι ὑπασπισταὶ καὶ συνοδοὶ πλὴν τοῦ ὑπουργοῦ Χατζίσκου καὶ τοῦ πλοιάρχου Παλάσκα.

Ἡ στιγμή τοῦ ἀποχωρισμοῦ τῶν δύο αὐτῶν πιστῶν καὶ ἀληθῶς

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 93

ἀφωσιωμένων φίλων ὑπῆρξεν ἐκτάκτως συγκινητική. Ἡ Βασιλεῖσα αἰσθανομένη, ὅτι ἡ ἀποχώρησις εἰς τὴν Βαμβέργην ἐσήμαινεν, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλειφθῇ πᾶσα ἐλπίς, ἔκλαιε πικρότατα, ὃ δὲ Βασίλεὺς ὡχρὸς καὶ συγκινημένος ἐπανελάβε τρίς.

— Εὐχομαι νὰ εὐτυχῇσῃ ἡ Ἑλλάς.

Καὶ ἐξεφώνει ἀπὸ βάθους ψυχῆς τὴν εὐχὴν ταύτην ὁ Βασιλεὺς διότι ἐκ τῶν ὑπέρων ἀπεδείχθη, ὅτι τὸ διαρκές του ὄνειρον ἦτο ἡ εὐτυχία τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἀπεδείχθη ὅταν ἡ ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς νελεύσεως διορισθεῖσα ἐπιτροπὴ, ἤνοιξε τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Ὁθωνος καὶ ἐπελήφθη τῆς ἀναγνώσεως αὐτῆς. Καὶ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ἀπεδείχθη, ὅτι ὁ Ὁθων περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐμερίμνα ἢ μόνον περὶ τῆς «Μεγάλης Ἰδέας» καὶ περὶ τῆς εὐτυχίας τῆς Ἑλλάδος.

Τόσον, ὥστε ὁ Πετμεζᾶς, εἰς ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς του, ἀφ' οὗ ἀνέγνωσε μετὰ δακρύων μίαν ἐπιστολὴν τοῦ Ὁθωνος, τὴν ἔρριψεν ἐν ὀργῇ πρὸ τοῦ Κανάρη καὶ τοῦ εἶπε :

— Κτυπάτέ τα στὸ κεφάλι σας τώρα !

Καὶ ὁ Κανάρης ἀπήντησεν :

— Ἐθγάλαμε τὰ μάτια μας...

Ἄλλ' οὔτε καὶ ἐμνησικάκει ὁ ἀγαθὸς Βασιλεὺς.

Ἐν Μονάχῳ εὕρισκόμενος ἐξεφράσθη εὐμενῶς ὑπὲρ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς κατ' αὐτοῦ στάσεως Βούλγαρης.

— Ἐὰν δὲν ἦτο ὁ Βούλγαρης, εἶπεν, ἡ νύξ ἐκείνη δὲν θὰ παρήρχετο ἀναίμακτος.

Ἐν Βαμβέργῃ, τέλος, ἀποκατασταθέντες οἱ Βασιλεῖς, δὲν ἔπαυσαν ἐνθυμούμενοι τὴν Ἑλλάδα, ζῶντες μὲ τὴν ἀνάμνησιν τῶν ὡραίων ἡμερῶν, τὰς ὁποίας διήλθον εἰς τὴν ἡλιόλουστον χώραν, ὅπου ὁ χειμὼν δὲν διαρκεῖ πολὺ, καὶ ὅπου αἰώνιον ἔαρ καὶ αἰωνία βλάστησις.

Καὶ ὁ μὲν Ὁθων ὀλίγον ἐν ἀρχῇ ἐλπίσας, ὅτι θ' ἀνεκαλεῖτο ὑφ' ὀλοκλήρου τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐκ τῆς ἐξορίας, καὶ θὰ κατ' ἤρχετο πάλιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπως βασιλεύσῃ ἐκ νέου, ἠναγκάσθη

νά παραιτηθῇ ταχέως τῆς ἐλπίδος ταύτης, εὐθὺς ὡς ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος, ἐν ἔτος ἀπὸ τῆς ἐξώσεως, κατήρχετο εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ Ἀμαλία ὁμως δὲν ἔπαυσεν ἐλπίζουσα.

Τοῦτο ἀντελήφθησαν ὅχι μόνον ὅσοι τῶν Ἑλλήνων ἐπεσκέφθησαν αὐτὴν ἐν τῇ ἐξορίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐπίσημα πρόσωπα.

Ἡ βασίλισσα τῶν Κάτω Χωρῶν Σοφία, θυγάτηρ τοῦ Βασιλέως τῆς Βυρτεμβέργης, γράφουσα πρὸς τὸν Θουβενέλ, πρῶτην πρεσβευτὴν τῆς Γαλλίας ἐν Ἀθήναις ἐπληροφόρει αὐτόν, ὅτι ὁ Βασιλεὺς Ὁθων ἐν Βαμβέργῃ ἰδιωτεύων δὲν ἦτο τόσοσιν δυστυχῆς, ὅσον ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία, ἡ ὁποία ὑπέφερε μὲν σκληρῶς, ἀλλὰ κατῴρθανε νὰ ὑπερνικᾷ τὴν λύπην αὐτῆς διὰ τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς προσδοκίας τῆς εἰς Ἑλλάδα ἐπιστροφῆς. Ὅτι αὕτη ἦτο τεταραγμένη μᾶλλον ἢ δυστυχῆς, ὠργισμένη μᾶλλον, ἢ πάσχουσα.

Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιστολὴ ἔχει ὡς ἐξῆς :

Στούτγαρτ, τῇ 4)16 Ὀκτωβρίου 1863.

«Ὁμίλησα τοσοῦτον περὶ ὑμῶν κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας, ὥστε ἔχω ἀνάγκην νὰ σᾶς ἐπαναλάβω τὰς περὶ ὑμῶν συνομιλίαις μου. Μετέβην ἐκ Στούτγαρτ νὰ ἴδω τὸν Βασιλέα καὶ τὴν Βασίλισσαν τῆς Ἑλλάδος ἐν Βάμβεργ, ἔνθα ἀπεκατέστησαν. Ἡ ἐξορία καὶ ἡ δυστυχία σπανίως ἐπιζητεῖται, ἐφ' ᾧ καὶ ἡ ἐπίσκεψίς μου ἐνεποίησεν αὐτοῖς μεγάλην εὐχαρίστησιν, θεωρηθεῖσα ὡς σπανιότης. Ἐνόμισα, ὅτι ὁμιλοῦσα αὐτοῖς περὶ ὑμῶν, ὅτι θὰ καθίστων τὴν συνομιλίαν εὐχαριστοτέραν συμφύρουσα τοὺς περὶ αὐτῶν φίλικούς καὶ φιλόφρονας λόγους ὑμῶν.

Ἡ Βασίλισσα ἔκλαυσεν. Ἐν μέσῳ δὲ τῶν πολλῶν αὐτῆς παρηκόντων, τὸ ὄνομα ὑμῶν συνωδεύετο πάντοτε δι' ἐπαίνων καὶ λύπης, διατρίψας ὁ κόσμος δὲν ὁμοιάζει πρὸς ὑμᾶς. Ὁμολόγησα πρὸς τὴν Βασίλισσαν, ἣν ἐγίνωσκον ὡς ἔχθιστα διακειμένην τῷ αὐτοκράτορι (Ναπολέοντι), ὅτι ἐξ ὅλων τῶν ἡγεμόνων, μόνος αὐτὸς ὑπῆρξε δίκαιος καὶ γενναῖος πρὸς αὐτούς. Ἀμφότεροι συνωμολόγη-

σαν τὸ τοιοῦτο, ἐγὼ δὲ θὰ εἶμαι πάντοτε εὐτυχὴς ἐφ' ὅσον ἀποδοῦσι δίκαιον πρὸς τὸν ἀγαπητὸν ἡμῶν αὐτοκράτορα ! Κατὰ βασιλεὺς ὁ Βασιλεὺς Ὅθων δὲν εἶναι δυστυχὴς. Ἡ Βασίλισσα ὅμως θὰ ὑποφέρει σκληρῶς, ἐὰν δὲν ᾔτο πλήρης προσδοκίας καὶ ἐλπίδος. Αὐτὴ εἶνε μᾶλλον τεταραγμένη ἢ δυστυχὴς, μᾶλλον ὠργισμένη ἢ πενιχρὰ !

Ἐγὼ ὅμως δὲν πιστεύω ποσῶς εἰς τὴν παλινόρθωσιν αὐτῶν τοῦτο μοι λυπεῖ μεγαλῶς καὶ προβλέπω τούντεῦθεν τὴν ἄβυσσον τῆς θλίψεως αὐτῶν. Οὐδεμία ἐλπίς ἐν τῷ μέλλοντι. Ἐννοεῖται δὲ, ὑπερβαλὼν ῥησα εἰς τὴν εὐχαρίστησιν νὰ γράψω πρὸς ὑμᾶς, ἵνα ἐκφράσω πρὸς ὑμᾶς τὴν ἐκφρασιν τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν ἐξορίστων.

Σ Ο Φ Ι Α

Καὶ δικαίως, ἡ ἐξόριστος βασίλισσα, εὕρισκετο ἐν τοιαύτῃ ψυχολογικῇ καταστάσει. Δικαίως, διότι αὐτὴ κυρίως ὑπῆρξεν ἐκείνη καθ' ἣς ἐστράφησαν τὰ βέλη τῶν Ἑλλήνων ἀντιδυναστικῶν. Αὐτὴ ἡ διαρκῶς διατελοῦσα ὑπὸ τὸ σκῶμμα τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, λέγονται περὶ αὐτῆς :

« Ἡ Ἀμαλία κλαίει
σὰν τὸ μωρὸ παιδί,
Κι' ὁ Ὅθωνας τῆς λέει
μὴν εἶσαι παλαβὴ ».

Ἦδη ὥς ἴδωμεν ὅποια τις ὑπῆρξεν ὡς Βασίλισσα ἡ Ἀμαλία. Ἱστορικὸς τῶν νεωτέρων χρόνων, σκιαγραφῶν θαυμασιῶς τὴν ἐξόριστον Βασίλισσαν, γράφει περὶ αὐτῆς μακρὰν μελέτην, ἀξιόμνημόνευτον ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν.

Καὶ ἤδη—λέγει—οἱ Βασιλεῖς εὕρισκονται μακρὰν καὶ δὲν ἀνέλθουν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ θρόνος τῶν ὁ ὅποιος δὲν κατώρθωσε νὰ διέλθῃ μίαν ἔστω καὶ συντομωτάτην περίοδον χρονικὴν ἀνευ κλύ-

τισμοῦ, παρεσύρθη ἐπὶ τέλους, εὐρεθεὶς χωρὶς στήριγμα καὶ χωρὶς βοήθειαν, πολεμούμενος ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς.

Εἶναι ἐπομένως καιρὸς νὰ συγκεντρώσωμεν εἰς μερικὰς γενικὰς γραμμὰς τὴν πολυσύνθετον φυσιογνωμίαν, ἣ ὁποία ἀπετέλεσε τὸ κέντρον τῆς μελέτης αὐτῆς.

Ὑπῆρξεν ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία καλὴ ἢ κακὴ Βασίλισσα, καὶ πρὸ πάντων καλὸς ἢ κακὸς ἄνθρωπος; Ἡ ἀπάντησις πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν ἦτο δύσκολος. Σήμερον ὅμως ὅτε πλέον ἐξεκαθρίσθησαν τὰ γεγονότα, ὅτε ἡ ἱστορία ἔχει ὅπως, δῆποτε πρὸ αὐτῆς τὰ στοιχεῖα σχετικῆς ἀκριβείας, δύναται ν' ἀποφανθῇ κάπως ὀριστικώτερον. Ἡ Ἀμαλία ὑπῆρξεν ὡς Βασίλισσα καὶ καλὴ καὶ κακὴ, καὶ ὡς γυνὴ ἐπίσης παρουσίασε τὰς δύο αὐτὰς ιδιότητας. Ὁ Μαζαρίνος ὁμιλῶν περὶ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', νεανίου ἀκόμη, ἔλεγε. «Ἐχει τὰ στοιχεῖα νὰ κάμῃ τέσσαρς καλοὺς Βασιλεῖς καὶ ἓνα καλὸν ἄνθρωπον». Ἡ Ἀμαλία εἶχεν ὅπως δῆποτε τὰ στοιχεῖα νὰ κάμῃ μίαν καλὴν Βασίλισσαν καὶ μίαν ὑπέροχον γυναῖκα. Καὶ ἐν τούτοις πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι εἰς ὅλας τῆς τὰς μεγάλας ἀποφάσεις, καὶ τὰς ἀγαθωτάτας τῆς προαιρέσεις, ἀπέμενε τὸ κενὸν τῆς τελευταίας στιγμῆς, τὸ ὁποῖον κατέστρεφεν αἰφνιδίως τὰ πάντα.

Τὴν Ἑλλάδα ἠγάπησεν ἡ Ἀμαλία περισσότερο τῆς πατρίδος τῆς, καὶ εἰς ὅσα ἀναφέραμεν ἤδη, ἀποδεικνύοντα θερμὴν καὶ ἀπερίριστον ἀγάπην, ὡς προστεθῇ ἀκόμη μία λεπτομέρεια μικρὰ ἀλλὰ χαρακτηριστικὴ τῆς προτιμῆσεως ἣν ἔδειξεν ἡ αὐλὴ πρὸς τοὺς Ἕλληνας.

Κατὰ τὴν ἀφίξιν τῶν Βασιλέων ἐν Ἑλλάδι ὁ τόπος, ἐξερχόμενος τοῦ ἐπταετοῦς ἀγῶνος, ἔφερε βαθύτατα τὰς πληγὰς τὰς ὁποίας τοῦ εἶχε προξενήσει ἡ πάλῃ ἐκείνη. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι ἦλθε ταχεῖα καὶ ἀποτελεσματικὴ ἡ ἀνάστασις εἰς τὸ γενικόν, ἰδιωτικῶς ὅμως ὁ λαὸς ὑπέφερεν ἀκόμη δεινῶς, διότι ἐργασίαι δὲν ὑπῆρχον καὶ τὰ κτήματα εἶχον καταστραφῇ, ἐξ ἃλλου δὲ ὁ παραμεληθεὶς ἔνεκα τοῦ πολέμου τόπος, ἦτο εὐφορώτατος εἰς νοσήματα καὶ μάλιστα θανατηφόρα.

Μόλις παρουσιάσθη ἡ ἀνάγκη νὰ κατασκευασθῇ ἡ ὁδὸς Πα-
ραιῶς Ἀθηνῶν, παρατηρήθη ὅτι ὁ χώρος ἐκεῖνος ἐλώδης καὶ χα-
μηλός, ἦτο νοσηρότατος καὶ οἱ πυρετοὶ εἶχον ἐγκατασταθῇ ἐν
ὅλα τὰ πέριξ. Οἱ Βασιλεῖς, ἀντὶ νὰ στείλουν ἐντοπίους ἐργάται
ἀπησχόλησαν ἐκεῖ τοὺς Βαυαροὺς στρατιώτας. Ὁ ἐπισκεφθεὶς τὴν
ἐποχὴν ἐκείνην τὰς Ἀθῆνας, Ρῶσσος ἀξιωματικὸς Δαβίδωφ, βεβαίω-
σεν ὅτι οἱ Βαυαροὶ ἀπέθνησκον ὡς μυῖαι, ὅταν δὲ ὁ ξένος ἠθέλησε νὰ
ἴδῃ τὰς γινομένας ἐργασίας, ὅλοι τὸν ἐσυμβούλευσαν νὰ μὴ μείνῃ
πολύ, καὶ ν' ἀρκεσθῇ εἰς ταχὺ βλέμμα, διότι ἄλλως θὰ ἐτραχί-
λουν τὸν κίνδυνον νὰ προσβληθῇ ὑπὸ τοῦ μολύσματος.

Καὶ εἰς τὸ Φάληρον δὲ αἱ πρῶται ἐργασίαι πρὸς ἀποξήραν-
σιν τῶν ἐλῶν, ἐγένοντο ὑπὸ Βαυαρῶν, οἵτινες ἀντεῖχον περισσότερον
ὡς ὑγιέστεροι ὄργανισμοὶ ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους. Καὶ ὅμως καὶ αὐτοὶ
ἡ ἐνέργεια τῶν Βασιλέων παρεξηγήθη, καὶ ὑπῆρξαν πολλοὶ οἱ
κραυγάζσαντες, ὅτι οἱ Βασιλεῖς δὲν ἤθελον νὰ δώσουν εἰς τοὺς
Ἕλληνας τὴν ἐργασίαν, τὴν ὁποίαν ἐπεφύλαττον διὰ τοὺς Βαυα-
ροὺς, μολοντί οἱ Βαυαροὶ δὲν ἐπληρώνοντο δι' αὐτήν.

Εἶδομεν πῶς παρίστανον τὴν Ἀμαλίαν οἱ ἀντιδυναστικοί.
κατακραυγὴ ἐναντίον τῆς αὐτῆς ὅτου οἱ μὲν πλησίον τῶν Βασιλέων
ἤρχισαν νὰ αἰσθάνωνται τὴν δυνάμιν τῆς, οἱ δὲ μακρότερον ἤρχι-
σαν νὰ τὴν μεγαλοποιῶν, δὲν ἐσταμάτησε πρὸ οὐδενὸς σημείου.
ἐπεισὸδιον τοῦ φόβου τοῦ Μπίμπισι, ἔδωκεν ἀφορμὴν ν' ἀποδοθῇ
καὶ αἰμοχαρεῖς διαθέσεις εἰς τὴν ἀτυχῇ ἡγεμονίδα, ἀργότερα
ἐλέγετο, ὅτι μαθοῦσα τὸν τραυματισμὸν τοῦ στασιαστοῦ Κριεζότου
ἐχειροκρότησε, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἠνάγκασε τὸν ὑπασπιστὴν Χατζή-
χρήστον, νὰ ἐπιτιμῇ ἀπροκαλύπτως τὴν Βασίλισσαν.

Τὸ ἐπεισὸδιον τοῦτο, γραφέν πρῶτον ὑπὸ τοῦ Φαλῆ, εἰς τὴν
ἀπομνημονεύματά του, περὶ τῶν τελευταίων ἡμερῶν τῆς βασιλείας
τοῦ Ὁθωνος, διεψεύσθη ἐντόνως καὶ μετ' ἀγανακτήσεως ὑπὸ τῆς
μακαρίτιδος Πηνελόπης Παππαηλιοπούλου, ἡ ὁποία, παρούσα εἰς
τὸ ἱστορικὸν ἐκεῖνο γεῦμα, δὲν ἤκουσε τίποτε ἀπὸ τὰ διαδοθέντα
ὑπὸ τῶν ἀντιδυναστικῶν.

Ἐν τούτοις αἱ διαδόσεις περὶ τῶν αἰμοχαρῶν διαθέσεων τῆς Βασιλίσσης ἔτρεχον πλέον ἀκράτητοι εἰς τοὺς δρόμους τῶν Ἀθηνῶν. Οἱ συμπαθοῦντες πρὸς τοὺς Γάλλους καὶ πρὸ πάντων πρὸς τοὺς Ἀγγλους, ἀποδίδοντες εἰς τὴν Βασίλισσαν συμπαθείας πρὸς τὴν Ρωσσίαν, ἐξεμεταλλεύοντο τὰς διαδόσεις αὐτὰς διὰ νὰ παραστήσουν τὴν Βασίλισσαν ὀνειρευομένην τὴν ὑποδούλῳ τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς Ρώσους, καὶ κῆποτε κατόπιν ὁμιλίας τῆς Παππαηλιοπούλου πρὸς κυρίαν τινὰ περὶ τῆς Βασιλίσσης, ἡ κυρία ἀκούουσα ἐκθειάζομένην τὴν Βασίλισσαν ἀνέκραξεν ἐν ἐκπλήξει·

— Αὐτὴ εἶνε λοιπόν, ποῦ λέγουν, ὅτι ὠρίσθη νὰ πῇ Ἑλληνικὸν αἷμα;

Γενικῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς δευτέρας περιόδου τῆς βασιλείας, περιόδου, ἣτις ἔληξε διὰ τῆς ἐξώσεως, ἦλθαν στιγμαὶ καθ' ἃς ἡ Ἀμαλία ἐφαίνετο εἶδος Ρωμαίας αὐτοκρατείας, τῆς ἐποχῆς τῆς καταπτώσεως, ἡ ὁποία θὰ ἐπεθύμει νὰ βλέπῃ τὸ γεῦμά της φωτιζόμενον ἀπὸ τὰς καιομένας σάρκας τῶν ὑπηκόων της.

Καὶ ὅμως ἀντιθέτως πρὸς πάντα ταῦτα ἡ Ἀμαλία ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν φιλανθρωπικὴν κίνησιν τοῦ τόπου, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς βασιλείας της.

Τὸ πρῶτον ἰδρυθὲν ἐν Ἀθήναις νοσοκομεῖον ἡ «Ἑλπίς» ἰδρύθη δι' ἐράνων, τῶν ὁποίων τὴν ἀρχὴν ἔκαμιν ὁ Βασιλεὺς Λουδοβίκος. Εἰς τὸ ποσόν, ὅπερ διέθεσεν ὁ πατὴρ προσέθηκε τὴν εἰσφορὰν του καὶ ὁ υἱός, κατόπιν δὲ καὶ ἡ Ἀμαλία.

Μαθητὴς τοῦ ράπτου τῶν Βασιλέων Ταρσούλη μοί διηγήθη χαρακτηριστικὸν ἐπεισόδιον. Ἐκλήθη κάποτε οὗτος εἰς τὰ Ἀνάκτορα διὰ νὰ παρουσιάσῃ τὸν λογαριασμὸν μιᾶς ἐλληνικῆς ἐνδυμασίας τῆς Βασιλίσσης. Ὁ σημερινὸς γέρων πλέον καὶ τότε νεανίας μαθητευόμενος, παρουσίασε τὸν λογαριασμὸν εἰς μίαν τῶν κυριῶν τῆς τιμῆς, παρακαλῶν κατ' ἐντολὴν τοῦ προϊσταμένου του, νὰ εἰδοποιηθῇ ἡ Βασίλισσα, ὅτι τὸ κατὰστημα ἐπρομηθεύθη δαντέλλας τῆς Κύπρου μαύρας, διὰ τὴν ἐπένδυσιν τῶν μανικίων ὡς ἐσυνειθί-

ζετο τότε. Ἡ αὐλικὴ κυρία διεβίβασεν εἰς τὴν Βασίλισσαν τὴν πληροφορίαν αὐτὴν καὶ ἡ Ἀμαλία ἀπήντησεν :

— Ἀργότερα. Τώρα πρέπει νὰ δώσω ὅλα μου τὰ χρήματα εἰς τὸ νοσοκομεῖον, διότι φαίνεται ὅτι ἔχουν ἀνάγκας ἐκεῖ κάτω.

Εἰς τὸ παράρτημα δὲ τῶν Ἀνακτόρων κατηρτίσθη τέλειον φαρμακεῖον, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ ἐκ Λεβαδίας γραμματέως τῆς Βασίλισσης Νάκου, τῆς ἰδιαιτέρας ἐμπιστοσύνης τῆς Ἀμαλίας, εἰς τὸ ὅποιον παρείχοντο δωρεὰν τὰ φάρμακα εἰς τοὺς ἀπόρους.

Ἀλλὰ καὶ ἰατροὺς ἐπλήρωνεν ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου της ταμείου ἡ Βασίλισσα, καὶ εἶνε γνωστόν, ὅτι ἡ πρώτη μάϊα τῶν Ἀθηνῶν, Καλ. Κούκουλη, εἶχεν ἐντολὴν παρὰ τῆς Βασίλισσης, νὰ σπεύδῃ, ὅπου ἡ ἀνάγκη τὴν ἐκάλει, καὶ κατόπιν νὰ πληρώνεται ἐκ τοῦ ἀνακτορικοῦ ταμείου. Ἡ μάϊα ἐκείνη ἀπεστάλη κατὰ τὸ 1849 εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ παρηκολούθησεν ἐπὶ τινα καιρὸν τὰ μαθήματα τῆς γυναικολογικῆς σχολῆς τῆς Πίζης, τὴν ὅποιαν διηύθυνεν ὁ Σκαντζόνι, ὁ καλλίτερος τῶς Ἰταλίας μαιευτῆρ. Δυστυχῶς ἡ μέριμνα καὶ αἱ δαπάναι τῆς Βασίλισσης, ἀπέβαινον εἰς μάτην, διότι ἡ Κούκουλη ἐπιστρέψασα φυσικῇ εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀπέθανεν ὀλίγον καιρὸν ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς της.

Συνετέλεσεν ἐπίσης πολὺ ἡ Ἀμαλία εἰς τὴν ἰδρυσιν καὶ τὴν λειτουργίαν τοῦ Ὀφθαλμιατρείου, τὸ ὅποιον ἐπεσκέπτετο ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος, καθόσον αἱ ἐργασίαι της τὸ ἐπέτρεπον. Τὸ ἴδρυμα τοῦτο διηύθυνεν ὁ Γερμανὸς ἰατρός Ρέζερ, ὅταν δὲ κατὰ τὸ 1847 ἐπιδημία ὀφθαλμίας ἐνέσκηψεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν δι' ἀπεσταλμένων της προσεπάθει νὰ πείσῃ τοὺς πάσχοντας νὰ καταφύγουν εἰς τὸ ἴδρυμα ἐκεῖνο, μολονότι οὗτοι ἀνθίσταντο ἐκ τῆς φυσικῆς εἰς τὸν Ἕλληνα ἀποστροφῆς πρὸς τὸ νοσοκομεῖον ἐν γένει.

Ἀλλὰ τὸ φιλανθρωπικὸν ἐν Ἑλλάδι ἔργον της ἡ Βασίλισσα ἐπέστεψε διὰ τοῦ Ἀμαλίου Ὀρφανοτροφείου, τοῦ ὁποίου ἡ ἰδρυσις ὀφείλεται εἰς εἰσηγήσεις της, παρὰ τῇ Μαρίᾳ Ὑψηλάντου, τῆς ὁποίας ἐνίσχυσε τὴν πρώτην προσφορὰν διὰ γενναίου ποσοῦ. Τὸ Ἀμαλίου συνέστηθη κατόπιν τῆς χολέρας τοῦ 1854 ὑπὸ ἡγε-

αὐλον καὶ ἐξασφάλις εἰς χιλιάδας ὀρφανῶν ἔκτοτε. Τὸ φιλανθρω-
πικώτατον ἱδρυμα ἐγκατεστάθη κατ' ἀρχάς εἰς τὴν πλατείαν
τῆς Ἐλευθερίας, ὅπου σήμερον ἡ οἰκία τοῦ Κουμουνδούρου. Μετά
τινα δὲ ἔτη διὰ πανελληνίων ἐράνων ἰδρύθη τὸ σημερινὸν μέγαρον.

Καὶ ὥς νὰ μὴ ἔφθαναν πάντα ταῦτα ἡ βασίλισσα διένεμεν
ἀφθότως χρήματα εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην. Ἐκατὸν χιλιάδας
δραχμῶν διέθεταν οἱ Βασιλεῖς ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου αὐτῶν ταμείου καὶ
τὸ πρῶν ἑκάστου Σαββάτου ἐγίνετο εἰς τοὺς ἀπόρους διανομὴ ἐκ τῆς
ὑπισθίας θύρας τοῦ Βασιλικοῦ κήπου. Ἀλλὰ τὰ χρήματα ταῦτα
δὲν ἔφθαναν καὶ ἡ Βασίλισσα προσέθετεν ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας τῆς
χορηγίας καὶ πολλὰκις εὕρισκετο καὶ χρεωμένη ἀπέναντι τοῦ
ταμείου τῆς.

Τῆς μερίμνης ἄλλως τε τῆς βασιλίσσης ὑπὲρ τοῦ τόπου ἔχομεν
καὶ ἄλλα δείγματα, καὶ τὰ Νέα Λιόσια ὀφείλονται εἰς αὐτὴν
καὶ ἡ Ἀμαλίας ὠνομάσθη πρὸς τιμὴν τῆς, ὃ δὲ πύργος τῆς
εἰς τὴν ὁδὸν Λιουσίων, ὑπῆρξε περισσότερον εὐεργετικὸς εἰς τὴν
Ἀττικὴν παρὰ εἰς τὴν ἰδίαν Βασίλισσαν καὶ τὸ σχέδιόν τῆς νὰ
ἀγοράσῃ καὶ νὰ δώσῃ εἰς καλλιέργειαν τὰς γαίας τῆς θέσεως Ρούφ,
εἶπε μία ἀκόμη ἀπόδειξις, ὅτι ἡ Βασίλισσα ἔβλεπε μακρὰν καὶ
ἤθελε τὴν Ἀττικὴν ἐξυγιανθεῖσαν πλέον καὶ κατάφυτον, ὥς ἔπρεπε
νὰ εἶνε ἡ γύρω τῆς πρωτευούσης χώρα.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν, εἶδομεν τὴν Βασίλισ-
σαν, ἀπεριόριστον εἰς ὄνειρα, φανταζομένην διαρκῶς ὡς ἐπικειμένην
τὴν πραγματοποίησιν τῆς Μεγάλης Ἰδέας, καταπλήττουσαν ξένους
καὶ Ἕλληνας μὲ τὴν βαθεῖαν γνῶσιν τῶν ἐξωτερικῶν ζητημάτων.
Ταυτοχρόνως ὅμως καὶ διὰ νὰ πιστοποιηθῇ ἀκόμη ἀπαξ ἡ διπλῇ
φύσιν τῆς γυναικὸς ταύτης, τὴν εἶδομεν εἰς μίαν στιγμὴν ἐκφρα-
ζομένην σκακώτατα ἐναντίον ἰσχυροῦ ἡγεμόνος καὶ ἀποξενουῖσαν τῶν
Γαλλικῶν συμπαθειῶν τὴν πατρίδα τῆς, καὶ ἄλλοτε φερομένην
μετ' ἀξιοθρηνήτου ἐλαφρότητος πρὸς πρεσβευτάς, οὔτινες εἰς τὴν
κατάλληλον στιγμὴν ἐζήτησαν καὶ ἔλαβαν τὴν πληρωμὴν τῶν
προσβολῶν τῆς.

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 94

Τοιαύτη ἐξωτερικῶς ἡ Βασίλισσα, ὑπῆρξεν ἀνάλογος καὶ ἐσωτερικῶς. Ἐλευθεριώτερα τοῦ Ὁθωνος, φαίνεται ὅτι συνετέλεσε πολὺ εἰς τὴν παραδοχὴν τοῦ Συντάγματος καὶ ὅμως ταυτοχρόνως παρουσιάζετο δεσποτικὴ καὶ ἐπίμονος, σχηματίζουσα καὶ ἰδικόν της κύκλον ἀφωσιωμένων, ὥς νὰ μὴν ἔφθαναν οἱ ἀφωσιωμένοι τοῦ Βασιλέως.

Συχνάκις τὴν ἀνακαλύπτομεν προικισμένην μὲ τὴν ὑπερηφανίαν τῶν πορφυρογεννήτων, καὶ ἀμέσως ἔπειτα τὴν συλλαμβάνομεν ὀλισθαίνουσαν εἰς ταπεινὰ ζητήματα μικροφιλοτιμίας, τὰ ὅποια εἶνε ζήτημα ἂν θὰ συνεχώρει κανεὶς καὶ εἰς κοινὴν θνητὴν καὶ τι παράδειγμα τῆς συμπεριφορᾶς της πρὸς τὸν πρεσβευτὴν Φέδερ, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν νύμφην τοῦ Σούτσου, εἶνε τόσον ἀντίθετα, ὥστε ἂν δὲ ἦσαν ἱστορικῶς ἐξηκριβωμένα, θὰ ἐδυσκολεύετο κανεὶς νὰ τὰ πιστεύσῃ.

Καὶ ἐν τούτοις ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία ἐλατρεύετο καὶ ἤρκει νὰ παρουσιασθῇ διὰ νὰ ἐξαλειφθῇ πᾶσα δυσaréσκεια, καὶ ἤρκει νὰ ἐξωτερικεύσῃ τὴν καλωσύνην τῆς ψυχῆς της, διὰ νὰ μεταβάλλῃ εἰς ἀφωσιωμένους φίλους τοὺς πρὶν ἀμειλίχτους ἐχθρούς. Τὰ ταξείδια της εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔδωκαν ἀφορμὰς εἰς θερμότητας ἐκδηλώσεων καὶ εἰς τὴν ἐξορίαν διηυθύνθη, ἐπιστρέφουσα ἀπὸ τὴν Μάννην, ὅπου ἡ ὑποδοχὴ τῶν Βασιλέων ὑπῆρξε θριαμβευτικὴ.

Καὶ ὅσον βαθύτερα ἀναλύει κανεὶς τὸν πολυσύνθετον αὐτῶν χαρακτήρα καὶ ὅσον προσπαθεῖ νὰ χρησιμοποίησῃ τὰ ἔφθνα τῆς ἱστορίας καὶ τῆς παραδόσεως στοιχεῖα, τόσον σταματᾷ κατὰ πλῆθος πρὸ τοῦ ψυχολογικοῦ αὐτοῦ μυστηρίου, τῆς συγκρούσεως τῶν ἀντιθέτων συστατικῶν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ψυχὴν.

Λ'.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΩΝ ΕΞΟΡΙΣΤΩΝ

Εἶπομεν, ὅτι ὁ ἀτυχὴς Ὅθων ἤλπισε πρὸς στιγμὴν ἐπὶ τὴν παλινόρυσιν, καὶ ὅτι ἡ Ἀρχλία ἐξηκολούθει ἐπὶ πολὺ ἐλπί-
ζουσα.

Ἰσως δὲ δὲν εἶχον ἄδικον ἀμφοτέρω ἐλπίζοντες.

Καὶ πρὶν δι' ὀλίγων ἐπιληφθῶμεν τῆς ἀφηγήσεως τῶν θλι-
βερῶν γεγονότων, ὅσα ἐπὶ «Πεδινῶν καὶ Ὀρεινῶν» ἔλαβον χώραν
ἐν Ἀθήναις, μέχρι τῆς εἰς Ἑλλάδα καθόδου τοῦ Βασιλέως Γεωρ-
γίου, ἃς ἐξετάσωμεν τὰ πνεύματα τῶν ἐν Ἀθήναις, καὶ ὅσον ἀφορᾷ
τοὺς ἐξοριθέντας Βασιλεῖς ἃς παρακολουθήσωμεν τὰ κατ' αὐτοὺς
μέχρι τῆς ἡμέρας τοῦ θανάτου των.

Εὐθὺς μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὅθωνος, ὁ Ὅθωνισμὸς ἀνακύψας ἐκ
τοῦ τραύματος τὸ ὅποῖον ὑπέστη τὴν 10 Ὀκτωβρίου, προέβαλεν
ἀπειλητικὸς καὶ πάλιν, ἀπειλῶν διὰ τελείας συντριβῆς τοὺς ἀπερ-
γασθέντας τὸ πραξικόπημα ἐκεῖνο.

Οἱ φίλοι τῆς πεσοῦσης δυναστείας συνεκεντρώθησαν ἐπὶ τὸ
αὐτό, κατήρτιταν συστηματικὴν τὴν ἐργασίαν αὐτῶν, καὶ ὁμολο-
γουμένως εἰργάσθησαν μετὰ παραδειγματικῆς ἀφοσιώσεως, ἡ ὁποία
πρὸς στιγμὴν, ἐθεωρήθη ὅτι θὰ ἐστέφετο ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας.

Οἱ φρονιμώτεροι τῶν πολιτῶν, βλέποντες τοὺς ἄνδρας τῆς ἐπα-
ναστάσεως ἐρίζοντας περὶ πρωτείων καὶ ἐπικρατήσεως, ζητοῦντας

κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς νὰ διοικήσωσι τὴν Ἑλλάδα, ἀπολυταρχικώτατα φερομένους, διηρημένους τὰς γνώμας, ἐτοιμούς νὰ ἐπιπύσωσι κατ' ἄλλήλων, ὑποβλεπομένους, ἀλληλοαπειλουμένους, κατατρίζοντας ἴδια κόμματα, καὶ ἐξυπηρετοῦντας πολυποικίλα καὶ πολυειδῆ συμφέροντα, ἐσκέφθησαν ὅτι εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην οὐκ ἔθετε τέρμα μόνον ἢ εἰς Ἑλλάδα ἐπάνδοτος τοῦ Ὁθωνος.

Τὴν ἐπάνδοτον δὲ ταύτην, ἐπεζήτησαν, μεταμεληθέντες καὶ πολλοὶ τῶν συνωμοτῶν, καὶ πολλοὶ τῶν λαβόντων ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν τραγωδίαν τῆς 10 Ὀκτωβρίου, ἡ ὁποία ἐρριψε τὴν πολυπληθῆ πατριδα τῶν εἰς τελείαν ἀναρχίαν.

Αὕτη δὲ αὕτη ἡ διάψευσις τῶν ἐλπίδων καὶ τῶν ὁνείρων καὶ ἐξ ἄλλου τὸ ἐκ τῶν ὑστέρων ἀποδειχθὲν ὅτι ὁ Ὁθων, οὐδέποτε ἔπαυσεν ἐργαζόμενος ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων καὶ ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος, συνετέλεσαν ὥστε ὁ Ὁθωνισμὸς νὰ καταστῇ πάλιν ἀκμαιότατος καὶ κραταιότατος, νὰ δώσῃ ἐλπίδας καὶ θάρρος εἰς τοὺς φίλους τοῦ Ὁθωνος καὶ νὰ γεννήσῃ τὴν σκέψιν, ὅτι ἡδύνατο ἄνευ κινδύνου τινος νὰ κατέλθῃ καὶ αὐθις εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Οὕτω, ἰσχυρὸν καὶ συμπαγὲς τὸ ὑπὲρ τοῦ Ὁθωνος κόμμα προέβη εἰς τὰς πρώτας ὑπὲρ τῆς παλιννοστήσεως ἐνεργείας του. Ἐχόμεθ' ἑαυτοῦ τὸ πλεῖστον τῶν Ἀρχῶν, αἱ ὁποῖαι ἔπαυσαν διατελοῦσαι ἐν ἐνθουσιασμῷ διὰ τὸ νέον καθεστῶς, ἐλπίζον δὲ πολὺ καὶ ἐπὶ μέρους τοῦ στρατοῦ, μὴ ἀποδεχθέντος εἰσέτι τὴν μεταβολήν, καὶ παραμένοντος πιστοῦ εἰς τὴν πρώτην βασιλείαν, συνῆλθεν εἰς μυστικὴν σύσκεψιν.

Κατ' αὐτὴν δὲ ἀπεφασίσθη ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ Βασιλέως.

Ἐν ἀνάγκῃ καὶ διὰ νέου πραξικοπήματος ἀκόμη.

Πρὸς τοῦτο ὁ Νικόλαος Λιδωρίκης ἀπεστάλη εἰς Βαμβέργην, ὅπως συνεννοηθῇ μὲ τοὺς Βασιλεῖς.

— Μεγαλειότατε, τῷ εἶπε. Μία στιγμιαία παραφροσύνη ἀπεστέρησε τὸν ἑλληνικὸν λαὸν τοῦ ἡγεμόνος του. Συγγνώμην, Μεγαλειότατε, διὰ τὸν λαὸν αὐτόν, τὸν μεθυθέντα ἀπὸ τοὺς λόγους τῶν ἐχθρῶν Ὑμῶν καὶ παρασυρθέντα εἰς τὸ ὀλεθριώτερον τῶν διαβή-

μάτων. Καί ἐξ ὀνόματος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, Μεγαλειότατε, ἔρχομαι ἐγὼ νᾶ ζητήσω τὴν συγγνώμην ταύτην.

Ὁ Ὅθων ἔφερε τὴν φουστανέλλαν του κατὰ τὴν συνάντησιν ἐκείνην, ὅπως ἐξηκολούθει νᾶ τὴν φέρῃ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐξώσεώς του.

Καί λαμβάνων μίαν πτυχὴν τῆς παλλεύκου ἐκείνης φουστάνλλας, καί σείων καί δεικνύων αὐτὴν εἰς τὸν Λιδωρίκην.

— Κύριε Λιδωρίκη, τοῦ εἶπε. Τὸ τίμιον τοῦτο ἔνδυμα, τὸ ὅποιον φέρω ὑπερηφάνως καὶ ἀπὸ τοῦ ὁποίου οὐδέποτε θ' ἀποχωρισθῶ, τὸ τίμιον τοῦτο ἔνδυμα, δὲν θὰ ὑβρίσω ἐγώ, μνησικακῶν κατὰ τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος μετὰ τόσης ὑπερηφανείας τὸ φέρει. Τί ζητεῖ ὁ ἑλληνικὸς λαός; Τί θέλουν οἱ Ἕλληνες μου!

— Τὴν συγγνώμην Σας, Μεγαλειότατε.

— Οὐδέποτε ἐμνησικακήσα, καὶ οὐδέποτε ἔπαυσα ἀγαπᾶν τὸν λαόν μου. Ἐχετε τὸ δικαίωμα, καὶ Σας παρακαλῶ μάλιστα, κύριε Λιδωρίκη, νᾶ διακηρύξετε τοὺς λόγους μου τούτους διὰ τοῦ ἐπιστημοτέρου τῶν τρόπων, εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν.

— Καί ἤδη, Μεγαλειότατε, ἐπιτρέψατέ μοι νᾶ ὁμιλήσω μετὰ παρρησίας.

— Ὅμιλήσατε, κύριε Λιδωρίκη. Εἶμαι εὐτυχὴς ἀκούων ὑμᾶς.

— Μεγαλειότατε, θὰ δεχθῇτε ἄραγε νᾶ κατέλθετε καὶ πάλιν εἰς Ἑλλάδα;

— Σεῖς ἀτομικῶς μοῦ κάμνετε τὴν ἐρώτησιν ταύτην;

— Ὁχι, Μεγαλειότατε.

— Ἀλλά;

— Ἀλλ' ἐκ μέρους τῶν ἐν Ἑλλάδι φίλων Ὑμῶν.

Ὁ Βασιλεὺς ἀνεστέναξε.

— Ἀλλοίμονον, εἶπεν. Εἶχα λοιπὸν πραγματικούς φίλους ἐκεῖ κάτω τοὺς ὁποίους παρεγνώρισα;

— Ἀτυχῶς ναί, Μεγαλειότατε....

Ὁ Ὅθων ἐβυθίσθη εἰς μελαγχολικὰς σκέψεις ἐπὶ τινὰς στιγμὰς....

Καὶ ἐγένετο βαθυτάτη σιγή.

Ἐπειτα ὅμως ἐγειρόμενος ἀποτόμως :

— Κύριε Λιδωρίκη, εἶπε· θὰ ἤθελον νὰ μοῦ ὁμιλήσετε τὴν στιγμὴν αὐτὴν ὅχι ἐκ μέρους τῶν φίλων μου μόνον, ἀλλ' ἐκ μέρους τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

— Ἀλλὰ καὶ ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ ὁμιλῶ, Μεγαλειότατε.

— Ὀλοκλήρου ;

Ὁ Λιδωρίκης δὲν ἠθέλησε νὰ ψευσθῇ. Καὶ μετὰ θάρρους :

— Ὅχι ὀλοκλήρου, Μεγαλειότατε, ἀπήντησεν. Ἡ ἀντίπολις τευσις ὑπάρχει πάντοτε. Ἀλλ' ἀσθενὴς τὴν φορὰν αὐτὴν. Ἀνίσχυρος, ἀνίκανος νὰ ἐπιβληθῇ, ἐξασθενούσα μάλιστα ἀπὸ ἡμέραν εἰς ἡμέραν...

— Πῶς λοιπὸν, κύριε Λιδωρίκη, θέλετε νὰ κατέλθω εἰς Ἑλλάδα, ἀφ' οὗ ὁ λαὸς εἶνε διηρημένος τὴν γνώμην ;

— Ἀλλὰ θὰ ὁμονόησι, Μεγαλειότατε.

— Πότε ;

— Εὐθὺς ὡς ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης ἀποβίβασθῇ εἰς Πειραιᾶ.

— Τὸ πιστεύετε ;

— ὦ ! Εἶμαι βεβαιότατος, Μεγαλειότατε. Ὅταν ἀγγελοῦν ἡ ἄφιξις Σας, θὰ ἴδῃτε ὅλον ἐκεῖνον τὸν λαόν, ὁ ὅποιος κατῆλθεν εἰς Πειραιᾶ διὰ νὰ Σας ἐμπροδίσῃ τὴν ἀποβίβασιν, νὰ σπεύσῃ ὅπου Σας ὑποδεχθῇ ἐνθουσιωδῶς. Μὴ λησμονήτε, Μεγαλειότατε, ὅτι οἱ λαοὶ παραφέρονται εὐκόλως, ἀλλὰ καὶ ταχέως μετανοοῦν.

Ὁ Βασιλεὺς ἐβημάτισεν ἐν τῇ αἰθούσῃ ὅπου ἐλάμβανε χώραν τὴν συνδιάλεξιν ἐκείνην.

Ἐπειτα σταυρώων τὰς χεῖρας, καὶ ἱστάμενος πρὸ τοῦ Νικολάου Λιδωρίκη.

— Καὶ ἂν συμβῇ τὸ ἐναντίον ; τὸν ἠρώτησε ;

Ὁ Λιδωρίκης μὴ εὐρὼν κατάλληλον ἀπάντησιν, ἐπροτίμησε νὰ σιωπήσῃ.

— Καὶ ἂν συμβῇ τὸ ἐναντίον ; ἐξηκολούθησεν ὁ Βασιλεὺς. Ἄν

ἡ ἀφίξις μου ἐξερεθίσῃ τὰ πνεύματα, ἐξεγείρῃ τὸ ἐν μέρος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ ἄλλου, καὶ αἱματοκυλίσῃ τὴν χώραν, ποῖος θὰ φέρῃ τὴν εὐθύνην αὐτοῦ τοῦ αἱματοκυλίσματος; Ἐγώ;

— Ἀλλὰ θὰ ὑπερισχύσωμεν, Μεγαλειότατε.

— Καὶ τί μὲ μέλει ἂν ὑπερισχύσωμεν. Δὲν ἀγαπῶ τὸν θρόνον καὶ δὲν θέλω δι' ἐμὲ τὸν θρόνον αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τὸ καλὸν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς πατρίδος μας. Δὲν ἐννοῶ ὅμως ἐγὼ νὰ γείνω πρόξενος ἑνὸς αἱματοκυλίσματος. Ἀγαπῶ τὴν Ἑλλάδα ὅσον καὶ ὁ ἐνθερμότερος τῶν πατριωτῶν, καὶ πιστεύσατέ με, κύριε Λιδωρίκη, οὐδέποτε θὰ δεχθῶ νὰ ἐπανέλθω εἰς αὐτήν, ἐφ' ὅσον τοῦτο δὲν εἶνε ὁμόφωνος θέλησις ὅλων τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ Λιδωρίκης, μόλις συγκρατῶν τὸν θαυμασμόν του πρὸς τὸν ἀνεξίτητον καὶ ἀγαθὸν ἐκεῖνον Βασιλέα.

— ὦ, Μεγαλειότατε, ἀνέκραξε. Θὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν Ἑλλάδα θὰ βροντοφωνήσω ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον αὐτῆς τοὺς λόγους τοῦτους Ὑμῶν, καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ λαός, ἐνῶντων τὴν φωνὴν του, θὰ ζητήσῃ τὴν ταχεῖαν Ὑμῶν ἐπάνοδον...

— Τὸ εὐχομαι, ἐψιθύρισεν ὁ Ὅθων.

— Καὶ οἱ ὅροι σας, Μεγαλειότατε;

— Ποῖοι ὅροι;

— Δὲν θὰ ζητήσετε ἐγγυήσεις καὶ ἀσφαλείας, ἐπανερχόμενος εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τόσον ἀχαρίστως ἐφάνη πρὸς Ὑμᾶς;

Ὁ ἀγαθὸς Ὅθων ἐμειδίασε.

Καὶ θλίβων τὴν χεῖρα τοῦ Λιδωρίκη:

— Κύριε Λιδωρίκη, τῷ εἶπε. Δὲν ἔχω κανένα ὅρον νὰ προτείνω, καὶ καμμίαν ἐγγύησιν νὰ ζητήσω. Μοῦ ἀρκεῖ ἡ ἐπίσημος διαβεβαίωσις, ὅτι ἡ ἐπιστροφή μου εἶνε τοῦ λαοῦ μου ὁλοκλήρου ἡ ἐπιθυμία.

— Καὶ θὰ τὴν ἔχετε, Μεγαλειότατε, αὐτὴν τὴν διαβεβαίωσιν. Ἡ συνδιάλεξις ἐπ' ἐστράφῃ ἔπειτα εἰς ἄλλα ἀντικείμενα, καὶ ὁ Λιδωρίκης, μετ' ὀλιγοήμερον ἐν Βαμβέργῃ διαμονὴν, ἐπανῆλθεν εἰς

Ἑλλάδα, εὐελπὶς αὐτός, εὐρών καὶ τοὺς ἄλλους ἐν τῇ πρωτεύουσῃ
 Ὀθωνιστὰς πλέον εὐέλπιδας.

Ἐνθ' ὁμως ὅλα ταῦτα συνέβαινον ἐν Ἀθήναις, καὶ ὁ Ὀθων
 βραδύνων ὅπως πάντοτε—εὐτυχῶς ὁμως βραδύνων αὐτὴν τὴν πορρὴν
 διότι ἐὰν ἔσπευδεν ὀλίγον, τρομερὰ αἱματοχυσία θὰ ἐπηκολούθη
 το πραξικόπημα—συνεζήτει τοὺς ὄρους ὑπὸ τοὺς ὁποίους θὰ κατ-
 ἤρχετο εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὸ στέμμα προσεφέρθη εἰς τὸν πρίγκιπα
 Γεώργιον τῆς Δανίας, καὶ οὗτος κατήρχετο εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ
 ἔτος ἀκριβῶς μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὀθωνος.

Καὶ μετὰ τὴν ἔλευσιν ὁμως τοῦ βασιλέως Γεωργίου ὁ Ὀθων
 σμὸς δὲν κατεστράφη ἐντελῶς. Τουναντίον ὁ Βούλγαρος αὐτῆς
 ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἔκρων Ὀθωνιστῶν, ὥς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω
 καὶ τοῦτο ἔδωκε νέας εἰς τὸν Ὀθωνισμὸν δυνάμεις καὶ ἐνομίσθη πρὸς
 στιγμὴν ὅτι θὰ γίνῃ κίνημα κατὰ τοῦ Γεωργίου καὶ θ' ἀνήρχετο εἰς
 τὸν θρόνον καὶ πάλιν ὁ Ὀθων.

Ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἦσαν ἀδύνατα.

Ὁ Γεώργιος ἐγκαθιδρύετο ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἀσφαλιστέ-
 ρον εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἐξηντλημένος ἀπὸ τὰς στε-
 σεις καὶ τὰς ταραχάς, ἐζήτηι πρωτίστως ἡσυχίαν.

Ἐξ ἄλλου δὲ ὁ Λευδοβίκος, διαδεχόμενος τὸν Μαξιμιλιανὸν
 καὶ πάσχων, ἥδη ἀπεδείκνυε φανερά ὅτι ἡ οἰκογένεια τῶν Βιτελ-
 σβάχων, ἦτο καταδεδικασμένη πλέον ὑπὸ τῆς μοίρας.

Ἐν τῇ μεταξὺ ἡ μελαγχολικὴ ζωὴ τῆς Βαυβέργης εἶχεν ἐπι-
 δράσει ἰσχυρότατα ἐπὶ τῆς ψυχῆς τοῦ Ὀθωνος.

Ἡ μόνωσις καὶ ἡ ἀγωνία τῶν μακρόθεν ἀναγγελλομένων τῶν
 κατέβαλλε πλείοτερον ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν εἰ δὲ ἱατροί, θέλοντες
 νὰ τοῦ ἀφαιρέσουν πᾶσαν ἀφορμὴν συγκινήσεως τὸν διέταξαν ν'
 ἀφήσῃ τὴν φουστανέλλαν τὴν ὁποίαν ἐφόρει παντοτε καὶ νὰ προτι-
 τήσῃ τὴν συνήθη στρατιωτικὴν στολὴν τῆς Βαυαρίας.

Ἀλλὰ ψυχικῶς, ὁ Ὀθων, ἦτο νεκρὸς πλέον.

Καὶ ἡ κατάστασις του ἤρχισε νὰ ἐπιδεινούται κατὰ τὰς ἀρχὰς
 τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1867.

Τὸ ἑσπέρας τῆς 10 Ἰουλίου, οἱ ἱατροὶ ἀπεφάνθησαν, ὅτι τὸ μοιραῖον τέλος ἐπικεῖται, καὶ συνέστησαν εἰς τὴν Αὐλὴν ν' ἀφήσῃ τὸν Βασιλεῖα νὰ μεταλάβῃ τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων.

Ὁ Ὄθων προαισθάνθεις καὶ αὐτὸς τὸ τέλος τοῦ ἐζήτησε νὰ ἐξομολογηθῇ. Καὶ μετὰ τοῦτο ἀποταθείς εἰς τὸν ἱερέα :

— Τώρα, πάτερ μου, ὡς κάμωμεν τὴν προσευχὴν μας, εἶπεν, ὅπως τὴν ἐκάμναμεν ἐκεῖ κάτω...

Καὶ ἀπήγγειλεν ἑλληνιστὶ τὸ «Πάτερ ἡμῶν...»

Καὶ τὴν πρωίαν τῆς 14 Ἰουλίου παρέδωκε τὸ πνεῦμα, προφέρων τῆς Ἑλλάδος τὸ ὄνομα.

Ὁ νεκρὸς τοῦ πρώτου τῆς Ἑλλάδος Βασιλέως μετηνέχθη εἰς Μόναχον καὶ κατετέθη ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἀγίου Γαϊτάνου.

Ἰδοὺ δὲ τί ἔγραφε, λίαν ἐπιτυχῶς, εἰς τῶν δοκιμωτέρων Ἑλλήνων δημοσιογράφων, ὁ Ἀλέξανδρος Βυζάντιος ὀλίγας μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἡμέρας.

«Ὁ Ὄθων ἔπασχε νοσταλγίαν ἀνεπόλει ἀπαύστως τὸν γλαυκὸν τῆς Ἑλλάδος οὐρανόν, τὸν ἐν Ἀθήναις βίον, τόσας ματαιωθείσας ἐλπίδας, τόσας ἀπολαύσεις, τόσα βήματα ! Τίς οἶδεν ! ἴσως ἀντήχει σπαρτακτικὴ εἰς τὰ ἑλληνικὰ αὐτοῦ ὦτα ἡ φωνὴ τῆς σφαζομένης Κρήτης ! Ἰσως ἡγωνία μετὰ τῆς ἀγωνιώσης μεγαλονήσου καὶ τὸ ἄδηλον τοῦ μέλλοντος ἐπεσφράγισε τὴν καταστροφὴν τῆς ἐξορίας !

Κατὰ τοιούτων μυχίων παθημάτων οὐδεμίαν ἔχουσιν ἰσχὺν οὔτε συνήθεις παρηγορίαι, οὔτε χυδαῖαι ἱατρικαὶ περὶ σκευαί.

Τὸν Ὄθωνα θὰ ἔσωζε μόνον ὁ ἱατρὸς ἐκεῖνος, ὅστις θὰ ἐλάμβανε αὐτὸν ἐκ τῆς χειρὸς καὶ θὰ τὸν μετέφερεν εἰς Ἀθήνας, ἐν μέσῳ λαοῦ πιστοῦ καὶ ἐνθουσιῶντος, περικυκλοῦντος, ὡς ἄλλοτε, τὴν βασιλικὴν ἀμαξαν μετὰ ζητωκραυγῶν καὶ ἀνθῶν. Σήμερον φ. ὤ ! οὔτε δέκα Ἑλληνες δὲν παρηκολούθησαν τὸ βασιλικὸν αὐτοῦ φέρετρον ! »

Ἀπέθανεν ὁ ἀειμνηστὸς Βασιλεὺς Ὄθων φέρων ἀνὰ τὸ στόμα τὸ γλυκὺ τῆς Ἑλλάδος ὄνομα, ἐντελλόμενος τοῖς περὶ αὐτὸν νὰ

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 95

ἐνταφιάσῃ τὸ σῶμα αὐτοῦ μετὰ τῆς ἑλληνικῆς φουστανέλλας ὡς καὶ ἐτάφη.

Ἄλλ' ἐκ τῶν πολλαπλῶν ἑλληνικῶν ἐνδύμασι τῶν Ὁθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας κατὰκείνται σήμερον τινὲς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ τῶν Βαυαρῶν, εἰς δεῖγμα ἄλλοτον τῆς πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀγάπης καὶ εὐεργεσίας αὐτῶν.

Πόσας σκέψεις δὲν διεγείρει ἡ πολὺπτυχος ἐκείνη ἑλληνικὴ φουστανέλλα τοῦ ἀειμνήστου Βασιλέως, ἡ φουστανέλλα, ἣν ἐκληροδότησαν αὐτῷ ὁ Διάκος, ὁ Βότσαρης, ὁ Παπαφλέσας, ὁ Καραϊσκάκης, οἱ Μαυρομιχάλοι καὶ ὅλοι ἐκεῖνοι, ὧν τὸ αἷμα ἐπότισε τὰς κλεισσορείας καὶ τὰς πεδιάδας τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος! ἡ φουστανέλλα, δι' ἧς ἐνέδυσαν αὐτὸν ὁ Κολοκοτρώνης, ὁ Νικηταρᾶς, ὁ Τσαβέλλας, ὁ Ζαΐμης, ὁ Λόντος καὶ ἅπανα ἡ χορεία, ἡ περικλῶσασα τὸν θρόνον αὐτοῦ τῇ 25 Ἰανουαρίου 1833! Πόσα καποῖα ἀναμιμνήσκει τὸ φέσι, ὅπερ ἔθηκαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ οἱ Μικρούλης, οἱ Κουντουριῶται, ὁ Κανάρης, ὁ Ἀποστόλης, ὁ Παπανικολῆς, ὁ Τριμπάκης, ὁ Σαχίνης καὶ ἅπας ὁ μέγας χορὸς τῶν δελφίνων ἐκείνων τῶν ἑλληνικῶν θαλασσῶν! Δυτὸθι ἀνάκεινται ἐπίσης τὸ στέμμα καὶ τὸ σκήπτρον αὐτοῦ· περαιτέρω ὁ ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου δωρηθεὶς αὐτῷ τῷ 1834 ἵππος μετὰ χρυσοστίκτου ἐπιππίου καὶ πλουσίου χαλινοῦ. Παρέκει τὸ κοντογοῦνι τῆς Ἀμαλίας καὶ τὸ φέσι αὐτῆς καὶ ἅπας ἐκεῖνος ὁ ἑλληνοπρεπὴς τῶν πρώτων Βασιλέων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος διάκοσμος.

Ὁ τάφος τοῦ Ὁθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας, πολλῶν ὕστερον ἀποθανούσης (20 Μαΐου 1875), κεῖται ἐν τῇ ἐν Μονάχῳ ἀπέναντι τῶν βασιλικῶν ἀνακτόρων κειμένη αὐλικῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἀγίου Γαϊτάνου τῇ ἐπονομαζομένη (Τεατίνερ-Κίρχε), ἐν ἣ ἐπίσης εὐρίσκονται καὶ οἱ τάφοι τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας τῆς Βαυαρίας.

Ὅτε ἐν ἔτει 1892 κατηρχόμην ἐκ Λειψίας ἐπεσκέφθην τὸ Μονάχον καὶ κατήλθον εἰς τὸν ἱερὸν καὶ μυστηριώδη ἐκεῖνον θόλον, εἰς ὃν ὁδηγεῖ στενὴ κλίμαξ ἐκ δεκαπέντε περίπου βαθμίδων. Εἶνε ὑπὲρ

γειον θολοσκεπές μικρόν ὀμαχτικόν, φωτιζόμενον ἄσθενῶς ὑπὸ κι-
κλιδωτοῦ τινος παρθύρου.

Ἐν αὐτῷ ἀνάκεινται δύο σαρκοφάγοι ἐκ ψευδαργύρου, κεκα-
λυμμένοι διὰ μεμαρμαμένων στεφάνων. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς προσόψεως
τοῦ πρὸς ἀριστερὰ σαρκοφάγου ἀναγινώσκεται, κεφαλαίοις ἑλλη-
νικοῖς γράμμασιν, ἡ ἐπιγραφὴ ἡδε :

ΟΘΩΝ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΡΙΓΚΗΨ ΤΗΣ ΒΑΥΑΡΙΑΣ

ΓΕΓΝΝΗΘΗ Τῇ 1 ΙΟΥΝΙΟΥ 1815

ΑΠΕΒΙΩΣΕ Τῇ 26 ΙΟΥΝΙΟΥ 1867

ἐπὶ δὲ τῆς προσόψεως τοῦ πρὸς τὰ δεξιὰ αὕτη :

ΑΜΑΛΙΑ

ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΡΙΓΚΗΠΕΣΣΑ ΤΟΥ ΟΛΔΕΜΒΟΥΡΓΟΥ

ΓΕΓΝΝΗΘΕΙΣΑ 27 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1818

ΤΕΛΕΥΤΗΣΑΣΑ 20 ΜΑΪΟΥ 1875

τον δὲ τι ἀντικείμενον, μικρόν προσευχητῆριον ἐκ ξύλου,
τὰ ἔθιμα τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἵσταται παρὰ τὴν εἰσο-
δὸν δωματίου καὶ πρὸ τῶν δύο σκηνωμάτων.

Ὡς πενίμως ἴσως Βασιλεὺς ἔσχε πενιχρότερον τούτου τάφον ! Καὶ
εἶδον αὐτὸν κατεσχέθην ὑπὸ ἀνεκφράστου τινὸς αἰσθήματος
μαρμαρίας καὶ σεβασμοῦ καὶ ἠσπάσθην τὰς καλυπτούσας αὐτοὺς
ὡς καταγόμενος ἐκ τῆς ἀλυτρώτου Ἑλλάδος ἔχουσα πικρὰ δάκρυα
ἐπὶ τῇ ἀπώλειᾳ τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου, ὅστις θὰ καθίστα, ἀναμφιβό-
λως, μεγάλην τὴν Ἑλλάδα καὶ θὰ περιῆγεν αὐτὴν ἐν τῷ κόσμῳ
εἰς τὴν ἐμπρέπουσαν αὐτῇ περιωπὴν».

Εἰδικώτερον περὶ τῆς Ἀμαλίας δέ, εἶνε βέβαιον ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὁθωνος τὸν ὁποῖον τόσον ἡγάπα, ^{ὁπότε} περισσότερο συγκεντρωμένη καὶ περισσότερο μοναχική. Μόνον δὲν Ἕλληνες διήρχοντο ἐκεῖθεν καὶ ἐζήτουν νὰ τῆς προσφέρουν τὰ εὐχέλων, μία ἐλαφρὰ ἀκτίς χαρᾶς ἐφώτιζε τὰ θλιβερά ἀνάκτορα τῆς Βαμβέργης.

Ἡ Ἀμαλία δὲν ἦτο ἡ πλήρης ζωῆς καὶ υἱείας Βασίλισσα, ἀλλὰ μανιώδης λάτρις τῶν ἀσκήσεων καὶ ἀκατάβλητος ἀπὸ ρουτινῶν κόπους.

Ἡδὴ εἶχε γηράσει προῶρως, ἡ πολυσαρκία τὴν καθίστα ἀπὸ περισσότερο γραῖαν καὶ ἡ μορφὴ τῆς ἔφερε βαθύτατα τὰ ἴχνη τῶν ἡθικῶν θλίψεων.

Εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν καὶ ἀκριβῶς ὅταν οἱ ἰατροὶ ἐξέτι διπλασιάσει τὴν προσοχὴν καὶ τὴν ἐπιβλεψὶν των, ἡ Ἀμαλία ἔκαμεν ὑπὸ δριμύτατον ψῦχος Ἀπριλίου, ἐφιππον ἐκδρομὴν ἐπὶ τὴν ἔπαυλιν Μπρουκεάνου ἐν συνοδείᾳ τῆς δεσποινίδος Χατζίσσης.

Ὅταν ἐπέστρεψεν ὀπίσω ἔφερεν ἤδη τὰ σπέρματα ἰσχυροτάτου κρυολογήματος.

Ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἡ κατάστασις τῆς Βασιλίσσης ἐδεικνύτο ἐπαισθητῶς. Ταυτοχρόνως μία ἀπαισία φήμη διεδόθη εἰς τὸ Μάιντχον. Ἡ «Μαύρη Κυρία» ἥτις εἶχε προαναγγεῖλει ἤδη δύο θανάτους τῆς ἀδελφῆς τοῦ Ὁθωνος, πριγκηπίσσης Ἀλεξάνδρας, ἀπὸ πνεύματος ἀσθενούς, καὶ τοῦ πριγκηπος Ἀδελβέρτου, ἐνεφανίσθη καὶ πάλιν εἰς τοὺς ἀνακτορικοὺς διαδρόμους προαναγγέλλουσα καὶ τρίτον θάνατον, ἐνῷ κατὰ τὰς αὐτὰς ἡμέρας ἐσταμάτησε καὶ τὸ ὥραριον τῆς Τεατινεκίρχε, ὅπερ θεωρεῖται ὡς ἄγγελμα θανάτου. Οἱ κληρικοὶ κόφρονες, τῶν ὁποίων προΐστατο ὁ Γαβριήλ Μάξ καὶ οἱ προληπτοὶ ἐστράφησαν πρὸς τὴν Βαμβέργην, ὅπου ἤδη ἡ κατάστασις τῆς Ἀμαλίας προέλεγε προσεχὲς τὸ τέλος.

Τῷ ὄντι δέ, τὸ ἑσπέρας τῆς 8 Μαΐου 1875 ἡ Ἀμαλία ἀπέθανεν, ἐν μέσῳ τῶν ὀλίγων φίλων οἱ ὁποῖοι τὴν περιεστοίχισαν ἐν τῇ

καὶ εἰς τὰς ἀγκαλὰς τῶν τελευταίων ἀκολουθῶν τῆς, δεσποινίδων
Καρμπούνη, Φίλωνος καὶ Ξάνθης Χατζίσκου.

Λέγεται ὅτι νεκροψία, ἐνεργηθεῖσα εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον τῆς
Ἀμαλίας, κατ' ἐντολὴν τῆς αὐλῆς τοῦ Ὀλδεμβούργου, ἀπέδειξεν
ὅτι ἡ ἀτυχὴς κατήρχετο εἰς τὸν τάφον ἀγνῇ, ὡς ἦτο ὅταν ἦλθεν
εἰς τὸν κόσμον.

Τὸ σῶμα τῆς Ἀμαλίας μετεφέρθη ἐκ Βαμβέργης εἰς τὸ Μό-
ναχον διὰ τῆς ταφῆς παρὰ τὸν νεκρὸν τοῦ Ὁθωνος τὴν νύκτα· ὁ σιδη-
ροδρομικὸς συρμὸς εἰσῆλθεν ἀκριβῶς τὸ μεσονύκτιον εἰς τὸν σταθμὸν,
μεταξὺ δὲ τῶν ἐπισήμως ἀκολουθούντων τὴν κηδεῖαν ἦσαν τρεῖς
Ἕλληνες, ὡς ἐπιτροπὴ τῶν ἐν Βαυαρίᾳ Ἑλλήνων σπουδαστῶν, ὁ
πρῶτος ἐπίσκοπος Μεσσηνίας Πανάρετος, ὁ ἱατρὸς Λινδερμάγερ καὶ
ὁ ἐν τῇ ὑπουργείῳ τῶν οἰκονομικῶν ὑπάλληλος κ. Καλούδης. Ἡ
πομπὴ θλιβερὰ καὶ μεγαλοπρεπὴς, φωτιζομένη ἀπὸ τὸ φῶς τῶν
ὀφθαλμῶν τῶν ὁποίας ἐκράτουν ὑπηρεταὶ μὲ μεσαιωνικὰς στολὰς
ἐφθασεν εἰς τὴν Τεατινεκίρχε, ὅπου ἡ Ἀμαλία κατετίθη παρὰ-
πλευρὸς τοῦ Ὁθωνος, σύντροφός του πιστὴ καὶ εἰς τὴν ἀτελείωτον
ἀσυχίαν, ὅπως ὑπῆρξε σύντροφός του καὶ εἰς τὰς ἀνησυχίας καὶ τοὺς
κινδύνους καὶ τὰ βάσανα τῆς ζωῆς.

ΠΕΔΙΝΟΙ ΚΑΙ ΟΡΕΙΝΟΙ

Η ΤΡΙΗΜΕΡΟΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

ΛΑ΄.

Ο ΒΕΡΝΑΟΥ

Παρακολουθήσαντες τὴν τραγωδίαν τῆς ἐξώσεως, ἀπὸ τῆς νυκτὸς τῆς 10 Ὀκτωβρίου μέχρι τῆς ἐν Βαμβέργῃ λήξεως αὐτῆς ἐπαναφέρμεν τὸν λόγον ἐπὶ τὴν ἐν Ἑλλάδι δημιουργηθεῖσαν καταστάσιν μέχρι τῆς εἰς Ἑλλάδα καθόδου τοῦ Βασιλέως Γεωργίου.

Ἡ διάλυσις τῆς στρατιᾶς τοῦ Γρίβα ἐξ ἑνός, ἐξ ἄλλου δὲ ἐκ τῆς ἀνοιγμᾶ τῶν ἐν τῷ Κράτει φυλακῶν ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν, ῥωσαν τὸν τόπον κακοποιῶν στοιχείων τὰ ὅποια διωργανώθησαν ἐκτετατοῦς συμμορίας. Οἱ θεσιθῆραι ἐπληθύνθησαν, αἱ ἐργασίαι ἐστάμην, καὶ ἐντὸς αὐτῆς τῆς πρωτευούσης ἀκόμη, ἐξεδηλοῦντο καὶ ἐκαστὴν ἀναρχικὰ κρούσματα, μολοντί ἡ Πανεπιστημιακὴ φάλαξ φιλοτίμως προσεπάθει νὰ διατηρήσῃ τὴν τάξιν, καὶ πολλάκις ἐπαύετο τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τῶν δεινῶν τῆς ἀναρχίας.

Ἐν μέσῳ τῆς καταστάσεως ταύτης ἤρξαντο αἱ ἐκλογαὶ τῶν πληρεξουσίων διὰ τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν τῇ 24 Νοεμβρίου 1862, καὶ τὰς διατάξεις τοῦ ἀπὸ 18 Μαρτίου 1844 βουλευτικῷ νόμου, αὐτὴν φασίσθη δὲ νὰ συμμετάσχῃ καὶ αἱ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Ἑλληνικαὶ παροικίαι, εἰς τὰς ἐργασίας τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως δι' ἰδίαν πληρ.

ξουσίαν, προσδιδεμένου πανελληνίου χαρακτήρος εἰς τὴν Ἑθνικὴν ταύτην συνέλευσιν.

Τῇ 10 Δεκεμβρίου αἱ ἐργασίαι τῆς Ἑθνοσυνελεύσεως ἤρξαντο. Μετὰ τὴν δοξολογίαν ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν ὠρκίσε τοὺς πληρεξουσίους προσφωνήσας πρότερον αὐτοὺς.

Τὴν προσωρινὴν προεδρείαν κατέλαβεν ὁ Δ. Κριεζῆς μέχρις οὗ τῇ 22 Ἰανουαρίου 1863 ἐξελέγη ὀριστικὸς πρόεδρος ὁ Σ. Βλάχης.

Ἐν τῇ μεταξὺ τούτῳ ὅμως, ὁ παρ' ἐφέταις ἀντεισαγγελεὺς Πέτρος Μαυρομιχάλης, ἀνεκάλυψε συνωμοσίαν σκοποῦσαν τὴν ἐπαναφορὰν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου ὅχι τοῦ Ὀθωνος, ἀλλὰ τῆς Βαυαρικῆς δυναστείας· ὡς εἶδομεν, ὁ Ὀθων δὲν ἐννόει νὰ κατέλθῃ εἰς Ἑλλάδα, ἀν δὲν ἐκαλεῖτο πρὸς τοῦτο ἐπισήμως ὑπὸ τοῦ Ἑθνους. Ἐντεῦθεν, πολλοὶ τῶν φίλων αὐτοῦ, πρᾶσεχώρησαν εἰς τὰς ἰδέας τοῦ Προξένου τῆς Βαυαρίας Βερνάου, ἐργαζομένου ὅπως εἰς τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον ἀνέλθῃ ὁ Πρίγκηψ Λουδοβίκος ἀνεψιὸς τοῦ Ὀθωνος.

Αἱ ἐργασίαι αὗται ἐθεωρήθησαν ὡς ἐνέχουσαι συνωμοτικὸν κατὰ τοῦ κ. θεσπῆτος χαρακτήρα, οὗ ἕνεκεν ὁ Πρόξενός τῆς Βαυαρίας Βερνάου, συνελήφθη καὶ ἐπροφυλακίσθη.

Κατ' αὐτοῦ δὲ καὶ κατ' ἄλλων, θεωρηθέντων ὡς συνωμοτῶν ἐπὶ γέλῳ ἢ κατηγορία ὅτι :

« Ἀπὸ τῆς μεταπολιτεύσεως καὶ ἐντεῦθεν, ἐκ συστάσεως συνώμοσαν ἐν Ἀθήναις, Κορίνθῳ, Σπάρτῃ, Καλάμαις, Τριπόλει, Βονίττῃ καὶ ἄλλαχοῦ, νὰ καταλύσωσι διὰ βιαιῶν μέσων, ἥτοι διεγείροντες ἐμφύλιον πόλεμον καὶ κρατοῦντες τὸν τόπον εἰς ἀναρχίαν, διὰ τῆς διαπραξέως πάσης ἐγκληματικῆς πράξεως τεινούσης εἰς τοῦτο, τὸ καθεστὼς πολίτευμα, ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ἐπαναφέρωσιν ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου τὴν Βαυαρικὴν δυναστείαν, τῆς ὁποίας τὰ ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου δικαιώματα κατήργησε τὸ ἔθνος διὰ τῆς ἐπαναστάσεως τῆς 11 Ὀκτωβρίου 1862 ».

Καὶ ἡ μὲν Κυβέρνησις δὲν ἠθέλησε νὰ προβῇ εἰς καταδιώξεις

φοβουμένη μὴ ἐξερεθίσῃ τὰ πνεύματα, τούτου δ' ἕνεκεν ἀπέλυσε τοὺς συλληφθέντας.

Χάριν τῆς ἱστορίας ὁμως, μεταφέρομεν ἐνταῦθα, ὁλόκληρον τὴν ἀπολογίαν τοῦ Βερνάου, ἐκ τῆς ἐπιστήμου ληφθεῖσαν δικογραφίας.

Εἰς τὴν ἀπαγελθεῖσαν κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν, ὁ Βερνάου ἀπῆντησεν ὡς ἑξῆς :

« Ἀπολογούμαι, ὅτι ὡς ὑπάλληλος τῆς Βαυαρίας καὶ τῆς ἰδίας μου πεποιθήσεως, ὡμίλησα μετὰ πολλῶν ἀνθρώπων πληρεξουσίων καὶ ἄλλων πρὸ τοῦ ψήφισματος, διὰ τοῦ ὁποίου κατηργήθη ἡ δυναστεία τοῦ Βαυαρικοῦ οἴκου, καθ' ὅσον τὸ ψήφισμα τοῦ λαοῦ κατὰ τὴν 10ην Ὀκτωβρίου, διὰ τοῦ ὁποίου συνεστήθη ἡ προσωρινὴ τῆς Ἑλλάδος Κυβέρνησις, δὲν κατήργησε παρὰ μόνον τὴν Δυναστείαν τοῦ Ὁθωνος, συνωμίλησα, λέγω, διὰ νὰ προληφθῇ τὸ ἐχθόμενον ψήφισμα τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, τὸ ἀποκλεῖον τὸν οἶκον τῆς Βαυαρίας, ὥστε νὰ μείνῃ καθαρὸν τὸ ψήφισμα τοῦ λαοῦ. Ἀλλὰ μετὰ τὸ ψήφισμα τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, τὸ ὁποῖον κατήργησε τὸ δικαίωμα τοῦ Βαυαρικοῦ Οἴκου, ἐγὼ ἐθεώρησα δικαίωμα καὶ χρέος μου νὰ ἐνεργήσω, διὰ νὰ πείσω μὲ πάντα τρόπον τοὺς εὐνοϊκῶς διατεθειμένους πρὸς τὴν Βαυαρικὴν Δυναστείαν Ἕλληνας, ὥστε ἡ δευτέρα ἐκλογὴ ἢ μέλλουσα νὰ γείνη ὑπὸ τοῦ Ἐθνους ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος, νὰ γείνη ὑπὲρ τοῦ πρίγκηπος Λουδοβίκου, ἀνεψιοῦ τοῦ Ὁθωνος, καθ' ὅσον μάλιστα ὁ κ. Ἐλλιот εἶπεν εἰς τὸν πρέσβυν τῆς Βαυαρίας εἰς πολλὰς μετ' αὐτοῦ συνεμιλίας, ὅτι μὴ δυναμένου τοῦ Ἀλφρέδου νὰ ἔλθῃ ἐν Ἑλλάδι, οὐχὶ μόνον δὲν εἶνε ἐναντίος ὁ κ. Ἐλλιот εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Λουδοβίκου, ἀλλὰ μάλιστα καὶ τὸν ὑποστηρίζει, ἐὰν θέλῃ τοῦτον ὁ ἑλληνικὸς λαός, τοσούτῃ μᾶλλον, καθ' ὅσον ἔχω θετικὰς πληροφορίες ἀπὸ τὴν Κυβερνήσιν μου, ὅτι ἡ Γαλλία καὶ Ρωσσία εἰσὶν εὐνοϊκῶς διατεθειμέναι ὑπὲρ τῆς ἐκλογῆς τοῦ πρίγκηπος Λουδοβίκου· μάλιστα ἡ Ρωσικὴ Κυβέρνησις ὑπεστήριξε τὴν ἐκλογὴν πρὸ πάντων τοῦ πρίγκηπος Λουδοβίκου ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ δεχθῇ τὸ ἀνατολικὸν δόγμα, τὸν ὁποῖον ὅρον, ἔχω πληροφορίας, ὅτι ἐδέχθη ὁ Βαυαρικὸς Οἶκος »

ἵτι μᾶλλον πείθεμαι, ὅτι αἱ προτάσεις, τὰς ὁποίας ὑπέβαλεν ὁ Βαυαρικὸς Οἶκος εἰς τὴν γαλλικὴν Κυβέρνησιν, περὶ αὐξήσεως τῶν ὀρίων καὶ συνομολογήσεως ἑνὸς νέου δανείου, ἀπεδέχθησαν εὐ-
κολῶς.

Εἰς τοῦτο συνετέλεσα καὶ ἐγὼ, παραστήσας εἰς τὴν Κυβέρ-
νησίν μου, ὅτι ὁ νέος ἡγεμὼν, ἦτοι ὁ πρίγκηψ τῆς Βαυαρίας δύνα-
ται νὰ γείνη δεκτὸς εὐνεϊκῶς ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐὰν κομίσῃ
αὐτῷ καὶ δῶρα, ἦτοι αὐξήσιν ὀρίων καὶ δάνεια. Ταῦτα πάντα ὑπέ-
βαλον καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐνταῦθα, προσπαθήσας δι' ὅλων τῶν
δυνάμεών μου, νὰ τοὺς πείσω, ὅτι συμφέρει νὰ ἔλθῃ ἐν Ἑλλάδι
Βασιλεὺς ὁ πρίγκηψ Λουδοβίκος. Δὲν διένειμα ποσὼς χρήματα,
ἵπως διαταράξω τὴν τάξιν καὶ ἡσυχίαν τοῦ τόπου καὶ διαφθερίω
τὰς ἰδέας τῶν Ἑλλήνων, μάλιστα μὲ τὸν λόγον τῆς τιμῆς μου
ὑποστηρίζω, ὅτι εἰς τὰ τελευταῖα συμβάντα μῆτε ἀμέσως, μῆτε
ἐμμέσως εἶχον γνώσιν.

Περιορίσθην δὲ μόνον νὰ συνομιλῶ μὲ τὸν Ρήγαν Παλαμήδην,
τὸν Πεσλῆν, τὸν Χατζερῆν, μὲ τὸν νέον Ἀντωνιάδην, πρὸς ὃν ὑπέ-
βαλον, ἵνα διὰ τοῦ φύλλου τῆς «Ἀθηνᾶς» προετοιμάσῃ εὐνεϊκὸν
πνεῦμα ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς τοῦ Πρίγκηπος Λουδοβίκου, πρὸ δύο
μηνῶν, ὅστις μὲ εἶπεν, ὅτι θέλει σκεφθῇ, ἀλλὰ δὲν μοὶ ἔδωκεν
ἀπάντησιν.

Μὲ τὸν στρατηγὸν Χάν, τὸν ὁποῖον παρεκάλεσα πολὺ νὰ ὁμι-
λήσῃ εἰς τοὺς ἀξιωματικούς, ὁ ὁποῖος ὅμως δὲν μοὶ ἔδωκεν ὑπόσχε-
σιν, καθ' ὅσον εἶνε ὑπὲρ τοῦ Ἑρνέστου μὲ τὸν καταλυματίαν Κου-
τήφαρην, ὅστις εἶνε οἰκογενειακὸς μου φίλος μὲ τὸν Ἀλέξανδρον
Λογοθέτην, ὅστις μὲ ἐβεβαίωσεν, ὅτι ὑπὲρ τῆς ἰδέας ταύτης εἶνε
πολλοὶ πληρεξούσιοι μὲ τὸν Γιαννοῦσιν, μὲ τὸν Μοναστηριώτην,
καὶ ἄλλους, τοὺς ὁποίους δὲν ἐνθυμούμαι.

Μὲ τὸν Ρήγαν Παλαμήδην συνωμίλησα πολλάκις ὑπὲρ τῆς ἰδέας
μου, πρὸ τοῦ ψηφίσματος τῆς Συνελεύσεως, δι' οὗ κατηργήθησαν
τὰ δικαιώματα τοῦ Βαυαρικοῦ Οἴκου, μοὶ ἔδωκε πολλὰς ὑποσχέσεις
καὶ ἐλπιδας ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς τῆς ἰδέας μου, ἦτοι τῆς ἐκλογῆς

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 96

τοῦ Πρίγκηπος Λουδοβίκου, ὡς Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ δὲν ἦν τὸ θάρρος κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ ψαφίσματος ν' ἀνοίξῃ τὸ στήθος του, τούτου ἕνεκα, πρὸ εἴκοσιν ἡμερῶν δὲν ὠμίλησα μετ' αὐτοῦ καθόλου.

Ἑρώτησις. Ὁ Χριστόδουλος Χατζῆ Πέτρος ἤρχετο εἰς τὸ γρῶφειόν σας καὶ εἰς τὴν οἰκίαν σας καὶ προσέφερεν ὑμῖν τὴν συνδρομὴν τοῦ πρὸς ἐπίτευξιν τῶν ἐνεργειῶν σας ὑπὲρ τοῦ Βαυαρικοῦ Οἴκου ;

Ἀπάντησις. Μάλιστα ἦλθε πολλάκις, μοι εἶπεν ὅτι εἶνε ἀποσιωμένος ὑπὲρ τῶν ἰδεῶν τούτων, ἐγὼ ὅμως οὔτε χρήματα εἰς αὐτόν, οὔτε βαρύτητα εἰς τὰς ὑποσχέσεις του· τότε ἦλθε καὶ Κουντουριώτης, ὅστις μὲ προσέφερε καὶ οὗτος τὴν συνδρομὴν του καὶ μοι εἶπεν, ὅτι αὐτὸς ἦτο πάντοτε ὑπὲρ τοῦ Ὁθωνος καὶ δι' ὧσιν ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐξεδίωξαν αὐτόν.

Ἑρώτησις. Εἴχετε ἐντολὴν τινα καὶ παρὰ τίνος νὰ ἐνεργήσῃτε ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῶν δικαιωμάτων τῆς Βαυαρικῆς οἰκογενείας ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου ;

Ἀπάντησις. Παρὰ τῆς Αὐλῆς μου δὲν εἶχον τὴν ἐντολὴν νὰ ἀναγνωρίσω τὸ ψήφισμα τοῦ λαοῦ, εἶχον ὅμως τὴν ἐντολὴν καὶ τὴν ἀτομικὴν ἐπιθυμίαν νὰ διατηρηθῶσι τὰ δικαιώματα τῆς οἰκογενείας τὰ ἐν τῷ συντάγματι τοῦ 1843 ἀναφερόμενα.

Ἑρώτησις. Ἐκ τῶν πληρεξουσίων τίνες ὑπεσχέθησαν ὑμῖν τὴν ὑποστήριξιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ Βαυαρικοῦ Οἴκου ;

Ἀπάντησις. Ὁ Ρήγας Παλαμῆδης, ὁ Κοσονάκος, ὁ Ποτλῆς, ὁ Χαντζερῆς καὶ ἄλλοι, τοὺς ὁποίους δὲν ἐνθυμοῦμαι.

Ἑρώτησις. Ὅσοι τῶν στρατιωτικῶν ὑπεσχέθησαν ὑμῖν τὴν συνδρομὴν των τίνι τρόπῳ ἤθελον ὑποστηρίξει τὰς ἐνεργείας σας ὑπὲρ τοῦ Βαυαρικοῦ Οἴκου ;

Ἀπάντησις. Τὸ σχέδιόν μας ἦτο τὸ ἐξῆς· α') νὰ κερδίσωμεν ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ἐθνοσυνέλευσιν καὶ β') τὴν κινὴν γνώμην διὰ τοῦ στρατοῦ ὑπὸ τῶν στρατιωτικῶν πρὸ διτῶν μάλιστα ἡμερῶν εἶπεν ὁ

τὸν στρατηγὸν Μαμούρην νὰ μὴ εἶνε ἐχθρὸς μας, ὅτις μοὶ ὑπεσχέθη ὅτι δὲν θέλει εἶνε ἐχθρὸς μας.

Ἐρώτησις. Γνωρίζετε τὸν Μπέργερ ὑποπρόξενον τῆς Αὐστρίας ἐν Καλάμαις καὶ τίνας σχέσεις ἔχετε μετ' αὐτοῦ;

Ἀπάντησις. Μάλιστα, τὸν γνωρίζω ἤλθε πρό τινων ἡμερῶν μετὰ τοὺς Αὐστριακοὺς ἀντιπλοιοὺς ἐκ Μεσσηνίας καὶ μοὶ εἶπεν, ὅτι ἐκεῖ τὸ δημόσιον πνεῦμα εἶνε διατεθειμένον ὑπὲρ τῆς Βαυαρικῆς δυναστείας.

Ἐρώτησις. Ὅταν πρό τινων ἡμερῶν ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν σας ὁ γερουσιαστὴς Πιερράκος, ὅποιαν ὁμιλίαν ἔκαμε μεθ' ὑμῶν;

Ἀπάντησις. Γενικᾶς ὁμιλίας· ὅταν ὅμως ἐγὼ μετέβην εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πιερράκου κατόπιν ἦλθε καὶ ὁ Μπέργερ, ὅστις μοὶ εἶπεν, ὅτι τὸ δημόσιον πνεῦμα ἐν Μεσσηνίᾳ εἶνε διατεθειμένον ὑπὲρ τοῦ Βαυαρικοῦ οἴκου.

«Κατηγορεῖσαι ἤδη, ὅτι ἀπὸ κοινοῦ συμφέροντος κινούμενος μετ' ἄλλων καὶ συνομολογήσαντες πρὸς ἀλλήλους ἀμοιβαίαν συνδρομήν, συναπεφασίσατε καὶ συνωμόσατε μετὰ τὴν 11 Ὀκτωβρίου π. ἔ. ἐνταῦθα καὶ ἀλλαχοῦ, θέλοντες νὰ μεταβάλητε τὸ μετ' αὐτὴν πολίτευμα, τὴν καθιερωθεῖσαν τάξιν καὶ τὰ περὶ διαδοχῆς τοῦ ἐλληνικοῦ θρόνου, ἢ ἀποκλεισμόν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἐκπτώτου Ὁθωνος καὶ τοῦ Βαυαρικοῦ Οἴκου ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως καὶ τοῦ ἔθνους ἀποφασισθέντα. Τί ἀπολογεῖσαι;» Παρατηρήσατέ το.

Ἀπάντησις. Ἀπολογούμενος διακρτύρωμι καὶ λέγω, ὅτι διότι ὡς ὑπάλληλος τῆς Κυβερνήσεώς μου ἐνῆργησα, ὀφείλω λόγον εἰς τὴν Κυβερνήσιν μου αὐτὴν καὶ διὰ τὴν βίαν καὶ τὴν φυλάκισιν, ἢ ὅποια μοὶ ἔγινεν, εἰδικῶς δὲ λέγω, ὅτι δὲν ἐνῆργησα ἄλλα παρὰ ὅσα ἀνωτέρω σας ἐξέθεσα.

ΑΒ.

ΕΚΛΟΓΗ ΗΓΕΜΟΝΟΥ

Ἐν τούτοις, αἱ μεταξὺ τῶν Δυνάμεων συνεννοήσεις, προκειμένου περὶ τῆς ἐκλογῆς Ἑλλήνος ἡγεμόνος, καὶ οἱ περὶ ἐπικρατήσεως ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς Δυνάμεως ἀνταγωνισμοὶ ἔληξαν, καὶ ὁ ἑλλη- νικὸς λαὸς διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας ἐξέλεξε τὸν ἡγεμόνα του. Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 22 Ἰανουαρίου 1863 τῆς Ἐθνοσυνε- λεύσεως, ἀπείρου πλήθους κατακλύζοντος τ' ἀκροατήρια καὶ τὰς πέριξ ὁδοὺς, ὁ πληρεξούσιος Βάσις ἀνέγνω χειροκροτούμενος πρό- τασιν ἀποδεκτὴν παμπηφεῖ γενομένην, περὶ καταργήσεως τῆς Βασιλείας τοῦ Ὁθωνος, τῆς ἀντιβασιλείας τῆς Ἀμαλίας καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ Θρόνου διαδοχικῶν δικαιωμάτων τοῦ Οἴκου τῆς Βαυαρίας.

Εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν πρότασιν ταύτην ὁ συνταγματάρχης Κορ- ναῖος ἀνέγνω τὸ πρακτικὸν τῆς διαλογῆς τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας πρὸς ἐκλογὴν ἡγεμόνος, ἔχον ὡς ἑξῆς :

Ἀλφρέδος	230,016
Λάιχτενμπεργ	2,490
Ὁρθόδοξός τις	1,917
Ὁ Ἀλέξανδρος τῆς Ῥωσσίας	1,841
Ὁ τῆς Ῥωσσίας Νικόλαος	1,821
Ὁ Νικόλαος, Βασιλεὺς ὀρθόδοξος	1,941
Ἀπλῶς Βασιλεὺς	1,763
Ζήτησαν αἱ τρεῖς Δυνάμεις	482
Ὁ Κωνσταντῖνος τῆς Ῥωσσίας	878
Πρίγκηψ Ναπολέων	245

Ἐκ τῆς Γαλλικῆς αὐλῆς	246
Ῥώσος Πρίγκηψ	14
Ὑπὲρ Δημοκρατίας	93
Ὁ Ἀμεδαῖος τῆς Ἰταλίας	15
Ἐκ τῆς Αὐλῆς τῆς Ῥωσσίας	9
Ῥωμανῶν	8
Κόμης Φλάνδρας	7
Γουλιέλμος, (Γεώργιος) Δανιμαρκίας	6
Ὑψηλάντης	6
Γαριβάλδης	3
Ὡμὰλ	3
Ναπολέων	3
Πρίγκηψ Σουηδίας	2
Ζουαμβίλ	1
Ἐυνάργος	1
Μαχμαῶν	1
Ὅθων (ὁ πρῶτον Βασιλεὺς)	1

Συνεπῶς Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος ἐξελέγη ὁ Πρίγκηψ Ἀλ-
φρέδος.

Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο τῆς ψηφοφορίας ἐγένετο πανηγυρικῶς
δεκτόν.

Ἀλλ' ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας, ἐξέφρασε μὲν τὴν εὐγνωμο-
σύνην τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας τῆς Ἀγγλίας, ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ
ταύτῃ, ἀλλ' ἀπέρριψε τὴν ἐκλογὴν ταύτην, ὥς μὴ δυναμένην νὰ
πραγματοποιηθῇ.

Καὶ τοῦτο, ἔνεκεν τοῦ ἐν Λονδίνῳ ὑπογραφέντος ὑπὸ τῶν τριῶν
Δυναμέων πρωτοκόλλου, διὰ τοῦ ὁποίου ἐξηρῶντο πάσης ἐκλογῆς
εἰς τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον, οἱ πρίγκηπες τῶν τριῶν βασιλευσῶν
οἰκογενειῶν Ῥωσσίας, Γαλλίας, καὶ Ἀγγλίας.

— Ὁ Πρίγκηψ Ἀλβέρτος — εἶπεν ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας
— οὔτε δύναται νὰ δεχθῇ, οὔτε νὰ φέρῃ δύναται τὸ Ἑλληνικὸν
στέμμα.

Ἄλλ' ἐνῷ ἡ Ἀγγλία, ἀπέριπτε τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ἀλφρέδου, ὡς Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, πρέτεινεν ὡς τοιοῦτον τὸν Πρίγκηπα τοῦ Κοβούργου. Ἐκεῖνου δὲ ἀρνηθέντος, τὸ ἐλληνικὸν στέμμα ἤρξατο περιφερόμενον ἐν μέσῳ τῆς Εὐρώπης, καθ' ὃν χρόνον, οἱ ἐν τῇ ἔθνοσυνελεύσει, παραιτήσαντες πᾶσαν ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος μέριμναν, ἤρξαντο διαιρούμενοι εἰς πατρίδας καὶ ζητοῦντες τὴν ἐπικράτησιν τῶν μὲν διὰ τῆς ἡττῆς τῶν ἄλλων.

Ἡ διαίρεσις δ' αὕτη ἐπετάθη ἔτι μᾶλλον ἕνεκα τοῦ σφοδροῦ ἀνταγωνισμοῦ τοῦ ἐνδόξου Ναυάρχου Κ. Κανάρη, πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως Δημ. Βούλγαρην, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν συνήθειάν του ἐζήτηι νὰ συγκεντρώσῃ ἅπασαν τὴν ἐξουσίαν εἰς χεῖρας αὐτοῦ.

Ἐντεῦθεν ἡ εἰς δύο πατρίδας διαίρεσις τῆς ἔθνοσυνελεύσεως, καὶ συνεπῶς καὶ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ στρατοῦ.

Ὁ Δημ. Βούλγαρης ἀπεκλήθη ἀρχηγὸς τῶν Πεδινῶν, ἀρχηγὸς δὲ τῶν Ὁρειῶν ὠνεμάσθησαν οἱ Κ. Κανάρης καὶ Δ. Γρίβας.

Εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ ἐπεκράτει ἀναρχία

Ἡ χωροφυλακὴ καὶ τὸ τάγμα τοῦ Λεωτοσάκου ἐκηρύχθησαν ἀναφανδὸν Πεδινοί, λαμβάνοντες διαταγὰς μόνον παρὰ τοῦ Δημ. Βούλγαρη.

Ὁ λοιπὸς στρατὸς ἦτο ὑπὲρ τοῦ Κανάρη καὶ Γρίβα.

Μόνη ἡ ἐθνοφυλακὴ, ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Πάνου Κορωναιῶν ἐφαίνετο οὐδετέρα, καθὼς καὶ ἡ Πανεπιστημιακὴ φάλαγξ, ἀπησχολημένη ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν φρούρησιν τῆς πόλεως.

Ἐν μέσῳ τῆς διαιρέσεως ταύτης, προμνηστούσης ἐμφύλιον πόλεμον, ἐκραγέντα μετὰ τρεῖς μῆνας, οἱ ὑπουργοί, Κουμουνδοῦρος, Μαυρομιχάλης, Δεληγεώργης, Ζαΐμης, ἐπὶ πλεον δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Κ. Κανάρης ὑπέβαλον τὰς παραιτήσεις των. — Ὡρα τοὺς καλῇ, εἶπεν ὁ Βούλγαρης, ὁ σατράπης τῆς Ὑδρας, ὅπως τὸν ἀπεκαλεῖ ὁ Δεληγεώργης. Ψωμί 'στὸ μοναστήρι, καὶ ἀπὸ καλογήρους ἄλλο τίποτε.

Καὶ τὴν ἐπομένην αὐτογνωμόνως ὁ Βούλγαρος κατήρτιζεν ἰδικόν
του ὑπουργεῖον ἔχον ὡς ἐξῆς :

Λόντος τῶν Ἑσωτερικῶν

Κεχαγιάς τῶν Οἰκονομικῶν

Μίχος τῶν Στρατιωτικῶν καὶ προσωρινῶς τῶν Ναυτικῶν

Καλλιγὰς τῶν Ἑξωτερικῶν

Δ. Κυριακός τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ

Ζ. Βάλβης τῆς Δικαιοσύνης.

Τὸ πραξικόπημα ὅμως τοῦτο τοῦ Βούλγαρη ἤχθη ἐν τῇ Ἐθνο-
συνελεύσει.

Ὁ παραιτηθεὶς Κ. Κανάρης ἐξέθεσεν ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς
Ἐθνοσυνελεύσεως τοὺς λόγους τῆς παραιτήσεώς του, δεινὴ δ' ἕνεκα
τοῦτου προεκλήθη συζήτησις, ἂν μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Κανάρη
τὰ δύο λοιπὰ μέλη τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως δύνανται νὰ θεω-
ρηθῶσι νομίμως ὑφιστάμενα.

Ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἀπήντησεν, ὅτι δὲν ὑφίστανται νομίμως οἱ
Βούλγαρος καὶ Ρούφος διὰ ψήφων 101 κατὰ 78, καὶ συνεπῶς
κατεδίδασεν εἰς κατάργησιν καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Δ. Βούλγαρη συγκρο-
τηθὲν αὐτοβούλως ὑπουργεῖον.

Ἀλλ' ἡ ψηφοφορία αὕτη ἐπέτεινε τὴν κρίσιν.

Εὐθὺς μετ' αὐτήν, ἡ πρωτεύουσα προσέλαβε στασιαστικὴν ὄψιν.
Περὶ τὸ μεσονύκτιον ἀποσπάσματα ἵππικου καὶ πεζικοῦ ἐκ τῶν
ἀνηκόντων εἰς τοὺς Ὀρεινοὺς, κατέλαβον θέσιν τινα ἀπέναντι τοῦ
ναοῦ τοῦ Αἰόλου, πλησίον τῆς Παλαιᾶς Ἀγορᾶς καὶ ὠχυρώθησαν.

Ἐξ ἄλλου καὶ οἱ Πεδινοὶ ἔλαβον τὰ μέτρα τῶν ὁ διαιρεθεὶς
δὲ εἰς δύο λαός, προέβη εἰς θορυβώδεις ἐνόπλους διαδηλώσεις, μί-
α τῶν ὁποίων μάλιστα προέβη καὶ εἰς ἀπόπειραν κατὰ τῆς οἰκίας
τοῦ Βούλγαρη.

Δύο στρατιῶται καὶ εἰς δεκανεὺς ἐφονεύθησαν κατὰ τὰς συγ-
κρούσεις τὰς γενομένας διαρκούσης τῆς νυκτός, ὁ στρατὸς τῶν Πε-
δινῶν δὲ ἦτο ἑτοιμος νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ στρατοῦ τῶν Ὀρεινῶν !
Τὴν πρωτάν, ἡ Ἐθνοσυνέλευσις συνήλθεν εἰς μυστικὴν συνε-

δρᾶσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνεγνώσθησαν ἐκθέσεις τῶν σωματάρχων τοῦ στρατοῦ ἐκτιθεμένων τὸ ἔκρυθμν τῆς καταστάσεως καὶ ἀπορίαν τὴν μεταβολὴν τῆς Κυβερνήσεως.

Τότε ἡ Ἐθνοσυνέλευσις, καθαιρέσασα τὴν Κυβέρνησιν ἀνελθὼν αὐτὴ τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν, ὅπως διαχειρίζεται ταύτην, μέλη τῆς ἐκλογῆς νέας Κυβερνήσεως ὁ Ἀντιπρόεδρος αὐτῆς Μωραλίνης, ὁ ὁποῖος βλέπων τὰ πνεύματα τῶν πολιτῶν λίαν τεταραγμένων, ἐκάλεσεν εἰς τὰ ὄπλα, ἀπασαν τὴν ἐθνοφυλακὴν, ἡ ὁποία, ἀπὸ τοῦ νοῦ, μετὰ τῆς Πανεπιστημιακῆς φάλαγγος εἰργάσθη πρὸς διατήρησιν τῆς τάξεως.

Τέλος ἐπιτροπὴ ἐκ πολιτικῶν ἀνδρῶν, ἀποτελεσθεῖσα ἐκ τῶν Κουμουνδούρου, Ζαῖμη, Πετμεζᾶ, Ἀντωνοπούλου καὶ Μαυρομαμάτη κατῴρθωσεν νὰ συμβιβάσῃ τὰ διεστῶτα.

Ἡ ἐθνοσυνέλευσις δὲ συνελθοῦσα ἀπεφάσισεν ἵνα ἐφ' ἑξῆς τὴν Κυβέρνησιν τῆς χώρας ἀποτελοῦν Πρωθυπουργὸς ἀνευ χαρτοφυλακίου, καὶ ἐπτά ὑπεύθυνοι ὑπουργοί, γενομένης δὲ ψηφοφορίας ἐξελήγησαν: Πρωθυπουργὸς ὁ Ζ. Βάλβης. Ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Δ. Λυγινός. Ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν Κ. Σμύλινγς. Ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ι. Παπαζαφειρόπουλος. Ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν Δ. Βουδούρης. Ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Δ. Μαυροκορδάτος. Ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Κ. Δόσιος. Καὶ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Δ. Χαραλάμπης.

Μετὰ τὸν καταρτισμὸν τοῦ ὑπουργείου τούτου, ἡ τάξις ἀπὸ νῆλθε πρὸς καιρὸν.

Ὁ στρατὸς ἅπας συνεκεντρώθη ἐν τῇ Πλατείᾳ τῆς Ὁμονοίας καὶ ἐνώπιον πλήθους λαοῦ ἐπευφημοῦντος καὶ τῶν μελῶν τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, ὠρκίσθη πίστιν εἰς τὴν πατρίδα, καὶ ὑπακοὴν εἰς τὰς διαταγὰς καὶ ἀποφάσεις τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς πηγαζούσης νομίμου Κυβερνήσεως.

Ἄλλ' ὁ Βούλγαρος ἐμήνυνεν ἤδη...

Ἐνῷ δὲ ἐπάλατον ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει αἱ φατρίαι, τὸ ἑλληνικὸν στίγμα περιεφέρετο ἀνὰ τὴν Εὐρώπην «ἐκπλειστηριαζόμενον ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως», κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Ἀγγέλου.

ΘΟΔΩΡΑΚΗΣ ΓΡΙΒΑΣ

Ὁ ἀτρόμητος στρατάρχης τῆς Ρούμελης.

Ἐὰν μετὰ τὴν Κατασχὴν

φυλ. 97

βουλευτοῦ Φιτζέραλδ, προτεινόμενον εἰς τοὺς ἄρρενας βλαστὸν πάσης Γερμανικῆς αὐλῆς, καὶ ἀπορριπτόμενον παρὰ αὐτῶν πειναλῶν τούτων πρίγκηπων, κατὰ τὴν φράσιν ἐτέρου Ἀγγλοῦ βουλευτοῦ τοῦ Σμόλετ. Μετὰ πολλὰ τέλος, ὁ Ρῶσσελ καὶ ὁ Πάλμερστον ἀνέβη τὸν μέλλοντα Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ πολέμης Γουλιέλμου—Χριστιανοῦ—Φερδινάνδου—Ἀδόλφου—Γεωργίου, δευτεροτάκου υἱοῦ τοῦ πρίγκηπος Χριστιανοῦ τῆς Δανίας, τὴν ὑποψηφιότητα δ' αὐτοῦ παρεδέξαντο νὰ ὑποστηρίξωσι καὶ αἱ δύο λοιπαὶ Δυνάμεις, ἡ Ρωσσία καὶ ἡ Γαλλία. Οὕτω τὴν Δευτέραν, 18 Μαρτίου, συνελευσθεῖς τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως εἰς συνεδρίαν τῇ 2ῃ ὥρᾳ μ. μ. ὁ Πρωθυπουργὸς Βάλθης ἀνήγγειλε τοῖς ἀντιπροσώποις, αἱ τρεῖς εὐεργέτιδες Δυνάμεις προτείνουσιν ὡς Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος τὸν πρίγκηπα Γουλιέλμον, ὅτι ὁ Βασιλεὺς τῆς Δανιμαρκίας ἔδωκε τὴν συναίνεσιν αὐτοῦ καὶ τέλος προέτεινεν, ὅπως ἀδ' ὁμοφώνου ψήφου καὶ δι' ἀναστάσεως κατελύθη ἡ Βαυαρικὴ Δυναστεία οὕτω δι' ὁμοφώνου καὶ δι' ἀναστάσεως ἐκλεγῇ ὁ πρίγκηψ Γεώργιος ὡς Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων. Ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἐγερθεῖσα σύσσωμος ἀνεφώνησε : α' Ζήτω ὁ Γεώργιος Χριστιανός, ὁ συνταγματικὸς Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ! καὶ παμψηφεί ἐξέδωκε τὸ ἐπόμενον ψήφισμα : α' Ἡ ἐν Ἀθήναις Β' τῶν Ἑλλήνων συνέλευσις ψηφίζει Α'. ἀναγορεύει παμψηφεί τὸν πρίγκηπα τῆς Δανίας Γεώργιον Χριστιανόν, συνταγματικόν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων, ὑπὸ τὸ ὄνομα Γεώργιος Α' Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων, Β'. οἱ νόμιμοι διαδοχὰς αὐτοῦ θέλουσι πρεσβεύει τὸ ἀνατολικόν Ὀρθόδοξον δόγμα, Γ'. τριμελὴς ἐπιτροπὴ ἐκλεχθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως μεταβῇ εἰς Κοπεγχάγην καὶ προσφέρῃ αὐτῷ ἐν ὀνόματι τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους τὸ στέμμα.

Αὐθαρρὲ ἡ πρωτεύουσα προσέλαβε πανηγυρικὴν ὄψιν, ἐτελέσθη πάνδημος δοξολογία ἐν τῇ Μητροπόλει, μουσικαὶ ἐπαιάνισαν ἀνὰ τὴν πόλιν χαρμόσυνα ἑμβατήρια καὶ διετάχθη τριήμερος φωταψία. Διὰ τηλεγραφικῶν δὲ κοινοποιήσεων ἡγγέλθη τὸ γεγονός εἰς τὰς ἐπαρχίας. Ἀλλὰ καὶ εὐθὺς ἀμέσως ἐπῆλθεν ὑπουργικὴ κρίσις.

Ἐθνοσυνελεύσεις διηρημένη εἰς φατρίας συνήρχετο εἰς συνεδρίας θυελλώδεις, ἀντηλλάσσοντο δὲ κατὰ τὰς συζητήσεις ἀντεγκλήσεις προσωπικαὶ καὶ φράσεις ἐμπαθεῖς· πολλάκις δὲ ὁ ἀγὼν οὗτος ἀπὸ τῶν συνεδρίων τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως μετεφέρετο εἰς τὰς ὁδοὺς· οὕτω μετὰ τινὰς ἡμέρας γενομένων ὀχλαγωγίων κατὰ τοῦ Ὑπουργείου, ἠναγκάσθη τοῦτο νὰ παραιτηθῇ.

Μετὰ πολλὰς διαπραγματεύσεις κατηρτίσθη τέλος τῇ 27 Μαρτίου τὸ ἐξῆς Ὑπουργεῖον, ἐκλεγέν διὰ πλειονοψηφίας ὑπὸ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως : Δ. Κυριακὸς Πρωθυπουργὸς ἄνευ χαρτοφυλακίου, Γ. Πετμεζᾶς ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν, Θ. Δηλιγιάννης ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, Α. Κουμουνοῦρος ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν, Δ. Βότσαρης ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν, Ν. Βουδούρης ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν, Ι. Παλαιολόγου ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης, Δ. Καλλιφρονᾶς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν. Ἀλλὰ τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο ὡς ἐκ τῶν ἀπκρτιζόντων αὐτὸ μελῶν ἦτο διηρημένον, καθὼ συγκρατηθὲν ἐκ προσώπων διαφόρων ἀποχώρῳσεν.

Οἱ Πεδινοὶ ἰδίως ζητοῦντες νὰ συγκεντρώσωσι τὴν ἐξουσίαν εἰς τὰς χεῖρας ἑνὸς μόνον προσώπου, παντοιοτρόπως ἠγωνίζοντο νὰ τὸ ἐπιτύχωσι· καὶ προσεκάλεσαν μὲν ὑπουργικὴν κρίσιν, ἀλλὰ δὲν ἐπέτυχον τοῦ ποθομένου, διότι οἱ Ὀρεινοὶ ὑπερτέρουν τῶν πεδινῶν κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν δύναμιν. Οὕτω κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 29 Ἀπριλίου, ἀμφοτέρω τὰ κόμματα ἐψηφοφόρησαν ὑπὲρ τοῦ Βενιζέλου Ρούφου ὡς Πρωθυπουργοῦ, καὶ τὸ Ὑπουργεῖον κατηρτίσθη περιλαμβάνον ὅλους τοὺς ὑπουργοὺς τοῦ παραιτηθέντος ἐκτὸς δύο, διότι ἀντὶ τοῦ Πετμεζᾶ ἐξελέγη ὁ Α. Χ. Λόντος, καὶ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ἀντὶ τοῦ Παλαιολόγου ὁ Πλατῆς.

Ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Πρίγκηπος Γουλιέλμου — Γεωργίου ὑπὸ τὴν γενικωτέραν ἐπωνυμίαν «Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων», καὶ οὐχὶ τῆς Ἑλλάδος μόνον ὡς ἐπὶ Ὀθωνος, ἐπωνυμίαν ἀναγνωμεθεῖσαν ἀκολούθως ὑπὸ τῶν Δυνάμεων, οὐχὶ ὅμως καὶ ἄνευ δυσχερείας τινὸς ἕνεκα τῶν ὑπὸ τῆς Τουρκίας προβληθεισῶν παρατηρήσεων, ἐξελέγη ὑπὸ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως τριμελὲς ἐπιτροπεία ἐκ

τῶν Κ. Κινάρη, Θρ. Ζαΐμη καὶ Δ. Γρίβα, ἵνα μεταβῶσα εἰς Κοπεγχάγην, προσφέρῃ τῷ Πρίγκηπι τὸ στέμμα τῆς Ἑλλάδος. Τὸν ἀρχὸν Κ. Κανάρην, συνώδευσαν ὡς ὑπασπισταί, ὁ Κ. Μοῦστακῆς, ταγματάρχης τῶν Γεν. Ἐπιτελῶν, καὶ ὁ Κ. Πικέρνης, λοχαγὸς τοῦ Πυροβολικοῦ, ὡς ἰδιαίτερος δ' αὐτοῦ γραμματεὺς, ὁ πληρεξούσιος Ψαρῶν Κ. Βρατσάνος. Τὸν Θρ. Ζαΐμην συνώδευσαν ὡς γραμματεῖς αὐτοῦ, οἱ Γ. Α. Μαυροκορδάτος καὶ Ἀλ. Δόσιος, καὶ τὸν Δ. Γρίβαν ὡς ὑπασπισταί, ὁ Σ. Σκουζές, λοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ, καὶ ὡς ἰδιαίτερος γραμματεὺς, ὁ Τιμολέων Φιλήμων.

Ἡ ἐπιτροπεία αὕτη ἀφίκετο ἐν Κοπεγχάγῃ τῇ 13 Ἀπριλίου καὶ ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας, ἀλλ' αἱ διαπραγματεύσεις περὶ τῆς ὀριστικῆς διακανονίσεως ἐξηκολούθουν ἐν μεταξὺ τῶν Δυνάμεων. Ὁ Βασιλεὺς τῆς Δανίας, θεῖος τοῦ ἐκλεγέντος Πρίγκηπος, εἶχεν ἀποδεχθῇ κατ' ἀρχὴν τὸ στέμμα τῆς Ἑλλάδος ὑπὲρ τοῦ Πρίγκηπος Γεωργίου, ἀλλ' ὑπὸ ὅρους ἐπέζητει πρὸς παραίτησιν τῶν δικαιωμάτων τῆς Βαυαρικῆς δυναστείας ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου, τὴν διὰ τῶν Ἰονίων νήσων χωρογραφικὴν αὐτοῦ σὺν τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, τὴν προίκεισιν τοῦ νέου Βασιλέως διὰ δωδεκακισχιλίων λιρῶν ἐτησίως παρὰ τῶν τριῶν Δυνάμεων ἐκτὸς τῆς δοθησομένης αὐτῇ ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος Βασιλικῆς ἐκπαίδευσίσεως καὶ τὴν διατήρησιν τῶν ἐπὶ τοῦ Δανικοῦ θρόνου δικαιωμάτων αὐτοῦ. Ἡ παραίτησις τῆς Βαυαρικῆς δυναστείας δὲν ἦτο ἐπὶ κόλῳ νὰ ἐπιτευχθῇ καὶ οὕτως ἡ Δανία ἤρκεσθη εἰς τὸ νὰ κηρύξῃ ἔκπτωτος αὕτη ὑπὸ τῶν τριῶν Δυνάμεων ὁμοίως ἐπέσιθον ὁ Βασιλεὺς τῆς Δανίας, ἵνα ὁ Πρίγκηψ Γεώργιος παραιτηθῇ τῶν ἐπὶ τοῦ Δανικοῦ στέμματος δικαιωμάτων αὐτοῦ. Ἀλλ' οἱ λοιποὶ ὅροι αὐτοῦ ἐγένοντο δεκτοί, διότι καὶ ἡ ἑνωσις τῶν Ἰονίων νήσων καὶ ἡ προίκεισις τοῦ νέου Βασιλέως ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῶν Δυνάμεων. Τὴν προίκεισιν αὐτοῦ τὴν παρεδέξατο καὶ ἡ ἐν Ἀθήναις Ἐθνοσυνέλευσις διὰ τῆς ἀποφάσεως :

α' Ἡ Συνέλευσις ἐπιτρέπει εἰς τὴν ἐν Κοπεγχάγῃ διατρίβουσαν ἐπιτροπὴν αὐτῆς, τὴν σταλείσαν ἐκεῖσε, ἵνα προσφέρῃ τὸ Ἑλλαν

κόν στέμμα εἰς τὸν ἐκλεχθέντα Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων τὸν Α', νὰ
 δηλώσῃ εἰς τὸν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργὸν τῆς Α. Μ. τοῦ
 Βασιλέως τῆς Δανίας, ὅτι ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἐκάστη τῶν τριῶν
 μεγάλων Εὐεργετίδων Δυνάμεων ἤθελον εἶσθαι διατεθειμέναι νὰ
 ἐγκαταλείψωσιν ὑπὲρ τοῦ ἐκλεχθέντος Βασιλέως προσωπικὴν ἰσόβιον
 προίκειν, τὸ ποσὸν 4,000 λιρῶν ἀγγλικῶν ἐκ τῶν εἰς ἐκάστην τῶν
 τριῶν Μεγάλων Δυνάμεων πληρωτέων ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος δώδεκα
 χιλιάδων λιρῶν ἀπέναντι τῶν ὑπ' αὐτῶν καταβαλλομένων τόκων
 καὶ χρεωλύτρων τοῦ Ἐθνικοῦ δανείου τοῦ Ρότσχιλδ, ὅτι ἡ Συνέ-
 λεισις ἐν τῇ αὐτῇ περιπτώσει δίδει τὴν πρὸς τοῦτο πλήρη συγκα-
 ταθεσὶν τῆς ἡ Συνέλευσις ἐννοεῖ, ὅτι τὸ ποσὸν τοῦτο εὐδεμίαν ἔχει
 σχίσιν πρὸς τὴν Βασιλικὴν χορηγίαν. » Ἐνῷ δὲ ἡ ἐπιτροπεία, ἥτις
 κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ τῆς Δανίας
 Χάλ εἶχε σπεύσει νὰ μεταβῇ εἰς Δανίαν, παρέμενεν ἐν Κοπεγχάγῃ,
 ἐν Δανίᾳ δ' ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ἀγγλος ὑπουργός Ρώσσελ συ-
 νήλθεν εἰς συνδιάσκεψιν μετὰ τῶν πρεσβευτῶν τῆς Γαλλίας καὶ
 Ρωσίας, Τρός καὶ Βρουνόφ, καὶ συνέταξαν τρία πρωτόκολλα δια-
 κανονίζοντα τὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στέμματος.

Μετὰ τὰς ὑπογραφὰς τῶν τριῶν πρωτοκόλλων, ὁ τῆς Δανίας
 ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργός Χάλ πεπληρωμένος χαρᾶς, κατὰ
 τὴν φράσιν αὐτοῦ, ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν ἐν Κοπεγχάγῃ παρκαμένουσαν
 ἑλληνικὴν ἐπιτροπείαν τὴν ἀποδοχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ Στέμματος ὑπὸ
 τοῦ Πρίγκηπος Γουλιέλμου. Οὕτω τῇ 25 Μαΐου (6 Ἰουνίου) ἐγένε-
 το ἡ τελετὴ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Στέμματος· ἡ ἑλλη-
 νικὴ ἐπιτροπεία διὰ βασιλικῶν ἀμαξῶν μετέβη εἰς τὰ Δανικὰ ἀνά-
 κτορα καὶ ἐγένετο δευτὴ ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούρᾳ ἔνθα ἐπὶ θρόνου
 ἵστατο ὁ Βασιλεὺς τῆς Δανίας Φρειδερίκος ὁ Ζ' ἔχων παρ' ἐαυτῷ
 τὸν Πρίγκηπα Γουλιέλμον, τὸν πατέρα αὐτοῦ Χριστιανόν, τὸν μετ'
 οὐ πολὺ Βασιλέα τῆς Δανίας, τοὺς αὐλικοὺς καὶ τοὺς ἀντιπροσώ-
 πως τῶν τριῶν Δυνάμεων.

Ὁ Ναύαρχος Κανάρης πρέσβη πρὸ τοῦ θρόνου ἀνέγνω προσλα-
 λαν, εἰς ἣν ἀνταπήντησεν ὁ Βασιλεὺς Φρειδερίκος ἀποδεχόμενος τὸ

Ἑλληνικὸν Στέμμα ὑπὲρ τοῦ νεαροῦ αὐτοῦ συγγενοῦς. Οὕτως εἶχε τέλος λυθῇ τὸ ζήτημα τῷ Ἑλληνικῷ Θρόνῳ, ἀποφασισθέντος ἵνα ὁ νεαρὸς Βασιλεὺς κηρυχθῇ δι' ἀποφάσεως τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ἐνῆλικος, ὅπερ καὶ ἐγένετο πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἐκ τῆς Ἀντιβασιλείας δυσαρέστων καὶ κατέλθῃ τὸ ταχύτερον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἥτις τοσαύτην εἶχεν ἀνάγκην τῆς παρουσίας ἡγεμόνος, ὅπως τοῦτέον τέρμα εἰς τὴν ἀνώμαλον καὶ ἔκρυθμον κατάστασιν.

ΛΓ'.

Ἡ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ—ΠΡΟΤΟΦΑΝΗΣ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΔΗΣΤΩΝ

Πράγματι δέ.

Ἡ ἐν Ἑλλάδι κατάστασις ἦτο πλέον ἢ ἔκρυθμος καὶ πλέον ἢ ἀπελπιστική.

Ἡ διαίρεσις τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως εἰς δύο φατρίας· αἱ καὶ ἐκείνην ἀντεγκλήσει· ὁ σφοδρὸς πόλεμος τὸν ὅποιον ὁ Βούλγαρος εἶχε κινήσει κατὰ τοῦ Κανάρη, καὶ ἐκεῖνος τὸν ὅποιον ὁ ἐνδοξος ναύαρχος διεξήγαγε κατὰ τοῦ Ὑδραίου σατράπου, εἶχον ἐξερεθίσαι τοῦ λαοῦ τὰ πνεύματα εἰς σημεῖον ἀπιστεύτως ἐπίφοβον.

Οἱ Πεδῖνοι ἠπέλυνον τοὺς Ὀρεινοὺς, ἐκεῖνοι δέ, τὰ ἴσα ἀνταποδίδοντες, ἐξετόξευον κατ' ἐκείνων ὁμοίας ἀπειλάς.

Οἱ πολῖται, τασσόμενοι ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν πρὸς τὸ ἐν ἡ ἑτερον κόμμα, καὶ προβλέποντες ὅτι ἡ ἔρις αὐτὴ δὲν θὰ περιοριζέτο μόνον εἰς λόγους, ἤρχισαν λαμβανόντες μέτρα ἀμύνης καὶ ἐπιθέσεως.

Ὅπλα κατεβιάσθησαν πάλιν ἀπὸ τῶν ὀπλοθηκῶν καὶ ἐκα-
θάρισθησαν.

Ἐγένετο προμήθεια σφαιρῶν καὶ πυρίτιδος.

Οἰκίαι τινές, ἀνήκουσαι εἰς ἐπιφανεῖς Πεδινοὺς καὶ Ὀρεινοὺς,
μετεβλήθησαν εἰς αἰθούσας συναμοτικῶν συνδιασκέψεων, εἰς τὰς
ἐποίας σχέδια κατηρτιζόντο, καὶ μέτρα ἐλαμβάνοντο, καὶ ὁδηγίαι
ἰδίδοντο.

Οἱ ἄοπλοι πολῖται ἔσπευδον νὰ ὀπλισθῶν.

Τοῦτο δὲ ἔπραξαν καὶ οἱ φιλησυχότεροι ἀκόμη τῶν πολιτῶν,
οἱ ὅποιοι ἀπέχοντες πάσης κομματικῆς διαπάλης, ἀλλὰ μὴ θεω-
ροῦντες ἑαυτοὺς καὶ τὰς περιουσίας καὶ τὰς οἰκογενείας των ἐν
ἀσφαλείᾳ, ἐλάμβανον προφυλακτικὰ μέτρα, κατὰ παντὸς ἐνδε-
χομένου.

Δὲν εἶχον δὲ ἄδικον οὕτω πράττοντες.

Οὐδὲ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἔφευγον ἐξ Ἀθηνῶν εἶχον ἄδικον.

Ἡδὲ εἰς τοὺς δρόμους τῆς πρωτευούσης, περιεφέροντο οἱ ἀμνη-
στευθέντες ἀρχιλήσταί μετὰ τῶν παλληκαριῶν των, ὧν εἷς, ὁ πε-
ριβήτος Κυριάκος, ἐὼνειροπολήσας νὰ εἰσβάλῃ εἰς Ἀθήνας μετὰ
τῆς στρατιᾶς τοῦ Γρίβα, ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος τῶν Πεδινῶν, ἐρχό-
μενος εἰς διαρκεῖς μετὰ τοῦ Βούλγαρη συνεννοήσεις, καὶ ἀπροκαλύ-
πτως ὑβρίζων τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν Ὀρεινῶν Κανάρην καὶ Γρίβαν.

Ὁ στρατιωτικὸς Διοικητὴς τῆς Πρωτευούσης Δ. Παπαδια-
μαντόπουλος, ἐκ τῶν ἐνθερμοτέρων φίλων τοῦ Βούλγαρη ἐκηρύχθη
ὑπὲρ τῶν Πεδινῶν καὶ ἐξεφράζετο ἀπροκαλύπτως κατὰ τοῦ τότε
ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν Βότσαρη ἀνήκοντος εἰς τοὺς Ὀρεινοὺς.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Λεωτσάκος, διοικητὴς ταγματος, ἐν Ἀθήναις
ἐυρισκόμενου τότε, καὶ ἔχοντος δύναμιν ἐπτακοσίων ἀνδρῶν θανόντος
τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτοῦ Θεωδωράκη Γρίβα, ἔσπευσε νὰ ἔλθῃ εἰς συνεν-
νοήσεις μετὰ τοῦ πολυμηχάνου Βούλγαρη.

Ἐληξαν δὲ αἰσίως αἱ συνεννοήσεις αὗται, καὶ ὁ Λεωτσάκος
ἐτάχθη μὲ τοὺς Πεδινοὺς, πρὸς τοὺς ὁποίους, ἀκολουθοῦντες τὸν
ἀρχηγόν των, ἐτάχθησαν καὶ οἱ στρατιῶται αὐτοῦ.

Ἐν γένει δὲ ἡ κατάστασις ὥζυνετο ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, καὶ ἡ πρωτεύουσα εὐρίσκετο εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν καὶ εἰς τὰς παραμονὰς ἐμφυλίου πολέμου, ἐτοιμοῦ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν, καὶ ἐπὶ τῇ παρχικροτέρᾳ ἀφορμῇ νὰ ἐκραγῇ.

Ὁ Ἀρχιληστής Κυριάκος, τρίβων ἐκ χαρὰς τὰς χεῖράς του ἔλεγεν :

— Αἰ ὦρέ ! Πληξτ' σκο ποῦ θὰ γίνη.

Τοῦ ἀπήντων δέ, οἱ νοσταλγοῦντες τὴν ζωὴν τοῦ βουνοῦ λησταί του, οἱ σύροντες τὴν λερὴν φουτανέλλαν των καὶ τὴν κάπαν των εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν

— Ἄμμ' τί καθώμαστε καπετάνιο λοιπόν ;

— Δὲν εἶνε μωρὲ καιρὸς ἀνέμνη, ἀπήντα ὁ Ἀρχιληστής.

Ἀλλὰ διὰ τοὺς νοσταλγοῦντας ληστὰς δὲν ἤργησε ν' ἀνατελεῖ ἡ πολυπόθητος ἡμέρα.

Ὁ Κυριάκος, κατὰλλήλους λαβὼν ὁδηγίας ἀπὸ τοὺς Πεδινοὺς, ὥπλισε πάλιν τοὺς ληστὰς του, ἔπεισε καὶ τριάκοντα ἄνδρας τοῦ τάγματος τοῦ Λεωτσαίου νὰ παραιτήσων τὰς στρατιωτικὰς τάξεις καὶ νὰ τραποῦν εἰς τὸν ληστρικὸν βίον, καὶ ἡγούμενος αὐτῶν ληστρικῆς συμμορίας ἐξ 80 περίπου ἀτόμων, ἀφῆκε τὰς Ἀθήνας, καὶ ἐτόρπη ἀνὰ τὰ διάφορα χωρία τῆς Ἀττικῆς, ληστεύων, διαρπάζων καὶ ποικιλοτρόπως βασανίζων αὐτά, ἀναιμένων ἐν τῷ μεταξύ τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν, ὅπως εἰσβάλῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν.

Καὶ ἡ εὐκαιρία αὕτη δὲν ἤργησε νὰ φανῇ.

Στρατιωταὶ τινες καὶ ἀξιωματικοί, ἀπήγαγον τὴν θυγατέρα τοῦ κατ' ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας εὐρισκομένου εἰς Ἀθήνας Γάλλου Σουλιέ, διευθυντοῦ Ἱπποδρομίου.

Ἡ Γαλλίς ἐβιάσθη καὶ ἔπαθε δεινὰ.

Ἡ πρεσβεία τῆς ἐπενέβη ἐπιρρίψασα μομφὴν κατὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν Βότσαρη ὡς μὴ δυναμένου νὰ συγκρατήσῃ τοὺς ἄνδρας τοῦ στρατοῦ εἰς πειθαρχίαν, εὖ ἔνεκεν ἐκεῖνοι πρὸς βανὸν εἰς καθημερινὰ ἀπαιτήματα.

Καὶ ἡ μὲν ὑπόθεσις τῆς Γαλλίδος ἐλύθη αἰσίως, τῆς Ἑλληνι-

κῆς Κυβερνήσεως ὑποχρεωθείσης εἰς καταβολὴν γενναίας ἀποζημιώ-
σεως.

Ἄλλ' ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει μακρὰ ἐξ ἀφορμῆς τῆς ὑποθέσεως
Βουλὴ ἐγεννήθη συζήτησις.

Ταῦτοχρόνως ὁ Κωνσταντῖνος Πετσάλης, Πεδινός, σφοδρότατα
ἐπετίθη κατὰ τοῦ Ὑπουργείου, κατηγορήσας τὴν διαχείρισιν
αὐτοῦ ὡς σπάταλον.

Νέα ἐντεῦθεν πολυήμερος, θορυβώδης καὶ πλήρης ἀντεγκλήσεων
ἐζητήσις, ἡ ὁποία ὅμως κατέληξεν ὑπὲρ τῆς Κυβερνήσεως, λαβού-
ρης ψῆφον ἐμπιστοσύνης παρὰ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως.

Διὰ τὰ ἐπέλθον δὲ ταχύτερον ἢ προπαρασκευαζομένη ὑπὸ τοῦ
Βούλγαρη ἐμφυλίου ρήξις, ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Βότσαρης,
διαφωνήσας πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον, ὑπέβαλε τὴν παραίτησίν του, γενο-
μένην δεκτὴν, διὰ νέας ψηφοφορίας, τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως συμφωνη-
σάσης πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον, τὸ ὁποῖον ἤθελε πράγματι τὴν ἀπ'
αὐτοῦ ἀπομάκρυνσιν τοῦ Βότσαρη.

Τότε ὡς ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ἐξελέγη ὁ ἀντισυνταγμα-
τάρχης Πάνος Κορωναῖς, φανατικὸς Ὀρεινὸς πλέον, ἔχων ἐν ταύτῃ
καὶ τὴν Γενικὴν Διοίκησιν τῆς Ἐθνοφυλακῆς.

Ὡς ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν δέ, ἐξελέγη ὁ Μ. Κανάρης, Ὀρεινὸς
ἐπίσης.

Τοιοιτοτρόπως ὁ ἀρχηγὸς τῶν Πεδινῶν, καὶ συνεπῶς καὶ τὸ
κόμμα αὐτοῦ, ὑπέστησαν ἐπανεπιλημμένους ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει
ἦτας, ἐπικρατούντων τῶν Ὀρεινῶν, καὶ αὐτῶν κατεχόντων πάσας
τὰς θέσεις, τὰ ἀξιώματα τῆς Πολιτείας, καὶ τὰς Ἀρχὰς καὶ τὰς
ἐξουσίας.

Ἄλλ' ὁ Βούλγαρης δὲν ἦτο ἐκ τῶν εὐκόλως καταβαλλομένων
ἀντιπάλων.

Ἡ δόξα τοῦ Κανάρη, οὐδὲ τοῦ Δ. Γρίβα ἡ ἀνδρεία, τῶν ἀρχι-
γῶν τούτων τῶν Ὀρεινῶν, δὲν τὸν ἐρόβιζον.

— Καίρως εἶπε, εἶπε, νὰ τοὺς δείξω ποιὸς εἰμ' ἐγώ.

Κ' ἐστράφη ἀλλαχοῦ.

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 98

Πρὸς τὸν ὁμοφρονούντα αὐτῷ ἐν μέρει στρατόν, πρὸς τοὺς ἐνό-
πλους πολίτας, πρὸς τὸν ἀρχιληστὴν Κυριάκον.

— Ἐλα μωρὲ Κυριάκο, τοῦ παρήγγειλε. Ἐμπα μέσα στὴν
Ἀθῆνα καὶ ἔννοια σου....

Καὶ ὁ Κυριάκος ἐπόμενος τῇ παρακλήσει ταύτῃ, τὴν ἡμέραν
τῆς 17 Ἰουνίου 1863 ἐνεφανίσθη μετὰ τῆς συμμορίας του πρὸ τῆς
μονῆς τῆς Καισαριανῆς, καὶ τολμηρότερος ἐκ τούτου γενόμενος,
κατηλθεν εἰς αὐτὴν τὴν πεδιάδα τῶν Ἀθηνῶν.

Τέλος, ἐνεφανίσθη εἰς τὰ πρόθυρα τῆς πρωτεύουσας, καὶ κατα-
λαβὼν τὴν ἀπέναντι τῆς Ριζαρίου Σχολῆς Μονὴν τῶν Ἀσωμάτων,
ὠχυρώθη ἐν αὐτῇ.

Καὶ μετὰ τοῦτο ἤρξατο ἡ πρωτοφανὴς εἰς τὰ χρονικά ἐκεῖνα
πολιορκία ληστῶν, πολιορκία, περὶ τῶν κομικῶν φάσεων τῆς
ὁποίας ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὕστερον ὠμίλουν οἱ Ἀθηναῖοι, ἀναμφιρῆστως
δὲ ἡ ἱστορία θ' ἀφιερῶσθαι μίαν αὐτῆς σελίδα.

ΛΔ'.

ΑΙΧΜΑΛΩΣΙΑ ΔΥΟ ΥΠΟΥΡΓΩΝ

Ἡ κατάληψις τῆς μονῆς τῶν Ἀσωμάτων ὑπὸ τοῦ Κυριάκου
ἀνηγγέλθη ἐγκαίρως εἰς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, τὸ ὁποῖον ὁμοῦ
δὲν ἀπέδωκε μεγίστην σημασίαν εἰς τὸ πρᾶγμα.

Τούτου ἕνεκεν ἀπέφυγε νὰ λάβῃ εὐθὺς μέτρα κατὰ τῶν τολμη-
ρῶν ληστῶν, οἱ ὁποῖοι ἐνεκαθιδρύθησαν ἐντὸς σχεδὸν τῆς πρω-
τεύουσας.

Ἴσως δὲ ἔπραξε τοῦτο τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, διότι δὲν
εἶχε πεποίθησιν εἰς τὴν πίστιν τοῦ στρατοῦ, ἔχον πρόσφατον παρα-

δειγμα, πρᾶξιν τινα τῆς χωροφυλακῆς, ἣ ὅποια ἀπέλυσε πρὸ καιροῦ τὸν Κυριάκον καὶ πολλοὺς ἐκ τῆς συμμορίας του, συλληφθέντας ὑπὸ τῶν χωρικῶν τοῦ Καλλιφρονᾶ καὶ παραδοθέντας εἰς αὐτήν.

Ἀλλ' ἡ εἰδήσις τῆς εἰς τὴν Μονὴν τῶν Ἀσωμάτων ἐγκαθιδρύσεως τῶν ληστῶν ἐγνώσθη εἰς τὴν τρομοκρατούμενην πόλιν.

Οἱ Ἀθηναῖοι κατελήφθησαν ὑπὸ φόβου, οἱ οἰκογενειάρχαι δέ, ἤρχισαν ἀνησυχοῦντες διὰ τὴν τύχην τῶν περιουσιῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν των.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ τολμηρὸς ἀρχιληστὴς Κυριάκος ἦτο Πεδινός, οἱ Πεδινοὶ ἤρχισαν νὰ γαυριῶσι, νὰ ἐπιδεικνύωνται, νὰ προκαλῶσι διὰ παντὸς τρόπου τοὺς Ὀρεινοὺς.

Ἐγενήθη δὲ πρωτεφανὴς εἰς τὴν πρωτεύουσαν κατάστασις. Οἱ πολλοὶ παρήτησαν τὰς ἐργασίας των, ἄλλοι ὠπλίσθησαν, ἄλλοι ἔκλεισαν τὰ καταστήματά των καὶ ἄλλοι ἐσκέπτοντο περὶ φυγῆς εἰς τὰς νήσους, ὅπου ἡ τάξις δὲν ἔτρεχε τὸν κίνδυνον νὰ διασαλευθῇ.

Πρὸ τῆς καταστάσεως εὐρεθεῖσα ἡ Κυβέρνησις, ἀπεφάσισε νὰ λάβῃ τελεσφόρα κατὰ τῶν ληστῶν μέτρα.

— Ἀναλαμβάνω ἐγὼ τὴν φροντίδα τῆς συλλήψεως των εἶπε τότε ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Πάνος Κορωναῖος.

Καὶ διέταξεν ἀμέσως, δι' ἐπείγοντος ἐγγράφου του τὸν Λεωτσακὸν νὰ ἐκκινήσῃ ἀμέσως μὲ τὸ τάγμα του ὁλόκληρον κατὰ τῶν ληστῶν, νὰ πολιορκήσῃ αὐτοὺς, καὶ ἂν δὲν τοὺς πείσῃ νὰ παραδοθῶσι, νὰ τοὺς ἐξολοθρεύσῃ διὰ πυκνοῦ καὶ ταχέως πυρός.

Ὁ Λεωτσακὸς λαβὼν τὴν ἐγγραφὴν ταύτην διαταγὴν, καὶ τι ἄλλο ἐπραξέ παρὰ νὰ ἐκτελέῃ αὐτήν.

Ἐν τούτοις παρέταξε τὸ τάγμα του πρὸ τοῦ στρατῶνος κειμένου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κηφισσίας, καὶ καλέσας τὸν ἀνθυπασιπστὴν Ζέρβαν, πρὸς τὸν ὅποιον, ὡς φανατικώτατον Πεδινόν, εἶχεν ἄκραν ἐμπιστοσύνην.

— Ζέρβα, τοῦ εἶπε· ἐγὼ πηγαίνω εἰς τὸν Βούλγαρη νὰ συνεννοηθῶ τί πρέπει νὰ κάνουμε. Ὁ Κυριάκος εἶνε ἀπὸ τοὺς δικούς μας

καὶ ἡμεῖς βέβαια δὲν πρέπει νὰ τὸν κτυπήσωμεν. Περιμένετε με.
 "Ἄν δὲν γυρίσω μὴν ξεκινήσετε ἀπ' ἐδῶ...

"Ἐδῶκε τὰς αὐτὰς ὁδηγίας καὶ εἰς τοὺς ἀξιωματικούς του
 ἐπίσης ἀφωσιωμένους εἰς αὐτὸν καὶ μετὰ τοῦτο κατηυθύνθη ἐπὶ δι-
 κτιώτατα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Βούλγαρη.

Ὁ ὑπουργὸς Πάνος Κορωναῖος, ἔμαθεν ἐν καιρῷ ὅτι αἱ δια-
 ταγαί του δὲν ἐξετελέσθησαν. Καὶ τότε, πρὸς πολιορκίαν τῶν
 ληστῶν ἀπέστειλε λόχους τινὰς ἐθνοφυλάκων, καὶ μέρος τοῦ πυρο-
 βολικοῦ τὸ ὅποῖον ὅμως ἐφρόνει φίλα πρὸς τοὺς Πεδινοὺς.

Καὶ οἱ μὲν πολιτοφύλακες, ἐκπληροῦντες τὰς διαταγὰς τοῦ
 Κορωναίου, ἐπολιόρκησαν τοὺς ληστὰς ἀπλῶς, μὴ προβαίνοντες εἰς
 ἄλλην βιαιοτέραν ἐνέργειαν κατ' αὐτῶν, μέχρι τῆς ἀφίξεως καὶ τοῦ
 ἀναμενεμένου πυροβολικοῦ.

Ἄλλ' οἱ πολιτοφύλακες, οἱ πολιορκοῦντες τοὺς Πεδινοὺς λη-
 στὰς, ἦσαν Ὁρεινοί. Τὸ δὲ ἀμέσως μετ' ἐκείνους καταφθάσαν πυρο-
 βολικὸν ἀνῆκεν εἰς τοὺς Πεδινοὺς.

Καὶ οἱ Πεδινοὶ πυροβοληταί, ἔκριναν φρόνιμον νὰ πολιορκήσουν
 τοὺς Ὁρεινοὺς πολιτοφύλακας, οἱ ὅποιοι πάλιν ἐπολιόρκουν τοὺς
 Πεδινοὺς ληστὰς...

Καὶ ἡ πρωτοφανὴς αὕτη πολιορκία, ἐξακολουθεῖ, τῶν ἀλλήλο-
 πολιορκουμένων, συνομιλούντων, ἀστειευομένων μεταξύ των, λαμβαν-
 οντων μέρος εἰς τὰς συνομιλίας καὶ τὰς ἀστειότητας αὐτάς, ἀπὸ
 τῶν παραθύρων τῆς μονῆς καὶ τῶν ληστῶν...

Τὰ πρωτοφανή ταῦτα γεγονότα, ἐγνώσθησαν εἰς τὴν πρωτεύου-
 σαν, ἣ ὅποια, παρ' ὅλην τὴν κατέχουσαν αὐτὴν συγχίνησιν, ἤκουσε
 τὰ τῆς πολιορκίας μὲ πολλὴν θυμηδίαν.

Τόσον δὲ ἐκινήθη ἡ περιέργεια τῶν κατοίκων, ὥστε πολλοί, ἐν
 εἰς καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐξέδραμον, ἄλλοι πεζῇ καὶ ἄλλοι ἐφ'
 ἁμαξῶν εἰς τὸ μέρος τῆς περιφήμου πολιορκίας, ὅπως παρακολου-
 θήσωσιν ἐκ τοῦ πλησίον, τὰς παραδόξους φάσεις αὐτῆς.

"Ὅταν ἔμαθε τὰ συμβαίνοντα ὁ ὑπουργὸς Πάνος Κορωναῖος κα-
 τελήθη ὑπὸ ἐξάλλου ὁργῆς.

— Αὐτός ὁ Λεωτσάκος, τὰ κάμνει ὅλα ἀνέκραξεν· αὐτός ὁ ὅποιος δὲν ἐξεπλήρωσε τὰς διαταγὰς μου, καὶ ὁ ὅποιος πρέπει νὰ συλληφθῇ.

Ἄλλὰ πρὶν προβῇ εἰς τὴν ἄκρως τολμηρὰν καὶ παρακεκινδυνευμένην ταύτην ἀπόφασίν του ὁ Κορωναῖος, διέταξε νὰ συγκεντρωθῇ ἐν τῇ Πλατεῖᾳ τοῦ Συντάγματος, ὅσος στρατός ἦτο πιστός εἰς αὐτὸν καὶ συνεπῶς καὶ εἰς τοὺς Ὀρεινοὺς.

Τῆς συγκεντρώσεως ταύτης ἐν τάχει γενομένης, ὁ ὑπουργὸς Κορωναῖος ἐπέβη τῆς ἀμάξης του, καὶ παραλαβὼν μεθ' αὐτοῦ ἵππεῖς τινάς, ἀνήκοντας εἰς τοὺς Ὀρεινοὺς, ἐτραπή πρὸς τὸν στρατὸν τοῦ τάγματος τοῦ Λεωτσάκου μετὰ τὴν ἀπόφασιν νὰ συλλάβῃ αὐτόν.

Δεὶν νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα, ὅτι ὁ Κορωναῖος λαβὼν τὴν ἀπόφασιν νὰ συλλάβῃ τὸν Λεωτσάκον, ἐνήργει ἐξ ἰδίης πρωτοβουλίας, ὅχι μόνον μὴ συνεννοηθεῖς πρότερον μετὰ τῶν ἄλλων ὑπουργῶν ἄλλ' οὐδὲ γνωστὰς καταστήσας εἰς αὐτοὺς τὰς προθέσεις καὶ τὰς ἐνεργείας του ταύτας.

Καὶ ἡ σημείωσις αὕτη εἶναι ἀναγκαιοτάτη διὰ νὰ ἐννοηθῶσι τὰ μετὰ τὴν σύλληψιν τοῦ Λεωτσάκου λαβόντα χώραν παράδοχα καὶ ἐκπληκτικὰ γεγονότα.

Ἐνῶ ὁ Κορωναῖος ἔβαινε πρὸς τὸν στρατὸν, πρὸ τοῦ ὁποίου ἦτο παρατεταγμένον τὸ τάγμα τοῦ Λεωτσάκου, συνήντησε τὸν Λεωτσάκον αὐτόν, ἐπιστρέφοντα ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Βούλγαρη.

Μόλις τὸν εἶδεν ὁ Κορωναῖος, τοῦ ἐνευσε νὰ πλησιάσῃ, ὁ Λεωτσάκος δὲ ἀνυπόπτως, ἐπλησίασε πράγματι.

— Εἶσαι στασιαστής, τοῦ λέγει τότε ὁ Κορωναῖος. Παρήκου-
σε τὰς διαταγὰς τοῦ ὑπουργοῦ Σου καὶ Σὲ συλλαμβάνω.

Ἐνευσε δὲ εἰς τοὺς ἵππεῖς οἱ ὁποῖοι ὁρμήσαντες συνέλαβον καὶ ἀφώπλισαν τὸν Λεωτσάκον. Τότε ὁ Κορωναῖος κατήλθε τῆς ἀμάξης του, διέταξε δὲ νὰ ἀναβιβασθῇ ἐν αὐτῇ ὁ συλληφθεὶς Λεωτσάκος. Καὶ τούτου γενομένου.

— Ὁδηγήσατέ τον, εἶπεν εἰς τοὺς ἵππεῖς, μετὰ τὴν ἀμαξάν μου εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ παραδώσατέ τον εἰς τὸν Σαχτούρη, μετὰ τὴν

ἐντολὴν νὰ τὸν φυλακίσῃ εἰς τὸ ἀμπάρ: τοῦ Ἀτμοδρόμωνος
α' Ἑλλάς »

Καὶ οὕτω ὁ Λεωτσάκος ἐκλείσθη ἐν τῇ ὑπουργικῇ ἀμάξῃ, ἣ
ὁποία φρουρουμένη ἀπὸ εἰκοσάδα ἱππέων, κατηυθύνθη εἰς τὸν Πει-
ραιᾶ.

Ἐκεῖ ὁ αἰχμαλῶτος τῶν Ὀρεινῶν Λεωτσάκος παρεδόθη εἰς τὸν
Κυβερνήτην τῆς « Ἑλλάδος » Σχχτούρη, ὁ ὁποῖος ἀγνοῶν τὰ ἐν
Ἀθήναις συμβάντα, ἐφυλάκισεν αὐτὸν, νομίζων, ὅτι ἐκτελεῖ διατα-
γὰς τῆς Κυβερνήσεως !

Ἡ εἰδήσις ὅμως τῆς συλλήψεως τοῦ Λεωτσάκου, ἐγνώσθη εὐθὺς
ἀμέσως εἰς τὸ τάγμα του, τοῦ Κορωναίου διαβιβάσαντος αὐτὴν
πρὸς ἐκφοβισμόν τῶν στρατιωτῶν.

Ἄλλ' ὁ Κορωναῖος, ὑπελόγισε χωρὶς νὰ λαβῇ ὑπ' ὄψιν τοῦ
τὸν ἀνθυπασιπιστὴν Ζέρβα, τὸ « σπαθί » τοῦτο τοῦ κόμματος, ὃς
ἐκαλεῖτο ἀπὸ τοὺς Πεδινοὺς.

Καὶ ὁ Ζέρβας, συνεννοηθεὶς μὲ τοὺς ὑπαξιωματικούς καὶ τοὺς
στρατιώτας τοῦ τάγματος, ἀπεφάσισε νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἀπελευθέρω-
σιν τοῦ Λεωτσάκου, ἔστω καὶ διὰ στάσεως ἀκόμῃ.

— Ἐκτός, εἶπε, ἂν μοῦ πέσῃ στὰ χέρια κανένας ἀπὸ τοὺς
ὑπουργούς....

Ἐν τούτοις, ἡ παράδοξος πολιορκία τῶν ληστῶν εἰς τὴν Μονὴν
τῶν Ἀτωμάτων ἐξηκολούθησεν ἀκόμῃ.

Κόσμος δὲ ἀρκετὸς εἶχε συρρεύσει, ἀναμένων μετ' ἀγωνίας καὶ
εὐλόγου ἐνδιαφέροντος τὴν ἔκβασιν τῆς πρωτοφανοῦς αὐτῆς ἀλληλο-
πολιορκίας, ληστῶν, πολιτοφυλάκων, καὶ πυροβολητῶν !

Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι οἱ λησταί, ἐπωφεληθέντες τῆς σιγῆς
κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ προσοχὴ τῶν πολιτοφυλάκων ἦτο ἐστραμ-
μένη πρὸς τοὺς πυροβολητάς, ἐδραπέτευσαν ἅπαντες μέχρις ἐνός,

εἰσελθόντες ἐντὸς τῶν Ἀθηνῶν, καὶ κρυβέντες εἰς μέρος ἀσφαλές. Ἀλλὰ τὴν δραπέτευσίν των αὐτὴν οὐδεὶς ἀντελήφθη, καὶ οὕτω ἡ κομφοδία ἐξηκολούθει παιζομένη...

Ἦτο δὲ τόσῳ ἀστεῖον τὸ θέαμα, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Κουμουνδοῦρος, ὑπουργὸς ὢν, δὲν ἀντέσχε εἰς τὸν πειρασμὸν καὶ ἠθέλησε νὰ τὸ παρακολουθήσῃ καὶ αὐτὸς ἐκ τοῦ πλησίον.

— Αἶ κύριε Καλλιφρονᾶ, εἶπεν εἰς τὸν Δημήτριον Καλλιφρονᾶν, ὑπουργὸν καὶ αὐτὸν ὄντα τοῦ ὑπουργείου τῶν Ὀρειῶν. Πηγαίνουμε καὶ ἡμεῖς ἕως ἐκεῖ νὰ ἰδοῦμε ;

— Νὰ πᾶμε ποῦ ;

— Ἔως τὴν μονὴν ;

— Νὰ σοῦ πῶ, ἀπήντησε φρονίμως ὁ Καλλιφρονᾶς, δὲν οἶμαι τῆς γνώμης σου. Πηγαίνοντας ἐκεῖ εἶνε τὸ ἴδιον ὥς νὰ πηγαίνουμε μόνοι μας εἰς τὸ στόμα τοῦ λύκου.

— Δὲν βαρύνεσαι, ἀπήντησεν ὁ Κουμουνδοῦρος. Τί εἴμπορ εἶ νὰ μας κάμουν ;

— Δὲν εἰξεύρω· ἀλλὰ καλλίτερα νὰ μὴν φανῶμεν ἐκεῖ...

Ἀλλ' ὁ Κουμουνδοῦρος ἐπέμεινε τόσον, ὥστε κατενίκησε τὴν ἐπίμονον ἀντίστασιν τοῦ Καλλιφρονᾶ.

Ὅθεν ἐπέβησαν ἀμφότεροι τῆς ὑπουργικῆς ἀμάξης διέσχισαν τὴν στρατοκρατούμενην πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος καὶ διὰ τῆς ὁδοῦ Κιφησσίας, διηυθύνθησαν πρὸς τὴν μονὴν τῶν Ἀσωμάτων κειμένην ἀκριβῶς ἀντικρὺ τῆς Ριζαρείου Σχολῆς.

Ἀλλ' ὅπως φθάσωσιν ἕως ἐκεῖ, ἔδει νὰ διέλθωσι πρὸ τοῦ Μεγάρου τῆς Δουκίσσης τῆς Πλακεντίας, ἀπέναντι ἀκριβῶς τοῦ ὁποίου εὑρίσκετο τὸ ἐξηγριωμένον διὰ τὴν σύλληψιν τοῦ διοικητοῦ του τάγμα τοῦ Λεωτσάκου.

Ὅταν ἡ ὑπουργικὴ ἀμαξα διήρχετο πρὸ τῶν στρατιωτῶν ἐκείνων, ὁ Καλλιφρονᾶς εἶδε μὲν ὅτι οἱ στρατιῶται παρουσίασαν ὄπλα, ἀλλ' εἶδεν ἐν ταύτῳ εἰς τὰ πρόσωπά των κατήφειαν καὶ ἀπειλήν, τῶν ὁποίων τὰ αἷτια δὲν ἐγνώριζεν, διότι, ὥς εἶπομεν ἤδη, εἰ ὑπουρ-

γοὶ ἡγνόουν ὅτι ὁ Κορωνάιος, αὐτοβούλως ἐνεργήσας συνέλαβε καὶ ἐφυλάκισε τὸν Λεωτσάκου.

— Τί διάβολο ἔχουν αὐτοὶ καὶ εἶνε ἔτσι ἀγριευμένοι ; εἶπεν ὁ Καλλιφρονᾶς...

— Μπα ! εἶπεν ὁ Κουμουन्दούρος· ἐγὼ δὲν διέκρινα τίποτε. Ἡ ὑπουργικὴ ἀμαξία ἐν τούτοις ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον καὶ ἔφερε δὲ τοὺς ὑπουργοὺς εἰς τὴν Μονὴν τῶν Ἀσωμάτων, οἱ ὅποιοι ἀπὸ ἀρκετῆς ἀποστάσεως παρηκολούθησαν τὰ ἐκεῖ συμβαίνοντα κωμικά.

Ἄλλ' ὁ Καλλιφρονᾶς εἶχε κάποιαν προαίσθησιν, ἥ ὅποια τὸν ἐκράτει εἰς διαρκὴ ἀνησυχίαν.

— Τί νὰ σοῦ εἰπῶ, εἶπεν εἰς τὸν Κουμουन्दούρον· μοῦ φαίνεται φρόνιμον νὰ μὴ περάσωμεν πάλιν ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ τάγμα τοῦ Λεωτσάκου.

— Ἀλλὰ νὰ κάμωμεν τί ;

— Νὰ διατάζωμεν τὸν ἀμαξηλάτην νὰ μᾶς μεταφέρῃ εἰς τὴν πόλιν ἀπὸ τὸ ὀπισθεν μέρος τῆς Ριζαρείου σχολῆς.

— Δὲν βλέπω ὅμως, ἀντέτεινεν ὁ Κουμουन्दούρος, τὸν λόγον τῶν προφυλάξεων αὐτῶν.

— Περὶεργον. Τὸ τάγμα τοῦ Λεωτσάκου ἔπαυτε νὰ ὑπακούῃ εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως· ἄρα ἐστasiaσε. Καλὸν λοιπὸν περιμένεις ἀπὸ στασιαστάς ;

— Ἰσως δὲν ἔχεις ἄδικον, εἶπεν ὁ Κουμουन्दούρος. Ἀλλὰ νὰ μὴ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν πόλιν, κάμνοντες τὸν γῆρον τῆς Ριζαρείου, καὶ διερχόμενοι ἀπὸ μέρη ἔρημα, δὲν εἶναι φρόνιμοι. Τὸ φρονιμώτερον εἴη νὰ ἐπανέλθωμεν πάλιν διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, ἔστω καὶ ἂν διέλθωμεν πρὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Λεωτσάκου. Ἐπειτα ἂν ἐσκόπευον νὰ ἐπὶ χειρήσουν τι ἐναντίον μας, αὐτὸ θὰ τὸ ἐπιχειροῦν τὴν στιγμήν καὶ διερχόμεθα ἐνώπιόν των. Καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἂν θέλουν νὰ κάμουν τίποτε θὰ τὸ κάμουν ἢ τώρα ἢ ἄλλοτε.

— Ἀφ' οὗ εἶνε ἔτσι, εἶπεν ὁ Καλλιφρονᾶς, ἐμπρὸς. Καὶ ὁ ὁδηγὸς βοηθός.

Διέταξαν ὁμῶς τὸν ἀμαξηλάτην νὰ ἐλάτῃ ἀπὸ ρυτῆρος καὶ νὰ διέλθῃ ἐν ἀστραπιαίᾳ ταχύτητι πρὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Λεωτσάκου.

Καὶ ὁ ἀμαξηλάτης ἐξετέλεσε τὰς δοθείσας εἰς αὐτὸν διατάγας. Ἐμάστισε τοὺς ἵππους του, καὶ ἡ ὑπουργικὴ ἀμαξα, μετὰ τῶν δύο ὑπουργῶν, ἐπαναστρέψασα, ἤρχισε νὰ τρέχῃ ἐν μεγάλῃ ταχύτητι ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κηφισσίας, διευθυνομένη πρὸς τὴν πόλιν.

Ἀλλ' ὁ ἀνθυπασπιστὴς Ζέρβας ἠγρύπνει.

Ὅταν εἶδε τοὺς δύο ὑπουργοὺς διελθόντας πρὸ τοῦ τάγματος, συνέλαβεν ἀμέσως τολμηρὸν σχέδιον.

Νὰ τοὺς αἰχμαλωτίσῃ, ἐκδικούμενος οὕτω τὴν σύλληψιν καὶ αἰχμαλωσίαν τοῦ Λεωτσάκου.

Τὸ σχέδιόν του τοῦτο ἐγένετο ὁμοφώνως δεκτὸν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, ὁ τρόπος τῆς ἐνεργείας κατεστρώθη, καὶ ὑπελείπετο μόνον ἡ ἐπιστροφὴ τῶν ὑπουργῶν εἰς τὴν πόλιν, διὰ νὰ τεθῇ εἰς ἐφαρμογὴν τὸ σχέδιον τοῦ Ζέρβα.

Τελος περὶ τὴν 5 μεταμεσημβρινὴν ὥραν, ἡ ἀμαξα τῶν ὑπουργῶν ἐφάνη κατερχομένη ἐν τάχει τὴν ὁδὸν Κηφισσίας.

— Τὸν νοὺν σας καὶ προσοχή, ἀνέκραξεν ὁ Γρίβας.

Καὶ ταῦτοχρόνως, οἱ στρατιῶται ἔστρεψαν τὰ ὄπλα των κατὰ τῆς ὑπουργικῆς ἀμάξης, καὶ ἐπτακόσιαι ἄγριαι φωναὶ ἀνέκραξαν.

— Ἀλτ....

Ὁ ἀμαξηλάτης, βλέπων ὅλα τὰ ὄπλα στρεφόμενα ἐναντίον του, κατελήφθη ὑπὸ φόβου, καὶ παρ' ὅλας τὰς παροτρύνσεις τοῦ Καλλιφρονᾶ, διατάσσοντος αὐτὸν νὰ ἐξακολουθήτῃ τὸν δρόμον του, ἀνέκοψε τὴν ὁρμὴν τῶν ἵππων του, καὶ ἡ ἀμαξα ἐσταμάτησεν ἐν μέσῃ ὁδῷ, κυκλωθεῖσα ἀμέσως ὑπὸ τῶν μαινομένων στρατιωτῶν.

Οἱ ὑπουργοὶ Κουμουνδοῦρος καὶ Καλλιφρονᾶς, κατεβιβάσθησαν τότε βίᾳ ἀπὸ τῆς ἀμάξης καὶ ὠδηγήθησαν ἐντὸς τοῦ στρατῶνος, ὅπου γαυριῶν διὰ τὸ κατάρθωμά του, καὶ στρίβων τὸν μύστακά του, τοὺς ἀνέμενεν ὁ ἀνθυπασπιστὴς Ζέρβας.

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχήν

φυλ. 99

— Κύριοι ὑπουργοί, εἶπεν. Εἰσθε αἰχμάλωτοι τοῦ τάγματος.

— Τί αἰχμάλωτοι, ἀνέκραξαν τινες τῶν στρατιωτῶν. Νὰ τοὺς σφάζωμε ἀμέσως.

— Περίδρομος μωρέ, ἐβύησεν ὁ Ζέρβας. Ἐγὼ θὰ μιλήσω. Καὶ στρεφόμενος πάλιν πρὸς τοὺς ὑπουργούς.

— Εἰσθε αἰχμάλωτοι τοῦ τάγματος, εἶπε.

— Ἀλλὰ, ἐτόλμησε νὰ παρατηρήσῃ ὁ Κουμουνοῦρος. Ἀφ' οὗ μᾶς αἰχμαλωτίσατε, θὰ μᾶς εἰπῇτε τοῦλάχιστον καὶ τὸν λόγον τῆς αἰχμαλωσίας.

— Νὰ σᾶς εἰποῦμε. Ἐφυλακίσατε τὸν Διοικητὴν μας...

— Τὸν Λεωτσάκον ;

— Ναί, τὸν Λεωτσάκον.

— Πότε ;

— Σήμερα τὸ ἀπόγευμα,

— Καὶ ποίος τὸν ἐφυλάκισεν.

— Ὁ Κορωναῖος.

— Ἀδύνατον. Ἡμεῖς δὲν ἐδώσαμεν καμμίαν τοιαύτην ἐντολήν. Οὔτε συνεννόησιν ἐκάμαμεν.

— Μοῦ εἶνε ἀδιάφορον, ἀπήντησε τραχέως ὁ Ζέρβας. Ἐγὼ ξεύρω ὅτι ὁ Λεωτσάκος εἶνε φυλακὴ μέσα στὸ καράβι. Καὶ δὲν ἐκεῖνός εἶνε φυλακὴ, σεῖς θὰ μείνετε ἐδῶ...

Καὶ αὐτὰ μὲν ἔλεγεν ὁ Ζέρβας.

Οἱ στρατιῶται τοῦ Λεωτσάκου ὅμως ἄλλα ἐφρόνουν.

Καὶ ἀπροκαλύπτως ἐξέφραζον τὴν γνώμην ὅτι οἱ ὑπουργοὶ πρέπει νὰ θανατωθῶσι χάριν τῆς προσβληθείσης τιμῆς τοῦ τάγματος.

Ἐν τσοῦτῳ οἱ δύο ὑπουργοὶ ἐφυλακίσθησαν εἰς τὸν στρατών, οἱ στρατιῶται δέ, ἀναφανδὸν στασιασάντες, ἠπειλοῦν ὅτι θὰ φονεύσωσι πάντα ὅστις ἤθελε τυχὸν ἀποπειραθῇ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ὑπουργῶν.

Ὁ μὴ κρατηθεὶς ἀμαξηλάτης τῶν ὑπουργῶν, διετάχθη ὑπὸ τοῦ Ζέρβα ν' ἀναχωρήσῃ εὐθὺς διὰ τὴν πόλιν.

— Πήγαινε μωρέ, εἶπεν, εἰς τὸν Κανάρην καὶ τὸν Κορωναῖον. Καὶ πές του ὅτι ἂν ἕως αὔριο τὸ πρωὶ ὁ Λεωτσάκος δὲν γυρίσῃ εἰς τὸ τάγμα του, θὰ στείλουμε κομμάτια μέσα καὶ τὸν Κουμουνοῦρε καὶ τὸν Καλλιφρονᾶ Σας...

Ὁ ἀμαξηλάτης εὐλογῶν τὸν Θεὸν ὁ ὁποῖος τοῦ ἀπέδωκε τὴν ἐλευθερίαν του, ἐμάστισε τοὺς ἵππους του, καὶ μετ' ὀλίγον ἡ ἀμαξά του τὸν ἔφερεν εἰς τὴν πόλιν, ὅπου καὶ ἐκόμισε τὸ παράδοξον ἄγγελμα τῆς αἰχμαλωσίας τῶν ὑπουργῶν.

Συνήλθε τότε ἐν τάχει καὶ ἐσπευσμένως τὸ ὑπουργικὸν Συμβούλιον, καὶ ἐσκέφθη περὶ τοῦ πρακτέου. Ἀπεσταλμένοι δέ, μεταβάντες εἰς τὸ τάγμα τοῦ Λεωτσάκου ἦλθον εἰς συνειρηώσεις, περὶ ἀνταλλαγῆς τῶν αἰχμαλώτων.

Ταύτης δὲ ἀποφασισθείσης, διατάγῃ τοῦ ὑπουργοῦ ἀπεφυλάσθη ὁ Λεωτσάκος, ὁ ὁποῖος μετέβη εἰς τὸ τάγμα του, καὶ εὐχαρίστησας τοὺς στρατιώτας του διέταξε ν' ἀπελευθερωθῶσιν οἱ δύο ὑπουργοί, οἱ ὅποιοι οὕτω, μετὰ φυλάκισιν ὥρων τινων, ἐπανῆλθον εἰς τὰς οἰκίας των !

Ταῦτα δὲ συνέβαινον περὶ τὴν 9 ὥραν τῆς νυκτὸς τῆς 18 πρὸς τὴν 19 Ἰουνίου 1863.

ΛΕ'.

Ο ΒΟΜΒΑΡΔΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΝΑΚΤΟΡΩΝ

Τὰ γεγονότα ταῦτα ὅμως, ἐχρησίμευσαν ὡς σπινθήρ ὁ ὁποῖος ἤναψε τὴν πυρκαϊὰν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, τοῦ ἐπὶ τριήμερον συνταράξαντος τὴν πρωτεύουσαν, τοῦ ἀριθμήσαντος διακοσίους νεκρούς, καὶ ἀπειρίαν πληγωμένων.

Ὅσῳ δὲ θλιβερά ἦσαν τὰ γεγονότα ταῦτα, ὅσῳ οἰκτρὴν τὸ θέαμα τοῦ ἀλληλοσπαραγμοῦ, τόσον οἰκτρότερον τὰ καθίστα ἡ ἀφορμὴ ἢ γεννήσασα αὐτό.

Διότι ἡ ἀφορμὴ ἦτο καθαρῶς προσωπικὴ.

Οἱ ἀλληλοσπαρασσόμενοι πολῖται, ὁ διαιρεθεὶς στρατός, οἱ ζητούντες νὰ ἐξοντώσωσιν ἀλλήλους πολιτικοὶ δὲν ἔπραττον τοῦτο ἀπὸ εὐγενοῦς τινος σκοποῦ ὀρμώμενοι, ἀλλ' ἀπὸ τῆς μανίας τῆς ἐπικρατήσεως, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ πόθου τῆς καταλήψεως τῆς ἀρχῆς.

Καὶ ἰδοὺ ὅ,τι καθίστα τὸν ἀδελφοκτόνον ἐκεῖνον ἀγῶνα μισητότερον, ἀηδέστερον, ἐπικαταρατώτερον...

Ἄμα τῇ ἀπελευθερώσει τῶν ὑπουργῶν, καὶ μεσολαβήσει καὶ ταλλήλῳ, οἱ ἐν τῇ Μονῇ τῶν Ἀσωμάτων πολιορκοῦντες καὶ πολιορκούμενοι ἐπληροφοροῦντο, ὅτι ὁ Κυριακὸς μὲ τοὺς ληστές του διέφυγεν ἀσφαλῶς, τούτου ἕνεκα κατὰ ρητὴν συμφωνίαν μεταξὺ τῶν, οἱ μὲν τοῦ πυροβολικοῦ ἄνδρες ἐπανῆλθον εἰς τὸν στρατὸν τῶν, οἱ δὲ πολιτοφύλακες ἐπανεκάμφαν εἰς τὰ ἴδια.

Ἄλλ' ἤδη ὁ ἀγὼν, ὁ ἀπαίσιος ἀγὼν, ὁ αἱματηρὸς καὶ ἀδελφοκτόνος, ἐπρόκειτο ν' ἀρχίσῃ ἐντὸς αὐτῆς τῆς πρωτεύουσας, διαίρεσθαι εἰς δύο ἀντίπαλα στρατόπεδα.

Εἰς τοὺς Πεδινούς.

Καὶ τοὺς Ὀρεινοὺς.

Καὶ ὁ μὲν στρατὸς τῶν Πεδινῶν, ὁ ἰσχυρότερος καὶ πολυπληθέστερος, ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν ἐξῆς δυνάμεων.

Ἐκ τοῦ 6 πεζικοῦ τάγματος ὑπὸ τὸν Λεωτσάκον.

Ἐκ τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ διοικουμένου ὑπὸ τοῦ Δ. Παπαδιαμαντοπούλου, στρατιωτικοῦ διοικητοῦ τῆς πρωτευούσης.

Ἐκ τῆς χωροφυλακῆς ὑπὸ τὸν Ἀρτέμην.

Καὶ ἐκ τῶν κλητῆρων τῆς Ἀστυνομίας ὑπὸ τὸν Μακρῆν.

Δηλαδή, ὁ στρατὸς τῶν Πεδινῶν, πλὴν τῶν πυροβόλων, παρέτασσε δύναμιν μάχιμον 1600 ἀνδρῶν.

Ὁ δὲ τῶν Ὀρεινῶν στρατὸς ἀπετελεῖτο :

Ἐκ τῶν πολιτοφυλάκων ὑπὸ τὸν ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν Πάνον Κορωναῖον.

Ἐκ τοῦ λόχου τῶν πυροσβεστῶν καὶ ἐκ τοῦ ἵππικοῦ.

Καὶ ἐκ τῶν στρατιωτῶν διαφόρων ἄλλων ταγμάτων.

Δηλαδή πλὴν τῶν πολιτοφυλάκων, οἱ Ὀρεινοὶ εἶχον στρατὸν ἀποτελούμενον ἐξ 600 ἀνδρῶν.

Τὸν στρατὸν τοῦτον, καθὼς καὶ ἐκεῖνον τῶν Πεδινῶν, ὁ ὑπουργὸς Κορωναῖος διέταξε τὴν νύκτα ἐκείνην νὰ μεῖνῃ εἰς τοὺς στρατώνας του, καὶ ἡ διαταγὴ του ἐκείνη ἐξετελέσθη.

Ἀλλ' ὁ Κορωναῖος προέβαινε τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀπὸ σφάλματος εἰς σφάλμα.

Διότι, ἐν ᾧ χρόνῳ, ἡ πόλις εἶχε προσλάβει ὄψιν πολεμικὴν, ἐνῷ χρόνῳ πανικὸς συνεῖχε τοὺς φιλυσῆχους πολίτας, ἐν ᾧ χρόνῳ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἠδύνατο ἐκ τῆς παραμικρᾶς ἀφορμῆς νὰ ἐκραγῇ, ὁ Κορωναῖος ἀσυνέτως φερόμενος ἐκάλεσε τὸν ὑπολοχαγὸν Ἀριστείδην Κανάρην, καὶ τὸν διέταξε νὰ καταλάβῃ τὰ Ἀνάκτορα μετὰ τινος στρατιωτικοῦ σώματος καὶ νὰ ὀχυρωθῇ εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην ὑπερκειμένων καὶ δεσπόζουσας τῆς πρωτευούσης.

Ἐνῷ δὲ ὁ Κανάρης ἐξετέλει τὴν διαταγὴν ταύτην, ὁ ἴδιος ὁ Κορωναῖος, μετὰ τινος ἄλλου στρατιωτικοῦ σώματος καὶ πολιτοφυλάκων, κατέλαβε τὸ δυτικὸν μέρος τῶν Ἀθηνῶν, ἐνεκατέστησε

δὲ στρατιωτικὴν δύναμιν ἐκ τοῦ στρατοῦ τῶν Ὀρεινῶν εἰς τὸ Βαρ-
 βάκειον, τὸ ὁποῖον ὠχύρωσε καταλλήλως...

Οἱ Πεδινοὶ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης δὲν εἶχον κινηθῆ εἰσέτι.

Ἄλλ' ὅταν ὁ Βούλγαρος ἔμαθε τὰς στρατιωτικὰς κινήσεις καὶ
 τὰς ὀχυρώσεις τοῦ Κορωναίου, ἔδωκε καὶ αὐτὸς τὸ σύνθημα τῆς
 κινητοποιήσεως τοῦ στρατοῦ τῶν Πεδινῶν.

Καὶ εἰς μὲν χωροφυλάκων ἔσπευσε νὰ ὀχυρωθῇ ἐντὸς τῆς
 Ἑθνικῆς Τραπεζίης, ὅπως φρουρήσῃ αὐτὴν ἀπὸ πάσης ἐπιτίσεως
 τῶν Ὀρεινῶν.

Καὶ τοῦτο διότι, ὁ τότε διοικητὴς τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζίης
 Γεώργιος Σταύρου ἦτο φίλος τῶν Πεδινῶν καὶ τοῦ Βούλγαρος καὶ
 ἐφοβεῖτο, ὡς λίαν πιθανῶς, τὴν κατὰ τῆς Τραπεζίης ἐπίθεσιν τῶν
 Ὀρεινῶν.

Ταυτοχρόνως, τὸ τάγμα τοῦ Λεωτσάκου καὶ ἡ χωροφυλακὴ
 ἐστρατοπέδευσαν πρὸ τῶν Ἀνακτόρων, τὰ ὅποια ὡς ἐγράψαμεν ἤδη,
 κατεῖχον οἱ Ὀρεινοί, ὑπὸ τὸν Ἀριστείδην Κανάρην.

Περὶ δὲ τὸ μεσονύκτιον τῆς 18—19 Ἰουνίου, ὁ Δ. Παπαδιαμαν-
 τόπουλος, ὁ ἥρως τῆς στάσεως τῆς 10 Ὀκτωβρίου παρέταξε τὸ πυ-
 ροβολικόν, προσεφώνησε τοὺς ἄνδρας του, καὶ διέταξε τὴν μουσικὴν,
 νὰ διέλθῃ τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως παιανίζουσα ἐνθουσιώδη ἐμβατήρια.

Ὁ Παπαδιαμαντόπουλος δὲ ἄγων τὸ στασιασὰν πυροβολικόν,
 κατηθύνθη καὶ αὐτὸς πρὸς τ' Ἀνάκτορα, κατὰ τῶν ὁποίων, μετε-
 τινὰς ὥρας ἐμελλε νὰ στρέψῃ τὰ τηλεβόλα του !

Συμφώνως πρὸς τὰς ληφθείσας διαταγὰς, ἡ μουσικὴ τοῦ στα-
 σιασαντος πυροβολικοῦ ἐγκατέλειψε τὸν στρατῶνα καὶ ἀνεχώρησεν
 εἰς τὴν πόλιν, θορυβωδῶς παιανίζουσα.

Γνωσθέντος δὲ ὅτι τὸ πυροβολικόν ἐστασίασε ταχὺ ἐπιστήμης
 μὲ τὸ μέρος τῶν Πεδινῶν, πληθὺς ἐνόπλων πολιτῶν, ἔσπευσε νὰ
 ἐνωθῇ μετὰ τῆς μουσικῆς καὶ ἐν φωναῖς, ἐν ἀλλαλαγμοῖς, ἐν κραυ-
 γαῖς ἀπειλητικαῖς, νὰ διέλθῃ μετ' ἐκείνης τὴν πόλιν, ἐξαγγέλ-
 λουσα πανταχοῦ τὴν ἐπανάστασιν.

Οἱ κάτοικοι εἶχον μὲν ἀποσυρθῇ ἐνωρὶς εἰς τὰς οἰκίας των, ἀλλὰ

δὲν ἰσομῶντο. Εἰς τὸ ἄκουσμα δὲ τῶν μεταμεσονυκτίων ἐκείνων θορυβίων, τὰ παράθυρα τῶν ὁδῶν διὰ τῶν ὁποίων διήρχετο ἡ μουσικὴ μὲ τοὺς ἐνόπλους Πεδινούς, ἠνοίγοντο, καὶ μορφαὶ πελιδναὶ καὶ περίτρομοι προέβηλον διὰ τὰ ἐπισκοπήσουν ἀφ' ὑψηλοῦ καὶ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς τὰ γενόμενα.

Περὶ τὴν δευτέραν ὥραν τοῦ μεσονυκτίου, ἡ πόλις εὕρισκετο ἐν πλήρει συναγεμῶ καὶ ἐν πλήρει ἐπαναστάσει, μῶλον ὅτι αἱ ἐχθροπραξίαι δὲν εἶχαν ἄρχισαι εἰσέτι, τῶν ἀντιπάλων μερίδων, περιοριζομένων μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης εἰς ἐπιδείξεις, εἰς θορυβώδεις διαδηλώσεις, εἰς ἀπειλὰς καὶ εἰς καταλήψεις ὀχυρῶν θέσεων.

Ἄλλ' ἔτι μᾶλλον ἐπέτεινε τὴν ὀξύτητα τῆς καταστάσεως ἡ κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἀπρόοπτος ἐμφάνισις εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως, τοῦ περιφήμου ἀρχιληστοῦ Κυριάκου, μετὰ τῶν ὀγδοήκοντα ληστῶν αὐτοῦ, φουστανελλοφόρων τὸ πλεῖστον, γενειοφόρων, ρυπαρῶν, καὶ ἀγρίων τὴν θέαν.

Ὁ Κυριάκος, διαφυγὼν τὴν πολιορκίαν, κατηυθύνθη ὡς γνωρίζομεν ἐντὸς τῆς πρωτευούσης δι' ἐρήμων ἑτραπῶν, καὶ ἐκρύβη εἰς ἀσφαλὲς μέρος μέχρις οὗ ἤθελεν ἐπιστῇ ἡ στιγμή τῆς ἐνεργείας.

Καὶ εὐθὺς ὡς ἐπληροφρήθη, ὅτι ὁ στρατὸς τῶν Πεδινῶν ἐκινήθη, ἀπεφάσισε καὶ αὐτὸς νὰ κάμῃ τὴν πανηγυρικὴν ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως ἐμφάνισίν του.

Ὅθεν, ταχθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀνδρῶν του, ἐγκατέλειπε τὴν κρύπτην του, καὶ ἐξώρμησε πρὸς τὴν ὁδὸν Αἰόλου, καὶ διέσχισεν αὐτὴν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον, ἐν ἀλλαλαγμοῖς καὶ κραυγαῖς.

— Ζήτω ὁ Βούλγαρης.

— Ζήτω οἱ Πεδινόι.

— Θάνατος εἰς τοὺς Ὀρεινοὺς.

— Σούβλισμα τοῦ Καλλιφρονᾶ...

Ἡ μῆνις δὲ τόσοῦ τοῦ Κυριάκου, ὅσῳ καὶ τῶν ληστῶν αὐτοῦ, ἐστρέφετο ἰδίᾳ κατὰ τοῦ ὑπουργοῦ Καλλιφρονᾶ, ὁ ὁποῖος ἀνήκων εἰς τοὺς Ὀρεινοὺς, εἶχεν ἐνεργήσει αὐστηρὰν τῶν ληστῶν καταδίωξιν, διαθέσας πρὸς τοῦτο δύναμιν γενναίων χωρικῶν, ἐκ τῶν χωρίων Ἀττικῆς, ὑπὸ τὸν Παπαχαράλαμπον.

Ἡ εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως ἐμφάνισις τοῦ Κυριάκου μετὰ τοῦ ληστὰς του, καὶ ἡ μετὰ τῆς μουσικῆς τοῦ στασιάζαντος πυροβολικοῦ ἔνοπλος διαδήλωσις τῶν Πεδινῶν, ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς ρήξεως.

Οἱ Ὀρεινοὶ περιτριζόμενοι μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης εἰς κίνησιν ποιήσεις τοῦ στρατοῦ των, καὶ εἰς καταλήψεις ὀχυρῶν θέσεων, ἐκινήθησαν καὶ αὐτοί.

Καὶ πολυπληθὴς ὁμάς ἐκκινήσασα ἀπὸ τῆς οἰκίας τοῦ ἐνδόξου ναυάρχου Κανάρη, τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Ὀρεινῶν, ἡ ὁποία εἶχε μεταβληθῇ εἰς τέλειον φρούριον, δυσπόρθητον καὶ λαμπρῶς ὠχυρωμένον, εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ, κατήλθεν αὐτήν, καὶ ἔκαμψε πρὸς τὴν Ἀγίαν Εἰρήνην.

Ἀντιθέτως ὅμως, ἀπὸ τὴν ὁδὸν Αἰόλου, κατηυθύνετο ἐπίσης πρὸς τὴν ὁδὸν Αἰόλου καὶ ὁ λήσταρχος Κυριάκος μετὰ τῶν ληστῶν του, καὶ μοιραίως, αἱ δύο ἔνοπλοι, καὶ ἀντίθετοι ὁμάδες συνηνήθησαν πρὸ τῆς Ἀγίας Εἰρήνης.

— Στῆς γωνιαῖς μωρέ, ἐκραύγασε τότε ὁ ἀρχιληστὴς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους του. Στῆς γωνιαῖς καὶ βαρῆτέ τοὺς σταυροὺς.

Καὶ πρὶν ἢ οἱ ἐκ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ ἐπερχόμενοι Ὀρεινοὶ ἀσφαλίσθωσι καὶ αὐτοί, ὅπισθεν τῶν ἐξοχῶν τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν γωνιῶν τῶν δρόμων, εἰδέχθησαν ὁμοβροντίαν ἐνσφαίρων πυροβολισμῶν.

Καὶ οἱ πρῶτοι νεκροί, τὰ πρῶτα θύματα, τοῦ ἐμφυλίου ἀλλολοσπαραγμοῦ, ἐκυλίσθησαν ἀσπαίροντες ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

Παρελθούσης τῆς πρώτης, ἐκ τῆς αἰφνιδίας ἐπιθέσεως τῶν ληστῶν, συγκινήσεώς των, οἱ Ὀρεινοί, ὠχυρώθησαν καὶ αὐτοὶ ἐκ τοῦ προχείρου, καὶ ἤρχισε συνεχὴς, ἀδιάκοπος, φοβερὸς πυροβολισμὸς ἐκατέρωθεν.

Τινὲς τῶν ληστῶν ἐτραυματίσθησαν, τρεῖς δὲ ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν.

Ἀλλὰ πολλῇ πλείονας ἀπωλείας, ὑπέστησαν οἱ Ὀρεινοί, διότι τινὲς τῶν περιόικων, ἀνήκοντες εἰς τοὺς Πεδινοὺς, ἐτοποθετήθησαν καταλλήλως ὅπισθεν τῶν παραθύρων τῶν οἰκιῶν των, καὶ ἀπὸ τοῦ ὕψους αὐτῶν, ἤρχισαν βάλλοντες κατὰ τῶν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἀντιπαλῶν

τῶν Ὀρεινῶν, πολλοὺς τῶν ὁποίων ἐξήπλωσαν κατὰ γῆς νεκροῦς...

Ἐν τούτοις ἡ μάχη ἐξηκολούθει ἀμφίρροπος ἐπὶ πολὺ.

Βοήθειαι κατέφθασαν ἐσπευσμένως εἰς τὰ μαχόμενα μέρη καὶ περὶ τὰ ἐξημερώματα, ἡ μάχη εἶχε γενικευθῇ, κατέχουσα πεδῖον, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ Δημοπρατηρίου καὶ φθάνον πολὺ πέραν τῆς Ἁγίας Εἰρήνης.

Τότε ὁ διευθύνων τοὺς Πεδινοὺς Κυριάκος, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιχειρήσῃ κυκλωτικὴν κίνησιν, ὅπως θέσῃ τοὺς Ὀρεινοὺς ἐν μέσῳ δύο πυρῶν, καὶ κερδίσῃ τὴν νίκην.

Πράγματι.

Περὶ τοὺς τριάκοντα ληστὰς μετ' ἐξήκοντα καὶ πλέον πολιτῶν ἐνόπλων, προέβησαν εἰς τὴν κυκλωτικὴν κίνησιν τῶν. Κατελθόντες διὰ τῆς ὁδοῦ Ἁγίας Εἰρήνης, ἐξῆλθον πρὸς τὴν ὁδὸν Ἀθηνᾶς καὶ ἐκεῖθεν κατηυθύνθησαν πρὸς τὸ Μοναστηράκι. Διασχίσαντες δὲ τὸ μικρὸ Συντριβάνι, ἐξῆλθον ἀπρόοπτος πρὸς τὴν Πλατεῖαν τοῦ Δημοπρατηρίου καὶ δι' ὁμοφροντίας πυροβολισμῶν, ἐπετέθησαν κατὰ τῶν ἐκτὶ ἐστρατοπεδευμένων Ὀρεινῶν.

Ταυτοχρόνως ὅμως καὶ ὁ ἀρχιληστὴς Κυριάκος, ἐπεχειρεῖ λυσσαλέαν κατὰ τῶν Ὀρεινῶν ἔφοδον, οἱ ὅποιοι ἀπὸ δύο μερῶν προσβαλλόμενοι καὶ διατρέχοντες κίνδυνον παντελοῦς ἐξολοθρεύσεως ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, ἀνελθόντες πρὸς τὴν Πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος.

Ἡ πρώτη αὕτη νίκη τῶν Πεδινῶν, ἐχαιρετίσθη ἐνθουσιωδῶς.

Καὶ μέρος μὲν αὐτῶν κατέλαβε τὰς περὶ τὸ Διοικητήριον καὶ τὸ Φρουραρχεῖον οἰκίας, ὁ δὲ Ἀρχιληστὴς Κυριάκος, προχωρήσας διὰ τοῦ Δημοπρατηρίου, κατέλαβεν οἰκίας τινὰς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀδριανοῦ, καὶ ὠχυρώθη ἐν αὐταῖς.

Ἀλλ' ἡ ἀρξάμενη μεταξὺ πολιτῶν καὶ ληστῶν μάχη, δὲν ἤρ-
γησε νὰ γενικευθῇ καὶ μεταξὺ τοῦ στρατοῦ.

Ὁ Παπαδιαμαντόπουλος ἀποφασίσας νὰ ἐκπορθήσῃ τ' Ἀνάκτορα, καταλαβὼν αὐτὰ καὶ ἐκδιώξῃ ἐκ τῶν θέσεών των τοὺς Ὀρεινοὺς, διέταξε τὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ὡς ἀκολούθως.

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 100

Τὸ πυροβολικὸν παρέταξεν ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Συντάγματος ἐτρέψας τὰ στόμια τῶν τηλεβόλων κατὰ τῶν Ἀνακτόρων.

Ὅπισθεν τοῦ κήπου, παρέταξε μέρος τοῦ τάγματος τοῦ Λεωτσαίου.

Ἄλλους δὲ ἄνδρας, ἐτοποθέτησε πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν πλυντήριον τῶν Ἀνακτόρων ἐνισχύσας αὐτοὺς καὶ δι' ἐνὸς τηλεβόλου.

Ἡ χωροφυλακὴ δέ, τὸ ὑπόλοιπον τοῦ τάγματος τοῦ Λεωτσαίου, καὶ ἀπόσπασμα πυροβολικοῦ ἐτοποθετήθη εἰς ἄλλας ἐπιτετακένους θέσεις.

Συγχρόνως ὅμως, μαθὼν τὰ τῆς σκοπομένης ἐπιθέσεως κατὰ τῶν Ἀνακτόρων καὶ ὁ Ἀρχιληστής Κυριάκος, ἐγκατέλειψε τὰς εἰκίας τῆς ὁδοῦ Ἀδριανοῦ τὰς ὁποίας κατεῖχε, καὶ κατηνύθη καὶ αὐτὸς εἰς τ' Ἀνάκτορα καταλαβὼν μὲ τοὺς ἄνδρας τοῦ μάνδραν τινα καὶ τὰ περὶ τῆς ἀποθήκης τῶν φαρμάκων, ἐκεῖ ὅπου σήμερον εὐρίσκεται τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν.

Τοιοιτοτρόπως τοποθετηθεῖσιν τῶν Στρατιωτικῶν δυνάμεων τῶν Πεδινῶν, ὁ Παπαδιαμαντόπουλος διέταξε ν' ἀρχίσῃ ἡ κατὰ τῶν Ἀνακτόρων ἐπίθεσις !

Κ' ἐνῷ ἑκατοντάδες ὅπλων ἐξεπυροκρότησαν εἰς τὸ πρόσταγμα, καὶ διηύθυναν τὰς ἀδελφοκτόνους σφαίρας των, κατὰ τῶν ἐν τοῖς Ἀνακτόροις, ὑπὸ τὸν Ἀριστείδην Κανάρην, ὀρεινῶν, ἠκούσθη βαρὺς ἡ κρότος τῶν τηλεβόλων.

Καὶ ὁ δι' ὀβουζίου βομβαρδισμὸς τῶν Ἀνακτόρων ἤρξατο.

Ἦτο δὲ τότε 4 1) 2 ὥρα τῆς πρωίας...

ΛΣΤ'

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ ΚΑΝΑΡΗ

Ὁ Πάνος Κορωναῖος, παραμένων μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης εἰς τὸ Βαρβάκειον καὶ ἐπιβλέπων εἰς τὴν ὀχύρωσιν αὐτοῦ, ἔμχθε τὰ τῆς ἡττῆς τῶν Ὀρειῶν πρὸ τῆς Ἀγίας Εἰρήνης, καὶ τὴν ἀρξαμένην ἐπιθεσιν κατὰ τῶν Ἀνακτόρων, ἀπὸ μέρους τοῦ στρατοῦ τῶν Πεδινῶν.

Καὶ διέταξε μὲν σῶμα ἵππικου νὰ ἐπελάσῃ κατὰ τοῦ ἐπιτιθεμένου κατὰ τῶν Ἀνακτόρων στρατοῦ.

Ἄλλ' οἱ ἵππεῖς, μόλις ἀπεπειράθησαν νὰ εἰσβάλλωσιν εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος ἐγένοντο δεκτοὶ δι' ὀμβροντίας πυροβολισμῶν, ἐν δὲ τῶν τηλεβόλων ἤρξατο βάλλον κατ' αὐτῶν.

Ἐπειδὴ δέ, ἂν ἐπέμενον, θὰ ὑφίσταντο πολλὰς ἀπωλείας, ὁ διοικῶν τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο τῶν ἵππέων διέταξεν ἐσπευμένην ὑποχώρησιν.

— Καὶ οἱ ἵππεῖς ἀφήσαντες ἐπὶ τόπου νεκροὺς τινεas, ἀπῆλθον ἐν τάχει πρὸς τὸ Βαρβάκειον.

Τότε ὁ Κορωναῖος, φοβούμενος μὴ οἱ Πεδινοὶ καταλάβωσι τὴν Ἀκρόπολιν, ἀπὸ τῆς ὁποίας διὰ τῶν τηλεβόλων των θὰ ἐδέσποζον ἐκ τοῦ κτήρου τῆς πόλεως, διέταξε τοὺς λόχους πολιτοφυλάκων νὰ καταλάβωσιν ἐν τάχει αὐτήν, ὅπερ καὶ ἐγένετο περὶ τὴν ἡμέραν τῆς πρώτης ὀλίγον μετὰ τὴν ἑναρξιν τῆς κατὰ τῶν Ἀνακτόρων ἐπιθεσεως.

Ἦδη ἡ προσοχὴ ἐλοκλήρου τῆς πόλεως, εἶνε ἐστραμμένη πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅπου ἡ μάχη μαίνεται, ὅπου τὸ τηλεβόλον ἤχει, ὅπου νεκροὶ πίπτουν ἐκατέρωθεν, νεκροὶ ἀπαγόμενοι ὑπὸ τῶν φίλων τῶν εἰς τὰς οἰκίας των.

Ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας ἤκουσεν ἀπὸ στόματος γυναικῶν Ἀθηναίας δεσποίνης, τὴν ἀφήγησιν ἀπείρως τραγικῶν σκηνῶν, διαδραματισθεισῶν εἰς τὰς συνοικίας τῆς πόλεως, ὅπου οἱ νεκροὶ καὶ οἱ τραυματῆαι ὠδηγοῦντο.

Νεαρὰ Ἀθηναία, ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1862 εἰλημυμφευθῆ τὸν ἐκλεκτὸν τῆς καρδίας της, εὖσωμον νεανίαν, ὁ ὅποιος τύχη κακῇ, ἐνδιεφέρετο περισσύτερον διὰ τὸν Βούλγαρον, παρὰ διὰ τὴν εἰς ἐνδιαφέρουσαν κατάστασιν εὐρισκομένην σύζυγόν του.

Καὶ παρ' ὅλας τὰς διαμαρτυρίας, τὰς ἱκεσίας, καὶ τοὺς θρήνους αὐτῆς, ὅταν ἐξερράγη ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, καὶ οἱ Πεδινοὶ ἐπιλήφθησαν τῆς κατὰ τῶν Ἀνακτόρων ἐπιθέσεως, ἐξώσθη τὴν ἐκ τοῦ πατρὸς ἀγωνιστοῦ κληρονομηθεῖσαν Τουρκεκτόνον πάλαν, ἔλαβε τὸ ὄπλον ἐκεῖνο καὶ τὰς σφαῖρας ἐκείνας, τὰς ὁποίας ἡ Προσωρινὴ Κυβέρνησις τῷ εἶχε δώσει ἅμα τῇ ἐξώσει τοῦ Ὀθωνος, καὶ ἐνθουσιῶν κατηυθύνθη εἰς τ' Ἀνάκτορα.

Διατί ;

Διὰ νὰ πολεμήσῃ καὶ αὐτός.

Ὑπὲρ τίνος δέ ;

Ὑπὲρ τοῦ Βούλγαρου !

Καὶ νὰ πολεμήσῃ κατὰ τῶν Ὀρεινῶν.

Μαχημένων δὲ καὶ ἐκείνων ὑπὲρ προσώπων.

Ὑπὲρ τοῦ Κανάρη !

Ὑπὲρ τοῦ Γρίβα !

Ὁ νεαρὸς Ἀθηναῖος ἐπολέμησε γενναίως.

Ἀλλὰ καὶ ἔπεσε γενναίως.

Σφαῖρα Ὀρεινοῦ τὸν εὗρεν εἰς τὸ στήθος καὶ τὸν ἐξήπλωσε κατὰ γῆς νεκρόν.

— Βρὲ τὸν κακομοίρη, εἶπαν ἀντὶ ἐπικηδείου, οἱ συμπολεμισταὶ του. Ἦταν καὶ νεόνυμφος.

— Καὶ ἡ γυναῖκά του εἶνε στὴν ὥρα της. Τὸν ἐτοποθέτησαν ἐπὶ φορείου, ἀντὶ λευκῆς σημαίας ὑψώσαν ἐπὶ μίας ράβδου λευκὸν μανδύλιον, καὶ κατηυθύνθησαν πρὸς τὴν οἰκίαν του.

Μετ' ὀλίγον ὁ θάνατος ἔκρουε τὴν θύραν τοῦ νεόνυμφου...

Ἡ σύζυγός του ὀλολύζουσα, ἐρρίφθη ἐπὶ τοῦ ἀγαπημένου της νεκροῦ, ἔκλαυσε τίλλουσα τὰς τρίχας τῆς κόμης της καὶ ἔπειτα ἀνοίξασα τὸ παράθυρον προέτεινε τὴν πυγμὴν της πρὸς τὰ Ἀνάκτορα καὶ ἐκραύγασεν ἀγρίως.

— Ἀνάθεμα στὸν Βούλγαρη· ἀνάθεμα στὸν Κορωναῖο· ἀνάθεμα στοὺς Πεδινοὺς καὶ στοὺς Ὀρεινοὺς...

Τὸ ἑσπέρας αὐτῆς ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἡ ἀτυχὴς γυνὴ ἀπέβαλε καὶ μετὰ δύο ἡμέρας προσβληθεῖσα ὑπὸ ἐκλαμψίας ἀπεβίωσεν...

Ἀλλὰ τοιαῦται οἰκογενειακαὶ τραγωδίαι ἔλαβον χώραν πολλὰ. Καὶ ἡ ἀφῆγησις ἐκάστης αὐτῶν καὶ χρόνον καὶ χῶρον θ' ἀπῆτει πολὺν.

Περὶ τὴν ὀγδόην ὥραν τῆς πρωῒς τῆς 19 Ἰουνίου, ἡ θέσις τῶν ἐν ταῖς Ἀνακτόροις πολιορκουμένων Ὀρεινῶν, ἦτο ἀπελπιστικὴ.

Πολιορκούμενοι πανταχόθεν, πυροβολούμενοι πανταχόθεν, κανονιστοὶ ἀπὸ τῆς πλατείας τοῦ Συντάγματος καὶ ἀπὸ μέρους τοῦ στρατῶνος τοῦ πυροβολικοῦ, εὕρισκοντο εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ διακρίνῃσι τὰς δυνάμεις των, ὅπως ἀμύνωνται καθ' ὅλων τῶν σημείων τῆς ἐπιθέσεως.

Ἀλλ' ἀπὸ τῆς ὀγδόης ὥρας ἡ θέσις των κατέστη ἔτι μᾶλλον δεινὴ.

Διότι ἤδη οἱ Πεδινοὶ, ἐπεχείρουν καὶ ἐφόδους ὅπως κα τορθώσωσι τὴν ἐξ ἐφόδου ἄλωσιν τῶν Ἀνακτόρων.

Καὶ ναὶ μὲν αἱ ἔφοδοι αὐταὶ ἀπεκρούοντο τελεσφόρως.
 'Ἄλλ' ἑκάστη ἔφοδος, ὠλιγώστευε καὶ τὴν εἰς ἄνδρας ^{δυνάμιν}
 τῶν Ὀρεινῶν, ἐξήντλει δε καὶ τὰς δυνάμεις των.

Καὶ ὁ κίνδυνος τῆς ἀλώσεως ἦτο ἐνδεχόμενος πλέον.

Τότε ὁ Ἀριστείδης Κανάρης ἐσκέφθη νὰ ἐπιχειρήσῃ ^{ἀπεργασ-}
 μένην ἔξοδον.

Καὶ συναθροίσας περὶ ἑαυτὸν δέκα ἐπτὰ ἄνδρας, ^{ἐξώρμησε ἐν}
 φήρῃς, ἐπιτεθεὶς κατὰ τῶν Πεδινῶν, οἱ ὅποιοι εἶχον ἤδη ^{προση-}
 γίσει εἰς τ' Ἀνάκτορα.

Τινὲς τῶν ἀνδρῶν τοῦ Ἀριστείδου Κανάρη, γενναίως ^{ἀγωνι-}
 σθέντες, κατῴρθωσαν νὰ διασχίσωσι τὰς πυκνὰς τάξεις τῶν Πε-
 δινῶν, καὶ νὰ σωθῶσι διὰ τῆς φυγῆς.

'Ἄλλ' ἀτυχῶς, δὲν διεσώθη καὶ ὁ Ἀριστείδης Κανάρης.

Σφαῖρα ὅπλου τὸν ἐκτύπησε παρὰ τὸν οἰκίσκον τοῦ ἀνακτο-
 ρικοῦ κήπου καὶ τὸν ἔρριψε νεκρόν.

Παρ' ὅλην τὴν λύσσαν των, οἱ Πεδινοὶ δὲν ἠμπόδισαν νὰ παρα-
 ληφθῇ ἐκεῖθεν τὸ σῶμα τοῦ νεκροῦ ὑπολοχαγοῦ καὶ νὰ ὀδηγηθῇ
 εἰς τὴν οἰκίαν του, ἔπου σύζυγος ὀλοφυρμένη τὴν ἀνέμενε.

Τότε ἡ εἰδήσις ἀνηγγέλθη καὶ εἰς τὸν ἑνδοξον ναύαρχον ^{Κα-}
 νάρην.

— Ναύαρχε, τοῦ εἶπαν. Ἐσκότωσαν τὸν Ἀριστείδην...

Ὁ Κωνσταντῖνος Κανάρης ἐδάκρυσεν. Ἀνεστέναξεν ^{ἀπὸ βάθου}
 ψυχῆς, καὶ τὰ χεῖλη του ἠκούσθησαν ψιθυρίζοντα :

— Ἀχ ! δυστυχισμένο μου παιδί.....

AZ'.

ΚΗΛΕΙΑ ΥΠΟ ΠΑΝΙΚΟΝ

Ἡ πρὸ τῶν Ἀνακτόρων χύσις τόσου ἀδελφικοῦ αἵματος, ἡ ἀκολουθοῦσα ἀπὸ τετραώρου μάχης, τίνουσα νὰ γενικευθῇ μεταξύ ὅλων τῶν κατοίκων τῆς πρωτευούσης, διότι πολλοὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερίδων ὀπλιζόμενοι ἔσπευδον εἰς τὸν τόπον τῆς συμπλοκῆς, ἐπέβαλεν εἰς τοὺς ἐν Ἑθνοσυνελεύσει νὰ λαβουν μέτρα τινά, δυνάμεινα ὅπως δῆποτε νὰ προλάβουν τὴν χύσιν ἄλλου αἵματος, καὶ νὰ ἀνακόψουν τὴν πρόοδον τῶν ἐχθροπραξιῶν.

Ἡ Ἑθνοσυνέλευσις λοιπὸν ἐκλήθη ἐν τάχει εἰς τὸν συνήθη τόπον τῶν συνεδριάσεών της.

Ἄλλ' οἱ κορυφαῖοι τῶν πολιτικῶν ἀπουσίαζον κατὰ τὴν συνεδρίαν ἐκείνην.

Ἀπασχολημένοι ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὰ ἐν τῇ πόλει συμβαινόντα εἰν ἐνόμιζον ὅτι εἶχον πλεον ἐργασίαν τινα ἐν τῇ Ἑθνοσυνελεύσει.

Ἄλλοι πάλιν δὲν μετέβησαν εἰς τὴν συνεδρίαν ἐκ φόβου.

Δικαίου ἄλλως τε φόβου.

Διότι πλὴν τῆς πρὸ τῶν Ἀνακτόρων συναπτομένης μάχης, οἱ πολῖται ἀπὸ τῶν οἰκιῶν των ἐπυροβόλουν, συνήθως μὲν ἄνευ σκοποῦ, ἐνίοτε ὅμως καὶ κατ' ἐχθρικῶν οἰκιῶν, καὶ κάποτε καὶ κατὰ παντός ὅστις ἤθελε διακινδυνεύσῃ νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὰς ὁδοὺς.

Μέγας δὲ ὁ ἐντεῦθεν κίνδυνος.

Καὶ τὸν κίνδυνον τοῦτον διέτρεχαν κατὰ μείζονα λόγον τὰ μέλη τῆς ἐθνοσυνελεύσεως, πολλὰ τῶν ὁποίων, ἀπὸ τοῦ βήματος αὐτῆς, ἐτόλμησαν νὰ καυτηριάσωσι τὴν ἐπελθοῦσαν μεταξύ τῶν πολιτικῶν ἀρχηγῶν διαίρεσιν, ἡ ὁποία μοιραίως ἐξώθησε τὸν τόπον εἰς ἐπανέστασιν.

Ἐν τούτοις διὰ τῶν ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει προσελθόντων πληρεξουσίων κατωρθώθη ἀπαρτία, οἱ πληρεξούσιοι δὲ τοῦ Ἐθνουῖ ἔφεραν εὐθὺς ἀμέσως πρὸς συζήτησιν τὸ ζήτημα τῆς πρὸς τῶν Ἀνακτόρων μάχης.

Πρὸ παντός ἔδει νὰ καταπαύσῃ ἡ μάχη αὕτη.

Στρατός, ὑπείκων εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως δὲν ὑπῆρχε πλέον, ὅπως ἐπαναφέρῃ τὴν τάξιν, ἐν ἀνάγκῃ διὰ τῆς βίας.

Ἐπρεπεὺς ὅθεν νὰ καταφύγουν εἰς ἥπια μέτρα.

Καὶ πρὸ πάντων νὰ πείσουν τοὺς ἀρχηγούς τῶν ἐπαναστατῶν νὰ συνομολογήσωσιν ἀνακωχὴν ὡρῶν τινων ἔστω, ὅπως ἐν τῇ μεταξὺ ἡ Ἐθνοσυνέλευσις, ἐν ἡρεμίᾳ σκεπτομένη, ἐξεύρῃ τὰ μέσα ἐκεῖνα δι' ὧν θὰ ἠδύνατο νὰ καταπαύσῃ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος.

Μετὰ συζήτησιν ἀρκετὰ θορυβώδη ἡ ἐθνοσυνέλευσις ἀπεφάσισε ν' ἀποστείλῃ τινὰ τῶν μελῶν αὐτῆς εἰς τ' Ἀνάκτορα, ὅπως ἔλθῃ εἰς συνεννοήσεις μὲ τοὺς διαπληκτιζομένους Ὀρεινοὺς καὶ Πεδινούς, καὶ πείσῃ αὐτοὺς νὰ συνομολογήσωσιν ἀνακωχὴν.

Ἐστω καὶ ὀλίγων ὡρῶν μόνον.

Ἄλλ' ὀλίγιστοι τῶν πληρεξουσίων ἦσαν διατεθειμένοι νὰ κινδυνεύσωσι τὴν ζωὴν των, μεταβαίνοντες εἰς τὸ μέσον τῆς μάχης.

Ἐκ τῶν ὀλιγίστων ὅμως αὐτῶν, ἐξελέγη τριμελὴς ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ προσώπων, ἐμπνεόντων τὸν σεβασμὸν, ἀμετόχων δὲ εἰς τὰ συμβαίνοντα καὶ θεωρουμένων ὡς ἀνεξαρτήτων.

Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἀπετελέσθη ἐκ τῶν πληρεξουσίων Μωραϊτίνῃ Σκαραμαγκᾷ καὶ Μεσσηνέζῃ· καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι ἄνδρες, ἥρωες τοῦ καθήκοντος κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἐξεκίνησαν δι' ἀμάξης, κατευθυνόμενοι εἰς τ' Ἀνάκτορα.

Ἐν τούτοις, πολὺ πρὸ τῶν Ἀνακτόρων ἠναγκάσθησαν νὰ κατέλθωσι καὶ νὰ ἐξακολουθήσωσι τὸν δρόμον των πεζῇ, διότι τοῦ ἐνὸς τῶν ἵππων ὁ ποὺς ἐθραύσθη ὑπὸ σφαίρας.

Ἀλλὰ καὶ οἱ πληρεξούσιοι δὲν διέτρεξαν μικρὸν κίνδυνον.

ΟΘΩΝ ΚΑΙ ΑΜΑΛΙΑ

Ἡ τελευταία ἐν Βαμβέργῃ φωτογραφία τῶν ἐξορίστων Βασιλέων.

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 101

Αἱ σφαῖραι διεσταυροῦντο εἰς τὰς ὁδοὺς, ἀπὸ στιγμῆς δὲ εἰς στιγμήν διέτρεχον τὸν κίνδυνον νὰ δεχθῶσιν ἐπ' αὐτῶν καμμίαν ἐκ τῶν σφαιρῶν ἐκεῖνων.

Ἐβάδιζον ὅμως.

Τὸ καθήκον, ὕψιστον καὶ ἐπιτακτικόν, τοὺς ἔδιδε θάρρος.

Αἶφνης εἰς πυροβολισμὸς ἀντήχησεν ἀπὸ τῆς γωνίας τῆς ὁδοῦ καὶ μία φωνὴ πόνου ἠκούσθη.

— ὦχ ! ἐπληρώθη.

Ὁ πληρεξούσιος Μεσσηνέζης, ὁ βαίνων ὅπως συμβιβάζῃ τὰ διεστῶτα, ὁ ὑπὲρ τῆς ζωῆς τῶν μαχομένων προκινδυνεύων, εἴχετο πληγωθῇ.

Εὐτυχῶς ὅμως ἡ πληγὴ τοῦ ἦτο ἐλαφρά καὶ ἀκίνδυνος.

— Ἐμπρός, εἶπεν, εἰς τὸν Μωραϊτίνην καὶ Σκαραμαγκᾶν, ὅς προχωρήσωμεν.

— Μὰ σὺ εἶσαι πληγωμένος, Μεσσηνέζη.

— Δὲν εἶναι τίποτε σὰς βεβαίῳ. Ἡ πληγὴ μου εἶνε ἐλαφρά.

Καὶ ἐξηκολούθησαν τὸν δρόμον των.

Ἐφθασαν δὲ πρὸ τῶν Ἀνακτόρων, καὶ ὕψωσαν λευκὴν σημαίαν.

Ἐπειτα ἐκάλεσαν τὸν διευθύνοντα τοὺς Πεδινοὺς Παπαδιαμαντόπουλον.

— Ἐν ὀνόματι τῆς πατρίδος, τῇ εἶπον. Διατάξατε νὰ παύσῃ τὸ πῦρ. Ἄς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τ' Ἀνάκτορα ὅπως συνεννοηθῶμεν καὶ μὲ τοὺς ἐντὸς αὐτῶν εὐρισκομένους.

— Πρὸς τί ἡ συνεννόησις ; ἠρώτησεν ὁ Παπαδιαμαντόπουλος. Τὰ Ἀνάκτορα ἐννοοῦμεν νὰ τὰ καταλάβωμεν ἀντὶ πάσης θυσίας καὶ βεβαίως θὰ τὰ καταλάβωμεν.

Ἐν τούτοις οἱ πληρεξούσιοι ἐπέμειναν, καὶ τέλος ἐπετράπη εἰς αὐτοὺς νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰ Ἀνάκτορα, ἀποφασισθέντος νὰ διακοπῇ τὸ πῦρ, ἐφ' ὅσον οἱ πληρεξούσιοι θὰ εὕρισκοντο παρὰ τοὺς Ὀρεινοὺς.

Αἱ συνεννοήσεις διήρκεσαν περὶ τὴν ἡμίσειαν ὥραν, κατέληξαν δὲ εἰς ἀποτέλεσμα αἰσίον.

Ἐν πρώτοις ἀπεφασίσθη νὰ παραδοθῶσι τὰ Ἀνάκτορα εἰς τοὺς Πεδινοὺς, καταλαμβάνοντας ταῦτα μόνον διὰ σώματος χωροφυλάκων.

Ἐπειτα ἐγένετο δεκτόν, ὅπως ὁ ἐν τοῖς Ἀνακτόροις εὕρισκόμενος στρατὸς τῶν Ὀρεινῶν, ἀποχωρήσῃ ἐν τάξει μετὰ τῶν ὅπλων καὶ ἀποσκευῶν αὐτοῦ, εἰς τὸν κεντρικὸν στρατῶνα τοῦ Πυροβολικοῦ, εἰς τὴν Παλαιὰν Καζάρμαν καὶ εἰς τὸ Βαρβάκειον.

Ὁ δὲ τῶν Πεδινῶν στρατὸς συνεφωνήθη ν' ἀποχωρήσῃ ἐπίσης, τοῦ πυροβολικοῦ μεταβαίνοντος εἰς τὸν στρατῶνά του. Οὕτω δὲ καὶ ἐγένετο.

Οἱ ἀντίπαλοι στρατοὶ ἀπεχώρησαν.

Ἡ χωροφυλακὴ δὲ κατέλαθε περὶ τὴν 9 ὥραν τῆς πρωΐας τῆς 18 Ἰουνίου τὰ Ἀνάκτορα, καὶ ἡ ἐπὶ πεντάωρον ἐξακολουθήσασα πρὸ τῶν Ἀνακτόρων μάχη, κατέπαυσε τέλος.

Οἱ κατὰ τὴν μάχην ἐκείνην φονευθέντες ἀνήρχοντο εἰς τεσσαράκοντα περίπου, τοὺς ὁποίους παρέλαβον οἱ φίλοι καὶ οἱ οἰκεῖοι αὐτῶν.

Πολλῶν πλείότεροι ὅμως ἦσαν οἱ τραυματισθέντες, οἱ ὁποῖοι ἀπεσύρθησαν πρὸς νοσηλείαν.

Μολονότι ὅμως, αἱ πρὸ τῶν Ἀνακτόρων ἐχθροπραξίαι κατέπαυσαν καὶ τοῦτο ἐπιτευχθὲν διὰ τῆς παραδόσεως τῶν Ἀνακτόρων εἰς τοὺς Πεδινοὺς, ὀριστικὴ ἀνακωχὴ δὲν εἶχε συνομολογηθῇ.

Ἐπομένως ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἡ μάχη ἠδύνατο νὰ ἐπαυρῇ εἰς ἄλλο μέρος τῆς πόλεως.

Τούτου ἕνεκεν, ἡ ἐπιτροπὴ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ἔκρινεν ἐπ' αὐτῆς, νὰ ἐπισκεφθῇ εἰς τοὺς οἴκους των, ὅπου εὕρισκοντο, τοὺς ἀρχηγούς τῶν Πεδινῶν καὶ τῶν Ὀρεινῶν, καὶ νὰ ζητήσωσι παρ' ἐκείνων τὴν συνομολόγησιν ἀνακωχῆς.

Καὶ κατ' ἀρχὰς κατηυθύνθησαν εἰς τοῦ Βούλγαρη. Τρίτων ἐξ εὐχαριστήσεως τὰς χεῖράς του ὁ πολυμήχανος Ὑδραῖος, καὶ κυκλοῦμενος ὑπὸ εἰκοσάδος ἐνόπλων πολιτῶν, καὶ

στρατιωτῶν, ἐδέχθη τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ἤκουσε τὰς προτάσεις των, καὶ ἀπήντησεν.

— Ἀνακωχὴν ; Ἄς κάμωμεν καὶ ἀνακωχὴν. Ἄν καὶ διπταίμεν ἡμεῖς εἰς ὅ,τι συμβαίνει. Ἄς ὄψεται ὁ Κορωναῖος.

Μετὰ τὸν Βούλγαρην, οἱ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ἠθέλησαν νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸν ναύαρχον Κανάρην.

Ἄλλ' ἐσεβάσθησαν τὴν λύπην τοῦ πατρός, θρηνοῦντος τὸν ἀπὸ πρῶτας φονευθέντα υἱόν του, καὶ συνεννοήθησαν μετὰ τοῦ Γρίβα.

Οὕτω ἐπετεύχθη ἀνακωχὴ ἐκατέρωθεν, καὶ διετάχθη ἡ παῦσις τῶς ἐχθροπραξιῶν μέχρις οὗ ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἤθελεν, συνερχομένη καὶ πάλιν, ἐπιληφθῇ τοῦ ζητήματος, καὶ ἀποπειραθῇ νὰ συμβιβασθῇ τὰ διεστῶτα...

Ματαία ὅμως καὶ ἄκαρπος καὶ ἀτελεσφόρητος ὑπῆρξε καὶ ἡ νῆα τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως συνεδρίασις.

Πᾶσαι αἱ πρὸς συνδιαλλαγὴν τῶν διαμαχόμενων πολιτικῶν μεριδῶν ἀπόπειραι ἐναυάγησαν, προσκρούσασαι εἰς τὴν ἀνένδοτον ἐπιμονὴν τῶν ἀρχηγῶν, ἀξιούντων δι' ἑαυτοὺς τὴν μείζονα μερίδα καὶ τὰ περισσότερα πλεονεκτήματα.

Αἱ φιλοπάτριδες προσπάθειαι τῶν ψυχραιμοτέρων πληρεξουσίων ζητούντων νὰ ἐπιτύχῃσι συμβιβασμὸν τινα, καὶ κατορθώσῃσι νὰ παύσῃ ὁ μετὰ τόσης λύσεως ἀρξάμενος ἐμφύλιος πόλεμος, εἰς οὐδὲν ἀπέληξαν.

Οἱ Πεδῖνοι ἦσαν ἄκαμπτοι.

Οἱ Ὀρεινοὶ ἦσαν ἀνένδοτοι.

Οἱ τελευταῖοι μάλιστα εἶχον καταληφθῇ ὑπὸ παράφρονος φρενὸς διὰ τὸν φόνον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀρχηγοῦ των, Ἀριστείδου Κανάρη, καὶ αὐτῇ δὲ τῇ Ἐθνοσυνελεύσει ἠκούσθησαν ἀπειλαὶ ἐκφερόμεναι κατὰ τῶν Πεδινῶν.

Ἄλλὰ καὶ οὗτοι πάλιν, βλέποντες ἑαυτοὺς μακρὰν τῆς ἀρχῆς εὐρισκομένους, καὶ μὴ πλησιάζοντας εἰσέτι πρὸς τὴν μυριοπληθεῆς ἐξουσίαν, παρ' ὅλην τὴν ἐμφύλιον ρῆξιν, ἐφαίνοντο διατεθειμένοι νὰ ἐξωθήσῃσι τὰ πράγματα μέχρι τῶν ἄκρων.

Ἐπειδὴ δέ, οἱ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ Ὀρεινοί, ἦλθον ἤδη εἰς ἀμεσώ-
 τεραν συνάφειαν μετὰ τοῦ νεοεκλεγέντος Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος
 Γεωργίου, οἱ Πεδινοὶ προέβλεπον ὅτι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ἤθελον
 ἐπικρατῆσαι καὶ πάλιν οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν Ὀρεινοί.

Ἐντεῦθεν συνέλαβον ἐν συμβουλίᾳ τὴν ἰδέαν νὰ ματαιώσωσι καὶ
 αὐτὴν ἐτι τὴν εἰς Ἑλλάδα κάθοδον τοῦ νέου Βασιλέως, ἥ τουλάχιστον
 νὰ στραφῶσι καὶ κατὰ τῆς νέας δυναστείας, ἐπὶ σκοπῷ συμ-
 βιβασμοῦ, καὶ ὅπως προειδοποιήσωσι τὸν ἄνακτα, ὅτι ἡ ἰσχυρο-
 τέρα καὶ ἡ ἐπιφοβωτέρα ἐν τῷ τόπῳ μερίς, δὲν ἦτο μόνον ἡ μερίς
 τῶν Ὀρεινῶν.

Ἐντεῦθεν, ἡ καταβολὴ καταλλήλων καὶ συντόμων ἐνεργειῶν
 παρὰ ταῖς Ὀθωνισταῖς, καὶ ταχεῖα ἐπιτυχία τῶν ἐνεργειῶν τούτων
 ἀποτέλεσμα τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ἡ μετὰ τῶν Πεδινῶν συνενόησις
 καὶ συνεργασία καὶ τῶν ἄκρων Ὀθωνιστῶν, ἐλπίζοντων ὅτι διὰ
 τῆς ἐκραγείσης στάσεως, θὰ ἡδύνατο ἴσως νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ παλινόρ-
 θωσις τῆς δυναστείας τοῦ Ὀθωνος, καὶ ἡ εἰς Ἑλλάδα ἐπάνοδος
 τοῦ ἀτυχοῦς ἐξορίστου, ὁ ὁποῖος ἐκ τῶν ὑστέρων ἐγνώσθη, ἐν τῇ ἐξο-
 ρίᾳ μένων παρηκολούθει μετὰ σπαραγμοῦ ψυχῆς εἰλικρινῶς πονούσης
 τὰ ἐν Ἑλλάδι συμβαίνοντα.

Καὶ ἰδοὺ τὸ παράδοξον.

Ὅτι ὁ Βούλγαρος, ὁ πρὸ ὀκτὼ μηνῶν ἀρχηγὸς τῆς κατὰ τοῦ
 Ὀθωνος ἐπαναστάσεως μεταβεβλημένος νῦν ἐξ ὀλοκλήρου.

Ἰδοὺ ὁ Βούλγαρος συνεργαζόμενος μετὰ τῶν φίλων τῆς δυνα-
 στείας τὴν ὁποίαν αὐτὸς κατέρριψεν.

Ὁ Βούλγαρος μὴ ἀποκρούων πλέον τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ὀθωνος.

Ὁ Βούλγαρος ἐπὶ κεφαλῇς τῶν ἄκρων Ὀθωνιστῶν !

Ἐπλησίαζεν ἐν τούτοις ἡ νύξ καὶ ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἐξηκολούθει
 συνεδριάζουσα ἀκόμη, καὶ ἀποπειρωμένη μάτην νὰ συμβιβάσῃ τὰ
 διαστώτα.

Καὶ τέλος, ἡ λήξις τῆς συνεδριάσεως ἄμα τῷ λυκόφωτι ἐκη-
 ρύχθη, καὶ οἱ πληρεξούσιοι ἔμβροδοι, δεινότερα προβλέποντες, καὶ
 τὴν ἐνσκηψιν εἰς τὸν τόπον μεγαλειτέρων συμφορῶν ἀναμένοντες,

ἔσπευσαν ν' ἀποσυρθῶσιν εἰς τοὺς οἴκους των, διότι ὡς εἶχεν ἡ ἰ-
τῇ πόλει κατάστασις κατὰ τὰς ὥρας ἐκεῖνας, ἦτο ἀντικρὺς παρα-
φροσύνη καὶ περιφρόνησις πρὸς τὴν ζωὴν, ἡ ἐν ὑπαίθρῳ διαμονή.

Καὶ πράγματι·

Δεινὴ ἐπεκράτει ἐν τῇ πόλει ἀναρχία.

Οἱ ἡμίσεις τῶν ὑπουργῶν εἶχον παραιτηθῇ.

Ὁ Κορωναῖος, παραμείνας εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν,
συνεννοεῖτο μετὰ τοῦ μὴ παραιτηθέντος Καλλιφρονᾶ ὅπως συνεχί-
σουν τὴν στάσιν.

Τὰ δημόσια καταστήματα δὲν ἐλειτούργουν.

Αἱ Ἀρχαὶ εἶχον καταλυθῇ.

Τὰ ἰδιωτικὰ καταστήματα διέκοψαν τὰς ἐργασίας των.

Ὁ ἄρτος, μὲ κίνδυνον ζωῆς πωλούμενος, εἶχεν ὑπερτιμηθῇ.

Προμήθεια τροφίμων ἦτο ἀδύνατος.

Ἡ Ἔθνοσυνέλευσις εἶχε σχεδὸν ἀποσυντεθῇ ἐκ τοῦ φόβου.

Ὁ πρόεδρος δὲ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως Δ. Κυριακός, μάτην προ-
σεπάθει νὰ ἀντιπροσωπεύσῃ καὶ ἐνασκήσῃ τὴν ἐξουσίαν.

Διότι οὐδεὶς ἀνεγνώριζεν ἐξουσίαν πλέον.

Καὶ διότι οὐδεὶς ὑπήκουεν εἰς αὐτόν.

Ἐν τούτοις, ὡς κατωτέρω θέλομεν ἰδῇ, ὁ Δ. Κυριακός ἀπὸ
πειράθη φυλακίζων τὸν Καλλιφρονᾶ, νὰ ἐπιφέρῃ ἀντίδρασιν τινὴν
εἰς τὴν στάσιν.

Δὲν τὸ ἐπέτυχεν ὅμως.

Ὁ Καλλιφρονᾶς ἦτο πολυμήχανος καὶ φιλύποπτος.

Καὶ συνέλαβεν αὐτός, ἀντὶ νὰ συλληφθῇ.

Ἀλλὰ πλὴν τούτων, καίπερ συνωμολογηθείσης τῆς διακοπῆς
τῶν ἐχθροπραξιῶν, καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς 19 Ἰουνίου, αἱ μεταξὺ
πολιτῶν Ὁρειῶν καὶ Πεδινῶν συγκρούσεις δὲν ἔλειψαν.

Ἀπὸ τῶν παραθύρων τῶν οἰκιῶν των, ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν, ἀπὸ
τῶν ἐξωστῶν, οἱ μὲν ἐπυροβόλουν τοὺς δέ.

Οἱ ἔχοντες παλαιὰς ἔχθρας ἐπεζήτουν νὰ λύσουν αὐτάς διὰ
τῶν ὅπλων.

Οἱ ἐχθροὶ ἐπυροβόλουν τοὺς ἐχθρούς των.

Πτώματα ἐκυλίντο κατὰ γῆς, καὶ διαβάται, τοὺς ὁποίους ἐσπευσμένη ἐργασία ἐκάλει ἔξω τῶν οἰκιῶν των, εὗρισκον τὸν θάνατον ἐκ σφαίρας ἀγνωστον πόθεν ριφθείσης.

Ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν ἤκούετο ὁ κρότος πυροβολισμῶν ἀδελφοκτόνων. Σφαῖραι ἐσύριζον κατὰ πάσας τὰς διεθύνσεις, σώματα πολιτῶν ἐνόπλων διέτρεχον τὰς ὁδοὺς. Πολιτοφύλακες νέοι στρατολογηθέντες ἐκ τῶν ἐνόντων ἐγυμνάζοντο ὅπως—ὅπως, ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν τοῦ Κορωναίου, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν δὲ πολιτῶν, ὧν εἰς διαταχθεῖς νὰ ἐκγυμνάσῃ τοὺς ἀνδρας. του καὶ μὴ γνωρίζων τὰ στρατιωτικὰ παραγγέλματα, ἐθεάθη δεικνύων τοὺς παρέκει γυμναζομένους ὑπὸ τινος ὑπαξιωματικοῦ πολιτοφύλακας, καὶ ἤκούσθη βροντοφωνῶν τὸ ἀμίμητον παράγγελμα :

— Κάνετε κ' ἐσεῖς ὅ,τι κάνουν κι' οἱ ἄλλοι... μάρς...

Ἀλλὰ καὶ ὁ Παπαδιαμαντόπουλος, ὁ διεθύνων τὴν στρατιωτικὴν διοργάνωσιν τῶν Ὀρειῶν, ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ Λεωτσάκου, ἀπεφάσισε νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς συνμολογηθείσης ἀνακωχῆς, ὅπως ἐπαυξήσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐνόπλων ἀνδρῶν τῶν πολιτῶν, τῶν συμμεριζομένων τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ φρονήματα τῶν Πεδινῶν.

Καὶ ἀνδρας μὲν εἶχε.

Ἐστερεῖτο ὅμως ὅπλων.

Τὰς ἀποθήκας τοῦ δημοσίου, πολλάι τῶν ὁποίων ἦσαν πλήρεις ὅπλων, τὰ ὁποῖα εἶχε προμηθευθῇ ὁ Βασιλεὺς Ὅθων, κατεῖχεν ἡ Κυβέρνησις, καὶ τὴν Κυβέρνησιν τὴν ὥραν ἐκείνην ἐξεπροσώπει ὁ Κορωναῖος καὶ ὁ Καλλιφρονᾶς οἱ δύο φανατικοὶ Ὀρεινοί.

— Καὶ τώρα ; εἶπεν ἀπορῶν περὶ τοῦ πρακτέου ὁ Λεωτσάκος.

— Ὅπλα δὲν ἔχομεν.

— Ἀλλὰ πρέπει νὰ εὗρωμεν.

— Ὁ Κορωναῖος ὀπλίζει νέους πολιτοφύλακας μὲ τὰ ὅπλα τοῦ δημοσίου.

— Ὅπλα τὰ ὁποῖα ἀνήκουν εἰς τὸν λαόν.

— Λοιπόν, ἄς ὀπλίσωμεν καὶ ἡμεῖς τοὺς ἄνδρας μας μὲ τὰ ἴδια ὅπλα.

— Πῶς ;

— Θραύοντες τὴν θύραν τῆς δημοσίας ὀπλοθήκης καὶ λεηλατοῦντες αὐτήν.

— Ἔστω, ὁ Κυριάκος εἶναι ἀρκετὸς διὰ τοῦτο

Ὁ ἀρχιληστὴς Κυριάκος ἐκλήθη ἐν τάχει.

Ἐλάβε τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας καὶ τὰς ὁδηγίας αὐτὰς διέβη· ἔασεν εἰς τοὺς ληστὰς του, πολλοὶ τῶν ὁποίων ὀπλίσθησαν καὶ διὰ πελέκειον ἀκόμῃ.

Ἐπειτα ἡγούμενος ἑκατοντάδων Πεδινῶν ἐξεστράτευσε κατὰ μιᾶς ἀποθήκης πλήρους παλαιῶν κκραμπινῶν, καὶ μετὰ τινὰς ἐφιδους ἡ θύρα ἐκρημνίσθη, καὶ τὸ πλῆθος εἰσώρμησεν ἐν αὐτῇ.

Ἡ λεηλασία ἔπειτα καὶ ἡ διαρπαγὴ ἤρξατο.

Τότε συνέβη τὸ ἐξῆς κωμικόν.

Μεταξὺ τῶν εἰσβαλόντων εἰς τὴν ἀποθήκην Πεδινῶν, ἦτο καὶ νεανίας τις, ὥστε δεκατετραετής, Τσάγκρης ὀνόματι.

Ἄλλ' ὁ Τσάγκρης, δὲν κατῴρθησε νὰ λάβῃ ὅπλον, τὰ ὅποια ἤρπασαν οἱ ἄνδρες, οἱ νέοι, καὶ οἱ ὅπως δῆποτε δυνάμενοι νὰ φέροι· σιν ὅπλον.

Ἐν τούτοις, ὁ νεαρὸς Τσάγκρης δὲν ἀπηλπίσθη.

Θέλων καὶ αὐτὸς νὰ πλιατσικολογήσῃ, ἤρπασε προστυχὸν κιβώτιον, καὶ ἐτρέπη εἰς φυγὴν κατευθυνθεὶς εἰς τὸν παρὰ τοὺς Ἀγίους Ἀσωμάτων οἶκόν του.

Ἐκεῖ ἤνοιξε τὸ πλιατσικολογηθὲν κιβώτιον.

Ἄλλ' ἔμεινεν ἐμβρόντητος !

Μέσα εἰς τὸ κιβώτιον ἐκεῖνο, περιείχοντο, ἐν τάξει τοποθετημέναι, ὅλαι αἱ σκανδάλαι τῶν καραμπινῶν, τὰς ὁποίας εἶχον συλλήσει οἱ Πεδινοὶ τοῦ Λεωτσάκου.

Οἱ ὅποιοι οὕτω εἶχον ὅπλον ἄνευ σκανδάλης.

Δηλαδή ἄνευ πολεμικῆς ἀξίας, ἐντελῶς ἄχρηστον !

Τὸ νὰ περιγράψωσιν ὅλα ὅσα διεδραματίσθησαν ἀνὰ τὰ διάφορα

μέρη τῆς πόλεως κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς 19 Ἰουνίου, δὲν εἶνε βεβαίως εὐχερές. Δι' αὐτὸ περιωρίσθημεν εἰς τὰς ὀλίγας ταύτας γραμμάς, θέλοντες δι' αὐτῶν νὰ δώσωμεν μικράν τινα εἰκόνα τῆς τρομακτικῆς καταστάσεως ἐν τῇ ὁποίᾳ διετέλει ἡ πόλις κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Καὶ ναὶ μὲν ὅταν ἐπῆλθε πλήρης νύξ, ἐγένετο σχετικὴ ἐν τῇ πόλει ἡσυχία.

Ἀλλὰ δὲν εἶνε δύσκολον νὰ ἐννοηθῇ, ὁποίαν τρομακτικὴν νόκτα διήλθον οἱ κάτοικοι μετὰ τὴν θορυβώδη ἡμέραν τῆς 19 Ἰουνίου, τὴν ἀριθμήσασαν ὑπερεκατὸν νεκρούς, καὶ ἀπειρίαν τραυματιῶν, τὴν βυθίσασαν εἰς πένθος τόσας οἰκογενεάς, τὰς ὁποίας ἀπεσπέρησε τῶν φυσικῶν προστατῶν των.

Καὶ νῦν, παρακολουθήσωμεν τὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ φονευθέντος Ἀριστείδου Κανάρη συμβαίνοντα, καὶ τὰ ἄγρια καὶ βάρβαρα ἐπεισόδια, ὅσα ἔλαβον χώραν κατὰ τὴν κηδεῖαν αὐτοῦ.

Ὁ φονευθεὶς Ἀριστείδης Κανάρης ἀνήκε προφανῶς εἰς τὴν πολιτικὴν μερίδα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

Ἄρα ἦτο Ὀρεινός.

Καὶ ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων μάλιστα Ὀρεινῶν.

Ἐκεῖθεν ἡ ἀγανάκτησις ἡ καταλαβοῦσα τὴν στρατιὰν τῶν Ὀρεινῶν, ἐντεῦθεν ἡ ὀργὴ αὐτῶν, καὶ ἐντεῦθεν αἱ ἀπειλαὶ των, ὅτι κατὰ τὴν κηδεῖαν τοῦ νεκροῦ θὰ προέβαινον εἰς ἀντεκδικήσεις φοβεράς.

Ἐννοεῖται, ὅτι αἱ ἀπειλαὶ αὗται ἔφθασαν εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν Πεδινῶν, οἱ ὅποιοι πάλιν, ἀνταπέδωσαν πολλαπλασίας ταύτας.

Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς 19 Ἰουνίου, ἐνῷ οἱ οἰκεῖοι τοῦ νεκροῦ ἐβρῆσαν αὐτόν, οἱ πολιτικῶς ὁμόφρονές του, συνεκεντροῦντο ἐν τῇ οἰκίᾳ του, ὁμνύοντες νὰ ἐκδικηθῶσι τὸν θάνατον αὐτοῦ.

Οἱ προσερχόμενοι δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον ἦσαν ἔνοπλοι, καὶ δι'

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 102

αὐτὸ ἡ οἰκία τοῦ νεκροῦ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἶχε λάβει ἅν
ἀληθοῦς στρατοπέδου, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἀπέρχοντο
ἄγγελιαφόροι ἄγνωστον ποῦ βαλίνοντες καὶ τί διαβιβάζοντες.

Ἡ κηδεῖα εἶχεν ὀρίσθῃ διὰ τὸ πρῶτὴ τῆς ἐπομένης 20 Ἰουνίου.

Ἡ κηδεῖα δὲ προεμνηνύετο πολυπληθῆς, ἐπιβαλλούσα, τρομακτικὴ
ἀγρία.

Κηδεῖα ὅμως ἡ ὁποία ἐγένετο ὑπὸ πλήρη πανικόν.

Διότι μετὰ τὸ μεσονύκτιον τῆς 19 Ἰουνίου, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ
νεκροῦ ἐγνώσθησαν τρομακτικαὶ εἰδήσεις, ἀπὸ ἀσφαλοῦς προσελθούσης
πηγῆς, καὶ μαρτυροῦσαι εἰς πᾶν ὕψος ἀγριότητος εἶχον ἐξαίρετα
τὰ πάθη κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας.

Κατὰ τὰς διαβιβαθείσας εἰδήσεις οἱ Πεδινοί, θεωροῦντες αἰτίαν
τῆς κακοδαιμονίας των τὸν ἔνδοξον ναύαρχον Κωνσταντῖνον Καν-
ρην, ἔλαβον τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐξολοθρεύσωσιν ἅπαντας τοὺς συγγ-
νεῖς αὐτοῦ.

Καὶ ἀπεφάσισαν νὰ πράξουν τοῦτο κατὰ τὴν κηδεῖαν τοῦ Ἀρ-
στείδου Κανάρη.

Ὅτε βεβαίως θὰ εὑρίσκον συνηγμένους ἐπὶ τὸ αὐτὸ πάντα τοὺς
συγγενεῖς αὐτοῦ.

Πρὸς τοῦτο ἀπεφάσισαν νὰ προσβάλουν τὴν κηδεῖαν καθ' ἡ
χρόνον αὕτη θὰ ἔβαινε πρὸς τὸ Νεκροταφεῖον.

Ἀλλὰ τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς θὰ ἐλάμβανε χώραν ἡ
προσβολὴ ἐτηρήθη μυστικόν.

Ἐντεῦθεν ἡ ἄγνοια, ἡ ἀδυναμία νὰ ληφθῶσι προφυλακτικὰ μέ-
τρα, ὁ τρόμος καὶ ὁ πανικός.

Καὶ οἱ γενναιότεροι τῶν Ὀρειῶν, φοβηθέντες τὴν ἐξ ἐνδρό-
ντων ἐπίθεσιν, ἔκριναν φρόνιμον ν' ἀπόσχωσι τῆς κηδεῖας, τοῦτο δὲ
συνεβούλευσαν καὶ εἰς τοὺς συγγενεῖς τοῦ νεκροῦ.

Ἀλλ' ἐκεῖνοι ἐπέμενον νὰ παρακολουθήσουν, ὅπως πράγματι
παρηκολούθησαν τὴν κηδεῖαν.

Τὴν ὀρίσθεισαν ὥραν, ὁ νεκρὸς κατεβιβάσθη ἐκ τοῦ οἴκου του.

καὶ ἐφέρθη ἔξω εἰς τὴν ὁδόν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὀλίγιστοι, οἱ τολμη-
ρότεροι τῶν Ὀρειῶν, ἀνέμενον.

Τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς ἐκείνην, ἡ χήρα τοῦ νεκροῦ, τὸ γένος
Μαμούρη, ἐν θρήνοις καὶ ὀλοφυρμοῖς, ἐξῆλθεν εἰς τὸν ἐξώστην, ὅπως
ἀποχαιρετίσῃ τὸ ὕστατον τὸν νεκρὸν σύζυγον, τὸν προσφιλεῖ συντρο-
φὸν τοῦ βίου της.

Ἄλλ' οἷα ἀπανθρωπία καὶ ἀγριότης.

Πεδινοὶ ἐνεδρεύοντες ἄγνωστον ποῦ, ἐπυροβόλησαν κατ' αὐτῆς.

Ἡ σφαῖρα εὐτυχῶς ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ της καὶ ἡ χήρα Κα-
νάρη ἀπεσύρθη ἐν βίᾳ τοῦ ἐξώστου, καθ' ἣν στιγμὴν νέοι, ἀποτυ-
χόντες πυροβολισμοί, ἐρρίπτοντο κατ' αὐτῆς...

Οὕτω, διὰ τῶν πραγμάτων ἐπιστοποιήθη ἡ ἀπόφασις τῶν Πε-
δινῶν, ὅπως ἐξολοθρεύσῃ πάντας τοὺς συγγενεῖς τοῦ Ναυάρχου
Κανάρη...

Καὶ ἡ κηδεία, παρακολουθουμένη ὑπὸ τῶν συγγενῶν τοῦ νεκροῦ,
ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον της, ὑπὸ συνεχῇ μὲν πανικόν, ἀλλ' ἄνευ
ἀπεικταίου τινος, καὶ ἔφθασεν αἰσίως εἰς τὸ Νεκροταφεῖον.

Ὁ νεκρὸς ἐναπετέθη εἰς τὴν ὑστάτην του κατοικίαν, καὶ οἱ
συγγενεῖς αὐτοῦ, καὶ οἱ παρακολουθήσαντες τὴν κηδεῖαν φίλοι,
ἐκινήθησαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πόλιν.

Αἰφνης ὁμως, ἄνθρωπος ἐθεάθη τρέχων ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀναπύ-
σεως καὶ κατευθυνόμενος εἰς τὸ Νεκροταφεῖον.

— Γὰρ τὸ Θεό, ἀνέκραξεν, ἀποτεινόμενος εἰς τοὺς Κανάριδες.
Γυρίστε πίσω.

— Γιατί ;

— Διακόσιοι Πεδινοὶ ἔχουν κρυφθῇ μὲ τὰ τουφέκια τοὺς κάτω
ἀπὸ τῆς γέφυρας. Καὶ περιμένουν.

— Ποιούς ;

— Ἐσᾶς. Τοὺς ἤκουσα νὰ ὁμιλοῦν. Περιμένουν νὰ σᾶς δολο-
φονήσουν.

— Τὰ τέρατα, ἐβρυχήθη εἰς τῶν Κανάρηδων....

Ὅπως δὴποτε ἡ μετάβασις εἰς τὴν πόλιν διὰ τῆς γεφύρας τοῦ Νεκροταφείου, ἦτο ἄκρως παρακεκινδυνευμένον τόλμημα.

Ὅθεν, ἐλήφθη ἡ ἀπόφασις, ὅπως οἱ ἐν τῷ Νεκροταφείῳ ἀπεκλεισθέντες συγγενεῖς τοῦ Κανάρη, ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πόλιν, δι' ἄλλης ἐρήμου ὁδοῦ, ὅπερ καὶ ἔπραξαν.

Οἱ ἐνεδρεύοντες δὲ Πεδινοί, ἀπελπισθέντες πλέον, ἐπανήλθον ἐν πυροβολισμοῖς καὶ ἀπειλαῖς εἰς τὴν πόλιν.

ΛΗ'.

Ἡ ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

Ἡ νύξ τῆς 19 πρὸς τὴν 20 Ἰουνίου διήλθεν ἐν τρόμῳ.

Συνεχίσθη δὲ καὶ ὁλόκληρον τὴν ἐπομένην ἡμέραν ὁ τρόμος αὐτός, διότι οἱ πυροβολισμοὶ μεταξὺ Πεδινῶν καὶ Ὀρεινῶν ἤρξαντο ἀπὸ τὸ πρῶτ' τῆς ἐπομένης 20 Ἰουνίου.

Ταυτοχρόνως ὅμως, ἄγνωστον πρὸς ποῖον λόγον καὶ ἄγνωστον ὑπὸ τίνος, προφανῶς ἴσως ὅπως καυτηριασθῶσιν αἱ ἀντιμαχόμεναι πολιτικαὶ ὁμάδες, τυπωθεῖσα νύκτωρ, ἐκυκλοφόρησεν ἐν ταῖς ὁδοῖς ἡ ἐπομένη ἀναφορὰ τῶν ἐν Γαλαζίῳ ὁμογενῶν, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὁ Βούλγαρης, πρὸ ἔτους σχεδὸν εἶχεν ἀναγνώσει ἐν τῇ γερουσίᾳ.

Ἡ ἀναφορὰ αὕτη, στρεφομένη καθ' ἀπάντων συλλήβδην τῶν Ἑλλήνων πολιτικῶν τῶν χρόνων ἐκείνων, εἶχεν ὡς ἐξῆς :

Πρὸς τὴν σεβαστὴν Γερουσίαν τῆς Ἑλλάδος

«Οἱ ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Ἠγεμονίαις Ἕλληνες χρώμενοι τῷ Συνταγματικῷ τοῦ ἀναφέρεσθαι δικαίωματι ὑποβάλλουσι καὶ ἐνώπιον τοῦ σεβαστοῦ τούτου Σώματος τὰς εὐχὰς καὶ τοὺς πόθους,

εὐς ἀπὸ πολλῶν ἤδη χρόνων, παντοιοτρόπως καὶ μυριάκις ἐξέφρασε τὸ Ἔθνος.

Ἀθυμία καταλαμβάνει τὸν Ἕλληνα βλέποντα τὴν οἰκτρὰν κατάσταση τῆς Πατρίδος, ἣν ἐπίβουλος πολιτικὴ ἔφερεν εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἀβύσσου. Τίς ἠλπίζεν, ὅτι ἡ πατρίς ἡμῶν, μετὰ τριακονταετῇ βασιλείᾳ, ἤθελε καταστῇ τὸ ἀντικείμενον τοῦ μίσους, καὶ τῆς χλεύης τῶν ξένων καὶ ἐμπνέει τὸν οἶκτον εἰς τοὺς πρῶην συμμάχους καὶ ἄλλους φίλους αὐτῆς; Καὶ ἐν ᾧ ὥφειλε νὰ ἔχῃ τὴν πρωτοβουλίαν ἐπὶ τῆς Ἀνατολῆς, δὲν δύναται ἤδη οὐδὲ δύναται ἐν ὑστέρᾳ μοίρᾳ νὰ τεθῇ; Τίς ὁ αἴτιος τῶν δεινῶν τούτων τῆς πατρίδος; Τὸ ἐπάρατον κυβερνητικὸν σύστημα ἀποκρίνεται ἔτοιμος ὁ Ἕλλην.

Πρὸ τὸ σεβαστὸν τοῦτο σῶμα ἀποτεινόμενοι, ποριττὸν θεωροῦμεν νὰ ἀπαριθμήσωμεν ἐνταῦθα τὰ δεινὰ, τῶν ὁποίων ἐγένετο πρόξενον εἰς τὴν πατρίδα τὸ ἐπάρατον τοῦτο σύστημα. Τὸ τελευταῖον τοῦ Φεβρουαρίου δρᾶμα καὶ τὸ ἔτι νῦν ἐπικαλύπτον τὴν πατρίδα ζοφερὸν νέφος τίς ἀμφιβάλλει ὅτι εἶνε τούτου ἀποτέλεσμα;

Μετὰ λύπης εἶδε τότε τὸ ἔθνος τὴν ἐν τῷ Ἀργολικῷ πεδίῳ καὶ ταῖς λοιπαῖς τῆς Ἑλλάδος πόλεσιν ἀλληλοσφαγίαν, ἀλλὰ καὶ μετὰ συγχινήσεως προσεδόκα νὰ ἴδῃ καταποντιζόμενον εἰς τὸ ἀνοιχθὲν ἐκεῖνο βάραθρον τὸ ἐπάρατον κυβερνητικὸν σύστημα. Ἐθρήνησε μὲν τέκνα ἡρωϊκὰ ἀπὸ τῶν ὁποίων τὰς χεῖρας ἔμελλε νὰ δρέψῃ καρποὺς γλυκεῖς τοὺς ὁποίους ἐξησφάλιζεν ἐν τῷ μέλλοντι ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἀνδρεία αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ πυκνοῦ πέπλου ἐκάλυψε τὰς μαιφονίας καὶ τοὺς ἀνοιχθέντας τάφους, ἅμα ἡ ἐλπίς ἀλλαγῆς συστήματος καὶ καθιδρύσεως ὑγιῶν ἀρχῶν ἀνέλαμψε. Πλὴν φεῦ! ἀπασαί αἱ ὑποσχέσεις, ἀπασαί αἱ ἐλπίδες ἐψεύσθησαν. Τὸ αὐτὸ ἐπάρατον σύστημα, ἡ αὐτὴ ἐπίβουλος πολιτικὴ μετ' ἀλόγου ἐπιμονῆς διέπει τὴν πατρίδα.

Πρὸς Θεοῦ παραστάται τοῦ Ἔθνους, γενήτε πιστοὶ διερμηνεῖς τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ, σώσατε τὴν πατρίδα, δὲν ζητεῖ εἰμὴ ὅ,τι τῇ ὀφείλεται· δὲν ζητεῖ εἰμὴ ὅ,τι τὸ Σύνταγμα καθιεροῖ:

1) Πιστὴν ἐφαρμογὴν τοῦ συντάγματος πρὸς τήρησιν τοῦ ὁποίου ὤμοσαν τὸ Ἔθνος καὶ ὁ Βασιλεὺς· καὶ ἰδίως

2) Σύστασιν Ἐθνοφυλακῆς ἐπὶ τῶν βάσεων τῶν τῆς Ἰταλίας καὶ Βελγίου.

3) Ἐλευθέρας ἐκλογὰς δημοτικὰς καὶ βουλευτικὰς.

4) Ἐλευθεροτυπίαν.

5) Γενικὴν ἀμνηστειὰν καὶ ἐπάνοδον εἰς τὰς τάξεις αὐτῶν τῶν γνησίων ἐκείνων τῆς πατρίδος τέκνων.

6) Ἀξιοπρεπῆ καὶ ἐθνικὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν.

7) Ἐκκαθάρισιν τοῦ Προξενικοῦ Κλάδου, τῆς μάστιγος ταύτης τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Ἑλλήνων.

Αὐτοὶ εἶνε οἱ πόθοι, αὐταὶ εἶναι αἱ εὐχαὶ τοῦ Ἑλλήνος. Ἡ πραγματοποιήσις αὐτῶν προσιωνίζεται τὴν παῦσιν τῶν δεινῶν τῆς πατρίδος καὶ τὸ μεγαλεῖον αὐτῆς. Ἄνευ αὐτῶν ἅς τρέμωσιν οἱ ἔργα τῆς ἀνομίας! Τὸ Ἔθνος δὲν θὰ ἀποθάνῃ, θὰ ζήσῃ καὶ θὰ λάβῃ μίαν ἡμέραν λόγον τῶν πράξεών των.

Ἐν Γαλαζίῳ, 28 Αὐγούστου 1862».

Ἡ ἐκτύπωσις τῆς ἀνάφορᾶς ταύτης καὶ ἡ διανομὴ αὐτῆς, βαλὼς, ἦτο ἔργον τῶν πληρεξουσίων, τοὺς ὁποίους οἱ ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ Ἑλληνες, εἶχον ἀποστείλει εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν.

Ἄλλ' οὔτε ἐπέφερεν, οὔτε ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ αἰσιὸν τι καὶ εὐνοϊκὸν ἀποτέλεσμα.

Οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες, οἱ παραστάται τοῦ Ἔθνους, τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐφρόντιζον διὰ τὰ ἰδιὰ των συμφέροντα, καὶ ἡσχολοῦντο θεραπεύοντες τὰ προσωπικὰ πάθη καὶ τὰ μίσῃ αὐτῶν.

Καὶ ἰδοὺ ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Κορωνάιος, διατρέχων ἀπὸ πρωίας τὰς ὁδοὺς μετὰ σώματος ἐνόπλων, πολιτοφυλάκων καὶ στρατιωτῶν, καὶ ὁ ὑπουργὸς Δ. Καλλιφρονᾶς, συγκεντρώνων εἰς Ἀθήνας τοὺς χωρικοὺς, ὅπως ἐπαυξήσῃ τὴν πολεμικὴν δύναμιν τῶν Ὀρειῶν.

Καὶ ἰδοὺ πάλιν οἱ Πεδινοὶ ἀπειλητικοί, καταλαμβάνοντες ἐπι-

καὶ ἡ στήμει' α, ὀχυρούμενοι καὶ ἔτοιμοι νὰ συνεχίσωσι τὸν ἐμφύλιον πόλεμον.

Τότε ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως Δ. Κυριακός, κατέβαλε
 τελευταῖαν τινά ἀπόπειραν, ὅπως θέσῃ ἐκποδῶν τὸν Καλλιφρονᾶν,
 πημάνιουσάν προσωπικότητα, καὶ παρακολουθούμενον ὑπὸ πλήθους
 ἐκ τῶν λαϊκῶν τάξεων τῶν θορυβωδεστέρων.
 Καὶ ἐπὶ τῇ

Καὶ ἐσχέθη, ἐν πάσῃ πάσῃ μυστικότητι ἐνεργῶν, νὰ συλλάβῃ καὶ φυλάκισιν τὸν Καλλιφρονᾶν, ἀποκρύψῃ δὲ τὴν σύλληψίν του, μέχρις οὗ ἤθελε παρέλθῃ ἡ δεξιότης τῆς καταστάσεως.

Ἀπίστευε λοιπὸν πρὸς τὸν Καλλιφρονᾶν ἀγγελιαφόρον, προσ-
αυτὸν εἰς τὴν παλαιὰν παράγγαν τῆς Βουλῆς, ὅπου συν-
ῆλθον οἱ πληρεξούσιοι, ἵνα ἐργασθῶσιν· ὁ Καλλιφρονᾶς ὑποπτε-
ύει τὴν ἀθωότητα τῆς προσκλήσεως, ἀπῆντησεν ὅτι περιμένει τὸν
πρόεδρον τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως εἰς τὸ σπῆτί του ὅπου θὰ τὰ
ἐκτελέσῃ ἡσυχώτερα καὶ ἀναπαυτικώτερα, ἀλλ' ὁ Κυριακὸς ἐπέμεινε
ἐκείνων ἀδιαθεσίαν τοῦ τινα καὶ τὴν χωλότητά του καὶ μετ'
ἐλθὼν ἡ γνωστὴ ὑπουργικὴ ἄμαξα τοῦ κ. Καλλιφρονᾶ εἰσῆρχετο
εἰς τὸν περίβολον τῆς Βουλῆς μὲ ἐμμητικῶς κλεισμένας τὰς ὑελο-
θυρίας της. Οἱ στρατιῶται ὤρμησαν, ἤνοιξαν αὐτὰς ἀλλ' ἀντὶ τοῦ
προσδοκωμένου Καλλιφρονᾶ ἀνεπαύετο ἐπὶ τῶν ὑπουργικῶν προσκε-
φαλαίων ὁ . . . Ἀλκιβιάδης Καμπάς.

Ὁ Καλλιφρονᾶς εἶχεν ὑποπτευθῆ παγίδα καί, ἵνα βεβαιωθῇ ἀσφαλῶς, ἀπέστειλε τὴν ἀμαξίαν του, ἵνα ἀποκαλυφθῶσιν οἱ σκοποὶ τοῦ περιμένοντος, ἀπατωμένου ὅτι αὐτὸς εἶνε μέσα, καὶ ἐνῶ διέφευγε τὸ τῆχνασμα, ὕφαινε ἄλλο ἄμα, παραγγείλας διὰ τοῦ Καμπᾶ, ὅτι περιμένει τὸν Κυριακὸν μὲ τ' ἀμαξίαν του εἰς τὸ σπητιὶ του, μὴ ἀποδείξας καμμίαν ὑποψίαν. Ὁ Κυριακὸς ἀπατηθεὶς ἐκ τῆς φυσικότητος ὅλων αὐτῶν ἐπῆγεν, ὡμίλησαν, ἀλλ' ὅτε ἠθέλησε νὰ φύγῃ.

Καλέ, καθήσατε νὰ φάγωμε καὶ μαζί, τῷ εἶπε φιλοφρόνως
 ὅτε δὲ

Ὅτε δὲ ἠννόησεν ὅτι ἦτο αἰχμάλωτος.
— Καὶ

— Καλλίτερα ἔτσι, κύριε Διομήδη· σὰς κρατῶ ἐγὼ αἰχμάλω-

τον, ἀντὶ σεῖς ἐμέ, ἄλλως ἐγὼ σὺς ἔχω στὸ σπῆτί μου ἀναπαυτιὰ, ἐνῷ σεῖς ποιὸς ξεύρει γιὰ ποῦ μὲ εἵχατε.

Τοιοιτοτρόπως καὶ ἡ ψυχorraγούσα ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ προέδρου τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ἐξουσία, διὰ τῆς κρατήσεως αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Καλλιφρονᾶ ἐξέλιπε τελείως καὶ ἡ πόλις ἀφίθη ἐν πλήρῃ ἀναρχίᾳ.

Ὁ Κυριακὸς ἐκρατήθη ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Καλλιφρονᾶ ἀπὸ κληρον τὴν ἡμέραν ἐκείνην, τυχὼν πλείστων παρ' αὐτοῦ περιποιήσεων.

Ἀφίθη δὲ ἐλεύθερος εὐθὺς ὡς ἐπελθούσης συνεννόησεως κατὰ παυσαν τελείως αἱ ἐχθροπραξίαι.

Οὕτω μοιοκράτορες ἐν τῇ πόλει ἀπέμειναν οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἑθνεῶν δυνῶν ἐξ ενός.

Ὁ Βούλγαρης, ὁ Παπαδιαμαντόπουλος, ὁ Λεωτσάκος.

Τῶν Ὀρεινῶν ἐξ ἑλλου:

Ὁ Κανάρης, ὁ Γρίβας, ὁ Κορωναῖος...

Καὶ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἐξηκολούθει.

Καὶ τὸ αἷμα ἐχύνετο.

Καὶ νεκροὶ ἐπιπτον καὶ οἰκογένειαι ἀπώρρανίζοντο...

Περὶ τὴν 10 πρωϊνὴν ὥραν τῆς 20 Ἰουνίου, αἱ ἐπίσημοι μετὰ τῶν ἀντιπάλων στρατῶν ἐχθροπραξίαι, αἱ ἀπὸ τῆς προτεραίας διακοπείσαι δὲν εἶχον ἐπαναληφθῇ εἰσέτι καὶ ὅμως δὲν θὰ ἐπανελαμβάνοντο, διότι ἤδη παρεσκευάζετο ἡ ἐπέμβασις τῶν Πρεσβευτῶν, ὅτε ὁ Πᾶνος Κορωναῖος, ἤρχισεν ἐπιτιθέμενος κατὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζίης τῆς Ἑλλάδος, ζητῶν αὐτὸ τοῦτο, τὴν ἐκπύρρυν αὐτῆς.

Περὶ τῆς ἐπιθέσεως ταύτης πολλὰ λέγονται.

Καὶ μία μὲν ἐκδοσις φέρει ὅτι ὁ Κορωναῖος διερχόμενος κατὰ τὴν 10 ὥραν τῆς πρωΐας πρὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζίης, ἐπυροβολήθη ὑπὸ τινος τῶν φρουρούντων αὐτὴν χωροφυλάκων.

Καὶ τοῦτο διότι οἱ χωροφύλακες οἱ φρουροῦντες τὴν Τράπεζαν ἦσαν Πεδινοί, ὅπως Πεδινὸς ἦτο καὶ ὁ διευθυντὴς αὐτῆς.

Ἡ ἔξωσις

Ὁ κατὰ τοῦ Κορωναίου δὲ πυροβολισμὸς ἐκεῖνος τοῦ χωροφύλακος ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ τῆς κατὰ τῆς Τραπεζῆς ἐπιθέσεως.

Ἄλλη δὲ πάλιν διάδοσις βεβαιοῖ, ὅτι ὁ Κορωναῖος θέλων νὰ παρασύρῃ μὲ τὸ μέρος του, τὸν μὴ ἀναμιχθέντα εἰσέτι εἰς τὴν πάλιν λαόν, ὅπως δὲ καὶ αὐτοὺς τοὺς Πεδινοὺς ἀκόμη, τοὺς κρύπτοντας τὸν ἀρχιληστὴν Κυριάκον καὶ τοὺς ἐπιφόβους ληστὰς αὐτοῦ, ἐσκέφθη νὰ ρίψῃ εἰς ὅλους τούτους δόλωμα μέγα, διὰ νὰ ἀγρεύσῃ αὐτούς.

Διέδωκε λοιπόν, ὅτι ἐντὸς τῆς Τραπεζῆς εὐρίσκοντο ὑπὲρ τὰ 15,000,000 δραχμῶν, ὅτι θὰ ἐξεπάρθῃ μετὰ τῶν ἀνθρώπων του τὴν Τράπεζαν, καὶ ὅτι ἐκάλει τὸν λαὸν τῶν Ἀθηνῶν νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν ἐπίθεσιν, καὶ εἰς τὴν ἐπακολουθήσουσαν αὐτὴν λεηλασίαν, διαρπαγὴν καὶ διανομὴν τῶν 15,000,000.

Ὁ λαὸς ἐδέχθη ἐν ἀγαλλιάσει τὸ ἄγγελμα.

Ὁ λαὸς ὅμως ὁ ἀνήκων εἰς τὸ κόμμα τῶν Ὀρειῶν, διότι Πεδινοὶ ἐλάχιστοι παρεσύρθησαν καὶ ἐλάχιστοι ἔλαβον μέρος εἰς τὴν ἐπίθεσιν.

— Βέβαια ἔλεγον. Ὁ Κορωναῖος ἔχει δίκην. Τὰ χρήματα αὐτὰ εἶνε ἰδικὰ μας. Ὁ ἰδρωτὰς τοῦ λαοῦ.

— Τὸ ψωμί μας. Οἱ κόποι μας.

— Λοιπὸν ἅς τὰ πάρωμεν, καὶ ἅς εἶνε ἰδικὰ μας.

Καὶ ἐντεῦθεν ἡ ἐπίθεσις.

Αὐταὶ εἶνε αἱ δύο ἐκδόσεις εἰς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ τρίτη τις.

Ὅτι ὁ Κορωναῖος, μισῶν τὸν διοικητὴν τῆς Τραπεζῆς φίλον τοῦ Βουλγαρη, διευκολύνοντα αὐτὸν εἰς τὸ ἔργον του, ἐπεζήτη, κατὰλληλον εὐκαιρίαν νὰ ἐκδικηθῇ.

Καὶ ἡ εὐκαιρία τῇ ἐδόθη κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τριημέρου στάσεως.

Ὅπως δὴποτε ὅμως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, οἷα δὴποτε καὶ ἐν ὑπῆρξεν ἀφορμὴ, εἶνε βέβαιον ὅτι τὴν 10 ὥραν τῆς 20 Ἰουνίου, οἱ Ὀρεινοὶ προσέβαλον τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 103

Καὶ αἱ πιστότεραι καὶ ἀσφαλέστεραι πληροφορίαι, αἱ μέχρι
 ἡμῶν διασωθεῖσαι, ἀναφέρουσιν ὡς ἐξῆς τὰ τῆς ἐπιθέσεως ταύτης.

Ὁ Κορωναῖος διερχόμενος πρὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζίης, ^{ἰδίᾳ}
 πυροβολισμὸν ἀπὸ μέρους ἐνὸς χωροφύλακος, φρουροῦντος τὴν Τρα-
 पेζαν, καὶ τοποθετημένου εἰς τὸν ἐξώστην αὐτῆς, τὸν βλέποντα
 πρὸς τὴν ὁδὸν Σταδίου.

Μετὰ τὸν πυροβολισμὸν τούτον ὁ χωροφύλαξ ἔσπευσε νὰ κρυθῇ
 εἰς ἀσφαλὲς μέρος, ἀδιαφορῶν διὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀσυνήτου
 του πράξεως, καὶ ἴσως πιστεύων, ὅτι καὶ το πρᾶγμα θὰ παρήρχεται
 ἄνευ συνεπειῶν.

Ἀτυχῶς δὲν συνέβη οὕτω.

Ὁ Πᾶνος Κορωναῖος, μὴ λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τοῦ ὅτι τὴν Τρα-
 पेζαν ἐφρούρουν ἄξεστοι χωροφύλακες, ἐνεργοῦντες τὴν φρουρὰν
 ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην καὶ συνεπῶς αὐτοὶ ὄντες ἀτομικῶς ὑπεύθυνοι τῶν
 πράξεων των, ἐθεώρησε τὸν πυροβολισμὸν τοῦ χωροφύλακος ὡς συ-
 θημα ἐνάρξεως τῶν ἀπὸ τῆς προτεραιᾶς διακοπείσων ἐχθροπραξιῶν.

Καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐπιλ ηφθῇ τῶν πολεμικῶν τοῦ ἐπιχειρήσαντος.

Ἐκ τοῦ Βαρβακείου ὅπου ἐστρατωνίζοντο οἱ πολιτοφύλακες
 μετεκαλέσατο ἐν σπουδῇ λόχους τινὰς ἐξ αὐτῶν, τούτους δὲ παρα-
 τάξας καταλλήλως, οὕτως ὥστε νὰ προσφυλάσσωνται καὶ νὰ μὴ
 εὐρίσκωνται ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς σφαῖρας τῶν χωροφυλάκων τῆς Τρα-
 πέζης, ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς Ἐπιθέσεως.

Ὁμοβροντία πυροβολισμῶν ἐπηκολούθησεν εὐθὺς κατόπιν καὶ
 τῶν πολιτοφυλάκων αἱ σφαῖραι ἐνεπήγησαν εἰς τοὺς τοίχους, καὶ
 τὰς θύρας καὶ εἰς τὰ παραθύρα τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζίης.

Οἱ ἐν αὐτῇ χωροφύλακες, ἀσφαλέστατα ὠχυρωμένοι ^{ὑπὸ}
 φρυγμάτων καὶ πολεμιστῶν, ἀνταπέδωκαν τοὺς πυροβολισμοὺς
 καὶ αἱ σφαῖραι των, εὐτυχέστεραι ἔρριψαν νεκροὺς τινὰς τῶν πολι-
 τοφυλάκων τοῦ Κορωναίου.

Καὶ ἐπὶ τινα μὲν ὥραν ἡ μάχη περιωρίζετο εἰς ἀνταλλαγὴν πυροβολισμῶν ἀβλαβῶν κατὰ τὸ πλεῖστον, διότι καὶ οἱ Πεδινοὶ καὶ οἱ Ὀρεινοὶ εἶχον εὖρει ἀσφαλῆ καταφύγια, ὅπισθεν τῶν ὁποίων ἐμάχοντο.

Ἄλλ' ὁ διευθύνων τὴν μάχην Κορωναῖος κατείδεν, ὅτι πᾶσα ἀπόπειρά του πρὸς ἐκπόρθησιν τῆς Τραπεζῆς θ' ἀπέβαινεν εἰς μάτην.

Αἱ θύραι τῆς Τραπεζῆς ἦσαν ἐρμητικώτατα κεκλεισμένοι, σιδηροὶ δὲ μοχλοὶ καὶ ἐπικαλύμματα σιδηρὰ ἐξησφάλιζον αὐτάς, ἀπὸ πάσης προσβολῆς.

Ἄν ὁ Κορωναῖος εἶχεν ἐν καὶ μόνον τηλεβόλον θὰ ἐπετύγχανεν ἀκόπως καὶ ἄνευ θυσιῶν τοῦ ποθομένου.

Ἀλλὰ τὰ τηλεβόλα πάντα κατεῖχον οἱ Πεδινοί.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ Κορωναῖος ἐσκέφθη νὰ χρησιμοποίησιν ἐκ τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως, τὴν ὁποίαν διέθετε, τοὺς πυροσβέστας, ὡς μόνους καταλλήλους καὶ ὡς δυναμένους νὰ ἐνεργήσωσιν ἀποτελεσματικώτερον κατὰ τῶν δυσπορθήτων θυρῶν τῆς Τραπεζῆς.

Πράγματι.

Οἱ πυροσβέσται μετεκλήθησαν ἐν τάχει, καὶ γενναίως ἐπετέθησαν κατὰ τῆς Τραπεζῆς, πᾶλλοντες πελέκεις καὶ σιδηρὰ ἐργαλεῖα, καὶ ἄγοντες καὶ κλίμακας, ὅπως τῇ βοηθείᾳ αὐτῶν, ἀναρριχθῶσιν εἰς τὴν ὀροφὴν τοῦ κτιρίου, ὅποθεν δὲν θὰ ἦτο δύσκολος ἡ ἄλωσις αὐτοῦ.

Ματαίᾳ ὅμως καὶ ἀποτυχοῦσα προσπάθεια.

Οἱ ἐν τῇ Τραπεζῇ εὐρισκόμενοι τριάκοντα χωροφύλακες, ἄνδρες πολεμικώτατοι, συνειθισμένοι εἰς τὰς κακουχίας, σκληραγωγημένοι, ισχυροί, ρωμαλέοι, ἅπαντες σχεδὸν διαπρέψαντες εἰς τῆς ληστείας τὴν καταδίωξιν, εἶχον ἐκλεγῆ ἐξ ὅλου τοῦ σώματος τῆς χωροφυλακῆς, ὅπως φρουρήσωσιν τὴν Τράπεζαν.

Ἐπὶ τὴν ἀνδρείαν δέ, τὴν τόλμην καὶ τὸ ἀποφασιστικὸν αὐτῶν, εἶχε πλήρη πεποίθησιν ὁ Λεωτσαῖος ὅταν τυὸς ἀπέστελλε, συστάσει

τοῦ Βούλγαρη, εἰς τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν καὶ τοὺς ἀνέθετε τὴν φρρύρησιν αὐτῆς.

Οἱ χωροφύλακες, εἶδον τὰ ὑπὸ τῶν πυροσβεστῶν παρασκευασμένα, καὶ ἠνώνησαν τὰς προθέσεις αὐτῶν, σκοπούντων νὰ ἐπιχειρήσωσιν ἔφοδον, πρὸς ἄλωσιν τοῦ πιστωτικοῦ ἰδρύματος.

Καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ τὰ μέτρα των.

Ἐτοποθετήθησαν εἰς ἐπικαίρους θέσεις καὶ ἀνέμενον.

Ὅπόταν δὲ οἱ πυροσβέσται ἐπεχείρησαν τὴν ἔφοδόν των βοηθούμενοι εἰς ταύτην καὶ ἀπὸ λόχον πολιτοφυλάκων, καὶ ὑπὸ ἄλλου πλήθους Ὀρεινῶν, οἱ χωροφύλακες ἐπυροβόλησαν κατ' ἐπαναλήψιν κατὰ τοῦ ἐφορμῶντος τούτου πλήθους.

Καὶ τ' ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν αἵματηρά.

Πολλοὶ νεκροὶ ἔπεσαν ἐπὶ τῆς πρὸ τῆς Τραπεζίης πλατείας, καὶ πολλοὶ ἀπεσφύρθησαν ἐκεῖθεν τραυματισμένοι.

Ἐν τούτοις ἡ ἔφοδος ἐπανελήφθη τρίς· ἀλλὰ τρίς ἀπεκρούσθη εἰς ἐκάστην φορὰν νέοι νεκροὶ προσετίθεντο καὶ νέοι τραυματικοὶ δεινῶς οἰμώζοντες ἀπεσφύροντο τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

Περὶ τὴν 10 1)2 ὅμως πρωϊνὴν ὥραν, οἱ Πεδινοὶ εἰδοποιηθέντες ἐκ τῶν συχῶν καὶ πυκνῶν πυροβολισμῶν, ἤρχισαν συρρέοντες ἐξ ὧν τῶν μερῶν εἰς τὸ μέρος ὅπου συνήπτετο ἡ μάχη, ἐν ᾧ ταυτοχρόνως καὶ οἱ Ὀρεινοὶ ἐνισχύοντο ὅλον ἐν δὲ τῆς ἀφίξεως ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νέων ἐπικουριῶν.

Εἰς τὰς τάξεις τῶν τελευταίων τούτων ὅμως, ὅπως εἶχε προῖαι καὶ ἐλπίζει ὁ Κορωναῖος προσήλθον καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος κακοποιῶν στοιχείων τῆς πόλεως, τὰ ὅποια, ἠλέκτριζεν ἡ ἐν τῇ Ἑθνικῇ Τραπεζῇ κρυπτόμενος χρυσός, καὶ ἐνεθουσίαζεν ἡ ιδέα τῆς συλλήσεως τοῦ θησαυροφυλακείου αὐτῆς, ὁ πόθος τῆς διαρπαγῆς τόσων ἑκατομμυρίων, ὑπερίσχυε τὴν στιγμὴν ἐκείνην πάσαν σκέψιν καὶ παντὸς αἰσθήματος, δὲν εἶναι δὲ ἄπορον διατρίβειν πίπτοντες νεκροὶ, δὲν ἐπαραδειγματίζουν τοὺς ἄλλους, οἱ ὅποιοι ἐπὶ κολοῦθουν τὸν ἔκκαρπον, ἀλλὰ λυσσώδη καὶ ἐπίμονον ἀγῶνα τῆς ἐκπορθήσεως τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζίης.

Οὕτω ἐνίσχυθεις τῶν τάξεων τῶν πολεμίων, ἡ μάχη ἐγενε-
καύθη, περὶ τὴν 11 δὲ ὥραν τῆς πρωίας, πολῖται Ἀθηναῖοι, καὶ
στρατός Ἑλληνικός, ἐμάχοντο ἐπὶ ἀποστάσεως ἀρχομένης πολὺ
πρὸ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζίης, ἀπὸ τὴν ὁδὸν Αἰόλου, καὶ ληγούσης
εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Ὀμνοίας· αἱ περὶ τὴν ὁπίαν μάνδραι καὶ αἱ
ἄλλαι ὑπάρχουσαι οἰκίαι εἶχον καταληφθῆ ὑπὸ τε τῶν Ὀρεινῶν
καὶ ὑπὸ τῶν Πεδινῶν.

Αἰφνης ὁμως, ἀπὸ μέρους τῆς Πλατείας τῆς Ὀμνοίας, μία
φωνὴ τρόμου, φρίκης, ἀπογνώσεως ἤκουσθη.

— Ἐρχονται τὰ κανόνια !

— Φυλαχθῆτε... ἔρχονται τὰ κανόνια.

Ρῖγος δὲ καὶ πανικὸν ἐμπειοῦσα ἡ ἀπελπὶς ἐκείνη κραυγὴ,
ἔφθασε μέχρι τῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς Τραπεζίης εὐρισκομένων
Ὀρεινῶν.

Αἱ φωναὶ τότε.

— Ἐρχονται τὰ κανόνια ! ἐγενικεύθησαν, καὶ οἱ Ὀρεινοὶ φόβῳ
συσχεθίντες, ἀπεσύρθησαν ἐν σπουδῇ τῆς πλατείας, τῆς μέχρι τῆς
ἡρας ἐκείνης κατεχυμένης ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἐκρύβησαν ὀπισθεν τῶν
περὶ τὴν Τράπεζαν οἰκιῶν.

Τῷ ὄντι δέ.

Οἱ Πεδινοί, βλέποντες ὅτι ἅπασα ἡ ἐμπόλεμος δύναμις τῶν
Ὀρεινῶν εἶχε συγκεντρωθῆ περὶ τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν ἀπέστειλαν
ἀγγελιαφόρους εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τῆς πόλεως ὅπου εὕρισκετο στρα-
τός Πεδινός, καὶ ἐζήτησαν καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ πυροβολικοῦ των.

Ὁ Παπαδιαμαντόπουλος ἀπέστειλε τότε τρία πεδινὰ τηλε-
βόλα ὑπὸ τὸν Σμόλεντς, ὁ ὁποῖος παρατάξας τοὺς ἄνδρας καὶ τὰ
τηλεβόλα του, πρὸ τῶν Χαυτείων ἤρξατο ἐκεῖθεν νὰ κανονιοβολῇ
τὴν πρὸ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζίης πλατεῖαν, σαρώνων πάντα Ὀρει-
νόν, ὅστις ἤθελε τολμήτῃ νὰ προβάλῃ ἐκ τῆς κρύπτης του.

Ἀλλὰ ταυτοχρόνως νέα ἐπικουρία σοβαρωτάτη καὶ σημαίνουσα
κατέφθασεν εἰς τοὺς Πεδινοὺς.

Ὁ ἀρχιληστής Κυριάκος μετὰ τῆς συμμορίας του.

Κατὰ παράδοξον τῆς τύχης ἰδιοτροπίαν, ὁ λήσταρχος, ὁ ὅποιος ἀπὸ τῆς Μεταπολιτεύσεως καὶ ἐντεῦθεν ἐν μόνον εἶχεν ὄνειρον, τὴν λεηλασίαν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζίτης, καὶ μὲ τὸ ὄνειρον τοῦτο ἐβασανίζετο καὶ αὐτὸς καὶ οἱ λησταί του, ἐκαλεῖτο νῦν, ὅχι νὰ λεηλατήσῃ ἀλλὰ νὰ προφυλάξῃ τὴν Τράπεζαν, τὴν ὅποιαν ἐζητεῖ νὰ ἐκπληθίσῃ ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ μέγα μέρος τοῦ νομοταγοῦ λαοῦ τῆς πρωτευούσης.

— Πανάθεμά σας, ἀνέκραξε μαινόμενος ὁ Κυριάκος. Πανάθεμά σας, ποῦ θὰ πατήσετε ἐσεῖς τὴν Τράπεζαν.

Καὶ ἡγούμενος τῶν παλληκαριῶν του κατέλαβε τὴν ἐπὶ τῇ πλατείᾳ τῆς Τραπεζίτης οἰκίαν, ὅπου νῦν τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Στίματος καὶ ἐκεῖθεν ἤρξατο συχνοῦ καὶ ἀποτελεσματικοῦ πυρὸς κατὰ τῶν Ὀρεινῶν.

Συγχρόνως ὅμως, ἄλλῃ ὁμάδῃ Πεδινῶν κατελάμβανε καὶ τὴν οἰκίαν Σίμου, ἐνισχύσασα οὕτω σημαντικῶς τοὺς ἐν τῇ Τραπεζῇ χωροφύλακας καὶ ἀγαγοῦσα εἰς δυσχερῆ θέσιν τοὺς Ὀρεινοὺς, οἱ ὅποιοι κανονικοβολουμένοι ἀπὸ τῶν Χαυτείων καὶ πυροβολοῦμενοι ἀπὸ πλείστων μερῶν, εἶχον ἀνακόψει τὰς ἐφόδους αὐτῶν, καὶ ὑπεχώρουν ὀλίγον κατ' ὀλίγον πρὸς τὸ Βαρβάκειον, τὸ στρατόπεδον τοῦτο τῶν τάξεων των.

Ἐν τῷ κρισίμῳ τούτῳ τῆς μάχης σημείῳ, ὁ Κορωναῖος ἐπέσθη, ὅτι θὰ ἤττατο τελείως, ἂν δὲν ἐπετύγχανε νὰ ἐπιβάλῃ σιγὴν εἰς τὰ τηλεβόλα τῶν Πεδινῶν, τὰ ὅποια ἐματαίωνον πάσας τὰς ἐφόδους αὐτοῦ καὶ ἐθέριζον τὰς τάξεις του.

Διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ ὅτι ἐν τῇ πρὸ τῆς Τραπεζίτης μάχῃ οἱ Ὀρεινοὶ ἦσαν οἱ διαρκεῖς ἐφορμῶντες καὶ διαρκῶς ἐπιτιθέμενοι, καὶ συνεπῶς διαρκῶς ἐκτεθειμένοι εἰς τὸ πῦρ τῶν Πεδινῶν βαλλόντων ἀφ' ὑψηλῶν προπεφυλαγμένων μερῶν.

Ἐντεῦθεν δὲ καὶ ὁ λόγος διὰ τοῦ ὁποίου οἱ Ὀρεινοὶ ἔσχον τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὰς πλειοτέρας ἀπώλειας.

Βασανιζόμενος ὑπὸ τῆς σκέψεως νὰ ματαιώσῃ τὰς ἐνεργείας τοῦ

Πυροβολικοῦ τῶν Πεδινῶν ὁ Κορωναῖος, εὗρε τέλος μέσον ἀσφαλές, ὥπως ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ του.

Ἐκάλεσέ τινας τῶν πυροβολιστῶν, διακρινομένους ἐπὶ σκοπευτικῇ δεινότητι, ἀνέθεσε δὲ εἰς αὐτοὺς νὰ καταλάβωσιν οἰκίαν τινα παρὰ τὰ Χαυτεῖα κεκμένην, καὶ ἀνῆκουσαν εἰς ἐπιφανῆ Ὀρεινόν.

Καὶ ἀπὸ τῆς οἰκίας μὲν ἐκείνης, βοήθειά τις δὲν ἡδύνατο νὰ παρασχεθῇ εἰς τοὺς περὶ τὴν Τράπεζαν Ὀρεινοὺς, οὐδέποτε περιπασιμὸς τις ἦτο δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ εἰς τοὺς ἀπὸ τῆς οἰκίας Σίμου καὶ ἀπὸ τοῦ ξενοδοχείου τοῦ Στέμματος βάλλοντας Πεδινοὺς.

Οἱ πυροβολιστὰς ὅμως, ἀπὸ τῆς οἰκίας τὴν ὁποίαν θὰ κατελάμβανον ἡδύναντο νὰ σκοπεύωσι κατὰ τῶν πυροβολητῶν, μία δὲ ταυτόχρονος ἐπιτυχὴς σκόπευσις, ἐνδεχόμενον νὰ ἐξολώθρυνε τοὺς πυροβολητὰς καὶ νὰ ἔθετον, ἔστω καὶ πρὸς στιγμὴν εἰς ἀχρησίαν, τὰ τηλεβόλα τῶν Πεδινῶν.

Καὶ τῆς στιγμῆς ταύτης, θὰ ἐπωφελεῖτο ὁ Κορωναῖος, ὅπως ἀνακτήσῃ τὰς ἀπωλεσθεῖσας θέσεις του.

Οἱ πυροβολιστὰς, κατῴρθωσαν διαγράφαντες εὐρὺν περὶ τὸ πεδῖον τῆς μάχης κύκλον, νὰ φθάσωσιν ἀβλαβεῖς καὶ καταλάβωσιν ἀπαρτήρητοι τὴν ὑπὸ τοῦ Κορωναίου ὑποδειχθεῖσαν οἰκίαν.

Τοποθετηθέντες δὲ καταλήλως ἤρχισαν βάλλοντες, μετὰ σκόπευσιν, κατὰ τῶν ἐν τοῖς Χαυτεῖοις πυροβολητῶν.

Καὶ τὸ σχέδιον τοῦ Κορωναίου ἐπέτυχε καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν.

Οἱ πυροβοληταί, ὁ εἰς μὲν τὸν ἄλλον, ἔπесαν νεκροὶ παρὰ τὰ τηλεβόλα των, τὰ ὅποια οὕτω, ἐλλείψει ἀνδρῶν ἐσίγησαν....

Ὁ Κορωναῖος δὲ, ἐπεσκόπει καὶ παρηκολούθει μετὰ προσοχῆς τὰ ἐν τοῖς Χαυτεῖοις συμβαίνοντα.

Καὶ ὅταν πλέον ἐπίσθῃ, ὅτι ὁ ἐκ τῶν τηλεβόλων τῶν Πεδινῶν κίνδυνος ἐξέλιπεν ἐξ ὁλοκλήρου, διέταξε γενικὴν ἔφοδον, διαιρέσας τοὺς ἀνδρας του εἰς δύο.

Καὶ μέρος μὲν αὐτῶν, ἐπετέθη μετὰ λύσεως καὶ πείσματος, διὰ λογχῶν, ξιφῶν, πιστολῶν, κατὰ τῶν ἐν τοῖς Χαυτεῖοις, καὶ ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς Ὁμονοίας στρατοπεδευόντων Πεδινῶν, ἄλλο δὲ

μέρος, ἐπανελάθε μανιωδῶς τὴν κατὰ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ἐπιθεσιν.

Καὶ οἱ μὲν κατὰ τῶν ἐν Χαυτείοις καὶ Ὀμονοίᾳ ἐπιτεθέντων ἔσχον τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἴδουν τὴν ἔφοδόν τῶν ἐπιτυγχάνουσιν ἐν μέρει. Διότι οἱ Πεδινοί, καίπερ γενναίως ἀμυνθέντες καὶ κατ' ἐπανάληψιν ἀποκρούσαντες τὴν ἔφοδον, ἠναγκάσθησαν ἐν τέλει νὰ ἀποσυρθῶσιν ἐκείθεν, φόβῳ μὴ τὰ τηλεβόλα των περιέλθωσιν εἰς χεῖρας τῶν Ὀρεινῶν.

Καὶ ὑπεχώρησαν.

Ὁ Σμόλεντς ὅμως, νέους λαβὼν ἄνδρας παρὰ τοῦ Παπαδιαμαντοπούλου, καὶ νέας ὁδηγίας, ἐξευξε τὰ τηλεβόλα, καὶ ἀπῆλθεν ἐν τάχει τῶν Χαυτείων, κατευθυνόμενος πρὸς τοὺς ὑπὲρ τὴν νῦν συνισκίαν τῆς Νεαπόλεως λόφους...

Ἄλλ' οἱ ἀποπειραθέντες τὴν κατὰ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ἔφοδον, ὑπέστησαν μεγάλας ἀπωλείας.

Ὁ κατέχων τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Στέμματος, ἀρχιληστής Κυριακὸς ἤρξατο καὶ πάλιν συγχοῦ καὶ ραγδαίου πυρὸς κατὰ τῶν ἐπιτιθεμένων, καθ' ὧν ταυτοχρόνως ἔβαλλον καὶ οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Σίμου ἐγκαθιδρυμένοι Πεδινοί, καὶ οἱ ὑπερασπιζόμενοι τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν χωροφύλακες. Ὑπὸ τὸ ἀδιάκοπον καὶ λυσσαλέον πῦρ ἐκείνων, εὐρεθέντες οἱ ἐπιχειρήσαντες τὴν ἔφοδον Ὀρεινοί, ἠναγκάσθησαν καὶ αὖθις νὰ ὑποχωρήσωσιν ἐν ἀταξίᾳ.

Τότε, εἰς τῶν ἐν τῇ Ἑθνικῇ Τραπεζῇ χωροφυλάκων, θείων νὰ μυκτηρίσῃ τοὺς φεύγοντας Ὀρεινοὺς ἀνῆλθεν εἰς τὴν ὁροφὴν τῆς Τραπεζῆς καὶ ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐκείνου, στρέφων τὰ νῶτά του πρὸς τοὺς Ὀρεινοὺς :

— Οὐ νὰ μοῦ χαθῇτε, ἐκραύγασεν.

Αὐτὸς μωρὲ νὰ σῆς ἔβαλε στὸ κυνήγι...

Ἄλλ' αἰφνης ὁ χωροφύλαξ ἐταλαντεύθη καὶ κατέπεσε πρηνὲς ἐπὶ τῆς ὁροφῆς τῆς Τραπεζῆς.

Ἦτο νεκρός.

Σφαῖρα Ὀρεινοῦ, τὸν εὖρεν εἰς τὸ ὀπισθεν μέρος τῆς κεφαλῆς του, διέτρησε τὸν ἐγκέφαλον καὶ τὸν ἀφῆκεν ἄπνουν.

Καὶ τὸ πτώμα του, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς μάχης ἔμεινεν ἐκεῖ, ἐπὶ τῆς ὀροφῆς, καὶ δὲν ἀπεσύρθη ἐκεῖθεν, παρ' ὅταν ἔλθῃ καὶ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος.

Καὶ ἔλθῃ εὐτυχῶς τὸ ἀπόγευμα αὐτῆς ἐκείνης τῆς ἡμέρας ὅπως θέλομεν ἰδῇ κατωτέρω χάρις εἰς τὴν ἐπέμβασιν τῶν Πρεσβευτῶν, καὶ εἰς τὴν ὀριμείαν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Δυνάμεων μετῆλθον παρὰ τοῖς ἀρχηγοῖς τῶν διαμαχόμενων πολιτικῶν μερίδων.

Ἐν τοσούτῳ, ἡ μεσημβρία εἶχε παρέλθει, καὶ ἡ πρὸ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζίης μάχη ἐξηκολούθει ἀκόμη...

Ὅχι ὁμως μετὰ τῆς αὐτῆς λύσεως.

Πολλοὶ τῶν πολεμιστῶν διέκοψαν τὸν ἀδελφοκτόνον ἀγῶνα καὶ μετέβησαν εἰς τοὺς εἰκούς των, ὅπως γευματίσωσι !!

Τοῦτο τοῦλάχιστον ἐβεβαίωσεν ἡμῖν γηραιὸς Ἀθηναῖος, ἀσυνεδῆτως μετασχὼν τῆς μάχης ἐκείνης καὶ ἀναμένων τὴν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἐκπύρθησιν τῆς Τραπεζίης, ὅπως λεηλατήσῃ μετὰ τῶν ἄλλων τὸ ἐν ἐκείνῃ ἐναποταμιευμένον χρῆμα !

ΛΘ΄.

Ἡ ΣΥΣΚΕΨΙΣ ΤΩΝ ΠΡΕΣΒΕΥΤΩΝ

Ἐνῷ ταῦτα συνέβαινον ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς Ὀμονοίας, τοῖς Χαυτείοις καὶ τῇ πρὸ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζίης πλατείᾳ, οἱ πρεσβευταὶ τῶν τριῶν προστατίδων Δυνάμεων ἀντήλλαξον μετὰ τῶν σκίψεις, περὶ τῆς στάσεως τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ τηρήσωσιν ἀπέ-

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 104

ναντι τῆς ἐπαναστάσεως καὶ περὶ τῶν μέτρων, τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ λάβωσι πρὸς κατάπαυσιν αὐτῆς

Ἄλλ' αἱ ἀνταλλασσόμεναι σκέψεις, διεξαγομένων τῶν συνενοήσεων διὰ τῶν γραμματέων τῶν Πρεσβειῶν, δὲν ἠδύναντο νὰ καταλήξωσιν εἰς ταχεῖαν ἀπόφασιν, ὅπως ἄλλως τε ἀπῆτει ἡ περίστασις καὶ τούτου ἕνεκεν ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ρωσσίας Βλουδῶφ, ἐκάλεσε τοὺς συναδέλφους του εἰς σύσκεψιν ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς ρωσικῆς Πρεσβείας, μὴ ἀποκρύψας καὶ τὸν λόγον, δι' ὃν προεκάλεσε τὴν σύσκεψιν ταύτην.

Εὐτυχῶς καὶ οἱ δύο ἄλλοι πρεσβευταί, ὁ τῆς Ἀγγλίας Σκαρλὲ καὶ ὁ τῆς Γαλλίας Βουρὲ εἶχον σχηματίσει πλέον τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἄνευ ἐξωτερικῆς τιμῆς ἐπεμβάσεως, ἡ αἵματοκυλισμένη χώρα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἰρηνεύσῃ, καὶ θέλοντες νὰ προσφέρωσι πραγματικὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔσπευσαν ν' ἀποδεχθῶσι τὴν πρόσκλησιν τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ρωσσίας.

Ὅλιγον δ' ἔπειτα ἀπὸ τῆς προσκλήσεως, ἑκάτερος τῶν κληθέντων πρεσβευτῶν, ἐπιβαίνων ἐμάξης, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐκυμάτιζεν ἡ σημαία τοῦ ἔθνους του καὶ συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν γραμματέα τῆς Πρεσβείας, κατέφθασεν εἰς τὴν ρωσικὴν Πρεσβείαν με ὀδυνηρὰς ἐντυπώσεις, τὰς ὁποίας ἀπεκόμισε παρατηρήσας τὴν ἐν τοῖς ὁδοῖς ἀφ' οὗ διήλθεν, ἐπικρατοῦσαν φρικαλέαν κατάστασιν.

Ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ρωσσίας ἔλαβε πρῶτος τὸν λόγον.

— Ὅτι συμβαίνει, κύριοι, ἀπὸ προχθὲς ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, εἰναι διὰ τοὺς Ἕλληνας καὶ αἶσχος καὶ δι' ἡμᾶς αὐτοὺς ἀκόμη, οἱ ὅποιοι ἀνεχόμεθα νὰ βλέπωμεν ὅσα διαπράττονται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας. Οἰκτείρω τῶν ἑλληνικὸν λαὸν ὁ ὅποιος ἀπεδόθη εἰς ἐμφύλιον πόλεμον ὄχι διὰ τὰ πατριωτικὰ ἐκεῖνα αἰσθήματα, τὰ κακῶς ἐννοούμενα, τὰ ὅποια συχνάκις ὥπλισαν τὰ μέλη ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἔθνους, κατ' ἀλλήλων, ἀλλὰ διὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τοὺς ἀρχολιτῶνας καὶ ἀρχομανεῖς πολιτικούς του, ζητοῦντας νὰ καταλάβωσι τὴν ἐξουσίαν ἀπὸ τοὺς σήμερον κατέχοντας αὐτήν. Ἄλλ' ἔτι μάλλον, κύριοι, οἰκτείρω τοὺς ἄνδρας ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἠγωνίσθησαν τὸν εὐγενή

εἰς τὸν ἄλλον, διὰ τὴν καταλήξωσιν εἰς ὅ,τι σήμερον κατέληξαν.

— Ὁμολογῶ πάσας τὰς ἀληθείας ταύτας, ἀπήντησεν ὁ Σκάρλετ. Νομίζει τις ὅτι ὁ ἀληθὴς πατριωτισμὸς ἐξωρίσθη ἐκ τῆς χώρας ταύτης.

— Καὶ πράγματι ἐξωρίσθη, κύριοι, προσέθηκεν ὁ Βουρέ. Εἰξεύρατε τί μοῦ ἀπήντησεν ὁ Βούλγαρος εἰς τὰς συστάσεις μου ὅπως παύσῃ, καθ' ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτόν, τὸ στασιαστικὸν κίνημα; Μοῦ ἀπήντησεν, ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ ἔλθῃ αὐτὸς εἰς οἰανδήποτε συνενόησιν ὡς ἀναρμόδιος, καὶ μὲ παρέπεμψε νὰ συνεννοηθῶ ἀπ' εὐθείας μὲ τοὺς ἀρχηγούς τῶν στρατευμάτων.

— Αὐθάδεια, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ περιστείλωμεν. Καὶ πρέπει νὰ περιστείλωμεν τὴν αὐθάδειαν ταύτην, ὅπως πείσωμεν τὸν Ἕλληνα λαόν, ἀποπλανηθέντα, παρασυρθέντα, φανατισθέντα καὶ ἄλλοις παραπαρασσόμενον ταύτην τὴν στιγμήν.

Καὶ ἀνοίξας ὁ Βλουδὼφ ἐν τῶν παραθύρων τῇ πρεσβείας καὶ δεικνύων εἰς τοὺς συναδέλφους τοῦ τὸν Λυκαβητόν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν λοφίσκους καὶ ὑψώματα.

— Παρατηρήσατε, κύριοι, εἶπεν· ἰδοὺ ἀξιωματικὸς καὶ στρατιώτης τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἀγωνιζόμενος νὰ ἀναβιβάσῃ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν λόφων ἐκείνων ἐν τηλεβόλῳ. Καὶ διατί; Διὰ νὰ ἐπιληφθῶσι τοῦ κονιολισμοῦ τίς οἶδε τίνας...

— Ἀηδία...

— Αὐτὴν τὴν στιγμήν, κύριοι, ἔλαβον ἀκριβεστάτας πληροφορίας περὶ τῶν συμβαινόντων πρὸ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζίης. Ὁ Κορωνάιος ἐπιμένει νὰ ἐκπορθήσῃ τὸ πιστωτικὸν ἱδρυμα, διὰ νὰ κορέσῃ τὸ κατὰ τοῦ Διοικητοῦ Σταύρου προσωπικὸν μῖσός του. Καὶ ὅπως ἐπιτύχῃ τῶν σκοπῶν του, ἐξαπατᾷ τὸν Ἀθηναϊκὸν λαόν, βεβαιῶν αὐτόν, ὅτι τὰ εἰς τὰ Ταμεία τῆς Τραπεζίης εὐρισκόμενα χρήματα, θὰ διανεμήσῃ εἰς τοὺς ἐκπορθητάς. Καὶ φαντασθῆτε, κύριοι, εἰς ποῖον σημείον ἔφθασεν ἡ ἀσφάλεια τῆς χώρας ταύτης, ἀφ' οὗ λητταὶ καὶ ἀρχιλησταὶ περιφέρονται εἰς τοὺς δρόμους, ἀπειλοῦντες, διαρπά-

ζόντες, φονεύοντες. Πάντες ἐλησμονήσαν ἑαυτοὺς καὶ τὰς παρθε-
σεις τῆς οἰκογενείας των, καὶ τὸ παρελθόν των, καὶ τὰς ὑπηρεσίας
τὰς ὁποίας προσέφεραν εἰς τὴν πατρίδα των. Ὁ ἔνδοξος Καναρ-
λησμονῶν, ὅτι αὐτὸς καὶ τὸ ἔργον του ἀνήκουν εἰς τὴν ἱστορίαν του,
τίθεται ἐπὶ κεφαλῆς ἀνταρτῶν, ἔχων παρὰ τὸ πλευρόν αὐτοῦ τὴν
Γρίβαν τὸν ἥρωα. Ὁ Βούλγαρης ἐξ ἄλλου ἐπιδιώκει τοῦ Καναρ-
τὴν ἐξόντωσιν. Καὶ ὁ μὲν καὶ ὁ δὲ μαίωνται, κύριοι, καὶ παραφρο-
νοῦν, καὶ ὠθοῦν τοὺς φίλους των εἰς σφαγὴν. Ἰδοὺ λοιπὸν εἰς ποῦ
σημεῖον ἀπελπιστικὸν εὐρίσκεται σήμερον ἡ χώρα αὕτη, τῆς ὁποίας
ἡμεῖς εἴμεθα οἱ προστάται.

— Ὅ,τι μὲ παροργίζει πλειότερον παντός ἄλλου, ἀνέκραγεν ὁ
Σκάρλετ, εἶπε, ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ στεροῦνται καὶ τοῦ πατριωτι-
σμοῦ ἐκείνου, τὸν ὅποιον τόσον ἐπιμόνως ἠρνήθησαν εἰς τὸν Ὅθων.

— Ὁ Ὅθων πατριώτης..... ἐψιθύρισεν ἀμφιβάλλων ὁ Γάλλος
πρεσβευτής.

— Ἄς μὴ ζητῶμεν κύριοι νὰ ἀποκρύψωμεν ἀπὸ ἡμᾶς αὐτοὺς
τὴν ἀλήθειαν. Ὁ Ὅθων ἐδειξεν ὅτι ἐνεφορεῖτο ὑφίστων πατριωτικῶν
αἰσθημάτων πρὸς τὴν χώραν ταύτην ἡ ὁποία ἄλλως τε δὲν ἦν
ἡ πατρίς του. Καὶ ἔφυγεν εὐλογῶν τοὺς Ἕλληνας καὶ εὐχόμενος
τὴν δόξαν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἔφυγεν, ἐνῶ ἂν ᾔθελεν ἠδύνατο νὰ
μείνῃ ἀκόμῃ, καὶ νὰ μείνῃ διαρκῶς, ἂν ἐπέμενον. Οἱ φίλοι του τῆς
Μάνης καὶ τῶν Καλαμῶν τὸν προσεκάλουν νὰ μεταβῇ ἐκεῖ. Ἀν-
τούτο ἔπραττε, τὰ πράγματα θὰ μετεβάλλοντο. Ὁ πρὸς τὴν δυνα-
στείαν του πιστὸς στρατὸς θὰ συνεκεντροῦτο περὶ ἑαυτόν, ἡ ἐπαν-
στασις θὰ ἐξησθῆναι καὶ ἡ δυναστεία θὰ ἐσώζετο.

— Δὲν τὸ ἔπραξεν ὁμως.

— Δὲν τὸ ἔπραξε μὴ θέλων νὰ χυθῇ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ, εὐθὺς
σταγὼν Ἑλληνικοῦ αἵματος. Ποῦ ἠκούσθη, κύριοι, ἀναίμακτοι
κατάλυσιν δυναστείας, καὶ ἐξωσις βασιλείων ἐπὶ τριάκοντα ἔτη βα-
σιλευσάντων, χωρὶς νὰ χυθῇ αἷμα; Ἰδοὺ διατὶ λέγω ὅτι ὁ Ὅθων
εἶχε πατριωτισμὸν, τὸν ὅποιον σήμερον στεροῦνται οἱ πολιτικοὶ τῆς

Ἑλλάδος. Ἀδιάφορον ἂν Κανάρης, ἢ Γρίβας, ἢ Βούλγαρης ἢ ἄλλως πως καλοῦνται οἱ πολιτικοὶ αὐτοί.

Μετὰ μακρὰν συζήτησιν τέλος οἱ πρεσβευταὶ κατέληξαν εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ ἀπειλήσωσι διὰ τηλεσιγράφου τοὺς ἐπαναστάτας. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπροτάθη ὅπως τὸ τηλεσίγραφον ἐπιδιοθῇ ἐγγράφως.

Ἀλλὰ πρὸς ποῖον ;

Πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἐθνικοσυλεύσεως ;

Ἐκεῖνος ὅμως ἐκρατεῖτο αἰχμάλωτος εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Καλλιφρονά.

Πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ;

Πρωθυπουργὸς ὅμως καὶ ὑπουργοὶ δὲν ὑπῆρχον πλέον.

Οὔτε ἄλλη τις ἀρχὴ ἐπίσημος καὶ ἀνεγνωρισμένη ὑφίστατο, ἢ ὅποια νὰ ἠδύνατο νὰ ἔλθῃ εἰς συνεννόησιν πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας.

Ἐξ ἄλλου, ἐπίδοσις ἐπιστήμου ἐγγράφου πρὸς ἀνθρώπους ἐκτὸς τοῦ νόμου εὐρισκομένους δὲν ἐπετρέπετο.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οἱ πρεσβευταὶ ἀπεφάσισαν νὰ προβῶσι εἰς προφορικὰς, ἐν εἵδει τηλεσιγράφου, ἀπειλάς, πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν ἀντιπάλων μερίδων καὶ πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν ἀντιπάλων μερίδων καὶ πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν περὶ τὴν Τράπεζαν μαχομένων στρατιωτικῶν σωμάτων.

Τὸ δυσχερὲς καὶ ἐπίμοχθον τοῦτο ἔργον, ἀνετίθη ὑπὸ τῶν πρεσβευτῶν εἰς τοὺς τρεῖς γραμματεῖς τῶν Πρεσβειῶν.

Ἐκεῖνοι δὲ ἐπιθάντες ἀμάξης ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐκυμάτιζον ἐν ἀδελφικῇ ὁμονοίᾳ αἱ σημαῖαι καὶ τῶν τριῶν προστατίδων δυνάμεων κατηυθύνθησαν πρῶτον πρὸς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, ἢ περὶ τὴν ὁποίαν μάχην ἐξηκολούθει εἰσέτι.

Καὶ ἦτο τότε ἡ 3 μ. μ. ὥρα.

Μ'.

ΑΝΑΚΟΧΗ 48 ΩΡΩΝ

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Κορωναῖος, κατορθώσας νὰ φονεύσῃ διὰ τῶν πυροσβεστῶν τοὺς πυροβολητάς τῶν Πεδινῶν, ἐσίγησε τὰ τηλεβόλα τῶν ἀντιπάλων του, ἡ μάχη ἐπανήρξατο ζωηρ ὡς ἐπὶ διὰ συνεχῶν κατὰ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζίης ἐφόδων.

Τὰς ἐφόδους ἔμως ταύτας, τίσπ' ἡ χωροφυλακή, ὅσπ' καὶ ὁ Κυριάκος μὲ τοὺς ἡσυχαστάς του, καὶ οἱ ἀπὸ τῆς οἰκίας Σίμου, πεδινολοί, ἀπέκρουον ἐρρωμένως καὶ ἀποτελεσματικῶς.

Ἐν τῇ αὐτῇ περιπτώσει ὁ Κορωναῖος ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν νὰ μὴ φεισθῇ ἀνδρῶν, καὶ νὰ ἐπιδιώξῃ ἀντὶ πάσης θυσίας τὴν κατάλῃ τῆς Τραπεζίης, πρὶν ἢ οἱ Πεδινοὶ ἐνισχυθῶσι διὰ νέου πυροβολικοῦ, τὸ ὅπερ ἐζητήθη ἐσπευσμένως ἀπὸ τοῦ Παπαδιαμαντοπούλου.

Μετὰ τὴν ἀπόφασιν του ταύτην, ὁ Κορωναῖος μετεκαλέσατο ἐκ τοῦ Βαρβακείου δύο λόχους πολιτοφυλάκων, ἀνεκάλεσεν ἐκ τῆς οἰκίας τῶν Χαυτείων ὅπου εὐρίσκοντο εἰσέτι τοὺς πυροσβεστάς, συνεχέ ντρωσε καὶ πάντα τὸν στρατὸν ὁ ὅποιος εἶχεν ἀπομείνει πιστός εἰς τοὺς Ὀρεινοὺς, καὶ εἰς τοῦτον προσθέσας καὶ τοὺς ἐκ τῶν πολιτῶν ἐνόπλους, ἀπετέλεσε φεθερὰν δύναμιν ἀνερχομένην εἰς 800 καὶ πλέον ἄνδρας.

Οὗτον δὲ τὸν στρατὸν, ἐνθαρρύνας διὰ φλογερὰς προσλαλιὰς, ἀπέστειλεν ἔπειτα πρὸς νέαν ἐφοδὸν κατὰ τῆς Τραπεζίης.

Τὸ πλῆθος ἐκεῖνο, ἐξώρμησεν ἐν ἀλλαλαγμοῖς κατὰ τοῦ πιστωτικοῦ ἰδρυματος, καί περ δὲ λυσσῶδως πυροβολούμενον ὑπὸ τῶν

Ὀρειῶν καὶ πολλὰς ὑφιστάμενον θυσίας, κατώρθωσεν ἐν τούτοις νὰ φθάσῃ μέχρι τῆς μεγάλης θύρας τῆς Τραπεζίης, τὴν ὁποίαν ἤρχισε νὰ κτυπᾷ διὰ πελέκειον καὶ βαρέων σιδηρῶν ἐργαλείων, ὅπως διακρῆξῃ αὐτήν.

Ταυτοχρόνως ὅμως, τινὲς τῶν πυροσβεστῶν, ἐφαρμόσαντες κλίμακας ἐπὶ τῶν τοίχων τῆς Τραπεζίης, ἤρχισαν ἀνερχόμενοι αὐτάς, ἀψηφούντες τὰς σφαῖρας, αἱ ὁποῖαι ἐσύριζον περὶ αὐτούς, πολλοὺς τῶν ὁποίων κατέρριψαν νεκρούς...

Οἱ Πεδῖνοί, μὴ βοηθούμενοι πλέον ἐκ τῶν Χαυτείων, τὰ ὁποῖα ἔχον καταλάβει οἱ Ὀρεινοὶ διὰ τοῦ ἵππικου των, μάτην ἠγωνίζοντο ὅπως ἀποκρούσουσιν τὴν λυσσαλέαν ταύτην ἔφοδον.

Καὶ ἐπυροβόλουν ἀδιάκόπως μέχρι πυρακτώσεως τῶν ὄπλων των.

Καὶ ἐφόνευσον ὅσους ἠδύναντο περισσοτέρους.

Ἀλλ' οἱ Ὀρεινοὶ ἀντεῖχον.

Ἐφονεύοντο καὶ δὲν ὑπεχώρουν.

Ἐπυροβολοῦντο καὶ προῦχώρουν ὀλονέν.

— Κουράγιο μωρὲ σκυλιά, ἀνέκραξε μαινόμενος ὁ Κυριάκος, εἰς τοὺς ἀνθρώπους του. Κουράγιο καὶ μᾶς πῆραν τὴν Τράπεζα...

Ἀλλ' ὅλα ταῦτα ἀπέβαινον εἰς μάτην.

Ἡ στιγμή τῆς ἐκπορθήσεως τῆς Τραπεζίης ἔφθασε.

Καὶ τὸ πιστωτικὸν τοῦ Κράτους ἱδρυμα, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἑκατομύρια δραχμῶν εὐρίσκοντο, καὶ περιουσία ὁλόκληροι πολιτῶν ἦσαν κατατεθειμένα, καὶ ἀπὸ τὸ ὅποιον ὑφιστα συμφέροντα τοῦ Κράτους καὶ τῶν ιδιωτῶν ἐξηρτῶντο, θὰ ἐπιπτεν εἰς χεῖρας τοῦ μαινομένου ἐκείνου ὄχλου, ἂν μὴ ταχέια καὶ ἀποτελεσματικὴ βοήθεια δὲν ἤρχετο εἰς τοὺς ὑπερασπιστάς αὐτοῦ.

Καὶ ἡ βοήθεια αὕτη, ἔφθασεν εὐτυχῶς ἐγκαίρως.

Εἰς λόχος τοῦ τάγματος τοῦ Λεωτσακού, κατελθὼν τροχάδην τῆς ὁδοῦ Σταδίου ἔφθασεν εἰς τὰ Χαυτεῖα καὶ διὰ συχοῦ πυρός, ἀπεδίωξαν ἐκεῖθεν τοὺς ἵππεις τοῦ Κορωναίου.

Κατέλαβεν ἅπαντα τὰ Χαυτεῖα καὶ ἐκεῖθεν ἤρχισε νὰ βάλῃ

διὰ συχνῶν ὁμερόντιων κατὰ τῶν ἐπιτιθεμένων κατὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζίης Ὁρεινῶν.

Τὴν ἰδίαν ὅμως στιγμὴν, σφαῖρα τηλεβόλου κατέπεσεν ἐν τῇ μέσῳ τῆς πρὸ τῆς Τραπεζίης πλατείας.

Ἐξεργάγη δὲ μετὰ φοβεροῦ πατάγου ἡ σφαῖρα, ἐνσπείρασα τὸν τρόμον εἰς τοὺς Ὁρεινοὺς, οἱ ὅποιοι ἤρχισαν ἐκτάκτως ὑποχωροῦντες πάλιν ἐν ἀπεγνωσμέναις κραυγαῖς.

— Φυλαχθῆτε! ἦρθαν τὰ κανόνια πάλιν...

Ἐν τούτοις ἰδοὺ τί εἶχε συμβῆ.

Ὁ Σμόλεντς ἄγων ἐν πεδινὸν τηλεβόλον καὶ συμμορφούμενος πρὸς τὰς ἰδηγίας, τὰς ὁποίας εἶχε λάβει, κατόρθωσε ν' ἀναβιβάσῃ τοῦτο εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Λυκαβητοῦ.

Ἐτοποθέτησεν ἔπειτα τὸ τηλεβόλον του εἰς τὸν λόφον τοῦ Σχιστοῦ καὶ ἐκεῖθεν μὴ φοβούμενος νὰ ἰδῇ πάλιν τοὺς πυροβολητὰς του φονευμένους, ἤρχισε νὰ σκοπεύῃ, διευθύνων ἐπιτυχῶς τὰς σφαίρας του κατὰ τῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζίης εὕρισκομένων Ὁρεινῶν.

Τοιοιουτρόπως ἡ νίκη, τὴν ὁποίαν πρὸς στιγμὴν ὁ Κορωναῖος ἐνόμισεν ὅτι ἐκέρδισε, διέφυγε καὶ πάλιν τῶν χειρῶν του.

Καὶ ὅχι μόνον τοῦτο.

Νῦν, κανονιοβολούμενος τόσον ἐπιτυχῶς ἀπὸ τοῦ λόφου τοῦ Σχιστοῦ, εὕρισκετο εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ὑποχωρήσῃ, ἂν δὲν ἤθελε νὰ ἰδῇ τὸν στρατὸν καὶ τοὺς ἄνδρας του ἀποδεκατιζομένους ἀπὸ τὰς σφαίρας καὶ τὰ ὀβούζια τοῦ Σμόλεντς.

Οὕτω δὲ καὶ ἔπραξεν.

ὑπὸ τὰς ὕβρεις καὶ τὰ γιουχαίσματα τῶν χωροφυλάκων, τοῦ Κυριάκου καὶ τῶν ληστῶν του, διέταξε τοὺς ἄνδρας του νὰ ἀποσυρθῶσι πάλιν ἀπὸ τὴν πλατεῖαν τῆς Τραπεζίης καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς τὰς προτέρας τῶν κρύπτας...

Ἐν τούτοις ὁ Κορωναῖος, οὐδεμίαν πλὴν ἀναμένων βοήθειαν, ἔβλεπεν ὅτι πᾶσα ἐλπίς ἀπώλετο, καὶ ἐσκέπτετο ὅτι ἔδει νὰ ἐγκα-

ταλείψῃ τὸ ὥραιον ὄνειρον τῆς ἐκπορθήσεως τῆς Τραπεζῆς καὶ τῆς λεηλασίας τῶν ἑκατομμυρίων τῆς.

Ὅπως δὴ ποτε ὅμως, ἢ μεταξὺ Ὀρεινῶν καὶ Πεδινῶν μάχῃ ἐνηκολούθει εἰσέτι, ζωηρὰ μάλιστα, εἰς πλεῖστα περὶ τὴν Τράπεζαν σημεία.

Ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς Ὀμονοίας ἐμάχοντο.

Ἐν τοῖς Χαυτείοις ἐμάχοντο.

Ἐν τῇ ὁδῷ Αἰόλου, ἐν τῇ ὁδῷ Ἀθηνᾶς, ἐν τῷ πρὸς τὰ Χαυτεῖα μέρει τῆς ὁδοῦ Σταδίου ἐμάχοντο.

Καὶ περὶ τὴν 3 μ. μ. ὥραν ἡ μάχῃ εὗρίσκετο εἰς τὸ σφοδρότερον αὐτῆς σημεῖον, ὅτε ἐθεάθη κατερχομένη τὴν ὁδὸν Σταδίου ἡ φέρουσα τοὺς γραμματεῖς τῶν πρεσβειῶν ἁμαξα, ἐπὶ τῆς ὁποίας, ὡς εἰπομεν, ἐκυμάτιζον καὶ αἱ τρεῖς σημαῖαι τῶν προστατίδων Δυνάμεων.

Ὅταν ἡ ἁμαξα ἔφθασεν ἐν μέσῳ τοῦ λόχου τοῦ τάγματος τοῦ Λιωτσάκου, τοῦ στρατοπεδεύοντος εἰς τὰ Χαυτεῖα, ἔστη.

Καὶ διὰ διερμηνέως ὁ τῆς ρωσικῆς Πρεσβείας γραμματεὺς ἠρώτησεν ἕνα τῶν ἀξιωματικῶν :

— Ποιὸς εἶνε ἀρχηγός σας ἐδῶ ;

— Ὁ Παπαδιαμαντόπουλος, ἀπήντησεν ἐκεῖνος.

— Πρέπει νὰ τὸν ἰδοῦμεν.

Ὅταν δὲ κληθεῖς προσῆλθεν ὁ Παπαδιαμαντόπουλος.

— Κύριε, τῷ εἶπεν. Εἴμεθα ἐντεταλμένοι νὰ σᾶς κάμωμεν γνωστὸν, ὅτι ὀφείλετε αὐθαρεῖ νὰ συνομολογήσετε μετὰ τῶν ἀντιπάλων σας ἀνακωχὴν 48 ὥρῶν.

— Πρὸς τὸν σκοπὸν ;

— Πρὸς τὸν σκοπὸν, ὅπως ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ συνέλθῃ ἡ ἔθνοσυνέλευσις καὶ συμβιβάσῃ τὰς ἐριδας.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ Παπαδιαμαντόπουλος δὲν ἐφάνη ὅτι ἤκουσε μετ' εὐχαριστήσεως τὴν θέλησιν τῶν πρεσβευτῶν, ὁ γραμματεὺς ἐπανέλαθεν :

— Εἴμεθα ἐπίσης ἐντεταλμένοι νὰ σᾶς ἀνακοινώσωμεν ἐπισή-

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 105

μως, ὅτι ἂν ἐντὸς μιᾶς ὥρας ἡ αἰτωμένη ἀνακωχὴ δὲν συνομολογηθῇ, οἱ πρεσβευταὶ τῶν Κυβερνήσεων Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας θὰ προσκαλέσωσι τοὺς ὑπηκόους των νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν χώραν ταύτην. Ναυτικὰ ἀγῆματα θ' ἀνέλθουν εἰς Ἀθήνας καὶ θὰ καταλάβουν ἐξ ὀνόματος τῶν Δυνάμεων τὴν πρωτεύουσιν, καὶ αἱ τρεῖς προστατίδες Δυνάμεις, ἀπερχομένων αὐθωρεὶ ἐντεῦθεν τῶν πρεσβευτῶν των, θὰ διχοψῶσι πᾶσαν πρὸς τὴν χώραν ἡμῶν σχίσιν.

Καὶ ὁ γραμματεὺς ἐπανέλαθεν :

— Εἰσθε ἀξιομαχικός, κύριε. Ὑγωνίσθητε ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος σας. Πράξατε νῦν ὅ,τι ἡ φωνὴ τοῦ καθήκοντός σας συμβουλεύσῃ.

— Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, κύριοι, ἀπήντησεν ὁρθοφρονῶν ὁ Παπαδιαμαντόπουλος, σὰς δίδω τὸν λόγον τῆς τιμῆς μου, ὅτι θὰ δεχθῶ τὴν ἀνακωχὴν, ἂν δεχθῇ ταύτην καὶ ὁ Κορωναῖος. Ἄλλὰ τίς θέλει συνεννοηθῇ καὶ μετ' ἐκείνου ;

— Ἡμεῖς, ἀπήντησαν οἱ γραμματεῖς.

Πράγματι.

Διέταξαν τὴν ἁμαξάν των νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν.

Εὐτυχῶς, ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν σημαίων τῶν τριῶν Δυνάμεων, αἱ ἀλληλοπυροβολούμεναι διέκοψαν τοὺς πυροβολισμούς.

Ἠνόησαν, ὅτι ἂν δὲν εἶχον σπουδαῖόν τι ν' ἀνακοινώσωσι πρεσβευταί, δὲν θὰ διεκινδύνευον τὴν ζωὴν τῶν γραμματέων των ἀποστέλλοντες αὐτοὺς ἐν μέσῳ τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

Ἐπαυσαν ἐπομένως πυροβολοῦντες μέχρις οὗ οἱ γραμματεῖς ἐτελέσωσι τὴν ἀποστολὴν των.

Ὁ Κορωναῖος, προσκληθεὶς ἔπειτα, ἤκουσε τὰς προτάσεις τῶν πρεσβευτῶν.

Καὶ ὅπως ὁ Παπαδιαμαντόπουλος εὖτω καὶ αὐτὸς δὲν ἠθέλησεν ν' ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην τῆς μὴ συνομολογήσεως τῆς ἀνακωχῆς ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας θὰ ἦτο ἴσως ἡ ἐκ νέου κατοχὴ τῆς χώρας ὑπὸ ξένων στρατιωτῶν.

Καὶ ἐδέχθη.

Οὕτω δέ, περὶ τὴν 3 μ. μ. ὥραν τῆς 20 Ἰουνίου, ἡ ἀνακωχὴ συνομολογήθη ἐπὶ 48 ὥρας, συμφωνηθέντος, ὅπως ἕκαστος τῶν ἀντιπάλων στρατιωῶν, ἀποσυρθῇ εἰς τοὺς στρατῶνάς του.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς δ' ἐκείνης ἔληξε καὶ ὁ τρίήμερος ἀδελφοκτόνος ἀγὼν, ὁ ἀριθμήσας διακοσίους νεκροὺς, ἀπειρίαν πληγωμένων, ὁ παρ' ὀλίγον νὰ ρίψῃ τὴν Ἑλλάδα ὁλόκληρον εἰς τὰ δεινὰ ἐνὸς ἀπεράντου, ἀγρίου ἐμφυλίου πολέμου.

Καὶ τοῦτο, διότι ὁ μὲν τῶν πολιτικῶν ἤθελε νὰ ὑποσκελίσῃ τὸν δέ.

Διότι, τὰ προσωπικὰ μίσση εἶχον ἐξαφθῇ.

Αἱ προσωπικαὶ φιλοδοξίαι εἶχον φθάσῃ εἰς τὸ κατακρύφον.

ΜΑ'.

Ἡ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΘΝΟΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΣ

Τὴν αὐτὴν ἐσπέραν ὁ Διομήδης, ὁ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Καλλιφρονᾶ κρατούμενος ὡς αἰχμάλωτος πρόεδρος τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, ἀφίετο ἐλεύθερος, ἡ Ἐθνοσυνέλευσις δὲ ἐκαλεῖτο τὴν ἐπομένην εἰς συνεδρίασιν.

Εὐτυχῶς, σχετικὴ τις τάξις παρετηρεῖτο ἐν τῇ πόλει ἀπὸ τῆς συνομολογήσεως τῆς ἀνακωχῆς.

Οἱ πυροβολισμοὶ εἶχον παύσει σχεδὸν τελείως, καὶ μόνον ἀπὸ μέρη ἀπομεμακρυσμένα τῆς πόλεως ἐρρίπτοντο μερικοί, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἔχωσι θλιβερά ἀποτελέσματα, διότι εἶνε βέβαιον, ὅτι ἀφ' ἧς κατέπαυσεν ἡ πρὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζίης μάχη, οὐδεὶς ἐφρονεύθη καὶ οὐδεὶς ἐτραυματίσθη.

Μερικὰ καταστήματα μάλιστα ἐπιμόνως διατηρούμενα κλειστὰ ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς στάσεως, ἤνοιξαν καὶ ποιά τις κίνησις παρατηρήθη ἐν ταῖς ὁδοῖς.

Ἰδίᾳ τοῦ κόσμου ἡ προσοχὴ ἐστράφη εἰς τοὺς νεκρούς, τοὺς ἑκατέρων τῶν μερῶν πεσόντας.

Τὴν πλειονότητα τῶν νεκρῶν τούτων εἶχον οἱ ἀτυχεῖς στρατιῶται, οἱ ὅποιοι καὶ ἐκηδεύθησαν χωρὶς νὰ προκαλέσωσι τὴν μερίστην προσοχὴν καὶ τὸ πολὺ ἐνδιαφέρον τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ μεταξύ τῶν νεκρῶν ὑπῆρχον καὶ πολλοὶ πολῖται ἀγαθοὶ οἰκοκυραῖοι, καὶ νῦν γνωστῶν Ἀθηναϊκῶν οἰκογενειῶν, καὶ τούτους κηδευομένους ὑπὸ τῶν βαρυπενθῶν συγγενῶν των, προέπεμψε μέχρι τοῦ τάρου ἡ εἰλικρινὴς λύπη, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται τις ἀποχωριζόμενος ἐκείνου ἔστω καὶ ἀπλῶς γνωστοῦ μόνον.

Ἦτο δὲ κατὰ τὴν ἐπομένην τῆς ἀνακωχῆς, τὸ θέαμα τῶν ὁδῶν τῆς πρωτευούσης ἄκρως ὀδυνηρόν, καὶ ἄγριον καὶ τρομακτικόν. Κηδεῖαι διέσχίζον ἐκ παντοίων μερῶν, τὰς ὁδοὺς, καὶ ψαλμωδίας ἱερῶν διεδέχοντο τὰς ψαλμωδίας, καὶ θρήνος τοὺς θρήνους καὶ τοὺς κοπετούς, τῶν συγγενῶν τῶν κηδενομένων.

Ποιά τις μεταμέλεια ἤρχισε νὰ παρατηρῆται μεταξύ τῆς συνηθείας μερίδος τῶν κατοίκων, διὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὁθωμανοῦ, καὶ τότε ἠκούσθησαν αἱ πρῶται διαμαρτυρίαι διὰ τὸ συντελεσθῆναι, ἐν στιγμῇ παραφορᾶς, ἐθνικὸν πραξικόπημα.

Ἄλλη δὲ μερίς τῶν πολιτῶν, βαρυνθεῖσα τὴν ἐν τῇ χώρᾳ ἐπικρατοῦσαν ἀναρχίαν, ἤρχισε νὰ διαμαρτύρεται διὰ τὴν βραδύνοσιν τὴν καθοδὸν εἰς Ἑλλάδα τοῦ Βασιλέως Γεωργίου, ἡ παρουσία τοῦ ὁποίου ἠλπίζετο ὅτι θὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὰ δεινὰ τῆς ἀναρχίας καὶ θὰ φέρῃ τὸν τόπον εἰς τὴν ὁδὸν τῆς εὐνομίας καὶ τῆς προόδου ἀνακοπέσης ἐπὶ ἔτος, τώρα, χάρις εἰς τὰς ιδέας θερμοκεφάλων τῶν πατριωτῶν, οἱ ὅποιοι ἐπεζήτησαν καὶ ἐπέτυχον τὴν ἔξωσιν τοῦ Βασιλέως, ὃν ἐθεώρουν ὡς αἰτίον τῶν ἀτυχιῶν τῆς χώρας, ἐν ᾧ αὐτὰ τὰ πράγματα, ἤρχοντο νῦν νὰ ἐπιβεβαιώσωσι τοὺς λόγους τοῦ Ὁθωμανοῦ.

τοὺς ὁποίους ὁ ἄτυχῆς ἐξόριστος ἐξεσπόμεν ἐπὶ τοῦ ἀτμοδρόμωνος Ἀμαλίας, καθ' ἣν στιγμήν ἐλάβανε τὴν ἀπόφασιν νὰ φύγῃ ἐξ Ἑλλάδος:

— Ἐφ' ὅσον ἐγὼ εὐρίσκομαι εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ Ἕλληνες δὲν θὰ ἐννοήσουν ποτὲ ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι ὁ αἷτιος τῶν δεινοπαθημάτων τῆς χώρας.

Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Ὀθωνος ἤρχοντο νῦν εἰς τὴν μνήμην πολλῶν, καὶ ἐν ἔτος ἀπὸ τῆς ἐξορίας του, ὁ πρῶν Βασιλεὺς ἐδικαιώοντο ὑπὸ τῶν ὑπηκόων του, διαβλεπόντων τὴν αἰτίαν τῆς κακοδαιμονίας τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὰς ἐσωτερικὰς κομματικὰς διαμάχας, εἰς τὰ προσωπικὰ μίσση, εἰς τὴν ἀρχομανίαν τῶν πολιτικῶν τῆς ἀνδρῶν.

Παρ' ὅλην τὴν ἐν τῇ πόλει ἐπικρατήσασαν ἡσυχίαν ἀπὸ τῆς συνομολογήσεως τῆς ἀνακωχῆς καὶ ἐντεῦθεν παρ' ὅλην τὴν ἐπαπαρξάμενὴν εἰς τὰς ὁδοὺς κίνησιν παρ' ὅλην τὴν αἰσιδοξίαν πολλῶν, ὅτι ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἔληξε πλέον, οἱ φόβοι δὲν ἀπέλειπον τελείως τοὺς κατοίκους τῆς πρωτευούσης.

Ὁ Κορωνάιος, ἐπωφελούμενος τῆς ἀνακωχῆς, ἐγύμναζε τοὺς πολιτοφύλακας του καὶ ἐπηύξαιε τὰς τάξεις αὐτῶν διὰ προσθήκης νέων ἀνδρῶν, ὁ ἀρχιληστὴς Κυριάκος μὲ τοὺς ληστές του εὐρίσκετο ἐντὸς τῆς πρωτευούσης, ἔτοιμος νὰ ἐπαναλάβῃ τὸν πόλεμον, ὁ Παπαδιαμαντόπουλος κατεῖχε τὸ πυροβολικόν, ἀναμένων τοῦ Βούλγαρη τὰς διαταγὰς, ὅπως κανονισθῇ καὶ ἄλλα τῆς πόλεως μέρη, ὁ Λεωτσάκος, διηύθυνε κατ' οἰκίαν βούλησιν τὸ τάγμα του, καὶ ἡ χωροφυλακὴ ἐξηκολούθει νὰ κατέχῃ τὰ Ἀνάκτορα, ἐνῶ οἱ πολιτοφύλακες κατεῖχον τὴν Ἀκρόπολιν....

Αἱ ἀντίθετοι αὗται δυνάμεις, τὰς ὁποίας ἡ Πολιτεία εἶχεν ὅπλῃσι, δὲν ἐξηρτῶντο πλέον ἀπὸ Κυβερνήσεως μὴ ὑπαρχούσης, ἀλλ' ἐξετέλουν τὰς διαταγὰς τοῦτου ἢ ἐκείνου τοῦ προσώπου, τὸ ὅποιον θὰ ἐξήσκει ἐπιρροήν τινα ἐπ' αὐτῶν.

Διὰ τὸν ἐνδεχόμενον δὲ φόβον τῆς ἐκ νέου ἐπαναλήψεως τῶν

ἐχθροπραξιῶν, οἱ ξένοι ὑπήκοοι ἐξηκολούθουν νὰ ἔχουν ἀνηρτημέναι ἐπὶ τῶν οἰκιῶν των, τὰς σημαίας τῆς ἐθνικότητός των, ἡ πόλις δὲ ἀφ' ὕψηλου θεωμένη, ἐφάνετο ὡς ἐν σημαιοστολισμῷ ποικίλῳ χρώμῳ ἐορτάζουσα εὐφρόσυνον τινα πανήγυριν...

Τοιαύτης τινος ἐπικρατούσης ἐν τῇ πόλει καταστάσεως, πληρεξούσιοι τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ἤρξαντο προσερχόμενοι ἐν τῇ Βαρθακειῷ, καὶ ἡ Ἐθνοσυνέλευσις εὐρέθη ἐν ἀπαρτίᾳ.

Ὀλίγον ὅμως πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς συνεδριάσεως, οἱ πρεσβευταὶ Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας, ἐπέδωκαν ταυτόσημον, ἐν αὐτῇ τελεσιγράφου, διακοίνωσιν πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως.

«Οἱ ὑπογεγραμμένοι, ἔγραφον ἐν τῇ διακοινώσει, ἀνακοινῶσι εἰς τὸν πρόεδρον τῆς Συνελεύσεως τὴν διακήρυξιν ὅτι, ἐὰν ἐντός τῶν 48 ὥρῶν τῆς ἀνακωχῆς τῶν ὅπλων, αἱ ἐχθροπραξίαι ἐπαναληφθῶσι, θέλουσι προσκαλέσῃ τοὺς συμπατριώτας των, καὶ θέλουσι διακόψῃ πᾶσαν σχέσιν πρὸς χώραν, ἐν τῇ ἐποίᾳ ἐγένετο τόσον κατὰ χρῆσιν τῆς ἀνδρείας, καὶ ἀπὸ τὴν ὁποίαν, ὁ ἀληθὴς πατριωτισμὸς φαίνεται ἐξορισθεὶς διὰ παντός».

Κατωτέρω δέ, ἡ διακοινωτικὴ αὕτη τῶν πρεσβευτῶν, ἔγραφε τὴν ἐξῆς, ἐν γλώσσῃ ὁρμειᾷ, πικροτάτας ἀληθείας, τὰς ὁποίας δοῖν καὶ ἂν ἦναι τις πατριώτης, δὲν δύναται νὰ διαμφισβητήσῃ.

«Οἱ ὑπογεγραμμένοι — ἔγραφαν εἰς πρεσβευταὶ — ἐνεργούντες διὰ τὴν διακοπὴν τῶν ἐχθροπραξιῶν παρὰ τοῖς ἀρχηγοῖς τῶν διαμαχομένων μερίδων ἐξεπλήρωσαν μόνον πρῶτόν τι καθήκον, ὑπελείπεται δὲ εἰς αὐτοὺς νὰ ἐκφρασθῶσι πρὸς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν κατὰ τρόπον, οὗ τὴν αὐστηρότητα δὲν δύναται νὰ ἐλαττώσῃ ἢ πρὸς τὴν Ἑλλάδα ζωνρὰ αὐτῶν συμπάθεια, διότι δὲν διστάζουσι νὰ διαβεβαιώσωσιν, ὅτι κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν, ἡ φρίκη τοῦ ἀδελφοκτονίου πολέμου, καταπαύσαντος διὰ τῶν προσπαθειῶν των δὲν δύναται νὰ δικαιολογηθῇ οὐδὲ κἂν ἀπὸ τὰ πατριωτικὰ ἐκείνα αἰσθήματα τὰ κακῶς ἐννοούμενα, ἀπερ συχνάκις ὥπλισαν τὰ μέλη ἐνός τοῦ αὐτοῦ ἔθνους τὰ μὲν κατὰ τῶν δέ· ἐνταῦθα δὲν ὑπάρχει (οἱ ὑπογεγραμμένοι διακηρύττουσι μεγαλοφώνως, ὅτι τοιαύτη αἰτία

ἀμφωνος πεποθησὶς των) ἐνταῦθα δὲν ὑπάρχουσιν εἰμὴ ἔνοχοι φι-
λοδοξίαι, τῶν ὁποίων οὐδὲν ἀποκρύπτει τὴν βαθεῖαν ἀθλιότητα,
καὶ αἱ ὁποῖαι διαφιλονεικοῦσιν ἐφήμερον ἐξουσίαν ἐπὶ κινδύνῳ τοῦ
να ρίψωσι τὸ ἔθνος ὁλόκληρον εἰς ἄβυσσον, ἐν ᾗ δύνανται νὰ κατα-
ποντισθῶσιν αἱ τύχαι αὐτοῦ.»

Τῆς διχκοινώσεως ταύτης ἀντίγραφα, ὁ πρόεδρος τῆς συνελεύ-
σεως, ἔσπευσε ν' ἀποστείλῃ πρὸς τε τὸν Βούλγαρον καὶ τὸν Κα-
νάρην, τοὺς δύο τούτους ἀρχηγούς τῶν διαχομένων πολιτικῶν μερί-
δων, ἐπέτρεψε δὲ νὰ λάβουν γνῶσιν αὐτῆς καὶ οἱ προσελθόντες
πληρεξούσιοι.

Δύναται νὰ θεωρηθῇ βέβαιον, ὅτι τὸ κατὰ τῶν Ἑλλήνων πολι-
τικῶν διδόμενον ἀπὸ μέρους τῶν πρεσβευτῶν ράπισμα ἡσθάνθησαν
ὅχι μόνον, οἱ ὑπ' ἐκείνων ἀγόμενοι πληρεξούσιοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀρ-
χηγοὶ αὐτῶν, καθ' ὧν βαρεῖα θὰ κατέπιπτεν ἡ εὐθύνη, ἐν ᾗ περι-
τώσει οἱ πρεσβευταὶ ἀπερχόμενοι τῆς πρωτευούσης, ᾗθελον δια-
κρίψῃ τὰς μετὰ τῆς Ἑλλάδος σχέσεις.

Ἐντεῦθεν, πνεῦμα μετριοπαθείας καὶ συνέσεως ἐπεκράτησε
κατὰ τὴν συνεδρίαν ἐκείνην τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, κατ' αὐτὴν δέ,
συνεζητήθησαν ἐν σχετικῇ ἡρεμίᾳ, τὰ μέτρα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔδει
νὰ ἐλαμβάνοντο ἀπὸ κοινοῦ, ὑφ' ὅλων τῶν πολιτικῶν μερίδων τῆς
χώρας, ὅπως τεθῇ τέρμα εἰς τὴν ἀναρχίαν, καὶ καταπαύσῃσι τε-
λείως αἱ ἔνοπλοι διαμάχαι τῶν κομμάτων, αἱ ὁποῖαι, ἂν ἀπὸ τῆς
πρωτευούσης μετεδίδοντο καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας ἀφεύκτως ᾗθελον
ἀνταποκρίνῃ τὸ ὁλόκληρον τὸ ἔθνος.

Μετὰ μακράν δὲ συζήτησιν, τῆς ὁποίας τὰ ἀποτελέσματα ἀγω-
νιστικῶς ἀνέμεναν οἱ κάτοικοι γνωρίζοντες, ὅτι ἐξ ἐκείνων καὶ μόνον
ἐξήρτατο τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδος, ἡ Ἐθνοσυνέ-
λευσις κατέληξεν εἰς ἀποφάσεις, ὄντως πατριωτικὰς, τὰς ὁποίας
ἔσπευσαν εὐτυχῶς ν' ἀποδεχθῶσι καὶ πάντες οἱ πολιτικοὶ ἀρχηγοί.

Κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἀπεφάσισε νὰ δώσῃ εἰς τὴν
χώραν Κυβέρνησιν, τῆς πρὸ τῆς στάσεως τοιαύτης καταργηθείσης
εὐπωπρῶς καὶ μὴ ὑφισταμένης πλέον.

Ἐγένετο οὕτω ψηφοφορία, καὶ ἡ Κυβέρνησις ἐσχηματίσθη ὡς ἑξῆς :

Β. Ροῦφος Πρόεδρος.

Π. Καλλιγᾶς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν.

Β. Νικολόπουλος ἐπὶ τῆς Παιδείας.

Π. Μαυρομιχάλης ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης.

Ι. Κλίμακας ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν.

Μπούμπουλης ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν.

Α. Γ. Πετμεζᾶς ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν.

Μετὰ τοῦτο ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἐξέδωκε τὰ ἑξῆς ψήφισματα :

Ψήφισμα διὰ τοῦ ὁποίου κατηργεῖτο τὸ ἀρχηγεῖον τῆς χωροφυλακῆς καὶ τῆς πολιτεφυλακῆς.

Ψήφισμα διὰ τοῦ ὁποίου κατηργεῖτο τὸ στρατιωτικὸν διοικητήριον τῆς πρωτεύουσας.

Ψήφισμα διὰ τοῦ ὁποίου κατηργεῖτο ἡ διοικητικὴ ἀστυνομία Ἀθηνῶν Πειραιῶς.

Καὶ ἕτερον ψήφισμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἅπας ὁ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ στρατὸς ἀπεστέλλετο ἐκτὸς αὐτῆς.

Ἡ κατάργησις τῆς διοικητικῆς ἀστυνομίας Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς, ἀνασυσταθείσης ἔπειτα, ἐγένετο ἐκ λόγων καθαρῶς δημοσίας τάξεως. Ὁ τότε διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας, Μακρῆς, ἦτο ἐπιφανὴς Πεδινός, ἡ παῦσις δὲ αὐτοῦ ἀναμφισβητήτως θὰ προεκάλει νέας ταραχάς. Ἐντεῦθεν ὁ λόγος δι' ὃν ἡ Ἐθνοσυνέλευσις κατήργησεν τὴν διοικητικὴν ἀστυνομίαν ὁλόκληρον, ὅπως εὐσχήμως ἀπολυθῇ τῇ θέσεώς του ὁ Μακρῆς.

Τὸ ψήφισμα τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ στρατὸς διετάσσετο νὰ ἀπομακρυνθῇ τῆς πόλεως καὶ στρατοπεδεύσῃ μακρὰν αὐτῆς, ἐξετελέσθη ἀμέσως.

Καὶ ὁ μὲν τῶν Πεδινῶν στρατὸς ὑπὸ τὸν Παπαδιαμαντόπουλον κατεσκήνωσε πρῶτος εἰς μέρος ἐκτὸς τῆς πόλεως κείμενον· ἀκολούθως ἐξῆλθε τῆς πόλεως καὶ ὁ στρατὸς τῶν Ὀρεινῶν ὑπὸ τὸν Κορμ...

ναῖον, ὃ ὅπως κατεσκήνωσεν εἰς μέρος ἀπομεμακρυσμένον ἐκείνου, εἰς τὸ ὅποιον κατεσκήνωσαν οἱ Πεδινοί.

Ἐλήφθη δὲ τὸ μέτρον τοῦτο διὰ νὰ κατευνασθῶσι τὰ ἐξημμένα τῶν στρατιωτῶν πνεύματα, σιγήσουσι τὰ πάθη, καὶ ἐπανεέλθῃ ἡ ἡρεμία, ἡ σωφροσύνη, καὶ ἡ ὀρθὴ σκέψις εἰς τοὺς ἀρχηγούς αὐτῶν.

Βραδύτερον οἱ στρατοὶ οὗτοι ἀπεστάλησαν εἰς τὰς ἐπαρχίας. Καὶ ὁ μὲν ὑπὸ τὸν Κορωναῖον εἰς Μεσολόγγιον, ὁ δὲ ὑπὸ τὸν Παπαδιαμαντόπουλον εἰς Σπάρτην. Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ ἀρχηγοὶ αὐτῶν Κορωναῖος καὶ Παπαδιαμαντόπουλος παρητήθησαν, ἡ ἀρχηγία αὐτῶν ἀνετίθη εἰς ἄλλους.

Καὶ ἀρχηγὸς μὲν τῶν Ὀρεινῶν διωρίσθη ὁ Μαμουρῆς, ὀρεινὸς ἐπίσης, τῶν δὲ Πεδινῶν, ὁ Σμόλεντης πεδινὸς καὶ αὐτός.

Οὕτω ἔληξεν ὁ ἐμφύλιος πόλεμος. Ἄλλ' ἡ μεταξὺ Πεδινῶν καὶ Ὀρεινῶν ἔρις δὲν κατέπαυσε. Καὶ θέλομεν ἰδῆ καὶ αὐθις περαιτέρω τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα αὐτῆς, ἐξαναγκασάσης τὸν Ἡεσιλέα Γεώργιον νὰ ἀπειλήσῃ, τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν ὅτι θὰ φύγῃ ἐξ Ἑλλάδος.

Ἐν τούτοις ὁ νέος τῆς Ἑλλάδος Βασιλεὺς δὲν κατήρχετο εἰς Ἑλλάδα, πρὶν ἢ συντελεσθῇ ἡ μετ' ἐκείνης ἔνωσις τῶν Ἰονίων νήσων. Καὶ ἐπειδὴ τοῦτο τὸ ζήτημᾶ ἦτο τότε τὸ φλέγον ἐν Εὐρώπῃ, δὲν θεωροῦμεν περιττὰς ἱστορικὰς τινὰς σημειώσεις, περὶ τε τῶν Ἰονίων νήσων καὶ περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἡ ἔνωσις μετὰ τῆς Ἑλλάδος συνετελέσθη, τρόπον τὸν ὅποιον τινὲς τῶν πληρεξουσίων τῶν Ἰονίων ἐχαρακτήρισαν ἀσύμφορον εἰς τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα.

MB'.

ΑΙ ΙΟΝΙΩΙ ΝΗΣΟΙ ΠΡΟ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΕΩΣ ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Αἱ Ἑπτάνησοι θαυμασῶς προβάλλουσai, ἐκ τῆς θαλάσσης φαίνονται ὡς ἐμπροσθοφυλακὴ τῶν δυτικῶν παραλίων τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν. Ἀποτελοῦσι καὶ ἰδίᾳ ἡ Κέρκυρα τὸν πρῶτον σταθμὸν τῶν ἐκ τῆς Ἑσπερίας κατερχομένων ναυτίλων, τούτου δὲ ἔνεκα ἡ ἐπίδρασις τῆς Δύσεως ὑπῆρξεν ἐνταῦθα μεγαλειτέρα ἢ εἰς τὰς λοιπὰς ἑλληνικὰς χώρας. Αἱ νῆσοι αὗται ἔκπαλαι ὑπῆρξαν ἑλληνικαὶ ^{στρωμαίαι} ἀρχαία ἑλληνικὴ Ἱστορία πολλὰς λαμπρὰς σελίδας ἀφιερὼν εἰς ταύτας. Ὡς πᾶσαι δὲ αἱ τοῦ Ἑλληνισμοῦ χῶραι ὑπῆρξαν περιπετειώδεις καὶ αἱ Ἴονιοι νῆσοι μεγίστων περιπετειῶν ἔσχον ἱστορίαν καὶ πολλὰς κατακτήσεις ὑπέστησαν.

Ἐγγὺς τῆς Ἱταλικῆς χερσονήσου κείμεναι, ὑπέστησαν σπουδαίον τὴν ἐπίδρασιν αὐτῆς, ἡ δὲ Βενετικὴ κατάκτησις κατῴρθη καὶ αὐτὴν τὴν Ἱταλικὴν γλῶσσαν νὰ ἐπιβάλλῃ, ὥστε καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἡ παρεφθαρμένη Ἑλληνικὴ, ἥτις λαλεῖται ἐκεῖ, περιλαμβάνει πλείστας ὥσας λέξεις Ἱταλικὰς. Ἄλλ' ἐὰν καὶ αὐτὴ ἡ ξένη γλῶσσα ἐπεβλήθη καὶ πρὸς στιγμὴν ἐγενικεύθη καὶ ἰδίᾳ ἐν Κερκύρᾳ, οὐδὲν ὅμως κατῴρθη νὰ ἀλλοιωσῇ κατ' ἐλάχιστον τὸν ἑλληνικὸν χαρακτῆρα τῶν Ἑπτανησίων, τὰ ἑλληνικὰ αὐτῶν αἰσθήματα καὶ τὴν θερμὴν των ἀγάπην πρὸς τὴν ἑλληνικὴν πατρίδα, παρὰ πᾶσαν δὲ ἐπίδρασιν ὑπῆρξαν πάντοτε ἀληθεῖς καὶ γνήσιοι Ἕλληνες, ὡς οἱ κάτοικοι ὅλων τῶν γνησίων ἑλληνικῶν χωρῶν, τῶν ἐκτεινομένων ἀπὸ Τραπεζούντος μέχρι Κιλικίας καὶ ἀπὸ τοῦ Αἰῶνου μέχρι τοῦ Ταϊνά-

ρου, διότι αὗται ἦσαν αἱ κυρίως ἑλληνικαὶ χῶραι καὶ οὐχὶ μόνον αἱ τὸ Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος ἀποτελέσασαι.

Βαρὺς ἰδίᾳ ὁ τῶν Βενετῶν ζυγὸς ὑπῆρξε τοῖς Ἑπτανησίοις. Ἡ Βενετικὴ Δημοκρατία ἐκυβέρνησε τοὺς Ἑπτανησίους διὰ συστήματος διαφθορᾶς καὶ βίας· οὐδέποτε ἐπετρέπη αὐτοῖς ἡ σύστασις δημοσίων σχολείων, διὰ παντὸς δὲ τρόπου ἐπεδιώχθη ἡ τοῦ λαοῦ ἀμαθία.

Ἀπὸ τῆς Βενετίας μεταβιβάσθεισα εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀπῆλυσεν ἡπιωτέρου συστήματος διότι ἐὰν Γάλλοι τινὲς ἀντιπρόσωποι ἐφάνησαν δεσποτικοί, ἐν τούτοις ἡ ζείδωρος αὔρα τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας εἶχεν ἐπιπνεῦσαι καὶ ἀφύπνισε τὸ αἶσθημα τῆς πατρίδος. Ἡ Ἑλληνικὴ ἀποκηρυχθεῖσα μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἀρχόντων, ἤρξατο νὰ λαλῇται καὶ νὰ εἴνε ἡ ἐπίσημος γλῶσσα τῆς Κυβερνήσεως· ἡ ὀρθόδοξος θρησκεία, ἐκηρύχθη ἡ πρωτεύουσα καὶ ἡ ἐπικρατοῦσα, καὶ ἡ διάδοσις τῆς παιδείας· ἤρξατο νὰ διασκεδάζῃ τὰ σκότη τῆς παχυλῆς ἀμαθείας.

Τῇ 1800 ἰδρύθη ἡ Ἰόνιος πολιτεία ὑπὸ τὴν προστασίαν Ρωσσίας καὶ Τουρκίας· διηρέθησαν τότε εἰς δύο φετρίας, εἰς τοὺς εὐγενεῖς, τοὺς ὑποστηριζομένους ὑπὸ τῶν Τούρκων πρακτόρων, καὶ εἰς τοὺς Δημοκρατικούς, ὑποστηριζομένους ὑπὸ τῶν Ρώσων. Ἐπειδὴ δὲ καὶ οἱ πράκτορες τῶν λοιπῶν Δυνάμεων ἀντηγωνίζοντο, ἐδημιουργήθη οἰκτρὰ ὅλως κατὰστασις, ἕως ὅτου αἱ Νῆσοι ἰκέτευσαν τὴν συνδρομὴν τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας, ὅστις ἀπέστειλε στρατεύματα καὶ πληρέζουσιν, καὶ συνέστη κυβέρνησις συνταγματική, τὰ μέγιστα συντελέσασα εἰς τὰς προόδους τῶν Ἑπτανησίων. Καὶ ἐν τέλει διὰ τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης τῆς 5 Νοεμβρίου 1815 ἡ Ἱερὰ Συμμαχία ἔθηκε τὰς Ἰονίους νήσους ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἡνωμένα Κράτη τῶν Ἰονίων νήσων».

Ἐν τούτοις ὅμως, καίτοι διὰ τῆς Συνθήκης ταύτης ἡ Ἰόνιος Πολιτεία ἐκηρύσσεται ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον Κράτος, περιεστέλλετο οὐσιωδῶς ἡ ἀνεξαρτησία αὐτῆς διὰ τῶν ἐπιβαλλομένων ὅρων.

δι' ὧν πάντα σχεδὸν τὰ κυριαρχικά δίκαια ἐδίδοντο εἰς τὸν προ-
στάτην Βασιλέα τῆς Ἀγγλίας.

Κατὰ τοὺς ὅρους δὲ τούτους ἡ ἐσωτερικὴ διοργάνωσις τοῦ Ἰου-
νίου Κράτους ἔπρεπε νὰ ἐπικυρωθῇ ὑπὸ τῆς προστατευούσης Δυνα-
μews· ἡ ἐπιβλεψίς τῶν ἀφορώντων τὴν νομοθεσίαν καὶ τὴν ἐν γένει
διαχείρισιν ἦτο ἔργον τοῦ ἐπιτετραμμένου τοῦ Βασιλέως Προστάτου,
πᾶσα ἡ στρατιωτικὴ δύναμις θὰ διατελῇ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ
Ἀγγλικοῦ στρατοῦ, ἡ μισθοδοσία καὶ ἡ διατροφή τοῦ κατέχοντος
τὰς νήσους Ἀγγλικοῦ στρατοῦ θὰ γίνεται ἐκ τοῦ Προϋπολογισμοῦ
τῶν νήσων καὶ τέλος ἡ σημαία τοῦ Ἰουνίου Κράτους θὰ φέρῃ καὶ
ἀγγλικὸν ἔμβλημα.

Ἀναμφιβόλως ἡ συνθήκη αὕτη τοῦ 1815 ἡ κηρύττουσα κράτες
ἀνεξάρτητον καὶ ἀφαιρουσα ταυτοχρόνως ἀπ' αὐτοῦ ἅπαντα τῆς
κυριαρχίας τὰ δικαιώματα ὑπέκειτο εἰς πολλὰς ἀμφισβητήσεις.
Ἐξ αὐτῆς ἄλλως τε τῆς φρασεολογίας τῆς Συνθήκης προεκλήθη
διχογνωμία μετὰ τῶν Ἰονίων καὶ τῆς Προστάτου Δυναμews,
διότι αὐτοὶ μὲν ἰσχυρίζοντο, ὅτι διὰ τῆς Συνθήκης τῶν Παρισίων
ἐκηρύσσοντο αἱ Ἰόνιοι νῆσοι Κράτος ἐντελῶς ἀνεξάρτητον, ἀφ' ἐτι-
ρου ὅμως ἡ Προστάτις Ἀγγλία ἀρύουσα ἐπιχειρήματα ἐξ αὐτῶν
τῶν ἔρων τῆς συνθήκης προσεπάθει νὰ μεταβάλῃ τὴν προστασίαν
εἰς οἰονεὶ ὑποδούλωσιν.

Βεβαίως αἱ Ἰόνιοι νῆσοι ἐκηρύσσοντο διὰ τῆς Συνθήκης ἀνε-
ξάρτητοι, ἀλλ' ἡ ἀνεξαρτησία αὕτη διὰ τῶν ἐπιπροσθέτων ὅρων
ἀνῃρεῖτο ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἀνθίστατο ὅλως προβληματικὴ. Ἐκείνο
ὅμως τὸ ὁποῖον πασιφανῶς δηλοῦται, εἶνε ὅτι ἡ Συνθήκη τοῦ 1815
δὲν καθίστα μὲν τελείως ἀνεξαρτήτους τὰς Ἰονίους νήσους, ἀλλὰ
καὶ πάλιν δὲν μετέβαλλεν αὐτὰς εἰς Ἀγγλικὴν ἀποικίαν ὥς δι-
δὲν εἶχον δίκαιον οἱ κατὰ τῆς προστασίας ἀντιπολιτευόμενοι, φα-
νάζοντες, ὅτι αἱ Ἰόνιοι νῆσοι ἐκηρύχθησαν ἀνεξάρτητοι ὑπὸ τῆς
Συνθήκης, ὁμοίως δὲν ἐστηρίζετο ἐπὶ τῶν δικαίων ἡ Ἀγγλικὴ Κυ-
βέρνησις ζητοῦσα νὰ μεταβάλῃ τὴν προστασίαν εἰς κατὰκτησιν.

Παχέως δὲ ἡ Ἀγγλία ἐπέδειξε τίνι τρόπῳ προϋτίθετο νὰ διοικήσῃ τὰς Ἰονίους νήσους.

Ὅτε ὁ Μέγας Ναπολέον εἶχε δραπετεύσει ἐκ τῆς νήσου Ἑλβας, τὸ φιλογαλλικὸν κόμμα τῶν Ἰονίων νήσων ἐκινήθη, ὁ δὲ στρατηγὸς Κάμπελ καταδικάσας μάλιστα ὡς μέτοχον πολιτικῆς συνωμοσίας τὸν ἐκ Πράγας ἱερέα Ἰωάννην Καλούλην εἰς ἰσόβιον δεσμὸν, δι' ἐξαιρετικῶν δικαστηρίων, βιαιοτήτων, φυλακίσεων, ραβδισμῶν καὶ παντοίων βασάνων ἐπέβαλε τὴν Ἀγγλικὴν διοίκησιν. Ἐν τούτοις τὰ ληφθέντα δραστήρια μέτρα κατὰ τοῦ ἐνσκήψαντος λοιμοῦ ἐπὶ τοῦ Κάμπελ καὶ τοῦ ἀποσταλέντος τῷ 1816 πρώτου ἀρμοστοῦ Μαίτλανδ, αἱ ὑποσχέσεις καὶ προκηρύξεις αὐτῶν μετὰ τὴν ὑπογραφήν τῆς Συνθήκης, ὅτι ὡς σκοπὸν θὰ ἐπιδιώξῃ ἡ Ἀγγλία τὴν εὐδαιμονίαν τῶν Ἰονίων νήσων ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς, προέκλεσαν φίλαγγλον πνεῦμα ἐκδηλωθὲν ἰδίᾳ κατὰ τὴν ἐξ Ἀγγλίας ἐπάνοδον τοῦ Θωμᾶ Μαίτλανδ, ὑπὲρ οὗ καὶ προετάρη ἡ ἀντιμέτωπος μνημείου εἰς ἀνάμνησιν αὐτῆς ἡμέρας τῆς ἐκ τῆς Μ. Βρετανίας ἐπάνοδου τοῦ Θωμᾶ Μαίτλανδ λόρδου ἀρμοστοῦ.

Ὁ Θωμᾶς Μαίτλανδ προσεπάθησε νὰ συγκεντρώσῃ περὶ ἑαυτὸν πᾶσαν τὴν ἐξουσίαν, συνέστησε τὴν ἀποκληθεῖσαν Ὑψηλὴν Ἀστυνομίαν παρὰ τὰς διατάξεις τῆς Συνθήκης, καθ' ἣν μέχρι τῆς ἐκπονήσεως νέου Συντάγματος ἤθελε τηρηθῇ σεβαστὸς πᾶς νόμος τῶν Ἰονίων, παρεβιάζοντο καὶ κατηργοῦντο παρὰ νόμους καὶ αὐθαριέτως διεχειρίζετο κατὰ βούλησιν τὰ κοινὰ διορίζων καὶ παύων κατ' ἀρέσκειαν ἰδίᾳ δὲ προσεπάθει νὰ ἐμβάλῃ τὸν τρόπον διὰ τῆς Ὑψηλῆς Ἀστυνομίας ἐν εἶδος πολιτικῆς ἀστυνομίας ἐκ τῶν ἐν ταῖς τυραννομέναις χώραις ἐν χρήσει, δι' ἧς ἡ φιλελεύθερος Ἀγγλία ἐνεκαίνιζε τὸ σύστημα τῆς διακυβερνήσεως τῶν Ἰονίων νήσων.

Ὁ Ἀντώνιος Μαρτινέγκος, ἐνὴρ τὰ μάλα ἐν Ζακύνθῳ δυνάμενος καὶ ὁ ἐν Κεφαλληνίᾳ μεγάλῃ τὴν ἐπιρροὴν ἐξασκῶν Ἀναστάσιος Ἀννίνος, προσκληθέντες νὰ συνεργασθῶσι μετὰ τοῦ Μαίτλανδ ἠρνήσαντο ἐπὶ διαφόροις προφάσεσι καὶ ἤρξαντο τῆς κατ' αὐτοῦ ἀντιπολιτεύσεως ἡ ἐν Κερκύρᾳ Γερουσία διεμαρτυρήθη, ἀλλ' ὁ Μαίτ-

λανδ ἠμφισβήτησε τὸ κύρος αὐτῆς : ἐπειδὴ δὲ τέσσαρες τῶν γεροντισιαστῶν ὁ Στεφανίτης, ὁ Ρώμας, ὁ Μεταξᾶς καὶ ὁ Φλαμπουράκης ἀπέστειλαν πρὸς τὸν Μαίτλανδ ἔγγραφον ὑπερασπιζόμενον τὰ τῆς Γερουσίας δίκαια καὶ ἀνατρέπον τοὺς ἰσχυρισμοὺς αὐτοῦ, καθιερέθησαν παρ' αὐτοῦ, μετὰ τοῦ γραμματέως τῆς Γερουσίας Καττάιτου.

Ἐφάνη δὲ ὁ πηρέτης πιστὸς τοῦ Μαίτλανδ ὁ πρόεδρος τῆς Γερουσίας βαρῶνος Ἐμμανουὴλ Θεοτόκης, δι' ὃ καὶ διηγέθη κατ' αὐτοῦ σφοδρὰ ἀντιπολίτευσις παρὰ τῶν προύχοντων ἱερκύρας, οἵτινες κατηγορηθέντες ὡς πολιτικοὶ συνωμῶται συνελήφθησαν καὶ ἐφύλακίσθησαν καὶ ἰδίᾳ ὁ Στάμος καὶ Αὐγουστῖνος Χαλκιόπουλος, Κεβέλης, Μάστρακας, Βράϊλας καὶ λοιποὶ. Γενομένης ὅμως δίκης ἀπέδειχθη ἡ ἀθωότης των, διό καὶ κατεδικάσθησαν ἀντὶ τούτων οἱ συκοφάνται αὐτῶν, δύο ἄσημοι ἐπτανήσιοι.

Ἀρχομένου τοῦ 1817 ὁ ἀρμοστής ἀνευ ἐκλογῆς τοῦ λαοῦ, ἀνεψυφορίας τινὸς ἀνέγραψεν ἐν τῇ καταλόγῳ ὀνόματά τινων, ὡς ἀντιπροσώπων τῶν νήσων καὶ κατήρτισε τὸ ἀποκληθὲν προκαταρκτικὸν Συμβούλιον, ὃπερ παρεδέξατο σχέδιόν τι Συντάγματος συνταχθὲν ὑπὸ τοῦ Μαίτλανδ. Εἶτα διώρισεν ἐν ἐκάστη νήσῳ ἐπιτροπείαν, ἵνα καταρτίσῃ ἐκλογικοὺς καταλόγους παρεχομένου τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου εἰς τοὺς ἔχοντας ἐτήσιον εἰσόδημα 337 ταλ. λήρων, ἐπιστημονικὸν δίπλωμα ἢ ἐλευθέριον τι ἐπάγγελμα, οἱ δὲ ἐκλογεῖς οὗτοι ἐξελέξαν τοὺς ἀντιπροσώπους διὰ τὴν συντακτικὴν συνέλευσιν.

Ἡ Συνέλευσις αὕτη ἀπαρτισθεῖσα ἐξ 29 μελῶν ἤρξατο τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς τὴν 27 Ἀπριλίου 1817 καὶ ἐν τρισὶ συνεδριάσει ἀνέγνω, συζητήσῃ καὶ ἐψήφισε τὸ εὐφύμως κληθὲν Σύνταγμα. Κατὰ τὸ ἐξαμβλωματικὸν τοῦτο Σύνταγμα τρεῖς ἀρχαὶ συνίσταντο ἡ τῆς Γερουσίας, τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Ἀρμοστοῦ.

Ἡ Γερουσία συνέκειτο ἐξ ἑνὸς Προέδρου, διοριζομένου ὑπὸ τοῦ προστάτου Βασιλέως, τῇ ὑποδείξει τοῦ Ἀρμοστοῦ, καὶ πέντε μελῶν ἐκλεγομένων ὑπὸ τῆς Βουλῆς, ἢ μᾶλλον τῆς νομοθετικῆς Συνελεύσεως. Ὁ Πρόεδρος τῆς Γερουσίας εἶχεν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν. Ἦταν δὲ νόμος τις ἐγκριθεὶς καὶ ὑπὸ τῶν τριῶν Ἀρχῶν, ἐθεωρεῖτο μὴ πρόσφορος, ἠδύνατο νὰ ἀκυρωθῇ ὑπὸ τοῦ προστάτου Βασιλέως. Τὴν δὲ Βουλὴν ἀπετέλουν τὰ μέλη τῆς νομοθετικῆς Συνελεύσεως, ἡ Γερουσία καὶ ὁ Ἀρμοστής, ὅστις εἶχε τὸ δικαίωμα τῆς κυρώσεως ἢ τῆς ἀρνησικυρίας. Οὕτω κατὰ τύπους μὲν καθιεροῦντο τρεῖς Δυνάμεις, κατ' οὐσίαν ὅμως μία μόνον ὑφίστατο καὶ ἦτο ὁ Ἀρμοστής.

Εἰς ἐκάστην νῆσον ἐγκαθιδρύετο ἐγγύρως κυβέρνησις, ἀποτελούμενη ἐκ τοῦ Ἐπαρχου, ἐκλεγομένου παρὰ τῆς Γερουσίας καὶ ἐπικυρουμένου ὑπὸ τοῦ Ἀρμοστοῦ καὶ ἐκ πενταμελοῦς Νομαρχιακοῦ Συμβουλίου, οὗ τὰ μέλη ἐκλεγόμενα ἐκ διπλοῦ καταλόγου ἔδει νὰ τύχῃσι τῆς ἐγκρίσεως τοῦ ἐν ἐκάστη νήσῳ τοποτηρητοῦ τοῦ Ἀρμοστοῦ. Ἡ δικαιοσύνη ἐξησκήετο παρὰ δικαστῶν διοριζομένων κατὰ πενταντίαν παρὰ τῆς Γερουσίας, τῇ ἐγκρίσει τοῦ Ἀρμοστοῦ· ἐν δὲ τῇ Κερκύρᾳ ἰδρύετο καὶ ἀνώτατον τῆς δικαιοσύνης Συμβούλιον ἐκ τεσσάρων μελῶν, ἥτοι ἐκ δύο Ἀγγλῶν διοριζομένων ὑπὸ τοῦ Ἀρμοστοῦ, καὶ δύο Ἑπτανησίων, ἐκλεγομένων ὑπὸ τῆς Γερουσίας.

Οὕτω δὲ κατωρθώθη πᾶσα ἀρχὴ καὶ πᾶσα ἐξουσία νὰ συγκεντρωθῇ εἰς χεῖρας τοῦ Ἀρμοστοῦ καὶ τὰ ἀνεξάρτητα καὶ ἐλεύθερα κράτη τῶν Ἰονίων νήσων τῆς Συνθήκης τοῦ 1815 νὰ ἀποστερηθῶσι καὶ αὐτῆς τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοδιοικήσεως καὶ αὐτῆς τῆς διαχειρίσεως τῶν δημοτικῶν των πραγμάτων. Ἐν τῇ ἀφηγήσει τῶν κατὰ τὴν ἀτιμίαν καὶ πτώσιν τῆς Πάργας δικαίως γράφει ὁ Οὐγος Φώσκολος, ὅτι τὸ Σύνταγμα τοῦτο τοῦ Μαίτλανδ εἶνε ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς πολιτικῆς τῶν Συνταγμάτων καὶ τῶν Κυβερνήσεων, πρῶτον καὶ μοναδικὸν παράδειγμα πολιτικοῦ τεχνάσματος. Ὅτε δὲ τριμελὲς ἐπιτροπεῖα ἐκόμισεν εἰς Λονδίνον πρὸς ἐπικύρωσιν παρὰ τοῦ βασιλέοντος πρίγκηπος Γεωργίου τὸν παράδοξον τοῦτον συνταγματικόν

χάρτην, ἀπαντῶν οὗτος εἰς τὴν προσφώνησιν τῆς Ἐπιτροπῆς, ἔσχεν ἀρκετὸν θάρρος, ὥστε νὰ εἴπῃ, ὅτι διὰ τοῦ Συντάγματος τούτου στερεοῦται ἡ εὐτυχία καὶ εὐδαιμονία τῶν Ἰονίων νήσων καὶ ὅτι αἱ τύχαι τῆς πατρίδος τῶν ἀνατίθενται εἰς χεῖρας αὐτῶν τῶν ἰδίων !

Εἰς τὴν ἀποσταλεῖσαν ἐπιτροπείαν οἱ Ἀγγλοὶ ἐπεδαψίλευσαν μεγάλας τιμὰς· εἴτα δι' ἐκτάκτου ἀπεσταλμένου ἀπέστειλαν εἰς Κέρκυραν τὸν ἐπικυρωθέντα χάρτην καὶ τῇ 1ῃ Ἰανουαρίου τοῦ 1818 ἐνεκαθιδρύετο ἡ νέα Κυβέρνησις τοῦ Ἰονίου Κράτους, ἀποτελουμένη ἰδίως ἐκ τῆς πενταμελοῦς Γερουσίας, ἥς μέλη ἦσαν ὁ Ἐμμανουὴλ Θεοτόκης, ὁ καὶ πρόεδρος, ὁ Στάμος Χαλκιοπούλος, γερουσιαστὴς Κερκύρας, ὁ Νικόλαος Ἀννίνος, γερουσιαστὴς Κεφαλληνίας, ὁ Δημήτριος Φυσκάρδος, γερουσιαστὴς Ζακύνθου, ὁ Εὐτύχιος Ζαμπέλης, γερουσιαστὴς Λευκάδος καὶ ὁ Βασίλειος Ζεβόγης, γερουσιαστὴς Ἰθάκης καὶ τῶν ἄλλων μικρῶν νήσων.

Ὀλίγον τι μετὰ τὸν χρόνον καθ' ἣν ἐτελέσθη οὕτω πανηγυρικῶς ὁ ἐμπαιγμὸς τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος ὑπὸ τοῦ ἄρματος τοῦ τῆς συνταγματικῆς Ἀγγλίας, μακρὰ χώρα ἐν τῇ Ἑπαιρωτικῇ παραλίᾳ τὰς αὐτὰς πρὸς τὰς Ἰονίους νήσους ὑποστᾶσα περιπετείας, διακριθεῖσα δὲ ἰδίᾳ ἐν τῷ κατὰ τοῦ τυράννου τῆς Ἠπείρου Ἀλβανισμοῦ μακρῷ ἀγῶνι, ἐνεπαίζετο ἐπονειδίστως ὑπὸ τῆς αὐτῆς Δυναμῆς πρωταγωνιστοῦντος τοῦ Μαίτλανδ καὶ πάλιν. Ἀπελπίς ἡ ἀτυχὴς Πάργα ἰδοῦσα ἑαυτὴν ἐγκαταλειφθεῖσαν ὑπὸ τῆς Συνθήκης τοῦ 1815 παρέδωκεν ἑαυτὴν εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς, οὗτοι δὲ ἐπ' ἀνταλλαγῇ ἀναγνωρίσεως τῆς Βρεττανικῆς προστασίας ἐπὶ τῶν Ἰονίων νήσων ἐπώλησαν ἀντὶ 150,000 λιρῶν στερλινῶν αὐτὴν εἰς τοὺς ἀσπόνδους ἐχθρούς.

Μυσαρωτέραν πράξιν Δυναμῶς χριστιανικῆς κατὰ μικροῦ λαοῦ χριστιανικοῦ ἱκετεύσαντος τὴν προστασίαν αὐτῆς, παραδόντος μετὰ πίστεως τὰ ἱερά καὶ ὅσια αὐτοῦ εἰς διαφύλαξίν της, ἐμπιστευθέντος εἰς αὐτὴν τὴν τιμὴν τῆς πατρίδος, μυσαρωτέραν πράξιν ταύτης ἡ Ἱστορία δὲν μνημονεύει. Ζητοῦσιν οἱ ἀτυχεῖς ἄμα ὡς

εἶδαν εἰς τὸ ὄρος Πετασβολὸν ἐμφανισθέντας τοὺς Τούρκους ν' ἀντι-
τάξαισι τελευταίαν ἄμυναν καὶ ν' ἀποθάνωσιν ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῶν
οἰκιῶν των· ὁ Ἀγγλὸς φρούραρχος ἀγγέλλει τὴν πρόθεσιν ταύτην εἰς
τὸν Ἀρμοστήν Μαίτλανδ, ὅστις ἐν τάχει πέμπει τὸν στρατηγὸν
Φρειδερίκον Ἀδάμ, ἵνα παραπέσῃ αὐτούς. Ἀποτυγχάνει καὶ κρύφα
ἱπανακάμπτει εἰς Κέρκυραν. Οἱ Παργιοὶ ἐμμένουσιν εἰς τὴν πρόθεσιν
των, ἀλλὰ παρεμποδίζονται ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν.

Τρέχουσιν εἰς τοὺς ναοὺς των, ἵνα ἀφαιρέσωσι τὰ ἱερὰ σκεύη
καὶ τὰ χρυσὰ ἀναθήματα, ἀλλὰ παρακωλύονται καὶ πάλιν ὑπὸ
τῶν Ἀγγλῶν. Τὰ πάντα εἶχον πωληθῇ εἰς τοὺς Τούρκους. Καὶ τότε
τρέχουσιν εἰς τὸ κοιμητήριον ἐκθάπτουσι τὰ ὅσα τῶν γονέων, μετα-
φέρουσι ταῦτα εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς πόλεως των καὶ ἐνώπιον τῶν
Ἀγγλῶν καίουσιν αὐτὰ τὴν 15 Ἀπριλίου 1819. Τὴν κόνιν εἰς
τάκτους θέσαντες ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν καὶ ἀνεχώρησαν προπορευομέ-
νων τῶν ἱερέων καὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων· γέροντες, παῖδιά, ἄνδρες,
γυναῖκες ἔκλειον τὴν ἐγκαταλειπομένην πατρίδα· καὶ ἐν μέσῳ τῶν
θρήνων καὶ τῶν ὀλοφυρμῶν οὐχὶ Ραχὴλ κλαίουσας τὰ τέκνα τῆς,
ἀλλὰ τέκνων κλαίωντων τὴν Ραχὴλ, ἠκούετο ὡς φοιτικῶδες ἐπιφθό-
ν τοῦ ἀπαισίου τοῦτου δράματος ἡ ἄρα τῶν ἀπατηθέντων Παργίων. Γυ-
μνοὶ δὲ καὶ πειναλέοι διήρχοντα τὰς ἀγυῖας τῆς Κερκύρας μάτην ζητοῦ-
ντες ἀποζημιώσιν καὶ ἐν τέλει ἐλαχίστην λαβόντες· ἀπέναντι τῶν δει-
νῶν αὐτῶν οὐδὲν ἔπραξεν ὁ Μαίτλανδ καὶ ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις.

Τὸ θέαμα τοῦτο δὲν ἦτο ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια ἠδύναντο νὰ
πρακαλέσωσι τὴν ἀγάπην τῶν Ἰονίων νήσων πρὸς τὴν προστατεύου-
σαν Δυναμιν. Τοῦναντίον ἡ κατὰ τοῦ Μαίτλανδ ἀντιπολίτευσις
ἔλαβε νέας δυνάμεις τοσοῦτον μᾶλλον, ὅσον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκεί-
νην μεταβάς εἰς Κέρκυραν ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας ὑπεσχέθη τὴν
ἐπιμέλειαν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου ὑπὲρ τῶν Ἰονίων νήσων.
Ὅτω μετ' οὐ πολὺ αὐτὸς οὗτος ὁ Καποδίστριας ἐπέδιδε τῷ
Λόρδῳ Κάστερλινγ ἐπιστολὴν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου καὶ
ἐτίραν αὐτοῦ πρὸς τὸν Βελιγικτῶνα δι' ὧν ἐπεζητεῖτο ἡ εὐμένεια τῆς
Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ὑπὲρ τῶν Ἰονίων νήσων.

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 107

Ἄλλ' ἐν ᾧ ἡ σύστασις αὕτη θεωρήθη ὡς Ρωσικὴ ἐπέμβασις εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς Ἀγγλίας πράγματα καὶ ἐπομένως ἀπέμεινεν ἀτελέσφορος, ἐν Λευκάδι ἤρξατο χυνόμενον αἷμα μεταξὺ Ἀγγλῶν καὶ Ἑλλήνων. Τῇ αἰτήσει τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου Λευκαδίων ἡ Γερουσία εἶχεν ἐπιβάλλει αὐτοῖς τὴν πληρωμὴν φόρου πρὸς καθαρισμόν καὶ διαπλάτυνσιν διώρυγός τινος. Οἱ Λευκαδιοὶ ὅμως χωρικοὶ ἠρνήθησαν τὴν πληρωμὴν τοῦ φόρου τούτου, ἐδίωξαν τοὺς εἰσπράκτορας καὶ ἐκίνησαν τῇ 14 Σεπτεμβρίου 1829 στάσιν. Οἱ στασιασταὶ ἐφθασαν εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐξερεθισθέντες ἐκ τῆς θύας τῶν ἐρχομένων ἐκ Κερκύρας πλοίων μετὰ στρατιωτῶν, ἐξώρμησαν κατὰ τοῦ Ἀγγλικοῦ ἀποσπάσματος, εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν, κατέσχον πυροβόλα τινὰ καὶ ἠπέλθον νὰ κάψωσι τὰς οἰκίας τῶν ἀρχόντων.

Ὁ καταφθάσας ἀγγλικὸς στρατὸς εἰς τρία σώματα διαιρεθεὶς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Στόβενς, ἠνάγκασε τοὺς στασιαστὰς νὰ ὑποχωρήσωσι πρὸς τὴν κώμην Σφακιά, τὴν ἐστίαν τῆς στάσεως ἥς τὰς οἰκίας κατέστρεψε ἡκανονιστοὶ. Ταυτοχρόνως κατέφθασεν ἐκ Κερκύρας ὁ στρατηγὸς Ἀδάμ μετὰ νέου στρατοῦ καὶ διεσκόρπισε παντελῶς τοὺς στασιαστὰς ὡς τοὺς δύο ἀρχηγούς τοὺς ἱερεῖς Στρατησκιάδην καὶ Ἀσπρογέρακα ἀπηγχόνισεν. Αἱ συμπλοκαὶ αὗται εἰς μὲν τοὺς Ἀγγλοὺς ἐστοίχισαν ὑπὲρ τοὺς διακοσίους Ἀγγλοὺς, εἰς δὲ τοὺς Λευκαδίους ἐστοίχισαν ἐκτὸς τῶν φονευθέντων, καὶ πολλὰ καταδιώξεις, συλληφθέντων πολλῶν ἀρχόντων ὡς ὑποκινητῶν τῆς στάσεως, ἐν αἷς καὶ οἱ Εὐθύμιος καὶ Ἰωάννης Βαλαωρίται.

Μετ' οὗ πολὺ ὅμως νέα ἐπανάστασις κατὰ τῶν Ἀγγλῶν διηγήθη. Οἱ ἐν τῇ Γερουσίᾳ Κυβερνητικοὶ ἀνεγνώρισαν διὰ πράξεων τῶν τὸν ταγματάρχην Ροβενσὼν γενικὸν διαχειριστὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν εἰσοδημάτων τῆς Ἑπτανήσου, ἡ δὲ σκανδαλώδης αὕτη ἐπέμβασις ἐτεροθρήσκου εἰς τὰ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας παράργισεν τὸν λαόν.

Ἐν τῷ χωρίῳ τῆς Ζακύνθου Σκουλικάδω, οἱ χωρικοὶ παρορμημένοι ὑπὸ τινος Κουκᾶ, ἀφοσιωμένου τῷ Ἰωάννῃ Μαρτινέγγω, ἤγινον.

του τῆς ἐν Ζακύνθῳ ἀντιπολιτεύσεως, κατεδίωξαν τὸν προσετώτα μεταβαίνοντα εἰς τὴν κόμην, ἵνα καταγράψῃ τὰ ἐκκλησιαστικὰ πλεῖστα καὶ προέβησαν εἰς στάσιν ταχέως κατασταλεῖσαν. Ὡς ἀρχηγὸς τῆς στάσεως θεωρήθη ὁ Μαρτινέγγος, δι' ὃ καὶ συλληφθεὶς, ἤχθη σιδηροδέσιμος εἰς Κέρκυραν καὶ ἐφυλακίσθη, μετὰ τοῦτου δὲ καὶ ἄλλοι αὐτοῦ φίλοι. Ὁ Μαρτινέγγος τυχὼν χάριτος ἐξωρίσθη ἐπὶ τριετίαν ἐξ ὅλων τῶν Βρεττανικῶν χωρῶν.

Ἡ κατάστασις αὕτη δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ ἐπισύρῃ τὴν προσοχὴν τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου, αἰείποτε μεριμνῶντος ὑπὲρ τῆς πατρίδος του, καὶ νὰ ἀπευθύνῃ οὗτος πρὸς τὸν Ἄγγλον ἐπὶ τῶν Ἀποικιῶν ὑπουργὸν λόρδον Βόρθουρστ καὶ τὸν Βελλιγκτῶνα μακρὸν ὑπόμνημα ἀπερὶ τῆς καταστάσεως τοῦ Ἰονίου Κράτους», δι' οὗ ἀπεδείκνυν, ὅτι ἀφ' ἐνὸς μὲν καταπατοῦνται αἱ διατάξεις τῆς Συνθήκης τῆς 5ης Νοεμβρίου τοῦ 1815 καὶ ὅτι ἀφ' ἑτέρου ἔχει πολλὰ τὰ τρατὰ ὁ συνταγματικὸς χάρτης τῆς 2ας Μαΐου 1817. Τὸ ὑπόμνημα τοῦ Καποδιστρίου πλῆρες ἐπιχειρημάτων παρεπέμφθη ὑπὸ τοῦ λόρδου Βόρθουρστ εἰς τὸν Μαίτλανδ, τὸν ὅποιον προσεκάλεσαν εἰς ἀπολογίαν, ὃ δὲ Καποδίστριας διεμήνησε πρὸς τοὺς ἐν Κερκύρᾳ φίλους του νὰ συντάξωσιν ἀναφορὰν καὶ ἐκθέσωσι τὰ ἀποκρινόμενα τῶν, ἵνα μὴ τυχὼν ἡ ἀπολογία τοῦ Μαίτλανδ μείνῃ ἀνευ ἀπαντήσεως.

Τοιαύτην ἀναφορὰν συνέταξεν ὁ κόμης Ἀναστάσιος Φλαμπουριάρης εἰσαγγε εἰς ἐν Ζακύνθῳ, καὶ ὑπέγραψαν τινες τῶν κορυφαίων τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἀλλ' ἡ ἀστυνομία μαθεύσα τὰ περὶ ταύτης συγέλασεν αἰφνης τὸν ἔχοντα τὴν ἀναφορὰν Γεώργιον Ρώσση δικηγόρον. Ὁ Ἀναστάσιος Φλαμπουριάρης καθηρέθη τῇ ἀποφάσει τῆς Γερουσίας ἀπὸ τοῦ νομοθετικοῦ σώματος, οὗ μέλος διετέλει.

Ὁ λόρδος Βόρθουρστ δι' ὑπομνήματός του βασιζομένου ἐπὶ τῶν πληροφοριῶν τοῦ Μαίτλανδ προσεπάθησε νὰ ἀναιρέσῃ τὸ ὑπόμνημα τοῦ Καποδιστρίου, τοῦ ὁποίου αἱ ἐνέργειαι ἔμειναν ἀνευ αποτελέσματος.

Αὕτῃ ἡ ἀφορμὴ ὅμως ἤρκεσεν εἰς τὸν Μαίτλανδ νὰ ὀργισθῇ

ἔτι μᾶλλον καὶ μένεα πνέων κατὰ τοῦ Καποδιστρίου καὶ τοῦ Ἀνδρέου Μουστοζύδου, ἐφήρμοσε συστηματικὴν καταδίωξιν ἐναντὶν τῶν συγγενῶν των.

Ἐν γένει δὲ ἡ μετέπειτα πολιτικὴ του μέχρι τοῦ θανάτου του ὑπῆρξε πολιτικὴ τῆς ἐμπαθείας καὶ ἄκρως ἀνθελληνική· διὰ παντοίων δὲ μέσων προσεπάθει ὁ Μαίτλανδ νὰ περιστέλλῃ τὴν συμμετοχὴν τῶν ἐπτανήσιων εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, καθ' ἣν πολλοὶ ἐξ αὐτῶν διέπρεψαν, ἀγωνισθέντες ἐκθύμως ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας.

Τοῦ Μαίτλανδ ἀποβιώσαντος τὴν 10ην Ἀπριλίου 1824, διαορίσθη ἀρμοστής τῆς Ἰονίου Πολιτείας ὁ Φρειδερίκος Ἀδαμ. Οὗτος διετήρησε μὲν τὴν νομοθεσίαν τοῦ Μαίτλανδ, ἀλλ' ἐφάνη ὅπως ἡπιώτερος τούτου εἰς τὴν καθόλου πολιτικὴν πορείαν του. Ἐπαύθη δὲ τὴν 10ην Ἀπριλίου 1832 κατόπιν ἐπεισοδίου τινος προκληθέντος μεταξύ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐν Κερκύρᾳ προξένου τῆς Ρωσσίας Παπαδοπούλου.

Τὸ φιλελεύθερον ὑπουργεῖον Γρέϋ ὃν τὴν ἐποχὴν ταύτην εἰς τὴν ἀρχὴν προήγαγεν εἰς ἀρμοστήν τῆς Ἑπτανήσου τὸν ἀδελφόν τοῦ δουκὸς Βουίγιχαμ Νοῦνγκεντ, ὅστις ἀνεδείχθη ὡς εἰς ἐκ τῶν φιλελευθέρων καὶ καλλιτέρων ἀρμοστῶν τῆς Ἑπτανήσου, καὶ κατὰ τὰ ἄλλα ἀνὴρ φιλέλλην καὶ φιλοδίκαιος.

Οἱ μᾶλλον φιλελεύθεροι ἄνδρες τῆς Ἑπτανήσου ὡς ὁ Φλαμπουριάρης, Μουστοζύδης καὶ ἄλλοι μεγάλως ἐτιμήθησαν ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἀρμοστείας δὲ αὐτοῦ αἱ ἐκλογαὶ διεξήχθησαν ἄνευ σκανδαλωδῶν ἐπεμβάσεων καὶ ἡ ἑλληνικὴ παιδεία ἐνισχύθη μεγάλως, αὐτοῦ τοῦ Νοῦνγκεντ εἰς τὰς προκηρύξεις του καὶ εἰς τοὺς λόγους του πρὸς τὰ νομοθετικὰ σώματα μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὁμιλοῦντος διὰ τὴν Ἑλλάδα.

Δυστυχῶς ὅμως, ὁ ἑξοχος οὗτος Ἀρμοστής, ὁ μόνος ἄριστος τῆς στηθείσης αὐτῇ ὀρειχαλκίνης προτομῆς, παρητήθη τῆς ἀρμοστείας περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1835 ἔνεκα τῆς ἀνόδου ἐπὶ τὴν ἀρχὴν συντηρητικῶ ὑπουργείου καὶ τοῦτον διεδέξατο ὁ Βασιλεὺς Δαυίδ.

γλας γέρων στρατιωτικός, ἀντίθετον ἀκολουθήσας πελιτικὴν, ἐνίσχυσας τὴν γραφειοκρατίαν καὶ καταδιώξας τοὺς φιλελευθέρους.

Ἐν τῇ Ἰονίῳ Βουλῇ συνεπλήθη ἰσχυρὰ ἀντιπολιτευσις κατὰ τοῦ Δούγλα ἀγομένη ὑπὸ τοῦ Μουστοξόδου, Ἀνγίνου, Μεταξᾶ, ὁ δὲ ἀνταγωνισμὸς τῶν Κυβερνητικῶν πρὸς τοὺς ἀντιπολιτευομένους ἀπέβη ἐπὶ μᾶλλον σφοδρότερον. Ἀκολουθῶν ἀνθελληνικὴν πολιτικὴν, πιέζων τοὺς ἀντιπολιτευομένους, συγκεντρῶν εἰς χεῖρας αὐτοῦ πᾶσαν ἐξουσίαν ἐγένετο ἀντιδημοτικώτατος καὶ ἐπανειλημμένως δι' ἀναφορῶν τοῦ λαοῦ καὶ διὰ μεταβάσεων εἰς Λονδῖνον τοῦ Μουστοξόδου ἐζητήθη ἡ ἐκεῖθεν ἀπομάκρυνσις τοῦ Δούγλα.

Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Δούγλα περιήχθησαν εἰς δυσάρεστον σημεῖον καὶ αἱ σχέσεις τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, ὅστις ἀρνήθεις νὰ ἐπιτρέψῃ τροποποιήσιν τινα εἰς τοὺς βαθμοὺς τῆς συγγενείας, τοὺς ἀποτελοῦντας καλύμματα γάμου, ἐπέτιμψε δι' ἐγκυκλίου τὴν Ἰόνιον Κυβέρνησιν ὡς παρεισάγουσαν νέους βαθμοὺς ἐν τῇ Ὀρθοδόξῃ. Ὁ Δούγλας ἔνεκα τῆς ἐγκυκλίου ταύτης τοῦ Πατριάρχου, ὀργισθεὶς κατ' αὐτοῦ, ἐπεζήτησε παρὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγγλοῦ Πρεσβευτοῦ Ποσόμβυ, ἱκανοποιήσιν. Κατόπιν δὲ τῶν παραστάσεων τοῦ Ποσόμβυ παρὰ τῇ Πύλῃ, ἐκάλεσεν αὐτὴ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην εἰς ἀπολογία καὶ ἐν τῇ κατήρεσεν αὐτόν, ὅπως ἱκανοποιήσῃ τὴν Μ. Βρεττανίαν, τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Τουρκίας Ρεσίτ, ἀναγγεῖλαντος τὸ γεγονός τοῦτο διὰ τῆς ἀπὸ 3 Μαΐου 1840 ἀνακοινώσεώς του αὐτῇ ἵνα ἀποδείξιν τῆς μερίμνης τοῦ Μεγαλειοτάτου Σουλτάνου, ἵνα ἱκανοποιῇ εἰς πᾶσαν περίστασιν τὰς δικαίας ἀπαιτήσεις τῶν φίλων κρατῶν. Μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἐξαιτίας ἀνεκλήθη ὁ Δούγλας εἰς Ἀγγλίαν, καὶ ἀντ' αὐτοῦ διωρίσθη ὁ Μάκενζυ κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1841, ὅστις μετὰ διετίαν, τῇ 1843, παρῆλθῃ, διότι ἀπεδοκιμάσθη παρὰ τοῦ Ὑπουργείου ἢ ὑπ' αὐτοῦ γενομένη παῦσις τοῦ Πραιδρου τῆς Γερουσίας Πετριτσπούλου.

Εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Μάκενζυ προήχθη εἰς ἀρμοστὴν τῇ 1ῃ Ἀπριλίου 1843 ὁ λόρδος Σίτων, ὅστις ἐνεκαίνιασε τὴν ἀρμο-

στείαν του διὰ σπουδαίου φιλελευθέρου μέτρου. Ἀμέσως ἐπὶ τὴν ἐλευθέραν εἴσοδον τῶν Ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων εἰς τὸ Ἰόνιον Κράτος ἐπέτρεψε πρὸς τούτοις τὴν σύστασιν λεσχῶν καὶ ἔδωκε τὴν ἄδειαν νὰ συνέρχωνται οἱ πολῖται εἰς κοινὰς συνελεύσεις περὶ τῶν δημοσίων καὶ νὰ ἰδρυθῶσιν ἰδιωτικὰ τυπογραφεῖα.

Τὸ φιλελευθерον κόμμα ἀναμένον πολλά τὰ ἀγαθὰ ἐκ τοῦ φιλελευθέρου Σίτων, περιεκύκλωσε τότε αὐτόν· ὁ Πέτρος Ἀριάνος Βράϊλας, ὁ Ἰούλιος Τυπάλδος Πρεντεντέρης, ὁ Νικόλαος Μάντισ καὶ ἄλλοι παρώτρυνον τὸν ἀρμοστήν νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν φιλελευθέρου πορείαν του. Καὶ αἱ προσπάθειαι τῶν αὐτῶν δὲν ἔμειναν ἀνελεσφόρητοι· ὀλίγας ἡμέρας μετὰ συμπόσιον δοθὲν πρὸς τιμὴν τοῦ Σίτων ὑπὸ τῆς φιλαρμονικῆς ἐταιρείας τῇ 4ῃ Ἀπριλίου 1848, ἐπίσημος ἐφημερίς τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως ἐδημοσίευσε διάγγελμα ἐκτάκτου συγκλήσεως τῆς Βουλῆς, ἣτις συνελθοῦσα κατ'ἑξῆς μίσην ζητωκραυγῶν τῇ 16 Μαΐου 1848 πάντα τοῦ τύπου περιόρισμόν καὶ ἀνεκήρυττεν ἐν ἄρθρῳ τοῦ Συντάγματος τὴν ἐλευθεροσύνην. Ἀλλὰ παρὰ τὰς παραχωρήσεις ταύτας δὲν ἐπεκράτει γενικὴ εὐαρέσκεια. Τὰ μεγάλα ἐν Εὐρώπῃ συμβάντα τοῦ 1848 εἶχον ἀρπύνησει καὶ τὸν ἐπτανησιακὸν λαὸν εἰς τὴν διεκδίκησιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ πολίτου, αἱ δὲ ἐλευθερίαι τοῦ Σίτων ἐφαίνοντο αὐτῶν ψυχία ριπτόμενα ἀπὸ πλουσίας τραπέζης.

Κέντρον τῆς φιλελευθέρου ἀντιπολιτεύσεως ὑπῆρξεν ἰδίως κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ Κεφαλληνία, ἐνθα εἶχεν ἐπέλθει καὶ κατὰ τις οικονομικὴ ἔνεκα τῆς ἐκπτώσεως τῶν τιμῶν τῆς σταφίδας. Οὕτω δὲ ἤρξατο συνωμοσία τις σχεδιαζομένη κατὰ τῶν καθεστάντων καὶ τῇ 26 Σεπτεμβρίου τοῦ 1848 ἐκρήγνυται τὸ κίνημα. Διαπαισίοι περίπου χωρικοί, κατὰ τὴν ἀφήγησιν τῆς Ἰονίου ἐφημερίδος ἐκ τῶν χωρίων τῆς Κεφαλληνίας Φραγγιάτα, Βαλσαμάτα καὶ Τρογιαννάτα, συνῆλθαν κατὰ τὴν ὁδὸν Κρανίας, ὀλίγον ἀπέχοντες τῶν προαστείων Ἀργοστολίου ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν καὶ καταστρέψωσι τὰ ἔγγραφα καὶ τὰς δικογραφίας φυλαττομένας ἐν τοῖς δικαστηρίοις.

Ὅμοιως πολλοὶ χωρικοὶ ὦπλισμένοι συνήλθον καὶ ἐν Ληξουρίῳ. Ἀγγλικά ἀποσπάσματα ἀπεστάλησαν πρὸς ἀπόκρουσιν αὐτῶν, συμπλοκαὶ πολλαὶ ἐγένοντο καὶ πανικὸς ἐπεκράτει ἐν Ἀργοστολίῳ. Ὁ κήρυκτὴς Σίτων ἐν τάχει μεταβάς εἰς Κεφαλληνίαν ἀπεδοκίμασε τὰ γινόμενα καὶ ἡμνήστευσε τοὺς ἐπαναστατήσαντας, ἀλλ' ἐπέβαλε πρῶτον 1600 ταλλήρων εἰς τὰ ἐπαναστατήσαντα χωρία. Τὸ βίβαιον εἶνε, ὅτι τὸ ἀντιμεταρρυθμιστικὸν κόμμα ἀποτελούμενον ἐν Κεφαλληνίᾳ ὑπὸ τῶν Σπ. Καβαλλιεράτου, Σπ. Λιναρδάτου καὶ ἄλλων, ἐβροθεῖτο ὑπὸ τοῦ Ἀγγλοῦ τοποτηρητοῦ Ἑβερτων, ὅστις καίτοι, κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς στάσεως, ἐγίνωσκε τὰ σχεδιαζόμενα, εἰς οὐδὲν προληπτικὸν μέτρον προέβη, καὶ τοῦτο, ἵνα ἐκτραγείσῃ τῆς στάσεως πεισθῇ ὁ Σίτων εἰς ἐγκατάλειψιν τοῦ μεταρρυθμιστικοῦ του προγράμματος.

Μετὰ τὴν καταστολὴν τοῦ ἐπαναστατικοῦ τούτου κινήματος προσεκλήθη ὁ εἰσαγγελεὺς Ζακύνθου Σωκράτης Κουρῆς, ἵνα διενεργήσῃ ἀνακρίσεις, καθ' ἃς ἀπεδείχθησαν ὡς ἀρχηγοὶ τοῦ κινήματος, ὁ Ρ. Μεταξᾶς καὶ ὁ ἀδελφὸς του Σταῦρος, ὁ Θεόδωρος Πρὸνζας καὶ ὁ Γεράσιμος Λαζαρῆς. Ὁ εἰσαγγελεὺς ἀνακαλύψας ἐκ τῶν ἀνακρίσεων, ὅτι τὸ παρασκευασθὲν τοῦτο κίνημα ἦτο ἐν γνώσει τῆς ἀρχῆς, ἐνόμισεν, ὅτι αὕτη εἶχε συνεννοηθῇ μετὰ τῶν στασιαστῶν καὶ ὅτι ἐπεμένως οὗτοι ὑπῆρξαν ὄργανα αὐτῆς· τοιοιτοτρόπως ἐν τῷ χαρακτηρισμῷ τῆς στάσεως ἠδίκησε νέους φιλοπατρίδας καὶ ἐνθουσιώδεις, ὅτινες πιθανὸν νὰ ἐνήργησαν ἀπερισκέπτως, ἀλλ' ἀπὸ χρηστοῦ συνειδότος.

Τὸ ἀντιδραστικὸν κόμμα ἔπνεε μένεα κατὰ τῶν φιλελευθέρων, ἀλλ' αἱ μεταρρυθμίσεις καθιερώθησαν καὶ ἤρξατο ἡ δημοσιογραφία. Τότε ἀνεφάνησαν τρία πολιτικὰ κόμματα τὸ τῶν ἀντιδραστικῶν, τὸ καὶ τῶν καταχθονίων καλούμενον, ἔχον ἐφημερίδας ἐν Κερκύρᾳ τὸν «Δῆμον τοῦ λαοῦ», οὐ συντάκτης ἦτο εἰς Ἰταλὸς Σκιαπίνης καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ τὸν «Πέλεκυν» γραφόμενον ὑπὸ τινος ἄλλοτε φιλελευθέρου Κων. Λιβαδά, τὸ τῶν μεταρρυθμιστῶν, ὅπερ ἀπετελείτο ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους ἀνδρας τῆς Ἑπτανήσου ὑπὸ τὴν

ἀρχηγίαν τῶν Ναπολ. καὶ Σπ. Ζαμπελιῶν, Ἀρ. Βραΐλα καὶ ἄλλων ἔχον ἐφημερίδας ἐν Κερκύρᾳ τὴν «Πατρίδα» ἑλληνικὴν καὶ γαλλικὴν, ἐν Ζακύνθῳ τὸ «Μέλλον» γραφομένην ὑπὸ τοῦ μετὰ ταῦτα δολοφονηθέντος μετὰ τὴν ἔνωσιν ὑπὸ τῶν Λομβαρδιανῶν Ἀντωνίου Γαΐτα καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ τὴν «Ἐνωσιν» συντασσομένην ὑπὸ τοῦ Νικ. Βολλιέρη, Δημ. Μηλιαρέση καὶ λοιπῶν. Τὸ ριζοσπαστικὸν κόμμα εἶχε φύλλα ἐν Κεφαλληνίᾳ τὸν «Φιλελεύθερον» καὶ τὴν «Ἀναγέννησιν» γραφόμενα ὑπὸ τοῦ Ἡλία Ζερβοῦ καὶ Ἰωσήφ Μερφεράτου καὶ ἐν Ζακύνθῳ τὸν «Ρήγαν» γραφόμενον ὑπὸ τοῦ Δημ. Καλλινίκου, Γεωργ. Βερυκίου καὶ Π. Ταβουλάρη. Τὸ κόμμα τῶν καταχθονίων ἐνέμετο τὰ δημόσια καὶ εἶχεν ἀρχηγούς ἐν Ζακύνθῳ τὸν Δημ. Σολωμόν, ἀνεψιὸν τοῦ ποιητοῦ, ἐν Κεφαλληνίᾳ τὸν Δημ. Καρούσον καὶ ἐν Κερκύρᾳ τὸν Δημ. Κουρκουρέλην, Δούσανην καὶ ἄλλους· τὸ τῶν μεταρρυθμιστῶν, ἀπῆται ριζικὴν μεταρρύθμισιν τοῦ Συντάγματος, ὑπεύθυνον ὑπουργεῖον, στρατὸν ἐγχώριον κ.τ.λ. καὶ οἱ ριζοσπάσται, εἶχον ὡς πρόγραμμα τὴν ἔνωσιν μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἣν ἐθεώρουν τὰ δύο ἄλλα κόμματα ὡς εὐτοπίαν καὶ ὅλως ἀπραγματοποιήτον.

Τὸ ριζοσπαστικὸν κήρυγμα ἀνεφάνη πρῶτον ἐν Κεφαλληνίᾳ ὑπὸ τοῦς Ἡλ. Ζερβόν, Ι. Μερφεράτον καὶ Ι. Λιβαδᾶν· τὰς ἀρχὰς δὲ αὐτοῦ ἠσπάσθησαν ἀμέσως ἡ νεολαία καὶ ὁ πολὺς λαός. Μετὰ τὴν Κεφαλληνίαν ἔρχεται ἡ Ζάκυνθος, ἣτις ἀνεπέτασε τὴν ριζοσπαστικὴν σημαίαν ὑπὸ τοῦς συντάκτας τοῦ «Ρήγα». Αἱ ἄλλαι νῆσοι δὲν ἐφαίνοντο εὐνοῖκαί πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ ριζοσπαστικοῦ κόμματος καὶ ἐκλινον μάλλον πρὸς τοῦς μεταρρυθμιστάς.

Καὶ οἱ συντηρητικοὶ καὶ οἱ μεταρρυθμισταὶ ἐπεθύμουν, ὡς οἱ ριζοσπάσται τὴν μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἔνωσιν, ἀλλ' ἐθεώρουν ταύτην ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον ἀκατόρθωτον ἂν μὴ ἀδύνατον, διότι ὅλως ἀδύνατος ἦτο κατὰ τὰς σκέψεις των ἡ τῆς Ἑπτανήσου ἀπαλλαγὴ ἀπὸ μιᾶς τῶν κραταιοτέρων Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων. Εἰς αὐτὸ μόνον τὸ σημεῖον ὡς πρὸς τὰς ἰδέας συνηντῶντο οἱ συντηρητικοὶ καὶ οἱ μεταρρυθμισταὶ καὶ ἐπέκριναν τοῦς ριζοσπάστας ὡς ἔχοντας πρό-

γραμμα οὐτοπίας, ἥς ἔνεκεν παρηνμποδίζετο πᾶσα εὐτακτος καὶ ὁμαλὴ ἐξέλιξις τοῦ καθεστῶτος.

Οἱ συντηρητικοὶ πάλιν, οἱ κοινῶς καταχθόνιοι ἐπονομασθέντες. συνηντῶντο ὡς πρὸς τὰς ἰδέας καὶ μετὰ τῶν ριζοσπαστῶν κατὰ τι σημεῖον, ὅπερ ἦτο ὁ κατὰ τῶν μεταρρυθμίσεων ἀγὼν. Καὶ οἱ μὲν συντηρητικοὶ εἶχον ἀπόλυτον καὶ ἀτομικὸν συμφέρον νὰ μὴ γίνωνται μεταρρυθμίσεις, διότι αὐτοὶ ἐνέμοντο τὰ δημόσια κοινὰ καὶ ἀπετέλουν τὴν Ἀγγλοϊόνιον κλίκαν τῆς γραφειοκρατίας, οἱ δὲ συντηρητικοὶ ἀφ' ἑτέρου, διότι αἱ μεταρρυθμίσεις ἦσαν ἀντίθετοι τοῦ Ἐθνικοῦ των προγράμματος. Κατὰ τοὺς ριζοσπάστας ἡ συνθήκη τοῦ 1815 καὶ ἡ ἐγκαθίδρυσις τῆς Ἀγγλικῆς προστασίας καὶ τὸ παρὰ ταύτης καθιερωθὲν πολίτευμα ἐγένοντο ἄνευ ἐρωτήσεώς τινος τοῦ ἑπτανησιακοῦ λαοῦ· ἐπομένως ἡ αἵτησις μεταρρυθμίσεων ἀπετέλει ἀναγνώρισιν τοῦ καθεστώτος, ἐγκαρτέρησιν εἰς τὰ ἀκουσίως τοῦ Ἰονίου λαοῦ περὶ τῆς τύχης αὐτοῦ ἀποφασισθέντα καὶ ἀποδοχὴν αὐτῶν· αἱ μεταρρυθμίσεις ὅθεν θὰ εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα κατὰ τὰς σκέψεις τῶν ριζοσπαστῶν, τὴν ὑπὸ τοῦ ἑπτανησιακοῦ λαοῦ ἀναγνώρισιν τοῦ καθεστώτος, μείωσιν δὲ τοῦ Ἐθνικοῦ αἰσθήματος καὶ ἀνάπτωσιν ροπῆς πρὸς αὐτοδιοίκησιν ἄνευ τῆς Ἑλλάδος.

Καὶ δὲν ἐπέκρινον μὲν τὰς βελτιώσεις τῆς νομοθεσίας, ἀλλὰ κατεπολέμουν πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς σύστασιν ἐγγωρίου Κυβερνήσεως ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν προστασίαν. Ἐνεκα τοῦ τοιοῦτου προγράμματος αὐτῶν οἱ ριζοσπασταὶ ἅμα τῇ ἐμφανίσει των ὑπέστησαν καταδιώξεις· ὁ Ζερβὸς καὶ ὁ Λιβαδάς ἐξωρίσθησαν ἅμα τῇ ἐκδόσει τοῦ τρίτου ἀριθμοῦ τοῦ «Φιλελευθέρου».

Τότε οἱ καταχθόνιοι κατέφυγον εἰς τὸ μέσον τοῦ νὰ προκαλέσωσι στάσιν, ἵνα ἐνοχοποιήσωσι τοὺς ριζοσπάστας καὶ καταστρέψωσιν αὐτούς. Παρεπλάνησαν ἐν Κεφαλληνίᾳ τρεῖς χωρικούς, τὸν Θεοδ. Βλάχον ἐκ Σπηλιᾶς, τὸν Α. Μπομποτὴν ἐκ Φαρακλάτων καὶ τὸν ἱερέα Γρηγ. Νοτάρων, τὸν προσεπιλεγόμενον Παπαληστήν, δι' ὧν κατάρθρωσαν τὸν Αὐγούστου τοῦ 1849 νὰ ὑπεγείρωσι στάσιν ἐν Σκαλαῖς. Οἱ στασιασταὶ ἔκαυσαν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ τὸν Νικόλαον

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 108

Μεταξὺν Καψολίβαρην, καθ' οὗ εἶχεν ἀφορμὰς ὁ Νόταρος ^{ἐνεκα} κληρονομικῆς τινος διαφορᾶς καὶ ἔκαυσαν πολλὰς οἰκίας εἰς Ἡρα- κλειον καὶ Κορωνιές.

Ὁ ἀπὸ τοῦ 1848 διορισθεὶς ἄρμωστὴς Γεώργιος Οὐάρδ μετὲν τότε μετὰ στρατοῦ ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ συνέστησε στρατοδικεῖον ὅπερ κατεδίδικαsen εἰς θάνατον περὶ τοὺς τεσσαράκοντα καὶ εἰς στρα- τιωτικὸν ραβδισμόν περὶ τοὺς τετρακοσίους. Ἐπὶ πλέον δὲ ὁ ἄγγλι- κὸς στρατὸς ἔκαυσε περὶ τὰς τριάκοντα οἰκίας, κατέστρεψε πολλὰς γαιοκτησίας καὶ ἐφόνευσεν ἀρκετοὺς ἄνδρας. Σύστημα τρόμου ἐπὶ σκῆθη ἀπηνῆς ἐπὶ τῶν δυστυχῶν Κεφαλλήνων. Ἀγγλοὶ ἀξιωματικοὶ ἐφωράθησαν διαπράττοντες τὰ αἰσχίστα. Ἀγγλοὶ στρατιῶται παρ- δόθησαν εἰς διάπραξιν φρικαλεοτήτων.

Ὁ Ἡλίας Ζερβός, ὁ φιλελεύθερος δημοσιογράφος ἀπάγεται εἰς τὴν ἀστυνομίαν καὶ φυλακίζεται παρὰ τὸν περὶ τύπον νόμον καὶ ἄνευ προηγουμένης δίκης ἐξορίζεται εἰς τὰ Κύθηρα. μετ' ὀλίγον δὲ κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1849 τὴν αὐτὴν τύχην ὑφίσταται ὁ Ἰωσήφ Μομφεράτος, ὁ ἕτερος συντάκτης τῆς φιλελευθέρου α' Ἀναγεννήσεως συλληφθεὶς καὶ ἐξορισθεὶς εἰς Ὁθωνούς. Ἄλλ' ἐάν οὕτω κατεστράφη ἡ φιλελεύθερος δημοσιογραφία ἐν Κεφαλληνίᾳ, ὁ ἐν ταῖς λοιπαῖς νήσοις τύπος κατήγγειλε μετὰ δριμύτητος τὰς βιαιοπραγίας, μίση ἐξήφθη τότε μέγα μεταξὺ Ἀγγλῶν καὶ Ἑπτανήσιων οἱ Κεφα- λῆνες ἔπαυσαν συναναστρεφόμενοι Ἀγγλοὺς καὶ ἐν πάσῃ ἐνικρίσει ἐξεδήλουν τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀποστροφὴν των.

Μετ' ὀλίγον ὅμως νέα ἀφορμὴ καταδιώξεων ἐδόθη εἰς τὸν Οὐάρδ. Εἶνε γνωστόν, ὁπόσης ἔτυχον λαμπρὰς ὑποδοχῆς οἱ ἐν Ἑλλάδι καταφυγόντες πρόσφυγες Ἰταλοὶ, οἱ κατὰ τῆς Αὐστρίας ἐπανα- στατήσαντες πολλοὶ ἐξ αὐτῶν κατέφυγον καὶ εἰς Ἑπτανήσον γενό- μενοι ἐνθουσιωδῶς δεκτοί. Τινὲς δὲ τῶν Ἰταλῶν τούτων, συνδεθέντες μετ' Ἑλλήνων, εἶχον συστήσει ἐν Κερκύρᾳ τὴν κληθεῖσαν Μεγαλὴν Ἀδελφότητα. Ἡ Ὑψηλὴ ἀστυνομία τοῦ Οὐάρδ, πληροφορηθεῖσα τὰ κατὰ τὴν ἐταιρίαν ταύτην, ἥτις κατὰ τὴν ἑκφραsin τοῦ Ἀρμ- στοῦ Βάρδ αἰτύγγανε τῆς ὑποστηρίξεως γείτονός τινος Βασιλέως

(τοῦ τῆς Ἑλλάδος δηλονότι) προσῆλθον εἰς συλλήψεις, φυλακισθέντων τῶν κυρίων μελῶν τῆς Ἑταιρίας, τοῦ Στεφάνου Βαλλιάνου, Καλογεῖ, καὶ τῶν Ἰταλῶν, συνταγματάρχου Ζαμπεκάρη, δόκτορος Κιναρτάνου, Σκάρπα, Δελίππη, Κογκρίνη. Μάτην ὁ Στέφανος Βαλλιάνος, ἀπολογούμενος, ἔλεγεν, ὅτι αἱ ὑπαρξίς τῆς Μεγάλης Ἀδελφότητος εἰς οὐδένα ἦτο μυστήριον καὶ ἀπὸ ἐξ ἐτῶν, ἦτο εἰς πάντας γνωστή, ὅτι ἐπομένως δὲν ἦτο μυστικὴ ἑταιρία, καὶ ὅτι τέλος οὐδαμῶς ἐσκόπει νὰ διαταράξῃ τὸ Ἰόνιον Κράτος· ὁ Ἀρμοστής Οὐάρδ, ἄλλους μὲν ἐφυλάκισεν, ἄλλους δὲ ἐξώρισεν. Ἐπέτεινε δὲ τὴν τῶν Ἰονίων ἀγανάκτησιν, ἡ ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἀποτρόπαιος διαγωγή τῆς Ἀγγλίας καὶ τοῦ Οὐάρδ, διὰ τῶν διεγερθέντων ζητημάτων τῆς Ἐλαφονήσου καὶ τῆς Σαπιέντζας, τῶν καταληζάντων εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Πάρκερ διενεργήθεντα ἀποκλεισμόν.

Αἱ ἐκλογαὶ τῇ ἐνάτῃς Βουλῆς διεξήχθησαν παρὰ τὰ ἐπικρατοῦντα παθὴν ἡσύχως· ἐνθα ὑπὲρ τῶν ριζοσπαστικῶν ἀρχῶν ἠγωνίζετο ἡ ἐφημερίς «Χωρικὴ», ἡ ἰδρυθεῖσα μετὰ τὴν παῦσιν τῶν λοιπῶν, ἐξελέγησαν ἐξ ριζοσπάσται, ὁ Ἡλ. Ζερβός, ὁ Ι. Μομφεράτος, ὁ Βερ. Λιβαδάς, ὁ Στ. Πυλαρινός, ὁ Ι. Τυπάλδος Καπελλάτος, ὁ Γεώργιος Τυπάλδος Ἰακωβάτος, τρεῖς μεταρρυθμισταί, Βαλλιέραι καὶ Λούζης, καὶ εἰς συντηρητικὸς, ὁ Δημ. Καρρῦτος. Συνεπεῖα τῆς ἐκλογῆς ταύτης ἡ Κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ ἀπελευθερώσῃ τὸν Ζερβὸν καὶ τὸν Μομφεράτον, οἵτινες μετέβησαν εἰς Κέρκυραν.

Ἡ πλειονοψηφία τῆς Βουλῆς ταύτης ἀπετελεῖτο ἐκ μεταρρυθμιστῶν· τὸ ριζοσπαστικὸν κόμμα ἀπετελεῖτο ἐξ ἑνδεκα μόνον ἀντιπροσώπων, ἐκ τῶν ἐξ τῆς Κεφαλληνίας, ἐκ τῶν τριῶν τῆς Ζακύνθου, τοῦ Δομνεζίνη, τοῦ Δεσίλλα καὶ Κουερίνου, ἐνὸς Κερκυραίου τοῦ Χριστοδοῦλου Προφάντη καὶ ἐνὸς Ἰθακησίου, τοῦ Τηλεμάχου Παῖζη. Ἐν γένει δὲ τῆς Βουλῆς ταύτης συμμετέσχον ἄνδρες διατρεπείς ὡς ὁ Μουστοζύδης, οἱ Δελαπόρται, ὁ Κανδιάνος Ρώμας, ὁ Ζαμπέλης καὶ λοιποί.

Αἱ συζητήσεις ὑπῆρξαν θυελλώδεις καὶ ἰδίᾳ αἱ περὶ τοῦ ὄρκου

τῶν νομοθετῶν γινόμεναι ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ νομοθετικοῦ σώματος κατὰ Μάρτιον τοῦ 1850. Μετὰ μεγάλης ζήσεως ἡ Βουλὴ αὕτη ἐπαλήφθη τοῦ μεταρρυθμιστικοῦ τῆς ἔργου ἄλλ' οἱ ριζοσπάται ἰδίᾳ ὑπερεῖχον κατὰ τὰς συζητήσεις, ἐκεραυνοῦσάν τοὺς ἀντιθέτους καὶ ἦσαν οἱ δημοτικώτεροι ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ. Φωτογραφικαῖ τῶν εἰκόνες ἐστεφανωμέναι ἐξετίθεντο ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐπευφημούντο ἐμφανιζόμενοι ἐν ταῖς συναθροίσεσιν· ἐχειροκρατοῦντο ἀνερχόμενοι τὸ βῆμα τῆς Βουλῆς· ἐτύγγανον τέλος θερμότητος δεξιώσεως ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὅσαςκις πρὸ αὐτῶν ἐνεφανίζοντο.

Ἔνεκα τῆς μεγίστης ταύτης δημοτικότητος τῶν ριζοσπαστῶν, οἱ μεταρρυθμισταί, καίτοι διαφωνοῦντες, συνεψήφισαν αὐτοῖς ἐν πλείστοις, μὴ θέλοντες νὰ ἐναντιωθῶσιν εἰς τὸ παντοιοτρόπως ἐκδηλούμενον γενικὸν φρόνημα. Ἐν τούτοις ὁ ἀγὼν τῶν δημοκομμάτων ὁσημέραι καθίστατο σφοδρότερος, παρὰ τὴν κατ' ἐπιφάνειαν ἐνδοτικὴν στάσιν τῶν μεταρρυθμιστῶν· οὕτως οἱ ριζοσπάται βουλευταὶ ἀπέκρουσαν τὸ νομοσχέδιον τοῦ ἐκ τῶν μεταρρυθμιστῶν Βουλευτῶν Ναπολέοντος Ζαμπελίου περὶ περιορισμοῦ τῆς Ὑψηλῆς Ἀστυνομίας, διότι κατ' αὐτοὺς τὸ νομοσχέδιον περὶ περιορισμοῦ ἀπεδέχετο κατ' ἀρχὴν τὴν ὑπαρξίν τῆς Ὑψηλῆς Ἀστυνομίας καὶ ἀνεγνώριζε σιωπηρῶς τὰς παρ' αὐτῆς εἰς τὸ παρελθὸν διαπραχθεῖσας βιαιοπραγίας, ἐν ᾧ αὐτοὶ τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἐθεώρουν παράνομον. Ἐνῷ δὲ ἔνεκα τῶν λόγων τούτων ἀπερρίπτετο τὸ νομοσχέδιον τοῦ Ζαμπελίου, ἐπέχαιρον οἱ ἐν τῇ Γερουσίᾳ κυβερνητικοί, θεωροῦντες στερεομένην τὴν ὑψηλὴν ἀστυνομίαν διὰ τῆς τοῦ νομοσχεδίου ἀπορρίψεως.

Οὕτω δὲ πολλάκις ἐκ λόγων ὅπως ἀντιθέτων συνεψήφοντο οἱ Κυβερνητικοὶ ταῖς ριζοσπάταις καίτοι ἐκ διαμέτρου ἀντίθετοι καὶ σφοδρῶς μισούμενοι, διότι οἱ ριζοσπάται πάσαν μεταρρύθμισιν θεωροῦντες ὡς θῆθεν ἀντίθετον πρὸς τὸ ἐθνικὸν αὐτῶν πρόγραμμα τῆς ἐνώσεως, κατεπολέμουν ταύτην, ἵνα μὴ ὁ τῶν Ἰονίων νησιῶν λαὸς γλυκαινόμενος ἐξ ἐλευθεριῶν καὶ τῆς συστάσεως ἐγγυῶριου Κυβερνήσεως ἀνεχθῇ τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν ἢ παύσῃ κατ' αὐτῆς.

ἐντιδρῶν· οἱ δὲ Κυβερνητικοὶ τὴν ἑνωσιν ἀνέφικτον νομίζοντες, ἐπέχαιρον, ὅσάκις οἱ ριζοσπάσται κατεπολέμουν τὰς ὑπὸ τῶν μεταρρυθμιστῶν προτεινομένας μεταρρυθμίσεις, διότι αὐτοὶ τῶν καθεστώτων φίλοι τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν μετὰ τοῦ Ἀρμοστοῦ νεμόμενοι φυσικῶς ἀντετίθεντο εἰς πᾶσαν ἐπὶ τὸ φιλελευθέρωτερον τοῦ πολιτεύματος τροπὴν.

Ἐν ἑτέρῳ σημείῳ συνεφύπτοντο πάλιν οἱ ριζοσπάσται τοῖς μεταρρυθμισταῖς, ἐν τῇ τῆς ἐνώσεως μετὰ τῆς Ἑλλάδος πόθῳ· ἀλλ' οἱ μὲν πρῶτοι ἐθεώρουν τὴν ἐγκαθιδρυθεῖσαν τυραννίαν παρὰ τὰς ἐυχὰς τοῦ Ἰονίου λαοῦ καὶ τὸ πνεῦμα τῶν συνθηκῶν, ὡς τὸ προσφορώτερον μέσον, δι' οὗ οἱ τοῦ λαοῦ ἐνωτικοὶ πόθοι ἀφυπνίζοντο, οἱ δὲ μεταρρυθμισταὶ τὸν ἀντίον ἐφρόνουν ὅτι διὰ τῶν μεταρρυθμίσεων, τοῦ Ἰονίου λαοῦ ἀναλαμβάνοντος τὰ καταπατούμενα κυριαρχικὰ δικαιώματα, εὐκολώτερον ἤθελε λειανθῇ ἡ ἄγουσα εἰς τὴν ἑνωσιν, ἵνα αὕτη ἐπιτευχθῇ ἐν τῇ καταλήλῳ χρόνῳ.

Ἡ διχογνωμία αὕτη μεταξὺ τῶν δύο κομμάτων ἐμφανέστερον ἐξδηλώθη κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 15 Μαΐου 1850, ὅτε ὁ τῆς Βουλῆς μεταρρυθμιστῆς Πρόεδρος Ρώμας, κατὰ τὴν συζήτησιν τῆς εἰς τὸν λόγον τοῦ Ἀρμοστοῦ ἀπαντήσεως ρητῶς ἐπεζήτησε τὴν τοῦ Συντάγματος «ριζικὴν μεταρρύθμισιν.» Ἀλλ' ὁ ριζοσπάστης Βουλευτὴς Κεφαλληνίας Ἰωάννης Τυπάλδος κατεξανέστη εἰπὼν, ὅτι θεωρεῖ πᾶσαν μεταρρύθμισιν ὡς νέαν πλάνην, νέαν παγίδα τῆς ξυνοκρατίας, διὰ τὴν παρατελεῖται ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ ἑπτανησίου τὸν δεσποτισμὸν τῆς ὡς εἶδος τι νέας συνθήκης μετ' αὐτῆς πρὸς ἄδικον παράτασιν τῆς παρηνόμου ἐξουσίας τῆς.

Ἀντιθέτως δὲ πάλιν πρὸς τοὺς λόγους τούτους, ὁ τῇ Προέδρῳ Ρώμας ὁμοφωνῶν μεταρρυθμιστῆς Λευκάδιος Βουλευτὴς Μαρίνος ἀντεπεξῆλθεν εἰπὼν ὅτι ἡ παραγωγὴ συνταγματικῆς μεταρρυθμίσεως δὲν προδικάζει τὸ περὶ ἐθνικῆς ἐνώσεως ζήτημα, διότι οὔτε ἡ συνθήκη τῶν Παρισίων, οὔτε τὸ Σύνταγμα, οὔτε αἱ μεταρρυθμίσεις δύνανται νὰ ἀφαιρέσωσιν, οὔτε νὰ ἐλαττώσωσιν ἐκεῖνο τὸ ἐθνικὸν δικαίωμα· τελειότερον ὅμως μέσον πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου δὲν ἐμφα-

νίζεται· μόνη ἡ συνταγματικὴ μεταρρυθμισὶς λογίζεται μέσον τι ἐπιδεκτικῆς ταχύτερας πραγματοποιήσεως τοῦ ἐθνικοῦ σκοποῦ.

Ἡ συζήτησις αὕτη, ἥς μετέσχον καὶ ἄλλοι πολλοί, ἐμφανῶς καθώρισε τὸ πρόγραμμα ἀμφοτέρων τῶν κομμάτων, συνεστήθη δὲ ἐπιτροπεία πρὸς ἐκπόνησιν σχεδίου συντάγματος. Τῆς Βουλῆς ὅμως προβάσθη εἰς τὴν σύνταξιν νέου μισθολογίου ἀπαρέσκοντος τῷ Ἀρμοστῇ Οὐ ἀρδ, διὰ διαγγέλματος ἀνέβαλεν οὗτος ἐπὶ τρίμηνον τὰς ἐργασίας αὐτῆς. Ὅταν ὅμως ἐπανελήφθησαν αἱ βουλευτικαὶ ἐργασίαι τὴν 2 Δεκεμβρίου, μετὰ τρίμηνον διάστημα πολυθορύβου εὐνομογραφικῆς συζητήσεως, εἰ ῥιζοσπάσται, προλαμβάνοντες τὴν ἐκστάσιν τῆς περὶ τοῦ συντάγματος ἐπιτροπείας, ἀπεφάσισαν νὰ προτείνωσιν ἐπιστήμως τὴν μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἔνωσιν, ὅπερ καὶ ἐπραγματοποιήθη μετὰ τινὰς ἡμέρας διὰ τοῦ βουλευτοῦ Ἰωάννου Τυπάλδου Καπελλέτου.

«Εἰς ἄλλαν ἐποχὴν—εἶπεν οὗτος—ἐπρότεινα τὴν ἀνέγερσιν ἀνδριάντος εἰς τιμὴν τοῦ ἀειμνήστου Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος Καποδιστρίου καὶ ἡ πρότασις αὕτη σύμφωνος μὲ τὸν πρὸς τὸν ἄνδρα σεβασμὸν ἐγένετο δεκτὴ ὁμοφώνως· νῦν δὲ θέλω προσκαλέσει ὑμᾶς εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν ὑψηλοτέρου καθήκοντος, ὀφειλομένου πρὸς τὴν πατρίδα. Ἐν ὀνόματι τῶν πολιτικῶν φίλων μου, ἐν ὀνόματι δὲν ἀμφιβάλλω ἀπάσης τῆς Βουλῆς, σκοπὸν ἔχω νὰ προτείνω πρᾶγμα σύμφωνον μὲ τὰς κοινὰς εὐχὰς τῆς Ἑπτανήσου. Ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Πατρίδος μόνον θρησκευτικὴν κατάνυξιν ἐπιθυμῶ ἀπὸ τὸν λαόν, ἵνα ἐπικαλεσθῶμεν τὴν Θεῖαν ἀντίληψιν καὶ τὴν βοήθειαν τῶν ἁγίων προστατῶν τῆς Ἑπτανήσου καὶ τῶν ἁγίων μαρτύρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀναγεννήσεως. Ἡ Βουλὴ, κύριοι, προσεγγίζουσα εἰς τὸ τέλος τῶν ἐργασιῶν της, ἔχει καθήκον νὰ φέρῃ εἰς πραγματικὸν συμπέρασμα τὴν εὐχὴν, τὴν ὁποίαν ἐξέφρασε κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς Συνόδου.

Ἄτοιτοτρόπως θέλει ἀποκτήσῃ τὴν ὑπόληψιν τῶν λαῶν καὶ τὴν ἐπίδοκίμασίαν τῶν Δυνάμεων τῆς Εὐρώπης. Θέλει ἐπισύρει τὰς εὐλογίας τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐπανερχόμενοι ἡμεῖς, κύριοι εἰς τὰς

στάτας μας, θὰ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἐξεπληρώσαμεν, τὸ ὑψηλότερον τῶν καθηκόντων μας, ἐτέθημεν εἰς τὴν ὑψηλοτέραν περιωπὴν εἰς ἣν ἀπαράγραπτα δικαιώματα τῆς Ἑπτανήσου μᾶς καλοῦσιν, ἐξεφράσαμεν τὴν γενικὴν τῶν ἐντολέων μας ἐπιθυμίαν. Θέλομεν ἔχει τὸ καύχημα, ὅτι ὑπηρετήσαμεν τὴν πατρίδα, ὅτι ἠγείραμεν τὴν φωνὴν ὑπὲρ αὐτῆς καὶ θέλομεν ἔχει τὴν δόξαν, ὅτι ἐξετελέσαμεν ἄλλθως τὸ καθήκον μας. Ἐν ὀνόματι τῆς Ἀγίας Τριάδος καὶ ἐκ μέρους τῶν συναδέλφων μας, Λιβαδᾶ, Γ. Τυπαλδου, Παΐζη, Δομενεγίνων, Ποφάντη, Ζερβού, Μομφεράτου καὶ Σ. Δεσίλλα, προτείνω νὰ παραδεχθῇ ἡ Βουλὴ τὸ ψήφισμα τοῦτο

Τὸ ψήφισμα εἶχεν ὡς ἐξῆς :

« Ἐπειδὴ ἡ ἀνεξαρτησία, ἡ κυριαρχία καὶ ἡ ἐθνικότης ἐκάστου λαοῦ εἶνε δικαιώματα φυσικὰ καὶ ἀπαράγραπτα· ἐπειδὴ ὁ λαὸς τῆς Ἑπτανήσου ἀπαρτίζων μέρος ἀναπόσπαστον τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς στρεφεται σήμερον τῆς πραγματικῆς ἀπολαυτῆς καὶ ἐξασκήσεως τῶν τοιούτων δικαιωμάτων· ἐπειδὴ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐξέλειψαν πλέον αἱ ἀφορμαί, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἐτέθη ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν, δυνάμει συνθήκης, εἰς τὴν ὁποίαν οὐδεμίαν ποτὲ ἔδωκε συγκατάθεσιν· ἐπειδὴ τέλος μερίς τις τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει, δηλαδὴ ἡ ἀπελευθερωμένη Ἑλλάς, ἀνέκτησε τὰ κυριαρχικὰ καὶ ἐθνικὰ αὐτῆς δικαιώματα· δι' ὅλα ταῦτα ἡ πρώτη ἐλευθέρα Βουλὴ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἑπτανήσου διακηρύττει : ὅτι ἡ ἐμόθυμος, στερεὰ καὶ ἀμετάτρεπτος θέλησις τοῦ Ἑπτανησιακοῦ λαοῦ εἶνε ἡ ἀνάκτησις τῆς ἀνεξαρτησίας του καὶ ἡ ἔνωσις αὐτοῦ μετὰ τὸ λοιπὸν ἔθνος του, τὴν ἀπελευθερωμένην Ἑλλάδα. Ἡ παρούσα διακήρυξις θέλει διαβιβασθῇ διὰ διαγγέλματος τῆς Βουλῆς πρὸς τὴν προστασία Δύναμιν, ὅπως διὰ τῶν ἀρμοδίων μέσων διακινῶσιν αὐτὴν εἰς τὰς λοιπὰς τῆς Εὐρώπης Δυνάμεις διὰ νὰ ἐνεργήσωσιν ὁμοῦ τὴν ταχείαν αὐτῆς πραγματοποίησιν.

Οἱ ἀντιπρόσωποι : Γ. Α. Λιβαδᾶς, Ναδ. Δομενεγίνης, Ἀγ. Δεσίλλας, Φρ. Δομενεγίνης, Ἡλ. Ζερβός, Ἰωσ. Μομφεράτος, Τηλ.

Πατίζης, Ἰωάν. Τυπάλδος, Δοτοράτος, Σταμ. Πυλαρινός, Γεωρ. Τυπάλδος Ἰακωβάτος, Χριστ. Προφάντης».

Ἄλλ' εὐθὺς ὡς ἤρξατο τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ψηφίσματος τῆς ἐνώσεως ὁ τὸν Ἀρμοστὴν ἐκπροσωπῶν γραμματεὺς Φλαμπουριάρης, ἐπιδίδει τῷ Προέδρῳ διαγγέλμα, ἀναβάλλον ἐπὶ ἐξάμηνον τὰς ἐργασίας τῆς Βουλῆς, διαγγέλμα, ὅπερ ἐκ τῶν προτέρων ἦν ἐτοιμον, διότι ἐγινώσκετο ἡ τῶν ριζοσπαστῶν ἀπόφασις περὶ ὑποβολῆς τοιοῦτου ψηφίσματος. Οὕτως ἡ συνεδρία διελύθη ἐν μέσῳ μεγάλου θορύβου τῶν βουλευτῶν καὶ ραγδαιοτάτων χειροκροτημάτων τοῦ λαοῦ, ἐπευφημοῦντος τοὺς ριζοσπάστας.

Ἐπειδὴ τὴν ἐπαύριον ἡρνήθησαν ὁ τε πρόεδρος καὶ ἡ γραμματεία τὴν ἀποδοχὴν τοῦ ψηφίσματος, ὅπερ κατετέθη αὐτοῖς παρὰ τῶν ὑπογραψάντων αὐτὸ Βουλευτῶν, οὗτοι, ὡς καὶ αἱ ριζοσπαστικαὶ ἐφημερίδες σφοδρῶς ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ προέδρου Κ. Ρώμα ὡς δῆθεν τῷ Ἀρμοστῇ ὁμοφρονοῦντι. Εἶνε ὁμως πρόδηλον, ὅτι ἡ κατὰ τοῦ Προέδρου ἐπίθεσις ἦν ἄδικος, καθότι οὐδαμῶς ἡδύνατο μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ διαγγέλματος νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἀναγνώσεως τοῦ ψηφίσματος.

Ὁ Ρώμας ἀπήντησεν εἰς τὰς τῶν ριζοσπαστῶν κατηγορίας ἀπολογούμενος ἐν τῷ τὰ τῶν μεταρρυθμιστῶν φρονοῦντι ὄργανῳ, τῷ «Μέλλοντι,» ὅτι ἀναφορὰ ὑπογεγραμμένη παρὰ πάντων τῶν Ἰονίων αἰτούντων τὴν ἔνωσιν ἡδύνατο νὰ ἀποβῇ ἐπωφελεστέρα τοῦ ἐν λόγῳ ψηφίσματος, ὅτι πατριωτικὸν καθήκον ἐπιβάλλει ἀλλοίαν πολιτικὴν ἢ τὴν τῶν ριζοσπαστῶν ὡς δῆθεν ἐνοχοποιούντων τὴν Ἑλλάδα καὶ προκαλούντων κατ' αὐτῆς συμφοράς, ὡς ὁ ὑπὸ τοῦ Πάρκερ γενόμενος ἀποκλεισμός, οὐχὶ τόσον διὰ τὸ τῆς Σαπιέντσας καὶ Ἐλαφονήσου ζήτημα, ὅσον διὰ τὰς ἐν Κεφαλληνίᾳ ταραχάς, ὥς ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις θεώρησεν ὡς ὑποκινηθείσας ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος.

Δεινὰ οὕτω μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων ἀντεγκλήσεις ἐπηκολούθησαν τὴν ἀναβολὴν τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς, ἐνῷ ἡ ἐξουσία ἐκλείεσθε καὶ λέσχας καὶ κατεδίδωκεν ἀπηνῶς τὸν ριζοσπα-

ετισμόν ἐπιδιώκουσα τὴν ἐξόντωσιν αὐτοῦ. Ἐνῶ δὲ ἀποφασίζεται ἡ διάλυσις τῆς Βουλῆς, ἵνα μὴ πλέον οἱ ριζοσπάσται βουλευτικῇ εἰς αὐτὴν ἐπανέλθωσιν, ἄρχονται διαπραγματεύσεις μεταξὺ τοῦ ἄρμοστοῦ Οὐάρελ καὶ τοῦ μεταρρυθμιστικοῦ κόμματος, ὑποβελόντος τοῦ Ἀρμίνη Βραΐλα καὶ ὑπόμνημα περὶ συνταγματικῶν μεταρρυθμίσεων.

Ὁ Οὐάρελ ἀπέριψε μὲν κατ' ἀρχάς τὸ ὑπόμνημα τοῦ Βραΐλα, συνιφώνησεν ὅμως ἀκολούθως μετ' αὐτοῦ, ἀμφοτέρων ποιηταμένων ἐπιδιώξεως πρὸς ἀλλήλους παραχωρήσεις. Τότε σύσσωμος πλέον ἡ ἐξουσία ἐπέπεσεν κατὰ τῶν ριζοσπαστῶν, καίτοι μέρος τῶν συντηρητικῶν δυσχερεστηθέντες διὰ τὴν συνεννόησιν τοῦ Οὐάρελ περὶ τινῶν μεταρρυθμίσεων διεφώνησαν πρὸς αὐτὸν καὶ μάλιστα ὁ Σολωμός, ὅστις καὶ παρητήθη ὑπὸ τῆς θέσεως τοῦ ὑψηλοτάτου Προέδρου τῆς Γερουσίας, διορισθέντος τοῦ Δαμασκηνοῦ τοποτηρητοῦ εἰς τὴν θέσιν ταύτην, εἰς ἣν μετ' οὐ πολὺ ἐκλήθη ὁ Κωνδιδάκος Ρώμας.

Ἐτέθησαν δὲ εἰς ἐνέργειαν πάντα τὰ μέσα πρὸς ἐξόντωσιν τῶν ριζοσπαστῶν καὶ ἰδίᾳ, ὅτε ὁ ἐν Κεφαλληνίᾳ λαὸς σφοδρῶς ἀπεδοκίμασε τὸν Οὐάρελ μεταβαίνοντα ἐκεῖ, ὅπως συμμετάσχη τοῦ πρὸς τμητὴν αὐτοῦ δεθέντος συμποσίου ὑπὸ τοῦ ἐπαρχοῦ Καρούσου, σφοδρῶς τῶν ριζοσπαστῶν ἀντιπάλου. Ὁ Μομφεράτος συλληφθεὶς ἀπεστάλη εἰς ἐξορίαν εἰς Ἐριχοῦσαν, καὶ ὁ Ζερβὸς εἰς Ἀντικύθηρα· οἱ Κεφαλλῆνες βουλευταί, Λιβαδάς καὶ Πυλαρινὸς καὶ οἱ τῆς Ζακύνθου Δεμενζίνος καὶ Δεσύλλας, ἐξωρίσθησαν, ἱερεῖς, δικηγόροι καὶ ἀπλοὶ πολῖται κατεδιώχθησαν καὶ ἐφυλακίσθησαν ὡς ἐνωτικοί· λῆσхай ἐκλείσθησαν, τυπογραφεῖα διελύθησαν, ἐφημερίδες καὶ φυλλάδια κατεσχίσθησαν.

Παρ' ὅλα ὅμως ταῦτα μόνον ἐν Κεφαλληνίᾳ διὰ τοῦ Καρούσου ἐπετεύχθη ἡ ἐπιτυχία τῶν Κυβερνητικῶν ὑποψηφίων, ἀφ' οὗ πάντες σχεδὸν οἱ ριζοσπάσται ἀπεκλείσθησαν ἐκ τῶν ἐκλογῶν· ἐν Ζακύνθῳ ὅμως, ὅπου ὁ ἐπαρχος Λούντζης προτίμησε νὰ πρæκτινηθῇ τῆς θέσεως ταύτης ἢ νὰ ἐπιβάλλῃ τοῖς ὑπαλλήλοις τὸ νὰ ψηφοφορῶσιν, οἱ ριζοσπάσται ὑπεψήφιοι ἐπέτυχον πλὴν ενός.

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 109

Τὴν 14ην Φεβρουαρίου ἤρξατο ἡ Βουλὴ τῶν ἐργασιῶν τῇ ἀλλὰ τυχέως αὐταὶ διεκόπησαν διότι οἱ ριζοσπάσται βουλευταὶ ἐθεώρουν ὡς παρὲννον τὸν καταρτισμὸν τῆς I' ταύτης Βουλῆς ἐνεκὰ τῶν αὐθιχερέτων καὶ παρανόμων ἐκλογῶν Κερκύρας καὶ Κεφαλληνίας· ἐπειδὴ δὲ οἱ ριζοσπάσται διαμαρτυρηθέντες ἀπὸ τῶν συνεδριῶν, ἡ κυβερνητικὴ πλειονοψηφία ἐθεώρησε τοὺς παραιτηθέντας καὶ ἐκήρυξε νέας ἐν Ζακύνθῳ ἐκλογάς, ἀναδείξασαι καὶ πάλιν ριζοσπαστικούς, διότι κατ' αὐτάς ἐξελέγησαν ὁ Ἐργάνης Λουντζῆς καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Λομβάρδος ἰατρός, ἐν Γερμανίᾳ σπουδάζας, τὸ πρῶτον ἤδη ἐπιφανεῖς ἐν τῇ πολιτικῇ, ἐν ἣ κατέσχε σπουδαιοτάτην θέσιν.

Οὕτως ἡ δεκάτη Βουλὴ ἐπανελάβε τὰς ἐργασίας τῆς τέλει καταρτισθεῖσα τὴν 31 Μαΐου 1852, τὸ δὲ διάγγελμα τοῦ Ἀρμοστοῦ σπουδαιοτάτην προϋξένησεν ἐκπληξιν, διότι ἐκτός τινων μεταρρυθμίσεων ἃς εἰσήγεν, ἐπέβαλε περιστολὴν τῆς ἐλευθεροτυπίας καὶ διατήρησιν ἐν πλείστοις τῆς Ὑψηλῆς Ἀστυνομίας.

Ὡς ἐκ τούτου ἐπεταθὴ ὁ μεταξὺ τῶν κομμάτων ἀνταγωνισμὸς τοσοῦτον μᾶλλον ὅσῳ οἱ μεταρρυθμισταὶ εἶχον ἤδη διακριθῆ, τοῦ Μουστοξύδου καὶ τῶν ὁμοφρόνων ἀποκρουόντων τὰς μετὰ τοῦ Βραΐλα καὶ τοῦ Ἀρμούτου συμφωνηθείσας μεταρρυθμίσεις συνενωθέντος δὲ καὶ τοῦ Αὐγουστίνου Καποδίστρια μετὰ τῶν ὁμοφρόνων τοῦ Μουστοξύδου καὶ τῶν ριζοσπαστῶν ἐπετεύχθη ἰσχυρὰ ἀντιπολίτευσις ἣτε ἀπέριψε τὰς προτάσεις τοῦ Οὐάρδ.

Ἐν τοιαύτῃ τῶν Ἰονίων νήσων ἀνωμάλῃ πολιτικῇ καταστάσει ἐπῆλθεν ὁ τῆς Ρωσσίας καὶ Τουρκίας πόλεμος καὶ τὰ ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Ἠπείρῃ κινήματα τῆς Ἑλλάδος.

Ἐνῶ δὲ ἐν Ἀντικυθέραις κατεκρατοῦντο οἱ ἐξόριστοι τὰ πένδενα ὀφιστάμενοι, ἀποκρουόντες δὲ τὰς προτάσεις τοῦ Οὐάρδ, ὅπως ἀπελευθερωθῶσιν, ἐπὶ τῇ ὁρῇ ἀποχῆς ἀπὸ τῶν πολιτικῶν ἢ ἀποδοχῆς δημοσίας θέσεως, τὰ ἐν τῇ Ἀνατολῇ γεγονότα ἐξάπτοντα τοὺς ἔθνικούς τῶν Ἑλλήνων πόθους ἐπερρώνουν τὰς ριζοσπαστικὰς ἰδέας.

Πολλοὶ τῶν Ἑπτανήσιων μετέβησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἵνα

συμμάσχωσι τοῦ κινήματος, ἕτεροι κατηθύνθησαν εἰς Ρωσσίαν, ἵνα μετὰ ταύτης συναγωνισθῶσι τὸν ἀγῶνα τῆς ὁρθοδοξίας. Ἀλλὰ καὶ ὅτε ὁ τῆς Ρωσσίας ἀγὼν ἐπέτυχεν, ἡ δὲ Ἑλλάς ἀπεκλείσθη καὶ ὁ Πειραιεὺς κατελήφθη ὑπὸ Γαλλικοῦ στρατοῦ, οἱ Ἑπτανήσιοι μὴ ἀποκαρτερήσαντες συνέχισαν τὰς προσπάθειάς των ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας.

Κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1853 τινὲς τῶν κορυφαίων ριζοσπαστῶν ἐπὶ διετίαν ἐν Ἀντικυθήροις καὶ Ὁθωνῶ ἐξόριστοι, ἀπηλευθερώθησαν, ἐξηκολούθησαν δὲ μένοντες ἐν ἐξορίᾳ μέχρι τοῦ 1857 οἱ Μαυροβράττοι καὶ Ζερβός, ἐξ ὧν ὁ δεύτερος, καταστραφείσης τῆς περιουσίας του καὶ βαρυνόμενος ὑπὸ πολυμελοῦς οἰκογενείας, μόλις ἔβην ἀνακούφισιν, οὐχὶ ἐν Ἀθήναις, ὅπου μετέβη τὸ πρῶτον, ἀλλ' ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ὁ Οὐάρελ ἀπεχώρει ἐκ τῆς Ἀρμοστείας.

τῇ 1855 διωρίσθη διάδοχος αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀρμοστείαν ὁ Τζῶν Ράουτ, ὅστις ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του ἐν μέσῳ ἀνωμαλιῶν, ἀνεφάνιστος εἰς ἐπίμετρον τῆς χολέρας ἐν Ζακύνθῳ καὶ τῆς πενίας κατεξύψης τὴν Κεφαλληνίαν.

Μολονότι ὅμως οἱ τῶν ριζοσπαστῶν κορυφαῖοι εἶχον ἀποφυλακισθῆναι, μολονότι ὁ ριζοσπαστισμὸς ἀκμαῖος πάντοτε διετηρεῖτο παρὰ τῷ Ἰονίῳ λαῷ σύμπαντι, ἐν Κεφαλληνίᾳ ἐν ἣ τὸ πρῶτον ἐγεννήθη ταύτη ὑπῆρξεν ἡ τοῦ Οὐάρελ φρενὴ κατὰ τῶν ἐκεῖ ριζοσπαστῶν καταφρόν, τοιαῦτα τὰ τελεσθέντα ἀνοσιουργήματα, τόσον δεινὴ ἡ καταδίωξις παντός ριζοσπάστου, ὥστε τέλεον ἀποσυνετέθη τὸ ἐν Κεφαλληνίᾳ ριζοσπαστικὸν κόμμα, ἀπόπειρα δὲ τις τοῦ ριζοσπάστου Ν. Πανα, ἵνα ἐκδώσῃ κατὰ τὸ 1855 ριζοσπαστικὴν ἐφημερίδα, τὸν «Κεραυνόν», ἀπέτυχεν. Οὕτως ἔδρα τοῦ ριζοσπαστισμοῦ ἐγένετο ἡ Ζακύνθος. Ἐν γένει ὅμως τὸ ζήτημα τῶν Ἰονίων ἐφαίνετο μεταποπλιζόμενον ἀπὸ τῆς ἐσωτερικῆς διαπάλης ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς διεθνέως πολιτικῆς· τὰ ρωσσικὰ φύλλα σφοδρῶς ἐπετίθεντο κατὰ τῆς Ἑπτανήσῳ ἀγγλικῆς προστασίας καὶ ἐπεζήτουν τὴν ἀπόδοσιν τῶν νήσων τῇ Ἑλλάδι, κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ περίπου ἔννοιαν ἔγραφον

καὶ τὰ πλείστα τῶν φιλελευθέρων ὀργάνων τῆς Γαλλίας. Ἄλλὰ καὶ ἡ διπλωματία ἐθρουδύθη ἐπὶ τῇ εἰδήσει σχεδίων τινῶν τοῦ ἀρμοστικοῦ ἀνακτεβουλίου περὶ τῶν ὑπὸ τὴν προστασίαν νήσων. Ὁ ἀρμοστής Γιογγ διὰ μακροῦ αὐτοῦ ὑπομνήματος προέτεινε τῇ ἀγγλικῇ Κυβερνήσει τὴν ἐπίλυσιν τοῦ Ἑπτανησιακοῦ ζητήματος ἀποδιδομένη τῇ Ἑλλάδι τῶν πρὸς νότον νήσων, ἧτοι τῆς Κεφαλληνίας, Δωδεκῆς, Ζακύνθου, Ἰθάκης καὶ Κυθήρων, τῆς δὲ Κερκύρας καὶ τῶν Παξῶν μεταβαλλομένων εἰς ἀγγλικὴν ἀποικίαν ὡς ἡ Μελίτη.

Διὰ τοῦ ὑπομνήματος αὐτοῦ ὑπεδείκνυνεν ὁ ἀρμοστής ἐπὶ ἐνὸς μὲν τὴν μικρὰν σημασίαν τῶν πέντε νήσων ἀφ' ἑκαστοῦ δὲ τὴν ἐξαιρετικὴν σπουδαιότητα τῆς θέσεως τῆς Κερκύρας. Ἡ Κέρκυρα καθὼς κλεῖς τῆς Ἀδριατικῆς ὁκλάσεως ἐκτετατὴ διὰ τὴν Ἀγγλίαν τὴν αὐτὴν σπουδαιότητα διὰ τὴν ὁδὸν ἡς διέρχεται, Αἰγύπτου, Ἰνδικῆς, ἤν. καὶ ἡ Μελίτη διὰ τὴν ὁδὸν τῆς Μικρασίας καὶ τῆς Γιβραλτάρης. Ἐπὶ πλέον κατὰ τὸν ἀρμοστήν ἡ Κέρκυρα καθὼς κειμένη ἐγγύτατα τῶν Ἀλβανικῶν καὶ Ἑλλήνων Ἡπειρωτικῶν παρχλίων οὐδ' αὖτως ὤρειλε ν' ἀπεδ-θῇ τῇ Ἀγγλίᾳ τοσοῦτον μᾶλλον ὅσῳ καὶ γενικώτερον συμφέροντα τῆς Ἀγγλίας ἐπέβλεπον τὴν ἀπόκτησιν αὐτῆς, διότι ὡς ἔγραφεν ὁ Γιογγ ὑπὸ τῆς Αὐστρίας ἐγκαθιδρυθεῖσαι ἐν Γιούλα καὶ Κατάρφ φρουρὰ ἀπειλοῦσι τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας τῆς Τουρκίας σχεδὸν ὅσον καὶ τὴν Σιβασιόπολιν τὰς ἀνατολικὰς, ἡ δὲ συνεχὴς ἐπίμβασις τῆς Αὐστρίας εἰς τὰ πράγματα τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῶν ἡμικλειῶν φρουρῶν τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Βοσνίας μαρτυρεῖ ὅτι ἡ Ρωσσία δὲν εἶνε ἡ μὲν ἐκ τῶν γειτόνων ἡ ὑποκρύπτουσα καταπολεμικὰ σχέδια πρὸς βλάβην τῆς Πύλης.

Τὰ σχέδια ταῦτα γνωσθέντα ἐν Κερκύρᾳ συνετάραξαν βαθύτατα τὴν κατὰ τὸ 1857 ἀρξαμένην α' Βουλὴν, ὁ δὲ βουλευτὴς Διονύσιος δολος κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 20 Ἰουνίου ρητῶς κατήγγειλεν τὴν περιέργειαν ἀναφορὰ δι' ἧς αἰτεῖται ἡ ἀποχώρησις τῆς Κερκύρας καὶ τῶν Παξῶν ἀπὸ τῶν λοιπῶν νήσων. Σύσσωμος ἡ Βουλὴ ἐκείνη τῷ ἀκούσματι τούτῳ ἠγέρθη διχμαρτυρούμενη καὶ παμφηρεῖ διὰ

ρῦτι διὰ καταχωρίσεως ἐν τοῖς πρακτικαῖς ὅτι αὐτὴ μόνη ἐπιθυμία καὶ θέλησις τῶν Ἰονίων εἶνε ἡ ἀποχώρισις τῆς προστασίας καὶ ἡ ἑνωσις τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Τὸ ἀγγλικὸν ὅμως ὑπουργεῖον ἐν ᾧ ἀπεφάσκει τὴν ἀποστολὴν τοῦ Οὐίλλιαμς Γλάδ-
στονως ἀνά τοὺς Ἰονίους νήστους πρὸς μελέτην τῆς καταστάσεως αὐτῶν, ἐδημοσίευσεν ταυτὸς χρόνος τὸ ὑπέμνημα τοῦ ἀρμοστοῦ ἵνα βολιδσκοπήτῃ τὰς διαθέσεις τῆς Εὐρώπης. Ὡς εἶνε ἐπόμενον ἡ δη-
μοσίευσις τοῦ ἑγγράφου τούτου δὲν διήγειρε μόνον θύελλαν κατὰ τοῦ Ἀρμοστοῦ ἐν Ἑπτανήσῳ ὅστις καὶ ἠναγκάσθη μετ' οὐ πολὺ νὰ ἀπεχωρήσῃ τῆς ἀρμοστείας, ἀλλὰ καὶ τὰς παραστάσεις τῶν εὐρω-
παϊκῶν Δυνάμεων καὶ ἰδίᾳ τῆς Αὐστρίας, ἡ δὲ Βρεττανικὴ κυβέρ-
νησις ἠναγκάσθη διὰ κοινοποιήσεως αὐτῆς πρὸς τὰς Δυνάμεις νὰ διακηρύξῃ ὅτι ἀπέδωκεν πλειοτέρᾳ στήριξις εἰς τὸ τοῦ ἀρμοστοῦ ὑπέμνημα ὅπερ ὑπεξαιρέθην παρὰ τινος ἀγνώστου ἐδόθη εἰς ἐφημε-
ρίδα πρὸς δημοσίευσιν αἰκᾶ ὅτι ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις οὐδαμῶς αἰσπτεται τὴν ἀπιδόχην μέτρων περὶ τῶν Ἰονίων νήσων ἀντικει-
μένη πρὸς τὰς διαταγὰς τῆς συνθήκης. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ βολιδστων κατερχόμενος εἰς τὸ Ἰόνιον κράτος διήλθεν ἐκ Βιέννης
ἐν καλοῦσαι καὶ παρὰσχῇ διαβεβαιώσεσι τῷ Μετερνίχῳ.

Ἡ εἰς τὰς Ἰονίους νήστους ἀποστολὴ τοῦ Γλάδστονως, ἀνδρὸς, ὅστις, κατὰ τὸ ἑγγράφον τοῦ Ἀγγλοῦ ὑπουργοῦ δικαίως ἐπαινοῦντος αὐτόν, ἀνήκει μᾶλλον τῇ πατρίδι αὐτοῦ ἢ ταῖς ὑφιστάμεναις πο-
λιτικαῖς μερίσιν, ὅστις διεκρίθη ἐν ὑψηλοτάτοις ὑπουργήμασιν, ὅστις ἐπελήθη μετὰ τῆς αὐτῆς δυνάμεως καὶ ἐπιτυχίας τῶν τε ἐσωτε-
ρικῶν καὶ ἐξωτερικῶν πραγμάτων καὶ καθὸ τῆς ὀμπρικής φιλολογίας κατόχος θέλει ἀπολαύει ἀναμφιβόλως τῶν συμπαθειῶν τῶν Ἑλλή-
νων, ἡ ἀποστολή, λέγομεν, τοῦ Γλάδστονως ἐδικαιολογεῖτο ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τῆς Βρεττανικῆς κυβερνήσεως τοῦ νὰ μελετητῇ κα-
λῶς τὴν κατάστασιν τῶν Ἰονίων νήσων ἐν ᾗ ἀρθῶσιν ἀμειβαῖαι παρε-
ξηγήσεις καὶ ἀπεκατασταθῇ ἁρμονία ἐν ταῖς σχέσεσιν Προστασίας καὶ προστατευομένου. Μετ' ἐπευφημιῶν ἐγένετο δεκτὸς ὁ φιλλέλην ἀπεσταλμένος τῆς Ἀνάσσης ἀφικόμενος εἰς Κέρκυραν τὴν 12 Νοεμ-

ερίου 1858· μολονότι δὲ καὶ ἡ ἀνάγνωσις παρ' αὐτοῦ τοῦ Ἰδίου τῇ Γερουσίᾳ τοῦ διαγγέλματος τῆς βασιλείσης Βικτωρίας τοῦ διψήζοντος αὐτὸν ἀπεσταλμένου, καὶ ὁ ἐπεξηγηματικὸς τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ λόγος καλῶς καθώριζε τὸ ὅριον τῆς ἀνατεθείσης αὐτῇ ἐπιτομῆς, περὶ τῆς γνώσεως τῶν προαπόνων καὶ τῆς θεραπείας αὐτῆς διὰ καταλλήλων μεταρρυθμίσεων, οἱ Ἰόνιοι ἐφκίνοντο μὴ ἐνοηθῶσι ταῦτα καὶ μὴ φωνῇ ἓνα καὶ μόνον πόθον ἐξέφραζον, τὴν ἑνωσὶν μετὰ τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ αὐτὰ ἤκουσε καὶ εἰς τὰς ἄλλας νήσους, εἰς ἃς μετὰ Εἰσερχομένου αὐτοῦ εἰς Ἀργυστόλιον ἐρ' ἀμαξίας, δύο νέοι προενηγκον ἐπὶ μεταξίνης ταινίας τὸ ψήφισμα τῆς Ἑνώσεως τῶν μετεπαστῶν, πλήθος δὲ λαοῦ μετὰ βυζαντινῶν λαβάρων καὶ ἑλληνικῶν σημαίων ἐξελθὼν εἰς προὔπκνητησιν διερρήγγυντο κραυγάζων ἀκούσας τῆς Ἑνώσεως. Ὁ Γλαῦδων δυσηρεστήθη ἐπὶ τῇ δεξιῷσει ταύτης, οἱ τε βουλευταὶ Κεφαλληνίας καὶ τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Ἀργυστολίου δι' ἐγγράφων αὐτοῦ ἀπεδοχέμασαν τὸν τρόπον τοῦτον τῇ ἐκδηλώσει, ἀλλ' ἐπανελάβον ρητῶς ὅτι μόνος πόθος τῶν Κεφαλληνίων ἦ μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἑνωσις αὐτῶν. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κεφαλληνίας Ἀθανάσιος τὰ αὐτὰ ἐπανελάβεν, ὅτε μετέβη ὁ Γλαῦδων πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ. Τὰ αὐτὰ ἤκουσεν ἐν Ζακύνθῳ, ἐνθα ἔστιν ὁ δεκτὸς πομπωδέστατος αἱ οἰκίαι πᾶσαι εἶχον κοσμηθῆ δι' ἑλληνικῶν σημαίων καὶ ἀνθέων, ὁ δὲ λαὸς ἐν ἐπιβλητικῇ διαδολῇ ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως, ἔτρεξεν εἰς τὴν προκυμαίαν, συμπλακείας μετὰ λόχου Ἀγγλῶν στρατιωτῶν ἀποπειραθέντων νὰ παρακαλέσωσιν τὴν ἐν τῷ προαυλίῳ τῆς τοποτηρητείας εἰσοδόν του.

Πανταχοῦ τέλος κλήρος, λαὸς καὶ ἀντιπρόσωποι αὐτοῦ φράζον τὸν πόθον τῆς ἐνώσεως, οἱ δὲ δικηπρεπότεροι τῶν ποιητῶν ἀνδρῶν τοῦ μικροῦ κράτους ἐπέδιδον τῷ Ἀγγλῷ ἀπεσταλμένῳ ἐν μνήματα συνηγοροῦντα ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως. Ἐν Ζακύνθῳ μετὰ τὴν Γλαῦδων εἰς Ἀθήνας ὅπου ἐπετίφκτο τὸν Βασιλέα Ὁθωνα μετ' οὐ πολὺ ἐπανέλαμψε καὶ πάλιν εἰς Κέρκυραν, ἐνθα ἐνέλασε τὴν κυβέρνησιν, τοῦ ἀρμοστοῦ Γεωργίου ἀναχωρήσαντος. Ἡ πρώτη

συνεδρία τῆς ἐκτάκτου συνόδου τῆς κα' Βουλῆς ὑπῆρξεν ἀρχοῦντος
σοβαρᾶ τῇ 13 Ἰανουαρίου 1859 ὁ βουλευτὴς Κερκύρας Δάνδολος πρέ-
τειναι καὶ πάλιν τὴν ἔνωσιν τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος τὴν
πρῶτασιν παρεδίδετο ὁμοθυμαδὸν ἡ Βουλὴ, παρεδίδετο ψήφισμα ἐνώ-
εως καὶ ἐξελέξατο ἑνδεκαμελὴ ἐπιτροπείαν ἵνα γνωστοποιήσῃ τὴν
δικηρύξιν ταύτην εἰς τε τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὰς λοιπὰς Δυναμείας.
Ὁ Γλαδστων ὅστις ἦν ἤδη ἀρμολύτης, παρετήρησεν ὅτι δὲν ἠδύ-
ναντο εἰ Ἴονιοι ν' ἀπευθυνθῶσι πρὸς τὰς Δυνάμεις ἢ διὰ τῆς προστα-
τεύουσας Δυνάμεως, ἀνεκρίνωσε τὴν αἴτησιν τῆς Ἰονίου Βουλῆς εἰς
τὴν Βασιλισσάν τῆς Ἀγγλίας καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐκoinοποίησε
τῇ Βουλῇ τὴν ἀπάντησιν αὐτῆς ἀπορριπτούσας τὴν ἔνωσιν καὶ δια-
τηρούσας τὴν Προστασίαν. Ταυτοχρόνως ὁμοῦ ὁ Γλαδστων ἐπιτή-
εωτε προτάσεις σπουδαιωτάτων μεταρρυθμίσεων ἐπὶ τῷ φιλελευθε-
ρώτερον, ἐν εἶδος αὐτοκυβερνήσεως τῆς Ἑπτανήσου ὑπὸ τὴν Ἀγ-
γλικὴν προστασίαν. Μάτην ὑπὲρ τῶν μεταρρυθμίσεων ὠμίλησεν ὁ
Βράτλιας· οἱ ριζοσπάσται βουλευταὶ λάβρως κατ' αὐτῶν ἐπετέθησαν,
αὐταὶ δὲ συνεπέα ψηφοφορίας καὶ ἀπερρίφθησαν, ὁ δὲ Γλαδστων
ἐπανέκαμψεν εἰς Ἀγγλίαν ἀπρακτός.

Ἡ αὐτὴ ἐπομένως κατάστασις ἐπεκράτησεν ἐν τῇ Ἰονίᾳ κρά-
τει καὶ ἐπὶ τῆς ἀρμολυείας τοῦ Στέρξ, τοῦ τελευταίου ἀρμολοῦ
τῆς Ἑπτανήσου. Ἡ ἐν Ἰταλίᾳ κατάστασις, οἱ διατρέχοντες τὴν
χερσόνησον τοῦ Αἴμου πρᾶκτορες τῶν σλαυικῶν κομητάτων, ἡ ἐν
γίνει ἐκρυθμός τῆς Εὐρώπης κατάστασις καὶ ὁ πανταχόθεν πνέων
ἐπαναστατικὸς ἄνεμος, ἐπὶ μᾶλλον ἀνεργίτιζε τὰς περὶ ἐνώσεως
ἐλπίδας τῶν Ἑπτανησίων.

Οἱ ἐγκριτοὶ τῶν ριζοσπαστῶν ἐγένοντο ἐταῖροι τῶν μυστικῶν
Ἰταλικῶν ἐταιρειῶν, αἵτινες ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν πολιτικῶν ποδηγετού-
μενοι προπαρεσκευάζον ταυτόχρονον κίνημα ἐν τε Ἰταλίᾳ κατὰ τῆς
Αὐστρίας καὶ ἐν Τουρκίᾳ διὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ Σλαβῶν.

Γαριβαλδηνοὶ ἀπεσταλμένοι συνεννοοῦντο μετὰ τῶν Ἑπτανησίων
ριζοσπαστῶν κατὰ τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος, τοῦ ἀεμνήστου ἐκείνου
ἀτυχοῦς Βασιλέως, ὅστις ἀείποτε περὶ τῆς πληρώσεως τῶν ἰονικῶν

πίθων ἐσκέπτετο καίτοι ὁ Λομβάρδος ἐν ταῖς πρὸς τὸν Γαριβάλδην ὑπομνήμασι αὐτοῦ κακίζει αὐτὸν ὡς ἰσχυρογνώμονα καὶ ἀνίκανον διὰ μεγάλην ἐπιχείρησιν.

Ἐν Ζυκίνθῳ συνέστη κεντρικὸν κομιτάτον. Ὁ Λομβάρδος, ὁ Ἀρ. Βαλαωρίτης, ὁ Βερούκιος, ὁ Μηλιζέσης, ὁ Κλαδᾶς καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἦσαν ἐκ τῶν μεμυρμένων, καὶ τινες αὐτῶν διέτρεχον ὡς ὁ Βαλαωρίτης ἐν Ἱπείρῳ καὶ ὁ Κλαδᾶς ἐν Σμύρνῃ, τὰς Τουρκικὰς ἐπαρχίας κατηχοῦντες εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα. Ὁ Ὄθων καὶ τοι φοβούμενος τὴν Ἀγγλίαν καὶ εἰς τὸ φανερόν οὐδὲν πράττων, λαθρα σπυδαίως συνήργει ἀπεσταλμένοι αὐτοῦ συνήθιζον χρήματα ἐν αὐτῇ δὲ τῇ Κωνσταντινουπόλει νύξανετο ὁ ἀρθεὺς τῶν συνωμοτῶν διὰ καταλλήλων προσηλυτισμῶν εἰς τὰ σχεδιαζόμενα. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα κρύφα ἐτεκταίνοντο, οἱ Ἴόνιοι πολιτεύμενοι ἐξηκολούθουν δι' ἐγγράφων συζητήσεων καὶ ἐφημερίδων τὴν κατὰ τῆς προστασίας πάλιν αὐτῶν. Ἐν αὐτῇ τῇ ἀγγλικῇ βουλῇ ἐτίθη ἐπὶ τοῦ τάπητος τὸ ζήτημα τῆς ἐνώσεως· ὁ βουλευτὴς Μαγιὸρ κατέκρινε τὴν ἀγγλικὴν κυβέρνησιν, ὅτι ἐν ᾧ ἐτήρει φιλελευθέραν πολιτικὴν ἐν Ἰταλίᾳ, ἠκολούθει ἀντίθετον ὁλως ἐν Ἑπτανήσῳ καὶ πρέτεινε τὴν ἔνωσιν τοῦ Ἰονίου κράτους μετὰ τῇ Ἑλλάδι· αὐτὸς ὁ Γλαδστων, ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν, ἀπήντησε κατὰ τρόπον ἀποδεικνύοντα ὅτι δὲν ἦτο ἀντίθετος πρὸς τὴν ἔνωσιν, ἀλλὰ ὅτι λόγοι εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς παρακαλύουσι τὴν Ἀγγλίαν νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἔνωσιν.

Ἐν ταῦτοις ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις πληροφορηθεῖσα περὶ τῶν συνεννήσεων τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος μετὰ τῶν Ἰταλῶν, ὑπογράφεισθε μάλιστα καὶ μυστικῆς συνθήκης, μεταξὺ τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος Βάτσαρη καὶ τοῦ Ἰταλοῦ ὑπουργοῦ Ροτάτσι πρέτεινε τῷ Ὁθωνι διὰ τοῦ ἐν Λονδίνῳ Ἑλλήνος πρεσβευτοῦ Σπυρίδωνος Τρικυπῆ μεταβάντος τῷ 1861 εἰς Ἀθήνας, τὴν παραχώρησιν τῆς Ἑπτανήσου, ἐκτὸς τῆς Κερκύρας, ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς ἐγκαταλείψεως πάσης κατὰ τῆς Τουρκίας ἐπιθετικῆς πολιτικῆς· ἀλλ' ὁ Ὁθων συνεννοημένος ἤδη μετὰ τῆς Σερβίας, παρακολουθῶν τὰς

φάσεις τοῦ Μαυρεβουνιωτικοῦ ἀγῶνος καὶ ἀπὸ ὧρας εἰς ὥραν ἀνα-
μένων τὸ ἐν τῇ Ἀνατολῇ κίνημα τοῦ Γαριβάλδη, ἀπέριψε τὴν
πρῶτασιν δικαίως εἰπὼν ὅτι οὐδὲν ὡς δικαιοῦται καταδικάζων εἰς
δουλείαν μέγα μέρος Ἑλληνικῆς φυλῆς νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀπελευθε-
ρωσιν τῆς Ἑπτανήσου.

Ἀποτυχῶσα ἡ Ἀγγλίς ἐν τῷ διελέασματι αὐτῆς, ἀπεφάσισε
τὴν ὀριστικὴν τοῦ Ὀθωνος πτώσιν, εὖτω δὲ ἡ Δύναμις αὕτη, ἥτις
ἐκαυχάτο ἐπὶ φιλελευθέρῳ δῆθεν πολιτικῇ κατάρθωσι δι' ἐντέχνου
ραδιοιουρίας τὴν ἀποτυχίαν τοῦ γενικῶς παρασκευαζομένου σχε-
δίου τῶν ὑποδούλων λαῶν. Ἐν μὲν τῇ Πολωνίᾳ κατεσκεύασε τε-
χνητὴν κατὰ τῆς Ρωσσίας ἐπανάστασιν ἵνα καταστήσῃ τὴν Ρωσσίαν
ἐχθρὸν τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος καὶ περισπάσῃ τὴν προσο-
χὴν αὐτῆς ἐν Πολωνίᾳ· τὸν Γαριβάλδην προτιθέμενον νὰ εἰσπη-
δῇσῃ ἀνὰ τὴν χερσόνησον τοῦ Αἰγαίου κατάρθωσι παρακείμεναι
νὰ ὠθήσῃ ἐπὶ τὴν Ῥώμην καὶ νὰ ρίψῃ αὐτὸν ἐν τῷ ἀτυχίματι
τῶν Ἀσπρμονῶν ἐξ οὗ ἐξῆλθε πληγωμένος, διαλυθέντος τοῦ ἐξ
ἐλευσενίων στρατοῦ τοῦ, νὰ παρεμποδίσῃ τὴν ἐναρξιν τοῦ Ἑλληνι-
κοῦ κινήματος, καὶ ἕνεκα τῶν ἐσωτερικῶν περισπασμῶν τῆς Ἑλ-
λαδος καὶ ἕνεκα τοῦ ἀτυχήματος τοῦ Γαριβάλδου ν' ἀπεμονώσῃ τοὺς
ἐν Βοσνίᾳ καὶ Ἑρζεγοβίνῃ ἐξεγερθέντας Σλαβίους καὶ ἐν γένει νὰ
πώσῃ τὴν Τουρκίαν ἀπὸ τῆς παρασκευαζομένης γενικῆς ἐξεγέρ-
σεως. Μετὰ δὲ τὴν κατάλυσιν ἐν Ἀθήναις τῆς δυναστείας τοῦ
Ὀθωνος καὶ διότι ἤθελε νὰ περιστείλῃ τὴν ἐν Ἑλλάδι δημοσίαν γνώ-
μην ἐντὸς τῶν ἐσωτερικῶν, ἀποτρέπουσα τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἀπὸ
πάσης ἐξωτερικῆς κινήσεως, ἥτις δὲν ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐκδηλωθῇ
κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας τῆς ἀναρχίας καὶ διότι ἤθελεν ἀφ' ἐνός μὲν
νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἐν Ἑλλάδι θέσιν τῆς παρέχουσα αὐτῇ δεῖγμα
φιλελληνικῶν αἰσθημάτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῆς παροχῆς τῆς
Ἑπτανήσου ἐπαυξάνουσα τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος νὰ παράσχῃ οὕτως
εἰπεῖν ἱκανοποίησιν εἰς τοὺς τῆς μεγάλης ιδέας ὁπαδοὺς, ἰδίως ὅμως
καὶ διότι ἀπὸ τῆς μεταβάσεως τοῦ Γλαδστοντος εἰς Ἑπτανήσον
ἤρξατο κρατυνομένη ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ γνώμη, ὅτι ἡ Προστασία τῶν

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 110

νήσων μὴ παρέχουσα αὐτῇ πραγματικὰς ὠφελείας καθίσταται πρό-
 ξενος μᾶλλον ἀνησυχίων ὥς ἐκ τῆς ἐπιμονῆς τῶν Ἰονίων ἀπα-
 τούντων τὴν ἐνωσιν καὶ διότι θεωρήθη ὅτι τῆς Ἀγγλίας παρ-
 χούσης τὰς νήσους τὰύτας τῇ Ἑλλάδι βραβεύεται μὲν ὁ ἑλληνικὸς
 λαὸς διὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ὁθωνος ἐνισχύεται δὲ παρ' αὐτῇ ἡ Ἀγ-
 γλικὴ ἐπιρροή, ἀπεφάσισε πάντων συλλήβδην τῶν λόγων τούτων
 ἕνεκα, τὴν παροχὴν τῆς Ἑπτανήσου τῇ Ἑλλάδι, ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς
 ἐκλογῆς ὡς Βασιλέως πρόγκηπος, οὐ τὸ ὄνομα δὲν θὰ εἶνε σύνθημα
 ἐξεγέρσεων κατὰ τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας.

Οὕτω, μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Βασιλέως Γεωργίου, ἀρεστοῦ τῇ
 Ἀγγλίᾳ, παρέχοντος ἐγγύουον εἰρηνικῆς διαβιώσεως καὶ δια-
 τηρήσεως συνταγματικῶν θεσμῶν, ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν Ἀγγλος
 ὑπουργὸς Ρῶσσελ διὰ τῆς ὑπὸ ἡμερομηνίαν 10 Ἰουνίου 1863 ἐγκυ-
 κλίου αὐτοῦ ἀνεκοίνωσεν εἰς τὰς Δυνάμεις ὅτι αὐτὸς ἀμέσως μετὰ
 τὴν ἐκδήλωσιν τοῦ ἐνωτικοῦ φρονήματος τῶν Ἑπτανησίων δι' ἐπὶ
 τούτῳ ἐκλογῆς νέας βουλῆς, ἤθελε συγκαλέσει τὰς ὑπογραφάσας
 τὴν Παρισινήν συνθήκην τοῦ 1815 Δυνάμεις εἰς συνδιάσκεψιν ἵνα
 μετ' αὐτῶν πραγματοποιηθῇ ἡ τῆς Ἑπτανήσου εἰς τὴν Ἑλλάδα
 ἐκχώρησις.

Ὁ ἀρμοστής Στόρξ διετάχθη νὰ κοινοποιήσῃ εἰς τὴν IB' βουλὴν
 τοῦ Ἰονίου κράτους τὴν περὶ ἐνώσεως ἀπόφασιν τῆς βασιλείσεως, νὰ
 διαλύσῃ τὴν Βουλὴν ἐκείνην καὶ νὰ διατάξῃ νέας ἐκλογάς, ὅπως ὁ
 ἑπτανησιακὸς λαὸς ἀποφανθῇ ὁριστικῶς ἐπὶ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἀγ-
 γλικοῦ ὑπουργείου.

Συνήφθη τότε δεινὸς ἀγὼν μεταξύ τῶν κομμάτων, μέρος τῶν
 ριζοσπαστῶν, τῶν ἀγωνισθέντων ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως,
 ἐπέκρινεν ἤδη τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐγίνετο αὕτη, ἐπέκρινε δηλονότι
 τοὺς ὅρους, ὑφ' οὓς ἡ Ἀγγλία παρεῖχε τῇ Ἑλλάδι τὰς Ἰονίους
 νήσους. Καὶ εἶχον μὲν αὗτοι δίκαιον κατ' ἀρχήν, διότι ἔδωρον ἢ
 ὅλως τὸ δῶρον, γινόμενον πρὸς δέσμευσιν μᾶλλον τῆς Ἑλλάδος δι'
 ὑποχρεώσεων περὶ τοῦ μέλλοντος ἢ πρὸς ἰσχυροποίησιν αὐτῆς ἐν τῇ
 πραγματικότητι ὅμως ἡστέχουν, διότι δι' ἑτέρου τρόπου ἢ ἀπὸ τῶν

Ἀγγλικῶν ὀνύχων ὑφαρπαγὴ τῆς Ἑπτανήσου ἦτο ἀδύνατος καὶ διότι παρὰ τῶν Ἑλλήνων πολιτικῶν ἐζητήσατο νὰ ἐπωφεληθῶσι μὲν ἐκ τῆς ἐνώσεως, ν' ἀποτρέψωσι δὲ τὴν πραγματοποίησιν τῶν Ἀγγλικῶν πύθων περὶ τῆς μελλούσης πολιτικῆς τῆς Ἑλλάδος. Ἐν τούτοις συνήλθον ἡ ἸΒ' Βουλὴ καὶ τὴν 23 Σεπτεμβρίου 1863, ἀνεκήρυξε πανηγυρικῶς τὴν ἔνωσιν μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐπευλογούντος τοῦ πολλὰ ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως ἐργασαμένου ἐν τοῖς χαλεποῖς καιροῖς ἀρχιεπισκόπου Ἀθανασίου.

Ὁ λαὸς προέβη ἐν πάσαις ταῖς νήσοις εἰς διαδηλώσεις ἐπὶ τῇ χαρμῶσυν φερονότι, ὅπερ ἐπὶ ἡμέρας πολλὰς ἐπανηγυρίζετο. Ἀλλ' εὐθὺς ἀμέσως ἐγεννήθησαν διαφωνίαι μετὰ τῶν βουλευτῶν διότι ὁ Λομβάρδος καὶ οἱ ὁμόφρονες αὐτοῦ ἐπεθύμου τὴν ἔνωσιν ἰσπονοδικήν, ἦτοι ὁ βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος νὰ ἐξασκῇ ἐπὶ τῆς Ἑπτανήσου τὰ δικαιώματα τῆς Προστασίας, νὰ διατηρηθῶσιν ὅμως οἱ Ἰόνιοι νόμοι καὶ ὁ τρόπος τῆς κυβερνήσεως αὐτῶν. Ἄλλοι ἐπεθύμου πλήρη τὴν ἔνωσιν καὶ τέλος ὅλοι ἀπέκρουον τὸν ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς ἐπιβληθέντα ὅρον περὶ κατεδαφίσεως τῶν φρουρίων Κερκύρας.

Ἀλλ' ἐνῷ ἡ Βουλὴ ἤρξατο συζητοῦσα περὶ ὧρων, ὁ ἀρμοστής Στόρξ ἀνέβη ἐπὶ ἐξῆμενον τὰς ἐργασίας, ἐνδεικνύων οὕτω τοῖς Ἰονίοις, ὅτι τὸ ζήτημα τῶν ὧρων ἦτο ζήτημα διθνοῦς σημασίας, μέλλον νὰ λυθῇ ὑπὸ τῶν Δυνάμεων καὶ οὐχὶ ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἑπτανησιακοῦ λαοῦ.

Τῷ ὄντι δὲ τῇ προσκλήσει τῆς Ἀγγλίας συνήλθον εἰς συνδιάσκεψιν οἱ ἐν Λονδίνῳ πρεσβευταὶ τῆς Ρωσσίας, Γαλλίας, Πρωσσίας καὶ Αὐστρίας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ἀγγλου ὑπουργοῦ πρὸς σύνταξιν τῆς περὶ ἐνώσεως τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος συνθήκης. Προσεκλήθη δὲ καὶ ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ν' ἀποστείλῃ ἀντιπρόσωπον διὰ τὴν διευκολογίαν τῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἑγγυητριῶν Δυνάμεων, Ρωσσίας, Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας ἰδιαίτερας συνθήκης. Εἶχε δὲ ἀποφασισθῇ νὰ γεινώσιν οὕτω αἱ συνθήκαι, διότι ἡ Αὐστρία ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ συγκατετίθετο νὰ

συμβληθῇ ἀμέσως μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ παρακαθίσῃ ὁ τῆς Ἑλλάδος ἀντιπρόσωπος τῷ Αὐστρικῷ.

Τὸ ἑλληνικὸν Ὑπουργεῖον διώρισε τότε ἀντιπρόσωπον τῆς Ἑλλάδος τὸν Χαρίλαον Τρικούπην, υἱὸν τοῦ Σπυρίδωνος Τρικούπην. νέον ἔτι τὸ πρῶτον ἤδη ἀναφανέμενον ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς. εὐρίσκετο δὲ καθ' ὅδον οὗτος ἔτι ὅτε ὑπεγράφη τῇ 8|15 Νοεμβρίου 1864 ἡ μεταξὺ τῶν Δυνάμεων συνθήκη περὶ Ἑπτανήσου δι' ἧς παρεχωρεῖτο μὲν τῇ Ἑλλάδι ἡ Ἑπτανήσος ἀλλ' ὑπὸ ἐπαχθοσά-
τους ὅρους. Κατὰ τὴν συνθήκην ταύτην ἀπεφασίζετο, ὅτι αἱ Ἴονιοι νῆσοι συνενούμεναι μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἤθελον κηρυχθῇ εὐδιτεराὶ καὶ ἐπικείμεναι οὐδεμία ἐνσπλος δυνάμεις ναυτικὴ ἢ στρατιωτικὴ ἐκτὸς τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων πρὸς διατήρησιν τῆς δημοσίας τάξεως, ἡδύνατο νὰ συγκεντρωθῇ ἡ σταθμεύσῃ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους αὐτῶν ὅτι τὰ φρούρια τὰ τε ἐν Κερκύρᾳ καὶ τοῖς ἐξαρτήμασιν αὐτῆς κατὰ συνέπειαν τῆς εὐδιτερότητος ἔδει νὰ κατεδαφισθῶσι πρὸ τῆς ἀποχωρήσεως τῶν Ἀγγλικῶν στρατευμάτων· ὅτι πᾶσαι αἱ ἐμπορικαὶ συνθήκαι καὶ αἱ ναυτιλιακαὶ συμβάσεις αἱ διομολογηθεῖσαι μεταξὺ τῶν διαφόρων κρατῶν καὶ τῆς προστατευούσης Δυνάμεως περὶ τῶν Ἰονίων νήσων θὰ ἐξακολουθήσωσιν ὑφιστάμεναι καὶ τέλος, ὅτι ἡ πλήρης ἐλευθερία λατρείας ἢ παραχωρηθεῖσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ κρατοῦς τῆς προστατευούσης Δυνάμεως καὶ ἡ ἐντελής ἐκνοχὴ τῶν ἄλλων χριστιανικῶν κοινοτήτων ἤθελον διατηρηθῇ. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ κυριώτεροι τῆς συνθήκης ὅροι, ἐξ ὧν ὁ τελευταῖος μάλιστα ὅλος περιττός, διότι πολὺ μεγαλειτέρα ἀνσχὴ τῶν διαφορῶν θρησκευμάτων καὶ τῶν μὴ ἔτι χριστιανικῶν ὑφίσταται ἐν Ἑλλάδι παρὰ εἰς αὐτὰ ταῦτα τὰ τὴν συνθήκην υπογράφοντα κράτη.

Ἡ ὑπογραφὴ συνθήκης κηρυττούσης τριαύτην οὐδετερότητα τῶν Ἰονίων νήσων καὶ ἀπογύμνωσιν τῆς Κερκύρας ἀπὸ τῶν ἱστορικῶν καὶ πλήρη ἀναμνήσεων φρουρίων αὐτῆς, ζωηρὰν ἀγανάκτησιν παρήγαγεν ἐν Ἑπτανήσῳ καὶ Ἑλλάδι. Ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς Π. Δηλιγιάννης ἐν ταῖς πρὸς τὸν Χ. Τρικούπην ὁδηγαῖς αὐτοῦ, ἔγραφεν, ὅτι ἀπὸ τινῶν Δυνάμεων ἐκφράσθεις φόβος μὴ τὰ

φρούρια ταῦτα εἰς χεῖρας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καταστῶ-
σιν ἐπικίνδυνα εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν εἰρήνην, ἐστὶν ὅλως ἀνυπόστατος,
διότι τὰ φρούρια ταῦτα καὶ εἰς ἰσχυρὰς χεῖρας εὐρισκόμενα παρέ-
χουσι μόνον τὰ μέσα τῆς ἀμύνης καὶ οὐχὶ τῆς ἐπιθέσεως· εἰς χεῖρας
δὲ τῆς Ἑλλάδος, Δυνάμεως μικρᾶς καὶ ἀνισχύρου, ἔτι ὀλιγώτερον
δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς βλάβην ἐτέρης Δυνάμεως εἰσδεδή-
ποτε· οὐδεμία δὲ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων δύναται εὐλόγως νὰ ζηλο-
τυπήτῃ πρὸς μικρὸν κράτος εἶναι ἡ Ἑλλάς, διότι τὸ κράτος τοῦτο
ἔχει τινὰ τῶν μέσων, ἀτινα διατηροῦσιν εἰς ἓν ἔθνος τὸ αἰσθημα
τῆς αὐτονομίας».

Ἄλλ' ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπευγρὸς τῆς Ἀγγλίας Ρῶσσελ,
πρὸς ὃν ἐξέβηκε πάντα ταῦτα τὰ ἐπιχειρήματα καὶ πολλὰ ἕτερα
ὁ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πληρεξούσιος, Χερσίλαος Τρικούπης,
ὡχυρώθῃ ὀπισθεν τῆς ἀπαιτήσεως τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Τουρκίας·
ἰδίως ἡ πρώτη, εἶπε, καθὼ ἐνδιαφερομένη διὰ τὴν Ἀδριατικὴν θά-
λασσαν ἥς κλεῖς θεωρεῖται ἡ Κέρκυρα, μόλις καὶ μετὰ βίας συγ-
κατετέθη εἰς τὴν ἑνωσιν τῆς Ἑπτανήσου ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους.
Τὸ βέβαιον εἶνε, ὅτι αἱ Γερμανικαὶ Δυνάμεις, δυσμενῶς πρὸς τὴν
Ἑλλάδα ἔχουσαι, ἐνεκα τῆς πτώσεως τοῦ Ὁθωνος, ποικίλας παρε-
νέβαλον δυσχερείας εἰς τὴν ἑνωσιν τῆς Ἑπτανήσου, καὶ ἰδίᾳ τῆς
Αὐστρίας, ἥτις ἀφ' ἑνὸς μὲν ἰδίᾳ, ἀφ' ἑτέρου δὲ τουρκικὰ συμφέ-
ροντα ἐξυπηρετεῖ. Ἡ Ἀγγλία προσεποιεῖτο, ὅτι ἐνεκα τῶν ἀντιστά-
σεων τῆς Αὐστρίας οὐδὲν ὑπὲρ τῶν φρουρίων νὰ πράξῃ ἡδύνατο· ἀλλὰ
καὶ αὐτή, καθ' ὃ χωροφύλαξ τῶν συμφερόντων τῆς Τουρκίας, ἐνδο-
μύχως τὴν κατεδάφισιν τῶν φρουρίων ἐπεθύμει ἐνεκα τῆς γεωγρα-
φικῆς θέσεως τῆς Κερκύρας, ἐγγύτατα κειμένης πρὸς τὰς ὑπὸ τὴν
Τουρκίαν Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας τῆς Ἡπείρου καὶ Ἀλβανίας.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ τῆς Γαλλίας κυβέρνησις, ἀνέλαβε νὰ ἐπι-
τύχῃ ἐλλάττωσιν, οὕτως εἰπεῖν, τῆς δριμύτητος τῆς συνθήκης
τῆς 3 Νοεμβρίου. Ὁ ἐν Ἀθήναις Γάλλος πρεσβευτὴς Βαυρέ, ἐξε-
πόνησε σχέδιον ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἡ δὲ κυβέρνησις αὐτοῦ ἤρξατο
ἐνεργειῶν ὑπὲρ τῆς τροπολογίας τῆς συνθήκης. Κατ' ὥρωσε δὲ ἡ

Γαλλικὴ κυβέρνησις νὰ ἐλκύσῃ πρὸς τὰς ἰδέας αὐτῆς τὴν Ρωσσίαν καὶ εἰτα τὴν Ἀγγλίαν, ἀπὸ κοινῆς δὲ αἱ Δυνάμεις αὗται ἐποίησαντο φιλικὰ παρὰ τῇ Αὐστρίᾳ διαβήματα. Οὕτως ὁ ἐν Λονδίνῳ πρεσβευτὴς τῆς Ρωσσίας Βρουνώφ, ὅστις πρὸ τινων ἐτι ἡμερῶν ἐν προφορικῇ πρὸς τὸν Χαρίλαον Τρικούπην συνεντεύξει ἐδήλωσε ρητῶς, ὅτι οὐδεμία τρεπτοποίησις τῆς συνθήκης εἶνε δυνατὴ, συνεπεὶ αὐτῶν ὁδηγιῶν τοῦ ἀνακτεβαλλέου Πετρουπόλεως, ἐποίησατο φιλικὰ διαβήματα παρὰ τῇ ἐν Λονδίνῳ Αὐστριακῇ πρεσβευτῇ κόμητι Ἀπενίῃ· εἰς ὅμοια διαβήματα πρέβη καὶ ὁ ἐν Λονδίνῳ τότε εὐρισκόμενος πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας ἐν Κωνσταντινουπόλει λόρδος Βούλθερ, παρὰ τῇ Ἀπενίᾳ. Ὑπεδείχθη δὲ τῇ Ἑλληνικῇ κυβερνήσει, ὅτι ἐὰν αὕτη ᾔθελε παράσχει προνόμιόν τινα εἰς τὴν Αὐστριακὴν ἀτμοπλοικὴν ἐταιρίαν Λεῦδ, ᾗθελε καταστήσει εὐνουστήραν αὐτῇ τὴν Αὐστριακὴν κυβέρνησιν, ἀπαιτοῦσαν διὰ τὴν ἐταιρείαν τὴν ἐξακολουθήσῃ τῆς ἀτελείας ἧς ἀπῆλθον εἰς τοὺς λιμένας τοῦ Ἰονίου κράτους.

Μακρὰ ὑπεμνήματα τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, αἱ ἐνέργειαι τοῦ Χαρίλαου Τρικούπῃ τρέχοντες ἀπὸ συνεντεύξεως εἰς συνέντευξιν πρὸς Ἀγγλοὺς ὑπουργοὺς καὶ τοὺς ἐν Λονδίνῳ πρεσβευτὰς τῶν Δυνάμεων, ἡ φιλικωτέρα τροπὴ τῆς Γαλλίας, μόλις κατώρθωσαν ἐπὶ τέλους νὰ ἀλλοιώσωσι τὸ κείμενον τῆς πρώτης συνθήκης, περιοριζόμενης τῆς οὐδετερότητος εἰς μόνας τὰς δύο νήσους, τὴν Κέρκυραν καὶ τοὺς Παξοὺς· ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐπεβαρύνθη διὰ πληρωμῆς συντάξεων εἰς Ἀγγλοὺς ὑπαλλήλους καὶ ἐτέρων ὑποχρεώσεων πολεμηθειῶν ματαίως ὑπὸ τε τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ πληρεξουσίου αὐτῆς διὰ πολλῶν ἀκαταγωνίστων ἐπιχειρημάτων. Οὕτω τῇ 17)29 Μαρτίου 1864 ὑπεγράφη ἡ μετὰ τῆς Ἑλλάδος, Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας ὀριστικὴ συνθήκη.

Κατὰ τὴν συνθήκην ταύτην, αἱ νῆσοι Κέρκυρα, Κεφαλληνία, Ζάκυνθος, Λευκάς, Ἰθάκη, Κύθηρα καὶ Παξοὶ μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῶν, αἵτινες κατὰ τὰς διατάξεις τῆς Παρισίνης συν-

ὅπως τοῦ 1815 ἀπετέλεσαν ἴδιον κράτος ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας, συνενοῦνται μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἵν' ἀποτελέσωσι κράτος μοναρχικόν, ἀνεξάρτητον καὶ συνταγματικόν ὑπὸ τὴν κυρίαν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Γεωργίου καὶ ὑπὸ τὴν ἐγγύτησιν τῶν τριῶν αὐτῶν, Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Ρωσσίας· ὅτι αἱ νῆσοι τῆς Κερκύρας καὶ τῶν Παξῶν θέλουσιν ἀπολαβεῖ διηνεκῶς τὴν οὐδετερότητα ταύτην· ὅτι ἡ ἔνωσις τῶν Ἰονίων νήσων μετὰ τῆς Ἑλλάδος οὐδμίαν θέλει ἐπιφέρει μεταβολὴν εἰς τὰ πλεονεκτήματα τὰ παραχωρηθέντα εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν τῶν ἑλλοδαπῶν δυνάμει συνθηκῶν καὶ συμβάσεων μετὰ τῆς προστασίας τῶν Ἰονίων νήσων Δυνάμεως· ὅτι ἐκ τῶν εἰσδημάτων τῶν Ἰονίων νήσων ἐπαυξηθήσεται κατὰ 10 χιλιάδας λίρας ἡ βασιλικὴ ἐπιχορήγησις, ἐκτὸς ἐὰν ληφθῇ πρόνοια κατὰ τοὺς συνταγματικούς τύπους κατὰ τὴν ἀπότισιν αὐτῶν ἐκ τῶν εἰσδημάτων τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος· ὅτι ἡ Γαλλία, Ρωσσία καὶ Ἀγγλία συνεφώνησαν ὅπως παραιτήσωσιν ἀνὰ τέσσαρας χιλιάδας λίρας ἐκάστη ἑτησίως ἐκ τοῦ ποσοῦ ὡς τὸ Ἑλληνικὸν ταμεῖον ὑπεχρέωθη νὰ ἀποτῇ ἑτησίως ἐκαστῇ αὐτῶν· ὅτι ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ὑποχρεῖται νὰ ἀναδεχθῇ εἰς βάρος αὐτοῦ πάσας τὰς ὑποχρεώσεις καὶ συμβάσεις τὰς νομίμως συναφθείσας μετὰ τοῦ Ἰονίου κράτους, εἰς τὴν κατηγορίαν δὲ ταύτην ὑπάγεται τὸ δημόσιον χρέος τῶν Ἰονίων νήσων, ἡ Ἰόνιος Τραπεζα, ἡ Αὐστριακὴ ἀτμοπλοικὴ ἐταιρία Λούδ, καὶ ἡ ἐταιρία τοῦ ἀερίοφωτος Μερίτης καὶ Μεσογείου· καὶ ὅτι ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ὑποχρεοῦται νὰ ἀναδεχθῇ εἰς βάρος του τὰς χορηγηθείσας συντάξεις εἰς Βρεττανοὺς ὑπηκόους ὑπὸ τῆς Ἰονίου κυβερνήσεως, καὶ τὰς συντάξεις ὡς ἀπολαύουσι πολλοὶ Ἴονιοι πρὸς ἀμειβὴν ὑπηρεσιῶν. Ἰδιαίτερα σύμβαισις ὑπογραφείσα μετὰ τὴν Ἑλλάδος καὶ Ἀγγλίας, καθώριζεν ἀκριβῶς τὰς δοθησόμενας συντάξεις καὶ ἀποζημιώσεις.

Βεβαίως ἡ συνθήκη αὕτη οὐδαμῶς ἦτο ἢ μάλλον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐπιθυμητή, καλλίτερα ὅμως ταύτης οὐδὲως ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ ὡς ἐκ τῆς ἀντιδράσεως τῶν Γερμανικῶν Δυνάμεων καὶ

τῆς ἀμφιβόλου στάσεως τῆς Ἀγγλίας μετὰ τῶν λοιπῶν μεγάλων κρατῶν. Ἐν συγκρίσει ὁμῶς πρὸς τὴν τῆς 3 Νοεμβρίου ἡτο βεβαίως εὐν. ἰλωτέρᾳ τοῖς Ἑλλήσι, διότι ἂν δὲν ἐσώθησαν τὰ φρούρια τῆς Κερκύρας, κατωρθώθη ὁμῶς ἵνα ἐπιτευχθῇ ὁ περιορισμὸς τῆς οὐδετερότητος εἰς μόνους τὰς νήσους τῆς Κερκύρας καὶ τῶν Παξῶν. Ἐδείξε δὲ μεγάλην ὁμολογουμένως διπλωματικὴν τέχνην καὶ δραστηριότητα καὶ εὐστροφίαν ὁ νεαρὸς τῆς Ἑλλάδος πληρεξούσιος Χρῆστος Τρικούπης, ὅστις διήνοιξεν ἐκυτῷ ἔκτοτε πολιτικὴν σπουδὴν καὶ εἰλικυσεὶν εὐθὺς ἀμέσως τὴν προσοχὴν τοῦ ἰσχυροτέρου καὶ περινοσταρῶν τῶν κομματαρχῶν Ἀλεξάνδρου Κουμουνδούρου, ὅστις καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν.

Ὅτι αἱ καιρεῖ ἦσαν οὐ μνηστοί, ἵνα πλείονα ἐπιτευχθῶσιν, ἀπὸ δεικνύει ἡ αὐθαδὴς πρότασις, ἣν τῷ ἑλληνικῷ Ὑπουργεῖῳ ἐποίησεν ὁ τῆς Ἀγγλίας ἐν Ἀθήναις πρεσβευτὴς Σάρλετ, περὶ ἐπεκτάσεως τῆς οὐδετερότητος ἐπὶ συμπάσης τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὴν ὅποιαν μετ' ἀναγκητέως ἀπέριψεν ὁ ἐπὶ ἀγγλίνειν δικηριθεὶς καὶ διπλωματικῇ ἱκανότητι ὑπουργὸς ἐπ' ἰτῶν Ἐξωτερικῶν Πέτρος Δηλιγιάννης, εἰπὼν δικαίως, ὅτι ἡ πρότασις αὕτη ἀποτελεῖ τὸν πολιτικὸν θάνατον τῆς Ἑλλάδος.

Ἦρξατο ἐπομένως ἡ κατεδάφισις τῶν φρουρίων Κερκύρας, εὐθὺς ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης, μετὰ τινος ταχύτητος παραδόξῃ ἐκ συμπαιγνίας μετὰ τὸν λόρδον Ρώσσελ, τοῦ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν ὑπουργοῦ, καὶ τῶν ἐν Κερκύρᾳ Ἀγγλικῶν ἀρχῶν, ἵνα ἀποδεχθῶσιν ἔτι ἀπαξ τὰ πρὸς τὴν Ἑλλάδα κρύφις τῆς Ἀγγλίας αἰσθημάτων.

Ἡ μετὰ τῶν Δυνάμεων συνθήκη ἐπάφινε τῇ Ἀγγλικῇ κυβερνήσει ἐλευθερίαν ἐκτιμήσεως μέχρι τίνος σημείου δεῖν ἡ τοῦ φρουρίου κατεδάφισις νὰ προβῇ, ὁ δὲ λόρδος Ρώσσελ εἶχεν ὑποδείξει τῇ Ἑλληνι πληρεξουσίᾳ, ὅτι ἡ δικταξίς αὕτη τῆς συνθήκης ἐκτελεσθῆσεται μετὰ τινος ἐπιεικειᾶς, κατεδαφιζομένων μόνον τῶν φρουρίων τῶν καλουμένων τοῦ Βίδου καὶ τοῦ Ἀδρακάμ, ἐγκαταλειπόμενης δὲ ἀθίκτου τῆς Ἀκροπόλεως, ἥτις καὶ νέον φρούριον ἐκαλεῖται.

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΟΘΩΝ

Πρὸ τῆς εἰς Ἑλλάδα καθόδου του, καθ' ἣν στιγμήν ἀπεδέχθη τὸ
στέμμα τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ μετὰ τὴν Μάτοχην

φελ. 111

Ἀλλὰ παρὰ τὰς ὑποσχέσεις ταύτας ἡ κατεδάφισις ἐπέξετάθη καὶ ἐπὶ τῶν προμαχώνων καὶ τῶν ἐπάλξεων τοῦ νέου φρουρίου. Ὁ τότε ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς Ἐπαμεινώνδας Δεληγεώργης, ἐφίστα τὴν προσοχὴν τοῦ ἐν Λονδίῳ ἔτι διαμείνοντος Τρικούπη, ὅστις ἐπεύδει παρὰ τῷ Ρῶσσελ' ἐκφράζει οὗτος τὴν λύπην διὰ τὴν ταχύτητα μεθ' ἧς ἐξετελεῖτο ἡ κατεδάφισις παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, καὶ δίδει διαταγὰς ἵνα τὰ τείχη καὶ ἡ Ἀκρόπολις ἀπομεινῶσιν ἄθικτα. Ἀλλ' ἡ διαταγή, ὡς ἦν ἐπόμενον, ἐφθάσε ἴαν ἄργά· ἀκατὰ λάθος τοῦ μηχανικοῦ εἶχον καταστραφῇ ἤδη καὶ τείχη καὶ ἐπάλξεις καὶ προμαχώνες! Οὕτως ἡ Ἀγγλία ὠχυροῦτο ὀπίσθεν τῆς Αὐστρίας· ἐν δὲ τῇ ἐκτελέσει τῆς ἀποφάσεως καὶ ταῖς λεπτομερείαις, φιλελληνικὰ πάντοτε πωλοῦσα αἰσθήματα, ὠχυρώθη ὀπίσθεν αὐτοῦ λάθους τοῦ μηχανικοῦ.

Τὸ τῆς συνθήκης ζήτημα ἐπηκολούθησεν ἕτερον, φύσει ἑσωτερικῆς, περὶ τοῦ τρόπου τῆς συμμετοχῆς τῶν Ἰονίων νήσων καὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν πληρεξουσίων αὐτῶν, μακραὶ δ' ἐγένοντο συζητήσεις ἐν τε τῇ Ἑπτανήσῳ καὶ τῇ Ἑλλάδι μεταξύ τῶν νομομαθῶν καὶ τῶν κομμάτων· ἐν τέλει ἐπιτροπεία Ἰονίων, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν Στεφάνου Παδοῦζα, προέδρου τῆς Ἰονίου Βουλῆς, Κερκυραίου, Δημητρίου Μηλιαρέση, Κερκλληῆνος, Κωνστ. Λεμβάρδου, Ζακυνθίου, καὶ Σπ. Βαλαωρίτου, τοῦ Λευκαδίου ἡδυάλου ποιητοῦ, μεταβάσα εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἐγένετο μετ' ἐκτάκτων τιμῶν δεκτὴ, διαπραγματευθεῖσα τὸ ζήτημα μετὰ τοῦ Σπόνεκ, τῶν συμβούλων τοῦ Βασιλέως καὶ τῶν κορυφαίων πολιτικῶν ἐπέλυσε αὐτὸ ὡς ἑξῆς: ὅτι ἡ Ἐθνοσυνέλευσις θέλει ἐκδώσει ψήφισμα ὅπως προσέλθωσι πληρεξούσιοι ἐκ τῆς Ἑπτανήσου, ἀφοῦ πρῶτον πάντες οἱ Ἰόνιοι βουλευταὶ ὑπογράψωσι δῆλωσιν εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν δ' ἢς θὰ ἐξουσιοδοτηθῇ αὐτὴ ἵνα ἐκδώσῃ τὸ ἐν λόγῳ ψήφισμα· καὶ ὅτι δύναμει τοῦ ψηφίσματος τούτου ἐκδοθήσεται Βασιλικὸν Διάταγμα κανονίζον τὰ τῆς ἐκλογῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας καὶ τῆς ἐκλογῆς διπλασίου ἀριθμοῦ πληρεξουσίων τοῦ ὀρισμένου ὑπὸ τῆς Ἰονίου νομοθεσίας· πρὸς πραγματοποιήσιν δὲ τούτων ἡ προστὰ-

τις Βασίλισσα ἐξέδωκε τῇ 7 Ἀπριλίου 1864 τὴν τελευταίαν αὐτῆς περὶ Ἰονίων πράξιν δι' ἧς διελύετο ἡ καὶ Γ' τελευταία Βουλὴ τοῦ ἐκλείποντος Ἰονίου κράτους.

Οὕτω πλέον ἤρξατο ἡ πλήρης τῆς ἐνώσεως πραγματοποίησις, διότι μετ' οὐ πολὺ ἀφίκετο εἰς Κέρκυραν ὁ διορισθεὶς ἑκτακτος ἀπεσταλμένος τοῦ Βασιλέως πρὸς παρὰ λαβὴν τῶν νήσων, Θρασύβουλος Ζαΐμης. Μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ ἀρμοστοῦ Στόρξ ὑπεγράφησαν μετὰ μεγάλης πομπῆς τῇ 16 Μαρτίου 1864 τὰ πρωτόκολλα περὶ τῆς τελετῆς τῆς παραδόσεως, μεθ' ἧς ὁ Ἀρμοστής μετὰ συγκινήσεως ἀπεχαιρέτισε διὰ λόγων μεστῶν φιλελληνικῶν αἰσθημάτων τὸν Ἰόνιον λαόν. Τῇ 2 Ἰουνίου ἐν μέσῳ τελετῶν καὶ πανηγύρεων καὶ ἐνθουσιασμοῦ καὶ συγκινήσεως τοῦ λαοῦ ἀνυψώθη ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἡ Ἑλληνικὴ καὶ κατεβιβάσθη ἡ Ἀγγλικὴ σημαία ἀμοιβαίως χαιρετισθεῖσαι δι' 21 κανονιοβολισμῶν τῇ αὐτῇ ὥρᾳ καθ' ἣν Ἀγγλοὶ ἀπῆρχοντο, Ἑλληνικὸν στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα ὑπὸ τὴν Πύσαν εἰσῆρχετο εἰς τὴν Κέρκυραν, ἀμφότεροι δὲ οὗτοι ἀναχωροῦντες Ἀγγλοὶ καὶ ἀφικνούμενοι Ἕλληνες, ἐγένοντο ἀντικείμενα περιφανῶν ἐκδηλώσεων τοῦ Ἰονίου λαοῦ. Ὁ ἀρμοστής Στόρξ κατήντησε τότε εἰς Κατάκωλον πρὸς συνάντησιν τοῦ Βασιλέως, εἰς δὲ ἐννοθευόμενος ὑπὸ τῶν πρεσβευτῶν τῶν ἐγγυητριῶν Δυνάμεων, ἀφίκετο τῇ 29 εἰς Κέρκυραν, καὶ ἐπισκεφθεὶς ἀλληλοδιαδόχως τὰς νήσους, ἐγένετο πανταχοῦ δεκτὸς μετ' ἐνδείξεων ἀπαρμιλλοῦ πατριωτισμοῦ παρὰ λαοῦ μετ' ἐπιμονῆς καὶ καρτερίας ἐπιδιώξαντος τὴν πλήρωσιν τῶν ἐθνικῶν αὐτοῦ πάθων διὰ μακροῦ ἀγῶνος οὐ σμικρὰν περιποιῶντες αὐτῷ τιμὴν.

ΜΓ'.

Ἡ ΜΕΤΑΜΕΛΕΙΑ

Τὰς περὶ Ἰονίων νήσων ἱστορικὰς ταύτας σημειώσεις, παραλαμβάνοντες ὑπὸ τῆς ἱστορίας τοῦ συγχρόνου Ἑλληνισμοῦ, παραθέσαμεν ἀνωτέρω, ὅπως ἕκαστος κρίνῃ τὴν ἀξίαν τοῦ δώρου, τὸ ὅποιον ἔφρονε εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ νέος Βασιλεὺς, διότι ἀναμφισβητήτως εἰς τὴν Βασιλείᾳ Γεώργιον δέον νὰ ἀποδοθῇ ἡ ταχεῖα μετὰ τῆς μητρικῆς Ἑλλάδος ἔνωσις τῶν Ἰονίων.

Καὶ ἤδη συνεχίζομεν τὴν ἱστορίαν ἡμῶν, κλείνοντας τὰς σελίδας αὐτῆς διὰ τῆς παραθέσεως μεγάλης σημασίας ἱστορικῶν τινῶν γεγονότων ἐχόντων ἀμεστωτάτην σχέσιν πρὸς τὰ πρόσωπα, τὰ ὅποια ἐπολέμησαν λυσσῶδῶς τὸν ἀτυχῆ Ὀθωνα.

Καὶ ἀτυχῶς τὰ πρόσωπα ἐπελάθοντο πολὺ ταχέως τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν πεποιθήσεων αὐτῶν. Ὁ πατριωτισμός, ὁ ὁποῖος τὰ ἐνέπνευεν εἰς τὰς κατὰ τοῦ Ὀθωνος ἐνεργείας τῶν ἐξέλειπε, καὶ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Γεωργίου μόνον περὶ τῶν ἰδίων αὐτῶν συμφερόντων ἐμερίμνων.

Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ εἰς τὸν Ὀθωνα ἀπομείναντες πιστοὶ φίλοι, ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ἐλησμόνουν τὸν ἐξόριστον, τὸν μαραινόμενον ἐν τῇ ἐγκαταλείψει, τὸν νοσταλγοῦντα τὴν Ἑλλάδα καὶ θνήσκοντα τέλος ἐν τῇ ἐξορίᾳ. Καὶ ἐνῷ ἐκεῖνοι ἐλησμόνουν, ἄλλοι διέβλεπον ἐν τῇ δημιουργηθείσῃ καταστάσει ἐθνικὰς συμφορὰς. Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Ὀθωνος ἀπέδειξε τὸν ἐκδιωχθέντα Βασιλέα ὡς τὸν ἀκραϊόντι-

ντερον τῶν πατριωτῶν. Καὶ ἡ μεταμέλεια ἐπῆλθεν. Ἀλλὰ μεταμέλεια ἀνωφελής. Ὁ Ὅθων δὲν ἦτο δυνατόν πλέον νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἑλλάδα...

Τότε ὁ Παράσχος, χαρακτηρίζων ἐπαρκῶς τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα, ἔγραψε τὸ πρὸς τὸν Ὅθωνα Ἐλεγείον αὐτοῦ. Καὶ τὸ Ἐλεγείον τοῦτο, δὲν δυνάμεθα παρὰ νὰ μεταφέρωμεν εἰς τὰς σελίδας ταύτας, διότι ἀποτελεῖ μίαν σκηνὴν ἐκ τῆς μεγάλης τραγῳδίας τοῦ 1862, τὴν κυριωτέραν σκηνὴν τοῦ ἐπιλόγου αὐτῆς.

Ἐγραψε δὲ ὁ Παράσχος, ὁ φανατικὸς ἀντιθωνιστής, ὁ καταδικασθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὅθωνος καὶ φυλακισθεὶς, ὁ ἀσπονδὸς ἐχθρὸς τοῦ κωροῦ Βαυαροῦ, τὰς ἐξῆς πλήρεις πικρίας καὶ μεταμελείας καὶ ἰδὺν ἀστροφάς.

Ἄν πάντες ἐσιώπησαν οἱ ἄνδρες σου φίλοι

Οὓς ἀπὸ σκότος ἔφερres βαθὺ εἰς τὴν ἡμέραν

Ἐὰν δὲν ἦνοιξε κἀνεὶς καὶ διὰ σέ τὰ χεῖλη,

Κ' εἰς λήθην σ' ἐγκατέλειψαν θανάτου βαρυτέραν,

Ἐγώ, ὁ πρὶν πολέμιος, ἐν δάκρυον θά χύσω.

Δὲν λησμενῶ, καθὼς αὐτοί, πῶς Βασιλεὺς μου ἦσο !

Οἱ δυστυχεῖς !... Ἐξέπνευσεν ὁ ἄλλοτε θεὸς των,

Ὁ Βασιλεὺς, ὁ φίλος των, ἐξόριστος καὶ μόνος,

Καὶ δὲν ὑγρῆνθη, Ὑψιστε Θεέ !—ὁ ὀφθαλμός των,

Κ' εἰς δὲν ἠκούσθη δι' αὐτὸν εὐγνωμοσύνης στόνος !

Ὁ Βασιλεὺς ἀπέθανεν, ὁ Βασιλεὺς πλὴν ζήτω !

Ἴδου ὁ ἐπιτάφιός των φίλων του τίς ἦτο....

Σογγῶμην, φίλοι μου νεκροὶ τῆς Κῦθνου, τῆς Ναυπλίας,

Ἐὰν ἐγὼ ὑπὲρ αὐτοῦ πικρὰν ῥῶδην τονίσω

Ἡξεύρω πόσας εἶχατε ἀγγελικὰς καρδίας....

Σεῖς, ἄκλαυστον δὲν θέλετε τὸν Ὅθωνα ν' ἀφήσω !

Ἄ, ὄχι, ὄχι· δι' αὐτόν τὰς χεῖράς σας κινεῖτε,
Καὶ τὰς πληγὰς σας κρύπτοντες, νὰ ψάλω μὲ καλεῖται...

ὦ ναί· μακρὰν ἀπὸ ἐμὲ ἢ ἐχθρὰ καὶ τὰ μίση·
Τὸν τάφον δὲν ὑπερπηδᾷ παθῶν γηένων κύμα.
Ὁ ψάλτης θρόνους δύναται Καισάρων νὰ χτυπήσῃ,
Πλὴν εὐλαθεῖται τοὺς νεκρούς, πλὴν συμπονεῖ τὸ μνημα...
Φεῦ, εἶνε τόσον ἱερὸν τὸ ἄφωνον μνημεῖον,
Καὶ ἔτι ἱερώτερον τὸ πίπτον μετ' αλεῖον !

Ἄ, ὄχι· δὲν παλινωδῶ, εἰμ' ἄνθρωπος καὶ κλαίω !
Ὅλους τοὺς κλαίω, καὶ αὐτοὺς τοὺς Βασιλεῖς ἀκόμα...
Μὲ πᾶν ὅ,τι ὑπέφερε τὴν μετῶν μου συνδέω,
Καὶ εἶνε ὄμμα προσφιλὲς τὸ δακρυσμένον ὄμμα !
Μισῶ, μισῶ τὰ στέμματα τὰ γαύρως ὑψωμένα,
Ἄλλ' ἀγαπῶ πλειότερον πολὺ τὰ συντριμμένα...

Ἄν κατ' Ἐκείνου ἄλλοτε παράφορος ἀφίθην,
Φερόμενος ὑπὸ πνοὴν ὀρμητικῶν λαιλαπῶν·
Ἄν τὸν ἐτόξευσα κ' ἐγὼ εἰς τῶν παθῶν τὴν μέθην,
Τὸν ἡγεμόνα πολεμῶν, τὸν Ὀθωνα ἡγάπων !
Καὶ ὅταν, ὅταν ἔδωκε τῆς εἰμαρμένης δίκην,
Ἐστέφθην μὲ κυπάρισσον εὐθὺς μετὰ τὴν νίκην.

Ὁ ἀτυχής!...Κακὸς αὐτὸς ποτέ, ποτέ δὲν ἦτο·
Ἦτο παράδοξος ψυχὴ, ἀλλ' ἐκλεκτὴ καρδία.
Ἐπλάσθη διὰ τὸ καλὸν κ' εἰς ἄλλα ἐκινεῖτο·
Τὸν ἔρριψεν ἡ πεισμονή, ἀλλ' ὅχ' ἡ δυστροπία.
Δὲν μᾶς ἐμίσει, καὶ τὴν γῆν τοῦ ὕψους τοῦ ἐπόνει.
— Κατηραμέν' οἱ φίλοι του κ' ἡ πεισμονὴ του μόνῃ !

Ἡμεῖς δὲν τὸν ἐρρίψαμεν τοῦ θρόνου τοῦ ἐκεῖνον·
 Τὸν ἔρριψε τῶν φίλων τοῦ τὸ ψεῦδος κ' ἡ κακία.
 Ἐκεῖνοι ἐφαρμάκωσαν τὸ πρὶν εὐῶδες κρίνον,
 Καὶ μαραμένον, λαίλαπος τὸ ἔσυρε μανία....
 Ἡ μνήμη ἐπονείδιστος τῶν φίλων τοῦ νὰ μείνῃ!
 Δὲν τὸν ἐρρίψαμεν ἡμεῖς, τὸν ἔρριψαν ἐκεῖνοι.

Ἡμεῖς τὸν ἠγαπήσαμεν, τὸν εἶχομεν κυκλώσει
 Ὡς τέκνα του, ὡς ἐθνικῆς ὑπάρξεως ἀστέρα!
 Φεῦ! εἰς τοὺς ὄφεις διατὶ ἀκρόασιν νὰ δώσῃ;
 Δὲν ἤθελε νὰ τὸν καλοῦν οἱ Ἕλληνες πατέρα;...
 Ὡ, πῶς μᾶς παρεγνώρισεν ὦ, πόσον μετεβλήθη!
 Καὶ ὁμως ἔφερε πατρὸς καρδίαν εἰς τὰ στήθη.

Πολλάκις, ὁ ἀπόμαχος λιμώττων τοῦ ἀγῶνος,
 Ἐπέτα εἰς τ' ἀνάκτορα, τοὺς ὑπουργοὺς ἀφίνων,
 Κ' ἐκ τοῦ καλοῦ ἡμεῖβετο ἐκεῖνοῦ Ἡγεμόνος.
 Εἰς τὴν αὐλήν τοῦ ἔβλεπες τοὺς πρώτους τῶν Ἑλλήνων,
 Τὸν Γρίβαν καὶ τὸν Νοταρᾶν, Μιαοῦλην καὶ Γενναῖον,
 Καὶ ὄχι, ὄχι συρφετὸν ἀγνώριστον, τυχαῖον!...

Ἐκεῖνος τὴν Ἑλλάδα μας ἐπρόφθασεν ὠραίαν,
 — Μόλις ἐξῆλθε τοῦ λαμπροῦ ἐπταετοῦς ἀγῶνος' —
 Φοροῦσαν τῶν Θερμοπυλῶν τὴν περικεφαλαίαν,
 Καὶ λόγχην εἰς τὰς χεῖράς της κρατοῦσαν Ἀμαζόνος!
 Τὴν εἶδεν ὅλην λάμπουσαν καὶ χειροκροτουμένην,
 Καὶ με ἀγκάλην εἰς αὐτὴν ἐρρίφθη ἀνοιγμένην....

Ὡ Χρόνε, μοχθηρὲ θεέ! τὸ πᾶν μεταμορφόνεις·
 Οὐδὲν λυπεῖσαι, καὶ οὐδὲν σὲ εἶπε ποτὲ «στάσου!»
 Βαίνει, καὶ ὅλα γίνονται πρὸ τῶν ποδῶν σου κίνεις.
 Ποτὲ δὲν ἐφοβήθης τί παρὰ τὸ βάδιμά σου!

Ἐπρός, αἰετοτε ἔμπρός· ἀμείλικτος κινεῖσαι,
Καὶ προχωρεῖς... ὦ, βάδιζε κ' ἐπάρατος νὰ ἦσαι !

Εἰπέ, εἰπέ τί ἔγινε, τί ἔγεινεν, ὦ γέρον,
Ἐκεῖνος, ὃν μᾶς ἔφερες ὠραῖον νεανίαν,
Ἀγνόν καὶ ἀναμάρτητον, καὶ ὃν ἡσπᾶσθη χαῖρον
Τὸ ἔθνος ;... Φεῦ, τὸν ἔπεμψες μακρὰν εἰς ἐξορίαν,
Ἀμαρτωλόν, μεσήλικα, μὲ δάκρυ μετανοίας,
Ἐκπνέοντα πᾶσαν στιγμὴν ὑπὸ τῆς νοσταλγίας !

Τί ἄρα, τί ἐσκέπτετο ἐξόριστος ; ὁποίας
Κολάσεις θὰ ὑπέφερε σιγῶν ;... Θὰ ἐνθυμεῖτο
Τὴν ὥραν, καθ' ἣν ἔφηβος ἵππεὺς πρὸ τῆς Ναυπλίας
Ἀπὸ ἐν ἔθνος εὐγενὲς θερμῶς ἐπευφημεῖτο·
Τὴν τότε μέθην, τὰς λαμπρὰς ἐλπίδας, καὶ ἀκόμα
Πῶς ἐπανεῖδεν ὕστερον τὸ πάτριόν του δῶμα !...

— Εὐλογημέν' ἡ μνήμη σου· ἀμέριμνος κοιμήσου !
Σὲ ἀμνηστεύει, ὦ νεκρέ, τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων·
Δὲν ἔπταις· ἡ καρδιά σου, ἂν ἔσφαλ' ἡ ζωὴ σου·
Ὑπῆρξες μόνον ἀτυχῆς κ' εἰς ἐποχὰς κινδύνων.
Εἰρήν' εἰς τοῦ μνημείου σου, Μονάρχα, τὴν σκοτίαν !
Καρδίαν εἶχες Ἕλληνας, ἂν ὅχι καὶ πορείαν...

Ναί, ἦτον Ἕλλην βασιλεὺς κ' ἱππότου εἶχεν αἷμα.
Τὸν ἐνθυμεῖσθε, Ἕλληνες, τὸν ἐνθυμεῖσθε ἔτι,
Μὲ τοῦ ἀγῶνος τὴν στολὴν καὶ μὲ τὸ σῶφρον βλέμμα ;...
Οἴμοι· τί κάμνουν οἱ καιροί, τί φέρουσι τὰ ἔτη !
Τὸν ἐνθυμεῖσθε μὲ λευκὴν χωροῦντα φουστανέλλαν
Ὅμοῦ μὲ τὸν Νικηταρᾶν, ὁμοῦ μὲ τὸν Τζαβέλλαν ;

Με εἶπαν ὅτι με αὐτὴν ἐτέθ' ὑπὸ τὸ μνήμα·

Τὴν ἤθελε καὶ σάβανον τὴν παλαιάν του φίλην...

Ὅτι ὑπῆρξεν ἡ Ἑλλάς τὸ ὕστατόν του ρῆμα,
Καὶ ὅτ' ὑψώθ' εἰς τ' οὐρανοῦ τὴν χρυσαυμένην πύλην

Τὸ ὄνομά της εὐλογῶν καὶ στρέφων πρὸς ἐκείνην

Με θολωμένον ὀφθαλμόν, μ' ἀνέκφραστον ὁδύνην !

Κοιμοῦ, ψυχὴ περίλυπος ! κ' εἰς τὸ ψυχρόν σου δῶμα

Συγχώρει, ὡς σὲ συγχωρεῖ, τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων.

Ὡ, εἶνε πλεον ἐλαφρόν τοῦ στέμματος, τὸ χῶμα,

Καὶ ὑπ' αὐτὸ τὴν κεφαλὴν τὴν κουρασμένην κλίνειν...

Κοιμοῦ, Μονάρχα δυστυχῇ· Μονάρχα μου, κοιμήσου·

Εἶχε καιρὸν νὰ κοιμηθῇ ἡ ἄγρυπνος ψυχὴ σου !

Ὡ ! ἄνθη, ἄνθη εὖσσμα τοῦ Ὑμηττοῦ του δότε,

Τοῦ ὄρους του τοῦ προσφιλοῦς, τὴν μνήμην του νὰ ράνω·

Ὀλίγον χῶμα δότε με τῆς γῆς μας, πατριῶται,

Νὰ ρίψω εἰς τὸ σκυθρωπὸν μνημεῖόν του ἐπάνω !

Τὸ χῶμα τῆς πατρίδος του, ὡς ξένον τὸν βαρύνει,

Καὶ χῶμα θέλει ἀττικὸν ἢ ζοφερά του κλίνει. —

Ναί ! φέρετε τὸ λείψανον τὸ παραπονεμένον

Εἰς τὴν ὠραίαν Ἀττικὴν, δι' ἣν ἐπόνει τόσον·

Μνημεῖον σκάψет' εὐσεβεῖς εἰς χῶρον ἀνθισμένον,

Τοῦ κυανοῦ μας οὐρανοῦ νὰ δέχεται τὴν δρόσον !

Τρεῖς πῆχεις δότε κ' εἰς αὐτὸν εἰς τὰ βασίλειά του,

Νὰ μὴ πλανᾷτ' ἐξόριστος ἀκόμη κ' ἡ σκιά του...

Ἐφώσατέ τον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου μαυσωλεῖον

Ἐν μέσῳ τοῦ Νικηταρά, τοῦ Γρίβα, τοῦ Γκρηζιώτη·

Πλησίον τοῦ Πετρόμπεη, τοῦ Βότσαρη πλησίον,

Ὁ Βασιλεὺς μετὰ τὸν νεκρὸν στρατὸν του νὰ ὑπνώττη.

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 112

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

Καὶ θέσατέ τον μεταξὺ τῶν πρώτων τοῦ ἀγῶνος·
Αὐτὸς ἄς μὴ τοῦ ἀρπαγῇ τοῦλάχιστον ὁ θρόνος !...

ΜΔ'.

Ο ΚΟΜΗΣ ΣΠΟΝΕΚ

Μετὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐμφυλίου πολέμου, τοῦ ὁποίου τὰς ἀγρίας λεπτομερείας παρεθέσαμεν ἐν τοῖς προηγουμένοις κεφαλαίοις, ὁ ἐλληνικὸς λαὸς, ἐζήτει τὴν ταχυτέραν εἰς Ἑλλάδα καθόδον τοῦ Βασιλέως Γεωργίου, ἐλπίζων, ὅτι ἡ ἐν μέσῳ αὐτοῦ παρουσία τοῦ νεαροῦ ἀνακτος θὰ ἔθετε τέρμα εἰς τὴν διαπάλιν τῶν κερμάτων, ἡ ὅποια ἐπεσώρευε συμφορὰς ἐπὶ συμφορῶν εἰς τὴν πατρίδα, καὶ μοιραίως ὤθει αὐτὴν πρὸς τὴν καταστροφὴν.

— Ἀμα ἔλθῃ ὁ Βασιλεὺς, ἔλεγον, θὰ ἡσυχάσουν ὅλοι τοῦς. Ὁ Βούλγαρης θὰ παύσῃ ἐπανάστατῶν. Ὁ Κανάρης θὰ ἀποδοθῇ πάλιν εἰς ὅλον τὸ ἔθνος. Ὁ Δεληγεώργης καὶ ὁ Ζαΐμης, θὰ ἐπαναρχίσουν πάλιν ἐργαζόμενοι διὰ τὸ καλὸν τοῦ ἔθνους.

Ἐνῷ δὲ οὕτω ἐπαρηγοροῦντο οἱ ἐν Ἑλλάδι, ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἡ προητοιμάζετο νὰ περιοδεύσῃ ἀνὰ τὰς αὐλὰς τῆς Εὐρώπης. Ἡ περιοδεία αὕτη ἀπεφασίσθη ἐν ἰδιαιτέρᾳ διασκεΐφει τοῦ Βασιλέως Γεωργίου μετὰ τοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας. Ἐκρίθη δὲ ἀναγκαῖον οὐ μόνον ἐκ λόγων διπλωματικῆς ἐθιμοτυπίας ἀλλὰ καὶ χάριν τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων. Διότι ὡς ἔθνος ἡ Ἑλλάς, μόλις ἀναγεννόμενον καὶ ἀποδιδόμενον εἰς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸν πολιτισμὸν, ἔχον δὲ ὑπερτάτας καὶ σπουδαιότατας ὑποχρεώσεις πρὸς ὑποδούλους ἀδελφοὺς, εἶχεν ἀνάγκην πρὸ παντὸς τῆς προστασίας καὶ τῆς εὐνοίας

τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς, μέχρις οὗτου δυνηθῇ, σταδιοδρομοῦν ἐν τῇ προόδῳ, νὰ ἀντλήσῃ ἐκ τῶν ἰδικῶν του δυνάμεων τὰ μέσα τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ὑποχρεώσεων του.

Μία ἐπομένως ἐπίσκεψις τοῦ νέου Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος πρὸς τοὺς Εὐρωπαίους Ἡγεμόνας, ἐθεωρήθη δικαίως ὡς ἀπαραίτητος καὶ δυναμένη ἅμα νὰ συντελέσῃ πρὸς τὸν σκοπὸν δι' ὃν ἐπεχειρεῖτο.

Ἡ ἐπίσκεψις δὲ αὕτη φυσικὰ ἀπεφασίσθη νὰ γείνη ἅμα ἀπερχομένου τοῦ Βασιλέως Γεωργίου καὶ πρὶν ἢ κατέλθῃ εἰσέτι εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Εἰς τὸ ἀνὰ τὴν Εὐρώπην ταξειδίον τοῦ Βασιλέως ἀπεφασίσθη νὰ συνοδεύσῃ αὐτὸν ὁ κόμης Σπόνεκ, ὅστις καὶ διωρίσθη ἰδιαιτέρος αὐτοῦ Σύμβουλος, κατ' ἀπαίτησιν τοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας, κριθεὶς παρ' αὐτοῦ ὡς ὁ καταλληλότερος διὰ τοιοῦτον βασιλικὸν λειτούργημα.

Ἀλλὰ πρὶν ἢ εἰσέτι γείνη ἑναρξίς τῆς Βασιλικῆς περιοδείας, ἐκρίθη ἀναγκαῖον καὶ ἐπωφελές, ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος νὰ συνοδεύεταί καὶ παρὰ τινος τῶν σημαίνοντων ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος. Πρὸς τοῦτο ὁ Βασιλεὺς δι' ἐπιστολῆς του, διεμήνυσε τὴν ἐπιθυμίαν του ταύτην πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν.

Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ ὁ Βασιλεὺς ἐπεξήγει τοὺς λόγους ὧν ἕνεκα ἐθεώρητεν ἐπιβάλλουσαν τὴν παρουσίαν ἐπιστήμου τινὸς Ἑλλήνου, ὅστις θὰ συνώδευσεν αὐτὸν κατὰ τὴν περιοδείαν του ἀνὰ τὰς Εὐρωπαϊκὰς Αὔλας.

Εἶπε εὐνόητον, ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἐξεδήλου ἁπλῶς τὴν ἐπιθυμίαν του ταύτην χωρὶς καὶ νὰ ἀναφέρῃ ὀνομαστικῶς τὸ πρόσωπον, διπερ ἤθελεν ὡς ἀκόλουθόν του.

Τοῦτο δὲ διότι ἀφ' ἐνὸς ὁ Βασιλεὺς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἶχε γνῶσιν τῆς προσωπικῆς ἀξίας, διὰ τὴν παρούσαν μάλιστα περιστασιν, ἐνὸς ἐκάστου τῶν Ἑλλήνων πολιτικῶν, καὶ διότι ἄλλως ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ἔκφρασις δυσπιστίας πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τῆς χώρας ἢ ὑπόδειξις τοῦ προσώπου.

Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἀπλῶς μόνον διεβιβάζετο πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν ἡ ἐπιθυμία τοῦ Βασιλέως, ὅπως αἰεὶ τῶν Ἑλλήνων πολιτικῶν ἢ στρατιωτικῶν, γινώσκων τὴν Γαλλικὴν, Ἀγγλικὴν καὶ Γερμανικὴν, ὑποδειχθῇ παρὰ τῆς κυβερνήσεως, ἵνα τῇ χρησιμεύσῃ ὡς ὑπασπιστὴς κατὰ τὴν ἀνὰ τὴν Εὐρώπην περιοδεία αὐτοῦ.

Ἄλλ' ἡ ἐν Ἑλλάδι κατὰστασις ἐνεκα τῶν πολιτικῶν διαφύσεων ἦτο τόσον ὀξεῖα ὥστε δὲν ἦτο δυνατόν εἰμὴ ἡ πραγματοποιήσις τῆς ἐπιθυμίας ταύτης τοῦ Βασιλέως νὰ συναντήσῃ πλείστας δυσχερείας, ἴσως δὲ νὰ προκαλέσῃ καὶ περιπλοκάς πολὺ ἐπικινδύνους διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατὰστασιν τῆς χώρας.

Τοῦτο δὲ ὄχι διότι ἔλειπον ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἠδύναντο νὰ ἀντιπροσωπεύσωσιν αὐτὴν ἐπαξίως καὶ παρὰ τῷ Βασιλεῖ των καὶ παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις Μονάρχασι. Ἡ φήμη πολλῶν Ἑλλήνων εἶχε φθάσῃ καὶ μέχρι τῆς Εὐρώπης ἀκόμη προκαλοῦσα ζῶηρόν θαυμασμὸν καὶ ἐκτίμησιν. Ὑπῆρχον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἄνδρες, οἵτινες καὶ ὀνομαστοὶ ἦσαν διὰ τὰς πρὸς τὴν πατρίδα των ὑπηρεσίας καὶ μεγάλως ἐξετιμῶντο διὰ τὴν ἐν γένει πολιτικὴν των μέρωσιν καὶ τὸν χαρακτῆρά των.

Ἄνδρες λοιπὸν ὑπῆρχον εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἀλλὰ ἔλειπε διὰ τὴν προκειμένην περίπτωσιν κἄτι τι τὸ ὅποιον ἦτο περισσώτερον εὐσιῶδες : Ἡ ὁμόνοια πρὸς τὴν ἐκλογὴν.

Ἡ διακρίσις τῶν πεδινῶν καὶ τῶν ὀρεινῶν ὑφίστατο ἀκόμη καὶ ἡ μεταξὺ αὐτῶν πολιτικὴ ἀντιζηλία, ἴσως εἶχε χάσῃ μέγαν βαθμὸν τῆς ὀξύτητός της ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἐξαφανισθῇ τέλεον.

Καίτοι οἱ ἀρχηγοὶ τῶν δύο τούτων φατριῶν ἀπετέλουν μίαν καὶ μόνην κυβέρνησιν καὶ ἦσαν ἡνωμένοι καὶ ὁμόφωνοι ἐν τῇ ὑψηλῇ ἀποστολῇ των ὑπὲρ τοῦ γενικοῦ καλοῦ τοῦ τόπου, διδόντες ὅμως τὰς γνώμας καὶ λυσσάδας ἀντεμάχοντο προκειμένῳ περὶ ζητημάτων φύσεως τοιαύτης ὥστε νὰ συμβῶσιν εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν πολιτικῶν συμφερόντων τῆς μιᾶς μερίδος ἢ τῆς ἄλλης.

Καὶ ὁ ζητούμενος δορισμὸς τοῦ ὑπασπιστοῦ τοῦ Βασιλέως ἐχαμητρίζετο, ὡς τοιαύτης φύσεως ζήτημα.

Διότι, εἶναι εὐνόητον, ὅτι μία τὸσα ἐμπιστευτικὴ θέσις παρου-
εἶαζει πλείστας ὅσας περιστάσεις βασιλικῆς εὐνοίας.

Ἄλλως τε ὑπῆρχαν καὶ ἄλλαι σκέψεις, αἵτινες συνέτεινον ὥστε
ἐπεὶ τὴν ἐκλογὴν ἀγὼν νὰ εἶναι ἐπίμονος ἐκατέρωθεν.

Τόσα οἱ Πεδινοὶ ὄσα καὶ οἱ Ὀρεινοί, καίτοι συνενωθέντες ὑπὸ
τὸ αὐτὸ ὑπουργεῖον ὑπεβλέποντο ἀκόμη μεταξύ των καὶ δὲν ἦσαν
βίβαιοι ἐκάτεροι περὶ τῆς εἰλικρινείας καὶ τοῦ ἀνυστεροβόλου τῆς
στάσεως καὶ τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἀντιπάλων των. Ἡ θέσις τοῦ ὑπα-
πιστοῦ τοῦ Βασιλέως ἦτο ὅχι μόνον εἰς ἄκρον ἐμπιστευτικὴ καὶ τι-
μητικὴ, ἀλλὰ καὶ ἡδύνατο, δεδομένης περιστάσεως νὰ ἐξασκήσῃ
μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς καθόλου πολιτικῆς καταστάσεως τῆς
Ἑλλάδος λόγῳ τῆς γνώμης τὴν ὁποίαν προκαταβολικῶς διὰ τοῦ
ὑπαπιστοῦ του πιθανὸν νὰ ἐσχηματίζεν ὁ Βασιλεὺς περὶ τῆς ἀξίας
καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν Ἑλλήνων πολιτικῶν ἀντικροσωπευόντων
τὰς δύο ἀντιζήλους μερίδας.

Οὕτω οἱ Πεδινοὶ ἐφοβοῦντο μήπως ἐκλεγομένου ὡς ὑπαπιστοῦ
Ὀρεινοῦ τινος, οὗτος κατάρθωνεν, ὡς ἐκ τῆς ἐπιρροῆς τῆς θέσεώς
του, νὰ συκοφαντήσῃ αὐτοὺς καὶ τὰς πολιτικὰς των ἀρχὰς καὶ οὕτω
νὰ δημιουργήσῃ προκαταβολικῶς ἐκ μέρους τοῦ Βασιλέως εὐνοίαν
πρὸς τὴν μερίδα τῶν Ὀρεινῶν καὶ τοὺς ἀρχηγούς αὐτῆς. Ἀλλὰ
καὶ ἂν ὑποτεθῇ, ὅτι ὁ διοριζόμενος ὑπαπιστὴς θὰ εἶχεν ἀρκούντα
ἐνδρισμαὶν, ὥστε νὰ μὴ θελήσῃ νὰ δυσφημήσῃ ἢ ἄλλως πῶς συκο-
φαντικῶς νὰ βλάψῃ τοὺς ἀντιπάλους του, πάλιν ἀπέβαινε προφανὲς
καὶ ἀναμφισβήτητον, ὅτι θὰ ἐχρησιμοποίει τὴν ἐκ τῆς θέσεώς του
δύναμιν πρὸς τὸ συμφέρον τῆς μερίδος, εἰς ἣν ἀνήκε. Καὶ βεβαίως
ἡ ἐπιτυχία τῆς μιᾶς μερίδος δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ εἴνε ζημία
διὰ τὴν ἄλλην. Ἐπομένως ὅπωςδήποτε καὶ ἂν ἐθεωρεῖτο τὸ πρᾶγμα
ἀπέβαινε καταφανές, ὅτι ἔπρεπε πολλὰς νὰ ἐλπίζῃ, ὠφελείας ἢ
μερὶς ἐκείνη, ἥτις θὰ ἐπετύγχανε νὰ ἀποστείλῃ ὡς ὑπαπιστὴν τοῦ
Βασιλέως ὁπαδὸν ἀφοσιωμένον αὐτῇ.

Ταῖα αὕτη σειρά σκέψεων καὶ ὑπολογισμῶν, εὐλόγως ἄλλως τε
καὶ συμφώνων πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν ἀντίληψιν τῆς τότε κομμά-

τικῆς πάλης, ἔκαμεν ὥστε νὰ ἀποδοθῇ μεγίστη σημεῖα εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ὑπασπιστοῦ τοῦ Βασιλέως.

Διὰ τοῦτο δὲ ὁ περὶ αὐτὴν ἀγὼν προεμνηύετο ἐκατέρωθεν ζωηρότατος καὶ ἀμελιχτός.

ΜΕ'.

ΜΙΑ ΘΥΕΛΛΩΔΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ

Πρῶτοι συνήλθον αἱ Ὀρεινοὶ ἐκ τῶν ὑπουργῶν καὶ συνεσκέφθησαν περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἔδει νὰ ἐνεργήσωσι καὶ τῆς στάσεως, ἣν ἔπρεπε νὰ τηρήσωσιν εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο. Πάντες εὐρέθησαν σύμφωνοι νὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν σπουδαιότητα τοῦ ζητήματος καὶ τὸ δυσχερέστατον τῆς αἰσίας αὐτοῦ λύσεως.

Ἐν τούτοις καθ' ὁμόφωνον ἀπόφασιν συνεφωνήθη νὰ ἐπιμείνουν ὅπως ὁ ἐκλεγhestόμενος εἶνε ἐκ τῶν ἀφωσιωμένων αὐτῶν φίλων. Ἀφ' οὗ δὲ ἀντηλλάγησαν διάφοροι γινῶμαι ἢ προτίμησις πάντων, διὰ τὴν ἐμπιστευτικὴν ταύτην θέσιν περιέβαλε τὸν στρατηγὸν Καλλέργην. Τοῦτον ἐθεώρησαν ὡς τὸν μόνον δυνάμενον ἐπαξίως νὰ ἐκπροσωπεύσῃ τὴν ἐπίσημον Ἑλλάδα καὶ παρὰ τῷ Βασιλεῖ καὶ παρὰ τῇ Εὐρώπῃ. Ἦτο δὲ καὶ ἐκ τῶν φανατικῶν ὁπαδῶν τῆς μερίδος τῶν Ὀρεινῶν καὶ ἐπομένως εἶχον ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην ἐπιφεύμενοι εἰς τὰς ἐνεργείας του.

Ἐξ ἄλλου δὲ ὁ στρατηγὸς Καλλέργης περιεκοσμεῖτο καὶ ὑπὸ πάντων τῶν ἄλλων ἐκείνων προσόντων, ἅτινα ἦσαν ἀπαραίτητα διὰ τὴν θέσιν δι' ἣν προωρίζετο. Διότι καὶ εὐρείας μορφώσεως ἀνὴρ ἦτο, καὶ σχετικῶς γλωσσολογικῆς, σημαντικώτατος δὲ διὰ τὸν χαρα-

αὐτῆρά του καὶ τὴν εὐρυμάθειάν του μεταξὺ τῶν κορυφαίων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἀφοῦ οὗτοι εὐρέθησαν τελείως σύμφωνοι ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ προσώπου, προσεπάθησαν νὰ ὑπολογίσουν τὴν ἀντίδρασιν ἐκ μέρους τῶν Πεδινῶν ἣν θὰ συνήντα ἡ πρότασις των αὕτη καὶ νὰ κανονίσουν ἐναλόγως τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας ὅπως ὑπερισχύσωσιν ἐν τέλει.

Προέβλεπον βεβαίως ὅτι ἡ ἀντίδρασις θὰ ἦτο μεγάλη, ἀλλὰ δὲν ἐφάνταζοντο, ὅπως ἐκ τῶν ὑστέρων ἠγνόησαν, καὶ πόσον ἀποτελεσματικὴ θ' ἀπείβαιεν. Διότι αὐτοὶ ὑπελόγισαν, ὅτι τιθεμένου τοῦ ζητήματος πρὸ τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου θὰ ἐκέρδιζον ἀσφαλῶς καθόσον εἶχον ὑπὲρ αὐτῶν τὴν νικῶσιν ψῆφον τοῦ πρωθυπουργοῦ.

Ἐν τούτοις πρὸς ἀποσόβησιν σκηνῶν δυσαρέστων καὶ ἐκτρόπων ἔκρινον καλόν, πρὸ πάσης συζητήσεως τοῦ ζητήματος ἐν ὑπουργικῷ συμβουλίῳ νὰ ἔλθουν εἰς διαπραγματεύσεις προηγουμένως μετὰ τῶν Πεδινῶν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι οὕτω θὰ καθίστατο δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ τελεία συνεννόησις ἐν τῇ ὑποψηφιότητι τοῦ στρατηγοῦ Καλλέργη. Πρὸς τοῦτο εἰς ἐκ τῶν Ὀρεινῶν ὑπουργῶν ἀνέλαβε νὰ ἐνεργήσῃ συμφωνίας πρὸς τὰς ληφθείσας ἀποφάσεις. Τὴν προηγουμένην δὲ τῆς συνεδριάσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου μετέβη παρὰ τῷ ὑπουργῷ Π. Καλλιγῆ, ὑπουργῷ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ἀνῆκοντι εἰς τὴν μερίδα τῶν Πεδινῶν.

Ὁ Καλλιγῆς ἄμα εἶδεν εἰσερχόμενον τὸν ἀνδραγαθὸν του, ἀντελήφθη ἀμέσως τὸν λόγον τῆς ἐπισκέψεώς του καὶ τὸν ἐδέχθη δι' ἐνὸς μειδιάματος τὸ ὅποιον ἔλεγε πολλὰ, ὅχι βεβαίως τὰ εὐχάριστα :

— Ἐννοῶ εἰς τί ἀφορᾷ ἡ ἐπίσκεψίς σας, εἶπεν. Εἰμαι πρωθυμῆτατος νὰ συζητήσωμεν τὸ ζήτημα τοῦτο.

— Βεβαίως, δὲν ἦτο δύσκολον νὰ ἐννοήσητε, ἀπήντησεν ὁ Ὀρεινὸς ὑπουργός. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη εἶνε ἡ μόνη, ἣτις ἤδη ἀπασχολεῖ τὴν κυβέρνησιν καὶ λόγῳ τῆς σπουδαιότητός της καὶ λόγῳ τοῦ ἐπείγοντος. Ὑποθέτω θὰ συμφωνήτε μετ' ἐμοῦ, ὅτι ἐκεῖνος, ὅστις θὰ ἔχη τὴν τιμὴν νὰ συνοδεύσῃ τὸν Βασιλέα εἰς τὴν ἀνὰ τὰς Εὐρω-

παϊκᾶς Αὐλᾶς περιοδεῖαν τῶν, δεόν νὰ κοσμηθῇ ὑφ' ὧν τῶν ἀπαιτουμένων προτερημάτων.

— Πληρέστατα.

— Ἐπίσης, φρονῶ, θὰ συμφωνῇτε, ὅτι ἐν τῇ ἐκλογῇ ταύτῃ ὁ Ὑπουργεῖον δεόν νὰ ἐνεργήσῃ ἐν πλήρει ὁμονοίᾳ, ἄνευ ὑστεροβουλίας καὶ ὑπολογισμοῦ πολιτικῶν ἀντιζηλιῶν, ἀποβλέπον μόνον εἰς τὴν πραγματικὴν καὶ σοβαρὰν ἀνάγκην, ὅπως τὸ Κράτος ἐντιπρὶς ἐκτενεῖται δι' ἰκανωτάτου ἀνδρὸς παρὰ τῷ Βασιλεῖ καὶ τοῖς ἑσπέραις Μονάρχαϊς.

— Ἄν σὰς ἐννοῶ καλῶς κ. συνάδελφε, θέλετε νὰ εἴπητε ὅτι ὁ στρατηγὸς Καλλέργης εἶναι ἐνδεδειγμένος διὰ τὴν θέσιν ταύτην. Συμφωνῶ μεθ' ὑμῶν ἀναγνωρίζων ὅλας τὰς ἀρετὰς εἰς τὸν ἀνδρᾶ, ἀλλὰ διαφωνῶ ἰσχυρίζομενος ὅτι εὐτυχῶς ἡ Ἑλλὰς ἔχει καὶ ἄλλους ἀνδρας ἂν οὐχὶ ἀνωτέρους ἴσους τοῦλάχιστον πρὸς τὸν στρατηγὸν Καλλέργην. Εἶναι ὀρθὸν νομίζω νὰ μὴ παροραθοῦν καὶ αἱ ἄλλαι ἀξίαι.

— Διὰ νὰ μὴ ἐκτεινώμεθα περισσότερο κ. συνάδελφε, ἔχω ἐντολὴν ἐκ μέρους τῶν ὁμοφρονούντων συνυπουργῶν μου νὰ σὰς ἀνακοινώσω ὅτι καθ' ἡμᾶς ὁ μόνος ἐνδεδειγμένος διὰ τὴν θέσιν ταύτην εἶναι ὁ στρατηγὸς Καλλέργης. Ἐχομεν ἀπόφασιν νὰ ἐπιμείνωμεν εἰς τὴν ὑπεψηφισμένην ταύτην, πρόθυμοι ὄντες νὰ συζητήσωμεν μεθ' ὑμῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

— Καὶ ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ συζητήσωμεν μεθ' ὑμῶν, ἀποκλείοντες ὅμως τὴν ὑπεψηφισμένην τοῦ στρατηγοῦ Καλλέργη. Ἐπὶ τούτῳ ἐσόμεν καὶ ἡμεῖς τὰς ἀποφάσεις μας.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἔληξεν ἡ συνομιλία τῶν ὑπουργῶν.

Ἡ ἀπάντησις τοῦ Καλλέργη ἦτο σχεδιασμένη ἐκ τῶν προτέρων. Διότι ἅμα ληφθεῖσης τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Βασιλέως οἱ Πεδινοὶ δὲν ἔμεινον ἄπρακτοι. Ὅταν ἐξωδίκως κατάρθωσαν νὰ μάθουν διὰ τοῖς Ὀρεινοῖς εἶχον ἀμετάτρεπτον ἀπόφασιν νὰ προτείνωσι τὸν στρατηγὸν Καλλέργην διὰ τὴν θέσιν τοῦ ὑπασπιστοῦ τοῦ Βασιλέως συνήλθον καὶ αὐτοὶ διὰ νὰ συσχεφθῶσιν.

Ἡ πρώτη ἀπόφασις τὴν ὁποίαν ὁμοφώνως ἔλαβον, ἦτο νὰ ἀπα-
κρούσων πάσῃ θυσίᾳ τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ Καλλέργη, τὸν ὁποῖον
θεώρουσαν ὡς πολὺ ἐπικίνδυνον διὰ τὰ συμφέροντα τῆς πολιτικῆς
τῶν μερίδος ἐν τῇ περιπτώσει καθ' ἣν ἐπετύγχανε νὰ καθέξη τὸ
ἔξωμα, ὑπὲρ οὗ ἡγωνίζοντο οἱ Ὀρεινοί. Ἀνεμέτρησαν καὶ αὐτοὶ
τὴν σοβαρότητα τῶν φάσεων τὰς ὁποίας ἡδύνατο νὰ προσλάβῃ ἡ
πολιτικὴ αὐτὴ πάλιν καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἀντιδράσουν κατὰ τῶν
ἐχθρῶν τῶν ἀντιπάλων τῶν πάσῃ δυνάμει. Ἐπειδὴ δὲ ἐγνώριζον
ὅτι γενομένης τῆς ἐκλογῆς ἐν ὑπουργικῇ συμβουλίᾳ, οἱ Ὀρεινοὶ
θὰ ἀνεδεικνύοντο νικηταί ὡς ἔχοντες τὴν πλειονοψηφίαν, συνεσκέ-
φθησαν ἐπίσης καὶ περὶ τῆς στάσεως ἣν ἔπρεπε νὰ τηρήσουν ἐν τῇ
περιπτώσει ταύτῃ. Οὐδεμίᾳ ἄλλῃ διέξοδος ὑπῆρχεν εἰμὴ νὰ ὑπο-
βάλουν ἅπαντες ταύτοχρόνως τὰς παραιτήσεις των. Τὸ τοιοῦτον
ἔγινετο δεκτὸν παρ' ὧν...

Κατόπιν λοιπὸν τῆς τοιαύτης συσκέψεως, προπαρασκευασμένοι
νὰ τὴν ἀπάντησιν ὁ Καλλιγᾶς, ἐδέχθη τὸν Ὀρεινὸν ὑπουργόν.
Μετὰ τὴν γενομένην συνομιλίαν, περὶ ἧς ἀνεφέρομεν ἀνωτέρω, ὁ
Ὀρεινὸς ὑπουργὸς μετέβη καὶ συνήνητσε τοὺς ὁμοφρονούντας αὐτῷ
ὑπουργούς, οἵτινες ἀνέμενον αὐτόν.

— Πᾶσα συνεννόησις εἶνε ἀπολύτως ἀδύνατος, εἶπεν. Οἱ Πε-
ρινοὶ εἶνε ἀποφασισμένοι νὰ μὴ δεχθῶν καὶ συζήτησιν προκειμένου
περὶ τῆς ὑποψηφιότητος τοῦ Καλλέργη. Φαίνεται, ὅτι εἶχον συ-
μπερῆ καὶ αὐτοὶ προηγουμένως καὶ ἔλαβον τὴν ἀπόφασιν ταύτην.
Πρέπει νὰ βασισθῶμεν εἰς τὰς ἰδίας μας δυνάμεις.

Τότε ἔλαβε τὸν λόγον ὁ Πρωθυπουργός :

— Ὅπωςδήποτε καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, εἶπεν, εἶνε ἀνάγκη
εἴτε εὖτως εἴτε ἄλλως, νὰ ληφθῇ μία ὀριστικὴ ἀπόφασις. Τὸ ζή-
τημα αὐτὸ ἐπέλγει. Ὁ Βασιλεὺς ἀναμένει. Εἶνε ἀπαραίτητον αὖριον
νὰ κληθῇ τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, πρὸ τοῦ ὁποίου θὰ φέρω τὸ
ζήτημα. Ἡμεῖς θεωροῦμεν τὸν στρατηγὸν Καλλέργην ὡς τὸν μόνον
ἐκείνόν διὰ τὸ ἔξωμα τοῦτο. Τοιαύτη εἶνε ἡ γνώμη μας καὶ οὐδεὶς

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 113

θὰ μᾶς κατηγορήσῃ ἂν ὑποστηρίξωμεν ταύτην. Καὶ ἐκεῖνοι δύνανται ἐπίσης νὰ ὑποστηρίξουν τὴν γνώμην των.

Οἱ παρόντες ὑπουργοὶ ἀπεδέχθησαν τοὺς λόγους τοῦ Πρωτοπουργοῦ καὶ ἐπεδοκίμασαν τὴν ἀνάγκην τῆς ταχείας ἐπιλύσεως τοῦ ζητήματος.

Πράγματι δὲ τὴν ἐπομένην πάντες οἱ ὑπουργοὶ ἐκαλοῦντο εἰς Ἐξουρηγικὸν Συμβούλιον.

Τὸ Ἐξουρηγικὸν τοῦτο Συμβούλιον ἦτο θέμα γενικῆς ὁμιλίας ἐν τῇ πόλει, διότι εὐρέως εἶχον κυκλοφορήσει αἱ φῆμαι περὶ τῆς ρηϊκῆς διαφωνίας τῶν ὑπουργῶν ἐν τῇ ἐκλογῇ τοῦ ὑπασπιστοῦ τοῦ Βασιλέως. Ἦτο εὐκολον νὰ ἐννοήσῃ ὁ λαὸς τὴν ἐκατέρωθεν ἀδιαισθητον ἐπιμονὴν καὶ διὰ τοῦτο ἀνέμεναν ἐναγωνίως νὰ ἴδῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ὑπουργικῆς συσκέψεως.

Γενικῶς μάλιστα ἐπιστεύετο, ὅτι ἡ ὑπουργικὴ κρίσις ἦτο ἀφαισθητος. Ἐντεῦθεν δὲ τὸ ἐνδιαφέρον περισσότερον ηὔξανετο.

Κατὰ τὴν ὀρισθεῖσαν ὥραν συνήλθον πράγματι πάντες οἱ ὑπουργοί. Οἱ πρῶτοι διαμειφθέντες μεταξύ των ψυχροὶ χαιρετισμοὶ ἦσαν τὸ προοίμιον συνεδριάσεως ἡ ὁποία ὑπῆρξεν εἰς ἑπακρον θυελλώδη στάτη καὶ τεταραγμένην.

Κατὰ πρῶτον ὁ πρωθυπουργὸς ἀνέγνωσε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Βασιλέως δι' ἧς ἐζήτει παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὅπως ὑποδειχθῇ πρόσωπόν τι πολιτικὸν ἢ στρατιωτικὸν τὸ ὁποῖον νὰ συνδεύσῃ αὐτὸν ὡς ὑπασπιστὴς του, κατὰ τὴν ἀνά τάς εὐρωπαϊκὰς Αὐλὰς περιοδεῖαν του. Ἐτόνισε τὸ ἐπείγον τοῦ πράγματος καὶ ἔπειτα ὁμιλήσας ὡς ἐξῆς περίπου, προτείνων τὴν ἐκλογὴν τοῦ στρατηγοῦ Καλλέργη :

— Δὲν λανθάνει οὐδένα ἐξ ὑμῶν πόση εἶναι ἡ σοβαρότης τῆς ἐκλογῆς, εἰς τὴν καλούμεθα ἡδὴ. Τὸ πρόσωπον εἰς τὸ ὁποῖον νὰ ἀνατεθῇ ἡ ὑψηλὴ αὕτη τιμὴ, θὰ εἶναι ὁ πρῶτος τῶν σημαντικῶν Ἑλλήνων ὅστις θὰ ἔλθῃ εἰς ἡμεσον ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ νέου Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅστις θὰ ἀντιπροσωπεύσῃ αὐτὴν εἰς τὰς ξένας Αὐλὰς. Χάριν ἐπομένως τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ

μας, μὰς ἐπιβάλλεται νὰ ἐκλέξωμεν ὡς τοιοῦτον τὸν κράτιστον με-
ταξὺ τῶν ἀρίστων. Ἡ Κυβέρνησις ἐκπληροῦσα ὑποχρέωσιν πρὸς
ἑαυτὴν καὶ τὸ ἔθνος προτείνει ὡς ὑπασπιστὴν τοῦ Βασιλέως τὸν
στρατηγὸν Καλλέργην, ἄνδρα καθ' ὅλα ἀντάξιον τῆς τιμῆς ταύτης.

— Οὐχὶ ἡ Κυβέρνησις, ἀντιτείνει εἰς τῶν Πεδινῶν ὑπουργῶν,
ἀλλὰ μέρος τῆς Κυβερνήσεως προτείνει τὸν στρατηγὸν Καλλέργην.
Διότι εἰμεθα καὶ ἡμεῖς Κυβέρνησις καὶ ὅμως ἀποκρούομεν τὴν ὑπο-
ψηφιότητα τοῦ στρατηγοῦ Καλλέργη.

Ἐπηκολούθησε τότε ζωηρὰ λογομαχία εἰς ἣν ἔλαβον μέρος πάν-
τες οἱ ὑπουργοί. Ἀντηλλάσσοντο λόγοι ἀλλ' οὐδεμία συμφωνία κη-
ταρθούτο νὰ ἐπέλθῃ. Ὅπως προϋβλέπετο, ἡ ἐπιμονὴ ἀμφοτέρων
τῶν ἀντιφρονουσῶν μερίδων ὑπῆρξεν ἀδιάλλακτος. Οὐδεμία ὑποχώ-
ρησις ἐκατέρωθεν ἦτο δυνατὴ. Ὡζύνετο ἴσως ὑπὲρ τὸ δέον ἡ δριμύ-
της τῶν φράσεων ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος.

Κατόπιν ἀρκετῆς λογομαχίας ὁ πρωθυπουργὸς ἔλαβε πάλιν τὸν
λόγον καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς Πεδινοὺς εἶπεν :

— Διὰ ποῖον λόγον ἀποκρούετε τὸν στρατηγὸν Καλλέργην.
Διατυπώσατε σαφῶς τοὺς ἰσχυρισμοὺς σας.

— Ἀποκρούομεν τὴν προτεινομένην ὑποψηφιότητα, ἀπήντησεν
ὁ ὑπουργὸς Καλλιγᾶς ἐν ὀνόματι τῶν ὁμοφρονούντων συναδέλφων τοῦ,
διότι ὁ στρατηγὸς Καλλέργης εἶναι ἐκ τῶν σημαντικωτάτων ἀνδρῶν
τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐπομένως ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ ἤθελεν ἐπισκιάσῃ τὴν
παρὰ τῷ Βασιλεῖ Γεωργίῳ θέσιν τοῦ κόμητος Σπόνεκ. Οὗτος εἶναι
ὁ οὐσιωδέστερος λόγος τῆς ἀρνήτεώς μας.

Ἡ παρατήρησις αὕτη τοῦ Καλλιγᾶ ἐσημειώθη εἰς τὰ πρακτικὰ
τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου.

Μετὰ τοῦτο ὁ πρωθυπουργὸς προέτεινεν, ὅπως τὸ Ὑπουργικὸν
συμβούλιον ἀποφανθῇ διὰ ψηφοφορίας ἐπὶ τῆς προτεινομένης ἐκλογῆς
τοῦ στρατηγοῦ Καλλέργη. Οἱ Ὅρειοι διεμαρτυρήθησαν καὶ πάλιν
καὶ νέον ἐκ τούτου ἠγέρθη ζήτημα. Ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ γείνη
καὶ ἄλλως....

Γανομένης ψηφοφορίας, τέσσαρες ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τῆς ἐκλογῆς

τοῦ στρατηγοῦ Καλλέργη, καὶ ἰσάριθμοι κατὰ. Μεταξὺ ὅμως τῶν κηρυχθέντων ὑπέρ, ἦτο καὶ ὁ πρωθυπουργός, τοῦ ὁποίου ἡ ψῆφος ἦτο νικῶσα. Οὕτω ὁ στρατηγὸς Καλλέργης, ἀποφάσει κατὰ πλειοψηφίαν τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου, ἐξελέγη ὑπασπιστὴς τοῦ Βασιλέως.

Κατόπιν τούτων ἡ συνεδρίασις ἐλύθη, καὶ οἱ ὑπουργοὶ ἀπεχώρησαν.

Οἱ Πεδινοὶ ἅμα ἀποσυρθέντες συνῆλθον εἰς ἰδιαιτέραν σύσκεψιν, καὶ ἀπὸ κοινῆς συμφωνίας ἀπεφάσισαν νὰ τηρήσασιν τὰ ὑπεσχημένα μεταξὺ τῶν κατὰ τὴν προηγηθεῖσαν τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου ἰδιαιτέραν σύσκεψιν τῶν, καθ' ἣν εἶχε ληφθῇ ἡ ἀπόφασις, ὅπως ἐγράψαμεν ἄνωτέρω, νὰ παραιτηθῶσιν, εὐθὺς ὡς ἡ μερὶς τῶν Ὀρεινῶν ἐκέρδιζε τὴν ἐκλογὴν.

Πράγματι δὲ ἀμέσως ὑπέβαλον τὰς παραιτήσεις τῶν, ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι δὲν ἐπεδοκίμαζον τὴν γενομένην ἐκλογὴν.

Κατόπιν τῆς παραιτήσεως τῶν Ὀρεινῶν, ὁ πρωθυπουργὸς ἀπεφάσισε νὰ εἰδοποιήσῃ ἀμέσως τὸν Βασιλέα περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ στρατηγοῦ Καλλέργη. Ἡ εἰδοποίησις αὕτη εἶδει νὰ διαβιβασθῇ ἐπισήμως, κατὰ τὰ νενομισμένα διὰ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν.

Ἄλλ' ὁ τότε ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Π. Καλλιγᾶς, ἀνήκων καὶ αὐτὸς εἰς τὴν μερίδα τῶν Πεδινῶν, καὶ ἐπομένως ἀποδοκιμαζὼν τὴν ἐκλογὴν, ἠρνήθη διαρρήδην νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ληφθεῖσαν ταύτην παρὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ ἀπόφασιν. Ἡ ὅχι καὶ ἀπρόοπτος νέα αὕτη δυσχέρεια περιέπλεξεν ἔτι μᾶλλον τὰ πράγματα.

Πρὸ τῆς καταστάσεως ταύτης ὁ πρωθυπουργὸς ἐκάλεσε ἑκάλεσε τοὺς ὁμοφρονούντας αὐτῷ ὑπουργοὺς ἵνα συσκεφθῶσιν περὶ τοῦ πρακτέου. Κατόπιν ἀνταλλαγῆς διαφόρων γνωμῶν εὐρέθη ὡς προσφορὸν καὶ σκοπιμώτερον νὰ ἀντιγραφῶσιν τὰ πρακτικὰ τῆς γενομένης συνεδριάσεως τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου καὶ νὰ σταλῶσιν πρὸς τὸν Βασιλέα.

Οὕτω δὲ καὶ ἐγένετο, συνοδευθέντων αὐτῶν καὶ δι' ἐπιστολῆς

τοῦ Προέδρου τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου, ἐν ᾗ οὗτος ἐκθέτων συντομῶς τὰ τῆς συνεδριάσεως ἐξήτει ὁδηγίαις παρὰ τοῦ Βασιλέως.

Τὰ πρακτικά ὡς ἦτο ἐπόμενον ἐλήφθησαν παρὰ τοῦ Συμβούλου τοῦ Βασιλέως κόμητος Σπόνεκ, ὅστις καὶ ἐμελέτησε ταῦτα ἵνα ἀνακοινώσῃ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν εἰς τὸν Βασιλέα.

Διατρέχων αὐτὰ ὁ κόμης Σπόνεκ παρετήρησε μεταξύ τῶν ἄλλων φράσιν τινὰ ἣτις ὑπηνίσσετο ἀτομικῶς αὐτόν. Ἡ φράσις ἐκείνη ἦτο ὁ ἰσχυρισμὸς τῶν Πεδινῶν, οἵτινες ἀποκρούοντες τὴν ὑποψηφισίτητα τοῦ στρατηγοῦ Καλλέργη, ἐδικαιολόγησαν τὴν στάσιν των ταύτην ὡς ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ, τυγχάνοντος ἐκ τοῦ σημαντικωτάτου τῶν Ἑλλήνων ἀνδρῶν ἤθελεν επισκιάσῃ τὴν παρὰ τῷ Βασιλεῖ θέσιν τοῦ κόμητος Σπόνεκ.

Ἐνας τοιοῦτος ὑπαινιγμὸς ἐξηρέθισε σφόδρα τὸν κόμητα Σπόνεκ, τοῦ ὁποίου τὴν μεγάλην ὑπεροψίαν καὶ κομπορρημοσύνην ἠύξησεν ἔτι μᾶλλον ἢ ὄντως τιμητικὴ θέσις εἰς ἣν ἀνεβίβασεν αὐτὸν ἡ ἐκλογὴ τοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας.

Ἀνέφερε πάντα τὰ ἐν τοῖς πρακτικοῖς περιεχόμενα εἰς τὸν Βασιλέα Γεώργιον καὶ ἴσως δὲν παρέλειψε νὰ παραπενεθῇ διὰ τὸν κατ' αὐτοῦ ριπτόμενον ὑπαινιγμόν.

Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἅμα λαθὼν γνῶσιν τῶν πρακτικῶν ἡμίλησε περὶ αὐτῶν εἰς τὸν Βασιλέα τῆς Δανίας καὶ κατόπιν κοινῆς εὐσεφείας εἰς ἣν ἔλαβε μέρος καὶ ὁ κόμης Σπόνεκ ἀπεφασίσθη ἡ σύνταξις ἀπαντήσεως πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν.

Ἡ σύνταξις τῆς ἀπαντήσεως ἀνετέθη εἰς τὸν Σπόνεκ ὅστις, πιθανώτατα χωρὶς νὰ λάβῃ γνῶσιν ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος, ἔκρινε κατὰ τὸν τρόπον ὑπεροπτικώτατον νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὸν κατ' αὐτοῦ ἐκτοξευθέντα ὑπαινιγμόν τῶν Πεδινῶν. Δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ ὁ κόμης ἡ μᾶλλον ὁ ὑπερχῶν ἐγωϊσμὸς του δὲν τὸν ἄφηνε νὰ ἐννοήσῃ πως ὑπῆρχον Ἕλληνες φανταζόμενοι ὅτι ἡ ἀξία των ἠδύνατο νὰ επισκιάσῃ τὴν ἰδικήν του ἀξίαν. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἀπάντησις του δὲν περιεῖχε μόνον τὸ ὑπεροπτικὸν ἀλλὰ καὶ ποῖαν τινα δόσιν ὑβριτικότητος.

Οὕτω διὰ τῆς συνταχθείσης κατ' ἐντολὴν τοῦ Βασιλέως Γεωργίου ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Πρόεδρον τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, προσκαλοῦντο οἱ παραιτηθέντες ὑπουργοὶ νὰ ἀποσύρῃσι τὰς παραιτήσεις των καὶ νὰ διατηρήσωσι τὰς θέσεις των μέχρι τῆς εἰς τὴν πρωτεύουσιν ἐλεύσεως τοῦ Βασιλέως.

Ἀνεκοινοῦτο δὲ συγχρόνως, ὅτι κατόπιν τῶν λαβόντων χώραν ἐν τῇ ὑπουργικῇ Συμβουλίᾳ αἶτε ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος θὰ παραιτηθῇ τοῦ σχεδίου του τοῦ νὰ συνοδευθῇ παρὰ τινος στρατιωτικοῦ ἢ πολιτικοῦ Ἑλληνας, χρησιμεύσοντος αὐτῷ ὡς ὑπασπιστοῦ κατὰ τὴν ἀνὰ τὰ Εὐρωπαϊκὰ ἀνακτοβούλια περιοδείαν του, εἴτε θὰ παραλάβῃ καθ' ὁδὸν τὸν στρατηγὸν Καλλέργην, ὃν θὰ ἴδῃ πιθανῶς εἰς Βρυξέλλας ἢ Παρίσιους, εἴτε οἰονδήποτε ἄλλον.»

Ἐν τέλει δὲ τῆς ἐπιστολῆς ὁμίλων ἀποκλειστικῶς διὰ τὸ ἄτομόν του ὁ κόμης Σπόνεκ ἐκάκισε καὶ εἰρωνεύθη τὴν ἀπολιθώτητα τῶν Πεδινῶν, φαντασθέντων ὅτι ἦτο δυνατόν τὴν ἰδικήν του περιφανῇ ἀξίαν νὰ ἐπισκιάσῃ ἡ θέσις τοῦ στρατηγοῦ Καλλέργη ὄντος ἐκ τῶν σημαντικωτάτων ἐν Ἑλλάδι ἀνδρῶν.

Ἐπέρανε δὲ τὴν ἐπιστολὴν ἐπὶ λέξει μὲ τὴν φράσιν : « Ὅτι ἡ Α. Μεγαλειότης ὁ Βασιλεὺς τῆς Δανίας τῷ ἔδωκε θέσιν τόσοῦ ὑψηλῆν, ὥστε οὐδεὶς ἐν Ἑλλάδι δύναται νὰ ἐπισκιάσῃ αὐτήν ».

Ὅταν ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τοῦ Βασιλέως ἐλήφθη προὐκάλεσε διαμαρτυρίας καὶ ἄκρον ἐρεθισμόν κατὰ τῆς ὑπεροφίας τοῦ κόμητος Σπόνεκ. Προὔξενησεν ἰδίως χειρίστην ἐντύπωσιν ἡ τελευταία φράσις τῆς ἐπιστολῆς δι' ἧς ὁ κόμης Σπόνεκ ἀπαντῶν εἰς τὸν περὶ αὐτοῦ ὑπαινιγμὸν τῶν Πεδινῶν, κατὰ τὴν προηγουμένην συνεδρίαν τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου διὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ στρατηγοῦ Καλλέργη, ἔλεγεν ὅτι ἡ Δανικὴ Μεγαλειότης τῷ ἔδωκε θέσιν τόσοῦ ὑψηλῆν ὥστε οὐδεὶς ἐν Ἑλλάδι νὰ δύναται νὰ ἐπισκιάσῃ αὐτήν.

Ἐντεῦθεν δὲ ἐδημιουργήθη προκαταβολικῶς σφοδρὸν ἀντιπαθητικὸν ρεῦμα κατὰ τοῦ κόμητος Σπόνεκ, ἐκ μέρους ὅλων τῶν τάξεων. Τὸ χειρόκτιον ὅπερ ἐν Δανίᾳ ἔτι εὐρισκόμενος ἔρριψε κατὰ πρόσωπον ὅλων τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς χώρας, κηρύττων ὑπεροπτικῶς

ὑπέρουον θέσιν, ἔδιδε ταύτοχρόνως τὸ σύνθημα εἰς τὸν ἐναντίον αὐτοῦ ἀγῶνα.

Οὕτω δὲ πρὶν ἢ ἀκόμη ὁ κόμης Σπόνεκ κατέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶχεν σχηματισθῇ ἰσχυρὰ κατ' αὐτοῦ ἀντίδρασις ἣτις δὲν θὰ ἐξέλιπεν εἰμὴ ἂν ἐπετυγχάνετο ὁ δι' αὐτῆς ἐπιδιωκόμενος σκοπός· ἡ ἀποχώρησις δηλαδὴ αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐλληνικῆς ὑπηρεσίας. Πράγματι δὲ τὸςον ἰσχυρῶς εἶχον προδιατεθῇ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς κακῶς οἱ ἐν Ἑλλάδι κατὰ τοῦ κόμητος Σπόνεκ, ὥστε ἡ ἀποχώρησις αὐτοῦ θεωρεῖτο ζήτημα ἀνάγκης καὶ φιλοτιμίας καὶ ἦτο ἡ μόνη δυνατὴ ἔκβασις τοῦ προκληθέντος ἀγῶνος, δι' αὐτῆς τῆς ὑπεροφίας τοῦ Σπόνεκ.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἐξηκολούθει τὰς προτωπικὰς ἀντεγκλήσεις.

Βραδύτερον δὲ ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει ὑπεβλήθη πρότασις ὑπὸ τῶν πληρεξουσίων Ὀδυσσεῶς Ἰαλέμου, Δ. Θ. Γρίβα, Γ. Α. Π. Μαυρομιγᾶλη καὶ λοιπῶν, δι' ἧς προτάθη νὰ φηρισθῇ, ὅτι τὰ μέλη τοῦ ὑπουργείου τοῦ αἵματος τῆς 1ης Φεβρουαρίου 1862, στεροῦνται ἐπὶ δεκαετίαν τῶν πολιτικῶν αὐτῶν δικαιωμάτων.

Μετὰ πολλὰς ἀγορεύσεις διαφόρων πληρεξουσίων, ἡ Συνέλευσις ἀπεδέξατο τὴν ἀνωτέρω πρότασιν διὰ ψήφων 108 κατὰ 37 ἀρνηθέντων ψήφων 19 καὶ ἐψηφίσατο τὸ ὑπὸ Στοιχ. ΕΣΤ'. ψήφισμα ἀπὸ 5 Ὀκτωβρίου 1863.

Η ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ Β' ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ

ἡγετίζει

Ἀρθρον μοναδικόν.

Τὰ μέλη τοῦ ὑπουργείου τοῦ αἵματος τῆς 1 Φεβρουαρίου 1862 ἦτοι ὁ Ἀθανάσιος Ἀνδρ. Μιαούλης, Χ. Χριστόπουλος, Δ. Μ. Βό-

τσαρης, Μ. Ποτλῆς, Εὐστάθιος Σίμος καὶ Ἀνδρέας Γ. Κουντουριώτης στεροῦνται ἐπὶ δεκαετίαν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων.

Ἄλλ' ὅμως κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 10 Ὀκτωβρίου 1864 ὑπεβλήθη πρότασις ὑπὸ τῶν πληρεξουσίων Τιμ. Βάσσου καὶ Ἀναστ. Καλοῦ, περὶ καταργήσεως τοῦ ὑπὸ Στοιχ. ΕΣΤ' φηρίσματος τῆς Συνελεύσεως καὶ ἀποκαταστάσεως τῶν ἐν αὐτῇ μνημονευμένων ὑπουργῶν τῆς 1 Φεβρουαρίου 1862 εἰς τὰ ἀφαιρεθέντα πολιτικά αὐτῶν δικαιώματα.

Ἡ συνέλευσις ἀπεδέξατο τὴν ἀνωτέρω πρότασιν δι' ἀναστάσεως καὶ δι' ἐπιφωνήσεων : αἰτῶ ἢ ἐπιείκεια τῆς Συνελεύσεως καὶ ἐψηφίσατο τὸ ἀπὸ 10 Ὀκτωβρίου 1864 ὑπὸ Στοιχ. ΡΕΘ' φηρίσμα ὡς ἑξῆς :

Ἡ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ Β' ΕΘΝΙΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ

Ἐψηφίζει

Καταργεῖται τὸ ὑπὸ Στοιχ. ΕΣΤ' φηρίσμα αὐτῆς, οἱ δὲ αὐτοῦ καταδικασθέντες ὑπουργοὶ ἀνακτῶσι καθ' ὁλοκληρίαν τὰ δικαιώματα αὐτῶν.

Προκειμένου ἐνταῦθα, περὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως σημειοῦμεν ἐν παρόδῳ ὅτι κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 16 Σεπτεμβρίου 1863 τῆς ἐν Ἀθήναις Β' Ἐθνικῆς Συνελεύσεως ἀπεφασίσθη ἡ ἀποσφράγισις τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος καὶ συνεπῶς ἐκκληρώθησαν ὡς μέλη τῆς πρὸς τοῦτο ἐπιτροπείας οἱ ἑξῆς πληρεξούσιοι :

Θ. Ζαΐμης, Μ. Καίρης, Π. Α. Μαυρομιχάλης, Λ. Σμολένσκι, Δ. Γιουρδῆς, Α. Καλός, Ἀθ. Πετσάλης, Κ. Θεοδώρου, Ἀντώνης Μαυρομιχάλης, Ἀρ. Μωραϊτίνης, Δ. Α. Ζῶτος, Σπυρίδων Λογγωτάτιδης, Γ. Βαλλιάνος, Ν. Νέζος, Ἀθ. Γ. Πετιμεζάς, Κ. Δουδωνάκης.

νώτης, Π. Μενελίδης, Π. Ροβελάκης, Χρ. Κατσικογιάννης καὶ Γ. Χαντζόπουλος, εἴτινες ἀποσφραγίσαντες καὶ ἀναγνόντες τὴν ἀλληλογραφίαν ἐταλάνιζον ἑαυτοὺς ἐπὶ τῷ ἐγκλήματι, ὅπερ διεπραξάντο διώξαντες τὸν Ὀθωνα, ὅστις περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐφρόντιζεν ἢ περὶ τῆς Μεγάλης Ἰδέας, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας, ἥτις καὶ ἀπεστάλη εἰς Μόναχον.

Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἀναμένων ὅπως συντελεσθῇ ἡ ἔνωσις τῶν Ἰονίων νήσων μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐπεχειρεῖ ἐν τῷ μεταξύ τὴν ἀνά τας Εὐρωπαϊκὰς αὐλὰς περιοδεῖαν τοῦ. Ἀνεχώρησεν ἐκ Κοπεγχάγης τὴν 4 Σεπτεμβρίου, συνοδευόμενος παρὰ τοῦ κόμητος Σπόνεκ καὶ προπεμφθεὶς ἐκ τῆς πρωτεύουσας μετ' ἐξαιρετικῶν καὶ μεγάλων τιμῶν.

Κατὰ πρῶτον ὁ Βασιλεὺς κατηυθύνθη εἰς Πετρούπολιν διὰ δανικοῦ πολεμικοῦ, ἵνα ἐπισκεφθῇ τὴν Δύλην τοῦ Τσάρου. Ἡ γενομένη τότε δεξιῶσις αὐτοῦ παρὰ τοῦ Τσάρου Ἀλεξάνδρου τοῦ Β' ὑπῆρξεν ὄντως μοναδικὴ καὶ μεγαλοπρεπής, καλακεύουσα ἐκτάκτως τὸν νεαρὸν Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος.

Μικρὸς ρωσικὸς στόλος ἀπῆρεν τοῦ λιμένος τῆς Κρονστάνδης καὶ ἀναχθεὶς εἰς τὸ πέλαγος, ἐχαιρέτισε τὸν Βασιλέα Γεώργιον ἐν ὀνόματι τοῦ Αὐτοκράτορος τῶν Ρωσσιῶν.

Ἐπειτα δὲ ὁ στόλος αὐτὸς ἐτάχθη ὡς τιμητικὴ συνοδεία τοῦ δανικοῦ σκάφους τοῦ φέροντος τὸν Βασιλέα.

Εἰς τὴν Πετρούπολιν νέα ἐνθουσιώδης καὶ τιμητικωτάτη ὑποδοχὴ ἀνέμενε τὸν Βασιλέα Γεώργιον. Αὐτὸς ὁ Τσάρος αὐτοπροσώπως ἐκολουθούμενος παρὰ πάντων τῶν μεγιστάνων μετέβη καὶ ἐδέχθη μετ' ἐξαιρετικῆς ἐγκαρδιότητος τὸν νεαρὸν Βασιλέα.

Συγχρόνως δὲ ἐδίδετο μέγα δεῖπνον εἰς τὰ αὐτοκρατορικὰ Ἀνάκτορα, καθ' ὃ ὁ Τσάρος προπίνων ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως Γεωργίου ἐδείξε συμπαθῆ καὶ εὐμενῆ αἰσθήματα ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ τῆς ἐν Πετρούπολει ὑποδοχῆς γνωσθέντα ἐν Ἑλλάδι ἐπρήξισαν, ὡς εἰκός, ἀρίστην ἐντύπωσιν, διότι αἱ ἀπονεμηθεῖσαι ἑκτα-

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 114

κτοί τιμαὶ πρὸς τὸν Βασιλέα, ἐθωρήθησαν εὐδίωνον τεκμήριον τῆς ἐτάσεως τοῦ Τσάρου Ἀλεξάνδρου τοῦ Β' πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

Ἐκ Πετροπόλεως ὁ Βασιλεὺς ἀνεχώρησε κατευθυνθεὶς εἰς Βερολίνον, πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Γουλιέλμου τοῦ Α'. Ἐκεῖθεν δὲ μετέβη εἰς Βρυξέλλας, Λονδῖνον καὶ Παρίσιους.

Εἰς πάσας τὰς Αὐλὰς ταύτας ἡ δεξιῶσις ἥς ἔτυχεν ὁ Βασιλεὺς ὑπῆρξε ἐμεγάλως τιμητικὴ καὶ ἐνθαρρυντικὴ ἅμα διὰ τὸ ἔργον εἰς ὃ ἐκάλεσεν αὐτὸν ἡ ἐμπιστοσύνη τῶν ὑπηκόων του.

Ὅπως εἶπομεν ἀνωτέρω, εἶχεν ἀποφασισθῇ ἐν Δανίᾳ μετὰ τοῦ Βασιλέως Γεωργίου καὶ τοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας ὅπως ἡ καθοδὸς τοῦ Βασιλέως Γεωργίου εἰς Ἑλλάδα ἐπισυμβῇ μετὰ τὴν ἔνωσιν τῶν Ἰονίων νήσων. Διὰ τοῦτο δὲ ἡ ἀνά τὴν Εὐρώπην περιδεία τοῦ Βασιλέως, παρετάθη ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε ὅταν θὰ ἔλθῃ νὰ εἶχε συντελεσθῇ ἤδη ἡ τῶν Ἰονίων νήσων ἔνωσις.

Πράγματι δὲ διενεργηθεῖσων νέων ἐκλογῶν καθ' ὅλον τὸ Ἰόνιον κράτος συνήλθε κατὰ τὴν 19ην Σεπτεμβρίου τὸ Ἰόνιον Κοινοβούλιον. Ἡ πρώτη συνεδρίασις αὐτοῦ ὑπῆρξεν πανηγυρικὴ καὶ ἐκτάκτως συγκλητικὴ. Κατ' αὐτὴν ὁ Ἀγγλος Ἀρμοστής ἀνέγνω διαγγέλμα δι' οὗ ἀνηγγέλλετο ὅτι ἡ Ἀγγλία ποθοῦσα τὴν ἑδαφικὴν αὐξήσειν τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἀποσύρει τὴν προστασίαν αὐτῆς ἀπὸ τῶν Ἰονίων νήσων.

Ἐκαλεῖτο δὲ διὰ τοῦ διαγγέλματος τὸ Κοινοβούλιον νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα τοῦτο ψηφίζον τὴν ἔνωσιν τῶν Ἰονίων νήσων μετὰ τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὸ σκήπτρον τοῦ Βασιλέως Γεωργίου. Πράγματι δὲ κατὰ τὴν ἱστορικὴν συνεδρίασιν τῆς 23 Σεπτεμβρίου 1863 ἡ Ἰόνιος Βουλὴ ἐκήρυξε τὴν μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἔνωσιν τῶν Ἰονίων νήσων διὰ τοῦ κατωτέρω ψηφίσματός της.

Η ΒΟΥΛΗ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

ΣΥΝΕΛΘΟΥΣΑ ΤΗ 23 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1863

Ἡ Βουλὴ τῆς Ἐπτανήσου ἐκλεχθεῖσα συνεπεία τῆς προσκλή-
σεως τῆς προστάτιδος Δυνάμεως, καὶ συνελθοῦσα ὅπως ὀριστικῶς
ἀποφανθῇ περὶ τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Ἰονίου λαοῦ, πι-
στῶς ἐκδηλοῦσα τὸν διακαῆ πόθον καὶ τὴν ἀνέκαθεν σταθερὰν αὐ-
τοῦ θέλησιν, καὶ συμφώνως πρὸς τὰς προηγουμένας εὐχὰς καὶ δια-
κηρύξεις τῶν ἐλευθέρων Ἰονίων Βουλῶν :

Ἐφηφίζει

Αἱ νῆσοι Κέρκυρα, Κεφαλληνία, Ζάκυνθος, Λευκάς, Κύθηρα,
Ἰθάκη, Παξοὶ καὶ τὰ ἐξαρτήματα αὐτῶν ἐνοῦνται μετὰ τοῦ Βασι-
λείου τῆς Ἑλλάδος, ὅπως ἐσαεὶ ἀποτελῶσιν ἀναπόσπαστον αὐτοῦ
μέρος ἐν μιᾷ καὶ ἀδιαίρετῳ Πολιτείᾳ ὑπὸ τὸ συνταγματικὸν σκῆ-
πτρον τῆς Α. Μεγαλειότητος τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α' καὶ
τῶν διαδόχων αὐτοῦ».

Ἡ ἀγγελία τοῦ γεγονότος ἐπανηγυρίσθη μὲ ἀκράτητον ἐν-
θουσιασμὸν πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Ἐν Ἀθήναις δὲ ὁ πανηγυ-
ρισμὸς τοῦ χαρμოსύνου καὶ εὐσιώνου τούτου ἐθνικοῦ γεγονότος ὑπῆρ-
ξεν ἐκτάκτως μεγαλοπρεπῆς καὶ ἐνθουσιώδης.

Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐνώσεως κοσμοεθιθεστάτη διαδήλωσις
ἀποτελουμένη ἐκ χιλιάδων λαοῦ περιήρχετο ἐνθουσιώδης τὰς ὁδοὺς
τῶν Ἀθηνῶν ἐν παραφόρῳ πατριωτικῷ ἐνθουσιασμῷ : Προηγούντο

αἱ στρατιωτικαὶ μουσικαὶ παιανίζουσαι διάφορα θούρια, ἐν ᾗ ὁ λαὸς αὐθορμήτως ἐψάλλε πατριωτικὰ ᾠσματα.

Τῆς ἱστορικῆς ἐκείνης διαδηλώσεως προηγούμενοι δύο εἰκόνες ἔωσαν μὲν μία τοῦ Βασιλέως Γεωργίου ἡ δὲ ἄλλη συμβολίζουσα τὴν Ἐπτάνησον ἣτις περιχαρὴς ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὴν Μητέρα Ἑλλάδα. Ἀμέσως δὲ συνεκλήθη ἐκτάκτως ἡ Ἐθνοσυνέλευσις εἰς συνεδρίασιν καὶ ἐν ἀκρατήτῳ ἐνθουσιασμῷ ἀναγγελομένης τῆς ἐνδοσεως ἐξέεδτο ψήφισμα δι' οὗ διετάσσοντο ἐπὶ τῷ εὐφροσύνῳ τοῦτο ἔθνικῳ γεγονότι, δημόσιοι πανηγυρικαὶ τελεταὶ καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα.

Ἐπειτα οἱ πληρεξούσιοι τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ἐν σώματι, ἀπολουθούντων χιλιάδων λαοῦ μετέβησαν εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν μετὰ πασῶν τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως ἐν ἐπισήμῳ περιβολῇ πρὸς τέλεσιν δοξολογίας.

Χοροστατοῦντος δὲ τοῦ Μητροπολίτου ἐψάλλη πάνδημος καὶ κατανυκτικὴ ἡ δοξολογία ἀναπεμφθεισῶν εὐχῶν πρὸς τὸν Ὑψίστον ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τοῦ ἔθνους καὶ τῆς μακροζωίας τοῦ νέου Βασιλείως του. Τὴν ἐσπέραν ἡ πόλις σύμπασα ἐφωταγωγήθη λαμπρῶς παρουσιάζουσα μεγαλοπρεπὲς καὶ ἐπιβάλλον θέαμα.

Η ΑΦΙΞΙΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ ταῦτα τὴν 17 Ὀκτωβρίου 1863, ἀφίκεται καὶ ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος γενόμενος ἐνθουσιωδῶς δεκτός. Ἡ ἀφίξις του ἐπανηγυρίσθη καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα διὰ τριημέρων φωταφίων καὶ στρατιωτικῶν τελετῶν.

Ἀμα τῇ ἀφίξει του ὁ Βασιλεὺς ἐκοινοποίησεν ἀμέσως τὴν πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν προκήρυξίν του ἔχουσαν οὕτως :

ΕΛΛΗΝΕΣ,

Ἀναβαίνων τὸν Θρόνον, ἐφ' ὃν με ἐκάλεσεν ἡ ψῆφος ὑμῶν,

εἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ ἀπευθύνω ὑμῖν λόγους τινάς. Οὔτε δεξιότητα, οὔτε νοῦν δεδοκιμασμένον φέρω εἰς ὑμᾶς· προσόντα τριαῦτα οὐδὲ νὰ προσεδοκᾶτε ἠδύνασθε ἀπὸ τῆς ἡλικίας μου. Ἄλλ' ὅμως φέρω ὑμῖν πεποίθησιν καὶ ἀφοσίωσιν εἰλικρινῇ μετὰ βαθείας πίστεως εἰς τὴν ἐν τῷ μέλλοντι ταυτότητα τῆς τύχης· ἐμοῦ τε καὶ ὑμῶν. Οὐ μόνον θέλω σεβασθῇ καὶ τηρήσῃ εὐσυνειδήτως τοὺς νόμους ὑμῶν καὶ πρὸ πάντων τὸ Σύνταγμα, τὸν ἀκρογωνιαίον λίθον τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ Πολιτεύματος, ἀλλὰ θέλω σεβασθῇ καὶ θέλω ἀσκηθῇ, ὅπως ἀγαπῶ τοὺς θεσμούς ὑμῶν καὶ τὰ ἥθη καὶ τὴν γλῶσσαν ὑμῶν, πᾶν ὅ,τι ὑμεῖς αὐτοὶ λατρεύετε ὡς ἡδὴ ἀγαπῶ ὑμᾶς αὐτούς. Παρκαλέσω δὲ τοὺς ἀρίστους καὶ δεξιωτάτους τῶν παρ' ὑμῖν ἀνδρῶν, ἵνα συναχθῶσι περὶ ἐμὲ χωρὶς νὰ ἐμβλέψωσιν εἰς προγενεστέρας πολιτικὰς διαφοράς· τῇ νοήμονι καὶ πεφωτισμένῃ συναγωγῇ αὐτῶν θέλω προσπαθῆσαι, ὅπως ἀναπτύξω τὰ παντοειδῆ ἀγαθὰ σπέρματα καὶ τοὺς ὑλικούς πόρους, οὓς περιέχει ἡ ὠραία πατρίς ὑμῶν καὶ ἐμοῦ γενομένη ἐφεξῆς.

Ὁ σκοπὸς τῆς φιλοδοξίας μου ἔσεται οὗτος νὰ καταστήσω τὴν Ἑλλάδα, ἐφ' ὅσον ἀπ' ἐμοῦ ἐξήρτηται, πρότυπον Βασιλείου ἐν τῇ Ἀνατολῇ.

«Ὁ παντοδύναμος, ἰσχυρὸς ἐν τῇ ἀσθενείᾳ ἀναδεικνύμενος, χειραγωγῆσθαι με ἐν ταῖς προσπάθειάις μου· εἴθε μηδέποτε ἐπιτρέψῃ ὅπως λησμονήσω τὰς πανδήμους ὑποσχέσεις ἃς ἔδωκα σήμερον.

«Ἐπὶ τούτοις ἱκετεύω τὸν Θεὸν ἡμῶν, ἵνα σκέπη ἡμᾶς ὑπὸ τὴν ἐγὼ καὶ σωτήριον αὐτοῦ σκέπην.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἡ προκήρυξις αὕτη προξένησεν ἀρίστην ἐντύπωσιν εἰς σύμπαντα τὸν Ἑλληνικὸν λαόν. Ἰδίως δὲ κατενθουσίασε τοὺς πάντας ἡ μετριοφροσύνη καὶ ἡ ἀπλότης τοῦ ὕφους.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ ταῦτα τὴν 19 Ὀκτωβρίου 1863 ἐγένετο μετὰ μεγίστης πομπῆς καὶ ἐπισημότητος ἡ ὀρκωμοσία τοῦ Βασιλέως Γεωργίου ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει. Κατόπιν τούτου ἤρχισε πλέον

ζωηρά ἡ πολιτικὴ ζύμωσις προκειμένου νὰ σχηματισθῇ τὸ πρῶτον ὑπουργεῖον.

Πράγματι δὲ τὴν 25 Ὀκτωβρίου ἐκλήθη εἰς τὰ Ἀνάκτορα ὁ Βούλγαρος καὶ ἔλαβε τὴν ἐντολὴν παρὰ τοῦ Βασιλέως νὰ σχηματίσῃ τὴν Κυβέρνησιν τῆς χώρας. Ὁ Βούλγαρος δεχθεὶς τὴν ἐντολὴν συνενοήθη μετ' ἄλλων πολιτικῶν του φίλων καὶ ὑπέβαλεν εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ Βασιλέως τὸν κατωτέρω κατὰ λογὸν τῶν ὑπουργῶν :

Δ. Ν. Βούλγαρος Πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν, Δ. Δρόσος ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν, Στ. Σμόλενιτς ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν, Πέτρος Δηλιγιάννης ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, Α. Διαμαντόπουλος ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης καὶ προσωρινῶς ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν, Ἀθ. Πετσάλης ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν.

Τὸν καταλογὸν τοῦτον ἐνέκρινεν ὁ Βασιλεὺς, καὶ τὸ ὕπουργεῖον οὕτω κατηρτισμένον, ἔδωκε τὸν νεομισθωμένον ὄρκον.

Βραδύτερον ὅμως ἀνεφύησαν διχόνοιαί τινες μεταξύ τῶν μελῶν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, καὶ ἐπῆλθε κατ' ἀνάγκην μερικὴ ὑπουργικὴ κρίσις, μὴ κατορθωθέντος νὰ ἐξαμαλυνθῶσιν αἱ παρουσιασθεῖσαι δυσχέρειαι.

Οὕτω τὴν 20 Φεβρουαρίου τοῦ ἐπιόντος ἔτους οἱ ὑπουργοὶ Διαμαντόπουλος καὶ Σμόλενιτς, ὑπέβαλον τὰς παραιτήσεις τῶν αἰτινῶν καὶ ἐγένοντο δεχταί.

Ἀντὶ τῶν παραιτηθέντων ὑπουργῶν ἐκλήθησαν ὁ Δ. Τριγγιάτς ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν, ὁ Ἀθ. Ροντήρης ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν καὶ ὁ Θ. Πατρινὸς ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης.

Ἐπὶ τοῦ Ὑπουργείου τούτου ἀνεφύησαν αἱ δυσχέρειαι τοῦ Ἑπτανησιακοῦ ζητήματος, τῆς Ἀγγλίας προσπαθήσασθαι νὰ ἐλαττώσῃ τὴν σπουδαιότητα τῆς χωρογραφικῆς ταύτης ἐπαυξήσεως τῆς Ἑλλάδος περὶ ἧς ἐγράψαμεν ἐν λεπτομερείᾳ εἰς προηγούμενον κεφάλαιον.

Ὁ λόρδος Ρῶσσελ, δι' ἀνακοινώσεως αὐτοῦ, προσεκάλεσε τὴν

Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν ἵνα διορίσῃ πληρεξούσιον διὰ τὸν ὀριστικὸν κανονισμόν τοῦ ζητήματος. Ὁ πληρεξούσιος οὗτος θὰ μετέβαινεν εἰς Λονδίνον καὶ ἐκεῖ θὰ προέβαινεν εἰς διαπραγματεύσεις διὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης τῆς ἐνώσεως τῶν Ἰονίων νήσων μετὰ τῆς Ἑλλάδος.

Συμφώνως πρὸς τὴν πρόσκλησιν ταύτην τοῦ Λόρδου Ρώσσελ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις συνεσκέφθη ἐν ὑπουργικῇ συμβουλίᾳ περὶ τῆς ὑποδείξεως τοῦ καταλλήλου προσώπου. Ὁμοφώνως δὲ ἀπεφάσισε νὰ ἐπιφυρτίσῃ διὰ τῆς ἀποστολῆς ταύτης τὸν Χαρίλαον Τρικούπην, νῦν τότε ὄντα ἀκόμη, καὶ διὰ πρώτην φοράν ἀναφαινόμενον ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς.

Ὁ Τρικούπης ἅμα λαβὼν τὸν διορισμὸν τοῦ τὴν 1 Νοεμβρίου ἀνέχωρσε μετὰ τινὰς ἡμέρας κατευθυνόμενος εἰς Λονδὶν.

Ἀλλὰ πρὶν ἢ ὁ Ἕλλην πληρεξούσιος φθάσῃ εἰς τὴν Ἀγγλικὴν πρωτεύουσαν, ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις εἰδοποιεῖτο διὰ διακοινώσεως τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως ὑπὸ ἡμερομηνίαν 3)15 Νοεμβρίου ὅτι ὑπεγράφη ἐν Λονδίνῳ ὑπὸ τῶν πληρεξουσίων τῶν Μεγάλων Δυνάμεων συνθήκη ἀναγκωρίζουσα ὑπὸ δυσμενεστάτους ὅρους τὴν ἑνωσιν τῶν Ἰονίων νήσων μετὰ τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ τὴν συνθήκην ταύτην αἱ Ἰόνιοι νῆσοι ἐκηρύσσοντο οὐδέτεραι, τὰ φρούρια αὐτῶν κατεδαφίζοντο καὶ πᾶσαι αἱ γενόμεναι συμβάσεις τῶν Δυνάμεων, ἐπὶ τῆς Ἀγγλικῆς προστασίας, διετηροῦντο.

Ἡ κυβέρνησις ἅμα λαβοῦσα γνῶσιν τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης κατέβαλε πᾶσας τὰς προσπάθειάς αὐτῆς διὰ τὴν ἀκύρωσιν ἢ τουλάχιστον τὴν ἐπὶ τὸ εὐμενέστερον τροποποίησιν τῆς παρὰ τῶν πληρεξουσίων Δυνάμεων ὑπογραφείσης συνθήκης περὶ ἧς γραφομεν ἑνωτέρῳ.

Κατὰ τῶν ὅρων τῆς συμβάσεως ταύτης σπουδαίως τῷ ὄντι εἰργάσθησαν ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς Πέτρος Δηλιγιάννης καὶ ὁ εἰς Λονδίνον ἀποσταλὴς πληρεξούσιος Χαρίλαος Τρικούπης, ὅστις ἐπέδειξατο μεγάλην ἱκανότητα, ἐκτιμηθεῖσα μεγάλως παρὰ πάντων.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ ἐκείνης κυρίως ἔλαβεν ἀρχὴν ἡ πολιτικὴ τοῦ Τρικουπῆ ἥτις σὺν τῷ χρόνῳ τὸν ἀνεβίβασεν εἰς τὴν περιωπὴν τῶν πρώτων πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος.

Πράγματι δὲ χάρις εἰς τὰς ἐνεργείας τῶν ἀνδρῶν τούτων κατωρθώθη κατόπιν μακρῶν διαπραγματεύσεων νὰ ἐξευμενισθῶσιν αἱ Δυνάμεις. Οὕτω δὲ ὀλίγον μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ ὑπουργοῦ Βουλγαρῆ, ὑπεγράφητο νέα συνθήκη τὴν 17 Μαρτίου τοῦ 1884 μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Δυνάμεων Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας.

Διὰ τῆς νέας ταύτης συνθήκης ἐτροποποιούντο οἱ ὅροι τῆς προηγουμένης κηρυχθείσης οὐδετέρως μόνον τῆς νήσου Κερκύρας.

Ὀλίγον τι πρὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης ταύτης νέα ὑπουργικὴ κρίσις ἐξεργηγύετο ἐν Ἑλλάδι. Ἐγερθέντος ζητήματός τινος, προτάθη ζήτημα ἐμπιστοσύνης καὶ ἡ Κυβέρνησις Βουλγαρῆ ὡς μὴ ἐπιτυχοῦσα τὴν ἀπαιτούμενην πλειοψηφίαν ὑπεχρέωθη νὰ ὑποβάλῃ πρὸς τὸν Βασιλέα τὴν παραίτησίν της.

Ὁ Βασιλεὺς δεχθεὶς τὴν παραίτησιν ταύτην, ἐκάλεσεν εἰς τὰ Ἀνάκτορα τὸν ναύαρχον Κανάρη, καὶ ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν σχηματισμὸν τῆς νέας Κυβερνήσεως.

Τὸ νέον ὑπουργεῖον ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ ναυάρχου Κανάρη κατηρτίσθη τὴν 6 Μαρτίου ὡς ἑξῆς: Κ. Κανάρης πρωθυπουργὸς καὶ ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν, Θ. Ζαῆμις ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν, Δ. Χρηστίδης ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν, Θ. Δηλιγιάννης ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, Α. Κουμουνδούρος ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης καὶ προσωρινῶς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, Π. Κορωναῖος ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν.

Τὸ ὑπουργεῖον τοῦτο πολὺ ὀλίγον χρονικὸν διάστημα διετηρήθη εἰς τὴν ἐξουσίαν, διότι δὲν κατώρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ περὶ ἑαυτοῦ ἰσχυρὰν κοινοβουλευτικὴν πλειοψηφίαν. Πρὸ τῆς πνεύσεώς του ὁμοῦς ἐπετύχε νὰ ἐπιλήσῃ κατὰ τὴν 14 Ἀπριλίου τὸ σπουδαῖον ζήτημα τῆς ἐκλογῆς τῶν πληρεξουσίων τῆς Ἑπτανήσου.

Δύο ἡμέρας μετὰ ταῦτα, τὴν 16 Ἀπριλίου, ὑπέβαλε τὴν παραίτησιν του πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ διεδέχετο αὐτὸ εἰς τὴν ἀρχὴν

Ἡ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΑΜΑΛΙΑ

Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς εἰς Ἑλλάδα ἀφίξεώς της.

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φολ. 113

νέον μεταβατικὸν ὑπουργεῖον, καταρτισθὲν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ
 Ζαφειρίου Βάλβη ὡς ἑξῆς:

Ζ. Ι. Βάλβη, Πρωθυπουργὸς καὶ ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν
 Α. Αὐγερινὸς ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν, Π. Καλλιγᾶς ἐπὶ τῶν Ἐξωτε-
 ρικῶν, Χ. Ζυμβρακάκης ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν, Παπαζαφειρόπουλος
 ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Κανάρης ἐπὶ
 τῶν Ναυτικῶν.

Ἄλλα καὶ τῆς Κυβερνήσεως τούτης ὁ βίος δὲν ὑπῆρξε μικρὸν
 χρόνιος. Ἄν δὲ διετηρήθη εἰς τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τρίμηνον, τοῦτο ὀφεί-
 λεται κυρίως εἰς τὸ ὅτι εἶχον διακοπὴν ἐπὶ δίμηνον αἱ συνεδριάσεις
 τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως.

Εὐθύς ὅμως ὡς τὸ νομοθετικὸν τοῦτο σῶμα συνήλθεν, ἡ ἐγκο-
 μονουμένη πολιτικὴ θύελλα ἐξερράγη. Καὶ διὰ τὰ ἐκτραγῆ, εὐρήκαν
 ὡς πρόφασιν, ζήτημα ὅλως ἀπλοῦν εἰς τὸ ὅποῖον ὅμως ἡ ἀντιπο-
 λίτευσις, ἐπιζητοῦσα τὴν πτώσιν τῆς Κυβερνήσεως, προσέδωκε
 μεγάλην σπουδαιότητα.

Οὕτω, κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίαν τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, οἱ
 ἀντιπολιτευόμενοι ἐπετέθησαν σφοδρῶς κατὰ τῆς Κυβερνήσεως διότι
 αὕτη, ἀνεκάλεσεν εἰς ἐνέργειαν πέντε ἐξ ἀξιωματικῶν οἵτινες εἶχον
 τεθῆ εἰς διαθεσιμότητα.

Ἡ ἀντιπολίτευσις ἀπέκρουσε καὶ ἀπεδοκίμασε τὴν Κυβέρνησιν
 ὡς προβάσαν ἄνευ ἐγκρίσεως τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως εἰς πράξιν συ-
 βαρὰν ὄψιν.

Ὁ τότε ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Ζυμβρακάκης ἀντέκρουσε
 τοὺς ἐπιτεθέντας κατὰ τῆς Κυβερνήσεως ἀντιπολιτευομένους, ισχυ-
 ρισθεὶς ὅτι ἡ πράξις αὕτη τῆς Κυβερνήσεως ἦτο κατ' εὐσίαν νόμι-
 μος, ἐπιβεβλημένη δὲ ἐκ τῶν περιστάσεων. Διότι ἡ ἐπαύξεισις τῆς
 ληστείας καὶ τὰ συχνὰ διαπραττόμενα ληστρικά κρούσματα, ἐπα-
 βαλλον εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὴν εἰς ἐνέργειαν ἀνάκλησιν τῶν ἀξιω-
 ματικῶν ἐκείνων χάριν τῆς παγίωσως τῆς Δημοσίας τάξεως.

— Ἄν δὲ ἡ Κυβέρνησις ἐπεῖπεν, ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν

ἐνέργησεν οὕτω ἄνευ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ἐπραξε τοῦτο ἐπὶ μόνῳ τῷ συμφέροντι τῆς δημοσίας ἀσφαλείας.

Αἱ ἐξηγήσεις ὅμως αὐταὶ δὲν ἐθεωρήθησαν ἐπαρκεῖς καὶ οὕτω τὸ μεταβατικὸν Ὑπουργεῖον Βάλβη, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείπῃ τὴν ἀρχὴν.

Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ὅμως αὐτοῦ εἶχον ἐνεργηθῇ ἐν Ἐπτανήσῳ αἱ ἐκλογαὶ τῶν πληρεξουσίων αὐτῆς.

Τὸ Ὑπουργεῖον Βάλβη διεδέχθη εἰς τὴν ἀρχὴν Κυβέρνησις ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ναυαρχοῦ Κ. Κανάρη καταρτισθεῖσα τὴν 26 Ἰουλίου 1864 ὡς ἐξῆς : Κ. Κανάρης πρωθυπουργὸς καὶ ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν, Α. Χ. Λόντος, ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης καὶ προσωρινῶς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, Ἀλ. Κουμουνδούρος ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν, Θ. Δηλιγιάννης ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, Α. Καρνάλης ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν, Σωτ. Σωτηρόπουλος ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν.

Τῇ 28 Νοεμβρίου παραιτηθέντος τοῦ Θ. Δηλιγιάννη, τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἔλαβεν ὁ Δημ. Βουδούρης.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀφίκοντο εἰς Ἀθήνας καὶ οἱ πληρεξούσιοι τῆς Ἐπτανήσου. Ἡ ὑποδοχὴ ἦτις ἐγένετο εἰς αὐτοὺς παρὰ τοῦ λαοῦ, ὑπῆρξεν ὁμολογουμένως ὑπερμετρῶς ἐνθουσιώδους καὶ θερμῆς. Παντοῦ ἐγένοντο δεκτοὶ μετ' ἡλικίας ἀγάπης καὶ μετ' ἐκδηλώσεων ἀπεσιώπῃς καὶ ἐκτιμήσεως.

Ἡ διὰ πρώτην φορὰν ἐμφάνις τῶν εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν ὑπῆρξεν ἀληθὴς θρίαμβος. Ἐθαυμάσθη καὶ ἰδίως κατεχειροκροτήθη ἡ ἡλικία φιλοπατρία, ἥτις ἐνέπνεε τοὺς λόγους τῶν πρώτων Ἐπτανήσιων, οἵτινες ἐπισήμως ἀντιπροσώπευον ἤδη τὰς ἰδιαιτέρας τῶν ἐπαρχίας πρὸ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως.

Ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Κεφαλληνίας Βαλαωρίτης, ἐξ ὀνόματος ὅλων τῶν Ἰονίων ἀντιπροσώπων, ἀνέλαβε διὰ γενικῶν γραμμῶν νὰ ἐκθέσῃ τὴν μέλλουσαν πολιτικὴν αὐτῶν στάσιν.

Καὶ θὰ μένωσιν ἐσαεὶ ἀξιωμακρονόμοι καὶ ἄξιοι μιμήσεως οἱ γενναῖοι φρονεῖς καὶ πλήρεις ἀγνοῦ πατριωτισμοῦ λόγοι ἐκεῖνοι τοῦ Βαλαωρίτου :

«Δηλῶ ἐξ ὀνόματος τῶν συναδέλφων μου τῶν Ἰονίων νήσων, εἶπεν μὲ φωνὴν τρέμουσαν ἐκ συγκινήσεως, ὅτι εἰς οὐδὲν θὰ ἀνήκωμεν κόμμα, ἀλλὰ μόνον ἐξ ὅλης ψυχῆς εἰς τὴν φιλότατην Πατρίδα ἡμεῖς τῆς ὁποίας εἴμεθα πρόθυμοι τὸ πᾶν νὰ θυσιάσωμεν : Ὅτι ἂν φιλοδοξίας τινος θὰ ὑποστηρίξωμεν τὴν τάξιν καὶ τὴν Βασιλείαν καὶ τὴν Δικαιοσύνην καὶ τὴν νομιμότητα καὶ θὰ καταπολεμήσωμεν πάντας ἐκείνους οἵτινες, ἕνεκα προσωπικῶν λόγων βλαβερῶς ἀντιπολιτεύονται τὰς ἐκάστοτε κυβερνήσεις. Αἱ σκέψεις μας, οἱ λογισμοὶ μας, αἱ προσπάθειαι μας, οἱ ἀγῶνές μας, θὰ στρέφονται μόνον περὶ τὸ καλὸν τῆς Μητρὸς «Πατρίδος καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.»

Οἱ λόγοι οὗτοι εἶναι εὐνόητον, ὅτι ἐκαλύφθησαν μὲ παταγωδῶς ἐνθουσιῶδεις ἐπευφημίας καὶ ζωηρὰ χειροκροτήματα. Ἡ σκηνὴ ἐκείνη ἦτο ἀληθῶς μία ἀπὸ τὰς σπανίας πατριωτικὰς σκηνὰς αἵτινες ἐκτινάσσουσι σφοδρὰν τὴν συγκίνησιν μέχρι τῶν μυχιαστάτων τῆς καρδίας.

Οὕτω τὸ ἔργον τῆς νέας Κυβερνήσεως ἤρχιζεν ὑπὸ ἀρίστους οἰωνούς, διότι σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ ὑποστήριξις τῶν Ἰονίων ἀντιπροσώπων δὲν ἦτο μικρὰ ἐνίσχυσις διὰ τὴν κυβερνητικὴν πλειοψηφίαν.

Καὶ ἦτο εἰς τὰς περιστάσεις ἐκείνας ἀπαραίτητος ἡ ἐνίσχυσις τῆς Κυβερνήσεως διὰ συμπαγοῦς πλειοψηφίας, διότι ἐπρόκειτο νὰ συζητηθῇ καὶ ἐπιψηφισθῇ ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει ὁ ἐκπονηθεὶς Συνταγματικὸς Χάρτης τῆς Ἑλλάδος.

Διὰ τοῦτο δὲ τὰ μέλη τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου κατέβαλον πάσας τὰς προσπάθειας αὐτῶν ὅπως συγκεντρώσωσι περισσοτέρως ἀσφαλεῖς ψήφους περὶ τὴν Κυβέρνησιν. Ἰδίως δὲ ἐστράφησαν πρὸς τοὺς ἄρτι ἀφικομένους ἀντιπροσώπους τῆς Ἑπτανήσου, ἵνα κερδίσωσι τὴν ὑποστήριξιν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην αὐτῶν. Καὶ ὅπως παρὰ ρακατιόντως θὰ ἴδωμεν, χάρις κυρίως εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν ὑπουργοῦ Α. Κουμουνδούρου ἐπέτυχον πληρέστατα εἰς τὰς ἐνεργείας αὐτῶν.

Οὕτω τὴν 31 Ἰουλίου ἤρξατο ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει ἡ ἐπὶ τοῦ Συντάγματος συζητήσις. Ἀλλ' ἡ ἀντιπολίτευσις σύσσωμος εἶχεν ἤδη λάβει τὴν ἀπόφασίν της, ὅπως ἀντιδρασὴ λυσσώδως κατὰ τῆς Κυβερνήσεως, κωλυσιεργούσα διὰ παντός τρόπον.

Ἐν τῇ ἀντιδραστικῇ της ταύτῃ στάσει ὤθει ἀκόμη περισσώτερον αὐτὴν ἡ ἀποτυχία τοῦ ἀντιπολιτευομένου ὑποψηφίου προέδρου τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως.

Πραγματι δὲ κατὰ τὴν προηγουμένως ἐνεργηθεῖσαν ἐκλογὴν τοῦ προέδρου τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως δύο ἦσαν οἱ ὑποψήφιοι : Ὁ Ἐπ. Διληγεώργης ἀντιπροσωπεύων τὴν ἀντιπολίτευσιν καὶ ὁ κυβερνητικὸς Μεσσηνέζης. Ἡ ἐκλογὴ διεξήχθη μετὰ πολλοῦ πείσματος ἐκατέρωθεν καὶ μυρίαὶ κατεβλήθησαν ἐνέργειαι καὶ προσπάθειαι. Ἐν τούτοις, ὡς ἐκ τῆς ἀμερίστου ὑποστηρίξεως τῶν Ἰονίων ἀντιπροσώπων, ἐξησφαλίσθη ἡ ἐπιτυχία τοῦ κυβερνητικοῦ Μεσσηνέζη δι' ἱκανῆς πλειοψηφίας.

Ἡ νίκη αὕτη τῆς Κυβερνήσεως μεγάλως δυσπρόστησε τὴν ἀντιπολίτευσιν, ἥτις μὴ θέλουσα νὰ πιστεύσῃ τὴν κοινοβουλευτικὴν της ἀδυναμίαν, ἐδικαιολόγει τὴν ἀποτυχίαν της δι' ἰσχυρισμῶν περισσώτερον τολμηρῶν ἢ λογικῶν.

Κυρίως δὲ οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ἐπιτηδεύειν διέδιδον, ὅτι ἄλλοιᾶ θὰ ἦσαν τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐκλογῆς ἂν μὴ ἐνεργὸς ἐγένετο ἡ ἐπέμβασις τῆς Δυναστείας ὑπὲρ τῆς Κυβερνήσεως. Καὶ ἐτίθεντο τότε εἰς κυκλοφορίαν ποικίλαι φῆμαι, στρεφόμεναι κυρίως κατὰ τοῦ κόμητος Σπόνειν, ὃν οἱ ἀντιπολιτευόμενοι κατηγοροῦν ὡς σκανδαλώδως ἐπεμβαίνοντα ὑπὲρ τοῦ κυβερνητικοῦ ὑποψηφίου. Τὰ τοιαῦτα ὅμως ἐλεγοντο καὶ διευτυπανίζοντο εἰς τὰς κατ' ἰδίαν συζητήσεις, γενικῶς δὲ ἐπιστεύετο, ὅτι ἡ τόλμη τῆς ἀντιπολιτεύσεως δὲν θὰ περιέβαλλε ταῦτα διὰ τύπου ἐπισήμου διαμαρτυρίας καὶ μομφῆς κατὰ τῶν περὶ τὴν Αὐλήν.

Καὶ ὅμως παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν συνέβη οὕτω.

Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς συζητήσεως τοῦ Συντάγματος ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει καταφανῆς ἐγένετο ἡ στερρὰ ἀπόφασίς της

ἀντιπολιτεύσεως, ὅπως παρεμβάλη προκείμενα εἰς τὴν Κυβέρνησιν, καὶ δι' ἐμμέσων ὑπαινιγμῶν κατ' ἀρχὰς ἐξεδηλώθη ἡ δυσἀρεσκεία αὐτῆς στρεφόμενη κατὰ τῆς Δυναστείας καὶ ἰδίᾳ τοῦ κόμητος Σπόνεκ, εἰς ὃν ἐπερρίπτετο ἡ εὐθύνη διὰ τὸν καταρτισμὸν τοῦ Ὑπουργείου.

Ἀλλὰ τὸ κορύφωμα τῆς πρὸς τὴν Βασιλείαν ἀσεβείας ἐν τῇ κομματικῇ ταύτῃ πάλῃ ἐπῆλθεν ὀλίγας ἡμέρας βραδύτερον.

Τὴν 12 Αὐγούστου εἰς τῶν ἀντιπολιτευομένων βουλευτῶν ἀπτοῦ θυνε πρὸς τὸν Βασιλέα αὐθόδη διαμαρτύρησιν καθαπτομένην κυρίως τοῦ συμβούλου κόμητος Σπόνεκ καὶ τοῦ ὑπασπιστοῦ Μεταξά.

Ἐν τῇ διαμαρτυρῇ αὐτῇ κατὰ τρόπον ἐμφανέστατον κατὰ γοροῦντο οἱ αὐλικοὶ ὡς ἐκμεταλλευθέντες ὑπὲρ τῆς Κυβερνήσεως τὴν δύναμιν, ἣν ἤντλουν ἐκ τῆς εὐνοίας τοῦ Βασιλέως.

Ἐν τῷ κατηγορητηρίῳ ἐλέγετο, ὅτι ἡ Αὐλὴ κατῆλθεν ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς πολιτικῆς καὶ μετεχειράσθη τὸ ὄνομα τοῦ Βασιλέως κατὰ τρόπον λίαν σκανδαλώδη. Διὰ τῶν φράσεων τούτων ὑπενοῦντο τὰ μεταξὺ τῶν ἀντιπολιτευομένων θρυλλούμενα, οἵτινες εὐτοὶ ἐξήγγυον τὴν κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Προέδρου ἀποτυχίαν των :

Ὅτι δηλαδή ὀλίγον πρὸ τῆς ὁρισθείσης διὰ τὴν ἐκλογὴν ἡμέρας, ἡ Κυβέρνησις φοβούμενη ἀποτυχίαν ἐξήτησε τὴν συνδρομὴν τοῦ κόμητος Σπόνεκ καὶ τοῦ ὑπασπιστοῦ Μεταξά.

Οὗτοι, ἀνέκαθεν εὐνοϊκῶς διακείμενοι πρὸς τὸ ὑπουργεῖον ἐδίδωχθαι νὰ ἐργασθῶσιν πάσῃ δυνάμει ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ κυβερνητικοῦ ὑποψηφίου.

Καὶ συνεπείς πρὸς τὴν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν, ἐχρησιμοποίησαν πρὸς τοῦτο τὴν ἐκ τῶν ὑψηλῶν των θέσεων ἀπορρέουσαν ἰσχύον.

Ἀλλὰ τὸ τολμηρότερον τοῦ κατηγορητηρίου τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐνεῖχε καὶ μεγάλην δόσιν μομφῆς συκοφαντικῆς κατὰ τῶν αὐλικῶν.

Διότι ἰσχυρίζοντο οἱ ἀντιπολιτευόμενοι, ὅτι ὁ κόμης Σπόνεκ καὶ ὁ ὑπασπιστής Μεταξάς ὄχι μόνον ὅσον ἠδύναντο καλλίτερον ἐνῆργησαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀλλὰ καὶ κατῴρθωσαν νὰ πείσουν

τοὺς Ἴονίους ἀντιπροσώπους, ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἐπεθύμει μεγάλως τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ κυβερνητικοῦ ὑποψηφίου.

Καὶ ταῦτα μὲν ἔλεγον καὶ ἰσχυρίζοντο οἱ ἀντιπολιτευόμενοι. Ἡ ἀλήθεια ὅμως ἀπέχει πολὺ τούτου. Οἱ κατηγορούμενοι αὐτικοί, εἶναι ἀληθές ὅτι ἐπεθύμουν τὴν κατὰ τὴν ἐκλογὴν νίκην τῆς κυβερνήσεως. Πιθανὸν ἐπίσης νὰ ἔδειξαν διὰ τοῦτο καὶ ἐνδιαφέρον ζωντοῦ τῆς ἐπιτυχειᾶς, ἣν ἀπῆται τὸ ὕψηλόν αὐτῶν ἀξίωμα. Ἀλλὰ οὐδέποτε ἐνῆργησαν σκανδαλωδῶς ἀκόμη περισσότερον ἀνακριβές εἶνε καὶ ἀληθῶς συκοφαντικόν τὸ ὅτι παρεπλάνησαν τοὺς Ἴονίους ἀντιπροσώπους παραστήσαντες αὐτοῖς ψευδῶς, ὅτι αἱ συμπαθεῖαι τοῦ Βασιλέως ἐστρέφοντο ὑπὲρ τοῦ κυβερνητικοῦ ὑποψηφίου.

Τὸ ὅτι οἱ βουλευταὶ τῆς Ἑπτανήσου κατεψῆρισαν τὸν ὑποψήφιον τῆς ἀντιπολιτεύσεως εἶνε λογικώτερον καὶ συμφωνώτερον πρὸς τὰ πράγματα νὰ ἀποδοθῇ εἰς ἄλλα αἷτια, καὶ οὐχὶ εἰς οἰανδήποτε ἡμμεσαν ἢ ἡμεσὸν ἐπέμβασιν τῆς Αὐλῆς.

Οὗτοι, ὅπως τόσον ὑπερηφανῶς ἐδήλωσαν διὰ τοῦ Βελκωρίτου, πρῶτην φοράν ἐμφανιζόμενοι πρὸ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως εἶχον ἀπόφασιν νὰ ἀπόσχουν τῆς κομματικῆς διαμάχης καὶ νὰ κανονίσωσι τὴν στάσιν των κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ γενικοῦ καλοῦ τῆς χώρας, καταπολεμοῦντες λυσσώδως «παντας ἐκεῖνους οἵτινες ἔνεκα προσωπικῶν λόγων βλαβερῶς ἀντιπολιτεύονται τὰς ἐκαστοτέ κυβερνήσεις».

Ἐπεθύμουν προσέτι, ὅπως ἡ κυβέρνησις τοῦ τόπου εἶνε ἰσχυρὰ κοινοβουλευτικῶς, ἵνα αὐτῷ δύναται ἐνεργητικώτερον καὶ τελεσφορότερον νὰ δράσῃ ὑπὲρ τοῦ Ἔθνους.

Ὑπὸ τοιούτων λοιπὸν αἰσθημάτων ἐμπνεόμενοι οἱ Ἴονιοὶ ἀντιπρόσωποι, εἶνε εὐνόητον, διατὶ ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας ὑπερεψῆρισαν τοῦ κυβερνητικοῦ ὑποψηφίου.

Ἐκτὸς ὅμως τούτου, εἶνε ἐπίσης ἀληθές, ὅτι ἡ παρασχεθεῖσα πρὸς τὴν κυβέρνησιν ὑποστήριξις τῶν Ἑπτανήσων βουλευτῶν ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὰς ἐνεργείας τῶν ὑπουργῶν καὶ τῶν κυβερνητικῶν βουλευτῶν. Ἰδίως δὲ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν Α. Κουμουνδούρου, ὅστις κατώρθωσε δι' ἐπιτηδεῖου ἐνεργείας νὰ ἐμπνεύσῃ αὐτοῖς ἀμέριστον ἐμπιστοσύνην.

Μία τοιαύτη ἀντίληψις τῶν πραγμάτων εἶνε δικαιότερα καὶ λογικότερα.

Εἶνε εὐνόητον, ὅτι ἡ διαμαρτύρησις αὕτη προῦκάλεσε πολὺ θόρυβον καὶ ἐγένετο τὸ ἀντικείμενον γενικῆς ὀμιλίας.

Ταῦτοχρόνως δὲ ἐξήρέθησε μεγαλῶς εὐ μένον τοὺς οὐλικούς καὶ τοὺς Ἰονίους ἀντιπροσώπους, καθ' ὧν ἐρρίπτετο βαρυτάτη μομφή, ἀλλὰ καὶ τὸ Ὑπουργεῖον. Ἐπεβάλλετο δὲ εἰς αὐτούς, διὰ τῆς διαμαρτυρήσεως ταύτης, τεθέντας τρόπον τινα ὑπὸ κατηγορίαν, νὰ ἀναιρέσουν τὰ καταγγελλόμενα, διότι ἄλλως ἢ ἐπὶ τῷ σφαιρῷ ζητήματος σιωπὴ ἡδύνατο νὰ χαρακτηριθῇ ὡς ἔμμεσος ἐμλογία.

Διὰ τοῦτο τὸ Ὑπουργεῖον, ἅμα κληθείσης εἰς συνεδρίασιν τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, ἐπεζήτησε ψῆφον μομφῆς κατὰ τοῦ βουλευτοῦ τοῦ ἀποστείλαντος τὴν πρὸς τὸν Βασιλέα διαμαρτύρησιν. Ἡ πρότασις αὕτη τῆς Κυβερνήσεως ἔκαμε νὰ ἐκσπασῇ σφοδρότερα ἢ θύελλα ἥτις κατόπιν τῶν συμβάντων ἐγκυμονεῖτο.

Οἱ ρήτορες τῆς ἀντιπολιτεύσεως ὁρμητικοὶ ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ ὑπουργείου, ἐξακολουθοῦντες ἅμα νὰ ὑποστηρίζουν τὴν γνώμην των.

Προκειμένου δὲ περὶ τῆς ζητηθείσης παρὰ τῆς κυβερνήσεως ψήφου μομφῆς, ἰσχυρίσθησαν, ὅτι ἡ Ἐθνοσυνέλευσις, συμφώνως μετὰ τοὺς κειμένους νόμους δὲν δύναται νὰ πράξῃ τοῦτο, ἀλλ' ὅτι ἡ Κυβέρνησις δύναται ἐὰν θέλῃ νὰ παραπέμψῃ τὸν διαμαρτυρηθέντα βουλευτὴν εἰς τὰ δικαστήρια.

Οἱ ἀντιπολιτευόμενοι κατὰ τὴν ἐγερθεῖσαν θορυβώδη ταύτην συζήτησιν δὲν παρέλειψαν νὰ κατηγορήσουν τοὺς Ἰονίους ἀντιπροσώπους ὡς ἐπιλαθομένους τῶν καθηκόντων των καὶ παραπεισθέντας δι' ἐπιτηδεύων ραδιουργιῶν.

Τότε δὲ ἐκ μέρους ἀντιπολιτευομένου βουλευτοῦ ἐρρίφθη κατὰ τῶν Ἐπτανήσιων βουλευτῶν ἡ τραχυτάτη φράσις, ἡ ἐξεγείρασα δαιμονιώδη θόρυβον καὶ θύελλαν διαμαρτυριῶν. :

— Ἐγένεσθε τυφλὰ ὄργανα τῶν Αὐλικῶν!

Αἱ φωναὶ τῶν Ἑπτανησίων καὶ αἱ διαμαρτυρίαι τῶν ἐπνίγοντο εἰς τὸν ἐπακολουθήσαντα θόρυβον.

Μόλις κατωρθώθη δυνατόν νὰ ἀποκαταστῇ δι' ὀλίγον ἡ σιγὴ καὶ τότε ἠκούσθη ἡ βροντώδης φωνὴ ἐνὸς ἀντιπροσώπου τῆς Ἑπτανήσου :

— Μεταχειρίζομαι τὴν λέξιν συκοφαντία, ἵνα μὴ ἐκφρασθῶ βαρύτερον, διὰ νὰ χαρακτηρίσω τὴν ἐπιρριφθεῖσαν καθ' ἡμῶν ἀνυπόστατον κατηγορίαν. Ἡμεῖς ἐγενόμεθα τυφλὰ ὄργανα τῶν αὐλικῶν : Ἀλλὰ φαντάζεσθε ὅτι θὰ ἐγινόμεθα ἐπίσκοποι πρὸς τὰς συνειδήσεις μας καὶ ἀσεβεῖς πρὸς τὸν πατριωτισμὸν μας τὴν πρώτην φοράν καθ' ἣν ἐνεφανίσθημεν πρὸ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως;

» Ἀναλογιζόμεθα βαθείας τὰς ὑποχρεώσεις, αἵτινες ἀπορρέουσιν ἐκ τῆς ἐμπιστοσύνης δι' ἧς μᾶς περιέβαλον οἱ συμπολιταὶ μας...

» Γνωρίζομεν ἐν συνειδήσει τὰς πρὸς τὴν πατρίδα μας ὑποχρεώσεις. Δὲν ἐγενόμεθα ὄργανα οὐδενός, ἀλλὰ ἠκολούθησαμεν τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς συνειδήσεως μας καὶ τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος μας».

Οἱ φιλοπατρίδες οὗτοι λόγοι καίτοι κατὰ χειροκροτηθέντες καὶ ἐπευφημηθέντες ἐκ μέρους τῶν κυβερνητικῶν δὲν ἴσχυσαν νὰ ἐξευμενίσουν τοὺς ἀντιπολιτευομένους αἵτινες ἐπανελαμβάνον ἤδη σφοδρύτερον τὸν θόρυβον.

Ἀλλὰ τὰς μαρὰς φράσεις ἤρχισαν νὰ διαδέχωνται βαρύτεραι τοιαῦτοι καὶ τὰς ἀντεγκλήσεις αἱ ὕβρεις.

Διὰ μίαν στιγμὴν ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἐσείετο ἀπὸ διατόρους κραυγὰς καὶ ὕβριστικὰς φράσεις, ἀνταλλασσομένας μεταξὺ κυβερνητικῶν καὶ ἀντιπολιτευομένων.

ὑπὸ τοιούτους ὁρους βεβαίως ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐξακολουθήτῃ ἡ συνεδρίασις καὶ ἐλύθη ἀμέσως ἀποχωρησάσης ἐν θορύβῳ τῆς ἀντιπολιτεύσεως.

Τὰ γεγονότα ταῦτα ἀπασχόλησαν ἐπ' ἄρκυ καὶ ζωηρῶς τὴν κοινὴν γνώμην. Ἡ κυβερνησις ἐν τοῖς τοῖς, μὴ θέλουσα νὰ λησμονήσῃ, ὅτι πρέπει νὰ μὴ ἀφεθῇ ἀνεπίκροτος ἡ αὐθαδεῖα τοῦ διὰ τῆς διαμαρτυρήσεως ἀσεβήσαντος πληρεξουσίου, ἐπέμενε καὶ εἰς μεταγενέ-

Τὰ μετὰ τὴν Κάτοχην

φυλ. 116

στέραν συνεδρίασιν ἐζήτησε πάλιν παρὰ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως τὴν ἔκφρασιν μορφῆς κατ' αὐτοῦ.

Τὴν φορὰν δὲ ταύτην, παρὰ τὸν ἐκ νέου ἐγερθέντα θόρυβον, ἐπέτυχεν ἔκφρασθαι διὰ μεγάλης πλειοψηφίας τῆς μορφῆς. Ἡ ἀντιπολίτευσις ὅμως ὑπὸ τοὺς Βούλγαρον καὶ Δεληγεώργην ἠνώγει ἀρκεῖλίκτως νὰ τηρήσῃ τὴν συστηματικὴν μέθοδον τῆς κωλυσιεργητικῆς πολιτικῆς τῆς.

Καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐπιτηδείως προσεπάθει νὰ ἐξάπτη τὰ πνεύματα τοῦ λαοῦ κατὰ τῆς Κυβερνήσεως, δημιουργοῦσα θόρυβον διὰ τὴν παραμικρὰν ἀφορμήν.

Οἱ φίλοι κομμικάρχαι ἐπίσης τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἀνὰ τὰς διαφόρους ἐπαρχίας τοῦ Κράτους, λαμβάνοντες ὁδηγίαν παρὰ τῶν ἀρχηγῶν τῶν διηρέθιζον καὶ ἐκείνοι τὴν γνώμην καὶ προεκκλόνον ἐσωτερικὰς ἀνωμαλίας καὶ ἀταξίας.

Εἰς τινὰς μάλιστα ἐπαρχίας δὲν ἔλειψαν νὰ σημειωθῶν καὶ ἀναρχικὰ συμπτώματα. Ἡ κατάστασις ἔβαινε παντοῦ ἐπὶ τὰ χεῖρα. Ἡ δημαγωγικὴ ἐπιτηδειότης τῶν ἀντιπολιτευομένων παρέλυνεν ἐν πολλοῖς τὴν ἐνέργειαν τῶν ἀρχῶν καὶ ἐξεμηνένιζε τὴν θέλησιν τῆς Κυβερνήσεως.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει τηρουμένη στάσις δὲν ἦτο διάφορος. Καίτοι παρ' ὅλων ἐκρίνετο ἀναγκαία ἡ ταχίστη ἐπιψηφισίς τοῦ Συντάγματος, ἐν τούτοις ἡ ἐπ' αὐτοῦ συζητήσις προχωρεῖ βραδύτατα ἢ μᾶλλον δύναται τις νὰ εἴπῃ ἔμμενε στάσιμος.

Ἡ ἀντιπολίτευσις παρενέβαλεν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν προσκόμματα καὶ παντοιοτρόπως ἐδυσχέραινε τὸ ἔργον τῆς συζητήσεως. Ὅσακις δὲ διὰ τοῦ θορύβου καὶ τῶν μακρῶν ἀγχορεύσεων δὲν ἐπέτυχαν νὰ κωλυσιεργήσῃ, ἀπεχώρει σύσσωμος τῶν συνεδριάσεων ἡ ἀντιπολίτευσις ὥζυνετο ἐπὶ μᾶλλον, χωρὶς νὰ φαίνεται δυνατὴ ταχέως τις καὶ αἰσία διέξοδος. Καὶ ὅμως ἔπρεπε νὰ δοθῇ ἐν ὀριστικῇ τέλει εἰς τὴν ἀνιστάμεν ταύτην καὶ ἐπιβλαβὴ διὰ τὴν χώραν πολιτικὴν ἀνωμαλίαν.

Ὁ κόμης Σπόνεκ γνωρίζων τὴν φιλαγγλικὴν πολιτικὴν τῆς

ἀντιπολιτεύσεως ἔκρινε σκόπιμον καὶ ἐπωφελές νὰ ἀποταθῇ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν ζητῶν τὴν μεσολάβησιν αὐτῆς πρὸς ἄρσιν τῆς παρατεινομένης ἀνωμαλίας.

Ἀπέστειλεν ἐπομένως ἑγγραφον πρὸς τὴν ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν, ἐν τῷ ᾧ ποίῳ ἐξέθετε διὰ μακρῶν τὴν παρούσαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων καὶ ἐτόνιζε τὰς ἐκ ταύτης ἐπικειμένας βλάβας τῶν ἑθνικῶν συμφερόντων.

Ἐν τέλει δὲ ποιούμενος ἐκκλησίαν εἰς τὰ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος εὐμενῇ αὐτῆς αἰσθημάτων παρεκάλει ταύτην, ὅπως ἐξασκήσῃ πᾶσαν τὴν ἐπιρροήν της καὶ πείσῃ τὴν ἀντιπολίτευσιν νὰ τηρήσῃ ἐφεκτικωτέραν στάσιν καὶ μὴ δυσχεραίνῃ τὸ ἐπεῖγον ἔργον τῆς συζητήσεως τοῦ Συντάγματος.

Τὸ ἀγγλικὸν Ὑπουργεῖον ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὸ ἑγγραφον τοῦτο τοῦ κόμητος Σπόνεκ. Ἐδήλωσε κατ' ἀρχάς, ὅτι ἀπέχει νὰ ἔλθῃ εἰς ἀπ' εὐθείας σχέσεις καὶ ἄμεσον ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι κομμάτων καὶ ὅτι ἡ Ἀγγλία ἔχει ἀπόφασιν ἀνὰ ἐνεργῇ ὁμοφώνως μετὰ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ρωσίας περὶ τῶν γενικῶν συμφερόντων τῆς Ἑλλάδος.

Ἐν τούτοις εἰσέηκουσε τὴν ἀπευθυνθεῖσαν αὐτῇ παράκλησιν καὶ κατὰ ἡμιεπίσημον τρόπον ἐδέχθη νὰ παράσχῃ τὴν ἀπαιτουμένην μεσολάβησιν. Διότι ἡ ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἐν τῇ ἀπαντῇ της ἔλεγεν, ὅτι περιορίζετο μόνον νὰ διατάξῃ τὸν ἐν Ἀθήναις πρεσβευτὴν τῆς Ἀγγλίας, ὅπως ἐκφράσῃ εἰς ἐκείνους τῶν πληρεξουσίων, ὅτι τῆς ἤθελον ἀκούσει τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ γνώμην, ὅτι ἡ βραδύτης τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως εἶνε ἐπιβλαβής.

Ἡ ἀπάντησις κατέληγε διὰ τῆς βεβαιώσεως «ὅτι ὅσῳ ὀλιγώτερον ἀναμιχθῶσιν αἱ ξέναι Δυνάμεις εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ Βασιλείου, πλειότεραι ἔσονται αἱ πιθανότητες τῆς διατηρήσεως τῆς ἡσυχίας ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ τῆς εἰρήνης ἐν τῷ ἐξωτερικῷ».

Καὶ εἶνε μὲν τοῦτο τὸ τελευταῖον μεγίστη ἀλήθεια, ἀλλ' οὐδέποτε ἐτήρησε ταύτην ἡ Ἀγγλία, ἥτις, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, σκαν-

δαλωδέστερον πάσης ἄλλης Δυνάμεως, ἐπενέθη ἐπὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Ὁθωνος εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς Ἑλλάδος πράγματα.

Ὁ ἐν Ἀθήναις πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας, κατόπιν ἰδιαιτέρων ὁδηγιῶν ληφθεῖσων ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεώς του, προσεπάθει πράγματι νὰ πείσῃ τὴν ἀντιπολίτευσιν ὅπως τηροῦσα συνδιαλακτικωτέραν πορείαν συντρέξῃ τὴν Κυβέρνησιν εἰς τὴν ταχεῖαν συζήτησιν καὶ ἐπιψήφισιν τοῦ Συντάγματος. Ἀλλ' εἴτε διότι αἱ συστάσεις δὲν ἐγένοντο μετὰ τῆς δεούσης ἐπιβολῆς καὶ ἐπιμονῆς, εἴτε διότι οἱ ἀντιπολιτευόμενοι δὲν ᾔθελον νὰ μεταλλάξωσι πολιτικὴν ἢ ἐπέμβασιν τοῦ Ἀγγλοῦ πρέσβεως εἰς οὐδὲν ἴσχυσεν νὰ ἐξαμαλύνῃ τὰς ὑπαρχούσας δυσχερείας. Ἡ κατάστασις ἐξηκολούθει παραμύνοῦσα ἡ αὐτὴ ἐκρυθμός.

Ἀλλ' ὥς ἐὰν μὴ ᾔρκουν αἱ τόσαι ὑφιστάμεναι ἀνωμαλῖαι, κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἀνεφύη ἕτερον ζήτημα σοβαρώτατον, ἐπαυξήσαν τὴν ἐκρυθμότητα τῆς καταστάσεως.

Ἐπρόκειτο νὰ συζητηθῇ καὶ νὰ ληφθῇ ὀριστικὴ ἀπόφασις διὰ τὸ ζήτημα τῆς ἀφομοιώσεως τῶν Ἰονίων νήσων πρὸς τὴν Ἑλλάδα, δηλαδή ἐὰν ἔπρεπε νὰ τεθῶσιν ἐν ἰσχύϊ καὶ ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις οἱ νόμοι καὶ τὸ φορολογικὸν σύστημα τῆς Ἑλλάδος.

Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ὑπῆρχε πλήρης ὁμοφωνία κατ' ἀρχὴν μεταξὺ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως. Ἀλλὰ ἡ διφωνία ριζικὴ καὶ ἐξελακτος ἐστρέφετο περὶ τὰς λεπτομερείας.

Πάντες, συμπολιτευόμενοι καὶ ἀντιπολιτευόμενοι ἔκριναν ἀναγκαστικῶς καὶ τὴν ἀφομοίωσιν τοῦ φορολογικοῦ συστήματος, κατόπιν τῆς ἐνώσεως.

Ἀλλ' οἱ μὲν περὶ τὸν Βούλγαρον ἀντιπολιτευόμενοι καὶ οἱ πληρεξούσιοι τῆς Κερκύρας καὶ τῆς Κεφαλληνίας ᾔθελον πλήρη καὶ ἄμεσον τὴν ἀφομοίωσιν, ἐνῷ οἱ κυβερνητικοὶ καὶ οἱ λοιποὶ Ἰόνιοι ἀντιπρόσωποι ὑπεστήριζον ὅτι δεόν ἡ ἀφομοίωσις νὰ γείνη ὀλίγον κατ' ὀλίγον, διότι ἀπότομος μεταβολὴ τοῦ φορολογικοῦ συστήματος τῆς Ἑπτανήσου, ὄντος ἕως τότε ὅλως διαφοροῦ τοῦ ἐν Ἑλ-

λαδί ισχύοντος, θὰ ὑπῆρχε φόβος νὰ ἐπιφέρει οἰκονομικὰς ἀνωμαλίας εἰς τοὺς κατοικοὺς.

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου κατηναλώθησαν τρεῖς ὁλόκληροι θορυβώδεις συνεδριάσεις τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, χωρὶς οὐ μόνον ὀριστική τις συνεννόησις νὰ ἐπέλθῃ ἀλλ' ἐν νέον βῆμα νὰ γείνη πρὸς ταύτην.

Κατὰ τὴν τετάρτην συνεδρίαν ὁ πληρεξούσιος Μακρῆς προέτεινεν ὅπως πάντες οἱ ἐν Ἑλλάδι φόροι καταργηθῶσι καὶ ἀναπληρωθῶσιν δι' ἑνὸς μόνον φόρου ἐπὶ τῆς ἐξαγωγῆς, ὅπως συνέβαινε καὶ εἰς τὰς Ἰονίους νήσους. Τὴν πρότασιν ταύτην τοῦ Μακρῆ ἀπεδέχθησαν καὶ ὑπεστήριξαν ἐκθύμως οἱ βουλγαρισταί.

Οἱ κυβερνητικοὶ ἀπέκρουσαν τὴν πρότασιν ταύτην προβαλλόντες κυρίως τὸ ἐπιχείρημα ὅτι οὕτω ἡ φορολογία θὰ ἦτο ὅλως ἄνιστος καὶ ἀδίκος συγχρόνως. Διότι, ἐνῶ θὰ ἐπεβαρύνοντο ὑπερμέτρως αἱ τὰξεις αἱ ἐργατικαὶ καὶ αἱ βιομηχανικαί, αἱ παράγουσαι προϊόντα πρὸς ἐξαγωγὴν, θὰ ἔμενον σχεδὸν ἀφορολόγητοι αἱ εὐποροὶ τὰξεις καὶ οἱ κεφαλαιοῦχοι. Οἱ βουλγαρισταὶ ὅμως ἐξηκολούθουν ἐπιμένοντες εἰς τὴν πρότασιν τοῦ Μακρῆ, κρᾶζοντες πρὸς τοὺς ἀντιφρονούντας.

— Ἀφ' οὗ οἱ Ἑπτανήσιοι δὲν θέλουν τοὺς νόμους μας, ἡμεῖς δεχόμεθα τοὺς ἰδικούς των.

Ὁ θόρυβος καὶ αἱ ἀντεγκλήσεις ηὐξάνοντο μέχρι σημείου ὥστε νὰ μὴ εἶναι δυνατὴ καὶ ἡ συνεννόησις. Ἡ συνεδρίασις δὲν ἐξηκολούθησεν ἐπὶ πλέον, ἀλλ' ἐλύθη μέσῳ δαιμονιώδους καὶ ἀπεριγραπτου θορύβου. Λαὸς πολὺς ἀναμένων ἔξωθεν τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως συνώδευσε τότε τὸν Βούλγαρην εἰς τὸν οἶκόν του ἐν ἐνθουσιῳδαί διαδηλώσει. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ δρόμου οἱ διαδηλωταὶ δὲν ἔπαυον ζητωκραυγάζοντες.

— Ζήτω ὁ Βούλγαρης.

— Κάτω οἱ φόροι.

— Ζήτω ἡ ἀφομοίωσις.

Ἡ πρώτη αὕτη αὐθόρμητος ἐκδήλωσις τῆς συμπαθείας τοῦ

λαοῦ ὑπὲρ τοῦ Βούλγαρη ἦσαν οἱ καρποὶ τῶν ἐπὶ τόσας ἡμέρας προσπάθειων τῆς ἀντιπολιτεύσεως πρὸς ἐξέγερσιν τῆς κοινῆς γνώμης κατὰ τῆς Κυβερνήσεως. Καὶ ἡ ἐξαφίς αὕτη τῶν πνευμάτων δὲν ἐξέπληξε κανένα ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἐγνώριζον τὴν δημαγωγικὴν ἐπιτηδεύτητα τῶν ἀντιπολιτευομένων καὶ πρὸ παντός τοῦ Βούλγαρη.

Ἀλλὰ τὸ λυπηρότερον ἦτο, ὅτι ἡ πρώτη αὕτη διαδήλωσις εἶδεν νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπαρχὴ κῆπως ἐνέργητικώτερου καὶ βιαίτερου ἀγῶνος ἐκ μέρους τῆς ἀντιπολιτεύσεως διὰ τὴν ἀνατροπὴν τῆς κυβερνήσεως. Ὑπὸ τοιοῦτους ὅρους αἱ ἐπὶ τοῦ Συντάγματος συζητήσεις ἐλαχίσται προυχῶρουν καὶ ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἐπ' ἄπειρον παρέτεινε τὰς ἐργασίας αὐτῆς.

Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος σφόδρα δυσανασχέτων καὶ θλιβόμενος διὰ τὴν κατάστασιν ταύτην ἐσκέπτετο νὰ προσφύγῃ εἰς ἀποτελεσματικὸν τι μέτρον πρὸς ἄρσιν τῶν ἀνωμαλιῶν τούτων.

Διὰ τοῦ κόμητος δὲ Σπόνεκ καὶ ἀπ' εὐθείας καλέσας εἰς τὰ ἀνάκτορα τὸν πρωθυπουργὸν συνεσκέφθη διὰ μακρῶν μετ' αὐτοῦ. Ζητήσας πασὰς τὰς περὶ τῆς καταστάσεως λεπτομερείας.

Συγχρόνως δὲ ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις εἰς γνώσιν τῆς ὁποίας περιῆλθον τὰ συμβαίνοντα ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει, ἔδωκε συμβουλὰς τινὰς πρὸς τὸν Βασιλέα, διὰ τοῦ ἐνταῦθα πρεσβευτοῦ τῆς.

Αἱ συμβουλαι αὗται συνίσταντο εἰς τὸ ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἐδε. νὰ ἐκφράσῃ τὴν ζῆλον αὐτοῦ ἐπιθυμίαν πρὸς ἐπιψήφισιν τοῦ Συντάγματος καὶ νὰ θέσῃ πρὸς τοῦτο τῇ Ἐθνοσυνελεύσει ἀνάλογον καὶ ὅσῳ τὸ δυνατόν βραχυτέραν προθεσμίαν.

Συγχρόνως δὲ ὁ Γάλλος πρεσβευτὴς ἐμμέσως ὑπεδήλωσε τῷ Βασιλεῖ, ὅτι ἀποτελεσματικώτεροι θὰ ἀπέβαινον αἱ πρὸς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν συστάσεις αὐτοῦ, ἂν συνωδεύοντο καὶ ὑπὸ ἀορίστου τινος ἀπειλῆς, ὅτι ὁ Βασιλεὺς βλέπων διαψευδομένης τὰς προσδοκίας του θὰ ἐσκέπτετο ἐὰν ἡδύνατο νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐκπληρῶν τὴν ἀνατεθείσαν αὐτῷ ἐντολήν.

Αἱ συμβουλαι αὗται τῆς Γαλλίας ἐθεωρήθησαν παρὰ τοῦ Βασιλέως ὡς δυνάμεναι νὰ ἀκολουθηθῶσιν καὶ σύμφωνοι πρὸς τὴν ἰδίαν

αὐτοῦ ἀντίληψιν. Διὰ τοῦτο δὲ μὴ θέλων νὰ παρέρχηται ἀπράκτως πολὺτιμος χρόνος ἀπεφάσισε νὰ ἐνεργήσῃ ἀμέσως.

Πράγματι δὲ ὁ Βασιλεὺς ἐκάλεσε παρ' αὐτῷ τὸν πρωθυπουργὸν Κ. Κανάρη καὶ τῷ ἀνεκοίνωσε τὰς ἀποφάσεις, ἃς ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον νὰ λαβῇ πρὸς ἄρσιν τῆς ὑφισταμένης ἀνωμαλίου καταστάσεως. Συγχρόνως δὲ ἐνεχείρισεν αὐτῷ καὶ Βασιλικὸν διάγγελμα, ὅπως τούτο ἀναγνωθῇ κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίαν τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως.

Σημειωτέον, ὅτι πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω ἀποφάσεις ἐλήφθησαν ἐν ἄκρᾳ μυστικότητι εἰς τρόπον ὥστε οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀντιπολιτευομένων ἐγνώριζε τὴν σύνταξιν τοῦ Βασιλικοῦ διαγγέλματος καὶ τὰ διὰ τούτου ὀριζόμενα.

Οὕτω δὲ ἀπροόπτως κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 7 Ὀκτωβρίου, ἐξακολουθοῦσης εἰς ἐπὶ ἐφθήμερον τῆς συζητήσεως ἐπὶ τοῦ 71 ἄρθρου τοῦ Συντάγματος, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους, ὅτι ὁ πρωθυπουργὸς Κανάρης ἐνεχείρισεν αὐτῷ Βασιλικὸν διάγγελμα πρὸς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν.

Ἡ ἀναγγελία αὕτη ἐπροξένησε γενικὴν κατὰπληξιν. Σιγὴ ἄκρα ἐπηκολούθησε καὶ ὁ Πρόεδρος ἀνέγνωσε τὸ Βασιλικὸν διάγγελμα, ἔχον ὡς ἐξῆς :

«Προσκαλεσάσης με ἐπιμόνως τῆς Ἑλλάδος, ἔγραψεν ὁ Βασιλεὺς, ἐνέδωκα εἰς τὴν φωνὴν τῆς πεπεισμένος, ὅτι τὸ καθ' ἑαυτὴν ἔμελλε νὰ τηρήσῃ τὰς πρὸς με ὑποχρεώσεις τῆς κατέλιπον τὴν Δανίαν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος πρὶν ἢ ἔτι τελεσθῇ ὁ πρὸς ἀποδοχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ στέμματος συνομολογηθεὶς ὅρος τῆς ἐνώσεως τῶν Ἰονίων νήσων μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ Βασιλείου καὶ ἐπομένως πρὶν ἢ ψηφισθῇ τὸ Σύνταγμα τοῦ νέου κράτους.

»Ἐν ἔτος ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς μου ἐνταῦθα συμπληροῦται κατ' αὐτὰς. Ἐλπίζω δὲ ὅτι οὐδένα διαφεύγει ἡ ὑπομνή, μεθ' ἧς ἔκτοτε ὑπάρμεινα τὴν ἀνώμαλον κατάστασιν, βασιλείας ἐχούσης παρ' ἑαυτῇ Ἑθνικὴν Συνέλευσιν λειτουργοῦσαν συγχρόνως καὶ ὡς συντακτικὴ καὶ ὡς Βουλὴ νομοθετικὴ.

» Ἡ ἑνώσις τέλος πάντων τῶν Ἰονίων νήσων μετὰ τοῦ Βασιλείου πρὸ πολλοῦ ἤδη ἐτελέσθη· ἡ πρὸ δύο καὶ ἐπὶ τέσσαρα μηνῶν παρουσία ἐν τῇ Συνελεύσει τῶν ἀντιπροσώπων τῆς χώρας ἐκείνης παρέσχεν τῇ ἐθνικῇ συνελεύσει πᾶσαν εὐχέριαν, ὅπως χωρὶς ἀναβολῆς νεωτέρας δυνήθῃ νὰ ἀποπερατώσῃ τὴν ψήφισιν τοῦ Συντάγματος ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πρὸ ἐνιαυτοῦ παρεσκευασμένου σχεδίου τούτου, τὰ δὲ μέχρι τοῦδε γινόμενα ἐν τῇ Συνελεύσει μὲ πείθουσιν, ὅτι αἱ ἐργασίαι αὐτῆς δύνανται νὰ παραταθῶσιν ἐπὶ πολὺν ἔτι χρόνον. Ἡ περαιτέρω παράτασις τῆς καταστάσεως ταύτης, παραλύουσα πᾶσαν κυβερνητικὴν μέριμναν καὶ καταστρέφουσα τὴν διοίκησιν τῆς ἐπικρατείας, οὐ μόνον ἀναιρεῖ ἀναντιρρήτως πολὺ τιμα συμφέροντα τοῦ ἔθνους ἀλλὰ καὶ θέλει βεβαίως ἐπενέγκει βλάβας τῶν ὁποίων τὴν ἀνόρθωσιν θέλει εἶσθαι δυσχερέστατον νὰ ἐπιτύχῃ τις ἐν τῷ μέλλοντι.

» Ἡ δὲ δυσφορία τοῦ λαοῦ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἐκρύβην καταστάσει μοι ἐγένετο ἤδη γνωστή.

» Ὅθεν καθήκον ἀπαραίτητον πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν καὶ πρὸς αὐτὰ ταῦτα τὰ ὑπὸ τοῦ Συντάγματος μέλλοντα νὰ περιφρουρηθῶσι συμφέροντα, μοι ἐπιβέλλει τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπιζητήσω τὸ τέμας τῆς καταστάσεως ταύτης ἐπὶ τούτῳ δὲ παρήγγειλα τοὺς ὑπουργοὺς Μου νὰ ὑποβάλωσιν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν τὸ συνημμένον σχέδιον τοῦ ὑπολοίπου μέρους τοῦ Συντάγματος καὶ νὰ δηλώσωσιν εἰς αὐτήν, ὅτι εἰμὶ ἕτοιμος νὰ ἀποδεχθῶ καὶ νὰ ὑπογράψω τὸ μέχρι τοῦδε ψηφισθὲν μέρος αὐτοῦ μετὰ τοῦ ψηφισθησομένου κατὰ τὸ συνημμένον σχέδιον ὑπολοίπου, τοῦ ὁποῦ αἱ διατάξεις οὐδόλως ἀπομακρύνονται τῶν μέχρι τοῦδε ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως ἐκδηλωθεισῶν εὐχῶν.

» Παρακαλῶ δὲ τὴν Συνέλευσιν νὰ ἐκφέρῃ ἐντὸς δέκα ἡμερῶν τὴν ἐπὶ τούτῳ ψήφον τῆς. Οἱ ὑπουργοὶ Μου θέλουσιν ὑποβάλλει εἰς τὴν Συνέλευσιν νὰ συζητήσῃ καὶ ψηφίσῃ μέχρι τέλους τοῦ παρόντος μηνός.

Ἐὰν ὅμως ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις δὲν περατώσῃ τὰ ἔργα ταῦτα ἐντὸς τῶν ἀνωτέρω χρονικῶν διαστημάτων, ἐπιφυλάσσομαι πᾶσαν

ἐλευθερίαν ἐπὶ τῆς μελλούσης ἀποφάσεώς μου, ὅποιαν ἡ διαφευ-
σθεῖσα πεποιθήσις μου μὲ ὑπαγορεύει ἢ καυιστῶ ὑπεύθυνον τὴν
Ἑθνικὴν Συνέλευσιν ἐπὶ ταῖς περαιτέρω συνεπειαῖς».

Τὸ διάγγελμα τοῦτο ὥς εἶνε εὐνόητον προϋξένησε μεγίστην ἐν-
τύπωσιν καὶ ἐξηρέθισεν ἔτι μᾶλλον τὴν ἀντιπολίτευσιν κατὰ τῆς
Κυβερνήσεως, εἰς τὰς ἐνεργείας καὶ τὰς συστάσεις τῆς ὁποίας ἀπε-
δίδοτο κατὰ μέγα μέρος ἡ σύνταξις αὐτοῦ.

Ἐκτός ὅμως τούτου, γενικῶς ἐχαρκτηρίσθη ὡς ἔμμεσος μομφή
κατὰ τῆς Ἑθνοσυνελεύσεως διὰ τὰς ἀδιεξόδους καὶ ἀνιχνῶς αὐτῆς
ἐντεγκλήσεις καὶ τὴν ὑποδειχθεῖσαν ἀκηδῖαν ἐν τῇ ἐπιψηφίσει τῶν
ἄρθρων τοῦ Συντάγματος.

Ἐν τούτοις οἱ ἀντιπολιτευόμενοι βουλευταὶ ἀπέφυγον κατὰ τὴν
ἡμέραν ἐκείνην νὰ κάμωσι λόγον περὶ αὐτοῦ.

Κατὰ τὴν συνεδρίαν ὅμως τῆς ἐπομένης ἐρρίφθη ἡ πρώτη
διαμαρτυρία κατὰ τοῦ διαγγέλματος.

Ὁ πληρεξούσιος Δ. Μαυροκορδάτος, φέρων πρῶτος τὸν λόγον
ἐπ' αὐτοῦ ἔφεξε δριμύως τὴν Κυβέρνησιν, διότι συνετέλεσεν εἰς τὴν
ἡττάν τοῦ διαγγέλματος καὶ διότι ὡς ὤφειλε δὲν προέλαβεν
αὐτό.

— Ἀσχέτως ὅμως, ἐξηκολούθησε, πρὸς τὴν στάσιν, ἣν ἔδει νὰ
τηρήσῃ ἡ Κυβέρνησις ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ τὰς εὐθύνas, αἵτινες
ἐξ αὐτῆς ἀπορρέουσι, τὸ Βασιλικὸν διάγγελμα παρουσιάζεται καὶ
ὑπὸ ἄλλην ἔποψιν πολὺ σπουδαιότεραν τῆς πρώτης. Δι' αὐτοῦ
ἐπιρρίπτεται βαρεῖα μομφή κατὰ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους,
ὡς διακυβευόντων ἐξ ὀλιγωρίας καὶ λόγων κομματικῶν ὕψιστα
ἐθνικὰ συμφέροντα. Χαρακτηρίζομεθα ὡς ἄνθρωποι γενόμενοι τόσοι
ταχέως ἐπιλήσμονες τῶν πρὸς τὴν πατρίδα ὑποχρεώσεών μας καὶ
θυσιάζοντες τὸ γενικὸν καλὸν τῆς χώρας εἰς τὰς προσωπικὰς καὶ
πολιτικὰς ἡμῶν διαμάχας. Ὅ,τι ἡμεῖς θεωροῦμεν ὡς εὐσυνειδή-
ειαν δὲν χαρακτηρίζεται ὡς τοιαύτη. Ἡ λεπτομερὴς καὶ μακρὰ
εἰζήτησις ἐφ' ἑνὸς ἐκάστου ἁρθρου τοῦ Συντάγματος θεωρεῖται παρ'
ἡμῶν ὄχι μόνον ὡς ἐπιβαλλομένη ἐκ τῶν περιστάσεων, ἀλλὰ καὶ

τὰ μετὰ τὴν ἡττοχὴν

φυλ. Ι Ι Ζ

ἀπαραίτητος. Διότι ὁ συνταγματικὸς χάρτης ἐπὶ τὴν ἐπιψηφίαν τοῦ ὁποίου καλούμεθα θ' ἀποτελέσῃ τὸν ἀκρογωνιαίον λίθον τοῦ εἰκοδομήματος τῆς προόδου καὶ τῆς εὐημερίας τῆς ἐλευθέρου λαοῦ καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ. Ἐχομεν ἱερὰν ὑποχρέωσιν ἀπὸ τοῦδε νὰ προλάβωμεν πᾶν ἰλαττωτικὸν καὶ πᾶσαν ἐλαστικότητα τοῦ μέλλοντος πολιτεύματος τῆς Χώρας. Καί, οὐδένα λανθάνει, ὅτι τοιοῦτόν τι δὲν ἐπιτυγχάνεται δι' ἐπιπολαίας καὶ ἐπιτροχάδην συζητήσεως τῶν ἄρθρων.

Ἡ διὰ τοῦ διαγγέλματος ἐκφραζομένη δυσπιστία καὶ μομφὴ ἀπευθύνεται πρὸς πάντας τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, εἴτινες δὲν ἀπορρέουσιν ἐμὴ ἐκ τῆς ἀπολύτου ἐμπιστεσύνης τοῦ ἔθνους. Ἐπομένως ἀποτελεῖ ἔμμεσον προσβολὴν κατ' αὐτὴν τῆς ἐθνικῆς φιλοτιμίας.

Οἱ λόγοι τοῦ Μαυροκορδάτου ἐπιδοκιμαζοῦνται παταγωδῶς παρὰ τῆς ἀντιπολιτεύσεως καὶ ἐξεγείρουν διαμαρτυρίαν μετὰ τῶν κυβερνητικῶν τάξεων.

Καταπαύσαντος ὀλίγον τοῦ προκληθέντος θορύβου ἀνέρχεται τὸ βήμα ὁ Ἐπαμ. Δεληγεώργης καὶ ἐπιτίθεται καὶ οὗτος ὀρμητικῶς κατὰ τῆς Κυβερνήσεως τὴν ὁποίαν κακίζει δι' ἑλλειψιν διοριστικότητος.

— Ἀποτελεῖ ὁμολογουμένως, λέγει, τὸ Βασιλικὸν διάγγελμα βαρεῖαν προσβολὴν κατὰ τῆς ἐθνικῆς φιλοτιμίας. Ἡμεῖς ἔχομεν καθήκον νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι δὲν εἴμεθα ἄξιοι τῆς ἀποδοδεμένης ἡμῖν μομφῆς καὶ ὅτι ἐκ θερμοῦ πατριωτισμοῦ ἐπεζητήσαμεν καὶ ἐπιμένομεν εἰς τὴν διὰ μακρῶν συζήτησιν τῶν ἄρθρων τοῦ Συντάγματος.

Διὰ τοῦτο συνέταξα ἤδη σχέδιον ἀπαντήσεως εἰς τὸ Βασιλικὸν διάγγελμα καὶ ἐπὶ τὴν συζήτησιν τῆς ἀπαντήσεως, νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ σπεύσῃ ἡ Ἐθνοσυνέλευσις. Τὸ Βασιλικὸν διάγγελμα δὲν ἀποτελεῖ μόνον προσβολὴν κατὰ τῆς ἐθνικῆς φιλοτιμίας, ἀλλὰ καὶ ἐστιγματισμὸν τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως συμπάσης. Ἐν πεπεισμένῳ φρονῶ, ὅτι ὁ Βασιλεὺς εἶνε ὅλως ἀμέτοχος τῶν ἀδίκων τούτων μομφῶν.

φῶν καὶ κατηγοριῶν κατὰ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους. Ἡ εὐθύνη δὲν νὰ ἀποδοθῇ εἰς ἐκείνους, οἵτινες, οἰοιδήποτε καὶ ἂν εἴνε οὗτοι, κατέπεισαν τὸν Βασιλέα καὶ ἔκαμον νὰ πιστεύσῃ, ὅτι εἶνε ἀδικο-λόγητος καὶ ἀντεθνικὴ ἡ στasis τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως. Ἐπαναλαμβάνω, ἐν πεποιθήσει φρονῶ, ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἐξαπατηθεὶς ἐπιτηδείως ἐστιγμάτισε τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν. Διὰ τοῦτο νομίζω, ὅτι εἶνε ἀπαραίτητον ὅπως ἀμέσως ἀρξῇται ἡ ἐπὶ τῆς ἀπαντήσεως πρὸς τὸ Βασιλικὸν διαγγέλμα συζήτησις.

Νέος πάλιν ἡγέρθη θόρυβος ἐκ τοῦ λόγου τοῦ Δεληγεώργη. Οἱ ἀντιπολιτευόμενοι διεμαρτύροντο ζητοῦντες τὴν ἄμεσον ἔναρξιν τῆς συζήτησεως ἐπὶ τῆς ἀπαντήσεως, ἐνῶ οἱ κυβερνητικοὶ ἀπέκρουον τὴν γνώμην ταύτην. Οὐδεμία δὲ καταρθεῖτο νὰ ἐπέλθῃ συνενόησις.

Τότε ὁ πρωθυπουργὸς ἐγερθεὶς εἶπε τὰ ἑξῆς :

— Καὶ ἡ Κυβέρνησις θεωρεῖ ἐπείγουσαν τὴν ἐπὶ τῆς ἀπαντήσεως συζήτησιν. Ἀλλὰ πλέον ἐπείγουσαν ταύτης νομίζει τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ Συντάγματος, διότι ἄλλως τε ἡ τασσομένη πρὸς τοῦτο διὰ τοῦ Βασιλικοῦ διαγγέλματος προθεσμία, εἶνε δυνατόν νὰ καταταλῶθῃ ἐν μέρει εἰς τὴν συζήτησιν τῆς ἀπαντήσεως. Ἐπομένως ἡ Κυβέρνησις φρονεῖ, ὅτι δέον νὰ ἐρωτηθῇ ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἂν πρέπει ἡ συζήτησις ἐπὶ τῆς ἀπαντήσεως νὰ ἀρξῇται ἀμέσως, ἢ ἅμα περατωθείσης τῆς ἐπιψηφίσεως τοῦ Συντάγματος.

Ἡ πρότασις αὕτη τοῦ πρωθυπουργοῦ ἐτέθη ἀμέσως εἰς ψήφω-φορίαν. Ἡ Ἐθνοσυνέλευσις διὰ ψήφων 160, κατὰ 112 ἀπεφάνθη ὑπὲρ τῆς ἀναβολῆς τῆς συζήτησεως.

Παρ' ὅλας ὅμως τὰς διαμαρτυρίας τῶν ἀντιπολιτευομένων τὸ Βασιλικὸν Διαγγέλμα ἐπέφερε ταχέως τὸ ποθοῦμενον ἀποτέλεσμα : Ὁ λαὸς ἅμα λαθὼν γνῶσιν αὐτοῦ, ἤρχισεν ἀμέσως ἐξεγειρόμενος, ἐκ φόβου μήπως ὁ Βασιλεὺς πραγματοποιήσῃ τὴν ἀπειλὴν τοῦ περὶ ἀναχωρήσεως ἐκ τῆς Ἑλλάδος.

Ὅχι μόνον ἐν Ἀθήναις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας, ἐν συγκεντρώσεσιν ὁ λαὸς διεμαρτύρετο διὰ τὰς ἀτέρμονας καὶ ἀνωφελεῖς

ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει συζητήσεις καὶ ἀπήτει ὅπως οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτοῦ συμμορφωθῶσι πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Βασιλέως ἣτις ἐθεωρεῖτο καὶ ὡς συμφέρον τοῦ Ἔθνους.

Καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὴν τινὰ ἐνεργητικωτέραν ἐπεμβάσεως ἠπέλπει ἡ ἐξέγερσις τῶν λαϊκῶν τάξεων.

Οὕτω ὑπὸ τὴν ἐπιτακτικὴν φωνὴν τῆς δημοσίας γνώμης ἡ ἀγκάσθησαν νὰ καμφοθῶσι οἱ βουλευταὶ καὶ νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὰς διὰ τοὺς διὰ τοῦ διαγγέλματος διδασμένας συστάσεις.

Αἱ μακραὶ συζητήσεις ἐμικρύνθησαν ἐπαισθητῶς καὶ τὸ συνήθως θυελλῶδες τῶν συνεδριάσεων ἐμετριάσθη κατὰ πολὺ ἢ ἐξέλιπεν ὅλως.

Ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἐπέδωκε μετὰ σπουδῆς, ἀλλ' ἄνευ μεγάλου ζήλου εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας τοῦ Βασιλέως.

Οὕτω δὲ ἐσπευσμένως καὶ ἄνευ σχεδὸν συζητήσεως ἐπιψηφίσθησαν τὰ πέραν τοῦ 71ου ἄρθρου περὶ ὑπουργῶν, Συμβουλίου Ἐπικρατείας, περὶ δικαστικῆς ἐξουσίας καὶ γενικῶν καὶ ἐιδικῶν διατάξεων.

Ἡ συνεδρίασις τῆς 17ης Ὀκτωβρίου ὑπῆρξεν ἡ πανηγυρικὴ συνεδρίασις τῆς τελικῆς ἐπιψηφίσεως τοῦ Συντάγματος.

Ἡ τοῦ Βασιλέως ἀπειλὴ θαυμασίως ἐπέδρασε καὶ ἐξέφρασε τὰς ὀχληρὰς ἐκείνας συζητήσεις, δι' ὧν ἐφάνητο ὅτι ἤθελε διαωμισθῇ ἡ δευτέρα αὕτη Ἐθνικὴ ἐν Ἀθήναις Συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων.

Μετὰ τὴν ἐπιψηφίσιν τοῦ Συντάγματος ἡ ὀξύτης τῆς πολιτικῆς ἀνωμαλίας ἐκόπασε καὶ ἡ λαϊκὴ ἐξέγερσις μετεβλήθη εἰς ἐκδηλώσεις ἀληθοῦς χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ.

Τὴν 21 Ὀκτωβρίου συνεκλήθη ἡ Ἐθνοσυνέλευσις καὶ ἐξελέξατο πρεσβείαν εἰς ἣν ἀνετέθη ἡ ἐπίσημος ἐγχείρισις τοῦ Συνταγματικοῦ Χάρτου τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸν Βασιλέα.

Ἡ ἐκλεγείσα πρεσβεία ἐξετέλεσεν αὐθημερόν, ἐν μεγάλῃ πομπῇ καὶ ἐπίσημότητι τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῇ ἐντολήν.

Μετὰ τὴν ἐγχείρισιν τοῦ Συντάγματος ἔλαβον γνῶσιν αὐτοὶ οἱ ἐν Ἀθήναις ἐπιτετραμμένοι τῶν ξένων Δυνάμεων καὶ ἀνέβησαν τῇ

λεγερφικῶς εἰς τὰς κυβερνήσεις των, ἰδίως περὶ τοῦ 2ου ἄρθρου δι' οὗ καθορίζετο ὅτι οἱ λειτουργοὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι Δυτικῆς Ἐκκλησίας δεόν νὰ ὡσι πολῖται Ἕλληνες.

Τὸ ἄρθρον τοῦτο, ὡς εἶνε εὐνόητον, ἐκρίθη ἀντιστρατευόμενον πρὸς τὰ συμφέροντα τῶν ξένων Κρατῶν διότι οὐδαμῶς ἀνεγνωρίζετο ὡς ἐπιβεβλημένον οἱ ἀνήκοντες εἰς ξένην τινὰ θρησκείαν νὰ προσκινῶνται τὴν ὑπηκοότητα τῆς χώρας ἐν ἣ ἔμενον.

Ἐπομένως αἱ Δυνάμεις διὰ τῶν ἀντιπροσώπων των ἔσπευσαν νὰ προβῶσιν εἰς παραστάσεις παρὰ τῷ Βασιλεῖ καὶ τῇ Ἑλληνικῇ Κυβερνήσει ζητοῦσαι τὴν τροποποίησιν τῆς σχετικῆς περικοπῆς τοῦ ἄρθρου ἐκείνου.

Πράγματι δὲ συνεπείχ. τῶν παραστάσεων τούτων, ἐννέα ἡμέρας μετὰ τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ Συντάγματος ἤτοι τὴν 30 Ὀκτωβρίου ὑπεβλήθη πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως Βασιλικὸν διάγγελμα δι' οὗ ἐπρωτεῖνετο ἡ τροποποίησις τῆς περικοπῆς τοῦ ἄρθρου 2ου τῆς καθοριζούσης ὅτι οἱ λειτουργοὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι Δυτικῆς Ἐκκλησίας δεόν νὰ ὡσι πολῖται Ἕλληνες.

Ὁμοίως δὲ διὰ τοῦ αὐτοῦ διαγγέλματος προτεῖνετο ἡ ἐπιψήφισις πρακτικωτέρου τινός τρόπου ἀναθεωρήσεως τῶν διατάξεων τὰς ὁποίας ἡ πείρα ἤθελε κρίνῃ διορθωτέας.

Τὴν 5 Νοεμβρίου ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἐκλήθη εἰς συνεδρίασιν ἵνα συζητήσῃ καὶ ἀποφανθῇ ἐπὶ τῶν αἰτουμένων τροποποιήσεων.

Καὶ κατὰ πρῶτον συνεζητήθη ἡ αἰτουμένη τροποποίησις ἐπὶ τοῦ 2ου ἄρθρου τοῦ Συντάγματος.

Περὶ τούτου ὑπεβλήθη ἡ ἐπομένη πρότασις τοῦ Κοκκίνου :

« Ἡ περικοπὴ τοῦ ἄρθρου 2ου τοῦ Συντάγματος ἡ καθορίζουσα ἵνα οἱ λειτουργοὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι Δυτικῆς ἐκκλησίας ὡσι πολῖται Ἕλληνες, τροποποιεῖται ὡς ἐξῆς : « Οἱ λειτουργοὶ ὅλων τῶν ἀνεγνωρισμένων θρησκειῶν ὑπάγονται εἰς τὴν αὐτὴν ὑπὸ τῆς Πολιτείας ἐπιτήρησιν εἰς ἣν καὶ οἱ λειτουργοὶ τῆς ἐπικρατοῦσης θρησκείας ».

Τεθείσης εἰς ψηφοφορίαν τῆς ἀνωτέρω προτάσεως τοῦ Κοκκίνου,

ἡ Ἔθνοσυνέλευσις ἀπεφάνθη ὑπὲρ αὐτῆς διὰ ψήφων 164 κατὰ 124.
Ἐπειτα ἡ συζήτησις περιστράφη εἰς τὴν διὰ τοῦ Βασιλικῆς
διαγγέλματος ἐπίσης αἰτηθεῖσαν ἐπιψήφισιν πρακτικωτέρου τινὸς
τρόπου ἀναθεωρήσεως τῶν διατάξεων τὰς ὁποίας ἡ πείρα ἤθελε
κρίνῃ διορθωτέας. Πολλαὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀντηλλάγησαν γνώ-
μαι καὶ πολλαὶ ὑπεβλήθησαν τροποποιητικαὶ προτάσεις, ἀλλ' οὐδε-
μία τούτων ἐκρίθη προσφορώτερον πληρεῦσα τὴν ἀνάγκην τῆς ἀνα-
θεωρήσεως.

Οἱ ἀντιπρόσωποι πάντες σχεδὸν εὗρέθησαν σύμφωνοι, ὅτι διὰ
τοῦ σχετικῆς ἀρθροῦ ἀρκούντως σαφῶς ἀνεδεικνύετο ὁ τρόπος τῆς
ἀναθεωρήσεως καὶ ἀποτελεσματικῶς προσηπίζετο τὸ Σύνταγμα κατὰ
τῆς αὐθαιρεσίας τοῦ κυβερνῶντος πολιτικῆς κόμματος, ὅπερ δι-
οιονδήποτε λόγον θὰ ἐζήτει τὴν ἀναθεώρησιν διατάξεων τινων.

Διότι ὠρίζετο σαφῶς διὰ τοῦ σχετικῆς ἀρθροῦ «ὅτι δὲν ἐπιτρέ-
πεται ἀναθεώρησις μερικὴ τοῦ Συντάγματος εἰμὴ ἀφοῦ παρέλθωσι
δέκα ἔτη ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς του καὶ ἀφοῦ μετὰ ταῦτα βε-
βαιωθῇ προσηκόντως ἡ ἀνάγκη αὕτη.

Ἡ ἀνάγκη τῆς ἀναθεωρήσεως θεωρεῖται βεβαία ἐὰν ἡ Βουλὴ
κατὰ δύο συνεχεῖς βουλευτικὰς περιόδους διὰ τῶν τριῶν τετάρτων
τῶν ψήφων τοῦ ὅλου αὐτῆς ἀριθμοῦ ζητήσῃ τὴν ἀναθεώρησιν δι-
ιδίας πράξεως, ὀρίζουσας τὰς ἀναθεωρητικὰς διατάξεις.

Ἀποφασισθείσης τῆς ἀναθεωρήσεως διαλύεται ἡ ὁρεστώσα
Βουλὴ καὶ συγκαλεῖται νέα εἰδικῶς πρὸς τοῦτο συγκεκλιμένη ἐκ
διπλασίου ἀριθμοῦ βουλευτῶν, ἥτις ἀποφασίζει ἐπὶ τῶν ἀναθεωρη-
τέων διατάξεων».

Ἐπομένως ἡ Ἔθνοσυνέλευσις, τῇ προτάσει τοῦ Ζαΐμη, ἐπι-
φάνθη ὅτι δὲν δύναται νὰ μεταβάλῃ τὸ περὶ ἀναθεωρήσεως ἀρθρον
ὡς μὴ ἐξευροῦσα καταλληλότερον τρόπον.

Αἱ ἀποφάσεις αὗται τῆς Ἔθνοσυνελεύσεως περὶ τῶν αἰτηθεισῶν
τροποποιήσεων διεβιβάσθησαν ἀρμυδιῶς εἰς τὸν Βασιλέα καὶ ἐψη-
φοντο ἀποδεκταὶ παρ' αὐτοῦ.

ΜΣΤ'.

Ἡ ΟΡΚΩΜΟΣΙΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

Ἡ ΛΗΞΙΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ
ΕΘΝΟΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΣ

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ ταῦτα ἀπεφασίσθη ὅπως γείνη ἡ διὰ τοῦ ψηφισθέντος Συντάγματος ὀριζομένη ὀρκωμοσία τοῦ Βασιλέως.

Ὡς τοιαύτη δὲ ἡμέρα ὤρισθη ἡ 16 Νοεμβρίου 1864, ἡμέρα Δευτέρα.

Τὴν 12 καὶ 22' μετὰ μεσημβρίαν ὁ Βασιλεὺς φέρων στολὴν πεζικοῦ καὶ ἐνθουσιωδῶς ἐπευφημούμενος παρὰ πάντων, καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς διὰ τῶν ὁδῶν διελεύσεώς του, ἔρχεται εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸν ἐπὶ τούτῳ ἐτοιμασθέντα πολυτελεῆ θρόνον.

Δεξιᾷ αὐτοῦ ἔχει τὸν Μητροπολίτην καὶ τοὺς ὑπουργούς, ἀριστερᾷ δὲ τὸν Πρόεδρον τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως μετὰ τῶν γραμματέων.

Ἄκρως συγκινητικὴ σιγὴ κρατεῖ εἰς τὴν Συνέλευσιν. Πρὸ τοῦ βασιλικοῦ Θρόνου τίθεται χρυσοποίκιλτον ἱερὸν Εὐαγγέλιον.

Ὁ Βασιλεὺς θέτει τὴν χεῖρα ἐπ' αὐτοῦ καὶ ὀρκίζεται :

«Ὁμνῶ εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ἀδιαίρετου Τριάδος, νὰ προστατεύσω τὴν ἐπικρατοῦσαν θρησκείαν τῶν Ἑλλήνων, νὰ φυλάττω τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς νόμους τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ ὑπερασπίζω τὴν ἐθνικὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ ἀκεραιότητα τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους».

Μετὰ τὴν ὀρκωμοσίαν ὁ Βασιλεὺς ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως εἶπε τοὺς ἑξῆς λόγους :

« Ὁρκιζόμενος ἐπὶ τοῦ Συντάγματος, κύριοι πληρεξούσιοι, πιστεύω, ὅτι ἡ ἀκριβὴς τήρησις καὶ πιστὴ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ τε καὶ τῶν νόμων τοῦ Κράτους, εἶνε ὑποχρέωσις τῶν ἀρχόντων καὶ ἀρχαμένων ».

Εὐθὺς μετὰ ταῦτα ὁ πρόεδρος τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως Μεσσηνέζης εἶπεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Βασιλέα :

« Βασιλεῦ, ἡ ἐπὶ τοῦ Συντάγματος ὀρκωμοσία τῆς ἡμετέρας Μεγαλειότητος ἐπισφραγίζει ἐπιστήμως καὶ δίδει πέρας ὀριστικῶν εἰς τὰς συντακτικὰς τῆς ἐθνικῆς Συνελεύσεως ἐργασίας καὶ ἐπομένως κατ' ἐντολὴν καὶ ἐξ ὀνόματός της κηρύττει διαλελυμένην τὴν Συνέλευσιν καὶ τὴν λῆξιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ».

Μετὰ τὴν προσφώνησιν ταύτην τοῦ Μεσσηνέζης, ὁ Βασιλεὺς ἀπεχώρησε τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως. Φεύγων δὲ εἶπε τοὺς ἑξῆς λόγους :

« Ἀποχωριζόμενος τῆς Συνελεύσεως ἀποχαιρετῶ τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ ἔθνους ».

Οὕτω δὲ ἐκπύχθη ἡ λῆξις τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως καὶ τελευτῶντος τοῦ ἔτους 1864 ἔληξεν ἡ περίοδος τῆς κρίσεως καὶ τῆς πολιτικῆς ἀνωμαλίας, καὶ ἡ Ἑλλὰς εἶχε πλέον Βασιλεῖα, Σύνταγμα καὶ νέον περὶ ἐκλογῆς βουλευτῶν νόμον, ὅστις εἶχε ψηφισθῇ ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως κατὰ τὴν σύστασιν τοῦ Βασιλικοῦ διαγγέλματος, ἀπὸ τῆς 20 Ὀκτωβρίου μέχρι τῆς 5 Νοεμβρίου.

Συμφώνως δὲ πρὸς τὸν ψηφισθέντα τοῦτον νόμον ἐπρόκειτο νὰ ἐνεργηθοῦν αἱ ἐκλογαὶ τοῦ 1865, ὅποτε ἤρχετο ἡ τακτικὴ λειτουργία τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος.

Οὕτω δὲ δὲν ἐγένετο καθόλου συζήτησις ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ διαγγέλματος ὅπερ εἶχε χαρακτηρισθῇ παρὰ τῆς ἀντιπολιτεύσεως ὡς προσβάλλον τὴν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν.

Διελύθη λοιπὸν ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἡ ἀπὸ τῆς 10 Δεκεμβρίου 1862 συγκληθεῖσα καὶ ἐν διακοφαῖς ἐξήκοντα ἐννέα συνεδριάσεσιν περὶ τῶν τυχῶν τῆς Ἑλλάδος ἀποφασίσασα, ὡς ἄλλη φιλοσοφία

ἀλλὰ καὶ θορυβώδης μήτηρ, τῆς μεγίστης διαπαιδαγωγήσεως ἀνάγκην ἔχούσης τότε Ἑλλάδος.

Τὸ μέγιστον ὄφρον τοῦ μακροῦ βίου τῆς τελευταίας ταύτης Ἐθνοσυνελεύσεως εἶναι τὸ νῦν διέπον ἡμᾶς πολιτικὸν Σύνταγμα, ὅπερ καίπερ συνταγὴν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ προγενεστέρου τοῦ 1844, διαφέρει ὅμως πολὺ ἐκείνου ὡς πρὸς τὴν μείζονα ἐλευθερίαν μεθ' ἧς συνταγῇ.

Τὸ Σύνταγμα τοῦτο, δύναται τις νὰ εἴπῃ, εἶναι καθ' ὁλοκληρίαν ἔργον τῆς εὐρυμαθείας τοῦ ἀειμνήστου νομομαθοῦς καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Νικολάου Σαριπόλου, τὸν ὁποῖον πρὸ ὀλίγων μῶλις ἐτῶν ἐστερήθη ἡ ἐπιστήμη.

Τὸ Σύνταγμα τοῦτο ἔκτον ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, εἶναι λίαν φιλελεύθερον. Ὑπάρχουν ὅμως οἱ παρ' ἡμῖν φρονούντες, ὅτι ἔνεκα τοῦ πολιτικοῦ ἡμῶν βίου, τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς ἠθικῆς καταστάσεως, ἔχει ἀνάγκην περιοριστικῶν τινῶν διατάξεων δι' ὧν καὶ μόνον, λέγουσιν, δύνανται νὰ τεθῶσιν ὅρια μεταξὺ τῆς ἐκτελεστικῆς καὶ τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας καὶ διαγραφῶσιν αἱ πρὸς ἀλλήλας ἁρμονικαὶ σχέσεις αὐτῶν.

Μεταξὺ τῶν ὑποστηρίζοντων τὴν ἀναθεώρησιν, εἶναι καὶ ὁ διακεκριμένος νομομαθὴς κ. Γεώργιος Φιλάρετος ὅστις, πραγματευόμενος ἄλλοτε τὸ ζήτημα τοῦτο ἔγραψε:

«Τὸ σύνταγμα τοῦ 1864 ἐψηφίσθη ἐν νευρικῇ ταραχῇ. Ἡ βραδύτης τῆς προσαρτήσεως τῆς Ἑπτανήσου ἡμπόδιζε τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν νὰ προβῇ εἰς τὰς κυρίας συντακτικὰς αὐτῆς ἐργασίας. Διὰ τοῦς μὴ εὐρισκομένους ἐν ἐνημερότητι τῶν λεπτομερειῶν τῆς πολιτικῆς ἱστορίας τῆς Νέας Ἑλλάδος ὑπομνησάκομεν, ὅτι εὐθὺς μετὰ τὴν ἐλληνικὴν ἀνεξαρτησίαν ἐψηφίσθησαν τρία συντάγματα—τὸ τῆς Ἐπιδάφρου, τοῦ Ἀστρους καὶ τῆς Τροιζῆνος—ὕπο μορφήν δημοκρατικὴν (1821—1827).

Ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῶν ἀπέβαινε δυσχερὴς ὡς ἐκ τῶν λίαν ἀνωμάλων ἐθνικῶν περιστάσεων. Ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ Ναυπλίου, ὅπερ ἐκλήθη «Σύνταγμα Βασιλικόν» (1832) δὲν ἐφηρμόσθη, διότι καὶ ἡ

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

Φυλ. 118

ἀντιβασιλεία καὶ ἡ Βασιλεία τοῦ Ὁθωνος Α' ἐκυβέρνησαν μοναρχικῶς.

»Τὸ δὲ Σύνταγμα τοῦ 1844, τοῦ ὁποῦ αἱ πλεῖστοι τῶν διατάξεων ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ Συντάγματος τῆς 7ης Αὐγούστου 1836 καὶ ἐκ τοῦ Βελγικοῦ τῆς 7ης Φεβρουαρίου 1831, ἠναγκάσθη ὁ Ὁθων νὰ υπογράψῃ διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἕνα σχίσμα διὰ τῆς ἀριστερᾶς.

»Μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὁθωνος ἐψηφίσθη τὸ ἐν ἰσχύϊ σύνταγμα ὅπερ κατὰ τὰ λοιπὰ ὀλίγον διαφέρει τῶν συνταγματικῶν χαρτῶν τῶν λατινικῶν καὶ σκανδιναυικῶν Κρατῶν. Οὐσιωδῶς ὅμως διάφορον εἶνε ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὸ ὅτι, καταργηθείσης τῆς διὰ τοῦ συντάγματος τοῦ 1844 θεσμοθετηθείσης Γερουσίας, οἱ πληρεξούσιοι τῆς Β' ἐν Ἀθήναις Συνελεύσεως ἠρξέσθην εἰς τὴν Βουλὴν καὶ εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, ὅπερ δὲν ἡδυνήθη νὰ ζήσῃ πλείοτερον τοῦ ἐνός ἔτους, καταργηθὲν διὰ τοῦ Νόμου τῆς 25 Νοεμβρίου 1865, ὅστις ἐψηφίσθη δυνάμει τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 108 τοῦ Συντάγματος. Οὕτω πρὸ τριακονταετίας περίπου ἡ συνταγματικὴ μηχανὴ κινεῖται ἐν Ἑλλάδι διὰ μιᾶς μόνης Βουλῆς. Ἐὰν μὴ ὡς μοναδική, βεβαίως ὅμως ὡς σπανιωτάτη ἐξαιρέσις ὄλων τῶν συγχρόνων συνταγματικῶν χαρτῶν ἀνάγκη νὰ ἀναγραφῇ ὁ ἐν Ἑλλάδι μηχανισμὸς τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας.»

Τὸ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Κανάρη Ὑπουργεῖον, μετὰ τὴν διαλυσιν τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ἐξηκολούθησε διευθύνον τὰ κοινὰ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἄρτι ἐν ἰσχύϊ τεθέντος Συντάγματος. Συγχρόνως δὲ ἐδημοσίευσεν προκήρυξιν πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, δι' ἧς ἐκάλεε τοὺς Ἕλληνας εἰς σεβασμὸν τῶν νόμων, τῶν ὁποίων ἡ ἐφαρμογὴ θὰ ἐπεζητεῖτο δικαίως καὶ αὐστηρῶς παρὰ τῆς Κυβερνήσεως.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ὅτε σπουδαῖόν τι γεγονός ἦλθε νὰ ἐπιφέρῃ νέας πολιτικὰς ἀνωμαλίας, ἀπειλήσαν ἄμεσον ὑπουργικὴν κρίσιν.

Ὁ Βασιλεὺς ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ Συμβούλου του, κόμητος Σπόνεκ, ἀπεφάσισαν καὶ διώρισαν τὸν στρατηγὸν Καλλέργην, σταν-

ἀρχὴν τῶν Ἀνακτόρων. Περὶ τῆς ἀποφάσεώς των δὲ ταύτης οὔτε προηγουμένως εἶχεν ἀνακοινωθῆ τι, οὔτε ἐζητήθη ἡ γνώμη τῆς Κυβερνήσεως.

Εὐθὺς ὡς ἐγνώσθη ὁ διορισμός οὗτος, ὁ πρωθυπουργὸς Κανάρης εὐνεκάλεσεν ἐκτάκτως τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, ὅπερ συνεσκέφθη διὰ μακρῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου καὶ κατέληξεν εἰς τὴν ὁμοφώνον ἀπόφασιν, ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἔδει ἀμέσως νὰ ὑποβάλῃ τὴν παραίτησίν της.

Πράγματι δὲ ὁ πρωθυπουργὸς Κανάρης ἀνελθὼν εἰς τὰ Ἀνάκτορα αὐθιμερόν, ἐδήλωσεν ἐξ ὀνόματος τῶν συνυπουργῶν του, ὅτι ἡ Κυβέρνησις ὑποβάλλει τὴν παραίτησιν αὐτῆς.

Ὁ Βασιλεὺς οὐ μόνον δὲν ἐδέχθη τὴν παραίτησιν, ἀλλὰ καὶ παρέκάλεσε τὴν Κυβέρνησιν ὅπως μείνῃ εἰς τὴν ἀρχήν, ἵνα μὴ παρυσιασθῶσι νέαι πολιτικαὶ ἀνωμαλῖαι. Ὁ πρωθυπουργὸς ὅμως ἐμμέσως ἐδήλωσεν εἰς τὸν Ἀνακτα, ὅτι ὁ διορισμός τοῦ στρατηγοῦ Καλλέργη καὶ ἡ παραμονὴ τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν εἶνε δυνατόν νὰ συμβιβασθῶσιν.

Γενομένων οὕτω ἀμοιβαίων ὑποχωρήσεων ἐκατέρωθεν τὸ ὑπουργεῖον ἐπέστη νὰ ἀποσύρῃ τὴν παραίτησιν τοῦ ὑπὸ τὸν ὄρον ὅμως ἐνὰ μὴ κοινοποιηθῇ ὁ διορισμός αὐτοῦ εἰς τὸν στρατηγὸν Καλλέργη παρὰ μόνον μετὰ τὰς πρρηχυθησάμενας ἐκλογάς.

Τοῦτου γενομένου, οἱ ὑπουργοὶ ἀνέλαβον τὰ καθήκοντά των.

Ἀλλὰ μόλις ἐλύθη τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο καὶ ἀνεφύη ἕτερον πολὺ σπουδαιότερον τοῦ πρώτου.

Ἀπὸ τινος καιροῦ εὕρίσκετο παρεπιδημῶν εἰς Ἀθήνας ὁ πρίγκηψ Γλύκσμπουργκ, θεῖος τοῦ Βασιλέως Γεωργίου.

Φύσει ὀμιλητικὸς καὶ πολυπράγμων ὦν ἐπεδόθη μετ' ἐνδιαφέροντος εἰς τὴν μελέτην τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀπασχολούντων τὴν Ἑλλάδα ζητημάτων καὶ κυρίως ἔδειξε μέγα ἐνδιαφέρον παρακολουθῶν τὴν πολιτικὴν.

Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἐπεζήτησε νὰ γνωρίσῃ τοὺς κορυφαίους τῆς Ἑλλάδος πολιτικούς μετὰ τῶν ὁποίων μακρὰς συνομι-

λίας συνήπτε περὶ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων, τὰ πάντα ἰε-
τάζων καὶ περὶ πάντων ζητῶν πληροφορίας.

Οὕτω δὲ κατώρθωσε νὰ λάβῃ μίαν ἀρκούντως σαφὴ ἰδέαν τῆς
τῦτε καταστάσεως, ἣτις ὁμολογουμένως ἦτο πολὺ ἀνώμαλος.

Καὶ πιθανώτατα ἐξ εἰλικρινοῦς ἐνδιαφέροντος ἐνόμισεν, ὅτι
ἤρμοζε νὰ ἀσχοληθῇ ἐν τῷ μέτρῳ τῆς δυνάμεώς του, ὑπὲρ τῆς
ἄρσεως τῶν ὑφισταμένων πολιτικῶν ἀνωμαλιῶν.

Πρὸς τοῦτο κατὰ τὴν 27ν Ἰανουαρίου τοῦ 1865 συνεκάλεσεν
εἰς τὰ Ἀνάκτορα πάντας τοὺς κορυφαίους πολιτικοὺς ἄνδρας τῆς
Ἑλλάδος, τοὺς ἐν τῇ ἀντιπολιτεύσει εὐρισκομένους, μεταξὺ τῶν
ὁποίων διεκρίνοντο ὁ Βούλγαρης, ὁ Τρικυπὴς, ὁ Δ. Μαυροκορδάτος,
ὁ Κουντουριώτης καὶ ἄλλοι.

Ἄμα πάντες οἱ κληθέντες ἀνῆλθον εἰς τὰ Ἀνάκτορα ὁ πρίγκηψ
Γλύκσβουργ ὠμίλησε πρὸς αὐτοὺς διὰ τῶν ἐξῆς λόγων περίπου.

— Σὰς παρακαλῶ νὰ ἀποδώσῃτε τὴν πρόσκλησιν ταύτην εἰς
τὴν ἀγάπην μου καὶ τὸ εἰλικρινές ἐνδιαφέρον διὰ τὸ γενναῖόν σας
ἔθνος, οὗτινες ἡγεμονεύει ὁ προσφιλὴς μου ἀνεψιός, καὶ εἰς τὸν δια-
κατὰ πόθον μου ὑπὲρ τῆς εὐημερίας καὶ τῆς προόδου αὐτοῦ.

Ἡ ιδιότης μου ὡς φιλέλληνας καὶ ὡς θεῖου τοῦ Βασιλέως τῆς
Ἑλλάδος νερμίζω, ὅτι δικαιολογεῖ τὰς εἰλικρινεῖς προσπάθειάς μου
ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῆς καταστάσεως, ἣτις ἐλπίζω νὰ ὁμολογη-
σῇτε μετ' ἐμοῦ, ὅτι εἶνε ἥκιστα εὐάρεστος. Ἐκάλεσα δὲ ὑμεῖς
τῶν ὁποίων ὁ πατριωτισμὸς καὶ ἡ πολιτικὴ πείρα προσδίδει μέγα
κῦρος καὶ ἐπιβολὴν εἰς τὰς ὑμετέρας γνώμας. Καὶ ἐν πρώτοις ἐπε-
θύμουν νὰ ἐλάβω μίαν σαφὴ ἰδέαν τῶν αἰτίων, ἅτινα εἶνε ἡ
οὐργία τῶν παρούσων ἀνωμαλιῶν. Ἐπειτα μεγάλως με ἐνδιαφέρει
ἡ γνώμη σας ἐπὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς πολιτικῆς, ἣν ἠκολούθησεν
καὶ ἀκολουθεῖ τὸ κυβερνῶν τὴν χώραν Ὑπουργεῖον.

Ἄν μὴ ἀπατῶμαι, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὀλιγοήμερου ἐνταύθα
διαμονῆς μου ἐπέισθην, ὅτι σφοδρὸν ρεῦμα ἀντιπαθείας καὶ ἀντι-
δημοτικότητος ὑφίσταται κατὰ τοῦ Συμβούλου τῆς Α. Μεγαλειώ-
τητος τοῦ Βασιλέως κόμητος Σπόνεκ, καὶ ὁσημέραι τοῦτο αὐξάνει.

καὶ ἐνισχύεται. Προχωρῶν μάλιστα, φρονῶ, ὅτι ἐρρίφθη ἡ ἰδέα καὶ ἐρριζοβόλησεν ἀρκούντως στερεῶς παρὰ τῇ λαῷ, ὅτι ἡ ἀπομακρυνσις τοῦ κόμητος ἐκ τῆς Ἑλλάδος, εἶνε μέτρον προνοίας ἐπιβαλλόμενον χάριν τοῦ συμφέροντος τοῦ ἔθνους.

Κατὰ τὴν ὑμετέραν γνώμην ἡ ἀντιδημοτικότης αὕτη δικαιο-
λογεῖται καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ κόμητος Σπόνεκ
εἶνε ἐπιβεβλημμένη ἐκ τῶν περιστάσεων ; Ἡ διαφώτισις τῶν ση-
μείων τούτων θὰ μὲ καθίστα ὀφειλέτην πολλῶν χαρίτων πρὸς ὑμᾶς.

Ὁ πρίγκηψ εἶπε ταῦτα καὶ ἐσιώπησεν, ἀναμένων τὴν ἀπάντη-
σιν. Οἱ κληθέντες ἐξ ἄλλου ἐνόμισαν θαυμασίαν τὴν περιστάσιν, νὰ
ἐπωφεληθῶσι τῆς παρουσιαζομένης εὐκαιρίας ὅπως βάλῃσι μύδρους
κατὰ τῆς Κυβερνήσεως. Διότι σὺν τοῖς ἄλλοις ἐπιστεύετο, ὅτι με-
γάλως παρὰ τῇ Βασιλεῖ ἑδάρουν αἱ γνώμαι τοῦ πρίγκηπος Γλύκ-
σβουργ.

Ἐλαβον τὸν λόγον ἐκ περιτροπῆς πάντες καὶ ἔψεξαν τὴν κυ-
βέρνησιν ὡς ἀντισυνταγματικῶς κυβερνῶσαν καὶ ἀπέδωκν εἰς αὐ-
τὴν καὶ μόνην τὴν εὐθύνην τῆς ὑφισταμένης ἐκρυθμότητος τῆς κα-
ταστάσεως. Ἄλλ' εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀπομακρύνσεως ἢ μὴ τοῦ κό-
μητος Σπόνεκ ἐδείχθησαν πάντες ἐπιφυλακτικοί, ἐξενεγγόντες γνώ-
μας ἐπιτηδείως διαφορουμένας.

Μόνον ὁ Βούλγαρης ὑπῆρξεν ὀρμητικὸς ἐν τῇ ἀπαντήσῃ καὶ
ἀκατάσχετος ἐν τῇ κατηγορητηρίῳ κατὰ τε τοῦ ὑπουργείου καὶ τοῦ
κόμητος Σπόνεκ.

Ἐψηλότατε, εἶπεν, οὐδὲν μὲ κωλύει νὰ θέσω πρὸ τῆς πε-
ρυσμένης ὑμῶν κρίσεως γυμνὰ τὰ πράγματα. Εἶναι ἀνάγκη νὰ
λεχθῇ ἡ ἀλήθεια, νὰ καταδειχθοῦν τὰ τρωτὰ μέρη ἵνα ἀποτελεσμα-
τικωτέρα καὶ ταχυτέρα ἐπέλθῃ ἡ θεραπεία. Οὐδὲν δὲ διστάζω,
Ἐψηλότατε, νὰ ἰσχυρισθῶ ὅτι ἀμέριστον τὴν εὐθύνην τῆς παρούσης
ἐκρυθμῆς καταστάσεως ἔχει ἡ Κυβέρνησις τῆς χώρας. Οἱ νόμοι
ἐφαρμόζονται αὐστηρῶς κατὰ τῶν πολιτικῶν αὐτῆς ἐχθρῶν καὶ μέ-
νουν ἀνίσχυροί ἢ χαλαροί ἢ καὶ καταστρατηγοῦνται χάριν τῶν εὐ-
νοουμένων.

Ἡ πολιτεία τῆς Κυβερνήσεως δὲν εἶναι ποσῶς σύμφωνος πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὰς διατάξεις τοῦ διέποντος ἡμᾶς πολιτεύματος. Ἡ νομιμοφρεσύνη καὶ τὸ ἀκέραιον καὶ τὸ ἀμερόληπτον δὲν χαρακτηρίζει, ὡς εἶδει, τοὺς ὑπουργοὺς ἐφ' ὧν παραμένει ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ Στέμματος. Οἱ πολιτικοὶ θεσμοὶ μένουσι κενὸν γράμμα καὶ καταπατοῦνται χάριν τῶν πολιτικῶν συμφερόντων τῆς Κυβερνήσεως. Τολμῶ νὰ ἐπαναλάβω, ὅτι ἡ εὐθύνη τῆς καταστάσεως βαρύνει ἀμερίστως τὸ ὑπουργεῖον καὶ μόνον αὐτό.

Ἡ ὑμετέρα ὑψηλότης, ἐν τῷ θερμοῦ ἐνδιαφέροντί σας ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος τῆς χώρας ἡμῶν ἔρριψεν ὑπαινιγμούς τινας ἀναφερομένους εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἰδιαίτερου Συμβούλου τῆς Α. Μεγαλειότητος τοῦ κόμητος Σπόνεκ. Ἐπιτρέψατε, Ὑψηλότητα, τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐλευθερίαν τῆς γνώμης μου. Φρονῶ ἐν πεποιθήσει ὅτι ἡ παραμονὴ τοῦ κόμητος Σπόνεκ ἀπεβαίνει ἐπιζήμιος τῇ Δυναστείᾳ καὶ παρασκευάζει κινδυνώδεις περιπλοκάς διὰ τὸ Ἔθνος. Ὁ κόμης, Ὑψηλότητα, ποιεῖται οὐχὶ τὴν ἀρμοζούσαν χρῆσιν τῆς δυνάμεως ἣν δίδει αὐτῇ ἡ Ὑψηλὴ παρὰ τῷ Βασιλεῖ θέσις του. Τρέφων συμπαθείας καὶ ἀντιπαθείας πρὸς τοὺς πολιτικούς ἀνδράς τῆς Ἑλλάδος, χρησιμοποιοῖ τὴν δύναμιν ταύτην κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τῶν ἰδίων αὐτοῦ αἰσθημάτων.

Δὲν ἴσταται τίσον ὑψηλὰ ὅσον ἡ τιμητικὴ αὐτοῦ θέσις ἐπιβαίνει. Κατέρχεται εἰς τὸ πεδὶον τῆς πολιτικῆς καὶ ἀναμιγνύεται εἰς αὐτὴν κατὰ τρόπον μειοῦντα τὸ γένητρον τοῦ ἰδιαίτερου Συμβούλου τοῦ Βασιλέως. Οὐχὶ σπανίως, ἀναρμόστως καὶ ἀνευλαβῶς ποιεῖται χρῆσιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Βασιλέως. Καὶ ἵνα μὴ φανῶ ὡς ἄδικα κατηγορῶν, Ὑψηλότητα ἄς μὴ συγχωρηθῇ νὰ ἀναφέρω τὸ πρόσφατον γεγονός τῆς ἐκλογῆς τοῦ Προέδρου τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, δὲν ἴστωσι ἰόνιοι ἀντιπρόσωποι ἐφήφισαν ὑπὲρ τοῦ κυβερνητικοῦ υποψηφίου, διότι ἐμμέσως, ἀλλ' οὐχὶ ἀληθῶς, ὑπεδείχθη αὐτοῖς παρὰ τοῦ κόμητος Σπόνεκ, ὅτι τοιαύτη εἶνε ἡ ἐπιθυμία τοῦ Βασιλέως. Τολμῶ νὰ φρονῶ, ὅτι τοιαῦται ἀναμίξεις τοῦ κόμητος εἶνε λίαν ἐπιβλαβεῖς πρὸς τὴν Δυναστείαν, καὶ ὅτι ἀληθῆς πρὸς αὐτὴν ἐκδούλευσιν παρὰ

χρῖμεν ἐν καθήκοντος, κηρυσσόμενοι ὑπὲρ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀμέσου ἀναχωρήσεως τοῦ κόμητος Σπόνεκ ἐξ Ἑλλάδος.

Καὶ λέγων τὰς τελευταίας ταύτας λέξεις ὁ Βούλγαρος, ἐστράφη πρὸς τοὺς παρισταμένους πολιτικούς ζητῶν τρόπον τινα τὴν ἐπιδοκιμασίαν τῶν ὧσιν εἶπε. Καὶ πράγματι οἱ πλείστοι τούτων διέτι ἐτόλμησαν τόσῳ ἀνεπιφυλάκτως καὶ μετὰ παρρησίας ὅπως ὁ Βούλγαρος, νὰ ἐκφράσωσι πρὸς τὸν πρίγκηπα, ἐπεδοκίμασαν ἤδη διὰ τοῦ νεύματος.

Κατόπιν τούτου ὁ πρίγκηψ Γλύσκβουργὴ νῦχαρίστησε τοὺς προσελθόντας διὰ τὴν προθυμίαν μεθ' ἧς ἐσπευσαν νὰ ἐκφράσωσι τὴν γνώμην των, καὶ φεύγοντας τοὺς προέπεμψε μέχρι τῆς θύρας τῆς αἰθούσης, ἐν ᾗ ἔλαβε χώραν ἡ σύσκεψις αὕτη.

MZ.

ΝΕΟΝ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΚΟΥΜΟΥΝΔΟΥΡΟΥ

Ἡ σύσκεψις αὕτη μεταξύ τοῦ πρίγκηπος Γλύσκβουργ καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ κληθέντων πολιτικῶν ἐγνώσθη ἀμέσως μετὰ ταῦτα καὶ ἐσχολιάζετο παντοῦ εὐρέως καὶ ποικιλοτρόπως.

Ἰδίως δὲ προῦξένησεν ἀληθῆ κατάπληξιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἥτις ἰδίᾳ ἐξηρεθίσθη περισσότερο ἅμα μαθοῦσα, ὅτι ὑπῆρξεν αὐτῇ ὁ στόχος καθ' οὗ ἐβάλλοντο τὰ δριμύτερα τῶν κατηγορητηρίων. Δὲν ἠδύνατο ἄλλως νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἐπέμβασιν τοῦ πρίγκηπος εἰς τὰ ἐσωτερικὰ πράγματα τῆς χώρας, διότι ἐνόμιζεν, ὅτι οἱ συγγενικοὶ δεσμοὶ οὔτινες συνέδεον αὐτὸν πρὸς τὸν Βασιλέα ἐπέβαλον μόνον τὸν

σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην ἐκ μέρους τοῦ πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαόν, ἀλλ' ἀπεῖχον πόρρω τοῦ νὰ παρέχωσι τοιοῦτον δικαίωμα.

Ἐπίσης οἱ κυβερνητικοὶ οὐχὶ ὀλίγον ἦσαν κατηγανακτισμένοι ἐναντίον τῶν πολιτικῶν ἐκείνων, οἵτινες ἀποῦσης τῆς Κυβερνήσεως ἐπέρριψαν κατ' αὐτῆς βαρεῖας κατηγορίας.

Τὸ ζήτημα βεβαίως ἦτο λίαν σπουδαῖον καὶ ἀπασχόλησε ζωηρότατα καὶ τὴν κοινὴν γνώμην καὶ τὸν τύπον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὅστις διὰ νευρώδους ἀρθρογραφίας ἐξήνεγκεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὴν γνώμην του.

Ἀλλὰ ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως ἐδόθη πολὺ δικαίως καὶ ἄλλη ἐρμηνεία πρὸς τὸ ἐπεισὺδιον τοῦτο. Ἐπιστεύθη τότε, ὅτι ἡ ἐπέμβασις τοῦ πρίγκηπος Γλύκσπουργ ἦτο ἔμμεσος ὑποδήλωσις τοῦ ὅτι ὁ Βασίλεὺς ἔπκυσε παρέχων τὴν ἐμπιστοσύνην του πρὸς τὴν Κυβέρνησιν.

Διὰ τοῦτο ὁ Πρωθυπουργὸς Κανάρης συνεκάλεσε κατεπειγόντως εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ πάντας τοὺς ὑπουργούς, οἵτινες ἔσπευσαν νὰ προσέλθωσι.

Γενομένου δὲ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ὁ Πρωθυπουργὸς ἐξέφρασε τὴν γνώμην, ὅτι ἡ Κυβέρνησις κατόπιν τοῦ ἐπεισοδίου ἐκείνου, εἶχε τὴν υποχρέωσιν νὰ ὑποβάλλῃ ἀμέσως τὴν παραίτησιν αὐτῆς πρὸς τὸν Βασιλέα.

— Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς καὶ ἡ Κυβέρνησις, εἶπεν ὁ πρωθυπουργός, αἰσθάνονται βαθὴν σεβασμὸν καὶ εἰλικρινὴ ἀγάπην πρὸς τὸν Πρίγκηπα Γλύκσπουργ, τὸν θεῖον τοῦ Βασιλέως. Ἀλλὰ οὔτε τὸ Σύνταγμα, οὔτε ἄλλος τις ἰσχύων νόμος, οὔτε αἱ διπλωματικαὶ συνθήκαι ἀναγνωρίζουν ἐνεργὸν ἐπέμβασιν εἰς τὰ ἐσωτερικὰ πράγματα, εἰς τὰ μέλη τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας. Καὶ ὁμοίως ἐγένετο τοιοῦτον τι χωρὶς νὰ ζητηθῇ ἡ γνώμη τῆς Κυβερνήσεως καὶ χωρὶς νὰ εἰδικοποιηθῇ καὶ περὶ τούτου. Φρονῶ, ὅτι τὸ γεγονός εἶνε ἐνδεικτικὸν τῆς ἐκφράσεως δυσπιστίας ἐκ μέρους τοῦ Στέμματος πρὸς τὸ ὑπουργεῖον καὶ ὅτι ἐπομένως ἐπιβάλλεται εἰς τὴν Κυβέρνησιν νὰ σπεύσῃ νὰ ὑποβάλλῃ τὴν παραίτησιν.

Ἡ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΠΡΑΞΙΣ ΤΗΣ ΕΞΩΣΕΩΣ

Ἀπὸ τοῦ καταστρώματος τῆς «Σκύλλας» ὁ ἐξόριστος Ὅθων ἔρριψε
τὰ τελευταιᾶ του βλέμματα πρὸς τοὺς βράχους τοῦ Πιραιῶς.

Δι' Ἡ. Ἀραλῆ. Ἰκλαίη. Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 119

Ἡ πρότασις αὕτη τοῦ πρωθυπουργοῦ συνεζητήθη διὰ μακροῦ καὶ ἐγένετο ὁμοθυμῶς δεκτὴ.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ὅμως ὁ Βασιλεὺς ἐπληροφορήθη τὰ διατρέξαντα καὶ ἐβεβαιώθη διὰ τῶν ὑπασπιστῶν του καὶ ἐκ τῆς ἀρβύρας γραφίας τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων, ὅτι ἡ ἀπόφασις τῆς Κυβερνήσεως, ὅπως παραιτηθῇ, εἶχε ληφθῇ ὀριστικῶς καὶ ἦτο ἀμετακτά.

Θέλων ἐπαμένως νὰ ἀποποθήσῃ ὑπουργικὴν κρίσιν, ἥτις δὲν ἐπὶ συνετέλει εἰμὴ ἐπὶ μᾶλλον νὰ ἐπιδεινώσῃ τὴν κατάστασιν, ἀπέφασκε νὰ ἐνεργήσῃ ἀμέσως καὶ πείσῃ τὴν Κυβέρνησιν νὰ ἀκολουθήσῃ παραμένουσα εἰς τὴν ἀρχήν.

Οὕτω, πρὶν ἢ ἀκόμη τὸ Ὑπουργεῖον ὑποβάλλῃ τὴν παραίτησιν του, ὁ Βασιλεὺς δι' ἐπιστολῆς του διεμήνυσε πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν Κανάρην, ὅτι δὲν ἔπαυσε παρέχων τὴν ἐμπιστοσύνην του πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, καὶ ὅτι κατάρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πρίγκηπος Γλύκσπουργ ὑπόσχεσιν ἀμέσου ἀναχωρήσεως ἐξ Ἑλλάδος.

Ἐν τέλει δὲ τῆς ἐπιστολῆς διαβεβαίωσεν τὴν Κυβέρνησιν, ὅτι οὐδένα θέλει ἐπιτρέψει, οὐδ' εἰς μέλος τῆς οἰκογενείας του τὴν ἀνάμιξιν εἰς τὰ ἐσωτερικὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος.

Κατόπιν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης τοῦ Βασιλέως, τὸ ζήτημα εἰσήρχετο πλέον εἰς ὁμαλὴν ὁδὸν ἔγχεσαν εἰς αἰσίαν λύσιν καὶ ἀποσοβοῦσαν τὴν ὑπουργικὴν κρίσιν.

Αἱ παρὰ τοῦ Βασιλέως διδόμεναι βεβαιώσεις ἦσαν ἀρκούντως περιφανὲς ἱκανοποιήσεις διὰ τὴν Κυβέρνησιν.

Συνεκλήθη τότε δεῦτερον Ὑπουργικὸν Συμβούλιον καθ' ὃ ἀποφασίσθη, ὅπως τὸ Ὑπουργεῖον μὴ προβῇ εἰς τὴν ἀπόφασιν του περὶ παραίτησεως, ἀλλὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ παραμένον εἰς τὴν ἀρχὴν ἀφοῦ ἔχει σαφὴ τὴν βεβαίωσιν τοῦ Ἀνακτοῦ, ὅτι παραμένει ἐπ' αὐτὸ ἐμπιστοσύνη του.

Ἡ ἀπόφασις αὕτη τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἀνεκοινώθη πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ οὕτω ἀπεσοβήθη ἡ ἀπειληθεῖσα πολιτικὴ κρίσις.

Μετὰ ταῦτα ἡ Κυβέρνησις ἐξέδωκεν ἀμέσως καὶ δεῦτερον πρῶτον

γράμμα διακατανίζον τὰς μελλούσας νὰ ἐνεργηθῶσιν ἐκλογάς, συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἐν ἰσχύϊ ἤδη τεθέντος Συντάγματος.

Καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα τότε τὸ φλέγον ζήτημα ἦσαν αἱ ἐκλογαί. Παντοῦ καὶ πάντοτε περὶ αὐτῶν ἐγένετο λόγος καὶ οὐδεμίαν συζήτησιν διημείβετο, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ θέμα τοῦτο δὲν κατεῖχε τὴν πρώτην θέσιν.

Ὡς ἐξ ἀκατανόητου τινος ἀντιλήψεως ἀπεδίδετο ἐξαιρετικὴ σημασία εἰς τὰς ἐκλογάς ἐκείνας καὶ ὁ λαὸς καὶ αἱ ἐφημερίδες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὠμίλουν περὶ αὐτῶν καὶ περὶ τῆς Βουλῆς κατ' ἰδιαιτέρον ἐνθουσιώδη τρόπον ὥς ἐάν αἱ ἐπὶ Ὁθωνος δὲν ἦσαν ἐκλογαὶ καὶ ὅτι ὁ νῦν βουλευτὴς θὰ ἦτο τι διάφορον τοῦ τότε.

Συγχρόνως δὲ ζωηρὰ ἤρχιζεν ἡ προεκλογικὴ κίνησις, προμηνυμένη σφοδρότατη καὶ πεισματωδεστάτη.

Ὁ ἐνθουσιασμὸς ὅμως τοῦ λαοῦ διὰ τὰς μελλούσας ἐκλογάς ἰδικαιολογεῖτο κυρίως ἐκ τοῦ ὅτι αὐταὶ θὰ ἐνηργοῦντο μετ' ἀπολύτου ἐλευθερίας, δυνάμει τοῦ Συντάγματος.

Ἡ Κυβέρνησις τοῦ Κανάρη σφοδρότατα καταπολεμουμένη ὑπὸ τῆς ἀντιπολιτεύσεως εἶχε νὰ παλαίσῃ εἰσέτι καὶ κατ' ἄλλων δυσχερειῶν, πολὺ σπουδαιότερων τῶν πρώτων.

Ἡ διχόνοια καὶ ἡ ἀντίδρασις εἶχον ἐμφιλεχωρήσει ζωηραὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς κόλποις τοῦ Ὑπουργείου. Μεταξὺ τοῦ πρωθυπουργοῦ Κανάρη καὶ τοῦ ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν ὑπουργοῦ Ἀλ. Κουμουνδούρου ὑπῆρξε τοιαύτη ριζικὴ διαφωνία, ἥτις, ἐκ τοῦ ἀδυνατοῦ τῶν ἀμοιβαίων ὑποχωρήσεων, δὲν ἦτο δυνατόν εἰμὴ νὰ καταλήξῃ εἰς ὀριστικὴν ῥῆξιν.

Καὶ ἡ διαφωνία αὕτη ἐστρέφετο περὶ διάφορα ζητήματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὅμως δὲν ἦτο δυσχερὲς νὰ ἐπέλθῃ συνεννόησις. Ἀλλὰ τὸ κυριώτερον, ἐφ' οὗ πᾶσα προσπάθεια καὶ πᾶσα ἐλπίς ὁμοφωνίας ἐνκαύγει, ἦτο τὸ ζήτημα τοῦ κόμητος Σπόνεκ. Ὁ μὲν Κανάρης ἐπανειλημμένως ἐξέφρασε τὴν γνώμην καὶ ἐζήτησε παρὰ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ν' ἀπαιτηθῇ παρὰ τοῦ Βασιλέως ἡ ἀπομάκρυνσις

αὐτοῦ ἐξ Ἑλλάδος, ἐνῷ ὁ Κουμουνδοῦρος ἀντέτεινε προκηρυσσόμενος ὑπὲρ τῆς παραμονῆς αὐτοῦ.

Καὶ τὰ αἷτια ἅτινα ἐξώθουν τοὺς δύο συνυπουργοὺς εἰς ἀντιθέτους γνώμας καὶ ἐνεργείας ἦσαν τὰ αὐτὰ ἀλλὰ κατ' ἀντίτροπον ἔννοιαν.

Διότι εἰς πάντας ἦτο γνωστόν, ὅτι ἡ γνώμη τοῦ κόμητος Σπόνεκ μεγάλως ἐβάρυνεν ἐπὶ τοῦ Βασιλέως καὶ ἐπομένως ἡ παρουσία αὐτοῦ ἦτο ἐπικίνδυνος παγίς διὰ πάντας τοὺς πολιτικούς καθ' ὧν τυχόν ἔτρεφεν ἀντιπάθειαν.

Ὅπως οὐχὶ δυσκόλως ὁ κόμης Σπόνεκ ἠδύνατο ἐπιτηδεύειν νὰ διαβάλλῃ πρὸς τὸν Βασιλέα τοὺς πολιτικούς ἐκείνους μεθ' ὧν διηγεῖται εἰς φιλικὰς σχέσεις, οὕτω ἐπίσης εὐχερέστατα ἠδύνατο νὰ προκαταλάβῃ καὶ νὰ προδιαθέσῃ εὐμενῶς τὸν Ἀνακτα ὑπὲρ τῶν εὐνοουμένων του.

Ὁ δὲ Κανάρης, ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος εὐδέποτε δυνθεὶς νὰ κολακεύσῃ ἢ ἄλλως πῶς νὰ ἐκλιπαρήσῃ τὸν κόμητα Σπόνεκ, ἐφάρθετο δὲ καίως τὴν δυσμένειαν αὐτοῦ καὶ ἐθεώρει τὴν παρουσίαν του ἐπικίνδυνον εἰς τὰ πολιτικά του συμφέροντα.

Τὸ ἐναντίον ἀκριβῶς συνέβαινε διὰ τὸν Κουμουνδοῦρον. Οὗτος ἀντιληφθεὶς ἐγκαίρως τὰ ὠφέλη, ἅτινα ἠδύνατο νὰ καρπώθῃ πολιτικῶς ἐκ τῆς φιλίας τοῦ κόμητος Σπόνεκ, εἶχε κατορθώσῃ μετὰ πολλῆς τέχνης νὰ ἐπισύρῃ ἀμέριστον τὴν ἐμπιστοσύνην αὐτοῦ. Καὶ βεβαίως ἐπιδιώκων τοῦτο δὲν κατέφυγεν εἰς ταπεινὴν κολακείαν οὔτε ἐξελιπάρησε τὴν εὐνοίαν αὐτοῦ. Πάντοτε μετ' ἄκρας ἀξιοπρεπείας καὶ χωρὶς νὰ ταπεινοῖ ἑαυτὸν ἐπωρελεῖτο τῶν διαφορῶν παρουσιαζομένων εὐκαιριῶν διὰ νὰ ἐπισπάσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ κόμητος Σπόνεκ, ὅστις ἐξ ἄλλου μεγάλως ἐξετίμα τὸν ἄνδρα διὰ τὰ πατριωτικὰ αὐτοῦ αἰσθήματα καὶ τὴν πολιτικὴν του μόρφωσιν.

Οὕτω ἐνεργῶν ὁ Κουμουνδοῦρος ἐφράνει, ὅτι διὰ τῆς φιλίας τοῦ κόμητος Σπόνεκ ὑπεβοηθεῖτο τὰ μέγιστα ἡ δικαία αὐτοῦ φιλοδοξία ὅπως ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἀρχὴν.

Καὶ τὰ πράγματα ἐδικαίωσαν τὰς προσδοκίας καὶ τοὺς ὑπολογισμοὺς αὐτοῦ.

Διότι μετ' ὀλίγον ἡ διαφωνία μεταξύ αὐτοῦ καὶ τοῦ Κανάρη κατέστη τόσοι ριζική, ὥστε μοιραίως ἐπῆλθεν ἡ διάσπασις τῶν κυβερνητικῶν δυνάμεων. Ἡ συνεργασία μεταξύ αὐτῶν ἦτο ἀδύνατος. Καὶ ἐνεκα τούτου ἡ Κυβέρνησις ὑπέβαλε πρὸς τὸν Βασιλέα τὴν παραίτησίν της ἣτις ἐγένετο ἀποδεκτή. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὰ πολιτικὰ κόμματα ἦσαν πολλὰ, οὐδενὸς δὲ ἦτο σαφῶς ἐνδεδειγμένη ἡ ὑπεροχὴ ἀπὸ τοῦ ἄλλου. Ἐν τούτοις, ἅμα τῇ παραίτησιν τοῦ ὑπουργείου, ἐπιστεύετο γενικῶς, ἐκ τῶν σχέσεων τοῦ κόμητος Σπόνεκ μετὰ τοῦ Κουμουندούρου, ὅτι ἡ προτίμησις τοῦ Βασιλέως διὰ τὸν σχηματικὸν τῆς νέας Κυβερνήσεως θὰ ἐπιπτεν ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου.

Καὶ κατὰ τὰς προβλέψεις πάντων ἐγένετο.

Ὁ Βασιλεὺς ἐκάλεσε τὸν Κουμουνδούρον καὶ ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὸν σχηματισμὸν τοῦ νέου Ὑπουργείου. Εἶνε ἀναμφισβήτητον βεβαίως, ὅτι ἡ ἐκλογὴ αὕτη τοῦ Βασιλέως ὀφείλετο κατὰ μέγα μέρος εἰς τὰς συμβουλὰς τοῦ κόμητος Σπόνεκ. Ἀλλὰ δὲν συνετέλεσεν ὅμως ὀλίγον εἰς τοῦτο καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Κουμουνδούρος συνεκέντρου περὶ ἑαυτὸν πάντας τοὺς Ἑπτανησίους ἀντιπροσώπους οἵτινες ἦσαν οὐχὶ εὐκαταφρόνητος κοινοβουλευτικὴ δύναμις.

Ὁ Ἀλέξανδρος Κουμουνδούρος δεχθεὶς τὴν ἐντολὴν ὑπέβαλε τὸν κατάλογον τῶν ὑπουργῶν τοῦ εἰς τὸν Βασιλέα, ὅστις καὶ ἐνέκρινεν αὐτόν. Οὕτω τὴν 2 Μαρτίου τοῦ 1865 συνεκροτήθη τὸ πρῶτον ἤδη ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Κουμουνδούρου Ὑπουργεῖον καταρτισθὲν ὡς ἑξῆς : Α. Κουμουνδούρος Πρόεδρος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ ὑπουργὸς ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης, Α. Χ. Ἀναργύρου ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν, Δ. Βουδούρης ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τῶν Ναυτικῶν, Σ. Σωτηρόπουλος ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν, Α. Καρνάλης ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν, Α. Χ. Λόντος ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν.

Τὴν 16 Μαρτίου τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο ἐτροποποιήθη ὡς ἑξῆς : Κουμουνδούρος Πρόεδρος καὶ ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν, Α.

Κρεστενίτης ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης, Κ. Λομβάρδος ἐπὶ τῶν Ἑκκλησιαστικῶν, Βράϊλας Ἀρμένιος ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν. Βραδύτερον δὲ τὴν 24 Σεπτεμβρίου 1865 ἐτροποποιήθη πάλιν οὕτως: Κ. Λομβάρδος Ἐσωτερικῶν. Τρ. Λαζαρέττος Στρατιωτικῶν, Π. Καλλιγὰς Δικαιοσύνης.

Ἡ νέα Κυβέρνησις ἀνέλαβε τὰς ἡνίας τοῦ Κράτους ὑπὸ τὰς μᾶλλον δυσμενεῖς τῶν συνθηκῶν. Ἦτο ὑποχρεωμένη νὰ παλαίσῃ κατὰ πλείστων ὧσων δυσχερειῶν, ἀπαιτουσῶν καὶ σύντονον τὴν ἐνέργειαν καὶ ἄγρυπνον τὴν προσοχὴν τῶν κυβερνώντων.

Ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ τόπου ἦτο οἰκτρά. Τὰ δημόσια ἔσοδα ἔνεκα τοῦ κακοῦ συστήματος τῆς εἰσπράξεως αὐτῶν εἶχον ἐλαττωθῇ ἐπαισθητῶς, αἱ δὲ οἰκονομικαὶ ὑπηρεσίαι εἶχον παρὰ λύσει. Ὑπῆρχε μεγάλη ἔλλειψις χρημάτων καὶ οὐ μόνον δὲν ἦτο δυνατὴ ἡ ἐκτέλεσις ἔργων καὶ καινοτομιῶν συντελεστικῶν διὰ τὴν πρόοδον τοῦ Κράτους, ἀλλὰ καὶ μόλις διὰ μυρίων προσπαθειῶν κατωρθοῦτο ἡ πλήρωσις τῶν πρώτων ὑπηρεσιακῶν ἀναγκῶν.

Ἐκτὸς τούτου ἡ παραλυσία εἰς τοὺς διοικητικούς κλάδους ἦτο πλήρης. Οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι ἐδείκνυν ἀσύγγνωστον ἀδιαφορίαν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων των, αἱ δὲ ὑποθέσεις τῶν πολιτῶν καὶ τοῦ Κράτους συνεπαυροῦντο ἡ μία ἐπὶ τῆς ἄλλης ἀνεκτίλεστοι.

Ὅλαι γενικῶς αἱ διοικητικαὶ ὑπηρεσίαι εὗρίσκοντο εἰς αὐτὰ χρημὰ ἐλεεινὴν κατάστασιν.

Ἐπὶ πλέον ἡ ἀπειθεία, ἡ τὴν μεταπολίτευσιν ἐπακολουθήσασα ἐβασίλευεν εἰς τὸν στρατόν, ὅπου καθημερινῶς ἐσημειοῦντο σχεδὸν ἀναρχικὰ κρούσματα.

Μία τόσῃ ἀνώμαλος καὶ κρίσιμος κατάστασις εἶχεν ἀνάγκην συντόνου κυβερνητικῆς ἐνεργείας καὶ μέτρων ἐκτάκτως δραστηρίων. Πρὸς τοῦτο ὁμως ἔδει ἡ Κυβέρνησις, ἰσχυρὰ καθ' ἑαυτήν, νὰ μὴ περισπᾶται εἰς ἄλλας δυσχερείας, ἀλλὰ νὰ ἐπιδοθῇ μετὰ ζήλου καὶ ζήλου καὶ ἐπιμόνως εἰς τὴν ἀνόρθωσιν τῶν κακῶς κειμένων καὶ

εἰς τὴν ἐπανκφορὰν εἰς τὴν θέσιν των πασῶν τῶν ἐκτροχισθεῖσων ὑπηρεσιῶν.

Ἄλλ' ἄλλως ἔδοξε τῇ ἀντιπολιτεύσει, ἥτις ἀμείλικτος ὑπέρ ποτε καὶ ἄλλοτε ἐξηκολούθει λυσσώδη τὴν κατὰ τῆς Κυβερνήσεως ἀντιδράσιν.

Ἰδίως δὲ τὸ περὶ τὸν Βούλγαρην κόμμα ἐξώθει τὰ πράγματα εἰς τὰ ἄκρα. Παρενέβαλλε παντοίας δυσχερείας εἰς τὸ Ὑπουργεῖον, ἐπὶ παντὸς ἀναφυομένου ζητήματος καὶ ἐξηκολούθει σύστημα ἀνηλεοῦς ἀντιδράσεως.

Εἰς ἐπίμετρον δὲ διηρέθιζε τὰ πνεύματα τοῦ λαοῦ καὶ προῦ- κάλει ταραχὰς οὐ μόνον ἐν Ἀθήναις, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τοῦ Κράτους.

Εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὕρισκοντο τὰ πράγματα, ὅτε ὁ Βασιλεὺς, θέλων νὰ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰς προσαρτηθείσας νέας ἐπαρχίας καὶ ὅλον τὸ Κράτος του, ἐπεχείρησε κατὰ τὸν Ἀπρίλιον περιοδεῖαν ἀνὰ τὰς ἐπαρχίας καὶ τὰς Ἰονίους νήσους.

Ἡ ἐνθουσιώδης ὑποδοχὴ ἥτις ἐγένετο πανταχοῦ τότε εἰς τὸν νεαρὸν Βασιλεῖα, θὰ μείνῃ ἀξιομνημόνευτος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν.

ΜΗ'.

ΑΙ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΝ

Ἐνα μῆνα μετὰ ταῦτα, τὴν 4 Μαΐου 1865, διεξήχθησαν μετὰ πολλοῦ πείσματος αἱ βουλευτικαὶ ἐκλογαί, αἱ δυνάμει τοῦ ὑπὸ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ἐκπονηθέντος νέου βουλευτικοῦ νόμου, ἐπὶ τῇ βάσει ἑνὸς βουλευτοῦ κατὰ 10,000 ψυχῶν διαταχθεῖσαι.

Ἐγένοντο δὲ αἱ ἐκλογαὶ αὗται ἐν πλήρει ἐλευθερίᾳ καὶ οὕτω εἰσῆλθον εἰς τὴν Βουλὴν σχεδὸν ὅλως νέα πρόσωπα, δικηγόροι, δημοσιογράφοι κλπ. Οὕτω λ. χ. ἀπέτυχεν ἐν Ἀττικῇ μέγα δυνάμενος εὐπατρίδης καὶ ἰσχυρὸς πολιτικὸς παράγων, πολλαῖς χρηματίσας βουλευτῆς, καὶ ἐπέτυχεν ὁ Ὄθων Μακρυγιάννης. Ἐν Γορτυνίᾳ ἐπέτυχεν ἕτερος ἀντὶ τοῦ Ἰωάννου Κολοκοτρώνη, τοῦ υἱοῦ τοῦ γέροντος τοῦ Μωρεῖα. Ἐπίσης ἐπέτυχον καὶ τέσσαρες τῶν ὑπουργῶν τοῦ προτελευταίου ὑπουργείου τοῦ Ὄθωνος, ὁ Μιαούλης, ὁ Βότσαρης, ὁ Χριστόπουλος καὶ ὁ Κουντουριώτης.

Ἄμα γενεμένων τῶν ἐκλογῶν ἤρχισαν ἤδη εὐρέως αἱ συζητήσεις περὶ τοῦ τίνα ἀνέδειξε πλειοψηφούντα ἢ ἐμπιστοσύνη τοῦ λαοῦ. Ἀλλὰ ὅλα τὰ λεγόμενα τότε ἦσαν φῆμαι μόνον καὶ διαδόσεις, διότι εἰσέτι δὲν εἶχε γείνει ἡ ἐξέλεγχις τῶν ἐκλογῶν καὶ ἐπομένως δὲν εἶχον ἐπικυρωθῇ αὗται.

Ἐκτὸς τούτου πολλοὶ τῶν ἐκλεγέντων βουλευτῶν διὰ πρώτην φοράν περιεβάλλοντο τὸ ἀξίωμα τοῦτο καὶ ἐπομένως δὲν ἀνήκον ἐν τῶν προτέρων εἰς κόμμα τι ἄλλ' ἐτήρουν ἀνεξαρτησίαν τινα φρονήματος μέχρι τῆς τακτικῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς.

Ἐν τούτοις ὅμως ἦτο δυνατόν νὰ κρίνη τις ἀπὸ τότε, ἀμέσως τὴν ἐπομένην τὰς ἐνεργείας τῶν ἐκλογῶν, ὅτι ἡ πολιτικὴ κατάστασις θὰ παρουσίαζεν ἀνωμαλίας μεγάλας ἐν τῇ μέλλοντι, διότι οὐδεμία κομματικὴ ὁμάς ἐφαίνετο προφανῶς ὑπερισχύουσα τῆς ἄλλης, οὔτε ὑπῆρχε διάθεσις καὶ ἦτο δυνατός ὁ συνασπισμὸς δύο ἢ πλειοτέρων ἱμάδων, πρὸς καταρτισμὸν ἐνιαίου κόμματος, δυναμένου μετὰ συμπαγούς καὶ ἰσχυρᾶς πλειοψηφίας νὰ κυβερνήσῃ τὴν χώραν.

Αἱ δυσχέρειαι αὗται δὲν ἐφαίνετο νὰ ἦσαν ὀλιγώτεραι καὶ διὰ τὴν Κυβέρνησιν, πολλοὶ τῶν φίλων τῆς ὁποίας ἀπέτυχον. Ἐν τούτοις οἱ κυβερνητικοὶ ἦσαν μᾶλλον αἰσιόδοξοι; διότι εὐρισκόμενοι ἐν τῇ ἀρχῇ ἡδύνατο εὐκολώτερον νὰ προσελκύσωσι πρὸς ἑαυτοὺς τοὺς νεοἐκλεγέντας ἐκείνους βουλευτάς, οἵτινες εἰς οὐδεμίαν μερίδα ἀνήκον καὶ ἐπομένως κατὰ βούλησιν ἡδύνατο νὰ κανονίσωσι τὴν ἐν τῇ Βουλῇ θέσιν αὐτῶν.

Ἐν τούτοις πάντα ταῦτα ἐθεωροῦντο δικαίως ἄοριστοι τότε καὶ ἐπεσπεύδετο ἡ ἀπαιτουμένη προκαταρκτικὴ ἐργασία διὰ τὴν σύγκλησιν τῆς νέας Βουλῆς εἰς πρώτην τακτικὴν Σύνοδον τῆς πρώτης βουλευτικῆς περιόδου.

Ἡ πρώτη ἐναρκτήριος συνεδρίασις τῶν ἐργασιῶν ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου ἐγένετο μετὰ μεγάλης ἐπιστημότητος καὶ πομπῆς ἐν τῇ παλαιᾷ κτιρίῳ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως.

Τὴν 28 Μαΐου τοῦ 1865 ὁ Βασιλεὺς ἄγων τότε τὸ εἰκοστὸν πῆμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας του προσῆλθεν εἰς τὸ Βουλευτήριον φέρων στολὴν στρατηγοῦ καὶ κρατῶν εἰς τὰς χεῖράς του τὸν συναχθέντα Βασιλικὸν Λόγον.

Προχωρεῖ καὶ ἀνέρχεται τὸ βῆμα καταλλήλως διεσκευασμένον πρὸς τοῦτο καὶ μέσῳ βαθυτάτης σιγῆς ἀναγιώσκει τὸν πρῶτον Βασιλικὸν λόγον ἔχοντα ἐπὶ λέξει ὡς ἑξῆς :

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 120

Κύριοι Βουλευταί,

«Μετὰ χαρὰς βλέπω σήμερον περὶ ἐμὲ τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ λαοῦ, πρὸς ὃν ἡ ἀγάπη Μου ὁσημέραι ἐπαυξάνει ἀσμένως. Βεβαίως ὑμᾶς ὅτι αἱ πρὸς τὰς ξένας Δυνάμεις σχέσεις Μου εἰσὶ πάντοτε φιλικαί, ἡ τήρησις δὲ αὐτῶν ἀποτελεῖ μίαν τῶν πρωτίστων μεριμνήσεων τῆς Κυβερνήσεώς μου.

Ἡ ἐμπέδωσις τῆς δημοσίας τάξεως ἐφείλκυσε ἰδίως τὴν συντονον προσοχὴν τῆς Κυβερνήσεώς Μου, ἡ δὲ ἀνώτατος ἐξάσκησης τῶν παρὰ τοῦ ἔθνους καὶ τῆς Βασιλείας ἀναγραφέντων δικαιωμάτων ἐκάνονισε τὴν πορείαν τῆς καὶ συγχαίρω τὸν ἐλληνικὸν λαόν, ὅστις καὶ κατὰ τὰς βουλευτικὰς ἐκλογὰς ἀπέδειξε, ὅτι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος ἐμφορεῖται.

Γνωσταὶ κατεπείγουσαι τοῦ Κράτους ἀνάγκαι ἀφορῶται τὴν γενικὴν αὐτῷ Διοίκησιν καὶ τὴν διατήρησιν τῆς δημοσίας τάξεως καθὼς καὶ τὴν ἐξομοίωσιν τῶν ἐν τῇ αἰσίῳ ἐνωθείᾳ Ἑπτανήσων πρὸς τὰ ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι ἱσχύοντα, μόνον καθόσον ταῦτα ἀπῆται ἀναγκαίως ἡ τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων διοικήσεις, ἐπέβαλον εἰς τὴν Κυβέρνησίν Μου τὸ καθήκον τῆς ἀμέσου θεραπείας αὐτῶν διὰ τῶν κυβερνητικῶν πράξεων.

Αὗται δὲ θέλουσιν ὑποβληθῇ εἰς τὴν νομοθετικὴν κύρωσιν καὶ πέπεισμαι ὅτι θέλετε ἐκτιμῆσαι καὶ τὸν λόγον καὶ τὸν σκοπὸν αὐτῶν.

Τὸν ὀριστικὸν κανονισμὸν τοῦ δανείου τῶν ἐξήκοντα ἑκατομμυρίων δραχμῶν ἐθεώρητεν ἡ Κυβέρνησίς μου ὑπαγορευόμενον ὃν μόνον ὑπὸ τῆς πρὸς τὰς ἐγγυητρίδας Μεγάλας Δυνάμεις ὀφειλομένης εὐγνωμοσύνης, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ καλῶς νοουμένου συμφέροντος τοῦ τόπου.

Διὰ τοιοῦτου κανονισμοῦ ταχτοποιοῦντες τὰ οἰκονομικὰ καὶ καθιστῶντες τὸν Προϋπολογισμὸν τοῦ Κράτους ἀληθῆ, δύναμεθα νὰ λάβωμεν τελεσφόρον πρόνοιαν καὶ περὶ τῆς ἐκκαταστάσεως τῶν λοιπῶν υποχρεώσεών μας, πρὸς δὲ καὶ περὶ τῆς ἀνορθώσεως τῆς

ἐξωτερικῆς ἡμῶν πίστεως. Ἡ περὶ τούτου πρότασις ἐγένετο ἡδὴ καὶ ἐν καιρῷ θέλει ὑποβληθῇ ὑμῖν τὸ ἀποτέλεσμα.

«Ἐνεκα τῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη γνωστῶν περιστάσεων οὐ μικρὸν παρουσιάζεται ἔλλειμμα ἐν τῷ Προϋπολογισμῷ τοῦ Κράτους. Ἡ Κυβέρνησίς μου μελετήσασα ἐπισταμένως τὸ οὐσιῶδες τοῦτο ζήτημα, θέλει ὑποβάλλει ὑμῖν νομοσχέδια, ὅπως ἐπαναφέρῃ τὴν ἰσορροπίαν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων. Καὶ ἐπειδὴ ἡ Συνέλευσις δὲν συνεζήτησε τὸν Προϋπολογισμὸν τοῦ τρέχοντος ἔτους, θέλουσιν ὑποβληθῇ ὑμῖν κατὰ τὴν πρώτην σύνοδον οἱ οἰκονομικοὶ νόμοι τοῦ ἐνεστώτος καὶ τοῦ ἐπεμένου ἔτους.

«Νομοσχέδια περὶ τριῶν σπουδαιωτάτων ἀντικειμένων, ἀτινα ἀνάγονται εἰς τὴν πρόσδον τῆς ἡθικῆς καὶ ὑλικῆς εὐθυμερίας τοῦ λαοῦ, ἥτοι περὶ διανομῆς τῆς ἐθνικῆς γῆς, περὶ διαθέσεως τῶν ἐπὶ ἐθνικῶν γαιῶν φυτειῶν καὶ περὶ μεταβολῆς φορολογικοῦ συστήματος ὡσαύτως ὑποβληθήσονται ὑμῖν.

«Ἡ Κυβέρνησίς Μου θέλει ὑποβάλλῃ νομοσχέδια περὶ προσόντων τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ περὶ διαφόρων βαθμῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἰδίως δὲ περὶ συνδυασμοῦ τῆς δημοτικῆς μετὰ τῆς ὑπὲρ τοῦ κατωτέρου κλήρου προνοίας, ὥστε καὶ τούτων νὰ θεραπευθῶσιν αἱ ἀνάγκαι καὶ ἡ ὀρθοκευτική καὶ ἡθικὴ τῆς νεολαίας διὰ πλάσις νὰ ἐπιτευχθῇ κάλλιον καὶ πληρέστερον.

«Διοικητικὸς καὶ δημοτικὸς ὀργανισμὸς, βάσιν ἔχων τὴν ἀποκέντρωσιν, τὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν καλὴν τοῦ τόπου διοίκησιν, καὶ τροποποιήσεις τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν δικαστηρίων, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ν' ἀντιστοιχῇ ἡ δικαστικὴ δικαιοδοσία πρὸς τὰς διοικητικὰς περιφέρειας, θέλουσιν ἐπιβληθῇ εἰς τὴν ἐπιψήφισιν ὑμῶν.

«Μέτρα ἀφορῶντα βελτιώσεις ἐν τῷ στρατῷ ἀπασχολοῦσι τὴν προσοχὴν τῆς Κυβερνήσεώς Μου, καθὼς καὶ ἡ ὅσον τάχισιν ἀπαλλαγὴ αὐτοῦ ἀπὸ ἀλλοτρίων καθηκόντων. Σκοπιμώτερος δὲ ὀργανισμὸς τῆς Ἐθνοφυλακῆς θέλει ὑποβληθῇ ὑμῖν.

«Ἡ προαγωγή καὶ ἡ τελειοποίησις τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας καὶ αἱ ἰδιαιτέραι ἀνάγκαι τῆς νκυτιλίας ἐπέστησαν ἰδίως τὴν προ-

σοχὴν τῆς Κυβερνήσεώς Μου. Νομοσχέδια δὲ περὶ τούτου θέλουσιν ὑποβληθῇ ὑμῖν. Νομοσχέδια περὶ εἰσαγωγῆς λογιστικοῦ συστήματος εἰς τὰ Προξενεῖα καὶ περὶ ἐπεκτάσεως τῆς δικαστικῆς δικαιοδοσίας αὐτῶν θέλουσιν ὑποβληθῇ ἐπίσης ὑμῖν.

«Περὶ τοιούτων νομοθετημάτων, εἰς προσφιλῇ τοῦ ἔθνους συμφέροντα ἀφορώντων, ἐπικαλοῦμαι τὴν πατριωτικὴν καὶ πεφροντισμένην μελέτην ὑμῶν.

«Ἐκφράζω δὲ ἤδη ἦν ἔχω σταθερὰν πεποίθησιν, ὅτι ἐν τῇ εἰλικρινεῖ ἐφαρμογῇ τοῦ θεμελιώδους νόμου ἔγκειται ἡ εὐδωκίαις τῶν κοινῶν τῆς πατρίδος πραγμάτων, καὶ ἐπικαλούμενος μεθ' ὑμῶν τὴν ἐξ ὕψους εὐλογίαν, κηρύττω τὴν ἐναρξίν τῆς πρώτης Συνόδου τῆς Α' Βουλευτικῆς Περιόδου.»

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Βασιλικοῦ λόγου ὁ Βασιλεὺς ἀπέρχεται ἐπευφημούμενος ἐθνουσιωδέστατα παρὰ τοῦ μυρμηκιῶντος ἔθους τοῦ βουλευτηρίου λαοῦ καὶ ἡ πρώτη πανηγυρικὴ ἐναρκτήριος συνεδρίασις τῆς Βουλῆς λύεται.

Ὅλιγας ἡμέρας μετὰ ταῦτα ἐκλήθησαν ἐκ νέου οἱ Βουλευταὶ ἵνα προβῶσιν εἰς τὴν ἐξέλεγχιν τοῦ κύρους τῶν ἐκλογῶν.

Καίτοι αἱ πρὸς τοῦτο συνεδριάσεις διεξήχοντο ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ κύρους ἢ μὴ τῶν ἐκλογῶν ἐν τούτοις ἀπὸ τίτε κατεδηλώθη τρανέατα ὁ λυσσώδης ἀγὼν ὅστις ἔμελλε βραδύτερον νὰ συναφθῇ μετὰ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν ἀντιπολιτευομένων πολιτικῶν μερίδων.

Ἐντὸς τινων συνεδριάσεων ἐπερατώθη ἡ ἐξέλεγχις τῶν ἐκλογῶν, ἡτις ἔφερεν ὡς ἐκλεγέντας ἐξ ὅλων τῶν Ἐπαρχιῶν τοῦ Κράτους τοὺς ἐξῆς βουλευτάς :

1) Αἰγιαλείας, Κωνσταντῖνος Θεοδώρου καὶ Ἀνδρέας Μιχαλόπουλος.

2) Αἰγίνης, Διάκος Λογιωτατίδης.

3) Ἀνδρου, Ἀναγνώστης Γιαννουλίδης, Μιχαὴλ Θ. Καίρης καὶ Ν. Π. Καίρης.

- 4) Ἀργούς, Δημήτριος Τσάκρης, Δ. Λαμπρινίδης καὶ Κ. Μανουσάκης.
- 5) Ἀττικῆς, Ὁθων Μακρυγιάννης, Περ. Ἀνάργυρος Πετράκης, Δημήτριος Καλλιφρονᾶς, Παν. Κυριακός, Ἀριστ. Μπαλάνος.
- 6) Βάλτου, Σπυρ. Καραϊσκάκης καὶ Ἄνδρ. Στράτος.
- 7) Βονίτσης καὶ Ξηρομέρου, Δημήτριος Γρίβας, Γ. Γεροθανάσης καὶ Παν. Πετιμεζής.
- 8) Γορτυνίας, Εὐθ. Δηλιγιάννης, Γ. Πλαπούτας, Α. Ἀντωνέπουλος, Ἀθ. Γόνδικας, Χ. Σακελλαριάδης.
- 9) Γυθείου, Ἡλ. Μαυρομιχάλης, Α. Πετροπουλάκης.
- 10) Δωρίδος, Χ. Μαστραπᾶς καὶ Ἰω. Σαφάκας.
- 11) Ἐπιδόρου Λιμηρᾶς, Ν. Παπαμιχαλόπουλος καὶ Γ. Ζουμπουλάκης.
- 12) Ἐρμιονίδος, Α. Μήτσας καὶ Π. Γουζούτσης.
- 13) Εὐρυτανίας, Δ. Τσιτσάρας, Γ. Ἀποστολίδης, Π. Μανωλίδης καὶ Δ. Ζῶτος.
- 14) Ζακύνθου, Κ. Λομβάρδος, Δ. Πατέλλης, Σ. Λεονταράκης, Ι. Πηλασσας, Α. Γαῖτας Φωσκάδης.
- 15) Ἡλείας, Λ. Κρεστενίτης, Στ. Στεφανόπουλος, Χ. Στεριόπουλος, Α. Βιλαέτης καὶ Α. Ἀχολός.
- 16) Θηβῶν, Α. Κατσίνας, Ἀντ. Δημητρίου.
- 17) Θήρας, Π. Ζάνες, Ι. Βλαβιανός καὶ Σ. Μαλασπίνας.
- 18) Ἰθάκης, Κ. Πεταλᾶς καὶ Α. Μιχαλόπουλος.
- 19) Καλαβρύτων, Ι. Ζαῖμης, Σ. Πετμεζᾶς, Λ. Πετμεζᾶς, Α. Οἰκονομόπουλος καὶ Ι. Παπαδόπουλος.
- 20) Καλαμῶν, Ι. Φλέσσας, Π. Μαυρομιχάλης καὶ Γ. Περωτῆς.
- 21) Καρυστίας, Κ. Δημητριάδης, Α. Κοντόσταυλος καὶ Ἰω. Μπαβίτσας.
- 22) Κέας, Τρ. Λαζαρέττος καὶ Κ. Κυπριάδης.
- 23) Κερκύρας, Σ. Παδοβᾶς, Σ. Κουρῆς, Θεόδωρος Ζεφρός, Ν. Καρύδας, Ν. Παγκράτης, Π. Κωνσταντᾶς, Θ. Ρωμᾶνος, Ν. Λαῦδρος.

24) Κεφαλλήνειας, Γ. Μαυρογιάννης, Κ. Γεωργακάτος, Α.
 "Αννινος, Δ. Τσουγουνάτος, Γ. Ἀντύπας, Α. Ζερβός, Γ. Φλωρίδης.
 Ι. Ἰακωβάτος, Χ. Ἰακωβάτος καὶ Γ. Λειβαδάς.

25) Κορινθίας, Α. Δημητριάδης, Α. Νοταρᾶς, Ε. Κανελλό-
 πουλος, Ι. Ἰωάννου καὶ Ε. Οἰκονομόπουλος.

26) Κυθήρων, Γ. Ἀρώνης, Ε. Κοντολέων καὶ Κοσμάς Πα-
 νάρετος.

27) Κυνουρίας, Δ. Βροντίσης, Χ. Χρονόπουλος, Σ. Παπαδι-
 πουλος καὶ Δ. Παπανικολάου.

28) Λακεδαιμόνιος, Ι. Βαλασόπουλος, Σ. Σπηλιωτάκης, Ε. Κο-
 πανίτσας, Ι. Κορφιωτάκης, Α. Κορφιωτάκης.

29) Λεσβείας, Γ. Λάππας, Β. Σπυρόπουλος.

30) Λευκάδος, Α. Σταματόπουλος, Α. Βαλαωρίτης καὶ Γ.
 Σέρβος.

31) Λοκρίδος, Δ. Τσαμόπουλος καὶ Δ. Παπαλουκάς.

32) Μαντινείας, Γ. Μποκίδης, Χ. Χριστόπουλος, Β. Δημη-
 τρακόπουλος, Α. Σταυρόπουλος καὶ Σ. Οἰκονομίδης.

33) Μεγαλοπόλεως, Α. Σινανιώτης καὶ Α. Ζατουνίτης.

34) Μεγαρίδος, Ε. Λογοθέτης καὶ Ι. Ἀλεξίου.

35) Μεσολογγίου, Ε. Δεληγεωργής καὶ Χ. Τριούπης.

36) Μεσσήνης, Α. Κουμουνδούρος, Π. Μποῦτος καὶ Π. Κου-
 λαμαριώτης.

37) Μήλου, Ι. Προβελέγγιος καὶ Π. Μοδινός.

38) Νάξου, Α. Ραυτόπουλος, Ε. Ναυπλιώτης καὶ Ν. Κον-
 τάρατος.

39) Ναυπακτίας, Ν. Φαρμάκης, Ι. Πρωτόπαπας καὶ Ν.
 Καναβός.

40) Ναυπλίας, Δ. Ὑψηλάντης καὶ Κ. Εὐθυμιόπουλος.

41) Ξηροχωρίου, Τ. Ρούκης, Κ. Χριστοδούλου.

42) Οἰτύλει, Α. Μαυρομιχάλης, Ι. Κατσάκος, Π. Λεωτσάκος
 καὶ Α. Κουμουνδουράκος.

- 43) Ὀλυμπίας, Χ. Χριστόπουλος, Χ. Κανελλόπουλος καὶ Κ. Οἰκονομόπουλος.
 - 44) Παξῶν, Δ. Μακρῆς.
 - 45) Παρνασσίδος, Ε. Κεχαγιάς, Λ. Καραλιθάνος καὶ Σ. Κρεμζης.
 - 46) Πατρῶν, Α. Ρηγόπουλος, Βενιζέλος Ρούφος, Α. Μπουκαύρης καὶ Θάνος Κανακάρης.
 - 47) Πυλίας, Α. Μισυρλῆς καὶ Κ. Δαρειώτης.
 - 48) Σκοπέλου, Ι. Δουλίδης καὶ Κ. Μελαγχροινός.
 - 49) Σπετσῶν, Γ. Μπούμπουλης καὶ Δ. Θεοχάρης.
 - 50) Σύρου, Κ. Πλατύς, Α. Μεταξάς καὶ Μ. Κανάρης.
 - 51) Τήνου, Ἰάκ. Παξιμάδης, Μ. Γιαννούλης καὶ Μ. Παρίσης.
 - 52) Τριφυλίας, Σ. Σωτηρόπουλος, Α. Γρηγοριάδης, Τσῆκος, Μαυροειδής.
 - 53) Τριγωνίας, Β. Σκαλτσοδήμος καὶ Δ. Βότσαρης.
 - 54) Τροιζηνίας, Σ. Καραμάνος καὶ Σ. Κοριζῆς.
 - 55) Ὑδρας, Δ. Βούλγαρης, Ι. Καλλογιάννης καὶ Θ. Κουντουριώτης.
 - 56) Φθιώτιδος, Σ. Πλέσσας, Α. Χατσόπουλος, Δ. Τσιριμῶκος καὶ Δ. Κατσῖσκος.
 - 57) Χαλκίδος, Δ. Κριεζώτης, Ν. Βουδούρης καὶ Α. Ἀβέρωφ.
 - 58) Νέων Ψαρῶν, Δ. Βαλαμβάνος καὶ Γ. Σταματάρης.
- Μετὰ τὴν ἐξέλεξιν τῶν ἐκλογῶν ἦτο ἤδη εὐχερέστερον νὰ ἐξακριβωθῇ ἡ δύναμις ἐνὸς ἐκάστου κόμματος.
- Ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν κατεδείχθη μεγάλη ἡ ἀδυναμία τῆς Κυβερνήσεως. Παρὰ τὰς ἐνεργείας τοῦ Ὑπουργείου, πρὸ τῶν ἐκλογῶν καὶ μετ' αὐτάς, ἡ κυβερνητικὴ πλειοψηφία ἦτο ἐλαχίστη ἢ μάλλον δὲν ὑπῆρχε πλειοψηφία.
- Μὲ τὸ πρῶτον σοβαρὸν ζήτημα, ὅπερ θὰ παρουσιαζέτο ἐν τῇ Βουλῇ ἦτο δυνατόν ἡ λυσώδης ἀντίδρασις τῆς ἀντιπολιτεύσεως νὰ ἀνατρέψῃ εὐχερῶς τὴν Κυβέρνησιν.
- Τοῦτο κατανοῶν ὁ Κουμουνδούρος ἐπολλαπλασίαζε τὰς προσπά-

θείας αὐτοῦ, ὅπως προσεταιρισθῇ καὶ ἄλλους πολιτικούς φίλους ἐκ τῶν ἀνεξαρτήτων καὶ ἐκείνων, οἵτινες εὐκόλως ἠδύναντο νὰ μεταπηδήσωσιν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς κόμματος εἰς τὸ ἄλλο.

Ἄλλὰ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο ἦσαν καὶ οἱ ἀντίπαλοι τοῦ ἀρκούντως δεινοὶ καὶ διὰ τοῦτο αἱ ἀπόπειραὶ τοῦ ἐματαιοῦντο.

Ἄλλὰ ἡ μεγαλειτέρα πληγὴ τῆς πρώτης Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων ὑπῆρξεν ὁ μέγας σχετικὸς ἀριθμὸς τῶν πολιτικῶν κομματιδίων. Οἱ πολιτικοὶ ἀρχηγοὶ ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει κατάρθρωσαν καὶ ἤδη νὰ συγκεντρώσωσι περὶ αὐτοὺς ἀριθμὸν τινα ὁπαδῶν καὶ οὕτω νὰ καταπολεμῶσι τὴν κυβερνῶσαν μερίδα ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ἀναρρήσεως αὐτῶν εἰς τὴν ἀρχὴν.

Ἄλλως τε τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦσαν περισσότεροι τοῦ δέοντος οἱ ἀμφιταλαντευόμενοι βουλευταὶ καὶ πολὺ εὐκόλως μεταλλάσσοντες ἀρχηγὸν καὶ πολιτικὰ φρονήματα.

Ἐνεκα δὲ τῶν λόγων τούτων ἦτο πολὺ ἡ δυσχερὴς ἡ διατήρησις εἰς τὴν ἀρχὴν ὑπουργείου μὴ ἔχοντος ἐδραϊὰν καὶ ἰσχυρὰν πλειοψηφίαν, ὅπως ἦτο τὸ ὑπουργεῖον Κουμουνδούρου.

Καὶ ἐὰν μὲν ἡ ἀντιπολίτευσις ἐπεδείκνυε στάσιν μετριοπαθεῖ, καὶ ὁ κίνδυνος τῆς πτώσεως τῆς Κυβερνήσεως ἦτο εὐκολον ν' ἀποσοβηθῇ. Ἀλλὰ συνέβη ὅλως τὸ ἀντίθετον. Διότι αἱ ἀντιπολιτευόμεναι ὁμάδες ἔδειξαν πολὺ ἐνωρὶς τὰς προθέσεις αὐτῶν ὅπως ἀντιδράσωσιν λυσσῶδως κατὰ τῆς Κυβερνήσεως.

ΜΘ.

ΣΦΟΔΡΟΝ ΚΑΤΗΓΟΡΗΤΗΡΙΟΝ ΤΟΥ ΔΕΛΗΓΕΩΡΓΗ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Καὶ ἀρχεται ἀμέσως διὰ τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Βασιλικοῦ λόγου πεισματώδης ἡ πάλῃ τῶν κομμάτων, μετ' ἀσβεστοῦ διψῆς λόγων.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α΄. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Κατὰ τὸν χρόνον τῆς εἰς Ἑλλάδα καθέδου του.

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 121

Αἱ πρῶται συνεδριάσεις οὕτω ὑπῆρξαν θεωλωδέσταται καὶ παρετεινόντο ἐπὶ μακρὸν χωρὶς νὰ εἶνε δυνατόν νὰ προχωρῇ τὸ ἔργον τῆς Βουλῆς, τὸ πόσον ἐπέιγον, ἐν τούτοις διὰ τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ μόνον τῶν τότε ἀθλίων οἰκονομικῶν τῆς χώρας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν παγίωσιν τῆς δημοσίας τάξεως, ταρασσομένης ἀπὸ συνεχῆ καὶ ἀδιάκοπα κρούσματα ἀναρχικῶν πράξεων.

Ἄλλ' ἐν ταῖς μακραις ἐκείναις συζητήσεσιν ὡς ἀρχηγὸς τῆς ἐναντίον τοῦ Κουμουνοῦρου ἀντιπολιτεύσεως ἀναφαίνεται ὁ Δεληγεώργης, μανιωδῶς καταδιώκων τὸν ἀντίπαλον αὐτοῦ καὶ λαβὼν ἀφορμὴν νὰ εἴπῃ ὅσα δὲν εἰμπόρεσε νὰ κατηγορήσῃ ὅτε ἐπῆλθεν ἡ διάλυσις τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως.

Καὶ ἐπιτίθεται δριμύς κατὰ τῆς Κυβερνήσεως, τὴν ὅποιαν κατηγορεῖ ὡς παρανομοῦσαν καὶ ὡς παραβαίνουσαν τοὺς συνταγματικούς θεσμούς τῆς χώρας.

Εἰς αὐτὴν ἐπιρρίπτει τὴν εὐθύνην τῆς ἀθλιότητος καὶ τῆς παραλυσίας τῶν διαφόρων διοικητικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ αὐτὴν κακίᾳ διὰ τὴν παρατηρουμένην ἐν τῷ στρατῷ ἀπειθαρχίαν.

Σφοδρῶς ἐπίσης κατηγορεῖ αὐτὴν διὰ παρανόμους ἐπεμβάσεις κατὰ τὰς γενομένας ἐκλογάς.

Ἄλλ' ἡ φαρέτρα, ἀφ' ἧς ἐλάμβανε τὰ δηλητηριωδέστερα καὶ ἀποτελεσματικώτερα βέλη ὁ Δεληγεώργης κατὰ τοῦ Κουμουνοῦρου ἦσαν τὰ δύο Βασιλικά διχγγέλματα, περὶ ὧν ὠμιλήσαμεν ἀνωτέρω, τὸ περίφημον ἐκεῖνο, δι' οὗ ἐκακίζετο ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ὡς ἡ ἀνιάρων συζητήσεων ἐπιβραδύνουσα τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ Συντάγματος, καὶ ὅπερ τότε εἶχε χαρακτηρησθῇ παρὰ τῆς ἀντιπολιτεύσεως ὡς προσβάλλον τὴν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν καὶ τὸ ἄλλο δι' οὗ μετὰ τὴν πρὸς τὸν Βασιλέα ἐπίδοσιν τοῦ ἐπιψηφισθέντος Συντάγματος ἐπὶ τούντο τροποποιήσεις τινὲς ἐπὶ δύο ἄρθρων αὐτοῦ.

Ἐπὶ τῶν σημείων τούτων ὑπῆρξε κυρίως σφοδρότατον καὶ ὀργητικώτατον τὸ κατηγορητήριον τοῦ Δεληγεώργη.

— Ἀφίνω τὰ ἄλλα, εἶπε, κύριοι βουλευταί, καὶ ἔρχομαι ἐπὶ ἐπὶ ζήτημα τὸ ὅποιον πρὸ ὀλίγου μόλις καιροῦ μεγάλως συνετάραξε

τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς τότε Ἑθνοσυνελεύσεως καὶ τὸν ἑλληνικὸν λαόν. Νομίζω δίκαιον, ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ, πρὸ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Ἑθνους, νὰ ἐκτεθοῦν σαφῶς τὰ πράγματα καὶ νὰ ἀποδοθοῦν αἱ εὐθύναι, εἰς ὃν ἀνήκουν.

Θέλω νὰ ὁμιλήσω διὰ τὸ Βασιλικὸν ἐκεῖνο διάγγελμα, τὸ ἀποσταλὲν πρὸς τὴν Ἑθνοσυνέλευσιν, ἐνῷ αὕτη ἤτο εἰσέτι ἀπασχολημένη εἰς τὴν λεπτομερῆ καὶ εὐσυνείδητον συζήτησιν τῶν ἄρθρων τοῦ Συντάγματος. Τὰ γεγονότα εἶνε πρόσφατα ἀκόμη. Δι' αὐτοῦ κατηγορούμεθα οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ὡς διακυβεύοντες ὕψιστα τοῦ Ἑθνους συμφέροντα, διὰ τῆς ἀντιδραστικῆς ἡμῶν πορείας, ὡς ἐχαρακτηρίζετο παρὰ τῆς τότε Κυβερνήσεως ἡ ἐπιμονὴ ἡμῶν ὅπως ἡ συζήτησις ἐπὶ τῶν ἄρθρων μὴ ᾗ ἐπιπολαία ἀλλὰ περιεσκεμμένη καὶ μακρά.

Ἐχαρακτηρίζομεθα ὡς ἄλλοπατριδες, διότι βεβαίως τοιοῦτοι εἶνε ἐκεῖνοι οἵτινες χάριν ἰδίων σκοπῶν προτιμῶσι νὰ διακυβεύωνται ἠθικὰ συμφέροντα. Αἱ πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίαι μας, ἡ αὐταπάρνησις μας καὶ ἡ αὐτοθυσία μας χάριν τοῦ καλοῦ τῆς χώρας μας εἰς οὐδὲν ἐλογίζοντο.

Καὶ ἡ μακρὰ συζήτησις τὴν ὅποιαν ἡμεῖς ἐπέζητοῦμεν, διότι ἡμεῖς θεωροῦμεν τοῦτο καθῆκον ἱερὸν πρὸς τὴν Πατρίδα μας, παρηρμήνευτο παρὰ τῆς κυβερνήσεως καὶ ἐχαρακτηρίζετο ὡς πολιτικὴ ἀντίδρασις.

Ἀλλὰ δὲν εἶνε μόνον τοῦτο. Διὰ τοῦ διαγγέλματος ἐκεῖνου ἐκτίσεται ἡμῖν βραχυχρόνιος προθεσμία διὰ τὴν ἐπιψήφισιν τῶν ὑπολοίπων τοῦ Συντάγματος ἄρθρων καὶ ἐρρίπτετο ἐμμέσως ἡ ἀπειλή, ἡ ὄντως σοβαρὰ, ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἂν μὴ ἐξεπληροῦτο ἡ ἐκφρασθεῖσα ἐπιθυμία του θ' ἀπεχώρει τῆς Ἑλλάδος καταθέτων τὴν ἐντολήν ἣν τινὰ ἀνέθεταν αὐτῷ αἱ Ἑγγυήτριαι τῆς Ἑλλάδος Δυνάμεις.

Ἀλλὰ ἄλλο ζήτημα ἐνδιαφέρει μᾶλλον νὰ ἐξετασθῇ ἐνταῦθα. Τὸ Διάγγελμα ἐκεῖνο τῇ ὑποδείξει τίνος ἐπέισθη ὁ Βασιλεὺς ν' ἀπευθύνῃ πρὸς τὴν Ἑθνοσυνέλευσιν; Δὲν εἶνε δύσκολον νὰ τὸ ἀνεύρω-

μεν : Ὁ αἷτιος ἄς ἀναζητηθῇ εἰς τὴν τότε κυβέρνησιν τὴν ἔχουσαν τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Στέμματος καὶ χρησιμεύουσαν ὡς σὺν βολον αὐτῷ. Καὶ ἵνα σαφέστερον ὁμιλήσω, ἡ εὐθύνη τῆς συντάξεως τοῦ διαγγέλματος ἐκείνου, δι' οὗ κατεφρονήθη καὶ ἐπεδοπατήθη ἡ ἔθνοςυνέλευσις καὶ ἡ τιμὴ τοῦ ἔθνους πίπτει ἀμέριστος ἐπὶ τὴν τότε ὑπουργὸν τῶν Ἑσωτερικῶν. Καὶ ὁ τότε ὑπουργὸς τῶν Ἑσωτερικῶν εἶνε ὁ ἤδη Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως.

Οἱ τελευταῖοι οὗτοι λόγοι τοῦ Δεληγεώργη προξένησαν γενικὴν καταπληξιν εἰς τὴν Βουλὴν. Ἡ συμπολίτευσις σύμπασα διεμαρτυρήθη θορυβωδῶς καὶ θύελλα ἀντεγκλήσεων ἐξέσπασε μεταξύ κυβερνητικῶν καὶ ἀντιπολιτευομένων.

Ὁ Κουμουνδούρος ταχὺς ἀνέρχεται εἰς τὸ βῆμα καὶ ἐπὶ σφοδρῶς καὶ ὀρμητικῶς ἀναιρεῖ τὴν κατ' αὐτοῦ ἐπιρριφθεῖσαν κατηγορίαν παρὰ τοῦ Δεληγεώργη.

Δὲν παραλείπει δὲ νὰ μεμφθῇ τῆς ἀντιπολιτεύσεως καὶ ἰδίως τῆς ὑπὸ τὸν Δεληγεώργην μερίδος, ὡς συστηματικῶς καὶ λυσσώδως ἀντιδρώσης καὶ παραλυούσης, διὰ τῆς τοιαύτης πορείας τῆς, πᾶσαν μέριμναν τῆς κυβερνήσεως πρὸς ἀνύρθωσιν τῶν κακῶν κειμένων καὶ ἄρσιν τῆς ἐπικρατούσης διοικητικῆς καὶ ὑπηρεσιακῆς ἀνωμαλίας.

Ἐν τέλει δὲ ὁ Κουμουνδούρος λέγει τὰ ὀλίγα ταῦτα :

— Ἡ μομφὴ τὴν ὅποιαν ἐπέριψε καθ' ἡμῶν ὁ βουλευτὴς Μεσολογγίου κ. Δεληγεώργης ὑποχρεοῖ τὴν Κυβέρνησιν νὰ ἐρωτήσῃ τὴν Βουλὴν ἰὰν καὶ αὕτη συμμερίζεται ταύτην.

Προῦθ' ἄλλετο σαφῶς παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ζήτημα ἐμπιστοσύνης. Ἡ ἐντύπωσις ἐν τῇ Βουλῇ ἐκ τῆς πράξεως ταύτης ὑπερξέμεγάλη. Πρὸς στιγμὴν ἐπιστεύθη, ὅτι ἡ θυελλώδης ἐκείνη συνεδρίασις θὰ ἐσῆμανε καὶ τὸ τέρμα τοῦ ὑπουργείου τοῦ Κουμουνδούρου διότι κατὰ τοὺς γενομένους τότε ὑπολογισμοὺς ἡ συμπολίτευσις δὲν συνεκέντρον περὶ αὐτὴν ἀπόλυτον πλειοψηφίαν. Ἀλλ' οὐκ αὕτη τὴν περίστασιν ταύτην ἡ ἀντιπολιτεύσις δὲν ὑπῆρξεν οὔτε ὁμόφωνη οὔτε ἡνωμένη.

Τὸ ζήτημα ὅπως εἶχε τεθῇ εἶχε λάβει πλέον χαρακτήρα προσωπικόν διότι ἐφαίνετο ὅτι ἡ μομφή ἀπευθύνετο οὐχὶ ἀμέσως πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, ἀλλὰ πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Προέδρου αὐτῆς ὡς ὑπουργοῦ τῶν Ἑσωτερικῶν ἐπὶ τῆς Κυβερνήσεως Κανάρη. Διὰ τοῦτο πολλοὶ ἐκ τῶν ἀντιπολιτευομένων, ἐπιθυμοῦντες μὲν τὴν πτώσιν τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλ' ἐξ ἄλλου τρέφοντες μεγάλην ὑπόληψιν πρὸς τὸν χαρακτήρα τοῦ Κουμουνδούρου, ἐψήφισαν κατὰ τῆς ἐκφραθείσης μομφῆς, ἄλλοι δὲ πάλιν ἀπέσχον νὰ ψηφοφορήσωσιν.

Οὕτω ἡ Κυβέρνησις ἐνίκησε κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ ἀπέφυγε τὴν ἐπιτηδεῖως παρὰ τοῦ Δεληγεώργη στηθεῖσαν παγίδα.

Ἀλλὰ ἡ νίκη αὕτη, ἂν ἐτίμα τὸν Κουμουνδούρον, δὲν ἐπέταί ὅτι ἐξασφαλίζε καὶ προήσπιζε τὴν Κυβέρνησιν διὰ τὰς μελλούσας πολιτικὰς καταγίδας.

Ἦτο προφανές, ὅτι ἡ κυβερνητικὴ δύναμις ἦτο ἀρκούντως ἀνίσχυροὶ διὰ νὰ ἀντίσχη εἰς τὰς προσβολὰς τῆς ἀντιπολιτευσέως καὶ οὕτε ὑπῆρχον πολλαὶ ἐλπίδες ἐνισχύσεως αὐτῆς.

Μακίστα ἐθεωρεῖτο βέβαιον, ὅτι ἀνένδοτος ἐπιμονὴ τοῦ Δεληγεώργη πρὸς ἀκατάσχετον ἀντίδρασιν θὰ ἐξασθένει ἐτι μᾶλλον τὰς δυνάμεις αὐτῆς καὶ θὰ ἐπέφερε ταχύτεραν καὶ ἀσφαλῆ τὴν πτώσιν αὐτῆς.

Ἐπομένως εἶχεν ἀνάγκην ἡ Κυβέρνησις νὰ συνέλθῃ ἐκ τῶν πρώτων ἐπιθέσεων καὶ ἀνενόχλητος καὶ ἐν ἡσυχίᾳ νὰ ἐπιδοθῇ ἥρεμα εἰς τὴν περισύναξιν τῶν ἰδίων αὐτῆς δυνάμεων καὶ τὴν ἐνίσχυσιν καὶ τὴν σύμπηξιν ἐδράιας πλειοψηφίας.

Ἀλλὰ τοιοῦτον οὐδὲμῶς ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ, ἐφ' ὅσον ἡ Βουλὴ ἐξηκολούθει τὰς ἐργασίας της· διότι τότε καὶ ἡ ἀντίδρασις καὶ ὁ πόλεμος οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν θὰ ἔπαυον.

Ἰνα ληρθῇ ἀπόφασις ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀπεφασίσθη ἡ σύγκλησις τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου. — Πραγματι δὲ ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐμπιστοσύνης ψηφοφορίαν, οἱ ὑπουργοὶ κληθέντες προσήλθον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κουμουνδούρου.

Συνεζήτησαν διὰ μακρῶν ἐπὶ τῆς δημιουργηθείσης καὶ ὑφιστα-

μένης καταστάσεως καὶ εὐρέθησαν σύμφωνοι παραδεχόμενοι, ὅτι αὕτη δὲν ἦτο ποσῶς εὐάρεστος διὰ τὸ Κράτος ἐπίσφαλτος διὰ τὴν Κυβέρνησιν.

Κατὰ τὴν σύσκεψιν ταύτην τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἐγένετο μακρὸς λόγος ἐπίσης καὶ διὰ τὴν παρατηρουμένην ἀνωμαλίαν καθ' ὅλον τὸ Κράτος. Ἐθεωρήθη δὲ ἀδύνατος πᾶσα σύντομος καὶ ἀποτελεσματικὴ ἐνέργεια τῆς Κυβερνήσεως ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῶν διαφορῶν ὑπηρεσιακῶν κλάδων καὶ τῆς παγίωσεως τῆς τάξεως καὶ τῆς ἀσφαλείας, ἐφ' ὅσον ἡ πολιτικὴ κατάστασις παρέμενε τόσο ἀβεβαία καὶ ἐκκρεμής.

Ἀπεφασίσθη ἐπομένως, ὅπως ζητηθῇ παρὰ τοῦ Βασιλέως τεσσαρακονθήμερος διακοπὴ τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς, ἄνευ τῆς ὁποίας ἐθεωρεῖτο μᾶλλον ἐπιζημία διὰ τὸ Ἔθνος ἢ παραμονὴ τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὴν Ἀρχήν.

Κατόπιν τῆς ληφθείσης ταύτης ἀποφάσεως, ὁ Πρωθυπουργὸς Κουμουνδούρος ἀνῆλθεν εἰς τὰ Ἀνάκτορα καὶ ἐξέθεσε διὰ μακρῶν πρὸς τὸν Βασιλέα τὰ τῆς καταστάσεως. Ὁμιλήσεν ἐπίσης περὶ τοῦ γενεμένου Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, καὶ ἀνέφερε τὰς κατ' αὐτὴν ληφθείσας ἀποφάσεις, ζητήσας ἐν τέλει παρὰ τοῦ Ἀνακτοῦ τὴν τεσσαρακονθήμερον διακοπὴν τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς.

Ἡ κατάστασις ὁμολογουμένως κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο τοιαύτη, ὥστε ἡ αἴτησις αὕτη τῆς Κυβερνήσεως ἦτο πολὺ λογιώτερον ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῆς διὰ τὴν λήψιν μέτρων ἀνορθωτικῶν καὶ βελτιούντων τὴν ἐν γένει κατάστασιν, παρὰ πᾶσι πόθους φιλαρχίας.

Διὰ τοῦτο ὁ Βασιλεὺς ἐδέχθη καὶ ὑπέγραψε τὸ σχετικὸν Διάταγμα.

Κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 31 Ἰουλίου, ὁ Πρωθυπουργὸς ἀνέγνωσε τὸ Βασιλικὸν Διάταγμα διὰ τοῦ ὁποίου διεκόπτοντο αἱ ἐργασίαι τῆς Βουλῆς ἵνα ἐπαναληφθῶσι μετὰ τεσσαρακονθήμερον. Κατόπιν τούτου ἡ Κυβέρνησις ἠδύνατο ἡτυχος καὶ ἄνευ περισπασμῶν νὰ καταβάλλῃ πᾶσας αὐτῆς τὰς προσπάθειάς ὑπὲρ τῶν κοινῶν.

Συγχρόνως δὲ τῇ παρέχεται ἡ εὐκαιρία νὰ περισυλλέξῃ τὰς δυνάμεις αὐτῆς καὶ νὰ ἐπιζητήσῃ τὸν προσεταιρισμὸν νέων πολιτικῶν φίλων, ἵνα ὅταν μετὰ τεσσαρακονθήμερον θὰ ἐνεφανίζετο εἰς τὴν Βουλὴν, ἔχῃ ἀρκετὰ ἰσχυρὰν πλειοψηφίαν καὶ μὴ παρακωλύεται τὸ ἔργον αὐτῆς παρὰ τῆς ἀντιπολιτεύσεως.

Ἀλλ' εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο ζήτημα εἰς μάτην ἀπέβησαν αἱ ἐνέργειαι τῆς, ὅσας δῆποτε καὶ ἂν ὑπῆρξαν δραστήριοι καὶ ἐπιτήδαιοι.

Τοῦτο δὲ διότι ἐν τῇ Βουλῇ εἶχεν ἤδη δημιουργηθῇ δυσμενὲς κατὰ τῆς Κυβερνήσεως ρεῦμα καὶ διότι γενικῶς ἐπιστεύετο, ὅτι ὁ βίος αὐτῆς θὰ ἦτο βραχυχρόνιος. Ἐνεκα τῆς τοιαύτης ἀντιλήψεως τῶν πραγμάτων ὅχι μόνον εἰ βουλευταὶ δὲν προσεχώρουν εἰς τὰς κυβερνητικὰς τάξεις, ἀλλὰ καὶ ἀθρόως ἀπεσκίρων ταπσόμενοι μὴ τὸ μέρος τῶν ἀντιπολιτευομένων ἐκείνων ἀρχηγῶν, οἵτινες εἶχον τὰς περισσότερας πιθανότητας ἀνόδου εἰς τὴν Ἀρχὴν.

Καὶ κυρίως τότε ἡ πυκνότερη ἀντιπολιτευομένη ὁμὰς ἦτο ἡ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Βούλγαρη, ὅστις ἐπίσης θεωρῶν ἄφευκτον τὴν ἀνατροπὴν τοῦ Ὑπουργείου, εἰργάζετο πάσῃ δυνάμει, ὅπως ἐπιταχύνῃ ταύτην συγκεντρῶν ἅμα περὶ αὐτὸν ὅσων περισσότερους ἠδύνατο βουλευτάς, ἵνα ἀσφαλέστερον βαδίσῃ ἐπὶ τὴν εἰς τὴν Ἀρχὴν φέρουσαν.

Οὕτως ἡ τεσσαρακονθήμερος διακοπὴ διήλθε μέσῳ πυρετώδους κομματικοῦ ἀνταγωνισμοῦ καὶ δεινῶν προσπαθειῶν διὰ τὴν συγκράτησιν τῶν παλαιῶν φίλων καὶ τὴν πρόσκτησιν νέων τοιούτων.

Μετὰ τὴν πέρειον τῆς τεσσαρακονθήμερου διακοπῆς ἡ Βουλὴ ἐκλήθη ἐκ νέου εἰς συνεδρίαν.

Τὰ πράγματα σχεδὸν δὲν εἶχον μεταβληθῇ καθόλου ὑπὸ κοινοβουλευτικὴν ἐποψίν. Αἱ δυνάμεις τῶν κομμάτων παρέμενον αἱ αὐταί, αἱ καὶ πρὸ τῆς διακοπῆς καὶ αἱ διαθέσεις τῆς ἀντιπολιτεύσεως δὲν ἦσαν ὀλιγώτερον δυσμενεῖς ἢ πρότερον.

Ὁ ἀγὼν προμηνύετο σφοδρὸς καὶ ἀποτελεσματικὸς πρὸ παντός. Εἰς τὴν πρώτην τυχούσαν περίπτωσιν ἡ ἀντιπολίτευσις εἶχεν ἀπό-

φασιν νὰ θέσῃ ζήτημα ἐμπιστοσύνης εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ νὰ ἐπιζητήσῃ τὴν πτώσιν αὐτῆς. Ἐκ τῆς πρώτης ταύτης ἀφίμαχας θὰ ἐκρίνετο εἰς τίνα ἔμελλε νὰ ἀνήκῃ ἡ νίκη. Ἐὰν ἡ Κυβέρνησις ἐπλειοψήφει θὰ ἠδύνατο ἀσφαλῶς νὰ παρατείνῃ ἐπὶ πολὺ τὸν κοινοβουλευτικὸν της βίον, διότι τότε ἀκριβῶς ὑπῆρχον οἱ περισσότεροι ἀμφιταλαντευόμενοι βουλευταὶ οἵτινες ἀνέμενον νὰ κανονίσωσι τὴν πορείαν των ἀναλόγως τῆς πρώτης ταύτης ἐνδείξεως τῶν κομμάτων. Ἐὰν ἡ Κυβέρνησις ἡττάτο ἢ καὶ ὑπερίσχυε δι' ὀλίγων ψήφων ἡ πτώσις της ἦτοί ἀφευκτος.

Διὰ τοῦτο ἡ ἐπανάληψις τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς προσεδόκατο ἀνυπομόνως οὐ μόνον παρὰ τῶν ἀντιπολιτευομένων ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦ λαοῦ, ὅστις ἤσχαλλε δικαίως διὰ τὴν ἐκρυθμὸν ταύτην κατὰ στασιν τῆς ὁποίας τὸν ἀντίκτυπον ἡσθάνετο αὐτός κυρίως.

N'.

Ἡ ΠΤΩΣΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΚΟΥΜΟΥΝΔΟΥΡΟΥ

Κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίαν τῆς ἐπαναλαβούσης τὰς ἐργασίας της Βουλῆς, ὁ πρωθυπουργὸς Κουμουνδούρος ἀνεκοίνωσε, διὰ τῶν ἐξῆς λέξεων τὴν πρὸς τὸ Δῆμόσιον ταμείον γενομένην δωρεάν παρὰ τοῦ Βασιλέως :

«Ὅ,τι κατὰ πρῶτον σὰς ἀναγγέλλω εἶνε τὸ γεγονός, ὅπερ βαταίως περιῆλθεν εἰς γνῶσίν σας, ἦτοι ἡ παραχώρησις ὑπὲρ τοῦ ἑθνικοῦ ταμείου τοῦ ἐνὸς τρίτου τῆς Βασιλικῆς ἐπιχορηγήσεως :

Ἡ Α. Μεγαλειότης ὁ Βασιλεὺς κατέχων τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῇ κοινῇ ἐδείξεν, ὅτι εἶνε ὁ πρῶτος καὶ κατὰ τὸν πατριωτισμὸν καὶ κατὰ τὴν καρδίαν. Ὁ Βασιλεὺς, τὰς δυσχερεῖας εἰς τὰς ὁποίας εὗρίσκετο τὸ ἐθνικὸν ταμεῖον μαθὼν, αὐτοπροαιρέτως προσέφερε τὸ ἐν τρίτον τῆς ἐπιχορηγήσεώς του.

Τοιαύτας βασιλικὰς πράξεις δὲν ἀπαντῶμεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ, εὖ-
χομαι δὲ καὶ ἐλπίζω, ὅτι ὅλοι θέλομεν μιμηθῇ τὸ πατριωτικὸν αὐτὸ παραδειγμα τῆς Α. Μεγαλειότητος διότι εἴμεθα εἰς στιγμὰς κρίσεως »

Αἱ πρῶται συνεδριάσεις ὑπῆρξαν σχετικῶς ἡρεμοὶ. Τοῦτο δὲ διότι εἰσέτι δὲν εἶχον συγκεντρωθῇ πάντες οἱ βουλευταὶ καὶ ἐπομέ-
ως δὲν ἦσαν πλήρη τὰ στελέχη τῆς δυνάμεως ἐνὸς ἐκάστου κόμ-
ματος.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὅμως ὁ ἀγὼν ἤρχισεν εἴ περ ποτε καὶ ἄλλοτε ἐφείδης. Ὁ στόχος τῶν ἀντιπολιτευομένων κατὰ τῆς Κυβερνήσεως ὑπῆρξεν οἰκονομικὸν ζήτημα, ἐπὶ τὴν συζήτησιν τοῦ ὁποίου ἤτχο-
λαῖτο ἡ Βουλὴ. Ὁ Βούλγαρος καὶ ὁ Δεληγεώργης κυρίως ἡμιλλῶντο
τίς τῶν δύο κάλλιον καὶ ἀποτελεσματικώτερον νὰ βάλῃ κατὰ
τῆς Κυβερνήσεως, ἥτις, ὅπως πρὸς ἐλπίδα, εἶχεν ὑποστῇ μεγάλην
κρίσιν τῶν τάξεων τῆς.

Οὕτω ἡ Βουλὴ ἐκαλεῖτο διὰ δευτέραν ἤδη φοράν νὰ ἀποφανθῇ
ἐάν ἡ Κυβέρνησις ἀπολαύῃ τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς. Τὸ ἀποτέλεσμα
τῆς ἐναργηθείσης ψηφοφορίας ἐπῆλθεν, ὅπως γενικῶς ἐπιστεύετο.

Ἡ Κυβέρνησις δὲν συνεκέντρωσεν ὑπὲρ αὐτῆς εἰμὴ ὅσαι ψῆφοι
ἐπητούντο διὰ νὰ μὴ δύναται πλέον νὰ παραιμένη εἰς τὴν Ἀρχήν.

Κατόπιν τῆς ψηφοφορίας ταύτης ἐλύθη ἡ συνεδρίασις καὶ τὴν
ἐπομένην ὁ Πρωθυπουργὸς Κουμουνοῦρος ὑπέβλεπεν εἰς τὸν Βασιλέα
τὴν παραίτησιν τοῦ Ὑπουργείου, ἥτις καὶ ἐγένετο δεκτὴ.

Ἡ Ὑπουργικὴ κρίσις οὕτω, ἡ εὐλόγως θεωρουμένη ἀναπόφευ-
κτος, ἐνεκα κυρίως τοῦ ἀδιαλλάκτου μεταξὺ συμπολιτεύσεως καὶ
ἀντιπολιτεύσεως, τοῦ καταμερισμοῦ τῆς Βουλῆς εἰς πολλὰ κομμα-
τίδια, ἐπῆλθεν ἀναγκαίως.

Τὰ μετὰ τὴν ἑκδοχὴν

φυλ. 122

Ἀλλὰ διὰ τὸν σχηματισμὸν νέου Ὑπουργείου παρουσιάζοντα καὶν δυσχέρειαι μέγισται, διότι κανὲν ἐν τῇ Βουλῇ κόμμα δὲν ἦτο ἀπολύτως πλειοψηφεῦν, οὔτε ἐφάνετο δυνατὴ συνεννόησις τις πρὸς καταρτισμὸν μικτῆς Κυβερνήσεως.

Ἐξ ἄλλου δὲ ἡ σφοδρότης τῶν πολιτικῶν παθῶν ἦτο ὀρμητικωτάτη καὶ ἡ μὴ ἐπιτυχὴς ἐκλογὴ τοῦ προσώπου πρὸς ὃ θὰ ἐφίετο ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ Στέμματος, ἡδύνατο νὰ προκαλέσῃ σοβαρὰς πολιτικὰς περιπλοκάς, δυναμένας νὰ ἔχωσι τὸν ἀντίκτυπὸν τῶν εἰς τὴν ἐξέγερσιν τῆς κοινῆς γνώμης.

Διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν, ὅτι ἡ ἀντιπολίτευσις διὰ ἐπιτηδεύας ἐνεργείας εἶχε κατορθώσει νὰ περσούρῃ τὸν λαόν καὶ νὰ φανατίσῃ τοῦτεν μέχρι τοῦ νὰ προβῇ καὶ εἰς ταραχὰς ἀκόμη πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης του.

Τοιούτη ἦτο ἡ κατάστασις, ὅτε ὑπεβλήθη ἡ παραίτησις τοῦ Ὑπουργείου Κουμουνδούρου.

Ὁ Βασιλεὺς τῷ ὄντι εὗρέθη εἰς δυσχερῆ θέσιν, προκειμένου νὰ ἐκλέξῃ τὸ κατάλληλον πρόσωπον εἰς ὃ θ' ἀνέθετε τὸν σχηματισμὸν τῆς Κυβερνήσεως.

— Ἐζήτησεν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου τὰς γνώμας τῶν περὶ αὐτὸν αὐλικῶν καὶ τινων ἄλλων πολιτικῶν ἀνδρῶν καὶ κατέληξεν εἰς τὴν ἀπόφασιν ὅπως ἀναθέσῃ τὴν ἐντολὴν τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ νέου Ὑπουργείου εἰς τὸν Βούλγαρον.

Πράγματι δὲ ἡ ἐκλογὴ τοῦ Ἀνακτος ἐκρίθη ἐπιτυχιστάτη καὶ γενικῶς ἐπεδοκιμάσθη, διότι ἡ ὑπὸ τὸν Βούλγαρον πολιτικὴ μερίς ἦτο τότε σχετικῶς περισσότερον τῶν ἄλλων πλειοψηφούσα.

Ἐθεωρεῖτο δὲ βέβαιον, ὅτι ἀνερχομένη εἰς τὴν Ἀρχὴν θὰ εἴναι εὐχετο περισσότερον καὶ θὰ ἡδύνατο νὰ διατηρηθῇ ἐπὶ πολὺ ἔστω καὶ ἂν ἡ ἀντιπολίτευσις εἶχεν ἀπόφασιν μετὰ μεγάλου πείσματος νὰ ἀντιδράσῃ.

Ἀλλὰ προκειμένου νὰ καταρτισθῇ τοιοῦτον Ὑπουργεῖον παρῶν εἰάζετο μία μεγίστη δυσχέρεια, τῆς ὁποίας ἡ ὑπερνίκησις δὲν ἦτο καθόλου εὐκόλος.

Ὁ Βούλγαρος μεταξὺ ὅλων τῶν πολιτικῶν ἦτο ὁ φανατικώ-
τερος ἐχθρὸς καὶ ὁ μᾶλλον ἀμείλικτος πολέμιος τοῦ ἰδιαιτέρου συμ-
βούλου τοῦ Βασιλέως κόμητος Σπόνεκ.

Εἶναι γνωστὸν πῶς προῆλθεν ἡ ἀντιδημικότης τοῦ κόμητος
πρὶν ἢ ἀκόμη κτελέσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ὑπεροπτικὴ ἐκείνη
φράσις, τὴν ὅποیان ἀπηύθυνε καθ' ὅλων τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν
ἐποχὴν τοῦ ζητήματος τοῦ διορισμοῦ τοῦ στρατηγοῦ Καλλέργη, ὡς
ὑπασπιστοῦ τοῦ Βασιλέως προτιθεμένου πρὸ τῆς εἰς Ἑλλάδα καθό-
δου του νὰ ἐπιχειρήσῃ περιοδεῖαν ἀνὰ τὰς εὐρωπαϊκὰς Αὐλὰς, ἡ
φράσις ἐκείνη αἰ Ἀντικὴ Μεγαλειότης μοι ἔδωκε θέσιν τόσῃ ὑψηλῇ,
ὥστε οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων νὰ δύναται νὰ ἐπεσκιάσῃ αὐτήν, εἶχε
δημιουργήσῃ προκαταβολικῶς τὴν κατ' αὐτοῦ ἀντιπαθειαν τοῦ
ἐλληνικοῦ λαοῦ.

Ἀλλὰ εἰς τὴν αὕξησιν τῆς ἀντιπαθείας ταύτης καὶ εἰς τὴν
μεταβολὴν αὐτῆς εἰς μῖσος, ὅχι ὀλίγον βεβαίως συνέτεινε καὶ ἡ
εὐτασις τοῦ κόμητος Σπόνεκ, καθ' ὃν χρόνον παρέμεινε παρὰ τῷ
Βασιλεῖ.

Διότι, ὅπως εἶδομεν ἄνωτέρω, ἡ ἐπέμβασις αὐτοῦ εἰς τὰ τῆς
πολιτικῆς ἦτο περισσώτερον ἐνεργωτέρα τοῦ δέοντος καὶ οὐχὶ ὀλίγον
εὐκαυχώδους.

Διὰ τοῦτο πλὴν τοῦ Κουμουνδούρου, ἐπιτηδεύως οὐκ ὀλίγα ὠφε-
ληθέντος ἐκ τῆς φιλίας τοῦ Σπόνεκ, ὅλοι οἱ ἄλλοι πολιτικοὶ τῆς
ἐποχῆς ἐκείνης ἔτρεπον ἀποστροφὴν πρὸς αὐτόν.

Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐφοβούντο αὐτόν, διότι ἡ ὑψηλὴ
του θέσις τῷ ἔδιδε τόσῃ μεγάλῃν δύναμιν, ὥστε ἡ δύνατο ἐκ τοῦ
ἀσφαλούς νὰ εἶνε πολλαπλῶς ἐπικίνδυνος καὶ ἐπιζήμιος εἰς αὐτοὺς
καὶ εἰς τὰ πολιτικά των συμφέροντα.

Ἀλλὰ περισσώτερον ὅλων ὁ Βούλγαρος ἔτρεφεν ἀδιάλλακτον
μῖσος πρὸς τὸν Σπόνεκ, ὅστις καὶ αὐτὸς δὲν ἐνεπνέετο ἐπίσης ὑπὸ
καλλιτέραν αἰσθημάτων ἀπέναντί του.

Ἰδίως δὲ τὸ μῖσος τοῦτο κῆρυξεν κατὰ πολὺ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς
καθ' ἣν ὁ Βούλγαρος ἀπήγγειλε τὸ σφειδρότατον ἐκεῖνο κατηγόρη-

τήριον κατὰ τοῦ Σπόνεκ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ πρίγκηπος Γλύκσπουργ, τοῦ θεοῦ τοῦ Βασιλέως.

Ἀπὸ τότε πᾶσα ἀπόπειρα καὶ πᾶσα πιθανότης περὶ συμφιλίᾳς εἰς αὐτῶν ἦτο ἀδύνατος. Ἐντὸς τούτου ὁ Βούλγαρος δὲν εἶχε κηρυχθῆ ἑχθρὸς τοῦ Σπόνεκ μόνον διότι οὗτος ἦτο ἐμπόδιον εἰς τὸ πολιτικὸν μέλλον τοῦ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ κόμματος Ὑ. πῆρχον καὶ ἄλλοι πρὸς τοῦτο λόγοι πολὺ περισσότερον ὑψηλοὶ καὶ ἐπιτακτικοί.

Καὶ ὅχι μόνον αὐτὸς ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι πολιτικοὶ ἠνέουν πᾶσαν ἐλθερίαν διὰ τὰ πολιτικὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος καὶ διὰ τὸ μέλλον αὐτῆς ἦτο ἡ ὑπαρξίς μιᾶς τόσον ἰσχυρᾶς καὶ παντοδυναμοῦς ἀλλὰ σατανικῆς ἐπιβολῆς, ἐντὸς αὐτῶν τῶν Ἀνακτόρων.

Διὰ τοῦτο πρωτοστατοῦντος πάντοτε τοῦ Βούλγαρου εἶχε θεωρηθῆ τότε ζήτημα ἐθνικῆς ἀνάγκης ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ Σπόνεκ ἐξ Ἑλλάδος. — Ἀλλ' ἂν οἱ ἄλλοι πολιτευταὶ ἠδύναντο νὰ μὴ ζητήσωσιν ἀμέσως τὴν πλήρωσιν τῆς ἀνάγκης ταύτης, δὲν συνέβαιναν ὁμοίως καὶ διὰ τὸν Βούλγαρον.

Διότι οὗτος ἐπανειλημμένως καὶ ἐσάκις παρουσιαζέτο εὐκαρίᾳ ἐπωφελεῖτο αὐτῆς διὰ νὰ ἐκχύσῃ τὸ δηλητήριον τοῦ κατὰ τοῦ Σπόνεκ μίσους του καὶ νὰ δηλώσῃ, ὅτι αὐτὸς οὐδέποτε θὰ εἰδέχτο νὰ ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν ἐφ' ὅσον ὁ Σπόνεκ δὲν ἦτο μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν.

Οὕτω ὅταν ἐγνώσθη καὶ ἐκυκλοφόρησεν εὐρέως ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἀνέθεσεν εἰς τὸν Βούλγαρον τὸν σχηματισμὸν Κυβερνήσεως, ἐφ' ἑαυτοῦ ἐκ τῶν στομάτων πάντων ἐξῆλθεν τὸ ἐρώτημα εἰν θὰ ἀνεδέχτο ὁ Βούλγαρος τοιαύτην ἐντολὴν ἄνευ τοῦ ὅρου τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ Σπόνεκ.

Γενικῶς ἐπιστεύετο, ὅτι δὲ ἦτο δυνατόν νὰ συμβῇ οὕτω, διότι ἦτο γνωστὸς ὁ χαρακτήρ τοῦ Βούλγαρου ἐπιμένοντος πάσῃ δυνάμει εἰς τὰ φρονήματα αὐτοῦ.

Ἄλλως τε καὶ οἱ πολιτικοὶ φίλοι αὐτοῦ καὶ ἡ τότε ἀντιπροσωπεύουσα τὰς γνώμας του ἐφημερίς ἐμμέσως ὑπεδήλου, ὅτι μόνη ἡ

ἀποχώρησις τοῦ Σπόνεν θὰ ἠδύνατο νὰ πείσῃ τὸν Βούλγαρην νὰ ἀναλάβῃ τὸν σχηματισμὸν ὑπουργείου.

Εἰς τὰς Ἀθήνας τότε τὸ φλέγον ζήτημα καὶ γενικὸν θέμα φιμίας ἦτο ἡ ἀπορία αὐτὴ «Θὰ δεχθῇ ὁ Βούλγαρος;»

Τὰ πράγματα ὅμως περιεπλέκοντο ὄχι ὀλίγον καὶ δι' ἄλλον ἐκὼν λόγον.

Ὁ Σπόνεν ἐπιτήδειος ὢν εἶχε κατορθώσῃ νὰ ἐπισύρῃ τὴν εὐνοίαν τοῦ Βασιλέως ὅστις ὡς ἐκ τούτου ἦτο ἀμφίβολον ἂν θὰ ἐδέχετο νὰ ἀποχωρισθῇ αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ἐπεκράτει τότε μᾶλλον ἡ γνώμη, ὅτι ἀρνούμενου τότε τοῦ Βούλγαρη θὰ ἐκαλεῖτο ἄλλος εἰς τὴν ἀρχήν, ὅστις θὰ ἐπιπτε πολὺ ταχέως ὡς μὴ συγκεντρῶν ἀρετὴν πλειοψηφίαν καὶ οὕτω θὰ ἐδημιουργεῖτο νέον χάος πολιτικὸν καὶ θὰ παρετείνετο ἡ κρίσις.

Ἐν τούτοις ὁ Βούλγαρος, ἅμα δεχθεὶς τὴν πρόσκλησιν, ἐζήτησε παρὰ τοῦ Βασιλέως μικράν τινα προθεσμίαν ὅπως σκεφθῇ καὶ ἀπαντήσῃ. Συνεκάλεσεν δὲ ἀμέσως εἰς τὴν οἰκίαν του τοὺς ἐγκριτοτέρους τῶν φίλων του ἵνα μετ' αὐτῶν ἀποφασίσῃ περὶ τοῦ πρά-
αίου.

Οἱ κληθέντες τότε ἦσαν περὶ τοὺς δέκα περίπου μεταξὺ τῶν ἑσπέρων διεκρίνοντο καὶ οἱ Χριστόπουλος, Δρόσος καὶ Κουντουριώτης, εἰ μετέπειτα συνυπουργοὶ τοῦ Βούλγαρη.

Πρῶτος ὡμίλησε τότε ὁ Βούλγαρος πρὸς τοὺς συναθροισθέντας :

— Σὰς εἶνε ἤδη γνωστὸν, ὅτι παραιτηθέντος τοῦ ὑπουργείου Κουμουνδούρου ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς εὐηρεστήθη νὰ δηλώσῃ, ὅτι ἐκθέτει εἰς ἐμὲ τὸν σχηματισμὸν τοῦ νέου ὑπουργείου. Ἀμα δεχθεὶς τὴν πρόσκλησιν ἐσπευσα νὰ ζητήσω παρὰ τῆς Α. Μεγαλειότητος μικράν τινα προθεσμίαν ὅπως συσκεφθῶ μετὰ τῶν φίλων μου καὶ ἀπαντήσω.

Διὰ τοῦτο δὲ ἀκριβῶς σὰς ἐκάλεσα ἐδῶ ὅπως ἀκούσω τὴν γνώμην σας ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου καὶ ἀπὸ κοινοῦ συναποφασίσωμεν.

Καὶ ἐπιτρέψατε εἰς ἐμὲ κατὰ πρῶτον νὰ εἶπω ὅ,τι φρονῶ. Ἄν γνωρίζω βεβαίως τὸ κρίσιμον τῶν πολιτικῶν περιστάσεων καὶ ἐν ποιθήσει πιστεύω, ὅτι ἡ χώρα ἔχει ἀνάγκην κυβερνήσεως ἰσχυρῆς ἠθικῶς καὶ κοινοβουλευτικῶς, ἥτις ἀμέριστον τὴν προσοχὴν αὐτῆς καταβάλλουσα νὰ ἀσχοληθῇ εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς καταστάσεως.

Τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Κράτους εὐρίσκονται εἰς ἀθλίαν κατάστασιν ὁ δὲ προϋπολογισμὸς παρουσιάζει μεγάλα χάσματα, τὰ ὅποια ἡ ἐκρυθμὸς αὕτη κατάστασις αὐξάνει ἐπὶ μᾶλλον. Αἱ διάφοροι διοικητικαὶ ὑπηρεσίαι σχεδὸν ἔχουν παραλύσῃ, εἰς δὲ τὸν στρατὸν δὲν ἐπικρατεῖ κατάστασις καλλιτέρα.

Κρούσματα ἀπειθαρχίας σημειοῦνται καθημερινῶς, ἡ ἐκπαίδευσις τῶν στρατιωτῶν εἶνε ἀτελής, τὰ στελέχη παρουσιάζουν πολλὰ κενὰ, ἐπαρκεῖς ποσότητος πυραμαχικῶν καὶ ὀπλῶν δὲν ἔχομεν.

Καὶ ὅμως ἡ ὀργάνωσις τοῦ στρατοῦ πρέπει πρὸ παντὸς νὰ ἀπασχολῇ πᾶσαν ἐλληνικὴν κυβέρνησιν διότι μόνον διὰ στρατοῦ καλῶς συντεταγμένου καὶ ἐκγεγυμνασμένου, ἰσχυροῦ ἠθικῶς καὶ τεχνικῶς, εἶνε δυνατόν νὰ ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν πόθων ἐκείνων, ὅτινες πάντοτε θὰ προκαλῶσιν παλμούς εἰς τὰς ἐλληνικὰς καρδίας.

Ἐν συντόμῳ ἐπαναλαμβάνω, ὅτι ἡ κατάστασις εἶνε τοιαύτη ὥστε μόνον Κυβέρησις ἰσχυρὰ δύναται νὰ ἀντεπεξέλθῃ ἀποτελεσματικῶς κατὰ τῶν παρουσῶν δυσχερειῶν. Ἡ Α. Μεγαλειότης ὁ Βασιλεὺς ἀναθέσας εἰς τὸ κόμμα ἡμῶν τὴν ἐντολὴν τοῦ καταρτισμοῦ τῆς νέας Κυβερνήσεως, σαφῶς ὑποδεικνύει, ὅτι ἀναγνωρίζει, ὅτι τὸ ἡμέτερον κόμμα εἶνε τὸ μᾶλλον πλειοψηφοῦν.

Καὶ ναὶ μὲν αἱ κομματικαὶ μας δυνάμεις δὲν εἶνε ἀπολύτως ἰσχυραὶ καὶ ἐπαρκεῖς. Ἄλλ' ἀφοῦ ἡ χώρα δὲν δύναται νὰ μείνῃ ἄνευ Κυβερνήσεως, οὐδεμία δὲ ἄλλη μερίς εἶνε μᾶλλον πλειοψηφοῦσα ἡμῶν, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι, ὑπὸ τὴν ἐσπῆν ταύτην, νὰ μὴ ὀρρωδῆσωμεν πρὸ τῶν ὑποχρεώσεων ἃς ἀναλαμβάνομεν καλούμενοι ἐπὶ τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν.

Ἄλλως τε, καὶ ἃς μὴ φανῶ διὰ τοῦτο λίαν αἰσιόδοξος, πιστεύω,

ὅτι δὲν εἶνε ἀδύνατος ἡ ἐν προσεχέστατῳ μέλλοντι κοινοβουλευτικὴ ἡμῶν ἐνίσχυσις εἴτε διὰ προσχωρήσεων εἴτε διὰ συνεννόησεως μετὰ τινος τῶν ἄλλων ομάδων.

Ὅπως δὴποτε ὅμως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα οὔτε τὸ ζήτημα τῶν κομματικῶν δυνάμεων, οὔτε τὸ κρίσιμον τῆς καταστάσεως καὶ εἰ συμπαραμαρτεῦσαι ταύτῃ εὐθύναι εἶνε λόγοι ἱκανοὶ νὰ μᾶς πείσουν, ὅπως μὴ δεχθῶμεν τὴν προσφερομένην ἡμῖν ἐντολήν.

Ἐπάρχει ὅμως ἄλλο τι ζήτημα πολὺ σπουδαιότερον τούτων καὶ ἐπ' αὐτοῦ κυρίως ἐφιστῶ τὴν προσοχὴν ὑμῶν.

Θέλω νὰ εἰπῶ διὰ τὸν κόμητα Σπόνεκ τὸν ἰδιαίτερον σύμβουλον τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως. Γνωρίζετε ὅλοι πόσῃ δυσπιστίαν αἰσθάνεται πρὸς αὐτὸν ὁ λαὸς καὶ ὑπὸ ποίων πρὸς αὐτὸν διαπνέεται κίσθημάτων. Γνωρίζετε ἐπίσης καταλεπτῶς τὴν μέχρι τοῦδε πολιτείαν αὐτοῦ, τῶν πολιτικῶν ραδιουργιῶν καὶ σκευωριῶν. Ἀφ' ἧς ὁ κόμης Σπόνεκ ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα τῆς ὑψηλῆς του θέσεως, ἐπῆρθη τόσον διὰ τὴν τιμὴν ταύτην, ὥστε οὐδόλως μεριμνᾷ διὰ τὰ συμφέροντα τοῦ ἔθνους καὶ τῆς Δυναστείας, τὰ πάντα δὲ θύει εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἰδίας του φιλοδοξίας, καὶ τῶν προσωπικῶν αὐτοῦ συμπαθειῶν καὶ ἀντιπαθειῶν. Ἀντ' αὐτῶν μεγάλην δύναμιν ἐκ τῆς ἰσχύος τοῦ ἀξιώματός του μεταχειρίζεται ταύτην μόνον ἵνα βλάψῃ ἐκείνους, οἵτινες δὲν ἔρπουσι πρὸ τῶν ποδῶν του ἢ νὰ ὠφελήσῃ ἐκείνους οἵτινες ἐπιτηδεύει ἢ ἄλλως πως ἐπέτυχον γὰ ἐπισύρωσι τὴν ἐμπιστοσύνην του. Καὶ ἐκ φύσεως ὢν πείσμων καὶ ὀξύθυμος, δύναται νὰ πράξῃ τὰ πάντα ἀδιαφορῶν πρὸς τὰ ἀποτελέσματα.

Τοιοῦτος σύμβουλος, τοσαῦτα ἐλαττώματα ἔχων, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ εἶνε καλὸς σύμβουλος. Καὶ ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν, χάριν αὐτῶν τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων ἔχει ἀνάγκην συμβούλου ἀμερολήπτως κρίνοντος, διορατικῶς ἐπισκοποῦντος τὰ πράγματα, μὴ παρκαυρομένου εἰς ὀλισθήματα κινδυνώδη, τιμῶντος καὶ προστατεύοντος τοὺς ἀγαθοὺς καὶ τοὺς ὑπὲρ τοῦ καλοῦ τοῦ τόπου ἐργαζομένους, συμβούλου τέλους μὴ φατριάζοντος καὶ μὴ ἐκμεταλλευομένου τὴν

ἐμπιστοσύνην τοῦ Στέμματος κατὰ τοὺς αὐτοῦ πόθους καὶ τὰς βίβας τοῦ προτιμήσεις.

Καὶ ὁ κόμης Σπόνεκ, ἐνῷ δὲν ἔχει εἰμὴ μικρὰς ἀρετας, ἔχῃ μεγάλα ἐλαττώματα, τὰ ὅποια τὸν καθιστοῦν πολὺ ἐπικίνδυνον διὰ τὴν χώραν ἡμῶν. Εἶναι λοιπὸν ὄχι καλὸς σύμβουλος καὶ ἡ Δυναστεία ἔχει ἀνάγκην καλοῦ συμβούλου.

Ἐπειτα ἐξαιρετικῶς διὰ τὸ κόμμα ἡμῶν εἶναι ἐπικίνδυνος πρὸς λέμιος ὁ κόμης Σπόνεκ. Καὶ τοῦτο κυρίως διότι ἐννοῶν παντοῦ νὰ ἔχω τὴν ἐλευθερίαν τῆς γνώμης μου δὲν ἐδίστασα πολλαῖς νὰ ἐπαναλάβω, ὅτι ἡ στάσις αὐτοῦ δὲν ἦτο ἡ ἀρριζύουσα εἰς σύμβουλον τοῦ Βασιλέως, καὶ διότι ἐπανεληγμένως ἔψεξα αὐτόν καταλθόντα σκανδαλωδῶς εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς πολιτικῆς καὶ ἀναμείζαντα εἰς ποικίλας πολιτικὰς σκευωρίας καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοῦ Βασιλέως.

Κατόπιν τῶν διατρεξάντων τούτων ἐννοεῖτε εὐκόλως, ὅτι ὁ κόμης οὐ μόνον δὲν θὰ ἀφήσῃ παρουσιασθεῖσαν εὐκαιρίαν ἀλλὰ καὶ θὰ ἐπιζητήσῃ τοιαύτην ὅπως, δι' οὗ τρόπου δύναται, παρασχεῖ πράγματα εἰς ἡμᾶς, ἀναλαμβάνοντας τὴν διοίκησιν τῆς χώρας. Καὶ δὲν δισταζῶ νὰ εἶπω, ὅτι φοβοῦμαι μὴπως ὁ πόλεμος οὗτος ἐκ μέρους τοῦ ἀποβῇ πολὺ ἀνώτερος τῶν δυνάμεων ἡμῶν ἵστινας θὰ διαθέτωμεν πρὸς ἔμνην.

Καὶ οὕτω ἐνῷ θὰ ἀπολαύωμεν τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Στέμματος παραμένοντες ἐν τῇ Ἀρχῇ, θὰ ὑπονομευώμεθα ὑπὸ τὸν περὶ τὸ Στέμμα, ἐν ἀγνοίᾳ βεβαίως τοῦ Βασιλέως.

Ὑπὸ τοιοῦτους ὅρους σκέπτεσθε βεβαίως πόσον δυσχερὲς θὰ εἴη ἡ θέσις ἡμῶν καὶ ἂν ἔχοντες κατὰ τοιούτων δυσχερειῶν νὰ παλαίσωμεν θὰ εἴη δυνατόν νὰ ἀφραισθῶμεν πάσῃ δυνάμει, ὡς ἔχομεν καθήκον εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς χώρας.

Δι' ὅλους τούτους τοὺς λόγους θεωρῶ ὡς ζήτημα ἰθνηκῆς ἀνάγκης τὴν ἄμεσον ἀπομάκρυνσιν τοῦ κόμης Σπόνεκ ἐξ Ἑλλάδος. Νομίζω δέ, ὅτι εἰς τὸ κόμμα ἡμῶν, τὸ πρωτοστατήσαν παντοῦ εἰς τὸν κατ' αὐτοῦ πόλεμον, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ δεχθῇ τὴν ἐντολήν τοῦ σχηματισμοῦ Ὑπουργείου, πρὶν ἢ πληρωθῇ ὁ ὅρος οὗτος. Δι

δύναμαι νὰ γνωρίζω ἀπὸ τοῦδε ἂν ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς εἶνε διατε-
θεμένος νὰ εἰσακούσῃ τὴν παράκλησίν μας ταύτην. Ὅπως δὴποτε
ὅμως ἡμεῖς ἔχομεν τὸ καθήκον νὰ ὑποδείξωμεν εὐλαβῶς πρὸς τὸν
Ἀνακτα τὴν ἀνάγκην ταύτην, ἐκθέτοντες καὶ τοὺς λόγους ὧν ἕνεκα
νομίζομεν, ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ πραγματοποίησις αὐτῆς. Ἐὰν ἡ
παράκλησίς μας ἀποκρουσθῇ, δὲν ἔχομεν, εἰμὴ νὰ καταθέσωμεν τὴν
δοθεῖσαν ἡμῖν ἐντολήν.

Τοιαύτη εἶνε ἡ γνώμη μου ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

Εἶπε ταῦτα ὁ Βούλγαρης καὶ εἰσιώπησεν, ἀναμένων νὰ ἀκούσῃ
τὴν γνώμην τῶν παρισταμένων.

Πάντες οὗτοι ἦσαν σύμφωνοι κατ' ἀρχὴν ἐπὶ τῆς ἀνάγκης τῆς
ἀποχωρήσεως τοῦ κόμητος Σπόνεκ. Ὑπῆρχεν ὅμως διαφωνία τις
ἔσον ἀφορρὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἡδύνατο νὰ γείνη αὕτη. Διότι τινὲς
ἐκ τῶν φίλων τοῦ Βούλγαρη ἐνόμιζον, ὅτι ἡδύνατο τὸ κόμμα αὐτοῦ
νὰ ἀναλάβῃ τὸν σχηματισμὸν τῆς Κυβερνήσεως πρῶτον καὶ ἔπειτα
νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Σπόνεκ. Καὶ τὴν γνώμην αὐτὴν
διετύπωσεν εἰς τῶν μετέπειτα ὑπουργῶν :

— Συμφωνοῦμεν καὶ ἡμεῖς, εἶπε, κατ' ἀρχὴν πρὸς τὰς γνώμας
τοῦ ἀρχηγοῦ μας. Νομίζομεν ὅμως, ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ
μέσῃ τις λύσις ἐξομαλύνουσα ἐπὶ τοῦ παρόντος τὰς δυσχερείας καὶ
ἐγχεύσα βραδύτερον πρὸς ὃν ἐπιδιώκομεν σκοπὸν, τῆς ἀπομακρύνσεως
τοῦ κόμητος Σπόνεκ. Ἡδυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν τὴν ἐντολήν τοῦ
Βασιλέως χωρὶς πρὸς ἀποδοχὴν ταύτης νὰ θέσωμεν τὸν ὅρον τῆς
ἐμῆς ἀναχωρήσεως τοῦ κόμητος. Τοῦτο δὲ τὸ θεωροῦμεν προτιμό-
τερον καὶ διότι ὅρος εὖτω τιθέμενος θὰ ἐθεωρεῖτο οὐχὶ ἀπολύτως
συγέδων πρὸς τὸν ὀφειλόμενον σεβασμὸν εἰς τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰς
βιλήσεις τοῦ Ἀνακτος καὶ ἐπομένως θὰ ἀπεκρούετο ἀσυζητητεῖ
παρ' αὐτοῦ.

Ἐνῷ ἀνερχόμενοι ἐπὶ τὴν Ἀρχὴν καὶ ἐνεργαῦντες καταλλήλως
παρὰ τῷ Βασιλεῖ, θὰ ἡδυνάμεθα ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀναφέροντες
ὀρισμένα γεγονότα καὶ καταγγέλλοντες διαπραχθέντα ὀλισθήματα,
νὰ πείσωμεν τὸν Ἀνακτα, ὅτι ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ κόμητος Σπόνεκ

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

Φυλ. 123

ἐπιβάλλεται οὐ μόνον χάριν τοῦ συμφέροντος τοῦ ἔθνους, ἀλλὰ καὶ χάριν αὐτῆς τῆς Δυναστείας, ἥς τὸ γόητρον μείοι τοιαύτην ἀνεργαστον πολιτείαν ἀκολουθῶν ὁ ἰδιαιτερός αὐτῆς σύμβουλος, ἐκγόνοιά της.

Ἄλλ' ὁ Βούλγαρος ἔμεινεν ἀνένδοτος εἰς τὴν γνώμην του :

— Εἶνε ἀνάγκη, εἶπε, πρὶν ἢ δεχθῶμεν τὴν ἐντολὴν νὰ λάβωμεν τὴν ρητὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι ὁ κόμης Σπόνεκ θὰ ἀπομακρυνθῇ ἑμίσως ἐξ Ἑλλάδος. Διότι ἂν ἀφήσωμεν νὰ ἐνεργήσωμεν, ἀφ' οὗ ἀνέλθωμεν εἰς τὴν Ἀρχὴν, αἱ προσπάθειαι μας ἀσφαλῶς θὰ ναυαγήσῃν εἰς τὴν ἀντίδρασιν καὶ τὰς σκευωρίας αὐτοῦ. Ἄλλως τε μήπως δεχόμενοι ἄνευ τοῦ ὄρου τούτου τὴν Κυβέρνησιν, εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι δὲν θὰ ἀνατραπῶμεν ταχέως διὰ τῶν ἐνεργειῶν καὶ μόνου αὐτοῦ, ὅστις οὐδέποτε ἀσφαλῶς θὰ μεταβάλλῃ τὰ πρὸς τὸ κόμμα ἡμῶν αἰσθήματα ; Ἀκριβῶς μάλιστα πρέπει νὰ εἴμεθα βέβαιοι περὶ τοῦ ἐναντίου. Πιστεύσατε, ὅτι θὰ εὕρῃ πᾶσαν πρόφασιν καὶ καταφύγῃ εἰς πᾶν πρόσχημα διὰ νὰ διαβάλλῃ ἡμᾶς πρὸς τὸν Ἀνακτα καὶ τοῦ ὑπονομεύῃ τὴν θέσιν τῆς Κυβερνήσεως Καὶ ἀτυχῶς, ἡ δύναμις αὐτοῦ εἶνε πραγματικῶς μεγάλη. Εἶνε τόσο μεγάλη, ὥστε πρέπει νὰ θεωρῇται ἀνωτέρα τῶν ἰδικῶν μας προσπαθειῶν, ὅσονδήποτε καὶ εἶνε αὐταὶ σύντονοι καὶ ἐνεργητικά. Ὁ κόμης Σπόνεκ χάριν τοῦ ἔθνους, χάριν τῆς Δυναστείας, χάριν ἐσωτερικῆς τάξεως καὶ ἡγεμονίας, εἶνε ἀνάγκη νὰ φύγῃ ἐξ Ἑλλάδος. Καὶ ὅσον ταχύτερον συμβῇ τοῦτο ἐπὶ τοσοῦτον μεγαλειότερα θὰ εἶνε τὰ ἐκ τῆς τοιαύτης μεταβολῆς ἀγαθὰ ἀποτελέσματα.

Ἄλλως τε εἶνε ἤδη καὶ ἡ ψυχολογικὴ στιγμή καταλληλὴ ὅπως διὰ τῶν ἐνεργειῶν μας ἐπιτύχωμεν τοῦ πεποιμένου. Ἡ κατάσταση εἶνε ἀνώμαλος, ἔκρυθμος μᾶλλον ἐνταῦθα καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας, τὰ πάντα εὐρίσκονται ἐν παραλύσει σχεδόν. Χρειάζεται Κυβέρνησις ἰσχυρά, στίβαρά, διὰ νὰ ἀντεπεξέλθῃ καθ' ὅλων τούτων τῶν δυσχερειῶν. Καὶ τοιαύτην Κυβέρνησιν, ὅπως ἔχουν ἡδὴ πεπραγμένα, μόνον τὸ κόμμα ἡμῶν εἶνε δυνατόν νὰ δώσῃ.

Ἴδου διατί ἔχομεν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ τὴν ψυχολογικὴν στιγμήν

χάριν τῆς ἐπιτυχίας τῶν σκοπῶν μας, οἵτινες εἶνε συγχρόνως καὶ συμφέρον τοῦ Ἑθνους.

Ἀντηλλάγησαν ἀκόμη μερικαὶ γνώμαι· καὶ παρετάθη ἐπ' ἄρκετόν ἡ συζήτησις αὕτη, ὅπως οἱ διαφωνοῦντες πειθοῦν καὶ ἐνδύσωνται τασσόμενοι μὲ τὴν γνώμην τοῦ Βούλγαρη καὶ τῆς πλειοψηφίας τῶν συγκεντρωθέντων.

Ἐν τέλει ἐπῆλθε πλήρης συμφωνία. Ἀπεφασίσθη ὅπως ὁ Βούλγαρης ἀπαντῶν εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Βασιλέως δηλώσῃ, ὅτι ἀποδέχεται τὴν ἐντολὴν τοῦ σχηματισμοῦ τῆς νέας Κυβερνήσεως ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς ἀμέσου ἀπομακρύνσεως ἐξ Ἑλλάδος τοῦ κόμητος Σπόνεκ.

Τὴν ἐπομένην τῆς ἀνωτέρω συσχέψεως ἔληγεν ἡ παρὰ τοῦ Βασιλέως αἰτηθεῖσα πρθεσμία καὶ ἔδει νὰ δοθῇ ἡ ἀπάντησις.

Πεῖα θὰ ἦτο ἡ ἀπάντησις, ἐφάνη τὴν πρωτὴν ἀπὸ τὸ κύριον ἄρθρον τῆς ἀντιπροσωπευούσης τὴν γνώμην τοῦ κόμματος τοῦ Βούλγαρη ἐφημερίδος.

Ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ ἐλέγετο σαφῶς, ὅτι ἡ παρούσα κατάστασις τῶν πραγμάτων ἀπαιτεῖ ὅπως ἡ μέλλουσα Κυβέρνησις τῆς χώρας, μένῃ ἐντελῶς ἐλευθέρᾳ καὶ ἀνεπηρέαστος ἐν ταῖς ἐνεργείαις της, πρὸς πληρεστέραν εὐδόωσιν τοῦ ἔργου της ἐπ' ἀγαθῇ τῆς χώρας.

Εἰς δὲ ἐκ τῶν πρωτίστως ἀπαραιτήτων ὄρων διὰ τὴν ἐλευθέραν καὶ ἀνεπηρέαστον ἐνέργειαν τῆς Κυβερνήσεως ἐθεωρεῖτο διὰ τοῦ ἄρθρου καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ κόμητος Σπόνεκ.

Πράγματι δὲ τὴν πρωτὴν τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὁ Βούλγαρης ἀνῆλθεν εἰς τὰ Ἀνάκτορα καὶ ἐγένετο δεκτὸς εἰς ἀκρόασιν παρὰ τοῦ Βασιλέως : Συμφώνως μὲ τὰς κατὰ τὴν προηγουμένην ἡμέραν ἀνηθίσας ἀποφάσεις, ἐδήλωσεν εἰς τὸν Ἀνακτα μετὰ πολλῆς τέχνης, ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ σχηματίσῃ Ὑπουργεῖον ἐφ' ὅσον ὁ κόμητος Σπόνεκ, θὰ ἐξηκολούθει παραμένων ἰδιαιτέρως Σύμβουλός του.

Ὁ Βασιλεὺς δὲν ἀπήντησεν ἀμέσως, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον διεμήνυσεν διὰ τοῦ ὑπασπιστοῦ τοῦ πρὸς τὸν Βούλγαρη, ὅτι ἀποκρούει

τὸν προταθέντα ὅρον καὶ θὰ ἀναθέσῃ εἰς ἄλλο κόμμα νὰ καταρτίσῃ τὴν Κυβέρνησιν.

ΝΑ΄.

ΤΟ ΚΕΘΝ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΔΕΛΗΓΕΩΡΓΗ

Ἡ νέα αὕτη φάσις τοῦ ζητήματος ἐπεδείνωσε μεγάλως τὰ πράγματα. Διότι ὁ λαός, πεισθεὶς εἰς τὰς συμβουλὰς τῶν ἀρχηγῶν του καὶ ἀκολουθῶν τὰς γνώμας αὐτῶν, ἤκουσε μετὰ πολλῆς δυσφορίας ἀποκρούμενον τὸν ὅρον τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ Σπένκε, τὸν ὅποιον εἶχε πεισθῇ νὰ θεωρῇ ὡς ὀλέθριον διὰ τὰ συμφέροντα τοῦ Ἑθνους.

Καὶ ἡ δυσφορία αὕτη τόσον ἐν Ἀθήναις ὅσον καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἤρχισε νὰ ἐκδηλοῦται κατὰ τρόπον ἥκιστα εὐχάριστον διὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἀσφάλειαν καὶ ἡσυχίαν. Διότι καὶ θορυβώδη συλλαλητήρια διωργανώθησαν καὶ παραχώδεις συνεκροτήθησαν δικοιλώσεις, εἰς τὰς ὁποίας τὸ γενικὸν σύνθημα ἦτο ἡ κραυγὴ:

— Κάτω ὁ Σπένκε!

Ἐν τούτοις ὁ Βασιλεὺς μετὰ τὴν ἔκκλησιν τοῦ Βούλγαρη, ἀπέφασκεν ἀμέσως νὰ ἀναθέσῃ εἰς ἄλλον τινα τὸν σχηματισμὸν τῆς Κυβερνήσεως.

Ἀλλὰ κατόπιν τῶν διατρεξάντων γεγονότων δὲν ἦτο εὐκόλως νὰ εὕρεθῃ πολιτευτὴς ἔχων ἀρκοῦν ρθένος, ὥστε ἀψηφῶν τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ἐξέγερσιν τοῦ λαοῦ, νὰ δεχθῇ τὴν ἐντολήν ἀνευ ὁρου τινός.

Διὰ τοῦτο παρήλθον δύο ἡμέραι ἀκόμη καθ' ἃς οἱ περὶ τὴν

Βασιλεία πρέβαινον εἰς βολιδосκοπήσεις πρὸς εὑρεσιν τοῦ καταλλήλου προσώπου.

Ἐν τέλει ἡ προτίμησις τοῦ Ἀνακτος ἤχθη ἐπὶ τὸν πολιτευτὴν Δεληγεώργην, τὸν συγκεντροῦντα περὶ ἑαυτὸν, μετὰ τὸν Βούλγαρην, τοὺς περισσοτέρους βουλευτάς.

Ἐκλήθη οὗτος εἰς τὰ Ἀνάκτορα καὶ ἀνεκοινώθη αὐτῷ, ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἀναθέτει πρὸς αὐτὸν τὴν συγκρότησιν τοῦ νέου ὑπουργίου.

Ὁ Δεληγεώργης εὐρέθη καὶ αὐτὸς εἰς δυσχερῆ θέσιν. Διότι ἡ ἐκ μέρους τοῦ ἀποδοχῆ τῆς ἐντολῆς ἐφοβεῖτο, ὅτι θὰ συνετέλει εἰς τὴν ἐπιδείνωσιν τῆς καταστάσεως καὶ εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς λαϊκῆς ἰεγέρσεως κατὰ τρόπον μάλλον βίαιον. Ἐκτὸς δὲ τούτου οἱ πλείονες τῶν φίλων αὐτοῦ πιεζόμενοι ἀπὸ τοὺς συμπολίτας των καὶ παροτρυνόμενοι διὰ ψηφισμάτων συνταχθέντων ἐν πανδήμοις συλλαλητηρίοις, ἐπέμενον εἰς τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Σπόνεκ, ἀπειλοῦντες ἐν ἰσχυρίᾳ περιπτώσει ἀποσκίρτησιν ἐκ τοῦ κόμματός του. Ἀλλὰ παρ' ὅλα ταῦτα ὁ Βασιλεὺς δὲν ἐφαίνετο ποσῶς διατεθειμένος νὰ ὑποχωρῇ εἰς ὅρον εἰς ὃν προταθεῖς παρὰ τοῦ Βούλγαρη.

Οὕτω ἡ ἀνωμαλία ἐφαίνετο μοιραίως, ὅτι θὰ παρετείνετο ἐπιδεινυμένη ἐπὶ πλέον.

Ἐν τούτοις ὁ Δεληγεώργης, ὑπέκλινεν εἰς τὰ ἴδια αὐτοῦ φρονήματα καὶ ἐνεργῶν κατόπιν συμφώνως μετὰ τῶν φίλων του, ἀπεφάσισε ν' ἀρνηθῇ καὶ αὐτὸς τὴν ἐντολήν, εἰς δὲν ἐγίνετο δεκτὸς παρὰ τοῦ Βασιλέως ὁ ὅρος τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ Σπόνεκ.

Καὶ ἡ ἀπόφασίς του αὕτη ἀνεκοινώθη ἀμέσως τὴν ἐπικείμενην ἡμέραν.

Ὁ Βασιλεὺς πρὸ τῆς καταστάσεως ταύτης τῆς ἐπικινδύνως παρατεινομένης, ἔκρινε καλόν, χάριν τοῦ συμφέροντος τῆς χώρας, νὰ δώσῃ ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον τέρμα εἰς τὴν ὑφισταμένην ἐκκρεμότητα. Καὶ πρὸς ἕνα τοιοῦτον σκοπὸν ἦτο ἀπαραίτητος μικρά τις ὑποχώρησις.

Πράγματι δὲ κατόπιν διαπραγματεύσεων, διεξαχθειῶν διὰ τῶν

ὑπασπιστῶν τοῦ Βασιλέως μετὰ τοῦ Δεληγεώργη, ὑποχωρήσαντες μερικῶς, ἀπεφασίσθη ἡ κατ' ἀρχὴν ἀποδοχὴ τοῦ προτεινομένου ὄρου. Δηλαδή ὁ Βασιλεὺς ἐδέχθη νὰ ἀπομακρυνθῇ ὁ κόμης Σπόνεκ ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἀλλ' οὐχὶ ἀμέσως ἀμα τῷ καταρτισμῷ τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐπελθούσης τῆς συμφωνίας ταύτης δι' ἀμοιβαίων ὑποχωρήσεων, ὁ Δεληγεώργης ἐδέχθη τὴν ἐντολὴν καὶ αὐθιμερὸν ὑπέβηλτο πρὸς τὸν Βασιλέα τὸν καταλογὸν τῶν νέων ὑπουργῶν.

Πράγματι δὲ τὴν 20 Ὀκτωβρίου τοῦ 1865 ὤρκισθη ἡ νέα Κυβέρνησις, καταρτισθεῖσα ὡς ἐξῆς :

Ε. Δεληγεώργης πρόεδρος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τῆς Δικαιοσύνης, Δ. Χερστιάδης ὑπουργὸν ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν, Θ. Ζαῖμη, ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν, Δ. Γρίβας ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν, Α. Μαυρομιχάλης ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν καὶ Δ. Καλλιφρονᾶς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν.

Ἀλλὰ ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας κατεδείχθη σαφῶς, ὅτι ὁ βλαβερὸς τῆς νέας ταύτης Κυβερνήσεως θὰ ἦτο λίαν βραχυχρόνιος καὶ τερματικὸς ὁμα.

Ἡ ἀντιπολίτευσις, καὶ κυρίως ἡ περὶ τὸν Βούλγαρον τοιαύτη βαρέως φέρουσα τὴν εἰς τὴν Ἀρχὴν ἀνοδὸν τοῦ κόμματος τοῦ Δεληγεώργη, κατέβαλλον πάσας τὰς ἐνεργείας αὐτῶν διὰ παντὶ τρόπου, ὅπως ἐπιτύχωσι τὴν ἀνατροπὴν του.

Εἰς τὴν παρούσαν δὲ περίπτωσιν δὲν ἠδύναντο καλλίτερον ἐπιτύχωσιν τῶν σκοπῶν των εἰμὴ ἐκμεταλλευόμενοι ἐπιτηδεύειν κατὰ τοῦ Σπόνεκ οὐχὶ πλέον κατακραυγὴν ἀλλ' ἀληθῆ ἐξέγερσιν τοῦ λαοῦ.

Καὶ ἔθεσαν ἀμέσως εἰς ἐνέργειαν τὰ σχέδιά των, τὰ ὅποια ὅπως θὰ ἴδωμεν ἀμέσως κατωτέρω, ἐπέτυχον τελείως.

Ὁ Βούλγαρης, ἀμα ὤρκισθη τὸ νέον Ὑπουργεῖον Δεληγεώργη ἤρχισεν ἀμέσως κατ' αὐτοῦ ἀμείλικτον τὸν πόλεμον. Μὲ τὴν γνωστὴν του δημαγωγικὴν ἱκανότητα καὶ δι' ἀρθογραφίας νεύου.

δους καὶ ὀρμητικῆς, κατῴρθανε εὐκόλως νὰ παρασύρῃ τὰ πλῆθη καὶ νὰ τὰ φανατίζῃ.

Ὀὕτω εἰς διάστημα ὀλίγων ἡμερῶν αἱ Ἀθηναὶ παρίστανον ὄψιν ἀγρίαν, σχεδὸν ἐπαναστατημένης πόλεως. Παντοῦ ἐσχηματίζοντο πυκνοὶ ὄμιλοι συζητοῦντες ἀπλήστως καὶ μετὰ σφοδρότητος διὰ τὴν κατάστασιν, οὐχὶ δὲ καὶ σπανίως συνέβαινον καὶ μεμονωμέναι τινὲς συμπλοκαὶ μεταξὺ κυβερνητικῶν καὶ ἀντιπολιτευομένων.

Εἰς ὅλας τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν μία κρυγὴ ἐκυριάρχει ἅπ' ἑκρου εἰς ἄκρον, μανιωδεστέρα ὅμως καὶ ἀγριωτέρα αὐτὴν τὴν φωνήν :

— Κάτω ὁ Σπόνεκ.

Ἡ δημαγωγικότης τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐνῆργησε τόσον ἐπιτηδείως εἰς τὸν λαὸν ὥστε οὗτος ἐφανατίζετο μέχρι σημείου υπερβαίνοντος καὶ τὴν μέριμναν διὰ τὴν ζωὴν αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του.

Τέσσαρας ἡμέρας μετὰ τὴν ἄνοδον εἰς τὴν Ἀρχὴν τοῦ ὑπουργείου συνεκροτήθη ἡ πρώτη διαδήλωσις κατὰ τῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ Σπόνεκ. Ἀλλ' εἰς αὐτὴν ὅμως δὲν εἶχε λάβει μέρος πολὺς κόσμος καὶ οὔτε ὑπῆρξε καθ' ὑπερβολὴν θορυβώδης, διαλυθεῖσα ἡσυχῶς καὶ ἄνευ ἐπεισοδίου τινος.

Ἐπειτα ὅμως αἱ μικροδιαδηλώσεις ἐπληθύνοντο καθημερινῶς, ὡγκοῦντο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον καὶ καθίσταντο θορυβωδέστεραι καὶ παραχωδέστεραι μέχρι τοῦ νὰ ἀνησυχήσουν σοβαρῶς τὴν Κυβέρνησιν, καὶ νὰ τὴν πείσουν νὰ προσφύγῃ εἰς σύντονα προληπτικὰ διὰ τὴν διατήρησιν τῆς τάξεως μέτρα.

Πράγματι δὲ ἡ δύναμις τῆς φρουρᾶς τῆς πόλεως ἐνισχύθη καὶ πυκναὶ περίπολοι διέτρεχον τὰς ὁδοὺς, ἡμέρας καὶ νυκτός. Διὰ τῶν μέτρων τούτων ἡ Κυβέρνησις κατῴρθασε νὰ ἐπαναφέρῃ προσωρινῶς τὴν τάξιν, καὶ ἡ θύελλα ἐκόπασε διὰ τινὰς ἡμέρας, ἀλλὰ δὲν ἔπαυσε τελείως. Ἄλλως τε ἡ λυσσώδης ἀντίδρασις τῆς ἀντιπολιτεύσεως δὲν ἔπαυεν οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν.

Καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας ἐπίσης ἡ κατάστασις δὲν ἦτο πολὺ

εὐχάριστος. Ἐκεῖ βεβαίως δὲν παρετηρεῖτο ὁ ἐρεθισμὸς καὶ ἡ ἐκ-
γερσις ποῦ ἐπεκράτει εἰς τὰς Ἀθήνας.

Πάντως ἔμως ἡ κατάστασις δὲν ἦτο εὐχάριστος οὔτε καὶ ἐκεῖ
εἰς ἐπίμετρον δὲ δὲν ἦτο ποσῶς δύσκολον νὰ ἐπιδεινωθῇ.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ὅτε τὴν 2αν Νοεμβρίου τοῦ 1865,
δι' ἀγγελιῶν τοιχοκαλληθεισῶν εἰς ὅλους τοὺς δρόμους καὶ δὲμο-
σιευθεισῶν εἰς τὰς ἐφημερίδας, προσεκαλεῖτο ὁ λαὸς νὰ συνέλθῃ εἰς
συλλαλητήριον καὶ νὰ διαμαρτυρηθῇ ἐντόνως κατὰ τῆς Κυβερνήσεως
καὶ διὰ τὴν εἰσέτι παραμονὴν ἐν Ἀθήναις τοῦ κόμητος Σπόννα.

Συγχρόνως δὲ οἱ ἀντιπολιτευόμενοι πολλαπλασιάζοντες τὰς
ἐνεργείας αὐτῶν εἶχον κατορθώσει ἐκ τῶν προτέρων νὰ ἐξασφαλίσουν
διὰ τὸ συλλαλητήριον ταῦτο ἀληθῶς πάνδημον καὶ λαϊκὴν μορφήν.

Ἡ Κυβέρνησις, ἅμα λαβοῦσα γνῶσιν τῶν ἀγγελιῶν, ἐκέκλητο
πρὸς στιγμὴν νὰ παρεμποδίσῃ τὴν συγκρότησιν τοῦ συλλαλητηρίου.

Ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐκτελέσῃ τὰ σχέδιά της ταῦτα, διότι ὁ
λαὸς μόλις ἀντιληφθεὶς ταῦτα, ἔσπευσε διὰ παντοίων ἐκδηλώσεων
ὅχι μόνον νὰ διαμαρτυρηθῇ ἀλλὰ καὶ νὰ ἀπειλήσῃ, διότι ἄλλως το
μόλις πρὸ ὀλίγου εἶχε ψηφισθῇ τὸ Σύνταγμα τὸ ὅποιον ἀνεγνώριζεν
εἰς τοὺς Ἕλληνας τὸ δικαίωμα καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ συνέχεσθαι.

Ἐν τούτοις ἡ Κυβέρνησις μὴ δυναμένη νὰ προλάβῃ τὴν τέλει
τοῦ συλλαλητηρίου, ἀπεφασίσα νὰ παρεμποδίσῃ τοῦλάχιστον τὴν
διοργάνωσιν διαδηλώσεως, ἣτις ὑπῆρχε φόβος νὰ παρεκτραπῇ εἰς
βιαίας καὶ παραχώδεις σκηναί.

Διὰ πᾶν τὸ ἐνδεχόμενον δὲ ἐνίσχυσεν ἐπαρκῶς τὰς περιπολίας
τῆς πόλεως κατὰ τὴν νύκτα καὶ τὴν ἡμέραν διέταξε δὲ ν' ἀποσταλῇ
ὀλίγον πέραν τοῦ τόπου τοῦ συλλαλητηρίου, ὅση στρατιωτικὴ
δύναμις ὑπῆρχεν διαθέσιμος εἰς τὴν πόλιν.

Οὕτω τὴν 30 Ὀκτωβρίου 1865 συνεκροτήθη τὸ προαγγελθὲν
συλλαλητήριον.

Ἰδοὺ πῶς περιέγραφε τὰ κατ' αὐτὸ ἡ ἐφημερίς «Ἐθνοφύλαξ»
τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐκπροσωποῦσα τὰς γνώμας τοῦ Δεληγεώργη.

«Ἡ ἐπικειμένη πτώσις τοῦ ὑπουργείου Δεληγεώργη προὔξενται

δεινὴν καὶ ἀφαιτον λύπην εἰς τὸ κοινόν. Ἀφ' ἧς στιγμῆς κατέστα ἀναμφισβήτητον τὸ γεγονός τοῦτο καὶ ἐγνώσθησάν τινα τῶν προκαλεσάντων αὐτὸ αἰτιῶν, ἐταράχθησαν πάντες οἱ φιλήσυχοι καὶ φιλόνομοι πολῖται, ἐκτὸς τῶν πεπωρωμένων κερδοσκοπικῶν συνειδησέων, καὶ πανταχοῦ διεχύθη ἀπελπισία καὶ ἡγέρθη σφοδρὰ ἀγανάκτησις κατὰ τῆς ἐπιβουλῆς καὶ τῆς ραδιουργίας τοῦ κόμητος Σπόνεκ καὶ τῶν συνεταίρων αὐτοῦ.

ὑπὸ τοιαύτας ἐντυπώσεις διατελοῦντος τοῦ κοινοῦ εἰς φοιτητῆς ἠῤῥῆσεν ἔτι μᾶλλον αὐτάς. Ἀγορεύσας οὗτος χθὲς περὶ τὴν 2 ὥραν μ. μ. ἐνώπιον ἀπειροπληθοῦς συναθροίσεως ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς Ὀμονοίας περὶ τῆς πολιτικῆς ἡμῶν καχεξίας, καὶ καταδείξας τὰς ἀφορμὰς τῆς δεινώσεως τῶν ἡμετέρων πραγμάτων, συνεπέραναν, ὅτι αἴτιος αὐτῶν εἶνε ὁ παρὰ τῇ Βασιλεῖ διαμένων κόμης Σπόνεκ, καὶ ἀνακράξας μὲν τῇ φωνῇ μετὰ τῶν ἀκροατῶν του, ὅτι πρέπει νὰ φύγῃ ὁ κακὸς οὗτος τῆς Ἑλλάδος δαίμων, ἐπρότεινε νὰ σχηματισθῇ μία δεκαμελὴς ἐπιτροπὴ ἵνα ὑποβάλῃ τὴν περὶ τοῦτου γνώμην τοῦ κοινοῦ εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα. Τὸ πλῆθος ὁμῶς ἐθεώρησε προκριώτερον νὰ μεταβῇ ἀθρόον παρὰ τὰ Ἀνάκτορα καὶ ἐκεῖθεν νὰ διαβιβάσῃ τὰς εὐχὰς του.

Μετὰ τινα λεπτὰ συνηθροίσθη ἅπασα σχεδὸν ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Συντάγματος καὶ ἐνῷ ἐπρόκειτο νὰ σχηματισθῇ μία ἐπιτροπὴ ἵνα ἀνέλθῃ εἰς τὰ Ἀνάκτορα καὶ διαβιβάσῃ εὐσεβᾶτως εἰς τὴν Α. Μ. τὰς εὐχὰς τοῦ λαοῦ, ὅστις ἐκραύγαζεν ἀδιαλείπτως κάτω ὁ Σπόνεκ, αἶφνης ἐναντίον ρητῶν διαταγῶν τοῦ δικητοῦ τῆς ἀστυνομίας καὶ τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν, οἱ μὲν ἀστυνομικοὶ κλητῆρες λαμβάνοντες τὰς ἐμπνεύσεις τῶν ἀπὸ τῶν ὀργάνων τοῦ Κυβερνητοῦ καὶ ὀδηγούμενοι ὑπὸ δύο ὑπαστυνόμων ἐπετέθησαν δι' ἐγχειριδίων καὶ ροπᾶλων κατὰ πολιτῶν ἀόπλων καὶ ἐκτύπων αὐτοὺς ἀνηλεῶς, ἐν δὲ ἀπόσπασμα πεζικοῦ ἐπυρεβόλησε κατ' αὐτογνώμονα διαταγὴν τοῦ ὑπολοχαγοῦ Στεφανέκου, ὅστις κατ' ἐντολὴν τοῦ προυπαρχοῦ καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ὑπουρ-

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 124

γοῦ εἶχε μεταγάγῃ ἐκ τῆς Βουλῆς τὴν φρουρὰν αὐτῆς εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος.

Ἐντεῦθεν τὰ πράγματα ἤρξαντο νὰ προσκινῶνται σοβαρὸν χάρακτῆρα. Οἱ πολῖται μετέβαινον ἐξηγριωμένοι εἰς τὰς οἰκίας των καὶ αἱματηρὰ ἐξάπαντος θὰ προέκυπτε ρῆξις, ἂν μὴ ὁ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν ὑπουργὸς Γρίβας ἔσπευδε καὶ προσέλαμβανεν αὐτήν. Τὸν μὲν λαὸν παρακαλῶν νὰ ἡσυχάσῃ, εἰς δὲ τοὺς στρατιώτας ἀπαγορεύων ἐντόνως νὰ κάμωσι χρῆσιν τῶν ὅπλων των κατ' ἀόπλων πολιτῶν.

Διέταξε δὲ συγχρόνως νὰ τεθῶσιν ὑπὸ κράτησιν τρεῖς ἀξιωματικοί, οἵτινες αὐτογνωμόνως διέταξαν τὴν κατὰ τῶν πολιτῶν ἐπίθεσιν.

«Οὕτως εὐχαριστηθεὶς ὁ λαὸς ἐκ τῆς τοιαύτης ἀξιοπαίνου διαγωγῆς τῆς Κυβερνήσεως ἐξητωκραύγασεν ὑπὲρ τοῦ Δ. Γρίβα καὶ παρέμεινε μέχρι ἐσπέρας ἐκδηλῶν τὸ κατὰ τοῦ Σπόνεκ πάνδημον αἶσθημα, χωρὶς νὰ παρεκτραπῇ εἰς ἐλαχίστην ἀταξίαν. Ἐπελθούσης δὲ τῆς νυκτὸς διελύθη ἡσύχως ἡ συνάθροισις».

Τὰ συμβάντα ταῦτα ἐπέσπευσαν τὴν πτῶσιν τῆς Κυβερνήσεως, ἥτις ἐν τούτοις τρεῖς, ἡμέρας πρὸ τοῦ συλλαλητηρίου, εἶχεν ὑποβάλαι πρὸς τὸν Βασιλέα τὴν παραίτησίν της.

Ἡ ὑπόβολή τῆς παραίτησεως ταύτης ἐγένετο κυρίως διὰ τοὺς ἐπομένους λόγους:

Τὸ ὑπουργεῖον Δεληγεώργη ἐσχηματίσθη τὴν 20 Ὀκτωβρίου, τὴν δὲ ἐσπέραν τῆς 24 ἰδίου μηνὸς προσεκλήθησαν ἐπισήμως οἱ ὑπουργοὶ νὰ δειπνήσωσιν ἐν τοῖς Ἀνακτόροις.

Εἰς τὸ δεῖπνον αὐτὸ ὁ κόμης Σπόνεκ κατέλαβε τὴν ἀπέναντι τοῦ Βασιλέως πρώτην ἐν τῇ Αὐλῇ ἐπίσημον θέσιν ἐξ ἧς προεδρίασθαι ἡ θέσις δύο ὑπουργῶν, οἵτινες κατ' ἰδιαιτέραν πρὸς αὐτοὺς δῆλωσιν τοῦ ἀυλάρχου, ἐκάθησαν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ κόμητος Σπόνεκ.

Τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον ἐκπλαγὲν ἐπὶ τοῖς γενομένοις, συνέλαβεν ἀμέσως τὴν ἐπιούσαν ἐσκέφθῃ, ὅτι ἡ θέσις ἣν κατέλαβεν ἐν τῇ

δείπνῳ ὁ κόμης Σπόνεκ, εἶνε προφανῆς ἀθέτησις τῆς ἐπισήμου διαθεβαιώσεως τοῦ Βασιλέως περὶ τοῦ ὅτι ὁ ἀνὴρ οὗτος οὐδεμίαν εἶχεν ἐν τῇ Αὐλῇ ἐπίσημον θέσιν, ἀλλὰ διέμενεν ἐν αὐτῇ ὡς πατρικὸς φίλος τοῦ Βασιλέως, καὶ ἀπεφάσισε νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπανόρθωσιν πρὸς σωτηρίαν τῆς Βασιλικῆς ἀξιοπρεπείας, ἣτις ᾗθελε κινδυνεύσει, ἅμα ἐκαινοποιεῖτο τὸ γεγονός τοῦτο.

Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου ὅμως νέα ἀφορμή, οὐχὶ ὀλιγώτερον σπουδαία συνέτεινεν ὥστε ἡ Κυβέρνησις νὰ μὴ διστάσῃ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν ἀρχήν.

Ὁ κόμης Σπόνεκ παρεξηγήσας τὸ συμβιβαστικὸν πνεῦμα ὅπερ μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Ὑπουργείου Κουμουνδούρου καὶ τὴν ἄρνησιν τοῦ Βούλγαρη, ἐπέδειξεν ὁ Δεληγεώργης κατὰ τὰς περὶ συγκροτήσεως τῆς Κυβερνήσεως διαπραγματεύσεις, ἐνόμισεν, ὅτι ἡδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ ὅπως ἀναγνωρισθῇ ἐπίτιμον ἐν τῇ Αὐλῇ πρόσωπον.

Ἰδὼν ὅμως παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν, ὅτι ἡ Κυβέρνησις οὐ μόνον τοιαύτην τινα ὄρεξιν δὲν εἶχεν, ἀλλ' ὅτι καὶ τὴν ἀπομάκρυνσίν του ἐπιμόνως ἐζητεῖ, ἐκίνησεν ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης πάντα λίθον διὰ νὰ συνενώτῃ τὰ ὅλως ἀντίθετα ἄκρα πρὸς ἀνατροπὴν τῆς Κυβερνήσεως καὶ κατορθώσῃ διὰ τοῦ στενοῦ αὐτοῦ φίλου, Κεχαγιά νὰ γίνῃ συνεννόησις μεταξὺ Κουμουνδούρου καὶ Βούλγαρη καὶ μετὰ τῶν Ὀθωνιστῶν.

Ἐντεῦθεν οἱ μεμνημένοι περὶ τὰ τεκταινόμενα διεκήρυττον, ὅτι τὸ Ὑπουργεῖον Δεληγεώργη ἔσται ὀλιγοήμερον διότι ἡ Βασιλεῖα δὲν παρέχῃ αὐτῷ τὴν ἀπαιτουμένην ἐμπιστοσύνην. Καθ' ὅλον δὲ τὸ διάστημα τοῦτο, ὁ εἰλικρινὴς καὶ ἀφωσιωμένος φίλος τοῦ κόμητος Σπόνεκ Κεχαγιάς εἶχεν ἐγκαταλειμμένην τὴν ἑδρὰν τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς εἰς τὸν ἀντιπρόεδρον Στεφανόπουλον, ὅπως γείνηται πασιδῆλον εἰς τοὺς βουλευτάς καὶ τὸ κοινόν, ὅτι τὸ Ὑπουργεῖον ἐγκατελείφθη εἰς τὴν διέκρισιν τῆς τύχης του, καὶ ὅτι οὐδεμίαν χαίρει ἐμπιστοσύνην παρὰ τῷ Βασιλεῖ.

Τὸ Ὑπουργεῖον ἔκαμε γνωστὰς πᾶσας τὰς ἀφορμὰς ταύτας εἰς τὴν Βασιλεῖα καὶ οὐδεμιᾶς ἐπελθούσης, ὑπέβαλε τὴν

ἡτιολογημένην παραίτησίν του, στηριζομένην ἐπὶ τῶν ἐν τῇ δαίτῃ γεγονότων, δι' ὧν ἡθετήθησαν προφανῶς τὰ συμπεφωνημένα, καὶ ἐπὶ τῆς αὐλικῆς ἀντιδράσεως, ἥτις κατειργάζετο τὴν ἀνατροπὴν αὐτῆς ταύτης τῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ Βασιλεὺς, ἅμα ἀναγνούς τὴν παραίτησιν, παρεκάλεσε τοὺς ὑπουργοὺς νὰ μὴ παραιτήσῃσι τὴν ἐξουσίαν ἢ φ' ὅσον χαίρουσι τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς Βουλῆς.

Οὗτοι ὅμως ἐπέμενον εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῆς παραίτησός των διότι ἡττηθέντες ἐν τῇ Αὐλῇ δὲν ἠδύναντο νὰ ἐργάζωνται ἐν τῇ Κοινοβουλίᾳ.

Κατόπιν τῆς ἐπιμονῆς ταύτης ὁ Βασιλεὺς ἀπεδέξατο τὴν παραίτησιν καὶ παρεκάλεσε τοὺς ὑπουργοὺς νὰ ἐξακολουθήσουν ἐκτελοῦντες τὴν τρέχουσαν ὑπηρεσίαν μέχρι τοῦ σχηματισμοῦ τῆς νέας Κυβερνήσεως.

Μετὰ ὅμως τὰς διαδραματισθείσας γνωστὰς σκηνὰς κατὰ τὴν συγκρότησιν τοῦ συλλαλητηρίου, ἡ τάξις ἤρχισε νὰ διασαλεύεται ἐπικινδύνως καὶ ἐπεβάλλετο ὁ ἄμεσος σχηματισμὸς κυβερνήσεως ἀπολαυούσης τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Στέμματος.

Ἐνεκα τούτου ὁ Βασιλεὺς μετεκαλέσατο ἐκ Πατρῶν τὸν Ροῦφον καὶ ἐβόλιδοσκοπήσεν αὐτὸν ἂν δέχεται τὴν ἐντολὴν τοῦ σχηματισμοῦ ὑπουργείου.

Ὁ Ροῦφος πρὶν ἢ ἀπαντήσῃ συνωμίλησε μετὰ διαφόρων πολιτευτῶν ἵνα βεβαιωθῇ ἂν θὰ εἶχε τὴν ὑποστήριξιν αὐτῶν.

Πεισθεὶς ὅμως περὶ τοῦ ἐναντίου, ἀνῆλθεν εἰς τὰ Ἀνάκτορα καὶ ἐδήλωσεν ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ ἀποδεχθῇ τὴν ἐντολήν. §

Ἐντεῦθεν ἡ ἀβεβαιότης νῦν ἤθη ἐτι μᾶλλον, ἡ ἀπελπισία ἐγένετο καταφανεστέρα εἰς τὰς ὄψεις τῶν φιλονόμων πολιτῶν, τὰ δὲ περὶ διασαλεύσεως τῆς τάξεως ἀπαίσια θρυλλήματα ἐπληθύνθησαν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἡ κατὰ τύπους μόνον ὑπάρχουσα Κυβέρνησις, ἐξέδωκε πρὸς τὸν λαὸν τὴν κατωτέρω λακωνικὴν προκήρυξιν, συνιστώσα αὐτῇ τὴν τάξιν καὶ τὴν ἡσυχίαν καὶ ἐπικαλουμένη τὴν φιλοπα-

τρίαν παντός ἀγαθοῦ καὶ εἰρηνοφίλου πολίτου πρὸς κατάπνιξιν πάσης ἀταξίας.

ΣΥΜΠΟΛΙΤΑΙ,

«Ἡ διατήρησις τῆς τάξεως εἰς τὰς σημερινὰς περιστάσεις εἶνε καθήκον ἐκάστου πολίτου, διότι εἴπερ ποτε ἄλλοτε τοῦτο ἀπαιτεῖ ἡμέτερον ἢ φιλοπατρίαν, ἣτις χαρακτηρίζει τοὺς Ἕλληνας.

Ὅθεν ἡ Κυβέρνησις σπεύδει νὰ ἐπικταλεσθῇ τὸν πατριωτισμὸν ὑμῶν πρὸς διατήρησιν τῆς εὐταξίας, ἅνευ τῆς ὁποίας πλῆγμα τοῦ τόπου συμφέροντα γενικά καὶ μερικά, ἔκθετα θέλουσιν μείνῃ καὶ εἰς κίνδυνον ἐκτεθῇ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Νοεμβρίου 1865

Τὸ Ῥπουργικὸν Συμβούλιον

Ε. ΔΕΛΗΓΕΩΡΓΗΣ Πρόεδρος, Θ. Α. ΖΑΪΜΗΣ, Α. ΓΡΙΒΑΣ,
Δ. ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ, Δ. ΚΑΛΛΙΦΡΟΝΑΣ, Α. Α. ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ.

Ἀλλ' ἐνῷ ἡ Κυβέρνησις ἐνήργει τὰ τοιαῦτα καὶ κατεγίνετο νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν τάξιν. αἴρνης ἀνηγγέλλθη, ὅτι οἱ φοιτηταί τοῦ Πανεπιστημίου συναθροισθέντες ἀπέντες ἐν τῷ καθιδρύματι τούτῳ, ἐκραύγαζον ἀδιακόπως ἀκάτω ὁ Σπόνεκ.

Ἡ συναθροίσις αὕτη ἂν καὶ ἀκίνδυνος κατ' ἀρχὰς ἡδύνατο νὰ αὐξηθῇ ἀκολουθῶς ἔτι μᾶλλον καὶ νὰ λάβῃ ἐπίφοβον χαρακτήρα. Οἱ φοιτηταί χάρις εἰς τὰς συνετὰς ἐνεργείας τοῦ διοικητοῦ τῆς Ἀστυνομίας ἐπέσθησαν νὰ διαλυθοῦν ἡσυχῶς καὶ ν' ἀπέλθουν.

NB.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΒΟΥΛΓΑΡΗ

Κατόπιν καὶ τῶν σκηνῶν τούτων ὁ Βασιλεὺς ἰδὼν, ὅτι τὰ πράγματα ἐδεινώθησαν ὑπὲρ τὸ δέον, καὶ ὅτι ἡ περαιτέρω ἐπιμονὴ πρὸς διατήρησιν τοῦ κόμητος Σπόνεκ δύναται νὰ παραγάγῃ θλιβερά ἐποτελέσματα, ἀπεφάσισε νὰ ἐνδύσῃ.

Οὕτω προσκαλέσας εἰς τὰ Ἀνάκτορα τὸν Βούλγαρην, ἐβεβαίωσεν αὐτόν, ὅτι ὁ κόμης Σπόνεκ ἀναχωρεῖ ἐξάπαντος τὸ προσεχὲς Σάββατον διὰ τοῦ Αὐστριακοῦ ἀτμοπλοίου τῆς γραμμῆς, καὶ ἀνέθηκεν αὐτῷ τὴν ἐντολὴν νὰ σχηματίσῃ τὸ Ὑπουργεῖον.

Ὁ Βούλγαρὴς ζητήσας προθεσμίαν τινα ὅπως σκεφθῇ ἐπανήλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ καὶ συνεσκέφθη ἐφ' ἱκανὴν ὥραν μετὰ τῶν ἰδιαιτέρων αὐτοῦ φίλων καὶ τῶν λεγομένων Ὀθωνιστῶν.

Ἐπειτα ἀνῆλθεν εἰς τὰ Ἀνάκτορα καὶ ἀφ' οὗ συνωμίλησε μετὰ τοῦ Βασιλέως περὶ διαφόρων ἀντικειμένων ἀφορώντων ἰσως εἰς τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας ὁ νέον ὑπουργεῖον μέλλει νὰ ἀπαντήσῃ ἐν τῇ πορείᾳ αὐτοῦ, ἀνήγγειλεν εἰς τὴν Δ. Μ., ὅτι ἀναδέχεται τὸν σχηματισμὸν τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν του, ἤρχισε νὰ συνεργάζεται μετὰ τῶν φίλων τοῦ περὶ τοῦ καταρτισμοῦ τοῦ ὑπουργείου, ὅπερ ἐν τέλει συνεκροτήθη ὡς ἑξῆς :

Δ. Βούλγαρὴς ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν καὶ πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, Δ. Δρόσος ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν, Δ. Καλλίργης ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν, Χ. Χρηστόπουλος ἐπὶ τῶν Ἑξωτερικῶν, Σ. Ἀντωνόπουλος ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν, Κ. Παπαμιχαλόπουλος

ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης, Α. Κουντουριώτης ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως.

Τοῦ δὲ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν τὴν διεύθυνσιν ἀνέλαβε μέχρι τῆς ἀφίξεως ἢ τῆς ἀριστικῆς ἀπαντήσεως τοῦ ἐν Παρίσις τότε εὑρισκομένου Δ. Καλλέργη, ὁ πρωθυπουργὸς Βούλγαρης.

Οὕτω πως καταρτισθὲν τὸ νέον ὑπουργεῖον ὤμωσεν ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως τὴν 3 Νοεμβρίου 1865 καὶ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν.

Ἀμέσως δὲ μετὰ τοῦτο ἐξέδωκε πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν τὴν κατωτέρω προκήρυξιν :

**Τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον πρὸς τὸν
Ἑλληνικὸν λαόν.**

Συμπολῖται !

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς μᾶς ἐκάλεσεν εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων τῆς πατρίδος κατανοοῦντες δὲ τὴν σοβαρότητα τῆς ἀνατεθείσης ἡμῖν ἐντολῆς, πᾶσαν θέλομεν καταβάλλη προσπάθειαν ἢ ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὰς εὐχὰς τῆς Α. Μ. καὶ τὰς προσδοκίας ὑμῶν.

Πρεσβεύοντες, ὅτι ἀντικείμενα τῆς πρώτης μερίμνης εἰσὶν ἡ ῥύθμις τῶν οικονομικῶν τοῦ Κράτους καὶ ἡ ἐμπέδωσις τῆς δημοσίας τάξεως, ἀνενδότης θέλομεν ἐνασχοληθῆ εἰς ταῦτα, ἐπεριδόμενοι ἐπὶ τῆς ἀρωγῆς τῆς Βουλῆς καὶ ἐπὶ τοῦ πατριωτισμοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους πεποιθᾶμεν, ὅτι διὰ τῶν συνταγματικῶν μέσων θέλομεν φθάσει εἰς τὸ ἐπιθυμητὸν ἀποτέλεσμα, συντελοῦντες οὕτω εἰς τὴν ἡθικὴν καὶ ὕλικὴν εὐημερίαν τῆς φίλης πατρίδος.

Ἐν Ἀθήναις 3 Νοεμβρίου 1865.

Δ. Γ. ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ, πρόεδρος, Χ. ΧΡΗΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, Δ. ΔΡΟΣΟΣ, Α. Γ. ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ, Σ. Κ. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ, Ν. ΠΑΠΑΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ.

Τὴν ἐπομένην, 4 Νοεμβρίου, ἐπρόκειτο νὰ συνέλθῃ ἡ Βουλὴ. Ἡ συνεδρίασις αὕτη ἦτο λίαν ἐνδιαφέρουσα, διότι ἐπισήμως ἀπὸ τοῦ βήματος θὰ ἐγίνοντο γνωστοὶ οἱ λόγοι τῆς παραιτήσεως τοῦ Ὑπουργείου Δεληγεώργη προσηνύετο δὲ ἐπίσης καὶ θυελλώδης, διότι ὁ Κεχαγιᾶς θὰ ἐξήτει ἐξηγήσεις διὰ τὴν παρὰ τῶν Δεληγεωργικῶν ἐπιρριφθεῖσαν αὐτῷ μομφήν, ὅτι κατὰ σύστασιν τοῦ κόμματος Σπόνεκ εἰργάζετο πρὸς ἀνατροπὴν τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἔνωσιν τῶν ἀντιπολιτευομένων.

Τῷ ὄντι εὐθὺς ὡς ὁ Βούλγαρης, ἀρξαμένης τῆς συνεδριάσεως, ἀνῆγγεῖλε τὸν σχηματισμὸν τῆς Κυβερνήσεως τοῦ ὁ Κεχαγιᾶς νυνὴ ῥώδης ἤρχιτεν ἀπολογίαν ἣτις κατέληξεν εἰς κατηγορητήριον. Μάτην βοή καὶ ἀλαλαγμοί, ὠρυγμοὶ καὶ διαμαρτυρίαι τῶν Δεληγεωργικῶν, τὸν διέκοπτον. Ὁ Κεχαγιᾶς ἀκλόνητος ἐξηκολούθει· «Δύο κύριοι, μνηφᾶς μοῦ ἀποδίδουν· ὅτι ἐπέφερα τὴν πτώσιν τῆς Κυβερνήσεως ἐρχόμενος εἰς συνεννόησιν μὲ τὸν Σπόνεκ, καὶ ὅτι προσέπαθον νὰ ἐνώσω τὰς δύο μερίδας Βούλγαρη—Κομουνδάρου. Ψευδὲς τὸ πρῶτον, ἀληθὲς τὸ δεύτερον! Δίσεχρόν τὸ πρῶτον, ἐπαίνετάν τὸ δεύτερον!»

Ἐξακολουθῶν ὁ Κεχαγιᾶς ἀπέδειξεν, ὅτι ὁ Σπόνεκ δὲν ἠδύνατο νὰ ποθῇ τὴν ἐπὶ τὴν ἐξουσίαν ἀνοδὸν τοῦ Βούλγαρη, θίσαντος ἄλλοτε ὅρον τὴν ἀπομπομπήν του, ἐνῷ ὁ Δεληγεώργης ἐτήρησε στάσιν ἀνεκτικωτέραν.

Τὴν δὲ ἔνωσιν τῶν δύο κομμάτων τὴν ἠθέλησε καὶ τὴν ἐπέδωξεν ὡς τὸ μόνον μέσον νὰ ἀποκτήσῃ ἡ πατρίς βιώσιμον Κυβέρνησιν.

Τὸν Κεχαγιᾶν διεδέχθη ἐπὶ τὸ βῆμα ὁ κ. Δεληγεώργης, πρόεδρος τῆς παραιτήσεως Κυβερνήσεως καὶ εἶπε περίπου ταῦτα·

«Ὅτι δὲν δύναμαι ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς νὰ ἐκθίσω ὅσα ἐν τοῖς θαλάμοις ἐνεργοῦνται οὐδ' ὅσα ἐν τοῖς δόμασι τῶν πατριῶν γελταίνονται. Ταῦτα δὲν λέγονται ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς, οὐδὲ θέλω τὰ ἐξετάσει· δύναμαι ὅμως νὰ εἶπω, ὅτι ἐπειδὴ κατὰ συνταγματικὸν ἔθιμον ὀφείλω νὰ δώσω λόγον τῆς παραιτήσεώς μου, ὁ Βασιλεὺς μὲ προσεκάλεσε νὰ σχηματίσω Κυβέρνησιν

Ἡ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΟΛΓΑ

Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς εἰς Ἑλλάδα καθόδου τῆς.

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 125

καὶ τὴν ἐσχημάτισα, ἀφ' οὗ προσεπάθησα νὰ συμβιβάσω τὰς ἀπα-
τήσεις καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἀντιπολιτείας πρὸς τὴν βασιλικὴν
ἀξιοπρέπειαν καὶ τοῦτο φρονῶ, ὅτι κατωρθώθη, καθὼς εἶνε γνωστὸν
τοῖς πάντι.

»Τοὺς λόγους τῆς παραιτήσεως αὐτῶν ἐξέθηκεν, εἶπεν, ἐνώπιον
τοῦ Βασιλέως διὰ γραπτῆς ἐκθέσεως ἐχούσης ὡς ἐξῆς :

«Βασιλεῦ,

»Μετὰ τὴν συνδιάλεξιν, ἥς ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης μι-
ῆξιωσε χθὲς τὸ ἑσπέρας, καὶ τὴν ὁποίαν ἀνεκοίνωσα πρὸς τοὺς κυ-
ρίους συναδέλφους μου, τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἐπέεσθη, ὅτι δὲν
δύναται νὰ μείνῃ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ καὶ μὲ ἐπεφόρτισε νὰ καταθέσω εἰς
χεῖρας τοῦ Βασιλέως τὴν παραίτησιν αὐτοῦ.

»Τὸ Ὑπουργεῖον, Μεγαλειότατε, παραιτεῖται μὲ τὴν πεποι-
θῆσιν, ὅτι ἐξεπλήρωσεν εἰλικρινῶς τὸ καθήκον αὐτοῦ πρὸς τε τὸ
ἔθνος καὶ τὸν Βασιλέα. Διηκολύνει τὴν λύσιν ζητημάτων, ἀτινα
τοσοῦτον εἶχον καταστήσει αἱ περιστάσεις δυσχερῆ καὶ εὐτως ἐν-
πνευσε τὴν ἐλπίδα, ὅτι θέλει καταπαύσει ἡ ἐπὶ τόσον χρόνον ἀβε-
βαιότης.

»Μετὰ δὲ τὰ συμβάντα τοῦ πρὸς τοὺς ὑπουργούς, Βασιλεῦ,
γεύματος, ἔσπευσε νὰ συμβουλευθῇ πᾶν ὅ,τι ἡδύνατό νὰ προφυλάξῃ
τὸν Βασιλέα καὶ τέλος ἰδὼν, ὅτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀπρακα-
λύπτως καὶ μετὰ σπουδῆς ὀργανίσθη ἀντίδρασις κατὰ τοῦ Ὑπουρ-
γεῖου, ἥς τὸ κέντρον, ἐν ἀγνοίᾳ τῆς Υ. Μεγαλειότητος, ὑπῆρχεν
ἐν τῇ Αὐλῇ, ἔσπευσε νὰ ἀναγγείλῃ τὰ γενόμενα πρὸς τὸν Βασιλέα
ὅπως ἀπαλλαγῇ τῆς εὐθύνης, ὅτι ἀφῆκε τὴν Υ. Μεγαλειότητα εἰς
ἄγνοιαν καὶ δὲν κατέφθασεν αὐτὴν ἐγκαίρως εἰς θέσιν νὰ ἐπιφέρῃ
τὴν ἀπῆλτον τὰ γεγονότα ταῦτα διόρθωσιν».

Μετὰ τὴν ἀναγνώσιν τῆς ἐγγράφου ταύτης παραίτησεως ἐξ-
κολούθησεν ὁ κ. Δεληγεώργης λέγων

«Οὗτοι εἶνε οἱ λόγοι οἱ προκαλέσαντες τὴν παραίτησιν ἡμῶν.
Ῥοφείλω δὲ νὰ ὁμολογήσω ἐνταῦθα τὴν μεγαλοφροσύνην τοῦ Βασι-

ὡς τὴν ὁποίαν εἶδομεν κατὰ τὰς ὀλίγας ἡμέρας τῆς ὑπουργείας ἡμῶν. Πιστεύω, ὅτι τὰ εἰρημένα ἀκροῦσιν εἰς δικαιολογίαν τῆς παραιτήσεως ἡμῶν.

Τὸ ὑπουργεῖον Βούλγαρη τρεῖς μόνον ἡμέρας ἤρξε. Μὴ δυνάμενον νὰ ἀνθέξη εἰς τὴν ἰσχυρὰν ἀντιπολίτευσιν τοῦ Δεληγεώργη, εἶδε μίσην σωτηρίας τὴν ἀναβολὴν τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς. Μὴ γενεμένης ὁμῶς ταύτης δεκτῆς, ἔδωκε τὴν παρτίτησιν του διὰ νὰ τὸ διαδεχθῇ τὸ ὑπουργεῖον Κουμουνδούρου.

Ὁ κόσμος ὅλος εὐρίσκατο ἐν ἡγωνίᾳ. Τῷ ὄντι εἶχε τότε δημιουργηθῇ χρονία κρίσις. Αἱ ἐφημερίδες ἐδημοσίευσον φλογερὰ ἄρθρα. Ἡ «Παλιγγενεσία» τῆς 6ης Νοεμβρίου ἔγραφε: «Καὶ πάλιν πλοῖα καὶ δίκτυα καὶ ἄλλα οὐδαμοῦ. Καὶ πάλιν ἄλλου ὑπουργείου παραιτήσις καὶ τῆς βουλῆς τῶν ἐργῶν αὐτόμκτος ἀναστολή, καὶ ἐργῶν χρειαν ἔχει τὸ ἔθνος, οὐδαμοῦ οὔτε γίνονται, οὔτε παρασκευάζονται. Ἀπὸ τῆς 13 Ὀκτωβρίου μέχρι τῆς 7θς τρία ἔπασαν ὑπουργεῖα καὶ τρία ἀνηγέρθησαν.....»

Ἀφ' ἑτέρου ὁ «Ἐθνοφύλαξ» ἐδημοσίευσεν ἐπικηδεῖον τοῦ πεσόντος ὑπουργείου, ἀποκαλῶν αὐτὸ ἀκακότευκτον καὶ τραγελαφικόν.

Ὁ Κουμουνδούρος λαβὼν ἐντολὴν νὰ σχηματίσῃ Κυβέρνησιν ἐζήτησε κατ' ἀρχὰς τὴν συνδρομὴν τοῦ Δεληγεώργη παρὰ τοῦ ὁποίου ὁμῶς ἀπεκρούσθη ἀπηυθύνθη κατόπιν πρὸς τὸν Γρίβαν, Μιαούλιν, Κολοκοτρώνην, οἵτινες ἡρνήθησαν ἡναγκάσθη οὕτω νὰ συγκαλέσῃ εἰς σύσκεψιν τοὺς φίλους του, οἵτινες ὁμοφώνως ἐξουσιοδότησαν αὐτὸν νὰ προσπαθῇ νὰ καταρτίσῃ μικτὴν Κυβέρνησιν διὰ νὰ δεθῇ οὕτω ἐν πέραις εἰς τὴν δημιουργηθεῖσαν αὐτὴν κατάσταση.

Ὁ Κουμουνδούρος κατόπιν τῆς ἐντολῆς ταύτης τῶν φίλων του προέτεινεν εἰς τὸν Βούλγαρη καὶ Δεληγεώργην τὸν σχηματισμὸν Μικτῆς Κυβερνήσεως ὑπὸ τοὺς ἐξῆς ὅρους :

Νὰ σχηματισθῇ Κυβέρνησις τῆς ὁποίας τὴν προεδρείαν νὰ μὴ ἐναλάβῃ οὐδεὶς πολιτικὸς ἀρχηγὸς ἀλλὰ γέρων τις βουλευτῆς.

Νὰ ἐνωθῶν οἱ Βούλγαρος καὶ Δεληγεώργης καὶ κατόπιν νὰ ἀνατεθῇ ὁ σχηματισμὸς Κυβερνήσεως εἰς τὸν Βούλγαρον.

Ἀποτυχόντος ὅμως καὶ τοῦ μέσου τούτου συνεννόησεως, κατήρτισεν ὁ Κουμουνδούρος ἐκ τοῦ κόμματός του ὑπουργεῖον ὡς ἑξῆς :

Α. Κουμουνδούρος, πρωθυπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν καὶ προσωρινῶς τῶν Ἐξωτερικῶν.

Σ. Σωτηρόπουλος τῶν Οἰκονομικῶν.

Τ. Λαζαρέτος ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν καὶ προσωρινῶς τῶν Ναυτικῶν.

Π. Α. Πετράκης ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης.

Κ. Λομβάρδος ἐπὶ τῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν.

Τὸν σχηματισμὸν τοῦ Ὑπουργείου Κουμουνδούρου, ὑπεδέχθησαν μετὰ καταπλήξεως· διότι καθίστατο φανερόν, ὅτι δὲν θὰ ἐκράτειν πλειότερον τοῦ προηγουμένου Ὑπουργείου.

Τότε δὲ ἐγράφη εἰς τὸν «Ἐθνοφύλακα», ὄργανον τοῦ Διευθυντικῆς κόμματος, δριμύτατον κατὰ τοῦ Κουμουνδούρου κατηγορητήριον ὑπὸ τὸν τίτλον «Πάλιν ὁ Κουμουνδούρος πρωθυπουργεῖται».

Τὸ ἱστορικὸν ἐκεῖνο ἄρθρον εἶχεν ὡς ἑξῆς :

«Ἀκόμη δὲν εἰμποροῦμεν νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι ἐπὶ τοῦ τραχήλου τῆς Ἑλλάδος ἐπικάθηται καὶ πάλιν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μέχρι τῆς χθὲς ἐπεκάθητο, ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου τὸ ἄκουσμα τῆς πρωθυπουργίας θὰ ἐγείρῃ νέους κοπετούς καὶ θρήνους εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας, καὶ δὲ καὶ ἀγαλλίασιν εἰς τοὺς κλέπτας καὶ διεφθαρμένους.

Ἀκόμη δὲν εἰμποροῦμεν νὰ πιστεύσωμεν, ἂν ὑπῆρξε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἡ ἐθνικὴ νίκη τῆς 13 Ὀκτωβρίου, ἂν ὑπάρχῃ ἔχνος σέβας πρὸς τὴν κοινὴν γνώμην τοῦ ἔθνους, ἂν ὑπάρχῃ ἐλαχίστη συμπάθεια πρὸς τὰ παθήματα καὶ τὰς δυστυχίας τοῦ λαοῦ, ἂν ἡ συνταγματικὴν πολιτεία θεωρῆται τι σπουδαῖον καὶ σοβαρόν, ἂν εἶνε κωμῳδία, ἐν ἣ ἐπίτηδες γελοιογραφεῖται καὶ ἐμπαίζεται τὴν ἔθνος καὶ τῆς Βουλῆς ἡ θέλησις.

»Εκεῖνος τοῦ ὁποῖου ἐντρεπόμεθα ν' ἀναφέρωμεν τὸ ὄνομα, εἶναι πρωθυπουργὸς σήμερον τῆς Ἑλλάδος!

»Ἄλλ' ἂν ἦτο μόνον Πρωθυπουργὸς ὀλιγωτέρα ἀπεδείχθη ἢ ὧλῃς. Ἀπεδείχθη ὅμως πλέον φανερά, ὅτι εἶναι ὁ σύμβουλος τοῦ Σπόνεκ, ὁ δεσπότης τῶν Ἀνακτόρων, ὁ παιδαγωγὸς τῆς νέας Βασιλείας.

»Αὐτὸς παιδαγωγὸς τῆς Βασιλείας! Ὅποιαι ζοφεραὶ ἡμέραι μας περιμένουν. Καὶ ὅμως ἀπεδείχθη, ὅτι τὴν φωλεάν του αὐτὸς ἔχει στήσει ψηλά, ἐκεῖ ὅπου ἡ κοινοβουλευτικὴ νίκη δὲν τὸν φθάνει. Ὅπισθεν τοῦ ἀπαρχαδιάστου τοῦ Βασιλέως. Ἐκεῖθεν διηύθυνε τὸ ἔθνος μέχρι τῆς 13 Ὀκτωβρίου, ἐκεῖθεν διηύθυνε τὰς διαπραγματεύσεις περὶ τοῦ Σπόνεκ, ἐκεῖθεν διηύθυνε τὰς ἐπιβούλους καὶ δολίαις ἐπιθέσεις κατὰ τῆς ἀντιπολιτεύσεως.

»Ἐνταῦθεν μετέβαλε μετὰ τοῦ Σπόνεκ εἰς «journées des dupes» τὴν 20 Ὀκτωβρίου τῆς ὁποίας ἀποτελέσματα εἶνε καὶ θὰ εἶνε πολλὰ ἀκόμη δυστυχήματα. Ἐκεῖθεν τὸ ἐθνόθρονον αὐτὸ ὄρνεον θέλει κατασπαράξῃ τὰ σπλάγχνα τῆς πατρίδος, ἐπὶ πολὺ ἀκόμη.

»Ὅσον καὶ ἂν ἀπεστρεφόμεθα αὐτὸν ὡς κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος, ἐννοοῦμεν ὅμως τὴν θέσιν του ὡς ἀρχηγοῦ μιᾶς πολιτικῆς μερίδος, ὡς ἀρχηγοῦ τῆς Κυβερνήσεως.

»Ποτὲ ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν τὴν θέσιν αὐτοῦ ἐν τῇ Βουλῇ, τὴν παντοδυναμίαν ὅπισθεν τῆς Βασιλείας, τὰς προσωπικὰς ἐμπειρίας καὶ τὰς οἰκογενειακὰς, οὕτως εἰπεῖν σχέσεις αὐτοῦ ἐν τοῖς Ἀνακτόροις, τὴν ἀφαίρεσιν τῶν Βασιλικῶν προνομίων ἀπὸ τῶν χειρῶν ἐκείνου εἰς τὸ ἔθνος τὰ περὶ τὴν παρὰ τὸν αὐτὸν εἰς τὰς μελυσμένας ἐκείνου χεῖρας.

»Δὲν πρόκειται πλέον περὶ αὐτοῦ ὡς πρωθυπουργοῦ, ἀλλὰ περὶ τοῦ Κουμουνδούρου ὅπισθεν τοῦ θρόνου, περὶ τοῦ Κουμουνδούρου ὡς ὑποβελῆς τῆς Βασιλείας, περὶ ἄλλου μικροῦ Μαζαρίνου δεκαπλευρῶς ἐπικινδύνου, διότι ἡ Βασιλεία ἀκόμη ἐν Ἑλλάδι εἶνε νέα καὶ ἀσπερίωτος.

»Οὐδὲν ἐγένετο χωρὶς νὰ ἐρωτηθῇ ὁ Κουμουνδούρος, οὐδέμια πρόσκλησις καὶ οὐδεμία ἀπάντησις ἄνευ τῆς γνώμης αὐτοῦ.

»Ὁ Σπόνεκ ἦτο τὸ ὄργανον ἀπλῶς, ὁ δὲ Κουμουνδούρος ἐβουλεύετο καὶ αὐτὸς ὠδήγει ὑπεράνω ὧλων. Εἰς αὐτὸν εἶχεν ἀνατιθεῖ τὸ σχέδιον τῆς ἀποτυχίας τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ὅπως εὗρεθῇ μία οἰαδήποτε πρόφασις διὰ νὰ δικικῇ καὶ πάλιν αὐτὸς τὴν Πάδα.

»Ἡ πρόφασις εὗρεθῇ, καὶ αὕτη εἶνε ἡ διαίρεσις τῆς ἀντιπολιτεύσεως καὶ οἱ κίνδυνοι τῆς Πατρίδος.

»Ὀλίγας στιγμὰς μετὰ τὴν παραίτησιν καὶ τὴν ἐκ τῶν Ἀνακτόρων κατάθασιν τοῦ Ὑπουργείου Βουλγαρῆ ἀνῆρχετο δῆθεν, ὡς νὰ μὴ τὸ ἐγνώριζεν, ὁ ὑπόδικος τῆς 13 Ὀκτωβρίου εἰς τὰ Ἀνακτορα, ὅπως μάθῃ τί τὸν ζητεῖ ὁ Βασιλεὺς, καὶ ὁ Βασιλεὺς ἐνδοὺς εἰς ἀντισυνταγματικὰς καὶ ἀσυνέτους συμβουλὰς, τῷ ἀνέθηκε τὴν σχηματισμὸν Κυβερνήσεως καὶ ὁ ὑπόδικος, ὅπως δῆθεν σώσῃ τὴν Βασιλείαν καὶ τὴν τάξιν, συμφώνως μὲ τὰ συνταγματικὰ ἰδιώματα, ἀνεδέχθη τὸν σχηματισμὸν Κυβερνήσεως εὐθύς !

»Ἀλλὰ δυνάμει τίνων τοῦλάχιστον συνταγματικῶν ἀρχῶν ἐδέχθη νὰ σχηματίσῃ Κυβέρνησιν, τὴν ὁποίαν συνωμόσας μετὰ τοῦ Σπόνεκ προσεκλήθη νὰ σχηματίσῃ ;

»Τὴν 13 Ὀβρίου δὲν τὸν κατεδίκασεν ἡ πλειψηφία τῆς Βουλῆς, δὲν ἐπεκύρωσε τὴν ἐπαύριον ὁ Βασιλεὺς τὴν κατοδικὴν του, δεχθεὶς τὴν παραίτησιν αὐτοῦ καὶ προσκαλέσας τὴν ἀντιπολιτευσιν εἰς τὰ πράγματα ; Ἄν εἶχε πλειψηφίαν ἐν τῇ Βουλῇ, ἂν εἶχε ὀλιγωτέραν λύσαν διὰ τὴν ἐξουσίαν, ἂν εἰλικρινῶς ἠγάπα τὴν Βασιλείαν, διατί δὲν συνέτρεχε μὲ τὴν μερίδα του τὸν κ. Ρούφον ; διατί καίτοι γνωρίζων ὅτι δὲν ἔχει πλειψηφίαν, ὅτι μὲ τὰ ὅπλα τῆς ἐξουσίας διέφθειρε τὰς συνειδήσεις ἀπὸ τῆς Κυβερνήσεως καὶ ὅτι ἀπὸ οὐδεμίαν ἄλλην πολιτικὴν μερίδα ἐν τῇ Βουλῇ ἤθελεν ὅπου στηριχθῇ, ἐδέχθη νὰ ἐξυβρίσῃ καὶ Βουλὴν καὶ Ἔθνος καὶ νὰ ἐμπλέξῃ εἰς βαρεῖαν εὐθύνην τὴν Βασιλείαν ;

»Τὰ πάντα ὅμως κατεπατήθησαν, ἡ ἀπόφασις τῆς Βουλῆς καὶ ἡ

κοινὴ γνώμη περιυβρίσθησαν, τὰ συνταγματικά ἔθιμα ἐχλευάσθησαν καὶ ὁ ὑπόδικος τῆς 13ης διευθύνει καὶ πάλιν τὸ Κράτος! Ἄς περιμένωμεν ἤδη νέας δυστυχίας καὶ νέους σπαρχιμούς».

ΝΓ΄.

ΝΕΟΝ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΔΕΛΗΓΕΩΡΓΗ

Πράγματι κατὰ τὴν παρουσίαν τῆς Κυβερνήσεως ἐνώπιον τῆς Βουλῆς τῇ 9 Νοεμβρίου, ἐτίθη ζήτημα ἐμπιστοσύνης παρὰ τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ Δεληγεώργης, Χριστόπουλος, καὶ πολλοὶ ἄλλοι βουλευταὶ ἔψεξαν τὸ διαβήμα τοῦτο τοῦ Κουμουνδούρου ὡς ἰσοδυναμοῦν πρὸς ὀρνήσιν αὐτοῦ εἰς τὴν ἐπιταγὴν τοῦ Βασιλέως. Ὁ Κουμουνδούρος παρεδέχθη νὰ ἄρῃ τὸ ζήτημα τῆς ἐμπιστοσύνης διὰ νὰ εἰσέλθῃ ἡ Βουλὴ εἰς τὴν Ἡμερησίαν Διάταξιν. Βουλευταὶ ὅμως τινὲς τῆς ἀντιπολιτεύσεως διεμαρτυρήθησαν φωνάζοντες, ὅτι τὸ Ὑπουργεῖον Κουμουνδούρου εἶνε ὑπόδικον, καὶ εὐδὲν δικαίωμα ἔχει νὰ διευθίῃ τὰς τύχας τοῦ ἔθνους. Ὁ Κουμουνδούρος ἀνερχόμενος ἐπὶ τὸ βῆμα διαμαρτύρεται κατὰ τῆς μορφῆς ταύτης, τῆς πολλάκις ἐκτοξευθείσης, καὶ πάντοτε ἀναιρεθείσης.

«Με κατηγορεῖτε, ὅτι ἀνέλαβον σχηματισμὸν Κυβερνήσεως μὲ κατηγορεῖτε ὡς μισοψηφούντα. Ἀλλὰ ἐάν τις ὑμῶν ἀναλάβῃ τὰς ἡνίας τῆς χώρας θὰ ὑποστηρικθῇ παρ' ὅλων σας; Ἐχετε ἀρχηγόν; ποῖος εἶνε;...»

Βοή καὶ θόρυβος ἐκ τῶν ἐδωλίων καὶ τῶν θεωρείων διέκοψε τὸν ἐγορευόμενον. Τὸ ζήτημα τῆς ἐμπιστοσύνης ἐκ νέου ἐτίθη καταληξάν ἐν εἰς ἀποδοκιμασίαν τῆς Κυβερνήσεως διὰ ψήφων 81 κατὰ 68.

Τὸ Ὑπουργεῖον Κουμουνδούρου κατόπιν τῆς ἐτυμηγορίας ταύτης

τῆς Βουλῆς παρητήθη σύσσωμον αὐθημερόν. Ὁ Βασιλεὺς πάραντα προσεκάλεσε τὸν Βούλγαρην, ὅστις ἀσθενῶν, παρουσιάσθη τὴν ἐπομένην ἐνώπιον αὐτοῦ. Εἰς τὴν πρίκλῃσιν τοῦ Βασιλέως νὰ σχηματίσῃ Κυβέρνησιν, ὁ Βούλγαρης ἀπροκαλύπτως ἤρνῃθη.

Μετ' ὀλίγον πάλιν ὁ Βασιλεὺς ἔστειλε τὸν πρόεδρον τῆς Βουλῆς πρὸς τὸν Βούλγαρην διὰ νὰ τὸν πείσῃ νὰ σχηματίσῃ Κυβέρνησιν καὶ πάλιν ὁμοῦς ὁ Βούλγαρης ἤρνῃθη.

Ὁ Βασιλεὺς εὐρεθεὶς οὕτω πρὸ τῆς ἀρνήσεως ὀλοκλήρου τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἥς ἐθεωρεῖτο ἀρχηγὸς ὁ Βούλγαρης, ἀπεφάσισε νὰ σχηματισθῇ ἄχρουν Ὑπουργεῖον ὑπὸ τὸν Διομήδην Κυριακοῦ, καθηγητοῦ τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου καὶ δις διατελέσαντα Πρωθυπουργὸν ἐπὶ μεσοβασιλείας.

Ὁ Κυριακοῦ ὁμοῦς ἀπέτυχε καὶ ὁ Βασιλεὺς ἠναγκάσθη νὰ καλέσῃ εἰς τὰ Ἀνάκτορα πάλιν τὸν Βούλγαρην, τὴν φορὰν ὁμοῦς αὐτὴν συνοδευόμενον ὑπὸ τοῦ Δεληγεώργη.

Ἀρνηθέντος δὲ πάλιν τοῦ Βούλγαρη, ὁ Βασιλεὺς ἀπετάθη εἰς τὸν Δεληγεώργην, ὅστις ἐζήτησε προθεσμίαν διὰ νὰ συσχεφθῇ μετὰ τῶν φίλων του.

Τὴν πρωΐαν τῆς 13ης Νοεμβρίου καταρτισθὲν τὸ Ὑπουργεῖον Δεληγεώργη ἀνῆλθεν εἰς τὰ Ἀνάκτορα πρὸς ὀρκωμοσίαν. Ἀπετελέσθη δὲ ὡς ἐξῆς :

Ε. ΔΕΛΗΓΕΩΡΓΗΣ, Πρωθυπουργός, ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τῆς Δικαιοσύνης.

Δ. ΧΡΗΣΤΙΑΝΗΣ, τῶν Οἰκονομικῶν.

ΘΡ. Α. ΖΑΓΜΗΣ, τῶν Ἐσωτερικῶν.

Δ. ΓΡΙΒΑΣ, τῶν Στρατιωτικῶν.

ΑΝΤ. ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ, τῶν Ναυτικῶν.

ΣΠ. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ, ἐπὶ τῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν.

Τὴν 15ην Νοεμβρίου συνῆλθεν ἡ Βουλὴ εἰς συνεδρίασιν.

Μετὰ τὴν ἐπίσημον ἀναγγελίαν τοῦ Ὑπουργείου Δεληγεώργη ἀνῆλθεν εἰς τὸ βῆμα ὁ Κουμουνοῦρος διὰ νὰ ἀπολογηθῇ διὰ τὰς

ἐπιριπτομένους ἐναντίον του μομφάς καὶ κυρίως κατὰ τῆς φήμης, ὅτι ὁ ὑπουργὸς Χρηστίδης εἶχεν ἀνακαλύψει καταχρήσεις καὶ σπατάλας φοβεράς, διαπραχθείσας ὑπ' αὐτοῦ ὡς ὑπουργοῦ καὶ Πρωθυπουργοῦ. Ὁ λόγος του ὑπῆρξεν ὀρμητικὸς, ἐστράφη πρὸς τοὺς κυβερνητικοὺς καὶ τοὺς προεκάλεσε νὰ φέρουν μίαν ἔστω ἀπόδειξιν διὰ νὰ τῇ καταλογισθῶν ποινὰ ἢ διὰ νὰ φανῇ ἡ ποταπότης τῶν διαδιδόντων ἐναντίον του τοιαύτας συκοφαντίας.

Ὁ Πρωθυπουργὸς Δεληγεώργης ἀνερχόμενος τὸ βῆμα δικαιο-λογεῖ τὸν ἀντίπαλόν του καὶ ὁμολογεῖ, ὅτι οὐδεμίαν δίδει προσοχὴν εἰς τὰς ὑβρεῖς τῶν τριόδων καὶ εἰς τὰς δεξιότητας τῶν κομματικῶν ἀντεγλήψεων.

— Τὰ κόμματα τῆς Βουλῆς, λέγει, ἀγωνιζόμενα ἄλλοτε ἐξέφερον ἰδέας καὶ γνώμας ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου. Καὶ οἱ μὲν κατηγοροῦσαν τὸ Ὑπουργεῖον Κουμουνδούρου ἐπὶ σπατάλῃ, οἱ δὲ ὑπερσπίασθησαν αὐτό, εἰπόντες, ὅτι οὐδὲν ἐσπατάλησεν ἄλλ' ἔκαμε καὶ οἰκονομίαν τὰς δυνατάς. Ὁ πόλεμος ἐκεῖνος τῶν κομμάτων ἔπαυσεν ἤδη. Ἡ δὲ Κυβέρνησις αὐτοῦ δὲν γνωρίζει τίποτε περὶ ὧν ἐρωτᾶται, καὶ διὰ τοῦτο δὲν δύναται ν' ἀπαντήσῃ, δὲν δίδει προσοχὴν εἰς λόγους τῆς ἀγορᾶς, τοὺς ὁποίους ὁ εἷς καὶ ὁ ἕτερος διαδίδουσιν. Ἄν ἔχῃ τι ὁ βουλευτὴς Κουμουνδούρος περὶ τῆς Κυβερνήσεως ταύτης νὰ εἴπῃ, τὸ Ὑπουργεῖον θὰ ἀπαντήσῃ.

Ὁ βουλευτὴς Κουμουνδούρος ἀπαντῶν ἐκ νέου εἶπεν, ὅτι τίποτε ἄλλο δὲν θέλει εἰμὴ παρακαλεῖ νὰ φέρουν εἰς τὴν Βουλὴν ὅ,τι περὶ αὐτοῦ καὶ τῆς διαχειρίσεώς του τῆχουν, διότι ἄνθρωποι κακὸτροποι καὶ συκοφάνται, ἐξηκολούθησε, διαδίδουσι φήμας ψευδεῖς καὶ ἀνυποστάτους ἐναντίον του, ὡς διαπραξάντος καταχρήσεις.

Μετὰ τὴν λύπην του δὲ ἤκουσεν, ὅτι αἱ σῆμαι αὐταὶ ἐξήλθον ἀπὸ τῆς οἰκίας ἐνὸς ὑπουργοῦ. Διὰ τοῦτο θέλει καὶ ἐπιμένει ζητῶν νὰ ἐξελεγχθῇ πᾶσα ἡ διαχείρισίς του ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου καὶ νὰ δηλωθῇ πᾶσα οἰαδήποτε αὐτοῦ κατάστασις.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους τοῦ Κουμουνδούρου δὲν ἀπήντησε κανεὶς ἄλλος πλὴν τοῦ Πρωθυπουργοῦ, οὐδ' αὐτὸς ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, ὅστις ἐλέγετο, ὅτι διεδῶκε τὰς φήμας.

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 126

Ἡ συνεδρίασις τῆς 16 ὑπῆρξεν ἡσυχος. Πρότασις τις μόνον τοῦ βουλευτοῦ Ἰακωβάτου ἤγειρεν ἀντεγκλήσεις τινάς. Πρέτεινε δὲ λαδὴ οὗτος ἵνα ἡ διαχείρισις τῆς περιουσίας τῶν μυνῶν δεθῇ εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀρχιερέων, συμφώνως πρὸς τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα.

Τὴν πρότασιν ἀντέκρουσεν ὁ βουλευτὴς Χριστόπουλος, τεθείσαν δὲ εἰς ψηφοφρίαν, ἀπέρριψεν ἡ Βουλὴ.

Ἀμα ἀρξαμένης τῆς συνεδριάσεως τῆς ἐπομένης ὁ Πρωθυπουργὸς Δεληγεώργης ἀνερχόμενος εἰς τὸ βῆμα ζητεῖ τεσσαρακοθήμερον διακοπὴν τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς :

— Ἡ κατάστασις τοῦ τόπου, εἶπεν, εἶνε τοιαύτη ὅποιαν τὴν εἰξεύρουν ὅλοι εἰ βουλευταί. Ἡ κυβερνήσις ἔχει ἀνάγκην νὰ ἐργασθῇ ἐπὶ τινὰ χρόνον ἡσυχως, μὴ περισπωμένη, ὅπως δυναθῇ νὰ προετοιμάσῃ ὅσα ἔργα νομίζει ἱκανὰ καὶ δυνάμενα νὰ θεραπεύσῃ τὰς ἐθνικὰς ἀνάγκας. Διὰ τοῦτο ἐζήτησα τὴν συγκατάθεσιν τοῦ Βασιλέως περὶ τεσσαρακοθημέρου διακοπῆς τῶν ἔργων τῆς Συνεδίου ταύτης τῆς Βουλῆς. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ διακοπὴ αὕτη εἶνε δευτέρα καὶ πρέπει κατὰ τὸ Σύνταγμα νὰ γίνῃ τῇ συναίνεσιν τῆς Βουλῆς, ἐξαιτεῖται τὸ ὑπουργεῖον τὴν συναίνεσιν ταύτην.

Ἡ Βουλὴ ἐζήτησε νὰ τυπωθῇ ἡ πρότασις τοῦ ὑπουργείου καὶ ἔπειτα νὰ πρεθῇ εἰς τὴν συζήτησιν αὐτῆς.

Μετὰ ταῦτα ἦλθεν εἰς τὸ μέσον τὸ σπουδαῖον ζήτημα περὶ ἀναθεωρήσεως τοῦ θεσμοῦ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας.

Πρῶτος ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ὠμίλησεν ὁ Κουμουندούρος ἐκφράσας τὴν πεποιθήσιν, ὅτι τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας εἶνε ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον, καθὼς ἐκ τῶν πραγμάτων ἀπέδειχθη, διότι πολλὰ καὶ σπουδαῖα καὶ χρήσιμα νομοσχέδια παρεσκευάσθη.

Ὁμίλησαν κατόπιν καὶ ἄλλοι τινες ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος. Τελευταῖος δὲ ὁ πρωθυπουργὸς Δεληγεώργης, ὅστις ἐζήτησε νὰ ἀναβληθῇ διὰ τὴν ἐπιούσαν ἡ συζήτησις, ὅπως ἀνακοινωθῇ εἰς τὴν Βουλὴν ὅστις ἴσως θελήσῃ νὰ ἀντιπροσωπευθῇ ἐν τῇ Βουλῇ διὰ τῆς Κυβερνήσεώς του.

Σφοδρὰ καὶ παρατεταμένη ὑπῆρξεν ἡ ἐπομένη συνεδρίασις τῆς βουλῆς, ἐπανελθούσης εἰς τὴν συζήτησιν τοῦ αὐτοῦ θέματος.

Ὁ πρωθυπουργὸς πρῶτος λαβὼν τὸν λόγον εἶπεν, ὅτι ἡ Βουλὴ εἶνε ἐλευθέρα καὶ ἐν τῇ δικαιοματί της νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναθεωρήσεως τῶν περὶ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἀρθρῶν τοῦ Συντάγματος, ἡ δὲ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ὕστερον εἶνε ἐλευθέρα νὰ φέρῃ καὶ αὐτὴ τὴν γνώμην της.

Ὁ ἀγὼν γίνεται ἤδη ἐν τῇ Βουλῇ οὐχὶ περὶ τῆς οὐσίας, ἥτοι ὅποια τις ἔπρεπε νὰ ᾔτο ἡ ἀναθεώρησις, ἀλλ' ἀπλῶς, περὶ τοῦ τίς ὅλ' κάμῃ τὴν ἀναθεώρησιν.

Οἱ μὲν φρονοῦσιν, ὅτι ἡ Βουλὴ αὕτη μεταβαλλομένη εἰς συντακτικὴν, ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς ἀναθεωρήσεως, οἱ δὲ ὅτι ζητηθείσης τῆς ἀναθεωρήσεως πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῶσιν αἱ περὶ τῶν ἄλλων ἀρθρῶν διατάξεις, ἥτοι νὰ διχλυθῇ ἡ ὑπερσῶσα Βουλὴ καὶ νὰ προσκληθῇ διπλάσιος ἀριθμοῦ βουλευτῶν, ἵνα κάμῃ τὴν ψηφισθεῖσαν ἀναθεώρησιν.

Ἐν τέλει ἐπαναληφθείσης τῆς συνεδριάσεως μετὰ μακρὰς συζητήσεως καὶ οὐκ ὀλίγας ἀντεγκλήσεις, ἡ Βουλὴ ἀπεφάνθη πρῶτον δι' ἀναστάσεως, ὅτι εἶνε ἀρμοδία αὕτη νὰ ἀναθεωρήσῃ τὰ περὶ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἀρθρα τοῦ Συντάγματος, ἔπειτα δὲ διὰ ψηφοφορίας, δι' ᾧ ψήφων 120 κατὰ 26, ὅτι πρέπει νὰ ἀναθεωρηθῶν τὰ ἀνωτέρω ἀρθρα.

Μετὰ τὴν ἐπιψήφισιν τῆς περὶ ἀναθεωρήσεως προτάσεως, ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἑσωτερικῶν Θ. Ζητήμας ὑπέβαλε τὴν παραιτησίαν του ἀμέσως, ἥτις καὶ ἐγένετο δεκτὴ. Καὶ τοῦ μὲν Ὑπουργείου τῶν Ἑσωτερικῶν τὴν διεύθυνσιν ἀνέλαβε προσωρινῶς ὁ Πρωθυπουργὸς Δεληγεώργης, τοῦ δὲ τῆς Δικαιοσύνης ἀνέλαβεν ἐπίσης προσωρινῶς ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαίδευσως Σ. Ἀντωνόπουλος.

ΝΔ'.

Ἡ ΑΝΑΧΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΣΠΟΝΕΚ

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ ὅμως ἄλλο κυρίως ζήτημα ἀπασχολεῖ ζωηρῶς τὴν κοινὴν γνώμην : ἡ ἀναχώρησις τοῦ κόμητος Σπόνεκ.

Κατόπιν τῆς παρὰ τοῦ Βασιλέως δοθείσης ὑποσχέσεως, ὅτι οὗτος θ' ἀπεπέμπετο ἀμέσως ἐξ Ἑλλάδος, ὁ λαὸς εἶχεν ἡσυχασθῆναι καὶ ἀνέμενε ταχύτερον νὰ ἴδῃ πραγματοποιουμένην τὴν βασιλικὴν ὑπόσχεσιν.

Ἐπειδὴ παρήλθον ἡμέραι τινες, καὶ ἐπιτηδεύειν διεδόθη πρὸς τινων ὅτι ἀνεβλήθη προσωρινῶς ἡ ἀναχώρησις τοῦ κόμητος, ὁ λαὸς ἤρχισεν ἐκ νέου νὰ ἐξερεθίζεται.

Τότε δὲ καὶ αἱ κατὰ τοῦ Σπόνεκ κηρυχθεῖσαι ἐφημερίδες ἤρχισαν νὰ γράφουν πάλιν ἐναντίον αὐτοῦ, ὑπενθυμίζουσαι τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναχωρήσεώς του.

Οὕτω ἐφημερίς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔγραφε τότε :

« Ἄν ὁ κόμης Σπόνεκ ὑπῆρχε τῷ ὄντι εἰλικρινὴς καὶ ἀδολογὸς φίλος τῆς βασιλείας, ἀν' ἀληθείᾳ ἐφρόντιζεν ὡς ἀγαθὸς καὶ συνεπὴς σύμβουλος περὶ τοῦ μέλλοντος καὶ τῶν συμφερόντων αὐτῆς, ἀν' εἶχε σκιάν μόνον φιλοτιμίας καὶ συναισθήσεως τοῦ καθήκοντος, ἀφ' οὗ εἶδε σύμπαν τὸ Ἑλληνικὸν ἐξεγερόμενον καθ' ἑαυτοῦ, ἢ ἀπαλάλαξεν καὶ τὴν Βασιλείαν καὶ τὸ Ἔθνος ἀπὸ τῶν δυσκολιῶν εἰς τὰς ὁποίας ὡς ἐκ τῆς ἐπιμονῆς του περιέστησαν, ἀγγέλλων διὰ τινος ἐπιστολῆς του ὅτι ὅσον οὐκ ἀνχωρεῖ καὶ ὅτι πολὺ θὰ μετανοήσωσιν οἱ Ἕλληνες, μὴ ἐκτιμήσαντες τὸν ἱπποτισμὸν καὶ τὰ ἔξοχα προτερήματά του !

«Ἄλλ' ἡ ἰδιοτελεία καὶ ἡ ἀσυνεπία ἐπεκράτησαν καὶ πάλιν τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς φρονήσεως, καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ εὐγενὴς τῆς Δανίας κόμης, ὁ γενόμενος ἀπὸ τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεώς του τοσούτου καὶ τηλικούτου κακοῦ πρόξενος εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀποδεικνύεται καταφανέστερον ἀντὶ φίλου καὶ συμβούλου ἐπίβουλος ἐχθρὸς τῆς νεαρᾶς ἡμῶν βασιλείας καὶ πάντῃ ἀφιλότιμος λάτρης τῆς ἰδιοτελείας!

«Εἰσαγαγὼν ἐντὸς τῆς Αὐλῆς καὶ πλησίον τοῦ νεαροῦ Βασιλέως τὰ πλέον ἀντιδημοτικὰ πρόσωπα καὶ ὑποθάψας τὸν πατριασμὸν ἐν μέσῳ τῆς ὑπὸ τῶν κομμάτων κατασπαραγμένης Ἑλλάδος ὁ κόμης Σπόνεκ ὑπέπεσεν εἰς λάθος ἀσύγγνωστον, ἐλεγχον μερίστην ἄνοιαν καὶ τῆς τέχνης τοῦ κυβερνᾶν εἰς τὰ συνταγματικὰ κράτη καὶ τῆς πολιτικῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὸ διδακτικώτατον παρελθὼν αὐτῆς. Τὴν δ' ἐπιβλαβὴ αὐτὴν πολιτικὴν ὑπεστήριξε μετὰ τοσαύτης ἐπιμονῆς καὶ ἀλαζονίας, ὥστε καὶ ἂν ὑποθέσωμεν, ὅτι καλῇ τῇ πίστει ἐξέλεξαν αὐτὴν καὶ ὅτι ᾗδῃ δυνατὸν εἶνε νὰ μετενόησε, κατέστησεν ὅμως ἀδύνατον τὴν περ αὐτέρῳ διαμονὴν αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἄχρηστον πᾶσαν τυχόν ἐπὶ τὰ κρείττω μεταβολὴν τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ ὡς πρὸς τὰ πράγματα τῆς ἡμετέρας πατρίδος.

«Πρέπει ν' ἀπελπισθῇ τις ἐντελῶς περὶ τῆς λογικῆς καὶ περὶ τῆς πείρας, εἰὰν δὲν παραδεχθῇ ὅτι ἡ Αὐλὴ καὶ ὁ κόμης Σπόνεκ μετέβαλον πλέον ἰδέαν περὶ τοῦ πνεύματος καὶ περὶ τῶν ἐμφύτων τάσεων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐν μέσῳ τοῦ ὁποίου ἐκλήθησαν νὰ ζήσωσιν. Ἐν μέσῳ λαοῦ τοιοῦτου, ὅστις δὲν ἀπέκαμεν εἰς τὴν πάλιν μετὰ τὴν πολυτάραχον μεσεμβασιλείαν, πρέπει νὰ σκεφθῶσι καὶ οἱ ἀπειρώτεροι, ὅτι ἄλλη ἀρμόζει πολιτικὴ ἢ ἐκείνη τὴν ὅποιαν ὁ Σύμβουλος τοῦ στέμματος εἶχε διατυπώσῃ.

«Πολιτικὴ προσωπικὴ, χαλκευομένη ἐκνόμως καὶ ἐν μέσῳ πατριαστικῶν ὑπολογισμῶν, ἐπιβαλλομένων διὰ τῆς χρήσεως μέσων, τὰ ὅποια ἐκθέτουν τὴν βασιλείαν καὶ ἐλαττώνουν τὴν δύναμιν αὐτῆς, δὲν εἶνε πρόσφορος, οὔτε εὐτυχὴς ἐν Ἑλλάδι, παντοτε δὲ θ' ἀποβαίνει ἐπιβλαβὴς καὶ ἐπικίνδυνος εἰς αὐτήν.

«Ἐθε νὰ μὴ ἴδῃ πλέον τὸ φῶς τῆς ἡμέρας τοιαύτη πολιτικὴ. Ἐθε ἀναχωροῦντος τοῦ κόμητος Σπόνεκ νὰ γραφῶσι μὲ ἀνεξάλει-

πτα γράμματα, ἐπὶ τῶν μαρμαρίνων Ἀνακτόρων τοῦ Γεωργίου, αἱ ἐξῆς λέξεις α'Ο Βασιλεὺς δὲν δύναται νὰ πράξῃ τὸ καιόν».

«Ἀναχωρῶν ὁ κόμης Σπόνεκ ἐλπίζομεν, ὅτι θέλει φέρεי ἀνεπιστρέπτει μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὰς κυβερνητικὰς αὐτοῦ ἰδέας περὶ Ἑλλάδος. Ἀλλὰ ἡ ἀναχώρησις του ἐπαίγει καὶ κάθε στιγμή παρρησιάζεται εἰς αὐτὸν κτύπημα κατὰ τῶν συμφερόντων τοῦ ἔθνους καὶ αὐτοῦ τοῦ μέλλοντός του. Ὁ κόμης Σπόνεκ πρέπει νὰ φύγῃ ἀμέσως. Αὐτὴ εἶνε ἡ θέλησις τοῦ λαοῦ, τοῦ ἔθνους, καὶ εἰς τὴν θέλησιν ταύτην ἐδέχθη νὰ ἐνδώσῃ ὁ Βασιλεὺς καὶ ὑπεσχέθη νὰ ἐκπληρώσῃ αὐτήν, πρὸς τὸν τότε κληθέντα νὰ σχηματίσῃ ὑπουργεῖον Διηγεώρηγιν».

Πράγματι δὲ κατόπιν τοῦ παρατηρηθέντος νέου ἐρεθισμοῦ τοῦ λαοῦ, ὑπεκκαιομένου καταλλήλως διὰ τὴν ἐπιτηδεύων ἐνεργειῶν τῶν Διηγεωργικῶν καὶ Βουλγαριστῶν, ὁ Βασιλεὺς ἀπεφάσισε νὰ πραγματοποιήσῃ ταχύτερον τὴν ὑπόσχεσίν του.

Οὕτω δὲ τὴν ἐσπέραν τοῦ Σαββάτου τῆς 20 Νοεμβρίου, ὁ κόμης Σπόνεκ μετὰ τῆς οἰκογενείας του, ἐπεβιβάσθη ἐν Πειραιῇ τοῦ αὐστριακοῦ Λούδ, ἀποπλεύσαντος αὐθημερὸν διὰ τὴν Τεργέστην.

Τὸ γεγονός τοῦτο προκάλεσεν ἀληθῆ ἐνθουσιασμόν καὶ φρενίτιδα χαρᾶς, ἅμα γνωσθὲν εἰς Ἀθήνας καὶ τὰς ἐπαρχίας.

Ἡ ἀναχώρησις τοῦ κόμητος Σπόνεκ, ὅστις ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ κακὸς καὶ ὀλέθριος δαίμων τῆς Ἑλλάδος, δὲν ἦτο μόνον νίκη τῶν πολεμούντων αὐτὸν κομμάτων, ἀλλὰ καὶ νίκη ὁλοκλήρου τοῦ λαοῦ, ὅστις εἶχεν ἐθισθῆ νὰ πιστεύῃ ἐν πεποιθήσει τὰς κατὰ τοῦ κόμητος ἐπιρριπτομένας μομφάς.

Ἡ φυγὴ αὐτοῦ ἐθεωρήθη ὡς ἀρχὴ νέας πολιτικῆς περιόδου καθ' ἣν ἡ Ἑλλὰς ἐλπίζει νὰ ἴδῃ ἐπιστρέφοντα τὸν χρυσοῦν αἰῶνα, τὴν ὁμόνοιαν καὶ τὴν ἀμοιβαίαν ἀγάπην τῶν πολιτῶν, τὴν δραστηριότητα τῶν ἐκάστοτε κυβερνούντων, καὶ ἡπιωτέραν τὴν πάλιν τῶν καμματικῶν ἀνταγωνισμῶν.

NE.

Ἡ ΚΑΤΑΡΓΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Ὅπως εἵπομεν ἀνωτέρω, κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 19 Νοεμβρίου ἡ Βουλὴ ἀπεφάνθη ὑπὲρ τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ περὶ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἄρθρου τοῦ Συντάγματος. Τὴν ἐπομένην συνεδρίαν δι' ὀνομαστικῆς κλήσεως καὶ διὰ ψήφων 119 κατὰ 24, ἡ Βουλὴ κατήργησε τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας. Προκειμένου δὲ νὰ γείνη συζήτησις ἐπὶ τῆς προτάσεως τῆς Κυβερνήσεως περὶ διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς ἀπεφασίσθη νὰ ἀνέλθῃ ἡ συζήτησις δι' ἄλλην ἡμέραν.

Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 22ας Νοεμβρίου, ὁ βουλευτὴς Ὀλυμπίας Χ. Χριστόπουλος, ἐπέβαλε πρότασιν περὶ κληρώσεως μεγάλης πρεσβείας, ἵνα συμφώνως πρὸς τὰ νενομισμένα παρουσιασθῇ αὕτη εἰς τὸν Βασιλέα καὶ τῷ παρουσιάσῃ τὸ περὶ καταργήσεως τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ψήφισμα.

Ἡ Βουλὴ ἐκτελοῦσα καθ' ὅλους τοὺς τύπους τὰ συντακτικὰ αὐτῆς καθήκοντα, παρεδέχθη τὴν πρότασιν ταύτην καὶ προέβη συγχρόνως εἰς τὴν κλήρωσιν δεκαμελοῦς πρεσβείας.

Πράγματι ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς, ἀνῆλθε τὴν πρωτὴν τῆς ἐπομένης εἰς τὰ Ἀνάκτορα καὶ ἐγένετο δεκτὴ παρὰ τοῦ Βασιλέως.

Ὁ πρόεδρος τῆς ἐπικροτῆς τότε προσεφώνησε τὸν Ἀνακτα ^{ὡς}
ἐξῆς :

ΒΑΣΙΛΕΥ

Ἡ μεγάλη πρὸς εἰς τῆς Βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων λαμβά-
νει τὴν τιμὴν, ἵνα ἐμφανιζομένη ἐνώπιον τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειό-
τητος, ὑποβάλῃ αὐτῇ ψήφισμα ἔχον οὕτω :

« Ἐπιληφθεῖσα ἡ Βουλὴ τῆς ὑπὸ τοῦ 108 ἄρθρου τοῦ Συντάγ-
ματος εἰς τὴν πρώτην βουλευτικὴν περίδον ἐπιτραπείσης ἀναθί-
κῃς τοῦ 83, ἄρθρου αὐτοῦ

ἠρτίζει

« Καταργεῖ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας καὶ ἀντὶ τοῦ
ἄρθρα 82, 84, 85 καὶ 86 τοῦ Συντάγματος.

Παρακαλεῖ δὲ εὐσεβᾶτως ἡ Βουλὴ τὴν Μεγαλειότητα Σαί
ὅπως εὐδοκήσῃ καὶ παραδεχθῇ αὐτόν.

Εἰς ταῦτα ὁ Βασιλεὺς ἀπήγγησεν :

« Θέλω σκεφθῇ μετὰ τῶν ὑπουργῶν μου ἐπὶ τῆς ἀποφάσεως τῆς
Βουλῆς καὶ θέλω ἀπαντήσῃ. »

Τὴν ἐπομένην τῆς ἐπιδόσεως τοῦ ψηφίσματος ὁ Πρόεδρος τῆς
Βουλῆς μέσῳ ἄκρας σιγῆς ἀνέγνωσε τὸ περιέχον τὴν ἀπόφασιν τῆς
Βασιλέως διάγγελμα, ἔχον ὡς ἐξῆς :

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α΄.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Κύριοι ἀντιπρόσωποι,

« Σκεφθεὶς μετὰ τῶν ὑπουργῶν μου, ἀποδέχομαι τὴν διὰ τὴν
μεγάλῃς πρεσβείας τῆς Βουλῆς διαβιβασθεῖσάν μοι ἀπόφασιν ἐπὶ
καταργήσεως τῶν ἄρθρων 83, 84, 85 καὶ 86 τοῦ Συντάγματος. ἡ
ἡ Βουλὴ ἐψήφισε διὰ μεγάλης πλειονότητος κατὰ τὰς συνάψεις

σιως τῆς 19 καὶ 20 Νοεμβρίου, ἐπιληφθεῖσα τῆς ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 108 τοῦ Συντάγματος ἐπιτραπείσης αὐτῇ ἀναθωρήσεως τοῦ περὶ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας θεσμοῦ.

Τὸ πρὸν διάγγελμα θέλει ὑπεβάλλει εἰς τὴν Βουλὴν ὁ ἡμέτερος Πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 24 Νοεμβρίου 1865

ΓΕΩΡΓΙΟΣ

**Β. ΔΕΛΗΓΕΩΡΓΗΣ, Α. ΧΡΗΣΤΙΑΝΗΣ, Α. ΓΡΙΒΑΣ,
Σ. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ, ΑΝΤ. ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΗΛΗΣ**

Τὴν ἀνάγνωσιν, τοῦ διαγγέλματος τούτου ὑπεδέχθησαν βροντώδεις ἐπευφημίαι καὶ ζητωκραυγαὶ ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως οὐ μόνον ἐκ μέρους τῶν βουλευτῶν καὶ τῶν ἐν ταῖς θεωρείαις θεατῶν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἔξωθεν συνηθροισμένου πολλοῦ πλήθους.

Ἡ κατάργησις τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας καὶ ἡ ἀναχώρησις τοῦ Σπόνεκ ἐθεωρήθησαν ὡς δύο εὐτυχήματα διὰ τὰ πολιτικά ἔθνη καὶ τὴν εὐημερίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ ὡς δύο θρίαμβοι συγχρόνως τῆς Κυβερνήσεως.

Διὰ τὴν ἐννοηθῆ δε πύση σπουδαία σημασία ἀπεδίδετο εἰς τὰ δύο ταῦτα γεγονότα, ἰδοὺ τί ἔγραπτον τότε τὰ κυβερνητικά καὶ τὰ ἀντιπολιτευόμενα φύλλα.

Οὕτω κυβερνητικὴ ἡφμερὶς ἐδημοσίευσεν κύριον ἄρθρον ἔχον ὡς ἑξῆς :

«Τσιουτοτρόπως διὰ τῆς τελευταίας αὐτῆς ἀποφάσεως τοῦ Βασιλέως ἐτελείωτε τὸ μέγα δρᾶμα, ὅπερ ἀρχίσαν ἀπὸ τῆς ἀποφράδος ἐκείνης ἡμέρας τῆς Συνελεύσεως, συνεχέντρωσεν ἐν ἑαυτῷ ἀναγώνιον τὴν προσοχὴν τοῦ ἔθνους καὶ ἐνέκλεισεν, οὕτως εἰπεῖν, τὴν εὐτυχίαν τοῦ τόπου.

Ἐν τῷ δράματι αὐτῷ πολλοὶ θέλουσιν ἀποδειχθῆ, ὅτι ἐπρωταγωνίστησαν ἀπὸ ποταπὰ καὶ εὐτελῆ πάθη κινηθῆντες, καὶ ὅτι μόνον θάρρος καὶ ἀβεβαιότητα ἐπέζητησαν, διότι ἐν αὐτοῖς εὗρισκον τὴν

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν .

φυλ. 127

ἀνύψωσιν των, κατεφάνησαν δὲ μεγάλοι ἀγύρται καὶ εἰδεχθῇ ἐν τρώ-
ματα ἀνηθικότητος, ἅμα ἡ Βασιλεία τοὺς ἀφῆρεσε τὰ ὅπλα τῆς
ἐπιθέσεως.

«Τὸ Ἔθνος ὁμῶς ἀγνὸν πάντοτε καὶ ἀπατρίαστον ἐξ εὐγενῶν
σκοπῶν ἐπιζητήσαν πάντοτε ὅ,τι ὁ Βασιλεὺς παρεχώρησεν, ἀνέ-
κτησεν ἤδη τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς εὐτυχίας αὐτοῦ τὰς ἐγγυήσεις
καὶ ἄνευ φόβων πλέον δύναται νὰ προχωρήσῃ, διότι ἐκείνοι, οἵτινες
εἰς τὸ ἐξῆς θὰ τὸ ταράττουν, εἶνε σκώληκες ἀπὸ τῆς γῆς.

«Ἐν τῇ εὐγενεῖ αὐτῇ ἀμίλλῃ ὁ Βασιλεὺς κατ' οὐδὲν ὑστέροισι
τῶν ἀληθῶν πατριωτῶν. Ἀπέδειξεν ὅτι σέβεται τοῦ Ἔθνους τὰς
εὐχὰς καὶ δὲν ἀπαρέσκεται εἰς εἰλικρινεῖς συμβουλας, ὅπερ εἶνε ἡ
πρωτίστη τῆς συνταγματικῆς Βασιλείας κρηπίς.

«Ὁ Βασιλεὺς ἐξῆλθεν ἐπευφημούμενος ἐκ τοῦ ἀγῶνος, τὰ δὲ
λάθη τῶν παρελθουσῶν Κυβερνήσεων, καίτοι πολὺ δυσχεραίνοντα
τὴν πορείαν τῶν πραγμάτων, διορθούμενα σήμερον παρὰ τοῦ Βασι-
λέως τόσον προθύμως ἀνυψῶνουν περισσότερον τὴν ἀξίαν τῶν τελευ-
ταίων αὐτοῦ ἀποφάσεων. Ἀγνοοῦμεν σήμερον ποῖα θὰ εἶνε ἡ ἔκβασις
τῶν νέων περιπλοκῶν.

«Ἄλλ' εἰς αὐτὰς πλέον ἡ Βασιλεία εἰσέρχεται ὥς ἐκ τῆς θί-
σεως τῆς ἀνεύθυνος καὶ ἄτρωτος, διότι εἶνε ἀσχημίαι κομματικά,
γέννημα πολιτικῆς ἀκολασίας καὶ ποταπῶν ἀντεκδικήσεων.

«Οὔτε ὁ Σπόνεξ πλέον, οὔτε Συμβούλιον Ἐπικρατείας ὑπάρχει,
ὅπως δικαιολογήσῃ τοὺς νῦν ἀποδεικνυμένους ἀγύρτας. Σήμερον
ὑπάρχει ἄμεμπτος συνταγματικὴ κατάστασις πραγμάτων, τὴν
ὁποῖαν μόνον ὠνειρεύθημεν ἐν Ἑλλάδι, ἀλλ' οὐδέποτε εἶδομεν, καὶ
τὴν ὁποῖαν οἱ σήμερον πολέμιοι αὐτῇ οὔτε ἡδυνήθησαν, οὔτε δού-
ναται ποτὲ νὰ φέρωσιν.

«Οἱ σημερινοὶ σύμβουλοι τοῦ Στέμματος εὐρισκόμενοι πλησίον
τοῦ Βασιλέως εἰς ἐποχὴν τόσον κρίσιμον, εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἀπὸ
μὲν τῆς Βασιλείας οἶκτος μόνον πρέπει νὰ ἐκπορεύηται, ἀπὸ δὲ
οὗ Ἔθνους ἀγανάκτησις, ὀφείλουν νὰ θέσουν ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ

Βασιλέως τὴν διάκρισιν αὐτὴν μεταξύ Ἔθνους καὶ τῆς λεγομένης ἀντιπολιτεύσεως τῆς ἀναρχίας καὶ τῶν χαρτοφυλακίων.

«Τὸ Ἔθνος οὐ μόνον δὲν συμπαθεῖ, οὐ μόνον δὲν συμμετέχει εἰς τὰς πράξεις καὶ ἀσχημίας τῆς ἀντιπολιτεύσεως τῆς σημερινῆς, ἀλλ' ἀποδοκιμάζει αὐτάς καὶ βδελύσσεται ὡς ἀσυγχώρητα ἀνομήματα.

«Μετὰ θάρρους ὁ Βασιλεὺς ἐγκολπούμενος τὰς ιδέας καὶ τὰ αἰσθήματα τοῦ Ἔθνους, θέλει περιβληθῇ χαλύβδινον θώρακα ὅπως καταστή ἡ πλέον δημοφιλὴς, ἡ μέχρι λατρείας εἰκὼν τοῦ Ἑλλήνου.

«Ἡ ἀναρχία καὶ ἡ πολιτικὴ ἀνηθικότης μὲ ἐν φύσημα αὐτοῦ θέλουν καταταρταρωθῇ, ὅπως ἐλευθερίαι μένουσιν καὶ καρποφορήσουν ἡ φιλότιμος θέλησις τοῦ Βασιλέως καὶ αἱ προαδευτικά τοῦ Ἔθνους δυνάμεις. Τὰ πράγματα αὐτὰ κραυγάζουν πῶς πρέπει νὰ ἐξέλθωμεν ἐκ τοῦ διλήμματος αὐτοῦ μεταξύ τάξεως καὶ προοδου ἢ ἐνός, ἀμφιβολίας δὲ μεγίστης καὶ ὀπισθοδρομικῆς ἀταξίας ἢ ἑτέρου.

«Τὰ πράγματα κραυγάζουν πῶς πρέπει νὰ πολιτευθῇ ἡ Βασιλεία βλέπουσα τὸ σπάνιον καὶ ἀξιοδακρυτὸν θέαμα συμπολιτεύσεως χειροκροτουμένης καὶ ἀντιπολιτεύσεως ποδοκροτουμένης, Βασιλείας φιλελευθέρου καὶ ἐθνικῆς καὶ ἀντιπολιτεύσεως ὀπισθοδρομικῆς καὶ ἀντεθνικῆς.

«Τοῦ Ἔθνους ἡ γνώμη περὶ τοῦ ἐλλεινοῦ αὐτοῦ θεάματος δὲν εἶναι ἀμφίβολος· καθ' ἡμέραν ἐκδηλοῦται ζῶντ' καὶ καθ' ἡμέραν ὑπὲρ τῆς παγιώσεως τῆς τάξεως καὶ τῶν συνταγματικῶν θεσμῶν τοὺς ὅποιους σήμερον διακωμῶδῇ μία φοῦκα ἀνθρώπων. Τὴν τάξιν ὅμως καὶ τὸ σέβας τῶν συνταγματικῶν θεσμῶν ἀκινδύνως καὶ ταχέως μόνον ἡ Βασιλεία δύναται νὰ στηρίξῃ σήμερον, καταστρέφουσα τὰ ἀσεβῆ σχέδια τῶν διακωμωδούντων αὐτοὺς.

«Ὡς ἐλπίσωμεν, ὅτι ἡ Βασιλεία δὲν θέλει λείψῃ νάποδείξῃ κατὰ τὴν περίστασιν αὐτήν, ὅτι καίμαντεύει καὶ σέβεται τὰς ἐθνικὰς αἰσάς.

Ἄλλη δὲ ἐφημερίς, ὄργανον τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἔγραψε τὸ ἑξῆς ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον «Καθμεία Νίκη».

« Δύο ἀλλεπάλληλα εὐτυχήματα ἔλαβεν ἐσχάτως ὁ δικέφαλος ἀετὸς τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἥτις περιῆλθεν ἐξ ἡμιτέας εἰς τὰ πρᾶγματα. Ὁ ἰδιαίτερος τοῦ Βασιλείως σύμβουλος Σπόνεκ καὶ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἦσαν ὡς κάρφος ἐντὸς τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς. Ὅθεν σφαδάζουσα καὶ ἀδιακόπως ταρχττομένη ἐσπούδαζε πάντοτε νὰ ἀπαλλαχθῇ· τοῦτο δὲ συνέβη ἐντὸς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐβδομάδος· διότι ὁ μὲν Σπόνεκ ἀνεχώρησε, τὸ δὲ Συμβούλιον κατηργήθη ἐπὶ βλάβῃ τοῦ Ἔθνους.

Ἡ πρώτη τούτων τῶν θυσιῶν, ἃς ἀπῆται ἡ ἀντιπολίτευσις, ἐλύπησε τὴν καρδίαν τοῦ ἀγαθοῦ ἡμῶν Βασιλείως. Ἀλλ' ὅμως ἐπιθυμῶν πρὸ πάντων τὴν ἡσυχίαν τοῦ τόπου καὶ τὴν κατὰπαυσιν τῶν στάσεων, ὑπενέδωσε τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ πρὸ πολλοῦ ὁ Σπόνεκ καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ ἐζήτουν ἐπιμόνως καὶ μετὰ δακρύων μάλιστα κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας τὴν ἔδειαν νὰ ἐπιστρέψωσιν ὅθεν ἦλθον.

Ἡ δευτέρα ἐλύπησε πάντας τοὺς ὀρθῶς φρονούντας καὶ ὀρθῶς διαλογιζομένους. Διότι ναι μὲν τὸ συμβούλιον οὐδὲν εἶχε τῶν δικαιομάτων καὶ τῶν προνομίων τῆς καταργηθείσης Γερουσίας, ἥτις ἵστατο ὡς μεσίτης μεταξὺ λαοῦ καὶ Βασιλείας, συμβιβάζων τὰς ἐμπιπτούσας διαφορὰς καὶ φυλάττων ἀκριεῖ τὴν ἰσορροπίαν τῶν δυνάμεων· ἐχρησίμευεν ὅμως πολὺ κατ' ἄλλον τρόπον ὡς προπαρσκευάζον τοὺς νόμους, πρᾶγμα πολὺ σπουδαῖον.

Ὡς ἔξιν καὶ γνήσιον τέκνον τῆς Ἐθνικοσυλεύσεως, ἥτις κατέστρεψε τὴν Γερουσίαν, ἐφιλοτιμήθη καὶ ἡ Βουλὴ νὰ καταστρέψῃ τὸ Συμβούλιον, ὥστε πάντοτε καὶ παντοῦ καταστροφὴ, οὐδέποτε δὲ καὶ οὐδαμοῦ ἀνέγερσις !

Τίνες ὅμως λόγοι ἐκίνησαν τὴν ἀντιπολίτευσιν εἰς τὴν ὀμόθυμον ταύτην ἀπόφασιν ;

Μήπως ἄρα γε κλίσας εἰς τὴν ἀπλότητα ; Ἀλλ' οὐδὲν εὐρίσκεται ἐν τῇ φύσει ἀπλοῦν πρᾶγμα, πάντα δὲ ἐξ ἐναντίας ἐγένοντα σύνθετα· τὴν φύσιν λοιπὸν αὐτὴν πρέπει νὰ μιμώμεθα.

»Μήπως σκοπὸν εἶχε τὴν οἰκονομίαν; Παράδοχος λόγος οὗτος καὶ παντελῶς ἀπίθανος.

»Διότι, ἂν τῷ ὄντι ἐφείδετο ἡ ἀντιπολίτευσις τοῦ δημοσίου, ἔπρεπε μᾶλλον νὰ ζητήσῃ κατάλογον καὶ τὴν αὐστηράν καταδίωξιν τῶν καθυστερούντων εἰς τὸ ταμεῖον ὀφειλετῶν· διότι τὸ χρέος αὐτῶν ἀναβαίνει εἰς ἑκατομμύρια ἐκ προικοδοτήσεων γῆς προερχόμενον, ἐξ ἄλλων χρεῶν, ἐξ ἐνοικίων κτλ.

»Ἄν ἐφείδετο ὄντως τοῦ δημοσίου, ἔπρεπε νὰ περιστείλῃ τὰς περὶ τὸ ὑλικὸν δαπάνης τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν καὶ τῶν Στρατιωτικῶν.

»Ἄν ἐφείδετο τοῦ δημοσίου ἔπρεπε νὰ καταργήσῃ ὁλόκληρα καταστήματα, ἐξιφευγόμενα κατ' ἔτος σμῆνη κηφόνων, ἀνθρώπων ἀργῶν ζητούντων μὴ ὑπαρχούσας θέσεις, καὶ συγκρούοντων τοὺς ἄλλους, οὕτω δὲ διατηρούντων συνεχῇ βρασμὸν τῆς κοινωνίας καὶ ταρχὴν ἀδιάκοπον.

»Τί λοιπὸν ἄλλο ἐκίνησε τοὺς ψηφίσαντας κατὰ τοῦ Συμβουλίου, εἰμὴ φθόνος καὶ ἀντιζηλία; Ἄλλὰ τὰ πάθη ταῦτα, καίτοι κληρονομία προγονική, εἶνε ἀνέξικα γεναιοφρόνων ἀνδρῶν ὁμοῦ συνεργούνων, ὅπως σκεφθῶσι περὶ κοινῶν συμφερόντων, φέρουσι δὲ τὸ ὄνειδος οὐ μόνον εἰς τὴν Βουλὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἔθνος ὁλόκληρον.

ΝΣΤ.

ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΔΕΛΗΓΕΩΡΓΗ

Ἦδη ἐπρόκειτο πρὸ τῆς Βουλῆς νὰ ἔλθῃ τὸ σπουδαῖον ζήτημα τῆς συζητήσεως τῆς προτάσεως τῆς Κυβερνήσεως περὶ τῆς ἐπὶ τεσσαρακονθήμερον διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν τοῦ Κοινοβουλίου.

Ὅπως εἶνε εὐνόητον, ἡ συνεδρίασις αὕτη εἶχε προκαλέσει μέγα τὸ ἐνδιαφέρον, διότι ἐξ αὐτῆς θὰ ἐκρίνετο ἡ τύχη τῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ ἀγὼν προεμηνύετο λυσσώδης μὲν ἀλλὰ ἐφαίνετο, ὅτι θὰ ἦτο καὶ τελικός. Διότι ἂν ἡ Κυβέρνησις ἐκέρδιζε τὸ ζήτημα τοῦτο θὰ ἠδύνατο κατὰ τὸ διάστημα τῆς τεσσαρακονθημέρου ἀργίας νὰ περισυλλέξῃ τὰς ἑαυτῆς δυνάμεις καὶ ἐμφανιζομένη ἐκ νέου μετὰ ταῦτα πρὸ τῆς Βουλῆς νὰ εἶνε ἰσχυρὰ καὶ ἀπρόσβλητος εἰς τὰς ἐπιθέσεις τῆς ἀντιπολιτεύσεως.

Ἄν δὲ ἡττᾶτο ἡ πτῶσις αὐτῆς ἦτο ἀφευκτος, διότι ἐν τῇ μεταξὺ εἶχε συντελεσθῇ ἡ ἑνωσις τῶν κομμάτων Βουλγαρη-Κομμουνιστοῦ, καὶ ἐπομένως τὸ Στέμμα θὰ εὗρισκεν ἰσχυρόν πολιτικὸν κόμμα διὰ νὰ περιβάλλῃ τοῦτο διὰ τῆς ἐμπιστοσύνης του καὶ ἀναθήσῃ αὐτῷ τὴν διεύθυνσιν τῶν κοινῶν.

Καὶ οἱ μὲν κυβερνητικοὶ καὶ διὰ τῶν ἐφημερίδων, τῶν φίλων φρονούντων αὐτοῖς, καὶ εἰς τὰς συζητήσεις των καὶ εἰς τὰς ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς ἀγορεύσεις δὲν ἔπαυον ὑποστηρίζοντες ὅτι τὴν διακοπὴν ἐζητοῦν οὐχὶ χάριν τοῦ συμφέροντος τοῦ κόμματος αὐτῶν, ἀλλ' ὅπως μὴ περισπωμένη ἀλλαχού ἡ Κυβέρνησις δυνηθῇ νὰ ἀφο-

συνῶν ὁλοφύχως εἰς τὴν ἀνόρθωσιν τῶν κακῶς κειμένων καὶ ἰδίως εἰς τὴν διαρρύθμισιν τῶν οἰκονομικῶν, ἅτινα ἔβαλλον κατὰ κρημνῶν καὶ εἰς τὴν παγίωσιν τῆς δημοσίας τάξεως, ἣτις εἶχε καταστῆ προβληματικὴ.

Οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ὅμως ὅλως ἀντιθέτως ἐσκέπτοντο καὶ ὅλως διαφόρους γνώμας ἐξήνεγκον.

Αὐτοὶ κατηγοροῦν ἐν πρώτοις τὴν Κυβέρνησιν ὡς μὴ ἀκολουθοῦσαν ἐθνικῇ πολιτείᾳ καὶ ὡς ἐπιδεικνύουσαν ἀδράνειαν ἀσύγνωστον πρὸς βλάβην τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων.

Αὐτῆς δὲ κατηγοροῦν διὰ τὰ συχνῶς σημειούμενα ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ληστρικὰ κρούσματα, διὰ τὴν παντελὴ ἔλλειψιν δημοσίου ασφαλείας, διὰ τὴν καταθράσυναν τῶν οἰκονομικῶν τῆς χώρας καὶ ἐν γένει διὰ πᾶσαν παραλυσίαν παρατηρουμένην ἐν ταῖς διαφόροις ὑπηρεσιακῇς κλάδοις.

Ἰσχυρίζοντο δὲ ἐπιπροσθέτως καὶ ὑπεστήριζον τοῦτο δι' ὅλων τῶν μέσων ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἐπιζητοῦσα τὴν διακοπὴν πράττει τοῦτο οὐχὶ ἐμπνεομένη ἐξ ἀγαθῶν ὑπὲρ τῆς χώρας αἰσθημάτων, ἀλλὰ ἐξωθουμένη ὑπὸ τῆς φιλαρχίας αὐτῆς καὶ ἀποβλέπουσα εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ἐπὶ τὴν ἐξουσίαν καὶ εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ κόμματος τῆς.

Συγχρόνως δὲ δὲν ἐδίσταζον νὰ ἀποδώσωσι τὴν πρότασιν ταύτην τοῦ ὑπουργείου εἰς τὸν πόθον τοῦ ὅπως ἐπὶ τινα χρόνον κυβερνήσῃ μακρὸν παντὸς κοινοβουλευτικοῦ ἐλέγχου καὶ οὕτω νὰ δυνηθῇ φανταζομένη καὶ θεοῦ εἰς τὴν συναλλαγὴν νὰ προσαιτερισθῇ νέους φίλους καὶ νὰ αὐξήσῃ τὴν λιποφυχοῦσαν πλειοψηφίαν του.

Οἱ κυβερνητικοὶ ἀντιθέτως κατηγοροῦν τὴν ἀντιπολίτευσιν ὡς ἐπιζητοῦσαν παντὶ σθένει νὰ ἀνατρέψῃ αὐτὴν ἵνα αὕτη κληθῇ εἰς τὰ πράγματα, ὡς μὴ ὑπάρχοντες ἄλλου κόμματος ἐν τῇ Βουλῇ δυναμένου νὰ δώσῃ Κυβέρνησιν.

Καὶ ἀπὸ τοιούτων ὁρμώμενοι ἰδεῶν ἐπέριπτον βαρείας κατηγορίας κατὰ τῆς κοινοβουλευτικῆς δυνάμεως Κουμουνοῦρου Δελιγεώργη ὡς σφαγιαζούσης τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα, διὰ τῆς παρατά-

σεως τῆς ἀνωμάλου καὶ ἐκρύβου καταστάσεως χάριν ἰδιοτελῶν πολιτικῶν κερδῶν καὶ ὠφελημάτων.

Καὶ ταῦτα μὲν κατηγοροῦν ἀλλήλους οἱ ἀντίπαλοι, φθάνοντες μέχρι τῶν ἄκρων.

Ἡ ἀλήθεια ὅμως φαίνεται κειμένη μᾶλλον εἰς τὸ μέσον· οὔτε οἱ μὲν οὔτε οἱ δὲ ἐρρύθμιζον τὰς ἐνεργείας καὶ τὰ διαβήματα αὐτῶν καὶ ἐκανόνιζον τὴν ἐν τῇ Βουλῇ στάσιν των ἀποβλέποντες εἰς τὸ συμφέρον καὶ μόνον εἰς τὸ συμφέρον τοῦ ἔθνους.

Ἄλλ' οὔτε ἐπίσης ἔφθονον χάριν μόνον ἰδιοτελῶν πολιτικῶν ὑπολογισμῶν, νὰ παρατείνωσιν ἐπικίνδυνον ἐκκρεμότητα καὶ νὰ διακωλύωσι κατάστασιν κρίσιμον πολλαπλῶς ἐπιζήμιον εἰς τὰ ἐθνικά συμφέροντα.

Ἐν ταῖς ἐνεργείαις ἀμφοτέρων τῶν ἀντιπάλων μερίδων διελθίπετο εὐσυνείδητος καὶ φιλοδοξος ἄμα πόσις. Μάλιστα ἡ πρόθεσις νὰ προνοῇ ὠφέλιμα εἰς τὴν πατρίδα των ἦτο ἀνωτέρα τῆς ἀνάγκης τὴν ὁποίαν ἐπιβαλλεῖ φιλοδοξία τοῦ ἄρχεῖν.

Καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ εἶχον πεισθῇ ἀπολύτως, ὅτι ὅπως ἄρξῃται σταδιοδρομοῦσα πρὸς εὐδαίμονον μέλλον ἡ Ἑλλάς ἐχρειάζετο Κυβερνήσεις κοινοβουλευτικῶς βιώσιμες.

Ἐπίστευσεν δὲ ἀμφότεροι ὅτι τὸν τελευταῖον τοῦτον ὅρον ἐπλήρουν περισσώτερον ἢ πολιτικὴ μερίς ἥς ἠγοῦντο.

Διὰ τοῦτο, ἐφαίνετο δικαιοτέρα ἡ ἀντίδρασις τῆς ἀντιπολιτευσεως, συγκεντρούσης ἐν ἑαυτῇ, κατόπιν τῆς ἐνώσεως τῶν δύο κομμάτων, τὰ περισσώτερα στοιχεῖα τοῦ βιωσίμου. Καὶ κατὰ πόσον τοῦτο ἦτο ἀληθὲς ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων.

Ὅπως δὴποτε ὅμως καὶ ἂν εἶχε τὸ πρᾶγμα καὶ οἰαδήποτε ἀντίληψις καὶ ἂν ὑπῆρχεν ἐκατέρωθεν τὸ μόνον βέβαιον ἦτο ὅτι ὁ ἄγων προσηνύετο πεισματωδέστατος καὶ ἀποτελεσματικός.

Εἰς ποῖον θὰ ἔκλινεν ἡ νίκη ;

Ἦτο ζήτημα ἐπὶ τοῦ ὁποίου αἱ πιθανότητες ἐπλησίαζον παρὰ πολὺ πρὸς τὰ ὅρια τῆς ἀπολύτου πεποιθήσεως. Ἡ ἀδημονία τῆς Κυβερνήσεως εἶχεν ἤδη καταστῇ πασιδῆλος, καὶ εὐδὲ αὐτοὶ οἱ κυ-

βερνητικοὶ ἀπέκρυπτον ταύτην ἰδίως ἀφ' ἧς ἐπελθούσης ἄριστικῶς τῆς ἐνώσεως τῶν μερίδων Κουμουνδούρου καὶ Βούλγαρη, ἐναυχέουν ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην αἱ προσπαθεῖαι τῶν πρὸς προσηλυτισμὸν νέων φίλων.

Τουναντίον οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ἦσαν εἴπερ ποτε καὶ ἄλλοτε αἰσιόδοξοι καὶ ἐπίστευον ἁπλῶς ὅτι ἡ ἐνχυνησμένη συνεδρίασις θὰ ἐσθμαίνει τὸ τέρμα τῆς κυβερνήσεως Δεληγεώργη.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει οὐδεὶς ἀμφίβαλλεν, ὅτι ὁ ἀγὼν θὰ ἦτο κριτικός καὶ οὐχὶ ἀκαρπός.

Πράγματι ἀμὰ ἀρξαμένης τῆς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου συζητήσεως, ὁ βουλευτὴς Ἀντωνόπουλος συνηγόρει ὑπὲρ τῆς προτάσεως λέγων ὅτι τὸ ὑπουργεῖον Δεληγεώργη πορεύεται τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἣν καὶ τὸ ὑπουργεῖον Βούλγαρη· ὅτι τὸ ὑπουργεῖον Δεληγεώργη ζητεῖ τὴν διακοπὴν τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς ὡς τὸ ὑπουργεῖον Βούλγαρη ἐζήτησε τὴν λήξιν αὐτῶν διὰ τὸν ἴδιον λόγον. Ἐν τέλει δὲ ἐξέφρασε τὴν ἀπορίαν πῶς ὁ Βούλγαρης θὰ καταψηφίσῃ τὴν πρότασιν.

Ὁ Βούλγαρης ἀνερχόμενος τὸ βῆμα δικαιολογεῖ τὴν ψήφον του διατρίβει καταψηφίσῃ τὴν διακοπὴν. Διέστειλε τὴν διακοπὴν ἀπὸ τῆς λήξεως εἰπὼν ὅτι ζητήτας αὐτὸς λήξιν ἤθελε νὰ ἀναλάβῃ μόνος τὴν εὐθύνην καὶ νὰ δώσῃ ἑπειτα λόγον ἐνώπιον τῆς Βουλῆς, ἐνῶ διὰ τῆς ζητούμενης ἤδη διακοπῆς, τὸ ὑπουργεῖον θέλει νὰ κάμῃ συνυπεύθυνον καὶ τὴν Βουλὴν διὰ τῆς ψήφου της.

Ὁ Δεληγεώργης διαδεχθεὶς ἀμέσως τὸν Βούλγαρην ἐξέφρασε τὴν λύπην του καὶ τὴν ἀπορίαν του πῶς μία μερίς (ἐννοῶν τὴν περὶ τὸν Βούλγαρην) φέρεται ἀσύμφωνος πρὸς ὅσα ζητεῖ ἤδη τὸ ὑπουργεῖον, ἐν ᾧ ἡ μέχρι τοῦδε πορεία του, αἱ αἰτήσεις τὰ φρονήματα του εἶνε τὰ αὐτά, εἶνε ὅσα ἀπὸ κοινοῦ ἐζητοῦντο ἐπὶ πολὺ χρόνον.

— Ζητοῦμεν τὴν διακοπὴν, ἐξηκολούθησε, χάριν τοῦ συμφέροντος.
Τὰ μετὰ τὴν Κάτοχον

Φυλ. 128

τος τῆς χώρας ἡμῶν. Ἡ Κυβέρνησις πρέπει νὰ ἀφεθῇ ἡσυχος, ἀνευ περσπασμῶν, διὰ νὰ μελετήσῃ πάντα τὰ ἔργα ὅσα ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν Βουλὴν, τείνοντα εἰς τὴν πρόοδον καὶ τὴν εὐημερίαν τοῦ τόπου. Ἡ Κυβέρνησις ἔχει ἐπίσης καθήκον νὰ ἐδραιώσῃ τὴν διασλευθεῖσαν τάξιν, νὰ καταστείλῃ τὴν ληστείαν καὶ νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν πραγματοποιήσιν οἰκονομιῶν· διὰ τοὺς λόγους τούτους ζητεῖ τὴν διακοπὴν τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς.

Ὁ Κουμουνδούρος ὠμίλησε κατὰ τῆς διακοπῆς.

— Ζητεῖτε, εἶπε, κ. ὑπουργοί, νὰ διώξητε τὴν Βουλὴν, διότι μετ' αὐτῆς δὲν δύνασθε νὰ κυβερνήσετε. Φύγετε, μᾶς λέγετε καὶ ἀφετέ μας μόνους, ἡσυχους, ἵνα σκεφθῶμεν ἐν ἀνέσει, ἐν μοναξίᾳ, ὅπως εὕρωμεν τὸν τρόπον νὰ κυβερνήσωμεν.

Καὶ ἐπὶ δύο ἔτη ἀντιπολιτευόμενοι ἐμέ, ὀνομαζόντες με σπαταλον, ἀδέξιον κυβερνήτην, κακὸν διεθυντήν, ἐπὶ δύο ἔτη συκοφαντοῦντες καὶ διαβάλλοντές με, ἵνα με ρίψετε καὶ ἔλθετε εἰς τὴν ἐξουσίαν, τί ἔχετε ἤδη νὰ φέρετε γινόμενοι ὑπουργοί; Ποῦ εἶνε αἱ ἀρχαί σας, τὸ σύστημά σας τὸ κυβερνητικόν, τὸ οἰκονομικόν ποῦ εἶνε αἱ πρὸς τὸ Ἔθνος μεγάλαι ὑποσχέσεις σας, τὰς ὁποίας ἠθέλητε ἐκπληρῶσθαι ἢ ἤρχεσθε εἰς τὴν ἐξουσίαν; Ἰδοὺ ἔχετε τὴν ἐξουσίαν, ἔχετε τὴν Κυβέρνησιν. Φέρετε πρὸς τὴν Βουλὴν τὰ ἔργα σας τὰ μεγάλα, τὰ ἐθνικά, τὰ ἔργα σας τὰ οἰκονομικά, τὰ διοικητικά, τὰ κυβερνητικά σας ἔργα καὶ ἡ Βουλὴ εἶνε προθυμοτάτη νὰ σας δώσῃ τὴν ψῆφόν της. Ἀλλὰ παῖς ἐλθόντες εἰς τὴν ἐξουσίαν, ζητεῖτε καιρὸν νὰ σκεφθῆτε, ζητεῖτε νὰ φύγῃ ἡ Βουλὴ, νὰ διακόψῃ τὰ ἔργα της, ὅπως ἐν ἀνέσει καὶ ἀταραξίᾳ εὕρετε τὸν τρόπον καὶ τὴν τέχνην τοῦ κυβερνᾶν τὸ Κράτος. Ἀλλὰ ταῦτα λέγοντες, ἤξευρετε τί ἀποδεικνύετε, κ. ὑπουργοί; Ἀποδεικνύετε, ὅτι ὅσα ἐλέγετε ὅσα ἐφωναζετε, ἦσαν λόγοι μόνον, ὡς φαίνεται ἤδη, ἦσαν συκοφαντίαι, διότι τίποτε δὲν ἔχετε νὰ φέρητε ἐνώπιον τῆς Βουλῆς, κανὲν ἔργον, καμμίαν ἀρχήν, καμμίαν ἰδέαν. Ὁ Σπόνος ἦτο πρόσωπον δὲν ἦτο ἀρχή· ἐγὼ δὲν θέλω πρόσωπα, θέλω ἀρχάς, θέλω, σύστημα κυβερνητικόν, ἔργα οἰκονομικά. Ἀλλ' ἐπειδὴ τίποτε δὲν ἔχετε, διότι

τίποτε δὲν εἰξεύρετε, ζητεῖτε τὴν διακοπὴν τὴν ὅποιαν ἐγὼ καὶ οἱ φίλοι μου δὲν θὰ δώσωμεν. » Ἀναφερόμενος κατόπιν εἰς τὰς κατ' αὐτοῦ ἐπιρριφθείσας κατηγορίας, ὠνόμασε κακοήθεις καὶ αἰσχροὺς ἐκείνους οὔτινες, ἐν μὲν τῇ Βουλῇ πολλάκις προκληθέντες δὲν ἔχουσι τὴν τόλμην νὰ εἰπώσι τι περὶ τῆς διαχειρίσεώς του, ἐν δὲ ταῖς οἰκίαις των καὶ ἰδιαιτέρων τὸν συκοφαντοῦσι πολλὰ λέγοντες, ὡς οὐδὲν οὔτε ἀληθὲς οὔτε ὀρθόν.

Ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν Χρησιδης, ἀπαντᾷ εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Κουμουνδούρου λεχθέντα, καὶ ἐρχόμενος εἰς τὸ ζήτημα τῆς διακοπῆς, λέγει, ὅτι ἡ Κυβέρνησις ζητεῖ ταύτην, ἵνα συσχεφθῇ ὠρμώτερον καὶ ἐργασθῇ ἀνέτως. Εἶπεν, ὅτι δὲν ἀδίκει τὴν μερίδα τοῦ Κουμουνδούρου οὐδὲ παραπονεῖται, διότι δὲν θέλει αὕτη νὰ διώσῃ τὴν διακοπὴν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον. Ὁ Κουμουνδούρος μένει εἰς τὴν θέσιν του καὶ εἰς τὰς ἀρχάς του, ἐξακολουθεῖ ὁ Χρησιδης. Ἀλλὰ τινὲς ἐκ τῆς πρῆν μερίδος τῆς ἀντιπολιτεύσεως (ὑπαινισσό-μενος τὸν Βούλγαρην) ἐὰν δὲν ψηφίσωσιν ὑπὲρ τῆς διακοπῆς, ἀρνοῦν-ται τὰς ἀρχάς των καὶ θὰ ἀποδείχθωσιν ἀσυνεπεῖς. Ἐκφράζει δὲ τὴν ἀπορίαν του πῶς ὁ Κουμουνδούρος πολεμεῖ τὴν διακοπὴν, ἐνῷ καὶ αὐτὸς ὡς Πρωθυπουργὸς κατὰ τὸν Ἰούλιον ἔκαμεν ὅμοιαν. Τε-λευτῶν δὲ ὁ Χρησιδης, λέγει, ὅτι τὸ μέλλον νὰ διαδεχθῇ αὐτοὺς Ὑπουργεῖον εἶνε μικτόν τι καὶ κακοήθες.

Ἦν δὲ αὐτῆς τῆς συζητήσεως κατεδείχθησαν πλέον ἐναργῶς αἱ προθέσεις τῆς ὑπὸ τὸν Βούλγαρην καὶ τὸν Κουμουνδούρον ἀντι-πολιτεύσεως, ἧτις ἤννοει εὐρύςα ἤδη τὴν ἐπὶ τοσοῦτον ἀναμενόμε-νην κατάλληλάν εὐκαιρίαν, ν' ἀνατρέψῃ τὸ Ὑπουργεῖον.

Ἦν ἄλλου ἡ Κυβέρνησις κατενόησε τελείως, ὅτι πᾶσα ἐλπίς εἶχεν ἤδη ἀπολεσθῇ, καὶ ὅτι ἡ πτώσις τῆς ἦτον ἀφευκτος.

Ἄλλως τε τὴν λυπηρὰν δι' αὐτὴν πεποιθήσιν ταύτην τὴν ἐκφράσαν ἀμέσως διὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν Χρησιδίου, λέγοντος, ὅτι τὸ διαδεχθὲν αὐτοὺς Ὑπουργεῖον «ἦτο μικτόν καὶ κακοήθες».

Πράγματι δὲ τεθείσης εἰς ψηφοφορίαν τῆς προτάσεως περὶ

διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς, ἀπερρίφθη αὕτη διὰ ψήφων 84 κατὰ 70.

Τὸ Ὑπουργεῖον οὕτω Δεληγεώργη ἀπεδοκιμάσθη ὑπὸ τῆς Βουλῆς.

Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο ὅπως ἀνεμένετο καὶ ὅπως γενικῶς ἐπὶ στεύετο.

Ὁ ἀγών, τὸν ὅποιον διεξήγαγεν ἡ Κυβέρνησις Δεληγεώργη ἦτο ἀληθῶς ἀνισος. Διότι εἶχε νὰ παλαίσῃ οὐχὶ μόνον κατὰ λυσσώδους ἀντιπολιτεύσεως, ἀλλὰ κατὰ δύο ἡνωμένων κομμάτων, τῶν ὁποίων οἱ ἀρχηγοὶ εἶχον καταλάβει ἤδη τὸ ὑψιστον πολιτικὸν ἄξιωμα ἐν τῷ κοινοβουλευτικῷ πολιτεύματι.

Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡ προβλεπομένη ἡττα ἦτο ἀναπόφευκτος.

Ἀμέσως μετὰ τὴν ψηφοφορίαν ἐλύθη ἡ συνεδρίασις τῆς Βουλῆς, οἱ δὲ ἔκπτωτοι ὑπουργοὶ συνήλθον καὶ διεσκεύθησαν ἐπὶ τοῦ πρακτέου.

Βεβαίως οὐδὲν ἄλλο τοῖς ἔμενεν εἰμὴ ἀφ' οὗ δὲν ἔχαιρον πλέον τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς Βουλῆς νὰ ὑποβάλωσι τὴν παραίτησίν των.

Πράγματι αὐθημερόν αὖμα τῇ ἀποτυχίᾳ ἐν τῷ ζητήματι τῆς ἐμπιστοσύνης ὁ Δεληγεώργης ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν Βασιλέα τὰ ἐν τῇ Βουλῇ συμβάντα καὶ τὴν πράξιν τῆς ἐπομένης μεταβὰς ὁ ἴδιος εἰς τὰ Ἀνέκτορα ὑπέβαλε προφερικῶς τὴν παραίτησιν ὁλοκλήρου τῆς Κυβερνήσεως.

NZ.

ΤΟ ΜΙΚΤΟΝ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΥΠΟ ΤΟΝ ΡΟΥΦΟΝ

Ὁ Βασιλεὺς τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἐκάλεσε παρ' αὐτῷ τὸν Βούλγαρον καὶ ἀνέθεσε πρὸς αὐτὸν τὴν ἐντολὴν τοῦ σχηματισμοῦ Κυβερνήσεως.

Ὁ Βούλγαρος ἐκθέσας εἰς τὸν Βασιλέα λεπτομερῶς τὰ τῆς καταστάσεως, καὶ τοὺς κινδύνους, εἴτινες δημιουργοῦνται διαρκῶς διὰ τὴν συσταθεσμένην Κυβέρνησιν ἕνεκα τῶν πολλῶν ἐν τῇ Βουλῇ κερμάτων, εἶπεν ὅτι δέχεται νὰ σχηματίσῃ αὐτὸς Ὑπουργεῖον, ἀλλ' ἐζήτησε συγχρόνως, ὅπως δοθῇ αὐτῷ καὶ τὸ Διάταγμα τῆς διαλύσεως, ἵνα ἂν ποτε φανῇ αὐτῷ δυσμενὲς ἡ Βουλὴ προβῇ εἰς τὴν διενέργειαν νέων ἐκλογῶν.

Τὴν ἀπαίτησιν περὶ τοῦ προνομίου τῆς διαλύσεως διευτύπωσεν ὁ Βούλγαρος κατόπιν προηγουμένης συνεννοήσεως μετὰ τοῦ συναρχγοῦ τοῦ Κουμουνδούρου.

Ἐκρίθη δὲ ἀναγκαῖον τοῦτο κατὰ τὴν σύσκεψιν τῶν δύο πολιτικῶν ἀνδρῶν, διότι τὰ πράγματα δὲν ἦσαν ὅλως ρόδινα διὰ τὸ ἡμετέρον κόμμα αὐτῶν.

Ἡ πλειοψηφία, τὴν ὁποῖαν ἐπέτυχον κατὰ τὸ ζήτημα τῆς ἐπιστοσύνης ἦτο μικρά, καὶ ἠδύναντο νὰ μεταβληθῇ ἐπὶ τὰ πλεῖω, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὰ ἐλλείττω. Διότι ἄλλως τε καὶ ὁ Διηγηγώρης ὡς ἀντιπολίτευσις ἦτο οὐχὶ ὀλίγον ἐπικίνδυνος πολιτευτής.

Διὰ τοῦτο, ζητῶν τὴν διάλυσιν ὁ Βούλγαρος ἤθελε νὰ ἐξασφαλίσθῃ κατὰ τῶν τυχόν κοινοβουλευτικῶν ἀπροόπτων τῶν οὐχὶ ὅλως ἐπιθύνων ἄλλως τε.

Ἐφοδιασμένοις διὰ τοῦ διατάγματος τῆς διαλύσεως, θὰ ἴδωται ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν νὰ ἀποσοβῇ τὸν παρουσιαζόμενον κίνδυνον.

Διενεργῶν δὲ αὐτὸς τὰς νέας ἐκλογὰς καὶ ἐπομένως κατὰ τὸ δυνατόν ποιούμενος χρῆσιν τῆς ἐκ τῆς Ἀρχῆς δυνάμεώς του ὑπὲρ τοῦ ἡνωμένου πολιτικοῦ κόμματος, εἶχε πλείστας ὁσας ἐλπίδας νὰ ἐξέλθῃ νικητὴς καὶ ἰσχυρὸς κοινοβουλευτικῶς κατὰ τὰς μελλούσας ἐκλογὰς.

Ἀλλὰ εἰς τὰς περιστάσεις ἐκείνας, ἡ ἀπαίτησις του αὐτοῦ ἦν πολὺ σοβαρά. Διότι ἡ ἐνέργεια νέων ἐκλογῶν ὅχι μόνον θὰ συντείνεν εἰς τὴν τελείαν ἐξάρθρωσιν τοῦ ἀτόνου ἤδη προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἀλλὰ καὶ θὰ ἐπηύξανε ἐπικινδύνως τὰς εσωτερικὰς δυσχερείας καὶ ἀνωμαλίας.

Διότι ὁ σάλος καὶ ἡ ὁρμή τῆς ἐκλογικῆς κινήσεως θὰ ἐξῆλθον ἔτι μᾶλλον τὰ ἤδη ἡρεθισμένα πνεύματα καὶ θὰ προεκαλοῦντο πᾶσι νῶς ταραχαὶ καὶ ἐκτροπαὶ σκηναὶ αἱ ὁποῖαι θὰ εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα νὰ παραλύσῃ τελείως ἡ δημοσία ταξίς καὶ ἀσφάλεια.

Διὰ τοῦτο ἡ ἀπαίτησις του εὐλόγως δὲν εὔρε προθυμὴν καὶ δικαιούμενον νὰ χορηγήσῃ τὸ προνόμιον τοῦτο Στέμμα.

Ὁ Βασιλεὺς ἀπήντησεν ὅτι θὰ σκεφθῇ καὶ θὰ ἀποφασίσῃ, ἵνα φυλασσόμενος νὰ γνωστοποιήσῃ πρὸς αὐτὸν τὴν ἀπόφασίν του, ἵνα δείξῃ ὅμως ὅτι δὲν ἀπεφάσισε νὰ φθάσῃ εἰς τὸ μέσον τῆς διαλύσεως, διότι αἱ ἐκλογαὶ ἐν τῷ μέσῳ χειμῶνος γινόμεναι, ἐν ἀνταρξίᾳ καὶ πτωχείᾳ τοῦ λαοῦ, τοῦ δὲ ταμεῖου στερουμένου χρημάτων, θὰ ταράξωσι τὴν κοινωνίαν, θὰ ἀνανεώσωσι τὰ πάθη, θὰ γεννήσωσι μὲν καὶ φόβος εἶναι μὴ ἐπέλθωσιν ἀπαίσιαι καὶ θλιβεραὶ σκηναί.

Ὁ Βούλγαρος ἐννοήσας τὰς σκέψεις ταύτας τοῦ Βασιλέως καὶ φοβούμενος ταχεῖαν πτώσιν τοῦ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ σχηματισθεμένου ὑπουργείου, δὲν ἐδήλωσεν ὀριστικῶς ἂν ἀποδέχεσθαι ἢ οὐ, ἀλλ' ἐζήτησε προθεσμίαν ὅπως ἀπαντήσῃ.

Κατελθὼν τῶν Ἀνακτόρων μετέβη ἀμέσως πρὸς συνάντησιν αὐτοῦ συναρχηγοῦ τοῦ Κουμουνδούρου ἵνα μετ' αὐτοῦ συνεννοηθῇ πρὸς κατάρτισμόν μικτοῦ ὑπουργείου.

Ὁ Κουμουνδούρος ἐδέχθη καὶ ἐτέθησαν αἱ βάσεις τῆς συνεργασίας. Ἀπεφασίσθη τὸ ὑπουργεῖον νὰ εἶναι μικτόν, καταρτιζόμενον ἐκ Κουμουνδουρικῶν καὶ Βουλγαρικῶν ὑπουργῶν.

Πρὸς τοῦτο ὁ Κουμουνδούρος συνεκάλεσε πάντας τοὺς φίλους του, καὶ κοινῇ ἀποφάσει ἐξελέγησαν μετὰ αὐτῶν ὀκτὼ ὑποψήφιοι ὑπουργοί, οἵτινες θὰ προϋτείνοντο εἰς τὸν Βούλγαρον καὶ θὰ ἐξέλεγεν οὗτος τοὺς τέσσαρας ἐξ αὐτῶν ὡς συνεργάτας του.

Ἀλλὰ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο παρουσιάσθησαν καὶ πάλιν δυσχερεῖαι, καὶ τοῦτο ἐκ δυσπιστίας μετὰ τῶν δύο συναρχηγῶν. Διότι ὁ μὲν Βούλγαρος ἤθελε νὰ προσλάβῃ ὡς συνυπουργοὺς του τρεῖς μόνον ἐκ τῶν φίλων τοῦ Κουμουνδούρου, ἵνα ἐν ἐνδεχομένῃ περιπτώσει διχονοίας ἔχῃ αὐτὸς τὴν πλειοψηφίαν ἐν τῷ Ὑπουργικῷ Συμβουλίῳ. Ὁ δὲ Κουμουνδούρος σκεπτόμενος καὶ αὐτὸς κατ' ἀντίθετον ἔννοιαν πολιτικοῦ συμφέροντος, ἐπέμενε ζητῶν, ὅπως ἐν τῇ καταρτισθησομένῃ Κυβερνήσει προσληθῶν τέσσαρες τῶν φίλων του καὶ τρεῖς ἐκ τῶν Βουλγαριστῶν.

Οὕτως ἐκ τῆς παρουσιαζομένης ταύτης δυσχερείας ὑπῆρχε φόβος ἡ πολιτικὴ κρίσις νὰ διαιωνισθῇ περισσότερο καὶ ἡπειλείτο συγχρόνως διάσπαισις τοῦ ἡνωμένου κόμματος Κουμουνδούρου—Βούλγαρη.

Ἀλλὰ ταχέως εὗρέθη ἡ ἐπιθυμητὴ λύσις ἡ ἀμφοτέρους τοὺς συναρχηγούς ικανοποιούσα καὶ ἀμφοτέρων τὰ πολιτικὰ συμφέροντα ἐξ ἴσου προστατεύουσα. Κατόπιν κοινῆς συμφωνίας ἀπεφασίσθη ὅπως ὑποδειχθῇ ὡς πρωθυπουργὸς ὁ γηραιὸς βουλευτὴς Πατρῶν Βενιζέλος Ρούφος, τὸ δὲ ὑπουργεῖον ἀποτελεσθῇ ἐκ τριῶν Κουμουνδουρικῶν καὶ τριῶν Βουλγαριστῶν.

Κατόπιν τῆς ληφθείσης ταύτης ἀποφάσεως ὁ Βούλγαρος ἀνῆλθεν εἰς τὰ Ἀνάκτορα καὶ ἀνήγγειλεν εἰς τὸν Βασιλέα, ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ σχηματίσῃ ὑπουργεῖον ὑπὸ τὴν προεδρίαν του. Ὑπέδειξεν ὅμως ὡς πρωθυπουργὸν τὸν Ρούφον, ὑποδηλώσας συγχρόνως ὅτι ὑπὲρ τοιαύτης τινος λύσεως ἔχει κηρυχθῇ καὶ ὁ Κουμουνδούρος.

Ὁ Βασιλεὺς ἐκάλεσεν ἀμέσως εἰς τὰ Ἀνάκτορα τὸν Κουμουνδούρον, ὅστις καὶ αὐτὸς ὑπέδειξεν ὡς συμφέρον νὰ ἀνατεθῇ ἡ ἐντολὴ τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου εἰς τὸν Βενιζέλον Ρούφον.

Κατόπιν τούτων, οἱ δύο συναρχηγοὶ ἀνεχώρησαν, ἀμέσως δὲ εἶτα ἐκλήθη ὁ Ρούφος, ὅστις καὶ δεχθεὶς τὴν ἐντολὴν ὑπέβαλεν εἰς τὸν Βασιλέα τὸν κατάλογον τοῦ Ὑπουργείου του, ἀπαρτισθέντος ὡς ἑξῆς :

ΒΕΝ. ΡΟΥΦΟΣ. Πρόεδρος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης.

ΣΩΤ. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ. Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν.

ΒΑΣ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ. Τῶν Ἑσωτερικῶν.

ΒΑΣ. ΣΚΑΛΤΣΑΣ. Τῶν Στρατιωτικῶν.

ΙΩ. ΒΑΛΑΣΟΠΟΥΛΟΣ. Τῶν Ἐξωτερικῶν.

Κ. ΔΑΡΕΙΩΤΗΣ. Τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν.

Ν. ΒΟΥΔΟΥΡΗΣ. Τῶν Ναυτικῶν.

Τὸ νέον ὑπουργεῖον οὕτω σχηματισθὲν ἀνῆλθεν εἰς τὰ Ἀνάκτορα τὴν 28ην Νοεμβρίου καὶ ἔδωκεν ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως τὸν νενομισμένον ὅρκον.

Ἡ τοιαύτη λύσις τῆς πολιτικῆς κρίσεως ἦτο ἡ μόνη δυνατὴ κατόπιν τῆς παύσεως τοῦ Δεληγεώργη, καὶ τῆς διφωνίας Βουλγάρη - Κουμουνδούρου ὅπως ὁ πρῶτος σχηματίσῃ Κυβέρνησιν.

Ἐπρεπε δὲ καὶ νὰ ἐπέλθῃ ταχέως ἡ λύσις αὕτη διότι ἐκκστή παρερχομένη ἡμέρα πολιτικῆς ἐκρεμότητος ἦτο καὶ μία νέα ἀπειλὴ διὰ τὴν ἐπιδείνωσιν τῆς καταστάσεως.

Εἰς διάστημα ὀλίγων ἡμερῶν καὶ ἀκριβέστερον ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μέχρι τῆς 28 Νοεμβρίου 1865 πέντε ὑπουργεῖα διαδοχικῶς ἐσχηματίσθησαν καὶ πέντε ραγδαῖμι πτώσεις ἐπηκολούθησαν. Καθ' ὅλον δὲ τὸ ἀνωτέρω τοῦτο διάστημα σχεδὸν ἡ χώρα ἔμεινεν τελείως ἀκυβέρνητος καὶ παραδεδωμένη ἅμα εἰς αὐτόχρημα ἀχαλίνωτον πολιτικὸν ἀνταγωνισμόν πολλὰ πλὴν ἐπιζήμιον εἰς τὰ συμ-

φέροντα τοῦ ἔθνους καὶ κρατοῦντα ἐν διαρκεί ἑξεγέρσει τὰ πνεύματα τοῦ λαοῦ.

Ἦνε εὐνόητον, ὅτι συνεχῆς δίμηνός πολιτικὴ κρίσις, οὐ μόνον κατέπνιγε πᾶσαν προσπάθειαν τῶν ἐκαστοτε Κυβερνήσεων ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ, καὶ ὑπὲρ τῆς λήψεως μέτρων βελτίστων, ἀλλὰ καὶ παρελύετο καὶ πολλαπλῶς παρεβιάζετο ἡ ἐφαρμογὴ τῶν κειμένων νόμων τοῦ Κράτους, ἀναρχία δὲ σχεδὸν ἐπεκράτει καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα.

Τοιαύτη ἐκρυθμὸς κατάστασις ἦτο φυσικώτατον ἀποτέλεσμα δίμηνου καὶ συνεχοῦς πεισματώδους καὶ πολυκυμάντου κοινοβουλευτικοῦ ἀγῶνος.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν ταραχῶδων χρόνων τῆς Μεσοβασιλείας, οὐδέποτε ἡ χώρα εἶχε διέλθῃ χαλεπωτέρους καὶ μᾶλλον κρίσιμους καιροὺς, διακυβεύοντας καὶ θέτοντας ἐν κινδύνῳ προφανῶς τὸ μέλλον αὐτῆς. Διὰ τοῦτο ἐπεβάλλετο πάση θυσίᾳ ἡ ἀνοδος εἰς τὴν ἄρχὴν Κυβερνήσεως ἰσχυρᾶς κοινοβουλευτικῆς, ἥτις ἀψηφούσα τὴν ἀντιπολιτευτικὴν ἀντίδρασιν νὰ ἡδύνατο ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς νὰ ἀφοσιωθῇ ὅλη εἰς τὸ βαρὺ καὶ τῷ ὄντι ἐπίμοχθον ἔργον τῶν κακῶς κειμένων.

Ἡ πραγματοποίησις τοῦ ὅρου τούτου ἦτο ἀνάγκη αὐτόχρημα ἔθνικῇ, ἢ μὴ πλήρως τῆς ὁποίας δευνὰ ἡδύνατο νὰ προσιωνίζεταί διὰ τὸ μέλλον τῆς χώρας.

Ἡ δημιουργία τῆς ἐκρύθμου ταύτης καταστάσεως, γεννηθείσης ἅμα τῇ ἐπιψηφίσει τοῦ Συντάγματος, προῆλθε κυρίως ἕνεκα τῶν ἑλληπαλλήλων ὑπουργικῶν μεταβολῶν, ἀναποφεύκτων καὶ τούτων ἕνεκα τῆς ἀπλότητος τῶν κομμάτων καὶ τοῦ σχετικῶς πολλοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν.

Διότι τῷ ὄντι ἅμα ἀρξαμένων τῶν ἐργασιῶν τοῦ νέου Κοινοβουλίου παρουσιάσθησαν πρὸ αὐτοῦ πολλαὶ πολιτικαὶ μερίδες, τόσον ἐνίσχυροι καθ' ἑαυτὰς διὰ τὸν σχηματισμὸν Κυβερνήσεως ὅσον καὶ ἀμελικοὶ καὶ ἀνηλεεῖς, ἐν τῇ ἀντιπολιτεύσει εὐρισκόμεναι, κατὰ τὴν ἐν τῇ ἄρχῃ κομμάτων.

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 129

Τὸ χαρακτηριστικώτερον γνώρισμα τῆς πρώτης Συνόδου τῆς πρώτης Βουλευτικῆς Περιόδου ἦτο ἡ παρέλασις τῶν παροδικῶν ὑπουργείων.

Τοῦτο ἐν τούτοις ἐθεωρήθη ὡς οὐχὶ δυσᾶρεστον παρά τινων βουλευτῶν καὶ ἰδίως τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς Κεχαγιά, ὅστις μετὰ τὴν λήξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς εἶπεν : «ὅτι ὁ κοινοβουλευτικὸς ἐκεῖνος ἀγὼν ἦτο ἀναπόδραστος συνέπεια τῆς ἐλευθερίας τοῦ λόγου, τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν βουλευτῶν καὶ ἰδίως τῆς κατὰ πρώτην τοῦ πολιτεύματος πραγματικῆν ἐφαρμογὴν παρουσιασθείσης διαφορᾶς τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν πεποιθήσεων».

Διάφορος ὅμως ὑπῆρξεν ἡ γνώμη ἄλλων βουλευτῶν, οἵτινες ἀπιδίδον τὸ ὑπουργικὸν ἐκεῖνο ἀναιδοκαταίεσθαι εἰς τὸν ἐπάρατον ἐκεῖνον δαίμονα τῆς Ἑλλάδος τὸν ἐν τοῖς Ἀνακτόροις ὑπάρχοντα, τὸν κόμητα Σπόνεκ, ὅστις, ὡς ἔλεγον οὗτοι, ἀπὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Γεωργίου συνετάραττε τὰ σπλάγχνα τῆς Ἑλλάδος.

Ὅπως δὴποτε ὅμως, ἡ κατάστασις ἦδη, διὰ τοῦ νέου ὑπουργείου Ρούφου ἤρχισεν νὰ μεταβάλληται ἐπὶ τὰ βελτίω ἀκολουθοῦσα ὁμαλὴν ἐξέλιξιν.

Τοῦτο δὲ κυρίως ἐπετεύχθη διὰ τῆς ἐνώσεως τῶν κομμάτων Κουμουνοῦρου—Βούλγαρη. Καὶ ἂν εἰς τὴν ἔνωσιν ταύτην, ὡς ἰσχυρίζοντο καὶ κατηγοροῦν οἱ Δηλεγεωργικοὶ συνετέλεσε κατὰ τὸ πλεῖστον ὁ Σπόνεκ διὰ τοῦ Κεχαγιά, τότε δύναται κανεῖς νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ὁ χαρακτηρισθεὶς ὡς κακὸς δαίμων τοῦ ἔθνους κόμητα Σπόνεκ, ἀναχωρῶν ἐξ Ἑλλάδος προσήνεγκεν ἀληθῶς διὰ τῶν ἐνεργειῶν του τούτων μέγα εὐεργέτημα πρὸς τὴν χώραν, τὸ εὐεργέτημα τῆς καταπαύσεως τῆς κρίσιμου κοινοβουλευτικῆς θυέλλης.

Διότι, τὸ ἐκ τῆς ἐνώσεως ταύτης ἐξελθὼν ὑπουργεῖον ὑπὸ τὸν Βενιζέλον Ρούφον ἐπιστεύετο γενικῶς καὶ πολὺ εὐλόγως, ὅτι θὰ ἠδύνατο γὰρ διατηρηθῇ εἰς τὴν ἀρχὴν ἐπὶ πολὺν εἰσέτι καιρὸν, καὶ ἀφοσιωθῇ οὕτω ὀλοφύχως εἰς τὴν θεραπείαν τῶν χαινουσῶν πληγῶν

τὰς ὁποίας ἐπήνεγκεν εἰς τὸ διοικητικὸν καὶ ὑπηρεσιακὸν σῶμα τοῦ Κράτους ἡ δέμνος Κοινοβουλευτικὴ ἀναρχία.

Καὶ πράγματι ἡ πλειοψηφία, τὴν ὁποίαν συνεκέντρον περὶ ἑαυτὴν ἡ νέα Κυβέρνησις, ἦτο ἀρκούσα ἐγγύησις τοῦ μακροχρονίου τοῦ βίου αὐτῆς.

Οἱ περὶ τὸν Δεληγεώργην ἀντιπολιτευόμενοι μὴ ἀφιστάμενοι τῶν παλαιῶν ἀρχῶν τῆς ἀντιδράσεως, κατηγόρησαν αὐτὴν ὡς αὐτόχρημα ἐκθεσμον καὶ μικτόν τι καὶ κακὴθες κατασκευασμα.

Ἀπεκάλουν δὲ αὐτὴν, κοινοβουλευτικὸν ἔκτρομα καὶ ἐξάμβλωμα καὶ τὸ ἐφ' οὗ ἐστηρίζετο κόμμα δικέφαλον πολιτικὸν τέρας.

ΝΗ'.

ΑΙ ΚΡΙΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΦΟΜΟΙΩΣΕΩΣ

Τὰ ὅργανα δὲ τῆς ἀντιπολιτεύσεως δριμύτατα ἐπετίθεντο διὰ νεωρῶδους καὶ ὀρμητικῆς ἀρθρογραφίας κατὰ τῆς Κυβερνήσεως.

Οὕτω ἀντιπολιτευομένη ἐφημερὶς ἔγραφε τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὰ ἑξῆς :

«Πρώτην ἤδη φοράν μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς δυναστείας νῦν τύχησεν ἡ Ἑλλάς νὰ κυβερνᾶται ὑπὸ συμμιγοῦς καὶ ἀμόρφου ὑπουργείου, καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ φαινόμενον αὐτὸ ἂν καὶ δὲν εἶνε ἐκ τῶν πρωτοφανῶν καὶ περιδόξων, οὐχ ἥττον διήγειρε καὶ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ Κράτους ἀσυνήθη τινα καὶ ἰδιότροπον ἐντύπωσιν. Εἰς τὸ ἔκτοςμα τοῦ σχηματισμοῦ μικτῆς καὶ ἀμόρφου

Κυβερνήσεως ἐκ στοιχείων σφίδρα πολεμίων καὶ ἀντιθέτων ἔφριξε πῶς ὁ κατὰ συνείδησιν συναισθνόμενος τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐν-
τολῆς τὴν ὁποίαν αὐτὴ ἔχει νὰ ἐκπληρώσῃ καὶ μάλιστα κατὰ τὰς
σημερινὰς περιστάσεις, καθ' ἃς ἡ μὲν δημοσία ἀσφάλεια, μόνον κατὰ
τοὺς τύπους καὶ εἰς τὰς ἐγκυκλίους τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐσωτερικῶν
ἐνυπάρχει, τὸ δὲ Κράτος περιῆλθεν εἰς τελείαν χρεωκοπίαν ὡς
ἐκ τῆς πανδήμως καταδικασθείσης δολίας καὶ σπαταλῶς διαχει-
ρίσεως.

« Ἀλλὰ μετὰ τῆς πρώτης αὐτὰς ἐντυπώσεως, αἱ ὁποῖαι προ-
ῆλθον κυρίως οὐχὶ ἐκ τῶν προϊόντων, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς ἐνώσεως
τῶν δύο ἀντιθέτων κομματαρχῶν Κουμουνδούρου τοῦ ἀρχηγόπου καὶ
Βούλγαρη τοῦ νεήλυδος, πᾶν ἄλλο αἶσθημα μετεβλήθη εἰς ἰλαρό-
τητα καὶ οἶκτον πρὸς τὸ μικτὸν ὑπουργεῖον καὶ ἕκαστος τῶν ἀπα-
θῶν καὶ ἀμερολήπτων πολιτῶν, ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν καταγωγὴν
καὶ τὴν σύνθεσιν αὐτοῦ καὶ ἐξετάζων τὴν μορφήν καὶ τὴν οὐσίαν
του, δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ τίνι τρόπῳ θὰ ἐξομαλυνθῶσιν τὶς
δυσκολίαι καὶ πῶς θὰ κυβερνηθῇ ὁ τόπος ὑπ' αὐτοῦ ἀφροῦ καὶ τῶν
μέσων καὶ τῆς ἱκανότητος καὶ τῆς ἠθικῆς ἰσχύος στερεῖται.

« Αἱ τοιαῦται ἀπορίαι βεβαίως ἤθελον ἐκλείψῃ, ἂν ἐναντίον τῶν
φυσικῶν ἀδυναμιῶν τοῦ γηραιότερου τῶν δύο πολιτικῶν συνεταίρου,
ἐδημοσιεύοντο ἐπισήμως καὶ ἐν πλάτει αἱ ἀρχαὶ καὶ δοξασταὶ ἐκ-
στοῦ τῶν μελῶν τοῦ μικτοῦ ὑπουργείου.

« Δυστυχῶς ὅμως τὸ ὑπουργεῖον τοῦ συνεταρισμοῦ, ἐπιθυμῶν
νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν δίκαιον ἐγωϊσμὸν τοῦ Βούλγαρη, ἀπέφυγεν ἐπι-
μελῶς νὰ κάμῃ λόγον περὶ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν τάσεων αὐτοῦ.

« Ἄν τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Κράτους εὐρίσκωνται εἰς λίαν δυσ-
ρεστον κατ' ἵστασιν καὶ χρήζουσιν συντόνου θεραπείας ἂν ἡ ζωπι-
ροχος δημοσία πίστις εἴνε τὸ σημαντικώτερον ἐφόδιον πάσης ὑγιαι-
νούσης Κυβερνήσεως καὶ πρέπει νὰ ἐπαναλάβῃ εἰς τὴν στερηθείσαν
αὐτῆς Ἑλλάδα διὰ τοῦ κατάρτισμῳ ἐπιστημονικοῦ καὶ ἰσοσκελοῦς
προϋπολογισμοῦ, ἂν ἡ διοίκησις τοῦ τόπου εὐρίσκειται εἰς ἐντελὴ
παρχλυσίαν καὶ δεῖται σιτίδων καὶ σπουδαίων χειρῶν διὰ νὰ ἀνα-

λάβη καὶ ὀρθοποδῆσι, ταῦτα πάντα εἶνε ὄνειροπολήματα ἐξημέ-
νων κεφαλῶν καὶ παλιμπαίδων γερόντων, τοῦ δὲ μικτοῦ Ὑπουργείου
καθῆκον ἐθεωρήθη νὰ καταβληθῇ πᾶσα προσπάθεια πρὸς ἱκανποίη-
σιν τῶν πατριαστικῶν ἀπαιτήσεων καὶ πρὸς μακρομέρευσιν τῆς
ἐμῶρου καὶ ἐκτρωματικῆς Κυβερνήσεως, ἥς τὰ ἔργα θὰ ἐκπλήξουν
εὐπαρ τὸ «Ἑλληνικόν».

Ἀλλὰ καὶ τὰ κυβερνητικὰ ὄργανα δὲν ἔπαυον δι' ἀρθρογραφίας
ἐνεαρχεῖς ὑπεραμυνόμενα τοῦ Ὑπουργείου.

Οὕτω συμπολιτευομένη ἐφημερίς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔγραφε
ἐχετικῶς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο :

«Μετ' ἀπροκαλύπτου χαρᾶς χαιρετίζομεν τὴν ἐναρξιν νέας
ἐποχῆς κοινοβουλευτικῆς περιόδου.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν τὸ νέον Ὑπουργεῖον ὤμωσε πρὸ τοῦ
Βασιλέως τὸν νενομισμένον ὅρκον, ἐπιτρέπεται νὰ πιστεύωμεν, ὅτι
τὰ πολιτικὰ ἡμῶν πράγματα εἰσῆλθον εἰς ὁμαλὴν ὁδόν.

Αἱ τελευταῖαι ἄλλεπάλληλοι ὑπουργικαὶ κρίσεις ἐπέφερον
τοιαύτην ἀναστάτῳσιν καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα καὶ παρέλυσαν
ἐπὶ τοσοῦτον τὸν διοικητικὸν καὶ ὑπηρεσιακὸν ὀργανισμόν, ὥστε οἱ
ἐληθεῖς πατριῶται μὲ πόνον διέβλεπον τὸ ἀπειλητικὸν χάος, ὅπερ
ἠνολέγετο πρὸ τοῦ Ἔθνους.

Εἰς ἐπὶμετρον, ἐπιτήδειοι δημαγωγοί, ἐκμεταλλευόμενοι τὴν
ἐμπιστίαν τοῦ πλήθους, διηρέθιζον τὰ πνεύματα καὶ ἐπέτεινον τὴν
ὀξείαν κρίσιν τῆς πολιτικῆς ἐκρυθμότητος.

Ἡ κατάστασις τοῦ Κράτους παρουσίαζεν ὀδυνηρὸν θέαμα.
Ἡ δημοσία ἀσφάλεια ἦτο λέξις κενὴ ἐννοίας. Οἱ ληστοφυγῶδικοι
καὶ τὰ παντοῖα κακοποιὰ στοιχεῖα ἐπαφελήθησαν τῆς ἀνωμαλίας
ταύτης διὰ νὰ ἐπαυξήσωσι τὴν τρομοκρατίαν των καὶ νὰ ὑψώσωσι
παντοῦ θρασείαν κεφαλὴν. Ἡ τάξις συχνάκις δισσαλεύετο καὶ διαρ-

κῶς ἠπειλεῖτο ἐπικινδύνως, ἐμβάλλουσα εἰς εὐλόγους φόβους καὶ ἀνησυχίας τοὺς φιλησύχους καὶ φιλονόμους πολίτας.

Τὰ οἰκονομικά τοῦ Κράτους εἰς οἰκτροτάτην ἐπίσης κατάστασιν. Ἡ ἔλλειψις τῆς τάξεως εἶχε τὸν ἀντίκτυπόν της ἐπὶ τῶν δημοσίων εἰσπραξέων, αἵτινες καθημερινῶς ἥλαττοῦντο. Εἰς τὸν προϋπολογισμὸν παρετηροῦντο χαώδη ἐλλείμματα, αὐξάνοντα ὁσημέραι. Οὐδαμοῦ δέ, ἐξακολουθούσης τῆς αὐτῆς ἀνωμαλίας, διεβλέπετο τρόπος ἀποσοδήσεως τοῦ ἀπειλουμένου οἰκονομικοῦ κινδύνου.

Τί δὲ νὰ εἴπῃ τις περὶ τῶν διαφόρων ὑπηρεσιακῶν καὶ δικαιοκρατικῶν κλάδων; Ἀληθῶς ἀπελπίζον τὸ θέαμα! Οἱ ὑπάλληλοι μετὰ πλείστης χαλαρότητος ἐκτελοῦντες τὰ καθήκοντά των ἦσαν τυφλὰ ὄργανα τῶν ἐκαστοτε κυβερνώντων, φατριάζοντες καταφύματα καὶ παρὰ πάντα νόμον. Ἡ δικαιοσύνη εἶχε κατέλθῃ πολὺ ἀπὸ τοῦ ὕψους εἰς ὃ ἐτάχθη. Ὑπῆρχεν ἡ εὐνοια τῆς δικαιοσύνης μόνον διὰ τοὺς πολιτικοὺς φίλους. Διὰ τοὺς ἄλλους ἡ ὀργὴ τῶν νόμων.

Ὁ στρατὸς ἐπίσης κατήντησε ἄθροισμα ἀνθρώπων ἄνευ συγχῆς, ἄνευ πειθαρχίας. Ἀκόμη δὲ καὶ κρούσματα ἀναρχικᾶς ἐσημειώθησαν εἰς τὰς τάξεις αὐτοῦ. Οὐδὲν ἐνδιαφέρον, οὐδεμία πρόνοια, οὐδὲν μέτρον ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως αὐτοῦ. Ἀκηδεῖα τελεία διὰ τὸν στρατόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐν τούτοις τὸ Ἔθνος ἐστήριξε τὰς τιμαλφές τῶν ἐλπίδων του.

Παντοῦ, τέλος, κατάστασις σφίγγουσα δι' ὀδύνης τὴν ψυχὴν παντός ἀληθῶς πονοῦντος τὴν πατρίδα του, καὶ ἀπελπίζουσα διὰ τὸ μέλλον τοῦ Ἑθνους.

Ἀδὲν εἴμεθα ἄδικοι. Καὶ διὰ τοῦτο δὲν θέλομεν νὰ ἀποδώσωμεν τὴν εὐθύνην τῆς καταστάσεως ταύτης εἰς μόνην τὴν ἀντιπολίτευσιν. Ἡ ἐπικρατοῦσα ἐκρυθμότης εἶνε ἀναπόφευκτον ἀποτέλεσμα τῆς λυσσώδους πολιτικῆς πάλης, ἥτις κατετάραξε τὴν ἑλληνικὴν ἐπὶ δύο μῆνας, εἶνε φυσικὴ συνέπεια τῶν ραγδαίων ὑπουργικῶν κρίσεων, ὧν ἕνεκα οὐδὲν ἦτο δυνατόν νὰ γείνη ὑπὲρ τῆς κοινῆς διακρίσεως, ὅσον δὴποτε καὶ ἂν ἦσαν ἄριστοι αἱ θελήσεις τῶν ἐκαστοτε κυβερνητῶν.

«Τὸ ἔθνος ἔδωκε κατὰ κρημνῶν καὶ τὸ μέλλον διεβλέπετο ὀλιγοβρόν.

«Αἱ περιστάσεις ἦσαν ἀληθῶς κρίσιμοι.

«Εὐτυχῶς τὸ κακὸν ἐσταμάτησεν ἐγκαίρως, διὰ τῆς συντελεσθείσης ἐνώσεως τῶν δύο κομμάτων Βούλγαρη—Κουμουνδούρου. Ἦδη ἡ Ἑλλάς ἔχει Κυβέρνησιν ἰσχυρὰν κοινοβουλευτικῶς καὶ ἠθικῶς διαπνεομένην ὑπὸ ἀγαθωτάτων αἰσθημάτων καὶ ἔχουσιν ὅλην τὴν διάθεσιν νὰ ἐργασθῇ ἐθνικῶς. Ἡ φιλοπατρία καὶ ἡ ἐκάνοτης τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν ἀνδρῶν εἶνε ἀρκούντως γνωσταί, ὥστε νὰ μὴ παρίσταται ἀνάγκη νὰ ἐμιλήσωμεν περὶ τούτου.

«Ἄλλως τε περὶ τούτου μαρτυροῦσιν αἱ πανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος ἐκδηλώσεις χαρᾶς εἰλικρινοῦς καὶ ἐνθουσιασμοῦ, διότι ἡ χώρα μας ἀπέκτησε Κυβέρνησιν ἰσχυράν, ἔχουσιν βαθεῖαν συναίσθησιν τῶν ὑποχρεώσεων τῆς.

«Τὸ Ὑπουργεῖον οὕτω ἀψηφρῶν τὴν ἀντίδρασιν τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἥτις δὲν θὰ παύσῃ νὰ εἶνε λυσσώδης, θὰ δυνηθῇ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν ἀνόρθωσιν τῶν κακῶς κειμένων καὶ τὴν βελτίωσιν πασῶν τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Κράτους. Τὰ μάλιστα δὲ ἀμέριστος ἡ προσοχὴ αὐτῆς θὰ ἐπισυρθῇ πρὸς παγίωσιν τῆς δημοσίας τάξεως καὶ ἀσφαλείας καὶ τὴν ὅσον ἔνεστιν ἐφικτὴν διαρρύθμισιν τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Κράτους.

«Κατόπιν τόσου μακρᾶς πολιτικῆς καὶ ταραχώδους ἐκκρεμότητος ὁ τύπος ἔχει ἤδη στίβαρὰν καὶ φιλοπατρίδα Κυβέρνησιν. Εἶνε τοῦτο γεγονός εὐτυχὲς καὶ εὐδαίμονον.

«Καθῆκον πάντων ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων εἶνε ἤδη διὰ στάσεως νομοταγοῦς καὶ νομιμόφρονος νὰ ἐνισχύσωμεν τὴν Κυβέρνησιν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς βαρυτάτης τῇ ὄντι ἐντολῆς αὐτῆς. Καὶ πρέπει νὰ πράξωμεν τοῦτο, ὅσην ἡμῖν δύναμιν, καὶ μετὰ ζήλου καὶ αὐτακαρνήσεως, ἵνα ταχέως ἡ πατρίς ἡμῶν ἀνέλθῃ ἐκ τῶν δεινῶν δοκιμασιῶν».

Παρ' ὅλας ὅμως τὰς κατηγορίας καὶ τὰς λοιδορίας ταύτας τὸ νῆον Ὑπουργεῖον, πεποιθὸς ἐπὶ τὴν ἰδίαν του δύναμιν καὶ βέβαιον.

περί τῆς τελικῆς του νίκης, ἐξέδωκε τὴν ἐπομένην τῆς ὀρχήσεως του τὴν κατωτέρω προκήρυξιν πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν :

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΑΟΝ

Συμπολῖται,

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς εὐηρεστήθη νὰ μᾶς ἀναθέσῃ τὴν διαύθυνσιν τῶν πραγμάτων τοῦ Κράτους. Καίτοι πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντας τὴν δυσχερὴς τῶν περιστάσεων, δὲν ἐδιστάσαμεν ν' ἀναδεχθώμεν τοιαύτην ἐντολήν. Ἐρειδόμενοι δὲ εἰς τὸ φιλόνομον τοῦ Ἔθνους καὶ εἰς τὴν συνδρομὴν τῆς Βουλῆς, πεποίθαμεν, ὅτι θέλομεν συντελεσθῆναι εἰς τὴν ἐδραίωσιν τῆς τάξεως καὶ ἡσυχίας, δι' ὧν μᾶς παρέχουσι τὸ Σύνταγμα καὶ οἱ νόμοι μέσων, καὶ εἰς τὴν ὅσον ἔνεστιν ἐφικτὴν ρύθμισιν τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Κράτους, κατὰ τὰς εὐχὰς τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως.

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 29 Νοεμβρίου 1865.

Β. ΡΟΥΦΟΣ Πρόεδρος, Β. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ, Σ. ΣΩΤΗ-
ΡΟΠΟΥΛΟΣ, Ι. ΒΑΛΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, Β. ΣΚΑΛΤΣΟΔΗΜΟΣ,
Ν. ΜΠΟΥΝΤΟΥΡΗΣ, Κ. ΔΑΡΕΙΩΤΗΣ.

Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς Βουλῆς, 29 Νοεμβρίου, ἀνηγγέθη ἐπι-
τήμως ὁ καταρτισμὸς τοῦ Ὑπουργείου Ρούφου, ἐγένετο δὲ πάλιν
λόγος περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀφομοιώσεως τῶν Ἰονίων νήσων καὶ
ἐχετικῶς πρὸς τὸ θέμα τοῦτο κατηρτίσθη μεγάλη ἐπιτροπὴ εἰς τὴν
ἀνετέθη ὅπως μελετήσῃ τὰ τῆς ἀφομοιώσεως ἀντικείμενα καὶ δια-
τυπώσῃ τὸν κατάλληλον τρόπον πρὸς πραγματοποιήσιν αὐτῆς.

Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἀπετελέσθη ἐκ δέκα ὀκτὼ βουλευτῶν, ἐννέα
ἐκ τῶν Ἰονίων νήσων καὶ ἐννέα ἐκ τῶν ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος,
ἥτοι τῶν ἑξῆς :

Χ. Τρικύπη, Γ. Σέρβου, Κ. Λομβάρδου, Χ. Χριστοπούλου, Α.
Κοντοσταύλου, Σπ. Σπυλιωτάκη, Κ. Κυπριάδη, Π. Πετράκη, Α.

Δ. Μακρῇ, Γ. Μαυρογιάννη, Γ. Φλωρᾷ, Σ. Λεονταράκη, Θ. Ρωμαίου, Α. Μιχαλοπούλου, Α. Μπαλάνου, Ν. Παπαμιχαλοπούλου, Α. Ταιτσάρα καὶ Σ. Κουρῇ.

Τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς ἀφομοιώσεως ἦτο ἐκ τῶν σοβαρωτέρων τότε, διότι ἐπὶ τῆς ἀγγλικῆς προστασίας τὸ σύστημα τῆς φορολογίας καὶ τῆς εἰσπράξεως τῶν δημοσίων ἐσόδων κυρίως, ἔπειτα δὲ ὁ λοιπὸς δικεινητικὸς ὀργανισμὸς, ἦσαν πολὺ διάφορα τῶν ἡμετέρων.

Ἔδει δὲ ἡ ἀφομοίωσις νὰ συντελεσθῇ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε οἱ κάτοικοι τῆς Ἑπτανήσου νὰ μὴ αἰσθανθῶν ἀποτόμως καὶ βαρέως τὴν νέαν μεταβολήν.

Ἰδίως δὲ ἐνεδιέφερε τὸ οἰκονομικὸν μέρος τοῦ ζητήματος τούτου, καθόσον ἔπρεπε νὰ ἐξευρεθῇ συνδυασμὸς τις εἰς τρόπον ὥστε οὔτε ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ Κράτους νὰ ὑποστῇ κλονισμὸν τινα σοβαρόν, ἐνεκα τῆς διαφορᾶς, ἥτις ἀναγκαστικῶς θὰ ἐπῆρχετο κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη ὡς ἐκ τοῦ ὅτι αἱ διὰ τὰς νέας ἐπαρχίας ἀπαιτηθησόμεναι δαπάναι θὰ ἦσαν ἀνώτεροι τῆς ἀποδόσεως, οὔτε ἐπίσης οἱ Ἑπτανήσιοι νὰ δοκιμάσουν βαρεῖαν τὴν μεταβολήν τοῦ φορολογικοῦ συστήματος, ἐν σχέσει μὲ τὸ ἐπὶ τῆς προστασίας τῆς Ἀγγλίας ἔχον.

Διὰ τοὺς λόγους δὲ τούτους προηγήθησαν ἀρκεταὶ συνεδριάσεις ἐν τῇ Βουλῇ εἰς οὐδὲν καταλήξασαι ἔριστικὸν ἀποτέλεσμα καὶ λόγῳ τῆς σοβαρότητος τοῦ ζητήματος καὶ διότι αἱ γγῶμαι διέταναντο, τῶν μὲν ὑποστηρίζοντων ἄμεσον τὴν ἀφομοίωσιν καὶ τῶν δὲ προτείνοντων αὐτὴν βαθμιαίαν.

Ἡ ἐξευρεθεῖσα ἐν τέλει λύσις ἦτο ἡ προσφορωτέρα καὶ ἀρίστη πασῶν, διότι οἱ ἀπαρτίσαντες τὴν ἐπιτροπὴν βουλευταὶ ἦσαν ἐκ τῶν διακεκριμένων τοῦ κοινοβουλίου μελῶν, θὰ ἠδύναντο δὲ ψυχραίμως καὶ διὰ μακρῶν συζητούντες καὶ διανυχίζοντες πάσας τὰς λεπτομερείας νὰ καταλήξωσι, νὰ προτείνωσι μέτρα, δι' ὧν ἀσφαλῶς, ἐφ' ὅσον ἦτο, ὡς ἐκ τῶν τότε περιστάσεων δυνατόν, θὰ ἐπετυγχάνετο ὁ ἐπιδιωκόμενος σκοπός.

Καὶ τὰ πράγματα βραδύτερον ἀπέδειξαν, ὅτι ἡ αἰσιοδοξία αὕτη

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχήν

φυλ. 130

δὲν ἦτο ἀδικαιολόγητος καὶ ὅτι τὰ ἀποτελέσματά δὲν ἦσαν κατὰ τὰ τετρατῶν προσδοκιῶν.

Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἐργασθεῖσα μετὰ πολλοῦ ζήλου ἐξέπνευσε νομοσχεδία τινὰ πρὸς πραγματοποιήσιν τῆς ἀφομοιώσεως τῶν Ἰονίων νήσων πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἣτις ἀφομοιώσις ἀπεφασίσθη νὰ γείνη οὕτως :

1) Ἡ τῆς Παιδείας καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πλήρης, 2) ὅλοι οἱ δικαστικοὶ νόμοι τῆς Ἑλλάδος ἐφαρμόζονται, ἐκτός τοῦ Ἀρμενοπούλου καὶ μένει ἀντ' αὐτοῦ ὁ ἤδη ἰσχύων ἐκεῖ Ἰόνιος ἀστικός κώδιξ, 3) εἰσάγεται ἡ φορολογία τῶν ἀμέσων φόρων περὶ τῶν ἐμμέσων γενομένης ἐπιφυλάξεως, 4) διοικητικὴ ἀφομοίωσις καὶ δημοτικὴ πλήρης.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πορισμάτων τούτων τῆς ἐπιτροπῆς κατηρτίσθησαν βραδύτερον τὰ διὰ τὴν ἀφομοίωσιν νομοσχεδία, ἅτινα κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπεψηφίσθησαν ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ τῆς Βουλῆς.

ΝΘ'.

Ἡ ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΣΥΝΘΗΚΗ

Καίτοι ἦτο προφανές ὅτι τὸ Μικτὸν Ὑπουργεῖον ἦτο ἰσχυρότατον κοινοβουλευτικῶς καὶ κατ' ἀρχὰς τοῦλάχιστον οὐδένα διέτρεχε κίνδυνον πτώσεως, ἐν τούτοις ἡ περὶ τὸν Δεληγεώργην ἀντιπολίτευσις δὲν παρητήθη τῶν σχεδίων τῆς ὅπως ἐπιτύχη τὴν ἀντιτροπὴν αὐτοῦ, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ κληθῇ αὕτη εἰς τὰ πράγματα.

Αἱ ἐνέργειαι δὲ αὐτῆς δὲν ἐστρέφοντο μόνον εἰς τοῦτο, ἀλλὰ

κυρίως εἰς τὴν διάσπασιν τῶν δύο ἡνωμένων κομμάτων, ἅτινα θεωροῦντο ἀκαταγώνιστα καὶ κατέπνιγον τὸ μέλλον τῆς μερίδος τοῦ Δεληγεώργη.

Αἱ προσπάθειαι δὲ τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἔδει πρὸ παντός νὰ ἦσαν σύντομοι καὶ ταχεῖαι, διότι ἐκάστη παρερχομένη ἡμέρα ἐχρησίμευεν εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς Κυβερνήσεως, ἥτις καὶ αὕτη ποιούμενη χρῆσιν τῆς ἐκ τῆς Ἀρχῆς δυνάμεώς της δὲν παρέλειπε νὰ ἐργάζεται ὑπὲρ τῆς συμπτύξεως πλειοψηφίας ἀσφαλούς καὶ ἐδραίας.

Ἀλλὰ ἔνεκα τῆς ἐπικρατούσης τότε ἐκρύθμου καταστάσεως καὶ τῆς ἀντιλήψεως ἢ μάλλον τῆς πεποιθήσεως ἣν εἶχε σχηματίσῃ ὁ λαός, ὅτι ἔπρεπεν ἡ Κυβέρνησις νὰ ἀφεθῇ ἀνενόχλητος εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀνορθώσεως, ἔδει καὶ προσβολαὶ τῆς ἀντιπολιτεύσεως νὰ εἶνε πρὸ παντός ἐπιτήδαιοι.

Δὲν ἔπρεπεν ἡ περὶ τὸν Δεληγεώργην μερίς νὰ φανῇ πασιδύως ὡς ἀντιδρῶσα οὐχὶ ἐξ ὑψηλοτέρων λόγων, ἀλλὰ μόνον καὶ μόνον ἐκ πόθων φιλαρχίας, ἵνα ἀνατρέψῃ τὴν Κυβέρνησιν καὶ κληθῇ αὕτη εἰς τὴν Ἀρχὴν.

Διότι εἰς τὴν κρίσιμον ἐκείνην ψυχολογικὴν στιγμὴν εἰς ἣν εὗρισκετο τότε ὁ λαός, τὰ πάνδεινα ὑποφέρων ἔνεκα τῆς παρατεταμένης ἀνωμαλίας, μία τοιαύτη πορεία τῆς ἀντιπολιτεύσεως θὰ ἦτο αὐτόχρημα ἀντιδημοτικὴ καὶ θὰ συνετέλει νὰ ἀποξενωθῇ αὕτη τῶν συμπαθειῶν τῶν ἐκλογέων, καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ νὰ προκαλέσῃ καὶ τὰς διαμαρτυρίας αὐτῶν.

Διότι παρ' ὅλην τὴν οἰζύτητα τῶν κομματικῶν παθῶν, ἡ κοινὴ γνώμη ἐζήτει ἐπιμόνως βελτίωσιν τῆς καταστάσεως, ἀδιαφοροῦσα τελείως πρὸς τὰ πρόσωπα, ἅτινα θὰ ἐπετύγχανον ὅ,τι ὁ λαός ἐπέθυμει καὶ διακαῶς ᾔχθετο.

Ἐπομένως, ἡ ἀντίδρασις ἔδει νὰ ἐπενεχθῇ κατὰ τρόπον πείθοντα τοὺς πάντας, ὅτι ἦτο οὐ μόνον ἀναγκαία, ἀλλὰ καὶ ἐπιβεβλημένη ἐκ τῶν περιστάσεων.

Κατὰ τὰς πρώτας ὁμῶς συνεδριάσεις τῆς Βουλῆς οὐδὲν ζήτημα εὐδαρὸν παρουσιάσθη ἐπιτρέπον σφοδρὰν συζήτησιν καὶ ἀντίδρασιν ἰσχυράν.

Ἡ ἀφομοίωσις τῶν Ἰονίων νήσων πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἦτο βεβαίως σπουδαιότατον ζήτημα. Ἀλλὰ, ὅπως εἶδομεν, ἡ λύσις αὐτὸν ἀπεφασίσθη νὰ γείνη κατὰ τρόπον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου αἱ ἀντιρρήσεις μόνον εἰς κακὴν πίστιν ἠδύναντο ν' ἀποδεθῶν. Ἡ ἀντιπολίτευσις ἐν τούτοις δὲν ἐχαλάρου τὴν προσοχὴν τῆς, συνεκέντρου δὲ πάντας τὰς δυνάμεις τῆς.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ὅτε τῇ προτάσει τοῦ ἐν Ἀθῆναις πρεσβευτοῦ τῆς Τουρκίας, ἡ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ ὑποβάλῃ εἰς τὴν Βουλὴν πρὸς ἐπιψήφισιν συνθήκην μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, περιλαμβάνουσαν ἅμα καὶ τὸν ὅρον τῆς ἀμοιβαίας παραδόσεως τῶν λιποτακτῶν καὶ προσφύγων στρατιωτῶν.

Οἱ ἀντιπολιτευόμενοι εὗρηκαν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιτεθῶν κατὰ τῆς Κυβερνήσεως δρυμέως κατηγοροῦντες αὐτὴν ὡς προδοτικὴν καὶ ὀνομαζόντες τὴν συνθήκην «Ἐθνικὸν αἶσχος».

Ἐν ἄρθρον δημοσιευθὲν εἰς τὸ ἡμιεπίσημον ὄργανον τοῦ Δελφ. γεώργη, ἦτο ἐνδεικτικώτατον τῆς στάσεως τὴν ὁποίαν ἠννοεῖ νὰ τηρήσῃ ἡ ἀντιπολίτευσις.

Ἰδοὺ περικοπαὶ τινες τοῦ ἄρθρου τούτου φέροντος τὸν τίτλον «Ἡ συνθήκη τοῦ αἵσχους».

«Δὲν ἐπεριμένομεν βεβαίως μεγάλα καὶ σπουδαῖα πράγματα ἐκ τῶ ἐνεστώτος ὑπουργείου, τὸ ὁποῖον ὡς ἐκ τῆς καταγωγῆς καὶ ὡς ἐκ τῆς συνθέσεώς του εἶναι ἀνάξιον νὰ τῷ δοθῇ ἡ τιμὴ αὕτη ἵστω καὶ ἐπὶ μίαν μόνην στιγμὴν.

Ἀλλὰ καὶ δὲν ἠδυναμεθα νὰ φαντασθῶμεν, ὅτι τὸ ὑπουργεῖον τοῦ Ρούφου ἤθελε προβῇ εἰς τοιοῦτον θράσος, ὥστε νὰ τολμήσῃ νὰ υἱοθετήσῃ καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ ἐν τῇ Βουλῇ συνθήκην μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας περὶ ἀμοιβαίας παραδόσεως τῶν λιποτακτούντων στρατιωτικῶν, προσβάλλουσαν τὸ πνεῦμα καὶ τὴν εὐσίαν τοῦ πολιτεύματος ἡμῶν, ἀναιροῦσαν τὸ ἄσυλον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ταπεινοῦσαν ἠθικῶς τὴν Ἑλλάδα, ἣτις πρέπει νὰ εἶναι ἡ πυρὴν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς εὐνομίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ, καταστρέφουσαν τὴν ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν καὶ οὐδεμίαν ἀληθῆ καὶ πραγματικὴν ὠφέλειαν ἐπαγγελλομένην εἰς τὸν τόπον.

«Τὴν συνομολόγησιν τῆς συνθήκης ταύτης, ἣτις εὐλόγως πρέπει νὰ ὀνομασθῇ συνθήκη τοῦ αἰσχους καὶ τοῦ ἐξευτελισμοῦ, ἐπιδιώκουσα πρὸ ἐτῶν ἡ Τουρκία, ἐπειράθη νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τῶν συμμάχων αὐτῆς Δυνάμεων τῷ 1856, ὅτε ἡ μὲν ξενικὴ κατοχὴ ἐπεκαθῆτο ὥς τις ἀπαίσιος καὶ καταθλιπτικὸς δαίμων εἰς τὰ εἶτερά της ἡμετέρας Πατρίδος, ἡ δὲ Ἑλλὰς ἐπεθύμει νὰ ἐπακαληθῶσιν ὅσον ἔνεστι ταχύτερον αἱ διακοπταί σῶσεις της, ὡς καὶ τῶν ὁποίων ὑφίσταντο σημαντικὴν βλάβην τὰ συμφέροντα τοῦ τόπου.

«Ἄλλ' ὁ τότε διευθύνων τὸ σκάφος τῆς Πολιτείας ἀείμνηστος Ἀλέξανδρος Κουμουνδούρος, φλεγόμενος ὑπὸ ἀγνῆς καὶ ἀδόλου φιλοπατρίας καὶ ἔχων τελείαν αἰσθησιν τῆς ἐθνικῆς τιμῆς καὶ ἀξιοπρεπείας, ἀπέκρουσεν ὑπερηφάνως πᾶσαν πρότασιν περὶ συνομολογήσεως τοιαύτης συνθήκης καὶ ἐξεφράσθη ἀναφανδόν, ὅτι προτιμᾷ διὰ παντός νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα παρὰ νὰ θέσῃ τὴν ὑπογραφὴν του εἰς τοιοῦτον αἰσχος. Καὶ ὁ ἐκπτώτος δὲ ἡγεμὼν, πρεσβεὶς παντοιοτρόπως ὑπὸ τῶν ξένων πρέσβων, οἵτινες ἦσαν παντοδύναμοι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἠρνήθη ἐπιμόνως καὶ ἀξιοπρεπῶς νὰ παραδεχθῇ τὴν συνθήκην ταύτην πρὸς ταπεινώσιν τῆς Ἑλλάδος.

«Ὅ,τι λοιπὸν δὲν κατάρθωσαν οἱ ξένοι νὰ ἐπιβάλλωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἄλλοτε, καὶ μάλιστα ἐν περιστάσεσι λίαν δυσκόλοις καὶ ἐνωμάλοις, ὅ,τι ἀπεκρούσθη ἀξιοπρεπῶς καὶ ὑπερηφάνως, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν κυριαρχία ἠπειλεῖτο σπουδαίως, τοῦτ' αὐτὸ ἐπιθυμοῦν νὰ κατορθώσουν οἱ σημερινοὶ ὑπουργοί, ὑποστηρίζοντες μετὰ θράσους καὶ ἀναιδείας καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς, ὅτι τοιαύτη τις συνθήκη συνήφθη πρὸ πολλῶν ἐτῶν μεταξὺ Τουρκίας καὶ τῆς ὀρθοδόξου Ρωσσίας καὶ ἀρκούμενοι εἰς τὴν ὁποίαν ἐνταῦθα πρεσβευτὴς τῆς Τουρκίας ἔκαμε πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἑξωτερικῶν δήλωσιν περὶ τοῦ ὅτι ὁ περὶ παραδόσεως τῶν λιποτακτικῶν στρατιωτῶν ὅρος θὰ ἐσχύῃ μόνον διὰ τοὺς πρεσβεύοντας τὸ Τουρκικὸν δόγμα καὶ οὐχὶ διὰ τοὺς ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ στρατῷ κα-

τατεταγμένους Χριστιανούς. Εἰς τοιαύτας ἐρεσχειάς, προτόντως οὐσας μωρῶν καὶ ἀνοήτων κεφαλῶν, εἶνε ἀληθῶς ἀνωφελές ν' ἀναλέγη τις.

«Οὐχ' ἥττον ὅμως ἐρωτῶμεν τοὺς σήμερον διευθύνοντας τὸ σκῆφος τῆς Πολιτείας ἡμῶν συνομολόγησέ ποτε ἡ Ἀγγλία ἢ τὸ πρᾶγματι συνταγματικὸν Βέλγιον, ἢ ἡ Ἰταλία τοιαύτην τινὰ συνθήκην; Εἶνε ἢ δὲν εἶνε ἄνθρωποι οἱ πρεσβεύοντες τὸ Τουρκικὸν δόγμα καὶ ἐν τῶν εὐεργετημάτων μιᾶς ἐλευθερίας καὶ εὐνομουμένης Πολιτείας μόνον οἱ Χριστιανοὶ ἢ οἱ ἄνθρωποι ἐν γένει πρέπει ν' ἀπολαμβάνωσιν;

«Ἐπροξένησεν ἢ δὲν ἐπροξένησε χειρίστην ἐντύπωσιν τὸ ἄκρως σμα τῆς ὑπὸ συζήτησιν συνθήκης εἰς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἕλληνας, οἵτινες, ὡς γράφουσιν ἐκεῖθεν, ἤτοιμαζοντο νὰ ἐκδηλώσωσι περιφανῶς τὴν κατὰ τοῦ πρέσβους ἀγανάκτησιν τὴν ὡς συνεργήσαντος εἰς τοῦτο;

«Καὶ ἐὰν μὲν ἀποκριθῶσιν ἀποφατικῶς εἶνε μόνον εἴκτου ἄξιον, εἰ δὲ καταφατικῶς, εἶνε ἄξιοι τῆς βαρυτέρας καὶ σκληροτέρας τιμωρίας.

«Ἄλλ' ἂν οἱ κατὰ δυσμοίριαν τῆς Ἑλλάδος προκαθήμενοι σήμερον τῶν δημοσίων πραγμάτων, δὲν ἔχουσιν παντάπασιν αἰσθῆσιν τῆς ἐθνικῆς τιμῆς καὶ ἀξιοπρεπείας καὶ δὲν δυσκολεύονται νὰ υἱοθετήσωσι καὶ ὑποστηρίξωσι συνθήκας αἰσχύνης καὶ ἐθνικοῦ ἐξευτελισμοῦ, χωρὶς καὶ νὰ συναισθάνωνται τὴν σπουδαιότητα τῆς θέσεως τοῦ Συμβούλου τοῦ Στέμματος.

«Ἄν οἱ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, θαμβούμενοι ἐκ τῆς λάμπειας τῶν παρασῆμων καὶ πολυτίμων λίθων, ἢ περὶ πλείστου ποιούμενοι τῶν τουρκικῶν φιλοφρονήσεων, παρ' οὐδὲν λογιζόμενοι τὰ σπουδαιότερα τῶν ἠθικῶν συμφερόντων τοῦ ἔθνους καὶ συντελοῦσιν εἰς τὴν ταπεινώσιν καὶ τὸν ἐξευτελισμὸν τῆς πατρίδος των, εὐελπιστοῦμεν, ὅτι οἱ ἀληθεῖς τοῦ ἔθνους ἀντιπρόσωποι, σεβόμενοι τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐντολῆς

των καὶ φιλοτιμούμενοι ν' ἀναδειχθῇ ἡ Ἑλλάς οὐχὶ τόπος ἐξευτελισμοῦ καὶ ταπεινώσεως, ἀλλ' ἄληθῶς πρῶτον βασιλείου ἐν τῇ Ἀνατολῇ, θέλουσι πολεμήσῃ ἐκ παντὸς τρόπου καὶ θέλουσι ματαιώσῃ τὴν κῦρσιν τοιαύτης συνθήκης ἣτις καὶ πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ πολιτεύματος ἡμῶν ἀντίκειται καὶ ἐξευτελίζει ἠθικῶς τὴν Ἑλλάδα ἐνώπιον τῶν ἑμογενῶν.

Πράγματι δὲ ἡ συνεδρίασις τῆς 8 Δεκεμβρίου, καθ' ἣν συνεζητήθη ἡ συνθήκη ὑπῆρξε θυελλωδέστατη.

Πρῶτος ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Βαλασσόπουλος ἀπαντῶν εἰς ἐπερώτησιν τοῦ Κουντουριώτου, ἐβεβαίωσεν ὅτι ὑπάρχουν καὶ μετ' ἄλλων Κρατῶν τοιαῦται συνθήκαι καὶ ἀνέγνωσε δηλώσιν τινα τοῦ τότε ἐν Ἀθήναις πρέσβεως τῆς Τουρκίας, περὶ τοῦ ὅτι ὁ ὅρος τῆς παραδόσεως τῶν λιποτακτούντων στρατιωτῶν θὰ ἰσχύῃ μόνον διὰ τοὺς πρεσβεύοντας τὸ τουρκικὸν θρήσκειον.

Κατόπιν τούτου ὡμίλησαν οἱ ἀντιπολιτευόμενοι καὶ κυρίως ὁ Χ. Σακελλαριάδης, ὅστις ἀνεμνήσθη καὶ παρέβαλε τὴν Ζωγράφειον συνθήκην πρὸς τὴν παρούσαν, ἰσχυρίσθη ὅτι ἐκείνη μὲν ἦτο φιλελληνικώτερα αὕτη δὲ αὐτόχρημα τουρκικὴ καὶ ἐπειπὼν, ὅτι ἐπὶ ἀνδρ' ἐκείνην ὁ λαὸς ὕψωσεν ἐκ λίθων ἀνάθημα εἰς τοὺς συνεργάτας δι' αὐτὴν δικαιοῦται ἵνα ἐνταφιάσῃ ἀπαντας τοὺς βουλευτάς ὑπὸ σῶρον λίθων ἐὰν παραδεχθῶσι ποτε αὐτὴν τὴν συνθήκην.

Εἶπε δὲ ἀκολουθῶς, ὅτι τοιαύτην συνθήκην δὲν ὑπέγραψεν ὁ Βασιλεὺς Ὁθων, καίτοι πιεζόμενος ὑπὸ τῆς κατοχῆς κατὰ τὸ ἔτος 1856, ἀλλ' ἀνέμενε μέχρις ἀπωλείας καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου θρόνου.

Ἀντικρούων δὲ τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν εἰπόντα, ὅτι τοιαύτην συνθήκην ἔχει καὶ ἡ Αὐστρία μετὰ τῆς Τουρκίας, προσέθηκεν ὅτι ἡ τοιαύτη συνθήκη καθὼς καὶ ἡ ὑπὸ συζήτησιν, εἶναι γεγραμμένη μετὰ τὸ αἷμα τοῦ πρωτομάρτυρος Ρήγα καὶ ποτέ, ποτέ ἡ Ἑλληνικὴ Βουλὴ δὲν θέλει ἐγκολάσῃ εἰς τὸ μέτωπον τῆς πατρίδος τοιαῦτα ἀνιέρα αἵσχη.

Ἐπίσης καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐκ τῶν ἀντιπολιτευομένων ὡμίλησαν

δριμύως κατὰ τῆς συνθήκης καὶ κατὰ τῆς Κυβερνήσεως. Ἀλλὰ καὶ αἱ ἀγορεύσεις τῶν κυβερνητικῶν δὲν ὑπῆρξαν ὀλιγώτερον βίαιαι.

Προκαλοῦν ἰδίως θύελλαν οἱ λόγοι ἐνὸς ἐξ αὐτῶν :

— Κατόπιν τῶν ὧσων εἶπεν ὁ κ. ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν ἑξωτερικῶν, ἡ συζήτησις ἔπρεπε νὰ παύσῃ, ἐὰν ὑπῆρχε καλὴ πίστις καὶ ἡ συνθήκη νὰ ἐπιψηφισθῇ ἀμέσως παρὰ τῆς Βουλῆς. Δὲν εἶνε προδοτικὴ ἡ συνθήκη, οὔτε ἀποτελεῖ ἀνίερρον αἰσχος. Διότι δι' αὐτῆς δὲν δεσμευόμεθα εὐδαμῶς ὑπὸ τῆς Τουρκίας, οὔτε θέτομεν ἐν κινδύνῳ οἰσθητότε τοὺς ἐμαίμους καὶ ὁμοθρήσκους ἡμῶν ὑποδοῦλους τοὺς τυχόν ὑπηρετοῦντας ἐν τῷ τουρκικῷ στρατῷ. Ὁ ὅρος περὶ παραδόσεως τῶν λιποτακτῶν ἀφορᾷ μόνον τοὺς Ὀθωμανοὺς τὸ θρησκευμα λιποτάκτας οὐχὶ δὲ καὶ τοὺς Χριστιανοὺς.

Ἡ συνθήκη εἶνε εὐεργετικὴ διὰ τὴν παγίωσιν τῆς δημοσίας τάξεως παρὰ τὰ μεθόρια, χωρὶς συγχρόνως νὰ ἔχῃ ἔστω καὶ ἔχῃ ταπεινωτικὸν χαρακτῆρος διὰ τὴν Ἑλλάδα.

Ἀλλὰ ταῦτα ὀλίγον ἐνδιαφίρουν τὴν ἀντιπολίτευσιν, ἥτις ἄλλα ἐπιδιώκει καὶ εἰς ἄλλα ἀποβλέπει. Γνωρίζομεν πολὺ καλὰ τὴν τακτικὴν σας. Θέλετε νὰ παρᾶσχητε πράγματα εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἐλπίζοντες νὰ ὑπονομεύσητε τὴν θέσιν αὐτῆς καὶ νὰ ἐπιτύχητε τὴν ἀνατροπὴν τῆς. Εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι ἐν πεποιθήσει θωπεύετε νόμιμον καὶ καλὴν τὴν συνθήκην.

Καὶ θὰ ἐδίδετε ὑπὲρ αὐτῆς εὐχαρίστως τὴν ψῆφόν σας, ἐὰν δὲν ἦσθε περισσότερον τοῦ δέοντος φίλαρχοι. Θέλετε νὰ καταπολεμήσετε τὴν Κυβέρνησιν πάσῃ θυσίᾳ.

Ἐπιζητεῖτε πρὸς τοῦτο ἀφορμὴν καὶ τὴν εὐρήκατε τώρα διὰ τῆς ὑπὸ συζήτησιν συνθήκης.

Καὶ προσπαθεῖτε νὰ παραπλανήσετε τὴν κοινὴν γνώμην, ὁλοῦντες αὐτὴν εἰς ὅ,τι περισσότερον τῇ εἶνε πολῦτιμον, εἰς τὴν ἰσχυρὰν τιμὴν.

Ἀλλὰ μὴ πλανᾶσθε. Ὁ λαὸς ἐννοεῖ ποῖοι οἱ ἀγαπῶντες αὐτὸν

Δημ. Κριεζής, Γερ. Μεσαξής, Ι. Περόγιους, Φ. Φόργκ, Πάνος Κολοκοτρώνης,
Αντ. Ροδόσταμος, Χρ. Χατζηπέτρος, Γεώργ. Μανιάς.

Οι παρυστάντες κατὰ τὸν γάμον τοῦ Βασιλέως Γεωργίου.

καὶ εἰλικρινῶς ὑπὲρ τῆς Χώρας ἐργαζόμενοι καὶ ποῖοι οἱ θυσιαζόντες τὸ πᾶν εἰς τὴν φιλοδοξίαν τῆς Ἀρχῆς.

Ὁ λαὸς ἐννοεῖ ἐπίσης ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον σεῖς δὲν θέλετε νὰ ἐννοήσητε : ὅτι πρέπει νὰ ληφθοῦν σύντονα μέτρα διὰ νὰ προληφθῇ ἡ καταστροφή, εἰς ἣν τὸ Κράτος ἔγεται. Καὶ ἐννοεῖ ἐπίσης, ὅτι τοῦτο δὲν ἐπιτυχάνεται δι' ἀνιάρων καὶ ἐμπαθῶν συζητήσεων καὶ διὰ λυσσώδους ἀντιδράσεως. Δὲν ἔχομεν καμμίαν ἀμφιβολίαν περὶ τῶν ἀληθῶν προθέσεων σας ἀπέναντι τῆς Κυβερνήσεως καὶ οὕτε ἐλπιδας, ὅτι ἡ τακτικὴ σας αὕτη εἶνε δυνατὸν νὰ μεταβληθῇ.

Ἄλλ' εὐτυχῶς αἰσθανόμεθα, ὅτι εἴμεθα ἀρκετὰ ἰσχυροί, ὥστε νὰ μὴ μᾶς πτοοῦν αἱ ἀπειλαὶ σας καὶ νὰ μὴ ὑπολογίζωμεν τὴν ἀντίδρασίν σας».

Οἱ λόγοι του, οἱ ἀληθῶς ὀρμητικώτατοι καὶ βίαιοι, ἐξήγειραν θύελλαν διαμαρτυρίας ἐκ μέρους τῶν ἀντιπολιτευομένων, οἵτινες διεμαρτύροντο ὡς ὑβρίζοντες σκαιότατοι καὶ χαρακτηριζόμενοι ὡς ἀντεθνικὴν πολιτείαν ἀκολουθοῦντες. Ἐζητήθη δὲ τότε ἐπιμόνας παρὰ τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἡ ἀνάκλησις εἰς τὴν τάξιν τοῦ οὗτω ὑβριστικῶς ἐκφρασθέντος βουλευτοῦ.

Ἀλλὰ ἡ θύελλα ἐγκαίρως κατέπαυσεν. Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Βαλασόπουλος ἀνῆλθεν ἐκ νέου εἰς τὸ βῆμα καὶ ἔδωκεν ἐξηγήσεις τινάς, δι' ὧν ἐκόλασε τὴν ἐντύπωσιν ἐκ τῶν λόγων τοῦ κυβερνητικοῦ βουλευτοῦ.

Ἐν τούτοις κατόπιν τῆς τοιαύτης σφοδρᾶς λογομαχίας δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡρέμως ἡ συζήτησις καὶ ἡ συνεδρίασις ἐλύθη, ἀναβληθείσης τῆς ἐπιψηφίσεως διὰ τὴν ἐπερμένην ἡμέραν.

Ἡ κατὰ τὴν ἐπομένην συνεδρίασιν συζήτησις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ὑπῆρξεν ἐπίσης σφοδροτάτη καὶ μακρά.

Ἡ ἀντιπολίτευσις ἐπετέθη ἐκ νέου κατὰ τῆς Κυβερνήσεως, καὶ ἐν τέλει μὴ δυναμένη νὰ ὑπερισχύσῃ, ὑπέβαλε διαφόρους προτάσεις τεινούσας εἰς τὴν τροποποίησιν τῆς συνθήκης κατὰ τρόπον μὴ ἐπιτρέποντα νὰ ὑπονοηθῇ ἔστω καὶ πόρρω τὸ διὰ τὴν Ἑλλάδα ταπεινωτικὸν τῆς συνθήκης ταύτης.

Ἄρ' οὐ ἡ μίχ μετὰ τὴν ἄλλην ἀπερρίπτοντο αἱ τροπολογίαι κύτκι, ὁ ἀντιπολιτευόμενος Ζάνος ὑπέβαλεν ἐν τέλει πρότασιν ζητῶν νὰ τροποποιηθῇ τὸ 6 ἄρθρον, προστιθεμένου εἰς αὐτό, ὅτι ἡ βιβλικὴ περὶ τοῦ ὅτι οἱ παραδιδόμενοι λιποτάτται εἶνε Τούρκοι τὸ θρήσκευμα νὰ πιστοποιηται διὰ πρωτοκόλλου συντασσομένου παρὰ τῶν μειθοριακῶν Ἑλληνικῶν καὶ Τευρκικῶν Ἀρχῶν.

Ἐπειδὴ ὅμως καὶ μετὰ τοῦτο παρετείνετο ὁ θόρυβος καὶ ἐπὶ ῥητο κυκλῶν εἰς οὐδὲν καταληγὸν συμπέρασμα, ἐγερεθεὶς ὁ Κουμουνδούρος εἶπε τὰ ἑξῆς :

— « Ἀφετέ τοὺς λόγους καὶ τὰς προτάσεις· ἡμεῖς παραδεχόμεθα τὴν συνθήκην ὡς ἔχει καὶ ὡς ὑπεβλήθη εἰς τὴν Βουλὴν, διότι δὲν τὴν θεωροῦμεν οὔτε ἀντιθνικὴν, οὔτε ταπεινωτικὴν, οὔτε ὡς εἰσχος. Ὡς ψηφίσωμεν, ἡ δὲ Βουλὴ ἅς ἀποφανθῇ ἂν δέχεται τὴν συνθήκην ἢ ἀπορρίπτει αὐτήν ».

Ἐψηφίσθη πρῶτον ἡ πρότασις τοῦ ἀντιπολιτευομένου βουλευτοῦ Ζάνου, αἰτήσαντος τροποποιήσιν τινα.

Ἐπειτα ἤρχιτε ἡ κατ' ἄρθρον ἐπιψήφισις τῆς συνθήκης, ἥτις ἐγένετο δεκτὴ ἐν τῇ συνόλῳ τῆς διὰ ψήφων ὀγδοήκοντα τεσσάρων κατὰ τριάκοντα τριῶν.

Ἡ ἐπιψήφισις τῆς συνθήκης ταύτης ὑπῆρξεν ἡ πρώτη περιφανὴς νίκη τῆς Κυβερνήσεως καὶ συγχρόνως ἡ κατάδειξις τῆς ἰσχυρᾶς αὐτῆς πλειψηφίας.

Διότι παρ' ὅλην τὴν ἀντίδρασιν τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐφάνη ὑπερίκουσα ἡ Κυβέρνησις κατὰ ὑπερτεσσαράκοντα ψήφους, ἐξασφαλίζουσα οὕτω μικρὸν βίον.

Πράγματι δὲ ἡ Βουλὴ ἀπροσκόπτως πλέον ἐξακολουθοῦσα τὸ ἔργον τῆς κητώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐπιψήφισιν πολλῶν νομοθετικῶν μέτρων συντελεστικῶν εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς καταστάσεως.

Βραδύτερον, κατὰ τὴν 16 Ἰανουαρίου 1866, ἡ Κυβέρνησις ἐνεσχηματίσθη, ἕνεκα ὑπηρεσιακῶν ἀναγκῶν ὡς ἑξῆς :

Β. Ρούφος, πρόεδρος καὶ ὑπουργὸς ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν· Κ. Προβελέγγιος ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν· Δ. Σαχίνης

ἐπὶ τῶν ναυτικῶν· Β. Πετμεζᾶς ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν· Μ. Γιαννῶ-
πουλος ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν· Σ. Βαλαωρίτης ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν.

Βραδύτερον δὲ πάλιν τὴν 24 Μαΐου, τὸ ὑπουργεῖον ἐτροποποιήθη
διορισθέντος ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τοῦ Σ. Ἀντωνιάδου καὶ
ἀντὶ τοῦ Προβελεγγίου, λαβόντος τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἑσωτερικῶν
τοῦ πρωθυπουργοῦ Βενιζέλου—Ρούφου.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγοι ἤρχισε νὰ ἀναφαίνεται μεγάλη διχογνωμία
μεταξὺ τῶν δύο συναρχηγῶν ἥτις κατέληξεν εἰς ὀριστικὴν ρῆξιν.
Ἡ πτώσις τῆς Κυβερνήσεως τότε ἦτο ἄφρευτος.

Ὁ Βασιλεὺς βλέπων τὴν ἔκρυθμον ταύτην κατάστασιν καὶ φο-
βούμενος δικαίως, ὅτι ἡ συνεχὴς ὑπουργικὴ κρίσις θὰ ἔφερε τὸν τόπον
εἰς μεγάλας δυσχερείας, ἐκάλεσεν εἰς τὰ Ἀνάκτορα τοὺς Κουμου-
δοῦρον, Βούλγαρην καὶ Δεληγεώργην, τοὺς ἀρχηγούς τῶν τριῶν
ἰσχυρῶν κομμάτων καὶ ἀνέθεσεν αὐτοῖς τὸν σχηματισμὸν ἰσχυρᾶς
συμμαχικῆς Κυβερνήσεως.

Καὶ οἱ τρεῖς ἐδέχθησαν τὴν ἐντολὴν καὶ ὑπεσχέθησαν νὰ συμ-
πραΐωσιν ἐπ' ἀγαθῇ τῆς χώρας.

Ἀλλὰ ἐνεκα αὐθαίρετου ἀπαιτήσεως τοῦ Βούλγαρη ἐν μόνον
χαρτοφυλάκιον παρέχοντος εἰς τὸ ἰσχυρὸν Κουμουνδουρικὸν κόμμα,
ἐπῆλθε πάλιν διαφωνία καὶ ὁ Κουμουνδοῦρος ἠρνήθη συνεργασίαν.

Οὕτω δὲ τὴν 9 Ἰουνίου 1866 ἐσχηματίσθη Μικτὸν Ὑπουργεῖον
Βούλγαρη—Δεληγεώργη καταρτισθὲν ὡς ἐξῆς :

Δ. ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ Πρόεδρος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ
ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν.

Δ. ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ Ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν.

Ε. ΔΕΛΗΓΕΩΡΓΗΣ Ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ προσωρινῶς
ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης.

Δ. ΜΙΧΟΣ Ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν.

Δ. ΔΡΟΣΟΣ Ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν καὶ προσωρινῶς ἐπὶ τῶν Ἐκ-
κλησιαστικῶν.

Τὴν 1 Ἰουλίου παραιτηθέντος τοῦ Μίχου ἐγένετο Ὑπουργὸς τῶν
Στρατιωτικῶν ὁ Ζυμβρακάκης.

ΜΕΡΟΣ Γ.

Α΄.

Ἡ ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ ταῦτα ἡ νύμφη τοῦ Αἰγαίου ἡ πολυπαθὴς μεγαλόνησος Κρήτη, ἀνελάμβανε καὶ πάλιν τὸν ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἐπαναστάσεως ἀγῶνα.

Τὴν 14 Μαΐου 1866 οἱ Κρήτες συνήλθον καὶ ἐξέλεξαν ἐπιτροπὴν, ἣτις συνέταξεν ἀναφορὰν δι' ἧς παρεπονοῦντο ὅτι οἱ φόροι αἱ ἐπὶ Βελῇ Πασᾷ ἐλαττωθέντες ἠϋξήσαν ἐπὶ τοῦ τότε διοικητοῦ Ἰσμαὴλ Πασσᾶ καὶ προσετέθησαν καὶ ἐπαχθεῖς τοιοῦτοι καὶ ὅτι αἱ ὀρισθεῖσαι μεταρρυθμίσεις δὲν ἐφαρμόζονται, αὐτοκδέστατα δὲ καταπατοῦνται αἱ δοθεῖσαι ὑποσχέσεις.

Οἱ πληρεξούσιοι τῆς νήσου 32 τὸν ἀριθμὸν συνελθόντες κρύφα συνέταξαν καὶ ὑπέγραψαν ὑπόμνημα ὅπερ ἀπεστάλη ἀμέσως πρὸς τοὺς προξένους Ρωσσίας Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, Ἑλλάδος καὶ Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Τοῦ ὑπομνήματος ἔλαβεν γνῶσιν ὁ Διοικητὴς τῆς νήσου Ἰσμαὴλ πασσᾶς. Ἀλλ' ἀντὶ οὗτος νὰ φροντίσῃ νὰ δώσῃ ἱκανοποίησιν εἰς τὰ δικαιοῦτα αἰτήματα τῶν Κρητῶν, ἐζήτησε ἐσπευσμένως παρὰ τῆς Κυβερνήσεώς του τὴν ἀποστολὴν στρατευ-

μάτων καὶ ὑποῦλως ἐνεργῶν προσεπάθει νὰ συλλάβῃ καὶ φυλακίσῃ τὰ μέλη τῆς κρητικῆς ἐπιτροπείας.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην Χειθῶς ἦν ἐν Αἰγύπτῳ ὁ Ἰσμαὴλ πασσᾶς, ὅστις ἐλπίζων τὴν ὑπὸ τὴν Αἰγυπτιακὴν κυριαρχίαν ὑπαγωγὴν τῆς Κρήτης, τῇ ἀρωγῇ τοῦ Ναπολέοντος Γ', προσπνέχθη ἐπικουρος πρὸς τὴν Τουρκίαν, ἀκολουθήσας τὴν ἐξῆς καταχθόνιον πολιτικὴν: Ἄμα ὡς ἀπεβιβάσθη εἰς Κρήτην, κατὰ τὸ θέρος, ὁ Αἰγύπτιος Σαχὶν Πασσᾶς μετὰ 6000 Αἰγυπτίων προσήλθεν πρὸς τὴν Κρητικὴν ἐπιτροπείαν καὶ ὑπέσχετο τὴν ἰδρύσιν Τραπεζῆς, τὴν ἀνίδρυσιν σχολείων, τὴν κατασκευὴν ὁδῶν καὶ τὴν ἐλάττωσιν τῶν φόρων, ἐὰν οἱ Κρήτες ἐξέφραζον τὸν πόθον νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τῆς Αἰγύπτου. Οἱ Κρήτες, ὡς ἦν εὐνόητον, μόνον πρὸς τὴν Μητέρα Ἑλλάδα ἀποβλέποντες, ἀπέρριψαν ὑπερηφάνως τὴν πρότασιν, σ' ἡ κροτήσαντες δὲ ἐν Ἀποκορώνοις Συνέλευσιν ἀπεφάσισαν ὅπως ἐκάστη ἐπαρχία ἐκλέξῃ δύο πληρεξουσίους πρὸς καταρτισμὸν ἰδίου στρατοπέδου καὶ ὥρισε διὰ ψηφίσματος «Κεντρικὴν ἐν Ἀθήναις Ἐπιτροπείαν». Ὁ Σαχὶν πασσᾶς, ἐκηρύχθη τότε κατὰ τῶν Κρητῶν καὶ συνειργάσθη μετὰ τῶν Τούρκων, οἵτινες ἄμα μαθόντες περὶ τῆς ὑποφωσκούσης ἐπαναστάσεως, ἤρξαντο συγκεντροῦντες στρατὸν καὶ παντοιοτρόπως βιαιοπραγοῦντες. Τουρκικὰ τάγματα κατέλαβον τὴν Ἀγίαν Κυριακὴν καὶ ἐβεβήλωσαν τὴν Μονὴν ὅπως ἐπίσης καὶ τὴν ἐν Καλύβαις ἐκκλησίαν τῆς «Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου». Ἐντεῦθεν δὲ ἡ κατάστασις ὁσημέρχι ἐδεινούτο, τοῦ Ἰσμαὴλ πασσᾶ θέλοντος παντὶ τρόπῳ νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐξέγερσιν, προσκαλοῦντος τοὺς Τουρκοκρήτας εἰς τὰ φρούρια καὶ συγκεντροῦντος ἐσπευσμένως στρατεύματα.

Εἰς τοῦτο δὲ ἐνεθαρρύνετο καὶ ἐκ τῆς ἀμφιβόλου στάσεως τῶν προξένων Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, καὶ ἐκ τῆς πεπειθήσεως, ὅτι ταχέως διὰ τῆς βίας ἤθελε κατορθώσῃ τὴν διαλύσιν τῶν σχηματισθέντων ἐπαναστατικῶν τυχμάτων· ἀλλ' αἱ πεπειθήσεις αὐτοῦ ταχέως διεψεύσθησαν· διότι ἡ ἐπιτροπὴ ἀρχομένου Ἰουλίου 1866, ἐξέδωκε τὴν τὸ ψήφισμα:

«Ὁ λαὸς τῆς Κρήτης συνελθὼν εἰς γενικὰς κατ' ἐπαρχίας συνέλευσεις, καὶ σκεφθεὶς τὰ πρὸς σωτηρίαν τῆς πατρίδος, ἐπειδὴ ὁ γενικὸς διοικητὴς μεθ' ὅλων τῶν ὀργάνων καὶ ὑπαλλήλων αὐτοῦ Ὁθωμανῶν καὶ Χριστιανῶν δὲν ἔπαυσεν ἐπιβουλευόμενος τὸν τόπον καὶ τὰ δίκαια αὐτοῦ, ζητῶν διὰ παντός τρόπου τὴν ἐξόντωσιν τῶν Χριστιανῶν· ἐπειδὴ παραμορφώσας τὰ πράγματα καὶ ἀποδίδας πολεμικὰς καὶ ἐχθρικὰς διαθέσεις εἰς τὸν τόπον ἐπροκάλεσεν ἀρνητικὴν ὅλως καὶ ἀπειλητικὴν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἀναφορὰν μας καὶ τὴν ἀπεστολὴν στρατῶν καὶ στόλων, ἐμβαλὼν ματαίως ὑποψίας εἰς τὴν σεβαστὴν αὐτοκρατορικὴν Κυβέρνησιν ἐπειδὴ ἀμελήσας τὰ διοικητικὰ του καθήκοντα καὶ διενεργῶν ἀταξίας καὶ ἐγκλήματα πρὸς ἐνοχοποίησιν δέθεν τοῦ τόπου συνέτεινεν εἰς τὴν παραλύσιν τῆς τάξεως καὶ εἰς τὴν ἀπελπισίαν τοῦ λαοῦ· διὰ ταῦτα, ἀποφασιζέτω οὗτος καὶ ἐγκρίνει α'.) ἀποκηρύττει τὸν γενικὸν διοικητὴν τῆς Κρήτης Ἰσμαὴλ πασᾶν μεθ' ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν ὀργάνων καὶ ὑπαλλήλων αὐτοῦ Ὁθωμανῶν καὶ Χριστιανῶν : β'.) κηρύττει ἀκύρους ὅλας τὰς μέχρι τοῦδε πράξεις αὐτοῦ, αἵτινες ἀναφέρονται εἰς τὸ εἰρηνικὸν κίνημα ἡμῶν, καὶ δὲν ἀναγνωρίζει οὔτε δέχεται εἰς τὸ ἐξῆς οὐδεμίαν οἰανδήποτε ἀνάμιξιν αὐτοῦ εἰς τὰ πράγματα τῆς πατρίδος· γ'.) ἀναθέτει τὰς ἐλπίδας καὶ τὴν ἀφοσίωσιν του ὁ λαὸς τῆς Κρήτης εἰς μόνον τὸν σεβαστὸν αὐτοῦ αὐτοκράτορα Σουλτᾶν Ἀμποῦλ-Ἀζίζ-Χᾶν καὶ εἰς τὰς τρεῖς μεγάλας Δυνάμεις, Ἀγγλίαν, Ρωσσίαν καὶ Γαλλίαν, καὶ ἐπικαλεῖται παρ' αὐτῶν τὴν βελτίωσιν τῆς τύχης του.— Μετ' οὐ πολὺ δὲ οἱ πληρεξούσιοι τῆς Κρήτης ἀνῆγγειλον τοῖς προξένοις τῶν Δυνάμεων τὴν ἐναρξιν τῶν ἐχθροπραξιῶν διὰ τῆς ἐξῆς ἐκ Προσνέρου προκηρύξεως ὑπὸ ἡμερομηνίαν 20 Ἰουλίου 1866.

«Οἱ εὐσεβᾶτως ὑπογεγραμμένοι ἀντιπρόσωποι τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ τῆς νήσου Κρήτης ὑπὸ τὸν τίτλον «Γενικὴ Συνέλευσις τῶν Κρητῶν» θεωροῦμεν ἀναπόδραστον ἡμῶν καθήκον νὰ ἐπικαλεσθῶμεν ὡς μάρτυρας τῆς βίας, τῆς καταναγκαστικῆς ἡμᾶς ἔχοντας ν' ὀρωμεν τὰ ὅπλα δικαιοῦματι χυμῆς. Ἕλληνες ἡμεῖς τὴν καταγωγὴν

καὶ τὴν γλῶσσαν, συναγωνισταὶ τῶν ὁμοφύλων κατὰ τὸν ἱερόν ὑπὲρ αὐτονομίας ἀγῶνα τοῦ 1821, ἀλλ' οὐχὶ καὶ συμμέτοχοι τῶν καρπῶν τῆς αὐτονομίας, οὐδὲν ἄλλο ἐτολμήσαμεν, συνελθόντες, ἐνταῦθα ἢ νὰ ζητήσωμεν τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν ἐκείνων τῶν δικαιωμάτων, ἢ νὰ αἰσεβασταὶ προστατίδες ἡγγυήθησαν ἡμῖν διὰ συνθηκῶν καὶ πρωτοκόλλων καὶ ἐκείνων ἅπερ ἡ Α. Μ. ὁ Σουλτάνος πῦδόκησεν αὐτομῆτως νὰ χρηγήσῃ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Χαττι — Χουμαγιούν.

» Ἀλλ' ὁ γενικὸς διοικητὴς, παραμορφώσας τὴν εὐπειθὴ ἡμῶν ἀναφοράν, δι' ἧς εἰρηνικῶς καὶ ἀόπλως ἐζητήσαμεθα τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἐγγράφως ὑποσχεθέντων, ἀφοῦ παρεῖδεν ἡμᾶς περιμένοντας ἐπὶ τρεῖς μῆνας, προὔκλεσεν ἐπὶ τέλους ἀρνητικὴν ὅλως καὶ ἀπειλητικὴν ἀπάντησιν καὶ ἀντιτάσσων τὴν βίαν κατὰ τοῦ δικαιώματός, παρίσταται ἐνοπλος καθ' ἡμῶν. Προσμαρτυρόμενοι τοὺς κυρίους ἀντιπροσώπους τῶν Σ. Χριστιανικῶν Δυνάμεων ἐπὶ τοῦ γεγονότος τεύτους, αἶρμεν τὰ ὅπλα ἀμυνόμενοι ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ἀσφαλείας καὶ καθιστῶμεν ὑπεύθυνον τὴν ἐξουσίαν ἐνώπιον τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου διὰ πᾶσαν συνέπειαν. » — Εἰς τὴν προκήρυξιν ταύτην τῶν Κρητῶν ἀπήντησεν ὁ Ἰσμαὴλ Πασᾶς δι' ὑβριστικοῦ καὶ ἀνοήτου ἐγγράφου πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Κρήτης τάχα ἀπευθυνόμενος, τοῦ ὅπου ὑπερ ἐξηρέθισεν ἔτι μᾶλλον τὰ πράγματα. — Ἡ ἐπιτροπεία δι' ἐπὶ τῆς προκηρύξεως αὐτῆς διεκήρυξε τὰδε : « Γενναῖοι Κρητῆς ! Ἡ πατρίς κινδυνεύει, ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ ζωὴ μας προσβάλλονται, τὰ δὲ καὶ παρὰ πόναί μας καταστρέφονται, λάβετε λοιπὸν ἀνδρείως τὴν διεύθυνσιν καὶ ὑπεράσπισίν σας ».

Ὁ ἀγὼν αἱματηρὸς ἤρχισεν. Οἱ Κρητῆς συνελθόντες παντοῦ ἐκήρυξαν τὴν μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος ἑνωσιν. Οἱ ὀπλαρχηγεῖς ὧν οἱ κυριώτεροι ἦσαν οἱ Κόρακας, Χατζη Μιχαήλ, Γογγινῆς, Κωσταράς, Κορκίδης, Μᾶντακας, Μαυρογένης, Ξηράκης, Βάρδας, Τζουδερός, Γεωργακάκος, Ρωμανός, Μαστραχῆς, Σγουρός, Μαρουλιανός, Μοράκης, Τζόντος, Μυλενογιαννάκης, Σήακας, Γιάλης, Δασκαλάκης, συνεχέντρωνον τοὺς ἀνδρας αὐτῶν.

Ἡ ἑνάρχης τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως μεγάλως ἐλλυσε τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, συνταγματικώτατοι ὄντες καὶ ὑπὸ τοῦ φιλελευθέρου πνεύματος τοῦ πνέοντος ἐν Εὐρώπῃ ἐμπεφορημένοι, ἐθεώρουν ἀσέβειαν τὴν παρεμπόδισιν πάσης ἀποπειράς δούλων Ἑλλήνων πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας των.

Ἐξ ἁλλου ἐθεωρεῖτο πρόσφορος ἡ περίστασις ἐκείνη πρὸς τοιαύτην τινὰ ἀπόπειραν ἐπ' ἐλπίδι ἐδαφικῆς ἐπεκτάσεως. Διότι καὶ πρότερον ἄλλ' ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου καὶ ἐντεῦθεν, οἱ Ἀγγλοι πολιτικοὶ οὐδὲν ἕτερον ἐπανελάβανον ἐν Ἀθήναις, ἢ ὅτι ἡ ἀκεραιότης τῆς Τουρκίας οὐδαμῶς ἀποκλείει ἐπαύξησιν τινὰ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἐτι ἡ ἐπαύξησις αὕτη πρέπει νὰ γείνη μόνον ἐν καταλλήλῳ χρόνῳ ἕνεσ φερείας Ρωσσιῆς, ὅτι ἡ Ἑλλάς καθῆκον ἔχει νὰ ἀκολουθήσῃ πιστῶς τὴν πολιτικὴν τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων, τῶν μόνων ἀληθῶν καὶ εἰλικρινῶν φίλων αὐτῆς, καὶ ὅτι τὰ ὑψίστα ἑλληνικὰ συμφέροντα τῇ ἐπὶ βαλλον τὴν ἀπομάκρυνσιν αὐτῆς ἀπὸ τῆς Ρωσσίας, τῆς οὐδὲν ἄλλο ἐπιδιωκούσης, κατὰ τοὺς Ἀγγλοὺς πολιτικούς, ἢ τὴν καταλύσιν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας πρὸς ἴδιον καὶ ἀποκλειστικὸν ὄφελος καὶ πρὸς παντελὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καταστροφὴν. Ἐν μίσθῃ λοιπὸν, ὅτι αἱ συμβουλαὶ τῶν Ἀγγλῶν πολιτικῶν περὶ τῆς ἔξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Ἑλλάδος ἦσαν συμβουλαὶ εἰλικρινῶν φίλων, ἐν χρόνῳ μάλιστα καθ' οὗς, κατὰ τοὺς τότε φιλάγγλους, ἐμπράκτως ὅλως ἀπεδείχθη ὁ ἀγγλικὸς φιλελληνισμὸς διὰ τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα, πρὸ διετίας, παραχωρήσεως τῶν Ἰονίων νήσων. Ἐτι δὲ περαιτέρω προβαίνοντες οἱ τότε Ἕλληνες πολιτικοὶ ἐπέριπτον πάντα τὰ δυστυχήματα τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος εἰς τὴν φιλόρωσπον πολιτικὴν ἣν ἠκολούθησε τὸ ἔθνος ἐπὶ Ὀθωνος, ἀνεκήρυττον ὡς πολιτικὸν ἔγκλημα τὴν κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον συμμετοχὴν τῆς Ἑλλάδος, ἔσχίζον τὰς μετὰ τῆς Ρωσσίας παραδόσεις καὶ μετὰ πεποιθήσεως ἐσθιρίζον πάσας αὐτῶν τὰς ἐλπίδας εἰς τὴν

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 132

Ἀγγλίαν, οὐδαμῶς σκεπτόμενοι, ὅτι ἡ ἀγγλικὴ φιλελευθερία περιορίζεται μόνον ἐντὸς τοῦ Ἀγγλικοῦ ἐδάφους. Οὕτω σκεπτομένη ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐνόμιζεν, ὅτι ἡ Ἀγγλία, ἐκρηγνυμένης τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως, ἤθελεν ἐν τέλει ἐπέμβει, νῦχeto δὲ τὴν ταχυτέραν ἐπίλυσιν τοῦ κρητικοῦ ζητήματος χάριν ἐδαφικῆς ἐκπυξήσεως.

Ἡ Κυβέρνησις Βούλγαρη—Δεληγεώργη εὐρεθεῖσα ἐν μεταίτοι αὐτῆςπραγμάτων καταστάσεως δὲν ἠθέλησε νὰ προλάβῃ τὴν ἐκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως, φρονούσα, ὅτι πρόσφορος ἦτο ἡ περίστασις, ἵνα ἐπιτευχθῇ ἡ ἑνωσις τῆς νήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος.

Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας Μουστιέ, κληθεὶς εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν παρὰ τοῦ Ναπολέοντος Γ', συνεβούλευσε τὴν ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ν' ἀπόσχη παντὸς κινήματος, ὑποδείξας αὐτῇ, ὅτι πᾶσα ἀνάμιξις τῆς Ἑλλάδος ἐν Κρήτῃ ἤθελε προκαλέσῃ λυπηρὰς συνεπειάς, τῆς Τουρκίας ἐχούσης ἀπόφασιν νὰ κηρύξῃ αὐτῇ πόλεμον, καὶ τέλος ἐδήλωσεν ἐν τῇ πρὸς τὸν Βασιλέα συνεντεύξει του, ὅτι ἡ Εὐρώπη καὶ ἰδίως ἡ Γαλλία, θὰ ὑπερμαχήσων ὑπὲρ τῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκίας, ἀλλ' αἱ συμβουλαὶ αὗται ἐθεωρήθησαν ὡς κατὰ τύπους διδόμεναι εἰς τοιαύτας περιστάσεις.

Τούναντίον μάλιστα ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς Δεληγεώργης, ὁ κυριώτερος τοῦ ὑπουργείου ἐκείνου μοχλός, ὅστις δὲν εἶχεν ἔτι κηρυχθῇ ὑπὲρ τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς, προσεπαθεῖ παντὶ ἐθέναι νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν Κρητικὴν ἐπανάστασιν δι' ἀποστολῆς ἐθελοντῶν, ἀξιωματικῶν καὶ πολεμοφοδίων.

Καὶ πράγματι ἡ ἀρωγὴ τοῦ Κρητικοῦ ἀγῶνος ἐξ Ἑλλάδος ἤρχισε ζωηρά. Τὴν 11 Αὐγούστου ἀφίκετο εἰς Ρωδοπὸν πλοίαριον ἐξ Ἑλλάδος κομίζον 100 βυρέλια πυρίτιδος καὶ 2,000 ὀκάθων μολύβδου, μετὰ τρεῖς δ' ἡμέρας κατέπλευσεν εἰς τὸν αὐτὸν ὁμοῦ ἕτερον πλοίαριον μετὰ πολεμοφοδίων καὶ ἐθελοντῶν, ἔχοντων ἀρχηγούς τὸν Α. Βογιατζόγλου καὶ τὸν ἱατρὸν Ἀγγελίδην.

Συγχρόνως δὲ οἱ ἐν Ἑλλάδι διακείμεντες Κρήτες Καλλέργη.

Βερναρδάκης, Ρενιέρης, Παπαδάκης διὰ ψηφίσματος τῆς Κρητικῆς Συνελεύσεως διωρίσθησαν «Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ» πρὸς περισυλλογὴν ἑρῶν καὶ βοηθειῶν τοῦ ἀγῶνος.

Φιλοπόλεμος δὲ ὁργασμὸς ἐπεκράτει ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐξ ὧν τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Κράτους ἔφθانون ἐθελονταί, ἔτοιμοι νὰ σπεύσωσιν εἰς βοήθειαν τῶν μαχομένων Κρητῶν.

Ἡ τοιαύτη κατάστασις βεβαίως δὲν ἠδύνατο νὰ ἀφήσῃ ἀπαθὴ τὴν Τουρκίαν. Διὰ τοῦτο ὁ ἐν Ἀθήναις πρεσβευτὴς τῆς Τουρκίας Φωτιάδης βένης ἤρχισε νὰ ἐπιδίδῃ διακοινώσεις πρὸς τὴν ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ἀπειλῶν διακοπὴν τῶν διπλωματικῶν σχέσεων, ἐν τῇ περιπτώσει καθ' ἣν ἡ Ἑλλὰς ἤθελεν ἐξακολουθήσει ἐνισχύουσα τὴν ἐναντίαν.

Ἄλλ' ὁ Δεληγεώργης ἀφ' ἐνὸς ἀπῆντα αὐτῷ, ὅτι ἡ Κυβέρνησις δὲν ἠδύνατο νὰ παρακωλύσῃ τὴν εἰς Κρήτην μετάβασιν ἀξιωματικῶν παραιτηθέντων τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, οὐδὲ τὰς ἰδιωτικὰς ἐισφοράς, διότι τοιαύτη αὐτῆς πολιτεία οὐ μόνον ἤθελε προκαλέσει τὴν πῦσιν τῆς, ἀλλὰ καὶ ἐπιφέρει ἄλλοια ἀποτελέσματα ἐν ἡμέραις ἀκατασχέτου πολεμικῆς ροπῆς τῆς δημοσίας γνώμης, ἀφ' ἑτέρου δ' ἐσκέπτετο νὰ φέρῃ ἐπὶ τοῦ τάπητος τῆς εὐρωπαϊκῆς διπλωματικῆς τὸ ζήτημα τῆς Κρήτης· πράγματι δὲ τῇ 21 Αὐγούστου 1866 ἐπέστειλε πρὸς τὰς εὐρωπαϊκὰς Δυνάμεις μακρὸν ὑπόμνημα, ἐν ᾧ κηρύχτετο τὰς τῆς Κρήτης περιπετείας, τὴν συμμετοχὴν αὐτῆς εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα τοῦ 1821 καθ' ὃν, ἐκτὸς τῶν Χανίων καὶ τῆς Ρεθύμνης, πᾶσα ἡ Κρήτη εἶχεν ἀπελευθερωθῇ, τοῦ Καλλέργη κυριεύσαντος καὶ αὐτὰ τὰ φρούρια τῆς Κισσάμου καὶ τῆς Γραμβούσης καὶ κατέληγεν ἐπιζητῶν τὴν μέριμναν τῶν εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων ὑπὲρ τῆς ταραλαιπύρου Κρήτης. Ἄλλ' εἰς τὸ ὑπόμνημα τοῦτο τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως αἱ Δυνάμεις ἐτήρησαν σιωπὴν, πλὴν μόνος τῆς Ρωσσίας, ἐγγράφως ἀπαντησάσης εὐμενῶς.

Ἐν τούτοις ὁ Δεληγεώργης δὲν ἀπεθαρρύνθη ἐκ τούτου. Τούτωντιον μάλιστα ἐν τοῖς ἐπανειλημμένοις ὑπουργικαῖς Συμβουλίσις ἐξεργάσθη ὑπὲρ τῶν προπαρασκευῶν καὶ ἡ γνώμη αὐτοῦ ἔτυχε τῆς

ἐπιδόκιμασίας τῶν συναδελφῶν του. Τῇ ὑποδείξει δὲ αὐτοῦ συνεστήθησαν δύο ἀρχηγεῖα παρὰ τὰ ἀνατολικά καὶ δυτικά μεθόρια καὶ ἤρξατο πολεμικὴ τις προπαρασκευὴ τῆς Ἑλλάδος.

Ἐπὶ πλέον δ' εἶχεν ἀποφασίσῃ τὴν σύνταξιν μακροῦ ὑπομνήματος πρὸς τὰς Δυνάμεις περὶ τῆς Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίας, λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τῆς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκείναις ὕφισταμένης ἐκρήθρου καταστάσεως.

Διότι ἐφρόνει ὁ Δεληγεώργης, ὅτι ἦτο ἐπάναγκος νὰ ἐπαναστήσῃ καὶ ἡ Ἡπειρο-Θεσσαλία, ἵνα οὐ μόνον προκαλέσῃ ἀντιπερσισμὸν τῇ Τουρκίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐξαναγκάσῃ τὰς Εὐρωπαϊκὰς Δυνάμεις εἰς τὴν ταχίστην ἐπίλυσιν τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος, ἐκ φόβου ἀναφλέξεως συμπάσης τῆς Ἀνατολῆς.

Ἄλλ' εἰς τὴν πολιτικὴν ταύτην τοῦ Δεληγεώργη ἀντετάχθη ὁ Βασιλεὺς, ὅστις ἐφρόνει, ὅτι ἡ πρόκλησις ἐπαναστάσεως ἐν Ἡπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ ἤθελεν ἀποξενώσῃ τὰς συμπαθείας τῶν Δυνάμεων καὶ ἤθελε δεῖξῃ καὶ αὐτὸν ὡς συνεχίζοντα τὴν φιλοπόλεμον πολιτικὴν τοῦ Ὁθωνος καὶ ἤθελε καταλάβῃ τὴν Ἑλλάδα ἀπαράσκευον. Ἐκτὸς δὲ τούτου ὁ Βασιλεὺς ἀντέταξε πρὸς τὸν Δεληγεώργην, ὅτι εὐνεκικωτέρα τις περίστασις ἡδύνατο νὰ παρουσιασθῇ μετ' οὐ πολὺ καὶ ὡς τοιαύτην ἐθεώρει ἴσως τὸν γάμον αὐτοῦ, ὃν διενεοῖτο, ἕνεκα τοῦ ὁποῖου ἤθελε συνδεθῇ μετὰ μιᾶς τῶν ἰσχυροτέρων δυναστειῶν.

Ὁ Δεληγεώργης λαβὼν ὑπ' ὄψιν του τὸ πρᾶγματι ὅπως ἀπαράσκευον τῆς Ἑλλάδος, ἐν περιπτώσει πολέμου, ἐτάχθη μὲν τὴν γνώμην τοῦ Βασιλέως.

Κατόπιν δὲ μακρᾶς συνεντεύξεως ἣν ἔλαβε μετ' αὐτοῦ, ἐπρά-ποποίητε τὸ πρόγραμμά του, ἐγκατέλιπε τὸ περὶ Ἡπειρο-Θεσσαλίας παρασκευαζόμενον ὑπόμνημα καὶ περιωρίσθη εἰς τὴν μυστικὴν εἰσχυσιν τοῦ Κρητικοῦ ἀγῶνος, ὡς εἶχεν ἀποφασισθῇ ἐν τῇ μετὰ τοῦ Βασιλέως συνεντεύξει.

Τὸ πρῶτον πυροβόλον ἀντήγησεν ἐν Πλατανίᾳ τοῦ Σελίνου.

ἔνθα ὁ ὀπλαρχηγὸς Κριάρης προσβληθεὶς παρ' ἐντοπίων Τούρκων, εἰπέσε κατ' αὐτῶν, φονεύσας τινὰς καὶ τρέψας τοὺς ἄλλους εἰς φυγὴν.

Ἡ εἰδήσις τῆς ἐνάρξεως διεδόθη ἀστραπηδὸν εἰς τὰ διάφορα ἐπαναστατικὰ διαμερίσματα, αὐθωρεὶ δ' ἔσπευσαν εἰς Σέλινον οἱ διάφοροι ὀπλαρχηγοί, συγκεντρωθέντες εἰς τὴν θέσιν Σταυρὸς τῆς Κανδάνου. Ὁ Κριάρης κατεῖχε τὸ δυτικὸν μέρος, ὁ Κροκίδας τὸ κεντρικόν καὶ ὁ Φιορῆς τὸ ἀνατολικόν. Ἀφίκετο δὲ βραδύτερον ἐκ Λάσκων ὁ Χατζημιχάλης μετὰ Κρητῶν καὶ ἐθελοντῶν Ἑλλήνων καὶ ἀμέσως ἀπεφασίσθη ἡ κατάληψις τῆς διόδου τοῦ Κακοδικίου, πρὸς ἣν ἐδράμεν ὁ Χατζημιχάλης μετὰ 80 ἀνδρῶν.

Ὁ Τουρκικὸς στρατὸς ἰδὼν τοὺς περὶ τὸν Χατζημιχάλην, ἀναχωροῦντας εἰς Σταυροὺς ἐνόμισεν, ὅτι ἐγκατελείφθη ἡ θέσις αὐτῇ· ἐφώρμησε λοιπὸν πρὸς κατάληψιν τῆς θέσεως ταύτης καὶ μικροῦ δυνάμει πολιορκῶν τὸ σῶμα τοῦ Χατζημιχάλη κατέστρεφεν αὐτό. Κατέφθασαν ὅμως ἐγκαίρως 180 Σφρκιῶται ὑπὸ τὸν Μαυρογέννην, ἱκανοὶ Λακκιῶται καὶ ἐκ τινων χωρίων ἄρκετοὶ ἄλλοι καὶ οὕτω κατάρθωσαν νὰ ἀποκρούσων τὰς ἐπανελημμένας ἐπιθίσεις τῶν Τούρκων.

Ὀλίγον κατόπιν ὁ Αἰγύπτιος στρατηγὸς Σχλὴν Πασσᾶς διαταγὴ τοῦ Ἰσμαὴλ πασσᾶ, μετέβη μετὰ τεσσάρων ταγμάτων στρατοῦ εἰς Βρύσαις τῶν Ἀποκοριάνων ἵνα διακόψῃ τὴν συγκοινωνίαν Ρεθύμνου καὶ Κυδωνιῶν καὶ καταλάβῃ τὸν Ἀποκόρωνα.

Εἰς τὰ στενὰ τῶν Βρυσῶν πολιορκηθεὶς παρὰ τῶν ἐπαναστατῶν ὁ Σχλὴν πασσᾶς ἠναγκάσθη νὰ συνάψῃ συνθήκην, δι' ἧς αἱ ἐπαναστάται πολὺ ἐπιεικῶς καὶ ἀστόχως ἐπέτρεψαν εἰς τοὺς Αἰγυπτίους νὰ μεταβῶσιν εἰς Χανία φέροντες καὶ τὰ ὄπλα των.

Ἡ σοβαρὰ αὕτη νίκη ἐνέπλησσε θάρρους τοὺς πάντας.

Συγχρόνως δὲ ὑποπεσόντες εἰς δυσμένειαν, ἀνεκλήθησαν παρὰ τῆς Πύλης μὲν ὁ Ἰσμαὴλ πασσᾶς ἀντικατασταθεὶς διὰ τοῦ Μουσταφᾶ πασσᾶ, ἐπὶ τριακονταετίαν ὄλην διοικήσαντος ἑλλοτὲ τῇ

Κρήτην, παρὰ τοῦ Χεδίβου δὲ ὁ Σαχιν πασᾶς ἀντικατασταθεὶς διὰ τοῦ Ἰσμαήλ πασᾶ Ἑλλήνος τὴν καταγωγὴν.

Ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς ἅμα ἀφικόμενος εἰς Κρήτην τὴν 30 Αὐγούστου ἤρξατο μετερχόμενος συνδιαλλακτικὴν πολιτικὴν.

Ὁ Μουσταφᾶς ἰδὼν ὅτι εἰς οὐδὲνα οὐδὲ μὴ συμβιβασμὸν ἐννοοῦσι νὰ ἔλθωσιν οἱ Κρήτες, ἀπεφάσισε τῇ 10 ἡ Σεπτεμβρίου νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐπὶ κεφαλῇς 12,000 ἀνδρῶν κατὰ τῶν ἐν Παναγιᾷ συνηθροισμένων ἐπαναστατῶν καὶ ἐθελοντῶν ὑπὸ τὸν Βογιατζόγλου, Τριτάκην καὶ Πετρίτσον. Ἀφικόμενος δὲ εἰς Μαλαξάν κατέλαβε τοὺς περίξ τῆς θέσεως ταύτης λόφους. Τῇ συμβουλῇ τοῦ Βογιατζόγλου οἱ ἐπαναστάται κατέλαβον τὰς θέσεις Ἀχράδου, Καστίλλιν καὶ Λοῦκον ἀναμένοντες ἐκεῖ τὸν ἐχθρόν· ἀλλὰ πρὶν ἢ φθάσῃ οὕτως, ὁ Μαντακάκης μετὰ δύο ἄλλων, τοῦ Μανώλα καὶ τοῦ Βολάνη, ἀρπαζοῦσι τὴν σημαίαν καὶ τρέχουσι ἵνα ἐμπήξωσιν αὐτὴν ἐπὶ τῶν ἀπέναντι λόφων, εἰς ὀλίγα βήματα μακρὰν τῶν ἐχθρῶν· μέρος τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ, παρὰ τὸ σχέδιον τοῦ Βογιατζόγλου, ἀπολουθεῖ αὐτοὺς καὶ ἡ μάχη γενικεύεται. Ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς ἀπέστειλε τότε ὑπὲρ τὰς 3,000 ἀνδρῶν πρὸς Δ τῆς Μαλαξῆς ἵνα πολιορκήσῃ αὐτόν· ἀλλ' ἐννοηθέντες ὑπὸ τοῦ Χατζῆ Μιχαὴλ ἀνεκόπησαν κατὰ τὴν ὁδόν. Τότε ἤρξατο ὁδυνηρὰ ὀπισθοχώρησις εἰς τὰς θέσεις τὰς ἀρχῇθεν ὑποδειχθείσας ὑπὸ τοῦ Βογιατζόγλου, τὸ δὲ παρακεινδυνευμένοι καὶ ἀσύνετον τοῦτο κίνημα, ἐστοίχισεν εἰς τινὰς τῶν ἐπαναστατῶν τὴν ζωὴν, διότι μεταξύ ἄλλων ἔπεσε καὶ ὁ ἐκ τῶν πρωτοεργῶν τῆς ἐπαναστάσεως Βολάνης, οὗ τὸ σῶμα ἐμπαιζόντες βαρβάρως οἱ Τούρκοι κατέκλυσαν ἐπὶ πυρᾶς.

Τῇ ἐπαύριον 11 Σεπτεμβρίου ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς γνοὺς ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ προχωρήσῃ ἐκεῖθεν, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς Χανιά· οἱ ἐπαναστάται ἐννοήσαντες τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ ἐπετέθησαν μεθ' ὁρμῆς εἰς δεινὴν περιαγαρόντες θέσιν τὴν ὀπισθοφυλακὴν αὐτοῦ καὶ συνῆψαν ἐν αὐτῇ τῇ πεδιάδι τῶν Χανίων πεισματώδη ἐκ τοῦ συνετάδην μάχην, ἥς τὰς αἵματηρὰς περιπετείας παρηκολούθει ἀπειρὸν πλῆθος ἐκ Χανίων καὶ Χαλέπας καὶ πολὺ ξένοι.

Οὕτω ἐκτὸς τῶν ἐν Χανίοις καὶ τῶν ἐν τῇ φρουρίᾳ Καστελλίῳ εὐρισκόμενων Τούρκων, πᾶσαι αἱ δυτικάι ἐπαρχίαι ἀφίθησαν εἰς χεῖρας τῶν ἐπαναστατῶν, εἴτινες ἀνερχόμενοι εἰς 5000 ὤφειλον νὰ ἀγωνίζωνται ἐπὶ εὐρυτάτης γραμμῆς.

Τὴν 20 Σεπτεμβρίου ὁ Μουσταφᾶς ἄγων σῶμα ἐξ 20,000 ἀνδρῶν ἐξεκίνησεν ἐκ Χανίων καὶ ἐνσπείρων παντοῦ τὴν δῆωσιν καὶ τὴν καταστροφὴν, προὐχώρησε καὶ ἐπυρπόλησε τὸ χωρίον Λάκκους καὶ τὸ Θέρισσον.

Ἐγένοντο κατόπιν ἀψιμαχίαι τινὲς ἀσήμενοι, ὅτε τὴν 10ην Ὀκτωβρίου ὁ ἀνώτερος Ἑλλήν ἀξιωματικὸς Ι. Ζυμβρακάκης ἀφίκετο μετ' ἐπιλέκτων ἀξιωματικῶν ἐθελοντῶν, βραδύτερον ὁ ἀντισυνταγματάρχης Πάνος Κορωναῖος. Συναπετελέσθησαν οὕτω τρία ἀρχιεῖα. Τὸ τῶν Κυδωνιῶν ὑπὸ τὸν Ζυμβρακάκην, ἐκ πέντε ἐπαρχιῶν, τὸ τῆς Ρεθύμνης ὑπὸ τὸν Πάνον Κορωναῖον ἐκ 4 ἐπαρχιῶν, καὶ τοῦ Ἡρακλείου ὑπὸ τὸν Κρήτα Κόρακην.

Τὴν 12ην Ὀκτωβρίου ἐγένετο ἡ αἵματηροτάτη μάχη τοῦ Βαφέ καθ' ἣν 600 Ἕλληνες ἀντετάχθη ἥρωικῶς ἐναντίον 10000 Τούρκων.

Καὶ δὲν ἦτο δυνατόν εἰμὴ νὰ ἀποκρουσθῶν οἱ ὀλιγάριθμοι οὗτοι ἐπαναστάται. Ἄλλ' ὅταν ἐπιδείξαντες ἀπαράμιλλον ἥρωϊσμόν, καὶ ἔξαντλήσαντες τὰ πολεμοφόδια τῶν ἐφευγον, ἦσαν οὐχὶ ἡττημένοι, ἀλλὰ νικηταί.

Β'.

ΤΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ ΤΟΥ ΑΡΚΑΔΙΟΥ

Ταύτοχρόνως ζωηρόν πῦρ ἠνάπτετο καὶ εἰς τὰ ἀνατολικά διαμερίσματα. Ὁ Ἕλλην συνταγματάρχης Πάνος Κορωνάιος μετ' ὀλίγων μόνον ἐθελοντῶν μεταβὰς ἐκεῖ καὶ ἐκλεγείς ἀρχηγὸς τῶν Ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν, κατώρθωσε ταχέως νὰ ἐξαπλώσῃ τὴν ἐπανάστασιν καὶ συγκεντρώσας ἀρκοῦσαν δύναμιν, νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς Τούρκους ἐκ Μασσαράς καὶ νὰ καταγάγῃ δύο λαμπρὰς νίκας ἐν Ἀγίῳ Μωρωνι καὶ Ἀβδοῦ ὅπου ἔπεσε καὶ ὁ Τούρκος στρατηγὸς Γιαχχίμ πασῶς.

Ἄλλ' ἐνῷ ὁ Ἕλλην ἀρχηγὸς μετέβαιεν ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον ἐκδιώκων τοὺς Τούρκους, ἐτελέσθη γεγονός ὁπισθεν αὐτοῦ, ὅπερ γενικὴν προξένησε κατάπληξιν, ἐν τῶν μεγαλειτέρων παραδειγμάτων τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ ἐθελθυσίας. Ἡ γεραρὰ μονὴ τοῦ Ἀρκαδίου, ὄχυρά ὡς φρούριον, περιτεταιχισμένη, οὕτως ὥστε νὰ περιφρονῇ ἐχθρικὰ τηλεβόλα, ἐφάνη κατάλληλον καὶ ἐρυμνὸν τῆς ἐπανάστασεως ὄχύρωμα. Εἰς τὴν Μονὴν ταύτην, ἣν ἐθεώρουν ἀπύρρητον, εἶχον καταφύγην ἐν συνόλῳ 900 ψυχαί, ἐξ ὧν 250 ἀσθενεῖς οἱ δὲ λοιποὶ γέροντες καὶ 400 περίπου γυναικόπαιδα.

Φρούραρχος τῆς Μονῆς ταύτης ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Κορωναίου ὁ γενναῖος ἐκ Βυτίνης ἀξιωματικὸς Ἰωάννης Δημακόπουλος μετὰ διακοσίων πεντήκοντα ἀνδρῶν ἐν οἷς ἦσαν ὁ ἀνθυπασπιστὴς τῶν πυροσβεστῶν Ἐξήνης, ὁ Ἀδαμάντιος Πετρίτσης, ὁ Λοντόπουλος, ὁ Χαιρέτης, ὁ Μορίτσης, Ράλλης καὶ Μισσόφ, οὕτως ὥστε πάντες οἱ ἐν Ἀρκαδίῳ, ὑπολογιζομένων καὶ τῶν μοναχῶν καὶ τῶν γυναικοπαίδων, ἀνῆρχοντο, ὡς εἶπομεν, εἰς ἑνεακοσίας ψυχάς. Πλη-

ροφηρηθείς ταῦτα ὁ Μουσταφᾶ πασσᾶς μετέβη πρὸς πολιορκίαν τῆς Μονῆς ἐπὶ κεφαλῇς κατὰ τινὰς μὲν δεκαπεντακισχιλίων ἀνδρῶν, κατ' ἄλλους δὲ δωδεκακισχιλίων ἀνδρῶν καὶ 28 πυροβόλων καὶ προσεκάλεσε τὴν ἐλληνικὴν φρουρὰν νὰ παραδοθῇ. Ἄλλ' ἐν τῇ ἱερᾷ τοῦ Ἀρχαδίου μονῇ ὑπῆρχον δύο ἄνδρες, ὧν τὰ ὀνόματα θὰ γεραί-
ρῶνται πάντοτε, ἐνόσφ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τιμῶνται ὁ πατριωτισμὸς καὶ ἡ γενναιότης. Ὁ Ἰωάννης Δημακόπουλος, ὁ στρατιωτικὸς καὶ ὁ Γαβριὴλ Μάνσης, ὁ τῆς μονῆς Ἡγούμενος· στρατιῶται καὶ μοναχοὶ ἦσαν ἀντάξιοι τῶν προΐσταμένων τῶν. Αἱ προτάσεις τοῦ Μουσταφᾶ, ἀνευ συζητήσεως, ἀπερρίφθησαν τῇ 7 Νοεμβρίου 1866. Τότε ὁ Τούρκος στρατάρχης ἐκόμισεν ἐκ Χανίων πολιορκητικὰ τηλεβόλα καὶ τὸ Ἀρχάδιον ἤρξατο νὰ κανονιοβολῇται. Ἄλλ' οἱ τοῖχοι τῆς Μονῆς ἦσαν ἀνένδοτοι καὶ καθ' ὃν χρόνον αἱ τουρκικαὶ ἐφαῖραι ἐξεσφενδονίζοντο, οἱ ἐγκεκλεισμένοι, μετὰ κατανυκτικὴν δέησιν πρὸς τὸν Θεόν, ἠτοιμάζοντο ν' ἀποθάνωσι γενναίως ἀγωνι-
ζόμενοι ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος. Ἦνοιξαν ὑπὸ νόμους πληρω-
θέντας πυρίτιδος, διένειμαν ὅσα ἠδύναντο ἑπολεμοφόδια εἰς τοὺς γεν-
ναίους ἄνδρας καὶ διέταξαν καλλίτερον τὰ τοῦ ἐνδόξου ἀγῶνος. Τῇ 8 Νοεμβρίου γενικὴ τῶν Τούρκων ἐφοδος ἀπεκρούσθη. Καὶ οἱ μὲν πολιορκούμενοι μᾶτην ἀπέστειλαν τὸν ἡρωϊκὸν Παπακρηανιώτην πρὸς τοὺς ἀγωνιζομένους ἐκτὸς τῆς μονῆς, ἀλλαχοῦ τῆς Κρήτης, εἰτούμενοι βοήθειαν, ἥτις δὲν ἐπράφθασε νὰ ἔλθῃ. Ὁ δὲ Μουστα-
φᾶς νύκτωρ προσθεῖς εἰς τὰς δυνάμεις του δύο ἐκ Ρεθύμνης μεγά-
λης ὀλκῆς πυροβόλα, ἐπετέθη ἐρρωμενέστερον κατὰ τῆς Μονῆς καὶ πρὸς τὴν πρῶταν τῆς 9 Νοεμβρίου κατάρθωσε νὰ διανοίξῃ μέγα ρήγμα παρὰ τὸ ἡγουμενεῖον.

Ἐν τούτοις, οἱ πολιορκούμενοι ἠγωνίζοντο μὲν ἀνευ διακοπῆς καὶ ἐξετόξευον κατὰ τῶν Τούρκων ἀπαυστον θανατηφόρον πῦρ, συνήγαγον δὲ εἰς τὸ ἡγουμενεῖον τὰ γυναικόπαιδα. Ἄλλ' εἰς οὐδὲν ὠφέλει ὁ ἡρωϊκὸς τῶν ἀνδρῶν ἀγὼν παρ' ὅλας τὰς φθεράς ζημίας τῶν Τούρκων. Ἐπελθούσης ἤς νυκτός, εἶχε μὲν στρωθῇ τὸ περὶ τὴν μονὴν ἔδαφος ὑπὸ ἑκατοντάδων πολλῶν τουρκικῶν πτωμά-
των.

Τὰ μετὰ τὴν Κάτοχην

φυλ. 133

των, ἀλλὰ καὶ οἱ μαχόμενοι 193 Κρήτες εἶχον ἐλαττωθῇ εἰς τὸ τρίτον μόνον. Οἱ λοιποὶ εἶχον πέσει γενναίως ἢ θανασίμως τραυματισθῇ. Ἡ σωτηρία ἦτο ἀδύνατος πλέον. Οἱ Τούρκοι κατῴρθωσαν νὰ διαρρήξωσι τὴν σιδηρὰν πύλην τῆς μονῆς, ἀλλ' οἱ πρῶτοι οὔτινες προήλασαν ἐγένοντο θύματα τῆς τόλμης των· ἡ ὑπὸ τὴν θύραν ὑπόνομος ἀνεφλέγη πάραυτα φονεύσασα πλείστους. Ἐν ταῖς, σῶμα Αἰγυπτίων κατῴρθωσε νὰ ἐπελάσῃ εἰς τὸν αὐλόγυρον τῆς Μονῆς, ἀλλ' ὁ Μουσταφᾶς εἶχεν οὕτω διαθέσει τὰ τοῦ στρατοῦ του ὥστε ἡ ἀποχώρησις τῶν ἀνδρῶν του ἐκ δειλίας νὰ μὴ εἶνε δυνατὴ· ἐὰν οἱ Αἰγύπτιοι ὠπισθοχώρουν ἤθελον συναντήσῃ τὰς λόγχας τῶν Τούρκων. Ἀπὸ τοῦ ἡγουμενείου, ἀπὸ τῶν κελλίων, ἀπὸ παντὸς τῆς Μονῆς διαμερίσματος, ζωρὸν πῦρ ἀπηυθύνετο κατὰ τῶν διηνεκῶς εἰσελαυνόντων Τούρκων· ὁ μεγάλθυμος ἡγούμενος Γαβριήλ καὶ ὁ γενναῖος φρούραρχος Δημακόπουλος ἡγωνίζοντο ὡς λέοντες, ἀλλὰ μάτην· οἱ δύο ἐκεῖνοι ἄνδρες εἶχον προῖδει τὴν περίστασιν ταύτην καὶ εἶχον ἀποφασίσει τί ἔπρεπε νὰ πράξωσιν· ἡ πυριτιδαποβήκη ἦτο τὸ τελευταῖον των καταφύγεον, καταφύγιον ἡ θυσία, ὁ θάνατος μετὰ τῶν ἐχθρῶν. Τότε ἐνῶ ἀκόμη ἡγωνίζοντο, οἱ ἄνδρες οὗτοι παρέσχον εἰς τὴν ἀνθρωπότητα φρικτὴν λάμψιν ἑλληνικοῦ πατριωτισμοῦ.

Ἐν τῇ κρίσει ἐκείνῃ ὥρᾳ τοῦ κινδύνου, ἐνῶ ἤδη οἱ Τούρκοι πολιορκηταὶ ἐφόρμων εἰς τὸν περίβολον τῆς Μονῆς, ὁ μεγάλθυμος ἡγούμενος Γαβριήλ, ἐκτελὼν τὴν ὑψίστην των περισωζομένων ἀποφασιν ἐνέβαλε πῦρ εἰς τὴν ὑπὸ τὸ ἡγουμενεῖον ἀποθήκην τῆς πυρίτιδος.

Τὰ πάντα τότε ἐγένοντο παρὰνάλωμα τοῦ πυρός, Χριστιανοὶ καὶ Τούρκοι ἀνετινάχθησαν εἰς τὸν ἀέρα. Καὶ οἱ μὲν κατὰ τὴν πολιορκίαν καὶ τὴν ὀλοκαύτως θανόντες Τούρκοι ἀνῆλθον εἰς δισχιλίους. Ὀλίγοι δὲ ὑπῆρξαν οἱ ἐκ τῆς φλογερᾶς ἐκείνης θυσίας περισωθέντες Κρήτες. Ὁ πολιορκητὴς Μουσταφᾶς, μετὰ ὥρας πολλὰς, ἀνελεῖν μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς ἐκπλήξεως καὶ τοῦ φόβου εἰς τὴν πυρκαυστον Μονὴν εὔρε μόνον 65 γυναικόπαιδα ἡκρωτηριασμένα καὶ

ἡμίκαυστα καὶ 43 ἄνδρας τραυματίας. Ἡ λαφυραγωγία τῶν περι-
σθέντων τμημάτων τῆς Μονῆς, ἡ διὰ θανάτου τιμωρία τῶν ἡρωϊ-
κῶν λειψάνων τῆς ἀλησμενῆτου θυσίας συνεπλήρωσαν τὸ μαρτύριον
τοῦ Ἀρκαδίου. Ὀλίγοι δὲ ὑπῆρξαν οἱ μέχρις ἡμῶν περισθέντες,
τῇ ἐπεμβάσει τοῦ υἱοῦ τοῦ Μουσταφᾶ, ἐν οἷς ἡ χήρα ἡρώϊς Δα-
σκελόκη ἥτις γηραιὰ ἐπιζήσασα ἐσώζετο μέχρις ἐσχάτων
ὡς ἐν τῶν περιφανῶν λειψάνων τῆς ἡμέρας τῆς ὀλοκαυτώσεως τοῦ
Ἀρκαδίου. Ἡ θυσία τοῦ Ἀρκαδίου ἀνήκει ἀληθῶς εἰς τὰς μεγί-
στας αἵ ἔχει νὰ ἐπιδείξη ἡ Κρήτη, ἥς ἡ μακρὰ ἱστορία οὐδὲν ἄλλο
εἶνε ἢ συνεχὴς σειρά θυσιῶν καὶ μαρτυριῶν. Ἀλλ' ἡ ἐν αὐτῇ
ἐγκλείσις τῶν γυναικοπαίδων καὶ τῶν γερόντων ἦτο μωρία καὶ ἀσφα-
λίστερον ἄστυον ἢ δύναντο νὰ εὐρωσιν αὐτοῖς τὰ ἀπρόσιτα κρησφύ-
γετα τῆς Ἰδῆς. Ἀλλ' ἡ ἡρωϊκὴ τοῦ ἡγουμένου Γαβριὴλ ἀπόφασις
περιεβαλὲν οὐχ ἦττον τοὺς προμάχους τοῦ Ἀρκαδίου διὰ τοῦ στε-
φανοῦ τοῦ μαρτυρίου.

Ἡ ἐκ τῆς ἐκρήξεως ζημία δὲν ὑπῆρξε τοσοῦτον μεγάλη, ὅσον
ἐν γένει ἐπιστεύθη, διότι πλεῖστοι τῶν ἐπαναστατῶν εἶχον ἤδη
φονευθῇ. Οἱ ὑπερασπιζόμενοι τὸ ἐστιατόριον τῆς Μονῆς, ὄχυρόν καὶ
μεμονωμένον κτίριον, ἐξηκολούθησαν ἀνθιστάμενοι κατὰ τῶν Τούρ-
κων, ἄχρις οὗ ἐξήντησαν τὰ πολεμοφόδια, τότε δὲ συνθηκολογή-
σαντες ὑπὸ τὸν ὅρον, ὅτι θ' ἀπέλθωσι τοῦ Μοναστηρίου σφῆι καὶ
ἀβλαβεῖς ἐρρίψαν τὰ ὅπλα αὐτῶν ἐκ τοῦ παραθύρου. Ἀλλ' ἡ
συνθήκη δὲν ἐτηρήθη. Οἱ Τούρκοι κατέσφαζαν αὐτοὺς καὶ ἀπέκρυ-
ψαν, κατὰ τὸ σύνθημα, τὴν ἀπώλειαν αὐτῶν. Λέγεται ὅμως, ὅτι
οὐχ ἦττονες τῶν 400 τραυματιῶν μετεκομίσθησαν εἰς Χανία καὶ
ὑπὲρ τοὺς 1000 εἰς Ρέθυμνον.

Ἡ μεγάλη καταστροφὴ τοῦ Ἀρκαδίου, λέγει ὁ Κάρλος Μέν-
δελσον Βαρθόλδης, ἐπεκύρωσεν αἵματηρῶς τὸ ψήφισμα τῆς ἐνώσεως,
ἐπέδειξε τὸ ἀμετάτρεπτον τῆς ἀποφάσεως τῶν Κρητῶν καὶ κατέ-
στησε στενότερόν τὸν δεσμόν τῆς συμπαθείας μεταξύ τῶν νησιωτῶν
καὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι, Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ ὁμοθρήσκων του. Εἶναι
ἐληθὲς ὅτι εὐρὺ χάσμα χωρίζει ἡμᾶς ἀπὸ τῶν χρόνων, καθ' οὓς

ἡ ἐν Χίῳ καταστροφὴ συνεχίνει σύμπαντα τὸν χριστιανικὸν κώ-
σμον, καθ' οὗς ἀπὸ τῆς καλύβης ἄχρι τῶν θρόνων τοῦ Βασιλεῦς
Λουδοβίκου καὶ τοῦ Πρώτου Γουλιέλμου, ἕκαστος ἐσπευδε νὰ βοή-
θῃ τοὺς κατὰ τῶν Τούρκων ἀγωνιζομένους ὁμοθρήσκους. Οἱ χρι-
στοῖ ἐκεῖνοι ἦσαν χρόνοι νεότητος, ἐνθουσιασμοῦ, αὐταπαρνήσεως.
Σήμερον ὁ αἰὼν εἶναι ψυχρὸς καὶ ἐξηνητημένος.

Καὶ ὅμως ὁ ἥρωϊσμός καὶ τὸ τραγικὸν τέλος τῶν προμάχων
τοῦ Ἀρκαδίου διήγειραν καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν τὴν ἐκπληξιν
καὶ τὴν συμπάθειαν καὶ ἀπέδειξαν εἰς τοὺς ὀξυερκεστέρους, ὅτι ἐν
Κρήτῃ ὑπῆρχον ἀδιάλλακτοι θρησκευτικαὶ καὶ φυλετικαὶ ἀντιθί-
σεις, θρησκευτικὰ μίση, ἅτινα ἐξ ἀνάγκης ἐμέλλον νὰ ἐπιφέρωσι τὴν
ἐντελῇ ἀπελευθέρωσιν, ἢ τὴν ἐντελῇ καταστροφὴν τῆς νήσου. Μάτην
προσεπάθησαν οἱ Τούρκοι καὶ οἱ φιλότουρκοι νὰ μειώσωσι τὴν σπου-
δαιότητα τοῦ συμβάντος».

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τραγικὸν τέλος τῶν ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Ἀρκα-
δίου. «Ἡ ἱστορία ἀποκαλύπτεται μετὰ θαυμασμοῦ ἐνώπιον τοιού-
των γεγονότων, λέγει ὁ Κυριακίδης, καὶ ὁ ἱστοριογράφος εἰς τοῦ
ἑποίου τὸ ἔθνος ἀνῆκουσιν ἄνδρες ἐπιτελοῦντες τοιαῦτα περιστάσεις
μετὰ δυσχερείας τὴν κατακλύζουσιν αὐτὸν συγκίνησιν, διότι τοῖς
ποιηταῖς ἀπόκειται ἡ δέουσα ἐξύμνησις αὐτῶν. Ἐκεῖ ὅπου ἡ ἐπι-
στήμη σιωπᾷ, ἔρχεται νὰ ὁμιλήσῃ ἡ τέχνη».

Ὁ Ἀγγλὸς δημοσιογράφος Σκίφερ, ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ : *Σκλή-
ραγωγίαι ἐν Κρήτῃ*, γραφέντι ὀλίγους μῆνας μετὰ τὸ δράμα τοῦ
Ἀρκαδίου (ἔαρ τοῦ 1867) λέγει τάδε :

«Τὸ Ἀρκαδίον ἦτο τὸ μεγαλειότερον καὶ πλουσιώτερον, τῶν ἐν
Κρήτῃ θρησκευτικῶν καθιδρυμάτων· ἐκέκτητο δὲ ἅπαιρα ποίμνια
τὰ ὅποια ἐνέμοντο ἐπὶ τῶν περὶ ὄρεων, καὶ παντὸς εἶδους προμή-
θειαν. Ἐνταῦθα δὲν θέλω ἐνσυχοληθῇ ἀφηγοῦμενος ἐν ἐκτάσει τὴν
ἱστορίαν αὐτοῦ, οὔτε θέλω ἀναφέρει τὰς ἱστορικὰς τοῦ χρονολογίας.
Ἡ μεγάλη αὕτη Μονὴ ἰδρύθη κατὰ τὸν μεσαιῶνα καὶ διετέλεσεν
εὖσα πλουσία καὶ ἀκμαία μέχρι Νοεμβρίου 1866. Τότε δὲ οἱ μὲν

Ταῦροι πολιορκοῦσι τὸ Ἀρκάδιον, οἱ δὲ Χριστιανοὶ πολιορκούμενοι ὑπερασπίζουσιν αὐτὸ μετὰ καρτερίας καὶ ἡρωϊσμοῦ καὶ τὰ πάντα ἥσαν ἔτοιμα διὰ τὸ τραγικὸν συμβᾶν ὅπερ ἐπράχθη.

Παρετήρησα δὲ μετὰ περιεργείας, ὅτι οἱ μᾶλλον ζωηρότεροι καὶ ἀνδρείωτεροι τῆς συνοδείας ἡμῶν, διερχόμενοι διὰ τοῦ εὐανθοῦς λειμῶνος, κατέπαυον τὰ ἄσματα καὶ τοὺς γέλωτας· οὗτοι βεβαίως ὑπὸ φόβου δὲν κατελήφθησαν, ἀλλ' ἐκ τῆς θείας τῆς μονῆς ἐγένοντο σοβαροὶ καὶ σιωπηλοί. Ἰδοὺ τὸ Ἀρκάδι! Ἡ ἀξιοσέβαστος γραῖα ἡ διαφυγούσα τὴν σφαγὴν ἐν τῷ Ἀρκαδίῳ καὶ ἤδη συνακολου- θούσα μεθ' ἡμῶν ὡς ὁδηγός, ἐφρικίασεν ἅμα ἰδοῦσα αὐτό. Ναί, ἐκεῖ ἐν μέσῳ τοῦ ὁροπεδίου, ἔνθα τὰ ἄνθη εἰσι ζωηρότατα καὶ οἱ λειμῶνες εὐθαλεῖς, ἴσταται κτίριον φέρον ἔξωθεν ὀλίγα σημεῖα κα- ταστροφῆς.

Μόνον δὲ ἡ μία γωνία εἶνε ἐντελῶς κατεστραμμένη, τὸ δὲ ἐπί- λοιπον τῆς μονῆς ἂν καὶ ἐβομβαρδίσθη, ἐπυρπολήθη καὶ ἐλαφρυ- γωγήθη, ἀντέσχεν εἰς τὴν ἐκρηγνὺν τῆς πυρίτιδος καὶ ἤδη διαμένει σχεδὸν ὡς ἦτο τὸ πρίν. Τὸ Ἀρκάδιον ἐκτίσθη ἐπὶ σχεδίου ἀπλοῦ, ὅπερ εἶνε εὐκόλον νὰ περιγράψωμεν. Τετραγωνικὴ τις αὐλὴ ἔχουσα ἑμβადὸν τεσσάρων στρεμμάτων περιβάλλεται ὑπὸ τῶν οἰκημάτων καὶ ἀποθηκῶν, ἐν δὲ τῇ κέντρῳ τοῦ ἑμβადοῦ ὑψοῦται ἡ ἐκκλησία.

Εἰσελθόντες λοιπὸν διὰ τῆς μεγάλης αὐλαίας τῆς Πύλης εὐρέ- θημεν αἶφνης ἐν μέσῳ σημείων φρικτῶν τῶν ἐκεῖ συμβάντων. Ἐν- ταῦθα μὲν κατ' εὐθείαν ἔμπροσθεν ἡμῶν κεῖται ἐκτάδην πεφονευμέ- νος ἵππος, ἐκεῖ δὲ τεμάχια τινὰ σφαίρας ραβδωτοῦ πυροβόλου, τὸ δὲ κεκαυμένον καὶ φρικτὸν ἐμποιοῦν ἐκεῖνο πτώμα, τὸ ὀλίγα βήματα παρῆκει, ἀρξαμένης τῆς πολιορκίας εἶχεν αἰσθῆσιν καὶ κίνησιν, ἴσως ἀνετινάχθη ἐνταῦθα ὑπὸ τῆς ἐκρήξεως· διότι πῶς ἄλλως εἶνε δυνατόν νὰ παριστᾷ τόσον οἰκτρὸν θέαμα; Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ κρίνωμεν ἐκ τοῦ ἐνός τούτου πτώματος ἐντὸς τῆς Μονῆς κεῖνται πολλὰ καὶ δεκάδες πτωμάτων ἡκρωτηριασμένων, κεκαυμένων. Τὸ δὲ φρικτὸν τοῦτο τῶν πτωμάτων θέαμα ἀναπαραστᾷ ζωηρότατα ἐν τῇ φαντασίᾳ ἡμῶν τὴν πολιορκίαν, φέρον ἐναργέστατα πρὸ ἡμῶν

τὸ ἡρώϊκόν Ἀρκαδίον, πεπληρωμένον γυναικῶν καὶ παιδίων, ἱερῶν καὶ στρατιωτῶν· ἐντὸς δὲ τῶν σπερεῶν τούτων τοίχων, εἶνε ἄρ-
καῦσα χωρητικότης δι' ἐννεακοσίας ψυχὰς καὶ ἱκανὰς τροφὰς πρὸς
διατροφήν αὐτῶν ἐπὶ πολλοὺς μῆνας. Δυνάμεθα λοιπὸν καλῶς νὰ
φαντασθῶμεν πῶς τινὰ τῶν φρικωδῶν τούτων πτωμάτων ὑπερ-
σπίσθησαν γενναίως τὰ παράθυρα, ἐνῶ ἄλλοι ἐπεσώρευον λίθους
ἐπὶ τῆς πύλης. Γυναῖκες βεβαίως πρέπει νὰ ἐσφιγγον τὰς ἑαυτῶν
χεῖρας ὅτε οἱ Τοῦρκοι ἐπολιόρκησαν αὐτάς εἰς τὸ Ἀρκαδίον καὶ
ἄνδρες μετ' ἀγωνίας ἐστρεφον τὰ ἑαυτῶν βλέμματα πρὸς τὰ ὄρη
μὴ ἀναφανῇ σημεῖον βοήθειας. Ἄλλ' ἀτυχῶς τὸ ὁροπέδιον κατε-
χετο ὑπὸ τακτικοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ, τὰ δὲ πυροβόλα εἶχεν τοπο-
θετηθῇ οὕτως, ὥστε διὰ τῆς προσβολῆς ἐμελλον νὰ κάμωσι ρῆγμα
ἐπὶ τῶν τειχῶν τῆς μονῆς. Αἱ δὲ ὑψηλαὶ ἐκείναι κορυφαὶ τῶν ὀρίων,
πρὸς ἃς οἱ πολιορκούμενοι ἠτένιζον μετ' ἐλπίδος, ἀπέειχον ὀλίγα
μόνον μόνον μίλλια, ἄλλ' εὐζώνους Κρητὰς δὲν εἶχον νὰ πέμψωσι
πρὸς τὸ μέλλον νὰ καταστραφῇ κτίριον. Ἡ ὑπεράσπισις τῆς Μο-
νῆς ὑπῆρξε μὲν πεισματώδης, ἀλλ' οὐχὶ καὶ σωτήριος. Ἐπὶ δὲ
τῶν ἐξωτερικῶν τοίχων παρετηροῦμεν τοὺς τύπους καὶ τὰ ρήγματα
τῶν σφαιρῶν καὶ βρομβῶν· καὶ ἐκ τῶν ἀναριθμήτων τούτων ση-
μείων δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν καλῶς, ὅτι ἡ προσβολὴ ὑπῆρξε σφο-
δροτάτη, ζωηροτάτη. Μετὰ δὲ διήμερον προσβολὴν οἱ Τοῦρκοι διέ-
ρηξαν πᾶν πρόσκομμα καὶ αἱματηρὰ πάλιν ἐπηκολούθησεν ἐν τῇ
αὐλῇ καὶ τοῖς δωματίοις. Τότε χεὶρ ἡρώϊκὴ ἔθηκε δαυλὸν ἐν τῇ
ἀποθήκῃ τῆς πυρίτιδος, κειμένη κατὰ τὴν βορειοδυτικὴν γωνίαν τοῦ
Ἀρκαδίου. Ἐν μέσῳ δὲ τῶν ἐρειπίων τοῦ μέρους τούτου τῆς Μο-
νῆς διακρίνομεν κείμενα καὶ πλῆθος τουρκικῶν πτωμάτων, ἅτινα
κατεκάλυψαν ἐν τῇ στιγμή τῆς νίκης. Τὸ γεγονός τοῦτο εἶνε ἔργον
ἡρώϊκόν καὶ ὑπεράνθρωπον· ἀλλ' ἡ καταστροφὴ δὲν παύει ἐνταῦθα.
Οἱ Τοῦρκοι διψῶντες ἐκδίκησιν, δι' ἃς ζημίας ὑπέστησαν, σφά-
ζουσιν ἀνηλεῶς γυναικόπαιδα καὶ πάντα διασωθέντα. Εἰς ἕτερον
μέρος τῆς Μονῆς εὗρομεν ἐν δωμάτιον πλήρες τοιοῦτων φρικωδῶν
θυμάτων, ἅτινα, κείμενα ἐν τῷ τόπῳ ἐνῶ ἔπεσον, ἐμποιοῦσι φρικὴν

τῷ θεατῇ. Ἰδὲ αὐτὸ τὸ ἀνθρώπινον πτώμα, τὸ ἐκτάδην κείμενον ἐπὶ τῆς φλιάς τῆς θύρας ἀγριωπῶς ἔχον ἐστηλωμένους τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ διὰ τῶν κατεξηραμένων χειρῶν του κρατοῦν ἤδη σφιγκτὰ θραῦμα ὅπλου. Ἰσως ἐπὶ τινι στιγμῇ ὑπερησπίσθη γενναίως ὅ,τι τιμαλφὸς εἶχεν ἐν τῇ Μονῇ, καὶ οἱ ἐστηλωμένοι ὀφθαλμοὶ του δὲν εἶδον τὸν ἐχθρὸν ἐφορμήσαντα· ἢ μήπως οἱ Τούρκοι εἰσῆλθον αἰφνης εἰς τὸ μέρος ἐνθα οἱ νεκροὶ κεῖνται ἐστιβασμένοι, ἐν οἷς γυνή τις ἐναγκαλιζομένη παιδίον προσπαθεῖ νὰ προφυλάξῃ αὐτὸ ἀπὸ τοῦ θανάτου; Ἐτέρα δὲ γυνὴ ἔχουσα τὴν ὄψιν ἔντρομον, διατηρομένου ἔτι τοῦ τρόμου ἐπὶ τοῦ προσώπου της, στρέφει τὴν κεφαλὴν ὅπως διαφύγῃ τὸν ἐπερχόμενον θάνατον. Κρίμα νὰ μὴ ὑπάρχωσιν ἐν Κρήτῃ αἰμοθύρα θηρία ὅπως ὠφεληθῶσιν ἐκ τούτων, διότι πᾶν ἄλλο ἢ το προτιμότερον ἢ τοιαῦτα σώματα ἐν τοιαύτῃ φρικῶδει καταστάσει νὰ σήπωνται καὶ νὰ καταξηραίνωνται ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων. Πάμπολλοι δὲ τῶν πεσόντων ἐνταῦθα ἐπαναστατῶν, ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, διέφυγον τὸν ἀποκεφαλισμόν, τινὲς ὁμως αὐτῶν κατεκρεουργήθησαν εἴτε πρὸ τοῦ θανάτου εἴτε μετ' αὐτόν.

Τῆς ὁδηγοῦ ἡμῶν καὶ ἄλλων γυναικῶν πλειόνων τῶν ἑκατὸν ἐφείσθησαν καὶ μετὰ ταῦτα ἀπέλυσαν αὐτάς, ἀλλὰ τριάκοντα ἐκ τῶν συγγενῶν τῆς ὁδηγοῦ κατεσφάγησαν ἐνώπιόν της. Μετὰ δακρύων διηγεῖτο πῶς ἐξαετῆς αὐτῆς ἔγγονος κατεκρεουργήθη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν της. Μετὰ τὸ φρικῶδες τοῦτο θέαμα ἐξελθόντες τῆς Μονῆς ἠσθάνθημεν ἀναψυχὴν· καὶ μετὰ μικρὸν συναντῶμεν ἱερεὰ πλήρη ζωῆς, ὅστις διέφυγεν ἐκ τοῦ Ἀρκαδίου καθ' ἣν στιγμὴν ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων. Οὗτος δὲ καὶ ὀλίγοι ἄλλοι βλέποντες ἄφεντον τὴν καταστροφὴν, ἐξεπήδησαν ἐκ τοῦ παραθύρου καὶ ἔφυγον. Ὁ ἱερεὺς οὗτος προεγνώριζεν, ὡς εἶπεν, ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς προὔκειτο νὰ γείνη ἡ ἔκρηξις, εἶχεν ἰδῆ μάλιστα τὸν ἐπιστάτην τοῦ μοναστηρίου (ὅστις ἔλεγεν ὁ ἱερεὺς οὗτος ἔθηκε τὸ πῦρ εἰς τὴν πυρίτιδα) βαδίζοντα πρὸς τὴν ἀποθήκην. Ἀλλὰ πᾶσα μαρτυρία εἶνε περιττὴ ἐνώπιον τῶν πτωμάτων διεσκορπισμένων τῇδε

κάκεισε, τῶν ἀνατιναγμάτων, τῶν θραυσμάτων καὶ τῶν κακαμμένων τοίχων».

Γ.

ΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΝΙΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΩΝ

ΤΟ ΜΕΓΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΚΟΥΜΟΝΔΟΥΡΟΥ

Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ ἡρωικοῦ Ἀρκαδίου ὁ Μουσταφᾶ Πασσᾶς ἐπανῆλθεν εἰς Χανία καὶ μετὰ ἀνάπαυσιν ἡμερῶν τινῶν ἐξεστράτευσε μετὰ 9,000 ἀνδρῶν, καταλαβὼν τοὺς Λάκκους καὶ προχωρήσας μέχρι τῆς Ἀγίας Εἰρήνης. Τότε δὲ συνεκροτήθησαν καὶ αἱ μάχαι τῆς Ζούρβας καὶ τοῦ Σαβουρὲ καθ' ἃς ἐκάμφθησαν ἐπὶ τέλους οἱ ὀλιγάριθμοι Κρήτες, ἐπὶ δεκάωρον ἀδιαλείπτως μαχόμενοι, ἐπενεγκόντες ὅμως μεγάλην φθορὰν εἰς τὸν τουρκικὸν στρατόν.

Ἐν τῷ μεταξύ τὸ τ,αγικὸν δράμα τοῦ Ἀρκαδίου ἀναγραφέν εὐρέως εἰς τὸν εὐρωπαϊκὸν τύπον προκάλεσε θερμὰς φιλελληνικὰς ἐκδηλώσεις, πολλοὶ δὲ ξένοι ἔσπευδον αὐθορμήτως μόνοι καὶ μετὰ σωμάτων ἐθελοντῶν νὰ κατέλθωσιν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Κρήτην. Συγχρόνως δὲ τότε, ἐξ αἰσθημάτων φιланθρωπίας κινούμεναι ἡ Ρωσί, εἴτα δὲ ἡ Γαλλία καὶ αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι διέθεσαν ἰδιαπολεμικὰ πλοῖα διὰ τὴν μεταφορὰν εἰς Ἀθήνας τῶν ὑπὸ σφαγῆς ἀπειλουμένων γυναικοπαίδων.

Ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς ἀποσχὼν νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῶν Σφακιῶν ἐπανήλθεν εἰς Χανιά καὶ ἀπέστειλε τὸν Σαρχὸς Ἀλῆ πασᾶν, μετὰ μεγάλης δυνάμεως εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Σελίνου.

Κατὰ βουλήν τοῦ στρατηγοῦ τούτου ἀντετάχθησαν οἱ περὶ τὸν Ζυμβρακάκην καὶ ἄλλους ὀπλαρχηγούς ἐπαναστάται, οἵτινες ἐπὶ πενήτην ἀποκρούσαντες τὰς ἐπανειλημμένας τοῦ ἐχθροῦ προσβολάς, ἐν Χωστῇ καὶ Σινίς, δύο δὲ νίκας λαμπράς καταγαγόντες κατ' αὐτοῦ, ἠνάγκασαν τὸν Σαρχὸς Πασᾶν καὶ τὸν εἰς βοήθειαν αὐτοῦ ἐλθόντα Μεχμέτ πασᾶν, νὰ ὑποχωρήσουν.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας ὁ Ἀλῆς ἐξεστράτευσε πρὸς ὑποταγὴν τῶν ἐπαρχιῶν Κισσάμου καὶ Σελίνου. Ὁ Ζυμβρακάκης τότε θέλων νὰ φέρῃ ἀντιπερασπισμὸν ἀπεφάσισε νὰ προχωρήσῃ μέχρι τῶν Χανίων.

Πράγματι δὲ ἐξετέλεσε τὸ σχέδιόν του, καὶ ἔφθασε μέχρι τῶν προθύρων τῶν Χανίων. Ἀλλ' ἔνεκα ἀτάκτου ἐφαρμογῆς τοῦ σχεδίου, κατόπιν πεισματώδους μάχης ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς Θέρισσον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ὀμαλόν.

Ἐνῷ ὁ Σαρχὸς Ἀλῆ πασᾶς εἶχε πεμφθῇ κατὰ τῶν δυτικῶν ἐπαρχιῶν ἕτερος Τούρκος στρατηγὸς ὁ Ρεσίτ πασᾶς εἶχεν ἐκστρατεύσει κατὰ τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν, τὰς ὁποίας ὑπεπηρρίζον τὰ ὑπὸ τὴν γενικὴν διοίκησιν τοῦ Κορωναίου καὶ Κόρακα ἐπαναστατικὰ εἴματα. Τότε ἐγένετο ἡ μεγάλη μάχη παρὰ τὰ στενὰ τῆς Τηλίσου, καθ' ἣν οἱ ἐπαναστάται, δισχίλιοι μόνις ὄντες, κατάρθωσαν νὰ ἀπωθήσωσι τετραπλασίους ἐχθροὺς καὶ νὰ ἐκδιώξωσι τούτους μέχρι τοῦ Ἡρακλείου.

Δὲν ἐπολιόρκησαν δὲ τὸ φρούριον τοῦτο, διότι στερούμενοι πυρροβολικοῦ δὲν ἠδύναντο νὰ ἀντίσχουν εἰς τὸ πῦρ τοῦ πυρροβολικοῦ τοῦ φρουρίου.

Αἱ δύο οἰκτρῶς ἀποτυχούσαι ἐκστρατεῖαι αὐτοῦ τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ, ὅπως ἐπίσης καὶ αἱ τῶν στρατηγῶν Σαρχὸς πασᾶ καὶ Ρεσίτ πασᾶ ἔρριψαν εἰς τὴν δυσμένειαν τῆς Πύλης τὸν Μουσταφᾶν, ὅστις καὶ ἀντεκατεστάθη ἀμέσως διὰ τοῦ ἐξωμότου Οὐγγρου Φρέγκ-Ὁμερ πασᾶ, διακριθέντος ἐν τῇ κατὰ τῶν Μαυροβουνίων πολέμῳ.

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχήν

φυλ. 134

Ὁ Ὀμέρ πασᾶς τὴν 16 Ἀπριλίου ἐγκαταλιπὼν δυνάμιν τινα εἰς τὸν Μεχμέτ πασᾶν, οἰκτρῶς ἀποτυχόντα εἰς ὅλας τὰς κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν ἐπιθέσεις, ὥδευσεν αὐτοπροσώπως κατὰ τοῦ Κορωνάιου κατέχοντος τὰ στενὰ τοῦ Καλλικράτους. Ἄλλ' ἡττηθεὶς παρὰ τῶν ἐπαναστατῶν εἰς Καλλικράτην, Ἄζονα καὶ Ἀργυρόπολιν, ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὰς θέσεις του, ὑποστὰς ἀρετὴν φθοράν.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Ρεσίτ πορευόμενος πρὸς ἔνωσιν αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ὀμέρ ὑπέστη μεγάλας ἀπωλείας παρὰ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ ἰδίως εἰς τὸ ρεῦμα τῆς Χαλέπας.

Ἐν τούτοις ὁμοῦς ὁ Ρεσίτ κατάρθρωσε μετὰ δισχιλίῳ ἀνδρῶν νὰ συνενωθῇ μετὰ τοῦ Ὀμέρ, ὅστις κατορθώσας νὰ φθάσῃ εἰς Ἡράκλειον, ἐξέπεμψε τὸν Ρεσίτ μετὰ δέκα ἑπτὰ χιλιάδων κατὰ τοῦ Λασιθίου.

Ἐν Λασιθίῳ εἶχε συγκεντρωθῇ ἐπαναστατικὸς στρατὸς ἐκ 4000 ἀνδρῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ συνταγματάρχου Βυζαντίου, τοῦ Δημητράκακου, τοῦ Σμολένσκη, τοῦ ὀπλαχηγοῦ Κόρακα καὶ ἄλλων.

Τρεῖς μάχαι πεισματώδεις καὶ πολὺωροι ἐγένοντο τότε, ἀλλ' οἱ ἐπαναστάται καίτοι πολεμήσαντες μετὰ μεγάλης ἀνδρείας ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσι πρὸ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τοῦ ἐρχομένου, οὕτω δὲ ὁ Ρεσίτ εἰσῆλθεν εἰς τὸ Λασιθίον· ἐξελθὼν ἀμέσως ἵνα σπεύσῃ εἰς βοήθειαν τοῦ παρὰ τὴν Κράνιαν μαχομένου Μεχμέτ. Οἱ δύο Τούρκοι στρατηγοί, κατόπιν προηγουμένων ἀψιμαχιῶν προσέβαλον τὴν 6 Ἰουλίου τὰς ἐπαναστατικὰς θέσεις, ἐκυρίευσαν τὸ ὄροπέδιον τῆς Ἀσκύφου καὶ προήλασαν μέχρι Ξηροκάμπου ὅπου συνεκροτήθη λυσσώδης μάχη, καθ' ἣν οἱ ἐπαναστάται καμφθέντες πρὸ τῶν μεγάλων δυνάμεων τοῦ ἐχθροῦ ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ὁ Κορωνάιος μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ σώματος καὶ τοῦ Κόρακα, κατεδίωξαν τὸν Ρεσίτ πασᾶν, μέχρι Ἡρακλείου πολλὰς ἐπενεγκόντες εἰς τὸν στρατὸν αὐτοῦ φθοράς. Ὅλη γὰρ δὲ ἡμέρας μετὰ ταῦτα ἀπεβίωσεν ἐν Ἡράκλειῳ ὁ Ρεσίτ πασᾶς.

Οὕτω καὶ αἱ ἐκστρατεῖαι αὐταὶ τῶν Τούρκων στρατηγῶν οὐ μόνον δὲν ἐπέτυχον νὰ καταπνίξουν τὴν ἐπανάστασιν, ἀλλὰ καὶ οὐκ ὀκτῶς ἀπέτυχον.

Ὁ ὑπερόπτης Ὁμέρ πασᾶς δὲν ὑπῆρξεν εὐτυχέστερος τῶν προ- κατόχων του. Οἱ ἐπαναστάται Κρήτες καὶ οἱ ἐξ Ἑλλάδος ἐθε- λονταὶ καίτοι στερούμενοι πυροβόλων, καίτοι πολλάκις δι' ἑλλειψιν πολεμοφοδίων ἠναγκάζοντο νὰ διακόψωσι νικηφόρους μάχας, δὲν ὑπετάσσοντο ἀλλὰ τολμηροὶ καὶ θαρραλεοὶ ἐνέμενον εἰς τὸν ἀγῶνα. Ἡ Κρήτη δὲν ὑπετάσσετο, ἡ ἐπανάστασις δὲν κατεστέλλετο.

Καθ' ὃν χρόνον ἐγίνοντο ταῦτα ἐν Κρήτῃ, τὸ ἐν Ἑλλάδι ὑπουργεῖον Βουλγαρη-Δεληγεώργη, κατὰ τὴν 17 Δεκεμβρίου 1866, ἠττηθὲν ἐν τῇ Βουλῇ εἰς ζήτημα ἐμπιστοσύνης ὑπέβαλε τὴν παραί- τησίν του. Ἐσχηματίσθη τότε τὸ ἰσχυρότατον καὶ μέγα ὑπουρ- γεῖον Κουμουνδούρου τὸ ὁποῖον, ὡς ἐκ τῶν κρίσεων ἐκείνων περιστα- σεων τὸ ἔθνος ἐδέχθη μετ' ἀγαλλιᾶσεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ.

Τὸ ὑπουργεῖον ἀπετελέσθη ὡς ἐξῆς :

ΚΟΥΜΟΥΝΔΟΥΡΟΣ Πρόεδρος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου,

ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ προσωρινῶς τῆς Δικαιοσύνης.

Χ. ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ τῶν Ἐξωτερικῶν.

Δ. ΒΟΥΣΑΡΗΣ τῶν Στρατιωτικῶν.

Κ. ΛΟΜΒΑΡΔΟΣ τῶν Ναυτικῶν.

Χ. ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ τῆς Παιδείας.

Ε. ΚΕΧΑΓΙΑΣ τῶν Οἰκονομικῶν.

Ὁ νέος πρωθυπουργὸς ἀναπτύσσων ἀμέσως τὸ πρόγραμμά του ἐν τῇ Βουλῇ, ἀφιέρωσεν ἐξ μεγάλης παραγράφου ἐπὶ τοῦ σοβαρώ- τατου ζητήματος τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ κυβέρνησις τότε μεταξὺ τῶν ἄλλων σπουδαίων μέτρων, ἅτινα ἐσκόπει νὰ λάβῃ χάριν τῆς πολυπαθοῦς Κρήτης ἐφρόντιζε καὶ περὶ τῆς ἀποστολῆς ἐκτάκτων πρεσβῶν εἰς τὰς ξένας Αὐλὰς, ἵνα ἐξηγήσωσι τὴν ἀλήθειαν καὶ

διεγείρωσι τὰς συμπαθείας τῶν ἰσχυρῶν τῆς Γῆς ὑπὲρ τοῦ κρητικῆς ἀγῶνος. Πράγματι δὲ ἀπεστάλησαν μετ' οὐ πολὺ εἰς μὲν τὴν αὐλὴν Ἀγίου Ἰακώβου ὁ σοφὸς Πέτρος Βράϊλας Ἀρμένιος, εἰς Φλωρεντίαν ὁ Α. Γ. Κουντουριώτης, εἰς Βιέννην ὁ Γ. Ὑψηλάντης, εἰς Πετροῦπολιν ὁ Γ. Μεταξᾶς καὶ εἰς Παρισίους ὁ Α. Γ. Ραγκαβῆς, οἵτινες διὰ τῶν συνεντεύξεων αὐτῶν προσεπάθουν νὰ φωτίσουν τοὺς ἰσχυροὺς τῆς ἡμέρας καὶ νὰ ἐπιτύρῳσι τὰς ὑπὲρ τῶν Κρητῶν συμπαθείας τῆς Εὐρώπης.

Συγχρόνως δὲ ἡ κυβέρνησις προέβαινεν εἰς καταλλήλους ἐξοπλισμούς, διὰ τὴν ἐνδεχμένην περίστασιν, καθ' ἣν ἡ Τουρκία θὰ ἐκήρυσσε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ ἐν Εὐρώπῃ ἐφοβοῦντο ὅτι ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν ὁ ἀγὼν ἠδύνατο νὰ γενικευθῇ κατερχομένης εἰς πάλιν τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ δὲν ἦτο τόσο ὁ τῆς Ἑλλάδος πόλεμος ὅστις ἐπτόει αὐτοὺς ὅσον ὅτι ἡ ἐνάρξις ἐχθροπραξιῶν ἠδύνατο νὰ εἶναι τὸ σύνθημα γενικῶς τῶν χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς ἐξεγέρσεως, δυναμένης νὰ καταλήξῃ εἰς πόλεμον ρωσσοτουρκικόν.

Ὅτι δὲ εὐκόλως ἠδύνατο αἱ σχέσεις τῶν δύο Κρατῶν Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας σπουδαίως ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ν' ἀλλοιωθῶσιν, ἀπεδείκνυσεν τὰ ἐκάστοτε μεταξὺ Πύλης καὶ Ἑλλάδος διεγειρόμενα ἐπεισόδια.

Ἀπὸ ἔτους ἤδη, ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Κρητικῆς αὐτῆς ἐπαναστάσεως, ὁ ἐν Ἀθήναις πρεσβευτὴς τῆς Τουρκίας Φωτᾶδης Βέης οὐδὲν ἄλλο ἔκαμνεν εἰμὴ νὰ ἐπιδίδῃ ἀπειλητικὰς διακοινώσεις πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν. Οἱ Ἕλληνες ὑπουργοὶ συνήθως οὐδεμίαν ἔδιδον ἀπάντησιν, ἢ ἀπῆντων δι' ὑπεκφυγῶν ἐπιρρίπτοντες τὴν εὐθύνην εἰς τὴν Τουρκίαν, ἥτις διὰ τῆς κακῆς αὐτῆς διοικήσεως προὐκάλεσεν ἐπανάστασιν συγκλονίζουσαν ἤδη τὸ Ἑλληνικὸν Βασιλεῖον τὸ μὴ δυνάμενον νὰ παρίσταται θεατὴς εἰς τὴν αἵματοχυσίαν τῶν ἀδελφῶν του.

Ἐπειδὴ οὕτως ὠξύνοντο τὰ πράγματα καὶ ἠδύνατο εὐκόλως νὰ προκληθῇ ῥήξις, ἡ δὲ ἐπανάστασις δὲν κατεστέλλετο, ὁ Ναπολέων

συνίστησαν εἰς τὴν Πύλιν νὰ προσπαθήσῃ τὸ ταχύτερον ὅπως συνδιαλλαγῇ μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν προβαίνουσα εἰς παραχωρήσεις πρὸς αὐτούς.

Ἡ Πύλη ἐνδοῦσα εἰς τὴν συμβουλὴν ταύτην τοῦ Ναπολέοντος ἀντεκατέστησε τὸν Ὁμέρ πασάν διὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὅστις ἐφθάεν εἰς Κρήτην μετὰ συνδιαλλακτικῶν διαθέσεων καὶ κατώρθωσε τῇ ἐπεμβάσει τῶν προσένων τῶν Μεγάλων Δυνάμεων νὰ συνομολογήσῃ μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν τεσσαρακονθήμερον ἀνακωχήν.

Δ.

Αἱ θηριωδίαὶ τοῦ Τούρκου

Ἄλλ' αἱ κατόπιν γενόμεναι διαπραγματεύσεις ἐναυάγησαν, τῶν ἐπαναστατῶν ἀπορριψάντων τὰς προτάσεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὅστις ἠναγκάζετο νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκ Κρήτης. Ὁ πόλεμος οὕτω ἐπανήρχιζεν αἱματηρότερος. Ἡ Τουρκία διώρισε νέον στρατάρχην τὸν Χουσεῖν πασάν, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ὁποίου ἐμελλε νὰ κατασταλῇ ἡ Κρητικὴ ἐπανάστασις, ἣτις ὑπῆρξεν ἀληθὲς δράμα ἕνεκα τῆς παρ' ἀμφοτέρων τῶν ἀντιπάλων ἐπιδειχθείσης πείσμονος ἐπιμονῆς, τῶν γενομένων θηριωδιῶν παρὰ τῶν ἀτάκτων ἀσιατικῶν ὀρδῶν, τὰς ὁποίας ὡς ἐξῆς θαυμασίως ἀφηγήθη ὁ τότε ἀνταποκριτὴς τῶν «Καιρῶν» τοῦ Λονδίνου Σκίνερ :

«Ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν καὶ ἀποτόμων ὄρεων ἴστανται τὰ στρατιωτικὰ σώματα τῶν φιλοπατρίδων Κρητῶν, ἔχοντα περὶ αὐτὰ μεγαλοπρεπῆ ὀρίζοντα καὶ ἀνωθεν ἀνέφελον οὐρανόν. Εἶνε μὲν πενιχρῶς ἐνδεδυμένοι, κακῶς ὡπλισμένοι, ἢ πειθαρχία των χαλαρά, ὅλι-

γιστοὶ τὸν ἀριθμὸν, ἀλλ' οὐδεὶς δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ περὶ τοῦ σταθεροῦ καὶ ἀμετατρέπτου σκοποῦ αὐτῶν. Ἄνδρες προτιμῶντες τὰ πάντα νὰ ὑποστώσιν, ἢ νὰ ὑποταχθῶσιν, ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ ἁγῶνος, ὃν θεωροῦσιν ἱερώτατον, εἰσὶν ἄξιοι τῆς τῶν ξένων συμπαθείας. Οὐδεμία ἀνάγκη νὰ ἐμβαθύνῃ τις εἰς ὑπολογισμοὺς πολιτικούς, ἢ νὰ ζαλίζει τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν περὶ τῆς μελλούσης ἰσσοπίας, ἵνα ἀναγνώσῃ τὴν πανάρχαιον ἱστορίαν λαοῦ ἀγωνιζομένου, ὅπως ἀποτινάξῃ τυραννικὸν ζυγόν.

Ἄν ἔτος περὶ τοῦ πρὸ τῆς εἰς Κρήτην μεταβάσεώς μου εἶδον τὰς τῆς Βοημίας πεδιάδας πεπληρωμένας καταστροφῶν, τὰ χωρία πλήρη στρατιωτῶν πληγωμένων, τοὺς δρόμους ἐμπλέευσ πυρεθῶν ἐν μάχαις κυριευθέντων. Εἶδον τὰ πρωσσικὰ τάγματα χοροῦντα πρὸς τὴν Βιέννην βήματι σταθερῶ· ἤκουσα τὸν κρότον τῶν τυμπάνων εἰς πολλῶν μιλίων ἀπόστασιν· ἀλλ' ἅπαντα ἡ δόξα καὶ ὁ δρίαμβος τοῦ μεγάλου τούτου στρατοῦ, ἐπὶ τῇ νικῇ μεμεθυμένου, δὲν συνεχίζουν τὴν ψυχὴν τοῦ θεατοῦ τόσον, ὅσον ὁ φοβερός ἀγὼν ὁ γινόμενος ἐπὶ τῶν Κρητικῶν ὁρέων. Ἐκεῖ μὲν ὁ πόλεμος ἦτο πολιτισμένο, αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά ἐξησφαλισμένα καὶ οἱ πληγωμένοι ἀπελάμβανον τῆς δεούσης περιποιήσεως· ἐνταῦθα ὁ πόλεμος εἶνε ὀλοσχερὴς καταστροφή καὶ ἐξόντωσις. Πλησιαζόντων τῶν Τούρκων, γυναῖκες καὶ παιδιά φεύγουσιν, ἵνα διασώζωσι τὴν τιμὴν καὶ ζωὴν των, τῶν δὲ πληγωμένων ἡ ἐλπίς καὶ φροντίς εἶνε, ὅπως διαφύγωσιν, ἵνα μὴ κρεουργῶνται καὶ ἀποτέμνωσιν τὰς κεφαλὰς ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης, ἀλλ' ἀποθνήσκωσιν ἐν τινὶ γωνίᾳ μεταξὺ εὐσπλάγχχνων μὲν καὶ συγγινουμένων, ἀλλ' ἀνικάνων ὅπως δώσωσι βοήθειαν, φίλων. Ἐπὶ τῶν κρητικῶν ὁρέων, ἐνθα οἱ ἐπανασταταὶ ἀναμένουσι τοὺς Τούρκους, δὲν λάμπουν οὔτε στολαὶ λαμπραί, οὔτε κράνη στίλβοντα. Ὁ ἀγὼν εἶνε φοβερός. Πενιτῶς ἔνδεδυμένα καὶ ἡλιοκαῆ παλληκάρια ὑποστηρίζουσιν αὐτὸν μετὰ γενναιότητος καὶ καρτερίας. Ἐνίοτε ἀρκετοὶ πολεμισταὶ συναθροίζονται, καὶ ἀπὸ τῆς πρωίας μέχρι τῆς ἐσπέρας μάχονται ἐκθρόμως πρὸς τοὺς Τούρκους εἰς τὰς ὑπὸ τῶν εὐανθῶν σπαρτῶν κρη-

σημένιας καὶ ἀντηχούσας κοιλιάδας. Ἐπελθούσης δὲ τῆς νυκτός, διαλύονται, καὶ ἀπέρχονται πρὸς ἀναζήτησιν τροφῶν· πρὸς ἐπιτήρησιν δὲ καὶ κατασκόπευσιν τοῦ ἐχθροῦ μικρὰ ὁμάς παλληκαρίων μένει ἐκεῖ.

Ἐὰν ἐπιθυμῇτε νὰ λάβητε εἰκόνα τινὰ τοῦτου τοῦ ἀτάκτου ἐν Κρήτῃ πολέμου, τῶν ἐπὶ τῶν ἀποτόμων ὁρέων συναθροίσεων τῶν πολεμιστῶν καὶ τοῦ ζωηροῦ πνεύματος πρὸς ἀνεξαρτησίαν, πρέπει νὰ ἀναπολήσῃτε εἰς τὴν μνήμην ὑμῶν ἀρχαίους ὄπλαρχηγούς τῆς Σικωτίας μετὰ τῶν ὁπαδῶν αὐτῶν. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀφαιρήσῃτε πᾶσαν ἰδέαν τοῦ ὁμιχλώδους ὀρίζοντος τῆς Σικωτίας, φανταζόμενοι τὰ ὄρη τῆς Κρήτης ὑπὸ λαμπρὸν ζωογόνον ἥλιον. Ὁ ἐρυθρὸν χιτῶνα περιβεβλημένος Ἀγγλος κατεσικένυαζε δρόμους, ὅθεν διέβαινε, καὶ εἰς τὰς κατακτωμένας φυλάς ἔφερε πολιτισμὸν ἀνώτερον τοῦ ἤδη ὑπάρχοντος, ἐνῷ οἱ Τούρκοι καὶ Ἀραβες, οὔτε δρόμον κατασκευάζουσιν, οὔτε πολιτισμὸν φέρουσιν, ἀλλ' ὅθεν διέρχονται ἐρήμωσιν καὶ καταστροφὴν καταλείπουσιν.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς τουρκικῆς κατακτῆσεως πρὸ δύο αἰώνων μέχρι τῆς ἐκρήξεως τῆς ἐπαναστάσεως ὑπῆρξε παντελής μαρασμὸς ἐπὶ τῆς Κρήτης. Ὡς ἐπαρχία τῆς ἀνατολικῆς Αὐτοκρατορίας ἡ νῆσος ἤμαζε, καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ Ἕλληνες Αὐτοκράτορες τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦσαν ἐτι ἰσχυροὶ ἡγεμόνες, καὶ διετέλει ἀκμάζουσα ὑπὸ τὴν μισητὴν μὲν, ἀλλ' ἰσχυράν διοίκησιν τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας, ὅτε οἱ Ἕλληνες Αὐτοκράτορες εἶχον καταντήσῃ ἀδυνατοί, ὥστε νὰ ὑπερασπίζωνται τὰν μᾶλλον ἀπεχούσας ἐπαρχίας. Ὑπολογίζεται, ὅτι καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ Ἕνετοὶ ὑπεχώρησαν εἰς τοὺς Τούρκους, ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου ἀνέβαινεν εἰς ἓν ἑκατομμύριον κατοίκων. Σήμερον δὲ εἶνε μόλις τὸ τέταρτον τοῦτου. Τότε ὑπάρχον φρούρια, μέγαρά μεγαλοπρεπῆ, πολυάνθρωπα χωρία καὶ ἀγροὶ καλῶς καλλιεργημένοι· σήμερον δὲ σωροὶ εἰρείπων, χωρία ὀλιγάνθρωπα καὶ χώρα κατεστραμμένη ὑπὸ τῶν συχνῶν ἐπαναστάσεων. Ὁ μέγας ἀγὼν τῆς τουρκικῆς κατακτῆσεως, ἐξακολουθήσας ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἐπὶ ἡγήνεκε παντελῆ καταστροφὴν ἐπὶ τῆς νήσου. Τὸ

Ἡράκλειον, διὰ τῶν ἰσχυρῶν ἐπάλλεων, ὑπηρετήσθη γενναίως τὴν νῆσον ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του, ὡς ἄλλη Σεβαστούπολις. Ἐκτοτε ἔπληθον εἰς καὶ ἡμίσεος αἰὼν στασιμότητος καὶ μαρasmus οὐδὲν ἄλλο ἀνωρθώθη πλὴν τῶν ἐπάλλεων τοῦ Ἡρακλείου. Οἱ πλείονες τῶν Κρητῶν ἐμμείναντες σταθεροὶ εἰς τὸ χριστιανικὸν δόγμα, κατετυραννοῦντο ὑπὸ τῶν ὀλίγων ὁμογενῶν, τῶν ἀσπασθέντων τὸν Μωαμεθανισμόν. Ἡ κατάστασις ὅμως αὕτη τῶν πραγμάτων ἐπὶ πρῶτο νὰ διαταραχθῇ. Ἡ ἑλληνικὴ ἐθνεγερσία τοῦ 1821 εὗρεν ἡμῶς καὶ εἰς τὰ τῆς Κρήτης ὄρη· καὶ οἱ γενναῖοι νησιῶται κατεδίωξαν εἰς τὰ κατὰ τὴν παραλίαν φρούρια τοὺς τυράννους των. Ἐπὶ τινα χρόνον ἡ Κρήτη ἐφαίνετο, ὅτι εἶχεν ἀποτινάξει τὰς ἐλύσεις τῶν τυράννων. Οἱ ἐν τοῖς φρουρίοις καταφυγόντες Ὀθωμανοὶ ἐστενοχωροῦντο πολλῶν μᾶλλον, ἢ ἐπὶ τοῦ παρόντος πολέμου· τὰ δὲ ταχύπλοα τῆς Ὑδρας βρίκια μετ' εὐχερείας μεγάλης ἐξήπατον τὰς κολοσσιαίας τῆς Τουρκίας φρεγάτας. Οὐδέμια ἀνέστη νὰ διηγηθῶ ἐν ἐκτάσει, ὅτι ὁ Μεχμέτ Ἀλῆ πασᾶς τῆς Αἰγύπτου ἀπέστειλε στρατὸν τακτικόν, ἵνα ὑποστηρίξῃ τὸν Σουλτάν Μαχμούτην, καὶ ὅτι ἡ ἐν Νεοκάστρῳ ναυμαχία ἀνεχαίτισε τοὺς νικηφόρους καὶ ἀνηλεεῖς Αἰγυπτίους. Μετὰ τὴν ναυμαχίαν ταύτην ἡ Εὐρωπαϊκὴ διπλωματία δὲν ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἄλλως, ἢ νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν τῆς Ἑλλάδος ἀνεξαρτησίαν. Ἀλλ' ὡς μὴ ὤφειλε, περιώρισεν ἐντὸς στενῶν ὁρίων τὸ νέον βασίλειον, καὶ ἐναποταμίευεν ἐν αὐτῷ πλῆθος μελλουσῶν ταραχῶν, ἀφείσα ὑπὸ τὸν τυραννικὸν ζυγὸν σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τῇ Κρήτην.

Κατὰ πρῶτον οἱ Αἰγύπτιοι καὶ μετὰ ταῦτα οἱ Τούρκοι παρῆλθον καὶ σκληρῶς διώκουν τὴν νῆσον. Συγχρόνως δὲ καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ κάτοικοι αὐτῆς ἀνελάμβανον, μικρὸν κατὰ μικρόν, τὸν ἀρχαῖον καταπιεστικὸν τρόπον. Ἐγένοντο στάσεις, κατὰ μέρος ἐκ διαιμιμμάτων, ἵνα ἀποδεχθῇ τὸ τοῦ λαοῦ αἶσθημα, προσθέτουσαι νέας καταστροφὰς εἰς τὰς ἤδη προὔπαρχούσας ἐπὶ τῆς πρώτης μεγάλῃς ἐπαναστάσεως. Κυβερνῶντες καὶ κυβερνώμενοι εὗρίσκοντο εἰς ἀντίθετον θέσιν, καθ' ἣν αἱ ἀνίσχυροι περὶ ἀναμορφώσεως προσπαθοῦσι

ἀντρείποντο ὑπὸ τῶν ἀπελπιστικῶν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγώνων, καὶ καθ' ἣν ἡ εἰς τὴν ἐξουσίαν ἐκ νέου ὑποταγὴ καθίστα αὐθαδεστέραν καὶ τὴν ἐπ' αὐτῶν καταπίεσιν τῆς κυριάρχου τάξεως.

Ὅθεν ὁμιλοῦντες περὶ τῶν αἰτίων τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως, πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν καλῶς, ὅτι τὸ πρῶτον καὶ κύριον αἷτιον εἶνε ὁ τουρκικὸς ζυγός. Ὁ Ἰσμαὴλ πασᾶς μετὰ τῶν σχεδίων πρὸς βελτίωσιν τῆς γεωργίας καὶ σύστασιν σχολείων, ἐν οἷς νὰ διδάσκονται οἱ παῖδες τῶν Κρητῶν τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν γραφὴν, ἀφίκετο λίαν βραδέως καὶ δὲν ἠδυνήθη ν' ἀναχαιτίσῃ τὸν ροῦν τῶν πραγμάτων.

Ἡ γεωργία καταπιεζομένη ὑπὸ ἐπαχθοῦς φορολογικοῦ συστήματος δὲν ἠδύνατο νὰ βελτιωθῇ, καὶ ὅσῳ μᾶλλον διεδίδοντο τὰ γράμματα, τόσῳ μᾶλλον σφιγκτότερον συνεδέετο ὁ λαὸς μετὰ τῶν ἀδελφῶν τῆς ἐλευθερίας Ἑλλάδος. Εἶνε μωρία νὰ λέγῃ τις, ὅτι ἐν Κρήτῃ δὲν ὑπάρχει Ἑλληνικὴ προπαγάνδα· διότι Κρητῶν παῖδες διανύοντες τὰς ἐκυτῶν σπουδὰς ἐν Ἀθήναις, καὶ ἐπανακάμπτοντες εἰς Κρήτην, ἐβλεπον αὐτὴν δούλην, ὅτι Κρητὲς ἔμποροι τὴν Σύρον ἐπισκεπτόμενοι εὕρισκοντο ἐν ἀτυμοσφαίρᾳ πολλῶ διαφθορῇ τῆς τοῦ Ἡρακλείου, ἢ τῶν Χανίων, καὶ ἐπανερχόμενοι ἔφερον μεθ' ἐκυτῶν τὸν πόθον πολιτικῆς μεταβολῆς. Ἡ τουρκικὴ ὁμῶς Κυβέρνησις ὀλίγην φροντίδα ἐλάμβανεν, ἵνα καταπραῖνῃ τοὺς ὑπηκόους. Παράπονα κατὰ τῶν δυσβασιτάκτων φόρων περιεφρονούντο, καὶ ἀναφοραί, δι' ὧν ἐζητεῖτο ἡ τοῦ Χάτι-Χουμαγιοῦν ἐφαρμογὴ οὐδόλως ἐλαμβάνοντο ὑπ' ὄψιν. Βαθυμῆδὸν ἡ δυσἀρέσκεια τῶν Κρητῶν κατέστη σφοδρότερα, καὶ ἡ νῆτος, μικρὸν κατὰ μικρόν, ἔρρεπε πρὸς τὸν πόλεμον, καὶ μάλιστα, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ Πρωσία ἐτελείωσε τὸν μέγαν ἀγῶνα.

Μεταξὺ τῆς συναθροίσεως τῶν Κρητῶν ὀπλαρχηγῶν ἐν τῷ Ὀμαλῷ, ὅπως συσχεφθῶσι περὶ τῶν παραπόνων, καὶ τῶν πρώτων ἐχθροπραξιῶν, ὑπῆρξε διχαστήμα ἀρκετὸν δισταγμοῦ ἀφ' ἐνὸς καὶ ἀπὸ τῆς ἀφ' ἑτέρου. Οἱ Κρητὲς ἠναγκάσθησαν νὰ κάμωσιν ἀρχὴν ἀγῶνος, ὅστις ἦτο λίαν γνωστὸν, ὅτι ἤθελε, τὸ δὴ λεγόμενον, τοῖς

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 135

κοστίζει ἀκριβῶς. Ἡ δὲ Κυβέρνησις ἀπῆται παρ' αὐτῶν τὰ ὅπλα, ἵνα μὴ δύνανται ν' ἀνθίστανται εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτῆς. Οἱ Χριστιανοὶ Κρήτες κατεταράχθησαν ἕνεκα τοῦ ἔσως μὴ παραλόγου μέρους, δηλ. τοῦ νὰ κλεισθῶσιν εἰς τὰ φρούρια οἱ Κρήτες Ὀθωμανοί. Ὁ Ἰσμαήλ πασᾶς δὲν ἠθέλησε ν' ἀφήσῃ ἐκτεθειμένους εἰς τὴν ὁρμὴν ἐπικειμένης ἐπαναστάσεως τοὺς πιστοὺς Ὀθωμανούς. Μετ' ὀλίγου δὲ ἐβδομάδας οἱ ἐπαναστάται ἐνόησαν, ὅτι διὰ τὴν πρόσκλησιν τῶν Ὀθωμανικῶν εἰκογενειῶν εἰς τὰ φρούρια ἐξέλιπε πᾶσα ἐγγύησις καλῆς διαθέσεως ἐκ μέρους τῶν Τούρκων. Τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα πρὸς ἐκρηξίν τῆς ἐπαναστάσεως, ὅτε ἀπόσπασμα στρατιωτῶν μετέβη, ἔπως συλλάβῃ τὴν Κρητικὴν Ἐπιτροπὴν. Πλείστα τῶν δυτικῶν χωρίων ἔλαβον μέρος εἰς τὸν σφοδρὸν ἀγῶνα, ὅστις ἐγένετο εἰς τοὺς πρόποδας τῶν ὄρεων ἐνώπιον τῶν ἐν Χανίοις κατοικῶν. Ὁ αὐττῆρὸς γέρον Μουσταφᾶ-πασᾶς διαταχθὲν νὰ διαδεχθῇ τὸν γαμβρὸν τοῦ Ἰσμαήλ, ἀνακαλούμενον· καὶ ἐπικουρίαι ἔφθασαν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἵνα καταστείλωσι τὴν ἡδὴ ἀρχαμένην ν' ἀπειθῇ νῆσον. Ὁ ἡρώϊσμός ὅμως τῶν ἐπαναστατῶν ἐπείνετο ἀναλόγως τῶν σκληρῶν δοκιμασιῶν, ὥς ἐμελλον νὰ ὑποστῶσι, καθυποτασσόμενοι ὑπὸ τῆς ἐξουσίας. Ἄν καὶ τὰ Σφακιά ἐπὶ τινα χρόνον ἐφύλαττον θέσιν ἐπιφυλακτικὴν ἀμφιβόλου οὐδετερότητος, ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς οὐδενὸς κόπου καὶ μέσου ἐφείσθη, ἔπως καθυποτάξῃ αὐτά· ἀπέτυχεν ὅμως ἕνεκα τῆς ἰσχυρογυμοσύνης τῶν ἐχθρῶν του. Ὅτε ἡ μονὴ τοῦ Ἀρχαδίου ἐπολιορκήθη καὶ ἐάλω, κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1866, τὸ τραγικὸν τέλος αὐτοῦ ἐξῆψεν ἔτι μᾶλλον τοὺς Κρήτας, ἀντὶ νὰ τοὺς κατατρεμάξῃ. Καὶ ἡ πολυθρύλλητος παράδοσις ἑκατονταδῶν τινῶν Ἑλλήνων ἐθελοντῶν κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1867 μόλις μικρὰν τινα ἀποθάρρυνσιν ἐπήνεγκεν.

Μετὰ δύο μῆνας μεταβὰς εἰς Κρήτην, εὔρον τοὺς ἐπαναστατὰς ἀγωνιζομένους ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος μετὰ ζήλου, ὅσον ὀλίγοις πολέμοις ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος ἔδειξαν. Φόροι ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν δὲν ἐπιβάλλονται, οὔτε στρατολογία νεοσυλλέκτων γίνονται

ἐπὶ ὑποσχίσει ἀμοιβῆς, ἀλλ' αὐθορμήτως πάντες οἱ δυνάμενοι φέρειν ἔπλα πολεμοῦσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, διακυβεύοντες τὰ πάντα πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἀγῶνος. Κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1867 ἔμενον εἰσέτι πολλὰ χωρία ἄνευ πυρπολήσεως καὶ καταστροφῆς, πολλὰ ἐκκλησίαι ἄνευ ἐκροσυλίας· ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης μεγάλαι καταστροφαὶ ἐγένοντο. Ἄστεγοι πρόσφυγες διασκεδασμένοι τῇδε κῆκεῖσε πρὸς ἀναζήτησιν τροφῶν καὶ καταφυγίου, ὑποδίδονται εὐμενῶς παρὰ τῶν εὐτυχεστέρων γειτόνων των, ἂν καὶ καταφεύγῃσι πολλάκις πρὸς ἀνθρώπους, μὴ δυνάμενους νὰ δώσωσιν αὐτοῖς χεῖρα βοήθειας. Ἐν συντόμῳ περιγράφοντες τὴν στρατιωτικὴν θέσιν τῶν Τούρκων λέγομεν, ὅτι ἀναγκάζονται νὰ προχωρῶσι πρὸς τὰ πρόσω ποιοῦντες ἀνὰ πᾶν βῆμα νέαν ἐπίθεσιν, ὅπως ἐκδιώξωσι τοὺς ἐπαναστάτας τῶν θέσεων των. Μεγάλῃ στρατιωτικῇ δυνάμει διατρέχει τὸν κίνδυνον τοῦ ν' ἀποθάνῃ τῆς πέλλης, ἐάν διαμένη ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐπὶ τῶν ὁρέων, μικρὰ δὲ ἀναντηρήτως νὰ καταστραφῇ ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν. Οὐδεμίαν πρόνοιαν λαμβάνουσιν οἱ Τούρκοι προχωροῦντες, ὅπως κατασκευάζωσι δρόμους, ἢ ὅπως ἀνεγείρῳσιν ἀπόρθητα ὀχυρώματα ἐν τῇ χώρᾳ. Ἐξέρχονται ἐκ τῶν κατὰ τὴν παραλίαν φρουρίων οἱ μὲν ἀτακτοὶ ἄμπρός, τὸ δὲ πεζικὸν ὡς ἐπικουρία αὐτῶν, τὸ δὲ ἵππικόν καὶ πυροβολικὸν ὡς ὀπισθοφυλακὴ—ὅπου δῆποτε ὑπάρχει τόπος εἰς πύλεμον. Τότε γίνεται σειρά ἀψιμαχιῶν, καθ' ἃς ἀμφοτέρω τὰ ἐμπόλεμα μέρη διαμφισβητοῦσι περὶ τῆς νίκης. Χωρία πυρπολοῦνται, γυναῖκες παραβιάζονται· καὶ οἱ Τούρκοι ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰ ἴδια, ὀλιγώτεροι πάντοτε ὄντες τὸν ἀριθμὸν, ἵνα ἀναπαυθῶσι μικρὸν, πρὶν ἢ ἀναλάβωσι νέαν ἐκστρατείαν. Δὲν στεροῦνται ἀνδρείας, καὶ πολλὰς λίαν ἀκριβὰ πληρόνουσιν, ὅπως κυριεύσωσι κορυφὴν ξηροῦ λόφου, ὃν οἱ ταχύποδες Κρήτες ἐκθύμως ὑπερασπίζονται, μέχρις οὗ ἢ κατέλληλος στιγμὴ φθάσῃ πρὸς φυγὴν.

Δύσκολον εἶναι νὰ ὑπολογίσωμεν, μετ' ἀκριβείας, τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκατέρωθεν πολεμούντων. Λέγεται, ὅτι ὁ Μουσταφᾶ Πασῆς εἶχεν ὑπὸ τὴν διοίκησίν του 12 ἕως 15 χιλιάδας ἀτάκτων, καὶ

νικῆς οὐδετερότητος, περὶ τῆς παραβιάσεως τοῦ ἀποκλεισμοῦ καὶ περὶ τῶν ἐθελοντῶν. Τὸ μικρὸν Ἑλληνικὸν βασίλειον κατέχευται ὑπὸ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ, καὶ τὰ πάντα ἔπραξε καὶ πράττει, ἐκτός τῆς διακηρύξεως τοῦ πολέμου κατὰ τῆς Τουρκίας, ὅπως πα-
ριχθῇ βοηθῆσαι εἰς τοὺς ὁμογενεῖς Κρήτας. Ἐμποδίσθη ὑπὸ τῶν
ἐθνῶν τοῦ νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον καὶ παρὰ τῶν ἰδίων ὑπερησπί-
σθη τοῦ ν' ἀπολογηθῇ διὰ τὰς πράξεις του. Τὰ ὀλίγα ταῦτα ἔρ-
καίτωσαν. Ἀλλ' ὅταν κατηγορῶμεν τοὺς Ἕλληνας, διότι πρᾶτ-
τουσι πᾶν τὸ ἐφικτόν, ὅπως διαταράττωσι τὴν Τουρκίαν διὰ τῶν
ἰδίων ἀφισταμένων ὑπηκόων της, ὀφείλομεν ν' ἀναλογιζώμεθα ποῖα
ἔθελον εἶναι τὰ ἡμέτερα αἰσθήματα ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐὰν φυλὴ τις τῆς
Ἰταλίας ἢ Γαλλίας, ἢ Σαμαρείτης ἀνθίστατο κατὰ τοῦ Ὁμῆρ πασᾶ
εἰς νῆσον πλησίον τῆς Penzance. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ φανταζώ-
μεθα, ὅτι ἀπηρτίτο ἡ ἐπιρροή τῆς Ρωσσίας, ὅπως οἱ Ἕλληνες
συμπαθῶσιν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν των Κρητῶν. Ἐκεῖνοι οἱ ἐθελον-
ταί, οἱ παραβιάσαντες τὸν Τουρκικὸν ἀποκλεισμόν, καὶ θέσαντες
τὰ ἑαυτῶν στήθη ἀπέναντι τῶν τουρκικῶν σφαιρῶν, δὲν ἦσαν Μο-
αχίται. Τὸ χρυσίον, δι' οὗ ἡγοράσθη τὸ Ἀρκάδιον ἐν Λιβερ-
πούλῃ, ἦτο βεβαίως Ἑλληνικὸν καὶ οὐχὶ Ρωσσικόν. Ἕλληνες ἔμ-
ποροι, ἐκτός τῆς Ἑλλάδος ἐγκατεστημένοι, συνεισφέρουσιν ἀδρό-
τητα, ὅπως βοηθήσωσι τοὺς Κρήτας. Πέμπουσι χρήματα καὶ ἀπὸ
τῆς Ὀδησσοῦ, ὡς καὶ ἀπὸ τοῦ Λουδίνου καὶ Μασσαλίας. Ἡ Κυ-
βερνήτης τῆς Ρωσσίας, ἐν καὶ θεωρῆται ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν προστά-
της τῶν Χριστιανῶν ὑπηκόων τοῦ Σουλτάνου, ὑπῆρξε πλέον ἀδιά-
φορος εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, ἢ ὅσον ἡλπίζον οἱ Ἕλληνες.

Ἐπιτροπὴ τις συνέστη ἐν Ἀθήναις ὑπὲρ τῆς Κρητικῆς ἐπανα-
στάσεως, ἥτις εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τῆς εὐστάσεώς της ἐξαποστέλλει
λαθραίως διαφόρους προμηθείας εἰς Κρήτην. Ἐν μετὰ τὸ ἄλλο
Ἑλληνικὰ ἐμπόρεια διατρέχουσι τὸν ἐσχατον κίνδυνον τοῦ νὰ
ἐλληνηθῶσιν, ὅπως προσφέρωσι βοήθειαν πρὸς τοὺς Κρήτας. Τὸ
μικρὸν καὶ ἐνδοξον ἐμπόριον «Πανελλήνιον», παντὸς ἔλλου ἐνώ-
κρον, κατὰ τὴν δραστηριότητά, ἐξετέλεσε δωδεκάκις πλέον ἐπι-

τυχῶν κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ χειμῶνα. Ἀλλὰ τελευταῖον ^{ἵστο}νοχωρήθη πολὺ ἔνεκα τῆς ἀξαναούσης ἐπαγρυπνήσεως τῶν ^{Τούρ}Τούρκων οἱ δὲ πλῆθς αὐτοῦ ἤθελον εἶνε ἐπικινδυνωδέστεροι, κατὰ τὸ λαμπρὸν ἔαρ, ὅτε ὁ οὐρανὸς σπανίως συννεφούται. Ὑπῆρξεν οὖν χημα διὰ τὸν Κρητικὸν ἀγῶνα, ὅτι σκάφος πολὺ δραστηριώτερον καὶ ταχύτερον ἐνεφανίσθη ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Ἀντὶ δὲ ταχυδρομικοῦ ἀτμοπλοίου ἀπασχολουμένου πρὸς ὥραν τῆς τακτικῆς ὑπηρεσίας, ἀφίκετο ἀνάλογον πρὸς τὴν σπουδαίαν περίστασιν καταδρομικόν, ὃπερ εἶχε κατασκευασθῇ, ὅπως δοκιμάσῃ τὴν ταχύτητά του ἐν ὅππιον τῶν Ἀμερικανικῶν πολεμικῶν πλοίων. Τὸ «Ἀρχαδίον» ἀφίκετο εἰς κατάλληλον στιγμήν. Περιεμένετο ἀνυπομόνως καὶ ἡ ἔλευσίς του ἐπεθυμεῖτο ἀπὸ ἐβδόμαδος εἰς ἐβδόμαδα ὑπὸ χιλιάδων ψυχῶν, ὧν ἡ ὑπαρξὶς ἐξήρτητο ἐκ τῶν ὑπ' αὐτοῦ μετακαμιζομένων τροφῶν καὶ λοιπῶν ἀναγκαίων. Ἐπὶ πολλοὺς μῆνας ἦτο τὸ μόνον μέσον, δι' οὗ ἀπεβιβάζοντο πολεμοφόδια εἰς τὴν νῆσον, καὶ ἀναγί-
ρουν ἐξ αὐτῆς χριστιανοὶ πρόσφυγες.

Μέγας λόγος ἐγένετο κατὰ πόσον οἱ Τούρκοι καὶ οἱ ἐπανάστα-
ται ἦσαν ἔνοχοι τῶν ἐν τῷ Κρητικῷ ἀγῶνι σκληροτήτων. Εἶδον
εὐρισκόμενος ἔτι ἐν Κρήτῃ, ὅτι οἱ Τούρκοι ἐπολέμουν μεθ' ὧν
τῆς πρῆν αὐτῶν βαρβαρότητος καὶ ὅτι πολλὰ κτηνώδεις πράξεις
ἐπράττοντο κατὰ τῶν ἀόπλων δυστυχῶν χωρικῶν, καὶ μάλιστα ὑπὸ
τῶν ἀτάκτων στρατευμάτων. Ἐὰν δὲ οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ ἤθε-
λον ν' ἀναχαιτίζωσι τὰς βιαιοπραγίας, οὐδὲν κατώρθουν· μάλιστα
δὲ διεδίδετο μετὰ βεβαιότητος, ὅτι Τούρκοι τινες ὑψηλῆς θέσεως
ἦσαν πόρρω τοῦ νὰ δίδωσι τὸ καλὸν παράδειγμα εἰς τοὺς ὑποδε-
στέρους. Οὗτοι ἐμαίνοντο διὰ τὴν ἐπίμενον ἀντίστασιν ἀνθρώ-
πων, περιφρονούντων τὰς ἀπειλὰς καὶ μπαζόντων τὰς ὑποσχέσεις.
Οἱ δὲ ἐπανάσταται δὲν φείδονται τῶν αἰχμαλώτων Τούρκων,
διότι μὴ λαμβάνοντες παρ' αὐτῶν εὐσπλαγχνίαν, αὐτοὶ ἐχθροὶ
δοῦσιν· ἀλλὰ, παρουσιαζομένης εὐκαιρίας, σφάζουσι τοὺς ἐχθροὺς
τῶν μετ' ἐκδικήσεως ἀποδίδοντες τὰ ἴσα. Δὲν σφάζουσι γυναι-
κόπαιδα, διότι ταῦτα ἔχουσιν ἐξαεφαιισθῇ ἐν τοῖς φρουρίοις. Ὅσοι

ὡς πρὸς τὰς σκληρότητας καὶ ἀδικίας ἢ πλάστιγξ κλίει πολὺ μάλλον εἰς τὸ μέρος τῶν Τούρκων. Ἀλλὰ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ εἶπω ἐν ἑκτάσει τὰς γινόμενας σκληρότητας. Μοι φαίνεται, ὅτι μεταχειρίζομεθα ἐπιχείρημα πολλῶ ἰσχυρότερον κατὰ τῆς δικαίσεως παντὸς ἡγεμόνος, εἴτε Τούρκου, εἴτε Χριστιανοῦ, ὅταν δι' αὐτοὺς λέγομεθα, ὅτι οἱ ὑπῆκοοι του εἶνε πρόθυμοι νὰ ριψοκινδυνεύσωσι χάριν τῆς ἐλευθερίας των, καὶ ὅτι ἡ ἐξουσία του ἱσταται ὡς πρόσκομμα τῆς φυσικῆς αὐτῶν ἀναπτύξεως, ἢ ὅταν ἀποδεικνύωμεν συμβάντα σκληροτήτων στρατιωτικῶν βερβάρων καὶ ἀμαθῶν ὅσον σκληραὶ καὶ ἀν ὧσιν.

Καὶ οἱ μὲν Λεωνίδας Πετροπουλάκης καὶ Μπαλάφας ἀπεβίβασθησαν εἰς Μυλοπόταμον, ἵνα ἀπασχολήσωσιν ἐκεῖθεν τὸν ἐχθρόν, ὃ δὲ Δημήτριος Πετροπουλάκης μετὰ τῶν ἐπιλείπων εἰς τὴν θέσιν Κίμωνος ἀλλὰ τῇ προτάσει τῶν ἐντοπίων, εἵτινες ἀνήγγειλαν τοῖς ἐπαναστάταις ὅτι τὸ διαμέρισμα ἐκεῖνο εἶχεν ὑποταχθῇ, μετεβίβασθησαν διὰ τῆς «Ἐνώσεως» εἰς τὴν θέσιν Καλὰ Χωράφια. Οἱ ἐξ Ἑλλάδος ἀφικόμενοι, περιπλανηθέντες ἐπὶ τινὰς ἡμέρας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀγίου Βασιλείου, εἶχεν ἀποφασίσῃ νὰ διέλθωσιν ἐν καιρῷ νυκτός διὰ μέσου χώρας κατεχομένης ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν καὶ φθάσωσι τὴν πρωίαν εἰς τὴν πλησίον τῶν Σφακίων θέσιν Ἀλιάκες. Ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμήν προῦκειτο ν' ἀναχωρήσωσιν, ἐπέπεσε κατ' αὐτῶν τουρκικὸς στρατός. Οἱ ἐπαναστάταις, οἱ μὲν ὑπὸ τὸν Α. Πετροπουλάκην καὶ τινὰς ἄλλους κατέλαβον τὰ χωρία Δημαρί καὶ Κισσόν, οἱ δὲ ὑπὸ τὸν Μπαλάφαν πυροβοληταὶ μετὰ τῶν ἐπιλαρχηγῶν Τσουδεροῦ καὶ Βαρδούνῃ τοὺς ὑπερκειμένους λόφους τοῦ χωρίου Βρύτκις ἡ μάχη διήρκεσε μέχρι τῆς ἐσπέρας τῆς 9 Δεκεμβρίου 1868, ὅτε οἱ ἐπαναστάταις ἀπεσύρθησαν εἰς τὸ χωρίον Κερεμέ· ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ χωρίου τούτου, μετὰ τινὰς συμπολοῦς, ἠναγκάσθησαν νὰ μεταβῶσιν εἰς Καλλικράτην τῇ 20 Δεκεμβρίου. Ἐκεῖ ἐδόθη ἡ τελευταία παρὰ τῶν ἐπαναστατῶν μάχη, καθ' ἣν οἱ Τούρκοι εἰσῆλθον εἰς τὸ χωρίον καὶ κατέσφαξαν τινὰς τῶν κατοίκων, οἱ δ' ἐπαναστάταις ἀπεσύρθησαν εἰς τὴν θέσιν Μαυρόχι, πλησίον τοῦ χωρίου Ἀσιόφου τῶν Σφακίων. Ἐνῷ δὲ εὗρισκοντο

Ἡ εἰκὼν αὕτη, εἰς μέγα σχῆμα, καλλιτεχνικῶς

ΤΗ ΑΜΑΛΙΑΣ

καὶ πωλεῖται εἰς τὰς ὁδοὺς ἀντὶ λεπτῶν 30.
Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 126

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐκεῖ διασκεπτόμενοι περὶ τοῦ πρακτέου, ἀφίκετο ἀπεσταλμένος τοῦ ἐν Χανίοις Γάλλου προξένου Σαμπουασώ, κομίζων δύο ἐπιστολὰς αὐτοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 9 καὶ 11 Δεκεμβρίου. Διὰ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ ὁ Γάλλος πρόξενος ἀγγέλλων τὴν μεταξύ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας ἐπελθεῦσαν διακοπὴν τῶν διπλωματικῶν σχέσεων, περὶ ὧν θελομένην ὁμιλήσει παρακατιόντες, τὴν πρὸ τῆς Σύρου ἐμφάνισιν τοῦ ναυάρχου Χόβαρτ πασᾶ, τὰς ἀποφάσεις τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων περὶ τῆς διατηρήσεως τῆς πλήρους ἀκεραιότητος τῆς Τουρκίας ἐπὶ τῇ βάσει τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων τοῦ 1856, προὔτρειπεν αὐτοὺς ν' ἀναχωρήσωσι καὶ ἀνελάμβανε νὰ μεσολαβήσῃ περὶ τοῦ τρόπου τῆς εἰς Ἑλλάδα μεταβάσεως αὐτῶν.

Αἱ διαπραγματεύσεις κατέληξαν εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῶν προτάσεων, καὶ ὁ Δημήτριος Πετροπουλάκης μετὰ τοῦ μεγαλειτέρου μέρους τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐθελοντῶν ἀνεχώρησεν εἰς Ἀθήνας. Ἄντ' αὐτὸν γαλλικοῦ, διὰ τουρκικοῦ πλοίου, διότι κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν, παρασπονδήσαντες, ὡς καὶ ἄλλοτε, οἱ Τούρκοι δὲν ἐτήρησαν τὴν ὑποχρέωσιν ἣν ἀνέλαβον περὶ τῆς μεταβιβάσεως αὐτῶν διὰ γαλλικοῦ ἀτμοπλοίου. Ὁ Λεωνίδας Πετροπουλάκης, Μπαλαφας, Μήτσας καὶ λοιποὶ ἀποχωρισθέντες τῶν ἄλλων ἐπέμειναν ἐπὶ τινὰς ἔτι ἡμέρας συμπλακέντες δις μετὰ τῶν ἐχθρῶν ἄλλ' ἐν τέλει καὶ οὗτοι ἐσυνθηκολόγησαν καὶ μετεβιβάσθησαν εἰς Ἑλλάδα διὰ γαλλικοῦ ἀτμοπλοίου, τὴν φορὰν ταύτην αὐστηρῶς τηρηθείσης τῆς συμφωνίας. Ἄλλ' οἱ ὀπλαρχηγοὶ Κρητὲς ἐξηκολούθησαν κατὰ τὰς διαφόρους ἐπαρχίας ἐπὶ διμηνίαν ἔτι ἀνθιστάμενοι μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ἔαρος τοῦ 1869. Πλὴν αἱ συμπλοκαὶ αὗται οὐδὲμίαν ἐνεῖχον σπουδαιότητα· ἀπετέλουν τοὺς τελευταίους σταθμοὺς τῆς ἐπαναστάσεως, τελευταίαν τινὰ δι' αἵματος διαμαρτυρίαν τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ, ὅστις ἐπὶ τριετίαν γενναίως ἀγωνισθεὶς ὑποστὰς μυρίας θυσίας, ταλαιπωρίας, καταστροφάς, ἐπανεβλῆκε τὴν πατρίδα του ἐπαναπίπτουσαν πάλιν ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγόν καὶ οὐ τότεν γενναίως ἐπολέμησε.

Ε.

Η ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΟΥ ΑΡΚΑΔΙΟΥ

Πρὶν ἢ διεξέλθωμεν καὶ τὰς τελευταίας σελίδας τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως ἐρμύζει νὰ ποιήσωμεν μικρὸν λόγον περὶ τοῦ ἱστορικοῦ «Ἀρκαδίου», τοῦ μοναδικοῦ ἐκείνου ἀτμοπλοίου, τὸ ὁποῖον οἱ Τούρκοι ἐθεώρουν ὡς ὑπερφυσικόν τι καὶ ἀσύλληπτον ἀποκαλοῦντες αὐτὸ «*Διαβολοβάπορον*» καὶ τὸ ὁποῖον συνδέεται ἀρρήκτως μὲ τὴν τριετῇ αἱμακτηρὰν ἐπανάστασιν τοῦ 1866, οὐκ ὀλίγας ὑπηρεσίας προσενεγκὼν εἰς αὐτήν.

Τὸ πρῶτον ἐπεισόδιον τὸ ὁποῖον ἀπηθανάτωσε τὸ «Ἀρκάδιον», ἀλλὰ καὶ τὸ ὁποῖον πρὸ ὀλίγον νὰ προκαλέσῃ τὴν διakoπὴν τῶν διπλωματικῶν σχέσεων μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας συνέβη κατὰ τὸν Μάιον τοῦ 1867 ὑπὸ τὰς ἀκολούθους περιστάσεις.

Εἶχεν ἤδη δέκα τρεῖς πλοῦς ἐκτελέσῃ ἐπιτυχῶς τὸ «Ἀρκάδιον» ὅτε κατὰ τὸν Μάιον τοῦ 1867, πλήρες πολεμοφοδίων καὶ φέρον ἐν σῶμα ἐθελοντῶν προσήγγισεν εἰς ὄρμον τινὰ τῆς Κρήτης καὶ ἀπεβίβασεν ἄνευ ἐπεισοδίου τινὸς τὸ φορτίον του.

Ἀποπλεῦσαν ἐκεῖθεν παρηκολουθήθη ἀπὸ δύο τουρκικὰ καταδρομικὰ τὰ «Ἰτζεδιν» καὶ τὴν «Τάλλια» καὶ τρία ἄλλα μεγαλύτερα πολεμικὰ, ἅτινα πάντα ἐτίθησαν εἰς καταδίωξίν του.

Τὸ Ἀρκάδιον μὴ δυνάμενον νὰ λοξοδρομήσῃ ἠκολούθησε κατ' εὐθείαν τὸν πλοῦν του καὶ κατέφυγεν εἰς τὸν λιμένα τῶν Ἀντικυθήρων, νησιδὸς κειμένης μεταξὺ Κυθήρων καὶ Κρήτης. Τὰ καταδιώκοντα τοῦτο τουρκικὰ παραβαίνοντα τὰ διεθνῆ νόμιμα ἔφθασαν

μέχρι τοῦ νὰ ἀποκλείσουν αὐτὸ ἐντὸς τοῦ λιμένος. Τὸ γεγονός τοῦτο ὡς εἶναι εὐνόητον κατεθούρησε τοὺς ἐν Ἀθήναις διὰ τὴν προφανή ταύτην παραβίαν τῶν διεθνῶν νομίμων, τὴν ἰσοδυναμοῦσαν πρὸς πρόκλησιν πολέμου.

Ἡ κυβέρνησις Κουμουδούρου ἀμέσως ἅμα λαβοῦσα γνῶσιν τοῦ πραξικοπήματος τούτου ἀπηύθυνε διακοίνωσιν πρὸς τοὺς πρεσβευτὰς τῶν Δυνάμεων, ἐν ἣ ἀνήγγειλε τὸ γεγονός καὶ διεμαρτύρετο κατὰ τῆς Τουρκίας, διότι τουρκικὰ πολεμικὰ ἐνεφανίσθησαν πρὸ ἑλληνικοῦ λιμένος ἀπειλοῦντα νὰ προσβάλλωσιν ἑλληνικὸν ἕδαφος.

Τὸ ζήτημα, πολὺ σοβαρὸν καθ' ἑαυτὸ, ἐγένετο διπλωματικὸν ἢ δὲ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐζήτησεν ἱκανοποιῆσαι παρὰ τῆς Τουρκίας διὰ τὴν προσβολὴν ταύτην. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἐλύθη χάρις εἰς τὸν ἡρωϊσμόν-τῶν Ἑλλήνων ναυτικῶν κατὰ τρόπον ἱκανοποιητικώτατον καὶ προκαλέσαντα ἐνθουσιασμόν καθ' ἑκασαν τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ ἀτρόμητος πλοίαρχος τοῦ «Ἀρκαδίου» Ἀγγελικάρας, μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν πληρώματος ἐξ ἑπτὰ μόνον ἀνδρῶν, ὡς εἶδε προσεγγίζοντα τὰ τουρκικὰ πολεμικὰ ἀπεφάσισεν ἀμέσως νὰ ἀντιτάξῃ ὁμολογουμένως ἡρωϊκὴν ἀμυναν.

Τὰ μικρὰ πυροβόλα τοῦ «Ἀρκαδίου» ἤρξαντο ἀμέσως σφοδρῶς καὶ εὐστοχωτάτου πυρὸς κατὰ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, ἐκ τοῦ πληρώματος τῶν ὁποίων ἐφονεύθησαν ναῦταί τινες.

Οἱ κυβερνῆται τῶν τουρκικῶν εὐθὺς ὡς εὐρέθησαν ἀπροσπίτως πρὸ ραγδαίου πυρὸς, ἀφ' οὗ ἔρριψαν βολὰς τινὰς μόνον ἀνέκρουσαν πρῶμναν καὶ ἔσπευσαν νὰ ἐξέλθουν τοῦ λιμένος.

Πρὶν δὲ ἐκπλεύσουν ἐκεῖθεν ὁ πλοίαρχος τοῦ «Ἰτζεδίν» ἀπηύθυνε διαμαρτύρησιν πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς ἀρχάς, παραπονοῦμενος, διότι τὸ «Ἀρκαδιον» ἀνενόχλητον ἀπεβίβαζε τροφὰς καὶ πολεμοφόδια καὶ ἀνδρας εἰς Κρήτην.

Ἡ διαμαρτύρησις αὕτη εἶχε γραφῇ εἰς Ἑλληνικὴν γλῶσσαν κατὰ κομικώτατον τρόπον, ὡς ἐκ τοῦ ὅτι ὁ συντάξας αὐτὴν δὲν ἔγινώριζεν εἰμὴ μόνον ἐλάχιστα Ἑλληνικά. Μαλιστα, εἰς τινὰ περί-

δὸν ἡ διαμαρτύρησις κατεφέρετο δριμύως κατὰ τοῦ «Ἀρκαδίου» τοῦ κλέφτικος αὐτοῦ βαπόρις», ὅπως ἀπεκάλει τοῦτο ὁ Τοῦρκος πλοίαρχος.

Κατὰ τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἐφρονέθη καὶ εἰς ἐκ τῶν Ἑλλήνων ναυτῶν.

Μετὰ τὴν μικρὰν ταύτην ναυμαχίαν τὸ «Ἀρκάδιον» ἔφθασεν εἰς Σύρον, ἐπεδιώρῳσε τὰς ὀλιγίστας βλάβας ἃς εἶχον προξενήσῃ αὐτῷ αἱ ἐχθρικαὶ σφαῖραι καὶ ἐξηκολούθησε τὰς πλόας του, παρὰ τὸν στενὸν ἀποκλεισμόν τῶν Κρητικῶν παραλίων, παρὰ τῶν τουρκικῶν πολεμικῶν, παρὰ τὰς ἐπανειλημμένας διαταγὰς τοῦ τουρκικοῦ ναυαρχείου ὅπως συλλάβωσιν αὐτό.

Τὸ δευτερον ἐπεισόδιον τοῦ «Ἀρκαδίου», ἡρωϊκώτερον αὐτὸ ἰσημείωσεν τὸ τέλος τῆς δόξης του, ἥτις ὑπῆρξε τόσον ὠφέλιμος καὶ πολύτιμος εἰς τοὺς μαχομένους ἀγωνιστὰς τῶν Κρητικῶν πεδίων.

Τὸ «Ἀρκάδιον», ἀφ' οὗ προηγουμένως εἰς ἐπανειλημμένους πλόας κατώρῳσε πολλάκις νὰ προσεγγίσῃ τὰς Κρητικὰς ἀκτὰς καὶ νὰ ἀποδιβάσῃ ὅπλα καὶ πολεμοφόδια καὶ ἰθελοντάς, ἐπρόκειτο βεβαίως, νὰ λάβῃ τὴν ἐνδοξὸν τύχην τῆς ὁμωνύμου Μονῆς, γενόμενον καὶ αὐτὸ ὀλοκαύτωμα ὑπὲρ τοῦ Κρητικοῦ ἐγώνου.

Τὴν 6ην Αὐγούστου, ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἀλῆ πασᾶ εἰς Κρήτην, τὸ «Ἀρκάδιον» ἀνεχώρησε κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἐκ Σύρου καὶ ἀπαρτήρητον προσωρμίσθη εἰς τὸν ὄρμον τῆς Ἀγίας Ρουμέλης.

Ἐν ᾧ δὲ ἀπεδίβαζε τὰ πολεμοφόδια, ἅτινα ἔφερε, καὶ τὰς ἄλλας προμηθείας, ἐσημειώθησαν μικροὶν ἐρχόμενα τουρκικὰ πολεμικὰ. Τότε τὸ «Ἀρκάδιον» ἀπέπλευσεν ἀμέσως κατευθυνθὲν εἰς Πηγήβελι, παρακολουθούμενον δὲ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ προσεποιήθη, ὅτι ἀνῆλθον εἰς τὸ πέλαγος ἐπιστρέφον εἰς Ἑλλάδα.

Δὲν ἔπραξεν ὁμοῦς οὕτω, ἀλλὰ διημερεῦσαν ἐν Γαύδῳ ἐπανῆλθεν εἰς τὸν ὄρμον τῆς Ἀγίας Ρουμέλης. Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξύ τὰ περιπολοῦντα τουρκικὰ ἀντελήφθησαν τὴν παρουσίαν αὐτοῦ, τὸ δὲ ταχύπλοον καταδρομικὸν «Ἰτζεδίν», καλέσαν εἰς βοήθειαν καὶ τὰ

ἄλλα πολεμικά, ἐπλησίασε πρὸς τὸν ὄρμον τῆς Ἀγίας Ρουμῆς καὶ ἤρξατο κανονιοβολεῖν σφοδρῶς τὸ «Ἀρκαδίον». Πρὸ τῆς καταστάσεως ταύτης πλοίαρχος τοῦ «Ἀρκαδίου» γνωρίζον, ὅτι τὸ πλοῖόν του δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὸ πυκνὸν πῦρ τοῦ «Ἰτζεδίν» ἀπέπλευσε, βαλλὼν συγχρόνως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

Ἄλλ' ὅταν τὸ «Ἀρκαδίον» ἐπλησίαζε νὰ φθάσῃ παρὰ τὴν Σούδα, δύο ἄλλα τουρκικὰ πολεμικά, ἐξ ὧν τὸ ἐν θωρηκτὸν συνήνωθησαν μετὰ τοῦ «Ἰτζεδίν» καὶ ἀπὸ κοινοῦ ἔβαλον κατὰ τοῦ «Ἀρκαδίου», ὅπερ ἐν τούτοις κατώρθωσε πυροβολοῦν καὶ πυροβολούμενον νὰ φθάσῃ παρὰ τὸ ἀκρωτήριο τοῦ Κριού.

Ἦρχισεν ἤδη νὰ στρέφεται περὶ τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο, ἦταν μία ἐκ τῶν σφαιρῶν τοῦ «Ἰτζεδίν» ἐκτύπησεν εἰς τὸν δεξιὸν τροχόν τοῦ «Ἀρκαδίου» καὶ κατέστρεψεν αὐτόν. Τότε τὸ ἡρωϊκὸν πλοῖον, ἔχι μόνον ἀπώλεσε τὴν ταχύτητά του, ἀλλὰ καὶ ἤρξατο λαμβάνον περιστροφικὴν κίνησιν.

Τὸ «Ἀρκαδίον» ἔστρεψε τότε τὴν πρῶράν του πρὸς τὸ τουρκικόν, ὅπερ παρουσιαζόν τὴν πλευράν ἔβαλλεν αὐτὸ δι' ὅλων τῶν πυροβόλων τοῦ μέρους ἐκείνου. Ἐν τούτοις τὸ «Ἀρκαδίον» λαβὼν θέσιν λοξὴν ἀπέφυγε τὴν βροχὴν ἐκείνην τῶν βλημάτων, ἅτινα εἰς ἡσάν ἐπιτυχὴ ἀσφαλῶς θὰ τὸ κατεπόντιζον. Ἐν τούτοις τὰ τουρκικὰ πολεμικά ἐξηκολούθουν βάλλοντα κατ' αὐτοῦ καὶ ἐτι μάλλον προσεγγίζοντα.

Τὸ «Ἰτζεδίν», ἐρχόμενον ταχύτατα καὶ μὴ δυνηθὲν νὰ ἀνακόψῃ ἐγκαίρως τὸν δρόμον του ἐπῆλθεν κατὰ τοῦ «Ἀρκαδίου», κατὰ μῆκος τῆς πλευρᾶς τοῦ ὁποῖου διωλίσθησεν ἡ πρῶρά του. Τὰ δύο πλοῖα εὐρέθησαν παράλληλα ἀλλήλων, μὲ τὰς πλευρὰς αὐτῶν ἐσφηνομένας, καὶ ἐξηκολούθουν πλέοντα οὕτω.

τε ἐξετυλίχθη ἀλτῶς ἀγρίου ἡρωϊσμοῦ δράμα. Οἱ ναῦται τοῦ «Ἀρκαδίου», εὐθὺς ὡς προσήγγισε τὸ τουρκικόν ἤρπασαν τοὺς πέλεις καὶ μανιώδεις ὤρμησαν εἰς τὸ περίφραγμα τοῦ «Ἰτζεδίν». Ἀλλὰ τρεῖς μόνον ἐξ αὐτῶν κατώρθωσαν νὰ εἰσέλθωσιν ἐντὸς τοῦ

ἐχθρικοῦ πλοίου καὶ νὰ ἀποθάνωσιν ἡραϊκῶς ἀφ' οὗ προηγουμένως ἐφάνευσαν πολλοὺς Τούρκους ναύτας.

Τὰ δύο πλοῖα ἐξηκολούθουν τὸ ἐν πλησίον τοῦ ἄλλου νὰ πλέωσιν ἐπὶ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας ἀκόμη.

Ἐπὶ τοῦ τουρκικοῦ καταστρώματος οὐδαὶς ἐφαίνετο, τὸ δὲ πῦρ αὐτοῦ εἶχε καταπαύσει.

Οἱ πλεῖστοι ναῦται τοῦ ἅμα ἰδόντες τὴν ἐρμὴν τῶν εἰσπηδησάντων Ἑλλήνων ναυτικῶν ἐκρύβησαν εἰς τὰ ὑπόστεγα μέρη τοῦ πλοίου.

Ὁ πλοίαρχος τοῦ «Ἰτζεδίν» θεωρῶν ἐπικίνδυνον τὴν μετὰ τοῦ «Ἀρκαδίου» συνάφειαν τοῦ πλοίου του, ἀπεσπάρθη ἀπὸ τοῦ «Ἀρκαδίου» καὶ ὑπεχώρησεν.

Ὁ γενναῖος πλοίαρχος Κουρωντῆς βλέπων τότε ὅτι τὸ «Ἀρκαδίου» διέτρεχε τὸν ἐσχατὸν κίνδυνον νὰ βυθισθῇ ἢ νὰ αἰχμαλωτισθῇ ὑφισταμένον καὶ τὴν ἐφοδον τῶν δύο ἄλλων τουρκικῶν πολεμικῶν ἕτινα ὅλοεν προσεγγίζοντα ἡτοιμάζοντο νὰ ἐπιπέσωσι κατ' αὐτοῦ, ἔστρεψε τὴν πρῶραν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ κατῴρθωσε νὰ ρίψῃ τὸ «Ἀρκαδίου» εἰς τὰ ἀβαθῆ ὕδατα τῆς παραλίας ἐκεῖνης.

Ἄλλ' ὁ ἀγὼν δὲν εἶχε τελειώσῃ ἀκόμη.

Τὰ τουρκικὰ πολεμικὰ προσήγγισαν ἐτι μᾶλλον, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ πλησιάσωσιν ἀπὸ ἀρκούσης ἀποστάσεως τὸ «Ἀρκαδίου» ἕνεκα τοῦ ἀβαθοῦς τῶν ὑδάτων. Ἐπίθεσιν διὰ λέμβου ἐξ ἄλλου οὔτε ἐπειράθησαν κεν νὰ κάμωσιν ἐκ φόβου.

Οὕτως ὁ πλοίαρχος καὶ τὸ πλήρωμα τοῦ «Ἀρκαδίου» κατῴρθωσαν νὰ ἀποβιδιάσωσιν πάντα τὰ ἐν αὐτῷ γυναικόπαιδα, τοὺς ἐθελοντάς καὶ τὰ πολεμοφόδια. Ἐπειτα δὲ ἐξήλθον εἰς τὴν παραλιὰν ἀφ' οὗ προηγουμένως ἔθεσαν πῦρ εἰς τὸ «Ἀρκαδίου», ἵνα μὴ περιπέσῃ εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν. Τότε οἱ Τούρκοι μὴ φοβούμενοι πλέον ἐπίθεσιν ἐπλησίασαν διὰ λέμβου εἰς τὸ «Ἀρκαδίου» καὶ κατῴρθωσαν νὰ σβέσωσι τὸ πῦρ, ἀποστείλαντες ἔπειτα τὸν ἡμίκαυστον ἐκεῖνον κορμὸν εἰς Κωνσταντινοῦπολιν εἰς ἔνδειξιν τῆς νίκης των.

Κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ «Ἀρκαδίου» ἐναυπήγησαν ἐπὶ τοῦ ἡμικαυ-

Τὸ σημερινὸν φυλακτικὸν δὲν εἶνε τὸ τελευταῖον ὡς ἀνηγγελλόμενον, κακῶς ὑπολογίζοντες τὴν ὕλην. Τὸ ἔργον τελειώνει μεθαύριον Εὐρυακίην, ὅτε ἐκδοθήσεται καὶ τὸ τελευταῖον φυλακτικόν.

στοῦ ἐκείνου κορμοῦ ἐν τῷ Τουρκικῷ ναυστάθμῳ ἀτμόπλοιοι, ισχυρίζομενοι ὅτι ἐπεσκεύασαν ἅπλως τὸ «Ἀρχαδίον», ἀπεκάλεσαν δ' αὐτὸ τὸν «Θεόδοτο», ὡς παρὰ τοῦ Θεοῦ δοθὲν καὶ τὸ ἐπεδείκνυν ἐν τὴν Κεράτιον κόλπον ἠγκυροβλημένον. Κατὰ τὴν τρίωρον ταύτην, ἄλλ' ἠρωϊκὴν ναυμαχίαν, ἐφρονεύθησαν 4 ναῦται καὶ ἐπληγώθησαν 7 καὶ δέκα ἐθελονταί, ἐκ δὲ τῶν τούρκων διπλάσιοι.

Ἄλλ' αἱ σφαῖραι τοῦ «Ἀρχαδίου» ἐπροξένησαν πολλὰς ζημίας εἰς τὸ «Ἰτζεδίν» ὅπερ ἀπεστάλη χυμέως εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα ἐπισκευασθῇ.

ΣΤ'.

Η ΛΗΞΙΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Ὁ Ἀλή πασᾶς σταλεῖς, ὡς εἶδομεν, τῇ ευστάσει τοῦ Ναπολέοντος ὅπως ἐπιτευχθῇ συμβιβασμός μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν κατ' ἄλλοις εἰς Κρήτην συνοδευόμενος ἐκ Χριστιανῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τῆς Πύλης τοῦ Φωτιάδου, τοῦ Ἀδασίδου, τοῦ Σάββα πατᾶ καὶ προσπαθῇ νὰ πείσῃ τοὺς Κρήτας νὰ εἰρηνεύσωσιν ὑποσχόμενοι, ὅτι ὁ Σουλτάνος ἦτο πρόθυμος νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὴν νῆσον σπουδαιότητας καὶ εὐρυτάτας μεταρρυθμίσεις, νὰ ἐλαττώσῃ τοὺς φόρους νὰ εἰσαγάγῃ συνταγματικὸν πολίτευμα καὶ ἐν γένει νὰ καταστήσῃ τὴν Κρήτην οἰκονομικῶς ἀνεξάρτητον Ἡγεμονίαν.

Ταυτοχρόνως ὅμως αἱ ἐν Ἀθήναις ἐλπίζοντες ὅτι ἡ παράταξις τοῦ Κρητικοῦ ἀγῶνος ἠδύνατο ἐπὶ τέλους νὰ κάμψῃ τὰς Δυνάμεις καὶ νὰ ἐπιτρέψουν αὐταὶ τὴν πλήρωσιν τῶν πόθων τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ, ἀπέστειλαν ἐπιτροπὴν εἰς Κρήτην ἵνα αὕτη πείσῃ τὴν Συνέλευσιν νὰ ἀπορρίψῃ τὰς προτάσεις τοῦ Ἀλή πασᾶ.

Συγχρόνως δὲ ἡ ἐπιτροπὴ διεβεβαίωσε τὴν Συνέλευσιν, ὅτι τὰ γυναικόπαιδα εὗρισκον ἄνετον διαμονὴν ἐν Ἀθήναις τυγχάνοντα με-
γάλης προσοχῆς καὶ περιποιήσεως καὶ ὅτι οἱ ἐν Ἀθήναις ὑπέσχοντο
νὰ καταβάλωσιν ἐξ ἰδίων τὰς διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ἐπαναστά-
σεως ἀπαιτούμενας δαπάνας.

Ἡ ἀνέλευσις τῶν Κρητῶν συνῆλθεν ἐν Ἀργυροπόλει καὶ συνεζή-
τησεν ἐπὶ τῶν προτάσεων καὶ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ τῆς Ἑλληνικῆς
ἐπιτροπῆς.

Αἱ γνώμαι ἦσαν διηρημέναι· οἱ μὲν, μετὰ τῶν ὁποίων κυρίως
οἱ Κριάρης, Χατζῆ Μιχαῆλης, Χιονουδάκης κλπ., ἐπέμενον ὅτι ὁ
ἄγων ἔπρεπε νὰ ἐξακολουθήσῃ μέχρι ἐσχάτων διότι οὕτω ὑπῆρχεν
ἐλπίς νὰ ἐπέμβῃ ἐνεργῶς ἡ Εὐρώπη καὶ ἀποσπῶσα τὴν Κρήτην ἀπὸ
τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας νὰ προσταρτήσῃ ταύτην εἰς τὴν Μητέρα
Ἑλλάδα.

Οἱ ἄλλοι ἔκριναν καλὸν ὅπως ἔλθουν εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ
τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ ἐὰν εὕρωσιν ὅτι αἱ ὑποσχέσεις αὐτοῦ εἶναι βά-
σιμι καὶ ἐγγυῶνται αἱ Δυναμεῖς διὰ τὴν ἀκριβῆ ἐφαρμογὴν τῶν
παραχωρηθησομένων μεταρρυθμίσεων τότε νὰ δεχθῶσι ταύτας καὶ
νὰ κλείσωσιν ἐντιμὸν εἰρήνην μέχρι ὅτου παρουσιασθῶν εὐνοϊκαὶ πε-
ριστάσεις πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ διακρούς πόθου τοῦ Κρητικοῦ
λαοῦ τῆς ἐνώσεως τῆς νήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος.

Συνεζητήθησαν διὰ μακρῶν αἱ ἀντίθετοι αὗται γνώμαι καὶ ἐν
τέλει ἡ Συνέλευσις ἐκλινεν ὑπὲρ τῆς ἐξακολουθήσεως τῆς ἐπανα-
στάσεως.

Μετὰ ταῦτα οἱ πληρεξούσιοι ἔσπευσαν εἰς τὰς ἐπαρχίας τῶν
ἁφ' ἑνὸς μὲν ἵνα δικαιολογήσωσι τὴν ληφθεῖσαν ἀπόφασιν καὶ ἁφ'
ἑτέρου ἵνα προπαρασκευασθῶσι διὰ τὴν συνέχισιν τοῦ ἀγῶνος.

Ἀλλ' ὅπως δὴ ποτε ἡ ἐν τῇ Συνελεύσει διχογνωμία ἔσχεν ὡς
ἀποτέλεσμα τὴν παρά τῷ λαῷ ἀποκαρτέρησιν, διότι ἐκ ταύτης
αὐτῆς ἀναγκαίως, ὥσως δὲ καὶ οὐχὶ ἀδίκως, ὅτι αἱ εὐρωπαϊκαὶ
Δυναμεῖς οὐχὶ μόνον δὲν φαίνοντι εὐνοϊκαὶ ὑπὲρ τοῦ κινήματος,
ἀλλὰ καὶ πολέμιοι αὐτοῦ, ὅτι ἡ Τουρκία διὰ τὴν κατάπνιξιν τῆς

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

Φυλ. 137

ἐπαναστάσεως θὰ συγκεντρώτῃ ἤδη μεγάλας στρατιωτικὰς καὶ ναυ-
τικὰς δυνάμεις, καθ' ὃ παρασκευασθεῖσα πρὸς τοῦτο, ἐν ᾧ οἱ ἐπα-
ναστάται ἐξητλημένοι ἤδη ἐν δεινοπαθειῶν τοῦ συνεχέως αἰμα-
τὸν θά ἡδύναντο νὰ ἀντιτάξωσι κρατεράν καὶ ἀποτελεσματικὴν
ἄμυναν.

Ὅπως δὴ πρὸς ὅμως ἡ ἀπόφασις τῆς Συνελεύσεως εἶχε ληφθῇ,
ἦτο ἀνέκκλητος καὶ ἐπομένως ἡ πάλῃ ἤρχισεν ἐκ νέου.

Τὰ μετὰ τὴν ἀνακαυχὴν στρατιωτικὰ γεγονότα ἐν Κρήτῃ δὲν
δύνανται οὐδαμῶς νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὰ πρὸ αὐτῆς. Ἦναι ἀλη-
θές ὅτι ἡ τοῦ Ὁμαλοῦ ὑπεράσπισις προκάλεσεν ἀρκούντως αἰμα-
τηρὰς μάχας καὶ ὅτι, κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος τοῦ 1868, καλῶς
οἱ ἐπαναστάται ἐπολέμησαν, ὅτι ἡ ἐπαναστάσις καὶ καθ' ὅλον τὸ
ἔτος τοῦτο ἐξηκολούθησεν ὡς καὶ μῆνας τινὰς τοῦ 1869, ἀλλὰ
παρὰ πάντα ταῦτα δὲν δύναται τις νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι ἐγένοντο ἔργα
στρατιωτικὰ ἐφάμιλλα τῆς ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως μέχρι τῆς ἀνακαυχῆς
περιόδου. Ὁ διορισθεὶς νέος τῆς Τουρκίας στρατάρχης ἀντὶ τοῦ
'Ομέρ, Χουσεῖν Αὐνὴ πασᾶς ἦτο καὶ τοῦ Μουσταφᾶ καὶ τοῦ Ὁμέρ
πολιτικῶς ἱκανώτερος, ἀνὴρ πολυμήχανος καὶ στρατιωτικῶς καλ-
λίστος· τοιοῦτος δ' ὢν ἄφ' ἐνός μὲν ἐπολιτεύετο μετριοπαθῶς καὶ
παρεῖχεν ὑποσχέσεις τοῖς Κρησί, ἄφ' ἑτέρου μετὰ δραστηριότητος
ἐπεδίωκε τὴν διὰ τῶν στρατιωτικῶν ἔργων κατάπνιξιν τῆς ἐπανα-
στάσεως.

Κατὰ τὸν Ὀκτώβριον ὁ Χουσεῖν Αὐνὴ πασᾶς ἤρχισε τὴν ἐκ-
στρατείαν του κατασκηνώσας κατὰ πρῶτον εἰς τὸ χωρίον Ἀλικανόν
καὶ μεταβάς ἐπειτα εἰς τοὺς Λάκκους. Ἐν τῷ μεταξύ οἱ ἐπανα-
στάται συνεχέντρουν τὰς δυνάμεις αὐτῶν ἐτοιμαζόμενοι διὰ τὴν
ἄμυναν.

Οὕτω ὁ Ζυμβρακάνης ταυτόχρονως κατέλαβε τὴν Ζοῦρβαν συγ-
κεντρωθέντων παρ' αὐτῷ τῶν ὀπλαρχηγῶν Χατζῆ-Μιχαήλ, Κρο-
κίδα, Γογογι, Ματθαίου καὶ λοιπῶν. Ὁ τοῦρκος στρατάρχης ἤρ-
ξατο ἐν Λάκκοις τὴν ἐφαρμογὴν τῆς πυργοποιίας, ὡκοδομεῖτο δη-
λαδὴ τῇδε κκκκίσε πύργους, ἄφ' ὧν ἐπώπτευσεν τὰς κινήσεις καὶ

μεγίστας παρείχον αὐτοῖς δυσχερείας. Μετὰ ταῦτα ἐστράτευσε κατὰ τὴν ἐν Ζούρβα συγκεντρωμένων ἐπαναστατῶν, οἵτινες ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας σφοδρὰν ἀντέταξαν ἔμυναν. Μετὰ μεγάλης ὀρμῆς ὁ πολυάριθμος τοῦ Χουσεῖν Αὐνῆ πασᾶ στρατὸς ἐπετίθη τῇ 9 Νοεμβρίου 1887, ἀλλ' ἀπεκρούσθη καὶ κατεδιώχθη· τὰς ἀπολείρας ἐπανάλαβε πάλιν τῇ 13 καὶ τῇ 14 Νοεμβρίου, τῇ δὲ 19 κατώρθωσε μὲν νὰ ἐισέλθῃ μέχρι τινὸς εἰς Ζούρβαν, ἀλλ' ἀποκρουσθεὶς ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν ὑπεχώρησεν. Ἐνθαρρυνθέντες οἱ ἐπαναστάται ἐποίησαντο ἐπιθεῖν κατὰ τὴν σκοτεινὴν νύκτα τῆς 21 καὶ δευτέραν κατὰ τὴν νύκτα τῆς 22 Νοεμβρίου, αἵτινες ἀμφότεραι ἐπέτυχον, τοῖς ἐχθροῖς ἧμίας μεγάλας προξενήσασαι.

Οὕτω δὲ τὸ θέατρον τοῦ πολέμου σχεδὸν περιωρίσθη, κατὰ τὴν περίδον ταύτην, ἐν ταῖς δυτικαῖς ἐπαρχίαις, ὅπου εἶχε κυρίως συγκεντρώσει τὴν προσοχὴν αὐτῶν ὁ Τούρκος στρατάρχης, ὅστις ἔβλεπεν νὰ δώσῃ μεγαλειτέρας πιθανότηας ἐπιτυχίας εἰς τὸ σχέδιον τῆς ἐκστρατείας αὐτοῦ, διήρσεν τὴν 1 Δεκεμβρίου τὰς δυνάμεις αὐτοῦ εἰς ἑξὶ στρατεύματα.

Οὕτω ἀπετέλεσεν ἴδιον στρατόπεδον ἐν ἐκάστῃ ἐπαρχίᾳ, Κυδωνίαις, Σελίνῳ, Κισσάμῳ, Σφακίοις, Ἀποκορώνῳ.

Τὸ στρατόπεδον τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν ὑποδιήρσεν εἰς διὰ-φορα σώματα, ἅτινα κατέλαβεν τὸ Τυμπάκιον τῆς Μεσσαρίας, τὸ στενὸν τῆς Σητείας καὶ τὸ χωρίον τῶν Λακκῶν.

Τοιοιουτρόπως ἐνῷ τὴν 1 Δεκεμβρίου οἱ ἐπαναστάται προσεδέχοντο ἐν Ζούρβα, ἕτερον στρατιωτικὸν σῶμα προσέβαλε τοὺς ἐν Κισσάμῳ. Ὁ τουρκικὸς στρατὸς ἐξηπλώθη ἀπὸ Καϊνᾶς μέχρι τῆς ὁδοῦ Κωφαλιᾶς, καὶ ἀφοῦ κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Χουσεῖν Αὐνῆ ἐκτίσε πύργους εἰς τὴν ὁδὸν τῶν Καλυδιῶν, ἤρξατο ἀκροβολιστικὰ πυρὰ μέχρι τῆς 12 Δεκεμβρίου, ὅτε ἐγένετο ἡ ἐν Φρὲ τῆς ἐπαρχίας Ἀποκορώνων μάχη. Ἐν τούτοις οἱ ἐπαναστάται ἀνθίσταντο κρατερῶς.

Τὴν 22 Δεκεμβρίου μάλιστα τὸ ὑπὸ τὸν Γογονῆν σῶμα ἐπε-

τίθη μετὰ τύσης ὁρμῆς κατὰ τῆς ἐν Στύλῳ τουρκικῆς ἐπισθεφ' λακῆς, ὥστε συνέτριψεν ὀλοσχερῶς αὐτήν.

Τὴν δὲ 30ὴν δύο σώματα Ἀποκορωνιτῶν καὶ Σφακιωτῶν ὑπὸ τοὺς ὀπλαρχηγούς των ἐπετέθησαν κατ' αὐτοῦ τοῦ ἐν Καϊνᾷ κυρίου μέρους τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ. Τῇ 7 Ἰανουαρίου 1868 συνεκροτήθη σοβαρὰ μάχη περὶ τοὺς Λάκκους καὶ Θέρισσον, διαρκέσασα ἐφ' ὀλόκληρον τὴν ἡμέραν. Ἐπὶ τέλους ἠναγκάσθησαν μὲν οἱ ἑπανατάται νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν Ζούβραν, ἀλλ' ὁ πόλεμος πάντοτε ἐξηκολούθει ἐν τῇ περιοχῇ μετὰ πολλοῦ τοῦ πείσματος μέχρι τοῦ ἔαρος 1868.

Βραδύτερον, κατὰ τὴν 24ὴν Ἰανουαρίου, ὁ ἐν Καϊνᾷ τουρκικός στρατός ἀνερχόμενος εἰς ὀκτακισχιλίους ἄνδρας ἐπετέθη κατὰ τῶν ὀπλαρχηγῶν Γογονῆ, Χατζῆ Μιχάλη καὶ ἄλλων, οἵτινες ὑπερήσπιζον τὸ Μελιδόνιον καὶ τὴν Βάμον. Κατὰ τὴν μάχην δὲ ταύτην ἐπληγῶθη καὶ ὁ γενναῖος ὀπλαρχηγός Γογονῆς.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἕτερον τουρκικὸν σῶμα ἐπέπεσε κατὰ τῶν ἐν Θέρισσῳ, οἵτινες καμφθέντες πρὸ τοῦ ἀριθμοῦ ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσι τραπέντες εἰς τὰ Λευκὰ Ὅρη.

Ἐγένοντο εἰσέτι καὶ τινες ἄλλαι μικραὶ ἀψιμαχίαι ἄνευ σημασίας. Οὕτω τὴν 2 Μαΐου οἱ Τούρκοι ἐπετέθησαν νύκτωρ κατὰ τοῦ Ζυμβρακάκη ἐστρατοπεδευμένου ἐν Ἀλικαμψῷ, μετὰ ἓνα δὲ μῆνα νύκτωρ ἐπίσης κατὰ τοῦ ἰδίου κατέχοντος τὸ Ἀρίδι Ἀποκροῖνου καὶ τὴν 12 Μαΐου συνεκροτήθη ἀψιμαχία τις ἐν Βαρεῖ.

Οὕτω ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου μέχρι τῆς ἀνοίξεως, ἡ περίοδος αὐτῆς τῆς συνεχίσεως τοῦ ἀγῶνος διήλθεν ἄνευ μεγάλων πολεμικῶν γεγονότων.

Τὴν 21 ὅμως Ἀπριλίου ἔγιναν σπουδαιότεραι μάχαι εἰς τὸ Νεοχώριον καὶ Ἐπανωχώριον μετὰ τῶν ὁπλίων ὁ Χουσεΐν εἶχε κατασκευάσει παμμέγιστον καὶ ὀχυρὸν πύργον.

Τὸ στρατιωτικὸν σῶμα τοῦ Ζυμβρακάκη κατὰ τὴν μάχην τοῦ Ἐπανωχωρίου, οἱ περὶ τὸν ὀπλαρχηγὸν Κροκίδην καὶ τὸ σῶμα τῶν Μανιατῶν τοῦ Λ. Πετροπουλάκη προσέβλεπον κατὰ μέτωπον τῶν

ἐχθρόν, τὰ δὲ ἄλλα σώματα ὑπὸ τοὺς ὀπλαρχηγούς Κριάρην, Σκαλίδην καὶ Γεωργακάκην τὴν δεξιὰν πτέρυγα τοῦ ἐχθροῦ. Ἡ μάχη αὕτη ὑπῆρξε πεισματωδεστάτη παραταθεῖσα μέχρι τοῦ μεσονυκτίου, ὅτε οἱ ἐπαναστάται ἐπανήλθον εἰς τὰς θέσεις των.

Ἐν τούτοις ἡ πρώτη παρατηρηθεῖσα ἀποκαρτέρησις κατὰ τὴν ἐν τῇ Συνελεύσει διχογνωμίαν, ἐξηκολούθει ἀκόμη. Ὁ ἀγὼν ἐφαίνετο μάταιος καὶ ἀνωφελής, διότι κατόπιν τῶν δυνάμεων, τὰς ὑποίας διέθετεν ὁ Χουσεῖν καὶ τοῦ στενοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν κρητικῶν παραλίων ὀλίγοι ἐλπίδες ὑπῆρχον, ὅτι ἡ ἄμυνα θὰ ἦτο δυνατόν νὰ παραταθῇ ἀποτελεσματικὴ μέχρι τέλους.

Ὁ Π. Κορωνάιος, καταβεβλημένος ἐκ τῶν κακουχιῶν, εἶχεν ἀπὸ τοῦ φθινοπώρου, ἀναχωρήσει συμπαραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν Ἀθηναϊκὴν ἐπιτροπὴν τὴν μεταβάσαν εἰς Κρήτην, ἵνα συμβουλεύσῃ τῇ Συνελεύσει τὴν ἀπόρριψιν τῶν προτάσεων τοῦ Ἀαλῆ πασά, ἣδη δὲ ὁ Λεωνίδας Πετροπουλάκης μετὰ τοῦ μεγαλειτέρου μέλους τῶν ἐθελοντῶν τοῦ σώματός του ἀνεχώρητεν εἰς Ἑλλάδα μνηστὴς τὸν γέροντα πατέρα του προαναχωρήσαντα ἤδη. Πᾶσαι ἐπὶ πλέον αἱ ἐξ Εὐρώπης εἰδήσεις ὑπῆρχον ἀποθαρρυντικαί. Αἱ ἐκ τοῦ γαμοῦ τοῦ Βασιλέως Γεωργίου μετὰ τῆς Ὁλγας ἐλπίδες εἶχον διαφευσθῇ, τῆς Ρωσσίας ἐξακολουθήσασθαι τὴν πλατωνικὴν συνηγορίαν ὑπὲρ τῶν Κρητῶν, καὶ ὅμως οἱ γενναῖοι ὀπλαρχηγοὶ ἐπέμενον πάντοτε εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἐπαναστάσεως.

Ἦτο δὲ πλέον ἡ Κρήτη ἅπασα εὐρύτατος σωρὸς ἐρείπειαν, καθυμνημένη ἔρημος. Τῶν γυναικοπαίδων τὰ μὲν ἐν Ἑλλάδι ἔζων βίαν στερήσεων, τὰ δὲ ἐν Κρήτῃ περιεφέροντο κατεσκληνέστα ἀπὸ σπῆλαιου εἰς σπήλαιον, ἀπὸ χαράδρας εἰς χαράδραν, οἰκτρὰ τῆς πένις καὶ τῶν στερήσεων φάσματα. Οἱ δὲ ἄγροὶ ἐπὶ διετίαν ἀκαλλέργητοι εὐρίσκοντο ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὰ ἡλιοκαυστα καὶ ἐγκαταλειμμένα χωρία των.

Πανταχοῦ τὰ ἔχνη τοῦ πολέμου, τῆς καταστροφῆς, τῶν σφαγῶν ἦσαν ζωντά. Καὶ ὁμοῦς ἐκ τῆς θέας τῶν ἐρειπίων τούτων ἦν τλουὺν νέαν ἐμμονὴν οἱ Κρήτες καὶ μετὰ μείζονος πείσματος ἐξῆλθον τοὺς ἀγῶνα.

Τὸν Ἀπρίλιον καὶ τὸν Μάιον ἔλαβον χώραν συμπλοκαί τινες ἐν Ἀποκορώνῳ, Κυδωνίας καὶ Σελίνῳ καὶ ἡ σπουδαιότερα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σφακίων. Ἀλλ' ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ ἐπιόντος μηνὸς ἐγένοντο αἰματηραὶ μάχαι καὶ ἡ τελευταία ἡ κατὰ τὴν ἄλυσιν τῆς Ὀμαλοῦ, ὅπου γενναϊότατα ἐπολέμησε τὸ περὶ τὸν Ζυμβρακακκὴν σῶμα.

Ἀπὸ τῶν μέσων ἄλλως τε Ἀπριλίου ἦτο φανερόν ὅτι ὁ ἀγὼν ἤθελε στραφῇ περὶ τὸν Ὀμαλόν. Ἡ Λάκκα εἶχε καταληφθῇ καὶ ὀχυρωθῇ ὑπὸ Κρητῶν ὀπλαρχηγῶν. Τριακόςιοι ἄνδρες καὶ πεντήκοντα γενναῖαι γυναῖκες ἐκ Λακκιωτισσῶν, αἵτινες ἀπετέλεσαν ἴδιον λόχον, ἐπὶ ἐβδομάδας ἱκανὰς εἰργάσθησαν διὰ τὴν ὀχύρωσιν τῆς θέσεως ταύτης, εἰς τὴν γενομένης μάχης τὴν 17 Ἀπριλίου ἐνίκησαν οἱ Κρήτες.

Κατὰ μέτωπον οἱ Τούρκοι εἶχον περιορισθῇ εἰς συνεχῆ παροῦσιν ἰσχυρὸν κατὰ τῶν Κρητῶν οἵτινες εἶχον ἐφορμήσῃ ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν θέσεων. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον οἱ Κρήτες ὑπεχώρησαν ἐκ τῆς θέσεως ἐκείνης διότι μαθόντες ὅτι κατ' αὐτῶν ἐστέλλετο νέαν τουρκικὸν σῶμα, ἐφοβήθησαν μήπως προσβληθῶσιν ἐκ τῶν νέων.

Τὴν 22 ἐγένετο ἑτέρα μάχη ἐν Ραδοβάχῃ καὶ τὴν ἐπομένην ἐν Σπάνεχωρίῳ καθ' ἣν ἀπεκρούσθησαν οἱ ἐχθροί. Τὴν 26 Μαΐου τουρκικὸν σῶμα ἑξ ἑπτακισχιλίων ἀνδρῶν προσεπάθησεν νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς κατέχοντας τὸ Θέρισσον ἐπαναστάτας ἵνα οἰκοδομήσῃ πύργον καὶ ἀποκόψῃ τὰς συγκοινωνίας αὐτῶν. Ἀλλ' αἱ προσπάθειαι τῶν ἀπέτυχον διότι οἱ ἐπαναστάται μετὰ ἐρρωμένην ἀντίστασιν κατὰθῶσαν νὰ ἀπωθήσωσιν αὐτοὺς πρὸς τὴν θέσιν Μεσαριά.

Ἀλλ' ἤδη ἡ προσπάθεια τῶν Τούρκων ἦτο ἡ ἄλυσις τῆς θέσεως τοῦ Ὀμαλοῦ, ὅστις κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο τὸ κέντρον τῆς ἐνεργείας τῶν ἐπαναστατῶν τῶν ἐπαρχιῶν Κυδωνιῶν, Κισσαμίου καὶ Σελίνου. Οὕτως ὁ Τούρκος στρατάρχης ἀπεράσεις διπλὴν ἐπίθεσιν

κατὰ τῆς θέσεως ταύτης. Τὴν νύκτα τῆς 20 πρὸς τὴν 21 Ἰουνίου τουρκικὸς στρατὸς ἀναχωρήσας ἐκ Λάγκων ἐξώρηται, κατὰ τῶν ἐν Φώκῃ ἐπαναστατῶν, ὁ δὲ τῆς ἐπαρχίας Σελίνου ἐπετέθη κατὰ τοῦ Ὀμαλοῦ ὑπερασπιζομένου παρὰ τοῦ Ζυλβρακὰ κη. Καὶ κατ' ἀρχάς μὲν ὁ τουρκικὸς στρατὸς ἠττήθη καὶ ἤρξατο ὑποχωρῶν. Ἀλλ' ὅταν κατέφθασε καὶ τὸ ἕτερον ἐκ Πορσελίων ἐκκινήσαν σῶμα, οἱ Τούρκοι κατάρθωσαν νὰ καταλάβωσι τὴν βρειταναντολικὴν ἄκραν τοῦ ὄροπεδίου ὅπου καὶ ἐστρατοπέδευαν ἔχοντες ἀντιμετώπους τοὺς ἐπαναστάτας κατέχοντας τὰ ὑψώματα τοῦ ὄροπεδίου καὶ τοὺς ἀνατολικούς καὶ μεσημβρινούς λόφους.

Οἱ ὑπερασπισταὶ τοῦ Ὀμαλοῦ καίτοι, οὐδεμίαν ἐλπίδα εἶχον, διότι αἱ ἐκ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν εἰδήσεις ἦσαν λυπηραὶ ὅπως δὲ ἀπελπιστικαὶ αἱ ἐξ Ἑλλάδος καὶ Εὐρώπης, ἐξηκολούθουν ἐν τούτῳ κρατερὰν τὴν ἀντίστασιν.

Κατὰ τὴν μάχην ταύτην συνέβη καὶ συγκινητικόν τι ἐπεισόδιον τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν θέσιν τοῦ ἀναγραφόμενον ἐνταῦθα.

Ὁ γενναῖος Κρῆς ὀπλαρχηγὸς Κανελλομανώλης μετέβη εἰς τὴν ἐν Ὁρθεοῦν οἰκίαν τοῦ Ἰνᾶ ἀλλάξῃ τὰ ἐνδύματά του. Τουρκικὸν ἥρωα τάγμα διερχόμενον τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐκείθεν καὶ παρακολουθούμενον παρὰ Μουσευλιμάνιων περικύκλωσε τὴν οἰκίαν.

Ἡ σύζυγος τοῦ Κανελλομανώλη πρὸ τοῦ τρομεροῦ κινδύνου ὃν διέτρεχεν ὁ σύζυγός της ἐρρίφθη κλαίουσα εἰς τοὺς πόδας τοῦ Τούρκου ἀξιωματικοῦ καὶ ἰκέτευσε ἀμὴ τὸν σκοτώσετε τὸν σύζυγόν μου ἢ ἴλθε νὰ παραδοθῇ». Ὁ γενναῖος ὀπλαρχηγὸς κατέπνιξε τότε τὴν ἰθνηκὴν του ὑπερηφάνειαν πρὸ τοῦ συζυγικοῦ φίλτρου καὶ δὲν ἀντεῖπεν εἰς τὰς ἰκεσίας τῆς συζύγου του.

Ὁ Τούρκος ἀξιωματικὸς ἐκάμφθη καὶ διέταξε τοὺς στρατιώτας νὰ συλλάβωσιν αὐτὸν καὶ νὰ τὸν ὀδηγήσωσιν εἰς τὴν σκηνὴν, ἐλπίζων ὅτι νὰ ἐξετάσῃ αὐτὸν καὶ νὰ μάθῃ περὶ τῶν κινήσεων τῶν ἐπαναστατῶν.

Ἀλλ' ὁ ἥρωας Κανελλομανώλης ὅτε εὐρέθη ἐν τῇ σκηνῇ, μακρὰν τῆς συζύγου του, τῆς ὁποίας τὰ δάκρυα τοῦ ἐμάλασεν τὴν ὑπερή-

φανον ψυχὴν, εἶπεν ἀγερῶχος πρὸς τὸν ἀξιωματικὸν ἡ γυναῖκα μου
σας εἶπε ψέμματα, δὲν ἦλθα νὰ παραδοθῶ· ἦλθα μία στιγμή νὰ
ἀλλάξω τὰ ρούχά μου καὶ νὰ τρέξω πάλιν εἰς τὸ πλευρὸν τῶν ἀδελ-
φῶν μου διὰ νὰ πολεμήσω γιὰ τὴν πατρίδα μου».

Ὁ Τουρκοῦς ἀξιωματικὸς διέταξε τότε νὰ τὸν δέσῃ. Τὸν
παρέδωκε δὲ εἰς αἰμοδόρον τινὰ καὶ φανατικὸν Μουσουλμάνον, ὁν-
ματι Μολαν ἵνα τὸν ὀδηγήσῃ εἰς Χανία. Ἀλλὰ καθ' ὁδὸν ὁ Μολαν
τὸν ἔδεσεν ἐπὶ τοῦ κορμοῦ δένδρου τινὸς καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες αὐτὸν
Τουρκοὶ κατέκοψαν τὸν ἥρωα Κρήτα εἰς τεμάχια!

Μέχρι τοῦ φθιναπώρου ἐγίνοντο μάχαι τινες καὶ ἀψιμάχαι.
Ἄλλ' ὁ Τουρκικὸς στρατὸς ὅσημέραι ἐκέρδαιεν ἔδαφος. Ἡ ἀμυνα
τοῦ Ὁμαλοῦ δὲν ἦτο πλέον δυνατή. Οἱ τοῦ σώματος τοῦ Ζυμ-
βρακάκη ἐθελονταὶ καὶ οἱ ἐν Ὁμαλῷ Κρήτες ὀπλαρχηγοὶ κατ-
φυγον εἰς τὰς φάραγγας τῆς Σαμαρίας καὶ ἄλλα τινα μέρη.

Ὁ Ζυμβρακάκης ἀνεχώρησεν εἰς Ἀθήνας ἵνα διασκεφθῇ περὶ
τῆς καταστάσεως, ἐνῷ ὁ Τουρκικὸς στρατὸς ἐγένετο κύριος τῶν
ἐπαρχιῶν Σελίνου καὶ Βοδενῶν. Ἐπίσης δὲ τὰ Τουρκικὰ σώματα
τὰ διαμοιρασμένα εἰς τὰς ἐπαρχίας, κατάρθωσαν λόγῳ τῆς ἀριστη-
τικῆς ὑπεροχῆς νὰ ἀπωθοῦν τοὺς ἐπαναστάτας καὶ νὰ ὑποτάξωσι
τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο τὰ χωρία.

Ἐνῷ οὕτω ἡ ἐπανάστασις εὕρισκετο εἰς τὸ τέρμα τῆς, τελευ-
ταία τις ἀπόπειρα ἐγένετο ἐν Ἀθήναις.

Ἐξεπέμφθη ὁ Δημήτριος Πετρεπουλάκης μετὰ τοῦ Λεωνίδα
καὶ τοῦ ἀξιωματικοῦ τοῦ πυροβολικοῦ Μπαλάφα μετὰ σώματος
ἐθελοντῶν καὶ Κρητῶν, ἵνα ἀναζωπυρήσῃ τὴν ἐπανάστασιν. Τὴν 27
Νοεμβρίου ἀφίκοντο διὰ τῆς «Ἐνώσεως» εἰς Κρήτην.

Πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ πολεμισταὶ τῆς Κρήτης ἐμά-
χοντο πολλάκις ἄνευ τροφῆς, μέσῳ συνεχῶν στερήσεων, μέσῳ κατα-
στροφῶν, δηλώσεων, πυρπολήσεων, ὅτι ὑπεχρεοῦντο οὐχὶ σπανίως
νὰ διακόψωσι νικηφόρους μάχας ἐλλείψει πολεμοποδίων. Πρέπει νὰ
ληφθῇ ὑπ' ὄψιν οἱ γενοαῖοι Κρήτες ὀπλαρχηγοὶ ἐπὶ τριετίαν ὅλην
ἀπέριψαν σαγηνευτικὰς προτάσεις, ὅτι ἔκαυσαν τὰς οἰκίας των,

κατέστρεψαν τὰς οἰκογενεῖας των, ἐθυσίασαν τὸ πᾶν διὰ τὸ ὄπλον των μόνον μὲ τὸ ὅποῖον ἐμάχοντο ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας. Ἐπολέμησαν πανταχοῦ γενναϊότατα, συχνάκις δὲ ὡς ἥρωες. Κατεβλήθησαν ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν, ἀπὸ τὰς στερήσεις. Ἀλλὰ ἐξήλθον νικηταὶ καὶ νικηταὶ τιμημένοι.

Ἀλλὰ καὶ οἱ εὐγενεῖς ἐθέλονται, Ἕλληνες καὶ ξένοι, οἵτινες προθύμως ἔσπευσαν νὰ ταχθοῦν παρὰ τὸ πλευρόν των ἀγωνιζομένων Κρητῶν δὲν εἶναι καὶ αὐτοὶ ὀλιγώτερον ἄξιοι θαυμασμοῦ. Πολλοὶ ἐγκατέλιπον τὴν θαλπωρὴν τῆς ἐστίας των διὰ νὰ ἐκτεθοῦν εἰς τὸ ψῦχος τῶν Λευκῶν Ὀρέων, ἐγκατέλιπον τὴν οἰκογενεῖάν των διὰ νὰ προτάξουν τὰ στήθη των εἰς τὰς ἐχθρικὰς σφαῖρας, ἀφήκαν εὐμαίρειαν καὶ εὐζωίαν διὰ νὰ σκληραγωγηθοῦν εἰς τὸ μαρτύριον τῶν στερήσεων καὶ τῶν κακουχιῶν. Καὶ ὁμῶς ὅλοι ἐπολέμησαν ὡς ἀληθεῖς ἐθνουσιώδεις πολεμισταί.

Ὁ τριετής ἀγὼν ἔληξε, καὶ ἐκ τῆς ἐρμώσεως καὶ τῆς καταστροφῆς αὐτοῦ ἐξῆλθεν ἡ Κρήτη αἰμοσταγῆς καὶ συντετριμμένη, ἀλλ' ἐνδοξος, ἐπισύρασα τὸν θαυμασμὸν ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου καὶ ἐμποιοῦσα φόβον τοῖς ἐχθροῖς αὐτῆς.

Ὡς κατακλειδὰ των συντόμως γραφέντων περὶ τῆς τριετοῦς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως, παραθέτομεν ὧδε, παραλείψαντες ἐκ σπουδῆς ἐν τῇ οἰκείῳ τόπῳ, τὸ κατωτέρω θαυμάσιον ποίημα τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου γραφέν, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς πρώτης ἐν Ἀντικυθήροις ναυμαχίας τοῦ ἡρωικοῦ α' Ἀρκαδίου πρὸς τὸ τουρκικὸν πολεμικὸν Ἄτζεδίν.

Τὸ ποίημα φέρον τὸν τίτλον α' Ὁ Π' ΠΛΟΥΣ», ἔχει ὡς ἑξῆς :

Α'

Ποῦ εἶσαι καὶ δὲν φαίνεσαι, ἀγαπημενος α' Ἀρκαδι ;

Τὸ μεσημέρι πέρασε, ἐδιαβηκε τὸ βράδυ,

Τὰ μετὰ τὴν Κάτοχην

φυλ. 138

Κι' ἀκόμη δὲν ἐφάνηκαν τὰ κάτασπρα πανιά σου...

Στὴν Κρήτη μὴν ἀπόμεινες μαζὴ μὲ τὰ παιδιὰ σου :

Μὴν πολεμῆς μὲ τὸ βοριά, μὴν παίζῃς στὴ γαλήνη,

Γεράκι τῆς Ἀμερικῆς, Ἑλληνικὸ δελφίνι :

Ἄχ ! εἰδῇσι μᾶς ἔφεραν πικρή, φαρμακωμένη,

Καὶ στ' ἀκρογιάλια τρέχουμε γιὰ σένα τρομασμένοι !

Παιδάκια, ποῦσθε ἄγγελοι κ' ἔχετε χάρι τόσο,

Παρακαλεῖτε τὸ Χριστὸ τ' α' Ἀρχαδίῳ μας νὰ σώσῃ

Γέροντες, ποῦ τοῦ τάφου σας τὰ χόματα παταῖτε

Κ' εἰσθε γειτόνοι τ' οὐρανοῦ, καὶ σεῖς παρακαλεῖτε...

Ἄχ ! ἓνα μόνο τῶχομε, εἰν' ἓνα τὸ καῦμένο !

Μᾶς τῶχουμε τ' ἀδελφία μας ἀπ' τὴν Φραγκιά σταλμένο,

Καὶ μὲ αὐτὸ ἐστέλναμε τὸ ὑστερο ψωμί μας,

Τὸ ὑστερό μας φόρεμα καὶ κῆπου τὸ σπαθί μας...

Μ' αὐτὸ ταξίδευες, Θεὰ τῆς Σαλαμῖνος, μόνη,

Καὶ τὰ πελάγη ἐσχίζες κρατῶντας τὸ τιμόνι !

Παιδάκι, ποῦσθε ἄγγελοι κ' ἔχετε χάρι τόσο,

Παρακαλεῖτε τὸ Χριστὸ τ' α' Ἀρχαδίῳ μας νὰ σώσῃ !

Τ' α' Ἀρχαδίῳ !.. Εἰρέτε, παιδιὰ, τί εἶναι τὸ α' Ἀρχαδί :

Εἶναι τὸ γλυκοχαραγμα στῆς Κρήτης τὸ σκοτάδι

Εἶναι τὸ μάνη τοῦρανοῦ ποῦ τρέφει τὰ παιδιὰ μας,

Εἶναι ἡ Σπέτσαις, τὰ Ψαρά, ἡ Ὑδρα, ἡ καρδιά μας

Εἶναι τῆς Κρήτης ἡ ζωή, τὸ ἅγιο φυλαχτό της,

Εἶν' ἡ Ἑλλάς ὁλόκληρη μαζὴ μὲ τὸν νεῖρό της !..

Β'

— Καλῶς τὴν τὴ χαρούμενη, τὴν ἄσπρη περιστέρα,

Μὲ τὴν ἐλιά τὴν πράσινη ἀπ' τὰ πελάγη πέρα !

Πίς μας, χιονατε ἄγγελε, πουλάκι ἀγαπημένο,

Πόσα κηράκια στένεψαν τ' α' Ἀρχαδίῳ τὸ καῦμένο :

Σὲ ποῖο ἡ πρώτη σφαῖρά του ἐβρόντης' ἀκρογιάλι,

Καὶ ποῖα νερὰ ἐμύρισαν ἀπὸ μπαρουτοῦ πάλι :

— Στὰ κύματα, ποῦ μιὰ φορὰ σ' ἀφροῦ ἀπάνω στήθη
 Ἡ Ἀφροδίτ' ἡ πρώτη μου βασίλισσα ἐγεννήθη,
 Ἐκεῖ τ' Ἀρκάδι ἐκρατήσε τὸ δρόμο ἀγριεμένο,
 Καὶ σὰ νὰ ἐντράπη στὴ φυγή, ἐστάθη πυργωμένο.
 Στ' Ἀγγελικάρᾳ ἔτριξε τὸ χέρι τὸ τιμόνι
 Σὰν κύματα σηκώνουνταν τὰ στήθη τὰ πλατεῖά του,
 Ἀστράψανε τὰ μάτια του κι' ἀκούσθη τὸ κανόνι...
 Ἄλλη φωτιά δὲν ἤθελε ἀπὸ τ' ἀνάβλεμμά του !
 Ἀ, καὶ νὰ ἦσουν νάβλεπες τ' Ἀρκάδι ἐκεῖ πέρα !
 Ἀστράψανε τὰ κύματα, σκοτεινίωσ' ἡ ἡμέρα
 Ὅταν τὸ πρῶτο βρόντησε κανόνι στὰ πελάγη.
 Ἡ σφαῖρα ἦταν νηστική κ' ἐπήγαινε νὰ φάγῃ...
 Τ' Ἀρκάδι τότε ἔχυθηκε σὰν ἔτι θυμωμένο,
 Στ' Ἀγγελικάρᾳ τὴ ρωνή, τὸ βλέμμα τ' ἀναμμένο,
 Καὶ στὰ ντελνία, στὴ φωτιά, στὸ φοβερὸ σκοτάδι,
 Ἐμπρός, ὀπίσω ρίχνουνταν κ' ἐχάνετο τ' Ἀρκάδι...
 Ὡσὰν σὲ σκοτεινὴ νυχτιά ποῦ δὲν φωτίζει κατέρη,
 Ἀστράρται πάντα κῆποτε ἔκτ' τὰ ἴδια μέρη.
 Ἔτσι κ' ἐκεῖ δὲν ἀστραφτε παρ' ἀπ' τ' Ἀρκάδι μόνον,
 Κι' ἀκουεσ μέσα στὴ βοή, στὴ φρίκη καὶ στὸ φόνο,
 Μέσ' στοῦ καπνοῦ τὰ σύννεφα καὶ μέσ' στὴν τρικυμία,
 Ἐδῶ ν' ἀντιλαλῇ Ἀλλάχ ! κ' ἐκεῖ Ἐλευθερία !
 Πέφταν κατάρτια σὰ βροντὰ στὴν ταραχὴ ἐκείνη,
 Πλώρη τὴν πλώρη ἐχτύπαε, ντελνί τὸ ντελνί,
 Κατάρτες ἐγαρφαρίζαν τὰ κύματ' ἀφρισμένα,
 Καὶ καταπίναν ζωντανὰ κορμιά καὶ πεθαμμένα !
 — Πές μας, χαρούμενο πουλί, χιονάτη περιπτέρα,
 Δὲν αἵματώθ' ἡ νίκη μας ἐκείνη τὴν ἡμέρα ;
 Κανένα δὲν ἐχάθηκε δικό μας παλληκάρι ;...
 — Ἀχ ! ἕνα κλαί' ἡ Λευθερία τῆς Θάλασσας λαοντάρι !

* Ὁ ἀείμνηστος Ἀγγελικάρης, πλοίαρχος καὶ τότε τοῦ « Ἀρκαδίου ».

Μαζί με τὸν Καλόγερο, τὸ φαριανὸ ξεφτέρι,
 Πλάγι με πλάγι ἀδειαζε ἀκοίμητο τριμπόνι·
 Πόσους ἀπίστους ἔρριξε τὸ κύμα μόνο ξέρει,
 Καὶ τοῦ πελάου ὁ ἀφρός ὅπου τοὺς σαβανόνει.
 Μὰ στὴ φωτιά τὴν ὑστερη, στὴν ὑστερη ὁρμή του,
 Εἶδα στὴν πλώρη τὸ κορμί κι' ἀπάνω τὴ ψυχὴ του!
 Λουλούδια καὶ ἱτιάς κλαδί στοῦ τάφου του τὸ λάκκο·
 Τὸν εἶδα ὅταν ἔπεσε τὸν Καπετάν-Κυριάκο!

Τὴν ὥρα ποῦ ἐσώπασε τῆς μάχης τὸ κανόνι,
 Εἶδα μακριὰ στὸ πέλαγος νὰ φεύγουνε ντελίνια,
 Καὶ τὸ «Ἀρκαδί» φῶς θεοῦ καὶ δόξα νὰ χρυσόνη·
 Τί κρῖμα τέτοια νάχετε θαλασσιὰ δελφίνια!...
 Ἄν εἶχαν ἄλλοι σὰν καὶ σῆς τῆς Ὑδρας τὸ κανόνι,
 Ἦ' ἀστροπελέκι τῶν Ψαρῶν, τῆς Σπέτσας τὸ τριμπόνι,
 Μιά θεὰ ἦτον ἡ Ἑλλάς. — κ' ἡ ἔσπρη περιστέρα
 Θλιμμένη πέταξε ψηλὰ κ' ἐχάθη στὸν αἶρα!

Z.

ΟΙ ΓΑΜΟΙ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Κλείοντες ἤδη τὴν παροῦσαν ἱστορικὴν συγγραφὴν, κρίνουμεν καλὸν ν' ἀσχληθῶμεν εἰδικώτερον καὶ ἐκτενέστερον περὶ τῶν γάμων τοῦ Βασιλέως Γεωργίου, ἀποτελούντων καὶ τούτων γεγονὸς μεγάλης πολιτικῆς καὶ ἐθνικῆς σημασίας, λόγῳ τῆς ἐνδεχομένης προστασίας τῶν Ἑλληνικῶν δικαίων ἐκ μέρους κραταιᾶς Δυναστείας

πρὸς ἣν διὰ τῶν γάμων τούτων στενωὺς συνεδέθη ἡ Βασιλικὴ Οἰκογένεια τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Κρητικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1866 εἶχεν εἰσέλθῃ ἤδη εἰς τὸ δεύτερον αὐτῆς ἔτος, ὅτε ἡ μὲν Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διὰ πολεμικῶν παρασκευῶν καὶ ἄλλων μέσων ἐζήτει τὴν ὑπόθαλψιν αὐτῆς, ὁ δὲ Βασιλεὺς Γεώργιος προσεπάθει νὰ συνδεθῇ διὰ τοῦ γάμου μετὰ μεγάλης τιнос Εὐρωπαϊκῆς Δυναστείας, διὰ τῆς ὑποστηρίξεως τῆς ὁποίας ἤλπιζε τὴν αἰσίαν καὶ κατὰ τοὺς ἐθνικοὺς πόθους διακανόνισιν τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος.

Πρὸς τοῦτο ὁ Βασιλεὺς κατὰ τὰ μέσα τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1867 ἀπῆλθεν εἰς Εὐρώπην, ἀφείλε τὴν ἀντιβασιλείαν, δυνάμει ψηφισθέντος ἐιδικοῦ νόμου, εἰς τὸν θεῖον αὐτοῦ πρίγκηπα Ἰωάννην, καὶ ἔφθασεν τὴν 1 Μαΐου εἰς Βερολίνον ἥκεῖθεν δὲ κατηυθύνθη εἰς Πετροῦπολιν ὅπου ἀφίκετο τὴν 3 Μαΐου.

Κατὰ τὸ ταξιδεῖδιον τοῦτο ὁ Βασιλεὺς συνωδεύετο ὑπὸ τῆς ἀκολουθίας του, βραδύτερον δὲ καὶ ὑπὸ τῆς ἐκλογείσης Ἐθνικῆς πρεσβείας ἀποτελουμένης ἐκ τῶν Δημητρίου Κριεζῆ, Γερασίμου Μεταξᾶ, Ἰωάννου Περόγλου, Φ. Φούγκ, Πάνου Κολοκοτρώνη, Ἀντωνίου Ροδοστάμου, καὶ Γεωργίου Μακκᾶ.

Εἰς τὴν Πετροῦπολιν ἐγένετο εἰς τὸν Βασιλέα ἐπίσημος ὑποδοχὴ ὧς ἐξῆς δ' ἀφηγεῖτο αὐτὴν ἡ τότε ἐκδιδομένη Ρωσικὴ «Ἐφημερίς τῆς Πετροπόλεως»·

Μόλις ὁ Βασιλεὺς ἔφθασεν εἰς τὰ Ρωσικὰ σύνορα ὑπεδέχθησαν αὐτὸν κατ' ἐντολὴν τοῦ Αὐτοκράτορος, ὁ κόμης Ἐνδέν, ναύαρχος καὶ ὑπασπιστὴς καὶ ὁ Βαρῶνς Ὁφφενβέργ ὑπασπιστὴς τοῦ Αὐτοκράτορος. Τὴν 3ην ἐσπερινὴν ὥραν ἐπέβη ἡ Α. Μεγαλειότης τῶν ἰσχυτέρων ἀρχαίων αἰτινες ἀνέμενον, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἐπεθεώρησε τὴν ἐν τῷ σιδηροδρομικῷ σταθμῷ, μετὰ τῆς σημαίας καὶ τῆς μουσικῆς, τιμητικὴν φρουράν. Ὁ τότε ἐν Πετροπόλει πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος Σ. Μεταξᾶς καὶ ὁ γραμματεὺς τῆς πρεσβείας Σ. Δραγούμης, ἐπέβησαν τῶν ἀρχαίων αἰτινες ἀκολουθοῦσι τὴν εἰς Πετροῦπολιν πορείαν ἔφθασαν τὴν 3ην ὥραν.

Καταβαίνοντα τῆς ἀμαξίης τὸν Βασιλεῖα Γεώργιον ὑπεδέχθη ὁ Μέγας Δοῦξ Ἀλέξανδρος μετὰ τῶν Μεγάλων Δουκῶν Κωνσταντίνου Νικολαεβίτη, Νικολάου Κωνσταντίνεβιτη καὶ Νικολάου Νικολαεβίτη, συνοδευόμενον παρὰ πολυαριθμοῦ καὶ λαμπρᾶς ἀπολουσίας. Ἐπίσης κατὰ τὴν ὑποδοχὴν παρῆσαν ἐν τῷ σταθμῷ ὁ Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐν σώματι τὰ ἐξέχοντα μέλη τῆς ἐν Πετροπόλεως Ἑλληνικῆς παροικίας. Εὐθὺς ὡς κατήλθεν ὁ Βασιλεὺς τῆς ἀμαξίης τὰ παρατεταγμένα πολυαριθμὰ στρατεύματα ἀπέδωκαν τὰς κεκαλονισμένας τιμὰς ἡ δὲ μουσικὴ ἀνέκρουσε τὸν Ἑλληνικὸν Ἑθνικὸν ὕμνον.

Μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν ἀμοιβαίων φιλοφρονημάτων καὶ τὰς γενομένας παρουσιάσεις ὁ Βασιλεὺς ἐπέβη τῆς ἀμαξίης τοῦ Μ. Δουκὸς Ἀλέξιου καὶ κατηυθύνθη εἰς τὰ χειμερινὰ Ἀνάκτορα τῆς Πετροπόλεως.

Εἰς τὰ Ἀνάκτορα ἐδεξιώθη τὸν Βασιλεῖα ἡ Αὐτοκράτειρα τῆς Ρωσίας.

Τὴν ἐσπέραν δὲ παρετέθη οἰκεῖον δεῖπνον εἰς ὃ παρεκάθοντο μόνος ὁ Βασιλεὺς μετὰ τῆς Αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας. Εἰς ἄλλην αἴθουσαν τῶν Ἀνακτόρων παρετίθετο ἐπίσης ἕτερον δεῖπνον εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Βασιλέως καὶ τὸ προσωπικὸν τῆς Ἑλληνικῆς πρεσβείας.

Εἰς τὸ δεῖπνον τοῦτο παρεκάθοντο πολλοὶ ἐκ τῶν αὐλικῶν καὶ ὁ Αὐλάρχης τοῦ Αὐτοκράτορος κομῆς Σουβαλόφ.

Μετὰ τὸ δεῖπνον ὁ Βασιλεὺς συνοδευόμενος παρὰ τῶν μελῶν τῆς Αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας καὶ μετὰ τοῦ πενθεροῦ τοῦ Μεγάλου Δουκὸς Κωνσταντίνου καὶ τῆς μηστῆς τοῦ Μεγάλου Δουκίσσης Ὀλγας, μετέβησαν εἰς τὸ γαλλικὸν θέατρον ὅπου ἀνευφημήθησαν ἐνθουσιωδῶς.

Οἱ ἀρραβῶνες τοῦ Βασιλέως ἐτελέσθησαν τῇ 4)16 Μαΐου ἐν τῷ γὰρ τοῦ ἐν Τσάρσκο-Σέλῳ Ἀνακτόρῳ. Κατὰ τὸ ἐπὶ ταύτῃ

δεθὲν πρόγραμμα καὶ ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐπικυρωθέν, τῇ ὥρᾳ 11 καὶ ἡμισίᾳ π. μ. τῇ 4)16, ἡμέρᾳ Δευτέρῃ τῆς ἐβδομά-

δος, ἐν τῇ μεγάλῃ Ἀνακτόρῳ τοῦ Τσαρσκιος Σέλο συνήχθησαν τὰ μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ ἀνωτέρου κλήρου, τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, οἱ πρέσβεις μετὰ τῶν συζύγων των, ἡ ἀκολουθία τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, αἱ Κυρίαι καὶ αἱ Δε-
 κουσύναι τῆς τιμῆς τῆς Αὐτοκρατείας καὶ τῶν Μεγάλων Δουκισ-
 τῶν, οἱ Γερουσιασταὶ πάντες, αἱ ὑπασπισταὶ τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ τῶν μεγάλων Δουκῶν καὶ οἱ στρατηγοί, οἱ παντὸς βαθμοῦ ἀξιω-
 ματικοὶ τῆς φρουρᾶς τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου, καὶ πάντα τὰ διακεκριμένα πρόσωπα ἀφοπτέρων τῶν φύλων, τὰ ἔχοντα δικαίωμα εἰσόδου εἰς τὴν Αὐλὴν. Καὶ αἱ μὲν γυναῖκες ἔφερον τὸ ρωσικὸν ἐν-
 δυμα, οἱ δὲ ἄνδρες ἦσαν ἐν μεγάλῃ στολῇ. Ὁ κληρὸς δὲ, τὸ Συμβού-
 lion τῆς Ἐπικρατείας καὶ οἱ ξένοι πρέσβεις μετὰ τῶν συζύγων των συνήχθησαν πρὸ τῆς ἀφίξεως τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας ἐν τῇ Ἀνακτορικῇ παρεκκλησίῳ. Κατὰ τὴν ὥραν 11 καὶ ἡμίσειαν ἡ αὐ-
 τοκρατορικὴ οἰκογένεια ἐξεληθύσα τῶν οἰκημάτων αὐτῆς, διηυθύνθη πρὸς τὸν ναὸν κατὰ τὴν ἀκόλουθον τάξιν: Προηγούντο πάντων οἱ
 θεραπευτὲς τῆς Αὐλῆς καὶ τῆς αἰθούσης τοῦ Αὐτοκράτορος, εἰπόντες δὲ τούτων οἱ τελετάρχαι καὶ ὁ μέγας τελετάρχης, οἱ θλαμηπόλοι καὶ κλειδοῦχοι, ἅντ' ὅσοι κατὰ μέτωπον, προηγούμενων τῶν ἡττον
 ἐρχαίων, ὁ αὐλάρχης μετὰ τῶν παρασῆμων τοῦ ἀξιώματός του, καὶ οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ τῆς Αὐλῆς. Μετὰ τούτους ἐβάδιζεν ὁ Αὐ-
 τοκρατωρ καὶ ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος, ἀκολουθούμενοι ὑπὸ τοῦ διευθύ-
 νοντος τὸ ἐπὶ τοῦ αἵκου τοῦ Αὐτοκράτορος ὑπουργεῖον, ὁ γενικὸς ὑπασπιστής, ὁ ὑποστράτηγος τῆς ἀκολουθίας καὶ ὁ ὑπασπιστὴς τῆς
 ὑπηρεσίας τοῦ Αὐτοκράτορος.

Τούτων εἰπόντο ὁ Μ. Δούξ Κωνσταντῖνος καὶ ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ Νικόλαος, Δημήτριος, Οὐτσσεσλάβος, ὁ Μ. Δούξ Νικολαεβιτς μετὰ τῆς συζύγου του καὶ τοῦ υἱοῦ του Νικολάου καὶ ἡ Μ. Δούκισσα Παυλόβνα, μεθ' ἣν ἤρχετο ἡ μνηστὴ τοῦ Βασιλέως Μ. Δούκισσα Ὀλγα Κωνσταντινόβνα. Ἡ αὐτοκρατορικὴ συνοδεία ἐκλείετο παρὰ τῶν κυριῶν καὶ τῶν δεσποινίδων τῆς τιμῆς πασῶν τῶν μεγάλων Δουκισσῶν καὶ τῆς Αὐτοκρατείας.

Εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ ναοῦ ἐδέχθησαν τὸν Αὐτοκράτορα ἡ Ἱερὰ Σύνοδος καὶ ὁ Κλῆρος μετὰ τοῦ Σταυροῦ καὶ τοῦ ἀγιάσματος. Ἀμα εἰσελθούσης τῆς Αὐτοκρατορικῆς συνοδείας εἰς τὸν ναόν, ὁ Αὐτοκράτωρ ὠδήγησε τὸν Βασιλέα Γεώργιον καὶ τὴν Μ. Δούκισσαν Ὁλγαν εἰς τὸ μέσον τοῦ ναοῦ· ἀμέσως δὲ ἤρχισεν ἡ τελετὴ τῶν ἀρραβώνων, κατὰ τὸ τυπικὸν τῆς ἡμετέρας ἀγίας Ἐκκλησίας. Τὰ Εὐαγγέλια καὶ ὁ Σταυρὸς ἐτίθησαν ἐπὶ τραπέζης πρὸ τῆς Ὁραίας Πύλης. Τότε εἰς τελετάρχης ἔφερεν ἐπὶ χρυσῶν δίσκων καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου τοὺς τοῦ ἀρραβῶνος δακτυλοὺς, τὴν δὲ στιγμήν τὴν ὑπὸ τῆς ἱεροτελεστίας ὠρισμένην, τὸν μὲν διὰ τὴν Ὁλγαν δακτύλιον ἔφερεν ὁ πνευματικὸς τοῦ Αὐτοκράτορος Βασιάνωφ, τὸν δὲ διὰ τὸν Βασιλέα Γεώργιον ἐν μέλος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὁ ἀρχιερεὺς Ροβενσθίνσκη. Ἀκολουθῶς προβάς ὁ Μητροπολίτης καὶ λαβὼν τὰ δακτυλῖδια ἐπέρασεν αὐτὰ εἰς τοὺς δακτύλους τῆς Ὁλγας καὶ τοῦ Γεωργίου, μεθ' ὃ προβάσα ἡ Μ. Δούκισσα Ἀλεξάνδρα Ἰωσήφοβνα, ἡ μήτηρ τῆς Ὁλγας, ἀντήλλαξεν αὐτά. Τὴν στιγμήν αὐτὴν ὁ μέγας, ἐξ ἑκατὸν ψαλτῶν χορὸς, ἔψαλλε τὴν δέησιν ὑπὲρ τῶν μνηστευομένων, καὶ ἔξωθεν ἑκατὸν εἰς πυροβολισμὸς ἀνήγγειλαν τὸν ἀρραβῶνα. Ἀναγνωσθέντος ἀκολουθῶς τοῦ Εὐαγγελίου, ἐν τῇ δεήσει ὑπὲρ τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας προσετέθη καὶ τὸ πρῶτον ἤδη ἡ ἐπομένη δέησις : « Καὶ ὑπὲρ τῆς Μ. Δουκίσσης Ὁλγας Κωνσταντινόβνας καὶ τοῦ ἐνδόξου μνηστοῦ αὐτῆς ».

Μετὰ τὴν ἱεροτελεστείαν προσῆλθον οἱ μνηστευθέντες καὶ ἔχαιρέτισαν τὸν Αὐτοκράτορα, τὸν Μ. Δούκα Κωνσταντῖνον καὶ τὴν σύζυγον αὐτοῦ, ἀκολουθῶς ἐδέχθησαν τὰ συγχαρητήρια τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας. Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἵστατο παρὰ τῇ μνηστῇ αὐτοῦ.

Ἀφ' οὗ ἐδέχθησαν τὰ συγχαρητήρια τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ ἀνωτέρου κλήρου ἐπ' ἀνέκαμψαν εἰς τὰ δωμάτια αὐτῶν ἥδη ὁ βασιλεὺς ἐβάδιζε παρὰ τῇ μνηστῇ αὐτοῦ. Οἱ κώδωνες πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν ἔχρουν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς τελετῆς.

Τῆς τελετῆς τῶν ἀρραβῶνων περατωθεῖσης τὸ διπλωματικόν

ΟΘΩΝ ΚΑΙ ΑΜΑΛΙΑ

Ἡ τελευταία πρὸ τῆς ἐξώσεώς των φωτογραφία.

Τὰ μετὰ τὴν ἑκτοχήν

φυλ. 139

σῶμα προϋγεμάντισεν ἐν τῷ 'Ανακτόρῳ· περὶ δὲ τὴν 4 1)2 μ. μ. ἐδόθη μέγα δεῖπνον ἐν ταῖς αἰθούσαις τοῦ μεγάλου τοῦ Μεγάλου Δουκὸς Κωνσταντίνου, εἰς ὃ παρεκάθησαν παρὰ τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Ρωσίας 'Αλέξανδρον τὸν Β', τὸν Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν 'Ολγαν, τὰ μέλη τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ οἴκου, οἱ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι τῆς Αὐτοκρατορίας, ὁ Μητροπολίτης Πετρούπολεως, τὰ μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὁ ἐπιτετραμμένος τῆς Δανίας καὶ ἡ ἀκολουθία τοῦ Βασιλέως Γεωργίου. Τὴν δὲ ἐσπέραν ἡ Πετρούπολις, τὸ Τσάρσκιε-Σέλο καὶ ἡ Παυλόσκα ἐφωταγωγήθησαν θαυμασίως.

Ὁ Γεώργιος μόλις τελέσας τοὺς ἀρραβῶνας ἐτηλεγράφησε πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως τάδε :

Ἐν Πετρούπολει τῇ 5)17 Μαΐου

Τῷ Α. Ἐξοχότητι τῷ κυρίῳ Κουμουνδούρῳ, πρωθυπουργῷ
Εἰς Ἀθήνας.

«Σας ἀναγγέλλω τὴν εὐτυχὴ εἶδσιν τῶν ἀρραβῶνων μου μετὰ τῆς μεγάλης Δουκίσσης Ὑλγας Κωνσταντίνου. Ὁ Θεὸς ἅς εἰσακούσῃ τὰς εὐχάς, ἅς πρὸς αὐτὸν ἀπευθύνωμεν ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας τῆς ἰδικῆς μας καὶ ἰδικῆς σας πατρίδος. Ἐπιθυμῶ νὰ ψαλῇ δοξολογία».

ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἐπίσης ἐτηλεγράφησε καὶ πρὸς τὸν ἀντιβασιλέα, ὅστις μετὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ συνεχάρησαν τῷ τε βασιλεῖ καὶ τῇ μελλούσῃ βασιλίσῃ Ὑλγᾳ, ἣτις ἀπάντησε τάδε :

Πετρούπολις 15)27 Μαΐου 1867.

«Ἐμὶ βαθύως συγκεκινημένη διὰ τὰς εὐχάς, ἅς μοὶ ἀπευθύνετε. Θέλω προσπαθῆσω νὰ ἀφιερῶσω τὴν ζωὴν μου ὁλόκληρον εἰς τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων, εἰς ὃ ὑπερφηναύομαι ὅτι ἀνήκω καὶ οὗτινος συμμερίζομαι ἐφεξῆς τὰς τύχας».

ΟΛΓΑ

Σημειωτέον, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις οὐδὲν ἐγνώριζεν ἐπισημῶς περὶ τῆς μνηστείας τοῦ Βασιλέως, καθ' ὅσον οὐδὲν σχετικὸν εἶχεν ἀνκοινωνῆθαι εἰς αὐτήν. Διὰ τοῦτο εὐθὺς ὡς ἐλήφθησαν τὰ δύο ἀνωτέρω τηλεγραφήματα ἀγγέλλοντα πλέον ἐπισήμως τὴν τέλεσιν τῶν ἀρραβίωνων, οἱ ὑπουργοὶ οὐ μόνον κατεπλάγησαν ἀλλὰ καὶ ἐθορυβήθησαν, καθόσον ἐπίστευον ὅτι ὁ Βασιλεὺς δὲν ἠδύνατο νὰ μνηστευθῇ ἀνευ τῆς γνώμης τῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ τότε Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Χ. Τρικούπης προέτεινε μάλιστα εἰς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, τὸ ἐπὶ τούτῳ συγκροτηθὲν, ὅπως ἡ Κυβέρνησις υποβάλλῃ αἰτίως τὴν παραίτησίν της. Ἡ πρότασις αὕτη δὲν συνεζητήθη κἄν διότι τότε ἐγερθεὶς ὁ πρωθυπουργὸς Κουμουνδούρος εἶπε τὰς λέξεις τὰ ἀγεγόμενα οὐκ ἀπογίνονται καὶ ἀπέκρουσε τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Τρικούπη. Καὶ εἰ ἄλλοι ὑπουργοὶ τότε ἐταχθήσαν μετὰ τὴν γνώμην τοῦ πρωθυπουργοῦ.

Τούναντίον μάλιστα συμφώνως πρὸς τὴν παρά τοῦ Βασιλέως ἐκφραθεῖσαν ἐπιθυμίαν, ἐψαλὴ μεγαλοπρεπεστάτῃ δοξολογία, ἐπὶ τῷ χαρμῶσυνφ τούτῳ γεγονότι, εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναόν.

Κατὰ τὴν δοξολογίαν ταύτην ἔχουσιν ἐπίσημον χαρακτῆρα, παρίστησαν ὁ Ἀντιβασιλεὺς πρίγκηψ Ἰωάννης, ἅπαν τὸ διπλωματικὸν σῶμα, πάντες οἱ πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ ὑπάλληλοι ἐν μεγάλῃ στολῇ καὶ ἄπειρον πλῆθος κόσμου ζητωκραυγάζοντος ἐνθουσιᾶς ὑπὲρ τῆς μελλούσης Βασιλείας του.

Συγχρόνως δὲ ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ὅπως τὸ εὐφρόσυνον τοῦτο γεγονός ἐορτασθῇ μεγαλοπρεπῶς καὶ πανδήμως καθ' ἑκάστην τὴν Ἑλλάδα.

Τὴν ἐσπέραν πράγματι ἐφωταγωγήθησαν πλουσίως αἱ Ἀθῆναι, αἱ δὲ μουσικαὶ περιέτρεχον τὰς ὁδοὺς ἀνακρούουσαι ἐμβατήρια καὶ ἀναγγέλλουσαι τὸ χαρμῶσυνον τῆς ἡμέρας.

Τὸ πλῆθος καθ' ὁμίλους πυκνοὺς καὶ ἐμπλέους χαρᾶς καὶ φαιδρότητας, περιήρχετο τὰς ὁδοὺς ἐν ἀγαλλιάσει καὶ γηθυσύνῃ, ψάλλον διάφορα ᾄσματα, δις δὲ προσελθὼν εἰς τὰ Ἀνάκτορα ἐχαιρέτησε τὸν Ἀντιβασιλεῖα πρίγκηπα Ἰωάννην.

Καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας ἐπίσης ἡ πανήγυρις δὲν ὑπῆρξεν ὀλιγώτερον μεγαλοπρεπὲς καὶ χαρμόσυτος.

Εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ἐψέλησαν πάνδημοι δοξολογαί, ὁ δὲ λαὸς ἐγκαταλιπὼν διὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὰς ἐργασίας του, ἐώρταζε χαρμωδῶς τὸ εὐφρόσυνον γεγονός, ζητωκραυγάζων διαρκῶς ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως Γεωργίου καὶ τῆς μελλούσης Βασιλίσσης Ὀλγας.

Ἐξ μῆνας μετὰ τὴν τέλει τῶν ἀρραβῶνων ἀπεφασίσθη νὰ τελεσθῶσι οἱ γάμοι τοῦ Βασιλέως ἐν Πετρούπολει, μετὰ πάντες τῆς δυνατῆς μεγαλοπρεπείας καὶ ἐπιστημότητος. Πρὸς τοῦτο δὲ ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας Ἀλέξανδρος Β' ἐξέδωκε τὴν ἐξῆς αὐτοκρατορικὴν διακήρυξιν :

Διὰ τῆς ἡμετέρας προκηρύξεως τῆς 26 Ἰουνίου ἐνεστῶτος ἔτους ἀνηγγείλαμεν εἰς τὸ ἔθνος τὴν τέλει τῶν ἀρραβῶνων τῆς προσφιλοῦς ἡμῶν ἀνεψίως Μεγάλης Δουκίσσης Ὀλγας Κωνσταντινόβνας μετὰ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου Α'. Σήμερον, ἐπὶ παρουσίᾳ ἡμῶν ἐγένετο ἐν τῇ μεγάλῃ ναφί τῶν ἀνακτόρων, κατὰ τὰ δόγματα τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἐν μέσῳ ὁμηγύρεως κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, ἡ τελετὴ τῆς ἐνίστασ τοῦ τοσούτου προσφιλοῦς ἡμῖν ζεύγους τούτου. Ἐπικαλούμενοι τῆς εὐλογίας τοῦ Κυρίου ὑπὲρ τῶν νεονύμφων πεποιθήμεν, ὅτι πάντες οἱ πιστοὶ ἡμῶν ὑπῆκοοι θὰ ἐκπέμψωσιν ἐκ τοῦ βάθους τῆς καρδίας των τὴν αὐτὴν εὐχὴν πρὸς τὸν Παντοδύναμον καὶ Παντελεῆμον Θεόν.

Ἐν Πετρούπολει, τῇ 15 Ὀκτωβρίου 1867.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Τὴν πρωίαν τῆς 15 Ὀκτωβρίου 1867 πέντε κανονιοβολισμοὶ ἀνήγγειλαν εἰς τὸ κοινόν, ὅτι μέγα συμβᾶν προῦκειτο νὰ πανηγυρίσῃ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ Αὐτοκρατορία. Περὶ τὴν μεσημέριαν ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ἠκροάσατο τῆς θείας λειτουργίας, εἰς τὴν

ἀνακτορικὸν παρεκκλήσιον. Κατόπιν οἱ δύο ἡγεμόνες, παρακολουθοῦ-
μενοι ὑπὸ λαμπροτάτου ἐπιτελείου, παρευρέθησαν εἰς τὴν στρατιω-
τικὴν τελετὴν. Περί τὴν 2 1)2 ὥραν μ.μ. ζωηρὰ ζητωκραυγαί
τοῦ συνηγμένου εἰς τὴν πλατεῖαν τῶν ἀνακτόρων πλήθους ἀνήγγει-
λαν τὴν ἔφικιν τῆς Βασιλίσσης. Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος δὲν ἐξῆλθεν
εἰς προὔπαντησιν αὐτῆς, διότι κατὰ τὰ Ρωσσικὰ ἔθος ἐ μνηστὴρ
δὲν δύναται νὰ ἴδῃ τὴν μνηστὴν του τὴν ἡμέραν τῶν γάμων.

Τὴν 8 μ. μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων, προηγουμένου τοῦ ἀρχι-
τελετάρχου πρίγκηπος Λίβεν καὶ ἐπομένης τῆς συνοδείας του, ἐξῆλθε
τῶν δωμάτων του καὶ ἐπορεύθη εἰς τὰ δωμάτια τοῦ Αὐτοκράτορος,
ἔπου ἀνέμεναν ἡ Αὐτοκρατορικὴ οἰκογένεια καὶ ἡ μελλόνυμφος.
Ἐκίθην δ' ἔπαντες διηυθύνθησαν πρὸς τὸ ἐν τοῖς Ἀνακτόροις Αὐ-
τοκρατορικὸν παρεκκλήσιον. Ὑπὲρ τοὺς πενήνκοντα ὀλόχρυσά ἐνδε-
δυμένοι θαλαμηπόλοι καὶ εὐπατρίδαι τῆς Αὐλῆς προπορεύοντο.
Μετ' αὐτοὺς ἤρχοντο οἱ αὐλάρχαι, κρατοῦντες μεγάλας ράβδους
χρυσᾶς. Κατόπιν ἡ Αὐτοκρατορικὴ οἰκογένεια καὶ μετ' αὐτῶν ἄλλη
πάλιν ὀλόχρυσος ἀκολουθία. Τῆς Αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας προε-
πιδέχτο ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος μετὰ τῆς μνηστῆς του, ἣτις ἦτο ἐν-
δεδυμένη λευκά. Ἡ ἐκ λευκοῦ ὀλοσηρικοῦ ἐσθῆς τῆς ἔφερε βαρύτατα
κιντήματα ἐκ μεταξῆς, εἶχε δὲ οὐρανὸν τόσον μακρὸν, ὥστε ἀληθῶς
μόνον εἰς τὰς αἰθούσας τῶν Τσάρων ἠδύνατο νὰ περιστραφῇ ἐλευ-
θέρως.

Τὰ ἐκ μεταξῆς κιντήματα ἀνεπλήρου κέντημα ἐξ ἀδαμάντων.
Ἀπὸ τοῦ στήθους βαρύτατον κόσμημα ἐξ ἀδαμνάτων κατέβαινε
εὐχρὸν μέχρι τῆς ὀσφύος. Ἐκτερώθεν αὐτοῦ ὑπῆρχον ἄνθη πορτο-
καλίας. Περιδέραιον ἐκ διπλῆς σειρᾶς ἀδαμάντων μεγάλων, ὡς
λεπτοκάρυα, ἐκόσμηι τὸν τράχηλόν τῆς. Τὰ ἐνώτια ἦσαν ἐπίσης
ἐξ ἀδαμάντων. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔφερε πολῦτιμον βασιλικὸν
στέμμα, τοῦ ὁποίου οἱ ἀδάμαντες καὶ οἱ λοιποὶ πολῦτιμοι λίθοι
ἐξέπλητταν ἀληθῶς τὴν φαντασίαν. Ἐκ τοῦ στέμματος ἀνηρτάτο
λευκὸς πέπλος, ἄνθη δὲ πορτοκαλίας λίαν ἀραιὰ ἐκόσμουον ὀπισθεν
τὴν κεφαλὴν. Ἐπίσης ἄνθη πορτοκαλίας ἀπετέλουν τὴν ἀνθοδέ-

σπην, ἣν ἀνὰ χεῖρας ἐκράτει, καὶ ἀδάμαντες τὰ βραχιόλια, τὰ ὁποῖα ἐκόσμουν τοὺς βραχίονας αὐτῆς. Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος, χάριν ἀβροφροσύνης πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον ἔφερε στολὴν Ρώσσου στρατηγεῦ. Τὸ περιδέριον καὶ ἡ ταινία τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου ἐκόσμουν τὰ στήθη του. Μολονότι ἐνίοτε ἐμειδία ἐφαίνετο πρὸς ἄκρον συγκινημένος.

Τὸ βασιλικὸν ζεῦγος εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναὸν παρακολουθούμενον ὑπὸ τῶν ἐπισημοτέρων προσώπων τῆς Αὐλῆς. Αἱ εὐχαὶ καὶ ἡ λειτουργία τοῦ γάμου ἤρχισαν πάραυτα. Ἡ καρδία τῶν παρευρισκόμενων Ἑλλήνων ἐσκίρτησεν ἐκ χαρᾶς, ὅτε ἐν τῷ μέσῳ τῶν ρωσικῶν φθόγγων, εὖς εἰς μᾶτην προσεπάθουν νὰ μαντεύσωσιν, ἤκουσαν εἰς καθαρωτάτην ἑλληνικὴν φωνὴν τό :

«Στέφεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ φιλόχριστος βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων Γεώργιος τὴν κηλ.»

Τὰ στέφανα ἐν Ρωσσίᾳ δὲν τίθενται ἐπὶ κεφαλῆς τῶν νυμφευμένων· οἱ παρὰ νυμφοὶ κρατοῦσιν αὐτὰ ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς αὐτῶν. Ὁ Διάδοχος τῆς Δανίας καὶ πρῶτότεκος ἀδελφὸς τοῦ Γεωργίου ἐκράτει τὸ στέφανον αὐτοῦ, ὁ δὲ ἀδελφὸς τῆς Βασιλίσσης Ὁλγας Νικόλαος ἐκράτει τὸ στέφανον τῆς ἀδελφῆς του. Μετὰ τινα ὥραν ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ τῶν δύο ἑτέροις παρὰ νυμφων, τῶν Μεγάλων Δουκῶν Ἀλεξίου καὶ Βλαδιμήρου, τῶν υἱῶν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου.

Κατὰ τὰ ἐνταῦθα ἐπικρατοῦντα ἔθιμα, οἱ παρὰ νυμφοὶ πρέπει νὰ ἦναι ἄγχοι. Ὁ Διάδοχος τῆς Ρωσσίας καὶ ἡ σύζυγος τοῦ Μεγάλου Δουκὸς Νικολάου, ἀδελφεῦ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἦσαν κουμπάροι. Τὰ στέφανα δὲν ὠμοῖαζον τὰ συνήθη· ἀπετελοῦντο ἐκ δύο χρυσῶν στεμμάτων, ὡς ἄρμζει εἰς Βασιλέα καὶ Βασιλισσάν. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ γάμου ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἐνηκολίσθη τὸν Γεώργιον καὶ ἠσπάσθη τὴν Ὁλγαν, ἥτις εὐθὺς καὶ τόπιν ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν γονέων τῆς. Μετὰ τὸν γάμον ἐψάλη δεξολογία ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, μεθ' ἣν μετέβησαν οἱ

νέονμφει εἰς τὴν αἴθουσαν Ἀλεξάνδρου ὅπου ἱερεὺς διαμαρτυρό-
μενος ἀνέγνωσεν εὐχὴν τινα.

Τὸ νεαρόν ζεῦγος μετὰ τὰς συγκινήσεις τοῦ μυστηρίου εἶχεν
ἀνάγκην στιγμῶν τινων ἀναπαύσεως. Ἀλλ' εὐθὺς ἐπανῆλθεν εἰς τὴν
αἴθουσαν τοῦ θρόνου, ὅπου ἐχόρευσαν τὸν Πολωνικόν. Μετὰ τῆς
Βασιλείσης τῶν Ἑλλήνων ἐχόρευσε κατὰ πρότερον ὁ Αὐτοκράτωρ,
μετ' αὐτὸν ὁ Διαδόχος τῆς Ρωσίας καὶ ὁ πατὴρ τῆς. Οὕτω δὲ
ἤλθον ἡ πρώτη ἡμέρα τῶν τελετῶν τοῦ γάμου. Εἰς τὰ δωμάτια
τοῦ Βασιλέως ἦτο προητοιμασμένον μεγαλοπρεπὲς δεῖπνον, εἰς ὃ
ἔλαθε μέρος μόνη ἡ αὐτοκρατορικὴ οἰκογένεια.

Τὴν ἐποιοῦσαν ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Βασίλισσα ἐδέχθησαν τὰς ἐπι-
σκέψεις τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας, τοῦ πρέσβους τῆς Ἑλλάδος
καὶ τῆς συνδείας τοῦ Βασιλέως Γεωργίου.

Τὴν ἐσπέραν, περὶ τὴν 5ην ὥραν, ἔδωκεν ὁ Αὐτοκράτωρ εἰς
τιμὴν τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Βασιλείσης μέγα γεῦμα. Πεντακόσιοι
παρακάθησαν εἰς τὴν τράπεζαν. Τὸν Αὐτοκράτορα καὶ τοὺς Βασι-
λεὺς ὑπηρέτουν οἱ μεγιστάνες τῆς Αὐλῆς. Ὡραία μουσικὴ ἐπαιάνιζε
καθ' ὅλον τὸ γεῦμα, οἱ δὲ ἐπιστημότεροι ἀοιδοὶ τῆς Πετροπόλεως
καθίσταν τὴν μελωδίαν μαγευτικὴν.

Ἡ πρώτη πρόποσις ἐγένετο ὑπὲρ τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ τῆς
Αὐτοκρατείας. Ἡ δευτέρα ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Βασιλείσης
τῶν Ἑλλήνων. Ἡ τρίτη ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Βασιλείσης
τῆς Δανίας. Ἡ τετάρτη ὑπὲρ τοῦ Μεγάλου Δευκὸς Κωνσταντίνου
καὶ τῆς Μεγάλης Δουκίσσης Ἀλεξάνδρας. Ἡ πέμπτη ὑπὲρ τῆς
αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας. Ἡ δὲ τελευταία ὑπὲρ τοῦ κλήρου καὶ
τῶν πιστῶν ὑπηκόων. Τὴν ἐσπέραν ἅπανα ἡ πόλις ἐφωταγωγίθη,
ὅλος δὲ ὁ λαὸς τῆς Πετροπόλεως ἦτο ἐπὶ ποδός. Αἱ κεντρικαὶ ἑδοί
ἦσαν σχεδὸν ἀδιάβατοι. Ὁ ποταμὸς Νεῦας ἦτο καταμεστος πλοίων
ἐνμαιοστολιστῶν καὶ πεφωταγωγημένων.

Τὴν μεθεπομένην ἀπὸ τῆς μεσημβρίας μέχρι τῶν τριῶν αἱ Βα-
σιλεῖς ἐδέχοντο τὰς συγχαρητηρίους εὐχὰς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου,
τοῦ διπλωματικοῦ Σώματος καὶ τῶν λοιπῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων.

Τῇ 17 Ὀκτωβρίου ἐγένετο ἐν μεγάλῃ πυμπῇ ὁ μέγας χειρ-
σπασμός. Ἀπὸ τῆς 12 μέχρι τῆς 3 1)2 μ. μ. κατὰ μυριάδας
εἰσῆρχοντο οἱ προσκεκλημένοι. Ὅλοι οἱ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι καὶ
τῶν στρατιωτικῶν καὶ τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τῆς Ρωσσίας, οἱ ἀρ-
χηγὶ ἡσπάζοντο ἀνὰ εἰς τὴν χεῖρα τῆς Βασιλίσσης ἐν τῇ μέσῃ
τῆς αἰθούσης παρὰ τῷ Βασιλεῖ.

Ὁ πατὴρ τῆς Βασιλίσσης ἡμῶν ὡς ἀρχηγὸς ἀπασῶν τῶν ναυ-
τικῶν δυνάμεων τῆς Ρωσσίας, αὐτὸς προῦπορεύετο τῶν ναυτικῶν
ἀξιωματικῶν, καὶ ἡσπάσθη τῆς θυγατρὸς τοῦ τὴν χεῖρα, καθὼς καὶ
ὁ Διάδοχος μεθ' ὅλων τῶν ἄλλων μελῶν τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκο-
γενείας.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἵστατο εἰς παράθυρον παραπλεύρως τῶν Βασι-
λέων, ὅτε αἶφνης, εἰσῆλθε διὰ τῆς αὐτῆς θύρας, ἐξ ἧς ἤρχοντο ὅλοι,
ἐπὶ κεφαλῇ τῆς αὐτοκρατορικῆς τοῦ φρουράς. Ὁ Ἀλέξανδρος
ἡσπάσθη τὴν χεῖρα τῆς Βασιλίσσης ὡς ἀπλοῦς στρατιώτης, ἀλλὰ
κατόπιν ἐνηγκαλίσθη αὐτὴν καὶ τὴν ἡσπάσθη εἰς τὸ μέτωπον· τὸ
αὐτὸ ἔπραξε καὶ ὁ πατὴρ τῆς Βασιλίσσης σταθεῖς κατόπιν ὀπίσθεν
αὐτῆς.

Οὕτω ἔληξαν αἱ τελεταὶ τῶν γάμων τοῦ Βασιλέως ἡμῶν μετὰ
τῆς Βασιλίσσης Ὀλγας, καὶ ἡτοιμάζοντο πλέον νὰ κατέλθωσιν εἰς
Ἑλλάδα. Οἱ γάμοι τοῦ Βασιλέως ἀνηγγέλθησαν τηλεγραφικῶς
πρὸς τε τὸν Ἀντιβασιλέα Ἰωάννην καὶ τὴν Κυβέρνησιν.

Περὶ τὸ τέλος τῆς συνεδριάσεως τῆς Βουλῆς τῆς 20 Ὀκτω-
βρίου 1867 ὁ πρωθυπουργὸς Κουμουνδούρος ἀνήγγειλε συντομώτατα
καὶ ξηρὰ τοὺς γάμους τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως καὶ ὥρισε δοξολο-
γίαν, ἥτις ἐγένετο τῇ ἐπαύριον, μετὰ δὲ τὸ τέλος αὐτῆς τὸ πρῶτον
ἄρῃον ἐμφανισθὲν ἐνώπιον τοῦ Ἀντιβασιλέως Ἰωάννου συνεχάρη
αὐτῷ διὰ τοὺς γάμους εὐχηθὲν μακροβιότητα, εὐτεκνίαν, εὐημερίαν
καὶ πᾶν ἀγαθόν.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ Ὀκτωβρίου 1867 ἐνεχώρησεν ὁ Βασιλεὺς
μετὰ τῆς Βασιλίσσης Ὀλγας, ἐν μίᾳ ἀπεριγράφτῳ συγχινήσας
ἐκ Πετροπόλεως.

Η'.

Ἡ ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΔΙΚΟΥ ΖΕΥΓΟΥΣ

Τὴν 30 Νοεμβρίου οἱ Βασιλεῖς ἔφθασαν εἰς Βιέννην ἔχθαι τοῖς ἐγένετο μεγαλοπρεπεστάτῃ ὑποδοχῇ. Ἐκεῖθεν δε κατηυθύνθησαν διὰ Βρινδησίου εἰς Κέρκυραν, ὅπου ἀφίκοντο τὴν πρωίαν τῆς 8 Νοεμβρίου 1867. Ἐκ Κερκύρας οἱ Βασιλεῖς ἀνεχώρησαν τὴν Παρασκευὴν κατ' εὐθεΐαν διὰ τὸν Πειραιᾶ.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Βασίλισσα ὑπέφερε πολὺ κατὰ τὸν διάπλουον ὁ Βασιλεὺς προτίμησεν ἀντὶ τοῦ μικροῦ περίπλου τῆς Πελοποννήσου, τὴν γραμμὴν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Οὕτως ὁ μὲν ἀτμοδρόμων «Ἑλλάς», διαταχθεὶς πρὸς τοῦτο ἀπὸ τῆς Παρασκευῆς κατέπλευσεν εἰς Καλαμακίον, ὅπου θὰ ἔφθανον οἱ Βασιλεῖς, ἀποβιβαζόμενοι εἰς Κόρινθον καὶ μεταβαίνοντες δι' ἀμάξης μέχρι τοῦ Καλαμακίου.

Τὴν μεσημβρίαν τῆς Κυριακῆς τῆς 12 Νοεμβρίου 1867 κατέπλευσεν εἰς Πειραιᾶ ὁ ἀτμοδρόμων «Ἑλλάς» ἐφ' οὗ ἐπέβαινε τὸ βασιλικὸν ζεῦγος. Ἡ ὑποδοχὴ γενομένη συμφώνως μὲ τὸ ἐκδοθὲν ἐπίσημον πρόγραμμα ὑπῆρξεν ἐκτάκτως μεγαλοπρεπῆς. Ἰδοὺ δὲ πῶς περιέγραφεν αὐτὴν ἡ τότε ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένη ἑφημερίς «Ἐθνοφύλαξ».

«Τὴν Κυριακὴν 12 Νοεμβρίου περὶ τὴν 9 π. μ. οἱ πρόσκοποι τοῦ Πειραιῶς ἀνήγγειλαν ὅτι ὁ ἀτμοδρόμων ἐφ' οὗ ἐπέβαινε τὸ βασιλικὸν ζεῦγος ἀνεχώρει ἀπὸ Καλαμακίου τρεῖς βολαὶ τηλεβόλου ἀπὸ τοῦ λόφου τῶν Νυμφῶν ἐγνωστοποίησαν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τὴν χαρμύσουν ταύτην ἀγγελλίαν· πάραυτα ὡς ὑπὸ ἤλεκτρισμοῦ

Τὰ μετὰ τὴν Κατοχὴν

φυλ. 140

κινήθεισα ἡ πόλις ἅπασα ἀνεστατώθη· ἦχοι σαλπίγγων, τυμπάνων καὶ κραυγαὶ διάτοροι τῶν πολιτῶν, τῶν ἐθνοφυλάκων, τῶν στρατιωτῶν ἀπετέλουν θόρυβον εὐχάριστον· ἐδῶ μὲν ἔδωλες τοῦτον ἀπλώνοντα τὰ βαρύτιμα ὑφάσματα, ἐκεῖ τὸν ἄλλον σπεύδοντα εἰς διακόσμησιν τοῦ ἐξώστου του, καὶ παρέκει τὸν πτωχὸν ἐκείνον ἀναρτῶντα ἐπὶ τῆς θύρας τὴν λυχνίαν, ἥτις ἐμελλε νὰ φέξη αὐτῷ τὴν ἰσπέραν.

Ἡ ἐθνοφυλακὴ σπεύδει παρατασσομένη ἀπὸ τῆς ἐν τῇ πλατείᾳ τῶν «Εὐεργετῶν» θριαμβευτικῆς ἀψίδος μέχρι τοῦ ναοῦ τῆς μητροπόλεως διὰ τῆς ὁδοῦ Πειραιῶς, τῆς πλατείας τῆς Ὁμονοίας καὶ τῶν ὁδῶν Αἰόλου καὶ Ἑρμοῦ· ὁ στρατὸς καταλαμβάνει τὰς ὁδοὺς ἀπὸ τῆς Μητροπόλεως μέχρι τῶν Ἀνακτόρων· μία κανονιστοικία πυροβολικοῦ τοποθετεῖται ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς Τραπεζῆς· ἕτερα τάγματα ἐθνοφυλακῆς κατέχουσι τὸ διάστημα ἀπὸ τῆς πλατείας τοῦ «Συντάγματος» μέχρι τῆς τῶν Ἀνακτόρων. Ἡ παράταξις τῶν ὀπλιτῶν περρεῖχε θέαμα εὐάρεστον· ἐδῶ ἐθνοφύλακες τὴν κεκανονισμένην φέροντες στολὴν, ἐκεῖ ἐθνοφύλακες τὸ ἐθνικὸν φέροντες ἐνδυμα, παρέκει τὸ πυροβολιόν, ἐδῶ ὁ πεζικὸς στρατὸς καὶ οἱ φουστανελλοφόροι ἑλκωνοὶ καὶ πάλιν ἡ ἐθνοφυλακὴ.

Ἀμέσως σπεύδουσιν εἰς Πειραιᾶ οἱ ὑπουργοί, τὸ προεδρεῖον καὶ ἡ ἐπιτροπὴ τῆς Βουλῆς, οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ τοῦ στρατοῦ οἱ μέλλοντες νὰ συνοδεύσωσι τὴν βασιλικὴν ὁμαζαν καὶ αἱ ἄλλαι Ἀρχαί.

Τὴν 10 1)2 τρεῖς κανονισμοὶ ἀπὸ τοῦ «Μεσολογγίου» ἀναγγέλλουν τὴν ἐμφάνισιν τῶν ἀτυοδρόμωνος. Ὁ Πειραιεὺς ἀπὸς εὐγινεῖται, τὰ ἐκ Κρήτης γυναικόπαιδα καταλαμβάνουσι θύαν, ἐπιφανῆ ἐκχύνοντα εἰς τὰς ἀγαλλομένους τοῦ λαοῦ καρδίας λύπην, ἣν δύσκολον ἦτο νὰ ἐξηγήσῃ τις ἐν ἥτῳ πικρᾷ ἢ γλυκεῖᾳ. Πάντα τὰ ἐν τῇ λιμένι πολεμικὰ πλοῖα σημαϊστολιζόνται, ἀναρτῶντα ἐπὶ τοῦ μεσαίου ἱστοῦ τὴν βασιλικὴν τῆς Ἑλλάδος σημαίαν. Ἡ Ἀγγλικὴ φρεγάτα ἐκτὸς τῶν σημαίων φέρει ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἑκαστοῦ τῶν τριῶν αὐτῆς ἱστῶν μεγαλοπρεπεῖς ἀτέμματα· οὐχ ἥττον δι-

κοσμοῦνται σμαιοστολιζόμενα καὶ τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα. Ὁ λιμὴν παρίσταισι θέαμα ὠραιότατον, ὃ φωτογράφος τῆς Αὐλῆς κ. Μωραΐτης φωτογραφεῖ τὸ θέαμα.

Τὴν 11 1/2 τὸ «Μεσολόγγιον» διὰ 21 κανονοβολισμῶν χαιρετίζει τὴν προσέγγισιν τοῦ ἀτμοδρόμωνος· τούτους διαδέχονται οἱ ἐκ τῶν πολεμικῶν τῶν ξένων Δυνάμεων πλοῖων, ἅτινα εἰσὶν 1 Ἀγγλικόν, 3 Γαλλικὰ, 4 Ρωσσικά, 1 Πρωσσικόν, 3 Αὐστριακὰ καὶ 1 Νορβηγικόν. Ἐκτὸς τούτων ὑπάρχουσι καὶ 3 Ἑλληνικά μετὰ τοῦ ἀτμοδρόμωνος.

Περὶ τὴν 12 κατέρχεται εἰς Πειραιᾶ ὁ ἀντιβασιλεὺς πρίγκηψ Ἰωάννης. Περὶ τὴν 1 μ. μ. ἀγκυροβολεῖ ὁ ἀτμοδρόμων μετὰ τῶν ναυαρχίδων Γαλλίας, Ρωσσίας καὶ Αὐστρίας καὶ τῆς Ἀγγλικῆς φρεγάτας. Πάραυτα σπεύδουσιν, ὅπως χαιρετίσωσι τοὺς Βασιλεῖς οἱ κυβερνήται τῶν ξένων πολεμικῶν.

Κατόπιν τούτων καταφθάνει ὁ Ἀντιβασιλεὺς Ἰωάννης. Δὲν εἶνε εἰσέτι ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀναβάθρας τοῦ ἀτμοδρόμωνος, ὅτε καταπίπτει ἀπὸ τῆς φερούσης αὐτὸν λέμβου ἡ Βασιλικὴ σημαία. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης παύει ἡ ἐξέυσις τοῦ Ἀντιβασιλείως. Μετ' ὀλίγον ἀνέρχονται εἰς τὸν ἀτμοδρόμονα οἱ ὑπουργοί, οἵτινες μένουσιν ὀλίγα μόνον λεπτά.

Περὶ τὴν 2ην μ. μ. οἱ Βασιλεῖς κατέρχονται εἰς τὰς λέμβους. Ἡ Βασίλισσα κάθεται ἐν τῷ μέσῳ, ἔχουσα ἐκ δεξιῶν τὸν Βασιλέα. Τὴν ἀποβίβασιν τῶν Βασιλέων χαιρετίζουσι ὁμοβροντία· κανονοβολισμῶν ἐκ τῶν ἡμετέρων καὶ ξένων πολεμικῶν. Οὐρρά ζωηρότατα ἀπὸ τῶν κεραίων τῶν οὐρανοστεφῶν ἰστῶν τῶν πλοίων παρὰ τῶν πληρωμάτων ἐκπεμπόμενα ἀναμιγνύονται πρὸς τὰς βροντώδεις καὶ θερμότητας ζητωκραυγὰς τοῦ ἐν τῇ προκυμαίᾳ πλήθους καὶ τοὺς ἤχους τῶν κωδῶνων τῶν ἐκκλησιῶν. Ἡ προκυμαία ὅλη τοῦ Πειραιῶς ἦν καταστολιστος διὰ δένδρων μυρσινῶν καὶ δαρῶν, ἐπετρωμένης τῆς ἀποβάθρας διὰ πλουσίων ταπήτων, παρὰ τὴν ὁποίαν ἠγείρετο μεγαλοπρεπὴς ἐψίς.

Τὴν δευτέραν ἡώραν παρὰ δέκα λεπτὰ αἱ Α.Α. Μ.Μ. πατώσι τὸ ἔδαφος τοῦ Πειραιῶς. Ἡ Α. Μ. ἡ χαριτόβρυτος Βασίλισσα τῶν Ἑλλήνων Ὁλγα φέρει ἐσθῆτα μεταξωτὴν χρώματος λευκοῦ μετὰ ραβδώσεων κυανῶν, ἐπενδύτην καὶ πῖλον λευκόν. Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς στολὴν ναυάρχου.

Τοὺς Βασιλεῖς ἐξελθόντας εἰς τὴν ἀποβάθρην ὑποδέχονται αἱ Ἀρχαί, προσφωνεῖ δὲ πρῶτος ὁ Δήμαρχος Πειραιῶς ὡς ἑξῆς :

Βασιλεῦ :

Πλήρεις χαρᾶς καὶ ἐλπίδων χαιρετοῦμεν τὴν ἐπάνοδόν σου εἰς τὴν πατρίδα.

«Τοῦ Πειραιῶς ὁ ἄνθρωπος, τὸν ὅποιον ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἀντιπροσωπεύω, ἔρχεται νὰ ἐκφράσῃ δι' ἐμοῦ πρὸς Σέ, πρὸς τὴν Σεπτὴν Ὑμῶν Ἀνασσάν τὰς ἐγκαρδίους προσαγορεύσεις του, καὶ ἀναπέμπων εἰς τὸν Ὑψίστον τὴν θερμὴν του εὐχὴν, ἵνα δαφιδεύσῃ εἰς ἀμφοτέρους τὰς εὐλογίας του τρέφει τὴν γλυκεῖαν πεποιθήτην, ὅτι ἀπὸ τὸν Ὑμέναιόν Σας νὰ βλαστήσῃ ἀδιάλειπτος σειρά εὐτυχῶν διαδόχων εἰς στερέωσιν τοῦ θρόνου καὶ ἐπ' ἀγαθῇ τῆς πατρίδος.

Ζήτω ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων Γεώργιος !

Ζήτω ἡ Βασίλισσα Ὁλγα !

Ζήτωσαν οἱ Βασιλεῖς τῶν Ἑλλήνων ! »

Μετὰ τὸν Δήμαρχον Πειραιῶς προσφωνεῖ τοὺς Βασιλεῖς ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς, ὡς ἑξῆς :

« Ἡ Πατρίς, Βασιλεῦ, χαιρετᾷ μετ' ἀγαλλιᾶσεως τὴν αἰσίαν τῆς Σῆς Μεγαλειότητος ἄρξιν εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς.

Ἐπανέρχεσαι, Μεγαλειότατε, φέρον ἡμῖν Βασίλισσαν πληροῦσαν τὰς προαιωνίους εὐχὰς σύμπαντος τοῦ Πανελληνίου. Εὐγενεῖς καὶ ἀδιάρρηκτοι δεσμοὶ εὐγνωμοσύνης καὶ πεποιθήσεως, ἰδοὺ ἐνσαρ-

κοῦνται σήμερον καὶ σεπτὸν ἅμα καὶ προσφιλὲς ὄνομα παρακαθῆται ἐπὶ τοῦ Θρόνου, ὃν καθωδήγησεν ἱερός καὶ ἐνδοξος ὑπὲρ πίστεως καὶ ἐλευθερίας ἁγών.

Ἡ νέα σου πατρίς μετὰ παλμῶν συγκινήσεως καὶ ἀγάπης τείνει πρὸς σέ, Σεπτῇ Ἀνασσα, φιλόστοργον ἀγκάλην, ἐν σοὶ διορῶσα εὐφρόσυνον τοῦ παρελθόντος ἀνάμνησιν, ἀσφαλὴ τοῦ παρόντος ἀγκυραν καὶ γλυκεῖαν τοῦ μέλλοντος ἐλπίδα.

Ἡ Ἑλλάς, Βασιλεῦ, σεμνυομένη παρηκολούθησε τὴν σὴν Μεγαλειότητα κατὰ τὴν περιοδεῖαν αὐτήν, ἥ δὲ πανταχοῦ παρασταθεῖσα μέριμνα ὑμῶν ἐπὶ καλῇ τῇ τοῦ Ἔθνους καὶ τῶν δικαίων του ἀποκατατάσσει ἐπλήρωσεν εὐγνωμοσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν.

Πεποιθεὶα ἡ Ἑλλάς ἐπὶ σέ ἐμαρτύρησε κατὰ τὴν ἀπουσίαν Σας ὅποια ἡ δύναμις τῆς μεταξὺ Λαοῦ καὶ Βασιλείας ἀγάπης, ἐφ' ἣς δικαίως ἐστήριξε τὴν ἰσχύν του καὶ ὑπὸ τὴν σεπτὴν ἐπιβασιλείαν τοῦ πρίγκηπος Ἰωάννου καὶ τὴν ἐμφρονα τῆς Κυβερνήσεώς σου διοίκησιν διήνυσεν εὐσταθῶς τὴν ὁδὸν τῶν ἀληθῶν συμφερόντων ἐν μέσῳ τούτων θειῶν περιστάσεων.

Εὐχεται δέ, Μεγαλειότατε, ὅπως αἱ ἀνένδοτοι προσπάθειαι σου στεφθῶσιν ὑπὸ ἐπιτυχίας, ὑπὲρ ἧς ἐγείρουσι φωνὴν συμφορᾶς λαοὺ ἡρωϊκῶς ἀγωνιζομένου τὰ εὐγενῆ καὶ πολυστένακτα τοῦ σιδήρου θύματα, τῶν κακουχιῶν καὶ τῶν στερήσεων, ὁ χριστιανισμός, ὁ πολιτισμός καὶ ἡ δικαιοσύνη».

Ἐπειτα οἱ Βασιλεῖς ἐκκινοῦσιν ἐκ Πειραιῶς τὴν 2 ὥρ. μ. μ. Αἱ ζητωκραυγαὶ τοῦ λαοῦ ἀδιάκοποι περιπέμπουσιν αὐτοὺς. Παρὰ τὸν σταθμὸν τοῦ Δημ. Φόρου χαιρετῶσι τὰ ἐπὶ τῶν παρακειμένων ὤψωμάτων τὰ ἐκ Κρήτης ἀδύνατα ὄντα, κλαίοντα τὰ πλεῖστα καὶ γονυπετοῦντα. Οἱ Βασιλεῖς ἄκρως συγκινηθέντες, ἀποδίδουσι τὸν χαιρετισμόν. Τὴν 2 1)2 αἱ Α. Α. Μ. Μ. πλησιάζουσιν εἰς Ἀθήνας, 101 κανονιοβολισμοὶ χαιρετῶσι τὴν εἰς τὴν πόλιν τῆς Ἑλλάδος εἰσόδον αὐτῶν.

Ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων ἐν τῇ πλατείᾳ τῶν Εὐεργετῶν προσφω-
νεῖ τοὺς Βασιλεῖς. Ἐπειτα ἡ Βασιλικὴ συνοδεία, προηγουμένης
ἐφίππου ἱλῆς χωροφυλακῆς καὶ ἐπομένης ἐτέρας ἱλῆς ἵππικου, κα-
τευθύνεται εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναόν.

Αἱ ὁδοὶ δι' ὧν διέρχονται αἱ Α. Α. Μ. Μ. εἰσὶ καταστόλιστοι
τὰ παράθυρα πλήρη τοῦ ὠραίου φύλου, ἐνθουσιωδέστατα καὶ αὐτοῦ
χαιρετίζοντας τὸ Βασιλικὸν ζεῦγος καὶ ραίνοντας ἄνθη καὶ ζαχαρώδη.
Περὶ τὴν 3ην μ. μ. αἱ Α. Α. Μ. Μ. φθάνουσιν εἰς τὸν ναόν τῆς
Μητροπόλεως, διελθούσαι ὑπὸ τὴν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Εὐαγγελιστρίας
ἀψίδα τῆς Εθνοφυλακῆς. Εἰς τὰ προπύλαια τοῦ ναοῦ ὑποδέχεται
αὐτοὺς ὁ ἱερός κληρὸς.

Ἡ δοξολογία ἦν πρωτότυπος κατὰ τὴν λαμπρότητα, ἱερου-
γούντων τοῦ Σ. Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Θεοφίλου, τῶν συνοδικῶν
Ἰθάκης Γαβριήλ, Θηβῶν Δοσιθέου, Γυθείου Ἰωσήφ, Θήρας Ζηχα-
ρίου καὶ τῶν ἀρχιεπισκόπων Κορινθίας Ἀμφιλοχίου, Ἀργολίδος
Δανιήλ, Ὑδρας καὶ Σπετσῶν Νεοφύτου, Φωκίδος Δαυτὶδ καὶ Κισ-
σαμίου (Κρήτης) Γερασίμου, τοῦ ἀρχιμανδρίτου τῆς Ρωσικῆς ἐκ-
κλησίας, 12 ἱερέων καὶ 4 διακόνων. Ἐν τῇ ἱεροτελεσίᾳ ταύτῃ
ἠδύνατό τις νὰ θαυμάσῃ τὴν λαμπρότητα τῆς ἱερουργίας τῆς Ἀνα-
τολικῆς Ἐκκλησίας.

Τὰ κοράσια τοῦ ἐκπαιδευτηρίου τῆς κ. Χίλλ φέροντα κἀνι-
στρα πλήρη ἀνθέων, μετὰ ταινιῶν κυανῶν προσφέρουσιν εἰς τὴν
Βασίλισσαν μεγαλοπρεπέστατον στέφανον. Περαιωθείσης τῆς πρὸς
τὸν ὕψιστον δοξολογίας ὁ Σ. Μητροπολίτης ἀποτείνει συγκινητικὴν
προσφώνησιν πρὸς τοὺς Βασιλεῖς.

Τὴν 3 10' μ. μ. αἱ Α. Α. Μ. Μ., διὰ τῶν ἐδῶν Εὐαγγελιστρίας
Ἑρμοῦ καὶ τῆς Πλατείας τοῦ Συντάγματος ἀνέρχονται εἰς τὰ Ἀ-
νάκτορα.

Εἰς τὰ πρόθυρα τῶν Ἀνακτόρων ἀνέμενον τὰ κοράσια τῆς Δη-
μοτικῆς Σχολῆς, ἐνδεδυμένα λευκά, μετὰ ταινιῶν κυανῶν, καὶ
ἔφαλλον τὸν Βασιλικὸν ὕμνον προσενεγκόντα εἰς τὴν Βασίλισσαν
λαμπρὰν ἀνθοδέσμην.

Περὶ τὴν 4 οἱ Βασιλεῖς κατέρχονται εἰς τὴν μεγάλην τῶν Ἀνακτόρων κλίμακα, συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Ἰωάννου, τῆς κομήσης Κουσελῶρ καὶ διαφόρων ἐν τέλει καὶ ἄρχεται ἡ παρέλκσις τῶν διαφόρων ταγμάτων τῆς Ἐθνοφυλακῆς καὶ τῶν σωμάτων τοῦ στρατοῦ, διαρκέσασα περὶ τὰ 3¼ τῆς ὥρας. Πάντες ζητωκραυγάζουσιν ἐνθουσιωδέστατα. Μετὰ ταῦτα οἱ Βασιλεῖς ἀποχαιρέτουν τὰ πλήθη, ἀναπέμποντα ζωηροτάτας εὐφημίας καὶ εἰσέρχονται εἰς τὰ Ἀνάκτορα.

Ἡ ἡμέρα ἦν ψυχροτατή, δύσαντος τοῦ ἡλίου τὸ ψῦχος ἐπνύζανεν ἐν τούτοις τὰ πλήθη ἐπλήρουν τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς πλατείας. Περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου τὰ τηλεβόλα ἐχαιρέτησαν τὸ ἐπίσημον τῆς ἡμέρας.

Τὴν 8ην ὥραν αἱ διάφοροι μουσικαὶ τῶν σωμάτων ἐπαιάνισαν τὴν ὑποχώρησιν ἐν τῇ πλατείᾳ τῶν Ἀνακτόρων, εἰς λόχος τοῦ τάγματος τοῦ πεζικοῦ καὶ εἰς τῶν ἀκροβολιστῶν, λαμπαδηφοροῦντες, περιέρχοντο τὴν πλατεῖαν ἐν μέσῳ τῶν ζητωκραυγῶν τοῦ ἀπείρου πλήθους.

Ἡ νύξ ἐν τῇ πόλει ἐξηλείφθη. Βεγγαλικά φῶτα, τὸ ἀερίοφως καὶ ἡ τῶν οἰκίων φωταψία διέχεον φῶς ἡμερήσιον. Ὁ φωτισμὸς τῆς πλατείας τοῦ Συντάγματος ἦν ὑπερβαλλόντως λαμπρὸς. Ἐκτὸς τῶν γύρω τεθέντων φανῶν καὶ χαρτίνων φαναρίων διέχεεν ἀπλέτους φωτὸς ἀκτῖνας ἡ ἐν μέσῳ σκιάς, ἐν ᾗ ἤρξατο παϊανίζουσα μουσική. Ὁ καταφωτός τῆς Καπνικαρέας νῆος παρίστα τι μεγαλοπρεπὲς καὶ σοβαρόν. Ἡ φωταψία τοῦ Πανεπιστημίου φέρουσα ἐν ἐκάστῃ τῶν σχολῶν τὰ ἀρμόζοντα σύμβολα, διεκρίνετο. Ἀπαντα ἐν γένει τὰ δημόσια καταστήματα, ὡς καὶ ἡ Τράπεζα εἶχον μεγαλοπρεπέστατον φωτισμόν. Τὸ Δημαρχεῖον δι' ἀερίοφωτος παρίστα γλαῦκα, τὸ σύμβολον τῆς Ἀθηνᾶς, μετὰ στέμματος. Ἐφ' οὗ ἦσαν συμπελεγμένα τὰ στοιχεῖα Γ. καὶ Ο. Πυροτεχνήματα διάφορα καὶ φῶτα ἐκάλοντο καθ' ὅλας τὰς ὁδοὺς. Μουσικαὶ ἐπαιάνιζον ἐντὸς τῆς πλατείας τοῦ Συντάγματος καὶ ἐν ταῖς πλατείαις τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τῆς Ὁμεοῖας. Ὁ ἐπὶ τῆς πλατείας τοῦ

ὕπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν πίδαξ διηκόντιζε τὰ ὕδατα διὰ μέσων ἀπείρων φώτων παντοίων χρωμάτων.

Ἐφ' ὅσον ἡ νύξ προεχώρει, τισούτων ὁ χειμὼν καθίστατο ὀρμιύτερος, τὰ πλήθη ἤρξαντο ἀπελπιζόμενα τῆς αὐθις ἐμφάνισιν τῶν ἡγεμόνων, ὅτε ἀμαζαὶ ἀνοικταὶ ἐπεφάνησαν ἐξερχόμεναι τῶν Ἀνακτόρων.

Ὁ λαὸς ἐν ἀφάτῳ ἐνθουσιασμῷ ὑπεδέξατο τοὺς Βασιλεῖς εἰς τὰς οἰκίας των πρό τινας ἀποχωρήσαντες ὤρμησαν ἔξω εἰς τοὺς πρώτας ζητωκραυγὰς καὶ οἱ Βασιλεῖς διήλθον τὰς ὁδοὺς Ἐρμού, Αἰόλου, Σταδίου, τὴν Λεωφόρον Πανεπιστημίου καὶ τὰς πλατείας Συντάγματος, Πανεπιστημίου, Ὁμονοίας ἐν μέσῳ ἐνθουσιωδέστερον ζητωκραυγάζοντος λαοῦ. Περὶ τὸ μεσονύκτιον ἤρξατο ἡ πόλις ἡμεῖς χαζουσα, βιάζοντος καὶ τοῦ ὀρμιέως χειμῶνος.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἐν Ἀθήναις ὑποδοχὴ τοῦ Βασιλικοῦ ζεύγους. Ἀδυνατοῦμεν νὰ περιγράψωμεν ἐνταῦθα τὸν ἐνθουσιασμόν καὶ τὴν ἀγαλλίασιν τῶν κατοίκων· ἡ εἰλικρινής, ἡ ἐγκάδιος, ἡ αὐθιγὴ μνητος χαρὰ δὲν περιγράφεται.

Εἴθε αἱ ἡμέραι τοῦ Βασιλικοῦ ζεύγους νὰ διαρρέυσωσιν ὡς ἑαρινὰ τοῦ Μαΐου ὥραι. Εἴθε νὰ ἐπιλάμψῃ ἐπὶ τὸν θρόνον τῆς Βασιλείας μας ἡ δόξα ἡ εὐκλείδασα τοὺς θρόνους τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Κωνσταντίνου τῶν Μεγάλων».

Τ Η Λ Ο Σ

Θ Θ ΑΝΑΤΟΣ

ΤΟΥ Θ Θ Θ ΝΟΣ

ΤΟΥ Α' ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ
Β.Κ. ΤΣΑΓΚΑΡΗΣ
ΑΘΗΝΑΙ

Διεύθυνση: Εν τῇ Πλατεῇ Βερούιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΘΘΩΝΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ὁ Βασιλεὺς ἐν ἐξορίᾳ.

Οἱ ἐξόριστοι βασιλεῖς, συνοδευόμενοι ὑπὸ τῆς ἀκολουθίας αὐτῶν, ἀποτελουμένης κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι παρηκολούθησαν καὶ εἰς τὴν δυστυχίαν τοὺς ἡγεμόνας των, καὶ συνεμερίσθησαν τὴν τύχην αὐτῶν, ἀφίκοντο εἰς Μόναχον καθ' ὃν χρόνον ὁ φιλέλλην βασιλεὺς Λουδοβίκος ἐτέλει τὰ ἐγκαίνια τοῦ μνημείου, ὅπερ κατεσκεύασεν εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος τῶν Ἑλλήνων.

Διὰ τὸν ἀτυχῆ ἐξόριστον βασιλέα, ἡ θέα τοῦ μνημείου ἐκείνου, εἶναι μέγας τῆς ψυχῆς σπαραγμός. Ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ἐπάνω εἰς τοὺς ἐσωτερικοὺς τοῦ μνημείου τοίχους ἀναγινώσκει ἐνδόξων Ἑλλήνων ὀνόματα· τοῦ Μιαούλη, τοῦ Βότσαρη, τοῦ Πλαπούτα, τῶν ἀνδρῶν οἱ ὅποιοι κατέθεσαν πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ τὸ στέμμα τῆς Ἑλλάδος. Τοῦ Κουντουριώτη, τοῦ Κολοκοτρώνη, τοῦ Ζαΐμη, τοῦ Νικηταρά, οἱ ὅποιοι τὸν ὑπεδέχοντο ἐν φρενῇ ἐνθουσιασμοῦ, ἀποβιβάζόμενοι διὰ πρώτην φοράν εἰς Ναύπλιον. Καὶ ἄλλων ἀκόμη οἱ ὅποιοι, περιεκύκλωσαν τὸν νεοπαγῆ θρόνον του, καὶ συνειργάστησαν μετ' αὐτοῦ κατὰ τὰ πρῶτα τῆς βασιλείας του ἔτη, διότι κατὰ τὰ τελευταῖα, οἱ υἱοὶ τῶν πατέρων ἐκείνων, τὴν ἀπεδίωξαν ἐκ τῆς Ἑλλάδος.

Ἄλλ' εἰς τὸ Μόναχον, ὀλίγιστον χρόνον ἔμειναν οἱ ἐξόριστοι

Τὰ μετὰ τὴν ἐξώσιν

φυλ. 79

της Ἑλλάδος βασιλεῖς. Αὐτοί, οἱ ἕως τότε συνεθισμένοι νὰ δίδουν διαταγάς, εὐρέθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ λάβουν τώρα τοιαύτας. Ὁ βασιλεὺς Μαξιμιλιανός, ὁ ὁποῖος δὲν διέκειτο πολὺ συμπαθεὶς πρὸς τὸν ἐξορίστον Ὅθωνα, ἐθεώρησεν ἄγνωστον διατί, καὶ ἐπικίνδυνον τὴν εἰς Μόναχον διαμονὴν τῶν ἐξορίστων. Καὶ χωρὶς καὶ νὰ ζητήσῃ, χάριν τῶν τύπων, καὶ τοῦ ὀφειλομένου πρὸς βασιλικὰ μεγαλειότητος σεβασμόν, τὴν συναίνεσίν των, ὥρισεν ὡς διαρκὴ τόπον διαμονῆς αὐτῶν, τὰ ἐν Βαμβέργῃ ἀνάκτορα. Τοῦτο ἦτο ἰσχύον δύναμον πρὸς διαταγὴν. Ὁ ἀγαθὸς Ὅθων, μὲ τὴν πικρίαν εἰς τὴν ψυχὴν, συνεμορφώθη πρὸς τὴν διαταγὴν ἐκείνην.

Καὶ ἀπῆλθεν εἰς Βαμβέργην. Ἀλλὰ πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του, ἀπεχωρίσθη μετὰ σπαραγμοῦ ψυχῆς δύο πιστῶν του φίλων. Τοῦ ὑπουργοῦ Χατζίσκου καὶ τοῦ πλωτάρχου Παλάσκκ, προτιθεμένων νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Ἑλλάδα. Ἦτο δὲ ἀπείρως συγκινητικὴ ἡ στιγμή ἐκείνη. Ἡ Ἀμαλία ἔκλαιε, στεναζὼν δὲ ὁ Ὅθων ἀνεφώνησε καὶ πάλιν τρίς ;

— Εὐχομαι νὰ εὐτυχήσῃ ἡ Ἑλλάς !

Καὶ ἀπεχωρίσθησαν.

Οἱ ἐξορίστοι βασιλεῖς, μετὰ τῆς ἀκολουθίας αὐτῶν, καὶ τῶν κυριῶν Καρμπούνη καὶ Γρίβα, κατηυθύνθησαν εἰς Βαμβέργην, ὅπου καὶ ἐγκατεστάθησαν.

Ἀλλὰ, δέον νὰ ὁμολογηθῇ ἐνταῦθα, ὅτι ἡ ἐν Μονάχῳ διαμονὴ τῶν ἐξορίστων βασιλέων τῆς Ἑλλάδος, δὲν εἶχε τι τὸ εὐχάριστον αὐτοῦς. Ναὶ μὲν εὐρίσκοντο ἐν μέσῳ τῆς οἰκογενείας αὐτῶν, ἀλλ' οἰκογενεῖς ἀλγούσης. Ὁ γηραιὸς Λουδοβίκος, τοῦ Ὁθωνος ὁ πατήρ, ὁ ἀκραϊφνέστερος καὶ ἐνθερμότερος τῶν φιλελλήνων ἦλγε τὴν ψυχὴν. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν στεναγμοὺς ἐσπάρασσε τὰ στήθεα του καὶ τὰ χεῖλη του ἐψιθύριζον.

— Δὲν ἤλπιζον ὅτι τόσοι ἀχάριστοι θὰ φανοῦν πρὸς ἐμὲ οἱ Ἕλληνες.

Καὶ εἶχε δίκαιον, τοιοῦτο πικρὸν παράπανον, ἐκφέρων ὁ φιλέλληνας ἐκεῖνος ἡγεμὼν. Ἡ πόλις τοῦ Μονάρχου ὑπενθυμίζει εἰς τοὺς ἐξορίστους βασιλεῖς ἀνὰ πᾶν βῆμα τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ τοῦτο, χάρις εἰς τὸν φιλέλληνα Λουδοβίκον.

Διότι ἐκεῖ παρὰ τὸν Ἰσαυρον, ὁ μουσὸληπτος Βασιλεὺς Λουδοβίκος εἶχε φιλοξενήσει τὸν φυγαδευθέντα ἐκ τοῦ Ἑλικῶνος Ἀπόλλωνα καὶ τὰς θείας αὐτοῦ ἀδελφάς, ἵνα καλλύνωσι νέον Ἑλικῶνα.

Ἐκεῖ ὁ λάτρης τοῦ καλοῦ, νέος Περικλῆς τῆς Γερμανίας, εἶχεν ἀναγεννῆσαι τὴν τέχνην τοῦ Φειδίου, Ἰκτίνου, Μνησικλέους, Καλλιμάχου καὶ τῶν ἄλλων ἀθανάτων καλλιτεχνῶν, οἰκοδομήσας τὰ

«Προπόλαια» κατ' ἀπομίμησιν τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει, καὶ ἄλλα μεγαλοπρεπῆ κτίρια, τὴν ἐξ Ἰωνικοῦ ρυθμοῦ Γλυπτοθήκην, τὸ Μέγαρον τῶν τεχνῶν, ἐν Κορινθιακῷ ρυθμῷ, διὰ τῶν μεγάλων καλλιτεχνῶν τῆς Γερμανίας.

Ἐκεῖ ὁ φιλελληνικώτατος Λουδοβίκος περιέσωσεν, ὡς ἐν κιβωτῷ πολυτελεῖ, λείψνα ἐκ τῶν ἀριστουργημάτων τῆς τέχνης τῶν Ἑλλήνων. Ἐν Μονάχῃ τέλος ἀπέπνευσε τὸ

ἱστέρι ἐπιπνεῖον ἄρωμα τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐλληνικῆς χάριτος. Καὶ ἐκεῖθεν ἐκ τοῦ Ἰσαύρου, τοῦ Ἰλισσοῦ τοῦ Μονάρχου, ἠκούσθη ἡ ἐμπνευσμένη λύρα τοῦ ἐστεμμένου ποιητοῦ τῆς Γερμανίας, τοῦ Τυρταίου τῆς νέας Ἑλλάδος, ψάλλουσα τὸ μεγαλεῖον τῆς

ἀρχαίας δόξης αὐτῆς καὶ χαιρετίζουσα τὴν ἀνάστασίν της.

«Ὅτε αἱ Ἀθηναί, λέγει ὁ συγγραφεὺς τῆς *Ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν*, ὑπὸ τὴν ξενικὴν κυριαρχίαν περιῆλθον, καὶ ἀπεσβέννυτο πᾶν ἱγνὸς πνευματικῆς ζωῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ, οὐδεμία σπουδαία συμπα-

θῆς φωνὴ ἠκούσθη ἐξ Εὐρώπης ἧτις ἐφωτίζετο διὰ τῶν πνευματικῶν προϊόντων τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Τίνος πρώτου ἠκούσθη βραδύτερον ἢ ἐγερτήριος λύρα ὑπὲρ τῆς Ἀναστάσεως τῆς Ἑλλά-

δος; Τίς πρῶτος ἤκουσε τὴν θρηνῶν αὐτῆς φωνὴν ἐξερχομένην ἐκ τοῦ τάφου της, ἐνθ' ᾧ ζωσα ἐκαλύπτετο ὑπὸ τὰ τρόπαια τῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου της; Ἡ μουσὸληπτος ψυχὴ τοῦ Λουδοβίκου.

ἐσκήρτισεν εἰς τὰ παράπονα καὶ τὸν θρήνον της, ἡ καρδία του ἐπληρώθη ἱερᾶς ἀγάπης καὶ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἡ λύρα του ἐμπνευσμένη ἀντήχησεν ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον :

« Ἀντὶ διάδοχος τοῦ Θρόνου προετίμων νὰ ᾤμαι πολίτης Ἑλλην», ἐψάλλεν ὁ ἡγεμονόπαις Λουδοβίκος, ἐν ἔτει 1817, ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ ἐν Ποσειδωνίᾳ ἑλληνικοῦ ναοῦ. Τῷ δὲ

1821

« Ἡ Αὐγὴ ἀνοίγει τὰς πύλας τῆς Ἀνατολῆς εἰς τοῦ ἡλίου τὴν χαρμύσινον ἀμαξάν. Ἡ Σελήνη χλωμαίνει καὶ χάνεται. Σκορπίζεται τὸ σκότος, τὸ ὅπου ἐσκέπαζε τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τὸ ἀριστον μέρος. Οἱ τάφοι ἀνοίγονται, καὶ ἐμπνευσμένη ἀνίσταται ἀπὸ τὸν πολυχρόνιον καὶ βαρὺν ὕπνον της ἡ Ἑλλάς, ἥτις ἄλλοτε ἡμᾶς εἶχε σώσει ἀπὸ τὴν βαρβαρότητα ».

Ἐπιθυμία.

« Ἐπίτρεψον, ὦ θεέ, ὁ σημερινὸς λαμπρὸς οὐρανὸς νὰ μοι ἀναγγεῖλῃ μέλλον λαμπρὸν εἰς τῆς Ἑλλάδος τὴν τύχην ».

Πρὸς τοὺς Ἕλληνας.

« Μόνον εὐχάς, τῆς Ἑλλάδος υἱοί, μέχρι τοῦδε κατὰ τὸν μέγαν ἀγῶνα ὑμῶν νὰ σᾶς πέμπῃ ἡ καρδιά. Εἰς τὸν αἰὲρ ἄδρανεῖς οἱ τῆς λύρας μου τόνοι ἀντήχουν, καὶ ἔκρουε μόνον ματαιῶς χορδὰς κεκρυμμένων ἐρώτων. Ἦδη ἡ λύρα ἐσίγησε, πλὴν ἐπιβάλλων ὁ λόγος τοῦ Βασιλέως ἡχεῖ καὶ ἐκ καρδίας φλεγούσης ἐκρέων, θέλει εἰς πρᾶξιν παγχρὶ πρὸς ὑμέτερον, Ἑλληνες, κέρδος ».

Πρὸς τὸν Ὀμηρον.

« Χαῖρε, γέρον Ὀμηρε ! ἡ πατρίς σου εἶν' ἐλευθέρη· δοῦλοι δὲ πλεον, ἐλεύθεροι μόνον θ' ἀναγινώσκουν τοὺς στίχους σου ».

Εἰς τὴν βροχὴν

«Στάξατε τῆς βροχῆς ῥοαίδες· στάξατε ὡς χαρὰς δάκρυα θλίψως ἀνίσως ἡττήθη».

Ναί ! δάκρυα χαρὰς ἔσταξαν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ στοργικοῦ Λουδοβίκου, ὅτε ἡ Ἑλλάς ἠλευθερώθη. Δάκρυα χαρὰς ἔσταξαν, ὅτε ὁ δευτερότοκος αὐτοῦ υἱὸς Ὁθων, ὠραίος δεκαοκταετὴς νεανίας, τῇ 24ῃ Νοεμβρίου 1832, ἡσπάζετο εὐλαβῶς τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐνώπιον τῶν ὑψηλῶν προσώπων τῆς Αὐλῆς τοῦ Μονάρχου καὶ τῶν Ἑλλήνων ἀντιπροσώπων, ἀποδεχόμενος τὴν εὐχὴν τοῦ ἵνα κατέλθῃ βασιλεὺς εἰς Ἑλλάδα. Ἀλλὰ φεῦ ! καὶ δάκρυα θλίψεως, δάκρυα υπερτάτης ὀδύνης καὶ σπαραγμοῦ ἔρρευσαν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του, περὶ τὴν δύσιν τοῦ βίου του, ἐδέχετο εἰς τὰς τρεμοῦσας ἀγκάλας τὸν υἱὸν καὶ τὴν νύμφην του ὡς ἐξορίστους !

«Οὐδεὶς συνησθάνθη τόσον ἀπηνῶς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο τῆς ἑλληνικῆς ἐκθρονίσεως, γράφει μεταφράζουσα ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ἡ κυρία Ζωὴ Βαλτατζή, ὅσον ὁ βασιλεὺς Λουδοβίκος. Πόσῃ ἐνθερμον συμπέθειαν, πόσῃ ὑποστήριξιν ἡθικὴν προσέφερεν ἀνέκαθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ! Καὶ ἡ διαθήκη αὐτοῦ μαρτυρεῖ τὴν ἀφιλοκερδῆ ἀγάπην του».

«Ὅτε εἰργαζόμεν ἡραστηρίως ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος καὶ κατειχόμεν ὑπὸ ἐνθέρμου ἐνθουσιασμοῦ δὲν ἐσκεπτόμεν ποσῶς τὸν οἶκόν μου. Εὖχομαι τὴν εὐδαιμονίαν τῆς Ἑλλάδος, εὖχομαι τὴν ἐπέκτασιν αὐτῆς».

«Ὅτε ὁ μέγας φιλέλλην ἡγεμὼν ἐκλείσεν ἐν Νικαίᾳ, τῇ 17)29 Φεβρουαρίου 1868, διὰ παντὸς τοὺς ὀφθαλμούς, εἰλικρινῆς καὶ βαθεῖα θλίψις ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ κατέλαβε πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. Ἄπας ὁ ἑλληνικὸς τύπος ἀνεμνήσθη μετ' ἐνθέρμου εὐγνωμοσύνης τῶν μεγάλων εὐεργεσιῶν τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου». — «Ὅλα ἐληγηθήθησαν, γράφει ἡ «La Grèce»· μόνον ἡ χορδὴ τῆς ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης ἔχει ἐπὶ τῇ λυπηρᾷ ἁγγελίᾳ τοῦ θανάτου τοῦ φιλέλληνος. Ἡ «Ἡμέρα» ἐξυμνεῖ τὰς ἐνεργείας τοῦ μεγίστου τῶν φιλελλήνων».

Ἄλλ' ἡ λύπη τοῦ γηρκίου πατρὸς, δὲν ἦτο μόνη ἡ ἀφορμὴ ἢ σπαράσσουσα τοῦ Ὁθωνος τὴν ψυχὴν. Ἐκ τῆς ὑστερου ἐν Μονάχῳ διαμονῆς ὁ Ὁθων ἐπέισθη ὅτι καὶ οἱ ἴδιοι αὐτοῦ συγγενεῖς, ἐξαιρέσει τοῦ πατρὸς, συνήργησαν εἰς τὴν ἐξορίαν αὐτοῦ. Ὁ βασιλεὺς Μαξιμιλιανὸς ἦτο ἴσως ἐκ τῶν συνεργῶ ἐκείνων. Διέκειτο, πλὴν τούτου, σχεδὸν δυσμενῶς πρὸς τὸν Ὁθωνα ὁ Μαξιμιλιανὸς καὶ τοῦτο ἦτο ἄλλης λύπης πρόξενος εἰς τὴν βαρυσταλῆσιν τοῦ ἐξοριστοῦ ψυχὴν. Καὶ ὅταν, τῷ ὑπεδείχθη ὅτι ὤφειλε νὰ μεταβῇ καὶ ἀποκατασταθῇ εἰς τὴν Βαμβέργην, ὁ ἀτυχὴς Ὁθων, εἶπε μειδίων ἀγαθότητος μειδίαμα, εἰς τὴν Ἀμαλίαν.

— Ἀμαλίτσα μου· ἄς πηγαίνωμεν εἰς τὴν Βαμβέργην.

— Αἶ! τότε, Ὁθων, ἀπήντησεν ἡ Ἀμαλία, ἄς παρκιτηθῶμεν πλεον πάσης ἐλπίδος ἐπανόδου εἰς τὴν Ἑλλάδα. Εἰς τὴν Βαμβέργην, ὅπου ἐρημία καὶ μόνωσις, θὰ μᾶς λησμονήσουν τελείως.

Ἄλλ' ἔπρεπε νὰ ὑποκύβουν εἰς τὸ μοιραῖον.

Καὶ ὑπέκυψαν.

-φ-

Τοὺς βασιλεῖς εἰς Βαμβέργην, πιστοὶ καὶ ἀφοσιωμένοι πάντοτε, παρηκολούθησαν ὁ αὐλάρχης Νοταρᾶς, ὁ Ἀθανασοῦλας Βελτινός, ὁ Ἰωάννης Δράκος, ὁ Σ. Καραϊσκάκης, ὁ Καῖσαρ Ρώμας, ὁ Εὐδομῖος Χατζηπέτρος, ἡ Μεγάλῃ Κυρία Πλούσκωφ, αἱ κυρίαι Ἀσπασία Καρμπούνη καὶ Μαρία Γρίβα, ἡ κ. Λουίζα Βένιγ, ὁ ἰατρός Ρίζερ, ὁ ταμίας τοῦ βασιλέως Μαζαρόπουλος, ὁ Βένιγκ, καὶ ἄλλοι. Αἱ αὐτῶν συνεχίζετο ὁ πρῶν βίος τῆς ἐν Ἑλλάδι Αὐλῆς.

Ἐν Βαμβέργῃ διετεθήθη ἡ αὐτὴ οἷα καὶ ἐν Ἀθήναις αὐλικὴ ἐθιμοτυπία. Αἱ κυρίαι ὅσαι ἐξ Ἑλλάδος ἠκολούθησαν τὴν Βασίλισσαν ἔφερον κατ' ἀπαιτήσιν αὐτῆς τὸ ἐλληνικὸν ἔνδυμα· ἡ τοιαύτῃ ἀπαιτήσιν ἐπεξετάθη καὶ μέχρι τῆς κυρίας Βαλτινός, ἥτις ἐπὶ ἔτος διέμεινεν ἐν Βαμβέργῃ.

Τὰ ἀνάκτορα τῆς Βαμβέργης, ἔχοντα 80 δωμάτια, διεκοσμή-

ἦσαν βασιλικῶς παρὰ τῆς Βαυαρικῆς αὐλῆς. Αἰθουσαί τινες ἐγένοντο ἢ πινακοθήκη τῶν λαμπρῶν ἐκείνων εἰκόνων, αἵτινες πρότερον ἐκαλλώπιζον καὶ τὰ ἐν Ἀθήναις ἀνάκτορ· αἱ αἰθουσαὶ αὗται ἐκλήθησαν ἑλληνικαί.

Τὴν μονοτονίαν τῆς αὐλῆς, μετὰ παρέλευσιν χρόνου, ἐμετρίαζον φιλολογικαὶ τινες καὶ μουσικαὶ ἐφεσπερίδες, γινόμεναι χάριν τῶν πολλῶν ἐνδείξεων τῆς στοργῆς καὶ τοῦ σεβασμοῦ τῶν πριγκήπων καὶ βαρῶνων καὶ ἄλλων ὑψηλῶν προσώπων τῆς Βαμβέργης καὶ τῶν πέριξ, χάριν τῶν Ἑλλήνων αὐτῶν. Κατηρτίσθη ἐν τῇ αὐλῇ αἰθουσα παραστάσεων, καὶ ἀπὸ σκηνῆς ἐπαίζοντο κωμῳδαί. Ἐδίδοντο γέυματα ἐν στενῷ κύκλῳ πρὸς τοὺς ἐξέχοντας τῆς πόλεως· ἀλλὰ καὶ πᾶς διάστημα καλλιτέχνης, ποιητῆς ἢ ἐπιστῆμων διερχόμενος ἐκ Βαμβέργης, ἐτύγχανε δεξιώσεως ἐν τοῖς ἀνακτόροις.

Οἱ βασιλεῖς, φύσει ποιητικοὶ καὶ φιλόμουσοι, εὗρισκον ἀνακούφισιν καὶ τέρψιν ἡσθάνοντο διερχόμενοι τὰς μελαγχολικὰς αὐτῶν ἐσπέρας ἐν φιλολογικῷ καὶ καλλιτεχνικῷ κύκλῳ.

Ἐγένοντο οἱ ἀγαθοὶ ἄγγελοι τῆς εὐποίας εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Βαμβέργης. Χρυσὴ σελὶς ἐν τοῖς χρονικοῖς αὐτῆς ἐγκλείει ἔσαι τὴν ἱεράν αὐτῶν μνήμην. Εἶχον δὲ ὀνομάσει τὴν Βαμβέργην ἀποικίαν Ἑλλήνων. Καὶ ὅτε τις τῶν Ἑλλήνων ἐπανέκαμπτεν εἰς Ἑλλάδα συνείθιζον νὰ λέγῃσιν: «εὐτυχὴς ἐπιστρέφει εἰς τὴν Μητρόπολιν». Ὅταν ἡ Κυρία τῆς Τιμῆς Ἀσπασία Καρπούνη συνελεύθη τὸν βαρῶνον Σρόττεμπεργ, ἡ Βασίλισσα ἐπὶ λευκώματος ἰδιοχείρως ἐνέγραψεν: «Ἡ ἀγαπητὴ Ἑλληνικὴ ἀποικία Βαμβέργης, ἥτις ὄντως ὡραίαν εἰκόνα παριστᾷ, εὐχεταὶ εἰς προσφιλὲς καὶ καὶ ἀφωσιωμένον αὐτῆς μέλος, νὰ εὐτυχήσῃ εἰς τὴν νέαν πατρίδα του.

Εὐρεθέντες ἐν Βαμβέργῃ οἱ βασιλεῖς, ἡσθάνθησαν περισσότερο τὴν ἀνάγκην τῆς Ἑλλάδος. Ὡμοίαζεν ἡ Βαμβέργη πρὸς τεμάχιον γῆς Ἀττικῆς, καὶ ὁ καταγάλανος οὐρανὸς τῆς, ἐφαίνετο ὡς τεμάχιον ἀποσπασθὲν ἐκ τοῦ γαλανοῦ οὐρανοῦ τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ τὰ ὠραῖα καὶ γραφικὰ τῆς Βαμβέργης τοπεῖα, ἔφεραν ὀνόματα

ξενικά. Καὶ διὰ τοὺς βασιλεῖς, πᾶν ὅ,τι δὲν ἦτο ἑλληνικὸν ἦτο ξένον. Ἡ Βασιλεία ἦτο ξένη δι' αὐτοὺς. Πατέρες τῶν ἦτο ἡ Ἑλλάς. Καὶ ἡ ψυχὴ τῶν, καὶ εἰς τὴν ἐξορίαν ἀκόμη. ἐπόθησε νὰ περιβάλληται μὲ τὴν Ἑλλάδα.

Ὅτι γράφομεν δὲν εἶναι ὑπερβολή. Ἀπόδειξις ὅτι τὰ περί τῆς Βαμβέργης μετωνόμασαν δι' Ἑλληνικῶν ὀνομάτων.

Καταντικρὺ τῶν Ἀνακτόρων εἰς τὰ ὅποια κατεδιλάσθησαν νὰ ζήσωσιν τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς των, ὑψοῦτο λοφίσκος δενδρόφυτος. Διὰ μέσου δένδρων βαθυπρασίνων, δρομίσκος ἐλικοειδὴς ἐλισσόμενος περὶ τὸν λοφίσκον, ἔφερεν εἰς τὴν κορυφὴν αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἡγείρετο μοναστήριόν τι. Ὁ λοφίσκος ἐκεῖνος, ὁμοίαζε καταπληκτικῶς πρὸς τὸν ἱερὸν βράχον τῆς Ἀκροπόλεως.

Οἱ ἐξόριστοι βασιλεῖς, εἶδον τὸν λοφίσκον, εἶδον τὸ μοναστήριον, ἀνεμνήσθησαν τῆς προσφιλοῦς Ἑλλάδος, τῆς ἐπιδεικνυούσης ὑπερφάνως μίαν Ἀκρόπολιν, καὶ ἐδάκρυσαν.

— Ὅθων, εἶπεν αἰφνης ἡ Ἀμαλία, εἰς τὸν βασιλέα. Δὲν νομίζεις ὅτι εὐρισκόμεθα εἰς τ' Ἀνάκτορα τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ὅτι ὑπὸ τῶν παραθύρων των ἀτενίζομεν τὴν Ἀκρόπολιν;

— Ἀλήθεια Ἀμαλία, ἐφισύρσεν ὁ Ὅθων.

— Τότε ὁ Ὅθων, ἔς μεταβαπτίσωμεν τὸ ὄνομα τοῦ λόφου ἐκείνου.

— Πῶς;

— Ἀς τὸν ὀνομάσωμεν Ἀκρόπολιν.

— Ἔστω Ἀμαλία. Τοῦ λοιποῦ νὰ ἡ Ἀκρόπολις πρὸς τὴν ὁποίαν θὰ φέρωμεν τὰ βήματά μας.

Καὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης πράγματι ὁ γραφικὸς λοφίσκος μὲ τὸ ἐπὶ αὐτοῦ μοναστήριον, μετωνομάσθη εἰς Ἀκρόπολιν.

Ἀλλὰ δὲν περιωρίσθησαν εἰς τοῦτο μόνον οἱ νοσταλγοῦντες τὴν Ἑλλάδα τῶν βασιλεῖς. Πέραν τοῦ λοφίσκου, τὸν μετωνομάσθησαν Ἀκρόπολιν, ὑπῆρχε χλοερὴν δάσος. Εἰς τὸ δάσος τοῦτο, ἡ ἰδίᾳ Ἀμαλία, ἔδωκε τὸ ὄνομα α' Ελαιῶν. Ἡ ἀτυχὴς ἐξόριστος ἡγάπα ὑπερβαλλόντως τὸν Ελαιῶνα τῆς Ἀττικῆς, καὶ σχεδὸν πάν-

Ο πρώην Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος, κομᾶται τὸν αἰώνιον τὸν ὕπνον...

Τὰ μετὰ τὴν ἐξωσιν

φυλ. 80

τοτε ἐθεῖτο ἔφιππος διασχίζουσα τὰς ἀτραπούς αὐτοῦ. Καὶ ἐποίησε καὶ ἐν Βαρυέρῃ ἓνα ἐλαιῶνα.

Περὶ τὴν πεδιάδα τῆς Βαρυέρῃς ὑπῆρχον χέρσοι γαῖαι. Ἐδῶκαν καὶ εἰς ταύτας τὸ ὄνομα «Λιοσίων».

Καὶ οἱ ἐξώριστοι βασιλεῖς, βαρυκλγεῖς τὴν ψυχὴν, κύπτονται ὑπὸ τὸ φοβερὸν τῆς ἐξορίας βάρος, ἔφεραν τὰ βήματά των πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν, τὸ Ἐλαιῶνα, τὸν Μαραθῶνα, καὶ ἀκολουθοῦμενοι ὑπὸ τῆς ἐξ ἑλλήνων συνοδείας των, συνωμίλουν Ἑλληνιστί.

Ἦτο καὶ τοῦτο μίᾳ μικρᾷ παρηγορίᾳ, μόνει εἰς τὰς ἀπαγορευθεύσεις μὲ τὰς ὁποίας περιβάλλονται οἱ ἐξώρισται.

Καὶ αἱ ἀπαγορευθεύσεις αὐταί, ἠϋξanon ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν. Οἱ ἐν τῇ ἐξορίᾳ βασιλεῖς ἐπίστευσαν πρὸς καιρὸν ὅτι ἐλησμονήθησαν τελείως ἀπὸ τοῦ ἐν Ἑλλάδι φίλου των.

— Θεέ μου. Θεέ μου. ἐπιθύριζεν ἡ Ἀμαλία. Μὰ δὲν ἔχον κανένα πιστὸν καὶ ἀφοσιωμένον φίλον ἐκεῖ κάτω!

Διότι ἡ Ἀμαλία καὶ φεύγουσα ἀκόμῃ ἐξ Ἑλλάδος, ἐπίστευεν ὅτι οἱ Ἕλληνες θὰ μετεμελοῦντο καὶ θὰ μετεκάλουν αὐτούς, ἢ τοῦλάχιστον οἱ φίλοι των θὰ εἰργάζοντο, καὶ δὲν θὰ ἔπαυον ἐργαζόμενοι, μέχρις οὗ ἐπετύγχανον τὴν εἰς Ἑλλάδα ἐπάνοδον τῶν ἐξορισθέντων βασιλέων των.

Ἄλλ' ἐπὶ τινὰ χρόνον, ὀλίγισται ἐξ Ἀθηνῶν ἐλαμβάνοντο αἰδήσεις. Αἱ καταφθάνουσαι ἐφημερίδες, οὐδὲ μνείας κἄν ἤξιον τοῦ ἐξοριστοῦ βασιλεῖς. Οἱ ὀθωνισταὶ δὲν ἐφαίνοντο δρῶντες. Πᾶσα ἐλπίς ἐφαίνετο σθυνομένη.

— Ἀπελπισία λοιπόν; ἡρώτα ἐν ἀπογνώσει ἡ Ἀμαλία.

— Ἐλπίζε πάντοτε, τῆς ἀπαντᾶ ὁ Ὄθων. Ἡ ἐλπίς θὰ σέ ὠφελῇ πάντοτε Ἀμαλία...

Κ' ἐνῶ συνεβούλευε τὴν βασιλίσσαν νὰ ἐλπίζῃ, αὐτὸς ὁ πράγματι βασιλεὺς οὐδέποτε ἤλπισε, ἀλλὰ καὶ οὐδέποτε ἐπιδίωξε τὴν εἰς Ἑλλάδα ἐπάνοδον του. Ἐπόθει μὲν τὴν εὐτυχίαν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ δὲν ἐπανεπόθησε καὶ τὸν θρόνον αὐτῆς. Ἦτο ἴσως

τοῦτο, μία ἄφρων διαμαρτύρησις, μία ἐκδήλωσις ὑπερτάτου πόνου διὰ τὰς πικρίας, μὲ τὰς ὁποίας ἐπότισαν αὐτὸν οἱ Ἕλληνες.

«Σπανίως ἔλαβε τὴν εὐκαιρίαν, λέγει ὁ κ. Κ. Ν. Παπαμιχαλόπουλος, ἡ ἱστορία ν' ἀναγράψῃ ἐν τοῖς δέλτοις αὐτῆς παραδείγματα ἡγεμόνων, οἵτινες ἀπολέσαντες τὸ στέμμα αὐτῶν, δὲν ἐζήτησαν ν' ἀναλάβωσιν αὐτὸ, ἔστω καὶ βεβαμμένον ἐν τῷ αἵματι τοῦ λαοῦ των, οἵτινες δὲν ὑπεκίνησαν στάσεις καὶ ταραχάς πρὸς ἀνέκκλητον τοῦ θρόνου, οἵτινες δὲν ἐπεχείρησαν μίαν καὶ ἀπόπειραν πρὸς τοῦτο.

Ἄλλ' ὁ Ὅθων;... Ὁ ἀτυχής! Ἐχυνε δάκρυα διὰ τὴν στέρξιν τῆς πατρίδος του, τῆς Ἑλλάδος, χωρὶς ν' ἀτενίζῃ πρὸς τὸ ἀκανθώδες στέμμα, πρὸς τὸν ταραχώδη θρόνον αὐτῆς. Ἀπὸ τῆς 11ης Ὀκτωβρίου 1862 ἔδυσε διὰ τὸν Ὅθωνα ὁ ἀστὴρ τῆς ἡμέρας. Ἡ θλίψις ἤνοιγεν αὐτῷ τὰς πύλας τῆς πρωίας καὶ ἡ ἀλγηδὼν ἔφερεν αὐτῷ τὴν νύκτα. Οὔτε τιμαί, οὔτε μέγαρα ἠὲ χαρίστουν πλέον αὐτόν· τὰ μάλιστα ἔθλιβον καὶ ἐσπάραστον τὴν καρδίαν του. Οἱ ὀφθαλμοὶ του δὲν ἐβλεπόν τι ἐλληνικόν· τὸ βλέμμα του δὲν ἔπλεεν ἐν τῷ φαεινῷ καὶ προσφιλεῖ ὀρίζοντι τῆς Ἑλλάδος· τὸ μέλλον καὶ αἱ ὑπολειπόμεναι αὐτῷ ἡμέραι δὲν εἶχον σχέσιν πρὸς τὸν Ἑλληνισμόν...»

Ἡ Ἀμαλία ὅμως, ἀκολουθοῦσα τοῦ Ὅθωνος τὴν συμβουλήν, ἤλπιζε πάντοτε ἐπὶ τὴν παλινόστησιν. Αἱ ἐλπίδες δὲ αὐτῆς, ὀλιγίσται κατ' ἀρχάς, δὲν ἤρρησαν νὰ πολλαπλασιασθῶσι. Τελευταῖαι εἰδήσεις καταφθάσαι ἐξ Ἑλλάδος, ἐβεβαίουν ὅτι οὐσιώδης μεταβολὴ ἐπῆλθεν εἰς τὰ πνεύματα τῶν κατοίκων.

Μέρος τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδος, μὴ δυνάμενον πλέον νὰ βλέπῃ τὸν τόπον λυμαινόμενον ὑπὸ τῆς ἀναρχίας, ἐφώναζε :

— Θέλουμε βασιλεῖᾶ· βασιλεῖᾶ ὡς εἶναι καὶ ἀπὸ ξύλου...

Τὸ ἄλλο δὲ μέρος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἰδίᾳ μετὰ τὴν ἀποφράγισιν καὶ ἀνάγνωσιν τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Ὅθωνος, μετενόησε καὶ ἤρχισε διαβλέπον τὴν σωτηρίαν εἰς τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἐξορίστου βασιλέως.

Ἐν τῷ μεταξύ, οἱ ἐπιφανεῖς Ὀθωνισταὶ θέτον τὰς βάσεις συνωμοσίας, πρὸς ἐπαναφορὰν τοῦ Ὀθωνος. Οἱ ἐπιφανεῖς ἀντιοθωνισταὶ διηγοῦντο τὰς γνώμας καὶ ἐτάσσοντο ἀντιμέτωποι ἀλλήλων. Κάποια πραγματικὴ μεταβολή, ἐνεκυμονεῖτο ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Ὀθων, ἤκουσεν ἀδιάφορος σχεδὸν τὰς εἰδήσεις ταύτας, ἐφ' ὅσον αὐταὶ ὠμίλουν περὶ τῆς ἐπανόδου αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐλυπήθη σφόδρα, διὰ τὴν βασιλεύουσαν ἐν Ἑλλάδι ἀναρχίαν.

Δὲν εἶχεν ὅμως οὕτω τὸ πρᾶγμα καὶ διὰ τὴν Ἀμαλίαν. Ἡ θερμώταμος γυνή, ἤκουσε μετ' εὐαρέστου ἐκπλήξεως, τὰ ἐν Ἑλλάδι συμβαίνοντα, καὶ εἶπεν :

— Καὶρὸς νὰ ἐργασθῶμεν τῶρα καὶ ἡμεῖς.

Διότι, ὡς γνωρίζομεν ἤδη, ἡ Ἀμαλία δὲν ἔπαυσεν ἐλπίζουσα.

Τοῦτο ἀντελήφθησαν ὅχι μόνον ὅσοι τῶν Ἑλλήνων ἐπεσκέφθησαν αὐτὴν ἐν τῇ ἐξορίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐπίσημα πρόσωπα.

Ἡ βασίλισσα τῶν Κάτω Χωρῶν Σοφία, θυγάτηρ τοῦ Βασιλέως τῆς Βυρτεμβέργης, γράφουσα πρὸς τὸν Θουβενέλ, πρῶν ἡγεσβευτὴν τῆς Γαλλίας ἐν Ἀθήναις ἐπληροφόρει αὐτόν, ὅτι ὁ Βασίλεὺς Ὀθων ἐν Βαμβέργῃ ιδιωτεύων δὲν ἦτο τόσοσιν δυστυχῆς, ὅσον ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία, ἡ ὁποία ὑπέφερε μὲν σκληρῶς, ἀλλὰ κατάρθωνε νὰ ὑπερνικᾷ τὴν λύπην αὐτῆς διὰ τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς προσδοκίας τῆς εἰς Ἑλλάδα ἐπιστροφῆς. Ὅτι αὕτη ἦτο τεταραγμένη μᾶλλον ἢ δυστυχῆς, ὀργισμένη μᾶλλον, ἢ πάσχουσα.

Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιστολὴ ἔχει ὡς ἐξῆς :

Στούτγαρτ, τῇ 4)16 Ὀκτωβρίου 1863.

« Ὁμίλησα τοσοῦτον περὶ ὑμῶν κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας, ὥστε ἔχω ἀνάγκην νὰ σὰς ἐπαναλάβω τὰς περὶ ὑμῶν συνομιλίας μου. Μετέδην ἐκ Στούτγαρτ νὰ ἶδω τὸν Βασιλέα καὶ τὴν Βασίλισσαν τῆς Ἑλλάδος ἐν Βάμβεργ, ἔνθα ἀπεκκτέστησαν. Ἡ ἐξορία καὶ ἡ δυστυχία σπανίως ἐπιζητεῖται, ἐρ' ὃ καὶ ἡ ἐπί-

σχεφίς μου ἐνεποίησεν αὐτοῖς μεγάλην εὐχαρίστησιν, θεωρηθεῖσα ὡς ἐπανόστης. Ἐνόμισα, ὅτι ὁμιλοῦσα αὐτοῖς περὶ ὑμῶν, θὰ καθίστων τὴν συνομιλίαν εὐχαριστοτέραν, συμφύρουσα τοὺς περὶ αὐτῶν φίλους καὶ φιλόφρονας λόγους ὑμῶν.

Ἡ Βασίλισσα ἔκλαυσεν. Ἐν μέσῳ δὲ τῶν πολλῶν αὐτῆς παραινῶν, τὸ ὄνομα ὑμῶν συνωδεύετο πάντοτε δι' ἐπαίνων καὶ λύπης. Διὰ τί ἅπας ὁ κόσμος δὲν ὁμοιάζει πρὸς ὑμᾶς; Ὁμολόγησα πρὸς τὴν Βασίλισσαν, ἣν ἐγίνωσκον ὡς ἔχθιστα διακειμένην τῷ αὐτοκράτορι (Ναπολέοντι), ὅτι ἐξ ὅλων τῶν ἡγεμόνων, μόνος αὐτὸς ὑπῆρξε δίκαιος καὶ γενναῖος πρὸς αὐτούς. Ἀμφότεροι συνωμολόγησαν τὸ τοιοῦτο, ἐγὼ δὲ θὰ εἶμαι πάντοτε εὐτυχὴς ἐφ' ὅσον ἀποδίδουσι δίκαιον πρὸς τὸν ἀγαπητὸν ἡμῶν αὐτοκράτορα! Κατὰ βάθος ὁ Βασιλεὺς Ὁθων εἶναι δυστυχὴς. Ἡ Βασίλισσα ὅμως θὰ ὑπέφερε σκληρῶς, ἐὰν δὲν ἦτο πλήρης προσδοκίας καὶ ἐλπίδος. Αὕτη εἶνε μᾶλλον τεταρχυμένη ἢ δυστυχὴς, μᾶλλον ὠργισμένη ἢ πᾶσχουσα!

Ἐγὼ ὅμως δὲν πιστεύω ποσῶς εἰς τὴν παλινόρθωσιν αὐτῶν, τοῦτο μὲ λυπεῖ μεγάλως καὶ προβλέπω τούντεσθεν τὴν ἀβυσσον τῆς θλίψεως αὐτῶν. Οὐδεμίαν ἐλπίς ἐν τῇ μέλλοντι. Ἐννοεῖται δέ, ὑπεχώρησα εἰς τὴν εὐχαρίστησιν νὰ γράψω πρὸς ὑμᾶς, ἵνα ἐκφράσω πρὸς ὑμᾶς τὴν ἔκφρασιν τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν ἐξορίστων.

Σ Ο Φ Ι Α

Συνωμοσία Ὁθωνιστῶν.

Ἐνῶ χρόνῳ, αἱ σκηναὶ τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1863 διεδραματίζοντο ἐν Ἀθήναις, μεταξὺ τῶν διαφόρων ἀρχηγῶν τῆς ἐπαναστάσεως, ζητούντων νὰ θέσωσι χεῖρα ἐπὶ πάσης τοῦ κράτους ἀρχῆς, οἱ Ὁθωνισταὶ εἰργάζοντο. Ἀπορούτως μὲν ἀλλὰ μὲ σχέδιον καλῶς προ-

διαγεγραμμένον, τὸ ὅποσον θὰ ὠδήγει εἰς ἐπιτυχίαν, ἂν ὁ ἐξὸν-
 στος Ὅθων, ἀπεφάσιζε νὰ συμπράξῃ μὲ τοὺς Ὁθωνιστάς.

Ἐλπίζοντες ἐπὶ τὴν ταχεῖαν μεταβολὴν τοῦ δημοσίου φρονή-
 ματος οἱ ἐν Ἑλλάδι φίλοι τῆς πεσούσης δυναστείας, μεταβολὴν
 τῆς ὁποίας τὰ πρῶτα συμπτώματα, ἤρχισαν ἤδη ἐκδηλούμενα διὰ
 τῆς δυσφορίας μὲ τὴν ὁποίαν τὸ πλεῖστον τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ
 ἔφερε τὴν κρατοῦσαν εἰς τὴν χώραν ἀναρχίαν, καὶ ὑπεδέχετο τὰς
 περὶ ἐπικρατήσεως, καὶ καταλήψεως τῆς ἀρχῆς ἐριδας καὶ συρρά-
 ξεως τῶν ἐπιφανῶν πολιτικῶν του, ἀπεφάσισαν νὰ ἔλθωσιν εἰς συν-
 νευήσιν μεταξὺ των, ὅπως ἐπιτύχωσι τὴν ἐπάνοδον εἰς τὸν θρόνον
 τοῦ βασιλέως Ὁθωνος.

Αἱ συνεννοήσεις διεξήχθησαν ἐπιτυχῶς, καὶ οὕτω ἐτέθησαν
 αἱ πρῶται βάσεις τῆς συνωμοσίας, ἡ ὁποία ἐν ἐλαχίστῳ χρονικῷ
 διαστήματι, ἐξηπλώθη ἀπὸ τῆς πρωτευούσης εἰς τὰς κυριώ-
 τερας τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων. Εἰς Κόρινθον, Πάτρας, Σπάρ-
 την, Καλάμας, Τρίπολιν, Βόνιτσαν καὶ ἀλλαχοῦ.

Οἱ στυγνότητες, εἰς ἐπανειλημμένας μυστικὰς διασκέψεις συνελ-
 θόντες κατέστρωσαν τὸ σχέδιον τῆς ἐνεργείας των· ἀπεφάσισαν δὲ
 τὸ μὲν νὰ κερδίσωσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν τὴν πλειοψηφίαν τῆς Ἑθνοσυ-
 νελεύσεως, τὸ δὲ νὰ ἐλκύσωσι πρὸς τὰς ιδέας των τὴν κοινὴν
 γνώμην διὰ τοῦ στρατοῦ, τῇ βοηθείᾳ τῶν στρατιωτικῶν ἐκείνων,
 οἱ ὅποιοι μέχρις ὥρας ἡ δὲν εἶχον ἀποδεχθῇ τὸ νέον καθεστῶς, ἢ
 εἶχον ὑποκύψῃ, παρὰ τὴν θέλησιν των εἰς αὐτό.

Τούτων ἐπιτυγχανομένων, μία νέα ἐπανάστασις θὰ ἦτο εὐχε-
 ρής. Ἐνῷ δὲ χρόνῳ ἡ χώρα θὰ εὕρισκετο ἐπαναστατημένη, ἤ-
 τουσα τὴν ἐκ τῆς ἐξορίας μετάκλησιν τοῦ Ὁθωνος, οἱ πρῶτοι βα-
 σιλεῖς τῆς Ἑλλάδος ἐπιβαίνοντες ἀτμοπλοίου, θὰ κατέπλεον εἰς
 Πειραιᾶ, περιστοιχιζόμενοι ὑπὸ τῶν φίλων αὐτῶν, οἱ ὅποιοι
 προειδοποιημένοι θὰ τοὺς ἀνέμενον, ὅταν ἤρχοντο εἰς Ἀθήνας, καὶ
 θ' ἀνελάμβανον τὴν ὑπερτάτην τοῦ Ἑθνους ἀρχηγίαν.

Ὁ ἑλληνικὸς λαός, πρὸ τετελεσμένου γεγονότος εὕρισκόμενος,

ὅλ' ἀπεδέχετο αὐτὸ ὅπως ἄλλοτε, ἀπεδέχθη ἄλλο τετελεσμένον γεγονός. Τὴν ἐκθρόνισιν καὶ τὴν ἐξώσιν τῶν βασιλέων του.

Πρὸς τὴν συνωμοσίαν ταύτην, εὐρέθησαν σύμφωνοι, ἐπιφανεῖς τῆς χώρας ἄνδρες. Ὁ Ρήγας Πικλαμύδης, ὁ Ποτλῆς, ὁ Χατζίσκος ὁ νέος Ἀντωνιάδης, ὁ στρατηγὸς Χάν, ὁ καταλυματίας Κουτήφης, ὁ Ἀλέξανδρος Λογοθέτης, ὁ Γικνούσης, ὁ Μοναστηριώτης, ὁ Χριστόδουλος Χατζῆ Πέτρος, ὁ Κουντουριώτης, ὁ Κοσσονάκος, ὁ γεροσιαστὴς Πιερχῆκος, ὁ Λοιδωρῆκης καὶ ἄλλοι πολλοί. Εἰς τὴν συνωμοσίαν αὐτήν, λίαν ἐνεργὸν μέρος ἔλαβε, καὶ ὁ πρόξενος τῆς Βυρακρίας Βερνάου, περὶ οὗ θὰ ὁμιλήσωμεν ἐκτενέστερον κατωτέρω.

Εἰς μίαν τῶν συσκέψεών των, οἱ συνωμῶται ἀπεφάσισαν νὰ καταστήσωσι γνωστὰ εἰς τὸν ἐξόριστον Ὅθωνα, τὰ σχέδιά των, καὶ νὰ ζητήσωσι νὰ πείσωσιν αὐτόν, ὅπως ἀποδεχθῇ ἄνευ ἀντιρρήσεως τὰς ἀποφάσεις τῶν φίλων του.

Πρὸς τοῦτο ὁ Νικόλαος Λοιδωρῆκης, ἀπεστάλη εἰς Βαυαρίαν πρὸς τὸν Ὅθωνα, ἐπιφορτισμένος ν' ἀνακοινώσῃ εἰς αὐτόν ὅλα τὰ σχέδια καὶ ὅλας τὰς ἀποφάσεις τῶν ἐν Ἑλλάδι φίλων του.

Ἡ ἐμφάνισις τοῦ Νικολάου Λοιδωρῆκη, μέσα εἰς τὴν ἐρημίαν εἰς τὴν ὁποίαν ἔζων οἱ ἐξόριστοι, ἐγένετο δεκτὴ μετ' ἐνδείξεων ἀπεριόριστου χαρᾶς.

— Κύριε Λοιδωρῆκη, εἶπεν ἡ Ἀμαλία. Ἡ ἐμφάνισίς σας ἐδῶ, ἐμυιάζει πρὸς τὴν ἐμφάνισιν τῆς πρώτης χειλιδόνας, ἡ ὁποία ἔρχεται ἀπὸ τὸ μακρινόν της ταξείδιον, προάγγελος τῆς ἀνοιξέως. Μὰς φέρεις ἀρὰ γε καλὰς εἰδήσεις;

— Καλλίστας Μεγαλειοτάτη.

— Τὴν ἄνοιξιν ἴσως;

— Πιθανῶς, Βασίλισσά μου . . .

Ὁ Ὅθων παρενέβη τότε :

— Κύριε Λοιδωρῆκη, εἶπεν, ἡ Βασίλισσα εἶναι πάντοτε αἰσιόδοξος.

— Καὶ ἔπρεπε νὰ εἶναι Μεγαλειότατε, προκειμένου περὶ τοῦ

Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὁποῖος ἔχει τὸ θεῖον χάρισμα ν' ἀναγνωρίζῃ εἰς τοὺς τὰ σφάλματά του καὶ νὰ ζητῇ νὰ ἐπανορθώσῃ αὐτά.

— Οὐδέποτε ἀμφέβηλλα, περὶ τῆς ἀγαθότητος τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς, ἀπήντησε συγκεκινημένος ὁ Ὅθων. Ἀλλὰ διατί νὰ ὀλῶμεν περὶ ἐλπίδων αἱ ὁποῖαι θὰ μείνουν πάντοτε ἐλπίδες; Ἐγὼ τοῦλάχιστον, κύριε Λιδωρίκη, δέν εἶμαι τόσο ἀισιόδοξος ὥσον ἡ Βασίλισσα καὶ οἱ ἐδῶ ἀφρωτισμένοι μοι φίλοι, οἱ ὁποῖοι μετὰ συγκινητικῆς αὐταπαρνήσεως, συμμερίζονται μαζί μου τὰ δεινὰ τῆς ἐξορίας. Καὶ δέν εἶμαι αἰσιόδοξος, διότι γνωρίζω ὅτι δέν μὲ ἔξεθρόνισεν ὁ Ἑλληνικὸς λαός, ἀλλ' αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις. Καὶ αἱ Δυνάμεις, κύριε Λιδωρίκη, θὰ ἐμποδίσουν τὴν ἐπάνοδόν μου.

— Καὶ ὅμως, Μεγαλειότατε, ἡμεῖς οἱ ἐν Ἀθήναις ἔχομεν λόγους νὰ πιστεῦωμεν ὅτι αἱ Δυνάμεις, διαιεθεῖσαι ὡς γνωστὸν ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τοῦ νέου Βασιλέως, καὶ ὑποβλέπουσαι ἀλλήλας καὶ διεκδικοῦσαι τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον, ἐκάστη διὰ τὸν εὐνοούμενον τῆς Πρίγκηπα, θὰ ἔδλεπον ἴσως εὐχαρίστως τὴν εἰς Ἑλλάδα ἐπάνοδον ὑμῶν, ἡ ὁποία θὰ ἔθετε τέρμα εἰς διχογνωμίαν, θέτουσαν εἰς κίνδυνον τὴν Εὐρωπαϊκὴν εἰρήνην.

— Καὶ ὁ Ἑλληνικὸς λαός; ἠρώτησεν ὁ Ὅθων.

— Μεγαλειότατε, ἀπήντησεν ἐν ἐνθουσιασμῷ ὁ Λιδωρίκης. Μία στιγμιαία παρφορά, ἀπεστέρησε τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν τοῦ ἡγεμόνος του. Συγγνώμην Μεγαλειότατε διὰ τὸν λαὸν αὐτόν. Τὸν λαὸν αὐτόν, τὸν ἀγαθὸν ὡς παιδίον, τὸν μεθυσθέντα ἀπὸ τοὺς λόγους τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν, καὶ παρασυρθέντα ἀκουσίως του εἰς τὸ ὀλεθριώτερον τῶν διαθεμάτων. Καὶ ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, Μεγαλειότατε, ἔρχομαι ἐγὼ νὰ ζητήσω τὴν συγγνώμην ταύτην. Ὁ Ὅθων ἔφερε τὴν φουστανέλλαν του κατὰ τὴν συνάντησιν ἐκείνην, ὅπως ἐξηκολούθει νὰ τὴν φέρῃ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐξώσεώς του.

Καὶ λαμβάνων μίαν πτυχὴν τῆς παλλεύκου ἐκείνης φουστανέλλας, καὶ σείων καὶ δεικνύων αὐτὴν εἰς τὸν Λιδωρίκην.

— Κύριε Λιδωρίκη, τοῦ εἶπε. Τὸ τίμιον τοῦτο ἔνδυμα, τὸ

ὅποιον φέρω ὑπερηφάνως καὶ ἀπὸ τοῦ ὁποίου οὐδέποτε θ' ἀποχωρισθῶ, τὸ τίμιον τοῦτο ἔνδυμα, δὲν θὰ ὑβρίσω ἐγώ, μνησικακῶν κατὰ τοῦ λαοῦ, ὁ ὅποιος μετὰ τόσης ὑπερηφανείας τὸ φέρει. Τί ζητεῖ ὁ ἑλληνικὸς λαός; Τί θέλουν οἱ Ἕλληνές μου;

Τὴν συγγνώμην σας, Μεγαλειότατε.

— Οὐδέποτε ἐμνησικάκησα, καὶ οὐδέποτε ἔπαυσα ἀγαπᾶν τὸν λαόν μου. Ἐχετε τὸ δικαίωμα, καὶ σὰς παρκαλῶ μάλιστα, κύριε Λιδωρίκη, νὰ διακηρύξετε τοὺς λόγους μου τούτους διὰ τοῦ ἐπισημοτέρου τῶν τρόπων, εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν.

— Καὶ ἤδη, Μεγαλειότατε, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ὁμιλήσω μετὰ παρρησίας.

— Ὅμιλήσατε, κύριε Λιδωρίκη. Εἶμαι εὐτυχῆς ἀκούων ὑμᾶς.

— Μεγαλειότατε, θὰ δεχθῆτε ἄρα γε νὰ κατέλθετε καὶ πάλιν εἰς Ἑλλάδα;

— Σεῖς ἀτομικῶς μοῦ κάμνετε τὴν ἐρώτησιν ταύτην;

— Ὅχι, Μεγαλειότατε.

— Ἀλλά;

— Ἀλλ' ἐκ μέρους τῶν ἐν Ἑλλάδι φίλων ὑμῶν.

Ὁ Βασιλεὺς ἀνεστέναξε.

— Ἀλλοίμονον, εἶπεν. Εἶχα λοιπὸν πραγματικὸς φίλους ἐκεῖ κατω τοὺς ὁποίους παρεγνώρισα;

— Ἀτυχῶς ναί, Μεγαλειότατε...

Ὁ Ὅθων ἐβυθίσθη εἰς μελαγχολικὰς σκέψεις ἐπὶ τινὰς στιγμάς...

Καὶ ἐγένετο βαθυτάτη σιγή

Ἐπειτα ἐγειρόμενος ἀποτόμως:

— Κύριε Λιδωρίκη, εἶπε: θὰ ἤθελον νὰ μοῦ ὁμιλήσητε τὴν στιγμὴν αὐτὴν ὅχι ἐκ μέρους τῶν φίλων μου μόνον, ἀλλ' ἐκ μέρους τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

— Ἀλλὰ καὶ ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ ὁμιλῶ, Μεγαλειότατε.

Ὁλοκλήρου;

Τὰ μετὰ τὴν ἐξώσιν

φυλ. 81

Ὁ Λιδωρίκης δὲν ἠθέλησε νὰ ψευσθῇ. Καί μετὰ θάρρους :

— Ὅχι ὑλοκλήρου, Μεγαλειότατε, ἀπήντησεν. Ἡ ἀντιπαλ-
τευσις ὑπάρχει πάντοτε. Ἄλλ' ἀσθενὴς τὴν φορὰν αὐτὴν. Ἀνί-
σχυρος, ἀνίκανος νὰ ἐπιβληθῇ, ἐξασθενοῦσα μάλιστα ἀπὸ ἡμέρας
εἰς ἡμέραν...

— Πῶς λοιπόν, κύριε Λιδωρίκη, θέλετε νὰ κατέλθω εἰς Ἑλ-
λάδα, ἀφ' οὗ ὁ λαὸς εἶνε διηρημένος τὴν γνώμην ;

— Ἀλλὰ θὰ ὁμονόησῃ, Μεγαλειότατε.

— Πότε ;

— Εὐθὺς, ὡς ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης ἀποβιβασθῇ εἰς Πει-
ραιᾶ.

— Τὸ πιστεύετε ;

— ὦ ! Εἶμαι βεβαιότατος, Μεγαλειότατε. Ὅταν ἀγγεληθῇ
ἡ ἀφίξις σας, θὰ ἴδῃτε ὅλον ἐκεῖνον τὸν λαόν. ὁ ὅποιος κατήλθεν
εἰς Πειραιᾶ διὰ νὰ σᾶς ἐμποδίσῃ τὴν ἀποβίβασιν, νὰ σπεύσῃ ὥπως
σᾶς ὑποδεχθῇ ἐνθουσιωδῶς. Μὴ λησμονῇτε, Μεγαλειότατε, ὅτι οἱ
λαοὶ παραφέρονται εὐκόλως, ἀλλὰ καὶ ταχέως μετανοοῦν.

Ὁ Βασιλεὺς ἐβημάτισεν ἐν τῇ αἰθούσῃ ὅπου ἐλάμβανε χώραν
ἡ συνδιάλεξις ἐκείνη.

Ἐπειτα σταυρώων τὰς χεῖρας, καὶ ἱστάμενος πρὸ τοῦ Νικο-
λάου Λιδωρίκη.

— Καὶ ἂν συμβῇ τὸ ἐναντίον ; τὸν ἠρώτησε ;

Ὁ Λιδωρίκης μὴ εὐρὼν κατάλληλον ἀπάντησιν, ἐπροτίμησε
νὰ σιωπήσῃ.

— Καὶ ἂν συμβῇ τὸ ἐναντίον ; ἐξηκολούθησεν ὁ Βασιλεὺς. Ἄν
ἡ ἀφίξις μου ἐξερεθίσῃ τὰ πνεύματα, ἐξεγείρῃ τὸ ἐν μέρος τοῦ Ἑλ-
ληνικοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ ἄλλου, καὶ αἰματοκυλίσῃ τὴν χώραν,
ποῦς θὰ φέρῃ τὴν εὐθύνην αὐτοῦ τοῦ αἰματοκυλίσματος ; Ἐγώ ;

— Ἀλλὰ θὰ ὑπερισχύσωμεν, Μεγαλειότατε.

— Καὶ τί μὲ μέλει ἂν ὑπερισχύσωμεν. Δὲν ἀγαπῶ τὸν θρόνον
καὶ δὲν θέλω δι' ἐμέ τὸν θρόνον αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τὸ καλὸν καὶ τὸ
μεγαλεῖον τῆς πατρίδος μας. Δὲν ἐννοῶ ὅμως νὰ γείνω πρόξενος

ἐνὸς αἵματοκυλίσματος. Ἀγαπῶ τὴν Ἑλλάδα, ὅσον καὶ ὁ ἐνθερμότερος τῶν πατριωτῶν, καὶ πιστεύσατέ με, κύριε Λιδωρίκη, οὐδέποτε θὰ δεχθῶ νὰ ἐπανέλθω εἰς αὐτὴν, ἐφ' ὅσον τοῦτο δὲν εἶνε ὁμόφωνος θέλησις ὅλων τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ Λιδωρίκης μόλις συγκρατῶν τὸν θυμασμόν του πρὸς τὸν ἀνεξίκακον καὶ ἀγαθὸν ἐκείνον Βασιλέα.

— ὦ, Μεγαλειότατε, ἀνέκραξε. Θὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν Ἑλλάδα· θὰ βροντοφωνήσω ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον αὐτῆς τοὺς λόγους τούτους Ὑμῶν, καὶ εἴμαι βέβαιος ὅτι ὁ λαὸς ἐνὼνων τὴν φωνὴν του, θὰ ζητήσῃ τὴν ταχεῖα Ὑμῶν ἐπάνοδον....

— Τὸ εὐχομαι, ἐπιθύρουν ὁ Ὅθων.

— Καὶ οἱ ὄροι σας, Μεγαλειότατε ;

— Πᾶσι ὄροι ;

— Δὲν θὰ ζητήσετε ἐγγυήσεις καὶ ἀσφαλείας, ἐπανερχόμενος εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τύπον ἀχρίστως ἐφάνη πρὸς Ὑμᾶς ;

Ὁ ἀγαθὸς Ὅθων ἐμειδίασε.

Καὶ θλίβων τὴν χεῖρα τοῦ Λιδωρίκη :

— Κύριε Λιδωρίκη, τῷ εἶπε. ἸΔὲν ἔχω κανένα ὄρον νὰ προτείνω, καὶ καμμίαν ἐγγύησιν νὰ ζητήσω. Μοῦ ἀρκεῖ ἡ ἐπίσημος διαβεβαίωσις, ὅτι ἡ ἐπιστροφή μου εἶνε τοῦ λαοῦ μου ὁλοκλήρου ἡ ἐπιθυμία.

— Καὶ θὰ τὴν ἔχετε, Μεγαλειότατε, αὐτὴν τὴν διαβεβαίωσιν.

Ἡ συνδιάλεξις ἔστράφη ἔπειτα εἰς ἄλλα ἀντικείμενα, καὶ ὁ Λιδωρίκης, μετ' ὀλιγοήμερον ἐν Βαμβέργῃ διαμονήν, ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας, κομίζων πρὸς τοὺς συνωμότας τοὺς ὄρους τοῦ ἐξορίστου.

— Κύριοι εἶπεν. Ὁ Βασιλεὺς Ὅθων ὑπὸ ἑνα καὶ μόνον ὄρον ἐννοεῖ νὰ κατέλθῃ εἰς Ἑλλάδα.

— Πᾶσιν ;

— Νὰ συνέλθουν πάντα τὰ Δημοτικὰ συμβούλια τοῦ Κράτους, καὶ νὰ ἐκδώσουν ψηφίσματα, δι' ὧν νὰ ἐκφράζου τὴν ἐπιθυμίαν τῶν δημοτῶν των ὅπως ἐπανέλθῃ εἰς Ἑλλάδα ὁ ἐξορισθεὶς Βασιλεὺς.

— 'Αλλ' αὐτό, εἶναι ἀδύνατον ἀνέκραξαν οἱ συνωμότες.

— Καὶ ὅμως, ἂν ὁ 'Ελληνικὸς λαὸς δὲν εὐρεθῇ σύμφωνος, ὁ 'Οθων οὐδέποτε θὰ στέρξῃ νὰ κατέλθῃ εἰς 'Ελλάδα.

— Λυπηρὸν αὐτό. 'Εν ταιαύτῃ περιπτώσει ὀφείλομεν νὰ παραιτηθῶμεν τῶν ἐνεργειῶν μας ;

— "Α ! ὄχι ἀκόμη. Μᾶς μένει ἡ ἐπανάστασις κύριοι.

— Καὶ ἅτι τι καλλίτερον ἀκόμη κύριοι. Μᾶς μένει ἡ 'Αμαλία. 'Η Βασίλισσα θὰ ἐργασθῇ ἐκεῖ, ὥπως θὰ ἐργασθῶμεν καὶ ἡμεῖς ἐδῶ, καὶ θὰ ἐπιτύχῃ. Νὰ εἴσθε βέβαιοι. ὅτι ὁ 'Οθων θὰ περὶ σθῇ κύριοι.

'Η συνωμοσία τοῦ Βερνάου.

'Αλλ' ὁ Πρόξενος τῆς Βαυαρίας Βερνάου ἐγνώριζε καλλίτερον ὅλων τὸν χαρακτῆρα τοῦ 'Οθωνος, καὶ ἐσχημάτισεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν πεποίθησιν ὅτι ὑπὸ ταιούτους ὅρους οὐδέποτε, ὁ ἐξὸριστος Βασιλεὺς θὰ συγκατένευε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰ βασιλεία του.

'Εν ταιαύτῃ περιπτώσει ὁ 'Ελληνικὸς Ὁρόνος θὰ ἐχάνετο διὰ παντός διὰ τὴν Βαυαρίαν, διότι ἐν τῷ μεταξύ, οἱ 'Ελληνες θὰ ἐξέλεγον ἄλλον ἡγεμόνα, ἐξ ἄλλης δυναστείας.

Καὶ ὁ Βερνάου ἐσκέφθη τότε, ὅτι εὐχερέστερον θὰ ἦτο νὰ περὶ σθῇ ἡ πλειοψηφία τῶν 'Ελλήνων καὶ ἐκλέξῃ ὡς βασιλέα τὸν πρίγκηπα Λουδοβίκον, ἐκ τῆς Βαυαρικῆς δυναστείας, ἡ ὁποία ἄλλως τε, ἐξηκολούθει νὰ μὴ παραιτῆται τῶν ἐπὶ τοῦ 'Ελληνικοῦ Ὁρόνου δικαιωμάτων της.

Γνωρίζομεν ἤδη, κατόπιν πόσων περιπετειῶν, ὡς βασιλεὺς τῆς 'Ελλάδος, ἐξελέγη τέλος ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος τῆς Δανίας.

Μετὰ τὴν ἀποποίησιν τῆς 'Αγγλίας νὰ δεχθῇ τὸ 'Ελληνικὸν στέμμα, διὰ τὸν πρίγκηπα 'Αλφρέδον, τὸν ὁποῖον πανηγυρικῶς ἐξέλεξαν οἱ 'Ελληνες ὡς βασιλέα των, ἐπέκειτο νέα ἐκλογή. Τῇ

εὐκαιρίας ταύτης ἐπωφεληθεὶς ὁ Βερνάου, συνεκέντρωσε περὶ ἑαυ-
τὸν τινὰς ἐκ τῶν Ὀθωνιστῶν, καὶ τοὺς ἔπεισε νὰ συμμερισθοῦν
τὰς ἰδέας του.

Νὰ ἐργασθοῦν δηλαδή, ἀντὶ παντὸς τρόπου, ἔστω καὶ διὰ νέας
ἀκόμη ἐξεγέρσεως, ὅπως βεβαίως τῆς Ἑλλάδος ἐκλεγῇ ὁ πρίγκηψ
τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκος, ἀνεψιὸς τοῦ Ὀθωνος.

Καὶ τινες μὲν ἐξ αὐτῶν, συνετάχθησαν πρὸς τὴν γνώμην τοῦ
Βερνάου.

Ἄλλοι ὅμως, καὶ ἦσαν οὗτοι οἱ ἄκροι Ὀθωνισταί, ἐπὶ κεφα-
λῆς τῶν ὁποίων βραδύτερον ἐτέθη ὁ Βούλγαρης, ἠρνήθησαν ἐπιμό-
νως νὰ ἐργασθῶσιν ὑπὲρ τῶν σχεδίων τοῦ Βερνάου.

— Ὅπως πηγαίνουν τὰ πράγματα, ἐσκέφθησαν οἱ ἄκροι Ὀ-
θωνισταί, γρήγορα θὰ ἔχωμεν νέαν ἐπανάστασιν. Καὶ τὴν φορὰν
αὐτήν, οἱ ἐπαναστάται μὲ τὸ ὄπλον εἰς χεῖρας, θὰ ζητοῦν τὴν ἐπι-
στροφὴν τοῦ Ὀθωνος. Ἐργασία μόνον χρειάζεται.

Καὶ ἤρχισαν ἐργαζόμενοι καὶ αὐτοὶ πυρετωδῶς συνεννοούμενοι
ἀπ' εὐθείας μετὰ τῆς Ἀμαλίας, ἡ ὁποία ἐπέμενεν ἐλπίζουσα ὅτι
ἡ νίκη θὰ ἔστρεψε τοὺς ἀγῶνας τῆς τούτους.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Βερνάου, ἐξηκολούθει μετ' ἐπιμονῆς ἐργαζόμενος
ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίης τῶν σχεδίων του, εἰς τὰ ὁποῖα ἔθεσεν ἀπό-
ταμον τέρμα, ἡ παρέμβαις τῆς Εἰσαγγελίας.

Ὁ παρ' ἐφέταις ἀντισταγγελεὺς Πέτρος Μαυρομιχάλης, ἐκ τυ-
χαίου ὅλως περιστατικοῦ, ἀνεκάλυψε τὰ σχέδια τοῦ Βερνάου καὶ
τὰς ἐργασίας αὐτοῦ.

Ἀλλὰ καὶ αἱ ἐργασίαι καὶ τὰ σχέδια ταῦτα, ἐθεωρήθησαν
ὡς καθαρὰ συνωμοσία. Καὶ ἐν ὑπουργικῇ συμβουλίᾳ ἀπεφασίσθη ἡ
σύλληψις καὶ ἡ προφυλάκισις τοῦ Βερνάου, καὶ πάντων τῶν μετ'
αὐτοῦ συνωμοτῶν.

Ἡ σύλληψις ἐνός προξένου, καὶ ἡ προφυλάκισις αὐτοῦ, ἦτο τόλ-
μημα ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα μόνον Κυβερνήσις ἐπαναστατικὴ ἠδύ-
νατο νὰ διαπράξῃ.

Ὁ Βερνάου συλληφθεὶς διεμαρτυρήθη ἐξ ὀνόματος τῆς Κυβερ-

νήσεώς του. Ἀλλ' ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν ἔδωκε προσοχὴν τινὰ εἰς τὰς διαμαρτυρίας τοῦ συλληφθέντος προξένου. Ἀπ' ἐναντίας μάλιστα.

Τόσῳ κατ' αὐτοῦ, ὅσῳ καὶ κατὰ τῶν μετ' αὐτοῦ συλληφθέντων, ἀπηγγέλθη ἡ κατηγορία ὅτι :

α' Ἀπὸ τῆς μεταπολιτεύσεως καὶ ἐντεῦθεν, ἐκ συστάσεως συνάμοσαν ἐν Ἀθήναις, Κορίνθῳ, Σπάρτῃ, Καλάμαϊς, Τριπόλει, Μονίτζῃ καὶ ἀλλαχοῦ, νὰ καταλύσωσι διὰ βιαίων μέσων, ἤτοι διαγείροντες ἐμφύλιον πόλεμον καὶ κρατοῦντες τὸν τόπον εἰς ἀναρχίαν, διὰ τῆς διαπράξεως πάσης ἐγκληματικῆς πράξεως τεινούσης εἰς τοῦτο, τὸ καθεστῶς πολίτευμα, ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ἐπαναφέρωσιν ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου τὴν βαυαρικὴν δυναστείαν, τῆς ὁποίας τὰ ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου δικαιώματα κατήργησε τὸ ἔθνος διὰ τῆς ἐπαναστάσεως τῆς 11 Ὀκτωβρίου 1862».

Καὶ ἡ μὲν Κυβέρνησις πεισθεῖσα ὅτι αἱ καταδιώξεις θὰ ἐξήρτιζον τὰ πνεύματα, ἀπέλυσε τοὺς συλληφθέντας.

Χάριν τῆς ἱστορίας ὅμως, μεταφέρομεν ἐνταῦθα, ὁλόκληρον τὴν ἀπολογίαν τοῦ Βερνάου, ἐκ τῆς ἐπισήμου ληρθεῖσαν δικογραφίας.

Εἰς τὴν ἀπαγγελλθεῖσαν κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν, ὁ Βερνάου ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς :

α' Ἀπολογοῦμαι, ὅτι ὡς ὑπάλληλος τῆς Βαυαρίας καὶ τῆς ἰδίας μου πεποιθήσεως, ὠμίλησα μετὰ πολλῶν ἀνθρώπων πληρεξουσίων καὶ ἄλλων περὶ τοῦ ψήφισματος, διὰ τοῦ ὁποίου κατηργήθη ἡ δυναστεία τοῦ Βαυαρικοῦ οἴκου, καθ' ὅσον τὸ ψήφισμα τοῦ λαοῦ κατὰ τὴν 10ην Ὀκτωβρίου, διὰ τοῦ ὁποίου συνεστήθη ἡ προσωρινὴ τῆς Ἑλλάδος Κυβέρνησις, δὲν κατήργησε παρὰ μόνον τὴν Δυναστείαν τοῦ Ὁθωνος, συνωμίλησα, λέγω, διὰ νὰ προληφθῇ τὸ ἀδόμητον ψήφισμα τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, τὸ ἀποκλείον τὸν οἶκον τῆς Βαυαρίας, ὥστε νὰ μείνῃ καθαρὸν τὸ ψήφισμα τοῦ λαοῦ. Ἀλλὰ μετὰ τὸ ψήφισμα τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, τὸ ὁποῖον κατήργησε τὸ δικαίωμα τοῦ Βαυαρικοῦ Οἴκου, ἐγὼ ἐθεώρησα δικαίωμα καὶ χρέος μου νὰ ἐνεργήσω, διὰ νὰ πείσω με πάντα τρόπον τοῦς εὐνοϊκῶς διατεθε-

μένους πρὸς τὴν Βαυαρικὴν Δυναστείαν Ἕλληνας, ὥστε ἡ δευτέρα ἐκλογὴ ἢ μέλλουσα νὰ γείνη ὑπὸ τοῦ Ἔθνους ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος, νὰ γείνη ὑπὲρ τοῦ πρίγκηπος Λουδοβίκου, ἀντιπάλου τοῦ Ὁθωνος, καθ' ὅσον μάλιστα ὁ κ. Ἑλλιοτ εἶπεν εἰς τὸν πρέσβην τῆς Βαυαρίας εἰς πολλὰς μετ' αὐτοῦ συνομιλίας, ὅτι μὴ δυναμένου τοῦ Ἀλφρέδου νὰ ἔλθῃ ἐν Ἑλλάδι, οὐχὶ μόνον δὲν εἶνε ἐναντίος ὁ κ. Ἑλλιοτ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Λουδοβίκου, ἀλλὰ μάλιστα καὶ τὸν ὑποστηρίζει, ἐὰν θέλῃ τοῦτον ὁ ἑλληνικὸς λαός, τοσαύτῳ μάλλον, καθ' ὅσον ἔχω θετικὰς πληροφορίες ἀπὸ τὴν Κυβέρνησίν μου, ὅτι ἡ Γαλλία καὶ Ρωσσία εἰσὶν εὐνοϊκῶς διατεθειμένοι ὑπὲρ τῆς ἐκλογῆς τοῦ πρίγκηπος Λουδοβίκου· μάλιστα ἡ Ρωσικὴ Κυβέρνησις ὑπεστήριξε τὴν ἐκλογὴν πρὸ πάντων τοῦ πρίγκηπος Λουδοβίκου ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ δεχθῇ τὸ ἀνατολικὸν δόγμα, τὸν ὅποτον ὅρον, ἔχω πληροφορίες, ὅτι ἐδέχθη ὁ Βαυαρικὸς Οἶκος· ἐτι μάλλον πειθομαι, ὅτι αἱ προτάσεις, τὰς ὁποίας ὑπέβαλεν ὁ Βαυαρικὸς Οἶκος εἰς τὴν γαλλικὴν Κυβέρνησιν, περὶ αὐξήσεως τῶν ὀρίων καὶ συνομολογήσεως ἐνὸς νέου δανείου, ἀπεδέχθησαν εὐνοϊκῶς.

Εἰς τοιοῦτο συνετέλεσται καὶ ἐγώ, παραστήσας εἰς τὴν Κυβέρνησίν μου, ὅτι ὁ νέος ἡγεμὼν, ἦτοι ὁ πρίγκηψ τῆς Βαυαρίας δύναται νὰ γείνη δεκτὸς εὐνοϊκῶς ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐὰν κομίσῃ αὐτῷ καὶ δῶρα, ἦτοι αὐξήσιν ὀρίων καὶ δάνεια. Ταῦτα πάντα ὑπέβαλον καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐνταῦθα, προσπαθήσας δι' ὅλων τῶν δυνάμεών μου, νὰ τοὺς πείσω, ὅτι συμφέρει νὰ ἔλθῃ ἐν Ἑλλάδι Βασιλεὺς ὁ πρίγκηψ Λουδοβίκος. Δὲν διένειμα ποσῶς χρήματα, ὅπως διαταράξω τὴν τάξιν καὶ ἡσυχίαν τοῦ τόπου καὶ διαφθείρω τὰς ἰδέας τῶν Ἑλλήνων, μάλιστα μὲ τὸν λόγον τῆς τιμῆς μου ὑποστηρίζω, ὅτι εἰς τὰ τελευταῖα συμβάντα μήτε ἀμέσως, μήτε ἐμμέσως εἶχον γνῶσιν.

Περιωρίσθην δὲ μόνον νὰ συνομιλῶ μὲ τὸν Ρήγαν Πηλαμῆδην, τὸν Πατλῆν, τὸν Χατζερῆν, μὲ τὸν νέον Ἀντωνιάδην, πρὸς ὃν ὑπέβαλον, ἵνα διὰ τοῦ φύλλου τῆς «Ἀθηνᾶς» προετοιμάσῃ εὐνοϊκόν

πνεῦμα ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς τοῦ Πρίγκηπος Λουδοβίκου. ^{πρὸ δύο} μηνῶν, ὅστις μὲ εἶπεν, ὅτι θέλει σκεφθῆ, ἀλλὰ δὲν μοι ^{ἔδωκεν} ἀπάντησιν.

Μὲ τὸν στρατηγὸν Χάν, τὸν ὁποῖον παρεκάλεσα πολὺ νὰ ἀμείλῃ εἰς τοὺς ἀξιωματικούς, ὁ ὁποῖος ὅμως δὲν μοι ἔδωκεν ὑποσχέσιν, καθ' ὅσον εἶνε ὑπὲρ τοῦ Ἑρνέστου μὲ τὸν καταλυματιαν Κουτήφκρην, ὅστις εἶνε οἰκογενειακὸς μου φίλος· μὲ τὸν Ἀλέξανδρον Δογοθέτην, ὅστις μὲ ἐβεβαίωσε, ὅτι ὑπὲρ τῆς ιδέας ταύτης εἶνε πολλοὶ πληρεξούσιοι μὲ τὸν Γιαννούσην, μὲ τὸν Μοναστηριώτην, καὶ ἄλλους, τοὺς ὁποῖους δὲν ἐνθυμοῦμαι.

Μὲ τὸν Ρήγαν Παλαμῆδην συνωμίλησα πολλάκις ὑπὲρ τῆς ιδέας μου· πρὸ τοῦ ψηφίσματος τῆς Συνελεύσεως, δι' οὗ κατηργήθησαν τὰ δικαιώματα τοῦ Βαυαρικοῦ Οἴκου, μοι ἔδωκε πολλὰς ὑποσχέσεις καὶ ἐλπίδας ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς τῆς ιδέας μου, ἥτοι τῆς ἐκλογῆς τοῦ Πρίγκηπος Λουδοβίκου, ὡς Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ δὲν εἶχε τὸ θάρρος κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ ψηφίσματος ν' ἀνοίξῃ τὸ στόμα του, τοῦτου ἕνεκα, πρὸ εἴκοσιν ἡμερῶν δὲν ὠμίλησα μετ' αὐτοῦ καθόλου.

Ἑρώτησις. Ὁ Χριστόδουλος Χατζῆ Πέτρος ἤρχετο εἰς τὸ γραφεῖόν σας καὶ εἰς τὴν οἰκίαν σας καὶ προσέφερεν ὑμῖν τὴν συνδρομὴν του πρὸς ἐπίτευξιν τῶν ἐνεργειῶν σας ὑπὲρ τοῦ Βαυαρικοῦ Οἴκου;

Ἀπάντησις. Μάλιστα· ἦλθε πολλάκις, μοι εἶπεν ὅτι εἶνε ἀφωσιωμένος ὑπὲρ τῶν ιδεῶν τούτων, ἐγὼ ὅμως οὔτε χρήματα ἔδωκα εἰς αὐτόν, οὔτε βχρύτητα εἰς τὰς ὑποσχέσεις του· τότε ἦλθε καὶ ὁ Κουντουριώτης, ὅστις μὲ προσέφερε καὶ οὗτος τὴν συνδρομὴν του, καὶ μοι εἶπε, ὅτι αὐτὸς ἦτο πάντοτε ὑπὲρ τοῦ Ὁθωνοῦ καὶ δι' ὧνται ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐξεδίωξαν αὐτόν.

Ἑρώτησις. Εἶχετε ἐντολὴν τινα καὶ παρὰ τίνος νὰ ἐνεργήσῃτε ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῶν δικαιωμάτων τῆς Βαυαρικῆς οἰκογενείας ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου;

Ἀπάντησις. Παρὰ τῆς Αὐλῆς μου δὲν εἶχον τὴν ἐντολὴν νὰ

Ἡ τελευταία ἐν Βαμβέργῃ φωτογραφία τῶν ἐξορίστων Βασιλέων.

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 82

ἀναγνωρίσω τὸ ψήφισμα τοῦ λαοῦ, εἶχον ὅμως τὴν ἐντολὴν καὶ τὴν ἀτομικὴν ἐπιθυμίαν νὰ διατηρῆσαι τὰ δικαιώματα τῆς οὐ κοινεῖας τὰ ἐν τῷ συντάγματι τοῦ 1843 ἀναφερόμενα.

Ερώτησις. Ἐκ τῶν πληρεξουσίων τίνες ὑποσχέθησαν ὅτι τὴν ὑποστήριξιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ Βαυαρικοῦ Οἴκου ;

Απάντησις. Ὁ Ρήγας Παλαμῆδης, ὁ Κεσσονάκος, ὁ Ποτλῆς ὁ Χατζερῆς καὶ ἄλλοι τοὺς ὁποίους δὲν ἐνθυμοῦμαι.

Ερώτησις. Ὅσοι τῶν στρατιωτικῶν ὑποσχέθησαν ὅτι τὴν συνδρομὴν τῶν τίνι τρόπῳ ἤθελον ὑποστηρίξει τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ Βαυαρικοῦ Οἴκου ;

Απάντησις. Τὸ σχέδιόν μας ἦτο τὸ ἐξῆς· α') νὰ κερδίσωμεν ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ἐθνοσυνέλευσιν καὶ β') τὴν κοινὴν γνώμην διὰ τοῦ στρατοῦ ὑπὸ τῶν στρατιωτικῶν πρὸ ὁκτώ μάλιστα ἡμερῶν εἶπαν εἰς τὸν στρατηγὸν Μαμούρην νὰ μὴ εἶναι ἐχθρὸς μας, ὥστε μοὶ ὑποσχέθη ὅτι δὲν θέλει εἶναι ἐχθρὸς μας.

Ερώτησις. Γνωρίζετε τὸν Μπέργκερ ὑποπρόξενον τῆς Αὐστρίας ἐν Καλάμαις καὶ τίνας σχέσεις ἔχετε μετ' αὐτοῦ ;

Απάντησις. Μάλιστα, τὸν γνωρίζω· ἦλθε πρὸ τινων ἡμερῶν μετ' ἐπιχειρηματικὸν Αὐστριακὸν ἀντιπρόσωπον ἐκ Μεσσηνίας καὶ μοὶ εἶπεν, ὅτι ἐκεῖ τὸ δημόσιον πνεῦμα εἶναι διατεθειμένον ὑπὲρ τῆς Βαυαρικῆς δυναστείας.

Ερώτησις. Ὅταν πρὸ τινων ἡμερῶν ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ὁ γερουσιαστὴς Πιερράκος, ὁποῖον ὁμιλῶν ἔλαμε μεθ' ἡμῶν ;

Απάντησις. Γενικῶς ὁμιλίας· ὅταν ὅμως ἐγὼ μετέβην εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πιερράκου κατόπιν ἦλθε καὶ ὁ Μπέργκερ, ὥστε μοὶ εἶπεν, ὅτι τὸ δημόσιον πνεῦμα ἐν Μεσσηνίᾳ εἶναι διατεθειμένον ὑπὲρ τοῦ Βαυαρικοῦ οἴκου.

«Κατηγορεῖσαι ἤδη, ὅτι ἀπὸ κοινοῦ συμφέροντος κινούμενοι μετ' ἄλλων καὶ συνομολογήσαντες πρὸς ἀλλήλους ἀμοιβαίαν συνδρομὴν, συναπεφασίσατε καὶ συνωμόσατε μετὰ τὴν 11 Ὀκτωβρίου π. ἔ. ἐνταῦθα καὶ ἀλλαχοῦ, θέλοντες νὰ μεταβάλητε τὸ μετ' αὐτὴν πολίτευμα, τὴν καθιερωθεῖσαν τάξιν καὶ τὰ περὶ διαδοχῆς τοῦ ἐλληνικοῦ θρόνου, ἢ ἀποκλεισμόν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἐκπτώτου Ὁ»

θωνος καὶ τοῦ Βυβαρικοῦ Οἴκου ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως καὶ τοῦ Ἐθνικοῦ ἀπορρασισθέντα. Τί ἀπολογεῖσαι ;» Πικρατηρήσατέ το.

Ἀπάντησις. Ἀπολογούμενος δικμαρτύρομαι καὶ λέγω, ὅτι δι' ὅσα ὡς ὑπ' ἄλληλος τῆς Κυβερνήσεώς μου ἐνήργησα, ὀφείλω λόγον εἰς τὴν Κυβερνητὴν μου αἰτῆν καὶ διὰ τὴν βίαν καὶ τὴν φυλάκισιν, ἣ ὅποις μοι ἔγινεν, εἰδικῶς δὲ λέγω, ὅτι δὲν ἐνήργησα ἄλλα παρ' ὅσα ἀνωτέρω σεξ ἐξέθεσα.

Ὁ Βούλγαρος ὑπὲρ τοῦ Ὀθωνος !

Ἐνῶ ὅμως τοιοῦτον οἰκτρὴν τέλος ἔλαβεν ἡ συνωμοσία τοῦ Βερνίκου, ἡ ἐτέρη συνωμοσία, ἡ τῶν Ἀκρων Ὀθωνιστῶν, κατῆγεν εἰς πρώτης τάξεως θρίαμβον, διὰ τῆς προσχωρήσεως εἰς αὐτὴν τοῦ Δημητρίου Βούλγαρη.

Ὁ πολυμήχανος τῆς Ὑδρας πολιτευτής, ἀφ' ἧς ἡ ἐξουσία διέφυγε ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, κατείχετο ὑπὸ ὀργῆς δυσκόλως ἀποκρυπτομένης. Καὶ ἐζήτει τὴν εὐκαιρίαν ὅπως ἐκδικηθῇ τοὺς ὑποσκελίσαντας αὐτόν. Τότε, ἀπεδείχθη εἰς αὐτὸν ὁ Ὀθωνισμός. Κόμμα κραταῖον τὸ ὅποσον ἀκριβῶς εἶχεν ἀνάγκην ἐνὸς ἀρχηγοῦ ὅπως ὁ Βούλγαρης. Καὶ ὁ Βούλγαρης ἐδεχθη. Ὁ φανατικὸς πολέμιος τοῦ Ὀθωνος ἐγένετο τῶρα δοῦλος αὐτοῦ. Εἰς τοῦτο λέγεται συνετείνεν καὶ αὐτὴ ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία γράψασα ἰδιόχειρον πρὸς τὸν Βούλγαρην ἐπιστολήν.

Ὅπως δὴποτε, ὁ Βούλγαρης μὴ λαμβάνων ποσὺς ὑπ' ἄφει του δτι ὁ Γεώργιος τῆς Δανίας εἶχεν ἤδη ἐκλεγεί Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων, καὶ παρεσκευάζετο νὰ κατέλθῃ εἰς Ἑλλάδα, ἐτάχθη ἀνεπιφυλάκτως μὲ τὸ μέρος τῶν ἄκρων Ὀθωνιστῶν, ταχθέντων μὲ τὸ μέρος τῶν Πεδινῶν, καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν, ὅπως κηρύξῃ τὴν πανάστασιν.

Ὁ λαὸς ἐν τῷ μεταξυ, ἠνόησε τὰ τεκταινόμενα, καὶ ἤρχισεν καὶ αὐθις καταλαμβάνομενος ὑπὸ πανικοῦ.

Καὶ ἡμέρῃ τῷ μὲν ἀνέτειλαν διὰ τὴν δυστυχὴ Ἑλλάδα.

Ὅπλα κατεβιάσθησαν πάλιν ἀπὸ τῶν ὀπλοθηκῶν καὶ ἐκάρισθησαν.

Ἐγένετο προμήθεια σφαιρῶν καὶ πυρίτιδος.

Οἰκίαι τινές, ἀνήκουσαι εἰς ἐπιφανεῖς Πεδινοὺς καὶ Ὀρεινοὺς, μετεβλήθησαν εἰς αἰθούσας συνωμοτικῶν συνδιασκέψεων, εἰς τὰς ὁποίας σχέδια κατηρτίζοντο, καὶ μέτρα ἐλαμβάνοντο, καὶ ὁδηγίαι ἐδίδοντο.

Οἱ ἄοπλοι πολῖται ἔσπευδον νὰ ὀπλισθοῦν.

Τοῦτο δὲ ἔπραξαν καὶ οἱ φιλησυχότεροι ἀκόμη τῶν πολιτῶν, οἱ ὅποιοι ἀπέχοντες πάσης κομματικῆς διαπάλης, ἀλλὰ μὴ θεωροῦντες ἑαυτοὺς καὶ τὰς περιουσίας καὶ τὰς οἰκογενεῖας τῶν ἐν ἀσφαλείᾳ, ἐλάμβανον προφυλακτικὰ μέτρα, κατὰ παντὸς ἐνδεχομένου.

Δὲν εἶχον δὲ ἄδικον οὕτω πράττοντες.

Οὐδὲ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἔφευγον ἐξ Ἀθηνῶν εἶχον ἄδικον.

Ἦδη εἰς τοὺς δρόμους τῆς πρωτευούσης, περιεφέροντο οἱ ἀμνηστευθέντες ἀρχιληστὰι μετὰ τῶν παλληκαριῶν τῶν, ὧν εἰς ὁ πατριδότης Κυριάκος, ὁ δειροπολήσας νὰ εἰσβάλῃ εἰς Ἀθήνας μετὰ τῆς στρατιᾶς τοῦ Γρίβα, ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος τῶν Πεδινῶν, ἐρχομένου εἰς διαρκεῖς μετὰ τοῦ Βούλγαρη συνεννοήσεις, καὶ ἀπροκαλύπτως ὑβρίζων τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν Ὀρεινῶν Κανάρην καὶ Γρίβαν.

Ὁ στρατιωτικὸς Διοικητὴς τῆς Πρωτευούσης Δ. Παπαδιαμαντόπουλος, ἐκ τῶν ἐνθερμοτέρων φίλων τοῦ Βούλγαρη ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῶν Πεδινῶν καὶ ἐξεφράζετο ἀπροκαλύπτως κατὰ τοῦ τότε ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν Βότσαρη ἀνέκοντος εἰς τοὺς Ὀρεινοὺς.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Λεωτσαῆς, διοικητὴς τάγματος, ἐν Ἀθήναις εὕρισκομένου τότε, καὶ ἔχοντας δύναμιν ἑπτακοσίων ἀνδρῶν θανάτος τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτοῦ Θεωδωράκη Γρίβα, ἔσπευσε νὰ ἔλθῃ εἰς συνεννοήσεις μετὰ τοῦ πολυμηχάνου Βούλγαρη.

Ἐληξαν δὲ αἰσίως αἱ συνεννοήσεις αὗται, καὶ ὁ Λεωτσάκος ἐτάχθη μὲ τοὺς Πεδινούς, πρὸς τοὺς ὁποίους, ἀκολουθοῦντες τὸν ἀρχηγόν των, ἐτάχθησαν καὶ αἱ στρατιῶται αὐτοῦ.

Ἐν γένει δὲ ἡ κατάστικσις ὤξυνετο ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, καὶ ἡ πρωτεύουσα εὐρίσκετο εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν καὶ εἰς τὰς παραμονὰς ἐμφυλίου πολέμου, ἐτοίμου ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν, καὶ ἐπὶ τῇ παραμικροτέρᾳ ἀφορμῇ νὰ ἐκραγῇ.

Ὁ ἀρχιληστὴς Κυριάκος, τρίβων ἐκ χαρᾶς τὰς χεῖράς του ἔλεγεν :

— Αἰ ὦρέ ! Πληάτσικο ποῦ θὰ γίνη.

Τοῦ ἀπήντων δέ, οἱ νοσταλγοῦντες τὴν ζωὴν τοῦ βουνοῦ λησταί του, οἱ σύροντες τὴν λερὴν φουστανέλλαν των καὶ τὴν κάπαν των εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν.

— Ἀμμ' τί καθώμαστε καπετάνιο λοιπόν ;

— Δὲν εἶνε μωρὲ κχιρὸς ἀκόμη, ἀπήντα ὁ ἀρχιληστὴς.

Ἀλλὰ διὰ τοὺς νοσταλγοῦντας ληστὰς δὲν ἤργησε ν' ἀνατείλῃ ἡ πολυπόθητος ἡμέρα.

Ὁ Κυριάκος, καταλλήλους λαθῶν ὁδηγίας ἀπὸ τοὺς Πεδινούς, ὤπλισε πάλιν τοὺς ληστὰς του, ἔπεισε καὶ τριάνκοντα ἄνδρας τοῦ τάγματος τοῦ Λεωτσάκου νὰ περαιοτήσουν τὰς στρατιωτικὰς τάξεις καὶ νὰ τραποῦν εἰς τὴν ληστρικὸν βίον, καὶ ἡγούμενος οὕτω ληστρικῆς συμμορίας ἐξ 80 περίπου ἀτόμων, ἀφῆκε τὰς Ἀθήνας, καὶ ἐτρέπη ἀνὰ τὰ διάφορα χωρία τῆς Ἀττικῆς, ληστεύων, διαρκῶν καὶ ποικιλοτρόπως βεσανίζων αὐτά, ἀναμένων ἐν τῷ μεταξύ τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν, ὅπως εἰσβάλῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν.

Καὶ ἡ εὐκαιρία αὕτη δὲν ἤργησε νὰ φανῇ.

Στρατιωταὶ τινες ἀξιωματικοί, ἀπήγαγον τὴν θυγατέρα τοῦ κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας εὐρισκομένου εἰς Ἀθήνας Γάλλου Σουλῆ, διευθυντοῦ Ἱπποδρομίου.

Ἡ Γαλλίς ἐβιάσθη καὶ ἔπαθε δεινά.

Ἡ πρεσβεΐα τῆς ἐπενέβη, ἐπιρρίψασα μομφὴν κατὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν Βότσαρν, ὡς μὴ δυναμένου νὰ συγκρατήσῃ

τοὺς ἄνδρας τοῦ στρατοῦ εἰς πειθαρχίαν, οὗ ἕνεκεν ἐκεῖνοι προέβαι-
νον εἰς καθημέρινά ἀτακτήματα.

Καὶ ἡ μὲν ὑπόθεσις τῆς Γαλλίδος ἐλύθη αἰσίως, τῆς Ἑλληνι-
κῆς Κυβερνήσεως ὑποχρεωθείσης εἰς καταβολὴν γενναίως ἀποζημιώ-
σεως.

Ἄλλ' ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει μακρὰ ἐξ ἀφορμῆς τῆς ὑποθέσεως
Σουλῆ ἐγεννήθη συζήτησις.

Ταῦτοχρόνως ὁ Κωνσταντῖνος Πετσάλης, Πεδινός, σφοδρότατα
ἐπετέθη κατὰ τοῦ Ὑπουργείου, κατηγορήσας τὴν διαχείρισιν αὐτοῦ
ὡς σπάταλον.

Νέα ἐντεῦθεν πολυήμερος, βουλεύδης καὶ πλήρης ἀντεγκλή-
σεων συζήτησις, ἡ ὁποία ὅμως κατέληξεν ὑπὲρ τῆς Κυβερνήσεως,
λαβούσης ψῆφον ἐμπιστοσύνης παρὰ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως.

Διὰ τὴν ἐπέλθῃ δὲ ταχύτερον ἢ προπαρασκευαζομένη ὑπὸ τοῦ
Βούλγαρη ἐμφυλίου ρήξις, ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Βότσαρης,
διαφωνήσας πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον, ὑπέβαλε τὴν παραίτησίν του, γε-
νομένην δεκτὴν, διὰ νέας ψευδοφαιδίας τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως συμ-
φωνητάσης πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον, τὸ ὁποῖον ἤθελε πράγματι τὴν
ἀπ' αὐτοῦ ἀπομάκρυνσιν τοῦ Βότσαρη.

Τότε ὡς ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ἐξελέγη ὁ ἀντισυνταγ-
ματάρχης Πᾶνος Κορωνάιος, φανατικὸς Ὀρεινὸς πλέον, ἔχων ἐν
ταῦτῳ καὶ τὴν Γενικὴν Διοίκησιν τῆς Ἐθνοφυλακῆς.

Ὡς ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν δέ, ἐξελέγη ὁ Μ. Κανάρης, Ὀρει-
νὸς ἐπίσης.

Τοιοιουτρόπως ὁ ἀρχηγὸς τῶν Πεδινῶν, καὶ συνεπῶς καὶ τὸ
κόμμα αὐτοῦ, ὑπέστησαν ἐπανεπιλημμένους ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει
ἥττας, ἐπικρατούντων τῶν Ὀρεινῶν, καὶ αὐτῶν κατεχόντων πα-
σας τὰς θέσεις, τὰ ἀξιώματα τῆς Πολιτείας, καὶ τὰς Ἀρχὰς καὶ
τὰς ἐξουσίας.

Ἄλλ' ὁ Βούλγαρης δὲν ἦτο ἐκ τῶν εὐκόλως καταβαλλομένων
ἀντιπάλων.

Ἡ δούξ τοῦ Κανάρη, οὐδὲ τοῦ Δ. Γρίβα ἡ ἀνδρεία, τῶν ἀρ-
χηγῶν τούτων τῶν Ὀρεινῶν, τὸν ἐφριζόν.

— Καίρὸς εἶνε, εἶπε, νὰ τοὺς δείξω πὺλὸς εἴμ' ἐγώ.

Κ' ἐστράφη ἀλλαχοῦ.

Πρὸς τὸν ὁμοφρονοῦντα αὐτῷ ἐν μέρει στρατὸν, πρὸς τοὺς ἐνό-
πλους πολίτας, πρὸς τὸν ἀρχιληστὴν Κυριάκον.

— Ἔλα μωρὲ Κυριάκο, τοῦ παρήγγειλε. Ἐμπα μέσα στὴν
Ἀθήνα κα' ἔννοια σου.....

Καὶ ὁ Κυριάκος ἐπόμενος τῇ παρακλήσει ταύτῃ, τὴν ἡμέραν
τῆς 17 Ἰουνίου 1863 ἐνεφκνίσθη μετὰ τῆς συμμορίας του πρὸ τῆς
μονῆς τῆς Καισαρικινῆς, καὶ τολμηρότερος ἐκ τούτου γενόμενος
κατέβηκε εἰς αὐτὴν τὴν πεδιάδα τῶν Ἀθηνῶν.

Τέλος ἐνεφκνίσθη εἰς τὰ πρόθυρα τῆς πρωτευούσης καὶ κατα-
λάων τὴν ἀπέναντι τῆς Ριζοκρείου Σχολῆς Μονὴν τῶν Ἀσωμάτων
ὠχυρώθη ἐν αὐτῇ.

Καὶ μετὰ τοῦτο ἤρξατο ἡ πρωτοφκνὴ εἰς τὰ χρονικά ἐκεῖνα
πολιορκία ληστῶν, πολιορκία, περὶ τῶν κωμικῶν φάσεων τῆς ὁποίας
ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὕστερον ὁμίλουν οἱ Ἀθηναῖοι, ἀναμφιρῆστως δὲ ἡ
ἱστορία θ' ἀφιέρωσι μίαν αὐτῆς σελίδα.

Δύο ὑπουργοὶ ἀίχμηλῶτοι !

Ἡ κατάληψις τῆς Μονῆς τῶν Ἀσωμάτων ὑπὸ τοῦ Κυριάκου
ἀνηγγέλλθη ἐγκρίτως εἰς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, τὸ ὅποτον ὁμως
δὲν ἀπέδωκε μεγίστην σημασίαν εἰς τὸ πρᾶγμα.

Τούτου ἕνεκεν ἀπέφυγε νὰ λάβῃ εὐθὺς μέτρα κατὰ τῶν τολ-
μηρῶν ληστῶν, οἱ ὅποιοι ἐνεκαθιδρόθησαν ἐντὸς σχεδὸν τῆς πρω-
τευούσης.

Ἰσως δὲ ἐπράξε τοῦτο τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, διότι δὲν
εἶχε πεποιθῆσθαι εἰς τὴν πίστιν τοῦ στρατοῦ, ἔχον πρόσφατον παρά-
δειγμα, πρᾶξιν τινα τῆς χωροφυλακῆς, ἡ ὁποία ἀπέλυσε πρὸ καιροῦ
τὸν Κυριάκον καὶ πολλοὺς ἐκ τῆς συμμορίας του, συλληφθέντας
ὑπὸ τῶν χωρικῶν τοῦ Καλλιφρονᾶ καὶ παραδοθέντας εἰς αὐτήν.

Ἄλλ' ἡ εἰδησις τῆς εἰς τὴν Μοῦνην τῶν Ἀσωμάτων ἐγκαθι-
δρύσεως τῶν ληστῶν ἐγνώσθη εἰς τὴν τρομοκρατούμενην πόλιν.

Οἱ Ἀθηναῖοι κατελήφθησαν ὑπὸ φόβου, οἱ οἰκογενειάρχαι δὲ
ἤρχισαν ἀνησυχῶντες διὰ τὴν τύχην τῶν περιουσιῶν καὶ τῶν οἰκο-
γενειῶν των.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ τολμηρὸς ἀρχιληστὴς Κυριάκος ἦτο Πεδινός, οἱ
Πεδινοὶ ἤρχισαν νὰ γαυριῶσι, νὰ ἐπιδεικνύωνται, νὰ προκαλῶσι
διὰ παντὸς τρόπου τοὺς Ὀρεινοὺς.

Ἐγενήθη δὲ πρωτοφανὴς εἰς τὴν πρωτεύουσαν κατάστασις.
Οἱ πολῖται παρήτησαν τὰς ἐργασίας των, ἄλλοι ὥπλισθησαν
ἄλλοι ἔκλεισαν τὰ καταστήματά των καὶ ἄλλοι ἐσκέπτοντο περὶ
φυγῆς εἰς τὰς νήσους, ὅπου ἡ τάξις δὲν ἔτρεχε τὸν κίνδυνον νὰ
διασαλευθῇ.

Πρὸ τοιαύτης καταστάσεως εὐρεθεῖσα ἡ Κυβέρνησις, ἀπεφά-
σισε νὰ λάβῃ τελεσφόρα κατὰ τῶν ληστῶν μέτρα.

— Ἀναλαμβάνω ἐγὼ τὴν φροντίδα τῆς συλλήψεως των εἰς
τότε ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Πάνος Κορωνάιος.

Καὶ διέταξεν ἀμέσως, δι' ἐπείγοντος ἐγγράφου τοῦ τὸν Λεω-
τσάκον νὰ ἐκκινήσῃ μὲ τὸ τάγμα του ὁλόκληρον κατὰ τῶν λη-
στῶν, νὰ πολιορκήσῃ αὐτούς, καὶ ἂν δὲν τοὺς πείσῃ νὰ παραδο-
θῶσι, νὰ τοὺς ἐξολοθρεύσῃ διὰ πυκνοῦ καὶ ταχέος πυρός.

Ὁ Λεωτσάκος λαβὼν τὴν ἐγγράφον ταύτην διαταγὴν, καὶ τι-
ἄλλο ἔπραξε παρὰ νὰ ἐκτελέσῃ αὐτήν.

Ἐν τούτοις παρέταξε τὸ τάγμα του πρὸ τοῦ στρατῶνος καί-
μένου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κηφισίας, καὶ καλέσας τὸν ἀνθυπασιστὴν
Ζέρβαν, πρὸς τὸν ὁποῖον, ὡς φανατικώτατον Πεδινόν, εἶχεν ἄκραν
ἐμπιστοσύνην.

— Ζέρβα, τοῦ εἶπε· ἐγὼ πηγαίνω εἰς τὸν Βούλγαρη νὰ συνεν-
νοηθῶ τί πρέπει νὰ κάνουμε. Ὁ Κυριάκος εἶπε ἀπὸ τοὺς δικούς μας
καὶ ἐμεῖς βέβαια δὲν πρέπει νὰ τὸν κτυπήσωμεν. Περιμένετε με.
Ἄν δὲν γυρίσω μὴν ξεκινήσετε ἀπ' ἐδῶ ...

Ἐδωκε τὰς αὐτὰς ὁδηγίας καὶ εἰς τοὺς ἀξιωματικούς του

ἐπίσης ἀφωσιωμένους εἰς αὐτὸν καὶ μετὰ τοῦτο κατηυθύνθη ἐπιδεικτικώτατα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Βούλγαρη.

Ὁ ὑπουργὸς Πάνος Κορωνάτος, ἔμαθεν ἐν καιρῷ ὅτι αἱ διαταγαὶ τοῦ δὲν ἐξετελέσθησαν. Καὶ τότε, πρὸς πολιορκίαν τῶν ληστῶν ἀπέστειλε λόχους τινὰς ἐθνοφυλάκων, καὶ μέρος τοῦ πυροβολικοῦ τὸ ὅποιον ὅμως ἐφρόνει φίλα πρὸς τοὺς Πεδινοὺς.

Καὶ οἱ μὲν πολιτοφύλακες, ἐκπληροῦντες τὰς διαταγὰς τοῦ Κορωνάτου, ἐπολιορκήσαν τοὺς ληστὰς ἀπλῶς, μὴ προκαίνοντες εἰς ἄλλην βιαιοτέραν ἐνέργειαν κατ' αὐτῶν, μέχρι τῆς ἀφίξεως καὶ τοῦ ἀναμενομένου πυροβολικοῦ.

Ἄλλ' οἱ πολιτοφύλακες, οἱ πολιορκοῦντες τοὺς Πεδινοὺς ληστὰς, ἦσαν Ὀρεινοί. Τὸ δὲ ἀμέσως μετ' ἐκείνους καταφθάσαν πυροβολικὸν ἀνέκεν εἰς τοὺς Πεδινοὺς.

Καὶ οἱ Πεδινοὶ πυροβοληταί, ἔκριναν φρόνιμον νὰ πολιορκήσουν τοὺς Ὀρεινοὺς πολιτοφύλακας, οἱ ὅποιοι πάλιν ἐπολιορκούν τοὺς Πεδινοὺς ληστὰς ...

Καὶ ἡ πρωτοφανὴς αὕτη πολιορκία, ἐξηκολούθει, τῶν ἀλληλοπολιορκουμένων, συνομιλούντων, ἀστενευσμένων μεταξύ των, λημδανόντων μέρος εἰς τὰς συνομιλίαις καὶ τὰς ἀστειότητας αὐτάς, ἀπὸ τῶν παραθύρων τῆς μονῆς καὶ τῶν ληστῶν ...

Τὰ πρωτοφανῆ ταῦτα γεγονότα, ἐγνώσθησαν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἡ ὁποία, παρ' ὅλην τὴν κατέχουσαν αὐτὴν συγχίνησιν, ἤκουσε τὰ τῆς πολιορκίας μὲ πολλὴν θυμηδίαν.

Τόσον δὲ ἐκινήθη ἡ περιέργεια τῶν κατοίκων, ὥστε πολλοί, ἐν οἷς καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐξέδραμον, ἄλλοι πεζῇ καὶ ἄλλοι ἐφ' ἄμαξων εἰς τὸ μέρος τῆς περιφήμου πολιορκίας, ὅπως παρακολουθήσωσιν ἐκ τοῦ πλησίον, τὰς παραδόξους φάσεις αὐτῆς.

Ὅταν ἔμαθε τὰ συμβαίνοντα ὁ ὑπουργὸς Πάνος Κορωνάτος κατελήφθη ὑπὸ ἐξἄλλου ὀργῆς.

— Αὐτὶς ὁ Λεωτσάκος, τὰ κάμνει ὅλα, ἀνέκραξεν· αὐτὸς ὁ ὅποιος δὲν ἐξεπλήρωσε τὰς διαταγὰς μου, καὶ ὁ ὅποιος πρέπει νὰ συλληφθῇ.

Ἄλλὰ πρὶν προῆλθαι εἰς τὴν ἄκρως τολμηρὰν καὶ παρακεκινδυνευμένην ταύτην ἀπόφασιν τοῦ ὁ Κορωνάιος, διέταξε νὰ συγκεντρωθῇ ἐν τῇ Πλατείᾳ τοῦ Συντάγματος, ὅσος στρατὸς ἦτο πιστὸς εἰς αὐτὸν καὶ συνεπῶς καὶ εἰς τοὺς Ὀρεινοὺς.

Τῆς συγκεντρώσεως ταύτης ἐν τάχει γενομένης, ὁ ὑπουργὸς Κορωνάιος ἐπέβη τῆς ἀμάξης του, καὶ παραλαβὼν μεθ' ἐκυτοῦ ἱππεῖς τινες, ἀνῆλθοντες εἰς τοὺς Ὀρεινοὺς, ἐτράπη πρὸς τὸν στρατὸν τοῦ τάγματος τοῦ Λεωτσάκου μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ συλλάβῃ αὐτόν.

Δέον νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα, ὅτι ὁ Κορωνάιος λαβὼν τὴν ἀπόφασιν νὰ συλλάβῃ τὸν Λεωτσάκον, ἐνῆργει ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας, ὅχι μόνον μὴ συνεννοηθεὶς πρότερον μετὰ τῶν ἄλλων ὑπουργῶν, ἀλλ' οὐδὲ γνωστὰς κηταστήσας εἰς αὐτοὺς τὰς προθέσεις καὶ τὰς ἐνεργείας του ταύτας.

— Καὶ ἡ σημείωσις αὕτη εἶνε ἀναγκαιοτάτη διὰ νὰ ἐννοηθῶσι τὰ μετὰ τὴν σύλληψιν τοῦ Λεωτσάκου λαβόντα χώραν παράδοξα καὶ ἐκπληκτικὰ γεγονότα.

Ἐνῷ ὁ Κορωνάιος ἔβηκε πρὸς τὸν στρατὸν, πρὸ τοῦ οὐοῦ ἦτο παρκεταταγμένος τὸ τάγμα τοῦ Λεωτσάκου, συνῆντησε τὸν Λεωτσάκον αὐτόν, ἐπιστρέφοντα ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Βούλγαρη.

Μόλις τὸν εἶδεν ὁ Κορωνάιος, τοῦ ἔνευσε νὰ πλησιάσῃ, ὁ Λεωτσάκος δὲ ἀνυπόπτως, ἐπλησίασε πρᾶγματι.

— Εἶπαι στασιαστῆς, τοῦ λέγει τότε ὁ Κορωνάιος. Παρήκουες τὰς διαταγὰς τοῦ ὑπουργοῦ σου καὶ σὲ συλλαμβάνω.

Ἐνευσε δὲ εἰς τοὺς ἱππεῖς οἱ ὅποιοι ὀρμήσαντες συνέλαβον καὶ ἀφώπλισαν τὸν Λεωτσάκον. Τότε ὁ Κορωνάιος κητῆλθε τῆς ἀμάξης του, διέταξε δὲ νὰ ἀναβιθισθῇ ἐν αὐτῇ ὁ συλληφθεὶς Λεωτσάκος. Καὶ τούτου γενομένου.

— Ὁδηγήσατέ τον, εἶπεν εἰς τοὺς ἱππεῖς, μὲ τὴν ἀμαξίαν μου εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ παρὰδώσατέ τον εἰς τὸν Σαχτούρη, μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ τὸν φυλακίσῃ εἰς τὸ ἀμπάρι τοῦ Ἀτμοδρόμωνος «Ἑλλάς».

Καὶ οὕτω ὁ Λεωτσάκος ἐκλείσθη ἐν τῇ ὑπουργικῇ ἀμαξίᾳ.

ὅποια φρουρούμενη ἀπὸ εἰκοσάδρα ἱππέων, κατηυθύνθη εἰς τὴν Πειραιᾶ.

Ἐκεῖ ὁ αἰχμαλώτος τῶν Ὀρειῶν Λεωτσάκος παρεδόθη εἰς τὴν Κυβερνήτην τῆς «Ἑλλάδος» Σχυτοῦρην, ὁ ὅποιος ἀγνοῶν τὰ ἐν Ἀθήναις συμβῆντα, ἐφυλάκισεν αὐτόν, νομίζων, ὅτι ἐκτελεῖ διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως!

Ἡ εἰδήσις ὅμως τῆς συλλήψεως τοῦ Λεωτσάκου, ἐγνώστη εὐθὺς ἀμέσως εἰς τὸ τάγμα του, τοῦ Κορωναίου διαβιβάσαντος αὐτὴν πρὸς ἐκφοβισμὸν τῶν στρατιωτῶν.

Ἀλλ' ὁ Κορωνάιος, ὑπελόγησε χωρὶς νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τοὺς ἀνθυπασιστην Ζέρβην, τὸ ἀσπαθῆν τοῦτο τοῦ κόμματος, ὡς ἐκαλεῖτο ἀπὸ τοῦ Πεδινού.

Καὶ ὁ Ζέρβας, συνεννοηθεὶς μὲ τοὺς ὑπαξιωματικούς καὶ τοὺς στρατιώτας τοῦ τάγματος, ἀπεφάσισε νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Λεωτσάκου, ἔστω καὶ διὰ στάσεως ἀκόμῃ.

— Ἐκτός, εἶπεν, ἂν μοῦ πέσῃ στὰ χεῖρῃ κανένας ἀπὸ τοὺς ὑπουργούς....

Ἐν τούτοις, ἡ παράδοξος πολιορκία τῶν ληστῶν εἰς τὴν Μονὴν τῶν Ἀσωμάτων ἐξηκολούθησεν ἀκόμῃ.

Κόσμος δὲ ἀρκετὸς εἶχε συρρεύσει, ἀναμένων μετ' ἀγωνίας καὶ εὐλόγου ἐνδιαφέροντος τὴν ἔκβασιν τῆς πρωτοφανοῦς αὐτῆς ἀλληλοπολιορκίας, ληστῶν, πολιτοφυλάκων, καὶ πυροβολητῶν!

Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι οἱ λησταί, ἐκωφεληθέντες τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ προσοχὴ τῶν πολιτοφυλάκων ἦτο ἐστραμμένη πρὸς τοὺς πυροβολητάς, ἐδραπέτευαν ἅπαντες μέχρις ἐνός, εἰσελθόντες ἐντὸς τῶν Ἀθηνῶν, καὶ κρυβέντες εἰς μέρος ἀσφαλές. Ἀλλὰ τὴν δραπέτευσίν των αὐτὴν οὐδεὶς ἀντελήφθη, καὶ οὕτω ἡ κωμωδία ἐξηκολούθει παιζομένη...

Ἦτο δὲ τόσῃ ἀστείον τὸ θέαμα, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Κουμου-

δοῦρος, ὑπουργός ὢν, δὲν ἀντέσχε εἰς τὸν πειρασμόν καὶ ἠθέλησε
νὰ τὸ παρακολουθήσῃ καὶ αὐτὸς ἐκ τοῦ πλησίον.

— Αἶ χύριε Καλλιφρονᾶ, εἶπεν εἰς τὸν Δημήτριον Καλλιφρο-
νᾶν, ὑπουργὸν καὶ αὐτὸν ὅτι τοῦ ὑπουργείου τῶν Ὀρειῶν. Πη-
γαίνομε καὶ ἡμεῖς ἕως ἐκεῖ νὰ ἰδοῦμε ;

— Νὰ πᾶμε ποῦ ;

— Ἔως τὴν Μονὴν ;

— Νὰ σοῦ πῶ, ἀπήντησε φρονίμως ὁ Καλλιφρονᾶς, δὲν εἰμαι
τῆς γνώμης σου. Πηγαίνοντας ἐκεῖ εἶνε τὸ ἴδιον ὥς νὰ πηγαίνομε
μόνοι μας εἰς τὸ στόμα τοῦ λ'κου.

— Δὲν βخرύνεσαι, ἀπήντησεν ὁ Κουμουνοδούρος. Τί εἰμπορεῖ νὰ
μᾶς κάμουν ;

— Δὲν εἰζεύρω· ἀλλὰ καλλίτερον νὰ μὴ φανῶμεν ἐκεῖ...

Ἄλλ' ὁ Κουμουνοδούρος ἐπέμεινε τόσον, ὥστε κατενίκησε τὴν
ἐπίμονον ἀντίστασιν τοῦ Καλλιφρονᾶ.

Ὅθεν ἐπέβησαν ἀμφότεροι τῆς ὑπουργικῆς ἀμαξίας διέσχισαν
τὴν στρατοκρατούμενην πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος καὶ διὰ τῆς
ὁδοῦ Κιφφισίας, διηυθύνθησαν πρὸς τὴν μονὴν τῶν Ἀσωμάτων
κειμένην ἀκριβῶς ἀντικρὺ τῆς Ριζαρείου Σχολῆς.

Ἄλλ' ὅπως φθάσωσιν ἕως ἐκεῖ, ἔδει νὰ διέλθωσι πρὸ τοῦ Με-
γάρου τῆς Δουκίσσης τῆς Πλακεντίας, ἀπέναντι ἀκριβῶς τοῦ ὁποίου
εὕρισκετο τὸ ἐξηγριωμένον διὰ τὴν σύλληψιν τοῦ διοικητοῦ του
τάγμα τοῦ Λεωτσάκου.

Ὅταν ἡ ὑπουργικὴ ἀμαξία διήρχετο πρὸ τῶν στρατιωτῶν ἐκεί-
νων, ὁ Καλλιφρονᾶς εἶδε μὲν ὅτι οἱ στρατιῶται παρουσίασαν ὕπλιν,
ἀλλ' εἶδεν ἐν ταύτῳ εἰς τὰ πρόσωπά των κατήφειαν καὶ ἀπειλήν,
τῶν ὁποίων τὰ αἶτια δὲν ἐγνώριζεν, διότι, ὡς εἴπομεν ἤδη, οἱ ὑπουρ-
γοὶ ἠγνόουν ὅτι ὁ Κορωνάιος, αὐταβούλως ἐνεργήσας συνέλαβε καὶ
ἐφυλάκισε τὸν Λεωτσάκον.

— Τί διάβολο ἔχουν αὐτοὶ καὶ εἶνε ἔτσι ἀγριευμένοι ; εἶπεν ὁ
Καλλιφρονᾶς...

— Μπᾶ ! εἶπεν ὁ Κουμουνοδούρος· ἐγὼ δὲν διέκρινα τίποτε.

Ἡ ὑπουργικὴ ἀμαξά ἐν τούτοις ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον τῆς ἔφερε δὲ τοὺς ὑπουργοὺς εἰς τὴν Μοῆν τῶν Ἀσωμάτων, οἱ ὅποιοι ἐπὶ ἀρκετῆς ἀποστάσεως παρηκολούθησαν τὰ ἐκεῖ συμβαίνοντα κωμικά.

Ἄλλ' ὁ Καλλιφρονᾶς εἶχε κάποιον προαίσθησιν, ἡ ὁποία τὸν ἐκράτει εἰς διαρκῆ ἀνητοιχίαν.

— Τί νὰ σοῦ εἰπῶ, εἶπεν εἰς τὸν Κουμουνδοῦρον· μοῦ φαίνεται φρόνιμον νὰ μὴ περάσωμεν πάλιν ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ τάγμα τοῦ Λεωτσάκου.

— Ἀλλὰ νὰ κάμωμεν τί ;

— Νὰ διατάξωμεν τὸν ἀμαξηλάτην νὰ μᾶς μεταφέρῃ εἰς τὴν πόλιν ἀπὸ τὸ ὅπισθεν μέρος τῆς Ριζαρείου σχολῆς.

— Δὲν βλέπω ὅμως, ἀντέτεινεν ὁ Κουμουνδοῦρος, τὸν λόγον τῶν προφυλάξεων αὐτῶν.

— Περιέργον. Τὸ τάγμα τοῦ Λεωτσάκου ἔπαυσε νὰ ὑπακούῃ εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως· ἀρὰ ἐστασίασε. Καλὸν λοιπὸν περιμένεις ἀπὸ στασιαστὰς ;

— Ἴσως δὲν ἔχεις ἄδικον, εἶπεν ὁ Κουμουνδοῦρος. Ἀλλὰ τὸ νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν πόλιν, κάμνοντες τὸν γυρον τῆς Ριζαρείου, καὶ διερχόμενοι ἀπὸ μέρη ἔρημα, δὲν εἶναι φρόνιμον. Τὸ φρονιμώτερον εἶνε νὰ ἐπανέλθωμεν πάλιν διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, ἔστω καὶ ἂν διέλθωμεν πρὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Λεωτσάκου. Ἐπειτα ἂν ἐκώπευον νὰ ἐπιχειρήσουν τι ἐναντίον μας, αὐτὸ θὰ τὸ ἐπιχειροῦν τὴν στιγμὴν ποῦ διηρχόμεθα ἐνώπιόν των. Καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἂν θέλουν νὰ κάμουν τίποτε θὰ τὸ κάμουν ἢ τώρα ἢ ἄλλοτε.

— Ἀφ' οὗ εἶνε ἔτσι, εἶπεν ὁ Καλλιφρονᾶς, ἐμπρὸς. Καὶ ὁ θεὸς βοηθός.

Διέταξεν ὅμως τὸν ἀμαξηλάτην νὰ ἐλάσῃ ἀπὸ ρυτῆρος καὶ νὰ διέλθῃ ἐν ἀστραπιαίᾳ ταχύτητι πρὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Λεωτσάκου.

Καὶ ὁ ἀμαξηλάτης ἐξετέλεσε τὰς δοθείσας εἰς αὐτὸν διαταγὰς. Ἐμάστισε τοὺς ἵππους του, καὶ ἡ ὑπουργικὴ ἀμαξά, μετὰ

τῶν δύο ὑπουργῶν, ἐπαναστρέψασα, ἤρχισε νὰ τρέχῃ ἐν μεγάλῃ ταχύτητι ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κηφισσίας διευθυνομένη πρὸς τὴν πόλιν.

Ἄλλ' ὁ ἀνθυπασπιστὴς Ζέρβας ἡγρούπει.

Ὅταν εἶδε τοὺς δύο ὑπουργοὺς διελθόντας πρὸ τοῦ τάγματος, συνέλαβεν ἀμέσως τολμηρὸν σχέδιον.

Νὰ τοὺς αἰχμαλωτίσῃ ἐκδικούμενος οὕτω τὴν σύλληψιν καὶ αἰχμαλωσίαν τοῦ Λεωταάκου.

Τὸ σχέδιόν του τοῦτο ἐγένετο ὁμοφώνως δεκτὸν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, ὁ τρόπος τῆς ἐνεργείας κατεστρώθη, καὶ ὑπελείπετο μόνον ἡ ἐπιστροφή τῶν ὑπουργῶν εἰς τὴν πόλιν, διὰ νὰ τεθῇ εἰς ἐφάρμογὴν τὸ σχέδιον τοῦ Ζέρβα.

Τέλος περὶ τὴν ὁ μεταμεσημβρινὴν ὥραν, ἡ ἀμάξα τῶν ὑπουργῶν ἐφάνη κατερχομένη ἐν τάχει τὴν ὁδὸν Κηφισσίας.

— Τὸν νοὺν σας καὶ προσοχή, ἀνέκραξεν ὁ Ζέρβας.

Καὶ ταυτοχρόνως οἱ στρατιῶται ἐστρεψαν τὰ ὅπλα των κατὰ τῆς ὑπουργικῆς ἀμάξης, καὶ ἐπταχόσαι ἀγριαὶ φωναὶ ἀνέκραξαν.

— Ἄλτ....

Ὁ ἀμάξηλάτης βλέπων ὅλα τὰ ὅπλα στρεφόμενα ἐναντίον του κατελήφθη ὑπὸ φόβου, καὶ παρ' ὅλας τὰς παροτρύνσεις τοῦ Καλλιφρονᾶ, διατάσσοντας αὐτὸν νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν δρόμον του, ἀνέκοψε τὴν ὁρμὴν τῶν ἵππων του, καὶ ἡ ἀμάξα ἐσταμάτησεν ἐν μέσῳ ὁδοῦ, κυκλωθεῖσα ἀμέσως ὑπὸ τῶν μαινομένων στρατιωτῶν.

Οἱ ὑπουργοὶ Κουμανδοῦρος καὶ Καλλιφρονᾶς, κατεβιβάσθησαν τότε βίᾳ ἀπὸ τῆς ἀμάξης καὶ ὠδηγήθησαν ἐντὸς τοῦ στρατωνοῦ, ὅπου γαυριῶν διὰ τὸ κατώρθωμά του, καὶ στρίβων τὸν μύστακά του, τοὺς ἀνέμενεν ὁ ἀνθυπασπιστὴς Ζέρβας.

— Κύριοι ὑπουργοί, εἶπεν. Εἰσθε αἰχμάλωτοι τοῦ τάγματος.

— Τί αἰχμάλωτοι, ἀνέκραζάν τινες τῶν στρατιωτῶν. Νὰ τοὺς σφάζωμε ἀμέσως.

— Περίδρομος μωρέ, ἐβόησεν ὁ Ζέρβας. Ἐγὼ θὰ μιλήσω.

Καὶ στρεφόμενος πάλιν πρὸς τοὺς ὑπουργοὺς.

— Εἰσθε αἰχμάλωτοι τοῦ τάγματος, εἶπε,

— 'Αλλά, ἐτόλμησε νά παρατηρήσῃ ὁ Κουμουνδοῦρος. 'Αφ' οὗ μᾶς αἰχμαλωτίσατε, θά μᾶς εἰπῆτε τοῦλάχιστον καί τόν λόγον τῆς αἰχμαλωσίας.

— Νά σᾶς εἰποῦμε. 'Εφυλακίσατε τόν Διοικητὴν μας....

— Τὸν Λεωτσάκον;

— Ναί, τὸν Λεωτσάκον.

— Πότε;

— Σήμερον τὸ ἀπόγευμα.

— Καί ποῖος τὸν ἐφυλακίσεν.

— Ὁ Κορωνάτος.

— 'Αδύνατον. Ἡμεῖς δὲν ἐδώσαμεν καμμίαν τοιαύτην ἐντολήν. Οὐτε συνενόησιν ἐκάμαμεν.

— Μοῦ εἶπε ἀδιάφορον, ἀπήντησε τραχέως ὁ Ζέρβας. 'Εγὼ ξεύρω ὅτι ὁ Λεωτσάκος εἶνε φυλακὴ μέσα πρὸ καρχῆτι. Καί ὅσο ἐκεῖνος εἶνε φυλακὴ, σεῖς θά μένετε ἐδῶ....

Καί αὐτὰ μὲν ἔλεγεν ὁ Ζέρβας.

Οἱ στρατιῶται τοῦ Λεωτσάκου ὅμως ἄλλα ἐφρόνουν.

Καί ἀπροκαλύπτως ἐξέφραζον τὴν γνώμην ὅτι οἱ ὑπουργοὶ πρέπει νὰ θανατωθῶσι χάριν τῆς προσβληθείσης τιμῆς τοῦ τάγματος.

Ἐν τούτῳ οἱ δύο ὑπουργοὶ ἐφυλακίσθησαν εἰς τὸν στρατῶνα, οἱ στρατιῶται δέ, ἀναφανδὸν στασιάζσαντες ἠπεύλουν ὅτι θά φονεύσωσι πάντα ὅσους ἤθελε τυχὸν ἀποπειραθῇ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ὑπουργῶν.

Ὁ μὴ κρατηθεὶς ἀμαξηλάτης τῶν ὑπουργῶν, διατάχθη ὑπὸ τοῦ Ζέρβα ν' ἀναχωρήσῃ εὐθὺς διὰ τὴν πόλιν.

— Πήγαινε μωρέ, εἶπεν, εἰς τὸν Κανάρην καὶ τὸν Κορωνάτον. Καί πές του ὅτι ἂν ἕως αὔριο τὸ πρωὶ ὁ Λεωτσάκος δὲν γυρίσῃ εἰς τὸ τάγμα του, θά στείλουμε κομμάτια μέσα καὶ τὸν Κουμουνδοῦρο καὶ τὸν Καλλιφρονᾶ σας...

Ὁ ἀμαξηλάτης εὐλογῶν τὸν Θεὸν ὁ ὁποῖος τοῦ ἀπέδωκε τὴν ἐλευθερίαν του ἐμάστισε τοὺς ἵππους του, καὶ μετ' ὀλίγον ἡ ἀμαξία

του τὸν ἔφερεν εἰς τὴν πόλιν, ὅπου καὶ ἐκόμισε τὸ παράδοξον ἐγγεῖμα τῆς αἰχμαλωσίας τῶν ὑπουργῶν.

Συνήλθε τότε ἐν τάχει καὶ ἐσπευσμένως τὸ ὑπουργικὸν Συμβούλιον, καὶ ἐσκέφθη περὶ τοῦ πρακτέου. Ἀπεσταλμένοι δέ, μεταδόντες εἰς τὸ τάγμα τοῦ Λεωτσακού ἤλθον εἰς συνεννοήσεις, περὶ ἀνταλλαγῆς τῶν αἰχμαλώτων.

Ταύτης δὲ ἀποφασισθείτης, διαταγῇ τοῦ ὑπουργοῦ ἀπεφυλάκισθη ὁ Λεωτσακός, ὁ ὅποτος μετέβη εἰς τὸ τάγμα του, καὶ εὐχαριστήσας τοὺς στρατιώτας του διέταξε ν' ἀπελευθερωθῶσιν οἱ δύο ὑπουργοί, οἱ ὅποιοι οὕτω, μετὰ φυλάκισιν ὥρων τινων, ἐπανήλθον εἰς τὰς οἰκίας των!

Ταῦτα δὲ συνέβαινον περὶ τὴν 9 ὥραν τῆς νυκτός τῆς 18 πρὸς τὴν 19 Ἰουνίου 1863.

Ὁ βομβαρδισμὸς τῶν Ἀνακτόρων.

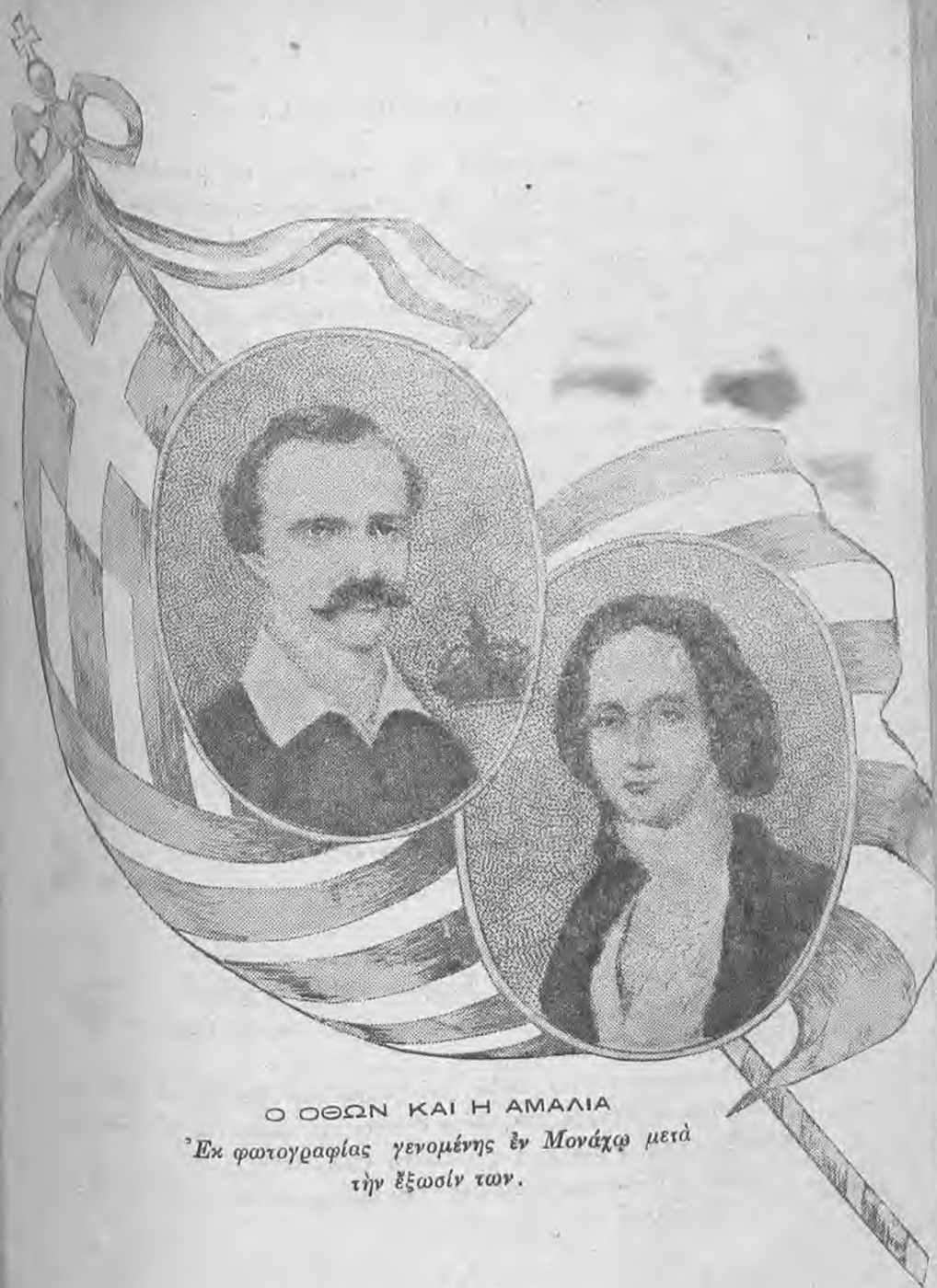
Τὰ γεγονότα ταῦτα ὅμως, ἐχρησίμευσαν ὥς σπινθὴρ ὁ ὅποτος ἤναψε τὴν πυρκαϊὰν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, τοῦ ἐπὶ τριήμερον συνταράξαντος τὴν πρωτεύουσιν, τοῦ ἀριθμήσαντος διακοσίους νεκρούς, καὶ ἀπειρίαν πληγωμένων.

Ὅσα δὲ θλιβερά ἦσαν τὰ γεγονότα ταῦτα, ὅσα οἰκτρὸν τὸ θέαμα τοῦ ἀλλήλοσπαρχμοῦ, τότεν οἰκτρότερον τὸ καθίστα ἡ ἀφορμὴ ἢ γεννήσασα αὐτό.

Διότι ἡ ἀφορμὴ ἦτο καθαρῶς προσωπικὴ.

Οἱ ἀλλήλοσπαρχσόμενοι πολῖται, ὁ διακρινόμενος στρατός, οἱ ζήτοῦντες νὰ ἐξοντώσωσιν ἀλλήλους πολιτικοὶ δὲν ἔπρæττον τοῦτο ἀπὸ εὐγενοῦς τινος σκοποῦ ὁρμώμενοι, ἀλλ' ἀπὸ τῆς μανίας τῆς ἐπικρατήσεως, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ πόθου τῆς καταλήψεως τῆς ἀρχῆς.

Καὶ ἰδοὺ ὅτι καθίστα τὸν ἀδελφοκτόνον ἐκεῖνον ἀγῶνα μισητότερον, ἀηδέστερον, ἐπικαταρατώτερον...

Ο ΟΘΩΝ ΚΑΙ Η ΑΜΑΛΙΑ

Ἐκ φωτογραφίας γενομένης ἐν Μονάχῳ μετὰ
τὴν ἐξώσιν των.

Τὰ μετὰ τὴν ἐξώσιν

φυλ. 84

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βεροίας

Ἄμα τῇ ἀπελευθερώσει τῶν ὑπουργῶν, καὶ μεσολαβήσει κα-
ταλλήλῳ, οἱ ἐν τῇ Μονῇ τῶν Ἀσωμάτων πολιορκούντες καὶ πο-
λιορκούμενοι ἐπληροφοροῦντο, ὅτι ὁ Κυριάκος μὲ τοὺς ληστές του
διέφυγεν ἀσφαλῶς, τούτου ἕνεκα κατὰ ρητὴν συμφωνίαν μεταξὺ
τῶν, οἱ μὲν τοῦ πυροβολικοῦ ἄνδρες ἐπανήλθον εἰς τὸν στρατὸν
τῶν, οἱ δὲ πολιτοφυλάκες ἐπανεκαμψαν εἰς τὰ ἴδια.

Ἄλλ' ἤδη ὁ ἄγων, ὁ ἀπαίσιος ἄγων, ὁ αἱματηρὸς καὶ ἀδελ-
φικὸς, ἐπρόκειτο ν' ἀρχίσῃ ἐντὸς αὐτῆς τῆς πρωτεύουσας, δια-
μεθείσης εἰς δύο ἀντίπαλα στρατόπεδα.

Εἰς τοὺς Πεδινούς.

Καὶ τοὺς Ὀρεινούς.

Καὶ ὁ μὲν στρατὸς τῶν Πεδινῶν, ὁ ἰσχυρότερος καὶ πολυπλῆ-
θέστερος, ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν ἐξῆς δυνάμεων.

Ἐκ τοῦ 6 πεζικοῦ τάγματος ὑπὸ τὸν Λεωτσάκον.

Ἐκ τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ διοικουμένου ὑπὸ τοῦ Δ. Παπαδια-
μαντοπούλου, στρατιωτικοῦ διοικητοῦ τῆς πρωτεύουσας.

Ἐκ τῆς χωροφυλακῆς ὑπὸ τὸν Ἀρτέμην.

Καὶ ἐκ τῶν κλητῆρων τῆς Ἀστυνομίας ὑπὸ τὸν Μακρῆν.

Ἀηλαδῇ, ὁ στρατὸς τῶν Πεδινῶν, πλὴν τῶν πυροβόλων, παρέ-
τασσε δύναμιν μάχιμον 1600 ἀνδρῶν.

Ὁ δὲ τῶν Ὀρεινῶν στρατὸς ἀπετελεῖτο :

Ἐκ τῶν πολιτοφυλάκων ὑπὸ τὸν ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν
Πάνον Κορωνάτον.

Ἐκ τοῦ λόχου τῶν πυροσβεστῶν καὶ ἐκ τοῦ ἱππικοῦ.

Καὶ ἐκ τῶν στρατιωτῶν διαφόρων ἄλλων ταγμάτων.

Ἀηλαδῇ πλὴν τῶν πολιτοφυλάκων, οἱ Ὀρεινοὶ εἶχον στρατὸν
ἀποτελούμενον ἐξ 600 ἀνδρῶν.

Τὸν στρατὸν τοῦτον, καθὼς καὶ ἐκείνον τῶν Πεδινῶν, ὁ ὑπουρ-
γὸς Κορωνάτος διέταξε τὴν νύκτα ἐκείνην νὰ μείνῃ εἰς τοὺς στρα-
τῶνάς του, καὶ ἡ διαταγή του ἐκείνη ἐξετελέσθη.

Ἄλλ' ὁ Κορωνάτος προέβκινε τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀπὸ σφάλ-
ματος εἰς σφάλμα.

Διότι, ἐν ᾧ χρόνῳ, ἡ πόλις εἵχε προσλάβει ὅψιν πολεμικὴν ἐνῶ χρόνῳ πανικὸς συνεῖχε τοὺς φιλησύχους πολίτας, ἐν ᾧ χρόνῳ δ' ἐμφύλιος πόλεμος ἡδύνατο ἐκ τῆς παραμικρᾶς ἀφορμῆς νὰ ἐκραγῇ, ὁ Κορωναῖος ἀσυνέτως φερόμενος ἐκάλεσε τὸν ὑπολοχαγὸν Ἀριστείδην Κανάρην, καὶ τὸν διέταξε νὰ καταλάβῃ τὰ ἀνάκτορα μετὰ τινος στρατιωτικοῦ σώματος καὶ νὰ ὀχυρωθῇ εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην ὑπερκειμένην καὶ δεσποζούσαν τῆς πρωτευούσης.

Ἐνῶ δὲ ὁ Κανάρης ἐξετέλει τὴν διαταγὴν ταύτην, ὁ ἴδιος ὁ Κορωναῖος, μετὰ τινος ἄλλου στρατιωτικοῦ σώματος καὶ πολιτοφυλάκων, κατέλαβε τὸ δυτικὸν μέρος τῶν Ἀθηνῶν, ἐνεκατέστησε δὲ στρατιωτικὴν δύναμιν ἐκ τοῦ στρατοῦ τῶν Ὀρεινῶν εἰς τὸ Βαρθάκειον, τὸ ὅποτον ὠχύρωσε καταλλήλως ...

Οἱ Πεδινοὶ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης δὲν εἶχον κινηθῇ εἰσέτι. Ἀλλ' ὅταν ὁ Βούλγαρης ἔμαθε τὰς στρατιωτικὰς κινήσεις καὶ τὰς ὀχυρώσεις τοῦ Κορωναίου, ἔδωκε καὶ αὐτὸς τὸ σύνθημα τῆς κινήσεως τοῦ στρατοῦ τῶν Πεδινῶν.

Καὶ σῶμα μὲν χωροφυλάκων ἔσπευσε νὰ ὀχυρωθῇ ἐντὸς τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, ὥπως φρουρήσῃ αὐτὴν ἀπὸ πάσης ἐπιθέσεως τῶν Ὀρεινῶν.

Καὶ τοῦτο διότι, ὁ τότε διοικητὴς τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς Γεώργιος Σταύρου ἦτο φίλος τῶν Πεδινῶν καὶ τοῦ Βούλγαρη καὶ ἐφοβέτο, ὡς λίαν πιθανῶς, τὴν κατὰ τῆς Τραπεζῆς ἐπίθεσιν τῶν Ὀρεινῶν.

Ταυτοχρόνως, τὸ τάγμα τοῦ Λεωτσάκου καὶ ἡ χωροφυλακὴ ἐστρατοπέδευον πρὸ τῶν ἀνακτόρων, τὰ ὅποια ὡς ἐγράψαμεν ἤδη κατεῖχον οἱ Ὀρεινοί, ὑπὸ τὸν Ἀριστείδην Κανάρην.

Περὶ δὲ τὸ μεσονύκτιον τῆς 18—19 Ἰουνίου, ὁ Δ. Παπαδιαμαντόπουλος, ὁ ἥρως τῆς στάσεως τῆς 10 Ὀκτωβρίου παρέταξε τὸ πυροβολικόν, προσεφώνησε τοὺς ἄνδρας του, καὶ διέταξε τὴν συνθηκοποιήσασαν νὰ διέλθῃ τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως παλαινίζουσα ἐνθουσιᾶ ἑμβατήρια.

Ὁ Παπαδιαμαντόπουλος δὲ ἄγων τὸ στασιάζαν πυροβολικόν,

κατηνύβηθη καὶ αὐτὸς πρὸς τὰ ἀνάκτορα, κατὰ τῶν ὁποίων, μετὰ
 τινος ὥρας ἔμελλε νὰ στρέψῃ τὰ τηλεβόλα του !

Συμφώνως πρὸς τὰς ληφθείσας διαταγὰς, ἡ μουσικὴ τοῦ στρα-
 τιάσαντος πυροβολικοῦ ἐγκατέλειπε τὸν στρατῶνα καὶ ἀνεχώρησεν
 εἰς τὴν πόλιν, θορυβῶδῶς παιανίζοντα.

Γνωσθέντος δὲ ὅτι τὸ πυροβολικὸν ἐστασίασε ταχθὲν ἐπισήμω
 μὲ τὸ μέρος τῶν Πεδινῶν, πληθὺς ἐνόπλων πολιτῶν, ἔσπευσε νὰ
 ἐνωθῇ μετὰ τῆς μουσικῆς καὶ ἐν φωναῖς, ἐν ἀλλαλαγμοῖς, ἐν κραυ-
 γαῖς ἀπειλητικαῖς νὰ διέλθῃ μετ' ἐκείνης τὴν πόλιν, ἐξαγγι-
 λουσα πανταχοῦ τὴν ἐπανάστασιν.

Οἱ κάτεικοι εἶχον μὲν ἀποσυρθῇ ἐνωρὶς εἰς τὰς οἰκίας των, ἀλλὰ
 δὲν ἐκοιμῶντο. Εἰς τὸ ἀκουσμα δὲ τῶν μεταμεσονυκτίων ἐκείνων
 θουρίων, τὰ παράθυρα τῶν οἰκῶν διὰ τῶν ὁποίων διήρχετο ἡ μουσι-
 κὴ μὲ τοὺς ἐνόπλους Πεδινοὺς, ἠνοιγόντο, καὶ μορφαὶ πελιδναὶ καὶ
 περίτρομοι προέβηλον διὰ νὰ ἐπισκοπήσουν ἀφ' ὕψους καὶ ἐκ τοῦ
 ἀσφαλοῦς τὰ γινόμενα.

Περὶ τὴν δευτέραν ὥραν τοῦ μεσονυκτίου, ἡ πόλις εὐρίσκετο ἐν
 πλήρει συναγεμῇ καὶ ἐν πλήρει ἐπαναστάσει, μόνον ὅτι αἱ ἐχθρο-
 πραξίαι δὲν εἶχον ἀρχίσαι εἰσέτι τῶν ἀντιπάλων μερίδων, περιορι-
 ζομένων μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης εἰς ἐπιδείξεις, εἰς θορυβώδεις δια-
 δηλώσεις, εἰς ἀπειλὰς καὶ εἰς καταλήψεις ὀχυρῶν θέσεων.

Ἄλλ' ἔτι μᾶλλον ἐπέτεινε τὴν ὀξύτητα τῆς καταστάσεως κα-
 κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἀπρόοπτος ἐμφάνισις εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πό-
 λεως, τοῦ περιφήμου ἀρχιληστοῦ Κυριάκου μετὰ τῶν ὀγδοήκοντα
 ληστῶν αὐτοῦ, φουστανελλοφόρων τὸ πλεῖστον, γενειοφόρων, ρυπα-
 ρῶν, καὶ ἀγρίων τὴν θέαν.

Ὁ Κυριάκος, διαφυγὼν τὴν πολιορκίαν, κατηνύβηθη ὡς γνωρί-
 ζομεν ἐντὸς τῆς πρωτευούσης δι' ἐρήμων ἀτραπῶν, καὶ ἐκρύβη εἰς
 ἀσφαλὲς μέρος μέχρι οὗ ἠθελεν ἐπιστῇ ἡ στιγμή τῆς ἐνεργείας.

Καὶ εὐθὺς ὡς ἐπληροφορήθη, ὅτι ὁ στράτος τῶν Πεδινῶν ἐκ-
 νήθη, ἀπεφάσισε καὶ αὐτὸς νὰ κάμῃ τὴν πανηγυρικὴν ἀνὰ τὰς
 ὁδοὺς τῆς πόλεως ἐμφάνισίν του.

Ὅθεν, ταχθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀνδρῶν του, ἐγκατέλειψε τὴν κρύπτην του, καὶ ἐξώρμησε πρὸς τὴν ὁδὸν Αἰόλου, καὶ διέσχισεν αὐτὴν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον, ἐν ἀλλαλαγμοῖς καὶ κραυγαῖς.

— Ζήτω ὁ Βούλγαρης.

— Ζήτω οἱ Πεδινοί.

— Θάνατος εἰς τοὺς Ὀρεινοὺς.

— Σούβλισμα τοῦ Καλλιφρονᾶ....

Ἡ μῆνις δὲ τόσῳ τοῦ Κυριάκου, ὅσῳ καὶ τῶν ληστῶν αὐτοῦ, ἐστρέφετο ἰδίᾳ κατὰ τοῦ ὑπουργοῦ Καλλιφρονᾶ, ὁ ὁποῖος ἀνήκων εἰς τοὺς Ὀρεινοὺς, εἶχεν ἐνεργήσει αὐστηρὰν τῶν ληστῶν καταδίωξιν, διαθέσας πρὸς τοῦτο δύναμιν γενναίων χωρικῶν, ἐκ τῶν χωρίων Ἀττικῆς ὑπὸ τὴν Παπαχράλαμπον.

Ἡ εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως ἐμφάνισις τοῦ Κυριάκου μὲ τοὺς ληστές του, καὶ ἡ μετὰ τῆς μουσικῆς τοῦ στασιάζσαντος πυροβολικοῦ ἔνοπλος διαδήλωσις τῶν Πεδινῶν, ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς ρήξεως.

Οἱ Ὀρεινοὶ περιοριζόμενοι μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης εἰς κινητοποιήσεις τοῦ στρατοῦ των, καὶ εἰς καταλήψεις ὀχυρῶν θέσεων, ἐκινήθησαν καὶ αὐτοί.

Καὶ πολυπληθὴς ὁμάς ἐκκινήσασα ἀπὸ τῆς οἰκίας τοῦ ἐνδόξου ναυάρχου Κανάρη, τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Ὀρεινῶν, ἡ ὁποία εἶχε μεταβληθῇ εἰς τέλειον φρούριον, δυσπρόρητον καὶ λαμπρῶς ὠχυρωμένον, εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ, κατῆλθεν αὐτὴν καὶ ἔκαμψε πρὸς τὴν Ἀγίαν Εἰρήνην.

Ἀντιθέτως ὅμως, ἀπὸ τὴν ὁδὸν Αἰόλου, κατηυθύνετο ἐπίσης πρὸς τὴν ὁδὸν Αἰόλου καὶ ὁ λήσταρχος Κυριάκος μετὰ τῶν ληστῶν του, καὶ μοιραῖως, αἱ δύο ἔνοπλοι, καὶ ἀντίθετοι ὁμάδες συνηντήθησαν πρὸ τῆς Ἀγίας Εἰρήνης.

— Στῆς γωνιαὶς μωρέ, ἐκράύγασε τότε ὁ ἀρχιληστής πρὸς τοὺς ἀνθρώπους του. Στῆς γωνιαὶς καὶ βαρῆτέ τους σταυρό.

Καὶ πρὶν ἢ οἱ ἐκ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ ἐπερχόμενοι Ὀρεινοὶ ἀσφα-

λισθῶσι καὶ αὐτοί, ὅπισθεν τῶν ἐξοχῶν τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν γωνιῶν τῶν δρόμων, ἐδέχθησαν ὁμοβροντίαν ἐνσφίρων πυροβολισμῶν.

Καὶ οἱ πρῶτοι νεκροί, τὰ πρῶτα θύματα, τοῦ ἐμφυλίου ἀλληλοσπαραγμοῦ, ἐκυλίσθησαν ἀσπαίροντες ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

Παρελθούσης τῆς πρώτης, ἐκ τῆς αἰφνιδίας ἐπιθέσεως τῶν ληστῶν, συγκινήσεώς των, οἱ Ὀρεινοί, ὠχυρώθησαν καὶ αὐτοὶ ἐκ τοῦ προχείρου, καὶ ἤρχισε συνεχῆς, ἀδιάκοπος, φοβερὸς πυροβολισμὸς ἐκατέρωθεν.

Τινὲς τῶν ληστῶν ἐτραυματίσθησαν, τρεῖς δὲ ἐξ αὐτῶν ἐφηνεύθησαν.

Ἀλλὰ πολλῶ πλείονας ἀπωλείας, ὑπέστησαν οἱ Ὀρεινοί, διότι τινὲς τῶν περιοίκων, ἀνήκοντες εἰς τοὺς Πεδινοὺς, ἐτοποθετήθησαν καταλλήλως ὅπισθεν τῶν παραθύρων τῶν οἰκιῶν των, καὶ ἀπὸ τοῦ ὕψους αὐτῶν, ἤρχισαν βάλλοντες κατὰ τῶν ἐπὶ τῆς οἴκου ἀντιπάλων τῶν Ὀρεινῶν, πολλοὺς τῶν ὁποίων ἐξήπλωσαν κατὰ γῆς νεκρούς...

Ἐν τούτοις ἡ μάχη ἐξηκολούθει ἀμύριστος ἐπὶ πολὺ.

Βοήθειαι κατέφθασαν ἐσπευσμένως εἰς τὰ μαχόμενα μέρη καὶ περὶ τὰ ἐξημερώματα, ἡ μάχη εἶχε γενικευθῇ, κατέχουσα πεδίον, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ Δημοπρατηρίου καὶ φθάνον πολὺ πέραν τῆς Ἀγίας Εἰρήνης.

Τότε ὁ διευθύνων τοὺς Πεδινοὺς Κυριάκος, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιχειρήσῃ κυκλωτικὴν κίνησιν, ὅπως θέσῃ τοὺς Ὀρεινοὺς ἐν μέσφ δύο πυρῶν, καὶ κερδίσῃ τὴν νίκην.

Πράγματι.

Περὶ τοὺς τριάκοντα ληστὰς μετ' ἐξήκοντα καὶ πλέον πολιτῶν ἐνόπλων, προσέβησαν εἰς τὴν κυκλωτικὴν κίνησιν των. Κατελθόντες διὰ τῆς οἴκου Ἀγίας Εἰρήνης, ἐξῆλθον πρὸς τὴν οἴκον. Ἀθηνᾶς καὶ ἐκεῖθεν κατηυθύνθησαν πρὸς τὸ Μοναστηράκι. Διασχίσαντες δὲ τὸ μικρὸ Συντριβάνι, ἐξῆλθον ἀπροόπτως πρὸς τὴν Πλατείαν τοῦ Δημοπρατηρίου καὶ δι' ὁμοβροντίας πυροβολισμῶν, ἐπετέθησαν κατὰ τῶν ἐκεῖ ἐστρατοπεδευμένων Ὀρεινῶν.

Ταυτοχρόνως ὁμοῦ καὶ ὁ ἀρχιληστὴς Κυριάκος, ἐπεχειρεῖ λυσ-

σαλέαν κατὰ τῶν Ὀρεινῶν ἔφοδον, οἱ ὅποιοι ἀπὸ δύο μερῶν προσβαλλόμενοι καὶ διατρέχοντες κίνδυνον παντελοῦς ἐξολοθρεύσεως ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, ἀνελθόντες πρὸς τὴν Πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος.

Ἡ πρώτη αὕτη νίκη τῶν Πεδινῶν, ἐχαιρετισθῆ ἐνθουσιωδῶς.

Καὶ μέρας μὲν αὐτῶν κατέλαβε τὰς περὶ τὸ Διοικητήριον καὶ τὸ Φρουραρχεῖον οἰκίας, ὁ δὲ Ἀρχιληστής Κυριάκος, προχωρήσας διὰ τοῦ Δημοπρατηρίου, κατέλαβεν οἰκίας τινὰς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀδριανοῦ, καὶ ὠχυρώθη ἐν αὐταῖς.

Ἄλλ' ἡ ἀρξάμενη μεταξὺ πολιτῶν καὶ ληστῶν μάχη, δὲν ἤρ-
γησε νὰ γενικευθῇ καὶ μεταξὺ τοῦ στρατοῦ.

Ὁ Παπαδιαμαντόπουλος ἀποφασίσας νὰ ἐκπορθήσῃ τ' Ἀνάκτορα, καταλάβῃ αὐτὰ καὶ ἐκδιώξῃ ἐκ τῶν θέσεών των τοὺς Ὀρει-
νοὺς, διέταξε τὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ὡς ἀκλουθῶς.

Τὸ πυροβολικὸν παρέταξεν ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Συντάγματος, στρέψας τὰ στόμια τῶν τηλεβόλων κατὰ τῶν Ἀνακτόρων.

Ὅπισθεν τοῦ κήπου, παρέταξε μέρος τοῦ τάγματος τοῦ Λεω-
τσάκου.

Ἄλλους δὲ ἄνδρας, ἐτοποθέτησε πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν πλευ-
ρὰν τῶν Ἀνακτόρων ἐνισχύσας αὐτοὺς καὶ δι' ἐνὸς τηλεβόλου.

Ἡ χωροφυλακὴ δέ, τὸ ὑπόλοιπον τοῦ τάγματος τοῦ Λεωτσά-
κου, καὶ ἀπὸσπασμα πυροβολικοῦ ἐτοποθετήθη εἰς ἄλλας ἐπικαίρους θέσεις.

Συγχρόνως ὅμως, μαθὼν τὰ τῆς σκοπομένης ἐπιθέσεως κατὰ τῶν Ἀνακτόρων καὶ ὁ Ἀρχιληστής Κυριάκος, ἐγκατέλειπε τὰς οἰκίας τῆς ὁδοῦ Ἀδριανοῦ τὰς ὁποίας κατεῖχε, καὶ κατηυθύνθη καὶ αὐτὸς εἰς τ' Ἀνάκτορα καταλαβὼν μὲ τοὺς ἄνδρας τοῦ μάνδραν τινὰ καὶ τὰ περίξ τῆς ἀποθήκης τῶν φαρμάκων, ἐκεῖ ὅπου σήμερον εὐρίσκεται τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν.

Ταυτοτρόπως τοποθετηθεῖσιν τῶν Στρατιωτικῶν δυνάμεων τῶν Πεδινῶν, ὁ Παπαδιαμαντόπουλος διέταξε ν' ἀρχίσῃ ἡ κατὰ τῶν Ἀνακτόρων ἐπίθεσις !

Κ' ἐνῷ ἑκατεντάδες ὅπλων ἐξεπυρσοκρότησαν εἰς τὸ πρόσταγμα, καὶ διηύθυνον τὰς ἀδελφοκτόνους σφαίρας των, κατὰ τῶν ἐν τοῖς Ἀνακτόροις, ὑπὸ τὸν Ἀριστείδην Κανάρην, ὀρεινῶν, ἡκούσθη βαρὺς ὁ κρότος τῶν τηλεβόλων.

Καὶ ὁ δι' ὀδουζίου βομβαρδισμὸς τῶν Ἀνακτόρων ἤρξατο.
Ἦτο δὲ τότε 4 1)2 ὥρα τῆς πρωίας...

Ὁ θάνατος τοῦ Ἀριστείδου Κανάρη.

Ὁ Πάνος Κορωνάιος, παραμένων μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης εἰς τὸ Βαρβάκειον καὶ ἐπιβλέπων εἰς τὴν ὀχύρωσιν αὐτοῦ, ἔμαθε τὰ τῆς ἥττης τῶν Ὀρεινῶν πρὸ τῆς Ἀγίας Εἰρήνης, καὶ τὴν ἀρξάμενην ἐπίθεσιν κατὰ τῶν Ἀνακτόρων, ἀπὸ μέρους τοῦ στρατοῦ τῶν Πεδινῶν.

Καὶ διέταξε μὲν σῶμα ἵππικοῦ νὰ ἐπελάσῃ κατὰ τοῦ ἐπιτιθεμένου κατὰ τῶν Ἀνακτόρων στρατοῦ.

Ἄλλ' οἱ ἵππεις, μόλις ἀπεπειράθησαν νὰ εἰσβάλλωσιν εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος ἐγένοντο δεκτοὶ δι' ὁμοβροντίκας πυροβολισμῶν, ἐν δὲ τῶν τηλεβόλων ἤρξατο βᾶλλον κατ' αὐτῶν.

Ἐπειδὴ δέ, ἂν ἐπέμενον, θὰ ὑφίσταντο πολλὰς ἀπωλείας, ὁ διοικῶν τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο τῶν ἱππέων διέταξεν ἐσπευσμένην υποχώρησιν.

— Καὶ οἱ ἵππεις ἀφήσαντες ἐπὶ τόπου νεκροὺς τινας, ἀπῆλθον ἐν τάχει πρὸς τὸ Βαρβάκειον.

Τότε ὁ Κορωνάιος, φοβούμενος μὴ οἱ Πεδινοὶ καταλάβωσι τὴν Ἀκρόπολιν, ἀπὸ τῆς ὁποίας διὰ τῶν τηλεβόλων των θὰ ἐδέσποζον ὁλοκλήρου τῆς πόλεως, διέταξε τοὺς λόχους πολιτοφυλάκων νὰ καταλάβωσιν ἐν τάχει αὐτήν, ὅπερ καὶ ἐγένετο περὶ τὴν 5ην ὥραν τῆς πρωίας, ὀλίγον μετὰ τὴν ἑναρξιν τῆς κατὰ τῶν Ἀνακτόρων ἐπιθέσεως.

"Ἦδη ἡ προσοχή ὁλοκλήρου τῆς πόλεως, εἶνε ἐστραμμένη πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅπου ἡ μάχη μαίνεται, ὅπου τὸ τηλεβόλον ἤχει, ὅπου νεκροὶ πίπτουν ἐκατέρωθεν, νεκροὶ ἀπχγόμενοι ὑπὸ τῶν φίλων των εἰς τὰς οἰκίας των.

Ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας ἤκουσεν ἀπὸ στόματος γηραιᾶς Ἀθηναίας δεσποίνης, τὴν ἀφήγησιν ἀπείρως τραγικῶν σκηνῶν, διαδραματισθεισῶν εἰς τὰς συνοικίας τῆς πόλεως, ὅπου οἱ νεκροὶ καὶ οἱ τραυματῖαι ὠδηγοῦντο.

Νεκρὰ Ἀθηναία, ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1862 εἶχε νυμφευθῇ τὸν ἐκλεκτὸν τῆς καρδίας της, εὖσωμον νεανίαν, ὁ ὁποῖος τύχη κακῇ, ἐνδιεφέρετο περισσότερον διὰ τὸν Βούλγαρον, παρὰ διὰ τὴν εἰς ἐνδιαφερόμενην κατὰστασιν εὕρισκομένην σύζυγόν του.

Καὶ παρ' ὅλας τὰς διχμαρτυρίας, τὰς ἱκεσίας, καὶ τοὺς θρήνους αὐτῆς, ὅταν ἐξερράγη ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, καὶ οἱ Πεδινοὶ ἐπελήφθησαν τῆς κατὰ τῶν Ἀνακτόρων ἐπιθέσεως, ἐζώσθη τὴν ἐκ τοῦ πατρὸς ἀγωνιστοῦ κληρονομηθεῖσαν τυρανοκτόνον πάλαν, ἔλαβε τὸ ὄπλον ἐκεῖνο καὶ τὰς σφαίρας ἐκεῖνας, τὰς ὁποίας ἡ Προσωρινὴ Κυβέρνησις τῷ εἶχε δώσει ἅμα τῇ ἐξώσει τοῦ Ὀθωνος, καὶ ἐνθουσιῶν κατηυθύνθη εἰς τ' Ἀνάκτορον.

Διατί;

Διὰ νὰ πολεμήσῃ καὶ αὐτός.

ὑπὲρ τίνος δέ;

ὑπὲρ τοῦ Βούλγαρου!

Καὶ νὰ πολεμήσῃ κατὰ τῶν Ὀρεινῶν.

Μαχομένων δὲ καὶ ἐκείνων ὑπὲρ προσώπων.

ὑπὲρ τοῦ Κανάρη!

ὑπὲρ τοῦ Γρίβα!

Ὁ νεαρὸς Ἀθηναῖος ἐπολέμησε γενναίως.

Ἀλλὰ καὶ ἔπεσε γενναίως.

Σφαῖρα Ὀρεινοῦ τὸν εὗρεν βίαις τὸ στῆθος καὶ τὸν ἐξήπλωσε κατὰ γῆς νεκρόν.

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 88

— Βρὲ τὸν κακομοῖρην, εἶπαν ἀντὶ ἐπικηδείου, οἱ συμπολεμισταὶ του. Ἦταν καὶ νεόνυμφος.

— Καὶ ἡ γυναῖκά του εἶνε στὴν ὥρᾳ της.

Τὸν ἐτοποθέτησαν ἐπὶ φορείου, ἀντὶ λευκῆς σημῆας, ὤψωσαν ἐπὶ μιᾶς ράβδου λευκὸν μανδύλιον, καὶ κατηυθύνθησαν πρὸς τὴν οἰκίαν του.

Μετ' ὀλίγον ὁ θάνατος ἔκρουε τὴν θύραν τοῦ νεονύμφου. . .

Ἡ σύζυγός του ὀλολύζουσα, ἐρρίφθη ἐπὶ τοῦ ἀγαπημένου της νεκροῦ, ἐκλαυσε τίλλουσα τὰς τρίχας τῆς κόμης της καὶ ἔπειτα ἀνοιξάσα τὸ παράθυρον προέτεινε τὴν πυγμὴν της πρὸς τὰ Ἀνακτορὰ καὶ ἐκραύγασεν ἄγριως.

— Ἀνάθεμα στὸν Βούλγαρην ἀνάθεμα στὸν Κορωνάρον ἀνάθεμα στοὺς πεδινούς καὶ στοὺς Ὀρεινοὺς...

Τὸ ἐσπέρας αὐτῆς ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἡ ἀτυχὴς γυνὴ ἀπέβαλε καὶ μετὰ δύο ἡμέρας προσβληθεῖσα ὑπὸ ἐκλαμψίας ἀπεβίωσεν...

Ἀλλὰ ταυχῦται οἰκογενειακαὶ τραγωδίαί ἔλαβον χώραν πολλὰ. Καὶ ἡ ἀφήγησις ἐκάστης αὐτῶν καὶ χρόνον καὶ χώρον οὐ ἀπῆρτε πολύν.

Περὶ τὴν ὀγδόην ὥραν τῆς πρωῒας τῆς 19 Ἰουνίου, ἡ θέσις τῶν ἐν τοῖς Ἀνακτόροις πολιορκουμένων Ὀρεινῶν, ἦτο ἀπελπιστική.

Πολιορκούμενοι πανταχόθεν, πυροβολούμενοι πανταχόθεν, κανονιοβολούμενοι ἀπὸ τῆς πλατείας τοῦ Συντάγματος καὶ ἀπὸ μέρους τοῦ στρατῶνος τοῦ πυροβολικοῦ, εὕρισκοντο εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ δαιριῶσι τὰς δυνάμεις των, ὅπως ἀμύνωνται καθ' ὅλων τῶν σημείων τῆς ἐπιθέσεως.

Ἀλλ' ἀπὸ τῆς ὀγδόης ὥρας ἡ θέσις των κατέστη ἐτι μᾶλλον δεινὴ.

Διότι ἤδη οἱ Πεδινοί, ἐπεχείρουν καὶ ἐφόδους ὅπως κατορθώσωσι τὴν ἐξ ἐφόδου ἔλωσιν τῶν Ἀνακτόρων.

Καὶ ναὶ μὲν αἱ ἔφοδοι αὐταὶ ἀπεκροόοντο τελεσφόρως.

Ἄλλ' ἐκάστη ἔφοδος, ὠλιγώστευε καὶ τὴν εἰς ἀνδρας δύναμιν τῶν Ὀρειῶν, ἐξήντλει δὲ καὶ τὰς δυνάμεις των.

Καὶ ὁ κίνδυνος τῆς ἀλώσεως ἦτο ἐνδεχόμενος πλέον.

Τότε ὁ Ἀριστείδης Κανάρης ἐσκέφθη νὰ ἐπιχειρήσῃ ἀπεγνωσμένην ἔξοδον.

Καὶ συναθροίσας περὶ ἑαυτὸν δέκα ἐπτὰ ἀνδρας, ἐξώρμησε ξιφῆρης, ἐπιτεθείς κατὰ τῶν Πεδινῶν, οἱ ὅποιοι εἶχον ἤδη προσεγγίσει εἰς τ' Ἀνάκτορα.

Τινὲς τῶν ἀνδρῶν τοῦ Ἀριστείδου Κανάρη, γενναίως ἀγωνισθέντες, κατέρωθωσαν νὰ διασχίσωσι τὰς πυκνὰς τάξεις τῶν Πεδινῶν, καὶ νὰ σωθῶσι διὰ τῆς φυγῆς.

Ἄλλ' ἀτυχῶς δὲν διεσώθη καὶ ὁ Ἀριστείδης Κανάρης.

Σφαῖρα ὅπλου τὸν ἐκτύπησε παρὰ τὸν οἰκίσκον τοῦ ἀνακτορικοῦ κήπου καὶ τὸν ἔρριψε νεκρόν.

Παρ' ὅλην τὴν λύσσαν των αἱ Πεδινοὶ δὲν ἠμπούδισαν νὰ παραληφθῇ ἐκεῖθεν τὸ σῶμα τοῦ νεκροῦ ὑπολοχαγοῦ καὶ νὰ ὀδηγηθῇ εἰς τὴν οἰκίαν του, ὅπου σύζυγος ὀλοφυρωμένη τὸν ἀνέμενε.

Τότε ἡ εἰδησις ἀνηγγέλθη καὶ εἰς τὸν ἔνδοξον νεύαρχον Κανάρην.

— Ναύαρχε. τοῦ εἶπαν. Ἐσκότωσαν τὸν Ἀριστείδην...

Ὁ Κωνσταντῖνος Κανάρης ἐδάκρυσεν. Ἀνεστέναξεν ἀπὸ βάθους ψυχῆς, καὶ τὰ χεῖλη του ἠκούσθησαν ψιθυρίζοντα :

— Ἀχ ! δυστυχισμένο παιδί....

—

Ἡ ἡδύα ὑπὸ πανικόν.

Ἡ πρὸ τῶν ἀνακτόρων χύτις τόσου ἀδελφικοῦ αἵματος, ἡ ἐξακολουθοῦσα ἀπὸ τετραώρου μάχης, τείνουσα νὰ γενικευθῇ μεταξὺ ὅλων τῶν κατοίκων τῆς πρωτεύουσας, διότι πολλοὶ ἐξ αὐπο-

τέρων τῶν μερίδων ὀπλιζόμενοι ἔσπευδον εἰς τὸν τόπον τῆς συμ-
πλοκῆς, ἐπέβαλεν εἰς τοὺς ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει νὰ λάβουν μέτρα
τινά, δυνάμενα ὅπως δῆποτε νὰ προλάβουν τὴν χύσιν ἄλλου αἵμα-
τος, καὶ νὰ ἀνακόψουν τὴν πρὸσδον τῶν ἐχθροπραξιῶν.

Ἡ Ἐθνοσυνέλευσις λοιπὸν ἐκλήθη ἐν τάχει εἰς τὸν συνήθη
τόπον τῶν συνεδριάσεών της.

Ἄλλ' οἱ κορυφαῖοι τῶν πολιτικῶν ἀπουσίαζον κατὰ τὴν συνε-
δρίασιν ἐκείνην.

Ἀπασχολημένοι ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὰ ἐν τῇ πόλει συμβαί-
νοντα δὲν ἐνόμιζον ὅτι εἶχον πλέον ἐργασίαν τινὰ ἐν τῇ Ἐθνο-
συνελεύσει.

Ἄλλοι πάλιν δὲν μετέβησαν εἰς τὴν συνεδρίασιν ἐκ φόβου.

Δικαίου ἄλλως τε φόβου.

Διότι πλὴν τῆς πρὸ τῶν ἀνακτόρων συναπτομένης μάχης, οἱ
πολίται ἀπὸ τῶν οἰκιῶν των ἐπυροβόλουν, συνήθως μὲν ἄνευ σκο-
ποῦ, ἐνίοτε ὅμως καὶ κατ' ἐχθρικῶν οἰκιῶν, καὶ κἄποτε καὶ κατὰ
παντὸς ὅστις ἤθελε διακινδυνεύσῃ νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὰς ὁδοὺς.

Μέγας δὲ ὁ ἐντεῦθεν κίνδυνος.

Καὶ τὸν κίνδυνον τοῦτον διέτρεχαν κατὰ μείζονα λόγον τὰ
μέλη τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, πολλὰ τῶν ὁποίων ἀπὸ τοῦ βήματος
αὐτῆς, ἐτόλμησαν νὰ καυτηριάσωσι τὴν ἐπελθοῦσαν μεταξύ τῶν
πολιτικῶν ἀρχηγῶν διαίρεσιν, ἣ ὁποία μωρικῶς ἐξώθησε τὸν τόπον
εἰς ἐπανάστασιν.

Ἐν τούτοις διὰ τῶν ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει προσελθόντων πλη-
ρεξουσίων κατωρθώθη ἀπαρτία. οἱ πληρεξούσιοι δὲ τοῦ Ἐθνοῦ,
ἔφεραν εὐθὺς ἀμέσως πρὸς συζήτησιν τὸ ζήτημα τῆς πρὸ τῶν
ἀνακτόρων μάχης.

Πρὸ παντὸς ἔδει νὰ καταπαύτῃ ἡ μάχη αὕτη.

Στρατός, ὑπείκων εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως
δὲν ὑπῆρχε πλέον, ὅπως ἐπαναφέρῃ τὴν τάξιν ἐν ἀνάγκῃ διὰ
τῆς βίας.

Ἐπρεπεν ὅθεν νὰ καταφύγουν εἰς ἡπια μέτρα.

Καί πρό πάντων νά πείσουν τοὺς ἀρχηγούς τῶν ἐπαναστατῶν νά συνομολογήσωσιν ἀνακωχὴν ὥρων τινων ἔστω, ὅπως ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Ἐθνοσυνέλευσις, ἐν ἡρεμίᾳ σκεπτομένη, ἐξεύρη τὰ μέσα ἐκεῖνα δι' ὧν θὰ ἡδύνατο νά καταπαύσῃ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος.

Μετὰ συζήτησιν ἀρκετὰ θορυβώδη ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἀπεφάσισε ν' ἀποστείλῃ τινὰ τῶν μελῶν αὐτῆς εἰς τ' ἀνάκτορα, ὅπως ἔλθῃ εἰς συνεννοήσεις μετ' τοὺς διαπληκτιζομένους Ὀρεινοὺς καὶ Πεδινούς, καὶ πείσῃ αὐτοὺς νά συνομολογήσωσιν ἀνακωχὴν.¶

Ἔστω καὶ ὀλίγων ὥρων μόνον.

Ἄλλ' ὀλιγίστοι τῶν πληρεξουσίων ἦσαν διατεθειμένοι νά διακινδυνεύσωσι τὴν ζωὴν των, μεταβαίνοντες εἰς τὸ μέσον τῆς μάχης.

Ἐκ τῶν ὀλιγίστων ὅμως αὐτῶν, ἐξελέγη τριμελὲς ἐπιτροπή, ἀποτελουμένη κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ προσώπων, ἐμπνεόντων τὸν σεβασμὸν, ἀμετόχων δὲ εἰς τὰ συμβαίνοντα καὶ θεωρουμένων ὡς ἀνεξαρτήτων.

Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἀπετελέσθη ἐκ τῶν πληρεξουσίων Μωραϊτίνῃ, Σκαραμαγκᾷ καὶ Μεσσηνέζῃ· καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι ἄνδρες, ἥρωες τοῦ καθήκοντος κατὰ τὴν στιγμήν ἐκείνην, ἐξεκίνησαν δι' ἀμάξης, κατευθυνόμενοι εἰς τ' ἀνάκτορα.

Ἐν τούτοις, πολὺ πρό τῶν ἀνακτόρων ἠναγκάσθησαν νά κατέλθωσι καὶ νά ἐξακολουθήσωσιν τὸν δρόμον των πεζῇ, διότι τοῦ ἐνὸς τῶν ἵππων ὁ ποὺς ἐθραύσθη ὑπὸ σφαίρας.

Ἀλλὰ καὶ οἱ πληρεξούσιοι δέν διέτρεξαν μικρὸν κίνδυνον.

Αἱ σφαῖραι διεσταυροῦντο εἰς τὰς ὁδοὺς, ἀπὸ στιγμῆς δὲ εἰς στιγμήν διέτρεχον τὸν κίνδυνον νά δεχθῶσιν ἐπ' αὐτῶν καμμίαν ἐκ τῶν σφαῖρων ἐκείνων.

Ἐβάδιζον ὅμως.

Τὸ καθήκον, ὕψιστον καὶ ἐπιτακτικόν, τοὺς ἐδίδε θάρρος.

Αἰφνης εἰς πυροβολισμὸς ἀντήχησεν ἀπὸ τῆς γωνίας τῆς ὁδοῦ καὶ μία φωνὴ πόνου ἠκούσθη.

— "Ἰαχ ! ἐπληρώθην.

Ὁ πληρεξούσιος Μεσσηνέζης, ὁ βαίνων ὅπως συμβιδάσῃ τὰ διεστώτα, ὁ ὑπὲρ τῆς ζωῆς τῶν μαχομένων προκινδυνεύων, εἶχε πληγωθῇ.

Εὐτυχῶς ὁμῶς ἡ πληγὴ τοῦ ἦτο ἐλαφρὰ καὶ ἀκίνδυνος.

— Ἐμπρός, εἶπεν, εἰς τὸν Μωραϊτίνην καὶ Σκακραμαγκᾶν, ἀε προχωρήσωμεν.

— Μὰ σὺ εἶσαι πληγωμένος, Μεσσηνέζη.

— Δὲν εἶναι τίποτε πᾶς βεβαίῳ. Ἡ πληγὴ μου εἶνε ἐλαφρά. Καὶ ἐξηκολούθησαν τὸν δρόμον των.

Ἐφθασαν δὲ πρὸ τῶν Ἀνακτόρων, καὶ ὕψωσαν λευκὴν σημαίαν.

Ἐπειτα ἐκάλεσαν τὸν διευθύνοντα τοὺς Πεδινοὺς Παπαδιαμαντόπουλον.

Ἐν ὀνόματι τῆς πατρίδος, τῷ εἶπον. Διατάξατε νὰ παύσῃ τὸ πῦρ. Ἄς μᾶς ἐπ' τραπῇ νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τ' Ἀνάκτορα ὅπως συν-ενηνοθῶμεν καὶ μὲ τοὺς ἐντὸς αὐτῶν εὐρίσκομένους.

— Πρὸς τί ἡ συνεννόησις; ἠρώτησεν ὁ Παπαδιαμαντόπουλος. Τὰ Ἀνάκτορα ἐννοοῦμεν νὰ τὰ καταλάβωμεν ἀντὶ πάσης θυσίας, καὶ βεβαίως θὰ τὰ καταλάβωμεν.

Ἐν τούτοις οἱ πληρεξούσιοι ἐπέμειναν, καὶ τέλος ἐπετράπη εἰς αὐτοὺς νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰ Ἀνάκτορα, ἀποφασισθέντος νὰ διακοπῇ τὸ πῦρ, ἐφ' ὅσον οἱ πληρεξούσιοι θὰ εὐρίσκοντο παρὰ τοῖς Ὀρεινοῖς.

Αἱ συνεννοήσεις διήρκεσαν περὶ τὴν ἡμίσειαν ὥραν, κατέληξαν δὲ εἰς ἀποτέλεσμα αἰσίων.

Ἐν πρώτοις ἀπεφασίσθη νὰ παραδοθῶσι τὰ Ἀνάκτορα εἰς τοὺς Πεδινοὺς, καταλαμβάνοντας ταῦτα μόνον διὰ σώματος χωροφυλάκων.

Ἐπειτα ἐγένετο δεκτόν, ὅπως ὁ ἐν τοῖς Ἀνακτόροις εὐρισκόμενος στρατὸς τῶν Ὀρεινῶν, ἀποχωρήσῃ ἐν τάξει μετὰ τῶν ὀπλων καὶ ἀποσκευῶν αὐτοῦ, εἰς τὸν κεντρικὸν στρατῶνα τοῦ Πυροβολικοῦ, εἰς τὴν Παλαιὰν Καζάρμαν καὶ εἰς τὸ Βαρβάκειον.

Ὁ δὲ τῶν Πεδινῶν στρατὸς ν' ἀποχωρήσῃ ἐπίσης, τοῦ πυροβολικοῦ μεταβαίνοντος εἰς τὸν στρατῶνά του.

Ὡτῶ δὲ καὶ ἐγένετο.

Οἱ ἀντίπαλοι στρατοὶ ἀπεχώρησαν

Ἡ χωροφυλακὴ δὲ κατέλαβε περὶ τὴν 9 ὥραν τῆς πρωῒας τῆς 19 Ἰουνίου τὰ Ἀνάκτορα, καὶ ἡ ἐπὶ πεντάωρον ἐξακολουθήσασα πρὸ τῶν Ἀνακτόρων μάχη, κατέπαυσε τέλος.

Οἱ κατὰ τὴν μάχην ἐκείνην φονευθέντες ἀνήρχοντο εἰς τεσσαράκοντα περίπου, τοὺς ὁπίους παρέλαβον οἱ φίλοι καὶ οἱ οἰκεῖοι αὐτῶν.

Πολλοὶ πλείότεροι ὅμως ἦσαν οἱ τραυματισθέντες, οἱ ὁποῖοι ἀπεσύρθησαν πρὸς νοσηλεῖαν.

Μολοντί ὅμως, αἱ πρὸ τῶν Ἀνακτόρων ἐχθροπραξίαι κατέπαυσαν καὶ τοῦτο ἐπιτευχθὲν διὰ τῆς παραδόσεως τῶν Ἀνακτόρων εἰς τοὺς Πεδινούς, ἐριστικὴ ἀνακωχὴ δὲν εἶχε συνομολογηθῇ.

Ἐπομένως ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἡ μάχη ἠδύνατο νὰ ἐπαναρχίσῃ εἰς ἄλλο μέρος τῆς πόλεως.

Τοῦτου ἕνεκεν, ἡ ἐπιτροπὴ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ἔκρινεν ἐπ' ἀνάγκης, νὰ ἐπισκεφθῇ εἰς τοὺς οἴκους των, ὅπου εὕρισκοντο, τοὺς ἀρχηγούς τῶν Πεδινῶν καὶ τῶν Ὀρεινῶν καὶ νὰ ζητήσωσι παρ' ἐκείνων τὴν συνομολόγησιν ἀνακωχῆς.

Καὶ κατ' ἀρχὰς κατηυθύνθησαν εἰς τοῦ Βούλγαρη.

Τρίβων ἐξ εὐχαριστήσεως τὰς χεῖράς του ὁ πολυμήχανος Ἰδραῖος, καὶ κυκλούμενος ὑπὸ εἰκοσάδος ἐνόπλων πολιτῶν καὶ στρατιωτῶν, ἐδέχθη τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, ἤκουσε τὰς προτάσεις των, καὶ ἀπήντησεν.

— Ἀνακωχήν; Ἄς κάμωμεν καὶ ἀνακωχήν. Ἄν καὶ δὲν πταίωμεν ἡμεῖς εἰς ὅ,τι συμβαίνει. Ἄς ὀψεται ὁ Κορωνάιος.

Μετὰ τὸν Βούλγαρην, οἱ τῆς Ἐθ.συνελεύσεως ἠθέλησαν νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸν ναύαρχον Κανάρην.

Ἄλλ' ἐσεδάσθησαν τὴν λύπην τοῦ πατρός, θρηνούντος τὴν ἀπὸ πρώτας φονευθέντα υἱὸν του, καὶ συνειννοήθησαν μετὰ τοῦ Γρίβα.

Οὕτω ἐπετεύχθη ἀνακωχὴ ἐκκτέρωθεν, καὶ διετάχθη ἡ παῖσι τῶν ἐχθροπραξιῶν μέχρις οὗ ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἤθελε, συνερχομένη καὶ πάλιν, ἐπιληφθῆ τοῦ ζητήματος, καὶ ἀποπειραθῆ νὰ συμβιβάζῃ τὰ διεστῶτα...

Ματαιὰ ὅμως καὶ ἀκαρπας καὶ ἀτελεσφόρητος ὑπῆρξε καὶ ἡ νέα τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως συνεδρίασις.

Πᾶσαι αἱ πρὸς συνδιαλλαγὴν τῶν διαμαχομένων πολιτικῶν μερίδων ἀπόπειραι ἐναυάγησαν, προσκρούσασαι εἰς τὴν ἀνένδοτον ἐπιμονὴν τῶν ἀρχηγῶν ἀξιούντων δι' ἐξουτοῦς τὴν μείζονα μερίδα καὶ τὰ περισσότερα πλεονεκτήματα.

Αἱ φιλοπάτριδες προσπάθειαι τῶν ψυχραιμοτέρων πληρεξουσίων ζητούντων νὰ ἐπιτύχωσι συμβιβασμὸν τινα, καὶ κατορθώσωσι νὰ παύσῃ ὁ μετὰ τόσης λύσεως ἀρξάμενος ἐμφύλιος πόλεμος, εἰς οὐδὲν ἀπέληξαν.

Οἱ Πεδινοὶ ἦσαν ἀκαμπτοί.

Οἱ Ὀρεινοὶ ἦσαν ἀνένδοτοι.

Οἱ τελευταῖοι μάλιστα εἶχον καταληφθῆ ὑπὸ παράφρονος ὁργῆς διὰ τὸν φόνον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀρχηγοῦ των, Ἀριστείδου Κανάρη, ἐν αὐτῇ δὲ τῇ Ἐθνοσυνελεύσει ἠκούσθησαν ἀπειλαὶ ἐκφερόμεναι κατὰ τῶν Πεδινῶν.

Ἀλλὰ καὶ οὗτοι πάλιν, βλέποντες ἐαυτοὺς μακρὰν τῆς ἀρχῆς εὐρισκομένους, καὶ μὴ πλησιάζοντας εἰσέτι πρὸς τὴν μυριοπόνητον ἐξουσίαν, παρ' ὅλην τὴν ἐμφύλιον ρῆξιν, ἐφαίνοντο διατεθειμένοι νὰ ἐξωθήσωσι τὰ πράγματα μέχρι τῶν ἄκρων.

Ἐπειδὴ δέ, οἱ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ Ὀρεινοί, ἤλθον ἤδη εἰς ἀμεσώτεραν συνάφειαν μετὰ τοῦ νεοεκλεγέντος Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος Γεωργίου, οἱ Πεδινοὶ πρόβλεπον ὅτι καὶ ἐν τῇ μέλλοντι, ἤθελον ἐπικρατήσῃ καὶ πάλιν οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν Ὀρεινοί.

Ἐντείνον συνέλαβον ἐν συμβουλίῳ τὴν ἰδέαν νὰ ματαιώσωσι καὶ αὐτὴν ἔτι τὴν εἰς Ἑλλάδα καθόδον τοῦ νέου Βασιλέως, ἢ τοῦλάχιστον νὰ στραφῶσι καὶ κατὰ τῆς νέας δυναστείας, ἐπὶ σκοπῇ συμβιβασμοῦ, καὶ ὅπως προειδοποιήσωσι τὸν ἀνακτα, ὅτι ἡ ἰσχυρο-

τέρα καὶ ἡ ἐπιφοβωτέρα ἐν τῷ τόπῳ μερίς, δὲν ἦτο μόνον ἡ μερίς τῶν Ὀρεινῶν.

Ἐντεθεν, ἡ καταβολὴ καταλλήλων καὶ συντόμων ἐνεργειῶν παρὰ τοῖς Ὀθωνισταῖς, καὶ ταχεῖα ἐπιτυχία τῶν ἐνεργειῶν τούτων ἀποτέλεσμα τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ἡ μετὰ τῶν Πεδινῶν συνεννόησις καὶ συνεργασία καὶ τῶν ἄκρων Ὀθωνιστῶν, ἐλπίζοντων ὅτι διὰ τῆς ἐκραγείσης στάσεως, θὰ ἠδύναντο ἴσως νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ παλιννόρθωσις τῆς δυναστείας τοῦ Ὀθωνος, καὶ ἡ εἰς Ἑλλάδα ἐπάνοδος τοῦ ἀτυχοῦς ἐξορίστου, ὁ ὁποῖος ἐκ τῶν ὑστέρων ἐγνώσθη, ἐν τῇ ἐξορίᾳ μένων παρηκολούθει μετὰ σπαραγμοῦ ψυχῆς εἰλικρινῶς πονούσης τὰ ἐν Ἑλλάδι συμβαίνοντα.

Καὶ ἰδοὺ τὸ παρόδοξον.

Ὅτι ὁ Βούλγαρος, ὁ πρὶ ὀκτῶ μηνῶν ἀρχηγὸς τῆς κατὰ τοῦ Ὀθωνος ἐπαναστάσεως μεταβεβλημένος νῦν ἐξ ὀλοκλήρου.

Ἰδοὺ ὁ Βούλγαρος συνεργαζόμενος μετὰ τῶν φίλων τῆς δυναστείας τὴν ὁποίαν αὐτὸς κατέρριψεν.

Ὁ Βούλγαρος μὴ ἀποκρούων πλέον τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ὀθωνος.

Ὁ Βούλγαρος ἐπὶ κεφαλῇς τῶν ἄκρων Ὀθωνιστῶν !

Ἐπλησίαζεν ἐν τούτοις ἡ νύξ καὶ ἡ Ἐθνοτυνέλευσις ἐξηκολούθει συνεδριάζουσα ἀκόμῃ, καὶ ἀποπειρωμένη μάτην νὰ συμβιβάσῃ τὰ διεστῶτα.

Καὶ τέλος ἡ λῆξις τῆς συνεδριάσεως ἅμα τῷ λυκόφωτι ἐκηρύχθη, καὶ οἱ πληρεξούσιοι ἔμφοβοι, δεινότερα προβλέποντες, καὶ τὴν ἐνσκηψιν εἰς τὸν τόπον μεγαλειτέρων συμφορῶν ἀναμένοντες, ἔσπευσαν ν' ἀποσυρθῶσιν εἰς τοὺς οἴκους των, διότι ὡς εἶχεν ἡ ἐν τῇ πόλει κατάστασις κατὰ τὰς ὥρας ἐκείνας, ἦτο ἀντικρὺς παραφροσύνη καὶ περιφρόνησις πρὸς τὴν ζωὴν, ἡ ἐν ὑπαίθρῳ διαμονή.

Καὶ πράγματι.

Δεινὴ ἐπεκράτει ἐν τῇ πόλει ἀναρχία.

Οἱ ἡμίσεις τῶν ὑπουργῶν εἶχον παρκιτηθῇ.

Ὁ Κορωνάιος, παραμείνας εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτι-

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 86

κῶν, συνεννοεῖτο μετὰ τοῦ μὴ παραιτηθέντος Καλλιφρονᾶ ὥπως συνε-
χίσωσι τὴν στάσιν.

Τὰ δημόσια καταστήματα δὲν ἐλειτούργουν.

Αἱ Ἀρχαὶ εἶχον καταλυθῇ.

Τὰ ιδιωτικὰ καταστήματα διόκοφον τὰς ἐργασίας των!

Ὁ ἄρτος, μὲ κίνδυνον ζωῆς πωλούμενος εἶχεν ὑπερτιμηθῇ.

Προμήθεια τροφίμων ἀδύνατος.

Ἡ Ἔθνοσυνέλευσις εἶχε σχεδὸν ἀποσυντεθῇ ἐκ τοῦ φόβου.

Ὁ πρόεδρος τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως Δ. Κυριακός, μᾶτῃν προσε-
πάθει νὰ ἀντιπροσωπεύσῃ καὶ ἐνασκήσῃ τὴν ἐξουσίαν.

Διότι οὐδεὶς ἀνεγνώριζεν ἐξουσίαν πλέον.

Καὶ διότι οὐδεὶς ὑπήκουεν εἰς αὐτόν.

Ἐν τούτοις, ὡς κατωτέρω θέλομεν ἴδῃ, ὁ Δ. Κυριακός ἀπεπει-
ράθη φυλακίσῃ τὸν Καλλιφρονᾶν, νὰ ἐπιφέρῃ ἀντίδρασιν τινὰ εἰς
τὴν στάσιν.

Δὲν τὸ ἐπέτυχεν ὁμῶς.

Ὁ Καλλιφρονᾶς ἦτο πολυμήχανος καὶ φιλόποτος.

Καὶ συνέλαβεν αὐτός, ἀντὶ νὰ συλληφθῇ.

Ἀλλὰ πλὴν τούτων, καίπερ συνωμοτογηθείσης τῆς διακοπῆς
τῶν ἐχθροπραξιῶν, καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς 19 Ἰουνίου, αἱ με-
ταξὺ πολιτῶν Ὀρεινῶν καὶ Πεδινῶν συγκρούσεις δὲν ἔλειπον.

Ἀπὸ τῶν περαθύρων τῶν οἰκιῶν των, ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν, ἀπὸ
τῶν ἐξωστῶν, οἱ μὲν, ἐπυροβόλουν τοὺς δέ.

Οἱ ἔχοντες παλαιὰς ἔχθρας ἐπεζήτησαν νὰ λύσουν αὐτάς διὰ
τῶν ὅπλων.

Οἱ ἔχτροι ἐπυροβόλουν τοὺς ἐχθροὺς των.

Πτώματα ἐκυλόντο κατὰ γῆς, καὶ διαβάται, τοὺς ὁποίους
ἐσπευσμένη ἐργασία ἐκάλει ἔξω τῶν οἰκιῶν των, εὗρισκον τὸν θά-
νατον ἐκ σφαίρας ἄγνωστον πόθεν ριφθείσης.

Ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἤκούετο ὁ κρότος πυροβολισμῶν ἀδελφο-
κτόνων. Σφαῖραι ἐσύριζον κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις, σώματα πο-
λιτῶν ἐνόπλων διέτρεχον τὰς ὁδοὺς. Πολιτοφύλακες νέοι στρατο-

λογηθέντες ἐκ τῶν ἐνόντων ἐγυμνάζοντο ὅπως—ὅπως, ὑπὸ τὴν ἀνατάτην ἐποπτεῖαν τοῦ Κορωναίου, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν δὲ πολιτῶν, ὧν εἰς διαταχθεῖς νὰ ἐκγυμνάσῃ τοὺς ἀνδρας του καὶ μὴ γνωρίζων τὰ στρατιωτικὰ παραγγέλματα, ἐθεάθη δεικνύων τοὺς παρέκει γυμναζομένους ὑπὸ τινὸς ὑπαξιωματικοῦ πολιτοφύλακας, καὶ ἠκούσθη βροντοφωνῶν τὸ ἀμίμητον παράγγελμα :

— Κάνετε κ' ἐσεῖς ὅ,τι κάνουν κι' οἱ ἄλλοι... μᾶρς...

Ἄλλὰ καὶ ὁ Παπαδιαμαντόπουλος, ὁ διευθύνων τὴν στρατιωτικὴν διοργάνωσιν τῶν Πεδινῶν, ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ Λεωτσάκου, ἀπεφάσισε νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς συνομολογηθείσης ἀνακωγῆς, ὅπως ἐπαυξήσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐνόπλων ἀνδρῶν τῶν πολιτῶν, τῶν συμμεριζομένων τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ φρονήματα τῶν Πεδινῶν.

Καὶ ἀνδρας μὲν εἶχε.

Ἔστερεῖτο ὁμως ὅπλων.

Τὰς ἀποθήκας τοῦ δημοσίου, πολλὰ τῶν ὁποίων ἦσαν πλήρεις ὅπλων, τὰ ὅποια εἶχε προμηθευθῇ ὁ Βασιλεὺς Ὁθων, κατεῖχεν ἡ Κυβέρνησις, καὶ τὴν Κυβέρνησιν τὴν ὥραν ἐκείνην ἐξεπροσώπει ὁ Κορωναῖος καὶ ὁ Καλλιφρονᾶς οἱ δύο φανατικοὶ Ὁρεινοί.

— Καὶ τώρα ; εἶπεν ἀπορῶν περὶ τοῦ πρακτέου ὁ Λεωτσάκος.

— Ὅπλα δὲν ἔχομεν.

— Ἀλλὰ πρέπει νὰ εὗρωμεν.

— Ὁ Κορωναῖος ὀπλίζει νέους πολιτοφύλακας μὲ τὰ ὅπλα τοῦ δημοσίου.

— Ὅπλα τὰ ὅποια ἀνήκουν εἰς τὸν λαόν.

— Λοιπόν, ἄς ὀπλίσωμεν καὶ ἡμεῖς τοὺς ἀνδρας μας μὲ τὰ ὅπλα.

— Πῶς ;

— Θραύοντες τὴν θύραν τῆς δημοσίας ὀπλοθήκης καὶ λεηλατοῦντες αὐτήν.

— Ἔστω, ὁ Κυριάκος εἶναι ἀρκετὸς διὰ τοῦτο.

Ὁ ἀρχιληστὴς Κυριάκος ἐκλήθη ἐν τάχει.

Ἐλαβε τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας καὶ τὰς ὁδηγίας αὐτὰς διεξί-

ἔασεν εἰς τοὺς ληστές του, πολλοὶ τῶν ὁποίων ὠπλίσθησαν καὶ διὰ πελέκεων ἀκόμη.

Ἐπειτα ἡγούμενος ἑκατοντάδων Πεδινῶν ἐξεστράτευσεν κατὰ μιᾶς ἀποθήκης πλήρους παλαιῶν καραμπινῶν, καὶ μετὰ τινὰς ἐφύδους ἡ θύρα ἐκρημνίσθη, καὶ τὸ πλῆθος εἰσώρμησεν ἐν αὐτῇ.

Ἡ λεηλασία ἔπειτα καὶ ἡ διαρπαγὴ ἤρξατο.

Τότε συνέβη τὸ ἐξῆς κωμικόν.

Μεταξὺ τῶν εἰσβαλόντων εἰς τὴν ἀποθήκην Πεδινῶν, ἦτο καὶ νεανίας τις, ὥσπερ δεκατετραετής, Τσάγκρης ὀνόματι.

Ἄλλ' ὁ Τσάγκρης, δὲν κατάρθωσε νὰ λάβῃ ὄπλον, τὰ ὅποια ἤρπασαν οἱ ἄνδρες, οἱ νέοι καὶ οἱ ὅπως δῆποτε δυνάμενοι νὰ φέρουσιν ὄπλον.

Ἐν τούτοις, ὁ νεαρὸς Τσάγκρης δὲν ἀπηλπίσθη.

Θέλων καὶ αὐτὸς νὰ πλιατσικολογήσῃ, ἤρπασε προστυχὸν κιβώτιον, καὶ ἐτράπη εἰς φυγὴν κατευθυνθεὶς εἰς τὸν παρὰ τοὺς Ἀγίους Ἀσωμάτων οἶκόν του.

Ἐκεῖ ἤνοιξε τὸ πλιατσικολογηθὲν κιβώτιον.

Ἄλλ' ἔμεινεν ἐμβρόντητος !

Μέσα εἰς τὸ κιβώτιον ἐκεῖνο, περιείχοντο, ἐν τάξει τοποθετημέναι, ὅλαι αἱ σκανδάλαι τῶν καραμπινῶν, τὰς ὁποίας εἶχον συλλήσει οἱ Πεδινοὶ τοῦ Λεωτσάκου.

Οἱ ὅποιοι οὕτω εἶχον ὄπλον ἄνευ σκανδάλης.

Δηλαδή ἄνευ πολεμικῆς ἀξίας, ἐντελῶς ἀχρηστον !

Τὸ νὰ περιγραφῶσιν ὅλα ὅσα διεδραματίσθησαν ἀνὰ τὰ διάφορα μέρη τῆς πόλεως κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς 19 Ἰουνίου, δὲν εἶνε βαίως εὐχερές. Δι' αὐτὸ περιορίσθημεν εἰς τὰς ὀλίγας ταύτας γραμμάς, θέλοντες δι' αὐτῶν νὰ δώσωμεν μικράν τινα εἰκόνα τῆς τρομακτικῆς καταστάσεως ἐν τῇ ὁποίᾳ διετελεῖ ἡ πόλις κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Καὶ ναὶ μὲν ὅταν ἐπῆλθε πλήρης νύξ, ἐγένετο σχετικὴ ἐν τῇ πόλει ἡσυχία.

Ἄλλα δὲν εἶνε δύσκολον νὰ ἐννοηθῇ, ὁποῖαν τρομακτικὴν νύξ

κα διήλθον οἱ κάτοικοι μετὰ τὴν ἑορδαῶδη ἡμέραν τὴν 19 Ἰουνίου τὴν ἀριθμήσαντες ὑπερεκατὸν νεκροὺς, καὶ ἀπειρίαν τραυματιῶν, τὴν βυθίσαντες εἰς πένθος τόσας οἰκογενεῖας, τὰς ὁποίας ἀπεστέ-
ρησε τῶν φυσικῶν προστατῶν τῶν

Καὶ νῦν, παρακολουθήσωμεν τὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ φονευθέντος Ἀριστείδου Κανάρη συμβαίνοντα, καὶ τὰ ἄγρια καὶ βάρβαρα ἐπει-
σόδια, ὅσα ἔλαβον χώραν κατὰ τὴν κηδεῖαν αὐτοῦ.

Ὁ φονευθεὶς Ἀριστείδης Κανάρης ἀνῆκε προφανῶς εἰς τὴν πολιτικὴν μερίδα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

Ἄρα ἦτο Ὀρεινός.

Καὶ ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων μάλιστα Ὀρεινῶν.

Ἐκείθεν ἡ ἀγανάκτησις ἡ κατσλαβοῦσα τὴν στρατιάν τῶν Ὀρεινῶν, ἐντεῦθεν ἡ ὀργὴ αὐτῶν, καὶ ἐντεῦθεν αἱ ἀπειλαὶ τῶν, ἃ κατὰ τὴν κηδεῖαν τοῦ νεκροῦ θὰ προέβαινον εἰς ἀντεκδικήσεις φοβεράς.

Ἐννοεῖται, ὅτι αἱ ἀπειλαὶ αὗται ἔφθασαν εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν Πεδινῶν, οἱ ὅποιοι πάλιν, ἀνταπέδωσαν πολλαπλασίως ταύτας.

Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς 19 Ἰουνίου, ἐνῶ οἱ οἰκεῖοι τοῦ νε-
κροῦ ἐθρήνουν αὐτόν, οἱ πολιτικῶς ὁμόφρονές του, συνεκεντροῦντο ἐν τῇ οἰκίᾳ του, ὁμνῶντες νὰ ἐκδικηθῶσι τὸν θάνατον αὐτοῦ.

Οἱ προσερχόμενοι δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον ἦσαν ἑνοπλοὶ, καὶ δι' αὐτὸ ἡ οἰκία τοῦ νεκροῦ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἶχε λάβει ὄψιν ἀληθοῦς στρατοπέδου, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἀπήρ-
χοντο ἀγγελιαφόροι ἀγνωστον ποῦ βαίνοντες καὶ τι διαβιάζοντες.

Ἡ κηδεῖα εἶχεν ὀρισθῆ διὰ τὸ πρῶτ' τῆς ἐπομένης 20 Ἰουνίου. Ἡ κηδεῖα δὲ προεμηνύετο πολυπληθὴς, ἐπιβάλλουσα, τρομερῶς ἄγρια.

Κηδεῖα ὅμως ἡ ὁποία ἐγένετο ὑπὸ πλήρη πανικόν.

Διότι μετὰ τὸ μεσονύκτιον τῆς 19 Ἰουνίου, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ νεκροῦ ἐγνώσθησαν τρομακτικαὶ εἰδήσεις, ἀπὸ ἀσφαλοῦς προλθοῦσαι πηγῆς, καὶ μαρτυροῦσαι εἰς ποῖον ὕψος ἀγριότητος εἶχον ἐξελθῆ τὰ πάθη κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας.

Κατὰ τὰς διαβιδασθείσας εἰδήσεις οἱ Πεδινοί, θεωροῦντες αὐτίον τῆς κακοδαιμονίας των τὸν ἔνδοξον ναύαρχον Κωνσταντῖνον Κανάρην, ἔλαβον τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐξολοθρεύσωσιν ἅπαντας τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ.

Καὶ ἀπεφάσισαν νὰ πράξουν τοῦτο κατὰ τὴν κηδεῖαν τοῦ Ἀρσενίου Κανάρη.

Ὅτε βεβαίως θὰ εὑρισκον συνηγμένους ἐπὶ τὸ αὐτὸ πάντας τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ.

Πρὸς τοῦτο ἀπεφάσισαν νὰ προσβάλουν τὴν ληδεῖαν καθ' ἡμέραν αὕτη θὰ ἔβαινε πρὸς τὸ Νεκροταφεῖον.

Ἀλλὰ τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς θὰ ἐλάμβανε χώραν ἡ προσβολὴ ἐτηρήθη μυστικόν.

Ἐντεῦθεν ἡ ἄγνοια, ἡ ἀδυναμία νὰ ληφθῶσι προφυλακτικὰ μέτρα, ὁ τρόμος καὶ ὁ πανικός.

Καὶ οἱ γενναϊότεροι τῶν Ὀρειῶν, φοβηθέντες τὴν ἐξ ἐνέδρας ἐπίθεσιν, ἔκριναν φρόνιμον ν' ἀπόσχωσι τῆς κηδείας, τοῦτο δὲ συνεβούλευσαν καὶ εἰς τοὺς συγγενεῖς τοῦ νεκροῦ.

Ἀλλ' ἐκεῖνοι ἐπέμενον νὰ παρακολουθήσουν, ὅπως πράγματι παρηκολούθησαν τὴν κηδεῖαν.

Τὴν ὥρισθείσαν ὥραν, ὁ νεκρὸς κατεβιδάσθη ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ καὶ ἐφέρθη ἔξω εἰς τὴν ὁδόν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὀλίγιστα, οἱ πολλοί μάλιστα τῶν Ὀρειῶν, ἀνέμενον.

Τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς ἐκείνην, ἡ χήρα τοῦ νεκροῦ, τὸ γένος Μαμούρη, ἐν θρήνοις καὶ ὀλοφυρμοῖς, ἐξῆλθεν εἰς τὸν ἐξώστην, ὅπου ἀποχαιρετίσθη τὸ ὕστατον τὸν νεκρὸν σύζυγον, τὸν προσφιλέστατον τροφὸν τοῦ βίου της,

Ἀλλ' οἷα ἀπανθρωπία καὶ ἀγριότης.

Πεδινοὶ ἐνεδρεύοντες ἄγνωστον ποῦ, ἐπυρεβόλησαν κατ' αὐτήν.

Ἡ σφαῖρα εὐτυχῶς ἀπέφυγε τοῦ σκοποῦ της καὶ ἡ χήρα Κανάρη ἀπεσύρθη ἐν βίᾳ τοῦ ἐξώστου, καθ' ἣν στιγμὴν νέοι, ἀποτυχόντες πυροβολισμοί, ἐρρίπτοντο κατ' αὐτῆς...

Οὕτω, διὰ τῶν πραγμάτων ἐπιστοποιήθη ἡ ἀπόφασις τῶν Πεδινῶν, ὅπως ἐξολοθρεύσῃ πάντας τοὺς συγγενεῖς τοῦ Ναυάρχου Κανάρη.

Καὶ ἡ κηδεία, παρακολουθουμένη ὑπὸ τῶν συγγενῶν τοῦ νεκροῦ, ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον της, ὑπὸ συνεχῆ μὲν πανικόν, ἀλλ' ἄνευ ἀπεικταίου τινος, καὶ ἔφθασεν αἰσίως εἰς τὸ Νεκροταφεῖον.

Ὁ νεκρὸς ἐναπετέθη εἰς τὴν ὑστάτην του κατοικίαν, καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ, καὶ οἱ παρακολουθήσαντες τὴν κηδεῖαν φίλοι, ἐκινήθησαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πόλιν.

Αἰφνης ὅμως, ἄνθρωπος ἐθεάθη τρέχων ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀναπαύσεως καὶ κατευθυνόμενος εἰς τὸ Νεκροταφεῖον.

— Γὰρ τὸ Θεό, ἀνέκραξεν, ἀποτεινόμενος εἰς τοὺς Κανάρηδες. Γυρίστε πίσω.

— Γιατί;

— Διακόσιοι Πεδινοὶ ἔχουν κρυφθῇ μὲ τὰ τουφέκια τους κάτω ἀπὸ τὴν γέφυραν. Καὶ περιμένουν.

— Ποιούς;

— Ἐσάς. Τοὺς ἤκουσα νὰ ὁμιλοῦν. Περιμένουν νὰ σὰς δολοφονήσουν.

— Τὰ τέρατα, ἐβρυχήθη εἰς τῶν Κανάρηδων...

Ὅπως δὴποτε ἡ μετάβασις εἰς τὴν πόλιν διὰ τῆς γεφύρας τοῦ Νεκροταφείου, ἦτο ἄκρως παρακεκινδυνευμένον τόλμημα.

Ὅθεν ἐλήφθη ἡ ἀπόφασις, ὅπως οἱ ἐν τῷ Νεκροταφείῳ ἀποκλεισθέντες συγγενεῖς τοῦ Κανάρη, ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πόλιν, δι' ἄλλης ἐρήμου ὁδοῦ, ὅπερ καὶ ἔπραξαν.

Οἱ ἐνεδρεύοντες δὲ Πεδινοί, ἀπελπισθέντες πλέον, ἐπανήλθον ἐν πυροβολισμοῖς καὶ ἀπειλαῖς εἰς τὴν πόλιν.

¶ Η επίθεσις κατὰ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζίης.

Ἡ νύξ τῆς 19 πρὸς τὴν 20 Ἰουνίου διήλθεν ἐν τῷ μφ.

Συνεχίσθη δὲ καὶ ὁλόκληρον τὴν ἐπομένην ἡμέραν ὁ τῷ μφ αὐτός, διότι οἱ πυροβολισμοὶ μεταξὺ Πεδυνῶν καὶ Ὀρεινῶν ἤρξαντο ἀπὸ τὸ πρῶτ' τῆς ἐπομένης 20 Ἰουνίου.

Ταῦτοχρόνως ὅμως, ἄγνωστον πρὸς ποῖον λόγον καὶ ἄγνωστον ὑπὸ τίνος, προφανῶς ἴσως, ὅπως καυτηριασθῶσιν αἱ ἀντιμαχόμεναι πολιτικαὶ ὁμάδες, τυπωθεῖσα νύκτωρ, ἐκυκλοφόρησεν ἐν ταῖς ὁδοῖς ἡ ἐπομένη ἀναφορὰ τῶν ἐν Γαλαζίῳ ὁμογενῶν, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὁ Βούλγαρος, πρὸ ἔτους σχεδὸν εἶχεν ἀναγνώσει ἐν τῇ γερουσίᾳ.

Ἡ ἀναφορὰ αὕτη στρεφομένη καθ' ἀπάντων συλλήδην τῶν Ἑλλήνων πολιτικῶν τῶν χρόνων ἐκείνων, εἶχεν ὡς ἐξῆς :

Πρὸς τὴν σεβαστὴν Γερουσίαν τῆς Ἑλλάδος.

«Οἱ ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Ἡγεμονίαις Ἕλληνες, χρώμενοι τῷ Συνταγματικῷ τοῦ ἀναφέρεισθαι δικαιώματι ὑποβάλλουσι καὶ ἐνώπιον τοῦ σεβαστοῦ τούτου Σώματος τὰς εὐχὰς καὶ τοὺς πόθους, οὓς ἀπὸ πολλῶν ἤδη χρόνων παντοιοτρόπως καὶ μυριάκις ἐξέφρασε τὸ Ἔθνος.

Ἀθυμία καταλαμβάνει τὸν Ἕλληνα βλέποντα τὴν οἰκτρὰν κατὰστασιν τῆς Πατρίδος, ἥς ἐπίβουλος πολιτικὴ ἔφερεν εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἀβύσσου. Τίς ἤλπιζεν, ὅτι ἡ πατρίς ἡμῶν, μετὰ τριακονταετῆ βασιλείαν, ἤθελε καταστῆ τὸ ἀντικείμενον τοῦ μίσους, καὶ τῆς χλεύης τῶν ξένων καὶ ἐμπνέει τὸν οἶκτον εἰς τοὺς πρῶν συμμάχους καὶ ἄλλους φίλους αὐτῆς ; Καὶ ἐν ᾧ ὤφειλε νὰ ἔχῃ τὴν πρωτοβουλίαν ἐπὶ τῆς Ἀνατολῆς, δὲν δύναται ἤδη οὐδὲ δύναται ἐν ὑστέρᾳ μοίρᾳ νὰ τεθῇ ; Τίς ὁ αἴτιος τῶν δεινῶν τούτων τῆς πατρίδος ; Τὸ ἐπάρατον κυβερνητικὸν σύστημα ἀποκρίνεται ἑτοιμὸς ὁ Ἕλλην.

Πρὸς τὸ σεβαστὸν τοῦτο σῶμα ἀποτεινόμενοι, περιττὸν θεωροῦ-

μεν νὰ ἀπαριθμήσωμεν ἐνταῦθα τὰ δεινὰ, τῶν ὁποίων ἐγένετο πρό-
ξενον εἰς τὴν πατρίδα τὸ ἐπάρκτον τοῦτο σύστημα. Τὸ τελευταῖον
τοῦ Φεβρουαρίου δρᾶμα καὶ τὸ ἔτι νῦν ἐπικαλύπτον τὴν πατρίδα
ζοφερὸν νέφος τίς ἀμφιβάλλει ὅτι εἶνε τούτου ἀποτέλεσμα ;

Μετὰ λύπης εἶδε τότε τὸ ἔθνος τὴν ἐν τῷ Ἀργολικῷ πεδίῳ καὶ
ταῖς λοιπαῖς τῆς Ἑλλάδος πόλεσιν ἀλληλοσφραγίαν, ἀλλὰ καὶ μετὰ
συγκινήσεως προσεδόκα νὰ ἴδῃ καταποντιζόμενον εἰς τὸ ἀνοιχθὲν
ἐκεῖνο βάρκαθρον τὸ ἐπάρκτον κυβερνητικὸν σύστημα. Ἐθρήνησε μὲν
τέκνα ἡρωϊκὰ ἀπὸ τῶν ὁποίων τὰς χεῖρας ἔμελλε νὰ δρέψῃ καρ-
ποὺς γλυκεῖς τοὺς ὁποίους ἐξησφάλιζεν ἐν τῷ μέλλοντι ἡ ἀρετὴ καὶ
ἡ ἀνδρεία αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ πυκνοῦ πέπλου ἐκάλυψε τὰς μισοφο-
νίας καὶ τοὺς ἀνοιχθέντας τάφους, ἅμα ἡ ἐλπίς ἀλλαγῆς συστή-
ματος καὶ καθιδρύσεως ὑγιῶν ἀρχῶν ἀνέλαμψε. Πλὴν φεῦ ! ἀπα-
σαι αἱ ὑποσχέσεις, ἅπασαι αἱ ἐλπίδες διεψεύσθησαν. Τὸ αὐτὸ ἐπάρ-
κτον σύστημα, ἡ αὐτὴ ἐπίβουλος πολιτικὴ μετ' ἁλόγου ἐπιμονῆς
διέπει τὴν πατρίδα.

Πρὸς Θεοῦ παρκατάται τοῦ Ἔθνους, γενῆτε πιστοὶ διερμηνεῖς
τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ. Σώσατε τὴν πατρίδα, δὲν ζητεῖ εἰμὴ ὅ,τι
τῇ ὀφείλεται, δὲν ζητεῖ εἰμὴ ὅ,τι τὸ Σύνταγμα καθιεροῖ ;

1) Πιστὴν ἐφαρμογὴν τοῦ συντάγματος πρὸς τήρησιν τοῦ ὁποῖου
ᾤμωσαν τὸ Ἔθνος καὶ ὁ Βασιλεὺς καὶ ἰδίως

2) Σύστασιν Ἐθνοφυλακῆς ἐπὶ τῶν βάσεων τῶν τῆς Ἰταλίας
καὶ Βελγίου.

3) Ἐλευθέρας ἐκλογὰς δημοτικὰς καὶ βουλευτικὰς.

3) Ἐλευθεροτυπίαν.

5) Γενικὴν ἀμνηστειάν καὶ ἐπ' ἀνόδον εἰς τὰς τάξεις αὐτῶν τῶν
γνησίων ἐκείνων τῆς πατρίδος τέκνων.

6) Ἀξιοπρεπὴ καὶ ἐθνικὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν.

7) Ἐκκαθάρισιν τοῦ Προξενικοῦ Κλάδου, τῆς μάστιγος ταύτης
τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Ἑλλήνων.

Αὐτοὶ εἶνε οἱ πόθοι, αὐταὶ εἶνε αἱ εὐχαὶ τοῦ Ἑλλήνου. Ἡ
πραγματοποιήσις αὐτῶν προσιωνίζεται τὴν παῖσιν τῶν δεινῶν τῆς

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 87

πατρίδος καὶ τὸ μεγαλεῖον αὐτῆς. "Ανευ αὐτῶν ἄς τρέμωσιν οἱ ἐργάται τῆς ἀνομίας ! Τὸ Ἔθνος δὲν θὰ ἀποθάνῃ. Θὰ ζήσῃ καὶ θὰ λάβῃ μίαν ἡμέραν λόγον τῶν πράξεών των.

Ἐν Γαλαζίῳ, 28 Δυγούστου 1862».

Ἡ ἐκτύπωσις τῆς ἀναφορᾶς ταύτης καὶ ἡ διανομὴ αὐτῆς, βεβαίως ἦτο ἔργον τῶν πληρεξουσίων, τοὺς ὁποίους οἱ ἐν τῷ Ἐξῶτε, ἰκῶ Ἕλληνες εἶχον ἀποστείλει εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν.

Ἄλλ' οὔτε ἐπέφερεν, οὔτε ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ αἰσιῶν τι καὶ εὐνοϊκὸν ἀποτέλεσμα.

Οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες, οἱ παραστάται τοῦ Ἔθνους, τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐφρόντιζον διὰ τὰ ἰδιὰ των συμφέροντα, καὶ ἡσχολοῦντο θεωραπεύοντες τὰ προσωπικὰ πάθη καὶ τὰ μίση αὐτῶν.

Καὶ ἰδοὺ ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Κορωνάτος, διατρέχων ἀπὸ πρῶτας τὰς ὁδοὺς μετὰ σώματος ἐνόπλων, πολιτικοφυλάκων καὶ στρατιωτῶν, καὶ ὁ ὑπουργὸς Δ. Καλλιφρονᾶς, συγκεντρῶντων εἰς Ἀθήνας τοὺς χωρικοὺς, ὅπως ἐπαυξήσῃ τὴν πολεμικὴν δύναμιν τῶν Ὀρεινῶν.

Καὶ ἰδοὺ πάλιν οἱ Πεδινοὶ ἀπειλητικοί, καταλαμβάνοντες ἐπικαιρὰ σημεῖα, ὀχυρούμενοι καὶ ἑτοιμοὶ νὰ συνεχίσωσι τὸν ἐμφύλιον πόλεμον.

Τότε ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως Δ. Κυριακός, κατέβαλε τελευταίαν τινα ἀπόπειραν, ὅπως θέσῃ ἐκποδῶν τὸν Καλλιφρονᾶν, σημαίνουσιν προσωπικότητα, καὶ παρακολουθούμενον ὑπὸ πλήθους ἐκ τῶν λαϊκῶν τάξεων, τῶν θορυβωδεστέρων.

Καὶ ἐσκέφθη, ἐν πάσῃ μυστικότητι ἐνεργῶν, νὰ συλλάβῃ καὶ φυλακίσῃ τὸν Καλλιφρονᾶν, ἀποκρύψῃ δὲ τὴν σύλληψίν του, μέχρι οὗ ἤθελε παρέλθῃ ἡ ὀξύτης τῆς καταστάσεως.

Ἀπέστειλε λοιπὸν πρὸς τὸν Καλλιφρονᾶν ἀγγελιαφόρον, προσκαλὼν αὐτὸν εἰς τὴν παλαιὰν παράγγαν τῆς Βουλῆς, ὅπου συνήρχοντο οἱ πληρεξούσιοι, ἵνα ἐργασθῶσιν. Ὁ Καλλιφρονᾶς ὑποπτευθεὶς τὴν ἀθωότητα τῆς προσκλήσεως, ἀπήντησεν ὅτι περιμένει τὸν κ.

πρόεδρον τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως εἰς τὸ σπήτι τοῦ ὅπου θὰ τὰ εἶπουν ἡσυχώτερα καὶ ἀναπαυτικώτερα, ἀλλ' ὁ Κυριακὸς ἐπέμεινε προβάλλων ἀδικθεσίαν τοῦ τινα καὶ τὴν χωλότητά του καὶ μετ' ὀλίγον ἡ γνωστὴ ὑπουργικὴ ἄμαξα τοῦ κ. Καλλιφρονᾶ εἰσῆρχετο εἰς τὸν περίβολον τῆς Βουλῆς μὲ ἐρμητικῶς κλεισμένας τὰς ὑελοθυρίδας τῆς. Οἱ στρατιῶται ὥρμησαν, ἤνοιξαν αὐτὰς ἀλλ' ἀντὶ τοῦ προσδοκωμένου Καλλιφρονᾶ ἀνεπαύετο ἐπὶ τῶν ὑπουργικῶν προσκεφαλαίων ὁ... Ἀλκιβιάδης Καμπᾶς.

Ὁ Καλλιφρονᾶς εἶχεν ὑποπτευθῆ παγίδα καί, ἵνα βεβαιωθῇ ἀσφαλῶς, ἀπέστειλε τὴν ἄμαξάν του, ἵνα ἀποκαλυφθῶσιν οἱ σκοποὶ τοῦ περιμένοντος, ἀπατωμένου ὅτι αὐτὸς εἶνε μέσσα, καὶ ἐνῷ διέφευγε τὸ τέχνασμα, ὕφκινεν ἄλλο ἄμα, παραγγείλας διὰ τοῦ Καμπᾶ, ὅτι περιμένει τὸν Κυριακὸν μὲ τ' ἄμαξί του εἰς τὸ σπήτι του, μὴ ἀποδείξας καμμίαν ὑπόψιν. Ὁ Κυριακὸς ἀπατηθεὶς ἐκ τῆς φυσικότητος ὅλων αὐτῶν ἐπῆγεν, ὠμίλησαν, ἀλλ' ὅτε ἠθέλησε νὰ φύγῃ.

— Καλέ, καθήσατε νὰ φάγωμε καὶ μαζί, τῷ εἶπε φιλοφρόνως ὁ Καλλιφρονᾶς καὶ εἰρωνικῶς μειδιῶν.

Ὅτε δὲ ἠννόησεν ὅτι ἦτο αἰχμάλωτος.

— Καλλίτερα ἔτσι, κύριε Διομήδῃ· σᾶς κρατῶ ἐγὼ αἰχμάλωτον, ἀντὶ σεῖς ἐμέ, ἄλλως ἐγὼ σᾶς ἔχω στὸ σπήτι μου ἀναπαυτικά, ἐνῷ σεῖς ποῖός ξεύρει γιὰ ποῦ μὲ εἶχατε.

Τοιοιουτοτρόπως καὶ ἡ ψυχorroγαοῦσα ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ προέδρου τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ἐξουσία, διὰ τῆς κρατήσεως αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Καλλιφρονᾶ ἐξέλιπε τελείως καὶ ἡ πόλις ἀφέθη εἰς πλήρη ἀναρχίαν.

Ὁ Κυριακὸς ἐκρατήθη ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Καλλιφρονᾶ ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν ἐκείνην, τυχὼν πλείστων παρ' αὐτοῦ περιποιήσεων.

Ἀφέθη δὲ ἐλεύθερος εὐθύς ὡς ἐπελθούσης συνεννοήσεως κατέπαυσαν τελείως αἱ ἐχθροπραξίαι.

Οὕτω μονοκράτορες ἐν τῇ πόλει ἀπέμειναν οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Πεδινῶν ἐξ ενός.

Ὁ Βούλγαρος, ὁ Παπαδιαμαντόπουλος, ὁ Λεωτσάκος.

Τῶν Ὀρεινῶν ἐξ ἑλλου :

Ὁ Κανάρης, ὁ Γρίβας, ὁ Κορωνάτος...

Καὶ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἐξηκολούθει.

Καὶ τὸ αἷμα ἐχύνετο.

Καὶ νεκροὶ ἐπιπτον καὶ οἰκογένειαι ἀπωρφανίζοντο...

Περὶ τὴν 10 πρῶν ὥραν τῆς 20 Ἰουνίου, αἱ ἐπίσημοι με-
ταξὺ τῶν ἀντιπάλων στρατῶν ἐχθροπραξίαι, αἱ ἀπὸ τῆς προτε-
ραίας διακοπεῖσαι δὲν εἶχον ἐπαναληφθῇ εἰσέτι καὶ ὅμως δὲν θὰ
ἐπανελαμβάνοντο, διότι ἤδη παρεσκευάζετο ἡ ἐπέμβασις τῶν Πρε-
σβευτῶν, ὅτε ὁ Πάνυς Κορωνάτος, ἤρχιτεν ἐπιτιθέμενος κατὰ τῆς
Ἑθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ζητῶν αὐτὸ τοῦτο, τὴν ἐκπόρ-
θῃσιν αὐτῆς.

Περὶ τῆς ἐπιθέσεως ταύτης πολλὰ λέγονται.

Καὶ μία μὲν ἐκδοσις φέρει ὅτι ὁ Κορωνάτος διερχόμενος κατὰ
τὴν 10 ὥραν τῆς πρωίας πρὸ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, ἐπυροβολήθη
ὑπὸ τινος τῶν φρουρούντων αὐτὴν χωροφυλάκων.

Καὶ τοῦτο διότι οἱ χωροφύλακες οἱ φρουροῦντες τὴν Τράπεζαν
ἦσαν Πεδινοί, ὅπως Πεδινὸς ἦτο καὶ ὁ διευθυντὴς αὐτῆς.

Ὁ κατὰ τοῦ Κορωναίου δὲ πυροβολισμὸς ἐκεῖνος τοῦ χωροφύ-
λακος ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ τῆς κατὰ τῆς Τραπεζῆς ἐπιθέσεως.

Ἄλλη δὲ πάλιν διάδοσις βεβαιοῖ, ὅτι ὁ Κορωνάτος θέλων νὰ
παρασύρῃ μετὰ τὸ μέρος του, τὸν μὴ ἀνχιμιχθέντα εἰσέτι εἰς τὴν πύ-
λην λαόν, ὅπως δὲ καὶ αὐτοὺς τοὺς Πεδινοὺς ἀκόμη, τοὺς κρύ-
πτοντας τὸν ἀρχιληστὴν Κυριάκον καὶ τοὺς ἐπιφόβους ληστὰς αὐ-
τοῦ, ἐσκέφθη νὰ ρίψῃ εἰς ὅλους τούτους δόλωμα μέγα, διὰ νὰ
ἀγρεύσῃ αὐτούς.

Διέδωκε λοιπόν, ὅτι ἐντὸς τῆς Τραπεζῆς εὕρισκοντο ὑπὲρ τὰ
15,000,000 δραχμῶν, ὅτι θὰ ἐξεπύρθῃ μετὰ τῶν ἀνθρώπων του
τὴν Τράπεζαν, καὶ ὅτι ἐκάλει τὸν λαόν τῶν Ἀθηνῶν νὰ λάβῃ μέ-
ρος εἰς τὴν ἐπίθεσιν, καὶ εἰς τὴν ἐπικαλουθήσασαν αὐτὴν λεηλα-
σίαν, διαρπαγὴν καὶ διανομὴν τῶν 15,000,000.

Ὁ λαὸς ἐδέχθη ἐν ἀγαλλιάσει τὸ ἄγγελμα.

Ὁ λαὸς ὅμως ὁ ἀνήκων εἰς τὸ κόμμα τῶν Ὀρειῶν, διότι Πεδινοὶ ἐλάχιστοι παρεσύρθησαν καὶ ἐλάχιστοι ἔλαβον μέρος εἰς τὴν ἐπίθεσιν.

— Βέβαια ἔλεγον. Ὁ Κορωνάιος ἔχει δίκη. Τὰ χρήματα αὐτὰ εἶνε ἰδικὰ μας. Ὁ ἰδρωτὰς τοῦ λαοῦ.

— Τὸ ψωμί μας. Οἱ κόποι μας.

— Λοιπὸν ἄς τὰ πάρωμεν, καὶ ἄς εἶνε ἰδικὰ μας.

Καὶ ἐντεῦθεν ἡ ἐπίθεσις.

Αὐταὶ εἶνε αἱ δύο ἐκδόσεις εἰς τὰς ὁποίας πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ τρίτη τις.

Ὅτι ὁ Κορωνάιος, μισῶν τὸν διοικητὴν τῆς Τραπεζῆς φίλον τοῦ Βούλγαρη, διευκολύνοντα αὐτὸν εἰς τὸ ἔργον του, ἐπεζήτη, κατ'ἀλλήλον εὐκαιρίαν νὰ ἐκδικηθῇ.

Καὶ ἡ εὐκαιρία τῇ ἐδόθη κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τριημέρου στάσεως.

Ὅπως δήποτε ὅμως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, οἷα δήποτε καὶ ἂν ὑπῆρξεν ἀφορμή, εἶνε βέβαιον ὅτι τὴν 10 ὥραν τῆς 20 Ἰουνίου, οἱ Ὀρεινοὶ προσέβαλον τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος.

Καὶ αἱ πιστότεραι καὶ ἀσφαλέστεραι πληροφορίες, αἱ μέχρις ἡμῶν διασωθεῖσαι, ἀναφέρουσιν ὡς ἐξῆς τὰς εἰς ἐπιθέσεως ταύτης.

Ὁ Κορωνάιος διερχόμενος πρὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, ἐδέχθη πυροβολισμὸν ἀπὸ μέρος ἐνὸς χωροφύλακος, φρουροῦντος τὴν Τράπεζαν, καὶ τοποθετημένου εἰς τὸν ἐξώστην αὐτῆς, τὸν βλέποντα πρὸς τὴν ὁδὸν Σταδίου.

Μετὰ τὸν πυροβολισμὸν ταῦτον ὁ χωροφύλαξ ἔσπευσε νὰ κρυθῇ εἰς ἀσφαλὲς μέρος, ἀδιαφορῶν διὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀσυνέτου τοῦ πράξεως, καὶ ἴσως πιστεύων, ὅτι καὶ τὸ πρᾶγμα θὰ παρήρχετο ἔννευ συνεπειῶν.

Ἄτυχῶς δὲν συνέβη οὕτω.

Ὁ Πᾶνος Κορωναῖος μὴ λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τοῦ ὅτι τὴν Τράπεζαν ἐφρούρειον ἄξεστοι χωροφύλακες, ἐνεργοῦντες τὴν φρούρησιν ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην καὶ συνεπῶς αὐτοὶ ὄντες ἀτομικῶς ὑπεύθυνοι τῶν πράξεών των, ἐθεώρησε τὸν πυροβολισμὸν τοῦ χωροφύλακος ὡς σύνθημα ἐνάρξεως τῶν ἀπὸ τῆς προτερχείας διακοπείσων ἐχθροπραξιῶν.

Καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐπιληφθῇ τῶν πολεμικῶν τοῦ ἐπιχειρήσεων.

Ἐκ τοῦ Βαρδικείου ὅπου ἐστρατωνίζοντο οἱ πολιτοφύλακες μετεκαλέσατο ἐν σπουδῇ λόχους τινὰς ἐξ αὐτῶν, τούτους δὲ παρατάξας καταλλήλως οὕτως ὥστε νὰ προφυλάσσωνται καὶ νὰ μὴν ἐρρίσκωνται ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς σφαῖρας τῶν χωροφυλάκων τῆς Τραπεζῆς, ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς ἐπιθέσεως.

Ὁμοβροντία πυροβολισμῶν ἐπηκολούθησεν εὐθὺς κατόπιν καὶ τῶν πολιτοφυλάκων αἱ σφαῖραι ἐνεπήγησαν εἰς τοὺς τοίχους, εἰς τὰς θύρας καὶ εἰς τὰ παράθυρα τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς.

Οἱ ἐν αὐτῇ χωροφύλακες ἀσφαλέστατα ὠχυρωμένοι ὀπισθεν φραγμάτων καὶ πολεμιστῶν, ἀνταπέδωκαν τοὺς πυροβολισμούς, καὶ αἱ σφαῖράκι των, εὐτυχέστερσι, ἔρριψαν νεκροὺς τινὰς τῶν πολιτοφυλάκων τοῦ Κορωναίου.

Καὶ ἐπὶ τινὰ μὲν ὥραν ἡ μάχη περιωρίζετο εἰς ἀνταλλαγὴν πυροβολισμῶν ἀβλαβῶν κατὰ τὸ πλεῖστον, διότι καὶ οἱ Πεδινοὶ καὶ οἱ Ὀρεινοὶ εἶχον εὖρει ἀσφαλὴ κατὰφύγια, ὀπισθεν τῶν ὁποίων ἐμάχοντο.

Ἀλλ' ὁ διευθύνων τὴν μάχην Κορωναῖος κατεῖδεν, ὅτι πᾶσα ἀπόπειρά του πρὸς ἐκπόρθησιν τῆς Τραπεζῆς θ' ἀπέβαινεν εἰς μάτην.

Αἱ θύραι τῆς Τραπεζῆς ἦσαν ἐρμητικώτατα κεκλεισμένα, σιδηροὶ δὲ μοχλοὶ καὶ ἐπικαλύματα σιδηρὰ ἐξησφάλιζον αὐτάς ἀπὸ πάσης προσβολῆς.

Ἄν ὁ Κορωναῖος εἶχεν ἐν καὶ μόνον τηλεβόλον θὰ ἐπετύγγανεν ἀκόπως καὶ ἄνευ θύσιων τοῦ ποθευμένου.

Ἀλλὰ τα τηλεβόλα πάντα κατεῖχον οἱ Πεδινοί.

Ἐν ταιαύτῃ περιπτώσει ὁ Κορωνάιος ἐσχέφθη νὰ χρησιμο-
ποιήσῃ ἐκ τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως τὴν ὁποίαν διέθετε τοὺς
πυροσβέστες, ὡς μόνους καταλλήλους καὶ ὡς δυναμένους νὰ ἐνε-
ργήσωσιν ἀποτελεσματικώτερον κατὰ τῶν δυσπορητῶν θυρῶν τῆς
Τραπεζῆς.

Πράγματι.

Οἱ πυροσβέσται μετεκλήθησαν ἐν τάχει, καὶ γενναίως ἐπετέ-
θησαν κατὰ τῆς Τραπεζῆς, πάλλοντες πελέκεις καὶ σιδηρὰ ἐργα-
λεῖα, καὶ ἄγοντες καὶ κλίμακας, ὅπως τῇ βοήθειᾳ αὐτῶν ἀναρρι-
χθῶσιν εἰς τὴν ὀροφὴν τοῦ κτιρίου, ὅποθεν δὲν θὰ ἦτο δύσκολος ἡ
ἔλωσις αὐτοῦ.

Ματαίᾳ ὅμως καὶ ἀποτυχοῦσα προσπάθεια.

Οἱ ἐν τῇ Τραπεζῇ εὐρισκόμενοι τριάκοντα χωροφύλακες, ἄνδρες
πολεμικώτατοι, συνειθισμένοι εἰς τὰς κακουχίας, σκληραγωγημέ-
ναι, ἰσχυροί, ρωμαλέοι, ἅπαντες σχεδὸν διαπρέψαντες εἰς τῆς λη-
στείας τὴν καταδίωξιν, εἶχον ἐκλεγῇ ἐξ ὅλου τοῦ σώματος τῆς χω-
ροφυλακῆς, ὅπως φρουρήσωσιν τὴν Τράπεζαν.

Ἐπὶ τὴν ἀνδρείαν δέ, τὴν τόλμην καὶ τὸ ἀποφασιστικὸν αὐτῶν,
εἶχε πλήρη πεποίθησιν ὁ Λεωτσᾶκος ὅταν τοὺς ἀπέστειλε, συστάσει
τοῦ Βουλγαρῆ εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν καὶ τοὺς ἀνέθεσε τὴν
φρουρῆσιν αὐτῆς.

Οἱ χωροφύλακες εἶδον τὰ ὑπὸ τῶν πυροσβεστῶν παρασκευαζό-
μενα καὶ ἠνέκησαν τὰς προθέσεις αὐτῶν, σκοποῦντων νὰ ἐπιχει-
ρήσωσιν ἔφοδον πρὸς ἔλωσιν τοῦ πιστωτικοῦ ιδρύματος.

Καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ τὰ μέτρα των.

Ἐτοποθετίθησαν εἰς ἐπικαίρους θέσεις καὶ ἀνέμενον.

Ὅποταν δὲ οἱ πυροσβέσται ἐπεχείρησαν τὴν ἔφοδόν των βοη-
θούμενοι εἰς ταύτην καὶ ἀπὸ λόχων πολιτοφυλάκων, καὶ ἀπὸ ἄλλου
πλήθους Ὀρεινῶν, οἱ χωροφύλακες ἐπυροβόλησαν κατ' ἐπανάληψιν
κατὰ τοῦ ἐφορμῶντος τούτου πλήθους.

Καὶ τ' ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν αἱματηρά.

Πολλοὶ νεκροὶ ἔπεσαν ἐπὶ τῆς πρὸ τῆς Τραπέζης πλατείας, καὶ πολλοὶ ἀπεσύρθησαν, ἐκείθεν τραυματισμένοι.

Ἐν τούτοις ἡ ἔφοδος ἐπανελήφθη τρίς· ἀλλὰ τρίς ἀπεκρούσθη. Εἰς ἐκάστην φορὰν νέοι νεκροὶ προσετίθεντο καὶ νέοι τραυματικαὶ δεινῶς οἰμώζοντες ἀπεσύροντο τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

Περὶ τὴν 10 1)2 ὥμως πρωϊνὴν ὥραν, οἱ Πεδῖνοι εἰδοποιηθέντες ἐκ τῶν συχνῶν καὶ πυκνῶν πυροβολισμῶν, ἤρχισαν συρρέοντες ἐξ ὧλων τῶν μερῶν εἰς τὸ μέρος ὅπου συνήπτετο ἡ μάχη, ἐν ᾗ ταυτοχρόνως καὶ οἱ Ὀρεινοὶ ἐνισχύοντο ὅλον ἐν διατῆς ἀφίξεως ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νέων ἐπικουριῶν.

Εἰς τὰς τάξεις τῶν τελευταίων τούτων ὅμως, ὅπως εἶχε προῖδει καὶ ἐλπίζει ὁ Κορωνάτος προσήλθον καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος κακοποιῶν στοιχείων τῆς πόλεως, τὰ ὅποια, ἡλέκτριζεν ὁ ἐν τῇ Ἑθνικῇ Τραπέζῃ κρυπτόμενος χρυσός, καὶ ἐνεθουσίαζεν ἡ ἰδέα τῆς συλλήσεως τοῦ θησαυροφυλακείου αὐτῆς, ὁ πόθος τῆς διαρπαγῆς τούτων ἑκατομμυρίων, ὑπερίσχυε τὴν στιγμὴν ἐκείνην πάσης σκέψεως καὶ παντὸς αἰσθήματος, δὲν εἶναι δὲ ἄπορον διατὶ οἱ πίπτοντες νεκροί, δὲν ἐπαρδειγματίζον τοὺς ἄλλους, οἱ ὅποιοι ἐξηκολούθουν τὸν ἄκαρπον, ἀλλὰ λυσσώδη καὶ ἐπίμονον ἀγῶνα τῆς ἐκπορθήσεως τῆς Ἑθνικῆς Τραπέζης.

Οὕτω ἐνισχυθεῖσιν τῶν τάξεων τῶν πολεμίων, ἡ μάχη ἐγενεκεύθη, περὶ τὴν 11 δὲ ὥραν τῆς πρωίας, πολῖται Ἀθηναῖοι, καὶ στρατὸς Ἑλληνικός, ἐμάχοντο ἐπὶ ἀποστασεως ἀρχομένης πρὸ τῆς Ἑθνικῆς Τραπέζης, ἀπὸ τὴν ὁδὸν Αἰόλου, καὶ ληγούσης εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Ὀμονοίας. Αἱ περὶ τὴν εἴσοδον μάνδραι καὶ οἱ ὀλίγοι ὑπάρχουσαι οἰκίαι εἶχον καταληφθῇ ὑπὸ τε τῶν Ὀρεινῶν καὶ ὑπὸ τῶν Πεδινῶν.

Αἴφνης ὅμως ἀπὸ μέρους τῆς Πλατείας τῆς Ὀμονοίας, μίαν φωνὴν τρόμου, φρίκης, ἀπογνώσεως ἠκούσθη.

— Ἐρχονται τὰ κανόνια!

— Φυλαχθῆτε... ἔρχονται τὰ κανόνια.

Ῥῆγος δὲ καὶ πανικὸν ἐμποιοῦσα ἡ ἀπελπισ ἐκείνη κατανύχθη.

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἐκ φωτογραφίας γενομένης κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἐκλογῆς του
ὡς Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων.

Τὰ μετὰ εἶναι ἐξωστὴν

φυλ. 88

ἔφθασε μέχρι τῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς Τραπεζῆς εὐρισκομένων Ὀρεινῶν.

Αἱ φωναὶ τότε.

— Ἐρχονται τὰ κανόνια ! ἐγενικεύθησαν, καὶ οἱ Ὀρεινοὶ φόβῳ συσχεθέντες, ἀπεσύρθησαν ἐν σπουδῇ τῆς πλατείας, τῆς μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης κατεχομένης ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἐκρύδοντο ὀπίσθεν τῶν περὶ τὴν Τράπεζαν οἰκίων.

Τῷ ὄντι δέ.

Οἱ Πεδινοί, βλέποντες ὅτι ἅπασα ἡ ἐμπόλεμος δύναμις τῶν Ὀρεινῶν εἶχε συγκεντρωθῇ περὶ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν ἀπέστειλαν ἀγγελιαφόρους εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τῆς πόλεως ὅπου εὐρίσκετο στρατὸς Πεδινός, καὶ ἐζήτησαν τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ πυροβολικοῦ τῶν.

Ὁ Παππαδιαμαντόπουλος ἀπέστειλε τότε τρία πεδινὰ πυροβόλα ὑπὸ τὸν Σμόλντε, ὁ ὁποῖος παρατάξας τοὺς ἀνδρας καὶ τὰ τηλεβόλα του πρὸ τῶν Χαυτείων ἤρξατο ἐκεῖθεν νὰ κανονιοβολῇ τὴν πρὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς πλατεῖαν, σαρῶνων πάντα Ὀρεινόν, ὅστις ἤθελε τολμήσῃ νὰ προβάλῃ ἐκ τῆς κρύπτῃς του.

Ἀλλὰ ταυτοχρόνως νέα ἐπικουρία σοβαρώτατη καὶ σημαίνουσα κατέφθασεν εἰς τοὺς Πεδινοὺς.

Ὁ ἀρχιληστὴς Κυριάκος μετὰ τῆς συμμορίας του.

Κατὰ παράδοξον τῆς τύχης ιδιοτροπίαν, ὁ λήσταρχος, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τῆς Μεταπολιτεύσεως καὶ ἐντεῦθεν ἐν μόνον εἶχεν ὄνειρον, τὴν λεηλασίαν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, καὶ μὲ τὸ ὄνειρον τοῦτο, ἐβασανίζετο καὶ αὐτὸς καὶ οἱ λησταί του, ἐκαλεῖτο νῦν, ὅχι νὰ λεηλατήσῃ ἀλλὰ νὰ προφυλάξῃ τὴν Τράπεζαν, τὴν ὁποίαν ἐζήτησε νὰ ἐκπορθήσῃ ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ μέγα μέρος τοῦ νομοταγοῦς λαοῦ τῆς πρωτευούσης.

— Πανάθεμά σας, ἀνέκραξε μαινόμενος ὁ Κυριάκος. Πανάθεμά σας, ποῦ θὰ πατήσετε ἐσεῖς τὴν Τράπεζαν.

Καὶ ἡγούμενος τῶν παλληκαριῶν του κατέλαβε τὴν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς Τραπεζῆς οἰκίαν, ὅπου νῦν τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Στέμ-

ματος και ἐκεῖθεν ἤρξατο συχνοῦ καὶ ἀποτελεσματικοῦ πυρός κατὰ τῶν Ὀρειῶν.

Συγχρόνως ὁμοῦς ἄλλη ὁμάς πεδινῶν κατελάμβανε καὶ τὴν οἰκίαν Σίμου, ἐνισχύσασα οὕτω σημαντικῶς τοὺς ἐν τῇ Τραπεζῇ χωροφύλακας καὶ ἀγαγοῦσα εἰς δυσχερῆ θέσιν τοὺς Ὀρεινοὺς, οἱ ὅποιοι κανονιοδολούμενοι ἀπὸ τῶν Χαυτείων καὶ πυροβολούμενοι ἀπὸ πλείστων μερῶν, εἶχον ἀνακόψει τὰς ἐφόδους αὐτῶν, καὶ ὑπεχώρουν ὀλίγον κατ' ὀλίγον πρὸς τὸ Βαρβάκειον τὸ στρατόπεδον τοῦτο τῶν τάξεων των.

Ἐν τῷ κρίσιμῳ τούτῳ τῆς μάχης σημείω, ὁ Κορωναῖος ἐπέστη, ὅτι θὰ ἤττητο τελείως, ἂν δὲν ἐπετύγχανε νὰ ἐπιβάλῃ σιγὴν εἰς τὰ τηλεβόλα τῶν Πεδινῶν, τὰ ὅποια ἐματαιῶνον πάσας τὰς ἐφόδους αὐτοῦ καὶ ἐθέριζον τὰς τάξεις του.

Διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ ὅτι ἐν τῇ πρὸ τῆς Τραπεζῆς μάχῃ οἱ Ὀρεινοὶ ἦσαν οἱ διαρκῶς ἐφορμῶντες καὶ διαρκῶς ἐπιτιθέμενοι, καὶ συνεπῶς διαρκῶς ἐκτεθειμένοι εἰς τὸ πῦρ τῶν Πεδινῶν βαλλόντων ἀφ' ὑψηλῶν προπεφυλαγμένων μερῶν.

Ἐντεῦθεν δὲ καὶ ὁ λόγος διὰ τοῦ ὁποίου οἱ Ὀρεινοὶ ἔσχον τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὰς πλειοτέρας ἀπωλείας.

Βασανιζόμενος ὑπὸ τῆς σκέψεως νὰ ματαιώσῃ τὰς ἐνεργείας τοῦ Πυροβολικοῦ τῶν Πεδινῶν ὁ Κορωναῖος, εὗρε τέλος μέσον ἀσφαλές, ὅπως ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ του.

Ἐκάλεσέ τινας τῶν πυροσβεστῶν, διακρινομένους ἐπὶ σκοπευτικῇ δεινότητι, ἀνέθεσε δὲ εἰς αὐτοὺς νὰ καταλάβωσιν οἰκίαν τινα παρὰ τὰ Χαυτεῖα κειμένην, καὶ ἀνήκουσαν εἰς ἐπιφανῆ Ὀρειόν.

Καὶ ἀπὸ τῆς οἰκίας μὲν ἐκείνης, βοήθειά τις δὲ ἠδύνατο νὰ παρασχεθῇ εἰς τοὺς περὶ τὴν Τράπεζαν Ὀρεινοὺς, οὐδὲ περισπασμός τις ἦτο δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ εἰς τοὺς ἀπὸ τῆς οἰκίας Σίμου καὶ ἀπὸ τοῦ ξενοδοχείου τοῦ Στέμματος βάλλοντας Πεδινοὺς.

Οἱ πυροσβέσται ὁμοῦς, ἀπὸ τῆς οἰκίας τὴν ὁποίαν θὰ κατελάμβανον ἠδύνατο νὰ σκοπεύωσι κατὰ τῶν πυροβολητῶν, μίαν ταυτόχροнос ἐπιτυχῆς σκόπευσις, ἐνδεχόμενον νὰ ἐξολώθρυνε τοὺς πυρο-

βολητὰς καὶ νὰ ἔθετον, ἔστω καὶ πρὸς στιγμὴν εἰς ἀχρηστίαν, τὰ τηλεβόλα τῶν Πεδινῶν.

Καὶ τῆς στιγμῆς ταύτης, θὰ ἐπωφελεῖτο ὁ Κορωναῖος, ὅπως ἀνακτῇ τὰς ἀπωλεσθείσας θέσεις του.

Οἱ πυροσβέσται, κατάρθωσαν διαγράψαντες εὐρὺν περὶ τὸ πεδῖον τῆς μάχης κύκλον, νὰ φθάσωσιν ἀβλαβεῖς καὶ καταλάβωσιν ἀπαρατῆρητοι τὴν ὑπὸ τοῦ Κορωναίου ὑποδειχθεῖσαν οἰκίαν.

Τοποθετηθέντες δὲ καταλλήλως ἤρχισαν βάλλοντες, μετὰ σκόπευσιν, κατὰ τῶν ἐν τοῖς Χαυτείοις πυροβολητῶν.

Καὶ τὸ σχέδιον τοῦ Κορωναίου ἐπέτυχε καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν.

Οἱ πυροβοληταί, ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον, ἔπεσαν νεκροὶ παρὰ τὰ τηλεβόλα των, τὰ ὅποια οὕτω, ἐλλείψει ἀνδρῶν ἐσίγησαν...

Ὁ Κορωναῖος δέ, ἐπεσκόπει καὶ παρηκολούθει μετὰ προσοχῆς τὰ ἐν τοῖς Χαυτείοις συμβαίνοντα.

Καὶ ὅταν πλέον ἐπέισθη, ὅτι ὁ ἐκ τῶν τηλεβόλων τῶν Πεδινῶν κίνδυνος ἐξέλιπεν ἐξ ὀλοκλήρου, διέταξε γενικὴν ἔφοδον, διαίρσας τοὺς ἀνδρας του εἰς δύο.

Καὶ μέρος μὲν αὐτῶν, ἐπετέθη μετὰ λύσσης καὶ πείσματος, διὰ λογχῶν, ξιφῶν, πιστολίων, κατὰ τῶν ἐν τοῖς Χαυτείοις, καὶ ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς Ὀμονοίας στρατοπεδευόντων Πεδινῶν, ἄλλο δὲ μέρος, ἐπανάλαβε μανιωδῶς τὴν κατὰ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζίης ἐπίθεσιν.

Καὶ οἱ μὲν κατὰ τῶν ἐν Χαυτείοις καὶ Ὀμονοίᾳ ἐπιτεθέντες, ἔσχον τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἴδουν τὴν ἔφοδόν των ἐπιτυγχάνουσιν ἐν μέρει. Διότι οἱ Πεδινοί, καίπερ γενναίως ἀμυνθέντες καὶ κατ' ἐπανάληψιν ἀποκρούσαντες τὴν ἔφοδον, ἠναγκάσθησαν ἐν τέλει ν' ἀποσυρθῶσιν ἐκεῖθεν, φόβῳ μὴ τὰ τηλεβόλα των περιέλθωσιν εἰς χεῖρας τῶν Ὀρεινῶν.

Καὶ ὑπεχώρησαν.

Ὁ Σμόλεντς ὁμῶς, νέους λαβὼν ἀνδρας παρὰ τοῦ Παπαδιαμαντοπούλου, καὶ νέας ὁδηγίας, ἔξευξε τὰ τηλεβόλα, καὶ ἀπῆλ-

θεν ἐν τάχει τῶν Χρυτρίων, κατευθυνόμενος πρὸς τοὺς ὑπὲρ τὴν νῦν συνοικίαν τῆς Νεαπόλεως λόφους...

Ἄλλ' οἱ ἀποπειραθέντες τὴν κατὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζίης ἔφοδον, ὑπέστησαν μεγάλας ἀπωλείας.

Ὁ κατέχων τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Στέμματος, ἀρχιληστής Κυριακὸς ἤρξατο καὶ πάλιν συχνοῦ καὶ ραγδαίου πυρὸς κατὰ τῶν ἐπιτιθεμένων, καθ' ὧν ταυτοχρόνως ἔβαλλον καὶ οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Σίμου ἐγκαθιδρυμένοι Πεδινοί, καὶ οἱ ὑπερασπιζόμενοι τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν χωροφύλακες. Ὑπὸ τὸ ἀδιάκοπον καὶ λυσσαλέον πῦρ ἐκείνων, εὐρεθέντες οἱ ἐπιχειρήσαντες τὴν ἔφοδον Ὀρεινοί, ἠναγκάσθησαν καὶ αὐθις νὰ ὑποχωρήσωσιν ἐν ἀταξίᾳ.

Τότε, εἰς τῶν ἐν τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ χωροφυλάκων, θέλων νὰ μυκτηρίσῃ τοὺς φεύγοντας Ὀρεινοὺς ἀνῆλθεν εἰς τὴν ὄροφὴν τῆς Τραπεζίης καὶ ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐκείνου, στρέφων τὰ νῶτά του πρὸς τοὺς Ὀρεινοὺς :

— Οὐ νὰ μοῦ χαθῇτε, ἐκραύγασεν.

Αὐτὸς μωρὲ νὰ σὰς ἔβαλε στὸ κυνήγι...

Ἄλλ' αἶφνης ὁ χωροφύλαξ ἐταλαντεύθη καὶ κατέπεσε πρηνὴς ἐπὶ τῆς ὀροφῆς τῆς Τραπεζίης.

Ἦτο νεκρὸς.

Ἀπὸ σφαῖραν Ὀρεινοῦ, ἡ ὁποία τὸν εὗρεν εἰς τὸ ὀπισθεν μέρος τῆς κεφαλῆς, εἰσχωρήσασα εἰς τὸν ἐγκέφαλον καὶ διατρήσασα τὸ κρανίον αὐτοῦ.

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς μάχης τὸ πτώμα τοῦ ἀτυχοῦς χωροφύλακος, ἔμεινεν ἐκτεθειμένον ἐπὶ τῆς ὀροφῆς. Καὶ μόνον ὅταν ἔληξεν ὁ ἐμφύλιος ἐκεῖνος ἀλληλοσπαραγμὸς, οἱ συνάδελφοι τοῦ φονευθέντος, τὸν ἀπέσυραν ἐκεῖθεν.

Ἐπραξαν δὲ τοῦτο, τὸ ἀπόγευμα μόνον. Διότι ἡ μάχη, ἐξηκολούθησε καὶ τὴν μεσημβρίαν ἀκόμη καὶ πολὺ μετ' αὐτήν, καὶ μετὰ τὴν αὐτὴν πάντοτε λύσαν, ἀλλὰ μὲ ἀραιότερους τώρα μαχητάς, διότι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἦσαν οἰκογενειάρχαι, καὶ ἀπὸ τῆς με-

σημερίας, ἤρχισαν ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον ν' ἀποσύρωνται εἰς τὰς οἰκίας των, ὅπως γευματίσωσιν.

Ἄγωνία Ἀμαλίας.

Ἡ ἐξόριστος Βασίλισσα Ἀμαλία, ἦτο ἄρα γε εἰς γνῶσιν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο νὰ ἐκτραχῇ εἰς Ἀθήνας ;

Ἴδού τ' ἐρώτησις πρὸς τὴν ὁποίαν διάφοροι μέχρι τοῦδε ἐδίδοντο ἀπαντήσεις, ἀπὸ μέρους τῶν ὅπως δῆποτε καλῶς πληροφορημένων.

Εἶνε βέβαιον ὅτι καθ' ὅλον τῆς ἐξορίας του καὶ μέχρι τοῦ θανάτου χρονικὸν διάστημα, ὁ Βασιλεὺς Ὁθων, δὲν ἐπεδίωξε νὰ καταλάβῃ καὶ αὐτὸς τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου πικρίας καὶ ἀπογοητεύσεις μόνον ἀπεκόμισε, καὶ ἀπὸ τοῦ ὁποῖου κατήλθε μὲ τὸν στέφανον τοῦ Ἐθνομάρτυρος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.

Ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ λεχθῇ τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὴν Βασίλισσαν Ἀμαλίαν, τὴν ὑπερήφανον γυναῖκα, ἡ ὁποία, ἐν τῇ ἐξορίᾳ εὐρισκομένη, δὲν ἔπαυσε μὲν ν' ἀγαπᾷ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ δὲν κατῴρθανε νὰ συγκρατῇ τὴν ὀργὴν της κατ' ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἐνήργησαν εἰς τὴν ἐκθρόνισίν της.

Κ' ἐνῷ μέχρι τινός, ὠμίλει ἀπροκαλύπτως κατὰ τοῦ Βούλγαρη, τοῦ Ζαΐμη, τοῦ Δεληγεώργη, τοῦ Καλλιφρονᾶ καὶ ἄλλων πρωτουργῶν τῶν διαφόρων ἐπαναστάσεων ὅσαι ἐσημειώθησαν κατὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Ὁθωνος, αἰφνης ἡ Ἀμαλία μετέλλαξε τακτικὴν ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Βούλγαρη.

Ἐπραξε δὲ τοῦτο, κατόπιν μακρᾶς ἐπιστολῆς τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἐξ Ἀθηνῶν παρὰ τινος τῶν πρῶτων ὑπουργῶν τῶν Ὁθωνικῶν Κυβερνήσεων.

«Μεγαλειοτάτη—ἔγραφεν ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη. Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς μετενόησεν ἤδη. Καὶ ἀπὸ σήμερον, τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ἀγῶ-

νός μας, τὸ ἀφορῶν τὴν μετατροπὴν ὑπὲρ ἡμῶν τῶν φρονημάτων τοῦ λαοῦ, ἔληξεν.

Ὁ λαὸς ἐπέσθη ἤδη ὅτι ἔσφαλε καὶ ὅτι ἠδίκησε. Πρόκειται νυν νὰ ἐπανορθώσῃ τὴν ἀδικίαν. Εἰς αὐτὸ δὲ καὶ μόνον θὰ περιορισθῇ ἀπὸ σήμερον ὁ ἀγὼν μας. Καὶ θὰ ἐπιτύχῃ Μεγαλειοτάτη. Θὰ ἐπιτύχῃ διότι εἰς τῶν τρομερωτέρων ἐχθρῶν τῶν Ὑμετέρων Μεγαλειοτήτων, ὁ Δημήτριος Βούλγαρης, παρευρέθη εἰς τὴν τελευταίαν συνδιάσκεψίν μας. Ἀπεκήρυξε τὰς πλειοτέρας πράξεις του, ὥμίλησεν ἐνθουσιωδῶς ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ἐδέχθη νὰ ταχθῇ ἐπὶ κεφαλῇ τῶν πιστῶν καὶ ἀφοσιωμένων φίλων σας. Ὁ Βούλγαρης Ὁθωνιστὴς ! Θὰ σὰς φανῇ παράδοξον Μεγαλειοτάτη ἴσως ! Παράδοξον ἀλλ' ἀληθές. Διότι ὁ Βούλγαρης εἶναι μεγαλόφρων. Καὶ τόσῳ συνηθισμένη τὸ σφάλμα του, καὶ τόσῳ αἰσθάνεται βαρύνουσαν ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἀδικίαν, τὴν ὁποίαν διέπραξε καθ' ὑμῶν, ὥστε εἶναι διατεθειμένος Μεγαλειοτάτη, νὰ μὴν ὑποχωρήσῃ πρὸ οὐδενὸς ἐμποδίου, νὰ ἐργασθῇ δι' ὅλων τῶν δυνάμεων, καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν παλινὸρθωσιν. Ἐγὼ αὐτὸς Μεγαλειοτάτη, ἤκουσα τὸν Βούλγαρην, ὁμιλοῦντά εἰς τὴν μυστικὴν σύσκεψιν τῶν φίλων σας.

— Κύριοι, ἔλεγεν, ὁ πολυμήχανος τῆς Ὑδρας πολιτικός. Ἀναλαμβάνω τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ὁθωνικοῦ κόμματος, μὲ τὴν διαβεβαίωσιν ὅλων ὑμῶν, ὅτι θὰ μὲ παρακολουθήσετε καὶ θὰ μὲ συντρέξετε εἰς τοὺς ἀγῶνάς μου.

Διότι ἐγώ, ἂν τὰ εἰρηνικὰ μέσα ἀποτύχουν, δὲν θὰ ἀποδειλιάσω. Μοῦ μένει ἡ ἐπανδύστασις καὶ εἰς αὐτὴν θὰ καταφύγω....»

Ἀλλὰ καὶ μεταγενεστέρᾳ ἐπιστολῇ ἀπευθυνθεῖσα ἐπίσης εἰς τὴν ἐξόριστον βασιλίτισσαν, ἔγραψε.

«Μεγαλειοτάτη. Χθὲς συνηντήθην μετὰ τοῦ Βούλγαρη, ὁ ὁποῖος ἤδη εἶναι εἰς τὴν καλλιτέρων φίλων μας. Ὁ Βούλγαρης ἐλπίζει πολλά. Εἰς παρτήρησίν μου ὅτι τὸ ἐγχεῖρημα εἶναι δύσκολον, ἤδη, ὅτε ἐγένετο ἡ ἐκλογὴ τοῦ νέου ἡγεμόνος, ὁ Βούλγαρης μοῦ ἀπήντησεν :

Αὐτὸ νὰ μὴ σὰς φοβίξῃ.

Ἀκριβῶς ἡ ἐκλογὴ αὐτὴ θὰ περιπλέξῃ περισσότερον τὰ πράγματα.

Θὰ δημιουργήσωμεν τόσῃν ἀναρχίαν εἰς τὸν τόπον αὐτόν, ὥστε ὁ νέος ἡγεμὼν θὰ τὸ σκεφθῇ πολὺ, πρὶν λάβῃ τὴν ἀπόφασιν καὶ κατέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ἐν ἧ ὁμῶς περιπτώσει κατέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ ἐν ἧ ὁμῶς περιπτώσει κατέλθῃ, σὺς τὸ ἐπαναλαμβάνων τὸ πρᾶγμα δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀποθαρρύνῃ.

Μήπως δὲν εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ βαρυνθῇ τὴν διαρκῇ ἀναρχίαν εἰς τὴν διαρκῶς ἐπανάστασιν καὶ ν' ἀναχωρήσῃ ἐξ Ἑλλάδος.

Αἱ ἐπιστολαὶ αὐταὶ ἀπεστάλησαν εἰς τὴν Ἀμαλίαν, κατὰ τὸν Μάρτιον καὶ Ἀπρίλιον, δηλαδὴ μετὰ τὴν λήξιν τῶν ταραχῶν τοῦ Φεβρουαρίου.

Ὅλιγαι ὁμῶς ἡμέραι πρὶν ἢ ἐκραγῇ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, νεανίας τις φουστανελλοφόρος, ἐνεφανίσθη εἰς τὰ ἀνάκτορα, καὶ ἐζήτησε νὰ ὀδηγηθῇ ἐνώπιον τῶν βασιλέων.

— Μπα! ἔκαμεν ὁ ὑπασπιστὴς Δράκος ὅταν εἶδε τὸν νεανίαν.
Ἀπὸ τὰς Πάτρας;

— Μάλιστα κύριε Δράκε.

— Δὲν εἶσαι ὁ Ἀλέξιος Στριφτόμπουλας, ἡ ἀπατῶμαι;

— Δὲν ἀπατάσθῃς διόλου κύριε Δράκε. Εἶμαι ὁ Στριφτόμπουλας.

— Καὶ πῶς ἐδῶ;

— Αἶ... κάποια ἀνάγκη θὰ μ' ἔφερεν ἕως τὴν Βαυαρίαν;

— Καὶ εἶναι μυστικὸς ὁ σκοπὸς τοῦ ταξιδίου σου;

— Γιὰ σὺς ἐδῶ, πιστοὺς καὶ ἀφοσιωμένους φίλους τοῦ Ὁθωνοῦ δὲν εἶναι μυστικὸς.

— Τότε λέγε λοιπὸν. Δὲν βλέπεις ὅτι ἔχομεν ἀκράτητον ἐπιθυμίαν νὰ μάθωμεν νέα ἀπὸ τὴν πατρίδα μας; Πῶς εἶναι ἐκεῖ κάτω τὰ πράγματα;

— Ἄνω-κάτω.

— Δηλαδὴ;

— Τί δηλαδή. Ὁ λαὸς ἀρχίζει νὰ ἐπιθυμῇ πάλιν τὸν Βασιλέα του.

— Μετενόησε λοιπόν;

— Ἀπάνω—κάτω.

— Ἀκουσέ με νὰ σοῦ εἰπῶ κύριε Στριφτόμπουλα. Ἀπὸ τοὺς λόγους σου αὐτοὺς ἐνόησα ὅτι κάποια μυστικὴ ἀπιστολή, ἀπὸ μέρους τῶν ἐν Ἑλλάδι φίλων μας, σὲ ἔφερεν ἐδῶ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὀφείλω νὰ σοῦ κάμω γνωστὰ μερικὰ πράγματα. Πρὶν ἰδῆς τὸν Ὅθωνα καλλίτερα νὰ ἰδῆς πρῶτον τὴν Ἀμαλίαν.

— Γιατί;

— Ὁ Ὅθων, οὔτε ν' ἀκούσει θέλει πλέον νὰ τοῦ ὁμιλοῦν περὶ ἐπανόδου εἰς τὴν Ἑλλάδα.

— Μὰ αὐτὸ δὲν εἶνε δυνατόν. Θὰ ἦτο τὸ ἴδιο, ὥσάν ὁ Βασιλεὺς μας νὰ μᾶς ἐγκατέλειπε.

— Δὲν λέγω αὐτό. Ἴσως περισσότερο τῆς Βασιλίσσης, ἀγαπᾷ τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς Ἕλληνας ὁ Ὅθων. Ἀλλ' ἡ ἀπογοήτευσίς ἔχει κάμει μεγάλως προόδους εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ καλοῦ μας Βασιλέως. Καὶ δὲν πιστεύει ὅτι τοῦ λέγουν. Ἐπειτα ὁ Ὅθων, δὲν θέλει νὰ ἀκούσῃ περὶ πραξικοπήματος. Καὶ εἰς τὸν Λιδωρίκην ὁ ὁποῖος ἤλθε διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐδῶ, τὰ ἴδια τοῦ εἶπεν. Ἐζήτησε νὰ ἐκδοθοῦν πρῶτον ψηφίσματα ὅλων τῶν Δημοτικῶν συμβουλίων τοῦ Κράτους, καὶ μετὰ τὴν ἐκδοσιν τῶν ψηφισμάτων αὐτῶν, ὅ' ἀπεφάσιζε τὴν εἰς Ἑλλάδα καθοδὸν του. Ἄν φέρῃς τὰ ψηφίσματα αὐτά, τότε παρυσιάσου πρῶτον εἰς τὸν Βασιλέα. Ἄν ὅχι, τότε ἄφησέ με νὰ σὲ ὀδηγήσω πρότερον πλησίον τῆς Βασιλίσσης. Ἐγὼ ποῦ ἐπιμένω, καὶ τι περισσότερο ἀπὸ σὲ θὰ γνωρίζω.

Ὁ Στριφτόμπουλας ἐσκέφθη καὶ ἀπήντησε.

— Καλὰ λοιπόν. Ἄς ἰδῶ πρῶτα τὴν Βασίλισσαν.

Πράγματι.

Ὁ Δράκος, διὰ τῆς δεσποινίδος Καραϊσκάκη εἰδοποίησε τὴν Βασίλισσαν, ἡ ὁποία διέταξε νὰ ὀδηγηθῇ ὁ ἐκ Πατρῶν ταξιδῶτης εἰς τὰ ἰδιαίτερα τῆς διαμερίσματα.

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 89

Συγκινητική σκηνή ἐπηκολούθησεν. ὅταν ὁ νεαρὸς καὶ ἐνθουσιώ-
δης Στριφτόμπολας, εὐρέθη πρὸ τῆς ἐξορίστου Βασιλίσσης.

Ἐρρίφθη εἰς τὰ γόνατα.

Ἦσπάσθη τὴν βασιλικὴν χεῖρα, τὴν ὁποίαν τῷ ἔδωκεν ἡ
Ἀμαλία.

Καὶ ἔκλαυσε.

— Βασίλισσά μου, ἐτραύλισεν. Ὁ Θεὸς εἶνε δίκαιος. Καὶ ὁ
Θεὸς μᾶς ἐφώτισεν ἐκεῖ κάτω. Εἶδαν τὸ ἄδικο, καὶ ζητοῦν νὰ τὸ
διορθώσουν.

Ἡ Ἀμαλία συγκεκινημένη ἀπὸ τὴν ἐκδήλωσιν αὐτῆς τῆς
ἀφοσιώσεως τοῦ νεαροῦ Ἑλλήνος, ἀνήγειρε μόνη τῆς τὸν Στρι-
φτόμπολαν, καὶ δεικνύουσα εἰς αὐτὸν ἐν κάθισμα.

— Καθίσατε τῷ εἶπε, κύριε Στριφτόμπολα.

— Ὅχι Βασίλισσά μου. Ὁρθὸς πρέπει νὰ σταθῶ.

— Ἀφίσατε τὰς ἐθιμοτυπίας τώρα κύριε Στριφτόμπολα. Ἐδῶ
οὔτε ἐγὼ εἶμαι βασίλισσα, οὔτε σεῖς ὑπῆκοος. Εἴσθε εἰς φιλοξενού-
μενός μας. Καθίσατε καὶ ἄς συνομιλήσωμεν.

— Ἀφ' οὗ ἡ Μεγαλειότης σας τὸ θέλει, ἐψιθύρισεν ὁ Στρι-
φτόμπολας. . .

Καὶ ἐκάθησε.

— Καὶ τώρα κύριε Στριφτόμπολα, ἄς ἰδοῦμε. Ποιὸς καλὸς ἄγ-
γελος σᾶς ὠδήγησεν ἐδῶ.

— Καλὸς ἄγγελος. Σωστὰ τὸ εἶπες Βασίλισσά μου. Διότι
Σᾶς φέρω εἰδήσεις εὐαρέστους.

— Εὐαρέστους εἰδήσεις; Ἐξηγηθῆτε λοιπόν.

— Ἡ συνωμοσία μας ἐκεῖ κάτω, θριαμβεύει Βασίλισσά μου.

— Ἀ! ἐκάματε λοιπόν καὶ σεῖς συνωμοσίαν;

— Μάλιστα, Μεγαλειοτάτη. Ἀλλὰ συνωμοσίαν πρὸς τὸ κα-
λὸν τῆς πατρίδος. Διὰ νὰ ἐπαναφέρωμεν τοὺς Βασιλεῖς μας χωρὶς
τοὺς ὁποίους τὸ ἔθνος θὰ καταστραφῇ ἐξ ὀλοκλήρου. Συνήλθομεν
λοιπόν καὶ ἀπεφασίσαμεν καὶ ἡμεῖς νὰ ἐπαναστατήσωμεν. Τὸ σὺν-
θημα τῆς ἐπαναστάσεως, Μεγαλειοτάτη, θὰ δοθῇ ἀπὸ τὰς Ἀθῆ-

νας. Ἐπειτα θὰ ἐπαναστατήσουν αἱ Πάτραι καὶ δέκα ἄλλαι πόλεις ταυτοχρόνως. Καὶ ἂν ὑπάρχῃ κανεὶς ἀντιφρονῶν ἀκόμη, θὰ παρὰσπρῃ καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὴν γενικὴν ἐπιθυμίαν καὶ θέλοντας καὶ μὴ θὰ ἔλθῃ μὲ τὸ μέρος μας.

— Εἶνε λοιπὸν ἀλήθειαι ὅσα μοῦ γράφουν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας;

— Ἄν δὲν εἶνε ἀδιακρίσια, τί γράφουν Βασίλισσά μου;

— Ὅτι ὁ Βούλγαρης ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος μας.

— Ἀλήθεια, Μεγαλειότης. Καὶ ὅχι μόνον ὁ Βούλγαρης μετενόησεν, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἀκόμη. Ὁ Παπαδιαμαντόπουλος, ὁ Λεωτσάκος.

— Καὶ σεῖς, διατί ἀπουσιάζετε ἐδῶ;

— Διὰ τὰ σὰς κάμω γνωστὰ ὅλα αὐτά, Βασίλισσά μου.

— Μόνον δι' αὐτό;

— Καὶ διὰ τὰ σὰς ἐξορκίσω ἐξ ὀνόματος τῆς πατρίδος, ὅταν λαβετε ἀπὸ μέρους τῶν ἐπαναστατῶν τὴν πρόσκλησιν νὰ κατέλθετε εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ τὸ κάμετε ἄνευ ἀναβολῆς. Μὴν περιμένετε τὴν ἄδειαν τῶν Δυνάμεων. Οὔτε ψήφισμα τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ἢ τῶν Δημοτικῶν Συμβουλιῶν. Διότι αὐτὰ δὲν εἶνε εὐκόλα καὶ δυνατά. Δὲν ἡμποροῦν δὲ νὰ γίνουν, διότι ἡ καθ' Ὑμῶν ἀντιπολίτευσις ὑπάρχει πάντοτε. Ἀσθενική, ἀνίσχυρος μάλιστα. Ἀλλὰ πάντοτε ἀντιπολίτευσις, ἢ ὅποια ὅταν δὲν ἔχει ἐμπρὸς τῆς ἑνα λαὸν ἐπαναστατημένον θὰ φωνάζῃ πάντοτε. Ἀλλ' ἡμεῖς ἐκεῖ κάτω εἰμεθα βέβαιοι ὅτι ἔταν ἐπαναστατήσωμεν, καὶ διαρκούσης τῆς ἐπαναστάσεως, τὸ φέρον ὑμᾶς πλοῖον εἰσπλεύσῃ εἰς τὸν Πειραιᾶ, τὰ πράγματα θὰ μεταβληθοῦν ὡς διὰ μαγείας. Ἡ ἀντιπολίτευσις θὰ ἐκλείψῃ, ὁ λαὸς θὰ ἐνωθῇ ὅλος καὶ θὰ κατέλθῃ σύσσωμος εἰς Πειραιᾶ διὰ νὰ ὑποδεχθῇ τὰς Μεγαλειότητάς Σας, καὶ τὰς ὁδηγήσῃ ἐν θριάμβῳ εἰς Ἀθήνας.

— Εἰμεθα σύμφωνοι κύριε Στριφτόμπολα, ἀπήντησεν ἡ Ἀμαλία. Μὴν ἀναφέρετε τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτά εἰς τὴν Μεγαλειότητά του, τὸν Βασιλέα. Ἐγὼ θὰ φροντίσω καὶ θὰ τὸν πείσω ν' ἀκούσῃ τὰς συμβουλὰς τῶν καλῶν φίλων του.

Ἐξ ὧν αὐτῶν, συνάγεται, ὅτι ἂν οὐχὶ ὁ Ὅθων, τοῦλάχιστον ἡ Ἀμαλία ἦτο ἐν γνώσει τῆς Ἐπαναστάσεως ἢ ὅποια ἦεν ἐκραγῇ, καὶ ἐξεργάγῃ εἰς Ἀθήνας. Ἀλλ' εἰς μάτην ἡ Ἀμαλία ἀνέμενε τὴν πρόσκλησιν τῶν ἐπαναστατῶν, ὅπως κατέλθῃ μετὰ τοῦ βασιλέως εἰς Ἑλλάδα. Ἡ πρόσκλησις αὕτη δὲν ἤρχετο. Τὸ διατί, θὰ τὸ ἐκθέσωμεν ἐν τοῖς ἐπομένοις τοῦ βιβλίου τούτου κεφαλαίοις.

Οἱ πρεσβευταί.

Ἐνῷ χρόνῳ πρὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Ὁμονοίας, καὶ εἰς τὰ Χαυτεῖα, ἐλάμβανον χώραν τὰ αἵματηρά γεγονότα, ὅσα ἀφηγήθημεν ἀνωτέρω, οἱ πρεσβευταὶ τῶν τριῶν προστατίδων δυνάμεων, συνηρχοντο εἰς σύσκεψιν, ὅπως ἀνταλλάξωσι μετὰ τῶν σκέψεις, καὶ λάβωσιν ἀποφάσεις περὶ τῆς στάσεως τὴν ὅποιαν ἔπρεπε νὰ τηρήσωσιν ἀπέναντι τῶν ἐπαναστατῶν, καὶ περὶ τῶν μέτρων, δι' ὧν, τιθεμένων εἰς ἐνέργειαν, θὰ κατέπαυεν ὁ ἐμφύλιος πόλεμος.

Ἀλλ' αἱ ἀνταλασσόμεναι σκέψεις, διεξαγομένων τῶν συνηνοήσεων διὰ τῶν γραμματέων τῶν Πρεσβειῶν, δὲν ἠδύναντο νὰ καταλήξωσιν εἰς ταχεῖαν ἀπόφασιν, ὅπως ἄλλως τε ἀπῆται ἡ περίστασις. Καὶ τούτου ἕνεκεν ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ρωσσίας Βλουδῶφ, ἐκάλεσε τοὺς συναδέλφους του εἰς σύσκεψιν ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς ρωσικῆς Πρεσβείας, μὴ ἀποκρύψας καὶ τὸν λόγον, δι' ὃν προεκάλε τὴν σύσκεψιν ταύτην.

Εὐτυχῶς καὶ οἱ δύο ἄλλοι πρεσβευταί, ὁ τῆς Ἀγγλίας Σκάρλετ καὶ ὁ τῆς Γαλλίας Βουρέ εἶχον σχηματίσει πλέον τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἄνευ ἐξωτερικῆς τινος ἐπεμβάσεως, ἡ αἱματοκυλισμένη χώρα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἰρηνεύσῃ, καὶ θέλοντες νὰ προσφέρωσι

πραγματικὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔσπευσαν ν' ἀποδεχθῶσι τὴν πρόσκλησιν τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ρωσσίας.

Ὁλίγον δ' ἔπειτα ἀπὸ τῆς προσκλήσεως, ἑκάτερος τῶν κληθέντων πρεσβευτῶν, ἐπιβαίνων ἀμάξης, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐκυμάτιζεν ἡ σημαία τοῦ ἔθνους του καὶ συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν γραμματέα τῆς Πρεσβείας, κατέφθασεν εἰς τὴν ρωσικὴν Πρεσβείαν μὲ ὀδυνηρὰς ἐντυπώσεις, τὰς ὁποίας ἀπεκόμισε παρκτηρήσας τὴν ἐν τοῖς ἁδούοις, ἀφ' ὧν διήλθεν, ἐπικρατοῦσαν φρικαλέαν κατὰστασιν.

Ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ρωσσίας ἔλαβε πρῶτος τὸν λόγον.

— Ὅ,τι συμβαίνει, κύριοι, ἀπὸ προχθὲς ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, εἶνε διὰ τοὺς Ἕλληνας αἰσχος καὶ δ' ἡμᾶς αὐτοὺς ἀκόμη, οἱ ὅποιοι ἀνεχόμεθα νὰ βλέπωμεν ὅσα διαπράττωνται πρὸ τῶν ὁμμάτων μας. Οἰκτεῖρω τὸν ἑλληνικὸν λαὸν ὁ ὅποιος ἐπεδόθη εἰς ἐμφύλιον πόλεμον ὅχι διὰ τὰ πατριωτικὰ ἐκεῖνα αἰσθήματα, τὰ κακῶς ἐννοούμενα, τὰ ὁποῖα συχνάκις ὥπλισαν τὰ μέλη ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἔθνους, κατ' ἀλλήλων, ἀλλὰ διὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τοὺς ἀρχολιπάρους καὶ ἀρχομανεῖς πολιτικούς του, ζητοῦντας νὰ καταλάβωσι τὴν ἐξουσίαν ἀπὸ τοὺς σήμερον κατέχοντας αὐτήν. Ἀλλ' ἔτι μᾶλλον, κύριοι, οἰκτεῖρω τοὺς ἀνδρας ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι ἠγωνίσθησαν τὸν εὐγενέστερον τῶν ἀγώνων, διὰ νὰ καταλήξωσιν εἰς ὅ,τι σήμερον κατέληξαν.

— Ὁμολογῶ πάσας τὰς ἀληθείας ταύτας, ἀπήντησεν ὁ Σκάρλετ. Νομίζει τις ὅτι ὁ ἀληθὴς πατριωτισμὸς ἐξωρίσθη ἐκ τῆς χώρας ταύτης.

— Καὶ πράγματι ἐξωρίσθη, κύριοι, προσέθηκεν ὁ Βουρέ. Εἰξεύρετε τί μοῦ ἀπήντησεν ὁ Βούλγαρος εἰς τὰς συστάσεις μου ὅπως παύσῃ, καὶ ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτόν, τὸ στασιαστικὸν κίνημα; Μοῦ ἀπήντησεν, ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ ἔλθῃ αὐτὸς εἰς οἶκν' αὐτοῦ ποτε συνεννοῦσιν ὡς ἀναρμόδιος, καὶ μὲ παρέπεμψε νὰ συνεννοηθῶ ἀπ' εὐθείας μὲ τοὺς ἀρχηγούς τῶν στρατευμάτων.

— Αὐθάδεια, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ περιστείλωμεν. Καὶ πρέπει νὰ περιστείλωμεν τὴν αὐθάδειαν ταύτην, ὅπως πείσωμεν τὸν

ἑλληνικὸν λαόν, ἀποπλανηθέντα, παρασυρθέντα, φανατισθέντα καὶ ἀλληλοσπαρασσόμενον ταύτην τὴν στιγμήν.

Καὶ ἀνοίξας ὁ Βλουδῶφ ἐν τῶν παραθύρων τῆς πρεσβείας καὶ δεικνύων εἰς τοὺς συναδέλφους τοῦ τὸν Λυκαβητὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν λοφίσκους καὶ ὑψώματα.

— Παρατηρήσατε, κύριοι, εἶπεν· ἰδοὺ ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἀγωνιζόμενοι ν' ἀναβιάσῃ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν λόφων ἐκείνων ἐν τηλεβόλῳ. Καὶ διατί; Διὰ τὸ ἐπιληφθῶσι τοῦ κανονιοβολισμοῦ τίς οἶδε τίνας....

— Ἀηδία...

— Αὐτὴν τὴν στιγμήν, κύριοι, ἔλαβα ἀκριβεστάτας πληροφορίας περὶ τῶν συμβαινόντων πρὸ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζίης. Ὁ Κορναῖος ἐπιμένει νὰ ἐκπορθήσῃ τὸ πιστωτικὸν ἴδρυμα, διὰ νὰ κορίσῃ τὸ κατ' αὐτὸ διοικητοῦ Σταύρου προσωπικὸν μίσθός του. Καὶ ἐπὶ ἐπιτύχῃ τῶν σκοπῶν του, ἐξαπατᾷ τὸν Ἀθηναϊκὸν λαόν, βεβαιῶν αὐτόν, ὅτι τὰ εἰς τὰ Ταμεῖα τῆς Τραπεζίης εὐρισκόμενα χρήματα θὰ διανεμῇ εἰς τοὺς ἐκπορθητάς. Καὶ φαντασθῆτε, κύριοι, εἰς ποῖον σημεῖον ἔφθασεν ἡ ἀσφάλεια τῆς χώρας ταύτης, ἃς οὐ ληστὰς καὶ ἀρχιλησταὶ περιφέρονται εἰς τοὺς δρόμους, ἀπειλοῦντες, διαπράττοντες, φονεύοντες. Πάντες ἐλησμόνησαν ἑαυτοὺς καὶ τὰς παρὰ τὰς οἰκογενεῖας των, καὶ τὸ παρελθόν των καὶ τὰς ὑποσχέσεις τῆς οἰκογενείας των. Ὁ ἐνδοξος Κανάρης, ὁ ἐνδοξὸς Κανάρης, λησμονῶν, ὅτι αὐτὸς καὶ τὸ ἔργον του ἀνήκουν εἰς τὴν ἰστορίαν, τίθεται ἐπὶ κεφαλῆς ἀνταρτῶν, ἔχων παρὰ τὸ πλευρὸν αὐτοῦ τὸν Γρίβαν, τὸν ἥρωα. Ὁ Βούλγαρος ἐξ ἄλλου ἐπιδιώκει τὸν Κανάρη τὴν ἐξόντωσιν. Καὶ ὁ μὲν καὶ ὁ δὲ μαίνωνται, κύριοι, καὶ παραφρονοῦν, καὶ ὠθοῦν τοὺς φίλους των εἰς σφαγὴν. Ἰδοὺ λοιπὸν εἰς ποῖον σημεῖον ἀπελπιστικὸν εὐρίσκεται σήμερον ἡ χώρα αὕτη τῆς ὁποίας ἡμεῖς εἴμεθα οἱ προσταῖται.

— Ὅτι μὲ παροργίζει πλείοτερον παντὺς ἄλλου, ἀνέκραξεν ὁ Σκάρλετ, εἶπε, ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ στεροῦνται καὶ τοῦ πατριῶτος.

τισμοῦ ἐκείνου, τὸν ὅποτον τόσον ἐπιμόνως ἠρνήθησαν εἰς τὸν Ὅθωνα.

— Ὁ Ὅθων πατριώτης.... ἐπιθύρῃσεν ἀμφιβάλλων ὁ Γάλλος πρεσβευτής.

— Ἄς μὴ ζητῶμεν κύριοι νὰ ἀποκρύψωμεν ἀπὸ ἡμᾶς αὐτοὺς τὴν ἀλήθειαν. Ὁ Ὅθων ἔδειξεν ὅτι ἐνεφορεῖτο ὑψίστων πατριωτικῶν αἰσθημάτων πρὸς τὴν χώραν ταύτην ὁ ὅποια ἄλλως τε δὲν ἦτο ἡ πατρίς του. Καὶ ἔφυγεν εὐλογῶν τοὺς Ἕλληνας καὶ εὐχόμενος τὴν δόξαν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἔφυγεν, ἐνῶ ἂν ᾔθελεν ἡδύνατο νὰ μείνῃ ἀκόμῃ, καὶ νὰ μείνῃ διαρκῶς, ἂν ἐπέμενεν. Οἱ φίλοι του τῆς Μάνης καὶ τῶν Καλαμῶν τὸν προσεχάλουν νὰ μεταβῇ ἐκεῖ. Ἄν τοῦτο ἔπραττε τὰ πράγματα θὰ μετεβάλλοντο. Ὁ πρὸς τὴν δυναστείαν του πιστὸς στρατὸς θὰ συνεκεντροῦτο πρὸς αὐτόν, ἡ ἐπανάστασις θὰ ἐξησθένει καὶ ἡ δυναστεία θὰ ἐσώζετο.

— Δὲν τὸ ἔπραξεν ὁμως.

— Δὲν τὸ ἔπραξε μὴ θέλων νὰ χυθῇ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ, οὐδὲ σταγῶν Ἑλληνικοῦ αἵματος. Ποῦ ἠκούσθη, κύριοι, ἀναίμακτος κατὰ λυσις δυναστείας, καὶ ἔξωσις βασιλέων ἐπὶ τριάκοντα ἔτη βασιλευσάντων, χωρὶς νὰ χυθῇ αἷμα : Ἴδου διατί λέγω ὅτι ὁ Ὅθων εἶχε πατριωτισμόν, τοῦ ὁποίου σήμερον στεροῦνται οἱ πολιτικοὶ τῆς Ἑλλάδος.

Ἀδιάφορον ἂν Κανάρης, ἢ Γρίβας, ἢ Βούλγαρης ἢ ἄλλως πως καλοῦνται οἱ πολιτικοὶ αὐτοί.

Μετὰ μακρὰν συζήτησιν τέλος οἱ πρεσβευταὶ κατέληξαν εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ ἀπειλήσωσι διὰ τηλεσιγράφου τοὺς ἐπαναστάτας ὥς μὲν ἐπροτάθη ὅπως τὸ τηλεσίγραφον ἐπιδιοθῇ ἐγγράφως.

Ἀλλὰ πρὸς ποῖον ;

Πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ;

Ἐκεῖνος ὁμως ἐκρατεῖτο αἰχμάλωτος εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Καλλιφρονᾶ.

Πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ;

Πρωθυπουργὸς ὁμῶς καὶ ὑπουργοὶ δὲν ὑπᾶρχον πλέον.

Οὕτε ἄλλη τις ἀρχὴ ἐπίσημος καὶ ἀνεγνωρισμένη ὑφίστατο, ἢ ὑποία νὰ ἡδύνατο νὰ ἔλθῃ εἰς συνεννοήσεις πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας.

Ἐξ ἄλλου, ἐπίδοσις ἐπισήμου ἐγγράφου πρὸς ἀνθρώπους ἐκτὸς τοῦ νόμου εὐρίσκομένους δὲν ἐπετρέπετο.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οἱ πρεσβευταὶ ἀπεφάσισαν νὰ προβῶσιν εἰς προφορικὰς, ἐν εἵδει τελεσιγράφου, ἀπειλάς, πρὸς τοὺς ἀρχηγούς τῶν ἀντιπάλων μερίδων καὶ πρὸς τοὺς ἀρχηγούς τῶν περὶ τὴν Τράπεζαν μαχομένων στρατιωτικῶν σωμάτων.

Τὸ δυσχερὲς καὶ ἐπίμοχθον τοῦτο ἔργον, ἀνετέθη ὑπὸ τῶν πρεσβευτῶν εἰς τοὺς τρεῖς γραμματεῖς τῶν Πρεσβειῶν.

Ἐκεῖνοι δὲ ἐπιβάντες ἀμάξης ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐκυμάτιζον ἐν ἀδελφικῇ ὁμονοίᾳ αἱ σημαῖαι καὶ τῶν τριῶν προστατίδων δυνάμεων κατηυθύνθησαν πρῶτον πρὸς τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, περὶ τὴν ὁποίαν ἡ μάχη ἐξηκολούθει εἰσέτι.

Καὶ ἦτο τότε ἡ 3 μ. μ. ὥρα.

* Η Α Ν Α Κ Ω Χ Η *

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Κορωναῖος, κατορθώσας νὰ φονεύσῃ διὰ τῶν πυροσβεστῶν τοὺς πυροβολητάς τῶν Πεδινῶν, εἰσήγησε τὰ τηλεβόλα τῶν ἀντιπάλων του, ἡ μάχη ἐπανήρξατο ζωηροτάτῃ διὰ συνεχῶν κατὰ τῆς Ἑθνικῆς Τραπέζης ἐφόδων.

Τὰς ἐφόδους ὁμῶς ταύτας, τόσῃ ἡ χωροφυλακὴ, ὅσῃ καὶ ὁ Κυριάκος μὲ τοὺς ληστές του, καὶ οἱ ἀπὸ τῆς οἰκίας Σίμου, πεδινόι, ἀπέκρουον ἐρρωμένως καὶ ἀποτελεσματικῶς.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ Κορωναῖος ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν νὰ μὴ φεισθῇ ἀνδρῶν, καὶ νὰ ἐπιδιώξῃ ἀντὶ πάσης θυσίας τὴν κατάληψιν τῆς Τραπέζης, πρὶν ἢ οἱ Πεδινοὶ ἐνισχυθῶσι διὰ νέου πυρο-

βολικοῦ, τὸ ὅποιον ἐζητήθη ἐσπευσμένως ἀπὸ τὸν Παπαδιαμαντόπουλον.

Μετὰ τὴν ἀπόφασίν του ταύτην, ὁ Κορωναῖος μετεκαλέσατο ἐκ τοῦ Βαρθολαίου δύο λόχους πολιτοφυλάκων, ἀνεκάλεσεν ἐκ τῆς οἰκίας τῶν Χαυτείων ὅπου εὐρίσκοντο εἰσέτι τοὺς πυροσβέστας, συνεκέντρωσε καὶ πάντα τὸν στρῆτὸν ὁ ὅποιος εἶχεν ἀπομείνει πιστὸς εἰς τοὺς Ὀρεινοὺς, καὶ εἰς ταῦτον προσθέσας καὶ τοὺς ἐκ τῶν πολιτῶν ἐνόπλους, ἀπετέλεσε φοβεράν δύναμιν ἀνερχομένην εἰς 800 καὶ πλέον ἄνδρας.

Τοῦτον δὲ τὸν στρῆτὸν, ἐνθαρρύνας διὰ φλογεράς προσλαλιᾶς, ἀπέστειλεν ἔπειτα πρὸς νέαν ἔσθον κατὰ τῆς Τραπεζῆς.

Τὸ πλῆθος ἐκεῖνο, ἐξώρμησεν ἐν ἀλλαλαγμοῖς κατὰ τοῦ πιστωτικοῦ ἰδρύματος, κίεπερ δὲ λυσσῶδῶς πυροβολούμενον ὑπὸ τῶν Πεδινῶν καὶ πολλὰς ὑφιστάμενον θυσίας, κατάρθωσεν ἐν τούτοις νὰ φθάσῃ μέχρι τῆς μεγάλης θύρας τῆς Τραπεζῆς τὴν ὁποίαν ἤρchiσε νὰ κτυπᾷ διὰ πελέκεων καὶ βαρέων σιδηρῶν ἐργαλείων, ὅπως διαρρήξῃ αὐτήν.

Ταυτοχρόνως ὅμως τινὲς τῶν πυροσβεστῶν, ἐφαρμόσαντες κλίμακας ἐπὶ τῶν τοίχων τῆς Τραπεζῆς, ἤρchiσαν ἀνερχόμενοι αὐτάς, ἀψηφόντες τὰς σφαίρας, αἱ ὁποῖαι ἐσύριζον περὶ αὐτοὺς, πολλοὺς τῶν ὁποίων κατέρριψαν νεκρούς...

Οἱ Πεδινοί, μὴ βοηθούμενοι πλέον ἐκ τῶν Χαυτείων, τὰ ὁποῖα εἶχον καταλάβει αἱ Ὀρεινοὶ διὰ τοῦ ἵππικοῦ των, μάτην ἠγωνίζοντο ὅπως ἀποκρούουν τὴν λυσσαλέαν ταύτην ἔσθον.

Καὶ ἐπυροβολοῦν ἀδιακόπως μέχρι πυρακτώσεως τῶν ὅπλων των.

Καὶ ἐφόνευον ὅτους ἠδύναντο περισσοτέρους.

Ἀλλ' οἱ Ὀρεινοὶ ἀντεῖχαν.

Ἐφρονέοντο καὶ δὲν ὑπεχώρουν.

Ἐπυροβολοῦντο καὶ προὔχώρουν ὀλονέν.

— Κουράγιο μωρὲ σκυλιζέ, ἀνέκραξε μαινόμενος ὁ Κυριάκος εἰς τοὺς ἀνθρώπους του. Κουράγιο καὶ μᾶς πῆραν τὴν Τράπεζα...

Καὶ ὅλα ταῦτα ἀπέβαινον εἰς μάτην.

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 90

Ἡ στιγμή τῆς ἐκπορθήσεως τῆς Τραπέζης ἔφθασε.

Καὶ τὸ πιστωτικὸν τοῦ Κράτους Ἰδρυμα, ἐν τῷ ὁποίῳ ἑκατομ-
μύρια δρχμῶν εὐρίσκοντο, καὶ περιουσίαι ὁλόκληροί πολιτῶν ἦσαν
κατακτεθειμέναι, καὶ ἀπὸ τὸ ὅποιον ὕψιστα συμφέροντα τοῦ Κρά-
τους καὶ τῶν ιδιωτῶν ἐξηρτῶντο θὰ ἐπιπτεν εἰς χεῖρας τοῦ μαι-
νομένου ἐκείνου ὄχλου, ἂν μὴ ταχεῖς καὶ ἀποτελεσματικὴ βοήθεια
δὲν ἤρχετο εἰς τοὺς ὑπερασπιστὰς αὐτοῦ.

Καὶ ἡ βοήθεια αὕτη ἔφθασεν εὐτυχῶς ἐγκαίρως.

Εἷς λόχος τοῦ τάγματος τοῦ Λεωτσάκου, κατελθὼν τροχάδην
τῆς ὁδοῦ Σταδίου ἔφθασεν εἰς τὰ Χρυτεῖα καὶ διὰ συχνοῦ πυρός
ἀπεδίωξεν ἐκεῖθεν τοὺς ἰππεῖς τοῦ Κορωναίου.

Κατέλαβεν ἅπαντα τὰ Χρυτεῖα καὶ ἐκεῖθεν ἤρχισε νὰ βάλῃ
διὰ συχῶν ὁμοφροντιῶν κατὰ τῶν ἐπιτιθεμένων κατὰ τῆς Ἑθνι-
κῆς Τραπέζης Ὁρειῶν.

Τὴν ἰδίαν ὥρως στιγμήν, σφαῖρα τηλεβόλου κατέπεσεν ἐν τῇ
μέσῳ τῆς πρὸ τῆς Τραπέζης πλατείας.

Ἐξερράγη δὲ μετὰ φοβεροῦ πατάγου ἡ σφαῖρα, ἐνσπείρας
τὸν τρόπον εἰς τοὺς Ὁρεινοὺς, οἱ ὅποιοι ἤρχισαν ἐκτάκτως ὑποχω-
ροῦντες πάλιν ἐν ἀπεγνωσμέναις κραυγαῖς.

— Φυλαχθῆτε ἤρθαν τὰ κανόνια πάλιν...

Ἐν τούτοις ἰδοὺ τί εἶχε συμβῆ.

Ὁ Σμόλεντς ἄγων ἐν πεδινὸν τηλεβόλον καὶ συμμορφούμενος
πρὸς τὰς ὁδηγίας, τὰς ὁποίας εἶχε λάβει, κατώρθωσε ν' ἀναβιάσῃ
τοῦτο εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Λυκαβητοῦ.

Ἐτοποθέτησεν ἔπειτα τὸ τηλεβόλον τοῦ εἰς τὸν λόφον τοῦ
Σχιστοῦ καὶ ἐκεῖθεν μὴ φοβούμενος νὰ ἰδῇ πάλιν τοὺς πυροβολητὰς
τοῦ φονευομένου, ἤρχισε νὰ σκοπεύῃ, διευθύνων ἐπιτυχῶς τὰς
σφαῖρας τοῦ κατὰ τῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς Ἑθνικῆς Τραπέζης
εὐρισκομένων Ὁρειῶν.

Τοιοῦτοτρόπως ἡ νίκη, τὴν ὁποίαν πρὸς στιγμήν ὁ Κορωναίος
ἐνόμισεν ὅτι ἐκέρδισε, διέφυγε καὶ πάλιν τῶν χειρῶν του.

Καὶ ὅχι μόνον τοῦτο.

Νῦν, κανονιοβλούμενος τόσον ἐπιτυχῶς ἀπὸ τοῦ λόφου τοῦ Σχιστοῦ, εὐρίσκετο εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ὑποχωρήσῃ, ἂν δὲν ᾔθελε νὰ ἰδῇ τὴν στρατὸν καὶ τοὺς ἄνδρας τοῦ ἀποδεκατιζομένου ἀπὸ τὰς σφαῖρας καὶ τὰ θρούζια τοῦ Σμόλεντε.

Οὕτω δὲ καὶ ἔπραξεν.

ὑπὸ τὰς ὕβρεις καὶ τὰ γιουχατματα τῶν χωροφυλάκων, τοῦ Κυριάκου καὶ τῶν ληστών του διέταξε τοὺς ἄνδρας του νὰ ἀποσυρῶσι πάλιν ἀπὸ τὴν πλατεῖαν τῆς Τραπεζῆς καὶ νὰ καταφύγωσιν εἰς τὰς προτέρας τῶν κρύπτας.

Ἐν τούτοις ὁ Κορωναῖος οὐδεμίαν πλέον ἀνομένων βοήθειαν, ἐβλεπεν ὅτι πᾶσα ἐλπίς ἀπώλετο, καὶ ἐσκέπτετο ὅτι ἔδει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ὥρατον ὄνειρον τῆς ἐκπορθήσεως τῆς Τραπεζῆς καὶ τῆς λεηλασίας τῶν ἐκτομμυρίων τῆς.

Ὅπωςδὴποτε ὅμως, ἡ μεταξὺ Ὀρεινῶν καὶ Πεδινῶν μάχη ἐξηκολούθει εἰσέτι, ζωηρὰ μάλιστα, εἰς πλεῖστα περὶ τὴν Τραπεζαν σημεία.

Ἐν τῇ πλατεῖᾳ τῆς Ὀμονοίας ἐμάχοντο.

Ἐν τοῖς Χρυτείοις ἐμάχοντο.

Ἐν τῇ ὁδῷ Αἰόλου, ἐν τῇ ὁδῷ Ἀθηνᾶς, ἐν τῇ πρὸς τὰ Χαυτεῖα μέρει τῆς ὁδοῦ Σταδίου ἐμάχοντο.

Καὶ περὶ τὴν 3 μ. μ. ὥρην ἡ μάχη εὐρίσκετο εἰς τὸ σφοδρότερον αὐτῆς σημεῖον, ὅτε ἐθεάθη κατερχομένη τὴν ὁδὸν Σταδίου ἡ φέρουσα τοὺς γραμματεῖς τῶν πρεσβειῶν ἄμαξα, ἐπὶ τῆς ὁποίας, ὡς εἵπομεν, ἐκυμάτιζον καὶ αἱ τρεῖς σημαῖαι τῶν προστατίδων Δυνάμεων.

Ὅταν ἡ ἄμαξα ἔφθασεν ἐν μέσῳ τοῦ λόφου τοῦ τάγματος τοῦ Λεωτσάκου, τοῦ στρατοπεδεύοντος εἰς τὰ Χαυτεῖα, ἔστη.

Καὶ διὰ διερμηνέως ὁ τῆς ρωσικῆς Πρεσβείας γραμματεὺς ἠρώτησεν ἕνα τῶν ἀξιωματικῶν :

- Ποιὸς εἶνε ἀρχηγὸς σας ἐδῶ ;
- Ὁ Παπαδιαμαντόπουλος, ἀπήντησεν ἐκεῖνος.
- Πρέπει νὰ τὸν ἰδοῦμεν.

Ὅταν δὲ κληθεῖς προσῆλθεν ὁ Παπαδιαμαντόπουλος.

— Κύριε, τῷ εἶπεν. Εἴμεθα ἐντεταλμένοι νὰ σᾶς κάμωμεν γνωστόν, ὅτι ὀφείλετε αὐθωρεῖ νὰ συνομολογήσετε μετὰ τῶν ἀντιπάλων σας ἀνακωχὴν 48 ὥρων.

— Πρὸς τὸν σκοπὸν ;

— Πρὸς τὸν σκοπὸν, ὅπως ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ συνέλθῃ ἡ Ἐθνοσυνέλευσις καὶ συμβιβάσῃ τὰς ἐριδας.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ Παπαδιαμαντόπουλος δὲν ἐφάνη ὅτι ἤκουσε μετ' εὐχαριστήσεως τὴν θέλησιν τῶν πρεσβευτῶν, ὁ γραμματεὺς ἐπανάλαβεν :

— Εἴμεθα ἐπίσης ἐντεταλμένοι νὰ σᾶς ἀνακοινώσωμεν ἐπισήμως, ὅτι ἂν ἐντὸς μιᾶς ὥρας ἡ αἰτωμένη ἀνακωχὴ δὲν συνομολογηθῇ, οἱ πρεσβευταὶ τῶν Κυβερνήσεων Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας θὰ προσκαλέσωσι τοὺς ὑπηκόους των νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν χώραν ταύτην. Νυκτικὰ ἀγγήματα θ' ἀνέλθουν εἰς Ἀθήνας καὶ θὰ καταλάβουν ἐξ ὀνόματος τῶν Δυνάμεων τὴν πρωτεύουσάν, καὶ αἱ τρεῖς προστάτιδες Δυνάμεις, ἀπερχομένων αὐθωρεῖ ἐντεθεῖν τῶν πρεσβευτῶν των, θὰ διακόψωσι πᾶσαν πρὸς τὴν χώραν ἡμῶν σχέσιν.

Καὶ ὁ γραμματεὺς ἐπανάλαβεν :

— Εἰσθε ἀξιωματικὸς, κύριε. Ἠγωνίσθητε ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος σας. Πράξατε νῦν ὅ,τι ἡ φωνὴ τοῦ καθήκοντός σας σᾶς συμβουλεύσῃ.

— Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, κύριοι, ἀπήντησεν ὀρθοφρονὼν ὁ Παπαδιαμαντόπουλος, σὰς δίδω τὸν λόγον τῆς τιμῆς μου, ὅτι θὰ δεχθῶ τὴν ἀνακωχὴν, ἂν δεχθῇ ταύτην καὶ ὁ Κορωνάιος. Ἀλλὰ τίς θέλει συνεννοηθῇ καὶ μετ' ἐκείνου ;

— Ἡμεῖς, ἀπήντησαν οἱ γραμματεῖς.

Πράγματι.

Διέταξαν τὴν ἄμαξάν των νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν.

Εὐτυχῶς, ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν σημαϊῶν τῶν τριῶν Δυνάμεων, οἱ ἀλληλοπυροβολούμενοι διέκοψαν τοὺς πυροβολισμούς.

Ἦννόησαν, ὅτι ἂν δὲν εἶχον σπουδαῖόν τι ν' ἀνακοινώσουν οἱ πρεσβευταί, δὲν θὰ διεκινδύνευον τὴν ζωὴν τῶν γραμματέων των ἀποστέλλοντες αὐτοὺς ἐν μέσῳ τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

Ἐπαυσαν ἐπομένως πυροβολοῦντες μέχρις οὗ οἱ γραμματεῖς ἐκτελέσωσι τὴν ἀποστολὴν των.

Ὁ Κορωνάτος, προσκληθεὶς ἔπειτα, ἤκουσε τὰς προτάσεις τῶν πρεσβευτῶν.

Καὶ ὅπως ὁ Παπαδιαμαντόπουλος οὕτω καὶ αὐτὸς δὲν ἠθέλησε ν' ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην τῆς μὴ συνομολογήσεως τῆς ἀνακωχῆς, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας θὰ ἦτο ἴσως ἡ ἐκ νέου κατοχὴ τῆς χώρας, ὑπὸ ξένων στρατιωτῶν.

Καὶ ἐδέχθη.

Οὕτω δέ, περὶ τὴν 3 μ. μ. ὥραν τῆς 20 Ἰουνίου, ἡ ἀνακωχὴ συνωμολογήθη ἐπὶ 48 ὥρας, συμφωνηθέντος, ὅπως ἕκαστος τῶν ἀντιπάλων στρατῶν ἀποσυρθῇ εἰς τοὺς στρατῶνάς του.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς δ' ἐκείνης ἔληξε καὶ ὁ τριήμερος ἀδελφοκτόνος ἀγὼν, ὁ ἀριθμήσας διακοσίους νεκροὺς, ἀπειρίαν πληγωμένων, ὁ παρ' ὀλίγον νὰ ρίψῃ τὴν Ἑλλάδα ὁλόκληρον εἰς τὰ δεινὰ ἐνὸς ἀπεράντου, ἀγρίου ἐμφυλίου πολέμου.

Καὶ τοῦτο, διότι ὁ μὲν τῶν πολιτικῶν ἤθελε νὰ ὑποσκελίσῃ τὸν δέ.

Διότι, τὰ προσωπικὰ μίσση εἶχον ἐξαφθῇ.

Αἱ προσωπικαὶ φιλοδοξίαι εἶχον φθάσῃ εἰς τὸ κατακόρυφον.

Ἡ συνεδρίασις τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως.

Τὴν αὐτὴν ἐσπέραν ὁ Διομήδης, ὁ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Καλλιφρονᾶ κρατούμενος ὡς αἰχμάλωτος πρόεδρος τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, ἀφίετο

ἐλεύθερος, ἡ Ἐθνοσυνέλευσις δὲ ἐκαλεῖτο τὴν ἐπομένην εἰς συνεδρίαν.

Εὐτυχῶς σχετικὴ τις τάξις παρατηρεῖτο ἐν τῇ πόλει ἀπὸ τῆς συνομολογήσεως τῆς ἀνακωχῆς.

Οἱ πυροβολισμοὶ εἶχον πύττει σχεδὸν τελείως, καὶ μόνον ἀπὸ μέρη ἀπομεμκρυσμένα τῆς πόλεως ἐρείπτοντο μερικοί, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἔχωσι θλιβερά ἀποτελέσματα, διότι εἶνε βέβαιον, ὅτι ἀφ' ἧς κατέπχυσεν ἡ πρὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς μάχη, οὐδεὶς ἐφρονεῖσθαι καὶ οὐδεὶς ἐτραυματίσθαι.

Μερικὰ καταστήματα μάλιστα ἐπιμόνως διατηρούμενα κλειστά ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς στάσεως, ἤνοιξαν καὶ ποιά τις κίνησις παρατηρήθη ἐν τοῖς ὁδοῖς.

Ἰδίᾳ τοῦ κόσμου ἡ προσοχὴ ἐστράφη εἰς τοὺς νεκρούς, τοὺς ἐξ ἐκατέρων τῶν μερῶν πεσόντας.

Τὴν πλειονότητα τῶν νεκρῶν τούτων εἶχον οἱ ἀτυχεῖς στρατιῶται, οἱ ὅποιοι καὶ ἐκηδεύθησαν χωρὶς νὰ προκαλέσωσι τὴν μεγίστην προσοχὴν καὶ τὸ πολὺ ἐνδιαφέρον τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ μεταξύ τῶν νεκρῶν ὑπῆρχον καὶ πολλοὶ πολῖται ἀγαθοὶ οἰκοκυρεῖται, καὶ νέοι γνωστῶν Ἀθηναϊκῶν οἰκογενειῶν, καὶ τούτους κηδευομένους ὑπὸ τῶν βαρυπενθῶν συγγενῶν των, προέπεμψε μέχρι τοῦ τάφου ἡ εἰλικρινὴς λύπη, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται τις ἀποχωριζόμενος ὄντος, ἔστω καὶ ἀπλῶς γνωστοῦ μόνον.

Ἦτο δὲ κατὰ τὴν ἐπομένην τῆς ἀνακωχῆς, τὸ θέαμα τῶν ὁδῶν τῆς πρωτευούσης ἄκρως ὀδυνηρὸν, καὶ ἄγριον καὶ τρομῶδες. Κηδεῖται διέσχίζον ἐκ παντοίων μερῶν τὰς ὁδοὺς, καὶ ψαλμῳδία ἱερῶν διεδέχοντο τὰς ψαλμῳδίας, καὶ θρήνος τοὺς θρήνους καὶ τοὺς κοπετούς, τῶν συγγενῶν τῶν κηδευομένων.

Ποιά τις μετὰμέλεια ἤρχισε νὰ παρατηρηθῇ μεταξύ τῆς πρωτεύουσας μερίδος τῶν κατοίκων, διὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὁθωμανοῦ, καὶ τότε ἠκούσθησαν αἱ πρῶται διαμκρτυρίαι διὰ τὸ συντελεσθέν, ἐν στιγμῇ παραφορᾶς, ἐθνικὸν προξικῶπημα.

Ἄλλη δὲ μερὶς τῶν πολιτῶν βρυνθεῖσα τὴν ἐν τῇ χώρᾳ ἐπι-

κρατούσαν ἀναρχίαν, ἤρχισε νὰ διαμαρτύρεται διὰ τὴν βραδύνουσαν καθόδον εἰς Ἑλλάδα τοῦ Βασιλέως Γεωργίου, ἡ παρουσία τοῦ οὐοίου ἠλπίζετο ὅτι θὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὰ δεινὰ τῆς ἀναρχίας, καὶ θὰ φέρῃ τὸν τύπον εἰς τὴν ὁδὸν τῆς εὐνομίας καὶ τῆς προόδου, ἀνακοπίσης ἐπὶ ἔτος τώρ, χάρις εἰς τὰς ἰδέας θερμοκεφάλων τινῶν πατριωτῶν, οἱ ὅποιοι ἐπεζήτησαν καὶ ἐπέτυχον τὴν ἔξωσιν τοῦ Βασιλέως, ὃν ἐθεώρουν ὡς αἷτιον τῶν ἀτυχιῶν τῆς χώρας, ἐν ᾧ αὐτὰ τὰ πράγματα, ἤρχοντο νῦν νὰ ἐπιθεβαιώσωσι τοὺς λόγους τοῦ Ὁθωνος τοὺς ὁποίους ὁ ἀτυχὴς ἐξόριστος ἐξεστόμει ἐπὶ τοῦ ἀτμοδρόμου « Ἀμαλίας », καθ' ἣν στιγμήν ἐλάμβανε τὴν ἀπόφασιν νὰ φύγῃ ἐξ Ἑλλάδος :

— Ἐρ' ὅσον ἐγὼ εὐρίσκομαι εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ Ἕλληνες δὲν θὰ ἐννοήσουν ποτὲ ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι ὁ αἷτιος τῶν δεινοπαθημάτων τῆς χώρας.

Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Ὁθωνος ἤρχοντο νῦν εἰς τὴν μνήμην πολλῶν, καὶ ἐν ἔτος ἀπὸ τῆς ἐξορίας του, ὁ πρῶην Βασιλεὺς ἐδικαιώνατο ὑπὸ τῶν ὑπνικῶν του, διαβλεπόντων τὴν αἰτίαν τῆς κακοδαιμονίας τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὰς ἐσωτερικὰς κομμητικὰς δικμάχας, εἰς τὰ προσωπικὰ μίσση, εἰς τὴν ἀρχομνίαν τῶν πολιτικῶν τῆς ἀνδρῶν.

Παρ' ὅλην τὴν ἐν τῇ πόλει ἐπικρατήσασαν ἡσυχίαν ἀπὸ τῆς συνομιλογίτης τῆς ἀνκκωχῆς καὶ ἐντεῦθεν· παρ' ὅλην τὴν ἐπαναρχαμένην εἰς τὰς ὁδοὺς κίνησιν· παρ' ὅλην τὴν αἰσιοδοξίαν πολλῶν, ὅτι ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἔληξε πλέον, οἱ φόβοι δὲν ἀπέλειπον τελείως τοὺς κατοίκους τῆς πρωτεύουσας.

Ὁ Κορωνάιος, ἐπωρελούμενος τῆς ἀνκκωχῆς, ἐγύμναζε τοὺς πολιτοφύλακας του καὶ ἐπνύετο τὰς τάξεις αὐτῶν διὰ προσηκείας νέων ἀνδρῶν, ὁ ἀρχιλιστής Κυριάκος μὲ τοὺς ληπτάς του εὐρίσκετο ἐντὸς τῆς πρωτεύουσας, ἑτοιμος νὰ ἐπικυλάξῃ τὸν πόλεμον ὁ Πα-

παδιαμαντόπουλος κατείχε τὸ πυροβολικόν, ἀναμένων τοῦ Βούλγαρου τὰς διαταγὰς, ὅπως κανονισθῇ καὶ ἄλλα τῆς πόλεως μέρη, ὁ Λεωτσακος, διηύθυνε κατ' οἰκίαν βούλησιν τὸ τάγμα του, καὶ ἡ χωροφυλακὴ ἐξηκολούθει νὰ κατέχῃ τὰ Ἀνάκτορα, ἐνῶ οἱ πολιτοφύλακες κατείχον τὴν Ἀκρόπολιν....

Αἱ ἀντίθετοι αὗται δυνάμεις, τὰς ὁποίας ἡ Πολιτεία εἶχεν ὀπλίσει, δὲν ἐξηρτῶντο πλέον ἀπὸ Κυβερνήσεως μὴ ὑπαρχούσης, ἀλλ' ἐξετέλουν τὰς διαταγὰς τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ προσώπου, τὸ ὅποτον θὰ ἐξήσκει ἐπιρροήν τινα ἐπ' αὐτῶν.

Διὰ τὸν ἐνδεχόμενον δὲ φόβον τῆς ἐκ νέου ἐπαναλήψεως τῶν ἐχθροπραξιῶν, οἱ ξένοι ὑπήκοοι ἐξηκολούθουν νὰ ἔχουν ἀνηρτημένους ἐπὶ τῶν οἰκιῶν των, τὰς σημαίας τῆς ἐθνικότητός των, ἡ πόλις δὲ ἀφ' ὑψηλοῦ θεωμένη, ἐφάνετο ὡς ἐν σημαιοστολισμῷ ποικιλοχρώμῳ ἐορτάζουσα εὐφρόσυνόν τινα πανήγυριν...

Τοιαύτης τιнос ἐπικρατούσης ἐν τῇ πόλει καταστάσεως, οἱ πληρεξούσιοι τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ἤρξαντο προσερχόμενοι ἐν τῇ Βαρβακείῳ, καὶ ἡ Ἐθνοσυνέλευσις εὐρέθη ἐν ἀπαρτίᾳ.

Ὀλίγον ὅμως πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς συνεδριάσεως, οἱ πρεσβευταὶ Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας, ἐπέδωκαν ταυτόσημον, ἐν εἰδει τελεσιγράφου, διακοίνωσιν πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως.

«Οἱ ὑπογεγραμμένοι, ἔγραφον ἐν τῇ διακοινώσει, ἀνακοινοῦσιν εἰς τὸν πρόεδρον τῆς Συνελεύσεως τὴν διακήρυξιν ὅτι, ἐν ἐτὸς τῶν 48 ὥρῶν τῆς ἀνακωχῆς τῶν ὅπλων, αἱ ἐχθροπραξίαι ἐπαναληφῶσι, θέλουσι παραλάβῃ τοὺς συμπατριώτας των, καὶ θέλουσι διακόψῃ πᾶσαν σχέσιν πρὸς χώραν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐγένετο τόσον κακὴ χρῆσις τῆς ἀνδρείας, καὶ ἀπὸ τὴν ὁποίαν, ὁ ἀληθὴς πατριωτισμὸς φαίνεται ἐξορισθεὶς διὰ παντός».

Κατωτέρω δέ, ἡ διακοίνωσις αὕτη τῶν πρεσβευτῶν, ἔγραψε τὰς ἐξῆς, ἐν γλώσῃ δριμύει, πικροτάτας ἀληθείας, τὰς ὁποίας ὅσῳ καὶ ἂν ἦναι τις πατριώτης, δὲν δύναται νὰ διαμφισβητήσῃ.

«Οἱ ὑπογεγραμμένοι—ἔγραφον οἱ πρεσβευταὶ—ἐνεργοῦντες διὰ

τὴν διακοπὴν τῶν ἐχθροπραξιῶν παρὰ τοῖς ἀρχηγοῖς τῶν διαμα-
χομένων μερίδων ἐξεπλήρωσαν μόνον πρῶτόν τι καθήκον, ὑπολεί-
πεται δὲ εἰς αὐτοὺς νὰ ἐκφρασθῶσι πρὸς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν κατὰ
τρόπον, οὗ τὴν αὐστηρότητα δὲν δύναται νὰ ἐλαττώσῃ ἢ πρὸς τὴν
Ἑλλάδα ζωηρὰ αὐτῶν συμπάθεια. Διότι δὲν διστάζουσι νὰ διαβε-
βαιώσωσιν, ὅτι κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν, ἡ φρίκη τοῦ ἀδελφοκτό-
νου πολέμου, καταπαύσαντος διὰ τῶν προσπαθειῶν των δὲν δύναται
νὰ δικαιολογηθῇ οὐδὲ κἄν ἀπὸ τὰ πατριωτικὰ ἐκεῖνα αἰσθήματα,
τὰ κακῶς ἐννοούμενα, ἅπερ συχνάκις ὥπλισαν τὰ μέλη ἐνὸς καὶ
τοῦ αὐτοῦ ἔθνους τὰ μὲν κατὰ τῶν δέ· ἐνταῦθα δὲ ὑπάρχουσιν (οἱ
ὑπογεγραμμένοι διακηρύττουσι μεγαλοφώνως, ὅτι τοιαύτη εἶνε ἡ
ἐμφανὴς πεποίθησίς των) ἐνταῦθα δὲ ὑπάρχουσιν εἰμὴ ἔνοχοι φι-
λοδοξίαι, τῶν ὁποίων οὐδὲν ἀποκρύπτει τὴν βαθεῖαν ἀθλιότητα, κα-
αὶ ὅπουται διαφιλονεικοῦσιν ἐφήμερον ἐξουσίαν ἐπὶ κινδύνῳ τοῦ νὰ ρί-
ψωσι τὸ ἔθνος ὁλόκληρον εἰς ἄβυσσον, ἐν ᾗ δύνανται νὰ καταπον-
τισθῶσιν αἱ τύχαι αὐτοῦ».

Τῇ διακοινώτως ταύτῃ· ἀντίγραφα, ὁ πρόεδρος τῆς συνελεύ-
σεως, ἔσπευσε ν' ἀποστείλῃ πρὸς τε τὸν Βούλγαρον καὶ τὸν Κα-
νάρην, τοὺς δύο τούτους ἀρχηγούς τῶν διαμαχομένων πολιτικῶν
μερίδων, ἐπέτρεψε δὲ νὰ λάβουν γνῶσιν αὐτῆς καὶ οἱ προσελθόντες
πληρεξούσιοι.

Δύναται νὰ θεωρηθῇ βέβαιον, ὅτι τὸ κατὰ τῶν Ἑλλήνων πολι-
τικῶν διδόμενον ἀπὸ μέρους τῶν πρεσβευτῶν ράπισμα ἡσθάνθησαν
ὄχι μόνον, οἱ ὑπ' ἐκείνων ἀγόμενοι πληρεξούσιοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀρ-
χηγοὶ αὐτῶν, καθ' ὧν βρεῖται θὰ κατέπιπτεν ἡ εὐθύνη, ἐν ᾗ περι-
πτώσει οἱ πρεσβευταὶ ἀπερχόμενοι τῆς πρωτευούσης, ἤθελον δια-
κώφῃ τὰς μετὰ τῆς Ἑλλάδος σχέσεις.

Ἐντεῦθεν, πνεῦμα μετριοπαθείας καὶ συνέσεως ἐπεκράτησε
κατὰ τὴν συνεδρίαν ἐκείνην τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, κατ' αὐτὴν δέ,
συνεζητήθησαν ἐν σχετικῇ ἡρεμίᾳ, τὰ μέτρα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἔδει
νὰ ἐλαμβάνοντο ἀπὸ κοινοῦ, ὑφ' ὅλων τῶν πολιτικῶν μερίδων τῆς
χώρας, ὅπως τεθῇ τέρμα εἰς τὴν ἀναρχίαν, καὶ καταπαύσωσι τε-

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. ΘΙ

λείως αἱ ἔνοπλοι δικάζαι τῶν κομμάτων, αἱ ὁποῖαι, ἂν ἀπὸ τῆς πρωτεύουσας μετεδίδοντο καὶ εἰς τὰς ἐπικρατίας ἀφεύκτως ἔχον αἵματοκυλίστην ὁλόκληρον τὸ ἔθνος.

Μετὰ μακρὰν δὲ συζήτησιν, τῆς ὁποίας τὰ ἀποτελέσματα ἀγωνιωδῶς ἀνέμενον οἱ κάτοικοι γνωρίζοντες, ὅτι ἐξ ἐκείνων καὶ μόνον ἐξηρτᾶτο τῇ συμγῇ ἐκείνη ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδος, ἡ Ἐθνοσυνέλευσις, κατέληξεν εἰς ἀποφάσεις, ὄντως πατριωτικὰς, τὰς ὁποίας ἔσπευσαν εὐτυχῶς ν' ἀποδεχθῶσι καὶ πάντες οἱ πολιτικοὶ ἀρχηγοί.

Κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἀπεφάσισε νὰ δώσῃ εἰς τὴν χώραν Κυβέρνησιν, τῆς πρὸ τῆς στάσεως τοιαύτης καταργηθείσης σιωπηρῶς καὶ μὴ ὕρισταμένης πλέον.

Ἐγένετο οὕτω ψηφοφορία, καὶ ἡ Κυβέρνησις ἐσχηματίσθη ὡς ἑξῆς :

Β. Ρούφος Πρόεδρος.

Π. Καλλιγῆς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν.

Β. Νικολόπουλος ἐπὶ τῆς Παιδείας.

Π. Μαυρομιχάλης ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης.

Ι. Κλίμακας ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν.

Μπούμπουλης ἐπὶ τῶν Νομικῶν.

Α. Γ. Πετμεζῆς ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν.

Μετὰ τοῦτο ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἐξέδωκε τὰ ἑξῆς ψήφισμα.

Ψήφισμα διὰ τοῦ ὁποίου καταργεῖτο τὸ ἀρχηγεῖν τῆς χωροφυλακῆς καὶ τῆς πολιτοφυλακῆς.

Ψήφισμα διὰ τοῦ ὁποίου καταργεῖτο τὸ στρατιωτικὸν δίκαιον τῆς πρωτεύουσας.

Ψήφισμα διὰ τοῦ ὁποίου καταργεῖτο ἡ διοικητικὴ ἀστυνομία Ἀθηνῶν Πειραιῶς.

Καὶ ἕτερον ψήφισμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἅπας ὁ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ στρατός ἀπεστέλλετο ἐκτὸς αὐτῆς.

Ἡ κατάργησις τῆς διοικητικῆς ἀστυνομίας Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς ἀνασυσταθείσης ἔπειτα, ἐγένετο ἐκ λόγων καθαρῶς δημοσίας

τάξεως. Ὁ τότε διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας, Μακρῆς, ἦτο ἐπιφανὴς Πεδινός, ἡ παῦσις δὲ αὐτοῦ ἀναμφισβητήτως θὰ προεκάλει νέας παρεχάς. Ἐντεῦθεν ὁ λόγος δι' ὃν ἡ Ἐθνοσυνέλευσις κατήργητε τὴν διοικητικὴν ἀστυνομίαν ὁλόκληρον, ὅπως εὐσχήμως ἀπολυθῇ τῆς θέσεώς του ὁ Μακρῆς.

Τὴ ψήφισμα τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ στρατὸς διατάσσεται ν' ἀπομακρυνθῇ τῆς πόλεως καὶ στρατοπεδεύσῃ μακρὰν αὐτῆς ἐξετελέσθη ἀμέσως.

Καὶ ὁ μὲν τῶν Πεδινῶν στρατὸς ὑπὸ τὸν Πικραδιαμαντόπουλον κατεσκήνωσε πρῶτος εἰς μέρος ἐκτὸς τῆς πόλεως κείμενον· ἀκολούθως ἐξῆλθε τῆς πόλεως καὶ ὁ στρατὸς τῶν Ὀρεινῶν ὑπὸ τὸν Κορωνάτον, ὁ ὁποῖος κατεσκήνωσεν εἰς μέρος ἀπομακρυσμένον ἐκείνου, εἰς τὸ ὅποιον κατεσκήνωσαν οἱ Πεδινοί.

Ἐλήφθη δὲ τὸ μέτρον τοῦτο διὰ νὰ κατευασθῶσι τὰ ἐξημμένα τῶν στρατιωτῶν πνεύματα, σιγήσουσι τὰ πάθη, καὶ ἐπανέλθῃ ἡ ἡρεμία, ἡ σωφροσύνη, καὶ ἡ ὀρθὴ σκέψις εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτῶν.

Βραδύτερον οἱ στρατοὶ οὗτοι ἀπεστάλησαν εἰς τὰς ἐπαρχίας. Καὶ ὁ μὲν ὑπὸ τὸν Κορωνάτον, εἰς Μεσολόγγιον, ὁ δὲ ὑπὸ τὸν Πικραδιαμαντόπουλον εἰς Σπάρτην. Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ ἀρχηγοὶ αὐτῶν Κορωνάτος καὶ Παπαδιαμαντόπουλος παρητήθησαν, ἡ ἀρχηγία αὐτῶν ἀνετέθη εἰς ἄλλους.

Καὶ ἀρχηγὸς μὲν τῶν Ὀρεινῶν διωρίσθη ὁ Μαμούρης, ὀρεινὸς ἐπίσης, τῶν δὲ Πεδινῶν, ὁ Σμόλεντς πεδινὸς καὶ αὐτός.

Οὕτω ἔληξεν ὁ ἐμφύλιος πόλεμος. Ἄλλ' ἡ μεταξὺ Πεδινῶν καὶ Ὀρεινῶν ἔρις δὲν κατέπαυσε. Καὶ θέλομεν εἶδῃ καὶ αὖθις περικιτέρω τὰ ὁλέθρια ἀποτελέσματα αὐτῆς, ἐξαναγκασάσης τὸν Βασιλέα Γεώργιον νὰ ἀπειλήσῃ, τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν ὅτι θὰ φύγῃ ἐξ Ἑλλάδος.

Νέαι ἐλπίδες.

Ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία, εἰς μάτην ἀνέμενε πληροφορίας ἐξ Ἀθηνῶν· εἰς μάτην ἀνέμενε τὴν ἀπὸ μέρους τῶν ἐν Ἑλλάδι φίλων τῶν πρόσκλησιν ὥπως ὁ Ὅθων ἐπανεέλθῃ εἰς Ἑλλάδα, καὶ τοῦ μενός ἐπὶ κεφαλῆς τῶν φίλων του, διεκδικήσῃ τὰ ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου δικαιώματά του.

Καὶ ἡ ἀτυχὴς ἐξόριστος ἡγωνία, καὶ μετὰ παλμῶν καρδίας ἀνέμενε τὴν ἐξ Ἑλλάδος ἐφίξιν εἰδήσεων, αἱ ὁποῖαι θὰ καθίσταν αὐτὴν ἐνήμερον τῶν ἐκεῖ συμβαινόντων.

Ἐπανεστάτησαν ἄρά γε οἱ Ὀθωνισταί, ὥπως ὑπέσχετο ὁ Βασιλεὺς γαρῆς καὶ ὥπως, τόσοι ἄλλοι καὶ δι' ἐπιστολῶν καὶ αὐτοπροσώπων ὑπεσχέθησαν εἰς τοὺς ἐξορίστους;

Καὶ ἂν ἐπανεστάτησαν ποίαν τύχην ἔσχε τὸ ἐπαναστατικὸν τῶν κίνημα;

Συμμερίσθη ἄρά γε αὐτὸ ὁ Ἑλληνικὸς λαός;

Ἡ μήπως, οἱ ἀντιπολιτευόμενοι οἱ κατέχοντες τὴν ἐξουσίαν κατώρθωσαν νὰ καταπνίξουν τὴν νέαν αὐτῶν ἐξέγερσιν, ἐξ ἧς τότε ἐλπίδας εἶχεν ἐξαρτήσῃ ἡ ἐξόριστος βασίλισσα.

Ἄγνωστον.

Καὶ ἐντεῦθεν ἡ ἀγωνία τῆς Ἀμαλίας.

Ἀγωνία ὅμως ἡ ὁποία δὲν διέφυγε τὸ ὀξυδερκές τοῦ Ὅθωνος βλέμμα.

— Ἀμαλία, εἶπεν μίαν ἡμέραν, ὁ ἐξόριστος βασιλεὺς εἰς τὴν νοσταλγοῦσαν τὰς λαμπρότητας τοῦ Θρόνου, Ἀμαλίαν.

Ἐξακολουθεῖς ἀκόμη νὰ ἐλπίζῃς;

— Ναὶ Ὅθων, ἀπήντησεν ἐκείνη.

— Καὶ σ' εὐχαριστεῖ αὐτὸ Ἀμαλία;

— Ἄν μ' εὐχαριστεῖ;...

Καὶ ἡ Ἀμαλία, μετὰ τόλμης ἐξομολογουμένη εἰς τὸν Ὅθωνα.

— Ὅθων τοῦ εἶπε· Ἡ ἐλπίς αὐτὴ καὶ μόνη, μοῦ δίδει τὸ θάρρος νὰ ὑφίσταμαι τὴν διπλὴν αὐτὴν ἐξορίαν. Καὶ λέγω διπλὴν.

δύτι σὺ καὶ ἐγώ, εἴμεθα δις ἐξόριστοι. Ἐξωρίσθημεν ὑπὸ τῶν Ἑλλὰδι ἐχθρῶν μας εἰς Βαυκρίαν. Ἐδῶ δ' ἐλθόντες, ἐξωρίσθημεν ὑπὸ τῶν συγγενῶν σου εἰς Βαμβέργην. Πῶς λοιπὸν ἤθελες ν' ἀνθέξω εἰς τὰς συμφορὰς τῶν δύο αὐτῶν ἐξοριῶν, ἂν καί ποια ἐλπίς, δὲν ἔφερεν ἀντιπερισπασμὸν εἰς τὰς θλίψεις μου ;

Ὁ Ὅθων ἐκίνησε περιλύπως τὴν κεφαλὴν του.

Ἀνεστέναξεν ἔπειτα καὶ εἶπεν :

— Ἐλπίζε Ἀμαλία, ἄφ' οὗ αὐτὸ σοὶ κάμει καλόν. Ἀλλὰ τοῦλάχιστον, νὰ εἶσαι γενναία, ὅσάκις πρόκειται νὰ σοῦ ἀναγγεῖλθῃ καμμία διάψευσις τῶν ἐλπίδων σου.

— Ἰνωρίζεις, τίποτε Ὅθων ;

— Ἰσως· ἀλλὰ καλλίτερα νὰ μὴ μάθης.

— Ὅχι, ὄχι Ὅθων. Ποῖος ἄλλος πλὴν ἐμοῦ εἶνε σύντροφος τῶν δυστυχιῶν σου ; Ποῖος συνεμερίσθη τὰς θλίψεις σου τόσον ὅσον ἐγώ ; Ὁ πατήρ σου ; Ὅχι τόσον. Ὁ καλὸς Λουδοβίκος σέ ἀγαπᾷ. Ὅταν ὅμως ἔμαθε τὴν ἐξορίαν σου, εἶπεν : « Ἵπῃρξε λοιπὸν τόσον μωρὸς ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ὥστε κατώρθωσε νὰ δυσανεστήσῃ τοὺς Ἕλληνας ; » Καὶ σήμερον ἀκόμη, παρ' ὅλην τὴν ἀγάπην τὴν ὁποίαν αἰτῶνεται πρὸς σέ, καὶ σήμερον δὲν ἔπαυσε πιστεύων ὅτι ἡμεῖς μόνον ὑπῆρξαμεν ἡ ἀφορμὴ τῆς ἐξορίας μας. Ὁ ἀδελφὸς σου ; Ἀλλ' αὐτὸς σκληρότερος τῶν Ἑλλήνων, σέ ἐξώρισεν εἰς Βαμβέργην. Βλέπεις λοιπὸν Ὅθων, ὅτι ἐγὼ μόνη ὠνεύθην, ὑπέφερα, ἤλπισα ἀπεγοητεύθην, ἐξωρίσθην μαζί σου. Καὶ συνεπὶς μόνη ἐγὼ δικαιοῦμαι νὰ γνωρίζω τὸ μυστικόν σου, Ὅθων ; Τί εἰδήσεις ἔχεις ;

— Κακὰς Ἀμαλία.

— Ἐξ Ἑλλάδος ; ἠρώτησεν ἡ Ἀμαλία ταραχθεῖσα.

— Ὅχι.

— Ἀλλά ;

— Ἐκ Μονάχου Ἀμαλία.

— Τί συμβαίνει λοιπόν. Μήπως ὁ καλὸς σου ἀδελφὸς μᾶς

ξώριτε καὶ πάλιν εἰς καμμίαν ἄλλην ἐρημίαν χειροτέραν αὐτήν;

— Ἦσυχασε Ἀμαλίχ. Δὲν εἶνε δὲ καὶ τόσον σθερὸν τὸ πρᾶγμα. Πρόκειται περὶ τύπων μόνον.

— Δηλαδή;

— Αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις πιέζουν τὴν Βαυαρικὴν δυναστείαν νὰ παραιτηθῇ τῶν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου δικαιωμάτων.

— Καὶ ἐκεῖνη;

— Ἀρνεῖται. Καὶ θὰ ἀρνηθῇ ἐπιμόνως καὶ δὲν θὰ ὑποχωρήσῃ κατ' οὐδένᾳ λόγον.

— Ἀλλὰ τότε Ὅθων ἢ εἰδησις εἶνε μᾶλλον εὐχάριστος. Τὸ λᾶχιστον θὰ διατηρήσωμεν τὰ ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν ὅποιον ἡμεῖς ἐλαμπρύνσαμεν καὶ ἐσπερώσαμεν εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, δικαιώματά μας.

— Καὶ ἰδοὺ ἡ πλάνη σου Ἀμαλία.

— Ποῦ ἐπλανήθην καὶ πῶς;

Ὁ Ὅθων ἔμεινε σκεπτικός, ἐπὶ τινὰς στιγμάς, μὲ τὸ βλέμμα ἀορίστως προσηλωμένον ἐπάνω εἰς τὰς λευκὰς πτυχὰς τῆς φανταστανέλλας του.

Ἐπειτα ὕψωσε τὴν κεφαλὴν ὁ ἀτυχὴς ἐξόριστος, καὶ ἐν ἑνὶ χρόνῳ δάκρυ πικρὸν, ἔστιλβεν εἰς τὴν ἄκρην τῶν ὀφθαλμῶν.

— Ἀμαλία, εἶπεν. Ἄς μὴ βρυκαλιζόμεθα πλέον, ἀπὸ εἰρήνης δας καὶ πλάνας ἀπατηλὰς. Ἡ καταστροφή συνετελέσθη καὶ ἀπὸ τὰ συντρίμματα ἡμῶν, ὅχι δύο βασιλεῖς, ἀλλὰ τρεῖς κροὶ θὰ ὀδηγηθοῦν εἰς τὸν τάφον. Ἀγάπα τὴν Ἑλλάδα καὶ ὅπως τὴν ἀγαπῶ καὶ ἐγώ, ἀλλὰ μὴ πιστεῦε ποτὲ σοβαρῶς πατήσωμεν καὶ πάλιν τὰ ἀγαπητὰ χῶματα. Μὴ πιστεῦε ποτὶ Ἀμαλία μου, ὅτι ἡ λευκὴ, ἡ τιμία αὕτη φουστανέλλα τὴν ὅπου φέρω, θὰ δεχθῇ καὶ πάλιν εἰς τὰς πτυχὰς τῆς, τὸ πῶς τοῦ Ἀπὸ κοινοῦ ἡλίου. Θεώρει τὴν Ἑλλάδα, ὡς φευγαλέον ὄνειρον, τὸ ὅπου ἀφῆκεν εἰς τὰς ψυχὰς μας ἐν αἴσθημα γλυκύ, τερπνόν, ἀλησμόνητον. Πόθει τὴν Ἀκρόπολιν μὲ τὸν Παρθενῶνά της ὅπως τὴν πύλιν.

καὶ ἐγώ, ἀλλὰ ποθοῦσα, ἔχε ὑπ' ἑφεί σου ἔτι οὐδέποτε πλέον θά ἐπονίδης αὐτήν. Ὁ κόσμος ἐξακολουθεῖ γεργίς τὸν δρόμον του, καὶ οὐδέποτε στρέφει πρὸς τὸ παρελθόν. Βαδίζει πάντοτε ἐμπρός, καὶ εἰς τὴν ὁρμὴν του καταρρίπτει πᾶν ἐμπόδιον, συντρίβει καὶ ποδοπατεῖ ὅ,τι ἤθελεν εὐρεθῆ ἐμπρὸς εἰς τὰ βήματά του. Ἡμεῖς ἐπέσαμεν! Τὸ μοιραῖόν μας εἶνε νὰ ποδοπατηθῶμεν, νὰ συντριβῶμεν, νὰ μείνωμεν πίσω λησμονημένοι, πάσχοντες, ἐγκαταλειμμένοι. Οὐαὶ εἰς τοὺς ἡττημένους! Αὕτη εἶ-ε ἡ πικρὰ ἀλήθεια, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὸν κόσμον ὅλον. Ἐπίσαμεν ἐνδόξως, διότι ἡμεῖς ἐκεῖ κάτω ἀναπετάσαμε μίαν σημαίαν καὶ ἐχχράζχμεν μίαν ὁδὸν πρὸς τὴν ὁποίαν τῶρα βαδίζει σύμπαν τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος. Ἀλλὰ διὰ τῆς ὁδοῦ αὐτῆς, ὁδοῦ μαρτυρίου, ἐπέσαμεν πρῶτοι ἡμεῖς. Εὐχομαι αἱ μεθ' ἡμᾶς ἐρχόμενοι νὰ ἐξακολουθήσουν τὸν δρόμον των, καὶ νὰ φθάσουν νικητόρως εἰς τὸ τέρμα αὐτῆς. Ἐφ' ὅσον ζῶμεν ἐφ' ὅσον ὁ θάνατος δὲν ἔρχεται νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰ δεινὰ ζωῆς πολυπαθοῦς, ὡς ἀφίτωμεν τοὺς Ἑλληνας ἀγωνιζομένους τὸν ἀγῶνα τὸν καλόν. Ἀλλ' ὡς μὴ ἐλπίζομεν ὅτι θὰ κατορθώσωμεν καὶ πάλιν νὰ τεθῶμεν ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν. Ἐμείναμεν πολὺ ὀπίσω Ἀμαλία καὶ δὲν ἔχομεν πλέον τὴν ἡλικίαν ἐκείνην μὲ τὰ πτερὰ τῆς ὁποίας πετῶντες, θὰ κατωρθώναμεν νὰ κερδίσωμεν τὸ ἀπωλεσθὲν διάστημα, νὰ διατρέξωμεν τὰς ἀποστάσεις, νὰ φθάσωμεν τοὺς προχωροῦντας καὶ νὰ ἡγηθῶμεν αὐτῶν. Τοῦτο ἄλλως τε, μοῦ ἐμήνυσε καὶ ἡ Βυβαρική Κυβέρνησις. Ἐκπλήγτεσαι Ἀμαλία; Ὡ δυστυχὴς καὶ σύ! Ἀλλ' ἂν ἡ Βυβαρική δυναστεία δὲν θέλει νὰ παραιτηθῇ τῶν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου δικαιωμάτων της, τὸ πράττει ὅχι δι' ἡμᾶς, ἀλλὰ δι' ἄλλο μέλος τῆς Οἰκογενείας ἡμῶν. Ναὶ Ἀμαλία. Δὲν μᾶς ἐπολέμησαν μόνον οἱ Ἕλληνες καὶ αἱ Δυνάμεις. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἰδίοί μου συγγενεῖς. Καὶ αὐτοὶ ἐξακολουθοῦν ἀκόμη νὰ μᾶς πολεμοῦν...

— Ἀς κάμουν ὅ,τι θέλουν, ἀνέκραξεν ἐν ὀργῇ ἡ Ἀμαλία. Καλλίτερα μάλιστα ὅπου μᾶς ἐκήρυξαν ἀπροκάλυπτον τὸν πόλεμον.

Μας δίδουν τουλάχιστον τὸ δικαίωμα νὰ πολεμήσωμεν καὶ ἡμεῖς καὶ μᾶς ἀπαλλάσσουν τῆς υποχρεώσεως νὰ υποκρινώμεθα...

Δὲν εἶχεν ὅμως ἀποτελειώσει τὴν φράσιν τῆς ταύτης ἡ Ἀμαλία, καὶ ἡ δεσποινὶς Ἀσπασία Καρμπούνη, πιστεύουσα ὅτι ἡ βασιλισσα ἦτο μόνη, εἰσῆρχετο περιχαρὴς εἰς τὴν αἴθουσαν.

Ἡ Ἑλληνὶς ὑπασπίστρια, ἡ ὁποία καὶ ἐν τῇ ξένῃ ἐκείνῃ γῆ, κατ' ἀπαίτησιν τῆς Ἀμαλίας ἐξηκολούθει νὰ φέρῃ τὸ Ἑλληνικὸν ἔνδυμα, ἐκράτει εἰς τὰς χεῖράς της μίαν ἐπιστολὴν.

— Μεγαλειότατοι, ἐψιθύρισεν· Δὲν ἐγνώριζα...

— Πλησίασε κόρη μου. εἶπεν ἡ Ἀμαλία, ἡ ὁποία ὑπερηγάπα τὴν ἑλληνίδα ὑπασπίστριάν της. Μὴ συστέλλεσαι. Δὲν ἐπραξες δὲ καὶ κανένα σφάλμα. Τί θέλεις; Τί ἐπιστολὴ εἶναι αὕτη τὴν ὁποίαν κρατεῖς εἰς χεῖράς σου;

— Ἐγνώριζα τὴν ἀνυπομονησίαν τῆς Μεγαλειότητός σας, ὅπου λάβῃ εἰδήσεις ἐξ Ἑλλάδος, καὶ ἔσπευσα νὰ φέρω μὲν ὅλως ἐλθουσῶν τῶν ἐπιστολῶν αὐτῶν. Προέρχεται ἐξ Ἀθηνῶν...

— Ἐξ Ἀθηνῶν! ἀνέκραξεν ἡ βασίλισσα.

Καὶ λαβοῦσα ἀπὸ τὰς χεῖρας τῆς δεσποινίδος Καρμπούνη τὴν ἐπιστολὴν, παρετήρησεν ἀγωνιωδῶς τὸν γραφικὸν χαρακτήρα τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς.

— Εἶναι τοῦ στρατηγοῦ Χρηστοδοῦλου Χατζηπέτρου, εἶπε.

Καὶ ἀπεσφράγισε τὴν ἐπιστολὴν, καὶ ἤρχισεν ἀναγινώσκουσα... Ἀλλ' ἐφ' ὅσον προέβαιεν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, ἐπὶ τοσοῦτον, ἡ ὄψις αὐτῆς ἡλλοιοῦτο. Δύπη καὶ ὀδύνη, ἤρχισε ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ζωγραφίζεται εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς μορφῆς της, ὡχρότερος ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν καθισταμένης.

Ὅταν ἀπεπεράτωσε τὴν ἀνάγνωσιν ἡ Ἀμαλία, ἦτο τελείως συντετριμμένη.

Ἐρρίφθη ἐπὶ μίαν ἔδραν, καὶ βαρυαλγὴς ἀνέκραξε.

— Κανείς· Κανείς· δὲν ἐκινήθη λοιπὸν κανείς! Ὅλοι αἱ ὑποσχόμενοι τὰς ὁποίας μοῦ ἐδίδον ἦσαν ἀπατηλαί. Αἱ Ἀθῆναι ἐπανεστάτησαν ὑπὲρ ἡμῶν, ἀλλ' αἱ ἐπαρχίαι ὄχι· ὁ Βούλγαρος, ὑπέμεινεν

ἀλλ' ὑπέκυψεν εἰς βίαν ἀνωτέραν. Καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἡ ἐπαναστασις ἔπαυσεν. Καὶ τώρα καμμία φωνὴ δὲν ἀκούεται ὑπὲρ ἡμῶν. Καμμία. "Ω! οἱ Ἕλληνες· οὐδέποτε θὰ συγχωρήσω τὴν ἀχαριστίαν των. Διότι τοὺς ἡγάπησα πολὺ, μ' ἐπὶ κράναν πολὺ...

— Τὸ μοιραῖον Ἀμαλία, ἐψιθύρισεν ὁ Ὄθων. Τὸ μοιραῖον. Ἐπέσαμεν, θὰ συντριβῶμεν καὶ θὰ ποδοπατηθῶμεν.

Καὶ μεγαγχυλικῶς ἀναστενάζων, ὁ ὑποκύψας εἰς τὸ πεπρωμένον του βασιλεὺς.

— Ὁ κόσμος, εἶπεν, οὐδέποτε στρέφει πρὸς τὸ παρελθόν, ἀλλὰ βυθίζει πάντοτε ἐμπρός. Καὶ μὴ λησμονεῖς Ἀμαλία, ὅτι τὸ παρελθόν εἴμεθα ἡμεῖς...

Ἀλλὰ δὲν ἦτο τῆς αὐτῆς γνώμης καὶ ἡ Ἀμαλία.

Εἶναι μὲν ἐληθὲς ὅτι ἡ ἀτυχὴς ἐκείνη γυνή, ἀμὰ λαβοῦσα τὴν ἐξ Ἀθηνῶν εἰδήσιν περὶ ἀποτυχίας τῆς ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως, ἀπειγοτεύθη. Ἀλλὰ ταχέως ἀνέκτισε καὶ πάλιν τὰς ἀπωλεσθείσας ἐλπίδας τῆς.

Διότι νέαι ἐπιστολαί, ληφθεῖσαι ἐξ Ἀθηνῶν, τὴν ἐβεβαίουν ὅτι πᾶσα ἐλπίς ἐπανόδου εἰς τὴν Ἑλλάδα, δὲν ἀπωλέσθη ἀκόμη.

Εἰς μίαν μάλιστα ἐπιστολὴν του, ὁ Χριστῦδουλος Κητζί-Πέτρος, ὁ ὅποιος ἐν παρόδῳ εἰρήσθω, κατηγορηθεὶς ὡς συμμετασχὼν τῆς συνωμοσίας τοῦ Βερναου, ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς πολὺ βασανισθεὶς τῇ ἔγραφεν :

« Ἐλπίζετε, ὅπως ἐλπίζομεν. Ὁ Θεὸς δὲν μᾶς ἐγκατέλειψεν ἀκόμη. Οἱ φίλοι μας ἐργάζονται, καὶ δὲν θὰ παύσουν ἐργαζόμενοι, πρὶν ἢ ἡ ἐπιτυχία, ἐξασφαλίσῃ τὴν εἰς Ἑλλάδα ἐπάνοδον τῶν βασιλέων μας ».

Ἄλλη δὲ ἐπιστολή, παρ' ἄλλου προερχομένη προσώπου, ἔγραφε :

Τί πρὸς ἡμᾶς ἂν νέος ἐξελέγη ἡγεμὼν ;

Τί πρὸς ἡμᾶς ἂν ὁ ἡγεμὼν ὁ νέος, ὁ νῦν ἐν Εὐρώπῃ ἀκόμη εὐρισκόμενος κατέλθῃ εἰς Ἑλλάδα ; Ἡμεῖς Μεγαλειοτάτη δὲν ἀνεγνωρίσαμεν, οὔτε θ' ἀναγνωρίσωμεν τὴν ἐπελθοῦσαν μεταβολήν,

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. Θ 2

καὶ ἐφ' ὅσον δὲν πράττομεν τοῦτο, ἔχομεν ὡς Ἕλληνες τὸ δικαίωμα νὰ πολεμήσωμεν ὑπὲρ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν ἰδεῶν μας, τὰς ὑποίας θεωροῦμεν ὡς καλλίτερον ἐξυπηρετούσας τὰ ἔθνη συμφέροντα. Καὶ ὁ πόλεμος Μεγαλειοτάτη δὲν ἔχει συμπαθεῖαι δὲν φεῖδεται κανενός· χρησιμοποιεῖ ὅλα τὰ μέσα καὶ δὲν ὑποχωρεῖ πρὸ οὐδε ὅς ἐμποδίου. Θέλει ὁ νέος τῆς Ἑλλάδος ἡγεμὼν νὰ κατέλθῃ εἰς Ἑλλάδα; Ἄς κατέλθῃ. Δικαίωμά του εἶναι νὰ τὸ κάμῃ.

Ἀλλὰ καὶ δικαίωμα ἰδικόν μας εἶναι ν' ἀντιδράσωμεν, νὰ παρεμποδίσωμεν τὸ ἔργον αὐτοῦ, νὰ ἐξκολουθῶμεν τηροῦντες τὴν χώραν ἐν ἀναρχίᾳ, νὰ κρατῶμεν πάντοτε ἐν δυσπιστίᾳ τὸν λαόν· νὰ μὴ ψηφίσωμεν τὸ σύνταγμα, νὰ παρελκύσωμεν ἐπ' ἄπειρον τὰς ἐργασίας τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως· νὰ ρίπτωμεν τὰ ὑπουργεῖα τοῦ νέου ἡγεμόνος.

Ἐν μὲν λέξει τέλος, νὰ καταστήσωμεν τόσῳ δυσχερῇ τὴν θέσιν αὐτοῦ, ὥστε νὰ τὸν ἀναγκάσωμεν νὰ πράξῃ δύο τινά. Ἡ νὰ μὴ κατέλθῃ διόλου εἰς Ἑλλάδα, ἢ κατερχόμενος, νὰ ἀπέλθῃ τὸ ταχύτερον ἐξ αὐτῆς. Εὐτυχῶς εἴμεθα τόσον ἰσχυροί, ὥστε θὰ εἴμεθα πορῶμεν νὰ κάμωμεν ὅλ' αὐτά. Καὶ δὲν θὰ διστάσωμεν νὰ τὰ κάμωμεν Μεγαλειοτάτη, διότι ἔχομεν τὴν συναίσθησιν, ὅτι ἡμεῖς εἴμεθα οἱ ἀδικηθέντες, καὶ ὅτι ἀγωνιζόμεθα ὑπὲρ τοῦ δικαίου. Τῆς αὐτῆς γνώμης Μεγαλειοτάτη εἶναι καὶ ὁ Βούλγαρος. Ἡ ἀποτυχία τῆς πρώτης ἐπαναστάσεως, δὲν τὸν ἐπτόητε καθόλου. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἔχει μέσα του τὸ δαιμόνιον τῶν ἐπαναστάσεων. Χρὴς μου ἔλεγε ἀκριβῶς.

— Μπα! Εἴμαι εἰς θέσιν νὰ κάμω ἀκόμη δέκα ἐπαναστάσεις.

Καὶ θὰ τὸ κάμῃ Μεγαλειοτάτη, θὰ τὸ κάμῃ.

Αἱ ἐπιστολαὶ αὐταί, ἔδωκαν νέας ἐλπίδας εἰς τὴν Βασίλισσαν. Ἀλλ' εἰς τὴν Βασίλισσαν μόνον.

Διότι ὁ Ὄθων, δὲν ἀνემιγνύετο εἰς τὰς σκευωρίας αὐτάς. Ὁ

δυστυχῆς ἐξήριπτος ἐνοστάλγει τὴν Ἑλλάδα καὶ ὄχι τὸν θρόνον αὐτῆς. Καὶ ἔρθινε· καὶ ἐμαρξίνετο ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν.

— Ὁ μαρκασιμὸς αὐτὸς Γικινάκη, ἔλεγεν εἰς τὸν Δράκον, θὰ μὲ φέρῃ γρήγορα εἰς τὸν τάφον...

Καὶ πάλιν ὁ Βούλγαρος.

Μετὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐμφυλίου πολέμου, ὁ Ἑλληνικὸς λαός, ἤρχισε νὰ ζητῇ ὅπως κατέλθῃ ὅσον τὸ δυνατὸν ταχέως εἰς Ἑλλάδα ὁ νέος βασιλεὺς.

— Τί θὰ κἀνὴ τότε καὶ ὁ Βούλγαρος, ἔλεγον οἱ Ὀρεινοί. Ἀμα ἔλθῃ ὁ νέος βασιλεὺς, θὰ παύσῃ νὰ ἐπαναστατῇ.

Ἄλλ' ὁ πολυμήχανος Ὑδραῖος, ὅταν τοῦ ἔλεγον τὰς σκέψεις ταύτας τοῦ λαοῦ, ἐμειδία, καὶ ἀπήντα.

— Μὲ αὐτὸ τὸ πλευρὸ νὰ κοιμῶνται. Ἐγὼ ξέρω καλὰ τὸν λαό. Σήμερον θέλει τὸν νέο βασιλῆα. Αὐριο ὅμως δὲν θὰ τὸ θέλῃ. Καὶ νὰ μὴ μὲ λένε Βούλγαρον, ἂν δὲν σηκώσω καὶ πάλιν τὸν λαὸν εἰς τὸ ποδᾶρι, καὶ ἂν δὲν τὸν πᾶω κάτω ἀπὸ τὸ σπῆτι τοῦ Κανάρη νὰ φωνάξῃ ζήτω ὁ Ὄρων!

Ἐπὶ δὲ οὕτω ἐσκέπτοντο οἱ ἐν Ἑλλάδι, ὁ βασιλεὺς Γεώργιος, ἐλάμβανε τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐπιχειρήσῃ περιοδεῖν ἀνὰ τὰς πόλεις τῆς Εὐρώπης.

Ἡ περιοδεία αὕτη, ἀπεφασίσθη ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας καὶ τοῦ βασιλέως Γεωργίου.

Ἐκρίθη δὲ ἀναγκαία, ἐκ πολλῶν λόγων, ἀλλ' ἰδίᾳ ἐκ τοῦ λόγου ὅτι ἡ Ἑλλὰς ὡς ἔθνος μόλις ἀναγεννώμενον, καὶ ἀποδιδόμενον εἰς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸν πολιτισμόν, ἔχον δὲ ὑπερτάτας καὶ σπουδαιότατας ὑποχρεώσεις πρὸς ὑποδούλους ἀδελφούς, εἶχεν ἀνάγκην πρὸ παντὸς τῆς προστασίας καὶ τῆς εὐνοίας καὶ τῆς ὑποστηρίξεων τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς, μέχρις ὅτου δυναθῇ, σταδιοδρομοῦν ἐν

τῇ προόδῳ, νὰ ἀντλήσῃ ἐκ τῶν ἰδικῶν του δυνάμεων τὰ μέσα τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ὑποχρεώσεών του.

Μία ἐπομένως ἐπίσκεψις τοῦ νέου Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος πρὸς τοῦ Εὐρωπαίου Ἡγεμόνα, ἐθεωρήθη δικαίως ὡς ἀπαραίτητος καὶ δυναμένη ἅμα νὰ συντελέσῃ πρὸς τὸν σκοπὸν δι' ὃν ἐπεχειρεῖτο.

Ἡ ἐπίσκεψις δὲ αὕτη φυσικὰ ἀπεφασίσθη νὰ γείνῃ ἅμα ἀποχωμένου τοῦ Βασιλέως Γεωργίου καὶ πρὶν ἢ κατέλθῃ εἰσέτι εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Εἰς τὸ ἀνά τὴν Εὐρώπῃν ταξίδιον τοῦ Βασιλέως ἀπεφασίσθη νὰ συνοδεύσῃ αὐτὸν ὁ κόμης Σπόνεκ, ὅστις καὶ διορίσθη ἰδιαιτέρως αὐτοῦ Σύμβουλος, κατ' ἀπώτευσιν τοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας, κριθεὶς παρ' αὐτοῦ ὡς ὁ καταλληλότερος διὰ τοιοῦτον βασιλικὸν λειτούργημα.

Ἀλλὰ πρὶν εἰσέτι γείνῃ ἡ ἐναρξὶς τῆς Βασιλικῆς περιοδείας, ἐκρίθη ἀναγκαῖον καὶ ἐπωφελές, ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος νὰ συνοδεύεται καὶ παρὰ τινος τῶν σημερινόντων ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος. Πρὸς τοῦτο ὁ Βασιλεὺς, δι' ἐπιστολῆς του, διεμήνυσεν τὴν ἐπιθυμίαν του ταύτην πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν.

Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ ὁ Βασιλεὺς ἐπεξήγει τοὺς λόγους ὧν ἕνεκα ἐθεώρησεν ἐπιβαλλομένην τὴν παρουσίαν ἐπισήμου τινὸς Ἑλλήνου, ὅστις θὰ συνώδευσεν αὐτὸν κατὰ τὴν περιοδείαν του ἀνά τὰς Εὐρωπαϊκὰς Αὐλάς.

Εἶπε εὐνόητον, ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἐξεδήλου ἀπλῶς τὴν ἐπιθυμίαν του ταύτην χωρὶς καὶ νὰ ἀναφέρῃ ὀνομαστικῶς τὸ πρόσωπον ὅπερ ἤθελεν ὡς ἀκόλουθόν του.

Τοῦτο δέ, διότι ἀφ' ἐνὸς ὁ Βασιλεὺς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἶχε γνῶσιν τῆς προσωπικῆς ἀξίης, διὰ τὴν παρούσαν μάλιστα περιστάσιν, ἐνὸς ἐκάστου τῶν Ἑλλήνων πολιτικῶν, καὶ διότι ἄλλως ἢ ὅταν νὰ θεωρηθῇ, ἔκφρασις δυσπιστίας πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τῆς χώρας ἢ ὑπόδειξις τοῦ προσώπου.

Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἀπλῶς μόνον διεβιάζετο πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν ἡ ἐπιθυμία τοῦ Βασιλέως, ὅπως αἰεὶ τῶν Ἑλλήνων

των πολιτικῶν ἢ στρατιωτικῶν, γινώσκων τὴν Γαλλικὴν, Ἀγγλικὴν καὶ Γερμανικὴν, ὑποδειχθῇ παρὰ τῆς κυβερνήσεως, ἔν τῳ χρησιμεύσῃ ὡς ὑπαξιπστής κατὰ τὴν ἀνὰ τὴν Εὐρώπην περιοδείαν αὐτοῦ».

Ἄλλ' ἡ ἐν Ἑλλάδι κατὰστασις ἐνεκα τῶν πολιτικῶν διακρίσεων ἦτο τόπον ὁξεῖα ὥστε δέν ἦτο δυνατόν εἰμὴ ἡ πραγματοποίησις τῆς ἐπιθυμίας ταύτης τοῦ Βασιλέως νὰ συναντήσῃ πλείστας ὅσας δυσχερείας, ἴσως δὲ νὰ προκαλέσῃ καὶ περιπλοκάς πολὺ ἐπικινδύνους διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατὰστασιν τῆς χώρας.

Τοῦτο δέ, ὅχι διότι ἔλειπον ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τὰ πρόσωπα ἐκείνα τὰ ὅποια ἠδύναντο ν' ἀντιπροσωπεύσωσιν αὐτὴν ἐπαξίως καὶ παρὰ τῳ Βασιλεῖ των καὶ παρὰ τοῖς Εὐρωπαϊαῖς Μονάρχαϊς. Ἦ φήμη πολλῶν Ἑλλήνων εἶχε φθάσῃ καὶ μέχρι τῆς Εὐρώπης ἀκόμη προκαλοῦσα ζωηρὸν θυμασμόν καὶ ἐκτίμησιν. Ὑπῆρχον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἄνδρες, οἵτινες καὶ ὀνομαστοὶ ἦσαν διὰ τὰς πρὸς τὴν πατρίδα των ὑπηρεσίας καὶ μεγάλως ἐξετιμῶντο διὰ τὴν ἐν γένει πολιτικὴν των μέρωσιν καὶ τὸν χαρακτηρὰ των.

Ἄνδρες λοιπὸν ὑπῆρχον εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἀλλὰ ἔλειπε διὰ τὴν προκειμένην περίπτωσιν κατὶ τι τὸ ὅποῖον ἦτο περισσότερον οὐσιῶδες.

Ἡ ὁμόνοια πρὸς τὴν ἐκλογὴν.

Ἡ διάκρισις τῶν Πεδινῶν καὶ τῶν Ὀρεινῶν ὑρίστατο ἀκόμη καὶ ἡ μετὰ αὐτῶν πολιτικὴ ἀντιζήλια ἴσως εἶχε χάσῃ μέγαν βαθμὸν τῆς ὀξύτητός της ἀλλὰ δέν εἶχεν ἐξαφανισθῇ τέλεον.

Καίτοι οἱ ἀρχηγοὶ τῶν δύο τούτων φατριῶν ἀπετέλουν μίαν μόνον κυβέρνησιν καὶ ἦσαν ἠνωμένοι καὶ ὁμόφρονες ἐν τῇ ὑψηλῇ ἀποστολῇ των ὑπὲρ τοῦ γενικοῦ καλοῦ τοῦ τόπου, δίδταντο ὅμως τὰς γνώμας καὶ λυσσάδας ἀντεμάχοντο προκειμένου πρὶ ζήτημάτων φύτεως τοιαύτης ὥστε νὰ συμβάλλωσιν εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν πολιτικῶν συμφερόντων τῆς μιᾶς μερίδος ἢ τῆς ἄλλης.

Καὶ ὁ ζητούμενος διορισμὸς τοῦ ὑπαξιπστοῦ τοῦ Βασιλέως ἐχαρακτηρίζετο, ὡς τοιαύτης φύσεως ζήτημα.

Ὁ Βούλγαρος πρῶτος ἐξήνεγκε τὴν γνώμην του.

— Νὰ ἡ ἀφορμὴ τοῦ θὰ μᾶς κέρη πάλιν νὰ χρυσώσωμεν, εἶπεν.

Τότῳ οἱ Πεδινοὶ ὅσῳ καὶ οἱ Ὀρεινοί, καίτοι συνενωθέντες ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὑπουργεῖον ὑπεβλέποντο ἀκόμη μετοξύ των καὶ δὲν ἦσαν βέβηκοι ἐκάτεροι περὶ τῆς εἰλικρινείας καὶ τοῦ ἀνυστεροβόλου τῆς στάσεως καὶ τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἀντιπάλων των. Ἡ θέσις τοῦ ὑπασιστοῦ τοῦ Βασιλέως ἦτο ὅχι μόνον εἰς ἄκρον ἐμπιστευτικὴ καὶ τιμητικὴ, ἀλλὰ καὶ ἡδύνατο, δεδομένης περιστάσεως, νὰ ἐξασκήσῃ μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς καθόλου πολιτικῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος, λόγῳ τῆς γνώμης τὴν ὁποίαν προκαταβολικῶς διὰ τοῦ ὑπασιστοῦ του πιθανόν νὰ ἐσχημάτιζεν ὁ Βασιλεὺς περὶ τῆς ἀξίης καὶ τοῦ χρηκτικῆς τῶν Ἑλλήνων πολιτικῶν ἀντιπροσώπων τῶν δύο ἀντιζήλους μερίδας.

Οὕτω οἱ Πεδινοὶ ἐφοβοῦντο μήπως ἐκλεγομένου ὡς ὑπασιστοῦ Ὀρεινοῦ τινος, οὗτος κατάρθωνεν, ὡς ἐκ τῆς ἐπιρροῆς τῆς θέσεώς του, νὰ συκοφαντήσῃ αὐτοὺς καὶ τὰς πολιτικάς των ἀρχάς καὶ οὕτω νὰ δημιοουργήσῃ προκαταβολικῶς ἐκ μέρους τοῦ Βασιλέως εὐνοίαν πρὸς τὴν μερίδα τῶν Ὀρεινῶν καὶ τοὺς ἀρχηγούς αὐτῆς. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑπατεθῇ, ὅτι ὁ διοριζόμενος ὑπασιπιστὴς θὰ εἶχεν ἀρκούντα ἀνδρισμόν, ὥστε νὰ μὴ θελήσῃ νὰ δυσφημήσῃ ἢ ἄλλως πως συκοφαντικῶς νὰ βλάβῃ τοὺς ἀντιπάλους του, πάλιν ἀπέβαινε προφανές καὶ ἀναμφισβήτητον, ὅτι θὰ ἐχρησιμοποιεῖ τὴν ἐκ τῆς θέσεώς του δύναμιν πρὸς τὸ συμφέρον τῆς μερίδος, εἰς ἣν ἀνῆκε. Καὶ βεβαίως ἡ ἐπιτυχία τῆς μιᾶς μερίδος δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ εἴνε ζημία διὰ τὴν ἄλλην. Ἐπομένως ὅπωςδὴποτε καὶ ἂν ἐθεωρεῖτο τὸ πρᾶγμα ἀπέβαινε καταφανεῖς, ὅτι ἔπρεπε πολλὰς νὰ ἐλπίζῃ ὠφελείας ἢ μερὶς ἐκείνη, ἣτις θὰ ἐπετύγγανε νὰ ἀποστείλῃ ὡς ὑπασιστήν τοῦ Βασιλέως ὁπκδὸν ἀφοσιωμένον αὐτῇ.

Τοιαύτη σειρά σκέψεων καὶ ὑπολογισμῶν, εὐλόγων ἄλλως τε καὶ συμφωνῶν πρὸς τὰς ἀρχάς καὶ τὴν ἀντίληψιν τῆς τότε κομμά-

τικής πάλης, ἔκκμεν ὥστε νὰ ἀποδοθῇ μεγίστη σημασίᾳ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ὑπασπιστοῦ τοῦ Βασιλέως.

Διὰ τοῦτο δὲ ὁ περὶ αὐτὴν ἀγὼν προεμνηύετο ἐκτερώθην ζωηρότατος καὶ ἀμείλικτος.

·III· σὺγκρουσις·

Πρῶτοι συνήλθον οἱ Ὀρεινοὶ ἐκ τῶν ὑπουργῶν καὶ συνεσκέφθησαν περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἔδει νὰ ἐνεργήσωσι καὶ τῆς στάσεως, ἣν ἔπρεπε νὰ τηρήσωσι εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο. Πάντες εὐρέθησαν σύμφωνοι νὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν σπουδαιότητα τοῦ ζητήματος καὶ τὸ δυσχερέστατον τῆς αἰσίας αὐτοῦ λύσεως.

Ἐν ταῦτοις καθ' ὁμόφωνον ἀπόφασιν συνεφωνήθη νὰ ἐπιμείνουν ὅπως ὀκνηροτάτος εἶνε ἐκ τῶν ἀφωσιωμένων αὐτῶν φίλων. Ἀφ' οὗ δὲ ἀντηλλάγησαν διάφοροι γνώμαι, ἡ προτίμησις πάντων, διὰ τὴν ἐμπιστευτικὴν ταύτην θέσιν, περιεβαλε τὴν στρατηγὸν Καλλέργην. Τοῦτον ἐθεώρησαν ὡς τὸν μόνον δυνάμενον ἐπαξίως νὰ ἐκπροσωπύσῃ τὴν ἐπίσημον Ἑλλάδα καὶ παρὰ τῷ Βασιλεῖ καὶ παρὰ τῇ Εὐρώπῃ. Ἦτο δὲ καὶ ἐκ τῶν φανατικῶν ὁπαδῶν τῆς μερίδος τῶν Ὀρεινῶν καὶ ἐπομένως εἶχον ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην ἐπαφίμενοι εἰς τὰς ἐνεργείας του.

Ἐξ ἄλλου δὲ ὁ στρατηγὸς Καλλέργης περιεκοσμεῖτο καὶ ὑπὸ πάντων τῶν ἄλλων ἐκείνῳ προσόντων, ἅτινα ἦσαν ἀπαρκήματα διὰ τὴν θέσιν δι' ἣν προσωρίζετο. Διότι καὶ εὐρείας μορφώσεως ἀνὴρ ἦτο, καὶ σχετικῶς γλωσσολογικῶς, σημαντικώτατος δὲ διὰ τὸν χαρακτῆρά του καὶ τὴν εὐρυμάθειάν του μεταξὺ τῶν κορυφαίων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἀπὸ οὗτοι εὐρέθησαν τελείως σύμφωνοι ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ προσώπου, προσεπάθησαν νὰ ὑπολογίσουν τὴν ἀντίδρασιν ἐκ μέρους

τῶν Πεδινῶν ἦν θὰ συνήντα ἢ πρότασις τῶν αὐτῶν καὶ νὰ κανονίσουν ἀναλόγως τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας ὅπως ὑπερσχυσῶσιν ἐν τέλει.

Πραεβλεπον βεβαίως ὅτι ἡ ἀντίδρασις θὰ ἦτο μεγάλη, ἀλλὰ δὲν ἐφχναζόντο, ὅπως ἐκ τῶν υστέρων ἠνιόησαν, καὶ πόσῳ ἀποτελεσματικῇ θ' ἀπέβηκεν. Διότι αὐτοὶ ὑπελόγισαν, ὅτι τιθεμένου τοῦ ζητήματος πρὸ τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου θὰ ἐκέρδιζον ἀσφαλῶς καθόσον εἶχον ὑπὲρ αὐτῶν τὴν νικῶσαν ψῆφον τοῦ πρωθυπουργοῦ.

Ἐν τούτοις πρὸς ἀποστέθισιν σκηνῶν δυσχερεστῶν καὶ ἐκτρώπων ἔκρινον καλόν, πρὸ πάσης συζητήσεως τοῦ ζητήματος ἐν ὑπουργικῷ συμβουλίῳ νὰ ἔλθουν εἰς διαπραγματεύσεις πρὴγουμένως μετὰ τῶν Πεδινῶν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι οὕτω θὰ καθίστατο δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ τελεία συνεννόησις ἐν τῇ ὑποψηφιότητι τοῦ στρατηγοῦ Καλλέργη. Πρὸς τοῦτο εἰς ἐκ τῶν Ὀρειῶν ὑπουργῶν ἀνέλαβε νὰ ἐνεργήσῃ συμφώνως πρὸς τὰς ληφθεῖσας ἀποφάσεις. Τὴν πρὴγουμένην δὲ τῆς συνεδριάσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου μετέβη παρὰ τῷ ὑπουργῷ Π. Καλλιγᾷ, ὑπουργῷ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ἀνήκοντι εἰς τὴν μερίδα τῶν Πεδινῶν.

Ὁ Καλλιγᾶς ἄμα εἶδεν εἰσερχόμενον τὸν συνάδελφόν του, ἀντελήφθη ἀμέσως τὸν λόγον τῆς ἐπισκέψεώς του καὶ τὸν ἐδέχθη δι' ἑνὸς μειδιάματος τὸ ὅποιον ἔλεγε πολλά. Ὁχι βεβαίως τὰ εὐχάριστα :

— Ἐννοῶ εἰς τί ἀφορᾷ ἡ ἐπίσκεψίς σας, εἶπεν. Εἶμαι πρωθυμώτατος νὰ συζητήσωμεν τὸ ζήτημα τοῦτο.

— Βεβαίως, δὲν ἦτο δύσκολον νὰ ἐννοήσητε, ἀπήντησεν ὁ Ὀρεινὸς ὑπουργός. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη εἶνε ἡ μόνη ἣτις ἤδη ἀπασχολεῖ τὴν κυβέρνησιν καὶ λόγῳ τῆς σπουδαιότητός της καὶ λόγῳ τοῦ ἐπείγοντος. Ὑποθέτω θὰ συμφωνήτε μετ' ἐμοῦ, ὅτι ἐκεῖνος, ὅστις θὰ ἔχῃ τὴν τιμὴν νὰ συνοδεύῃ τὸν Βασιλέα εἰς τὴν ἀνὰ τὰς Εὐρωπαϊκὰς Αὐλὰς περιοδείαν του, δεόν νὰ κοσμηθῇ ὑφ' ὅλων τῶν ἀπαιτουμένων προτερημάτων.

— Πληρέστατα.

— 'Επίσης φρονῶ, θά συμφωνήτε, ὅτι ἐν τῇ ἐκλογῇ ταύτῃ τὸ Ὑπουργεῖον δέον νὰ ἐνεργήσῃ ἐν πλήρει ὁμονοίᾳ. Ἄνευ ὑστερεβουλίας καὶ ὑπολογισμοῦ πολιτικῶν ἀντιζηλιῶν, ἀποδλέοντων μόνον εἰς τὴν πραγματικὴν καὶ σθεναρὰν ἀνάγκην, ὅπως τὸ Κράτος ἀντιπροσωπεύῃ δι' ἱκανωτάτου ἀνδρὸς παρὰ τῷ Βασιλεῖ καὶ τοῖς Εὐρωπαϊαῖς Μονάρχειαις.

— Ἄν σᾶς ἐννοῶ καλῶς κ. συνάδελφε, θέλετε νὰ εἴπητε ὅτι ὁ στρατηγὸς Καλλέργης εἶνε ἐνδεδειγμένος διὰ τὴν θέσιν ταύτην. Συμφωνῶ μεθ' ὑμῶν ἀναγνωρίζων ὅλας τὰς ἀρετὰς εἰς τὸν ἄνδρα ἀλλὰ διαφωνῶ ἰσχυρίζομενος ὅτι εὐτυχῶς ἡ Ἑλλὰς ἔχει καὶ ἄλλους ἄνδρας ἂν οὐχὶ ἀνωτέρους ἴσους τοῦλάχιστον πρὸς τὸν στρατηγὸν Καλλέργην. Εἶνε ὀρθὴν νομίζω νὰ μὴ παροραθοῦν καὶ αἱ ἄλλαι ἀξίαι.

— Διὰ νὰ μὴ ἐκτεινώμεθα περισσύτερον κ. συνάδελφε, ἔχω ἐντολὴν ἐκ μέρους τῶν ὁμοφρονούντων συνυπουργῶν μου νὰ σᾶς ἀνακοινώσω ὅτι καθ' ἡμᾶς ὁ μόνος ἐνδεδειγμένος διὰ τὴν θέσιν ταύτην εἶνε ὁ στρατηγὸς Καλλέργης. Ἐχόμεν ἀπόφασιν νὰ ἐπιμείνωμεν εἰς τὴν ὑποψηφιότητα ταύτην, προθυμοὶ ὄντες νὰ συζητήσωμεν μεθ' ὑμῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

— Καὶ ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ συζητήσωμεν μεθ' ὑμῶν, ἀποκλειομένης ὅμως τῆς ὑποψηφιότητος τοῦ στρατηγοῦ Καλλέργη. Ἐλάβομεν καὶ ἡμεῖς τὰς ἀποφάσεις μας.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἔληξεν ἡ συνομιλία τῶν ὑπουργῶν.

Ἡ ἀπάντησις τοῦ Καλλιγᾶ ἦτο σχεδιασμένη ἐκ τῶν προτέρων. Διότι ἅμα λαμβάνει τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Βασιλέως οἱ Πεδίνοι δὲν εἰμένον ἀπρακτοί. Ὅταν ἐξωδίκως κατῳρίωσαν νὰ μάθουν ὅτι οἱ Ὀρεινοὶ εἶχον ἀμετάτρεπτον ἀπόφασιν νὰ προτείνουν τὸν στρατηγὸν Καλλέργην διὰ τὴν θέσιν τοῦ ὑπασπιστοῦ τοῦ Βασιλέως, συνελθόν καὶ αὐτοὶ διὰ νὰ συσκεφθῶσιν.

Ἡ πρώτη ἀπόφασις τὴν ὁποίαν ὁμοφώνως ἔλαβον, ἦτο νὰ ἀποκρούσιν πάσῃ θυσίᾳ τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ Καλλέργη, τὸν ὁποῖον

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 93

ἐθεώρουν ὡς πολὺ ἐπικίνδυνον διὰ τὰ συμφέροντα τῆς πολιτικῆς τῶν μερίδος ἐν τῇ περιπτώσει καθ' ἣν ἐπετύγχανε νὰ καθέξῃ τὸ ἀξίωμα, ὑπὲρ οὗ ἡγωνίζοντο οἱ Ὀρεινοί. Ἀνεμέτρησαν καὶ αὐτοὶ τὴν σοβαρότητα τῶν φάσεων τὰς ὁποίας ἡδύνατο νὰ προσλάβῃ ἡ πολιτικὴ αὐτὴ πάλη καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἀντιδράσθουν κατὰ τῶν σχεδίων τῶν ἀντιπάλων τῶν πάσῃ δυνάμει. Ἐπειδὴ δὲ ἐγνώριζον ὅτι γενομένης τῆς ἐκλογῆς ἐν ὑπουργικῷ συμβουλίῳ, οἱ Ὀρεινοὶ θὰ ἀνεδεικνύοντο νικηταὶ ὡς ἔχοντες τὴν πλειονοψηφίαν, συνεσκέψθησαν ἐπίσης καὶ περὶ τῆς στάσεως ἣν ἔπρεπε νὰ τηρήσουν ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ. Οὐδεμίᾳ ἄλλῃ διέξοδος ὑπῆρχεν εἰμὴ νὰ ὑποβάλουν ἅπαντες ταυτοχρόνως τὰς παραιτήσεις τῶν. Τὸ τοιοῦτον ἐγένετο δεκτὸν παρ' ἑλῶν.

Κατόπιν λοιπὸν τῆς τοιαύτης συσκέψεως, προπαρασκευασμένοι διὰ τὴν ἀπάντησιν ὁ Καλλιγᾶς, ἐδέχθη τὸν Ὀρεινὸν ὑπουργόν. Μετὰ τὴν γενομένην συνομιλίαν, περὶ ἧς ἀνεφέρομεν ἀνωτέρω, ὁ Ὀρεινὸς ὑπουργὸς μετέβη καὶ συνήντησε τοὺς ὁμοφρονοῦντας αὐτῷ ὑπουργούς, οἵτινες ἀνέμενον αὐτόν.

— Πᾶσα συνεννόησις εἴς ἀπολύτως ἀδύνατος, εἶπεν. Οἱ Πεδινοὶ εἴνε ἀποφασισμένοι νὰ μὴ δεχθοῦν καὶ συζήτησιν προκειμένου περὶ τῆς ὑποψηριότητος τοῦ Καλλέργη. Φαίνεται, ὅτι εἶχον συσχεφθῇ καὶ αὐτοὶ προηγουμένως καὶ ἔλαβον τὴν ἀπόφασιν ταύτην. Πρέπει νὰ βρασιθῶμεν εἰς τὰς ἰδίους μας δυνάμεις.

Τότε ἔλαβε τὸν λόγον ὁ Πρωθυπουργός :

— Ὅπως δὴ ποτε καὶ ἀν' ἑχῇ τὸ πρᾶγμα, εἶπεν, εἴνε ἀνάγκη εἴτε οὕτως, εἴτε ἄλλως, νὰ ληφθῇ μίᾳ ὀριστικῇ ἀπόφασιν. Τὸ ζήτημα αὐτὸ ἐπείγει. Ὁ Βασιλεὺς ἀναμένει. Εἴνε ἀπαραίτητον αὐρίον νὰ κληθῇ τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, πρὶ τοῦ ὁποίου θὰ φέρω τὸ ζήτημα. Ἡμεῖς θεωροῦμεν τὸν στρατηγὸν Καλλέργην ὡς τὸν μόνον ἱκανὸν διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦτο. Τσιχύτη εἴνε ἡ γνώμη μας καὶ οὐδεὶς θὰ μᾶς κατηγορήσῃ ἀν' ὑποστηρίξωμεν ταύτην. Καὶ ἐκεῖνοι δύνανται ἐπίσης νὰ ὑποστηρίξουν τὴν γνώμην τῶν.

Οἱ παρόντες ὑπουργοὶ ἀπεδέχθησαν τοὺς λόγους τοῦ Πρωθυ-

πουργοῦ καὶ ἐπεδοκίμασαν τὴν ἀνάγκην τῆς ταχείας ἐπιλύσεως τοῦ ζητήματος.

Πράγματι δὲ τὴν ἐπομένην πάντες οἱ ὑπουργοὶ ἐκκλούντο εἰς Ὑπουργικὸν Συμβούλιον.

Τὸ Ὑπουργικὸν τοῦτο Συμβούλιον ἦτο θέμα γενικῆς ὁμιλίας ἐν τῇ πόλει, διότι εὐρέως εἶχον κυκλοφορήσει αἱ φήμει περὶ τῆς ριζικῆς διαφωνίας τῶν ὑπουργῶν ἐν τῇ ἐκλογῇ τοῦ ὑπασπιστοῦ τοῦ Βασιλέως. Ἦτο εὐκαλον νὰ ἐννοήσῃ ὁ λαὸς τὴν ἐκπύρωσιν ἀδιάλ-
λακτον ἐπιμονὴν καὶ διὰ τοῦτο ἀνέμενεν ἐναγωνίως νὰ ἴδῃ τὸ ἀπο-
τέλεσμα τῆς ὑπουργικῆς συσκέψεως.

Γενικῶς μάλιστα ἐπιστεύετο, ὅτι ἡ ὑπουργικὴ κρίσις ἦτο ἄφρευ-
τος. Ἐντεῦθεν δὲ τὸ ἐνδιαφέρον περισσότερον κυζάνετο.

Κατὰ τὴν ὀρισθεῖσκαν ὥραν συνῆλθον πρᾶγματι πάντες οἱ ὑπουρ-
γοί. Οἱ πρῶτοι διαμειφθέντες μεταξύ των ψυχροὶ χαιρετισμοὶ ἦσαν
τὸ προῖμιον συνεδριάσεως ἡ ὁποία ὑπῆρξεν εἰς ἑπαρκον θυελλωδε-
στάτη καὶ τεταραγμένην.

Κατὰ πρῶτον, ὁ πρωθυπουργὸς ἀνέγνωσε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ
Βασιλέως δι' ἧς ἐζήτηε παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὅπως
ὑποδειχθῇ πρόσωπόν τι πολιτικὸν ἢ στρατιωτικὸν τὸ ὁποῖον νὰ
συνοδεύσῃ αὐτὸν ὡς ὑπασπιστὴς του, κατὰ τὴν ἀνὰ τὰς εὐρω-
παϊκῆς Αὐλὰς περιοδείαν του.

Ἐτόνισε τὸ ἐπείγον τοῦ πράγματος καὶ ἔπειτα ὠμίλησεν ὡς
ἐξῆς περίπου, προτείνων τὴν ἐκλογὴν τοῦ στρατηγοῦ Καλλέργη :

— Δὲν λανθάνει οὐδένα ἐξ ὑμῶν πόση εἶναι ἡ σοβαρότης τῆς
ἐκλογῆς, εἰς ἣν καλούμεθα ἤδη. Τὸ πρόσωπον εἰς τὸ ὁποῖον θὰ
ἀνατεθῇ ἡ ὑψηλὴ αὕτη τιμὴ, θὰ εἶναι ὁ πρῶτος τῶν σημερινόντων
Ἑλλήνων ὅστις θὰ ἔλθῃ εἰς ἄμεσον ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ νέου
Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅστις θὰ ἀντιπροσωπεύσῃ αὐτὴν εἰς
τὰς ξένας Αὐλὰς. Χάριν ἐπομένως τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ Ἑθνους
μας, μὰς ἐπιβάλλεται νὰ ἐκλέξωμεν ὡς τοιοῦτον τὸν κράτιστον
μεταξὺ τῶν ἀρίστων. Ἡ Κυβέρνησις ἐκπληροῦσθαι ὑποχρέωσιν πρὸς
ταυτὴν καὶ τὸ ἔθνος προτείνει ὡς ὑπασπιστὴν τοῦ Βασιλέως τὸν

στρατηγὸν Καλλέργην, ἄνδρα καθ' ὅλα ἀντάξιον τῆς τιμῆς ταύτης.
— Οὐχὶ ἡ Κυβέρνησις, ἀντιτείνει εἰς τῶν Πεδινῶν ὑπουργῶν,
ἀλλὰ μέρος τῆς Κυβερνήσεως προτείνει τὸν στρατηγὸν Καλλέργην.
Διότι εἴμεθα καὶ ἡμεῖς Κυβέρνησις καὶ ὅμως ἀποκρούομεν τὴν ὑπο-
ψηφιότητα τοῦ στρατηγοῦ Καλλέργη.

Ἐπηκολούθησε τότε ζωηρὰ λογομαχία εἰς ἣν ἔλαβον μέρος
πάντες οἱ ὑπουργοί. Ἀντηλλάσσοντο λόγοι ἀλλ' οὐδεμὶς συμφωνίαν
κατωρθοῦτο νὰ ἐπέλθῃ. Ὅπως προεβλέπετο ἡ ἐπιμονὴ ἀμφότε-
ρων τῶν ἀντιφρονουσῶν μερίδων ὑπῆρξεν ἀδιάλλακτος. Οὐδεμὶς
ὑποχώρησις ἐκατέρωθεν ἦτο δυνατόν. Ἐξήνετο ἵσως ὑπὲρ τὸ δέον
ἡ δριμύτης τῶν φράσεων ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος.

Κατόπιν ἀρκετῆς λογομαχίας ὁ πρωθυπουργὸς ἔλαβε πάλιν τὸν
λόγον καὶ ἀποτευνόμενος πρὸς τοὺς Πεδινούς εἶπεν :

— Διὰ πῶτον λόγον ἀποκρούετε τὸν στρατηγὸν Καλλέργην;
Διατυπώσατέ σαφῶς τοὺς ἰσχυρισμούς σας.

— Ἀποκρούομεν τὴν προτεινομένην ὑποψηφιότητα, ἀπήντησεν
ὁ ὑπουργὸς Καλλιγᾶς ἐν ὀνόματι τῶν ὁμοφρονούντων συναδέλφων
του, διότι ὁ στρατηγὸς Καλλέργης εἶνε ἐκ τῶν σημαντικωτάτων
ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐπομένως ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ ἤθελεν ἀπὸ
σκιάσει τὴν παρὰ τῷ Βασιλεῖ Γεωργίῳ θέσιν τοῦ κόμητος Σπύρου.
Οὗτος εἶπε ὁ ἀπαιδαιότερος λόγος τῆς ἀρνήσεώς μας.

Ἡ παρατήρησις αὕτη τοῦ Καλλιγᾶ ἐσημειώθη εἰς τὰ πρακτικά
τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου.

Μετὰ τοῦτο ὁ πρωθυπουργὸς προέτεινεν, ὅπως τὸ ὑπουργικὸν
Συμβούλιον ἀποφανθῇ διὰ ψηφοφορίας ἐπὶ τῆς προτεινομένης ἐκλο-
γῆς τοῦ στρατηγοῦ Καλλέργη. Οἱ Ὅρειοι διεμαρτυρήθησαν καὶ
πάλιν καὶ νέον ἐκ τούτου ἠγέρθη ζήτημα. Ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ
γείνη καὶ ἄλλως...

Γενόμενης ψηφοφορίας, τέσσαρες ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τῆς ἐκλογῆς
τοῦ στρατηγοῦ Καλλέργη, καὶ ἰσάριθμοι κατὰ. Μεταξὺ ὧν τῶν
κηρυχθέντων ὑπὲρ, ἦτο καὶ ὁ πρωθυπουργός, τοῦ ὁποίου ἡ ψὴφὸς
ἦτο νικῶσα. Οὕτω ὁ στρατηγὸς Καλλέργης, ἀπεφάσει κατὰ πλειο-

ψήφισαν τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου, ἐξελέγη ὑπασπιστής τοῦ Βασιλέως.

Κατόπιν τούτων ἡ συνεδρίασις ἐλύθη, καὶ οἱ ὑπουργοὶ ἀπελύθησαν.

Οἱ Πεδινοὶ ὅμα ἀποσυρθέντες συνήλθον εἰς ἰδιαιτέρην σύσκεψιν, καὶ ἀπὸ κοινῆς συμφωνίας ἀπεφάσισαν νὰ τηρήσουν τὰ ὑπεσχημένα μεταξύ των κατὰ τὴν προηγηθεῖσαν τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου ἰδιαιτέρην σύσκεψιν των, καθ' ἣν εἶχε ληφθῇ ἡ ἀπόφασις, ὅπως ἐγράφεμεν ἄνωτέρω, νὰ παραιτηθῶσιν, εὐθύς ὡς ἡ μερίς των Ὀρεινῶν ἐκέρδιζε τὴν ἐκλογὴν.

Πράγματι δὲ ἀμέσως ὑπέβηλον τὰς παραιτήσεις των, ἐπὶ τῇ λόγῳ, ὅτι δὲν ἐπεδοκίμαζον τὴν γενομένην ἐκλογὴν.

Κατόπιν τῆς παραιτήσεως τῶν Πεδινῶν, ὁ πρωθυπουργὸς ἀπεφάσισε νὰ εἰδοποιήτῃ ἁμیسως τὸν Βασιλέα περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ στρατηγοῦ Καλλέργη. Ἡ εἰδοποίησις αὕτη εἶδει νὰ διαβιβάσθῃ ἐπισήμως κατὰ τὰ νενομισμένα διὰ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν.

Ἄλλ' ὁ τότε ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Π. Καλλιγᾶς, ἀνῆκων καὶ αὐτὸς εἰς τὴν μερίδα τῶν Πεδινῶν, καὶ ἐπομένως ἀποδοκιμάζων τὴν ἐκλογὴν, ἠρνήθη διαρρήδην νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ληφθεῖσαν ταύτην παρὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ ἀπόφασιν. Ἡ ὅχι καὶ ἀπρόοπτος νέα αὕτη δυσχέρεια περιέπλεξεν ἔτι μάλλον τὰ πράγματα.

Πρὸ τῆς καταστάσεως ταύτης ὁ πρωθυπουργὸς ἐκάλεσε πάλιν τοὺς ὁμοφρονούντας αὐτῷ ὑπουργοὺς ἵνα συσκεφθῶσι περὶ τοῦ πρακτικοῦ. Κατόπιν ἀνταλλαγῆς διαφόρων γνώμῶν εὐρέθη ὡς προσφορύτερον καὶ σκοπιμώτερον ν' ἀντιγραφῶσιν τὰ ἑπρακτικά τῆς γενομένης συνεδριάσεως τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου καὶ νὰ σταλῶσιν πρὸς τὸν Βασιλέα.

Οὕτω δὲ καὶ ἐγένετο συνοδευθέντων αὐτῶν καὶ δι' ἐπιστολῆς τοῦ Προέδρου τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου, ἐν ᾗ οὗτος ἐκθέτων συντόμως τὰ τῆς συνεδριάσεως ἐζήτει ὁδηγίας παρὰ τοῦ Βασιλέως.

Τὰ πρακτικὰ ὡς ἦτο ἐπόμενον ἐλήφθησαν παρὰ τοῦ Συμβούλου τοῦ Βασιλέως κόμητος Σπόνεκ, ὅστις καὶ ἐμελέτησε ταῦτα καὶ ἀνακοινώσῃ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν εἰς τὸν Βασιλέα.

Διατρέχων αὐτὰ ὁ Κόμης Σπόνεκ παρετήρησε μεταξύ τῶν ἄλλων φράσιν τινὰ ἣτις ὑπηνίσσето ἀτομικῶς αὐτόν. Ἡ φράσις ἐκείνη ἦτο ὁ ἰσχυρισμὸς τῶν Πεδινῶν, αἵτινες ἀποκρούοντες τὴν ὑψηλὴν φιλίτητα τοῦ στρατηγοῦ Καλλέργη, ἐδικαιολόγησαν τὴν στάσιν των ταύτην ὡς ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ, τυγχάνοντος ἐκ τοῦ σημαντικωτάτου τῶν Ἑλλήνων ἀνδρῶν ἤθελεν ἐπισκιάσῃ τὴν παρὰ τῷ Βασιλεῖ θέσιν τοῦ κόμητος Σπόνεκ.

Ἐνας τοιοῦτος ὑπαινιγμὸς ἐξηρέθισε σφόδρα τὸν κόμητα Σπόνεκ, τοῦ ὅποιου τὴν μεγάλην ὑπερφίαν καὶ κομπορημοσύνην ἐξήσεν ἔτι μᾶλλον ἢ ὅντως τιμητικὴ θέσις εἰς ἣν ἀνεβίβασεν αὐτόν ἡ ἐκλογὴ τοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας.

Ἀνέφερε πάντα τὰ ἐν ταῖς πρακτικαῖς περιεχόμενα εἰς τὸν Βασιλέα Γεώργιον καὶ ἴσως δὲν παρέλειψε νὰ παραπονεθῇ διὰ τὸν κατ' αὐτοῦ ριπτόμενον ὑπαινιγμόν.

Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἄμα λαβὼν γνῶσιν τῶν πρακτικῶν ὡμίλησε περὶ αὐτῶν εἰς τὸν Βασιλέα τῆς Δανίας καὶ κατόπιν κοινῇ συσκέψεως εἰς ἣν ἔλαβε μέρος καὶ ὁ κόμης Σπόνεκ ἀπεφασίσθη ἡ σύνταξις ἀπαντήσεως πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν.

Ἡ σύνταξις τῆς ἀπαντήσεως ἀνετέθη εἰς τὸν Σπόνεκ ὅστις, πιθανώτατα χωρὶς νὰ λάβῃ γνῶσιν ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος, ἔκρινε καλὸν κατὰ τρόπον ὑπεροπτικώτατον νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὸν κατ' αὐτοῦ ἐκτοξευθέντα ὑπαινιγμόν τῶν Πεδινῶν. Δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ ὁ κόμης ἢ μᾶλλον ὁ ὑπεράγαν ἐγωῖσμός του δὲν τὸν ἄφηνε νὰ ἐννοήσῃ πῶς ὑπῆρχον Ἕλληνες φανταζόμενοι ὅτι ἡ ἀξία των ἠδύνατο νὰ ἐπισκιάσῃ τὴν ἰδικήν του ἀξίαν. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἀπάντησίς του δὲν περιεῖχε μόνον τὸ ὑπεροπτικόν ἀλλὰ καὶ ποιάν τινα δόσιν ὑβριστικότητος.

Οὕτω διὰ τῆς συνταχθείσης κατ' ἐντολὴν τοῦ Βασιλέως Γεωρ-

γίου ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Πρόεδρον τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, προσερχοῦντο οἱ περικτηθέντες ὑπουργοὶ νὰ ἀποσύρῃσι τὰς παραιτήσεις των καὶ νὰ διατηρήσωσι τὰς θέσεις των μέχρι τῆς εἰς τὴν πρωτεύουσταν ἐλεύσεως τοῦ Βασιλέως.

Ἀνεκοινοῦτο δὲ συγχρόνως, ὅτι κατόπιν τῶν λαβόντων χώραν ἐν τῷ ὑπουργικῷ Συμβουλίῳ αἶψτε ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος θὰ παραιτηθῇ τοῦ σχεδίου του, τοῦ νὰ συνεδρευθῇ παρὰ τινος στρατιωτικοῦ ἢ πολιτικοῦ Ἑλληνοῦ, χρησιμεύοντος αὐτῷ ὡς ὑπεπιστοῦ κατὰ τὴν ἀνὰ τὰ Εὐρωπαϊκὰ ἀνακτοβούλια περιδείκνυται, εἴτε θὰ παρὰ λάβῃ καθ' ὅδον τὸν στρατηγὸν Καλλέργην, ὃν θὰ ἴδῃ πιθανῶς εἰς Βρυξέλλας ἢ Παρισίους, εἴτε εἰσδηήποτε ἄλλον.»

Ἐν τέλει δὲ τῆς ἐπιστολῆς ὁμιλῶν ἀποκλειστικῶς διὰ τὸ ἀτομικὸν του ὁ κόμης Σπόνεκ ἐκάκιζε καὶ εἰρωνεύθη τὴν ἀπλυσκόπητα τῶν Πεδινῶν, φαντασθέντων ὅτι ἤτο δυνατόν τὴν ἰδικήν του περιφανῆ ἀξίαν νὰ ἐπισκιάσῃ ἡ θέσις τοῦ στρατηγοῦ Καλλέργη, ὄντος ἐκ τῶν σημαντικωτάτων ἐν Ἑλλάδι ἀνδρῶν.

Ἐπέρανε δὲ τὴν ἐπιστολὴν ἐπὶ λέξει μὲ τὴν φράσιν: «Ὅτι ἡ Δ. Μεγαλειότης ὁ βασιλεὺς τῆς Δανίας τῷ ἔδωκε θέσιν τόσον ὑψηλήν, ὥστε οὐδεὶς ἐν Ἑλλάδι δύναται νὰ ἐπισκιάσῃ αὐτήν».

Ὅταν ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τοῦ Βασιλέως ἐλήφθη προῦκάλεσε διαμαρτυρίας καὶ ἄκρον ἐρεθισμόν κατὰ τῆς ὑπεροφίας τοῦ κόμητος Σπόνεκ. Προῦξένησεν ἰδίως χειρίστην ἐντύπωσιν ἡ τελευταία φράσις τῆς ἐπιστολῆς δι' ἧς ὁ κόμης Σπόνεκ ἀπαντῶν εἰς τὸν περὶ αὐτοῦ ὑπαινιγμὸν τῶν Πεδινῶν, κατὰ τὴν προηγουμένην συνεδρίαν τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου διὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ στρατηγοῦ Καλλέργη, ἔλεγεν ὅτι ἡ Δανικὴ Μεγαλειότης τῷ ἔδωκε θέσιν τόσῃ ὑψηλὴν ὥστε οὐδεὶς ἐν Ἑλλάδι νὰ δύναται νὰ ἐπισκιάσῃ αὐτήν.

Ἐντεῦθεν δὲ ἐδημιουργήθη προκαταβολικῶς σφοδρὸν ἀντιπαθητικὸν ρεύμα κατὰ τοῦ κόμητος Σπόνεκ, ἐκ μέρους ὅλων τῶν τάξεων. Τὸ χειρόκτιον ὅπερ ἐν Δανίᾳ ἔτι εὐρισκόμενος ἔρριψε κατὰ πρόσωπον ὅλων τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς χώρας. κηρύττων ὑπεροπτικῶς

υπέροχον θέτιν. ἔβλεπε ταυτοχρόνως τὸ σύνθημα εἰς τὸν ἐναντίον αὐτοῦ ἀγῶνα.

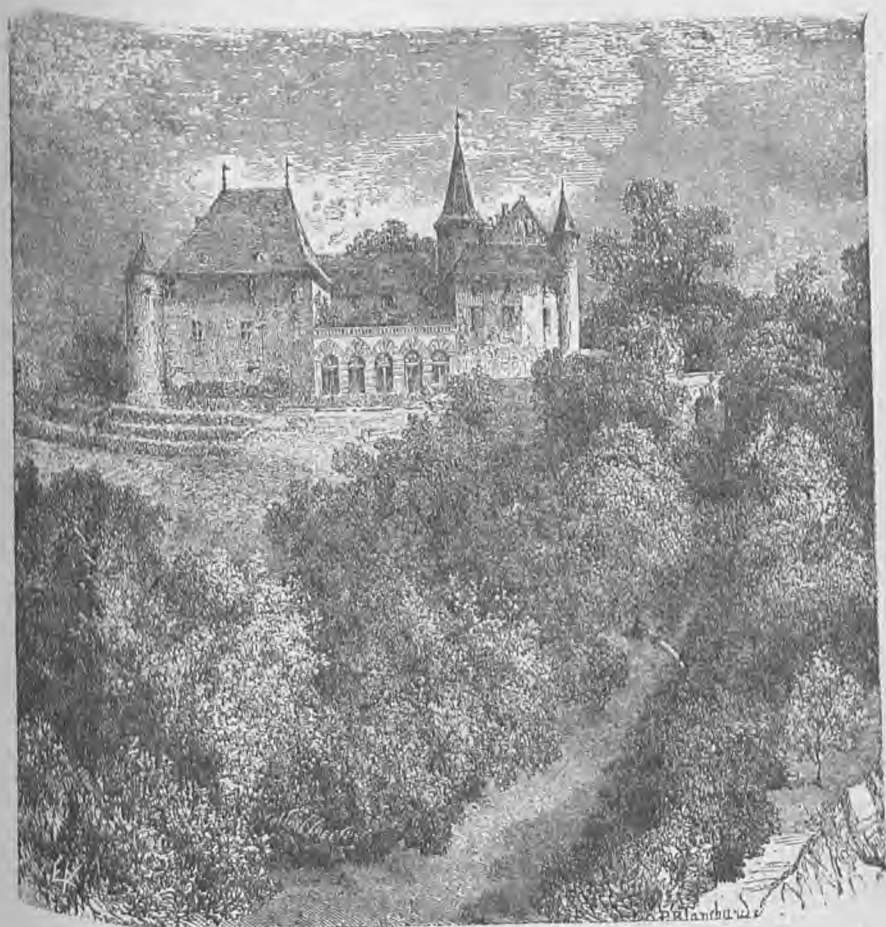
Οὕτω δὲ πρὶν ἢ ἀκόμη ὁ κόμης Σπόνεκ κατέβη εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶχεν σχηματισθῇ ἰσχυρὰ κατ' αὐτοῦ ἀντίδρασις ἥτις οὐκ ἐξέλιπεν εἰμὴ ἂν ἐπετυγχάνετο ὁ δι' αὐτῆς ἐπιδιωκόμενος σκοπός· ἡ ἀποχώρησις δηλαδὴ αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐλληνικῆς ὑπηρεσίας. Πράγματι δὲ τόσοι πολὺ, εἶχον προδιατεθῇ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς κακῶς οἱ ἐν Ἑλλάδι κατὰ τοῦ κόμητος Σπό-εκ, ὥστε ἡ ἀποχώρησις αὐτοῦ ἐθεωρεῖτο ζήτημα ἀνάγκης καὶ φιλοτιμίας καὶ ἦτο ἡ μόνη δυνατὴ ἐκβασίς τοῦ προκληθέντος ἀγῶνος, δι' αὐτῆς τῆς ὑπεροφίας τοῦ Σπόνεκ.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἐξηκολούθει τὰς προσωπικὰς ἀντεγκλήσεις.

Προκειμένου δὲ ἐνταῦθα, περὶ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως σημειώμεν ἐν παρόδῳ ὅτι κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 16 Σεπτεμβρίου 1863 τῆς ἐν Ἀθήναις Γ' Ἐθνικῆς Συνελεύσεως ἀπεφασίσθη ἡ ἀποσφράγισις τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος καὶ συνεπῶς ἐκκληρώθησαν ὡς μέλη τῆς πρὸς τοῦτο ἐπιτροπείας οἱ ἑξῆς πληρεξούσιοι :

Θ. Ζαῖμης, Μ. Καῖρης, Π. Α. Μαυρομιχάλης, Α. Σβολένσκη, Δ. Γιουρδῆς, Α. Καλός, Ἀθ. Πετσάλης, Κ. Θεοδώρου, Ἀντώνιος Μαυρομιχάλης, Ἀρ. Μωραϊτίνης, Δ. Α. Ζῶτος, Σπυρίδιον Λογιατατίδης, Γ. Γαλλιάνος, Ν. Νέζος, Ἀθ. Γ. Πετιμεζάς, Κ. Δουβουνιώτης, Γ. Μιχαηλίδης, Π. Ροβελάκης, Χρ. Κατσιμογιάννης καὶ Γ. Χαντζόπουλος, οἵτινες ἀποσφραγίσαντες καὶ ἀναγνόντες τὴν ἀλληλογραφίαν ἐταλάνιζον ἑαυτοὺς ἐπὶ τῷ ἐγκλήματι ὅπερ διεπράξαντο διώξαντες τὸν Ὁθωνα, ὅστις περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐφρόντιζεν ἢ περὶ τῆς Μεγάλης Ἰδέας, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας, ἥτις καὶ ἀπεστάλη εἰς Μόναχον.

Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἀναμένων ὅπως συντελεσθῇ ἡ ἑνωσις τῶν Ἰονίων νήσων μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐπεχειρεῖ ἐν τῷ μεταξὺ τὴν ἀνά τὰς Εὐρωπαϊκὰς αὐλὰς περιοδεῖαν του. Ἀνεχώρησεν ἐκ

Τὰ ἐν Βαμβέργῃ ἀνάκτορα, εἰς τὰ ὁποῖα ἔζησεν ὡς ἐξόριστος
καὶ ἐτελεύτησεν ὁ βασιλεὺς Ὁθων.

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 94

Κοπεγχάγης τὴν 4 Σεπτεμβρίου, συνοδευόμενος παρὰ τοῦ κόμητος Σπόνεκ καὶ προπεμφθεὶς ἐκ τῆς πρωτεύουσας μετ' ἐξαιρετικῶν καὶ μεγάλων τιμῶν.

Κατὰ πρῶτον ὁ Βασιλεὺς κατηυθύνθη εἰς Πετρούπολιν διὰ Δανικοῦ πολεμικοῦ Ἰνα ἐπισκεφθῆ τὴν Αὐλὴν τοῦ Τσαροῦ. Ἡ γενόμενη τότε δεξίωσις αὐτοῦ παρὰ τοῦ Τσαροῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Β' ὑπῆρξεν ὄντως μοναδική καὶ μεγαλοπρεπὴς κολακεύουσα ἐκτάκτως τὸν νεαρὸν Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος.

Μικρὸς ρωσικὸς στόλος ἀπῆρε τοῦ λιμένος τῆς Κρονστάνδης καὶ ἀναχθεὶς εἰς τὸ πέλαγος ἐχαιρέτιτε τὸν Βασιλέα Γεώργιον ἐν ὀνόματι τοῦ Αὐτοκράτορος τῶν Ρωσσιῶν.

Ἐπειτα δὲ ὁ στόλος αὐτὸς ἐτάχθη ὡς τιμητικὴ συνοδεία τοῦ δανικοῦ σκάφους τοῦ φέροντος τὸν Βασιλέα.

Εἰς τὴν Πετρούπολιν νέα ἐνθουσιώδης καὶ τιμητικωτάτη ὑποδοχὴ ἀνέμενε τὸν Βασιλέα Γεώργιον. Αὐτὸς ὁ Τσάρος αὐτοπροσώπως ἀκολουθούμενος παρὰ πάντων τῶν μεγιστάνων μετέβη καὶ ἐδέχθη συμπαθῇ καὶ εὐμενῇ αἰσθήματα ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ τῆς ἐν Μετροπούλει ὑποδοχῆς γνωσθέντα ἐν Ἑλλάδι ἐπροξένησαν, ὡς εἰκός, ἀρίστην ἐντύπωσιν, διότι αἱ ἀπονεμηθεῖσαι ἔκτακτοι τιμαὶ πρὸς τὸν Βασιλέα, ἐθεωρήθησαν εὐοίωνον τεκμήριον τῆς στάσεως τοῦ Τσαροῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Β' πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

Ἐκ Πετρούπολεως ὁ Βασιλεὺς ἀνεχώρησε κατευθυνθεὶς εἰς Περλίνον πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανικῆς Γουλιέλμου τοῦ Α'. Ἐκεῖθεν δὲ μετέβη εἰς Βρυξέλλας, Λονδὶνον καὶ Παρίσιους.

Εἰς πάσας τὰς Αὐλὰς ταύτας ἡ δεξίωσις ἥς ἔτυχεν ὁ Βασιλεὺς ὑπῆρξε μεγάλως τιμητικὴ καὶ ἐνθαρρυντικὴ ἅμα διὰ τὸ ἔργον εἰς ὃ ἐκάλεσεν αὐτὸν ἡ ἐμπιστοσύνη τῶν ὑπηκόων του.

Ὅπως εἴπομεν ἀνωτέρω, εἶχεν ἀποφασισθῇ ἐν Δανίᾳ μετὰ τοῦ Βασιλέως Γεωργίου καὶ τοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας ὅπως ἡ καθόδος τοῦ Βασιλέως Γεωργίου εἰς Ἑλλάδα ἐπισυμβῇ μετὰ τὴν ἔνωσιν τῶν Ἰονίων νήσων. Διὰ τοῦτο ἡ ἀνὰ τὴν Εὐρώπην περίο-

δεῖα τοῦ Βασιλέως, παρετάθη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ὅταν θά ἔλθῃ, νὰ εἴχῃ συντελεσθῇ ἤδη ἡ τῶν Ἰονίων νήσων ἑνώσις.

Πράγματι δὲ ἐνεργηθεῖσιν νέων ἐκλογῶν καθ' ὅλον τὸ Ἰόνιον κράτος συνήλθε κατὰ τὴν 19ην Σεπτεμβρίου τὸ Ἰόνιον Κοινοβούλιον. Ἡ πρώτη συνεδρίασις αὐτοῦ ὑπῆρξεν πανηγυρική καὶ ἐκτάκτως συγκινητική.

Κατ' αὐτὴν ὁ Ἄγγλος Ἀρμοστής ἀνέγνω διαγγέλμα δι' οὗ ἀνηγγέλλετο ὅτι ἡ Ἀγγλίς ποθοῦσα τὴν ἐδαφικὴν αὐξήσιν τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἀποσύρει τὴν προστασίαν αὐτῆς ἀπὸ τῶν Ἰονίων νήσων.

Ἐκαλεῖτο δὲ διὰ τοῦ διαγγέλματος τὸ Κοινοβούλιον νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα τοῦτο ψηφίζον τὴν ἑωσιν τῶν Ἰονίων νήσων μετὰ τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὸ σκήπτρον τοῦ Βασιλέως Γεωργίου. Πράγματι δὲ κατὰ τὴν ἱστορικὴν συνεδρίασιν τῆς 23 Σεπτεμβρίου 1863 ἡ Ἰόνιος Βουλὴ ἐκήρυξε τὴν μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἑνώσιν τῶν Ἰονίων νήσων διὰ τοῦ κατωτέρω ψηφίσματός της.

Η ΒΟΥΛΗ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

ΣΥΝΕΛΘΟΥΣΑ ΤΗΝ 23 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1863

«Ἡ Βουλὴ τῆς Ἐπτανήσου ἐκλεχθεῖσα συνεπεῖα τῆς προσκλήσεως τῆς προστατίδος Δυνάμεως, καὶ συνελθοῦσα ὅπως ὀρίστικως ἀποφανθῇ περὶ τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Ἰονίου λαοῦ, πῶς ἐκδηλοῦσα τὸν διακαῆ πόθον καὶ τὴν ἀνέκαθεν σταθερὰν αὐτοῦ θέλησιν, καὶ συμφώνως πρὸς τὰς προηγουμένας εὐχὰς καὶ διακηρύξεις τῶν ἐλευθέρων Ἰονίων Βουλῶν :

Ψηφίζει

Αἱ νῆσοι Κέρκυρα, Κεφκλληνία, Ζάκυνθος, Λευκάς, Κύθηρα, Ἰθάκη, Παξοὶ καὶ τὰ ἐξαρτήματα αὐτῶν ἐνοῦνται μετὰ τοῦ Βα-

σιλείου τῆς Ἑλλάδος, ὅπως ἐσαεὶ ἀποτελεῶσιν ἀναπόσπαστον αὐτοῦ μέρος ἐν μιᾷ καὶ ἀδιαίρετῃ Πολιτείᾳ ὑπὸ τὸ συνταγματικὸν σκήπτρον τῆς Α. Μεγαλειότητος τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α' καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ.

Ἡ ἀναγγελία τοῦ γεγονότος ἐπανηγουρίσθη μὲ ἀκράτητον ἐνθουσιασμὸν πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Ἐν Ἀθήναις δὲ ὁ πανηγυρισμὸς τοῦ χαρμοσύνου καὶ εὐαιῶνου τούτου ἔθνικοῦ γεγονότος ὑπερῆξεν ἐκτάκτως μεγαλοπρεπῆς καὶ ἐνθουσιώδους.

Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐνώσεως κοσμοβριθεστάτη διαδήλωση ἀποτελουμένη ἐκ χιλιάδων λαοῦ περιήρχετο ἐνθουσιώδης τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν ἐν παραφόρῳ πατριωτικῷ ἐνθουσιασμῷ : Προηγούμεναι στρατιωτικαὶ μουσικαὶ παιανίζουσαι διάφορα θούρια ἐν ᾗ ἁλὸς αὐθορμήτως ἔφαλε πατριωτικὰ ἄσματα.

Τῆς ἱστορικῆς ἐκείνης διαδηλώσεως προηγούντο δύο εἰκόνες : ἡ μὲν, μία τοῦ Βασιλέως Γεωργίου, ἡ δὲ ἄλλη συμβολίζουσα τὴν Ἑπτάνησον ἣτις περιχαρὴς ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὴν Μητρίν Ἑλλάδα.

Ἐπειτα οἱ πληρεξούσιοι τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ἐν σώματι ἀκολουθούντων χιλιάδων λαοῦ μετέβησαν εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν μετὰ πασῶν τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως ἐν ἐπισήμῳ περιβόλῳ πρὸς τέλεσιν δοξολογίας.

Χοροστατοῦντος δὲ τοῦ Μητροπολίτου ἐψάλη πάνδημος καὶ κατανυκτικὴ δοξολογία ἀναπεμφθειῶν εὐχῶν πρὸς τὸν Ὑψιστὸν ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τοῦ ἔθνους καὶ τῆς μακροζωίας τοῦ νέου Βασιλέως του. Τὴν ἐσπέραν ἡ πόλις σύμπασα ἐφωταγωγῆθη λαμπρῶς παρουσιάζουσα μεγαλοπρεπὲς καὶ ἐπιβάλλον θέαμα.

Η ΑΦΙΞΙΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ ταῦτα, τὴν 17 Ὀκτωβρίου 1863, ἀφίκεται καὶ ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος γενόμενος ἐνθουσιωδῶς δεκτός. Ἡ ἀφίξις

του ἐπανηγυρίσθη καθ' ἑλλην τὴν Ἑλλάδα διὰ τριημέρων φωτα-
γίων καὶ στρατιωτικῶν τελετῶν.

Ἀμὰ τῇ ἀφίξει του Ὁ Βασιλεὺς ἐκοινοποίησεν ἀμέσως τὴν πρὸς
τὸν ἑλληνικὸν λαὸν προκήρυξιν του ἔχουσιν οὕτως :

ΕΛΛΗΝΕΣ,

Ἀναβαίνων τὸν Θρόνον, ἐφ' ὃν με ἐκάλεσεν ἡ ψῆφος ὑμῶν,
αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ ἀπευθύνω ὑμῖν λόγους τινάς. Οὔτε δε-
ξιότητα, οὔτε νοῦν δεδοκιμασμένον φέρω εἰς ὑμᾶς, προσόντα τοιαῦτα,
οὔδ' ἐνὰ προσεδοκᾶτε ἡδύνασθε ἀπὸ τῆς ἡλικίας μου. Ἀλλ' ὅμως
φέρω ὑμῖν πεποίθησιν καὶ ἀφοσίωσιν εἰλικρινῇ μετὰ βαθείας πί-
στεως εἰς τὴν ἐν τῷ μέλλοντι ταύτῃ τῆς τύχης ἐμοῦ τε καὶ
ὑμῶν. Οὐ μόνον θέλω σεβασθῇ καὶ τηρήσῃ εὐσυνειδήτως τοὺς νό-
μους ὑμῶν καὶ πρὸ πάντων τὸ Σύνταγμα, τὸν ἀκρογωνιαίον λίθον
τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ Πολιτεύματος, ἀλλὰ θέλω σεβασθῇ καὶ θέλω
ἀσκηθῇ, ὅπως ἀγαπῶ τοὺς θεσμοὺς ὑμῶν καὶ τὰ ἔθνη καὶ τὴν
γλῶσσαν ὑμῶν, πᾶν ὅ,τι ὑμεῖς αὐτοὶ λατρεύετε ὡς ἤδη ἀγαπῶ
ὑμᾶς αὐτούς. Παρακαλέσω δὲ τοὺς ἀρίστους καὶ δεξιωτάτους τῶν
παρ' ὑμῖν ἀνδρῶν, ἵνα συναχθῶσι περὶ ἐμὲ χωρὶς νὰ ἐμβλέψωσιν
εἰς προγενεστέρους πολιτικὰς διαφοράς· τῇ νοήμονι καὶ πεφωτισμένῃ
συμπαγῇ αὐτῶν θέλω προσπαθῆσαι, ὅπως ἀναπτύξω τὰ παντοειδῆ
ἀγαθὰ σπέρματα καὶ τοὺς ὑλικοὺς πόρους, οὓς περιέχει ἡ ὥραία
πατρίς ὑμῶν καὶ ἐμοῦ γενομένη ἐφεξῆς.

Ὁ σκοπὸς τῆς φιλοδοξίας μου ἔσεται οὗτος. Νὰ ἱκανοποιήσω
τὴν Ἑλλάδα, ἐφ' ὅσον ἀπ' ἐμοῦ ἐξήρτηται, πρότυπον Βασιλείου
ἐν τῇ Ἀνατολῇ.

«Ὁ παντοδύναμος, ἰσχυρὸς ἐν τῇ ἀσθενείᾳ ἀναδεικνύμενος,
χειραγωγῆσθαι με ἐν ταῖς προσπαθείαις μου· εἴθε μηδέποτε ἐπι-
τρέψῃ ὅπως λησμονήσω τὰς πανδήμους ὑποσχέσεις ἃς ἔδωκα σῆ-
μερον.

α' Ἐπὶ τούτοις ἱκετεύω τὸν Θεὸν ἡμῶν, ἵνα σκέπη ἡμᾶς ἐπὶ τὴν ἀγίαν καὶ σωτήριον αὐτοῦ σκέπην.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἡ προκήρυξις αὕτη προξένησεν ἀρίστην ἐντύπωσιν εἰς πάντα τὸν Ἑλληνικὸν λαόν. Ἰδίως δὲ κατενθουσίασε τοὺς πάντας ἡ μετριοφροσύνη καὶ ἡ ἀπλότης τοῦ ὕψους.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ ταῦτα τὴν 19 Ὀκτωβρίου 1868 ἐγένετο μετὰ μεγίστης πομπῆς καὶ ἐπισημότητος ἡ ὀρκωμοσία τοῦ Βασιλέως Γεωργίου ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει. Κατόπιν τούτου ἤρχισε πλέον ζωηρὰ ἡ πολιτικὴ ζύμωσις προκειμένου νὰ σχηματισθῇ τὸ πρῶτον ὑπουργεῖον.

Πράγματι δὲ τὴν 25 Ὀκτωβρίου ἐκλήθη εἰς τὰ Ἀνάκτορα ὁ Βούλγαρης καὶ ἔλαβε τὴν ἐντολὴν παρὰ τοῦ Βασιλέως νὰ σχηματίσῃ τὴν Κυβέρνησιν τῆς χώρας. Ὁ Βούλγαρης δεχθεὶς τὴν ἐντολὴν συνεννόηθη μετ' ἄλλων πολιτικῶν του φίλων καὶ ὑπέβαλεν εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ Βασιλέως τὸν κατωτέρω κατάλογον τῶν ὑπουργῶν :

Δ. Ν. Βούλγαρης Πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν, Δ. Δρόσος ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν, Στ. Σμόλεντς, ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν, Πέτρος Δηλιγιάννης ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, Α. Διαμαντόπουλος ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης καὶ προσωρινῶς ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν, Ἀθ. Πετσάλης ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν.

Τὸν κατάλογον τοῦτον ἐνέκρινεν ὁ Βασιλεὺς, καὶ τὸ ὕπουργεῖον οὕτω κατηρτισμένον, ἔδωκε τὸν νενομισμένον ὄρκον.

Τότε ἐπεφάνη καὶ πάλιν ὁ σατυρικός ποιητὴς Μπούλλερ. Ὁ ἀκραιφνὴς ἐκεῖνος Ὀθωνιστὴς, γνωρίζων τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Βούλγαρη ὅτι θὰ εἰργάζετο ὑπὲρ τῆς ἐπανόδου εἰς τὴν Ἑλλάδα, τῶν ἐξορίστων Βασιλέων, ἀνέμενεν. Ἀλλ' ἀνέμενεν εἰς μάτην. Πολὺ ἀργὰ καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ Ὀθωνισταὶ ἐπείσθησαν, ὅτι ὁ πολὺς

μήχανος τῆς Ὑδρας πολιτευτής, ἐξακολουθεῖ τὸν Ὀθωνισμόν, διὰ νὰ ἐξυπηρετήσῃ δι' ἐκείνου τὰ ἰδιά του συμφέροντα.

Καὶ τὸ ἐπέτυχε καταλαβὼν καὶ αὐτὸς τὴν ἀρχὴν ὑπὸ τὸ συνταγματικὸν σκῆπτρον τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α'.

Καὶ ἔγραψε, φλογερὸν κατὰ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ποίημα. Ἐμμετρον λίβελλον μᾶλλον. Ἀνεῦρεν ἐν τῇ σατυρικῇ φαρέτρᾳ του, τὰ πλέον φαρμακερὰ βέλη, καὶ τὰ ἐξετόξευσε κατὰ τῶν πληρεξουσίων. Ἰδίως ὅμως κατ' ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐγένοντο ἀφορμὴ νὰ ἐκλείψῃ ὀριστικῶς πλέον, πᾶσα ἐλπίς περὶ παλινρθώσεως.

Δὲν εἶνε φρόνιμον, νὰ δημοσιευθῇ ἐδῶ ὁλόκληρον τὸ νέον τοῦτο ποίημα τοῦ Μπῦλλερ, τὸ ὁποῖον μέχρις ὥρας, δὲν φαίνεται νὰ ἐδημοσιεύθῃ ποῦ. Ἐν τούτοις ὡς χαρακτηριστικὸν τῆς ἀπαγορευτικῆς τῆς καταλαβούσης τοὺς Ὀθωνιστάς, μετὰ τὴν εἰς τὴν πρωθυπουργίαν ἀνοδὸν τοῦ Βούλγαρη, τολμῶμεν νὰ παραθέσωμεν μερικούς, τοὺς ἡπιωτέρους στίχους τοῦ ποιήματος.

Η ΕΘΝΟΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ

Νὰ ὁ νέστῳρ τῆς Ἑλλάδος,
ὁ σοφὸς Μαυροκορδάτος
τὸν πληρῶνει ἀδρὰ τὸ ἔθνος,
καὶ δουλεύει ξένο κράτος.

Ἐδιαίρεσε τὸ ἔθνος
ἐκατέκαυσε τὸν στόλον,
πανταχοῦ μετεχειρίσθη
τὴν ἀπάτην, καὶ τὸν δόλον.

Νὰ αἱ χεῖρές του ἀχνίζουν

ἀπ' τὸ αἷμα τοῦ δικαίου,
Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος
τοῦ ἐνδόξου Κερκυραίου.

Νὰ κ' ὁ Κόκκινος ὁ Χῖος,
γρήγορα θὰ πρασινίσῃ
ἀφ' οὗ θέλει μὲ τὸν Γρίβα
σχέσεις νὰ διατηρήσῃ.

Εἶν' καθηγητῆς, εἶν' ῥήτωρ
ἀγαπᾷ τὸ ρετσινᾶτο,
μοναχός του δημοκράτης
ἀπὸ τὴν κορυφὴν ὡς τὸν πάτο.

Βλέπεις τὸν κοκκινογένη,
τὸν κοντὸν καὶ τὸν καμπούρη
μὲ τὸ πονηρό του μάτι
τὴν Ἑβραϊκὴν του μούρη ;

Εἶνε ὁ υἱὸς Μπενέτου,
ὅς Καλὸς ἐπωνομάσθη,
ὅταν ἀπὸ τὸ κουρεῖον
τοῦ πατρός του ἀπεσπάσθη.

Εἶν' κ' αὐτὸς ἐκ τῶν ρητόρων
εἶν' ἐκ τῶν συνερχομένων,
ἵνα φέρῃ θεραπείαν
ἐπὶ τῶν κακῶς κειμένων.

Δὲν μοῦ λέγεις ποῖος εἶνε
ὁ χοντρὸς μὲ ματογιάλια
ὁ προσμειδιῶν πρὸς ὅλους
καὶ περιπατῶν ἀγάλια ;

Πληρεξούσιος δὲν μοιάζει
δὲν μοῦ φάνη φανοκλάστης
νοῦν καὶ τόλμην, φρονῶ δμως,
δὲν τοῦ ἔδωκεν ὁ πλάστης.

Ἄσκεπῇ προχθὲς τὸν εἶδα
μὲ τὴν κεφαλὴν σκυμμένην,
μόλις φάνηκε μακρόθεν
ὁ τζουμπὲς νὰ διαβαίνει.

Ἐφαγε μ' ὅσα χορταίνει
ὁ ἀχόρταγος ὁ ἄδης
πλὴν τοῦ τὰ φαγε ἂν θέλῃς
σύσσωμα ὁ Κυπριάδης.

Καὶ ὁ θρηνῶν ἐπὶ τῶν συντριμμάτων τοῦ Ὀθωνισμοῦ, καὶ ἔπελ-
πικ πλέον Μπύλλερ ἐπιλέγει :

Κυκεῶν ἦσαν τὰ πάντα
ἀποσύνθεσις τελεία
τέτοια εἶπετο νὰ φέρῃ
μία στάσις παναθλία.

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. ΘΣ

BIBLION B'

Ο ΧΩΡΙΣΜΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΦΟΥΣΤΑΝΕΛΛΑΝ

"Εληξεν ἡ ἀναρχία ἐν Ἑλλάδι, καὶ μετ' ἐκείνης ἔλκξαν σχεδὸν τελείως πλέον, καὶ αἱ ἐλπίδες τῆς Ἀμαλίας.

Ἡ ἐξόριστος Βασίλισσα, δὲν ἤλπιζε πλέον. Ἐπείσθη ὅτι ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἐστερεώθη ἐπὶ τοῦ θρόνου του, καὶ ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς, ἐπὶ πολὺ δοκιμάσας τῆς ἀναρχίας τὰ δεινὰ, ἐπόθησε πλέον τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἡσυχίαν.

— Ἡ καταιγὶς παρῆλθε πλέον, ἐψιθύρισε βαρυαλγὴς ἡ Ἀμαλία. Καὶ τῆς ἀγρίας καταιγίδος θύματα ὑπῆρξαν ἡμεῖς μόνοι. "Α! "Οθων! "Οθων! Εἶχες δίκαιον· ὁ κόσμος δὲν ἐπανερχεταὶ εἰς τὸ παρελθόν, ἀλλ' ἐξακολουθεῖ τὸν δρόμον του. "Οθων σύζυγέ μου, εἶχες δίκαιον. Οὐαὶ εἰς τοὺς πίπτοντας...

Καὶ νῦν, ἅπασα ἡ προσοχὴ ἡμῶν, ὡς στραφῇ ἐπὶ τὴν Βαμberg, ἐπὶ τὴν βέργην τὴν μικρὰν ἐκείνην γωνίαν τῆς Βαυαρικῆς γῆς, ἐπὶ τῇ ἐποίᾳ, βραδέως, ἀλλ' ἀσφαλῶς, ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ καὶ ὥρα τῇ ὥρᾳ, ἔδωκε τοῦ ταλαιπώρου "Οθωνος ὁ ἀστὴρ.

"Εδωε, ναί.

Ὁ ἐξόριστος "Οθων κατεβάλλετο ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν. Τὸ σῶμά του ἐκυρτάνετο, αἱ τρίχες τῆς κόμης του ἐλευκαίνοντο, αἱ ρυτίδες τοῦ προσώπου του ἐπολλαπλασιάζοντο. Προσεπάθει νὰ φαίνεται εὐθυμὸς καὶ δὲν τὸ κατιώρθωνεν. Ἐζήτηε νὰ μειδιάσῃ καὶ

ἀντί τούτου τὰ χεῖλη του διέστελλε πικρία καὶ ἀπογοήτευσis. Ἐνίοτε ἀνεστέναζεν. Καὶ ὅταν ἔμενε μόνος, μακρὰν τῆς Ἀμαλίας, ἄφηνε τὰ δάκρυά του νὰ ῥέωσιν ἐλευθέρως. Οἱ πιστοὶ καὶ ἀφωσιωμένοι του σύντροφοι, ὅσοι τὸν παρηκολούθησαν ἐξόριστον ἐξ Ἀθηνῶν, καὶ συνεμερίσθησαν μαζὺ του τῆς ἐξορίας τὰ δεινὰ, εἶχον ἤδη ἀραιωθεῖ. Ἡ δεσποινὶς Μαρία Γρίβα, δὲν εὕρισκετο πλέον εἰς Βαμβέργην. Ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας διὰ νὰ τελέσῃ τοὺς μετὰ τοῦ μνηστῆρός της γάμους. Ἡ δεσποινὶς Ἀσπασία Καρμπούνη εἶχε νυμφευθῇ ἤδη, καὶ διέμενεν εἰς τὸ μέγαρον τοῦ βασιλέως συζύγου της. Ὁ πλοίαρχος Παλάσκας εἶχεν ἐπανέλθει εἰς Ἀθήνας. Ὁ αὐλάρχης Νοταρᾶς, ἐπανῆλθε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν πατρίδα του.

— "Ἀχ ! ἐπιθυρίζεν ὁ Ὄθων· Δὲν θὰ ἐπανίδω πλέον τοὺς καλοὺς μου φίλους. Ἡ μόνωσις αὐτῇ, μοῦ φαίνεται ὅτι εἶνε προάγγελος τοῦ θανάτου.

"Ἠλγει ὄντως εἰς τὴν ὁσφὺν ὁ Ὄθων. Ὁ ἰατρός του Ρέζερ, ἐρωτηθεὶς παρὰ τῆς Ἀμαλίας, διὰ τὴν κατὰστασιν τῆς υἱείας τοῦ Ὄθωνος, ἀπήντησε :

— Μεγαλειοτάτη· δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ ἰατρός ἐκεῖνος, ὁ κατάλληλος διὰ τὸν Βασιλέα.

— Ἀλλὰ τότε κύριε Ρέζερ...

— Τί θέλετε νὰ εἰπῇτε Μεγαλειοτάτη ;

— Νὰ καλέσωμεν ἄλλους ἰατρούς.

Ὁ Ρέζερ ὅμως ἐμειδίασε, μειδιάμα πικρίας καὶ ἀπήντησεν.

— Μεγαλειοτάτη. Μόνος ὁ οὐρανὸς τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ ἥλιος τῆς Ἑλλάδος θὰ θεραπεύσουν ἀπὸ τὴν ἀσθένειάν του τὸν Βασιλέα. Διότι ὁ Βασιλεὺς δὲν πάσχει εἰς τὸ σῶμα. Ἡ ἀσθένειά του ἔχει ἔδραν τὴν ψυχὴν. Καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ δυνηθῇ νὰ ἐπαναφέρῃ τὸν Ὄθωνα εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐκεῖνος θὰ εἶνε καὶ ὁ ἰατρός του.

— "Α ! ἰατρέ· εἶσαι σκληρὸς...

— Λέγω τὴν ἀλήθειαν Μεγαλειοτάτη.

— Καὶ ὅμως ὁ Ὄθων, παραπονεῖται ὅτι ὑποφέρει ἀπὸ πόνους εἰς τὴν ὁσφὺν.

— Τὸ γνωρίζω καὶ προσπαθῶ νὰ τὸν ἀπαλλάξω ἀπὸ τοῦ πόνου αὐτοῦ.

— Ἀλλὰ δὲν θὰ τὸ κατωρθώσετε ποτὲ κύριε Ρέζερ.

— Διατί ;

— Διότι ἐγὼ τοῦλάχιστον, νομίζω ὅτι γνωρίζω τὴν ἀφορμὴν τῶν πόνων.

— Σεῖς Μεγαλειοτάτη ; ὦ ! ὦ ! Μόλον ὅτι εἶμαι ἱατρός, εὐχαρίστως θὰ ἤκουα καὶ τὴν Ὑμετέραν διάγνωσιν.

— Λοιπὸν ἱατρέ· ὁ Βασιλεὺς πονεῖ εἰς τὴν ὄσφυν καὶ θὰ πονῇ πάντοτε, ἐφ' ὅσον ἐξακολουθεῖ νὰ φορῇ τὴν φουστανέλλαν, καὶ νὰ μὴ θέλῃ ν' ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τοῦ βάρους της...

— Καὶ νομίζετε ;

— Νομίζω ἱατρέ, ὅτι ὅταν ἀπαλλαγῇ τοῦ βάρους τῆς φουστανέλλας, θὰ παύσῃ νὰ πονῇ.

— Ἴσως ἡ Μεγαλειότης σας νὰ ἔχῃ δίκαιον. Ἀλλὰ ποία ἀνθρώπινη δύναμις θὰ ὑποχρεώσῃ τὸν Βασιλέα νὰ μὴ φορῇ πλέον τὴν φουστανέλλαν του ; Ἡ ψυχὴ τοῦ βασιλέως, βασίλισσά μου, ἔχει κάποιαν μυστικὴν συγγένειαν μὲ τὴν φουστανέλλαν. Καὶ δὲν εἶνε εὐκόλουν νὰ τοῦ ἀπαλλάξωμεν τὴν μίαν χωρὶς νὰ τοῦ κατασπαράξωμεν τὴν ἄλλην.

— Καὶ ὅμως ἱατρέ πρέπει νὰ δοκιμάσωμεν.

— Αἶ συμφωνῶ μὲ σὰς Μεγαλειοτάτη, συμφωνῶ δι' ἄλλον λόγον. Ὁ βασιλεὺς νοσταλγεῖ τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἡ φουστανέλλα τὴν ὁποίαν φορεῖ, τοῦ ἐνθυμίζει διαρκῶς τὴν ἡλιόλουστον ἐκείνην χώραν, καὶ ἐπαυξάνει τὴν νοσταλγίαν καὶ τὴν μελαγχολίαν του. Θὰ πονῇ ὀλιγώτερον εἰς τὴν ψυχὴν, ὅσῳ ὀλιγώτερον ἐνθυμεῖται τὴν Ἑλλάδα. Δι' αὐτό, καὶ σεῖς ἐξ ἑνὸς καὶ ἐγὼ ἐξ ἄλλου Μεγαλειοτάτη, ὡς προσπαθήσωμεν νὰ πείσωμεν τὸν βασιλέα, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἦναι καὶ Ἕλλην τὴν περιβολὴν, ὅπως εἶναι Ἕλλην τὴν ψυχὴν.

Καὶ ἐδοκίμασαν.

Τὸ ἐσπέρας, ἐνῷ ἐκάθηντο ἀκόμῃ εἰς τὴν τράπεζαν, ἡ Ἀμαλία, ἐστράφη ἀποτόμως εἰς τὸν Ὁθων καὶ τοῦ εἶπεν :

— Ὁθων· εἰξεύρεις ὅτι ἐγὼ καὶ ὁ Ρέζερ ἐκάμαμε σήμερον συνωμοσίαν ;

— Ἐναντίον τίνος Ἀμαλία ; ἠρώτησεν μειδιῶν ὁ Ὁθων.

— Ἐναντίον σοῦ ;

— Τότε δὲν ἀνησυχῶ. Ὁ ἰατρός ὡς συνωμότης θὰ ἦναι ἀκίνδυνος. Τὸ πολὺ πολὺ, νὰ ἀφαιρεθῇ τόσον μετὰ τὴν συνωμοσίαν, ὥστε νὰ λησμονήσῃ ὅτι εἶναι ἰατρός καὶ νὰ μὲ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰ φερμάκια τὰ πικρά καὶ ἀηδῆ, τὰ ὅποια μοῦ διορίζει. Σὺ δὲ Ἀμαλία δὲν εἶσαι ἱκανὴ διὰ συνωμοσίας. Δι' αὐτὸ εἶμυι ἥσυχος. Καὶ εἶναι ἡ πρώτη φορὰ εἰς τὴν ζωὴν μου ποῦ δὲν ταράσσομαι εἰς τὸ ἄκουσμα τῆς λέξεως «συνωμοσία...»

Καὶ ἀνεστέναξεν ἀκουσίως του.

Ἐνεθυμήθη καὶ πάλιν τὰς συνωμοσίας τῶν Ἑλλήνων, τὰς στάσεις, τὰς ἐπαναστάσεις, τῶν ὁποίων τὰς πικρίας, ἐπὶ τριάκοντ' ἄλλα ἔτη ἐδοκίμασεν ὡς βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος.

— Καὶ ὅμως Ὁθων, πρέπει νὰ μάθῃς διατί ἐκάμαμεν τὴν συνωμοσίαν μας.

— Ἀφ' οὗ τὸ θέλεις Ἀμαλία, ἄς μάθω καὶ ἐγὼ τὰ μυστικά σας.

— Ὁθων ! Εἶπεν αἶφνης ἡ Ἀμαλία· μὲ τόνον φωνῆς σοβαρόν. Κ' ἐγὼ, καὶ ὁ ἰατρός Ρέζερ, ἐσκέφθημεν ὅτι εἶναι καιρὸς πλέον νὰ παύσῃς νὰ φορῇς τὴν φουστανέλλαν... Πρέπει νὰ τὴν βγάλῃς πλέον Ὁθων...

Ὁ ἐξόριστος Βασιλεὺς, παρατηρήσας μὲ βλέμμα ἐλαφρῶς ἐπιπληκτικὸν τὴν Ἀμαλίαν, καὶ ἀπήντησε :

— Ποτέ.

— Καὶ ὅμως εἶνε ἀνάγκη Ὁθων.

— Ἀνάγκη ; Ἀλλὰ διατί ;

— Τὸ φόρεμα αὐτὸ Ὁθων, σοῦ ὑπενθυμίζει διαρκῶς τὴν Ἑλ-

λάδα. Τὸ φόρεμα αὐτὸ Ὅθων, σοῦ ἐπαυξάνει τὰς μελαγχολίας σου.
Τὸ φόρεμα αὐτὸ ἀνανεώνει τὰς πικρίας σου...

— Ἄ ! Ἀμαλία ! ἀπήντησεν μετὰ πικρίας ὁ Ὅθων. Πόσον ἥπατήθης. Πόσον ἐπέτυχεν εἰς τὴν διάγνωσιν τοῦ ὁ ἱατρὸς Ρέζερ. Ἐγὼ Ἀμαλία τὴν Ἑλλάδα, τὴν ἔχω μέσα εἰς τὴν ψυχὴν μου καὶ τίποτε δὲν θὰ εἶνε τόσον ἰσχυρὸν καὶ μέγα, ὥστε νὰ μὲ κάμῃ νὰ τὴν λησμονήσω. Μὴν ἀδικεῖτε τὸ πτωχόν, ἀλλ' ἐνδοξὸν καὶ τίμιον αὐτὸ ἐνδυμα, τὸ μόνον τὸ ὁποῖον μοῦ ἀπέμεινε μετὰ θουελώδη καὶ μακρὰν βασιλείαν. Τὸ ἐνδυμα αὐτὸ Ἀμαλία, ἴσως μοῦ μετριάξει τὰς θλίψεις, καὶ ἴσως νὰ μοῦ φέρῃ περισσότερον καλόν, ἀπὸ ὅλα τὰ φάρμακα τοῦ κυρίου Ρέζερ.

Καὶ διὰ μιᾶς μεταβάλλων ἐπὶ τὸ εὐθυμότερον τὸ ὄφρος αὐτοῦ.

— Καὶ τώρα Ἀμαλία εἶπεν· ἄς ἴδωμεν καὶ τὴν ἰδικὴν σου ὑγείαν.

— Ἄ ! Ἐγὼ Ὅθων εἶμαι καλά.

— Μήπως σὲ ἠνώχλησαν καὶ σήμερον οἱ παλμοί ;

— Εὐτυχῶς ὄχι. ..

— Δόξα σοι ὁ Θεός· διότι ἀρκετὰ ἀνησύχησα μὲ τὴν εὐαισθησίαν αὐτὴν τῆς καρδίας σου. Τί σοῦ συνέστησε σήμερον ὁ Ρέζερ...

— Ἡσυχίαν, καὶ ὄχι συγκινήσεις. Εὐτυχῶς εἰς τὴν ἐρημίαν ποῦ εὐρισκόμεθα ἡ ἡσυχία δὲν μᾶς λείπει...

— Οὔτε καὶ αἱ συγκινήσεις ;

— Εὐτυχῶς. Τώρα παρῆλθον ὅλα...

Ἐλεγε τὴν ἀλήθειαν ἄρα γὰρ ἡ Ἀμαλία, ὅταν ἐβεβαίωνε τὸν Ὅθωνα ὅτι αἱ ψυχικαὶ συγκινήσεις, οἱ βίβαιοι ἐκεῖνοι ψυχικοὶ κλονισμοί, τοὺς ὁποίους ἠσθάνετο κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐξορίας, δὲν τὴν ἠνώχλουν πλέον ;

Ἀγνωστον !

Ἡ Ἀμαλία, ὅταν ἤθελεν, εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἐπιβάλλῃ τὸ κράτος τῆς θελήσεώς της ἐφ' ἑαυτῆς...

Ὁ Ζωγράφος Λύτρας.

Ἡ πρώτη ἀπόπειρα, ὅπως ὁ Ὄθων πεισθῇ καὶ παύσῃ φέρων τὴν Ἑλληνικὴν φουστανέλλαν ἀπέτυχεν.

Ἄλλ' ἡ Ἀμαλία, ἡ αἰωνίως πείσμων καὶ ἐπίμονος εἰς τὰς ἰδέας τῆς Ἀμαλίας, δὲν ἀπηλπίσθη.

Εἶχε σχηματίσει ἀκράδαντον πεποιθήσιν ὅτι ἐξ αἰτίας, τῆς φουστανέλλας, ἀναμιμνησκούσης εἰς αὐτὸν ἡμέρας δοῆς καὶ εὐκλείας, ἐπάσχεν ὁ Ὄθων, καὶ μετεχειρίσθη ὅλα τὰ μέσα, ὅπως ἐπιτύχῃ τὸν σκοποῦ τῆς.

— Ἄν δὲν ἀκούει ἐμέ, ἐσκέφθη, θ' ἀκούσῃ ὅμως τὸν πατέρα του. Ὁ Ὄθων ὑπεραγαπᾷ τὸν γηραιὸν γεννήτορά του, καὶ ὅταν ὁ Λουδοβίκος τὸ ζητήσῃ ὁ Ὄθων δὲν θὰ ἔχῃ τὴν δύναμιν ν' ἀρνήθῃ...

Καὶ ἀπηύθυνε μακρὰν ἐπιστολὴν εἰς τὸν πατέρα τοῦ Ὄθωνος. Λουδοβίκον, ἐν Μονάχῳ διαμένοντα.

Τοῦ παρίστα ὡς λίαν ἀνησυχητικὴν τὴν κατάστασιν τῆς υἱείας τοῦ Ὄθωνος.

Ἐπεκαλεῖτο ὑπὲρ ἑαυτῆς καὶ τὴν γνώμην τοῦ ἱατροῦ Ρέζερ, ὅτι ἡ φουστανέλλα ἐπιδεινώνει τὴν σωματικὴν καὶ ψυχικὴν νόσον τοῦ Ὄθωνος, καὶ ἐξώρμιζε τὸν πατέρα, νὰ σπεύσῃ εἰς Βαμβέργην, ὅπως διὰ τῆς ἐπιβολῆς καὶ τῶν συμβουλῶν τοῦ σώσει τὸν κινδυνεύοντα υἱόν.

Ὁ ὑπεραγαπῶν τὸν υἱὸν τοῦ Λουδοβίκου, ἅμα ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην ἐταράχθη σφοδρᾶ.

— Τὸν ἀνόητον ἐψιύρισε!...

Καὶ ἀπήντησεν εὐθὺς εἰς τὴν Ἀμαλίαν.

Τὴν ἐπληροφόρησε δὲ ὅτι μετ' ὀλίγας ἡμέρας, θὰ ἤρχετο εἰς Βαμβέργην, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ πείσῃ τὸν υἱὸν τοῦ ν' ἀποβάλῃ πλεον τὸ Ἑλληνικὸν ἔνδυμα, τὸ ὅποτον καίπερ τρία εἶχον παρέλθῃ ἀπὸ τῆς ἐξορίας τοῦ ἔτη, ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νὰ φέρῃ.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ, ἡ Ἀμαλία θέλουσα νὰ διευκολύνῃ τὸ ἔργον τοῦ Λουδοβίκου ἐπεχείρησε νὰ προδιαθέσῃ τὸν Ὄθωνα, εἰς

τὰ μέλλοντα νὰ ἐπακολουθήσουν ἔμακ τῇ εἰς Βαμβέργην ἀφίξει τοῦ πατρὸς του.

— Ὅθων, τοῦ εἶπε· σήμερον μὲ ἐπεσκέφθη ἡ βαρὼν.

— Ποία βαρὼν ;

— Ἡ Ἀσπασία Καρμπούνη.

— ὦ ! τὴν εὐγενῇ γυναῖκα. Τὴν ἀφωσιωμένην ὑπασπίστριν. Καὶ εἶνε εὐχαριστημένη ἀπὸ τὴν μεταβολὴν τοῦ βίου της ;

ριστημένη ἀπὸ τὸν βαρῶνον σύζυγόν της ;

— Ναί.

— Τελείως ;

— Τελείως Ὅθων.

— Εὖγε ! Θὰ ἐλυπούμην, ἂν καὶ τὸ ἐλάχιστον ἔστω νεύματιον, ἐσκίαζε πρὸς στιγμὴν τὸν συζυγικὸν βίον τῆς καλῆς Ἀσπασίας.

— Εἰξεύρεις ὅμως διατί ἦλθεν ἡ Καρμπούνη .

— Διὰ νὰ σοῦ κάμῃ τὴν συνήθη καθημερινὴν ἐπίσκεψιν.

— Δὲν ἦλθε μόνον δι' αὐτὸ Ὅθων.

— Ἀλλὰ ;

— Καὶ διὰ κάτι ἄλλο.

— Δηλαδή ;

— Νὰ μοῦ εἰπῇ τὸ ὄνειρόν της...

Ἐμειδίασε ὁ Ὅθων, καὶ εἶπε :

— Μὰ ἀκόμη λοιπὸν ἡ Ἀσπασία βλέπει ὄνειρα ;

— Τὰ ὅποια ὅπως γνωρίζεις, ἐπαληθεύουν. Μὴ λησμονεῖς τὸ ὄνειρόν της διὰ τὴν βαρῶνην Πλούσκωφ. * *

(* *) Κατὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Βασιλέως εἰς Εὐρώπην ἐν ἔτει 1856 συναπῆλθε μετ' αὐτοῦ εἰς Γερμανίαν καὶ ἡ Μεγάλη Κόμισσα Πλούσκωφ, ἵνα ἐπισκεφθῇ τοὺς συγγενεῖς της καὶ ἐπανακρίνῃ διὰ τοῦ ἰδίου ἀτμοπλοίου, τοῦ πρώτου τότε ἐλικοκινήτου ἐν Ἑλλάδι, οὗ ἐπέβαινον διὰ Τεργέστην.

Ἡ Βασίλισσα ἀνυπομόνως ἀνέμενε τὴν ἐπάνοδον τῆς Μεγάλης

τῆς Ἑλλάδος, ἀπεπεράτωσε τὴν ἐν Βαμβέργῃ ἀρξαμένην εἰκόνα, ζωγραφήσας τὸν Ὁθωνα ἀπὸ μνήμης.

Χαῖρε φουστανέλλα ...

Εἶναι ἀνάγκη, νὰ ἐξηγήσωμεν ἐνταῦθα τοὺς λόγους, ὧν ἕνεκεν ὁ βασιλεὺς Ὁθων, παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν του, καὶ παρὰ τὴν ἀπόφασίν του, ἠναγκάσθη τόσον ἀποτόμως ν' ἀποβάλῃ τὸ προσφιλές του ἐνδυμα, τὴν φουστανέλλαν, μὲ τὴν ὁποίαν, ἤθελε νὰ ζήσῃ ὅλον τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς του.

Γνωρίζομεν ἤδη, ὅτι ἡ βασίλισσα Ἀμαλία, ὅπως ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ τὸν ὁποῖον ἐπέδωκε, ἐπεκαλέσθη πρὸς τοῦτο καὶ τὴν ἀρωγὴν τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου, τοῦ πατρὸς τοῦ Ὁθωνος.

Ὁ Λουδοβίκος δέ, ἀνησυχήσας μὲ τὴν ἐπιστολὴν τῆς Ἀμαλίας, ἔσπευσε νὰ κατευθυνθῇ εἰς Βαμβέργην, μὲ ἀπόφασιν νὰ μὴ ἀπέλθῃ ἐκεῖθεν, ἂν δὲν ἔβλεπε τὸν Ὁθωνα ὑποκύπτοντα τέλος καὶ ἀποβάλλοντα τὴν φουστανέλλαν, τὴν ὁποίαν ὁ Ὁθων, δὲν ἔπαυσε νὰ φορᾷ ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐξωρίσθη ἐξ Ἑλλάδος.

Ὁ γηραιὸς Λουδοβίκος, ἐξήσκει μεγίστην ἐπὶ τοῦ Ὁθωνος ἐπιρροήν. Ἄν ἀπῆται τι, θὰ ἔβλεπε τὸν Ὁθωνα ἐκτελοῦντα. Καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἦτο βέβαιος ὅτι τοιοῦτόν τι θὰ συνέβαινε.

Ἄλλ' ὁ Λουδοβίκος, ἠγάπα καὶ αὐτὸς ἐνθέρμως τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐγνώριζε τί θὰ ἐστοιχίζεν εἰς τὸν Ὁθωνα, ὁ ἀποχωρισμός, ἀπὸ προσφιλούς ἀντικειμένου, ὑπενθυμίζοντος εἰς αὐτὸν διαρκῶς τὴν ἀγαπωμένην χώραν.

Καὶ δι' αὐτό, δὲν ἤλθεν εἰς τὴν Βαμβέργην, διὰ νὰ ἀπαιτήσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ ἱκετεύσῃ.

Τὸ ἀποτέλεσμα πάντως θὰ ἦτο τὸ ἴδιον διὰ τὸν Ὁθωνα. Ἄλλ' ὅπωςδήποτε, τὴν λύπην θὰ ἐμετρίαζεν ἡ εὐχαρίστησις τὴν ὁποίαν θὰ ἐπροξένοι εἰς τὸν πατέρα, ἡ ὑπακοὴ τοῦ υἱοῦ.

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 98

ὄντως.

Ὁ Δουδοβίκος, παραμείνας ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν εἰς Βαμβέργην, κατῴρθωσε νὰ πείσῃ τὸν Ὅθων, ὅτι ἔπρεπε καὶ αὐτὸς νὰ ἀφομοιωθῇ πρὸς τὸ περιβάλλον καὶ νὰ περιβληθῇ φορέματα τῆς ἐποχῆς, τῶν περιστάσεων, καὶ τοῦ τύπου.

— ὦ! υἱέ μου Ὅθων, τοῦ εἶπεν Ἡγάπησα καὶ ἐγώ, καὶ ἀγαπῶ, καὶ θὰ ἐξακολουθῶ νὰ ἀγαπῶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ σέβομαι τὴν ἀγάπην σου, καὶ ἐκτιμῶ τὴν λατρείαν σου, πρὸς τὸ τίμιον Ἑλληνικὸν ἔνδυμα, τὸ ὅποσον φέρεις. Ἀλλ' ὅταν ἔχῃς τὸν ἱατρὸν Ρέζερ, ὁ ὅποτος ἔρχεται καὶ μοῦ λέγει:

— Εἶσαι πατὴρ, θεράπευσε τὸν υἱόν σου, ὑποδεικνύων εἰς αὐτὸν ὅτι πρέπει νὰ μὴ φορῇ πλέον τὴν φουστανέλλαν, ἢ ὅποιαν καὶ σωματικούς καὶ ψυχικούς πόνους τοῦ φέρει. Ὅταν ἡ δυστυχὴς Ἀμαλία, ὁ ἀχώριστος σύντροφός σου ὁ ὅποτος σέ ὑπεραγαπᾷ υἱέ μου, κλαίει πρὸ ἔμοῦ, καὶ μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, μοῦ ζητεῖ, νὰ σέ πείσω ὅτι ἡ φουστανέλλα, εἶναι ἐκείνη, ἢ ὅποια σέ καταβάλλει, τί θέλεις νὰ κάμω ἐγὼ υἱέ μου; Πρέπει ν' ἀφίσω τὴν δύσμορον ἐκείνην γυναῖκα, τὴν Ἀμαλίαν, νὰ τυραννῇται ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν καὶ τὴν σκέψιν, ὅτι ἐφ' ὅσον φορεῖς τὴν φουστανέλλαν, ἡ υἡγεία σου θὰ εὐρίσκεται πάντοτε εἰς ἐπισηφάλες σημεῖον, ἢ πρέπει νὰ ἔλθω εἰς σέ καὶ νὰ σοῦ εἰπῶ: Ὅθων. Εἶσαι ἀνὴρ. ἀπὸ σέ ἐξαρτᾶται νὰ καθησυχάσῃς ἓνα πλάσμα, διὰ τὸ ὅποσον, ἀγωνία καὶ θλίψις σήμερον εἶναι αἱ ἀγωνίαι καὶ αἱ θλίψεις σου; Καὶ σύ, ὁ ἰσχυρότερος, δὲν ἔχεις τὴν ὑποχρέωσιν, νὰ μετριάσῃς τὰς θλίψεις τῆς γυναικὸς σου, καὶ δὲν πρέπει νὰ ἐπωφεληθῇς πάσης εὐκαιρίας, ὅπως προξενήσῃς εἰς αὐτὴν χαράν, ἔστω καὶ ἐλαχίστην; Θέλεις υἱέ μου ν' ἀκούσῃς τὴν συμβουλὴν μου, συμβουλὴν πατρὸς ὁ ὅποτος σέ ὑπεραγαπᾷ;

Πέρασε μέσα εἰς τὴν ἱματιοθήκην σου. Ἀπέβαλλε τὴν φουστανέλλαν ταύτην· φόρεσε ἐνδύματα ἄλλα, καὶ πῆγαινε νὰ εὕρῃ τὴν Ἀμαλίαν. ὦ! Σὲ βεβαιῶ, θὰ τῆς προξενήσῃς τόσην χαράν,

δὴν ἴσως, τὸ ἀτυχές πλάσμα, δὲν ἐδοκίμασε καθ' ὅλον, τὸ μέχρι σήμερον, διάστημα τῆς ζωῆς της...

Ὁ Ὅθων, ἤκουσε σκεπτικός.

Διατεθειμένος νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν Ἀμαλίαν, καὶ νὰ μὴ δυσαρεστήσῃ τὸν πατέρα τοῦ, εἰς τοὺς λόγους τοὺς ὁποίους, διέβλεπε καὶ φόβους πατρός διὰ τὴν υἱείαν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀπεφάσισε τάχως ...

— "Ἐστω εἶπεν. Ἀπεφάσισα ν' ἀποχωρισθῶ τῆς φουστανέλλας μου. Δὲν κρύπτω ὅτι ἡ σκέψις καὶ μόνη αὐτή, μοῦ σπαράσσει τὴν ψυχὴν. Ἐφ' ὅσον τὸ σῶμά μου ἐκαλύπτετο ἀπὸ τὰ ἐνδοξα ταῦτα φορέματα, ἐνόμιζα ὅτι ἡ Ἑλλάς ὁλόκληρος μὲ περιέβαλλε φιλοστόργως. Ἐνόμιζα ὅτι εἶχον περὶ ἐμέ, ἓνα κομμάτι τοῦ ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ, μίαν χρυσάκτινον ἀκτῖνα τοῦ Ἀττικοῦ ἡλίου, μίαν οὐρανίαν γωνίαν τῆς γαλανῆς θαλάσσης τοῦ Σαρωνικοῦ. Ἐζων εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ διὰ τῆς Ἑλλάδος. Αὐτὴ εἶνε ἡ ἀλήθεια. Ἀλλὰ βλέπω καὶ εἰς τοὺς ἰδικούς σου λόγους, πάτερ μου, τὴν ἀλήθειαν. Ἡ Ἀμαλία φοβεῖται καὶ φοβουμένη πάσχει καὶ ὑποφέρει, καὶ χειροτερεύει τὴν υἱείαν της, ἡ ὁποία δὲν εὐρίσκεται εἰς εὐχάριστον σημεῖον.

Καὶ λαμβάνων ἀπὸ τῆς χειρὸς τὸν πατέρα τοῦ, καὶ ταπεινῶν τὴν φωνήν.

— Ὁ ἰατρός Ρέγερ, ἐψιθύρισε, μοῦ τὸ εἶπεν· ἡ καλὴ μου Ἀμαλία, προσεδλήθη εἰς τὴν καρδίαν.

— Τὸ ἐγνώριζα, ἀπήντησεν ἀναστενάζων ὁ Λουδοβίκος.

— Καὶ ἰδοὺ διὰ ποῖον λόγον δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ ἀρνηθῶ πάτερ μου ...

Πατὴρ καὶ υἱὸς ἀπεχωρίζοντο μετ' ὀλίγον.

Καὶ ὁ μὲν Λουδοβίκος μετέβαινε παρὰ τῇ Ἀμαλίᾳ, ὅπως ἀναγγεῖλῃ εἰς αὐτὴν τὴν εὐχάριστον εἰδήσιν. Ὁ δὲ Ὅθων, μὲ βῆμα κλονούμενον, μὲ ψυχὴν αἰμάσσουσαν, κατηυθύνθη εἰς τὸ ἱματιοφυλάκιον αὐτοῦ.

Μόνος τοῦ ἀπέβαλλε τὰ ὠραῖα ἀργυροκέντητα ἑλληνικὰ φορέ-

ματα. Ἀπεχωρίσθη τῆς πολυπτύχου φουστανέλλας του, ὅπως ἀποχωρίζεται τις προσφιλοῦς ἐρωμένης.

Ἐφόρεσεν ἔπειτα μαύρην ρεδιγκόταν, ὅπως φαίνεται εἰς τὴν εἰκόνα, τὴν ὁποίαν ἐδημοσιεύσαμεν ἤδη εἰς τὰς σελίδας τοῦ βιβλίου τούτου, καὶ οὕτω ἐξ ὀλοκλήρου μεταβεβλημένος, ἐκινήθη ὅπως ἀπέλθῃ πρὸς συνάντησιν τῆς Ἀμαλίας.

Ἀλλὰ μόλις ἔφθασε παρὰ τὴν θύραν ἔστη ἀποτόμως...

Εἶδεν, ἐπὶ τινος ἐπίπλου ἀπερριμένην τὴν λευκὴν φουστανέλλαν του. Καὶ πρᾶγμα παράδοξον! Τοῦ ἐφάνη ὅτι ἤκουσε κατὰ τι ὡς φευγαλέον παράπονον. Ἦτο ἄρα γε ἡ φουστανέλλα του ἡ ἐγκαταληφθεῖσα, ἡ ὁποία ἀνεστέναζε καὶ παρεπονείτο;

Ὁ Ὄθων, τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἦτο ἀλλόφρων ἐκ τῆς λύπης.

ᾤρμησε πρὸς τὴν πάλλευκον φουστανέλλαν του, τὴν ἐπῆρεν ἐν παραφόρῳ χαρᾷ εἰς τὰς χεῖράς του, τὴν ἔφερεν εἰς τὰ χεῖλη του, τὴν ἠσπάσθη ἐπανειλημμένως, καὶ ἐψιθύρισε δακρύων:

— Χαῖρε πιστέ μου σύντροφε... Φουστανέλλα μου χαῖρε. Μὴ παραπονεῖσαι. Δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ ἔλθῃ ἡ ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἐνωθῶμεν πάλιν, διὰ νὰ μὴν ἀποχωρισθῶμεν ποτέ...

Ἐκάλεσεν ἔπειτα τὸν ὑπασπιστὴν του Ἰωάννην Δράκον καὶ τοῦ εἶπε ;

— Γιαννάκη. Εἰς σέ ἐμπιστεύομαι τὴν φουστανέλλαν μου. Φύλαξέ την. Τὴν ἡμέραν ποῦ θ' ἀποθάνω, θέλω νὰ μὲ ἐνδύσῃς μὲ αὐτήν, καὶ μὲ αὐτήν, νὰ μὲ καταιβάσῃς εἰς τὸν τάφον.

Καὶ ἔσπευσε πρὸς συνάντησιν τῆς Ἀμαλίας...

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἡ ψυχὴ τοῦ Ὄθωνος, ἤρχισε νὰ αἰσθάνεται τὸ ψῆχος τοῦ θανάτου....

Ἡ φουστανέλλα, δὲν ἐφαίνετο πλέον μέσα εἰς τ' Ἀνάκτορα τῆς Βαμβέργης...

BIBLION Γ'

ΕΝ ΕΤΟΣ ΠΡΟ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ...

"Οθων και Κρήτη.

Τὸ τέλος τοῦ πρώτου Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος ἡ κορωνίς τῆς μεγάλης ἐθνικῆς τραγωδίας ἐγγίζει ἤδη. Ἄλλ' ὁ Θεός, δὲν ἠθέλησε νὰ παραλάβῃ εἰς τοὺς Οὐρανοὺς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἐθνομάρτυρος βασιλέως πρὶν ἢ, ἡ μεγάλη αὕτη ψυχὴ, δώσῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ νέον δαῖγμα τοῦ ἀτέρμονος φιλελληνισμοῦ τῆς, πρὶν ἢ, τὰ βαυκαλίζοντα αὐτὴν ὄνειρα, τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς δόξης τῆς Ἑλλάδος, ἀναλάμψουν ἅπαξ ἔτι, ἀπὸ τῆς Βαμβέργης τὰ λησμονημένα μέρη, καὶ καταυγάζουν φωτός, πᾶσαν Ἑλληνικὴν ψυχὴν.

"Εν ἔτος ἀκριβῶς πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ "Οθωνος, ἐξεργάγη ἡ μεγάλη Κρητικὴ ἐπανάστασις.

Τὸ ἄγγελμα ἔφθασεν εἰς τὴν Βαμβέργην, ὅπου ἔρημος καὶ λησμονημένος διήρχετο τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς του ὁ "Οθων, καὶ ἐχαιρετίσθη ἐκεῖ ἐνθουσιωδῶς :

— "Ω ! Οἱ γενναῖοι Κρήτες ! ἀνεφώνησεν ὁ "Οθων. Ὁ Θεός ἄς εὐοδώσῃ τὸν τίμιον ἀγῶνά των!

Καὶ ἔπειτα, ἀποτεϊνόμενος εἰς τὸν Ἰωάννην Δράκον:

Γιαννάκη: τοῦ εἶπεν. "Ολοι οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ συνεισφέρωμεν τὸν ὁδολόν μας ὑπὲρ τοῦ Κρητικοῦ ἀγῶνος ...

Καὶ εἰσώπησε ...

Δὲν ἠθέλησε νὰ ἐξωτερικεύσῃ τὴν σκέψιν του, ἀναμένων ἴσως

τὴν ἐξέλιξιν τῶν γεγονότων καὶ παρακολουθῶν μακρόθεν, ὁ ἀτυχὴς
τὰς φάσεις τοῦ ἀρξαμένου ἀγῶνος ...

Τὴν 14 Μαΐου 1866 οἱ Κρῆτες συνήλθον καὶ ἐξέλεξαν ἐπιτρο-
πὴν, ἥτις συνέταξεν ἀναφορὰν δι' ἧς παρεπονοῦντο ὅτι οἱ φόροι οἱ
ἐπὶ Βελῇ πασᾷ ἐλαττωθέντες ἠῤῥησαν ἐπὶ τοῦ τότε διοικητοῦ
Ἰσμαὴλ πασᾷ καὶ προσετέθησαν καὶ ἐπαχθεῖς τοιοῦτοι καὶ ὅτι
αἱ ὀρίσθῃσαι μεταρρυθμίσεις δὲν ἐφαρμόζονται, αὐθαδέστατα δὲ
καταπατοῦνται αἱ δοθεῖσαι ὑποσχέσεις.

Οἱ πληρεξούσιοι τῆς νήσου 32 τὸν ἀριθμὸν συνελθόντες κρύφα
συνέταξαν καὶ ὑπέγραψαν ὑπόμνημα ὑπερ ἀπεστάλη ἀμέσως πρὸς
τοὺς προξένους Ρωσσίας, Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, Ἑλλάδος καὶ
Ἑνωμένων Πολιτειῶν. Τοῦ ὑπομνήματος ἔλαβεν γνῶσιν ὁ διοικητὴς
τῆς νήσου Ἰσμαὴλ πασᾶς. Ἄλλ' ἀντὶ οὗτος νὰ φροντίσῃ νὰ δώσῃ
ἱκανοποίησιν εἰς τὰ δικαιοῦστα αἰτήματα τῶν Κρητῶν, ἐζήτη-
έσπευσμένως ἀπὸ τῆς Κυβερνήσεώς του τὴν ἀποστολὴν στρατευ-
μάτων καὶ ὑποῦλως ἐνεργῶν προσεπάθει νὰ συλλάβῃ καὶ φυλακίσῃ
τὰ μέλη τῆς Κρητικῆς ἐπιτροπείας.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην Χεδίβης ἦν ἐν Αἰγύπτῳ ὁ Ἰσμαὴλ
πασᾶς, ὅστις ἐλπίζων τὴν ὑπὸ τὴν Αἰγυπτιακὴν κυριαρχίαν ὑπα-
γωγὴν τῆς Κρήτης, τῇ ἀρωγῇ τοῦ Ναπολέοντος Ι', προσηνέχθη
ἐπίκουρος πρὸς τὴν Τουρκίαν, ἀκολουθήσας τὴν ἐξῆς καταχθόνιον
πολιτικὴν. Ἀμα ὡς ἀπεβίβασθη εἰς Κρήτην, κατὰ τὸ θέρος, ὁ
Αἰγύπτιος Σαχὶν πασᾶς μετὰ 6000 Αἰγυπτίων προσήλθεν πρὸς
τὴν Κρητικὴν ἐπιτροπεῖαν καὶ ὑπέσχετο τὴν ἰδρυσιν Ἰτραπέζης,
τὴν ἀνίδρυσιν σχολείων, τὴν κατασκευὴν ὁδῶν καὶ τὴν ἐλάττωσιν
τῶν φόρων, ἐὰν οἱ Κρῆτες ἐξέφραζον τὸν πόθον νὰ ἐνωθῶσι μετὰ
τῆς Αἰγύπτου.

Οἱ Κρῆτες, ὡς ἦν εὐνόητον, μόνον πρὸς τὴν Μητέρα Ἑλλάδα
ἀποβλέποντες, ἀπέρριψαν ὑπερηφάνως τὴν πρότασιν, συγκροτή-

σαντες δὲ ἐν Ἀποχωρώνοις συνέλευσιν, ἀπεφάσισαν ὅπως ἐκάστη ἐπαρχία ἐκλέξῃ δύο πληρεξουσίους πρὸς κατάρτισμόν ἰδίου στρατοπέδου καὶ ὥρισε διὰ ψήφισματος «Κεντρικὴν ἐν Ἀθήναις Ἐπιτροπείαν». Ὁ Σαχὶν πασᾶς, ἐκηρύχθη τότε κατὰ τῶν Κρητῶν καὶ συνεργάσθη μετὰ τῶν Τούρκων, οἵτινες ἅμα μαθόντες περὶ τῆς ὑποφωσκούσης ἐπαναστάσεως, ἤρξαντο συγκεντροῦντες στρατὸν καὶ παντοιοτρόπως βιαιοπραγοῦντες. Τουρκικὰ τάγματα κατέλαβον τὴν Ἀγίαν Κυριακὴν καὶ ἐξεβήλωσαν τὴν Μονὴν ὅπως ἐπίσης καὶ τὴν ἐν Καλύδαις ἐκκλησίαν τῆς «Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου».

Ἐντεῦθεν δὲ ἡ κατάστασις ὁσημέραι ἐδεινούτο, τοῦ Ἰσμαήλ πασᾶ θέλοντος παντὶ τρόπῳ νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐξέγερσιν, προσκαλοῦντος τοὺς Τουρκοκρήτας εἰς τὰ φρούρια καὶ συγκεντροῦντος ἐσπευμένως στρατεύματα.

Εἰς ταῦτα δὲ ἐνεθαρρύνετο καὶ ἐκ τῆς ἀμφιδόλου στάσεως τῶν προξένων Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, καὶ ἐκ τῆς πεποινθήσεως, ὅτι ταχέως διὰ τῆς βίας ἤθελε κατορθώσῃ τὴν διάλυσιν τῶν σχηματισθέντων ἐπαναστατικῶν ταγμάτων· ἀλλ' αἱ πεποιθήσεις αὐτοῦ ταχέως διεψεύσθησαν· διότι ἡ ἐπιτροπὴ ἀρχομένου Ἰουλίου 1866, ἐξέδωκε τὸδε τὸ ψήφισμα :

«Ὁ λαὸς τῆς Κρήτης συνελθὼν εἰς γενικὰς κατ' ἐπαρχίας συνελεύσεις, καὶ σκεφθεὶς τὰ πρὸς σωτηρίαν τῆς πατρίδος, ἐπειδὴ ὁ γενικὸς διοικητὴς μεθ' ὅλων τῶν ὀργάνων καὶ ὑπαλλήλων αὐτοῦ Ὀθωμανῶν καὶ Χριστιανῶν δὲν ἔπαυσεν ἐπιβουλευόμενος τὸν τόπον καὶ τὰ δίκαια αὐτοῦ, ζητῶν διὰ παντός τρόπου τὴν ἐξόντωσιν τῶν Χριστιανῶν, ἐπειδὴ παραμορφώσας τὰ πράγματα καὶ ἀποδώσας πολεμικὰς καὶ ἐχθρικὰς διαθέσεις εἰς τὸν τόπον ἐπροκάλεσεν ἀνηθικὴν ὅλως καὶ ἀπειλητικὴν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἀναφορὰν μας καὶ τὴν ἀποστολὴν στρατῶν καὶ στόλων, ἐμβαλὼν ματαίως ὀψίας εἰς τὴν σεβαστὴν αὐτοκρατορικὴν Κυβέρνησιν, ἐπειδὴ ἀμελήσας τὰ διοικητικὰ του καθήκοντα καὶ διενεργῶν ἀταξίας καὶ ἐγκλήματα πρὸς ἐνοχοποίησιν δῆθεν τοῦ τόπου συνέτεινεν εἰς τὴν παραλυσίαν τῆς τάξεως καὶ εἰς τὴν ἀπελπισίαν τοῦ λαοῦ, διὰ ταῦτα, ἀποφα-

σίζει οὗτος καὶ ἐγκρίνει α΄.) ἀποκηρύττει τὸν γενικὸν διοικητὴν τῆς Κρήτης Ἰσμαὴλ πασὰν μεθ' ὧν ἀνεξαίρετως τῶν ὀργάνων καὶ ὑπαλλήλων αὐτοῦ Ὀθωμανῶν καὶ Χριστιανῶν : β΄) κηρύττει ἀκύρους ὅλας τὰς μέχρι τοῦδε πράξεις αὐτοῦ, αἵτινες ἀναφέρονται εἰς τὸ εἰρηνικὸν κίνημα ἡμῶν, καὶ δὲν ἀναγνωρίζει οὔτε δέχεται εἰς τὸ ἐξῆς οὐδεμίαν οἰανδὴποτε ἀνάμειξιν αὐτοῦ εἰς τὰ πράγματα τῆς πατρίδος· γ΄) ἀναθέτει τὰς ἐλπίδας καὶ τὴν ἀφοσίωσίν του ὁ λαὸς τῆς Κρήτης εἰς μόνον τὸν σεβαστὸν αὐτοῦ αὐτοκράτορα Σουλτὰν Ἀπουλ-Ἀζίζ-Χὰν καὶ εἰς τὰς τρεῖς μεγάλας Δυνάμεις, Ἀγγλίαν, Ρωσσίαν καὶ Γαλλίαν, καὶ ἐπικαλεῖται παρ' αὐτῶν τὴν βελτίωσιν τῆς τύχης του.—Μετ' οὐ πολὺ δὲ οἱ πληρεξούσιοι τῆς Κρήτης ἀνήγγειλον τοῖς προξένους τῶν Δυνάμεων τὴν ἐναρξιν τῶν ἐχθροπραξιῶν διὰ τῆς ἐξῆς ἐκ Προσνέρου προκηρύξεως ὑπὸ ἡμερομηνίαν 20 Ἰουλίου 1866.

«Οἱ εὐσεβᾶστως ὑπογεγραμμένοι ἀντιπρόσωποι τοῦ Χριστιανικοῦ λαοῦ τῆς νήσου Κρήτης ὑπὸ τὸν τίτλον «Γενικὴ Συνέλευσις τῶν Κρητῶν» θεωροῦμεν ἀναπόδραστον ἡμῶν καθήκον νὰ ἐπικαλεσθῶμεν ὑμᾶς μάρτυρας τῆς βίας, τῆς καταναγκαζούσης ἡμᾶς ἄκοντας ν' ἄρωμεν τὰ ὅπλα, δικαίωματι ἀμύνης. Ἕλληνες ἡμεῖς τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν γλῶσσαν, συναγωνισταὶ τῶν ὁμοφύλων κατὰ τὸν ἱερὸν ὑπὲρ αὐτονομίας ἀγῶνα τοῦ 1821, ἀλλ' οὐχὶ καὶ συμμέτοχοι τῶν καρπῶν τῆς αὐτονομίας, οὐδὲν ἄλλο ἐτολμήσαμεν, συνελθόντες, ἐνταῦθα ἢ νὰ ζητήσωμεν τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν ἐκείνων τῶν δικαιωμάτων, ἅτινα αἱ σεβασταὶ προστατίδες ἡγγυήθησαν ἡμῖν διὰ συνθηκῶν καὶ πρωτοκόλλων καὶ ἐκείνων ἅπερ ἡ Α. Μ. ὁ Σουλτάνος ἠδούκησεν αὐθορμήτως νὰ χορηγήσῃ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Χαττι-Χουμαγιούν.

»Ἀλλ' ὁ γενικὸς διοικητὴς, παραμορφώσας τὴν εὐπειθῆ ἡμῶν ἀναφοράν, δι' ἧς εἰρηνικῶς καὶ ἀόπλως ἐζητησάμεθα τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἐγγράφως ὑποσχεθέντων, ἀφοῦ παρεῖδεν ἡμᾶς περιμένοντας ἐπὶ τρεῖς μῆνας, προὐκάλεσεν ἐπὶ τέλους ἀρνητικὴν ὅλως καὶ ἀπειλητικὴν ἀπάντησιν καὶ ἀντιτάσσων τὴν βίαν κατὰ τοῦ δικαιώματός,

παρίσταται ἑνοπλος καθ' ἡμῶν. Προσκαρτυρόμενοι τοὺς κυρίους ἀντιπροσώπους τῶν Σ. Χριστιανικῶν Δυνάμεων ἐπὶ τοῦ γεγονότος τούτου, αἶρομεν τὰ ὄπλα ἀμυνόμενοι ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ἀσφαλείας καὶ καθιστῶμεν ὑπεύθυνον τὴν ἐξουσίαν ἐνώπιον τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου διὰ πᾶσαν συνέλειαν». — Εἰς τὴν προκήρυξιν ταύτην τῶν Κρητῶν ἀπήντησεν ὁ Ἰσμαὴλ πασᾶς δι' ὕβριστικοῦ καὶ ἀνοήτου ἐγγράφου πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Κρήτης τάχα ἀπεθυνόμενος, τοῦθ' ὅπερ ἐξηρέθισεν ἔτι μᾶλλον τὰ πράγματα. — Ἡ ἐπιτροπεία δι' ἑτέρας προκηρύξεως αὐτῆς διεκήρυξε τάδε :

«Γενναῖοι Κρήτες ! Ἡ πατρίς κινδυνεύει, ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ ζωὴ μας προσβάλλονται, τὰ δίκαια παράπονά μας καταστρέφονται, λάβετε λοιπὸν ἀνδρείως τὴν διεύθυνσιν καὶ ὑπεράσπισίν σας».

Ὁ ἀγὼν αἱματηρὸς ἤρχισεν. Οἱ Κρήτες συνελθόντες παντοῦ ἐκήρυξαν τὴν μετὰ τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος ἔνωσιν. Οἱ ὀπλαρχηγοὶ ὧν αἱ κυριώτεροι ἦσαν οἱ Κόρακας, Χατζὴ Μιχάλης, Γογονῆς, Κωσταράς, Κορκίδης, Μάντακας, Μαυρογένης, Εὐφράτης, Βάρδης, Τζουδερός, Γεωργακάκος, Ρωμάνος, Μαστραχῆς, Σγουρός, Μαρουλινός, Μοράκης, Τζόντος, Μυλωνογιαννάκης, Σήφακας, Γιάλης, Δασκαλάκης, συνεκέντρωνον τοὺς ἀνδρας αὐτῶν.

Ἡ ἐναρξίς τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως μεγάλως εἴλκυσε τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, συνταγματικώτατοι ὄντες καὶ ὑπὸ τοῦ φιλελευθέρου πνεύματος τοῦ πνεύματος ἐν Εὐρώπῃ ἐμπορούμενοι, ἐθεώρουν ἀσέβειαν τὴν παρεμπόδισιν πάσης ἀποτείας δούλων Ἑλλήνων πρὸς ἀνάγκησιν τῆς ἐλευθερίας των.

Εἰς ἄλλου ἐθεωρεῖτο πρόσφορος ἡ περίστασις ἐκείνη πρὸς τοιαύτην τινὰ ἀπόπειραν ἐπ' ἐλπίδι ἐδαφικῆς ἐπεκτάσεως. Διότι καὶ

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 99

πρότερον, ἀλλ' ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου καὶ ἐντεύθεν ὅτι
 "Ἀγγλοι πολιτικοὶ οὐδὲν ἕτερον ἐπανελάμβανον ἐν Ἀθήναις, ἢ ὅτι
 ἡ ἀκεραιότης τῆς Τουρκίας, οὐδαμῶς ἀποκλείει ἐπαύξησιν τινὰ τῆς
 Ἑλλάδος, ἀλλ' ἡ ἐπαύξησις αὕτη πρέπει νὰ γείνη μόνον ἐν καὶ
 ταλλήλῳ χρόνῳ ἄνευ ὠφελείας Ρωσικῆς, ὅτι ἡ Ἑλλὰς καθὼς
 ἔχει νὰ ἀκολουθήσῃ πιστῶς τὴν πολιτικὴν τῶν Δουτικῶν Δυναμειῶν,
 τῶν μόνων ἀληθῶν καὶ εἰλικρινῶν φίλων αὐτῆς, καὶ ὅτι τὰ ὅψιστα
 ἑλληνικὰ συμφέροντα τῇ ἐπέβαλλον τὴν ἀπομάκρυνσιν αὐτῆς ἀπὸ
 τῆς Ρωσσίας τῆς οὐδὲν ἄλλο ἐπιδιωκούσης, κατὰ τοὺς "Ἀγγλους
 πολιτικούς, ἢ τὴν κατάλυσιν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, πρὸς
 ἴδιον καὶ ἀποκλειστικὸν ὄφελος καὶ πρὸς παντελῆ τοῦ Ἑλλη-
 σμοῦ καταστροφὴν. Ἐνομήσθη λοιπόν, ὅτι αἱ συμβουλαὶ τῶν "Ἀγ-
 γλων πολιτικῶν περὶ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Ἑλλάδος ἦσαν
 συμβουλαὶ εἰλικρινῶν φίλων, ἐν χρόνοις μάλιστα καθ' οὓς, κατὰ
 τοὺς τότε φιλόγγλους, ἐμπράκτως ὅλως ἀπεδείχθη ὁ ἀγγλικὸς φι-
 λελληνισμὸς διὰ τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα πρὸ διετίας παραχωρήσεως
 τῶν Ἰονίων νήσων. Ἐτι δὲ περαιτέρω προβαίνοντες οἱ τότε Ἑλλη-
 ληνες πολιτικοὶ ἐπέριπτον πάντα τὰ δυστυχήματα τῆς νεωτέρης
 Ἑλλάδος εἰς τὴν φιλόρρωσσον πολιτικὴν ἣν ἠκολούθησε τὸ ἔθνος
 ἐπὶ Ὀθωνος, ἀνεκήρυττον ὡς πολιτικὸν ἔγκλημα τὴν κατὰ τὸν
 Κριμαϊκὸν πόλεμον συμμετοχὴν τῆς Ἑλλάδος, ἔσχιζον τὰς μετὰ
 τῆς Ρωσσίας παραδόσεις καὶ μετὰ πεποιθήσεως ἐστήριζον πάντας
 αὐτῶν τὰς ἐλπίδας εἰς τὴν Ἀγγλίαν, οὐδαμῶς σκεπτόμενοι, ὅτι ἡ
 Ἀγγλικὴ φιλελευθερία περιορίζεται μόνον ἐντὸς τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους.
 Οὕτω σκεπτομένη ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐνόμιζεν, ὅτι ἡ
 Ἀγγλία, ἐκρηγνομένης τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως, ἤθελεν ἐν τέ-
 λει ἐπέμβει, ἢ ὅχι, δὲ τὴν ταχυτέραν ἐπίλυσιν τοῦ Κρητικοῦ ζή-
 τήματος χάριν ἐδαφικῆς ἐπαυξήσεως.

Ἡ Κυβέρνησις Βούλγαρη—Δεληγεώργη εὐρεθεῖσα ἐν μέσῳ τῶν
 αὐτῆς πραγμάτων καταστάσεως δὲν ἠθέλησε νὰ προλάβῃ τὴν ἐκρη-
 ξιν ἐπαναστάσεως, φρονοῦσα ὅτι πρόσφορος ἦτο ἡ περίστασις, νὰ
 ἐπιτευχθῇ ἡ ἑνωσις τῆς νήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος.

Καὶ εἶπε μὲν ἀληθές, ὅτι ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας Μουστιέ, κληθεὶς εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν παρὰ τοῦ Ναπολέοντος Γ', συνεβούλευσε τὴν ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ν' ἀπόσχη παντὸς κινήματος, ὑποδείξας αὐτῇ, ὅτι πᾶσα ἀνάμιξις τῆς Ἑλλάδος ἐν Κρήτῃ ἤθελε προκαλέσῃ λυπηρὰς συνεπείας, τῆς Τουρκίας ἐχούσης ἀπόφασιν νὰ κηρύξῃ αὐτῇ πόλεμον, καὶ τέλος ἐδήλωσεν ἐν τῇ πρὸς τὸν Βασιλέα συνεντεύξει του, ὅτι ἡ Εὐρώπη καὶ ἰδίως ἡ Γαλλία θὰ ὑπερμαχήσωσιν ὑπὲρ τῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκίας, ἀλλ' αἱ συμβουλαὶ αὗται ἐθεωρήθησαν ὡς κατὰ τύπους διδόμεναι εἰς τοιαύτας περιστάσεις.

Τούναντίον μάλιστα ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς Δεληγωργης, ὁ κυριώτερος τοῦ ὑπουργείου ἐκείνου μοχλός, ὅστις δὲν εἶχεν ἐτι κηρυχθεὶ ὑπὲρ τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς, προσεπάθει παντὶ σθένει νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν Κρητικὴν ἐπανάστασιν δι' ἀποστολῆς ἐθελοντῶν, ἀξιωματικῶν καὶ πολεμοφοδίων.

Καὶ πράγματι ἡ ἀρωγὴ τοῦ Κρητικοῦ ἀγῶνος ἐξ Ἑλλάδος ἤρχισε ζωνρά. Τὴν 11 Αὐγούστου ἀφίκετο εἰς Ροδοπὸν πλοιάριον ἐξ Ἑλλάδος κομίζον 100 βαρέλια πυρίτιδος καὶ 2,000 ὀκάδων μολύβδου, μετὰ τρεῖς δ' ἡμέρας κατέπλευσεν εἰς τὸν αὐτὸν ὄρμον ἕτερον πλοιάριον μετὰ πολεμοφοδίων καὶ ἐθελοντῶν, ἐχύντων ἀρχηγούς τὸν Α. Βογιαζόγλου καὶ τὸν ἱατρὸν Ἀγγελίδην.

Συγχρόνως δὲ οἱ ἐν Ἑλλάδι διαμένοντες Κρήτες Καλλέργης, Βερναρδάκης, Ρενιέρης, Παπαδάκης διὰ ψηφίσματος τῆς Κρητικῆς Συνελεύσεως διωρίσθησαν «Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ» πρὸς περισυλλογὴν ἐράνων καὶ βοηθειῶν τοῦ ἀγῶνος.

Φιλοπόλεμος δὲ ὀργασμὸς ἐπεκράτει ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐξ ὧν τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Κράτους ἐφθάνον ἐθελονταί, ἑτοιμοὶ νὰ σπεύσωσιν εἰς βοήθειαν τῶν μαχομένων Κρητῶν.

Ἡ τοιαύτη κατάστασις βεβαίως δὲν ἠδύνατο νὰ ἀφήσῃ ἀπαθῆ τὴν Τουρκίαν. Διὰ τοῦτο ὁ ἐν Ἀθήναις πρεσβευτὴς τῆς Τουρκίας Φωτιάδης βέης ἤρχισε νὰ ἐπιδίδῃ διακοινώσεις πρὸς τὴν ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ἀπειλῶν διακοπὴν τῶν διπλωματικῶν σχέσεων, ἐν τῇ

περιπτώσει καθ' ἣν ἡ Ἑλλάς ἤθελεν ἐξακολουθήσει ἐνισχύουσα τὰ ἐπανάστασιν.

Ἄλλ' ὁ Δεληγεώργης ἀφ' ἐνὸς ἀπήντα αὐτῷ, ὅτι ἡ Κυβέρνησις δὲν ἠδύνατο νὰ παρακωλύσῃ τὴν εἰς Κρήτην μετάβασιν ἀγωνιστικῶν παρακινηθέντων τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, οὐδὲ τὰς ἰδιωτικὰς εἰσφοράς, διότι τοιαύτη αὐτῆς πολιτεία οὐ μόνον ἤθελε προκαλέσῃ τὴν πτώσιν τῆς ἀλλὰ καὶ ἐπιφέρει ἄλλα ἀποτελέσματα ἐν ἑτέροις ἀκατασχέτου πολεμικῆς ροπῆς τῆς δημοσίας γνώμης, ἀφ' ἑτέροις δ' ἐσκέπτετο νὰ φέρῃ ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας τὸ ζήτημα τῆς Κρήτης. Πράγματι δὲ τῇ 21 Αὐγούστου 1868 ἀπέστειλε πρὸς τὰς εὐρωπαϊκὰς Δυνάμεις μακρὸν ὑπόμνημα, ἐν ᾧ ἀφηγεῖτο τὰς τῆς Κρήτης περιπετείας, τὴν συμμετοχὴν αὐτῆς πρὸς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα τοῦ 1821 καθ' ὃν, ἐκτὸς τῶν Κρητικῶν καὶ τῆς Ρεθύμνης, πᾶσα ἡ Κρήτη εἶχεν ἀπελευθερωθῇ, καὶ τὴν Καλλέργη κυριεύσαντος καὶ αὐτὰ τὰ φρούρια τῆς Κισσάμου καὶ τῆς Γραμβούσης καὶ κατέληγεν ἐπιζητῶν τὴν μέριμναν τῶν εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων ὑπὲρ τῆς ταλαιπωροῦ Κρήτης. Ἄλλ' εἰς τὸ ὑπόμνημα τοῦτο τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως αἱ Δυνάμεις ἐτήρησαν πιστὴν πλὴν μόνως τῆς Ρωσσίας, ἐγγράφως ἀπαντησάσης εὐμενῶς.

Ἐν τούτοις ὁ Δεληγεώργης δὲν ἀπεθαρρύνθη ἐκ τούτου. Τῶν ναντίον μάχιστα ἐν τοῖς ἐπανειλημμένοις ὑπουργικοῖς Συμβουλίοις ἐξεφράσθη ὑπὲρ τῶν προπαρασκευῶν καὶ ἡ γνώμη αὐτοῦ ἔτυχε τῆς ἐπιδοκιμασίας τῶν συναδέλφων του. Τῇ ὑποδείξει δὲ αὐτοῦ συνεστήθησαν δύο ἀρχηγεῖα παρὰ τὰ ἀνατολικά καὶ δυτικά μεθόρια καὶ ἤρξατο πολεμικὴ τις προπαρασκευὴ τῆς Ἑλλάδος.

Ἐπὶ πλέον δ' εἶχεν ἀποφασίσῃ τὴν σύνταξιν μακροῦ ὑπομνήματος πρὸς τὰς Δυνάμεις περὶ τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας, λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τῆς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκείναις ὑφισταμένης ἐκρύβου καταστάσεως.

Διότι ἐφρόνει ὁ Δεληγεώργης, ὅτι ἦτο ἐπ' ἀνάγκης νὰ ἐπαναστήσῃ καὶ ἡ Ἠπειρο-Θεσσαλία, ἵνα οὐ μόνον προκαλέσῃ ἀντιπαρασπασμὸν τῇ Τουρίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐξαναγκάσῃ τὰς Εὐρωπαϊκὰς Δυνάμεις

μεις εἰς τὴν ταχίστην ἐπίλυσιν τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος, ἐκ φόβου ἀκαφλέως συμπάσης τῆς Ἀνατολῆς.

Ἄλλ' εἰς τὴν πολιτέκην ταύτην τοῦ Δεληγεώργη ἀντετάχθη ὁ Βασιλεὺς, ὅστις ἐφρόνει, ὅτι ἡ πρόκλησις ἐπαναστάσεως ἐν Ἠπειρῷ καὶ Θεσσαλίᾳ ἤθελεν ἀποξενώσει τὰς συμπαθείας τῶν Δυνάμεων καὶ ἤθελε δείξῃ καὶ αὐτὸν ὡς συνεχίζοντα τὴν φιλοπόλεμον πολιτικὴν τοῦ Ὁθωνος καὶ ἤθελε καταλάβῃ τὴν Ἑλλάδα ἀπαράσκευον. Ἐκτὸς δὲ τούτου ὁ Βασιλεὺς ἀντέταξε πρὸς τὸν Δεληγεώργην, ὅτι εὐνοικωτέρα τις περίστασις ἡδύνατο νὰ παρουσιασθῇ μετ' οὐ πολὺ καὶ ὡς τοιαύτην ἐθεώρει ἴσως τὸν γάμον αὐτοῦ, ὃν διενεοῖτο, ἔνεκα τοῦ ὁποίου ἤθελε συνδεθῇ μετὰ μιᾶς τῶν ἰσχυροτέρων δυναστειῶν.

Ὁ Δεληγεώργης λαβὼν ὑπ' ὄψει τοῦ πράγματι ὅπως ἀπαράσκευον τῆς Ἑλλάδος, ἐν περιπτώσει πολέμου, ἐτάχθη μετ' οὐ πολὺ τὴν γνῶμην τοῦ Βασιλέως.

Κατόπιν δὲ μακρᾶς συνεντεύξεως ἣν ἔλαβε μετ' αὐτοῦ, ἐτροπαύησε τὸ πρόγραμμά του, ἐγκατέλιπε τὸ περὶ Ἠπειρο-Θεσσαλίας παρασκευαζόμενον ὑπόμνημα καὶ περιωρίσθη εἰς τὴν μυστικὴν ἰσχύον τοῦ Κρητικοῦ ἀγώνος, ὡς εἶχεν ἀποφασισθῇ ἐν τῇ μετὰ τοῦ Βασιλέως συνεντεύξει.

Τὸ πρῶτον πυροδόλον ἀντήχησεν ἐν Πλατανίᾳ τοῦ Σελίνου, ὅθα ὁ ὀπλαρχηγὸς Κριάρης προσβληθεὶς παρ' ἐντοπίων Τούρκων ἐπέπεσε κατ' αὐτῶν, φονεύσας τινὰς καὶ τρέψας τοὺς ἄλλους εἰς φυγὴν.

Ἡ εἰδήσις τῆς ἐνάρξεως διεδόθη ἀστραπηδὸν εἰς τὰ διάφορα ἐπαναστατικὰ διαμερίσματα αὐθωρεὶ δ' ἔσπευσαν εἰς Σέλινον οἱ διάφοροι ὀπλαρχηγοί, συγκεντρωθέντες εἰς τὴν θέσιν Σταυρὸς τῆς Κανδάνου. Ὁ Κριάρης κατεῖχε τὸ δυτικὸν μέρος, ὁ Κροκίδας τὸ κεντρικόν καὶ ὁ Φιορῆς τὸ ἀνατολικόν. Ἀφίκετο δὲ βραδύτερον ἐκ

Λάκκων ὁ Χατζημιχάλης μετὰ Κρητῶν καὶ ἐθελοντῶν Ἑλλήνων καὶ ἀμέσως ἀπεφασίσθη ἡ κατάληψις τῆς διόδου τοῦ Κακοδικίου πρὸς ὃν ἐδραμεν ὁ Χατζημιχάλης μετὰ 80 ἀνδρῶν.

Ὁ Τουρκικὸς στρατὸς ἰδὼν τοὺς περὶ τὸν Χατζημιχάλην, ἀναχωροῦντας εἰς Σταυροὺς, ἐνόμισεν, ὅτι ἐγκατελείφθη ἡ θέσις αὐτῆ, ἐφώρμησε λοιπὸν πρὸς κατάληψιν τῆς θέσεως ταύτης καὶ μικροὺς δεινὸν πολιορκῶν τὸ σῶμα τοῦ Χατζημιχάλη κατέστρεφεν αὐτὸν. Κατέφθασαν ὅμως ἐγκαίρως 180 Σφακιῶται ὑπὸ τὸν Μαυρογέννη, ἱκανοὶ Λακιῶται καὶ ἐκ τινῶν χωρίων ἀρκετοὶ ἄλλοι καὶ οὗτοι κατῴρωσαν νὰ ἀποκρούσουν τὰς ἐπανελημμένους ἐπιθέσεις τῶν Τούρκων.

Ὀλίγον κατόπιν ὁ Αἰγύπτιος στρατηγὸς Σαχὶν Πασᾶς διαταγῇ τοῦ Ἰσμαήλ πασᾶ, μετέβη μετὰ τεσσάρων ταγμάτων στρατοῦ εἰς Βρύσαις τῶν Ἀποκορώνων ἵνα διακόψῃ τὴν συγκοινωνίαν Ρεθύμνου καὶ Κυθωνίδων καὶ καταλάβῃ τὸν Ἀποκόρωνα.

Εἰς τὰ στενὰ τῶν Βρυσῶν πολιορκηθεὶς παρὰ τῶν ἐπαναστατῶν ὁ Σαχὶν πασᾶς ἠναγκάσθη νὰ συνάψῃ συνθήκην, δι' ἧς οἱ ἐπανεστάται πολὺ ἐπιεικῶς καὶ ἀστόχως ἐπέτρεψαν εἰς τοὺς Αἰγυπτίους νὰ μεταβῶσιν εἰς Χανία φέροντες καὶ τὰ ὅπλα τῶν.

Ἡ σοβαρὰ αὕτη νίκη ἐνέπλησσε θάρρους τοὺς πάντας.

Συγχρόνως δὲ ὑποπεσόντες εἰς δυσμένειαν, ἀνεκλήθησαν παρὰ τῆς Πύλης μὲν ὁ Ἰσμαήλ πασᾶς ἀντικατασταθεὶς διὰ τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ, ἐπὶ τριακονταετίαν ὄλην διοικήσαντος ἄλλοτε τὴν Κρήτην, παρὰ τοῦ Χεδίβου δὲ ὁ Σαχὶν πασᾶς ἀντικατασταθεὶς διὰ τοῦ Ἰσμαήλ πασᾶ Ἕλληνας τὴν καταγωγὴν.

Ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς ἅμα ἀφικόμενος εἰς Κρήτην τὴν 30 Αὐγούστου ἤρξατο μετερχόμενος συνδιαλλακτικὴν πολιτικὴν.

Ὁ Μουσταφᾶς ἰδὼν ὅτι εἰς οὐδένα οὐδαμῶς συμβιβασμὸν ἐννοοῦσι νὰ ἔλθωσιν οἱ Κρήτες, ἀπεφασίσει τῇ 10ῃ Σεπτεμβρίου ἐκστρατεύσῃ ἐπὶ κεφαλῇς 12,000 ἀνδρῶν κατὰ τῶν ἐν Παναγιᾷ συνηθροισμένων ἐπαναστατῶν καὶ ἐθελοντῶν ὑπὸ τὸν Βογιατζόγλου, Τριτάκην καὶ Πετρίτσην. Ἀφικόμενος δὲ εἰς Μαλάξαν κατέλαβεν

τοὺς περί τῆς θέσεως ταύτης λόφους. Τῇ συμβουλῇ τοῦ Βογιατζόγλου οἱ ἐπαναστάται κατέλαβον τὰς θέσεις Ἀχλάδου, Καστέλλιν καὶ Λαύκον ἀναμένοντες ἐκεῖ τὸν ἐχθρόν· ἀλλὰ πρὶν ἢ φθάσῃ οὗτος ὁ Μαντακάκης μετὰ δύο ἄλλων, τοῦ Μανώλα καὶ τοῦ Βολάνη, ἀρπάξουσιν τὴν σημαίαν καὶ τρέχουσιν ἵνα ἐμπήξωσιν αὐτὴν ἐπὶ τῶν ἀπέναντι λόφων, εἰς ὀλίγα βήματα μακρὰν τῶν ἐχθρῶν· μέρος τοῦ ἐπαναστατικοῦ στράτου, παρὰ τὸ σχέδιον τοῦ Βογιατζόγλου ἀκολουθεῖ αὐτούς· καὶ ἡ μάχη γενικεύεται. Ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς ἀπέστειλε τότε ὑπὲρ τὰς 3,000 ἀνδρῶν πρὸς Δ. τῆς Μαλάξης ἵνα πολιορκήσῃ αὐτόν· ἀλλ' ἐννοηθέντες ὑπὸ τοῦ Χατζῆ Μιχαῆλ ἀνεκόπησαν κατὰ τὴν ὁδόν. Τότε ἤρξατο ὀδυνηρὰ ὀπισθοχώρησις εἰς τὰς θέσεις τὰς ἀρχῆθεν ὑποδειχθείσας ὑπὸ τοῦ Βογιατζόγλου, τὸ δὲ παρακεκινδυνευμένον καὶ ἀσύνετον τοῦτο κίνημα, ἐστοίχισεν εἰς τινὰς τῶν ἐπαναστατῶν τὴν ζωὴν, διότι μεταξύ ἄλλων ἔπεσε καὶ ὁ ἐκ τῶν πρωτοεργῶν τῆς ἐπαναστάσεως Βολάνης, οὗ τὸ σῶμα ἐμπαίζοντες βαρβάρως οἱ Τούρκοι κατέκαυσαν ἐπὶ πυρᾶς.

Τῇ ἐπαύριον 11 Σεπτεμβρίου ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς γνούς ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ προχωρήσῃ ἐκεῖθεν, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἀνίαν· οἱ ἐπαναστάται ἐννοήσαντες τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ ἐπετέθησαν μεθ' ὧν εἰς δεινὴν περιαγαγόντες θέσιν τὴν ὀπισθοφυλακὴν αὐτοῦ καὶ συνήψαν ἐν αὐτῇ τῇ πεδιάδι τῶν Χανίων πεισματώδη ἐκ τοῦ συστάδην μάχην, ἧς τὰς αἱματηρὰς περιπετείας παρηκολούθει ἄπειρον πλῆθος ἐκ Χανίων καὶ Χαλέπας καὶ πολλοὶ ξένοι.

Οὕτω ἐκτὺς τῶν ἐν Χανίοις καὶ τῶν ἐν τῷ φρουρίῳ Καστελλίῳ εὐρισκομένων Τούρκων, πᾶσαι αἱ δυτικαὶ ἐπαρχίαι ἀφέθησαν εἰς χεῖρας τῶν ἐπαναστατῶν, οἵτινες ἀνερχόμενοι εἰς 5000 ὤφειλον νὰ ἀγωνίζωνται ἐπὶ εὐρυτάτης γραμμῆς.

Τὴν 20 Σεπτεμβρίου ὁ Μουσταφᾶς ἄγων σῶμα ἐξ 20,000 ἀνδρῶν ἐξέκίνησεν ἐκ Χανίων καὶ ἐνσπείρων παντοῦ τὴν δῆωσιν καὶ τὴν καταστροφὴν, προύκωρσε καὶ ἐπυρπόλησε τὸ χωρίον Λάκκους καὶ τὸ Θέρισσον.

Ἐγένοντο κατόπιν ἀψιμαχίαι τινὲς ἀσήμαντοι, ὅτε τὴν 10ην

Ὁκτωβρίου ὁ ἀνώτερος Ἕλλην ἀξιωματικὸς Ζυμβρακάκης ἀφίκετο μετ' ἐπιλέκτων ἀξιωματικῶν ἐθελοντῶν, βραδύτερον ὁ ἀντισυνταγματάρχης Μάνος Κορωναῖος. Συναπετελέσθησαν οὕτω τρία ἀρχηγεία. Τὸ τῶν Κυδωνιῶν ὑπὸ τὸν Ζυμβρακάκην, ἐκ πέντε ἐπαρχιῶν, τὸ τῆς Ρεθύμνης ὑπὸ τὸν Πᾶνον Κορωναῖον ἐκ 4 ἐπαρχιῶν, καὶ τοῦ Ἡρακλείου, ὑπὸ τὸν Κρήτα Κόρρακην.

Τὴν 12ην Ὁκτωβρίου ἐγένετο ἡ αἵματηροτάτη μάχη τοῦ Βαφέ καθ' ἣν 600 Ἕλληνες ἀντετάχθησαν ἡρώϊκῶς ἐναντίον 10000 Τούρκων.

Καὶ δὲν ἦτο δυνατόν εἰμὴ νὰ ἀποκρουσθοῦν οἱ ὀλιγαριθμοὶ οὗτοι ἐπαναστάται. Ἄλλ' οὗτοι ἐπιδείξαντες ἀπαράμιλλον ἡρωισμόν, καὶ ἐξαντλήσαντες τὰ πολεμοφόδια τῶν ἐφυγον. Ἦσαν οὐχὶ ἡττημένοι, ἀλλὰ νικηταί.

Ταῦτοχρόνως ζωηρὸν πῦρ ἠνάπτετο καὶ εἰς τὰ ἀνατολικά διαμερίσματα. Ὁ Ἕλλην συνταγματάρχης Πᾶνος Κορωναῖος μετ' ὀλιγῶν μόνον ἐθελοντῶν μεταβὰς ἐκεῖ καὶ ἐκλεγείς ἀρχηγὸς τῶν Ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν, κατώρθωσε ταχέως νὰ ἐξαπλώσῃ τὴν ἐπανάστασιν καὶ συγκεντρώσας ἀρκοῦσαν δύναμιν, νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς Τούρκους ἐκ Μεσσαράς καὶ νὰ καταγάγῃ δύο λαμπρὰς νίκας ἐν Ἀγίῳ Μύρωνι καὶ Ἀβδοῦ ὅπου ἔπεσε καὶ ὁ Τούρκος στρατηγὸς Γιαγγιὰ πασσάς.

Ἄλλ' ἐνῷ ὁ Ἕλλην ἀρχηγὸς μετέβαινεν ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον ἐκδιώκων τοὺς Τούρκους, ἐτελέσθη γεγονός ὅπισθεν αὐτοῦ, ὅπερ γενικὴν προὔξενησε κατάπληξιν, ἐν τῶν μεγαλειτέρων παραδειγμάτων τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ ἐθελουσίας. Ἡ γεραρὰ μονὴ τοῦ Ἀρχαίου, ὀχυρὰ ὡς φρούριον, περιτετετειχισμένη, οὕτως ὥστε νὰ περιφρονῇ ἐχθρικὰ πυροβόλα, ἐφάνη κατάλληλον καὶ ἐρμυνὸν τῆς ἐπαναστάσεως ὀχύρωμα. Εἰς τὴν Μονὴν ταύτην, ἣν ἐθεώρουν ἀπόρθητον, εἶχον

τῆς Ἑλλάδος, ἀπεπεράτωσε τὴν ἐν Βαμβέργῃ ἀρξαμένην εἰκόνα, ζωγραφήσας τὸν Ὅθωνα ἀπὸ μνήμης.

Καίρε φουστανέλλα ...

Εἶναι ἀνάγκη, νὰ ἐξηγήσωμεν ἐνταῦθα τοὺς λόγους, ὧν ἕνεκεν ὁ βασιλεὺς Ὅθων, παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν του, καὶ παρὰ τὴν ἀπόφασιν του, ἠναγκάσθη τέσπον ἀποτόμως ν' ἀποβάλῃ τὸ προσφιλές του ἔνδυμα, τὴν φουστανέλλαν, μὲ τὴν ὁποίαν, ἤθελε νὰ ζήσῃ ὅλον τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς του.

Γνωρίζομεν ἤδη, ὅτι ἡ βασίλισσα Ἀμαλία, ὅπως ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ τὸν ὁποῖον ἐπεδίωκε, ἐπεκαλέσθη πρὸς τοῦτο καὶ τὴν ἀρωγὴν τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου, τοῦ πατρὸς τοῦ Ὅθωνος.

Ὁ Λουδοβίκος δέ, ἀνησυχήσας μὲ τὴν ἐπιστολὴν τῆς Ἀμαλίας, ἔσπευσε νὰ κατευθυνθῇ εἰς Βαμβέργην, μὲ ἀπόφασιν νὰ μὴ ἀπέλθῃ ἐκεῖθεν, ἂν δὲν ἔβλεπε τὸν Ὅθωνα ὑποκύπτοντα τέλος καὶ ἀποβάλλοντα τὴν φουστανέλλαν, τὴν ὁποίαν ὁ Ὅθων, δὲν ἔπαυσε νὰ φορᾷ ἄφ' ἧς ἡμέρας ἐξωρίσθη ἐξ Ἑλλάδος.

Ὁ γηραιὸς Λουδοβίκος, ἐξήσκει μεγίστην ἐπὶ τοῦ Ὅθωνος ἐπιρροήν. Ἄν ἀπῆτει τι, θὰ ἔβλεπε τὸν Ὅθωνα ἐκτελοῦντα. Καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἦτο βέβαιος ὅτι τοιοῦτόν τι θὰ συνέβαινε.

Ἄλλ' ὁ Λουδοβίκος, ἠγάπα καὶ αὐτὸς ἐνθέρμως τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐγνώριζε τί θὰ ἐστοιχίζεν εἰς τὸν Ὅθωνα, ὁ ἀποχωρισμός, ἀπὸ προσφίλους ἀντικειμένου, ὑπενθυμίζοντος εἰς αὐτὸν διαρκῶς τὴν ἀγαπωμένην χώραν.

Καὶ δι' αὐτό, δὲν ἤλθεν εἰς τὴν Βαμβέργην, διὰ νὰ ἀπαιτήσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ ἱκετεύσῃ.

Τὸ ἀποτέλεσμα πάντως θὰ ἦτο τὸ ἴδιον διὰ τὸν Ὅθωνα. Ἀλλ' ὅπωςδήποτε, τὴν λύπην θὰ ἐμετρίαζεν ἡ εὐχαρίστησις τὴν ὁποίαν θὰ ἐπροξένει εἰς τὸν πατέρα, ἡ ὑπακοὴ τοῦ υἱοῦ.

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 98

"Οντως.

Ὁ Λουδοβίκος, παραμείνας ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν εἰς Βαμβέρ-
γην, κατώρθωσε νὰ πείσῃ τὸν Ὅθων, ὅτι ἔπρεπε καὶ αὐτὸς νὰ
ἀφομοιωθῇ πρὸς τὸ περιβάλλον καὶ νὰ περιβληθῇ φορέματα τῆς
ἐποχῆς, τῶν περιστάσεων, καὶ τοῦ τόπου.

— "ὦ ! υἱέ μου Ὅθων, τοῦ εἶπεν Ἡγάπησα κ' ἐγώ, καὶ
ἀγαπῶ, καὶ θὰ ἐξακολουθῶ νὰ ἀγαπῶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ σέβομαι
τὴν ἀγάπην σου, καὶ ἐκτιμῶ τὴν λατρείαν σου, πρὸς τὸ τίμιον
Ἑλληνικὸν ἔνδυμα, τὸ ὅποιον φέρεις. Ἄλλ' ὅταν ἔχῃς τὸν ἱατρὸν
Ρέζερ, ὁ ὅποιος ἔρχεται καὶ μοῦ λέγει :

— Εἶσαι πατήρ, θεράπευσε τὸν υἱόν σου, ὑποδεικνύων εἰς αὐ-
τὸν ὅτι πρέπει νὰ μὴ φορῇ πλέον τὴν φουστανέλλαν, ἢ ὅποια καὶ
σωματικούς καὶ ψυχικούς πόνους τοῦ φέρει. Ὅταν ἡ δυστυχὴς Ἀ-
μαλία, ὁ ἀχώριστος σύντροφός σου ὁ ὅποιος σὲ ὑπεραγαπᾷ υἱέ μου,
κλαίει πρὸ ἐμοῦ, καὶ μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, μοῦ ζητεῖ, νὰ
σὲ πείσω ὅτι ἡ φουστανέλλα, εἶναι ἐκείνη, ἢ ὅποια σὲ καταβάλ-
λει, τί θέλεις νὰ κάμω ἐγὼ υἱέ μου ; Πρέπει ν' ἀφίσω τὴν δύσμο-
νον ἐκείνην γυναῖκα, τὴν Ἀμαλίαν, νὰ τυραννῇται ἀπὸ τὴν ἀγ-
νίαν καὶ τὴν σκέψιν, ὅτι ἐφ' ὅσον φορεῖς τὴν φουστανέλλαν, ἡ
υἡγία σου θὰ εὐρίσκεται πάντοτε εἰς ἐπισηφελὲς σημεῖον, ἢ πρέπει
νὰ ἔλθω εἰς σὲ καὶ νὰ σοῦ εἰπῶ : Ὅθων· Εἶσαι ἀνὴρ ἀπὸ σὲ ἔξω-
τᾶται νὰ καθησυχάσῃς ἓνα πλάσμα, διὰ τὸ ὅποιον, ἀγωνία καὶ
θλίψις σήμερον εἶναι αἱ ἀγωνίαι καὶ αἱ θλίψεις σου ; Καὶ σὺ, ὁ
ἰσχυρότερος, δὲν ἔχεις τὴν ὑποχρέωσιν, νὰ μετριάσῃς τὰς θλίψεις
τῆς γυναικὸς σου, καὶ δὲν πρέπει νὰ ἐπιωφεληθῇς πάσης εὐκαιρίας,
ὅπως προξενήσῃς εἰς αὐτὴν χαράν, ἔστω καὶ ἐλαχίστην; Θέλεις υἱέ
μου ν' ἀκούσῃς τὴν συμβουλὴν μου, συμβουλὴν πατρὸς ὁ ὅποιος σὲ
ὑπεραγαπᾷ ;

Πέρασε μέσα εἰς τὴν ἱματιοθήκην σου. Ἀπέβαλλε τὴν φου-
στανέλλαν ταύτην· φόρεσε ἐνδύματα ἄλλα, καὶ πήγαινε νὰ εὐχῇ
τὴν Ἀμαλίαν. "ὦ ! Σὲ βεβαιῶ, θὰ τῆς προξενήσῃς τόσην χαράν,

σαν ἴσως, τὸ ἀτυχές πλάσμα, δὲν ἐδοκίμασε καθ' ὅλον, τὸ μέχρι σήμερον, διάστημα τῆς ζωῆς της...

Ὁ Ὁθων, ἤκουσε σκεπτικός.

Διατεθειμένος νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν Ἀμαλίαν, καὶ νὰ μὴ δυσχερῆσῃ τὸν πατέρα του, εἰς τοὺς λόγους τοὺς ὁποίους, διέβλεπε καὶ φρόνους πατὴρ διὰ τὴν υἱεὶαν τοῦ υἱοῦ του ἀπεφάσισε ταχέως ...

— Ἐστὼ εἶπεν. Ἀπεφάσισα ν' ἀποχωρισθῶ τῆς φουστανέλλας μου. Δὲν κρύπτω ὅτι ἡ σκέψις καὶ μόνη αὐτῇ, μοῦ σπαράσσει τὴν ψυχὴν. Ἐφ' ὅσον τὸ σῶμά μου ἐκαλύπτετο ἀπὸ τὰ ἐνδοξα ταῦτα φορέματα, ἐνόμιζα ὅτι ἡ Ἑλλὰς ὁλόκληρος μὲ περιέβαλλε φιλοστόργως. Ἐνόμιζα ὅτι εἶχον περὶ ἐμέ, ἓνα κομμάτι τοῦ ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ, μίαν χρυσάκτινον ἀκτῖνα τοῦ Ἀττικοῦ ἡλίου, μίαν οὐρανίαν γωνίαν τῆς γαλανῆς θαλάσσης τοῦ Σαρωνικοῦ. Ἐζῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ διὰ τῆς Ἑλλάδος. Αὐτὴ εἶνε ἡ ἀλήθεια. Ἀλλὰ βλέπω καὶ εἰς τοὺς ἰδιικούς σου λόγους, πάτερ μου, τὴν ἀλήθειαν. Ἡ Ἀμαλία φοβεῖται καὶ φοβουμένη πάσχει καὶ ὑποφέρει, καὶ χειροτερεύει τὴν υἱεὶαν της, ἡ ὁποία δὲν εὐρίσκεται εἰς εὐχάριστον σημεῖον.

Καὶ λαμβάνων ἀπὸ τῆς χειρὸς τὸν πατέρα του, καὶ ταπεινῶν τὴν φωνήν.

— Ὁ ἱατρός Ρέγερ, ἐψιθύρισε, μοῦ τὸ εἶπεν· ἡ καλὴ μου Ἀμαλία, προσεβλήθη εἰς τὴν καρδίαν.

— Τὸ ἐγνώριζα, ἀπήντησεν ἀναστενάζων ὁ Λουδοβίκος.

— Καὶ ἰδοὺ διὰ ποῖον λόγον δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ ἀρνηθῶ πάτερ μου ...

Πατὴρ καὶ υἱὸς ἀπεχωρίζοντο μετ' ὀλίγον.

Καὶ ὁ μὲν Λουδοβίκος μετέβαινε παρὰ τῇ Ἀμαλίᾳ, ὅπως ἀναγγεῖλῃ εἰς αὐτὴν τὴν εὐχάριστον εἰδήσιν. Ὁ δὲ Ὁθων, μὲ βῆμα κλονούμενον, μὲ ψυχὴν αἰμάσσουσαν, κατηυθύνθη εἰς τὸ ἱματιοφυλάκιον αὐτοῦ.

Μόνος του ἀπέβαλλε τὰ ὠραῖα ἀργυροκέντητα ἑλληνικὰ φορέ-

ματα. Ἀπεχωρίσθη τῆς πολυπτύχου φουστανέλλας του, ὅπως ἀποχωρίζεται τις προσφιλοῦς ἐρωμένης.

Ἐφόρεσεν ἔπειτα μαῦρην ρεδιγκόταν, ὅπως φαίνεται εἰς τὴν εἰκόνα, τὴν ὁποίαν ἐδημοσιεύσαμεν ἤδη εἰς τὰς σελίδας τοῦ βιβλίου τούτου, καὶ οὕτω ἐξ ὁλοκλήρου μεταβεβλημένος, ἐκινήθη ὅπως ἀπέβη πρὸς συνάντησιν τῆς Ἀμαλίας.

Ἀλλὰ μόλις ἔφθασε παρὰ τὴν θύραν ἔστη ἀποτόμως...

Εἶδεν, ἐπὶ τινος ἐπίπλου ἀπερριμένῃ τὴν λευκὴν φουστανέλλαν του. Καὶ πρᾶγμα παράδοξον! Τοῦ ἐφάνη ὅτι ἤκουσε κατὰ τι ὡς φευγαλέον παράπονον. Ἦτο ἄρά γε ἡ φουστανέλλα του ἡ ἐγκαταληφθεῖσα, ἡ ὁποία ἀνεστέναζε καὶ παρεπόμετο;

Ὁ Ὄθων, τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἦτο ἀλλόφρων ἐκ τῆς λύπης. Ὁρμησε πρὸς τὴν πάλλευκον φουστανέλλαν του, τὴν ἐπῆρεν ἐν παραφύρῳ χαρᾷ εἰς τὰς χεῖράς του, τὴν ἔφερεν εἰς τὰ χεῖλη του, τὴν ἡσπᾶσθη ἐπανειλημμένως, καὶ ἐφιθύρισε δακρύων:

— Χαῖρε πιστέ μου σύντροφε... Φουστανέλλα μου χαῖρε. Μὴ παραπονεῖσαι. Δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ ἔλθῃ ἡ ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἐνωθῶμεν πάλιν, διὰ νὰ μὴν ἀποχωρισθῶμεν ποτέ...

Ἐκάλεσεν ἔπειτα τὸν ὑπασπιστὴν του Ἰωάννην Δράκον καὶ τοῦ εἶπε;

— Γιαννάκη. Εἰς σὲ ἐμπιστεύομαι τὴν φουστανέλλαν μου. Φύλαξέ την. Τὴν ἡμέραν ποῦ θ' ἀποθάνω, θέλω νὰ μὲ ἐνδύσῃς με αὐτήν, καὶ με αὐτήν, νὰ μὲ καταιβάσῃς εἰς τὸν τάφον.

Καὶ ἔσπευσε πρὸς συνάντησιν τῆς Ἀμαλίας...

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἡ ψυχὴ τοῦ Ὄθωνος, ἤρχισε νὰ αἰσθάνεται τὸ ψῆχος τοῦ θανάτου...

Ἡ φουστανέλλα, δὲν ἐφαίνετο πλεον μέσα εἰς τὴν Ἀνάκτορα τῆς Βαμβέργης...

ΒΙΒΛΙΟΝ Γ'

ΕΝ ΕΤΟΣ ΠΡΟ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ...

"Οθων καὶ Κρήτη.

Τὸ τέλος τοῦ πρώτου Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος ἡ κορωνὶς τῆς μεγάλης ἐθνικῆς τραγωδίας ἐγγίζει ἤδη. Ἀλλ' ὁ Θεός, δὲν ἠθέλησε νὰ παραλάβῃ εἰς τοὺς Οὐρανοὺς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἐθνομάρτυρος βασιλέως πρὶν ἢ, ἡ μεγάλη αὕτη ψυχὴ, δώσῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ νέον δείγμα τοῦ ἀτέρμονος φιλελληνισμοῦ τῆς, πρὶν ἢ, τὰ βαρυκαλίζοντα αὐτὴν ὄνειρα, τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς δόξης τῆς Ἑλλάδος, ἀναλάμπουν ἀπαξ ἔτι, ἀπὸ τῆς Βαμβέργης τὰ λησμονημένα μέρη, καὶ καταυγάζουν φωτός, πᾶσαν Ἑλληνικὴν ψυχὴν.

Ἐν ἔτος ἀκριβῶς πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ὀθωνος, ἐξεργάγη ἡ μεγάλη Κρητικὴ ἐπανάστασις.

Τὸ ἀγγελμα ἔφθασεν εἰς τὴν Βαμβέργην, ὅπου ἔρημος καὶ λησμονημένος διήρχετο τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς του ὁ Ὀθων, καὶ ἐχαίρετίσθη ἐκεῖ ἐνθουσιωδῶς :

— "ὦ ! Οἱ γενναῖοι Κρήτες ! ἀνεφώνησεν ὁ Ὀθων. Ὁ Θεὸς ὡς εὐδωσὴν τὸν τίμιον ἀγῶνά των!

Καὶ ἔπειτα, ἀποτεινόμενος εἰς τὸν Ἰωάννην Δράκον:

Γιαννάκη: τοῦ εἶπεν. "Ὅλοι οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ συνεισφέρωμεν τὸν ὁλόκον μας ὑπὲρ τοῦ Κρητικοῦ ἀγῶνος ...

Καὶ ἐσιώπησε ...

Δὲν ἠθέλησε νὰ ἐξωτερικεύσῃ τὴν σκέψιν του, ἀναμένων ἴσως

τὴν ἐξέλιξιν τῶν γεγονότων καὶ παρακολουθῶν μακρόθεν, ὁ ἀτυχὴς
τὰς φάσεις τοῦ ἀρξαμένου ἀγῶνος ...

Τὴν 14 Μαΐου 1866 οἱ Κρήτες συνήλθον καὶ ἐξέλεξαν ἐπιτρο-
πὴν, ἣτις συνέταξεν ἀναφορὰν δι' ἧς παρεπονοῦντο ὅτι οἱ φόροι οἱ
ἐπὶ Βελῇ πασᾷ ἐλαττωθέντες ἠϋξήσαν ἐπὶ τοῦ τότε διοικητοῦ
Ἰσμαὴλ πασᾷ καὶ προσετέθησαν καὶ ἐπαχθεῖς τοιοῦτοι καὶ ὅτι
αἱ ὀρισθεῖσαι μεταρρυθμίσεις δὲν ἐφαρμόζονται, αὐθαδέστατα δὲ
καταπατοῦνται αἱ δοθεῖσαι ὑποσχέσεις.

Οἱ πληρεξούσιοι τῆς νήσου 32 τὸν ἀριθμὸν συνελθόντες κρύφα
συνέταξαν καὶ υπέγραψαν ὑπόμνημα ὅπερ ἀπεστάλη ἀμέσως πρὸς
τοὺς προξένους Ρωσσίας, Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, Ἑλλάδος καὶ
Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Τοῦ ὑπομνήματος ἔλαβεν γνῶσιν ὁ διοικητὴς
τῆς νήσου Ἰσμαὴλ πασᾶς. Ἀλλ' ἀντὶ οὗτος νὰ φροντίσῃ νὰ δώσῃ
ἐκανοποίησιν εἰς τὰ δικαιότατα αἰτήματα τῶν Κρητῶν, ἐξήτει
ἐσπευσμένως ἀπὸ τῆς Κυβερνήσεώς του τὴν ἀποστολὴν στρατευ-
μάτων καὶ ὑπούλως ἐνεργῶν προσεπάθει νὰ συλλάβῃ καὶ φυλακίσῃ
τὰ μέλη τῆς Κρητικῆς ἐπιτροπείας.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην Χεδίβης ἦν ἐν Αἰγύπτῳ ὁ Ἰσμαὴλ
πασᾶς, ὅστις ἐλπίζων τὴν ὑπὸ τὴν Αἰγυπτιακὴν κυριαρχίαν ὑπα-
γωγὴν τῆς Κρήτης, τῇ ἀρωγῇ τοῦ Ναπολέοντος Γ', προσηνέχθη
ἐπίκουρος πρὸς τὴν Τουρκίαν, ἀκολουθήσας τὴν ἐξῆς κατὰ τὰς ἐξωτερικὰς
πολιτικὴν. Ἀμα ὡς ἀπεβίβασθη εἰς Κρήτην, κατὰ τὸ θέρος, ὁ
Αἰγύπτιος Σαχὶν πασᾶς μετὰ 6000 Αἰγυπτίων προσῆλθεν πρὸς
τὴν Κρητικὴν ἐπιτροπεῖαν καὶ υπέσχετο τὴν ἰδρυσιν Τραπεζῆς
τὴν ἀνίδρυσιν σχολείων, τὴν κατασκευὴν ὁδῶν καὶ τὴν ἐλάττωσιν
τῶν φόρων, ἐὰν οἱ Κρήτες ἐξέφραζον τὸν πόθον νὰ ἐνωθῶσι μετὰ
τῆς Αἰγύπτου.

Οἱ Κρήτες, ὡς ἦν εὐνόητον, μόνον πρὸς τὴν Μητέρα Ἑλλάδα
ἀποβλέποντες, ἀπέρριψαν ὑπερφηάνως τὴν πρότασιν, συγκροτή-

παντες δὲ ἐν Ἀποκορώνοις συνέλευσιν, ἀπεφάσισαν ὅπως ἐκάστη ἐπαρχία ἐκλέξῃ δύο πληρεξουσίους πρὸς καιαρτισμὸν ἰδίου στρατοπέδου καὶ ὥρισε διὰ ψηφίσματος «Κεντρικὴν ἐν Ἀθήναις Ἐπιτροπείαν». Ὁ Σαχὶν πασάς, ἐκηρύχθη τότε κατὰ τῶν Κρητῶν καὶ συνειργάσθη μετὰ τῶν Τούρκων, οἵτινες ἅμα μαθόντες περὶ τῆς ὑποφωσκούσης ἐπαναστάσεως, ἤρξαντο συγκεντροῦντες στρατὸν καὶ παντοιοτρόπως βιαιοπραγοῦντες. Τουρκικὰ τάγματα κατέλαβον τὴν Ἀρίαν Κυριακὴν καὶ ἐδεσθήλωσαν τὴν Μονὴν ὅπως ἐπίσης καὶ τὴν ἐν Καλύδαις ἐκκλησίαν τῆς «Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου».

Ἐντεῦθεν δὲ ἡ κατάστασις ὁσημέραι ἐδεινούτο, τοῦ Ἰσμαήλ πασά θέλοντος παντὶ τρόπῳ νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐξέγερσιν, προσκαλοῦντος τοὺς Τουρκοκρήτας εἰς τὰ φρούρια καὶ συγκεντροῦντος ἐσπευμένως στρατεύματα.

Εἰς τοῦτο δὲ ἐνεθαρρύνετο καὶ ἐκ τῆς ἀμφιδόλου στάσεως τῶν προξένων Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, καὶ ἐκ τῆς πεποιθήσεως, ὅτι ταχέως διὰ τῆς βίας ἤθελε κατορθώσῃ τὴν διάλυσιν τῶν σχηματισθέντων ἐπαναστατικῶν ταγμάτων· ἀλλ' αἱ πεποιθήσεις αὐτοῦ ταχέως διεψεύσθησαν· διότι ἡ ἐπιτροπὴ ἀρχομένου Ἰουλίου 1866, ἐξέδωκε τὸδε τὸ ψήφισμα :

«Ὁ λαὸς τῆς Κρήτης συνελθὼν εἰς γενικὰς κατ' ἐπαρχίας συνελεύσεις, καὶ σκεφθεὶς τὰ πρὸς σωτηρίαν τῆς πατρίδος, ἐπειδὴ ὁ γενικὸς διοικητὴς μεθ' ὅλων τῶν ὀργάνων καὶ ὑπαλλήλων αὐτοῦ Ὀθωμανῶν καὶ Χριστιανῶν δὲν ἔπαυσεν ἐπιβουλευόμενος τὸν τόπον καὶ τὰ δίκαια αὐτοῦ, ζητῶν διὰ παντὸς τρόπου τὴν ἐξόντωσιν τῶν Χριστιανῶν, ἐπειδὴ παραμορφῶντας τὰ πράγματα καὶ ἀποδῶσας πολεμικὰς καὶ ἐχθρικὰς διαθέσεις εἰς τὸν τόπον ἐπροκάλεσεν ἀρνητικὴν ὅλως καὶ ἀπειλητικὴν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἀναφορὰν μας καὶ τὴν ἀποστολὴν στρατῶν καὶ στόλων, ἐμβαλὼν ματαίως ὑποψίας εἰς τὴν σεβαστὴν αὐτοκρατορικὴν Κυβέρνησιν, ἐπειδὴ ἀμελήσας τὰ διοικητικὰ του καθήκοντα καὶ διενεργῶν ἀταξίας καὶ ἐγκλήματα πρὸς ἐνοχοποίησιν δῆθεν τοῦ τόπου συνέτεινεν εἰς τὴν παραλυσίαν τῆς τάξεως καὶ εἰς τὴν ἀπελπισίαν τοῦ λαοῦ, διὰ ταῦτα, ἀποφα-

σίζει οὗτος καὶ ἐγκρίνει α'). ἀποκηρύττει τὸν γενικὸν διοικητὴν τῆς Κρήτης Ἰσμαὴλ πασὰν μεθ' ὧν ἀνεξαίρετως τῶν ὀργάνων καὶ ὑπαλλήλων αὐτοῦ Ὀθωμανῶν καὶ Χριστιανῶν : β') κηρύττει ἀκύρους ὅλας τὰς μέχρι τοῦδε πράξεις αὐτοῦ, αἵτινες ἀναφέρονται εἰς τὸ εἰρηνικὸν κίνημα ἡμῶν, καὶ δὲν ἀναγνωρίζει οὔτε δέχεται εἰς τὸ ἐξῆς οὐδεμίαν οἰανδῆποτε ἀνάμειν αὐτοῦ εἰς τὰ πράγματα τῆς πατρίδος : γ') ἀναθέτει τὰς ἐλπίδας καὶ τὴν ἀφοσίωσίν του ὁ λαὸς τῆς Κρήτης εἰς μόνον τὸν σεβαστὸν αὐτοῦ αὐτοκράτορα Σουλτὰν Ἀμπδὺλ-Ἀζίζ-Χάν καὶ εἰς τὰς τρεῖς μεγάλας Δυνάμεις, Ἀγγλίαν, Ρωσσίαν καὶ Γαλλίαν, καὶ ἐπικαλεῖται παρ' αὐτῶν τὴν βελτίωσιν τῆς τύχης του.—Μετ' οὐ πολὺ δὲ οἱ πληρεξούσιοι τῆς Κρήτης ἀνῆγγειλον τοῖς προξένους τῶν Δυνάμεων τὴν ἐναρξιν τῶν ἐχθροπραξιῶν διὰ τῆς ἐξῆς ἐκ Προσνέρου προκηρύξεως ὑπὸ ἡμερομηνίαν 20 Ἰουλίου 1866.

αὐτοὶ εὐσεβάτως ὑπογεγραμμένοι ἀντιπρόσωποι τοῦ Χριστιανικοῦ λαοῦ τῆς νήσου Κρήτης ὑπὸ τὸν τίτλον «Γενικὴ Συνέλευσις τῶν Κρητῶν» θεωροῦμεν ἀναπόδραστον ἡμῶν καθήκον νὰ ἐπικαλεσθῶμεν ἡμᾶς μάρτυρας τῆς βίας, τῆς καταναγκάζουσας ἡμᾶς ἄκοντας ν' ἄρῳμεν τὰ ὅπλα, δικαιοῦματι ἀμύνης. Ἕλληνες ἡμεῖς τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν γλῶσσαν, συνγωνισταὶ τῶν ὁμοφύλων κατὰ τὸν ἱερὸν ὑπὲρ αὐτονομίας ἀγῶνα τοῦ 1821, ἀλλ' οὐχὶ καὶ συμμέτοχοι τῶν καρπῶν τῆς αὐτονομίας, οὐδὲν ἄλλο ἐτολμήσαμεν, συνελθόντες, ἐνταῦθα ἢ νὰ ζητήσωμεν τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν ἐκείνων τῶν δικαιωμάτων, ἅτινα αἱ σεβασταὶ προστατίδες ἡγγυήθησαν ἡμῖν διὰ συνθηκῶν καὶ πρωτοκόλλων καὶ ἐκείνων ἅπερ ἡ Α. Μ. ὁ Σουλτάνος ὑδὸδκῃσεν αὐθορμήτως νὰ χρηγήσῃ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Χαττι-Χουμαγιούν.

» Ἀλλ' ὁ γενικὸς διοικητὴς, παραμορφώσας τὴν εὐπειθῆ ἡμῶν ἀναφοράν, δι' ἧς εἰρηνικῶς καὶ ἀόπλως ἐζητησάμεθα τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἐγγράφως ὑποσχεθέντων, ἀφοῦ παρεῖδεν ἡμᾶς περιμένοντας ἐπὶ τρεῖς μῆνας, προὐκάλεσεν ἐπὶ τέλους ἀρνητικὴν ὅλως καὶ ἀπειλητικὴν ἀπάντησιν καὶ ἀντιτάσσων τὴν βίαν κατὰ τοῦ δικαιώματος,

παρίσταται ἔνοπλος καθ' ἡμῶν. Προσμαρτυρόμενοι τοὺς κυρίους ἀντιπροσώπους τῶν Σ. Χριστιανικῶν Δυνάμεων ἐπὶ τοῦ γεγονότος τούτου, αἶρομεν τὰ ὅπλα ἀμυνόμενοι ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ἀσφαλείας καὶ καθιστῶμεν ὑπεύθυνον τὴν ἐξουσίαν ἐνώπιον τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου διὰ πᾶσαν συνέπειαν». — Εἰς τὴν προκήρυξιν ταύτην τῶν Κρητῶν ἀπήντησεν ὁ Ἰσμαήλ πασᾶς δι' ὕβριστικοῦ καὶ ἀνοήτου ἐγγράφου πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Κρήτης τάχα ἀπεθυνόμενος, τοῦθ' ὅπερ ἐξηρέθισεν ἔτι μᾶλλον τὰ πράγματα. — Ἡ ἐπιτροπεία δι' ἑτέρας προκηρύξεις αὐτῆς διεκήρυξε τάδε :

«Γενναῖοι Κρηῖτες ! Ἡ πατρίς κινδυνεύει, ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ ζωὴ μας προσβάλλονται, τὰ δίκαια παράπονά μας καταστρέφονται, λάβετε λοιπὸν ἀνδρείως τὴν διεύθυνσιν καὶ ὑπεράσπισίν σας».

Ὁ ἀγὼν αἵματηρὸς ἤρχισεν. Οἱ Κρηῖτες συνελθόντες παντοῦ ἐκήρυξαν τὴν μετὰ τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος ἑνωσιν. Οἱ ὀπλαρχηγοὶ ὧν οἱ κυριώτεροι ἦσαν οἱ Κύρακας, Χατζῆ Μιχάλης, Γιογονῆς, Κωσταράς, Κορκίδης, Μάντακας, Μαυρογένης, Ξηράκης, Βάρδης, Τζουδερός, Γεωργακάκος, Ρωμάνος, Μαστραχῆς, Σγουρός, Μαρουλιανός, Μοράκης, Τζόντος, Μυλωνογιαννάκης, Σήφακας, Γιάλης, Δασκαλάκης, συνεκέντρωνον τοὺς ἄνδρας αὐτῶν.

Ἡ ἐναρξίς τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως μεγάλως εἴλκυσε τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, συναγματοκίωτατοι ὄντες καὶ ὑπὸ τοῦ φιλελευθέρου πνεύματος τοῦ πνεύματος ἐν Εὐρώπῃ ἐμπορούμενοι, ἐθεώρουν ἀσέβειαν τὴν παρεμπόδισιν πάσης ἀποπειρας δούλων Ἑλλήνων πρὸς ἀνάκτισιν τῆς ἐλευθερίας των.

Ἐξ ἄλλου ἐθεωρεῖτο πρόσφορος ἡ περίστασις ἐκείνη πρὸς τοιαύτην τινὰ ἀπόπειραν ἐπ' ἐλπίδι ἐδραφικῆς ἐπεκτάσεως. Διότι καὶ

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 99

πρότερον, ἀλλ' ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου καὶ ἐντεθεν οἱ
 "Αγγλοὶ πολιτικοὶ οὐδὲν ἕτερον ἐπανελάμβανον ἐν Ἀθήναις, ἢ ἐπὶ
 ἡ ἀκεραιότης τῆς Τουρκίας, οὐδαμῶς ἀποκλείει ἐπαύξησιν τινὰ τῆς
 'Ελλάδος, ἀλλ' ἡ ἐπαύξησις αὕτη πρέπει νὰ γείνη μόνον ἐν καὶ
 ταλλήλῳ χρόνῳ ἄνευ ὠφελείας Ρωσικῆς, ὅτι ἡ 'Ελλάς καθ' ἑαυτὴν
 ἔχει νὰ ἀκολουθήσῃ πιστῶς τὴν πολιτικὴν τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων,
 τῶν μόνων ἀληθῶν καὶ εἰλικρινῶν φίλων αὐτῆς, καὶ ὅτι τὰ ὅψιστα
 ἑλληνικὰ συμφέροντα τῇ ἐπέβαλλον τὴν ἀπομάκρυνσιν αὐτῆς ἀπὸ
 τῆς Ρωσσίας τῆς οὐδὲν ἄλλο ἐπιδιωκούσης, κατὰ τοὺς "Αγγλοὺς
 πολιτικούς, ἢ τὴν κατάλυσιν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, πρὸς
 ὅδιον καὶ ἀποκλειστικὸν ὄφελος καὶ πρὸς παντελεῖαν τοῦ "Ελληνι-
 σμοῦ καταστροφὴν. Ἐνομήσθη λοιπόν, ὅτι αἱ συμβουλαι τῶν "Αγ-
 γλων πολιτικῶν περὶ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς 'Ελλάδος ἦσαν
 συμβουλαι εἰλικρινῶν φίλων, ἐν χρόνοις μάλιστα καθ' οὓς, κατὰ
 τοὺς τότε φιλάγγλους, ἐμπράκτως ὅλως ἀπεδείχθη ὁ ἀγγλικὸς φι-
 λελληνισμὸς διὰ τῆς εἰς τὴν 'Ελλάδα πρὸ διετίας παραχωρήσεως
 τῶν Ἰονίων νήσων. Ἐπὶ δὲ περαιτέρω προβαίνοντες οἱ τότε
 ληνες πολιτικοὶ ἐπέριπτον πάντα τὰ δυστυχήματα τῆς νεωτέρας
 'Ελλάδος εἰς τὴν φιλόρρωσσον πολιτικὴν ἣν ἠκολούθησε τὸ "Εθνος
 ἐπὶ Ὀθωνος, ἀνεκήρυτταν ὡς πολιτικὸν ἔγκλημα τὴν κατὰ τὸν
 Κριμαϊκὸν πόλεμον συμμετοχὴν τῆς 'Ελλάδος, ἐσχίζον τὰς μετὰ
 τῆς Ρωσσίας παραδόσεις καὶ μετὰ πεποιθήσεως ἐστήριζον πάντες
 αὐτῶν τὰς ἐλπίδας εἰς τὴν Ἀγγλίαν, οὐδαμῶς σκεπτόμενοι, ὅτι ἡ
 Ἀγγλικὴ φιλελευθερία περιορίζεται μόνον ἐντὸς τοῦ Ἀγγλικοῦ ἐθνι-
 σμοῦ. Οὕτω σκεπτομένη ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐνόμιζεν, ὅτι ἡ
 Ἀγγλία, ἐκρηγνομένης τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως, ἤθελεν ἐν τῇ
 λαὶ ἐπέμβει, νύχετο δὲ τὴν ταχύτεραν ἐπίλυσιν τοῦ Κρητικοῦ ἐπι-
 τήματος χάριν ἐδαφικῆς ἐπαυξήσεως.

Ἡ Κυβέρνησις Βούλγαρη—Δεληγεώργη εὐρεθεῖσα ἐν μέσῳ τῶν
 αὐτῆςπραγμάτων καταστάσεως δὲν ἠθέλησε νὰ προλάβῃ τὴν ἐκρη-
 ξιν ἐπαναστάσεως, φρονοῦσα ὅτι πρόσφορος ἦτο ἡ περίστασις, ἵνα
 ἐπιτευχθῇ ἡ ἔνωσις τῆς νήσου μετὰ τῆς 'Ελλάδος.

Καὶ εἶπε μὲν ἀληθές, ὅτι ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας Μουστιέ, κληθεὶς εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν παρὰ τοῦ Ναπολέοντος Γ', συνεβούλευσε τὴν ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ν' ἀπόσχη παντὸς κινήματος, ὑποδείξας αὐτῇ, ὅτι πᾶσα ἀνάμιξις τῆς Ἑλλάδος ἐν Κρήτῃ ἤθελε προκαλέσῃ λυπηρὰς συνεπείας, τῆς Τουρκίας ἐχούσης ἀπόφασιν νὰ κηρύξῃ αὐτῇ πόλεμον, καὶ τέλος ἐδήλωσεν ἐν τῇ πρὸς τὸν Βασιλέα συνεντεύξει του, ὅτι ἡ Εὐρώπη καὶ ἰδίως ἡ Γαλλία θὰ ὑπερμαχήσωσιν ὑπὲρ τῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκίας, ἀλλ' αἱ συμβουλαὶ αὐταὶ ἐθεωρήθησαν ὡς κατὰ τύπους διδόμεναι εἰς ταιαύτας περιστάσεις.

Τούναντίον μάλιστα ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς Δεληγεώργης, ὁ κυριώτερος τοῦ ὑπουργείου ἐκείνου μοχλός, ὅστις δὲν εἶχεν ἐτι κηρυχθεὶ ὑπὲρ τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς, προσεπάθει παντὶ σθένει νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν Κρητικὴν ἐπανάστασιν δι' ἀποστολῆς ἐθελοντῶν, ἀξιωματικῶν καὶ πολεμοφοδίων.

Καὶ πράγματι ἡ ἀρωγὴ τοῦ Κρητικοῦ ἀγῶνος ἐξ Ἑλλάδος ἤρχισε ζωηρά. Τὴν 11 Αὐγούστου ἀφίκετο εἰς Ροδοπὸν πλοιάριον ἐξ Ἑλλάδος κομίζον 100 βαρέλια πυρίτιδος καὶ 2,000 ὀκάδων μολύβδου, μετὰ τρεῖς δ' ἡμέρας κατέπλευσεν εἰς τὸν αὐτὸν ὄρμον ἕτερον πλοιάριον μετὰ πολεμοφοδίων καὶ ἐθελοντῶν, ἐχόντων ἀρχηγούς τιν Α. Βαγιαζόγλου καὶ τὸν ἱατρὸν Ἀγγελίδην.

Συγχρόνως δὲ οἱ ἐν Ἑλλάδι διχόμενοντες Κρήτες Καλλέργης, Βερναρδάκης, Ρενιέρης, Παπαδάκης διὰ ψηφίσματος τῆς Κρητικῆς Συνελεύσεως διωρίσθησαν αὐθεντικὴ Ἐπιτροπὴ πρὸς περισυλλογὴν ἐράνων καὶ βοήθειῶν τοῦ ἀγῶνος.

Φιλοπόλεμος δὲ ὄργανός ἐπεκράτει ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐξ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Κράτους ἔφθانون ἐθελονταί, ἔτοιμοι νὰ σπεύσωσιν εἰς βοήθειαν τῶν μαχομένων Κρητῶν.

Ἡ τοιαύτη κατάστασις βεβαίως δὲν ἠδύνατο νὰ ἀφήσῃ ἀπαθῆ τὴν Τουρκίαν. Διὰ τοῦτο ὁ ἐν Ἀθήναις πρεσβευτὴς τῆς Τουρκίας Φωτιάδης βέης ἤρχισε νὰ ἐπιδίδῃ διακοινώσεις πρὸς τὴν ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ἀπειλῶν διακοπὴν τῶν διπλωματικῶν σχέσεων, ἐν τῇ

περιπτώσει καθ' ἣν ἡ Ἑλλάς ἤθελεν ἐξακολουθήσει ἐνισχύουσα τὴν ἐπανάστασιν.

Ἄλλ' ὁ Δεληγεώργης ἀφ' ἐνός ἀπῆντα αὐτῷ, ὅτι ἡ Κυβέρνησις δὲν ἠδύνατο νὰ παρακωλύσῃ τὴν εἰς Κρήτην μετάβασιν ἀνωματικῶν παραιτηθέντων τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, οὐδὲ τὰς ἰδιωτικὰς εἰσφοράς, διότι τοιαύτη αὐτῆς πολιτεία οὐ μόνον ἤθελε προκαλέσῃ τὴν πτώσιν τῆς ἀλλὰ καὶ ἐπιφέρει ἄλλα ἀποτελέσματα ἐν ἡμέραις ἀκατασχέτου πολεμικῆς ροπῆς τῆς δημοσίας γνώμης, ἀφ' ἑτέρου δ' ἐσκέπτετο νὰ φέρῃ ἐπὶ τοῦ τάπητος τῆς εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας τὸ ζήτημα τῆς Κρήτης. Πράγματι δὲ τῇ 21 Αὐγούστου 1866 ἀπέστειλε πρὸς τὰς εὐρωπαϊκὰς Δυνάμεις μακρὸν ὑπόμνημα, ἐν ᾧ ἀφηγεῖτο τὰς τῆς Κρήτης περιπετείας, τὴν συμμετοχὴν αὐτῆς εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα τοῦ 1821 καθ' ὃν, ἐκτός τῶν Χανίων καὶ τῆς Ρεθύμνης, πᾶσα ἡ Κρήτη εἶχεν ἀπελευθερωθῇ, τοῦ Καλλέργη κυριεύσαντος καὶ αὐτὰ τὰ φρούρια τῆς Κισσάμου καὶ τῆς Γραμβούσης καὶ κατέληγεν ἐπιζητῶν τὴν μέριμναν τῶν εὐρωπαϊκῶν Δυναμειῶν ὑπὲρ τῆς ταλαιπώρου Κρήτης. Ἄλλ' εἰς τὸ ὑπόμνημα τοῦτο τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως αἱ Δυνάμεις ἐτήρησαν σιωπὴν πλὴν μόνος τῆς Ρωσσίας, ἐγγράφως ἀπαντησάσης εὐμενῶς.

Ἐν τούτοις ὁ Δεληγεώργης δὲν ἀπεθαρρύνθη ἐκ τούτου. Τοῦναντίον μάλιστα ἐν ταῖς ἐπανειλημμένοις ὑπουργικοῖς Συμβουλίαις ἐξεφράσθη ὑπὲρ τῶν προπαρασκευῶν καὶ ἡ γνώμη αὐτοῦ ἔτυχε τῆς ἐπιδοκιμασίας τῶν συναδέλφων του. Τῇ ὑποδείξει δὲ αὐτοῦ συνεστήθησαν δύο ἀρχηγεῖα παρὰ τὰ ἀνατολικά καὶ δυτικά μεθόρια καὶ ἤρξατο πολεμικὴ τις προπαρασκευὴ τῆς Ἑλλάδος.

Ἐπὶ πλέον δ' εἶχεν ἀποφασίσῃ τὴν σύνταξιν μακροῦ ὑπομνήματος πρὸς τὰς Δυνάμεις περὶ τῆς Ἠπειροῦ καὶ Θεσσαλίας, λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τῆς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκείναις ὑφισταμένης ἐκρύβου καταστάσεως.

Διότι ἐφρόνει ὁ Δεληγεώργης, ὅτι ἦτο ἐπ' ἀνάγκης νὰ ἐπαναστατήσῃ καὶ ἡ Ἠπειρο-Θεσσαλία, ἵνα οὐ μόνον προκαλέσῃ ἀντιπρὸς πασμὸν τῇ Τουρίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐξαναγκάσῃ τὰς Εὐρωπαϊκὰς Δυνά-

μεις εἰς τὴν ταχίστην ἐπίλυσιν τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος, ἐκ φόβου ἀναφλέξεως συμπάσης τῆς Ἀνατολῆς.

Ἄλλ' εἰς τὴν πολιτέκην ταύτην τοῦ Δεληγεώργη ἀντετάχθη ὁ Βασιλεὺς, ὅστις ἐφρόνει, ὅτι ἡ πρόκλησις ἐπαναστάσεως ἐν Ἡπειρῷ καὶ Θεσσαλίᾳ ἤθελεν ἀποξενώσει τὰς συμπαθείας τῶν Δυνάμεων καὶ ἤθελε δείξῃ καὶ αὐτόν ὡς συνεχίζοντα τὴν φιλοπόλεμον πολιτικὴν τοῦ Ὁθωνος καὶ ἤθελε καταλάβῃ τὴν Ἑλλάδα ἀπαράσκευον. Ἐκτός δὲ τούτου ὁ Βασιλεὺς ἀντέταξε πρὸς τὸν Δεληγεώργην, ὅτι εὐναϊκωτέρα τις περίστασις ἡδύνατο νὰ παρουσιασθῇ μετ' οὐ πολὺ καὶ ὡς τοιαύτην ἐθεώρει ἴσως τὸν γάμον αὐτοῦ, ὃν διενεοῖτο, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἤθελε συνδεθῇ μετὰ μιᾶς τῶν ἰσχυροτέρων δυναστεϊῶν.

Ὁ Δεληγεώργης λαβὼν ὑπ' ὄψει τοῦ τὸ πράγματι ὅπως ἀπαράσκευον τῆς Ἑλλάδος, ἐν περιπτώσει πολέμου, ἐτάχθη μετ' αὐτὴν τὴν γνώμην τοῦ Βασιλέως.

Κατόπιν δὲ μακρῆς συνεντεύξεως ἣν ἔλαβε μετ' αὐτοῦ, ἐτροποποίησε τὸ πρόγραμμά του, ἐγκατέλιπε τὸ περὶ Ἡπειρο-Θεσσαλικῆς παρασκευαζόμενον ὑπόμνημα καὶ περιωρίσθη εἰς τὴν μυστικὴν ἐνίσχυσιν τοῦ Κρητικοῦ ἀγῶνος, ὡς εἶχεν ἀποφασισθῇ ἐν τῇ μετὰ τοῦ Βασιλέως συνεντεύξει.

Τὸ πρῶτον πυροβόλον ἀντήχησεν ἐν Πλατανίᾳ τοῦ Σελίνου, ἐνθα ὁ ὀπλαρχηγὸς Κριάρης προσβληθεὶς παρ' ἐντοπίων Τούρκων ἐπέπεσε κατ' αὐτῶν, φονεύσας τινὰς καὶ τρέψας τοὺς ἄλλους εἰς φυγὴν.

Ἡ εἰδήσις τῆς ἐνάρξεως διεδόθη ἀστραπηδὸν εἰς τὰ διάφορα ἐπαναστατικὰ διαμερίσματα αἰθωρεῖ δ' ἔσπευσαν εἰς Σέλινον οἱ διάφοροι ὀπλαρχηγοί, συγκεντρωθέντες εἰς τὴν θέσιν Σταυρὸς τῆς Κανδάνου. Ὁ Κριάρης κατεῖχε τὸ δυτικὸν μέρος, ὁ Κροκίδας τὸ κεντρικόν καὶ ὁ Φιορῆς τὸ ἀνατολικόν. Ἀφίκετο δὲ βραδύτερον ἐκ

Λάκκων ὁ Χατζημιχάλης μετὰ Κρητῶν καὶ ἐθελοντῶν Ἑλλήνων καὶ ἀμέσως ἀπεφασίσθη ἡ κατάληψις τῆς διόδου τοῦ Κακοδικίου πρὸς ὃν ἔδραμεν ὁ Χατζημιχάλης μετὰ 80 ἀνδρῶν.

Ὁ Τουρκικὸς στρατὸς ἰδὼν τοὺς περὶ τὸν Χατζημιχάλην, ἀναχωροῦντας εἰς Σταυροὺς, ἐνόμισεν, ὅτι ἐγκατελείφθη ἡ θέσις αὐτή, ἐφόρμησε λοιπὸν πρὸς κατάληψιν τῆς θέσεως ταύτης καὶ μικροὺς δεῖν πολιορκῶν τὸ σῶμα τοῦ Χατζημιχάλη κατέστρεφεν αὐτό. Κατέφθασαν ἕως ἐγκαίρως 180 Σφακιῶται ὑπὸ τὸν Μαυρογέννη, ἱκανοὶ Λακιῶται καὶ ἐκ τινῶν χωρίων ἀρκετοὶ ἄλλοι καὶ οὕτω κατῴρθωσαν νὰ ἀποκρούσουν τὰς ἐπανειλημμένας ἐπιθέσεις τῶν Τούρκων.

Ὀλίγον κατόπιν ὁ Αἰγύπτιος στρατηγὸς Σαχὶν Πασσᾶς διαταγῇ τοῦ Ἰσμαήλ πασᾶ, μετέβη μετὰ τεσσάρων ταγματῶν στρατοῦ εἰς Βρύσαις τῶν Ἀποκορώνων ἵνα διακόψῃ τὴν συγκοινωνίαν Ρεθύμνου καὶ Κυδωνιῶν καὶ καταλάβῃ τὸν Ἀποκώρωνα.

Εἰς τὰ στενὰ τῶν Βρυσῶν πολιορκηθεὶς παρὰ τῶν ἐπαναστατῶν ὁ Σαχὶν πασᾶς ἠναγκάσθη νὰ συνάψῃ συνθήκην, δι' ἧς οἱ ἐπαναστάται πολὺ ἐπιεικῶς καὶ ἀστόχως ἐπέτρεψαν εἰς τοὺς Αἰγυπτίους νὰ μεταβῶσιν εἰς Χανία φέροντες καὶ τὰ ὄπλα των.

Ἡ σοδará αὕτη νίκη ἐνέπλησσε θάρρους τοὺς πάντας.

Συγχρόνως δὲ ὑποπεσόντες εἰς δυσμένειαν, ἀνεκλήθησαν παρὰ τῆς Πύλης μὲν ὁ Ἰσμαήλ πασᾶς ἀντικατασταθεὶς διὰ τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ, ἐπὶ τριακονταετίαν ὅλην διοικήσαντος ἄλλοτε τὴν Κρήτην, παρὰ τοῦ Χεδίβου δὲ ὁ Σαχὶν πασᾶς ἀντικατασταθεὶς διὰ τοῦ Ἰσμαήλ πασᾶ Ἑλλήνος τὴν καταγωγὴν.

Ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς ἅμα ἀφικόμενος εἰς Κρήτην τὴν 30 Αὐγούστου ἤρξατο μετερχόμενος συνδιαλλακτικὴν πολιτικὴν.

Ὁ Μουσταφᾶς ἰδὼν ὅτι εἰς οὐδένα οὐδαμῶς συμβίβασμόν ἐννοοῦσι νὰ ἔλθωσιν οἱ Κρήτες, ἀπεφάσισε τῇ 10ῃ Σεπτεμβρίου νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐπὶ κεφαλῇς 12,000 ἀνδρῶν κατὰ τῶν ἐν Παναγιᾷ συνηθροισμένων ἐπαναστατῶν καὶ ἐθελοντῶν ὑπὸ τὸν Βογιατζόγλου, Τριτάκη καὶ Πετρίτσην. Ἀφικόμενος δὲ εἰς Μαλάξαν κατέλαβεν

τοὺς περίε τῆς θέσεως ταύτης λόφους. Τῇ συμβουλῇ τοῦ Βογιατζό-
γλου οἱ ἐπαναστάται κατέλαβον τὰς θέσεις Ἀχλάδου, Καστέλλιον
καὶ Λαύριον ἀναμένοντες ἐκεῖ τὸν ἐχθρόν· ἀλλὰ πρὶν ἢ φθάσῃ οὗτος
ὁ Μαντακκάκης μετὰ δύο ἄλλων, τοῦ Μανώλα καὶ τοῦ Βολάνη,
ἀρχαῖζουσι τὴν σημαίαν καὶ τρέχουσιν ἵνα ἐμπήξωσιν αὐτὴν ἐπὶ τῶν
ἀπέναντι λόφων, εἰς ὀλίγα βήματα μακρὰν τῶν ἐχθρῶν· μέρος τοῦ
ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ, παρὰ τὸ σχέδιον τοῦ Βογιατζόγλου ἀκο-
λουθεῖ αὐτούς· καὶ ἡ μάχη γενικεύεται. Ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς ἀπέ-
στειλε τότε ὑπὲρ τὰς 3,000 ἀνδρῶν πρὸς Δ. τῆς Μαλάξης ἵνα πο-
λιορήσῃ αὐτόν· ἀλλ' ἐννοηθέντες ὑπὸ τοῦ Χατζῆ Μιχάλη ἀνεκό-
πησαν κατὰ τὴν ὁδόν. Τότε ἤρξατο ὁδυνηρὰ ὀπισθοχώρησις εἰς
τὰς θέσεις τὰς ἀρχήθεν ὑποδειχθείσας ὑπὸ τοῦ Βογιατζόγλου, τὸ δὲ
παρακεκινδυνευμένον καὶ ἀσύνετον τοῦτο κίνημα, ἐστοίχισεν εἰς
τινας τῶν ἐπαναστατῶν τὴν ζωὴν, διότι μεταξὺ ἄλλων ἔπεσε καὶ
ὁ ἐκ τῶν πρωτοῦργῶν τῆς ἐπαναστάσεως Βολάνης, οὗ τὸ σῶμα
ἐμπαίζοντες βαρβάρως οἱ Τούρκοι κατέκαυσαν ἐπὶ πυρᾶς.

Τῇ ἐπαύριον 11 Σεπτεμβρίου ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς γνοὺς ὅτι ἦτο
ἀδύνατον νὰ προχωρήσῃ ἐκεῖθεν, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Λανία·
οἱ ἐπαναστάται ἐννοήσαντες τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ ἐπετέθησαν μεθ'
ὁρμῆς εἰς δεινὴν περιαγαγόντες θέσιν τὴν ὀπισθοφυλακὴν αὐτοῦ καὶ
συνήψαν ἐν αὐτῇ τῇ πεδιάδι τῶν Χανίων πεισματώδη ἐκ τοῦ συ-
στάδην μάχην, ἧς τὰς αἱματηρὰς περιπετείας παρηκολούθει ἄπειρον
πλῆθος ἐκ Χανίων καὶ Χαλέπας καὶ πολλοὶ ξένοι.

Οὕτω ἐκτίς τῶν ἐν Χανίοις καὶ τῶν ἐν τῷ φρουρίῳ Καστελλίῳ
εὐρισκομένων Τούρκων, πᾶσαι αἱ δυτικαὶ ἐπαρχίαι ἀφέθησαν εἰς
χεῖρας τῶν ἐπαναστατῶν, οἵτινες ἀνερχόμενοι εἰς 5000 ὤφειλον
νὰ ἀγωνίζωνται ἐπὶ εὐρυτάτης γραμμῆς.

Τὴν 20 Σεπτεμβρίου ὁ Μουσταφᾶς ἄγων σῶμα ἐξ 20,000
ἀνδρῶν ἐξέκίνησεν ἐκ Χανίων καὶ ἐνσπείρων παντοῦ τὴν δῆωσιν καὶ
τὴν καταστροφὴν, προύχώρησε καὶ ἐπυρπόλησε τὸ χωρίον Λάκκους
καὶ τὸ Θέρισσον.

Ἐγένοντο κατόπιν ἀψιμαχίαι τινὲς ἀσήμαντοι, ὅτε τὴν 10ην

Ὁκτωμβρίου ὁ ἀνώτερος Ἕλλην ἀξιωματικὸς Ζυμβρακάκης ἀφίκετο μετ' ἐπιλέκτων ἀξιωματικῶν, ἐθελοντῶν, βραδύτερον ὁ ἀντισυνταγματάρχης Μάνος Κορωνάτος. Συναπετελέσθησαν οὕτω τρία ἀρχηγεία. Τὸ τῶν Κυδωνιῶν ὑπὸ τὸν Ζυμβρακάκην, ^{ἐκ πέντε} ἐπαρχιῶν, τὸ τῆς Ρεθύμνης ὑπὸ τὸν Πᾶνον Κορωνάτον ^{ἐκ 4 ἐπαρχιῶν} ἐκ 4 ἐπαρχιῶν, καὶ τοῦ Ἡρακλείου, ὑπὸ τὸν Κρήτα Κόρκκαν.

Τὴν 12ην Ὁκτωμβρίου ἐγένετο ἡ αἱματηροτάτη μάχη τοῦ Βαφέ καθ' ἣν 600 Ἕλληνες ἀντετάχθησαν ἡρώϊκῶς ἐναντίον 10000 Τούρκων.

Καὶ δὲν ἦτο δυνατόν εἰμὴ νὰ ἀπακρουσθοῦν οἱ ὀλιγάριθμοι οὗτοι ἐπαναστάται. Ἀλλ' οὗτοι ἐπιδείξαντες ἀπαράμιλλον ἡρωισμόν, καὶ ἐξαντλήσαντες τὰ πολεμοφόδια τῶν ἐφυγον. Ἦσαν οὐχὶ ἡττημένοι, ἀλλὰ νικηταί.

Ταῦτοχρόνως ζωηρόν πυρ ἠνάπτετο καὶ εἰς τὰ ἀνατολικά διαμερίσματα. Ὁ Ἕλλην συνταγματάρχης Πᾶνος Κορωνάτος μετ' ὀλιγων μόνον ἐθελοντῶν μεταβὰς ἐκεῖ καὶ ἐκλεγείς ἀρχηγὸς τῶν Ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν, κατώρθωσε ταχέως νὰ ἐξαπλώσῃ τὴν ἐπανάστασιν καὶ συγκεντρώσας ἀρκοῦσαν δύναμιν, νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς Τούρκους ἐκ Μεσσαρίας καὶ νὰ καταγάγῃ δύο λαμπρὰς νίκας ἐν Ἀγίῳ Μόρωνι καὶ Ἀβδοῦ ὅπου ἔπεσε καὶ ὁ Τούρκος στρατηγὸς Γιαγγιᾶ πασᾶς.

Ἀλλ' ἐνῷ ὁ Ἕλλην ἀρχηγὸς μετέβαιεν ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον ἐκδιώκων τοὺς Τούρκους, ἐτελέσθη γεγονὸς ὅπισθεν αὐτοῦ, ὅπερ γενικὴν προὔξενησε κατάπληξιν, ἐν τῶν μεγαλειτέρων παραδειγμάτων τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ ἐθελουσίας. Ἡ γεραρὰ μονὴ τοῦ Ἀρχαδίου, ὀχυρὰ ὡς φρούριον, περιτετετειχισμένη, οὕτως ὥστε νὰ περιφρονῇ ἐχθρικά πυροβόλα, ἐφάνη κατάλληλον καὶ ἐρμυνὸν τῆς ἐπαναστάσεως ὀχύρωμα. Εἰς τὴν Μονὴν ταύτην, ἣν ἐθεώρουν ἀπόρητον, εἶχον

Ἡ φαῖα κίρρα, ἔκοιμε καὶ πάλιν τὴν προμερὰν ἐμφάνειάν της,
 ἐμφάνειαν προσαγγέλλουσαν τὸν θάνατον τοῦ Ὀθωνος. Καὶ
 ἡ σιλήγη, ἔρριψε τὸς πάλ्लεύκους ἀκτιῶνάς της ἐπὶ τοῦ
 ἀερῶδους ἱκείνου φάσματος, τοῦ ἀγγελιοφόρου
 τοῦ θανάτου

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 100

καταφύγη ἐν συνόλῳ 900 ψυχῇ, ἐξ ὧν 250 ἀσθενεῖς, οἱ δὲ λοιποὶ γέροντες καὶ 400 περίπου γυναικόπαιδα.

Φρούραχος τῆς Μονῆς ταύτης ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Κορωναίου ὁ γενναῖος ἐκ Βυτίνης ἀξιοματικὸς Ἰωάννης Δημακόπουλος μετὰ διακοσίων πεντήκοντα ἀνδρῶν ἐν αἷς ἦσαν ὁ ἀνθυπασιπότης τῶν πυροσβεστῶν Ξάνθης, ὁ Ἀδαμάντιος Πετρίτσης, ὁ Λοντόπουλος, ὁ Χαιρέτης, ὁ Μορίτσης, Ράλλης καὶ Μισόφ, οὕτως ὥστε πάντες οἱ ἐν Ἀρκαδίῳ, ὑπολογιζομένων καὶ τῶν μοναχῶν καὶ τῶν γυναικοπαίδων, ἀνῆρχο·το, ὡς εἴπομεν, εἰς ἑννεακοσίας ψυχάς. Πληροφορηθεὶς ταῦτα ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς μετέβη πρὸς πολιορκίαν τῆς Μονῆς ἐπὶ κεφαλῇς κατὰ τινὰς μὲν δεκαπεντακισχιλίων ἀνδρῶν, κατ' ἄλλους δὲ δωδεκακισχιλίων ἀνδρῶν καὶ 28 πυροβόλων καὶ προσεκάλεσε τὴν ἑλληνικὴν φρουρὰν νὰ παραδοθῇ. Ἀλλ' ἐν τῇ ἱερᾷ τοῦ Ἀρκαδίου Μονῇ ὑπῆρχον δύο ἀνδρες ὧν τὰ ὀνόματα θὰ γερῶνται πάντοτε, ἐνόσω ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τιμῶνται ὁ πατριωτισμὸς καὶ ἡ γενναϊότης.

Ὁ Ἰωάννης Δημακόπουλος, ὁ στρατιωτικὸς καὶ ὁ Γαβριὴλ Μάνσης, ὁ τῆς Μονῆς Ἑγούμενος· στρατιῶται καὶ μοναχοὶ ἦσαν ἀντάξιοι τῶν προῖσταμένων τῶν. Αἱ προτάσεις τοῦ Μουσταφᾶ, ἀνευ συζητήσεως, ἀπερρίφθησαν τῇ 7 Νοεμβρίου 1866.

Τότε ὁ Τούρκος στρατάρχης ἐκόμισεν ἐκ Χανίων πολιορκητικὰ τηλεβόλα καὶ τὸ Ἀρκαδίον ἤρξατο νὰ κανονιοβολῇται. Ἀλλ' οἱ τοῖχοι τῆς Μονῆς ἦσαν ἀνένδοτοι καὶ καθ' ὃν χρόνον αἱ τουρκικαὶ σφαῖραι ἐξεσφενδονίζοντο, οἱ ἐγκεκλεισμένοι, μετὰ κατανυκτικὴν δέησιν πρὸς τὸν Θεόν, ἡτοιμάζοντο ν' ἀποθάνωσι γενναίως ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος.

Ἦνοιξαν ὑπονόμους πληρωθέντας πυρίτιδος, διένειμαν ὅσα ἡδύναντο πολεμοφόδια εἰς τοὺς γενναίους ἀνδρας καὶ διέταξαν καλλιτερον τὰ τοῦ ἐνδόξου ἀγῶνος. Τῇ 8 Νοεμβρίου γενικὴ τῶν Τούρκων ἐφεδρος ἀπεκρούσθη. Καὶ οἱ μὲν πολιορκούμενοι μάτην ἀπέστειλαν τὸν ἡρωϊκὸν Παπακραγιώτην πρὸς τοὺς ἀγωνιζομένους ἐκτὸς τῆς Μονῆς, ἀλλαχοῦ τῆς Κρήτης, αἰτούμενοι βοήθειαν, ἥτις δὲν ἐπρό-

ἔβασε νὰ ἔλθῃ. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς νύκτωρ προσθεῖς εἰς τὰς δυνάμεις τοῦ δύο ἐκ Ρεθύμνης μεγάλης ὀλκῆς πυροβόλα, ἐπετέθη ἐρωμηνέστερον κατὰ τῆς Μονῆς καὶ πρὸς τὴν πρωτὴν τῆς 9 Νοεμβρίου κατῴρῳσε νὰ διανοιῇ μέγα ρῆγμα παρὰ τὸ ἡγούμενετον.

Ἐν τούτοις οἱ πολιορκούμενοι ἡγωνίζοντο μὲν ἄνευ διακοπῆς καὶ ἐξετόξευον κατὰ τῶν Τούρκων ἀπαυστον θανατηφόρον πῦρ, συναγαγόν δὲ εἰς τὸ ἡγούμενετον τὰ γυναικόπαιδα. Ἀλλ' εἰς οὐδὲν ὠρεῖται ὁ ἥρωϊκὸς τῶν ἀνδρῶν ἀγὼν παρ' ὅλας τὰς φοβεράς ζημίας τῶν Τούρκων.

Ἐπελθούσης τῆς νυκτός, εἶχε μὲν στρωθῇ τὸ περὶ τὴν Μονὴν ἔδαφος ὑπὸ ἑκατοντάδων πολλῶν τουρκικῶν πτωμάτων, ἀλλὰ καὶ οἱ μαχόμενοι 193 Κρήτες εἶχον ἐλαττωθῇ εἰς τὸ τρίτον μόνον. Οἱ λοιποὶ εἶχον πέσει γενναίως ἢ θανατίμως τραυματισθῇ. Ἡ σωτηρία ἦτο ἀδύνατος πλέον.

Ἐν τούτοις σῶμα Αἰγυπτίων κατῴρῳσε νὰ ἐπελάσῃ εἰς τὸν κύλινδρον τῆς Μονῆς, ἀλλ' ὁ Μουσταφᾶς εἶχεν οὕτω διαθέσει τὰ τοῦ στρατοῦ του, ὥστε ἡ ἀποχώρησις τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἐκ δειλίας νὰ μὴ εἴνε δυνατὴ· ἐὰν οἱ Αἰγύπτιοι ὠπισθοχώρουν ἤθελον συναντήσει τὰς λόγχας τῶν Τούρκων.

Ἀπὸ τοῦ ἡγουμενείου, ἀπὸ τῶν κελλίων, ἀπὸ παντὸς τῆς Μονῆς διαμερίσματος, ζωηρὸν πῦρ ἀπηυθύνετο κατὰ τῶν διηνεκῶς εἰσέλκυνόντων Τούρκων· ὁ μεγάλθυμος ἡγούμενος Γαβριήλ καὶ ὁ γενναῖος φρούραρχος Δημακόπουλος ἡγωνίζοντο ὡς λέοντες, ἀλλὰ μάτην· οἱ δύο ἐκ τῶν ἀνδρῶν εἶχον προῖδει τὴν περίστασιν ταύτην καὶ εἶχον ἀποφασίσαι τί ἔπρεπε νὰ πράξωσιν· ἡ πυριτιδαποθήκη ἦτο τὸ τελευταῖόν των καταφύγιον. Ἡ θυσία, ὁ θάνατος μετὰ τῶν ἐχθρῶν. Τότε ἐνῶ ἀκόμη ἡγωνίζοντο, οἱ ἀνδρες οὗτοι παρέσχον εἰς τὴν ἀνθρωπότητα φρικτὴν λάμψιν ἑλληνικοῦ πατριωτισμοῦ.

Ἐν τῇ κρισίμῳ ἐκείνῃ ὥρᾳ τοῦ κινδύνου, ἐνῶ ἤδη οἱ Τούρκοι πολιορκηταὶ ἐφώρμων εἰς τὸν περίβολον τῆς Μονῆς, ὁ μεγάλθυμος ἡγούμενος Γαβριήλ, ἐκτελὼν τὴν ὑψίστην τῶν περισωζομένων ἀπό-

φασιν ἐνέβαλε πῦρ εἰς τὴν ὑπὸ τὰ ἡγούμενετον ἀποθήκην τῆς πυρίτιδος.

Τὰ πάντα τότε ἐγένοντο παρανάλωμα τοῦ πυρός, Χριστιανοὶ καὶ Τοῦρκοι ἀνετινάχθησαν εἰς τὸν ἀέρα. Καὶ οἱ μὲν κατὰ τὴν πολιορκίαν καὶ τὴν ὀλοκαύτωσιν θανόντες Τοῦρκοι ἀνῆλθον εἰς διὰ χιλίους. Ὀλίγοι δὲ ὑπῆρξαν οἱ ἐκ τῆς φλογερᾶς ἐκείνης περισωθέντες Κρήτες.

Ὁ πολιορκητὴς Μουσταφᾶς, μετὰ ὥρας πολλὰς, ἀνελθὼν παρέλευσιν τῆς ἐκπλήξεως καὶ τοῦ φόβου εἰς τὴν πυρίκαυστον Μονὴν εὔρε μόνον 65 γυναικόπαιδα ἡκρωτηριασμένα καὶ 43 τραυματίας.

Ἡ λαφυραγωγία τῶν περισωθέντων τμημάτων τῆς Μονῆς διὰ θανάτου τιμωρία τῶν ἡρώϊκων λειψάνων τῆς ἀληθινοῦς πίστεως συνεπλήρωσεν τὸ μαρτύριον τοῦ Ἀρκαδίου.

Ὀλίγοι δὲ ὑπῆρξαν οἱ μέχρις ἡμῶν περισωθέντες, τῇ ἐπεμελείᾳ τοῦ υἱοῦ τοῦ Μουσταφᾶ, ἐν οἷς ἡ χήρα ἡρώϊς Δασκαλάκη ἦτο γυναικὶ ἐπιζήσασα ἐσώζετο μέχρις ἐσχάτων ὡς ἐν τῶν περιφανῶν λειψάνων τῆς ἡμέρας τῆς ὀλοκαυτώσεως τοῦ Ἀρκαδίου. Ἡ θυσία τοῦ Ἀρκαδίου ἀνήκει ἀληθῶς εἰς τὰς μεγίστας αἵς ἔχει νὰ ἐπιδειξῇ τῇ Κρήτῃ, ἥς ἡ μακρὰ ἱστορία οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ συνεχὴς σειρά θυσίων καὶ μαρτυρίων. Ἀλλ' ἡ ἐν αὐτῇ ἐγκλεισις τῶν γυναικοπαίδων καὶ τῶν γερόντων ἦτο μωρία καὶ ἀσφαλέστερον ἄσυλον ἢ δύναμις νὰ δώσωσιν αὐτοῖς τὰ ἀπρόσιτα κρησφύγετα τῆς Ἰδης. Ἀλλ' ἡ ἡρώϊκὴ τοῦ ἡγουμένου Γαβριὴλ ἀπόφασις περιέβαλεν οὐχ ἴσους τοὺς προμάχους τοῦ Ἀρκαδίου διὰ τοῦ στεφάνου τοῦ μαρτυρίου.

Ἡ ἐκ τῆς ἐκρήξεως ζημία δὲν ὑπῆρξε τοσοῦτον μεγάλη, ὅσον ἐν γένει ἐπιστεύθη, διότι πλεῖστοι τῶν ἐπαναστατῶν εἶχον ἤδη φονευθῇ.

Οἱ ὑπερασπιζόμενοι τὸ ἐστιατόριον τῆς Μονῆς, ὀχυρὸν καὶ μονωμένον κτίριον, ἐξηκολούθησαν ἀνθιστάμενοι κατὰ τὰν Τούρκων, ἄχρις οὗ ἐξήντηλσαν τὰ πολεμοφόδια, τότε δὲ συνθηκολογήθησαν.

παντες υπό τὸν ὄρον, ὅτι θ' ἀπέλθωσι τοῦ Μοναστηρίου σῶοι καὶ ἀέλαβες ἔρριψαν τὰ ὅπλα αὐτῶν ἐκ τοῦ παραθύρου.

Ἄλλ' ἡ συνθήκη δὲν ἐτηρήθη.

Οἱ Τούρκοι κατέσφαξαν αὐτοὺς καὶ ἀπέκρυψαν, κατὰ τὸ σῶμα, τὴν ἀπώλειαν αὐτῶν. Λέγεται ὅμως, ὅτι οὐχ' ἤττονες τῶν 400 τραυματιῶν μετεκομίσθησαν εἰς Χανία καὶ ὑπὲρ τοὺς 1000 εἰς Ρέθυμνον.

Ἡ μεγάλη καταστροφή τοῦ Ἀρκαδίου, λέγει ὁ Κάρολος Μίνδελσον Βαρθόλδης, ἐπεκύρωσεν αἱματηρῶς τὸ ψήφισμα τῆς ἐνώσεως, ἀπέδειξε τὸ ἀμετάτρεπτον τῆς ἀποφάσεως τῶν Κρητῶν καὶ κατέστησε στενωτέρον τὸν δεσμόν τῆς συμπαθείας μεταξύ τῶν νησιωτῶν καὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι, Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ ὁμοθησέων. Εἶναι ἀληθές ὅτι εὐρὺ χάσμα χωρίζει ἡμᾶς ἀπὸ τῶν χρόνων, καὶ οὗς ἡ ἐν Χίῳ καταστροφή συνεχίνει σύμπαντα τὸν χριστιανικόν κόσμον, καθ' οὗς ἀπὸ τῆς καλύψεως ἄχρι τῶν θρόνων τοῦ Βαυαρῶς Λουδοβίκου καὶ τοῦ Πρώσου Γουλιέλμου ἕκαστος ἔσπευδε νὰ βοηθήσῃ τοὺς κατὰ τῶν Τούρκων ἀγωνιζομένους ὁμοθησέους. Οἱ χρεῖνοι ἐκεῖνοι ἦσαν χρόνοι νεότητος, ἐνθουσιασμοῦ, αὐταπαρνήσεως.

Σήμερον ὁ αἰὼν εἶναι ψυχρὸς καὶ ἐξηντλημένος.

Καὶ ὅμως ὁ ἡρώισμός καὶ τὸ τραγικὸν τέλος τῶν προμάχων τοῦ Ἀρκαδίου διήγειραν καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν τὴν ἐκπληξιν καὶ τὴν συμπάθειαν καὶ ἀπέδειξαν εἰς τοὺς ὀξυδερκεστέρους, ὅτι ἐν Κρήτῃ ὑπῆρχον ἀδιάλλακτοι θρησκευτικαὶ καὶ φυλετικαὶ ἀντιθέσεις, θρησκευτικὰ μίσση, ἅτινα ἐξ ἀνάγκης ἔμελλον νὰ ἐπιφέρωσι τὴν ἐντελῆ ἀπελευθέρωσιν, ἢ τὴν ἐντελῆ καταστροφὴν τῆς νήσου. Μάστιγν προσεπάθησαν οἱ Τούρκοι καὶ οἱ φιλότουρκοι νὰ μειώσωσι τὴν σπουδαιότητα τοῦ συμβάντος.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τραγικὸν τέλος τῶν ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Ἀρκαδίου. Ἡ ἱστορία ἀποκαλύπτεται μετὰ θαυμασμοῦ ἐνώπιον τοιούτων γεγονότων, λέγει ὁ Κυριακίδης, καὶ ὁ ἱστοριογράφος εἰς τοῦ τοιοῦτο τὸ ἔθνος ἀνῆκουσιν ἄνδρες ἐπιτελοῦντες τοιαῦτα, περιστέλλει

μετὰ δυσχερείας τὴν κατακλύζουσιν αὐτὸν συγκίνησιν, διότι τὰ ποιηταῖς ἀπόκειται ἡ δέουσα ἐξύμνησις αὐτῶν. Ἐκεῖ ὅπου ἡ ἐπιστήμη σιωπᾷ, ἔρχεται νὰ ὁμιλήσῃ ἡ τέχνη.

Ὁ Ἄγγλος δημοσιογράφος Σκίներ, ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ: *Σκληροπαγῶναι ἐν Κρήτῃ*, γραφέντι ὀλίγους μῆνας μετὰ τὸ δράμα τοῦ Ἀρκαδίου (ἔαρ τοῦ 1867) λέγει τάδε:

«Τὸ Ἀρκαδίον ἦτο τὸ μεγαλείτερον καὶ πλουσιώτερον τῶν ἐν Κρήτῃ θρησκευτικῶν καθιδρυμάτων· ἐκέκτητο δὲ ἄπειρα ποίμνια τὰ ὅποια ἐνέμοντο ἐπὶ τῶν πέριξ ὁρέων, καὶ παντὸς εἶδους προμνηθεῖαν.

Ἐνταῦθα δὲν θέλω ἐνασχοληθῇ ἀφηγούμενος ἐν ἐκτάσει τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ, οὔτε θέλω ἀναφέρει τὰς ἱστορικές του χρονολογίας.

Ἡ μεγάλη αὕτη Μονὴ ιδρύθη κατὰ τὸν μεσαιῶνα καὶ διετέλεσεν οὔσα πλουσία καὶ ἀκμαία μέχρι Νοεμβρίου 1866. Τότε δὲ οἱ μὲν Τοῦρκοι πολιορκοῦσι τὸ Ἀρκαδίον, οἱ δὲ Χριστιανοὶ πολιορκούμενοι ὑπερασπίζουσιν αὐτὸ μετὰ καρτερίας καὶ ἡρωϊσμοῦ καὶ τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα διὰ τὸ τραγικὸν συμβᾶν ὅπερ ἐπράχθη.

Παρετήρησα δὲ μετὰ περιεργείας, ὅτι οἱ μᾶλλον ζωηρότεροι καὶ ἀνδρειότεροι τῆς συνοδείας ἡμῶν, διερχόμενοι διὰ τοῦ εὐανθοῦς λειμῶνος, κατέπαυον τὰ ἄσματα καὶ τοὺς γέλωτας· οὗτοι βεβαίως ὑπὸ φόβου δὲν κατελήφθησαν, ἀλλ' ἐκ τῆς θεᾶς τῆς μονῆς ἐγένοντο σοβαροὶ καὶ σιωπηλοί. Ἰδοὺ τὸ Ἀρκαδίον!

Ἡ ἀξιοσέβαστος γραῖα ἡ διαφυγοῦσα τὴν σφαγὴν ἐν τῷ Ἀρκαδίῳ καὶ ἥδη συνακολουθοῦσα μεθ' ἡμῶν ὡς ὁδηγός, ἐφρικίασεν ἔμαθ' ἰδοῦσα αὐτό. Naί, ἐκεῖ ἐν μέσῳ τοῦ ὁροπεδίου, ἐνθα τὰ ἀνθη εἰσι ζωηρότατα καὶ οἱ λειμῶνες εὐθαλεῖς, ἵσταται κτίριον φέρον ἐξωθεν ὀλίγα σημεῖα καταστροφῆς.

Μόνον δὲ ἡ μία γωνία εἶνε ἐντελῶς κατεστραμμένη, τὸ δὲ ἐπίλοιπον τῆς μονῆς ἂν καὶ ἐβομβαρδίσθη, ἐπυρπολήθη καὶ ἐλαφύραγωγήθη, ἀντέσχεν εἰς τὴν ἔκρηξιν τῆς πυρίτιδος καὶ ἥδη δια-

μένει σχεδὸν ὡς ἦτο πρίν. Τὸ Ἀρκάδιον ἐκτίσθη ἐπὶ σχεδίου ἀπλοῦ, ὅπερ εἶνε εὐκόλον νὰ περιγράψωμεν.

Τετραγωνικὴ τις αὐλὴ ἔχουσα ἐμβαδὸν τεσσάρων στρεμμάτων περιβάλλεται ὑπὸ τῶν οἰκημάτων καὶ ἀποθηκῶν, ἐν δὲ τῇ κέντρῳ τοῦ ἐμβαδοῦ ὑφούται ἡ ἐκκλησίᾳ.

Εἰσελθόντες λοιπὸν διὰ τῆς μεγάλης αὐλαίας τῆς Πύλης εὐ-
ρέθημεν αἰφνης ἐν μέσῳ σημείων φρικτῶν τῶν ἐκεῖ συμβάντων.
Ἐνταῦθα μὲν κατ' εὐθείαν ἔμπροσθεν ἡμῶν κεῖται ἐκτάδην πεφο-
νευμένος ἵππος, ἐκεῖ δὲ τεμάχιά τινα σφαίρας ραβδωτοῦ πυροβόλου,
τὸ δὲ κεκαυμένον καὶ φρίκην ἐμποιοῦν ἐκεῖνο πτώμα, τὸ ὀλίγα
βήματα παρέκει, ἀρξαμένης τῆς πολιορκίας εἶχεν αἰσθησιν καὶ κί-
νησιν, ἴσως ἀνετινάχθη ἐνταῦθα ὑπὸ τῆς ἐκρηξεως· διότι πῶς ἄλλως
εἶνε δυνατόν νὰ παριστᾷ τὸσον οἰκτρὸν θέαμα;

Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ κρίνωμεν ἐκ τοῦ ἐνὸς τούτου πτώματος
ἐντὸς τῆς Μονῆς κεῖνται πολλαὶ δεκάδες πτωμάτων ἡκρωτηριασμέ-
νων, κεκαυμένων.

Τὸ δὲ φρικτὸν τοῦτο τῶν πτωμάτων θέαμα ἀναπαριστᾷ ζωη-
ρότατα ἐν τῇ φαντασίᾳ ἡμῶν τὴν πολιορκίαν, φέρον ἐναργέστατα
πρὸ ἡμῶν τὸ ἡρωϊκὸν Ἀρκάδιον, πεπληρωμένον γυναικῶν καὶ παι-
δίων, ἱερέων καὶ στρατιωτῶν· ἐντὸς δὲ τῶν στερεῶν τούτων τοί-
χων, εἶνε ἀρκοῦσα χωρητικότης δι' ἐννεακοσίας ψυχὰς καὶ ἱκανὰς
τροφὰς πρὸς διατροφὴν αὐτῶν ἐπὶ πολλοὺς μῆνας.

Δυνάμεθα λοιπὸν καλῶς νὰ φαντασθῶμεν πῶς τινὰ τῶν φρικ-
τῶν τούτων πτωμάτων ὑπερῃσπίσθησαν γενναίως τὰ παράθυρα, ἐνῶ
ἄλλοι ἐπεσώρευον λίθους ἐπὶ τῆς πύλης.

Γυναικες βεβαίως πρέπει νὰ ἔσφιγγον τὰς ἑαυτῶν χεῖρας ὅτε οἱ
Τούρκοι ἐπολιορκήσαν αὐτάς εἰς τὸ Ἀρκάδιον καὶ ἄνδρες μετ' ἀγω-
νίας ἔστρεφον τὰ ἑαυτῶν βλέμματα πρὸς τὰ ὄρη μὴ ἀναφανῇ ση-
μεῖον βοηθείας.

Ἀλλ' ἀτυχῶς τὸ ὄροπέδιον κατείχετο ὑπὸ τακτικοῦ ἐχθρικοῦ
στρατοῦ, τὰ δὲ πυροβόλα εἶχον τοποθετηθῇ οὕτως, ὥστε διὰ τῆς

προσβολῆς ἐμελλον νὰ κάμωσι ρῆγμα ἐπὶ τῶν τειχῶν τῆς μονῆς.

Αἱ δὲ ὑψηλαὶ ἐκείναι κορυφαὶ τῶν ὀρέων, πρὸς ἃς οἱ πολιορκούμενοι ἠτένιζον μετ' ἐλπίδος, ἀπέχον ὀλίγα μόνον μόνον μίλλια, ἀλλ' εὐζώνους Κρήτας δὲν εἶχον νὰ πέμψωσι πρὸς τὸ μέλλον νὰ καταστραφῇ κτίριον.

Ἡ ὑπεράσπισις τῆς Μονῆς ὑπῆρξε μὲν πεισματώδης, ἀλλ' οὐχὶ καὶ σωτήριος.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἐξωτερικῶν τοίχων παρατηροῦμεν τοὺς τύπους καὶ τὰ ρήγματα τῶν σφαιρῶν καὶ βομβῶν· καὶ ἐκ τῶν ἀναριθμητῶν τούτων σημείων δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν καλῶς, ὅτι ἡ προσβολὴ ὑπῆρξε σφοδροτάτη, ζωηροτάτη. Μετὰ δὲ διήμερον προσβολῆν οἱ Τοῦρκοι διέρρηξαν πᾶν πρόσκομμα καὶ αἱματηρὰ πάλιν ἐπηκολούθησεν ἐν τῇ αὐλῇ καὶ ταῖς δωματίοις.

Τότε χεῖρ ἥρωικὴ ἔθηκε δαυλὸν ἐν τῇ ἀποθήκῃ τῆς πυρίτιδος, κείμενῃ κατὰ τὴν βορειοδυτικὴν γωνίαν τοῦ Ἀρκαδίου. Ἐν μέσῳ δὲ τῶν ἐρειπίων τοῦ μέρους τούτου τῆς μονῆς διακρίνομεν κείμενα καὶ πλῆθος τουρκικῶν πτωμάτων, ἅτινα κατεκάνησαν ἐν τῇ στιγμῇ τῆς νίκης.

Τὸ γεγονός τοῦτο εἶνε ἔργον ἥρωικόν καὶ ὑπεράνθρωπον· ἀλλ' ἡ καταστροφὴ δὲν παύει ἐνταῦθα.

Οἱ Τοῦρκοι διψῶντες ἐκδίκησιν, δι' ἃς ζημίας ὑπέστησαν, σφάζουσιν ἀνηλεῶς γυναικόπαιδα καὶ πᾶντα διασωθέντα. Εἰς ἕτερον μέρος τῆς Μονῆς εὗρομεν ἐν δωματίον πλήρες τοιούτων φρικωδῶν θυμάτων, ἅτινα κείμενα ἐν τῷ τόπῳ ἐνῶ ἔπεσον, ἐμποιοῦσι φρίκην τῷ θεατῇ.

Ἰδὲ αὐτὸ τὸ ἀνθρώπινον πτώμα, τὸ ἐκτάδην κείμενον ἐπὶ τῆς φλῆς τῆς θύρας ἀγριαπῶς ἔχον ἐστηλωμένους τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ διὰ τῶν καταξηραμένων χειρῶν του κρατῶν ἤδη σφιγντὰ θραῦμα ὄπλου.

Ἴσως ἐπὶ τινὰ στιγμὴν ὑπερησπίσθη γενναίως, ὅ,τι τιμαλφές εἶχεν ἐν τῇ Μονῇ, καὶ ὁ ἐστηλωμένος ὀφθαλμοὶ του δὲν εἶδαν τὸν

ἐχθρόν ἐφορμήσαντα· ἢ μήπως οἱ Τοῦρκοι εἰσῆλθον αἰφνης εἰς τὸ μέρος ἐνθα οἱ νεκροὶ κεῖνται ἐστιβασμένοι, ἐν οἷς γυνὴ τις ἐναγκαλιζομένη παιδίον προσπαθεῖ νὰ προφυλάξῃ αὐτὸ ἀπὸ τοῦ θανάτου; Ἑτέρα δὲ γυνὴ ἔχουσα τὴν ὄψιν ἐντρομον, διατηρουμένου ἔτι τοῦ τράμου ἐπὶ τοῦ προσώπου της, στρέφει τὴν κεφαλὴν ὅπως διαφύγῃ τὸν ἐπερχόμενον θάνατον.

Κεῖμα νὰ μὴ ὑπάρχωσιν ἐν Κρήτῃ αἰμοδόρα θηρία, ὅπως ἐπωφελῶσιν ἐκ τούτων, διότι πᾶν ἄλλο ἦτο προτιμότερον ἢ τοιαῦτα σώματα ἐν τοιαύτῃ φρικῶδῃ καταστάσει νὰ σήπωνται καὶ νὰ καταξηραίνωνται ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων. Πάμπολλοι δὲ τῶν πεσόντων ἐνταῦθα ἐπαναστατῶν, ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν διέφυγον τὸν ἀποκεφαλισμὸν, τινὲς ὅμως αὐτῶν κατεκρεουργήθησαν εἴτε πρὸ τοῦ θανάτου εἴτε μετ' αὐτόν.

Τῆς ὁδηγοῦ ἡμῶν καὶ ἄλλων γυναικῶν πλειόνων τῶν ἑκατὸν ἐφείσθησαν καὶ μετὰ ταῦτα ἀπέλυσαν αὐτάς, ἀλλὰ τριάκοντα ἐκ τῶν συγγενῶν τῆς ὁδηγοῦ κατεσφάχθησαν ἐνώπιόν της. Μετὰ δακρύων διηγείτο πῶς ἐξαετῆς αὐτῆς ἔγγονος κατεκρεουργήθη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν της.

Μετὰ τὸ φρικῶδες τοῦτο θέαμα ἐξελθόντες τῆς Μονῆς ἡσθάνθημεν ἀναψυχὴν· καὶ μετὰ μικρὸν συναντῶμεν ἱερέα πλήρη ζωῆς, ὅστις διέφυγεν ἐκ τοῦ Ἀρκαδίου καθ' ἣν στιγμὴν ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Τοῦρκων. Οὗτος δὲ καὶ ὀλίγοι ἄλλοι βλέποντες ἄφευκτον τὴν καταστροφὴν, ἐξεπήδησαν ἐκ τοῦ παραθύρου καὶ ἔφυγον. Ὁ ἱερεὺς οὗτος προεγνώριζεν, ὡς εἶπεν, ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς προὔκειτο νὰ γείνη ἡ ἐκρηξίς, εἶχεν ἰδῆ μάλιστα τὸν ἐπιστάτην τοῦ Μοναστηρίου, (ὅστις ἔλεγεν ὁ ἱερεὺς οὗτος ἔθηκε τὸ πῦρ εἰς τὴν πυρίτιδα), βαδίζοντα πρὸς τὴν ἀποθήκην.

Ἀλλὰ πᾶσα μαρτυρία εἶνε περιττὴ ἐνώπιον τῶν πτωμάτων διεσκαρτισμένων τῆδε κἀκεῖσε, τῶν ἀνατιναγμάτων, τῶν θραυσμάτων καὶ τῶν κεκαυμένων τοίχων».

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 101

Μετά τὴν πτώσιν τοῦ ἡρώϊκου Ἀρκαδίου ὁ Μουσταφᾶ Πασσᾶς ἐπανῆλθεν εἰς Χανιά καὶ μετὰ ἀνάπαυσιν ἡμερῶν τινῶν ἐξεστράτευσε μετὰ 9,000 ἀνδρῶν, καταλαβὼν τοὺς Λάκκους καὶ προχωρήσας μέχρι τῆς Ἀγίας Εἰρήνης. Τότε δὲ συνεκροτήθησαν καὶ αἱ μάχαι τῆς Ζούρβας καὶ τοῦ Σαβουρέ, καθ' ἃ ἐκάμφθησαν ἐπὶ τέλους οἱ ὀλιγάριθμοι Κρήτες, ἐπὶ δεκάωρον ἀδιαλείπτως μαχόμενοι ἐπενεγκόντες ὅμως μεγάλην φθοράν εἰς τὸν Τουρκικὸν στρατόν.

Ἐν τῷ μεταξὺ τῷ τραγικῷ δράμα τοῦ Ἀρκαδίου ἀναγραφέν εὐρέως εἰς τὸν εὐρωπαϊκὸν τόπον προκάλεσε θερμὰς φιλελληνικὰς ἐκδηλώσεις, πολλοὶ δὲ ξένοι ἐσπευδον αὐθορμήτως μόνοι καὶ μετὰ σωμάτων ἐθελοντῶν νὰ κατέλθωσιν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Κρήτην. Συγχρόνως δὲ τότε, ἐξ αἰσθημάτων φιλανθρωπίας κινούμεναι ἡ Ρωσσία, εἴτα δὲ ἡ Γαλλία καὶ Ἡνωμένοι Πολιτεῖται διέθεσαν ἰδιαπολεμικὰ πλοῖα διὰ τὴν μεταφορὰν εἰς Ἀθήνας τῶν ὑπὸ σφαγῆς ἀπειλουμένων γυναικοπαίδων.

Ὁ Μουσταφᾶ πασσᾶς ἀποσχὼν νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῶν Σφακιῶν ἐπανῆλθεν εἰς Χανιά καὶ ἀπέστειλε τὸν Σαρχὸς Ἀλῆ πασσᾶν, μετὰ μεγάλης δυνάμεως εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Σελίνου.

Κατὰ τοῦ στρατηγοῦ τούτου ἀντετάχθησαν οἱ περὶ τὸν Ζυμβρακάκη καὶ ἄλλους ὀπλαρχηγούς ἐπανεστάται, οἵτινες ἐπὶ πενθήμερον ἀποκρούσαντες τὰς ἐπανεπιλημένας τοῦ ἐχθροῦ προσβολάς, ἐν Χωστῇ καὶ Σκινές, δύο δὲ νίκας λαμπράς καταγαγόντες κατ' αὐτοῦ, ἠνάγκασαν τὸν Σαρχὸς πασσᾶν καὶ τὸν εἰς βοήθειαν αὐτοῦ ἐλθόντα Μεχμέτ πασσᾶν, νὰ υποχωρήσουν.

Μετά τινος ἡμέρας ὁ Ἀλῆς ἐξεστράτευσε πρὸς ὑποταγὴν τῶν ἐπαρχιῶν Κισσάμου καὶ Σελίνου. Ὁ Ζυμβρακάκης τότε θέλων νὰ φέρῃ ἀντιπερισπασμὸν ἀπεφάτισε νὰ προχωρήσῃ μέχρι Χανίων.

Πράγματι δὲ ἐξετέλεσε τὸ σχέδιόν του, καὶ ἐφθασε μέχρι τῶν προθύρων τῶν Χανίων. Ἀλλ' ἕνεκα ἀτάκτου ἐφαρμογῆς τοῦ σχεδίου κατόπιν πεισματώδους μάχης ἠναγκάσθη νὰ υποχωρήσῃ εἰς Θέρισσον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ὀμαλόν.

Ἐνῷ ὁ Σαρχὸς Ἀλῆ πασσᾶς εἶχε πεμφθῇ κατὰ τῶν δυτικῶν

ἐπαρχιῶν ἕτερος Τοῦρκος στρατηγός ὁ Ρεσίτ πασσᾶς εἶχεν ἐκστρατεύσει κατὰ τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν, τὰς ὁποίας ὑπεστήριζον τὰ ὑπὸ τὴν γενικὴν διοίκησιν τοῦ Κορωναίου καὶ Κόρακα ἐπαναστατικά σώματα.

Τότε ἐγένετο ἡ μεγάλη μάχη παρὰ τὰ στενὰ τῆς Τιλιτσοῦ, καθ' ἣν οἱ ἐπαναστάται, δισχίλιοι μόλις ὄντες, κατῴρθωσαν νὰ ἀπωθήσωσι τετραπλάσιους ἐχθροὺς καὶ νὰ ἐκδιώξωσι τούτους μέχρι τοῦ Ἡρακλείου.

Δὲν ἐπολιόρκησαν δὲ τὸ φρούριον τοῦτο, διότι στερούμενοι πυροβολικοῦ δὲν ἠδύναντο νὰ ἀντέσχουν εἰς τὸ πῦρ τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ φρουρίου.

Αἱ δύο οἰκτρῶς ἀποτυχοῦσαι ἐκστρατεῖαι αὐτοῦ τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ, ὥπως ἐπίσης καὶ αἱ τῶν στρατηγῶν Σαρχὸς πασᾶ καὶ Ρεσίτ πασᾶ, ἔρριψαν εἰς τὴν δυσμένειαν τῆς Πύλης τὸν Μουσταφᾶν, ὅστις καὶ ἀντεκατεστάθη ἀμέσως διὰ τοῦ ἐξωμότου Οὐγγρου φρέγκ-Ὁμέρ πασᾶ, διακριθέντος ἐν τῇ κατὰ τῶν Μαυροβουνίων πολέμῳ.

Ὁ Ὁμέρ πασᾶς τὴν 16 Ἀπριλίου ἐγκαταλιπὼν δυνάμιν τινα εἰς τὸν Μεχμέτ πασᾶν, οἰκτρῶς ἀποτυχόντα εἰς ὅλας τὰς κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν ἐπιθέσεις, ὥδευσεν αὐτοπροσώπως κατὰ τοῦ Κορωναίου κατέχοντος τὰ στενὰ τοῦ Καλλικράτους. Ἄλλ' ἡττηθεὶς παρὰ τῶν ἐπαναστατῶν εἰς Καλλικράτην, Ἄζονα καὶ Ἀργυροπόλιν, ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὰς θέσεις του, ὑποστὰς ἀρκετὴν φθοράν.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Ρεσίτ πορευόμενος πρὸς ἔνωσιν αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ὁμέρ ὑπέστη μεγάλας ἀπωλείας παρὰ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ ἰδίως εἰς τὸ ρεῦμα τῆς Χαλέπας.

Ἐν τούτοις ὁμοῦς ὁ Ρεσίτ κατῴρθωσε μετὰ δισχιλίων ἀνδρῶν νὰ συνενωθῇ μετὰ τοῦ Ὁμέρ, ὅστις κατορθώσας νὰ φθάσῃ εἰς Ἡράκλειον, ἐξέπεμψε τὸν Ρεσίτ μετὰ δέκα ἑπτὰ χιλιάδων κατὰ τοῦ Λασιθίου.

Ἐν Λασιθίῳ εἶχε συγκεντρωθῇ ἐπαναστατικός στρατός ἐκ 4,000 ἀνδρῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ συνταγματάρχου Βοζαντίου, τοῦ Δημητρακάκου, τοῦ Σμολένσκη, τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Κόρακα καὶ ἄλλων.

Τρεῖς μάχαι πεισματώδεις καὶ πολύωροι ἐγένοντο τότε, ἀλλ' οἱ ἐπαναστάται καίτοι πολεμήσαντες μετὰ μεγάλης ἀνδρείας ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσι πρὸ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τοῦ ἐχθροῦ, οὕτω δὲ ὁ Ρεσίτ εἰσῆλθεν εἰς τὸ Λασιθίον· ἐξελθὼν ἀμέσως ἠναγκάσθη εἰς βοήθειαν τοῦ παρὰ τὴν Κράνιαν μαχομένου Μεχμέτ. Οἱ δύο Τούρκοι στρατηγοί, κατόπιν προηγουμένων ἀψιμαχιῶν, προσέβαλον τὴν 6 Ἰουλίου τὰς ἐπαναστατικὰς θέσεις, ἐκυρίευσαν τὸ ὁροπέδιον τοῦ Ἀσχύφου καὶ προήλασαν μέχρι Ξηροκάμπου ὅπου συνεκροτήθη λυσώδης μάχη, καθ' ἣν οἱ ἐπαναστάται καμφθέντες πρὸ τῶν μεγάλων δυνάμεων τοῦ ἐχθροῦ ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ὁ Κορωνάος μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν σώματος καὶ τοῦ Κόρακα κατεδίωξαν τὸν Ρεσίτ πασσάν μέχρι Ἡρακλείου πολλὰς ἐπενεγκόντες εἰς τὸν στρατὸν αὐτοῦ φθοράς. Ὀλίγας δὲ ἡμέρας μετὰ ταῦτα ἀπεβίωσεν ἐν Ἡρακλείῳ ὁ Ρεσίτ πασσας.

Τοιοῦτο-τρόπως, καὶ αὗται αἱ ἐκστρατεῖαι τῶν Τούρκων στρατηγῶν, ἀπέτυχον.

Καὶ τὸ ποθοῦμενὸν ἀποτέλεσμα δὲν ἐπῆλθεν. Ἡ Κρητικὴ ἐπανάστασις δὲν κατεπνίγετο. Οἱ Κρήτες ἐπέμενον εἰς τὸν εὐγενῆ ἀγῶνά των.

Καὶ μέσα ἀπὸ τῆς Βαμβέργης τὰ ἀνάκτορα, ὁ Βασιλεὺς Ὀθων, σχεδὸν φυλακισμένος, ἐξόριστος, ἑλλην λησιμονημένος, παρηκολούθει μετὰ παλμῶν καρδίας, καὶ μετ' ἐθνικῆς ὑπερηφανείας τὸν ἀπεγνωσμένον τῶν Κρητῶν ἀγῶνα.

— Ὅσῳ σκέπτομαι, ἔλεγεν, ὅτι ἡ Ἀγγλία ὠνευρεῦθη νὰ κάμῃ, καὶ ἐπίστευσεν ὅτι θὰ κατάρθωνε νὰ κάμῃ τὴν Κρήτην ἡγεμονίαν!...

Ταλαίπωρε Όθων !

Σὺ αὐτὸς ἀντέδρασες εἰς τῆς Ἀγγλίας τὰ ἐθνοκτόνα ταῦτα σχέδια.

Ἀλλὰ καὶ σὺ αὐτός, μόνος τώρα δοκιμάζεις τῆς γηραιᾶς Ἀλβιώνος τὴν ἐκδίκησιν.

Ἡ Ἀγγλία σ' ἐξεδικήθη Όθων.

Διότι τῆς Ἀγγλίας ἔργον, ἦτο ἡ ἐκθρόνισίς σου.

Ἄλλοτε πάλιν ὁ Όθων, ὁκτὼ πρὸ τοῦ θανάτου του μῆνας, ἔλαβεν ἐπιστολὴν ἐξ Ἀθηνῶν, ἀγγέλλουσαν εἰς αὐτόν, ὅτι καὶ νέοι Ἕλληνες, ἐθελονταί, προτίθενται νὰ κητέλθουν εἰς Κρήτην.

Ἐκάλεσε τότε τὸν Δράκον.

— Γιαννάκη, τοῦ εἶπεν ὁ Κορωνάτος δὲν ἦτο ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ναυπλίου ; Ὁ Ζυμβρακκάκης, δὲν ἦτο ἐπαναστάτης !

— Μάλιστα Μεγαλειότατε.

— Ὅταν ἐξηγέρθησαν ἐναντίον μου, οἱ φίλοι μας, τοὺς κατηγόρησαν ὡς προδότας, ὡς μὴ ἀγαπῶντας τὴν πατρίδα των.

— Καθ' ὅσον ἐνθυμοῦμαι Μεγαλειότατε. μάλιστα.

— Πλάνη, καλέ μου Δράκε· Πλάνη· ὅλοι οἱ Ἕλληνες εἶναι ἀγνοὶ πατριῶται.

Κύτταξε τώρα. Μάχεται ὁ Κορωνάτος εἰς τὴν Κρήτην· ἐτοιμάζεται ν' ἀποθάνῃ ὑπὲρ τῆς πατρίδος του. Καὶ ἡμεῖς ἐδῶ τί κάμνομεν Γιαννάκη ;

— ὦ ! Μεγαλειότατε· Ἀλλὰ καὶ τί δυνάμεθα νὰ κάμωμεν.

— Νὰ πολεμήσωμεν ὑπὲρ τῶν Κρητῶν, ὅχι βέβαια. Ἀλλὰ εἰμποροῦμεν κατ' ἄλλον τρόπον νὰ βοηθήσωμεν τὸν ἀγῶνά των.

— Πῶς Μεγαλειότατε ;

— Δὲν ἔλαβες νομίζω ἐξ Ἀθηνῶν, ἐπιστολὴν τῶν ἰδικῶν σου, οἱ ὅποιοι σοῦ ἀναγγέλλουν ὅτι ἡ ἐν Ἀθήναις «Κεντρικὴ Ἐπαναστατικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν Κρητῶν» θὰ προβῇ εἰς ἐνέργειαν συνεισφορῶν ὑπὲρ τοῦ Κρητικοῦ ἀγῶνος, καὶ ὅτι τὰς εἰσφορὰς ταύτας θὰ

ἐνεργήσῃ μεταξύ τῶν ἐκτίς τῆς Ἑλλάδος, Ἑλληνικῶν κοινῶν τήτων ;

— Ἀκριβῶς Μεγαλειότατε.

— Εὐχομαι Δράκις οἱ Ἕλληνες ἀπεσταλμένοι νὰ μὴ λησμονήσουν καὶ τὴν μικρὰν Ἑλληνικὴν παροικίαν τῆς Βαμβέργης. Εὐχομαι νὰ ἐνθουμηθοῦν ὅτι καὶ ὁ πρῶτος Βασιλεὺς τῶν Ὁθων ἡγάγησε τὴν Ἑλλάδα, καὶ νὰ μὴ λησμονήσουν νὰ ζητήσουν τὴν εἰσφορὰν καὶ ἐμοῦ, τοῦ ἐξορίστου Ἑλλήνου.

Ἐν τῷ μεταξύ, εἰς τὴν Ἑλλάδα—ὦ ! τῆς πολιτικῆς νόσου τῆς χώρας μας — ἐγένετο ὑπουργικὴ μεταβολή, τοῦ Ἀλεξάνδρου Κουμουνδούρου, σχηματίσαντος ὑπουργεῖον.

Ὁ νέος πρωθυπουργὸς ἀναπτύσσων ἀμέσως τὸ πρόγραμμά του ἐν τῇ Βουλῇ, ἀφιέρωσεν ἑξ μεγάλας παραγράφους ἐπὶ τοῦ σοβαρωτάτου ζητήματος τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ Κυβέρνησις τότε μεταξύ τῶν ἄλλων σπουδαίων μέτρων, ἅτινα ἐσιόπει νὰ λάβῃ χάριν τῆς πολυπαθοῦς Κρήτης ἐφρόντιζε καὶ περὶ ἀποστολῆς ἐκτάκτων πρεσβειῶν εἰς τὰς ξένας Αὔλας, ἵνα ἐξηγήσωσι τὴν ἀλήθειαν καὶ διεγείρωσι τὰς συμπαθείας τῶν ἰσχυρῶν τῆς Γῆς ὑπὲρ τοῦ Κρητικοῦ ἀγῶνος.

Πράγματι δὲ ἀπεστάλησαν μετ' οὐ πολὺ εἰς μὲν τὴν αὐλὴν Ἀγίου Ἰακώβου ὁ σφοδρὸς Πέτρος Βράϊλας Ἀρμένης, εἰς Φλωρεντίαν ὁ Α. Γ. Κουντουριώτης, εἰς Βιέννην ὁ Γ. Ὑψηλάντης, εἰς Πετρούπολιν ὁ Γ. Μεταξᾶς καὶ εἰς Παρισίους ὁ Α. Γ. Ραγκαβῆς, οἵτινες διὰ τῶν συνεντεύξεων αὐτῶν προσεπάθουν νὰ φωτίσουν τοὺς ἰσχυροὺς τῆς ἡμέρας καὶ νὰ ἐπισύρῳσι τὰς ὑπὲρ τῶν Κρητῶν συμπαθείας τῆς Εὐρώπης.

Συγχρόνως δὲ ἡ κυβέρνησις προέβαινεν εἰς καταλλήλους ἐξοπλισμούς διὰ τὴν ἐνδοχόμενὴν περίστασιν, καθ' ἣν ἡ Τουρκία θὰ ἐκήρυσσε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ ἐν Εὐρώπῃ ἐφοβοῦντο ὅτι ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν ὁ ἀγὼν ἡδύνατο νὰ γενικευθῇ κατερχομένης εἰς πάλιν τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ δὲν ἦτο τόσον ὁ τῆς Ἑλλάδος πόλεμος ὅστις ἐπτόει αὐτοὺς ὅσον ἐστὶ ἡ ἐναρξίς ἐχθροπραξιῶν ἡδύνατο νὰ εἶναι τὸ σύνημα γενικῆς τῶν χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς ἐξεγέρσεως, δυναμένης νὰ καταλήξῃ εἰς πόλεμον ρωσσοτουρκικόν.

Ὅτι δὲ εὐκόλως ἡδύναντο αἱ σχέσεις τῶν δύο Κρατῶν Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας σπουδαίως ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ν' ἀλλοιωθῶσιν, ἀπεδείκνυσεν τὰ ἐκάστοτε μεταξύ Πύλης καὶ Ἑλλάδος διεγερόμενα ἐπεισόδια.

Ἀπὸ ἔτους ἤδη, ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Κρητικῆς αὐτῆς ἐπαναστάσεως, ὁ ἐν Ἀθήναις πρεσβευτὴς τῆς Τουρκίας Φωτιάδης Βέης οὐδὲν ἄλλο ἔκαμνεν εἰμὴ νὰ ἐπιδίδῃ ἀπειλητικὰς διακαινώσεις πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν.

Οἱ Ἑλληνες ὑπουργοὶ συνήθως οὐδεμίαν ἐδίδον ἀπάντησιν, ἢ ἀπήντων δι' ὑπεκφυγῶν ἐπιρρίπτοντες τὴν εὐθύνην εἰς τὴν Τουρκίαν, ἥτις διὰ τῆς κακῆς αὐτῆς διοικήσεως προὐκάλεσεν ἐπανάστασιν συγκλονίζουσαν ἤδη τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον τὸ μὴ δυνάμενον νὰ παρίσταται θεατὴς εἰς τὴν αἰματοχυσίαν τῶν ἀδελφῶν του.

Ἐπειδὴ οὕτως ὠξύνοντο τὰ πράγματα καὶ ἡδύνατο εὐκόλως νὰ προκληθῇ ρήξις, ἡ δὲ ἐπαναστάσις δὲν κατεστέλλετο, ὁ Ναπολέων συνέστησεν εἰς τὴν Πύλιν νὰ προσπαθῇ τὸ ταχύτερον ὅπως συνδιαλλαγῇ μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν προβαίνουσα εἰς παραχωρήσεις πρὸς αὐτούς.

Ἡ Πύλη ἐνδοῦσα εἰς τὴν συμβουλὴν ταύτην τοῦ Ναπολέοντος ἀντεκατέστησεν τὸν Ὁμέρ πασσὰν διὰ τοῦ Ἀλῆ πασσά, ὅστις ἐφύλασεν εἰς Κρήτην μετὰ συνδιαλλακτικῶν διαθέσεων καὶ κατώρθωσε τῇ ἐπεμβάσει τῶν προξένων τῶν Μεγάλων Δυνάμεων νὰ συνομολογήσῃ μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν τεσσαρακονθήμερον ἀνακωχήν.

Δυστυχεῖς Κρήτες.

Ἄλλ' αἱ κατόπιν γενόμεναι [διαπραγματεύσεις ἐναυάγησαν, τῶν ἐπαναστατῶν ἀποριψάντων τὰς προτάσεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὅστις ἠναγάζετο ν' ἀναχωρήσῃ ἐκ Κρήτης. Ὁ πόλεμος οὕτω ἐπαπύρχισεν αἱματηρότερος. Ἡ Τουρκία διώρισε νέον στρατάρχην τὸν Χουσεῖν πασᾶν, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ὁποίου ἐμελλε νὰ κατασταλῇ ἡ Κρητικὴ ἐπανάστασις, ἥτις ὑπῆρξεν ἀληθὲς δράμα ἔνεκα τῆς παρ' ἀμφοτέρων τῶν ἀντιπάλων ἐπιδειχθείσης πείσμονος ἐπιμονῆς, τῶν γενομένων θηριωδιῶν παρὰ τῶν ἀτάκτων ἀσιατικῶν ὁρδῶν, τὰς ὁποίας ὡς ἐξῆς θαυμασίως ἀφηγήθη ὁ τότε ἀνταποκριτὴς τῶν «Καιρῶν» τοῦ Λονδίνου Σκίներ :

«Ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν καὶ ἀποτόμων ὄρεων ἴστανται τὰ στρατιωτικὰ σώματα τῶν φιλοπατρίδων Κρητῶν, ἔχοντα περὶ αὐτὰ μεγαλοπρεπῆ ὀρίζοντα καὶ ἄνωθεν ἀνέφελον οὐρανόν. Ἦνε μὲν πενιχρῶς ἐνδεδυμένοι, κακῶς ὀπλισμένοι, ἡ πειθαρχία τῶν χαλαρὰ, ὀλιγισταὶ τὸν ἀριθμὸν, ἀλλ' οὐδεὶς δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ περὶ τοῦ σταθεροῦ καὶ ἀμετατρέπτου σκοποῦ αὐτῶν. Ἄνδρες προτιμῶντι τὰ πάντα νὰ ὑποστῶσιν ἢ νὰ ὑποταχθῶσιν, ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ ἀγῶνος, ὃν θεωροῦσιν ἱερώτατον εἶναι ἄξιοι τῆς τῶν ξένων συμπαθείας. Οὐδεμίᾳ ἀνάγκῃ νὰ ἐμβαθύνῃ τις εἰς ὑπολογισμοὺς πολιτικούς, ἢ νὰ ζαλίζῃ τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν περὶ τῆς μελλούσης ἰσορροπίας, ἵνα ἀναγνώσῃ τὴν πανάρχαιον ἱστορίαν λαοῦ ἀγωνιζομένου, ὅπως ἀποτινάξῃ τυραννικὸν ζυγόν.

«Ἐν ἔτος ἡμερίπου πρὸ τῆς εἰς Κρήτην μεταβάσεώς μου εἶδον τὰς τῆς Βοηθίας πεδιάδας πεπληρωμένας καταστροφῶν, τὰ χωρία πλήρη στρατιωτῶν πληγωμένων, τοὺς δρόμους ἐμπλέους πυροβόλων ἐν μάχαις κυριευθέντων.

Εἶδον τὰ πρωσικὰ τάγματα χοροῦντα πρὸς τὴν Βιέννην ἡματι σταθερῶ· ἤκουσα τὸν κρότον τῶν τυμπάνων εἰς πολλῶν μιλίων ἀπόστασιν, ἀλλ' ἅπανα ἡ δόξα καὶ ὁ θρίαμβος τοῦ μεγάλου

τοῦ μεγάλου τούτου στρατοῦ, ἐπὶ τῇ νίκῃ μεμεθυμένου, δὲν συνεκίνουν τὴν ψυχὴν τοῦ θεατοῦ τῶτον, ὅσον ὁ φοβερὸς ἀγὼν ὁ γινόμενος ἐπὶ τῶν Κρητικῶν ὁρέων. Ἐκεῖ μὲν ὁ πόλεμος ἦτο πολιτισμένος, αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παῖδιά ἐξησφκλισμένα· καὶ οἱ πληγωμένοι ἀπελάμβανον τῆς δεούτης περιποιήσεως· ἐνταῦθα ὁμῶς ὁ πόλεμος εἶνε ὁλοσχερὴς καταστροφή καὶ ἐξόντωσις. Πλησιαζόντων τῶν Τούρκων, γυναῖκες καὶ παῖδιά φεύγουσιν, ἵνα διασώζωσι τὴν τιμὴν καὶ ζωὴν των, τῶν δὲ πληγωμένων ἡ ἐλπίς καὶ φροντίς εἶνε, ὅπως διαφύγωσιν, ἵνα μὴ κρεουργῶνται καὶ ἀποτέμνωνται τὰς κεφαλὰς ἐν τῇ πεδίῳ τῆς μάχης, ἀλλ' ἀποθνήσκωσιν ἐν τινὶ γωνίᾳ μεταξὺ εὐσπλάγχχνων μὲν καὶ συγκινουμένων, ἀλλ' ἀνικάνων ὅπως δώσωσι βοήθειαν, φίλων.

Ἐπὶ τῶν κρητικῶν ὁρέων, ἐνθα οἱ ἐπαναστάται ἀναμένουσι τοὺς Τούρκους, δὲν λάμπουν οὔτε στολὰὶ λαμπραὶ, οὔτε κρήνη στίλβοντα.

Ὁ ἀγὼν εἶνε φοβερὸς.

Πενιχρῶς ἐνδεδυμένα καὶ ἡλιοκαῇ παλληκαρία ὑποστηρίζουσιν αὐτὸν μετὰ γενναιότητος καὶ καρτερίας. Ἐνίοτε ἀρκετοὶ πολεμισταὶ συναθροίζονται, καὶ ἀπὸ τῆς πρωΐας μέχρι τῆς ἐσπέρας μάχονται ἐκθύμως πρὸς τοὺς Τούρκους εἰς τὰς ὑπὸ τῶν εὐανθῶν σπάρτων κεκοσμημένας καὶ ἀντηχούσας κοιλάδας.

Ἐπελθούσης δὲ τῆς νυκτός, διαλύονται, καὶ ἀπέρχονται πρὸς ἐναζήτησιν τροφῶν· πρὸς ἐπιτήρησιν δὲ καὶ κατασκόπευσιν τοῦ ἐχθροῦ μικρὰ ὁμάς παλληκαρίων μένει ἐκεῖ.

Ἐὰν ἐπιθυμῇτε νὰ λάβητε εἰκόνα τινὰ τούτου τοῦ ἀτάκτου ἐν Κρήτῃ πολέμου, τῶν ἐπὶ τῶν ἀποτόμων ὁρέων συναθροίσεων τῶν πολεμιστῶν καὶ τοῦ ζωηροῦ πνεύματος πρὸς ἀνεξερησίαν, πρέπει νὰ ἀναπολήσῃτε εἰς τὴν μνήμην ὑμῶν ἀρχαίους ὀπλαρχηγούς τῆς Σκωτίας μετὰ τῶν ὁπαδῶν αὐτῶν.

Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀφαιρέσῃτε πᾶσαν ἰδέαν τοῦ ὀμιχλώδους ἐρίζοντος τῆς Σκωτίας φανταζόμενοι τὰ ὄρη τῆς Κρήτης ὑπὸ λαμπρὸν ζωογόνον ἥλιον. Ὁ ἐρυθρὸν χιτῶνα περιβεβλημένος

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 102

Ἄγγλος κατεσκεύαζε δρόμους, ὅθεν διέβαινε, καὶ εἰς τὰς κατακ-
τωμένους φυλάς ἔφερε πολιτισμὸν ἀνώτερον τοῦ ἤδη ὑπάρχοντος, ἐν-
οὖτοι οἱ Τούρκοι καὶ Ἀραβες, οὔτε δρόμον κατασκευάζουσιν, οὔτε
πολιτισμὸν φέρουσιν, ἀλλ' ὅθεν διέρχονται ἐρήμωσιν καὶ κατα-
στροφὴν καταλείπουσιν.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς τουρκικῆς κατακτῆσεως πρὸ δύο αἰώνων
μέχρι τῆς ἐκρήξεως τῆς ἐπαναστάσεως ὑπῆρξε παντελής μαρκα-
μὴ ἐπὶ τῆς Κρήτης. Ὡς ἐπαρχία τῆς ἀνατολικῆς Αὐτοκρατορίας ἡ νῆ-
σος ἠκμαζε καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ Ἕλληνες Αὐτοκράτορες τῆς Κων-
σταντινουπόλεως ἦσαν ἔτι ἰσχυροὶ ἡγεμόνες καὶ διετέλει ἀκμάζουσα
ὑπὸ τὴν μισητὴν μὲν, ἀλλ' ἰσχυρὰν διοίκησιν τῆς Ἑνετικῆς Δι-
μοκρατίας, ὅτε οἱ Ἕλληνες Αὐτοκράτορες εἶχον καταντήσει ἀδύ-
νατοι, ὥστε νὰ ὑπερασπίζωνται τὰς μᾶλλον ἀπεχούσας ἐπαρχί-
ας. Ὑπολογίζεται, ὅτι καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ Ἕνετοὶ ὑπεχώρησαν εἰς τοὺς
Τούρκους, ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου ἀνέβαινε εἰς ἓν ἑκατομύριον
κατοίκων.

Σήμερον δὲ εἶνε μόλις τὸ τέταρτον τούτου. Τότε ὑπῆρχον φρού-
ρια, μέγαλα μεγαλοπρεπῆ, πολυάνθρωπα χωρία καὶ ἀγροὶ καλῶς
καλλιεργημένοι· σήμερον δὲ σωροὶ ἐρειπίων, χωρία ὀλιγάνθρωπα
καὶ χώρα κατεστραμμένη ὑπὸ τῶν συχνῶν ἐπαναστάσεων. Ὁ μέ-
γας ἀγὼν τῆς τουρκικῆς κατακτῆσεως, ἐξακολουθήσας ἐπὶ πολλὰ
ἔτη, ἐπῆνεγκε παντελῆ καταστροφὴν ἐπὶ τῆς νήσου. Τὸ Ἡρά-
κλειον, διὰ τῶν ἰσχυρῶν ἐπάλλεων, ὑπηρεσίῳ γενναίως τὴν νῆσον
ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του, ὡς ἄλλη Σεβαστούπολις.

Ἐκτοτε ἐπῆλθεν εἰς καὶ ἡμῖς αἰὼν στασιμότητος καὶ μαρ-
καμῆς οὐδὲν ἄλλο ἀνωρθώθη πλὴν τῶν ἐπάλλεων τοῦ Ἡρακλείου.
Οἱ πλείονες τῶν Κρητῶν ἐμμείναντες σταθεροὶ εἰς τὸ χριστιανικόν
δόγμα, κατετυραννοῦντο ὑπὸ τῶν ὀλίγων ὁμογενῶν, τῶν ἀσπασθέν-
των τὸν Μωαμεθανισμόν.

Ἡ κατάστασις ὅμως αὕτη τῶν πραγμάτων ἐπέπρωτο νὰ δι-
παραχθῇ.

Ἡ ἑλληνικὴ ἐθνεγερσία τοῦ 1821 εὗρεν ἡχώ καὶ εἰς τὰ τῆς Κρήτης ἔρη· καὶ οἱ γενναῖοι νησιῶται κατεδίωξαν εἰς τὰ κατὰ τὴν παραλίαν φρούρια τοὺς τυράννους τῶν.

Ἐπὶ τινὰ χρόνον ἡ Κρήτη ἐφαίνετο, ὅτι εἶχεν ἀποτινάξει τὰς αἰύσεις τῶν τυράννων.

Οἱ ἐν τοῖς φρουρίοις καταφυγόντες Ὀθωμανοὶ ἐστενοχωροῦντο πολλῷ μᾶλλον, ἢ ἐπὶ τοῦ παρόντος πολέμου· τὰ δὲ ταχύπλοα τῆς Ἰσλαμικῆς βρῆκας μετ' εὐχερείας μεγάλης ἐξηπάτουν τὰς κολοσιαιὰς τῆς Τουρκίας φρεγάτας.

Οὐδεμία ἀνάγκη νὰ διηγηθῶ ἐν ἐκτάσει, ὅτι ὁ Μεχμέτ Ἀλῆ πασᾶς τῆς Αἰγύπτου ἀπέστειλε στρατὸν τακτικόν, ἵνα ὑποστηρίξῃ τὸν Σουλτάν Μαχμούτην, καὶ ὅτι ἡ ἐν Νεοκάστρῳ ναυμαχίᾳ ἀνέχρυσεν τοὺς νικηφόρους καὶ ἀνηλεεῖς Αἰγυπτίους. Μετὰ τὴν ναυμαχίαν ταύτην ἡ Εὐρωπαϊκὴ διπλωματία δὲν ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἄλλως, ἢ νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν τῆς Ἑλλάδος ἀνεξαρτησίαν. Ἀλλ' ὡς καὶ ὡφελεῖ, περιώρισεν ἐντὸς στενῶν ὁρίων τὸ νέον βασίλειον, καὶ ἀποταμίευσεν ἐν αὐτῷ πλῆθος μελλουσῶν ταραχῶν, ἀφείσα ὑπὸ τὴν τυραννικὴν ζυγὸν σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν Κρήτην.

Κατὰ πρῶτον οἱ Αἰγύπτιοι καὶ μετὰ ταῦτα οἱ Τοῦρκοι παρημέλουν καὶ σκληρῶς διώκουν τὴν νῆσον. Συγχρόνως δὲ καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ κάτοικοι αὐτῆς ἀνελάμβανον, μικρὸν κατὰ μικρὸν, τὸν ἀρχαῖον καταπιεστικὸν τρόπον. Ἐγένοντο στάσεις, κατὰ μέρος ἐκ διαλειμμάτων, ἵνα ἀποδειχθῇ τὸ τοῦ λαοῦ αἶσθημα, προσθέτουσιν νέας καταστροφὰς εἰς τὰς ἡδὴ προὑπαρχούσας ἐπὶ τῆς πρώτης μεγάλης ἐπαναστάσεως. Κυβερνῶντες καὶ κυβερνώμενοι εὗρίσκοντο εἰς ἀντίθετον θέσιν, καθ' ἣν αἱ ἀνίσχυροι περὶ ἀναμορφώσεως προσπάθειαι ἀντετίθεντο ὑπὸ τῶν ἀπελπιστικῶν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγώνων, καὶ καθ' ἣν ἡ εἰς τὴν ἐξουσίαν ἐκ νέου ὑποταγὴ καθίστα ἀθθαδεστήρη καὶ τὴν ἐπ' αὐτῶν καταπίεσιν τῆς κυριάρχου τάξεως.

Ὅθεν ὁμιλοῦντες περὶ τῶν αἰτίων τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως, πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν κελῶς ὅτι τὸ πρῶτον καὶ κύριον αἶτιον εἶνε ὁ τουρκικὸς ζυγός. Ὁ Ἰσμαήλ πασσᾶς μετὰ τῶν σχεδίων πρὸς

βελτίωσιν τῆς γεωργίας καὶ σύστασιν σχολείων, ἐν οἷς νὰ διδάσκωνται οἱ παῖδες τῶν Κρητῶν τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν γραφήν. ἀφίκετο λίαν βραδέως καὶ δὲν ἠδυνήθη ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν ροὴν τῶν πραγμάτων.

Ἡ γεωργία καταπιεζομένη ὑπὸ ἐπαχθοῦς φορολογικοῦ συστήματος δὲν ἠδύνατο νὰ βελτιωθῇ, καὶ ὅσῳ μάλλον διεδίδοντο τὰ γράμματα. τότε μάλλον σφιγκτότερον συνεδέετο ὁ λαὸς μετὰ τῶν ἀδελφῶν τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος. Εἶνε μωρία νὰ λέγῃ τις, ὅτι ἡ Κρήτη δὲν ὑπάρχει Ἑλληνικὴ προπαγάνδα· διότι Κρητῶν παῖδες διανύοντες τὰς ἑαυτῶν σπουδὰς ἐν Ἀθήναις, καὶ ἐπανακάμπτοντες εἰς Κρήτην ἔβλεπον αὐτὴν δούλην, ὅτι Κρήτες ἔμποροι τὴν Σικελίαν ἐπισκεπτόμενοι εὐρίσκοντο ἐν ἀτμοσφαίρᾳ πολλῶν διαφορῶν τῆς τοῦ Ἡρακλείου ἢ τῶν Χανίων, καὶ ἐπανεχόμενοι ἔφερον μετὰ ἑαυτῶν τὸν πόθον τῆς πολιτικῆς μεταβολῆς.

Ἡ Τουρκικὴ ὁμως Κυβέρνησις ὀλίγην φροντίδα ἐλάμβανεν, ἵνα καταπραΰνῃ τοὺς ὑπηκόους. Πιχράποντα κατὰ τῶν δυσχερασιμῶν φόρων περιεφρονοῦντο, καὶ ἀναφοραί, δι' ὧν ἐζητεῖτο ἡ τοῦ Χατζη Χουμαγιούν ἐφαρμογὴ οὐδόλως ἐλαμβάνοντο ὑπ' ὄψιν. Βαθμωδῶς ἡ δυσἀρεσκεία τῶν Κρητῶν κατέστη σφοδρότερα, καὶ ἡ νῆσος μὴ κρόν, ἔρρεπε πρὸς τὸν πόλεμον, καὶ μάλιστα, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ Πρωσσία ἐτελείωσε τὸν μέγαν ἀγῶνα.

Μεταξὺ τῆς συναθροίσεως τῶν Κρητῶν ὑπαρχηγῶν ἐν τῷ Ὀμαλῷ, ὅπως συσκεφθῶσι περὶ τῶν παραπόνων, καὶ τῶν πρώτων ἐχθροπραξιῶν, ὑπῆρξε διάστημα ἀρκετὸν δισταγμοῦ ἂν ἐνός καὶ ἀπειλῆς ἂν ἐτέρου.

Οἱ Κρήτες ἠναγκάσθησαν νὰ κάμωσιν ἀρχὴν ἀγῶνος, ὅτι ἐν λίαν γνωστόν, ὅτι ἤθελε, τὸ δὴ λεγόμενον, τοῖς κοστίσει ἀκριβῶς. Ἡ δὲ Κυβέρνησις ἀπῆτει παρ' αὐτῶν τὰ ὅπλα, ἵνα μὴ δύναται ν' ἀνθίστανται εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτῆς. Οἱ Χριστιανοὶ Κρήτες, κατὰ τὰς ἐκτετατάς τας ἐνεκά τοῦ ἵσως μὴ παραλόγου μέτρου, δηλ. τοῦ νὰ κλεισθῶσιν εἰς τὰ φρούρια οἱ Κρήτες Ὀθωμανοί. Ὁ Ἰσμαὴλ παρ-

τας δὲν ἠθέλησε ν' ἀφήσῃ ἐκτεθειμένους εἰς τὴν ὁρμὴν ἐπικειμένης ἐπαναστάσεως τοὺς πιστοὺς Ὀθωμανούς.

Μετ' ὀλίγας δὲ ἐβδομάδας οἱ ἐπαναστάται ἐνόησαν, ὅτι διὰ τὴν πρόσκλησιν τῶν Ὀθωμανικῶν οἰκογενειῶν εἰς τὰ φρούρια ἐξέλιπε πᾶσα ἐγγύησις καλῆς διαθέσεως ἐκ μέρους τῶν Τούρκων. Τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα πρὸς ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως, ὅτε ἀπόσπασμα στρατιωτῶν μετέβη, ὅπως συλλάβῃ τὴν Κρητικὴν Ἐπιτροπὴν. Πλεῖστα τῶν δυτικῶν χωρίων ἔλαβον μέρος εἰς τὸν σφοδρὸν ἀγῶνα, ὅστις ἐγένετο εἰς τοὺς πρόποδας τῶν ὄρεων ἐνώπιον τῶν ἐν Χανίοις κατοίκων.

Ὁ αὐστηρὸς γέρων Μουσταφᾶ πασσᾶς διετάχθη· νὰ διαδεχθῇ τὸν γαμβρὸν τοῦ Ἰσμαήλ, ἀνακαλούμενον· καὶ ἐπικουρίαι ἔφθασαν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἵνα καταστείλωσι τὴν ἤδη ἀρξαμένην ν' ἀπειθὴ νῆσον. Ὁ ἡρωϊσμὸς ὅμως τῶν ἐπαναστατῶν ἐπετείνετο ἀνατασσόμενοι ὑπὸ τῆς ἐξουσίας.

Ἄν καὶ τὰ Σφακκία ἐπὶ τινα χρόνον ἐφύλαττον θέσιν ἐπιφυλακτικὴν ἀμφιβόλου οὐδετερότητος, ὁ Μουσταφᾶ πασσᾶς οὐδενὸς κόπου καὶ μέσου ἐφείσθη, ὅπως καθυποτάξῃ αὐτά· ἀπέτυχεν ὅμως ἐνεκὰ τῆς ἰσχυρογνωμοσύνης τῶν ἐχθρῶν του. Ὅτε ἡ Μονὴ τοῦ Ἀρκαδίου ἐπολιορκήθη καὶ ἐάλω, κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1866, τὸ τραγικὸν τέλος αὐτοῦ ἐξῆψεν ἔτι μᾶλλον τοὺς Κρήτας, ἀντὶ νὰ τοὺς κατατρομάξῃ. Καὶ ἡ πολυθρύλλητος παράδοσις ἐκατοντάδων τινῶν Ἑλλήνων ἐθελοντῶν κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1867 μόλις μικρὰν τινα ἀποθάρρυνσιν ἐπήνεγκεν.

Μετὰ δύο μῆνας μεταβάς εἰς Κρήτην, εὔρον τοὺς ἐπαναστάτας ἀγωνιζομένους ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος μετὰ ζήλου, οἷον ὀλίγιστοι πολεμισταὶ ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος ἔδειξαν. Φόροι ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν δὲν ἐπιβάλλονται, οὔτε στρατολογίαι νεοσυλλέκτων γίνονται καὶ οὐκ ὑποσχέσει ἀμοιβῆς, ἀλλ' αὐθορμήτως πάντες οἱ δυνάμενοι φέρειν ὅπλα πολεμοῦσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, διακυβεύοντες τὰ πάντα πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἀγῶνος.

Κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1867 ἔμενον εἰσέτι πολλὰ χωρία ἀνε-
 πυρπολήσεως καὶ καταστροφῆς, πολλαὶ ἐκκλησίαι ἀνευ ἱεροσολίας
 ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης μεγάλαι καταστραφαὶ ἐγένοντο.
 "Ἀστεγοὶ πρόσφυγες διασκεδασμένοι τῇδε κακέϊσε πρὸς ἀναζήτη-
 τροφοῶν καὶ καταφυγίου ὑποδέχονται εὐμενῶς παρὰ τῶν εὐτο-
 στέρων γειτόνων των, ἂν καὶ καταφεύγωσι πολλάκις πρὸς ἀν-
 τὸν μὴ δυνάμενους νὰ δώσωσιν αὐτοῖς χεῖρα βοηθείας. Ἐν συ-
 τόμῳ περιγράφοντες τὴν στρατιωτικὴν θέσιν τῶν Τούρκων λέγου-
 ῦτι ἀναγκάζονται νὰ προχωρῶσι πρὸς τὰ πρόσω ποιοῦντες ἀνὰ το-
 βῆμα νέαν ἐπίθεσιν, ὅπως ἐκδιώξωσι τοὺς ἐπαναστάτας τῶν ἡ-
 σεῶν των.

Μεγάλη στρατιωτικὴ δύναμις διατρέχει τὸν κίνδυνον τοῦ
 ἀποθάνῃ τῆς πείνης, ἐὰν διαμείνῃ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐπὶ τῶν ὁρίων
 μικρὰ δὲ ἀναντιρρήτως νὰ καταστραφῇ ὑπὸ τῶν ἐπαναστα-
 Οὐδεμίαν πρόνοιαν λαμβάνουσιν οἱ Τούρκοι προχωροῦντες ὅπως κατα-
 σκευάζωσι δρόμους, ἢ ὅπως ἀνεγείρωσιν ἀπόρρητα ὀχυρώματα
 τῇ χώρᾳ.

Ἐξέρχονται ἐκ τῶν κατὰ τὴν παραλίαν φρουρίων οἱ μὲν ἵπ-
 κτοι ἐμπρός, τὸ δὲ πεζικὸν ὡς ἐπικουρία αὐτῶν, τὸ δὲ ἱππικὸν καὶ
 πυροβολικὸν, ὡς ὀπισθοφυλακὴ—ὅπου δῆποτε ὑπάρχει τόπος εἰς το-
 λεμον. Τότε γίνεται σειρὰ ἀψιμαχιῶν, καθ' ἃς ἀμφότερα τὰ ἔμ-
 λεμα διαμφισβητοῦσι περὶ τῆς νίκης. Χωρία πυρπολοῦνται, γυναι-
 κές παραβιάζονται· καὶ οἱ Τούρκοι ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰ ἴδια, δι-
 γώτεροι πάντοτε ὄντες τὸν ἀριθμόν, ἵνα ἀναπαυθῶσι μικρόν, πρὶν
 ἀναλάβωσιν νέαν ἐκστρατείαν. Δὲν στεροῦνται ἀνδρείας, καὶ πολλὰ
 κίς λίαν ἀκριβὰ πληρόνουν, ὅπως κυριεύσωσι κορυφὴν ἑξῆς λό-
 ὦν οἱ ταχύποδες Κρήτες ἐκθύμως ὑπερασπίζονται, μέχρις οὗ ἡ κατα-
 ληλος στιγμὴ φθάσῃ πρὸς φυγὴν.

Δύσκολον εἶνε νὰ ὑπολογίσωμεν μετ' ἀκριβείας τὸν ἀριθμὸν
 τῶν ἐκατέρωθεν πολεμούντων. Λέγεται, ὅτι ὁ Μουσταφὰ πασά,
 εἶχε ὑπὸ τὴν διοίκησίν του 12 ἕως 15 χιλιάδας ἀτάκτων, καὶ
 περὶ τὰς 20 χιλιάδας τακτικῶν. Καὶ βραδύτερον μὲν ἢ δύναμις

τῶν Τούρκων νύξῃθη, ἀλλ' ἤδη ὁμιλῶ περὶ τῆς θέσεως τῶν πραγμάτων κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1867· ὅθεν βραδύζομαι ἐπὶ τῶν διαδομένων τότε φημῶν. Οἱ ἐπαναστάται σύγκεινται ἐξ ἱκανοῦ ἀριθμοῦ πολεμιστῶν· ὡσάνκῃς π. χ. ἐπαρχία τις ἐπαπειλεῖται ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀποτελλονται ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν ἀγγελιαφόροι διὰ τῶν κοιλάδων, ζητοῦντες βοήθειαν, ὅμοιοι πρὸς ἐκείνους, οἵτινες ἔφερον τὸν πύρινον σταυρὸν παλαιότερον εἰς τὴν Σκωτίαν· τότε τρεῖς χιλιάδες περίπου Κρήτες εὐζωνοὶ συναθροίζονται, ὅπως ὑπερασπίζωσιν αὐτήν.

Πρὸς τούτοις ὑπάρχουσι καὶ ὁμάδες Ἑλλήνων, ἐν ὅλοις περὶ τοὺς 900, οἵτινες μετὰ τῶν ὀπαδῶν τῶν ὀπλαρχηγῶν Κόρακα, Κρίαρη καὶ Χατζημιχαήλ σχηματίζουνσι τὸν πυρῆνα μικροῦ καὶ μονίμου στρατοῦ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν πολεμιστῶν τῶν εἰς τὴν ἐπανάστασιν λαμβανόντων μέρος εἶνε ἴσος πρὸς τοὺς ἀτάκτους Τούρκους, ἀλλ' ἡ ἔλλειψις τροφῶν, καὶ καλῶς διωργανωμένων φροντιστῶν, καθιστᾷ ἀδύνατον τὴν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας συγκέτρωσιν ὅλων αὐτῶν.

Πολιτικῶς τὸ μείζον μέρος τῆς κεντρικῆς καὶ δυτικῆς Κρήτης εἶνε ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως τῆς ἐπανάστασεως. Ὁ Μουσταφᾶ πασσᾶς εἶχεν ἰσχυρὰς φρουράς ἐν Χανίοις, Ρεθύμνῃ καὶ Ἡρακλείῳ μετ' ἀποσπατμάτων μικρῶν ἐν τοῖς φρουρίοις Κισάμου, Ἀλμυροῦ καὶ ἐν τῷ χωρίῳ Τυμπάκι ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς παραλίας.

Διὰ τούτων δὲ δεσπόζει μόνον μέχρι βολῆς πυροβόλου, καὶ οὐχὶ πλέον, ἐξαιρουμένων τινῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν, αἵτινες ἔχουσι παραδώσει τὰ ὅπλα, καὶ μένουσι κατηφεῖς, παρατηροῦσαι μακρόθεν τὰ γινόμενα. Τὰ Σφακία εἶχον ἐντελῶς ἐνοχοποιηθῇ ὡς λαβόντα μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα. Ὁλόκληρος ἡ δυτικὴ καὶ μεσημβρινὴ παραλία ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Βούζης μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Μεσσηρίας ἦτο πρόθυμος νὰ δέχεται τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, καὶ φορτία. Ἐπίσης ἠδύναντο ν' ἀποβιβάζωνται εἰς Μυλοπούταμον μεταξὺ Ρεθύμνης καὶ Ἡρακλείου ἐπὶ τῆς βορείου παραλίας.

Ἐν τούτοις, πρέπει νὰ εἴπωμεν ὀλίγας λέξεις περὶ τῆς Ἑλλη-

νικής οὐδετερότητος περὶ τῆς παραβιάσεως τοῦ ἀποκλεισμοῦ καὶ περὶ τῶν ἐθελοντῶν.

Τὸ μικρὸν Ἑλληνικὸν Βασίλειον κατέχεται ὑπὸ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ, καὶ τὰ πάντα ἐπραξε καὶ πράττει, ἐκτὸς τῆς διακινῶν τοῦ πολέμου κατὰ τῆς Τουρκίας, ὅπως παρέχῃ βοήθειαν εἰς τοὺς ὁμογενεῖς Κρητας.

Ἐμποδίσθη ὑπὸ τῶν ξένων τοῦ νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον καὶ παρὰ τῶν ἰδίων νὰ ὑπερασπίσῃ καὶ ν' ἀπολογηθῇ διὰ τὰς πράξεις του.

Τὰ ὀλίγα ταῦτα ἀκούουσιν.

Ἄλλ' ὅταν κατηγορῶμεν τοὺς Ἕλληνας, διότι πράττουσι πᾶν τὸ ἐφικτόν, ὅπως διαταράττωσι τὴν Τουρκίαν διὰ τῶν ἰδίων ἀνισταμένων ὑπηκόων τῆς, ὀφείλομεν ν' ἀναλογιζώμεθα ποῦ αἴτιον εἶνε τὰ ἡμέτερα αἰσθήματα ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐὰν φυλὴ τις τῆς ἐπαρχίας Ὑόρκης ἢ Σαμαρσέτης ἀνθίστατο κατὰ τοῦ Ὁμέρ πασᾶ εἰς νῆσον πλησίον τῆς Penzance. Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ φανταζώμεθα, ὅτι ἀπηρτεῖτο ἡ ἐπιρροή τῆς Ρωσσίας, ὅπως οἱ Ἕλληνες συμπαθῶσιν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν των Κρητῶν. Ἐκεῖνοι οἱ ἐθελονταί, οἱ παραβιάσαντες τὸν Τουρκικὸν ἀποκλεισμόν, καὶ θέσαντες τὰ ἑαυτῶν στήθη ἀπέναντι τῶν τουρκικῶν σφαιρῶν, δὲν ἦσαν Μοσχοῦται.

Τὸ χρυσίον, δι' οὗ ἡγοράσθη τὸ Ἀρκάδιον ἐν Λιβερπούλῃ, ἦτο βεβαίως Ἑλληνικὸν καὶ οὐχὶ Ρωσσικόν.

Ἕλληνες ἔμποροι, ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ἐγκατεστημένοι, συνεισφέρουσιν ἀδρότατα, ὅπως βοηθήσωσι τοὺς Κρητας. Πέμπουσι χρήματα καὶ ἀπὸ τῆς Ὀδησσοῦ, ὡς καὶ ἀπὸ τοῦ Λονδίνου καὶ Μασσαλίας.

Ἡ Κυβέρνησις τῆς Ρωσσίας, ἐν καὶ θεωρεῖται ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν προστάτης τῶν Χριστιανῶν ὑπηκόων τοῦ Σουλτάνου, ὑπάρχει πλέον ἀδιάφορος εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, ἢ ὅσον ἡλπιζοι, οἱ Ἕλληνες.

Ἐπιτροπὴ τις συνέστη ἐν Ἀθήναις ὑπὲρ τῆς Κρητικῆς ἐπι-

ναστάσεως, ἥτις εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τῆς συστάσεώς της ἐξαποστέλλει λαθραίως διαφόρους προμηθείας εἰς Κρήτην.

Ἐν μετὰ τὸ ἄλλο Ἑλληνικὰ ἀτμόπλοια διατρέχουσι τὸν ἔσχατον κίνδυνον τοῦ νὰ συλληφθῶσιν, ὥπως προσφέρωσι βοήθειαν πρὸς τοὺς Κρήτας.

Τὸ μικρὸν καὶ ἔνδοξον ἀτμόπλοιον «Πανελλήνιον», παντὸς ἄλλου ἀνώτερον, κατὰ τὴν δραστηριότητα, ἐξετελεσε δωδεκάδα πλώων ἐπιτυχῶν κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ χειμῶνα. Ἀλλὰ τελευταῖον ἐστενοχωρήθη πολὺ ἔνεκα τῆς αὐξανούσης ἐπαγρυπνήσεως τῶν Τούρκων· οἱ δὲ πλώες αὐτοῦ ἤθελον εἶναι ἐπικινδυνωδέστεροι, κατὰ τὸ λαμπρὸν ἔαρ, ὅτε ὁ οὐρανὸς σπανίως συννεφουῖται. Ὑπῆρξεν εὐτύχημα διὰ τὸν Κρητικὸν ἀγῶνα, ὅτι σκάφος πολὺ δραστηριώτερον καὶ ταχύτερον ἐμφανίσθη ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Ἀντὶ δὲ ταχυδρομικοῦ ἀτμοπλοίου ἀπασχολουμένου πρὸς ὄραν τῆς τακτικῆς ὑπηρεσίας, ἀφίκετο ἀνάλογον πρὸς τὴν σπουδαίαν περίστασιν καταδρομικόν, ὃπερ εἶχε κατασκευασθῇ ὥπως δοκιμάσῃ τὴν ταχύτητά του ἐνώπιον τῶν Ἀμερικανικῶν πολεμικῶν πλοίων. Τὸ «Ἀρκάδιον» ἀφίκετο εἰς κατάλληλον στιγμήν.

Περιεμένετο ἀνυπομόνως· καὶ ἡ ἔλευσίς του ἐπεθυμεῖτο ἀπὸ ἐβδομάδος εἰς ἐβδομάδα ὑπὸ χιλιάδων ψυχῶν, ὧν ἡ ὑπαρξὶς ἐξήρητο ἐκ τῶν ὑπ' αὐτοῦ μετακομιζομένων τροφῶν καὶ λοιπῶν ἀναγκαίων.

Ἐπὶ πολλοὺς μῆνας ἦτο τὸ μόνον μέσον, δι' οὗ ἀπειθαῶντο πολεμοφόδια εἰς τὴν νῆσον καὶ ἀνεχώρουν ἐξ αὐτῆς χριστιανοὶ πρόσφυγες.

Μέγας λόγος ἐγένετο κατὰ πόσον οἱ Τούρκοι καὶ οἱ ἐπαναστάται ἦσαν ἔνοχοι τῶν ἐν τῷ Κρητικῷ ἀγῶνι σκληροτήτων. Εἰδὼν, εὐρισκόμενος ἔτι ἐν Κρήτῃ, ὅτι οἱ Τούρκοι ἐπολέμουν μεθ' ὅλης τῆς πρῆν αὐτῶν βαρβαρότητος καὶ ὅτι πολλαὶ κτηνώδεις πράξεις ἐπράττοντο κατὰ τῶν ἀόπλων δυστυχῶν χωρικῶν, καὶ μάλιστα ὑπὸ τῶν ἀτάκτων στρατευμάτων.

Εἰάν δὲ οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ ἤθελον ν' ἀναχαιτίζωσι τὰς

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 103

βαιοπραγίας, οὐδὲν κατάρθουν· μάλιστα δὲ διεδίδετο μετὰ βεβαιότητος, ὅτι Τούρκοί τινες ὑψηλῆς θέσεως ἦσαν πόρρω τοῦ νὰ διδῶσι τὸ καλὸν παράδειγμα εἰς τοὺς ὑποδεστέρους. Οὗτοι ἐμαίνοντο διὰ τὴν ἐπίμονον ἀντίστασιν ἀνθρώπων, περιφρονούντων τὰς ἀπειλὰς καὶ ἐμπαιζόντων τὰς ὑποσχέσεις.

Οἱ δὲ ἐπαναστάται δὲν φεῖδονται τῶν αἰχμαλώτων Τούρκων, διότι μὴ λαμβάνοντες παρ' αὐτῶν εὐσπλαγχνίαν, οὔτε δίδουσιν ἀλλὰ, παρουσιαζομένης εὐκαιρίας, σφάζουσι τοὺς ἐχθροὺς των μετ' ἐκδικήσεως ἀποδίδοντες τὰ ἴσα.

Δὲν σφάζουσι γυναικόπαιδα, διότι ταῦτα ἔχουσιν ἐξασφαλισθῆναι ἐν τοῖς φρουρίοις.

Ὡστε ὡς πρὸς τὰς σκληρότητας καὶ ἀδικίας, ἡ πλάστιγξ κλίνει πολὺ μᾶλλον εἰς τὸ μέρος τῶν Τούρκων. Ἀλλὰ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ εἴπω ἐν ἐκτῇσει τὰς γινομένας σκληρότητας. Μοι φαίνεται, ὅτι μεταχειριζόμεθα ἐπιχείρημα πολλῷ ἰσχυρότερον κατὰ τῆς διοικήσεως παντὸς ἡγεμόνος, εἴτε Τούρκου, εἴτε Χριστιανοῦ, ὅταν δι' ἰσχυριζόμεθα, ὅτι οἱ ὑπήκοοί του εἶνε πρόθυμοι νὰ ρισκοκινδυνεύσωσι χάριν τῆς ἐλευθερίας των, καὶ ὅτι ἡ ἐξουσία του ἴσταται ὡς πρόσκομμα τῆς φυσικῆς αὐτῶν ἀναπτύξεως, ἢ ὅταν ἀποδεικνύμεν συμβάντα σκληροτήτων στρατιωτῶν βαρβάρων καὶ ἀμαθῶν ὅσον σκληραὶ καὶ ἄν ὦσιν.»

'Ο 'Οθων δίδων.

'Ο 'Οθων ἀπὸ τῆς ἐρημίας αὐτοῦ παρηκολούθει ὡς ἐγράψαμεν τὴν ἐξέλιξιν τοῦ Κρητικοῦ ἀγῶνος. Χαιρόμενος τώρα διὰ τὰς νίκαις τῶν Κρητῶν, καὶ δακρύων ἄλλοτε διὰ τὰς ἀτυχίας αὐτῶν, ἀλλὰ πάντοτε θαυμάζων τὴν Ἑλληνικὴν ἀνδρείαν, πάντοτε ἐλπίζων, πάντοτε ὀνειροπολῶν, αὐτός, ὁ πρωτεργάτης τῆς Μεγάλης Ἰδέας, ἔφθασεν εἰς τὸ τέρμα τοῦ βίου του.

Ἦδη τὸ ἀπαίσιον ἔτος 1867, ἀνέτειλε, καὶ ὁ θάνατος, ἔρριπτε
 λαίμαργα τὰ βλέμματά του ἐπὶ τὰ Ἀνάκτορα τῆς Βαμβέργης,
 ἀμφιβάλλων εἰσέτι, μὴ γνωρίζων εἰσέτι ποῖον ἐκ τῶν δύο ἐξορίστων
 Βασιλέων, ἔπρεπε νὰ πλήξῃ μὲ τὸ δρέπανόν του, ἐκλέγων ἀκόμη
 μεταξὺ τοῦ Ὁθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας...

Ἄλλ' ὁ Θεός, δὲν ἠθέλησε νὰ μετακαλέσῃ εἰς τοὺς οὐρανοὺς
 τὴν ψυχὴν τοῦ Ἐθνομάρτυρος, πρὶν ἢ ἡ ψυχὴ αὕτη ἐκδηλώσῃ δι'
 ὑπερτάτου παραδείγματος αὐτοθυσίας, τὰν πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ
 τοὺς Ἕλληνας ἀγάπην της.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1867, ἐγνώσθη ἐν Μονάχῳ καὶ ἐκεῖ-
 θεν εἰς Βαμβέργην ἡ εἰδήσις, ὅτι, Ἕλλην τις ἀπεσταλμένος τῆς
 Κεντρικῆς Ἐπαναστατικῆς τῶν Κρητῶν ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία εἶχεν
 ἑδρὰν της τὰς Ἀθήνας, ἀφίκετο εἰς Βαυαρίαν.

Ὁ Ἕλλην ἀπεσταλμένος περιήρχετο ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ὅπου
 ὠμιλεῖτο ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, καὶ ὅπου Ἑλληνικὴ καρδιά ἐπαλ-
 λεν τοὺς πατριωτικούς της παλμούς, καὶ συνέλεγεν ἐράνους ὑπὲρ
 τῆς ἐξακολουθήσεως τοῦ Κρητικοῦ ἀγῶνος.

Ἐμαθε τὴν εἰδήσιν ταύτην καὶ ὁ Ὁθων, καὶ ἡ πατριωτικὴ
 του καρδιά, ῥηθάνθη καὶ αὖθις τοὺς ὀρμητικοὺς ἐκείνους καὶ ἐν-
 θουσιώδεις παλμούς, ἕκαστος τῶν ὁποίων ἐπληρώθη μὲ πικρίας καὶ
 ἀπογοητεύσεις.

Ἠλπίσεν, ὅτι ὁ Ἕλλην ἀπεσταλμένος δὲν θὰ παρέλιπε τὴν
 ὑποχρέωσιν, τοῦ νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν πρῶτόν του Βασιλέα, καὶ νὰ
 ζητήσῃ καὶ ἐκείνου τὴν συνδρομὴν ὑπὲρ τῆς ἀγωνιζομένης πατρίδος.

Καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα ταύτην διατελὼν ὁ Ὁθων ἐκάλεσε πλη-
 σίον αὐτοῦ τὸν ταμίαν του Μαναράκην.

— Κύριε Μαναράκη, τῷ εἶπε. Θὰ ἐκπλαγῇτε ἄρά γε, ἂν σᾶς
 κάμω μίαν ἐρώτησιν, τὴν ὁποίαν οὐδέποτε ἄλλοτε σᾶς ἔκαμα;

— Μεγαλειότατε, ἀπήντησεν ὁ Μαναράκης. Δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ ἐκπλαγῶ μὲ τὰς ἐρωτήσεις τῆς Μεγαλειότητός σας.

— Ἦθελα κύριε Μαναράκη νὰ ἐγνώριζα ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ, εἰς ποῖον σημεῖον εὐρίσκονται τὰ οἰκονομικὰ τοῦ ταμείου μας.

Ὁ Μαναράκης, κατὰ βάθος ἠπόρησε μὲ τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν τοῦ Ὁθωνος.

Ἀφ' ἧς ἐγκατεστάθησαν εἰς Βαμβέργην, ὁ Ὁθων οὐδέποτε ἐζήτησε νὰ μάθῃ εἰς ποῖαν οἰκονομικὴν κατάστασιν εὐρίσκετο. Τὴν φροντίδα ταύτην εἶχεν ἡ Ἀμαλία, αὐτὴ καὶ μόνη διευθύνουσα τὰ τῶν Ἀνακτόρων, καὶ κανονίζουσα τὰς δαπάνας αὐτῶν.

Ἀλλὰ, καίπερ ἀπορήσας ὁ Μαναράκης, κατώρθωσε νὰ κρύψῃ τὴν ἀπορίαν του καὶ ἀπήντησε :

— Μεγαλειότατε. Ὅπως ἔχουν σήμερον τὰ πράγματα, καὶ ὅπως ἡ Μεγαλειότης τῆς ἡ Βασίλισσα ἔχει κανονίσει τὸ ζήτημα τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων, εἰμπορῶ νὰ σὰς βεβαιώσω ὅτι σχετικῶς, τὸ ταμεῖόν μας εὐρίσκεται εἰς ἀνθηρὰν κατάστασιν.

— Ἡ πληροφορία αὕτη κύριε Μαναράκη, εἶνε εὐχάριστος μὲν, ἀλλ' ὅχι καὶ ἀρκετὴ.

— Τί ἐννοεῖ ἡ Μεγαλειότης σας ;

— Ἐννοῶ κύριε Μαναράκη, ὅτι πρέπει νὰ μάθω ἐν πάσῃ ἀκρίβειᾳ, τί ποσὸν θὰ ἡδυνάμην, διὰ σπουδαιοτάτην ὑπόθεσιν νὰ διαθέδω.

— Διὰ μιᾶς Μεγαλειότατε ;

— Διὰ μιᾶς.

— Ἐντὸς πόσου χρονικοῦ διαστήματος ;

— Σὰς ἀναγκαιῇ ἡ πληροφορία αὕτη ;

— Ἀπαραιτήτως Μεγαλειότατε. Ἐχομεν νὰ εἰσπράξω ποσά τινα, τὰ ὁποῖα ἐπίσης ἡ Μεγαλειότης σας θὰ ἡδύνατο νὰ διαθέσῃ.

— Ἐννοῶ.

Καὶ ἀφοῦ ἐσκέφθη ὁ Ὁθων.

— Λοιπὸν κύριε Μαναρᾶκη· εἶπατέ μου ἐντὸς μιᾶς ἑβδομάδος ἀπὸ σήμερον τί ποσὸν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ διαθέσω ;

— Ὁ Μαναρᾶκης ὑπελόγισε προχείρως, καὶ ἀπήντησε.

— Περὶ τὰς διακοσίας χιλιάδας δραχμῶν Μεγαλειότατε.

— Τόσον πολλές ;

— Μάλιστα Μεγαλειότατε.

— "Α ! μὰ βλέπω κύριε Μαναρᾶκη, ὅτι εἴμεθα πλούσιοι ἀκόμη.

Καὶ τείνας τὴν χεῖρά του πρὸς τὸν Μαναρᾶκην.

— Κύριε Μαναρᾶκη τῷ εἶπε. Σᾶς συγχαίρω διὰ τὴν οἰκονομικὴν εὐρωστίαν τοῦ ταμείου σας, καὶ σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὰς πληροφορίας σας.

Κ' ἐνῷ χρόνῳ ὁ Μαναρᾶκης ὑπεκλίνετο πρὸ τοῦ "Οθωνος.

— Κύριε Μαναρᾶκη, προσέθηκεν ὁ ἐξόριστος Βασιλεὺς. Σᾶς παρακαλῶ μὴ θίξετε τὸ ποσὸν αὐτό. Θὰ μοῦ χρειασθῇ ἴσως. Ἴσως ληθῇ ἀνάγκη νὰ τὸ διαθέσω ὁλόκληρον.

— Ἀλλὰ Μεγαλειότατε....

Καὶ ὁ Μαναρᾶκης, κἀτι θέλων νὰ εἰπῇ ἐσιώπησεν ἀπατόμως. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσήρχετο ἡ Ἀμαλία.

Κατὰ τὴν αἰωνίαν συνήθειάν της, εἶχεν ἀκούσει ἀπαρτῆρητος, μέγας τῆς συνομιλίας τοῦ "Οθωνος καὶ τοῦ ταμείου του, καὶ εἶχεν ἀκούσει τοῦ ἔτειναν, καὶ ποῖος ὁ μυστικὸς σκοπὸς τοῦ "Οθωνος.

— Κύριε Μαναρᾶκη, εἶπεν ἡ Ἀμαλία, ἐκ τοῦ ταμείου ἡ Μεγαλειότης του ὁ Βασιλεὺς, ἤμπορεῖ νὰ διαθέσῃ ὁλόκληρον τὸ ποσόν, τὸ ὑπάρχον σήμερον εἰς τὸ ταμεῖόν σας, χωρὶς νὰ φέρῃ κανένα κλονισμόν εἰς τὰ οἰκονομικά της. Ἐχομεν πόρους ἀρκετούς....

Καὶ ἔνευσεν εἰς τὸν Μαναρᾶκην, ν' ἀπέλθῃ.

Ἐκείνου δὲ ἐπελθόντος, ἡ Ἀμαλία ἐπλησίασε τὸν "Οθῶνα· τὸν ἔλαβεν ἐπὶ τῆς χειρός, καὶ τοῦ εἶπεν :

— "Οθων· ξεύρω τί θέλεις νὰ κάμῃς τὰ χρήματα. Νὰ τὰ δώσῃς διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς Κρήτης.

— Ναί, εἶπεν ὁ "Οθων.

— Εὐγενὴς ψυχὴ, ψυχὴ ἀγία καὶ ἀμνησίκακος, ἐψιθύρισεν ἡ Ἀμαλία.

Καὶ δάκρυ, ὕγρανε τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ἀτυχοῦς ἐκείνης γυναικός...

Πέντε ἡμέρας μετὰ ταῦτα, τὸ ὄνειρον τοῦ Ὁθωνος ἐξεπληρώθη.

Ὁ Δράκος, περιχαρὴς, ἀνήγγειλεν εἰς τὸν Ὁθωνα, ὅτι Ἕλληνας ἐνεργήσῃ εἰς τὸ βιβλίον τῶν παρουσιάσεων.

— Ἕλλην; ἠρώτησεν ὁ Ὁθων.

— Μάλιστα Μεγαλειότατε.

— Ἐκ τῶν ἐδῶ διαμενόντων;

— Ὁχι Μεγαλειότατε.

— Ἐκ τῶν ἐν Μονάχῃ ἴσως;

— Ὁχι.

— Ἀλλὰ τότε;

— Ἐρχεται ἐξ Ἑλλάδος Μεγαλειότατε.

— Ἐξ Ἑλλάδος!

— Μάλιστα Μεγαλειότατε· ἐξ Ἀθηνῶν μάλιστα.

— Καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν; Γνωρίζεις Γιαννάκη;

— Μάλιστα Μεγαλειότατε. Συλλέγει ἐράνους διὰ τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ Κρητικοῦ ἀγῶνος.

— Δόξα τῷ θεῷ, ἐψιθύρισεν ὁ Ὁθων.

Καὶ μὲ χαρὰν παιδός, ὁ ἐξόριστος προσέθηκεν:

— Καλὰ τὸ ἔλεγα ἐγὼ Γιαννάκη, ὅτι δὲν θὰ ἐλησμονοῦσαν καὶ ἐμὲ οἱ Ἕλληνες μου.

Καὶ διέταξε νὰ εἰσαχθῇ ἀμέσως ὁ ἐξ Ἀθηνῶν ἀπεσταλμένος.

— Καλῶς ὥρίσατε, εἰς τὸν πτωχὸν αὐτὸν τόπον, εἶπεν συγκε-

κινημένος ὁ Ὄθων. Εἶναι καὶ ἐδῶ μία Ἑλληνικὴ παροιμία, ἣ ὅποια δὲν ἐλησμόνησε καὶ δὲν ἔπαισε ν' ἀγαπᾷ τὴν Μητρόπολιν της. Καλὰ ἐκάματε καὶ ἤλθατε. Σὺς βεβαίῳ φίλε κύριε, ὅτι ὁ ἐρχομός σας ἐχαροποίησε καὶ ἐμέ καὶ τὴν σύζυγόν μου. Διότι ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἡμεῖς παρακολουθοῦμεν μετ' ἀδιαπτώτου ἐνδιαφέροντος τὸν ἀγῶνα τῶν Κρητῶν. Νὰ εἰξεύρατε πόσα δάκρυα λύπης ἐχύσαμεν διὰ τὰς ἀτυχίας τῶν Κρητικῶν ὅπλων, καὶ πόσα δάκρυα χαρᾶς, ἐδρόσισαν τοὺς ὀφθαλμούς ἐμοῦ καὶ τῆς συζύγου μου, μὲ τὰ ἐνδοξα καὶ ἡρώικα κατορθώματα τοῦ «Ἀρχαδίου».

— Τὸ «Ἀρχάδιον» Μεγαλειότατε, ἐξετέλεσεν ἕως τώρα, ἐπιτυχῶς εἰς Κρήτην ταξείδια. Ὁ πλοίαρχός του Ἀγγελικάρας, εἶναι τρομερὸς θαλασσομάχος. Καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ θεοῦ, ἐλπίζομεν ὅτι πολλαῖς φοραῖς ἀκόμη, τὸ «διαβολοδάπορον» αὐτό, ὅπως τὸ ὀνομάζουν οἱ Τοῦρκοι, θὰ φέρῃ τροφάς, ὅπλα καὶ πολεμοφοδία εἰς τὴν Κρήτην (* *).

(*) Προκειμένου ἐνταῦθα περὶ τοῦ «Ἀρχαδίου» νομίζομεν ἐπικαίρους πληροφορίας τινάς, περὶ τοῦ μοναδικοῦ τούτου ἀτμοπλοίου, τὸ ὅποιον οἱ Τοῦρκοι ἐθεώρουν ὡς ὑπερφυσικόν τι καὶ ἀσύλληπτον ἀποκαλοῦντες αὐτὸ «Διαβολοδάπορον» καὶ τὸ ὅποιον συνδέεται ἀρρήκτως μὲ τὴν τριετὴ αἱματηρὰν ἐπανάστασιν τοῦ 1866, οὐκ ὀλίγας ὑπηρεσίας προσενεγκὸν εἰς αὐτήν.

Τὸ πρῶτον ἐπεισόδιον τὸ ὅποιον ἀπεθανάτισε τὸ «Ἀρχάδιον», ἀλλὰ καὶ τὸ ὅποιον παρ' ὀλίγον νὰ προκαλέσῃ τὴν διακοπὴν τῶν διπλωματικῶν σχέσεων μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας συνέβη κατὰ τὸν Μάιον τοῦ 1867 ὑπὸ τὰς ἀκολουθούσας περιστάσεις.

Εἶχεν ἤδη δέκα τρεῖς πλοῦς ἐκτελέσῃ ἐπιτυχῶς τὸ «Ἀρχάδιον» ὅτε κατὰ τὸν Μάιον τοῦ 1867, πληρὴς πολεμοφοδίων καὶ φέρον ἐν σῶμα ἐθελοντῶν προσήγγισεν εἰς ὅρμον τινὰ τῆς Κρήτης καὶ ἀπεβίβασεν ἄνευ ἐπεισοδίου τινὸς τὸ φορτίον του.

Ἀποπλεύσαν ἐκεῖθεν παρηκολουθήθη ἀπὸ δύο τουρκικὰ κατὰ

— Τὸ ἐλπίζω, καὶ τὸ εὐχομαι, ἀπήντησεν ὁ Ὅθων.

Ἡ συνδικλίξις μετὰ ταῦτα περιστράφη εἰς τὸν καθόλου Κρητικὸν ἀγῶνα. Ὁ Ὅθων δὲν παρέλειψε καὶ πάλιν νὰ ἐκφράσῃ τὸν πρὸς τοὺς ἡρωϊκοὺς Κρητας θαυμασμόν του, καὶ νὰ μεμρῇ τῇ Ἀγγλίας, ἡ ὁποία εἰς ἄλλην ἐπανάστασιν ἠθέλησε νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς περιστάσεως καὶ νὰ κάμῃ τὴν Κρήτην Ἡγεμονίαν.

Προσέξατε, εἶπεν ἔπειτα ὁ Ὅθων· προσέξατε τὸ παιγνίδι αὐτὸ εἴμφορεῖ καὶ πάλιν νὰ παιχθῇ. Τὸ δόλωμα τῆς αὐτονόμου ἡγεμονίας, ὅπως προσφέρεται εἶναι πολὺ ἐλκυστικόν.

— ὦ ! Μεγαλειότατε. Ἐχομεν πεποίθησιν εἰς τὸν πατριω-

δρομικὰ τὸ «Ἰτζεδίν» καὶ τὴν «Τάλλια» καὶ τρία ἄλλα μεγαλείτερα πολεμικά, ἅτινα πάντα ἐτιέθησαν εἰς καταδίωξίν του.

Τὸ Ἀρχάδιον μὴ δυνάμενον νὰ λοξοδρομήσῃ ἠκολούθησε καὶ εὐθεῖαν τὸν πλοῦν του καὶ κατέφυγεν εἰς τὸν λιμένα τῶν Ἀντικυθίων, νησιδὸς κειμένης μεταξὺ Κυθίων καὶ Κρήτης. Τὰ καταδιώκοντα τοῦτο τουρκικὰ παραβαίνοντα τὰ διεθνῇ νόμιμα ἐφθάσαν μέχρι τοῦ νὰ ἀποκλείσουν αὐτὸ ἐντὸς τοῦ λιμένος. Τὸ γεγονός τοῦτο ὡς εἶναι εὐνόητον κατεθορύβησε τοὺς ἐν Ἀθήναις διὰ τὴν προφανῇ ταύτην παραβίαν τῶν διεθνῶν νομίμων, τὴν ἰσχυρὰν δυναμοῦσαν πρὸς πρόκλησιν πολέμου.

Ἡ κυβέρνησις Κουμουνοδούρου ἀμέσως ἅμα λαβοῦσα γνῶσιν τοῦ πραξικοπήματος τούτου ἀπηύθυνε διακοίνωσιν πρὸς τοὺς πρεσβευτὰς τῶν Δυνάμεων, ἐν ἣ ἀνήγγειλε τὸ γεγονός καὶ διημαρτύρετο κατὰ τῆς Τουρκίας, διότι τουρκικὰ πολεμικά ἐνεφανίσθησαν πρὸ ἐλληνικοῦ λιμένος ἀπειλοῦντα νὰ προσβάλλωσιν ἑλληνικὸν ἔδαφος.

Τὸ ζήτημα πολὺ σοβαρὸν καθ' ἑαυτό, ἐγένετο διπλωματικόν ἢ δὲ ἐλληνικὴν κυβέρνησις ἐζήτησεν ἱκανοποίησιν παρὰ τῆς Τουρκίας διὰ τὴν προσβολὴν ταύτην. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἐλύθη χάρις εἰς τὸν ἡρωϊσμόν τῶν Ἑλλήνων ναυτικῶν κατὰ

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΓΡΙΒΑΣ

Ἐκ τῶν ἐπιφανῶν Ὁρειῶν, οἱ ὁποῖοι ἀντέστησαν κατὰ τῆς ἀπα-
νόδου τοῦ Ὁθωνος εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 104

τισμόν τῶν Κρητῶν. Καὶ οἱ ἄλλοι πατριῶται εἰς κάθε περίστασιν, καὶ εἰς κάθε πρότασιν, πρῶτον θὰ διακρίνουν ἂν ὑπάρχῃ ἐν αὐτῶν ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων...

— Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ καθήκον ὧν μας.

τρόπον ἱκανοποιητικώτατον καὶ προκαλέσαντα ἐνθουσιασμόν καὶ ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ ἀτρόμητος πλοίαρχος τοῦ «Ἀρκαδίου» Ἀγγελικῆρας, μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν πληρώματος ἐξ ἑπτὰ μόνον ἀνδρῶν, ὡς εἶδε πρὸς σεγγίζοντα τὰ τουρκικὰ πολεμικὰ ἀπεφάσισεν ἀμέσως νὰ ἀντιτάξῃ ὁμολογουμένως ἡρωϊκῇ ἄμυναν.

Τὰ μικρὰ πυροβόλα τοῦ «Ἀρκαδίου» ἤρξαντο ἀμέσως σφοδροῦ καὶ εὐστοχωτάτου πυρὸς κατὰ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, ἐκ τοῦ πληρώματος τῶν ὁποίων ἐφρονεύθησαν ταῦταί τινες.

Οἱ κυβερνήται τῶν τουρκικῶν εὐθὺς ὡς εὐρέθησαν ἀπροόπτως πρὸ ξαγκαλιῶν πυρὸς, ἀφ' οὗ ἔροσαν βολὰς τινὰς μόνον ἀνέκρουσαν πρὺμναν καὶ ἔσπευσαν νὰ ἐξέλθουν τοῦ λιμένος.

Πρὶν δὲ ἐκπλεύσουν ἐκείθεν ὁ πλοίαρχος τοῦ «Ἰσιδίν» ἀπεφάνη θυνε διαμαρτύρησιν πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς ἀρχάς, παραπονούμενος διότι τὸ «Ἀρκαδίον» ἀνενόχλητον ἀπεβίβαζε τροφὰς καὶ πολεμικὰ φόδια καὶ ἄνδρας εἰς Κρήτην.

Ἡ διαμαρτύρησις αὕτη εἶχε γραφῇ εἰς Ἑλληνικὴν γλῶσσαν κατὰ κωμικώτατον τρόπον, ὡς ἐκ τοῦ ὅτι ὁ συντάξας αὐτὴν δὲν ἐγνώριζεν εἰμὴ μόνον ἐλάχιστα Ἑλληνικά. Μάλιστα, εἰς τινὰ περίδον ἢ διαμαρτύρησις καταφέρεται ὁριμέως κατὰ τοῦ «Ἀρκαδίου» «τοῦ κλέφτικος αὐτὸς βαπόρις», ὅπως ἀπεκάλει τοῦτο ὁ Τούρκος πλοίαρχος.

Κατὰ τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἐφρονεύθη καὶ εἰς ἐκ τῶν Ἑλλήνων ναυτῶν.

Μετὰ τὴν μικρὰν ταύτην ναυμαχίαν τὸ «Ἀρκαδίον» ἐφθάσεν εἰς Σύρον, ἐπιδιώρθωσε τὰς ὀλιγίστας βλάβας ἃς εἶχον προεβλήσῃ αὐτῷ αἱ ἐχθρικαὶ σφαῖραι καὶ ἐξηκολούθησε τοὺς πλόας του.

Ὅταν ἡ σινομιλία ἔληξεν, ὁ Ὅθων ἐκάλεσε τὸν ἀπεσταλμένον, νὰ παρκακθῇ εἰς τὸ γεῦμα.

Μετά τὸ γεῦμα δέ, ὁ ταμίης Μανράκης, ἐντολῇ τοῦ Ὅθωνος

παρὰ τὸν στενὸν ἀποκλεισμόν τῶν Κρητικῶν παραλίω, παρὰ τῶν Τουρκικῶν πολεμικῶν, παρὰ τὰς ἐπανειλημμένας διαταγὰς τοῦ Τουρκικοῦ ναυαρχείου ὅπως συλλάβωσιν αὐτό.

Τὸ δεύτερον ἐπεισόδιον τοῦ «Ἀρκαδίου», ἡρωϊκώτερον αὐτὸ ἐσημείωσε τὸ τέλος τῆς δόξης του, ἥτις ὑπῆρξε τόσον ὠφέλιμος καὶ πολέμιος εἰς τοὺς μαχομένους ἀγωνιστὰς τῶν Κρητικῶν πεδίων.

Τὸ «Ἀρκαδίον», ἀφ' οὗ προηγουμένως εἰς ἐπανειλημμένους πλοῖα κατώρθωσε πολλάκις νὰ προσεγγίσῃ τὰς Κρητικὰς ἀκτὰς καὶ νὰ ἀποβιβάσῃ ὅπλα καὶ πολεμοφόδια καὶ ἐθελοντὰς, ἐπρόκειτο βραδύτερον, νὰ λάβῃ τὴν ἐνδοξον τύχην τῆς ὁμωνύμου Μονῆς, γενόμενον καὶ αὐτὸ ὁλοκαύτωμα ὑπὲρ τοῦ Κρητικοῦ ἀγῶνος.

Τὴν θὴν Ἀνγούστου ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἀλῆ πιασά εἰς Κρήτην, τὸ «Ἀρκαδίον» ἀνεχώρησε περὶ τὸ μεσονύκτιον ἐκ Σύρου καὶ ἀπαρατήρητον προσωρμίσθη εἰς τὸν ὄρμον τῆς Ἀγίας Ρουμέλης.

Ἐν ᾧ δὲ ἀπεβίβαζε τὰ πολεμοφόδια, ἅτινα ἔφερε, καὶ τὰς ἄλλας προμηθείας, ἐσημειώθησαν μακρόθεν ἐρχόμενα Τουρκικὰ πολεμικά. Τότε τὸ «Ἀρκαδίον» ἀπέπλευσεν ἀμέσως κατευθυνθὲν εἰς Πηλεῖ, παρακολουθούμενον δὲ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ προσεποιήθη, ὅτι ἀνήχθη εἰς τὸ πέλαγος ἐπιστρέφον εἰς Ἑλλάδα.

Ἄν ἔπραξεν ὅμως οὕτω, ἀλλὰ διημερεῦσαν ἐν Γαυδῷ ἐπανήλθεν εἰς τὸν ὄρμον τῆς Ἀγίας Ρουμέλης. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τὰ περιτολούντα Τουρκικὰ ἀντελήφθησαν τὴν παρουσίαν αὐτοῦ, τὸ δὲ ταχύτερον καταδρομικὸν «Ἰτζεδίν», καλέσαν εἰς βοήθειαν καὶ τὰ ἄλλα πολεμικά, ἐπλησίασε πρὸς τὸν ὄρμον τῆς Ἀγίας Ρουμέλης καὶ ἤρξατο κανονιοβολοῦν σφοδρῶς τὸ «Ἀρκαδίον». Πρὸ τῆς καταστάσεως ταύτης ὁ πλοίαρχος τοῦ «Ἀρκαδίου» γνωρίζων, ὅτι τὸ πλοῖόν

νος, ἐνεχείρησεν εἰς τὸν ἐξ Ἀθηνῶν ἀπεσταλμένον, μέγ' χρηματικὸν ποσόν.

Εἰσφοραὶ τοῦ ἐξορίστου βασιλέως ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ Κοιν.

του δὲν ἠδύνατο ν' ἀνταποκριθῇ εἰς τὸ πυκνὸν πῦρ ταῦ «Ἰτζεδίν» ἀπέπλευσε βάλλων συγχρόνως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

Ἀλλ' ὅταν τὸ «Ἀρκαδίον» ἐπλησίαζε νὰ φθάσῃ παρὰ τὴν Σούδαν, δύο ἄλλα Τουρκικὰ πολεμικά, ἐξ ὧν τὸ ἐν θωρηκτὸν, οὐκ ἐκώλυσε μετὰ τοῦ «Ἰτζεδίν» καὶ ἀπὸ κοινοῦ ἔβαλον κατὰ τοῦ «Ἀρκαδίου», ὅτε ἐν τούτοις κατώρθωσε παροβολοῦν καὶ πυροβολούμενον νὰ φθάσῃ παρὰ τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Κριού.

Ἦρχισεν ἤδη νὰ στρέφεται περὶ τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο, διὰ μία ἐκ τῶν σφαιρῶν τοῦ «Ἰτζεδίν» ἐκτύπησεν εἰς τὸν δεξιὸν πλοῖον τοῦ «Ἀρκαδίου» καὶ κατέστρεψεν αὐτόν. Τότε τὸ ἡρωϊκὸν πλοῖον, ὅχι μόνον ἀπώλεσε τὴν ταχύτητά του, ἀλλὰ καὶ ἤρξατο λαμβάνον περιστροφικὴν κίνησιν.

Τὸ «Ἀρκαδίον» ἔστρεψε τότε τὴν προῤῥάν του πρὸς τὸ τουρκικόν, ὅπερ παρουσιάζον τὴν πλευρὰν ἑβαλλεν αὐτὸ δι' ὅλων τῶν πυροβόλων τοῦ μέρους ἐκείνου. Ἐν τούτοις τὸ «Ἀρκαδίον» λαβὼν θέσιν λοξὴν ἀπέφυγε τὴν βροχὴν ἐκείνην τῶν βλημάτων, ὅτινα εἰς τὴν ἦσαν ἐπιτυχή, ἀσφαλῶς θὰ τὸ κατεπόντιζον. Ἐν τούτοις τὰ Τουρκικὰ πολεμικά ἐξηκολοῦντο νὰ βάλλοντα κατ' αὐτοῦ καὶ ἐν μᾶλλον προσεγγίζοντα.

Τὸ «Ἰτζεδίν», ἐρχόμενον ταχύτατα καὶ μὴ δυνήθην ν' ἀνακόψῃ ἐγκαίρως τὸν δρόμον του ἐπῆλθε κατὰ τοῦ «Ἀρκαδίου» κατὰ μῆκος τῆς πλευρᾶς τοῦ ὁποῖου διωλίσθησεν ἡ προῤῥά του. Τὰ δύο πλοῖα εὐρέθησαν παράλληλα ἀλλήλων, μὲ τὰς πλευρὰς αὐτῶν ἐσφηνωμένας, καὶ ἐξηκολοῦντο πλέοντα οὕτω.

Τότε ἐξετυλίχθη ἀληθῶς ἀγρίου ἡρωϊσμοῦ δράμα. Οἱ αὐτὰι τοῦ «Ἀρκαδίου», εὐθὺς ὡς προσήγγισε τὸ Τουρκικὸν ἤρπασαν τοὺς πελέκεις καὶ μαρινῶδεις ὥρμησαν εἰς τὸ περιῤῥαγμα τοῦ «Ἰτζεδίν».

τικού ἀγώνος. Τὸ περιστατικὸν τοῦτο, ὑπῆρξεν ἀφορμὴ μεγάλῃς χαρᾶς διὰ τὸν Ὅθωνον.

Ἐπὶ ἡμέρας πολλὰς ἐμειδία, ὁ ἀτυχής.

διν». Ἀλλὰ τρεῖς μόνον ἐξ αὐτῶν κατώρθωσαν νὰ εἰσέλθωιν ἐν-
τός τοῦ ἐχθρικοῦ πλοίου καὶ νὰ ἀποθάνωσιν ἡρωϊκῶς ἀφ' οὗ προη-
γουμένως ἐφόρευσαν πολλοὺς Τούρκους ναῦτας.

Τὰ δύο πλοῖα ἐξηκολούθουν τὸ ἐν πλησίον τοῦ ἄλλου νὰ πλέω-
σιν ἐπὶ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας ἀκόμῃ.

Ἐπὶ τοῦ Τουρκικοῦ καταστρώματος οὐδεὶς ἐφαίνετο, τὸ δὲ
πῦρ αὐτοῦ εἶχε καταπαύσει.

Οἱ πλεῖστοι ναῦται τοῦ ἅμα ἰδόντες τὴν δομὴν τῶν εἰσπηδη-
σάντων Ἑλλήνων ναυτικῶν ἐκρούβησαν εἰς τὰ ὑπόστεγα μέρη τοῦ
πλοίου.

Ὁ πλοίαρχος τοῦ «Ἰτζεδιν» θεωρῶν ἐπικίνδυνον τὴν μετὰ τοῦ
«Ἀρκαδίου» συνάφειαν τοῦ πλοίου του, ἀπεσπάσθη ἀπὸ τοῦ «Ἀρ-
καδίου» καὶ ὑπεχώρησεν.

Ὁ γενναῖος πλοίαρχος Κουρωντῆς βλέπων τότε ὅτι τὸ «Ἀρ-
κάδιον» διέτρεχε τὸν ἔσχατον κίνδυνον νὰ βυθισθῇ ἢ νὰ αἰχμαλω-
τισθῇ ὑφιστάμενον καὶ τὴν ἔφοδον τῶν δύο ἄλλων Τουρκικῶν πο-
λεμικῶν, ἅτινα ὁλοὲν προσεγγίζοντα ἠτοιμάζοντο νὰ ἐπιπέσωσι
κατ' αὐτοῦ, ἔστρεψε τὴν πρῶραν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ κατώρθωσε νὰ
ρίψῃ τὸ «Ἀρκάδιον» εἰς τὰ ἀβαθῆ ὕδατα τῆς παραλίας ἐκείνης.

Ἀλλ' ὁ ἀγὼν δὲν εἶχε τελείωσιν ἀκόμῃ.

Τὰ Τουρκικὰ πολεμικὰ προσήγγισαν ἔτι μάλλον, ἀλλὰ δὲν ἠδυ-
νήθησαν νὰ πλησιάσωσιν ἀπὸ ἀρκούσης ἀποστάσεως τὸ «Ἀρκά-
διον» ἐνεκα τοῦ ἀβαθοῦς τῶν ὕδατων. Ἐπίθουσιν διὰ ζέμβου ἐξ
ἄλλου οὔτε ἐπειράθησαν κἄν νὰ κάμωσιν ἐκ φόβου.

Ὅθως ὁ πλοίαρχος καὶ τὸ πλήρωμα τοῦ «Ἀρκαδίου» κατάρ-
θωσαν νὰ ἀποβιβάσωσι πάντα τὰ ἐν αὐτῷ γυναικόπαιδα, τοὺς ἐθε-
λοντάς καὶ τὰ πολεμοφόδια. Ἐπειτα δὲ ἐξῆλθον εἰς τὴν παρα-

Καὶ ἦτο ἡ τελευταία του χαρὰ αὐτή, τὰ τελευταῖα του μειδιήματα.

Προκειμένου περὶ τῆς χρηματικῆς του εἰσφορᾶς, ἔλεγεν εἰς τὴν Ἀμαλίαν.

— Αἰ Ἀμαλίτσα μου. Ἄν τὸ μάθῃ αὐτὸ ποῦ ἐκάμαμεν ἡ

λίαν ἀφ' οὗ προηγουμένως ἔδωσαν πῦρ εἰς τὸ «Ἀρκαδίον», ἵνα μὴ περιπέσῃ εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν. Τότε οἱ Τούρκοι μὴ φοβόμενοι πλέον ἐπίθεσιν ἐπλησίασαν διὰ λέμβου εἰς τὸ «Ἀρκαδίον» καὶ κατώρθωσαν νὰ σβέσωσι τὸ πῦρ ἀποστείλαντες ἔπειτα τὸν ἡμίονον ἐκεῖνον κορμὸν εἰς Κωνσταντινοῦπολιν εἰς ἐνδείξιν τῆς νίκης των.

Κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ «Ἀρκαδίου» ἐναυπήγησαν ἐπὶ τοῦ ἡμικαύστου ἐκείνου κορμοῦ ἐν τῷ Τουρκικῷ ναυστάθμῳ ἀτμόπλοιοι ἰσχυριζόμενοι ὅτι ἐπεσκεύασαν ἀπλῶς τὸ «Ἀρκαδίον», ἀπεκάλυσαν δ' αὐτὸ «Θεόδοτο», ὡς παρὰ Θεοῦ δοθὲν καὶ τὸ ἐπεδείκνυν εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον ἡγκυροβολημένον. Κατὰ τὴν τρίωρον ταύτην, ἀλλ' ἡρωϊκὴν ναυμαχίαν, ἐφρονεύθησαν 4 ναῦται καὶ ἐπληρώθησαν 7 καὶ δέκα ἐθειλονταί, ἐκ δὲ τῶν Τούρκων διπλάσιοι.

Ἀλλ' αἱ σφαῖραι τοῦ «Ἀρκαδίου» ἐπροξένησαν πολλὰς ἑρμίας εἰς τὸ «Ἰτζεδίν» ὅπερ ἀπεστάλη ἀμέσως εἰς Κωνσταντινοῦπολιν, ἵνα ἐπισκευασθῇ.

Ἐξ ἀφορμῆς, ὅμως τῆς ἐν Ἀντικυθήροις ναυμαχίας τοῦ ἡρωικοῦ «Ἀρκαδίου» πρὸς τὸ Τουρκικὸν πολεμικὸν «Ἰτζεδίν», ὁ Ἀχιλλεὺς Παράσχος, ὁ ἐμπνευσμένος αὐτὸς ψάλτης, τῶν ἑλληνικῶν πολεμικῶν κατορθωμάτων, ἔγραψε ποίημα πρὸς τὸ «Ἀρκαδί» φέρον τὸν τίτλον, «**Ο ΙΓ'. πλοῦς**» καὶ ἔχον ὡς ἐξῆς:

Α'.

Ποῦ εἶσαι καὶ δὲν φαίνεσαι, ἀγαπημένε «Ἀρκαδί»;

Τὸ μεσημέρι πέρασε, ἐδιάβηκε τὸ βράδυ

Ἀγγλία, εἶναι ἱκανὴ νὰ μᾶς στείλῃ, καὶ ἐδῶ ἀκόμη, καμμιὰν
διακοίνωσιν !

Ὁ ἀγὼν τῆς Κρήτης, ἐξακολουθεῖ Ὁθων. Ἄς ἐνωθῇ τὴν φο-

Κι' ἀκόμη δὲν ἐφάνηκαν τὰ κάτασπρα πανιά σου...

Στὴν Κρήτη μὴν ἀπόμεινες μαζὶ μὲ τὰ παιδιὰ σου ;

Μὴν πολεμᾷς μὲ τὸ βοριά, μὴν παίζῃς στὴ γαλήνη,

Γεράκι τῆς Ἀμερικῆς, Ἑλληνικὸ δελφίνι ;

Ἀχ ! εἶδῃσι μᾶς ἔφεραν πικρή, φαρμακωμένη,

Καὶ στ' ἀκρογιάλια τρέχομε γιὰ σέγα τρομασμένοι !

Παιδάκια, ποῦσθε ἄγγελοι κ' ἔχετε χάρι τόση,

Παρακαλεῖτε τὸ Χριστὸ τ' « Ἀρκάδι » μας νὰ σώσῃ.

Γέροντες, ποῦ τοῦ τάφου σας τὰ χόματα πατεῖτε,

Κ' εἰσθε γειτόνοι τ' οὐρανοῦ, καὶ σεῖς παρακαλεῖτε...

Ἀχ ! ἓνα μόνο τῶχουμε, εἶν' ἓνα τὸ καῦμένο,

Μᾶς τῶχουμε τ' ἀδέλφια μας ἀπ' τὴν Φραγκιά σταλμένο.

Καὶ μὲ αὐτὸ ἐστέλαμε τὸ ὕστερο ψωμί μας,

Τὸ ὕστερό μας φόρεμα καὶ κἄπου τὸ σπαθὶ μας...

Μ' αὐτὸ ταξείδευες, θεὰ τῆς Σαλαμῖνος, μόνη,

Καὶ τὰ πελάγη ἔσχιζες κρατῶντας τὸ τιμόνι !

Παιδάκια ποῦσθε ἄγγελοι κ' ἔχετε χάρι τόση

Παρακαλεῖτε τὸ Χριστὸ τ' « Ἀρκάδι » μας νὰ σώσῃ !

Τ' « Ἀρκάδι » !... Ἔφερετε, παιδιὰ, τί εἶνε τὸ « Ἀρκάδι »,

Εἶνε τὸ γλυκοχάραγμα στῆς Κρήτης τὸ σκοτάδι.

Εἶνε τὸ μάνα τοῦρανοῦ ποῦ τρέφει τὰ παιδιὰ μας,

Εἶνε ἡ Σπέτσαις, τὰ Ψαρά, ἡ Ὑδρα, ἡ καρδιά μας.

Εἶνε τῆς Κρήτης ἡ ζωὴ, τὸ ἅγιο φῦλαχτό της,

Εἶν' ἡ Ἑλλὰς δλόκληρη μαζὶ μὲ τὸνειρό της !...

Β'.

— Καλῶς τὴν τὴ χαρούμενη, τὴν ἄσπρη περιστέρα,

Μὲ τὴν ἐλιά τὴν πράσινη ἀπ' τὰ πελάγη πέτρα !

ρὰν αὐτὴν ἡ μεγαλόννησος μὲ τὴν μητέρα Ἑλλάδα, καὶ διὰ
μαρτυρηθῇ ἡ Ἀγγλία.

— ὦ ! βεβαίως, ἀπηντήσεν ὁ Ὅθων. Ἡ ἐπανάστασις αὐτὴ

Πές μας, χιονάτε ἄγγελε, πουλάκι ἀγαπημένο,

Πόσα καρύβια στένεψαν τ' «Ἀρκάδι» τὸ καὶμένο :

Σὲ ποιὸ ἡ πρώτη σφαῖρά του ἐβρόντησ' ἀκρογιάλι,

Καὶ ποιά νερὰ ἐμύρισαν ἀπὸ μαροῦτι πάλι :

— Στὰ κύματα, ποῦ μιὰ φορὰ σ' ἀφροῦ ἀπάνω στήθη

Ἡ Ἀφροδίτ' ἡ πρώτη μας βασίλισσα ἐγεννήθη,

Ἐκεῖ τ' Ἀρκάδι ἐκράτησε τὸ δρόμο ἀγριεμένο,

Καὶ σὰν νὰ ἐντράπη στὴ φυγή, ἐστάθη πυργωμένο

Στ' Ἀγγελικάρα ἐτριξε τὸ χέρι τὸ τιμόνι.

Σὰν κύματα σηκώνουνταν τὰ στήθη τὰ πλατεῖά του,

Ἀστράφαιε τὰ μάτια του κι' ἀκούσθη τὸ κανόνι...

Ἄλλη φωτιά δὲν ἤθελε ἀπὸ τ' ἀνάβλεμμά του !

Ἄ, καὶ νὰ ἦσουν νᾶβλεπες τ' «Ἀρκάδι» ἐκεῖ πέρα !

Ἀστράφαιε τὰ κύματα, σκοτεΐνιας ἡ ἡμέρα

Ὅταν τὸ πρῶτο βρόντησε κανόνι στὰ πελάγη.

Ἡ σφαῖρα ἦταν νηστική κι' ἐπήγαινε νὰ φάγη...

Τ' «Ἀρκάδι» τότε' ἐχύθηκε σὰν ἄτι θυμωμένο,

Στ' Ἀγγελικάρα τὴ φωνή, τὸ βλέμμα τ' ἀναμμένο,

Καὶ στὰ ντελίνα, στὴ φωτιά, στὸ φοβερὸ σκοτάδι,

Ἐμπρός, ὀπίσω ρίχνουνταν κ' ἐχάνετο τ' «Ἀρκάδι»...

Ὡσὰν σὲ σκοτεινὴ νυχτιά ποῦ δὲν φωτίζει ἀστέρι,

Ἀστράφτει πάντα κᾶποτε ἀπὸ τὰ ἴδια μέρη,

Ἐτσι κ' ἐκεῖ δὲν ἀστράφτει παρ' ἀπ' τ' «Ἀρκάδι» μόνον,

Κι' ἄκουες μέσα στὴ βοή, στὴ φρίκη καὶ στὸ φρόνο,

Μαζί μὲ τὸν Καλόγερο, τὸ παριανὸ ξεφτέρι,

Πλάγι μὲ πλάγι ἄδειαζε ἀκοίμητο τριμπόνι.

Πόσους ἀπίστους ἔρριξε τὸ κῆμα μόνον ξέρεи.

Καὶ τοῦ πελάου ὁ ἀφρὸς ὁποῦ τοὺς σαφανόνει.

Ἀμαλία, κάτι καλὸν ἀποτέλεσμα θὰ ἔχῃ. Νὰ ἰδῇς ὅτι δὲν θὰ
διαψευσθῶσιν αἱ ἐλπίδες μας.

Ἀτυχὴ Βασιλεῦ !

Ἀπέθανες καθ' ὃν χρόνον διήρκει ἡ ἐπανάστασις ἐκείνη.

Ἐκτοτε ἔγειναν καὶ ἄλλαι ἐπαναστάσεις.

Καὶ ἡ Κρήτη ἀκόμη δὲν ἠώθη με τὴν μητέρα Ἑλλάδα.

Ἄλλ' ἡ πρόρρησίς σου, θ' ἀληθεύσῃ.

Ἀργὰ ἢ ταχέως θὰ ἀληθεύσῃ.

Ἡ Κρήτη, θάσσον ἢ βράδυνον θὰ ριφθῇ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς
μητρὸς Ἑλλάδος, διὰ νὰ μὴν ἀποχωρισθῇ ποτὲ πλέον αὐτήν.

Καὶ τότε ἡ ἀγία σου ψυχὴ, θὰ αἰσθανθῇ νέαν χαρὰν, ἐκεῖ ψηλὰ
εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ὅπου σήμερον εὐρίσκεται.

Μὰ στὴ φωτιὰ τὴν ὑστερη δρμή του,

Εἶδα στὴν πλώρη τὸ κορμὶ κι' ἐπάνω τὴ ψυχὴ του !

Λουλούδια καὶ λιτῆς κλαδὶ στοῦ τάφου του τὸ λάκκο,

Τὸν εἶδα βταν ἔπεσε τὸν Καπετὰν-Κυριάκο !

Τὴν ὥρα ποῦ ἐσώπασε τῆς μάχης τὸ κανόνι.

Εἶδα μακρυνὰ στὸ πέλαγος νὰ φεύγουνε ρτεκίνια,

Καὶ τὸ « Ἀρκάδι » φῶς θεοῦ καὶ δόξα νὰ χρυσόνη·

Τὶ κοῖμα τέτοια νάχετε θαλασσινὰ δελφίνια !....

Ἄν εἶχαν ἄλλοι σὰν καὶ σᾶς τῆς Ὑδρας τὸ κανόνι,

Τ' ἀστροπελέκι τῶν Ψαρῶν, τῆς Σπέτσας τὸ τριμπόνη.

Μὰ θεὰ ἦτο ἡ Ἑλλάς—κ' ἡ ἄσπρη περιστέρα,

Θλιμμένη πέταξε ψηλὰ κ' ἐγάθη στὸν ἀέρα !

Τὰ μετὰ τὴν ἐξώσιν

φυλ. 108.

BIBΛION E'

Η ΜΑΥΡΗ ΚΥΡΙΑ

Ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία, ἦτο εἰς ἄκρον προληπτική. ^{Εἶδομεν} ὅτι προκειμένου νὰ ἐπιχειρήσουν οἱ Βασιλεῖς, τὸ τελευταῖον πρὸ τῆς ἐξώσεως των ταξιδίων, ἀνὰ τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος, ἡ Ἀμαλία, ὅτάν ἔμαθεν ὅτι τὸ ταξίδιον αὐτὸ ὠρίσθη διὰ τὴν 1/13 ὁκτωβρίου 1862, εἶπεν·

— Ἐγὼ εἶμαι προληπτική, καὶ οὐδέποτε ταξιδεύω εἰς τὰ 13 τοῦ μηνός.

Καὶ ἔως εἶχε δίκαιον, πιστεύουσα εἰς τοιοῦτου εἶδους προλήψεις.

Τὸ κατωτέρω ἐπειτόδιον, δικαιολογεῖ ἄρκετὰ, τὴν προληπτικότητά ταύτην.

Κατὰ τὸ ἔτος 1851, τοῦ Ὁθωνος ἀπουσιάζοντος εἰς Εὐρώπην, ἡ Ἀμαλία διεχειρίζετο τὴν ἀντιβασιλείαν.

Ἐξερχομένη τότε εἰς περίπατον ἐν συνοδείᾳ δύο ὑπασπιστῶν, ἐνὸς διαγγελέως, μιᾶς Κυρίας, τοῦ γερμανοῦ διευθυντοῦ τῶν σταυλῶν καὶ δύο σταυλιτῶν, παρηκολουθεῖτο ὑπὸ τῶν τεσσάρων χωροφυλάκων, οἵτινες πάντοτε ἠκολούθουν τὴν βασιλικὴν συνοδίαν. Ἡ Βασίλισσα κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Βασιλέως εἶχε δώσει ἐντολήν νὰ λείψωσιν οἱ χωροφύλακες. Μετὰ τινὰς ἡμέρας, ἐνῶ ἐπορεύετο πρὸς τὸν Ἑλαιῶνα, διέκρινεν αἶφνης αὐτοὺς μακρόθεν παρακολουθοῦντας.

Ὁργισθὴν ἐπὶ τῇ παραβάσει τῆς ἐντολῆς της, καὶ μετὰ πεινκταετίας καὶ θυμοῦ παιδικοῦ εἶπεν : « Ἄ ! θέλουν λοιπὸν νὰ μὲ φυλάξουν ! ὧς ἔλθουν ! » Καὶ πρὶν ἢ δώσῃ καιρὸν αὐτοῖς νὰ δράμωσιν ἀμέσως κατόπιν, κεντήσασα τὸν ἵππον της εἰσήλθεν ὡς ἀστραπὴ εἰς τὸν Ἑλαιῶνα.

Οἱ χωροφύλακες, μὴ ἀντιληφθέντες τὸ πρῶτον τὴν ταχεῖαν ταύτην ἐξαφάνισιν τῆς βασιλικῆς συνοδίας, ἤρχισαν νὰ τρέχωσιν ἀπὸ μὲν τῆς ἐπὶ τὰ ἔχνη αὐτῆς, ἀκολουθήσαντες τὴν πρὸς τὸν Πύργον τῆς Βασιλίσσης ὁδοῦσαν.

Ἡ Βασιλίσα ὅμως δι' ἐλιγμῶν πολλῶν διελθοῦσα τὸν Ἑλαιῶνα στρέφεται πρὸς τὸν Λυκαθητόν, διατρέχει τὰ ἀνωφερῆ αὐτοῦ μέρη καί, διὰ τῆς ὁδοῦ Κηφισίας, καταφθάνει ἐνωρίτερον τῆς τεταγμένης ὥρας εἰς τὰ ἀνάκτορα ἀφιπεύσασα εἰς τὴν ὀπισθεν αὐλείον θύραν, παρὰ τὸ σύνθηες, ἀφήσασα πολὺ μακρὰν τοὺς ὑπασιστάς ἀσθμαίνοντας νὰ παρακολουθῶσιν. Ὁ διαγγελεὺς καὶ ἡ Κυρία μόνον ἔφθασαν συγχρόνως μετ' αὐτῆς εὐχαριστημένοι διὰ τὸν ὀλόταχον αὐτὸν ἐφιππον περίπατον.

Οἱ χωροφύλακες ἀπολέσαντες τὰ ἔχνη τῆς Βασιλίσσης, ἐν ἀπογνώσει ἐπέστρεψαν ἰδρῶτι περιρρεόμενοι· ἐξήγγειλαν σοβαρῶς τῷ κυρίῳ μοιραρχῷ, ὅτι ἡ Βασίλισσα ἐχάθη ! Ταρασσεται ὁ μοιραρχὸς καὶ κοινοποιῶν τὰ λεχθέντα εἰς τοὺς ἐν τῷ γραφείῳ ἀξιωματικούς σπεύδει εἰς τὰ ἀνάκτορα. Ὁ αὐλάρχης Γρίδας Γαρδικιώτης εἰσερχόμενος, βλέπει τὸ περίφροντι ὄψος τοῦ μοιραρχοῦ καὶ ἐρωτᾷ αὐτόν· οὗτος δὲ μετὰ δέους συμπλέξας τὰς χεῖρας ἀναφωνεῖ ἀπελπίς : « ἡ Βασίλισσα ἐχάθη ! » — « Ἀλλὰ, φίλε μου, ἀπαντᾷ ὁ Γρίδας μειδιῶν, δὲν ἀκούεις τὸ τύμπανον ; ἡ Βασίλισσα ἐπιστρέφει ἐκ τοῦ ἐφίππου αὐτῆς περιπάτου, — αὐδοῦ νᾶχῃ ὁ Θεός, λέγει ὁ μοιραρχὸς καθησυχάσας ἐκ τῆς συγκρατουμένης αὐτὸν ταραχῆς, καὶ διηγεῖται εἰς τὸν αὐλάρχην τὸ συμβάν. »

Ὁ δὲ Γρίδας ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἐτήρησε τὸν ὅλως ἀξιοπρεπῆ καὶ ἱπποτικὸν αὐτοῦ χαρακτήρα, καὶ κατέδειξε τὴν πρὸς τὸ καθῆκον καὶ τὴν βασιλείαν ἀφοσίωσιν καὶ σεβασμὸν. Εἰς τὴν ὀργί-

λην ἐπίπληξιν τῆς βασιλίσσης, ὅτι δὲν ἐξετελέσθησαν αἱ διαταγαὶ
τῆς, εἰπούσης :

«Τὸ πρῶτον πρᾶγμα, ὅπερ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἐδῶ μέσα, εἴναι
ἡ πειθαρχία καὶ ἡ ὑπακοή». ὁ Γρίβας, ἀπαντᾷ : «Ἡ Μεγαλει-
της σου ἔπραξες τὸ καθήκόν σου, νὰ θυμώσῃς καὶ νὰ μέ ἐπιπλή-
ξης, ἀλλὰ καὶ ἐγὼ ἔκαμα τὸ ἰδικόν μου. Ὁ Βασιλεὺς, ἐξηκολού-
θησε λέγων, μᾶς ἄφησεν ἐδῶ ὅλους μέσα σ' αὐτὸ τὸ Παλάτιον.
μὴλα τὰ ἀγαθὰ, ὅχι γιὰ νὰ κοιμούμεθα μαλακὰ, ἀλλὰ γιὰ ν' ἀγρυπ-
νοῦμε.

Μεγάλη τιμὴ 'στὸ ἔθνος εἶναι νάχῃς μπιστοσύνη, μὰ μεγάλη
πρέπει νάναι καὶ ἡ δική μας ἔγνοια. Ἄφες με, Μεγαλειότητά, νὰ
σοῦ δώσω πίσω τὰυτὰ τὰ γαλόνια καὶ τὴ βούλα τ' Αὐλαρχείου
καὶ τότε διέταξε νὰ μὴ σ' ἀκολουθοῦνε οἱ χωροφύλακες» !

Ἡ σκηνὴ ἦτο ὄντως θαυμασία διὰ χρωστῆρα ζωγράφου. Ἡ
Βασιλίσσα, ἱσταμένη ἐν τῷ μέσῳ τῆς αἰθούσης, φέρουσα ἐσθρὴν
ἐξωμον, περιδέραιον πολύτιμον καὶ βραχιόνια, διάδημα ἐπὶ κεφαλῇ
λῆς, ἀπαστράπτουσα ἐκ κάλλους καὶ μεγαλείου. Ὁ Γαρδικιώτης
ἐνώπιον αὐτῆς ὑπερηφάνως καὶ ἀξιοπρεπῶς κλίνων τὸ ὕψιτενός ἐν-
στημά του καὶ κρατῶν ἀνὰ χεῖρας τὸ φέσιον, ἀναμένων τὴν δια-
ταγὴν.

Αἱ τρεῖς Κυρίαι τῆς Αὐλῆς, οἱ δύο ὑπασπισταὶ καὶ ὁ διαγγε-
λεὺς ἐν στολῇ, εὐλαβῶς παριστάμενοι καὶ ἀναμένοντες ἐναγώνως
τὸ ἀποδησόμενον.

Ἀλλὰ ταχέως ἡ σκηνὴ μετέβαλεν ὄψιν· ἡ μεγαλόφυχος Ἀ-
μαλία, ἐν τῇ χαρακτηρίζουσῃ αὐτὴν ἀγαθότητι, ἀναγνώρισσα τὸ
ἄδικον, συνεκινήθη ἰσχυρῶς, διότι ἐλύπησε τοὺς περὶ αὐτήν, ἔπειτα
τὴν δεξιὰν πρὸς τὸν Γαρδικιώτην, ἣν αὐτὸς ἡσπάσθη. Στραφεὶς
ἀκολουθῶς πρὸς τὸν γηραιὸν στρατηγὸν Νοταρᾶν καὶ τὸν εὐγενέ-
στατον Βαλτινὸν ζητεῖ συγγνώμην, τὸ μειδίσμα ἐπὶ τῶν χειλέων
ἔχουσα, ἐνῶ ταῦτοχρόνως τὰ δάκρυα ἔρρεον ἐκ τῶν ὤψεων καὶ
ὀφθαλμῶν, διότι ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ κοτιάσωσι καὶ ὑποφέρωσιν.
Οὗτοι δὲ προχωρήσαντες ἡσπάσθησαν τὴν χειρὰ τῆς.

Ἐλῆξεν οὕτω τὸ ὥραϊον ἐπεισόδιον, ὁμοιάζον ἡμέραν Ἀπριλίου τοῦ οὐρανοῦ τῶν Ἀθηνῶν, ἣτις ἀνατέλλει μετ' ὀλίγων νέφη πυκνά συναγείρονται ἐφ' ὧλων τῶν μερῶν τοῦ ὀρίζοντος, ἐπαπειλόντα καταιγίδα· αἶφνης ἀναψυκτικαὶ ρανίδες βροχῆς καταπίπτουσιν, εὐδὺς ὁ οὐρανὸς διαλάμπει, καὶ ὁ ἥλιος κατερχόμενος πρὸς τὴν δύσιν σκορπίζει τὰ ρόδα καὶ τὰ ἴα διὰ τῶν χρυσῶν ἀκτίνων τοῦ ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος καὶ τῆς μαρμαιρούσης θαλάσσης, διαχέων τὴν γαλήνην καὶ τὴν χαρὰν!

Ἐν τούτῳ, ἀναγγειλαντος τοῦ διατεταγμένου ὑπηρετοῦ τὸ γέμα, εἰσῆλθον ἅπαντες εἰς τὸ ἐστιατόριον.

Ἀλλ' ἡ βασίλισσα, καίπερ προσπαθοῦσα νὰ φαίνεται φαιδρά, δὲν τὸ κατώρθωσε.

Κάποια ἀνησυχία αὔριστος, κάποια λύπη ἀπροσδιόριστος, τῆς ἀφῆρουν τὴν εὐθυμίαν της.

— Κάτι κακὸν θὰ μοῦ συμβῇ ἐσκέπτετο.

Παρηλθον ὅμως δένκ' ὅτι ὁλόκληροὶ ἡμέραι καὶ τὸ ἀναμενόμενον κακόν, δὲν ἐπῆλθε.

Καὶ τὸ ἐπεισόδιον τῶν τεσσάρων χωροφυλάκων, ἔτεινε νὰ ληπμονηθῇ τελείως, ὅτε ἡ βασίλισσα Ἀμαλία, ἔλαβε μακρὰν ἐκ Μονάχου ἐπιστολήν.

Τὴν ἀνέγνωσε, τετραγαγμένη καὶ ὥς, καὶ ἔπειτα, ἀποτεινομένη πρὸς τὴν βαρὼνν Βιλελμίνην Πλούσκωφ.

— ὦ! αἱ προαισθήσεις μου βαρὼνν, εἶπε.

— Τί συμβαίνει Μεγαλειοτάτη;

— Καὶ ἔπειτα βαρὼνν με κατηγοροῦν διότι εἰμαι προληπτική.

— Ἀλλὰ τί ἔχετε Μεγαλειοτάτη; Εἴσθε ὀλίγον ὠχρά.

— Ἐνθυμεῖσαι βαρὼνν τὸ ἐπεισόδιον τῶν τεσσάρων χωροφυλάκων;

— Μάλιστα Μεγαλειοτάτη.

— Εἰξεύρετε ὅτι τὴν ἡμέραν ἐκείνην, εἶχα ἐρεθίσει τόσον πολὺ τὸν ἵππον μου, ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ μοῦ συμβῇ δυστύχημα;

- Αὐτὸ τὸ ἡγνόουν Μεγαλειοτάτη.
- Αἶ' βερώνη· μάντευσε τί ἔλαβε χώραν εἰς τὸ Μόναχον !
- Πότε Μεγαλειοτάτη ;
- Τὴν ἡμέραν ποῦ ἐγὼ ἐκινδύνευσα ἐδῶ.

Τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἡμέραν, εἶδον τὴν μαύρην κυρίαν, νὰ κινεῖται μέσα εἰς τὸ πλαίσιον τῆς. Αὐτὸ βερώνη ᾔτο σημεῖον κινδύνου.

- "ὦ Μεγαλειοτάτη· Ἀλλὰ μὴ πιστεύετε πρὸς Θεοῦ.

— Νὰ μὴ πιστεύω βερώνη ; Καὶ τὸ λέγεις σὺ αὐτό ; Σὺ ἡ ὁποία γνωρίζεις τόσον καλὰ τὴν ἱστορίαν τῆς μαύρης κυρίας ;
Ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλην ἐποχὴν, ἡ «μαύρη κυρία» κινήθη ἐν τῷ πλαίσιῳ τῆς, προσήμανε κίνδυνον διὰ τὴν βασιλίσαν Ἀμαλίαν.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀποπείρας τοῦ Δοσίου.

Καθ' ἣν στιγμὴν, τὸ πυροβόλον τοῦ Δοσίου, ἐξεπυροσκοπεῖται ἐναντίον τῆς Ἀμαλίας, ἡ «μαύρη κυρία» ἐκινήθη σπασμωδικῶς ἐν τῷ πλαίσιῳ τῆς εἰκόνης τῆς, ὥσπν αὐτὴν τὴν ἰδίαν νὰ ἐπληρῇ ἡ σφαῖρα τοῦ Ἀθηναίου συνωμοτοῦ :

Οἱ Ἕλληνες αὐλικοί, ὅσοι ἠκολούθησαν τὸν Βασιλέα Ὁθωνὰ εἰς τὴν ἐξορίαν του, ἔλαβον καὶ οὗτοι ἀφορμὴν, νὰ δοκιμάσωσι τὴν ἐκ τῆς «Μαύρης Κυρίας» συγκίνησιν.

Ἀμα τῇ εἰς Μόναχον, ἀφίξει τῶν ἐξορίστων Βασιλέων, ἔξ' Ἑλλάδος προερχομένων, ἡ «Μαύρη κυρία» ἔκαμε καὶ πάλιν τὴν ἐμφάνισίν τῆς.

Τὴν νύκτα, μέσα εἰς τὰ Ἀνάκτορα τοῦ Μονάχου, ἐθεάθη ὀλισθαίνουσα ἀθορύβως κατὰ μῆκος τῶν διαδρόμων, φθάνουσα εἰς τινὰ ἐξώστην ἀντικρύζοντα πρὸς τὸν κήπον τῶν Ἀνακτόρων, καὶ ἀνακόπτουσα ἀποτόμως ἐκεῖ τὸν αερώδη δρόμον τῆς.

Τὸ φῶς τῆς σελήνης ἐπιπτεν ἐπ' αὐτῆς καὶ τὴν ἐφώτιζε.

Καὶ ὑπὸ τὸ φῶς ἐκείνο. ἡ «μαύρη κυρία», εἶχε προσλάβει φανερὸν χρῶμα, χρῶμα τρόμου, συμφορᾶς, καταστροφῆς.

Οἱ Ἕλληνες τοῦ Βασιλέως ἀκόλουθοι εἶδον τὸ φάσμα ἐκεῖνο, καὶ κατελήφθησαν ὑπὸ παγεροῦ φόβου,

Ἐξήτησαν ἄδειαν, καὶ διενυκτέρευσαν εἰς τι ξενοδοχεῖον.
Δὲν ἐπανήλθον δὲ εἰς τ' Ἀνάκτορα παρὰ μετὰ τὴν πάροδον
πολλῶν ἡμερῶν, καὶ ἄφ' οὗ ἐβεβαιώθησαν ὅτι τὸ φάσμα τῆς «Μαύ-
ρης κυρίας» δὲν ἐνεφανίσθη πλέον εἰς τ' Ἀνάκτορα.

Ἄλλ' ἡ ἐμφάνισις ἐκείνη, τοῦ φάσματος, κατὰ τὴν παράδο-
σιν, ἐθεωρεῖτο ὡς προάγγελος θανάτου.

Ἡ Ἀμαλία, ἐφοβήθη τότε ὅτι ὁ θάνατος θ' ἀφήρπαζεν ἡ αὐ-
τὴν ἢ τὸν Ὀθωνα.

— Φοβοῦμαι κυρία Πλούσκωφ εἶπεν εἰς τὴν Μεγάλῃν Κυρίαν·
ἡ «Μαύρη Κυρία» μᾶς προκναγγέλλει θάνατον ὅσάκις ἐμφανί-
ζεται.

Εὐτυχῶς ὁμως τὴν φορὰν αὐτὴν οἱ φόβοι τῆς Ἀμαλίας δὲν
ἐπληθύνοντο.

Συγγενὴς τις τῆς Ἀμαλίας ἀπεβίωσεν καὶ οὕτω ἐδικαιολογήθη
ἡ ἐμφάνισις τῆς Μαύρης Κυρίας, ἐμφάνισις ἡ ὁποία εἶχε κατατα-
ξάσει τὴν ἐξορίστον βασιλίτισσαν, ἐπ' ἀρκετὰς ἡμέρας, καὶ ἐπ' ἀρ-
κετὰς νύκτας, ἀφήρεσε τὸν ὕπνον αὐτῆς.

Ἡ ἱστορία τοῦ φαντάσματος τούτου, τὸ ὅποιον τόσον πολὺ
ἐφοβεῖτο ἡ Ἀμαλία δὲν εἶναι μικρά.

Εἰς τ' Ἀνάκτορα τοῦ Μονάχου καὶ εἰς τὴν κεντρικὴν στοὰν
τῶν Ἀνακτόρων, ὑπάρχει ἡ Πινακοθήκη τῶν παλαιῶν ἡγεμόνων
τῆς Βαυαρίας.

Ἀλλὰ μετὰ τῶν εἰκόνων τούτων, ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ ἐπισκέ-
πτου, σταματᾷ περιδεῆς, ἐπὶ τῆς εἰκόνος γυναικὸς τιнос, παλαιᾶς
ἡγεμονίδος τῆς Βαυαρίας. Ἡ γυνὴ αὕτη ἦτο σύζυγος ἐνὸς τῶν
ἀρχαιοτέρων θαλαμηπόλων τῆς χώρας, εἰς τὴν εἰκόνα δὲ παριστά-
νεται, κκταμελαινα φέρουσα περιβολήν, τὴν ὅψιν ἄγρίαν, τὸ πρό-
σωπον αὐστηρόν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπειλητικούς.

Ἡ ἐν τῇ εἰκόνι ἐκείνῃ ἀπεικονιζομένη γυνή, εἶνε ἡ «Μαύρη
Κυρία».

Καὶ ἐνσπείρει τὸν τρόμον ἡ ἀρχαία ἡγεμονὶς τῆς Βαυα-
ρίας, διότι λέγεται ὅτι ὅσάκις μέλος τι τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας

πρόκειται ν' ἀποθάνῃ, ἡ «Μαύρη Κυρία» ἀφίνουσα τὴν ἐν τῇ εἰκόνι θέσιν της, ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ πλαίσιον αὐτῆς, κατέρχεται πρὸς τὴν γῆν, καὶ ἐμφανίζεται ἢ εἰς τοὺς διαδρόμους τῶν Ἀνακτόρων, ἢ εἰς τὴν Τεατινεκίρχε.

Ἀπαραιτήτως δέ, ὡςάκις τοιαύτη τις ἐμφάνισις σημειωθῇ, σημειοῦται καὶ εἰς θάνατος ἡγεμόνος ἢ πρίγκηπος Βαυαρῶν.

Αὕτη ἐν συντόμῳ εἶνε τῆς «Μαύρης Κυρίας» ἡ ἱστορία.

Παράδοξος μὲν, καὶ ἀπίστευτος ἀλλὰ ἴσως καὶ ἀληθής.

Μία τρομερὰ προαίσθησις.

Τὴν 30 Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1867, ἡ βασίλισσα Ἀμαλία, συνοδευομένη ὑπὸ τῆς ὑπασπιστρίας αὐτῆς δεσποινίδος Ρηγγίνας Φιλωνος, τῆς ἀντικαταστησάσης τὴν ἐπανελθοῦσαν εἰς Ἑλλάδα Μαρίαν Γρίβα, εἶχεν ἐξέλθει τῶν Ἀνακτόρων τῆς Βαυμδέργης, ὅπου μεταβῇ εἰς τὸ «Brükenau» τὸ ὅποιον ἀπεῖχε δώδεκα ὥρας τῆς Βαυμδέργης.

Τὸ «Brükenau» κεῖται ἐν μέσῳ λόφων καταφύτων καὶ ἐν μέσῳ μαγευτικοῦ ὀρίζοντος. Ἐπαυλις τετράγωνος, διώροφος, μετὰ ἑνδεκά διωματίων, δεσπόζει τοῦ βορείου μέρους, καὶ παρ' αὐτῆς ἄρχεται ἐκτεινόμενον σύνδεδρον δάσος, ἐν ᾧ οἱ κατ' ἀποστάσεις ὑψούμενοι χλοεροὶ λοφίσκοι, ὡς ὄασις, φέρουσιν ἐκάστη ὀνόματι τῶν μελῶν τῆς Βασιλικῆς Βαυαρικῆς Οἰκογενείας. Ἐν τῇ κτήματι τούτῳ ὑπάρχει μέγα κατὰστημα λουτρῶν, ὅπερ ὁ βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκος ὁ Α' ἀνήγειρεν ἰδίαις αὐτοῦ δαπάναις.

Τὸ ὥραϊον τοῦτο κτῆμα ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία ἐσχόπετο ἑκτοτε ν' ἀγοράσῃ, καὶ ὄντως ἡγόρασε δύο ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου αὐτῆς παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας, ἵνα μεταρρυθμίσῃ κατὰ τὸν ἐν Ἀθήναις «Πύργον τῆς Βασιλείσεως» καταστήσῃ θερινὴν κατοικίαν, καὶ ἐν αὐτῇ οἱ πῦθοι τῆς ψυχῆς της ὀνειρώττωσι τὸ παρελθόν.

Είχεν ἤδη ἐπιβῆ τῆς ἀμάξης τῆς, καὶ ἔσπευδεν ὅπως ἐξέλθῃ τῆς Βαμβέργης ὅτε γραῖά τις χωρική, ὤρμησεν ἀπὸ τινος οἰκίσκου πρὸς τὴν βασιλικὴν ἀμαξαν κραυγάζουσα :

— Βασίλισσα.... Βασίλισσά μου....

Καὶ ἐκίνει τὰς χεῖράς τῆς ἀπεγνωσμένως, προσκαλοῦσα τὸν ἀμαξηλάτην νὰ διακόψῃ τὸν δρόμον τοῦ καὶ νὰ σταθῇ.

Ἡ Ἀμαλία ἤκουσε τὴν πρόσκλησιν τῆς γραίης χωρικῆς, εἶδε τὰς χειρονομίας αὐτῆς, καὶ περιεργεῖα κινουμένη.

— Σταμάτησε, διέταξε τὸν ἀμαξηλάτην.

Καὶ στραφεῖσα πρὸς τὴν ὑπασπίστριάν τῆς.

— Ρηγγίνα, εἶπεν· εἶμαι περίεργος νὰ μάθω τί θέλει ἡ πτωχὴ αὐτὴ γυναῖκα.

— Ἐλεημοσύνην ἴσως Μεγαλειοτάτη.

— Δὲν τὸ πιστεύω Ρηγγίνα. Τὴν γυναῖκα αὐτὴν τὴν γνωρίζω. Εἶνε σύζυγος γεωργοῦ τῶν περιχώρων, καὶ δὲν ἐπαίτεϊ.

Καὶ νεύουσα εἰς τὴν χωρικήν.

— Ἐλα ἐδῶ, καλὴ μου κυρὰ τῆς εἶπε.

Ἡ χωρική, ἐπλησίασεν.

ὑπεκλίθη βαθέως πρὸ τῆς Βασιλίσσης, καὶ ἀνέμενε.

— Μὰς ἐφώναξες νὰ σταθῶμεν ; ἠρώτησεν ἡ Ἀμαλία.

— Μάλιστα Μεγαλειοτάτη.

— Διατί ;

Ἄλλ' ἀντὶ ν' ἀπαντήσῃ ἡ χωρική ἠρώτησε :

— Βασίλισσά μου· πηγαίνεις εἰς τὸ κτῆμα ;

— Ναί.

— Τὸ «Brukenau» ;

— Ἀκριβῶς.

— Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ Βασίλισσα· μὴ πηγαίνῃς σήμερον ἐκεῖ ;

— Ἀλλὰ διατί ;

Ἡ χωρική δὲν εἶχε τὴν τόλμην νὰ ἐμιλήσῃ. Ἠννόησε τοῦτο ἡ Ἀμαλία, καὶ ἐνθαρρύνουσα αὐτήν.

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 106

— Καλή μου γυναίκα, τῆς εἶπε. Διὰ τί ἐσιώπησες ; ^{Ἐμπρός}
λέγε ὅ,τι ἤθελες νὰ εἰπῇς...

— Δὲν τολμῶ Μεγαλειοτάτη.

— Μὰ διὰ τί ;

— Ἡμεῖς οἱ χωρικοί, πιστεύομεν εἰς μερικά πράγματα, διὰ
τὰ ὅποια ἡ Μεγαλειότης σας θὰ γελάσῃ μαζί μας.

— Δὲν θὰ γελάσω καθόλου. Σέβομαι τὰς πεποιθήσεις τῶν ἄλ-
λων. Ὡμίλει μετὰ θάρρους.

Ἡ χωρική τότε ἐπλησίασεν ἔτι μᾶλλον τὴν βασιλικὴν ἑμαῖαν,
καὶ μὲ φωνὴν ἔντρομον.

— Ἐνὰ φάντασμα, Μεγαλειοτάτη.

— Φάντασμα !

— Ναί· εἰς τὸ κτῆμα ποῦ πηγαίνετε τώρα, ἐφάνηκε ^{χθές} τὴν
νύκτα ἓνα φάντασμα.

Ἡ Ἀμαλία, φύσει δεισιδαίμων ἐταράχθη.

Ἀλλὰ κατῴρθωσε νὰ κρύψῃ τὴν ταραχὴν τῆς ταύτης ὑπὸ πλα-
στὸν μειδίαν καὶ ἠρώτησε τὴν χωρικήν :

— Τὸ εἶδες σὺ τὸ φάντασμα ;

— Ὅχι.

— Ἀλλά ;

— Ὁ ἄνδρας μου τὸ εἶδε...

— Ἀ ! Καὶ πῶς ;

— Ἐπέστρεφεν ἀπὸ ἓνα μακρὸν κτῆμα τὸ ὅποion καλλιερ-
γεῖ. Κ' ἐνῶ περνοῦσε ἀπ' ἐκεῖ, εἶδε τὸ φάντασμα, ἐπάνω εἰς τὴν
στέγην τοῦ παλατιοῦ. Ὅταν ἐγύρισε ἦταν μισαποθαμένος ἀπὸ τὸ
φόβον του. Τί ἔχεις ; τὸν ἐρωτῶ. Καὶ ἐκεῖνος μοῦ ἀπαντᾷ. Εἶδα
ἓνα φάντασμα καὶ μοῦ διηγήθηκε...

— Τί σοῦ διηγήθη ;

— Πῶς ἦταν τὸ φάντασμα.

— Ἐνθυμεῖσαι ὅσα σοῦ διηγήθη ὁ σύζυγός σου ;

— Μάλιστα Μεγαλειοτάτη.

— Σοῦ περιέγραψε πῶς ἦταν τὸ φάντασμα ;

- Μάλιστα.
- Είμφορεῖς νὰ μοῦ ἀναλύσῃς τὴν περιγραφὴν ;
- Ἄν ἡ Μεγαλειότης σας θέλει.
- Σὲ παρακκλῶ μάλιστα.
- Τὸ φάντασμα Βασίλισσά μου, ἦταν μὲν γυναίκα.
- Ἄ ! ἔλαμεν ἔντρομος ἡ Βασίλισσα...
- Ἐμοιαζε σὰν Βασίλισσα.
- Ἀλλά ;
- Τὸ πρόσωπό του ἦταν ἄγριο· τὰ μάτια του, σὰν μάτια θυμωμένου πολύ...
- Καὶ τί ἐφοροῦσε.
- Κατὰμαυρα Μεγαλειοτάτη.
- Ἡ Ἀμαλία, ἐγένετο κάτωχρος.
- Καὶ στραφεῖσα πρὸς τὴν Ρηγγίνην Φίλωνος ἐψιθύρισε.
- Ἡ Μαύρη Κυρία !
- Ἡ χωρική, ἤκουσε τοὺς λόγους τότε καὶ προσέθηκεν :
- Μάλιστα ! ἡ «Μαύρη Κυρία» ἦταν.
- Πῶς τὸ ξεύρεῖς αὐτό ;
- Μοῦ τὸ εἶπεν ὁ ἄνδρας μου.
- Αὐτὸ μόνον σοῦ εἶπε ;
- Ὅχι βασίλισσά μου.
- Τί ἄλλο ;
- Ἀλλὰ ... δὲν εἰξεύρω ἂν πρέπη...
- Πρέπει νὰ τὰ μάθω ὅλα. Τί ἄλλο σοῦ εἶπεν ὁ σύζυγός σου;
- Ἡ χωρική ἐδίστασε πρὸς στιγμὴν.
- Ἀλλ' αἰφνης λαβοῦσα θάρρος, εἶπεν :
- Ἀνεστέναζε βασίλισσά μου θλιβερά, καὶ μοῦ εἶπεν· ἡ «Μαύρη Κυρία». Ἀλλοίμονο στὸ παλάτι τῆς Βαμβέργης. Κάτι μεγάλο κακὸ θὰ γείνη ἐκεῖ μέσα...
- Σ' εὐχαριστῶ, καλὴ μου κυρά, εἶπεν ἡ βασίλισσα εἰς τὴν χωρικήν. Σ' εὐχαριστῶ διὰ τὰς πληροφορίες σου αὐτάς.

— Ἡ Μεγαλειότης σου, δὲν ἐθύμωσε ;

— Ὅχι.

— Καί ... θὰ πάρῃ εἰς τὸ κτῆμα ;

— Ὅχι· δὲν θέλω νὰ λυπήσω τοὺς ἀνθρώπους τοῦ με ἄγα-
ποῦν.

Καὶ ἡ βασίλισσα, διέταξε τὸν ἀμαξηλάτην, νὰ στραφῇ, καὶ
νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Βαμβέργην.

Ἄλλὰ, καθ' ὅλον τὸ διάστημα, ἡ Ἀμαλία ἦτο ὠχρὰ, τετα-
ραγμένη, ἀνήσυχος.

Καὶ ἡ Ρηγγίνα Φίλωνος, τὴν ἤκουσε νὰ ψιθυρίζῃ ἐντρομόν.

— Ἡ Μαύρη Κυρία... Ποῶς λοιπὸν θ' ἀποθάνῃ ;

Ἡ Ἀμαλία, δὲν ἤθελε νὰ πιστεύσῃ ὅτι τοιοῦτος κίνδυνος,
ἠπείλει τὸν Ὅθωνα.

Ὁ Ὅθων, ἦτο μὲν μελαγχολικός, εὐπειθής, καταβεβλημένος
ἀλλ' ἡ ὑγεία του δὲν ἦτο εἰς κατάστασιν τοιαύτην, ὥστε νὰ
ἐμβάλλῃ εἰς ἀνησυχίας τοὺς περὶ αὐτόν.

— Ἀλλὰ τότε ;

Διατί λοιπὸν, καὶ διὰ ποῖον λοιπὸν ἐνεφανίσθη ἡ «Μαύρη Κυ-
ρία».

Μήπως δι' αὐτήν ;

Τίς οἶδε!

— Ὅπωςδῆποτε, ἐψιθύρισεν ἡ Ἀμαλία, ὅς μὴ λησμονώμεν
ὅτι εἴμεθα ἄνθρωποι, ὑποκείμενοι εἰς τὸν θάνατον, καὶ ὅς προε-
τοιμασθῶμεν.

Αὐτὴν ἐκείνην τὴν νύκτα, ἡ βασίλισσα, ἐκλείσθη, ἐν τῷ θα-
λάμῳ της ἔχουσα τὴν παγερότητα τοῦ θανάτου εἰς τὴν ψυχὴν.

Καὶ ἔγραψε τὴν διαθήκην της τῆς ὁποίας ἐκτελεστὴν ἀφῆκε
τὸν ἀδελφὸν της, Μέγαν Δοῦκα Πέτρον τοῦ Ὀλδεμβούργου.

Ἀφ' οὗ ἀπεπεράτωσε τὴν σύνταξιν τῆς διαθήκης ἡ Ἀμαλία,
ἔγραψε καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς Μέγαν Δοῦκα Πέτρον, ἐπι-
στολὴν εἰς τῆς ὁποίας τὸ κείμενον, βραδύτερον ἐπέφερερ προσθήκας
τινας.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, ἐναποτεθεῖσα ἐν μέσῳ τῶν ἐγγράφων τῆς Ἀμαλίας, ἔφερε τὴν ἐπομένην ἐπιγραφὴν :

«Νὰ ἐγχειρισθῇ μετὰ τὸν θάνατόν μου, εἰς τὸν προσφιλέστατον μοι ἀδελφόν, τὴν Αὐτοῦ Βασιλικὴν Ὑψηλότητα, τὸν Μέγαν Δούκαν τοῦ Ὀλδεμέουργου.

Ἀμαλία.

Το κείμενον δὲ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, ὡς ἐγγράφη τὸ πρῶτον καὶ πρὸ τῆς μεταγενεστέρως ἐπιτευχθείσης εἰς αὐτὸ προσθήκης, τῆς ἀναγομένης εἰς τὸν θάνατον τοῦ Ὁθωνος, εἶχεν ὡς ἑξῆς :

»Προσφιλέστατέ μοι Πέτρε, ἀγαπητέ μοι ἀδελφέ !

»Σήμερον ὑπέγραψα τὴν διαθήκην μου, τῆς ὁποίας κατέστησα σὲ ἐκτελεστήν. Ἡ διαθήκη μου εἶνε συντεταγμένη ἐντελῶς κατὰ τὸν τυπικόν· ἀλλ' αἱ γραμμαὶ αὗται, αἱ συνοδεύουσαι αὐτὴν, ἐκφράζουσι τὰ αἰσθήματά μου καὶ τὰς σκέψεις μου.

»Ἐν πρώτοις αἶνος, εὐγνωμοσύνη καὶ θαυμασμός εἰς τὸν οὐράνιον Πατέρα μου Ὅστις παρὰ ταῖς δοκιμασίαις ἐν αἷς με ὑπέβαλε, τόσον εὐσπλαγχνῶς πάντοτε με ὠδήγησε, με διεφύλαξε καὶ διέσωσεν. Εἶθε νὰ μοὶ φανῇ ἱλαρῶς, νὰ συγχωρήσῃ τὰ ἀμικρήματά μου, νὰ μὲ δεχθῇ ἐν τῇ αἰωνίᾳ Αὐτοῦ Βασιλείᾳ καὶ νὰ ἐνώσῃ πάντας ἡμᾶς μετὰ τῶν προσφιλῶν ἡμῶν κεκοιμημένων περὶ τὸν θρόνον Αὐτοῦ, καὶ δώσῃ ἡμῖν τὴν αἰωνίαν μακαριότητα ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀμήν.

»Εἰς σέ, Πέτρε, εἰς τὸν Ἐλμαρδ, εἰς τοὺς συγγενεῖς μου, τὴν ἐκ ψυχῆς εὐγνωμοσύνην μου διὰ πᾶσαν τὴν πρὸς με ἀγάπην σας, διὰ πᾶσαν τὴν πρὸς με ἀφοσίωσιν ὑμῶν. Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ εὐλογῇ καὶ νὰ προστατεύῃ ὑμᾶς ! Εὐχαριστῶ πάντας τοὺς συγγενεῖς μου, ἰδίᾳ τὴν ἀγαπητὴν μου νύμφην Μαρίαν καὶ τὸν γαμβρόν μου Λουτ-πλόδον, διὰ τὴν ἀγάπην των. Εἰς τὴν μητρικὴν μου φίλην κυρίαν Πλουσκῶφ τὴν βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην μου, ὅτι αὕτη ἐγένετό μοι πιστὸν ἔρεισμα ἐν πάσῃ περιστάσει, ἐν τῇ χαρᾷ ὡς καὶ ἐν τῇ θλί-

ψει. Εὐχαριστῶ πάντας, ὅσοι ἐν καιροῖς πολλάκις χαλεποῖς ἐπεδείξαντο ἡμῖν συμπάθειαν καὶ πίστιν. Αἰτῶ συγγνώμην παρ' οἰουδένος ποτε, τὸν ὅποιον ἡδίκησα ἢ ἐλύπησα. Συγχωρῶ ἐκ τοῦ βάθους τῆς καρδίας μου πάντας ἐκείνους, οἵτινες μὲ προσέβαλον, ἐσυκοφάντησαν, οἵτινες μὲ κατεδίωξαν ἢ μὲ ἡδίκησαν.

» Ὁ ἔρως μου πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν Λαόν της μὲ κατέχει μέχρι τῆς τελευταίας πνοῆς μου, ὡς κατεῖχε καὶ τὸν πολυγαπημένον μου Ὅθωνα, ἄχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ὁ Θεὸς ἐκάλεσεν αὐτὸν πλησίον του. Εἴθε νὰ γίνῃ εὐτυχὴς τόσον ὅσον ἀμφοτέροι ἐποθήσαμεν νὰ τὴν καταστήσωμεν. Εἴθε τὰ ὄνειρα τῆς νεότητος ἡμῶν νὰ πραγματοποιηθῶσιν. Ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοῦ τόπου τούτου καὶ τοῦ λαοῦ. Εἴθε νὰ διαφωτίζη αὐτοὺς ὁ Θεός, ὥπως ἐνισχύωνται καὶ προοδεύωσιν ἐν ὁμονοίᾳ, ἐν αὐταπαρνήσει καὶ ἐν μεγαλόφρονι φιλοδοξίᾳ πρὸς τὸν σκοπόν, ὃν Αὐτὸς ὥρισεν αὐτοῖς. Εἴη ὁ Θεὸς μετ' αὐτῶν !

» Σοὶ συνιστῶ πάντας τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ μου, οἵτινες ἠθελον λάβει ἀνάγκην βοήθειας ἢ προστασίας. Εἴμαι βεβαία, ὅτι ὑμεῖς, οἱ προσφιλέστατοί μοι, θέλετε σεβασθῇ τὴν τελευταίαν μου θέλησιν. Ὑγιαίνειτε λοιπόν ! Ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ σοῦ, τοῦ οἴκου σου, καὶ τοῦ Ὀλδεμβούργου. Εἴθε δὲ ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ ἡμῖν μακαρίαν ἀνάστασιν καὶ ἑνωσιν αἰωνίαν.

» Ἡ ἐν τῇ αἰωνιότητι πιστὴ ἀδελφὴ σας.

Ἀμαλία.

Αἱ λαμπάδες τῆς Ἀναστάσεως.

Δὲν περιωρίσθη ὅμως, εἰς τὸ νὰ λάβῃ ταῦτα μόνον τὰ μέτρα ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία.

Πιστεύουσα προσεχῇ τὸν θάνατόν της καὶ διατελοῦσα ὑπὸ τὴν πλάνον πεποίθησιν ὅτι ἡ ἐμφάνισις τῆς «Μαύρης Κυρίας» αὐτῆς τὸν θάνατον προανήγγελεν, ἠθέλησε νὰ τακτοποιήσῃ τὰ πράγματά της οὕτως ὥστε, ἅμα ἠθελεν ἐπέλθῃ τὸ μοιραῖον, πάντες οἱ ἐν Βαμβέργῃ νὰ γνωρίζουν τί πρέπει νὰ πράξουν.

Καὶ ἤδη, ἦλθεν ἡ σειρὰ τῆς Ρηγγίνας Φίλωνος νὰ λάβῃ ὁδηγίαν περὶ τοῦ πρακτέου.

Τὸ πᾶσχα τοῦ ἔτους 1862, τοῦ τελευταίου τῆς βασιλείας των ἔτους, οἱ ἀτυχεῖς πρῶτοι τῆς Ἑλλάδος βασιλεῖς ἐώρτασαν ἐν Ἀθήναις. Κρίνομεν περιττὸν νὰ ἐπαναλάβωμεν ἐνταῦθα τὴν πλήρη τῆς Ἀμαλίας καὶ τοῦ Ὁθωνος ἀφοσιώσιν πρὸς τὰ θρησκευτικὰ τοῦ τόπου ἔθιμα.

Ἡ Ἀμαλία, ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο, συνεμορφοῦτο πρὸς τὴν ἀπλουστεράν Ἀθηναίαν ἀσθίν. Ὁ Ὁθων ἐπραττεν ὅτι καὶ ὁ ἀγαθέτερος καὶ ὁ ἀφελέστερος τῶν Ἀθηναίων. Τὸ βασιλικὸν ζεῦγος, ἐώρταζε τὸ Πᾶσχα μετὰ πάσης τῆς οἰκογενειακῆς λιτότητος, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας, ἡ ψυχὴ τοῦ ἐορτάζοντος εὐφραίνεται καὶ συμμετέχει τῆς μεγάλης καὶ ἁγίας χαρᾶς, τῆς πληρούσης τοὺς οὐρανούς, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος.

Προκειμένου δέ, περὶ τῆς πλήρους ἀφοσιώσεως καὶ ἀφομοιώσεως τῆς Ἀμαλίας, πρὸς τοῦ τόπου τὰ ἔθιμα, ἀναφέρομεν ἐνταῦθα ὅτι καὶ ἡ Ἀμαλία, ἀπέδιδε μεγίστην σημασίαν εἰς τὰς λαμπράδας τῆς Ἀναστάσεως τὰς ὁποίας ἡμικαύστους, ἐφύλαττε καθ' ὅλον τὸ ἔτος...

Καὶ τὰς λαμπράδας τῆς Ἀναστάσεως τοῦ ἔτους 1862, ἡ Ἀμαλία ἐφύλαξε κατὰ τὸ σύνθεσις εἰς τι ἐρμάριον τῶν ἐν Ἀθήναις Ἀνακτόρων, εὐρισκόμενον εἰς τὰ ἰδιαίτερα διαμερίσματα αὐτῆς.

Ἀλλ' ἐπῆλθεν ἡ θύελλα τῆς Ὀκτωβριανῆς Ἐπαναστάσεως, καὶ ἡ ἐκρηγῆς τῆς λαϊκῆς ὀργῆς, ἐξετίναξε μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν, εἰς τὸ Μόναχον πρῶτον, καὶ εἰς τὴν Βαμβέργην ἔπειτα τοὺς βασιλεῖς τῆς Ἑλλάδος.

Μέσα εἰς τ' Ἀνάκτορα, ἔμεινα ὅλα τὰ πράγματα, καὶ ὅλα

τὰ τιμαλφῇ καὶ προσφιλῇ τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας ἀντικείμενα.
 Ἐμείναν ἐπίσης, καὶ αἱ δύο ταπειναί, ἡμίκανστοι, ἱερὰ ὅμοι
 λαμπάδες τοῦ Πάσχα, τοῦ τελευταίου Πάσχα, τὸ ὅπτιον οἱ βασι-
 λεῖς ἐώρτασαν ἐν Ἀθήναις.

Ἀλλὰ μέσα εἰς τὴν ἀγρίαν ἐκείνην ἐπαναστατικὴν κατα-
 γίδα, ποῖος θὰ ἐνεθυμεῖτο, τὰς δύο λαμπάδας τῆς Ἀναστάσεως...

Καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ Ἀμαλία τὰς εἶχε λησμονήσει.

Καὶ ὅμως...

Ἡ τύχη, ἥ ἡ θεία πρόνοια, δὲν λησμονοῦν.

Οἱ ἐκπορθηταὶ τῶν Ἀνακτόρων ἐπαναστάται, οἱ ὅποιοι ἐν τῇ
 ἐπαναστατικῇ των λύσσει, κατεξέσχισαν καὶ ἐποδοπάτησαν τὰς
 εἰκόνας τῶν Βασιλέων, ἐσεβάζθησαν τὰς δύο λαμπάδας τῆς
 Ἀμαλίας.

Ἦνοιξαν τὸ ἐρμάριον καὶ τὰς εὔρον. Μετὰ τοῦτο, τὰς ἐτο-
 ποθέτησαν ἐντὸς κιβωτίου, καὶ ὅταν ἀπεστάλησαν εἰς τοὺς ἐξορί-
 στους Βασιλεῖς τὰ εἰς αὐτοὺς ἀνήκοντα πράγματα, ἀπεστάλη καὶ
 τὸ κιβώτιον, ἐντὸς εὐρίσκοντο καὶ τοῦ ὁποίου αἰδύο τῆς Ἀναστά-
 σεως λαμπάδες.* *

Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐν Μονάχῃ διαμονῆς τῶν ἐξορίστων
 Βασιλέων, τὰ κιβώτια ἔμενον κλειστά.

Ἀλλ' ὅταν οἱ ἐξόριστοι ἐνεκατεστάθησαν μονίμως εἰς τὴν Βαμ-

* * Οἱ στασιασταὶ δημολογουμένως ἐπεδείξαντο ἀξιεπαινον σε-
 βασμὸν τῶν ἐν τοῖς Ἀνακτόροις Βασιλικῶν ἀντικειμένων καὶ ἡ
 προσωρινὴ κυβέρνησις ἔλαβε πάντα τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς δια-
 φύλαξιν αὐτῶν. Ὁ Ὀδων διώρισε πληρεξούσιον αὐτοῦ πρὸς παρα-
 λαβὴν τῶν πραγμάτων τοῦ τὸν Σίφερι καὶ τὸν πρεσβευτὴν τῆς
 Βαυαρίας, ἡ δὲ προσωρινὴ Κυβέρνησις ἐπιτροπιᾶν παραδόσεως
 τοὺς Τριγγέταν, Α. Σοῦτσον καὶ Γ. Σαλάχαν, ἐπόπτας δὲ τοὺς Ε.
 Καλλέρην καὶ Α. Βαρούχαν. Πάντα τὰ ἀργυρὰ καὶ χρυσὰ σκεύη
 τὰ ἐν τοῖς Ἀνακτόροις καὶ ἐν τῷ Πύργῳ τῆς Βασιλίσσης εἶδρε-

ἄγγελον, ἡ Ἀμαλία διέταξε τὸ ἀνοίγμα τῶν κιβωτίων. Μόνη της ἐπεσπτάται εἰς τὴν ἐξαγωγήν ἐξ αὐτῶν τῶν διαφόρων ἀντικειμένων, καὶ εἰς τὴν τοποθέτησιν ἐκάστου αὐτῶν, εἰς τὴν οἰκίαν ἑαυτῆς.

Ἀφ' οὗτος ὥμως, εἰς τὸ βῆθος ἐνὸς κιβωτίου, μετ' ἐπιμελείας τυλιγμένον ἐντὸς χάρτου, ἀνευρέθη πρῶτον τι τὸ ὅποιον εὐθὺς ἀμέσως δὲν ἀνεγνώρισθη.

— Τί εἶν' αὐτό; ἠρώτησεν ἡ Ἀμαλία.

Ἡ Μαρία Γρίδα, εὐρισκομένη ἀκόμη τότε εἰς τὴν Χαμβέργην, ἀπάντησε :

— Δὲν ἔμπορῶ νὰ ἐννοήσω Μεγαλειοτάτη.

Ἡ Ἀμαλία, ἐπῆρε τότε μόνη της τὸ μυστηριώδες δέμα, ἀφῆκε τὰ ἐκ χάρτου περικαλύμματά του καὶ ἀφῆκε φωνὴν εὐαρέστου ἐκπλήξεως !

— Κύτταξε λοιπὸν Μαρία...

Μέσα εἰς τὸ δέμα, εὐρίσκοντο ἡμίκαυστοι αἱ λαμπάδες τῆς οἰκίας τοῦ Πάσχα, τοῦ ἔτους 1862.

Ὅλα αὐτὰς ἐκατομμυρίου παρεδόθησαν τῇ 13 Ὀκτωβρίου εἰς τὸ Ἀδελφικὸν τοῦ Πειραιῶς πρακτορεῖον. Τὰ λοιπὰ ἀντικείμενα ἐτέθησαν εἰς 187 μεγάλα κιβώτια καὶ ἀπεστάλησαν ὁμοίως. Τὰ πάντα εὐρέθησαν ἄθικτα ἐξ ὅλων τῶν Βασιλικῶν πραγμάτων εἰσὺν ἀπωλεσθῆναι δύο εἰκόνες, ἡ μία κεφαλὴ Χριστοῦ, ἡ ἑτέρα παριστάσα τὴν φωνὴν τῶν Πυργίων καὶ ἐν δίοπτρον θεάτρον τῆς Βασιλείας. Τὰ ὑπὸ τινων Ἑυρωπαϊκῶν ἐφημερίδων γράφοντα περὶ ὁπεξαιρέσεων τῶν Βασιλικῶν πραγμάτων εἰσὺν ἀσύστολα ψεῖδη. Τὰ μὴ δυνάμενα νὰ μετακομισθῶσιν, ὡς ἀγγεῖα καὶ λοιπὰ ἐξεπονήθησαν παρὰ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Βασιλέως παρ' ὧν καὶ εἰσπράχθησαν 95 χιλ. φρ. Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος μετὰ τὴν ἔλευσίν του ἠγάρασε τὰ λοιπὰ ἐπιπλά, τοῦ Βάνιχ ἀντιπροσωπεύοντος τότε τὸν Βασιλεα Ὁθωνα ἐν τῇ ἐπιτροπείᾳ.

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 107

Δακρύουσα ἡ Ἀμαλία, ἡσπάζθη τὰ ἱερὰ ταῦτα ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα ὑπέμνησαν εἰς αὐτήν, τὴν Ἑορτὴν καὶ τὴν Πανηγύριν τῶν Πανηγύρεων, τὴν ὁποίαν ἐώρτασε, Βασίλισσα ἀκόμη οὕσα, περιστοιχιζομένη, ἀπὸ τὸ βασιλικὸν μεγαλεῖον, ἀπὸ λαμποκοποῦντας ἀξωματικούς, ἀπὸ γηραιούς ἀγωνιστάς, ἀπὸ ὅλον τὸ ἄνθος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους...

Ἐπειτα, ἐφύλαξε τὰς λαμπάδας ταύτας, εἰς μέρος τὸ ὅπου αὐτὴ μόνη ἐγνώρισε, καὶ τὰς ἐφύλαττεν ἐπιμελῶς μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν διαδραματίζονται τὰ γεγονότα, ὅσα ἀφηγοῦμεθα νῦν.

Μὴ θεωρηθῇ δέ, ὅτι ἡ συγκινητικὴ αὕτη περὶ τῶν δύο λαμπάδων ἱστορία, εἶνε μῦθος τις.

Ἐν παρόδῳ σημειοῦμεν ἐνταῦθα, ὅτι αἱ δύο τῆς Ἀναστάσεως λαμπάδες, ἠνάφθησαν, ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ Ὁθωνος, καὶ μετὰ ἔτος ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τῆς Ἀμαλίας. Ὅ,τι δ' ἀπέμεινεν ἀπὸ τὰς ἱερὰς ταύτας λαμπάδας, ἡ δεσποινὶς Σάνθη Χατζήσκου, ἡ ατελευταία τῆς Ἀμαλίας ὑπασπίστρια τὸ μετέφερεν εἰς Ἀθήνας.

Ἐτέλεσε δὲ λειτουργίαν ἐν τῷ Α'. Νεκροταφείῳ Ἀθηνῶν ἱεραουργοῦντος τοῦ ἐκεῖ ἱερέως, καὶ ἔκαυσε τὰς λαμπάδας τῶν νεκρῶν πλέον Βασιλέων, ἐν μέσῳ τῶν δακρύων καὶ τῶν λυγμῶν, τῶν ὁλγῶν προσκληθέντων εἰς τὴν σεμνὴν καὶ συγκινητικὴν ταύτην τελετὴν.

Ἀμα ἔγραψε τὴν διαθήκην τῆς καὶ τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν τῆς Πέτρον ἐπιστολὴν, ἡ βασίλισσα Ἀμαλία, προσεκάλεσε παρ' αὐτῆς τὴν πεφιλημένην τῆς ὑπασπίστριαν Ρηγγίαν Φίλωνος.

Καὶ δεικνύουσα εἰς αὐτὴν τὸ μέρος, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐφύλαττε τὰς δύο λαμπάδας :

— Ἀγαπητή μου Ρηγγίνα τῆς εἶπε. Βλέπεις τὰ κηρία αὐτά;

— Μάλιστα Μεγαλειοτάτη.

— Εἰξεύρεις τί κηρία εἶναι;

— Ἀτυχῶς ὅχι...

— Εἶναι τὰ κηρία Ρηγγίνα, τοῦ τελευταίου Πάσχα, τὸ ὅποτον ἐγὼ καὶ ὁ Ὄθων ἐωρτάσαμεν εἰς τὰς Ἀθήνας...

Ἡ Ρηγγίνα Φίλωνος συνεκινήθη τόσο, ὥστε ἐδάκρυσεν.

Εἶδε δὲ ἡ Ἀμαλία τὰ δάκρυα ταῦτα τῆς εὐγενοῦς ἑλληνίδος, καὶ ἐμβύρισε:

— Κλαίεις Ρηγγίνα;

— ὦ! βασιλίσσά μου. Ἄλλ' εἶναι γὰρ μὴ κλαύσῃ κανεῖς, ὅταν βλέπει μετὰ πόσης εὐλαβείας ἡ Μεγαλειότης σας φυλάττει τὰ κηρία αὐτά.

— Αἶ Ρηγγίνα. Εἶλα κ' ἐγὼ τὸ μικρόν μου σχέδιον.

Καὶ ἀφῆσασα βυθὸν στεναγμὸν ἡ Ἀμαλία.

— Φοβεῖσαι τὸν θάνατον Ρηγγίνα; ἠρώτησεν.

— Ὁχι Μεγαλειοτάτη. Μήπως δὲν εἴμεθα θνητοί;

— Ἀκριβῶς. Αὐτὸ ἐσκέφθην κ' ἐγὼ. Κανεῖς δὲν γνωρίζει ἀνμῖς ὥρας, ἢ ἐνὸς αἰῶνος ζωὴ τῇ ὑπολείπεται ἀκόμη. Δι' αὐτὸ καλὸν εἶναι νὰ εἴμεθα ἐν πάσῃ ὥρᾳ καὶ πάσῃ στιγμῇ ἐτοιμοὶ νὰ παρουσιασθῶμεν πρὸ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν...

Καὶ ἐπειδὴ ἡ Ρηγγίνα Φίλωνος ἠπόρει μὲ τοὺς λόγους τούτους, ἡ Ἀμαλία τῆς εἶπεν.

— Ἐχω κακὰς προαισθήσεις Ρηγγίνα.

— Μεγαλειοτάτη.

— Ναὶ καλὴ μου κόρη. Κακὰς προαισθήσεις.

— Ἀλλὰ Μεγαλειοτάτη. Ἀποβάλατε τὰς πενθίμους ταύτας σκέψεις.

— Πρὸς τί; Ρηγγίνα μου. Μήπως ὅλοι δὲν ἀνήκομεν εἰς τὸν θάνατον; Μὴ λυπεῖσαι ἀγαπητή μου. Σὲ βεβαιῶ ὅτι δὲν σκέπτομαι τὸν θάνατον, οὔτε τὸν φοβεῖμαι. Ἄν ἤθελα νὰ ζήσω, ἤθελα νὰ

ζήσω· μόνον ὅσον καὶ ὁ "Οἶων. "Εχει τέσσην ἀνάγκην τῶν παρηγο-
ριῶν μου, ὁ καλὸς μου "Οἶων...

— Σὰς ἱκετεύω Μεγαλειοτάτη· Τότε ἀρχίζετε καὶ σεῖς νῆ-
κλαίετε. Ἐὰν τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἤρχετο ἐδῶ ἡ Μεγαλειότης του
καὶ σὰς ἔβλεπε κλαίουσαν, θὰ ἐλύπεϊτο πολὺ.

— "Εχεις δίκαιον, Ρηγγίνα. Δι' αὐτὸ καὶ τελειώνομεν γρή-
γορα.

Καὶ δεικνύουσα καὶ πάλιν εἰς τὴν ὑπασπίστριάν της τὰς δύο
λαμπάδας.

— Ρηγγίνα εἶπεν ὅταν μὲ ἰδῇς νεκράν, ἐνθυμοῦ τὴν παρακλή-
σιν μου ταύτην. Θέλω ὅπως ἐπὶ τοῦ νεκροῦ μου, ἀναφθοῦν αἱ δύο
αὗται λαμπάδες.

Καὶ ἀνελύθη εἰς δάκρυα.

BIBΛION ΣΤ'

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΘΝΟΜΑΡΤΥΡΟΥ

Μία πτωχή οικογένεια.

Καὶ ἡ μὲν πένθιμος καὶ τραγικὴ παράδοσις τῆς «Μαύρης Κυρίας» ἐπέπρωτο οὔτε καὶ τὴν φορὰν αὐτὴν νὰ διαψευσθῇ. Ἡ ἐμφάνισις τῆς ἦτο καὶ πάλιν προάγγελος πένθους διὰ τὴν πριγκηπικὴν οἰκογένειαν τῆς Βασιλείας. Ἀλλ' ἡ περίφοβος προαίσθησις τῆς Ἀμαλίας δὲν ἐπληθήθευσεν ὥπως τὴν εἶχεν συλλάβῃ εἰς τὴν ἐντρομὸν φαντασίαν τῆς. Τὸ μοιραῖον δὲν ἠπείλει τῶρα τὴν ζωὴν τῆς, ἀλλὰ ὅμως τὴν ἐδηλητηρίαζεν, καὶ τῆς ἐσκόρπιζεν τὴν βαθεῖαν δδύνην τοῦ προσφιλεστέρου τῆς προσώπου.

Ἡ «Μαύρη Κυρία» εἶχε καὶ πάλιν τὸ θῆμά τῆς. Τὸ εὔρεν ὅμως οὐχί φεικὸς τὴν Ἀμαλίαν ἀλλ' εἰς τὸν ἀγαθὸν Βασιλέα τοῦ ὁποίου τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς εἶχε πικράνῃ ἡ ἀγνώμων παρεξήγησις ἐνόησε τοῦ λαοῦ διὰ τὸν ὅποιον καὶ μόνον εἶχε τοὺς εὐγενεστεροὺς παλμοὺς καὶ τὰ ὑψηλότερα ὄνειρα τῆς βασιλικῆς του φιλοδοξίας.

Ὁ Ὅθων ἦτο αὐτὴν τὴν φορὰν τὸ σφάγιον τοῦ σκληροῦ πεπερωμένου.

Θὰ ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι ἡ «Μαύρη Κυρία» ἀλλοῦ ἐζήτει νὰ δώσῃ τὸ φίλημα τοῦ θανάτου καὶ ἐκ λάθους τὸ ἀπέθεσεν ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ ἀκόμη θαλεροῦ καὶ ἀχμαίου οὐχὶ πρεσβύτου, ἀλλὰ μᾶλλον ἀνδρός.

Ὁ Ὅθων, παρ' ὅλην τὴν συντριβὴν καὶ τὸν κλονισμόν μετὰ ὅποια ἐτάραξαν τὴν ὑπαρξίν του, τὰ τελευταῖα λυπηρὰ γεγονότα καὶ αἱ ἀλλεπάλληλοι ἐκεῖναι δοκιμασίαι τῆς πονούσης καὶ ἀδίκου μένης ψυχῆς του, διετῆρει ἔτι τὴν εὐρωστίαν του καὶ τὰ σφίγγει τῶν δυνάμεών του καὶ ὁ Ὅθων μόνον εἰς τὴν ψυχὴν ἔπασχεν.

Ὁ ὄργανισμός του, ἀκμαῖος ἀκόμη καὶ τεθωρακισμένος ἀπὸ τὰς κατὰ τὴν νοσημάτων τὰ ὅποια ἐκμηδενίζουν τὰς καχεκτικὰς κράσεις, ἐφαίχτο ἔχων τὴν δύναμιν νὰ παλαίσῃ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀκόμη κατὰ τῆς σωματικῆς ἐξάντλήσεως ἢ ὅποια φέρει εἰς τὸν τάφον, καὶ νὰ διατηρήσῃ τὴν ζωὴν νικητρίαν τοῦ ψυχικοῦ πόνου.

Καμμία ἐκ τῶν χρονίων νόσων δὲν τὸν κατέτρυχε καὶ οὐδεμία κατάρχησις ὠδήγει τὸ σῶμά του θῦμα εἰς αἰφνιδίως καὶ θανατηφόρους προσβολάς.

Τοῦναντίον μάλιστα ἡ θαλερότης τῆς ὑγείας του ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς ἐπιμελελημένας προφυλάξεις, ἃς ἐλάβανεν ἀπὸ τοῦ τελεσφόρου τὰς μικρὰς ἀλλοιώσεις τῆς ὑγείας αἱ ὅποια δύνανται νὰ καταλῇξωσι εἰς ἐπιπολαίως, ἀδελφὰς τοῦ θανάτου.

Ἀλλὰ φεῦ! Ἡ «Μαύρη Κυρία» δὲν ἐπλανήθη. Ἡ ὠθημένη τοῦ πεπρωμένου ἔφερε τὸν παγερόν ἐναγκαλισμόν της κατ' εὐθερίαν πρὸς αὐτόν.

Εὔρε τὸ σῶμα ἰσχυρόν καὶ ρωμαλέον δυνάμενον ν' ἀμυνθῇ ἀπὸ τελεσματικῶς κατὰ τῆς ἐπιθέσεώς της.

Δὲν ἐπτοήθη ὅμως ἡ «Μαύρη Κυρία» καὶ ἐδημιούργησε μίαν περιπέτειαν, μίαν μοιραίαν σύμπτωσιν, ἢ ὅποια ἤνοιξεν, ὀλίγας ἡμέρας ὕστερον, τὸν τάφον τοῦ πρώτου Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος.

Τὴν περιπέτειαν αὐτὴν τὴν τραγικὴν καὶ τρομερὰν συγχρόνως θὰ ἀφηγηθῶμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας.

Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀσχοληθῶμεν ἐν τῇ δυνατῇ συντομίᾳ μετὰ μίαν οἰκογένειαν τῆς Βαμβέργης, αὐτὴ ἡ ὅποια ἐσκόπευεν ὀλίγην εὐφροσύνην εἰς τὴν πικρίαν τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς ἐξορίας καὶ ἡ ὅποια τὸν Ἰούλιον τοῦ 1867, ὄργανον ἀπλοῦν τοῦ

μοιραίου καθίστα ἀπαρηγόρητον τὴν βαρυπενθὴ χόρον, τὴν Βασίλισσαν Ἀμαλίαν.

Ἡ μικρὰ φίλη τοῦ Βασιλέως.

Ὅταν οἱ ἐξόριστοι Βασιλεῖς τῆς Ἑλλάδος ἔφθασαν εἰς Βαμberg οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως προσεπάθησαν νὰ δείξουν ὅλην τὴν συμπάθειάν των ὑπὲρ αὐτῶν.

Ὅσάκις οἱ Βασιλεῖς ἐξήρχοντο ἀνὰ τὴν πόλιν ἢ εἰς μακρυνὸν περίπατον οἱ ἄνθρωποι ἐσταμάτων καὶ ἀπεκαλύπτοντο εὐλαβῶς πρὸ αὐτῶν, θέλοντες οὕτω νὰ δείξωσι πόσον εὐλικρινῶς συνέπασχον εἰς τὴν δόδυνον τοῦ βασιλικοῦ ζεύγους.

Μίαν ἡμέραν, ὅτε οἱ Βασιλεῖς ἐξεληθόντες εἰς ἐξοχικὴν ἐκδρομὴν, ἐκάθηντο ρεμβάζοντες ὑπὸ τὰ δένδρα μιᾶς μαγικῆς τοποθεσίας, ὀλίγον ἔξωθεν τῆς πόλεως, ὁ Ὁθων παρετήρησεν εἰς ὀλίγην ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν μίαν μικρὰν παιδίσκην ὁ δωδεκαετῆ περίπου, παίζουσαν μὲ τὴν χαριτωμένην ἀφέλειαν τῆς ἡλικίας της.

Ἡ ροδινὴ δροσερότης τῆς κορασίδος, ἡ παιδικὴ χάρις ἡ ὁποία ἔκαμνε θελκτικὸν τὸ κατὰλευκον πρόσωπόν της, τὰ φραῖα ξανθὰ μαλλιά της τὰ ὅποια εἰς πλουσίους βοστρίχους ἀπεικονίζον ὅλην τὴν ὠμοπλάτην μέχρι σχεδὸν τῆς ὀσφύος. ἡ καθαρὰ καὶ κομψὴ τῆς ἐνδυμασίας προσείλκυσαν ζωηρὸν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Βασιλέως.

— Κύτταξε Ἀμαλία, εἶπε πρὸς τὴν Βασίλισσαν, τί χαριτωμένον κοριτσάκι ποῦ εἶναι ...

Ἡ Ἀμαλία, ἀφρημένη εἰς ρεμβασμοὺς ἐκεῖ ἐστραμμένη ὅπως πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος, δὲν εἶχε προσέξει πρὸς τὸ ἀντικείμενον τὸ ὅποιον ἐπέσπα τὴν στοργὴν τοῦ Ὁθωνος.

Ἐστρεψε τὴν κεφαλὴν της καὶ εἶδε τὴν παιδίσκη. Ἡ ἐντύπωσις τοῦ ἐδοκίμασε ἀπὸ τὴν θέαν τοῦ τρυφεροῦ ἐκείνου πλάσματος, δὲν ἦτο, κατ' ἀρχὰς διάφορος.

— Ἀλήθεια, εἶπε. Τί χαριτωμένο πλάσματάκι...

Ἀλλά αἱ λέξεις αὐταὶ ἐτελείωσαν μὲ ἓνα βελὺν ἄλλ' ἔλα-
φρὸν ἀναστεναγμόν, ὁ ὁποῖος ἐβγήκεν ἀπὸ τὰ στήθη τὰ ὅποια δὴ
ἐθέρμανεν ἡ μητρότης.

Ὁ Ὅθων ἠννόησεν καὶ ἡ ἡχὴ τοῦ ἀναστεναγμοῦ ἐξωγαφῆν
εἰς τὸ πρόσωπόν του, εἰς μίαν σκιάν μελαγχολίας.

Καὶ πρὸς στιγμὴν οἱ Βασιλεῖς ἀπεμάκρυνον τὴν σκέψιν τῶν
ἀπὸ τοῦ ἀντικείμενον ποῦ τοὺς ἐκίνησε τόσον τρυφερὰ αἰσθήματα,
καὶ τὴν ἀφῆκαν εἰς τὴν λύπην ἐνὸς κρυφοῦ πόνου.

Ἐμείναν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἀκόμη ἄφωνοι καὶ μελαγχολικοί.
Ἡ λύπη τοῦ ἐξηπλοῦτο εἰς τὰς φυσιογνωμίας των ἔλεγε τὸν μου-
στικὸν τῶν πόνον, τὸν πόνον τῆς ἀτεκνίας, ὁ ὁποῖος ἄλλως, δὲν ἦτο
αὐτὴ ἡ πρώτη φορὰ ποῦ τοὺς ἐθαπνίζε καὶ τοὺς ἐγέμιζε πικρίας
τὴν ψυχὴν...

Ἡ θλιβερὰ αὐτὴ ρέμβη ἦτο ἐν νέφους ποῦ ἐπέρασε...

Ὁ Ὅθων ἐξέφυγε ἀπὸ τὸ μακρὸν μαρτύριον τοῦ ἐσωτερικοῦ
κόσμου καὶ ἀφῆκε τὰς αἰσθήσεις του εἰς τὸν πραγματικὸν κόσμον
τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου.

Ἐκύτταξε πάλιν μὲ τρυφερότητα καὶ στοργήν, τὴν ὥραιον
παιδίσκειν ἡ ὁποία ἐφαίνετο ὡς νὰ μὴ ἐπρόσεχε εἰς τίποτε ἄλλο
ἀπὸ τὰ παιγνίδια τῆς :

— Τὸ χαριτωμένο πλάσμα, εἶπε πάλιν ὁ Ὅθων. Θὰ τοῦ μι-
λήσω Ἀμαλία. Θὰ περάσωμε λίγας στιγμὰς εὐφροσύνους μαζί του.

Καὶ ὁ Ὅθων ἠγέρθη καὶ ἐκινήθη πρὸς τὴν διευθύνειν ἐκείνην.
Ἀλλὰ δὲν εἶχε κάμει εἰμὴ ὀλίγα βήματα πρὸς τὰ ἐμπρός, ὅταν
εἶδε τὴν κορασίδα νὰ διευθύνεται πρὸς αὐτόν.

Ἐκράτει εἰς τὰς δύο χεῖρας του ἀπὸ μίαν ἀνθρδέσμην ἀνθέων
τοῦ ἀγροῦ τὰ ὅποια συνέλεγε καθ' ὃν χρόνον ἐπαιζεν.

Ἐτρεξεν, ἐπέρασεν συνεσταλμένη καὶ αἰδήμων πρὸ τοῦ Ὅθων-
ος καὶ μὲ εὐλάβειαν παιδικήν, ἔδωκε τὴν μίαν ἀνθρδέσμην εἰς
τὴν Βασίλισσαν καὶ ἠσπάσθη τὴν χεῖρά της. Ἐπειτα ἔλαμε τὴν
αὐτὴ καὶ διὰ τὸν Ὅθωνα.

Ἡ Ἀμαλία συγκινηθεῖσα ἀπὸ τὴν ἐκδούλευσιν αὐτὴν τῆς ἀγάπης, ἐνηγκαλίσθη τὴν μικρὰν καὶ τὴν ἡσπάζετο τρυφερώτατα.

Ὁ Ὄθων ἐπλησίασε καὶ αὐτὸς καὶ τὴν παρητῆρει μὲ βλέμματα ἀπεράντου στοργῆς καὶ ἀγάπης.

Ἡ μικρὰ δὲν ὠμίλει. Ἡ αἰδῶς εἶχε κάμει καταπόρφυρον τὸ χαριτωμένο προσωπάκι τοῦ ἐτύγγανε τοιαύτης στοργῆς καὶ ἀγάπης ἀπὸ μέρους τῶν Βασιλέων, τὴν ἔκαμεν ἄφωνο καὶ μόλις συνεκράτει τὰ δάκρυα.

Ἐμενε συνεσταλμένη μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὰ κάτω. Ἡ παιδίονη τῆς ζωηρότης, ἡ μόλις πρὸ ὀλίγου ἀκτινοβολοῦσα, εἶχε χαθῆ.

— Μικρὰ μου, τῆς εἶπε τρυφερῶς ὁ Ὄθων θαυπέων αὐτήν, πῶς σὲ λένε ;

— Ἐλβίρα, μόλις ἐψέλισεν...

— Ἐλβίρα ; τὸν μπαμπᾶ σου ;

— Ἐλβίρα Κρέθερ, Μεγαλειότατε, ἐπανέλαβεν ἀναθαρροῦσα ἡ παιδίονη.

Ἡ προσφώνησις «Μεγαλειότατε» ἔκαμεν ὅχι ὀλίγην ἐκπληξιν εἰς τοὺς Βασιλεῖς οἱ ὅποιοι ἐπίστευον ὅτι ἡ κορασὶς δὲν ἐγνώριζε τὴν ιδιότητά των. Ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασαν νὰ τῆς ἀποτείνουν σχετικὴν ἐρώτησιν.

Ἡ Ἐλβίρα εἰς τὴν ὁποίαν ἔδωκε θάρρος ἡ εὐμενὴς ὑποδοχὴ τῶν Βασιλέων ὠμίλησε μόνη τῆς.

— Ἡ μαμᾶ μου, εἶπε μαδούσα εἰς τὸ μικρὸν χεράκι τῆς ἔν ἑνός, μοῦ εἶπε γιὰ σᾶς,

— Τί σοῦ εἶπε, παιδί μου ;

— Ὅταν μίαν ἡμέραν ἐπερνούσατε ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ σπῆτί μας τὴν ἡρώτησα γιὰ σᾶς. Μοῦ εἶπεν ὅτι εἰσθε ἄλλοτε Βασιλεῖς καὶ ὅτι τώρα σᾶς ἐπαυσαν οἱ κακοὶ Ἕλληνες. Μοῦ εἶπε νὰ σᾶς σέβωμαι καὶ νὰ σᾶς ἀγαπῶ, διότι εἰσθε κηλοὶ, καὶ λυπημένοι ποῦ ἐφύγατε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Δι' αὐτὸ καὶ ἐγὼ σᾶς ἔφερα τὰ ἄνθη. Ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν μοῦ τῶλεγε ἡ μαμᾶ μου ἐγὼ πάλιν.....

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 108

Ἡ μικρά ἔνευσε κάτω τοὺς ὀφθαλμούς, ἐκοκκίνισε περισσότερο καὶ δὲν ἠθέλησεν ἢ δὲν εἰμπόρεσε ν' ἀποτελειώσῃ τὴν φράσιν της.

— Μὴν ἐντρέπεσαι μικρά μου, τῆς εἶπον μιᾶ φωνῇ οἱ Βασιλεῖς. Ἐσὺ πάλιν; Λέγε, μικρά μου.

— Ἐγὼ πάλιν, εἶπε δειλὰ ἡ παιδίσκη θὰ σᾶς ἀγαποῦσα καὶ θὰ σᾶς ἐσεβόμην. Μοῦ φανήκατε καὶ μένα τόσοι καλοὶ τὴν πρώτην φορὰν ποῦ σᾶς εἶδα...

Ἡ δειλὴ αὐτὴ ἐξομολόγησις τῆς Ἐλθίρας καὶ κολακευτικῇ συγχρόνως διὰ τοὺς Βασιλεῖς ἔκαμε τὴν Ἀμαλίαν νὰ τὴν ἀναγκασθῇ πάλιν καὶ νὰ τὴν καλύψῃ μὲ θερμὰ φορέματα.

Ὁ Ὅθων ἠῤῥξησε καὶ αὐτὸς τὰς θωπείας του καὶ τὴν τριφερότητα τοῦ ὕφους του.

Ὑστερα ἀπὸ ὀλίγον ἡ Ἐλθίρα καὶ οἱ Βασιλεῖς ἔγειναν οἱ καλλίτεροι φίλοι.

Ἡ παιδικὴ ἀφέλεια καὶ ζωηρότης ὅταν ἀπηλλάχῃ ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ ποῦ ἐγέννησεν ἡ φυσικὴ συγκίνησις τὴν ὅποιαν δοκιμάζει κάθε ἄνθρωπος καὶ πρὸ πάντων ἓνα μικρὸ παιδάκι ὅταν εὐρίσκεται πρὸ σεβαστοῦ προσώπου καὶ μάλιστα Βασιλέως, ἐλαμψαν εἰς τοὺς λόγους τῆς μικρᾶς.

Ἡ Ἐλθίρα ἀπὴντα πάντοτε μὲ ἀφέλειαν καὶ θάρρος, μὲ χαριτωμένην φιλοσοφίαν εἰς ὅλας τὰς ἐρωτήσεις ποῦ ἐτέροντο νὰ τῆς κάμνουν οἱ Βασιλεῖς.

Τὴν ἠρώτησαν διὰ τὴν οἰκογένειάν της, διὰ τὰ μαθήματά της, διὰ τοὺς μικροὺς φίλους της, διὰ τὴν μουσικὴν τὴν ὅποιαν ἠγάπα, δι' ὅλα τέλος τὰ πράγματα διὰ τὰ ὅποια μπορεῖ κανεὶς νὰ ρωτήσῃ ἓνα μικρὸ παιδάκι.

Αὐτὴ ἀπὴντα εἰς ὅλα ἐλεύθερα τώρα καὶ χωρὶς συγκίνησιν, ἀλλὰ καὶ χωρὶς ἀδιακρισίαν. Ἦτο πολὺ λεπτὴ καὶ εὐγενοῦς ἀνατροφῆς κόρη, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἐξυπνὴ συγχρόνως ὥστε νὰ μὴ ὑποπέσῃ εἰς τὸ σφάλμα νὰ καταχρασθῇ τῆς εὐμενείας καὶ τῶν ἀγαθῶν αἰσθημάτων τῶν καλῶν καὶ ὑψηλῶν της φίλων.

Μία ὥρα περίπου διήρκεσεν ἡ εὐχάριστος αὐτῇ συντροφία, ἡ ὅποια ἔδωκεν εὐφροσύνην καὶ ἀγαλλίασιν εἰς τὴν πονοῦσαν ψυχὴν τοῦ Βασιλέως.

Ἐπειτα ἡ μικρὰ Ἑλδίρα ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ φύγῃ :

— Εἶναι ἀργό, εἶπε, καὶ ἡ μαμᾶ μου θὰ μὲ περιμένῃ. Ἄρ-
γησα μάλιστ'...

— Θὰ σὲ μαλώσῃ ἡ μαμᾶ σου ; ἠρώτησε μετὰ στοργῆς ὁ Ὅθων.

— Ὅχι. Δὲν θὰ μὲ μαλώσῃ διότι θὰ τῆς εἰπῶ ὅτι ἤμουν μὲ
αὐτὴν...

— Νὰ πᾶς, Ἑλδίρα μου, νὰ πᾶς εἰς τὴν μαμᾶ σου, εἶπεν
μητρικῶς ἡ Ἀμαλία...

— Ἀλλὰ θὰ ἔρχεσαι νὰ μᾶς βλέπῃς.

Δὲν εἶναι ἔτσι ; εἶπεν ὁ Ὅθων.

— Ἄν θέλετε...

— Τὸ θέλομε.

— Εἴσθε τόσο καλός. Θὰ ἔρχομαι.

Ἡ Ἑλδίρα ἡσπάζετο εὐλαβῶς τὴν χεῖρα τῶν Βασιλέων καὶ
ἐφυγεν.

Ὁ Ὅθων καὶ ἡ Ἀμαλία τὴν παρηκολούθησαν διὰ τῶν βλέμ-
μάτων φεύγουσαν, τρέχουσιν ἐλαφρὰ ἐπάνω εἰς τὴν χλόην, μέχρις
ὅτου ἐξηφανίσθη ὀπισθεν τῆς καμπῆς τοῦ δρόμου :

— Δὲν μπορεῖς νὰ φαντασθῇς Ἀμαλία πόσον θελκτικὴ μοῦ
φαίνεται αὐτὴ ἡ μικρὰ καὶ πόσον ζωηρὰ εἶναι ἡ συμπάθειά μου
δι' αὐτήν...

— Δὲν ἔχεις ἀδίκον. Εἶναι ἀξιαγάπητον πλάσμα. Ἀθῶο κορι-
τσάκι τὸ καὶμένο.

— Θὰ προσπαθήσω νὰ τὸ προστατεύσω ὅσον μπορῶ.

— Δὲν ἔχει καὶ τόσὴν ἀνάγκην. Οἱ γονεῖς της εἶναι πολὺ
πλούσιοι, ἴσως πλουσιώτεροι ἀπὸ ἡμᾶς. Ἐπειτα εἶναι καὶ μονά-
κριθ' ἡ κόρη τους.

— Εἶνε ἀλήθεια καὶ πιστευτέ με, ἀλήθεια ποῦ μὲ λυπεῖ. Ἄν

ἦτο πτωχὸ θὰ ἤμην εὐτυχὴς νὰ ἐφρόντιζα διὰ τὴν μόρφωσίν του διὰ τὴν ἀποκατάστασίν του ὡς ἀληθινὸς πατέρας.

Εἰς τὸν διάλογον αὐτὸν ἔκλεισε διὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ ὁμιλία τῶν Βασιλέων περὶ τῆς μικρᾶς Ἑλδίας Κρέθερ.

Ἀπὸ ὅσα ἀνωτέρω ἀφηγήθημεν εἶνε εὐνόητον ὅτι οἱ Βασιλεῖς ἡσθάνθησαν ἀληθὲς θερμὸν ἐνδιαφέρον γονέων ὑπὲρ τῆς παιδεύσεώς ἐκείνης.

Ἡ ἀφέλειά της, ἡ χάρις της, ἡ εὐγένεια τοῦ ἥθους της τοῦ κατέθελε καὶ τοὺς ἔκαμεν ἴσως καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλουν νὰ δώσουν ὅλην τὴν συμπάθειαν πρὸς αὐτήν.

Ἐκολάκυσεν ἄλλως τὸν ἐγωϊσμόν των καὶ τὴν φιλαρέσκειάν των ἡ ἐξομολόγησις τῆς μικρᾶς «ὅτι θὰ τοὺς ἠγάπα καὶ θὰ τοὺς ἐσέβετο καὶ ἂν δὲν τῆς τὸ ἔλεγεν ἡ μαμὰ της» καὶ αἱ ἀφελεῖς καὶ εἰλικρινεῖς φιλοφρονήσεις τῆς ὅτι αἶνε τόσον καλοὶ Βασιλεῖς.

Καὶ τοῦτο ἴσως δὲν συνέτεινεν ὀλίγον διὰ νὰ δημιουργηθῇ ἡ τουλάχιστον διὰ νὰ γείνη θερμότερα ἡ συμπάθεια.

Ἀλλὰ περισσύτερον τῆς Ἀμαλίας ὁ Ὁθων ἐδοκίμασε τὴν φιλίαν αὐτῆς πρὸς τὴν μικράν του φίλην.

Αὐτὸς ἡσθάνετο ζωηρότερον καὶ θερμότερον τὸ ἐνδιαφέρον ὑπὲρ αὐτῆς, τόσον εἰλικρινῶς μάλιστα ὅσον ἴσως πολὺ σπανίως τὸ πρὸς ἄλλαν καὶ εἰς τοὺς καλοὺς πατέρας ἀκόμῃ.

Ἡ γνωριμία μὲ τὴν οἰκογένειαν τῆς Ἑλδίας.

Ὅταν ἐπέστρεψαν εἰς τὸ Ἀνάκτορόν των οἱ Βασιλεῖς δὲν παρέλειψαν καὶ ἐκεῖ νὰ κάμουν λόγον διὰ τὴν μικράν εὐνοουμένην των.

Ὁ Ὁθων μάλιστα ἡσθάνετο ἐξαιρετικὴν εὐχαρίστησιν νὰ διηγηθῇ πρὸς τοὺς γηραιούς αὐλικούς του τὴν γνωριμίαν του μὲ τὴν Ἑλδίαν καὶ νὰ ἐξαίρῃ τὰ χαρίσματα καὶ τὴν ἀθωότητα τοῦ μικροῦ αὐτοῦ πλάσματος.

Ήτο μία χαρά που έδοκίμαζε και την όποίαν δεν είμπορούσε να κρύψη.

Τό κορίτσι αυτό είχε τόσο μαγεύσει τόν Βασιλέα ώστε ούτος έλυπήθη όχι όλίγον όταν την έπομένην εις τόν περίπατόν του δέν συνήντησε την μικράν Έλβίραν.

‘Αλλ’ ή λύπη του έγεινε μεγαλειτέρα και αύτου και της Βασιλισσής ακόμη, την μεθεπομένην όταν ούτε τότε ή Έλβίρα, έφάνη εις τόν δρόμον τους να τους προσφέρη άνθη, να τους φιλήση τό χέρι και να τους ειπῇ πάλιν με την φωνήν της άθωότητός της απόσον είνε καλοί και πόσον τους αγαπᾷ και τους σέβεται».

Τό βράδυ που επέστρεψαν από τόν περίπατον ό ‘‘Οθων ειπε προς την ‘Αμαλίαν :

— Πιστεύεις ότι μου φαίνεται πολύ άσχημον που έχω να ιδω δύο ήμέρας την Έλβίραν ;

— ‘Αλήθεια. Καί σ’ έμένα.

— Μας έλυσμόνησεν άραγε ; ειπε μειδιών ό ‘‘Οθων.

— Δέν τό πιστεύω. ‘Αλλά είναι ακόμη μικρό παιδάκι και τά παιγνίδια του δίδουν περισσοτέραν εύχαρίστησιν από τās θωπείας και τās συναναστρώφας τών μεγάλων.

— Δέν θα έχης άδικον...

Και τās λέξεις αύτάς τās ειπεν ό ‘‘Οθων με κάποιαν βαρυθυμίαν, ώσει να έλυπήθη διότι ή Έλβίρα έπροτίμησε τά παιγνίδια της από την αγάπην και την στοργήν του.

Τόση μεγάλη ήτο ή συμπάθεια του ‘‘Οθωνος προς την παιδί-σκην αύτήν.

Αυτό δέν πρέπει να ξενίση κανένα.

Τοιαύτα ψυχικά φαινόμενα δέν είναι σπάνια. ‘Υπάρχουν εκατοντάδες παραδειγμάτων ανθρώπων, είτε όμοίων φίλων, είτε αντιθέτων, και διαφόρου ήλικίας, δια τους όποιους όλίγοι μόνον στιγμαί γνωριμίας έδημιούργησαν στενόν και ειλικρινή δεσμόν τόν όποιον, εις όμαλās περιστάσεις, μόνον έτών ολοκλήρων συνεχής συνανατροφή ήδύνατο να πλάσῃ.

Διὰ τὸν Ὅθωνα καὶ τὴν Ἀμαλίαν τὸ φαινόμενον αὐτὸ εἶναι περισσότερο ἐυεξήγητον καὶ φυσικόν.

Ἡ ψυχὴ τῶν ἦτο ποτισμένη μὲ τὴν πικρίαν τῆς ἀγνωμοσύνης καὶ μὲ τὸ δηλητήριον τῆς ἐξορίας καὶ τοῦ χωρισμοῦ ἀπὸ μίαν χώραν τὴν ὅποιαν ἠγάπησαν καὶ ἐλάτρευσαν.

Καὶ ἡ ψυχὴ τῶν ἐζήτει διψασμένη τὸ ἀντίδοτον, τὸ ὅποιον φεῦ ! δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εὑρεθῇ..

Ἡ ὁδὸν τῶν ὅμως εὔρεν μίαν ἀνακούφισιν εἰς τὴν ἀνυπόκριτον καὶ ἀθῶαν συμπάθειαν τῆς μικρᾶς Ἑλβίρας.

Ἡ ψυχὴ τῶν Βασιλέων ἡ ὅποια κάτω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἔφυγε βεβαρημένη μὲ τὸ μῖσος καὶ τὴν ἀντιπάθειαν ἐνὸς λαοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιπολαιότης ἐπλήρωσε μὲ ἀγνωμοσύνην τὴν ὀρακιότεραν ἀφοσίωσιν καὶ αὐταπάρνησιν εἶχεν ἀνάγκην τῆς ἀγάπης τῆς θερμῆς καὶ σφοδρᾶς ἀγάπης διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ μίαν σχετικὴν ἰσορροπίαν γαλήνης καὶ ἡσυχίας.

Καὶ τὴν ἀγάπην αὐτὴν τὴν εὔρεν εἰς τὰ ἀγνὰ αἰσθήματα τῆς μικρᾶς παιδίσκης.

Τὰ ἐδέχθη αὐτὰ ὀλοφύχως καὶ ἡ ἀνταπόδοσις πρὸς ἐν μέγα ἀγαθὸν ποῦ ἐλάμβανεν ὑπῆρξεν ἡ συμπάθεια καὶ ἡ στοργὴ δι' αὐτὴν περιέβαλεν αὐτήν.

Καὶ οἱ Βασιλεῖς ἠγάπησαν μὲ ὅλην τὴν δυνάμιν τῶν τὴν μὴ κρὰν ἐκείνην.

Ἐν τούτοις παρῆλθεν καὶ ἡ ἐπομένη ἡμέρα καὶ ἡ χαριέσσα Ἑλβίρα δὲν ἤλθε νὰ χαιρετήσῃ τοὺς ὑψηλοὺς τῆς φίλους.

Τί νὰ συνέβαινε ἄρά γε ;

Ὁ Ὅθων ἐστενοχωρήθη.

Ἐλησμόνησεν ἄρά γε τοὺς καλοὺς τῆς φίλους ;

Ὁ Βασιλεὺς δὲν ἤθελε νὰ τὸ πιστεύσῃ καὶ ἐσχημάτισε μάλ-
λον τὴν γνώμην ὅτι ἀσχολίαι τῆς οἰκογενείας τῆς ἢ καὶ ἀπρόσποτον

τι τὴν ἡμποδισε νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσιν ποῦ εἶχε δώσει, νὰ ἐπισκέπτεται καθημερινῶς τοὺς Βασιλεῖς.

Ὁ Ὅθων ἀνέθεσεν εἰς ἓνα ἐκ τῶν ἀνθρώπων τῆς ὑπηρεσίας τοῦ νὰ ζητήσῃ πληροφορίας περὶ τῆς μικρᾶς.

Αἱ πληροφορίαι τὰς ὁποίας ἔλαβεν ἂν δὲν τὸν ἀνυσύχνησαν πολὺ, πάντες τοῦ ἐπροξένησαν μεγάλην δυσθυμίαν.

Ἡ μικρὰ Ἑλβίρα ἠναγκάζετο νὰ οἰκουρῇ ἀδιαθετοῦσα.

— Ἡ φίλη μας ἀσθενεῖ, εἶπεν ὁ Ὅθων πρὸς τὴν Ἀμαλίαν.

— Εἶναι λυπηρόν.

Καὶ μᾶς ἐπιβάλλονται ὑποχρεώσεις ἀπέναντί της.

— Ποῖοι ;

— Τί φίλοι εἴμεθα ὅταν ἀδιαφοροῦμεν διὰ τὴν ἀσθενειάν της; Πρέπει νὰ τὴν ἐπισκεφθῶμεν. Διότι θὰ παραπονεῖται αὐτὴ τώρα ἐπὶ τὴν ἐλησμονήσαμεν. Καὶ δὲν θὰ ἔχῃ ἄδικον.

— Ἀλήθεια. Ἡ συμπάθειά μας πρὸς αὐτὴν ἐπιβάλλει αὐτὴν τὴν ὑπηρεσίαν.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ Ἀμαλία ἦτο ἀδιάθετος καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑποχρέωσιν αὐτὴν, τὴν ὁποίαν ἀνεγνώρισεν ὡς ἐπιβαλλομένην.

Ὁ Ὅθων ὅμως δὲν παρέλειπε τὸ καθήκον αὐτό.

Ἐπληροφορήθη περὶ τῆς διευσύνσεως τῆς μικρᾶς καὶ τὸ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας μετέβη ὅλως ἀνεπισήμως πρὸς ἐπίσκεψίν της.

Ἡ κυρία Κρέθερ, ἡ μήτηρ τῆς μικρᾶς, ὅταν εὗρέθη πρὸ τοῦ ὕψηλου ἐπισκέπτου δὲν ἠδυνήθη νὰ συγκρατήσῃ τὴν ἐκπληξίν της.

Ὑπεκλίθη πρὸ τοῦ Βασιλέως καὶ εὐλαβῶς :

— Μεγαλειότατε, εἶπεν, εἴμεθα εὐτυχεῖς διότι μᾶς τιμᾶτε διὰ τῆς ἐπισκέψεώς σας.

Καὶ ἡ κυρία Κρέθερ ἐφαίνετο στενοχωρουμένη διὰ νὰ ἐρωτήσῃ τοῦ ὤφειλε τὴν ἀπρόοπτον αὐτὴν ἐπίσκεψιν.

Διότι ἂν καὶ ἐγνώριζε τὴν συνάντησιν τῆς κόρης της μετὰ τῶν

Βασιλέων, δὲν ἐφαντάζετο ὅμως ὅτι τὸσον σύντομος γνωριμία θὰ ἐγένενα τὴν συμπάθειαν καὶ τὸσον στενὸν δεσμόν.

Ὁ Βασιλεὺς ἠνένησε τὴν ἀπορίαν τῆς μητρὸς καὶ τὴν ἀπάντησιν αὐτῆς :

— Μεῦ φαίνεται, εἶπε, νὰ διακρίνω τὴν ἀπορίαν σας διὰ τὴν ἐπίσκεψίν μου.

— Μάλιστα Μεγαλειότατε.

— Ἡ κόρη σας δὲν σὰς εἶπε τίποτε ;

— Ὡ ! ναὶ μοῦ εἶπε τὴν εὐτυχίαν ποῦ ἐδοκίμασε νὰ σὺ συναντήσῃ καὶ νὰ τύχῃ τὴς εὐμενείας ἐκ μέρους τῶν Μεγαλειότητων σας.

— Καὶ ἄλλο τίποτε ;

— Ὁχι.

— Δὲν σὰς εἶπεν ὅτι μᾶς ὑπεσχέθη νὰ ἐρχεται νὰ μᾶς ἐπισκεπτεται καθημερινῶς.

— Ἀλλὰ, Μεγαλειότατε, εἶπε ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν ἀσθενεῖ.

— Ἀτυχῶς τὸ γνωρίζω, καὶ τοῦτο εἶνε ὁ λόγος τῆς ἐπισκέψεώς μου. Δὲν ἐφантаζόμεθα ποτέ ὅτι ἡ Ἑλθίρα δὲν θὰ ἐτῆρει τὴν ὑπόσχασίν της καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἀπουσία της μᾶς ἔκαμε νὰ ἀνησυχήσωμεν. Ἐζητήσαμεν πληροφορίας καὶ ἐμάθομεν ὅτι ἡσθένει.

Ἐ ! ἦτο καθήκόν μας νὰ ἔλθωμεν νὰ τὴν ἴδωμεν.

— Μεγαλειότατε, ἡ μεγάλη σας καλωσύνη...

— Ἀ ! Ὁχι. Καθῆκον, ὑποχρέωσις. Ἡ Βασίλισσα καὶ ἐγὼ ἠγαπήσαμεν πολὺ, παρὰ πολὺ τὴν μικράν. Τόση συμπάθεια ποῦ ἀνεπτύχθη εἰς διάστημα μιᾶς ὥρας μόνον ποῦ ἐμείναμεν μαζί, εἴτε ἀπὸ τὰ μυστήρια τῆς ψυχῆς. Ἀλλ' ἡ συμπάθεια αὕτη ὑπάρχει μεγάλῃ, πολὺ μεγάλη. Ἐχομεν λοιπὸν καὶ ὑποχρέωσιν νὰ ἐνδιαφερόμεθα διὰ τὰ πρόσωπα ποῦ ἀγαπῶμεν...

— Μεγαλειότατε, ἡ καλωσύνη σας...

— καὶ τὰ ὅποια ἐλπίζω μᾶς ἀγαποῦν.

— Ὡ ! ναὶ Μεγαλειότατε. Δὲν φαντάζεσθε πόσῃ λατρίᾳ καὶ σεβασμῶν τρέφει πρὸς τὰς Μεγαλειότητάς σας ἡ Ἑλθίρα.

— Μὲ εὐχαριστεῖ πολὺ αὐτὸ καὶ ἐμὲ καὶ τὴν Βασίλισσαν. Καὶ πῶς εἶναι τώρα ἡ μικρά σας ;

— Εὐτυχῶς, καλὰ Μεγαλειότατε.

— Καὶ τί εἶχεν ;

— Ἐν μικρὸν κρυολόγημα.

— Τὸ ὅποιο, εὐτυχῶς, θὰ ἐπέρασεν.

— Ναί· σχεδόν.

— Χαίρω πολὺ. Θὰ τὸ ἀναγγείλω εἰς τὴν Βασίλισσαν ἡ ὅποια θὰ χαρῇ πολὺ.

— Εὐχαριστῶ.

— Χαίρω ἐπίσης διότι ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ χρειασθοῦν αἱ φροντίδες τοῦ ἰδιαίτερου μου ἱατροῦ ὁ ὅποιος εὐχαρίστως θὰ ἐμερίμνα διὰ τὴν ὑγείαν τῆς μικρᾶς μου φίλης.

— Εὐχαριστῶ, Μεγαλειότατε. Εἶναι σχεδὸν ἐντελῶς καλὰ τώρα.

* Ἄλλως ἡ ἀσθενεία της ἦτο πολὺ ἐλαφρά.

— Καὶ τώρα, ἐλπίζω θὰ εἶναι δυνατόν νὰ ἴδωμεν τὴν ἀσθενῆ.

Ὁ Βασιλεὺς εἰσῆλθον ἀμέσως εἰς τὸ ἰδιαίτερον δωμάτιον ὅπου εὐρίσκετο ἡ μικρὰ Ἐλθίρα.

Εἶχεν ἐγερθῇ ἐκ τῆς κλίνης της εἰδοποιηθεῖσα καὶ ἀνέμενε τὸν Βασιλέα.

Ἦτο ὀλίγον ὠχρὰ ἐκ τῆς τριήμερου ἀσθενείας της, ἀλλὰ διέτηρει ἀναλλοίωτον τὴν χάριν καὶ τὴν τρυφερότητα μὲ τὰς ὁποίας τὴν ἐγνώρισαν οἱ Βασιλεῖς.

Ὁ Ὁθων φιλομειδέστατος τὴν ἐχαιρέτησεν, τῆς ἀπηύθυνε θερμὰ φιλοφρονήματα καὶ λόγους στοργῆς, καὶ παρέμεινεν ἐπὶ ἡμισίαν ὥραν περίπου εἰς τὸν θάλαμον ἐκεῖνον.

Φεύγων δὲν παρέλιπε νὰ τῆς εἴπῃ :

— Ἐλπίζω ὅτι θὰ ἔρχεσαι νὰ μᾶς βλέπῃς. Χάριτι θεῆς μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας θὰ εἶσαι εἰς θέσιν νὰ ἐπαναλάβῃς τοὺς περιπάτους σου.

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 109

Ἡ Ἑλβίρα δὲν ἀπῆντησε τίποτε.

Τὸ φιλοφρόνημα τοῦ Βασιλέως τὴν ἔκαμε νὰ κοκκινήσῃ ἀπὸ συστολήν.

Ἀλλὰ ἡ φυσιογνωμία της δὲν ἠδύνατο νὰ κρύψῃ τὴν χαρὰν τὴν εὐτυχίαν ποῦ ἐδοκίμαζε διὰ τὴν τιμὴν τῆς βασιλικῆς ἐπισκέψεως, καὶ διὰ τὰς ἐπισκέψεις ποῦ αὐτὴ δὲν θὰ παρέλιπε νὰ κάμνῃ καθημερινῶς πρὸς τοὺς βασιλεῖς, ὅταν θὰ ἐγίνετο τελείως καλὰ, δηλαδή μετὰ δύο τρεῖς ἡμέρας.

Ὁ Βασιλεὺς ἔφυγε χαιρετήσας μετ' ἐξαιρετικῆς ἐγκαρδιότητος καὶ προσηνεῖας τοὺς γονεῖς τῆς Ἑλβίρας, τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, δύο ἀνθρώπους τῶν ὁποίων ὁ Ὅθων ἀμέσως ἀπ' ἀρχῆς ἐξετίμησεν τὴν εὐγένειαν τοῦ ἥθους καὶ τὴν ἀγαθότητα τῶν αἰσθημάτων.

Τρεῖς ἡμέρας μετὰ τοῦτο οἱ σύζυγοι Κρέθερ κατὰ τὴν ἐκφρασθεῖσαν ἐπιθυμίαν τοῦ Βασιλέως ἐπεσκέφθησαν αὐτὸν εἰς τὰ Ἀνακτορά του.

Ὁ Ὅθων καὶ ἡ Ἀμαλία τοὺς ὑπεδέχθησαν μὲ ἐπιδαφίλευσιν ἐξαιρετικῶν τιμῶν καὶ συμπαθειῶν.

Ἐκτοτε ἡ οἰκογένεια Κρέθερ ἐγένετο ἡ γνώριμος καὶ καλὴ φίλη τῶν Ἀνακτόρων.

Εἰς τὰς οἰκογενειακὰς ἐορτάς αἱ ὁποῖαι ἐδίδοντο παρὰ τῶν βασιλεων, καὶ εἰς τοὺς πλέον οἰκείους ἀκόμη, ἡ Ἑλβίρα καὶ οἱ γονεῖς της ἦσαν μετὰ τῶν πρώτων κεκλημένων.

Οἱ σύζυγοι Κρέθερ ἦσαν πράγματι ἄξιοι πάσης ἀγάπης καὶ τιμῆς. Ὁ Γουλιέλμος Κρέθερ, ἀνὴρ πεντηκοντούτης περίπου ἡλικίαν, ὑψηλός, ἰσχυρός κατὰ τὴν σωματικὴν κατασκευὴν, μὲ ωραίαν φυσιογνωμίαν. Εἶχε μὲν ὀφθαλμοὺς πολὺ ἐπιμεμελημένον καὶ τὴν ἀνατροφὴν ἐκλεκτὴν παρὰ τὸ ταπεινόν, τὸ πτωχόν μᾶλλον τῆς καταγωγῆς του.

Ἡ Ἑλεονώρα Κρέθερ κατὰ πέντε ἔτη μικροτέρα τοῦ συζύγου της ἦτο καὶ αὐτὴ εὐγενὴς ὑπάρξις, κατὰ τὸν σωματικὸν καὶ ψυχικὸν κόσμον.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς νεότητός της τὸ κάλλος της, τὸ ἀληθὺς ἐξαισίον, εἶχε κάμει πολὺν κρότον καὶ πολλοὶ ὑπῆρξαν οἱ ὀμιλῆσαντες μετὰ θαυμασμοῦ περὶ αὐτῆς. Ἦτο φύσει ἀγαθὴ, εὐγενῶν αἰσθημάτων, γυνὴ τέλος ἀνευ ἐλαττωμάτων καὶ πλήρης ἀρετῶν.

Διὰ τοῦτο οἱ σύζυγοι Κρέθερ, δὲν ἐβράδυναν νὰ ἐκτιμηθῶσι παρὰ τῶν Βασιλέων καὶ νὰ τύχωσι ἀγάπης οἷα ἀρμόζει εἰς τοιοῦτους καλούς χαρακτῆρας.

Καὶ οἱ Βασιλεῖς δὲν ἔκρυπτον τὴν εἰλικρινῇ συμπάθειάν των δι' ἣς περιέβαλλον αὐτούς.

Τοῦναντίον μάλιστα ἐπεζήτουν πᾶσαν ἀφορμὴν διὰ νὰ τοῖς ἐκδηλώσουσι καὶ νὰ διατρανώσουσι τὰ αἰσθήματά των.

Πολλάκις εἰς τὰς κατὰ μόνας συναναστροφάς των Βασιλέων καὶ τῆς οἰκογενείας, καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ ἄλλων φίλων ἐπίσης, ὁ Ὁθων εἰς ἓνα φιλοφρόνημα πρὸς τὴν Ἑλβίρην ἐφρόντιζε νὰ ἐξάρῃ περισσότερον τοὺς γονεῖς της.

— Σὲ ἀγαποῦμε τώρα περισσότερον Ἑλβίρ, τῆς ἔλεγε, διότι μᾶς ἔκαμες νὰ γνωρίσωμε τοὺς γονεῖς σου, τοὺς καλοὺς αὐτοὺς ἀνθρώπους, τῶν ὁποίων τὰ αἰσθήματα, τὰ ἀγνὰ καὶ εἰλικρινῇ δυστυχῶς δὲν τὰ συναντᾷ κανεὶς συχνά εἰς τὸν κόσμον τοῦτον.

Καὶ ἡ Ἀμαλία ἐπίσης ἐβόηθει τὸν Ὁθωνα καὶ ἐνίοτε ὑπερεθεματίζεν εἰς τὰ ἐγκώμια αὐτά.

Ἐπὶ δύο μῆνας περίπου διήρκεσεν ἡ στενὴ αὐτῶν οἰκειότης μετὰ τῶν Βασιλέων καὶ τῆς οἰκογενείας Κρέθερ.

Ἐπειτα διεκόπη οὐχὶ διότι ἔπαυσαν νὰ ὑφίστανται αἱ ἀγαθαὶ διαθέσεις ἐκατέρωθεν, ἀλλὰ διότι ἐπενέβη ἡ ἀπόστασις, ἡ ἐπιφέρουσα ἀναγκασίαν χαλάρωσιν εἰς πᾶσαν αἰσθηματικὴν ἐκδήλωσιν.

Ἡ οἰκογένεια Κρέθερ ἀνεχώρησεν ἐκ Βαμβέργης ἐπιστρέφουσα εἰς τὸ Βερολίνον ὅπου ἦτο ἐγκατεστημένη, καὶ ὅπου ὁ σύζυγος εἶχε τὸν κύκλον τῶν ἐργασιῶν του.

Ὁ ἀποχαιρετισμὸς μετὰ τῶν Βασιλέων ὑπῆρξεν ἀληθῶς πολὺ συγκινητικὸς πρὸ πάντων ἐκ μέρους τῆς μικρᾶς Ἑλβίρκης, ἡ ὁποία καθ' ἣν στιγμὴν ἐτοιμάζετο νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν Βαμβέργην καὶ

ἀπεχαιρέτα τοὺς Βασιλεῖς ἔβρεξε μὲ ἀφθονὰ δάκρυα τὰς χεῖράς τῶν τὰς ὁποίας ἡσπάσθη.

Ἀλλὰ καὶ οἱ Βασιλεῖς ἂν δὲν ἔκλαυσαν, δὲν συνεκινήθησαν διὰ τοῦτο ὀλιγώτερον.

Ἔχουν φίλους ἀφοσιωμένους καὶ εὐγενεῖς.

Καὶ εἶνε κἀτι τι πολὺ δι' ἀνθρώπους τοὺς ὁποίους τὸ παρελθὼν εἶχε ποτίσῃ πολλὰς πικρίας, ἢ εἰλικρινῆς καὶ ἀνυστερόβουλους φίλους εὐγενῶν ἀνθρώπων.

Πρὶν δὲ ἀκόμῃ ἀπομακρυνθοῦν ὁ Βασιλεὺς ἐξεδήλωσε τὰ αἰσθήματά του ταῦτα.

— Κύριε Κρέβερ εἶπε, θὰ θεωρῶμεν μεγάλην εὐχαρίστησιν ἡ Βασίλισσα καὶ ἐγὼ νὰ μαυθάνωμεν περὶ τῆς εὐημερίας σας καὶ τῆς εὐτυχίας σας ἐκεῖ κάτω εἰς τὸ Βερολῖνον.

— Εὐγνώμων, Μεγαλειότατε.

— Ὅχι δόξ. Δὲν ζητοῦμεν εὐγνωμοσύνην διότι καὶ ἡμεῖς ἀγαπῶμεν πολλὰς εὐφροσύνας στιγμὰς εἰς τὴν καλὴν σας φιλίαν. Ζητοῦμεν μόνον τὴν ἀνταπόδοσιν. Ἀγαπᾶτε μας ἡμεῖς ὅπως καὶ ἀγαπῶμεν καὶ ἡμεῖς.

— Μεγαλειότατε, εἶνε πάντοτε κανεὶς ἀφοσιωμένος εἰς ὑμᾶς ὡς εἰς τόσον εὐγενεῖς.

— Θὰ ἐπεθυμοῦμεν μάλιστα ἡ ἀγαπητὴ Ἑλβίρα νὰ ἐγένετο τὸ ὄργανον τῆς διακωνίσεως τῆς φιλίας ἥτις μᾶς συνέδεσεν. Αἱ μᾶς γράφῃ κάποτε-κάποτε καὶ ἡμεῖς θὰ τῆς ἀπαντῶμεν.

Καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν Ἑλβίραν :

— Δὲν εἶνε ἔτσι Ἑλβίρα ; Ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ βαρυνέσαι νὰ μᾶς γράφῃ περὶ τῆς υἱείας τῶν γονέων σου καὶ τῆς ἰδικῆς σου !

— Ἄν τὸ ἐπιθυμῇτε Μεγαλειότατε.

— Τὸ ἐπιθυμοῦμεν πολὺ. Σὲ παρακαλοῦμεν μάλιστα.

— Θὰ σᾶς γράφω.

— Μοῦ τὸ ὑπόσχεσαι ;

— Μάλιστα.

— Ἄς ἴδωμεν ἂν θὰ τηρήσης τὴν υπόσχασίν σου. Καὶ ἡμεῖς θὰ τηρήσωμεν τὴν ἰδικήν μας.

Με τὴν τρυφερότητα διαχύσεων ἀπεχωρίθησαν οἱ Βασιλεῖς τοῦ καλοῦ των φίλους.

Ὁ κ. Κρέθερ φυλακισμένος.

Ἡ Ἑλβίρα ἐτήρησε τὴν υπόσχασίν της.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἀφίξιν τῆς οἰκογενείας της εἰς τὸ Βερολίνον, οἱ Βασιλεῖς ἐλάμβανον τὴν πρώτην ἐπιστολὴν της.

Ἦτο γραμμένη μετὰ τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν πρὸς τοὺς Βασιλεῖς, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν τρυφερότητα τῆς ἀγαπώσης ὁλοφύχως παιδικῆς ψυχῆς.

Ἡ Ἑλβίρα εἶχε γράψῃ μόνη της τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην. Ἀφαιρούμενος τὰς ἐντυπώσεις της ἀπὸ τὸ ταξίδιον καὶ κατόπιν ἤρχισε νὰ ἐξιστορῇ τὴν θλίψιν καὶ τὴν στενοχωρίαν ποῦ ἐδοκίμαζον οἱ γονεῖς της διότι ἐχειρίσθησαν τῶν καλῶν προστατῶν.

Ἐξέφραζεν ὁμοῦ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ βελία ἀφοσίωσις καὶ ὁ σεβασμὸς τῆς οἰκογενείας της θὰ εὑρίσκειν καὶ σφοδρὰν ἠχώ συμπαθείας εἰς τὴν καρδίαν τῶν βασιλέων.

«Περισσότερον ὅλων ἔγραψεν ἡ Ἑλβίρα, ἐγὼ εἶμαι ἀπαρηγόρητος.

Πολλάκις ὅταν ἐνθυμοῦμαι—ἀλλὰ οὔτε στιγμὴν δὲν φεύγετε ἀπὸ τὴν σκέψιν μου—πόσον καλοὶ ὑπῆρξατε δι' ἐμέ, πόσον με ἀγαπούσατε καὶ μοῦ ἐπιδιὰψιλεύετε παντὸς εἶδους στοργὴν καὶ περικοιτίαν, ἀρχίζω νὰ κλαίω, νὰ κλαίω πολὺ.

Καὶ δὲν ξεύρω διατί εἰς τὰ δάκρυα αὐτὰ εὑρίσκω μίαν ἀνεκφράστον εὐχαρίστησιν».

Ἔτσι φαίνεται ἐγράψοντο περίπου αἱ ἐπιστολαὶ ὅλαι τῆς Ἑλ-

βίρας, με πνεῦμα παιδικῆς τρυφερότητος καὶ ἀγάπης, ἂν κρίνη κα-
νεὶς ἀπὸ δύο ἢ τρεῖς αἱ ὁποῖαι διεσώθησαν.

Οἱ βασιλεῖς κατὰ τὰς ὑποσχέσεις των ἀπήντων ἀμέσως.

Τὰς ἐπιστολάς της τὰς ἀπηύθυνον πρὸς τὴν Ἑλβίραν καὶ δι-
πρὸς τοὺς γονεῖς της.

Ὑπέγραφον πάντοτε εἰς αὐτάς καὶ ὁ Ὁθων καὶ ἡ Ἀμαλία.

Ἡ φρασεολογία των ἦτο ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον παιδική
ἀνάλογος πρὸς τὸ πρόσωπον πρὸς ὃ ἀπηυθύνοντο.

Εἰς τὰς ἐπιστολάς των οἱ ἐπιστολεῖς δὲν παρέλιπον νὰ διαβε-
βαιώσουν ὅτι ἡ συμπάθεια καὶ ἡ ἀγάπη των μένει ἀναλλοίωτος
καὶ ὅτι πάντοτε θὰ διατηροῦν εὐχάριστον ἀνάμνησιν τῶν καλῶν
ἡμερῶν τὰς ὁποίας διήλθον ἐν Βαμβέργῃ με τὴν συντροφίαν τῆς
καλῆς καὶ εὐγενοῦς οικογενείας.

Ἐπὶ ἐξ μῆνας περίπου ἐξηκολούθησεν ἀνελλιπῶς ἡ αἰσθημα-
τικὴ αὐτῇ ἀλληλογραφία.

Δις τοῦλάχιστον τοῦ μηνὸς ἀντηλλάσσοντο ἐπιστολαὶ ἑκατέ-
ρωθεν.

Τὸν ἑβδομον μῆνα ἡ ἐπιστολὴ τὴν ὁποίαν ἔλαβον οἱ βασιλεῖς
ἀπὸ τὴν Ἑλβίραν τοῖς ἐπροξένησεν λύπην ἀφαιτον καὶ ὀδύνην
ἀληθῆ.

Ἦτο ἄγγελος κακῶν.

Μία δυστυχία τρομερὰ καὶ ἀδυσώπητος εἶχε πλήξη τὴν καλὴν
οικογένειαν καὶ ἐζητεῖτο ἡ προστασία τῶν βασιλέων διὰ τὴν
ἐπανόρθωσιν τοῦ ἀδικήματος.

Ἀπὸ τὸ κατωτέρω τεμάχιον τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς, τὸ ὅποτον
διεσώθη ἐννοεῖ ὁ ἀναγνώστης τὸ μέγεθος τῆς οικογενειακῆς συμ-
φορᾶς.

Ἡ Ἑλβίρα ἔγραφεν :

«Μεγαλειότατε.

Ἡ μικρά σας Ἑλβίρα τὴν ὁποίαν τόσον ἀγαπᾶτε καὶ διὰ τὴν
ὁποίαν ἐδείξατε τόσην πατρικὴν στοργὴν ἡ ὁποία δὲν ἀνταποδίδε-

ται με τὴν βαθυτέραν εὐγνωμοσύνην, σὰς ἱκετεύει, κλαίουσα καὶ γονυκλινὴς νὰ σώσετε τὸν πατέρα της.

Ὁ δυστυχὴς μου πατὴρ Μεγαλειότατε, εὐρίσκεται εἰς τὰς φυλακὰς ὡς κακοῦργος καὶ ἡ μητέρα μου καὶ ἐγὼ μένομεν ἀπαρηγόρητοι καὶ ἀπροστατευτοὶ !

Δὲν εἴμεθα ἄξιοι τόσοῦ ἀγρίας δυστυχίας ἡ ὁποία μᾶς ἐπληξεν. Ὁ πατὴρ μου ἠτύχησεν εἰς τὰς ἐμπορικὰς τοῦ ἐπιχειρήσει καὶ εὐρέθη εἰς ἀδυναμίαν νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ὑποχρεώσεις του. Ἠναγκάσθη νὰ σταματήσῃ κάθε ἐργασίαν τῆς ἐπιχειρήσεώς του. Ἐπρεπε νὰ κηρυχθῇ εἰς κατὰστασιν πτωχεύσεως.

Ἄλλ' ἄνθρωποι κακοὶ, κακοῦργοι μεγαλείτεροι τὸν κατηγορήσαν ἐπὶ δολίᾳ χρεωκοπίᾳ.

Τὸν ἐρραδιούργησαν, τὸν ἐσυκοφάντησαν καὶ κατώρθωσαν νὰ πείσουν τὰς ἀρχὰς ὅτι ἦτο ἀληθὴς ἡ κατηγορία. Καὶ ὁ δυστυχὴς μου πατὴρ ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς ὡς ὁ τελευταῖος τῶν κακούργων.

Θεωρῶ μεγαλείτερον ἐγκλημα Μεγαλειότατε νὰ ψευσθῶ πρὸς ὑμᾶς, παρὰ νὰ ἀφήσω τὸν πατέρα μου νὰ καταστραφῇ ἂν ἡδυνάμην νὰ τὸν σώσω διὰ τοῦ ψεύδους.

Σὰς ὀρκίζομαι ὅτι ὁ πατὴρ μου εἶναι ἀθῶος. Ἐξημίωνεν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις του, ἀλλὰ δὲν εἶναι οὐδόλως χρεωκόπος.

Ὅχι, Μεγαλειότατε, σὰς τὸ ὀρκίζομαι.

Τὸν γνωρίζω καλὰ τὸν πατέρα μου. Δὲν εἶναι ἐγκληματίας.

Δὲν ἔχομεν κανένα ἄλλον νὰ τὸν προστατεύσῃ παρὰ μόνον σὰς.

Σὰς ἱκετεύω Μεγαλειότατε, δόσατε εἰς ἓνα ἀθῶον καὶ ἀδικούμενον τὴν ἰσχυράν σας προστασίαν.

Πατὴρ δὲν θὰ ἐτόλμων νὰ ἱκετεύσω τὴν ἐπέμβασίν σας ὑπὲρ τοῦ ἀδίκου, ἔστω καὶ ἂν ἐπρόκειτο νὰ σώσω τὸν πατέρα μου. Σὰς

λέγω τὴν ἀλήθειαν, τὴν μόνην ἀλήθειαν, Μεγαλειότατε. ^{(1) πτω-}
χὸς πατὴρ μου εἶναι ἀθῶος.

Σώσατέ τον ! »

Τοιοῦτον ἦτο τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς.

Εἰς αὐτὸ ἐζωγραφίζετο ὅλη ἡ δυστυχία ἡ ἀπόγνωσις καὶ ἀπελ-
πισία ἧτις ἐνέκρωσε τὴν ἡρεμον γαλήνην καὶ τὴν εὐτυχίαν τῆς οἰκο-
γενείας Κρέθερ.

Ὁ Βασιλεὺς συνεκινήθη, ἐστενοχωρήθη πολὺ ἐκ τῆς ἀναγνώ-
σεως τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς.

Ἠγάπα εἰλικρινῶς τὴν οικογένειαν ἐκείνην καὶ ἐθλίβετο παρ-
στάμενος τῶρα εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς.

Καὶ ἡ Ἀμαλία ἐπίσης δὲν ἐδοκίμασεν ὀλιγωτέραν λύπην διὰ
τὸ δυστύχημα τοῦτο τὸ ὅποion ἐπληττεν ἄγριως τὴν προσφιλῆ τῆς

Ἐλβίραν καὶ τοὺς καλοὺς γονεῖς,

— Πρέπει, Ὁθων, νὰ τοὺς προστατεύσωμεν. Ἐρχομεν κα-
θῆκον.

Ἡ φιλία γεννᾷ καὶ ὑποχρεώσεις.

— Ναὶ πρέπει. Καὶ θὰ τὸ κάμω. Ὁ Θεὸς ἂς θελήσῃ νὰ λείψῃ
τὴν ἀλήθειαν ἢ μικρὰ Ἐλβίρα καὶ νὰ μὴ εἶνε ἐγκληματίας ὁ πα-
τέρας. Διότι ἄλλως δὲν εἰξεύρω ἂν δικαιούμαι νὰ παρέμβω καὶ ἂν
δύναται νὰ ὠφελήσῃ ἡ παρέμβασίς μου.

— Ἐγκληματίας ;

— Μήπως ξεύρω ;

— Τὸ πιστεύεις αὐτό ;

— Βεβαίως ὄχι. Ὁ Κρέθερ ἦτο ἔντιμος καὶ χρηστὸς ἄνθρωπος.
Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς γνωριμίας μας ἠδυνήθην νὰ ἐκτιμῶ τὴν
χαρακτῆρά του. Θὰ τοῦ ἐδίδα με ἥσυχον τὴν συνείδησιν πάντων
ἐμπιστοσύνην. Μοῦ εἶνε ἀδύνατον νὰ φαντασθῶ τὸν ἄψογον αὐτὸν
ἄνδρα, δόλιον χρεωκόπον.

— Πῶς ἐξηγεῖς τὴν κατηγορίαν.

— ὦ ! Ὑπάρχουν πολλοὶ κακοὶ ἄνθρωποι, Ἀμαλία, οἱ ὅποιοι
φθοноὺν τὴν εὐημερίαν τοῦ ἄλλου καὶ ἐπιζητοῦν τὴν καταστροφήν

Ο ΦΙΛΕΛΛΗΝ ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ

*Ο πατήρ τοῦ Βασιλέως *Οθωνος.

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 110

του. "Επειτα ὁ Κρέθερ καθ' ὃ ἔμπορος θὰ εἶχεν ἀνταγωνιστὰς πολλοὺς. Μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἴσως οἱ κακοηθέστεροι καὶ ἑλεεινότεροι, διὰ νὰ συμπληρώσουν τὴν καταστροφὴν τοῦ ἔρριψαν τὴν κατηγορίαν. Τί εἶχον νὰ χάσουν αὐτοὶ ; Κεὶ τί τούτου φυσικώτερον,

— Φυσικὸν λέγεις ;

— Ναί, δυστυχῆ ναί. Αἱ τοιοῦτου εἶδους κακοήθειαι εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν τὸν διεφθαρμένον κατὰ τὸ πλεῖστον, κατήντησαν νὰ θεωροῦνται φυσικὰ πράγματα.

— "Αθλιος, ἀλήθεια, κόσμος.

— Τρισάθλιος !

— Καί τώρα τί σκέπτεσαι νὰ κάμῃς ;

— Μαῦ ἐπιβάλλεται νὰ ἐνεργήσω.

— Πῶς ;

— Θὰ γράψω εἰς τὸ Βερολῖνον καὶ θὰ παρακαλέσω τὴν Κυβέρνησιν ὅχι βέβαια νὰ χαρισθῇ πρὸς ἓνα ἐγκληματίαν, ἂν εἶναι τοιοῦτος, ἀλλὰ νὰ προσέξῃ μήπως ἀδικήσῃ ἓνα ἄθωον. {Αὐτὸ εἶναι καθήκον πάσης χρηστῆς Κυβερνήσεως. Δὲν μπορεῖ νὰ μέ κατηγόρησῃ κανεὶς ὡς θέλοντα νὰ παραβιάσω τοὺς νόμους χάριν προσωπικῶν συμπαθειῶν. Δὲν θὰ ζητήσω μεροληψίαν, ἀλλὰ δικαιοσύνην.

— Καὶ ἂν ἀποδειχθῇ βάσιμος ἡ κατηγορία ;

— Τὸ ἀπεύχομαι Ἀμαλία.

— Καὶ ἐγὼ ἐπίσης. Ἄλλ' ἂν συμβῇ τοῦτο ;

— Δὲν τὸ πιστεύω. Ἐχω τὴν προαίσθησιν ὅτι ὁ Κρέθερ εἶναι ἀτυχήςσας ἔμπορος, ἀλλ' ὅχι χρεωκόπος. Ἐν τούτοις ἂν ἡ καλὴ αὐτῇ ἐλπίς διαψευσθῇ, δὲν γνωρίζω τί μποροῦμεν νὰ κάμωμεν. Βεβαίως δὲν θὰ κάμω ἐγὼ νὰ σιγήσουν οἱ νόμοι χάριν αὐτοῦ. Τὸ τοιοῦτον δὲν θὰ ἔκαμνα οὔτε διὰ τὸν ἑαυτὸν μου, οὔτε διὰ σὲ ἀκόμη Ἀμαλία. Τὸ μόνον ποῦ ἐπιτρέπεται νὰ ἐπιδιώξω, εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, εἶναι μία λογικὴ ἐπιείκεια...

— Αὐτὸ μόνον ;

— Ἀλλὰ καὶ ἄλλο μπορεῖ νὰ κάμω ;

— Δησμονεῖς τόσον γρήγορα.

- Δέν σέ ἐννοῶ Ἀμαλία...
- Καί ἡ μικρά σου φίλη, ἡ Ἐλδίρα σου.
- Ἐχεις δίκαιον. Ἀλλά θά φροντίσωμεν δι' αὐτήν. Αὐτή εἶνε ὑποχρέωσις εὐνόητος δι' ἡμᾶς, Ἐπειτα θά εἶνε καί εὐχαρίστησις ἐκ τῶν ὥραιότερων νά ἔχωμεν εἰς τὸ ἐνεργητικὸν τῆς συνειδήσεώς μας μίαν ἀγαθοεργίαν ὅπως θά εἶνε ἡ προστασία τῆς κόρης αὐτῆς μέχρι τῆς ἀποκαταστάσεώς της. Δέν πρέπει βεβαίως νά τὴν ἀφήσωμεν ἀπροστάτευτον, ἐκτεθειμένην εἰς τὴν δυστυχίαν τῆς ὁποίας αἰτία δέν εἶνε αὐτὴ καὶ κατὰ τῆς ὁποίας δέν ἔχει τὴν δύναμιν νά παλαίσῃ, ν' ἀμυνθῇ. Θά τὴν προστατεύσωμεν.
- Θά εἶνε θεσπέσιον ἔργον, Ὁθων.
- Πάντως εἶνε ἐπιβαλλόμενον.
- Καὶ οἱ γονεῖς της .
- Οἱ γονεῖς της....
- Διὰ τοῦς δυστυχεῖς αὐτοὺς τοὺς τόσον καλοὺς δέν μᾶς μένει καμμία μέριμνα ; Σκέψου μόνον Ὁθων ὅποια δυστυχία τοὺς ἀναμένει. Μεταπίπτουν ἀπὸ τοῦ πλούτου καὶ τῆς εὐμαρείας, εἰς τὴν πείναν καὶ τὰς στερήσεις. Δέν θά ἦτο συμπλήρωσις τοῦ θεσπέσιου ἔργου ἡ προστασία καὶ αὐτῶν ;
- ὦ ! ναί.
- Ὡστε ;
- Πρέπει νά φροντίσωμεν καὶ δι' αὐτούς. Μποροῦμεν νά τοὺς καλέσωμεν ἐδῶ πλησίον μας. Θά εἶνε σύντροφοι εὐχάριστοι. Καὶ αὐτὸ πρέπει νά τὸ κάμωμεν καὶ ἂν ἀκόμη ὅπως ἄλλως τὸ ἐλπίζω καὶ τὸ εὐχομαι, ἀποφυλακισθῇ ὁ Κρέθερ ἀποδεικνυομένης τῆς ἀθωότητός του. Διότι ἐὰν σώσῃ τὸ ἠθικόν του, ἡ οἰκονομική του κατάστασις θά εὐρίσκεται εἰς τὴν αὐτὴν ἀθλιότητα εἴτε περὶ πτωχεύσεως εἴτε περὶ δολίας χρεωκοπίας πρόκειται..
- Ναί Ὁθων. Θά εἶνε φιλάνθρωπος πράξις αὐτή.
- Θά γράψω σήμερον εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ πρὸς αὐτούς.
- Πράγματι ὁ Ὁθων ὀλίγον μετὰ τὴν ἀνωτέρω συνομιλίαν ἔγρα-

φεν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν κυβέρνησιν τοῦ Βερολίνου ἐφίστων τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως Κρέθερ.

Συγχρόνως δι' ἄλλης ἐπιστολῆς τοῦ ἀπευθυνομένης πρὸς τὴν κυρίαν Κρέθερ, ἐβεβαίωσεν αὐτὴν περὶ τῆς λύπης ἣν αὐτὸς καὶ ἡ Βασίλισσα ᾔσθάνθησαν διὰ τὸ πλῆξαν τὸν σύζυγόν της δυστύχημα καὶ ἐπανελάμβανε τὴν διαβεβαίωσιν περὶ τῆς εὐμενείας τῶν αἰσθημάτων των.

Ἐν τέλει τῆς ἐπιστολῆς, μετὰ πολλῆς λεπτότητος ὁ βασιλεὺς ὑπενθύμιζεν ὅτι οἱ καλοὶ φίλοι ἔχουν ὑποχρέωσιν νὰ συντρέχουν κατὰ τὴν δυνάμιν των τὰ ἀτυχοῦντα καὶ ἀναξιοπαθοῦντα ἀγαπητὰ πρόσωπα καὶ νὰ παρέχωσιν εἰς αὐτὰ πᾶσαν περίθαλψιν.

Προσέθετεν ὅτι τὰ Ἀνάκτορα τῆς Βαμβέργης εὐχαρίστως θὰ ἐδέχοντο νὰ φιλοξενήσωσιν ἐφ' ὅρου ζωῆς τοὺς συζύγους Κρέθερ καὶ τὴν μικρὰν Ἑλβίραν, ἂν οὐ ἀπέναντι αὐτῶν οἱ Βασιλεῖς διαπνεύονται μετὰ τὰ εἰλικρινέστερα αἰσθήματα ἀγάπης καὶ φιλίας.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τοῦτο ὁ βασιλεὺς εἰδοποιεῖτο τηλεγραφικῶς παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Βερολίνου, ὅτι πρὸ τῆς λήψεως τῆς ἐπιστολῆς του εἶχε διαταχθῇ ἡ ἀποφυλάκισις τοῦ κυρίου Κρέθερ, ἀποδειχθεῖσης ὅλως ἀδασίμου τῆς κατ' αὐτοῦ ἐπιρριφθείσης κατηγορίας ἐπὶ δολίᾳ χρεωκοπίᾳ.

Προσετίθετο ἐν τῇ τηλεγραφίᾳ ὅτι τοῦναντίον ὁ κύριος Κρέθερ ἔπραξεν ἀναφορικῶς πρὸς τὰς ὑποχρεώσεις του πᾶν ὅσον ἦτο δυνατόν καὶ εἰς τὸν πλέον ἔντιμον ἔμπορον.

Τὸ τηλεγράφημα τοῦτο καθησύχασε καὶ ἀνεκούφισε συγχρόνως τοὺς Βασιλεῖς.

Βραδύτερον ἐλήφθη καὶ ἐπιστολὴ τῆς κυρίας Κρέθερ, ἥτις ἐξέφραζεν ὅλην τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην τοῦ συζύγου της καὶ αὐτῆς διὰ τὴν εὐμενῆ παρέμβασιν τοῦ Βασιλέως καὶ ἐπίσης διὰ τὴν φιλάνθρωπον καὶ ὑγιὰ αὐτοῦ πρόθεσιν νὰ προστατεύσῃ καὶ περιθάλψῃ τὴν ἀτυχήσασαν οἰκογένειαν.

Ἀλλ' ἡ κυρία Κρέθερ ἀπέφυγεν ἐπιμελῶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῆς νὰ δηλώσῃ ὅτι ἀποδέχεται τὴν παρεχομένην προστασίαν.

Τούναντίον ἐκ τοῦ πνεύματος τῶν γραφομένων τῆς ἐφαίνετο μάλλον ὅτι ἤθελε νὰ ἀπαλλάξῃ τοὺς Βασιλεῖς τῆς ἐνοχλήσεως τοῦ τεθεῖν, ἐφ' ὅρου ζωῆς ὑπὸ τὴν προστασίαν των.

Ἦσαν νέοι ἀκόμη καὶ ἐπρωτίμων νὰ παλαίσουν εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς.

Ἐκτοτε ἔπαυσεν ἡ ἀλληλογραφία μεταξύ τῶν Βασιλέων καὶ τῆς οἰκογενείας Κρέθερ.

Ἐπιστολαὶ σταλεῖσαι ἐκ Βαμβέργης πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν διευθυνσίν των ἐν Βερολίῳ ἐπεστράφησαν πρὸς τοὺς Βασιλεῖς διότι αὐτὰ παραληπτὰ τῶν οὐδαμοῦ εὐρέθησαν.

Εἰς τὰ ὀλίγα τὰ ὅποια θὰ ἀφηγηθῶμεν παρακατιόντες θὰ εἴπωμεν ποῦ θφείλεται τοῦτο.

Ἡ οἰκογένεια Κρέθερ.

Πρὶν φθάσωμεν εἰς τὴν τραγικὴν περιπέτειαν ἣτις ἐπῆνεγκε τὸν θάνατον τοῦ Ὁθωνος, εἶνε καλὸν νὰ ἀσχοληθῶμεν δι' ὀλίγων περὶ τῆς οἰκογενείας Κρέθερ, τὴν ὁποίαν ἐγνωρίσαμεν ἤδη ἀμυδρῶς εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας καὶ ἡ ὁποία συνδέεται ἀναποσπάστως μὲ τὴν περιπέτειαν τούτων.

Τοὺς δύο συζύγους ἐχώριζε μεγάλη ἀντίθεσις καταγωγῆς ἀλλὰ καὶ ἥνου μεγάλη ὁμοιότης εὐγενείας καὶ χαρακτῆρος.

Ὁ Γουλιέλμος Κρέθερ ἦτο υἱὸς ταπεινοῦ καὶ πτωχοῦ ἐργάτου ἀπὸ τὸ Πριτσβοῦρβον. Οἱ γονεῖς του καίτοι πτωχοὶ ἐφιλοτιμήθησαν νὰ δώσουν εἰς τὸν υἱὸν τῶι μὀρφῶσιν ἐπιμεμελημένην καὶ εἰ δυνατόν ἰσαξίαν πρὸς τὴν τῶν εὐπόρων τάξεων.

Διὰ τοῦτο παρ' ὅλον τὸ γλίσχρον τῶν εἰσοδημάτων των, κατάρθωναν περικόπτοντες καὶ ἀπὸ τὰ πλέον ἀπαραίτητα ἐξοδά των καὶ ὑποβαλλόμενοι εἰς ὀδυνηρὰς πολλὰς στέρησεις, νὰ διαθέτῃσι τὰς οἰκονομίας των διὰ τὰς σπουδὰς τοῦ μικροῦ Γουλιέλμου τὸν ὅποιον ἀπῆλλαξαν πάσης χειρονακτικῆς ἡμερομισθίου ἐργασίας.

Ειργάζοντο οί γονεῖς του καὶ διὰ τῶν οἰκονομιῶν των ἐπὶ ἤρουν εἰς τὰ πενιχρὰ ἐξοδα τῆς οἰκίας καὶ εἰς τὰ σχετικῶς ὀγκωδέστερα τῆς συντηρήσεως καὶ τῆς ἐπιμελείας τῶν σπουδῶν τοῦ υἱοῦ των, τοῦ μόνου, ἄλλως, υἱοῦ των.

Ἐφρόντιζον νὰ τὸν ἔχωσι διαρκῶς εὐπρεπῶς καὶ καθαρῶς ἐν δεδυμένον, νὰ τῷ παρέχωσιν ἄφθονα, κατὰ τὸ δυνατόν, τὰ μέσα τῆς σχολειακῆς του παιδεύσεως, καὶ νὰ ἱκανοποιήσιν ἀκόμη, ὅσον ἠδύναντο πλουσιώτερον καὶ αὐτὰς τὰς τέρφεις τὰς τῶν ἀναγκαιότητας καὶ εὐχαρίστους εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀνατροφὴν τοῦ Γουλιέλμου αὕτη ὑπῆρξεν αὐστηρά καὶ ἐκτάκτως ἐπιμελελημένη.

Τοῦτο ἄλλως ἦτο καὶ εἶνε πατρικὸν καθήκον εὐτυχῶς ἀνεξάρτητον ἀπὸ τὰ ὕλικά ἐφόδια τὰ ὅποια δύναται νὰ διαθέσῃ μιὰ οἰκογένεια.

Αἱ μικραὶ εὐπλαστοὶ ψυχαὶ τῶν παίδων, μορφοῦνται καὶ ἀναπτύσσονται καθ' ὁμοίωσιν τῶν ἠθικῶν πρότερονμάτων τῶν γονέων των καὶ τῶν καθημερινῶν διδασμάτων ἅτινα λαμβάνουσιν παρ' αὐτῶν.

Καὶ εὐτυχῶς οἱ γονεῖς τοῦ Γουλιέλμου ἦσαν ἄνθρωποι χρηστοὶ καὶ ἐνάρετοι, εὐγενῶν καὶ φιλανθρώπων αἰσθημάτων καὶ ἀπηλλαγμένοι τῶν πλείστων τῶν ἀνθρωπίνων κακῶν.

Καθημερινῶς εἴτε παρὰ τοῦ πατρὸς του, εἴτε παρὰ τῆς μητρὸς του εἴτε καὶ παρὰ τῶν δύο ὁμοῦ ἐλάμβανε τὰ σωτήρια διδάγματα τῆς καλῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς εὐγενοῦς συμπεριφορᾶς.

Ἐδιδάχθη ἐν πρώτοις νὰ λατρεύῃ τὸν Θεὸν μετ' ὅλην τὴν ἀνότητά τῆς ψυχῆς του καὶ νὰ ἔχῃ τυφλὴν ὑπαταγὴν εἰς τὰς ἐντολὰς του καὶ τὰ θεῖα παραγγέλματα.

Ἐμαθε ν' ἀγαπᾷ τὴν πατρίδα του, ὡς τὸ πρώτιστον, τῶν ἀνθρώπων ἀγαθόν, νὰ ὑπακούῃ εἰς τοὺς νόμους τῆς, νὰ θεραπεύῃ τὰς ἀνάγκας τῆς κατὰ δύναμιν καὶ νὰ προκινδυνεύῃ, ἀνὰ πάσαν στιγμήν, ὑπὲρ αὐτῆς καὶ ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῆς καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς.

Ἰδὴ γήθη νὰ τηρῇ τὰ χριστιανικὰ παραγγέλματα, ὡς μεγάλης ἀληθείας ἀποτελούσης τὴν βάσιν τῆς συγκροτήσεως τῶν καλῶν καὶ χρηστῶν κοινωνιῶν καὶ νὰ ἀγαπᾷ τὸν πλησίον του ὅπως καὶ ἑαυτὸν.

Ἡ ψυχὴ του ἀπὸ ἐνωρὶς ἐνεστερνίσθη τὰ μεγάλα ἀνθρώπινα καθήκοντα τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς φιλευσπλαγχνίας καὶ ἀπετράπη ἀπὸ ὅλων τῶν ἐλαττωμάτων ἅτινα χαρακτηρίζουν τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς ἀκόμη χειρότερους πολίτας.

Αἱ συμβουλαὶ τῶν γονέων τὴν παρέστησαν εἰς τὴν παιδικὴν του φαντασίαν ὡς ἐν τῶν μεγαλητέρων καθηκόντων τὴν ἐντιμον ἐργασίαν καὶ ὡς μίαν ἀρετὴν ἄνευ τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ κοινωνίᾳ εἶναι ἄχρηστος ἢ μὴ ἐπιβλαβὴς καὶ ἀλέθριος εἰς αὐτήν.

Καὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτὴν συνώδευεν θαυμασία πρακτικὴ.

Οἱ γονεῖς του ἦσαν ζῶντες παράδειγμα τῶν ἀφρημένων ἰδεῶν τὰς ὁποίας ἐδίδασκον.

Ἡ οἰκογενειακὴ τῶν ἀρμονία ἦτο παραδειγματικὴ, ἡ χρηστότης τῶν τελεία, ἡ θρησκευτικὴ τῶν πίστις ἀπέραντος, ἡ εὐγένεια τῶν ἀισθημάτων τῶν ζηλευτῇ, αἱ χριστιανικαὶ τῶν ἀρεταὶ παμπληθεῖς.

Τοιαύτη ἦτο ἡ ἀνατροφή ἐπὶ τῇ βίᾳ τῆς ἀποίας διεπλάσθη ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων ἡ ζωὴ τοῦ Γουλιέλμου Κρέθερ.

Ἐξηκολούθει οὕτω τὰς σπουδὰς του, χάρις καὶ εὐτυχία τῶν γονέων του καὶ παράδειγμα ἀξιοσημείωτον εἰς τὰ τέκνα τῶν ἄλλων οἰκογενειῶν.

Εἰς τὸ σχολεῖον ἦτο πάντοτε μετὰ τῶν πρωτευόντων καὶ ὁ περισσοτέρων ὅλων ἀποσπῶν τὴν θερμὴν συμπάθειαν τῶν διδασκάλων του ἕνεκα τῆς ἀκριβοῦς κοσμιότητος τῆς συμπεριφορᾶς του.

Οἱ γονεῖς του ἐφιλοδοῶν νὰ τὸν καταστήσουν πολίτην χρηστὸν τέλειον καὶ πεπαιδευμένον, καὶ αἱ προσπάθειαι τῶν εὖρον φύσιν γονιμωτάτην εἰς τοιαύτην ἠθικὴν καλλιέργειαν.

Ἀλλὰ φεῦ! τὰ πράγματα δὲν βαδίζουν πάντοτε τὸν καλὸν δρόμον εἰς τὸν ὁποῖον προσπαθεῖται καὶ κόποι τὰ ὠδήγησαν.

Ἵπάρχει ἀκόμη τὸ ἄγνωστον, ἡ τύχη, ἡ συνδρομή τῶν λυπηρῶν περιστατικῶν ποῦ ματαιώνουν μίαν ὥραϊαν πρόοδον αὐξάνουσιν καὶ διαλύουν ὄνειρα καὶ φιλοδοξίας.

Ὁ μικρὸς Γουλιέλμος ἐπέπρωτο εἰς τὸ στάδιον τῆς προόδου καὶ τῆς ἀναπτύξεώς του νὰ πληγῇ ἀπὸ δυστήχημα ὀλέθριον καὶ ἀνεπανόρθωτον,

Ἔχασε τὸν πατέρα του.

Ἐνὰ δυστύχημα τυχαῖον εἰς τὸ ἐργαστάσιον ὅπου εἰργάζετο τοῦ ἐστοίχισε τὴν ζωὴν.

Ὁ Γουλιέλμος ἔμεινεν ὀρφανός.

Ἀλλὰ εἶχε καὶ μητέρα γῆραν.

Δὲν τοῦ ἐπιτρέπετο πλέον νὰ ἀναμμένη τὴν συντήρησίν του παρ' ἄλλων.

Ἡ μήτηρ του κατεβλήθη τύσον ἐκ τοῦ δυστυχήματος ὥστε διὰ πολὺν καιρὸν θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐργασθῇ.

Οἰκονομίας ἄλλως, δὲν εἶχον ἀποθησαυρισμένας ὥστε νὰ δυνήθουν νὰ ζήσουν ἐξ αὐτῶν.

Εἶχε τὴν ὑποχρέωσιν ὁ Γουλιέλμος τώρα νὰ ἐργασθῇ αὐτὸς διὰ νὰ συντηρήσῃ ἑαυτὸν καὶ τὴν μητέρα του, ἡ ὁποία τύσον τὸν ἐλάτρευεν.

Τὸ ἠννόησεν καλῶς.

Ἦτο καιρὸς τώρα νὰ χρησιμοποίησῃ τὰ ἠθικὰ καὶ πρακτικὰ ἐκείνα ἐφόδια τὰ ὁποῖα ἐναποταμίευεν ἐκ τῶν διδασμάτων τῶν γονέων του.

Εὐτυχῶς ἦτο ἤδη τελειόφοιτος τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου καὶ ἠδύνατο νὰ ἐρχήσῃ τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς μὲ ἀνετωτέραν ἐργασίαν χειρὸς χωρὶς νὰ ἀγκασθῇ νὰ προσφύγῃ εἰς τὸ χειρωνακτικὸν ἐπάγγελμα.

Κατάρθωσε ὅχι χωρὶς ὀλίγας δυσκολίας νὰ εὕρῃ μίαν θέσιν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐκέρδιζε τόσα ὅσα μόνις ἤρκουσαν διὰ τὴν συντήρησιν τῆς οἰκογενείας.

Μετ' ὀλίγον καιρὸν ἡ μήτηρ του, συνελθοῦσα ἐκ τοῦ ὀδυνηροῦ

πένους ἠθέλησε νὰ ἀναλάβῃ, πάλιν ἐργασίαν διὰ νὰ συνεισφέρει καὶ αὐτὴ εἰς τὰ βάρη τῆς οἰκίας.

Ἄλλ' ὁ Γουλιέλμος δὲν τὴν ἄφησε.

— Μητέρα τῆς εἶπεν, εἰργάσθης πολὺ, χάριν ἐμοῦ, διότι δυστυχῶς ἐγὼ δὲν ἠδυνάμην μόνος μου νὰ κερδίζω τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Ἀλλὰ τώρα θὰ ἐργασθῶ ἐγὼ καὶ ἡ εὐτυχία μου θὰ μεγαλῶνῃ κάθε ἡμέραν ποῦ θὰ δύναμαι μὲ τὴν ἐργασίαν μου νὰ καθιστῶ ἀνετωτέραν τὴν ζωὴν σου. Εὐτυχῶς εἶμαι εἰς θέσιν νὰ ἐπαρκέσω εἰς τὰς θλίψας δαπάνας μας.

Καὶ ἔτσι ἔγεινε.

Ἡ μήτηρ του δὲν εἰργάσθη.

Αὐτὸς ἐδείκνυνεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του φιλοπονίαν καὶ ζῆλον διὰ τὴν ὅποιαν κατέκτησεν ταχέως τὰς συμπαθείας καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν προϊσταμένων του.

Ἡ θέσις του ἐκαλλιτέρευε διαρκῶς.

Ἡ μισθοδοσία του ἤβξανε καὶ συγχρόνως ἡ προσωπικότης του ἤρχισε νὰ ἐπιβάλλεται εἰς τὴν κοινωνίαν ὅπου ἔζη.

Ὅτω κατώρθωσεν ἐντὺς μιᾶς δεκαετίας νὰ ἀναδειχθῇ εἰς τῶν ἀλλων δραστηρίων ἐμπόρων τῆς πόλεως ἐκείνης.

Μετὰ ἓν ἔτος ἀκύμῃ ἦτο κάτοχος ἀρκετὰ μεγάλης περιουσίας καὶ ἐσκέφθη νὰ χρησιμοποιήσῃ αὐτὴν διὰ τὴν ἐπέκτασιν τῶν ἐμπορικῶν του ἐργασιῶν.

Ἰδρυσε τότε κατὰστημα ἀποικιακῶν ἐν τῇ πόλει τὸ ὅποιον τοῦ ἀπέφερε ἑτησίως κέρδη.

Εἶχε μείνῃ παροιμιώδης εἰς τὸ Πριστσοῦργον ἡ χρηστότης τοῦ Γουλιέλμου Κρέθερ εἰς τὰς συναλλαγὰς του καὶ ἐν γένει εἰς τὰς σχέσεις του μετὰ τῶν ἐπισήμων.

Δύο ἔτη βραδύτερον ἡ σοβαρὰ ἀσθένεια τῆς μητρὸς του τὸν ἔφερεν εἰς τὸ Βερολίνον, ἵνα ἐκεῖ ζητήσῃ δι' αὐτὴν ἀποτελεσματικωτέραν ἰατρικὴν περίθαλψιν.

Τὸ σοβαρὸν τῆς ἀσθενείας τὸν ἠνάγκασεν νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἐπὶ δύο μῆνας περίπου.

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 111

Ἦθελε νὰ μένῃ παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς ἀσθενοῦς μητρὸς τοῦ διὰ νὰ τὴν παρηγορῇ καὶ νὰ ἐπιβλέπῃ αὐτοπροσώπως τὰ τῆς θεραπείας της.

Ἄλλ' ἡ μέριμνά του εἰς οὐδὲν ἴσχυσεν.

Οἱ ἰατροὶ ἐν συμβουλίᾳ ἐνέκρινον ἀπαραίτητον τὴν ἐγχείρησιν αὐτῆς καὶ ἐγένετο.

Ἡ ἐξάντλησις ὅμως τῆς ἀσθενοῦς ἦτο πολὺ μεγάλη, καὶ ὁ ἥνατος ἐπῆλθεν.

Ὁ Γουλιέλμος ἐβλίβη καθ' ὑπερβολὴν διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς μητρὸς του, τὴν ὁποίαν ἐλάτρευεν.

Ἐμεινεν πλέον ὀρφανὸς γονέων, καὶ ἄνευ συγγενῶν σχεδόν, διότι ὅλοι οἱ στενοὶ συγγενεῖς του εἶχον ἐκπατρισθῇ τῆς Γερμανίας.

Ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ Πριτςβούργον προσπαθὼν εἰς τὰς καθημερινὰς του ἐπιπόνους ἀσχολίας νὰ λησμονῇ τὴν θλίψιν τοῦ πένθους ἢ ὁποῖα οὐδὲ μίαν στιγμὴν δὲν ἄφηνεν ἡσυχον τὴν σκέψιν του.

Ἄλλ' εἰς μάτην ἐκοπίαζεν.

Ἡ παρὰ πολὺ τρυφερὰ εἰς αἰσθημάτων καρδίᾳ του εἶχε ὑποστῇ πολὺ ὀδυνηρὸν τὸ πλῆγμα.

Δὲν ἠδύνατο νὰ λησμονήσῃ πῶς ἀφείλεν εἰς τὴν στοργὴν καὶ τὴν ἀγάπην τῆς μητρὸς του καὶ παρ' ὅλην τὴν θέλησίν του νὰ δεικνύῃ ψυχραιμίαν ἦτο ἔρμαιον τῆς βαθυτέρας καὶ ἀκατανικήτου λύπης.

Προφανῶς κατεβάλλετο.

Τοῦ ἐστοίχισεν ὅχι ὀλίγον ἡ ἀγωνιώδης ἐποχὴ τοῦ τελευταίου ἐπικινδύνου σταδίου τῆς ἀσθενείας τῆς μητρὸς του.

Ἄλλ' ὁ θάνατός της τοῦ ἐστοίχισε πολὺ περισσότερον.

Εἰς διάστημα μόλις δέκα πέντε ἡμερῶν εἶχε γείνῃ ἀγνώριστος.

Εἶχεν ἐξάντληθῇ καθ' ὑπερβολὴν καὶ ἐφαίνετο ὥστε διατελῶν ὑπὸ βαρεῖαν ἀσθένειαν ἢ ὁποῖα τὸν ἔκαμψε νὰ φθίνῃ.

Οι φίλοι ἤρχισαν νὰ ἀνησυχοῦν διὰ τὴν υἱεὶάν του καὶ τὸν συνεβούλευσαν νὰ προσφύγῃ εἰς τοὺς ἰατρούς.

Ἠκολούθησε τὰς συμβουλὰς αὐτάς.

Οἱ ἰατροὶ πρὸ παντὸς ἄλλου τοῦ συνέστησαν ἀλλαγὴν τοῦ κλίματος καὶ ἔπειτα ἀμεριμνησίαν πλήρη, εἰ δυνατόν, καὶ ἀποχὴν ἀπὸ πάσης ἐργασίας.

Ἐκὼν ἄκων ὑπήκουσεν εἰς τὰς διαταγὰς τῶν ἰατρῶν.

Εἶχεν ἄλλως ἀνάγκην τῆς θεραπείας αὐτῆς διότι ἀντελαμβάνετο καὶ μόνος του ὅτι τὸν ἐγκατέλειπεν ἡ καλὴ υἱεὶα καὶ ὅτι ἐξηντλεῖτο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον.

Κατὰ συμβουλὴν μερικῶν φίλων του ἐξέλεξε τὴν Φλωρεντίαν τῆς Ἰταλίας ὡς τόπον τῆς προσωρινῆς διαμονῆς του.

Ἐπεὶ γενεκεῖ καὶ διέμενεν εἰς ἐν γραφικὸν καὶ ὠραῖον προάστειον ἀπέχον δίωρον περίπου τῆς πόλεως.

Ὁ πρῶτος καὶ τελευταῖος ἔρωας τοῦ Γουλιέλμου.

Εἰς τὸ χωρίον αὐτὸ ὁ Γουλιέλμος ἐδοκίμασε κατὰ πρώτην φοράν τὰς συγκινήσεις τοῦ ἔρωτος καὶ ἐκεῖ ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς μετέπειτα οἰκογενειακῆς εὐτυχίας του.

Εἰς τὸ προάστειον ἐκεῖνο ὁ Γουλιέλμος διήρχετο ζωὴν μονήρη. Αἱ ὀλίγαι του γνώσεις τῆς ἰταλικῆς δὲν τοῦ ἐπέτρεψαν νὰ συνάψῃ γνωριμίας μετὰ τῶν εὐκρίθμων κατοίκων.

Ἡ μᾶλλον ἡ δυσχέρεια αὐτὴ ἐνίσχυσε τὴν ἀποστροφὴν του πρὸς τὰς συναναστροφὰς ἡ ὁποία βεβχίως ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς λύπης του ἥτις ἐξηκολούθει ἀκόμη νὰ παραμένῃ ζωηρά.

Μετὰ δεκαπενθήμερον ὁμως διαμονὴν εὐρέθη πρὸ μιᾶς ἐκπλήξεως τὴν ὁποίαν δὲν ἀνέμενεν.

Είχεν ἀπομακρυνθῇ μίαν ἡμέραν, τοῦ χωρίου καὶ εἶχεν ἀνέλθει εἰς τὸν κατάντικρυ κατάφυτον λοφίσκον.

Ἐπλανᾶτο ἀφηρημένος καὶ ρεμβάζων διὰ μέσου τῶν δένδρων ὅταν αἰφνιδίως εἰς ἀπόστασιν δέκα μόλις μέτρων ἀπ' αὐτοῦ διέκρινε μίαν εὐειδεστάτην νεάνίδα.

Ἦτο πράγματι μία κόρη τὴν ὁποίαν ἠδύνατο κανεὶς νὰ ἀνομάσῃ ὠραίαν.

Ξανθή, μὲ πλουσίαν κόμην, μὲ ὀφθαλμοὺς ἀντικατοπτρίζοντες ὅλην τὴν κυανότητα τοῦ οὐρανοῦ, μὲ χαρακτηριστικὰ κανονικώτατα, μὲ πρόσωπον λείας καὶ ροδινῆς δρυσερότητας.

Ὁ Γουλιέλμος πρὸ τοῦ θεάματος αὐτοῦ ἔμεινεν ἐκπληκτος καὶ ἐσταμάτησε τὸ βῆμά του.

Ἄς εἴπομεν ὅτι ἡ ἐκπληξίς του δὲν ὤφειλετο μόνον εἰς τὴν ὠραίαν εἰκόνα τὴν ὁποίαν παρουσίαζεν ἡ νεᾶνις ἐκεῖνη.

Περисσότερον ὤφειλετο εἰς μίαν ἀνοικτὴν ἐφημερίδα τὴν ὁποίαν ἀνεγίγνωσκεν αὕτη.

Ἡ ἐφημερίς αὕτη ἦτο γερμανικὴ.

Ὁ Γουλιέλμος παρηκολούθησε τὸ βλέμμα τῆς κόρης καὶ ἠνόησεν ἐκ τῆς ταχύτητος μὲ τὴν ὁποίαν διέτρεχε τὰς γραμμάς ὅτι ἦτο γερμανίς ἢ τοῦλάχιστον ἐγνώριζε τελείως τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν.

Ἡ πρώτη ὑπόθεσις τοῦ ἦτο περισσότερον εὐχάριστος.

Μία συμπατριῶτις εἰς τὴν γωνίαν αὐτὴν, ἐν μέσῳ ἐντελῶς ἐξενου περιβάλλοντος δὲν ἦτο βεβαίως μικρὸν εὖρημα δι' αὐτόν.

Ἦτο μᾶλλον εὐτύχημα διότι ἡ συμπατριῶτις αὕτη συνέπιπτε νὰ εἶνε καὶ τόσον θελκτικὴ καὶ χαριτωμένη.

Τὸ φυσικώτερον ἦτο νὰ μὴ φανῇ πολὺ διαφορῶν ὁ Γουλιέλμος καὶ νὰ σπεύσῃ πρὸς αὐτὴν διὰ νὰ πληροφορηθῇ.

Ἄλλ' ἡ νεᾶνις ἦτο μόνη.

Καὶ ὁ Γουλιέλμος εἶχεν ἀνατραφῇ αὐστηρότατα ὑπὸ ἡθικὴν ἔκπαιψιν καὶ τὰς ὑποχρεώσεις τῆς ἀνατροφῆς αὐτῆς συνηθάνετο καὶ τῶρα ἀκόμη ποῦ εὐρίσκετο εἰς τοιαύτην ἡλικίαν.

Ἐν τούτοις ἔπρεπε νὰ μάθῃ.

Ἐπειτα ἐδικαιολογεῖτο ἀπέναντι τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀφ' οὗ αἱ προθέσεις του δὲν [ἐνέκρυπτον καμμίαν ἀπολύτως ὑστεροβουλίαν καὶ καμμίαν κακὴν σκέψιν.

Ἐπροχώρησε συνεσταλμένος.

Ἡ νεῖνις δὲν τὸν εἶχε παρατηρήσῃ καὶ ἐκπληκτος ἐστράφη ὅταν ἤκουσε μίαν ἀνδρικήν φωνήν, ἄγνωστον εἰς αὐτήν, νὰ τὴν καλῇ εἰς τὸ μεμακρυσμένον ἐκεῖνο μέρος.

— Δεσποινίς, ἐπρόφερε μὲ δειλίαν ὁ Γουλιέλμος.

— Κύριε.

— Συγχωρήσατέ με ἂν φαίνωμαι ἀδιάκριτος καὶ σὰς διακόπτω εἰς τὴν ἀνάγνωσίν σας.

— Εἶναι εὐχαρίστησις, κύριε, τοῦναντίον, ἀφ' οὗ ἂν δὲν με ἀπατᾷ ἡ προφορὰ σας νομίζω ὅτι εὐρίσκομαι πρὸ ἑνὸς συμπατριώτου.

— Ἀκριβῶς δεσποινίς.

— Χαίρω πολὺ.

— Καὶ τοῦτο ἀκριβῶς μὲ ἔκαμε νὰ λάβω τὸ θάρρος νὰ σας ἀποτείνω τὸν λόγον. Σὰς εἶδα νὰ διαβάσετε μὲ μεγάλην εὐχέρειαν τὴν ἐφημερίδα καὶ συνεπέραναι ἐξ αὐτοῦ ὅτι εἴσθε γερμανίς. Καὶ φαντάζεσθε βεβαίως ὅτι εἶναι μεγάλη εὐτυχία νὰ συναντᾷ κανεὶς εἰς τὸ μικρὸν τοῦτο χώριον μίαν γερμανίδα, μίαν συμπατριώτιδά του.

— Ἐχετε δίκαιον. Καὶ ἡ ἰδική μου γνώμη δὲν εἶναι διάφορος. Ὅμιλοῦν τόσον εὐχαρίστως δύο συμπατριῶται εἰς ξένον τόπον. Καὶ ἂν ἐπιτρέπεται κύριε ἡ ἐρώτησις, θὰ μείνετε ἐδῶ πολὺν καιρὸν;

— Δύο μῆνας, δεσποινίς.

— Ἀρκετά.

— Καὶ σεῖς;

— Καὶ ἐγὼ τόσον περίπου, ἴσως ὀλίγον περισσότερον.

— Εἶναι μεγάλη εὐτυχία δεσποινίς, δι' ἐμέ.

Ἡ νεῆνις εἰς τοὺς λόγους τούτους ἔνευσε κάτω τοὺς ὀφθαλμούς, ἡ δὲ αἰδῶς ἐχρωμάτισε τὸ πρόσωπόν της.

Ὁ Γουλιέλμος τὸ ἀντελήφθη.

Ἦνόνησεν ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐχαρακτηρίσθῃ ὡς ἀπρεπῆς ἢ φράσις ἐκείνη, ἀποτεινομένη παρ' ἐνὸς νέου πρὸς μίαν κόρην, καὶ δὴ εἰς κατὰ μόνας συνομιλίαν.

Καὶ ὅμως ὁ Γουλιέλμος οὕτω ὀμιλήσας δὲν διανοήθη ὅτι ἐκ μερῶν ἄλλων ἀνθρώπων εἰς τὰς ἐρωτοτροπίας θὰ ἐξέφραζεν ἡ φράσις αὕτη.

Διὰ τοῦτο ἔσπευσε νὰ δικαιολογηθῇ :

— Δεσποινίς συγχωρήσατέ με...

— Διατί, κύριε ;

— Διότι ἡ χαρὰ τοῦ ὅτι ἀκούω τὴν μητρικὴν μου γλῶσσαν εἰς ξένην χώραν, τοῦ ὅτι βλέπω ἐδῶ τὴν γερμανικὴν πατρίδα, μοῦ ἔδωσε τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν οἰκειότητα μιᾶς φράσεως ἡ ὁποία δύναται νὰ παρεξηγηθῇ, ὅπως ἀτυχῶς καὶ παρεξηγήθη...

— Ὁχι δὲ.

— Ναὶ δεσποινίς. Θὰ ἦμην περισσότερον ἐντὸς τῶν τύπων καὶ τῶν κανόνων τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς ἂν μετχειρίζομην τὴν λέξιν «χαρὰν» ἀντὶ νὰ εἶπω «εὐτυχίαν». Διότι δὲν θέλω νὰ κρύψω ὅτι μοῦ προξενεῖ χαρὰν ἡ ἰδέα ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐδῶ ἀναγκαστικῆς διαμονῆς μου θὰ ἔχω τὴν εὐχάριστον συντροφίαν μερικῶν συμπατριωτῶν μου. Διότι, ἂν μὴ ἀπατῶμαι δεσποινίς, δὲν θὰ μένετε σεῖς μόνη ἐδῶ.

— Βεβαίως ὄχι. Εἶπε καὶ ὁ πατήρ μου ἐδῶ.

— Ὁ πατήρ σας ;

— Μάλιστα.

— Πόσον μεγαλὴν ἐπιθυμίαν ἔχω νὰ λάβω τὴν τιμὴν νὰ τὸν γνωρίσω.

— Μετὰ ἐν λεπτὸν θὰ ἔχετε τὴν τιμὴν αὐτήν.

Ἡ νεῆνις εἶπε μειδιῶσα ἐπιχαρίτως τὰς λέξεις αὐτάς, ἔπειτα δὲ δεικνύουσα πρὸς μίαν διεύθυνσιν :

— Ἴδού ὁ πατήρ μου προσέθεσεν.

Πράγματι ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο ἐφάνη ὅπισθεν ἑνὸς δένδρου, ἑκ τεθάσμιος κύριος εἰσελθὼν ἤδη εἰς τὴν πρεσβυτικὴν ἡλικίαν.

Ἐδειξεν ὅχι μόνον ἐκπληξιν, ἀλλὰ καὶ δυσφορίαν καὶ ὀργὴν ὅταν εἶδε τὴν κόρην τοῦ πλησίον ἑνὸς ἐντελῶς ἀγνώστου νέου.

Καὶ ἐπροχώρει σκαιῶς πως.

Ἄλλ' ἡ νεᾶνις ἀντιληφθεῖσα τὴν δικαίαν ἄλλως αὐτὴν στάσιν τοῦ πατρὸς της ἔσπευσε νὰ τὸν καθησυχάσῃ.

— Σοῦ ἐπιφυλάσσω μίαν εὐχάριστον ἐκπληξιν πατέρα εἶπεν. Μίαν ἐκπληξιν τὴν ὁποίαν καὶ ἐγὼ μόλις πρὸ ὀλίγων στιγμῶν ἔδοκίμασα.

— Ποίαν;

— Μάντευσε.

— Μὰ πῶς;

— Λοιπόν, σοῦ παρουσιάζω τὸν κύριον....

— Γουλιέλμον Κρέθερ.

— συμπατριώτην μας....

Ἡ κατῆφεια τοῦ προσώπου τοῦ γέροντος διελύθη ἀμέσως καὶ αὐτῆς ἔλαμψεν ἀνυπόκριτος χαρὰ.

Τὴν δυσπιστίαν ἐπίσης καὶ τὴν ἀνησυχίαν διεδέχθη ἡ γαλήνη.

Ὁ γέρον ἐτεινε καὶ τὰς δύο χεῖράς του καὶ ἐπροχώρησε περιχαρὴς πρὸς τὸν Γουλιέλμον.

— Φίλε μου, εἶμαι εὐτυχὴς διότι σὰς γνωρίζω. "Ω! Θὰ ἀφήσω

πλέον αὐτὴν τὴν ἀνυπόφορον ἐδῶ μονοτονίαν νὰ μὴ μπορῶ νὰ μι-

λήσω μὲ κανένα ἄνδρα, ἐπειδὴ ἔχω τὸ ἐλάττωμα νὰ μὴ ξεύρω

τὴν Ἰταλικὴν καὶ οἱ κάτοικοι ἐδῶ νὰ μὴ γνωρίζουν τὴν γερμα-

νικὴν. Θὰ ἔχωμε νὰ εἴπωμεν πολλά. Δὲν εἶνε ἔτσι;

— Ναί.

— Καὶ θὰ μένετε ἐδῶ πολὺ;

— Δύο μῆνας περίπου.

— Τόσον τὸ καλλίτερον. Τούλάχιστον ἐξησφάλισα πατριωτικὴν συντροφίαν διὰ τὸ διάστημα αὐτό. Καὶ τώρα κ. Κρέθερ, θὰ λάβω

τὴν τιμὴν νὰ αὐτοσυστηθῶ, ἐπειδὴ ὑποθέτω ἡ κόρη μου θὰ παρέλειψε τὴν διατύπωσιν ταύτην...

— Ἀλλὰ δὲν ἐπρόλαβα καὶ ἤλθες, ἀπήντησε μειδιῶσα ἡ κόρη.

— Τὸ ἔδιον εἶνε. Ὀνομάζομαι Φρειδερίκος Κνόςελ. Ἀπ' ἐκεῖ ἡ θυγάτηρ μου Ἐλεονώρα.

— Τιμὴ καὶ εὐχαρίστησις.

— Ἐλπίζω κ. Κρέθερ ὅτι θὰ συμφωνῇτε μετ' ἐμοῦ ὅτι εἰς τὰ ξένα μέρη οἱ συμπατριῶται γίνονται οἱ καλλίτεροι φίλοι μίαν στιγμῇ μόνον γνωριμίαν καὶ ἂν ἀκόμη ἦσαν ἐχθροί.

— Πληρέστατα.

— Ἀκόμη καλλίτερον.

— Ὡστε ἀπὸ τοῦδε ἂς θεωρηθῶμεν ὡς καλοὶ φίλοι. Καὶ ἂς ἀρχίσωμεν πρῶτα ἀπὸ μερικῆς πληροφορίας αἱ ὁποῖαι εἶνε τῆς πρώτης ἀνάγκης εἰς τοὺς γνωρισμούς. Ἡ πατρίς μου εἶναι τὸ Μόναχον. Ἡ ἰδιότης σας;

— Τὸ Στρασβούργον.

— Τὸ ἐπάγγελμά σας;

— Ἐμπορος ἐκεῖ ἀποιικιακῶν.

— Καὶ ἤλθατε ἐδῶ χάριν ἀναψυχῆς ἴσως;

— Δυστυχῶς μᾶλλον χάριν θεραπείας ψυχικῆς. Εἶχα τὸ ἀτύχημα νὰ χάσω πρὸ μηνὸς περίπου τὴν προσφιλῆ μου μητέρα. Ἡ ἀπώλειά της μοῦ ἐστοίχισε πολὺ καὶ μοῦ ἐκλόνισε τὴν ὑγείην. Καὶ ἠναγκάσθην νὰ ἀκολουθήσω τὰς συμβουλὰς τῶν ἱατρῶν καὶ νὰ ἀπόσχω πάσης ἐργασίας ἐπὶ τινα καιρὸν.

— Φαίνεσθε διὰ πολὺ φιλόστοργος υἱός. Σὰς τιμῇ πολὺ αὐτῆς. Ἐχετε τὸν πατέρα σας;

— Ἀτυχῶς ὄχι.

— Ἀδελφούς, ἀδελφάς;

— Δυστυχῶς.

— Ὡστε εἴσθε μόνος;

— Κατάμονος.

— Δὲν εἶνε μέγα δυστύχημα αὐτό. Οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐγεννή-
θημεν ἀθάνατοι. Ἐπειτα ἓνας νέος καὶ δὴ τῆς ἡλικίας σας εἶναι
εὐχολον νὰ μὴ μένη ἐπὶ πολὺ μόνος. Ὅπωςδήποτε κύριε Κρέθερ θά
μοῦ ἐπιτρέψετε καὶ εἰς ἐμὲ τὴν συμβουλὴν νὰ λησμονήσῃτε ὅσον δύ-
νασθε τελείως τὰ ἀτυχήματα τὰ ὅποια σὰς ἐπληξάν καὶ τὰ
ὅποια ἄλλως εἶναι κοινὰ καὶ ἀναπόφευκτα εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.
Ἐπειτα μοῦ ἀρέσει νὰ εἶμαι ψυχραῖμος εἰς τὰς τοιαύτας δεινὰς πε-
ριστάσεις ἀκριβῶς διότι νομίζω ὅτι ἡ ψυχραιμία ἐπὶ τοῦ προκειμένου
εἶνε αὐτὴ ἡ λογικὴ. Τί ἔχετε νὰ κερδίσῃτε θρηνοῦντες τὴν ἀπώλειαν
ἐνὸς προσφιλοῦς προσώπου καὶ θλιδόμενος δι' αὐτό; Οὐδὲν ἀπολύ-
τως. Δυστυχῶς τὰ δάκρυα καὶ οἱ θρήνοι καὶ ὁ ψυχικὸς σπαραγμὸς
δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ ἀποδίδουν τὴν ζωὴν εἰς τοὺς νεκρούς.
Οἱ νεκροὶ δὲν εὐρίσκονται πλέον μεταξὺ τῶν ζώντων. Διὰ τὴν
τοῦς κλαίωμεν πέραν τοῦ θέντος; Δὲν ἔχομεν καμμίαν ἀπολύτως
ὠφέλειαν καὶ κανέν κέρδος καὶ τὸυναντίον ὑφίσταμεθα ἀνυπολα-
ρίστους ζημίας. Καταστρέφομεν τὴν υἱεῖαν μας, βλάπτομεν ἀόμνη-
τὴν ἡθικὴν μας ὑπόστασιν, αἰσθανόμεθα περισσότερον τὴν ἀνθρωπί-
νην ἀδυναμίαν μας καὶ τοῦτο εἶνε μείωσις τῆς θελήσεώς μας ἡ
ὅποια ἐν τούτοις μᾶς εἶνε τόσον ἀναγκαῖα διὰ νὰ διεξάγωμεν νι-
κηφόρον τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, καθιστόμεν βραχυτέρας τὰς στιγ-
μὰς τῆς εὐτυχίας καὶ τῆς χαρᾶς μας αἰ, ὅποια φεῖ! εἶνε τόσον
ὀλίγα, καὶ ἐν γένει κάμνομεν πολὺ μεγαλῆτερον κακὸν εἰς τὸν
ἐαυτὸν μας ἀπὸ ὅσον νομίζομεν ὅτι εὐχαριστοῦμεν τοὺς νεκρούς
τοὺς ὁποίους κλαίωμεν. Δὲν μᾶς φθάνουν τάχα αἱ καθημεριναὶ τι-
μῆραι καὶ στενοχωρίαι τοῦ βίου μας καὶ θέλομεν νὰ προσθέσωμεν
καὶ ἄλλας εἰς αὐτάς; Ποῦτος θέλει νὰ αὐξάνῃ τὰς δυστυχίας του;
Καὶ ἐν ὑπάρχει τις τοιοῦτος δὲν δικαιούμεθα νὰ τὴν ἀποκλέσωμεν
μωρὸν καὶ ἐνόητον; Μπορεῖ κανεὶς νὰ φέρῃ βεβηλὴ τὴν ἀντίρρη-
σιν ὅτι τὸ αἰτίον αὐτῆς τῆς καταστάσεως ἔσθ' ζητηθῇ εἰς τὴν αἰσθη-
τικὴν κακοσχευὴν τοῦ ἀνθρώπου τὴν ἀτυχῶς ἐπαναστάτιδα καὶ
ἀντιπελευρχικὴν πρὸς τὴν ὀρθοπροσύννην καὶ τὴν λογικὴν. Εἶνε ἀ-
ληθὲς βεβαίως τοῦτο. Ἀλλὰ μόνον ἐν τινὶ μέτρῳ. Ἡ λογικὴ μας

Τὰ μετὰ τὴν ἐξῶσιν

φυλ. 112

ἔχει τὴν δύναμιν ὅταν εἶνε ὑγιὴς νὰ ἐπιβάλῃ τὰς θελήσεις τῆς
 εἰς τὸ κρίθηματικόν μας ἐγὼ, καὶ νὰ κανονίζῃ αὐτὴ ποίας ἐντυ-
 πώσεις ἐκ τοῦ ἔσω ἢ ἐκ τοῦ ἔξω κόσμου πρέπει νὰ δέχεται καὶ
 ποίας νὰ ἀπορρίπτῃ. Καὶ ἀκριβῶς αὐτῆς τῆς δυνάμεως ἔχομεν ὅλοι
 ἀνάγκην καὶ αὐτὴν πρέπει νὰ ἐνισχύωμεν. Λοιπόν, φίλε κ. Κρέφερ,
 προσπάθησον ὅσον μπορεῖς νὰ λησμονήσῃς τὰ πένθη καὶ τὰς θλί-
 ψεις αἱ ὅποια ἀνάγονται εἰς τὸν πικρὸν θάνατον. Φθάνουν αἱ πικρίας τοῦ
 παρόντος καὶ αἱ ἀνησυχίαι διὰ τὸ μέλλον. Ἀκουσε ἐμέ. Εἶμαι
 πρεσβύτερός σου τὴν ἡλικίαν καὶ γνωρίζω περισσότερα πράγματα
 καὶ ἔχω πάθη πολλὰ, παρὰ πολλὰ. Ὅπως δὴ ποτε ἀφού ἡ συμπτω-
 σις ἠθέλησε νὰ συνκνηθῶμεν ἐπὶ ξένου ἐδάφους ἐλπίζω ὅτι θὰ
 εἴμεθα καλοὶ φίλοι ἐφόσον μένομεν ἐδῶ. Οἱ συμπατριῶται ἐν τῇ
 ξένῳ τόπῳ πρέπει νὰ εἶνε φίλοι. Νὰ ἔρχεσθε τακτικά νὰ μᾶς
 βλέπετε καὶ νὰ κάμνομεν μαζὶ τούς περιπάτους μας. Θὰ περῶ
 ἔτσι ἡ ὥρα περισσότερον εὐχαρίστως.

Ὁ Γουλιέλμος, καθ' ὃν χρόνον ὠμείλει ὁ Φρειδερίκος Κνὺελ τὸν
 ἤκουε μετὰ μερίστης προσοχῆς.

Τοῦ ἔκαμεν ἐντύπωσιν ἡ συνομιλία καὶ ἡ ὀρθότης τῶν παρα-
 τηρήσεων τοῦ γέροντος καὶ ἐσχημάτισε τὴν πεποιθῆσιν ὅτι εὐρί-
 σκετο ἀπέναντι ἀνθρώπου πολυμαθοῦς καὶ ἐμπείρου ὁ ὅποιος ἐγνώ-
 ριζε παρὰ πολλὰ πράγματα.

Τὸ τοιοῦτον τοῦ ἠύξησε τὸν σεβασμὸν τὸν ὅποιον ἀμέσως ἀπ' ἑ-
 αὐτοῦ τοῦ ἐνέπνευσεν ἡ λευκὴ του κόμη καὶ τὸ ἐν γένει ὕψος του.

Ἦκουσεν εὐχαρίστως τὴν σύντομον φιλοσοφικὴν παρότρυνσιν
 τοῦ γέροντος καὶ τὸν ἐνέπλησεν ἀληθοῦς ἀγαλλιᾶσεως ἡ φιλόφρων
 πρόσκλησις του νὰ γείνῃ ὁ καλὸς φίλος του καὶ ὁ τακτικὸς του
 σύντροφος, κατὰ τὸ διάστημα καθ' ὃ θὰ ἐξηκολούθει παραμένων.

Ἡ πρόσκλησις δὲ αὕτη τὸν ἔκαμεν τόσῳ περισσότερον εὐτυχῆ
 ὅσῳ δὲν εἰμποροῦσεν εἰμὴ νὰ ἦτο ἡδονικὴ καὶ ἐξαίρετος ἡ συντρο-
 φία τῆς ὡραίας ἐκείνης κόρης ἣτις εὐρίσκετο πρὸ αὐτοῦ καὶ τὸν
 παρετήρει μετὰ βλεμμάτων συμπαιδείας :

Διὰ τοῦτο ἔσπευσε ν' ἀπαντήσῃ :

— Σας εἶμαι εὐγνώμων διὰ τὰς συμβουλὰς σου αἱ ὁποῖαι ἀληθῶς μοῦ φαίνονται σοφαί. "Οχι, ὀλιγώτερον σὰς εὐγνώμωνῶ διὰ τὴν προθυμίαν καλωσύνην σας νὰ με δεχθῆτε φίλον σας καὶ σύντροφον τῶν ἡμερῶν αἱ ὁποῖαι εἶνε τόσον μακριαὶ ἐδῶ. Καὶ μακαρίζω τὴν σύμπτωσιν ἣ ὁποία σας ἔφερεν ἐδῶ.

— Ἐὰν πρόκειται νὰ μὰς εὐγνωμονῆς, φίλε κ. Κρέθερ, τότε ποῦ ὀφείλομεν καὶ ἡμεῖς ὄχι ὀλιγώτερας χάριτας διότι μὰς ὠρεῖς εἰς τὸν τόπον αὐτὸν τῆς ἐξορίας τὴν συντροφίαν σου τὴν ὁποίαν πραγμαντεύω εὐχάριστον.

— Εἰσθε τὸσον καλός.

— Ἄς ἀφήσωμεν τὰ φιλοφρονήματα. Οἱ καλοὶ φίλοι δὲν ἀλλοκληκεύονται. Προτιμῶ νὰ ὁμιλήσωμεν διὰ διάφορα ζητήματα καὶ πρὸ παντὸς τοῦ τόπου μας.

Καὶ πρῶτος ὁ γέρον Κνόελ διὰ τινων ἐρωτήσεων τὰς ὁποίας ἐπρότεινεν ἤνοιξε μακρὰν συζήτησιν ἐπὶ διαφόρων πραγμάτων ἣ ὁποία παρετάθη ἐπὶ πολὺ.

Τὸ βράδυ ἐγεμάτισαν μαζὺ καὶ δὲν ἀπεχωρίσθησαν πάλιν εἰμὴ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ὕπνου.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν συνηντήθησαν πάλιν ἀπὸ ἐνωρὶς καὶ παρέμειναν μαζὺ μέχρι τῆς νυκτός.

Εἶχον γεῖνῃ πλέον οἱ ἀχόριστοι καὶ καλοὶ φίλοι.

Ὁ Γουλιέλμος ἐστενοχωρεῖτο καὶ ὀλίγας στιγμὰς μόνον ἂν ἔμενεν χωρὶς τὴν συντροφίαν τῶν συμπατριωτῶν του.

Μαζὺ μὲ αὐτοὺς ἦτο εὐτυχής.

Ἐλησμονεῖ ἀμέσως κάθε λύπην του καὶ κάθε πικρίαν καὶ εὐρισκεν ἀνέκφραστον ἡδονὴν συνομιλῶν μετ' αὐτῶν.

Ὅσάκις συνέβαινε νὰ μείνῃ μόνος του, ἡσθάνετο νὰ τοῦ στοιχίξῃ πολὺ ἡ ἀπουσία τῶν φίλων του.

Ἦνθαί πῶς κάτι τοῦ ἔλειπεν, κάτι τι ἡ παρουσία τοῦ ὁποίου τὸν καθίστα εὐτυχῇ.

"Αραγε τί τὸν εἴλκυε πρὸς αὐτούς ;

Ἡ εἰλικρινὴς φιλία πρὸς δύο καλοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὁποίους ἐγνώρισεν ;

Ὁ σεβασμὸς ἔως πρὸς τὸν γέροντα ;

Ἡ ὑποχρέωσις τῆς ἀγάπης τὴν ὁποίαν μία εὐγενὴς καρδιά ὅπως ἡ δική του ὀφείλει πρὸς ἀνθρώπους τῆς ἰδίας πατρίδος μὲν ὡν συναντᾶται ;

Ἰσως ὅλα μαζῇ.

Ἀλλὰ καὶ κάτι τι ἄλλο ἀκόμη.

Τὸν εἴκνεν πρὸς αὐτοὺς τὸ ἄγνωστον.

Τί ἦτο τὸ ἄγνωστον ἐκεῖνο ;

Διὰ τὸν Γουλιέλμον ἦτο ἀπλῶς ἄγνωστον.

Δὲν εἰμποροῦσε νὰ τὸ ἐννοήσῃ, ἢ τοῦλάχιστον δὲν τὸ ἠνόησεν ἀμέσως.

Βραδύτερον ἔμαθε τὴν σημασίαν του.

Ἦτο ὁ ἔρως.

Ὁ ἔρως ὁ ἄγνός.

Ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τοῦ συνήντησεν ἀπροσπῶς τὴν ἀσπυρίαν σπυριδά Ἐλεονώραν Κνέελ ἠννόησεν ὅτι ἡ συμπάθεια τοῦ ἀπὸ τὴν ζωηροτάτη πρὸς αὐτήν.

Ἀλλὰ τότε ἦτο πράγματι μία ἀπλὴ συμπάθεια.

Καθόσον ὅμως ἐσχετίζετο περισσότερο, ἐγνώριζοντο καλλί-
ἐξετιμοῦσαν ὁ εἰς τοῦ ἄλλου τὰ χαρίσματα, ἡ συμπάθεια αὐτὴ
ἐμεγάλωσε.

Ἀκόμη ὅμως ὁ Γουλιέλμος δὲν εἶχεν ἀντιληφθῇ τὴν ἀληθινήν
τῆς ἔννοιαν.

Τὴν ἐνόμιζεν μίαν ἀπλὴν συμπάθειαν τὴν ὁποίαν αἰσθάνεσθαι
κανεὶς πρὸς κάθε ἀνθρώπον καὶ κατὰ μείζονα λόγον εἰς γυναικα
ὅταν εἶνε πολὺ εὐχάριστος.

Ἀλλὰ δὲν ἐβράδυνε νὰ πεισθῇ περὶ τῆς πλάνης του.

Μετὰ δεκαήμερον περίπου γνωριμίαν καὶ συναναστροφὴν μετὰ
τῆς κόρης καὶ τοῦ πατρὸς τῆς, ἠννόησεν ὅτι τὴν βλάβειν ἀπορία

τη, ὅποιαν καὶ ἡσθάνετο πρὸς αὐτήν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εἶνε ἀπλὴ φιλία.

Διότι εἶχε καὶ αὐτὸς στενοὺς καὶ εἰλικρινεῖς φίλους, ἀλλ' ἀπέ-
ναντι αὐτῶν δὲν ἐδοκίμασε ποτὲ τὰς συγγινήσεις, αἱ ὁποῖαι δὲν
τὴν ἀφῆναν ἡσυχον.

Δὲν ἠδύνατο νὰ μείνῃ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν μόνος, χωρὶς τὴν συν-
τροφίαν τῆς Ἐλεονώρας.

Ὅταν ἦσαν μαζὺ εἶχεν ἄλλην τὴν ψυχὴν του εἰς τὰ βλέμματα
του τὰ ὁποῖα τὴν ἀπεθαύμαζον καὶ τὴν περιέβαλον διὰ τρυφερω-
τάτης στοργῆς.

Ἐνα μειδιάματ' αὐτῆς, ἕνας φιλόφρων λόγος ἦσαν δι' αὐτὸν ἀνεκ-
κλήτους εὐτυχίας.

Πολλάκις μάλιστα ἀφῆρετο τόσον εἰς τὴν ἀφοσίωσίν του ταύτην
ὥστε δὲν ἐπρόσχεχε καὶ εἰς τὸν γέροντα Κνέελ, καὶ δὲν ἤκουε τὰς
ἀνηγήσεις του καὶ τὰς ὁμιλίας του ἐπὶ διαφορῶν θεμάτων.

Ὅταν αὐτὴ ἔλειπεν ὁ Γουλιέλμος ἦτο δυστυχής.

Ἡ εἰκὼν τῆς εὐρίσκετο διαρκῶς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του καὶ
ὅλαι του αἱ σκέψεις ἐφέροντο πάντοτε πρὸς αὐτήν καὶ μόνον αὐτήν
τὴν ἐβλέπε παντοῦ, ἐν ἐργηγόρσει, εἰς τὴν σκέψιν του καὶ καθ'

ὥπνους ἐκίχη εἰς τὰ ὄνειρά του.
Δυστυχὲς ὁ ὁποῖος γεννᾷ τοιαῦτα αἰσθήματα δὲν λέγεται ἀπλῶς
τυμπαθεῖα...

Εἶνε ἔρως.

Κάθε ἄλλος εἰς τὴν θέσιν τοῦ Γουλιέλμου θὰ τὸ ἠγνοεῖ ἀπὸ
τὴν πρώτην ἡμέραν διότι ἀπὸ τότε ἐφάνη ἡ πρώτη ἐκδήλωσίς του.

Αὐτὸς ὅμως ἔμενεν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας εἰς τὴν ἀδυναμίαν νὰ
διώσῃ τὸν ἀληθῆ χαρακτηρισμὸν εἰς τὴν μεταβολὴν αὐτὴν τῆς αἰ-
σθηματικῆς του καταστάσεως.

Καὶ δὲν εἶχεν ἄδικον.

Ἦτο ἡ πρώτη φορά ποῦ ἤρατο.

Οὐδέποτε ἄλλοτε μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὸν εἶχεν ἐλκύσῃ
γυνὴ τόσον ζωηρῶς.

Ἦτο λοιπὸν ἔρωσ.

Ὅταν ἐπέισθη πλέον περὶ αὐτοῦ ὁ Γουλιέλμος ἐδοκίμασε καὶ τὰς πρώτας ἀνησυχίας.

Ἄρα γε τὸν ἡγάπα ἐκείνη;

Ὁ ἔρωσ τοῦ εὗρισκεν ἡχὼ εἰς τὴν καρδίαν της;

Ἰδοὺ δύο ἐρωτήσεις αἱ ὅποια εἶνε ἀγωνία διὰ τοὺς ἀληθεῖς ἐρωτευμένους.

Ἐὰν ὁ Γουλιέλμος ἦτο ὀλίγον ἐμπειρότερος δὲν θὰ ἐδύσκο-
λεύετο νὰ ἐννοήσῃ.

Θὰ ἤρκει μόνον ἔστω καὶ ἐπὶ ὀλίγας στιγμὰς νὰ παρατηρήσῃ
νὰ θελήσῃ νὰ ἐξωμολογήσῃ μᾶλλον τὴν στάσιν τῆς Ἑλεονώρας
ἀπέναντι αὐτοῦ.

Δὲν ἦτο στάσις ἀδιαφόρου γυναικός.

Ἄλλ' οὔτε καὶ ἀπλῆς φιλίας.

Ἦτο στάσις κόρης ἐρωτευμένης, ἀγαπώσης.

Ὅλα τὸ ἐδείκνυσαν.

Ἐφαίνεται ὅτι καὶ αὕτη ἀνταπεκρίνετο πληρέστατα εἰς τὸν
ἔρωτα τοῦ Γουλιέλμου καὶ ὥσως μάλιστα μὲ περισσοτέραν ὁρμήν
μὲ περισσότερον πάθος.

Ἀλλὰ εἰς αὐτὴν ἡ ἐκδήλωσις τοῦ ἔρωτός της συνοδεύεται καὶ
μὲ μίαν στυγνὴν μελαγχολίαν ἢ ὅποια τὴν ἐβάρυνεν.

Ποῦ ὀφείλετο ἡ μελαγχολία αὕτη;

Ἄγνωστον.

Δὲν ὑπῆρχε κανεὶς λόγος νὰ ὑφίσταται.

Δὲν ἦτο βέβαια ἀποτέλεσμα τῶν ἀνησυχιῶν της μὴ τυχόν καὶ
δὲν ἡγαπάτο ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου;

Ὁ ἔρωσ της ἦτο ἀπάντησις εἰς τὸν ἰδικὸν του, ὁ ὅποιος ἤρπαιε
ὀσημέραι.

Αὐτὸ τὸ ἔβλεπεν καὶ τὸ ἠνόει καλῶς ἡ Ἑλεονώρα.

Οὔτε ἐπίσης θὰ τὴν ἀνησύχησεν τὸ μέλλον τοῦ ἔρωτός της.

Ἐὰν ἡγάπα—καὶ ἡγάπα πράγματι—ἡ ἔνωσις της ἦτο τὸ εὖ

κολώτερον τῶν πραγμάτων μετ' ἐκείνου παρὰ τοῦ ὁποίου ἐλατρεῖται.

Ἡ ἡλικία της—κατὰ πέντε ἔτη μικρότερα τῆς ἰδικῆς του—οἱ χαρακτῆρες των, ἡ κοινωνικὴ των τάξις, τὰ πάντα συνηγόρουν ὑπὲρ τῆς τοιαύτης ἐνώσεως, καὶ τὴν καθίστων ὀδυνηρὰν.

Καὶ ὑπεράνω ὅλων θερμώτατος συνήγορος καὶ προστάτης ἦτο τὸ ἀμοibaτον αἰσθημα.

Πρὸς τι λοιπὸν ἡ μελαγχολία αὐτή;

Ποῖον ἄρα γε τὸ ἐλατήριόν της;

Ἦτο μυστικόν.

Ἀλλὰ ἦσαν συγχρόνως καὶ τραγικαὶ καὶ ἄγρια αἱ περιστάσεις αἱ ὁποῖαι τὸ ἐγέννησαν.

Ὁ Γουλιέλμος δὲν ἤξευρε τίποτε, ἀφοῦ ἄλλως δὲν εἶχε μαντεύσει τὴν μελαγχολίαν αὐτήν.

Ἐμαθε βραδύτερον τὰ αἷτια καὶ ἔμεινε κατάπληκτος.

Καὶ ἐτρόμαξε πρὸς στιγμήν ὅτι ἠπειλήθη ἡ εὐτυχία του.

Ἀλλὰ ἡ γεναιοφροσύνη του ἀπέσβεσεν τὸν κίνδυνον.

Ἡ ἐξομολόγησις.

Ὅταν ὁ Γουλιέλμος ἐπείσθη ὅτι τὰ αἰσθήματα ἐκεῖνα ἀπέναντι της Ἐλεονώρας δὲν ἦσαν ἄλλο τι εἰμὴ σφοδρὸς, παράφορος πρὸς αὐτήν ἔρως, κατελήφθη ἀπὸ ἐλαφρὰν ἀνησυχίαν, μήπως ἡ λατρεῖτή του δὲν ἀνταπεκρίνετο εἰς τὴν ἀγάπην του.

Ἀνησυχία ἡ ὁποία σπαιχίζει πολὺ εἰς τοὺς ἐραστὰς παρατεινόμενη.

Διὰ τὴν πεισθὴ περὶ αὐτοῦ ἐν μόνον μέσον τοῦ ὑπελείπετο, ἡ ἐξομολόγησις πρὸς τὴν Ἐλεονώραν.

Τοῦτο ἄλλως ἐπεβάλλετο καὶ διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ ἔρως του εἶχε φθάσει εἰς ἐκείνο τὸ σημεῖον τῆς ὀριμότητος καὶ τοῦ πάθους ποῦ

τὰ αἰσθήματα ἀνήσυχα ζητοῦν τὴν θαλπωρὴν τῆς ὥραίας πραγμα-
τικότητος.

Ἐπρεπε νὰ ἐξομολογηθῇ τὸν ἔρωτά του.

Ἀλλὰ διὰ τὸν δειλὸν τοῦ χαρακτηῖρα τὸ ταιούτον διάστημα
ἦτο μέγα τόλμημα.

Πῶς θὰ τὸ ἔκανε ;

Καὶ ἂν ἀπεκρούετο ;

Μεγάλαι ἀγωνίαι αἰόποισι τὸν ἐδασάνισαν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας.

Ἐπὶ τέλους μετὰ χιλίας ἀμφιταλαντεύσεις ἔλαβε τὴν ὀρίστη-
κὴν ἀπόφασιν νὰ σπεύσῃ πρὸς τὴν Ἑλεονώραν καὶ μετὰ τὴν φωνὴν
τῆς ψυχῆς του νὰ τῆς ὁμιλήσῃ μετὰ τὴν θερμότητα τοῦ ἔρωτος
τὸν ὅποιον ἔτρεφεν πρὸς αὐτήν.

Ἦτο ἀναπόφευκτον νὰ γείνη αὐτό.

Διότι ἡ ἀβεβαιότης ἦτο ἀληθινὸν μαρτύριον δι' ἓνα ἀληθὺς
ἐρῶντα ὅπως αὐτός.

Ἐπρεπε μόνον νὰ εὑρῇ τὴν εὐκαιρίαν διὰ νὰ ὁμιλήσῃ κατὰ
μόνας πρὸς τὴν Ἑλεονώραν.

Ἡ ἐμπιστοσύνη τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ γέρον Κνόςελ πρὸς τὸν
Γουλιέλμον καὶ ἔπειτα ἡ μεγάλη οἰκειότης μεταξύ των τοῦ πα-
ρέσχε δις τὴν εὐκαιρίαν αὐτήν.

Ἀλλὰ καὶ πάλιν ὑπερίσχυεν ἡ δειλία του.

Δεν ἐτόλμησε νὰ ἐξομολογηθῇ.

Ἐδοκίμασεν ἐπαυειλημμένως, προσεπάθησεν ἀλλὰ δὲν τὸ κα-
τόρθωσεν.

Τόση ἦτο ἡ συστολή του.

Τὴν δευτέραν φορὰν μάλιστα αἱ προσπάθειαι τοῦ νὰ ὁμιλήσῃ
τὰς ὁποίας ὁμως ἐματαιώμεν ὁ φόθος, ἔγειναν τόσον καταφανεῖς
ὥστε δὲν διέφυγον τὴν ἀντίληψιν τῆς Ἑλεονώρας.

— Κύριε Γουλιέλμε, τοῦ εἶπεν, μοῦ φαίνεται ὅτι κατὰ θέλησιν
νὰ εἴπετε καὶ δὲν εἰξεύρω διατί συστήλεσθε. Ὁμιλήσατε ἐλευ-
θέρως. Εἴμεθα τόσον καλοὶ καὶ εἰλικρινεῖς φίλοι ὥστε δὲν ὑπάρχει
φόθος νὰ χωρήσῃ καμμιὰ παρεξήγησιν.

— Εὐχαριστῶ, δεσποσύνη. Ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ εἶπω τίποτε.
Ἔτσι σὰς ἔφανε.

— Καὶ ὅμως δὲν ἠπατήθην. Ἀλλὰ δὲν ἐπιμένω νὰ μάθω.
Κατὰ καθήκον μόνον, ἐπειδὴ σὰς ἔβλεπα στενοχωρούμενον, σὰς
εἶπα νὰ ἀμείλῃσθε ἐλευθέρως καὶ ἐπειδὴ ἄλλως γνωρίζω ὅτι εἰσθε
τόσον εὐγενής ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ μοῦ εἰπῇτε κατὶ τι τὸ ὅποιον
δὲν θὰ ἦτο καλὸν ἢ δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ λεχθῇ.

— Ὅχι δεσποινίς. Ἠπατήθητε. Δὲν ἤθελα νὰ εἶπω τίποτε.

Καὶ ἐσιώπησε καὶ τὴν φορὰν αὐτήν.

Ἡ σιωπὴ αὐτὴ ἐλύπητε βεβαίως τὴν Ἐλεονώραν.

Διὰ καὶ αὐτὴ ἠγάπησεν τὸν Γουλιέλμον καὶ εἶχε πεισθῇ ὅτι
ἀνταγαπάτο.

Δὲν εἶχε καμμίαν ἀνησυχίαν διότι ἦτο τόσον καταφάνης ὁ ἔρως
τοῦ Γουλιέλμου, ἐξεδήλου ἀσυνειδήτως αὐτόν, τόσον πασιφανῶς
ὥστε κανεὶς δὲν ἠδύνατο ν' ἀμφισβᾷ.

Ἐν τούτοις ἡ Ἐλεονώρα ἤθελε νὰ βεβαιωθῇ παρὰ τοῦ ἰδίου
διὰ τῆς ἐξομολογήσεώς του.

Καὶ ἠπόρει πῶς δὲν προέβη εἰς τὴν ἐξομολόγησίν του.

Διότι βεβαίως δὲν ἠδύνατο νὰ πράξῃ τοῦτο πρώτῃ αὐτή.

Διὰ τοῦτο ὅταν ἀντελήφθῃ κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην κατὰ
μόνα συνάντησιν, τὴν πρόθεσιν τοῦ Γουλιέλμου νὰ ἐξομολογηθῇ,
ἀλλὰ καὶ τὴν ἀδυναμίαν του, τὴν ἐκ τῆς συστολῆς του, νὰ τὸ
πράξῃ, προσεπάθησεν νὰ τὸν προκαλέσῃ αὐτή, νὰ τὸν υποβοηθήσῃ.

Καὶ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς τοῦ ἀπέτεινε τοὺς λόγους ἐκείνους τοὺς
ὁποίους εἶδαμεν ἀνωτέρω.

Ἀλλὰ ἀπέτυχεν.

Ἦλθεν ὅμως κατόπιν μόνῃ τῆς ἡ ἐξομολογήσεως κατὰ τὴν τρί-
την συνάντησιν των.

Ὁ Γουλιέλμος ἐμέμφθη πολλάκις τῇ δειλίᾳ του καὶ ἀπεφάσισεν
ἀριστικῶς καὶ ἀνυπερβέτως νὰ ἐξομολογηθῇ εἰς τὴν πρώτην νέ-
αν καίριον ποῦ θὰ εὕρισκεν ἢ θὰ ἐπεθίωκεν.

Κατὰ τὴν πρώτην λοιπὸν συνάντησιν ὡμίλησε :

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 113

— Δεσποινίς, εἶπε πρὸς τὴν Ἐλεονώραν, εἶχα τὴν εὐτυχίαν νὰ σὰς γνωρίσω τόσο καλὰ ὥστε νὰ ἔχω τὴν ἀκόμη μεγαλειτέραν εὐτυχίαν νὰ πιστεύω ὅτι δὲν ἀμφισβάζετε εἰς τὴν εἰλικρίνειαν τῶν λόγων μου καὶ ὅτι δὲν ἀγνοεῖτε τὰ ἀγαθὰ αἰσθημάτων μου ἀπέναντι ἡμῶν καὶ τοῦ πατρὸς σας.

— Δὲν ἐχρειάζετο ἡ βεβαίωσις αὐτῇ, κύριε Γουλιέλμ. Τὸ γνωρίζομεν πολὺ καλὰ αὐτὸ καὶ εἴμεθα ὄχι ἀλιγώτερον εὐτυχεῖς διὰ τοῦτο.

— Σὰς εὐχαριστῶ δεσποινίς...

— Κύριε Γουλιέλμ, νὰ σὰς διευκολύνω ἐγώ. Ἄν δὲν ἀπα-
τῶμαι θέλετε νὰ ὁμιλήσετε, νὰ εἰπῇτε καὶ τι, ὥστε αὐτὸ τὸ
ὅποιον δὲν κατωρθώσατε νὰ ἐκστομίσητε τὴν ἄλλην φορὰν ποῦ
εἴχομεν συναντηθῇ. Ὅμιλήσατε ἐλευθέρως. Μὲ κεντὰ ἄλλως καὶ
ἡ περιέργεια καὶ σὰς ὑπόσχομαι ὅτι δὲν θὰ παρεξηγήσω τοὺς λό-
γους σας, οἱ ὅποιοι πιστεύω ὅτι θὰ εἶνε πάντοτε εὐγενεῖς.

— Μοῦ ἐπιτρέπεται δεσποινίς νὰ ὁμιλήσω μὲ ὅλην τὴν ἐλευ-
θερίαν ὅσην μοῦ δίδει τὸ αἶσθημα...

— Ὅμιλήσατε.

— Ἐνθυμεῖσθε δεσποινίς, τὴν πρώτην φορὰν ποῦ σὰς συνήν-
τησα εἰς τὸ ὠραῖον ἐκεῖνο δάσος τοῦ λόφου, ὅπου περιεπλανώμην
ρεμβάζων καὶ ὅπου σεῖς ἐμένατε κατ' εὐτυχῇ σύμπτωσιν τὴν
στιγμὴν ἐκείνην. Ἐλαβὰ τὸ θάρρος νὰ σὰς πλησιάσω καὶ νὰ σὰς
ἀποτεινῶ τὸν λόγον καὶ δὲν μετενόησα διὰ τὸ διάδημά μου ἐκεῖνο
Μοῦ προσεπόρισεν αὐτὸ τὴν εὐτυχίαν νὰ κάμω τὴν γνωριμίαν σας.

— Μὲ κολακεύετε πολὺ, κύριε Γουλιέλμ.

— Σὰς λέγω τὴν ἀλήθειαν, δεσποινίς. Οἱ λόγοι μου εἶνε εἰλι-
νεῖς. Ἡ ἐντύπωσις τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασα κατὰ τὴν πρώτην ἐκεί-
νην συνάντησίν μας ὑπῆρξε ζωηροτάτη. Μία πόσον θελκτικὴ καὶ
εὐγενὴς φύσις ὥπως ἡ ἰδική σας ἀφήνει πάντοτε ἐντυπώσεις εὐτυ-
χεῖς καὶ ζωηράς. Κατόπιν, ὅταν εἶχα τὴν οἰκειότητα μοῦ ἐδόθη ἡ
εὐκαιρία νὰ ἐκτιμῇσω καὶ νὰ θαυμάσω ὅλον τὸν πλοῦτον τῶν ψυχι-
κῶν καὶ σωματικῶν χάρισμάτων σας....

— Θα σ'αε παρεκάλουν, κύριε Γουλιέλμε, νά μή ἐπιμένετε εἰς τήν τόσο φιλόφρονά κολακείαν σας διὰ τὸ ἄτομόν μου, εἶπεν ἡ Ἐλεονώρα αἰδημόνως.

— Δεσποινίς δὲν εἶνε κολακεία. Εἶνε ἡ ἀλήθεια καὶ μόνη αὕτη. Ἡ εὐγένεια τοῦ χαρακτῆρός σας καὶ ἡ λεπτότης τῶν τρόπων σας μαγεύει πάντα ὅστις λαμβάνει τὴν εὐτυχίαν νά σ'αε γνωρίσῃ. Τοῦ νόμου τούτου, δεσποινίς, δὲν ἠδυνάμην νά ἐξαίρεθῶ ἐγώ, τὸυναντίον ὑπέκυψα περισσότερο εἰς αὐτόν, διότι συχνότερον σ'αε ἐβλεπα καὶ διότι αἱ σχέσεις μας ἐγένοντο οἰκειότεραι καὶ στενότεραι. Ἡ μαγεία σας, δεσποινίς, ἐπεβλήθη εἰς τὴν ὑπαρξίν μου ὁλόκληρον. Ἐδοκίμασα στιγμὰς ὑψίστης ἀπολαύσεως ὅταν εὕρισκόμεν μαζὺ σας, ὅταν ἀντίκριζα τὸ οὐράνιον μειδίαμά σας ἐπὶ τῶν χειλέων σας, ὅταν ἤκουσα τὴν γλυκεῖάν σας φωνὴν νά μοῦ ψιθυρίξῃ φιλόφρονας λόγους, ἑρρόφων ἀπλήστως εἰς τὴν ψυχὴν μου ὅλην τὴν γλυκύτητα τῶν βλεμμάτων σας. Ὅταν ἔμμενα μόνος μακρὰν ἀπὸ σας, ἤμην μαζὺ με τὴν εἰκόνα σας. Αὐτῆς ποτὲ δὲν ἀπεχωρίζομην. Ἦτο ζωγραφισμένη εἰς ὅλας τὰς σκέψεις μου καὶ τὴν ἐθχύμαζα καὶ τῆς ἔκαια τὸν λιθωνωτὸν τῶν ἀγνωτέρων μου αἰσθημάτων.

Ἡ εὐτυχία μου ἔφθασεν εἰς τὸν ὑψιστὸν βαθμὸν ὅταν οἱ λογισμοί μου, οἱ πάντοτε περὶ σας στρεφόμενοι, με ἐκολάκευον με τὴν πεποίθησιν ὅτι με ἠξιοῦτε κάποιας συμπαθείας. Τὸυναντίον ἂν καμμίαν φορὰν ἡ σκέψις μου ἔροιπτεν εἰς τὴν φαντασίαν μου τὴν ὑπόθεσιν ὅτι τὰ αἰσθήματά μου δὲν εὕρισκον ἤχῳ εἰς τὰ ἰδικά σου, τότε, δεσποινίς, ἐγενόμην ὁ δυστυχέστερος τῶν ἀνθρώπων. Μία τοιαύτη ὑπόθεσις με ἐβάρυνε πάντοτε με τὴν βαθυτέραν ἀπόγνωσιν. Τὴν ἀπέδιωκα μετὰ μανίας καὶ ἔτρεμα πάλιν εἰς τὰς γλυκείας ἐλπίδας αἱ ὁποῖαι μοῦ ἔλεγον ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν ἡ ἀφοσίωσίς μου νά μή εὕρισκῃ κάποιαν μικρὰν γωνίαν εἰς τὴν τρυφερότητά σας, διὰ νά στεγασθῇ. Διαρκῶς ἐμεγάλωνε μέσα μου καὶ ἐγίνετο ἔν με τὴν ψυχὴν μου ὁ θαυμασμός ἐκεῖνος καὶ ἡ συμπάθειά μου ποῦ ἤσθκνόμην διὰ σας. Ἐφθανα νά μή ζῶ, νά μή σκέπτομαι εἰμὴ μόνον διὰ σας. Ἡ θελκτικὴ εἰκὼν σας εἶνε ὁ ἄξων περὶ τὸν ὁποῖον στρέ-

φεται διαρκῶς ὁλόκληρος ἡ ὑπαρξίς μου. Ἐκείνο τὸ πέλαγος τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀφοσιώσεως τὸ ὁποῖον ἐπλημύριζε τὴν καρδίαν μου ἔπρεπε κάπου νὰ ἐκχυθῇ. Ὡλοῦτο καθημερινῶς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον καὶ ἠπειλεῖ νὰ με πνίξῃ. Ἦθελε νὰ εὕρῃ διέξοδον νὰ φύγῃ, πρὸς μίαν κοίτην τὴν ὁποῖαν ὠνειροπόλησεν ὡς ἰδικήν του. Καὶ ἔρχομαι τώρα, δεσποινίς, νὰ σὰς ἐξομολογηθῶ ὅλα αὐτὰ τὰ αἰσθημάτων ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶνε καταφορτός ἡ ψυχὴ μου. Εἶνε μισητὰ, δεσποινίς, διότι τὰ παγώνει ὁ φόβος καὶ ἡ ἀνησυχία τῆς ἀβεβαιότητος. Ζητοῦν θαλπωρὴν καὶ τρυφεράν στέγην διὰ νὰ θερμανθῶν. Δόσατέ τους των, δεσποινίς, σὰς ἱκετεύω. Ὁ ἔρως μου πρὸς ὑμᾶς εἶνε τόσο μέγας, τόσο ἀγνός καὶ ἄδολος, ὥστε ποῦ αἱ αἰθερώτεραι λέξεις δὲν θὰ δυνηθῶν νὰ τὸν ἀποδώσουν. Ἐχετε πρὸς ὑμῶν μίαν ὑπαρξιν διὰ τὴν ὁποῖαν ἡ δυστυχία καὶ εὐτυχία εὐρίσκονται εἰς τὴν καρδίαν σας. Ἐκλέξατε ἂν θελετε νὰ τῆς δώσετε τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν συμφορὰν ἢ ἂν προτιμάτε νὰ τὴν ἀναβιάσετε εἰς τὰ οὐράνια ὕψη ὅπου ἔχει τὴν κατοικίαν τῆς ἡ ἀληθινῇ εὐτυχία...

Ὁ Γουλιέλμος ὠμίλει με παῖθος συνταράττον.

Αἱ λέξεις ἐφαινοντο ὅτι ἐξήρχοντο κατ' εὐθείαν ἀπὸ τῆς ψυχῆς του ἡ ὁποία τοὺς μετεδίδεν ὅλην τὴν βικιότητα καὶ τὴν ὁρμὴν τῶν αἰσθημάτων ὑπὸ τῶν ὁποίων κατείχετο.

Ὡμίλει σχεδὸν ἀσυνειδήτως

Δὲν ἦτο εὐγλωττός καὶ ὅμως τὸ αἰσθημὰ του τοῦ εἶδε παθητικὴν φλυαρίαν.

Οἱ ἀληθῶς ἀγαπῶντες δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχουν εὐγλωττίαν.

Ὅμιλουν ἀντ' αὐτῶν τὰ αἰσθημάτων τῶν φωνῶν τῶν ἰδικῶν των, ἡ ὁποία συγχρόνως εἶναι καὶ ἡ φωνὴ τῆς φύσεως τῆς ἀληθείας, τοῦ παθους.

Καὶ θὰ ἔλεγε πολλὰ ἀκόμη ἂν μὴ τοῦ ἀφῆρουν ἀποτόμως τὴν λαλίαν δύο δάκρυα, τὰ ὁποῖα ἐκυλίσθησαν εἰς τὰς τρυφεράς παρειάς τῆς κόρης.

Ἡ Ἐλενώρα ἐκλαυσεν ἀληθῶς.

Τίς ἔρα γε ἡ αἰτία τῆς τόσο βαθύας μελαγχολίας ἡ ὁποία προκαλεῖ τὰ δάκρυα εἰς τὰς εὐφροσύνας ἐκείνας στιγμὰς κατὰ τὰς ὁποίας πρέπει μόνον ἐν ὑψίστῃ εὐτυχίᾳ νὰ λάμπῃ ἀκτινοβολοῦσα.

Ἦτο ὁ μυστικός τῆς καὶ κρύφιος πόνος, τὸν ὅποιον δὲν ἐμάντευσε καὶ ὁ Γουλιέλμος.

Ὅταν ὁ Γουλιέλμος ἤρχισε με φλογερὸν πάθος τὴν ἐξομολόγησίν του, ἡ Ἐλεονώρα ἔδωκε τὴν πρώτην ἐντύπωσιν εἰς τὸ εἶδημα τῆς αἰδοῦς τὸ ὅποιον ἐξηπλώθη ἐπιχαρίτως εἰς τὴν ὥραιαν μορφήν τῆς.

Ἐφ' ὅσον ὅμως ἡ ἐξομολόγησις ἐπροχώρει περιπαθεστέραν καὶ ἀποκαλυπτικωτέραν, τὸ ροδινὸν χρῶμα τοῦ προσώπου τῆς ὑπεχώρει εἰς τὸ ὑπώχρον τῆς λύπης καὶ τῆς μελαγχολίας.

Ἐφαίνετο πάσχουσα.

Ἡ ἐξομολόγησις τοῦ ἔρωτος τοῦ Γουλιέλμου τῆς ἐθύμιζε καὶ ποιοῦν ὀδυνηρὸν σημεῖον, καί ποινὴν βαθύαν λύπην. Τὴν ἤκουσε διότι δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ τὸν ἀποκρούτῃ, νὰ τὸν σταματήσῃ.

Ἠγάπα καὶ αὐτὴ καὶ ὅμως δὲν ἠδύνατο εἰς τοὺς τρυφεροὺς λόγους τοῦ θαυμαστοῦ τῆς νὰ δώσῃ τὴν ἀπάντησιν τοῦ ἔφερεν εἰς τὰ χεῖλη τῆς ἡ ψυχὴ τῆς, καὶ τὴν ἐκράτει ἐκεῖ δεσμίαν ἡ σκληρὰ πραγματικότης.

Δὲν ἠμποροῦσε νὰ εἴπῃ :

«—Δέχομαι τὸν ἔρωτά σου, Γουλιέλμε. Ἡ ψυχὴ μου τὸν ὠνειροπώλησε τόσο καιρὸν καὶ εἶνε εὐτυχὴς τῶρα τοῦ τὸν εὐρίσκει τόσο ἀγνὸν καὶ ἄδολον. Ἀς ἐνωθῶμεν. Ἀνήκομεν εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν εὐτυχίαν καὶ αὐτὰί μᾶς ἀνήκουν.

Δὲν ἠδύνατο νὰ δώσῃ τὴν ἀπάντησιν αὐτήν.

Δυστυχῶς !

Ὁ μυστικός ἐφιάλτης τὴν ἐπέβλεπεν ἀγρίως.

Καὶ ἀπὸ τὴν πίεσιν αὐτὴν ἐβγαίνεν ἡ στιγμὴ μελαγχολία ἡ ὁποία ὑγράνθη εἰς δύο δάκρυα

Ὁ Γουλιέλμος ὅταν εἶδεν ὑπὸ τὰ μάτια ἐκείνα τὰ ὁποία

τὸν ἐξωγόνου με ἀκτῖνας εὐτυχίας καὶ ζωῆς, ὑπέστη ἓνα βίαιον κλονισμόν ὁ ὅποιος τὸν συνετάρραξεν.

Ἐφοβήθη μήπως διὰ τῆς ἐξαμολογήσεώς του ἐγενεῖν ἀφορμὴ τῆς τόσης ὀδύνης εἰς τὴν λατρευτὴν του.

Καὶ ἡ ἰδέα αὐτὴ τὸν συνετάρραξεν.

Ἀνελύθη καὶ αὐτός, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ εἰς δάκρυα, καὶ με φωνὴν μόλις ἀφρουμένην ἐψιθύρισεν :

— Δεσποίνις, σὰς ἱκετεύω συγχωρήσατέ με διότι σὰς ἐλύπησα τόσο. ὦ ! ἂν ἤξευρα ὅτι θὰ σὰς ἐπροξένουν τόσην λύπην, θὰ ἐπρότιμον νὰ μὴ εἶχα φωνήν, νὰ μὴ εἶχα παλμούς, νὰ μὴ εἶχα ζῶν δεσποίνις. Σὰς ἱκετεύω δεσποίνις, μὴ κλαίετε καὶ δὲν σὰς ὀμιλῶ πλέον διὰ τὸν ἔρωτά μου. Θὰ εἶμαι δυστυχὴς ὅταν θὰ χάσω τὴν μόνην ἐλπίδα ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξαρτᾶται ἡ ζωὴ μου. Ἀλλὰ βεβαιώθητε ὅτι ἐνδιαφέρομαι περισσότερο διὰ τὴν εὐτυχίαν τὴν ἰδικήν σας. Θὰ σὰς ὀμιλήσω πλέον διὰ τὸν ἔρωτά μου ὁ ὅποιος σὰς ἐνοχλεῖ τόσο. Σὰς τὸ ὀρκίζομαι.

— Ὅχι κύριε Γουλιέλμ. Δὲν ἀπακρούω τὸν ἔρωτά σου, διότι ἡ ψυχὴ μου τὸν ζητεῖ με ἀσβεστον δίψαν. Ἡ μεγάλη τέρα εὐτυχία τῆς ζωῆς μου θὰ ἤρχετο τὴν στιγμὴν ποῦ θὰ ἤδυναμην νὰ τὸν ἀνταλλάξω με τὸν ἰδικόν μου ὁ ὅποιος εἶσε μεγάλος καὶ ἁγνός. Ἡ ψυχὴ μου δὲν ἔχει ἄλλο ἰνδαλμα ἀπὸ τὴν εἰκόνα σου, καὶ ἡ σκέψις μου ποτὲ δὲν ἀφήνει τὸ περιπαθεῖς γύρω σας πτερύγισμά της.

Ἀλλὰ δυστυχῶς, εἶμαι καταδικασμένη νὰ μὴ δοκιμάσω τὴν ἡδονὴν τοῦ ἀληθοῦς ἔρωτος καὶ νὰ μὴ ἀπολαύσω τὴν οἰκογενειακὴν εὐτυχίαν. Αὐτὴ εἶνε ἡ δυστυχία εἰς τὴν ὁποίαν με κυλῖει τὸ πεπρωμένον καὶ αὐτὴ μοῦ ἔφερεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς τὰ δάκρυα τὰ ὅποια δὲν λείπουν ποτὲ ἀπὸ τὴν ψυχὴν μου. Κλαύσατε τὴν φίλην σας ἡ ὁποία σὰς λατρεύει καὶ λησμονήσατέ την. Δόσατε εἰς ἄλλην τὴν εὐτυχίαν τὴν ὁποίαν δὲν δύναμαι νὰ δεχθῶ καὶ ζήσετε με αὐτὴν, πανευτυχεῖς Τοῦτο θὰ εἶνε καὶ ἰδικόν μου πένθος καὶ ἰδική μου εὐτυχία.

«Ο Γουλιέλμος ἤκουσε κατάπληκτος τὴν ἀποκάλυψιν ταύτην. Καὶ χωρὶς νὰ θελήσῃ νὰ σκεφθῇ τὸν λόγον, ἔσπευσε νὰ ἐρωτήσῃ.

— Ἀλλὰ διατί δεσποινίς ;

— Διότι αὐτό εἶνε τὸ σκληρὸν πεπρωμένον μου.

— Σὺ δεσμεύει κανέν κώλυμα ;

— Φεῦ ! ναί.

— Καὶ τί εἶνε αὐτό ;

Ἡ Ἐλεονώρα ἐσιώπησεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς. Δὲν ᾔθελε νὰ εἴπῃ τὴν πραγματικὴν ἀλήθειαν καὶ ἐπρότίμησε ψευδομένη νὰ εὗρῃ μίαν ἀπολογία τῆς ἀρνήσεώς της.

Καὶ ἀπάντησε :

— Μία ὀλεθρία προαίσθησις.

— Προαίσθησις ;

— Ναί.

— Ἀθλίᾳ προαίσθησις ποῦ μοῦ φέρει τὴν δυστυχίαν !

— Καὶ εἰς ἐμέ, φεῦ !

— Ἀλλὰ τί προαίσθησις ;

— Δὲν εἰςεύρω πῶς μοῦ ἐπεβλήθη ἡ ὀλεθρία προαίσθησις, ὅτι ὁ γάμος μου θὰ εἶνε ἡ μεγαλητέρα δυστυχία. Εἰς τὴν ζωὴν μὲ ἀπειλεῖ κάποια μεγάλη συμφορὰ ἐνεδρεύει εἰς τὸν δρόμον μου ἀκόμη νὰ μὲ πληῇ ἂν δὲν ἀμυνθῶ. Διὰ τὴν ἀμυνάν μου ἐν μόνον ἀποτελεσματικὸν ὄπλον ὑπάρχει : ἡ ἀγαμία μου. Προαίσθανομαι ὅτι ἂν νυμφευθῶ δὲν θὰ δυνηθῶ νὰ ἀποφύγω τὴν συμφορὰν αὐτήν, ἡ ὁποία φεῦ ! θὰ εἶνε οἰκογενειακὴ. Καὶ ἀναγκάζομαι νὰ προτιμήσω τὴν μόνωσιν τοῦ ἀγάμου βίου ἀπὸ μίαν πρόσκαιρον οἰκογενειακὴν εὐτυχίαν ἡ ὁποία μοιραίως θὰ μεταβληθῇ εἰς μαύρην δυστυχίαν ! Ἴδού διατί τὰ δάκρυα ἔβρεξαν τοὺς ὀφθαλμούς μου ὅταν ἤκουσα τὴν ἐξωμολόγησιν τοῦ ἐρωτῆτός σας.

— Ἀλλὰ δεσποινίς πιστεύεις εἰς τὰς προλήψεις ;

— Δυστυχῶς ναί.

— Ἀλλὰ εἶνε μωρὸν πρᾶγμα αἱ προαισθήσεις. Συγχωρήσατέ

με, δεσποινίς, διότι ἡ θλίψις μου με πρεφερε νὰ ἐκστομίσω λίαν ἀνάρμωστον. Δὲν εἶνε ἀληθεῖς αἱ προκισθήσεις, ἀπατοῦν πάντως.

— Τὸ γνωρίζω. Ἀλλὰ καὶ δὲν δύναμαι νὰ κάμω τίποτε. Μοῦ ἐπεβλήθησαν καὶ δεσπόζουν.

— Κατηραμέναι προκισθήσεις.

— Τρισκαταραμέναι.

— Καὶ ἐπιμένετε δεσποινίς;

— Δυστυχῶς.

— Ἀλλὰ καταστρέφετε μίαν εὐτυχίαν, διὰ μίαν ὑπόθεσιν, ἡ ὁποία δὲν ἔχει καμμίαν πιθανότητα νὰ ἐπαληθεύσῃ, ἡ ὁποία εἶνε ψευδής;

— Τὴν προκισθάνομαι ὡς ἀληθῆ.

— Ἀλλὰ σὰς ἀπατᾷ ἡ προκισθήσις.

— Τὸ γνωρίζω. Ἀλλὰ καὶ δὲν δύναμαι νὰ τὸ πιστεύσω. Κύπτω εἰς τὸ μοιραῖον.

— Ὡστε μάτην ὠνειροπόλησα ἐκ τοῦ ἔρωτός σας τὴν εὐτυχίαν μου;

— Σεῖς δὲν ἔχετε κανένα δεσμόν. Προσπαθήσατε καὶ θὰ εἶνε εὐκολον νὰ με λησμονήσατε. Καὶ ἔπειτα εὐρίσκετε εἰς ἄλλην, τὴν εὐτυχίαν.

— Εἶνε ἀδύνατον.

— Ὑποθέτετε.

— Εἴμαι βέβαιος.

— Δοκιμάσατε καὶ θὰ πεισθῆτε. Ποτὲ δὲν θὰ ἤθελα νὰ ἦμην ἐγὼ πρόξενος τῆς ἀτυχίας σας. Διὰ τοῦτο καὶ σὰς παρακαλῶ νὰ με λησμονήσατε.

— Δὲν θὰ δυνῆθαι δεσποινίς. Τὴν στιγμήν ποῦ μία ὑπεράνθρωπος δύναμις θὰ κατορθώσῃ νὰ με κάμῃ νὰ σὰς λησμονήσω θὰ μοῦ ἀφαιρέσῃ συγχρόνως καὶ τὴν ζωὴν. Ὁ ἔρως ποῦ δοκιμάζω διὰ σας δεσποινίς, εἶνε ὁ πρῶτός μου ἔρως. Σὰς τὰ ἀρκίζομαι. Διὰ τοῦτο εἶνε καὶ τόσον ὀρμητικὸς καὶ περιπαθὴς. Θὰ εἶνε δὲ καὶ ὁ τελευταῖός μου. Βεβαιωθῆτε καὶ περὶ αὐτοῦ.

Ὁ Γουλιέλμος ἐξηκολούθησε μετὰ τὴν αὐτὴν περιπαθειάν νὰ

να ἱκετεύσῃ τὴν Ἑλεονώραν νὰ περιφρονήσῃ, καὶ νὰ πνίξῃ εἰς τὴν ἀφανείαν καὶ τὴν ἀνυπαρξίαν τὴν κατηραμένην ἐκείνην προκί-
νησιν.

Ἐμῖλει δὲ μὲ τόσῃ δυνάμει πειθοῦς καὶ μὲ τόσον συγκινητι-
κὸν τόνον ἱκεσίας ὥστε ἡ Ἑλεονώρα συνεκινήθη καὶ προσεπάθησε
ἐν ἄλλου μέσου νὰ τὸν πείσῃ ὅτι ἦτο ἀνάγκη νὰ τὴν λησμονήσῃ
καὶ νὰ μὴν ἐλπίζῃ εἰς τὸν ἔρωτά της.

Καὶ ἀπήντησε :

— Δὲν σὰς εἶπα τὴν ἀλήθειαν, κύριε Γουλιέλμε.

— Ὅποια εὐτυχία!

— Φεῦ ! Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ ἀναλλοίωτον. Σὰς
ἀρνήσῃ τὴν ἀλήθειαν μόνον ὅσον ἀφορᾷ τὰ αἵτια. Δὲν εἶναι προκί-
νησις αὐτὸ ποῦ μὲ ὑποχρεώνει νὰ ἀρνηθῶ τὸν ἔρωτά σας.

— Ἀλλά ;

— Ἐνας ἄλλος δεσμός.

— Ποῖος ;

— Διὰ τὸ νὰ σὰς τὸ κρύψω ἅψ' οὐ εἶναι ἀνάγκη νὰ ὁμολογήσω
τὴν ἀλήθειαν. Ἡ καρδιά μου δὲν μοῦ ἀνήκει πλέον κύριε Γου-
λιέλμε.

— Τὴν ἔχετε δώσει εἰς ἄλλον, πρὸ ἐμοῦ ;

— Ναί.

Τὸ «ναί» αὐτὸ συνεκλόνησε τὸν Γουλιέλμον μὲ τὴν δυνάμει
ἐκείνης κεραυνίων ὁμοῦ.

Ἐταλάντευθη, καὶ διὰ νὰ μὴ πέσῃ ἐστηρίχθη εἰς τὸν κορμὸν
ἐνὸς δένδρου.

Μία θανάσιμος ὠχρότης περιέβαλε τὸ πρόσωπόν του καὶ ἡ
ἐκείνη ἡ ὁποία κατέλαβεν ὅλα τὰ μέλη του ἐδίδε τὴν ιδέαν ἐνὸς
καταρραγμένου.

Δὲν εἰμποροῦσε νὰ κινηθῇ, καὶ ἐνῶ ἐφαίνετο ὅτι προσεπάθει νὰ
ἀνέλθῃ δὲν τὸ κατώρθωσεν παρ' ὅλους τοὺς ἀγῶνας ποῦ κατέ-
κλειν.

Τὰ μετὰ τὴν ἐξωσιν

Ἐν τούτοις, ἠδυνήθη μετὰ πολλοῦ κόπου νὰ ἀρθρώσῃ μερικὰς λέξεις :

— Σὺς εὐχαριστῶ δεσποινίς διότι μοῦ εἶπατε τὴν ἀλήθειαν. Εἶναι ἱερὰ ὑποχρέωσίς μου νὰ ὑποχωρήσω. Δὲν θέλω νὰ ἀποκτήσω μίαν εὐτυχίαν ἢ ὁποία ἀνήκει εἰς ἄλλον καὶ ἀκόμη περισσότερο νὰ σὺς καταστήσω ἄπιστον. Καὶ ἡ ὑποχρέωσίς αὕτη εἶναι ἐπιτακτικωτέρα ἅφ' οὗ σεῖς δὲν μὲ ἐνισχύσατε οὔτε μοῦ ἐδῶσατε ἀφορμὴν εἰς τὸν ἔρωτά μου πρὸς σὰς. Σὺς ὀρκίζομαι ὅτι ἡ εὐτυχία μου θὰ εἶναι νὰ μανθάνω ὅτι ζῆτε εὐτυχεῖς μὲ ἐκεῖνον εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ καρδιά σας. Καὶ σὺς ὑπόσχομαι ὅτι θὰ προσπαθῶ νὰ λησμονήσω, ἀν δυνήθω. Εἶναι ὁ τελευταῖός μου ἐρωτικός λόγος, δεσποινίς αὐτὸν ποῦ ἠκούσατε πρὸ ὀλίγου. Ἄν θὰ ἐξακολουθῶ νὰ ἔχω τὴν τιμὴν τῆς φιλίας σας δεσποινίς, βεβαιώθητε ὅτι αὕτη θὰ εἶναι ἀπηλλαγμένη παντὸς ἐρωτικοῦ αἰσθήματος καὶ πάσης ἀμφιβόλου σκέψεως.

Εἶπε ταῦτα ὁ Γουλιέλμος καὶ προφασισθεὶς κούρασιν ἤθελε ν' ἀποχαιρετήσῃ τὴν Ἐλεονώραν καὶ ν' ἀποσυρθῇ εἰς τὸ δωμάτιόν του.

Ἀλλ' αὕτη τὸν ἐκράτησεν.

Ἡ αὐταπάρνησις καὶ ἡ ἄκρα εὐγένεια τοῦ αἰσθήματος ἢ ὁποία ἐζωγραφίζετο εἰς τὰς τελευταίας του λέξεις, καὶ εἰς τὴν φυσιογνωμίαν του, ἡ ὁποία προέδιδεν ἀνθρώπων δεινῶς πάσχοντες, τὴν συνεκίνησε μυχιαίτατα.

Μετεμελήθη πικρῶς διότι μετεχειρίσθη τόσον ἀτυχὲς τέχνημα, τὰς συνεπειὰς τοῦ ὁποίου δὲν ἐπερίμενε τόσον ὀδυνηρὰς διὰ τὸν Γουλιέλμον.

— Κύριε Γουλιέλμε, τοῦ εἶπε, σὺς παρακαλῶ μὴ φεύγετε. Καὶ ἔπειτα ἀναλυομένη εἰς δάκρυα.

— Δὲν σὺς εἶπα καὶ πάλιν τὴν ἀλήθειαν. Ἡ καρδιά μου ἀντικεινὸν πρὸς σὺς εἶναι ὡς πρὸς σὺς. Ποτὲ δὲν ἠγάπησα ἄλλον. Ἄλλοτε φεῦ ! δὲν εἶνε δυνατόν νὰ σὺς δοθῇ. Σὺς ἱκετεύω μὴ ἐπιμένετε νὰ μάθετε τὴν αἰτίαν, διότι τοῦτο μοῦ σπαράσσει τὴν καρδίαν.

Ἰσως δὲν θὰ παρέλθῃ πολὺς καιρὸς τοῦ θὰ σὲ ἀποκαλυφθῇ ἡ ἀλήθεια. Εἶμαι δυστυχὴς, παρὰ πολὺ δυστυχὴς.

Καὶ ἐξηκολούθει νὰ κλαίῃ.

Ὁ Γουλιέλμος ἔμενεν ἄφωνος πρὸ τοῦ σπαρρακτικοῦ δι' αὐτὸν θανάτου τῶν λυγμῶν τῆς Ἑλεονώρας.

Δὲν ἐδοκίμαζε καὶ νὰ τὴν παρηγορήσῃ.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐφάνη μακρόθεν ἐρχόμενος πρὸς αὐτοὺς ὁ πατὴρ τῆς Ἑλεονώρας.

Ἦτο ὀρθὸν καὶ συνετὸν νὰ μὴ τοὺς ἴδῃ εἰς τοιαύτην κατάστασιν.

Ὅσον καὶ ἂν προσεπάθουν νὰ κρύψουν τὴν συγκίνησιν τῶν δὲν θὰ τὸ κατώρθουν.

Διὰ τοῦτο ἐπρότιμήσαν, προσποιούμενοι ὅτι δὲν εἶδον τὸν κ. Κνὺελ νὰ φύγουν κατευθυνόμενοι πρὸς τὰς οἰκίας τῶν ἑκαστος.

Καὶ πράγματι οὕτω ἔπραξαν ἀποφυγόντες τὴν συνάντησιν κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμὴν.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν τὸ ἀπόγευμα συνηντήθησαν πάλιν καὶ ἐπεχείρησαν ἓνα ἐξοχικὸν περίπατον ὁ κ. Κνὺελ μετὰ τῆς κόρης του καὶ ὁ Γουλιέλμος.

Οἱ δύο ἐρασταὶ εἶχον καταβάλλει πᾶσαν προσπάθειαν διὰ νὰ ἀποκρύψουν ἀπὸ τὸν γέροντα τὴν τραχὴν τῶν ὅσον ἠδύναντο καλλίτερον.

Ἐδοκίμασαν νὰ δεῖξουν φαιδρότητα καὶ εὐθυμίαν ἐξωτερικῶς, ἐνῶ ἐσωτερικῶς ἡ ἀπόγνωσις καὶ ἡ ἀπελπισία τοὺς κατέτρυχον.

Τὸ κατώρθωσαν ἐν μέρει.

Ἀπεμακρύνθησαν τῆς πόλεως περὶ τὴν ἡμίσειαν ὥραν περίπου καὶ ἐκάθησαν ὑπὸ μίαν συστάδα δένδρων πλησίον τοῦ κήπου.

Ὁ Γουλιέλμος καὶ ἡ Ἑλεονώρα ἀπέφευγον τὴν συνάντησιν τῶν

βλεμμάτων καὶ προσεπάθουν νὰ ἐπιλαμβάνονται πάσης εὐκαιρίας διὰ νὰ φαίνωνται εὐθυμοὶ, θέλοντες ἄλλως νὰ μιμηθοῦν τὸν κ. Κνέελ, ὅστις ἐξαιρετικῶς τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἦτο καθ' ὑπερβολὴν φαίδρος.

Ἄλλ' ἡ φαιδρότης τοῦ ἀγαθοῦ γέροντος δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολλὴν ὥραν.

Ἐνῷ συνωμίλουν οὕτω ἐφάνη μακρόθεν μία σιλουέτα ἀνδρὸς φεχομένου πρὸς αὐτούς.

Ὁ Γουλιέλμος καὶ ἡ Ἐλεονώρα παρετήρησαν καὶ αὐτοὶ τὸν ἄνθρωπον ἀλλὰ δὲν ἐπρόσεξαν καθόλου εἰς αὐτὸν καὶ ἐξηκολούθουν συνομιλοῦντες οἰκιακῶς.

Τοῦναντίον ὁ γέρον Κνέελ προσήλωσεν εἰς αὐτὸν βλέμμα λίαν ἐταστικόν.

Ἐφ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος προὔχῳρει μία σκιὰ ἀνησυχίας ἔχειν ζωηρότερα, ἐπηκολούθησεν αὐτὴν ταραχὴ, καὶ τέλος ἡ ὠχρότης μία βαθειὰ ὠχρότης ἦλθε καὶ ἐξηπλώθη ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ γέροντος.

Ἡ Ἐλεονώρα ἀντιληφθεῖσα τὴν ἀπότομον αὐτὴν μεταβολὴν ἠρώτησεν ἔντρομος :

— Τί ἔχεις πατέρα ;

Ὁ γέρον δὲν ἀπήντησε κατ' ἀρχάς.

Εἰς ἐπιμονωτέραν ὅμως ἐρώτησιν τῆς κόρης τοῦ ἀπήντησε μετρυφερότητα :

— Παιδί μου, δὲν εἶνε τίποτε μὴ φοβεῖσαι. Ὁ ἄνθρωπος αὐτοῦ ἦλθε καὶ ἐδῶ ἀκόμη νὰ μᾶς ταράξῃ.

— Ἦλθε ;

— Ἰδὲ τὸν ἄνθρωπον ποῦ προχωρεῖ πρὸς ἡμᾶς. Ἀλλὰ μὴ ταραττεσαι, κράτησε τὴν ψυχραιμίαν σου καὶ ἔχε θάρρος. Ὡς τοῦ δώσω τὴν πρέπουσαν ἀπάντησιν.

Ἡ Ἐλεονώρα ἔστρεψε πάλιν τὸ βλέμμα πρὸς τὸν προχωροῦντα ἄγνωστον.

Τὸν παρετήρησε ἐπὶ τινὰ λεπτὰ μετὰ προσοχῆς καὶ ἐπειτα βάλλουσα κραυγὴν τρόμου :

- Θεέ μου. Ὁ ἄθλιος.... Ὅποια δυστυχία.
- Ἔσο ψύχραιμος, ἐπανελάθεν ὁ πατήρ.
- Ἀλλὰ δὲν μπορῶ, πατέρα μου. Ταράττομαι πολύ, θέλω νὰ φύγω νὰ μὴ τὸν ἰδῶ ἄν.
- Ὅχι μείνε. Φαίνεται ὅτι ἔρχεται κατ' εὐθείαν πρὸς ἡμᾶς. Προσπάθησε νὰ κρύψῃς τὴν ταραχὴν σου. Πρέπει νὰ τὸν δεχθῶμεν ψυχραίμως. Νὰ ἰδοῦμε τί ζητεῖ τώρα.
- Ἡ Ἑλεονώρα ὑπεχρεώθη νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν θέλησιν τοῦ πατρὸς της διότι ἄλλως ὁ ἄγνωστος, ἐρχόμενος κατ' εὐθείαν πρὸς αὐτοὺς, εὗρίσκετο εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων μόνον βημάτων ἀπ' αὐτῶν.
- Ὅταν ἐπλησίασεν αὐτοὺς ἀπεκαλύφθη καὶ ἐχαιρέτησε μειδιδῶν.
- Καλῶς ἦλθατε, κύριε Γέστερ. εἶπεν ὁ γέρον Κνόελ προσπαθῶν νὰ φανῇ παιδρὸς καὶ ἀτάραχος. Πῶς αὐτὴ ἡ ἐκτακτος ἐπίσκεψις ἔως-ἐδῶ ;
- Ἐνας σταθμὸς τοῦ ταξιδίου μου.
- καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν Ἑλεονώραν :
- Καὶ ἡ δεσποινὶς ἔχει καλῶς ;
- Εὐχαριστῶ, κύριε Γέστερ, ἀπήντησε μὲ προφανῆ ψυχρότητα, με ἀηδία μᾶλλον ἢ κόρη, ἀποστρέφουσα ἀμέσως τὸ βλέμμα ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου.
- Μοῦ φαίνεσθε ὀλίγον ὠχρά. Μήπως εἴχατε ἀδιαθετήσῃ ;
- Ἀ ! Ὅχι.
- Χαίρω πολύ. Θὰ ἐλυπούμην πολὺ διὰ τὸ ἐναντίον.
- Εὐχαριστῶ.
- Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ σᾶς εἶνε εὐχάριστος ἐδῶ ἡ διαμονή.
- Ἀρετὰ.
- Καὶ θὰ μείνετε πολὺ ἀκόμη ἐδῶ ;
- Δύο μῆνας περίπου.
- Ἀρετὰ.
- Ἐχομεν καιρὸν ὑποθέτω.
- Ἀ ! ναι εἶναι ἡ ἀλήθεια αὕτη.
- Καὶ ἂν ἐπιτρέπεται, ὁ κύριος εἶναι ἴσως συγγενής.

— "Α ! ὄχι. Συγγνώμην διὰ τὴν παράλειψιν τῆς συστάσεως.
 Ὁ κύριος Γουλιέλμος Κρέθερ, ὁ κύριος Μιλ Γκέστερ. Ὁ κύριος
 Κρέθερ εἶναι συμπατριώτης μας καὶ εἴχαμεν τὴν εὐ-τυχίαν νὰ κα-
 μωμεν τὴν γνωριμίαν του ἐδῶ, ὅπου εὕρίσκετο χάριν ἀναψυχῆς.

— Καὶ θὰ μείνετε πολὺ ἐδῶ, κύριε Κρέθερ, ἠρώτησεν ὁ ἀπο-
 κληθεὶς Γκέστερ.

— Ἐλπίζω δύο μῆνας ἀκόμη, ἂν μὴ συμβῇ ἀπρόοπτόν τι.

— Πόσον λυποῦμαι διότι δὲν δύναμαι καὶ ἐγὼ νὰ συμμεθεῶ
 εἰς τὴν εὐχάριστον συντροφίαν σου. Ἀτυχῶς, αὔριον, εἶμαι ὑπο-
 χρεωμένος, συνεχίζων τὸ ταξιδίδιόν μου νὰ φύγω ἀπὸ ἐδῶ.

— Λυπηρόν, εἶπεν ὁ Κνόελ. Καὶ φεύγετε αὔριον ὠρισμένως ;

— Ὁρισμένως, ἢ τοῦλάχιστον τὸ ἐλπίζω, λίαν πρῶϊ.

— Καὶ θὰ μεταβῆτε ἀπὸ ἐδῶ ;

— Ἴσως εἰς τὴν Ρώμην ἢ τὸ Μιλάνον.

— Εἰς τὸ Μόναχον πότε θὰ εὕρίσκεσθε ;

— Ὑποθέτω ὀλίγας ἡμέρας πρὸ ὑμῶν. Κατὰ τὰ συμπεφωνη-
 μένα ἄλλως...

— Μάλιστα ἀπήντησε ψυχρῶς ὁ Κνόελ.

— Κύριε Κνόελ, θὰ ἐπεθύμουν νὰ σὰς ὠμίλουν ἐπ' ὀλίγον
 ἰδιαιτέρως.

— Εὐχαρίστως.

— Οἱ δύο ἄνδρες ἀπεσύρθησαν ὀλίγον πέραν ὑπὸ μίαν συστάδα
 δένδρων.

— Κύριε Κνόελ, ἤρξατο λέγων ὁ Γκέστερ, ἐλπίζω νὰ μὴ ἐπι-
 σμονήσατε τὴν ὑπόσχασίν σας ἢ τοῦλάχιστον τὴν ἀμετάτρεπτον
 ἀπόφασίν μου νὰ ἐκτελέσω τὴν ἀπειλήν μου, εἰς τὴν περίπτωσιν
 καθ' ἣν μετὰ τὴν ταχθεῖσαν προθεσίαν, δὲν συμμορφωθῆτε με-
 τὴν ἐπιθυμίαν μου. Σὰς ἐπαναλαμβάνω ἡ ἀπόφασίς μου εἶναι ὀρι-
 στικὴ καὶ ἀνέκκλητος. Σκεφθῆτε καλῶς. Ἔχετε νὰ ἐκλέξητε ἀφ'
 ἑνὸς μεταξὺ τῆς πενίας καὶ τῆς ἀθλιότητος καὶ τῆς φυλακῆς καὶ
 ἐξ ἄλλου τῆς σημερινῆς σας καταστάσεως, τῆς λίαν εὐχαρίστου
 καὶ τῆς τιμῆς... μὲ ἔννοεῖτε. Θὰ ἤθελα νὰ ἔμενα μερικὰς ἡμέρας

ἀκόμη ἐδῶ. Ἀλλὰ ἡ παρουσία τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου τοῦ κυρίου Κρέβερ ὅπως τὸν εἶπτε μὲ ταράσσει καὶ ἀνησυχεῖ. Προφυλάξατε τὴν κόρη σας ἀπὸ αὐτὸν διότι μοῦ φαίνεται πολὺ ἐπικίνδυνος. Ἐγὼ περιμένω ἡσυχος τὴν λήξιν τῆς προθεσμίας. Ἐλπίζω ὅτι δὲν ἔχετε νὰ παραπονεῖσθε ἀπὸ τὴν ἐπιείκειάν μου, ἔπραξα πᾶν ὅ,τι μοῦ ἦτο δυνατόν. Ἐλπίζω ὅτι ἡ νίκη θὰ εἶναι ἰδική μου "διότι αὐτὸ εἶναι τὸ συμφέρον τὸ ἰδικόν σας.

— Κύριε Γκέστερ, ἀπήντησεν ὁ Κνέελ, ἐπροτιμήσαμεν ἀκριβῶς τὸν ἔρημον τοῦτον τόπον διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ σκεφθῶμεν ἐν ἡσυχίᾳ. Ἐγὼ θὰ ἐξαγτλήσω τὰς προσπάθειάς μου καὶ ὥς νὰ ἐπιτύχω. Ἐν πάσῃ περιπτώσει γνωρίζετε πόσον ἡ ὑπόθεσις αὐτὴ μοῦ εἶναι ὀδυνηρά. Ἀς μὴ δοκιμάζωμεν τὰς δυσχερεστὰς συνεπείας τῶν ἀφ' οὗ ἄλλως ἔχαμεν καιρὸν ἀκόμη μέχρι τῆς λήξεως τῆς προθεσμίας. Θὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸ Μόναχον καὶ ἐκεῖ θὰ συναντηθῶμεν.

Ἐχει καλῶς. Ὡμίλησα καὶ ἁμαρτίαν οὐκ ἔχω.

Μετὰ τοῦτο ὁ Γκέστερ ἀπεχαιρέτισε καὶ τὴν Ἐλεονώραν καὶ τὸν Γουλιέλμον καὶ ἀπῆλθε.

Ὅταν ἀπεμακρύνθη ἀρκούντως ἡ Ἐλεονώρα ἔντρομος ἔφερε τὰ βιβλία πρὸς τὸν πατέρα της :

— Μὴν ἀνησυχεῖς κόρη μου, ἀπήντησεν ὁ γέρον.

— Τί σοῦ εἶπε :

— Τίποτε. Μοῦ ἐπανέλαβε τὰ αὐτά.

— Ὁ ἄθλιος.

— Ἐξακολουθεῖ ἐπιμένων εἰς τὴν ἀπειλήν του;

— Ναί.

— Δὲν πρέπει πατέρα, νὰ χάνωμεν καιρὸν ἀδίκως. Αὐτὸ τὸ τέρας εἶναι ἀμετάπειστον...

— Ἀλλὰ εἶμαι καὶ ἐγώ.

— Ἀνωφελές. Ὁλέθριον μᾶλλον. Θὰ ὑποκύψωμεν εἰς τὴν ἀνάγκην καὶ ὥς τὸ κἄμωμεν μίαν ὥραν ταχύτερον.

Καὶ ἡ Ἐλεονώρα ἐσιώπησεν μὲ ἓνα βεβήτατον στεναγμόν.

Ὁ Γουλιέλμος καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα τῆς τραγικῆς ἐμφανίσεως τοῦ Γκέστερ ἔμενεν ἄφωνος καὶ λυπημένος.

Ἐνίστησεν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ καθαρώς οἰκογενειακοῦ ζητήματος, ὁδυνήρου διὰ τὸν Κνόελ καὶ τὴν κόρην του καὶ ἐθεώρησε καθήκον του νὰ μὴ φανῇ ἀδιαίρετος καὶ ὀχληρὸς ζητῶν πληροφορίας.

Μετ' ὀλίγον ἔφυγαν ἐκεῖθεν καὶ οἱ τρεῖς κατευθυνόμενοι εἰς τὰ ἴδια.

Ὁ ἀπαίσιος Μιλ Γκέστερ.

Καὶ τώρα εἶναι ἡ στιγμή νὰ παρουσιάσωμεν πρὸς τοὺς ἀναγνώστας μὰς τὸν Μιλ Γκέστερ, ἡ παρουσία τοῦ ὁποίου εἰς τὸν ἀνωτέρω διάλογον θὰ ἐξῆψεν τὴν περιέργειάν του. Καὶ θὰ πράξωμεν τοῦτο καὶ διότι, σὺν τοῖς ἄλλοις τὸ ἀπαίσιον αὐτὸ πρόσωπον διὰ τῆς ἀνάνδρου διαγωγῆς του ἠνάγκασε νὰ μεταβῇ εἰς Βαυβέρ-γην ἢ οἰκογένεια Κρέθερ, ἣτις προὐκάλεσε τὸν θάνατον τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος, δυνάμενον, ἀνευ τῆς μοιραίας αὐτῆς συμπτώσεως νὰ ζήσῃ, ὡς ἐκ τῆς εὐρωστίας του, ἐπὶ ἄρκετὰ ἔτη ἀκόμη.

Ὁ Μιλ Γκέστερ ἔζη εἰς τὸ Μόναχον ὅπου προΐστατο ἑνὸς τῶν μεγαλητέρων τραπεζιτικῶν οἰκῶν, ἐθεωρεῖτο δὲ γενικῶς ὡς εἰς τῶν πλουσιωτέρων κατοίκων τῆς πόλεως ἐκείνης.

Ἄλλ' ἡ μόνη του ἀρετὴ ἦτο ὁ πλοῦτος.

Κατὰ τὰ ἄλλα ἦτο γνωστὸς εἰς τὴν πόλιν ὡς εἰς τῶν δυστροποτέρων καὶ ἐλεεινοτέρων χαρακτήρων.

Ἦτο ὁ μόνος ἄνθρωπος ὅστις δὲν εἶχεν ἰδέαν τοῦ αἰσθημένου τῆς φιλίας.

Πολλοὺς ἐξ ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἐθεώρει φίλους του ἐπληξεν διὰ τῶν τοκογλυφικῶν του μεθόδων ἀνοικτιρμόνως καὶ πολλῶν

προκάλεσε καταστροφήν, ἐν ᾧ ἡδύνατο νὰ τὴν ἀποσοβῇ ἀνευ οὐδεμίας ἀπολύτως ζημίας δι' αὐτὸν καὶ τὸν τραπεζίτικὸν οἶκον.

Ὁ χαρρακτὴρ τοῦ ἦτο τραχὺς καὶ βάρβαρος.

Ἐπακρόμενος εἰς τὸν πλοῦτόν τοῦ ἐφέρετο πρὸς πάντας βάνκους καὶ ὀδριστικούς, ἐπιζητῶν πᾶσαν εὐκαιρίαν διὰ νὰ δεικνύῃ τὴν περιφρόνησίν του πρὸς ὅλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

Ὁ Γκέστερ ἦτο ἑγγαμος.

Ἀλλ' ὁ συζυγικὸς τοῦ βίος δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ.

Ἡ σύζυγός τοῦ ἀγαθὴ καὶ τελεία γυνὴ κατὰ τὴν ὁμολογίαν πάντων ἠναγκάσθη νὰ τὸν ἐγκαταλίπῃ καὶ νὰ ζητήσῃ διαζύγιον ὅπερ καὶ ἐπέτυχεν εὐκόλως.

Τῆς ἐφέρετο κατὰ τὸν βανχυσότερον τρόπον φθάνων ἀκόμῃ καὶ μέχρι τοῦ νὰ τὴν δέρῃ καὶ νὰ τὴν φυλακίζῃ εἰς τὸ δωμάτιόν της.

Ἡ ὑπερβολικὴ τοῦ ζηλοτυπία τὸν ἔκαμνε τύραννον ἀνηλεῆ ἀπέναντι αὐτῆς.

Ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὅποιον περισσότερον συνέτεινε νὰ καταστήσῃ μισητὸν εἰς τὴν κοινωνίαν τοῦ Μονάρχου τὸν Γκέστερ ἦτο ἡ σκληρὰ ἀστοργία του πρὸς αὐτοὺς τοὺς γονεῖς του οἵτινες τὸν ἀνέθρεψαν καὶ τοῦ ἔδωκαν τὰ μέσα νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν διὰ τὴν ὁποίαν τὴν ὥρᾳ ἐπαίρετο.

Ὁ πατὴρ του καὶ ἡ μήτηρ του κατώκουν εἰς μίαν ἐλεεινὴν τρώγλιν εἰς ἀπόκεντρον μέρος τῆς πόλεως καὶ ἔζων ἐκ τῆς φιλευσπλαγχνίας τῶν πατρικίων.

Μίαν ἡμέραν καθ' ἣν ἡ μήτηρ του ἐτόλμησε νὰ μεταβῇ εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ νὰ τοῦ ὑπενθυμίσῃ τὰ υἱικά του καθήκοντα ἐξεδιώχθη κακῶς παρὰ τῶν ὑπηρετῶν, διαταγῇ τοῦ ἀθλίου υἱοῦ.

Τοιοῦτος ἦτο ὁ Γκέστερ.

Εἶνε εὐνόητον ἐπομένως διαπρὶ πάντες οἱ χρηστοὶ ἄνθρωποι τοῦ Μονάρχου, τὸν ἐμίσουν καὶ τὸν ἐδαχτυλοδείκνυσαν ὡς τὸν ἀπαισιώτερον τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ ὅσους εἶδε ποτὲ ἡ γῆ.

Πρέπει δὲ νὰ ὁμολογηθῇ ὅτι ἡ γενικὴ αὕτὴ ἀποστροφή καὶ τὸ

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 118

μῖσος τῆς καινώνιας, τὸν κατέστησαν περισσότερον μισάνθρωπον καὶ βάρβαρον καὶ δεσποτικὸν πρὸς ὅλους.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἔζη ἐπίσης εἰς τὸ Μόναχον καὶ ὁ Φρειδερίκος Κνόελ, τὸν ὅποιον ἐγνωρίσαμεν ἤδη, κατέχων καλὴν ἐν ἐκεῖ ἐμπορίῳ θέσιν.

Ὁ Κνόελ ἦτο ἀκριβῶς ὁ ἀντίθετος χαρακτήρ τοῦ Μιλ Γκέστερ.

Οἱ ἄνθρωποι ὅταν ἤθελον νὰ χαρακτηρίσουν τὴν μεγαλειτέραν ἐλεεινότητά τοῦ ἀνθρωπίνου χαρακτῆρος, ἐδείκνυν τὸν Γκέστερ, καὶ ὅταν τοῦναντίον ἤθελον νὰ ἐξάρουν τὰς ἀνθρωπίνας ἀρετάς καὶ νὰ διατυπώσουν τὸν ὑπογραμμὸν τοῦ ἐναρέτου ἀνθρώπου ἀνέφερον τὸ ὄνομα τοῦ Κνόελ.

Ἦτο πράγματι ὁ ἄψογος ἄνθρωπος.

Ὁ Κνόελ εἶχε τὸ ἀτύχημα νὰ χάσῃ ἀπὸ ἐνωρίς τὴν σύζυγον του.

Ἐπεδόθη τότε μόνος εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῆς μόνης κόρης του τῆς Ἐλεονώρας, τὴν ὁποίαν ἐλάτρευε κυριολεκτικῶς, διότι τὴν περιέβαλε μὲ τὴν στοργὴν τὴν ἰδικήν του καὶ ἐπὶ πλέον μὲ τὴν ἀγάπην τὴν ὁποίαν δὲν ἠδύνατο νὰ δώσῃ πλέον εἰς τὴν ἀποθανούσαν σύζυγον του.

Καὶ ὅπως εἶδομεν ἡ Ἐλεονώρα ἀνεπτύχθη εἰς τελείαν καὶ πάγῃ καλὸν κόρην. Ἀκριβῶς εἰς τὴν πλήρη ἀκμὴν τῆς συνέβη νὰ διαζευχθῇ τὴν σύζυγον του ὁ Μιλ Γκέστερ.

Ἐνόμισεν ὅτι ἠδύνατο νὰ στραφῇ πρὸς τὴν Ἐλεονώραν.

Δὲν εἶχεν ἄλλως κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡλικίαν μεγαλειτέραν τῶν 35 ἐτῶν.

Δὲν ἐσκέφθη καθόλου ἂν τὸ διάδημά του ἦτο ὀρθόν ἢ ὄχι καὶ ἂν ἡ αἰτήσις του θὰ ἐγένετο δεκτὴ.

Εἶχε τὴν ἰδέαν περὶ τῆς παντοδυναμίας του ὥστε ἐνόμιζεν ὅτι ὁ Κνόελ θὰ ἐθεώρει τιμὴν του νὰ τὸν κάμῃ γαμβρὸν του, αὐτὸν τὸν μεγαλειτέρον τραπεζίτην τοῦ Μονάχου.

Δὲν ἐβράδυνε νὰ πεισθῇ περὶ τῆς πλάνης του.

Παρουσιάσθη πρὸς τὸν Φρειδερίκον Κνόελ καὶ ἄνευ περιστροφῶν τοῦ εἶπε :

— Κύριε Κνόελ ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ζητήσω τὴν χεῖρα τῆς θυγατρὸς σας. Λέγουν τόσα πολλὰ διὰ τὰ ψυχικὰ χαρίσματα τῆς δεσποινίδος Ἐλεονώρας ὥστε θὰ ἤμην εὐτυχής, εἰάν, ὅπως τὸ ἐλπίζω, ἐδίδατε τὴν συναίνεσίν σας εἰς τὸν γάμον αὐτόν. Δὲν θεωρῶ περιττὸν νὰ σᾶς εἶπω ὅτι δὲν ζητῶ οὐδεμίαν ἀπολύτως προίκα.

Ὁ Κνόελ ἔμεινεν ἐμβρόντητος.

Οὐδέποτε ἀνέμενε τοιαύτην αἵτησιν.

Καὶ οὐδέποτε ἐπίσης ἐφικτόν ἔδεικτο μίαν δυστυχίαν ἐπικειμένην τῆς κεφαλῆς του.

Διότι ἀληθὴς δυστυχία ἢ πρότασις τοῦ Γκέστερ.

Οἱ λόγοι τοῦ ἑκαμον τὴν βιαίαν ἐντύπωσιν ὥστε τὴν στιγμὴν ἐκείνην δὲν ἠδύνατο καὶ νὰ σκεφθῇ τί ἀπάντησιν νὰ δώσῃ καὶ πῶς νὰ φερθῇ.

Ἐν τούτοις εἶχε τὴν ψυχραιμίαν καὶ τὴν ἐτοιμότητα ν' ἀπαντήσῃ οὕτως ὥστε νὰ μὴ δεσμευθῇ ἀμέσως ἀπέναντι αὐτοῦ.

Ἐάν ἦτο ἀνεξάρτητος ἔπρεπε νὰ ἀπαντήσῃ :

— Οὐδέποτε θὰ διαπράξω τοιοῦτον ἔγκλημα κύριε Γκέστερ. Ζητήσατε ἄλλου τὸ θυμὸν σας. Τὴν κόρη μου τὴν θελῶ εὐτυχὴ σύζυγον καὶ οὐχὶ δυστυχὴ δούλην.

Ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ ὁμιλήσῃ οὕτω.

Καθ' ὃ ἐμπορευόμενος εἶχε πολλὰς ὑποχρεώσεις ἀπέναντι τοῦ Γκέστερ, τοῦ τραπεζίτου αὐτοῦ.

Καὶ μία τοιαύτη ἀρνητικὴ ἀπάντησις, ἀπότομος, ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ὀλέθρια ἀποτελέσματα δι' αὐτόν.

Καὶ ἤθελε νὰ τὰ ἀποφύγῃ τοῦλάχιστον μέχρις ὅτου δυνήθῃ νὰ σκεφθῇ ὠριμώτερον.

Καὶ ἀπήντησε :

— Κύριε Γκέστερ, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ μὴ σᾶς δώσω ὀριστικὴν ἀπάντησιν. Προκειμένου περὶ τῆς εὐτυχίας τῆς κόρης μου ἔχω τὴν ὑποχρέωσιν ὡς πατὴρ νὰ ζητήσω καὶ τὴν γνώμην τῆς ιδίας.

— Ἐλπίζω ὅτι ἡ δεσποινὶς Ἐλεονώρα θὰ συναίνεσθαι προθυμῶς εἰς τὴν αἰτησίην μου.

— Τὸ ἐλπίζω καὶ ἐγώ. Πάντως ὁμῶς δεόν νὰ ζητηθῇ ἡ γνώμη της. Δὲν τὸ φρονεῖτε καὶ σεῖς ὡς ἐπιβαλλόμενον;

— Μάλιστα, τὸ εὐρίσκω δίκαιον. Καὶ πότε θὰ ἔχω τὴν ἀπάντησίν σας;

— Αὐτοῖον.

— Σας ἀποχαιρετῶ, κύριε Κνόελ, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι καὶ περὶ θὰ πείσετε τὴν κόρην σας νὰ συναίνεσθαι ἂν τυχὸν φαίνεται ἔχουσα ἀντιρρήσεις.

— Σας τὸ υπόσχημαι.

Καὶ ἐχωρίσθησαν.

Ἀπελπισία πατρός.

Ὅταν ὁ Κνόελ εὐρέθη μόνος, ἠδυνήθη νὰ ἀνχμετρήσῃ τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου ὁ ὁποῖος αἰφνιδίως τὸν ἠπείλησεν.

Ἐξήτασε τὰ πράγματα ὑφ' ὧρας τὰς ἐστώεις καὶ κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἂν συνήνει εἰς τὸν γάμον αὐτόν, θὰ ἦτο ὁ μεγαλύτερος ἐγκληματίας ἀπέναντι τῆς κόρης του καὶ ἀπέναντι τοῦ ἑαυτοῦ του.

Τὴν Ἐλεονώραν τὴν ἐλάτρευεν.

Τὸ ὄνειρόν του ἦτο νὰ τὴν ἴδῃ ἀποκαθισταμένην εὐτυχῇ καὶ τιμημένῃ σύζυγον.

Ἀλλ' ὡς κυρία Γρέστερ θὰ ἦτο ἡ δυστυχεστέρα τῶν γυναικῶν.

Ὁ ἄθλιος αὐτὸς θὰ ἦτο πάντα ἄθλιος.

Ὡστε δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ καμμία δευτέρα σκέψις ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

Καὶ ἂν ἀκόμη ἡ Ἐλεονώρα ἤθελε νὰ γείνῃ σύζυγος τοῦ ἐλεει-

αὐτοῦ ὄντος ὁ πατήρ της θά ἠνταντιοῦτο πάσῃ θυσίᾳ εἰς τὴν
ἐνώσιν αὐτὴν καὶ ἔπρεπε νὰ ἐπιτύχῃ.

Ἄλλ' ἤρχετο ἤδη τὸ ζήτημα ἀπὸ τὴν ἀντίθετον, τὴν ἐπίσης
λυπηρὰν ὕψιν του.

Ἡπειλεῖτο ἡ ἐκδίκησις τοῦ Γκέστερ.

Τὸ ἀπαίσιον αὐτὸ ὄν, περιφρονούμενον, ἤτο ἱκανὸν νὰ πράξῃ
τὸ πᾶν διὰ νὰ ἐκδικηθῇ ὅσον ἡδύνατο ἀγριώτερον τὴν προσβολὴν
αὐτὴν.

Καὶ δυστυχῶς ὁ Κνόελ, ἦτο εὐκόλως ὑποκείμενος εἰς τὴν ἐκδί-
κασιν του.

Ὄφειλεν ἀρκετὰ ποσὰ πρὸς αὐτόν.

Ἄν ἤθελεν ὁ Γκέστερ, ὅπως εἶχε δικαίωμα, νὰ ἐπιζητήσῃ
τὴν ἀμεσον πληρωμὴν των, ἡδύνατο νὰ προκαλέσῃ τὴν πτώχευ-
σιν του.

Ἰδοὺ διατί ἦτο δεινὴ, ἀπελπιστικὴ ἡ θέσις τοῦ ἀτυχοῦ
πατρός.

Χαρὶν περιεργείας μᾶλλον ἠθέλησεν ὁ Κνόελ νὰ ζητήσῃ τὴν
γνώμην τῆς κόρης του ἐπὶ τῆς προτάσεως ταύτης τοῦ Γκέστερ.

Ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ εὔρε τὴν κόρην του τὴν
προσφιλῆ του τὴν αἰθερίαν Ἐλεονώραν, ἥτις κατὰ τὸ σῶνῃδες τὸν
ὕπεδέχθη μὲ ἀνοιχτὰς ἀγκάλας.

— Τί θὰ ἔλεγες, τῆς εἶπεν, ἂν ἐμάνθκνες ὅτι ὁ τραπεζίτης
κ. Μιλ Γκέστερ σὲ ἐζητοῦσεν εἰς γάμον;

— Ὡς ἐγέλων, ἀπήντησεν ἐπιχαρίτω; ἡ Ἐλεονώρα.

— Διατί;

— Μὰ τί ἐρώτησις εἶναι αὐτή; Δὲν πιστεύω νὰ ἐτόλμησε τοι-
ούτῳν τι ὁ κ. Γκέστερ.

— Καὶ ὅμως!

— Ὡ! εἶναι πολὺ ἀστεῖον τὸ πρᾶγμα. Εὐτυχῶς δὲν εἶμαι
τίγρις διὰ νὰ δυνηθῶ νὰ δεχθῶ τὴν πρότασίν του, ἂν πράγματι
τὴν ὑπέβαλεν.

— Καὶ ἐγὼ δὲν ἔχω ἄλλην γνώμην.

— Μά μπορεί νά υπάρξῃ δευτέρα γνώμη διὰ τὸν κ. Γκέστερ;
Χὰ χὰ χὰ!

Καὶ ἡ Ἐλεονώρα ἐγέλα μὲ παιδικὴν ἀφέλειαν.

Ἡ ἀτυχὴς κόρη δὲν ἦτο δυνατόν νά γνωρίζῃ τὰς σχέσεις τοῦ πατρὸς τῆς μετὰ τοῦ Γκέστερ καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἠδύνατο νά φαντασθῇ τὰς συνεπείας τῆς ἀρνήσεώς της.

Βραδύτερον τὴν ἐπληξεν ἡ δυστυχία αὐτή.

Ὁ πατὴρ τῆς ἤκουσε τὴν ἀπάντησιν αὐτὴν ὅχι μὲ πολλὴν ἐκπληξιν.

Τὴν ἐπερίμενεν.

Καὶ ἀπήντησεν :

— Καὶ ἐγὼ εἶμαι τῆς αὐτῆς γνώμης.

— Μὲ ἐζήτησε σοβαρῶς εἰς γάμον ὁ κ. Γκέστερ;

— Ὅχι. Ἀπλῶς λόγον μου ἔκανε κάποιος ἄλλος.

— Δὲν πιστεύω δὲ νά φαντασθῇ τοιοῦτόν τι ὁ κ. Γκέστερ.

Εἶναι τόσο γνωστός εἰς ὅλην τὴν κοινωνίαν τοῦ Μονάχου, ὥστε καμμία γυναῖκα βεβαίως δὲν θὰ θελήσῃ νά δεχθῇ μαζὺ μὲ τὸ ὄνομά του καὶ τὴν δυστυχίαν.

Ὁ πατὴρ τῆς Ἐλεονώρας, μετὰ τὴν ὁμιλίαν αὐτὴν ἀπεσύρθη εἰς τὸ δωμάτιόν του.

Εἶχεν ἀνάγκην νά σκεφθῇ.

Ὁ κίνδυνος ἦτο μέγας καὶ ἐπικείμενος καὶ ἔπρεπε νά τὸν ἀποσοθήσῃ.

Ἐγνώριζεν ὅτι ὁ Γκέστερ ἦτο τόσοσὺν κακοήθους χαρακτήρους ὥστε θὰ ἔπραττε τὸ πᾶν διὰ νά λάβῃ τὴν ἐκδίκησίν του πλήρη καὶ ὅσον δυνατόν τρομερωτέραν.

Καὶ ὁ ἀτυχὴς πατὴρ ἐσκέπτετο πῶς ἠδύνατο νά ἐνεργήσῃ καλλίτερον.

Μετὰ πολλὴν ἀγωνίαν κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἔπρεπε ἐπὶ τοῦ παρόντος νά παρελκύσῃ τὸ ζήτημα, μέχρις ὅτου δυνήθῃ καὶ τακτοποιήσῃ τὰ οἰκονομικά του, καὶ ἀπαλλαγῇ οὕτω τῆς ἐξαρτήσεως τοῦ τραπεζίτου.

Με τοιαύτην ἀπόφασιν, τὴν ἐπομένην μετέβη πρὸς συνάντησιν τοῦ Γκέστερ.

Ὅτος τὸν ἀνέμενεν ἀγωνιώδως :

— Κύριε Κνόελ, τοῦ εἶπε μόλις τὸν εἶδεν ἐρχόμενον, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι μοῦ φέρετε εὐχαρίστους εἰδήσεις.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος, ὄχι.

— Πῶς ; μὲ ἀποκρούει ἡ κόρη σας ;

— Οὔτε αὐτό. Δὲν τῆς ἔκαμα καθόλου λόγον.

— Διατί ;

— Διότι μετ' ἡμποδίσαν ἄλλαι ρυτίδες.

— Ἐπιτρέπεται νὰ τὰς μάθωμεν ;

— Διατί ὄχι.

— Καὶ εἶναι ποῖαι ;

— Ἐσκέφθην ὅτι ἡ Ἑλεονώρα εἶναι ἀκόμη πολὺ μικρὰ διὰ γάμον. Εἶναι πολὺ προτιμώτερον καὶ καλλίτερον νὰ ἀφίσωμεν ἀκόμη νὰ παρέλθῃ ὀλίγος καιρὸς.

— Ἄλλ' ἂν μὴ ἀπατῶμαι εἶναι δέκα ὀκτὼ ἐτῶν.

— Ὅχι, ἀκριβῶς. Ὀλίγους μῆνας μικρότερα.

— Ἔστω. Ἄλλ' ἡ ἡλικία αὐτὴ εἶναι ἀκριβῶς ἡ κατὰλληλος διὰ γάμον.

— Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἔχω ἄλλην γνώμην ὡς πατὴρ. Τὴν συμπλήρωσιν τῶν δέκα ὀκτὼ ἐτῶν τὴν θεωρῶ ἀπαραίτητον διὰ τὸν μέγα γεγονὸς εἰς τὴν ζωὴν τῆς κόρης μου.

— Ἴσως εἰσθε ὁ μόνος πατὴρ τοῦ σκέπτεσθε ἔτσι.

— Πιθανῶς. Ἄλλ' ἔχω τὸ δικαίωμα προκειμένου περὶ τῆς εὐτυχίας τῆς θυγατρὸς μου.

— Βεβαίως. Δὲν δύναμαι νὰ σὰς ἀρνηθῶ τὸ δικαίωμα.

— Εἶνε λογικὸν ἄλλως.

— Ἴσως. Ἐν τούτοις, κύριε Κνόελ, νομίζω ὅτι πρέπει νὰ σὰς ὁμιλήσω σφετέρως.

— Παρακαλῶ ὁμιλήσατε.

— Ἐζήτησα εἰς γάμον τὴν κόρην σας καὶ σὰς ἐδηλώσα μάλι-

ὅσα ὅτι δὲν ἐννοῶ νὰ δεχθῶ καμμίαν προίκα παρ' αὐτῆς. Ἐπράξα τοῦτο διότι αἰσθάνομαι πρὸς τὴν δεσποινίδα Ἑλεονώραν ἀληθῆ συμπάθειαν, καὶ θὰ ἐθεώρουν εὐτυχίαν μου νὰ τῆς δώσω τὸ ὄνομά μου καὶ νὰ τὴν καταστήσω εὐτυχῇ. Διὰ τοῦτο δέχομαι εὐχάριστως νὰ περιμείνω μέχρις ὅτου συμπληρώσῃ τὴν ἡλικίαν ἐκείνην τὴν ὁποίαν σεῖς θεωρεῖτε ἀναγκαῖον προσὸν διὰ τὸν γάμον τῆς. Ἀρκεῖ μόνον νὰ ἔχω τὴν διαβεβαίωσίν σας, ὅτι δὲν θὰ ἐκλεξέσθε οὔτε θὰ δεχθῆτε ἄλλον ὥς γαμβρὸν σας....

Ὁ Κνόςελ δὲν ἀνέμενε ποτὲ τοιαύτην πρότασιν ἐκ μέρους τοῦ Γκέστερ.

Διὰ τοῦτο ἐταράχθη ὅχι ὀλίγον εἰς τὴν ἀναιδῆ του ταύτην ἀξίωσιν.

Καὶ ἔπρεπεν εἰς ἀπάντησιν τόσης θρασυτήτος νὰ τοῦ ἐδῆλου κατηγορηματικῶς καί σκακιότατα ὅτι ἡ Ἑλεονώρα δὲν δύναται οὔτε νὰ δεχθῇ νὰ φέρῃ τὸ ὄνομα τοιοῦτου ὄντος.

Ἀλλὰ συνεκρατήθη καὶ ἐπροτίμησε νὰ ὁμιλήσῃ καὶ πάλιν μετ' ἡπιότητος καὶ μετριοπάθειαν.

Ἐφρόντισεν ὅμως νὰ μὴ δώσῃ ποτὲ νὰ ἐννοήσῃ ὁ Γκέστερ ὅτι ἐφοδεῖτο τὰς ἐνδεχομένας συνεπειὰς τῆς ἀρνήσεώς του.

Προσεπαθεῖ νὰ φαίνεται ὅτι ἐξήταζε τὰ ζητήματα ὥς πατὴρ ἀπέναντι ὑποψηφίου μνηστῆρος, χωρὶς νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τοῦ ἄλλο τι.

Καὶ ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο ὁμιλεῖ :

— Κύριε Γκέστερ, εἶπεν, νομίζω ὅτι πρέπει νὰ χωρίσωμεν τὰ ζητήματα.

— Δηλαδή ;

— Ἄν μὴ ἀπατῶμαι, εἶπατε πρὸ ὀλίγου ὅτι ἀγαπάτε τὴν κόρην μου.

— Μάλιστα καὶ τὸ ἐπαναλαμβάνω.

— Τολμηρὰ ὁμολογία αὐτή.

— Βεβαίως. Ἀλλ' εἶνε πρὸ παντὸς εὐλικρινής.

— 'Ελπίζω ὅτι ὁ κόρη μου δὲν σὰς ἔδωκε τὸ δικαίωμα νὰ τρέφετε τοιαῦτα αἰσθήματα πρὸς αὐτήν.

— 'Οφείλω νὰ εἶμαι εἰλικρινὴς καὶ νὰ ὁμολογήσω ὅτι ὄχι.

— 'Ημην βέβαιος. Κατὰ συνέπειαν οὔτε ἡ κόρη μου οὔτε ἐγὼ δυνάμεθα νὰ φέρωμεν οἰανδήποτε εὐθύνην, διότι σεῖς ὡς λέγετε τὴν ἀγαπάτε.

— Τὸ δέχομαι.

— 'Επειτα μοῦ εἶπατε ὅτι προθύμως δέχεσθε ν' ἀναμείνετε μέχρις ὅτου ἡ κόρη μου φθάσῃ τὴν ὥριμον ἡλικίαν καὶ μοῦ ἐζητήσατε τὴν ὑπόσχεσίν μου ὅτι μέχρι τότε δὲν θὰ προτιμήσω ἄλλον ἀπὸ σὰς.

— Μάλιστα.

— Τὰ αἰσθήματά σας ταῦτα μὲ τιμοῦν βεβαίως καὶ σὰς εὐχαριστῶ. 'Αλλ' ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σὰς εἶπω ὅτι τὸ μὲν πρῶτον θεωρῶ ἀδικον τὸ δὲ δεῦτερον μᾶλλον ἄτοπον.

— Τί ἐννοεῖτε κύριε Κνὼσελ ;

— 'Εννοῶ ὅτι εἶνε ἀδικον διὰ σὰς ν' ἀναμείνετε ἐπὶ ἓν ἢ δύο ἔτη μέχρις ὅτου ἐγὼ νομίσω ὅτι ἡ ἡλικία τῆς κόρης μου ἐπιτρέπει τὸν γάμον. 'Επειτα θεωρῶ ἄτοπον τὴν ἀξίωσιν εἰς πατὴρ νὰ δώσῃ τοιαύτην ὑπόσχεσιν, ὅποιαν σεῖς ἐζητήσατε. 'Εως τότε δὲν γνωρίζω τί δύναται νὰ συμβῇ καὶ κατὰ συνέπειαν εἶνε ἀδύνατον νὰ δεσμευθῶ δι' ὑποσχέσεως ἢ ἐκτέλεσις τῆς ὁποίας δὲν ἐξαρτᾶται μόνον ἀπὸ τὴν θέλησίν μου, ἀλλ' ἀπὸ σωρείαν ὅλην περιστατικῶν ἀπροόπτων.

— 'Ο Γλέστερ εἰς τοὺς λόγους τούτους τοῦ Κνὼσελ ἐφάνη ἐλαφρῶς ὠχρῶν καὶ ἔμεινε σιγῶν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς.

— 'Επειτα προσλαμβάνων ὕψος δεσποτικὸν καὶ ἄγριον εἶπε :

— Κύριε Κνὼσελ, ἀρκετά. 'Ηννόησα πολὺ καλὰ. Δὲν εἶμαι δὲ καὶ ἡλίθιος. Θὰ ἐκαμνατε μόνον καλλίτερον νὰ μοὶ ὠμιλοῦσατε ἀπεριφράστως καὶ νὰ ἐλεγατε ἀμέσως ἐξ ἀρχῆς «Κύριε Γλέστερ, ἀρνοῦμαι νὰ σὰς δώσω τὴν κόρην μου εἰς γάμον»...

— 'Αλλά, κύριε Γλέστερ, δὲν σὰς εἶπον ἐγὼ ὅτι ἀρνοῦμαι...

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 116

— Βεβαίως δὲν μοῦ τὸ εἶπατε κατηγορηματικῶς, ἀλλὰ μοὶ τὸ ἐδηλώσατε ἐμμέσως. Τὸ ἠννόησα πολὺ καλῶς καὶ εἰς μάτην θὰ κοπιάσετε νὰ με πείσετε περὶ τοῦ ἐναντίου. Αἰσθάνομαι, ἐν τούτοις, τὴν ὑποχρέωσιν ν' ἀπεκδυθῶ πάσης εὐθάνης διὰ τὰς συνεπειὰς ἐς τυχὸν δύναται νὰ ἔχῃ δι' ὑμᾶς ἡ τοιαύτη περιφρόνησις τοῦ ὀνόματός μου....

— Κύριε Γκέστερ με ἀπειλεῖτε :

— "Ὁχι Κύριε Κνόελ, με συγχωρεῖτε. Ἐν τῇ παραφορᾷ μου μοὶ ἔφυγον αὐταὶ αἱ φράσεις αἱ ὅποια ἀληθῶς φαίνονται ὁμοιάζουσαι με ἀπειλῇν. Ἦθελα μᾶλλον νὰ εἶπω ὅτι κατόπιν τῆς ἀρνήσεως αὐτῆς μοὶ ἐπιβάλλεται εἰς τὰς μεθ' ὑμῶν σχέσεις μου, νὰ ἐνθυμοῦμαι ὅτι δὲν με ἐκρίνατε ἄξιον τῆς κόρης σας. Χαίρετε κύριε Κνόελ.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ Γκέστερ, ἐχαιρέτησε καὶ ἀπῆλθε χωρὶς νὰ προσθέσῃ ἄλλο τι.

Ἐξέφερεν ἀληθῶς ἀπειλὴν, ἡ ὁποία ὡς προερχομένη ἐξ αὐτοῦ ἡδύνατο νὰ ἦτο τρομερά.

"Ἀν κατόπιν προσεπάθησε νὰ κολάσῃ τὸ πρᾶγμα καὶ νὰ προποιήθῃ ὅτι παρεφέρθη καὶ ὅτι δὲν ἐσκέπτετο νὰ ἀπειλήσῃ, τὸ ἔκαμε διὰ νὰ μὴ ἐμβάλῃ ὑποψίας εἰς τὸν Κνόελ, καὶ δυνηθῇ οὕτω ἀσφαλτέστερον νὰ ἐκδικηθῇ.

Ἀλλ' ὁ Κνόελ τὸ ἠννόησεν.

Καὶ μόλις εἶδεν ἀπομακρυνόμενον τὸν Γκέστερ εἶπε καθ' ἑαυτὸν ἐν μεγάλῃ ταραχῇ.

— «Αἱ σχέσεις μας διεκόπησαν καὶ ἄρχεται ὁ μέγας ἀγών. Προσοχὴ Κνόελ νὰ μὴ πέσετε καὶ σὺ καὶ ἡ κόρη σου οἰκτρὰ θύματα τῆς ἐκδικήσεως τοῦ Γκέστερ. Ἐτοιμάσου διὰ τὴν ἀμυναν, καὶ προσπάθησον νὰ εἶνε ἀποτελεσματικὴ, ἄλλως τὸ πᾶν ἐχάθη !

Αὐτὰ διαλογιζόμενος ὁ Κνόελ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν του κατηφής.

Εἰς τὴν κόρην του δὲν εἶπε τίποτε.

Δὲν ἠθέλησε νὰ τὴν πικράνῃ ἀφοῦ ἄλλως οὐδεμίαν αὕτη ἠδύ-
νατο νὰ δώσῃ βοήθειαν.

Διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἐρώτησίν της μήπως ἐγένετο λόγος περὶ τῆς
πρὸς τὸν Γκέστερ ἀπάντησεν.

— Ἐληξε τὸ ζήτημα αὐτό. Ἐνας φίλος μου ἔρριψε τὴν σκέ-
ψιν αὐτὴν τὴν ἀπέκρουσα καὶ ἐτελείωσε. Δὲν εἶναι νὰ γίνηται
πλέον λόγος.

Ἡ Ἐλεονώρα ἠρέσθη εἰς τὰς διαβεβαιώσεις αὐτὰς τὰς ὁποίας
ἐθεώρησεν ἀληθεῖς καὶ ἔκτοτε δὲν ἠρώτησε πλέον νὰ μάθῃ τίποτε
περὶ τῆς ὑποθέσεως αὐτῆς, ἕως ὅτου ἄλλα τραγικώτερα γεγονότα
τῆς τὴν ἐπενθύνουν πάλιν.

Ὁ Γκέστερ ἐκδικεῖται.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ποῦ ὁ Γκέστερ ἐπέισθη ἐκ τῆς συνομιλίας
ἣν ἔσχεν μετὰ τοῦ Κνόελ, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐλπίζῃ εἰς τὸν γά-
μον του μετὰ τῆς Ἐλεονώρας, ὠρκίσθη ἐκδίκησιν.

Ἦθελε νὰ εἶναι αὐτὸς πάντοτε νικητὴς καὶ ἠλπίζεν ὅτι καὶ εἰς
τὴν περιστάσιν αὐτὴν θὰ ἐπετύγχανεν διὰ τοῦ ἐξαναγκασμοῦ ὅ,τι
δὲν κατώρθωσεν διὰ τοῦ καλοῦ τρόπου.

Ἀντὶ πάσης θυσίας ἐννόει νὰ λάβῃ ὡς σύζυγον τὴν Ἐλεο-
νώραν.

Καὶ τοῦτο τὸ ἐζήτει τὴν ὥραν τὴν περισσώτερον ὅσον ἡ πραγμα-
τοποίησις τοῦ πόθου του τούτου θὰ ἦτο συγχρόνως καὶ ἡ πλήρης
ἐκδίκησις διὰ τὴν περιφρόνησιν ἣς ἔτυχεν.

Καὶ εἰργάζετο πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὁ Γκέστερ μὲ ὅλην τὴν
σταυνικότητά του.

Ἡ πρώτη του φροντίς ὑπῆρξε νὰ δεσμεύσῃ τὸν Κνόελ, καὶ νὰ
τὸν ἐξαρτήσῃ ἀπ' αὐτοῦ οἰκονομικῶς.

Ἐζήτησε καὶ ἐπληροφορήθη ἀκριβῶς ὅτι τὸ ἐνεργητικὸν τοῦ

Κνόελ ἀνήρχετο εἰς ποσὸν 200 χιλιάδων περίπου μερικῶν, ποτὸν οὐχὶ βεβαίως ἀτφαλὲς δι' ἓνα ἐμπορευόμενον.

Ἐπειτα ἤρχισε συστηματικῶς τὸν ἀγῶνα.

Ἐρρώτησε καὶ ἔμαθεν πρὸς ποίας εἶχεν χρηματικὰς υποχρεώσεις ὁ Κνόελ, καὶ ταύτας ἐξηγόρασεν, εἰς τρόπον ὥστε, ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ὁ τραπεζίτης, ὑπῆρξεν ὁ μόνος δανειστής του.

Τὰ ὀφειλόμενα ποσὰ ἀνήρχοντο εἰς σεβαστὸν ἀριθμὸν καὶ ἤδυναντο νὰ τὸν βοηθήσωσι θαυμάσια εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων του.

Περιουσίαν εἶχε μεγάλην ὁ Γκέστερ καὶ δὲν ἐλάμβανε ὑπ' ὄψιν καμμίαν δαπάνην, ὅσον δήποτε μεγάλη καὶ ἂν ἦτο ἀρκεῖ μόνον νὰ συνετέλει εἰς τὸν σκοπὸν του.

Εἰς τὴν σατανικότητα τοῦ τραπεζίτου ἦλθεν ἐπίκουρος, ἡ τύχη.

Δύο μῆνας μετὰ τὰ ἀνωτέρω ἐπεισόδια ἀνηγγέλλετο εἰς τὸν Κνόελ τὸ ναυάγιον ἑνὸς πλοίου τὸ φορτίον τοῦ ὁποίου ἀνῆκε κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς αὐτόν.

Ὁ κλονισμὸς τὸν ὅποιον ὑπέστη ἐκ τοῦ ἀτυχήματος τούτου εἰς τὴν ἐμπορικὴν του πίστιν ὑπῆρξε μέγας.

Ἡ ζημία ὑπῆρξε τόσον μεγάλη ὥστε τὸ ἐνεργητικὸν του κατεβίβασεν εἰς ἀρκετὸν παθητικόν.

Ἡ ἐγκληματικότητα τοῦ Γκέστερ συνεπλήρωσε τὴν ἐπερχομένην καταστροφὴν.

Ἐγκληματίαι παρ' αὐτοῦ ἀδρῶς πληρωθέντες, καὶ ἀπομείναντες ἄγνωστοι, ἐνέπρησαν τὴν μεγάλην οἰκίαν τοῦ Κνόελ, ἀκριβῶς ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἀσφαλείας.

Ἡ καταστροφὴ τότε συνεπληρώθη.

Ἦτο ἀκριβῶς ἡ στιγμή νὰ ἐνεργήσῃ ὁ Γκέστερ.

Μετέβη πρὸς συνάντησιν τοῦ Κνόελ, καταβεβλημένου ἤδη ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἀτυχημάτων :

— Κύριε Κνόελ τοῦ εἶπεν ἰδοὺ ὅτι ἡ νίκη κλίνει ὑπὲρ ἐμοῦ. Παρ' ὀλίγον μηνῶν ἀκόμη ἦλθα ὡς φίλος σὰς καὶ σὰς παρεκάλεσα, σὰς ἰκέτευσα νὰ μοῦ δώσητε εἰς γάμον τὴν κόρην σὰς. Ἀπεκρούσατε τὴν

πρότασίν μου κατὰ τρόπον ὁ ὅποιος ἀκριβῶς προσέβαλε τὴν φιλοτιμίαν τοῦ πλουσιωτέρου κατοίκου τοῦ Μονάχου. Ἦδη κύριε Κνόνε ἐπανερχομαι πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν. Ἀλλὰ δὲν διατυπῶ ἤδη πρότασιν, ἀλλ' ἀξίωσιν.

Εννοεῖτε ;

Ἀξιῶ, ἀπαιτῶ νὰ μοῦ δώσετε τὴν Δα Ἐλεονώραν ὡς γυναῖκά μου.

Καὶ θὰ τὸ κάμετε ἐκόντες ἄκοντες, διότι σὰς κρατῶ δέσμιον...

Ὁ ἀτυχὴς Κνόνελ ἐδοκίμασεν ἀληθῆ κατὰπληξιν ἐκ τῶν ὑβριστικῶν τούτων λόγων τοῦ Γκέστερ.

Παρ' ὅλην ὁμῶς τὴν συντριβὴν εἰς ἣν εὗρίσκετο ἐξηρεθίσθη καὶ ἀπήντησεν ὡς ἤρμοζεν εἰς τοιοῦτον ὑβριστήν.

— Θαυμάζω μὲ τὴν θρασύτητά σας κύριε Γκέστερ καὶ μὲ τὴν ἀναιδέειαν ποῦ μοῦ κάμνετε τοιαύτην πρότασιν.

— Ὅχι πρότασιν, κύριε Κνόνελ, ἀλλ' ἀξίωσιν, εἶπεν ἀπαθῶς ὁ Γκέστερ, μειδιῶν σατανικῶς.

— Ἀλλὰ περιφρονῶ τὸ ὑποκείμενόν σας καὶ τὸ βδελύττομαι ὡς μέλος τῆς οἰκογενείας μου.

— Τόσον τὸ χειρότερον διὰ σὰς.

Ἡὰ μὲ δεχθῆτε ἀναγκαίως ὡς γαμβρόν σας.

Καὶ εἶναι κακὸν διὰ σὰς νὰ μὲ ἀποστρέψετε. Διότι σεῖς θὰ ἔχετε τὴν ἀνάγκην μου καὶ ὅχι ἐγώ.

Ἡ νίκη ἡ ἰδική μου εἶναι πλήρης καὶ ἡ ἐκδίκησίς μου ἡ τελειωτικὴ δὲν θὰ βραδύνῃ.

— Εἰσθε κακοήθης, κύριε Γκέστερ, καὶ ἕνας ἐλεεινός. Μάθετε ὅτι ἡ κόρη μου οὐδέποτε θὰ περιέλθῃ εἰς τὴν δυστυχίαν νὰ φέρῃ τὸ ὄνομά σας.

— Θὰ ἀναγκασθῇ νὰ τὸ κάμῃ.

— Θὰ προτιμήσῃ τὸν θάνατον.

— Αὐτὸ δὲν θὰ τὸ κάμῃ.

— Θὰ τὴν φονεύσω ἐγὼ μὲ τὰ ἴδια μου χέρια, εἰν δεῖξῃ κηλῶς καὶ ἐπιθυμίαν πρὸς τοιαύτην ἐνωσιν.

— Μὴ ἐξάπτεσθε κύριε Κνόελ, εἶπεν εἰρωνικῶς μεϊδιῶν ὁ Γκέστερ.

Δὲν ὑπάρχει κανένας λόγος νὰ γίνεταί φανερός τῆς κόρης σας. Τὸ καλλίτερον ποῦ ἔχετε νὰ κάμετε εἶναι νὰ συναινέσητε εἰς τὸν γάμον μου μετ' αὐτῆς διὰ νὰ ἀποφύγετε τὸν ἐξαναγκασμόν. Ἀκολουθήσατε τὴν συμβουλὴν αὐτὴν διότι εἶναι ἡ καλλιτέρα ἀπὸ ὅσας μποροῦν νὰ σᾶς δώσουν.

— Οὐδέποτε θὰ γείνη αὐτό. Τὸ ἐπαναλαμβάνω. Οὐδέποτε, οὐδέποτε, οὐδέποτε.

— Ἀκούσατε κύριε Κνόελ καὶ σκεφθῆτε ψυχραίμως καὶ ἀποφασίσατε.

Γινώριζετε πολὺ καλῶς ὅτι εἰσθε ἐντελῶς κατεστραμμένος οικονομικῶς.

Μετὰ τὴν ἐκκαθάρσιν τῶν λογαριασμῶν σας ἡ ὁποία ἐξακολουθεῖ καὶ περατοῦται ἐντὸς δύο τριῶν ἡμερῶν θὰ εὐρεθῇτὲ μὲ μέγα παθητικὸν καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς περιουσίας ἀπολύτως ἄνευ στέγης ἀκόμη ἂν οὐ ἡ οἰκία σας ἀπετεφρώθῃ. Τὴν πρώτην, ὑμᾶς αὐτοὶ θὰ διαδεχθῇ ἡ ἐσχάτη τῶν ἐνδεῶν καὶ ἐξευτελισμός...

— Εἶναι ὕβρεις αὐτὰ κύριε Γκέστερ. Ἀναγνωρίζω ὅτι κατεστράφην οικονομικῶς, ἀλλ' ὥς ἐμπορευόμενος ὑπῆρξα μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς ἔντιμος καὶ κανεὶς δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ μὲ κατηγορήσῃ δι' ἀτύχημα ἢ πρόληψιν τοῦ ὁποίου δὲν ἐξηρτάτο ἀπὸ τὴν θέλησίν μου.

Ἔστω. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν σᾶς σώζει ἀπὸ τὴν οικονομικὴν καταστροφὴν ἡ ὁποία ὑπάρχει καὶ εἶνε βεβαία. Ἐρχομαι λοιπὸν ἐγὼ καὶ σᾶς προτείνω νὰ μοῦ δώσετε τὴν κόρην σας εἰς γάμον καὶ νὰ σώσω οὕτω καὶ αὐτὴν καὶ σᾶς ἀπὸ τὴν δυστυχίαν καὶ τὴν σκληρότητα τῆς ἐνδείας. Πρέπει νὰ μὲ θεωρήσετε ὡς εὐεργέτην σας καὶ σεῖς εἰς ἀνταπόδοσιν ὅχι μόνον ἐξακολουθεῖτε νὰ ἀρνεῖσθε, ἀλλὰ καὶ μὲ ὕβριζετε. Σκεφθῆτε καλῶς κύριε Κνόελ ὅτι ἡ πρότασίς μου εἶνε διὰ σᾶς ἀληθὴς εὐεργεσία.

— Σας επαναλαμβάνω, κύριε Γκέστερ, ότι άρνούμαι διαρρήδην να συναϊνέσω εις τόν γάμον αυτόν.

— Είνα ή τελευταία σας λέξις αυτή;

— Μάλιστα.

— Τότε φθάνω και εγώ εκεί όπου δέν ήθελα να φθάσω.

— Δηλαδή;

— Ακούσατε. Θα έμαθατε βεβαίως ότι εγώ είμαι ο μόνος σας δανειστής συγκεντρώσας όλας —ας πρós άλλους υποχρεώσεις σας....

— Έμειθα τήν πράξιν σας αυτήν τήν όποιαν χαρακτηρίζω ως κακοήθεστατήν.

— Οί χαρακτηρισμοί δέν ενδιαφέρουν. Τό γεγονός είνε ότι εγώ είμαι ο μόνος σας δανειστής σεβαστών ποσών. Τό σχέδιόν μου, τήν εκτέλεσιν του όποιου τίποτε δέν θα έμποδίση είνε τó εξής: Έάν δέν δεχθήτε τήν πρότασίν μου, θα εκποιήσω όλην τήν ένυπόθηκον περιουσίαν σας και διά τó υπόλοιπον του χρέους σας θα ζητήσω και θα επιτύχω τήν φυλάκισίν σας. Έχετε λοιπόν να προτιμήσετε μεταξύ τής φυλακής και τής εύτυχίας τήν όποιαν προσφέρω και διά σας και διά τήν κόρην σας.

— Η προτίμησις δέν είνε καθόλου δύσκολος, είπεν άπαθώς ο Κνόελ.

— Προτιμάτε βεβαίως τó δεύτερον.

— Καθόλου.

— Αλλά.

— Προτιμώ τήν φυλάκισιν. Δέν σας παρακαλώ να μή εκτελέσετε τήν άπειλήν σας, διότι γνωρίζω ότι εις θηρία όπως σεις αί παρακλήσεις δέν έχουν θέσιν. Μόνον ο Θεός θ' άποδώση τήν δικαιοσύνην. Εγώ διά να σώσω τήν κόρην μου και τήν εύτυχίαν της προτιμώ τήν φυλακήν και τόν θάνατον ακόμη.

— Όμιλείτε σοβαρώς κύριε Κνόελ.

— Πλέον ή σοβαρώς.

— Αλλ' όταν σεις φυλακισθήτε ή κόρη σας μένει άπροστάτευ-

τος καὶ θυμὰ τῶν ἐνεδρῶν αἱ ὁποῖαι εἰς κάθε βῆμα στήνονται εἰς τὰς ἀνυπερασπίστους γυναῖκας.

— Πλανᾷσθε. Ἡ κόρη μου εἶνε ἐντιμος καὶ θὰ ἔχῃ ὅσων προστασίαν χρειάζεται διὰ νὰ φυλάξῃ τὴν τιμὴν τῆς.

— Ἀλλὰ δὲν ἔχει καθόλου προῖκα καὶ γνωρίζετε ὅτι ὁ αἰὼν μας θεωρεῖ ἐμπορικὴν πράξιν τὸν γάμον. Οὕτω ἡ κόρη σας κινδυνεύει νὰ μείνῃ ἐφ' ὅρου ζωῆς ἄγαμος.

— Καὶ αὕτῃ καὶ ἐγὼ προτιμῶμεν τοῦτο. Καὶ εἶνε περιττόν νὰ προσπαθεῖτε νὰ μὲ πείσητε νὰ μεταβάλω γνώμην. Σὰς εἶπα καὶ σὰς ἐπαναλαμβάνω κατηγορηματικῶς ὅτι ἀρνοῦμαι νὰ συναίνεσω εἰς τοιοῦτον γάμον.

— Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ εἶμαι διατεθειμένος νὰ ἐφαρμόσω τὸ σχέδιόν μου, νὰ ἐκτελέσω τὴν ἀπειλήν μου...

— Κάμετε ὅ,τι θέλετε.

— Ἐχει καλῶς. Ἐν τούτοις ἐπειδὴ φρονῶ ὅτι εἴσθε ἤδη τεταραγμένοι καὶ δὲν δύνασθε νὰ σκεφθῆτε ψυχραίμως, ἐλπίζω δὲ ὅτι θὰ κατίδητε ταχέως ὅτι τὸ συμφέρον σας εἶνε νὰ ὑποκύψετε εἰς τὴν ἀξίωσίν μου, σὰς ἀφήνω προθεσμίαν δεκά ἡμερῶν. Ἔως τότε δὲν θὰ προβῶ εἰς καμμίαν ἀπολύτως ἐνέργειαν καὶ θ' ἀναμείνω. Ἐπειτα μετὰ τὴν λήξιν τῆς προθεσμίας θὰ κανονίσω τὴν πορείαν μου ἀναλόγως τῆς ἀπαντήσεώς σας. Ἀλλὰ βεβαιωθῆτε ὅτι δὲν εἶμαι διατεθειμένος νὰ δείξω καμμίαν ἐπιείκειαν καὶ ὅτι οὔτε αἰσθήματα φιλάνθρωπίας θὰ μὲ ἐμποδίσουν νὰ πράξω ὅ,τι θεωρῶ ἐπιβαλλόμενον διὰ τὴν τιμὴν τοῦ ὀνόματός μου. Χαίρετε κύριε Κνόελ καὶ εὐχομαι νὰ επικρατήσῃ ἡ ὀρθοφροσύνη καὶ νὰ ἀποσοβήσετε δυστυχίαν τὴν ὁποίαν προκαλεῖ τὸ πείσμα σας.

Καὶ ὁ ἀπαίσσιος τραπεζίτης ἐφυγεν.

• **Ἡ ρωϊσμός πατρὸς καὶ αὐταπάρνησις κόρης**

● Κνόελ, ὅταν ὁ εὐλεινὸς Γκέστερ ἀπεμακρύνθη, ἐξήγαγε τὸ

μνηστήριόν του καὶ ἀπέμαζεν ἐν δάκρυ πατρικῆς δδύνης τὸ ὅποιον ἐκύλισεν εἰς τὸ πρόσωπόν του.

Ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ ἐνεκλείσθη μόνος εἰς τὸ δωμάτιόν του.

Ἐκεῖ παρεδόθη εἰς σκέψεις.

Σκέψεις δδυνηρᾶς καὶ ἀπαισίας.

Ὅ,τι προέβλεπεν ἐγένετο.

Ὁ Γκέστερ ἦτο ἀπαισίος ἄνθρωπος καὶ δέν ὑπεχώρει πρὸ οὐδενός διὰ νὰ λάβῃ τὴν ἐκδίκησίν του, ὅσον τὸ δυνατόν πλήρη καὶ καταστρεπτικώτεραν.

Καὶ δυστυχῶς ὅπως εἶχεν ἐπιτηδεῖως δεσμεύσῃ τὸν Κλόεν θὰ τὴν κατῴρθωνεν.

Ὁ δυστυχὴς πατὴρ ἐκλαυσεν ἐπὶ πολὺ.

Ἐπειτα ὅταν τὰ δάκρυα ἐστέρησαν ἤρχισε τὸ μαρτύριον τῶν διαλογισμῶν.

Τί θὰ ἔκανε πρὸ τῆς τρομερᾶς ἀπειλῆς τοῦ Γκέστερ;

Δέν εἶχεν οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτός ἦτο ἱκανὸς νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀπειλήν του.

Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ ὑποκύψῃ καὶ νὰ συναινέσῃ νὰ γίνῃ σύζυγός του ἡ Ἐλεονώρα :

Ποτέ !

Τοιοῦτον ἔγκλημα οὐδέποτε θὰ διέπραττεν εὔτε ὡς ἄνθρωπος καὶ περισσύτερον ὡς πατὴρ.

Ἰδίως ὡς πατὴρ.

Ὁ Κνέελ ἐλάτρευε κυριολεκτικῶς τὴν Ἐλεονώραν.

Ἦτο ἡ μόνη κόρη του καὶ ὅλην του τὴν στοργὴν τὴν εἶχεν ἀφιερωμένην εἰς αὐτήν.

Ὅλαι του αἱ σκέψεις καὶ ὅλαι του αἱ πράξεις ἔτεινον εἰς τὴν εὐτυχίαν αὐτῆς.

Προσπάθει πάντοτε νὰ ἱκανοποιῇ καὶ τὰς ἐλαχίστας ἐπιθυμίας τῆς καὶ νὰ τῆς καθιστᾷ τὸν βίον ὅσον ἡδύνατο περισσύτερον ἀμέριμον καὶ εὐτυχῇ.

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 117

Ἐπειτα ἡ λατρεία του ἠῤῥξανεν ἐκ τῶν ἀπείρων ἀρετῶν οἷτινες ἐκόσμουεν τὴν ἀγνὴν ἐκείνην κόρην.

Τὸν συνεχίνει καθ' ὑπερβολὴν ἡ ἀφάνταστος ἀφοσίωσίς της πρὸς τὸν πατέρα της.

Ἡ λατρεία ἦτο ἀμοιβαία.

Πῶς λοιπὸν ἠδύνατο ὁ πατὴρ νὰ κατὰστήσῃ δυστυχὴ μίαν κόρην τὴν ὁποίαν ἐλάτρευεν ;

Διότι ἡ ἐνώσις της μετ' τὸν Γκέστερ οὐδὲν ἄλλο ἢ δυστυχία ἀφόρητος θὰ ἦτο.

Ὁ Κνόελ οὐδέποτε θὰ ἔπραττε τοῦτο.

Ἐπρωτίμα νὰ ὑποφέρῃ αὐτός, νὰ ὑποστῇ τὰ πάνδεινα, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἔσωζέ τὴν κόρην του.

Χάρις αὐτῆς, εὐχαρίστως θὰ ἐροίπτετο εἰς τὰς φυλακάς ἑστω καὶ ἂν ἐπρόκειτο νὰ μὴ ἐξελθῇ ἐκεῖθεν.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἡρώισμός οὗτος, δυστυχῶς, δὲν διηυθέτει τὰ πράγματα κατὰ τὴν πατρικὴν εὐχὴν.

Ἄν αὐτός ἐφυλακίζετο ἡ Ἐλεονώρα θὰ ἔμενεν πράγματι ἀνευ προστάτου ἰσχυροῦ.

Οἱ συγγενεῖς της ὅλοι ἦσαν πτωχοὶ ἄνθρωποι καὶ ἴσως δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπαρκέσουν οὔτε εἰς τὴν διατροφὴν της, παρ' ὅλην τὴν καλὴν θέλησίν της.

Ποῖος θὰ ἐμερίμνα διὰ τὴν ἀποκατάστασίν της ;

Δὲν εἶχε καθόλου προίκα καὶ δυστυχῶς ἀνευ αὐτῆς οἱ κηλοὶ γαμβροὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εὗρεθῶν.

Ἐξ' ἄλλου αὐτὴ, συνειθισμένη εἰς ζωὴν ἀριστοκρατικὴν καὶ ἀνετον καὶ τυχοῦσα ἀνατροφῆς ἐκλεκτῆς καὶ ἐπιμελετημένης δὲν ἄ ἦτο δυνατόν νὰ ζήσῃ εὐτυχῆς μετ' ἀνθρώπων πτωχῶν καὶ ἀμαθῶν.

Κατ' ἀνάγκην λοιπὸν θὰ ἔμενεν ἄγαμος.

Ἰδοὺ λοιπὸν ἡ διπλὴ ἀγωνία ἡ ὁποία ἐβασάνιζε τὸν δυστυχὴ πατέρα καὶ ἄνθρωπον :

Ἡ ὁ γάμος της Ἐλεονώρας μετὰ τοῦ Γκέστερ.

Ἡ ἡ καταδίκη της εἰς ισόβιον ἀγαμίαν, καὶ ἡ ἀβεβαιότης διὰ τὴν εὐτυχίαν της.

Τὸ πρῶτον ἦτο ὀλεθριώτερον τοῦ δευτέρου.

Ἡ ἑνώσις μετὰ τοῦ Γκέστερ ἦτο αὐτόχρημα δυστυχία, καὶ δυστυχία στυγνή.

Ταύτην ἔπρεπε νὰ ἀποκρούσῃ πάσῃ θυσίᾳ ὁ Κνόελ.

Καὶ ἐκεῖ κατέληξαν αἱ σκέψεις του.

Ἔλαβε τὴν ἀπόφασίν του.

Καὶ ἦτο αὐτὴ νὰ ἀποκρούσῃ κατηγορηματικῶς τὴν ἀξίωσιν τοῦ Γκέστερ καὶ νὰ ἀναθέσῃ τὴν προστασίαν τῆς Ἑλεονώρας εἰς τοὺς συγγενεῖς του, αἵτινες ἔζων ἐκτὸς τοῦ Μονάχου εἰς τινὰ πόλιν πλησίον τοῦ Βερολίνου.

Αὐτὸς θὰ ἐφυλακίζετο.

Περὶ αὐτοῦ δὲν εἶχε καμμίαν ἀμφιβολίαν.

Ἀλλὰ θὰ ἐπέμενεν εὐχαρίστως τὸ μαρτύριον τοῦτο, ἂν οὐ οὕτω ἔσωζε τὴν λατρευτὴν του κόρην.

Ἀφ' οὗ οὕτω κατέληξεν εἰς τὴν ἐπόφασιν ταύτην ἐνόμισεν ἀναγκαῖον νὰ τὴν ἀνακοινώσῃ εἰς τὴν κόρην της διὰ νὰ τὴν προδιαθέσῃ εἰς τὴν φυλάκισίν του, γεγονὸς τὸ ὁποῖον βεβαίως θὰ ἐπρόξενει εἰς αὐτὴν μεγάλην ὀδύνην.

Ἐκάλεσεν τὴν Ἑλεονώραν εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ τῆς ὤμιλησεν ὡς ἑξῆς :

— Κόρη μου τῆς εἶπε γνωρίζεις τὴν καταπτροφὴν ἣ ὁποία μὰς ἐπλήξε. Μετὰ τὸ ἀτύχημα ἐκεῖνο τῆς ἀπωλείας τῶν ἐμπορευμάτων μας κατὰ τὸ ναυάγιον ἐπῆλθεν ἡ ἀποτέφρωσις τῆς οἰκίας μας. Τὰ δυστύχηματά αὐτὰ εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν οἰκονομικὴν καταστροφὴν μου. Ἐμείναμεν πλέον χωρὶς περιουσίαν καὶ τὸ χειρότερον ἔχομεν καὶ χρεὴ πολλά, τὰ ὅποια δὲν εἶνε δυνατόν νὰ πληρώσωμεν. Καὶ τὸ μεγαλειότερον δυστύχημα κόρη μου εἶνε ὅτι τὰ χρεὴ αὐτὰ τὰ ὀφειλόμενα εἰς ἓν καὶ μόνον πρόσωπον εἰς τὸν Γκέστερ.....

— Εἰς αὐτὸν τὸν ἄθλιον ;

— Ναί.

— Καί θά θελήσῃ ἴσως νά τά εἰσπράξῃ χωρίς οἴκτον ὁ ἀπαίσιος αὐτός ἄνθρωπος.

— Δυστυχῶς.

— Ὅπωςδήποτε πατέρα μου δέν βλέπω διατί νά στενοχωρεῖσαι τόσον. Τό ἐλεεινόν αὐτό ὄν δέν μπορεῖ νά κάμῃ τίποτε ἄλλο περισσότερο ἀπό τὸ νά κατάρχη ὅλην τὴν περιουσίαν μας. Ὡς τὸ κάμῃ. Θά συνειθίσωμεν νά ζήσωμεν πτωχικά. Δέν εὐρίσκω δύσκολον τὸ πρᾶγμα. Δέν θά ἔχω ἀνάγκην ἐξόδων διὰ φορέματα, διὰ διασκεδάσεις, διὰ θέατρα κλπ. Θά μένω μέσα εἰς τὸ σπῆτι μου καὶ διὰ τοῦτο δέν θά εἶμαι ὀλιγώτερον εὐτυχής. Ἐπειτα πατέρα μου, ἂν εἴνε ἀνάγκη θά ἐργασθῶ διὰ νά κερδίσω τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Δέν εἴνε κακὸν πρᾶγμα ἡ ἐργασία. Ὡς το κάμω μὲ πολλήν μου εὐχαρίστησιν.

— Παιδί μου εἶπεν ὁ πατήρ μὲ τρυφερότητα, σὲ εὐχαρίστῳ διὰ τὰ καλὰ σου αἰσθήματα. Ἀλλὰ δυστυχῶς δέν ὠφελοῦν. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός εἴνε περισσότερο ἀπαίσιος.

— Μὰ τί μπορεῖ νά κάμῃ περισσότερο;

— Δυστυχῶς μπορεῖ πολλά.

— Ἀλλὰ τί;

— Θά τὸ μάθῃς. Εἴνε ἀνάγκη παιδί μου νά χωρισθοῦμεν....

Ἡ Ἐλεονώρα ἔγεινε κάτωχρος εἰς τὰς λέξεις αὐτάς καὶ ἡ βελούτερη ὁδὸν ἐξωγραφήθη εἰς τὸ πρόσωπόν της.

— Ποτέ, εἶπε μὲ φωνὴν σχεδὸν δακρυσμένην. Ποτέ δέν θά σὲ ἀφήσω μόνον πατέρα μου. Ἐχω τὴν ὑποχρέωσιν τώρα εἰς τὴν ἀτυχίαν σου νά μείνω εἰς τὸ πλευρόν σου διὰ νά σὲ παρηγορῶ καὶ νά μετέχω καὶ ἐγὼ τῆς λύπης σου. Ποτέ δέν θά φύγω ἀπὸ κοντά σου.

— Ἀλλὰ εἴνε ἀνάγκη.

— Εἴνε μεγαλειτέρα ἀνάγκη νά μείνω μαζί σου.

— Ἀλλὰ δυστυχῶς δέν μπορείς νά μὲ ἀκολουθήσῃς ἐκεῖ ποῦ θά ὑπάγω ἐγώ.

— Παντοῦ θά σὲ ἀκολουθήσω πατέρα.

— "Ακουσέ με παιδί μου. Πρέπει νά ἔχῃς θάρρος καὶ ψυχραιμίαν καὶ ν' ἀκούσῃς μὲ καρτερίαν ὅ,τι θά σοῦ εἰπῶ....

— Θά ἔχω, λέγε μου.

— Καὶ δὲν ἀρκεῖ μόνον αὐτό, ἀλλὰ πρέπει νά ὑπακούσῃς καὶ εἰς τὰς συμβουλὰς μου. Εἶνε ἀνάγκη νά εὐχαριστήσῃς τὸν πατέρα σου καὶ νά κάμῃς ὅ,τι θά σοῦ εἰπῇ. Τὸ γνωρίζεις ὅτι μόνον διὰ τὴν εὐτυχίαν σου ἐργάζεται....

— Θά ὑπακούσω εἰς ὅλα ἀλλὰ μόνον ποῦ δὲν θά τὸν ἐγκαταλείψω ποτέ.

— Δυστυχῶς αὐτὸ εἶναι ποῦ θά γείνη χωρὶς τὴν θέλησιν καὶ τὴν ἰδικήν σου καὶ τὴν ἰδικήν μου. Τίποτε δὲν μποροῦμε νά κάμωμεν διὰ νά το ἀποφύγωμεν.

— Ἀλλὰ διατί;

— Ὁ Γκέστερ εἶναι ἀποφασισμένος νά μὲ καταδιώξῃ δι' ὅσα τοῦ ὀφείλω.

Καὶ τὸ πράττει τοῦτο ἐκδικούμενος τὴν ἀρνησίαν μας εἰς τὴν πρότασίν του.

Κατὰ τὸν νόμον ἔχει τὸ δικαίωμα νά ἐπιζητήσῃ τὴν εἰσπραξὶν τῶν χρημάτων του διὰ παντός μέσου. Ἐπὶ πλέον ἔχει καὶ τὸ δικαίωμα νά μὲ φυλακίσῃ... Ἰδοὺ διατί εἶναι ἀνάγκη νά χωρισθῶμεν...

Ἡ Ἐλεονώρα εἰς τοὺς λόγους τούτους ἔβαλε κραυγὴν τρόμου καὶ ἀνελύθη εἰς δάκρυα.

Ἡ ἀτυχὴς κόρη ἔκλαιεν.

Ποτὲ δὲν ἀνέμενε ταιαύτην δυστυχίαν.

Καὶ δι' αὐτὴν ἡ φυλακίσις τοῦ πατρὸς της ἦτο ἡ μεγαλειτέρα δυστυχία, ἀπὸ ὅσας ἠδύνατο νά τὴν πλήξωσιν, δυστυχία ἡ ὁποία ἠδύνατο παρατεινόμενη νά τὴν φέρῃ εἰς τὸν τάφον.

Ὅταν συνῆλθεν ἀπὸ τὴν συντριβὴν ποῦ ἐδοκίμασεν ἐκ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ κινδύνου τούτου ἠτένισε μὲ θαυμάσια βλέμματα τὸν πατέρα της καὶ ἔπειτα ὑψούσα τοὺς ὀφθαλμούς πρὸς τὰ ἄνω, ὥσπερ ἐν προσευχῇ, εἶπεν:

— Δὲν θὰ γείνη αὐτό· ὁ θεὸς θὰ μᾶς λυπηθῇ...

— Παιδί μου, εἶπεν ὁ γέρον, ἄφησε τὰ δάκρυα καὶ λάβε θάρρος.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ χωρισθῶμεν.

Θὰ μεταβῇς εἰς τοὺς συγγενεῖς μας διὰ νὰ διατελῇς ὑπὸ τὴν προστασίαν των, διότι βεβαίως δὲν μπορεῖ νὰ μείνῃς ἐδῶ μόνη. Πρέπει νὰ ὑποκύψωμεν εἰς τὸ μοιραῖον...

— Ἀλλὰ ὅσον κακοῦργος καὶ ἂν εἶναι ὁ Γκέστερ ἐν θὰ τὸ κάμῃ αὐτό.

— Θὰ τὸ κάμῃ παιδί μου.

Εἶμαι βέβαιος.

Μοῦ τὸ ἐδήλωσε κατηγορηματικῶς καὶ γνωρίζω ὅτι εἶναι ἀποφασισμένος νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀπειλήν του. Καὶ δι' αὐτὸ πρέπει νὰ ἐτοιμασθῇς νὰ φύγωμεν ἐφ' ὅσον εἶμαι ἀκόμη ἐλεύθερος.

Ἡ Ἑλεονώρα ἐσιώπησεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς καὶ ἔπειτα λαμβάνουσα ὄφιν τρυφερόν :

— Ἀφοῦ τὸ θέλεις πατέρα μου, εἶπεν, θὰ ἐτοιμασθῶ.

— Σὲ εὐχαριστῶ, Ἑλεονώρα.

Ἡ Ἑλεονώρα παρὰ τῷ Γκέστερ.

Ὅταν ἀνεμέτρησε τὸ μέγεθος τῆς μεγάλης συμφορᾶς ἣτις ἀπειλεῖ νὰ πληξῇ τὸν πατέρα της καὶ αὐτὴν ἐσχέβητο πῶς ἔστο δυνατόν νὰ τὴν ἀποσοδήσῃ.

Ἐτρεφε τότεν λατρείαν πρὸς τὸν πατέρα της ὥστε ἡσθάνετο ὅτι ἡ φυλάκισις τοῦ θὰ τὴν ἔφερν εἰς τὸν τάφον.

Καὶ ἠθέλησε ν' ἀγωνισθῇ διὰ νὰ τὸν σώσῃ ἀπὸ τὴν δυστυχίαν αὐτήν.

Ἐνόμισεν ὅτι θὰ τὸ κατάρθωνεν ἂν μετέβαινε καὶ παρεκάλει

τὸν Γκέστερ, τὸν ἐκέλευε νὰ λυπηθῇ τὸν ἀτυχῆ πατέρα της καὶ νὰ μὴ τὸν φυλακίσῃ.

Τὸ διάδημά της τοῦτο βεβαίως ἦτο πολὺ τολμηρὸν.

Ἀλλὰ χάριν τοῦ πατρὸς της ἐνόμιζε καθήκόν της νὰ ριψοκινδυνεύσῃ εἰς αὐτό.

Καὶ τὴν ἀπόφασιν ταύτην εἶχε σολλάβῃ εἰς τὴν σκέψιν της ἦσαν θέλουσα νὰ καθησυχάσῃ τὸν πατέρα της τοῦ ἔλεγε : « Ἀφοῦ θέλεις, θὰ ἐτοιμασθῶ νὰ φύγωμεν ».

Ὅταν τὴν νύκτα εὐρέθῃ μόνη εἰς τὸ δωμάτιόν της καὶ ἐσκέφθῃ ὅτι ὁ κίνδυνος ἦτο ἐπικείμενος καὶ ὅτι πᾶσα ἐνέργεια ἔπρεπε νὰ γεινῇ ἐγκαίρως διὰ νὰ εἶνε καὶ ἀποτελεσματικὴ.

Κρυφά, χωρὶς νὰ τὴν ἀντίληφθῇ κανεὶς, ἐξῆλθε τῆς οἰκίας της καὶ μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Γκέστερ.

Διὰ νὰ μὴ ἀναγνωρισθῇ ἔκρυψε τὸ πρόσωπόν της ὑπὸ πυκνὸν πέπλον.

Ἐκρούσε τὴν θύραν καὶ μετ' ὀλίγον ἐνεφανίσθη μία γρααῖα ἡ ὑπὸ-ρέτρια τοῦ Γκέστερ.

— Τί θέλεις ; τὴν ἠρώτησεν

— Θέλω νὰ ἴδω τὴν κ. Γκέστερ.

— Κοιμάται αὐτὴν τὴν ὥραν.

— Ἐξυπνήσατέ τον. Εἶνε ἀνάγκη νὰ τὸν ἴδω.

— Ἀλλὰ ποία εἰσθε ;

Εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν τῆς γρααῖας ἡ Ἐλεονώρα ἐσιώπησεν. Δὲν ἤθελε νὰ εἶπῃ τὸ ἀληθές της ὄνομα.

Ἐφοβήθη δικαίως ὅτι θὰ ἐξετίθετο μεγάλως, κόρη αὐτὴ, μεταβαίνουσα τοιαύτην ὥραν εἰς ξένην οἰκίαν.

Ἀλλ' ἐν τούτοις ἔπρεπε νὰ τὸ εἶπῃ, διότι ἄλλως ἡ ὑπὸ-ρέτρια ἐφάνη διατεθειμένη νὰ τῆς κλείσῃ τὴν θύραν, ἀφ' οὗ δὲν εἶχεν εἰδοποιηθῇ παρὰ τοῦ κυρίου της περὶ τοιαύτης ἐπισκέψεως.

Ἠναγκάσθη λοιπὸν ἡ Ἐλεονώρα νὰ ἀφηγηθῇ ἐν συντόμῳ τὴν ἀνάγκην ἣτις ὑπηγόρευεν τὴν νυκτερινὴν ἐκείνην ἐπίσκεψιν της.

καὶ ἐξώρκισε τὴν γραῖαν νὰ μὴ εἴπῃ τίποτε εἰς κανένα διὰ τὸ διάβημά της.

Ἡ ἀγαθὴ ὑπρέτρια συνεκινήθη καὶ τὴν εἰσήγαγεν εἰς τινὰ αἰθουσάν.

Ἐπειτα εἰδοποίησεν τὸν κύριόν της.

Ὁ Γκέστερ οὐδέποτε ἂν μενε τοιαύτην ἐπίσκεψιν. Ἐσπευσε νὰ ἐνδύθῃ καὶ περιχαρὴς ἔτρεξεν εἰς συνάντησιν τῆς Ἐλεονώρας.

— Δεσποινίς, τῆς εἶπεν εἰς τί ὀφείλω τὴν τιμὴν τῆς ἐπισκέψεώς σας ;

— Κύριε Γκέστερ ἀπήντησεν ἡ κόρη κλαίουσα, ἔρχομαι νὰ σὰς ζητήσω ἔλεος καὶ εὐσπλαγγίαν διὰ τὸν δυστυχῆ μου πατέρα. Μοῦ εἶπεν ὅτι εἰσθε ἀποφασισμένοι νὰ τὸν φυλακίσετε. Σὰς ἱκετεύω κύριε Γκέστερ μὴ τὸ πράξετε.

Λάβε οἶκτον δι' ἡμᾶς κύριε Γκέστερ, σὰς ἐξορκίζω.

— Δεσποινίς, εἶμαι πρόθυμος νὰ μὴ ἐκτελέσω τὴν ἀπόφασίν μου. Αὐτὸ ἄλλως ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν πατέρα σας. Ἐάν πράξῃ, ὅτι τοῦ ζητήσω δὲν διατρέχει τὸν κίνδυνον νὰ φυλακισθῇ.

— Ἀλλὰ πῶς κύριε ; Κατεστράφη οἰκονομικῶς καὶ δὲν δύναται νὰ πληρώσῃ τὰς ὑποχρεώσεις του.

— Ἐγὼ δὲν τοῦ ἐζήτησα χρήματα.

— Ἀλλὰ τί ;

— Δὲν σοῦ εἶπε τίποτε ὁ πατήρ σας ;

— Μοῦ εἶπεν ὅτι εἰσθε ἀποφασισμένοι νὰ τὸν φυλακίσετε.

— Τίποτε ἄλλο ;

— Ὁχι.

— Βλέπετε λοιπὸν ὅτι τὸ ἄδίκον εἶνε εἰς τὸν πατέρα σας. Ἐγὼ δεσποινίς δὲν τοῦ ἐζήτησα χρήματα. Ἐλαβὰ τὴν τιμὴν νὰ σὰς ζητήσω εἰς γάμον. Ὁ πατήρ σας ὅμως ἠναντιώθη. Πρὶ ἡμερῶν ἐπανελάβα τὴν αἰτήσιν μου ἥτις καὶ πάλιν προσέκρουσεν εἰς τὴν ἀρνήσιν του. Τότε ἐξηρεθίσθην καὶ ἐνόμισα ὅτι μοῦ ἐπεβάλλετο νὰ φερθῶ ἀναλόγως τῆς περιφρονήσεως ἥτις ἐγένετο εἰς τὸ ὄνομά μου. Εἶπα εἰς τὸν πατέρα σας ὅτι τὴν ἀπόφασίν μου νὰ τὸν φυ-

λακίσω ἐξαρτῶν ἀπὸ τὴν συναίνεσίν του εἰς τὴν ἑνωσίν μου μεθ' ὑμῶν. Καὶ ἐπράξα τοῦτο δεσποινίς, ἐπειδὴ κολακεύομαι νὰ πιστεύω ὅτι σὺ δὲν μέ ἀποκρούετε ὡς σύζυγόν σας.

Ἡ Ἐλεονώρα ἐνευσε κάτω τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ με δειλίαν ἐπέλλισεν.

— Ὅχι κύριε, δὲν σὰς ἀποκρούω.

— Εἶμαι εὐτυχὴς δεσποινίς.

— Καὶ ὅταν τοῦτο γείνη ὁ πατήρ μου δὲν διατρέχει κανένα κίνδυνον νὰ φυλακισθῇ ;

— Ἀπολύτως. Εἶνε δυνατόν νὰ φυλακίσω τὸν πενθερόν μου, τὸν πατέρα τῆς γυναικὸς τὴν ὁποίαν ἀγαπῶ τώρα καὶ τὴν ὁποίαν θὰ λατρεύω ὡς σύζυγόν μου ; Τούναντίον μάλιστα θὰ τοῦ ἐπανορθώσω ὅλας τὰς ζημίας ὅσας ὑπέστη καὶ θὰ τοῦ δώσω ὅσα χρήματα τοῦ χρειάζονται διὰ νὰ ἐπανακτήσῃ τὴν προτέραν του ἐμπορικὴν πίστιν. Καὶ γνωρίζετε πολὺ καλῶς δεσποινίς, ὅτι ἡ πεμυσία μου μοι ἐπιτρέπει νὰ πράξω τοῦτο. Ὡστε ὅπως βλέπετε οἰκειοθελῶς ὁ πατήρ σας περιστοιχίζεται ἀπὸ ἓνα κίνδυνον σοβαρὸν καὶ ρίπτει καὶ σὰς εἰς μίαν δυστυχίαν ὅχι μικράν. Ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ ἐπιμείνῃ ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν στάσιν του ταύτην τὴν ὁποίαν ἐπιτρέπεται νὰ μὴ χκρακτηρίσῃ κανεὶς οὔτε ὡς φρόνιμον οὔτε ὡς ὠφελίμον. Ἰκανοποιῶν ἓνα πόθον μου εὐλικρινῆ ἐξασφαλίζει τὴν εὐτυχίαν τῆς κόρης του καὶ σώζει τὸ ἠθικὸν τοῦ ὀνόματός του. Τούναντίον, ἐάν ἐξακολουθήσῃ ἐναντιούμενος εἰς τὸ συνοικέσιον τοῦτο, προπαρσκευάζει τὴν ἰδίαν δυστυχίαν. Ἐξαρτάται καὶ ἀπὸ σὰς δεσποινίς νὰ προσπαθῆσθε νὰ τὸν πείσετε νὰ μεταβάλλῃ σκέψεις. Δὲν ἔχω δὲ καμμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι θὰ πράξετε τοῦτο, ἀφοῦ με τιμᾶτε διὰ τῆς συναίνεσώς σας. Ἐχω τὴν ὑπόσχεσίν σας δεσποινίς ;

— Μάλιστα, κύριε.

— Εὐχαριστῶ. Μπορεῖτε νὰ προσθέσετε εἰς τὸν πατέρα σας, ὅτι ὅταν τὸ ζήτημα τοῦτο λυθῇ κατ' εὐχὴν, θὰ λησμονήσω τὰ παρελθόντα καὶ θὰ ἀποδεχθῶ τὸ μέλλον ὡσὰν νὰ μὴ εἶχε τίποτε συμβῇ. Μὲ ἐννοεῖτε δεσποινίς ; Δὲν θὰ μνησικακήσω ποσὺς διὰ τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 118

τὴν περιφρόνησιν τὴν ὁποίαν πράγματι ἔδειξεν ὁ πατὴρ σας πρὸς ἐμέ.

— Ἐλπίζω κύριε, νὰ κανονισθοῦν ὅλα κατ' εὐχὴν.

— Καὶ ἐγὼ δεσποινίς τὸ ἐλπίζω καὶ τὸ εὐχομαι.

— Δύναμαι νὰ εἶμαι βεβαία ὅτι δὲν θὰ ἐνεργήσετε τίποτε ἐναντίον τοῦ πατρὸς μου.

— Ἀπολύτως βεβαία.

— Σὰς εὐχαριστῶ.

— Ἄλλως δεσποινίς εἰς τὸν πατέρα σας ἔχω τάξιν δεκαήμερον προθεσμίας.

Ἔως τότε θὰ δυνήθητε νὰ τοῦ ὁμιλήσετε, θὰ τοῦ συστήσετε ὅτι εἶναι φρόνιμον νὰ πράξῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ ἐλπίζω ὅτι αἱ προσπάθειάί σας δὲν θὰ ἀποδοῦν μάταιαι. Ἐγὼ θὰ ἀναμένω μέχρι τῆς λήξεως τῆς προθεσμίας. Τὴν περαιτέρω πορείαν μου θὰ κανονίσῃ ἡ ἀπάντησις ἣν θὰ λάβω. Ἐν τούτοις θεωρῶ καλὸν νὰ σας ἐπαναλάβω ὅτι εἶμαι διατεθειμένος νὰ ἀμυνθῶ κατὰ τῆς κατ' ἐμοῦ περιφρονησεως εἰς ἐξακολουθήσει. Καὶ γνωρίζετε κατὰ ποῖον τρόπον θὰ ἀμυνθῶ.

— Ἐλπίζω κύριε νὰ μὴ εὐρεθῇτε εἰς τοιαύτην ἀνάγκην.

— Τὸ εὐχομαι.

Ἐδῶ ἐτελείωσεν ὁ νυκτερινὸς διάλογος.

Ἡ Ἐλεονώρα ἐχαιρέτησεν μετὰ συστολῆς καὶ ἔφυγεν.

Ὁ Γκέστερ τὴν συνώδευσε μετὰ πολλῆς ἀδρότητος καὶ εὐγενείας μέχρι τῆς ἐξωθύρας καὶ ὑπεκλίθη μετὰ σεβασμοῦ πρὸ αὐτῆς καθ' ἣν στιγμὴν αὕτη τὸν ἀπεχαιρέτα.

Ὅταν τὴν εἶδον ἀπομακρυνομένην, ἔτριψεν τὰς χεῖρας ἐκ χαρᾶς καὶ ἡ σατανικότης τοῦ τοῦ ἐψιθύρισε :

« — Γκέστερ εἶσαι ἰσχυρὸς καὶ θὰ νικήσῃς. Διαθέσεις ὅλα τὰ ὅπλα ὅσα σοῦ χρειάζονται διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃς τὴν νίκην.

Οἱ ἐχθροί σου εἶναι ἀσπλοῖ.

Ἡ ἡττὰ των εἶναι βεβαία.

Ἀνάμενε ἐν ἀπολύτῳ ἡσυχίᾳ καὶ θὰ ἔλθῃ ταχέως ἡ ἡμέρα ἣν ὠνειροπόλησες, ἡ ἡμέρα καθ' ἣν θὰ δυνήθῃς νὰ ἀπολαύσῃς τῶν

ἰδονικῶν θελήντων τῆς ὥραις Ἐλεονώρας. Καὶ διὰ σέ ἡ ἀπό-
λαυσις τότε θά εἶναι διττή. Ἀπόλαυσις ὕλική καὶ ἀπόλαυσις
ῥηϊκή, διότι ὁ θρίαμβός σου ἀπέναντι τοῦ ἀνθρωπαρίου ἐκείνου τὸ
ἴσατον λέγεται Κνόελ, θά εἶναι πλήρης. Θὰ τὸν ἴδῃς ταπεινούμενον
καὶ ἔρποντα πρὸ τῶν ποδῶν σου.

Τοιαῦτα διελογίζετο ὁ ἑλεανὸς. Ἰκέστερ δ' ἔτι εἶδε ἀπομακρυ-
νομένην τὴν Ἐλεονώραν.

Καὶ με τοιαύτας εὐφροσύνας σκέψεις μετέβη, νὰ συνεχίσῃ
τὸν διακοπέντα ὕπνον του.

Ἡ ἀβρότης καὶ ἡ εὐγένεια τὴν ὁποίαν κατάρθωσε νὰ ἐπι-
δείξῃ πρὸς τὴν Ἐλεονώραν κατὰ τὸν μετ' αὐτῆς νυκτερινὸν διά-
λογον τὸν ὅποιον εἶδομεν ἀνωτέρω, ἦσαν βεβαίως προσποιηταί.

Ὁ βράνκυσος καὶ ἀπότομος χαρακτήρ του δὲν ἐξεδηλώθη κατὰ
τὴν νύκτα ἐκείνην διότι τοῦτο ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον ὁ Ἰκέστερ
πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν σχεδίων.

Ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ συμπάθεια πρὸς μίαν κόρην ἀναξιοπαθοῦ-
σαν καὶ ἀγωνιζομένην ὑπὲρ τοῦ πατρὸς της, πτὴν ὁποίαν ἡ δυστυ-
χία φέρει, εἰς μεταμεσονυκτίους ὥρας, εἰς τὴν οἰκίαν ἀγάμου ἀν-
δρὸς καὶ δὴ ἀνδρὸς ὅστις ἐπόθει αὐτήν, ἐπεβάλλετο βεβαίως ἐκ μέ-
ρους παντὸς ἀνθρώπου. ἔστω καὶ εἰς τὰ ἐλάχιστα ἔχνη διασώζοντος ἀν-
θρωπισμοῦ.

Ἄλλ' ὁ Ἰκέστερ δὲν ἔπραξε τοῦτο ὑπείκων εἰς τὴν ἱερὰν αὐ-
τὴν ὑποχρέωσιν.

Ἄν δὲν τὸν συνεκράτουν ἄλλαι ὑστερόβουλοι σκέψεις ἦτο ἰκα-
νὸς καὶ βίαν ἀκόμη νὰ μετέλθῃ κατ' αὐτῆς καὶ νὰ τὴν ἐκδιώξῃ κα-
κὴν κακῶς ἐκ τῆς οἰκίας του.

Δὲν τὸν συνεκράτησεν τὸ αἶσθημα τῆς τιμῆς καὶ τοῦ σεβα-
σμοῦ πρὸς μίαν γυναῖκα, ἀλλ' ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ ἐλπίς ὅτι ἡ τοιαύτη
τακτική ἦτο καλλιτέρα.

Διότι ὁ Ἰκέστερ ἦτο ὀξυδερκής ἀνθρώπος καὶ προσέβλεπεν ὅτι
ἡ ἀρνησις τοῦ Κνόελ ἦτο ἀμετάπειστος καὶ θά ἐπροτίμα ἀκόμη
καὶ τὴν φυλακὴν διὰ νὰ ἐπιμείνῃ μέχρι τέλους εἰς αὐτήν.

Καὶ ὁ Γκέστερ ἐπὶ τοῦ προκειμένου δὲν εἰσέτι τόσον τὴν ἐκδίκησιν ἢ ὅποια ἄλλως θὰ τὸν νῦχαρίσται ὄχι ὀλίγον.

Ὁ Ἡθελε πρὸ παντὸς νὰ ἀποκτήσῃ τὴν Ἑλεονώραν.

Ἡ ἀπειλὴ τῆς φυλακίσεως τοῦ πατρὸς τῆς ἐφαίνετο ὅτι ἦτο τὸ καλλίτερον μέσον ἐξαναγκασμοῦ.

Ἀλλ' ἐξ ἄλλου ἡ ἀνένδοτος ἐπιμονὴ τοῦ Κνόελ τὸν ἐφόβει.

Τοῦτου ἔνεκεν ἔκρινε καλλίτερον, πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν του, νὰ μὴ παραμελήσῃ καὶ τὴν ἄλλην ἐνέργειαν, τὴν ὅποιαν ἐθεώρει ὄχι ὀλιγώτερον σοβαράν.

Καὶ αὕτη ἦτο ἡ ἐπιρροὴ τὴν ὅποιαν ἡδύνατο νὰ ἐξασκήσῃ ἐπὶ τοῦ πατρὸς τῆς.

Διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ ὅμως τὴν θέλησιν τῆς κόρης πρὸς τοιαύτην ἐνέργειαν καὶ ἀκόμη περισσύτερον διὰ νὰ ἀποσπάσῃ τὴν συναίνεσιν τῆς ἔπρεπε νὰ φανῇ ἀγαθὸς καὶ εὐγενής, νὰ δείξῃ ὅτι τὴν ἀγαπᾷ καὶ ὅτι ἡ ἔνωσις μετ' αὐτῆς εἶνε ὁ διακαέστερος πόθος του, καὶ ἐν γένει νὰ προσενεχθῇ πρὸς αὐτὴν ὅσον τὸ δυνατόν ἀδρότερον διὰ νὰ ἐξουδετερώσῃ οὕτω παρ' αὐτῇ καὶ τὴν ἐντύπωσιν ἣν θὰ ἔσχη μάστιγεν περὶ τοῦ ὑποκειμένου του, ἐκ τῶν σχολίων τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ πατρὸς τῆς, ἅτινα βεβαίως δὲν ἡδύνατο εἰμὴ νὰ ἦσαν δυσμενέστατα πρὸς αὐτόν.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους τῆς συνήθους χυδαιότητός του ὑπερσχυρεν ἡ προσήνεια καὶ ἡ ἀγαθότης.

Καὶ ἐκ τῶν ἀπαντήσεων ὅς ἔλαβε παρὰ τῆς κόρης ὁ Γκέστερ ἐνόμισεν ὅτι ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ του, καὶ ἔπεισεν αὐτὴν περὶ τῶν ἀγαθῶν καὶ εἰλικρινῶν αἰσθημάτων του.

Ἀλλὰ ἦτο πλάνη.

Ἡ συναίνεσις τῆς Ἑλεονώρας, ἡ ρητὴς δοθεῖσα πρὸς τὸν Ἡθελε εἶχεν ἄλλας ἀφορμάς.

Αὕτη ἐγνώριζε τὸν ἐλεεινὸν χαρακτῆρα τοῦ τραπέζίτου καὶ ἀποστρέφετο αὐτὸν μεγάλως.

Τὸν ἐμίσησε δὲ ἐξ ὅλης ψυχῆς, καὶ ἡσθάνθη ἀληθῆ βδελυγμὴν πρὸς αὐτόν ἀπὸ τῆς στιγμῆς ποῦ ἔμαθεν ὅτι ἡ θηριωδία τοῦ ἀνθρώπου.

που αὐτοῦ ἠπειλεῖ νὰ ρίψῃ εἰς τὰς φυλακὰς τὸν ἀγαθὸν καὶ προσφιλέ της πατέρα.

Ἀλλὰ τὸ αἰτήμα τοῦ ἐγωῖσμοῦ της ὑπεχώρησε πρὸ τῆς στοργῆς της πρὸς τὸν πατέρα της.

Ἔιχε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τὸν σώσῃ καὶ νὰ τὸν προφυλάξῃ ἀπὸ τὴν δυστυχίαν ἣτις τὸν ἠπειλεῖ.

Τοῦτο δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ ἄλλως εἰμὴ συναينوῦσα νὰ δεῖ ὡς σύζυγον τὸν ἄνθρωπον τὸν ὁποῖον ἐμίση.

Βεβαίως θὰ ὑπέφερεν ἐκ τῆς μετ' αὐτοῦ συμβιώσεώς του.

Ἀλλ' ἀδιάφορον.

Ἀρκεῖ ὅτι ἡ δυστυχία θὰ ἐφείδετο τοῦ πατρὸς της.

Καὶ δι' αὐτὸν κυρίως ἐνδιεφέρετο ἡ Ἐλεονώρα.

Τὴν μέριμναν διὰ τὸν ἑαυτὸν της ἔθεσεν εἰς πολὺ κατωτέραν μοῖραν.

Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἔσπευσε περιχαρὴς νὰ δηλώσῃ εἰς τὸν Γκέστερ ὅτι συναινεῖ νὰ γείνῃ σύζυγός του.

Διότι ἡ ἀτυχὴς κόρη δὲν ἐγνώριζεν ὅτι ἡ ἀπειλὴ κατὰ τοῦ πατρὸς της ἦτο ὁ ἀντίκτυπος τῆς ἀρνήσεως αὐτοῦ εἰς τὴν πρότασιν τοῦ Γκέστερ.

Ἐνόμιζεν ἀπλῶς ὅτι ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς μοχθηρίας καὶ τῆς κακεντρεχείας τοῦ τραπεζίτου.

Καὶ ὅταν ἀπεφάτισε νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ, ἔπραττε τοῦτο μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἐμάλασεν χωρὶς νὰ γνωρίζῃ καὶ τὴν ἀξίωσιν ἣν διετύπωνεν οὗτος πρὸς ἄρσιν τῆς ἀπειλῆς του.

Ὅταν λοιπὸν ἐπληροφορήθη τὸ τοιοῦτον παρὰ τοῦ ἰδίου Γκέστερ ἔσπευσε προθύμως νὰ δηλώσῃ ὅτι συναινεῖ.

Καὶ μετὰ τὸν διάλογον ἐκεῖνον ἔφυγεν ἡ καλὴ κόρη κατενθουσιασμένη διότι θυσιάζουσα τὴν ἰδίαν της εὐτυχίαν θὰ ἔσωζε τὸν πατέρα της.

Ὁ Κνόελ ἐμμένει ἀνένδοτος.

Τὴν ἐπομένην τῆς νυκτερινῆς ἐκείνης ἐπισκέψεως ἡ Ἐλεονώρα ἦτο φοιδρά καὶ εὐθυμος.

Ἡ ἀτυχὴς κόρη ἐνόμιζε λελυμένον τὸ ζήτημα.

Θὰ συνηνεῖ αὐτή, θὰ ἐγίνετο ὁ γάμος καὶ οὕτω ἡ ἀπειλὴ τοῦ Γκέστερ δὲν θὰ ἐξετελεῖτο.

Οὕτω τοὐλάχιστον ἤλπιζεν.

Ἐνόμιζεν ὅτι ὁ πατὴρ τῆς θὰ ἐδέχετο τὴν θυσιάν αὐτὴν τὴν ὁποίαν τοῦ προσέφερεν.

Ἀλλὰ δὲν ἐβράδυνε νὰ πεισθῇ περὶ τῆς πλάνης τῆς.

Ὁ πατὴρ τῆς ἅμα ἐγερθεὶς τὴν πρωΐαν, ὀλίγον βραδέω, ἐκάλεσε τὴν κόρην του.

Ἐπερίμενε νὰ τὴν ἴδῃ δύσθυμον καὶ μελαγχολικὴν ὑπὸ τὸ κράτος τῶν χθεσινῶν ἐντυπώσεων.

Ἀλλὰ παραδόξως τὴν εἶδε φαιδρὰν.

Ἐξεπλάγῃ ὀλίγον διὰ τοῦτο.

— Σὲ βλέπω, κόρη μου, εὐθυμον ἀπόψε, καὶ χαίρω πολὺ. Ὑποθέτω ὅτι θὰ ἐσκέφθης ὠρίμως τὴν νύκτα καὶ θὰ ἐπείσθης ὅτι τὸ καλλίτερον ἀπὸ ὅλα εἶναι νὰ φύγωμεν. Ἔως τὸ βράδυ ἐλπίζω ὅτι θὰ ἔχῃς ἐτοιμασθῇ εἰς τρόπον ὥστε τὸ πρωὶ νὰ φύγωμεν.

— Ὅχι, πατέρα μου, εἶπεν ἡ Ἐλεονώρα ἐπιχαρίτως καὶ θελκτικῶς μειδιῶσα.

— Γιατί ὄχι;

— Ἐγὼ νὰ σοῦ ἀναγγεῖλω μίαν σκέψιν μου εὐχάριστον ἣ ὁποία ἀκριβῶς με κάμνει νὰ εἶμαι σήμερον φοιδρά.

— Ποίαν;

— Ἐσκέφθην ὅτι ὁ κύριος Γκέστερ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι τόσο θαρρῶδης ὥστε νὰ θέλῃ νὰ σὲ φυλακίσῃ.

— Ἀλλὰ εἶναι.

- Τὸ δέχομαι. Μερικαὶ περιστάσεις ὅμως μποροῦν νὰ τὸν κάμουν νὰ μεταβάλλῃ ἀποφάσεις.
- Καμμία.
- Καὶ ὅμως μοῦ φαίνεται νὰ ὑπάρχουν.
- Καμμία. Δὲν ξεύρω καμμίαν...
- Ἐλπίζω ὅμως ἐγώ.
- Λεγε τί ;
- Ἐνθυμεῖσαι τί μοῦ εἶπες μίαν ἡμέραν ;
- Ὅχι.
- Ἐνα βράδυ ποῦ ἐπέστρεψες ἀπὸ τὸν περίπατον ;
- Δὲν ἐνθυμοῦμαι.
- Μία ἰδεὰ ἐνὸς φίλου σου ;...
- Οὐτε.
- Τότε θὰ ὁμιλήσω σαφέστερον. Μὲ ἐρώτησες μίαν ἡμέραν τί ἐντύπωσιν θὰ μοῦ ἔκαμνεν ἂν μὲ ἐζήτηι εἰς γάμον ὁ τραπεζίτης κύριος Γκέστερ...
- Ναί ! Ἐ λοιπόν.
- Ἐνθυμεῖσαι τί ἀπήντησα ;
- Τί ;
- "Ἡμην ἄδικος τότε καὶ εἶπα ὅτι δὲν θὰ ἐδεχόμην τὴν πρότασιν τοῦ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ. Τώρα ὅμως ποῦ σκέπτομαι....
- Τώρα ποῦ σκέπτεσαι :
- Δὲν τὸ εὐρίσκω ἄσχημον. Μάλιστα τὸ θεωρῶ καλόν.
- Ὡστε συναινεῖς νὰ λάβῃς ὡς σύζυγόν σου τὸν Γκέστερ ;
- Δὲν μοῦ φαίνεται ἄσχημος.
- Παιδί μου παραλογίζεσαι.
- Διατί πατέρα ;
- Τὸν γνωρίζεις τὸν Γκέστερ ;
- Ἐχω ἀκούσει....
- Εἶνε θηρίον ἀνήμερον. Ὡς σύζυγός του θὰ εἶσαι ἡ δυστυχιστέρα γυνὴ ἐν τῷ κόσμῳ...
- Μὰ μοῦ φαίνονται ὑπερβολικὰ ὅσα λέγει ὁ κόσμος. Ἔτσι

εἶνε ὁ κόσμος. Θέλει νὰ κακολογῇ. Μήπως ἄλλως δὲν ^{ὕπαρχον} τόσα παραδείγματα ἀνθρώπων συκοφαντηθέντων.

 — Διὰ τὸν Γκέστερ τίποτε δὲν εἶνε συκοφαντία. Ἴσως εἶνε ὀλι-
γώτερα ἀπὸ ὅσα πρέπει.

— Δὲν εἶνε δυνατόν νὰ εἶνε ὅσον κακὸς τὸν λεγουν.

— Εἶνε θηρίον. Θὰ εἶσαι δυστυχεστάτη μαζὺ τοῦ.

— Ἐχὼ μίαν προαίσθησιν περὶ τοῦ ἐναντίου....

— Εἶνε ψευδὴς ἡ προαίσθησις αὐτή. Παραδειγματίσου ἀπὸ τῆς μαρτύρια τῆς ἄλλης γυναίκος τοῦ ἡ ὅποια ἐπὶ τέλους τὸν διεξέ-
χθη διότι δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν ἀνεχθῇ. Τόσον φρικώδη ζωὴν τῆς
ἔκαμνε καὶ τόσον τὴν ἐβασάνιζε μὲ τὴν ζηλοτυπίαν τοῦ.

— Ἄλλ' ἐγὼ δὲν θὰ τοῦ δώσω ἀφορμὰς νὰ γείνη ζηλότυπος.
Θὰ προφυλάσσωμαι.

— Δὲν ὠφελεῖ. Θὰ εὖρη αὐτός.

— Ἀλλὰ δὲν πιστεύω, ἅμα ἐγὼ τὸν κάμνω νὰ εἶνε ^{γέμνη} ^{οἱ}
περὶ τῆς πίστεώς μου.

— Ἐστὼ δέχομαι τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν ἡ ὅποια ὅμως εἶνε ἀνα-
ληθεστάτη. Ἄλλ' εἶνε βάνικτος βάρβαρος...

— Ἐτσι ἀνευ λόγου ;

— Ναί. Εἶνε κακὸς, τὸ ἔχει ὁ χαρακτήρ τοῦ.

— Μὰ πῶς ; ἅμα δὲν τοῦ δίδω ἀφορμὰς.

— Δὲν θέλει αὐτὸς ἀφορμὰς. Θὰ σὲ κακομεταχειρίζεται, ^{θὰ}
σοῦ φέρεται βανανύσως, θὰ σὲ ὑβρίζει.

— Ἄλλ' ἐγὼ θὰ ὑπακούω εἰς ὅλας τὰς ἐπιθυμίας τοῦ, δὲν θὰ
κάμνω τίποτε χωρὶς νὰ θέλῃ αὐτός. Θὰ τὸν περιποιῶμαι, θὰ τοῦ
κάμνω ὅ,τι νομίζω ὅτι τοῦ εἶνε ἀρεστόν. Καὶ ἅμα τὸ κάμνω αὐτό
πῶς μπορεῖ νὰ μοῦ φέρεται ἄσχημα ;

— Ἀλλὰ παιδί μου σοῦ εἶπα δὲν θὰ ὠφελήσῃ ἡ ἀγαθότης ἡ
ιδιὴ σου. Εἶνε ὁ χαρακτήρ τοῦ τέτοιος. Διὰ τὴν ὁ λύκος ὅταν ὁρ-
μῇ εἰς ἓνα ποῖμνιον ἐνῶ ἀρπάζει ἓνα μόνον πρόβατον, πνίγει, ἐν
τούτοις ὅσα προσθάσῃ ; Εἶνε ἡ κακία τοῦ. Ἐπειτα καὶ ἂν δε-
χθῶμεν ὅτι θὰ κατορθώσῃ νὰ τὸν μαλᾶξῃ, δὲν θὰ εἶσαι δυστυχής

να τρέμης διαρκῶς ἀπὸ τὸν φόβον μήπως λησμονήσης καμμίαν τῶν ἐπιθυμιῶν του, καὶ νὰ ὑποβάλλῃς τὸν ἐγωισμόν σου δοῦλον τῶν βαρβάρων ἀξιώσεών του καὶ τῆς κτηνώδους συμπεριφορᾶς του;

— Ὁχι, διότι αὐτὸ εἶνε τὸ καθήκον τῆς συζύγου.

— Δὲν εἶνε αὐτὸ καθήκον τῆς συζύγου, ἀλλ' ἀνάγκη τῆς δούλης. Καὶ αὐτὸς εἶνε τύραννος καὶ ὄχι σύζυγος.

— Ἀλλ' ἀφοῦ ἐγὼ θὰ εἶμαι εὐχαριστημένη ἀπὸ τὴν ζωὴν αὐτὴν; Ἀφοῦ τῶν διασκεδάσεων καὶ τῶν τέρψεων θὰ προτιμῶ τὴν εὐχαρίστησιν ὅτι ὁ σύζυγός μου δὲν ἔχει παράπονα ἐναντίον μου; Ἐάν δὲν εἶμαι εὐτυχής, δὲν θὰ εἶμαι ὅμως καὶ δυστυχής.

Ὁ γέρων ἐστενοχωρεῖτο καθ' ὑπερβολὴν ἐκ τῆς ἐπιμονῆς τῆς κόρης του.

Δὲν ἠδύνατο ἄλλως νὰ ἐξηγήσῃ τὴν μεταβολὴν ταύτην.

Πῶς ἡ Ἐλεονώρα ἦτις πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἡμερῶν ἐξεφράσθη μετ' ἀποστροφῆς καὶ ἀπεχθείας περὶ τῆς ιδέας τοῦ γάμου της μετὰ τοῦ Γκέστερ, πῶς τώρα ἡ ἰδία μετέβαλεν ἀποτόμως σκέψεις καὶ φαίνεται ἐπιζητοῦσα τοιαύτην ἔνωσιν;

Καὶ ὅμως ὁ Κνόελ, ὅστις ἐγνώριζε καλῶς τὰ πράγματα καὶ ὅστις ἦτο πατὴρ φιλόστοργος εἶχε τὴν υποχρέωσιν νὰ διαλύσῃ τὴν πλάνην αὐτὴν τῆς κόρης του καὶ νὰ τὴν πείσῃ ὅτι ὁ γάμος της μετὰ τοῦ Γκέστερ θὰ ἦτο δυστυχία ἀνεπανόρθωτος δι' αὐτήν.

Καὶ ἠγωνίζετο πρὸς τοῦτο.

Ἀλλ' ἐξήντηλησεν ὅλα τὰ μέσα εἰς μάτην.

Ὅλοι αἱ προσπάθειαι τοῦ ἐθραύσθησαν πρὸ τῆς ἐπιμονῆς της, τῆς ἀνευδότου.

Καὶ ὅμως ἐπρεπε νὰ νικήσῃ αὐτάς.

Κατέφυγεν καὶ εἰς τὸ ἔσχατον μέσον:

— Ὡστε, κόρη μου, ἐπανέλαβεν, εἶσαι διατεθειμένη νὰ δεχθῇς ὡς σύζυγόν σου τὸν Γκέστερ;

— Ναί.

— Μὲ λυπεῖ πολὺ αὐτό. Σὲ ἐπερίμενα περισσότερον ἀφωσιμένην εἰς τὸν πατέρα σου.

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 119

— Ἀλλὰ πατέρα μου, εἶμαι ὅσον εἶναι δυνατόν περισσό-
τερον.

Μὲ θλίβουν οἱ λόγοι σου αὐτοὶ οἱ ὅποιοι μὲ ἀδικοῦν. Ποῖος σοῦ
εἶπε τὸ ἐναντίον ;

— Ἡ ἐπιμονή σου.

— Ἀλλὰ διατί ;

— Διότι μία καλὴ κόρη δὲν δέχεται ὡς σύζυγον ἕνα ἀνθρώ-
πον ὁ ὅποιος περισφρόνησεν τὸν πατέρα της καὶ τὸν ἠπέιλησε καὶ
τὸν ἀπειλεῖ ἀκόμη νὰ τὸν φυλακίσῃ, δηλαδὴ διὰ μιᾶς μεγάλης
δυστυχίας.

Ἡ Ἐλεονώρα εἰς τοὺς λόγους τούτους ἔρριψε τοὺς βραχίονας
της περὶ τὸν τράχηλον τοῦ πατρὸς της καὶ καταφιλοῦσα αὐτόν,
εἶπε μὲ πρυφερότητα.

— Ἀλλὰ πατέρα μου, ἕνας ἀπὸ τοὺς κυριωτέρους λόγους τοῦ
ἐπιμένω εἶναι ἡ ἀφροσύνῃς μου, ἡ μεγάλη καὶ ἀπέραντος πρὸς σέ
τοῦ εἶσαι τόσο καλός.

— Τί ἐννοεῖς ;

— Μὲ τὸν γάμον αὐτὸν σὲ σώζω.

— Διὰ τινος τρόπου ;

— Ὅταν ὁ κύριος Γκέστερ γείνη γαμβρός σου δὲν ἔχει πλέον
λόγους νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀπειλήν του.

— Πῶς ; γνωρίζεις ;

Ὅτι ὁ Γκέστερ ἔθεσεν ὅρον ἀπαραίτητον τῆς ἀρσεως τῆς
ἀπειλῆς του, τὸν μετὰ σοῦ γάμον του ;

Ἡ Ἐλεονώρα εὐρέθη εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν εἰς ἀρκετὰ
δυσχερῇ θέσιν.

Ὁ πατὴρ της δὲν τῆς εἶχεν εἰπῇ τίποτε σχετικόν καὶ κατὰ
συνέπειαν ἐὰν ἐφαίνετο γνωρίζουσα, διέτρεχε τὸν κίνδυνον νὰ ἀπο-
καλυφθῇ τὸ νυκτερινόν της διάβημα πρὸς τὸν κύριον Γκέστερ.

Καὶ τοῦτο ἤθελε νὰ ἀποφύγῃ πάσῃ θυσίᾳ.

Διὰ αὐτὸ προσεποιήθη ἄγνοιαν :

— Δεν γνωρίζω, απήντησεν, ἀλλὰ τὸ ὑποθέτω. Πῶς εἶνε δυνατόν νὰ φαντασθῶ τὸ ἐναντίον.

Ὁ Κινδὲλ ἐθάρρηνσεν ἐκ τῆς ἀπαντήσεως αὐτῆς ἡ ὁποία ἐνόμισεν ὅτι τὸν ἐνίσχυεν εἰς τὴν τακτικὴν του.

— Ὡστε φαντάζεσαι, εἶπεν, ὅτι ὁ κύριος Γκέστερ, ὅταν πελάθῃ σύζυγον, θὰ παύσῃ τὴν καταδίωξιν ἐναντίον μου καὶ θὰ λυπηθῇ νὰ με φυλακίσῃ ;

— Βεβαίως.

— Πλανᾶσαι.

— Δὲν εἶνε δυνατόν.

— Καὶ ὅμως πιστευσέ με.

— Ἀλλὰ πῶς θὰ τολμήσῃ νὰ φυλακίσῃ τὸν πενθερόν του ;

— Ὡς τὸ κάμῃ με ὅσην ἀναίδειαν ἔκαμε τόσα ἄλλα, με ὅσην ἐλευσινότητα ἀπεδίωξε καὶ περιφρονεῖ ἀκόμη τοὺς γέροντας γονεὺς του, οἱ ὅποιοι ἐν τούτοις τὸν ἀνέθρεψαν καὶ εἰς τοὺς ὁποίους ἀφείλει τὴν σημερινὴν του θέσιν.

— Ἀλλὰ δὲν φοβεῖται τὴν κατακραυγὴν τῆς κοινωνίας ;

— Τίποτε δὲν φοβεῖται αὐτός.

— Μὰ μοῦ φαίνεται ἀδύνατον.

— Εἶνε πλεον ἢ δυνατόν.

— Ὡστε ὁ γάμος μου δὲν θὰ ὠφελήσῃ ;

— Ἀπολύτως εἰς τίποτε. Θὰ βλάψῃ μόνον, διότι θὰ καταστήσῃ σέ δυστυχῆ.

— Πόσον μοῦ φαίνεται ἀπίστευτον.

— Εἶνε ἀληθές ἐν τούτοις. Καὶ τώρα ἀπάντησε εἰς μίαν ἐρώτησίν μου.

— Ἀπαντῶ.

— Ὅταν δεχθῇς αὐτὸ ὡς ἀληθές θὰ ἐπιμείνης νὰ γείνης σύζυγος τοῦ Γκέστερ ;

— Βεβαίως ὄχι.

— Τότε παῦσε νὰ ἐπιμείνης.

— Διὰ τί ;

— Ἐγὼ ὁ πατήρ σου σοῦ τὸ βεβαίω. Ὁ Γκέστερ εἶνε ἀποφασισμένος νὰ μὲ φυλακίσῃ καὶ θὰ τὸ κάμῃ ἀντὶ πάσης θυσίας. Τίποτε δὲν θὰ ἰσχύσῃ νὰ μεταβληθῇ ἡ ἀπόφασίς του καὶ πολὺ περισσότερο ὁ γάμος σου.

Ἡ Ἐλεονώρα εἰς τοὺς λόγους τούτους τοῦ πατρὸς της δὲν ἐταράχθη ὅπως ἀνέμενεν οὗτος.

Τὸν ἀντίον τοὺς ἐδέχθη ἀπαθῶς καὶ μάλιστα μὲ ποῖαν τινα εὐχαρίστησιν.

Τὸν ἠτένισε τρυφερῶς εἰς τοὺς ὀφθαλμούς καὶ ἠρώτησεν :

— Θὰ μοῦ ἀπαντήσῃς καὶ εἰς μίαν ἐρώτησιν ἰδικήν μου ;

— Ναί.

— Ἄν ὁ κ. Γκέστερ δὲν ἐκτελέσῃ τὴν ἀπειλήν του ἐπὶ πλέον δὲ εἶνε διατεθειμένος νὰ σὲ προστατεύσῃ δὲν θὰ συναινέσῃς εἰς τὸν μετ' αὐτοῦ γάμον μου ;

— Ἀλλὰ τί ἐρώτησις εἶνε αὕτη ;

— Ἀντίθετος ἀπὸ τὴν ἰδικήν σου.

— Δὲν μπορῶ νὰ ἀπαντήσω, διότι εἶναι ψευδής. Γνωρίζω πολὺ καλὰ τὸ ἐναντίον.

— Ἀλλὰ ὑπόθεσε ὅτι εἶνε ἀληθής.

— Μὰ πῶς ; Δὲν μπορῶ.

— Ἄρα δὲν συναινεῖς, ὅπωςδὴποτε καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα.

— Δὲν ἐννοῶ αὐτὸ. Ἄν ἦτο ἀληθής ἡ ὑπόθεσις αὕτη θὰ ἀπάντων ναί. Ἀλλὰ γνωρίζω ὅτι εἶνε ἀδύνατος καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν ἀπαντῶ καθόλου.

Ἡ Ἐλεονώρα ἐνόησεν καὶ αὕτη ὅτι ἔπρεπε νὰ φθάσῃ εἰς τὰ ἔσχατα.

Ἦτο ἀνάγκη νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἐφοβείτο μήπως γνωσθῇ, ὅτι λάβῃ τὴν νυκτερινήν της ἐπίσκεψιν πρὸς τὸν Γκέστερ, καὶ τὸν μετ' αὐτοῦ διάλογον.

Ἐπρεπε νὰ τὸ κάμῃ αὐτὸ διότι οὕτω μόνον ἦτο δυνατόν νὰ κατανικήσῃ τὴν ἀντίστασιν τοῦ πατρὸς της, ὅστις ἐξηκολούθει ἀρνούμενος.

Προσέλαβεν ὕψος δειλὸν καὶ συνεσταλμένον καὶ εἶπε :

— Πατέρα μου σὲ παρακαλῶ νὰ μὲ συγχωρήσῃς δι' ὅτι θὰ σοῦ εἰπῶ τώρα.

— Λέγε.

— Ξεύρεις πόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἀφοσίωσίς μου πρὸς ἓνα καλὸν πατέρα ὥστε ὅταν μοῦ ἀνήγγειλες τὴν τρομερὰν εἰδήσιν τῆς ἐπικειμένης φυλακίσεώς σου ἠσθάνθην ἓνα τέτοιον κλονισμόν ὥστε ἐνόμισα ὅτι θὰ ἀπέθνητκα.

Ἐγείνα ἀκόμη χειρότερα ὅταν μοῦ εἶπες νὰ ἐτοιμασθῶ νὰ φύγω.

Ἀλλὰ μοῦ ἦτο δυνατόν νὰ φύγω καὶ νὰ σὲ ἐγκαταλείψω καὶ μάλιστα εἰς τὴν δυστυχίαν σου ;

Ποτὲ δὲν θὰ τὸ ἔκαννα.

Ἐπρωτιμοῦσα τὸν θάνατον.

Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀπεφάσιζα νὰ φύγω θὰ ἀπέθνησκον ταχέως ἀπὸ τὴν ὀδύνην μου.

Ἦμουν ἀπηλπισμένη καὶ δὲν ἤξευρα τί νὰ κάμω. Ἐνόμιζα ὅτι τὸ δυστύχημα αὐτὸ ἦτο ἀναπόφευκτον καὶ τίποτε δὲν εἴμπορουσε γὰρ τὸ ἀποσβεῖν.

Δὲν ἐγνώριζα ὅτι ὁ κ. Γέστερ εἶχε θέσῃ ὅρον τὴν συνζίνεσίν σου εἰς τοὺς γάμους μας καὶ σοῦ εἶχε τάξῃ προθεσμίαν δέκα ἡμερῶν...

— Καὶ πῶς τὰ ἔμαθες αὐτά ;

— Θὰ ἰδῇς πατέρα μου.

Τὴν νύκτα ἐδοκίμασα εἰς μάτην νὰ κοιμηθῶ. Ἡ ὀδύνη δὲν μὲ ἄφινε, μὲ ἐδασπνιζεν.

Ἐσκέφθην πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ἀποφύγω τὸ δυστύχημα αὐτό.

Δὲν εὗρισκα κανένα μέσον.

Ἀπὸ τὰς πολλὰς σκέψεις μοῦ ἦλθεν ἡ ἰδέα ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ μαλαχθῇ ὁ κ. Γέστερ, ὅτι ἔπρεπε νὰ γείνῃ κάποια τέτοια προσπάθεια.

Ἐσκεφθὴν ὅτι τὰ δάκρυα μίας κόρης, τὴν ὁποίαν πλήττει τὸ σὸν μεγάλη δυστυχία θὰ τὸν συνεκίνηουν. Ἡ ἀπελπισία μὲ ἔκαμε νὰ λησμονήσω ὅλα καὶ νὰ ἐνθυμηθῶ μόνον ὅτι εἶχα ὑποχρέωσιν νὰ σώσω τὸν πατέρα μου.

Καὶ ἀπεφάσισα μόνη μου νὰ ὑπάγω νὰ ἱκετεύσω τὸν κύριον Γκέστερ.

— Καὶ τὸ ἔκαμες αὐτό; ἠρώτησεν κατὰπληκτος ὁ Κνόελ.

— Συγχώρησέ με πατέρα μου. Τὸ ἔκαμα διὰ σέ, διὰ νὰ σε σώσω κινδυνεύοντα.

— Οὐδέποτε θὰ σε συγχώρησω.

Διὰ τέσων τολμηρὸν διὰβημα ἔπρεπε νὰ ζητήσῃς τὴν γνώμην μου.

Ποτὲ δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ κάμῃς μόνη σου.

— Ἀλλὰ θὰ μὲ ἡμποδίζες καὶ θὰ ἐχάνετο πάσα ἐλπίς.

— Αὐτὸ θὰ ἐσήμαινεν ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ κάμῃς...

— Ἡ ἀπελπισία μου πατέρα, εἶπεν ἡ Ἐλεονώρα κλαίουσα. Ἀλλὰ σὺ ὀρκίζομαι, ὁ κ. Γκέστερ μὲ ἐσεβάσθη, μοῦ ἐφέρθη εὐγενῶς.

Μοῦ εἶπεν ὅτι ἀπὸ τὴν συναίνεσίν σου ἐξαρτάται τὸ πᾶν. Σὺ ἱκετεύω πατέρα δόσε την.

Συναίνεσε νὰ γείνουν οἱ γάμοι μας...

— Ποτὲ δὲν θὰ συναινέσω.

Ἀκουσέ με παιδί μου, καὶ ἀκολούθησε τὰς συμβουλὰς μου ὁ γάμος σου μετὰ τοῦ Γκέστερ θὰ εἶναι ἡ μεγαλητέρα δυστυχία διὰ σέ.

Καὶ ἐγὼ σὲ ἀγαπῶ καὶ δὲν θέλω τὴν δυστυχίαν σου. Προτιμῶ νὰ ζῆσῃς πτωχὴ ἀλλ' εὐτυχής.

Ἐπειτα δὲν ἐχάθη πάσα ἐλπίς.

Εἶσαι νέα ἀκόμη καὶ ἐλπίζω εἰς τὸν Θεὸν ὅτι μὲ τὴν προστασίαν τῶν συγγενῶν μου θὰ δυνηθῇς νὰ ἀποκατασταθῇς καλὰ. Διὰ τὸν πατέρα σου μὴ λυπεῖσαι.

Ὁ πατὴρ σου εἶναι γέρον πλεόν.

Τοῦ ὑπολείπονται ἀκόμη ὀλίγα ἔτη ζωῆς καὶ θὰ τὰ ὑποφέρῃ ἀγογγύστως.

Δὲν εἶναι ὅσον φαντάζεσαι μέγα κακὸν ἡ φυλακιστὴ. Ἀλλὰ μὴ θέλῃς τὰ ὀλίγα τοῦ ἔτη νὰ τὰ πικράνῃς μὲ ἀκόμη μεγαλητέραν δυστυχίαν, μὲ τὴν δυστυχίαν τῆς ἰδικῆς σου δυστυχίας. Ἀκουσέ με παιδί μου, ἐτοιμάσου νὰ φύγωμεν καὶ παρηγορήσου με τὴν ιδέα ὅτι ὁ πατήρ σου θὰ εἶναι εὐτυχὴς διότι ἀπεσώθησεν ἀπὸ σέ μίαν συμφορὰν. Ἐπειτα διὰ τοὺς ἀγαθοὺς ὑπάρχει ὁ καλὸς Θεός. Καὶ πρέπει νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι ὁ Θεὸς δὲν θὰ μᾶς ἐγκαταλείψῃ. Τοῦτο μόνον ἔχε ὑπ' ὄψει σου κόρη μου, ὅτι τὰ ἰδικὰ μου ἔτη εἶναι ὀλίγα καὶ γεροντικά. Εἶναι ἐγκλημα κατὰ τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων νόμων νὰ θελήσῃς νὰ θυσιάσῃς τὴν ἰδικήν σου εὐτυχίαν διὰ νὰ αὐξήσῃς καὶ τοῦ πατρός σου τὴν δυστυχίαν. Εἶναι διπλοὺν ἐγκλημα.

— Ἀλλὰ, πατέρα μου, εἶπεν ἡ Ελεονώρα κλαίουσα, δὲν θὰ δυνῶ νὰ ἐπιζήσω. Ὁ χωρισμὸς σου, τὰ μαρτύριά σου εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ ἡ ιδέα ὅτι ἡδυνάμην νὰ σέ σώσω καὶ δὲν τὸ ἐπραξα, θὰ μὲ ὀδηγήσουν ταχέως εἰς τὸν τάφον.

— Παιδί μου πρέπει νὰ ὑπομείνῃς τὰ πάντα μὲ καρτερίαν.

— Ἀλλὰ δὲν θὰ δυνῶ.

— Πρέπει νὰ προσπαθήσῃς. Ξεύρεις πολὺ καλά πόσον σέ ἀγαπᾷ καὶ ὅτι δὲν εἶνε δυνατόν ἐπιμένων, εἰμὴ νὰ φροντίζω διὰ τὴν εὐτυχίαν σου.

— Ἀλλὰ ποῖαν εὐτυχίαν μου; Εὐτυχὴς θὰ εἶμαι ὅταν καὶ σὺ θὰ εὐτυχῇς. Ὅταν ξεύρω ὅτι θ' ἀναξιοπαθῇς εἰς τὰς φυλακάς, εἶνε δυνατόν νὰ μὴν εἶμαι δυστυχὴς. Σὲ ἱκετεύω πατέρα, δέξου νὰ σὺναινεσῇς.

— Εἶνε ἀδύνατον.

— Ἀλλ' εἶνε ὁ μόνος τρόπος...

— Μὴν ἐπιμένῃς περισσότερον. Μὴ λησμονεῖς ὅτι εἶμαι πατήρ σου καὶ ἔχεις τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἀκούῃς τὰς συμβουλὰς μου. Καὶ τὸ καλλίτερον ποῦ ἔχεις νὰ κάμῃς εἶνε νὰ ἐτοιμασθῇς νὰ φύγωμεν

πρὶν ἀκόμῃ λήξῃ ἡ προθεσμία τοῦ μάς ἔχει τάξῃ ὁ ἱππαῖσιος Γκέστερ.

Καὶ εἰπὼν ταῦτα ὁ Κνόνελ ἀπεσύρθη ἵνα μὴ δώσῃ καιρὸν εἰς τὴν κόρην του καὶ ἀνανεώσῃ τὰς ἱκεσίας της.

Ὁ ἀτυχὴς πατὴρ ἔπασχε φρικωδῶς.

Ἡ θέσις του ἦτο ἀληθῶς δυσχερεστάτη.

Εἶχε τεθῇ πρὸ φοβεροῦ διλήμματος.

Ἀφ' ἐνὸς ἐθλίβετο διότι ἐβλεπε τὴν κόρην του ὀδυνηρῶς λυπημένην δι' ὅ,τι ἐμελλε νὰ τῷ συμβῇ.

Ἀλλὰ καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ συναινέσῃ εἰς ὅ,τι τοῦ ἐζήτει.

Διότι ἐπρωτίμῃ νὰ ὑποστῇ τὰ πάντα, ἀλλὰ δὲν ἠθελε νὰ φέρῃ τὸ βάρος τῆς εὐθύνης ὅτι συνετέλεσεν αὐτὸς νὰ τὴν καταστήσῃ δυστυχῇ, ἐπιτρέπων τὸν γάμον της μετὰ τοῦ τραπεζίτου Γκέστερ.

Ἦτο λοιπὸν ὑποχρεωμένος νὰ ἐπιμείνῃ ἀνευδύτως.

Καὶ ἦρ' ἦτο.

Ἀπειλὴ πατρικῆς κατάρας.

Ἐξ ἄλλου ἡ θέσις τῆς Ἑλεονώρας δὲν ἦτο ὀλιγώτερον κρίσιμας.

Ἡ ἀτυχὴς κόρη ἔπασχεν περισσότερον.

Ἐλάτρευε τὸν πατέρα της καὶ ἠθελεν ἀντὶ πάσης θυσιάς νὰ τὸν σώσῃ ἀπὸ τὸ μαρτύριον τῆς φυλακῆς,

Ἐγνώριζε καὶ αὐτὴ πόσον ἐλεεινὸς καὶ ἀπαίσσιος ἦτο ὁ χαρακτήρ τοῦ Γκέστερ, καὶ πόσον θὰ ὑπέφερεν εἰάν ὑπεχρεοῦτο νὰ ἐνώσῃ διὰ παντός τὴν ζωὴν της μὲ τὴν ἰδικήν του.

Ἦξευρεν ἀκόμῃ ὅτι τίποτε δὲν θὰ ἔσχυε νὰ φυλάξῃ τὸν βάνουσον καὶ ἀγρίως ζηλότυπον χαρακτῆρά του ὅστις καθίστα οἰκτρὸν θυμὰ του τὸ πλάσμα ὑπερθὰ ἐξηρηῶτο ἅπ' αὐτόν.

Ἄν δὲ ἡ Ἐλεονώρα προσεπάθησε νὰ πείσῃ τὸν πατέρα της ὅτι θὰ κατάρθωνε διὰ τῆς ἀγαθότητός της, διὰ τῆς ταπεινῆς ὑποταγῆς της καὶ διὰ τῆς πίστεώς της νὰ ἐξασφαλίσῃ καλλιτέραν συμπεριφορὰν τοῦ Γκέστερ πρὸς αὐτήν, ὅταν θὰ ἐγένετο σύζυγός του, τὸ ἔκαμνε τοῦτο διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν συναίνεσίν του.

Ἄλλ' εἶδομεν πόσον ἀνένδοτος ὑπῆρξεν ὁ Κνόελ εἰς τὴν ἀρχικὴν του ἀπόφασιν.

Πρὸ τῆς ἐπιμονῆς του ἐθραύσθησαν αἱ ἱκεσίαι τῆς κόρης καὶ ἀπέβη ματαιαὶ ἢ ἀφοσιώσεις της.

Οὕτω τὸ πρᾶγμα μοιραίως ἐφέρετο εἰς τὴν φυλάκισιν τοῦ ἀγαθοῦ γέροντος.

Ἄλλ' ἡ Ἐλεονώρα ἤθελε ν' ἀποφύγῃ ἀντὶ πάσης θυσίας τὴν δυστυχίαν νὰ ἴδῃ τὸν πατέρα της φυλακιζόμενον καὶ ἀποχωριζόμενον ἀπ' αὐτῆς.

Καὶ ἀκόμη, δὲν εἰμποροῦσε νὰ κάμῃ τίποτε διὰ ν' ἀποδοῇ τὸ κακὸν τοῦτο.

Ὅλα τὰ μέσα τὰ ἐξήντηλσε.

Ἐν τούτοις τῆς ἔμεινεν ἐν ἀκόμῃ τὸ ὅποιον ἦτο τόλμημα λίαν παρακεκινδυνευμένον.

Νὰ δεχθῇ τὴν πρότασιν τοῦ Γκέστερ καὶ ἀνευ τῆς συνκινέσεως τοῦ πατρὸς της.

Ὅταν ὁ τραπεζίτης ἐπετύγχανεν εἰς ὅ,τι ἐζήτηι βεβαίως δὲν θὰ ἐξετέλει τὴν ἀπειλήν του.

Οὕτω ὁ γέρον Κνόελ ἐσώζετο.

Ἡ σκέψις τοῦ τολμήματος οὗτου ἐπτόησε τὴν κόρην.

Πῶς θὰ ἐτόλμα αὕτη, μία ἐντιμὸς καὶ ἠθικὴ νεᾶνις, καὶ συγχρόνως μία καλὴ καὶ ἀφοσιωμένη θυγάτηρ νὰ περιφρονήσῃ τὰς θελήσεις τοῦ πατρὸς της καὶ νὰ σπεύσῃ νὰ ριθῇ εἰς τὴν ἀγκάλην ἐνὸς ἀπαισίου ἀνθρώπου, ὅστις ἦτο ἐπίσης καὶ ὁ θανάσιμος ἐχθρὸς του;

Ἐχρειάζετο πολὺ θάρρος διὰ ν' ἀποφασισθῇ ἡ ἐκτέλεσις τοιοῦτου σχεδίου.

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 120

Τὸ θάρρος αὐτὸ τὸ εὗρεν ἡ Ἑλεονώρα εἰς τὴν ἀπέραντον στοργὴν τῆς πρὸς τὸν γεννῆτορά της.

Καὶ ἀπεφάσισε.

Πρὶν ὅμως πραγματοποιήσῃ τὰς σκέψεις τῆς ἐνόμισεν ὅτι τῆς ἦτο ἐπιβεβλημένον νὰ εἰδοποιήσῃ περὶ αὐτῶν τὸν πατέρα της καὶ νὰ τὸν εἰδοποιήσῃ συγχρόνως ὅτι ἦτο ἀκλονήτως ἀποφασισμένη νὰ μὴ ὑποχωρήσῃ πρὸ οὐδενός.

Καὶ ἔπρεπε νὰ τὸ κάμῃ τοῦτο τόσον περισσότερον ὅσον ἤλπιζεν ὅτι ἡδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς θαυμασία ἀπειλὴ ἰκανὴ ν' ἀποσπάσῃ τὴν συναίνεσιν τοῦ πατρὸς της.

Τὴν ἐπομένην λοιπὸν ἐπαφελήθη τῆς εὐκαιρίας διὰ νὰ εἴπῃ μετὰ πολλὴν τρυφερότητα εἰς τὸν πάντοτε μελαγχολικὸν πατέρα της :

— Λοιπὸν ἐπιμένεις ἀκόμη ;

— Μὰ δὲν ἐμείναμεν σύμφωνοι χθές ;

— Ὅχι. Ἐγὼ δὲν συνήνεσα ;

— Ἑλεονώρα μὴ θέλεις νὰ δυσαρεστῇς περισσότερον καὶ ἀνελγὸς λόγος τὸν πατέρα σου. Δὲν ὑπάρχει κανεὶς, μὰ ἀπολύτως κανεὶς τρόπος θεραπείας. Ἡ λύσις εἶνε αὕτη. Σὺ θὰ ἐφύγῃς εἰς τοὺς συγγενεῖς μου καὶ ἐγὼ ἐὰν ἐπιμείνῃ ὁ Γκέστερ θὰ φυλακισθῶ. Τίποτε ἄλλο ἀπὸ αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ γείνη.

— Ἄλλ' αὐτὸ εἶνε ἀδύνατον. Δὲν εἰμπαρῶ ἐγὼ νὰ σέ ἐγκαταλείψω καὶ ἔπειτα δὲν θὰ δυνηθῶ νὰ ζήσω σκεπτομένη ὅτι σὺ θὰ εἶσαι φυλακισμένος.

— Ἀλλὰ σοῦ ἐπαναλαμβάνω ὅτι πρέπει νὰ ἔχῃς θάρρος καὶ καρτερίαν καὶ νὰ ὑπομείνῃς τὰ πάντα.

— Καί διατί νὰ ἀναγκασθῶμεν νὰ ὑποφέρωμεν τόσον καὶ οἱ δύο μας ἐνῷ εἶναι εὐκολον νὰ ἀποκρούσωμεν τὴν δυστυχίαν αὐτὴν τὴν φοβεράν :

— Σοῦ εἶπα δὲν ὑπάρχει κανεὶς τρόπος θεραπείας.

— Ὑπάρχει.

— Ἀλλὰ ποῖος ;

— Ἡ συναίνεσίς σου.

— 'Ομιλεῖς περὶ ἀδυνάτων.

— Εἶναι δυνατόν. Ἀλλὰ καὶ κακὸν ἂν εἶναι, εἶναι ὅμως ἀναγκά-
σιον.

— "Οχι, χιλιᾶκις ὄχι.

Καὶ δὲν θελω πλέον νὰ μοῦ κάμῃς λόγον περὶ τοῦ ἀθλίου ἐκεί-
νου ὑποκειμένου.

Ἡ ἀπόφασίς μου εἶναι ἀμετάβλητος καὶ ἡ ἐπιμονή σου κανέν
ἄλλο ἀποτέλεσμα δὲν δύναται νὰ ἔχῃ εἰμὴ νὰ μὲ πικραίνει. Ἐὰν
σὲ εὐχαριστῇ αὐτὸ ἐξακολούθει νὰ τὸ κάμνῃς.

— Πατέρα ἐγὼ θέλω ἀντὶ πάσης θυσίας νὰ σὲ σώσω. Καὶ
πρέπει νὰ τὸ κατορθώσω.

— Παραλογίζεσαι κόρη μου.

— "Οχι, δὲν παραλογίζομαι. Εἶναι ἀνάγκη νὰ σωθῇς. Ἐσκέ-
ψθην ἐπὶ πολὺ ἀλλὰ δὲν κατώρθωσα νὰ εὕρω κανένα ἀποτελεσμα-
τικὸν τρόπον. Ἐπὶ τέλους κατέληξα εἰς μίαν ἀπόφασιν τολμηράν...

— Τολμηράν;

— Ὑπὲρ τὸ δέον.

— Καὶ ποῖαν;

— Μίαν ἀπόφασιν ἢ ἐκτέλεσιν τῆς ὁποίας προκαλεῖ ἀγρίαν
πᾶλιν εἰς τὴν συνείδησίν μου.

Φέρει ἀντιμέτωπα τὸ καθῆκον νὰ σεβασθῶ τὰς θελήσεις τοῦ
πατρός μου καὶ τὴν ἱερωτέραν ὑποχρέωσιν νὰ τὸν σώσω κινδυ-
νεύοντα.

Τὸ δεύτερον ἔχει κατ' ἐμὲ μεγαλητέραν ἀξίαν καὶ πρέπει νὰ
ὑπερισχύσῃ ὅπως-ὅπως. Καὶ τοῦτο ἀκριβῶς θὰ ἐπιδιώξω καὶ θὰ τὸ
κατορθώσω.

— Λέγε λοιπὸν ποία εἶναι ἡ ἀπόφασίς σου;

— Θέλεις νὰ μάθῃς;

— Ναί.

— Μοῦ ὑπόσχεσαι ὅτι δὲν θὰ θυμώσῃς;

— Αὐτὸ ἐξαρτᾶται.

— Ἀδιάφορον.

Τὸ ξεύρω, θὰ θυμώσης.

Ἄλλὰ εἶμαι ἀναγκασμένη οὔτε αὐτὸ νὰ λάβω ὑπ' ὄψει. Λοιπὸν ἀπεφάσισα...

Ἄλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ προχωρήσῃ.

Τὰ δάκρυα ἔρρευσαν ἀφθονώτερα τώρα καὶ τῆς ἐπνίξαν τὴν φωνήν.

Ὁ πατὴρ τῆς προσεπάθησε νὰ τὴν ἐνθαρρύνῃ.

Παρηλθὼν ὀλίγα λεπτά καὶ ἡ κόρη κατῴρθωσε νὰ συνέλθῃ ἐκ τῆς κρίσεως τῶν δακρύων τῆς.

Καὶ ἐπανέλαβεν :

— Πρέπει νὰ τὸ εἶπω. Λοιπὸν πατέρα ἀπεφάσισα, παρὰ τὴν συναίνεσίν σου, παρὰ τὴν θέλησίν σου νὰ γείνω σύζυγος τοῦ τραπέζιτου Γκέστερ.

— Ἄλλὰ πῶς ; ἠρώτησεν κατάπληκτος ὁ Κνόελ.

— Πῶς ;

— Ναί.

— Θὰ μεταβῶ πρὸς συνάντησιν τοῦ κ. Γκέστερ, θὰ τοῦ δηλώσω τὴν συναίνεσίν μου καὶ θὰ τὸν παρακαλέσω νὰ τελέσωμεν τοὺς γάμους μας ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον.

Ὁ Κνόελ προσεποιήθη ὅτι ἐγέλα.

Καὶ προσέθηκεν :

— Πτωχή Ἐλεονώρα δὲν σέ ὠφελεῖ τὸ διάβημά σου αὐτό !

— Ὡστε φρονεῖς ὅτι ὁ Γκέστερ καὶ ὅταν ἀκόμη γείνη γαμβρός σου δὲν θὰ παραιτηθῇ τῆς ἀπειλῆς του ;

— Αὐτὸ δὲν τὸ πιστεύω.

— Ἄλλὰ τότε ;

— Δὲν θὰ σοῦ εἶναι δυνατόν νὰ γείνης σύζυγός του.

— Καὶ διὰ ποῖον λόγον ;

— Διότι δὲν ἐπιτρέπουν οἱ νόμοι ;

— Οἱ νόμοι ;

— Μάλιστα.

— Πρώτην φοράν τὸ ἀκούω.

— Καί ὅμως εἶναι ἀληθές.

— Ἀλλά πῶς μποροῦν νὰ ἐμποδίσουν οἱ νόμοι μίαν κόρην νὰ ἀπανδρευθῇ;

— Τὴν ἐμποδίζουν ὅταν εἶσαι ἀνήλικος, ὅπως ἐσύ. Κανεὶς ἱερεὺς δὲν θὰ δεχθῇ νὰ εὐλογήσῃ τὸν γάμον σας ἀνευ τῆς συναίνεσεως τῆς ἰδικῆς μου.

Διότι ἀκριβῶς οἱ νόμοι προέβλεψαν ὅτι διὰ τὰς ἀνηλίκους θυγατέρας πρέπει νὰ εἶναι σεβασταὶ αἱ θελήσεις τῶν γονέων οἵτινες καὶ τὸ ἐνδιαφέρον ἔχουν καὶ τὴν πεῖραν μεγαλητέραν διὰ νὰ ἀποφασίσουν περὶ τῆς ἀποκαταστάσεώς των ὥστε βλέπεις τὸ διάβημά σου δὲν θὰ σέ ὠφελήσῃ εἰς τίποτε. Τοῦναντίον θὰ σέ βλάψῃ διότι ἀποτελεῖ ταπεινώσιν καὶ ἐξευτελισμὸν διὰ μίαν κόρην καὶ πρὸ πάντων ἀπέναντι ἀνθρώπου οἷος ὁ Γκέστερ.

Ἡ Ἐλεονώρα εἰς τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην ἀποκάλυψιν ἔμεινεν ἄφωνος καὶ ἐμβρόντητος, μὴ γνωρίζουσα τί νὰ ἀπαντήσῃ.

Ὡστε λοιπὸν ἔπρεπε νὰ ἀπελπισθῇ καὶ ἀπὸ τὴν μόνην ταύτην ἐλπίδα ἣν εἶχεν;

Ἀλλά ὄχι.

Ἐπρεπε νὰ νικήσῃ.

Ἡ ἀπελπισία της τὴν ὤθει εἰς τὰ ἔσχατα.

Καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἐν ἀπογνώσει ἔβλεπε καὶ τὴν τελευταίαν της ἐλπίδα διαψευδομένην, εἰς τὴν σκέψιν της ἀνεπήδησε μία βέβηλος ἰδέα ἥ ὅποια τὴν ἔκαμε νὰ κλαύσῃ.

Ἐφοβήθη νὰ τὴν ἐκδηλώσῃ.

Ἀλλὰ ἐπὶ τέλους ἐτόλμησεν, διὰ νὰ τὴν μεταχειρισθῇ μάλλον ὥς ἀπειλήν:

— Πατέρα, εἶπεν, ἡ ἐπιμονή σου μὲ ὤθει εἰς τὰ ἔσχατα.

— Ἀλλὰ καὶ ἡ ἰδική σου ἡ ἐπιμονὴ κόρη μου μὲ κάμνει νὰ ὑποφέρω πολὺ.

— Σὲ ἱκετεύω, πατέρα, συναίνεσον.

— Σοῦ ἐπαναλαμβάνω διὰ χιλιοστὴν φορὰν εἶναι ἀδύνατον.

— 'Αλλα τότε εἶμαι ἡναγκασμένη νὰ κάμω τοὺς γάμους μου ἄνευ τῆς συναίνεσέως σου.

— Σοῦ εἶπα ὅτι δὲν μπορεῖς διότι εἶναι ἀνήλικος.

— "Ακουσε πατέρα, εἶμαι ἀποφασισμένη ἀντὶ πάσης θυσίας νὰ σὲ σώσω.

Πρέπει νὰ τὸ κάμω καὶ θὰ τὸ κάμω. 'Αφ' οὗ οἱ νόμοι δὲν μοῦ ἐπιτρέπουν νὰ γείνω νόμιμος σύζυγος τοῦ Γκέστερ ἀμεσῶς, θὰ εἶμαι ἡ μνηστή του μέχρις ὅτου ἐνηλικιωθῶ. 'Εν ἀνάγκῃ θὰ γείνω ἡ ἐρωμένη του μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. 'Αρκεῖ μόνον νὰ δυνηθῶ νὰ σὲ σώσω, καὶ θὰ τὸ κατορθώσω οὕτω μόνον.

'Ο Κνὸελ ἠγέρθη ὀργίλος καὶ κάτωχρος ἐκ τῆς παραχῆς. Τὰ μέλη του ὅλα ἔτρεμον καὶ ἐφαίνετο ὥσάν καταληφθεὶς ὑπὸ ἰσχυρᾶς νευρικῆς κρίσεως.

Δὲν ὠμίλησεν ἀλλ' ἐκραύγασεν :

— 'Ὅταν πραγματοποιήσης τοιαύτην βέβηλον πράξιν καὶ ἀτιμάσης κατὰ τοιοῦτον τρόπον τὸ οἰκογενιακὸν σοι ὄνομα, ἡ κατάρρα τοῦ πατρός σου θὰ σὲ βαρύνῃ ἐφ' ὅρου ζωῆς.

'Εξιστόρησε τοὺς τρομεροὺς τούτους λόγους ὁ γέρον καὶ ἐφυγεν τεταραγμένος.

'Η 'Ελεονώρα ἔμεινεν ἐννεὴ ὡς Νιόβη.

'Η φοβερὰ πατρικὴ κατάρρα τὴν ὁποίαν ἤκουσε πρὸ ὀλίγου τὴν συνεκλόνησεν.

"Εκλαίεν ἤδη δάκρυα μεταμελείας, διότι ἡ πάσχουσα ἐκ τῆς ὀδύνης σκέψις τῆς παρεδόθη εἰς τόσον ἐγκληματικὸν σχέδιον.

Μετεμελήθη ἀκόμη περισσότερο, διότι ἐπέσυρε τὴν πατρικὴν κατάραν μία σκέψις τῆς τὴν ὁποίαν οὐδέποτε θὰ ἐτόλμα νὰ πραγματοποιήσῃ καὶ τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθη μόνον μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἐξεβίαζε δι' αὐτῆς παρὰ τοῦ πατρός τῆς τὴν συναίνεσίν του εἰς εἰς τὴν ἑνωσίν της μετὰ τοῦ Γκέστερ.

'Αλλὰ τῶρα ποῦ ἐπεκρέματο ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της ἡ δυστυχία τῆς πατρικῆς κατάρρας ἀπεδίωξε μὲ ἀγανάκτησιν πᾶσαν τοιαύτην βέβηλον σκέψιν.

Δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ κάμῃ τίποτε.
 Θὰ ἄφηνε τὰ πράγματα ν' ἀκολουθήσουν τὸν μοιραῖον καὶ ὀλέ-
 θριον δρόμον των.
 Ἄλλ' οὔτε τὴν ὀδύνην της τὴν ὁσημέραι αὐξάνουσιν θὰ ἠδύ-
 νατο νὰ κατὰπνίξῃ

Εἰς τὴν Φλωρεντίαν.

Τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἡ Ἑλεονώρα ἔπεσε κλινήρης καταληφθεῖσα ὑπὸ πυρετοῦ.

Ὁ πατὴρ της κατ' ἀρχὰς ἐνόμιζεν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἀπλῆς ἀδιαθεσίας καὶ δὲν ἀνησυχῆσε.

Τὴν ἐπομένῃ ὅμως ἡ κατὰστασις τῆς ἀσθενοῦς ἐχειροτέρευεν ἐπαισθητῶς.

Ὁ πατὴρ της κατελήφθη ὑπὸ ζωηρᾶς ἀνησυχίας τότε καὶ ἐκά-
 λεσεν ἐσπευσμένως τοὺς ἰατροὺς.

Ἡ ἐξέτασις δὲν ἠδυνήθη νὰ διακρίνῃ ὠρισμένην τινὰ νόσον.

Μία ἀγνωστος ἀσθένεια κατέτρωγε τὴν πτωχὴν κόρην καὶ ὑπέ-
 σκαπτε τὴν ὑγίαν της.

Ἦτο ψυχικὴ ἀσθένεια.

Ἦτο ἡ ὀδύνη, ἡ ἀνηλεοτάτη ὀδύνη τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, ἡ ὁποία τὴν ἔρριψε κλινήρη καὶ τῆς ἀνοιγε τὸν δρόμον πρὸς τὸν τάφον.

Ὁ κληθεὶς ψυχίατρος πρὸς θεραπείαν της συνέστησεν ὡς μόνον φάρμακον τὴν ἡθικὴν παρηγορίαν, τὴν ἄρσιν τῶν αἰτίων τὰ ὅπεα ἐκάμνον τὴν ἀτυχῇ νεάνιδα νὰ ὑπὲρβῃ τόσον πολὺ.

Ὁ πατὴρ της συνηθισμένη τότε πόσον βαρεῖαν θὰ ἔφερε τὴν εὐθύνην ἐὰν συνέβαινε ἀπευκατὶόν τι εἰς τὴν κόρην τὴν ὁποίαν ἐλά-
 τρευε παραφρόως.

Διότι δὲν εἶχε καμμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι ἡ ἄρνησίς του εἰς τὰς ἐπιμόνους ἱκεσίας της ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς ἀσθενείας της.

Τουλάχιστον είχε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τὴν σώσῃ ἐφ' ὅσον ἠδύνατο.

Καὶ μένων διαρκῶς παρὰ τὸ πλεονόν της τῆς ἐπιθύρᾳ τρυφεροὺς λόγους καὶ τὴν ἐπαρηγόρει ὅσον ἠδύνατο καλλίτερον.

Ἀλλὰ δι' ἐκείνην ἡ καλλιτέρα παρηγορία καὶ τὸ ἀποτελεσματικώτερον φάρμακον ἦτο ἡ συναίνεσίς του.

Ἐν τούτοις δὲν ἀπεφάσισε νὰ τὴν δώσῃ.

Καὶ τοῦτο διότι δὲν ἤθελε νὰ ψευθῇ.

Καὶ θὰ ἐψεύδετο πράγματι ἐὰν ἔλεγεν ὅτι θὰ συνήνει.

Διότι ἐν τῇ πραγματικότητι θὰ ἐπρωτίμα καὶ τὸν θάνατον ἀκόμη τῆς κόρης του ἀπὸ τὴν δυστυχίαν ἣτις θὰ τῆς ἐπεφυλάσσετο ἐὰν ὑπανδρεύετο τὸν Γκέστερ.

Ὅταν ὅμως ἡ ἀσθένεια ἐφάσεν εἰς τὸ κρίσιμον σημεῖον καὶ καθίστα τὸν κίνδυνον ἐπικείμενον καὶ καταφανῆ ἀναγκάσθη νὰ ψευθῇ :

— Ἐλεονώρα τῆς εἶπεν, εὐχομαι εἰς τὸν Θεὸν νὰ γείνῃ καλὰ καὶ τότε θὰ εἶμαι εὐτυχής, διότι θὰ συναινέσω εἰς ὅ,τι τόσον καίρὸν μοῦ ἐζήτει καὶ ἐγὼ ἐπιμένων, ἡρνούμην.

— Μοῦ τὸ ὑπόσχεται ;

— Ναὶ κόρη μου, σοῦ τὸ ὑπόσχομαι.

— Ἀλλὰ τότε θὰ γείνω γρήγορα καλὰ.

— Εἶθε. Ἀφοῦ ὁ Θεὸς ἠθέλησε νὰ γείνῃ οὕτως ὡς πληρωθῇ τὸ θέλημά του. Καὶ εὐχομαι νὰ ἐπαληθεύσουν αἱ προαισθήσεις σου ὅτι δὲν θὰ δοκιμάσῃς πικρίας πολλὰς εἰς τὸν συζυγικόν σου βίον.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἀντηλλάγη ὁ διάλογος οὗτος ἡ βαρμυκρασία τῆς Ἐλεονώρας ἤρχισε νὰ κατέρχεται ταχύτατα.

Μετὰ δέκα ἡμέρας ἠγέρθη τῆς κλίνης καὶ εἰσήρχετο εἰς τὸ σταθιδιον τῆς πλήρους ἀναρρώσεως.

Ἀλλ' ἡ ἐξάντλησις τὴν ὁποίαν ὑπέστη ἐκ τῆς νόσου ἦτο τόσο μεγάλη ὥστε εἶχεν ἀνάγκην μακρᾶς καὶ ἐπιμελημένης ἀναρρώσεως.

Ἐπειτα ἐπεβάλλετο διὰ τὴν ἀσθενὴ καὶ ἡ ἀλλαγὴ τοῦ κλίματος.

Τοῦτο τὸ συνέστησαν ἐπιμόνως οἱ ἰατροί.

Ὁ Κνόελ ἠναγκάσθη νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὰς συμβουλὰς τῶν ἰατρῶν καὶ ἀπεφάσισε ν' ἀναχωρήσῃ ἐκ τοῦ Μονάχου μεταβαίνων μετὰ τῆς κόρης του εἰς μίαν ὑγιεινὴν πόλιν ὅπως παραμείνῃ ἐκεῖ ἐπὶ τινα καιρὸν μέχρις ἐντελοῦς ἀναρρώσεως τῆς Ἑλεονώρας.

Ἀλλὰ διὰ νὰ πράξῃ τοῦτο εἶχεν ἀνάγκην τῆς συναίνεσεως τοῦ Γκέστερ πρὸ παντός.

Ὅμως εἶχεν εἰς χεῖράς του τὴν ἀπόφασιν διὰ τῆς ὁποίας ἡδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὴν φυλάκισιν τοῦ Κνόελ.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι ἐδέχθη νὰ μὴ ἐκτελέσῃ τὴν ἀπόφασιν μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἀρχικῆς ταχθείσης παρὰ τοῦ ἰδίου δεκαημέρου προθεσμίας.

Ἄλλ' ἔπραξε τοῦτο ὁ Γκέστερ εὐρεθεὶς πρὸ δυσχερείας τὴν ὁποίαν δὲν ἡδύνατο νὰ ὑπερπηδήσῃ.

Διότι ἀνεγνώρισε τὴν βαρύτητα τῆς θέσεως τῆς κόρης καὶ ἐφοβήθη ὅτι ἡ φυλάκισις τοῦ πατρὸς της εἰς τὴν κρισιμωτέραν φάσιν τῆς ἀσθενείας θὰ ἰσοδυναμεί δι' αὐτὴν πρὸς ἄμεσον καὶ ἀφευκτον θάνατον.

Καὶ ἐπειδὴ τοιοῦτόν τι δὲν ᾔθελε, διότι ἀκριβῶς διὰ τὴν ἀποκτῆσιν τῆς Ἑλεονώρας ἠγωνίζετο, ἠναγκάσθη νὰ ἐνδῶσῃ.

Καὶ ὡς ὁμολογηθῆ πρὸς τιμὴν του, ὅτι εἰς τοῦτο δὲν συνετέλεσε καὶ αἰσθημα φιλανθρωπίας τὸ ὅποιον τοιαύτη δυστυχία θὰ ἐνέπνεεν καὶ εἰς θηρίον ἀκόμη.

Ἀλλὰ ὑπῆρχε καμμία βεβαιότης ὅτι θὰ ἐδέχετο καὶ τώρα νὰ ἀναβάλῃ τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἀπειλῆς του ἀφ' οὗ μάλιστα ὁ Κνόελ μετὰ τῆς κόρης του ἐπρόκειτο νὰ φύγουν μακρὰν τῆς Γερμανίας καὶ νὰ ἀπουσιάσουν αὐτῆς ἐπὶ πολὺ, ἐπὶ δύο τρεῖς μῆνας ἴσως.

Πολὺ ἀμφίβολον.

Καὶ τοῦτο ἀνησύχει ἀκριβῶς τὸν Κνόελ.

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 121

Ἐν τούτοις ἔπρεπε καὶ τὸ ζήτημα αὐτὸ νὰ κανονισθῇ ἡπὺ διὰ παντός καὶ τὸ ταχύτερον.

Ὁ Κνόελ μετέβη πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Γκέστερ καὶ τοῦ ὠμίλησεν ὡς ἑξῆς :

— Κύριε Γκέστερ, οἱ ἰατροὶ ἐθεώρησαν ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἀνάρρωσιν τῆς κόρης μου τὴν ἀλλαγὴν τοῦ κλίματος καὶ τὴν ἐπὶ δύο τρεῖς μῆνας διαμονὴν τῆς εἰς τόπον ὑγιεινόν. Εἶμαι ὁ μόνος προστάτης τῆς καὶ ἐννοεῖται ὅτι πρέπει νὰ τὴν συνοδεύω ἐπου δῆποτε καὶ ἂν μεταβῇ.

Ἀλλὰ τοῦτο ἐξαρτᾶται ἀπὸ σᾶς.

Ἄν θελήσετε νὰ ἐκτελέσητε τὴν ἐναντίον μου δικαιοσύνην ἀπόφασιν τὴν ὁποίαν ἔχετε εἰς χεῖράς σας, καὶ νὰ μὲ φυλακίσετε, βεβαίως δὲν μπορῶ νὰ φύγω ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἡ κόρη μου - θὰ ὑποχρεωθῇ νὰ μεταβῇ εἰς τοὺς συγγενεῖς μου. Ποιοῦμαι ἐκκλησιν εἰς τὰ αἰσθήματά σας καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ μοῦ δώσετε ἀκόμη μικρὰν προθεσμίαν μέχρις οὗτου ἀναρρώσῃ ἡ θυγάτηρ μου καὶ δυνηθῶ νὰ ἐπιστρέψω ἐνταῦθα. Ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ ἀρνηθῇτε χάριν ἥτις εἶναι ὕψιστον ἔργον φιλανθρωπίας.

Οὕτως ὠμίλησεν ὁ Κνόελ καὶ ἐσιώπησε.

Ἀνέμενε τὴν ἀπάντησιν.

Ὅποια θὰ ἦτο ἄρχ γε αὕτη ;

Τὴν ἐφαντάζετο τρομεράν.

Ὁ Γκέστερ ἦτο ἤδη ἀπόλυτος κύριος τοῦ πεδίου τῆς μάχης καὶ ἠδύνατο νὰ προτείνῃ τοὺς βαρυτέρους ὅρους μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι θὰ ἐγίνοντο οὗτοι κατ' ἀνάγκην δεκτοὶ παρὰ τοῦ γέροντος Κνόελ.

Καὶ τὸ ἐφαντάζετο τοῦτο ὁ Κνόελ τόσον περισσότερον ὅσον αὐτὸς εἶχεν ἐσχηματισμένην ἀκράδαντον τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ Γκέστερ δὲν ἦτο ἄνθρωπος προσιτὸς εἰς αἰσθήματα εὐγενῆ.

Ἀλλ' ἡ ἀπάντησις τὸν διέψευσεν, εὐτυχῶς.

— Κύριε Κνόελ, εἶπεν ὁ Γκέστερ, ὑποθέτω ἀναγνωρίζετε καὶ

σεῖς ὅτι εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν ἐγὼ εἶμαι ὁ ἰσχυρὸς καὶ καὶ κρα-
ταῖος καὶ σεῖς ὁ ἀνίσχυρος καὶ ἀδύνατος.

— Μάλιστα.

— Γνωρίζω ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν κόρην σας καὶ ὅτι αὕτῃ ἐπίσης
σας λατρεύει. Κατὰ συνέπειαν δὲν ἄγνοῶ ὅτι ἡ φυλάκισίς σας εἰς
τὰς παρούσας στιγμὰς ἠδύνατο καὶ πάλιν νὰ κλονίσῃ ἐπικινδύνως
τὴν υἱείαν τῆς δεσποινίδος Ἑλεονώρας καὶ ὅτι καὶ σεῖς θὰ εἰσθε
πρόθυμοι εἰς πᾶσαν θυσίαν διὰ τὴν ἀποφύγετε τοιοῦτον δυστύχημα.
Τὸ γνωρίζω καλῶς τοῦτο.

Καὶ ὅμως δὲν θὰ προσενεχθῶ πρὸς ὑμᾶς ὅπως θὰ ἐφέρετο πᾶς
ἄλλος εἰς τὴν θέσιν μου. Διότι μὴ λησμονεῖτε ὅτι κατ' ἐπαναλήψιν
περιεφρονήσατε τὸ ὄνομά μου καὶ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὁ ὅποιος
φέρει ζωηρὸν τὸν πόθον τῆς ἐκδικήσεως εἰς κάθε ἄνθρωπον. Ἐν
τούτοις ἐγὼ δὲν μνησικακῶ καὶ θέλω νὰ λησμονήσω, διὰ τὸ παρὸν
τούλάχιστον, τὴν περιφρόνησιν καὶ τὸν ἐμπαιγμὸν.

Θέλω τούναντίον νὰ σᾶς δείξω ὅτι ἔχω ἱπποτικὸν χαρακτῆρα
καὶ φέρομαι μὲ πᾶσαν τὴν γενναιοφροσύνην πρὸς ἐκείνους τοὺς
ὁποίους ἠδυνάμην νὰ συντρίψω μὲ μίαν μόνον λέξιν μου. Θέλω ἐπί-
σης νὰ σᾶς κάμω νὰ πεισθῇτε ὅτι δὲν ἐζήτησα τὴν κόρην σας εἰς
γάμον, ἀπλῶς διὰ νὰ ικανοποιήσω σαρκικὰς ὀρεξεις καὶ διὰ νὰ
καυχῶμαι ὅτι εἶμαι ὁ σύζυγος μιᾶς ὠραίας ἀληθῶς γυναικός. Ὅχι.
Τὸ ἔκαμα διότι ἤθελα νὰ δοκιμάσω τὴν εὐτυχίαν τῆς πληρώσεως
ἐνὸς ψυχικοῦ πόθου.

Διότι δὲν δυσκολεύομαι νὰ σᾶς ἐπαναλάβω ὅτι ἀγαπῶ παρὰ-
πρὸς τὴν κόρην σας καὶ ὅτι τὸ ὄνειρόν μου εἶνε νὰ τῇ ἐξασφα-
λίσω βίον ὅσον τὸ δυνατόν εὐτυχέστερον. Διὰ τοῦτο ἤδη ὅτε δύ-
ναμαι νὰ ἐπιβάλλω ἕλας τὰς θελήσεις μου δὲν τὸ πράττω. Τούναν-
τίον εἶμαι διατεθειμένος νὰ φανῶ πρὸς ὑμᾶς ὅσον τὸ δυνατόν πε-
ρισσότερον εὐεργετικὸς καὶ δὲν θὰ βραδύνετε νὰ πειθῇτε περὶ
τούτου.

Ἡδυνάμην νὰ σᾶς ἔλεγα :

— «Κύριε Κνὼελ ἐννοῶ νὰ ἐκμεταλλευθῶ τὴν περίστασιν αὐτὴν

ἡ ὁποία μοῦ παρουσιάζεται καὶ νὰ σὰς ἐξαναγκάσω νὰ παραδ-
χθῆτε τὰς ἀξιώσεις μου. Ἀρνοῦμαι νὰ σὰς ἐπιτρέψω ν' ἀναχωρή-
σετε ἐκ Γερμανίας. Καὶ ἔχω ἀμετάστροφον θέλησιν αὐτὴν τὴν
στιγμὴν νὰ δώσω πρὸς τὰς ἀρχὰς πρὸς ἐκτέλεσιν τὴν ἀπόφασιν
τῆς φυλακισεώς σας.

Ἐν τούτοις σὰς δηλῶ ὅτι εἶνε δυνατόν νὰ μεταβληθῇ ἡ θέλη-
σίς μου. Πρὸς τοῦτο ὅμως θέον νὰ δεχθῆτε ἀνεπιφυλάκτως τοὺς
ὅρους μου. Καὶ οἱ ὅροι μου εἶνε νὰ συναινέσητε καὶ μνηστευθῆ-
σθε ἀμέσως σήμερον τὴν δεσποινίδα κόρην σας».

— Ἡδυνάμην νὰ σὰς εἴπω αὐτὸ κύριε Κινσέλ. Καὶ ὅμως δὲν
τὸ ἔκαμα.

Ἔτι μᾶλλον εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ σὰς διατυπώσω βαρύτεραις
ἀξιώσεις.

Ἡδυνάμην εἰς τὴν παράκλησίν σας τὴν ὁποίαν μοῦ ὑπεβάλατε
νὰ σὰς ἀπαντήσω οὕτω :

— ἀκύριε Κινσέλ δὲν συναινῶ νὰ συμμορφωθῶ πρὸς τὴν παρά-
κλησίν σας.

Ἐπικαλεῖσθε τὰ φιλόφρονά αἰσθήματά μου διὰ νὰ μὲ πείσετε
νὰ δεχθῶ.

Ἀλλὰ σεῖς οὐδέποτε ἐδείξατε τοιαῦτα αἰσθήματα ἀπέναντι
μου.

Δὲν θέλω καὶ ἐγὼ νὰ φανῶ εὐγενέστερος ἀπὸ σὰς. Σὰς πλη-
ρώνω μὲ τὸ ἴδιον ἀκριβὲς νόμισμα καὶ ἀρνοῦμαι διαρρήδην. Οὐχί
ἦτον ὑπάρχει κάποια ἐλπίς διὰ σὰς, νὰ καμφθῶ. Ἀλλ' αὐτὸς ἕξαρ-
τᾷται πρὸ παντός ἀπὸ τὴν ἀνεπιφύλακτον ἀπόδοσιν τῶν ἀξιώσεών
μου.

Καὶ αἱ ἀξιώσεις μου εἶναι νὰ συναινέσετε ὥπως ἀμέσως σή-
μερον τελεσθῶν οἱ γάμοι μου μετὰ τῆς δεσποινίδος Ἑλεονώρας.

Καὶ τότε ἐπειδὴ δὲν εἶνε ἴδιον τοῦ χαρακτήρός μου νὰ φέρομαι
καταπιεστικῶς πρὸς αὐτὸν τὸν πενθερόν μου, σπρίζω τὴν ἀπόφασιν
τῆς φυλακισεώς σας καὶ ἐπὶ πλέον συνοδεύω τὴν κόρην σας καὶ
τὸν υἱόν μου εἰς τὸ ταξίδιον τῆς ἀναρρώσεώς της».

Τι θὰ ἀπαντούσατε εἰς αὐτὰ κύριε Κνόςελ ; Θὰ ἡρνεύσθε ; Δὲν τὸ φαντάζομαι ποτέ.

— Βεβαίως ὄχι, ἀπήντησεν συντετριμμένος ὁ Κνόςελ.

— Βλέπετε λοιπὸν κύριε Κνόςελ, ὅτι αἱ περιστάσεις μοῦ δίδουν ἀκατανίκητον δύναμιν νὰ ἐπιβάλλω τὰς θελήσεις μου. Ἐν τούτοις δὲν τὸ κάμνω.

Καὶ ἐλπίζω ὅτι καὶ σεῖς θὰ ἐκτιμήσετε ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὴν πράξιν μου ταύτην ἥτις εἶναι θυσία δι' ἐμέ.

— Μάλιστα.

— Σὰς ἀφίνω νὰ φύγητε ἡσυχῇ ἀπὸ ἐδῶ καὶ σὰς συνοδεύει ἡ θερμὴ εὐχή μου νὰ ἐπανεέλθετε ἐκεῖθεν εὐτυχεῖς διὰ τὴν τελείαν ἀποκατάστασιν τῆς υἱείας τῆς θυγατρὸς σας. Μάλιστα, ἐπειδὴ γνωρίζω τὴν οἰκονομικὴν θέσιν τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησαν ἀπρόοπτα ἐμπορικά, θὰ ἤμην εὐχαρίστως διατεθειμένος νὰ σὰς δανείσω καὶ ὅσα χρήματα ἀκόμη θὰ σὰς ἐχρειάζοντο τυχόν διὰ τὸ ταξεῖδιον τοῦτο.

— Σὰς εὐχαριστῶ κύριε Γκέστερ, Ἄλλ' εὐτυχῶς αἱ ὀλίγαι οἰκονομίαι μου ἐπαρκοῦν διὰ τὸ ταξεῖδιον τοῦτο.

— Δὲν ἐπιμένω.

Καὶ μέ συγχωρεῖτε διὰ τὴν πρότασιν.

— Τοῦναντίον σὰς εὐχαριστῶ.

— Ἐγὼ ἐν τούταις μίαν μικρὰν παράκλησιν νὰ σὰς διατυπώσω, κύριε Κνόςελ.

— Ποίαν ;

— Θέλω νὰ μοῦ ὑποσχεθῇτε ὅτι μετὰ τὴν ἀνάρρωσιν τῆς κόρης σας θὰ ἐπιστρέψετε πάλιν εἰς τὸ Μόναχον.

— Σὰς τὸ ὑπόσχομαι.

— Ἐγὼ τὸν λόγον τῆς τιμῆς σας ;

— Μάλιστα.

— Μοῦ ἀρκεῖ τοῦτο.

Σὰς γνωρίζω καὶ σὰς ἐκτιμῶ ὡς ἔντιμον ἄνθρωπον καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν ἔχω καμμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι θὰ τηρήσητε τὸν λόγον σας

— Ἔστε βέβαιος.

— Ἐφ' ὅσον θὰ ἀπουσιάζετε τοῦ Μονάχου δὲν ἐννοῶ νὰ ἀσκήσω καμμίαν ἐπιρροὴν ἐφ' ὑμῶν. Θὰ κανονίσω ἐκ νέου τὴν στήσιν μου μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν σας.

Κολακεύομαι οὐχ' ἥττον νὰ ἐλπίζω ὅτι κατὰ τὴν διαμονὴν σας εἰς τὸ ἐξωτερικὸν θὰ σᾶς δοθῇ ἀρκετὸς καιρὸς νὰ σκεφθῆτε ψυχραιμότερον καὶ νὰ μεταβάλετε τὰ αἰσθήματά σας ἀπέναντί μου.

Θὰ κατανοήσετε ἐλπίζω, πόσον εἰλικρινεῖς εἶναι αἱ προθέσεις μου καὶ πόσον ἀγνή ἡ θέλησίς μου νὰ καταστήσω τὴν κόρην σας εὐτυχῇ.

Οὕτω ἀγαπῶ νὰ πιστεύω ὅτι ἡ εἰς Μόναχον ἐπάνοδός σας θὰ σημειώσῃ δι' ἐμὲ τὴν πλήρωσιν διακαυῶς μου πόθου. Μὲ τὰς ἐλπίδας αὐτὰς κύριε Κνόελ σᾶς ἀποχαιρετῶ καὶ σᾶς εὐχομαι ταχὺν στήν ἀνάρρωσιν διὰ τὴν κόρην σας.

Ὁ Κνόελ ἀληθῶς συγκεκινημένος ἐδέχθη τὰς εὐχὰς καὶ τὸν χαιρετισμὸν τοῦ Γκέστερ.

Δύο ἡμέρας βραδύτερον ὁ Κνόελ μετὰ τῆς θυγατρὸς του ἀνεχώρησαν ἐκ Μονάχου καὶ κατηυθύνθησαν εἰς τὴν Φλωρεντίαν, ὀλίγον ἐξώθεν τῆς ὁποίας τοὺς εὗρομεν εἰς ἓν γραφικώτατον χωρίον.

Τὸ κλῆμα ἐκεῖνο ἡνύσει καθ' ὑπερβολὴν τὴν ἀνάρρωσιν τῆς Ἐλεονώρας ἥτις ἔβαινε ταχέως.

Ἐκεῖ εὐρισκόμενος ὁ Κνόελ παρεδόθη εἰς νέας σκέψεις περὶ τοῦ πρακτέου.

Διότι ἐγνώριζεν ὅτι μετὰ τὴν λήξιν τῆς διμήνου ἢ τριμήνου προθεσμίας ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Μόναχον καὶ κατὰ

συνέπειαν τὰ γεγονότα θὰ ἐπανήρχιζον τὸν πρότερον μοιραῖον δρόμον των.

Τὸ καλλίτερον βεβαίως θὰ ἦτο νὰ μὴ ἐπανέλθῃ πλέον εἰς Γερμανίαν, ἀλλὰ νὰ ζήσῃ εἰς μίαν ξένην χώραν, ἡσυχος καὶ ἀπηλλαγμένος πάσης καταδιώξεως.

Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἦτο δυνατόν.

Πρῶτον διότι ὁ Κινέλ εἶχεν ὅλους τοὺς λογαριασμούς του ἀνεκαθαρίστους καὶ ἦτο ἐπίσης βεβαρημένος δι' ὑποσχέσεων τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ κανονίσῃ καθ' ὅσον τοῦ ἐπετρέπετο ἐκ τῆς οἰκονομικῆς του κατὰστάσεως.

Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου τὸ σπουδαιότερον καὶ ἀνυπερέβλητον κώλυμα ἦτο ὅτι ἡ τιμὴ του τοῦ ἐπέβαλε νὰ ἐπιστρέψῃ ἀντὶ πάσης θυσίας εἰς τὸ Μόναχον.

Εἶχε δώσει τὸν λόγον τῆς τιμῆς του εἰς τὸν Γκέστερ καὶ ἔπρεπε νὰ τὸν τηρήσῃ.

Θὰ ἔπραττε τὸ πᾶν διὰ νὰ μὴ δώσει εἰς κανένα τὸ δικαίωμα νὰ τὸν ἀποκαλέσῃ ἄτιμον, καὶ πολὺ περισσότερον εἰς τὸν τραπεζίτην.

Ὡστε δὲν ἦτο νὰ γίνεταί λόγος περὶ φυγῆς.

Ἐπρεπεν ἀναγκαιῶς νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Μόναχον.

Καὶ τώρα ἐσκέπτετο πῶς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐξέλθῃ τοῦ ἀδιεξήδου εἰς τὸ ὑποῖον εἶχεν ἐμπλεχθῇ.

Καὶ ἐν πρώτοις ἦσαν ἀκόμη ἔναυλοι εἰς τὰ ὠτά του οἱ τελευταῖοι λόγοι τοῦ Γκέστερ.

Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ὁ ἀπαίσιος καὶ ἐλεεινὸς ἔδειξεν ὁμολογούμενως ἱπποτισμὸν καὶ γενναιοφροσύνην, περὶ τῶν ὁποίων καμμία ἀντίρρησης δὲν ἦτο δυνατόν νὰ προκληθῇ ἐκ μέρους λογικοῦ ἀνθρώπου.

Κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκαίνην περίστασιν ὁ Κινέλ ἦτο τὸ θυμὰ του.

Ἡδύνατο νὰ τὸν διαθέσῃ ὅπως ᾔθελεν.

Καὶ ὅμως προσηνέχθη ἱπποτικῶς καὶ εἰς ἐπίμετρον ἐπροθυμοποιήθη νὰ τὸν εὐεργετήσῃ καὶ χρηματικῶς ἀκόμη.

— Τί νά συνέβαινε ἀρά γε ;

Νά ἠπατήθη ὁ Κνόελ καὶ νά ἐσχημάτισε τὴν χειρίστην ἰδέαν
περὶ ἀνθρώπου ὅστις ἦτο ἴσως ἄξιος καλλιτέρας ἐκτιμῆσεως ;

Ἠγάπα ἀρα ἀληθῶς ὁ Γκέστερ τὴν Ἐλεονώραν ;

Να ἐπέδρασεν ἡ ἀγάπη αὐτῆς καὶ νά τὸν κατέστησεν ἡπιότε-
ρον καὶ εὐγενέστερον ;

Ἴδού ἐρωτήματα τὰ ὅποια ἐβασάνιζον τὴν ζωὴν τοῦ ἀτυχοῦς
πατρὸς καὶ τοῦ ἐγέννων μερικὰς σκιὰς τύψεως συνειδήτος, μὴ τυχόν
ἡ πεποιθήσις τὴν ὁποίαν εἶχε σχηματίσει διὰ τὸν χαρακτήρα τοῦ
Γκέστερ ἦτο ἄδικος.

Καὶ πολλάκις κατὰ τὰς ὥρας τῆς μονώσεώς του ἐσκέπτετο ἐπὶ
τοῦ ζητήματος τούτου.

Ἄλλ' ἡ σειρά τῶν γεγονότων τὰ ὅποια ἀνεπόλησεν καὶ τὰ
ὅποια ἀνήγοντο εἰς τὴν ἐν γένει ζωὴν τοῦ Γκέστερ ἐν Μονάχῳ τὸν
ἐπεισαν ὅτι ἡ ἰδέα τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐσχηματισμένην δι' αὐτὸν δὲν
ἦτο ἄδικος...

Καὶ εἰς ἐπίρρῳσιν τῆς πεποιθήσεώς του αὐτῆς ἦλθεν ἡ ἀπρό-
πτος ἐπίσκεψις τοῦ Γκέστερ εἰς τὸ ἔξωθι τῆς Φλωρεντίας χωρίον,
περὶ ἧς ἐγράψαμεν ἐν καιρῷ.

Πράγματι κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ἐκείνην ὁ Γκέστερ δὲν ἦτο ὁ ἰπ-
ποτικὸς καὶ εὐγενὴς ἄνθρωπος ὁ ὅποιος προέπεμψεν τὸν Κνόελ καὶ
τὴν κόρην του εὐχαριστοῦντας ἐκ Μονάχου.

ᾤμύλησεν ἀποτόμως καὶ κατὰ τρόπον ἀπελπιστικὸν ὑπενθύμη-
σεν εἰς τὸν Κνόελ ὅτι εἶχε τὴν ὑποχρέωσιν κατὰ τὴν ὠρισμένην προ-
θεσμίαν νά ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ Μόναχον.

Τί νά εἶχε συμβῇ ἀρά γε.

Ἴσως ὁ Γκέστερ δὲν μετέβαινεν εἰς συνάντησιν τοῦ Κνόελ μὴ
κακὰς διαθέσεις.

Ἀλλὰ τὸν ἐξηρέθισεν ἡ παρουσία τοῦ νέου Γουλιέλμου Κρέθερ.

Ὁ τραπεζίτης ἦτο καθ' ὑπερβολὴν ζηλότυπος.

Καὶ ὅταν εἶδε τὸν ὠραῖον ἐκεῖνον νέον τόσο στενῶς συνδεμέ-
νον μετὰ τῆς οἰκογενείας Κνόελ, ἐφοβήθη μήπως οὗτος κατὰκτῇ

τὴν ἀγάπην τῆς Ἑλεονώρας καὶ τότε πλέον δι' αὐτὸν θὰ ἦτο ἀκόμη δυσχερεστέρα ἢ πλήρωσις τῶν πόθων του.

Ἀλλ' ὁ Γκέστερ δύο-τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Κνέελ ἐκ Μονάχου, εὗρέθη σφόδρα μεταμελημένος διὰ τὴν ἡπιότητα τῆς στάσεώς του καὶ διὰ τὴν γενναιοπροσύνην ἣν ἐπεδειξάτο κατὰ τὴν παρούσαν στιγμὴν.

Μετενόητε διότι ἐνῷ ἠδύνατο τότε νὰ ἀποσπάσῃ τὴν συναίνεσιν τοῦ πατρὸς λίαν εὐχερῶς, ἐπρωτίμῃσε νὰ φανῇ ἱπποτικός καὶ νὰ παρατείνῃ τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος, ἐπὶ βλάβῃ τῶν φιλοδωρίων του ὅπως ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων.

Ἀλλ' ὅταν ἠγνόητε τοῦτο ἦτο ἀργά.

Ἕνας πολύτιμος ἔρως.

Καὶ ἤδη πρὶν ἀκόμη μεταβῶμεν εἰς Βαμβέργην καὶ παραστῶμεν εἰς τὸ θλιβερόν γεγονός τοῦ ἀπροόπτου καὶ αἰφνιδίου θανάτου τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος, ὃς ἐπανεύρωμεν ἔξωθεν τῆς Φλωρεντίας τὸν Κνέελ, τὴν κόρην του καὶ τὸν Γουλιέλμον Κρέθερ, μετὰ τοῦ ὁποίου τὸ προηγούμενον γεγονός συνεδέθη μοιραίως.

Ὁ Γουλιέλμος Κρέθερ, ὁ ὁποῖος εἶδομεν πόσον σφοδρὸν ἔτρεφεν ἔρωτα πρὸς τὴν Ἑλεονώραν, ἔπκασχε δεινῶς ἀπὸ τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἐπίεσθη ὅτι μυστηριώδης αἰτία ἐπέβλεπεν εἰς τὴν λατρευτὴν του νὰ ἀρνηθῇ τὴν μετ' αὐτοῦ ἐνωσίν τῆς.

Δὲν ἤξευρε ποῦ ν' ἀποδώσῃ τὸ τοιοῦτον.

Ἀλλ' ἡ ἀπότομος ἐπίσκεψις τοῦ Γκέστερ τὸν ἔκαμε νὰ σκεφθῇ μήπως τὸ πρόσωπον τοῦτο συνεδέετο διὰ τινος δεσμοῦ πρὸς τὴν Ἑλεονώραν, συνεπεία τοῦ ὁποίου αὕτη ἐνῷ δὲν ἀπέκρουε τὸν ἔρωτα τοῦ Γουλιέλμου, ἤρνετο ὅμως ἐν συντριβῇ καρδίας εἶνε ἀληθές, νὰ συναινέσῃ νὰ τὸν δεχθῇ νομίμως.

Καὶ ἐσχημάτιζε τὴν ἰδέαν ταύτην ὁ Γουλιέλμος τόσον περισ-

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 122

σότερον ὅσον παρετήρησε καταφανῆ τὴν μεγάλην ταραχὴν ἣν ἐδοκίμασαν καὶ ἡ Ἐλεονώρα καὶ ὁ πατὴρ τῆς ἐπὶ τῇ ἐπισκέψει ἐκείνῃ.

Ἐν τούτοις ἐσεβάσθη τὸν πόνον τῶν δύο ἐκείνων ἀνθρώπων καὶ δὲν εἶπε τίποτε.

Ἡ μᾶλλον ἐπωφελήθη νὰ κάμῃ λόγον ἐφ' ὅσον ἡ ἐντύπωσις ἦτο πρόσφατος.

Ἐκαραδόκει ὁμῶς τὴν εὐκαιρίαν διὰ νὰ ἐρωτήσῃ καὶ πληροφρηθῇ περὶ αὐτοῦ.

Ἡ εὐκαιρία αὐτὴ τοῦ ἐδόθη ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὸ ἐπεισθῆναι ἐκεῖνο.

Συνήντησε μόνην τῆς τὴν Ἐλεονώραν :

— Ἐὰν δὲν εἶμαι ἀδιάκριτος τῆς εἶπε θὰ ἤθελα νὰ ἐμάνθαναι ποῖος ἦτο ἐκεῖνος ὁ κύριος ὁ ὁποῖος σὰς ἐπεσκέφθη πρὸ τινῶν ἡμερῶν.

— Ὁ κ. Γκέστερ ;

— Ναί.

Ἡ Ἐλεονώρα ἐξέβαλεν ἓνα στεναγμὸν καὶ ἀπάντησεν :

— Εἶναι τραπεζίτης ἀπὸ τὸ Μόναχον ;

— Ἴσως πολὺ φίλος σας οἰκογενειακός ;

— Ὁχι, ἀπλὴ γνωριμία μας...

— Ἐχει καλὴν θέσιν ἐκεῖ ;

— Ναί.

Ἀλλὰ σὰς παρακαλῶ κύριε Γουλιέλμε, ἄς μὴ κάμνωμεν λόγον πλέον δι' αὐτόν.

Ταράσσομαι πολὺ.

— Μὲ συγχωρεῖτε δεσποινίς. Δὲν τὸ ἤξευρα ὅτι θὰ σὰς ἐλύπει τόσον τοῦτο.

Ἄν καὶ ἔπρεπε νὰ τὸ ἐννοήσω διότι ἂν μὴ ἠπατήθην, ἐταράχθητε ὅχι ὀλίγον ὅταν πρὸ ἡμερῶν σὰς ἐπεσκέφθη.

— Εἶναι ἀλήθεια.

— Σὰς ὑπόσχομαι ὅτι δὲν θὰ κάμω πλέον λόγον. Καὶ ἀκόμη περισσότερον δὲν ἔχω καμμίαν ἀξίωσιν νὰ μάθω τί εἶναι τὸ αἶ-

τιον τῆς ἀντιπαθείας ἦν αἰσθάνεσθε καὶ σεῖς καὶ ὁ πατὴρ σας πρὸς αὐτόν.

Ἡ Ἐλεονώρα ἐσίγησε πρὸς στιγμὴν καὶ ἔπειτα ἀπήντησεν :
— Θὰ μάθετε κύριε Γουλιέλμε.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ μάθετε.

Θὰ ὁμιλήσω εἰς τὸν πατέρα μου καὶ αὐριον, ἐλπίζω θὰ σὰς καταστήσωμεν ἐνήμερον ὅλης αὐτῆς τῆς λυπηρᾶς ὑποθέσεως.

Ἡ Ἐλεονώρα ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν.

Ἠγάπα τὸν Γουλιέλμον καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὸν κάμῃ νὰ ὑποφέρει περισσότερον πρὸς χάριν τῆς, ἀφ' οὗ οὗτος ἦτο καταδικασμένος νὰ μὴ δύναται νὰ διαθέσῃ τὴν καρδίαν τῆς κατὰ βούλησιν.

Ἐπρεπε νὰ τοῦ εἴπῃ τί ἀκριβῶς συνέβαινε διὰ νὰ τὸν πείσῃ ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἐξακολουθῇ ἀγαπῶν αὐτὴν καὶ ἐλπίζων εἰς τὴν ἑνωσίν των.

Ἐχρειάζετο ὅμως προηγουμένως νὰ εἰδοποιήσῃ περὶ αὐτοῦ τὸν πατέρα τῆς.

Καὶ τὸ ἔκαμε τὴν ἐπομένην.

Μετὰ δειλίας καὶ συστολῆς, ἀλλὰ καὶ μετὰ εἰλικρινείας ἐωμολογήθη πρὸς τὸν πατέρα τῆς τὸν ἀμοιβαῖον τῆς ἔρωτα μετὰ τοῦ Γουλιέλμου Κρέθερ καὶ τὴν ἀνάγκην εἰς ἣν εὕρισκετο νὰ ἐκθέσῃ τὰ πράγματα ὡς εἶχον πρὸς αὐτόν διὰ νὰ τὸν κάμῃ νὰ πεισθῇ ὅτι ὁ ἔρως οὗτος εἶναι ἀνωφελὲς καὶ θλιβερὸς μᾶλλον, ἀφ' οὗ τὰ περιστατικά δὲν ἐπιτρέπουν τὴν νόμιμον διακοίνωσίν του.

Ὁ πατὴρ τῆς ἤκουεν ἀπαθῶς τὴν ἐξομολόγησιν.

Δὲν ἔδειξεν ἐκπληξιν δὲ αὐτὴν.

Ἄν δὲν ἦτο βεβαίως ἐπίστευεν ὅμως νὰ ἠννόησε μόνος του τὸν ἔρωτα αὐτῆς.

Ἐξεδηλοῦτο κατὰ τοιοῦτον τρόπον μεταξὺ τῶν δύο νέων ὥστε δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ γείνη ἀντιληπτὸς παρ' ἀνθρώπου ἐμπεύου ὅπως ἦτο αὐτός.

Καί ὡς πατὴρ ἀγαπῶν τὴν κόρην του καὶ ἐκτιμῶν τὰς ἀρετὰς τοῦ Γουλιέλμου δὲν ἠθέλησε νὰ παρεμποδίσῃ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἔρωτος τούτου.

Τοῦναντίον μάλιστα θὰ ἐβλεπεν εὐχαρίστως αὐτὸν διαθερμικνόμενον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον.

Διότι ἤλπιζεν οὕτω ὅτι ἡ Ἐλεονώρα κατεχομένη ὑπὸ ἀγνῶν κίσθημάτων ἀπέναντι τοῦ νέου ἐκείνου θὰ παρεσύρετο καὶ λησμο- νοῦσα τὴν προτέραν ἐπιμονὴν της θὰ ἐδέχετο νὰ ἐνωθῇ μετ' αὐτοῦ.

Καὶ τοῦτε θὰ ἦτο ἡ μεγαλειτέρα εὐτυχία διὰ τὸν Κνόελ. Διότι θὰ ἐξησφάλιζεν οὕτω εἰς τὴν κόρην του ἀποκατάστασιν εὐτυχῆ καθ' ὅλα.

Διὰ τοῦτο ἀντὶ νὰ δείξῃ ἐκπληξιν ἡ ὀργὴν διὰ τὴν ἐξομολόγησιν προσεπάθησε νὰ ἐνθαρρύνῃ τοῦναντίον τὴν κόρην του εἰς τὸν ἔρωτα αὐτὸν καὶ νὰ τὴν πείσῃ ὅτι δὲν ἔπρεπε ν' ἀποκρούσῃ τὴν εὐτυχίαν αὐτήν, ἥτις ἤρχετο κατ' εὐχὴν, καὶ τὴν ὁποῖαν καὶ ἡ ἰδία ἐπόθει.

Ἀλλ' ἡ Ἐλεονώρα ἐμμένουσα εἰς τὴν ἀρχικὴν της ἰδέαν, εἰς τὴν ἀφοσίωσίν της πρὸς τὸν πατέρα της τὸν ὅποιον ἠθελε πάσῃ θυσίᾳ νὰ σώσῃ καὶ τὸν ὅποιον δὲν ἠννόει νὰ ἐγκαταλείψῃ, ἤρ- νήθη ἐπιμόνως νὰ ὑπακούσῃ, καὶ ἐδήλωσεν ὅτι θὰ ἦτο ὑποχρεωμένη μόνη της ν' ἀποκαλύψῃ τὰ πάντα πρὸς τὸν Γουλιέλμον διὰ νὰ μὴ ἀφήσῃ ν' αὐξηθῇ ὁ ἔρωσ του διὰ τῆς ἀνοχῆς της, ἡ ὁποία ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀποδοχή.

Καὶ τὸ ἔκαμε.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν, ἐνῶ κατὰ τὸ σῶνθος εἶχον ἐξέλθῃ καὶ οἱ τρεῖς εἰς περίπατον, ἡ Ἐλεονώρα ἐπαφελήθη ἐνὸς μικροῦ σταθμοῦ ὑπὸ τὰ δένδρα διὰ νὰ ὁμιλήσῃ :

— Κύριε Γουλιέλμε, εἶπεν, εἶνε ἀνάγκη νὰ σὰς ὁμιλήσω ἀποκαλύπτως καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ του πατρός μου, πρὸς τὸν ἑστῶτα

ἄλλως δὲν ἔχω κρύψει τίποτε. Καὶ πρέπει νὰ τὸ κάμω τοῦτο ἐφ' ὅσον εἶνε ἀκόμη καιρὸς νὰ λησμονήσωμεν ὁ εἰς τὸν ἄλλον.

— Δεσποινίς....

— Εἶνε ἀνάγκη, κύριε Γουλιέλμε, νὰ ὠμιλήσωμεν ἀπροκαλύπτως. Σὰς εὐχαριστῶ πολὺ διότι ἐδείξατε ἀγνὰ αἰσθήματα συμπαιδείας ἀπέναντί μου καὶ δὲν ἀδικῶ ἑμαυτὴν διότι αἱ ἀρεταὶ σας καὶ τὰ σπάνια χαρίσματά σας μὲ ἔκαμαν νὰ λησμονήσω τὴν θέλῃ μου, νὰ νομίσω ὅτι εἶχον δικαίωμα εἰς τὴν εὐτυχίαν καὶ νὰ ἐπιτρέψω εἰς τὴν καρδίαν μου νὰ σὰς ἀνταποδώσῃ τὰ αἰσθήματα ταῦτα. Ἀλλὰ φεῦ! Ἡ σκληρὰ πραγματικότης μὲ καλεῖ εἰς τὸ καθήκόν μου, τὸ λυπηρὸν καθήκόν μου, τὸ ὅποιον πρέπει νὰ ὑπερίσχυση πάσης ἀδυναμίας μου.

Ἀνήκω πρῶτον εἰς τὸν πατέρα μου καὶ ἔπειτα εἰς τὸν ἑαυτόν μου.

Καὶ ἔχω τὴν ὑποχρέωσιν νὰ σώσω πρῶτα αὐτὸν καὶ ἔπειτα νὰ σκεφθῶ διὰ τὸν ἑαυτόν μου.

— Κόρη μου, ἐξακολουθεῖς νὰ παραλογίζεσαι...

— Ἀκούσατε κύριε Γουλιέλμε.

Καὶ ἡ Ἐλεονώρα ἀφηγήθη καταλεπτῶς πρὸς τὸν Γουλιέλμον κρέβον ὅλα ὅσα γνωρίζομεν ἤδη περὶ τῆς στάσεως τοῦ Γκέστερ καὶ τῶν ἀπειλῶν αὐτοῦ.

— Βλέπετε, λοιπόν, ἐξηκολούθησεν ἡ Ἐλεονώρα πόσον θλίβερά εἶναι ἡ θέσις μου; Ὁ πατήρ μου προτιμᾷ νὰ ριφθῇ εἰς τὰς φυλακὰς διὰ νὰ μὴ ἐνωθῶ ἐγὼ μετὰ τοῦ Γκέστερ, ἐνῶ τοῦτο ἂν δὲν ἦτο εὐτυχία δι' ἐμέ πάντως δὲν θὰ ἦτο καὶ δυστυχία. Καὶ ἂν ὑποφέρω πλησίον ἐκείνου ὡς σύζυγός του θὰ εἶμαι ὅμως ἡσυχος ὅτι ἐξεπλήρωσα ὕψιστον καθήκον πρὸς τὸν πατέρα μου. Σὰς παρακαλῶ, κύριε Γουλιέλμε, εἰπέτε μία καλὴ κόρη ἡδύνατο εἰς τὴν προκειμένην περίστασιν νὰ ἐνεργήσῃ ἄλλως ἢ ὅπως ἐγὼ σκέπτομαι.

Καὶ σὰς παρακαλῶ πείσατε τὸν πατέρα μου ὅτι ἀδικεῖ πολὺ καὶ τὸν ἑαυτόν του καὶ ἐμὲ ἐξακολουθῶν οὕτω νὰ ἐπιμένῃ.

— Κύριε Κρέθερ εἶπεν ὁ γέρων Κνόελ, ἡ κόρη μου δὲν σὲ εἶπε τὴν ἀλήθειαν.

Ὁ Γκέστερ εἶναι ὁ ἀπαισιώτερος τῶν ἀνθρώπων καὶ οἰαδήποτε γυνὴ ὡς σύζυγος αὐτοῦ δὲν δύναται εἰμὴ νὰ εἶναι δυστυχὴς. Τὸ γνωρίζει τοῦτο καλῶς καὶ ἡ ἰδίᾳ διότι ξεύρω ὅτι αἰσθάνεται ἀπὸ χθεῖαν καὶ ἀποστροφὴν πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Ἐὰν λοιπὸν ἡ κόρη μου θέλει νὰ θυσιάσῃ τὴν ὑπαρξίν της, τὴν νεότητά της χάριν ἐμοῦ, δὲν εἶναι καθήκον ἐπιβεβλημένον, ἐγὼ, ὁ ὅποιος δὲν ἔχω ἀκόμη νὰ διανύσω εἰμὴ ὀλίγα ἔτη ζωῆς, νὰ ἐπιμένω νὰ τὴν ἀποτρέψω ἀπὸ διάβημα καταστρεπτικὸν δι' ἀμφοτέρους ;

Ὁ Γουλιέλμος Κρέθερ ὁ ὅποιος ἤκουε μελαγχολικῶς ἀπ' ἀρχῆς ἐγένεν εὐθυμος καὶ ἡ μορφὴ του ἀκτινοδόλησεν ἐκ χαρᾶς εὐθὺς ὡς ἡ ἀφήγησις τῆς Ἑλεονώρας ἐτελείωσεν.

Καὶ τώρα ὅτε ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὰς δύο ἀντιθέτους ἐρωτήσεις τὰς ὁποίας τῷ ἐπέτεινον ἡ Ἑλεονώρα καὶ ὁ πατήρ της ὠμίλησεν ὡς ἑξῆς :

— Νομίζω ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ συμβιβασθοῦν τὰ πράγματα χωρὶς οὔτε σεῖς κ. Κνόελ, νὰ φυλακισθῇτε οὔτε ἡ δεσποινὴς Ἑλεονώρα νὰ συζευχθῇ ἄνθρωπον τὸν ὅποιον ἀποστρέφεται.

— Ἀλλὰ εἶναι ἀδύνατον,, εἶπεν ἡ Ἑλεονώρα.

— Ἐντελῶς, προσέθεσεν ὁ Κνόελ. Ὁ Γκέστερ ζητεῖ καὶ δυστυχῶς εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐπιτύχῃ ἐν ἀπὸ τὰ δύο.

— Ἀκριβῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ κατορθώσῃ οὔτε τὸ ἐν οὔτε τὸ ἄλλο.

— Πῶς ;

— Πόσα χρήματα τοῦ ὀφείλετε κύριε Κνόελ ;

— Πολλά.

— Περίπου ;

— Ἀκριβῶς διακοσίας ὀγδοήκοντα ἑπτὰ χιλιάδας μάρκων.

— Ὅταν τοῦ πληρώσετε αὐτὰ δὲν ἀπαλάττεσθε πάσης ὑποχρέωσός ᾧ ἀπέναντί του ;

— Βεβαίως.

— Καί ἀποφεύγετε τὴν φυλάκισιν σεῖς καὶ τὸν γάμον ἡ κόρη σας ;

— Ἀσφαλῶς.

— Ὡστε ἡ πληρωμὴ τοῦ χρέους σας λύει τὸ ζήτημα.

— Ναί. Ἀλλὰ δὲν ἔχω πλέον χρήματα. Τὰ ἄλλεπάλληλα ἀτυχήματα ποῦ ὑπέστην μὲ ἐξήντησαν ἐντελῶς οἰκονομικῶς, μὲ κατεστρεψαν.

— Εὐτυχῶς, κύριε Κνόελ, ἡ περιουσία ἡ ἰδική μου εἶνε ἀκριβῶς διπλάσια τοῦ ποσοῦ τούτου. Ἐὰν ἐπομένως διαθέσω τὸ ἥμισυ

— καὶ ἡ διάθεσις αὐτὴ δὲν μοῦ εἶνε ἐπαισθητὴ, διότι δὲν ἔχω οἰκογενειακὰ βάρη — θὰ εἶνε δυνατόν νὰ πληρωθῇ δι' αὐτοῦ ὁ κ. Γκέστερ — καὶ οὕτω θὰ ἔχω τὴν εὐτυχίαν νὰ ἶδω ἐξαφανισθέντα ἓνα κίνδυνον ὅστις ἠπέιλησε δύο εὐγενεῖς ὑπάρξεις πρὸς τὰς ὁποίας ὁ σεβασμὸς μου καὶ ἡ ἀφοσίωσίς μου εἶνε ἀπεριόριστος.... Ἐὰν μοι ἐπιτρέπετε μάλιστα θὰ ἐλάμβανα τὴν τιμὴν νὰ ζητήσω καὶ τὴν χεῖρα τῆς θυγατρὸς σας δεσποινίδος Ἐλεονώρας....

Ἀληθῆς κατὰπληξιν ἐπροξένησεν εἰς τοὺς δύο ἀνθρώπους ἡ γενναιοφροσύνη καὶ ἡ ἀφοσίωσις τοῦ εὐγενοῦς νέου.

Ἡ Ἐλεονώρα συνεσταλμένη ἐψιθύρισεν :

— Ὁχι, ὄχι, δὲν εἶνε δυνατόν.

Ἀλλ' ὁ πατὴρ τῆς ψυχραιμότερος καὶ ἀνθρωπος ἔχων ἐξυψώσει εἰς τὴν δέουσαν περιωπὴν, κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς εὐτυχίας, τὸ κα-
θῆκον τῆς ἀλληλοδοθηείας δὲν ἀπέκρουσε τὴν πρότασιν τοῦ Κρέθερ.

— Δέχομαι παιδί μου, εἶπε, τὴν θυσίαν σου αὐτήν. Καὶ τὸ κά-
μνω τοῦτο, διότι ἀναγνωρίζω ὡς ἱερωτάτην τὴν ὑποχρέωσιν τῆς ἀλ-
ληλοδοθηείας μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἰδίᾳ ἐκεῖνων οἵτινες συν-
δέονται δι' αἰσθημάτων ἀγνῶν ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως.

Διὰ τῆς θυσίας σου αὐτῆς ἐξασφαλίζεται ἡ ἰδανικὴ εὐτυχία τῆς κόρης μου. Ἐλπίζω ὅτι καὶ ἡ ἰδική σου εὐτυχία καθ' ὅσον ἐξαρτᾶται τοῦτο ἀπὸ τὴν κόρην μου θὰ εἶνε πλήρης.

Καὶ ἀμέσως ἐκεῖ ὁ γέρον Κνόελ, μόλις συγκρατῶν τὰ δάκρυα

τῆς χαρᾶς του ἔδωκε τὰς εὐλογίας του εἰς τὴν ἑνώσιν τῶν δύο νέων.

Ὀλίγας ἡμέρας ταῦτα ἀνεχώρησεν ἐντεῦθεν ὁ Κνόελ καὶ οἱ δύο μνηστῆρες καὶ μετέβησαν εἰς τὸ Στρατσοῦργον.

Ἀπ' ἐκεῖ δε ἄφ' οὗ ὁ Κρέθερ ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ ὅσα χρήματα ἀπλητοῦντο, ἀνεχώρησαν πάντες διὰ τὸ Μόναχον.

Μόλις ἔφθασαν ἐκεῖ καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν οἰκίαν τῶν ἀμέσως τὴν ἐπομένην ἐτελέσθησαν οἱ γάμοι τῆς Ἐλεονώρας Κνόελ μετὰ τοῦ Γουλιέλμου Κρέθερ.

Οἱ φίλοι τοῦ Γκέστερ, οἱ γνωρίζοντες τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ ἀπεναντι τῆς Ἐλεονώρας, ἐφρόντισαν νὰ τὸν εἰδοποιήσωσι περὶ τοῦ ἀπροσδοκῆτου γεγονότος.

Ὁ τραπεζίτης διέκοψεν ἀμέσως τὸ ταξειδίον του καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Μόναχον, πλήρης ἀγριότητος καὶ διψῶν ἐκδίκησιν.

Ἡ πρώτη φροντίς ὅταν εὐρέθη ἐκεῖ ἦτο νὰ δώσῃ ἐντολὴν ὅπως ἐκτελεσθῇ ἀνευ ἀναβολῆς ἡ ἀπόφασις τῆς φυλακίσεως τοῦ Κνόελ.

Ἀλλὰ δὲν ἐξετελέσθη.

Ὁ Κνόελ προέλαβε καὶ ἐξώφησε μέχρι λεπτοῦ τὸ πρὸς αὐτὸν χρέος του.

Ὅταν δὲ ὁ γέρον ἐκανόνισε καὶ τοὺς μετὰ τῶν ἄλλων μεθ' ὧν συνηλάσσετο λογαριασμοὺς του, καὶ ἐπώλησε τὴν ἀπομείναν αὐτῷ ἀκίνητον περιουσίαν, μετέβησαν πάντες εἰς τὸ Στρατσοῦργον, μετὰ ὀλιγοήμερον δὲ ἐκεῖ διαμονὴν ἐγκατεστάθησαν εἰς τὸ Βερολίνον.

Ἐκεῖ ὁ Γουλιέλμος καὶ ἡ Ἐλεονώρα ἐζησαν ἀληθῆ εὐτυχῇ συζυγικὸν βίον.

Ἀπέκτησαν ἓν μόνον τέκνον, τὴν Ἐλβίραν τὴν ὁποίαν ἐγνωρίσαμεν ἤδη ὑπὸ καλᾶς συνθήκας κατὰ τὴν εἰς Βαμβέργην βραχεῖαν διαμονὴν τῶν γονέων των καὶ τὴν ὁποίαν θὰ ἐπανεύρωμεν ἀμέσως ὑπὸ περιστάσεις τραγικὰς διὰ τὸν ἀτυχῆ πρῶτον Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων.

BIBΛION Z'.

Ἡ ΑΣΘΕΝΕΙΑ ΤΟΥ ΘΘΩΝΟΣ

Μία μοιραία συνάντησις.

Ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου του ὁ Βασιλεὺς Ὁθων εἶχεν ἐξέλθῃ εἰς περίπατον μετὰ τοῦ ὑπάσπιστοῦ του Γιαννάκη Δράκκο πρὸς τὸν λόφον τῆς Ἀκροπόλεως.

Αἱ ἀνησυχίαι τῆς Ἀμαλίας διὰ τὴν ἀπαίσιον εἰκονιζομένην «Μαύρην Κυρίαν» ἦσαν τόσον ζωηραὶ καὶ ἀκατάπαυστοι, ὥστε ὁ Βασιλεὺς συχνὰ ὠμίλει περὶ αὐτῶν μετὰ τῶν αὐλικῶν των.

Καὶ κατὰ τὸν περίπατον ἐκεῖνον δὲν ἔλλειψε νὰ γείνῃ λόγος περὶ αὐτῶν.

— Μὲ λυποῦν καθ' ὑπερβολὴν αἱ ἀνησυχίαι τῆς Βασιλίσσης διὰ τὴν «Μαύρην Κυρίαν» εἶπεν ὁ Βασιλεὺς πρὸς τὸν Γιαννάκην Δράκκον.

— Τὸ βλέπω Μεγαλειότατε, ἀπήντησεν ὁ Δράκος. Καὶ θλίβομαι καὶ ἐγὼ βλέπων τοὺς Βασιλεῖς μου λυπουμένους. Ἀλλὰ δὲν πιστεύω ποτὲ νὰ ἐπαληθεύσῃ αὕτῃ ἡ προαίσθησις.

— Καὶ ποῦ στηρίζεις τὴν γνώμην σου αὐτήν, Γιαννάκη;

— Εἰς τὸ ὅτι Μεγαλειότατε μοῦ φαίνονται ἀδικαιολόγητοι αἱ προλήψεις.

Ὁ Ὁθων ἐμειδίασεν :

— Ἐχεις δίκαιον, ἐν μέρει μόνον, Γιαννάκη.

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 123

— Πῶς Μεγαλειότατε ;

— Καὶ ἐγὼ εἶμαι ἐπίσης ἐχθρὸς τῶν προλήψεων. Δὲν πιστεύω τίποτε ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὅποια μᾶς προλέγουν, ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κακὰ πράγματα, καὶ μᾶς πιέζουν τὴν ὑπαρξιν μὲ τὸν ἐφιάλτην ἑνὸς δυστυχήματος τὸ ὅποτον θεωροῦμεν ἐπικείμενον. Δὲν τὰ πιστεύω δὲ διότι δὲν βλέπω νὰ ὑπάρχῃ πουθενὰ ἡ ἀληθινὴ βᾶσις τῶν προλήψεων καὶ ἔπειτα διότι δὲν ἐννοῶ διατὶ νὰ στενοχωρούμεθα προκαταβολικῶς διὰ ἀτυχήματα τὰ ὅποια νομίζομεν ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ μᾶς συμβοῦν. Δὲν μᾶς φθάνουν αἱ πικρίαι καὶ αἱ στενοχωρίαι τοῦ παρόντος ;

— Πολὺ ὀρθὰ Μεγαλειότατε...

— Ναί. Ἐν τούτοις καὶ ἐγὼ ἔχω τὴν ἀδυναμίαν μου εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο.

Κατάρθωσα νὰ περιφρονήσω ὅλας τὰς προλήψεις.

Ἄλλὰ μία εἶναι κυρίᾳ τοῦ λογικοῦ μου καὶ μὲ κρατεῖ πάντοτε ὑπὸ τὴν ἐπιρροήν της, ἡ «Μαύρη Κυρία». Ἡ ἐμφάνισις τοῦ φαντάσματος αὐτοῦ μὲ φοβίζει καὶ ἐμέ πολὺ, διότι δυστυχῶς μέχρι τοῦδε ἡ θλιβερά πείρα μὲ διδάσκει ὅτι οἱ ἀπαίσιοι οἰωνοὶ τῆς «Μαύρης Κυρίας» πάντοτε ἐπραγματοποιήθησαν. Καὶ εὐχομαι τὴν φορὰν αὐτὴν τὰ πράγματα νὰ διαψεύσουν τοὺς φόβους μου καὶ κυρίως τὸν φόβον τῆς Βασιλείσης.

— Καὶ θὰ τὰ διαψεύσουν Μεγαλειότατε. Χάριτι θεῆς καὶ σέως καὶ ἡ Μεγαλειοτάτη εἴσθε κατ' εὐχὴν ὑγιεῖς καὶ τίποτε δὲν δεινύει ὅτι μία σοβαρὰ ἀσθένεια δύναται νὰ σᾶς προσβάλῃ...

— Δὲν εἶναι ἰσχυρὸς λόγος τοῦτο. Ἡ ἰσχύς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἄδηλος καὶ ἀνήκει εἰς τὰς στιγμάς. Ὅταν τὸ μοιραῖον θέλει νὰ πληῇ δὲν προδιαθέτει διὰ τὸ κτύπημά του, τὸ καταφέρει ἀποτόμως καὶ ἀποτελεσματικῶς.

— Ἐπιτρέψατέ μου, Μεγαλειότατε, νὰ μὴ συμμερισθῶ τοὺς φόβους σας.

Θαλίβομαι ἀληθῶς διότι βλέπω τοὺς Βασιλεῖς μου στενοχωροῦ-

μένους, ἀλλὰ καὶ ἐλπίζω ὅτι ὁ Θεὸς θὰ προστατεύῃ τὴν ζωὴν των.

— Σὲ εὐχαριστῶ.

Καὶ εὐχομαι καὶ ἐγὼ οἱ φόβοιμας νὰ ἀποδειχθῶν ἀβάσιμοι, κυρίως διὰ τὴν Ἀμαλίαν.

Αὕτῃ πάσχει περισσότερο.

— Εἶναι ἀλήθεια Μεγαλειότατε.

— Ναί.

Εἶναι πολὺ, πάρα πολὺ προληπτική. Καὶ γνωρίζω καλῶς ὅτ ἀπὸ τινων ἡμερῶν πάσχει πολὺ.

— Καὶ ἂν ἐπιτρέπεται, Μεγαλειότατε, μετὰ πότον χρόνον θὰ φανῇ τὸ ἀβάσιμον τῶν φόβων τούτων;

— Τὸ ἀβάσιμον ἢ τὸ ἀληθές. Ἐντὺς ὀλίγον μόνον ἡμερῶν Μέχρι τοῦδε τοῦλάχιστον οἱ ἀπαίσιτοι οἰωνοὶ τῆς ἐμφανίσεως αὐτῆς πραγματοποιοῦνται ἐντὸς μιᾶς ἢ δύο ἐβδομάδων.

— Ἄς εὐχθῶμεν Μεγαλειότατε, νὰ εἶνε φόβοι ἀπλοὶ καὶ προλήψεις ἀκίνδυνοι.

— Εἴθε!

Ὁ Γιαννάκης Δράκος θέλων ν' ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὴν σκέψιν τοῦ Βασιλέως τόσον λυπηρὰς ἀνησυχίας ἔφερε τεχνηέντως τὴν συνομιλίαν ἐπὶ ἄλλων ζητημάτων.

Ὡμίλησαν ἐπὶ πολὺ, ὅπως συνήθως, διὰ διάφορα πράγματα, καὶ παρέτεινον τὸν περίπατόν των περισσότερο ἀπὸ ἄλλας ἡμέρας.

Ἡ εὐχάριστος δροσιὰ τὴν ὁποίαν ἔφερον ἐπάνω εἰς τὸν λόφον τῆς Ἀκροπόλεως ὁ πνέων ἐλαφρὸς ἄνεμος τοὺς ἐκράτησεν ἐκεῖ πέραν τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου.

Ὁὕτω ὅταν ἐκίνησαν διὰ νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν πόλιν τὸ σκιδόφως ἤρχισεν ἤδη ν' ἀπλοῦται.

Κατήρχοντο βραδέως βαίνοντες καὶ συνομιλοῦντες.

Ὅταν εἶχον φθάσῃ εἰς τοὺς πρώτους ἀποκέντρους οἰκίσκους τῆς πόλεως ἤκουσαν τὴν φωνὴν μιᾶς γυναικὸς ἱκετευτικῶς ζητούσης ἐλεημοσύνην.

Ἐστρεψαν καὶ εἶδον μίαν γυναῖκα πενιχρῶς ἐνδεδυμένην ἢ ὅποιον ἔχουσα σχεδὸν ὀλοσχερῶς κεκαλυμμένην τὸ πρόσωπον διὰ πέπλου ἰκέτευε :

— Κύριοι, ἐλεήσατε μίαν πτωχὴν γυναῖκα ἢ ὅποια σὰς ἰκετεύει διὰ τὴν μόνην ἀσθενῆ κόρην της.

Ὁ Βασιλεὺς Ὁθων εὐαίσθητος καθ' ὑπερβολὴν εἰς τὰς δυστυχίας τῶν ἄλλων ἐσταμάτησε καὶ στρεφόμενος πρὸς τὸν Γιαννάκην Δράκον :

— Εἶνε ἀξία ἐλέους ἡ γυνὴ ἐκείνη. Φαίνεται πράγματι νὰ εἶνε δυστυχὴς. Ἀτυχῶς δὲν ἔχω μαζὺ μου εἰμὴ ἐλάχιστα χρήματα. Δόσε μου ὅσα ἔχεις καὶ αὐ.

Ὁ Γιαννάκης Δράκος ἔσπευσε νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Βασιλέως.

Τῷ ἔδωκεν ἓν μικρὸν ποσὸν χρημάτων ὅπερ ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ.

Ὁ Βασιλεὺς ἐπλησίασε τὴν γυναῖκα καὶ τῆς ἔδωκε τὸ μικρὸν ἐκεῖνο ποσόν.

— Σὰς εὐχαριστῶ, ἐψιθύρισε αὐτῇ, διὰ φωνῆς ἐκδηλούσης βαθεῖαν συγκίνησιν. Εὐχομαι εἰς τὸν Θεὸν νὰ σὰς ἀνταποδώσῃ τὴν εὐεργεσίαν ταύτην. Ἴσως ἡ ἀγαθότης σας νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν τῆς κόρης μου.

— Καὶ τί ἔχει ἡ κόρη σας, καλὴ μου γυναῖκα, ἡρώτησε μετ' ἐνδιαφέροντος ὁ Ὁθων.

— ὦ ! Κύριε εἶνε πολὺ ἀσθενής. Ἰπῆρξαμεν θύματα μιᾶς καταστροφῆς καὶ εὐρέθημεν ἄνευ χρημάτων, στερούμενοι τοῦ παντός. Ἐπὶ πλέον ἔχωμεν τὴν δυστυχίαν ν' ἀσθενήσῃ ἡ κόρη μας σοβαρῶς.

Ἐνας φιλόνθρωπος ἰατρός τὴν ἐπισκέπτεται ἀπὸ τινων ἡμερῶν ὥρεάν. Ἀλλὰ δυστυχῶς χρειαζόμεθα φάρμακα καὶ ἡ ἀσθενὴς ἔχει ἀνάγκην καλῆς διαίτης διὰ ν' ἀποφύγῃ τὸν θάνατον. Ἀπαιτοῦνται δι' αὐτὰ χρήματα καὶ ἡ ἐνδεὰ μας δὲν μὲς ἐπιτρέπει νὰ τῆς ἀγοράσωμεν οὔτε ἓνα ποτῆρι γάλα.

Καὶ τὸ δυστυχισμένο πλᾶσμα κινδυνεύει ν' ἀποθάνῃ περισσότε-

ρον από τὴν πείναν τῶν γονέων του παρὰ ἀπὸ τὴν ἀσθένειάν της. Σὺς εἶμαι εὐγνώμων κύριοι, διὰ τὴν φιланθρωπίαν σας. Εὐχομαι εἰς τὸν Θεὸν νὰ σὺς ἀνταποδώσῃ τὸ καλὸν ποῦ ἐκάματε εἰς μίαν δυστυχῆ οἰκογένειαν.

— "Ἐλπίζε εἰς τὸν Θεόν, κλή μου γυναῖκα, ἐπανελάβεν ὁ Βασιλεὺς, καὶ ἡ κόρη σου θὰ σωθῇ.

— Εἴθε!...

— Σοῦ εὐχόμεθα νὰ ἀναρρώσῃ ταχέως.

— Σὺς εὐχαριστῶ.

Ἡ πτωχὴ γυνὴ ἠὺχαρίστησεν καὶ πάλιν θερμῶς καὶ χαιρετήσασα ἀπῆλθεν.

"Ὅταν εἶχεν ἀπομακρυνθῇ περὶ τὰ δέκα πέντε περίπου μέτρα ὁ Βασιλεὺς ἐστράφη πρὸς τὸν Γιαννάκην Δράκον καὶ τοῦ εἶπε :

— Γιαννάκη, σὲ παρακαλῶ, παρακολούθησε τὴν γυναῖκα αὐτήν.

— Νὰ κάμω τί Μεγαλειότατε ;

— Νὰ μάθῃς ποῦ κατοικεῖ.

Ὁ Γιαννάκης Δράκος χωρὶς νὰ ἐρωτήσῃ τὸ αἷτιον ἔτρεξεν ὅπῃ σθεν τῆς γυναικὸς καὶ τὴν παρεκολούθησεν εἰσελθοῦσαν εἰς μίαν στενὴν ὁδόν.

Μετὰ δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας ἐπανῆλθεν :

— "Ἐμαθεῖς ; ἠρώτησεν ὁ Βασιλεὺς.

— Μάλιστα Μεγαλειότατε.

— Ποῦ κάθεται ;

— Ὅχι μακρὰν ἀπὸ ἐδῶ.

Εἰς τὸ ἄκρον τῆς πόλεως.

— Ὅχι εἰς καλὴν οἰκίαν βεβαίως.

— "Ω !

Ναί.

Εἰς ἓνα ὑπόγειον σπητάκι τὸ ὅποιον δεικνύει πολὺ καλὰ τὴν πενίαν τοῦ ἐνοίκου του.

— 'Εάν παρίστατο ανάγκη νὰ μὲ ὀδηγήσης ἐκεῖ θὰ σοῦ εἶναι εὐκόλον βεβαίως νὰ τὸ εὕρης.

— Μάλιστα.

— 'Εχει καλῶς.

Καὶ τώρα πηγαίνωμεν.

— 'Ἡ Μεγαλειότης σας ἐπιθυμεῖ νὰ μεταβῇ ἐκεῖ; ἠρώτησεν ὁ Γιαννάκης Δράκος.

— 'Ισως ναί.

— 'Αλλὰ εἰς αὐτὴν τὴν τρώγλην...

— Διὰ τί ὅχι;

'Ἡ φιλάνθρωπία δὲν ἐπισκέπτεται τὰ μέγαρα, ἀλλὰ τὰς καλύβας.

Δὲν μοῦ φαίνεται ἀπὸ τὰς συνήθεις ἐπαλίδας οὔτε ἀπὸ τὰς γυναῖκας αἱ ὁποῖαι ζητοῦν τὴν συνδρομὴν τῶν ἄλλων διότι εὐρίσκουν τὸν τρόπον τοῦτον βιοποριστικώτερον.

— Ὅχι.

'Εγὼ βεβαιότῃς ὅτι εἶναι κάποια δυστυχὴς μήτηρ τὴν ὁποίαν κάποιος ἀτύχημα, κάποια καταστροφὴ κατέστησεν ἐνδεῇ καὶ ἡ ὁποία θὰ ἦτο ἀξία καλλιτέρας τύχης.

Καὶ μοῦ φαίνεται νὰ ἀντελήφθην ἐκ τῆς ὁμιλίας της, ἐκ τοῦ δειλοῦ καὶ συνετταλμένου τῆς πτάσεώς της ὅτι ἦτο γυνὴ εὐημεροῦσα καὶ εὐποροῦσα ἄλλοτε καὶ αἰφνιδίως δυστυχίσασα. Καὶ ἂν εἶναι εἰσέτι ὅπως προβλέπω, δὲν νομίζεις ὅτι εἶναι καθήκον ἱερὸν καὶ ἔργον θεάρεστον νὰ τὴν βοηθήσωμεν;

— Μάλιστα Μεγαλειότατε.

— 'Επειτα τὸ δυστυχισμένον ἐκεῖνο πλάσμα, ἡ κόρη της ἡ ὁποία πάσχει, δὲν εἶναι ἁμάρτημα νὰ πίπτῃ θύμα εἴτε τῶν ἀτυχημάτων εἴτε τῶν σφαλμάτων τῶν γενέων της διὰ τὰ ὁποῖα ἀναμφιβόλως αὐτὴ δὲν φέρει καμμίαν εὐθύνην; Εἶναι φοβερὸν ἄλλως, μία ἀνθρωπίνη ὑπαρξίς νὰ διατρέχῃ τὸν κίνδυνον νὰ σβύσῃ ἔνεκα ἐλλείψεως τῶν ὑλικῶν μέσων.

Εἶναι φοβερόν.

Καὶ νομίζω καθήκον μου ἄφ' οὗ ἡ τύχη τὴν ἔφερε πρὸ τῶν
κημάτων μου νὰ τὴν βοηθήσω Δὲν εὐρίσκεις σὺ δικαιολογημένην
καὶ ἐπιβαλλομένην μάλιστα μίαν φιλάνθρωπον ἐνέργειαν ;

— Μάλιστα Μεγαλειότατε.

Τὴν ἐπομένην τὸ ἀπόγευμα ὁ Βασιλεὺς μετὰ τοῦ Γιαννάκη
Δράκου ἐξῆλθον πάλιν εἰς περίπατον.

Αὐτὴν τὴν φορὰν ὁ Βασιλεὺς ἐφρόντισε νὰ φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ
καὶ ἄρκετὸν χρηματικὸν ποσόν.

Ὅταν ἀπεμακρύνθησαν ἄρκετὰ τῶν Ἀνακτόρων κατευθυνόμε-
νοι πρὸς τὸ μέρος ὅπου συνήντησαν τὴν προηγουμένην, τὴν πτωχὴν
ἐκείνην γυναῖκα, ὁ Βασιλεὺς παρεκάλεσε τὸν Γιαννάκην Δράκον
νὰ τὸν ὁδηγήσῃ εἰς τὴν κατοικίαν αὐτῆς.

Ἄλλ' ὁ Δράκος προσεπάθησε νὰ ἐναντιωθῇ.

Καὶ ἔπραξε τοῦτο ἐξ ἐνδιαφέροντος πρὸς τὸν Βασιλέα, ἐπειδὴ
ἐφαιδύθη ὅτι ἐπίσκεψις πρὸς μίαν δυστυχοῦσαν οἰκογένειαν ἡδύνατο
νὰ τοῦ γεννήσῃ συναισθήματα λυπηρά, τὰ ὅποια ἂν δὲν ἔδλαπτον
τὴν ὑγείαν τοῦ θὰ εἶχον δυσάρεστον ἀντίκτυπον ἐπὶ τοῦ ἡθι-
κοῦ του.

Τῷ ὄντι ὁ Ὄθων ἔνεκα τοῦ πόνου καὶ τῆς ψυχικῆς συντριβῆς
διὰ τὴν ἐξορίαν του καὶ τὴν ἄδικον παραγνώρισιν τῶν αἰσθημάτων
του ἐκ μέρους τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ εἶχε καταστῆ εἰς ἄκρον εὐπα-
θείας καὶ ὑπέφερε πολὺ ἐκ τῶν ψυχικῶν προσβολῶν.

Καὶ ἡ ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἀντίληψις μιᾶς στιγμῆς δυστυχίας,
ὅπως γὰρ ἦτο ἡ τῆς γυναικὸς ἐκείνης ἰσοδυνάμει μὲ βαρὺ ἠθικὸν
πλῆγμα.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Δράκος προσεπάθησε ν' ἀποτρέψῃ τὸν Βασι-
λέα ἀπὸ τοῦ διαβήματός του ἐκείνου.

— Μεγαλειότατε, εἶπε, θὰ ἐτόλμων νὰ σᾶς παρακαλέσω ν'

ἀναθέσετε εἰς ἐμὲ τὴν ἐντολὴν ταύτην. Θὰ εἶνε πολὺ κουραστικὸν καὶ σκληρὸν συγχρόνως διὰ τὴν Μεγαλειότητά σας νὰ μεταβῇτε εἰς τὴν τρώγλην ἐκείνην καὶ ν' ἀναπνεύσετε τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς δυστυχίας ἐκεῖ.

— Διατί ; Εἶνε ταπεινωτικὸν νὰ ἐπισκεφθῶ μίαν δυστυχούσαν οἰκογένειαν διὰ νὰ τῆς φέρω συνδρομὴν ;

— Ὅχι Μεγαλειότατε, ἀλλ' εἶνε δυσάρεστον. Ἦδυνάμην νὰ μεταβῶ ἐγὼ ἐκεῖ καὶ νὰ ἐκτελέσω οἰανδήποτε ἐντολὴν μοῦ δώσετε.

— Προτιμῶ νὰ ὑπάγωμεν μαζύ. Κάτι τι μὲ ἔλκει πρὸς τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους. Ἴσως νὰ εἶνε ἡ φιlanθρωπία ἴσως καὶ ἡ περιέργεια. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐπιθυμῶ νὰ μεταβῶ ὁ ἴδιος αὐτοπροσώπως.

— Ἐπιμένει τόσον ἡ Μεγαλειότης σας ;

— Ναί, καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ μὲ συνοδεύσης.

— Γεννηθῆτω τὸ θέλημα τῆς Μεγαλειότητός σας.

Ὁ Γιαννάκης Δράκος μετὰ πολλῆς θλίψεως, εἶνε ἀληθές, ἠναγκάσθη ν' ἀκολουθήσῃ τὸν Βασιλέα, ἢ μᾶλλον νὰ τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τὸν πτωχικὸν ἐκείνον οἰκίσκον.

Μία ἀπρόοπτος συνάντησις.

Ἐβάδισαν ἐπὶ ἐν τέταρτον περίπτου τῆς ὥρας, μεθ' ὃ ὁ Γιαννάκης Δράκος ἐστάθη καὶ ἔδειξεν μίαν πεπαλαιωμένην θύραν διδούσαν τὴν εἴσοδον νῆς ἑνα περίβολον μανδρόκτιστον.

— Ἐδῶ Μεγαλειότατε, εἶπεν. Ἐδῶ μέσσα κατοικεῖ ἡ γυνὴ ἐκείνη.

— Ἀλλὰ δὲν βλέπω ἐδῶ κανένα οἰκίσκον.

— Εἶναι τόσον χαμηλὸς ὥστε τὸν σκεπάζει ἡ μάνδρα.

— Ἄς εἰσέλθωμεν.

Προηγήθη ὁ Γιαννάκης Δράκος.

Ἐντός τοῦ περιβόλου εἰς μίαν γωνίαν ἔκειτο εἰς πεπαλαιωμένος υἱάκος ἀποτελούμενος ἐκ δύο μόνον δωματίων συνεχομένων καὶ ἐνὸς μικροῦ μαγειρίου.

Ἐκεῖ μέσα ἔμεινεν ἡ πτωχὴ μήτηρ μετὰ τῆς ἀσθενοῦς κόρης τῆς καὶ ἐκεῖ μέσα ἐπίσης κατῴκει ἡ δυστυχία.

Ὁ Γιαννάκης Δράκος ἐπλησίασε καὶ ἔκρουσεν ἑλαφρῶς εἰς τὴν μικρὰν θύραν.

Μία γυναικεία φωνὴ ἠκούσθη ἐνδοθεν :

— Ποῦτος εἶνε ;

— Ἀνοίξατε. Ἐνας κύριος τὸν ὁποῖον συνεκίνησεν ἡ ἀτυχία σας ἔρχεται νὰ σᾶς ἐπισκεφθῇ.

Κατ' ἐπιθυμίαν τοῦ Ὁθωνος ὁ Δράκος ἀπέφυγε ν' ἀνακωινώσῃ τὴν ιδιότητά του.

Ἀμέσως ἡ θύρα ἠνοίχθη καὶ μία γυνὴ ἐφάνη πενιχρῶς ἐνδεδυμένη, ἀλλ' εἰς τῆς ὁποίας τὴν φυσιογνωμίαν διεκρίνοντο ἔχνη εὐγενοῦς χαρακτῆρος καὶ καταγωγῆς.

— Ὅριστε εἶπεν.

Ὁ Βασιλεὺς καὶ ὁ Δράκος εἰσῆλθον.

Εὐρέθησαν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐνὸς δωματίου εὐρυχώρου, ἀλλὰ τοσον πεπαλαιωμένον, ὥστε διάφοροι σχισμαὶ ἀνγιγεῖσθαι εἰς τὰ πλάγια ἐφράσσοντο μὲ ὑφάσματα καὶ μὲ τεμάχια χάρτου.

Ἡ ἐπίπλωσις τοῦ δωματίου ἦτο πτωχικὴ, ἀλλὰ καὶ πολυτελὴς συγχρόνως.

Μία κλίνη ὀρειχάλκινος, ἓνας καναπὲς καὶ ὀλίγα καθίσματα, μία τράπεζα καὶ δύο κιβώτια.

Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἐπιπλῶν ἐκείνων ἐφαίνετο ὅτι ἦσαν λείψανα πολυτελεστάτης ἐπιπλώσεως μεγάρου.

Ἦτο τοῦτο ἐνδειξίς ὅτι ἡ δυστυχήσασα οἰκογένεια ἔζη ἄλλοτε ἐν εὐμαρίᾳ καὶ εὐημερίᾳ.

Ἡ γυνὴ ἥτις ὑπεδέχθη τὸν Βασιλέα καὶ τὸν σύνοδόν του ἦτο

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 124

ἡ ἐπαίτις τῆς χθесινῆς νυκτός ἣτις ἰκέτευσε τὴν εὐσπλαγγίαν τοῦ Βασιλέως.

Ὅταν ὁ Ὅθων τὴν ἀντίκρυσεν καλῶς ἐδοκίμασε ζωηρὰν ἐκπληξιν καὶ προσεπάθησε νὰ συγκεντρώσῃ τὰς ἀναμνήσεις του.

Κάπου ἐγνώριζε τὴν γυναῖκα ἐκείνην.

Δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐνθυμηθῇ.

Ἦτο ἡ κυρία Κρέθερ, ἡ μήτηρ τῆς Ἑλβίρας, τῆς μικρᾶς φίλης τοῦ Βασιλέως.

Ἡ ἀνάμνησις αὕτη συνεκίνησε τὸν Βασιλέα.

— Κυρία μου, ἠρώτησεν, μὲ ἐνθυμεῖσθε ἐμέ ;

— Μάλιστα Μεγαλειότατε, ἀπήντησεν ἐρυθριῶσα ἡ πτωχὴ μήτηρ.

— Σὰς ἐγνωρίσαμεν ἂν μὴ ἀπατῶμαι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, καὶ ἐγὼ καὶ ἡ Βασίλισσα.

— Μάλιστα Μεγαλειότατε.

— Κυρία μου, θλίβομαι εἰλικρινῶς διότι ἡ ματαιότης τῶν ἀνθρώπων ἐπληξε καὶ σὰς τόσοι ἀγρίως.

— Ἦτο μοιραῖον.

— Καὶ ὁ κύριος Κρέθερ ;

— Φεῦ ! δὲν ζῇ πλέον Μεγαλειότατε.

— Λυπηρόν !

— Ἀπέθανεν ἐκ τῆς οὐδύνῃς τῆς καταστροφῆς του.

— Οὐτε σεῖς δὲν ἀπεφύγατε τὰ καταστρεπτικὰ ἀτυχήματα.

— Φεῦ ! ὑπῆρξαμεν θῦμα ἀτυχῶν ἀληθῶς περιστάσεων, ἀλλὰ περισσότερο τῶν ραδιουργιῶν ἐνὸς ἀνθρώπου.

— Τίνος ;

— Ἐνὸς τραπεζίτου ἐκ Μονάχου, ὀνόματι Γκέστερ.

— Ἐχω ἀκούσῃ τὸ ὄνομα αὐτὸ καὶ θὰ μοῦ ἦτο ἐνδιαφέρον νὰ μάθω πῶς ἀνθρώποι τόσοι καλοὶ ὅπως σεῖς ὑφίστασθε τόσο δεινὰς δοκιμασίας ἤδη.

— Μεγαλειότατε, ἐζούσαμεν πρῶτα εἰς τὸ Βερολῖνον, ὅπου ὁ

σύζυγός μου είχαν θέσιν εξέχουσιν μεταξύ τοῦ ἐκεῖ ἐμπορικοῦ κόσμου.

ὑπὸ οἰκονομικὴν ἔποψιν ἐθεωρούμεθα μεταξύ τῶν εὐπορωτέ-
ρων κατοίκων καὶ ὑπὸ οἰκογενειακὴν ἐγεύθημεν τῆς πλήρους εὐ-
τυχίας.

Εὐλογοῦμεν τὸν Θεὸν ὅτι ἡδυνάμεθα εὐτυχεῖς νὰ τὸν λατρεύω-
μεν.

Ἄλλ' ἀτυχῶς τὰ ἀτυχήματα μᾶς ἐπῆλθον ραγδαία. Μία
χρεωκοπία ἐνὸς τῶν μεγαλητέρων δανειστῶν μᾶς ὑπῆρξε δι' ἡμᾶς
τὸ πρῶτον σοβαρὸν κτύπημα.

Ἐπειτα μία ἀπροσδόκητος ὑποτίμησις τῶν σιτηρῶν μᾶς ἐπρο-
ξένησε μεγάλας ζημίας διότι εἴχομεν προαγοράσῃ εἰς μεγαλητέ-
ραν τιμὴν μεγάλας ποσότητας.

Ἐνα τρίτον ἐμπορικὸν ἀτύχημα ἐπελθὼν συνεπλήρωσε τὴν
καταστροφὴν, τὴν ὀλοσχερῇ καταστροφὴν. Τοῦτο ἦτο ἔργον
τῶν ραδιουργιῶν τοῦ τραπεζίτου Γκέστερ ὅστις εἶχεν ἀπὸ πολλοῦ
ἀφορμὰς ἐναντίον μᾶς διὰ τὰς ὁποίας εἰς οὐδὲν ἐπταίομεν ἡμεῖς καὶ
ἐξίτηι τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν νὰ ἐκδικηθῇ.

Τότε ὅταν πλέον εἶχον καταστραφῇ ἐντελῶς καὶ δὲν μᾶς ἀπέ-
μεινε καθόλου ἀκίνητος περιουσία, ὁ σύζυγός μου, χάρις εἰς τὰς
ραδιουργίας τοῦ Γκέστερ διέτρεξε τὸν κίνδυνον νὰ φυλακισθῇ ἐπὶ
ὀλίγα χρεωκοπία. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ ἀπόγνωσις μᾶς ἦτο τόση
ὥστε ἐταλμήσαμεν νὰ παρακαλέσωμεν τὴν Μεγαλειότητά σας, νὰ
ἐπέμβοιαι ἕνα μᾶς ἀποδοθῇ τὸ δίκαιον καὶ ἀφεθῇ τοῦλάχιστον ἡ
προσωπικὴ μᾶς ἐλευθερία. Καὶ σὰς εἴμεθα εὐγνώμονες διὰ τὴν κα-
λωσύνην μεθ' ἧς ἐσπεύσατε νὰ συνηγορήσετε ὑπὲρ ἡμῶν.

— Συνηγόρησα ὑπὲρ τοῦ δικαίου.

— Ὅταν πλέον ὁ σύζυγός μου ἐξησφάλισε τὴν προσωπικὴν
τοῦ ἐλευθερίαν, μὲ τὰ ὀλίγα χρήματα ποῦ μᾶς ἀπέμενον ἀνεχω-
ρήσαμεν εἰς τὸ Στρατσβοῦργον.

Ἐκεῖθεν δὲ ἤλθομεν ἐδῶ ὅπου ὁ σύζυγός μου ἤλπιζε νὰ εὕρῃ
ἐργασίαν ὥπως τοῦ εἶχεν ὑποσχεθῇ εἰς φίλος του διαμένων ἐδῶ.

Ἄλλ' ἀτυχῶς ἡ ὁδὺν διὰ τὴν καταστροφὴν μας κατέβαλε τὸν ὀργανισμόν του καὶ τὸν ὠδήγησε ταχέως εἰς τὸν τάφον. Εἶχε τότε τὴν δυστυχίαν νὰ μείνω παντέρνημος καὶ μόνη μετὰ τῆς μητρὸς μου κόρης.

Ἦμην ὑποχρεωμένη νὰ συντηρῶ καὶ ἐμαυτὴν καὶ νὰ μὴ παραμελήσω τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κόρης μου.

Μετ' ὀλίγον ἐξηντλήθησαν αἱ μικραὶ μου οἰκονομίαι καὶ εὐρέθηλεν ἐκτεθειμέναι εἰς τὸν κίνδυνον ν' ἀποθάνωμεν τῆς πείνης ἡ κόρη μου καὶ ἐγώ. Ἦναγκάσθη τότε διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν ζωὴν μου νὰ ἐργάζωμαι εἰς πᾶσαν χειρωνακτικὴν ἢ οἰκονομικὴν ἄλλην ἐργασίαν διὰ τῆς ὁποίας θὰ κατάρθωνα νὰ ἐξοικονομῶ τὰ ὀλίγα χρήματα τὰ ὁποῖα θ' ἀπητοῦντο διὰ τὴν λιτὴν συντήρησιν μας. Μέχρι τινὸς τὸ κατάρθωνα.

Τὰ ὀλίγα χρήματα ἅτινα ἐκέρδιζον ἐργαζομένη ἐπῆρκον διὰ τὰς ἀνάγκας μας. Ἀλλὰ πρὸ μιᾶς ἐβδομάδος με ἐπληξε μιὰ ἄλλη ἀπροσδόκητος δυστυχία.

Ἡ κόρη μου Ἑλδίρα ἠσθένησε σοβαρῶς. Τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἐλαφρᾶς ἀσθενείας της ἠδυνάμην νὰ ἐξακολουθῶ ἐργαζομένη ὀλίγον καὶ νὰ κερδίζω τὰ χρήματα ἅτινα ἀπητοῦντο διὰ τὴν περίποίησιν της καὶ τὴν θεραπείαν της.

Ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ θέσις της ἐπεδεινώθη καὶ ἤμην ἠναγκασμένη νὰ μὴ ἐγκαταλείπω οὔτε στιγμὴν τὴν κλίνην της. Δὲν ἠδυνάμην πλέον νὰ ἐργασθῶ καὶ χρήματα δὲν εἶχον.

Ὁ φιλάνθρωπος ἰατρός ὅστις τὴν ἐπεσκέπτετο ἐδέχθη νὰ ἐξακολουθῇ νὰ τὴν θεραπεύσῃ δωρεάν.

Ἄλλ' ἐχρειάζοντο λεπτὰ διὰ τὰ φάρμακα καὶ τὴν τροφήν τῆς.

Ἡ φιλανθρωπία τῶν γειτόνων με ἐβοήθησεν ἀρκετά. Ἀλλ' οἱ καλοὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι δὲν ἠδύναντο νὰ πράξουν περισσότερον.

Οὕτω εἰρέθην ἐκτεθειμένη εἰς τὴν στιγγονόταρον ἔνδειαν καὶ ἀπελπισίαν.

Χθὲς καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν οὔτε ἐγώ ἐφαγον τίποτε ἄλλ' οὔτε

εἰς τὴν ἀσθενὴ ἔδωκα τὴν κανονικὴν τροφὴν τὴν ὁποίαν εἶχε δια-
τάξῃ ὁ ἰατρός,

Ἐξ ἄλλου δὲν ἠδυνάμην νὰ ἀγοράσω τὰ φάρμακα τὰ ὁποῖα
ἦσαν ἀπαραίτητα διὰ νὰ παρέλθῃ ἡ κρίσις, ἡ τρομερώτερα κρίσις
τῆς νόσου.

Διέτρεχον τὸν κίνδυνον νὰ ἴδω τὸν κόρην μου ἐκπνέουσιν εἰς τὰς
ἀγκάλας μου ἑλλείψει μέσων θεραπείας.

Φαντασθῆτε τὴν ἀπελπισίαν μου.

Ἐκινδύνενα νὰ παραφρονήσω ἐκ τῆς ὀδύνης.

Ἐν ἐσχάτῃ ἀπογνώσει εὗρεθεῖσα ἠναγκάσθην νὰ ἐξέλθω εἰς τὰς
ὁδοὺς ὡς κοινὴ ἐπαῖτις καὶ νὰ ἐπαιτήσω τὸ ἔλεος τῶν διαβατῶν.

Εὐλογῶ τὸν Θεὸν διότι ἔφερεν πρὸ ἐμοῦ τὴν Μεγαλειότητά σας.

Μὲ τὰ χρήματα ποῦ μοῦ ἐδώσατε χθὲς ἠδυνήθην νὰ προμη-
θεύω φάρμακα καὶ τροφὴν.

Θὰ μοῦ ἀρκέσουν μέχρις ὅτου ἀναρρώσῃ ἡ κόρη μου ὅποτε θὰ
δυναμῶ νὰ ἐργάζωμαι.

Καὶ ἐλπίζω εἰς τὸν Θεὸν ἡ ἀνάρρωσίς της νὰ μὴ βραδύνῃ ἐπὶ
πολλὰς ἡμέρας.

Ἡ ἀφήγησις αὕτη τῆς ἀτυχοῦς μητρὸς συνεκίνησε βαθύτατα
τὸν Ὀθωνά.

Καὶ ἡ συγκίνησίς του ἦτο τόσο μεγάλητέρα ὅσον ἐγνώριζεν
ἤδη τὴν προτέραν εὐημερίαν τῆς οἰκογενείας αὐτῆς καὶ ἐξετίμα
μεγάλως τὸν χαρακτῆρα τῶν συζύγων Κρέθερ τοὺς ὁποίους τότε
ἐγνώρισεν.

Ἐθλίβετο ἐπίσης ὄχι ὀλιγώτερον, διότι ἡ Ἐλβίρα, ἡ μικρὰ
τοῦ φίλου διέτρεχεν ἤδη τὸν κίνδυνον σοβαρωτάτης ἀσθενείας καὶ
εἶχε τὴν δυστυχίαν ἄλλως νὰ ὑποστῇ αὐτὴ κυρίως τὰς συνεπειὰς
τῆς οἰκονομικῆς καταστροφῆς τῶν γονέων της.

Καὶ ἐνεθυμεῖτο τώρα ὁ ἀγαθὸς Βασιλεὺς τὴν εὐχαρίστησιν ἣν
ἐδοκίμαζεν αὐτὸς καὶ ἡ Βασίλισσα μετὰ τὴν χαριτωμένην καὶ ἀθώαν
συμφορίαν τῆς μικρᾶς παιδίσκης, μετὰ τῆς ὁποίας καὶ ἀλληλο-
γραφίαν ἀκόμη διετήρησε μέχρι τινος ὁ Βασιλεὺς.

“Ὅλα ταῦτα εἶχον τόσον συγκινήσει τὸν Ὅθωνα, ὥστε ὁ Δράκος ἀναγνώσας εἰς τὴν φυσιογνωμίαν του τὴν βαθεῖαν ταύτην συγκίνησιν καὶ φοβηθεὶς μήπως αὕτη ἐπέδρα ὀλεθρίως ἐπὶ τῆς ὑγείας καὶ τῆς ψυχικῆς καταστάσεως τοῦ Βασιλέως τὸν παρεκάλεσε νὰ ἀπέλθουν ἐκεῖθεν.

Ἄλλ’ ὁ Ὅθων δὲν ἠθέλησε νὰ φύγῃ πρὶν ἐκπληρώσῃ τελείως τὸ καθήκον του ὡς φιλανθρώπου καὶ φίλου ἄλλως, τῆς δυστυχούσης οἰκογενείας.

Καὶ παρὰ τὰς παρακλήσεις τοῦ Δράκου ἀπηύθυνε πάλιν τὸν λόγον πρὸς τὴν πτωχὴν μητέρα.

— Καὶ ἀπὸ πότε εἰσθε εἰς τὴν Βαμβέργην;

— Πρὸ ἑξ μηνῶν.

— Πρὸ ἑξ μηνῶν;

— Μάλιστα.

— Μὲ λυπεῖ πολὺ αὐτό. Καὶ διατί δὲν μᾶς εἰδοποιήσατε;

— Δὲν ἐτολμούσαμεν Μεγαλειότατε.

— Σφάλμα αὐτὸ κυρία Κρέθερ. Ἡμεῖς εἴμεθα φίλοι σας καὶ γνωρίζετε ὅτι οἱ καλοὶ φίλοι ἀκριβῶς εἶναι χρήσιμοι εἰς τὰς ἀτυχίας τῶν φίλων.

— Σὰς εὐχαριστῶ Μεγαλειότατε. Ἄλλ’ ἡ δυστυχία μας δὲν μᾶς ἐπέτρεπε νὰ σὰς ἐνοχλήσωμεν.

— Δὲν θὰ ἐπρόκειτο περὶ ἐνοχλήσεως. Τοῦναντίον εἶναι πολὺ εὐχάριστον νὰ βοηθῇ κανεὶς ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἐκτιμᾷ. Σὰς βεβαιῶ ὅτι μὲ λυπεῖ πολὺ τὸ γεγονός ὅτι εὗρίσκεσθε ἐδῶ ἀτυχούντες ἐπὶ τόσον καιρὸν χωρὶς ἡμεῖς νὰ γνωρίζωμεν τίποτε.

— Καὶ ἡ κόρη σας πῶς εἶναι κυρά;

— Τώρα Μεγαλειότατε, φαίνεται ὅτι παρήλθεν ἡ κρίσις καὶ ἴσως ἀπεσοδήθῃ ὁ κίνδυνος.

— Τὸ εὐχομαι.

— Εὐχαριστῶ.

— Εἶναι ἀπύρετος;

— Ὁχι ἐντελῶς. Οἱ συχνοὶ καὶ ἰσχυροὶ πυρετοὶ τὴν ἔχουν ἔξω.

τλήση πολύ καὶ ἔνεκα τούτου εὕρισκετο διαρκῶς εἰς πυρέσσουσαν κατάστασιν.

— Θὰ ἐπεθύμουν νὰ τὴν ἔβλεπα.

— Ἐὰν τὸ ἐπιθυμῆτε Μεγαλειότατε.

— "Ω! ναὶ πολύ. Μὰς ἦτο τόσο ἀγαπητὴ ἡ μικρὰ Ἑλβίρα ὥστε αἰσθάνωμαι τὴν ἀνάγκην νὰ ἀνανεώσωμεν τὴν φιλίαν καὶ νὰ τὴν παρηγορήσω, διότι ἡ καϋμένη ὑποθέτω, ὅπως εἶναι τὴν ὥρᾳ ἀσθενῆς θὰ ὑποφερῇ πολύ.

— "Ω! Ναί, στενοχωρεῖται πολύ.

— Καὶ ποῦ μένει;

— Ὅριστε ἐδῶ Μεγαλειότατε.

Καὶ ἡ ἀτυχὴς μήτηρ ἤνοιξε τὴν θύραν τοῦ συνεχομένου δωματίου.

Ἐντὸς αὐτοῦ ἐπὶ μιᾶς μικρᾶς κλίνης ἔκειτο ἡ Ἑλβίρα.

Εἶχε γεῖνει ἤδη νεανίς.

Ἐφαίνετο προφανῶς καθ' ὑπερβολὴν ἐξηντλημένη ἐκ τῆς μακρᾶς καὶ σοβαρᾶς ἀσθενείας τῆς.

Ἀνεγνώρισε ἀμέσως τὸν Βασιλέα καὶ ὡς τὸν εἶδεν εἰσερχόμενον, οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἔλαμψαν ἀπὸ χαρὰν καὶ εὐχαρίστησιν ἀπερίγραπτον.

Ἐδοκίμασε νὰ ὑπεγερθῇ τῆς κλίνης τῆς.

Ἄλλ' ὁ Βασιλεὺς ἐπρόλαβε:

— Μὴ κινεῖσαι παιδί μου, εἶπεν.

— Ἐπροχώρησεν εἰς τὴν κλίνην καὶ ἔλαβε μὲ πατρικὴν στοργὴν τὴν χεῖρα τῆς ἀσθενοῦς.

— Εἶσαι καλλίτερα κόρη μου; τὴν ἠρώτησε.

— Μάλιστα Μεγαλειότατε, ἀπήντησε μὲ ἐξησθενημένην καὶ ἄτονον φωνὴν ἡ Ἑλβίρα.

— Μὲ ἐνθυμεῖσαι ἐμέ; ἠρώτησεν ὁ Ὁθων.

— "Ω! ναὶ πολύ. Ποτὲ δὲν ἐλησμόνησα οὔτε σὰς οὔτε τὴν Βασίλισσαν. Εἶσθε τόσο καλοὶ καὶ μὲ ἠγαπήσατε τόσο πολύ, ὥστε δὲν ἦτο δυνατόν νὰ σὰς λησμονήσω.

— Καὶ ἐμεῖς σὲ ἐνθυμούμεθα πάντοτε, ἂν καὶ ἔπαυσες πλέον νὰ μᾶς γράφης.

— Δὲν εἶχα τὸ θάρρος πλέον Αἱ δυστυχίαι

— Μὴ στενοχωρεῖσαι παιδί μου, ὅλα θὰ περάσουν, ὁ Θεὸς εἶναι καλὸς καὶ προστατεύει τοὺς ἀγαθοὺς ἀνθρώπους. Θὰ γείνης γρήγορα καλὰ καὶ θὰ παρέλθουν αἱ ἡμέραι τῆς ἀτυχίας. Καὶ εὐχομαι αὐτὸ νὰ συμβῇ ὅσον τὸ δυνατόν γρηγορώτερον. Τοῦτο θὰ εἶναι καὶ δική μας χαρά.

— Εὐχαριστῶ Μεγαλειότατε.

Ὁ Ὅθων ἔλαβεν ἐν κάθισμα καὶ ἐκάθησεν παρὰ τὸ πλυν-
ρὸν τῆς ἀσθενοῦς.

Ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόστοργος πατὴρ τὴν ἐθώπευεν τρυφερῶς καὶ τῆς ἔλεγεν ὅ,τι ἠδύνατο διὰ νὰ τὴν παρηγορήσῃ καὶ νὰ τὴν κάμῃ νὰ λησμονήσῃ τὴν ἀτυχίαν τῆς.

Ἡ μικρὰ Ἑλδώρα ἐφαίνετο εὐτυχὴς εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς συμπαθείας πρὸς αὐτὴν καὶ ὅταν ὁ Βασιλεὺς τῆς ἐπανελάμβανεν ὅτι ἡ ἀσθενεία τῆς θὰ περάσῃ καὶ θὰ θεραπεύσῃ ταχέως αὐτὴν ἀπῆντα ἀφελῶς.

— Τὸ ἐλπίζω. Μοῦ ἔκανε τόσον καλὸν ἡ ἐπίσκεψίς σας. Περισ-
σότερον ἀπὸ ὅλα τὰ φάρμακα.

— Ναί, καὶ ἐβεβαίουν ὁ Βασιλεὺς. Θὰ σηκωθῇς γρήγορα ἀπὸ τὸ κρεβάτι.

Ὁ Ὅθων παρέμεινεν ἐπὶ πολὺ εἰς τὸν πτωχὸν ἐκείνον οἰκίσκον, σκορπίσας εἰς τὴν στυγνὴν ἐκείνην δυστυχίαν, τὴν χαρὰν καὶ τὰς ἐλπίδας.

Ὅταν ἀπεχαιρέτησε τὴν Ἑλδώραν καὶ ἐξῆλθε τοῦ δωματίου τῆς εἶπε πρὸς τὴν μητέρα αὐτῆς, ἥτις δακρύουσα ἐκ τῆς συγκινή-
σεως καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τὸν εὐχαρίστει διὰ τὰ ἀγαθὰ τοῦ αἰ-
σθήματα καὶ διὰ τὴν εὐμένειαν ἣν ἔδειξεν πρὸς τὴν δυστυχοῦσαν οἰκογένειαν :

— Δὲν ὑπάρχει κανεὶς λόγος νὰ μὲ εὐχαριστεῖτε. Ἐκκαμὰ ἐν
καθῆκον ἀπλοῦν φιλανθρώπου καὶ φίλου καὶ σὰς ὀφείλω μάλιστα

υποχρέωσιν διότι τὸ νὰ δύναται κανεὶς νὰ ἔρχεται ἐπίκουρος εἰς τὸν πλησίον του εἶναι ἀπὸ τὰς καλλιτέρας ψυχικὰς ἀπολαύσεις

— Εἰσθε τόσο καλὸς Μεγαλειότατε ...

— Ἐν τούτοις δὲν ἐξεπλήρωσα ἀκόμη τὸ καθήκον μου ἔχω υποχρεώσεις ἀπέναντι τῆς μικρᾶς Ἑλδίας. Εὐχομαι εἰς τὸν Θεὸν νὰ θεραπευθῇ ταχέως καὶ τότε πλέον θὰ τὴν ἀναλάβωμεν ἐγὼ καὶ ἡ Βασίλισσα ὑπὸ τὴν προστασίαν μας, ἀφ' οὗ εἶχε τὸ ἀτύχημα νὰ χάσῃ τὸσον ἔνωρις τὸν καλὸν τῆς πατέρα ...

— Μεγαλειότατε σὰς εἶμαι εὐγνώμων Ἀλλὰ εἶνε παρὰ πολὺ ...

— "Ὁχι. Θὰ τὸ θεωρήσωμεν μάλιστα μεγάλην εὐχαρίστησιν ὅταν ἐγκαταλίπωμεν τὸν πρόσκαιρον τοῦτον κόσμον νὰ ἔχωμεν εἰς τὸ ἐνεργητικὸν τῆς ἀγαθότητός μας τὴν εὐτυχίαν τῆς ὀρφανῆς αὐτῆς. Καὶ εἴθε νὰ τὸ κατορθώωμεν.

Ὁ Ὄθων, ὁ ἀγαθὸς καὶ φιλόστοργος Βασιλεὺς ὠμίλει μὲ τὴν εὐλαβίαν καὶ τὴν προσήνειαν, ἐξεδήλου τὴν ἀγαθότητα τῶν κλισημάτων μὲ τὴν τρυφερότητα, ὥστε ἡ πτωχὴ μήτηρ δὲν εἶχε πλέον φωνὴν διὰ νὰ ἐκφράσῃ τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐπλημμύριζε ἡ ψυχὴ τῆς.

Ἐχυνεν δάκρυα εἰς φόρον εὐγνωμοσύνης.

Ὁμυχαρίσκει μὲ τὴν σύγκλησιν ἀλλὰ καὶ ὑπέροχον ἐκδήλωσιν τῶν ἀφώτων καὶ ὑγρῶν ὀφθαλμῶν τῆς.

Ἐδοκίμασε νὰ συνοδεύσῃ τὰ δάκρυά τῆς καὶ μὲ ὀλίγας λέξεις εὐχαριστιῶν, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσε, παρὰ τὰς προσπάθειάς τοῦ κατέβαλε.

Κατελαμβάνετο ὑπὸ λυγμῶν.

Τὸ θέαμα αὐτό, ὡς ἦτο ἐπόμενον συνεκίνησε τὸν Βασιλέα! καὶ τὸν ἠνάγκασε τὸ ταχύτερον νὰ ἀπομακρυνθῇ ἐκεῖθεν.

Ὁ Γικαννάκης Δράκος δὲν ἔσπευσε νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν κύριόν του.

Ἐμείνεν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἐνεχείρησε πρὸς τὴν πτωχὴν μητέρα γενναῖον χρηματικὸν ποσὸν τὸ ὁποῖον εἶχε δώσῃ αὐτῇ ὁ Ὄθων.

— Λάβε, καλὴ μου γυναῖκα τῆς εἶπεν ὁ Γικαννάκης Δράκος.

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 125

Τὴν βοήθειαν αὐτὴν τὴν δίδει ὁ Βασιλεὺς. Εὐχου εἰς τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς ζωῆς καὶ τῆς μακροημερεύσεως τῶν Βασιλέων. Εἶναι οἱ ἀγαθώτεροι ἄνθρωποι ἀπὸ ὅσους εἶδε ποτὲ ὁ κόσμος.

—Τὸ γνωρίζω καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη μου θὰ εἶνε αἰωνία. Θὰ δέωμαι εἰς τὸν Θεὸν πρῶτον ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ἔπειτα ὑπὲρ τῆς κόρης μου...

Μετὰ τοῦτο ὁ Δράκος ἐξῆλθεν καὶ ἔσπευσε πρὸς συνάντησιν τοῦ Βασιλέως ὅστις τὸν ἀνέμενεν ἔξω.

Κατηνυθύνθησαν καὶ οἱ δύο βραδέως πρὸς τὰ Ἀνάκτορα.

Ὁ Δράκος εἶχεν ἀντιληφθῇ τὴν βαθεῖαν συγκίνησιν τοῦ Βασιλέως ἐκ τῆς ἐπισκέψεως ἐκείνης καὶ διὰ νὰ μὴ τὴν αὐξήσῃ ἢ τὴν ἀνανεώτῃ προσεπάθησε νὰ φέρῃ τὸν λόγον ἐπὶ ἄλλου ζητήματος.

Ἄλλ' ὁ Ὁθων εἶχε προσηλωμένην τὴν σκέψιν τοῦ ἐκεῖ, εἰς τὴν δυστυχοῦσαν οἰκογένειαν.

Καὶ ὠμίλησε πρῶτος :

— Ἰδοὺ, Γιαννάκη ὁποῖα εἶναι ἡ ματαιότης καὶ ἡ ἀθλιότης τῶν ἀνθρωπίνων. Εἶδες τὴν δυστυχοῦσαν ἐκείνην οἰκογένειαν;

— Μάλιστα.

— Ποῖος θὰ ἐφαντάζετο ποτὲ ὅτι θὰ ἔφθανεν εἰς τὸ σημεῖον αὐτό ! Πρὸ ὀλίγου ἀκόμη καιροῦ ἦσαν πανευχεῖς. Ἀπελάμβανον ὅλων τῶν ὑλικῶν καὶ ἡθικῶν ἀπολαύσεων. Ἦσαν πλούσιοι, ἔχον ἐν ἀνέσει καὶ εὐμαρείᾳ καὶ κατεῖχον θέσιν διακεκριμένην εἰς τὴν κοινωνίαν. Ἦσαν εὐτυχεῖς καὶ ὡς οἰκογένεια καὶ ὡς ἄνθρωποι. Καὶ ὁμῶς ἰδοὺ ὅτι, τοὺς ἐπληξεν ἡ δυστυχία. Ἐν πρώτοις τὰ εὐπορικά ἀτυχήματα τοὺς κατέστρεψαν οἰκονομικῶς καὶ τοὺς κατεβίβασαν ἀπὸ τῆς εὐπορείας εἰς τὴν ἐσχάτην τῶν ἐνδεῶν. Εἰς ἐπιμέτρον ἐπῆλθεν ὁ θάνατος τοῦ ἀγαθοῦ ἐκείνου ἀνθρώπου καὶ νύξῃς τὴν δυστυχίαν των. Τελευταία ὅλων ἦλθε καὶ ἡ δυστυχία τῆς ἀσθενείας τῆς κόρης, δυστυχία τὴν ὁποίαν ἐπέτεινεν ἡ ἐπαχολογησάσα ἐσχάτη πενία.

Αὕτῃ εἶναι ἡ ἀθλιότης τῶν ἀνθρωπίνων.

— ὦ ! Μεγαλειότατε, τὰ ἀτυχήματα εἶναι διὰ τοὺς ἀνθρώπους.

— Ναί ! διὰ τοὺς ἀνθρώπους.

Καὶ ἡ δυστυχία τῆς οἰκογενείας αὐτῆς δὲν ἤξεύρω διατί μου ὑπενθυμίζει τὴν ἰδικήν μας.

Εἴμεθα καὶ ἐμεῖς εὐτυχεῖς ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν προσφιλῇ μας Ἑλλάδα.

Παρ' ὅλας τὰς πικρίας διὰ τῶν ὁποίων ἐποτίσθημεν μᾶς ἐνίσχυεν καὶ μᾶς ἐκραταίωνεν ἡ ἐλπίς ὅτι θὰ συνετελοῦμεν εἰς τὸ ἐθνικὸν μέλλον τῆς πατρίδος μας καὶ ἀνέπαυε τὴν συνείδησίν μας ἡ συναίσθησις τοῦ ὅτι ἐπράξαμεν πᾶν ὅ,τι μᾶς ἦτο δυνατόν διὰ νὰ ἐξασφαλίσωμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν εὐημερίαν καὶ τὸ μεγαλεῖόν της.

Ἀλλὰ ὁ λαός μας μᾶς ἠδίκησε.

Παρεγνώρισε τὸν πατριωτικὸν μας πόνον καὶ τὸν θερμὸν μας πόθον νὰ ἴδωμεν ἀποκαθισταμένην τὴν ἐθνικὴν ἐνότητα τοῦ ἐλληνισμοῦ.

Παρεγνώρισεν ἐπίσης τὰς ἀγαθὰς μας θελήσεις καὶ τὰς προσπάθειάς μας ὑπὲρ τοῦ καλοῦ του.

Καὶ εὕρισκόμεθα ἤδη ἐξόριστοι ἐνταῦθα μὲ τὴν πικρίαν εἰς τὴν ψυχὴν καὶ μὲ τὸν βαθὺν πόνον τῆς νοσταλγίας. Ἔτσι εἶναι τὰ ἀνθρώπινα Γιαννάκη. Εἴμεθα καὶ ἡμεῖς θνητοὶ καὶ δὲν εἴμεθα ἀπηλλαγμένοι τῶν ἀτυχημάτων.

— Μεγαλειότατε, διατί νὰ φέρετε εἰς τὴν μνήμην σας τόσον λυπηρὰ γεγονότα ὥστε βλέπετε ὅτι ὁ λαός μετανοεῖ...

— Εἶναι πολὺ ἀργὰ Γιαννάκη. Ἀς ὁμιλήσωμεν δι' ἄλλα ζητήματα.

Καὶ ἤθελα νὰ εἶχα τὴν γνώμην σας περὶ τῆς ἀσθενοῦς ἐκείνης κόρης.

— Δηλαδή ;

— Ἐχω τὸ καθῆκον νὰ τὴν προστατεύσω καὶ ἐνοῶ νὰ μὴ τὸ παραλείψω.

Τί φρονεῖς ὅτι ἡδυνάμην νὰ πράξω ἀποτελεσματικώτερον ὑπὲρ αὐτῆς ;

— Ἡ Μεγαλειότης σας γνωρίζει καλλίτερον. Ἐπειτα ἀρκεῖ καὶ μόνον ὅτι θὰ τὴν ἀναλάβετε ὑπὸ τὴν προστασίαν σας. Ὅ,τι δὴποτε καὶ ἂν πράξετε ὑπὲρ αὐτῆς πάντοτε θὰ εἶναι ἀποτελεσματικὸν καὶ θὰ τῆς φέρῃ εὐτυχίαν.

— Τὸ ἐλπίζω τοῦλάχιστον. Εἶναι δὲ ἀξία προστασίας ἡ κόρη ἐκείνη, ἡ ἄληθῶς ἀναξιοπαθοῦσα. Ἀγαθωτάτη φύσις καὶ καρδιά ἀνεκτίμητος. Σκέπτομαι ὅταν ἀναρρώσῃ νὰ τὴν παραλάβω εἰς τὰ Ἀνάκτορα.

— Θὰ εἶναι ἡ ἀποτελεσματικωτέρα προστασία αὐτῆς.

— Τὸ ἐλπίζω.

Ὁ Ὅθων ἐσιώπησεν καὶ ἐξηκολούθησε βαδίζων πρὸς τὰ Ἀνάκτορα χωρὶς νὰ λέγῃ λέξιν.

Ἐφαίνετο παραδιδόμενος εἰς σκέψεις βαθείας.

Ποῦ ἄρα γε νὰ ἐπλανᾶτο ἡ φαντασία του ;

Ἴσως εἰς τὴν προσφιλεῖ του Ἑλλάδα.

Ἐκείνην πάντοτε ἐνεθυμεῖτο.

Ἡ μελαγχολία του εἶχε πάντοτε ἀφορμὴν τὴν ἀνάμνησιν τῆς Ἑλλάδος, τῆς ἀχαρίστου δι' αὐτὸν χώρας, ἡ ὁποία τὸν ἐπότισε μὲ πικρίας.....

Ὅταν δὲν ἀπεῖχον τῶν Ἀνακτόρων εἰμὴ περὶ τὰ 100 μέτρα ὁ Βασιλεὺς ἐσταμάτησε καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Γιαννάκην Δράκον :

— Θὰ ἐπεθύμουν νὰ μὴ μάθῃ κανεὶς τίποτε περὶ τῆς ἐπισκέψεώς μας.

— Ἡ προσταγὴ τῆς Μεγαλειότητός σας.

— Καὶ πρὸ παντός ἡ Βασίλισσα. Αὕτῃ εἶνε ἀνάγκη νὰ μὴ μάθῃ τίποτε. Ἀγαπᾷ ὅπως καὶ ἐγὼ τὴν ἀσθενῆ ἐκείνην κόρην καὶ κατὰ πάσαν πιθανότητα ὅταν θὰ τις ἀναγγεῖλω τὴν ἀσθενείαν τῆς θὰ θελήσῃ νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ.

Καὶ δὲν εἶνε καθόλου καλὸν τοῦτο. Θὰ δοκιμάσῃ ἰσχυράν συγκίνησιν εἰς τὸ περιβάλλον ἐκεῖνο τῆς δυστυχίας καὶ ἡ Βασίλισσα εἶνε τόσον εὐαίσθητος ἐκ τῆς οἰκτρίας καὶ τῆς συντριβῆς τῆς ἐξορίας

ώστε εἶνε φόβος ὁ κλονισμὸς νὰ ἔχῃ καὶ σοβαρωτέρως συνεπειάς δι' αὐτήν. Ὅταν ἡ ἀσθενὴς θεραπευθῇ καὶ ἀναρρώσῃ τελείως, τότε θὰ παρουσιάσω εὐχάριστον ἐκπληξιν εἰς τὴν Βασίλισσαν. Ἀλλὰ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶνε ἀνάγκη νὰ μὴ μάθῃ τίποτε.

— Μεγαλειότατε ἐγὼ θὰ ὑπακούσω εἰς τὴν ἐπιθυμίαν σας.

— Αὐριον θὰ μὲ συνοδεύσῃς νὰ τοὺς ἐπισκεφθῶμεν ἐκ νέου τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους.

Καὶ ὁ Βασιλεὺς μετὰ τοῦ Δράκου ἐπανῆλθον εἰς τὰ Ἀνάκτορα.

Ἡ Ἀμαλία τοὺς ἀνέμενε καὶ κατὰ τὸ σῶνῃτες τοὺς ἡρώτησε περὶ τοῦ περιπάτου των.

Ἀπέφυγον φυσικὰ ν' ἀναφέρουν περὶ τῆς ἐπισκέψεώς των καὶ ἠρέεσθησαν νὰ εἶπουν ὅτι εἶχον ἐκδράμει εἰς περίπατον πρὸς τὸν λόφον τῆς Ἀκροπόλεως.

Ὁ Ὄθων πυρέσσει.

Τὴν πρωΐαν τῆς ἐπομένης πάντες οἱ ἐν τοῖς Ἀνακτόροις τῆς Βασιλεύρης εὐρίσκοντο εἰς διαρκῆ καὶ ἀνήσυχον κίνησιν.

Ὁ Ὄθων, ὁ γλυκὺς Βασιλεὺς ἡσθένει.

Κατ' ἀρχὰς ὑπέθεσαν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἀπλῆς ἀδιαθεσίας, ἥτις θὰ παρήρχετο.

Ἀλλὰ φεῦ ! ἡ τρομερὰ ἀλήθεια δὲν ἐβράδυνε νὰ γνωσθῇ μετ' ὀλίγον !

Ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία εὐθὺς ὡς εἰδοποιήθη ὅτι ὁ Ὄθων ἀδικοῦν θὰ παρέμεινε κλινήρης, ἔσπευσεν ἔντρομος, πλησίον του.

Ἐπλησίασεν εἰς τὴν κλίνην του καὶ ἀνήσυχος λαβοῦσα τὴν πυρέσσουσαν χεῖρά του διηρώτα αὐτὸν περὶ τῆς υγείας του.

Ὁ Ὄθων, τὸν ὁποῖον ὁ πυρετὸς δὲν εἶχε κατὰ λάβει εἰσέτι σφοδρὸς, προσεπάθησε νὰ τὴν καθησυχάσῃ διαβεβαιῶν αὐτὴν ὅτι ἡ

ἀδιαθεσία του ἦτο τόσο μικρὰ ὥστε δὲν ἤξιζε τὸν κόπον νὰ γεν-
νήσῃ ἀνησυχίας.

— Τί ἔχεις Ὅθων ; ἡρώτα περίφοβος ἡ Ἀμαλία.

— Μὴ κάμνῃς ἔτσι Ἀμαλία. Μία ἀπλὴ ἀδιαθεσία ἡ ὁποία
θὰ περάσῃ.

— Ἀλλὰ βλέπω ὅτι πυρέσσεις.

— Ναί !

Ἔχω μικρὰν πυρηναίαν ταραχήν.

— Ἀλλὰ πῶς σοῦ συνέβη. Μήπως ἐξετέθης εἰς κανέν ρεῦμα ;

— Πῶς σοῦ προήλθεν ;

— Ἴσως κανέν ἐλαφρὸν κρυολόγημα τὸ ὁποῖον θὰ περάσῃ
πολὺ γρήγορα.

Μὴ ἀνησυχεῖς Ἀμαλία δὲν εἶναι τίποτε σοβαρόν.

— ὦ ! δυστυχία εἰς ἐμέ θν εἶναι τίποτε σοβαρόν. Δυστυχία
εἰς ἐμέ.

— Ἀμαλία σὲ παρακαλῶ ἔσο θαρραλεωτέρα, τῆς ἐπανέλαβεν
ὁ Ὅθων.

Μὲ λυπεῖς περισσότερον.

Καὶ ἡ Βασίλισσα ἐσιώπα πρὸς στιγμὴν διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς
ἀνησυχίας καὶ περιφόβους ἐρωτήσεις της.

Ὁ ἰδιαιτέρος ἱατρὸς τοῦ Βασιλέως Ρέζερ κληθεὶς ἀμέσως ἐξή-
τασε τὸν ἀσθενῆ, παρούσης παρὰ τὴν κλίνην καὶ τῆς Βασιλίσσης.

Ἐλαβε τὴν χεῖρά του καὶ εἶδεν ὅτι ὁ πυρετὸς ἦτο λίαν
σφοδρὸς.

Ἀπέτεινε διαφόρους ἐρωτήσεις εἰς τὸν Βασιλέα διὰ νὰ πλη-
ροφορηθῇ περὶ τῶν αἰτίων τῆς νόσου, ἀλλὰ δὲν ἐλάμβανε καμμίαν
σαφῆ ἀπάντησιν.

Καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ λάβῃ, ἀφοῦ ὁ Ὅθων καὶ εἰς τὸν ἱατρὸν
του ἀκόμη δὲν ὠμίλησεν περὶ τῆς ἐπισκέψεώς του εἰς τὴν δυστυχῆ
οἰκογένειαν Κρέθερ, ἥτις ὑπῆρξε ἡ αἰτία τῆς ἀσθενείας του.

Μὴ δυνάμενος νὰ διαγνώσῃ ἀμέσως τὴν νόσον ὁ ἱατρὸς Ρέζερ
ὑπέβαλεν εἰς μακράν καὶ ἐπιστημονικὴν ἐξέτασιν τὸν ἀσθενῆ.

Ἐστηθοκόπησεν αὐτὸν μετὰ προσοχῆς, τὸν ὑπέβαλεν εἰς χιλίας ἐρωτήσεις διὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ διακρίνῃ τὰ ὑπάρχοντα συμπτώματα καὶ συμπεράνῃ περὶ τῆς νόσου.

Ἡ μακρὰ καὶ ἐπίμοιος ἐξέτασις ἀνησύχῃσε ζωηρῶς τὴν ἀκίνητον ἐκεῖ εἰς τὴν θέσιν τῆς παραμένουσαν Ἀμαλίαν, πλησίον τῆς κλίνης τοῦ ἀσθενοῦς.

— Γιατρέ μου, εἶπεν μὲ φωνὴν ἐκδηλοῦσαν συγκίνησιν ἀνάμικτον φόβου. Μὲ ἀνησυχεῖ πολὺ ἡ μακρὰ αὕτῃ ἐξέτασις. Τί συμβαίνει ;

Ὁ ἰατρὸς Ρέζερ προσεπάθησε νὰ μειδιάσῃ :

— Μεγαλειωτάτῃ ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς εἶπω ὅτι εὗρισκω ἀδικαιολόγητον ἐντελῶς τὴν ἀνησυχίαν σας. Δὲν πρόκειται περὶ σοβαροῦ τινος.

— Εἶθε. Ἀλλὰ τότε πρὸς τί ἡ τόση ἐπισταμένη ἐξέτασις ;

— Ἀκριβῶς τοῦτο εἶνε ἓνας λόγος περισσότερον διὰ νὰ ἐκλείψουν αἱ ἀνησυχίαι σας. Εἶνε ἀληθές, ὅτι ἡ Μεγαλειότης του ἔχει προσβληθῇ ἀπὸ ἐλαφρὸν πυρετὸν καὶ ἐπροσπάθησα νὰ εὗρω τὴν ἀφορμὴν τῆς φυσιολογικῆς ταύτης ἀνωμαλίας, ὁποῖα εἶνε ἡ πυρετώδης κατάστασις τοῦ σώματος.

Εὐτυχῶς τὸ συμπέρασμα τῆς ἐξετάσεως εἶνε καθησυχαστικώτατον. Δὲν πρόκειται εἰμὴ περὶ ἐλαφροτάτου κρυολογήματος, τὸ ὅποιον τριῶν τεσσάρων ἡμερῶν θεραπεία θὰ ἐξαλείψῃ ἐντελῶς.

— Φοβοῦμαι ὅτι δὲν μοῦ λέγετε τὴν ἀλήθειαν.

— Διατί νὰ σᾶς τὸ κρύψω Μεγαλειωτάτῃ ;

— Εἰπέτε μοι ἰατρέ, καὶ θὰ ἔχω θάρρος.

— Ἀλλὰ, Μεγαλειωτάτῃ δὲν χρειάζεται καὶ νὰ ἔχετε θάρρος. Εἶνε τόσον ἀπλουστάτῃ ἡ ἀδιαθεσίᾳ αὕτῃ ὥστε δὲν εἶνε δυνατόν νὰ γεννήσῃ οὐδεμίαν ἀνησυχίαν. Καὶ δὲν εὗρισκω καθόλου δικαιολογημένην τὴν ἰδικὴν σας.

— Καὶ ὅμως φοβοῦμαι τόσον πολὺ. Κάτι τι μοῖ λέγει ὅτι ἡ ἀσθένεια τοῦ Βασιλέως εἶνε σοβαρά.

- Σᾶς ἀπατᾷ ἡ προαίσθησίς σας Μεγαλειστάτη.
— Τὸ εὐχομαι.

Διάγνωσις τρομερᾶς νόσου.

Ὁ ἰατρός Ρέζερ, ἐνῶ ἡ Βασίλισσα ἐξηκολούθει παραμένουσα παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ ἀσθενοῦς, ἐξῆλθε τοῦ θαλάμου προφασισθεὶς ὅτι θὰ μετέβαινεν ὅπως δώσῃ ὁδηγίαν διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν ἀπαιτουμένων διὰ τὴν θεραπείαν φαρμάκων.

Ἐν τῇ πραγματικότητι ὅμως ὁ ἰατρός Ρέζερ μετέβαινεν ἄλλου.

Ἡ ἐξέτασις τὴν ὁποίαν ἐνήργησεν ἐπὶ τοῦ Βασιλέως τοῦ ἐνέπνευσε ζωηροτάτας ἀνησυχίας.

Δὲν ἐπρόκειτο περὶ ἀπλῆς ἀδιαιθεσίας ὡς συνεπεία ἐλαφροῦ κρυολογήματος, ὅπως προσεπάθησε νὰ πείσῃ τὴν Βασίλισσαν διὰ νὰ τὴν καθησυχάσῃ.

Ἡ προσβαλοῦσα τὸν Βασιλέα ἀσθένεια ἦτο ἐκ τῶν σοβαρῶν τέρων καὶ ἐπικινδυνεστέρων. ἐξ ἐκείνων αἵτινες ἀποτελοῦν μέρος τοῦ θανάτου τοῦ κερχυνοδόλου.

Ἦτο σκαρλατίνη !

Ἡ τρομερὰ αὐτὴ ἀσθένεια ἣτις οὐδενὸς φείδεται, ἰδίᾳ δὲ ὁδηγεῖ ἐντὸς ὥρων μόνον εἰς τὸν τάφον τοὺς ὀργανισμοὺς, οἵτινες εἶνε ἐξηντηλημένοι ἐκ τῶν ψυχικῶν ἢ τῶν σωματικῶν πόνων ὅπως ἦτο ὁ Ὄθων.

Ἡ ἐξέτασις πράγματι ἀπέδειξεν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τῆς ἀπαίσιος ταύτης νόσου.

Ἐν τούτοις ὁ Ρέζερ δὲν εἶχε κατορθώσει νὰ ἐπιτύχῃ τελείαν διάγνωσιν καὶ ἐφοβήθη μήπως ἥπατᾷτο.

Δὲν ἐτόλμα δὲ νὰ ποιήσῃ χρῆσιν τῶν ἀναλόγων φαρμάκων ἐκ φόβου μήπως, ἂν ἡ νόσος ἦτο ἄλλη, ἐπεδεινοῦτο ἡ κατάστασις τοῦ ἀσθενοῦς.

Ἄλλὰ πῶς τὸ τρομερὸν τοῦτο νόσημα προσέβαλε τὸν Βασιλέα;

Τοῦτο ἀκριβῶς ἤθελε νὰ ἐξακριβώσῃ ὁ ἰατρός.

Εἰς τὴν πόλιν δὲν εἶχε σημειωθῇ τοιαύτη ἐπιδημία, ἐξ ἄλλου δὲ ὁ Ὄθων δὲν μετέβηκεν πουθενὰ ὁπόθεν ἦτο δυνατόν νὰ μολυνθῇ ἐκ τοῦ μικροβίου τῆν νόσου.

Καὶ ἡπόρει ὁ ἰατρός διὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς ἀσθενείας ἐνῷ ἐξ ἄλλου ἤλπιζεν νὰ ἡπατήθῃ ἐν τῇ διαγνώσει, διότι ἀν[ε]ξέτασις τοῦ ἀπεκάλυψε τὴν ἀλήθειαν αἱ ἀπομένουσai διὰ τὴν ζωὴν τοῦ Βασιλέως ἐλπίδες ἦσαν ἐλάχισται ἀν μὴ μηδαυηναί.

Διὰ νὰ πληροφορηθῇ καλῶς ὁ Ρέζερ δὲν εἶχεν εἰμὴ νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Γιαννάκην Δράκον τὸν ὅποιον ὁ Βασιλεὺς οὐδέποτε ἀπεχωρίζετο κατὰ τὰς ἐκ τῶν Ἀνακτόρων ἐξόδους του.

Καὶ πρὶς τοῦτο ἔσπευσεν.

Τὸν ἐκάλεσεν ἰδιαίτερώς καὶ ἐν πάσῃ μυστικότητι ἵνα μὴ ἀντιληφθῇ ἄλλος τις τὸ πρᾶγμα καὶ μετ' αὐτοῦ ἐκλείσθη εἰς ἐν ἰδιαιτερον δωματίον.

— Πῶς εἶνε ὁ Βασιλεὺς; ἠρώτησε ζωηρῶς ἀνήσυχος ὁ Γιαννάκης Δράκος.

— Καθόλου καλὰ, ἀπήντησεν ὁ Ρέζερ.

— Πῶς;

— Ναί, καθόλου καλὰ.

— Ἄλλ' ἤκουσα ὅτι εἶνε ἀδιάθετος ἀπὸ κρυολόγημα.

— Δὲν εἶνε ἀλήθεια. Τὸ εἶπα εἰς τὴν Βατίλισσαν διὰ νὰ τὴν καθησυχάσω.

— Ἄλλὰ τότε τί εἶνε ἡ ἀσθενεία του;

— Ἡ διάγνωσις φίλε μου Δράκο εἶνε ἀπελπιστική.

— Διατί;

— Μοῦ ἀπεκάλυψεν ἀσθένειαν τρομεράν.

— Ποίαν;

— Τὴν σκαρλατίναν.

Τὰ μετὰ τὴν ἐξωσιν

φυλ. 126

— "Ω ! δυστυχία, ἔκαμεν ὥσεί ὑποστὰς κεραυνοβόλον πληγὴν ὁ ἔμπιστος φίλος καὶ ὑπασπιστὴς τοῦ ἀσθενούντος Βασιλέως.

— Μεγάλη δυστυχία.

— Καὶ δὲν ὑπάρχει ἐλπίς νὰ σωθῇ ὁ Βασιλεὺς ;

— Δυστυχῶς, εἴαν πρόκειται περὶ σκαρλατίνης ἡ διάσωσίς του θὰ εἶνε θαῦμα.

— "Ωστε δὲν εἶσαι βέβαιος ;

— "Οχι ἐντελῶς. Ἡ νόσος εἶναι εἰς τὴν ἐκδήλωσίν της καὶ δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ διαγνωσθῇ ἀλανθάστως. Εἶνε δυνατόν νὰ ἀπατηθῇ ὁ ἰατρός.

— "Ωστε ;

— Ἀκριβῶς δι' αὐτὸ ἦλθα πρὸς σέ.

— Τί νὰ κάμω ἐγώ ;

— Εἰς τὴν πόλιν δὲν ἐσημειώθη, δὲν ἔγινε τοῦλάχιστον γνωστὸν κανὲν κρούσμα σκαρλατίνας. Καὶ εἶνε μυστηριῶδες πῶς ὁ Βασιλεὺς προσεβλήθη παρ' αὐτῆς. Σὺ ὁ ὅποτος τὸν παρακολουθεῖς παντοῦ εἰπέ μου, μήπως ἐπήγατε πουθενά, μήπως συνηνητήθητε μὲ κανένα ;

— Ἀλλὰ ναί.

— Τί ;

— Ἐπήγαμεν κάπου μαζὶ μὲ τὸν Βασιλέα.

— Πότε ;

— Χθὲς τὸ βράδυ.

— Ποῦ ;

— Ὁ Βασιλεὺς ἠθέλησε νὰ ἐπισκεφθῇ μίαν ἀσθενῆ κόρην τὴν ὁποίαν ἐγνώριζεν.

— Τὴν ἐπεσκέφθη ;

— Ναί.

— Ἐμεινε πολὺ μαζὶ της ;

— Μίαν ὥραν περίπου ;

— Πλησίον της ;

— Παρά πολύ. Ἐκάθησε παρὰ τὴν κλίνην τῆς. Τὴν ἐθώπευσε μάλιτα ἐπανειλημμένως.

— Δυστυχία! αὐτὸ θὰ εἶναι. Καὶ ποῦ κατοικεῖ ἡ κόρη αὐτῆς, περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλεῖς;

— Εἰς ἐν ἀπόκεντρον μέρος.

— Μακρὰν ἀπὸ ἐδῶ;

— Ἐν τέταρτον περὶπου.

— Ἐμπρός! ἄς μὴ χάνωμεν καιρὸν Δράκε. Ὅδῃ γῆσέ με ἐκεῖ. Εἶναι ἀνάγκη νὰ βεβαιωθῶμεν. Ἄς εὐχηθῶμεν νὰ μὴ ἐπαληθεύσουν οἱ φόβοι μου καὶ ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἄς προσπαθήσωμεν νὰ σώσωμεν τὸν Βασιλέα.

Ἀμέσως ὁ ἰατρός Ρέξερ μετὰ τοῦ Δράκου ἐξῆλθον τῶν Ἀνακτόρων καὶ ἐπιδύναντες ἀμάξης κατηυθύνθησαν ἐν πάσῃ σπουδῇ πρὸς τὸν πτωχὸν οἰκίσκον ὅπου ἔκειτο κλινῆρης καὶ σοβαρῶς ἀσθενῆς ἡ Ἐλδέρα Κρέθερ.

Ὁ ἰατρός Ρέξερ, κινούμενος νευρικῶς μᾶλλον παρὰ σπεύδων, ἐπῆλθε τῆς ἀμάξης ἥνοιξε τὴν θύραν τοῦ περιβάλου καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν μὲ τόσῃν ὁμῇ ὥστε ἡ κυρία Κρέθερ καὶ ἡ Ἐλδέρα ἔβαλον κραυγὰς τρόμου.

Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξύ εἶχεν εἰσέλθῃ καὶ ὁ Γιαννάκης Δράκος, γινώσκων ἤδη τῶν ἀτυχῶν ἐκείνων καὶ τὰς καθησύχασεν.

Ὁ Ρέξερ ἐπελήφθη ἀμέσως τῆς ἐξετάσεως τῆς κόρης, τῆς μικρᾶς Ἐλδίδρας.

Φεῦ! Οἱ φόβοι του δὲν ἐπέπρωτο νὰ διαψευσθῶσιν. Πράγματι ἡ ἀσθενὴς ἐπασχεν ἐκ σκαρλατίνης.

Ἡ ἀπαισία αὐτῆ νόσος εἶναι τύσον μεταδοτικὴ ὥστε οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπῆρχεν ὅτι ὁ Βασιλεὺς Ὁθων προσεβλήθη ὑπ' αὐτῆς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπισκέψεώς του εἰς τὴν οἰκίαν ἐκείνην.

Ὁ ἰατρός πρὶν ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν, διὰ νὰ σχηματίσῃ ἐδραιοτέραν πεποίθησιν ἐζήτησε διαφόρους πληροφορίας σχετικὰς πρὸς τὴν ἀσθένειαν τῆς κόρης καὶ τὴν πλησίον αὐτῆς διαμονὴν τοῦ Ὁθωνος.

Ὅσα ἔμαθεν δὲν τοῦ ἀφῆκαν ἀτυχῶς καμμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι ὁ

Βασιλεὺς Ὄθων ὑπῆρξε θῦμα τῆς φιλανθρωπίας του καὶ τῆς ἀγαθότητός του.

Θὰ ἐπλήρωνε μὲ τὴν ζωὴν του, — ζωὴν πολύτιμον διὰ τὴν Πατρίδα, — σίλισαν Ἀμαλίαν καὶ τοὺς ἀφοσιωμένους αὐλικούς του — τὴν εὐτυχίαν τὴν ὁποίαν ἔφερεν εἰς τὴν δυστυχοῦσαν ἐκείνην οἰκογένειαν.

Ὅταν ἐτελείωσε τὸ θλιβερόν καθήκον τῆς ἱατρικῆς ἐξετάσεως ὁ Ρέζερ — διότι ἦτο πράγματι θλιβερώτατον τὸ καθήκον κατόπιν τῆς γενομένης ἀσφαλοῦς διαζητήσεως τῆς ἀσθενείας τῆς κόρης, — ἐξῆλθε τῆς οἰκίας καὶ μετὰ τοῦ Δράκου ἐπέβησαν πάλιν τῆς ἀμάξης ἐπιστρέφοντες ταχέως εἰς τὰ Ἀνάκτορα.

Ὁ Δράκος ἠτοιμάζετο ἀνήσυχος νὰ ἐρωτήσῃ τὸν ἱατρὸν περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς διαγνώσεως ἐπὶ τῆς ἀσθενοῦς κόρης.

Ἄλλ' αἱ ἀνήσυχιαι του μετεβλήθησαν ἀμέσως εἰς συντριβὴν καὶ ἀπερίγραπτον συγκίνησιν ὅταν εἶδε δύο δάκρυα νὰ κυλίωσι ἐπὶ τῶν παρειῶν τοῦ Ρέζερ.

— Κλαίεις; ἠρώτησε μέχρι θανάτου περιλύπος.

— Ἦ μόνη παρηγορία.

— Ὡστε ὁ Ὄθων;

— Δυστυχῶς δὲν ὑπάρχουν ἐλπίδες.

— Θεέ μου!

— Ναὶ Φεῦ! καλέ μου Δράκο, δὲν ὑπάρχει καμμία ἀπολύτως ἐλπίς νὰ τὸν σώσωμεν.

— Ἦ ἐπιστήμη;

— Δὲν μπορεῖ νὰ κάμῃ τίποτε. Ἡ ἀσθένεια αὕτη εἶναι ἡ ἀπαισιωτέρα καὶ ραγδαιότερα ὅλων εἰς θανατοφόρα ἀποτελέσματα. Ἐὰν ὁ ὀργανισμὸς τοῦ Βασιλέως ἦτο ἰσχυρὸς ἴσως νὰ ἐσώζετο. Ὑπάρχον τότε μεγάλαι πιθανότητες. Ἀλλὰ δυστυχῶς εἶναι καθ' ὑπερβολὴν ἐξηντλημένος καὶ ἀσθενής. Τὸν κατέβαλον αἱ πικρίαι καὶ ἡ ὀδύνη τῆς ἐξορίας.

— Ὅποια δυστυχία! ὦ! Καλέ μου Βασιλεῦ!...

Εἶπε τὰς λέξεις ταύτας ὁ Δράκος καὶ κατελήφθη ὑπὸ δακρύων, ὁ ἀγαθὸς γέρον.

"Εκλινεν ὡς ἐὰν ἦτο μικρὸ παιδί.

"Ελάτρευσεν τὸν Βασιλέα καὶ ἦτο ἀφοσιωμένος εἰς αὐτὸν ὁλοψύ-
χως.

"Ο θάνατος θὰ ἦτο ὁ μεγκλήτερος σπαραγμὸς τῆς ψυχῆς του καὶ τὸ βαθύτερον πένθος.

"Ο Ρέξερ, τοῦ ὁποίου ἐν τῷ μεταξύ εἶχον ἀποξηρανθῇ τὰ δύο δάκρυα ἅτινα πρῶτα ἐκύλησαν ἐπὶ τῶν παρειῶν του δὲν ἐδοκίμασε νὰ τὸν παρηγορήσῃ, ἀλλὰ τοῦ ὑπέδειξεν ποῖον ἦτο τὸ καθήκον του εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν χάριν τῆς Βασιλίσσης.

— "Εννοῶ τὴν λύπην σου, εἶπεν, καὶ εὐρίσκω δικαιολογημένα τὰ δάκρυά σου. Κλαίεις τὸν ἀγαθὸν καὶ εὐγενῆ ἐκεῖνον Βασιλέα τοῦ ὁποίου ἡ τύχη ὑπῆρξεν μαυρὴ ἀφ' ἧς στιγμῆς περιεβλήθη τὸ βασιλικὸν στέμμα, τὸ ὁποῖον δι' αὐτὸν ὑπῆρξεν ὁ ἀκάνθινος στέφανος τοῦ μαρτυρίου. Ἀλλὰ πρέπει νὰ πνίξῃς τὰ δάκρυά σου καλέ μου Δράκο ἐὰν ἀγαπᾷς τὴν Βασιλίσσαν. Εἶναι ἀνάγκη καὶ σὺ καὶ ἐγὼ νὰ δεῖξωμεν ἀταραξίαν καὶ νὰ φανῶμεν ὅτι δὲν ἀνησυχούμεν καθόλου διὰ τὴν ζωὴν τοῦ Βασιλέως. Διότι ἀλλοίμονον ἂν ἡ Βασίλισσα μάθῃ τὴν στιγμὴν ταύτην ὅτι ὁ προσφιλέτης σύζυγος δὲν ἔχει εὐρίσκειται εἰς τὸν κόσμον τοῦτον μετὰ τινος ἡμέρας. "Ο κλονισμὸς τὸν ὁποῖον θὰ ὑποστῇ θὰ εἶναι μέγας καὶ τρομερός. Καὶ δυστυχῶς καὶ αὕτη ἔχει καταβληθῇ ἐπίσης ἀπὸ τὴν θλίψιν τῆς ἐξορίας καὶ εἶναι ὀρθὸν νὰ ἀνησυχούμεν Δράκο, μήπως ὁ τοιοῦτος κλονισμὸς ἐπιφέρει συμφορὰν ἀνεπανόρθωτον. Προσοχὴ λοιπὸν ἐὰν ἀγαπᾷς τὴν Βασίλίσσαν. Σπόγγισε τὰ δάκρυά σου καὶ ἀνέλαβε τὴν ψυχραμίαν σου.

— "Ἐχεις δίκαιον γιατρέ. Μὲ παραφέρει ὁ πόνος καὶ ἡ ἀφοσιώσις μου πρὸς τὸν καλὸν μου Βασιλέα, τὸν χρυσὸν "Οθωνα.

— Δι' αὐτὸ δὲν σὲ ἀδικῶ.

— Ἀλλὰ ἡ Βασίλισσα ;

— Τί ;

— Δὲν ὑπάρχει φόβος μήπως καὶ αὕτη πάθῃ τίποτε ;

Μένει διαρκῶς εἰς τὸ πλευρόν του καὶ ἡ νόσος εἶναι τρομακτικῶς μεταδοτικῇ.

— Βεβαίως. Εἶναι λογικοὶ οἱ φόβοι σου. Θὰ προσπαθήσωμεν πάσῃ θυσίᾳ νὰ τὴν ἀπομακρύνωμεν ἀπὸ τῆς κλίνης τοῦ ἀσθενοῦς. Τοῦλάχιστον ἐὰν δὲν δυνηθῶμεν νὰ σώσωμεν τὸν Βασιλέα νὰ μὴ χάσωμεν καὶ αὐτήν.

— Ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι;

— Ναὶ διατρέχουν καὶ αὐτοὶ κίνδυνον. Ὅλοι ὅσοι εὐρίσκονται ἐντὸς τῶν Ἀνακτόρων καὶ περισσότερον ἐκεῖνοι οἵτινες ὑπηρετοῦν τὸν Βασιλέα εἶναι ἐκτεθειμένοι εἰς τὸν σοβαρώτερον τῶν κινδύνων. Ἀλλὰ αὐτοὺς θὰ τοὺς εἰδοποιήσωμεν διὰ νὰ λάβουν τὰς δυνατὰς προφυλάξεις.

Πρὸ παντός ἡ Βασίλισσα μόνη εἶναι ἀνάγκη νὰ μὴ μάθῃ τίποτε.

Ὅταν ὁ ἰατρός Ρέξερ καὶ ὁ Γιαννάκης Δράκος ἐφθασαν εἰς τὰ Ἀνάκτορα εὗρον ἀκόμη τὴν Ἀμαλίαν καθημένην παρὰ τὸ πλευρόν τοῦ Ὁθωνος, μετὰ τρυφερότητος κύπτουσιν ἀνωθεν αὐτοῦ καὶ προσπαθοῦσαν νὰ τὸν ἐνθαρρύνῃ.

Ὅταν εἶδεν εἰσερχόμενον τὸν Ρέξερ ἔσπευσε νὰ τὸν ἐρωτήσῃ περὶ τῆς θεραπειᾶς τὴν ὁποίαν σκέπτεται νὰ ἀκολουθήσῃ.

— Ἐσυχάσατε Μεγαλειοτάτη, ἀπῆντησεν. Γνωρίζω ἤδη τὸν τρόπον τῆς ἀσθενείας καὶ θὰ λάβωμεν ὅλα τὰ κατάλληλα μέτρα.

Μετ' ὀλίγων ὁ ἰατρός, ἀποσυρθείς πρὸς στιγμὴν τοῦ θάλαμου ἐπανῆλθε κομίζων διάφορα φάρμακα διὰ τῶν ὁποίων προσπαθήσει νὰ ἀνακουφίσῃ κάπως τὸν ἀσθενῆ καὶ νὰ ἐξασθενήσῃ τὴν δύναμιν τῆς νόσου ὅχι διὰ νὰ τὴν θεραπεύσῃ ἀλλὰ διὰ νὰ καταστήσῃ βραδυτέρον τὸ μοιραῖον τέλος τὸ ὁποῖον ἦτο ἀναπόφευκτον.

Ἡ ἀφυσίωσις τῆς Ἀμαλίας.

Μέχρι τοῦ ἀπογεύματος ἡ κατάστασις τοῦ ἀσθενοῦς ἔμεινεν ἡ αὐτή,

Ὁ πυρετός δὲν τὸν ἄφηνεν καθάλου, ἀλλὰ καὶ οὐδεμίᾳ ἐπιδείνωσις ἐφάνετο τῆς νόσου.

Ἡ Ἀμαλία ἐξηκολούθει νὰ παρκαμένη παρὰ τὸ προσκεφάλαιον τοῦ προσφιλοῦς της συζύγου.

Ἐὰν διὰ μίαν στιγμὴν ἦτο ὑποχρεωμένη νὰ ἐξέλθῃ τοῦ δωματίου ἔσπευδε πάλιν νὰ ἐπανέλθῃ καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὴν θέσιν τῆς πιστῆς νοσοκόμου.

Ἡ τοιαύτη ἀφοσίωσις τῆς Ἀμαλίας ἀνησύχει ζωηρῶς καὶ δικίως ἄλλως τὸν ἱατρὸν Ρέζερ καὶ τοὺς ἀνωτέρους αὐλικούς.

Ἡ ἀθένεια ὅφ' ἧς εἶχε προσβληθῇ ὁ Ὄθων ἦτο τόσον μεταδοτικὴ ὥστε διέτρεχε τὸν κίνδυνον νὰ πάθῃ ἐξ αὐτῆς πᾶς ὅστις εὐρίσκειτο πλησίον τοῦ Βασιλέως.

Κατὰ μείζονα δὲ λόγον εἰς τὸν σοβαρὸν τοῦτον κίνδυνον ἦτο ἐκτεθειμένη ἡ Ἀμαλία τῆς ὁποίας ὁ ὀργανισμὸς ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων συγκινήσεων εἶχε κατὰστῇ εὐπαθέστατος.

Ἀλλ' ἡ ἀφοσίωσις τῆς Βασιλίσσης ἦτο τόσον μεγάλη ὥστε οὐδὲν θὰ τὴν ἔκαμνεν νὰ ἀπομακρυνθῇ τῆς κλίνης τοῦ συζύγου της, ἔστω καὶ ἂν εἰδοποιεῖτο περὶ τῶν κινδύνων οὔτινες τὴν ἠπειλοῦν διαρκῶς ἐφ' ὅσον ἔμενεν ἐκεῖ.

Δὲν ἠδύνατο, ὅμως κανεὶς νὰ σκεφθῇ νὰ ἀποκαλύψῃ εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν τοῦ νοσήματος.

Οὐδὲν τοῦτο θὰ ὠφέλει.

Διότι ἐνῷ ἡ ἀποκάλυψις δὲν θὰ τὴν ἠμποδίζε νὰ μείνῃ εἰς τὴν θέσιν της τοῦναντίον θὰ τὴν ἐτάραττε καὶ τόσον σφοδρῶς μάλιστα ὥστε νὰ φοβῆται κανεὶς δικαίως χειρότερας συνεπειάς.

Ὁ ἱατρός Ρέζερ ἐν τούτοις ἔκρινε καλὸν νὰ εἰδοποιήσῃ τὰς κυρίας τῆς τιμῆς ὅτι καὶ χάριν τοῦ Βασιλέως ἀλλὰ καὶ χάριν αὐτῆς τῆς ἰδίας, ἡ Βασιλίσσα ἦτο προτιμώτερον νὰ ἀπεσύρετο εἰς τὸν ἰδιαίτερόν της θάλαμον.

Ἡ μᾶλλον ἔμπιστος ἐκ τῶν κυριῶν τῆς τιμῆς τῆς Ἀμαλίας ἔσπευσε νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν συμβουλὴν τοῦ ἱατροῦ Ρέζερ.

— Μεγαλειοτάτη, εἶπεν, μένετε ἀπὸ τὸ πρῶτ' παρὰ τὴ πλευρὸν τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦτο σᾶς ἐξαντλεῖ πολὺ.

— "Οχι. Εἶναι εὐχαρίστησις δι' ἐμέ.

— Ἀλλά, Μεγαλειοτάτη, κλονίζεται οὕτω ἡ ὑγεία σας. Ἐχετε ἀνάγκην ἀναπαύσεως.

— Καὶ τί μὲ μέλει διὰ τὴν ὑγείαν τὴν ἰδικήν μου ὅταν ὁ Βασιλεὺς εἶναι ἀσθενής;

— Ὁ Μεγαλειότατος θὰ θεραπευθῇ σὺν Θεῷ ταχέως. Καὶ θὰ τοῦ εἶναι ὀδυνηρὸν νὰ ἴδῃ κατόπιν τὴν Βασίλισσαν ἀσθενή. Εἶναι προτιμώτερον νὰ ἐπανεέλθετε εἰς τὰ ἰδιαιτέρα διαμερίσματά σας καὶ νὰ ἀναπαυθῆτε ἐπ' ὀλίγον.

— "Οχι. Ἐφ' ὅσον ὁ Βασιλεὺς ἀσθενεῖ θὰ μένω ἐδῶ παρὰ τὴ πλευρὸν του, πιστὴ νοσοκόμος.

— Ἄλλως Μεγαλειοτάτη, δύναται νὰ εἶναι ἐπιβλαβὴς καὶ διὰ τὸν Βασιλέα ἡ τόσῃ ἀφοσίωσίς σας. Θλίβεται ὁ Βασιλεὺς νὰ σᾶς βλέπῃ οὕτω λυπομένην καὶ τοῦτο ἐπιδεινώνει τὴν κατὰστασιν του.

Καὶ ἡ Κυρία τῆς Τιμῆς στρεφόμενη πρὸς τὸν ἐκείνην τὴν στιγμὴν πλησιάσαντα ἱατρὸν Ῥέζερ:

— Αὐτὴν τὴν γνώμην ἔχει καὶ ὁ ἱατρὸς Βασίλισσά μου.

— Μάλιστα Μεγαλειοτάτη, εἶπε ὁ Ῥέζερ ἐπεμβαίνων. Ὁ Βασιλεὺς ἔχει ἀνάγκην ἀπολύτου ἡσυχίας διὰ νὰ ἀναρρώσῃ τὸ ταχύτερον. Ἡ λύπη σας εἶναι καὶ δι' αὐτὸν λύπη, ἡ ὁποία παρακωλύει τὴν θεραπείαν ἂν μὴ ἐπιδεινῶνῃ τὴν θέσιν τοῦ ἀσθενοῦς. Ἐπειτα καὶ ἡ ἰδική σας ὑγεία εὐρίσκεται ἐκτεθειμένη εἰς κινδύνους ἐνεκα τῶν συγκινήσεων τὰς ὁποίας δοκιμάζετε. Ἐχετε ἀνάγκην ἀναπαύσεως Μεγαλειοτάτη. Καὶ ἂν ἀκούσετε τὴν ταπεινὴν συμβουλὴν τοῦ ἱατροῦ σας, θὰ ᾔτο τοῦτο σωτήριο καὶ δι' ὑμᾶς καὶ διὰ τὸν Βασιλέα.

— Ματαιοπονεῖτε ἀπήντησεν ἡ Ἀμαλία. Δὲν θὰ ἀπομακρυνθῶ ἀπὸ ἐδῶ. Διὰ τὴν ὑγείαν τὴν ἰδικήν μου δὲ μὲ μέλει. Τὸν Βασιλέα

δὲν τὸν ἐνοχλῶ. Τοῦναντίον ἐλπίζω ὅτι ἡ ἀφοσίωσίς μου τοῦ εἶναι εὐχάριστος καὶ παρήγορος.

Ὁ Βασιλεὺς Ὁθων ἔμενεν μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀκίνητος εἰς τὴν κλίνην.

Πυρετὸς ἰσχυρὸς τὸν ἐδασάνιζε καὶ τοῦ καθίστα ἀδύνατον πᾶσαν κίνησιν.

Μετὰ δυσκολίας ἤνοιγε τοὺς ὀφθαλμούς.

Ὅταν ὅμως ἤκουσε τὴν Ἀμαλίαν ἀρνούμενην ἐπιμόνως νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὰς συμβουλὰς τοῦ ἱατροῦ καὶ τῆς Κυρίας τῆς Τιμῆς ἔστρεψεν ἡρέμα τὴν πυρέσουσαν κεφαλὴν του πρὸς αὐτὴν καὶ μετ' ὀλίγον φωνήν προφανῶς ὅτι ἐξήρχετο κατόπιν πολλῶν κόπων εἶπεν :

— Ἀμαλία, ἄκουσε τὸν ἱατρὸν.

— Εἶναι ἀλήθεια Ὁθων μου, ὅτι σὲ στενοχωρῶ μένουσα πλησίον μου ;

— Ὅχι, σὲ εὐχαριστῶ διὰ τὴν ἀφοσίωσίν σου. Ἀλλὰ ἡ ἀδυναμία σου δὲν ἐπιτρέπει τοιαύτην θυσίαν. Ἐκθέτεις τὴν υἱείαν σου εἰς κινδύνους καὶ τοῦτο μὲ λυπεῖ πολὺ.

— Θὰ σὲ εὐχαριστήσω Ὁθων. Φεύγω καὶ θὰ ἐπανέλθω πάλιν.

— Ναί.

Ἡ Ἀμαλία ἡγέρθη καὶ ἔφερε τὴν χεῖρά της εἰς τὸ μέτωπον τοῦ Βασιλέως.

Ἐνόμισεν ὅτι ἔθεσε τὴν χεῖρά της ἐπὶ ἐνὸς ἀντικειμένου πεπυρακτωμένου.

Τόσον δυνατὸς ἦτο ὁ πυρετός.

Ἀπετύρῃη ἡρέμα κινῶσα ἀπελπιστικῶς τὴν κεφαλὴν.

Τὴν ἠκολούθησε μόνῃ ἡ κυρία τῆς τιμῆς.

Ὁ ἱατρὸς Ρέζερ ἔμεινε πλησίον τοῦ Βασιλέως.

Μετὰ δύο μόλις λεπτὰ ὁ ἱατρὸς Ρέζερ εἰδοποιεῖτο ὅτι ἡ Βασίλισσα τὸν ἐκάλει εἰς τὸ ἰδιαίτερον διαμέρισμά της, ὅπου εὕρισκετο μὲν.

Ἐσπευσεν ἐκεῖ.

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 127

— Ἰατρέ, τοῦ εἶπεν ἡ Ἀμαλία, εὐθὺς ὡς τὸν εἶδεν εἰσερχόμενον.

— Διατάξατε Μεγαλειοτάτη.

— Μοῦ φαίνεται ὅτι μοῦ κρύβεις τὴν ἀληθῆ ἀσθένειαν τοῦ Βασιλέως.

— Ὅχι.

Ἀπὸ τί πάσχει λοιπόν ;

— Σὺ εἶπα.

— Ἐπαναλάβετε.

— Ἀπὸ ἐν ἐλαφρὸν κρυολόγημα καὶ τίποτε σοβαρώτερον ἢ περισσότερον κινδυνώδες.

— Δὲν εἶνε δυνατόν.

— Πῶς ; Μεγαλειοτάτη.

— Ὁ Βασιλεὺς εἶνε καθ' ὑπερβολὴν καταβεβλημένος. Τὸ ἀντελήφθης αὐτὸ ἱατρέ ;

— Μάλιστα.

— Εἶνε συνέπεια τοῦ κρυολογήματος.

— Ἀλλὰ εἶνε ἀδύνατον. Ἐν ἐλαφρὸν κρυολόγημα δὲν προκαλεῖ ποτὲ τὸσον δυνατόν πυρετόν.

— Συνέτεινεν ἡ ἐξάντλησις τοῦ ἀσθενοῦς.

— Προσεξατε ἱατρέ. Ἡ ζωὴ τοῦ Βασιλέως εὐρίσκεται εἰς τὰς χεῖρας σας. Λάβετε ὅλα τὰ μέτρα σας διὰ νὰ μὴ δοκιμάσω καὶ τὴν ἀκατανίκητον αὐτὴν δυστυχίαν.

— Μεγαλειοτάτη διὰ τὴν ζωὴν τοῦ Βασιλέως δίδω καὶ τὴν ἰδικὴν μου ζωὴν. Τὸ πᾶν θὰ πράξω διὰ νὰ τὸν σώσω. Ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν ἐπιστήμονα Ρέζερ καὶ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον Ρέζερ, τὸν ἀφοσιωμένον καὶ ταπεινὸν θεράποντα τοῦ Βασιλέως θὰ γείνη Μεγαλειοτάτη. Ἦσυχάσατε.

— Ἀλλὰ διατὶ μοῦ κρύπτετε τὸ ἀληθές νόσημα ;

— Δὲν σὺς κρύπτω τίποτε.

— Εἶνε ἡ ἀλήθεια αὕτη ;

— Μάλιστα, Μεγαλειοτάτη.

— Τὸ εὐχομαι. Ἀλλὰ φοβοῦμαι ὅτι δυστυχῶς πρόκειται περὶ σοβαρωτέρου πολυ.

Ὁ κύριος Ρέζερ ἀπεσύρθη, ὑποκλιθεὶς εὐλαβῶς πρὸ τῆς Βασιλίσσης.

— Ποῦ πηγαίνετε ; ἠρώτησεν ἡ Ἀμαλία.

— Πλησίον τοῦ ἀσθενοῦς.

— Περιμένετε. Πηγαίνομεν μαζῇ.

— Ἀλλὰ Μεγαλειότητι...

— Τίποτε. Δὲν μπορῶ νὰ μείνω.

— Ἐπιδεινοῦτε τὴν θέσιν τοῦ Βασιλέως.

— Δὲν τὸ πιστεύω. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἐὰν συμβαίη μοῦ εἶνε ἀδύνατον νὰ μείνω καὶ μίαν στιγμὴν ἀκόμη μακρὴν του. Δὲν μπορῶ. Θέλω νὰ εἶμαι πλησίον του.

— Τοῦλάχιστον Μεγαλειότητι, ἀφοῦ ἐπιμένετε τόσον, προσπαθήσατε νὰ κρατήσετε τὴν ψυχραίμιάν σας, διότι οἱ στεναγμοὶ σας καὶ ἡ θλίψις σας δίδουν τροφὴν εἰς τὴν ἀσθένειαν τοῦ Βασιλέως καὶ τὴν ἐνισχύουν.

— Ὡὰ προσπαθήσω.

Καὶ συνοδευομένη παρὰ τοῦ ἱκτροῦ Ρέζερ ἡ Ἀμαλία μετέβη εἰς τὸν θάλαμον τοῦ ἀσθενοῦς καὶ ἔλαβε τὴν προτέραν ἐκεῖ θέσιν τῆς παρὰ τὴν κεφαλὴν του.

Ὁ Ὁθων κοινωνεῖ τῶν ἀχράντων μυστηρίων.

Τὴν ἐσπέρην παρέτρηθη σημαντικὴ ἐπιδείνωσις εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ ἀσθενοῦς.

Ὁ πυρετός, ὁ σφοδρότατος ἤδη, πῦξεν ἔτι μάλλον.

Μία βαρεῖα δύσπνοια κατέλαβε τὸν Βασιλέα καὶ τὸν ἔρριπεν εἰς ἓν εἶδος νάρκης.

Ἐμεινεν εἰς τὴν κλίνην τοῦ ἀκίνητος, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς κλει-
στοὺς καὶ ἐφάνετο ὥσάν νὰ μὴ ἔζη ἢ ὥσάν νὰ ἐψυχορράγει.

Ἡ ἐπιδείνωσις ἦτο τόσον καταφανὴς ὥστε ἡ Βασίλισσα Ἀμα-
λία περίτρομος ἔσπευσε νὰ λάβῃ ἰδίαιτέρως τὸν ἱατρὸν Ρέξερ καὶ
νὰ τὸν ἐρωτήσῃ ἀνήσυχος.

— Μὲ φοβίζει πολὺ αὐτὴ ἡ κατάστασις ἱατρέ. Πῶς ἐπῆλθεν
αὐτὴ ἡ αἰφνιδία ἐπιδείνωσις;

— Τὴν ὑπεβοήθησε Μεγαλειοτάτη ἡ ἐξάντλησις τοῦ ἀσθενοῦς
ἐκ τῶν ψυχικῶν πόνων.

— Καὶ τώρα πλέον ;

— Ἡ ἐπιστήμη ἐργάζεται.

— Μήπως ὁ κίνδυνος εἶνε ἄμεσος ;

— Ὁχι.

— Ἄλλ' αὐτὸς ὁ πυρετός, αὐτὸς ὁ πυρετός ἱατρέ, ἐπιμένει
πολύ. Φοβοῦμαι ὅτι θὰ τοῦ εἶνε ὀλέθριος.

— Εἶνε συνέπεια τοῦ νοσήματος.

— Καὶ δὲν εἶνε δυνατόν νὰ κάμῃτε νὰ καταπέσῃ;

— Δυστυχῶς ὄχι.

— Ὡστε θὰ ἐξακολουθήσῃ ;

— Θὰ καταπέσῃ μόνος του. Τὰ φάρμακα τὰ ἵποια διαθέτο-
μεν δὲν ἰσχύουν νὰ τὸν καταπολεμήσουν. Ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ τοῦ
παραταθῇ ἐπὶ πολὺ. Θὰ πέσῃ μόνος του.

— Ἱατρέ, πρὸς Θεοῦ προσέξατε μὴ μὲ πλήξῃ τοιαύτη με-
γάλη συμφορά.

— Ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν φαίνεται κίνδυνος, Μεγαλειοτάτη.

Ὁ ἱατρὸς Ρέξερ περὶ τὸ μεσονύκτιον ὑπέβαλε τὸν ἀσθενῆ εἰς
νέαν παρατεταμένην εξέτασιν, τῆς ὁποίας φεῦ ! τὰ συμπεράσματα
ὑπῆρξαν ἀπελπιστικά.

Ἡ ἀπαισία νόσος εἶχε προχωρήσῃ πολὺ.

Εἶχε κάμῃ θραύσιν εἰς τὸν ἐξηντλημένον καὶ ἄτονον ὀργανι-
σμόν τοῦ ἀσθενοῦς.

Ὁ ἱατρὸς διέκρινε σαφῶς φλόγωσιν σφοδράν τῶν πνευμόνων.

Ἦτο τοῦτο ὀλεθρία ἐνδειξις.

Ἡ πρόδος τῆς νόσου φθάνουσα μέχρι τοῦ σημείου ἐκείνου καθίστα τὸν θάνατον ἀφευκτον.

Οὔτε τῆς ἐπιστήμης αἱ ἐπιμελελημέναι προσπάθειαι οὔτε καὶ τῆς Βασιλείσης τῶν ἄλλων οἰκείων αἱ τρυφεραὶ φροντίδες θὰ ἔσχυον ν' ἀποτομήσωσι τὸ μοιραῖον τέλος ἀκάθεκτον ἐπερχόμενον.

Ὁ ἰατρὸς Ρέξερ ἦτο πεπεισμένος ἤδη ὅτι ὁ θάνατος ἔπρεπε νὰ ἀναμένεται ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν, πάντες πρὸ τῆς παρελεύσεως τριῶν ἡμερῶν.

Ἐὰν ὁ ὀργανισμὸς τοῦ θανάτου δὲν ἦτο καταβεβλημένος ἐκ τῆς ἰσχύος τῆς ἐξορίας καὶ τῶν πόνων τῆς νόσταλγίας καὶ ἀντεῖχε περισσότερο ὑπῆρχον πλεῖστοι πιθανότητες, πεποιθήσεις μᾶλλον ὅτι ἡ νόσος θὰ παρήρχετο χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ πλήξῃ θανατηφόρος.

Ἀλλὰ δυστυχῶς τώρα εὑρεν ἑδραῖος ἀσθενὲς εἰς τὸ ὅσον ἡδυνήθη ἀνευ οὐδεμιᾶς σοδακῆς ἀντιδράσεως νὰ εἰσχωρήσῃ καὶ νὰ ἐπιφέρῃ καταστροφάς.

Καὶ ἀφ' οὗ ἔφθασε ἀέχρι τοῦ νὰ ἐπιφέρῃ φλόγωσιν τῶν πνευμάτων δὲν ἐπετρέπετο οὐδέποτε ἀμφιβολία περὶ τοῦ ἐπικειμένου θανάτου.

Εἶχεν ἤδη καὶ καθήκοντα ὁ Ρέξερ.

Ἐπρεπεν ἐν πρώτοις νὰ προδιαθέσῃ τὴν Ἀμαλίαν περὶ τοῦ ἀνεκμενομένου τέλους τοῦ Βασιλέως διότι ὁ ἀπότομος θάνατος ὅπως θὰ ἐπῆρχετο ἡδύνατο νὰ τὴν συγκλονίσῃ κατὰ τρόπον ἐπικίνδυνον διὰ τὴν ὑγείαν τῆς.

Πρὸ τούτου ὅμως ὁ Ρέξερ ἐν ἀγνοίᾳ τῆς Βασιλείσης ἐτηλεγράφησεν πρὸς τὴν οἰκογένειαν τοῦ ἐτοιμοθανάτου, διαμένουσαν εἰς τὸ Μόναχον.

Ἐπειτα ἡ θλιβερά προαγγελία ἐνεπιστεύθη πρὸς πάντας τοὺς αὐλικούς καὶ μόνον ἀπὸ τὴν Ἀμαλίαν ἐκρατήθη μυστικῇ.

Ἀλλὰ δὲν ὠφέλησεν ἡ μυστικότης αὕτη.

Τὴν ἀπεκάλυπτεν ὁλόκληρον τὰ Ἀνάκτορον.

Εὐθὺς ὡς ἀπὸ στόματος εἰς στόμα τῶν αὐλικῶν ἐγνώσθη ἡ

τρομερὰ εἶδῃσις ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Βασιλέως ἦτο ἀφευκτός, τὸ προκαταβολικὸν πένθος ἐζωγραφήθη καταφανές καὶ βαθὺ εἰς τὰ Ἀνάκτορα.

Αἱ Κυρίαι τῆς Τιμῆς, οἱ αὐλικοὶ, οἱ ὑπῆρέται περιέτρεχον ὡς φάσματα πελιδνά τὰ διάφορα διαμερίσματα, διερωτῶντες περίτρομοι ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ Βασιλέως.

Πρὸ τῆς Βασιλίσσης ἀπέφευγον νὰ ἐκδηλώσουν τὴν θλίψιν των, τοῦναντίον μάλιστα προσεπάθουν νὰ τὴν συγκυλύβουν ὅσον ἦτο δυνατόν περισσότερον.

Ὅταν ἦσαν μόνοι ἔκλαιον ὅλοι τὴν ἐπικειμένην ἀπώλειαν τοῦτου ἀνεκτιμήτου καὶ ἀγαθοῦ Βασιλέως.

Μία Κυρία τῆς τιμῆς ἀνέλαβε νὰ προδιαθέσῃ τὴν Ἀμαλίαν διὰ κεραυνοδόλον πλῆγμα.

Τὴν ἐπλησίασεν καθημένην ἀκόμη παρὰ τὴν πλευρὰν τοῦ Πικελλέως, καὶ διὰ πολλῶν ἱεσιῶν κατόρθωσε νὰ τὴν ἀποσπάσῃ ἐκεῖθεν ἐπὶ τινὰ μόνον λεπτὰ τῆς ὥρας.

— Μεγαλειοτάτη τῆς εἶπεν, ἔχετε θάρρος καὶ καρτερίαν καὶ ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι ὁ παντοδύναμος καὶ πανάγαθος Θεὸς θὰ σώσῃ τὸν Βασιλέα.

— Φεῦ ! τὸ φοβοῦμαι πολύ. Ἐννοῶ τώρα ὅτι ὁ Ὄθων διατρέχει τὸν κρισιμώτερον τῶν κινδύνων. Ὁ ἰατρός ἠθέλησε νὰ μοῦ τὸ ἀποκρύψῃ καὶ μὲ ἐβεβαίωσεν ὅτι δὲν ὑπῆρχεν κανεὶς κίνδυνος καὶ ὅτι πρόκειται περὶ ἀπλοῦ παροδικοῦ κρυολογήματος. Καὶ τὴν βεβαίωσιν ταύτην μοῦ ἐπανελάμβανεν εἰς κάθε ἀνήσυχον ἐρώτησίν μου. Ἀλλὰ δὲν τὸ κατόρθωσε νὰ τὸ κρύψῃ καὶ ἀπὸ τοὺς ἀφοσιωμένους ἀνθρώπους μου. Καὶ τὸ ἐννοῶ ἤδη, διότι βλέπω εἰς τὴν μορφήν ὅλων σας ζωγραφισμένην τὴν βαθυτέραν θλίψιν καὶ ἀπελπισίαν. Ὡ ! τὸ βλέπω δυστυχῶς καὶ ἐννοῶ ὅτι ὁ Βασιλεὺς διατρέχει κίνδυνον. Εἰς τὸν Ὑψιστον μόνον στηρίζω τὰς ἐλπίδας μου.

Καὶ ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ἀτυχοῦς Βασιλίσσης ἔρρευσαν ἤδη δύο θερμὰ δάκρυα.

Ἡ θλίψις ἢ βαθεῖα, ἢ ἀπόγνωσις τὴν ὁποίαν ἡσθάνετο διὰ τὸν κίνδυνον τοῦ προσφιλοῦς συζύγου της ἐξεδηλοῦτο σιωπηρά.

Ἐφαίνετο μόνον εἰς τὴν περίλυπον ἐκείνην φυσιογνωμίαν της ἣτις ἐδίδε τὴν ἰδέαν μιᾶς νεκρᾶς.

Δὲν ὠμίλει, οὔτε ἐκράυαζεν ὁ πόνος της.

Εἶχεν ἐκχυθῇ εἰς τὴν ψυχὴν της τὴν ὁποίαν ἐδηλητηρίαζε πικρῶς.

Ἡ Ἀμαλία κλαίουσα ἀφῆκε τὴν κυρίαν τῆς τιμῆς καὶ ἐπα-
νῆλθεν εἰς τὴν θέσιν της παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ ἐτοιμοθανάτου
Βασιλέως.

Ἐμενεν ἐκεῖ σκυμμένη ἐπὶ τῆς προσφιλοῦς συζυγικῆς κεφαλῆς,
μὴ ἀποσπῶσα οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν τὰ βλέμματα ἀπὸ τοῦ ἀσθενοῦς.

Ἐκεῖ πλησίον της ἔμενεν καὶ ὁ ἰατρός Ρέξερ ἄφωνος καὶ τε-
θλιμμένος.

Καθ' ὅλην τὴν νύκτα μέχρι τῆς χαρραυγῆς ἡ Βασίλισσα δὲν
ἐκινήθη ἀπὸ τὴν θέσιν της.

Εἰς μάτην τὴν ἱκέτευσαν νὰ ἀποσυρθῇ ἵνα λάβῃ ὀλίγην ἀνά-
παυσιν.

Δὲν ἤκουσεν κανένα.

Εἰς μάτην ἐπίσης ἠθέλησαν νὰ τὴν πείσουν νὰ λάβῃ ὀλίγην το-
νωτικὴν τροφήν.

Οὔτε αὐτὴν δὲν ἐδέχθη.

Ἡ θλίψις της ἦτο ἡ ἀνάπαυσις της καὶ ἡ τροφή της.

* *
*

Κατὰ τὴν πρωτὰν ἢ κρίσις τῆς ἀσθενείας ἔφθασεν εἰς τὴν ὀξυ-
τέραν τῆς φάσιν.

Ὁ Βασιλεὺς ἀκίνητος διαρκῶς μετὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς κλειστούς,
ἀνέπνεε μετὰ μεγάλης δυσκολίας.

Ἡ δύσπνοια ἐπιταθεῖσα ὑπερβολικῶς τὸν ἐβασάνιζε φρικωδῶς.

Προσεπάθησαν τεχνητῶς νὰ διευκολύνουν τὴν ἀναπνοήν.

Ἀλλὰ δὲν κατόρθωσαν νὰ ἐπιφέρουν εἰμὴ μόνον ἐλαχίστην ἀνα-
κούφισιν.

Εἰς τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμήν ὁ Ρέζερ ἔλαβεν ἰδιαιτέρως τὴν Βασίλισσαν καὶ τῆς εἶπεν :

— Μεγαλειοτάτη, δυστυχῶς ἡ θέσις τοῦ Βασιλέως χειροτερεῖ· ἐλπίζομεν νὰ τὸν σώσωμεν. Ἀλλὰ δὲν εἴμεθα ἀπηλλαγμένοι καὶ τοῦ φόβου ὅτι δὲν θὰ ὑπερισχύσωμεν τῆς ὀξύτητος τῆς νόσου.

Εἶναι καλὸν ὁ Βασιλεὺς νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ τελευταῖα του θρησκευτικὰ καθήκοντα. Ἴσως τοῦτο θὰ τὸν ὠφελήσῃ περισσότερο καὶ θὰ διευκολύνῃ τὴν θέσιν του ...

Ἡ Ἀμαλία ἔμεινε κάτωχρος καὶ ἄφωνος ὡς Νιόβη εἰς τοὺς λόγους τούτους.

Εἶχε μὲν ἀντιληφθῇ καὶ αὐτὴ τὴν κρίσιμότητα τοῦ κινδύνου, ἀλλὰ δὲν ἐπίστευεν ὅτι ἡ κατάστασις τοῦ ἀσθενοῦς ἦτο τόσο ἀπελπιστική.

Ἦλπιζεν ὅτι θὰ ἦτο δυνατόν αἱ προσπάθειαι τῆς ἐπιστήμης νὰ τὸν σώσουν.

Ἀλλ' ἤδη ἐπείθετο περὶ τοῦ ἐναντίου.

Ἡ παράκλησις τοῦ Ρέζερ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν ὁμολογίαν ὅτι πᾶσα ἐλπίς ἀπέλιπεν.

Καὶ εἰς τὴν ὁμολογίαν αὐτὴν ἡ ὀδύνη τῆς ὑψήσῃ καὶ τῆς ἐπέφερε πλήρη ἀφασίαν.

Δὲν ἠδύνατο νὰ ὁμιλήσῃ.

Ἐκλαίει μόνον.

Ὁ ἰατρὸς Ρέζερ ἐπανέλαβεν :

— Μεγαλειοτάτη, δὲν νομίζετε καὶ σεῖς καλὸν νὰ κοινωνήσῃ τῶν ἀχράντων μυστηρίων ὁ Βασιλεὺς ;

— Θεέ μου, ἤρκεσθι ν' ἀπαντήσῃ ἡ Βασίλισσα. Ἀφοῦ ἐπικεῖται ὁ θάνατος ἐπιβάλλεται ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ θρησκευτικοῦ τοῦ καθήκοντος.

Καὶ ἐσιώπησεν ἡ Ἀμαλία διὰ νὰ κλαύσῃ πάλιν.

Μετά τινὰς στιγμὰς ἐπανέλαβεν :

— Ἀλλὰ ἰατρέ, φοβοῦμαι κατῖ.

— Τί Μεγαλειοτάτη ;

Ἡ θέσις τοῦ Βασιλέως εἶναι ἀληθῶς κρίσιμος. Δὲν ὑπάρχει φό-
βος νὰ τὴν ἐπιδεινώσῃ ἡ ἀνάγκη τῆς ἐκπληρώσεως τῶν θρησκευ-
τικῶν καθηκόντων. Θὰ ἐννοήσῃ.

— Ἐχει ἀρκετὴν ψυχραιμίαν ὁ Βασιλεὺς. Ἐπειτα Μεγα-
λειοτάτη εἶναι ἀνάγκη.

— Καὶ πῶς νὰ τὸν εἰδοποιήσωμεν ;

— Σεῖς.

— Ναί. Ἐχετε δίκαιον.

Βραδέως ἡ Ἀμαλία ἐπανῆλθεν πρὸς τὸν ἀσθενῆ.

Ἐκάθισε παρὰ τὸ πλευρόν του καὶ μὲ τὰ βλέμματα καρφω-
μένα ἐπ' αὐτοῦ προσεπάθει νὰ ἀντιληφθῇ μίαν κίνησιν του διὰ νὰ
τῷ ἀμυλήσῃ.

Ἀλλ' ὁ Ὄθων ἐφαίνετο ὥσπερ βυθισμένος εἰς μίαν νάρκην ἀπὸ
τὴν ὁποίαν δὲν ἦτο διατεθειμένος νὰ ἀνακύψῃ καὶ νὰ κινηθῇ.

Καὶ ὅμως ἦτο ἀνάγκη νὰ τὸν προειδοποιήσουν πλέον νὰ κληθῇ
ὁ ἱερεὺς :

— Ὄθων, ἔκαμε χαμηλὴ τῇ φωνῇ ἡ Ἀμαλία.

Ὁ ἀσθενὴς δὲν ἐκινήθη :

— Ὄθων, ἐπανελάβεν ἡ Βασίλισσα.

Ὁ Βασιλεὺς κατέβαλε μεγάλην προσπάθειαν διὰ νὰ ἀνοίξῃ
τοὺς βεβαρυμένους ὀφθαλμούς του καὶ μὲ φωνὴν πνιγομένην καὶ
ἀσθενῆ ἀπήντησεν :

— Λέγε Ἀμαλία.

— Πῶς εἶσαι τώρα ;

— Δὲν ἔχω τίποτε μὴ ἀνησυχῆς.

— Δὲν θὰ ἦτο καλὰ νὰ μεταλάβανες. Θὰ σέ ὠφελήσῃ πολὺ
αὐτὸ Ὄθων καὶ θὰ ἐπιταχύνη τὴν ἀνάρρωσίν σου.

Ὁ Ὄθων εἰς τοὺς λόγους τούτους ἐδιάσθη νὰ μειδιάσῃ.

Καὶ πράγματι μίᾳ ἀμυδρᾷ σκιᾷ μειδιάματος ἐπλανήθη ἐπὶ
τοῦ προσώπου του.

— Ναί, Ἀμαλία εἶπεν. Εἶνε ἀνάγκη νὰ κοινωνήσω. Θέλω.
Αἰσθάνομαι προσεγγίζον τὸ τέλος μου καὶ θέλω νὰ ἐκπληρώσω

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 128

μέχρι τέλους τὰ καθήκοντά μου πρὸς τὸν Θεόν. Ὁχι, διότι ἡ κοινωσία θὰ μοὶ κάμῃ καλόν. Γνωρίζω ὅτι δὲν θὰ κατορθώσω νὰ διαφύγω τὸν θάνατον.

— Ὁχι Ὁθων μου.

— Ναί. Εἶνε ἀνωφελές. Βλέπω τὰς δυνάμεις μου αἱ ὁποῖαι μὲ ἐγκαταλείπουν ἀνεπιστρεπτεί.

Καὶ ἐσιώπησεν.

Ἐκλείσε πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ παρεδόθη εἰς τὴν προτέραν ἀκινησίαν.

Μετ' ὀλίγον ὁ ἐπίσκοπος τῆς Βαμβέργης προσῆλθεν εἰς τὰ Ἀνάκτορα καὶ εἰσῆχθη εἰς τὸν ἰδιαίτερον θάλαμον τοῦ ἀστένοῦς.

Μετὰ τὰς προκαταρκτικὰς εὐχάς, αἱ ὁποῖαι ἠκούσθησαν ὑπὸ τὰ δάκρυα τῆς Βασιλίσσης καὶ τῶν παρισταμένων αὐλικῶν ὁ Βασιλεὺς μετέλαβε τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ἐν πλήρει γαλήνῃ ψυχῆς.

— Τώρα εἶμαι ἐλεύθερος ν' ἀπέλθω τοῦ κόσμου τούτου, εἶπεν. Ἐξεπλήρωσα τὰ καθήκοντά μου πάντα καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὸν Θεόν.

Τὸ ψυχορράγημα τοῦ Βασιλέως.

Ὀλίγον πρὸ τῆς μεσημβρίας ἀφίκοντο εἰς τὰ Ἀνάκτορα τῆς Βαμβέργης προειδοποιηθέντες τηλεγραφικῶς παρὰ τοῦ ἱατροῦ Ρέζερ ἡ μήτηρ τοῦ τότε Βασιλεύοντος πριγκήπισσα Μαρία καὶ ὁ πρίγκηψ Λουίτπόλδος.

Σπαραξικάρτιος ὑπῆρξεν ἡ συνάντησις τῶν σεπτῶν τούτων συγγενῶν τοῦ Βασιλέως μετὰ τῆς Ἀμαλίας ἥτις κλαίουσα αὐτὴ τοὺς ὑπεδέχθη κλαιοντας καὶ θρηνοῦντας.

Πρὶν ἐπισκεφθῇ τὸν Ὁθωνα ἡ πριγκήπισσα Μαρία ἠρώτησε τὴν Βασιλίσσαν περὶ τῆς καταστάσεως εἰς ἣν εὐρίσκεται.

- Δυστυχῶς ἐλάχισται ὑπάρχουν ἐλπίδες, ἀπήντησεν ἡ Ἀμαλία.
- Ὡλιβερόν, Ἀμαλία μου.
- Μετέλαβε τῶν ἀχράντων μυστηρίων. Τὸ ὕστατον τοῦτο καὶ τῶν ἐτοιμοθανάτων.
- Τόσον ἀπρόοπτος καὶ ὀρμητικὴ ἡ ἀσθένεια αὐτή;
- Ἀχ! φοβοῦμαι μήπως ἡ ἐπιπολαιότης τοῦ ἱατροῦ μας ἐπεδείνωσε τὴν θέσιν τοῦ Βασιλέως.
- Πῶς;
- Ναί. Ἀπὸ τῶν πρώτων στιγμῶν ποῦ ἔπεσεν ὁ Ὄθων κληνικός ὁ Ρέζερ με ἐβεβαίωσεν ὅτι δὲν εἶχε προσβληθῇ εἰμὴ ὑπὸ ἐλαφροῦ κρυολογήματος, τὸ ὁποῖον θὰ ἐξηλείφετο μετὰ δύο-τρὲς ἡμέρας. Ἀλλὰ φεῦ! Ἐπρόκειτο περὶ σοβαρωτέρας ἀσθενείας καὶ τώρα ὅταν ὁ κίνδυνος κατέστη ἐπικείμενος μοῦ ἀποκαλύπτει τὴν ἀληθῆ κατάστασιν τοῦ ἀσθενοῦς, τὴν κρίσιμωτάτην ἤδη.
- Ἀλλ' εἶνε δυνατόν νὰ ἡπατήθῃ ὁ Ρέζερ;
- Δυστυχῶς.
- Μοῦ φαίνεται ἀπίστευτον. Τόσον καλὸς ἐπιστήμων καὶ τότε ἀφοσιωμένος εἰς τὸν Βασιλέα.
- Καὶ ὅμως.
- Καὶ τώρα τί λέγει;
- Προσπαθεῖ ἀκόμη νὰ με παρηγορήσῃ. Λέγει ὅτι ἔχει ἐλπίδας νὰ σωθῇ ὁ ἀσθενής.
- Προφανῶς ὅμως δὲν λέγει τὴν ἀλήθειαν. Ἡ λύπη του, ἡ στάσις του, τὸ πᾶν πλὴν τῶν λόγων του δεικνύουν ὅτι εἶναι καὶ αὐτὸς ἀπηλπισμένος καὶ κατανοεῖ τὸ κρίσιμώτατον τοῦ κινδύνου. Δὲν θὰ ἡσυχάσῃ ἐὰν δὲν καλέσωμεν ἄλλους ἱατροὺς νὰ ἐξετάσουν τὸν Βασιλέα.
- Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει κανεὶς ἱκανώτερος τοῦ Ρέζερ ἐδῶ.
- Ἀδιόφορον. Θέλω νὰ εἶμαι ἡσυχος ὅτι ἂν μοῦ συμβῇ τόσον μέγα δυστύχημα αὐτὸ δὲν θὰ ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπιπολαιότητα τοῦ ἱατροῦ ὁ ὁποῖος ἀπήλαυεν τῆς πλήρους ἐμπιστοσύνης μου.

— Μὴ καλέσης κανένα πρὶν σὲ εἰδοποιήσω. Θὰ ἴδω τὸν Ρέζερ καὶ θὰ ὁμιλήσω μετ' αὐτοῦ. Εἶναι τόσο πολὺ ἀφοσιωμένος εἰς τὸν Βασιλέα, ὥστε δὲν τὸν πιστεύω ἱκανὸν νὰ μὴ μᾶς συστήσῃ νὰ προσλάβωμεν ἄλλους ἰατροὺς ὅταν κατανοῇ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ

Ἡ πριγκήπισσα Μαρία μετὰ τοῦ πρίγκηπος Λουϊπόλδου ἐπισκέφθησαν τότε τὸν ἀσθενῆ.

Ἄλλ' ἤ ἐξάντλησις τοῦ Ὄθωνος ἦτο τόσο μεγάλη ὥστε μάλιστα κατῴρθωσε νὰ τοὺς ἀτενίσῃ καὶ ἔπειτα νὰ κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμούς του ἀμέσως.

Ἐπλησίαζεν ἡ ἑναρξὶς τοῦ ψυχορραγήματος.

Ἦρχισε νὰ χάνῃ τὰς αἰσθήσεις του καὶ νὰ μὴ ἐννοῇ πλέον τί γίνεται πέριξ αὐτοῦ,

Μόνον ὅταν εἶδεν διὰ μίαν στιγμὴν τοὺς προσφιεῖς τοῦ συγγενεῖς κατῴρθωσε, προφανῶς καταβάλλων ἀνωτέρας τῶν δυνάμεων του προσπαθείας νὰ ψελίσῃ.

— Εἶμαι εὐτυχὴς ποὺ σὰς βλέπω.

Ἡ πριγκήπισσα Μαρία καὶ ὁ πρίγκηψ Λεοπόλδος ἔμειναν ὅπου ἀρκετὸν ἀκόμη ἄνωθεν τοῦ σώματος τοῦ Ὄθωνος, τοῦ οἰωνοῦ νεκροῦ, χύνοντες θερμὰ δάκρυα ἀγωνίας.

Ἡ Ἀμαλία ἔμενεν ἐκεῖ καθηλωμένη εἰς τὸ κάθισμά της παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ ἀσθενοῦς.

Καίτοι καθ' ἑλὴν τὴν προηγουμένην νύκτα δὲν εἶχε λάβῃ οὐδὲ ὀλίγων στιγμῶν ἀνάπαυσιν, οὐδὲ ὁ ὕπνος εἶχε κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμούς της, ἐν τούτοις ἔμενεν ἐκεῖ καὶ μέχρι τῆς μέσημερίας.

Ὁ πρίγκηψ Λουϊπόλδος εἰς τὸν ὅποion ἡ πριγκήπισσα Μαρία ἀνεκοίνωσε τοὺς φόβους τῆς Ἀμαλίας διὰ τὴν ἀνεπάρκειαν τῆς τρικῆς περιβάψεως, ἐκάλεσεν ἰδιαιτέρως τὸν ἰατρὸν Ρέζερ :

— Ἰατρέ, εἶπεν ὁ πρίγκηψ, λέγε μου τί ἐλπίδας ἔχει διὰ τὸν Βασιλέα ;

— Δυστυχῶς ὑψηλότατε οὐδεμίαν.

— Οὐδεμίαν ;

— Δυστυχῶς.

— 'Αλλὰ πῶς συνέβη τὸ δυστύχημα τοῦτο τόσο ἀπρόσπτον καὶ κεραυνοβόλον;

— Ἦτο μοιραῖον Ὑψηλότατε.

— Ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία ἰατρὲ, φοβεῖται μήπως ἡ ἰατρικὴ περίαλψις δὲν ὑπῆρξεν ἐπαρκὴς καὶ ἐγκαιρος. Καὶ μάλιστα ἐπιμένει νὰ προσλάβῃ καὶ ἄλλους ἰατρούς.

— Εἶναι ἀνωφελὲς ὑψηλότατε. Ἡ ἀσθένεια εὐρίσκεται εἰς τὴν τελευταίαν φάσιν τῆς.

Τίποτε δὲν θὰ ἰσχύσῃ νὰ σώσῃ πλέον τὸν Βασιλέα ἐκτὸς ἐν τοῦτο εἶναι θαῦμα.

— Ὁδυνηρόν. Ἀλλὰ πῶς ἡ ἐπιδείνωσις ἐπῆλθε τόσον ραγδαίᾳ.

— Ἦτο τὸ νόσημα τοιοῦτον.

— Ἀλλ' ἐν ἀπλοῦν κρυολόγημα....

— Δυστυχῶς δὲν ἐπρόκειτο περὶ κρυολογήματος. Εἶπα τοῦτο εἰς τὴν Βασίλισσαν καὶ τὴν κάμνω ἀκόμη νὰ τὸ πιστεύῃ, διὰ νὰ μὴ τὴν ἀπελπίσω εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς. Ἐὰν ἦτο κρυολόγημα ἐλαφρὸν ὁ πυρετὸς θὰ εἶχε καταπέσῃ ἤδη καὶ ἡ θεραπεία τοῦ Βασιλέως θὰ συνετελεῖτο.

— Ἀλλὰ περὶ τίνος ἀσθενείας πρόκειται;

— Περὶ σκαρλατίνας ὑψηλότατε.....

— Φοβερόν...

— Ἐὰν ἔλεγα αὐτὸ ἀμέσως εἰς τὴν Βασίλισσαν, δὲν ἤδυνάμην νὰ γινώρισκω ὅποσον ἀποτέλεσμα θὰ εἶχεν ἡ ταραχὴ τὴν ὅποιαν ἀνγκαίως θὰ ἐδοκίμαζε. Καὶ ἐπροτίμησα ν' ἀποκρύψω τὴν ἀληθῆ φάσιν τῆς νόσου. Καὶ ἔτως ἡ Βασίλισσα δὲν ἔχει ἄδικον νὰ με κατηγορῇ ὡς μὴ θεραπεύσαντα καλῶς τὸν Βασιλέα. Ἐπίστευσεν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ κρυολογήματος καὶ κατὰ συνέπειαν εἶχε δίκαιον ν' ἀπορῇ καὶ ν' ἀγανακτῇ ἀκόμη, διότι εἰς διάστημα δύο ἡμερῶν ἡ νόσος ἔφθασεν εἰς θανατηφόρον κρίσιν.

Ὅσον τὸ ἐπ' ἐμὲ ὑψηλότατε ἐπραξα πᾶν ὅ,τι ἦτο δυνατόν διὰ νὰ σώσω τὸν Βασιλέα, ἡ πρὸς τὸν ὅποσον ἀφοσίωσίς μου εἶνε ἀπερίσπτος. Ἀλλ' ἀτυχῶς, ὅχι σπανίως, καὶ ἡ μέριμνα τῆς ἐπιστῆ-

μης καὶ ἡ θερμότερα καὶ ζωηρότερα ἀφοσίωσις ἀποβαίνουν ἀνὰ φελεῖς. Ἐχῶ τὴν συνείδησίν μου ἡσυχον ὅτι ἔπραξα τὸ καθήκον μου ὡς ἄνθρωπος καὶ ὡς ἀφοσιωμένος θεράπων τοῦ Βασιλέως.

— Δὲν ἀμφιβάλλω ποσῶς καλέ μου ἰατρέ. Καὶ ἐννοῶ τὴν λυπὴν σας. Ἡ Βασίλισσα παρεξηγοῦσε διότι ἐπίστευεν ὅτι ἐν ἀπλόῳ κρυολόγημα ἔρριψε τὸν Βασιλέα κλινήρῃ. Ἀλλὰ σὲ δικαιολογῶ βεβαίως, διότι ἀπέφυγες ἀμέσως νὰ τῆς δηλώσῃς τὴν ἀλήθειαν ἐπὶ τῆς ἀπαισίας νόσου. Θὰ ἦτο ἀληθῶς ἐπικίνδυνον τοῦτο. Ἀλλὰ πῶς ὁ Βασιλεὺς προσεβλήθη ἀπὸ τὴν ἀπαισίαν νόσον;

— Μία μοιραία σύμπτωσις ὕψηλότετα.

— Δηλαδή;

— Ὅπως μοι εἶπεν ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ Γιαννάκης Δράκου, ὁ Βασιλεὺς μετ' αὐτοῦ κατήρχοντο προχθὲς ἐκ περιπάτου ἀπὸ τὸν λόφον τῆς Ἀκροπόλεως.

Ἐπιστρέφοντες συνήντησαν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς πόλεως μίαν πτωχὴν γυναῖκα, ἡ ὁποία κλαίουσα ἐζήτηε ἐλεημοσύνην διὰ τὴν ἀγοράσῃ φάρμακα καὶ τροφὴν διὰ τὴν ἀσθενῆ κόρην τῆς. Ὁ Βασιλεὺς συνεκινήθη μεγάλως.

Ἐδωκεν εἰς τὴν πτωχὴν ἐκείνην μητέρα τὰ ὀλίγα χρήματα ὅσα εἶχε μαζύ του καὶ τὴν ἐπομένην παρὰ τὴν ἐναντίωσιν τοῦ Γιαννάκη Δράκου ἠθέλησε νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν κόρην ἐκείνην. Κατὰ δυστυχῆ σύμπτωσιν, ἡ ἀσθενὴς ἦτο μίαν μικρὰ κορασὶν τὴν ὁποίαν ἐγνώριζεν ὁ Βασιλεὺς καὶ πρὸς τὴν ὁποίαν ἔτρεφε στοργὴν μεγάλην. Ἐκάθησεν ἐπὶ πολλὴν ὥραν παρὰ τὴν κλινὴν τῆς συνομιλῶν μετ' αὐτῆς καὶ θωπεύων αὐτήν.

Ὅταν κατὰ πρῶτον ἀνεφάνη ὁ πυρετὸς εἰς τὸν Βασιλέα καὶ ἐπληροφορήθην τὰ διατρέξαντα ἔσπευσε νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν ἀσθενῆ κόρην. Ἐκ τῆς ἐξετάσεώς ἐπίσθην ὅτι αὕτη ἔπασχεν ἐκ σκληρὰ λατίνας....

— Ἡ ὁποία μετεδόθη εἰς τὸν Βασιλέα.

— Δυστυχῶς καί.

— Καὶ τώρα δὲν ὑπάρχει ἐλπίς;

— Καρμιά. Ἡ ἀπαισία νόσος ἐπέφερε φλόγῳσιν τῶν πνευμόνων καὶ τοῦτο καθιστᾷ τὸν θάνατον ἀφευκτον. Τίποτε δὲν δύναται νὰ τὸν ἀποσοδήσῃ.

— Ἡ Βασίλισσα τὸ γνωρίζει ;

— Σχεδὸν ναί. Ἐλπίζει ὅτι εἶνε δυνατόν νὰ σωθῇ ὁ Βασιλεὺς. Ἀλλὰ τὴν προδιέθεσάμεν εἰς κίνδυνον ὁ ὁποῖος εἶνε πιθανώτατον νὰ ἐπιφέρῃ τὸν θάνατον.

Ὁ πρίγκηψ Λουϊτπόλδος ἤκουσε ταῦτα μετὰ προσοχῆς καὶ περίλυπος ἀφῆκε τὸν ἱατρὸν Ρέζερ καὶ ἐπανῆλθε πλησίον τοῦ Ὁθωνος.

Αἱ τελευταῖαι στιγμαὶ τοῦ Βασιλέως.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς 14 Ἰουλίου τοῦ 1867 ἤρχισε τὸ ψυχορράγημα τοῦ μεγάλου ἀσθενοῦς.

Ἡ δύσπνοια τὸν ἐπνιγεν.

Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἀνοιγόμενοι ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν διὰ νὰ ἐπανακλείσουν ταχέως ἐφαίνοντο ὥσπερ νὰ ἐστρέφοντο πρὸς τὴν προσφιλεῖ του Ἑλλάδα καὶ νὰ μετέδιδον εἰς αὐτὴν διὰ τῆς ἀποστάσεως τὸν πόνον ἑνὸς ἀδικηθέντος Βασιλέως, ὅστις ἀποθνήσκων εἰς τὴν ἐξορίαν, ὅχι μόνον χωρὶς νὰ μνησικαχῇ ἐναντίον τοῦ λαοῦ ὅστις παρεγνώρισε τὰς ἀγαθὰς του θελήσεις καὶ τὸν πατριωτισμὸν του, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀνάμνησιν τῆς προσφιλοῦς του χώρας εἰς τὴν ψυχὴν.

Ὅταν ὁ Ὁθων ᾔσθηνεν ὅτι εὕρισκετο εἰς τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ βίου του, ἐκάλεσε περὶ αὐτὸν ὅλους τοὺς αὐλικούς του καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ὑπηρεσίας του.

Τὰς συνεκέντρωσεν τὰς ὀλίγας δυνάμεις του αἵτινες ἀπέμεινον εἰς τὸ κατεκληρημένον σῶμά του καὶ προσπαθὼν νὰ δεῖξῃ ὅλην τὴν καλοκαγάθειάν του ἤτις τὸν διέκρινε, προτεφώνησεν ἐλληνιστὶ

ἓνα ἕκαστον τῶν παρισταμένων, εὐχαριστήσας διὰ τὴν ἀφοσίωσιν αὐτῶν.

Ἡθέλησεν ἡ ψυχὴ του νὰ ἀποπτῇ πρὸς τοὺς οὐρανοὺς μετὰ τὴν ἐλληνικὴν φωνήν.

Εἰς τὰς ὑστάτας του στιγμὰς ὁ Ὅθων δὲν ἐλησμόνησεν νὰ ἀποστείλῃ ἐγκάρδιον χαιρετισμὸν καὶ πρὸς τοὺς ἀποθανόντας φίλους του ἔσοι ἔμειναν πιστοὶ καὶ ἀφοσιωμένοι εἰς αὐτόν.

Ὀνόμασεν δὲ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ὄσους ἐνεθυμήθη.

Ἡ συγκίνησις τῶν παρισταμένων κατὰ τὴν ἱερὰν ἐκείνην στιγμήν ἦτο ἀπερίγραπτος.

Ὅλοι ἔκλαιον.

Ἀλλὰ περισσότερο πάντων ἔπασχεν ἡ Ἀμαλία.

Ἡ ἀτυχὴς Βασίλισσα εἶχε προσηλωμένον τὸ βλέμμα αὐτῆς εἰς τὸν ψυχορραγοῦντα σύζυγόν της καὶ ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς της τὰ δάκρυα ἔρρεον ὡς ἀπὸ πηγῆς ἀστεϊρεύτου.

Τὸ μοιραῖόν της ἡ ἀνεκλάλητος ὁδὺν της ἔκαμεν βῆλους ἔσοι εὐρίσκοντο εἰς τὸν μετ' ὀλίγον νεκρικὸν θάλαμον νὰ κλαίουσιν περισσότερο διὰ τοῦτο παρὰ διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀγαθοῦ Βασιλέως.

Τὰ δάκρυα ὅλων ἦσαν σιγηλά.

Δὲν ἤκούοντο ἐκεῖ μέσα εἰμὴ αἱ βαθεῖς ἀναστεναγμοὶ τῆς βασιλίσσης.

Νεκρικὴ σιγὴ ἐβασίλευεν.

Ὁ Ὅθων ἐψυχορράγει.

Καὶ τὸ ὁδυνηρὸν ψυχομάχημά του τὸ παρεσκεύασεν ἡ Ἑλλάς καὶ αὐτῆς μόνον τὸ ὄνομα, ἡ ἱστορία, αἱ τύχαι, τὰ παρὸν καὶ τὸ μέλλον ἀπετέλουν τὸ θέμα τῶν ὁμιλιῶν του κατὰ τὰς τελευταίας ἐπιθανατίους ἡμέρας του.

Ὡμιλεῖ περὶ αὐτῆς διαρκῶς πρὸς τοὺς συντετριμμένους παρὰ τὴν κλίνην του οἰκείου καὶ φίλους, ὡς ἂν ἐπώπτευσεν ἀκόμη ἐπὶ τῶν ἀμφιδόλων τυχῶν της, ἀπὸ τῶν Ἀνακτόρων τῶν Ἀθηνῶν, ὡς θέλων νὰ καταπαίσῃ ἑαυτόν, πρὶν ἀπέλθῃ διὰ παντός τῆς ζωῆς, νὰ βεβαιωθῇ καὶ νὰ φωτισθῇ ἐκ τῶν συζητήσεων, ὅτι ἡ τύχη της

θὰ ἦτο καλλιτέρα τῆς ἰδικῆς του, ὅτι δὲν ἐπόθησε καὶ δὲν ἐπί-
στευσε καὶ δὲν ἤλπισεν εἰς μάτην ἐπὶ τὴν ἐνδοξον τελειωτικὴν
ἀποκατάστασιν. ὅτι δὲν ἐπαθε καὶ δὲν εἰργάσθη καὶ αὐτὸς εἰς
μάτην διὰ τὸ μεγαλεῖόν της !

Αὐτὸ καὶ μόνον ἀνησύχει τὸν δυστυχῆ βασιλέα κατὰ τὰς τε-
λευταίας στιγμὰς του.

Καὶ θνήσκων, παρέσχεν οὕτω ἓνα μοναδικὸν καὶ μεγαλόψυχον
παράδειγμα τῆς πλέον ἀγνῆς ἀφοσιώσεως εἰς τὸ εὐγενέστερον ἐν
Εὐρώπῃ ἰδεώδες κατὰ τοὺς χρόνους τῆς παιδικῆς ἡλικίας του, τὸ
τῆς ἐκπαιδεύσεως ἀνακαινίσεως τῆς γηρασάσης ἀνθρωπότητος διὰ τῆς
ἐκ νέου ἐπὶ τῆς Ἱστορικῆς σκηνῆς ἐπιλάμψεως τῶν χαρίτων καὶ
τῶν καλλωνῶν καὶ τῆς ἀληθείας τῆς ἀθανάτου κλασικῆς ἀρχαιο-
τήτος.

Εἰς τὸ ἰδεώδες αὐτὸ ἔμεινε πιστὸς ὁ Ὅθων, καὶ ὅταν ἀπεδιώ-
κετο διὰ παντός, πέραν τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος, ὑπ' αὐτῶν τῶν
ἰδίων Ἑλλήνων, καὶ ὅταν κατόπιν εἰς ἀστείρευτον πηγὴν ἀτελειώ-
του ἠθικοῦ μαρτυρίου εἶχεν ἀντιστραφῆ πλέον ὥς πρὸς αὐτόν, καὶ
ὅταν ἀκόμη ἐξ αἰτίας του καὶ χάριν αὐτοῦ κυρίως παρέδιδεν, ἀφα-
νῆς καὶ ἄσημος τὴν τελευταίαν πνοὴν εἰς μίαν ἀσήμαντον γωνίαν
τῆς Βαυαρίας, αὐτός, ὁ πρῶν τῶν Ἑλλήνων ἀπάντων Βασιλεὺς,
ὁ πορφυρογέννητος, ὁ προορισθεὶς καὶ ὀνειροπολήσας νὰ διαδέσῃ τὴν
ἡγεμονικὴν κεφαλὴν του μετ' τὸ στέμμα τοῦ τελευταίου τῶν Ἑλ-
λήνων Αὐτοκρατόρων !

— «Θέλω νὰ ταφῶ μετ' τὴν φουστανέλλαν μου ! Αὐτὴ ἄς εἶνε
καὶ τὸ σάβανόν μου !

Ἐγγύγισε τὸ ὕψιστον πλέον ὁ Βασιλεὺς, καὶ τὸ σῶμα του ἔμει-
νεν ἀκίνητον, ἀπέναντι τοῦ κενοῦ, ὡς εἰκὼν παραπόνου, διὰ τὸ ὅποσον
δὲν ὑπῆρχε παραμυθία, ὡς ἐνδοκρυς ἀπορία πρὸς τὴν ἀγνωστον
Νέμεσιν, ὡς τραγικὸς σφαδασμὸς βαρβάρως ἀδικηθείσης ἀρετῆς

Ἡθέλησε μετ' τὴν φουστανέλλαν τὸ ἐθνικὸν ἐνδυμα τῆς χώρας
ἣν ἐλάτρευεν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν τάφον ὡς Βασιλεὺς τῆς Ἑλ-
λάδος !

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 131

Ἀπέθανεν ὁ ἥρωϊκὸς καὶ μάρτυς Βασιλεὺς πέντε περίπου ἔτη ἀπὸ τῆς ἐξώσεως αὐτοῦ, ἱπαλλαγείς συντόμως τῶν ἡθικῶν δοκιμασιῶν καὶ βασάνων.

Ἀπέθανεν ἄνευ παραπόνου καὶ μνησικακίας ἐν χριστιανικῇ ἀποκρτερήσει.

Ἐτήρησε μέχρι τελευταίας στιγμῆς τοῦ βίου αὐτοῦ ἀμείωτον τῆς βασιλικῆς ἀξιοπρεπείας καὶ τῆς ἀληθοῦς ἀγάπης τὸ ἰδεώδες, ὃ ἔθηκεν ἀείποτε ὑπεράνω καὶ Θρόνου καὶ τιμῶν καὶ παντὸς ἀτομικοῦ λόγου.

Μεγαλειότης, Μεγαλοψυχία, Ἀγάπη εἰσὶν αἱ τρεῖς ἀθάνατοι ἀρεταί, αἵτινες στέφουσι τὴν ἱερὰν μνήμην τοῦ πρώτου Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος.

Ὅταν ὁ μάρτυς Βασιλεὺς παρέδωκε καὶ τὴν ὑστάτην πνοὴν καὶ ἔκλεισε διὰ παντὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐξεχύθη σπαρακτικὴ τότε ἡ ὁδὺν τῆς πενθούσης καὶ πασχούσης συζύγου.

Ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία βάλλουσα γοερὰς κραυγὰς καὶ θρηνοῦσα ἐρρίφθη εἰς τὸ σῶμα τοῦ νεκροῦ συζύγου τῆς καὶ κατεφίλει αὐτόν.

Ἡ ὁδὺν τῆς, ἡ ἰσχυρὰ καὶ ἀγρία ἐκδηλώσεως ἀντήχησεν εἰς κοπετὸν θρήνων καὶ ἐπροκάλεσε πλήμμυραν δακρύων μέσα εἰς τὸν νεκρικὸν θάλαμον.

Ὡς ἀπὸ κρουνοῦς ἔρρεον τὰ δάκρυα ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν παρεστώτων, πρὸ τοῦ σπαρακτικοῦ ἐκείνου θεάματος τῆς ἐν ἀπογνώσει διατελούσης Βασιλίσσης.

Οἱ αὐλικοὶ καὶ αἱ κυρίαι τῆς τιμῆς δὲν ἐτόλμησαν, ἀλλὰ καὶ δὲν ἠδύναντο ἐκ τῆς συγκινήσεως νὰ πλησιάζωσι καὶ ν' ἀποσπᾶσιν τὴν Βασίλισσαν ἀπὸ τὸν παγερόν καὶ παρατεταμένον, τὸν ὕστατον ἐκεῖνον ἐναγκαλισμὸν μετὰ τοῦ νεκροῦ συζύγου τῆς.

Ἡ πριγκήπισσα ὅμως Μαρία, παρ' ὅλην τὴν συντριβὴν ὑφ' ἣν διετελεῖ ἐπλησίασε τὴν ἀπαρηγόρητον καὶ ὀδυρομένην Βασίλισσαν καὶ κλαίονσα προσεπάθει νὰ τὴν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὸν νεκρόν.

— Ἀμαλία, παιδί μου, τῆς ἔλεγεν ἱκετευτικῶς. Μὴ κἀνῆς ἔτσι. Ἔλα μαζί μου.

Ἄλλ' ἡ Βασίλισσα δὲν ἤνῳει ν' ἀφήσῃ ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῆς τὸ νεκρὸν σῶμα τοῦ Ὁθωνος, τὸ ὅποιον ἔδρεχε μὲ τὰ ἄφθονα δάκρυά της.

Ἡ πριγκήπισσα Μαρία καὶ ὁ πρίγκηψ Λουϊτπόλδος κατέβαλον μεγάλας προσπάθειάς διὰ νὰ κατωρθώσουν νὰ τὴν ἀποσπάσουν τοῦ νεκροῦ.

Κυρία τῆς τιμῆς τῆς Βασιλίσσης παραστάσα εἰς τὸν νεκρικὸν θάλαμον κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμὴν τοῦ βαρέος πένθους, ἀφηγεῖτο βραδύτερον ὡς ἔζης τὸν σπαραγμὸν τῆς Ἀμαλίας :

— «Παρέστην εἰς πολλοὺς θανάτους, εἰς τὴν ἀπώλειαν προσφίλων ὑπάρξων. Ἄλλ' οὐδέποτε ἡ ψυχὴ μου ἐγνώρισεν εἰς τὴν ὀδύνην ἄλλου τόσον ἄγριον καὶ σπαρακτικὸν τὸ πένθος.

Ἡ ἀτυχὴς Βασίλισσα ὅταν εἶδε τὸν σύζυγόν της νεκρόν, θὰ ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι ἐγένετο ἀλλόφρων, ἐκτὸς ἐαυτῆς. Δὲν ἐκλαίεν, ἀλλ' ἐκραύγαζε. Δὲν ἐθρῆνει, ἀλλ' ὠλοφύρετο. Χιλιάκις μετὰ τῶν δακρύων της διὰ τῆς πνιγομένης ἐκ τῆς θλίψεως φωνῆς ἀνέφερε τὸ ὄνομα Ὁθων.

Ἐρρίπτετο ἐπὶ τοῦ νεκροῦ ὥσει νὰ εἶχε χάσῃ τὸ λογικόν της, ὥσει νὰ προσεπάθει διὰ τῶν περιπτώξεων καὶ τῶν δακρύων της ν' ἀποδώσῃ εἰς τὸν Βασιλέα τὴν ψυχὴν, ἣτις εἶχεν ἀποπτῇ ἤδη εἰς τοὺς οὐρανοὺς.

Κατερίλει ἀπαύστως τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐφαίνετο ὥσει νὰ προσεπάθει νὰ ἐμφυσῇ τὴν ἰδίαν της ψυχὴν εἰς τὸν νεκρόν.

Καὶ ἂν ἠδύνατο καὶ τί δὲν θὰ ἔδιδεν διὰ νὰ τὸ κατορθώσῃ. Ὅλοι ὅσοι παριστάμεθα ἐκεῖ μέσα εἰς τὸν νεκρικὸν θάλαμον εἰχομεν συνταραχθῇ βαθέως ἐκ τοῦ ἰσχυροτέρου σπαραγμοῦ. Εἴχομεν προσηλωμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς μας εἰς τὸ συγκινητικὸν ἐκεῖνο θέαμα.

τῆς πασχούσης Βασιλίσσης καὶ ἐκλαίομεν, ἐκλαίομεν ἀπαύστως. Οὐδέποτε εἶδα τὴν συζυγικὴν ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν, μέσα εἰς τὸ μαῦρο πλαίσιον τοῦ πένθους, ἐκδηλωθεῖσαν μὲ σπαρτακτικώτερον μεταλαλεῖον.

Τόσον μεγάλη ἦτο ἡ ἀπόγνωσις τῆς Βασιλίσσης ὥστε ὅλοι ἐφοβήθημεν δικαίως μήπως τῆς συνέβαιnen κανέν δυστύχημα καὶ μήπως θὰ εἴχομεν νὰ θρηνήσωμεν ἀντὶ ἐνὸς δύο σεπτῶν νεκρῶν. Ἡ πρίγκηπισσα Μαρία καὶ ὁ πρίγκηψ Λουιτόλδος καὶ δύο ἀφωσιωμέναι εἰς τὴν Βασιλίσσαν κυραὶ ἠγωνίσθησαν ἐπὶ πολὺ διὰ νὰ δυνήθουν νὰ τὴν ἀποσπάσουν ἀπὸ τὸ ἄψυχον βασιλικὸν σῶμα. "ὦ! τοιαύτην συζυγικὴν ὁδύνην διὰ πρώτην φοράν ἐγνώρισεν ἡ ψυχὴ μου καὶ οὔτε πιστεύω ὅτι θὰ συναντήσῃ ποτε ἄλλην παρομοίαν.

"Ὅταν τέλος, ἄφ' οὗ ἀπεσπάσθη ἡ Βασιλίσσα, κατέστη δυνάτην νὰ καταπραῦνθῇ ὀλίγον καὶ νὰ καταπαύσῃ ὁ παροξισμὸς τῆς ὁδύνης της, ἡ Ἀμαλία παρήγγειλεν νὰ κομίσουν τὴν φουστανέλλαν τοῦ "Οθωνος διὰ νὰ ἐκπληρώσουν τὴν τελευταίαν του θέλησιν.

— Αἶ τοῦ φορέσαμεν τὴν φουστανέλλαν του, ἔλεγε.

"Ὅταν ἐξέφραζε τὴν θέλησιν αὐτὴν τὸ ἔκαμnen ὥσπερ νὰ ἐνόμιζεν ὅτι τὸ προσφιλές δι' αὐτὸν ἐθνικὸν τοῦτο ἔνδυμα θὰ τὸν διευκόλυνεν διὰ νὰ φέρῃ μαζὺ του κάτω ἐκεῖ ποῦ πηγαίνει τὴν ἀνάμνησιν τῆς προσφιλοῦς μας Ἑλλάδος.

Πράγματι ὅταν κατόπιν ἀπεσύρθησαν πάντες τοῦ νεκρικοῦ θαλάμου καὶ ἔμειναν μόνοι ὅσοι ἀπητοῦντο διὰ νὰ ἐτοιμάζουν τὸν νεκρὸν, τὸν περιέβαλλον μὲ τὸ προσφιλές του ἔνδυμα, τὸ ὅποιον ἐφόρεσεν εἰς τὰς εὐτυχεῖς του ἡμέρας ἀλλὰ καὶ τὰς πικράς του κατὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι Βασιλείαν του καὶ τὸ ὅποιον δὲν ἀπεχωρίσθη οὐδὲ κατὰ τὸν ὁδυνηρὸν χρόνον τῆς ἐξορίας του.

Τὸ ἐνδύμα τοῦτο ἐνθύμιζεν εἰς τὸν Βασιλέα τὸ μεγαλεῖον τῆς ἐποχῆς τῶν ἡρώων τῆς ἐπικρατοῦσας ἀλλὰ καὶ συγχρόνως τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἐθνικοῦ μέλλοντος τὸ ὁποῖον προοιωνίζετο ἡ μερική ἐκείνη παλιγγενεσία τοῦ γένους.

Ὅταν ὁ νεκρὸς ἡτοιμάσθη ἡ Ἀμαλία διέταξε νὰ φέρουν τὰς λαμπάδας τῆς Ἀναστάσεως τὰς ὁποίας φεύγουσα ἐξ Ἀθηνῶν εἶχε φέρει μεθ' ἑαυτῆς.

Τὰς ἤνοιξε μόνη τῆς καὶ τὰς ἐτοποθέτησεν περὶ τὸν νεκρόν.

Καὶ ἐνῷ τὰς ἐβλεπε καιούσας ἔλεγεν ἐκεῖ εἰς τοὺς παρίσταμένους :

— Αἱ λαμπάδες αὗται ἐπιθυμῶ νὰ φωτίσουν καὶ τὸν ἰδικόν μου νεκρόν. Εἶνε προσφιλὴς καὶ ἱερὰ ἀνάμνησις τῆς ἀγαπητῆς μας Ἑλλάδος. Καίουν τώρα ποῦ φωτίζουν τὸ λείψανον τοῦ Βασιλέως τῶν. Θὰ σθεσθοῦν μετ' ὀλίγον διὰ ν' ἀναφθοῦν πάλιν ἵνα περιβάλ-
λουν μὲ τὴν πένθιμον λάμψιν τῶν καὶ τὴν Βασίλισσάν τῶν.

Καὶ ἀληθῶς οὕτω ἐγένετο.

Ὅταν ὁ νεκρὸς τοῦ Ὁθωνος μετεφέρθη ἐκ τῶν Ἀνακτόρων αἱ λαμπάδες ἐσθῆσθησαν καὶ παρεδόθησαν πρὸς φύλαξιν εἰς τὴν ἐμπύ-
στον τῆς Ἀμαλίας :

— Φύλαξέ τας εἶπεν ἡ Βασίλισσα. Θέλω νὰ λυώσουν γύρω ἀπὸ τὸν ἰδικόν μου νεκρόν.

Καὶ ἀληθῶς ἡ θέλησις καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς Βασίλισσης ἐτηρή-
θησαν ἐπακριβῶς.

Καὶ τοῦτο ἀληθῶς παρ' ὀλίγον νὰ συνέβαινεν ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὁθωνος, ἂν μὴ ἡ ἱατρικὴ βοήθεια ἐσπευδε
νὰ προφυλάξῃ τὴν Βασίλισσαν ἀπὸ σοβαρωτέρας συνεπειᾶς τῆς νό-
σου ὑφ' ἧς ἀπέθανεν ὁ Βασιλεὺς καὶ ἥτις μετεδόθη εἰς αὐτήν.* *

* * Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀσθένειαν ὑφ' ἧς προσβληθεὶς ἀπέθανεν

Ἡ κηδεία τοῦ Ὀθωνος.

Ὀλίγας ἡμέρας βραδύτερον τὴν 18ην Αὐγούστου τοῦ 1867, ἡμέραν Τρίτην, ἐγένετο ἡ κηδεία τοῦ Βασιλέως εἰς τὸ Μόναχον, ὅπου μετεφέρθη ὁ νεκρός.

Ὁ Βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀπουσίαζεν εἰς τοὺς Παρισίους, ὅπου εὕρισκετο πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς γενομένης ἐκεῖ ἐκθέσεως.

Ἄλλ' ὅταν εἰδοποιήθη ὅτι ἐπρόκειτο νὰ γείνη ἡ κηδεία τοῦ Ὀθωνος ἔσπευσε νὰ διακόψῃ τὴν ἐν Παρισίοις παραμονὴν τοῦ καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ Μόναχον.

Ἡ κηδεία ἐτελέσθη μετὰ ἐπιδαλλούσης πομπῆς καὶ μεγαλοπρεπείας.

Ἐπὶ τῆς νεκροφόρου ἐμάξης τῆς προωρισμένης διὰ τὴν μεταφοράν τῶν βασιλικῶν νεκρῶν ἐτοποθετήθη τὸ νεκρὸν σῶμα τοῦ ἀειμνήστου Βασιλέως.

Μεγάλη στρατ.ωτικὴ δύναμις ἀπετέλεσε τὴν συνοδείαν τοῦ φιλτάτου νεκροῦ, ἄλλη μὲν πάραυτα ταχθεῖσα πρὸ τῶν Ἀνακτόρων ὑπόθεν κατεβιβάσθη ὁ νεκρός, ἄλλη δὲ ταχθεῖσα ἐκατέρωθεν τοῦ φερέτρου καὶ παρακολουθήσασα τὴν πομπήν.

Κατὰ τὴν ὥραν τῆς κηδείας τὰ πλεῖστα τῶν καταστημάτων

ὁ Βασιλεὺς Ὀθων δὲν ὑπάρχει πλήρης καὶ ἀναμφισβήτητος συμφωνία μεταξὺ τῶν διαφόρων παλαιῶν προσώπων, διὲνα διὰ ζωῆς καὶ διὰ τῆς γραφῆς διέσωσαν τὰς λεπτομερείας ἐκείνας.

Κατὰ τοὺς μὲν ὁ Βασιλεὺς ἀπέθανεν ὑπὸ ἰλαρᾶς, κατὰ τοὺς περισσοτέρους δὲ ἐκ σκαρλατίας, ἣς εἶνε νόσημα ἐπίσης μεταδοτικόν καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως, ἀλλὰ πολὺ δξυτέρου χαρακτῆρος.

καὶ τῶν γραφείων τῆς πόλεως ἔμειναν κλειστά, πλῆθος δὲ πολὺ συναστίζετο πρὸ τῶν Ἀνακτόρων ἵνα συνοδεύσῃ εἰς τὴν τελευταίαν τοῦ κατοικίαν τὸν νεκρὸν Βασιλέα.

Μεταξὺ τῶν συρρευσάντων ἦσαν καὶ τινες Ἕλληνες, ἐλάχιστοι ὅμως, ἀριθμούμενοι κατὰ τὰς μαρτυρίας ἀξιοπίστων αὐτοπτῶν εἰς δέκα ἢ δέκα πέντε.

Κατὰ τὴν ὠρισμένην ὥραν ἡ πομπή, ἀνακρουούσης πένθιμα ἐμβατήρια τῆς μουσικῆς ἐξεκίνησε βραδέως πρὸς τὸν ναὸν τῶν Ἀνακτόρων ὅπου θὰ ἐψάλλοντο αἱ ἐπικήδαιοι εὐχαί.

Τὰς ταινίας τοῦ φερέτρου ἐνεῖχον μέλη τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας.

Ὅπισθεν ἀκριβῶς ἠκολούθει ὁ Βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας συνοδούμενος παρὰ τῶν λοιπῶν πριγκήπων τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας.

Αἱ στρατιωτικαὶ καὶ πολιτικαὶ ἀρχαὶ τῆς πόλεως καὶ οἱ λοιποὶ ἐπίσημοι εἶποντο ἀμέσως μετὰ τοὺς Βασιλεῖς. Κατόπιν ἤρχετο συμπαγὲς καὶ πυκνὸν τὸ πλῆθος τὸ ὅποσον ἤθελεν νὰ χύσῃ ἐν δάκρυ λύπης ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ Βασιλέως.

Ἡ νεκρική συνοδεία βραδέως χωροῦσα διήλθε τὰς κεντρικώτερας ὁδοὺς τῆς πόλεως καὶ κατέληξεν εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἀνακτόρων.

Εἰς τὰ προπύλαια τοῦ Ναοῦ ἀνέμενεν ἐν σώματι ἄπας ὁ κληρὸς τῆς πόλεως μετὰ τὴν ἐπίσημον αὐτοῦ ἱερατικὴν στολήν, προϊστάμενου τοῦ ἀρχιεπισκόπου τοῦ Μονάχου.

Οἱ ἱερεῖς κατέλθόντες τὴν κλίμακα τῶν προπυλαίων παρέλαβον τὸ φέρετρον καὶ ἐναπέθεσαν αὐτὸ ἐπὶ τοῦ πενθίμου καὶ ἀπερίττου βήθρου, τὸ ὅποσον εἶχε στηθῇ εἰς τὸ μέσον τοῦ ναοῦ.

Εὐθὺς ὡς ἡ Βασιλικὴ οἰκογένεια κατέλαβε τὴν ὠρισμένην δι' αὐτὴν θέσιν ἐν τῷ ναῷ, ὁ ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Μονάχου ἔψαλεν ἐν κατανυκτικῇ σιγῇ καὶ βαθεῖα συγκινήσει τῶν παρισταμένων, τὸ νεκρώσιμον.

Ὅταν ὁ ἀρχιεπίσκοπος εὐχηθεῖς τὸ «κατάταξον αὐτὸν ἐν χώρῃ

δικαίων» ἐπεῖπεν εἰς τὸ τέλος τῶν εὐχῶν : «Αἰωνία του ἡ μνήμη», ἑκατοντάδες χιλιῶν ἐπανελάθον ἐν συγκινήσει.

— Αἰωνία του ἡ μνήμη.

Καὶ ἀπὸ πολλοὺς ὀφθαλμοὺς ἔρρευσαν τὰ δάκρυα τῆς λύπης διὰ τὸν θάνατον Βασιλέως ὅστις τόσας δεινὰς ψυχικὰς δοκιμασίας ὑπέστη κατὰ τὸ διάστημα τῆς πενταετοῦς ἐξορίας του.

Μετὰ τοῦτο τὸ φέρετρον κατεβιδάσθη εἰς τὸν ὑπόγειον θόλον τοῦ ναοῦ, ὅπου κεῖνται οἱ τάφοι τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας.

Ἡ κατάθεσις ἐγένετο ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ αὐλάρχου τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος Κ. Νοταρᾶ καὶ τοῦ αὐλάρχου τοῦ Βασιλέως τῆς Βαυαρίας.

Τὸ φέρετρον ἐκλειδώθη διὰ δύο κλειδῶν ἐκ τῶν ὁποίων τὴν μὲν μίαν ἔλαβεν ὁ Κ. Νοταρᾶς τὴν δὲ ἄλλην ὁ αὐλάρχης τοῦ Βασιλέως τῆς Βαυαρίας.

Ἀμφότεροι οἱ αὐλάρχαι ἐσφράγισαν μετὰ τοῦτο τὸ φέρετρον διὰ τῶν σφραγίδων των.

Ἐνῶ παρὰ τὸ φέρετρον ἐτοποθετήθη καὶ ἡ σωρεία τῶν κατεθέντων στεφάνων.

Βραδύτερον τὸ φέρετρον περιεκλείσθη ἐντὸς σαρκοφάγου ἐκ ψευδαργύρου ἐπὶ τῆς προσόψεως τῆς ὁποίας ἀναγινώσκεται ἡ κατωτέρω ἐπιγραφὴ γεγραμμένη δι' ἑλληνικῶν χαρακτῆρων.

ΟΘΩΝ Α΄

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΠΡΙΓΚΗΨ ΤΗΣ ΒΑΥΑΡΙΑΣ

ΕΓΕΝΝΗΘΗ ΤΗ 1 ΙΟΥΝΙΟΥ 1815

ΑΠΕΒΙΩΣΕ ΤΗ 26 ΙΟΥΛΙΟΥ 1867.

ὑπὸ τὴν σαρκοφάγον αὐτὴν ἀναπαύονται τὰ ὀστέα τοῦ πρώτου βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, τοῦ ἀτυχοῦς βασιλέως ὅστις ἠγάπησε

τὴν Ἑλλάδα ὡς πατὴρ, καὶ μετὰ τὴν ἀνάμνησιν αὐτῆς ἐβαλσάμωνε τὰς πικρίας τῆς ψυχῆς του μέχρι τῶν τελευταίων στιγμῶν τοῦ βίου του.

ΤΟ ΑΓΓΕΛΙΟΝ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΑΛΗΘΗΣ ΑΝΑΙΣΘΗΣΙΑ ΤΥΦΛΩΤΤΟΝΤΟΣ ΛΑΟΥ

ΠΟΤΕ ΕΚΡΙΘΗ Ο ΟΘΩΝ

Ὁ θάνατος τοῦ Ὁθωνὸς ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ φανῇ καὶ τὸ μέγεθος τῆς νεοελληνικῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν μνήμην ἐκείνων ἐκ τῶν ξένων, οἵτινες, ὡς πρὸς τὰς διαθέσεις τοῦλάχιστον, τὸν ζῆλον καὶ τὴν αὐταπαρνήσιν μετὰ τῆς ἀφωσιώθησαν ὑπὲρ τῆς ἐλληνικῆς ὑποθέσεως, κατ' οὐδὲν ὑπολείπονται τῶν δημιουργησάντων τὸ προσωρινὸν αὐτὸ κρατίδιον γιγάντων τοῦ 21.

Οὔτε ἡ ἐπελθοῦσα κατόπιν ἐν Ἑλλάδι, ἐνεκα τῆς ἐξαντλήσεως τῶν κατοίκων καὶ τῆς ματαιώσεως τῶν ἀγρίων, τῶν ἰσχυρῶν καὶ ἐμπαθῶν φιλοδοξιῶν, γαλήνη, οὔτε τὸ εὐτύχημα τῆς ἐνώσεως τῶν Ἰονίων, τὸ ὅποσον συνεδέθη μετὰ ἄλλας ἐλπίδας, ἀρκοῦν διὰ νὰ δικαιολογήσουν τὴν ἐπιδειχθεῖσαν ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ τοῦ θανάτου τοῦ Ὁθωνος, ἀναισθησίαν.

Ἀφ' ὅτου ὁ ἀγνώτερος τῶν κατὰ αὐτοῦ ἐπαναστατῶν Κανάρης ἐπιστοποίησε τὴν ἀνυπερβλήτον φιλοπατρίαν τοῦ ἀτυχοῦς πρώτου τῶν Ἑλλήνων Βασιλεῶς διὰ τοῦ περιφήμου ἐκείνου : « Ἐβγάλαμε τὰ μάτια μας ! », τοῦ ἐκσφενδονισθέντος κατὰ πρόσωπον τῶν ἀσυγκρατῆτων συνενόχων του, ὅταν, ἐνώπιον ὁλοκλήρου τῆς σοφῆς ἐκείνης χορείας τῶν ἀρχισυνωμοτῶν ἠνοιχθῇ ἡ ἰδιαιτέρα ἀλληλογραφία τοῦ Ὁθωνος ὑπὸ τοὺς ἀνησυχούς παλμούς τῆς χαίρενάκου

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 130

προσδοκίας, ὅτι θ' ἀνευρίσκετο ἐν αὐτῇ ἀπτόν τὸ σῶμα τοῦ ἐγ' κλήματος.

Ἄφ' οὗτο οἱ κύριοι ἐκεῖνοι ἔμειναν ἀναυδοὶ πρὸ τῆς ἀνδρικῆς ὁμολογίας τοῦ Κανάρη, τὸ δὲ ἔθνος ὅλον, εἰς τὸ ὅποιον ἐγένεον ἀμέσως γνωστὸς ὁ ἀπροσδόκητος αὐτὸς ἐπίλογος τῆς Ἐξώσεως, διεφωτίσθη τελείως πρὸ τῆς ἐγκληματικῆς πλάνης, ἣν ἐπιπολαιότατα συνήργησεν ἀποδεχθέν, ἀπαθῶς καὶ ἀνεξελέγκτως τὰς περὶ ἀντεθνικῆς τοῦ Βασιλέως του πολιτείας φαύλους καὶ μωρὰς εἰρηγήσεις τῶν διαφόρων μικροτυράννων του παρὰ τὰ ἐπὶ 30ετίαν ὅλην ἐξωτερικὰ τοῦλάχιστον, ἀν μὴ τι ἄλλο τεκμήρια ὑπερπατριωτικῆς καὶ φιλοτιμοτάτης καὶ ἐξόχως ἀνδρικῆς τοῦ δυστυχοῦς ἐκείνου χαρείας ἐν τοῖς ἐθνικοῖς καὶ ἐσωτερικοῖς ζητήμασι.

Συνεπεία τούτων, ἀν ὅχι καὶ δι' ἄλλο τι ἐπὶ πλέον, ἔπρεπε, κατὰ στοιχειώδη ἠθικὴν ἀπαίτησιν, ὁ τοιοῦτος θάνατος τοῦ ἐξορίστου νὰ παραγάγῃ ἐν Ἑλλάδι τὴν βαθυτέραν καὶ ἰσχυροτέραν συγκίνησιν.

Καὶ ὅμως ὁ θάνατος ἐκεῖνος ἠκούσθη μετὰ προφανοῦς ἀναλγησίας καὶ ἀναισθησίας εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Κανεὶς δὲν ἔχυσε δάκρυα καὶ κανεὶς δὲν ἠθέλησε νὰ ἐξάρῃ τὰς ἀρετὰς τοῦ μαρτυρήσαντος Βασιλέως καὶ τὸν ἄδολον καὶ ἀγνὸν αὐτοῦ πατριωτισμόν.

Ὁ λαὸς ἐπέμενε καὶ τότε ἀκόμη νὰ τὰς ἀγνοῇ νὰ μὴ θέλῃ νὰ τὰς γνωρίσῃ.

Αἱ ἐφημερίδες ἔδωκαν τὸ μέτρον τῆς πλήρους καὶ ἀσυγχωρῆτου ἀναισθησίας ὅχι μόνον ἀπέναντι τῆς μνήμης τοῦ Βασιλέως, ἀλλὰ καὶ ἀπέναντι τοῦ ὀφειλομένου στοιχειώδους σεβασμοῦ πρὸς τὴν μνήμην ἐνὸς νεκροῦ, ὁ ὅποιος ἐπὶ μίαν τριακονταετίαν ὁλόκληρον διηύθυνε τὰς τύχας τῆς Ἑλλάδος.

Καμμία ἐφημερίς ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένων δὲν ἐθέωρησεν καθήκον τῆς, ἀν μὴ χύσῃ δάκρυα, τοῦλάχιστον νὰ δηλώσῃ τὴν λύπην τῆς διὰ τὸν ἀναγγελθέντα θάνατον.

Καμμία δὲν ἐνόμισεν ὑποχρέωσίν τῆς νὰ ἀσχοληθῇ ἐν κυρίῳ

ἀνθρώπου με τὸ γεγονός τοῦτο, τὸ μέγα διὰ τὸ αἰσθηματικὸν μέρος τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ νὰ ἐξάγῃ τὰς ἀρετὰς τοῦ ἐκλείψαντος Βασιλέως, ἐκείνας αἵτινες δὲν ἠδύναντο νὰ παραγνωρισθῶσιν.

Ἠρκέσθησαν μόνον με δύο γραμμάς, ξηράς, ξηρότατα, με μικρὰ γράμματα νὰ ἀναγγεῖλῃ ὅτι «ὁ Βασιλεὺς Ὁθων ἀπέθανεν ἐν Βαμ-
βέρῃ τῆς Βαυαρίας ὅπου ἔμενεν ἐξόριστος» ὅπως θὰ ἐπραττοῦν καὶ διὰ νὰ ἀναγγεῖλουν τὸν θάνατον τοῦ πρώτου ἀσήμεου πολίτου.

Χαρακτηριστικώτατον τοῦ κολοσσοῦ τῆς ἀγνώμονος ἐκείνης ἀνισθησίας εἶναι καὶ τὸ ὅτι μία ἐφημερίς διέψευσε τὴν ἐπομένην τὴν εἰδήσιν τοῦ θανάτου τοῦ Ὁθωνος.

Ἡ διάψευσις ἐκείνη δὲν ἀνῆρέθη παρὰ τῆς ἀναγραφῆς τὴν εἰδήσιν ἐφημερίδος, διότι φαίνεται, τόσον μικρὸν ἦτο τὸ ἐνδιαφέρον ὥστε δὲν ἐκρίθη ὠφέλιμον νὰ ζητηθῶσιν πληροφορίες πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς εἰδήσεως.

Μόνον μετὰ 25 ὀλοκλήρους ἡμέρας ὅτε ἀνηγγέλθη ἡ κηδεία τοῦ Ὁθωνος, τότε ἡ αὐτὴ ἐφημερίς — ἡ «Παλιγγενεσία» ἢ ὁ «Ἐθνοφύλαξ» ἔγραφεν ἂν μὴ ἀπατώμεθα, τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικώτατα ἀληθοῦς ἀποκτηνώσεως.

«Ὁ Ὁθων ἔχει μόνον ἀπέθανεν, ἀλλὰ καὶ ἐκηδεύθη παρὰ τὰς διαψεύσεις τῶν συναδέλφων».

Αἱ λέξεις αὗται μόνον ἐγράφησαν διὰ νὰ ἐπιβεβαιώσουν τὸ θλιβερόν γεγονός τοῦ θανάτου καὶ νὰ ἀναγγεῖλουν καὶ τὴν κηδείαν!

Τόση ἀναλγησία ἐξηγεῖται μόνον ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ λαὸς δὲν ἠδυνήθη ἕως τότε νὰ μάθῃ τὰς λεπτομερείας ἐκείνας, ἔχει μόνον τὰς δράσεως τοῦ Ὁθωνος κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Βασιλείας του, ἀλλὰ καὶ τοῦ μαρτυρίου του κατὰ τὸ πενταετὲς διάστημα τῆς ἐξορίας του, αἱ ὁποῖαι τὸν ἀναδεικνύουν εἰς ὑπέροχον καὶ ἄγιον πατριώτην.

Ὁ λαὸς πιστεύει ἀκόμη ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν βιαίων ἐκείνων κατὰ τῆς Βασιλείας αἰσθημάτων, τὰ ὁποῖα προκάλεσαν τὴν ἐξωστίν του καὶ τὰ ὁποῖα ἐνέπνευσαν εἰς τὸν Γεώργιον Παράσχον τὸ ἄγχιον τοῦτο «ἐγερτήριο» :

Ἑγερτήριον

Ἔως πότε ἡ ξένη ἀκρίδα
Ἔως πότε κουφὸς βαυαρὸς,
Θὰ γυμνῶνῃ τὴν δόλια πατρίδα ;
— Ἑγερθῆτε ἀδελφια-καιρὸς. —

Ἀναιδῶς τὴν θρησκείαν ἐμπαίζει,
Καὶ τοὺς νόμους τὸ τέρας πατεῖ,
Νὰ μᾶς βρίζουν δύο τρεῖς Βαυαρῆζοι
Τίνος πλέον καρδιὰ τὸ κρατεῖ ;

Νὰ μᾶς σφάζουν μ' αὐτὰ μας τὰ χέρια,
Νὰ μᾶς διώχνουν ἀπ' αὐτὴ μας τὴ γῆ,
Εἶνε πρᾶγμα ποῦ φρίττουν τ' ἀστέρια,
Φρίττ' ἡ ἡμέρα, ἡ νύξ, κι' ἡ αὐγή.

Ὁ πατὴρ τὸν υἱὸν νὰ σπαράζῃ,
Ἀδελφὸς ἀδελφὸν νὰ κτυπᾷ
Καὶ ὁ φίλος τὸν φίλον νὰ σφάζῃ,
Οὐδ' ἡ Τίγρις αὐτὴ τ' ἀγαπᾷ.

Ἡ διχόνοια ὅθεν ἄς λείψῃ,
Μεταξὺ μας ἄς παύσῃ ἡ σφαγὴ.
Γιὰτὶ κλαίει ὁ Θεὸς ἀπ' τὰ ὕψη,
Καὶ οἱ ἐχθροὶ μας γελῶσι στὴ γῆ.

Στὴν ὁμόνοιαν ἤτις προσμένει,
 "Ἄς πηδήσωμεν ὅλοι ἀγκαλιὰ,
 Θὰ τρομάξουν, θὰ φύγουν οἱ ξένοι,
 Δίχως αἶμα δικό μας σταλιά.

Μίαν ἔχομεν ὅλοι μητέρα,
 Μίαν πίστιν, καὶ ἓνα Θεόν,
 Ἐνα πνέομεν ὅλοι ἄερα,
 Τὸν αὐτὸν συγκροτοῦμεν λαόν.

Κάθε Ἕλλην καλὸς στρατιώτης
 "Ἄς ἀρπάξωμεν ὅλοι σπαθιά,
 Καὶ ἄς κράξωμεν—ἔξω ὁ προδότης—
 Βαυαρέ, δὲν σέ θέλομεν πιά.

Κάθε Ἕλλην καλὸς στρατιώτης
 "Ἄς ἀρπάξῃ τουφέκι, σπαθί.
 Πᾶς δειλός, θὰ φανῇ ὡς προδότης,
 Κι' ἄς μὴν εἶχε ποτὲ γεννηθῇ.

Ὁ Βυζάντιος περὶ τοῦ Ὀθωνος.

Μόνον εἰς τὴν ἀντιπροσωπεύουσαν τότε διὰ τῶν ἀδελφῶν
 Βυζαντίων ὄλην τὴν ἐπίλεκτον μερίδα τῆς ἔξω καὶ ἔσω Ἑλλάδος
 «Νέαν Ἡμέραν» τῆς Τεργέστης ἐγράφη ὑπὸ τοῦ καλάμου τοῦ
 ἀλησμόνητου Ἀναστασίου τοῦ Βυζαντίου θαυμάσιον, ἐξ ἀφορμῆς
 τοῦ θανάτου τοῦ Ὀθωνος, περὶ αὐτοῦ ἄρθρον, τὸ ὅποιον μᾶς ἐπι-
 βάλλεται ν' ἀναδημοσιεύσωμεν ἐνταῦθα ὁλόκληρον.

Τὸ ἄρθρον τοῦτο δημοσιευθὲν εἰς τὴν «Νέαν Ἡμέραν» μεταξὺ δύο πλατειῶν γραμμῶν πενθίμων ἔχει ὡς ἐξῆς :

«Οὐδεὶς βεβαίως θὰ μᾶς κατηγορήσῃ, ὅτι λιποτακτοῦμεν ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀρχῶν ἢ ὅτι περιφρονοῦμεν πανδήμως ἐκδηλωθεῖσαν ἐθνικὴν θέλησιν, εἰς τὴν σπείσωμεν ὀλίγα δάκρυα ἐπὶ τοῦ τάφου ἀνδρός, ὅστις ἐπὶ τριάκοντα ἔλα ἔτη ὑπῆρξε βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος».

«Ὁ θάνατος αὐτοῦ καθ' ἑαυτὸν ἔχει τι τὸ τοσοῦτον ἱεροπρεπές, καταδεικνύει τόσο ἐυγλώττως τὴν ματαιότητα τῶν ἀνθρωπίνων ἀξιώσεων καὶ ὑπολογισμῶν, ὥστε καὶ ἄκων τις καταλαμβάνεται ὑπὸ ἀρρήτου τινὸς σεβασμοῦ καὶ αἰσθάνεται τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐξαγνιζομένην ἀπὸ πάσης ἐμπαθείας καὶ ἀπὸ εὐτελῶν γῆινων σκεψέων».

«Ἐὰν ἀκατανίκητος οἶκτος καταλαμβάνῃ πολλὰκις τὰς ψυχὰς τῶν θεωμένων τὴν τιμωρίαν ἀνθρώπων, καθ' ὧν ἐξηγέσθῃ βαρεῖα ἢ καταδίκη τῶν νόμων, θὰ διεγείρει τὸν φθόνον εἰς τὸν ἡμέτερον ὅλγον εὐγνώμονας λόγους, τιμῶντες τὴν μνήμην ἡγεμόνος, ὅστις, εἰς τὸν δὲν περιεβάλλετο τὸ ἀκτινοδόλον στέμμα τῆς μεγαλοφυΐας, ἔφερεν ὅμως ἀναντιρρήτως τὸν μετρίφρονα στέφανον τῶν ἰδιωτικῶν ἀρετῶν».

«Καὶ εἰς τὴν οὐκ ἀποκρίσιν ὑπερδυσμένον τὸ πρόσωπον τοῦ ἀδελφάστου ἱστορίας καὶ λησμονῶν ὅτι δὲν ὑπάρχει δεδομένον τοῖς συγχρόνοις νὰ κρίνωσιν ἄλλαν θάστως περὶ πραγμάτων συγχρόνων, ἀποφανθῇ ἀνεκδοκίμως ὅτι ὁ ἡγεμὼν Ὁθων ὑπῆρξε κακὸς ἡγεμὼν καὶ πάλιν δὲν εἶνε ἐπιτετραμμένον εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ παρίδωσιν ἐν ἀγνώμονι σιωπῇ τὸν θάνατον ἀνδρός, ὃν πρὸ ὀλίγων μόλις ἔτων θὰ ἐθρήνουν ἀπαρηγορήτως, εἰς τὸν ὅπου τῶν συμβεβηκότων δὲν ἔρρεπτεν αὐτὸν ἐκπτώτον ἡγεμόνα εἰς τόπον, ὃν δικαίως πλέον ἡδυνάτο ν' ἀποκαλέσῃ τόπον ἐξορίας.»

«Μὴ γένοιτο, τῷ ὄντι νὰ εἰπωσιν περὶ ἡμῶν οἱ ξένοι ὅτι δὲν ἐξεπέμψαμεν ἕνα ἐξίλαστήριον στεναγμὸν ἀποχαριετίζοντες μυστικῶς τὸ θῆμα, ὅπερ ἐξέπνεεν, εἰς μεθὰ βέβαιον, ἔχον ἐπὶ χεῖρας τὸ πολυαγάπητον ὄνομα τῆς Ἑλλάδος!»

«Οἱ ἰατροὶ δύνανται νὰ καυχῶνται ὅτι ἐμάντευσαν τὴν νόσον

τοῦ ἀτυχοῦς Ὀθωνος· ἴσως καὶ νὰ ἤλπισαν πρὸς στιγμήν ὅτι ἡδύ-
ναντο νὰ σώσωσιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ θανάτου δι' ἀνθρωπίνων βοηθη-
μάτων· ἀλλ' ὁ σκόληξ φεῦ ! ὅστις κατέτρωγε τὴν καρδίαν τοῦ
φυγορραγοῦντος, ἦτο σκόληξ ἠθικός, καθ' οὗ οὐδὲν ἰσχυρὸν τὰ ια-
τρικὰ φάρμακα.»

«Ὁ Ὀθων θὰ ἐμειδία ἴσως πικρῶς βλέπων τὰς ματαίαις προσ-
παθείαις τῆς ἐπιστήμης.»

«Ὁ Ὀθων ἐπάσχε νοσταλγίαν· ἀνεπύλει ἀπαύστως τὸν γλαυ-
κὸν τῆς Ἑλλάδος οὐρανόν, τὸν ἐν Ἀθήναις βίον, τόσας ματαιω-
θείσας ἐλπίδας, τόσας ἀπολαύσεις, τόσα βάσανα !»

«Τίς οἶδεν ! ἴσως ἀντήχει σπαρακτικὴ εἰς τὰ ἐλληνικὰ αὐ-
τοῦ ὦτα καὶ ἡ φωνὴ τῆς σφαζομένης Κρήτης !»

«Ἰσως ἡγωνίᾳ μετὰ τῆς ἀγωνιώσης μεγαλονήσου διὰ τὸ ἄδη-
λον τοῦ μέλλοντος.»

«Ἐπεσφράγισε τὴν καταστροφὴν τῆς ἐξορίας !»

«Κατὰ τοιοῦτων μυχιῶν αἰσθημάτων οὐδεμίαν ἔχουσιν ἰσχὺν
οὔτε συνήθεις παρηγορίαι, οὔτε χυδαῖαι ἱατρικαὶ παρασκευαίαι.»

«Τὸν Ὀθωνα θὰ ἔσωζε μόνον ὁ ἱατρὸς ἐκεῖνος, ὅστις θὰ ἐλάμ-
βανεν αὐτὸν ἐκ τῆς χειρὸς καὶ θὰ τὸν μετέφερεν εἰς Ἀθήνας, ἐν
μέσῳ λαοῦ πιστοῦ καὶ ἐνθουσιῶντος, περικυκλοῦντος, ὡς ἄλλοτε
τὴν βασιλικὴν ἄμαζαν μετὰ ζητωκραυγῶν καὶ ἀνθέων.»

«Σήμερον φεῦ ! οὔτε δέκα Ἕλληνες δὲν παρηκολούθησαν τὸ
βασιλικὸν αὐτοῦ φέρετρον !»

«Ὅταν ἀναπολῶμεν ποίαν ὑπαρξίν διήγαγεν ὁ φιλέλλην οὗτος
καὶ ἐξόριστος βασιλεὺς ἐπὶ τέσσαρα ὅλα ἔτη ἐν μικρῇ πολιχνίᾳ
τῆς Βαυαρίας, ὅταν ἀναπολῶμεν πόσα δάκρυα ἔχυσε καὶ πόσα κα-
τέπιε ἐν τῷ μειδιῶντι ἐκείνῳ τάφῳ, καταρώμεθα τὴν τύχην,
ἥτις ἤρπασεν αὐτὸν παῖδα ἀθῶον καὶ εὐδαίμονα ἐκ τῶν κόλπων
προφιλοῦς οἰκογενείας καὶ ἀνεφέλου βίου, καὶ τὸν ἔρριπεν ἐν μέσῳ
συνεχοῦς τρικυμίας καὶ τριβόλων καὶ ἀκανθῶν πρὸς δυστυχίαν καὶ
αὐτοῦ καὶ τῆς Ἑλλάδος.»

«Ἀλλὰ τοιαύτη ἦτον ἡ θέλησις τῆς μοίρας !»

«Εἶχε μεστήν τὴν κεφαλὴν ἐκ τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν ἀνμνήσεων καὶ ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο προωρισμένος νὰ συνεχίσῃ τὰς ὀμηρικὰς παραδόσεις τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἢ καὶ ἴσως νὰ ἀρῇ ἐκ τοῦ κοινοῦ τοῦ στέμματος τοῦ τελευταίου Παλαιολόγου.»

Παιδίον ἔτι ἤκουε τόσον συνεχῶς ἐν τοῖς πατρικοῖς δώμασι τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος !»

«Τίς οἶδε ποσάκις ἠκροάσθη στένουσαν τὴν μουσσοτερεῇ λύρᾳ τοῦ βασιλέως πατρός του ὀνόματα παλαιῶν καὶ νέων ἡρώων καὶ ποσάκις ἀνέγνωσεν ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ γραφείου ἐξυμνοῦμενον διὰ φλογερῶν στροφῶν τὸ ἱερὸν ὄνομα τοῦ Μεσολογγίου !»

«Τίς ὅμως ἠδύνατο τότε νὰ προΐδῃ ποία τύχη περιέμενε τὸν νεαρὸν βλαστὸν τῶν Βιτελσβάχων ;»

«Ὅτε ὁ δεκαοκταετής ἡγεμὼν ἀπέβη πλήρης ζωῆς, χάριτος καὶ κάλλους εἰς τὰς ἀργολικὰς ἀκτὰς, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ συμβαχικοῦ στόλου τοῦ Ναυαρίνου, οἱ κάτοικοι ὑπεδέχθησαν αὐτὸν ὡς Θεὸν μᾶλλον ἢ ὡς ἄνθρωπον.»

«Ὁ Προμηθεὺς ἔδωκεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ πῦρ καὶ ἐκεῖνος ἔφερε πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ὡς ἐν κανίστρῳ, τὰ ξύνα, νόμους, πολιτισμὸν καὶ ἐλευθερίαν !»

«Ὅτε μετὰ παρέλευσιν τριάκοντα ὅλων ἐτῶν ἐτόλμωμεν ἡμεῖς οἱ νεώτεροι, ἐν τῇ ἐξάψει τῶν ἐπαναστατικῶν παθῶν, νὰ ὁμιλῶμεν ἀνευλαβῶς περὶ τοῦ ἀνδρός, ὅστις μόλις ἴστατο ἐπὶ τοῦ κλονουμένου ἐλληνικοῦ θρόνου, οἱ πατέρες ἡμῶν ἔστεινον μελαγχολικῶς τὴν κεφαλὴν καὶ ἔλεγον μετὰ πικροῦ μειδιάματος :

«Δὲν τὸν εἶδατε σεῖς, ὅταν ἦλθε ξανθὸς νεανίας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Δὲν εἶδατε ὅλους τοὺς Ἕλληνας, ὧν πολλοὶ ἔθηκαν τὰ θεμέλια τῆς ἀνεξαρτησίας, γονυπετεῖς ἐνώπιόν του ! Δὲν εἶδατε τὰ δάκρυα, τὰ φιλήματα, τοὺς ὅρκους τῆς ἡμέρας ἐκείνης ! ἔχετε δίκαιον. Οὐτε τὴν ἀναρχίαν ἐγνωρίσατε, οὔτε ἐννοεῖτε τί σημαίνει βασιλεία μετὰ τετρακοσίων ἐτῶν δουλείαν καὶ δεκαετὴ ἐξωτερικὸν καὶ ἐμφύλιον πόλεμον.»

«Καὶ ὅμως τίς θὰ προεμάντευε τότε ὅτι ὅλη ἐκείνη ἡ εἰδωλὸς

λατρεία ἔμελλε νὰ καταλήξῃ εἰς τριάκοντα δύο στάσεις καὶ ἐπὶ τέλους εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ 'Οκτωβρίου ;»

« Πρέπει ἄρα γε νὰ ἐξετάσωμεν εἰς τίνα εἶνε δίκαιον ν' ἀποδοθῇ τὸ πταίσμα ;»

« Ἀρμόζει νὰ παρακαθῆσωμεν δικασταὶ παρὰ τὸν ναυπὸν τάφον καὶ νὰ ταράξωμεν τὴν ἱερὰν σκιάν τοῦ νεκροῦ, ἐν ὀνόματι τῶν παραδόσεων τῆς μοναρχίας ;»

« Οὐχί· πέντε μόνον ἔτη μᾶς χωρίζουσιν ἀπὸ τοῦ 'Οκτωβριανοῦ δράματος καὶ ἡ ἡμέρα τῆς δικαιοσύνης δὲν ἀνέτειλεν εἰσέτι».

« Ἐνταῦθα τοῦτο μόνον νομίζομεν ἐπιτετραμμένον νὰ εἴπωμεν ὅτι· ἐὰν πολλὰ ἀπήτησεν ἡ Ἑλλάς, ὀλιγώτερα τοῦ δέοντος ἔδωκεν ἡ Βασιλεία.»

« Ὁ Βασιλεὺς 'Οθων ἦτο πρότυπον πάσης ἰδιωτικῆς καὶ χριστιανικῆς ἀρετῆς· ἀλλὰ βάσκανός τις μοῖρα, οἶονεὶ φονήσασα ἐκείνην τὴν τελειότητα, ἐξήρανε ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τὴν πηγὴν, ἐξ ἧς ἀναβρύουσιν αἱ ἡγεμονικαὶ ἐκεῖ· αἱ ἀρεταί, ἄνευ τῶν ὁποίων πάσχουσιν ἐπὶ τῶν θρόνων οἱ Βασιλεῖς, ὅ,τι καὶ οἱ πλοῖαρχοι οἱ ἀγνοοῦντες τὴν γλῶσσαν τῶν ἄστρων καὶ τοὺς νόμους τῶν ἀνέμων καὶ τὰ μυστήρια τοῦ πελάγους».

« Τί τὸ ὄφελος ἐὰν δὲν φέρωνται σκληρῶς πρὸς τοὺς ναύτας, ἐὰν εἶνε καλοὶ σύζυγοι, ἐὰν ἀποστρέφονται τὸν δόλον, ὅταν ἐκτραγῇ ἡ τρικυμία καὶ ματαίως ἐκτείνῃ πρὸς αὐτοὺς τὰς χεῖρας τὸ πλήρωμα ζητοῦν σωτηρίαν ;»

« Ἐν καὶ τὸ αὐτὸ εἶνε φεῦ !»

« Ὁ Βασιλεὺς 'Οθων, ἀναδειχθεὶς δεξιότατος κυβερνήτης ἐαυτοῦ, δὲν εἶχεν ἔμφυτον καὶ τὴν σπανιωτάτην ἀρετὴν τοῦ κυβερνᾶν τοὺς ἄλλους».

« Ἐὰν ἠθέλωμεν διὰ μιᾶς λέξεως νὰ ὀρίσωμεν τὴν φύσιν τοῦ πρώτου Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος, θὰ ἐλέγομον ὅτι δὲν ἦτο ἀνὴρ βασιλικός, κατὰ τὴν γενικὴν σημασίαν ἣν ἔδωκεν εἰς τὴν λέξιν

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 131

ταύτην αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ὁ ἡμιδάριος ἡγεμὼν τῆς Ἀσίας Πόρος.»

«Δὲν εἶχε βασιλικὴν τὴν ἀντίληψιν, βασιλικὴν τὴν ἐνέργειαν, βασιλικὰς τὰς γνώσεις, βασιλικὰς τὰς ὁρέξεις, βασιλικὴν τὴν παρρησίαν, βασιλικὸν τὸν θυμόν.»

«Τὸ ἥμισυ τοῦ βίου αὐτοῦ διήρχετο σχεδιάζων καὶ τὸ ἕτερον ἥμισυ ἀπορῶν.»

«Τοὺς πάντας ἐφοβεῖτο, οὐδένα ἠγάπησε καὶ μόνον ἐτίμησε δύο ἢ τρεῖς.»

«Αἱ μεγάλαι γραμμαὶ τῶν ζητημάτων ἀείποτε διελάμβανον αὐτόν, ἐγκύπτοντα εἰς τὰ ἐπεισόδια καὶ τὰς παραφυάδας.»

«Καὶ φρίττων πρὸς τὰ νέφη καὶ τὰς καταιγίδας τοῦ οὐρανοῦ, ἀνεκάλυπτε διὰ τοῦ μικροσκοπίου τοὺς ἀοράτους σκώληκας τοῦ ὕδατος.»

«Ἐνῷ δὲν ἤξευρε νὰ προλάβῃ τὸ κακόν, ἐπεδίωκεν ἀείποτε καὶ εἰς μάτην τὸ τέλος καλόν.»

«Ἀγαθώτατος τὴν πρόθεσιν, εἰλικρινέστατος τὴν ἀγάπην, Ἕλληνας οὐκ ἄν πάντες οἱ Ἕλληνες, ἐδίστατε πολλάκις καὶ ἐβλάψετε τὴν Ἑλλάδα ἐκ τοῦ πολλοῦ φίλτρου, ὡς αἱ ἀπειροὶ ἐκείναι μητέρες, αἵτινες καθιστῶσι καχεκτικὰ τὰ τέκνα αὐτῶν, στεροῦσαι αὐτὰ τῆς δεύσης τροφῆς ἐξ ἄκρας προφυλάξεως ἢ σφίγγουσαι τὰ ἄδρα αὐτῶν μέλη πέραν τοῦ δέοντος ἐντὸς τῶν σπαργάνων.»

«Συλλήβδην εἰπεῖν, ὁ βασιλεὺς Ὄθων ἐστερεῖτο τοῦ ὄντως βασιλικοῦ προτερήματος τοῦ βλέπειν ταχέως, εὐκρινῶς καὶ πόρρω.»

«Ἄλλ' ἀντὶ τῶν μειονεκτημάτων τούτων πόσαι δευτερεύουσαι ἀρεταὶ περιεκόσμου τὴν καρδίαν τοῦ ἀτυχοῦς ἡγεμόνος!»

«Φίλος τῆς δικαιοσύνης, ἀμνησίκκος, πρῶτος, ἄδολος, ἐλεήμων, ἐγκρατής, εἶχε πᾶν ὅ,τι ἀπαιτεῖτο, ὥπως ποιήσῃ εὐδαίμονα οἶκον καὶ οἰκογένειαν.»

«Εἶχε πρὸ παντός, ὡς ἄφεςιν παντὸς ἄλλου ἀμαρτήματος, τὸ ἀνεκτίμητον πλεονέκτημα, ὅτι πολὺ ἠγάπησε.»

«Ναί· ἡγάπησε τὴν Ἑλλάδα ὡς ἐρκεστής, ὡς πατήρ, ὡς τέκνον».

«Δὲν ἐξελάμβανε τὸ βασιλεύειν ὡς ἐπιτήδευμα βίου, ἀλλ' ὡς καθήκον ἱερὸν, εἰς ὃ ἐθυσίαζεν καὶ ἀνάπαυσιν καὶ ὑγείαν.»

«Τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑλλάδος ἦτο τὸ διηνεκές αὐτοῦ ὄνειρον. Ὁνειρον παραφέρον αὐτὸν πολλάκις εἰς ἀκαίροτε καὶ τολμῶμεν εἰπεῖν παιδαριώδεις ἐνθουσιασμούς.»

«Ἦθελε τὴν Ἑλλάδα μεγάλην, καὶ εἰργάζετο νυχθημερὸν εἰς τοῦτο καὶ ἐθυσίαζεν ἀφειδῶς χρήματα ἐκ τῶν ἰδίων καὶ παρηγόρει διηνεκῶς τοὺς δούλους Ἑλλήνας.»

«Οὐχὶ ὁ θρόνος δὲν ἦτο δι' αὐτὸν τὸ ὑπέρτατον ἀγαθόν. Ἦτο πρόθυμος νὰ θυσιάσῃ μυριάκις τὸ στέμμα του, εἰ μὴ δύνατο νὰ περιβάλλῃ τὴν Ἑλλάδα τὸ Στέμμα ἐκεῖνο, ὅπερ ἐκυλίσθη αἰμόφυρτον παρὰ τὴν πύλην τοῦ Ἀγίου Ρωμανοῦ.»

«Αὐτὴν τὴν τικρίαν τῆς ἐξώσεως θὰ κατέπινεν ἀγογγύστως, εἰ μὴ ἐπίστευεν, ὅτι διὰ τῆς ἀπομακρύνσεως αὐτοῦ ἡ Ἑλλὰς θὰ ἔβαινε ταχύτερον πρὸς τὸν ἐνδοξὸν αὐτῆς προῶρισμόν»

«Ἰπῆρξαν στιγμαί, καθ' ἃς ὁ Βασιλεὺς Ὁθων ἦτον ὁ δημοτικώτερος τῶν βασιλέων τῆς Εὐρώπης.»

«Ἀλλ' ἐπνευσε βιαία πνοὴ καὶ κατέπεσε σύμπασα ἐκεῖνη ἡ ὥραιο σκηνογραφία καὶ ὁ ἀτυχὴς ἡγεμὼν ὤρθη φεύγων ἐν καιρῷ νυκτός, ὡχρὸς καὶ ἐρριτιδωμένος ἐκ τῆς γῆς ἐκεῖνης, ἣν ἐπάτησεν ἄλλοτε ἀκμαῖος ἐξ ἐλπίδων καὶ νεότητος, ἐκ τῆς γῆς, ἣν εὖρα πλήρη ἐρειπίων, ἐρημίας καὶ ἀπογνώσεως καὶ ἣν ἀφῆκεν εὐθαλῆ, ἐμπλεῶν ζωῆς, εὐημεροῦσαν.»

«Ἀλλ' ἦτο, φαίνεται ἀναγκαῖον καὶ τὸ ποτῆριον τοῦτο, ἵνα καταδειχθῇ φαινωδῶς ἡ φιλοπατρία τοῦ ἐξορίστου.»

«Μόνον ἴσως αὐτὸς ἐκ τῶν Βασιλέων, ὅσοι ἀπώλεσαν στέμματα κατὰ τὴν τελευταίαν ἑκατονταετηρίδα, οὔτε διελογίσθη καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ διὰ τῆς βίας, νὰ ὑποκκαύσῃ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, νὰ παρεμβάλλῃ προσκόμματα εἰς τὴν νέαν ἐξουσίαν.»

« Ἡ ἀξιοπρέπεια τῆς πτώσεως αὐτοῦ ἐξήλεγε πρῶτον τότε τὸν Ὀθωνα, ἀληθῆ Βασιλέα ».

« Αὐτὸς ὁ μὴδὲν σχεδὸν ἔχων καισαρικὸν πλεονέκτημα ἔπεσεν εὐσχήμως ὡς ὁ Καῖσαρ ».

« Οὐδέποτε ἐξέφυγε τὰ χεῖλη του μικρὰ μομφὴ κατὰ τῆς Ἑλλάδος ».

« Ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀριστείδου ἡ Ἑλλάς δὲν εἶδεν ἕτερον ἐξόριστον, εὐχόμενον παρὰ τὰ πρόθυρα τῆς πόλεως νὰ μὴ ἐπέλθῃ ποτε τοιαῦται συμφοραὶ κατὰ τῆς πατρίδος, ὥστε καὶ ἀκουσα νὰ ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν τοῦ καταδικασθέντος. »

« Καὶ νῦν ἀναπαύεται ὁ ἀγαθὸς ἡγεμὼν ὑπὸ γῆν, ἥτις, καὶ πάτριος οὔσα, δὲν εἶνε ἴσως ἐλαφρά, διότι δὲν εἶνε Ἑλληνική. »

« Ἐτάφη μετὰ πομπῆς καὶ παρατάξεως· ἀλλὰ δὲν ἐπένησαν παρὰ τὸν ἄφρον τάφον δώδεκα ἑκατομμύρια Ἑλλήνων, ὧν ὑπῆρξε τὸ κέντρον, ἡ ἐλπίς καὶ τὸ ἔμβλημα. »

« Ποῦ καὶ ποῦ γενναῖα τις ψυχὴ θὰ ἐξενέγκῃ ἴσως μύχιον στεναγμὸν ὑπὲρ τοῦ θύματος τῆς τύχης· ἀλλ' οἱ πολλοί, καὶ ἐκείνοι οὓς εὐηργέτησε, θ' ἀκούσωσιν ὡς συνήθη εἶδῃσιν τὸν Βασιλικὸν θάνατον »

« Φεῦ ! Ὁ κόσμος ἐπικροτεῖ μόνον τὴν ἐπιτυχίαν καὶ αἱ τεθαμμέναι ἐκείναι καὶ ἄγνωστοι ἀρεταί, ἃς μόλις ἀνακαλύπτει τὸ ἔμμη τοῦ φιλοσόφου, οὐδὲν λέγουσιν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ὄχλου. »

« Ἀλλὰ θὰ ἔλθῃ, πεποίθαμεν, ἡμέρα, καθ' ἣν ἡ Ἑλλάς, ἥτις, χωρὶς νὰ παρίδῃ τὰ ἐλαττώματα τοῦ Καποδιστρίου, ἐτίμησεν ἤδη ὡς ἔδει τὴν μνήμην τοῦ Κυβερνήτου, θὰ φανῇ δικαιοτέρα καὶ πρὸς τὸν πρῶτον αὐτῆς ἡγεμόνα. »

« Ἰσως δὲν ὀνειροπολοῦμεν διαβλέποντες ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνεγειρόμενον ἐν Ἀθήναις ἱεροπρεπὲς μαυσωλεῖον καὶ μεταφερόμενα εἰς αὐτὸ ἐν κατανόξει τὰ ὀστέα τοῦ ἀνδρός, ὅστις δὲν ὑπῆρξε μὲν τέλειος Βασιλεὺς, ἀλλὰ ὑπῆρξε βεβαίως τέλειος Ἕλληνας. »

Ὁ αὐτὸς Ἀναστάσιος Βυζάντιος εἰς τὰ «Ἔργα» του, σὺν ἄλλοις συγκινητικοῖς λέγει περὶ Ὁ ὧνος :

«Φίλος τῆς Δικαιοσύνης, ἀμνησίκκος, πρὸς, ἄδολος, ἐλεήμων, ἐγκρατής, εἶχε ὅ,τι ἀπηρεῖτο ὅπως ποιήσῃ εὐδαίμονα οἶκον καὶ οἰκαγένειαν».

«Εἶχε πρὸ παντός, ὡς ἄρουν παντός ἄλλου ἁμαρτήματος, τὸ ἀνεκτίμητον πλεονέκτημα ὅτι πολὺ ἠγάπησε.»

«Ναί! ἠγάπησε τὴν Ἑλλάδα ὡς ἐραστής, ὡς πατήρ, ὡς τέκνον...»

«Ἦτο πρόθυμος νὰ θυσιάσῃ μυριάκις τὸ στέμμα του εἰάν ἤδυνάτο νὰ περιβάλλῃ τὴν Ἑλλάδα τὸ στέμμα ἐκεῖνο ὅπερ ἐκυλίσθη αἰμόφυρτον παρὰ τὴν Πύλην τοῦ Ἀγίου Ρωμανοῦ...»

«Ἄλλ' ἦτο φαίνεται ἀναγκαῖον τὸ ποτήριον τοῦτο, ἵνα καταδειχθῇ φανερώς ἡ φιλοπατρία τοῦ ἐξορίστου.»

«Ἡ ἀξιοπρέπεια τῆς πτώσεως ἐξήλεγξε τότε πρῶτον τὸν Ὁθῶνα ἀληθῆ Βασιλέα.»

«Αὐτὸς ὁ μηδὲν σχεδὸν ἔχων καισαρικὸν πλεονέκτημα ἔπεσεν εὐσχήμως ὡς ὁ Καῖσαρ.»

Ὁ ξένος τύπος περὶ Ὁθῶνος.

Εἶναι ἐνδιαφέρον νὰ περιληφθοῦν εἰς τὴν ἱστορίαν ταύτην καὶ αἱ κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὁθῶνος ἐξενεχθεῖσαι περὶ αὐτοῦ κρίσεις εἰς τὸν ξένον τύπον, κρίσεις αἵτινες συγχρόνως ὑπῆρξαν καὶ κατηγορίαι ἄδικοι κατὰ τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ἡμιεπίσημος ἐφημερίς τῆς Βιέννης «Ἐφημερίς τῶν Συζητήσεων» ἔγραψε καὶ τὸ ἐξῆς κύριον ἄρθρον :

«Καὶ ἕτερος μαχητὴς ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ, μαχητὴς, τοῦ ὁποίου τὴν κεφαλὴν ἐπίεσεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον στέμμα ἀκάνθινον».

«Εἰς βλαστὸς τοῦ οἴκου τῶν Βιτελσβάχων, εἰς τὸν ὁποῖον εὐ-

ρεν ἐν βραχεὶ χρόνῳ τόσον ἄφθονον θένος ὁ θάνατος, ἐκοιμήθη ἐγὼ γὺς τῶν προπατόρων του».

«Τῇ (14) 26 Ἰουλίου τὸ ἐσπέρας ἐτελεύτησεν ἐν Βαμβέργῃ ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος Ὁθων, ὁ πρῶτος Βασιλεὺς, ὅστις ἐκλήθη μετὰ τὸν μέγαν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ νὰ βασιλεύσῃ ἐλευθέρου Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, ἅμα δὲ καὶ εἰς τῶν θερμότερων καὶ πισυτέρων φίλων τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐργασθεὶς ὑπὲρ τῆς εὐημερίας αὐτοῦ, ὅση αὐτῷ δύναιμι καὶ πρόνοια».

«Ὅταν δ' ἀριθμῇ σήμερον ἡ Ἑλλὰς τὰς γενομένας ἐν τῇ διοικῆσει προσόδους, τὰς ἐπιτευχθείσας βελτιώσεις καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐκπαιδεύσεως, πρέπει ν' ἀναμνησθῇ τῶν χρόνων, καθ' οὓς ὁ Βασιλεὺς Ὁθων ἐν μέσῳ δυσχερῶν πολλάκις περιστάσεων ἐσκηπτούγει λαόν, ὅστις ἀνέκαθεν ὑπῆρξεν εὐπρόσιτος εἰς ὀλέθριον φαντασμὸν».

«Αἱ προθέσεις αὐτοῦ ἦσαν ἄριστα. Ἐπόθει τὸ καλὸν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐὰν ἄχρὶ τοῦδε ὑπῆρξεν ἀδύνατον νὰ καταστή ὁ λαὸς πλέον ὁμονοῶν καὶ εὐτυχέστερος, τὸ σφάλμα δὲν πρέπει βεβαίως ν' ἀποδοθῇ εἰς τὰς προθέσεις τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος».

«Οἱ φιλέλληνες ἔφερον ἐπὶ τοῦ θρόνου τὴν θερμότητα νεανικῆς καρδίας καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν, ὅστις ἐφλόγιζε πᾶσαν τὴν Εὐρώπην ὑπὲρ τῶν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγώνων τῶν Ἑλλήνων.»

«Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐκείνου σπανιώτατα εὔρε χαράν, καὶ τὸ στέμμα, ὅπερ ἐπέθεσαν αἱ προστατίδες Δυνάμεις ἐπὶ τῆς νεανικῆς κεφαλῆς του, ὑπῆρξε στέμμα ἀκάνθινον, τὸ ὁποῖον ἐκέντα ὀδυνηρῶς τὸν Βασιλέα ἀκόμη καὶ ἀφοῦ ἔπαυσε νὰ εἶνε Βασιλεὺς, ὅτε παρηκολούθει μακρόθεν μετὰ θερμῆς καὶ καλοκαγάθου συμπαθείας καὶ μετ' εἰλικρινῶν εὐχῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος τὴν πορείαν τῶν συμδάντων ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ».

«Ἡ Ὀκτωβριανὴ ἐπανάστασις τοῦ 1862 ἐστέρησεν αὐτὸν τοῦ στέμματος, ὅπερ ἔφερεν ἐπὶ δεκάδας ἐτῶν ἐν ἀγίῳ ζήλῳ ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τοῦ κράτους του».

«Ἡ ἀπώλεια τοῦ χρυσοῦ ἐκείνου φορτίου ἤθελε καταστήσει τὸν

Βασιλέα "Οθωνα εὐτυχῇ, εἰν ἡδύνατο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰκαδε μετὰ τῆς πεποιθήσεως ὅτι ἡ Ἑλλάς ἤθελεν εἶσθαι εὐδαιμονεστέρα καὶ μεγαλειτέρα ἐν τῷ μέλλοντι».

«Ὁ βασιλεὺς "Οθων, ὅστις καὶ ἐν τῇ τέχνῃ καὶ ἐπιστήμῃ εἶχεν ὥριμον τὴν κρίσιν καὶ ἔτρεφε ζωηρὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν σπουδὴν τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ποιήσεως, ἔθεσεν ἐν Ἀθήναις τὸν θεμέλιον λίθον τῆς ἀναπτύξεως τῶν κλασικῶν σπουδῶν.»

«Προσεπάθησε ν' ἀναζωογονήσῃ τοὺς ἀνεξαντλήτους θησαυροὺς, οὓς ἔκρυπτε τὸ ὑπὸ τῆς τέχνης εὐλογηθὲν ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος.»

«Τὸ ἀθηναϊκὸν Πανεπιστήμιον ἤκμασεν, αἱ δὲ τέχναι καὶ ἐπιστήμαι, ἐκλιποῦσαι κατὰ τοὺς αἰῶνας τῆς δουλείας καὶ τοῦ ἐξουτελισμοῦ, εὗρον ὑπὸ τὸν βασιλέα "Οθωνα νέαν καλλιέργειαν καὶ ἤρχισαν αὐθις ν' ἀναθάλλωσι.»

«Νῦν ἐτελεύτησε μακρὰν τῶν πόλεων, ἐν αἷς ἔσπερε τὸν σπόρον τῆς παιδείας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, μακρὰν τοῦ λαοῦ, ἐφ' οὗ ἐβασίλευσε 30 περίπου ἔτη, καὶ τοῦ ὁποίου τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν εὐημερίαν ἐθεώρει εὐτυχίαν του.»

«Εἶθε ν' ἀποδώσῃ αὐτῷ δικαιοσύνην ἡ Ἑλλάς!» *

«Ἡ ἱστορία, ἡ ζυγίζουσα καὶ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ ἐλαττώματα καὶ τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν λαῶν, θὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἡγάπησε θερμῶς τὴν Ἑλλάδα, ὅτι εὐηργέτησεν αὐτὴν πολλαχῶς καὶ ὅτι ἐβασίλευσεν ἡπίως καὶ δικαίως.»

Ὁ «Νέος Ἑλεύθερος Τύπος» τῆς Βιέννης ἔγραψε :

«Καὶ ἕτερος ἑκπρωτος ἡγεμὼν ἀπῆλθε τοῦ κόσμου τούτου.»

«Χθὲς τὸ ἑσπέραις ἀπεβίωσεν ἐν Βαμβέργῃ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος "Οθων, ἀρπαγείς ἐντὸς δύο ἡμερῶν ὑπὸ ἀσυνήθους σφοδρᾶς κακρυλατίας.»

«(Ἐπυντκι βιογραφικαί τινες λεπτομέρειαι, ἃς παραλείπομεν ὡς γνωστές).»

«Ἀπὸ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως τοῦ Ὁθωνος ἐζήτουν Σύνταγμα καίτοι μηδεμιᾶς γενομένης πρὸς τοῦτο παρασκευῆς».

«Ἡ οἰκονομικὴ ἐλεεινότης, καὶ ἡ αὔρουσα δυσκρέσκεια τοῦ τόπου ὤθησαν τὰ πράγματα εἰς βιαίαν κρίσιν».

«Ὁ λαὸς ἐζήτει τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν Βαυαρῶν καὶ Σύνταγμα τὴν ἀπαίτησιν δὲ ταύτην ὑπεστήριξαν αἱ προστάτιδες Δυνάμεις ἐπιδοῦσαι αὐτῷ τῇ (24) ὁ Σεπτεμβρίου 1843 διὰ τῶν πρέσβων πρωτόκολλον συνταχθὲν ἐν Λονδίῳ καὶ ζητοῦν ἀποπομπὴν τῶν ξένων, μεταβολὴν τοῦ κυβερνητικοῦ συστήματος καὶ σύγκλησιν Ἐθνοσυνελεύσεως».

«Δέκα ἡμέρας μετὰ τὴν ἐπίδοσιν τῆς διακοινώσεως ἐκείνης ἐξεργάγη ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Καλλέργη ἀναίμακτος στρατιωτικῇ ἐπανάστασις».

«Ἡ Ρωσσία ἔκτοτε ἤλπιζε ν' ἀντικαταστήσῃ τὸν Ὁθωνα διὰ Ρώσσου πρίγκηπος θεωροῦσα βεβαίαν τὴν παραίτησιν αὐτοῦ».

«Ἐσχηματίσθη ἐν δῆθεν ἐθνικὸν ὑπουργεῖον, οἱ ξένοι ἐξεβλήθησαν ἀγροῖως τῶν θέσεων καὶ Ἐθνικὴ συνέλευσις συλήθη πρὸς σύνταξιν πολιτεύματος, τὴν τήρησιν τοῦ ὁποῦ ὠρίσθη ὁ Βασιλεὺς τῇ (6) 18 Μαρτίου 1844».

«Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες δύσκολα δύνανται νὰ διοικηθῶσι συνταγματικῶς».

«Ἡ ἀδέσμευτος αὐτῶν φιλελευθερία δὲν συμβαδίζει μετὰ τῆς φιλονομίας».

«Τοὺς ξένους οὔτινες εἶχον δωρήσει αὐτοῖς διοικητικὸν σύστημα, ἀπέβαλον, Σύνταγμα καὶ Ἐθνικὸν ὑπουργεῖον ἀπέκτησαν, ἀλλὰ τῆς ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ τάξεως ἐστερήθησαν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον».

«Αἱ ραδιουργίαι τῶν Δυνάμεων, αἱ ἀπαυστοι ἐπαναστάσεις, αἱ συχναὶ μεταβολαὶ τῶν ὑπουργείων ἐγέννησαν κατὰστασιν ἐθνικῆς διαφθορᾶς, ἐξ ἧς μόλις ἀνέκυψεν ὀλίγον τὸ ἔθνος κατὰ τὸ 1850

διὰ τῶν ἐνοχλήσεων τῶν δυτικῶν Δυνάμεων, ἀποστρεφασθὲν τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς τὰ ἐξωτερικὰ πράγματα.»

«Ὅτε κατὰ τὸ 1854 ἡ Κυβέρνησις καὶ ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος ἔλαβον φανερὰ τὸ μέρος τῆς Ρωσίας καὶ ὑπεστήριξαν τὴν ἐν Ἡ-πείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ στάσιν, ἀγγλογαλλικὰ στρατεύματα ἀπει-βάσθησαν τῇ (13) 25 Μαΐου 1854 εἰς Πειραιᾶ.»

«Ὁ Βασιλεὺς ἠναγκάσθη νὰ ὑποσχεθῇ αὐστηράν οὐδετερότητα καὶ νὰ σχηματίσῃ ὑπουργεῖον Μαυροκορδάτου, εἰς τὸ ὅποτον, ὑπουρ-γὸς τῶν Στρατιωτικῶν ἐ χρημάτισε τὸ ὄργανον τῆς Ρωσίας. (!!!) ὁ Καλλέργης.»

«Κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1855 κατώρθωσε τέλος νὰ ἀπαλ-λαγῇ τοῦ Καλλέργη καὶ νὰ σχηματίσῃ ὑπουργεῖον Βούλγαρη, ὅπερ ἐπαγίωσεν ὀλίγον τὸ κλονιζόμενον κράτος.»

«Ἐν τούτοις δὲν ἔπαυε νὰ θερμαίνῃ τὰς κεφαλὰς τῶν Ἑλ-λῶν ἡ Μεγάλη Ἰδέα, ἥτις πέπρωται νὰ μείνῃ αἰωνίως ἀπραγ-τοποίητος, ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὴν ἀνικανότητα τῶν Ἑλλήνων ἡ κἄλλιον τῶν Γραικοσλάβων πρὸς αὐτοδιοίκησιν.»

«Ὁ Βασιλεὺς Ὁθων, ἀγαθός, φιλήσυχος ἡγεμὼν, οὐδέποτε ἐνεθουσιάσθη (!!!) διὰ τὴν ἐθνικὴν ιδέαν καὶ ἀντέταξεν αὐτῇ με-γίστην ἀπάθειαν (!!!), ἔκτοτε δὲ ἤρχισεν ἡ ἀντιδημοτικότης του καὶ ἡ ὑπὸ τῆς Ρωσίας κρυφίως ὑποκινουμένη ταραχὴ, ἥτις ἐπέφερε τὴν ἔξωσίν του.»

«Ὁ βασιλεὺς Ὁθων διετέλει ἐν περιοδείᾳ εἰς τὰς ἐπαρχίας, ὅτε καὶ Ἀθῆναι ἐπανέστησαν, ἔρριψαν τὸ ὑπουργεῖον, ἐσύστησαν τὴν προσωρινὴν Κυβέρνησιν. Ὁ βασιλεὺς ἐβιάσθη ὑπὸ τῆς οὕτως εἰπεῖν συνειννομένης μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν θεραπείας τοῦ ἵνα καταλίπῃ τὸν τόπον.»

«Ἀλλ' ἡ Ρωσία καὶ οἱ Γραικοσλάβοι δὲν ἐπέτυχον τοῦ σκο-ποῦ των!»

«Ὁ δούξ τοῦ Λαϊχτενβέργ δὲν ἀνέβη ἐπὶ τοῦ κενωθέντος θρό-νου καὶ ἡ μεγάλη ιδέα οὐδὲ κατὰ βῆμα προσήγγισεν εἰς τὴν πραγ-ματοποίησιν.»

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 132

«Τὸν Γερμανὸν ἀντικατέστησε καὶ αὖθις εἰς ξένος, εἰς Δανόν, καθ' ὃ ἀκούομεν δὲ οἱ Ἕλληνες δὲν εἶνε ὑπὸ τὸν Γεώργιον εὐνοχέστεροι καὶ ἡσυχότεροι ἢ ὑπὸ τὸν Ὀθωνα.»

«Ἡ ἠθικὴ καὶ πολιτικὴ ἀποσύνθεσις εἶνε καὶ νῦν ὡς πρότερον ἡ νόμιμος κατάστασις τοῦ τόπου, ἐπ' ἐσχάτων δὲ οἱ Ἕλληνες ἐφείλκυσαν τὴν προσοχὴν διὰ τοῦ ἀνηκούστου τρόπου, καθ' ὃν ἐπαδοπάτησαν ἐν τῷ ζητήματι τῆς Κρήτης πάντα νόμον τοῦ ἄλλου λεθνοῦς δικαίου.»

«Ὑπάρχουσι πράγματα, τῶν ὁποίων πρέπει τις νὰ εὐρεθῇ μάρτυς, διὰ νὰ τὰ θεωρῇ πιθανά.»

«Ἀπὸ 8 μηνῶν διατελεῖ ἡ Ἑλλάς ἐν κεκηρυγμένῳ πολέμῳ κατὰ τῆς Τουρκίας.»

«Προμηθεύει τοὺς Κρήτας διὰ πολεμοφοδίων καὶ ὅπλων, ἐξοπλίζει καταδρομικά καὶ ἀποστέλλει ὅσους δύναται νὰ διαθέσῃ μαχητὰς ἐν τῇ νήσῳ.»

«Ἡ τουρκικὴ Κυβέρνησις ἀνέπτυξεν ἀπέναντι τῶν ἐλληνικῶν αὐτῶν ἐνεργειῶν, ὧν γινώσκει καὶ τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας ὑπομονῇ, ὁποῖαν οὐδεμία ἄλλη εὐρωπαϊκὴ Κυβέρνησις ἤθελεν ἀναπτύξει ἐν ὁμοίᾳ περιπτώσει.»

«Ὁ πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος διατρίβει ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ὁ τῆς Τουρκίας ἐν Ἀθήναις ὡς νὰ μὴ ὑπῆρχεν ἐπανάστασις ἐν Κρήτῃ.»

«Τώρα, ὅτε ἡ εἰρήνευσις τῆς Κρήτης εἶνε πλέον ἐκτός ἀμφιβολίας. Τί θὰ ἐφεύρη ἄρα γε ἡ Ἑλλάς, ὅπως θέσῃ εἰς νέας δοκιμασίας τὴν ὑπομονὴν τῶν Δυνάμεων καὶ ἰδίως τῆς Πύλης;»

«Ἐὰν ὁ βασιλεὺς Ὀθων ἐκ Βαμβέργης, ὅπου ἔζη ἐν ἀθρόῳ ἀφανείᾳ, παρηκολούθει διὰ τοῦ βλέμματός τὰ συμβάντα, τίνα διεδραματίσθησαν μετὰ τὴν ἐξωσιν αὐτοῦ ἐν τῷ τόπῳ, ἐφ' οὗ ἐβασίλευσεν 33 ὅλα ἔτη, πιθανόν, καίτοι τὸ στέμμα ἔχει πάντοτε δόξα, νὰ μὴ ἡσθάνετο μεγάλην θλίψιν διὰ τὸν ἀπολεσθέντα θρόνον.»

«Ἐὰν εἶνε ἡδονὴ καὶ τιμὴ νὰ εἰνέ τις βασιλεὺς καὶ νὰ ἀρχῇ

Λαού, τὸ ἐπάγγελμα τοῦ βασιλέως τῆς Ἑλλάδος εἶνε ἡκιστα εὐ-
χάριστον καὶ ἡκιστα ἔνδοξον.»

«Ὁ Βασιλεὺς Ὁθων ἐνυμφεύθη τῇ (10) 22 Νοεμβρίου 1836
μετὰ τῆς πριγκηπίσσης τοῦ Ὁλδεμβούργου Ἀμαλίας, γυναικὸς πε-
πρωκισμένης διὰ σπανίων χαρισμάτων τοῦ πνεύματος καὶ ἐξόχου
κάλλους.»

«Ἡ βασίλισσα ἀπῆλυσεν ἐν Ἑλλάδι ἐκτάκτου δημοτικότη-
τος, ἀλλ' ἔως ἡ ἀτεκνία τοῦ μετὰ τοῦ Ὁθωνος γάμου τῆς ὑπῆρ-
ξεν ἐν τῶν αἰτίων, ἐνεκα τῶν ὁποίων οὐδὲν ἀντέταξαν αἱ δυτικαὶ
Δυνάμεις, ὅτε ὁ ἀποθανὼν βασιλεὺς κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1862
διὰ τοῦ δόλου μάλλον ἢ διὰ τῆς βίας ἐξεβλήθη τῆς Ἑλλάδος.»

Οἱ «Καίριοι» τοῦ Λονδίνου περισσότερον τῶν ἄλλων εὐρῆκαν
τὴν εὐκαιρίαν ἐξαίροντες τὸν Ὁθωνα νὰ ἐκφέρουν δριμυτάτην καὶ
ἀδικον κατηγορίαν κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἐγραψαν :

«Ὁ τηλεγράφος ἀνήγγειλεν ἡμῖν τὸν θάνατον τοῦ Βαυαροῦ
πριγκηπος Ὁθωνος, πρώην Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος».

«Ὁ Ὁθων συνεπλήρωσεν ἐπ' ἐσχάτων τὸ πεντηκοστὸν δεύτε-
ρον ἔτος τῆς ἡλικίας.»

«Τριάκοντα ἔτη τοῦ βίου αὐτοῦ διήλθεν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ
θρόνου, τὰ δὲ τελευταῖα πέντε ἐν μοναξίᾳ, ἥτις δὲν ἠδύνατο νὰ
κλιθεῖ ἐξορία, διότι διέμενεν ἐν τῇ προσφιλεῖ αὐτοῦ πατρίδι καὶ ἐν
τῷ κόλπῳ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ».

«Οἱ συνταξιόχοι καὶ οἱ ἀπολαύοντες ἰσοβίου τινὸς προσόδου εἶνε
παρομιμωδῶς μακρόβιοι, φαινόμενον, ὅπερ συνεχῶς παρατηρεῖται καὶ
παρὰ τοῖς ἡγεμόσιν, ὡσάνκτις, εἴτε δι' ἰδίᾳς αὐτῶν προνοίας, εἴτε δι'
εὐνοίας τῶν φίλων καὶ συγγενῶν αὐτῶν ἐλήφθη πρόνοιά τις πρὸς
ἐνακούφισιν τῶν πικριῶν τῆς ἐκθρονίσεως».

«Οἱ πρίγκηπες τοῦ Οἴκου τοῦ Βιτελσμάχου κατάγονται ἐξ αὐτογενεῖας εὐρώστου καὶ δὲν βλέπομεν διατὶ ὁ πρῶτος καὶ τελευταῖος Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος ἐκ τῆς Βαυαρικῆς δυναστείας δὲν ἠδύνατο νὰ φθάσῃ εἰς τὸ βαθὺ γῆρας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Βασιλεὺς Λουδοβίκου Α', ὅστις ἄγων νῦν τὸ οὐδοκοστὸν δεύτερον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ καὶ τὸ εἰκοστὸν ἀπὸ τῆς παραιτήσεώς του ἐκ τοῦ θρόνου, ἀναπτύσσει τοιαύτην δραστηριότητα ὡς πρὸς τὴν προαγωγὴν τῶν καλῶν τεχνῶν, ὥστε ἐδόξασεν ἑαυτὸν καὶ τὴν Αὐλὴν του καταστήσας τὰς τέχνας κτῆμα ἀναφαίρετον τῆς πρωτεύουσας του».

«Κατ' ἀντίθεσιν τοῦ Δὸν Μιχαὴλ τῆς Πορτογαλλίας ὁ Βασιλεὺς Ὁθων δὲν ἔδειξεν οὐδεμίαν δυσαρέσκειαν, ἐπὶ τῇ ἀπολείᾳ ἐξουσίας, ἣν οὐδέποτε ἐθήρυσεν, ἐν ᾗ δὲν ἐγεννήθη καὶ δι' ἣν οὐδὲν ἐθεώρησεν ἑαυτὸν λίαν ἀρμόδιον».

«Ἡ τελευταία γνωστὴ αὐτοῦ πράξις ὑπῆρξεν ἡ προκήρυξις τῆς 24 Ὀκτωβρίου τοῦ 1862, δι' ἧς, χωρὶς ρητῶς νὰ παρατηρῇ τοῦ θρόνου, εὐμενῶς ἀπεχαιρέτησε τοὺς ἐπαναστατημένους ὑπηκόους του».

«Ἐκτοτε αἱ ἐπανειλημμέναι διαμαρτυρήσεις τοῦ Βαυαρικοῦ Οἴκου ἐγένοντο ἐν ὀνόματι τῶν πριγκίπων Λουϊτπόλδου καὶ Ἀδαλβέρτου, ἐπιδόξων κληρονόμων τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου, καὶ οὐδεμία ἐγένετο περὶ Ὁθωνος».

«Φαίνεται, ὅτι ὁ Βασιλεὺς Ὁθων ἠσθάνετο τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ λίαν ἐλαφράν, ἀπαξ ἀφαιρεθέντος τοῦ στέμματος».

«Ἡ ἀνιδρύσις αὐτῆς τεχνητῆς Ἑλληνικῆς Βασιλείας, ὑπῆρξεν ἐν τῶν τελευταίων μεγάλων ἀμαρτημάτων τῆς παλαιᾶς σχολῆς τῆς Εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας».

«Ἀφοῦ οἱ Ἕλληνες διέφευσαν τὰς προσδοκίας τῶν ἐνθρονιστῶν αὐτῶν φίλων, ἀφοῦ ἡ αὐτοδιοίκησις ἤγαγεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἀναρχίαν, ἀπέδωκαν πάντα ταῦτα τὰ κακὰ εἰς τὴν ξένην κυβέρνησιν, εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ νεκροῦ ἡγεμόνος καὶ ἀντ' αὐτοῦ εἰς τὴν Γερμανικὴν γραφειοκρατίαν».

«Ἀπαλλαγέντες οἱ Ἕλληνες ἐνὸς Βασιλέως Κοπάνου, ἐπιδόξων

μέντος αὐτοῖς κατὰ τὸ 1832 ὑπὸ τῶν συμμάχων Δυνάμεων, δυσκόλως δύνανται νὰ σημύωνται ὅτι εὔρον κατὰ τὸ 1863 ἕνα Βασιλέα Γερμανόν.* *

« Ἡ δευτέρα Ἑλληνικὴ Βασιλεία εἶνε ἡ ἐπανάληψις τῆς πρώτης ».

« Ἀπελπισία, χρεωκοπία, μόνιμος ληστεία ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, ἀκράτητος φιλοδοξία καὶ κακὴ πίστις ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, ἰδοὺ τίνα εἶνε τὰ ἀγαθὰ τῆς νέας Βασιλείας ».

« Ὅτε ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἀνέβη ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἦτο τοσοῦτον ἀνίδεως περὶ τὴν τέχνην τοῦ κυβερνᾶν ὅσον καὶ ὁ Ὅθων ».

« Καὶ οὗτος, ὡς ὁ προκάτοχος αὐτοῦ, ἐδέησε νὰ στηριχθῇ εἰς τὰς συμβουλὰς ξένου τινὸς μέντορος ».

« Ὁ ὑπουργὸς αὐτοῦ Σπόνεκ διήγειρε σφοδρὰ κατὰ τῆς ξενοκρατίας παράπονα ὡς καὶ ὁ Ἀρεμσβέργ ».

« Οἱ Ἕλληνες ζητοῦσι ξένον τινὰ ἵνα τοὺς ἀπαλλάξῃ τῶν Καποδιστριῶν, Κολοκοτρωνῶν, Μιαουλῶν καὶ ἄλλων ἐπιβλαβῶν ἀρχηγῶν ».

« Ἄλλ' ἅμα ὡς ἐξεύρωσι τὸν ζητούμενον ξένον, προσπαθοῦσι παντὶ σθένει νὰ μορφώσωσι τὸν Βασιλέα κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν καὶ νὰ τῷ ἐμπνεύσωσι τὰ ἴδια αὐτῶν πάθη ».

« Ἀφοῦ δὲ ἐν τῷ Βασιλείῳ ἡ σύγχυσις κορυφωθῇ, ὁ Βασιλεὺς ὁμιλεῖ ἀγερῶχος περὶ τῶν δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων αὐτοῦ ὡς « Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων », ὑπέκει εἰς τὰς Ἑλληνικὰς συμπαθείας καὶ περιφρονῶν τὰς συμβουλὰς τῶν προστατίδων Δυνάμεων, ἐκτίθεται εἰς προφανῆ ρῆξιν μετὰ τῆς Τουρκίας καὶ ἄγεται καὶ φέρεται ὑπὸ τῆς Ρωσσίας ».

« Εἶνε ἀναντίρρητον ὅτι ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἀνέλαβε τὰς ἡμέρας τῆς κυβερνήσεως ὑπὸ αἰσιωτέρους ἢ ὁ προκάτοχός του οἰωνούς ».

* * Σ. Σ. Ὁ ἀρθρογράφος ὑπαινίσσεται ἕνα τῶν γνωστοτέρων μύθων τοῦ Λαφονταίνου.

«Ὁ Βασιλεὺς Ὅθων ἔζησε καὶ ἀπέθανε καθολικὸς, κατὰ τὸ θρήσκευμα τῶν πατέρων του»,

«Νυμφευθεὶς διαμαρτυρομένην ἡγεμονίδα, εὗρεν ἐν τῇ θετῇ πατρὶδι αὐτοῦ πλήρη ἀνεξιθρησκείαν δι' ἑαυτὸν καὶ τὴν σύζυγόν του, καίτοι ὑπεχρεώθη νὰ βαπτίσῃ τὰ ἐκ τοῦ μικτοῦ γάμου του γεννηθῆσόμενα τέκνα κατὰ τὰ δόγματα τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας».

«Καὶ ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος δὲν ἀνεδείχθη τοσοῦτον συνετὸς ὥστε νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὸ θρήσκευμα τῆς νέας αὐτοῦ πατρίδος, ἀλλὰ τοῦλάχιστον συνωμολόγησε γάμον μετ' ὀρθοδόξου ἡγεμονίδος».

«Οἱ Ἕλληνες ἀποδίδουσι, καὶ δικαίως, μείζονα βραῦτητα εἰς συμμαχίαν τῶν Ρωμανῶν, παρ' ὅ,τι ἀπέδιδον εἰς τὸν ἀπλοῦν οὐκογενειακὸν σύνδεσμον μετὰ τοῦ Οἴκου τοῦ Ὀλδεμβούργου».

«Ποῖα ἀγαθὰ ἀπεκδέχονται οἱ Ἕλληνες ἐκ τῆς εἰώσεως αὐτῶν μετὰ τῆς Ρωσσίας, τοῦτο δὲν εἶνε εὐκόλον νὰ προῖδῃ τί, εἴνε ὅμως βέβαιον, ὅτι ἡ Ρωσικὴ πολιτικὴ δυσκόλως θὰ παύσῃ οὐσα δημοφιλῆς ἐν Ἀθήναις. Μέχρις ὅτου δὲ δύναται νὰ ἐγκαυχᾶται ἐπὶ τῇ ἀρωγῇ τοῦ Τσάρου, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δυσκόλως θὰ πεισθῇ ν' ἀναγκαιτίσῃ τὴν ἐχθρικὴν αὐτῆς ὁρμὴν κατὰ τῆς Τουρκίας καὶ νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς τὰς δυτικὰς Δυνάμεις».

«Ἰσως οἱ Ἕλληνες δὲν ἀπατῶνται εἰς τὰς σκέψεις των, ἵσως ἀτενίζουσιν εἰς τὰ συμβάντα τῶν τελευταίων δέκα ἐτῶν, ἅτινα τοὺς κάμνουν νὰ ἐλπίζουν ὅτι θὰ ἐπιτύχῃ κάλλιον τοῦ προκατόχου του.»

Ἀφ' οὗ τὸ κακὸν ἔγκειται εἰς αὐτὸ τὸ σύστημα, οὐδ' αὐτὴ ἡ Κυβέρνησις δύναται νὰ ἐπενέγκῃ τὴν θεραπείαν.»

«Ἀπ' ἐναντίας εἶνε σχεδὸν βέβαιον ὅτι καὶ ὁ τελευταῖος δὲν παρήλαξεν τὴν ὄψιν τῆς Εὐρώπης· ἀλλ' ἐν τούτοις εἶνε σαφές ὅτι ἡ Κρητικὴ ἐπανάστασις καὶ αἱ σχεδιαζόμεναι ταραχαὶ ἐν Ἠπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ δὲν εἶνε ἡ ἀρχὴ τοῦ τέλους, οὐδὲ εἶνε πιθανόν ν' ἀρκέσῃ τοῦτο ὅπως εὐχαριστήσῃ τοὺς ἐχθροὺς τῆς Τουρκίας».

«Ἐνδέχεται οἱ Ρῶσοι πολιτικοὶ ν' ἀναστείλῃσι τὰς ἐνεργείας

των· ἀλλ' οἱ Ἕλληνες θὰ δείξωσιν ἄρά γε τὴν αὐτὴν ὑπομονήν, ἥ δὲ διάψευσις τῶν ἐλπίδων τῶν ἐν ταῖς ἐξωτερικαῖς ραδιοιουργίαις δὲν εἶνε πολὺ πιθανόν νὰ συνεπαγάγῃ τὴν ἐσωτερικὴν δυσἀρέσκειαν ;»

« Ἡ θέσις τοῦ βασιλέως Γεωργίου ἐνεκα τῶν ἐξωτερικῶν αὐτῶν σχέσεων δύναται νὰ εἶνε ἀσφαλεστέρα τῆς τοῦ "Θωanos" ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς διοργανώσεως μιᾶς κυβερνήσεως ἐξαρτᾶται ἡ ἐδράκωσις ἢ ἡπτῶσις αὐτῆς. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ ἐσωτερικὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος οὐδεμία ὑφίσταται ἐλπίς πρακτικῆς βελτιώσεως. »

« Οἱ νεώτεροι Ἕλληνες, καθὼς πολλοὶ ἄλλοι λαοὶ ἐπ' ἐσχάτων ἀπελευθερωθέντες, διατρέχουσι τὴν ἐσφαλμένην ιδέαν, ὅτι τὸ κράτος πρέπει νὰ προνοῇ ὑπὲρ τῶν πολιτῶν αὐτοῦ καὶ ὅχι οἱ πολῖται νὰ ἐργάζωνται ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ κράτους. »

« Ὁ ἀκράττης πόθος τῶν Ἑλλήνων πρὸς ἐπέκτασιν τῆς χώρας αὐτῶν δὲν ὑποκινεῖται τοσοῦτον, ἐκ τοῦ πατριωτισμοῦ ἢ ἐξ οἰασθῆποτε φιλοδοξίας ὅσον ἐκ τῆς ιδέας τοῦ νὰ ἐπεκταθῇ ἡ δικαιοδοσία τῆς κυβερνήσεως, ὥστε νὰ δύναται ἕκαστος νὰ ἀξιοῖ νὰ συμμετάσχη τῶν ἀγαθῶν αὐτῆς. »

« Μέχρις οὗτου ἡ κατὰστάσις μιᾶς κοινωνίας εἶνε τοιαύτη, ἥκι-στα ἐνδιαφέρουν τὰ λοιπὰ »

Κλείομεν τὴν σύντομον ταύτην ἐκθεσιν τῶν περὶ "Θωanos" σχολίων τοῦ ξένου τύπου, διὰ σοβαροῦ καὶ ἐνθουσιώδους ἄρθρου τῆς «ἐφημερίδος τῆς Αὐγούστας.»

Τὸ ἄρθρον τοῦτο ἔχει ὡς ἐξῆς :

« Τὸ λείψανον τοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος "Θωanos" κατετέθη πρὸ μικροῦ εἰς τὸ κοιμητήριον τῶν Βαυαρῶν ἡγεμόνων ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεοτόκου ἐν Μονάχῳ, οὐχὶ παρὰ τοὺς ὄχθας τοῦ Ἰλισσοῦ, ἀλλ' ἐνταῦθα παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰσαρος εὗρε τὸ ἔσχατον αὐτοῦ ἄστυ- »

λον ὁ τσαυτάς δοκιμασίας ὑποστάς μονάρχης, τὸ δὲ βασιλικὸν στέμμα τὸ κοσμοῦν τὸ φέρετρον αὐτοῦ εἶχε πρὸ πέντε ἡδὲ ἑτῶν, ἀφαιρεθῇ βιαίως τῆς κεφαλῆς του.»

«Ἡ πρόνοια δὲν ἠυλόγησε τὰς προσπάθειάς τοῦ εὐγενοῦς Βιτελ-σπάρχου καὶ ἡ ἔκβασις ὑπῆρξεν ἄλλοια ἢ οἷα αὐτὴ ἤλπισεν.»

«Ὁ Βασιλεὺς Ὅθων εἶχεν ἀφιέρωσιν ἐπὶ 30 ἔτη, τὸν βίον του ὅλον, ψυχῇ καὶ καρδίᾳ εἰς τὴν ἀκανθώδη αὐτοῦ ἀποστολήν.»

«Ἄλλ' ὁ Β. σιλεὺς Ὅθων δὲν κατώρθωσε νὰ περατώσῃ εὐτυχῶς τὸ ἔργον του. Ἐπέπρωτο μόνον νὰ θεμελιώσῃ αὐτὸ καὶ ἔπειτα νὰ τὸ παραδώσῃ εἰς ξένας χεῖρας.»

«Ἐπειδὴ ἐκ τοῦ μετὰ τῆς Βασιλείσσης Ἀμαλίας, τῆς ἐπίσης καὶ διὰ τὸν σύζυγον αὐτῆς καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα ἐνθουσιώσεως ἡγεμονίδος τοῦ Ὀλδεδμβούργου, γάμου του δὲν ἀπήλαυσε τέκνα, ἐδοκίμασε τὴν πικρίαν νὰ ἰδῇ στερουμένην τοῦ ἐλληνικοῦ θρόνου τὴν δυναστείαν ἣτις διὰ διεθνῶν συνθηκῶν ἦτο προωρισμένη νὰ ἀρχῇ τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ μακρὰς περιόδου ἐτῶν.»

«Ὁ Βασιλεὺς Ὅθων ἐκρίθη ὑπὸ τῶν συγχρόνων ἰδίως μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1862 μετὰ μεγίστης ἀδικίας καὶ σκληρότητος, πρὸ πάντων παρὰ τοῦ ἀγγλικοῦ τύπου.»

«Κατὴν ἔθηκε νὰ ὀνομασθῇ τότε τύραννος, αὐτὸς ὁ γλυκύτατος, ἀγαθότατος καὶ εἰρηνικώτατος τῶν μοναρχῶν !

«Πιστεύομεν ὅτι οἱ μεταγενέστεροι θὰ φανῶσι πρὸς τὸν νεκρὸν δικαιότεροι καὶ δὲν θὰ παραγνωρίσωσι τὰς ἐνδόξους ὑπηρεσίας, ἃς προσέφερον εἰς τὴν ἐθνικὴν καὶ πολιτικὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος».

«Ὁ Βασιλεὺς Ὅθων ἀφιέρωσε πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ζωὴν καὶ τὴν νεότητά καὶ τὴν ἀνδρικήν ἡλικίαν εἰς τὴν ἱεράν δι' αὐτὸν ἐντολήν ταύτην».

«Καίτοι ξένος πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ κατὰ τὴν γλῶσσαν καὶ κατὰ τὴν καταγωγὴν καὶ κατὰ τὰ ἦθη καὶ τὴν θρησκείαν προσεπάθησεν, ἕνα ἀναβάς εἰς τὸν θρόνον, νὰ καταστήσῃ ἑαυτὸν Ἕλληνα».

«Καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐνδυμασίαν ἔτι ἤθελε νὰ εἶνε Ἕλλην καὶ δι' αὐτὸ ὡς Βασιλεὺς πάντοτε καὶ πανταχοῦ ἐδεικνύετο φέρων τὴν φουστανέλλαν».

«Δεκαπενταετὴς μῶλις μετέβη εἰς χῶραν, ἀχνίζουσαν ἔτι ἐξ ἐμφυλίων πολέμων καὶ αἱματοχυσίας, ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων κρᾶτους ἐν πολλοῖς βαρβάρου».

«Μετὰ θάρρους, ἀξιοπρεπείας καὶ ἐπιμονῆς προέβη εἰς τὸ ἔργον».

«Ἀνέλαθεν ἐντολὴν, πρὸ τῶν δυσχερειῶν τῆς ὁποίας εἶχεν ἤδη ὑποχωρήσει ὁ Λεοπόλδος τοῦ Κοβούργου, ἀναδειχθεὶς βραδύτερον ἐπὶ τοῦ Βελγικοῦ θρόνου εἰς τῶν συνετωτάτων καὶ ἰσχυροτάτων μοναρχῶν».

Ἀτυχῶς ὅμως δὲν εἶχε τὰς ἀπαιτούμενας πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς μεγάλης ταύτης ἀποστολῆς δυνάμεις».

«Ἡδὴ ἡ φύσις εἶχε πλάσῃ αὐτὸν λίαν ἥπιον· ἡ δὲ ἀνατροφή ἦν ἑλαβεν ὑπὸ τὸν ἱερέα Ἑλγ καὶ τὸν κόμητα Μαρσάκα, ἀδρόν αὐλικόν, ἥτο προωρισμένη δι' ἥσυχον, ἀθόρυβον βίον».

«Εὐρεθεὶς αἰφνης ἐνώπιον ἐνός τῶν ὑψηλοτάτων πολιτικῶν ζητημάτων τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος, πῶς ἡδύνατο ὁ Βασιλεὺς Ὄθων ν' ἀντιτάξῃ ταχύτητα πνεύματος εἰς τοὺς περισπασμοὺς οὓς παρεσκεύασεν αὐτῷ οὐ μόνον τὸ παντὸς ὕλικου μέσου ἔρημον καὶ ἐκ βάθρων κλονισμένον Ἑλληνικὸν κράτος, ἀλλ' ἔτι καὶ ἡ διαφωνία τῶν μελῶν τῆς ἀντιβασιλείας καὶ αἱ ἀπαυστοι ἀντιζηλῖαι τῶν προστατίδων Δυνάμεων ;»

«Τάχιστα κατέστη πρῶτον πόσον εἰλικρινῶς ἐπολιτεύθησαν ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ρωσσία συστήσασαι ἀνεξάρτητον Ἑλληνικὸν Βασίλειον».

«Ὁ ἀποκλεισμός τῆς Σάμου, τῆς Κρήτης, τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς μεσημβρινῆς Ἠπείρου, ἡ ἀπαιτήσις νὰ φέρῃ ὁ ἡγεμὼν τῆς Ἑλλάδος μόνον τὸν τίτλον Prince Souverain, ἡ ἐκφρασθεῖσα πρόθεσις ν' ἀποτῇ ἡ Ἑλλάς φόρον ὑποτελείας εἰς τὴν Πύλν, πάντα ταῦτα ἀπέδειξαν ἀρκούντως ὅτι ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ρωσσία ἰδίως δὲν ἐπόθουν τὴν ἰσχυρὰν ἀνάπτυξιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀλλὰ

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 133

μόνον δευτέραν επιδιωρωμένην ἔκδοσιν τῶν παραδουναβείων Ἑγεμονιῶν».

«Μόνον ὅτε ἡ κυβέρνησις τοῦ Ὁθωνος ἐνηγκαλίζετο ἀποκλειστικῶς τὴν πολιτικὴν μιᾶς τῶν τριῶν Δυνάμεων, ἡδύνατο νὰ ἐλπίζη τὴν συνδρομὴν αὐτῆς, τοῦτο ὅμως φυσικῶς τῷ λόγῳ ἐκίνει τὴν ζηλοτυπίαν τῶν δύο ἄλλων».

«Οὕτως ἐταλαντεύετο ἀπαύστως ἡ πλάστιγξ τῆς ἐγγωρίου ἐμπιστοσύνης καὶ τῆς ξένης ἐπιρροῆς, καὶ ἡ διαρκὴς αὕτη πάλη ἐδιδεν ἀπαύστως νέαν τροφήν εἰς τὰ διάφορα κόμματα».

Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει πραγμάτων πολιτικῇ ἐθνικῇ, οἷαν ἐζήτουν οἱ πάντοτε πρὸς τὴν Βυζαντινὴν Αὐτοκρατορίαν ἐναγνίζοντες Ἕλληνες ἦτον ἀδύνατος.»

«Ἐγκολπούμενος αὐτὴν ὁ Ὁθων καθίστατο ἐγκληματίας εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν Δυνάμεων, ἐγκαταλιπὼν αὐτὴν καθίστατο ἐγκληματίας εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν Ἑλλήνων.»

«Δύο προπάντων ζητήματα παρεῖχον εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Ρωσίαν αἰτίαν ἢ πρόφασιν διαρκοῦς ἐπεμβάσεως, τὰ οἰκονομικὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸ θρήσκευμα τοῦ διαδόχου τοῦ θρόνου.»

«Ὅσον ἀφορᾷ τὰ οἰκονομικὰ ἐχρειάζετο ἴσως μεγαλειτέρα φειδῶ καὶ ἔπρεπε νὰ δαπανηθῇ τὸ δάνειον τῶν 60 ἑκατομμυρίων κατὰ τρόπον μᾶλλον ἀρμόζοντα εἰς τὰ πενιχρὰ μέσα τῆς Ἑλλάδος.»

«Τὰ 2)3 τοῦ δανείου κατηναλώθησαν ἐπὶ τῆς ἀντιβασιλείας οἱ δὲ ἐντόπιοι πόροι ἦσαν ὀλίγοι καὶ εὐτελεῖς.»

«Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸν ὅρον ὅτι ὁ διάδοχος τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου ὀφείλει νὰ πρεσβεύῃ τὸ ὀρθόδοξον θρήσκευμα καθίσταται σήμερον εἰς πάντας προφανές ὅτι ἡ ἀπαίτησις ἐκείνη, ἐμβαλοῦσα τοὺς Ἕλληνας εἰς διαρκῇ ἐξαψιν καὶ ἀνησυχίαν, ἦτο μόνον μοχλὸς εἰς τὰς χεῖρας τῆς Ρωσίας ὅπως ἀπειλῇ τὰ ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου διακaiώματα τῆς βασιλικῆς δυναστείας, ἧς τὰ μέλη δὲν συνήθουν εἰς τὴν ἀρνησιθρησκείαν ταύτην.»

«Ὡς γνωστόν, πρωτόκολλον τῶν τριῶν προστατίδων δυνάμεων

ώρισε κατὰ τὸ 1852 ὅτι ὁ μέλλων νὰ διαδεχθῇ τὸν βασιλεῖα Ὁθωνα πρίγκηψ ἔπρεπε ν' ἀσπασθῇ ἐκ τῶν προτέρων τὸ ὀρθόδοξον θρήσκευμα.»

Ἡ συμφωνία αὕτη ὑφίστατο καὶ κατὰ τὸ 1863 ὅτε ἐπροτάθη τὸ ἐλληνικὸν στέμμα εἰς τὸν Δανὸν πρίγκηπα.»

«Διατί δὲν ἐζητήθη καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως Γεωργίου ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ ἀνωτέρου ὅρου ;

«Καὶ τὸ ἄρθρον 40 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1844 ὀρίζει ὅτι ὁ διάδοχος τοῦ ἐλληνικοῦ θρόνου ὀφείλει ν' ἀσπασθῇ τὸ ὀρθόδοξον θρήσκευμα.»

«Ἄλλ' ὅ,τι ἴσχυε διὰ τὴν βαυαρικὴν δυναστείαν δὲν ἰσχύει διὰ τὴν ἀρτιθαλλῇ.

«Ἐνὶ λόγῳ ὁ βίος τοῦ Ὁθωνος ἦτο πλήρης πικριῶν.»

«Ὅ,τι παρέλειπον οἱ παρὰ τῇ αὐτῇ τῶν Ἀθηνῶν ὑψηλοὶ ξένοι πρέσβεις, ἐντολῇ, εἴτε καὶ ἄνευ ἐντολῆς τῆς κυβερνήσεως των, τοῦτο συνεπλήρου δαψιλῶς ἀχαλίνωτος τύπος σωρεύων μομφὰς ἐπὶ μομφῶν, συκοφαντίας ἐπὶ συκοφαντιῶν.»

«Καὶ ὅμως ἐν μέσῳ τῶν ἀτιμωρήτων τούτων ἐξευτελισμῶν ὁ Βασιλεὺς ἐπέμενεν».

«Ἡ μεγάλη αὐτοῦ εὐσέβεια δὲν τῷ ἐπέτρεπε ν' ἀπωλέσῃ τὴν εἰς τὸν θεὸν πίστιν καὶ νὰ καταλείπῃ τὴν θέσιν του».

«Ἄλλως τε δὲν ἐστερεῖτο τῆς ἐπιμονῆς ἐκείνης καὶ καρτερίας ἥτις εἶνε ἐν τῶν χαρακτηριστικῶν τῶν Βιτελσβάχων».

«Οὐδέποτε ἐξέκλινε τοῦ σκοποῦ του, τοῦ ἰδανικοῦ οὐραίου τῆς νεότητός του, ὅπερ ἦν ν' ἀποδώσῃ εἰς τὴν ὡραίαν Ἑλλάδα τὸ ἐθνικὸν μεγαλεῖον, τὴν εἰρήνην, τὴν εὐτυχίαν, τὴν εὐμερίαν».

«Ἐτήρησεν ἄχρι θανάτου τὴν πρὸς τοὺς Ἕλληνας πίστιν, ἣν ἐκεῖνοι δὲν ἐτήρησαν πρὸς αὐτόν».

«Ἐπῆρξε πάντοτε εὐθὺς εἰς τὰς προσπάθειάς του, αἵτινες φεῖ, τσακίς ἀντημεῖφθησαν δι' ἀτιμίας».

«Ἐπὶ ἀσθενoῦς χαρακτηῖρος δὲν δύναται τις νὰ μεμψῆ τὸν Ὅθωνα».

«Ἡκολούθει τὸν δυσχερῆ αὐτὸν δρόμον μετ' ἀκλονήτου σπου-
πείας».

«Ὅ,τι δύναται τις νὰ προσάψῃ αὐτῷ εἶνε ἢ ἔλλειψις τῆς ἡρέ-
μου ἐκείνης καὶ σταθερᾶς θελήσεως, ἥτις ὑπὸ οὐδεμιᾶς ξένης ἐπι-
ροῆς ὅσον νόμιμος καὶ ἂν εἶνε, δεσπόζεται».

«Μόνον δι' αὐτῆς ἡ πολιτεία ἀπαλλάττεται τῶν μεγάλων
ἐσωτερικῶν ταλαντεύσεων καὶ διατηρεῖ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς».

«Ἀσθενῆς θέλησις καὶ κρίσις ἀπεναντίας ἐκθέτει τὸ κράτος εἰς
ἀπαυστον ταραχὴν καὶ σύγχυσιν».

«Ὁ Βασιλεὺς Ὅθων ἦτο λίαν ἀναποφασιστος, λίαν δειλός, λίαν
δύσκολος περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν μέσων».

«Ζητῶν ἐν πᾶσι τὸ ἀριστον, ἄφηνε νὰ ἐκφύγῃ τὸ καλὸν».

«Στήριζόμενος ἀλληλοδιαδόχως ἐπὶ μιᾶς τῶν φατριῶν καὶ τῶν
προσταγίδων Δυνάμεων ὅπως πολεμήσῃ τὰς ἄλλας, δὲν εἶχεν ἰδίαν
ἐδραϊὰν πολιτικὴν, ἡ δὲ ἀλληλοδιαδοχὸς χρῆσις πάντων τῶν πολι-
τικῶν ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος ἀπεμόνωνεν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου».

«Ἄλλως τε ὑπάρχουσιν οἱ βασιμῶς φρονοῦντες ὅτι ἐνεκα τῆς
θέσεως τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ρωσίας πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τῆς
πολιτικῆς τῶν δυνάμεων τούτων πρὸς τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα ἡ
καταστροφὴ τοῦ 1862 θὰ ἐπῆρχετο ταχύτερον ἐὰν ὁ Ὅθων ἔδρυν
ἐν Ἑλλάδι κυβερνητικὸν σύστημα αὐστηρὸν δραστήριον ἅμα δὲ καὶ
τὴν ἐθνικὴν πολιτικὴν ὑποστηρίζον.»

Οὐδὲ ἤθελον οὐδὲ θέλουσι ν' ἀφήσωσι τὴν Ἑλλάδα νὰ ἐκπλη-
ρώσῃ τὴν ἀποστολὴν δι' ἣν τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος θεωρεῖ ἑαυτὸ προω-
ρισμένον καὶ τούτου ἐνεκα ὁ τόπος ἐκεῖνος εὐρίσκεται ἐν διηνεκεῖ
πάλῃ, ἀνταγωνιζόμενος τῆς ἰδίας αὐτοῦ ρώμης κατὰ τῆς σιδηρᾶς
βίας τῶν Δυτικῶν δυνάμεων.»

Περιμένομεν νὰ ἴδωμε ἐὰν ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος, ὅστις, καθ' ὃ
φαίνεται στηρίζεται πρὸ πάντων ἐπὶ τῆς Ρωσίας θὰ ὀδηγήσῃ καλ-

λίτερα τὸ κλονιζόμενον ἑλληνικὸν σκάφος διὰ μέσου τῶν ὑφάλων εἰς τὸν λιμένα.»

« Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη ἐπιτύχη, δυνατόν νὰ ὑπερβῇ τὸν ἰδρυτὴν τοῦ βασιλείου του κατὰ τὴν τύχην, ἀλλ' οὐχὶ κατὰ τὸν ἐνθουσιασμόν, κατὰ τὸ φρόνημα, κατὰ τὴν εἰλικρίνειαν τῶν προθέσεων. »

« Ἀποθνήσκων ὁ Βασιλεὺς Ὁθων, καταλείπει μνήμην μονάρχου ἐπιμελοῦς, εὐσυνειδήτου, ἐναρέτου. »

« Ἐπειδὴ δὲ αἱ δοκιμασίαι τοῦ κόσμου τούτου ὑπῆρξαν δι' αὐτὸν τόσοι σκληραὶ ἢ γῆ ἔσται αὐτῷ ἐλαφρά. »

* μεταμέλεια.

Ἡ ἀλήθεια νικᾷ καὶ θριαμβεῖ πάντοτε. Καὶ ἡ ἀλήθεια ἔχει τὸν θρόνον της εἰς τὴν συνείδησιν τῶν ἀνθρώπων.

Ἄν ἡ πλάνη, ἡ ἐπιπολαιότης, αἱ ἄσκετοι κακίαι κατίσχυσαν πρὸς στιγμὴν νὰ καλύψουν τὴν ἀλήθειαν μετὰ τὸν πέπλον τῆς στρεβλώσεως καὶ τῆς διαστροφῆς. Ὁ χρόνος, ὁ βραδὺς οὗτος ἀλλ' ἀλάνθαστος κριτής, ἔρχεται, ἀφαιρεῖ τὸν πέπλον καὶ τὸν ἀποκαλύπτει.

Αἱ ἀρεταὶ τοῦ Ὁθωνος παρεγνωρίσθησαν κατὰ τρόπον βαρὺν διὰ τὴν εὐθυκρισίαν καὶ τὴν δικαιοσύνην τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως.

Ὁ ἀγαθὸς καὶ ἐνάρετος Βασιλεὺς ἐξωρίσθη ἐκ τῆς προσφιλοῦς του χώρας, περὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς ὁποίας ἐστρέφοντο τὰ ὄνειρά του, αἱ σκέψεις του, αἱ προσπάθειά του καὶ ἔφυγεν ἐκ τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν δηλητηριώδη πικρίαν ὅτι ὁ λαὸς του δὲν τὸν ἠγνόησε καλῶς καὶ τὸν ἠδίκησε.

Καὶ δυστυχῶς ἡ ἀδικία αὕτη παρετάθη περισσότερον τοῦ δέοντος.

Οἱ πρωτοῦργοι τῶν γεγονότων τῆς 10ης Ὀκτωβρίου ἡσθάνθη-

σαν εἰς τὴν ψυχὴν των τὴν μεταμέλειαν ἀπὸ τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἠνοιχθῇ ἡ ἀλληλογραφία τοῦ ἐξορίστου Βασιλέως καὶ ἀπεκαλύφθῃ ἡλίου φαινότερον ἢ πατριωτικὴ αὐτοῦ δράσις.

Ἀπὸ τότε ἀνεφάνησαν οἱ πρῶτοι νυγμοὶ τῆς μεταμελείας.

Ἀλλὰ τὴν Ἑλληνικὴν ψυχὴν ἐκέντησεν ὀδυνηρῶς ἡ μεταμέλεια διὰ τῆς ἐθνικῆς μούσης τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου.

Ναί !

Ὁ Ἀχιλλεὺς Παράσχος, ὁ κυριώτερος τῶν ὑποκινήτων τῆς ἐπαναστάσεως ἣτις ἐπέφερε τὴν ἐξορίαν τῶν πρώτων Βασιλέων τῆς Ἑλλάδος, μίαν ὅλην ἐξαετίαν μετὰ τὴν ἐξώσιν ἔχυσε διὰ στίχων του πικρὰ δάκρυα μεταμελείας.

Τότε ὁ Παράσχος, χαρακτηρίζων ἐπαρκῶς τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα, ἔγραψε τὸ πρὸς τὸν Ὅθωνα Ἐλεγείον αὐτοῦ. Καὶ τὸ Ἐλεγείον τοῦτο, δὲν δυνάμεθα ἢ νὰ μεταφέρωμεν εἰς τὰς σελίδας ταύτας, διότι ἀποτελεῖ μίαν σκηνὴν ἐκ τῆς μεγάλης τραγωδίας τοῦ 1862, τὴν κυριωτέραν σκηνὴν τοῦ ἐπιλόγου αὐτῆς.

Ἐγραψε δὲ ὁ Παράσχος, ὁ φανατικὸς ἀντιοθωνιστής, ὁ καταδιωχθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὅθωνος καὶ φυλακισθεὶς, ὁ ἀσπονδὸς ἐχθρὸς τοῦ κωφοῦ Βαυαροῦ, τὰς ἐξῆς πλήρεις πικρίας καὶ μεταμελείας καὶ ὀδύνης στροφάς.

Ἄν πάντες ἐσιώπησαν οἱ ἄνδρoί σου φίλοι

Οὐς ἀπὸ σκότος ἔφερες βαθὺ εἰς τὴν ἡμέραν.

Ἐὰν δὲν ἤνοιξε κανεὶς καὶ διὰ σέ τὰ χεῖλη,

Κ' εἰς λήθην σ' ἐγκατέλειψαν θανάτου βαρυτέραν

Ἐγώ, ὁ πρὶν πολέμιος, ἐν δάκρυον θὰ χύσω.

Δὲν λησμονῶ, καθὼς αὐτοί, πῶς Βασιλεὺς μου ἦσο !

Οἱ δυστυχεῖς !... Ἐξέπνευσεν ὁ ἄλλοτε θεός των,

Ὁ Βασιλεὺς, ὁ φίλος των, ἐξόριστος καὶ μόνος,

Καὶ δὲν ὑγράνθη, Ὑψιστε Θεέ !—ὁ ὀφθαλμὸς των,

Κ' εἰς δὲν ἠκούσθη δι' αὐτὸν εὐγνωμοσύνης στόνος !

«Ὁ Βασιλεὺς ἀπέθανεν, ὁ Βασιλεὺς πλὴν ζήτω!»

Ἴδου ὁ ἐπιτάφιος τῶν φίλων του τίς ἦτο...

Συγγνώμην, φίλοι μου νεκροὶ τῆς Κύθνου, τῆς Ναυπλίας.

Ἐὰν ἐγὼ ὑπὲρ αὐτοῦ πικρὰν ὥδην τονίσω.

Ἡξεύρω ποίας εἶχατε ἀγγελικὰς καρδίας...

Σεῖς, ἀκλαυστον δὲν θέλετε τὸν Ὁθωνα ν' ἀφήσω!

Ἄ, ὄχι, ὄχι· δι' αὐτὸν τὰς χεῖράς σας κινεῖτε,

Καὶ τὰς πληγὰς σας κρύπτοντες, νὰ ψάλλω μὲ καλεῖτε.....

ὦ ναί! μακρὰν ἀπὸ ἐμέ ἢ ἔχθρα καὶ τὰ μίσση·

Τὸν τάφον δὲν ὑπερπηδᾷ παθῶν γητίνων κύμα.

Ὁ ψάλτης θρόνους δύναται Καϊσάρων νὰ κτυπήσῃ,

Πλὴν εὐλαβεῖται τοὺς νεκρούς, πλὴν συμπονεῖ τὸ μνημα...

Φεῖ, εἶνε τόσον ἱερὸν τὸ ἄφωνον μνημεῖον,

Καὶ ἔτι ἱερώτερον τὸ πίπτον μεγαλεῖον!

Ἄ, ὄχι· δὲν παλινωδῶ, εἰμ' ἄνθρωπος καὶ κλαίω!

Ὅλους τοὺς κλαίω, καὶ αὐτοὺς τοὺς Βασιλεῖς ἀκόμα...

Μὲ πᾶν ὅ,τι ὑπέφερε τὴν μοῖράν μου συνδέω,

Καὶ εἶνε ὅμμα προσφιλὲς τὸ δακρυσμένον ὅμμα!

Μισῶ, μισῶ τὰ στέμματα τὰ γαύρως ὑψωμένα,

Ἄλλ' ἀγαπῶ πλείοτερον πολὺ τὰ συντριμμένα...

Ἄν κατ' ἑκείνου ἄλλοτε παράφορος ἀφέθην,

Φερόμενος ἀπὸ πνοὴν ὀρμητικῶν λαϊλάπων·

Ἄν τὸν ἐτόξευσα κ' ἐγὼ εἰς τῶν παθῶν τὴν μέθην,

Τὸν ἡγεμόνα πολεμῶν, τὸν Ὁθωνα ἡγάπων!

Καὶ ὅταν, ὅταν ἔδωκε τῆς εἰμαρμένης δίκην,

Ἐστέφθη, μὲ κυπάρισσιν εὐθύς μετὰ τὴν νίκην.

Ὁ ἀτυχής!... Κακὸς αὐτὸς ποτέ, ποτέ δὲν ἦτο·

Ἦτο παράδοξος ψυχὴ, ἀλλ' ἐκλεκτὴ καρδία.

Ἐπλάσθη διὰ τὸ καλὸν κ' εἰς ἄλμα ἐκινεῖτο·

Τὸν ἔρριψεν ἡ πεισμονή, ἀλλ' ὄχ' ἡ δυστροπία.

Δὲν μᾶς ἐμίσει, καὶ τὴν γῆν τοῦ ὕψους τοῦ ἐπόνει.

— Κατηραμέν' οἱ φίλοι τοῦ κ' ἡ πεισμονὴ τοῦ μόνῃ!

Ἡμεῖς δὲν τὸν ἐρρίψαμεν τοῦ θρόνου τοῦ ἐκεῖνον.

Τὸν ἔρριψε τῶν φίλων τοῦ τὸ ψεῦδος κ' ἡ κακία.

Ἐκεῖνοι ἐφαρμάκωσαν τὸ πρὶν εὐῶδες κρίνον,

Καὶ μαραμένον, λαίλαπτος τὸ ἔσυρε μανία...

Ἡ μνήμη ἐπονείδιστος τῶν φίλων τοῦ νὰ μείνῃ!

Δὲν τὸν ἐρρίψαμεν ἡμεῖς, τὸν ἔρριψαν ἐκεῖνοι.

Ἡμεῖς τὸν ἠγαπήσαμεν, τὸν εἶχομεν κυκλώσει

Ὡς τέκνῳ του, ὡς ἐθνικῆς ὑπάρξεως ἀστέρα!

Φεῦ! εἰς τοὺς ὄφεις διχτί ἀκρόασιν νὰ δώσῃ;

Δὲν ἤθελε νὰ τὸν καλοῦν οἱ Ἕλληνες πατέρας!...

ὦ, πῶς μᾶς παρεγνώρισεν ὦ πόσον μετεβλήθη!

Καὶ ὅμως ἔφερε πατρὸς καρδίαν εἰς τὰ στήθη.

Πολλάκις, ὁ ἀπόμαχος λιμώττων τοῦ ἀγῶνος,

Ἐπέτα εἰς τ' ἀνάκτορα, τοὺς ὑπουργοὺς ἀφίνων,

Κ' ἐκ τοῦ καλοῦ ἡμείβετο ἐκείνου Ἡγεμόνος.

Εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἔβλεπες τοὺς πρώτους τῶν Ἑλλήνων,

Τὸν Γρίβαν καὶ τὸν Νοταρᾶν, Μιαούλην καὶ Γενναῖον,

Καὶ ὄχι, ὄχι συρφετὸν ἀγνώριστον τυχαῖον!.....

Ἐκεῖνος τὴν Ἑλλάδα μᾶς ἐπρόφθασεν ὥραϊαν,

— Μόλις ἐξῆλθε τοῦ λαμπροῦ ἐπταετοῦς ἀγῶνος,—

Φοροῦσα τῶν Θερμοπυλῶν τὴν περικεφαλαίαν,

Καὶ λόγῃν εἰς τὰς χεῖράς της κρατοῦσαν Ἀμαζόνος!

Τὴν εἶδεν ὅλην λάμπουσαν καὶ χειροκροτουμένην,
Καὶ μὲ ἀγκάλην εἰς αὐτὴν ἐρίφηθ' ἀνοιγμένην...

ὦ Χρόνε μοχθηρὲ θεέ ! τὸ πᾶν μεταμορφώνεις·
Οὐδὲν λυπεῖσαι, καὶ οὐδὲν σὲ εἶπε «στάσου !»
Βαίνεις, καὶ ὅλα γίνονται πρὸ τῶν ποδῶν σου κόνις.
Ποτὲ δὲν ἐφοβήθης τί παρὰ τὸ βάδισμά σου !
Ἐμπρός, αἰείποτε ἔμπρός, ἀμείλικτος κινεῖσαι,
Καὶ προχωρεῖς... ὦ, βάδιζε κ' ἐπάρατος νὰ εἶσαι !

Εἰπέ, εἰπέ τί ἔγεινε, τί ἔγεινεν ὦ γέρον,
Ἐκεῖνος, ὃν μᾶς ἔφερες ὥραϊον νεανίαν,
Ἀγὸν καὶ ἀναμάρτητον, καὶ ὃν ἡσπάσθη χαῖρον
Τὸ ἔθνος ;... Φεῦ, τὸν ἔπεμψες μακρὰν εἰς ἐξορίαν,
Ἀμαρτωλὸν, μεσήλικα, μὲ δάκρυ μετανοίας,
Ἐκπνέοντα πᾶσαν στιγμὴν ὑπὸ τῆς νοσταλγίας !

Τί ἄρα, τί ἐπκέπτετο ἐξύριστος ; ὁποῖας
Κολάσεις θὰ ὑπέφερε σιγῶν ;... Θὰ ἐνθυμεῖτο
Τὴν ὥραν, καθ' ἣν ἔφηβος ἱππεὺς πρὸ τῆς Ναυπλίας
Ἀπὸ ἓν ἔθνος εὐγενὲς θερμῶς ἐπευφημεῖτο·
Τὴν τότε μέθην, τὰς λαμπρὰς ἐλπίδας καὶ ἀκόμα
Πῶς ἐπανεῖδεν ὕστερον τὸ πάτριόν του δῶμα !...

— Εὐλογημέν' ἡ μνήμη σου· ἀμέριμνος κοιμήσου !
Σὲ ἀμνηστεύει, ὦ νεκρέ, τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων.
Δὲν ἔπταις ἡ καρδιά σου, ἂν ἔσφαλ' ἡ ζωὴ σου·
Ὑπῆρξες μόνον ἀτυχὲς κ' εἰς ἐποχὰς κινδύνων.
Εἰρήν' εἰς τοῦ μνημείου σου, Μονάρχα, τὴν σκοτίαν !
Καρδίαν εἶχες Ἕλληνας, ἂν ὅχι καὶ πορείαν...

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 134

Ναί, ἦτον Ἕλλην βασιλεὺς κ' ἱππότου εἶχεν αἶμα.
 Τὸν ἐνθυμεῖσθε, Ἕλληνες, τὸν ἐνθυμεῖσθε ἔτι,
 Μὲ τοῦ ἀγῶνος τὴν στολὴν καὶ μὲ τὸ σῶφρον βλέμμα ;...
 Οἴμοι· τί κάμνουν οἱ καιροί, τί φέρουσι τὰ ἔτη !
 Τὸν ἐνθυμεῖσθε μὲ λευκὴν χωροῦντα φουστανέλλαν
 Ὅμοῦ με τὸν Νικηταρᾶν, ὁμοῦ μὲ τὸν Τζαβέλλαν ;

Μὲ εἶπαν ὅτι μὲ αὐτὴν ἐτέθ' ὑπὸ τὸ μνήμα·
 Τὴν ᾗθελε καὶ σάβανον τὴν παλαιάν του φίλην...
 Ὅτι ὑπῆρξεν ἡ Ἑλλάς τὸ ὕστατόν του ρῆμα,
 Καὶ ὅτ' ὕψωθ' εἰς τ' οὐρανοῦ τὴν χρυσεωμένην πύλην
 Τὸ ὄνόμα' της εὐλογῶν καὶ στρέφων πρὸς ἐκείνην
 Μὲ θολωμένον ὀφθαλμόν, μ' ἀνέκφραστον ὁδύνην !

Κοιμοῦ, ψυχὴ περίλυπος ! κ' εἰς τὸ ψυχρόν σου δῶμα
 Συγχῶρεϊ, ὡς σὲ συγχῶρεϊ, τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων.
 ὦ, εἶνε πλέον ἐλαφρὸν τοῦ στέμματος, τὸ χῶμα,
 Καὶ ὑπ' αὐτὸ τὴν κεφαλὴν τὴν κουρασμένην κλίνον...
 Κοιμοῦ, Μονάρχα δυστυχῇ· Μονάρχα μου, κοιμήσου·
 Εἶχε καιρὸν νὰ κοιμηθῇ ἡ ἀγρυπνος ψυχὴ σου !

ὦ ! ἄνθη, ἄνθη εὖσμα τοῦ Ὑμητοῦ του δότε,
 Τοῦ ὄρους του τοῦ προσφιλοῦς, τὴν μνήμην του νὰ ράνω·
 Ὅλιγον χῶμα δότε με τῆς γῆς μας, πατριῶται,
 Νὰ ρίψω εἰς τὸ σκυθρωπὸν μνημεῖόν του ἐπάνω !
 Τὸ χῶμα τῆς πατρίδος του, ὡς ξένον τὸν βαρύνει,
 Καὶ χῶμα θέλει ἄττικὸν ἢ ζοφερά του κλίνη.—

Ναί ! φέρετε τὸ λείψανον τὸ παραπονεμένον
 Εἰς τὴν ὥραίαν Ἀττικὴν, δι' ἣν ἐπόνει τόσον·

Μνημεῖον σκάψετ' εὐσεβὲς εἰς χῶρον ἀνθισμένον,
 Τοῦ κυανοῦ μας οὐρανοῦ νὰ δέχεται τὴν δρόσον!
 Γρεῖς πῆχεις δότε κ' εἰς αὐτὸν εἰς τὰ βασιλεία του,
 Νὰ μὴ πλανᾷτ' ἐξόριστος ἀκόμη κ' ἡ σκιά του...

Ἐψώπατέ του ἐκ λευκοῦ μαρμάρου μαυσωλεῖον
 Ἐν μέσῳ τοῦ Νικηταῤ, τοῦ Γρίβα, τοῦ Γκρηζιώτη
 Πλησίον τοῦ Πετρόμπεη, τοῦ Βότσαρη πλησίον,
 Ὁ Βασιλεὺς μὲ τὸν νεκρὸν στρατὸν του νὰ ὑπνώττη.
 Καὶ θέσατέ τον μεταξὺ τῶν πρώτων τοῦ ἀγῶνος.
 Αὐτὸς ἂς μὴ τοῦ ἀρπαγῇ τοῦλάχιστον ὁ θρόνος !....

Τὸ πρῶτον μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν Βασιλέων.

Ἡ ἐθνικὴ μαῦσα τοῦ Παράσχου. ἡ ὁποία μὲ τοὺς λυπηροτέ-
 ρους ἀλλὰ καὶ δυνατωτέρους τόνους τῆς ἔψαλε τὴν λησμονημένην
 εὐγνωμοσύνην τοῦ λαοῦ πρὸς τοὺς ἀδικηθέντας του πρώτους Βα-
 σιλεῖς ἔδωκε τὸ πρῶτον ποίημα εἰς τὴν ἐθνικὴν ψυχὴν ἡ ὁποία ἤρ-
 χισεν νὰ ἀναλαμβῇ ἐκ τῆς νάρκης τῆς καὶ νὰ δοκιμάζῃ μεταμέ-
 λειαν διὰ τὴν ἀδικον ἐκθρόνισιν.

Ἀπὸ τότε κυρίως ἡ μνήμη τῶν βασιλέων, ἡ ἀκόμη περιφρονη-
 μένη ἤρχισε νὰ κατακτᾷ τὴν ἐλληνικὴν ψυχὴν καὶ νὰ τῆς ἀποσπᾷ
 τὸν σεβασμὸν.

Ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦτο ἡ ἀφύπνισις δὲν ὑπῆρξεν πλήρης καὶ ἡ
 ἐπανόρθωσις τοῦ ἀδικήματος, ἡ σιωπηρὰ ἄλλως, δὲν ἐγένετο ἀμέ-
 λως καταφανής.

Ὁ λαὸς ἐξηκολούθει ἀκόμη νὰ εἶναι ποτισμένος ἀπὸ τὸ δηλη-
 τήριον ποῦ ἔχυσεν εἰς τὴν ψυχὴν του ἡ προηγηθεῖσα τῆς ἐξώσεως

ἐπανάστασις καὶ δὲν ἠδύνατο εὐκόλως νὰ ἀποτινάξῃ τὰς ἐντυπώσεις καὶ τὰς ιδέας αἱ ὁποῖαι τότε ἐκυριαρχήσαν αὐτοῦ.

Διὰ τοῦτο δὲ παρατηρήθη τὸ ἀληθῶς ἀνήκουστον καὶ ἀσυγχώρητον ὅτι ἐπὶ ἔτη πολλὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὁθωνος ὁ ἑλληνικὸς λαὸς δὲν ἐδοκίμασε τὴν ἀνάγκην τῆς υποχρεώσεως νὰ ἀναπέμψῃ πρὸς τὸν Ὑψιστον δεήσεις ὑπὲρ τοῦ πρώτου Βασιλέως του, τὴν φιλοπατρίαν τοῦ ὁποίου ἦτο ἐπὶ τέλους υποχρεωμένος, κατόπιν τῶν ἀποκαλυφθέντων ν' ἀναγνωρίσῃ ὡς μεγάλην καὶ ὑπέροχον.

Δὲν ἐξεπλήρωσε τὴν υποχρέωσιν ταύτην ὁ λαὸς.

Μέχρι τοῦ 1904 καμμία εὐχὴ δὲν ἐψάλη εἰς τοὺς ἑλληνικοὺς ναοὺς ὑπὲρ τῆς ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ μάρτυρος Βασιλέως.

Δι' ἓνα ἄνθρωπον δράσαντα εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν μαχητῶν τῆς πατρίδος ἦτο ἐπιβεβλημένη ἡ τέλεσις μνημοσύνου.

Καὶ ὁμων διὰ τὸν Ὁθωνα, τὸν Βασιλέα ὅστις ἐπὶ τρεῖς δεκατηρίδας διηύθυνε τὰς τύχας τῆς Ἑλλάδος οὐδὲν ἐτελέσθη μνημόσυνον.

Ἀδίκως καὶ ἀσυγχώρητος ἐπιμονὴ τῆς ἐξακολουθοῦσης παραγνώσεως.

Ἡ πρώτη ἐκδήλωσις τῆς μεταμελείας καὶ τῆς ἀποδοῦσεως δικαιοσύνης πρὸς τὴν μνήμην τῶν ἐκπτώτων Βασιλέων ἐγένετο κατὰ τὸ 1902.

Πράγματι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐτελέσθη τὸ πρῶτον μνημόσυνον ἐν Μονάχῳ ὑπὲρ αὐτῶν.

Οἱ ἐκεῖ παραστάντες Ἕλληνες, λαβόντες τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ νῦν βουλευτοῦ Ἐπιδαύρου Διμητρῆς κ. Κ. Παπαμιχαλοπούλου, παρεπιδημοῦντος ἐν Μονάχῳ διοργάνωσαν τότε τὸ πρῶτον μνημόσυνον.

Κατεβλήθη πᾶσα προσπάθεια, στεφθεῖσα ἄλλως ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας ὅπως τελεσθῇ μετὰ πάσης τῆς δυνατῆς μεγαλοπρεπείας καὶ ἐπισημότητος.

Κατὰ καλὴν σύμπτωσιν ἡ παρουσία κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην

ἐν Μονάχῳ τῶν βασιλέων τῆς Βαυαρίας προσέδωκεν εἰς τὸ μνημό-
συνον ἐξαιρετικὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ ἐπισημότητα.

Ὁλόκληρος ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια μετὰ τῶν πριγκήπων, αἱ
ἀρχαὶ πᾶσαι τῆς πόλεως στρατιωτικαὶ καὶ πολιτικάι, τὸ διπλω-
ματικὸν σῶμα, πάντες οἱ λοιποὶ ἐπίσημοι, ἀπαξάπαντες οἱ ἐν Μο-
νάχῳ διαμένοντες Ἕλληνες καὶ ἄθροος ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως
ἔσπευσαν νὰ παραστοῦν εἰς αὐτὸ καὶ μὲ ἓνα δάκρυ τῆς ψυχῆς
νὰ τιμῇσυν τὴν μνήμην τῶν πρώτων Βασιλέων τῆς Ἑλλάδος.

Καὶ ἡ ἐπιτυχία τοῦ μνημοσύνου τότε ὑπῆρξε πλήρης, ἡ δὲ
ἐπανάρθωσις τῆς ἀδικίας περιφανῆς καὶ ἐπιβάλλουσα.

Ἀλλὰ τὸ μνημόσυνον ἐκεῖνο ἐγένετο μὲν παρ' ἑλλήνων, ἀλλὰ
εἰς χώραν ξένην.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀκόμη μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οὐδεμία
τοιαύτη ἐκδήλωσις εἶχε γείνη.

Μόνον ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἐτέλει τακτικῶς κατ' ἔτος τὸ μνη-
μόσυνον ὑπὲρ τῶν ἀτυχῶν Βασιλέων.

Τὸ πρῶτον μνημόσυνον ἐν Ἀθήναις ἐγένετο τὴν 1ην Νοεμβρίου
τοῦ ἔτους 1904.

Καὶ ἐτελέσθη μετὰ τόσης ἐπισημότητος καὶ τόσης αὐθορμῆτου
προθυμίας ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ, ὥστε δικαίως θεωρεῖται ὡς ἡ πρώτη
ἐπίσημος μεταμέλεια συσώμου τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ ὁ πρῶτος
ὁμόθυμος φόρος εὐγνωμοσύνης εἰς τὴν μνήμην τῶν ἐξορίστων Βασι-
λέων, τῶν μακρὰν τῆς ἀγαπῆτῆς των Ἑλλάδος ἀποθνησκόντων.

Τὸ μνημόσυνον τοῦτο πολιτικὸν ἄμα καὶ θρησκευτικὸν ἀποτε-
λεῖ τῷ ὄντι μέγα γεγονός εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος ἐν σχέσει
πρὸς τοὺς πρώην Βασιλεῖς αὐτῆς, καὶ διὰ τοῦτο νομίζομεν ὅτι προ-
σῆκει εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦτο, ὅπερ θὰ μείνῃ κτῆμα αἰώνιον τοῦ

Ἑλληνικοῦ λαοῦ ν' ἀφιερῶθῃ ὀλίγος χώρος διὰ τὴν περιγραφὴν ἐν πάσῃ του τῇ λεπτομερείᾳ, ὥπως τότε ἀνεγράφη εἰς τὰς ἐφημερίδας.

Ἰδοὺ ἡ περιγραφή του :

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

« Ἐκλήθη σήμερον ὁ Ἀθηναϊκὸς λαὸς εἰς μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν πρώτων Βασιλέων τῆς Ἑλλάδος Ὁθωνος καὶ Ἀμαλίας, ἐπίσημον μνημόσυνον, κατὰ τὸ ὅποιον μοναδικὴ παρέχεται εὐκαιρία νὰ δειξώμεν, ὅτι ἂν ὑπῆρξαμεν ὑπὲρ τὸ δέον αὐστηροὶ καὶ ὑπὲρ τὸ δέον ἀμείλικτοι τιμωροὶ τῶν σφαλμάτων τῶν ἐν τῇ ἐξορίᾳ θανόντων καὶ ταφέντων Βασιλέων δὲν ὑπῆρξαμεν ὅμως καὶ ἐπιλήσμονες τῆς ἀναμφισβητήτου φιλοπατρίας τοῦ Ὁθωνος, ἡ ὁποία ἐδημιούργησε τὴν γενεάν τῶν Μεγαλοῖδεα τῶν ὧν ὑπέρτατος ἀρχηγὸς εἶχε ταχθῇ αὐτὸς ὁ ἐξορισθεὶς καὶ ἐκθρονισθεὶς Βασιλεὺς.

Θὰ ἦτο βεβαίως ὕβρις πρὸς τὸν ἱπποτικὸν καὶ φιλοδίκαιον χαρακτῆρα τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, ἂν ἡ ἱστορία ἀνέγραφεν εἰς τὰς δέλτους αὐτῆς, προκειμένου περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅτι εἶνε λαὸς ἐπιλήσμων, λαὸς μνησικακῶν, λαὸς ἐπιμένων νὰ μὴ ἀναγνώρισῃ ὅτι οἱ ἐξορισθέντες Βασιλεῖς του, εἶχον δικαίωμα ἐπὶ τῇ Ἑθνικῇ καὶ εὐγνωμοσύνης καὶ τῆς Ἑθνικῆς ἐκτιμήσεως καὶ τῆς Ἑθνικῆς ἀγάπης, πράγματα τὰ ὅποια τὸ Ἔθνος ἐξ ἀσυγγνώστου ἀμελείας, παρὰ τὰς πεποιθήσεις του, παρὰ τὰς γνώμας του, παρὰ τὰς προθέσεις του, ἤρνεϊτο μέχρι σήμερον εἰς τὴν μετῆμην τοῦ ἐξορίστου ἐκείνου Βασιλέως, ὁ ὅποιος μέχρι τῶν τελευταίων στιγμῶν τοῦ βίου του, δὲν ἔπαυσε ὁμιλῶν περὶ τῆς Ἑλλάδος, ζῶν νοερώς ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἀγαπῶν τὴν Ἑλλάδα καὶ εὐχόμενος ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς δόξης τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν πρῶτος αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ λαός, ὁ ὅποιος κατὰ τὴν ταραχώδη ἐκείνην ἐποχὴν σὺν γυναίξιν καὶ τέκνοις, ὥπλισμένος μὲ ὅ,τι πρόχειρον ὄπλον εὔρε, κατῆλθε περὶ εἰς Πειραιᾶ.

ὅπως ἀπαγορεύσῃ εἰς τὸν Βασιλέα τοῦ τὴν ἀποβίβασιν, αὐτὸς πάλιν σήμερον ἐκλήθη καὶ ἔσπευσε νὰ πρωτοστατήσῃ εἰς τὸ Βασιλικὸν μνημόσυνον.

Καὶ ἐλπίζομεν ὅτι δὲν θὰ ὑπάρξῃ εἰς, ὁ ὁποῖος θ' ἀρνηθῇ νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἡ πάνδημος παράστασις εἰς τὸ μνημόσυνον τῶν πρώτων Βασιλέων τῆς Ἑλλάδος εἶνε ἀπόδοσις δικαιοσύνης, ὀφειλομένης εἰς τὴν μνήμην τῶν ἐξορίστων, δικαιοσύνης ὅμως, ἡ ὁποία ἡμᾶς μὲν αὐτοὺς θ' ἀνυψώσῃ εἰς τὰ ἰδιά μας ὄμματα, εἰς τοὺς αὐστηροὺς δὲ κριτικοὺς τῆς ἱστορίας τῶν Ἑθνῶν δὲν θὰ δώσῃ τὸ δικαίωμα νὰ πιστεύουν ὅτι οἱ Ἕλληνες λησμονοῦν ὅσα δὲν ἔπρεπε νὰ λησμονήσουν.

«Μετὰ μεγαλοπρεπείας καὶ ἐπιβλητικότητος ἐτελέσθη χθὲς ἐν τῇ Μητροπόλει τὸ μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν πρώτων Βασιλέων Ὁθωνος καὶ Ἀμαλίας.

Ἀπὸ πρωῒας ἡ διοργανωτικὴ ἐπιτροπὴ μεταβᾶσα εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν ναόν, ἔλαβε τὰ κατάλληλα μέτρα ὑπὲρ τῆς ἐξασφάλισως τῆς τάξεως καὶ τῆς καλῆς διεξαγωγῆς τῆς τελετῆς, ἐπίσης δὲ ἐμερίμνησε καὶ διὰ τὸν στολισμὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ κenoταφίου.

«Οὕτω δὲ χάρις εἰς τὰς ἐνεργείας ταύτας τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ἡ εἵσοδος τῆς Μητροπόλεως εἶχε διακοσμηθῇ πενθίμως μὲ κρέπια μελανὰ καὶ μὲ μυρσίνας καὶ δάφνας καὶ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ ἐνέφανε ποιάν τινα μεγαλοπρέπειαν ἀνταξίαν τῆς μνήμης τῶν πρώτων Βασιλέων τῆς Ἑλλάδος.

«Ὀλίγον μετὰ τὴν μετάβασιν τῆς Ἐπιτροπῆς εἰς τὸν ναόν, ἤρχισε νὰ συρρέῃ καὶ ὁ κόσμος, κόσμος πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας καὶ ἐπαγγέλματος καὶ φύλου, ὅστις ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν καταφθάνων εἰσῆρχετο καὶ ἐπλήρου τὸν ναόν.

Ἀτὴν 10ην ἀκριβῶς ὥραν ἀπὸ ἄνω ἕως κάτω ὁ ναὸς ἦτο ἀσφυ-

κτικῶς πεπληρωμένους. Ἐπίσης ὁ γυναικωνίτης ἔστεινεν ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ ὠραίου φύλου.

«Εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τοῦ νάρθηκος καὶ ἐν μέσῳ εὐρυτάτου βάθρου ἐκ μυρσινῶν καὶ δαφνῶν τὰς ὁποίας ἐστόλιζον ἐγκατεσπαρμένα χρυσάνθεμα ὑψοῦτο μεγαλοπρεπές καὶ θαυμασίως διακοσμημένον τὸ κenoτάφιον.

«Ἐπ' αὐτοῦ ἦτο τοποθετημένος ὁ μέγας λευκὸς δίσκος τῶν κολλύδων πλαισιούμενος ἀπὸ ἀργυροῦν μαϊάνδρον καὶ φέρων ἐπὶ κυανῆς ταινίας με ἀργυρᾶ γράμματα τὰ ὀνόματα αὐτῶν «Οὐαν-Ἀμαλία».

«Ἀνωθεν τοῦ κenoταφίου ἐπὶ βάθρου δύο περίπου μέτρων, κεκαλυμμένον ἐπίσης πενθίμως, ἤρτητο τὸ Βασιλικὸν Στέμμα πεποικιλμένον με χρυσὸν καὶ ὅπισθεν αὐτοῦ ἐκυμάτιζεν ἐν ὄλῃ τῆς τῇ αἰγλῇ χρυσοκέντητος ἡ κυανόλευκος.

«Ἐπίσης ἄνωθεν τοῦ Στέμματος εἶχον ὑψωθῇ τέσσαρες ἄλλαι μικρότεραι σημαῖαι, αἵτινες ἐστόλιζον τὴν κορυφὴν τῶν ἐκ μυρσίνης πυραμίδων τῶν στηριζομένων εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ κenoταφίου καὶ ὑποβασταζόντων θάλλον ἐκ τεσσάρων κλάδων φοίνικος.

«Ἐκατέρωθεν ἐπίσης τοῦ κenoταφίου ἔκειον δέκα μεγάλα κηρία με κυανολεύκους ταινίας ἐστολισμένα, ἐνθεν δὲ καὶ ἐνθεν τοῦ ἀργυροῦ δίσκου τῶν κολλύδων εἶχον κατατεθῇ δύο μεγάλοι ἐκ δάφνης στέφανοι ἀνεπίγραφοι.

«Ἐκ τῶν ἐπισήμων πρῶτος προσῆλθεν ὁ Νομάρχης κ. Κονδάκης, εἶτα δὲ οἱ κ. κ. Στρέϊτ, Κ. Κουμουνοδούρος, Παπαδιαμαντόπουλος, ὁ Δήμαρχος κ. Μερκούρης μεθ' ὀλοκλήρου τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου.

«Ἐπίσης παρέστησαν πολλοὶ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι, δικασταί, ἀξιωματικοὶ ἀπόστρατοι καὶ ἐν ἐνεργείᾳ καὶ πλεῖστοι βουλευταί.

«Ὁ γέρον Σπυρομήλιος μετὰ τῆς γραίας συζύγου του.

«Ὀλίγον καθυστερήσας ἐπίσης προσέρχεται ὁ ἡγέτης τῆς ἀντιπολιτεύσεως κ. Δηλιγιάννης, ὅστις προχωρεῖ πρὸς τὸ μέρος τῶν ἐπισήμων μέσῳ γενικῶν ψιθυρισμῶν καὶ συγκεκινημένος.

«Μετὰ τὸν κ. Δηλιγιάννην προσέρχεται ὁ κ. Ράλλης.

«Εκεῖνος ὅμως ὅστις διήγειρε τὴν γενικὴν προσοχὴν τῶν χιλιάδων τοῦ κόσμου ἦτο ὁ πολιτευτὴς Πατρῶν κ. Ἀλέξ. Στριφτόμπολας, μὲ τὴν χρυσοποίκιλτον ἑλληνικὴν ἐνδυμασίαν του καὶ τὴν φουστανέλλαν του

«Ὁ κ. Στριφτόμπολας μὲ τὸ φέσι εἰς τὰς χεῖρας καὶ σχεδὸν δακρύων προχωρεῖ βραδέως καὶ καταλαμβάνει θέσιν μεταξὺ τῶν λοιπῶν ἐπισήμων.

«Ἐπίσης εἰς τὸν ναὸν παρέστησαν αἱ συντεχνίαι, οἱ φοιτηταί, ὁ Σύνδεσμος τῶν συντακτῶν καὶ ἄπειρος ἄλλος κόσμος.

«Τὴν 10ην καὶ τέταρτον ἀκριδῶς ἄρχεται ἐν μέσῳ κατανυκτικῶτάτης σιγῆς ἡ ἐπιμνημόσυνος ἀκολουθία χοροστατοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀθηνῶν περιστοιχιζομένου ὑπὸ δεκάδος ἄλλων κληρικῶν.

«Τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἀκούονται οἱ κώδωνες τῆς Μητροπόλεως κρούμενοι πενθίμως.

«Ὁ χορὸς τῶν ψαλτῶν μελωδικώτατα ψάλλει τὰς ἐπιμνημοσύνας ᾠδὰς.

«Διὰ πρώτην φοράν ἴσως ἔβλεπέ τις ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνθηροισμένους ἄνδρας τόσων διαφόρων καὶ ἀντιθέτων ἐποχῶν, μορφὰς τῆς μεγάλης ἐκείνης ἐποχῆς καὶ τῆς συγχρόνου ἀναμίζ, μορφὰς σοβαράς, γεροντικὰς, δεομένους ἀπὸ κοινοῦ καὶ μετὰ συγκινήσεως ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τῶν πρώτων Βασιλέων τῆς Ἑλλάδος.

«Ὅταν δὲ ὁ χορὸς τῶν ψαλτῶν ἤρχισε ψάλλων τὸ «Μετὰ τῶν Ἀγίων...» ὅλος ἐκεῖνος ὁ κόσμος ἐδάκρυσεν ἐκ τῆς κορυφωθείσης συγκινήσεως.

«Ὁ κ. Δηλιγιάννης, ὁ κ. Στριφτόμπολας, ὁ Σπυρομήλιος, ὁ Πονηρόπουλος θεῶνται ἀπομάσσοντες διὰ τῶν μανδηλίων των τὰ δάκρυα τὰ ὅσα ἐπλήρουν τοὺς ὀφθαλμούς των.

«Ἡ στιγμὴ αὐτὴ εἶνε ἀπερίγραπτος ἐν τῇ ἐπιβλητικότητι καὶ τῇ μεγαλείῳ της.

«Μετ' ὀλίγον ὁ Σεβ. Μητροπολίτης περαιῶν τὰς ἐπιμνημοσύνας εὐχάς, καὶ τὸ πλῆθος δακρύων ἀναφωνεῖ.

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 138

— Αἰωνία των ἡ μνήμη !

— Αἰωνία των ἡ μνήμη !

Μετὰ τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἡ ἐξωθεν τοῦ ναοῦ παρατεταμένη μουσικὴ τοῦ ὀρφανοτροφείου Χατζῆ-Κώστα ἀνακρούει τὸν Ἐθνικὸν ὕμνον καὶ αἱ σημαῖαι καὶ τὰ λάβαρα σείονται εὐλαβῶς.

«Οὕτω δὲ λήγει ἡ τελετὴ καὶ τὸ πλῆθος διαλύεται ἡσύχως, ἐξερχόμενον τοῦ ναοῦ μετὰ παραδειγματικῆς τάξεως.

Τὸ πολιτικὸν μνημόσυνον.

«Μετὰ μεσημβρίαν ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἐτελέσθη ἐπίσης ἐν πάσῃ μεγαλοπρεπείᾳ τὸ πολιτικὸν μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν πρώτων βασιλέων τῆς Ἑλλάδος Ὁθωνος καὶ Ἀμαλίας.

«Περὶ τὴν 3ην μ. μ. ὁλόκληρος ἡ εὐρεῖα αἰθούσα τοῦ Πανεπιστημίου ἦτο κατὰμέστος ἐκ χιλιάδων κόσμου πάσης τάξεως, ἐπαγγέλματος καὶ φύλου.

«Κάτωθεν τοῦ βήματος διεκρίνοντο τὰ μέλη τῆς διοργανωτικῆς ἐπιτροπῆς, πλεῖστοι πολιτευόμενοι καὶ λόγιοι.

«Ἐπίσης παρίστατο κατὰ τὴν τελετὴν ὁ Δήμαρχος κ. Μερκούρης, ὁ Ἀλέξ. Στριφτόμπολας καὶ πολλοὶ τινες γέροντες τῆς ἐποχῆς τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος.

«Ἐπίσης παρίστατο ὁ πρῶτος τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου κ. Ἰω. Λάμπρος, ὅστις μετ' ὀλίγον καὶ ἀνεχώρησε, ἄγνωστον διατί.

«Ἐκ τῶν ἄλλων ἐπισήμων οὐδεὶς παρίστατο. Ἐπίσης οὐδεὶς παρίστατο ἐκ τῶν ἐπιφανῶν πολιτευομένων.

«Τὴν 3ην καὶ 1)2 μ. μ. τὸ βῆμα ἀνέρχεται ὁ ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς κ. Ἀγ. Κλεομένης, ὅστις ἐπὶ δύο συνεχεῖς ὥρας

ἀναπτύσει ἐξ ἐντύπων φυλλαδίων τὴν ἱστορίαν τοῦ Ὁθωνος ἀπὸ τῆς ἐλεύσεώς του μέχρι τοῦ θανάτου του.

«Τὸν κ. Κλεομένην διαδέχεται ἐπὶ τοῦ βήματος ὁ ἐκ Πατρῶν πολιτευτὴς κ. Στριφτόμπολας, ὅστις διὰ βροντώδους καὶ ἰσχυρᾶς φωνῆς παρὰ πάντων ἀκουομένης, ἀρχεται νὰ ὁμιλῇ οὕτω, συχνὰ διακοπτόμενος ὑπὸ τῶν χειροκροτημάτων καὶ τῶν ζητωκραυγῶν τοῦ πλήθους :

«— Καίρὸς ἦτο νὰ ἐνθυμηθῶμεν ἤδη καὶ τὸν πρῶτον ἡμῶν βασιλέα Ὁθωνα, τὸν φιλόπατριν ἐκείνον Βασιλέα ὅστις ἡγάπησε τὴν Ἑλλάδα μὲ ὅλην τὴν καρδίαν του καὶ μὲ ὅλην τὴν ψυχὴν του.

«Ἡ ἱερὰ μορφή τοῦ Ὁθωνος καὶ τὰ λαβόντα χώραν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην γεγονότα μὲ ἀναγκάζουσι κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἀκουσίως νὰ κάμω τὴν σύγκρισιν τῶν δύο ἐποχῶν, τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ τῆς ἐποχῆς τῆς σημερινῆς.

Ἡ ἐποχὴ ἐκείνη ἦτο ἐποχὴ ἡρώων. Τότε ὑπῆρχον ἀκόμη οἱ Κολοκοτρῶναι, οἱ Κανάραι, οἱ Μικαύληδες. Ἄνδρες δράσαντες εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα τῆς Ἑλλάδος.

Ἄνδρες οἱ ὅποιοι δὲν ὑπετάσσοντο καὶ τοὺς ὁποίους δὲν ἐσκύτιζε τὸ φῶς τῆς Βασιλικῆς ἀλουργίδος. Παρεξήγησαν τὸν πατριώτην Βασιλέα καὶ τὸν ἔξωσαν.

Οἱ σημερινοὶ πολιτικοὶ ἄνδρες εἶνε ταπεινοί, πτήσσοντες πρὸ τῆς Βασιλικῆς ἀρχῆς, μὴ ἔχοντες τὸ σθένος τῆς γνώμης καὶ κόλακες τῶν ἀυλοκολάκων.

Συμπολῖται, ἡ ἐλπίς ἀκόμη δὲν ἐξέλειπεν. Ὑπάρχει καίρὸς δράσεως καὶ ἐθνικῆς ἀνορθώσεως.

Διὰ τοῦτο ἤθελα νὰ βροντοφωνήσω, ὥστε νὰ μὲ ἀκούσῃ ὁλόκληρος ἡ Ἑλλάς :

«Μὴ ἀναμένετε ἀπὸ τὴν Εὐρώπην τὸ μεγαλεῖον τῆς πατρίδος σας, μὴ ἀναμένετε ἀπὸ τοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς τὴν στρατιωτικὴν καὶ ναυτικὴν παρασκευὴν τῆς χώρας, μὴ εἰσθε μοιρολάτραι τὴν Μα-

κεδονίαν, τὴν Κρήτην θὰ τὴν ἀποκτήσωμεν ὅπως οἱ ἄνδρες τοῦ '21 ἐκληρονόμησαν τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἡμᾶς».

Κατόπιν ὁ κ. Στριφτόμπολας συνιστᾷ νὰ καταρτισθῇ ἐπιτροπὴ πρὸς συλλογὴν ἐράνων διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ἀνδριάντων τοῦ Ὁθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας, καὶ ἀναφωνῶν ἐν τέλει «Αἰωνία τοῖς ἡ μνήμῃ» κατέρχεται τοῦ βήματος λίαν συγκεκινημένος, μέσφ τῶν οὐρανομήκων ζητωκραυγῶν καὶ τῶν χειροκροτημάτων τοῦ ἀπείρου ἐκείνου κόσμου.

Μετὰ τοῦτο καὶ ἡ τελετὴ αὕτη λήγει.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΜΑΛΙΑΣ

Τὸ τραγικὸν τέλος τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος δὲν ἦτο δυνατόν εἰμὴ νὰ ἐπισπεύσῃ καὶ τὸν θάνατον τῆς προσφιλοῦς αὐτοῦ συζύγου.

Ἡ θλίψις τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασεν ἐκ τὸσον ὀδυνηρᾶς καὶ ἀνεπανορθώτου ἀπωλείας ἐκλόνισεν ἔτι μᾶλλον τὴν ὑγείαν τῆς τὴν ὁποίαν εἶχεν ἤδη καταβάλλει καὶ ἐξασθενήσῃ ἡ ὀδύνη τῆς ἐξορίας.

Ἀληθῶς ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία συνετρίβη ἠθικῶς καὶ σωματικῶς ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν φεύγουσα τῆς προσφιλοῦς τῆς Ἑλδάδος ἠκολούθει ἐξόριστος τὸν Ὁθωνα.

Εἰς τὸ Μόναχον καὶ εἰς τὴν Βαμβέργην ὅπου διῆγε τὴν ἐξορίστον ζωὴν καὶ ἔζησε τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου τῆς δὲν ἀπήλαυε τὴν εὐχαρίστησιν ἐκείνην τῆς ζωῆς τῶν Ἀθηνῶν, ὅπως μὲ πολλὴν χάριν τὴν περιγράφει εἰς τὰς κατωτέρω γραμμὰς λογία ἑλληνίς συλλέξασα ὅλας τὰς σχετικὰς πληροφορίας ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν κυριῶν τῆς τιμῆς καὶ τῶν αὐλικῶν οἵτινες διέμενον εἰς τὰ Ἀνάκτορα :

«Φύσις οὕσα ζωηρά, εὐθυμος, χαρίεσσα, ἐσχόρπιζε τὴν χαρὰν

καὶ τὴν εὐτυχίαν περὶ αὐτήν· ἀλλὰ καὶ καθήκον ἐνόμιζε νὰ εἶνε εὐθυμὸς καὶ φαιδρὰ τὴν ὄψιν, ἵνα διαλύῃ, ὡς ἔλεγε, τὰ νέφη τῆς σκυθρωπότητος καὶ τῶν μεριμνῶν, ἅτινα ἐρρυτίδουν τὸ περίφροντι μέτωπον τοῦ Βασιλέως, καὶ ἵνα καθίσταται εὐχαρὶς καὶ εὐτυχὴς ὁ οἶκος αὐτῶν.

«Εἰργάζετο πάντοτε μετ' ἐπιμελείας ἀόνου περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὑψηλῶν αὐτῆς καθηκόντων μεριμνῶσα καὶ περὶ τῶν τελευταίων λεπτομερειῶν.

«Πάσας τὰς ὥρας εἶχε τακτικῶς καὶ μεθοδικῶς προγραμματισμένας. Καὶ τὸν μὲν χειμῶνα ἠγείρετο πάντοτε τὴν 7ην τῆς πρωίας, τὸ δὲ θέρος τὴν 4ην, καὶ μετέβαινεν εἰς Παλαιὸν Φάληρον χάριν θαλασσίων λουτρῶν.

Ἐπρογευματίζε τὴν 8ην δια γάλακτος, βουτύρου καὶ ὀπωρῶν τῆς ἐποχῆς.

Εἶτα, φέρουσα ἐσθῆτα ἀπλὴν, κατήρχετο εἰς τὸν ἀνακτορικὸν κήπον, ἐν ᾧ ἀπασχολεῖτο μέχρι τῆς 11ης μεριμνῶσα περὶ πάντων, διατρέχουσα αὐτὸν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις ἐφ' ἡμέρας μικρᾶς, ἣν μόνη διηύθυνε, καὶ ὑπὸ τὸν καυστικώτατον ἥλιον τοῦ Ἰουλίου καὶ ὑπὸ τὸ δριμύ ψῦχος τοῦ Δεκεμβρίου.

Τὴν 12ην παρετίθετο τὸ ἄριστον, ἐν ᾧ παρεκάθητο μετὰ τῶν βασιλέων ὁ αὐλάρχης, αἱ Κυρίαι τῆς Αὐλῆς, οἱ ὑπασπισταὶ καὶ ὁ διαγγελεὺς τῆς ὑπηρεσίας.

Ἀκολούθως οἱ βασιλεῖς ἀπεχώρουν εἰς τὰ δώματα αὐτῶν, ὅπου ἡ Βασίλισσα ἠσχολεῖτο ἀναγινώσκουσα τὰς ἐφημερίδας ἢ φιλοτεχνοῦσα ἐργόχειρόν τι.

«Τὴν 3ην ἐδέχετο ἐπισκέψεις κυριῶν, τὴν 4ην ἐξήρχετο ἔφιππος μετὰ τοῦ Βασιλέως, μιᾶς Κυρίας τῆς Αὐλῆς, δύο ὑπασπιστῶν καὶ ἐνὸς διαγγελέως, ἀκολουθούντων ἐν στολῇ τοῦ γερμανοῦ σταυλάρχου, δύο σταυλιτῶν καὶ τεσσάρων χωροφυλάκων.

«Ἐβρίθον τότε κόσμου ἢ πλατεῖα τῶν ἀνακτόρων καὶ τὸ πεδίον τοῦ Ἀρεως, ἀναμένοντος νὰ ἱδῇ διαβαίνοντας τοὺς ἀγαπητοὺς αὐτῷ Βασιλεῖς, τὸν ὥρατον καὶ ξανθὸν Ὅθωνα ἐν τῇ ἀγλῇ τῆς

ἐθνικῆς στολῆς, καὶ τὴν μεγαλοπρεπῆ ὡς ἀμαζόνα Ἀμυλίαν. Σπανίως γυνὴ ἵππευε μετὰ τόσσης χάριτος καὶ εὐτολμίας.

Καὶ ἐξεχύνετο τὸ πλῆθος εἰς ζητωκραυγὰς ἀκρατήτους καὶ ἐγκαρδίους, οἱ δὲ βασιλεῖς μειδιῶντες ἐκ χαρᾶς καὶ εὐχαριστήσεως καὶ συναισθανόμενοι ὅποιαν ἀπελάμβανον δημοτικότητα, εὐτυχεῖς καὶ φαιδροὶ ἐπανεκάμπταν εἰς τὰ ἀνάκτορα.

Τὴν 6ην ἡ Βασίλισσα ἐδέχετο εἰς ἀκρόασιν κυρίους. Τὴν 7ην καὶ ἡμίσειαν παρετίθετο τὸ γεῦμα.

Κατ' αὐτὸ ἐτρηεῖτο πᾶσα ἡ ἐθιμοτυπία καὶ ἄκρα φιλοκαλία καὶ κομψότης περὶ τὴν ἀμφίεσιν.

Ὁ Βασιλεὺς ἐν ἐθνικῇ στολῇ.

Ἡ Βασίλισσα ἔφερεν ἐσθῆτα πολυτελῆ ἔξωμον, περιδέραιον, φέλια ἐκ πολυτίμων λίθων καὶ διάδημα μετὰ μαργαριτῶν ἐπὶ τοῦ δακτύλου ὡς μόνον κόσμημα, δακτυλιδίον μεγάλης τέχνης, εὐρεθέντα ἐν Πάρῳ καὶ οὗ ὅμοιος ὑπάρχει ἐν τῷ νομισματολογικῷ Μουσείῳ τοῦ Μονάχου.

Αἱ Κυρίαι τῆς Αὐλῆς ἔφερον πλουσίαν χρυσοποίκιλτον ἑλληνικὴν ἀμφίεσιν μετὰ κοσμημάτων, Ὁ αὐλάρχης, ὁ ὑπασπιστὴς καὶ ὁ διαγγελεὺς ἐν στολῇ.

Ἐν τῷ ἐστιατορίῳ ἄνθη παντοῦ. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς τραπέζης ἡ ἀπαραίτητος μεγάλη ἀνθοδέσμη ἐκ νωποτάτων ἀνθέων τῆς ἡμέρας. Τὸ δὲ ἄπλετον φῶς τῶν πολυελαίων ἀντηγάζεε τὸν πλοῦτον τοῦ χρυσοῦ καὶ τῶν ἀδαμάντων τοὺς ποικίλους χρωματισμούς.

Διὰ τοὺς βασιλεῖς ἡ ὥρα τοῦ γεύματος ἦτο ἡ ἐπίσημος στιγμή, ἡ συνενοῦσα περὶ τὴν τράπεζαν τὰ μέλη τῆς Βασιλικῆς ἐκείνης οἰκογενείας. Στερούμενοι τέκνων οἱ νεαροὶ Βασιλεῖς εἶχον ἀνάγκην ἀγάπης καὶ πατρικῆς καὶ ἀδελφικῆς. Τοιαύτην εὕρισκον ἀληθῆ καὶ ἀμέριστον εἰς τοὺς περιστοιχίζοντας αὐτοὺς. Ἐπανεπαύοντο ἐν τῇ πατρικῇ φιλοστοργίᾳ τῶν γηραιῶν αὐτῶν ὑπασπιστῶν, ἐν τῇ εἰλικρινεῖ ἀφοσιώσει καὶ εὐγνωμοσύνῃ τῶν νέων διαγγελέων καὶ νεαρῶν δεσποινίδων τῆς Αὐλῆς.

Ἡ Βασίλισσα ἠρέσκετο ἀστείζομένη μετὰ τῶν γηραιῶν ὑπα-

πιστῶν, τοῦ ἀυλάρχου Νοταρᾶ, τοῦ Σαχίνη, χαίρουσα καὶ εἰς φαιδρότατον γέλωτα ἐκχυνομένη, ὅταν εὐφυῶς καὶ ἐτοιμολόγως ἀνταπέδιδον αὐτῇ τὰ ἴσα ἐν τῷ ὀρίῳ τοῦ πρέποντος καὶ τῆς ἐθιμοτυπίας. Ὑψαριστεῖτο ἐν τῇ ἐπικλήσει τοῦ : Σύ. « Ἀμὴ σύ, Μεγαλειοτάτη, ἔτσι τὸ λές καὶ τὸ θέλεις », ἔλεγε μὲ τὴν ἀλβανικὴν προφορὰν τοῦ ὁ γηραιὸς ναύαρχος Σαχίνης.

« Τὸ γεῦμα διεδέχετο ἡ ὥρα τῆς ἀνέσεως· διεσκέδαζον παίζοντες καὶ συζητοῦντες. Ὁ Βασιλεὺς ἔπαιζε σφαιριστήριον μετὰ τῶν αὐλικῶν καὶ μιᾶς ἐκ τῶν κυριῶν τῆς Αὐλῆς, ἡ Βασίλισσα οὐίστ μετὰ τῆς Μεγάλης Κυρίας ἢ ἄλλης Κυρίας.

« Πᾶσα δὲ μέριμνα τῆς Βασιλίσσης ἀπέβλεπεν εἰς τὴν εὐχαρίστησιν καὶ ἀνακούφισιν τοῦ Βασιλέως.

« Ἀλλὰ τί κάμνετε αὐτοῦ, ἔλεγε συχνάκις πρὸς τὰς Κυρίας, αἵτινες ἔπαιζον παιγνίδιον μετὰ τοῦ Βασιλέως, σεῖς δὲν παίζετε ; »

« Ὁ Βασιλεὺς, Μεγαλειοτάτη, ἐφησυχάζει κοιμώμενος, καὶ ἡμεῖς ἐπωφελοῦμενοι τὸν χρόνον ἐργαζόμεθα.

« Ἀλλ' ὅχι, αὐτὸ δὲν γίνεται· ὁ Βασιλεὺς ἔχει ἀνάγκην νὰ παίξῃ ὀλίγον οὐίστ, διὰ νὰ ξεκουρασθῇ ἀπὸ τὰς φροντίδας καὶ νὰ γελάσῃ ».

« Ὡραῖα τόσαι φράσεις καὶ χαριτολογίαι λεπταὶ ἐπλήρουν τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς οἰκιακῆς αὐτῆς ἐστίας· ἡ δὲ φαιδρότης καὶ χαρὰ ἐπέστεφε τὸ ἔργον τῆς ἡμέρας καὶ τὴν σύμπνοιαν τῆς Αὐλῆς.

« Ἡ Αὐλὴ ἐκείνη δημιουργηθεῖσα ἐν τῷ ἐθνικῷ πνεύματι, ἐσχηματίσθη ἀπὸ ὅ,τι ἔζοχον ἐν τῇ φιλοπατρὶᾳ εἶχε τότε νὰ ἐπιδείξῃ ἡ Ἑλλάς.

« Οἱ ἥρωες τοῦ Εἰκοσιένα, περιστοιχίσαντες τὸν νεκρὸν θρόνον, διεκρίθησαν διὰ τῆς εὐσταθείας τοῦ χαρακτῆρος, τῆς εἰλικρινείας, καὶ τοῦ ζήλου αὐτῶν ἐν ταῖς λαμπραῖς ἡμέραις, αἵτινες περιέβαλλον τὸν Ὀθωνα καὶ τὴν Ἀμαλίαν, ὡς ἐπίσης καὶ διὰ τῆς ἱερᾶς ἀφοσιώσεως καὶ αὐταπαρνήσεως ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν σκληρῶν δοκιμασιῶν μὴ ἐγκαταλιπόντες τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν οὐδὲ κατὰ τὴν ὁλιερὰν ἐξορίαν.

Ὅχι, δὲν ἔζη πλέον ἡ Βασίλισσα Ἀμκλία τὴν ζωὴν ἐκείνην τὴν εὐχάριστον καὶ ἡδέϊαν ἣ ὅποια ἀνέπαυεν τὴν ψυχὴν τῆς κατὰ τὴν εὐτυχῇ ἐποχὴν τῆς βασιλείας τῆς.

Ἐκεῖ εἰς τὴν ἐξορίαν ἐκένωνεν ἀπαύστως τὸ ποτήριον τῶν πικριῶν.

Ἡ νοσταλγία, ἡ ἀνίατος αὕτη νόσος ἣτις ὅταν ἔχῃ αἰτίαν ἀγνὴν καὶ ἀληθῆ ἀγάπην, συντρίβει καὶ ἐκμηδενίζει τὰς ὑπάρξεις, εἶχε προσβάλλει καὶ τὴν βασίλισσαν Ἀμκλίαν καὶ τὴν κατέβαλεν καθημερινῶς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον.

Εἶχεν ἤδη ὑποστῇ κινδυνώδη κλόνισμα ἡ υγεία τῆς ἐκ τῆς νοσταλγίας καὶ τῆς λύπης τῆς ἐξορίας ὅταν ἡ τύχῃ ἠθέλησε νὰ τὴν πληῇ μετὰ τὸ βαρύτερον πλήγμα, τὴν ἀπώλειαν τοῦ πολυτίμου καὶ ἀγαπητοῦ τῆς συντρόφου.

Τὸ πένθος τότε καὶ τὰ δάκρυα περιέβαλλον τὰς ἡμέρας τῆς βασιλείας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὁθωνος, τοῦ μόνου τῆς καρδίας τῆς θησαυροῦ.

Καὶ τὸ πένθος τῆς αὐτὸ ἱερὸν ἔδειξε καταφανεστέραν ἔτι μᾶλλον τὴν ἀγάπην αὐτῆς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως ὅταν ἡδυνήθη νὰ συνέλθῃ ἐκ τῆς βαρείας συμφορᾶς συνήθροισεν ὅλας τὰς πολυτελεῖς χρωματιστὰς ἀμφιέσεις τῆς καὶ τὰς διένειμεν εἰς τοὺς πτωχοὺς.

Μία τότε ἐκ τῶν κυριῶν τῆς τιμῆς, οὐχὶ ἑλληνίς ἠρώτησεν τὴν βασίλισσαν :

- Ἀλλὰ τί κάμνετε Μεγαλειοτάτη ;
- Τί ;
- Διανέμετε τὰς ἐσθῆτάς σας
- Ναί· διατί ἐκπλήττεσαι ;

— Ἀλλὰ Μεγαλειοτάτη, ἡδύνασθε νὰ δώσητε χρήματα εἰς τοὺς πτωχοὺς.

Διατί διανέμετε τὰς πολυτελεῖς ἀμφιέσεις σας, αἱ ὅποια ἄλλως ἔχουν καὶ ἀξίαν οἰκογενειακὴν διὰ σᾶς.

— Ἀλλὰ δὲν μοῦ χρησιμεύουν πλέον.

— Ἀλλ' εἶνε καινουργεῖς Μεγαλειοτάτη;

— Δὲν ὠφελεῖ τίποτε.

— Ἀλλὰ τότε διατί δὲν σᾶς χρησιμεύουν;

— Δὲν βλέπετε ὅτι εἶνε χρωματισταί;

— Καὶ τί σημαίνει τοῦτο;

— Ἀγνοεῖς. Καὶ ἔχεις δίκαιον νὰ ἐκπλήττεσαι. Αἱ Ἑλληνίδες εἰς τὴν πατρίδα μας ὅταν πεθάνῃ ὁ σύζυγος δὲν φοροῦμεν πλέον χρωματιστά. Φοροῦμεν πένθιμα, μαῦρα ἐνδύματα εἰς τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ἐγὼ θὰ κρατήσω ἑλληνικὰ τὸ πένθος μου. Θ' ἀκολουθήσω τὰς συνηθείας τῆς πατρίδος μου. Διότι καὶ ἀνείμαι ἐξόριστος ἐδῶ, ἡ Ἑλλάς μου εἶνε ἡ πατρίς μου. Ἡ ψυχὴ ἀνήκει πλέον εἰς αὐτὴν καὶ ὅ,τι μοῦ τὴν ὑπενθυμίζει τὸ προτιμῶ πάντοτε. Καὶ τὸ πένθος μου ἀκόμη θέλω νὰ μοῦ τὴν ὑπενθυμίζῃ.

Καὶ στρεφομένη ἡ Βασίλισσα πρὸς τὴν παρευρισκομένην κατὰ στιγμὴν ἐκείνην ἑλληνίδα κυρίαν τῆς τιμῆς Εὐάνθης Χαντζίσκου;

— Δὲν εἶνε ἔτσι Εὐάνθη μου; Εἰς τὴν πατρίδα μας δὲν φοροῦν μαῦρα πένθιμα ὅταν πεθάνῃ ὁ σύζυγος;

— Μαλιστα Μεγαλειοτάτη.

— Πῶς λοιπὸν ἐγὼ μπορῶ νὰ παραβῶ τὰς συνηθείας τῆς πατρίδος μου;

Ὁ πικρὸς ἀναστεναγμός, ἡ ἀπομόνωσις, τὰ ἀκάταπαύτως ῥέοντα δάκρυα εἶχον ἀποτυπώσει ἐπὶ τῆς μορφῆς αὐτῆς ἀνεξίτηλα τὰ ἴχνη των.

Τίς ἰδοῦσα αὐτὴν πρὶν ἢ ἔτι ἀναχωρήσῃ ἐξ Ἑλλάδος καὶ ἐπαναβλέπουσα εἰς Βαμβέργην, δὲν ἤθελεν αἰσθανθῇ κατάπληξιν καὶ αἰσθημα βαθυτάτου ἄλλους;

Heu! ἡ ὡραία καὶ χαριτόβρυτος Βασίλισσα Ἀμαλία δὲν ἦτο

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 136

πλέον ἢ εὐθυμος, φαιδρὰ καὶ ευτυχὴς ἐκείνη, ἣν ἐλάτρευεν ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος ἐπευφημῶν καὶ θαυμάζων πρὸ ὀλίγου ἔτι, ἐφιππον διερχομένην, ἣ ἐν λαμπρότητι καὶ μεγαλοπρεπεῖ ἀκολουθία πορευομένην κατὰ τὰς ἐθνικὰς τελετὰς πρὸς τὸν Μητροπολιτικὸν ναόν, ἥ ὅτε παρὰ τῷ Θρόνῳ ἵσταμένη ἀπήστραπτεν ἐν ὅλῳ τῷ κάλλει καὶ τῇ αἵγλῃ τοῦ διαδόχου, δεχομένη τὰς ὑποκλίσεις καὶ τὰ θυμιάματα τῶν ἀσπαζομένων ἐν τῇ τελετῇ τοῦ Χειροφιλήματος τὴν δεξιὰν αὐτῆς !

Ἀναλοιώτον μόνον παρέμεινεν αὐτῇ τὸ μεγαλεῖον, ἐν τῷ παραστήματι καὶ τῇ ὅλῃ μορφῇ καὶ ἐκφάνσει τῶν μυχιῶν αὐτῆς αἰσθημάτων, ὅπερ ἐπέβαλλε, συνεκίνει, ἀλλὰ καὶ ἐξήγειρε σκέψεις κατανυκτικὰς, αἰσθήματα λυπηρὰ καὶ βαθὺν σεβασμόν.

Ἡ ἱερὰ ἐκείνη θλίψις καὶ ἡ ἐπὶ τῆς μορφῆς αὐτῆς ἐξωγραφημένη μελαγχολία ἐκράτει καὶ ἐδέσποζε· καὶ ἐκ τούτων δὲ ἡ Βασίλισσα ἀντλοῦσα θεία, δυνάμεις ἠτένιζε πρὸς τὸ μέλλον, πρὸς τὴν αἰωνιότητα.

Ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἀτέρμονος λύπης ἐπεζήτει στιγμὰς ἀναψυχῆς καὶ τὴν λήθην ἐν τῷ καθημερινῷ μόχθῳ, ἐν τῇ ἐργασίᾳ καὶ τῇ ἐξασκήσει τῆς εὐποιίας.

Οὕτως ἐγένετο, ἐν καιρῷ τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου, ἡ Ἐπίτιμος Πρόεδρος καὶ ἡ Προστάτις τοῦ ἐν Βαμβέργῃ Σωματείου τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, δράσασα σπουδαίως καὶ μετασχοῦσα πάσης ἐνεργείας μετὰ τῆς βασιλίσσης τῆς Βαυαρίας Μαρίας.

Εἶχε μετασχηματίσει δύο τῶν ἀνακτορικῶν αἰθουσῶν εἰς ἐργαστάσιον ραπτικῆς, ἐν ᾧ εἰργάζοντο ἅπασαι αἱ ὑψηλῆς περιωπῆς Κυρίαι τῆς Βαμβέργης καὶ τῶν πέριξ μερῶν, ἡ ἰδίᾳ διευθύνουσα καὶ ἐπιδίδουσα.

Ἵνα δὲ παράσχῃ στιγμὰς παραμυθίας καὶ χαρᾶς πρὸς τὰς μητέρας καὶ τὰς συζύγους τῶν μαχομένων ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ πολέμου, διωργάνωσεν ἐφεσπερίδα τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων μετὰ πλουσιωτάτου δένδρου, ἐν ᾧ προσεκλήθησαν πάντα τὰ παῖδιά

τῆς Βαμβέργης, λαβόντα τὰ δῶρα, ἵτινα δι' ἰδίας δαπάνης ἡ Βασιλίςσα εἶχε προετοιμάσει.

Μίαν δ' ἔτι φοράν, τὴν καὶ τελευταίαν τοῦ βίου αὐτῆς, ἀνεμνήσατο τοῦ ὥραίου παρελθόντος, τιμηθεῖσα ὡς Βασιλίςσα τῆς Ἑλλάδος.

Τοῦτο ἐγένετο μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου, ὅτε τὰ τελευταῖα στρατεύματα τῶν Γερμανῶν νικηφόροι ἐπανεκάμπτον εἰς τὰς ἐστίαις αὐτῶν.

Σύνταγμα τούτων διήρχετο ἐξ Ὀλδεμβούργου. Ἡ παρέλασις ὑπῆρξεν ὅλως θριαμβευτική.

Ἡ πόλις ἦτο ἐορτάζουσα καὶ σηματοστόλιστος. Οἱ κάτοικοι, διακύψαντες τὰς ἐργασίας αὐτῶν, ἐξεχύθησαν ἀνά τὴν πόλιν ζητωκραυγοῦντες· τὴν δ' ἐσπέραν ἐγενετο λαμπρὰ φωταψία καὶ μέγα γεῦμα παρετέθη ἐν τοῖς ἀνακτόροις ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Δουκὸς Πέτρου πρὸς τιμὴν τῶν δάφνῃ ἐστεμμένων στραταρχῶν.

Ἐτυχε τότε, τῷ 1871, ἡ Βασιλίςσα νὰ παρεπιδημῇ ἐν Ὀλδεμβούργῳ, καί, ὅπως τιμήσῃ τὴν ἐορτὴν, παρουσιάσθῃ ἐν τε τῇ ὑποδεξιώσει καὶ τῷ γεύματι περιβεβλημένη μαύρην βελουδίνον ἐσθῆτα μετὰ λευκῶν πλουσιωτάτων τριχάπτων, καὶ κεκοσμημένη τὸ στήθος διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Μεγαλοσταύρου· ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς ἔφερε τὸ βαρύτιμον διάδημα, ἐκ σπανίων μαργαριτῶν, ὧρη-θὲν αὐτῇ ὑπὸ τῆς βασιλίσσης Θηρεσίας, καὶ ὅπερ, μετὰ τὸν θάνατον τῆς, ἐπεστράφη τῇ βαυαρικῇ Αὐλῇ καὶ κατετέθη ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ. Ἐπίσης δὲ ἡ μετὰ τῆς Βασιλίσσης Ἑλληνὶς Κυρία τῆς Τιμῆς Ἐάνθη Χατζίσκου ἔφερε τὸ Ἑλληνικὸν ἔνδυμα.

Ἦτο ἡ ὑστάτη περίστασις, καθ' ἣν ζῶσα ἐτιμήθη ὡς πρῶην Βασιλίςσα τῆς Ἑλλάδος.

Αἱ πολλαὶ συγκινήσεις, ἃς προσέκλουν αἱ ἀνακνήσεις καὶ αἱ ἐπισκέψεις τῶν Ἑλλήνων, ἐπηύξανον καὶ ἐδείνουν τὸ νόσημα τῆς καρδίας, ἐξ οὗ εἶχε προσβληθῇ μετὰ τὴν ἐξορίαν.

Εἶναι ἀπερίγραπτον, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀντιληφθῇ πᾶς τις, λέγουσιν οἱ ἐπισκεφθέντες τὴν Βασιλίςσαν ἐν Βαμβέργῃ, μέχρι τί-

νος σημείου ἔφθανεν ἡ θλίψις αὐτῆς καὶ ἡ συγκίνησις, μεμιγμένη μετὰ χαρᾶς, ὅτε ἔβλεπεν ἐπισκέπτῃν Ἑλληνα.

Ὁ ἀείμνηστος Φίλων διηγείτο ὅτι ἐν μιᾷ ὥρᾳ, καθ' ἣν ἔτυχεν ἀκροάσεως παρ' αὐτῆς ὅτε συνώδευσε τὴν θυγατέρα του, τσεσχα χειρόμακτρα ὕγρανεν ἐκ τῶν δακρύων τῆς ἡ Βασίλισσα.

Ἄλλ' ἔτι συγκινητικώτερον συνέβη τῷ κυρίῳ Ἡλίᾳ Παππα-
λιοπούλῳ ἐπισκεφθέντι αὐτὴν ἐν Γρατσίῳ ἔνθα ἡ Βασίλισσα εἶχε μεταβῆ παρὰ τῇ ἀδελφῇ αὐτῆς.

Ὁδηγηθεὶς οὗτος ὑπὸ τῆς ἐπὶ τῶν ὑποδοχῶν Κυρίας ἐν εὐρείᾳ αἰθούσῃ ἀνέμενε τὴν Βασίλισσαν, θεώμενος τὰς ἀνηρτημένας ἐπὶ τοῦ τοίχου ἱστορικὰς εἰκόνας.

Ἀφ' ἧς λυγροὶ ὑπόκωφοι ἠκούσθησαν· προσηλώσας τὴν ἀκοὴν ἤκουσεν, ὅτι ἐξήρχοντο ὀπισθεν παραπετάσματος· ὑπεγείρας αὐτὸ εὐρέθη πρὸ τῆς Βασιλίσσης, ἥτις ἐντὸς μικροῦ ὑαλοφράκτου ἀνδρὸς ἐπὶ ἐρείσματος ἐπακουμβῶσα προσεπάθει νὰ περιστείλῃ τὴν μεγίστην αὐτῆς συγκίνησιν καὶ τὰ δάκρυα, πρὶν ἢ ἴδῃ αὐτόν. Αἱ πρῶται δ' αὐτῆς λέξεις ἦσαν.

«Τί μοι φέρεις ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα; τί λέγουσιν οἱ Ἕλληνες ἀκόμη μᾶς ἀδικοῦν;»

Ἐν τούτῳ ἡ προσφιλὴς ἑλληνικὴ παροιμία τῆς Βαμβέργης καὶ πρὸ καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως Ὁθωνος ἡραιοῦτο κατὰ μικρόν.

Ἐπανεκάμπτον οἱ φέροντες ἀξιώματα ἀνὰ εἰς εἰς Ἑλλάδα, μάλιστα δὲ μετὰ τὸ διάταγμα τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὅπερ ὠρίζε χρόνον ἐπιστροφῆς.

Ἡ δὲ Μεγάλη Κυρία Πλουσκῶφ ἀσθενήσασα ἐκ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ κλίματος καὶ ἐκ τῆς λύπης, διετέλεσεν ἐπὶ πολὺ κλινήρην, νοσηλευομένη ὑπὸ τῆς ἐγγονῆς αὐτῆς, ἐπὶ τούτῳ προσκληθείσης ὑπὸ τῆς Βασιλίσσης.

Ἀπέθανε δ' ἐν Βαμβέργῃ κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1872, ἐν ἡλικίᾳ 78 ἐτῶν.

Ἡ Βασίλισσα ἐκλαυσε τὸν θάνατον καὶ τὴν στέρησιν αὐτῆς ὡς φιλόστοργος θυγάτηρ.

Αἱ Κυρίαι τῆς Τιμῆς, Ἀσπασία Καρπούνη καὶ Ρηγγίνα Φίλωνας, μετὰ τὴν εὐτυχῇ αὐτῶν ἀποκατάστασιν, ἣν ἡ Βασίλισσα μετὰ πολλῆς ἐπεδίωξε στοργῆς, ἀπεχώρησαν μὲν τῆς Αὐλῆς ἀλλὰ διατήρησασαι ἀμείωτον τὸ πρῶτερον αὐτῶν φίλτρον, τὴν βαθεῖαν ἐγνωμοσύνην καὶ τὴν ἰδανικὴν πρὸς τὴν βασίλισσαν λατρείαν, δὲν ἐπαύσαντο τακτικῶς νὰ βλέπωσι καὶ ἐπισκέπτονται αὐτήν.

Ἡ μὲν πρώτη, χάριν τούτου διέμενε τὸν χειμῶνα ἐν Βαμβέργῃ, τὸ θέρος μόνον μεταβαίνουσα εἰς τὴν δώρον ἀπέχουσαν ἐπαυλιν αὐτῆς· ἡ δὲ δευτέρα συχνότατα ἤρχετο ἐκ τοῦ κτήματος, τοῦ Βούρτζεβουργ, ὕπερ σιδηροδρομικῶς τρεῖς ὥρας ἀπέχει τῆς Βαμβέργης.

Αἱ ἡμέραι τῆς ἐπισκέψεως αὐτῶν ἦσαν ἡμέραι γλυκείας καὶ ἡδίστης εὐχαριστήσεως δι' ἀπάσας, καὶ ἡ συνομιλία ἀντικείμενον εἶχε πάντοτε τὴν Ἑλλάδα.

Ὅτε λοιπὸν, τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1873, ἡ δεσποινὶς Εὐάνθη Χατζίσκου μετέβη εἰς Βαμβέργην ὡς Κυρία τῆς τιμῆς, ἡ Αὐλὴ τῆς Ἀμαλίας ἦτο κατ' ἀνάγκην δημιουργημα τῶν περιστάσεων.

Πρόσωπα μέγα φέροντα ὄνομα καὶ σημαίνοντα ἐν τῇ ὑψηλῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ πολιτικῇ τῆς Γερμανίας περιεστοίχιζον τὴν Βασίλισσαν μετ' ἀφοσιώσεως καὶ ὑψίστου σεβασμοῦ.

Ἀλλὰ διὰ τὴν Ἀμαλίαν ἦτο προσφιλοτέρα καὶ περισσότερον ἀγαπητὴ ἡ ἀφοσίωσις τῶν Ἑλληνίδων αἵτινες πισταὶ εἰς τὴν Βασίλισσάν των διέμενον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν της.

Παρὰ τοιαύτης πλήρους στοργῆς καὶ σεβασμοῦ ἀκολουθίας περιττοιχομένη ἡ Ἀμαλία, ἦτο φυσικὸν νὰ ὑπέφερεν ὀλιγώτερον ἐκ τῶν πικριῶν τῆς ἐξορίας καὶ ἐνέμενεν ἐν ἐγκαρτερήσει εἰς τὴν ὁδὸν τῶν τελευταίων ἐτῶν τῆς ζωῆς της.

Ἀλλ' ἡ εὐαίσθητος καρδίᾳ τῆς Βασιλίσσης δὲν ἠδύνατο, οὔτε ἐν μέσῳ τοιαύτης ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως ν' ἀποτινάξῃ τὸ μαρτύριον τῶν πατριωτικῶν πόνων καὶ ἔπασχε δεινῶς.

Εἰς ἐπίμετρον τὸν καθημερινὸν μαρασμὸν τῆς ὀδύνης ἐπληύησε βιαίως τὸ βαρὺ πλῆγμα τοῦ θανάτου τοῦ Ὁθωνος.

Τότε πλέον ἢ Ἀμαλία ἀφῆκεν ἑαυτὴν ἔρμαιον εἰς τὸν ψυχικὸν σπαραγμὸν ὅστις ἐφθειρεν τὴν ὑγείαν τῆς, ἐμάρανε τὸ ἄνθος τῆς ζωῆς τῆς καὶ ἤνοιγεν ἀσφαλῶς τὸν τάφον τῆς.

Χαρακτηριστικὸν τῆς ἐξαντλήσεως εἰς ἣν εὐρίσκετο ἡ Ἀμαλία κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶνε τὸ ἐπεισόδιον ὅπερ ἀφηγήθη ἄλλοτε ἡ κυρία Σμαράγδα Βαλτινοῦ καὶ ὅπερ διεσώθη μέχρις ἡμῶν.

Ἡ κυρία Βαλτινοῦ ὅταν διὰ πρώτην φοράν ἀπὸ τῆς ἐξ Ἀθηνῶν ἀναχωρήσεώς τῆς, ἐπανεῖδε τὴν Βασιλισσάν Ἀμαλίαν εἰς Βαμβέργην ὅπου μετέβη ἵνα υποβάλῃ τὰ σέβη τῆς, τοσαύτην εὗρεν ἀλλοίωσιν ἐν τῇ μορφῇ τῆς, ὥστε δὲν ἠδυνήθη καθ' ἣν στιγμὴν παρυσιάσθη πρὸ αὐτῆς, νὰ συγκρατήσῃ ἐπιφάνημα ἐκπλήξεως.

Ἡ Βασιλισσα ἀντελήφθη τοῦτο καὶ εἶπε πρὸς τὴν κυρίαν Βαλτινοῦ.

— Βλέπεις, βλέπεις πῶς με ἠλλοίωσαν αἱ θλίψεις καὶ τὰ δάκρυα.

— Συγγνώμην, Μεγαλειοτάτη, ἀπήντησεν ἡ κυρία Βαλτινοῦ "Ὅχι δὲν παρετήρησα τοῦτο, ἀλλ' εἶμαι ὑπὸ τὸ αἶσθημα μεγάλῃς συγκινήσεως, ὅτι ἐνταῦθα ἐπαναβλέπω ὑμᾶς.

— Σὰς εὐχαριστῶ ἀγαπητὴ μου κυρία, διὰ τὰ αἰσθήματά σου. Ἀλλ' εἶνε περιττὸν νὰ μοὶ κρύπτεις τὴν ἀλήθειαν.....

— Σὰς βεβαιῶ Μεγαλειοτάτη.

"ὦ ! τὸ ἐννοῶ. "Ἐχεις δίκαιον νὰ ἐκπλήττεσαι. Δὲν εἶμαι πλέον ἢ εὐτυχὴς καὶ φαῖδρά ἐκείνη Βασιλισσα, ὅπως με ἐγνωρίσατε ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν προσφιλῆ μου Ἑλλάδα. Αἱ θλίψεις καὶ οἱ πόνοι με ἠλλοίωσαν, με κατέβαλον φοβερά.

Ἐγὼ μόνον καὶ ὁ Θεὸς γνωρίζομεν τὸ μαρτύριον τῆς ψυχῆς μου κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὀδυνηρᾶς αὐτῆς ἐξορίας. Δὲν μπορεῖς νὰ φαντασθῇς πόσον ὑπέφερα ἐδῶ, μακρὰν τῆς ἀγαπητῆς μου Ἑλλάδος.

Ἡ σκέψις μου, οἱ λογισμοί μου, ἡ τρυφερότης τῆς καρδίας μου

ἐστρέφοντο καὶ στρέφονται διαρκῶς περὶ τὴν προσφιλῆ μας πατρίδα. Τὴν ψυχὴν μου πιέζει διαρκῶς ἡ θλίψις ὅτι ὁ ἀγαπητὸς μας λαὸς παρεγνώρισε τὰς ἀγαθὰς μας διαθέσεις, παρεγνώρισε τὸν καλὸν μας ἀγῶνα ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου, παρεγνώρισε τὸν πατριωτισμὸν μας, τὸν ἀγνὸν καὶ ἄδολον. Δὲν μνησικακῶ ὁμῶς..... Ἀλλὰ λέγε μου ἀγαπητὴ μου κυρία, τί νέα μᾶς φέρεις ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα;

— Μεγαλειοτάτη, οὐδὲν ἄλλο πλὴν τὴν ὀδυνηρὰν μεταμέλειαν τοῦ λαοῦ διὰ τὸ ἀδίκημα ὅπερ διέπραξε πρῶτον κατὰ τοῦ Ἑθνους του καὶ ἔπειτα κατὰ τῶν Βασιλέων του.

— ὦ! ἂς μὴ ὀμιλῶμεν πλέον διὰ τοῦτο. Καλλίτερα ἂς ὀμιλῶμεν διὰ τὰς εὐτυχεῖς ἀναμνήσεις τοῦ παρελθόντος καὶ ἂς μὴ οἰξώμεν τὰ σημεῖα ἐκεῖνα ποῦ μοῦ ματώνουν τὴν ψυχὴν. Μοῦ ἀρέσει πολὺ ν' ἀφηγοῦμαι καὶ νὰ ἐπαναφέρω εἰς τὴν μνήμην μου τὰς ὥραιας ἐκεῖνας ἀναμνήσεις. Καὶ τὰς ἐνθυμοῦμαι ὅλας, ὅλας..... Ἐνθυμοῦμαι ὅτι....

Καὶ ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία ὥσπερ εὐρίσκουσα ἀνακούφισιν καὶ ἡδονὴν ἀνέκφραστον ἤρχισε ν' ἀφηγεῖται τὰ κυριώτερα περιστατικά τῆς Βασιλείας τῆς, τὰ ὅποια ἐχαρακτήριζεν ὡς εὐτυχῆ.

Ἀφηγήθη τὴν περιοδείαν τῆς ἀνὰ τὰς πόλεις, κωμοπόλεις καὶ χωρία καὶ τὰς νήσους τῆς Ἑλλάδος ὅπου τὰ πάντα ἐβλεπε, καὶ δῶρα καὶ χρηματικὰς βοηθείας διένειμεν.

Ὅτε ἐφιππος ἀνῆλθε τὰς ὕψηλὰς καὶ χιονοσκεπεῖς κορυφὰς τοῦ χιονοβλήτου Παρνασσοῦ ἐπεσκέφθη τὴν Κασταλίαν Πηγὴν, τὸ Κωρύκειον Ἄντρον, τοὺς Δελφοὺς καὶ τόσα ἄλλα μέρη ἱστορικὰ καὶ ἐνδοξά, διῆλθε τὰ ὕψηλά καὶ τραχέα ὄρη τῆς Οἴτης καὶ τοῦ Κόρακος, εἶδε τὴν ὀρεινὴν Δωρίδα.

Ἐνεθυμήθη ὅτι ἐν τινι κωμοπόλει αὐτῆς, τῇ Ἀρτοτίνῃ, πατρίδι τοῦ ἥρωος Διάκου, αἱ γυναῖκες ἐκθαμβοὶ ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει τῆς δὲν ἡδύν ντο ν' ἀπαντήσωσιν εἰς τὰς διαφόρους ἐρωτήσεις, ἂς ἀπέτεινεν αὐταῖς καὶ μόνον ἡ γενναία Γιαβρούτενα δρᾶξασα κλῶνους βασιλικοῦ προσέφερε τὸ ὁμώνυμον φυτὸν τῇ Βασιλίσῃ προσάγορεύσασα δι' εὐχῶν ἀπλοϊκῶν ἄλλ' ἐγκαρδίων.

Καὶ τοῦ Βάλτου τὸ Μακροκάμπι καὶ τῆς Ἀκαρνανίας καὶ τοῦ Αἰτωλικοῦ ἐπεσκέφθη τὰ γραφικὰ τοπία.

Τὴν Πελοπόννησον διήλθεν ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον. Διὰ τοῦ Ἴσθμου τῆς Κορίνθου ἀφίκετο εἰς Κόρινθον, ἐκεῖθεν εἰς τὰ Ἀρκαδικὰ ὄρη, τὴν Κυλίνην, τὸ Παρθένιον, εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Στενυκλάρου καὶ Σικυῶνος· ἐπεσκέφθη τὴν πηγὴν τῆς Στυγός, νῦν Μέγα Σπήλαιον.

Ἀλλὰ καὶ πολλὰς πόλεις τῆς Ἀχαιᾶς, Μεσσηνίας καὶ Λακωνίας ἐγνώρισε.

Τοῦ Ταυγέτου ἐθαύμασε τὰ ὑψικόρυφα ὄρη, τοῦ ἱστορικοῦ Εὐρώτα τὰς πρασίλους πεδιάδας.

Διέβη τὸ Γύθειον, Μαραθωνῆσι, τὸν Μιστράν καὶ τόσα ἄλλα ὀνομαστά ἐν τῇ παναρχαίᾳ καὶ νέᾳ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος μέρη. Ἐπὶ ἡμέρας πολλὰς διέπλεε τὴν γλαυκὴν τοῦ Αἰγαίου θάλασσαν ἐπισκεπτομένη τὰς κυματοπλήκτους νήσους τῶν Κυκλάδων.

Ἐνεθυμήθη καὶ τὸ ὑπὸ τῶν ὠραίων νεανίδων τῆς Ἀραχώθης ποιηθὲν ποίημα, ὕμνον πρὸς τὴν ὠραιότητά της :

Βασίλισσα ἴσαι ἴματα μου, βαστᾶς καὶ τὴν κορῶνα,
Ἔχεις καὶ τὸν αὐγερινὸν ἔς τὰ χεῖλη καὶ ἔς τὸ στόμα.
Ὅταν θ' ἀναιίδης ἔς τ' ἄλογον, ὅλος ὁ κόσμος τρέχει
Ποιὸς πρῶτος νὰ σέ πρωτοειδῇ, ποιοὺς νὰ σέ πρωτοβλέπῃ.
Ἡ μέση σου εὐλύγιστος, τ' ἀγγελικὸν σου σῶμα
Φαίνεται ἅπαν ἔς τ' ἄλογο ὅσων ἀγγελος ἔς τὸ δῶμα.
Ὅταν σέ πρωτοῖδामε ἔς τὸ κάστρον ν' ἀναβαίνης,
Ὁ ἥλιος ἐσκοτίνασε καὶ σὺ ἄρχισες νὰ φέγγης.

Ἐνεθυμήθη τὰ εὐφρόσυνα ἐκεῖνα γεγονότα τοῦ ἐνθουσιώδους πανηγυρισμοῦ παρὰ τοῦ λαοῦ τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος.

Τότε ἀντιπρόσωποι ἐκ τῶν πόλεων τοῦ ἐξω Ἑλληνισμοῦ καὶ ἀπεσταλμένοι ἐκ τῶν διαφόρων μερῶν τῆς Ἑλλάδος ἦλθον εἰς Ἀθήνας, ἵνα χαριετίσωσι τοὺς Βασιλεῖς

Ἡ πρωτεύουσα πλουσίως καὶ φιλοκάλως εἶχε διακοσμηθῆ, ἵνα δεξιωθῇ τὰς ἐκτάκτους πρεσβείας τῶν κυριωτέρων Αὐλῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τοὺς Ἑλληνας ἀπεσταλμένους.

Στήλαι ἐν ταῖς κεντρικωτέραις ὁδοῖς Αἰόλου καὶ Ἑρμοῦ ὑψώθησαν καὶ ἐπὶ τῶν στηλῶν ἐτέθησαν ὡς κιονόκρανα αἱ προτομαὶ τῶν ἀγωνιστῶν.

Ἀψὶς τετράπυλος ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως τῶν ὁδῶν Ἑρμοῦ καὶ Αἰόλου ἀνηγέρθη, ἑτερὰ δὲ εἰς διάφορα τῆς πόλεως μέρη.

Αἱ Ἀθηναὶ ἐφωταγωγοῦντο ἐπὶ τρεῖς νύκτας. Ἡ Ἀκρόπολις καὶ ὁ Λυκαβήτῳς ἀνεφλέγοντο ἐν τῇ πολυχρῶμῳ λάμπει τῶν ἐπ' αὐτῶν ἀνημμένων πυρῶν.

Οἱ ἥχοι τῶν μουσικῶν ὀργάνων καὶ αἱ ζητωκραυγαὶ τοῦ πλήθους διασαυτρούμεναι ἐπληττον καὶ διέσχιζον τὰ κύματα τοῦ ᾄερος.

Ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἱεροτελεσταὶ ἐν πάσῃ μεγαλοπρεπείᾳ ἐτελέσθησαν καὶ εὐχαὶ πρὸς τὸν Ὑψιστον ὑπὲρ τοῦ Βασιλικοῦ ζεύγους ἀνεπέμφθησαν.

Προσφωνήσεις Ἱερουσάας καὶ Βουλῆς, γεύματα καὶ χοροὶ ἐν τοῖς ἀνακτόροις.

Κοινὰ τράπεζαι παρὰ τὸ Θησεῖον, ἵνα ἐστιασθῇ ὁ λαὸς παρετέθησαν.

Ἐλέη πρὸς πτωχοὺς, καὶ χάριτες πρὸς φιλακισμένους ἀπενεμήθησαν.

Ἀναφέρει καὶ τὰ παρκερικὰ τὰ ὅποια ἔδωκαν ἀφορμὴν νὰ ἐξεγερθῇ ἡ ἐθνικὴ φιλοτιμία σύσσωμος καὶ ἐνθουσιώδης καὶ νὰ περιβάλῃ διὰ τῆς αἴγλης τῆς πατριωτικῆς τοὺς ἐκλεκτοὺς τοῦ θρόνου.

Ἐνεθυμήθη τὸ ριγῆλὸν γεγονὸς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὅτι τὴν ἐσπέραν τῆς 15ης Ἰανουαρίου, ὅτε οἱ Βασιλεῖς ἐπέστρεφον ἑφιπποὶ ἐκ τοῦ συνήθους περιπάτου, κατὰ τὴν διασταύρωσιν τῆς ὁδοῦ Αἰόλου καὶ τῆς νῦν Σταδίου, εἰς ἐκ τῶν σταυλιτῶν σπεύσας εἰδοποιεῖ τὸν Γερμανὸν σταυλάρχην, ὅτι διακρίνει μακρόθεν συρροὴν πλήθους παρὰ τὴν «Ὀραίαν Ἑλλάδα».

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 137

Ὁ σταυλάρχης ἀναφέρει τὸ πρᾶγμα τοῖς ὑπασπισταῖς καὶ οὗτοι εἰς τοὺς Βασιλεῖς.

Οἱ περὶ τὸν Βασιλέα ἐκλαβόντες τὴν συνάθροισιν ὡς ἀντιβασιλικήν, ἕνεκα τῶν ταραχῶν, ἃς ἡ ἀγγλικὴ πολιτικὴ διηγήρει, ἐξεφρασαν γνώμην νὰ παρακάμψωσι τὴν ὁδὸν Αἰόλου καὶ διὰ τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ ἀνάκτορα, προαποστείλωσι δὲ χωροφύλακας, ὅπως εἰδοποιηθῇ ἡ φρουρὰ τῶν ἀνακτόρων.

Ἡ Βασίλισσα γενναία δι' ἐαυτὴν ἀλλὰ δεινὴ, ὅτε κίνδυνος ἐφαίνετο ἐπαπειλῶν τὸν Βασιλέα, συνεμερίσθη τὴν ἐκφρασθεῖσαν γνώμην τῶν ὑπασπιστῶν Βαλτινοῦ, Καρατάσσου, Πάλλη καὶ Δράκου.

Ἄλλ' ὁ Βάσιλεύς, ὁ πάντοτε ἀπτόητος πρὸ τοῦ κινδύνου καὶ πρόθυμος διὰ πᾶσαν θυσίαν, ἀπεκρίνατο : «Χαίρω διότι παρίσταται κατ'ἀλλήλους στιγμὴ, ἵνα μάθω αὐτοπροσώπως ὅ,τι ζητεῖ ὁ λαός μου», διατάξας τοὺς ὑπασπιστάς, οἵτινες ἀνασπᾶσαντες τὰ ξίφη εἶχον κυκλώσει τοὺς βασιλεῖς νὰ διευθυνθῶσι πρὸς τὸ μέρος τῆς συναθροίσεως.

Ἡ Βασίλισσα καὶ πάλιν διστάζουσα προσεπάθει ν' ἀποτρέψῃ τὸν Βασιλέα· ἡ δὲ νεαρὰ Κυρία τῆς Τιμῆς δεσποινὶς Λιδωρίκη παρὰ τὴν ἐθιμοτυπίαν, λέγει σιγαλῇ τῇ φωνῇ : «Ἐχει δίκαιον ὁ Βασιλεύς· δὲν πρέπει νὰ ὑπισθοδρομήσωμεν.» Ἡ βασίλισσα ἀκούσασα ταῦτα ἐφάνη μειδιῶσα, καὶ εἶπεν :

«Ἄς ἀκούσωμεν καὶ τὸ παιδί· ὁ Θεὸς εἶναι μὲ τὰ παιδιὰ!» Καὶ ἐνδίδουσα εἰς τοῦ Βασιλέως τὴν θέλησιν ἐκέντησε τὸν ἵππον τῆς καὶ ἐτέθη παρὰ τὰ ἀριστερὰ τοῦ Βασιλέως.

Καὶ ὁ μὲν Δράκος ἔλαβεν ἐντολὴν ἵνα προπορεύηται, οἱ δὲ λοιποὶ ἔχοντες ἐν μέσῳ τὴν Κυρίαν τῆς τιμῆς εἶποντο. Τούτοις παρηκολούθουν οἱ σταυλῖται καὶ οἱ τέσσαρες χωροφύλακες. Ἐπροχώρουν ἡρέμα καὶ ἀθορύβως, μόνις ἀκουομένου τοῦ ποδηλατισμοῦ. Ὁ Δράκος προπορευθεὶς καὶ θέλων νὰ γνωρίσῃ τὴν αἰτίαν τῆς συρροῆς, ἀπέεινε τὸν λόγον πρὸς τὸν πρῶτον παρατυχόντα διαβάτην. Οὗτος, ἐκλαβὼν αὐτὸν ὡς τινα τῆς φρουρᾶς τοῦ ἵππικοῦ, ἀπαντᾷ :

«Γιὰ τὸν Ὁθωνα, βρέ, νὰ τοῦ φωνάξουμε ζήτω, ποῦ μᾶς τὸν φάγανε οἱ... Ἑγγλέζοι!» Μόλις ἐτελείωνε τὴν φράσιν, ἐπλησιάζον οἱ Βασιλεῖς μετὰ τῆς συνοδίας.

Ὁ εἰπὼν, ἀντιληφθεὶς τὴν προσέλευσιν αὐτῶν καὶ πρὶν ἢ ὁ Δράκος προφθάσῃ νὰ μεταδώσῃ αὐτοῖς τὰ λεγθέντα, ὑψώνει στεντορεῖαν φωνήν: αὐτὸς ὁ Ὁθωνας... .

Τὸ ὄνομα μόνον ὡς ἠλεκτρικὸς σπινθὴρ διέδραμε τὸ πλῆθος. Αὐθωρεὶ ἡ πυκνὴ ἐκείνη μάζα τῶν ἀνθρώπων ἐκινήθη· ὥρμησαν φρενητιωδῶς πρὸς τοὺς Βασιλεῖς, ἤρπασαν ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτῶν τὰ ἡνία, ἐσταμάτησαν τοὺς ἵππους ζητωκραυγοῦντες, ἐπευφημοῦντες καὶ ἀλαλάζοντες.

Κατησπάζοντο τὰς χεῖρας καὶ τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων των, καὶ διὰ δακρύων ἐξέφραζον πρὸς αὐτοὺς τὴν ἀγάπην των, τὴν εὐγνωμοσύνην των.

Αἱ ζητωκραυγαὶ καὶ ἡ βοή τοῦ πλήθους ἐκορυφοῦντο· οἱ Βασιλεῖς συγκεκινημένοι, δακρύοντες, μόλις ἠδύναντο νὰ προχωρήσωσιν· ὁ λαὸς ἐν φοβερῷ συνωστισμῷ εἶχε περιστοιχίσει αὐτοὺς καὶ ἠκολούθει κατὰ βῆμα εἰς τὰ ἀνάκτορα.

Ἐνεκα τῆς συνωθήσεως ἡ Βασιλικὴ συνοδία εἶχε διασπασθῇ βιαίως, καὶ σπεύσασα διὰ τῶν στενωπῶν κατέφθασεν εἰς τὰ ἀνάκτορα.

Ἄλλ' ἦτο καιρὸς, διότι ὁ αὐλάρχης ἀκούσας τὴν βοήν καὶ τὸν ἀλαλαγμὸν καὶ νομίσας ὅτι ἐγένετο στάσις, εἶχε διατάξει νὰ κλεισθῶσιν αἱ ἀνακτορικαὶ πύλαι καὶ παρατάξει τὴν φρουράν. Ἐξαπέστειλε δ' ἐφίππους ὑπηρέτας νὰ προκαταλάβωσι τὰ υἑρη, δι' ὧν ἐγνώριζεν ὅτι οἱ βασιλεῖς ἔμελλον νὰ ἐπιστρέψωσιν, ἵνα εἰδοποιήσωσιν αὐτοὺς περὶ τῶν συμβαινόντων.

Ἄλλ' ἄμα μαθὼν παρὰ τῶν ὑπασπιστῶν τὰ εὐχάριστα διέταξε νὰ διανοιγῶσιν αἱ πύλαι, καὶ αὐτὸς κατελθὼν μετὰ τῶν ὑπασπιστῶν ἀνέμενεν ἐν τοῖς ἀνακτορικοῖς προπυλαίοις τοὺς Βασιλεῖς, οὔτινες ἔνεκα τοῦ συνωστισμοῦ βραδέως ἀφίκοντο, καὶ ἀφιππεύσαντες ἐχαιρέτισαν τὸ πλῆθος, ὅπως εἰσέλθωσι μόνοι. Ἄλλ' ὁ λαὸς

ἀκράτητος πλέον ἐκ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ εἰσώρμησε μετ' αὐτῶν ἐν τοῖς ἀνακτόροις καὶ διεχύθη ἐν τοῖς διαδρόμοις.

Ὁ Βασιλεὺς καὶ πάλιν χαιρετίζει· ἡ Βασίλισσα ἀπηυδνηκυῖα καὶ συγκεκινημένη μόλις δύναται νὰ ἴσταται ἐπὶ ποδός, καὶ εἰς νεῦμά της δηλωτικὸν πρὸς τὴν δεσποινίδα Λιδωρίκη καθοδηγεῖται ὑπ' αὐτῆς ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ ἰσογείου, καὶ ἐκεῖ μείνασα ἐλευθέρα ἀνελύθη εἰς δάκρυα, ἅτινα προεκάλεσαν αἱ πολλαὶ τῆς ἡμέρας συγκινήσεις καὶ ὁ κάματος, ἀλλὰ καὶ ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐχαρίστησις ἐκ τῆς τύσον θερμῶς ἐκδηλωθείσης ἀγάπης τοῦ λαοῦ των.

Ἐνεθυμήθη ἀκόμη καὶ τὴν κρίσιμον ἀλλ' ἐνθουσιώδη ἐκείνην περίοδον ἣτις προηγήθη τῆς Κατοχῆς, τότε ὅτε οἱ πρεσβευταὶ ἀποτυχόντες νὰ ἀποτρέψωσι τὸν Ὀθωνα νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς ἐπαναστάτας ἐστράφησαν πρὸς τὴν Ἀρκλίαν πεποιθότες ὅτι ἡδύνατο αὕτη νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῆς θελήσεως τοῦ Βασιλέως.

Ἄλλ' ὥς νὰ ἐζήτουν παρ' αὐτῆς ἵνα παύσῃ ν' ἀγαπᾷ τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑλλάδος, ἵνα παύσῃ ὁμοφρονοῦσα τῷ προσφιλεῖ αὐτῆς συζύγῳ!

Ὅτε δὲ ὁ Γάλλος πρεσβευτῆς κ. Ρουάν εἶπε πρὸς τοὺς Βασιλεῖς, ὅτι ἡ ἐπανάστασις δὲν ἦτο ἐθνικὴ ἀλλ' ἀποτέλεσμα ἐνεργείας τῆς Αὐλῆς, ὁ μὲν Βασιλεὺς ἀνέκραξε μετ' ὀργῆς : « Πῶς δὲν εἶναι ἐθνικὸν τὸ κίνημα ;

Τὸ ἔθνος ταύτην τὴν στιγμὴν αἰσθάνεται ὡς εἰς ἄνθρωπος. Τὰ λεχθέντα δὲ ὑφ' ὑμῶν μαρτυροῦσιν, ὅτι οὕτε ἡμεῖς, οὔτε τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἐγνωρίσατε».

Ἡ δὲ Βασίλισσα ἔλεγε πρὸς τοὺς ὑπουργούς : « Ὁ κύριος Ρουάν εἶχε τὴν τὸλμην νὰ μᾶς εἴπῃ, ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἔχων ἄλλην θρησκείαν ἢ τοῦ λαοῦ του δὲν ὤφειλε ν' ἀναμιγνύηται εἰς τὸν ἀγῶνα, καί, ἐὰν πράττῃ τοῦτο φοβούμενος τὴν ἐθνικὴν γνώμην, ἡ κυβερνήσις τοῦ Ναπολέοντος εἶναι πρόθυμος νὰ τὸν βοηθήσῃ ἐξαπαστέλλουσα στόλον»!...

Εἶναι ἐπίσης ἀξιομνημόνευτοι οἱ ἐξῆς λόγοι τῆς Βασιλίσσης πρὸς τοὺς ὑπουργούς :

«Εάν ἡ Εὐρώπη ἔδωκεν εἰς τὸν Ὅθωνα τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος, ὥπως τὸν ἔχη ἀπλοῦν ὄργανον τῶν ἰδίων αὐτῆς συμφερόντων, ἀπατᾶται!

Ὁ Ὅθων συνεταύτισε τὴν τύχην του μὲ τὴν τύχην τοῦ ἔθνους.

Τὸ δὲ ἔθνος ἔχει μεγάλην ἀποστολὴν εἰς τὴν Ἀνατολήν, καὶ ταύτην ἀνεδέχθη ὁλόκληρον ὁ Ὅθων ἔστω καὶ μὲ κίνδυνόν του».

Μετὰ δὲ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπαναστάσεως ἔλεγε πρὸς αὐτούς: «Θὰ δώσητε λόγον εἰς τὸν Θεόν, διότι μὲ τὰ μισὰ μέτρα σας κατεστρέψατε τὸ κίνημα ἐμποδίσαντες τὸν Βασιλέα νὰ ἐξέλθῃ!»

Ἄλλ' ἔσβεσαν τόσοι πάθοι ἐθνικοί, τόσαι χρησταὶ ἐλπίδες ὑπὸ τῆς παγερᾶς πνοῆς βασκανοῦ δαίμονος! Διελύθησαν τόσα χρυσᾶ ὄνειρα, ἀνταυγάζοντα εἰς τὴν διάνοιχν ὑψηλόφρονος Βασιλίσσης, ἥτις, δεχθεῖσα ἐπὶ τῆς ωραίας αὐτῆς κεφαλῆς τὸ ὑπὸ ἡρωϊκῶν χειρῶν πλεχθὲν καλλιτέχρον διάδημα, ἥσ' ἄνετο αὐτὸ μικρὸν καὶ μὴ ἐξισούμενον πρὸς τὸ ἰσχυρὸν πνεῦμά της καὶ τὴν εὐγενῆ αὐτῆς φιλοδοξίαν καὶ ἔτι μᾶλλον πρὸς αὐτάς τὰς διακαεστάτας εὐχὰς τοῦ Πανελληνίου.

Ἐν τῇ εὐρείᾳ τοῦ λόγου της ὑπὸ τῆς ὁποίας κατελαμβάνετο ὁσάκις αἱ ἀναμνήσεις τῆς προσφιλοῦς Ἑλλάδος της ἤρχοντο εἰς τὰ χεῖλη της ἀφηγήθη πολλὰ ἄλλα ἐπεισόδια τῆς Βασιλείας της.

Καὶ ὅταν ἐξήντησεν ὅλας τὰς ἀναμνήσεις της, εἶπε πρὸς τὴν κυρίαν Βαλτινοῦ:

— Βλέπεις πῶς τὰ ἐνθυμοῦμαι ὅλα, ὅλα. Τὰ ἔχω διαρκῶς εἰς τὸν νοῦν μου, τὰ ἀναπολῶ νοερῶς, ὅταν δὲ τὰ διηγοῦμαι κάποτε δὲν τὰ λητμονῶ.

— Ναὶ Μεγαλειοτάτη ἔχετε θυμασίαν μνήμην.

— Ὀλίγον καιρὸν θὰ τὰ διηγοῦμαι ἀκόμη.

— Διατί Μεγαλειοτάτη;

— ὦ! Ἀγαπητὴ μου κυρία, αἱ πικρίαι καὶ ἡ ὀδύνη μὲ κατέβαλον τόσον ὥστε τὰ ἀπομένοντα ἔτη τῆς ζωῆς μου δὲν εἶνε δυνατόν νὰ εἶνε πολλά.

— Ἀλλὰ Μεγαλειότατη...

— Εἶνε ἀνωφελεῖς αἱ ἐνθαρρύνσεις. Τὸ βλέπω, τὸ αἰσθάνομαι. Τὴν συντριβὴν ποῦ μοῦ προπαρασκεύασεν ἡ βαθεῖα θλίψις τῆς ἐξορίας ἤλθε τώρα νὰ συμπληρώσῃ τὸ ὀδυνηρὸν πένθος τοῦ θανάτου τοῦ προσφιλοῦς μου Ὁθωνος. Ἡ ἀπώλεια αὐτῇ μοῦ στοιχίζει πολὺ παρὰ πολὺ...

Καὶ εἰς τὰς λέξεις ταύτας δύο δάκρυα ἔλαμψαν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ἀτυχοῦς Βασιλίσσης.

Ἡ ἀσθένεια τῆς Βασιλίσσης.

Εἰς τὴν Βαμβέργην ἡ Βασίλισσα ἐξηκολούθει νὰ διάγῃ τὸν βίον τῶν θλίψεων καὶ τῆς ὀδύνης.

Ἐφ' ὅσον προухώρει ὁ καιρὸς ἡ μελαγχολία τῆς κ'ῤῥανεν διαρκῶς καὶ δὲν ἡσθάνετο πλέον τὴν ἀνάγκην ὅπως ἄλλοτε νὰ ἐπιζητήσῃ τέρψεις ἢ ψυχαγωγίας διὰ νὰ λησμονῇ τὴν ὀδύνην τῆς.

Ἐφθινε διαρκῶς καὶ ἐφαίνετο ὥσπερ νὰ ἡκολούθει, ἐν συνειδήσει, μὲ βραδὺ ἄλλ' ἀσφαλὲς βῆμα τὸν δρόμον τοῦ μοιραίου.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1875, ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ Πάσχα ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία ἐξεδήλωσε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπιχειρήσῃ ἐκδρομὴν μέχρι τοῦ Μπρουκέν.

— Αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην, ἔλεγε, νὰ λάβω αὐτὴν τὴν μικρὰν ἀναψυχὴν. Μοὶ φαίνεται ὅτι πνίγομαι ἐδῶ.

Ἀλλὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ καιρὸς ἦτο ἀκόμη ψυχρὸς, καὶ ἠδύνατο νὰ προσβάλῃ ἐπικινδύνως τὴν ἄκρως εὐπαθεῖ ὑγείαν τῆς Βασιλίσσης.

Διὰ τοῦτο αἱ ἰατροὶ ἠναντιώθησαν εἰς τὸ ταξεῖδιον τοῦτο ζωηρῶς.

— Μεγαλειότατη, εἶπεν ὁ ἰδιαίτερος ἰατρὸς τῆς Ἀμαλίας, ἡ

ταπεινή μου γνώμη εἶνε ὅτι δὸν πρέπει νὰ ἐπιχειρήσατε τὴν ἐκδρομὴν ταύτην.

— Καὶ διατί;

— Ὑπάρχουν πολλοὶ λόγοι οἱ ὁποῖοι συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς γνώμης μου.

— Καὶ ποῖοι;

— Μεγαλειοτάτη, ὁ καιρὸς εἶνε ἀκόμη πολὺ ψυχρὸς καὶ ὕπουλος

— Ἀλλὰ δὲν σημαίνει τίποτε, διότι θὰ λάβω ὅλας τὰς προφυλάξεις μου.

— Φοβοῦμαι Μεγαλειοτάτη ὅτι εἶνε δύσκολον ν' ἀμυνθῇ καὶ νεὶς ἀποτελεσματικῶς ἐναντίον τοιούτου ἐχθροῦ. Καὶ πρὸ πάντων σεῖς Μεγαλειοτάτη. Ἡ ἐξάντλησις σᾶς ἐδημιούργησε μεγάλην εὐπάθειαν.

— ὦ! ἔτσι εἴθε σεῖς οἱ ἱατροὶ δειλοὶ πάντοτε! Ἐγὼ δὲν φοβοῦμαι τίποτε. Ἐχω ἀνάγκην ἄλλως τῆς ψυχαγωγικῆς αὐτῆς ἐκδρομῆς.

— Ἀς γείνη τὸ θέλημα τῆς Μεγαλειότητός σας. Ἐγὼ μέχρι τῆς στιγμῆς ποῦ θὰ ἀναχωρήσετε θὰ ἐτόλμων νὰ σᾶς συστήσω ν' ἀναβάλετε τὸ ταξίδιον τοῦτο τοῦλάχιστον μέχρις ὅτου γείνη ἡπιώτερος ὁ καιρὸς. Ἀλλ' ἐὰν δὲν εἰσακουσθῶ ἢ ἀσυστήσω τοῦλάχιστον αὐστηρὰν προφύλαξιν εἰς τὴν Μεγαλειότητά σας.

— Δι' αὐτὸ ἱατρέ, σᾶς ὑπόσχομαι. Θὰ προφυλαχθῶ ὅσον εἶνε δυνατόν.

Καὶ ἡ Βασίλισσα στρεφομένη πρὸς τὴν δεσποινίδα Χατζίσκου, εἶπε:

— Θὰ μὲ ἀκολουθήσης, δὲν εἶνε ἔτσι;

— Μάλιστα Μεγαλειοτάτη.

— Νομίζω προτιμώτερον νὰ φύγωμεν αὔριον τὸ ἀπόγευμα.

— Ὅπως ἐπιθυμεῖ ἡ Μεγαλειότης σας,

— Ναὶ ἔτσι εἶνε καλότερον.

Ὁ ἱατρὸς κατόπιν τούτου δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ἐναντιωθῇ εἰς τὴν ἐκδρομὴν, τὴν ὁποίαν ἀπεφάσισεν ὀριστικῶς ἡ Βασίλισσα.

Ἐκρινεν ὅμως καλὸν νὰ πλησιάσῃ τὴν δεσποινίδα Χαντζίσκου καὶ νὰ τῆς εἴπῃ :

— Ἀκούσατε δεσποινίς. Θὰ συνοδεύσητε σεῖς τὴν Βασίλισσαν εἰς τὸ Μπροῦκενς ;...

— Μάλιστα.

— Ἐχω νὰ σᾶς δώσω μερικὰς συστάσεις πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Μεγαλειότητος.

— Τὰς ἀκούω εὐχαρίστως.

— Ἡ ἐλαχίστη προσβολὴ δύναται νὰ ἱκονίσῃ τόσον τὴν ὑγείαν της ὥστε νὰ ἔχωμεν νὰ φοβούμεθα ἀνεπανόρθωτον δυστύχημα.

— ὦ ! μὴ τὸ λέγετε αὐτὸ ἰατρέ...

— Πρέπει νὰ τὸ εἴπω δεσποινίς διὰ νὰ λάβετε καὶ σεῖς τὰ μέτρα σας.

Ἡ Βασίλισσα εἶνε τολμηρὰ καὶ δὲν λαμβάνει καμμίαν προφύλαξιν.

Ἐκτίθεται εἰς ὅλους τοὺς κινδύνους χωρὶς νὰ λαμβάνῃ ὕπ' ὄψει τῆς τᾶς συνεπειᾶς.

Πρέπει νὰ φροντίσητε δεσποινίς, σεῖς ποῦ θὰ τὴν συνοδεύσητε νὰ τῆς συνιστᾶτε διαρκῶς τὴν προφύλαξιν.

Ὁ καιρὸς εἶναι πολὺ ψυχρὸς καὶ τὸ ἐλάχιστον κρυολόγημα δύνανται νὰ ἔχῃ περιπλοκάς ἐπικινδυνωτάτας. Προσέχετε τὴν Βασίλισσαν ὅσον μπορείτε περισσότερον.

— Μένετε ἥσυχος ἰατρέ.

Δὲν θὰ τὴν ἐγκαταλείπω καθόλου καὶ αἱ φροντίδες μου θὰ στρέφωνται διαρκῶς εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο.

Ναὶ δεσποινίς, διότι ἐπαναλαμβάνω νὰ σᾶς εἴπω ὅτι ἡ ἐλαχίστη προσβολὴ μπορεῖ νὰ μᾶς κάμῃ νὰ θρηνησώμεν δυστύχημα ἀνεπανόρθωτον.

— Μείνετε ἥσυχος ἰατρέ.

Τὴν ἐπομένην ἡ Βασίλισσα ἐν συνοδείᾳ μόνης τῆς δεσποινίδος

Χατζίσκου εις τὰ Μπροῦκενς ὅπου κατέλυσαν εἰς τὴν ἐπὶ τούτῳ ἐτοιμασθεῖσαν ἔπαυλιν τῆς.

Ἐκεῖ ἡ Βασίλισσα ἐσκέπτετο νὰ περάσῃ τὰς ὀλίγας ἡμέρας ποῦ θὰ ἔμεινεν, ὡς ἀληθῆς οἰκοδέσποινα ἀγροτικῷ μέρους.

Κατῆρχετο εἰς τὸν κήπον τῆς ἐπαύλεως καὶ ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους παρέμενεν ἐκεῖ ὑποπτεύουσα καὶ διατάττουσα τὰ τῆς δροφυτείας καὶ τῆς κλαδεύσεως τῶν δένδρων.

Καὶ δὲν ἤρκετο μόνον εἰς τὴν ἐποπτείαν, ἀλλὰ ἐνίοτε ὥσει βαρυνομένη νὰ μένῃ ἀργή, προσεπάθει κάτι νὰ κάμῃ καὶ μόνῃ τῆς.

Ὅσον μικρὰ καὶ ἂν ἦτο ἡ ἐργασία αὐτῇ τὴν ὁποίαν οἰκιοθελῶς ἀνελάμβανεν ἦτο πάντως λίαν βαρεία διὰ τὰς ἀσθενεῖς δυνάμεις τῆς.

Διὰ τοῦτο ἡ δεσποινὶς Χατζίσκου ἤτις πάντοτε τὴν παρηκολούθει, τὴν παρεκάλει διαρκῶς νὰ μὴ κουράζεται καὶ τῆς συνέταξεν νὰ ἀποφεύγῃ τὴν ὑπαίθριον ὑγρασίαν τοῦ κήπου καὶ νὰ μένῃ εἰς τὴν ἔπαυλιν.

Ἀλλ' ἡ Βασίλισσα πολὺ ὀλίγον ἐλάμβανε ὑπ' ὄψει τὰς συστάσεις ταύτας.

—Μὴν εἶσαι τόσον δειλὴ ἔλεγε πρὸς τὴν δεσποινίδα Χατζίσκου.

Δὲν ἀσθενοῦν ἔτσι οἱ ἄνθρωποι.

Ἐπειτα ὁ καθάρως ἀπὸ τοῦ ὑπαίθρου ὠφελεῖ, δὲν βλάπτει.

Αἱ συστάσεις τῆς δεσποινίδος Χατζίσκου δυστυχῶς δὲν εἰσηκούσθησαν.

Ἡ Βασίλισσα, οὐδεμίαν λαμβάνουσα προφύλαξιν ἐξήρχετο εἰς εἰς τὸν κήπον καὶ ἐξετίθετο ἐπὶ ὥραν πολλὴν εἰς τὰ ψυχρὰ ρεύματα τοῦ ἀέρος.

Ὁ ὀργανισμὸς τῆς ὁ ἐξηντλημένος καὶ εὐπαθὴς δὲν ἦτο δυνατόν, εἰμὴ νὰ ὑποστῇ τὰς συνεπειὰς τῆς ἐλλείψεως ταύτης πάσης προφυλάξεως. Μίαν ἡμέραν μάλιστα συνέβη νὰ παρατείνῃ τὴν εἰς τὸ ὑπαιθρον διαμονὴν πολὺ πέραν τῆς ἐσπέρας. Τοῦτο ἐπέπρωτο μετ' ὀλίγον νὰ τῆς στοιχίσῃ τὴν ζωὴν.

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 138

Ἀμέσως τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἡ Βασίλισσα κατελήφθη ὑπὸ καρφαλγίας ἣ ὅποια τὴν ἠνάγκασε νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν εἰς τὴν Βαμβέργην ἐπάνοδόν της ὅπου ἐπέστρεψεν αὐθημερόν.

Ἐκεῖ ἡ ἀδιαθεσία της Ἀμαλίας ἐγένετο καταφανεστέρα καὶ τὴν ἔρριψε κλινήρῃ. Οἱ ἱατροὶ διέγνωνσαν τὰ πρῶτα συμπτώματα ἐλαφροῦ κρυολογήματος.

Δὲν ἀπέδωκαν σοβαροὺς φόβους καὶ δὲν ἐδοκίμασαν ἀνησυχίαν διὰ τὸ μικρὸν τοῦτο κρυολόγημα, τὸ ὅποτον δὲν ἀνέμενον νὰ λάβῃ σοβαρωτέρας διαστάσεις.

Καὶ ἡ Ἀμαλία ἀκόμη κατὰ τὰς δύο πρῶτας ἡμέρας τῆς ἀδιαθεσίας της δὲν ἀνησύχησε καὶ οὔτε ἐφοβήθη σοβαρώτερα.

Ἐνόμιζεν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἐλαφροῦ κρυολογήματος τὸ ὅποτον θὰ ἴσχυε νὰ ἐξαλείψῃ ἡμερῶν τινων θεραπείᾳ καὶ κλινήρης διαίτα.

Τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι οὐδεμίαν ἀντίρρῃσιν ἔφε-
ρεν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν ἣν εἶχεν ἐκφράσῃ προηγουμένως ἡ δεσποινὶς
Χατζίσκου νὰ διέλθῃ τὰς ἑορτὰς τοῦ Πάσχα ἐν Βιέννῃ, παρὰ τῇ
οἰκογενείᾳ τοῦ βαρῶνου Σίνα.

Τοῦναντίον μάλιστα τὴν παρεκάλεσε νὰ μὴ χάσῃ τὴν ἀπό-
λαυσιν ἣν θὰ ἐδοκίμαζεν ἐκ τοῦ ταξιδίου τούτου.

— Ἀλλὰ Μεγαλειοτάτη, εἶπεν ἡ δεσποινὶς Χατζίσκου. Πῶς
μπορῶ ἐγὼ νὰ φύγω ἐνῷ ἡ Βασίλισσά μου εἶνε κλινήρης.

— Δὲν πρόκειται περὶ σοβαροῦ τινος, ὥστε νὰ δικαιολογητῇ
ἡ ἀνησυχία σου. Μία ἀπλὴ ἀδιαθεσία ἣ ὅποια θὰ παρέλθῃ. Πή-
γαινε ἐκεῖ νὰ ἑορτάσῃς τὸ Πάσχα καὶ ἐλπίζω ὅτι ὅταν θὰ ἐπι-
στρέψῃς θὰ σέ δεχθῶ ἐντελῶς ὑγιεῖς.

— Τὸ εὐχομαι Μεγαλειοτάτη. Καὶ ἀφ' οὗ ἡ καλωσύνη σου,
μου δίδει τὴν ἄδειαν αὐτὴν ἀναχωρῶ αὐριον.

— Ναί.

Τὴν ἐπομένην πράγματι ἡ δεσποινὶς Χατζίσκου ἀνεχώρησεν ἐκ
Βαμβέργης κατευθυνομένη εἰς Βιέννην,

Ἀλλὰ ἐπέπρωτο νὰ ἐπανέλθῃ ταχέως διὰ νὰ παραστῇ εἰς τὰς
τελευταίας στιγμὰς τῆς Βασίλισσας της.

Ἡμέρας τινὰς μετὰ τοῦτο ἡ ἀδιαθεσίᾳ τῆς Ἀμαλίας ἐγένειεν ἰσχυροτέρα καὶ οἱ ἰατροὶ ἤρχισαν νὰ φοβοῦνται περιπλοκὴν τῆς νόσου.

Ἡ ἐπιστήμη, ἂν τοιαύτῃ μοιραίᾳ περιπλοκὴ ἐπῆρχετο, εἰς οὐδὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ὠφελήσῃ.

Εἰς τὰ τοιαῦτα εἶδους νοσήματα τὰ φάρμακα μένουν ἄνευ ἀποτελέσματος ὅταν δὲν ὑποβῇ τὴν ἐνέργειάν των, ὁ ὁργανισμὸς, ἀντιδρῶν κατὰ τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ κακοῦ.

Ἄλλ' ὁ ὁργανισμὸς τῆς Ἀμαλίας, καταβεβλημένος καὶ ἐξηνητημένος ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἀτυχιῶν καὶ τῆς ἀπαύστου δοκιμασίας τῶν πικριῶν καὶ τῆς οἰκνύνης ἦτο ἀνίσχυρος νὰ ἀντιτάξῃ καὶ τὴν ἐλαχίστην ἀντίδρασιν.

Τοῦναντίον μάλιστα ἦτο ἐπιδεκτικὸς πάσης ἐπιδεινώσεως, τὴν ὁποίαν καὶ ἐβούθει περισσότερον διὰ τῆς ἀσθενείας του καὶ τῆς ὑπερβολικῆς ἀτονίας του καὶ ἀδυναμίας.

Ὅταν οὕτω τὸ κακὸν ἐπροχώρησεν κάπως ἡ Βασίλισσα ἤρχισε ζωντῶς νὰ ἀνηυχῇ μήπως εἶχε νὰ παλαίσῃ κατὰ ἀσθενείας κρίσιμου, τῆς ὁποίας δὲν ἐγνώριζεν ἂν θὰ ὑπερίσχυεν.

Καὶ τότε εἰς τὴν ἀνησυχίαν τῆς ἐκείνην ἡ ψυχὴ τῆς ἐπόθησε τὴν ἀφουσίωσιν καὶ τὴν στοργὴν μιᾶς ἑλληνίδος, μιᾶς γυναικὸς ἡ ὁποία νὰ τῆς ὁμιλῇ μὲ τοὺς παλμοὺς τῆς πατρίδος.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς δεσποινίδος Χατζίσκου καμμία ἑλληνίς δὲν ἔμενεν παρὰ τὸ πλευρόν της.

Καὶ ὅμως ἡσθάνετο ἐπιτακτικῶς τὴν ἀνάγκην μιᾶς τοιαύτης συντροφιάς.

Τότε ἀπέστειλε πρὸς τὸν βαρῶνον Σίναν τὸ κατωτέρω τηλεγράφημα :

«Μὴ λησμονεῖτε ὅτι ἡ Βασίλισσα μένει σχεδὸν μόνῃ τῆς τὸ ἑσπέρας, ἄνευ Ἑλληνίδος.»

Ἡ Ἀμαλία προαισθάνεται τὸ τέλος τῆς.

Ἡ δεσποινὶς Χατζίσκου εὐθὺς ὡς τῇ ἀνεκοινώθη τὸ τηλεγράφημα αὐτὸ ἐδοκίμασε ζωηροτάτας ἀνησυχίας.

— Φοβοῦμαι πολὺ, ἔλεγεν εἰς τὸν βαρῶνον Σίναν. Φοβοῦμαι πολὺ.

— Ἀλλὰ τί φοβεῖσαι ;

— Διὰ τὴν ζωὴν τῆς Βασιλίσσης.

— Ἀλλὰ διατρέχει κανένα κίνδυνον ;

— Φεῦ ! ναί. Ὅταν ἔφυγα ἀπὸ τὴν Βαμβέργην τὴν ἀφῆκα ἀδιαθετοῦσαν, ἀσθενῇ μᾶλλον ἀπὸ κρυολόγημα.

— Σοβαρῶς ;

— Τότε ὅχι.

Ἀλλὰ τώρα φοβοῦμαι μήπως εἶναι σοβαρόν, σοβαρώτερον ἀπὸ ὅσον τὸ ὑπεθέσαμεν ἀρχικῶς...

— Δὲν μοῦ φαίνονται δίκαιοι οἱ φόβοι σου. Τὸ τηλεγράφημα δὲν ἀναφέρει περὶ τῆς ἐπιδεινώσεως τῆς καταστάσεως τῆς Βασιλίσσης...

— Ναί. Ἀλλὰ μὲ καλεῖ εἰς Βαμβέργην.

— Καὶ τοῦτο δύναται νὰ ἔχῃ τὴν ἔννοιαν ἐκείνην ἢ ὅποια δικαιολογεῖ τὰς ἀνησυχίας σου ;

— Ναί, διότι ἂν ἡ Βασίλισσα δὲν ἀνησυχεῖ διὰ τὴν ἀσθενειάν της δὲν θὰ μὲ ἐκάλει πλησίον της ἐσπευσμένως. Ἐννοῶ ὅτι φοβεῖται, θεωρεῖ προσεγγίζον τὸ τέλος τῆς καὶ θέλει κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς νὰ εὑρίσκηται πλησίον τῆς μίᾳ ἀφοσιωμένη πρὸς αὐτὴν ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλληνικῆς πατρίδος.

— Εὐχομαι νὰ διαψευσθοῦν οἱ φόβοι σου.

— Θὰ ᾔτο εὐτύχημα.

— Ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν δύνασαι εἰμὴ νὰ ὑπακούῃς εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς Βασιλίσσης καὶ πρέπει ν' ἀναχωρήσῃς τὸ ταχύτερον.

— Ὡ, ναί ! φεύγω ἀμέσως.

Καὶ πράγματι αὐθημερὸν ἡ δεσποινὶς Χατζίσκου, ἐτοιμασθεῖσα ἐκ τοῦ προχείρου ὅσον ἡδύνατο ταχύτερον ἀνεχώρησεν ἐκ Βιέννης καὶ ἔφθασεν εἰς Βαμβέργην.

Πρὶν ἀκόμῃ μεταβῆ εἰς τὰ ἀνάκτορα ἠρώτησε ἀνήσυχος περὶ τῆς υγείας τῆς Βασιλίσσης, τοὺς αὐλικούς, οἵτινες μετέβησαν εἰς τὸν σταθμὸν νὰ τὴν ὑποδεχθοῦν.

Αἱ πληροφορίαι τὰς ὁποίας ἔλαβε δὲν τὴν καθυσύχασαν καθόλου.

— Εἶνε ἀλήθεια τῆς εἶπον οἱ αὐλικοί, ὅτι ἡ Μεγαλειοτάτη ἀρχίζει νὰ φαίνεται ὅτι ἀσθενεῖ σοβαρώτερον ἀπὸ ὅσον ἐπιστεύσαμεν.

Δὲν πρόκειται πλέον περὶ ἐλαφροῦ κρυολογήματος. Μέχρι τινὸς ἡ ἀσθενεία τῆς ἦτο πράγματι ἀσήμαντος καὶ τοιαύτη ἦτο καὶ ἡ γνώμη τῶν ἰατρῶν οἵτινες ἐπίστευον ὅτι ὀλίγων ἡμερῶν θεραπείᾳ θὰ ἤρκει διὰ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ κρυολογήματος. Ἄλλ' ἀπροσδοκῆτως ἡ κατάστασις τῆς Βασιλίσσης ἐπεδειώθη καὶ φαίνεται ὅτι τὸ κρυολόγημά της εἶνε βαρυτέρου χαρακτῆρος καὶ ἀπειλεῖ περισσότερον ἐπικινδύνους περιπλοκάς.

— Καὶ οἱ ἰατροὶ τί λέγουν;

— Ἡ γνώμη τῶν ἰατρῶν εἶνε ὅτι ἡ κατάστασις τῆς Βασιλίσσης τρέπει νὰ ἐμπνέῃ ἀνησυχίας. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὅποιον τοὺς φοβίζει περισσότερον εἶνε ὅτι ἡ σωματικὴ ἐξάντλησις τῆς ἀσθενοῦς ὑποβοήθησεν καθ' ὑπερβολὴν τὴν πρόοδον τῆς νόσου καὶ δύναται νὰ καταστήσῃ ἀτελεσφόρητον πᾶσαν βοήθειαν τῆς ἐπιστήμης....

— Ὡστε οἱ ἰατροὶ ἀπηλπίσθησαν; ἠρώτησεν ἔντρομος ἡ δεσποινὶς Χατζίσκου.

— Εὐτυχῶς ὅχι ἀκόμῃ. Ἐλπίζουν, ὅτι θὰ δυνηθοῦν νὰ σώσουν τὴν Βασιλίσσαν. Ἀλλὰ δυστυχῶς αἱ ἐλπίδες αὐταὶ εἶνε τόσον μικραί, ὥστε εἶνε ὡσὰν νὰ μὴ ὑπάρχουν.

— Καὶ ἡ Βασιλίςσα;

— Δυστυχῶς ἔχει κατανοήσει ἤδη τὸ κρίσιμον τῆς θέσεώς της καὶ τοῦτο ἐπιδεινοῖ ἔτι μάλλον τὴν κατάστασίν της. Καὶ τὸ

τηλεγράφημα τοῦ σᾶς ἀπέστειλεν εἰς τὴν Βιέννην εἶνε ἐνδεικτικὸν τῶν φόβων τῆς τούτων. "Ἄλλως ἐπανειλημμένως μέχρι τοῦδε ἐξεφράσθη ὡσάν νὰ ἐθεώρει προσεγγίζον τὸ τέλος τῆς καὶ ἐζήτησεν ἐπιμόνως νὰ εὕρισκεσθε πλησίον τῆς κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς, διότι, ὡς ἔλεγε, θέλει νὰ ἀφήσῃ τὴν ὑστάτην πνοὴν τῆς ἀπευθύνουσα ἑλληνιστὶ καὶ πρὸς γνησίαν Ἑλληνίδα τὴν ὑστάτην αὐτῆς εὐχὴν ὑπὲρ τῆς εὐημερίας καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς Ἑλλάδος.

— Ἡ καλὴ μου Βασίλισσα! ἐψιθύρισε περίλυπος ἡ δεσποινὶς Χατζίσκου.

— Φοβοῦμαι πολὺ, παρὰ πολὺ διὰ τὴν ζωὴν τῆς. Ἐλησιμόνησα νὰ σᾶς εἶπω καὶ περὶ ἐνὸς ἄλλου δυστύχηματος τὸ ὁποῖον ἐπληξε τὴν Βασίλισσαν καὶ ἐπεδείνωσε τὴν θέσιν τῆς.

— Ποῖον.

— Ἕνας θάνατος...

— Θάνατος;

— Ναί. Ἡ ἀδελφὴ τοῦ ἀειμνήστου Ὁθωνος, ἡ πριγκήπισσα Ἀλεξάνδρα ἀπεβίωσεν.

— Τὸ γνωρίζω· ἐφοβήθην μήπως ἦτο καὶ ἄλλο δυστύχημα.

— Ἡ ἀπώλεια αὐτῆς ἔθλιψε καθ' ὑπερβολὴν τὴν βασίλισσαν. Ὑπῆρξε δι' αὐτὴν καίριον πλῆγμα, καὶ ἐπεδείνωσε περισσότερον τὴν κατὰστασίν τῆς. Τὸ δυστύχημα τοῦτο μᾶς ἐπεισεν περὶ τῆς προαισθήσεως τῆς Βασιλίσσης ὅτι ὁ θάνατος εἶνε ἐγγύς.

— Ἀλλὰ πῶς;

— Ακούσατε. Ὅταν ἡ Βασίλισσα ἐπληροφορήθη ὅτι ἐπρόκειτο νὰ τελεσθῇ ἐν Μονάχῳ ἡ κηδεαία τῆς πριγκηπισσῆς Ἀλεξάνδρας ἀπέστειλεν ἐκεῖ τὸν Αὐλάρχον Θεόδωρον Φὸν Πέλνιτς ἵνα παραστῇ ὡς ἀντιπρόσωπός τῆς. Ὅταν ὁ αὐλάρχης ἠτοιμάζετο νὰ ἀναχωρήσῃ καὶ ἐζήτησεν ὁδηγίας, ἡ Βασίλισσα τοῦ εἶπεν: «Ἐπιθυμῶ νὰ διαβιβάσῃτε εἰς τὸν Βασιλέα τὸν διακαῆ πόθον μου ἵνα διαφυλαχθῇ δι' ἐμὲ ἡ ὑπάρχουσα κενὴ θέσις πλησίον τοῦ τάφου τοῦ Ὁθωνος, εἰς τὸ κοιμητήριον τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας. Ἀς

ἐξευρεθῇ μία ἄλλη θέσις διὰ τὴν πριγκήπισσαν Ἀλεξάνδραν καὶ δε-
μοῦ ἐπιτραπῇ καὶ νεκρὰ ἀκόμη νὰ κείμῃ πλησίον τοῦ προσφίλου
μου συζύγου ὅπως καὶ ζωσὶ ἔμεινα πιστὴ καὶ ἀφοσιωμένη παρὰ τὸ
πλευρόν του. Εἶπατε εἰς τὴν Α. Μεγαλειότητα ὅτι εἰσακούων τὴν
παράκλησίν μου ἱκανοποιεῖ τὸν διακαέστερον πόθον μου. Διότι προ-
αισθάνομαι ὅτι πολὺ ὀλίγα ἡμέραι ἀκόμη μὲ χωρίζουν ἀπὸ τῆς
μοιραίας στιγμῆς ποῦ ἐγκαταλείπουσα τὸν κόσμον τοῦτον θὰ
σπεύσω πρὸς συνάντησιν ἐκείνου τοῦ ὁποίου συνεμερίσθην καὶ τὰς
εὐτυχίας καὶ τὰς δυστυχίας». Ὅταν δὲ οἱ παριστάμενοι ἠθελή-
σαμεν νὰ πείσωμεν τὴν Βασίλισσαν ὅτι προαίσθησίς της αὕτη εἶνε
ἐντελὴς ἀδικαιολόγητος, μᾶς εἶπεν: «Εἰς μάτην προσπαθεῖτε νὰ μὲ
παρηγορήσετε καὶ νὰ μὲ ἐνθαρρύνετε. Προαισθάνομαι πολὺ καλῶς
ὅτι πλησιάζει ἡ ἡμέρα καθ' ἣν θὰ κλείσω τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ
αἱ προαισθήσεις μου δὲν μὲ ἀπατοῦν. Ἐπειτα ἡ αἰωνία ἀνάπαυσις
κατόπιν τῶν ἀτελειώτων δοκιμασιῶν καὶ πικριῶν εἰς ἃς μὲ ὑπο-
βάλλουν αἱ ἡμέραι τῆς ἄνευ χάριτος ζωῆς μου εἶνε προτιμωτέρα».
Αὐτὰ μᾶς εἶπεν ἡ Βασίλισσα. Εὐχομαι νὰ διαψευσθοῦν οἱ φόβοι
της, ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ δὲν τὸ ἐλπίζω...

— Εἶνε πολὺ θλιβερόν, ἐψιθύρισε περιλύπως ἡ δεσποινὶς Χατζί-
σκου.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο διεκόπη ἡ συνομιλία διότι ἡ ἑμαῖα
ἐσταμάτησεν κάτωθεν τῶν Ἀνακτόρων.

Ἡ δεσποινὶς Χατζίσκου κατήλθεν ἐν τάχει καὶ ἔσπευσε νὰ
ἀνέλθῃ εἰς τὸν ἰδιαιτέρον θάλαμον ὅπου ἔμεινε κλινῆρης ἡ Ἀ-
μαλία.

Τὴν εἶδεν ἀληθῶς πολὺ διάφορον ἀπὸ ὅ,τι τὴν ἀφῆκε φεύ-
γουσα.

Εἶχεν ἐξασθενήσει πολὺ καὶ ἡ ὠχρότης ἐκάλυπτε ἤδη τὴν γλυ-
κεῖαν μορφήν της.

Ὁ πυρετὸς τὴν εἶχε καταβάλλει καὶ εἶχε μαράνη τὴν ὑγίαν
της.

Ἐπὶ πλέον ἀντελήφθη ὅτι ἡ ἀσθενὴς διετέλει ἐν ἀπεριγρά-
πτῳ συγκινήσει καὶ ταραχῇ ὥς ἐκ τοῦ θανάτου τῆς πριγκηπίσσης
Ἀλεξάνδρας.

Ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία εὐθὺς ὡς εἶδεν εἰσερχομένην τὴν δεσποινίδα Χατζίσκου τὴν ἠτένησε καλοκαγᾶθως καὶ μειδιδῶσα εἶπεν :

— Καλὴ μου κόρη, σέ ἔκαμα νὰ ἀφήσης ἀποτόμως τὴν καλὴν οἰκογενειακὴν σου συντροφίαν.

— Μεγαλειοτάτη εἶμαι εὐτυχὴς πλησίον τῆς Βασιλίσσης μου,

— Τὸ γνωρίζω καὶ σέ εὐχαριστῶ. Σέ ἐκάλεσα ἐδῶ, διότι εἶχον ἀνάγκη τῆς παρουσίας σου.

Φοβοῦμαι ὅτι δὲν θὰ ἐγερθῶ πλέον τῆς κλίνης μου καὶ θέλω εἰς τὰς τελευταίας στιγμὰς μου νὰ εὐρίσκεται παρὰ τὸ πλευρόν μου μία καλὴ καὶ ἀφωσιωμένη κόρη τῆς προσφιλοῦς μας Πατρίδος.

-4-

Αἱ τελευταῖαι στιγμαὶ τῆς Βασιλίσσης.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τοῦτο συνεκροτήθη ἐν τοῖς Ἀνακτόροις πολὺφων ἰατρικὸν συμβούλιον :

Οἱ ἱατροὶ κατόπιν τῆς ἐπισταμένης ἐξετάσεως τῆς ἀσθενοῦς διέγνωσαν τοσοῦτον βαρεῖαν πρόοδον τῆς νόσου ὥστε ἀνησύχησαν ζωηρὰ καὶ ἤρχισαν νὰ σχηματίζωσι τὴν πεποίθησιν ὅτι καὶ ἡ ὑστάτη ἐλπίς ἀπώλετο.

Τὸ ἀρχικὸν ἐλαφρὸν κρουολόγημα ἐπροχώρησε ταχέως, διεδόθη, εὗρεν ἑδάφος ἀπροσκόπτου ἀναπτύξεως εἰς τὸν ἄλλον καὶ καταβεβλημένον ὄργανισμὸν τῆς Βασιλίσσης καὶ μετεβλήθη εἰς ὀξεῖαν πνευμονίαν.

Εἰς ἐπίμετρον ἡ νόσος αὕτη περιεπλάκη μετὰ σοβαρὰς καρδιακῆς παθήσεως καὶ οὕτω ἡ ἐπιδείνωσις προὔχωρησεν ἀπότομος καὶ ἀκάθεκτος.

Ἡ ἱατρικὴ ἐπιστήμη ἐφαίνετο πλέον ἀνίσχυρος καὶ ἀνωφελής.

Τουλάχιστον τοιοῦτόν τι κατέληξεν νὰ παραδεχθῶσιν οἱ συνελθόντες εἰς τὸ συμβούλιον ἱατροί.

Οὐχ ἥττον ἀπεφάσισαν νὰ ἐξαντλήσουν ὅλα τὰ μέσα τῆς ἱατρικῆς περιθάλψεως καίτοι εἶχον ἐκ τῶν προτέρων τὴν βεβαιότητα

ὅτι τίποτε δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ παρακωλύσῃ τὸ ἐπερχόμενον μοιραῖον τέλος.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἱατρικοῦ συμβουλίου ὁ ἀδελφὸς τῆς Βασιλίσσης πρίγκηψ Ἑλμμάρν, ἀνέμενεν ἐν ἀγωνίᾳ νὰ μάθῃ τὰ κατ' αὐτό.

Οἱ ἱατροὶ συνεφώνησαν νὰ μὴ κρύβουν πλέον τίποτε εἰς αὐτόν. Τοῦ εἶπαν ὅλην τὴν ἀλήθειαν καὶ τοῦ συνέστησαν νὰ προδιαθέσῃ τὴν Βασίλισσαν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν τελευταίων θρησκευτικῶν καθήκοντων τῆς.

Τὴν στιγμήν ἐκείνην εἰς αὐλικὸς παρουσιάσθη καὶ ἀνήγγειλεν εἰς τὸν πρίγκηπα ὅτι ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία ἐπεθύμει νὰ τὸν ἴδῃ.

Ὁ πρίγκηψ Ἑλμμάρν ἔσπευσε νὰ μεταβῇ πλησίον τῆς ἀσθενοῦς ἀδελφῆς του.

— Ἀδελφέ μου, εἶπεν ἡ Βασίλισσα ὡς τὸν εἶδεν, αἰσθάνομαι ὅτι αἱ τελευταῖαι στιγμαὶ τῆς ζωῆς μου ἐπέστησαν ἤδη. Αἱ δυνάμεις μου μὲ ἐγκαταλείπουν καὶ νομίζω ὅτι ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν ἡ ψυχὴ μου θὰ σπεύσῃ εἰς τὴν αἰωνιότητα διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν ἀνάπαυσιν τὴν ὁποίαν φεῶ! δὲν εὗρεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

— Ἀλλ' Ἀμαλία μου, φοβεῖσαι πολὺ. Δὲν εἶναι τόσοι κρίσιμοι ἡ θέσις σου, ὅσον πιστεύεις.

— Ὡ! ναὶ εἶναι. Τὸ ἐννοῶ. τὸ ἀντιλαμβάνομαι. Δὲν εἶνε ἀνάγκη παρηγορίας ἀδελφέ μου. Δὲν φοβεῖται κανεὶς καὶ δὲν τρέμει πρὸ ἐκείνου τοῦ ὁποίου εἶναι ἄρνησις τῶν δεινῶν καὶ δοκιμασιῶν. Καὶ δι' ἐμὲ ὁ θάνατος εἶνε ἀπολύτρωσις. Πραῖσθάνομαι τὸ τέλος μου ἀσφαλές καὶ εἶμαι βεβαία ὅτι δὲν ἀπατώμαι. Ὅχι. Αἱ δυνάμεις μου ἐξηντλήθησαν καὶ αἰσθάνομαι τὴν ζωὴν νὰ φεύγῃ. Θέλω νὰ παρουσιασθῶ πρὸ τοῦ Πλάστου μου εὐλαβῆς πρὸς αὐτόν μέχρι τῶν τελευταίων στιγμῶν μου. Ἐπιθυμῶ διὰ τελευταίαν φορὰν νὰ ἐκπληρώσω τὰ καθήκοντα τῆς Χριστιανῆς, νὰ κοινωνήσω τῶν ἀχράντων μυστηρίων. Καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ γείνη τοῦτο ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον, σήμερον μάλιστα.

Τὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν

φυλ. 139

— Ναί Ἀμαλία θά καλέσω ἀμέσως τὸν ἱερέα. Εἶναι καθὼν τῶν χριστιανῶν.

Πράγματι τὴν ἐσπέραν τῆς ἰδίης ἡμέρας ὁ κληρικὸς τῆς πριγκηπικῆς οἰκογενείας μεταβὰς εἰς τὰ Ἀνάκτορα παρέμεινεν μόνος εἰς τὸν ἰδιαιτέρον θάλαμον τῆς Βασιλίσσης καὶ ἐδέχθη τὴν ἐξωμολόγησιν αὐτῆς.

Μετὰ τοῦτο ἡ Βασιλίσα μετέλαβεν τῶν ἀχράντων μυστηρίων καὶ ἀπήγγειλεν ἀπὸ μνήμης τὰς εὐχὰς αὐτῆς.

Κατὰ τὰς ὑστάτας τῆς στιγμῆς, πρὶν ἔτι παραδῶσθαι πρὸς τὸν Δημιουργὸν τὴν ἀθάνατον αὐτῆς ψυχὴν, ὁ ἀνγκινώσκων τὰς ἐπιθαντίους εὐχὰς ἱερεὺς τῆς εἶπε.

— «Μέλλεις ἤδη νὰ ἐμφανισθῇς πρὸ τοῦ οὐρανοῦ πατρὸς Βασιλίσα τῆς Ἑλλάδος.

Ἐὰν ἀκουσίως ἠδίκησας τὴν Ἑλλάδα, ἢ ἐὰν οἱ Ἕλληνες σὲ ἠδίκησαν συγχώρει.

— Δὲν ἠδίκησα τὴν Ἑλλάδα μου, ἐψιθύρισε μὲ σθεσμένην φωνὴν ἡ Βασιλίσα. Τὸ ὀρκίζομαι κατὰ τὴν χριστιανικὴν στίγμην, πρὸ τοῦ Πλάστου μου, ὅστις μὲ σώνει καὶ θά μὲ κρίνῃ μετ' ὀλίγον. Ἠγάπησα, ἐλάτρευσα τὴν Ἑλλάδα μου καὶ ὑπὲρ τῆς προόδου καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς εἰργάσθην πάντοτε πάσῃ δυνάμει. Ἄν ἀπέτυχον ἢ καλὴ πρόθεσις ὑπῆρχε πάντοτε. Συγχωρῶ ἐξ ἧλης ψυχῆς μου τοὺς Ἕλληνας ἂν μὲ ἠδίκησαν καὶ μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῶν τελευταίων στιγμῶν μου εὐχομαι διὰ τὴν εὐτυχίαν τῆς Ἑλλάδος.

Καὶ ἡ Βασιλίσα ἐσιώπησεν.

Ὁ ἱερεὺς ἐστράφη ἔδειξε τὴν παρισταμένην καὶ κλαίουσαν δεσποινίδα Χατζίσκου καὶ εἶπεν.

— Ἡ νεῆνις αὕτη ἀντιπροσωπεύει τὴν Ἑλλάδα. Ἄν Βασίλισσα τῆς Ἑλλάδος ἠδίκησας ἀκουσίως τὴν Πατρίδα σὲ ἢ νεῆνις αὕτη σὲ συγχωρεῖ.

— Ὅχι, δὲν ἠδίκησε τὴν Ἑλλάδα, εἶπε μὲ φωνὴν πνιγομένην εἰς τὰ δάκρυα, ἡ δεσποινὶς Χατζίσκου. Ἡ Ἑλλὰς ἠδίκησε τὴν Βασιλίσσαν τῆς καὶ μεταμελουμένη ζῆται συγχώρησιν.

— Συγχωρῶ ὅλα κόρη μου, ἐπανέλαβε μὲ φωνὴν δυσκόλως ἀρθρουμένην ἢ ἐπιθινατίος. Συγχωρῶ καὶ ἡ ὑστάτη μου εὐχὴ εἶνε διὰ τὴν Ἑλλάδα.

Ἦσαν αὐταὶ αἱ τελευταῖαι λέξεις τῆς μάρτυρος Βασιλίσσης τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ ἀρακοὶ καὶ γλαυκοὶ ὀφθαλμοὶ τῆς ἐδάκρυσαν καὶ τὸ δάκρυον διέλαμψεν ὡς ἀδάμας ἐπὶ τῶν ὠχρῶν παρειῶν τῆς.

Ἦτο τὸ τελευταῖον δάκρυον τῆς ἀγάπης ὅπερ ὡς ἀποχαιρετισμὸν ἀπέστειλεν εἰς τὴν Ἑλλάδα !

Ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης νάρκωσις καὶ ἀφασίς κατέλαβον αὐτὴν, μεθ' ἧς ἤρξατο ἡ ἀγωνία τοῦ θανάτου. Τὴν 8)20 Μαΐου 1875, ἡμέραν Πέμπτην, ὅτε ὁ κώδων ἐσήμαινε μεσημβρίαν, παρέδιδε τὴν ψυχὴν αὐτῆς ἀφείσα τὸν κόσμον, ἐν ᾧ τόσον ἡσθάνθη, ἡγάπησεν, ἐπόθησε, εὐηργέτησε καὶ τόσον ἐδοξάσθη καὶ ἐλατρεύθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἐφ' οὗ ἐδασίλευσεν, ἀλλὰ καὶ τοσοῦτον ἐδοκιμάσθη καὶ ἡδικήθη.

Τὴν κλίνην αὐτῆς περιεστοίχισαν θρηνοῦσαι αἱ τρεῖς προσφιλεῖς ὡς θυγατέρες τῆς Ἀσπασία, Ρηγγίνα καὶ Ἐάνθη· πρὸς τὰ δεξιὰ παρίστατο ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς Ἑλιμαρδ' ἐν τῇ περαπλεύρῳ αἰθούρῃ ἄπασα ἡ Δύλη μετὰ τῶν ἐπισημοτήτων τῆς Βαμβέργης γονυπετεῖς προσηύχοντο. Μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἀπὸ τοῦ θανάτου ἀφίκοντο ἐξ Ὀλδεμβούργου ὁ προσφιλεῖς αὐτῆς ἀδελφὸς Μέγας Δουξ Πέτρος καὶ ἡ ἀγαπητὴ νύμφη Μεγάλη Δούκισσα Ἑλισάβετ. Ἐζήτησαν ἵνα ἀποσυρθῶσι πάντες οἱ ἐν τῷ δωματίῳ τῆς θανούσης, μεθ' ὃ μείναντες μόνοι προσηυχήθησαν παρὰ τῇ νεκρᾷ.

Τὴν νύκτα τῆς Παρασκευῆς ἐνῶ ἡ φύσις ἤρεμος σιγᾷ, ἐνῶ ἡ Βαμβέργη ὑπνώττουσα φωτίζεται ὑπὸ μυριάδων λαμπτήρων τῶν ἐκ τοῦ οὐρανίου θόλου ἐξηρητημένων, ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ἑλληνικῆς αἰθούσης, πενθίμως διασκευασθείσης, ἐν τῷ μέσῳ πυκνῶν φυλλωμάτων καὶ ποικίλων ἀνθέων πληρούντων εὐωδίας τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς αἰθούσης, κοιμᾶται τὸν αἰώνιον ὕπνον τῆς γαλήνης ἡ Βασιλισσα Ἀμαλία, φέρουσα, κατὰ ρητὴν ἐντολὴν τῆς, μαῦρον ἡ-

λουδίον ενδυμα. Ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου τῆς νεκρικῆς κλίνης ἐτέθη τὸ χρυσοῦν αὐτῆς Μετάλλιον, ὅπερ ἔφερεν ἀφ' ἑνὸς κοχαραγμένῃ τὴν εἰκόνα τῆς καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ ρητόν, ὃ εἶχεν ἐμβλημα τοῦ βίου τῆς.

«Δίκαιος ὡς φοῖνιξ ἀνθήσει»

Ἐνεκρώθησαν οἱ θερμοὶ παλμοὶ τῆς καρδίας καὶ ἐθραύσθησαν αἱ χορδαὶ τῆς λύρας, αἱ ἀναπέμφασαι ἄσμα ἐγάπης πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Ἐσθέσθη ἡ ἀναλαμπὴ τῶν σπινθέρων τοῦ πνεύματος, ἐξ οὗ τοσαυταὶ ἐγεννήθησαν μεγαλουργοὶ ἰδέσι. Ἐψυχράνθη ἡ χεὶρ, ἥτις ἀφθόνως ἐπεδαψίλευεν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Βαμβέργῃ τὴν εὐποιάν.

Ἐναλλάξ ἐκ τῶν τῆς Αὐλῆς ἀγρυπνοῦσι παρ' αὐτῇ. Τελευταία φύλαξ, πρὸς ἣν ἐδόθη ἡ κλεῖς τῆς λαρόνκος, ἐγένετο ἡ κυρία τῆς τιμῆς Χατζίσκου. Ἦτο λέγει μία ἐκ τῶν θλιβερωτέρων πταιγμῶν τῆς ζωῆς τῆς, ἀρεῖσα ἀνεξίτηλα τὰ ἔχνη ἐπὶ τῆς μνήμης καὶ τῆς καρδίας αὐτῆς. Ρῖγος, συγκρίνεσις, λυγμοὶ κατέπνιγον αὐτὴν θεωμένην νεκρὴν ἐκείνην, ἥτις τῶσον τῇ ἐνέπνεε σέβας, καὶ εἰς τὸ βλέμμα τῆς ὁποίας τοσαύτην εὗρισκε ζῶν καὶ ἐπιβλητικότητα, τοσοῦτῳ σπινθηρίζον πνεῦμα. Προστευχομένη ἡ δεσποινὶς Χατζίσκου διέκρινε μεταξὺ τῶν πολλῶν λαμπάδων δύο μικροτέρας λευκάς, αἰτινες ἐκαίοντο ὡς θυσία καὶ λιθνωτός. Ἦσαν τὰ κηρία τῶν Βασιλέων τοῦ τελευταίου ἐν Ἀθήναις Πάσχει, ἀγιοσθέντα κατὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος, ἅτινα κατ' ἐντολὴν τῆς Βασιλίσσης εἰχον διατηρηθῇ ἐν τῷ ἐρμαρίῳ αὐτῆς καὶ μετὰ τῶν λοιπῶν πραγμάτων ἐκομίσθησαν εἰς Βαμβέργην. Αὗται ἠνάφθησαν ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ Ὁθωνος καὶ ἐφυλάχθησαν εὐλαδῶς ὑπὸ τῆς Βασιλίσσης, ὅπως καὶ κατὰ τὸν θάνατον αὐτῆς ἀνεκρῶσιν. Ἡ δὲ δεσποινὶς Χατζίσκου παραλαβούσα, ὡς ἱερὰ κειμήλια, μετέφερεν εἰς Ἑλλάδα, καὶ λειτουργούντος τοῦ ἱερέως ἐν τῷ Ἀ' κοιμητηρίῳ, ἔκαυσεν αὐτάς.

Κατὰ τὴν ἀνατιλὴν τοῦ Σαββάτου οἱ κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν ἔκρουον ἤχουντες πενθίμως. Ἀπαντες οἱ ἐν τῇ Αὐλῇ τῆς Βαμβέργης ἐν στολῇ καὶ πένθει ἐδεξιοῦντο τοὺς ἀπεσταλμένους τῶν διαφόρων Αὐλῶν καὶ πόλεων, οἵτινες κατέθετον στεφάνους. Οἱ δὲ κληρικοὶ τῆς πόλεως καὶ τῶν περὶ ἐξοχικῶν κτημάτων συνηθροίσθησαν πρὸ τῶν ἀνακτόρων. Ἐν τῇ ὄψει αὐτῶν ἐξεδηλοῦτο ἡ λύπη καὶ τὸ πένθος. Ἀμα δὲ ἠνεφύχθησαν αὐτοῖς αἱ πόλαι, εἰσώρμησαν ἵνα ἀσπασθῶσι τὴν δεξιὰν τῆς νεκρᾶς, ἥτις ἐπὶ δεκατριετίαν δὲν ἐπαύσατο εὐεργετοῦσα αὐτούς.

Τὴν 2αν ὥραν μ. μ. ἐφάλησαν αἱ νεκρώσιμοι εὐχαί, καὶ τὴν 3αν ἤρξατο ἡ προπομπὴ ἐκ Βαμβέργης διὰ Μονάχον, ἐν μεγάλῃ τελετῇ καὶ ἐπισημότητι, προπορευομένου τοῦ αὐλαρχοῦ καὶ φέροντος τὸ σκήπτρον. Τὸ πένθος ὠδήγουν ὁ Μέγας Δουὶς Πέτρος, ὁ πρίγκιψ Ἑλμαρδ, οἱ ἐξ ἀδελφῆς πρίγκηπες Βάσιγκτων καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς βαυαρικῆς Αὐλῆς. Τὰς ταινίας ἐκράτουν πρίγκηπες καὶ ἐκ τῶν αὐλῶν τῆς Βαμβέργης καὶ τοῦ Μονάχου. Παρηκολούθουν ἅπασα ἡ Αὐλὴ τῆς Βαμβέργης, αἱ δύο Ἑλληνίδες μετὰ τῶν συζύγων αὐτῶν βαρῶνων Σράπτεμπεργ καὶ Βύρτζθουργ, οἱ ἐπὶ τούτῳ ἀπεσταλμένοι καὶ αἱ ἐπισημότητες τῆς Βαμβέργης. Ἡ συνοδία ἀφίκετο περὶ τὸ μεσονύκτιον δι' ἐκτάκτου ἀμαξοστοιχίας εἰς Μονάχον. Πρὸ τοῦ τελευταίου σταθμοῦ ἀνέμενον οἱ ταχθέντες ὑπὸ τῆς βαυαρικῆς Αὐλῆς, ὅπως συνοδεύσωσι τὴν νεκρὰν καὶ τῇ ἀποδοθῶσιν αἱ ἀνήκουσαι εἰς Βασίλισσαν τιμαί. Κατὰ τὴν ἀφίξιν ἐν τῷ σταθμῷ τοῦ Μονάχου τὸ πλῆθος μέχρι ἀποπνιγμοῦ, συνωστίζετο. Φρουροὶ καὶ στρατὸς παρετάχθησαν καθ' ὅλας τὰς ὁδοὺς καὶ πλατείας, ὅπως ἐμελλε νὰ διαβῇ ἡ νεκρώσιμος πομπή. Ἡτό τι αὐθύνθες καὶ μοναδικόν τὸ φαινόμενον ἐν μέσῳ τῆς νυκτός, ἡ χωροῦσα βραδείως καὶ μεγαλοπρεπῶς βασιλικὴ νεκροφόρος, αἱ περιστοιχίζουσαι ἐπισήμοι κυραὶ ἐν βρυτάτῳ πένθει, τὰ κινούμενα ἀπειροπληθῆ φωτὰ τῶν λαμπάδων καὶ ἡ συρροὴ τοῦ λαοῦ! Κατὰ τὴν πομπὴν τῆς μεγάλης πλατείας οἱ Ἕλληνες ἀναμένοντες κατέθεσαν ἐπὶ τῆς σαρῶ στέφανον ἐκ φυσικῶν ἀνθέων, φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν: «Οἱ ἐν Μονάχῳ εὐγνωμονοῦντες Ἕλληνες». Ἀληθῶς ἀίδιον εὐγνωμοσύνην ἀποτίουν οἱ ἐκ τῶν τότε σπουδαστῶν Ἑλλήνων. Πολλοὺς τούτων ἡ Βασίλισσα συνέδραμε δι' ἰδίων χρημάτων, καὶ εἰς πλείους ἐγένετο ἀρώγος, συστήσασα εἰς τὴν προστασίαν τοῦ βαρῶνου Σίνα καὶ ἄλλων πλουσίων ὁμογενῶν. Στεφάνους κατέθεσαν ὁ βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας, ὁ Ὁλδεμβουργικὸς Οἶκος, πλείσται Αὐλαὶ τῆς Γερμανίας, οἱ πρίγκηπες τῆς Βαυαρίας, ἡ Αὐλὴ τῆς Βαμβέργης καὶ πολλοὶ μεγιστᾶνες. Συγκινητικὸν καὶ ἐπιβάλλον ἦτο ἐπίσης τὸ θέαμα τῶν ἀνημμένων λαμπάδων καὶ ἡ παρέλασις τῶν ἐπισημοτήτων, ὅτε εἰσῆρχοντο ἐν τῷ ἀπέναντι τῶν βασιλικῶν ἀνακτόρων αὐλικῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Γαϊτάνου, ἐντὸς τοῦ ὁποῦοι κατετέθη τὸ ἀνθρασκεπὲς φέρετρον, καὶ ἐφάλη ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία. Ἀπαιρέτισε τὴν νεκρὰν ὁ ἱερεὺς δι' ὠραίου λόγου, ἐξυμνήσας τὰς ἀρετὰς αὐτῆς.

Τὴν στιγμήν ἐκείνην ἀναπετέθη ἐπὶ τοῦ φερέτρου καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Διάδημα. Κατεβιβάσθη εἴτα ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τῆς βασιλικῆς Οἰκογενείας καὶ ἐταποθετῆθη ἡ σαρὸς τῆς Ἀμαλίας παρὰ τὴν τοῦ πεφιλημένου αὐτῆς συζύγου, Ὁθωνος.

Στενὴ κλίμαξ, ἐκ δεκαπέντε βαθμίδων, φέρει εἰς τὸ βαθὺ καὶ σκυθρωπὸν θολωτὸν δωμάτιον τοῦ αἰωνίου ὕπνου. Νεκρικὴ σιγὴ ἐπικρατεῖ καὶ ἀληθὴς ἡσυχία θανάτου. Ἀμυδρὸν φῶς, διὰ κυκλιδωτοῦ παραθύρου εἰσέρχόμενον, μόλις φωτίζει τὸ λελαξευμένον ὄκνημα, ἔνθα καίτται δύο ἐκ ψευδαργύρου σαρκοφάγοι, ἐγκλείοντες τὰ ὅσῃ τοῦ Ὁθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας. Οἱ ἐπισκεφθέντες αὐτὸ καὶ προσευχθέντες ἐν κατανύξει πρὸ τῶν σεπτῶν νεκρῶν, ἐπὶ ζωηρότερον συνησθάνθησαν τὴν ματαιότητα τοῦ βίου, ἰδόντες τὴν ἐπὶ τοῦ παραθύρου ἀράχνην ὑφαίνουσαν ἀμερίμνως τὸν ἴστόν της!

Ἐπὶ τῆς προσόψεως τοῦ πρὸς τὰ ἀριστερὰ σαρκοφάγου ἀναγινώσκεται ἑλληνικοῖς γράμμασιν ἡ ἐπιγραφή :

ΟΘΩΝ Α'.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΠΡΙΓΚΗΨ ΤΗΣ ΒΑΥΑΡΙΑΣ
ΕΓΓΕΝΝΗΘΗ ΤΗ: 1 ΙΟΥΝΙΟΥ 1815
ΑΠΕΒΙΩΣΕ ΤΗ: 26 ΙΟΥΛΙΟΥ 1867

καὶ τοῦ πρὸς τὰ δεξιὰ :

ΑΜΑΛΙΑ

ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΠΡΙΓΚΗΠΕΣΣΑ ΤΟΥ ΟΛΔΕΜΒΟΥΡΓΙΟΥ
ΓΕΓΝΝΗΘΕΙΣΑ ΤΗ 27 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1818
ΤΕΛΕΥΤΗΣΑΣΑ ΤΗ 20 ΜΑΪΟΥ 1875

ὑπὸ τοὺς σαρκοφάγους αὐτοὺς ἀναπαύονται τὰ ὅσῃ τῶν πρώτων καὶ ἀλησμόνητων βασιλέων τῆς Ἑλλάδος.

Μικρὸν προσευχητάριον ἐκ ξύλου ὀρθοῦται παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ὑπογείου, καὶ πρὸ τῶν δύο πενιχρῶν ἐκείνων σκηνωμάτων.

Ἐρὸς καὶ μυστηριώδης φαίνεται ὁ ὑπόγειος ἐκεῖνος θόλος. Τὰ ἐν αὐτῷ σεπτὰ λείψανα ἀδίκως ἀρὰ γε, παρερριμμένα εἰς τὴν σκοτεινὴν ἐκείνην γωνίαν, ἀναμένουν τὴν ἡμέραν καθ' ἣν θ' ἀναπαυθοῦν καὶ αὐτὰ ὑπὸ τὴν ἱεράν γῆν τῶν Ἀθηνῶν τὴν ἡμέραν θερμαίνει καὶ διαχρυσώνει ὁ εὐσπλαχνικὸς τῆς Ἑλλάδος ἡλιακὸς πλεῦρος τοῦ Ἀνδρούτσου καὶ τοῦ Κανάρη.

ΤΕΛΟΣ

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ὑπὸ Ἡλ.	
Οἰκονομοπούλου σελίδες 656.	Δρ. 4.—
Η ΚΑΤΟΧΗ ὑπὸ Γ. Βώκου, ἔκδοσις Β'.	» 3.—
Η ΕΞΩΣΙΣ ὑπὸ Α. Κυριακοῦ, ἔκδοσις Β'.	» 4.—
ΟΙ ΠΕΙΡΑΤΑΙ ΤΗΣ ΣΑΒΑΝΝΗΣ ὑπὸ Ἀλ- φόνσου Δ' Ἐννερού, σελίδες 1296.	» 8.—
Η ΚΑΣΣΙΑΝΗ ὑπὸ Α. Κυριακοῦ, σελ. 1265.	» 8.—
ΙΡΜΑ Η ΤΣΙΓΓΑΝΑ ὑπὸ Ἀρ. Ν. Κυριακοῦ	» 7.—
Ο ΒΙΟΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ ὑπὸ Ἀρ. Ν. Κυριακοῦ.	» 4.50
Ο ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙ- ΣΤΟΥ μετὰ 30 χρωμολιθογραφημένων εικό- νων μὲ τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων, σελί- δες 992.	» 8.—
Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΘΘΩΝΟΣ ὑπὸ Ἀρ. Κυ- ριακοῦ.	» 3.—

ΤΠΟ ΤΑ ΠΙΕΣΤΗΡΙΑ

Οἱ Βασιλικοὶ ἔρωτες ὑπὸ Σπ. Νικολοπούλου.	
Ἡ ὥρατα Θεοδώρα ὑπὸ Ἀρ. Ν. Κυριακοῦ.	
Ἡ Ἱστορία τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος.	
Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως μὲ εἰκόνας χρωματιστάς.	
Οἱ Ἀθλοὶ τοῦ Βίκτωρος Οὐγγῶ.	

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗΝ
29
ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ
ΟΙ ΒΑΣΙΛΙΚΟΙ ΕΡΩΤΕΣ
Ἡ
Ο ΕΡΑΣΤΗΣ
ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΒΑΣΙΛΙΣΣΩΝ

Τοῦ συγγραφέως τῆς Μαγδαληνῆς

Σ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ἑκδόσεις καλλιτεχνικῆ

Εἰκόνες πρωτότυποι

Μὴ λησμονήσετε νὰ ζητήσετε τὸ 1ον φυλλά-
διον ἀπὸ τοὺς ἐφημεριδοπώλας.

5

Ἐκαστον φυλλάδιον λεπτὰ

5

π. π. π.

9.7.2.

2747

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βερόιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

KINHTE BIBΛIOΘΗKH BEPOIAS

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

No 3

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

900
KY

Κυριάκου, Δρισ.

Η ΒΕΒΛΙΟΘΗΚΗ

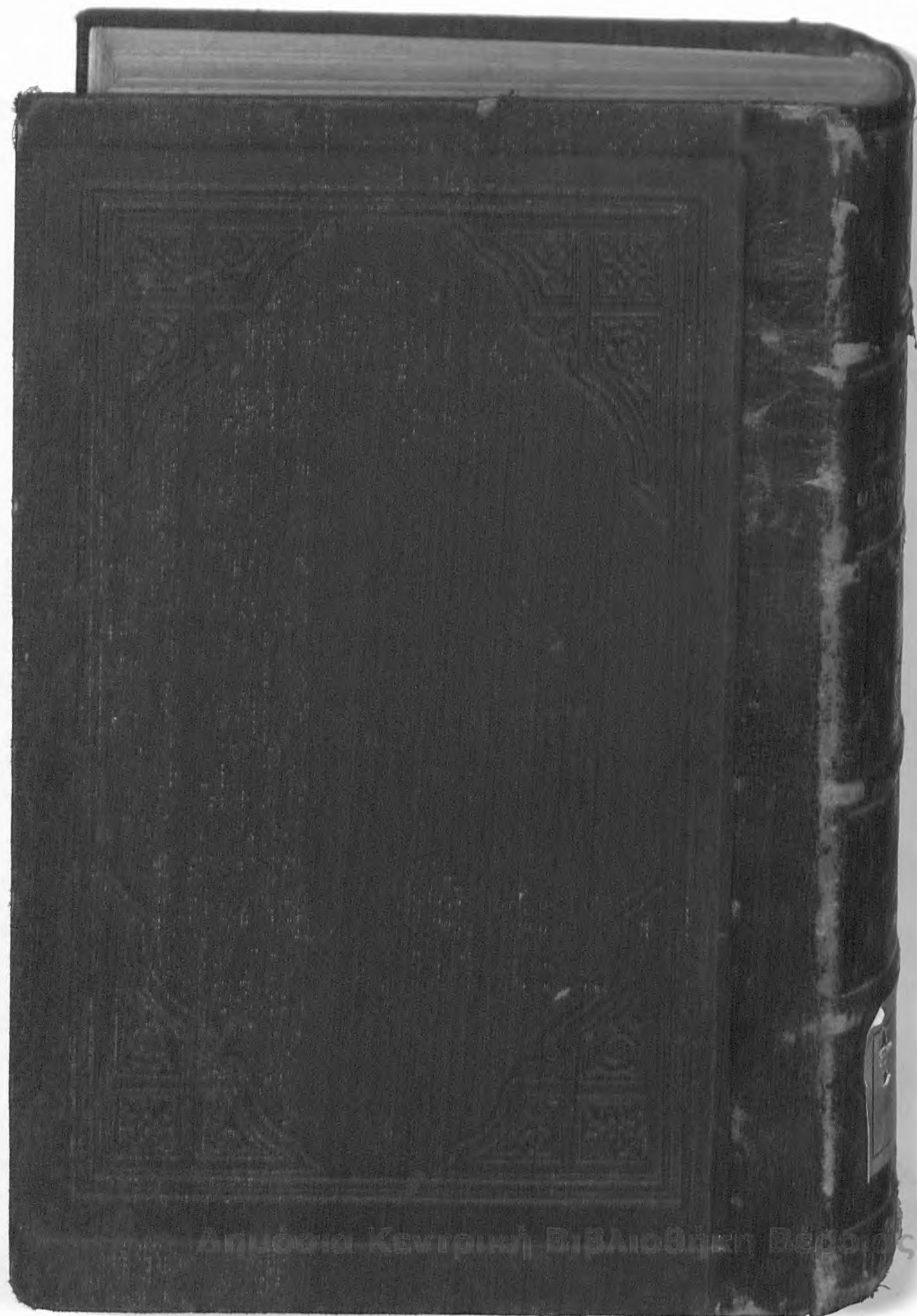
ἀριθ. χρ. 8786

Ἡμερομηνία
ἐπιστροφῆς

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟΝ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ανθολογία Κενογράφων Επιστολών και Βιβλίων